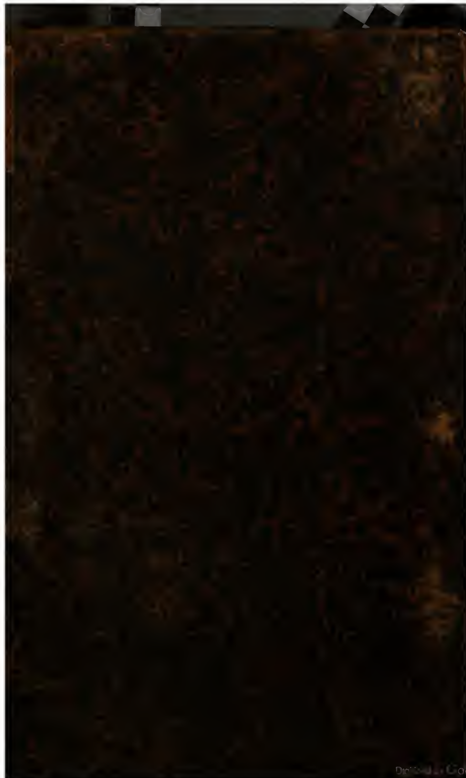
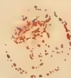

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XLIX
F
31
NAPOLI

GENERALIS TOTIVS SACRI ORDINIS CLERICORVM CANONICORVM HISTORIA TRIPARTITA.

CVIVS IN PRIMA PARTE DE CLERICALI SANCTISSIMI P. AVGVSTINI INSTITVTO, ET HABITV. IN SECVNDA DE origine, procursúque totius Ordinis Canonicorum Regularium. In Tertia De Congr. Canonic. Saluatoris Lateranensis locupletissimè disseritur.

GABRIELE PENNOTTO NOVARIENSE EX CONGREGATIONE LATERANENSI S. IVLIANI APVD Spoletum Abbate, ac Theologo Autore.

AD ILLVSTR. AC REVEREND. D.

D. ALEXANDRVM VRSINVM S.R.E. CARdinalem Canonicorum Regularium Lateranensem Protectorem.

Editio Secunda.

COLONIAE,
Apud MICHAELEM DEMENIVM,
Sub signo NOMINIS IESV.
ANNO M. DCXXXXV.

Imprimatur, si videbitur Reuerendiss. P. Magistro Sacri Palatij. A. Episcopus Hieracen.

Imprimatur Fr. Nicolaus Rodulfius Ordinis Prædicatorum Sacri Palatij Apostolicæ Magister.

Facultas Abbatis Generalis.

D. Constantinus Laudensis Abbas Generalis Congregationis Canonicorum Regularium Saluatoris Lateranensis.

Tibi dilecto nobis in Christo Patri D. Gabrieli Nouariensi Canonico nostro professo, ac nostræ Congregationis Abbati, & Theologo. Vt opus à nobis diu enixè desideratum, & demandatum, & à te nuper diligentissimè compilatum: Generalis totius Sacri Ordinis Clericorum Canonicorum Historia Tripartita nuncupatum, iussu Reuerendiss. Patris Magistri Sacri Palatij Apostolici examinatum & approbatum imprimi facere possis, facultatem libentissimè impartimur. In quorum fidem præsentes fieri iussimus manu nostra firmatas, sigilloque nostro munitas. Datum Venetiis in Canonica nostra S. Mariæ Charitatis die 13. Ianuarij M. DC. XXIV.

D. Constantinus Lauden. Abbas Generalis.

Locus ✠ sigilli.

D. Octauius Alexandrinus Prior, & Secretarius.

ILL.mo ET REV.mo D.

D. ALEXANDRO VRSINO

S. R. E. CARDINALI, CANONICORVM REGVLARIVM LATERANENSIVM, PROTECTORI CLEMENTISSIMO.

Vm paucis ab hinc annis, Ill.me Princeps, antiquas nostræ Lateranensis familiæ Constitutiones ad S. Concilij Tridentini, recentiumque Sedis Apostolicæ Decretorum normam, iussu Generalis Capituli exploraturus, ad prima mei Ordinis incunabula, progressionesque diligentius peruestiganda respexissem, animaduerti non sine ingenti admiratione, animique mei dolore nō minimo, ex omnibus religionum cœtibus viros plurimos tum eloquentia, tum eruditione instructos suorum Ordinum Historias, & res præclarè gestas literis mandauisse diligentissimè, disertissimeq; Verùm ex Ordine Canonicorum Regularium, qui aliorum se Protoparentem non falsò prædicat, nullum fuisse, qui illius Generalem Historiam scripserit, vel attigerit. Quam idcirco culpam, incuriamque nostrorum pro tenuitate mearum virium delere mihi cum insedisset animo, cœpi statim Historicorū volumina, Latinorum, Græcorum & aliorum hoc ipso de argumento differentium, quotquot ipse noueram, mihi sedulò comparare, ac impensè perlegere, codices præterea Sanctorum Patrum, Conciliorum, & Iuris Pontificij reuoluere, necnon vetusta Ordinis monimenta inter ruinas, & rudera latentia retegere, singularum Ecclesiarum, & Monasteriorum in Prouincijs quibusque, ac Regnis vel nunc, vel olim existentium principia peruestigare, viros illustres inde profectos quærere, illorum præclara facinora colligere: collecta verò suis quæque locis omnia disponere: sicque tandem, Diuino numine sæpius implorato, præmissa necessaria disputatione de vero habitu, institutoque Beatissimi Patris, & Patriarchæ nostri Augustini, Generalem, & vniuersalem Canonici Ordinis Historiam, à nascentis Ecclesiæ primordiis deductam hoc demum volumine complexus sum. In qua prouincia obeunda quid præstitum à me sit, acerrimi tui Iudicii, cum in omni disciplinarum genere, tum præcipuè in Historiis Ecclesiasticis, & voluminibus Sanctorum apprimè versati, cæterumque tui similium arbitrium esto. Porro autem vt parentes puellarum, quas minus speciosas enixæ sunt, gemmarum & monilium, ac aliorum id genus emblematum adminiculis, siue pulchritudinem reficere, seu veriùs deformitatem obtegere consueuerunt: ita vt hic meus qualiscunque fœtus, ex se quidem perobscurus, nunc publica luce sistendus, externo splendore auctus, legentium sibi oculos, animosque conciliaret, splendidissimo tui nominis emblemate illius frontem exornare, curæ mihi inprimis fuit. Tu enim velut illustre sydus, & tanquam gemma carbunculi in supremo sacratissimi Purpuratorum Collegij firmamento constitutus, non solùm omnigenæ facultatis, quæ intellectionem exornat, Oratoriæ, Poeticæ, Mathematicæ, Legalisque, & naturalis eruditione: sed etiam eorum præsidio bonorum, quæ hominem quàm simillimum Deo reddunt, vitæ, inquam, castissimæ, innocentissimæque, Pietatis, Religionis, Clementiæ, ac cæterarum omnium Virtutum radiis, ita præfulges, vt omnium nationum in te oculos, animosque conuertas, atque exemplo tuo ad amorem, complexumque virtutis, quam tu ista suauitate morum pulchriorem quoammodo reddis, quam dulcissimè pertrahas. Vt sileam in præsentia Augustissimæ stirpis Vrsinorum, maiorumque splendorem, & auitam illam gloriam, non solùm quatuor Romanis Pontificibus Stephano, II. Paulo I. Cœlestino III. & Nicolao III. Cardinalibus S. R. E. triginta tribus, Senatoribus Vrbis sexaginta, Præfectis duobus, Imperatoribus exerci-

tuum ad quadraginta, Prouinciarum Ducibus, Principibus, Regulis in Italia, Germania, Gallijs, Polonia penè innumeris: Verùm etiam pluribus viris sanctitate conspicuis, & in Diuorum Catalogum relatis. Vrsinum loquor Bituricensium, Volusianum Tolosatum præsules, Vrsinum alium apud Vmbros Presbiterum, Benedictum Monachorum Patriarcham, cum sorore Scholastica, teste Bonifacio Simoneta ex ipsius D. Benedicti instituto Abbate, præter iam memoratos Pontifices Stephanum II. & Paulum I. mirifice locupletatam. Vt hæc, inquam, sileam, quod nimirum parenti hæc gloria tibi cum alijs multis communis sit, nisi fortè hoc solo nomine pecullaris, quòd quæ virtutis ornamenta maioribus tuis sigillatim, atque per partes indita fuerunt, omnia simul in Amplitudine tua veluti compendio quodam virtutis absolutissimo Deus, & Natura collegerunt. Quanquam multis etiam nominibus Illustrissimo tuo nomini debebatur opus sub tuis fœlicissimis auspicijs absolutũ, ab alumno sub tutela clientela posito, peculiaribusq; beneficijs aucto, & eo ex Ordine, cuius tu, Illustr. Princeps, præcipuam familiam magno illius ornamento, ac emolumento clementissimè protegis, & prudentissimè moderaris. Cuius institutum in Lateranensi Basilica, tunc quidem Regulari, susceperunt ij, quos memoraui, Pontifices Stephanus II. & Paulus I. ex Clarissima tua familia profecti: quem Ordinem maiores tuos paternos, maternosque semper dilexisse, mirificè fouisse, magnificèq; beneficijs ornauisse, non inaniter gloriari possumus. Non enim præterit nos, à Cœlestino Tertio vix ad Pontificatum euecto duos Lateranensis tunc nostri Monasterij Canonicos Lotharium de Comitibus Signiæ, Cenciumq; de Sabellis in Sacrum Cardinalium Senatum coaptatos, quos in Pontificatu successores habuit, Innocentium III. & Honorium III. nuncupatos. Recolimus Illustrissimi Cardinalis Ioannis Baptistæ Vrsini summum erga nostros studium, atque clementiam, quos Sede Pontificali ante Sixtum IV. proximè vacante, priuatorum quorundam violentia Laterano exactos, rebus cum Summo Pontifice, Conseruatoribus Vrbis, alijsq; Clericis compositis, loco restituendos curauerat: cuius votum, operamq; secutus proculdubio fuisset effectus, nisi malitia temporum negotium illi violenter è manibus deiecisset. Manet nostris mentibus altè consignata summa Leonis X. matre Clarice Vrsina, patre Laurentio Mediceo tuis auis maternis geniti, in nos beneuolentia, quos tanto honore dignos esse voluit, vt ab Innocentio Octauo Cardinalis renunciatus, ex nostrorum, id est ex Abbatis tunc Fesulani manu sui Cardinalatus insignia accipere non fuerit dedignatus. neque tandem memoria excidit eiusdem Laurentij Medicei, necnon Magni Cosmi eiusdem Genitoris, & Petri fratris munificentia, tum in Abbatia Pisana S. Michaelis, tum præsertim in Fesulana ab ipsis fundamentis restituenda, cum amplissima Bibliotheca, maximis impensis octoginta circiter millium aureorum. Quæ, aliaq; plurima tuis maioribus accepta scimus, referimus, prædicamus. nec prorsus ambigimus, parem beneuolentiam tanquam naturali quadam propagatione in te deriuatam, tibi animo pariter insedisse. Quapropter, vt obsequium, exiguum hoc quidem, sed ab ingenti propensione profectum, quod tanquã animi mei, totiusq; Lateranensis familiæ pignus offero, & Illustrissimo nomini tuo volens, ac libens dico, pro innata benignitate probes, supplex oro, quæsoq;. Id enim si assecutus fuero, tunc egisse me quid maximum arbitrabor: Deum Optimum precaturus, vt Amplitudinem tuam fœlicissimam ad nostræ familiæ regimen, & Vniuersalis Ecclesiæ decus, atq; præsidium seruet: & rerum tuarum cursum fortunatissimum esse iubeat. Vale. Romæ ex Canonica S. Mariæ Pacis.

Ill.^me & Reu.^me Dñis tuæ.

Seruus in Christo perpetuus & humillimus
GabrielPennottus C.R.L.

CAPITA LIBRI I.

DE

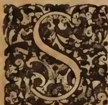

DE CLERICALI *Sanctissimi Patris* AVGVSTINI INSTITVTO, ET HABITV

Liber Primus.

CAPVT PRIMVM.

Cuiusnam Instituti Regularis, vel habitus fuerit S. Doctor Augustinus. Dubium proponitur, & occasio dubitandi aperitur.

I. Anctissimum Præsulem Sacri Ordinis Apostolici Clericorũ Canonicorum Patrẽ, & Patriarcham inclytum, Ecclesiæ Catholicæ Doctorem præclarissimum, Lumen Doctorum, Firmamentũ Ecclesię, Malleum Hæreticorum, & vitæ Canonicæ Reparatorem strenuum AVGVSTINVM Vitæ Regularis institutum coluisse, habitum gestauisse cum emissione & obseruantia Votorum, quæ Vitæ Regularis perfectionem continent, res est apud Doctos, & Eruditos quosque tam certa, & constans, vt inter Catholicos, qui eam negent, vel nulli sint, vel non eius authoritatis, vt nostra magnopere intersit, illorum sententiam autoritate, aut ratione confutare. Verùm cum temporibus ipsius Beatissimi Patris Augustini plures in Ecclesia Catholica Regularium Ordines extiterint, cuius Ordinis ille vel institutũ tenuerit, vel habitum gestauerit, etsi ante annum ducentesimum circiter supra millesimum hæsitauerit nemo, controuersiam non leuem posteriori seculo recentiores quidam inter Catholicos excitauerunt. Cuius excitandæ causas etsi nolim curiosiùs hic perscrutari, tamen vt eius radicem ab imis refossam legentium ob oculos ponamus, illud ante omnia aduertimus, duos Regularium Ordines in Ecclesia Catholica, vel à primis illius incunabulis extitisse, alterum Clericorum, alterum verò Monachorum. Et quidem quod ad Clericos spectat, vt illud omittamus, quod Ioan. Gerson Parisiensis Academiæ Cancellarius de Sanctis Apostolis scribit in ser. De Cœna Domini. Alphabeto 42. circa illa verba: Tradidit Iesum, illos fuisse Canonicos Regulares sub Abbate Christo. hoc omnino certum & cõstans esse debet, omnes Clericos primitiuæ Ecclesiæ, præsertim à Sanctis Apostolis institutos, regulariter vixisse, & Vota Religionis emisisse. Imò verò ipsimet Sanctissimi Apostoli substantialia vitæ Regularis, si non explicitè, saltem implicitè vouerunt, secundum sententiam B. Augustini, & D. Thom. communiter receptam, de qua sequenti libro in principio data opera dicemus. Et sanè quid aliud nomen hoc Clericus sonat, nisi eum, qui omnibus bonis visibilibus à se abdicatis, solum Deum sortem suam eligit, & vicissim in sortem Domini est electus, vt B. Hieron. de Instit. Clericorum ad Nepotianum scribit: Quod autem Ordo Monasticus ab initio nascentis Ecclesiæ pariter fuerit institutus, tradunt idem Hieron. de Viris Illustribus in Philone, Cassianus de Institutis renunciantium, Eusebius lib. 1. Historiæ cap. 16. & Apostolorũ Discipulus Dionysius Areopagita de Ecclesiastica Hierarchia cap. 6. vbi non solum de perfectione vi-

tæ monasticæ, verùm etiam de ritu Monachos initiandi plura scribit. Nam cum in primitiua Ecclesia fideles omnes communem vitam ducerent, prout in Actis Apostolorum cap. 4. legitur, quod omnes, qui possessores agrorum, aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum, quæ vendebant, & ponebant ad pedes Apostolorum, diuidebaturque singulis, prout cuique opus erat: cumque essent omnes Christiani in duas Classes diuisi, Clericorum vnam, Laicorum alteram, refrig[illegible] paulatim inter fideles primæuo illo vitæ communis proposito, ex quo veluti ex matrice quadam Regularium cuncti Ordines prodierunt, vt scitè in eum locum Lyranus notauit, qui ex Clericis primū illud vitæ communis institutum cum emissione votorum retinuerunt, quod Eusebio teste in libro proximè allegato vsque ad Magni Constantini tempora in omnibus Monasterijs, & Ecclesijs durauit, ij primum ordinem constituerunt Clericorum Canonicorum, quos nunc vsitato in Ecclesia vocabulo Canonicos Regulares vocamus, in quibus priscorum Clericorum ab Apostolis institutorum habitus, & vitæ ratio, & norma hactenus seruatur. Pariter ex laicis, qui communem vitam cū renunciatione omnium diuisibilium, siue omnium bonorum temporalium retinuerunt, ij secundum ordinem constituerunt, quem Monasticum appellamus, in quo laicorum nascentis Ecclesiæ viuendi norma similiter est seruata: qui licet ob illorum vitæ merita successu tēporis ex Apostolica dispensatione ad Clericalis dignitatis gratiam fuerint euecti, tamen ab initio non fuit sic. Vnde & D. Dionysius loco citato Ordinem Monasticum inter Clericos, & deuotam plebem medium constituit, & D. Hieron. relatus in cap. Duo 12. q. 1. tùm à Laicis, tùm etiam à Clericis illos distinguit: atque tandem D. Thom. 2. 2. q. 189. art 10. ad secundum communiter receptus docet, quod Clericatus non ex natura, sed ex accidenti ipsi Monachatui sit adiunctus.

II. PRæter hos duos Regularium nouissimos ordines, alios duos B. August. addere videtur in lib. de Moribus Ecclesiæ, & contra Manichæos cap. 31. & 33. alterum Eremitarum, qui secretissimi ab omni hominum conspectu desertissimas terras incolebānt, quale genus vitæ ducebant Paulus, Antonius, Hilarion, ac cæteri Eremitæ. Alterum aliorū, qui in Ciuitatibus, aut illarum Suburbijs degebant, à vulgarium vita remotissimi, plures simul in eodem diuersorio habitantes, quibus vnus præerat presbyter, vir optimus, & doctissimus. Horum hominum plura diuersoria tum Romæ, tū Mediolani se vidisse fatetur ibidem Augustinus. Verum an istud duplex hominum institutum, verè & propriè loquendo, Regularis ordo dici potuerit, res valdè dubia mihi est, nec satis explorata. Nam quod ad primum genus attinet, vt demus, Paulum, Antonium, Hilarionem, & alios etiam plures perfectissimam, & penè angelicam in terris vitam duxisse: tamen Eremitæ à Monachis distincti, de quibus modis loquimur, ante D. Augustinum, & pluribus etiam seculis post illius decessum, neque sub obedientia viuebant, nec certum habitum habebant, nec etiam vota Religiosorum emittebant. Hanc ob causam Sacri Canones illos locustis comparare, & acephalos appellare nonnunquam consueuerunt, cap. Nulla. 90. d. cap. Qui verè, 16. q. 1. quos etiam testamentum condere, & vxores ducere potuisse, idem antiqui Canones tradiderunt, d. cap. Qui verè, & cap. Perlatum, iunctis glossis 19. q. 3. cap. scripsit, 17. q. 2 & alijs in locis, quæ Boërius in suo tractatu vitæ Eremiticæ notauit. Quibus tandem illud addendum, quod Ioannes Teutonicus autor glossæ libri Decretorum scribit in glossa cap. Qui verè. 16. q. 1. sibi vsque ad sua tempora fuisse adhuc incompertum, quodnam vitę genus esset illud Eremitarum.

CAPVT SECVNDVM.

De Regulari Sanctissimi Patris Augustini instituto, quorundā opiniones minus probabiles referuntur.

I. SEcvndvm istud quadruplex regularis vitæ institutum, siue verū siue non verum, scilicet Eremitarum, Monachorum, Clericorum, & aliorum, qui in Ciuitatibus simul degentes à vulgari conuersatione remotissimi, vota religionis fortassis non emittebant, quadruplex fuit opinio de Regulari Instituto Sanctissimi Patris Augustini. Prima nonnullorum, qui concesserunt, B. Augustinum saltem factum presbyterum, vel Episcopum in Monasterio cum aliquibus Religiosis viris religiosam, & communem vitam duxisse: non tamen se, aut suos aliquo solemni voto ad illud vitæ genus obstrinxisse, quæ sententia ex hoc capite suasibilis videtur, quòd B. Augustinus in Africa, præsertim factus presbyter illud vitæ communis institutum coluisse credendus est, quod in Italia tum Romæ, tum Mediolani sub B. Ambrosio viderat, ac didicerat, quodque miris encomijs laudat, ac extollit: at illud propriè, & rigorosè loquendo genus vitæ regularis cum emissione votorum non erat, vt apparet ex ijs, quæ idem Augustinus lib. de moribus Ecclesiæ cap. 33. scribit. Hæc sententia plausibilis admodum visa fuit Erasmo in Censura regulæ D. Augustini, vbi eidem fundamento nixus ita scribit. *In libris de moribus Ecclesiæ S. Augustinus præter Anachoretas, & Cœnobitas, tradidit genus tertium eorum, qui quoniam in Eremum secedere non erat commodum, vel ob parentes, vel ob liberos, vel alias causas, tamen vt quietius viuerent, complures in eisdem Ædibus morabantur, nullo imperio, sed libera charitate omnia moderante. Eos*

conuentus vocat diuersoria, quæ Romæ permulta viderit. Hoc exemplum videtur imitatus in Africa, sic vt nec cultu notabiles essent, sicut Monachi, & liceret ab eo conuictu discedere, si cui parum esset commodus: licet Possidius appellet ea Monasteria. Eandem sententiam ex Catholicis docuit quidam Onuphrius Camaianus, Sacræ Aulæ Consistorialis Aduocatus in quibusdam allegationibus pro RR. Monachis Cassinensibus in causa præcedentiæ inter illos & Canonicos regulares Lateranen. Cremonæ editis anno 1567. pag. 134. & seq. vbi sub nu. 27. & seq. apertè asserit, Clericos à B. Augustino institutos proprium habere licitè potuisse. Et idem affirmat de Clericis primitiuæ Ecclesiæ, & allegat Boerium in tractatu de Statu vitæ Eremiticæ nu. 19. & Felinum cap. quod super ijs. de maiorit. & obed. & tandem num. 31. concludit: *Et dato quod Canonici D. Augustini renunciarent proprijs, hoc erat ex constitutione Episcopi potius quam ex voto.* & multa alia ibi effundit.

II. HÆc tamen sententia cuiuscunque sit authoris falsissima est, vtpotè contra communissimum omnium Catholicorum consensum, ad vota Religiosorum labefactanda, ab Erasmo, aut alio quopiam nouatore introducta, & contra verba apertissima ipsius B. Augustini in sermonibus de communi vita Clericorum, in quibus apertè dicit suos clericos duo professos fuisse clericatum, & sanctitatem, & vota emisisse, & votorum transgressores Deo mentitos, sibi ipsis damnationem acquisiuisse. Quam ob causam Ianuarium tanquã Deo mortuum deplorauit, quòd post votum emissum, testamentum condidisset, & cum proprio ex hac vita decessisset. Audiantur illius verba in serm. 1. de comm. vita clericorum scribentis. *Nulli liceat in societate nostra habere aliquid proprium: sed si fortè aliqui habent, nulli licet, & qui habuerint faciunt quod non licet.* & paulo infra de Ianuario presbytero, quòd testamentum contra suam professionem condidisset: *Testamentum fecit presbyter socius noster, nobiscum manens, de Ecclesia viuens, communem vitam profitens, testamentum fecit, heredes instituit. O dolor illius Societatis! O fructus de arbore, quam non plantauit Dominus!* Et infrà: *Qui societatem communis vitæ iam susceptam, quæ laudatur in Actibus Apostolorum, deserit, à voto suo cadit, à professione sua cadit.* & paulo infra: *Ego scio quantum mali sit, profiteri Sanctum aliquid, nec implere, vouete, inquit, & reddite Domino Deo vestro, & melius est non vouere, quàm vouere, & non reddere.* Et infrà. *Sic & Clericus duas res professus est, & Sanctitatem, & Clericatum, interim Sanctitatem: nam Clericatum propter populum suum Deus imposuit ceruicibus ipsius, cui magis onus est, quàm honor. Sed quis sapiens, & intelliget hæc? ergo professus est Sanctitatem, professus est communiter viuendi societatem, & professus est quam bonum, & quam iucundum habitare fratres in vnum. Si ab hoc proposito ceciderit, & extra manens Clericus fuerit, dimidius & ipse cecidit. quid ad me? non ipsum iudico. Si foras seruat sanctitatem, dimidius cecidit. Si vero intus habuerit simulationem totus cecidit.* & ser. 2. in eodem proposito persistens, & de suis Clericis loquens: *Dixeram enim, & scio, me dixisse, quòd si nollent suscipere mecum socialem vitam, non illis tollerem clericatum, sed seorsum manerent, & seorsum viuerent: quomodo possent, Deo viuerent. & tamen ante oculos posui, quantum mali sit à proposito cadere: malui enim habere cæcos, vel claudos, quam plangere mortuos: qui enim hypocrita est, mortuus est.* Hæc Augustinus: ex quibus videas, clericos cum illo degentes vota emisisse, & professos fuisse vitam communem, & sanctitatem, & votorum transgressores hypocritas, & Deo mortuos fuisse. Suppono autem pro comperto, ad quod vitæ genus suos clericos voto obstringebat, illud in primis ipsum B. atum Augustinùm coluisse, & professum fuisse. Sed qui plura desiderat, videat Riccardum Cenomanum Theologum Parisiensem in Antidoto ad censuram Erasmicam parato, & Typis edito ad calcem primi Tomi operum B. Augustini sub anno salutis 1541.

Nec est alicuius momenti, aut firmitatis Erasmicum illud fundamentum, quo ait, probabile sibi videri, quòd Augustinus presbyter, siue Episcopus illud vitæ genus in Africa coluerit, quod Romæ, aut Mediolani viderat, ac didicerat. Nam esto illi fideles, quos Romæ, vel Mediolani communem vitam in diuersorijs ducentes deprehendit, fortassis vota non emitterent, quid prohibet, illum suos clericos secum in monasterio viuentes ad meliorem frugem, & ad votorum emissionem adduxisse?

HAc igitur sententia reiecta, vtpotè falsissima III.
& contra testimonia apertissima eiusdem D. Augustini, fuit secunda opinio nonnullorum asserentium, Beatum Augustinum fuisse Eremitam, quatenus institutum Eremiticum ab instituto Monastico est specie, vel genere distinctum.

Hanc sententiam tenuit sine dubio autor eius Epistolæ, quæ sub nomine Valerij ad Augustinum refertur, tum à Coriolano in suo defensorio pag. mihi 15. & cap. 3. tum etiam in Breuiario Typis edito Augustæ Taurinorum anno 1520. in Officio S. Simpliciani iuxta ritum Fratrum Eremitarum, & 3. die infra oct. B. Augustini. nam in ea Epistola illius autor ita sub nomine B. Valerij ipsi Augustino scribit. *Et illum te continuo nigra tunica induisse, eaque talari, mundano exutum habitu. Itaque te ab omnibus existimari monachum, nisi quod cingulo pelliceo cingeris, quemadmodum ipse scribis, ad differentiam Monachorum.* quamuis Coriolanus hanc vltimam clausulam omittat. Eandem sententiam docuerunt autor sermonum sub nomine B. Augustini ad Eremitas, & B. Antonius Florentinus in 3. p. historiali cap. vlt. siue autor illius cap. sub nomine D. Antonini §. 2. ibi enim scribit: *Notandum etiam, quod B. Augustinus habitu religioso in triplici sui status indutus*

est: nam primo post conuersionem suam, & baptismum dicit Ambrosius in serm. de baptismo, & Augustini conuersione, hunc scilicet Augustinum in Christo genui, & postquam baptizaui eum, indui cucullam nigram, & ipse ad differentiam Monachorum se cinxit zona pellicea, pergens ad Simplicianum, qui bonus ei apparebat seruus Dei, & verè sic erat, vt scilicet de modo viuendi cum eo conferret. & ipse Augustinus in quodam sermone sic ait: Duodecim fuimus fratres, qui induimus cucullam nigram, calceamenta, & Zonam nigram desuper cinctam ad differentiam Monachorum. & licet in sermonibus ad Eremitas hanc vltimam clausulam inuenire non potuerim, tamen allegatur hic sermo ex B. Augustino cum eadem clausula à Coriolano in defensorio cap. 2.§. decima autoritas pag. 9. vbi dicit, negari non posse, hunc sermonem esse D. Augustini. Eundem tenet expresse ipse Coriolanus pag. 4. dicens, B. Augustinum non fuisse propriè Monachum: quia vt testatur B. Ambrosius in serm. de conuersione, & baptismo Augustini, ipse Augustinus cinxit se zona pellicea ad differentiam Monachorum: & Frater Iordanus de Saxonia lib. 1. cap. 14. pag. 32. innixus eidem autoritati. Eandem sententiam deberent admittere omnes venerandi Patres Eremitæ: Nam ipsi probant, quod B. Augustinus fuerit verè Eremita, quia fuit imitator vitæ Beatorum Pauli, Antonij, Hilarionis & similium, vt etiam B. Ioannis Baptistæ, & Eliæ: & quia audita fama B. Antonij Aegyptij, conuersus est ad Deum, vt videri potest apud eorum Generalem Ambrosium Coriolanum in defensorio cap. 5. pag. 23. & in libello de Officiorum Ordinis Eremitarum in primo Hymno, qui sic incipit: *Gratulentur Eremitæ viri cœnobio, lætentur Anachoritæ cum Cleri collegio, Augustinus luminis vita cœpit ab Antonio.* Nam B. Antonius, Hilarion, Paulus, & alij similes accepto nomine Monachi, vt contra distincto à nomine Eremitæ, scilicet, vt significat cœnobitam distinctum ab Anachorita, quo pacto accipit nomen Monachi Augustinus in lib. de morib. Ecclesiæ, cum distinguit Eremitas à Monachis, & quo pacto oportet, quod accipiant nomen Monachi illi, qui dicunt B. Augustinum se præcinxisse zona pellicea ad differentiam Monachorum, non erant Monachi, sed Eremitæ, vt patet, licet alia ratione dicerentur Monachi, accepto nomine Monachi, vt est nomē genericum ad Cœnobitas, & Anachoritas, vt statim dicemus.

IV. TErtia sententia est aliorum, qui asserunt, B. Augustinum fuisse quidem professione, & habitu Eremitam, sed distinguunt duplex genus Eremitarum, quorum alij vocantur Anachoritæ solitariè in Eremis viuentes: alij simul in cœnobijs degentes cœnobitæ vocantur. igitur secundum hanc sententiam B. Augustinus fuit Eremita, non quidem Anachorita, id est solitarius, sed cœnobita, & institutor cœnobitarum. Alij idem sub alijs verbis explicantes dicunt, quòd hoc nomen Monachus est nomen commune ad Monachos solitarios viuentes in Eremis, qui vocantur Anachoritæ, & ad Monachos viuentes simul in cœnobijs, qui vocantur cœnobitæ. B. Augustinus fuit Monachus, non solitarius, sed cœnobita, & author vitæ Monasticæ, non Anachoriticæ, sed cœnobiticæ. Quæ communis est sententia RR. Patrum Ordinis Eremitarum, vt videri potest apud Iordanum de Saxon. lib. 1. Vitas Fratrum. cap. 7. & cap 13. Paulum, & Philippum Bergom. Coriolanum, Ludouicum de Angelis, Cornelium Lancillottum, & nouissimè apud Ioannem Marquez in suo libro de Origine Fratrum Eremitarum, qui omnes constanter, & vnanimiter duo affirmant, primum, quod B. Augustinus fuerit verus Eremita, & fundator Ordinis Eremitarum, & verus frater dicti Ordinis, cinctus zona pellicea, & cuculla nigra indutus. secundum quod B. Augustinus nunquam fuit clericus Canonicus, nec habitum Canonicorum Regularium vnquam portauit. Circa quam sententiam hoc interest aduertendum, hos authores, dum confundunt Eremitas cum Monachis, & docent, B. Augustinum fuisse simul Eremitam, & Monachum, perperam pro se allegare testimonia ex Epistola B. Valerij ad Augustinum, vel ex sermonibus ad Eremitas, vel ex D. Antonino in 3. par. tit 24. cap. 14. cum hi authores expresse dicant, B. Augustinum voluisse super tunica nigra cingere zonam pelliceam. vt esset habitu distinctus à Monachis, siue, vt illorum verbis vtar, ad differentiam Monachorum: hoc enim aliud nihil est, nisi vt lepidè Marcus Antonius Zimara in quodam Theoremate de Petro Aponen. inquit, eos conciliare, & concordare, qui ex propria sententia voluerit esse discordes.

NOn me latet huic obiectioni occurrere Coriolanum in eodem defensorio pag. 4. ita scribentem: *Sed aduertendum, quod tunc temporis erant cœnobitæ in duplici genere; quia quidam erant Monachi, sicut fuit S. Hieronymus, & S. Basilius, & quidam erant Eremitæ, sicut fuerunt Paulus, & Simplicianus. sed Augustinus non fuit de numero cœnobitarum, qui erant Monachi, capiendo Monachos propriè, & strictè, tum quia non est verisimile, quod tantus doctor tantæ sanctitatis, & scientiæ, & feruoris, reliquisset regulam strictissimam Monachorum, & transisset ad laxiorem; tum quia neque ab ipso, neque ab aliquo alio facta est de hoc mentio, scilicet quod fuerat Monachus, nisi vt infra videbimus in solutione argumentorum, capiendo Monachos large: Tum quia vt testatur S. Ambrosius in serm. de conuersione, & baptismo Augustini, ipse Augustinus cinxit se pellicea zona ad differentiam Monachorum. sequitur igitur de necessitate, quod fuerit Eremita cœnobita.* hæc ille. V.

Verùm hanc distinctionem tum D. Hieronymo, & Cassiano, tum etiam ipsis venerandis Patribus eremitis contrariam esse crediderim. nam in primis, quod ad Hieronymum attinet, ille in lib. de custodia virginitatis, siue in Epistola 22. ad Eustochium inter medium, & finem omnes Monachos in tria genera distinguit, primum cœnobitarum, se-

cundum Anachoritarum, tertium Sarabaitarum, quod lingua Ægyptia Remoboth dicebatur. Rursus Epistola 4. ad Rusticum Monachum, in qua vitæ Monasticæ formam tradit, Monachos ab Vrbibus reuocat, ad Eremum inuitat, & cum Eremitis confundit. Similiter Cassianus, qui de Vita, & institutis Monachorum, siue Eremitarum locupletissimè scripsit, Hieronymi doctrinam secutus est in Collationibus Sanctorum Patrum: nam collat. 18. cap. 4. & seq. cum D. Hier. tria Monachorum genera distinguit, Cœnobitarum, Anachoritarum, & Sarabaitarum. Collatione quoque 19. vocat Monachos tum professores vitæ Anachoriticæ, quã Cœnobiticæ. Demum ipse Cassianus, quem præter omnem dubitationem constat fuisse Monachum cœnobitam, vel in ipso libri titulo de Institutis renunciantium vocatur Ioannes Cassianus Eremita. Nescio igitur, vnde Coriolano in mentem venerit distinctio de duplici genere Cœnobitarum, Monachorum, & Eremitarum: cum potius è contrario tã Monachi, quàm Eremitæ distingui consueuerint in Cœnobitas, & Anachoritas. Esse verò hãc Coriolani distinctionem de duplici genere Cœnobitarum apertissimè contrariam ijs, quæ Venerandi Patres Eremitæ de ipso B. Augustino scribunt, probatione opus non habet. nam si B. Augustinus non fuit verè Monachus, sed Eremita, nec potuit dici Monachus accepto nomine Monachi propriè, ac strictè; sed solum largo modo, vt ille fatetur, cur obsecro de Augustini Monachatu tantopere strepunt? cur etiam Augustini regulam non clericalẽ, sed monasticam appellari volunt? cur verba illa in Hymno B. Augustino cantari solito, *Tu de vita Clericorum sanctam scribis regulam*. mutant, eorum vice reponentes. *Tu de vita Monachorum sanctam scribis regulam?* cur demum Augustini Monachatum eorũ omnes libri resonant, si non propriè, & strictè, sed solum largè Monachus dici potest?

CAPVT TERTIVM.

De Sanctissimi Patris nostri Augustini Instituto vera sententia quibusdam propositionibus explicatur, & ad illam probandam nonnulla fundamenta constituuntur.

QVarta sententia, quam censeo verissimam, sequentibus propositionibus sic explicatur. Prima propositio. Beatus Augustinus toto vitæ suæ tempore, vsque ad presbyteratum fuit laicus, nec alicuius regularis ordinis institutum professus est, nec habitum gestauit. Secunda propositio. B. Augustinus factus presbyter, Monasterium Clericorum mox instituit, & cum Clericis Canonicis vsitato vocabulo nunc Canonicis regularibus vocatis, vixit tum in presbyteratu, tum etiam in domo Episcopali. Tertia Propositio. B. Augustinus verè fuit Clericus Canonicus, & vitam cãnonicam professus, habitum Clericorum Canonicorum non solum presbyter, verùm etiam Episcopus gestauit. Vt istas assertiones verissimas esse ostẽdamus, Duo fundamenta etiam certissima nobis ante omnia constituenda sunt, quorum primum hoc est.

INter cæteras regulas ad veras historias à falsis secernendas à viris in arte peritissimis traditas, omnium rectè sentientium consensu, certissimam illam esse, quæ in ipsa temporum ratione, & supputatione fundatur: quam S. Ioannes Chrysostomus, cum se ad D. Pauli epistolas exponendas prępararet, adeo magni fecit, vt statim in principio operis scripserit. *Hunc laborem (scilicet temporum indagationem) nemo extra rem, neue hanc indagationem superuaneam curiositatũ esse putet: confert enim nobis non parum ad quæstiones explicandas ipsum Epistolarum tempus.* Quemadmodum ab opposito ob eiusdem temporum supputationis neglectum multi multos, eosque grauissimos errores sæpius incurrunt, vt docte Cardinalis Baronius tomo 1 suorum Annal. sub anno 70. num. 30. sic adnotauit. *Videat, quod sæpe inculcauimus, quantum conferat exacta in rebus peruestigandis temporum ratio, sine qua interdum labi in portentosos errores necesse erit.* Hinc nos iuxta præsentem regulam ad veritatem dictarum propositionum ex tenebris, quas nonnulli data opera illi obfundunt, in lucem eruendam, ipsa temporum ratione, & supputatione in primis vtemur. I.

SEcundum fundamentum est. Omne tempus vitæ B. Augustini, post illius baptismum à Possidio Calamensi in libro de vita, & moribus Augustini in tres partes fuisse distinctum. Prima pars illud tempus amplectitur, quo Augustinus vixit immediatè post baptismum vsque ad presbyteratum exclusiuè. Secũda illud, quo vixit, postquam factus fuit presbyter, vsque ad assumptionem ad Episcopatum, similiter exclusiuè. Tertia pars cõtinet reliquum vitæ illius tempus ab assumptione ad Episcopatum vsq; ad illius obitum fœlicissimum. Quã vitæ Augustini diuisionem ex eodem Possidio cap. 28. sic accipe. *Ante proximum verò diem infirmitatis obitus sui à se dictatos, & editos recensuit libros, siue eos, quos primo tempore conuersionis suæ adhuc laicus, siue quos presbyter, siue quos Episcopus dictauerat. Et quæcunque in his recognouit, aliter quam se haberet Ecclesiastica regula, à se fuisse dictata, & scripta, cum adhuc Ecclesiasticum vsum minus sciret, minusq́; intelligeret, à semetipso reprehensa, & correcta sunt.* hæc Possidius, quæ tanquam regula dicendorum diligenter præ oculis teneri debent. II.

CAPVT QVARTVM.

Pro eadem ſententia firmanda tertium fundamentum ponitur, & tempus Baptiſmi ipſius Beatiſſimi Patris indicatur.

I.
QVoniam qui aſſerunt, B. Auguſtinum ante presbyteratum vel eremitam, vel monachum fuiſſe, circa tempus baptiſmi ipſius Beatiſſ. Patris, ac etiam circa tẽpus reditus illius ex Italia in Africã, errore manifeſtiſſimo labuntur, dum putant, illum anno trigeſimo ætatis ſuæ baptizatum, triennio poſt baptiſmum ſuſceptũ in Italia inter eremitas, ſiue monachos, aut Mediolani, aut in Tuſcia in Monte Piſano, vel apud Centum cellas demoratum, quæ apud Autorem ſermonum ad Eremitas, Epiſtolæ Sigiberti nuncupatæ, vltimi capitis Chronicæ B. Antonini, & apud Coriolanum, Paulum Bergomenſem. ac etiã in libello diuin. Officiorum Ordinis Eremitarũ in principio leguntur, & nouiſſime apud Ioannem Marquez in ſuo lib. de orig. Fratrum eremitarũ c. 4 in princ. & c. 5. §. 12. & cap. 8. §. 6. hoc excepto, quod non audet affirmare, B. Auguſtinum baptizatum fuiſſe anno 30. ſed ſub diſiunctione, vel anno trigeſimo, vel trigeſimo tertio, quaſi in re tanti momenti nihil referat ſpacium trium annorum addere, vel minuere. Antequã vlterius procedam', maximi referre, quin etiam neceſſarium eſſe credimus, ad prædictas veritates elucidandas, & firmandas, prius de vero, & certo tempore baptiſmi, ac etiam reditus B. Auguſtini in Africam diſſerere, & quidem de tempore baptiſmi in hoc capite: de reditu vero in Africam in ſequenti verba faciemus.

Circa tempus baptiſmi ipſius B. Auguſtini duplex dubium in primis occurrit, alterum circa annum, alterum circa diem. Rurſus circa annum duplex etiam quæſtio oritur, altera circa annum à Chriſti natiuitate, altera circa annum ab eiuſdem Auguſtini natiuitate computandum. Quare vt omnia, & ſingula diſtinctè perſtringamus, & explicemus, de tempore baptiſmi B. Auguſtini tres quæſtiones veniunt à nobis explicandæ, & reſoluendæ. Prima erit, quonam anno à Chriſti Saluatoris noſtri natiuitate numerando B. Auguſtinus ſacro baptiſmate fuerit initiatus. 2. quo anno ætatis ſuæ baptiſmum ſuſceperit. 3. quo die fuerit baptizatus. Et quidem circa primam quæſtionem variæ feruntur opiniones ſcribentium, ſicut etiam variè de obitu eiuſdem B. Patris loquuntur. Nam alij eius obitum referunt in annum noſtræ ſalutis 434. vt D. Proſper in Chronico, & Theodoricus, quem Ticinenſis noſter, & quidam alij ſequuntur. Alij in annum 426. vt autor Chronicæ Martinianæ nuncupatæ. Alij in annum 429. vt Marcellinus. Alij in annum 411. vt D. Antonius Florẽtinus in 2. p hiſtoriali tit. 10. cap. 8. §. 3. Alij aſſerunt, quod obitus B. Auguſtini in annum 430. referendus ſit, vt Baronius tomo. 5. ſub eodẽ anno num. 75. ex Proſpero, Auguſtini contemporaneo, in ſuo Chronico notauit: quanquam D. Proſper obitum Auguſtini referat in annum Chriſti 434. Mea ſententia eſt, B. Auguſtinum anno Chriſti 431. die 28. Auguſti obijſſe: quia anno Chriſti 388. erat Romæ illo anno baptizatus, quo anno incidit obitus Maximi Tyranni in menſe Auguſto, vt ille fatetur lib. 3. contra Epiſtolas Petiliani cap. 25. & baptizatus eſt in annis triginta tribus, & vixit annos 76. vnde oportet illius obitum in annum 431. non in 430. referre. Quo ſuppoſito, ſi B. Auguſtinus anno Chriſti 431. die 28. Auguſti obijt, neceſſe erit, illius diem natalem in annum 355. idibus Nouembris incidiſſe, qui B. Auguſtini natalitius dies extitit ex libro de Beata vita. Ex quo die ſi annos triginta tres vſque ad Sabbatum Sanctum, ſiue vſque ad vigiliam Paſchæ Reſurrectionis Domini Noſtri Ieſu Chriſti numeres, quo nimirum die ille fuit baptizatus, neceſſarium erit, illius baptiſmum in annum Chriſti 388. incidiſſe, & iſta eſt verior, & probabilior ſententia, quæ de hac quæſtione teneri poſſit, quanquam nec ipſa ſuo ſcrupulo careat, tum propter teſtimonium D. Proſperi, qui Auguſtini tempore vixit, & illius obitũ ponit ſub anno 434. non 430. vt vult Baronius: tum propter ea, quæ ſcribit idem Auguſtinus lib. 18. de Ciuitate Dei in fine, vbi ait à Chriſti reſurrectione, & miſſione Spiritus Sãcti vſque ad tempus euerſionis Idolorum Carthagine ſecutę ſub Honorio, annos 365. excurriſſe. Exinde verò vſque ad tempus, quo B. Auguſtinus ea ſcribebat, alios annos triginta: quibus ſi alios annos 33. adicceris, a Natiuitate Chriſti vſque ad Reſurrectionem, & Miſſionem Spiritus Sancti numerandos, anni quadringenti & viginti octo reſultabunt. Porrò B. Auguſtinum poſt illum librum 18. de Ciuit. alios quatuor ſcripſiſſe, ac rurſus alios quatuor, vel ſex libros contra Iulianum Pelagianũ, libros etiam de Bono perſeuerãtiæ, de Correptione, & Gratia, de Gratia & libero arbitrio, & quod caput eſt, libros etiã omnes prius editos recenſuiſſe, & duos libros Retractationum edidiſſe, res eſt notiſſima, nec probatione indiget. Vtrum autem tot libros ſcribere, recurrere, & corrigere intra ſpacium duorum annorum ſenio præſertim cõfectus, & ægra valetudine, & inter Vrbis obſidionem potuerit ſine miraculo, prudentibus decernendum relinquo. Mihi nodum difficultatis attigiſſe ſufficiat, propter quam Auguſtinus Ticinenſis noſter, vir rerum hiſtoricarum peritiſſimus adactus fuit, vt tempus vitæ ipſius B. Auguſtini diutius prorogaret vſque ad annum 434. quod tamen difficultatem patitur: Quia Auguſtinus ante Celeſtinum Papam obijt, ex Epiſtola eiuſdem Celeſtini, quæ habetur ad finem operum B. Proſperi cap. 2. Celeſtinus verò ad annum 434. non peruenit.

Circa secundam quæstionem maior sese difficultas ingerit, nam ante annos circiter quadraginta ferè omnes de hac re scribentes in manifestum errorem lapsi sunt, dicentes: Beatum Augustinum anno ætatis suæ trigesimo salutare lauacrum suscepisse. ita Autor sermonum ad Eremitas, & autor Epistolæ sub nomine Sigiberti, quos sequuti sunt Vincentius Beluacensis lib. 17. Speculi historialis cap. 51. Nauclerus vol. 1. generatione 14. Volaterran. lib. 21. Antropologiæ in Augustino, Coriolanus in defensorio, liber Officiorũ Ordinis Eremitarum, Ioannes Marquez cap. 4. & quod magis miror, Cardinalis Baronius in Martyrologio à se primitus edito; quamuis à Reu. Georgio Vedano Vercellensi, olim nostræ Congregationis Abbate Generali, per literas de suo errore certior factus, illum emendauerit, tum in Martyrologio iterum edito, tum etiam in tomo. 4. Annal num. 71. ac demum in Breuario nuper iussu Pauli Quinti reformato.

Hæc sententia cuiuscunque sit autoris, est manifestus error in historia, ad quem conuincendum non alio teste opus est, quam ipsomet Augustino. Ipse namque, vt multa omittamus ex libris confessionum, præsertim lib. 6. cap. 11. & 15. in quibus apertè fatetur, se vltra annos triginta suæ ætatis in luto vitiorum hæsisse, quod etiam repetit in sermone de assumptione B. Mariæ, hæc scribens: *Triginta annis, & amplius computrui in stercoribus peccatorum meorum*, si tamen sermo ille Augustini est, in 3. contrà Academicos cap. 20. ait. *Sed cum trigesimum & tertium ætatis meæ annum agam, non me arbitror desperare debere, eam me (.s. notitiam) quandoque adepturum*: & lib. 2. Soliloquiorum cap. 10. *Nam cum triginta tres annos agam, quatuordecim ferè anni sunt, ex quo ista sapere destiti.* Porrò libros contra Academicos, & libros Soliloquiorum B. Augustinum ante suum baptismum scripsisse, illemet fatetur lib. 1. Retractat. cap. 1. 4. & 6. ad quæ loca remitto.

III. SEcunda sententia fuit Cardinalis Baronij tomo. 4. sub anno 388. n. 71. vbi primum errorẽ corrigens, in alterum lapsus est, vt diceret, B. Augustinum anno ætatis suæ non trigesimo, neque trigesimo tertio, sed trigesimo quarto baptizatum. Et quia videbat sibi aduersari tex. B. Augustini lib. 9. confessionum cap. 2. vbi ait, quod quando eius mater Monica ex hac vita migrauit, ipse erat in annis triginta tribus, liberè falsus est, textum B. Augustini ibi loci deprauatum fuisse, & pro illis verbis *Ergo die nono, ægritudinis suæ quinquagesimo, & sexto ætatis suæ anno, trigesimo & tertio ætatis meæ, anima illa religiosa, & pia corpore soluta est.* Reponendum esse, trigesimo & quinto ætatis meæ, vt scilicet esset in annis triginta quinque, quando eius mater ex hac vita migrauit. Mouetur verò ad hunc errorem asserendum ex quibusdam verbis Augustini malè intellectis, quia nimirum Augustinus fatetur in 3. libro contra Academicos cap. 20. se in annis triginta tribus scripsisse illos libros, & quod illos scripsit ante libros de Vita beata, cum adhuc esset Cathecumenus, & quod libros de Beata vita scripsit occasione natalis sui, qui incidit in diem 13. siue idibus Nouembris. Cum enim sequenti Paschate baptizatus fuerit, si libros de Academicis scripsit, dum esset annorum trigintatrium, & si illos scripsit ante librum de Beata vita, qui scriptus est idibus Nouembris, cum adhuc esset cathecumenus, necesse erit dicere, B. Augustinum idibus Nouembris annum 34. incœpisse: & cum sequenti tempore Paschali baptizatus fuerit: consequens erit, vt anno ætatis suæ trigesimo quarto baptizatus fuerit, non autem trigesimo tertio. Eandem sententiam secutus est Frater Cornelius Lancillottus lib. 2. de vita S. Augustini cap. 34. qui consequenter dicunt, ipsum Augustinum non anno Christi 387. sed 388. baptismum accepisse.

Sed salua in omnibus reuerentia, quæ tanto viro debetur maxima, quem libentissime in omnibus sequi vellem, si non amor veritatis obstaret, quod semel admonuisse suffecerit, hæc quoque sententia falsitatis conuincitur, primo ex textu D. Augustini loco allegato lib. 9. confess. cap. 11. vbi fatetur, se fuisse ætatis annorum triginta trium, quando anima pijssimæ suæ matris corpore soluta est: qui textus non fuit corruptus, neque corrumpendus est, neque libros nobis, sed nos libris Doctorum accommodare debemus. 2. falsitatis etiam conuincitur eadem sententia ex eodem fundamento, ex quo malè intellecto Baronius suum errorẽ hausit. Nam D. Augustinus nõ dicit, se libros contra Academicos scripsisse ante librum de Beata vita, sed hunc inter illos, adeo quod libros de Academicis prius inchoauit, sed dum illos scriberet, contigit dies natalis illius, qui fuit idibus Nouembris, & tunc scripsit librum de Beata vita, quem trium dierum spatio absoluit: scripsit etiam duos alios libros Soliloquiorum, quos similiter cathecumenum, & cum esset annorum triginta trium, & post librum de Beata vita, & inter libros de Academicis se scripsisse, fatetur libro primo retractat. cap. 4. Deinde post absolutum librum de Beata vita, & libros Soliloquiorum absoluit tandem ante baptismum ipsos libros de Academicis. Quare cum in fine tertij libri contra Academicos cap. 20 (id enim est postremum caput illorũ librorum) scribat, se tunc temporis fuisse annorum triginta trium: Sequitur Augustinum, dum scriberet librum de Beata vita idibus Nouembris, annum ætatis suæ trigesimum tertiũ incœpisse, & eo incœpto libros soliloquiorũ scripsisse, & libros contra Academicos prius inchoatos absoluisse, & eodem anno tempore Paschali sacro baptismate initiatũ fuisse, neque opus est asserere textum lib. 9. confess. deprauatum fuisse, vt cap. sequenti fusius ostendemus. Hac igitur ratione fortassis adductus Ludouicus de Angelis lib. 3.

De vita Augustini cap.4. propius ad veritatem accedens. Augustini baptismum reiecit in annum Christi 387. sub die 24. Aprilis. sed nec ipse veritatem est assecutus: quia si tunc Augustinus erat in annis triginta tribus ab idibus Nouembris, & infra, & natus est anno Christi 355. vt supra dictum fuit, sequitur quod eius baptismus in annum 388. non autem 387. inciderit, vt intelligenti patet. Quia anno 387. idibus Nouembris ille ingrediabatur annum 33.

Dicendum itaque resolutè, Beatum Augustinũ anno Christi 388. ætatis verò suæ anno 33. non trigesimo quarto, tempore Paschæ, s. in sabbato ante diem dominicam Resurrectionis baptismũ accepisse. & ita etiam asserit Frater Iordanus de Saxonia lib 1. in vitas fratrũ nuncupato cap 7. per hæc formalia verba. *Fuit autem baptizatus anno ætatis suæ trigesimotertio, tempore Paschali V. Idibus Aprilis. s. tertia decima die Aprilis: & eodem anno, qui terminabatur idibus Nouembris, Mater sua defuncta est, vt hoc alibi lucide declaraui.* Omitto hic, contradictiones Coriolani in suo defensorio, tum quod eas sufficienter, & euidenter reiecit Augustinus Ticinensis in libello. cuius est titulus, Clipeus veritatis, quem quia breuis, & doctus est, nec multis cognitus, ad calcem huius libri forsan imprimendum curabo. tum quia velle hic omnia Coriolani dicta ad hoc dubium spectantia examinare, nihil aliud esset, nisi bonas horas malè perdere, & in elucidanda re notissima laborare.

V. Circa tertiam, & vltimam questionem fuit etiam sententia Cardinalis Baronij in suo Martyrologio sub die quinta Maij, quod Beatus Augustinus illa die, videlicet quinta Maij fuerit baptizatus. Ait enim. *ibidem (s. Mediolani) Conuersio S. Augustini Episcopi, & Ecclesiæ doctoris, quem B. Ambrosius Episcopus fidei Catholicæ veritatem docuit, & hac die baptizauit.* Sed vt liberè dicam, ego in re tam manifesta, & conspicua tanti viri ingenium satis nunquam sum admiratus, non solum quod ille primus ex omnibus, quos vidi, baptismum B. Augustini sub hac die posuerit: sed quod tantus vir non solùm historiæ sacræ peritissimus, sed etiam in Theologicis non parùm versatus, in eam sententiã venerit, vt baptismum B. Augustini in quintã diem Maij reiecerit. Primo namq; certum, & constans est, temporibus B. Augustini baptismum solemni ritu, & extra casum necessitatis, non nisi temporibus Paschæ Dominicæ Resurrectionis, vel Pentecostes, scilicet in Vigilia Paschæ, vel Pentecostes apud catholicos conferri consueuisse. De qua re videri potest Cardinalis Bellarm. de Sacram. Baptismi cap. 26. vbi ita scribit. *Quinta (s. ceremonia) est tempus Paschale, & Pentecostes. Etsi enim quouis tempore possit dari baptismus, si necessitas vrgeat: tamen Veteres diligentissimè seruabant hanc ceremoniam, vt solum in Sabbatis Paschæ, & Pentecostes ordinariè baptizarent; extant de hac re Epistolæ decretales Siricij I. cap. 2. & Leonis I. epist. 4. & epist. 80. & Gelasij epist. 1. cap. 12. vbi seuerissimè reprehendunt Episcopos quosdam, qui audebant extra casum necessitatis baptismum conferre in Epiphania, aut festis diebus Martyrum: & iubent, vt seruetur antiqua consuetudo, vt solum in Paschate, & Pentecoste detur baptismus.* Esse item hanc antiquam, & vniuersalem consuetudinem, patet ex Catechesibus Cirilli, quæ ideo in Quadragesima habitæ sunt &c. Constat etiam B. Augustinum solemni ritu, & in Quadragesima, & tempore Paschali nomen dedisse, & catechizatum, & tandem baptizatum, quod euidenter apparet tum ex libris confess. lib. 9. cap. 6. & seqq. tum ex Possidio in vita Augustini cap. 1. in fine, quod nec ipse Baronius negat, sed vltro fatetur tomo. 4. sub anno 388. nu. 71. eundem Possidonum secutus. Hæc cum ita se habeant, optarem quam maximè, si hoc fieri posset, ab hoc Illustrissimo viro doceri, vnde habuerit, diem Paschæ, vel Pentecostes, eo anno, quo ille baptismum Augustini ponit, aut alio quouis anno, in diem sextam Maij incidisse, vel incidere vnquam potuisse, vt in eius vigilia s. die quinta Maij ipse B. Augustinus solemni ritu in forma Ecclesiæ Catholicæ consueta baptizatus fuerit, vel baptizari potuerit? ego certè hoc non inueni, neque verò iuxta regulas ab Ecclesia Catholica hactenus traditas, & seruatas credo, quod possit inueniri.

Dicetur, quòd ex omnium Catholicorum consensu Cõuersio B. Augustini ponitur sub die quinta Maij, & hæc antiquissima totius Ecclesiæ Catholicæ est traditio. Sed quid tum? an ideo, quia illius conuersio illo die accidit, necesse erit dicere. illo etiam die fuisse baptizatum? minimè profectò. Constat namque illum ante ferias vindemiales perfectè ad Deum conuersum scholis renunciasse, in rus secesisse, & sacrorum librorum meditationi, & lectioni incubuisse, quo se ad baptismi gratiam percipiendam disponeret. Inde vbi tempus aduenit, quo illum inter competentes nomen suum dare oportebat, quod nimirum ante mediam Quadragesimam fiebat, relicto rure Mediolanum redijsse, ibique adueniente tempore Paschali solemniter baptizatum à B. Ambrosio. Et hæc omnia clarissima sunt ex lib. 9. confessionum, vt mirũ sit, quomodo viri doctissimi in luce meridiana labi potuerint. Baronium secutus est frater Cornelius Lancillottus.

Propius ad veritatem accessisse visus est Ludouicus de Angelis libro. 3. de vita Augustini capite 4. ita scribens. *Mensis erat aprilis, & dies vigesima quarta, in quam illo anno Domini 387. Sabbatum Paschale incidit, vt patet ex Cyclo Dionysij cognomento Parui: illo autem sabbato baptisma dispensari solitum erat, non autem per totam hebdomadam sequentem, sicut scribit Pierius Valerianus. Hora nona, qua Cornelius admonitus fuit ab Angelo de Baptismo, datũ illud institutum, ait Amalarius, & in ipsa credibile est, datum Augustino.* & sanè si VI.

Augu-

Augustinus anno 387. baptizatus fuisset, ita necessè esset affirmare, quod scilicet 24. Aprilis baptizatus fuisset. Verùm hallucinatus est hic autor, quia si obitus B. Augustini incidit in annum 431. sub die 28. Augusti, & erat tunc Augustinus in annis 76. vt Possidius scribit, & in anno ætatis suæ 33. fuit baptizatus, vt ex eodē Augustino habemus; illius baptismus non anno 387. sed 388. contigit, vt superius deductum fuit. Ideo alij, inter quos Frater Iordanus De Saxonia lib. 1. cap. 7. ipsum baptismum B. Augustini ponunt sub die 31. Aprilis. verùm hi voluntariè loquuntur, quia certum annum, in quo ille baptizatus fuerit, non sibi constituunt: eo vero ignorato non potest etiam certus dies, nisi diuinando constitui.

Dicendum igitur, quòd B. Augustinus eo die mensis, & anni fuit baptizatus, quo die illo anno incidit vigilia Dominicæ resurrectionis. Porrò dictum est, secundum veriorem sententiam B. Augustinum baptismo initiatum anno Christi 388. ergo eo die fuit baptizatus, quo die illo anno incidit vigilia Dominicæ Resurrectionis: at vigilia Dominicę Resurrectionis ex Cyclo venerabilis Bedę illo anno incidit quarto idus Aprilis. i. die octauo. Igitur eo die dicendum est B. Augustinum fuisse baptizatum. Quæ sententia confirmari etiam potest ex ijs, quæ capite statim sequente dicemus. De reditu eiusdem Augustini in Africam; quia Beatus Augustinus statim baptizatus ad Ostia Tiberina contendit cum matre, & socijs, vt in Africam traijceret, & reperit se in ostijs Tiberinis die saltem tertio decimo antequam illius mater ex præsenti vita migraret, cum Beata Monica intra quinque dies post aduentum suum ad ostia Tiberina febribus decubuerit, & nono ægritudinis suæ die in anno ætatis Beati Augustini trigesimotertio ex hac vita migrauerit. ex lib. 9. confessionum capit. 11. Necesse igitur est, eo anno vigiliam Paschæ vel in fine Martij, vel circa initium Aprilis incidisse. Alioquin quomodo potuisset Augustinus cum matre, & socijs, Mediolano vsque ad ostia Tiberina in tam breui temporis interuallo proficisci? nam obitum beatæ Monicæ omnes in quartam diem mensis Maij reijciunt, ex quibus si dies tredecim detrahas, quibus illa ante obitum suum ad ostia Tiberina venit, oportebit illam saltem die vigesima Aprilis in Ostijs Tiberinis constituisse. Verum hæc ratio sequenti capite longius repetenda erit,

CAPVT QVINTVM.

Quartum fundamentum ponitur & probatur, B. Augustinū post susceptum baptismum cum Matre, & socijs ad Ostia Tiberina statim contendisse.

Vi contendunt, Beatum Augustinum post baptismum eremiticam, siue monasticam vitam, & habitum sumpsisse, tria constantissimè docent Primū, quod B. Augustinus statim baptizatus ab Ambrosio, siue à Simpliciano veste nigra indutus fuerit, & zona pellicea præcinctus, & in monasterio à Simpliciano instituto Mediolani per annum ferè cum dimidio steterit Secundum, quod Mediolano discedens, vt in Africam rediret, per Hetruriam iter faciens, eremitas in monte Pisano, & in Centum cellis degentes visitauerit, ac cum illis altero anno circiter cum dimidio moratus, sanctissimis regulis illos informauerit Tertium, quod post baptismum, antequam in Africam traijceret, triennio saltem in Italia commoratus fuerit. Quæ omnia apud præfatos autores Sigibertum, Corolianum. Paulum Bergomensem, & alios videri possunt. Et quod magis refert saltem ex aliqua parte apud Cardinalem Baron. loco citato ex tomo 4 Annal. sub anno 388. num. 71 vbi dicit corrigendum esse locum Augustini in 9 Confessionum cap. 11. dum ait, se fuisse ętatis annorum trigintatrium, quando anima illa pia matris suæ Monicæ corpore soluta fuit, & pro annis trigintatribus ponendum: *ætatis* [illegible] *annorum triginta quinque*. cuius fundamentum est, quia putat Beatum Augustinum baptizatum fuisse post completum annum trigesimum tertium & inchoatum annum trigesimum quartum, ex quibusdam verbis in tertio contra Academicos c. 20 malè intellectis: & obitum Beatæ Monicæ contigisse anno sequenti etiam expleto, postquam B. Augustinus fuerat baptizatus Ex quibus consequens fit, vt secundum illius computum B Augustinus esset ætatis annorum non triginta trium, sed triginta quinque, quando anima illa pia, & religiosa corpore soluta est Consequitur etiam, vt ex sententia Baronij Augustinus supra integrum annum post susceptum baptismum in Italia moratus fuerit, & anno ætatis suæ vel trigesimo quinto, vel sequenti in Africam traijceret. Hæc autem omnia eum eo fine fuerint excogitata, vt aliquod temporis spaciū ad vitam eremiticam tū Mediolani, tum in Hetruria ducendam Beato Augustino daretur, si ex opposito monstratum fuerit, B. Augustinum sacro lauacro initiatum statim in Africam redijsse nec Mediolani, nec in Hetruria cum Monachis, siue cum

Eremitis vllo pacto morari potuisse, vnico ictu ruent, concident, & in nihilum soluentur omnia, quæ scribuntur de monachatu illius in monasterio Mediolanensi sub Simpliciano, vel de vita eremitica in monte Pisano, & in Centum cellis, & quę de Regulis Eremiticis ab Augustino ibi loci scriptis tanto labore fuerunt excogitata. Ego verò pro veritate, & pro fundamentis dicendorum, sequentes propositiones ex ipsomet Augustino, & ex Possidio illius discipulo acceptas, tanquam certissimas probabo.

II. PRima propositio: Beatus Augustinus eo anno, ac etiam mense, quo fuit baptismo initiatus, fuit apud ostia Tiberina cum matre, & socijs, vt in Africam rediret.

Secunda Propositio: Beatus Augustinus, intra anni circulum à die baptismi illius inchoandum, ea Italia in Africam traiecit.

Istæ assertiones probantur euidentissimè ex verbis superius allegatis Beati Augustini lib. 9 confess. cap. 11. in quibus ait, se fuisse ætatis annorum triginta trium, quando anima illa pia, & religiosa B. Monicæ apud ostia Tiberina corpore soluta fuit, ex istis verbis sic argumentor. Si B. Augustinus tunc erat ætatis annorum triginta trium: ergo currebat tunc annus, in quo fuerat baptizatus: quia ex locis euidentissimis eiusdem Augustini ostensum fuit cap. præcedenti, Beatum Augustinum baptizatum, cum esset in annis triginta tribus, die 13. Nouembris inchoatis. Rursus sequitur, quod eodem mense Aprilis, in quo fuit baptizatus, fuit etiam apud ostia Tiberina in Africam rediturus: quia Beata Monica obijt die quarta Maij, sed illa fuit in ostijs Tiberinis saltem diebus tredecim, priusquam ex hac vita migraret: ergo circa diem vigesimam primam Aprilis eiusdem scilicet mensis, in quo Beatus Augustinus fuerat Baptizatus, in ostijs Tiberinis constiterunt. Quod autem B. Monica saltem diebus tredecim fuerit in ostijs Tiberinis, antequam ex hac vita migraret, habetur ex capite 11. supradicti libri 9. confess. in princ. & fine.

III. HÆc ratio tantas habet vires, vt Frater Iordanus de Saxonia, Generalis Prior Ordinis Eremitarum ab ea conuictus, ingenuè fassus fuerit eodem anno, quo Augustinus baptizatus fuit Idibus Aprilis, etiam illius Matrem ex hac vita decessisse, & hæc sunt illius verba lib. 1. Vitas fratrum nuncupato capit. 7. circa medium: *Nec enim reperimus aliquod tempus, quo potuerit vitam anachoreticam duxisse, cum singula vitæ sua tempora sint descripta; nisi forte aliqui velint dicere, sicut sunt, qui dicunt, quod inter tempus baptismi sui, & matris, solitariè vixerit per triennium, vel saltem per biennium, quod dictum salua veritate nullatenus stare potest, cum inter baptismum suum, & mortem Matris, non fluxerit vnus annus complete, imò vix octo menses, computando à Pascha, vsque ad Idus Nouembris. Fuit autem baptizatus anno ætatis suæ trigesimo tertio tempore Paschali, scilicet, Idibus Aprilis, videlicet tertiadecima Aprilis, & eodem anno, qui terminabatur idibus Nouembris, mater sua defuncta est, vt hoc alibi lucidè declaraui.* Hæc ille, quem cum Ioan. Marquez det nobis pro teste omni exceptione maiorem, cui nefas sit non credere, nescio qua ratione ab illius testimonio possit resilire, vel asserere, quæ asserit de mansione Beati Augustini post susceptum baptismum Mediolani cum Simpliciano, & in monte Pisano & in centum Cellis cap. 8. §. 8. & alibi. Sienim B. Augustinus baptizatus fuit tempore Paschali, & mense Aprili, & ætatis suæ annorum triginta trium, & eodem anno, qui terminabatur idibus Nouembris, mater sua defuncta est, vt Frater Iordanus fatetur, cum constet Beatam Monicam defunctam esse die 4. Martij, certè nullum temporis spacium habuit vel Mediolani, vel in Hetruria cum Eremitis commorandi, antequam ad ostia Tiberina deueniret.

EIusdem argumenti vim sentiens Card. Baronius, & illius pondere oppressus, non alia ratione, aut via sese ab illo expedire posse arbitratus est, nisi textum Augustini in 9. confess. cap. 11. pro deprauato reijciendo, & pro annis ætatis Augustini triginta tribus annos triginta quinque reponendo. Verùm præter quod si omnes, quotquot inueniri possint, Augustini codices vetustissimos legamus, & conferamus, nulla quoad hoc vel minima deprauatio reperietur, vt vel ex ipsa castigatione eorundem Augustini librorum nuper facta à Louaniensibus constare potest, probamus euidenter ex alijs locis D. Augustini, locum illum ex nono confessionum non fuisse deprauatum, ponendo annos ætatis Augustini triginta tres & antiquam lectionem tenendo: sed imo manifestè deprauari, si reiecta communi, & veteri lectione, nouam illam à Baronio excogitatam teneamus, & pro annis triginta tribus, annos triginta quinque ætatis Augustini reponamus: quod ne multis agamus, sic breuiter demonstro. Tota periodus vitæ ipsius Augustini annum ætatis suæ septuagesimum sextum non excessit, ex Possidio, cui fides adhibenda, nec Baronius negat, in vita Augustini cap. 31. Ex quibus viait annis circiter quadraginta, in Clericatu, & Episcopatu ex eodem Possidio ibidem. Rursus tribus annis ante Clericatum viait laicus apud agros proprios ex eodem Possidio cap. 3. Rursus B. Augustinus baptizatus fuit anno ætatis suæ trigesimo tertio, imo secundum Baronium trigesimo quarto inchoato, quos annos simul ingerentes iam integram periodum totius vitæ B. Augustini videlicet annorum sex, & septuaginta tenemus. Ergo duo illi anni, quos Baronius fingit inter baptismū Augustini, & obitum Matris, nimirum ab anno 33. vsque ad trigesimum quintum, redundant, et ideo retenenda antiqua lectio lib. 9. confess. cap. 11. quæ habet, B. Augustinum tempore obitus matris suæ fuisse ætatis annorum triginta trium: vel corrigendus IV.

dus

dus Posidius, qui dixit, B. Augustinum vixisse annis septuaginta sex, & ponendum, illum vixisse annis septuaginta octo, videlicet annis triginta tribus, antequam baptismo initiaretur, & annis tribus baptizatum in Africa apud agros proprios in vita laicali, & annis quadraginta in clericatu, & in Episcopatu, & tandem annis duobus in Italia intermedijs inter illius baptismum, & mortem matris, quos Baronius ponit: quod si Baronius animaduertisset, fortassis etiam asseruisset, vt consequenter loqui videretur. At Posidius corrigendus non est, neque hactenus aliquis illum in hoc corrigere ausus fuit. ergo illius pace reijcienda est correctio Baronij, & tenenda prisca lectio, & dicendum, B. Augustinum fuisse ætatis annorum trigintatrium, non trigintaquinque, quando pia, & religiosa anima suæ matris ex corpore soluta fuit.

V. SEcundo fatetur Augustinus eodem libr. 9. confess. cap. 6. secum baptizatum eius filium nomine Adeodatum, cum esset in annis quindecim: ac exinde subiungit, illum interlocutorem fuisse in eo libro, quem de Magistro scripserat, cum esset in annis sexdecim. & postea ex hac vita sublatum: at librum de Magistro fatetur Augustinus, se in Africa, non in Italia scripsisse lib. 1. Retract. cap. 11 ergo anno statim sequenti post susceptum baptismum B. Augustinus in Africam transfretauit. ergo falsum commentum Baronij, quod anno sequenti post susceptum baptismum eius mater Monica vita functa fuerit, vel quod ipse esset annorum triginta quinque, quando illa mortua fuit, vel quod integrum annum & amplius post susceptum baptismũ profectionem suam in Africam distulerit. & hæc omnia sunt clara ex ipsomet Augustino, neque possunt, nisi textus Augustini vel negando, vel corrumpendo inficiari.

Tertio, ponderanda sunt verba eiusdem Augustini lib. 9. confess. cap. 14. vbi de obitu matris suæ verba facturus ita exorditur. *Imminente autem die, quo ex hac vita erat exitura, quem diem tu noueras ignorantibus nobis, prouenerat, vt credo, procurante te occultis tuis modis, vt ego & ipsa soli staremus incumbentes ad quandam fenestram, vnde hortus intra domum, quæ nos habebat, prospectabatur, illic apud Ostia Tiberina, vbi remoti à turbis post longi itineris laborem instaurabamus nos nauigationi.* hic lector te sisto. Fatetur Augustinus, quo tempore Beata Monica febribus decumbere cœpit, ex longo, & laborioso itinere in Ostijs Tiberinis substitisse, vt sese nauigationi instauraret. Quæro ego, illud tam laboriosum, tam longum iter, quod instauratione opus habebat, & ob cuius laborem fortasse illa beata fœmina febribus decubuit, & tandem ad alteram vitam fœliciorem migrauit, ex quo nam loco cœperat, ex Vrbe Romana? at illud iter, nec longum, nec laboriosum est, sed breuissimum, & facillimum, quod trium horarum spacio per currentem Tibridem conficitur. An ex Centum cellis, vbi tandem post discessum è Mediolano fingitur commoratus cum Eremitis, ibique libros de Trinitate incepisse? at istud etiam breuissimum, & facillimum est, quod cum lintre intra sex horas circiter conficitur. Sanè non video, quod aliud iter tam longum, & laboriosum fingi possit, ob quod instauratione opus habuerint, nisi dicendo, quemadmodum sine dubio dicendum est, illos tunc Mediolano discessisse, & absque temporis interuallo, vel mora ad Ostia Tiberina contendisse. Sic enim dicendo rectè verba ipsius Augustini interpretamur, & omnia benè concordant, quæ per alios modos dicendi à nonnullis pro commodo excogitatos, nullatenus concordari possunt.

VI. COnsentit etiam hæc assertio cum ijs, quæ Posidius de reditu Augustini in Africam capite 3. scribit. *Ac placuit* (inquit) *et percepta baptismi gratia cum alijs Ciuibus, & amicis suis, ad Africam, & propriam domum, agrosque remeare. Ad quos veniens, & in quibus triennio fermè constitutus, &c.* Quæ verba iuxta intellectum verum, planum, & perspicuum hunc sensum referunt, Beatum Augustinum baptizatum non triennio in Italia vitam Eremiticam, vel Monasticam cum Eremitis duxisse, sed in Africam ad propriam domum, & ad agros proprios continuò remeasse. Alioquin cum spacium trium annorum sit valde notabile, cum etiam professio vitæ Monasticæ res grauis sit, nec ab eo, qui vitam & mores Augustini scribendos sumpserat, prorsus omittenda, quis credat Possidium hæc omissurum, si B. Augustinus post baptismum triennio in Italia inter Monachos, & Eremitas vitam monasticam duxisset, aut Regulas Eremitis, vel Monachis tradidisset? præsertim cum in eodem verborum contextu videamus, ab eo habitam rationem temporis, quo post reditum in Africam demoratus est apud agros proprios ante Clericatum, & Episcopatum: nam si triennio vixit in Italia post baptismum ante reditum in Africam, & triennio altero in Africa ante presbyteratum, cur quæso nulla facta mentione primi triennij, solum secundum notauit, dicens illum percepta baptismi gratia cum Ciuibus, & alijs amicis suis ad Africam, & propriam domum, & agros remeasse, ibique constitutum fermè triennio cum amicis suis visisse, antequam presbyter initiaretur?

Demum illud certum, & si post perceptum baptismum per aliquod temporis interuallum in Italia commoratus fuerit, non Mediolani, aut in monte Pisano, aut in Centum cellis, quæ duo postrema loca fortasse nunquam vidit, sed in Vrbe Roma constitisse. Nam post mortem matris reuersus est Romam, vbi dum tempus nauigationi opportunum præstolaretur, scripsisse eum libros duos de moribus Ecclesiæ Catholicæ, & Manichæorum, item librum de Quantitate animæ, & incepisse libros De libero arbitrio, constat ex primo libro Retract. cap. 7. 8. 9. His fundamentis iactis, quæ non possunt negari, facilis nobis via aperitur ad hanc veritatem solis luce clarius monstrandam, quòd B. Augustinus ante

presby

presbyteratum fuit merus, & purus laicus, nec alicuius regularis ordinis, seu instituti professor, nec habitum Monasticum, aut Eremiticum indutus.

CAPVT SEXTVM.

Prima propositio probatur. Quod Beatus Augustinus ante presbyteratum fuerit purus laicus, nec alicuius regularis instituti, vel Ordinis professor.

I. VM Possidius, quadragenarius B. Augustini discipulus, totam periodum vitæ ipsius Augustini post illius baptismum in tria tempora diuiserit, & singulas res gestas per singula tempora recensuerit, apertissimè testatus fuit, illum à tempore suscepti baptismi, vsq; ad presbyteratum laicum, & inter laicos vixisse. id habes apertè non solum ex cap. 28. in verbis supra recitatis, cum ait, illum sub finem vitæ suæ omnes libros à se editos recensere voluisse, siue quos primo tempore conuersionis suæ adhuc laicus siue quos presbyter, siue quos Episcopus dictauerat, sed ex cap. 4. eiusdem historiæ, in quo factum illud memorandum narrans, quando à populo Hipponensi apprehensus, & S. Valerio Episcopo præsentatus, licèt inuitus, presbyter fuit ordinatus, dum ipse securus, & quid futurum esset, ignarus in populo staret, subiungit Possidius. *Solebat autem laicus, vt nobis dicebat, ab eis tantum Ecclesijs, quæ non haberent Episcopos, suam abstinere præsentiam, eum ergo tenuerunt, & vt in talibus consuetum est. Episcopo ordinandum obtulerūt* Ipse quin etiam Augustinus in lib. de Bono perseu. fatetur, se libros de libero arbitrio, cum adhuc esset laicus scripsisse. Porro si vsque ad presbyteratum laicus vixit, quod nullus nisi negando apertissima testimonia Possidij, & ipsius Augustini negare potest, quanam specie veritatis affirmari poterit, illum vel Monachum, vel Eremitam alicuius certi Ordinis, vel instituti regularis professorem ante presbyteratum extitisse?

II. VIm huius argumenti nititur Marquez, suum Coriolanū secutus, eludere in dicto lib. c. 6. §. 2. dicens: B. Augustinum ante presbyteratum appellatum laicum, non quod non esset verè Monachus: sed quia sub nomine laicorum tunc temporis comprehendebantur Eremitæ, ac Monachi, quia nondum vsus in Ecclesia obtinuerat, vt Monachi ad sacros Ordines promouerentur, & ideo non numerabantur inter clericos, sed inter laicos: sicut modo Conuersi Religiosorum, quia non recipiuntur in Religionibus, vt promoueantur ad Clericatum, vocantur laici, cum tamen sint veri Religiosi, seu Regulares, quam responsionem confirmat duplici auctoritate ipsius B. Augustini, prima est in lib. 2. Retract. cap. 21. vbi ait, causam, propter quam motus fuit ad scribendum librum de opere Monachorum, hanc extitisse. *Quia (inquit) inter laicos inferioru propositi existere coeperant tumultuosa certamina.* glossat ille: inter laicos inferioris propositi. i. inter Monachos, qui erant laici apud Carthaginem. Altera est in lib. 2. Retractat. cap. 30. vbi in principio ita scribit. *Interea missa sunt mihi à quibusdam fratribus, laicis quidem, sed diuinorum eloquiorum studiosis scripta nonnulla &c.* contendit ille, nomine istorum laicorum intelligendos esse Monachos, siue Eremitas, quia Augustinus vocat illos fratres.

Sed hęc interpretatio videtur apertissimè contra ipsummet Augustinum, & contra autoritatem omnium Sanctorum Patrum, & totius Ecclesiæ à temporibus Apostolorum vsque ad hanc diem. Nam vt demus, conuersos Religiosorum, quia ad S. Ordines non promouentur, consueuisse nonnunquā ob defectum vocabulorum impropria quadam, & abusiua nuncupatione laicorum nomine appellari, cum de vera interpretatione, & intelligentia verborum, vel nominum, quibus Sancti Patres in suis scriptis vtuntur, quæstio agitur, illa non ex vsu loquendi plebis ignaræ, & vulgarium petenda est, sed vel ex etymologijs & proprio modo significandi ipsorum verborum, aut nominum, aut certè ex communi vsu totius Ecclesiæ, & ipsorum Patrum, secundum quem talibus verbis, vel nominibus ipsi vti consueuerunt: at siue etymologiam huius nominis, laicus, attendas, siue communem vsum, quo non solum D. Augustinus, sed tota Ecclesia Dei à temporibus Apostolorum vsque in præsens hoc eodem nomine vti consueuit, inuenies nunquam, sub nomine laicorum siue monachos, siue alios regularium ordinum comprehensos professos fuisse; imò inuenies semper, & plusquam semper Monachos à laicis, & laicos à Monachis tum professione, & habitu, tùm etiam nomine è regione distinctos. Et quidem si etymologiam huius nominis, laicus, attendamus, quis nesciat, sub hoc nomine, laicus, non solum non comprehendi Monachos, sed à significato illus penitus excludi? Nam laicus, teste D. Hieron in cap. Duo. 12. q. 1. vbi ex instituto hanc litem dirimit, & laicos à Monachis distinguit, dicitur à verbo græco laos, quod significat idem, quod Populus, qua si popularis, & vulgaris, siue de populo, & de communi plebe. E contrario verò Monachus, si vocis etymon attendamus, idem significat, quod segregatus, vel singularis, qui vitam à popularibus segregatā, & singularem ducit ex D. Dionys. cap. 6 de Ecclesiastica Hierarchia, ex Conc Niceno, cuius verba referuntur in cap. Placuit il 1. 16 q. 1. & ex decreto Eugenij secundi relato ibid. cap. Placuit il 2. ex D. Hieronymo in Epistola 13 ad Paulinum, cuius etiam verba referuntur ibid. in cap. si cupis, vbi ait. *si cupis esse, quod diceris, Monachus i. solus, quid facis in Vrbibus?* quare ex hoc capite non solum non po-

test accipi hæc interpretatio, quam hic Theologus verbis Possidij, ac etiam B. Augustini pro suo commodo tribuit; sed vti penitus contraria etymologia huius nominis laicus explodenda est, & prorsus reijcienda.

III. Ostendendum nunc est, Sanctos Patres nunquam Monachos, siue regulariter professos, cuiuscunque illi essent ordinis, sub nomine laicorum comprehendisse, aut comprehendere voluisse: sed imò ipsos laicos à Monachis, & Monachos, siue quosque alios regulares a laicis semper distinxisse, & distinctis nominibus illos comprehendere, & notare voluisse, præsertim Augustinum, & alios circa tempora ipsius Augustini scribentes: vt mirum sit, quod audeant dicere, temporibus Beati Augustini monachos sub nomine laicorum comprehendi consueuisse. Primum igitur testimonium profero ex Dionysio cap. 6. Ecclesiast. Hierar. ibi enim tres ordines fidelium in Ecclesia militanti constituit, Supremum, qui est Sacerdotum, & infimum, qui est deuotæ plebis, seu laicorum, & medium, qui est Monachorum: Quos Monachos, vt à laicis distinctos esse, & pro talibus in Ecclesia habendos esse ostenderet, in 3. par. eiusdem capitis ita scribit. *In fine vero omnium sacerdos ad diuinam ita instructum communionem vocat, aperte satis insinuans eũ, qui sic consummatus est, si ad Monachicum, & singulare institutum veraciter venit, non modo contemplatorem fore sacrarum secundum se ipsum rerum, sicut medij ordinis morem, ad communionem sanctissimorum signorum accessurum, verũm eorum, quæ percepit, Sacramentorum augustiore scientia fretum, alio quàm Sanctus populus modo ad communionem diuinæ participationem admittendum.* Hæc ille. ex quibus vides, quemadmodum populus fidelis medius est inter Sacerdotes, & alios purgantes, & purgandos, qui sunt vel catechumeni, vel apostatæ, vel similes: ita monachos esse medios inter deuotum, & fidelem populum, & ipsos Sacerdotes purgantes. Vide totum illud caput, in quo prolixius de hoc agit.

Secundum, & tertium testimonium sunt Anacleti, & Eusebij Pontificum, & referuntur in cap. laicos. & cap laici 2. q. 7. vbi prohibentur laici testimonium ferre contra Clericos: quia non sunt eiusdem conuersationis, & nolunt castitatem illorum imitari. vbi sub nomine laicorum apparet, nõ posse comprehendi monachos, nam illi conuersationem, & castitatem clericorum non solum imitabantur, sed etiam solemni voto profitebantur.

Quartum testimonium est S. Concilij Niceni primi, Canone 76. vbi dicit: *Vt Religiosi tum Monachi, tum Moniales habeant alia indumenta, & alios mores, quàm habent laici, & tondeant caput in modum coronæ, & cingant se* ecce tibi, qui cincti incedebant, se à laicis distinctos ostendebant, ex dispositione huius S. Concilij alium similem canonem eiusdem Concilij refert Gratianus in cap. Placuit il primo 16. q. 1.

Quintum testimonium est Chrysostomi lib. 3. contra impugnatores vitæ Monasticæ per totum, vbi ex instituto Monachos a laicis distinguit, & habetur in tomo 5. & homil. 40. imperfecti in Matt. vbi exponens illa verba cap. 21. *Quis ex duobus fecit voluntatem patris, ait, & melior est laicus, qui in prima facie secularem vitam profitetur, re vera autem complectitur spiritualem, quam Sacerdos, qui in prima quidem facie profitetur vitam spiritualem, &c.* vbi vides, apud Chrysostomum nomine laicorum illos accipi: qui sæcularem vitam profitentur, quæ constans est acceptio illius nominis apud Chrysostomum, vt videre est homil. 43. eiusdem libri in princ. & homil. 44. paulò ante medium, & alibi.

Sextum est B. Hieronymi, & refertur in cap. Duo. 12. q. 1. qui canon quoniam sufficit ad nostrum intentum planè conuincendum, cum sit tanti authoris, & contemporanei ipsius Beati Augustini, illique saltem per literas notissimi, illum hic ex integro inserendum esse iudicaui. *Duo, inquit, sunt genera Christianorum. Est autem vnum genus, quod mancipatum est diuino officio, & deditum contemplationi, & orationi, ab omni strepitu temporalium cessare conuenit, vt sunt Clerici & Deo deuoti, videlicet conuersi: cliros enim græce, latinè sors. inde huiusmodi homines vocantur Clerici, id est sorte electi, omnes enim Deus in suos elegit: hi namque sunt Reges, id est se, & alios in virtutibus regentes. & ita in Deo regnum habent; & hoc designat corona in capite. Hanc coronam habent ab institutione Romana Ecclesiæ in signum regni, quod in Christo expectatur. Rasio vero capitis est temporalium omnium depositio. Illi enim victu, & vestitu contenti, nullam inter se proprietatem habentes, debent habere omnia communia. Aliud verò genus est Christianorum, vt sunt laici: laos enim græce est populus latine, His licet temporalia possidere, sed non nisi ad vsum, nihil enim miserius est, quàm propter nummum Deum contemnere. His concessum est vxorem ducere, terram colere, inter virum & virum iudicare, causas agere, oblationes super altari ponere, decimas reddere: & ita saluari poterunt, si vitia tamen beneficiendo euitauerint.* hæc Diuus Hieronymus, ex quibus habes, temporibus illius non solum nomine laicorum non consueuisse accipi monachos: sed ab illius significatione penitus atque penitus exclusos, sicut vnum oppositorum excluditur à significatione nominis alterius oppositi, vt v.g. aqua excluditur à significatione nominis ignis, vel è contra. Et quanquam glossa ibid. per Deo deuotos, seu conuersos non intelligat Monachos, sed conuersos, qui modò sunt in Religionibus, quique ad Clericatum non admittuntur, quos dicit, posse habere proprium, & vxores ducere, In qua re multipliciter errat, primò quia per Deo deuotos non intelliguntur Monachi, illi temporibus B. Hieronymi non erant in cœtu fidelium, quia neque in primo, neque in secundo ordine, qui totum genus Christianorum diuidebant. secundò quia conuersi IV.

verè profitentur, nec possunt habere proprium, nec vxores ducere. Tamen hoc non infirmat, sed potius confirmat id, quod dicimus, quod temporibus B. Hieronymi nomen laicorum non extendebatur ad Monachos, nec illi sub eo nomine veniebant: quia si sub nomine laicorum non veniebant Deo deuoti, & conuersi, qui non profitebantur, & proprium habere poterant, quanto minus Monachi, qui castitatem profitebantur, & alia vota, & omnibus bonis renunciabant, & sine proprio viuebant, sicut Clerici? & si nomine laicorum D. Hieronymus dicit, illos tunc accipi consueuisse, qui temporalia bona possidebant, causas inter virum, & virũ audiebant, vxores ducebant, quomodo poterant Monachi sub nomine laicorũ comprehendi, quibus illa omnia repugnabant?

V. SEptimum testimonium est eiusdem Augustini, ex quo veram interpretationem suarum sentẽtiarum petere debemus, in loco ab ipso Ioan. Marquez allegato ex lib. 2. Retract. cap. 21. vbi causam reddens, quæ illum mouerat ad scribendum librũ de opere Monachorum inquit: *Vt de opere Monachorum librum conscriberem, illa me necessitas compulit, quod cum apud Carthaginem monasteria esse cœpissent, alij se suis manibus transigebant, obtemperantes Apostolo: alij vero ita ex oblationibus religiosorum viuere volebant, vt nihil operantes, vnde necessaria, vel haberẽt, vel supplerent, sed potius implere præceptum Euangelicum existimarent, atque iactarent, vbi Dominus ait, respicite volatilia cœli, & lilia agri. Vnde etiam inter aliquot inferioru propositi Laicos, sed tamen studio feruentes existere cœperant tumultuosa certamina, quibus Ecclesia turbaretur, alijs hoc, alijs aliud defendentibus.* Quem locum licet Marquez cap. 5. §. 11 contendat esse intelligendum de Monachis Carthaginensibus, qui ideo ab Augustino vocati sunt laici, quoniam nondum cœperant ad ordines Ecclesiasticos promoueri: tamen suprà in eod. cap. & §. 5. pag. 51. col. 2. vel sui oblitus, vel ab ipsa veritate conuictus, ingenuè fatetur, intelligendum esse de laicis, siue Ciuibus Carthaginensibus, quorum alij vni parti Monachorum, alij alteri adhærebant Et quod illa verba Augustini non de Monachis, sed de Ciuibus sæcularibus Carthaginensibus sint intelligenda, ostendunt particulæ illæ: *inferiorũ propositi*, & illæ: *alijs hoc, alijs aliud defendentibus*, quæ ostendunt, certamina illa facta, & orta inter eos, qui erant inferiores ipsis Monachis, & quorum alij vni, alij alteri parti Monachorum, pro suis quippe studijs adhærebant. Et vt omnis de hac re dubitatio tollatur, legantur verba, quæ habet in dicto libro de opere Monachorum cap. 30. vbi præmissa Monachorum reprehensione, subiungit etiam admonitionem ad laicos, illorum fautores dicens: *Sciant ergo etiam cæteri fratres, & filij nostri, qui fauere talibus, & huiusmodi præsumptionem per ignorantiam defendere consueuerunt, se potissimum corrigendos, vt illi corrigi possint, non vt infirmentur benefacere. sane in eo, quod seruis Dei promptè, atque alacriter necessaria subministrant, non solum non reprehendimus, sed etiam suauissimè accipimus &c.* vbi vides, sine dubio illum de secularibus loqui, non de Monachis.

OCtauum est eiusdem Augustini lib. 2. de Anima, & eius origine, vbi de Vincentio Victore loquens ait, *Vt caput iuuenis illius senex, & laicus presbyter osculatus &c.* Nonum eiusdem in serm. 49. de verbis Domini, vbi omnes Ecclesiasticos contra distinguit à laicis. *Quid igitur putatis, inquit, illis dicere, de quibus dicitur, quæ dicunt facite: quia reuera ad fanum laicus dicitur. Laicus enim qui vult bene viuere, cum attenderit clericum malum, quid sibi dicit? Dominus dicit, quæ dicunt facite &c.* Decimum in sermone secundo de communi vita Clericorum, quem habuit ad populum, vt illius murmurationes aduersus suos religiosos clericos compesceret. vbi inter alia de quodam prædio Victorianensi verba faciens, quod Hipponenses laici causabantur, Barnabam Clericum regularem contra suum institutum possedisse. *Paratus, inquit, est Presbyter, vt alium constituam, qui de fructibus fratribus reddat, ex numero vestro sit aliquis, cui hæc committam, ex numero ipsorum, qui ad nos talia pertulerunt &c.* & infra: *de fundo Victorianensi ego rogo, ego hortor, ego peto, vt si quis religiosus est fide agat, & exhibeat Ecclesia istam operam, vt cito debitum reddam. Quod si nemo de laicis fuerit inuentus, ego propono alium, iste illuc non accedet.* ecce tibi, quos intelligat Augustinus nomine laicorum etiam religiosorum, non Monachos, non Clericos, sed populares, & sæculares: vt stultum, ne dicã superfluum, sit, velle in hac re declaranda diutiùs immorari. VI.

Vndecimum testimonium est Siricij Papæ in Epistola prima ad Imerium cap 10. & 13. nam in dictis locis agens de admittendis ad Clericatum, distinctè agit primo de ijs, qui ex laicis clerici fieri volunt, & hoc in cap. 10. deinde de ijs, qui ex Monachis assumendi sunt ad Clericatum, & hoc in cap. 13. & singulorum conditiones distinctè, & in distinctis locis præscribit. quod solum testimonium sufficere posset ad ostendendum, quod etiam eo tempore, quo nondum Monachi ad ordines admittebantur, distincti tum re, tum nomine ab ipsis laicis erant, & pro talibus habebantur, nec sub nomine laicorum comprehendebantur: nam Siricius primus fuit, qui dispensauit cum Monachis, vt ad ordines promouerentur.

Duodecimum est Concil. Chalcedon. quod celebratum fuit viginti annis post obitum B. Augustini, cuius verba referuntur in cap. Quidã n Monachorum 18. q. 2. vbi similiter distinguuntur Clerici laici, & Monachi, in illis verbis: *Siquis in fuerint clerici, pro personarum ordinatione subiaceant condemnationibus Canonum; si vero laici vel Monachi fuerint, communione priuentur.*

DEcimumtertium est Leonis Primi, sub quo celebratum fuit dictum Concilium, & refertur in cap. adijcimus 16. q. 1. vbi sic habet. *Adijcimus vt* VII.

illud etiam, quod nobis propter improbitatem quorundam Monachorum religionis vestra verbo mandastis per Vicarios nostros: & hoc specialiter statuentes, vt præter Domini Sacerdotes nullus audeat prædicare, siue Monachus, siue laicus ille sit, qui cuiuslibet scientia nomine glorietur. Ex hoc textu habetur, quòd vsque ad tempora Leonis primi Monachi non erant Clerici, quamuis Siricius dispensasset cum illis, vt pro necessitate Ecclesiarum aliqui illorum assumerentur ad clericatum: vnde subijciuntur excommunicationi sicut laici, & tamen distinguuntur à laicis.

Decimumquartum est Stephani Papæ Primi epistola 2. cap. 9. cuius verba referuntur etiam in cap. laicis 16. q. 7. licet ex Eulalio Syracusano, vbi dicitur: *Laicis quoque quantumuis religiosis nulla de Ecclesiasticis facultatibus aliquid disponendi legitur vnquam attributa facultas. Scimus dilectissimi, quia semper carnales spirituales solent persequi &c.* vbi vides, per laicos quantumuis religiosos nõ intelligi Monachos, tum quia laici vocantur homines carnales: tum quia Monachis data est facultas disponendi de bonis suorum Monasteriorum, quæ computantur inter bona Ecclesiastica, sicut etiam ipsi Monachi computantur inter personas Ecclesiasticas, & ab initio semper gauisi sunt priuilegijs personarum Ecclesiasticarum.

Decimumquintum est Concilij Hispalensis, cui interfuit S. Isidorus, & refertur cap. in nona. 16. q. 7. vbi renouatur decretum Concilij Chalcedon. quod laici non possint constitui Vicarij, siue œconomi Episcoporum. & sunt hæc illius verba. *Indecorum est enim laicum Vicarium esse Episcopi, & seculares in Ecclesia iudicare.* hinc habes, temporibus Conciliorum Hispalensis & Chalcedonensis nomine laicorum sæculares personas intelligi consueuisse.

VII. Alia innumera testimonia ad idem afferri possent recentiorum Pontificum, & Conciliorum nimirum:

Decimum sextum ex D. Gregorio Primo, quod refertur in c. indicatum 89. d. vbi laicos vocat personas sæculares.

Decimumseptimum Calisti Papæ in cap si quis principum, vel laicorum. 16. q. 7. vbi similiter laicos confundit cum sæcularibus.

Decimumoctauũ Gregorij VII. in cap. Si quis deinceps, cum sequenti eadem causa & quęstione, vbi prohibentur personæ Ecclesiasticæ accipere suas Ecclesias, vel dignitates de manu laicorum, per laicos vero exponit personas sæculares. Concordat autor sermonum ad Eremitas serm. 37. dicens. *Non intrat per ostium ad Ecclesiam, qui per laicalem potestatem intrat.* & quod per laicos intelligat personas sæculares, antecedentia verba indicant. *Qui sacramẽtum emerit, vel seculari potentia pro se procurauerit &c.* quod testimonium apud Marquez autoritatem irrefragabilem habere debet.

Decimum nonum Alexandri Papæ II. in cap. per laicos ead. causa, & quæstione, vbi prohibet, ne quis accipiat per laicos Ecclesiam, vel etiam habitum monachi.

Vigesimum Paschalis II. in cap. si quis Clericus ibid. vbi dicitur: *Si quis Clericus, Abbas, vel Monachus per laicos Ecclesias obtinuerit, secundum Canones Apostolorum, & Antiocheni Concilij capitulum excommunicationi subiaceat.* vbi vides, etiam temporibus Apostolorum, & Concilij Antiocheni, Monachos æquè distinctos fuisse à laicis, sicut à Clericis.

Vigesimum primum Leonis Papæ. IV. in cap. contra Sanctorum. ibidem. vbi laicos cum sæcularibus confundit.

Vigesimumsecundum Vrbani II. in cap. Decimas ibid. vbi dicitur: *Decimas, & Ecclesias à laicis Monachi non suscipiant, absque voluntate Episcoporum.*

Vigesimumtertium in cap. Ecclesia S. Mariæ. de Constitutionibus, vbi dicitur: *Laicis quantumuis religiosis super rebus Ecclesiasticis nulla est attributa facultas.* quod de Monachis non posset verificari.

Vigesimumquartum in cap. secundum instituta. Ne Clerici, vel Monachi, vbi dicitur: *Secundum instituta prædecessorum nostrorum sub interminatione anathematis prohibemus, ne Monachi à Clericis. vel laicis suo nomine firmas habeant, neque laici Ecclesias ad firmam teneant.*

Vigesimumquintum est Siricij Papæ in Epistola ad vniuersos Orthodoxos cap. 2. & 3. vbi distinguit Monachos à laicis, & prohibet primo, ne Monachi ante annum 30. possint ordinari clerici: deinde ne ordinentur Sacerdotes, nisi maturæ ætatis, postea verò cap. 3. prohibet, ne laici immediatè ordinentur Sacerdotes, quod testimonium sub falso nomine Ciriaci allegauit pro se, veriùs contra se Ludouicus de Angelis lib. 4. de vita Augustini, c. 8. ad probandum, quod Augustinus ante presbyteratum non erat laicus. vide infra cap 36.

Ex supradictis auctoritatibus constat, quod nomine laicorũ Sancti Patres, & Concilia nõ consueuerunt comprehendere Monachos, imò semper Monachos à laicis distinguere soliti sunt, & nomine laicorum in more habuerunt intelligere personas sæculares contra distinctas ab Ecclesiasticis, siue Clericis, siue Monachis, aut Deo deuotis, aut conuersis, aut Cœnobitis, aut Eremitis, quocunq; illi nomine nuncupentur, dummodo sint personæ verè Ecclesiasticæ, vel Clerici, vel regulares.

Quocirca cum dicat Possidius, (quinimò ipse Augustinus) ipsum Augustinũ toto tempore vitæ suæ ante presbyteratum fuisse laicum, vanum, & falsum, ne plus dicam, videtur dicere, illum fuisse Monachum, vel Eremitam, accepto nomine Eremitæ pro persona verè regulari. Alioquin si fuit verè regularis, proferant mihi aduersarij testimonia fide digna, vel ex B. Augustino, vel ex alijs probatis autoribus, præsertim illorum, vel superiorum temporum, quibus probent, quod aliquando vel Augustinus, vel alii Patres, & Con- IX.

cilia illorum temporum sub nomine laicorum intellexerunt Monachos, siue Eremitas, qui tamen regulares essent (nam de Eremitis incerti habitus, & sedis, quales nunc etiam multi vagantur, non loquimur.) Sane nos vigintiquinque adduximus, quibus non poterunt respondere, nec contradicere omnes aduersarij nostri. Proferant illi duo, aut tria, aut in ore duorum, aut trium testium stet omne verbum. Sed per Dei gratiam spero, quòd nunquam proferent, sicut nec protulerunt: Nam duo illa, quæ protulerunt ex libris Retractationum, frigida nimis sunt.

Siquidem ad primum sumptum ex 2. Retractat. cap. 21. dico, per laicos inferioris propositi non debere, nec posse intelligi Monachos, sed seculares ciues Carthaginenses, qui pro suis studijs diuisi in duas partes, sicut diuisi erant ipsi Monachi, quidam vni parti, quidam alij adhærebant. & verba textus adeo plana sunt, vt vel ipse Marquez à veritate coactus id libentissimè concesserit cap. 5. §. 5. vt videas, illum nō bona fide egisse, cum infra cap. eod §. 11. ad contradicendum Canonicis regularibus, & veritati, illa eadem verba Monachis applicauit.

Ad aliud etiam sumptum ex eod. lib. cap. 30. vellem scire ab hoc authore, vnde acceperit, laicos illos, de quibus ibi Augustinus loquitur, Eremitas fuisse, vel Monachos. Quia, inquit, Augustinus vocat illos fratres. at quoties Augustinus, & alij, fratres compellant, quos laicos & seculares fuisse cōstantissimum est, & filios, & vxores habuisse? Sed de hac re inferius plura dicenda sunt. nunc sufficit nobis ostendisse, B. Augustinum toto tempore vsque ad presbyteratum laicum, vel secularem inter laicos vixisse, & quòd nomine laicorum temporibus præsertim B. Augustini ipsi Monachi, vel Eremitæ minimè comprehendebantur.

CAPVT SEPTIMVM.

Quòd B. Augustinus vitam Monasticam, aut Eremiticam non assumpserit, priusquam ex Italia in Africam rediret.

I.

Ostendimus vniuersali ratione. Beatum Augustinum ante suũ presbyteratum laicalem vitam, non autem regularem, cum laicis, & inter laicos duxisse. Nunc operæ precium erit, eandem veritatē per descensum ad particularia confirmare. Nam si ante presbyteratum assumpsit habitum, & institutum Monasticum, siue Eremiticum, vt nonnulli affirmant, vel assumpsit illud in Italia, priusquam rediret in Africā, vel post reditum suum in Africam ad propriam domum, & agros. Ego vero ostendam, neque in Italia, neque in Africa illum ante presbyteratum talem, huiusmodi habitum, vel institutum sumpsisse. primum in hoc capite, secundum in sequenti probabo. Et vt à primo incipiam. Si Beatus Augustinus in Italia huiusmodi habitum, & institutum assumpsit, monstrandum est, vbi illud sumpsit, & quando, & à quibus. Respondetur à defensoribus contrariæ sententiæ per sequentes assertiones.

Prima assertio: B. Augustinus statim post baptismum indutus fuit cuculla nigra, & præcinctus zona pellicea ad differentiam Monachorum.

Secunda, Beatus Augustinus indutus illo habitu Monastico, perrexit ad Sanctum Simplicianũ, & vixit cum illo in Monasterio, in quo erant fratres iuxta institutum Pauli primi Eremitæ viuentes, integro anno ferè cum dimidio.

Tertia, cum illi fratres ferè in libertate viuerēt, B. Augustinus ex præcepto Simpliciani primò inter illos instituit, vt vitam Apostolicam pariter tenerent, & nihil inter eos diceretur proprium.

Quarta, Beatus Augustinus Mediolano discedens & per Hetruriam transiens, visitauit Eremitas in Monte Pisano degentes, cum illis vixit, & duas priores regulas eis tradidit.

Quinta, Beatus Augustinus inde profectus fuit ad Centum cellas, ibique Monasterium Eremitarum fundauit sub innocatione Sanctissimæ Trinitatis, & Eremitis ibidem congregatis regulam tradidit: ibi etiam libros de Trinitate inchoauit.

Sexta, post mortem Matris B. Augustinus reuersus est ex ostijs Tiberinis ad Centum cellas, ibique per annum commoratus est, antequam in Africam rediret.

Istæ omnes assertiones videri possunt apud Coriolanum in defensorio tam in prima parte, tum etiam in secunda in chronica sui Ordinis, in qua summatim illas perstringit, cui cæteri omnes sui instituti professores sine contradictione subscribūt; & eliciuntur expressè ex Epistola Valerij Hipponensis, ex sermone B. Ambrosij, Epistola Sigiberti, sermonibus ad eremitas, & D. Antonino in vltimo cap. suæ Chronicæ §. 2. Quas assertiones si ostenderimus falsas esse, non ex veris historijs, sed turbidis fontibus haustas, consequenter probatū erit, quòd B. Augustinus ante suum reditum in Africam nunquam fuerit Monachus, siue Eremita nec cuculla nigra indutus, nec zona pellicea præcinctus, vt à quibusdā asseritur, & prædicatur. id verò probabitur primò rationibus cōmunibus, deinde particularibus. Primo namque cum professio vitæ Monasticæ res grauis sit, & ordinum regularium institutio inter præcipua Sancto: ũ opera numeretur, si B. Augustin' in Italia Monasticen coluisset, aut etiam ordinem monasticum, siue vt volunt, eremiticum fundasset, vix ac nè vix quidē credibile foret, quòd B. Possidius, qui tanti Patris vitam, mores, & res præclarè gestas notauit, tanti operis oblitus fuisset, & illud silentio texisset: ad- II.

do vix

do vix credibile foret, quin ipse Augustinus, vel in libris confessionum, vel alibi in suis scriptis illius aliquo pacto non meminisset, cum aliorum multorum minoris momenti meminerit: at neque Augustinus, neq; Possidius eiusmodi fundationis, aut etiam monasticæ professionis vllibi meminerunt, neque qui contra asserunt, locum, vsquead hanc diem indicare potuerunt, in quo vel etiam in specie talis vitæ ab eo in Italia actæ meminerint. Addo etiam ex Volaterrano, cum Coriolanus, & alij tantopere in autoribus ad hoc probandum conquirendis laborauerint, omnes quotquot protulerunt, pro apocryphis iudicati sunt, vt infra cap. 28. & seqq. videri potest, & nullus autor idoneus. Euidens igitur coniectura hinc sumitur, B. Augustinum ante reditum suum in Africam, Monachum, vel Eremitam minimè fuisse. nec videtur satis esse ad vim istius rationis declinandam, illud respondere, quod Coriolanus multa confidentia scribit, Argumentum ex negatiuis desumptum non probare: Hoc enim minimè verum est, cum de historia res agitur: alioquin liceret nobis pro nostra libidine quiduis confingere & somniare, dummodo antiquis historicis aut illorum temporum, quorum gesta recenserentur, minimè contradiceremus: vt exempli gratia, quòd Troiano Bello Reges Hispaniarum, vel Gallorum præsentes fuerint: quòd Reges Assiriorum multo plures fuerint, quam qui communiter ab historicis numerantur. Et certè si argumentum ex negatiuis, cum de historia agitur, non concludit, cur vnum Mundum à Deo creatum credimus, non plures Mundos? cur dicimus, vnum tantum Diluuium vniuersale totam terram obruisse, non plura diluuia? cur septem tantum credimus esse Sacramenta à Christo instituta, non decem, aut viginti? nam neq; diuina Scriptura negat, plures mundos à Deo creatos, neque multiplex diluuium extitisse, neque dicit, septem tantum Sacramenta à Christo fuisse instituta. Porrò si Catholici ex negatiuis concludunt, vnicum mundum à Deo creatum, & vnicum diluuium vniuersale, & septem tantum Sacramenta à Christo instituta, quia Scriptura non dicit, plures mundos creatos, aut plura diluuia extitisse, aut plura Sacramenta, quam septem à Christo instituta, cur etiam non licebit arguere, B. Augustinum non fuisse Monachum, vel Eremitam? quia neque ipse Augustinus, nec Possidius, qui illius vitam scripsit, neque aliquis autor illorum temporũ idoneus de hoc aliquid scripsit: sed omnes, quotquot de hac re se ripserunt neoterici sunt incertæ autoritatis, & qui manifestæ falsitatis conuincuntur, vt in sequentibus patebit.

III. Deinde qui asserunt, B. Augustinum Mediolani, vel in Hetruria vitam Eremiticam duxisse, huic fundamento potissimum innituntur, quod B. Augustinus baptizatus fuerit, non quidem anno ætatis suæ trigesimo tertio, vti res se habet, sed anno ætatis suæ trigesimo, in quo fundamento necesse est illos omnes conuenire, quippe quo negato, totum ædificium vitæ Eremiticæ Augustini, & institutionis eremitarum per Italiam ruit, & in nihilum suum redit. Nam cum teneamus, totam periodum vitæ illius annum 76. non excessisse, cũ etiam constet, illum in Africa post suum reditum ex Italia quadraginta, & tribus annis vixisse, nimirum tribus annis apud agros proprios, & quadraginta in Clericatu, & in Episcopatu, si affirment anno trigesimo tertio baptismum suscepisse, vnum è duobus necessario fateri compellũtur, aut falsa esse omnia, quæ illi fingunt de mãsione Augustini post baptismũ in Monasterio Mediolanensi sub Sancto Simpliciano, & in monte Pisano, & Centum cellis cum eremitis in eis locis degẽtibus: aut certè illum monasticam vitam duxisse, & cum Eremitis vixisse, illisq; regulas vitæ regularis tradidisse cum nondum Christianus esset, & in luto vitiorum hæreret; qua an vera esse possint, ipsis decernendum relinquimus. cæterum B. Augustinum non anno ætatis trigesimo, sed trigesimo tertio baptizatum fuisse, ostensum est superius cap. 4. ad quem locum remittimus. Hoc igitur fundamento sublato, apertissimè ruunt, & in nihilum soluuntur supradictæ omnes assertiones.

Tertio, B. Augustinus, quo mense baptizatus fuit Mediolani, reperit se cum matre, & socijs apud Ostia Tiberina, vt in Africam rediret: Et licet non statim post mortẽ matris in Africam traiecerit, tamen non alibi, quam Romæ commoratus est: ac demum ante elapsum annum ad patriam domum, & ad agros proprios remeauit, vt superius cap. 5. ex ipsomet Augustino ostensum fuit. quomodo ergo potuit Mediolani apud Simplicianum per annum cum dimidio, & in monte Pisano, & in Centum cellis altero anno cum dimidio vitam eremiticam duxisse, & eremitis regulas tradidisse, quas fingunt Paulus Bergomensis, & Ambrosius Coriolanus?

Dicetur, esto ita sit, quod B. Augustinus, non triginta, sed triginta trium annorum baptizatus fuerit, & statim post baptismum Mediolano abscedẽs ad Ostia Tiberina contenderit, quid prohibet, illum antequam Mediolano discederet, habitum monasticum, & cucullam eremiticam induisse, & per Hetruriam iter facientem eremitas in ea prouincia degentes visitasse, ac illos sanctis institutionibus, & regulis informauisse? IV.

Respondeo, multa esse, quæ prohibeant. Primo quia cum assertores vitæ eremiticæ B. Augustini ad eam astruendam pro fundamento sibi assumant, quod ille anno trigesimo baptizatus fuerit, & quod triennio in Italia commoratus sit, cum istud fundamentum apertæ falsitatis conuincatur, omnia ruere necesse est, quæ eidem fundamento hærent, iuxta regulam vulgatam ipsius Augustini, qua probat in epist. 8. ad Hieronymum, & alibi, Scripturam sacram etiam in rebus minimis non mentiri: *Quia, inquit, admisso semel in tantum autoritatis fastigium officioso aliquo mendacio, nulla illorum li-*

brosum particula remanebit, quæ non vt cuique videbitur, vel ad mortis difficilis, vel ad fidem incredibilis ea dem perniciocissima regula ad mittientis auteris consilium, officiumq́; restratur. Secundo prohibet antiquissima omnium Patrum, & Monachorum consuetudo, quæ nunquam vel neophitos statim baptizatos ad habitum religionis admisit, aut certè admissos sine aliquo magistro, sub cuius disciplina in regularibus institutis instruerentur, & firmarentur, dimittere consueuit. Tertio quod dicant Possidius, & ipse Augustinus, non Monachum, aut Eremitam, sed laicum ex Italia discessisse. Ac tandem, quia si cum habitu, & instituto monastico ex Italia discessit, à quonam huiusmodi habitum, & institutum accepit? an à se ipso, an ab alio? dicunt à B. Ambrosio, vel à Simpliciano: Ergo Augustinus non fuit autor sui instituti, sed instituti alieni professor, maximè si verum est, quod Coriolanus ait, illum accepisse habitũ Pauli primi Eremitæ, & illius institutum tenuisse in monasterio Mediolanensi sub Sancto Simpliciano. Si enim hoc verum est, cur quæso Venerandi Patres Eremitæ B. Augustinum sui Ordinis fundatorem facere volunt? qui suum Ordinem vocant Eremitarum S. Augustini? vocent Ordinem Eremitarum Pauli primi Eremitæ, aut B. Ambrosij, aut Simpliciani, certè Ordinis S. Augustini vocari iure non possunt, nec illũ sui Ordinis fundatorem facere, cum potius ille alterius Ordinis professor fuerit, & alieni habitus gestator.

V. ISTis rationibus communibus præmissis, ostendam nunc singillatim omnes, & singulas supradictas assertiones falsas esse. Et primo ostendo, falsam esse primam assertionem, in qua asseritur, quod B. Augustinus statim baptizatus indutus fuit à B. Ambrosio cuculla nigra, & zona pellicea præcinctus. Hæc enim assertio est manifestè contraria ipsi Ambrosio, cuius verba referuntur in cap. accepisti, il secondo de consecr. d. 4 & Rabbano relato ibidem in cap. post baptismum, & S. Augustino in serm. 157 de tempore. & D. Dionys. de Ecclesiastica Hierarchia cap. de Baptismo, & antiquissimæ traditioni, & consuetudini totius Ecclesiæ hactenus seruatæ, quam probat Card. Bellarm. in lib. de Baptismo cap. 27. secundum quam consuetudinẽ, & traditionem temporibus B. Ambrosij & ante, & post, baptizati non cuculla nigra, sed albis stolis induebantur: quam ob causam hebdomada post Pascha vocatur hebdomada in Albis.

Scio, respondent, qui contra sentiunt, B. Augustinum indutum veste nigrà non statim post baptismum, sed paulò post, nimirũ vel in octaua Paschæ, vel postea. Sed cum autoritas tantorum Patrum, & vsus Ecclesiæ ostendat, nuper baptizatos consueuisse deferre vestimenta candida, hæc autoritas, & consuetudo saltem transfert in contrarium asserẽtes onus probandi, quod asserunt, quod illi nullo modo probant, nisi ex autoribus apocryphis, & dubiæ autoritatis, qui contra illos expresse dicunt. Quæro enim an sermo ille, qui B. Ambrosio tribuitur, & epistola illa sub nomine Valerij, & alia sub nomine Sigiberti, & testimonium D. Antonini in illo vltimo cap. suæ Chronicæ certam fidem in hoc facere debeant, an non? si certam fidem non faciunt, mendacij conuincuntur, qui dicunt B. Augustinum post baptismum ab Ambrosio cuculla nigra indutum: nam eiusmodi assertio istis autoritatibus solum nititur, nec aliunde probari, quod hactenus viderim, consueuit, sin autem illorum autoritas, certa est, illi dicunt, quod non post octo dies, sed statim post baptismum nigra cuculla fuit indutus. Profero illorũ verba, ne quis me illis imponere arbitretur. D. Ambrosius in serm. illo de baptismo Augustini ita scribit: *Triumphare tamen visum est Augustinus illa præsertim hora, in qua nouum hominem facie baptismate induitum.* & post pauca; *Nouum Christianum, nouo vestimento cuculla nigra induimus, singulo ex corio nos ipsi præcinximus, quod Simplicianus noster ingenti lætitia donauit.* & quod iste sit sensus verborum D. Ambrosij, audi Antoninum in loco citato §. 2. in princ. *Notandum etiam, quod B. Augustinus habitu religioso in triplici sui statu indutus fuit: nam primo post conuersionem suam, & baptismum, sicut Ambrosius in serm. de baptismo. & Augustini conuersione, hunc S. Augustinum in Christo genui, & postquam baptizaui eum indui cucullam nigram: & ipse ad differentiam Monachorum se cinxit Zona, pergens ad Simplicianum.* & Sigibertus in epistola ad Macedonium. *Qui baptizatus Augustinus mox ad virum Simplicianum perrexit.* Supponitur autem ab omnibus quod iuerit ad Simplicianum cum habitu monastico, quia dicunt, quod iuit ad illum, vt secum maneret in monasterio: & vt omnis tergiuersandi occasio tollatur, ecce sibi testimonium epistolæ Valerij Hipponensis dicentis: *Qui mox celebratis sacrosanctis mysterijs te exutum habitu seculari, sacro baptismatis lauacro perfudit, & Te Deum laudamus, non sine lachrymis te respondente, te Dominum confitemur, præ gaudio cecinit, statimq́; talarem nigram tunicam te mauit, ita vt omnes te monachum existimarent, nisi zona pellicea præcinctus fuisses, ob tunicæ longitudinem, vt scribo, ad differentiam Monachorum.* Consentit frater Iordanus de Saxonia lib. 1. in Vitas fratrum cap. 15. dicẽs, B. Augustinum fuisse indutum tali habitu immediatè post baptismum. Verba illius sunt: *Quod autem B. Augustinus habitu nigro cum zona pellicea nigra vestitus fuerit, quodq́; ipse immediatè post baptismum talem habitum, autorizante B. Ambrosio assumpserit, & quod eodem habitu fratres sui vsi fuerint, apparet expresse ex sermone suo de filio prodigo, & in sermone de cœna Domini, & in sermone ad presbyteros Hipponenses.* Et sanè autor sermonum ad Eremitas hoc expresse etiam dicit in serm. de filio prodigo ad finem, vt videri potest, præsertim in illis verbis: *Sic enim mihi S. Pater Ambrosius, quando me regenerauit in Christo anno ætatis meæ trigesimo, mihi petenti respondit.* Quare vt semel resolutè dicamus, aut dicendum, B. Augustinum mox baptizatum cuculla nigra indutum fuisse, quod sine manifesto

præiu-

præiudicio veritatis, & traditionis antiquissimæ totius Ecclesiæ Catholicæ, & autoritatis ipsorum Ambrosij, & Augustini dici non potest: aut absolutè respuendam nigram cucullam, & zonam pelliceam ab Augustino per manus B. Ambrosij sumptam; vt meritò reijci debet, ne ipsos Augustinum, & Ambrosium, & traditionem Ecclesiæ abijciamus.

VI. Secundo ostendo, falsum esse, quod secundo loco dicunt, B. Augustinum post baptismum illo habitu indutum in monasterio B. Simpliciani cum fratribus secundum institutum B. Pauli primi Eremitæ per annum cum dimidio vixisse. Primo, quia falsum, & prorsus fabulosum est. B. Simplicianum fuisse monachum, vel Eremitam: fuit enim Sacerdos Romanus, & Archidiaconus, ac deinde Episcopus Ecclesiæ Mediolanensis, quem Damasus Pontifex B. Ambrosio nuper ex laico ad Episcopatum assumpto ex Vrbe Roma veluti coadiutorem, imò & Magistrum dedit, quemq; vt Magistrum ipse Ambrosius, & vt Patrem semper veneratus est. vt testatur Baronius tom. 4. sub anno 375. num. 20. & seqq. & sub anno 385. nu. 9. & tabulæ antiquissimæ ipsius Ecclesiæ Mediolanen. nec non S. Carolus eiusdem Ecclesiæ Archiepiscopus in actis eiusdē Ecclesię parte 7. Epist. de translatione sancti Simpliciani, & ostendunt etiam antiquissimæ imagines eiusdem Sancti, quæ passim habentur, & seruantur Mediolani in varijs locis Ecclesiarū, & Monasteriorum, præsertim in præclarissimo Cœnobio Sancti Simpliciani Ordinis D. Benedicti, quibus omnibus magis credendum est, quam Coriolano, & similibus. Secundo, quia plusquam falsum est, B. Augustinum per annum cum dimidio, addo etiam per mensem, post baptismum Mediolani commoratum fuisse, vt satis constare potest ex dictis supra cap. 4. & 5. Tertio, quia Paulus primus Eremita non fuit autor alicuius instituti Eremitici, vel Monastici, nec gestauit habitum monasticum, præsertim cucullam nigram, & cingulū coriaceum. Fuit enim Anachorita, & toto vitæ suæ tempore post annum quintum decimum solitarius vixit, & illius indumentum fuit tunica ex folijs palmarum in modum sportæ confecta. Extat illius vita à B. Hieronymo scripta, quæ habetur in tomo. 1. post epist. 169. extāt illius acta in Breuario Romano registrata, vt mirum valde sit, non solum ausos nonnullos scribere, aut in monasterio Mediolanensi sub nutritore Ambrosio illos Monachos, seu Fratres institutum, vel habitum Pauli primi Eremitæ habuisse, aut habitū, quem ferunt Ambrosium Augustino dedisse, habitum Pauli primi Eremitæ fuisse, quemadmodum Coriolanus scribit: & multò magis mirum, reperiri homines cordatos, qui eiusmodi assertis fidem adhibere velint.

VII. Tertio ostendo, falsum esse, quod dicunt tertio loco, quòd cum illi fratres quasi in libertate viuerent, Beatus Augustinus ex præcepto Simpliciani primo inter illos instituit, vt vitam Apostolicam tenerent. Et quam quæso vitam, si non Apostolicam, tenebant illi boni fratres? Tales enim vocat B. Augustinus eos, qui Mediolani in monasterio sub Ambrosio nutritore degebant, lib. 8. confess. cap. 6. & si fratres illi secundum institutū Pauli primi Eremitæ viuebant, quodnam erat genus vitæ Pauli primi Eremitæ, & aliorum Eremitarum, & Monachorum, nisi institutum vitæ Apostolicæ, quod in obseruatione non solum præceptorum, sed etiam consiliorum positum erat, nimirum in abnegatione sui ipsius propter Christum cum abdicatione omnis proprietatis temporalium bonorum, & custodia castitatis? Deinde quis tam grauem iniuriam non solum bonis illis fratribus, sed ipsis Sanctis Viris Simpliciano, & Ambrosio manifestè irrogatam sine stomacho ferat. vt dicatur. Monasterium illud tantoperè à B. Augustino commendatum, sub regimine tantorum virorum, quales Ambrosius, & Simplicianus erant, vsque in illam diem sine certis legibus vixisse, & opus habuisse à Neophito vix baptizato, ad normam vitæ Apostolicæ perduci? Et vnde obsecro didicit ipse Augustinus eam normam vitæ Apostolicæ, quam secum ex Italia in Africam perduxit, nisi in Ecclesia Mediolanensi, & ab Ambrosianis Clericis, vt S. Carolus Epistola citata scribit? Et qua probabilitate suadet Coriolanus illos fratres ab Augustino adhuc Neophito vitæ normam didicisse, cū ille sui immemor in Chronica de eodem Augustino scribat: *Dicimus, quod quicquid mali egerit, quoniam sui iuris non erat, non sibi, sed Simpliciano, sub cuius viuebat custodia, tribuit.* Nam si mali aliquid agebat, adhuc imperfectus erat, & egēbat ipse ad certam viuendi normam, ab alijs dirigi, quod in omnibus religionibus bene institutis seruatur, vt iuuenes à senioribus dirigantur, non vt ipsi seniores doceant, & in via virtutis dirigant.

VIII. Quarto ostendo, falsum esse, quod quarto loco, ac etiam quinto, & sexto dicitur, B. Augustinum Mediolano abscedentem, altero anno cum dimidio cum Eremitis in Monte Pisano, & in Centum cellis degentibus vixisse, illisque duas regulas tradidisse. tum per ea, quæ dicta sunt supra c. 4. & 5. tum etiam quia illæ duæ regulæ, quas Coriolanus, & quidam alij dicunt, fuisse ab Augustino traditas Eremitis, siue in Italia, siue etiam in Africa existentibus, quæ habentur in primo tomo operum D. Augustini ante tertiam Regulam, quæ vocatur Speculum Clericorum, vel sermo de communi in vita Clericorum, illæ, inquam, ab omnibus doctis, & eruditis pro spurijs & supposititijs, non pro veris Augustini fœtibus respuuntur, circa quas, vt Erasmicā censuram omittamus, videri possunt doctores Louanienses, & Cardinalis Bellarm. de scriptoribus Ecclesiasticis in Augustinū. Per hæc puto omnibus posse constare, quod B. Augustinus non fuerit Monachus, aut Eremita priusquam ex Italia in Africam rediret.

CAPVT OCTAVVM.

Beatum Augustinum in Africa non fuisse Monachum, aut Eremitam ante presbyteratum.

I.

QVi contendunt, B. Augustinum in Italiæ cucullam Monasticam, seu Eremiticam sumpsisse, & instituta Monachorum in Africam inuexisse, multo magis contendunt, illum ad propriam domum, & agros reuersum, vitam Monasticam duxisse: Imò verò, affirmant, priusquam à B. Valerio sacris ordinibus esset initiatus, monasterio in quodam nemore extructo Eremitas ex varijs locis collegisse, & cum illis triennio vitam Eremiticam duxisse: & vt breuibus rem perstringamus, tria Monasteria à B. Augustino fuisse extructa, primum in nemore, siue in solitudine, priusquam factus esset presbyter. Secundum in horto sibi donato à Valerio, cum presbyter est ordinatus. Tertium in domo Episcopali, cum esset assumptus ad Episcopatum. Etsi verò ista sententia confutatione non egeat, vtpotè ex falso principio deducta, nimirum quod B. Augustinus Mediolani cucullam Eremiticam à D. Ambrosio indutus fuerit, & ex fictis narrationibus sermonum ad Eremitas, & Epistolæ Sigiberti hausta, quæ falsa esse, & apocrypha suis locis euidenter conuincemus: nihilominus, vt ex hoc etiam capite omnis dubitandi occasio tollatur, Ostendam nunc, B. Augustinum, antequam à B. Valerio sacris ordinibus esset initiatus, neque aliquod Monasterium instituisse, neque vitam monasticam, siue eremiticam duxisse, neque habitum Eremiticum detulisse. Id vero præter rationem illam generalem superius cap. 6. adductam duplici via demonstratur. Et primò quidem si B. Augustinus ante presbyteratum monasterium extruxit, ac in eo Eremitas collegit, & cum illis vixit, vbinam fuit monasterium illud institutum? Respondet Autor illius Epistolæ sub nomine Sigiberti, quod B. Valerius ipsum Augustinum accersiri fecit, & hortum secretum, & a Ciuitate remotum illi dedit. in quo horto Beatus Augustinus cum cæteris amicis suis in despecto habitu in magna humilitate annis tribus vixit. Deinde cum multitudinem ad se venientium ferre non posset, duobus ferè miliaribus à prædicto loco secessit, & ad montem quendam altissimum abijt, vbi cunctis habitationes ex lapidibus construi fecit: ac demum aduenientibus festis Pentecostes, B. Valerium ad illum misisse, & presbyterum licet inuitum cum ordinasse. verum isthæc verbis non solum Possidij, sed etiam B. Augustini manifestissimè contraria quis ferat? cum ipse Augustinus fateatur, nō nisi factum presbyterū se à Valerio accepisse hortum illum, in quo Monasterium constituit, & non Valerium ad illum misisse, vt cum ordinaret, sed à populo, nil tale cogitantem, apprehensum, & Episcopo præsentatum, inuitum ordinatum fuisse. Modestius loquitur autor sermonum ad Eremitas scribens ser. 5. B. Augustinum primū monasterium extruxisse quidē ope, & adiutorio Beati Valerij, non tamen in horto, sed in nemore, siue in eremo à gentibus segregata: postea verò B. Valerium dedisse sibi hortum, in quo ædificauit secundum monasterium, quo ædificato presbyter licet inuitus ab eodem Valerio fuit ordinatus; cui sententiæ consentiunt D. Antoninus loco citato §. 2 siue frater Iordanus lib. 1. cap. 7 & 13. & Volaterran⁹ loco etiam citato. Sed nec ista sententia admittēda est, cum aduersus illam habeamus apertissima testimonia Possidij, & ipsiusmet Augustini vt statim dicemus. Ideo alij dixerunt, primum illud Monasterium ab Augustino extructum fuisse non apud Ciuitatem Hipponensem, sed in agro Tagastensi, aiunt enim, B. Augustinum, mox vt in patriam redijt, quod ex facultatibus parentum supererat vendidisse, & ex eo partem Christi pauperibus dedisse: ex parte vero altera sibi, & socijs tugurium in eremo construxisse, & in eo cum centum ferè religiosis fratribus vitam Monachi traduxisse ita Cornelius Lancillottus lib. 2. cap. 12. in principio.

VErum hæc omnia falsa esse, præter quod ostendit tam aperta sententiarum varietas, & inconstantia, quæ indicat, hos Autores non ex certa scientia, sed diuinando, loqui: Sicut enim verum vero semper constat, ita mendacium nec veritati, nec sibimetipsi constare vnquam potest: Præter hæc, inquam, ostendo apertissimis testimonijs, quibus non poterunt vllo modo legitimè contradicere. Primum testimonium est Possidij, qui omnium, aut saltem multorum gestorum Augustini, etiam ante presbyteratum, non solum auritus sed etiam oculatus testis fuit certissimus, & veracissimus. Cū enim per annos quadraginta eidem Beatissimo Patri inhæserit, vt illemet fatetur in fine sui libri, & cum eo dulciter & familiariter vixerit, & Augustinus ipse non nisi quadraginta annis vixerit in Episcopatu, & Clericatu, necesse erit, Possidiū vel ante illius presbyteratum, vel statim quando factus fuit presbyter, ipsi B Augustino adhæsisse. iam tanti viri testimoniū proferamus de rebus ab Augustino gestis post reditum suum in Africam, & ante presbyteratum: II.

Ac placuit, inquit, ei percepta baptismi gratia, cum alijs ciuibus, & amicis suis Deo pariter seruientibus ad Africā, & ad propriam domum, agrosq; remeare: ad quos veniens, & in quibus constitutus fermè triennio, & à se iam alienatis curis secularibus, cum ijs, qui eidem adhærebant, Deo viuebat ieiunijs, orationibus, bonisq; operibus, in lege Domini meditans die, ac nocte, & de ijs, quæ sibi Deus cogitanti, atque oranti intellecta reuelabat, & præsentes, & absentes sermonibus, ac libris docebat. Contigit fortè eodem tempore, vt quidam ex ijs, quos dicunt agentes in rebus, apud Hipponem regium constitutus, bene Christianus, Deumq; timens, comperta eius bona fama, atque doctri-

nadefi-

na desideraret, atque optaret eum videre, promittens, se posse huius mundi omnes contemnere cupiditates, atque illecebras, si aliquando ex eius ore Dei verbum audire meruisset. Quod cum ad se fideli fuisset relatione delatum, liberare animam cupiens ab huius vitæ periculis, morteq; æterna, ad memoratam vltro, atque confestim venit Ciuitatem, & hominem visum allocutus frequentius, atque exhortatus est, quantum Deus donabat, vt quod vouerat, redderet. Hæc se ille facturum de die in diem pollicebatur, nec tamen in eius tunc hoc impleuit præsentia, sed vacare vtique, & inane esse non potuit, quod per tale vas mundum in honore, vtile domino, ad omne opus bonum paratum in omni loco diuina gerebat prouidentia. Eodem itaque tempore in Ecclesia Hipponensi catholica Valerius Sanctus Episcopatum gerebat, qui cum flagitante Ecclesiastica necessitate de prouidendo, & ordinando presbytero Ciuitatis plebem Dei alloqueretur, & exhortaretur, iam scientes Catholici S. Augustini propositum, & doctrinam, manu iniecta, quoniam & idem in populo securus, & ignarus, quid futurum esset, astabat. Solebat autem laicus, vt nobis dicebat ab eis tantum Ecclesijs, quæ non haberent Episcopos, suam abstinere præsentiam. Eum ergo tenuerunt, & vt in talibus consuetum est, Episcopo ordinandum intulerunt &c. Hæc Possidius cap. 3. & 4. in quibus summatim omnes res gestas eiusdem Augustini perstringens à suo reditu in Africam, vsque ad assumptionem ad presbyteratum inclusiuè sex dicit, quibus si fides adhibenda est, manifestæ falsitatis reuincuntur, quæ supradicti autores quicunq; illi sint. tradunt de monasterio, & cohabitatione Augustini, vel in nemore, vel in solitudine Ciuitatis Hipponensis, vel in eremo agri Tagastensis cum Eremitis. primum est, Beatum Augustinum ex Italia redeuntem ad propriam domum, & agros iuisse. secundum eundem August. in agris proprijs fermè triennio constitutum cũ socijs, & amicis vixisse. tertium quod quo tempore viuebat cum socijs, & amicis in agris proprijs, venit ad Ciuitatem Hipponensem, propter lucrandum Ciuem illum Hipponensem, qui erat agens in rebus. quartum, quod dum Hippone Regio illam ob causam moraretur, & quadam die B. Valerio Episcopo de presbytero Ciuitatis ordinando plebem Dei alloquenti, præsens in populo adstaret, repente & inopinato apprehensus fuit à populo, & præsentatus Episcopo, ab illo quanquam inuitus, & reluctans presbyter est ordinatus. quintum, quòd illo tempore B. Augustinus erat adhuc laicus. sextum, quod adhuc tenebat agros proprios, ait enim textus, ad propriam domum, & agros proprios remeauit, ad quos veniens, & in quibus triennio fermè constitutus.

III. EX his conuincitur primo, falsum esse, quod aiunt Sigibertus, autor sermonum ad Eremitas, D. Antoninus, siue frater Iordanus de Saxonia, Volaterranus, & alij, B. Augustinum ante presbyteratũ extruxisse Monasterium in solitudine, siue in eremo, siue in nemore Comitatus Hipponensis, ibi Eremitas congregasse, & cum illis triennio vixisse, & multo magis falsum esse, quod de alio monasterio in cauernis petrarum a B. Augustino ædificato fingit Sigibertus. Quomodo enim hæc vera esse possunt, si verum est, quod Possidius ait, illum toto triennio vsque ad tempus sui presbyteratus in agris proprijs cum suis amicis, & socijs vixisse? profectò cum inter hæc duo non possit dari medium, aut negandus est Possidius, qui rerum à se narratarũ testis auritus, & oculatus extitit: aut negandi Sigibertus, & qui illum in hoc sequuntur: at testimonium Possidij à nullo sapiente rejci potest. ergo rejcienda omnia, quæ de Monasterio ab Augustino in Eremo extructo, & de Eremitis ibidem congregatis ab istis autoribus gratis & sine causa finguntur.

SEcundo conuincitur, etiam falsum esse, quod Cornelius Lancillottus, & quidam alij scribunt B. Augustinum statim, vt ad propriam domum rediit, quod reliquum erat sui patrimonij, vendidisse & partem pauperibus distribuisse, & ex parte alia tugurium sibi, & suis Eremitis in eremo extruxisse: nam Possidius aliter dicit, scilicet illum ad agros proprios redijsse, & in illis constitutum triennio vixisse. si vixit in agris proprijs vsque ad presbyteratum: ergo non illos statim vendidit, nouum tugurio in Eremo extructo moratus est toto illo triennio. IV

Tertio conuincitur, B. Augustinum vsque ad suum presbyteratum, licet vitam religiosam in votis habuisset, & omnes mundi curas à seipso iam ablegasset, non tamen verè regularem alicuius ordinis fuisse: sed laicum, & cum laicis vixisse, & propriam domum, & proprios agros vsque in illam diem tenuisse. Quare quod de seipso fatetur idẽ Augustinus in serm. 1. de communi vita clericorum: *Vt quomodo ego tenuem paupertatem meam vendidi, & pauperibus erogaui, sic facerent & illi, qui mecum esse voluissent, vt de communi viueremus.* non antea accidit, quam B. Pater ad Presbyteratum euectus, monasterium in horto Valerij ad hoc sibi donato instituere cœpisset. & hæc omnia patent ex verbis Possidij. Nunc aliud testimonium ad candem veritatem comprobandam, ex ipsomet Augustino proferamus.

CAPVT NONVM.

Assertio Capitis præcedentis testimonio B. Augustini confirmatur.

NOn minori euidentia, & certitudine confirmari potest eadem veritas testimonio ipsius Sanctissimi Patris, qui de seipso verba faciens in primo sermone de communi vita Clericorum, ita scribit: *Ego, quem Deo propitio videtis Episcopum ve-* I.

strum

ſtrum monuerunt, & quærebam, vbi conſtituerem Monaſterium, & viuerem cum fratribus meis. Spem quippe omnem ſæculi reliqueram, & quod eſſe potui, eſſe nolui: nec tamen quæſiui eſſe, quod ſum. Elegi in domo Dei mei abiectus eſſe, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum. Ab eis, qui diligunt ſæculum, ſegregaui me: ſed eis qui præſunt populis, non me coæquaui: nec in conuiuio Domini mei ſuperiorem locum elegi, ſed inferiorem, & abiectum; & placuit illi dicere mihi, aſcende ſurſum, vſq; adeò autem timebam Epiſcopatum, vt quoniam cœperat eſſe alicuius iam momenti inter Dei ſeruos fama mea, in quo loco ſciebam eſſe Epiſcopum, non illò accederem. Cauebam hoc, & agebam, quantum poteram, vt in loco humili ſaluarer, non in alto periclitarer: ſed vt dixi, Domino ſeruus contradicere non debet. Veni ad iſtam Ciuitatem propter videndum amicum, quem putabam me lucrari poſſe Deo, vt nobiſcum eſſet in monaſterio. Quaſi ſecurus veneram, quia locus habebat Epiſcopū. Apprehenſus presbyter factus ſum, & per hunc gradum ad Epiſcopatum perueni. Non attuli aliquid, non veni ad hanc Eccleſiam, niſi cum iis indumentis, quibus illo tempore veſtiebar. Et quia hoc diſponebam, eſſe in Monaſterio cum fratribus, cognito inſtituto, & voluntate mea, beatæ memoriæ ſenex Valerius dedit mihi hortum illum, in quo nunc eſt monaſterium. Cœpi boni propoſiti fratres colligere, compares meos, nihil habentes, ſicut nihil habebam, & imitantes me, vt quemodo ego tenuem paupertatem meam vendidi, & pauperibus erogaui, ſic facerent & illi, qui mecum eſſe voluiſſent, vt de communi viueremus. Hæc Auguſtinus Circa quæ notāda prius, & corrigenda varietas lectionum, quæ ex quorundam licentia irrepſit in hoc textu, quæ triplex eſt, prima circa illa verba, *vt nobiſcum eſſet in monaſterio.* Nam aduerſarij contendentes, hunc ſermonem à B. Auguſtino habitum ad ſuos Eremitas, quam etiam ob cauſam inter ſermones ad Eremitas illum numerant, loco iſtius particulæ nobiſcum, ponunt, vobiſcum, & legunt, *vt vobiſcum eſſet in monaſterio.* verùm ſi ſermo ille ad Eremitas in monaſterio degētes habitus fuit, vt legendum ſit, *vobiſcum eſſet in monaſterio*, non autem, *nobiſcum.* quid ſibi volunt verba illa ſequentia inferius in eodem ſermone: *Videbo quid ſit iure, ſicut Deus voluerit, cum paucis fratribus fidelibus honeſtatis Deo propitio de numero veſtro, id eſt, de plebe veſtra.* non ergo ille ſermo habitus eſt in monaſterio, neque ad Eremitas, ſed in Eccleſia, & ad plebem. vnde non poteſt rectè legi, vt eſſet vobiſcum in monaſterio cum fratribus, ſed legendum, vt eſſet nobiſcum. Secunda varietas eſt circa illa verba. *Et quia hoc diſponebam, eſſe in monaſterio cū fratribus.* Quæ lectio eſt antiquiſſima, & retenta in Concilio Aquiſgrani: & nihilominus à recentioribus mutata eſt, & poſitum, *quia hic diſponebam eſſe in monaſterio cum fratribus*, & poſitum aduerbium loci pro pronomine demonſtratiuo. Tertia circa illa verba, *nec veni ad hanc Eccleſiam, niſi cum iis indumentis, quibus illo tempore veſtiebar*: nam loco harum dictionum *iis indumentis* à nonnullis poſitæ ſunt illæ, his indumentis, ad ſuadendum, quòd B. Auguſtinus in Epiſcopatu teneret illamet indumenta, quę ſecum tulerat, quando a populo apprehenſus, presbyter eſt ordinatus. quaſi eadem eſſent indumenta hominis adhuc laici, & Epiſcopi in Eccleſia conciones ad populos habentis: vel quaſi illa veſtimenta, quæ Auguſtinus laicus ante presbyteratum ferebat, nec dum veterauiſſent, & illi adhuc vſui fuiſſent, quando iam ſenex illum ſermonem ad plebem Hipponenſem habebat: illum enim tūc temporis ſenem extitiſſe, habes euidenter ex alio ſermone qui incipit: Charitati veſtræ. ab eodem Auguſtino eadem de cauſa, ad eandem plebē Hipponenſem poſt paucos dies habito, in quo ſenem ſe, & canitie perfuſum teſtatur dicens: *Fateor enim vobis, de pretioſa veſte erubeſco. quia non decet hanc profeſſionem, hanc admonitionem, hæc membra, hos canos.*

Hæc autem Auguſtini verba oſtendunt, illum ante presbyteratum, etſi animo ſtatuiſſet vitam regularem in monaſterio cum fratribus ducere, quod non negamus, nec ab aliquo negari poteſt, nihilominus rem tantam nonniſi poſt presbyteratum opere perfeciſſe. quod triplici ratione ſic probatur. Primò ex illis verbis: *Et quia hoc diſponebam, eſſe in monaſterio.* qui enim aliquid facere diſponit, nondum illud opere compleuit, & qui opus abſoluit, de illo faciendo non amplius cogitat: habitibus enim præſentibus ceſſat omnis motus, & tranſmutatio, vt in 1. de Generatione tex 55. Ariſtoteles docet: & qui intelligit, quid ſit diſpoſitio, vel diſponere aliquid facere, ſimul intelligit, quod nondum id fecit. Si ergò Auguſtinus ante presbyteratum diſponebat hoc, quod eſt eſſe in monaſterio cum fratribus, nondum cum illis fuerat in monaſterio. & licet alij aliter iſtum textum legant, ſcilicet: *Et quia hic diſponebam eſſe in monaſterio cum fratribus.* tamen nihil refert, & idem omnino ſenſus reſultat, & eadem vis rationis, quòd qui diſponit aliquid facere, illud nondum fecit: niſi quod prima lectio vim huius rationis magis efficaciter exprimere videtur.

Secundo. Idem probatur ex alijs verbis, quæ immediatè ſubiungit. *Cognito inſtituto, & voluntate mea, B. memoriæ ſenex Valerius dedit mihi hortum illum, in quo nunc eſt monaſterium.* hæc verba indicant, B. Valerium, quando B. Auguſtinum presbyterum ordinauit, aliquid nuper cognouiſſe, quod antea non nouerat, ſcilicet propoſitum, & voluntatem Auguſtini fuiſſe, viuere cum fratribus in monaſterio. Hinc deducitur B. Auguſtinum ante presbyteratum nondum cum fratribus in monaſterio vixiſſe, neque cum cuculla, vel habitu monaſtico ad ciuitatem Hipponenſem acceſſiſſe, neque cum tali habitu à populo apprehenſum, & B. Valerio oblatum, vt quidam ſine fundamento, & probabilitate affirmant, nam ſi id antea egiſſet, vel cum habitu monaſtico, vel regulari ad Ciuitatem acceſſiſſet, & B. Valerio oblatus fuiſſet, ſatis ex illo cognouiſſet B. Valerius, illius inſtitutum, & voluntatem fuiſſe, viuere in monaſterio cum fratribus,

niſi

nisi cœcus esset, vel illum apostatam futurum credidisset.

Tertio. Idem probatur ex verbis sequentibus: *Cœpi boni propositi fratres colligere, compares meos, nihil habentes, sicut ego nihil habebam, & imitantes me.* Si tunc cœpit Augustinus fratres colligere, qui secum viuerent in monasterio, nihil habentes, & illum imitantes: non ergo ante illud tempus fuerat in monasterio cum fratribus, nec illos in monasterio collegerat: nam qui aliquod opus nunc incipit, antea illud opus nondum egerat, nec inceperat. Aliòquin mentitus est Augustinus dicens: *cœpi boni propositi fratres colligere &c.* si ante illud tempus fratres in monasterio collegerat, vel in monasterio cum illis vixerat, vt præfati Autores dixerunt.

II. VIm huius argumenti confirmant, quæ Possidius cap. 5. scribit: *Factus ergo presbyter, monasterium intra Ecclesiam mox instituit, & cum Dei seruis viuere cœpit, secundum modum, & regulam sub Sanctis Apostolis constitutam.* Si enim antea in monasterio vixerat, sub qua obsecro regula? vixisse namque illum in monasterio sub nulla regula, assertio est, quæ idem Sapientum minimè sibi conciliare possit: cum Monachum non faciat habitus, neq; monasterium, sed regularis professio, vt est in prouerbio, & colligitur ex cap. Porrectum extra de Regularibus: Regularis autem professio idem est, atque professio regulæ, vt D. Tho. 2. 2. q. 186. art. 9. interpretatur: Dicent, sub regula ab ipsomet condita. S[illegible] præterquam quod ab omnibus communiter asseritur, B. Augustinum vnicam tantum regulam scripsisse, quam D. Thomas ad normam regulæ Apostolicæ conquadratam scribit, omnes Regulæ ab Ecclesia Catholica probatæ, à quibuscunque conditæ fuerint, catenus pro veris probatis, & legitimis sunt habitæ, quatenus deductæ sunt ex ipsamet regula Apostolica, & in illa vel formaliter, vel saltē virtualiter contentæ. Sicut enim omnes ordines regularium ex primæuo illo instituto vitæ communis Christianorum, qui fuerunt in Ecclesia temporibus Apostolorum, veluti ex matrice natæ sunt, quemadmodum Lyranus in Actis Apostolorū cap. 4 notauit: ita omnes regulæ monasteriorum, ex regula illa Apostolica in eisdem Actis exarata ortum habuerunt, & ad illius archetypum exemplatæ. Quod non solum de regulis Clericorum, verum etiam Monachorum verissimum esse, verba illa Sanctissimi Pontificis Gregorij huius nominis Primi ostendunt, à Gratiano in cap. ex autoritate 16. q. 1. relati. *Sacerdotibus Monachis Apostolorum figuram tenentibus licet prædicare &c.* hinc si B. Augustinus ante presbyteratum in monasterio vitam monasticā, aut eremiticam duxisset, secundum regulam Apostolicam, & sub regula Apostolica ante illud tempus proculdubio vixisset. Mentitus igitur fuisset Possidius scribens, illum factum presbyterum mox secundum modū, & Regulam sub Sanctis Apostolis institutam viuere cœpisse: at non mentitus Possidius, ergo falsum est, illum ante presbyteratum monasticam vitam in monasterio duxisse.

NOn me latent, quæ Coriolanus in 1. p. defensorij cap. 5. ad sextum argumentum ad vim huius rationis, & totius discursus præsentis capitis eneruandam, multis conuitiorum parergis exornata multipliciter effundit, dicens, constare ex ijsdemmet locis B. Augustini, & Possidij, ipsum Augustinum monasterium habuisse, & cum fratribus suis in monasterio secundum regulam Apostolicā vixisse, priusquam presbyter fieret: Sed Fridionarios ad hanc veritatem tegendam ipsorum Doctorum verba ad illorum sensum detruncata protulisse, præsertim textum illum Possidij cap. 5. Integer enim textus illius capitis ita se habet: *Factus ergo presbyter monasterium intra Ecclesiam mox instituit, & cum Dei seruis viuere cœpit secundum modum, & regulam sub Sanctis Apostolis constitutam, maximè vt nemo quidquam proprium in illa societate haberet, sed eis essent omnia communia, & distribueretur vnicuique prout cuique opus erat, quod iam ipse prior fecerat, dum de transmarinis ad sua remeasset.* Ecce ex his vltimis Possidij verbis Augustinus illam vitam, quam cœpit in monasterio factus presbyter, ante presbyteratum tenuerat, dum de transmarinis ad propria remeasset. Hoc testimonium Ioan. Marquez cap. 8. §. 6. adeo exaggerat, & magni facit, vt dicat, extra omnem dubitationem positum esse, quod B. Augustinus antequam in Africam remearet, vitam religiosam duxerit in communitate formata. III.

Verùm vt interim indulgeam homini irato cōuitia, quæ in Canonicos Lateranē. fundit, ac etiā Ioanni Marquez nimiam facilitatem in credendo, quæ optabat, hæc verba non eas habent vires, ob quas constanter adeo asserendū sit, extra omnem dubitationem positum esse, quod B. August. priusquam ex Italia ad Africam remeasset, vitam regularem duxerit in communitate formata. primò quia ex istis verbis: *Quod iam ipse prior fecerat, dum de transmarinis ad sua remeasset.* nisi meus Priscianus me fallit, non colligitur, illum communem vitam cum socijs duxisse, antequam ex Italia in Africam remearet, sed solum postquam ad Africam peruenit. Secundo quia hoc pronomen relatiuū: *Quod ipse prior fecerat.* non refert omnia verba præcedentia, nec iungendum est cum illis verbis: *Monasterium intra Ecclesiam mox instituit, & cœpit viuere secundum regulam sub Sanctis Apostolis constitutam.* sed cum clausula sequenti. *Maximè vt nemo quidquā proprium in illa societate haberet: sed essent illis omnia communia. & distribueretur vnicuique, prout cuique opus erat.* Sequitur enim statim: *Quod iam ipse prior fecerat &c.* & hunc esse verum, & germanum sensum illorum verborum, præter quod verba ipsa præferunt; Ostendo ex Cardinali Bellarm. de Scriptoribus Ecclesiasticis in Augustino in censura sermonum ad Eremitas ita scribente: *Sermones ad fratres in Eremo videntur magna ex parte conficti, Dicit enim author illorum sermonum, Augostinum*

digisse

degisse in solitudine cum Monachis, ibiq; ad eos sermones istos habuisse: At constat ex Possidio in vita S. Augustini, Augustinum post baptismum Mediolani susceptu n redijsse in patriam ad propriam domum, & agros, ibiq; tres annos cum paucis amicis suis in commune vixisse: deinde factum presbyterum Hipponensem, monasterium habuisse intra ipsam Ecclesiam, ibiq; cum nonnullis vitam Apostolicam duxisse, Hæc tantus vir, quem non est dubium, aut partium studio addictum talia scripsisse, aut Possidij verba minimè intellexisse.

IV. SEcundo dico, ex postremis illis verbis, *quod iam ipse prior fecerat, dum de transmarinis ad propria remeasset*. nō solum Augustini Monachismum, sed ne Christianismum quidem nobis sufficienter constare, nisi aliunde ille probaretur. nam ex eiusmodi verbis nil amplius nobis cōstat, quam quod post reditum ad Patriam, communem vitam duxerit cum socijs & amicis: at dico, & iterum repeto, ex vita cōmuni ipsius Augustini baptismum non sufficienter probari, nisi ex alio capite illum probare possemus. Quod vt certo certius probemus, & errorum nebulas, quæ nonnullorum oculos obfundunt, de medio tollamus, vnum maximi ponderis notandum est, quod colligitur ex eodem Augustino lib. 6. Confess. cap. 14. videlicet Sanctissimum illum virū communem, & socialem vitam multorum amicorum, quibus essent omnia communia, semper adeò dilexisse, ac in votis habuisse, vt non solum postquam factus est presbyter, sed etiam ante baptismum, & cum libidinis, & peccati seruus nihil de baptismo cogitaret, eiusmodi vitæ genus cum multis amicis suis numero fermè duodecim Mediolani degētibus condixisset: illudq; opere perfecissent, nisi mulierculæ, quas eorum nōnulli habebant cum animi ingenti mœrore illos a proposito disturbauissent. Quæ omnia ab ipsomet loco præcitato scripta sic accipe: *Multi amici agitaueramus animo & colloquentes, & detestantes turbulentas humanæ vitæ molestias, penè iam firmaueramus, remoti à turbis ociosè viuere, id ocium sic moliti, vt si quid habere possemus, conferremus in mediū, vnamq; rem familiarem conflaremus ex omnibus, & per amicitiæ sinceritatē non esset aliud huius, aliud illius, sed quod ex cunctis fieret vnum, & vniuersum singulorum esset, & omnia omnium*. paulo inferius de Romaniano sibi amicissimo verba faciens, qui eidem vitæ sociali maximè instabat: *Sed (inquit) posteaquam cœpit cogitare, vtrum hoc mulierculæ finerent, quas & alij nostrorum iam habebant, & nos habere volebamus, totum illud placitum, quod bene firmaueramus, dissiluit in manibus, atq; confractum est: inde ad suspiria. & gemitus conuertebamur*. vides hinc, quam frigidum, & leue argumentum ex vita communi ab Augustino ante presbyteratum acta ad vitam Eremiticam, & cucullam monasticam probandam afferatur, quod ne dum ad illius Christianismum demonstrandum sufficeret, nisi aliunde illum probaremus. Non detrecto itaque, B. Augustinum ante presbyteratum cum socijs, & amicis communem vitam apud agros proprios, imò verò ante suum reditum in Africam egisse, id namq; præter verba Possidij superius posita, indicat ipse Augustinus nono Confess. cap. 8. sic dicens. *Simul eramus simul habitabamus Placito Sancto, quærebamus quisnam locus nos vtilius haberet seruientes tibi, pariter remeabamus ad Africam*. Non etiam negauerim, illum post susceptum baptismū altiori consilio, & sancti Spiritus impulsu ad illam communem vitam summoperè in Actis Apostolicis commendatam, & ad contemptum bonorum temporalium excitatum: sed hoc solum contendo, ex illa communi vita, quam apud agros proprios cum amicis ante presbyteratum duxerat, ostendi sufficienter non posse, illum per id temporis monasterium aliquod instituisse, vel in monasterio vitam regularem in communione formata duxisse. Nam præter communem vitam, quæ, vt dixi, etiam in non baptizatis esse poterat, alia multa ad Ordinē regularem instituendum, & ad Monasterium fundandū. & ad vitam regularem formandam requiruntur, nimirum certus habitus, & regulæ professio cum votorum emissione, de quibus habes apud Dionysium cap. 6. Ecclesiasticæ Hierarchiæ, quæ omnia communi illi vitæ ab Augustino ante presbyteratum institutæ deerant. Et præter illa deerat etiam autoritas fundandi Monasterium, quæ penes Episcopos, aut saltem Sacerdotes. & Parochos, non autem penes laicos manebat, ex Concilio quarto Carthaginensi tempore ipsius Augustini celebrato, ex Chalcedonensi, & alijs relatis in cap. quidam Monachorum 18. q. 2. ex quibus habes, circa tempora Augustini consuetudinem generalem totius Ecclesiæ fuisse, vt Monachi sine conscientia suorum Episcoporum Monasteria, vel cellas extruere non possent.

Denique si Beatus Augustinus statim reuersus in Africam Monasterium fundauit, & Ordinem instituit, & illum professus fuit, quæro de illo ordine, an fuerit ordo antiquus ab alio institutus, vel ab ipsomet Augustino excogitatus. Quod fuerit ordo ab alijs prius institutus nullus affirmat; quod vero fuerit ordo primitus ab ipso excogitatus, omni specie probabilitatis carebit, si Basilium, Pacomium, Benedictum, Norbertum, Dominicum, & vtrumque Franciscum, & alios intueamur, quotquot Regularium Ordinum Fundatores fuerunt, cum neminem viderimus, nisi post exploratam per multos annos regularem disciplinam, quam cæteris imponere volebant, religiosos congregare, & illis viuendi regulas tradere voluisse. Sed reliquum est, iam vt contrariæ assertionis fundamenta perpendamus.

CAPVT DECIMVM.

Argumenta, quibus nonnulli probant B. Augustinũ ante presbyteratum, Eremitã, aut Monachum fuisse, perpenduntur, & soluuntur.

I
QVia teste Philosopho in primo libro de Anima, rectum sui, & obliqui Iudex est, vt rectè nos in præcedentibus locutos ostẽdimus, cum diximus, S. Patrem Augustinum ante presbyteratum non monachum, sed laicũ inter laicos vixisse, ponderabimus nunc aduersariorum rationes, quibus nostræ assertioni, seu potius veritati nebulas obfundere pro viribus nituntur. Primum illorum argumentum colligitur ex testimonio B. Ambrosij in sermone de Augustini conuersione & baptismo, iunctis epistolis Beati Valerij Hipponensis ad Augustinum, & Sigiberti ad Macedonium, nec non etiam sermonibus ipsius Augustini ad Eremitas, ex quibus omnibus pa renter habemus, B. Augustinum statim baptizatum, ab Ambrosio, vel Simpliciano veste nigra indutum, & zona pellicea præcinctum monasticam vitam suscepisse: ita recentiores, plerique omnes deducunt, præsertim Frater Iordanus de Saxonia, Bartholomeus Vrbinas, Petrus de Natalibus, Frãciscus Petrarcha, Truxillo, Volaterranus, & alij innumeri. Sed maximè D. Antoninus in vlt. cap. 3. partis Summæ historialis.

Huic argumento, vt plenè satisfaciam, illud in primis dicendum mihi occurrit, si hæc sentẽtia de Augustini cuculla, & vita eremitica ex alio capite probabilis aliquo modo videri posset, ex hoc vel maximè suspectam reddi, quod ad illam suadendam necesse fuerit mẽdacia tam manifesta, & portentosa figmentare, vt Baronij verbis infra allegãdis vtar, qualia sunt figmenta sermonum sub nomine Ambrosij de Augustini conuersione, & baptismo, & B. Augustini ad Eremitas, & epistolarum sub nomine Valerij Hipponensis, & Sigiberti, & alia, de quibus inferius distinctè agendum erit. vbi ostendemus, illa non esse ab Autoribus edita, quorum nomina præseferũt, sed ab aliquibus impostoribus pro illorum commodo conficta, & sub mentito nomine Ambrosij, Augustini, aut aliorũ in plebibus peruulgata. Quorum si autoritate suffulti recentiores, non separantes preciosum à vili, & amarum pro dulci degustantes, dixerunt, B. Augustinum cucullatum, vel Eremitam fuisse, illorum autoritas magnifieri non debet, maximè qui partes formales in eadem causa se ipsos præstiterunt, quales fuerunt Frater Iordanus de Saxonia, & Bartholomeus Vrbinas, Coriolanus, & alij eiusdem instituti. Testimonium verò D. Antonini, in quo magnum præsidium recentiores nonnulli sibi ipsis constituunt: præsertim Ioannes Marquez qui per singulas ferè paginas illud exaggerat, & commendat, tam imbecillum est, vt vix responsum mereatur, non quod B. Antonini auctoritas magna non sit, sed quia in eo capitulo, si D. Antonini est, de qua re dubito, non ex propria sententia, sed ex sola relatione cuiusdã religiosi Ordinis Eremitarũ loquitur, cui relationi, vtpote falsæ, ille in multis contradicit, vt ex principio illius capitis apparet, quod sic incipit: *De Sacro Ordine Eremitarũ S. Augustini, qui in priuilegijs inter mendicantes cõputantur, quæ inueni hic refero. Quidam religiosus dicti Ordinis sic scribit: Reuelatũ fuit Prophetico Spiritu Abbati Ioachimo, &c.* Ecce tibi cuius ponderis sit testimoniũ B. Antonini in illo cap. ad cucullam eremiticã B. Augustini confirmãdam. Contraria omnia penè scribit de B. Augustino ipse Antoninus ex propria sententia loquens supra tit. 10. cap. 8. per multos paragraphos, in quibus Augustini res gestas ad lõgum describit. Quis vero fuerit religiosus Ordinis Eremitarum, ex quo illud postremum capitulum tertiæ partis accepit, consulas Fratrem Iordanum de Saxonia in suis libris in Vitas Fratrũ nuncupatis, vbi contenta in dicto capite omnia reperies.

SEcundum Argumentum, quod magni facit Ioannes Marquez cap 8. §. 5. B. Augustinus post baptismũ aliquãdiu fuit cũ S. Simpliciano, qui fuit Eremita, & etiam in Monte Pisano, & in Centum Cellis cũ Eremitis moratus est. Fatetur ipse Augustinus lib 9. Confessionũ cap. 12. ad funus pijssimæ suæ Matris multos fratres, & personas religiosas accurrisse, quæ res præter testimonium ipsius Augustini multipliciter probatur, & primo ex Breuiario Ecclesiæ Bracharensis lect. 5. & 6. in officio S. Augustini. Secundo ex Licentio Augustini comite in eodẽ itinere Italico, cuius verba referuntur a B. Augustino in Epistola 39. Tertio ex Martino Papa V. in sermone de trãslatione Beatæ Monicæ, vt omittamus Franciscũ Petrarchã, Ioannẽ Baptistam Mantuanum, Bartholomæum Vrbinatẽ, Iacobũ Philippum Bergomensem, & alios recentiores. II.

Huic argumento, priusquam respondeã, dato, & non concesso, quod Simplicianus fuisset Eremita, vel Monachus, & quod B Augustinus fuisset cũ Simpliciano, vel cum alijs Eremitis in Monte Pisano, & in Centum cellis & alibi, quid inde? num ex hoc conuinceremus, illum Monachũ, vel Eremitã extitisse? minimè profectò. Quot enim fuerunt, & nunc sunt laici religiosi Dei cultores, qui cũ Monachis, & aliis regularibus etiam intra claustra diuturnã necessitudinem, & familiaritatẽ habent, & cum illis in monasterijs longo tempore viuunt, nec tamen sunt Monachi, nec alicuius regularis instituti professores? Sed vt argumento per partes singulas occurramus, primùm nego, B. Simplicianum fuisse vnquam Monachũ, vel Eremitã. Videantur, quæ de illo scribit Card. Baron. tom. 4

sub anno 374. nu. 22. & seq. & sub anno 385. nu 9. & tom. 5. sub anno 397. nu. 52 quibus Acta Ecclesię Mediolanensis adstipulantur, & Sanctus Carolus eiusdem Ecclesiæ Archiepiscopus in actis ipsius Ecclesię par. 7. in Epist. 5. de translatione S. Simpliciani, ex quibus habes, illum non Monachum, vel Eremitam fuisse, sed presbyterum Romanum, vitę sanctitate, & doctrinæ eruditione celeberrimum, quibus Victorinũ Rhetorem illius temporis præstantissimum ex cultu simulacrorum ad Christi fidem cum totius Vrbis admiratione conuerterat: quem Damasus B. Ambrosio ex laico ad Episcopalis dignitatis gratiam euecto, & in rebus Ecclesiasticis minus versato Archidiaconum & adiutorem dedit. Illum enim Ecclesiæ Mediolanensis Archidiaconum fuisse, illius Ecclesiæ tabulæ, & picturæ vetustissimę ostendunt. Quibus omnibus, vt appareat, quantum Augustini cum Simpliciano familiaritas ad cucullam eremiticam suadendam præstet, subiungam hic verba S. Caroli Archiepiscopi ex præcitata Epist. 5. de Translatione S. Simpliciani: *Institutionem* (inquit) *vitæ communis Hipponensium Clericorum à Simpliciano presbytero profectã, ab eoq; Augustiuum apprimè edoctum, ad quem & libros de Trinitate postmodum Augustinus scripsit. veluti aurũ probans ex affrictu, &c.* Didicit igitur Augustinus à B. Simpliciano institutionem vitæ cõmunis, quam suos Clericos Hipponenses docuit, non quam eremitæ in solitudine ducebant.

Sed vt omisso Simpliciano ad Augustinum veniamus. Vbi quæso docet Augustinus vel in libris confessionum vel alibi, se in Monte Pisano, vel in Centum cellis cum eremitis substitisse, vel eremitas allocutum. vel illos saltem in transitu vidisse? nam ego quantacunque attentione illos libros, & alios plures legerim, hoc inuenire nunquam potui, nec Marquez locum notauit. illud etiam doceri vellem, ex quo Augustini loco habeatur, ad funus pijssimæ illius Matris multos fratres eremitas occurrisse? dicet ex verbis illis, quæ lib. 9. confession. cap. 12. leguntur: *Audito autem, quid ageretur, conuenerunt multi fratres, ac religiosa fœmina, & de more illis, quorum officium erat, funus curantibus, ego in parte, vbi decenter poteram, cum eis, qui me non deserendum esse censebant, quod erat tempori congruum, disputabam.* Sed Marquez semper in eadem Salebra hæret, vt quoties nomen fratres, vel fratrum apud Augustinum, vel alios Patres auditum fuerit, de suis Eremitis intelligi necesse sit, quod illius pace magis negligendum est, quam vt sit aliqua ratione confutandum. Sensus illorum verborum est, ad exequias Beatæ illius fœminæ celebrandas multos Christianos pios, multas fœminas religiosas de more occurrisse, & illius funeri associando, & corpori tumulando piam operam dedisse: non quod fratres Eremitæ, qui tunc temporis nusquam, & nihil erant, vel ex Monte Pisano, vel ex Centum cellis acciti illuc volauerint.

III. AD testimonium Licentij, fateor illum B. Augustini discipulũ, & comitem itineris, præsertim Italici fuisse. Sed quod ille dixerit, B. Augustinum, siue in Italia, siue in Africa eremitam fuisse, aut cum eremitis vnquam vixisse, hoc falsum esse contendo. Verba Licentij ab eodem Augustino in dicta Epistola 39. recitata inter alia hæc sunt.

O mihi transactos reuocet si pristina soles.
Lætificu auroravotis, quos libera tecum
Ocia tentantes, & candida iura bonorum,
Duximus Italiæ medio, montesq; per altos.

Fatetur Licentius his verbis, se cũ Augustino per altos Italiæ montes ocia libera tentando, & candida iura bonorũ sectando, lætos dies plurimos duxisse. Sed hoc ne est, Licentium cum Augustino in Monte Pisano, vel in Centum cellis vitam eremiticam duxisse? an nullus cũ Augustino lętos dies, & libera ocia, id est Philosophiæ studia, sic ab illo appellata, præsertim lib. 6. Confess. cap. 14. & lib. 9 cap. 3. 4. & 8 in medio Italiæ, vel in eius montibus ducere potuit, nisi cum eremitis in Monte Pisano, vel apud Centum cellas vixisset?

Sed ait Marquez pag. 120. satis apertè Licentiũ indicasse, de eremitis se locutum fuisse, dum ait:

Ocia tentantes, & candida iura bonorum.

Nam illorum verborum sensus legitimus hic est, S. Augustinum in illis montibus personis religiosis simplicissimis, & à populorũ strepitu remotissimis leges tradidisse; quod idem Augustinus indicauit lib 9. Confess. cap. 8 cum ait, Euodium, qui prius fuerat miles, & ante Augustinum baptizatus fuerat, cum vidisset, ipsum Augustinum cum Adeodato, & Alipio non solum baptizatum, sed etiã Monachum, relicta militia seculari, socium se illis adiunxisse. *Qui habitare* (inquit) *facis vnanimes in domo, consociasti nobis & Euodium iuuenem ex nostro municipio: Qui cum agens in rebus militaret, prior nobis ad te conuersus est & baptizatus, & relicta militia seculari accinctus est in tua.* Commentatur Marquez hæc verba in hunc modum, quod illorum sensus sit, Euodium relicta militia seculari accinctum fuisse in militia Christi per ingressum religionis, & assumptioné cucullæ eremiticæ, & relicto cingulo ensis, quod erat signum militiæ secularis, assumpsisse zonam pelliceam eremiticam. Quod commentum non ille prior cogitauit, sed à Coriolano cap. 1. & alibi acceptũ retulisse debuerat. Verũ hæc omnia (quod illius pace dixerim) falsa sunt, non ex Augustino, aut ex Licentio accepta, sed de proprio hausta, maximè quod ait, Euodium adhæsisse Augustino, quod illum viderit monachum, aut cuculla nigra indutum. Vbi enim Augustinus hoc dixit? Vbi etiam, quod Euodium reliquisse militiam seculi, & accinctum fuisse in militia Christi, idem sit, quod Euodium factũ esse Eremitã Augustinanũ, assumpta cuculla nigra præcincta cum zona pellicea? Augustinus de baptismo Euodij, & illius conuersione in illis verbis loquitur, per quam ille abrenuncians militiæ Satanæ, & huius mundi factus

est miles Christi: at hoc ne est monachum fieri, vel eremitam? num soli Eremitæ Augustiniani, & qui balteum coriaceum cingunt, milites Christi vocantur? an non omnes Christiani milites Christi ab Apostolo dicuntur 1. ad Corinth. 9. & 14. & 2. ad Corinth. 10. & 1. ad Timoth. 1. & 2. cap. 2. vt Sanctorum Patrum agmina omittam? an denique vita seruorum Dei militia non est super terram?

IV. AD testimoniũ Breuiarij Ecclesiæ Bracharensis respondeo, tenendã esse traditionẽ Ecclesiæ Romanæ, quæ est Catholica, & Apostolica, & illius Breuiarijs fidem adhibendam: non autem necessarium esse, fidem adhibere traditionibus, aut Breuiarijs huius, aut illius Ecclesiæ particularis, præsertim in ijs, in quibus Ecclesiæ Romanæ, vel explicitè, vel implicitè contradicunt, talis est traditio illa Ecclesiæ Bracharensis. Nam cũ Ecclesia Romana in Breuiario nuper reformato tradat, B. Augustinum anno ætatis suæ 33. sacro baptismate initiatum, corruũt statim omnia, quæ de mansione B. Augustini cum Eremitis, siue Mediolani, siuè in Monte Pisano, siuè in Centum Cellis traduntur, siuè ab Ecclesia Bracharensi, siuè ab alijs quibusuis particularibus Ecclesijs. Præter quod temerarium non puto, neque prorsus à veritate alienum suspicari, illam traditionẽ astu alicuius partium studiosi in Ecclesiam Bracharensem, & illius Breuiarium irrepsisse, per quã viam alios plures errores in antiquum Breuiarium Romanum obrepsisse, fidem facit antiquum Breuiarium Augustæ Taurinorum editum anno 1520. quod Romæ in Monasterio sanctæ Mariæ Pacis nostri Ordinis seruatur.

Ad aliud testimonium desumptum ex sermone Martini Papæ V. respondeo, Primum, non constare, an ille sit sermo istius Pontificis, aut potius Maphæi Vegij, aut alterius sub nomine Romani Põtificis, ad fidem sibi conciliandam inuulgati, neque hoc est viris imponere, cũ constet de alijs pluribus sermonibus, & epistolis in gratiam huius opinionis ab incertis Autoribus cõfictis, & sub nomine Sanctorum Ambrosij, Augustini, Valerij, & aliorum inuulgatis, de quibus suo loco dicemus. Secundò esto ille sit sermo habitus ab illo Pontifice, respondetur, Sanctos Patres in sermonibus popularibus, ad populos erudiendos, siuè ad pietatem hortandos, opinionibus non solum veris, sed etiam quæ pro veris à popularibus habebãtur, vsos esse, quando ad populos excitandos ad pietatem iuuabant. Talis erat fortasse temporibus illius Pontificis opinio illa in vulgus sparsa, quod B. Augustinus Mediolano in Africam reuertens, eremitas in Monte Pisano, & in Centum Cellis degentes visitauerit. Et tandem, vt demus, Summũ Pontificem ex propria sententia locutum, & opinionem Vulgarium secutum, quid inde? S. Pontifex hoc solũ ait, quod B. Augustinus per Tusciam proficiscens eremitarũ loca ibidem existentia visitauit: Sed hoc non est, Pontificem Augustinum verum Eremitam veste nigra, & cuculla nigra indutum dixisse. & dato quod hoc etiam dixisset, tanquã priuatus Doctor, non tanquam Summus Pontifex, & Caput Ecclesiæ Catholicæ locutus est: & ideo illius testimonium non maioris auctoritatis æstimandũ est quam alia testimonia particularium Doctorum.

V. TErtium Argumentum, B. Augustinus fatetur, quando baptizatus cum socijs in Africam redibat, se fratres sui Ordinis socios habuisse, & cum fratribus in Africa vixisse, prius quam presbyter ordinaretur. Loca Augustini sunt innumera, Primum, in 9. Confess. cap. 12. *Audito autem quid ageretur, conuenerunt multi fratres, & religiosæ feminæ, & de more illu, quorum officium erat, funus curantibus.* Secundum, in libro 1. Retractationum c. 26. *Quoniam ab ipso tempore iuuentutis meæ interrogabar à Fratribus, postquam in Africam venimus, quando me vacantem videbant.* Tertium, in epistola 148. vbi ait, quando à Valerio factus est presbyter, multos ex Fratribus sui Monasterij præsentes fuisse illius ordinationi, qui eum flentem cum viderent, solari nitebantur. *Et hinc erant* (inquit) *lachrymæ illæ, quas me fundere in ciuitate ordinationis meæ tempore nonnulli Fratres aduerterunt: & nescientes causas doloris mei, quibus potuerunt sermonibus, qui omnino ad vulnus meum nõ pertinerent, tamen bono animo consolati sunt.* Monet autẽ Ioan. Marquez cap. 5. §. 5. vbi hoc argumentum adducit, notandam esse dictionem, *Fratres*, vel à *Fratribus*, hæc enim dictio indicat, illos, de quibus loquitur, religiosos siue regulares, non simplices laicos fuisse.

Hoc argumentum inferius repetendũ est. Nunc quod ad rem attinet, dico, nomen fratris, aut fratrum non esse aliqua lege obnoxiũ, ad semper portandum significatum Fratrum Eremitarum, etiam si literis maiũsculis scribatur. Obseruandum enim est, sex modis posse aliquos appellari fratres.

Primò quia descendunt ab vno principio naturali, siue immediatè, siue etiam mediatè: & hoc pacto dicti sunt fratres Cain, & Abel, Genesis cap. 4. Esau & Iacob. Gen. 25. Abraham, & Loth. Genes. 13. & omnes Iudæi dicti sunt fratres. 2. Machabæorum cap. 1.

Secundò quia descendunt ab vno, & eodem patre secundum generationem spiritualem: sic omnes Christiani dicuntur fratres, quia omnes vnum Patrem agnoscunt, & protestantur in Cœlis, Matthæi cap. 6. hoc pacto Summi Pontifices, & Sancti Patres omnes Christianos in suis sermonibus ad populos, nomine fratrum appellare consueuerũt. Elegãter de more Chrysostomus homil. 15. in epistolam ad Hebræos: *Si enim quis frater* (inquit) *nominatur in vobis; fratrem tu hoc loco omnem fidelem simpliciter intellige, non monachum tantum. Quid autem est, quod facit fraternitatem, nisi lauacrum regenerationis, quod facit posse vocari Deum Patrem?* Vide reliqua, quæ etiam referuntur in c. ad mensam 11. quæst. 3.

Tertiò quia conueniunt in eodem ordine. hoc pacto Episcopi ad inuicem vocantur fratres, imò

etiam dicuntur fratres Domini Papæ c.fratrem. 86.d.c.quia fratres.7.q.1.c. frater.16. q.1. & stilus Cancellariæ Apostolicæ est, vt in literis Pontificijs, quæ Episcopis diriguntur, Episcopi vocentur fratres.

Quarto, quia participant in eodem officio. Sic Pontifex Romanus, quando loquitur de toto Collegio Cardinalium, vocat illos fratres, cap. fundamenta. de elect. in 6. & nota glos. ibidem in verbo fratres & cap. 1. de officio legati in 6. quia Collegium Cardinalium participat cum Summo Pontifice in eodem officio regendi Ecclesiam.

Quinto ex quadam humilitate, & charitate: sic Saluator noster vocauit Lazarum fratrem. Ioan. cap. 11. sic Clemens Papa vocauit clericos Ierosolimis cum Iacobo degentes, suos fratres. cap. dilectissimis. 12. quæst. 1. eodem modo loquendi vtitur Octaua synodus, cuius verba referuntur in cap. si quis frater. 11. quæst. 3. si tamen est canon illius synodi.

Sexto ex institutione & quia conueniunt in habitatione, & in modo viuendi. sic ab initio nascentis Ecclesiæ consuetudo obtinuit nominandi fratres eos omnes, qui in eodem loco habitarent, quibus esset cor vnum, & anima vna in Deo. vna substantia & vnus mos tendendi in Deum, siue illi clerici essent, siue monachi, siue etiam laici: de qua re elegantissimè & doctissimè Augustinus in Psal. 132. circa illa verba. *Ecce quam bonum, & quam iucundum habitare fratres in vnum.* cuius aurea verba essent hinc transcribenda, maximè propter eos, quibus nomen Fratrum etiam inter religiosos grauiter olet, nisi quod in aliorum libris transcribendis, vt nostros oneremus, longiores esse non possumus. in hoc sensu etiam laici viuentes in eodem Collegio vel quomodolibet in vno Collegio vniti dicuntur fratres, & multo magis monachi, imò etiam clerici hac ratione dicuntur fratres, & sunt textus expressi non solum B. Augustini in serm. 1. & 2 de Communi vita cler. sed etiam in Decreto c. accusatores, & cap. Clericus il 3. 46. d. & cap. terrulas. 12. q. 2. & cap. quæsitum. 13. quæst. 3. & in cap. relatum. de præbend.

Omnibus supradictis modis vsus est B. Augustinus hoc nomine fratrum in suis libris. & primo quidem modo vsus est in lib. de Beata vita, statim post proœmium, cum ait. *Erant autem in primis nostra mater, cuius meriti credo esse omne, quod viuo. Nauigius frater meus, Trigetius, & Licentius ciues, & discipuli mei.* & lib. 9. confessionū cap. 11. cum inquit: *ego flebam, & fletū frenebam. Frater autem meus quiddā locutus est, quo eam non peregre, sed in patria defungi tanquā felicius optaret.* secundo modo vsus est nomine fratrum lib. 9. confess. cap. 12. in fine cū ait: *pro peccatis meis fleat ipso ad te Patrem omniū fratrum Christi tui*, & cap. 13. in fin. in illis verbis: *meminerint cum affectu pio parentum meorum in hac luce transitoria, & fratrum meorum sub te patre in matre catholica, & ciuium meorum in aeterna Ierusalem.* & supra cap. 7. in princip. *non longè cæperat Mediolanensis Ecclesia genus hoc consolationis, & exhortationis celebrare magno studio fratrum concinnentium vocibus, & cordibus.* estque modus vsitatissimus, & frequentissimus apud Augustinum, quoscunque baptizatos appellare nomine fratrum, addo etiam Cathecumenos, nam in eodem lib. cap. 4. vocat Alipium fratrem suum, quem tamen subiūgit, fuisse tunc cathecumenum, cū ipso Augustino cathecumeno in villa Casiciaco nuncupata. Iuxta tertium, & quartum modum vsus est hoc nomine, tum in 9. Confess. cap. 13. vbi vocat omnes sacerdotes fratres suos dicens: *& inspira Domine Deus meus, inspira seruis tuis fratribus meis, filijs tuis dominis meis, quibus & voce, & corde, & litteris seruio, vt quotquot hæc legerint, meminerint ad altare tuum Monicæ famulæ tuæ cum Patricio quondam eius coniuge, &c.* & in epistolis passim, vbi dum ad Episcopos scribit, eos semper titulo & nomine fratrum salutare consueuit. Quinto etiam modo ex humilitate, & charitate consueuit omnes fideles subditos, siue clericos, siue laicos hoc nomine amoris, & charitatis pleno vocare; ita passim in sermonibus ad populum, vt in homil. 9. ex lib. quinquaginta homiliarum in principio, cum inquit: *fratres, interrogemus conscientias nostras.* & in serm. 1. de communi vita cleric cum inquit, *volebo: quia sic fiet, sicut Deus voluerit cum paucis fratribus fidelibus bonæ tatis, Deo propitio, de numero vestro, id est de plebi vestra.* vt alia eiusmodi sexcenta exempla omittamus. Iuxta sextum modum vsus est etiam hoc nomine pluribus in locis, vt in eodem serm. 1. de communi vita cleric. cum ait: *& quærebam, vbi construerem monasterium, & viuerem cum fratribus meis.* non quod tunc haberet monasterium, & fratres in ordine regulari viuentes, sed quia illos habere optabat, sicut optabat habere monasterium. & infra. *Cæpi boni propositi fratres colligere compares meos, &c.* & in serm. 2. cum ait, *Nuncio ergo vobis vnde gaudeatis, quia omnes fratres, & clericos meos, qui mecum habitant, presbyteros, diaconos, & subdiaconos, & Patritium nepotem meum, tales inueni quales desideraui.* & lib. 8. Confess. cap. 9. cum ait: *Et erat Monasterium Mediolani plenum bonis fratribus extra Vrbis mœnia.* & in expositione Psal. 132. cum ait: *Ista enim verba Psalterij, iste dulcis sonus, ista suauis melodia tam in cantico, quàm in intellectu etiam monasteria peperit. Ad hunc sonum excitati sunt fratres, qui habitare in vnum concupierunt.* iuxta hanc acceptionem Augustinus etiam antequam monasteria fundasset, aut regulare institutum profiteretur, vocabat omnes suos socios & amicos fratres, præsertim illos, qui secum socialem vitā in cōmunione ducebant, sicut patet ex 9. Confess. cap. 4. vbi vocat Alipium fratrem cordis sui: & ex lib. 1. Retract. cap. 26. cum ait: *Quoniam ab ipso primo tempore conuersionis nostra, cum in Africam venimus, sicut interrogabar à fratribus, quando me vacare videbant.* & in eodem sensu fortassis

est lo-

est locutus in d. ferm. 1. de communi vita clericorum, cum dixit, quod quærebat locum, vbi construeret monasterium, & viueret cum fratribus: fortaſsis enim loquebatur non solùm de fratribus, quos postea in monasterio collegit, sed de amicis qui socialem vitam, & communē cum illo in agris proprijs ducebant, qui secum in monasterio esse volebant. Neque ex hoc potest inferri, quòd illi tunc essent monachi, vel eremitæ cucullati: sed solum quod simul viuebant, habentes cor vnum, & animam vnam, & substantiam communē, & vnum modum tendendi in Deum: sicut illi vocati sunt fratres, qui numero centum viginti simul vniti, post Christi resurrectionem, Spiritum sanctum in linguis igneis acceperunt, & illi quingenti, qui etiam simul vniti Dominum resuscitatum viderunt, & illi, qui omnia vendentes, & pretia ad pedes Apostolorum ponentes, simul viuebant, licèt essent laici, de quibus omnibus videas Augustinum in enarratione eiusdem Psal. 132. & vt videas illos, etsi vocati fuerint fratres, nō tamen fuisse monachos, vide epistolam Augustini 64. ad Aureliū Chartaginensem, vbi commendatur, & laudatur Alipius, quod postea quam Augustinus factus presbyter monasterium instituit, & in eo viuere cœpit secundum modum, & regulam apostolicam, ipse quoq; Alipius in eorū societate manere, & illum modum vitę amplecti voluerit. Quod apertè indicat, Alipium, qui vnus erat ex Augustini socijs, ita cum illo vixisse, vt tamen ante extructum illud monasterium, liberum illi esset, si voluisset, ab illa societate recedere. Aliàs enim vanè laudaretur monachus professus, quod nollet recedere à societate sui Abbatis, & Monachorum.

VI. HÆc omnia longius fortasse, quam par esset, prosecutus sum, vt appareret, quam frigidū, & leue sit fundamentum, quod quidam constituunt in hoc nomine, siue prænomine Fratrum, ad probandum, quod Augustinus habuerit monasterium, & monachos ante presbyteratum, per quæ patet etiam responsio ad autoritates ex eodem Augustino pro illorum sententia allegatas. Nam ad primam dico, quod nomen fratrum ibi accipitur secundo modo, & similiter dico ad secundam: & dato quod accipiatur sexto modo, & inde sequatur, quod Beatus Augustinus in Africa habuerit fratres secum viuentes in communi, quod minimè detrecto, non sequitur, illos fuisse verè monachos, vel eremitas alicuius certi ordinis regularis professores; sicut ex hoc, quod v.g. in Collegio societatis Oratorij, vel Apollinaris, & alijs Romæ existentibus, communis, & socialis vita ducitur, non potest inferri, quod illi sint verè regulares, qui talem vitam in eisdem collegijs ducunt: sicut etiam non infertur, quod qui sunt de Societate sanctissimi Rosarij, vel Stigmatū, vel Corrigiæ, sint verè Monachi, vel Eremitæ regulares, quia nomine fratrū, vel sororum sese inuicem compellare consueuerunt. Ad tertiam verò autoritatem sumptam ex epist. Augustini 148. dico, salua reuerentia, falsum esse illum sensum, quem Marquez tribuit verbis D. Augustini, quod videlicet fratres illi, qui ordinationi Augustini interfuerunt, & illum, quibus poterant, verbis consolari studuerūt, essent fratres de monasterio ipsius B. Augustini; quod probo euidenter ex Posidio, qui cap. 4. idem factum recensens ita scribit: *Eum ergo tenuerunt, & vt in talibus consuetum est, Episcopo ordinandum intulerunt, omnibus id vno consensu, & desiderio fieri, perficiq; petentibus, magnoquè clamore, & studio flagitantibus. Vbertim eo flente, nonnullis quidem lachrymas eius, vt nobis ipse retulit, tunc superbe interpretantibus, & tanquam eum consolantibus, ac dicentibus, quia locus presbyterij, licet ipse maiore dignus esset, appropinquaret tamen Episcopatui. Cum ille homo Dei, vt nobis retulit, maiori consideratione intelligeret, ac gemeret, quam multa, & quam magna suæ vitæ pericula de regimine, & gubernatione Ecclesiæ impenderent, & prouenire spectaret, atque ideo fleret.* Hi ergo fratres illi erāt, qui eum flere videntes, consolati sunt, illi inquam, qui eum apprehensum Episcopo ordinandum intulerunt, non eremitæ ex monasterio adducti, quod Augustinus nullum tunc temporis habebat: quorum nonnulli eius lachrymas deteriorem in partem accipientes, per simulationē, & sub specie consolationis illum subsannabant; quamquam non videā, quomodo sine manifesta iniuria sui Ordinis, & sanctissimi Patris dici posſit, illum in suo Monasterio, ac præsertim in illius primordijs, tales alumnos temerarios, simulatores, & tanti Parentis irrisores habuisse, & si sanctisſimus Pater in dicta epist. 148. pro summa, quæ illius erat religio, & modestia, illorū temeritatē disſimulare, ac etiam piè interpretari voluerit, eum dixit: *Nescientes causas doloris mei, quibus poterant sermonibus, qui omnino ad vulnus meum nō pertinerent, tamen bono animo consolati sunt.*

CAPVT VNDECIMVM.

Alia argumenta contra eandem veritatem excogitata referuntur, & soluuntur.

Vartum argumentū, quo nonnulli recentiores, & præsertim Ioan. Marquez cap. 5 §. 10. & 11. vtuntur, sumitur ex verbis Posſidij cap. 2. ita scribentis: *Moxquè ex intimis cordis medullis ad Deum conuersus, spem omnē, quam habebat in sæculo dereliquit, iam non vxorem, non filios carnis, non diuitias, non honores sæculi quærens, sed soli Deo seruire statuit, in illo, & ex illo pusillo grege esse studens, quē Dominus alloquitur dicēs: Nolite timere pusillus grex, quoniā complacuit Patri vestro dare vobis regnum. Vendite, quæ possidetis, & date eleemosynā. &c. & illud, quod iterū dixit Dominus, idem vir sanctus facere cupiēs: Si vis esse perfectus, vēde omnia, quæ habes, &c. & erat tūc* I.

annis maior triginta, sola superstite Matre nomine Monica, sibi adhærēte, & de suscepto eius proposito seruiēdi Deo amplius, quàm de carnis nepotibus exultante. Similia ferè verba habet idēmet Augustinus lib. 9. Confess. c. 8. & sequentibus. Ex istis verbis rectè ponderatis multæ rationes deducuntur ad suadendum, quod B. Augustinus simul cum baptismo vitā monasticam assumere statuerit. Prima sumitur ex perfectissima renunciatione omniū bonorum temporalium, & proposito seruiendi Deo in numero illorum, de quibus scriptum est, *nolite timere pusillus grex, &c.* hoc enim nil aliud est, nisi propositū seruiendi in monasterio, & inter monachos, qui tria consilia profitentur, in quibus summa perfectionis Euangelicæ consistit.

Secunda sumitur ex illis verbis: *Et de suscepto eius proposito seruiendi Deo amplius, quam de carnis nepotibus exultante.* Nam propositum apud graues autores, præsertim antiquos, significat professionem monasticam, vt videri potest apud D. Augustinum li. 2. Retractationum cap. 21. & apud Possidium in Prologo, cum ait: *Memor propositi mei.* Id est, vt glossat Marquez, monachatus mei. & apud Hieronymum in Epistola ad Nepotianum.

Tertia deducitur ex eo, quod ait Possidius, illum vt Deo liberius posset inseruire, Scholasticis renunciasse, quos Rhetoricen docebat, quod indicat, illum simul cum baptismo vitam monasticam animo concepisse: nam aliàs ob solā Christianam professionem necesse non fuerat Scholasticis renunciare.

Quarta deducitur ex proposito seruiendi Deo, & ex hoc Epiteto, serui, aut seruorum Dei, quod Epiteton à sanctis Patribus consueuit tribui personis regularibus, quales sunt monachi, vt probat Marquez dicto cap. 5. §. 10. ex Dionysio, Possidio, Saluiano Massiliensi, Gregorio Romano, & multis alijs.

II ET hæc omnia confirmantur ab illo §. 11. per autoritatem D. Thomæ in 2. 2. quæst. 189. art. 10. vbi proposita quæstione, an liceat religionem ingredi absque multorum consilio, & matura deliberatione, Respondet affirmatiuè, quia non opus habemus consilio ad deliberandū, an ingressus religionis sit melius bonum: sed solum potest cadere sub consilio, an quis sit aptus religioni, vel an melius sit ingredi hanc religionem, quam illam. & ad tertium ait, quod sub deliberatione cadere non potest, vtrum aliquis debeat renunciare omnibus, quæ possidet, vel si hæc faciēdo, ad perfectionem peruenire possit: sed hoc cadit sub deliberatione, vtrum hoc, quod facit, sit abrenunciare omnibus, quæ possidet; quia nisi abrenunciauerit, non potest Christi esse discipulus. & subiungit, quod timor eorum, qui trepidant, an per religionis ingressum possint ad perfectionem peruenire, esse irrationabilis ex multorum exemplo conuincitur: vnde Augustinus dicit in 8. Confess. c. 11. *Aperiebatur ab ea parte, qua intenderam faciem, & quo transire cogitabam, casta dignitas continentiæ, honestè blandiens, vt venirem, neque dubitarem, & extenderet ad me suscipiendum, & amplectendum pias manus, plenas gregibus bonorum exemplorum. ibi tot pueri, & puellæ, ibi iuuentus multa, & omnis ætas, & graues viduæ, & virgines, anus, & in omnibus ipsa cōtinentia nequaquam sterilis, sed fœcunda mater gaudiorum de marito te domine: & irridebat me irrisione exhortatoria, quasi diceret, tu non poteris, quod isti & istæ? An vero isti, & istæ in semetipsis possunt, & non in Domino Deo suo? Dominus Deus eorum me dedit eis, &c.* Hoc Augustini exemplum ex sententia D. Thomæ indicat, illum simul cum baptismo vitam Eremiticam proposuisse, inquit Marquez, alioquin D. Thomas extra rem illud adduxisset, ad eos redarguendos, qui ad religionis ingressum pauerent. Hunc istius viri discursum ita summatim perstringere volui, ne si prætermisissem, præcipuū illius opinionis argumentum data opera à me dissimulatum inclamaret.

AD totum istū discursum posset vnica responsione satisfieri, si diceremus, ex eo solum concludi, quod B. Augustinus cum baptismo simul proposuerit diuino seruitio deinceps totus incumbere & omnibus mundi curis, carnis illecebris, diuitiarum cupiditatibus, & alijs diaboli laqueis valedicere, & ex animo firmiter renunciare, quæ à diuino seruitio illum auertere aliquo modo possent, non tamen quod per hoc vitam Monasticam, vel Eremiticam profiteri voluerit. Quot enim fuerunt, & nunc sunt, qui corpore in sæculo degentes, & laici cum laicis viuentes, vtuntur hoc mundo, tamquam nō vtantur, & in carne ambulantes non secundum carnem viuunt, vt Apostolus ait? Quot etiam Clerici omnibus mundi cupiditatibus depositis in sæculo viuētes, ad summam Christianę perfectionis perueniunt absque eo, quod vitam monasticam, vel eremiticam assumant? Ecquis, obsecro, summam totius perfectionis Euangelicæ Augustinianis Eremitis solis credidit, vt nullus perfectè mūdo renunciare, aut Deo seruire potuerit, nisi inter Augustinianos Monachos, aut Eremitas? An non perfectus Abraham, cui dictum ambula coram me, & esto perfectus? An non perfecti Apostoli? An non perfectus Paulus, qui dixit, volo autēm omnes homines esse sicut me ipsum? An non perfecti Paulus, & Hilarion, qui licet Eremitæ, non tamen Cœnobitæ, sed Anachoritæ fuerunt? An non perfecta Maria Egyptiaca, Alexius Romanus, & alij innumeri, quorum animæ gaudent in Cœlis, & nomina, ac reliquiæ venerantur in Ecclesia, quorum tamen nullus fuit Eremita, vel Monachus Ordinis D. Augustini? III.

NEque verò ponderationes Marquez tanti ponderis sunt, vt magnoperè elaborandum sit pro illarū dissolutione. nam ad illud, quod Primo loco obijcitur, propositū seruiendi Deo cum abdicatione omnium bonorum temporalium esse propositum vitæ monasticæ, vel eremiticæ, & si vt in pluribus, non tamen est vniuersaliter, & abso- IV.

lutè

lute verum: infiniti enim sunt, qui omnia propter Deum pauperibus distribuunt, & nudum Christum nudi sequuntur, & tamen non sunt Monachi, neque Eremitæ.

Ad Secundum respondeo, propositum seruiendi Deo per quandam excellentiam, & anthonomasiam à Patribus vsurpatum pro statu religionis, nō tamen in eo sensu, quod nullus extra Religionem verum propositum Deo seruiendi habere, & in eodē proposito esse, & verè manere possit. hoc enim dicere non solum falsum puto, sed etiam erroneum, cum multi in sęculo sint in vero proposito seruiendi Deo, & verè seruientes sine professione Religionis. Quare voluntaria omnino est illa glossa Ioan. Marquez, quæ verba Possidonij in proœmio libri de vita Augustini *memor propositi mei* de monachatu sic interpretatur, *memor propositi mei*, id est monachatus mei.

Ad Tertium dico, multas fuisse causas, propter quas B. Augustinus ante baptismum Scholasticis suis renunciare voluit, quæ ex eodem accipiuntur. Prima quod exercitium illud videretur sibi nundinatio verborum, & mendaciorum, ad pecunias, & inanem gloriam acquirendas, & ad belle forensia excitanda, quæ tuta conscientia, & sine peccato vix fieri posset. hanc rationem assignat illemet lib. 9. Confess. cap. 1. & 2. vocans cathedram illam cathedram mendacij. *Peccasse me, inquit, in hoc quisquam seruorum tuorum fratrum meorum dixerit, quod iam pleno corde militia tua passus me fuerim vel vna hora sedere in cathedra mendacij.* Secunda fuit dolor pectoris, ob quem, vt ibidem cap. 2. ait, cogebatur magisterij illius sarcinam aut omnino deponere, aut si curari, & conualescere potuisset, saltem intermittere. Tertiā quia totus diuino seruitio, & meditationi diuinarum scripturarum vacare decreuerat, à qua summopere exercitium illud auertebat: quæ ratio passim habetur ex toto lib. 4. demum quia post baptismum ad patrios lares redire iam decreuerat. Sed Ioan. Marquez ex industria istas rationes dissimulauit, vt vel non veram, vel non adæquatam rationem introduceret.

Ad Quartum admitto, epiteton seruorum Dei personis regularibus tribui consueuisse, ita vt non adeò illorum proprium censeatur, quod nullus verus Dei seruus censendus sit præter Augustinianos Monachos, vel Eremitas, vel quod statim, atque aliquem hoc titulo decoratum legimus, inter Monachos, vel Eremitas referre necessariò debeamus. Nam & Paulus seruum Dei se nominat, & Romanus Pontifex seruum seruorum Dei se profitetur in frontibus suarum epistolarum, & tamen nec Paulus Augustianus Eremita. fuit, nec Romani Pontifices Eremitarum mancipia se facere volunt. Et Augustinus vocat Simplicianum seruum Dei lib. 8. Confess. c. 1. qui non monachus, sed clericus fuit, quicquid Eremitæ remurmurent. & lib. 9. cap. 7. vocat Ambrosium seruum Dei, & omnes Sacerdotes, & ministros altaris lib. 9. cap. 13. in fine & omnes de statu peccati ad pœnitentiam conuersos eod. lib. 9. c. 2. ac demum seipsum nondum baptizatum, sed tamen catheeumenum eod. lib. 9. cap. 4. in princ. vt planè videas, quid viriū habere possit istud epiteton seruorum Dei, ad Augustini, vel suorum Eremiticen probandam.

Ad postremam confirmationem ex D. Thoma petitam respondetur, mentem D. Thomæ esse ibi loci ostendere, quod non debet aliquis propter impedimenta, quibus Diabolus, Mundus, & Caro nos ab ingressu Religionis auertere nituntur, ab illius ingressu retardari; quia etsi non possimus illa propria virtute vincere, possumus tamen cum diuino auxilio, quod Deus paratum nobis offert. quod confirmat testimonio, & exemplo D. Augustini, cui de abrenunciando Satanæ, & de baptismo suscipiendo apud se recogitanti, cum Diabolus impedimenta prauæ consuetudinis cum fæmina prius habitæ, & alia multa obijceret, Spiritus sanctus ex aduerso innumerā non solum virorū fortium, sed puerorum, & puellarum, & omnis ætatis, & sexus virorum, & mulierum exempla apponebat, qui carnis illecebras repugnantes vicerunt, & virginalem continentiam vsque ad senectam, & senium seruantes, cum diuino auxilio gloriosissimos triumphos de hostibus retulerunt. & hæc est summa verborum Augustini, & D. Thomæ, ex quibus non colligitur, quod B. Augustinus tempore baptismi sui monasticam vitam animo conceperit, sed solum perfectam renunciationē mundi, & Diaboli, & illecebrarū carnis, & occasionem labendi rursus in peccata, quod vt quis ad baptismum benè dispositus accedat, firmiter statuere debet. Nec propter hoc, quod cum voto baptismi simul votum vitæ monasticæ non habuit. sequitur, illius testimonium, vel exemplum malè fuisse à D. Thoma allegatum; sufficit enim quod hoc testimonio, vel exemplo probetur, nullum propter metum impedimentorum, quæ nobis obijciuntur ab hostibus, debere ab ingressu Religionis retardari: quia etsi non possimus illa propria virtute vincere, possumus tamen cum auxilio diuino superare.

ET hæc, quæ hactenus diximus, sufficiunt, ni V, fallimur, ad totius discursus vim eneruādam. sed nihilominus secundo loco respondetur, ex hoc discursu satis probabiliter elici, B. Augustinum vnà cum baptismo ipsam vitam regularem in votis habuisse, non tamen post baptismum immediatè, vel etiam ante presbyteratum habitum, vel institutum religionis assumpsisse. Quoti enim sunt, qui religionem ingredi firmiter statuerunt, & vouerunt, nec tamen ipsum votum opere secuto statim impleuerunt? & sanè propositum seruiendi Deo, si verborum vim, & efficaciam attendamus, non semper, neque frequenter significat statum religionis, sed desiderium ipsum religionem ingrediendi, vt satis patet. & re vera iste videtur esse planus, & germanus sensus illorum verborum Possi-

dij: *Et de ſuſcepto eius propoſito ſeruiendi Deo amplius quam de carnis nepotibus exultante.* Quæ verba eundem ſenſum redolent, quem alia eiuſdem Auguſtini ſer. 1. de com. vita Clericorum, cum ait: *Cognito inſtituto, & voluntate mea beatæ memoriæ ſenex Valerius dedit mihi hortum illum, &c.* Quæ verba non ſignificant ſtatum vitæ regularis iam inchoatum, & formatum, ſed propoſitum deſiderio, & voluntate conceptum. Addo etiam, hoc nomen propoſitum, apud Auguſtinum ſignificare votum continentiæ perpetuæ, cum abdicatione rerum temporalium, abſtrahendo tamen ab ingreſſu religionis: & in hoc ſenſu dixit Auguſtinus ſcribens Bonifacio Comiti in epiſt. 70. *Cum ergò te eſſe in hoc propoſito gauderemus, nauigaſti, vxoremquè duxiſti.* Et hoc fuiſſe propoſitum Auguſtini ante presbyteratum, indicant verba Poſsidij cap. 2. & 4. & ad omnẽ dubitationem tollendam adde tex. in cap. ſi quis virorum 30. d. vbi declaratur, nomine propoliti, intelligi votum continentiæ.

Dices, ſaltem ex hoc ſequitur, quod ſi ſtatim poſt baptiſmum non fuit monachus, tamen cum baptiſmo ipſam vitam monaſticam, vel eremiticam in votis habuit. quam. n. aliam vitam religioſam in animo habere poterat, cum ipſe non optaret fieri clericus, ſed multo magis clericatui reluctaretur? Reſpondeo, mihi certiſsimum videri, illud vitæ genus eum in animo habuiſſe, quod ſe Romæ, ac Mediolani vidiſſe fatetur, quodq́; ſummopere laudauit in 1. lib. de moribus Eccleſiæ cap. 33. illud verò non erat genus monachorũ, vel eremitarum, ſed genus quoddam religioſorum, qui in Ciuitatibus à conuerſatione hominum remotiſſimi, in vna domo plures ſimul viuentes communem vitam ſimul ducebant, quibus præclariſsimum elogium ibi cecinit: ex quo etiam loco habemus verum intellectum eorum, quæ de monaſterio Mediolanenſi pleno bonis fratribus ſub Ambroſio Nutritore ſcribit libro 8. Confeſſ. cap. 6. vel ſi concedamus, B. Auguſtinum ab initio ſuæ conuerſionis vitam eremiticã animo concepiſſe, illud pro comperto tenendum eſt, eam non fuiſſe vitam eremiticam, cænobiticam, ſiue monaſticam, ſed ſolitariam, ſiue anachoriticam. ita enim de ſe ipſo fatetur ipſemet lib. 10. Confeſſ cap. 43. *Conterritus peccatis meis, & mole peccatorum, & miſeria mea cogitaueram in corde, meditatusq́; fueram fugam in ſolitudinem. ſed prohibuiſti me, & confirmaſti me, dicens, ideo pro omnibus Chriſtus mortuus eſt, vt qui viuunt, iam non ſibi viuant. ſed ei, qui pro ipſis mortuus eſt.* Quod tamẽ deſiderium opere non compleuit, vt ex eiſdem verbis apparet.

VI. NOn me fugiunt alia dicta huius auctoris innumera, quibus ſuam opinionem ſuadere nititur. ſed triplici de cauſa illa omitto, primo ne præceptum Ariſtotelicum tranſgrediar, quo monemur, non eſſe diſputandum contra quamlibet opinionem ſermonis gratia dictam, nec oportere laborare ad ſoluẽdam quamlibet litigioſam rationem. Secundo, quod illa ex teſtibus D. Auguſtini, vel aliorum Doctorum falsò, vel perperam allegatis magna ex parte deſumpta fuerint, de quibus inferius peculiaris tractatio nobis habenda erit. Tertiò, ne iuxta regulam traditam à D. Auguſtino lib. de Bono perſeuerantiæ cap. 10. eiuſmodi rationes alicuius momenti æſtimare videremur, quas maluerim diſputatione cohibere, quam ſilentio præterire. Præſertim quod ex dictis ſatis patet, B. Auguſtinum ante presbyteratum, vel monachum, vel eremitam nunquam fuiſſe: ſed inter laicos vitam laicalem, licèt communem cum ſocijs, & amicis apud agros proprios in Tagaſtenſi comitatu vixiſſe.

CAPVT DVODECIMVM.

Primum monaſterium in horto Valerij à B. Auguſtino presbytero inſtitutum, non Monachorum, aut Eremitarum, ſed Clericorum extitiſſe.

Ogitauerat ergo ſanctiſsimus Pater ab initio conuerſionis ſuæ ad Deum, firmiterq́; apud ſe ſtatuerat ad apicẽ Euangelicæ perfectionis per omnimodam rerum ſæcularium renunciationem, & co.ıfılıorum obſeruantiam contendere, I.
cum trium votorum profeſsione. Verùm rem ipſam ante presbyteratum opere nullatenus compleuerat: ſed factus Presbyter monaſterium intra Eccleſiam, (inquit Poſſidius) mox inſtituit: & cum Dei ſeruis viuere cœpit ſecundum modum, & regulam ſub ſanctis Apoſtolis conſtitutam. De hoc nulli dubitant id omnes pro comperto habent. Cæterum cuiuſnam inſtituti illi eſſent, quos in eo monaſterio inſtituit, & cum quibus vixit ſecundum modum & regulam Apoſtolicam, an monaſtici, vel eremitici, an verò Clericalis, non eſt vna omniũ ſententia, nec deſunt, qui pro viribus contendant, illos Dei ſeruos, cum quibus Auguſtinus factus Presbyter in eo monaſterio vixit, non clericos, ſed eremitas, vel monachos fuiſſe: quamquam qui hoc affirmant, adeò inter ſe diſcordes ſiut, vt non ſolùm de numero monaſteriorum à B. Auguſtino extructorum, ſed etiam de loco, vbi illud monaſterium extructum fuerat, apud illos necdum ſatis conſtet. Nam Autor ſermonum ad eremitas ſermon. 5. & 14. tria monaſteria à B. Auguſtino conſtructa aſſerit, primum in nemore à Ciuitate remotiſſimo pro eremitis. Secundum in horto Valerij ab ipſa Ciuitate aliquantum remoto pro ipſis etiam eremitis. Tertium, quod fundauit factus Presbyter in Ciuitate pro Clericis. Sigibertus verò in Epiſtola ad Macedonium è contrario vult,

Primum monasterium ædificatum fuisse in horto Valerij pro eremitis in loco secreto, & remoto à ciuitate. Secundum, adhuc magis distans à ciuitate inter rupes, & saxa item pro eremitis. Tertium verò in ciuitate, postquam factus est presbyter pro Clericis. S. Antoninus, siue Frater Iordanus de Saxonia ait, Primum monasterium ædificatum fuisse in nemore pro eremitis, antequam esset presbyter. Secundũ in horto Valerij in Ciuitate, postquam factus est presbyter, in quo positi sunt viri religiosi, & docti, cum quibus habitauit, & quibus regulam scripsit. Tertium verò in domo Episcopi, postquam ordinatus est Episcopus pro Clericis, cum quibus in Episcopatu vixit. Consentit Frater Iordan. de Saxonia lib. 1. in Vitas fratrum cap. 7. & 13. quamquam dicat, hortum illum fuisse positum extra Ciuitatem, sed in loco vicino, ex quo satis commodum illi erat curam animarum exercere. Azorius tom. . Institutionum moralium lib. 12. cap. 23 dicit, Primum Monasterium ædificatum fuisse in nemore pro Eremitis. Secundum in Ciuitate, & horto Valerij, item pro Eremitis. Tertium in domo Episcopi pro Clericis, quamquam fateatur, se potius ex relatione ipsorum Eremitarum, quã ex propria sententia scripsisse, nec dicat, an Monasterium in horto Valerij fuerit extructum ante Augustini Presbyteratum, an post. Volaterranus duo tantum Monasteria ab Augustino extructa affirmat, alterum in nemore, in quo dicit, Augustinum ante Presbyteratum triennio cum Eremitis vixisse: alterum in ciuitate, postquam factus est Presbyter, in quo Canonicos Clericos posuit, quibus in presbyteratu, & Episcopatu conuixit. Nouissimè Ioan. Marquez cap. 5. §. 5. & cap. 6. in princ. & cap. 7. in princ. & §. 1. & cap. 8. in principio, & alibi totis viribus desudat, vt probet, Monasterium, quod Augustinus factus Presbyter in horto Valerij instituit; Eremitarum fuisse, non autem Clericorum. Quæ opinionum inconstantia, & si sola sufficere posit ad illarũ falsitatem ostendendam, & conuincendum, quod non scribunt ex certa notitia eorum, de quibus tractant, nihilominus vt veritas certis rationibus munita, & firmata apud omnes constet sequentibus assertionibus declaratur.

II. PRima assertio. B. Augustinus ante presbyteratum nullum Monasterium fundauit. hæc assertio probata, & firmata relinquitur ex dictis in præcedentibus cap. 9. 10. & 11.

Secunda. Primum Monasterium à B. Augustino extructum in horto à B. Valerio donato, fuit institutum postquam illum presbyterum ordinauit. hæc assertio euidenter deducitur ex Posidio cap. 5. vbi ait: *Factus ergo Presbyter Monasterium intrà Ecclesiam mox instituit, & cum Dei seruis viuere cœpit secundum modum, & regulam sub sanctis Apostolis constitutam.* Quod autẽ Augustinum instituisse Monasterium intra Ecclesiam, idem fuerit, atque illud instituisse in horto B. Valerij, declarat ipse Augustinus in serm. 1. de communi vita Cleric. dicens: *Cognito instituto, & voluntate mea bon. mem. Senex Valerius dedit mihi hortum illum, in quo nunc est monasterium. cœpi boni propositi fratres colligere compares meos, &c.* Neque lapsus est memoria Posidius, ponens secundum Monasteriũ in domo Episcopali extructum loco primi, vt putauit Card. Baronius: sed dixit, illud primum monasterium extructum intra Ecclesiam, quia extructum fuit in horto Ecclesiæ viciuo, aut etiam Ecclesiæ contiguo, vt statim dicemus. neque ante illud B. Aug. aliud monasterium ædificauit: quia si illud instituisset, cum fundatio monasteriorum sit res grauis, & notabilis, non illam Posidius omisisset, cum aliorum monasteriorum meminerit, & aliarũ rerum, quæ minoris ponderis videbantur nec etiam illud prætermisisset ipse Augustinus, sicut nõ prætermisit duo monasteria fundata in horto Valerij, & in domo Episcopali.

TErtia assertio. Monasterium in horto Valerij institutum, non fuit fundatum in solitudine, aut in loco ab ipsa ciuitate longinquo, sed vel in ipsa Ciuitate Hipponensi, aut certè in suburbio eidem ciuitati propinquo adeò, vt ex eo facilis esset accessus ad curam animarum exercendam in ciuitate. quæ assertio probatur testimonio euidentissimo Posidij cap. 4. scribentis, quod cum B. Valerius Episcopus flagitante Ecclesiastica necessitate de prouidendo, & ordinando Presbytero ciuitatis, plebem Dei alloqueretur, & exhortaretur, iam scientes Catholici S. Augustini propositũ. & doctrinam, manu iniecta eum tenuerunt, & Episcopo ordinandum obtulerunt. quæ verba indicant, B Augustinum non qualitercunque fuisse ordinatum presbyterum, sed eo fine, vt ciuitatis plebem regeret, & curam gereret animarum ipsius Ciuitatis. Porro si eidem facto presbytero B Valerius statim dedit hortum, ad construendum ibidem monasterium, & ille ibi loci monasterium mox instituit, ibiq; cum Dei seruis habitauit, ac vixit, nullus nisi in hoc stupidus, vel obstinatus, affirmabit, illũ hortum non adeò propinquum Ciuitati, & parochiali Ecclesiæ fuisse, quin ex illo ad curam animarum in Ciuitate exercendam accessus commodus haberi potuisset. Quod tali ratione sic declaratur. si B Augustinus ante presbyteratũ inter Eremitas in nemore, vel in solitudine degisset, postquã presbyter, & Parochus Ciuitatis est ordinatus, Eremitis vale facere, & ad parochiam accedere, ibiq; suam diuturnam habitationem sibi constituere debuisset. quanto minus credendum est, quod postquam fuit ordinatus presbyter, & constitutus Parochus ad regendam plebem Ciuitatis, relicta statim Ecclesia, & parochia, ad eremum conuolare, ibiq; monasterium extruere, & suam diuturnam habitationem constituere voluerit? Hanc rationẽ confirmo euidenti autoritate eiusdem Posidij infra cap. 7. cum prius dixisset, B. Valerium dedisse ipsi Augustino potestatem in Ecclesia prædicandi III.

Euan-

Euangelium ac frequentiſſimè tractandi, & quod lucerna accenſa, & ardens, eleuata ſuper candelabrum, omnibus, qui in domo erant, lucebat, & quod omnes Chriſtiani, tam Catholici, quàm Donatiſtæ, qui erant in ciuitate, Auguſtinum adierãt, rogantes, vt Fortunatum Manichæorum presbyterum, qui plurimos in illa ciuitate ſeducebat, ſuis diſputationibus cõpeſceret, & alia multa, concludit tandem his verbis: *Et docebat ille, ac prædicabat priuatim, & publicè in domo, & in Eccleſia ſalutis verbũ, cum omni fiducia aduerſus Africanas hæreſes, maximeque contra Donatiſtas, & Manichæos, & Pelagianos &c.* Quæ verba cum ſcribat de Auguſtino presbytero, & nondum Epiſcopo, indicio ſunt, quod tũc temporis, non in eremo, non in ſolitudine, non in loco à Ciuitate remoto manebat, ſed in ipſa ciuitate, vel in loco adeò propinquo, vt facillimus eſſet illi acceſſus ad ſuam Eccleſiam, & ad totam ciuitatem, & è contrario omnibus ciuibus ad illius domum, in qua docebat. Et confirmatur ſecundò eadem ratio apertiſſimo teſtimonio, & ſuſcriptione etiam aduerſariorũ, duobus, vel tribus exceptis. Omnes enim ab hac ratione conuicti, concedunt, monaſterium à B. Auguſtino extructum, poſtquam factus fuit presbyter, vel in ciuitate inſtitutum, vel in loco ciuitati propinquo, & ad munera parochialia obeunda idoneo. ita enim affirmant Vincentius Beluacẽſis lib.17. cap. 51. & ex illo D. Antoninus in 2. p. tit. 10. cap. 8. §. 2. & 3. p. tit. 24. cap 14. §. 2. Frater Iordanus de Saxonia lib. 1. cap. 7. & 13. Volaterran. lib. 21. & Azorius to. 1. liber. 12. cap. 22. quæſt. 1.

IV. QVarta aſſertio. Primum monaſterium à B. Auguſtino in horto Valerij fundatum, non fuit monachorum, aut eremitarum, ſed Clericorum, qui vel actu, vel ſaltem aptitudine proxima tales erant. Hæc aſſertio prius explicanda eſt, & deinde probanda. Dixi enim notanter, religioſos illos viros in primo Auguſtini monaſterio conſtitutos, & inſtitutos, aut actu, aut ſaltem aptitudine clericos fuiſſe: quia nõ crediderim, eos, qui monaſterium illud ingrediebantur, in ipſo ſtatim ingreſſu omnes clericos fuiſſe, vel vt tales eſſent, aliqua certa lege ab Auguſtino conſtitutum: ſed quod illud monaſterium collegium eſſet religioſorum virorum, ex quo iuxta varias eccleſiarum indigentias ipſi clerici ſumerentur, ſicut modo ſumuntur ex ſeminarijs, & collegijs in omnibua ferè ciuitatibus ad hunc eundem finem inſtitutis, qualia pręſertim Romę plura videmus, vt Seminarium Romanum, Collegium Germanicum, Gręcorum, Anglorum, & alia. Et hinc obiter habes, vnde colligas differentiam, qua vſus eſt Auguſtinus in dicto ſerm. 1. de com. vita clericorum, cum de primo monaſterio verba faciens, vocat illud ſimpliciter monaſteriũ: de ſecundo verò loquens, appellat illud non ſimpliciter monaſterium, ſed monaſterium Clericorum. Ratio enim differentiæ non eſt, quod primũ monaſterium eſſet domus eremitarum, aut monachorum, vt aliquis ſortaſſe meditabitur, vel quod non eſſet Collegium. & Seminarium clericorum, hanc enim imaginationem falſam eſſe, conuincũt illa verba Poſſidij cap. 11. *Ex monaſterio, quod per illũ venerabilem virum & eſſe, & creſcere cœperat magno deſiderio poſcere, atque accipere Epiſcopos, & clericos pax Eccleſiæ, atque vnitas & cœpit primo, & poſtea conſecuta eſt.* Sed ratio differentiæ extitit, quod in 2. monaſterio degentes, Eccleſiæ Cathedralis Canonici cum eſſent, non niſi clerici eſſe poterant, in ſacris, vt plurimum conſtituti, nimirum presbyteri, diaconi, & ſubdiaconi: nam in 2. ſermone de communi vita clericorum B. Auguſtinus omnium illorum nomine referens, omnes, vno excepto Patricio, qui illius nepos erat, in ſacris conſtitutos fuiſſe monſtrauit. Verum qui in primo monaſterio manebant, & ſi ex illius monaſterij inſtituto clerici eſſe poſſent, & ad clericatum aſſumi conſueuiſſent, non tamẽ erant actu clerici in ſacris conſtituti, ſed ad ſummum in minoribus, excepto Prępoſito, vel presbytero: nam per illa tempora ad ſacros ordines nonniſi pro Eccleſiarum indigentijs admitti conſueuerunt.

Hac præmiſſa declaratione probatur aſſertio, primum autoritate Eccleſiæ, quæ in officio D. Auguſtini in tertia Antiphona in Laudibus canit: *Factus ergo Presbyter, monaſterium Clericorum mox inſtituit, & cœpit viuere ſecundum regulam ſub ſanctis Apoſtolis conſtitutam.* Quod officium licèt non ſit in vſu per omnes Eccleſias, eſt tamen probatum ab Eccleſia Romana per bullam Pij V. editam anno Domini 1570. quæ incipit: *Licet Eccleſia Dei.* Et illius vſus eſt antiquiſſimus in multis Cathedralibus, tum in Italia, vt in Eccleſia Peruſina. & Eugubina, & extra Italiam in Eccleſia Cæſarauguſtana, & Valentiana, referente Trullo lib. 1. de Canonicis cap. 3. & non ſolum inter Canonicos Regulares, ſed etiam apud venerandos Eremitas Auguſtinianos: nam dicta Antiphona reperitur in illorum Breuiarijs editis Venetijs anno 1587. & in Breuiario edito Auguſtæ Taurinorum anno 1520. Et dicebatur ab illis in diuino officio ante annos 300. Nam frater Iordanus de Saxonia, qui fuit circa annũ 1320. fatetur lib. 2. in Vitas fratrũ cap. 14. illam ſuo tempore recitari ſolitam, ita ſcribens: *Licet enim etiam prius vixerit ſecundum modum Apoſtolicum, non tamen ſecundum regulam: quia nondum erat ſacta, quod etiam ibidem dixit Poſſidius, & cantatur in Antiphona, quod factus Presbyter monaſterium Clericorum mox inſtituit, non dicit monachorum, ſed Clericorum: hoc etiam referri debet ad ſecundum Monaſterium ſuum, quod fecit in horto, in quo, vt plurimum, locauit Fratres Clericos. In primo autem Monaſterio, quod erat in Eremo, multi potuerunt eſſe Laici.* Hæc Frater Iordan quem Ioan. Marquez non ſolum pro Beato nobis tribuit, ſed pro teſte omni exceptione maiore, qui, vt vides, Monaſterium in horto Valerij ab Auguſtino ſacto presbytero extructum clericis Canonicis libentiſſimè concedit, quos ab Eremitis, & Monachis

aper-

apertissimè distinguit.

V. ET licet hoc testimonium Ecclesiæ satis, superque ad hanc veritatem probandam sufficere deberet, confirmatur nihilominus secundo loco hæc nostra assertio autoritate Doctorum, ex quibus, vt Canonicos Regulares omittam, primo loco adduco Vincentium Beluacensem lib 17. Speculi Historialis cap. 51. hæc ad verbum scribentem: *Factus presbyter statim Monasterium Clericorum instituit; & cœpit viuere secundum regulam sub Sanctis Apostolis constitutam.* Hic Autor floruit ante Diuum Thomam Aquinatem circa annũ Domini 1250. quem tantæ eruditionis fuisse constat, vt nonnullis in mentem venerit, ipsum D. Thomam ex illo multa accepisse ex ijs, quæ in 1. 2. & 2. 2. scribit: de quibus videatur Cardinalis Bellarmi. de Scriptoribus Ecclesiasticis in D. Thom. obseruat. 3. Secundo adduco ipsum D. Thom. quem Pius V. in Bulla præcitata dicit, ordinasse ipsum Officium B. Patris Augustini, in quo hæc Antiphona reperitur: Factus ergo Presbyter, &c. Tertio adduco D. Antoninum in 2 par. Historial. tit. 10. cap. 8 §. 2. vbi verba Beluacensis trãscribens ait: *Comperta autem eius fama B. Valerius Hipponensis Episcopus eum ad se accersiri fecit. & licet inuitum, Presbyterum ordinauit.* & paucis interiectis. *Factus ergo Presbyter Monasterium Clericorum mox instituit, &c.* Nec dissimilia scribit in 3. par. tit. 24. cap. 14. §. 2. quanquam non ex propria sententia loquatur, sed solum referendo verba Fratris Iordani de Saxonia.

Et pro multis alijs vnum tandem adduco Cardinalẽ Bellarminum in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis in Augustino, in censura sermonum sub nomine B. Augustini ad Eremitas, ita scribentem: *Sermones ad fratres in Eremo videntur magna ex parte confícti: dicit enim autor illorum sermonum, Augustinum degisse in solitudine cum monachis, ibiq; ad eos sermones istos habuisse: At constat ex Possidio in vita S. Augustini, Augustinum post baptismum Mediolani susceptum rediisse in Patriam, ad propriam domum & agros, ibiq; tres annos cum paucis amicis suis in commune vixisse. Deinde factum presbyterum Hipponensem, monasterium habuisse intra ipsam Ecclesiam, ibiq; cum nonnullis vitam Apostolicam duxisse, non vtique in Eremo sed intra Vrbem. Denique factum Episcopum cum clericis suis in domo Episcopali vitam communem egisse; De qua re extant duo sermones eius de communi vita Clericorum, qui sunt inter sermones ad fratres in Eremo quinquagesimus secundus, & quinquagesimus tertius, qui duo sermones sine iudicio collocati inter sermones ad fratres in Eremo, arguunt alios fictitios esse: inde enim intelligi potest, S. Augustinum monachum quidem fuisse, sed non in solitudine cum Eremitis, sed in ciuitate & Episcopali domo cũ Clericis suis monasticam vitam duxisse.* Hæc Bellarminus, ex cuius sententia primò habes, B. Augustinum eremitam aut monachum nunquam fuisse, accepto nomine monachi, vt contra distincto à B. Augustino facto presbytero ædificatum in Ciuitate, non fuit monachorum, vel eremitarum, sed collegium virorum religiosorum, qui ab Eremitis, & Monachis distincti erant. tertiò manifestas esse imposturas illorum, qui autoritate Cardinalis Bellarmini probare contendunt, B. Augustinum vel eremitam, vel monachum fuisse, cum ille expressè neget, alia ratione fuisse monachum, nisi quia in ciuitate, & in Episcopali domo cum clericis monasticam vitam duxit.

CAPVT DECIMVM TERTIVM.

Eadem aßertio autoritate Posidij confirmatur.

I. COnfirmatur eadem assertio testimonio apertissimo superius allegato ex Possidio in vita Augustini cap. 4. & 5. cuius verba & si superius recitata, nõ piget iterum ad pleniorẽ notitiam veritatis explicare: *Eodem*, inquit *tempore in Ecclesia Catholica Valerius Sanctus Episcopatum gerebat qui cum flagitante Ecclesiastica necessitate de prouidendo, & ordinando Presbytero Ciuitatis plebem Dei alloqueretur, & exhortaretur, iam scientes catholici Sancti Augustinum propositum, & doctrinam, manu iniecta, quoniam, & idem in populo securus, & ignarus, quid futurum esset, astabat tenuerũt, & vt in talibus consuetum est, Episcopo ordinandum intulerunt.* & infra, *factus ergo Presbyter monasterium intra Ecclesiam mox instituit, & cum Dei seruis viuere cœpit secundum modum, & regulam sub sanctis Apostolis constitutã, &c.* Ex quibus verbis quoniã deprompta est antiphona illa, qua Ecclesia in officio B. Augustini vtitur, factus ergo Presbyter monasterium Clericorum mox instituit, & Coriolanus in suo defensorio cap. 2. in 2. parte pag. 10. dicit, quod qui composuit illam antiphonam, errauit aut per malitiam, aut per inaduertentiam. Vt appareat non errasse, qui illam antiphonam composuit, sed verũ sensum verborum Possidij assecutum, tria circa supradicta verba diligenter ponderanda sunt. Primũ est, Augustinum non qualemcunque, non simplicem presbyterum postulatum fuisse, vel ordinatũ, sed presbyterum Plebanum, qui plebem regeret, & curam animarum Ciuitatis exerceret. Hoc patet per prima illa verba: *Qui tum de prouidendo, & ordinando presbytero ciuitatis plebem Dei alloqueretur, & exhortaretur.* Secundum est, quod subiungit Possidius: *Iam scientes Catholici sancti Augustini propositum, & doctrinam, manu iniecta, &c.* Quæ verba indicant, Augustinum tunc neque monachum, neque eremitam fuisse, neque illius propositũ fuisse ad eremum proficisci, & cum eremitis viuere, sed illius propositum fuisse continentiam, & vitam cœlibem seruare, quod propositum omnibus Occidẽtalis saltem Ecclesiæ sacerdotibus necessarium erat. Alioquin si cognouissent, illum fuisse monachum, vel illius propositum fuisse vitam eremiti-

cam ducere in solitudine, quo tum dixisset, quod quia sciebant illius propositum, ideo apprehenderunt eum, & Episcopo ordinandum intulerunt? Videretur enim Possidius omninò præter rationē, & repugnantia locutus, tanquam si dixisset, quod quia cognoscebant, eum velle viuere in solitudine, obtulerunt ordinandum presbyterum, vt viueret in medio Ciuitatis. deinde si cognouissent, illum fuisse tunc professum vitam monasticam, non illum apprehendissent, neque B. Valerio ordinandum obtulissent, eo præsertim tempore, quo monachi non nisi ex maxima Ecclesiæ necessitate, & dispensatione Pontificia ad Sacros Ordines promoueri soliti erant. Tertio notandum, quod subiungit cap. 5. in principio: *Factus ergo Presbyter monasterium intra Ecclesiam mox instituit.* Intellige propè, vel iuxta Ecclesiam non intra parietes Ecclesiæ, vel in horto Valerij, vt Augustinus ipse exponit, qui erat vicinus Ecclesiæ. At cuinam Ecclesiæ, intra quam Ecclesiam? certè non intra aliam Ecclesiam, quàm Parochialem, propè quam residere necesse erat eum, qui Parochus fuerat ordinatus. Porrò si in Ecclesia parochiali, vel propè illam monasterium instituit, certè non in Eremo, vel in nemore, vel in solitudine, non monachorū, non eremitarum. Quid enim monachis, & eremitis cum ciuitatibus, quid cum Ecclesijs parochialibus? Ergo Clericorum. Ergo verum dixit, qui illam antiphonam composuit: *Factus ergo Presbyter monasterium Clericorum mox instituit, &c.*

II. HVius argumenti vis, quam aliquis fortasse contemnet, quia non intelliget, tanta semper extitit, vt nonnulli etiam ex ijs, qui eremitarum Augustini cucullam prædicant, à veritate coacti ingenuè fassi fuerint, monasterium, quod S. Pater factus Presbyter instituit, non monachorum, sed clericorum extitisse, vt sanctus Antoninus, siuè frater Iordanus de Saxonia, Volaterranus, & Autor sermonum ad eremitas ser. 5 & 4 & autor epistolæ sub nomine Sigiberti. Alij vero id concedere nolentes, dixerunt: Possidium cùm hæc verba scriberet, memoria lapsum, primi monasterij in horto Valerij instituti oblitum, pro illo secundum in domo Episcopali fundatum posuisse; quia, inquiunt, verba illa intra Ecclesiam, non qualemcunque Ecclesiam, sed Cathedralem, quæ per antonomasiam Ecclesia, absolutè dicta est, designant. At monasterium intra Ecclesiam Cathedralem institutum, non fuit illud, quod mox factus presbyter instituit, sed quod post promotionē ad dignitatem Episcopalem ædificauit. Ita Card. Baronius, vir aloquin admirandæ eruditionis, tomo 4. sub anno 391. num. 25.

Verùm quis B. Augustini vitam, & res gestas accuratius, fidelius & copiosius scripserit, Possidius, qui Augustini discipulus quadragenarius fuit, & Augustiniani instituti professor & omnium Augustini gestorum testis oculatus, an Baronius, qui annis mille, ac ducentis post Augustinum exortus fuit, nec plura de illius vita & moribus scire potuit, quam quæ à Possidio, vel ab ipso Augustino accepit, sub prudentum virorum censura relinquitur; quemadmodum etiam, an Possidius in B. Augustini vita scribenda circa rem tanti ponderis, quanta est monasteriorum fundatio, vel Ordinum institutio dormitauerit, & primi monasterij oblitus, pro primo secundum posuerit.

Dices: Augustinus duo monasteria fundauit, alterum in horto Valerij, alterū in domo Episcopi; at Possidius vnius tantum meminit: ergo alterius oblitus. Respondeo, illum vtriusque meminisse, primi quidem d. cap. 5. alterius vero cap. 15. sub specifico nomine monasterij, & cap. 25. cum inquit, *Cū ipso semper Clerici, vna etiā domo ac mensa, sumptibusq; communibus alebantur, & vestiebantur.* Replicabis. At Possidius dicit, illud monasterium institutum fuisse intra Ecclesiam, B. verò Augustinus dicit, primum monasterium fundatum non intra Ecclesiam, sed in horto à Valerio sibi donato. Respondeo, si verborum rigorem attendamus, nec primum, nec secundum intra Ecclesiam fuit institutum: quia sicut primum fuit institutum in horto Valerij, ita secundum in domo Episcopi, non autem in Ecclesia. Et mirum est, Baronium tam leui fundamento nixum, tam nouum commentū, & contra communem sententiam omniū Doctorum adstruere voluisse. Si autem sensum attendamus, vtrunque potuit dici Institutū intra Ecclesiam: quia vtrunque prope ipsam Ecclesiā, & intra illius septa fuerat fundatum, alterum quidem iuxta Ecclesiam parochialem, alterum propè ecclesiam Cathedralem.

CAPVT DECIMVM QVARTVM.

Quorundam euasio, & verborum Possidij minus legitima interpretatio reijcitur.

IOan. Marquez cap 7. §. 1. videns efugium à Baronio excogitatū ad verborū Possidij vim effringendam, & fugiendam satis tutum non esse, suum Coriolanū ex parte secutus in 1. par. defensorij cap. 2. duplicem aliam interpretationem eorundem verborum excogitauit. Prima est, B. Augustinum instituisse illud monasterium intra Ecclesiam, quia instituit illud in fundo, qui spectabat ad Ecclesiam, & inter illius bona censebatur, videlicet in horto à B. Valerio sibi ad eum finem donato, licèt ille hortus in loco à Ciuitate valde remoto, & solitario existeret. sed hæc responsio non est in se vera, neque nodum difficultatis soluit, nec etiam attingit. Quod non sit vera, patet, quia si propterea diceretur illud monasterium institutum intra Ecclesiam, quod esset institutum In I.

fundo Ecclesiæ, licet valdè remoto ab Ecclesia, à pari cum Magnus Constantinus & alij Imperatores, & Principes multa prædia non solum in Italia, sed in Africa, & Asia sacrosanctæ Basilicæ Lateranen. concesserint, sequeretur, quod monasteria in illis prædijs extructa, etiam si fuissent extra Italiã, & in Africa, dicerentur instituta intra Ecclesiam Lateranensem: quod si quis diceret, potius ridendus esset, quam redarguendus. Quod autem nodum difficultatis non soluat, neque attingat, ostendo, quia nodus difficultatis, & vis argumẽti in hoc consistit, quod cum B. Augustinus instituerit illud monasterium, postea quam factus fuit parochus Ciuitatis Hipponensis ad curam animarum gerẽdam, & in eodem monasterio vixerit, non potuit illud mõnasterium in loco solitario, & à Ciuitate longè remoto extitisse: quem nodum hæc responsio non soluit, sed fortiùs stringit.

II. Altera illius responsio est, verba illa *intra Ecclesiam*, idem prorsus significare, quod intra disciplinam Ecclesiasticam, vel sub disciplina Ecclesiastica, vel in statu clericali, quia inquit, Monachi, & Eremitæ ante illud tempus non ordinabantur clerici, & ideo dicebantur extra disciplinam Ecclesiasticam, & illorum monasteria extra Ecclesiam fundata, tunc vero cœperunt primitus ad Ecclesiam, & ad regimen Ecclesiarum, & ad prædicãdum Dei verbum admitti. & semel B. Augustinum intra Ecclesiam monasterium instituisse, idem est, atque instituta vitæ monasticæ cum institutis vitæ clericalis tunc primum coniunxisse.

Hæc responsio duplicem sensum habere potest, primus, quod B. Augustinus primus fuerit, qui Hippone Clericos ad instituta vitæ regularis adduxit, & cum institutis Clericalibus adiunxit instituta monachorum, sicut de Beato Eusebio Vercellensi Episcopo scribit Ambrosius epistola 82. & serm. 59. de obitu ipsius Beati Eusebij, & sicut fecerunt idem Ambrosius, Hilarius, Martinus Turonensis in suis Ecclesijs, & alij: Et hic sensus verissimus est, quem solum in hoc discursu intendimus, sed neque ab Authore verbis expressus, nec etiam intentus. Secundus sensus, quod Beatus Augustinus dicatur instituisse illud monasterium intra Ecclesiam, quia tunc primum Monachi, & Eremitæ ad sacros ordines, & ad regimina Ecclesiarum, & prædicationem diuini verbi ex dispensatione cœperunt admitti, cum antea Laici essent, & ab ordinibus Clericalibus arcerentur, quem sensum author intendit. sed quam falsa sit responsio, & glossa huius Viri in hoc sensu intellecta, non erit difficile monstrare. Primo namque si ob hoc dicitur Augustinus primùm instituisse monasterium intra Ecclesiam, aut si tunc Monachi, vel Eremitæ dicuntur instituti intra Ecclesiam, quia ex dispensatione sacris ordinibus initiari, & in Clericali, & Ecclesiastica disciplina institui cœperunt. Ergo ante illud tempus, & quando Monachi ad munera Clericalia nondum assumi consueuerunt, extra Ecclesiam erant instituti, quod puto nemo Catholicorum ritè affirmabit: nam Ecclesia duobus modis accipitur, vel pro lapidum structura, vel pro fidelium Congregatione, & hoc secundo modo nullus dicitur esse extra Ecclesiam, saltem Catholicam, nisi vel Hæreticus, vel Infidelis, & omnes Catholici, siue Clerici, siue Monachi, siue laici dicuntur instituti, & constituti intra Ecclesiam. Nec possumus vere dicere, quod aliquod Collegium de nouo incipiat institui intra Ecclesiam, nisi quia illud antea nihil erat, vel erat Collegium infidelium, vel hæreticorum. Quare si tunc primum monasteria monachorum, vel eremitarum cœperunt institui intra Ecclesiam, sequitur, quod antea monachi, & eremitæ essent extra Ecclesiam Catholicam, quod confutatione non eget.

Secundo, reijcitur hæc responsio ex communi consensu, & interpretatione Ecclesiæ, & Doctorum. Nam Ecclesia, & Doctores ita interpretantur hæc verba Possidij, vt idem sit, D. Augustinum monasterium intra Ecclesiam mox instituisse, & monasterium clericorum fundasse, vt patet ex antiphona in officio B. Augustini recitata: sed illi per clericos non intelligunt monachos, aut Eremitas ex dispensatione ordinatos clericos, sed clericos canonicos, siue canonicos communiter viuentes, qui nunc vocantur Regulares vt videri potest apud Authorem serm. ad eremitas, Sigibertum, Volaterranum, & Iordanum de Saxonia lib. 2. cap. 14. qui expressè notat, nomen clericorum contra distinguere à monachis, qui Author contra Marquez vnus pro omnibus sufficere nobis debet. III.

Tertio, reijcitur responsio, quia falsum est quòd tempore B. Augustini cœperint monachi ex dispensatione admitti ad ordines sacros, & ad dispensandum Dei verbum in Ecclesia, quia hæc dispensatio generaliter facta non est nisi à Gelasio I. in cap. Priscis 55. dist. imò post Gelasium multo tempore etiam manserunt sine sacris ordinibus, vt apparet ex cap. generaliter. 16. quæst. 1. qui est textus Iustiniani Imperatoris. Et D. Benedictus nihil egit in sua Regula de clericis ex ordine monastico assumptis, neque de eorum officijs, quia vsque ad illa tempora necdum vsus obtinuerat, vt ad ordines, nisi ex maxima necessitate, & paucissimi promouerentur. Et quod caput est, talis dispensatio ad Augustinum non pertinebat, sed ad Romanum Pontificem.

Quartò, licèt successu temporum postea dispẽsatum fuerit, vt pro necessitate suarum Ecclesiarũ ordinarentur clerici, nunquam tamen legitur dispensatum cum illis vsque in hanc diem, vt in clericos siue Canonicos Cathedralium passim assumerentur, neque ad prædicandum Dei verbum, neq; ad Parochias regendas, & curam animarum exercendam, quod plus clarum est. quam vt probatione indigeat, cum potius infiniti sint canones antiqui, & noui, qui hæc munera ipsis monachis ex-

preſsè interdicunt. At ex monaſterio illo Auguſti ni Canonici Cathedralium, & Rectores aliarum Eccleſiarum, & etiam Epiſcopi ſumebantur pro Eccleſiarum indigentijs, abſque aliqua diſpenſatione, quinimò vt Poſſidius c.11. ait: *Ex monaſterio, quod per illum venerabilem virum, & eſſe, & creſcere cæperat, magno deſiderio poſcere, & accipere Epiſcopos, & clericos pax Eccleſiæ, atque vnitas, & cæpit primo, & poſtea conſecuta eſt. Nam fermè decem, quos ipſe noui, ſanctos, & venerabiles viros, continentes, & doctiſſimos Beatus Auguſtinus diuerſis Eccleſijs, nonnullisque eminentioribus rogatus dedit: ſimiliterque & ipſi ex illorum Sanctorum propoſito venientes, Domini Eccleſijs propagatis, & monaſteria inſtituerunt, & ſtudio creſcente ædificationis verbi Dei cæteris Eccleſijs promotos fratres ad ſuſcipiendum ſacerdotium præſtiterunt.* Hæc ille, vt videas, an illi monachi, an clerici fuerint, qui ad ſacerdotia, & ad regendas eccleſias certatim petebantur.

IV. QVintò, Eſto aliqui monachi ex diſpenſatione ad ſacerdotium, & ad regimen animarum fuerint aſſumpti: id tamen nunquam factum eſt, niſi ob grauiſſimam neceſſitatem, & ob defectum & penuriam clericorum, ob quam ſolam talis diſpenſatio conceſſa intelligebatur, vt habes ex epiſtola Innocentij I. qui Beati Auguſtini contemporaneus extitit, in c. de monach. 16. quæſt. 1. & ex Gelaſio Auguſtini diſcipulo d. cap. Priſcis. 55. d. at in Eccleſia Hipponenſi nulla talis erat neceſſitas clericorum, vel defectus, vel inopia, imò plures ibi erant clerici, quanquam laxioris vitæ, vt habes ex ſer. 2. Auguſtini de Communi vita cleric. Vanum igitur, & ſine probabili fundamento eſſe videtur figmentum iſtud de eremitis ad clericatum ex diſpenſatione promotis, & de alijs clericis locutus eſt Poſſidius, cum ait, Auguſtinum factum presbyterum monaſterium clericorum mox inſtituiſſe quam de clerico eremitis.

Sextò, qui ex monachatu ad ordines clericales, & ad epiſcopatum admittuntur, habitum monaſticum non deſerunt, nec habitum clericalem aſſumunt, quod etiam temporibus Auguſtini indiſpenſabiliter ſeruatum fuiſſe contendit Marquez c.7.§.6.7.8. dicens, B. Auguſtinum in Epiſcopatu cucullam eremiticam, & habitum à clericali diſtinctum neceſſariò induiſſe. Verùm clerici Eccleſiæ Hipponenſis ex illo Auguſtini monaſterio aſſumebantur ex Poſſidio c. 11. in princip. & illi omnes habitum clericalem induebant ipſi Auguſtino, & omnibus clericis Hipponenſis Eccleſiæ communem, ex eod Auguſtin. ſerm 2. de commun. vit. cleric. quod inferius ex inſtituto etiam oſtendemus. Ergo religioſi illius monaſterij in horto Valerij fundati non erant eremitæ, non monachi, ſed clerici eiuſdem naturæ cum cathedralibus, aut tales, qui ſine diſpenſatione tanquam ex Seminario, in clericos aſſumi poſſent.

Septimo, cum tot ſint anni, ex quibus cũ monachis, & eremitis diſpenſatum eſt, vt illi ad ſacros ordines aſſumerentur, nunquam tamen vſus adhuc in Eccleſia obtinuit, vt monachi in clericos ordinati paſſim & abſolute vocentur clerici, aut illorũ monaſteria vocentur monaſteria clericorum. Certè D. Hieronymus quanquam eſſet ſacerdos, ſeſe monachum, non clericum vocabat, imo à clericis diſtinguebat, vt habes in epiſt. 1. ad Heliodorum, & refertur in c. alia 16. q. 1. Petrus etiam Damiani cum eſſet non ſolum ſacerdos, ſed etiã Epiſcopus, & S.R.E. Cardinalis nunquam ſe clericũ, ſed ſemper monachum vocauit, nullumq; vſque in hanc diem exemplum authenticum afferri poterit, vnde conſtet, monaſteria monachorum, vel domus eremitarũ abſolutè & ſimpliciter monaſteria clericorũ appellata. Cum ergò dicatur in officio B. Auguſtini ab Eccleſia probato, quod factus presbyter monaſterium clericorum mox inſtituit, non de monaſterio monachorũ, aut eremitarum, ſed clericorum canonicorum exponendum erit.

OCtauo, poteſt hæc veritas argumento ad hominem validiſſimo confirmari. fatetur enim Marquez c.6.§.2. & alibi ſæpius, eremitas ab Auguſtino in horto Valerij locatos, in paupertate adeò profunda vixiſſe, vt nihil bonorum temporalium poſſiderent etiam in communi, præſertim ſtabilium: at religioſi in illo monaſterio degentes, etſi nihil tanquam proprium, & peculiare haberent, multa tamen bona etiam ſtabilia in communi habebant. Quod non ſolum colligitur ex Regula, cũ loquitur de illis, qui cùm in ſeculo diuites eſſent, monaſterium ingreſſi, ſua bona eidem contulerãt, & ſuas diuitias in monaſterio partiebantur, ſed conuincitur manifeſtè, ex eodem Auguſtino in epiſtola 64. quam adhuc presbyter Aurelio Carthaginenſi Epiſcopo ſcribit. In ea ſiquidem epiſtola inter alia pro agro fratribus collato illorum nomine gratias agit, cuius verba præſtabit fideliter in hoc loco recenſere. *Omnis* (inquit) *fratrum cœtus, qui apud nos cæpit coaleſcere, tanta tibi prærogatiua abſtrictus eſt, vt locis terrarum tam longe disiunctis ita nobis conſulueris, tanquam præſentiſsimus ſpiritu*: & in fine epiſtolæ. *Agrum fratribus datum promiſsione, & liberalitate tua didicimus ante epiſtolam tuam per ſanctum fratrem, & conſeruum noſtrum Partenum.* Viderit ergo Marquez, qui inter alia ſigna diſtinctiua inter clericos, & eremitas hoc præcipuum ponit, quod eremitæ nihil bonorum, ſiue in particulari, ſiue etiam in communi poſſiderent, qua ratione illud monaſterium, quod agros habebat, inter domos eremitarum iure valeat numerare. V.

TAndem vt rem exemplo ab eodem Auguſtino deſumpto concludamus, illud certiſſimũ eſt, monachos, qui olim ad ordines ex diſpenſatione promouebantur, nonniſi prouectæ ætatis ad illos conſueuiſſe promoueri. Id namq; apoſtolico decreto ſignanter cauebatur, vt patet ex epiſtola Siricij Papæ I. cap. 13. qui primus cum aliquibus monachis ob maximam penuriam clericorum diſpenſauit, vt poſſent in defectum clericorum pro- VI.

moueri, cuiusq; decretum refertur in cap. Monachos. 16. quæst. 1. & confirmatum fuit per Gelasium I. in cap. Priscis. 55. d. Verum in monasterio per B. Augustinum constituto etiam iuuenes ad ordines saltem minores promouebantur, quod euidenter colligitur ex epistola illius 261. vbi historiam narrat cuiusdam iuuenis nomine Antonij, qui à paruula ætate in eodem monasterio fuerat nutritus, & in ordine Lectoratus constitutus, & verba illius sunt: *Obtuli quendam adolescentem Antonium, qui mecum erat, in monasterio quidem à nobis à paruula ætate nutritum, sed præter Lectoris officium, nullis clericatus gradibus, & laboribus notum.* illud autem monasterium, in quo idem adolescens à paruula ætate fuerat nutritus, non fuisse monasterium episcopale, sed in horto constitutum, fatetur ipse Marquez cap. 5. §. 7. & deducitur ex facto: nam in domo episcopali non nutriebantur paruuli, nutriebantur autem in primo monasterio, vbi etiam nutritus fuerat Ianuarij Presbyteri filius, vt habes ex 1. serm. de communi vita clericorum.

Ex quibus omnibus certissimè cõstare arbitror monasterium illud à Beato Augustino facto presbytero in horto Valerij institutum, non monachorum, non eremitarum, sed religiosorum virorum extitisse, in quo illi iuxta vitam apostolicam in cõmuni viuerent, ac veluti in Seminario quodam tales instituerentur, qui ad clericatum, & ad Ecclesias regendas verbum Dei Populis prædicandum, & curam animarum exercendam ritè assumi possent. Quod magis perspicuum erit ex solutione argumentorum, quæ contra hanc veritatem à nonnullis afferuntur, vt in sequenti capite patebit.

CAPVT DECIMVM QVINTVM.

Quorundam obiectiones contra assertionem capitibus præcedentibus firmatam expenduntur, & tolluntur.

I. Anc veritatem tot fundamentis solidissimis firmatam nituntur quidam nonnullis rationibus oppugnare, quas ex eodem Ioanne Marquez, qui eas in vnum collegit cap. 6. § 2. & cap. 7. in principio, hic breuiter adducemus, & soluemus. Primum huius autoris argumentum. Posidius cap. 11. tanquam rem nouã, & ante illud tempus inuisam refert, quod religiosi illius monasterij ab Augustino in horto Valerij instituti ex priuilegio, & dispensatione cœperint in clericos Ecclesię Hipponensis ordinari. sic enim ait: *Proficiente vero doctrina diuina sub Sancto, & cum S. Augustino, in monasterio Deo seruientes Ecclesiæ Hipponensi clerici ordinari cœperunt.* Ergo illi religiosi nõ erant clerici canonici, siquidem illi non ex priuilegio, vel ex dispensatione ad ordines clericales assumendi erant, sed ex propria illorum natura.

Respondeo, quod illi religiosi in monasterio B. Augustini degentes, Ecclesiæ Hipponensi clerici cœperint ordinari, verissimum est: at quod cœperint ordinari clerici ex priuilegio, & dispensatione, falsissimum, & inter ea multa numerandum, quæ hic Author doctoribus imponit, de quibus inferius suo loco dicemus. Nam quod clerici alicuius Ecclesiæ incipiant assumi de aliquo Collegio, vel Seminario, non satis est ad probandum, quod personæ de illo Collegio, vel Seminario non nisi ex priuilegio, & dispensatione valeãt ad clericatum promoueri. Exempli gratia, decreuit Concilium Tridentinum, vt in singulis Ciuitatibus instituerentur Collegia adolescentum, quæ modò seminaria clericorum vocamus, in quibus promouendi ad sacros ordines, in disciplina ecclesiastica optimè instituerentur: & præcepit, quod exinde promouendi ad sacros ordines, & præficiendi præsertim Ecclesijs parochialibus, & ex huiusmodi collegijs potissimum assumi deberẽt. Pariter Gregorius XIII. Romæ multa collegia instituit Germanorum, Anglorum, Græcorum, &c. ad iuuenes in Fide Catholica in sacris literis, & ecclesiastica disciplina instituendos, qui postea ad partes Germanorum, Anglorum, & Græcorum mitti consueuerunt, & Ecclesijs præfici, qui in illis regionibus existunt. post eiusmodi Seminaria & Collegia instituta, verissimum est dicere, quod ex illis clerici Ecclesijs Parochialibus, ac etiam Cathedralibus quàplures ordinari cœperunt: nec tamen dicimus, illos ex priuilegio, vel ex dispensatione clericos ordinari. ita de Religiosis in monasterio B. Augustini degentibus dixit Possidius, quod ex illo monasterio clerici Ecclesiæ Hipponensi ordinari cœperunt, tanquam ex Collegio quodam, & Seminario Clericorum. Et hoc est, quod tanquam rem nouam, & in illis regionibus inuisam recenset, quod cum antea clerici ex laicis, siue ex populo passim, & sine delectu assumerentur, instituto per B. Augustinum illo Collegio, paulatim dimissis sæcularibus cœperunt ordinari ipsi Ecclesiæ Hipponensi clerici regulariter viuentes: & sic paulatim illa Ecclesia ex sæculari regularis est effecta: & ad illius imitationem aliæ certatim suos Episcopos, & clericos ex illo Seminario Augustiniano assumentes, successiuè ex sæcularibus factæ sunt regulares, ita demum, vt ad exemplum Ecclesiæ Hipponensis omnes ferè Ecclesiæ non solum per Africam. sed per Italiam, Hispaniam, Galliam, & per totum orbem cum incomparabili diuini cultus, & animarum profectu fuerint reformatæ. Et hoc vnum est ex maximis beneficijs, quæ per illum sanctissimum virum Ecclesia Catholica à Deo est consecuta. Vel vt breuius dicam, sensus verborum Posidij est, quod post extructum ab Augustino illud monasterium, ex illo Hipponensi Eccle-

fiæ clerici ordinari cœperunt, id est instituta regularia monasteriorum in Ecclesiam, & inter clericos Hipponenses muchi, & cum institutis clericalibus iungi cœperunt, sicut de clericis Vercellensibus sub B. Eusebio S. Ambrosius scribit.

II. SEcundum Argumentũ. Idem Possidius in eodem loco dicit, quod Religiosi in illo monasterio degentes in paupertate profundissima viuebãt. Quod de clericis canonicis dici nõ poterat, qui bona Ecclesiæ etiã stabilia saltem in communi possidebant.

Resp. Paupertatem profundam, de qua Possidius loquitur, eam esse, quæ in abdicatione rerum temporalium non solũ quoad effectum, sed multo magis quoad affectum consistit, quæ in dies magis ac magis crescit, quemadmodũ affectus rerũ temporalium in dies magis decrescit: cum qua paupertate profunda, & profundissima stat possessio bonorum temporalium saltem nomine monasteriorum, & in communi, qualis erat paupertas profundissima illorum religiosorum, qui tamen bona etiã stabilia in communi habebant, vt ex epistola Augustini 64. ostensum fuit. Paupertas verò secundũ effectum ex se non est perfecta, neque meritoria: & propterea cum Abrahã exisset de terra sua, & omnia, quæ in patria habebat, reliquisset, nihilominus iterum dictum est illi à Deo, vt exiret de terra sua, & de cognatione sua. Gen. 12 quia etsi reliquisset Patriam quoad effectum, nondum tamen illam reliquerat quoad affectum, vt B. Augustinus lib. 16. de Ciuit c 15. notauit: & monachi olim habebant bona in communi, & tamen viuebant in paupertate profundissima.

III. TErtia Obiectio Si Possidius sciuisset, illud primum monasterium clericorum fuisse, non infra c. 25. tanquam rem nouã, & insolitam notasset quod cum illo semper clerici communi etiam domo, & mensa alerentur, & vestirentur.

Respondeo, falsum omnino esse, quod Possidius tanquam rem nouã, & insolitam referat, quod Augustinus factus Episcopus communem vitam cũ clericis agere cœpisset, nisi omnes libri, quos vidi, mendosi sint & corrupti. Refert sanè Possidius inter alias eximias huius viri laudes hanc pręcipuam, quod euectus ad fastigium episcopalis dignitatis, regularia sui monasterij instituta deserere non voluit, tum quod in ea Ecclesia nouum id esset, tum quod non omnes Episcopi ex monasterio assumpti illius instituta in episcopali dignitate seruent. At hoc non est Augustinum cum clericis communem vitam primum ducere cœpisse, vt cuiusuis intelligenti satis patet.

QVarta Obiectio: Monasteriũ, quod erat in domo Episcopi Possidius nunquam nomine monasterij vocauit, sed solum monasterium. quod erat in horto Valerij monasterium simpliciter, & absolutè nuncupatũ fuit; quæ res indicio est, quod religiosi in illo monasterio degentes asperiorem vitam ducerent, quam clerici regulares.

Respondeo. Et hoc falsum esse, quod non meminerit Possidius monasterij existentis in domo episcopali, vel quod illud non vocauerit monasterium: quia monasterium vocauit c. 15. per hæc formalia verba: *& intra monasterium sedente Augustino Sancto coram nobis*. Et esto Possidius domum clericorum monasterium non vocasset, nihil referret, satis enim esset, quod rẽ teneremus: etsi non vocasset Possidius, vocauerat ipse Augustinus dicens in serm 1. de com. vit. cleric. *Volui habere mecum in domo episcopi monasterium clericorũ*. Non negauerim, primum monasterium aliquãto strictioris, & rigidioris obseruantiæ fuisse, quam secundũ, id enim satis constat ex eodem sermone: non quod primũ esset monasterium eremitarum, secundum verò clericorum, sed quia primum erat veluti Seminarium, & domus quædam nouitiorum; secundum verò sacerdotum, diaconorum, & subdiaconorum prouectioris ætatis; nullus enim in regulari disciplina vel minimum instructus nescit, apud omnes religiosorum cœtus benè institutos domus nouitiorum sub strictiori disciplina custodiri.

QVinta Obiectio. Possidius c. 15. refert de quodã mercatore prius Manichæo, sed ad prædicationem B. Augustini ex Manichæismo ad fidẽ Catholicam conuerso, quod ille homo proposito seruorũ Dei adhærens negotiatoris dimisit actionẽ, & proficiens in Ecclesiæ membris, in alia religione ad presbyterij quoq; Dei volũtate petitus, & coactus officium accessit. si in alia religione, certè non in alia, quam eremitarum, inquit Marquez, quæ tunc in partibus Africæ celebris erat, ac notissima.

Respondeo. textus non dicit, in alia religione, sed in alia regione, quod etiam innuunt verba sequentia: *Et fortè adhuc vsque nunc viuit trans mare cõstitutus*. Neque temporibus Augustini in vsu erat hoc nomen Religionis acceptum pro ordine regulari, sicut nunc dicimus, Religio S. Augustini, Benedicti, Francisci, Dominici: & dato quod textus diceret in alia religione, ex quanam Logica deduceret Marquez, quod ille homo fuisset de Ordine eremitarum, quia ingressus esset aliam religionem diuersam à religione clericorum regularium? An non erant tunc temporis monachi in partibus præsertim Vltramarinis in Gallijs, Hispanijs, Ægypto, Palestina, & in toto Orbe Christiano, qui non erant Eremitæ Augustiniani? qui forsan illo tempore nusquam, vel nihil erant.

SExta obiectio. Primum illud monasterium extra Ciuitatem, & in horto institutum fuit, & nõ ex accidenti, sed quia sic illius instituti ratio postulabat. non ergo fuit monasterium clericorũ, quod extra ciuitatem extruere opus non erat, imò intra ciuitatem erat necessario construendum. IV.

Respondeo. neque monasterium illud extra ciuitatem erat, neque illius instituti ratio ita requirebat, neque Autor id probat, & sufficit, quod in ciuitate Hipponensi propè parochialem esset hortus capax vnius monasterij, quales innumeri in

mul-

multis ciuitatibus cernuntur. neque verba illa: *Cognito instituto, & voluntate mea beat.mim. Senex Valerius dedit mihi hortum illum, in quo nunc eſt monaſterium*, habent hunc ſenſum, quod B. Valerius cognouerit, illum fuiſſe inſtituti eremitici, hæc enim omnia gratis hic Author affirmat: ſed ſenſus eſt, quòd B. Valerius cognita mẽte Auguſtini de monaſterio ædificando, dedit ei ad illum finem hortum Eccleſiæ contiguum, & miror valde huius viri inconſtantiam, cum illemet dicat cap 7. in princip. pag. mihi 81. col. 1. in fine illud fuiſſe primum monaſterium ab Auguſtino in Ciuitate Hipponenſi ædificatum.

IV. SEptima obiectio. Vero ſimile omnino eſt, B. Auguſtinum in illo primo monaſterio tale inſtitutum plantaſſe, quale mente gerebat, quando ad Ciuitatem Hipponenſem venit, propter lucrãdum illum amicum, vt ſecum eſſet in monaſterio: At tunc ille nõ ſolum de clericatu nihil cogitabat, ſed potius à populo apprehenſus, vt clericus fieret, pro viribus reluctatus fuit, quia laicus manere diſpoſuerat. non ergo vero ſimile fuerit, illum factum presbyterum monaſterium clericorum inſtituere voluiſſe, ſed laicorum, quales tunc temporis erant monachi, vel eremitæ.

Reſpondeo. Cum ex conſenſu vtriuſque partis iam conſtet, quod qui in illo monaſterio degebãt, clerici erant, & in hoc ſolum ſit diſſenſio, quod nos dicimus, illos ex natura clericos fuiſſe, alij verò ex diſpenſatione, iſta obiectio, in qua arguens omniũ virium ſuarum neruum ponit, æquè illum premit, ſicut aduerſarium. ſed hic Autor in argumento petit principium, & pro fundamento ſupponit, quod illi probandum erat, nempe B. Auguſtinum ante presbyteratum certi alicuius inſtituti regularis profeſſorem extitiſſe, quod falſum prorſus eſſe ſuperius monſtratum fuit. Dicendum itaque, B. Auguſtinum, quando à populo fuit apprehenſus, & presbyter ordinatus, alicuius regularis inſtituti profeſſorem nondum fuiſſe, ſed tamen monaſterij ædificandi, ac in eo viuendi propoſitum habuiſſe, & illius propoſitum Hipponenſi populo benè notum, & perſpectum fuiſſe. Dices, & quale nam inſtitutum mente gerebat, ſi clericus fieri nolebat? Reſpondeo, illum tale inſtitutum dilexiſſe, quale Mediolani, ac Romæ viderat, ac didicerat, & de quo ipſemet lib. de mor. Eccleſ. c. 33. ſcribit, cum ait: *Nec ideo tamen laudabile Chriſtianorum genus contempſerim, eorum ſcilicet, qui in ciuitatibus degunt à vulgari vita remotiſſimi. vidi ego diuerſoria Sanctorum Mediolani non paucorum hominum, quibus vnus presbyter præerat, vir optimus, & doctiſſimus. Romæ etiam plura cognoui, in quibus ſinguli grauitate atque prudentia, & diuina ſcientia præpollentes cæteris ſecum habitantibus præſunt, Chriſtiana charitate, ſanctitate, & libertate viuentibus. Ne ipſi quidem cuiquam oneroſi ſunt, ſed orientis more, & Pauli Apoſtoli autoritate manibus ſuis ſe tranſigunt, ieiunia etiam prorſus incredibilia multos exercere didici &c.* Quod non erat inſtitutum monachorum, aut eremitarum, quibus & ciuitatibus tunc temporis nihil commune, aut commercij erat, vt Hieronymus ad Ruſticum, & ad Paulinum ſcribit, cum B. Auguſtinus illud data opera ab inſtitutis monachorum, & eremitarũ diſtinguat ibidem cap. 31. & 32. ſed erat genus religioſorum in medijs etiam ciuitatibus degentium, quibus clericatus, nec neceſſario competebat, nec etiam repugnabat, ſicut repugnabat monachis, & erat illorũ ſtatus ad vtrumque indifferens. Et quod tale genus vitæ B. Auguſtinus, quibuſdam tamen cauſa melioris frugis ſuperadditis, in illo primo monaſterio inſtituerit, plerique ante nos docuerunt, dicentes B. Auguſtinum illud vitæ regularis inſtitutum in Africã inuexiſſe, quod in Italia, præſertim Romæ, & Mediolani didicerat, inter quos non eſt omittẽdus Cardinalis Baronius tom. 4. ſub anno 391. nu. 23. Et ſatis apertè colligitur ex Regula, in qua fit mentio vnius presbyteri, qui omnium illorum curam gerebat, & exercitij, ac laboris manuum, quo illi operabantur omnia in communi, maiori ſtudio, & frequentiori alacritate, quam ſi ſibi ſinguli propria feciſſent.

DIces: Si B. Auguſtinus tale inſtitutum mente habuiſſet, cui clericatus minimè repugnaret, V.
cur ipſe ſuo clericatui tantopere repugnauit. Reſpondeo. ex ima cordis illius humilitate, qua ſe tãto munere indignum reputabat. ſecundo ex grauiſſimis periculis, quę ſubeunt, qui curę animarum gerendæ onus aſſumunt. Primam cauſam aſſignat ipſe in ſerm. 1. de communi vita Clericorũ, in illis verbis. *Nec in conuiuio Domini mei ſuperiorem locũ elegi, ſed inferiorem & abiectum &c.* ſecundam in epiſt. 148. ad Valerium dicens, eam fuiſſe cauſam lachrymarũ, quas tempore ordinationis ſuæ ſuderat. Addo etiam, quicquid B. Auguſtinus ante presbyteratum in animo habuiſſet, tamen vt vidit, ſe à populo apprehenſum, & presbyterum ordinatum, & ad plebem regendam deputatũ, intellexiſſe, vocationem ſuam non fuiſſe ad vitam monaſticã, aut eremiticã, qua homo quantumcunq; perfectus, ſibi ſoli conſulit: ſed ad vitam clericalem, qua non ſibi ſoli viueret, ſed docendo, ſcribendo, diſputando, & alia Clericorum munera exercendo, aliorum ſalutem procuraret: Id enim apertè habes ex illomet in 10. Confeſſ. cap. 43. in verbis ſupra citatis. *Contritus peccatis meis &c.* Et ob eam cauſam, cũ factus presbyter de monaſterio inſtituenda deliberaret, inſtitutum illud ſibi, & ſuis amplectendum propoſuiſſe, per quod vtilitati totius Eccleſiæ Catholicæ plurimum conſuleretur, quale fuit inſtitutũ illud, in quo regulas monaſteriorum inſtitutis clericalibus adiunxit, vt rei euentus demonſtrauit.

Dices tandem, inſtitutum illud, cuius meminit D. Auguſtinus in lib. de mor. Eccleſiæ cap. 33. non erat Clericorum, imò à clericali diſtinctum, ſicut patet ex antecedentibus: nam ibi diſtinguúntur quatuor genera religioſorũ. Primum Eremitarũ. ſecundum Monachorũ. tertium Clericorũ. quar-

tum Eorum, qui in Ciuitatibus remotissimi ab hominum conuersatione viuebant. quare sicut hoc quartũ genus distinguebatur ab Eremitis, & Monachis, ita & à Clericis.

Respondeo. Nihil obstare, quo minus B. Augustinus in suo monasterio fundando illum modũ viuendi ibi constitueret, & noua instituta super adderet, & Clericatum illi adiungeret, vel saltem tales in eo monasterio poneret, qui ad clericatum pro locorum, & temporũ indigentijs eligibiles essent: sicut etiam fortassis votorũ professionẽ, & obseruantiam adiunxit, de qua dubium est, an religiosi illi in diuersorijs Mediolani, ac Romæ degentes vota emitterent, cum ex verbis Augustini contrarium potius colligi videatur, quod videlicet in libertate sine votorum emissione communem vitam ducerent.*

VI. OCtaua obiectio sumitur ex verbis D August. in Psal. 99. vbi de monasterio in horto ædificato scribit. *Sic & in illa vita communi fratrum, quæ est in monasterio, magni viri sancti quotidie in hymnis, & orationibus, in laudibus Dei inde viuunt, cum lectione illis res est, laborant manibus suis, inde se transigunt, non auarè aliquid petunt, quicquid eis infertur à pijs fratribus, cum sufficientia, & cum Charitate vtuntur, nemo sibi vsurpat aliquid, quod alter non habeat: omnes se diligunt, omnes inuicem se sustinent &c.* Cũ dicat in illa vita, & non in ista, in illo monasterio, & non in isto, plane indicat, illud monasterium longè à Ciuitate remotum fuisse, & consequenter non Clericorum, sed Eremitarum.

Resp. Augustinus dixit, in illa vita, quæ est in monasterio non quod monasteriũ longe abesset à Ciuitate, sed quia sæculares in Ecclesia alloquebatur, quorum vita, quam cum vita religiosorũ comparabat, ab illa vita communi fratrum, quæ erat in monasterio plurimum distabat. & dato quod etiam illud monasterium a Ciuitate plur mũ distinsset, non ex hoc inferri posset quod esset Eremitarum, innumera enim ipsi clerici Canonici olim habuerunt, & etiam nunc habent monasteria à Ciuitatibus remotissima, & in solitudinibus posita, vt in secundo & tertio libro dicemus.

NOna obiectio sumitur ex eisdem verbis Augustini in eodem loco dicentis. *Cum lectione illis res est, laborant manibus suis, inde se transigunt.* Nam si illi religiosi ex labore manuum viuebant, non erant clerici, quos Ecclesiarum redditus alebant.

Resp. Si Autor librum Actuum Apostolorum, aut B. Pauli Epistolas, aut saltem Augustini librum de opere monachorum attentè legisset, vidisset vtique, B. Petrum, & Paulum, & cæteros Apostolos, qui vitę necessaria à populis petere, & accipere poterant, maluisse nihilominus labore manuum sibi victum comparare, ne alios grauarent. At omissis Epistolis Pauli, & Actis Apostolorum, saltem legere debuerat canones Concilij 4. Chartaginensis, cui Beatus Augustinus subscripsit, clericorum Ecclesiæ Africanæ vitæ normam describentis, in quibus, canone 51. ita cauetur. *Clericus quantumlibet verbo Dei eruditus, honesto artificio victum quærat. & can. 52. Clericus victum, & vestitum sibi artificiolo, vel agricultura absque officij sui detrimento paret. & can. 53. omnes Clerici, qui ad operandum validiores sunt, & artificiola, & literas discant.* Vides ex his, quibus modis tempore B. Augustini Clerici Hipponenses, & totius metropolis Charthaginensis labore manuum sibi ipsis victum compararent. consimiles canones multos congerit in suo Decreto Gratianus dist. 91. & in cap. cauendum 10. q 3. & cap. 1. 21. q. 1. & licèt B. Augustinus dicat, religiosos illius monasterij manibus suis se transegisse, non negat tamen, illos bona stabilia in communi possedisse, imò hoc expresse docet in Epistola 64. superius allegata.

VLtima obiectio sumitur ex verbis Augustini in eodem loco, vbi dicit, illos religiosos elegisse vitam quietam, remotos à strepitu popularium, & à turbis inquietis, & à magnis fluentibus sęculi. Quæ omnia indicia sunt vitæ Eremiticæ. Addit Marqoez, D. Augustinum ibi loci tria hominum genera distinguere. Primum Secularium. Secundum Clericorum. Tertium illorum in monasterio B. Augustini degentium, & multa alia inculcat, quæ ad rem non faciunt, & nihil concludunt

Respondeo. B. Augustinum ex mea sententia in toto illo Commentario non loqui specialiter de suo monasterio, sed in vniuersum de statu vitæ regularis degentium in monasterijs, & de illius quiete, ac tranquillitate. Sed vt demus, illum etiam in particulari de suo monasterio verba facere, nego ista indicia esse vitæ Eremiticæ, potius quam vitæ Clericalis: Nam per hoc, quod quis in monasterio tranquillam vitam ducit à strepitu popularium, & à magnis fluentibus sęculi remotam, non infertur, illum Eremitici ordinis, potius quam Clericalis esse professorẽ. & Augustinus similia prorsus scribit de religiosis illis, qui Mediolani, & Romæ plures simul viuebant in diuersorijs ab omni secularium conuersatione remotissimi, quos constat Eremitas minimè fuisse. falsum est etiam, quod hic autor fingit ex sententia D. Augustini de triplici illo statu laicorum, Clericorum, & religiosorum, qui in illo monasterio degebant. Non enim hoc dicit Augustinus, sed in vniuersum omnes fideles in tres ordines distinguit. primum piorum seculariũ laicorum. 2. secularium Clericorum. 3. Regularium, sub quo comprehendit omnes siue Clericos, siue Monachos, & etiam conuersos: Monachi enim tẽpore Augustini Clerici non erant, nec tamen inter laicos comprehendebantur, sed potius eum Clericis connumerabantur, vt habes ex D. Hieronymo in c. duo. 12. q. 1. Vnde per vitam illam, quæ erat in monasterio, non accepit vitam, quam ducebant religiosi in suo monasterio, sed in vniuersum omnium regularium in monasterijs degentium, vt dictum fuit, posito singulari pro plurali.

CAPVT

CAPVT DECIMVM SEXTVM.

Beatum Augustinum fuisse verũ Clericum Canonicum, & instituti Canonici professorem etiã in Episcopali domo extitisse.

I. Cum boni Pastoris indicium euidẽs sit, proprij gregis ducem non solum verbo, sed exemplo seipsum exhibere, inter alios pastores, quos Saluator noster Iesus Christus in Ecclesia constituit ad pascendum gregem, quem acquisiuit sanguine suo, istud veri Pastoris indicium euidentissimè omnibus monstrauit B. Augustinus eo potissimum tempore, quo à B. Valerio Episcopo plebis Hipponensis sacerdos, & parochus fuit ordinatus. instituto namque statim monasterio, quod breui tempore Seminariũ Clericorum, Sacerdotum, & Episcoporum feracissimum euasit, non satis se fecisse existimauit, si regularis obseruantiæ iugum super collum discipulorum imposuisset, quod pleriq; faciunt, nisi eiusdem regularis disciplinę onus primus ipse suis humeris portaret. Non est instituti nostri in hoc loco aduersus Erasmum, & alios nouatores probare, B. Augustinum, & Clericos Canonicos ab illo institutos tria vota Castitatis, Obedientiæ, & communis vitæ solemniter professos fuisse, de qua re præter ipsum Augustinum serm. 1. & 2. de Communi vita Clericorũ, locupletissimè, ac solidissimè scripsit egregius Theologus facultatis Parisiensis Richardus Cenomanus in proprio libro de hac re edito, cuius est titulus, Antidotus contra Erasmi Censuram in regulam B. Augustini, qui ad calcem primi tomi D. Augustini cum ipsa B. Augustini regula reperitur. Verũ quod docere, & probare hoc loco intendimus. id est, B. Augustinum factũ presbyterum Clericorum Canonicorum siue Regularium, quos in suo monasterio instituit, vitæ modum, & normam tenuisse etiam cum votorum emissione, & idem vitæ genus in Episcopali domo cum Clericis secum communiter viuentibus retinuisse. Et quanquam supposito semel, primum illud monasterium à D. Patre in horto Valerij institutum, non Monachorum, aut Eremitarum, sed Clericorum extitisse, per necessariam consequentiam inferatur, illum instituto & professione Clericum, non Monachum fuisse, cum certum sit, illum secundum eas regulas in monasterio, & etiam in domo Episcopali vixisse, quas cæteris in eodem monasterio degentibus obseruandas tradiderat. Nihilominus abundantioris doctrinæ gratia ea repetendo, quę superius diximus, Probatur primo hæc veritas testimonio D. Augustini dicentis: *Cognita instituto, & voluntate mea ba. memoria senex Valerius dedit mihi hortum, in quo nunc est monasterium. Cœpi boni propositi fratres colligere, compares meos, & imitantes me.* Hæc verba indicant, B. Augustinum eandem vitã cũ cæteris in suo monasterio degentibus tenuisse. Quod adhuc magis exprimit Possidius, dum inquit: *Et cum Dei seruis viuere cœpit secundum modum, & regulam sub sanctis Apostolis constitutam.* At superius ostensum est, illos fuisse Clericos communiter viuentes ad normam regulæ Apostolicæ. Ergo B. Augustinus verè fuit professor instituti Clericorum Apostolicorum, qui Clerici Canonici nunc dicuntur.

Et confirmatur secundo loco eadem veritas authoritate Ecclesiæ in officio D. Augustini, & Doctorũ dicentium, quod B. Augustinus factus presbyter monasterium Clericorum mox instituit, & cœpit viuere secundum regulam sub Sanctis Apostolis constitutam.

Tertio addere possumus alios Doctores, qui expressè fatentur, B. Augustinum Clericum fuisse, non Eremitam, nõ Monachum. Primus est Paschalis Papa huius nominis Secundi in literis Priori Sancti Frigdiani directis, in quibus de B. Augustino ita scribit. *Vitæ regularis propositum in primitiua Ecclesia cognoscitur ab Apostolis institutum, quam B. Augustinus tam constanter amplexus est, vt eam suis regulis informaret.* Secundus Robertus Holcot in librum Sapientiæ cap. 7. lect. 95 vbi hæc ait: *Omnes isti tam verbo, quam scripto docuerunt, quod etiam religiosi fuerunt, Hieronymus monachus, Augustinus Canonicus. Canonici vero in canone vocantur Clerici ab Augustino 12. q. 1 cap. nolo vt aliquis. Vnde regula de communi vita Clericorum, quæ vocatur Regula B. Augustini, quam multi alij religiosi sumpserunt postea, inter quos sunt Prædicatores, Carmelitæ, & longo postea Eremitæ Sancti Guilelmi, & Sancti Augustini, & multi alij conuenientes in vnum collegium facti sunt ex Eremitis Vrbanita, & assumpserunt S. Augustini regulam, quæ Eremitica vita omnino repugnat, & vocatur modò ordo ille Ordo Eremitarum S. Augustini, de quorum numero nunquam fuit Augustinus, quia nũnquam fuit Eremita, sicut patet per verba eius decimo Confess. in fine, vbi loquens ad Deum, sic dicit, Conterritus peccatis meis, & mole peccatorum, & miseria mea &c* Hæc ille; propter quæ non me latet, nonnullos illi diras precatos. Sed Author non suspectus, quod talia scripserit, vt sibi Clericos Canonicos gratificaret. tertius est Cardinalis Bellarminus de scriptoribus Ecclesiasticis in Augustino, cuius verba superius recitata omittimus, ne superflua repetitione legentibus fastidio simus. II.

Qvarto confirmatur eadem veritas euidenti ratione, quia credendum est, Beatum Augustinum illorum institutum tenuisse, & professum fuisse, quibus ipse primo regulam scripsit, & tradidit, cum Possidius, & Ecclesia in officio B. Augustini hæc virtualiter saltem iungere videantur, nimirum institutionem monasterij, & traditionem regulæ Apostolicæ: verum Regulam à B. Augu- III.

ſtino non Eremitis, ſed Clericis traditam, etiam totius Eccleſiæ conſenſione intra cap.18. oſtendemus.

Quinto, Beatus Auguſtinus in Epiſcopatu habitum Clericorum Canonicorū, ac omnibus Clericis Canonicis communem ſemper geſtauit. non ergo ante Epiſcopatū fuerat Monachus, ſed Clericus. ſequela ad hominem neceſſaria eſt, ac ineuitabilis, cum ſcribat Ioannes Marquez cap. 7. §.7. & ſequentibus, Auguſtinum non potuiſſe in Epiſcopatu clericalem habitum deferre: quia ante Epiſcopatum fuerat Monachus, nec poterat proprium habitum dimittere, etiam in Epiſcopali dignitate conſtitutus. Ergo ſi ab oppoſito oſtenſum fuerit, illum in Epiſcopatu non monaſticum, ſed Clericalem habitum communem cæteris Clericis ſecū viuentibus induiſſe, conſequens erit, illum ante Epiſcopatum Clericum Canonicum, & non Monachum, vel Eremitam extitiſſe. Induiſſe verò B. Auguſtinum in domo Epiſcopali habitum Clericalem cæteris omnibus Clericis communem, probâdum erit inferius cap.24. ne quæſtiones præueniendo materias ad inuicem confundamus.

Sexto, Hæc duo vnum & idem ſunt, Clericus regularis, & Canonicus regularis, ex eodē Marquez cap.6. §.1. pag.71. col.1. hæc vero ad inuicem pugnant, & mutuo ſe excludunt, Canonicus regularis, & Monachus ex eodem Autore cap.5 § 3. At Beatus Auguſtinus epiſtola 76. ad Aurelium Carthaginenſem aperte fatetur, ſe eſſe in numero Clericorum, & ſe à Monachis diſtinguit, cuius hæc inter alia ſunt verba relata in capit. legi Epiſtolam 16. q.1. *Nimis dolendum ſi ad tam ruinoſam ſuperbiam monachos ſurrigamus, & tam graui contumelia Clericos dignos putemus, in quorum numero ſumus: cum aliquando etiam bonus Monachus vix bonum Clericum faciat, ſi adſit ei ſufficiens continentia, & tamen deſit inſtructio neceſſaria, aut perſonæ regularis integritas.*

IV. NOn me latet, Coriolanum in defenſorio cap. 5. in fine multum laborare, & multa dicere ad huius rationis vim eneruandam contra Canonicos Friſonarios. Primo quod B. Auguſtinus fuit fundator plurium monaſteriorum Monachorū, & Eremitarum, quod dictum non probat. ſecundo quod Monachi illi, de quibus in ea epiſtola agitur, erant de illis inſtitutis à D. Auguſtino, quod ſimiliter non probat neque deducitur ex illa epiſtola. tertio quod omnes Monachi primitiuæ Eccleſiæ propriè ſumpti erant laici, quod falſum eſſe ſuperius demōſtrauimus. quarto quod Clericus propriè ſumptus debet eſſe in ſacris ordinibus cōſtitutus, & habere curā animarū, cuiuſmodi ſunt Epiſcopi, & presbyteri, quod eſt abſolutè falſum, & cōtra ſacros Canones, nā Clericus eſt ille, qui in ſortem Domini vocatus eſt, & renunciatis omnibus viſibilibus ſolum Deum ſortem ſuam elegit, & eſt ordinibus Eccleſiaſticis initiatus. cap. Clericus 12. q.1 & hoc ſiue habeat, ſiue non habeat curam animarum. quod ſi mens iſtius viri ſit, velle dicere, Epiſcopos & presbyteros curam animarum habētes, dicendos eſſe Clericos propriè, id eſt, magis principaliter, fortaſſe indulgendum eſt, ſed tamen modus loquendi proprius non eſt, nec admittendus, vt dicamus ſolos Epiſcopos, & Sacerdotes animarum curam habentes eſſe propriè Clericos. quinto inquit, quod Clericus communiter dicitur ille omnis, qui eſt conſtitutus in ordine ſacro, ſiue habeat, ſiue non habeat curam animarū: quod etiam impropriè dicit, nam quid eſt, dici Clericum communiter? ipſe enim vtitur termino communiter. vt opponitur huic termino propriè, & ſic eſſe Clericum communiter, idem erit, quod eſſe Clericum impropriè, vtrum autem in ſacris ordinibus conſtituti ſint Clerici impropriè, ſi curam animarum non habeant, peritis in Theologicis relinquitur decernendum. ſexto dicit, quod Monachus propriè dicitur ille, qui profeſſus eſt aliquam regulam monachalem ab Eccleſia approbatam. Communiter autem dicitur Monachus quilibet religioſus cuiuſcunque ordinis Regularis, & ſic appellatione Monachi veniunt etiam Eremitæ. quod dictum præter quod eſt contra illum, nam eo admiſſo, corruunt omnia, quæ dicit de monachatu D. Auguſtini, poteſt enim dici, quod fuit Clericus Regularis, ſed quandoq; appellatus eſt monachus communiter, eſt etiam abſolutè falſum; Nam Eremitæ Cœnobitæ antiquitus erant monachi verè, & propriè, vt patet ex Caſſiano, Hieronymo, & alijs ſexcentis. ſeptimo dicit, quod accepto nomine Clerici propriè nullus Clericus, eſt monachus, ſed nec vllus monachus eſt vere Clericus, adeo q; quādo monachus fit ſacerdos, vel Epiſcopus, & accipit curam animarum, perdit nomen monachi, & retinet nomen Clerici, ita vt non dicatur amplius frater talis, & monachus talis, ſed talis Epiſcopus. vel Archiepiſcopus. Quod dictū eſt ſimiliter falſum, & abſurdum, & contra conſuetudinem Eccleſiæ, nam aſſumpti ad Epiſcopatum, & etiam Cardinalatum retinent nomen, & habitum ſuæ religionis, & ſe in Epiſtolis ſubſcribunt, frater talis, vel talis monachus. Videantur epiſtolæ, & tractatus Humberti de Silua Candida, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, & Epiſcopi, & Nicetæ Pectorati in 10. & 11. tom. Annal. Baronij. Videantur Epiſtolæ B. Petri Damiani, qui cum eſſet Epiſcopus, & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, nunquam ſe Clericum, & ſemper monachum vocauit. Sed quid opus eſt abundare probationibus in re notiſſima. octauo dicit, Beatum Auguſtinum in illa Epiſtola vocare ſe Clericum, quia erat Epiſcopus, cum quo ſtat, quod antea eſſet Eremita, vel Monachus. & in ſumma reſponſio illius eſt, B. Auguſtinum ſe denominaſſe Clericum, quanquam prius fuiſſet Eremita, & etiam teneret habitum Eremiticum, quia habebat curam animarum, & quia voluit denominari à nobiliori, quia non erat de numero monachorum propriè ſumptorum, qui ab initio erant laici. Quam reſponſionem ſub alijs verbis probat

Mar-

Marquez dicendo, nomē Clerici ab Augustino ibi loci accipi, non quatenus est nomen regularis Ordinis, sed quatenus est nomen officij Ecclesiastici, quo pacto etiam monachi, quando ad sacros ordines promouentur, dicuntur Clerici.

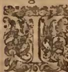
V. VErùm vt ostendamus, neutram responsionem difficultatem minuere, nec rationem soluere Primo aduerto, hanc epistolam Augustini in eodē sensu, in quo à Canonicis Frigidionarijs (vt Coriolani vocabulo vtar) adducta fuit, ante annos quingentos & quinquaginta, allegatam fuisse ab eruditissimo viro, & omnium Doctorum sui temporis facilè Principe Iuone Carnotense Episcopo in quadam sua Epistola, quam scripsit Petro Pictauiensi Episcopo in causa cuiusdam Clerici Canonici cū Abbate Sancti Cypriani, cuius verba operæ precium duxi hic transcribenda, vt de vera intelligentia verborum B. Augustini in illa Epistola ex testimonio huius Authoris apud omnes facile cōstare posśit: *Si fraternitatem, inquit, vestram in ius vocare possemus, quantum salue charitatis vinculo, posset fieri, iure à vobis multas expostularemus iniurias, partim communes, partim proprias; quia Clericum in diœcesi nostra Deo militantem, & pro pulchritudine, & dulcedine vitæ Contemplatiuæ fontes totis desiderijs hiantem, ad publicum cedro, quietem suam interrumpere, vestra admonitione, vestra autoritate compulistis, quem cum vobis ad regimen cuiusdam regularis Ecclesiæ diœcesis vestræ à vestris Epistolis crebro compulsi concessimus, & canonicè electum ab ipsa Ecclesia transmisimus, non satis apertam a vobis passus est repulsam, qui præpostero ordine disceptare cœpistis, quando iam facta à fratribus, & collaudata à vobis eius electione in Prioratus sui sede eum sublimare noluistis, in quo & illis fratris non modicam intulistis verecundiam, & amico vestro non minimam fecistis iniuriam: non enim erat tanta precum instantia ab amico postulandus, qui ad iniuriam doni, & donantis tam facile mutata sententia fuerat refutandus. Nec satis tuentur fraternitatem vestram literæ Domini Papæ, quibus dictādis altari interfuimus, quæ confirmant Abbati Sancti Cypriani ius illud prædictæ Ecclesiæ, quod se habere dicebat ex legitima concessione quorundam monachorum, quæ vt audiuimus quietam possessionem Clericorum approbant, monachorum verò S. Cypriani intrusionem prorsus improbant. Ad hoc prædictus Abbas modis omnibus nitebatur, vt prædicta Ecclesia Prioratus ei à Domino Papa cōcederetur, quod Dominus Papa nobis reclamantibus, & libertatem Clericorum pro posse nostro defendentibus, facere noluit, præcauens, vt ipse dicebat, ne per hanc occasionem prædictus Abbas Clericos moliretur excludere. Clericorum verò Ordini publicam infertis iniuriam, qui monachorum ordinem ad tam rumosam superbiam erigitis, vt Clericos eis subiugare studeatis, quorum tanta debet esse excellentia, vt secundum B. Augustinum vix etiam bonus monachus bonum Clericum faciat.* hæc ille, in quibus vides, verba Augustini ab Iuone mutuata, & in eo sensu allegata, vt non opponantur officia Monachorum officijs Clericorum, sed ordo Monasticus ordini Clericali, & clariùs Monachus Clerico, & Canonico Regulari, & vt nomen Clerici accipiatur, non vt significat personam in officio Ecclesiastico positam, sed certi Regularis Ordinis à monastico distincti.

ET quod ista sit germana, & legitima verborū D. Augustini interpretatio, & intelligentia, probatur, quia licet Monachi olim ex dispensatione, & ob penuriam Clericorum, admitterentur ad Clericatum, & nunc passim absque necessitate ad mittantur, non tamen propter hoc, quod efficiuntur Clerici, amittunt nomen monachi, neque se à monachis contra distinguunt, vt putent se in ordine superiori constitutos, sed passim monachi, & de ordine Monachorum tum à se ipsis, tum ab alijs vocantur: quia Clericatus inest illis quasi ex accidenti, & vnusquisque non secundum illa, quæ ex accidenti, sed quæ substantialiter illi insunt, denominari solet. Et è contrario quando Clericus transit ad monasticam, non amplius vocari solet Clericus, sed monachus. Cum vero Beatus Augustinus se absolutè vocet Clericum, & reponat in numero clericorum, & contradistinguat à monachis, indicium manifestum esse nomen clerici non, vt est nomen officij Ecclesiastici; sed vt est nomen Ordinis à monastico distincti accepisse; aliàs si priùs fuisset Monachus, etiam ad Presbyteratum, & Episcopatum assumptus, monachus se fassus fuisset, neque vnquam à monachis distinxisset, sicut nec etiam nunc, qui ad Episcopatum, & Cardinalatum ex monachis assumuntur, se monachos, & de Ordine monachorum esse negant, vel de Ordine clericorum videri volunt. Et tandem esto per hanc rationem, & ex hoc loco præcisè sumpto non conuinceremus, hanc esse legitimam, & necessariam intelligentiam istorum verborum Augustini, conuincitur tamen ex alijs adiunctis quæ superiùs adduximus: quia communis est sententia Doctorū, imò & ab Ecclesia probata, quod factus Presbyter monasterium Clericorum instituerit, quod cum clericis tùm in presbyteratu, tùm in Episcopatu communem vitam duxerit, quod clericalem habitum etiam Episcopus gestauerit, quod Regulam clericis tradiderit, quibus omnibus si hoc etiam addideris, quod se clericum nominare, & in numero clericorum reponere, & è monachis distinguere voluit, quod ex dicta epistola habes, necessariò dicendum videtur, illum professione clericum Canonicum, & non Monachum extitisse.

CAPVT DECIMVM SEPTIMVM.

Quænam causæ Clericorum Canonicorum, siuè regulariter, & communiter viuentium in Ecclesia Hipponensi instituendorum potissimæ fuerunt, declaratur, & causæ non veræ exploduntur, quas Marquez excogitauit.

I. Nter alia argumenta clericatus B. Patris Augustini, hoc efficacissimum videtur, quod non solùm in presbyteratu cum clericis communem vitam egerit, sed quod in Episcopatu monasterium clericorum statim instituerit, & quod vsque in extremum diem cum clericis communem vitam ducere voluerit. Sic enim ipse de seipso ait in serm. 1. de côm. vita Cleric. *Perueni ad Episcopatum, vidi necesse habere Episcopum exhibere humanitatem assiduam quibuscunque venientibus, siuè transeuntibus, quod si non fecissem, Episcopus inhumanus dicerer; si autem consuetudo ista in monasterio permissa esset, indecens esset. & ideo volui habere mecum in domo Episcopi monasterium clericorum Ecce quomodo hic viuimus, nulli liceat in societate nostra habere aliquid proprium. sed si fortè aliqui habeut, faciunt quod non licet.* Hoc testimoniū B. Augustini tam apertum nonnullos malè torquet, ita vt in omne latus se vertant, si quo modo hac ratione postposita, quæ sola clericorum Canonicorum in domo Episcopali instituendorum vera causa extitit, alias non veras adinuenire possint. inter quos iure meritò numerandus est Iosu. Marquez. cap. 6. §. 1. in fine, & §. 2. & seq. vbi de suo duo producit. Primum est, germanam, & veram causam institutionis clericorum Canonicorum in domo Episcopi per B. Augustinum factæ, eam extitisse, vt testes propriæ conuersationis, & vitæ apud omnem populum haberet: ne quis putaret illum Episcopalis bonoris sedem per ambitum quæsiuisse, ad monasticæ disciplinæ iugum excutiendum, cui ex sua professione obstrictus manebat. Quam ob causam cum non posset diutius in primo monasterio commorari, ad Ciuitatem transijt, & in domo Episcopi monasterium clericorum ædificauit. Porrò hanc huius institutionis veram causam extitisse, pro comperto, inquit, habebunt, qui B. Augustini verba proximè citata cum verbis Concilij Toletani secundi, cap. 1. & Concilij Toletani quarti cap. 22. conferre voluerint.

Alterum est, quod §. 4. subiungit, & longo satis discursu prosequitur etiam in §. sequenti, B. Augustinum post assumptionem ad dignitatem Episcopalem absolutum fuisse à legibus suæ religionis: quia in monacho extinguitur per assumptionem ad Episcopatum obligatio votorum, & potest testari, & est dominus suorum bonorum, & manet solutus ab obedientia.

Qvæ doctrina quo ad vtrumque dictum salua reuerentia falsa est, ne plus aliquid dicam. nam vt ordine præpostero à secundo dicto incipiam, quod in monacho per assumptionem ad Episcopatum extinguatur obligatio votorum, tum ad hominem, tum secundum rei veritatem falsum esse ostendo. Primo ad hominem, fatetur idem Autor, B. Augustinum in Episcopatu obnoxium fuisse ad gestandum habitum suæ religionis, ob quam causam, quia putat illum ante Episcopatum monachum fuisse, & habitum monasticum induisse, contendit, illum in Episcopatù habitu Clericorum vti minime potuisse, sed eumdem habitum monasticum etiam in Episcopatu retinuisse cap. 7. §. 7 8. & 9. Cæterum monachum magis teneri ad obseruantiam regulæ & votorum, quam ad delationem habitus, nullus nisi in hac parte ignarus negare potest, cum regulæ, & votorum obseruatio professioni monasticæ intrinseca, & essentialis sit, delatio verò habitus extrinseca, & accidentalis, & apud omnes pro tritum vetustate prouerbium quod monachum non facit habitus, sed regularis obseruantia, & professio, quod etiam refertur in cap. Porrectum de Regul. Viderit ergo, an consequenter loquatur, cum dicit, B. Augustinum post assumptionem ad Episcopatum obnoxium fuisse ad ferendum habitum monasticum, & tamen absolutum mansisse ab obligatione regulæ, & votorum. Deinde secundum rei veritatem hanc doctrinam falsam esse, conuincunt, quæ de hac re scribunt Innocentius primus B. Augustini contemporaneus, in cap. de Monachis 16. q. 1. & D. Thomas cum tota Theologorum Schola in 2. 2. quæst. 185. art. 8. nimirum, quæ monastica institutio complectitur, in duplici esse differentia, alia quæ ordinis Episcopalis exercitio repugnant, & illud impediunt, qualia sunt clausuræ, & silentij custodia, & ab ijs per assumptionem ad dignitatem Episcopatus monachum absolui, iuxta textum in c. statutum, 18. q. 1. Alia verò quæ exercitium Ordinis Episcopalis non solùm non impediunt, sed potius valdè iuuant, & conferunt ad perfectionem ipsius status Episcopalis, vt delatio proprij habitus, & trium votorū custodia, & ab huiusmodi per promotionem ad dignitatem Episcopalem monachū nullatenus dispensari. De qua re præter decisionē Papalem in dicto cap. de monachis, videndus omnino D. Thom. loco proximè allegato, vbi etiam rationes. quas Marquez contra communem sententiam Doctorum producit, examinat, & dissoluit. Neque verum est, quod hic Autor gratis affirmat, Summum Pontificem, quando aliquem Re- II.

gularem Episcopum creat, facultatem illi tribuere, vt bona temporalia vti propria possideat, vel proprietarium illum facere: solum enim administratorem, & non dominum eorundem bonorum illum instituit. At si Azorius, aut alius ex allegatis ab hoc Autore aliter sentit, non benè sentit & præter decretum Innocentij allegatum, contra hunc Autorem facit expressa definitio Alexandri III. in cap. cum ad monasterium de statu monachorum, decernentis, custodiam castitatis, & abdicationem proprietatis regulæ monasticæ ita coniunctum esse, vt nec etiam Summus Pontifex super his valeat aliquid indulgere. Vide glossam ibidem, & iura per illam allegata. Neque D. Thom. cum inquit: *Si tamen ex concessione Papæ testamentum faciat, non intelligitur ex proprio facere testamentum, sed intelligitur Apostolica authoritate esse ampliata potestas sua dispensationis, vt eius dispensatio possit valere post mortem.* adeò rudis, & ignarus fuit, vt crediderit, monachum factum Episcopum ex dispensatione Pontificia posse bona suæ Ecclesiæ administrare etiam post mortem, quemadmodum idem Author D. Thom. imponit: sed solùm innuit: quòd dispositio seu testamentum factum à monacho Episcopo ex concessione Pontificia, robur & vim habet etiam post mortem ipsius testatoris.

Dices. in monacho per ordinationem Episcopalem extinguitur obligatio ad obediendum suis superioribus, siue extinguitur votum obedientiæ. ergo idem dicendum de alijs votis. Nego, quod per assumptionem ad Episcopatum extinguatur in illo obligatio, seu votum obedientiæ: nam eadem ratione extingueretur votum castitatis. Nam quæ maior est ratio de vno quam de altero? Dico igitur, in monacho facto Episcopo non extingui votum obedientiæ, sed solum illud non poni in exercitio propter defectum præcipientis, quod longè diuersum est. Nam quando quis efficitur Generalis sui Ordinis, & in ea dignitate moritur, non exercet votum obedientiæ ex defectu præcipientis, & tamen per assumptionem ad Generalatum ipsum votum obedientiæ in illo non extinguitur. Quæ res pluribus exemplis posset illustrari, nam per hoc, quod rhabarbarum propinatur stomacho ab humore colerico purgato, non amittit vim purgandi humorem colericum, & per hoc, quod aqua linum candidum à sordibus purgare non potest, non extinguitur in aqua vis naturalis abluendi sordes, quia hæc omnia eueniunt ex defectu obiecti, non autem ex defectu virtutis agentis.

III. VErùm hæc obiter dixerim. Multo autem magis falsum est, quod primo loco afferit, veram causam institutionis Clericorum Canonicorum in domo Episcopi fuisse vt illi testes essent ad populos vitæ & conuersationis ipsius Diui Augustini, & aliorum Episcoporum. Causa verò præcipua, & potissima talis institutionis duplex extitit: Altera particularis, quæ ipsius beatissimi Patris spiritualem profectum respiciebat, quam ille dicto serm. 1. de comm. vita Cleric. conceptis verbis explicauit, nimirum vt non solum in presbyteratu, sed etiam in Episcopatu Apostolicæ vitæ formam, & regulam teneret. Hic enim germanus, & legitimus est sensus illorum verborum? *Et quia hoc disponebam, esse in monasterio, cognito instituto, & voluntate mea beata memoria senex Valerius dedit mihi hortum illum, in quo nunc est monasterium. cœpi boni propositi fratres colligere &c.* & infra: *Perueni ad Episcopatum, vidi necesse habere Episcopum exhibere humanitatem assiduam quibusque venientibus siue transeuntibus, quod si non fecissem, Episcopus inhumanus diceretur. Si autem consuetudo ista in monasterio permissa esset, indecens esset. & ideo volui habere in ista domo Episcopi mecum monasterium clericorum, ecce quomodo viuimus &c.* Altera verò communis, quæ totius Ecclesiæ Catholicæ profectum, & commodum respiciebat, videlicet communis & regularis vitæ priscorum clericorum à sanctissimis Apostolis institutorum nimia vetustate labentis, & cadentis instauratio, quam etiam expressit eod. serm. 1. cuius verba sic referuntur cap. certè. 12. q. 1. *Certe ego sum, qui statueram, sicut nostis, nullum ordinare clericum, nisi qui mecum vellet manere aut si vellet discedere à proposito recte illi collerem clericatum quia desereret sancta societatis promissum, cœptumq; consortium. Ecce in conspectu Dei, & vestro muto consilium. Qui volunt habere aliquid proprium, quibus non sufficit Deus, & Ecclesia sua, maneant vbi volunt, & vbi possunt, non eis aufero clericatum. Nolo habere hypocritas; malum enim esse quis nesciat? Malum est cadere à proposito, sed peius simulare propositum. Ecce dico, audite, qui societatem communis vitæ iam susceptam, quæ laudatur in Actibus Apostolorum deserit, à voto suo cadit. &c.* Et totus sermo ille cum sequenti in eodem argumento versatur. Et hæc potissima causa extitit, quæ Augustinum ad Clericos communiter viuentes instituendos mouit, vt Summi Pontifices, Concilia, Canones, & omnes Catholici passim affirmant, dum ipsum Augustinum Apostolici Ordinis Clericorum Canonicorum Reparatorem prædicant, & miris encomijs extollunt. Et quanquam in ser. 2 de communi vita Clericorum in Episcopo non solùm bonam conscientiam propter semetipsum, sed etiam bonam famam apud populum necessariam esse affirmet, non tamen deduci hinc potest ex sententia B. Augustini primam, & præcipuam causam institutionis Clericorum Canonicorum fuisse, vt illi testes essent vitæ, & conuersationis ipsius Beati Augustini ad populum Hipponensem. & vt demus, nonnullos Episcopos ob hanc etiam causam Clericos Canonicos in suis Ecclesijs instituisse. non tamen concedo, eiusmodi causam adæquatam fuisse, sed nec etiam præcipuam nec textus ex Concilijs Toletanis secundo, & quarto allegati, vel vnum iota habent, quod huic sententiæ vel in specie quidem fauere possit. Quod quia Marquez contendit, vt qua

fide

fide Autores referat, faciliùs constare possit, vtrúque capitulum hic fideliter exscribam. Concilium secundum Toletanum capite primo allegato sic habet: *De his, quos voluntas parentum à primis infantiæ annis in Clericatus officio, vel monachali posuit, pariter statuimus obseruandum, mox cum detonsi, vel ministerio electorum contraditi fuerint, in domo Ecclesiæ sub Episcopali præsentia à Præposito sibi debeant erudiri. At vbi octauum decimum ætatis suæ compleuerint annum, coram totius Cleri, plebisq; conspectu voluntas eorum de expetendo coniugio ab Episcopo perscrutetur: quibus si gratia castitatis, Deo inspirante, placuerit & promissionem castimoniæ suæ absque coniugali necessitate spoponderint seruaturos, hi tanquam appetitores arctissimæ vitæ leuissimo Domini iugo subdantur, ac primo subdiaconatus ministerium probatione habita professionis suæ à vigesimo anno suscipiant: quod si inculpabiliter, ac inoffense vigesimum & quintum annum ætatis peregerint, ad Diaconatus officium, si scienter implere posse, ab Episcopo comprobentur, promoueri debent, cauendum tamen est his, ne quando suæ sponsionis immemores ad terrenas nuptias, aut abortiuos concubitus vltra recurrant. Quod si fortè fecerint, vt sacrilegij rei, ob Ecclesia habeantur extranei. His autem, quibus voluntas propria interrogationis tempore desiderium nubendi permanserit, concessam ab Apostolo sententiam auferre non possumus, ita vt cum prouecta ætatis in coniugio positi renunciaturos se pari consensu operibus carnis spoponderint, ad Sacros Ordines aspirent.* Similiter verba Concilij Quarti Toletani in c. 22. allegato hæc sunt: *Similiter placuit, vt quemadmodum Antistites, ita Presbyteri, atque Leuitæ, quos forte infirmitas, aut ætatis grauitas in Conclaui suo (alias cetera, Episcopi) manere non sinit, vt & ijdem in cellulis suis testes vitæ habeant, vitamq; suam sicut & nomine, ita & merito teneant, &c.* Vtrum verò, ex prædictis capitibus habeatur, veram & potissimam causam institutionis clericorum Canonicorum in Ecclesijs, seu domibus Episcopalibus fuisse, vt Episcopi suæ ipsorum vitæ, ac conuersationis testes ad populos habere possent, alij iudicent, cum primum caput nihil omnino ad rem, secundum verò id solum præcipiat, quod canonici, siuè illi Sacerdotes, siuè Leuitæ fuerint, siuè in conclaui degentes, siuè alibi, testes suæ conuersationis, & custodes habeát, quod & D. Augustinus in Regula & omnia Regularium Ordinum instituta virorum, & mulierum expressè iubent, & in cunctis religiosorum familijs benè institutis inuiolabiliter seruatur.

CAPVT DECIMVM OCTAVVM.

Beatum Augustinum suam regulam Clericis Canonicis, non Monachis, vel Eremitis scripsisse, ac tradidisse.

QVod superius clericale Beatissimi Patris nostri Augustini institutum ex duplici capite, nimirum ex regula ipsius clericis, non autem Eremitis, vel monachis tradita, & ex illius habitu clericali, non autem monastico probandum spopondimus, nunc breuiter quantum amplitudo materiæ concesserit, præstãdum erit. Et primo de regula, consequenter de habitu dicemus. Circa regulam tria dubia occurrũt. Primum, an Beatus Augustinus plures Regulas scripserit, an vnam tantum, & quænam illa sit. Secundum, an viris illam, an fœminis tradiderit. Tertium, An illam tradiderit clericis, an Eremitis, vel monachis. Quod ad primum attinet, Paulus Bergomensis in Apologia, & Coriolanus in defensorio cap. 2. in secunda parte capitis pagina vndecima, docent, non vnam, sed tres regulas scripsisse. Verba Coriolani sunt. *Secundo nota, quia Augustinus tres regulas composuit. Prima fuit ista, quam composuit in monte Pisano anno ætatis suæ 31. sub anno Domini 408. secunda fuit illa, quæ incipit. Ante omnia fratres charissimi diligatur Deus, deindè proximus. vbi autem istam composuerit, certum hucusque non habeo. Nam aliqui volunt, quod composuerit eam in Centum Cellis in Conuentu Sanctissimæ Trinitatis, qui adhuc extat, & à nostris habitatur fratribus, & sic inueni in Libraria Cremonensi in volumine quodam vetustissimo sub illo titulo, S. Regula Beati Augustini, quam fecit fratribus eremitis in loco Centum Cellis anno ætatis suæ trigesimo secundo sub anno Domini 410. aliqui verò dicunt, quod composuit eã in Africa, siuè in primo monasterio, quod ex suo patrimonio fecerat, siue in tertio monte altissimo per duo milliaria ab illo loco distante. &c. aliqui volunt, quod fecerit eam etiam in Monte Pisano, & hoc insinuare videntur verba præfati sermonis. Tertia regula fuit illa, quam composuit factus Episcopus, quam voluit esse communem, & fratribus, & canonicis, & eam Speculum appellant.* Habes istas regulas inter opera Diui Augustini ad finem tomi primi: Verùm quæ præter tertiam, ab omnibus viris doctis, & prudentibus pro confictis, & fabulosis, & à stilo, & doctrina Diui Augustini alienis, prorsus reijciantur, & non solum ab Erasmo verùm etiam à Catholicis, vt videre est apud Censores Louanienses, & apud Cardinalem Bellarminum in censura primi voluminis operum D. Augustini, præter quod si regulæ illæ ab Augustino editæ fuerunt anno ætatis suæ 31. & 32 vt Coriolanus fingit, cum tunc temporis Augustinus adhuc vel Catechumenus esset, vel etiam in luto vitiorũ hæreret, vt supra cap. 4. probatum fuit, illæ regulæ non hominis Christiani, & monasticis institutis addicti, sed concubinarij, & infidelis, aut saltem catechumeni fuerunt. Omitto quæ Coriolanus dicit de mansione Augustini in monte Pisano, & Centum Cellis, de quibus superius dictum fuit, vbi ostensum, Beatum Augustinum anno ætatis suæ 33. baptizatum, Mediolano statim profectum, ad

Ostia Tiberina contendisse, & ibi ante vigesimum primum Aprilis eiusdem anni & mensis constitisse. Omitto etiam absurditates, & errores eiusdem Coriolani in ratione temporum habenda, cum ait, Beatum Augustinum anno Domini 408 fuisse ætatis suæ annorum 31. & anno Domini 410. fuisse ætatis annorum ætatis 32. cum superiùs ostẽsum fuerit, illum anno Domini 388. 6 Idus Aprilis baptizatum fuisse, cum esset ætatis suæ annorũ trigiota trium, & alia multa prætermitto, quæ in eodem libro castigatione opus habent, in quo vix vllum verbum sine offensione scribit. Concludendum igitur, ex dictis regulis solam tertiam, quæ Speculum Clericorum, vel Sermo de communi vita clericorum nuncupatur; quæ incipit: *Hæc sunt, quæ vt obseruetis præcipimus in monasterio constituti.* veram germanam, & legitimam Beati Patris Augustini sobolem esse, & pro tali ab omnibus Catholicis pijs, & Doctis agnosci, ac teneri. De cuius regulæ dignitate, vtilitate, & præstantia superfluum est nunc plura comminisci, cum ea solis luce clarior sit, & vinum per se vendibile suspensa hedera opus non habeat. Hæc regula illa est toti mundo notissima, sub qua tot præclarissimi Religiosorum cœtus altissimo famulantur, non solùm ex clericis canonicis, verùm etiam aliorum Ordinum, vt sunt Ordines Prædicatorum Cruciferorum. Scholarium Sanctissimæ Trinitatis, seu Redemptionis captiuorum, Gulielmitarum, Iamboniitarum, Eremitarum Sancti Augustini nuncupatorum Seruorum Beatæ Mariæ, De Mercede, Equitum etiam Rhodiorum, Sancti Iacobi de Spata, & aliorum, de quibus inferiùs sermo erit. Hæc regula illa est, quam tot illustres viri suis commentarijs efferunt, Hugo de Sancto Victore, Augustinus Ticinensis, Ioannes Trullo Aragonensis, Regulares Canonici, B. Humbertus Ordinis Prædicatorum Generalis Magister, Robertus Riccardinus; siue Ricciardinus, & alij plures.

II. DE hac ipsa Regula, vt ad secundum dubium veniamus, Erasmus, damnatæ memoriæ hæreticus, in propria censura sic ait: *Hæc regula, & sententijs, & dictionis figura refert Augustinum. Quia, & piaciulitate, humanitateque præfert authorem suum, quanquam probabile est, eam non clericis, sed fœminis esse scriptam, quæ in vnum collecta sub moderatione sororis Augustini viuebant. eam Præpositam vocat. sed omnium summa potestas erat penes Presbyterum. Nonnullis autem immutatis accommodarunt eam viris.* Verùm istud Erasmi commentum non tanti erat ponderis, vt non posset silentiò à nobis præteriri: illud magis admiratione dignum, quod inter Catholicos nonnulli alioqui cum primis pij & docti, ob Erasmi ratiunculas in eius sententiam siuerint se adduci, & propter quas obsecro rationes? Quia eadem regula paucis mutatis reperitur fœminis tradita, quæ in monasterio sub sororis eiusdem Beati Augustini cura & regimine degebant, vt in Epistola eiusdem Augustini 109. videre licet. Sed esto illis fœminis tradita fuerit, quid obstat etiam clericis in monasterio cum eodem Augustino, & sub illius cura degentibus prius traditam fuisse? Certè ipse Augustinus fatetur, se ijsdem clericis secum viuentibus leges nonnullas præscripsisse. Hoc enim verba eius redolent in 1. serm. de Communi vita clericorum exarata: *Noueram enim, & noui omnes, qui mecum viuerent, nosse propositum nostrum, nosse legem vitæ nostræ.* Et Possidius c. 25. cum ait, quòd indisciplinationes suorum, & transgressiones à regula arguebat & tollerabat, quantum decebat, & oportebat. & supra c. 5. cum ait, quod cum seruis Dei cœpit viuere in monasterio secundum regulam sub sanctis Apostolis constitutam. Quid enim est aliud ipsa B. Augustini regula, nisi eadem regula Apostolica, quæ ante sine scriptura seruabatur, in scriptis redacta? Et sanè quis credat B. Augustinum, qui paucis fœminis in monasterio degentibus regulam scribere voluit, suos clericos, cum quibus 40. circiter annis in communi vixit, quorum instituendorum, siue potius ad exemplar vitæ Apostolicæ, reformandorum curam præcipuam mente gerebat, quorum plures adhuc viuẽs Ecclesijs regendis, & monasterijs instituendis in diuersis locis presbyteros, & Episcopos dedit, sine regula scripta relinquere voluisse?

VErùm obijcit Erasmus, quòd aspectus fœmi- III.
narum in regula canonicorum prohibeatur. Secundò, quod bini & bini per Ciuitatem incedere iubeantur. Tertiò propria vestimenta lauare. Quartò, quod in communi operari præcipiantur, & nonnulla, quę in clericos illorum temporum parum quadrabant, quorum maior tunc erat authoritas & libertas. Quinto, quia in calce eiusdem regulæ Augustinus meminit speculi. & odorum, quæ fæminarum potiùs quàm virorum sunt oblectamenta. Sexto, quod in ipsa regula officia Presbyterorum, Diaconorum, & Hippodiaconorum minimè describantur, quæ sanè describenda erant, si dictam regulam clericis scripsisset.

Sed hæc leuissima sunt, quia quod ad primam obiectionẽ attinet, propter maiorem libertatẽ, & autoritatẽ clericorum illius temporis, nõ debebat immoderatus fœminarum aspectus nõ prohiberi, quem diuinæ scripturæ tot grauissimis exaggerationibus interdicunt, ob grauissima damna quę illum sequuntur, & à quibus clericorum licentia, vel autoritas illos minimè tutos, & immunes reddit. Nec diuinæ scripturæ clericos excipiunt ob illorũ licentiam, & autoritatem, cùm iubẽt viros auertere oculos à muliere compta, & non conspicere speciem alienæ mulieris. Eccl. cap. 9. & 25. nec concupiscentia carnis, & oculorum, quam damnat Ioannes Apostolus in sua Epistola Canonica, in antiquis clericis minus damnabilis erat, quam in alijs ob illorum licentiam, & libertatem. Neque verò libertati antiquorum clericorum repugnabat, binos vel ternos, per vrbes, & alia loca ince-

dere. Alioquin Saluator noster discipulos suos, quorum vitam clerici imitantur, binos, & binos nõ misisset, nec etiã docuisset sapiens, melius esse duos simul, quam vnum, propter emolumentum societatis. multò minùs repugnabat licentiæ vel libertati, vel etiam autoritati, ac dignitati priscorum clericorum, propria vestimenta lauare, & proprijs manibus in communi operari, quos sacri canones, præsertim Concilij 4. Carthaginensis, tempore ipsius B. Augustini celebrati, iubebant, ad exemplũ Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, & aliorum aliquo artificio & labore manuum sibi ipsis victũ comparare. Neque verò speculum, & odores, de quibus B. Augustinus in fine regulæ scribit, solius fœminei sexus oblectamenta dici debent, cum nõ de solis fœminis, sed multò magis de viris, & præsertim de clericis dicat Apostolus: *Christi bonus odor sumus*. Et B. ipse Augustinus speculum aliud ex varijs diuinæ scripturæ sententijs conflatũ æquè pro viris, sicut etiam pro fœminis scripserit, vt etiam regula clericis tradita illorum speculum iure merito dici potuerit. Ac demum quòd in eadem regula clericis tradita singulorum Ordinũ officia distincta Presbyterorum, Diaconorum, & Subdiaconorum non descripserit, illud in causa fuit, quod non Ecclesiæ regimen, siuè gubernatio, sed communis, & regularis vitæ ratio in illa tradebatur.

IV. HAc igitur sententia tanquam falsa, & non solùm contra rationem, sed contra communẽ omnium Catholicorum consensum reiecta, solùm tertium dubium discutiendum nobis remanet. An supposito, quòd B. August. non solis fœminis, sed etiam viris ipsam regulam scripserit, & tradiderit, illa clericis canonicis tradita fuerit, an monachis, vel eremitis. Nam Coriolanus, Paulus Bergomen. & quidã alij, quos nouissimè secutus est Marquez c. 7. & §. 13. nullum non mouent lapidem, vt illam eremitis traditam, & pro illis scriptam probent, & suadeant: etsi posteà ad clericos canonicos extensam fuisse non negent. E contrariò canonici Regulares illam suis clericis canonicis traditam contendunt, & Speculum clericorum exindè appellatam. Cuius sententiæ veritas etsi per necessariam, & ineuitabilem sequelam ex hactenus dictis resultare videatur, neq; qui contra sentiunt, alia ratione ducantur, nisi quòd putent B. Augustinum ante presbyteratum verum monachum, & regulariter professum extitisse, vt nihilominus illius veritas etiam lippis, & cæcutientibus euidens, ac palpabilis fiat octo prædicamentis, siuè generibus argumentorum illam euidentissimè demonstro. Primo ex tempore, quo B. Augustinus illam scripsit. Secundò, ex traditione Ecclesiæ Romanæ Catholicę & Apostolicæ. Tertiò, ex Bullis Romanorũ Pontificum. Quartò, ex sacris Concilijs. Quintò, ex libris iuris Canonici per censores Gregorianos correctis. Sextò, ex Historicis. Septimò, ex authoritate Doctorum. Octauo, ex repugnantia, quam cum vita eremitica habet ipsa regula Augustini.

Ex primò capite sic argumentor: Regula B. Augustini non fuit scripta, nisi post institutionem clericorum canonicorum. Ergò non pro eremitis, vel monachis, sed pro clericis fuit scripta. Sequela huius rationis euidens est, quia si pro eremitis illam scripsisset, non opus habuisset ad illam scribendam institutionem canonicorum expectare, imò ratio & rei natura postulabat, vt eremitis statim institutis (ad hominem loquor) illorum viuendi normam certa regula designaret: at verò ipsam regulam non nisi post institutionem canonicorum scriptam fuisse, probatur, tùm ad hominem, tùm etiam secundum rei veritatem. Ad hominem quidem, quia id apertè fatetur Coriolanus in defensorio c. 5. pag. 11 & testis quem Marquez omni exceptione maiorem producit, Frater Iordanus de Saxonia lib. 2. in vitas fratrum c. 14. secundum autem rei veritatem, quia regula B. Augustini vocatur 3 sermo de communi vita clericorum. ita enim citatur in iure, vt statim apparebit: quare necesse est, illam post primum, & secundum sermonem scriptam fuisse, tertium enim primo, & secundo posteriùs est, Sed secundus sermo de communi vita clericorum ab August. iam sene, & canitie perfuso est habitus, vt illa eiusdem sermonis verba indicãt: *Non decet hanc professionẽ, hæc membra, hos canos.* Igitur regula, quæ tertius sermo de cõmuni vita cleric. vocatur, non solùm post canonicos tùm in primo, tum in secundo monasterio institutos, sed etiã ab ipso Augustino senio iam confecto scripta fuit.

Secundò probatur eadem veritas ex traditione Ecclesiæ, quę in officio B. Augustini ab eadem Ecclesia probato, & non solùm inter Canonicos Regulares, sed etiam inter eremitas ante annos circiter 400. vsitato in hymno ad Vesperas de B. Augustino canit:

Tu de vita Clericorum sanctam scribis regulam,
Quam qui amant, & sequuntur, viam tenent regiam,
Atque tuo sancto ductu redeunt ad patriam.

Quod officium Pius V. in bulla edita anno 1570. per quam officia Congregationis Lateraneñ. probauit à D. Thoma Aquinate ordinatum affirmat, & ante annos 300. illius vsum in Ecclesia receptum fatetur Fr. Iordanus de Saxonia lib 2. in vitas fratrum c. 14.

Neque satisfacit, quod ait Io. Marquez c. 7. § vltimo post suum Coriolanum, regulã B. Augustini vocari Regulam clericorum, quod eremitis ex dispensatione ad clericatum assumptis tradita fuerit. Quia nunc monachi, ex dispensatione Apostolica, omnes sunt clerici, nec tamen illorum regula dicitur regula clericorum, sed monachorum: quia nomen clericorum absolutè prolatum intelligitur de clericis, qui sunt tales propria natura, non autem de monachis factis clericis ex dispensatione; aliàs D. Benedictus diceretur modò scripsisse regulam de vita clericorũ, quia monachi D. Benedicti modò sunt clerici, quod nullus vir cordatus dicit. & sicut monachus factus clericus nõ amittit naturã,

& ha-

& habitum monachi, ita etiam non amittit nomẽ. Quare si regula B. Augustini pro monachis ex dispensatione factis clericis scripta fuisset, neque D. Thomas, neque aliquis cruditus, & doctus dixisset absolutè, B. Augustinum scripsisse regulam de vita clericorum, sed dixisset monachorum. Adde, quod sacri canones, etiam postquam monachi ex dispensatione facti sunt clerici, distinguunt Ordinem clericorum ab Ordine monastico, & nomine clericorum absolutè prolato, non veniunt in iure canonico ipsi monachi. Quare cũ locutiones Ecclesiæ sint interpretandæ iuxta ea, quæ in iure canonico habemus, nusquam legitimè dici poterit, Ecclesiam nomine clericorum absolutè prolato intellexisse, vel monachos, vel eremitas factos clericos ex dispensatione.

V. Tertiò probatur eadem veritas testimonijs triũ Summorum Pontificum, quorum duo priores sunt antiqui ante quingentos circiter annos. Primus est Paschalis secundus in quodam priuilegio septimo concesso Priori & Canonicis sancti Frigdiani Ciuitatis Lucensis, cuius authenticum in Archiuo illius Ecclesiæ adseruatur, in quo Canonicam institutionem commendans, ita scribit: *Vitæ regularis propositum in primitiua Ecclesia cognoscitur ab Apostolis institutum, quam B. Augustinus tam gratanter amplexus est, vt eam suis regulis informaret.* Secundus est Innocentius huius nominis secundus, qui in Concilio Romano cap. 9. Ita decernit: *Praua autem consuetudo (prout accepimus) & detestabilis inoleuit, quòd & monachi, & regulares canonici post susceptum habitum, & professionem factam, spreta beatorum Magistrorum Benedicti, & Augustini regula, leges temporales, & medicinam gratia lucri temporalis addiscunt.* & infra: *Vt ergo Ordo Monasticus, & Canonicus Deo placens in sancto proposito inuiolabiliter conseruetur, nec hoc vlterius præsumatur, authoritate Apostolica interdicimus.* Ex hoc aureo decreto duo habes. Primò Beatum Augustinum fuisse Magistrum, & Legislatorem Canonicorum, sicut B. Benedictus fuit Magister, & legislator monachorum. Secundum, iuxta sanctos Patres, & antiqua Concilia regulam D. Augustini esse regulam canonicam, contradistinctam à monastica, sicut ipse Ordo Canonicus à monastico semper fuit distinctus. Ex quibus sequitur tertium, videlicet falsam esse in iure canonico doctrinam Coriolani asserentis, Innocentium secundum in cap. perniciosam 18. quæst. a. appellare Regulam Augustini Regulam monasticam, cum in dicto cap. quod acceptum est ex eodem Concilio Romano, & est in ordine vigesimum sextum, expressè numeret tres regulas, Benedicti, Basilij, & Augustini, & illarum professores dicat esse monachos, & canonicos, neque vllibi vocet regulam B. Augustini regulam monasticam, & supradicto cap. 9. expressè declarauerit, illam esse Regulam canonicorum non monachorum: cumque Ordo monasticus ab Ordine canonico sit distinctus, & consequenter hi Ordines debeant habere regulas distinctas, quænam erit regula, secundum quam iuxta dictum Concilium viuere debeant ipsi canonici? Nam Concilium tres tantum numerauit, primam Diui Basilij, secundam Diui Benedicti, tertiam Diui Augustini. Si enim canonici sub aliqua ex istis tribus regulis viuere debebant, & regula Augustini erat regula monastica, ergo regula canonica erat regula Diui Basilij, vel Diui Benedicti, quod an sit verum, tu cogita. & hinc habes vndè leuitatem illorum redarguas, qui vt Augustini cucullam popularibus suadeant, vetustum officium Beati Augustini deprauantes, loco huius versiculi: *Tu de vita clericorum sanctam scribis regulam.* cõ sublato istum reponere voluerunt. *Tu de vita monachorum sanctam scribis regulam.* Quod an bona fide actum sit, mei non interest iudicare. Tertius est Eugenius Quartus in Bulla, per quam Canonicos Regulares Congregationis de Frisonaria nuncupatæ Sacrosanctæ Basilicæ Lateranensi, vti veros clericos originarios illius Ecclesiæ restituit, in qua ita ait: *Huius professio Sancti Ordinis, & sacri propositi post sanctos Apostolos primùm in Alexandrina Ecclesia Marcus Petri discipulus fuit institutor, & conditor, ac gloriosus Augustinus Episcopus diuinis regulis, & doctrinâ decorauit.* Dices, supradictis autoritatibus probari, quòd Beatus Augustinus suis Clericis aliquam regulam tradiderit, non tamen probari, hanc regulam præ manibus habitam, illam esse, quam Augustinus ipsis clericis descripsit. Respondeo. si hæc illa non est, ostendatur alia, & illam à Beato Augustino clericis traditam probetur.

CAPVT DECIMVM NONVM.

Doctrina capitis præcedentis autoritate Conciliorum, & S. Canonum comprobatur.

I. Confirmatur quarto loco cadẽ veritas authoritate Sacrorum Conciliorum, quorum primum est Concilium Romanũ sub Eugenio II. celebratum, in quo totius Ordinis Canonici generalis reformatio est attẽtata, & pro eadem reformatione libellus editus quinque capitulorum, siue liber Canonicus nuncupatus. Ex quo libello depromptus est textus capituli. in omnibus. de conseruatio. d. 5. In eo siquidem libello sunt tres sermones B. Augustini de comm. vita Cleric. Primus incipit: Propter quod volui. Secundus: Charitati vestræ. Tertius: Hæc sunt, quæ vt obseruetis, præcipimus, in monasterio constituti, & est ipsamet Regula Augustini, quæ vocatur Speculum Clericorum. Secundum est Cõcilium Rhemense sub eodẽ Eugenio II. celebratũ cap. 3. vbi sic habet: *Statuimus, vt sanctimoniales.*

& mulieres, quæ Canonicæ nominantur, & irregulariter viuunt, iuxta Decretorum Benedicti, & Augustini Regulam, vitam in melius corrigant, & emendent. Et licèt Concilium non loquatur de Canonicis viris, sed de Canonissis, sufficit tamen, quòd vsque ad illa tempora Regula B. Augustini censebatur Regula Canonica, non autem Regula Monastica. Non me latet dubium esse, an illud Concilium sub Eugenio II. celebratum fuerit, an sub Eugenio III. & non deesse, qui sub tertio censeant. Verùm in tertio volumine Conciliorum ponitur celebratum sub Eugenio II. tertium est Concilium Ticinense celebratum anno Domini 855. quod iubet omnes Regulares viuere, vel secundùm Regulam B. Benedicti, vel secundum Regulam Canonicam, & licèt non meminerit Regulæ B. Augustini, tamen nomine Regulæ Canonicæ intelligendam esse Regulam B. Augustini, quæ per antonomasiam Canonica dici consueuit, tum ex hactenus dictis, tum ex dicendis apertissimè constabit. quartum est Cōcilium Romanum sub Innocentio II. celebratum, quod explicitè vocat Regulā Canonicam Regulam B Augustini, cuius decreta referuntur à Cardinali Baronio tomo 12. sub anno 1139.

II. QVinto loco probatur eadem veritas ex iure Canonico, circa quod vnum supponendum prius est, nempe Summum Pontificem Gregoriū XIII. accitis vndique viris doctissimis, & in arte peritissimis, conquisitis etiam vetustissimis exemplaribus integris & incorruptis, Gratiani decretum tam quoad textus, illos cum legitimis, & veris autoribus conferendo, & ab illegitimis, & spurijs vindicando, & legitimis reddendo, quàm quoad glossas, & notas marginales, illas ab erroribus, quibus passim aspersæ fuerant, repurgando, suæ puritati & integritati restituendum, & corrigendum curauisse. Absoluta verò ipsa correctione, ad quorundam nimiam licentiam in libris pro illorum commodo alterandis coercendam, sequens decretum condidisse, quod statim in fronte ipsius Decreti imprimendum mandauit: *Emendationem decretorum locorumq; à Gratiano collectorum (erat enim is liber mendacijs, & testimoniorum deprauationibus plenissimus) à nōnullis Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris optimo consilio susceptam, selectisq; ad id negotium S.R.E. Cardinalibus, & alijs eruditissimis viris adhibitis commissam, multis autem varijsque impedimentis hactenus retardatam, nunc tandem vetustissimis Codicibus vndique conquisitis, autoribusque ipsis, quorum testimonijs vsus erat Gratianus, perlectis, quæque perperam posita erant, suis locis restitutis, magna cum diligentia absolutam, atque perfectam edi mandauimus. In quo magna ratio habita est operis huius dignitatis, & publica eorum, præsertim, qui in hoc studio versantur, vtilitatis. Iubemus igitur, vt quæ emendata, & reposita sunt, omnia quàm diligentissimè retineantur, ita vt nihil addatur, mutetur, aut imminuatur.* Hoc supposito, probatur euidenter, Regulam B. Augustini clericis Canonicis traditam esse, non Eremitis, vel Monachis. Nam in Decreto allegantur quatuor textus ex Regula B. Augustini, vel ex sermone 3. de communi vita clericorum, qui cum astu alicuius partium studiosi loco moti essent, & sub titulo sermonum ad Eremitas inuulgati per Correctores Gregorianos deletis titulis sermonum ad Eremitas, suis locis, & suis veris titulis restituti fuerunt. Primus textus est cap. quando necessitas disciplinæ 86. d. qui textus allegatur sub hoc titulo: *Vnde Augustinus de vita clericorum.* Secundus est cap. Non vos iudicetis 5.q.5 qui textus sic allegatur: *De hoc scribit B. Augustinus sermone 3. de communi vita Clericorum, seu Regula tertia sic dicens &c.* Et aduerte quòd Correctores Gregoriani vocant hanc Regulam Augustini tertiam regulam, non quòd probent primam, & secundam superius refutatas, sed per comparationem ad primum & secundum sermonem de communi vita clericorum, qui in Concilio Romano sub Eugenio Secundo, & in Concilio Aquisgran. celebrato referuntur inter Regulas clericorum Canonicorum. Tertius textus est cap. non dicatis 12.q.1. qui similiter allegatur sub titulo, ex sermone 3. de communi vita clericorum. Quartus textus est c. nec solo. 32.q.5. qui pariter sic allegatur: *Ita Augustinus sermone 3. de communi vita clericorum. & in epist. 109. ad Monachas.* Vbi vides, distinctum esse hūc sermonem, qui est Regula clericorum ab epistola, quæ est Regula ad Monachas.

NOn me latet, Io. Marquez c.7.§ fin. & c. 8 §. quinto respondere, nullum ex prædictis textibus sumptum esse ex Regula Augustini, sed acceptum fuisse ex quodam sermone, qui inter opera B. August. vagabatur sub tit. de communi vita clericorum tertius in ordine, quod dupliciter suadere nititur. Primo ex cap. non dicatis 12.q. 1. qui allegatur ex sermone 3. de communi vita clericorum: nam in illo textu sunt multa, quæ non reperiuntur in Regula B. Augustini. Secundo ex Augustino Zarrabita in additionibus ad cap. quando necessitas 86. dist. vbi notat, nullum ex fragmentis Regulæ, quæ Gratianus allegauit, acceptum fuisse ex ipsa Regula, sed ex epistola 109. vel ex sermonibus de communi vita clericorum. Verùm vt bona venia tanti viri dixerim, sic respondens, planè indicat, quæ ex Doctoribus refert, in fontibus non vidisse, aut si vidit, non aduertisse, aut quod suspicari nolim, minus fideliter exscripsisse. Nam in Codice per Censores Gregorianos repurgato, ac restituto (siue inter illos fuerit Augustinus Zarrabita, siue non, nihil ad rem attinet.) Primus ille textus cap. quando necessitas. sic formaliter, & verbaliter (nescio alijs verbis melius hoc exprimere) allegatur: *Vnde Augustinus de vita clericorum.* In additionibus verò sic legimus *Inter opuscula B. Augustini anno Domini 1481. Parmæ impressa, sunt tres sermones de communi vita clericorum, ex quibus in vulgatis tomis operum D. Augustini tomo decimo referuntur duo sermones quinquagesimus secundus & quinquagesimus tertius* III.

ad fra-

ad fratres in Eremo. Tertius autem cum epistola 109. omnino conuenit, sed qua in epistola diriguntur ad Monachas, in sermone diriguntur ad viros. ex istis tribus sermonibus de communi vita clericorum multa accepit Gratianus, vt suis locis notabitur, & hoc quidem ex tertio. Et similiter secundus canon allegatur ex sermone tertio de communi vita clericorum, siue ex Regula tertia Augustini.pariter in additionibus ad cap. non dicatis 12.q.1.ita habes: *Hoc caput sumptum est ex sermone 3 de communi vita clericorum, in quo Regula B. Augustini continetur, ac reperitur in epistola 109 sed ea ad Monachos oratio conuertitur.*

Ex his, quatuor maximi momenti habemus. Primum est, pro vno eodemque tum à Gratiano, tum à Censoribus Gregorianis haberi tertium sermonem B. Augustini de communi vita clericorũ, & tertiam Regulam eiusdem Augustini, quæ regula illa est, de qua nunc agitur: & per hoc præcluditur effugium à Marquez excogitatum, cum ait, dictos canones ex Regula B. Augustini minimè sumptos fuisse, sed ex tertio sermone de communi vita clericorum. Secundum est, B. Augustini Regulam primo viris traditam, exinde monialibus postea adaptatam. Tertium, Regulam B. Augustini pro clericis Canonicis prius fuisse scriptam, licèt alij Religiosorum cœtus illam postea imitandam, & seruandam susceperint. Quartum, falsum omnino esse, nullum ex fragmentis à Gratiano allegatis acceptum ex ipsa Regula, sed vel ex epist. 109. vel ex tertio sermone de communi vita clericorũ illos omnes depromptos fuisse. Nam Censores Gregoriani, quorum censuram Summus Pontifex probauit, pro eodem acceperunt tertium sermonem de communi vita clericorum, & tertiam Regulam B. Augustini: & si tertius ille sermo à Regula diuersus est, eius erit illum nobis inter opera B. Augustini monstrare. Nam nos ex Decreto Gratiani habemus, beatum Augustinum tres sermones de communi vita clericorum scripsisse, & pro tertio nihil præter Regulam habemus. Addo etiam, illi textus extra omnem controuersiam reperiuntur in Regula B. Augustini. Vnde ergo negatur, nullum illorum ex ipsa Regula acceptum fuisse, verùm omnes depromptos ex alio sermone de communi vita clericorum, qui præter ipsam regulam nusquam reperitur?

Dicet, tex. ille cap. non dicatis 12.q.1. depromptus non est ex Regula Augustini, quia multa habet, quæ in Regula Beati Augustini minimè reperiri possunt. Sed facilis est responsio. Textus ille non ex vno tantum Augustini loco est acceptus, sed ex varijs locis collectus, & confarcinatus quod frequens est in eodem autore. vide textum in cap. Clericus 91.d. quod nec ipsos Correctores Gregorianos latuit, vt ex additionibus satis patet, licèt ijdem correctores illos varios textus loco mouere noluerunt, ne cogerentur glossas vel loco mouere, vel delere, quod alibi non semel fecerunt. imò notauerunt ijdem correctores, quædam esse in eodem capite, quæ apud Diuum Augustinum nullibi reperiri possunt: quædam etiam ex prima regula inter regulas B. Augustino attributas, quam vt dictum est supra, omnes tanquam spuriam ab illo reijciunt.

IV. Sexto loco probatur eadem veritas testimonio Historicorum, ex quibus, vt recentiores omittamus, primus sit B. Antoninus Florentinus in 2. p. Summæ historialis tit. 10 cap. 8. §. 3. vbi de Sancto Augustino scribit. *Et ab eo dicitur Ordo Canonicorum Regularium habuisse initium, quibus & Regulam scripsit, quam hodie plurimi religiosi profitentur, vt Prædicatores, Eremita, Seruita, Canonici Regulares omnes, licet diuersarum religionum, & alij.* Hoc Beati Antonini testimonium non potest Marquez reijcere, qui ad secundum verbum eiusdem Antonini testimonio abutitur contra Canonicos Regulares, quod & Ludouicus de Angelis, & frater Cornelius Lancillottus, & alij eiusdem instituti ante illum fecerant. Neque Diuus Antoninus propter hoc in pœnam contradictionis incidit, propter illa, quæ in 3. parte tit. 24. cap. 14. de Ordine Eremitarum scribit, vt idem Marquez cap 7. §. 15. contendit. Primò, quia, quæ scribit in secunda parte, ex propria sententia scribit, ac etiam in proprio loco tractandi de vita & rebus gestis Beati Augustini. Caeterùm quæ in tertia parte tit. 24. cap. 14. habet, non ex propria sententia se scribere fatetur, sed ex sola relatione fratris cuiusdam Ordinis Eremitarum, quod statim in initio eiusdem capitis admonuit dicens: *De sacro Ordine Eremitarum Sancti Augustini, qui in priuilegijs inter Mendicantes computantur, qua inueni hic refero. Quidam Religiosus dicti Ordinis sic scribit. Reuelatum fuit prophetico spiritu Abbati Ioachimo &c.* Ecce vides, quantæ authoritatis esse debeat testimonium Diui Antonini ex eo loco sumptum, ad Beati Augustini cucullam eremiticam probandam, quod nihilominus prædicti authores per omnes paginas tam frequenter inculcant. Secundo quia in eod. tit. 24. cap. 14. idem Antoninus statim in principio postquam Eremitarum sententiam retulit, qui Ordinem Eremiticum non solum à Beato Augustino institutum, sed etiam omnibus alijs Ordinibus mendicantium, & Monachorum, & Canonicorum antiquiorem esse contendebant, illam sententiam tanquam falsam istis formalibus verbis sic reijcit. *Sed declaratio ista non sufficienter probat propositum, nam si Ordo Eremitarum, & in Eremo viuentium cœpit à Paulo Eremita, non sequitur, quòd talis modus viuendi esset Ordo B. Augustini, vel quòd viuerent secundum regulam B. Augustini, qui adhuc non erat in mundo, sed postea plus quam per centum annos. Nec legitur alicubi, quod aliquam communem Regulam illi Eremita haberent, nec tunc aliqua ordo vel religio erat ab Ecclesia approbata, vt postea fuit. Quod Beatus Benedictus, & eius religio secundum Regulam eius fuerit post Augustinum, certum est; vnde & Canonici Regulares, qui profitentur Regulam Augustini, vt iq,*

fuerunt ante Monachos Benedictinos, & etiam aliqui Eremitæ viuentes religiosi in locis solitarijs potuerunt esse, qui viuerent secundum regulam Augustini, & forte illi, ad quos sermones editi dicuntur ad Eremitas. Sed non erant illi propriè loquendo illius Ordinis, & modi vitæ, cuius nunc sunt, qui dicuntur Eremitani, & habitant in Ciuitatibus, Villis, & Castris. Similiter & si fuerunt aliqui ante ordines Mendicantium, qui viuerent in Eremo secundum Regulam Augustini, non tamen erant tales Ordinis, nec habebant vnum caput, nec illas ordinationes, quas habent Eremitani nunc. Vnde potest dici, quòd, qui dicuntur Eremitani, non fuerunt ante Mendicantes, sed postea, vt patebit infra. Hæc ille, quæ si Venerandi Patres Eremitæ perpenderent, cessarent tot concertationes fundatæ in hoc testimonio, quod nihil eis prodest, plurimum autem obest, vtpote per quod ea omnia, quæ illi de institutione, habitu, Regula ab Augustino acceptis tradunt, funditus euertuntur, & tolluntur. quæ necessario animaduertenda esse duxi propter alia multa quæ inferius repetere necessarium erit. Ex quibus etiam D. Antonini verbis quatuor corollaria magni ponderis inferuntur, Primum, quòd tempore Augustini Eremitæ nullam certam Regulam habebant, nec erat aliquis certus Ordo Eremitarum ab Ecclesia approbatus. Secundum, quòd licèt post Augustinum potuerint esse aliqui Eremitæ in solitudinibus degentes sub Regula B. Augustini, illi non erāt eius Ordinis, cuius nunc sunt. qui vocantur Eremitani Ordinis Sancti Augustini, & è conuerso ordo Eremitarum D. Augustini, qui nunc est, nihil commune habet cum antiquis Eremitis. Tertium, quòd illi antiqui Eremitæ in solitudinibus degebant, non in Ciuitatibus, Villis & Castris. Vnde Religiosi illi in horto Valerij à B. Augustino constituti prope Ecclesiam parochialem ciuitatis Hipponensis, Eremitæ nullo modo esse potuerūt. Quartum, quod Ordo Eremitarum, qui nunc est, post Ordines Mendicantes D. Dominici. & D. Francisci fuit institutus, vel saltem approbatus, de qua re inferius dicemus.

V. SEcundus igitur testis sit Lucidus Historicus lib. 10. de Rebus gestis post Christi aduentum cap. 17. vbi ait: *Rubrica de ordine religiosorum testatur communem Clericorum Ordinem à B. Petro, & alijs Apostolis fuisse institutum, qui deinde à B. Augustino insignem, & singularem Regulam accepit.* Tertius est autor Fasciculi temporum fol. 54. vbi ait: *Ordo Canonicus cœpit florere in Beluacensi Ecclesia, qui primò ab Apostolis, postea à B. Augustino regulariter institutus fuit.* Idē autem sunt regulariter institui, & regulam accipere. Quartus Vincentius Beluacensis lib 18. cap. 54. vbi catalogum librorum D. Augustini recensens, numerat Regulam de institutione Clericorum librum vnum. Quintus Author, qui vitam S. Norberti Ordinis Præmonstratensis fundatoris descripsit, & illius discipulus fuit, Hugo appellatus, in vita eiusdem Sancti Norberti: quæ legi potest apud Surium tomo 3. sub die 6. Maij. scribit enim hic autor, cum B Norbertus de ordine fundando apud se recogitaret, apparuisse sibi B. Augustinū, & ostendisse regulam, ac dixisse: *Augustinus ego sum Hipponensis Episcopus: ecce habes regulam, quā ego scripsi, sub qua si bene militauerint confratres tui filij mei, adstabunt securi in extremi iudicij terrore.* Aduertendum est autem, B. Norbertum tunc de instituendo Ordine Canonicorum, non Eremitarum cogitasse, quem de facto talem postea instituit. Sextus est Aimonius Historicus Francorum antiquus ante annos septingentos, nam vixit anno Domini 840. hic Autor duobus in locis meminit Regulæ Beati Augustini lib. 5. historiæ de rebus gestis Francorum cap 10. & 17. & reddit causam, ob quam in Concilio Aquisgrani sub Ludouico Pio congregato non fit mentio de Regula B. Augustini, cum agitur de reformatione Canonici Ordinis, quia, inquit, Concilium illam supponebat tanquam notissimam, sub qua omnes Canonici tunc viuerent, sed quasdam institutiones super addere volebat, quæ totius vitæ Canonicæ perfectionem comprehenderent, quæ non ita distinctè in ipsa regula designabantur, sicut designantur, quæ spectant ad Monachos in regula B. Benedicti. Septimus est Venerabilis Beda lib. 4. historiæ Gentis Anglorum cap 4. vbi meminit monasterij in Iugeto nuncupati, sub Regula, & Abbate Canonico degentis. eius verba sunt: *Ipsum namque est, quod nunc grande de modico effectum in Iugeto vocatur, & conuersis iamdudum ad meliora instituta omnibus, egregium examen continet monachorum, qui de prouincia Anglorum ibidem collecti, ad exemplum Venerabilium fratrum sub Regula & Abbate Canonico, in magna continentia, & sinceritate pro proprio labore manuum viuunt.* Siue autem illi Religiosi in Iugeto constituti essent verè Canonici, degentes sub regula, & Abbate Canonico, siue illi essent Monachi reformati ad exemplum Canonicorum degentium sub Regula, & Abbate Canonico, vtrūque enim sensum hæc verba referunt, nihil interest. Satis est, ex hoc loco haberi, apud Bedam mentionem fieri tum Regulę, tum Abbatis Canonici: Regula autem Canonica est Regula Augustini, neque enim alia Regula Canonica monstrari potest. Et quod de Regula B Augustini autor intelligere velit, illa eius verba satis aperte indicant: *sub Regula & Abbate Canonico in magna continentia & sinceritate proprio labore manuum viuunt.* Nam in Regula B. Augustini specialiter cauetur, vt clerici horis constitutis aliquid in commune operentur, maiori studio, & frequentiori alacritate, quàm si sibi quisque propria faceret. Et videtur Augustinus in ipsa Regula consuetudinem, & statuta Ecclesiæ Africanæ inserere voluisse, quæ iubebant, vt clerici quantumcunque docti aliquo honesto artificio victum sibi ipsis compararent, vt patet ex Concil. 4. Carthagin. cap. 51. & duobus seqq. de quibus supra dictum fuit.

SEptimo probatur eadem veritas testimonijs Doctorum. & sanè pro omnibus Doctoribus VI.

suffi-

sufficere posset ipse Augustinus, inter cuius opera reperitur ipsa regula,& etiam sermo tertius de cōmuni vita clericorum, qui cum regula coincidit: quæ regula cum tot sæculis ab Ecclesia sub titulo Speculi clericorum, vel de communi vita clericorum, vel Regulæ Canonicorum fuerit recepta, & per antonomasiā regula Canonica passim in Concilijs nuncupata, nescio quamob causam, & qua licentia nunc sint, qui negare audeant, illam clericis Canonicis traditam fuisse. Nam si ista licentia admittatur, pari modo licebit alia multa huius Sanctissimi Patris scripta in dubium reuocare, aut etiā apertè negare. Addo secundo loco D. Bernardum in lib. de præcepto,& dispensatione cap. 3. & 7. vbi meminit Regulæ D. Augustini,& Ordinis illius,& in epist. 2. & 3. vbi per Ordinem D. Augustini intelligit Ordinem Canonicorum Tertius est B. Vmbertus S. Ordinis Prædicatorum Generalis magister in commento eiusdem Regulæ. Ille enim Augustini Regulam tanquam Canonicis traditam,& a Canonicis acceptam refert. Et sanè totus Ordo Prædicatorum Regulam B. Augustini non Eremitis, sed clericis Canonicis traditam agnoscit. Quartus est Robertus Holcot in c. 7. lib. Sapientiæ lect. 95. cuius verba superius sunt recitata Quintus Robertus Arboricensis lib. 2. de Cœlibatu, vbi ait: Ordinem canonicum Augustinianum ab ipso sancto Præsule Regula,& Legibus descriptum. Habetur liber in tomo 2. operum eiusdem Autoris. Sextus Robertus Riccardinus in commentario ad Regulam D. Augustini. Septimus Riccardus Cenomanus in Antidoto ad censuram Erasmi per facultatem Parisiensem probata anno Domini 1539. vbi ad calcem libelli hæc habet. *D nique cum tot retro seculis tam multi Doctores, & Præslati viri hanc crediderint Regulam Augustini traditam viris, quin & Commentarijs illustrauerint simul, & Sedes Apostolica approbauerit. Nescio si tot Ecclesia, proceribus neglectis quispiam inueniatur vsque adeo insani cordis, vt vni Erasmo monachorum nomen tam grauiter infectanti adhæreat.* Quæ responsio & approbatio præcedente matura deliberatione facta fuit à Facultate Parisiensi instantibus Canonicis regularibus S. Victoris, non autem fratribus eremitis, vt etiam ex hoc capite videas, illos Facultatem Parisiensem minimè ausos interpellare, vt decerneret an regula B Augustini ipsis Eremitis fuerit scripta. Nec te moueat, quòd Riccardus Cenomanus in progressu ipsius libelli Monachorum nomine vtatur, ita vt videatur sentire, ipsam Regulam ab Augustino monachis traditam fuisse, quia ex contextu habes, illum nomine monachorum, clericos Canonicos intelligere, nec vis facienda est in nomine, cum de re nobis constat. Alios plures Doctos & probati nominis autores omitto, Hugonem de Sancto Victore, Ioannem Mauburnum Belgam, Martinum Azpilquetam Nauarrum, Augustinum Nouellum Ticennensem, Viros toti Orbi cognitos, ne nostrorum testimonio in causa notissima indigere videamur. Hoc solum pro colophone præsenus capitis annectam, licet dubitatum sit à plerisque, an B. Augustinus autor fuerit Ordinis Eremitarum, nūquam tamen dubitatum in Ecclesia Dei, an idem Augustinus Canonici Ordinis vel Autor fuerit, vel saltem reparator, ac insignis reformator. Vnde consequenter loquentes dicere oportet, non posse in dubium reuocari, an B. Augustinus Clericis Canonicis regulam tradiderit, esto de eremitis in dubium id reuocetur: à quo argumento conuictus Coriolanus in suo defensorio pag. mihi 2. ausus nō fuit negare, Hanc tertiam Regulam, de qua solum hic loquimur, & quam ab Augustino Episcopo scriptam verissimè fatetur, Canonicis traditam, sed solùm contendit, illam Canonicis & Eremitis communem fuisse, quod etiam dixerat frater Iordanus de Saxonia loco sæpe citato ex lib. 2. in Vitas fratrum cap. 14. hoc solo ab illo discrepans, quòd Coriolanus ipsam Regulam nonnisi ab Augustino Episcopo scriptam asserit, & verum dicit, frater Iordanus ab eodem presbytero post fundatum monasterium in horto Valerij editam affirmat.

CAPVT VIGESIMVM.

Probatur eadē veritas ex repugnantia, quam cum vita Eremitica habet ipsa Regula B. Patris Augustini.

Postremum argumentum ad eādem veritatem confirmandam sumi potest ex repugnantia, quā habet cum vita eremitica ipsa Regula B. Augustini. quæ repugnantia duobus vijs ostendi potest, nempe ratione quadam vniuersali, & comparatione inter ipsam Regulam Augustinianam, & vitam Eremitarum per singula capita facta in particulari. Ratio vniuersalis est, quia quemadmodū Ordo Clericalis ab initio nascentis Ecclesiæ vsque in præsens semper à monastico, & multo magis ab eremitico, si Ordo Eremiticus à monastico secernatur, distinctus fuit. & pro distincto est habitus, ita vt ex vno ad alium ordinem transitus fuerit nō semel interdictus, vt superius dictum fuit: ita etiam regula monastica, vel eremitica, & regula canonica pro distinctis sunt habitæ, quod etiam ex varijs testimonijs summorum Pontificum, & Conciliorum superius deductum est. Cum itaque ex omniū sententia nomine regulæ canonicæ semper venerit regula B. Augustini, omni probabilitate carent, qui illam eremitis,& monachis,& non clericis traditam affirmant. Alioqui si Regula B. Augustini pro eremitis, siue pro monachis ab initio condita fuisset,& regula verè monastica ex ipsa institutione esset, cur potius illam, quam Regulam B. Benedicti vel Basilij canonicam dixissent? Cur canoni-

cis sub regula Augustini degentibus ad ordinem D. Benedicti transitum prohibuissent? Quod tamen prohibuerunt cap. mandamus cum seq. 19. q. 3. Cur demum ipsis monachis sub regula D. Benedicti degentibus curam animarum personarum sæcularium interdixissent, clericis verò canonicis concessissent, eò quod regulæ laxiori inseruiant? vt dicitur in c. quod Dei timorem. de Statu monach. si æquè esset regula monastica, imò etiam eremitica regula B. Augustini, sicut regula D. Benedicti?

II. VErùm hac ratione omissa, quæ sanè introspecta virium plena est, & magni ponderis apud omnis esse debet, operæpretium erit, vt propius ad rem accedentes, ipsam regulam cum institutis vitæ eremiticæ per singula capita pedetentim conferre incipiamus: ita enim fiet, vt nulli dubium relinquatur, omnia ferè in eadem regula contenta cum vita eremitica è diametro pugnare, & è contrario in clericos canonicos optimè quadrare, & illis conuenire. Prima igitur repugnantia notatur in illis verbis eiusdem regulæ cap. 1. *Qui aliquid habebant in seculo, quando ingressi sunt monasterium, libenter velint illud esse commune & infra, nec extollantur si communi vita aliquid de suis facultatibus contulerunt, nec de suis diuitijs magis superbiant, quia eas in monasterio partiuntur, quàm si eis in seculo fruerentur.* Hæc verba Indicant, religiosos, quibus Augustinus Regulam tradidit, bona etiam stabilia, & diuitias in communi habere potuisse, & habuisse, quæ eremitis in tugurijs, & in solitudinibus degentibus omnino conuenire non possunt, imò nec etiam in ciuitatibus habitantibus, si tales erant, quales illos fuisse contendit Marquez in cap. 6. §. 2. & alibi, adeo scilicet pauperes, & in paupertate adeo profunda viuentes, vt nihil omnino temporalium bonorum, præsertim stabilium possiderent, etiam nomine totius monasterij, & in communi. Quadrant verò in clericos canonicos, qui bona etiam immobilia in cõmuni habebant. vt patet legenti primum & secundum sermonem de communi vita clericorum, ex quibus habes eos, qui monasterium clericorum ingrediebantur, diuitias in seculo habentes, partem pauperibus erogare, partem parentibus relinquere, partem verò in communi conferre solitos fuisse.

III. SEcunda repugnantia notatur in illis verbis: *Nõ sit notabilis habitus vester, nec affectetis vestibus placere, sed moribus.* Hæc nescio quid commune habeant cum cuculla nigra eremitica, vnica zona succincta, quam teste Marquez ipsi eremitæ, nec etiã dormituri soluebant. Vtrum autem quadrent in habitum canonicum, non est præsentis loci prolixius probare, vel explicare.

Tertia repugnantia notatur in illis verbis: *Oculi vestri etsi iaciantur in aliquam fœminarum, in nullam figantur: neque enim quando proceditis, fœminas videre prohibemini, sed appetere, vel ab ipsis appeti velle, criminosum est.* Quæ verba superfluè ad eremitas dirigi videntur, qui in solitudinibus ab humana conuersatione remotissimi viuebant, secundum Marquez cap. 8. in princ. magnoperè verò ad clericos spectabant, quos necesse erat ob curam animarũ, & alia clericorum munera obeunda frequenter in populis, & in locis, vbi erant fœminæ, conuersari, quorum virtus, vt idemmet Augustinus lib. de moribus Ecclesiæ cap. 32. scribit, tanto mirabilior, maiori prædicatione dignior videtur, quo difficilius est, eam in multiplici hominum genere, & in ista vita turbulentiore seruare.

Quarta repugnantia notatur in illis verbis: *Quando ergo simul estis in Ecclesia, & vbicunque vbi fœminæ sunt, inuicem vestram pudicitiam custodite.* Nam ista verba de Ecclesijs eremitarum illorum temporum omnino intelligi non possunt, cum illæ essent in solitudine, & in locis ab omnium conuersatione remotis, quod etiam fatetur Marquez de monasterio à B. Augustino in horto Valerij ædificato, quod in loco à Ciuitate longè distanti extructum fuisse contendit, vt supra visum fuit. Conueniunt autem Ecclesijs clericorum, & præsertim in Parochialibus, vel etiam Episcopalibus existentium, quales erant clerici ab Augustino tum in primo, tum in secundo monasterio instituti.

QVinta repugnantia notatur in illis verbis: *Vestes vestras in vnum habeatis sub vno custode, vel duobus, vel quot sufficere possunt ad eas excutiendas, ne à tinea lædantur. et si fieri potest, ad vos nõ pertineat, quod vobis indumentum pro temporis congruentia proferatur, vtrum hoc recipiat vnusquisque, quod deposuerat, an aliud quod alter habuerat, dum tamen vnicuique, prout cuique opus est, non negetur.* Quæ verba in eremitas illorum temporum, tales præsertim, quales monachi secundum Baronium, & Marquez ab Augustino in Africa fuerant instituti, omnino quadrare non possunt, qualis exempli gratia fuit D. Fulgentius, quem isti Autores pro discipulo D. Augustini nobis obijciunt: illi enim mutatorias vestes non habebant, quas deponerent, vt loco illarum alias acciperent, vtque propterea inter eos contentiones, & murmura orirentur, quod non acciperet quisque, quod deposuerat. Nam vnica tunica contenti erant, quam semel indutam siue per æstatem, siue per hyemem, non amplius exuebant, quam zona pellicea præcinctam, nec etiã dormituri soluebant. Ita enim expressè fatetur Marquez de habitu priscorum eremitarum ab Augustino institutorum cap 8 §. 4 & alibi non semel, & ante illum Cardin. Baronius tomo 6. Annalium sub ann. 504. num. 34. Quadrant autem optimè in clericos canonicos, sicut patet ex ijs quæ de illorum communi vestiario scribit ipse D. Augustinus serm. 2. de communi vita clericorum. IV

SExta repugnantia notatur in illis verbis: *Indumenta vestra secundum arbitriũ Præpositi lauentur, siue à vobis, siue à fullonibus, ne interiores animæ sordes cõtrahat munda vestis nimius appetitus.* Quæ verba cũ habitu eremitico, tali præsertim, qualem habitum

illo-

illorum eremitarum Augustinianorum fuisse fatentur idem Autores, nihil commune habere posfunt: ille enim erat vnica tunica nigra zona pellicea succincta, quam nunquam soluebant, nec lauabāt. Dicetur, quòd lauabant alia indumenta interna. Respondeo primò D. Augustinum loqui de habitu superiori, qui omnibus conspicuus est, de quo etiam supra dixerat. *Non sit notabilis habitus vester, nec affectetis vestibus placere, sed moribus.* Non de habitu interiori, quem nemo videt, cuius munditiei nimius appetitus interiores animæ sordes contrahere non solet: nimium enim studium mundæ vestis non ponitur circa habitum internum, qui non videtur ab alijs, & multi sunt interius nimium sordidi, qui tamen externus nitidi videri volunt. Deinde si illi eremitæ vestes internas habebant, quas vel ipsi, vel fullones lauarent, illorum habitus non erat talis, qualis erat habitus Pauli primi Eremitæ, Hilarionis, Antonij, Fulgentij, ac demum talis, qualem Marquez, & illius similes contendunt, vnica videlicet tunica quam nunquam deponerent siue per hyemem, siue per æstatem.

Dicet, quòd illorum habitus erat, vel nigellus, vel lactineus non artificialis, sed naturalis, & talis, qualem natura præbebat, qualem legimus fuisse Beatum Fulgentium, de quo ait, qui eius vitam scripsit. *Subtus casulam nigello, vel lactineo pallio circũdatus incessit.* Verùm hæc euasio difficultatem non tollit, nam neque D. Fulgentius, nec aliquis Sanctorum Monachorum, vel Eremitarum vestem, quam semel induit, vmquam lauisse repertus est, imò de Sancto Hilarione insigni eremitarum parente legitur, illum saccũ. quo semel indutus fuit, nunquam aut mutasse, aut lauisse, cum superuacaneum esse diceret, munditias in cilicio quærere. Deinde si habitus illorum eremitarum non erat tunica nigra, sed vel nigra, vel alba, prout vellerum natura concedebat. Non ergo habitus eremitarũ, quos ab Augustino institutos fatentur, erat tunica, siue cuculla nigra zona pellicea præcincta, sed tunica, vel nigra, vel alba, quam naturalis velleris color tribuebat. Vt quid ergo pro cuculla nigra tātopere decertant? Certè si hæc responsio admittatur, falsitatis apertissimæ conuincuntur, quæ de ipsa cuculla nigra scribuntur in sermone D. Ambrosij, in Epistolis Valerij, & Sigiberti, & in sermonibus ad Eremitas.

Septima repugnantia notatur illis verbis: *Lauacrum etiam corporis, cum infirmitatis necessitas cogit, minimè denegetur, sed fiat sine murmure de consilio medicinæ. & infra. neque eant ad balnea, sive quocumque necesse fuerit, minus quàm duo, vel tres.* Hæc etiā verba crediderim antiquis eremitis in solitudinibus degentibus vnica tunica siue per æstatem, siue per hyemem indutis, parum affabre conuenire. sanè de B. Fulgentio, quem vitæ eremiticæ à B. Augustino Institutæ verum exemplar producunt, scribit Autor illius vitæ Anonimus, qui illius discipulus extitit c. 30 quod persuadentibus medicis, vt lauacris balnearibus vteretur. *Nunquid balnea, respondit, facere poterunt, ne homo mortalis explere vitæ suæ tempore moriatur? si vero proximam mortem nec aquarum calidarum possunt fomenta repellere, cur mihi obsecro persuadetis, vt rigorem diu seruatæ professionis in fine dissoluam?* Hæc sanctus ille Episcopus, qui cum morti esset vicinus, ne rigorem suæ professionis dissolueret, aquis balnearibus vti noluit.

Nec sufficere videtur ad has difficultates eultandas, quod inquit Marquez, Eremitas à B. Augustino institutos Cœnobitas fuisse, non Anachoritas: siue enim Anachoritæ, siue Cænobitæ fuerint, si tales erant, quales illos fuisse, tum ipse cap. 8 §. 4. tum alij passim affirmant, præcipuè Author ille sermonum ad eremitas serm. 5. 14. 27 & 28. Frater Jordanus lib 1. cap. 15. Paulos Bergomēsis, Coriolanus, & alij, nempe in solitudinibus viuentes, cuculla nigra, eaque zona pellicea nunquam soluenda induti, eadem prorsus difficultates manent, & non tolluntur repugnantiæ, si dicatur, illos fuisse Cænobitas, & non Anachoritas, vt conferenti patebit.

CAPVT VIGESIMVM PRIMVM.

Contrariæ sententiæ rationes afferuntur, & soluuntur.

Ontra sententiam tribus capitibus proximè antecedentibus firmatam producit Ioan. Marquez. cap. 7 §. 13. leuissimas nō nullas coniecturas, ad sua tendum, B. Augustinum suam Regulam non clericis canonicis, sed etiam eremitis primitus scripsisse. Prima coniectura est. In editione Plantiniana Operũ D. Augustini edita est ipsa regula sub hoc titulo: *Regula B Augustini ad seruos Dei.* Certum verò est, illum fuisse titulum fratrum illorum temporum, quod mille testimonijs posset probari. I.

Respondeo, quòd si pro vna Plantiniana editione sexcentas alias proferamus, quibus eadem regula edita fuit sub titulo vel Speculi clericorum, vel Regulæ de communi vita clericorum, vel Sermonis de communi vita clericorum? Præterea, vnde constat fratres illorum temporum omnes fuisse eremitas Augustinianos? Vel vnde constat eremitas, qui nunc sunt, fuisse temporibus diui Augustini? Vnde etiam habent eremitæ, vel diuino, vel humano iure, vel Christi, vel Papæ, vel Imperatoris, vel alterius Principis priuilegio, quòd ipsi soli nomine seruorum Dei nuncuparentur, vt cum audis seruum Dei, statim eremitam Augustinianũ necesse sit intelligere? Ego enim fateor meam ignorantiam, istiusmodi priuilegia nunquam vidi.

Secunda coniectura. licet clerici canonici etiam ipsi inter seruos Dei computari possent, tamen II.

verus

verus,& proprius illorum titulus erat, quo illos compellauit Valentinus Abbas in epist. 256. Dominos suos clericos illos vocans.

Respondetur. Clerici D. Augustini iure meritò vocari poterant Domini,& nihilominus à consortio seruorum Dei non excludebantur, nec consequenter à nomine. Nam & Augustinus vice versa vocat ipsum Valentinum dominum, & tamen à consortio,& nomine seruorum Dei non excludit. videatur epist. 46.& 47.

Tertia Coniectura. B. Augustinus fundauit suā Regulam in Actis Apostolorum, præsertim in 4.c. vbi de communi vita Christianorum primitiuæ Ecclesiæ sermo habetur, quam vitam agebat Augustinus, prius quàm clericos institueret.

Respondeo, in primitiua Ecclesia omnes fideles communem vitam ducebant tam clerici, quā laici, & multò magis clerici, inter quos tale institutum per aliquot sæcula durauit: & re vera tale institutum præsefert ipsum nomen clerici, vt habes ex cap duo 12. quæst. . Cæterùm vt hæc ratio saperet, multo sale opus esset. Nam esto B. Augustinus suā regulam in actis Apostolorum fundauerit: Esto etiam antequam esset clericus, vel clericos institueret, communem vitam cum socijs & amicis apud agros proprios duxerit, quid inde? Num ex hoc sequitur, quòd vel fuerit eremita, vel quòd eremitas instituerit, vel quòd hanc regulam illis tradiderit, quæ toto Cœlo ab illorum instituto distat, vel quod eam non dederit clericis? minimè gentium. neque vllus licet acutissimus Logicus istiusmodi sequelas per veram artem sillogisticam deducet.

III. QVarta coniectura. Iubet Augustinus fratres suis manibus laborare, & lucrum in commune conferre, & de eo viuere. Hoc in eremitas optimè quadrat, non in clericos, qui de redditibus Ecclesiarum alebantur.

Respondeo. B. Augustinus in regula iubet. vt nullus sibi aliquid operetur, sed vt omnia opera nostra in communi fiant, maiori studio, & frequētiori alacritate, quam si nobis singuli propria faceremus. Quòd verò operemur manibus ita, vt aliquid lucremur, & lucrum in commune conferamus, vt inde sumptus pro victu, & vestitu necessarios nobis faciamus, in regula nostra, non legitur: sed etsi legeretur, quàm optimè in clericos illorū temporum quadraret, colligitur ex Actis Apostolorum, & ex epistolis Pauli, in quibus Petrus & Paulus, qui erant Apostoli, nihilominus leguntur proprio labore manuum sibi ipsis victum comparare voluisse, vt B. Augustinus notauit in lib. de Opere monachorum. Colligitur etiam ex Decretis Concilij IV. Carthaginensis cap. 51. & duobus sequentibus, cui B. Augustinus interfuit, antequā regulam scriberet, & ex alijs, quæ videri possunt apud Gratianum in suo Decreto 91. d. Esto etiam clerici Hipponenses ex redditibus Ecclesiæ alerētur, vtile tamen erat, illos ad ocium fugiendum, & bonam valetudinem seruandam, aliquid manibus suis operari.

Postrema coniectura deducitur ex diuersis modis, quibus B. Augustinus vtrunque Ordinem instituit, eremitarum, & clericorum, quæ coniectura quoniam nullo solido fundamento subnixa est, silentio prætermittitur, ne tempus conteramus. Hoc vnum aduertentes, falsum omnino & contra omnem veritatem esse, quod idem Autor pag. 103. & 104. scribit, in reformatione Ordinis Canonici per Concilium Aquisgrani habitum facta, nō fieri mentionem Regulæ B. Augustini, quia Ordo Canonicus, de quo in eodem Concilio agebatur, supponebatur à Concilio diuersus ab Ordine per D. Augustinum instituto, quando Regulam scripsit Hoc inquam falsissimum est, nam si illi diuersi erant à canonicis per D. Augustinū institutis, cur pro illorum reformatione recitati sunt è Concilio sermones ipsius B Augustini de communi vita clericorum. & in libello pro eadem reformatione edito registrati, nimirum cap. 112. & 113. Dices, at licèt ibi registrati fuerint duo sermones priores, non tamen registrata fuit Regula. Respondeo, Regula non fuit registrata, quia supponebatur tanquam notissima, secundum quam omnes canonici passim consueuerant profiteri, quam ob causam vocabatur per anthonomasiam regula canonica: sed nihilominus cum fuerit scripta post primum, & secundum sermonem, & dicatur sermo tertius in ordine de communi vita clericorum, sufficit ad conuincendum, quod Ordo ab Augustino institutus, siue rectius restitutus, non fuit diuersus ab Ordine canonicorum, de quibus in Concilio Aquisgrani habito mentio habetur. Porro in hoc verū dicit, cum ait, causam, ob quam Concilium dictæ regulæ non meminit, fuisse, quia mens concilij erat, exactam quandam viuendi normam ex dictis Sanctorum Patrum, & sacris canonibus collectā, ipsis canonicis præbere, quæ non ita exactè in ipsa Regula B. Augustini habetur, sicut habetur in Regula B. Benedicti: & ideò supposita ipsa Regula tāquam notissima Concilium in colligendis Canonibus, & dictis Sanctorum Patrū laborauit. Quod præterquam ab Aymonio Historico illorum temporum lib. 5. de rebus gestis Francorum cap. 10. & 17 notatum fuit, colligitur satis euidenter ex altero Concilio Aquisgrani habito cap. 15.

CAPVT VIGESIMVM SECVNDVM.

Quis nam fuerit Clericorum Canonicorum à D. Augustino institutorum verus habitus, & quale indumenti genus esset,

quod Birrum vocabant, explicatur.

I. Ræter ea, quæ pro clericali Sanctissimi Patris instituto probãdo hactenus deduximus, potest eadem veritas alia ratione à posteriori, & à signo sumpta ex ipsa delatione clericalis habitus euidentissimè confirmari. Nam etsi iuxta vulgatum, & protritum vetustate prouerbium, Habitus non faciat monachum, sed professio regularis, cap. porrectum. de Regularibus, Nihilominus ab externa delatione habitus regularis ad internam regularis instituti professionem legitimè inferri posse, nullus sciens, & prudens negabit. Verùm priusquam probemus B. Augustinum etiam in sede Episcopali positum communem habitum cæterorum clericorum cum ipso viuentium detulisse, operæpretium erit, quisnam fuerit eorundem clericorum proprius, & verus habitus, prius explicare. Quem B. Augustinus serm. 2. de communi vita clericorum satis sufficienter his verbis expliceare visus fuit, cum ait: *Nemo det Birrum, vel lineam tunicam, vel aliquid aliud, nisi in commune.* Ex istis enim verbis colligimus, duo externum vestimentorum genera habitum clericorum canonicorum B. Augustino conuiuentium cõstituisse, (de interno enim nunc non quærimus,) Quorum alterum erat Birrus, alterum tunica linea, quibus nihilominus tertium genus mea opinione addendum, videlicet talaris tunica. Nam illos sub tunica linea genus aliquod indumenti oblongi & talaris non induisse, rationi, & veritati consentaneum non est. sed quale indumentum esset Birrus, qualis etiam esset tunica linea, cuiusuè formæ, aut materiæ, coloris, quis illorum vsus, explicare, hoc opus, hic labor, Dicemus primo de Birris in hoc capite, ac subinde de tunicis lineis & alijs indumentis in sequentibus verba faciemus.

II. CIrca Birros sex inquiremus. Primò, quodnã genus vestis illud esset, quod olim Birrus dicebatur. Secundò, quæ illius esset forma. Tertiò, ex qua materia confici consueuisset. Quartò, cuius esset coloris. Quintò, quæ personæ Birris vterentur. Sextò, quo tempore, & quibus in locis birros portarent. Circa primum quæsitum Erasmus in censura ad Regulam B. Augustini censuit, Augustinianum Birrum idem fuisse, quod pileum rubrum, quod crederet nomen Birrus, vel Birreum à nomine græco pirron deductum, quasi flammeũ, vel igneum, siue quod idem est, coloris rubri, vel ignei, in qua sententia fuerunt etiam nonnulli catholici. Coriolanus referente Marquez cap 7. §. 6. in initio dixit, Birrum Augustinianum fuisse Birretum clericale, quo etiam Episcopi non solum ex clericis, verùm etiam ex Monachis assumpti vtuntur, & citat in eandem sententiam Ludouicum de Angelis lib. quarto, de Vita Diui Augustini cap. decimoquinto & sanè ipse Ludouicus de Angelis duplicem Birrum distinguit, alterum amicularem: alterum quod est capitis tegumentum. & infra dicit, quod Fratres Eremitani Parisijs birretum gestare consueuerunt. Verùm hi omnes à veritate longè aberrant: etsi enim non negem ab hac voce birrus, vel birrum deriuare birretum, quod paruum est capitis operimentum, postea quàm antiquorũm Birrorum vsus sublatus fuit, tamen vox ista birrus apud veteres nec pileum, nec quod nunc vocamus birretum, siue rubeum, siue nigrum, siue alterius coloris, vllo modo designabat. nam vsus birreti, ac etiam pilei ex Polidoro Virgilio lib. 4. cap. 18. de Rerum inuentoribus, recens admodum est, veteres enim omnino caput non velabant, vt ille ait, idque præsertim de rubro pileo, siue birreto prorsus affirmari oportet, quæ neque apud Episcopos, neque etiam S. R. E. Cardinales sed apud solos Romanos Pontifices olim in vsu erant, sicut ex lib. 1. cæremoniarum cap. 6. habes, & Innocentius huius nominis IV. Romanus Pontifex primus fuit, qui, Platina referente, ipsos S. R. E. Cardinales rubro pileo ad dignitatem Cardinalitiam decorandam donauit.

CArdinalis Baronius tom. 2. Annal. sub anno 261. num. 90. & seqq suspicatur, Birrum Augustinianum idem fuisse cum amictu illo, quo nũc etiam Episcopi, & clerici canonici multis in locis vtuntur, quod almutiam, siue mozzettam nuncupamus. Hunc enim amictum in vsu apud regulares canonicos fuisse non solùm constitutiones pro generali totius Canonici Ordinis reformatione à Benedicto XII. editæ in cap. de forma & honestate habitus, & vestimentorum, sed multorum etiam collegiorum vsus antiquissimus in Hispanijs, Gallijs, Italia, & alijs in locis ostendit, & canonici Congregationis nostræ Lateranensis ante annos circiter 25. almutijs in Ecclesijs cum diuinis interesant, semper vti consueuerant, & ego tunc temporis, cũ necdum sacerdos existerem, tali habitu in choro vtebar; Nec satis adhuc exploratam habere potui causam legitimam, ob quam illarum vsus ad solos Prælatos ex omnibus canonicis nunc restringatur. Ab hac sententia non multum distare videtur Coriolanus in defensorio cap. 5. ad tertium argumentum, cum ait, Birrum secundum famosiores Vocabulistas, & Decretistas esse caputium illud intus soderatum (verbis illius vtor) pendens à collo per humeros ad brachia, quasi per cubitum, quo adhuc in Ecclesijs Cathedralibus canonici sæculares vtuntur, etsi nõn satis explicet, an illud caputium sit almutia, an cappa, an cappuccium de pellibus, quas forcaturas vocant. Hæc Baronij sententia nonnullis satis plausibilis videtur. Sed esto sub nomine Birrorum etiam ipsæ almutiæ quadantenus comprehendantur, non est tamen hoc istius nominis propriũ, & solum, & adæquatũ significatũ. III.

QVo circa resolutè dicendum est, birros olim maximè circa tempora B. Augustini non fuisse bir-

se birreta, nec rubra capitis tegumenta, nec solas almutias nomine birrorum comprehensas, sed vestes amplas & longas fuisse, quæ totum corpus ita contegerent, vt etiam caput possent operire, quæque pileorum nostrorum, & capparum officio tūc temporis fungerentur. & non solùm apud Episcopos, & clericos, verùm etiam apud monachos, immo & laicos, siue nobiles, siue ignobiles, siue Christianos, siue etiam Paganos in vsu essent. Hanc verò ipsissimam fuisse huius nominis acceptionem, & significationem pluribus antiquorum, & quoad hoc probatæ satis fidei Autorum testimonijs statim adducendis constabit. Horum Primus est Ioannes Cassianus lib. 1. de Institutis renunciantiū cap 7. Vbi de habitu religiosorum primitiuæ Ecclesiæ in Egypto degentium verba faciens inquit: *Post hæc angusto pallio, tam amictus humilitatem, quam vilitatem pretij, compendiumq; sectantes, colla pariter atque humeros tegunt, quod mafortes tam nostro, quam ipsorum nuncupatur eloquio, & ita planeticarum atque birrorum pretia simul ambitionemque declinant* Hinc habemus primò, apud veteres eundem fuisse vsum birrorum, & planeticarum, planetica verò cappam longam significat & amplam, 2. habes, birros antiquorum vestes non solum vulgares, sed etiam pretiosas extitisse. Secundus, est Clemens Alexand. lib 2 Pedagogiæ c. 4 vbi inquit: *Clamys, quæ dicitur ephestris aut birrus, quia corpus complectitur.* Tertius, est Pontius Diaconus, qui vitam B. Cypriani scribens ait: *In agrum Sexti perductus est, & ibi se lacerno birro expoliauit, & genua in terram flexit.* Porro lacernum, sine lacernam non breuem amictum esse, qualis est, quem almutiam vocamus, sed longam vestem amplam & fluentem, habes ex Cicerone in secunda Philippica, Isidoro lib. 19. c. 24 Suetonio in Claudio c. 6 & in Augusto c 40. Plin. lib. 18 c 25. Aulo Gellio lib. 13. c. 20 & ex Iuuenali Satyra 9. vbi notat, lacernam vestem fuisse, quæ togæ superaddebatur ad aëris iniuriam repellendam. Quartus est canon. 12. Cōcilij Gangrensis relatus in c. si quis virorum 30. d. in quo damnantur hæretici Eustathiani, & illorum Sectarij, qui putabant proposito, id est sanctæ continentiæ conuenire, vt pallio vterentur, tanquam ex eo iustitiam habituri, & reprehendebant, vel iudicabant eos, qui cum reuerentia birris vtebantur, & alia veste communi, quæ in vsu erat. Ex quo canone pariter habes, birrum tempore illius Concilij vestem cōmunem fuisse, quæ passim in vsu erat, sicut palliū. Quintus est Celius Rodiginus, qui lib. 16. antiquarum lectionum ita scribit: *Birrum fuisse Romanam vestem Græci scribunt, & comprobat lib. 4. Martianus, birrus* inquit, *& tunica nomen vestis habent. Meminit eiusdem vocis Seruius Grāmaticus in decimo Æneidum sed non explicat eam* Hinc etiam habes, nomen birri ex Latinis ad Græcos profectum, non ex Græcis ad Latinos deriuatum. Habes etiam birrum vestē fuisse tum Paganis [illegible] Christianis communem. Sextus est Flauius Vopiscus in Carino, ad librum Suetonij additus, qui Gallorum Atrebatensium prodigalitatem. & luxum exaggerans, quòd birros pretiosos comicis, & scenicis donarent: *Donati sunt,* inquit, *ab Atrebatensibus birri pretiosi, birri canusini,* Septimus Gregorius Turonensis lib. 2. Historiæ Francorum cap. 1. vbi de Sancto Brixio, siue Britio inquit, quod prunas ardentes in suo birro portauit per ciuitatem ad suam innocentiam demonstrandam. Octauus est Codex Theodosianus lib. 14. l. 2. sub titul de Vestibus oloueris, siue olosericis, vbi ait: *Seruos sanè omnium (quorum tamen Dominos solicitudine constat militiæ non teneri) aut birru vti permittimus, aut cuculla* Vbi vides, eundem ferè apud veteres etiam Paganos birrorum, & cucullarum vsum extitisse. Non ob hoc tñ Theodosium paganū fuisse affirmauerim. Nonus est Vincentius Beluacensis, qui in Speculo historiali lib. 23 c. 4. de S. Deicola scribit: *Birrum suum, quem Græci amphibalum vocant, deponere voluit, refrigerandi gratia.* Porrò nulli dubium est, indumentum quod Græci amphibalum vocant, idem esse cū eo, quod nos pallium, siue cappam nuncupamus. Decimus est Ioannes Diaconus, qui lib. 4. Historiæ Longobardorum, c. 6. de Longobardis ita scribit: *Longobardi super equos equitantes tributos birros mittebant, sed de Romanorum consuetudine traxerant.* Ex quibus omnibus apparet, birrum apud veteres non fuisse pileum, aut aliud capitis tegumentum, quod birretum vocamus, sed genus vestis externæ amplæ, & longæ, ac fluentis, qua non soli Episcopi, vel clerici, sed monachi, laici, nobiles, vulgares, liberi, ac serui, Christiani, & pagani promiscuè vtebantur.

CVius verò formæ istud indumentum esset, nō est facilè iudicare: nam vel de omnibus birris V.
generaliter, & vniuersaliter sermo est: vel solum de birris ecclesiasticorum, quales clericorum canonicorum Augustinianorum erāt, Et sanè si de omnibus generaliter sit sermo, fateor me certam, ac determinatam formam antiquorum birrorum apud nullum probatum Autorem hactenus deprehendisse. hoc tamen certum & constans, illos talis formæ extitisse, quæ non solùm ad humeros, & totum corpus, verùm etiam ad caput tegendum, si opus foret, & ad iniurias aëris arcendas apta esset. Vnde mihi probabile, ac certum est, antiquos birros vel cucullatos fuisse, vel caputiatos. Id enim deducitur primò ex ipso nomine birri, à quo nulli dubiū, nomen birreti deductum, quo homines capita contegunt. Secundò, quia ex Codice Theodosiano habemus, vsum birrorum, & cucullarum eundem ferè extitisse; cucullæ verò capiti tegendo inseruiebant: atque ita necessario etiam dicere debent, qui pro eodem accipiunt birrum, & almutiā. Nam almutiam, siue almutium olim in vsu ad caput tegendum fuisse, probat Molanus lib. 3 de canonicis c. 5. Si autem de birris clericorum, & Episcoporum in specie loquamur, distinctione vtendū censeo: Nam vel loquimur de birris, quos illi ferebant super vestibus lineis in Ecclesijs cum diuinis

officijs

officijs celebrandis aderant, vel de birris, quos extra claustra incedentes per ciuitates, & loca publica gestabant: neque enim credendum est, illos cum sola tunica linea, sine aliqua superiori veste longa, & talari per ciuitates incessisse, id. n. illorum dignitatem, & grauitatē minimè decuisset, quod, & sexta Synodus c. 28. & Zacch Papa in synodo Romana, & Leo IV. & alij relati à Gratiano. 21. q. 4 expresse omnibus clericis, præsertim verò Episcopis, & sacerdotibus, interdixerunt. Quorum canones licèt ipso Augustino posteriores sint, ostendunt tamen, in Ecclesia Dei semper custoditum, vt Episcopi & sacerdotes sine decenti habitu; & superiori veste longa & talari, quam stolam, siue cappam glos. in d. loco vocat, in publicum non prodirent. Et quidem si de birris Ecclesiasticis, siue quorum in solis Ecclesijs vsus erat, loquamur, probabile crediderim, eos illius formæ, plus minus extitisse, cuius nunc sunt, vel quales olim erant cappæ, quas clerici tum regulares, tum sæculares in Ecclesijs gestabant, ac nunc etiam gerunt, vel clausæ, vel à parte anteriori apertæ. Mos enim erat olim in Ecclesia, vt clerici etiam sæculares cappas à parte anteriori apertas, & nigras deferrēt à festo omnium Sanctorum vsque ad festum Paschæ Resurrectionis exclusiuè, quod præsertim Romæ seruabatur in Ecclesia Lateranensi, & D. Petri, & S. Crucis in Ierusalem, & ab omnibus Clericis cameralibus, & Prælatis Curiæ Romanæ: quā ob causam festum Omnium Sanctorum vocabatur festum capparum, vt tradit Augustinus noster Ticinnensis in Dilucidacio. p. 1 præfa 29. aut fortasse concedi posset Baro-
V. nio illos talis formæ extitisse, qualem nunc habent almutiæ, quas Episcopi, & etiam nonnulli Canonici, tum sæculares, tum regulares in Choro deferunt: licèt probabilius sit, almutias loco illius habitus, quam olim mafortem vocabāt, seu breue palliolum successisse, quod multipliciter suaderi videtur. Primò ex forma illius habitus à Cassiano descripta lib 1. de institutis renunciantium c. 7. quæ omnino eadem cum forma almutiæ fuisse videtur: ait enim mafortem fuisse breue, & angustum palliolum, quo solum collū, & humeros tegebant. & Seruius in 1. Æneidum dicit, illum recinum à Latinis vocatum, quia sub gula à parte anteriori ligabatur, & post tergum reijciebatur, quod in almutium optimè quadrare nullus non videt. Secundo, quod videamus, in more positum fuisse apud veteres, vt eiusmodi palliolo tum monachi, tum clerici, tum etiam Episcopi vterentur. Quam ob causam de S. Germano Parisiensi Episcopo scribit Venantius Fortunatus, quod Clodouæus Rex Francorum, cum ad illum visendum accessisset, viri sancti palliolum allambit. etsi diuinare liceat, hinc fortassis acceptum, vt licèt nō omnes Episcopi ex regularibus assumpti tunica linea vtantur, omnes tamē almutia vti consueuerint, quod almutia non sit peculiaris habitus clericorum, sed cōis tum clericorum, tum monachorum, sicut è contrario vsus birrorum monachis quandoque fuit interdictus, vt colligitur non solum ex Cassiano loco citato, sed ex Isidoro in sua Regula monastica.

DEmum si quæratur forma birrorum, quos antiqui clerici Augustiniani extra claustra deferebant; Augustinus Ticinensis non vulgaris eruditionis anthor loco proximè citato cōtendit, eandem formam illos habuisse, quam nunc habēt cappæ, quibus nonnulli canonici regulares, ac inter eos Lateranenses vtuntur, quam opinionem sicut pro certa non vendito, ita nec detrecto. Hoc mihi certissimum, vsum capparum iuxta formam, qua nunc Lateranenses vtuntur, antiquissimū esse, nec Canonicos Lateranenses eiusmodi formam à Carthusianis, vel à Fratribus Ordinis S. Dominici mutuasse: quin potius fratres S. Dominici, & Carthusianos à Canonicis regularibus desumpsisse. Et quod illarum vsus vetustissimus sit, colligitur ex Io. And. in Clem. i in verb. habitus de electione, & ex picturis vetustissimis antiquorum canonicorū, quas idem Ticinensis fatetur se vidisse Papiæ in templo D. Petri in Cælo aureo, & Lucæ in Ecclesia S. Frigdiani, antequam illi canonici reformationē Frigdionariam suscipiētes nostræ Congregationi essent vniti. Quod etiam fratres Ordinis D. Dominici à canonicis regularibus eiusmodi habitum acceperint, facilè suadetur. quia illi ex canonicis regularibus, non ab illis canonici regulares ortū habuerunt. Ac tandem, quod Carthusiani eiusmodi formam habitus à Canonicis regularibus, potius quam canonici regulares ab illis acceperint, præter rationem proximè dictam, nimirum quia illi etiā ex canonicis regularibus ortum habuerunt, colligitur ex eodem Io. And. in c. innotuit de elect. vbi expresse dicit, Canonicos regulares similes fuisse Carthusiensibus, quoad formam cappæ, sub qua tunicam lineam deferebant. loquebatur autem Io. And. non de canonicis in monasterio Frigdionario reformatis, quippe qui reformationem illam multis annis antecessit. sed de antiquis illis canonicis regularibus, qui passim in Gallijs, Italia, & in Anglia degebant: nam & textus illius c. innotuit, de canonicis Anglicanis loquitur, qui cū Carthusianis antiquiores essent, non potuerunt formam habitus ab illis accepisse. Istorum omnium birrorum, & illorum formæ sub nomine almutiorum, vel capparum meminit Benedictus XII. in reformatione generali canonici Ordinis c. de forma, & honestate habitus, & vestimentorum.

QVod attinet ad materiam birrorum, videntur veteres sensisse, birrorum materiam laneam, sed vilem, & asperam fuisse. & sanè Birrus apud Seuerum Sulpitium Dialogo 1. pro Endromide hirta, & villosa accipitur, qua viles homines vtebantur, & Ausonius Drepario scribens ait.

Nobilis horribili iungatur purpura birro.

Papias quoque birrum amphibalum villosum esse dixit, & cum esset habitus quo serui, & viles personæ vtebantur, consequens est, vt ex vili materia

constaret, idque præsertim, si idem erat birrus, & lacerna: Etenim lacernam ex crassa & vili materia confectam, illi versus Iuuenalis satyra nona indicant.

Pingues aliquando lacernas
Munimenta togæ, duri, crassiq. coloris,
Et malè percussas textoris pectine Galli.

Verùm quemadmodum non eadem erat omnium illorum conditio, qui birris vtebantur, sed erant alij nobiles, ac diuites alij plebei, & pauperes: ita non eadem omnium birrorum erat materia, sed erant alij lanei viles, & asperi, alij verò serici, nobiles, & nitidi, alij etiam mediocris pretij. Constat id præsertim ex verbis Flauij Vopisci supra allegatis, in quibus birrorum Attrebatensium meminit, quos preciosos Comicis donauerant. Et testimonio Cassiani allegato scribentis, antiquos monachos maforubus vsos, ad birrorum pretia simul, & ambitionem declinandam: sed maximè omnium constat ex D. P. Augustino serm. 2. de Communi vita clericorum, vbi inter vestes pretiosas numerat birrum: *Nolo (inquit) talia offerat sanctitas vestra, quibus quasi ego solus decentius vtar, offeratur mihi v. g. birrum pretiosum, fortè decet Episcopum, quamuis non deceat Augustinum, id est hominem pauperem, de pauperibus natum.* & infra: *talem debeo habere vestem, qualem possum, si non habuerit, fratri meo dare.* Sentit ergo Augustinus, suo tempore fuisse in vsu birros preciosos, & birros mediocris valoris, quemadmodum erant etiam infimi.

VIII. DE birrorum colore Festus scribit: *Birrum dicebant antiqui, quod nunc dicimus rufum.* Quæ sententia placuit Erasmo, qui putauit, birrum dici à voce græca πυρρὸν, quasi igneum, vel flammeum. Consenserunt nonnulli ex Catholicis, inter quos Eusebius Corradus noster. Sed decipiuntur, quia birrus, siue birrum nomen græcum non est, neque ex græco deductum, vt Suidas, & Cælius Rodiginus supra notatus animaduerterunt: imò potius ex Latinis ad Græcos profectum. Vnde nõ debet scribi cũ y, sed cum i, & licèt apud antiquus fortasse magis essent in vsu birri flammei, vel rubri coloris, præsertim apud Gallos, vel Germanos, qui etiam nunc frequentius eodem colore in suis vestimentis vti consueuerunt: erant tamen alterius etiam coloris, & D. Gregorius in Registro lib. 7. epist. 5. meminit cuiusdam Christiani, qui de sacro fonte susceptus, birro albo indutus fuit. Et quicquid esset de birris laicorum, tamen birri clericorum, maximè Augustinianorum, mea opinione, rubri non erant, quia si tunc rubeas vestes detulissent, nunc etiam deferrent, sicut deferunt tunicam lineam, neque fuisset illis color rubeus in vestibus interdictus, quem tamen ferè solum, alijs omnibus concessus, Benedictus XII. interdixit: exceptis tamen illis, qui S. Theologiam, vel Ius Canonicum in studio Parisiensi publicè profiterentur.

IX. QVod spectat ad personas quæ birris vtebantur, quanquam illorum vsus iam apud multos aboleuerit, & à solis Episcopis, & clericis retentus fuisse videatur, tamen certum est, apud antiquos, non solùm Episcopos, & clericos, sed fortasse etiam monachos & laicos, siue nobiles, siue ignobiles, siue Christianos, siue etiam Paganos, vsum birrorum habuisse. Et quidem antiquos Episcopos birris vsos, constat non solũ ex dicto serm. 2. Augustini de communi vita clericorum, sed etiam ex martyrio D. Cypriani, ac etiam ex vitis Sanctorum Athanasij Alexandrini per Palladium in Lausiaca cap. 51. & Britij, siue Brixij Turonensis per Gregorium Turonen. lib. 2. Historiæ Francorum cap. 1. descriptis.

Demum circa tempus vtendi eisdem birris hoc solùm dicendum videtur, laicos pro libito in omni loco, & quouis tempore birris vti consueuisse: sicut & modò pallijs, vel cappis vtũtur: Clericos verò birris Ecclesiasticis solùm in Ecclesijs, & inter diuina celebranda vsos: alijs verò in foro, & alijs locis vsos, cum claustra exire oportuisset, quemadmodum & nunc faciunt.

CAPVT VIGESIMVM TERTIVM.

De tunica linea Clericorum Canonicorum cum D. Augustino in Monasterio degentium.

ALterum vestimenti genus clericorum canonicorum, cum Augustino in monasterijs cõmorantium, erat tunica linea, de qua breuiter videndum, quodnam vestimenti genus illa esset, quæ illius forma, quæ personæ, quo tempore & loco lineis tunicis vterentur. Quodnam indumenti genus esset tunica linea, cuius Beatus Augustinus meminit, cum ait 1 *Nemo det birrum, vel lineam tunicam, nisi in commune.* Coriolanus cap. 5. ad 3. in omne latus se vertit vt suadeat, non fuisse vestem lineam, quàm nunc canonici regulares Lateranenses gestant, rocchettum nuncupatam, sed illam, quam sacerdotes, vel alij clerici in sacris peragendis deferunt, quæ cotta, siue superpelliceum dicitur. Verùm tunica linea, cuius ibi Diuus Augustinus meminit non erat vestis sacra ex sacristia accepta, vel in sacristia seruari solita, sicut cottæ & superpellicea, accipiuntur, ac seruantur, sed vestis communis vsualis, quæ ex communi vestiario omnibus dabatur, & omni tempore ferebatur, quod negare nihil aliud est, nisi negare principia, & veritatem textus Diui Augustini, quæ supponenda est, non in discrimen reuocanda: neque recentiores hoc negare audent, præsertim Marquez capite 7. §. 6. in principio. Pro istius itaque primi dubij resolutione d[illegible]o reso- I.

lutè

lutè dicenda ſunt. Primò tunicam vſualem, & cõmunem clericorum Auguſtinianorũ, quoad ſubſtantiam, eandem fuiſſe, cum illa, quam nunc etiam clerici canonici multarum Congregationum, ac in primis Lateranenſes deferunt, quæ camiſia Romana, ſiue rocchettum vulgo nuncupatur, & hanc veſtem eandem eſſentialiter eſſe cum illa priſcorum canonicorum, ab Auguſtino inſtauratorũ. Quæ aſſertio poſt longàm concertationem inter canonicos Lateranenſes, & monachos Caſſinenſes decreto inappellabili Summi Pontificis Pij IV. fuit probata, quod habetur conſt. 95. inter bullas eiuſdem Pontificis, per quam conſtitutionem, & ſententiam definitiuam iudicialiter deciſum extitit, canonicos regulares Congregationis Lateranenſis eſſe de illis veris antiquis clericis, à B. Auguſtino, ſeu veriùs à ſanctiſſimis Apoſtolis inſtitutis: & illorum identitas cum dictis antiquis clericis ex identitate habitus fuit deducta, qui habitus eſt tunica lin.a, quam ſub cappa deferunt, vt notat gloſſ. in Clem...de electione in verbo habitus. ſeriem to:ius cauſæ cum allegationibus hinc inde productis, & relationibus trium Illuſtriſſimorum S.R.E. Cardinalium, & ſententia definitiua habes in Bullario Canonicorum regularium Lateranenſium pag. 509. vſque ad 533. & in libro Allegationum in eadem cauſa edito Cremonæ, apud Vincentium Comitem anno Domini 1567. Edidit quoque de habitu canonicorum regularium librum eruditiſſimum Zacharias Ferrerius Sacræ Theologiæ Doctor, & Iuriſconſultus ſuo tempore clariſſimus, quem habes cum prædicto Bullario pag. 436. & ſeqq.

II. Secundò dicendum videtur, etſi canonici regulares Lateranenſes in publicis proceſſionibus, & in ſacris peragendis tunicæ lineæ, & vſuali, ſuperpelliceum, ſiue cottam ſuperinduant, ob maiorem erga diuina reuerentiam, nihilominus tunicam lineam vſualem rocchettum nuncupatam, eſſe verum & proprium habitum clericalem, vnius & eiuſdẽ naturæ cum ſuperpelliceo, & ei in omnibus æquiualentem, ita vt tã cum ſola tunica linea, quam cum ſuperpelliceo addito dicantur eſſe verè, & propriè in habitu clericali. Hanc verò aſſertionem definiuerũt pariter Romani Pontifices Benedictus XII. in dicta Bulla Reformationis Generalis canonicorum regulariũ in cap. de forma & honeſtate habitus, vbi pro tunica linea, quam vocat eſſentialem, & proprium habitum canonicorum, confusè, & indiſtinctè accipit ſuperpelliceum, cottam, rocchettum, ſeu camiſiam Romanam, vt videri poteſt, & Pius IV. in eadem ſententia diffinitiua in cauſa præcedentiæ inter canonicos Lateranenſes, & monachos Caſſinenſes, in illis verbis: *In veſte linea, clericalique habitu incedentes.* Quorum verborum ſenſus verus, & legitimus eſt. canonicos Lateranenſes remanentes in veſte linea, quæ dicitur rocchettum, ſine ſuperpelliceo addito, eſſe verè in habitu clericali, & ſic incedentes, vel ſtantes præcedere poſſe, & debere ipſos monachos in quibuſcunque actibus publicis, & priuatis. Et ita occaſione cuiuſdam controuerſiæ in Congregatione Patauina Sapientię nuncupata exortæ, cui ego intereram, me inſtante, ac procurante. S. Congregatio Illuſtriſſimorum Cardinalium ſuper negotijs Regularium declarauit, & pronunciauit per ſuum Decretum promulgatũ anno Domini 1603. die 1 Septemb cuius tenor ex Authentico exſcriptus hic tibi ſubijcitur.

Decretum Sacræ Congregationis Illuſtriſſimorum DD. Cardinalium ſuper negotijs Epiſcoporum, & Regularium. *Cum ſuperioribus diebus die videlicet 4. Auguſti præſentis an. 1603. S. D. N. Clemens Papa VIII. in Congregatione Illuſtriſſimorum DD. Cardinalium ſuper negotijs Epiſcoporum, & regularium, & ex voto eiuſdem Congregationis ſuper controuerſia inter canonicos regulares Lateranenſes, & monachos Sancti Benedicti congregationis Caſſinenſis orta, occaſione præcedentiæ in congregatione nuncupata Sapientiæ, quæ in ciuitate Patauij celebratur coram Epiſcopo, interuenientibus in ea vno ex canonicis, & vno ex monachis prædictis, mandauerit obſeruari ſententiam alias inter eoſd. in canonicos, & monachos latam à fel. rec. Pio Papa IV. prout iacet. Cumq; deinde alia differentia in eadem congregatione Patauina inter eoſdem orta ſit, prætendentibus monachis Caſſinenſis, vt non ſolùm canonicus regularis Lateranenſis ad hoc, vt iuxta dictam ſententiam ſit præferendus & anteponendus in digniori loco, teneatur dimittere ſuperiorem veſtem pallium, ſeu cappam nigram, ſed etiam induere ſuper linea veſte, quam rocchettum vocant, aliud ſuperpelliceum lineum, vulgo cottam nuncupatum, quemadmodum ſolet fieri ab ipſis canonicis Regularibus in publicis proceſſionibus, Eadem Sacra congregatio negotio maturè diſcuſſo declarauit, ſufficere, vt ipſi canonici regulares Lateranenſes in omnibus actibus publicis, & priuatis, & ſic etiam in eadem Congregatione Patauina remaneant dimiſſa tantummodo ſuperiori veſte nigra, in linea veſte, videlicet in rocbetto, abſque alio ſuperpelliceo, & tunc intelliguntur eſſe in habitu clericali iuxta eandem ſententiam Pij IV. & ita obſeruari mandauit. Romæ die 1. Septemb. 1603.*

Alexander Cardinalis Florentinus. loco ſigilli. ✠
Hieronymus Agucchius Secretarius.

Et per hanc declarationem ceſſant omnia quę Coriolanus cap. 5. ad tertium argumentum more ſuo effundit de tunica linea, quam Auguſtinus portabat in Eccleſijs, cum diuinis faciendis interesſet, quæ non erat rocchettum, ſed cotta. & de Epiſcopis, Patriarchis, & canonicis ſæcularibus, & alijs etiam Religioſis Ordinum Mendicantium, qui in Eccleſijs, & in proceſſionibus portant cottã, imò etiam quidam illorum portant rocchettum, & tamen non ſunt canonici regulares. Hæc enim omnia non tollunt quin habitus clericorum à D. Auguſtino inſtitutorum, & cum quibus Auguſtinus viuebat, non eſſet tunica linea, ſiue illa eadem eſſet cum cotta, ſiue non, & quòd per hoc, quòd illam portabant in Eccleſia, non eſſet illorum habi-

tus quotidianus. Neque etiam tollitur, quòd nunc non sit verus habitus clericorum canonicorum, & quòd clerici conuenientes in hoc habitu cum antiquis clericis Augustinianis, non conueniant etiam in essentia, nisi aliud indumentum superadditum obstet, quod vel canonici sæculares, vel monachi, vel alij vtantur cotta, vel etiam rocchetto. Nam isti omnes catenus vtuntur veste linea, quatenus aliquo modo conueniunt cum antiquis clericis, plus minus, quorum institutum proprie, & principaliter seruatur in Ordine Canonicorum Regularium, tanquam in primo analogato, ac deinde in alijs clericis sæcularibus, qui propiùs ad primum analogatum accedunt, & demum in monachis, qui naturam clericatus per accidens adiunctam habent: vnde fit vt habitus clericalis, qui est tunica linea, in canonico regulari sit quotidianus, & vsualis, in alijs non item.

III. VTrum verò tunica linea, qua clerici canonici ab Augustino restituti vtebantur, idem vestis genus esset cum eo, quod colobium vocabatur, non facilè asseruerim, primò quia etsi me non lateat, priscos ante D. Augustinum colobijs, lineis vsos fuisse, de quibus statim dicemus, tamen neque omnia colobia, neque fortassis maior illorum pars, linea erant, sed lanea, vel serica: eratque habitus, quo Senatores Romani intra vrbis Mœnia vtebantur, vt notat Codex Theodosianus in titulo de habitu, quo intra l. 1. dicens: *Senator intra mœnia chlamydis terrore depulso quieta colobiorum, ac penularum induat vestimenta* & Seruius lib. 9. Æneidum. Secundò quia colobium genus vestis omninò sine manicis erat ex Seruio ibidem, Ammiano lib. 14. & liber, qui dicitur Gemma animæ, cap. 211. ait: *Colobium erat consulata vestis, sine manicis.* Quod si verùm est, non video, quomodo colobium idem esse posset cum tunicis lineis clericorum Canonicorum. Tertiò quia etiam colobia candida plagulis purpureis notabantur, vt Dorotheus Græcus à Iulio Cæsare Bulengero lib. 1. de vestibus sacris cap. vigesimo secundo relatus, & Photius ibidem citatus testantur: & de Sancto Dionysio Areopagita scribit Stephanus Papa huius nominis Tertius, cuius epistolam refert Baronius tomo nono, sub anno 754. num. quarto, quòd cum oraret in æde Sancti Dionysij apud Parisium, apparuit eidem Sanctus colobio candidissimo indutus, purpura clauato, quanquam notæ illæ purpureæ martyrium forsan denotabant. Quartò demùm, quia in vita Sancti Syluestri Papæ legitur, quòd ille primus fuit, qui colobium in dalmaticam mutauit, porrò tunica linea clericorum canonicorum nunquam legitur in dalmaticam mutata. Hæc autem obiter notare volui propter nonnullos, qui cum legunt, vel Diuum Iacobum, vel alios Sanctos Patres, vel Apostolos colobijs vsos, de tunicis lineis clericalibus necessariò intelligi volunt, quod minimè necessarium esse reor, propter supradicta; etsi fortasse apud nonnullos reperiri possit colobium pro tunica linea, quæ clericorum proprius habitus est, aliquando vsurpatum.

PEr hæc facilè respondetur ad secundum quæsitum, quod circa formam tunicarum linearum veterum illorum Augustini clericorum testatur. Formam eandem cum forma superpelliceorum, seu cottarum, aut camisiæ Romanæ, quam rocchettum vocamus, fuisse crediderim. Quare quemadmodum superpelliceorum non vna est forma, alia enim cum manicis fiunt, alia sine manicis: ita vt antiquis clericis in habitu conformemur, sufficit altero istorum modorum conformari, quod etiam ex Bulla Benedicti XII. superius citata non obscurè elici potest. Paulinus tamen in epistola septima ad Seuerum innuere videtur, tunicam lineam priscorum clericorũ ad instar chlamydis curtæ formatam, cum ait: *Monachos non chlamyde curtalini, sed sagulo palliatis incessisse.* IV.

DE personis verò, quæ vestibus lineis olim vtebantur Gratianus d. 21. in princip. Gulielmus Durandus in Rationali diuinorum officiorum lib. 2. cap. de Sacerdotibus, & Albertus Trottus in lib. de perfecto clerico cap. 16. & 17. affirmant, vsum tunicæ lineæ fuisse antiquissimum apud Sacerdotes & Leuitas antiquæ legis Mosaycæ, in quibus sacerdotes, & leuitæ Legis Euangelicæ præfigurabantur: nam legimus in lib. Exodi cap. 28 & 39. & alibi sæpius, illos ex præscripto Legis ad sacra perficienda lineis vestibus indutos. Verùm an illæ eiusdem essent formæ cum superpelliceis, siue rocchettis nostrorum clericorum, nihil certi apud autores probatos reperi; vnde nec detrecto, nec affirmo. Quidquid sit de Mosaycis sacerdotibus, siue leuitis, hoc certum, & constans, vsum tunicæ lineæ, qui nunc in Ecclesia custoditur, antiquissimum etiam inter ipsos sanctissimos Apostolos; & clericos ab illis institutos fuisse, quod sufficientissimè indicat habitus Domini nostri Apostolici, in quo quemadmodum recta fides, & successio dignitatis Apostolicæ, sic etiam verus habitus Apostolicus seruatur. Præter ea, quæ in confirmationem huiuscè veritatis ex probatis, & vetustissimis Authoribus adduci possunt, vtpotè ex Lyrano in sexto capitulo Apocalypsis circa illa verba. *Et ecce equus albus*, vbi ait. *Videntur alij melius dicere, quod per equum album intelligitur cœtus Apostolorum dealbatus sanctitate vitæ, & quia Beatus Iacobus Ierosolymitana Ecclesiæ Episcopus, vt dicit Hieronymus in lib. illustrium virorum, dicitur vsus fuisse tunicis non vestibus laneis, sed lineis, & per consequens albis. Et idem æstimari potest probabiliter de omnibus alijs Apostolis. Vnde & Mahumetus vocat eos viros dealbatos.* Itẽ ex Chrysostomo, qui homilia octuagesimatertia in Matthæum, Clericos alloquens, inquit: *Hæc est dignitas vestra, hæc stabilitas, hæc corona,* V.

non

non quia tunicam induti candidissimam, per Ecclesiam ambulato. Item ex Hieronymo libro primo contra Pelagianos post medium, vbi ait: *Quæ sunt, rogo, inimicitia contra Deum, si tunicam habuero mundiorem, si Episcopus, presbyter, & Diaconus, & reliquus Ordo Ecclesiasticus in administratione Sacrificiorum cum cādida veste processerint.* Et clarius in Epistola ad Nepotianum de institutione clerici, vbi de communi habitu clericorum illius temporis verba faciens inter alia hæc habet. *Non absque amictu lineo incedere, sed pretium vestium linearum non habere laudabile est.* Per quæ verba intelligis, tempore B. Hieronymi vestem lineam fuisse communem, & vsualem omnium clericorum, non solùm in Ecclesijs, & ad diuina peragenda, sed etiam in alijs locis, cum dicat Hieronymus, laudabile esse, clericos non absque veste linea incedere. Ex quibus omnibus deducitur, cum vsus lineæ vestis sit communis, & antiquissimus apud clericos in Ecclesia Catholica, nec primus illius autor monstrari possit, illum non nisi de traditione apostolica venisse, iuxta Regulam B. Patris Augustini lib. 3. de Baptismo contra Donatistas cap. 24 scribentis: *Quod vniuersa tenet Ecclesia, nec Concilijs institutum, sed semper retentum est, non nisi autoritate apostolica traditum rectissimè creditur.* Nō me latent etiam, quæ de lineis Colobijs monachorum scribit Cassianus lib 1. de institutis renunciantium cap. 5. ac etiam lib. 4. c. 10. de quibusdam monachis lineis tantum vestibus vtentibus, & quæ de Colobio Episcopali scribit Pius Papa in epistola ad Iustum Viennensem Archiepiscopum, & alia id genus plura. Verùm vt dixi, an colobium idem genus vestis esset cum eo, de quo nunc agimus, mihi valde dubium est, propter superius dicta, & alia quæ ex Sozomeno, Anselmo, & Isidoro notantur in additionibus ad libros Cassiani Romæ editis anno 1588. in verbo colobium, quæ ibi videri possunt.

VI. Vtrum autem præter Episcopos, & clericos apud alios vestes lineæ in vsu essent, Polidorus Virgilius lib. 4 de Rerum inuentoribus cap. 7. ex Herodoto, & Philostrato ait, Ægyptios in sacris faciendis eiusmodi etiam vestibus vsos esse, & alibi hoc genus vestis numerat inter habitus Senatorū, & Philosophorum. Et sanè Romanos Senatores colobijs vsos ostendit Codex Theodosianus in allegata l. 1. tit. de habitu quo intra. Romanos etiam lineis vsos tradit Seruius lib. 9. Æneidum. Paulinus quoque epist. 7. ad Seuerum inter vestes præclaras videtur recensere clamydem curtam lineam cum ait: *Non adeant. & recusent conserui, & compellides nostri, non vestibus picti superbi, sed horrentibus cilicijs humiles, nec clamyde curta lini, sed sagulo palliati.* B. etiam Ambrosius in sermone de inuentione Sanctorum Geruasij & Protasij narrat, illos sibi apparuisse vestibus lineis candidissimis indutos. In antiquissima quoque pictura imaginum D. Gregorij Papæ, & Beatorum Gordiani, & Syluiæ illius Parentum, quæ Romæ in sacello Sancti Andreæ apud D. Gregorium conspicitur, cuius etiam meminit Ioannes Diaconus in vita B. Gregorij lib. 4. cap. 89. & ex illo Baronius tom. 8. sub ann. 604. num. 30. tam Gordianus, quam illius mater veste linea subter planeticis induti apparent.

Ex quibus etiam facilè fuerit respondere ad vltimum quæsitum, quod spectat ad tempus & locum, in quibus veteres lineis vtebantur. Nam si de clericis sit sermo, regulares omnes clerici, ac etiam Episcopi, cum in publicum prodibant, nunquam sine tunica linea incedebant, ijs dumtaxat Episcopis exceptis, qui ex monachatu assumpti fuissent. Quam ob causam de D. Cypriano legitur, illum in sua confessione birro, & dalmatica exutum, & in veste linea manentem, spiculatoris ictū excepisse. Clerici verò sæculares in solis Ecclesijs, dum sacra facerent, lineis vestibus vtebantur, quemadmodum & monachi, quibus extra ecclesiastica officia linearum tunicarum vsus fuit interdictus, quod etiam colligitur ex prǽcitata epistola septima Paulini ad Seuerum. De laicis verò quonam tempore, quibus in locis lineis vestibus vterentur, diuinare non possum, nec mea interest scire. Sufficitq; vidisse, quodnam indumenti genus esset, & cuius formæ, quod Augustinus suorum clericorū habitum describens, lineam tunicam nuncupauit, & ostendisse, vsualem habitum illorum clericorū fuisse, quo non solùm in Ecclesijs, sed in Claustro, & extra illud vtebantur. VII.

Præter birrum, & lineam tunicam, non dubiū, quin aliam tunicā talarem longam sub tunica linea ijdem Augustiniani clerici deferrēt, etsi illius B. Augustinus non meminerit, cum eiusmodi vestis omnibus clericis semper in vsu extiterit, & per sacros canones illis præscripta in cap. licet. 23. d qui est canon antiquissimus Martini Papæ I. & alijs allegatis 21. quæst. 4. Hanc vestem laneam, & albi coloris fuisse existimo propterea, quę in Regula de vestibus excutiendis, ne à tinea lædantur, & lauandis ad arbitrium Præpositi B. Augustinus scribit. Vtcunque res fuerit, parum retulerit, quippe quòd neque quoad materiam, neque etiam quoad colorem spectet ad substantiam habitus clericorum canonicorum, & in diuersis regionibus diuersus sit illius color. Nam in Italia omnes Canonici Regulares laneis supparis albis vtuntur. In Belgio Canonici S. Auberti Cameracensis violaceo vtuntur, & eodem colore vtebantur omnes Canonici Regulares Ecclesiæ Anglicanæ, ex Zaccaria Ferrerio lib. de habitu canonicorum Regularium §. constituto itaque versic. idem in Anglia, in Gallijs, Hispanijs, & Germania, quidam albis, quidam nigris, & quidam griseis supparis vtuntur, de quibus omnibus Benedictus XII. in Bulla generalis reformationis cap. de forma habitus, &c. ita disponit: *Statuimus insuper, quod Canonici dicta Religionis cappis & vestibus, albis, blaui, nigri, vel quasi nigri coloris duntaxat vtantur.* VIII.

CAPVT VIGESIMVM QVARTVM.

B. Augustinum tàm in secundo, quàm in primo monasterio clericalem habitum cæterorum Clericorum Canonicorum secum degentium induisse.

I. Onstito ex superiùs dictis de vero, & proprio habitu clericorum canonicorum, qui cũ Augustino in monasterio Episcopali communem vitam ducebant, difficile non erit ostendere, B. Augustinum etiã in Episcopali dignitate constitutum, communi habitu ipsorum clericorum vsum fuisse, sicut cõmuni mensa, cibo, ac potu cum illis vtebatur. Nam ipsemet Augustinus de suo & suorum clericorum habitu differens, ita ad verbum scribit in ser. 2. de comm. vit. cleric. *Nemo det birrum, vel lineam tunicã seu aliquid, nisi in commune, de communi accipiam mihi ipsi, cùm sciam, commune me habere velle, quidquid habeo. Nolo talia offerat sanctitas vestra, quibus quasi ego solus decentius vtar. Offeratur mihi v. g. birrum pretiosum, forte decet Episcopum, quamuis non deceat Augustinum, id est hominem pauperem, & de pauperibus natum. Modo dicturi sunt homines, quia inueni pretiosas vestes, quas non poteram habere vel in domo patris mei, vel in illa sæculari professione mea. Non decet. talem debeo habere, qualem possum, si non habuerit, fratri meo dare, qualem potest habere presbyter, qualem potest habere decenter Diaconus, & Subdiaconus, talem volo habere, quia in commune accipio si quis meliorem dederit, vendo, quod & facere soleo, vt quando vestis non potest esse communis, pretium sit commune.* Hæc Augnstinus, quæ qui legit, & non intelligit, illum in Episcopatu nullam propriam vestem habuisse, quæ non esset communis omnibus Clericis, Presbyteris, Diaconis, & Subdiaconis, textum Augustini percipere non videtur. Et nihilominus non desunt, qui in omne latus se vertant, si quomodo valeant à germano, & legitimo sensu in contrarium, & à veritate prorsus alienum eadem verba detorquere, inter quos iure meritò numerari potest Ioan. Marquez cap 7. §. 9. vbi suum Coriolanum secutus, duo dixit: Primum est, B. Augustinum birro peculiari, & sibi proprio, non autem birro communi clericorum, in Episcopatu vsum fuisse. quod sine vlla probatione, sermonis gratia scribit. Secundum est, Beatum Augustinum in Episcopatu, etsi vsus fuerit birro, non tamen vsum fuisse veste linea, neque vestes suas cũ clericis communes habuisse, neque de communi accepisse. cui si obijciantur statim verba ipsius Augustini dicentis: *Nemo det birrum, vel lineam tunicã, nisi in commune.* Respondet, Beatum Augustinum in illa communione non se ipsum, sed solos clericos concludere voluisse. nam laicos alloquebatur, ac monebat, ne clericis aliquid in particulari tribuerent, sed omnia in commune conferrent, non quidem in commune sibi, sed solùm suis clericis.

Hæc responsio, vt liberè dicam, absurda est.

Primò namque si B. Augustinus, quando sæculares monuit, ne aliquid suis clericis, nisi in commune conferrent, ab illa communitate seipsum discreuit, quæ obsecro erat communis vita, quam in Episcopatu cum ipsis clericis ducebat? & quam ob causam factus Episcopus voluit habere secum in domo Episcopi monasterium clericorum, vt communem vitam Apostolicam etiam in Episcopatu teneret? & quid plus habuisset in Episcopatu cum illo monasterio clericorum, tanto labore, & studio erecto, tanta diligentia custodito, vt non solùm clericos ad communem vitam cogeret, sed etiam laicos, ne aliquid nisi in communi offerrent, publicè in Ecclesia obtestaretur, quam sine huiusmodi monasterio, si communi vita alijs commendata, seipsum ab illa secernere, & nihil cum illis cõmune habere voluisset? bellum sanè figmentum, sanctissimo illo Episcopo dignum, in quem illud Euangelicum quadrasset: *Alligant onera grauia, & importabilia, & imponunt ea in humeros filiorum: ipsi autem digito suo nolunt ea mouere.*

Secundò, B. Augustinus dicit: *Talem volo habere vestem, quia in commune accipio.* Ergo falsum est, quòd soli clerici in communi acciperent vestes, non autem ipse Augustinus. nam ista duo sunt cõtradictoria in commune accipere vestes, & in commune non accipere, & inter ista non datur medium. S. Augustinus dicit, quia in commune accipio. Marquez dicit: Augustinus vestem in commune non accipiebat. Credamus igitur Augustino. II.

Tertiò, accipere dicitur relatiuè ad dare, B. Augustinus inquit: talem volo habere vestem, quia in commune accipio. Ergo quando dixit: *Nemo det birrum, vel lineam tunicam, vel aliquid, nisi in commune.* Ab illa communitate non excludebat seipsum, vt hic autor de suo fingit. Aliàs quid, vel à quo accipiebat in commune, si nemo illi dabat in commune, sed solis clericis in commune dabatur, ipsi autem dabatur in particulari?

Quartò, si vestes non erant communes cum vestibus suorum clericorum, cur exhortans laicos, ad conferendum in commune, quidquid conferebãt, exemplificauit de suis vestibus, cum subiunxit, *de communi accipiam mihi ipsi:* & iterum, *quia in commune accipio?* Respondeat Coriolanus, aut respondeãt pro eo Coriolanum defendentes, qui aiunt: canonicos regulares obcœcatos in suo sensu, & ignaros dictorum non solum Aristotelis, sed etiam Augustini, & omnium Philosophorum dicentium, exẽpla enim ponimus, non vt ita sint, sed vt sentiant addiscentes, falsò interpretantur, quod ibi B. Augustinus voluerit aliquid de suo habitu determi-

nare. Nam præter quod illa verba Augustini non sunt exemplificatiua, sed specificatiua, vt patet, quod Coriolanus ignorare se finxit, esto exemplificandi gratia dixisset: *v. g. offeratur mihi pretiosum birrum, &c.* Vndè accepit Coriolanus ex Aristotele, vel alio quouis Philosopho, quod licitum sit exemplificare in vno contrario ad alterius contrarij naturam explicandam. vt v. g. exèmplificare in igne ad declarandam naturam aquæ? sanè si Augustinus vestes communes non habebat, neque in commune, neque de communi accipiebat, quomodo de proprijs vestibus exemplificauit, ad suadendum, quod non deberent dare vestes in particulari, sed solùm in communi? nam statim potuissent laici illi respondere, secundum illud Euangelicum, satis esse discipulis, si sint sicut magister?

III. QVintò, si vestes Augustini non erant communes, sed illius tantum peculiares, cur quæso dixit: *Nolo, talia mihi offerat sanctitas vestra, quibus quasi ego solus decentiùs vtar?* Nam data veritate cõtrariæ opinionis, contrarium & absolutè, & simpliciter debebat dicere, nimirùm volo talia mihi offerat sanctitas vestra, quibus ego solus vtar. Si quidem secundum illam opinionem, quam Marquez defendere nititur, omnes vestes Augustini tales erant, vt illis ipse solus siuè decentius siuè decenter, siuè per impossibile indecenter vti posset: cum nihil commune haberent cum vestibus clericorum.

Sextò, si vestes Augustini non erant communes cum vestibus cæterorum clericorum, cur dixit: *Talem vestem volo habere, qualem possum, si non habuerit, fratri meo dare, qualem potest habere presbyter, qualem potest decenter habere Diaconus, & Subdiaconus, talem volo habere, quia in commune accipio?* Quomodo possunt hæc conciliari, vestes Augustini tales fuisse, quales decenter ferre potuissent sui Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi, quia in commune accipiebantur, & vestes Augustini ita fuisse illius proprias, vt nihil commune cum habitu suorum clericorum haberent, neque decenter ab illis ferri potuissent?

Septimò, si birrum Augustini ita erat illius proprium, vt nihil commune haberet cum birris aliorum Canonicorum, cur dixit, se nolle, vt talem birrum illi offerrēt, quo ipse solus decentius vti posset, quia & si forsan decuisset Episcopum, non tamen decebat Augustinum? Per quam obsecro dialecticam deducit Marquez, birrum Augustini ita illius proprium fuisse, vt cum birris aliorum clericorum nihil commune haberet

Octauò, B. Augustinus dicit: *Si quis meliorem vestem (qua scilicet ego solus vtar) dederit, vendo, quod & facere soleo, vt quando vestis non potest esse communis, precium sit commune.* Qua igitur conscientia, qua fronte negari potest, illius vestes fuisse cum vestibus cæterorum clericorum communes?

Nonò, Frater Iordanus de Saxonia, quem Ioannes Marquez pro teste irrefragabili, & omni exceptione maiore nobis opponit, libro quarto, cap. decimoquarto de communitate vestium inter alia hæc scribit: *Ex quibus expresse appatet, quod de intentione præceptoru nostri est, quod in vestitu prouideri debet fratribus de communi, sic enim & idem in seipso seruauit, sicut ipse in serm. de communi vita clericorum, qui incipit: Charitati vestræ dicit. Nemo, inquiens, det birrum, vel lineam vestem, vel tunicam, nisi in commune. De communi accipiam & mihi, cum sciam me commune habere velle, quidquid habeo. Nolo talia offerat sanctitas vestra, quibus quasi ego solus decentius vtar.* Hæc ille.

Demum si Augustinus in Sede Episcopali cuculla nigra zona pellicea præcincta vtebatur, quid commune habebat in domo Episcopi cum suis Clericis?

VErùm præter hanc primam rationem ex supradicto textu Augustini deductam, quæ demonstratiua est, & insolubilis, potest alia ratione ex alijs Augustini verbis deprompta eadem veritas confirmari. Nam B. Augustinus fatetur, se factum Episcopum, cum non potuisset in primo monasterio consuetudinem vitæ communis retinere, ob frequentiam sæcularium, qui ad illum accedebant, voluisse habere in domo Episcopi monasterium, vt cum clericis vitam communem retineret. Possidius quoque scribit cap. 25. *Cum ipso semper clerici vna etiam domo, ac mensa, sumptibusque communibus alebantur.* Hinc vero argumentum efficax deducitur, ad probandum, quod vel habitus Augustini in Episcopatu esset idem cum habitu eorundem clericorum illi conuiuentium, vel quod habitus clericorum idem esset cum habitu Augustini, quod in idem omnino recidit Et sequela deducitur ex generali, & vetustissima quadam regula Sacrorum Canonum, quæ iubet eos, qui Episcopis in suis domibus Episcopalibus sociantur, eiusdem professionis, & habitus cum eisdem Episcopis esse oportere, quæ regula generalis est, vt dixi, & vetustissima in Concilio Chalcedonensi actione 9. promulgata, & refertur à Gratiano cap. in noua 16. q. 7. & licèt Concilium Chalcedonense paulo post mortem B. Augustini fuerit celebratum, tamen cum fuerit œcumenicum, indicat, fuisse morem vetustissimum totius Ecclesiæ Catholicæ, vt qui cum Episcopis morabantur, eiusdem habitus, & professionis cum illis essent Omitto Innocentium III. in cap. Deus qui. de communi vita clericorum, vbi hanc regulam etiam ad monachos cum Episcopis morantes extendit, quos vult saltem in habitu exteriori cum illis conformari, quoniam dici posset, hūc canonē multis sæculis post ipsum Augustinū conditum fuisse. Quapropter cum ex allegato serm. 2. de communi vita clericorum apertissimè constet, habitum vsualem clericorum cum Augustino in Episcopali domo commorantium fuisse birrum, & lineam tunicam, consequens est, vt dicamus, eundem fuisse habitum illorum clericorum, & ipsius D. Augustini. Quæ ratio potest ab opposito magis declarari, & roborari. Si enim B. Augustinus professione, & habitu fuisset mona- IV.

chus, vel eremita, & in domo Episcopi cucullam nigram zona pellicea præcinctam induisset, fundaturus in domo Episcopali monasterium Religiosorum secum viuentium, vt prioris vitæ institutum etiam factus Episcopus teneret, non monasterium clericorum, sed monachorum, vel eremitarum instituendum curauisset. Verùm Augustinus factus Episcopus monasterium clericorum, non monachorum, vel eremitarum instituit, vt illemet in serm. 1. & 2. de communi vita clericorum fatetur. Ergo Augustini habitus non monasticus, non eremiticus fuit, sed clericalis.

V. SCio, respondere Ioannem Marquez, & alios nonnullos, clericos illos cum B. Augustino in domo Episcopali viuentes magna ex parte fuisse Eremitas, quos B. Augustinus ex dispensatione ad clericatum promouit, & cum alijs clericis in domo Episcopali locauit, quemadmodum & D. Fulgentius in Sardinia monachos simul cum clericis iunxit. Sed hæc voluntariè dicuntur, & contra rationem, & textum B. Augustini, & cōtra vsum Ecclesiæ. Primò, quia à sæculo non est auditum, quòd monachi vel eremitæ, etiam postquam ex generali dispensatione omnes facti sunt clerici, consueuerint assumi in Canonicos cathedralium clericorū siue regularium, siue sæcularium, nec contrarium dicentes aliquod exemplum pro illorum sententia proferunt, nec proferre possunt. Dixi autem notanter non consueuisse monachos, multò minus eremitas assumi in Canonicos cathedralium clericorum regularium, vel sæcularium, propter duo. Primò, quia licèt in quibusdam Ecclesijs cathedralibus olim legamus adiunctos monachos Canonicis, vt in Lateranensi, & in Ticinensi D. Petri in cœlo aureo, & in Mediolanensi D. Ambrosij, & Cantuariensi S. Saluatoris, tamen illi monachi nō assumebantur in Canonicos. Secundò hoc dixi propter quędam monasteria monachorum, quæ autoritate Pontificia erecta fuerunt in Cathedrales, vt Conuentrense in Anglia, in ijs enim perseuerauerunt Monachi loco Canonicorum. Cæterū in cathedralibus clericorum, qualis erat Ecclesia Hipponensis, non legitur vnquam consueuisse monachos, vel eremitas assumi in Canonicos dictarum ecclesiarum cum clericis siue regularibus, siue sæcularibus, ita vt facerent vnum collegium cum illis. Secundo principaliter, quia siue in illo collegio Augustiniano essent clerici ex eremitis assumpti, siue non essent, B. Augustinus illorum habitus non meminit, sed solius birri & tunicæ lineæ, qui erat habitus clericorum Canonicorum. Quare aut in illo collegio nulli clerici eremitæ erant, vel deferebant communem habitum aliorū clericorum. Quod etiam afferunt de D. Fulgentio, ad rem non facit: quia aliud est Episcopum exilio damnatū clericos, & monachos profugos, & exules in vna & eadem domo colligere, aliud est Episcopum in sua Ciuitate monachos, & clericos diuersorum institutorum in eodem monasterio, ac etiā collegio suæ cathedralis simul iungere: quod, vt dixi, à sæculo nunquam fuit auditum.

TErtiò principaliter confirmatur eadem veritas alio testimonio eiusdem D. Augustini in epist. 248. ad Sapidam virginem sanctimonialem, in qua fatetur Augustinus, se tunicam ab illa dono transmissam accepisse, & induisse, quam cum ipsa Germano suo Diacono ecclesiæ Carthaginēsis fecisset, & ille morte præuentus eam accipere non potuisset, B. Augustino transmisit, rogans, vt loco fratris defuncti eam indueret. Libet illius epistolæ primordia hic exscribere, quòd ad hanc veritatem illustrandam mirificè iuuent. Exemplum epistolæ est. *Domina religiosissima, & Sancta filia Sapida Augustinus in Domino salutem. Accepi, quod de iussu, & pijs laboribus manuum tuarum me accepisse voluisti, ne te grauius contristarem, quam potius consolandam viderem: præsertim quia hoc tuum non paruum deputasti esse solatium, si eam, quam Germano tuo sancto Dei ministro feceras tunicam, ego induerer, cum iam à terra morientium recedens, nullis rebus corruptibilibus indigeret. Feci ergo quod desiderasti, & qualecunque hoc existimaueris, vel quantumcunque solatium, tuo erga fratrem pectori non negaui. Missam abs te tunicam accepi, & quando hæc ad te scripsi, eam me vestire iam cœperam. Bono animo esto, sed multo melioribus, multoq; maioribus consolationibus vtere, vt nubilum tui cordis humana infirmitate contractum serenetur autoritate diuina, & perseueranter ita viue, vt cum fratre viuas: quoniam sic mortuus est tuus frater, vt viuat. Est quidem materia lachrymarum, quod Germanum dilectorem tuum, teque plurimum pro tua vita, & sacra virginitatis professione reuerentem Diaconum Carthaginensis Ecclesiæ non vides, sicut solebas, ineuntem, exeuntem, & in sui Ecclesiastici officij strenuitate versantem &c.* Hęc Augustinus, quę nostram assertionem de clericali habitu illius, & cum habitu cæterorum clericorum communi extra omnem dubitationem ponunt. Siquidem constat, quæcunq; fuerit, illam tunicam pro clerico, & diacono Ecclesiæ Carthaginensis factam, & nihilominus B. Augustinum illam accepisse, & induisse sine scrupulo, vel hæsitatione. Vnde necesse est dicere, B. Augustinum nō cucullis monasticis vsum, sed tunicis, & vestibus communibus, quibus cæteri clerici non solùm Hipponensis, verùm etiam Carthaginensis Ecclesię vti consueuerant. VI.

POstremo loco confirmari potest eadem veritas ex Decreto fel. record. Sixti IV. in præfatione relato, in quo prohibet disputare, an præter habitum dignitatis Episcopalis B. Augustinus alienum habitum gestauerit, vel alienæ professioni se subiecerit. habet enim hæc verba maximi ponderis in causa, quam agimus. *Nos attendentes, quòd clarissimum Ecclesiæ lumen Augustinum præter Episcopalis dignitatis habitum, alium gestasse, aut alienæ professioni se subiecisse, aut affirmare, aut negare ad rem non pertinet, nisi quantum &c.* In his verbis Pontifex duo pro certis, & veris supponit, & vnum prohibet. Primū, quòd supponit, est, esse in Ecclesia Catholica cer- VII.

tum habitum ordinarium dignitatis Episcopalis, & certam professionem ordinariam dignitatis Episcopalis. Secundum est, B. Augustinum se subiecisse professioni ordinariæ dignitatis Episcopalis, & gestasse habitum ordinarium dignitatis Episcopalis. Quod autem prohibet in disputationem reuocare, est, an B. Augustinus alienum habitum gestauerit, vel alienæ professioni se subiecerit. Ex duobus verò, quæ Pontifex pro veris supponit, sequitur tertium, quòd habitum clericorum Canonicorum ordinarium gestauerit, & professione clericus Canonicus fuerit. Nam ordinarius habitus dignitatis Episcopalis est habitus lineus, seu rocchettum: vnde Episcopi cum de dignitate Episcopali inuestiuntur, rochettum induunt: professio etiam ordinaria dignitatis Episcopalis præsertim in primitiua Ecclesia, & temporibus B. Augustini erat professio clericorum Canonicorum, quia omnes Episcopi olim erant Clerici Regulares cap. scimus cap. dilectissimis, & tota causa 12. q. 1. Professio verò eremitica, & monastica aliena est à professione Episcopali, ex sua institutione, & consequenter habitus monasticus extraneus est ab habitu Episcopali: quòd si aliqui Episcopi monasticum habitum induunt, hoc est ex dispensatione, & ex accidenti, sicut ex accidenti & ex dispensatione est, vt monachi assumantur in clericos, & Episcopos, & ex ijs, quæ conueniunt Episcopali dignitati solùm per accidens, & ex dispensatione, non potest inferri, quòd professio dignitatis Episcopalis, & habitus, qui tali dignitati propriè, & per se conueniunt, sit professio monastica, vel habitus monasticus. Et quod hæc fuerit mens Pontificis, colligi potest ex eo, quia ex vna parte interdixit omnibus Eremitis Ordinis D. Augustini in generali, & vniuersali, contendere, an B. Augustinus monasticæ professioni se subiecerit, vel habitum monasticum induerit. Verùm ex parte Canonicorum Regularium non omnibus Canonicis Regularibus prohibuit disputare, an B. Augustinus professor Ordinis clericalis extiterit, vel an habitum clericorum Canonicorum portauerit, hoc enim implicitè pro certo supponebat, sed solum Canonicis Lateranensibus hoc interdixit, ad occasiones iurgiorum inter personas ecclesiasticas, & regulares amputandas.

CAPVT VIGESIMVM QVINTVM.

Ostenditur, B. Augustinum nunquam Eremitam fuisse, nec habitum Eremitarum induisse: & primus autor habitus Ordinis Eremitarum indicatur.

Vod in hoc capite asserimus, & probare intendimus, non est, B. Augustinum Ordinis, Eremitici autorem, vel fundatorē non fuisse, nam de hoc nihil nunc asserimus, vel negamus: sed hoc solum intendimus, B. Augustinum professioni Eremiticæ, aut alij cuius, præter clericalem, se minimè subiecisse, & consequenter nullum habitum regularis Ordinis præter habitum clericalem vllo vnquam tempore induisse. Non enim hæc duo sese inuicem necessariò consequuntur, fundare aliquod monasterium, vel Ordinum instituere, & illius institutum profiteri, & potuit B. Augustinum, aut quiuis alius illorum temporum Episcopus monasteria fundare, & Ordines monasticos instituere, & leges illis præscribere, nec tamen necesse erat eiusmodi institutum illos profiteri. In nostra verò assertione probanda supposita veritate eorum, quæ hactenus dicta sunt multo labore opus non erit. Nam si fuit eremita, vel monachus, vel talis fuit ante presbyteratum, & hoc dici non potest, quia ostensum est, B. Augustinum vsque ad presbyteratum laicalem vitam inter laicos duxisse: vel in presbyteratu, & hoc etiam fingi non potest, quia factus presbyter Seminarium clericorum instituit, & nō in Eremo, sed intra Ecclesiam parochialem, siue in horto illi contiguo cū Dei seruis vixit secundum modum, & regulam sub Sanctis Apostolis constitutam, vt Possidius cap. 5. scribit. Neque tandem in Episcopatu, quia factus Episcopus, statim voluit habere in domo Episcopi monasterium clericorum, cum quibus communē vitam duxit, ex serm. 1. de communi vita clericorum, neque vllus est, qui affirmet, B. Augustinum, postquam factus fuit Episcopus, alienæ professioni se ipsum subiecisse. I.

ET ad hominem potest ratio confirmari ex Ioanne Marquez cap. 7 § 4. vbi ait, nullum Episcopum posse alicuius regularis ordinis institutum assumere, vel profiteri, quod quanquam non sit vniuersaliter verum, & contrarium suadeant exēpla S. Thomæ Cantuariēsis, & S. Hugonis Episcopi Gratianopolitani, quæ referunt Eduardus in vita eiusdem S. Thomæ apud Surium sub die 26. Decembris, & Baronium tomo 12 sub anno 1162. & 1164. & D. Antoninus 3. par. Historiali tit. 18. in principio: tamen sufficit ad firmandam hanc veritatem, quòd B Augustinus eremiticen profiteri non potuit post suam assumptionem ad Episcopatum. II.

De habitu verò eadem ratio militat, quia si habitum eremiticum induit, vel ante presbyteratum, vel in presbyteratu, vel in Episcopatu: & non potest dici primum, quia ante presbyteratum cum esset laicus, nullum regularem habitum induit: neq; secundum, quia factus clericus, & presbyter induit habitum clericorum, nō monachorum, vel eremitarum: multò minus potest dici tertium, vt patet.

Sed ne videamur gratis, & sine euidenti ratione hoc affirmare, formemus argumentum in hunc modum: Si B. Augustinus alienum habitum præter habitum clericalis Ordinis, & professionis gestauit, vel talis habitus fuit vagus, incertus, & indeterminatus, vel fuit habitus certus, & determinatus. Primum dici nequit, nec ab vllo viro cordato asseritur. Si dicatur secundum, ostendendum est, quisnam, & qualis eiusmodi habitus extiterit. Dicent, prout de facto asserunt, Augustini habitum fuisse cucullam nigram zona coriacea præcinctam, qualem nunc Venerandi Eremitæ Ordinis D. Augustini nuncupati deferunt. Nullus enim est, quòd videre hactenus potuerim, qui præter habitũ clericalem, alium habitum religiosum, seu regularem illi tribuerit. Quapropter si ostendero, B. Augustinum eiusmodi habitum non solùm non tulisse, sed ne per somnium quidem vnquam vidisse, firma, & constans manebit hæc veritas, quòd B. Augustinus præter clericalem, alicni instituti habitum non gestauerit. Id verò facillimum erit probare. Nam quẽ nunc Venerandi Patres Eremitæ habitum gerunt, nempe cuculla nigra zona coriacea succincta, recens est, nec ante annos circiter quadringentos in Orbe visus, & partim ab ipsis Eremitis electus, partim à Romanis Pontificibus Gregorio Nono, & Alexandro Quarto illis præscriptus. Ergo nõ fuit habitus ab Augustino institutus, & multò minus ab Augustino presbytero, vel Episcopo delatus. Quòd verò hic habitus, quem nunc Venerandi Eremitæ portant, sit nouus, & partim ab ipsis Eremitis sponte electus, partim verò per Sedem Apostolicam illis determinatus & præscriptus, ostendo ex bullis eorundem Summorum Pontificum, quibus Eremitas prius incerti habitus, nominis, & professionis (quod etiam in progressu monstrabimus) in vnum certum Ordinem regularem, sub certa regula, & habitu, & titulo Eremitarum Ordinis S. Augustini reduxerunt, quas bullas, quia ad hanc veritatem, & alias multas materias, quas nunc tractandas suscepimus, illustrandas, maximè conferunt, & vt aiunt, digito rem ipsam demonstrant, operæpretium duxi ex libro Ioannis Marquez, & alijs locis fideliter acceptas, hic rescribere.

Exemplum Bullæ Gregorij IX. sumptum ex lib. Io. Marquez de origine fratrum Eremitarum pag. 13 col. 2.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei. Venerabilibus fratribus Episcopis per Anconitanam Marchiam constitutis. Dudum apparuit in partibus Lombardiæ Religio, cuius professores vocati Eremitæ fratris Ioannis Boni Ordinis S. Augustini, tunc succincti tunicas cum corrigijs, baculos gestantes in manibus, nunc verò dimissis baculis incedebant, pecuniam pro eleemosynis, alijsque subsidijs deposcentes, & adeò variantes Ordinis sui substantiam, vt dilectis filijs fratribus Minoribus, vniformes in derogationem multiplicem ipsorum Ordinis crederentur, eisdem propter hoc minorem apud fideles sentientibus in suis opportunitatibus charitatem. Sanè cum per Venerabilem fratrem nostrum Hostiensem Episcopum, & bonæ memoriæ N. tituli S. Sabinæ presbyterum Cardinalem, tunc in partibus illis legatione fungentes, huiusmodi præsumptio ad nostram audientiam peruenisset, Nos ne identitas vestium in Ordinibus ipsis confusionem pareret, & inde scandala grauiora consurgerent, ad vtrorumque quietem prouidimus, statuendum, vt Prior, & vniuersi, ac singuli fratres prædicti Ordinis S. Augustini in exterioribus vestimentis, quæ nigri, vel albi debebant esse coloris, quorum altero videlicet nigro iam electo ab eis, ipsos volumus manere contentos, largas, & protensas manicas, quasi ad instar cucullarum, & desuper ipsa deferant peramplas corrigias, & patenter omnibus apparentes, ita quod omnes cincti desuper eas vestibus nequaquam contegant, & portantes in manibus baculos quinque palmorum grandiũ ac expressè in eleemosynarum petitione, cuius sint Ordinis, declarantes, adeo suarum vestium longitudinem temperent, quòd à quibusque ipsorum calceamenta liberè videantur: vt sic habitus confusione semota, & sublata materia scandali, à prædictorum Ordinum fratribus possit virtutum Domino liberiùs, & gratiùs deseruiri. Verùm cum quidam Eremitæ præfati Ordinis S. Augustini, ac alij Religiosi supradictis Eremitis conformes habitu, in eadem Marchia constituti, formam prædictam identitatis prohibitam gestare dicantur, in eorundem fratrum Minorum infamiam, & scandalum plurimorum, fraternitatibus vestris mandamus, vt vniuersis, & singulis Eremitarum, ac Religiosorum prædictorum districtius iniungatis, vt circa præmissa memoratæ prouisionis statutum inuiolabiliter obseruantes, eum, qui monitus non resipuerit, donec redeat ad mandatum, à suo consortio excludere non postponatis. Cæterùm, quia pietas persuadet, vt ipsi ex obedientiæ studio prorsus honoris, & gratiæ consequantur, eos prædictam prouisionem laudabiliter obseruare studentes, curetis benigno fauore prosequi, & tanquam Catholicæ Ecclesiæ filios faciatis ab alijs confoueri. Si verò suæ voluntatis arbitrium præferendo iudicio vestro contrauenire præsumpserint, in eos excommunicationis sententiam promulgetis, quam per vestras Ciuitates, & Diœceses publicari solemniter, & eosdem tanquam excommunicatos vsque ad satisfactionem condignam appellatione remota arctius euitari ab omnibus faciatis. Dat. Lateran. ix. Cal. Aprilis Pontificatus nostri anno decimoquarto.

EX hac bulla habes Primo, illos Eremitas, qui in progressu vocantur absolutè Ordinis S. III.
Augustini, in principio vocari Eremitas fratris Ioannis Boni, quod memoriæ tenendum, propter multa inferius dicenda de origine Eremitarũ Ordinis S Augustini nuncupatorum. nunc indicasse sufficiat, eandem fuisse Congregationem, quandoque Eremitarum Ordinis S. Augustini, quandoque verò fratris Ioannis Boni nuncupatã. Quomodo verò Eremitæ fratris Ioannis Boni, qui sine certo titulo, & habitu, & Regula primùm fuerant instituti, postea ex concessione, & largitate Apostolica donati fuerint Regula B. Augustini, ac deinde titulo Eremitarum D. Augustini, ac demum habitu, quem nunc etiam gerunt, ne quæstiones

impor-

importunè præueniamus, & materias confundamus, inferius dicendum erit. Secundò habes ex hac bulla, quòd cum illi Eremitæ fratris Ioannis Boni, qui tamen primi saltem post Gulielmitas fuerunt, qui Eremitæ Ordinis D. Augustini vocari ceperint, vt infra ostendemus, cum habitu incerto per Marchiam Anconitanam, & Lombardiam vagarentur, in multiplex detrimentum Seraphici Ordinis B. Francisci Assisij, Summus Pontifex, vt omni confusione semota, in habitu cuiusque Ordinis distinctio appareret, præcepit, vt ipsi Eremitæ infra certum tempus nigrum, vel album colorem in proprio habitu portandum sibi deligerent. Qui cũ nigrum elegissent, idem Pontifex formam ipsius habitus determinauit, præcipiens, vt cucullas nigras & amplas deferrẽt cum manicis largis, & protensis, & desuper cucullas amplas corrigias portarent, patenter omnibus apparentes, ita quòd cincti foris, nequaquam vestibus eas contegerent: nec non etiam portarent in manibus baculum quinq; palmorũ grandium, vt sic expressè in eleemosynarum petitione, cuius essent habitus, declararẽt. Et quòd adeò suorum vestimentorum longitudinem temperarent, vt illorum calceamenta ab omnibus liberè videri possent. Quæ omnia habentur formaliter in bulla. Et hæc fuerunt cucullæ eremiticæ, & zonæ coriaceæ prima incunabula, ante quæ nullum probatum autorem proferent, qui huius habitus meminerit, vt infra probabitur: licèt post dictam bullam promulgatam, quę anno Domini 1241. manauit, prodierint statim epistolæ, & sermones de cuculla nigra, & zona pellicea, & baculis eremiticis multa continentes, nec veriti fuerint aliqui magni inter Eremitas nominis, & autoritatis, quæ hic Gregorius Nonus de baculo in manibus gestando præcipit, D. Gregorio adscribere, ad fidem conciliandam, vt videre potes apud fratrem Iordanum de Saxonia lib. 1. in vitas fratrum cap. 15. in fine, ita scribentem: *Vnde etiam olim per B. Gregorium Papam statutum fuerat, quòd fratres baculos quinque palmorum in manibus portare deberent. Sed hoc postmodum per Alexandrum Papam IV. tanquam abusiuum præsenti tempore extitit reuocatum.* Sicut & alij quidam ad Eremitici Ordinis antiquitatem insinuandam, concessiones ab Innocentio Quarto nonnullis Eremitis factas, Innocentio Tertio, ac etiam Primo tribuere non timent.

IV. EXemplum Bullæ Alexandri IV. sumptum ex Archiuo Monasterij Bononiensis Fratrum Minorũ fol. 13. quod etiã refert Marquez pag. 41.

Alexander Episcopus seruus seruorum Dei. Venerabilibus Fratribus Archiepiscopis, & Episcopis per Lombardiam, Tusciam, & Romandiolam, ac Taruisanam, & Anconitanam Marchias, Ducatum Spoletanum, Patrimonium Beati Petri in Tuscia, Campaniam & Maritimam, ac Regnum Siciliæ constitutis, salutem, & Apostolicam benedictionem. Recordamur liquidò, & memoriter retinemus, quòd dudum apparuit Religio in partibus Lombardiæ, cuius professores vocati Eremitæ Ordinis S. Augustini, nunc sine cinctis, nunc ac cum corrigijs, baculos gestantes in manibus, nunc verò dimissis baculis incedebant, pecuniam pro eleemosynis, alijsq; subsidijs deposcentes. & adeò variantes habitus sui formam, vt dilectis filijs Fratribus Minoribus viderentur conformes, in derogationem multiplicem ipsorum Ordinis crederentur, ijsdem propter hoc minorem apud fideles sentientibus in suis opportunitatibus charitatem. Sanè cum per nos tunc in minori officio constitutos, & bo. mem. N. Tituli S. Sabinæ Presbyterum Cardinalem, tunc in partibus illis legatione fungentem, huiusmodi variationis præsumptio ad fel. recor. Gregorij Papæ prædecessoris nostri audientiam peruenisset, ipse ne identitas vestium in Ordinibus ipsis confusionem pareret, & inde scandala grauiora consurgerent, ad vtrorumque quietem statuendum prouidit; vt Priores, & vniuersi, ac singuli Fratres prædicti Ordinis Sancti Augustini in exterioribus vestimentis, quæ nigri vel albi debebant esse coloris, quorum altero, videlicet nigro, iam electo ab eis, ipsos idem prædecessor voluit manere contentos, largas, & protensas manicas ad instar cucullarum, & desuper ipsas deferrent peramplas corrigias, & patenter omnibus apparentes, ita quòd omnes cincti desforis eas vestibus nequaquam contegerent, & portantes in manibus baculos quinque palmorum grandium, ac expressè in eleemosynarum petitione, cuius sint Ordinis declarantes, adeò suarum vestium longitudinem temperarent, quòd à quibuscunque ipsorum calceamenta liberè viderentur, vt sic habitus confusione semota, & sublata materia scandali, à Prædictorum Ordinum Fratribus possit virtutum Domino liberiùs, & gratiùs deseruiri. Cum autem dilectus Frater noster Riccardus S. Angeli Diaconus Cardinalis vniuersas Domos, & Congregationes Eremitarum prædictorum, quarum quædam Sancti Augustini, quædam S. Gulielmi, nonnullæ autem Fratris Ioannis Boni, aliquæ de Fabali, aliquæ verò de Brictinis censebantur, in vnam Ordinis Eremitarum Sancti Augustini professionem, & regularem obseruantiam perpetuò de mandato nostro duxerit vniendas, & Nos dicti Cardinalis processum continuentem cum voluntatis nostræ proposito approbantes præmissa omnia duxerimus confirmanda, statuentes, vt vniuersi Priores, & Fratres in professione prædicti Ordinis Eremitarum S. Augustini taliter vniti nigris duntaxat, & nullis alijs coloris alterius cucullis aliquatenus vterentur. Nos volentes præmissa, quæ de vestimentis exterioribus à supradicto prædecessore nostro circa præfatos Eremitas statuta fuerunt, salubriter, & ab ipsis vt recolimus, acceptata vbique, & ab omnibus Eremitis vnitis taliter, & alijs vniuersis inuiolabiliter obseruari, fraternitati vestræ per Apostolica scripta in virtute obedientiæ districtè præcipiendo mandamus, quatenus prædictos Priores, & Eremitas, ac alios, qui nigras penitus, seu albas cucullas non portant, quòd vsque ad festum omnium SS. proximè venturum nigri prorsus coloris cucullas assumant, abiectis alijs, deferendas, & firmiter prædictum statutum de cætero studeant obseruare, singuli vestrum per suas Ciuitates, & Diœceses sublato cuiuslibet appellationis, & contradictionis obstaculo, & literis Apostolicis impetratis, vel etiam

impetranda per eos nequaquam obstantibus monitione præmissa per censuram Ecclesiasticam districtius compellatis,& in eos qui contra fecerint, excommunicationis sententiam promulgetis, quam per vestras Ciuitates, & Diœceses singulis diebus Dominicis, & festiuis publicari solemniter,& eos tanquam excommunicatos vsque ad satisfactionem condignam, appellatione remota, euitari arctius ab omnibus faciatis. Dat. Anagniæ vij. Calend. Iulij Pontificatus nostri anno secundo.

Ex bulla ista habes primo, eosdem fuisse Eremitas, quos Alexander IV. vocauit absolutè Eremitas Ordinis S. Augustini, cum illis, quos Gregorius IX. vocauit Eremitas fratris Ioannis Boni: quia vterque Pontifex idem factum narrat, & de eisdem loquitur. Nam tempore Gregorij IX. idem Alexander IV. in minoribus constitutus, in partibus Lombardiæ nomine Pontificis legatione fungebatur,& ille ex primis fuit, qui Romanum Pontificem de huiusmodi Ordine eremitarum in partibus Lombardiæ primitus viso certiorem fecerunt, vt patet conferenti vtramque bullam simul.

Secundò habes, hunc Ordinem Eremitarum S. Augustini nuncupatorum circa tempora Gregorij IX. & Alexandri IV. primitus videri cœpisse. Nam Alexander IV. fatetur, se liquidò recordari, & memoriter tenere, quando talis Ordo in partibus Lombardiæ primitus apparuit,& ante Gregorium IX. nullus autor idoneus reperitur, qui se huiusmodi eremitas vidisse fateatur.

Tertiò notandnm, quod per hanc bullam non fuit facta vnio Ordinis Eremitarum sub vno capite,& vno titulo,& habitu, sed illam supponit absolutam per aliam bullam eiusdem Pontificis, cuius meminit Marquez cap. 4. §. 1. de qua inferius dicemus.

Quartò notandum, licèt Pontifex multas eremitarum Congregationes recensere videatur, dũ ait, quasdam S Augustini, alias de Fabali, alias de Brittinis, alias fratris Ioannis Boni,& alias D. Gulielmĩ nuncupari consueuisse: non tamen dixisse Pontificem, quòd omnes dictæ Congregationes re ipsa essent distinctę ab inuicem, sed solùm, quod Congreg. Eremitarum prædict. quædam S. Augustini, quædam S Gulielmi nonnullæ autem fratris Ioannis Boni, aliquæ de Fabali, aliquæ de Brittinis censebantur: hæc enim sunt formalia illius verba. Et in quadam alia bulla Riccardo S. Angeli Diacono Cardinali, & Ordinis Eremitarum primo Protectori directa, idem Pontifex eadem verba repetens, subiungit, quod dictæ Eremitarum Congregationes apud homines ambiguis interdum nuncupationibus vacillabant: vt videas, hæc non tam variarum Congregationum nomina fuisse, quàm diuersarum domorum eiusdem Congregationis. Nam secundum rei veritatem aliquæ illarum Congregationum in idem conueniebant: Etenim Congregatio D. Augustini nuncupata, & Congregatio fratris Ioannis Boni vna & eadem erat, quæ prius fratris Ioannis Boni dicebatur, postea à Gregorio IX. Regula D. Augustini donata, cœpit Congregatio D. Augustini nuncupari, vt ex dictis bullis Gregorij IX. & Alexandri IV. colligitur,& ex alijs infra dicendis. Quod etiam Congregatio de Brittinis nuncupata, & Congregatio fratris Ioannis Boni eadem esset, & solis nominibus distinguerentur, multò certius est, nec Venerandi Eremitæ negare possunt, præsertim Marquez, qui cap. 21 §. 5. Fratrem Iordanum, & Iacobum Philippum Bergomensem,& alios nonnullos secutus, assertionem defendere nititur, scilicet B. Franciscũ Assisium, priusquam sui instituti Seraphici author esset, eremitici Ordinis D. Augustini institutum professum fuisse in manibus fratris Ioannis Boni, in monasterio Brittinensi, prope Pensaurum,& ab illo habitum Eremiticum sumpsisse, cuius color adhuc in habitu fratrum minorum per D. Franciscum institutorum retinetur, quem idcirco Berettinum vocamus, à loco de Brittinis, vbi B. Franciscus habitum cum illo colore accepit. Quod ne me gratis illis imponere quis putet, profero testimonium Cardinalis Ægidij de Viterbo Ordinis Eremitarum, ab eodem Marquez acceptum loco proximè citato. *Hoc tempore (inquit Ægidius Cardinalis) Ioannes Bonus Mantuanus, qui in Flaminia Cesenna Deo ita se vinxit, vt sui sæculi gloria diceretur. accessit Diuo Augustino Eremitis: vt enim olim Gulielmus in Gallia, ita ipse Ordinem numero Fratrum,& monasteriorum adauxit in Italia, & ad humanarum rerum contemptum,& diuinarum amorem mirum in modum inflammauit, vt veluti à Gulielmo Gulielmita, ita à Ioanne Bono Iambonita, & à loco, quem incolebant Brittinenses nominati sint. Habet autores, qui scribant, huius viri sanctitate, & fama illectum Franciscum Assisium magni Ordinis Minorum autorem, habitum induisse, baculum gestasse, Eremitam egisse, ligneo calceo vsum esse, quam rem nec Vincentius quidem scriptor historiarum accuratissimus inficiatur. Argumento sunt, quòd Mantuæ Chirographum quandoque lectum aiunt, quod in Ioannis Boni manu professus Ordinem sit. Namque is color, quo posteri eius vsi sunt, adhuc hodie Berettinum vocatur, à Brittinis loco non procul à Pensauro, quem Ioannes Bonus incoluerat.* Hæc ille, ex quibus vides, eandem fuisse Congregationem Ioannis Boni,& de Brittinis nũcupatam, & distinctionem solùm fuisse in nomine, non in re ipsa: dicebatur enim Congregatio Ioanni Boni ab Autore, & de Brittinis à loco incolatus.

Idem dicendum videtur de alia Congregatione de Fabali nuncupata, quæ eadem fuisse videtur cum Congregatione Ioannis Boni,& de Brittinis, nam locus de Fabali iuxta Pisaurum est, vbi etiam locus de Brittinis, vt ex libro taxarum Apostolicarum habes, in verbo Pensauriẽ. Ecclesia. vbi notatur monasteriũ Sanctæ Mariæ aliàs Sanctæ Crucis de Fabali, quamuis ponatur monasterium Ordinis S. Benedicti, neque alium locum sub hoc nomine reperire potui, nec ipsi Venerandi Patres Eremitæ alium indicant.

Ex

V. EX quibus tandem omnibus infertur primo, prædictas omnes Congregationes Eremitarum, ex quibus Ordo Eremitarum est conflatus secundum rem ipsam ad duas, vel tres solas deduci, nempe ad Congregationem Gulielmitarum, & Congregationem fratris Ioannis Boni, nam cum hac secunda coincidebant Congregationes Sancti Augustini, & de Brittinis, & de Fabali nuncupatæ. Dixi autem notanter ad duas, vel tres propter aliam Congregationem Eremitarum Tusciæ, quam Innocentius IV. ex varijs Eremitis incerti habitus, & Regulæ per Tusciam sine capite vagantibus; in vnam Congregationem sub vno capite, Regula, & titulo Beati Augustini donatam redegit, de qua inferius dicetur. Secundo infertur, quòd cum Gulielmitæ hunc habitum, quem modò Venerandi Patres Eremitæ gerunt, ante vnionem non haberent: nam illi colorem album in vestibus ferebant: vnde & mantelli albi vulgo nuncupabantur, ex Renato Choppino in suo Monastico lib. 1. Et Iambonitæ, ac alij partim ex propria electione, partim ex præscripto Sedis Apostolicæ nuper assumpserint, nec talis habitus ante Gregorium IX. in Orbe visus fuerit, multò minus potuit esse habitus Regularis Diui Patris Augustini, qui nec per somnium quidem talem habitum vnquam vidit, vt hic ostenditur. Nec obstant, quæ Marquez comminiscitur, ad probandum, quòd ante vnionem Congregatio fratris Ioannis Boni, & Congregatio Eremitarum Sancti Augustini essent Cõgregationes tum nomine, tum re ipsa ab inuicem distincta: quia inquit, habebant distinctos Protectores: Nam Protector Congregationis S. Ioannis Boni vocabatur Gulielmus Cardinalis Diaconus tituli Sancti Eustachij: Protector verò Congregationis, & Ordinis Eremitarum erat Riccardus Cardinalis Diaconus tituli Sancti Angeli, quod Marquez affirmat cap. 13. §. 18. in fine. Nam ista imaginatio non solum difficultatem non euertit, sed maximè nostram sententiam cõfirmat, quod nulla fuerit Congregatio Sancti Augustini nuncupata, quæ Gregorij IX. tempora præcesserit. Quod ex concessis euidentissimè probo: quia si illa erat vera Congregatio Eremitarum Sancti Augustini, cui cæteræ Congregationes sunt vnitæ, cuius Protector erat Riccardus Diaconus Cardinalis tituli Sancti Angeli, si monstratum fuerit, hanc Congregationem Gregorij IX. tempora non præcessisse, in confessis erit apud Aduersarium, Ordinem Eremitarum S. Augustini Gregorij IX. tempora minimè præcessisse, cum in hoc conueniat cum Marquez Frater Iordanus de Saxonia lib. 1. cap. 16. in principio, vbi dicit, quòd Cardinalis Riccardus confirmatus fuit post vnionem Generalem in protectorem Ordinis S. Augustini, quem antea Innocentius IV. eidem Ordini Protectorem dederat. Verum Congregationem Sancti Augustini nuncupatam, cui Innocentius IV. Richardum Cardinalem Protectorem dederat, non antiquam, sed nouissimam fuisse, & post Gregorium IX. institutam, constat euidenter ex bulla Innocentij IV. datâ 17. Ianuarij anni 1244. Ex qua habemus, tempore istius Pontificis extitisse in Tuscia multos Eremitas incerti habitus, & Sedium, sine Regula, titulo, & habitu. Et Innocentium IV. opera, & prudentia dicti Cardinalis Riccardi Diaconi S. Angeli illos in vnum corpus Congregationis vniuisse sub vno capite, & illos Regula, ac etiam titulo Eremitarum S. Augustini donauisse: nec non ipsum Riccardum Cardinalem Diaconum tituli S. Angeli Correctorem, & Protectorem illis præfecisse. Quod ne quis me de meo cerebro confingere arbitretur, subiungo hic exemplum bullæ ipsius Innocentij ab eodem Marquez acceptum cap. 3. §. 3. pag. 20.

VI. *INnocentius Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filijs vniuersis Eremitis, exceptis fratribus S. Gulielmi, per Tusciam constitutis salutem & Apostolicam benedictionem. Incumbit nobis ex officio debito Pastoralis, & plantare sacram Religionem, & fouere plantatam, & quantum in nobis est, vniuersos, & singulos in proposito confirmare, ne si fauore fuerint Apostolico destituti, non proficiant in incepto, sed deficiant potius, vel tepescant. cum enim per dilectos filios fratres Stephanum, & Vgonem Eremitas propositum vestrum fuerit nobis expositum diligenter, Nos volentes, vos sine pastore sicut oues errantes post gregum vestigia vagari, vniuersitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus in vnum vos Regulare propositum conformantes, Regulam B. Augustini, & Ordinem assumatis, ac secundam eam profiteamini, de cætero vos victuros, saluis obseruantijs, seu constitutionibus faciendis à vobis, dummodo eiusdem Ordinis non obuient institutis. Prouisuri vobis nihilominus de Priore idoneo per electionem Canonicam, cui præstetis obedientiam, ac reuerentiam debitam impendatis. Si verò super præmissis aliquid difficultatis emerserit, ad Dilectum filium nostrum Riccardum Diaconum Cardinalem S. Angeli, quem vobis Correctorem, & Prouisorem deputamus, recurratis. Dat. Laterani xvij. Ianuarij Pontificatus nostri anno primo.*

Ex hac bulla habes, Primò, quæ fuerit Congregatio eremitarum S. Augustini nuncupata, cui ante vnionem generalem Innocentius IV. Riccardũ Diaconum Cardinalem S. Angeli protectorem dederat, an à D. Augustino propagata, an ab Innocentio IV. instituta post Gregorium IX. Neq; enim legitur dictus Riccardus alterius Congregationis ante generalem vnionem Protector extitisse, neq; Marquez, neque alij aliam monstrant.

Secundò habes, nullos Eremitas vsque ad tempora Innocentij IV. in Tuscia fuisse, qui sub Regula B. Augustini viuerent, & Eremitæ S. Augustini vocarentur, exceptis forsan eremitis S. Gulielmi.

Tertiò, istos eremitas S. Augustini dictos, non tales nuncupatos fuisse, quod à B. Augustino fuissent instituti: sed quia ex concessione Pontificia tales dici obtinuerant: & nihilominus illos ab-

solutè Eremitas Ordinis Sancti Augustini nuncupatos.

Quarto istos Eremitas S. Augustini illos fuisse, qui ante vnionem generalem Richardum Diaconum Cardinalem Protectorem habebant, & ad illos referenda esse verba alterius Bullæ Alexandri IV. per quam ipsum Richardum Cardinalem toti Ordini post generalem vnionem in Protectorem præfecit, cum ait. *Nos itaque considerantes, quòd ipsi fratres ab olim te in Patrem beneuolum habuerunt, ing. ipsos amplexatus fuisti sincera in Domino charitate, quodque Fratres, & Ordo prædicti sub tua protectione poterunt Deo propitio salutaria suscipere incrementa &c.* Quam bullã refert Marquez cap. 3. §. 3. Quintò infertur, Cardinalem Gulielmum, qui ante vnionem generalem erat Protector Congregationis Eremitarũ F. Ioannis Boni, tempore vnionis, & post illam, vel vita functum fuisse, vel Protectioni cessisse. Demum quod ad rem attinet, sequitur, sine Congregatio ante vnionem S. Augustini nũcupata, cuius erat Protector Cardinalis Richardus, eadem esset cum illa Ioannis Boni, siue non, non habuisse certum, & determinatum habitum, quem nunc Eremitæ portant, imò nec titulum, & regulam D. Augustini, nisi post Gregorium IX. quod solùm in hoc capite contendebamus.

CAPVT VIGESIMVM SEXTVM.

Refugium Ioannis Marquez, & aliorum nonnullorum præcluditur.

I.

Im rationis superiori capite explicatæ senserunt Azorius, & Io. Marquez cap. 4. §. 3. vbi ad illam infringendam multa dicit. Et primo ait, electionem nigri habitus non sub Alexandro IV. sed sub Gregorio IX. ab Eremitis Augustinianis factam: sed quia hoc illius causam non iuuabat, secundo loco addit, Patres Eremitas colorem illum habitus nigrum elegisse, quia B. Augustinus in ipsa fundatione Ordinis Eremitici colorem habitus minimè determinauerat, sed in eorũ optione illius determinationem reliquerat: hoc vnum cauens, vt præter naturalem velleris colorem, nullum alium arte superinducerent? Quod confirmare nititur primo autoritate D. Antonini 3 par. tit. 24. cap. 14. §. 5. secundo exemplo B. Fulgentij quem citra omnem difficultatem Eremitam Augustinianum fuisse constat ex Baronio tom. 6. annal. sub 504. & Ioanne Molano, qui in eius vita à quodam illius discipulo scripta legitur. *Casulam pretiosam vel superbi coloris, nec ipse habuit, nec suos monachos habere permisit: subter casulam vigello, vel lacti neo pallio circumdatus incessit.* Ex quibus verbis Cardinalis Baronius deducit, apud Eremitas Augustinianos nullam fuisse discriminationem colorum, num albo, vel nigro pallio vterentur: dummodo, quem exhiberet in velleribus natura colorem, cum absque delectu in vestibus retinerent.

Verùm hæc responsio non solùm rationem superiori capite allatam non euertit, sed omnia, quæ de cuculla Augustini eremitica ab autoribus sermonũ ad eremitas, & de baptismo Augustini, necnon Epistolarum, sub nomine Valerij, & Sigiberti, & à fratre Iordano, D. Antonino, & Coriolano & alijs traduntur, in discrimen apertum deducit, neque cum D. Antonino, neq; eum prædictis autoribus, sed nec cum Baronio, multò minus cum veritate consentit. Primo namq; sic respondentẽ D. Antonino, cuius autoritati nititur, manifestè contradicere, apparet ex verbis eiusdem D. Antonini in princ. illius cap. quibus docet, & dicit, quòd licèt potuerint olim fuisse aliqui Eremitæ sub Regula Augustini in solitudinibus degentes, tamen illi eius Ordinis nõ erant, cuius nunc sunt, qui vocantur Eremitæ Ordinis S. Augustini, quos dicit post fratres Mendicantes institutos: & verba illius sunt posita superius cap. 19. ad quem locum remitto. Confirmatur etiam ex alijs eiusdem Antonini verbis positis infra §. 5. vbi de habitus Eremitici determinatione per Gregorium IX & Alexandrũ IV. facta sic subiungit. *Et quoniam inter illos simplices fratres dubitabatur, quis esset verus habitus eorum, hinc est, quòd Sedes Apostolica aspiciens ad primarium Ordinis originem, habitum superiorem eis determinauit imò verius per S. Augustinum determinatum eis declarauit, statuendo videlicet, quòd eorundem Fratrum Ordinis Eremitarum S. Augustini habitus exterior esset cuculla nigri, & nullius alterius coloris, cum longis, & protensis manicis, desuper corrigia ampla cincta.* Quæ verba & si re ipsa fidem non faciunt, quia B. Antoninus in principio protestatur, se non ex propria sententia illa scribere, sed referendo ea, quæ religiosus quidam dicti Ordinis scribit, sufficiunt tamen ad ipsius Marques inconstantiam in autoribus referendis monstrandam, qui dicit, ea sententia B. Antonini Augustinum colorem habitus suis Eremitis non determinauisse, cum è contrario B. Antoninus scribat, nigrum colorem ita ab Augustino determinatum, vt nullius alterius coloris esse posset.

Secundò, data veritate istius responsionis, corruunt, & falsitatis conuincũtur omnia, quæ de nigra Augustini, & suorum Fratrũ cuculla, & zona coriacea traduntur ab Autore sermone B. Ambrosio adscripti, & sermonũ ad Eremitas, præsertim serm. 5. 27. & 28. item Epistolæ sub nomine Valerij, & alterius Epistolæ sub nomine Sigiberti, & à D. Antonino ea relatione ipsorum Eremitarũ d. cap. 14. §. 2. & ab alijs, qui eiusmodi cucullis, & zonis libros complent. Nam si B. Augustinus colorem nigrũ cucullæ Eremiticæ minimè determinauit, sed in eorum electione, vel album, vel nigrũ reliquit, cur illum cuculla, & zona nigra [illegible] II.

cinctum pingunt? Dicent, prout de facto dicit Marquez loco citato, B. Augustinum habitũ quidem induisse nigrum, sed eiusmodi colorem suis Eremitis minimè præscripsisse. Verùm hoc est cõtra prædictos Autores, qui vnanimi consensu fatentur, non solum B. Augustinum, sed omnes illius discipulos Eremitas nigras cucullas induisse. Legatur serm. 27. ad Eremitas, quem ad præsens institutum notauit, & allegauit frater Iordanus lib. 1. c. 15. legatur etiam B. Antoninus d. cap. 14. §. 2. sic scribens, ex persona eiusdem Augustini in quodam sermone ad Eremitas. *Duodecim fuimus fratres, qui induimus cucullam nigram, calceamenta, & zonam nigram ad differentiam Monachorum.* Quæ omnia etsi figmenta esse non negem, sufficiunt tamen ad ostendendum, assertores Augustinianæ cucullæ nullo fundamento probabili subnixos modò asserere, modò negare, & non minus cũ seipsis, quàm cum alijs, cum argumentorum mole premuntur, digladiari. Præterea si Augustinus statim baptizatus cucullam nigram zona coriacea desuper cinctam, siue à B. Ambrosio, siue à Simpliciano, veluti religiosum, & regularem habitum accepit, illumque per totam vitam suam etiam in Episcopali sede portauit, nec ab illo portando per assumptionem ad ordinem Episcopalem dispensatus fuit, sed nec dispensari potuit, vt idem Autor cap. 7. §. 7. & seqq. contendit, vnde probabitur, illum suos Eremitas ad eundem habitum portandum non adstrinxisse? aut in illorum optione electionem nigri, vel albi coloris reliquisse? Sanè commenta hæc sunt, ad vim argumentorum fugiendam gratis meditata, nec vllus autor & fundator Ordinis hactenus inuentus est, qui colorem habitus essentialis eiusdem Ordinis in electione suorum discipulorum reliquerit, vt vel nigro, vel albo pro eorum libito vterentur.

III. TErtiò, contra eandem responsionem facit, quod B. Antoninus, seu verius frater Iordanus ait, tempore vnionis Generalis, & determinationis habitus Eremitici per Greg. IX. & Alexandrum IV. factæ dubitatum, quisnam esset verus habitus Eremitarum; & ideò fuisse eiusmodi habitum per Sedem Apostolicam determinatum: nam vel Ordo Eremiticus, cui Summi Pontifices habitum nigrum cucullatum cum zona pellicea decreuerunt, erat Ordo nouus, vel Ordo antiquus à D. Augustino institutus, & in aliquibus saltem cõtinuatus, ac seruatus. Si est Ordo nouus: ergo habitus nouus, neque ex illo sciri potest, quòd talis habitus fuerit D. Augustini, vel suorum Eremitarũ. Si Ordo antiquus, & à B. Augustino continuatus, quæro, vel fuit continuatus cum diuersitate habitus, & hoc dici non potest, quia ex diuersitate habitus à posteriori infertur diuersitas Ordinis, iuxta doctrinam D. Tho. 2. 2. q. 185. art. 8. vel fuit continuatus cum identitate habitus, & hoc etiam dici non potest, quomodo enim dubitatum fuisset, quisnam esset verus habitus Eremitarum, si illi cũ eodem habitu à B. Augustino instituto, vsque ad tempora Greg. IX. Alex. IV. fuissent continuati? Neque obstant, quæ subiungit idem Antoninus, siue frater Iordanus, quòd Sedes Apostolica aspiciens ad primam originem Ordinis, habitum superiorem eis determinauit, imò verius per S. Augustinum determinatum declarauit. Primo namque vnde habet hic autor, quòd Summi Pontifices talem habitum ita Eremitis determinatum declarauerint aspicientes ad primam originẽ d. Ordinis, aut quòd per S. Augustinum ipsis determinatum declarauerint? cum in dictis bullis de hac re ne verbum quidem habeatur. Ad hæc, vnde scire potuerunt Summi Pontifices, talem determinationem à B. Augustino factam, cum in omnibus libris authenticis Augustini, vel Possidij, vel in probatis Autoribus antiquis, ne verbum quidẽ de isto habitu reperiatur? Rursus si Summi Põtifices talem habitum per B. Augustinum determinatum declarauerunt, cur illum in optione fratrum Eremitarum reliquerunt, vt ipsæ Pontificum bullæ aiunt? cur dicit Marquez, B. Augustinum illius colorem minimè decreuisse, sed in illorum arbitrio reliquisse? Videas quæso, in quantas angustias sese conijciunt, qui non veras causas tueri volunt.

QVartò, contra eandem responsionem maximè vrget exemplum ex D. Fulgentio allatum, in quo Io. Marquez firmissimum præsidium sibi ponit. Dato enim sed non concesso, quòd B. Fulgentius Augustini discipulus, & Augustiniani instituti professor, & æmulator fuerit, quod Baronius gratis, & sine fundamento asserit, de qua re inferius, consequens erit, talem fuisse habitum monachorum siue Eremitarum Augustinensium, qualis eiusdem B. Fulgentij fuit. Verum B. Fulgentij habitus siue quod ad formam, siue quod ad colorẽ attinet, cum habitu ipsis Eremitis per Sũmos Põt. determinato nihil prorsus, atq; prorsus commune habet: nam quod ad colorem spectat, ille D. Fulgentij naturalis erat, quem velleribus natura præbuisset, nigellus, siue lactineus: iste verò per artẽ superadditus, & à naturali vellere multum distans, vt patet. Deinde quoad formam, habitus Eremitarũ, quẽ Greg. IX. & Alex. IX. decreuerunt, est cuculla nigra cum amplis manicis, zona pellicea ampla, & omnibus patente desuper cincta, suã longitudinẽ temperans, adeò vt calceamenta ab omnibus videri possint, quam cucullam B. Fulgentium nunquã induisse legimus. Legimus verò illius habitũ fuisse casulam, sub qua pallio nigello, vel lactineo circũdatus incessit, & vt integrum illius habitũ, pro quo nonnulli tantopere, & tam perperã strepũt, tibi ob oculos ponam accipe illũ ex eius discipulo Anonimo in ipsius vita cap. 18. ita depictum: *Nũquam, inquit, pretiosa vestimenta quæsiuit, aut quotidianam tunicam prætermisit, aut conditos suauiter cibos, vel inter hospites manducauit, aut discumbendo saltem requiescere, & resoluere rigidum propositum voluit; sed vna tãtum vilissima tunica, siue per æstatem siue per hyemẽ ..* IV.

titer indutus, oratio quidem, sicut omnes Episcopi, nūquam vtebatur, cingulo pelliceo, tanquam monachus, cingebatur. Sic studio humilitatis ambitionem vestium fugiebat, vt nec ipsa calceamenta susciperet clericorum, aut vltimis caligis in tempore hyemis, aut caligulis in tēpore æstatis vteretur. Intra monasterium sanè interdum soleas accipiebat, frequenter nudis pedibus ambulabat. Casulam pretiosam, vel superbi coloris, nec ipse habuit, nec monachos suos habere permisit. Subtus casulam nigello, vel lactineo pallio circumdatus incessit. Quando tēperies aëris inuitabat, solo pallio intra monasterium est coopertus. Scapulis verò nudis nunquam à nobis visus est, nec deposito saltem cingulo somnum petiuit, suæ autem conscientiæ, Deo teste, fiduciam gerens, in qua tunica dormiebat, in ipsa sacrificabat, & tempore sacrificij mutanda esse corda potius, quàm vestimenta dicebat. Hæc ille, ex quibus habes totam rem vestiariam B. Fulgentij in tribus constitisse, nimirū in tunica vilissima, cingulo pelliceo cincta, in pallio nigello, vel lactineo, & in casula, quam super pallio ferebat. Conferamus modò hæc eadem vestimenta cum habitu D. Augustini, & videbimus hæc ab illo toto cœlo distitisse, vt mirum sit valdè, viros ingenio præclaros repertos, qui affirmare non dubitauerint, B. Augustinum talem habitum gessisse, qualis fuit, quem B. Fulgentius gerebat; B. enim Augustinus fatetur se birrum, & tunicam lineam, & alia clericorum indumenta communia, & ex communi vestiario accipere voluisse. At de B. Fulgentio dicitur, quod nec calceamenta quidem clericorum, aut illorum caligas in hyeme, aut caligulas per æstatē accipere volebat. De B. Augustino ait Possidius cap. 22. *Vestes eius & calceamenta, & lectualia ex moderato, & competenti habitu erant, nec nitida nimium, nec abiecta plurimum, quia his plerunque vel iactare se insolenter homines solent, vel abijcere, ex vtroque non quæ Iesu Christi, sed quæ sua sunt, ijdem quærentes.* De Fulgentio verò illius item discipulus. *Sed vnica tantum vilissima tunica, siue per æstatem siue per hyemem &c.* De Augustino Possidius. *Mensa vsus est frugali, & parca, quæ quidem inter olera, & legumina, etiam carnes aliquando propter hospites, & propter infirmos cōtinebat, semper autē vinum habebat &c.* & infra: *cochlearibus tantum argenteis vtens, cætera vasa, quibus mensæ inferebantur cibi, vel testea, vel lignea, vel marmorea erant.* De Fulgentio idem illius discipulus. *Nunquam denique pretiosa vestimēta quæsiuit, aut quotidiana ieiunia prætermisit, aut conditos suauiter cibos, vel inter hospites manducauit, aut discumbendo saltē requiescere, & resoluere rigidum propositum voluit.* Conferatur modò idem habitus cum habitu Eremitis per Gregorium IX. & Alexandrum IV. præscripto. Primus habitus D. Fulgentij erat tunica vilissima cingulo pelliceo succincta. hæc verò, quæ sola cum habitu Eremitarum aliquid commune habere videtur, nihil tamen commune cum illo habet. Primò, quia tunica Eremitarum est habitus exterior, & superior omnibus alijs indumētis, qui omnia tegit, & à nullo tegitur, at tunica D. Fulgentij erat habitus interior, & inferior, qui pallio & casula tegebatur. Secundò, quia tunica Eremitarū est cuculla ampla, & amplas habens manicas. Tunica verò D. Fulgentij talis non erat, nec esse poterat, cum esset vestis inferior, quam pallium, & casula tegebant. Tertiò, tunica Eremitarū necessario debet esse nigri coloris; at tunica D. Fulgētij talis coloris non erat, aut saltem in eius vita hoc non legitur, & contrarium potius suadetur, cum de pallio dicatur, illud vel nigellū, vel lactineū fuisse, quod valdè probabiliter etiā de interiori tunica dici potest, & debet. Secundus habitus D. Fulgentij erat pallium nigellum, vel lactineū. Et Baronius hinc deducit, quod non solùm ipse, sed etiā illius Monachi eiusmodi habitu vtebantur. At Eremitæ ex præscripto Summorum Pontificum palliū siue nigellum, siue lactineum non deferūt, sed nec deferre possūt: quia vestis illorū superior debet esse cuculla desuper cincta corrigia ampla, & patēte, quæ ab omnibus videri possit, nec vllo modo tegatur. Nec dici potest, pallium, & cucullam idē esse, quia patet esse habitus distinctos, & vt distinctos illos etiā numerat B. Hieronymus in vita Hilarionis dū ait: *Omnes diuitias suas ei relinquens, Euangeliū scilicet & tunicam laneam, cucullam, & palliolū.* Adde quod cuculla est habitus Monachorū proprius cap. mādamus 19. q. 3. & Concilium Aquisgrani cap. 125. Pallium vero est commune, tam Clericis, quā Monachis, vt notat gloss. in cap. Episcopi, in verbo operimento 21. q. 4. Tertius habitus D. Fulgentij, & suorum Monachorū, erat casula, hanc etiam à cuculla distinctam ostendit Baronius tomo 1. annal. sub anno 58. nu. 69. vbi, autoritate Hierothei Episcopi Constantinopolitani, probat casulā fuisse habitum sacerdotalem. Quare vt rē concludamus, si B. Fulgentij habitus, cum habitu Eremitis per Gregoriū IX. & Alexandrū IV. determinato, conferamus, imò etiam cum habitu D. Augustini, videbimus, hunc cum illis nihil prorsus commune habuisse, vt vanissima sint nugamenta, velle ex illo affirmari, quod Summi Pontifices eiusmodi habitū Eremitis decreuerint, quia talis fuerit habitus D. Fulgentij, vel D. Patris Augustini, vel habitum D. Fulgentij fuisse habitum eiusdē D. Augustini.

QVinto, determinatio habitus monastici non solùm quoad colorem, verùm etiam, quoad materiam, & formam attendi debet, alias ipsi Eremitæ, qui conueniunt cum Seruitis, & alijs in colore, & materia habitus, conuenirēt etiam in eodē Ordine, quod falsum est. At habitus per Greg. IX. & Alexandrū IV. Eremitis determinatus, neq; in colore, neq; in forma, cum habitu D. Fulgentij, & suorum Monachorū conuenit, nam quoad colorē, ille naturalis erat, iste vero per artem inductus, quoad formā neq; Fulgentius, neq; sui Monachi à Baronio descripti, cucullā leguntur induisse: hic vero est cuculla amplas habens manicas, zona ampla, & patente desuper cincta. Ergo hic Eremitarū habitus ab illo est omnino distinctus, & diuersus. V.

Vlte-

Vlterius. Si Eremitæ, quibus Gregorius IX. & Alexander IV. habitum huiusmodi decreuerunt, crediderunt Summos Pontifices in eo determinãdo ad primæuam Ordinis institutionem aspexisse, & declarasse, istum fuisse habitum à B. Augustino institutum, cur opus fuit ad dictum habitum ferendum, pœnis, & censuris Ecclesiasticis illos compellere, vbi præsertim cum religiosis, quos Marquez simplicissimos fatetur, agebatur? Oportuisse verò censuris, & pœnis illos ad talem habitum ferendum compellere, ipsa verba bullarum Pontificiarum indicant, præsertim Alexandri IV. dum sit: *Fraternitati Vestræ per Apostolica scripta, in virtute obedientiæ districtè præcipiendo mandamus, quatenus prædictos Priores, & Eremitas, ac alios, qui nigras prætum, seu albas, cucullas non portant, quòd vsque ad festum omnium Sanctorum proximè venturum, nigri prorsus coloris cucullas assumant, abiectis alijs deferendas, & firmiter prædictum statutum de cætero studeant obseruare, singuli Vestrum per suas Ciuitates, & Diœceses, sublato cuiuslibet appellationis, & contradictionis obstaculo & literis Apostolicis impetratis, vel etiam impetrandis per eos nequaquam obstantibus, monitione præmissa, per censuram Ecclesiasticam districtius compellatis, & in eos, qui contra fecerint, excommunicationis sententiam promulgetis &c.*

VI ADdo. Si Venerabiles Eremitæ credidissent, cucullam nigram zona coriacea desuper cinctam fuisse habitum à Beato Augustino institutũ, & se esse de numero Eremitarum à B. Augustino institutorum: cur post Decretum Gregorianum de cucullis nigris cum zona pellicea ferendis promulgatum, tot precibus se à corrigia super cuculla nigra ferenda per Sedem Apostolicam dispensari postulauerunt, & obtinuerunt, quanquam talis dispensatio postea fuerit illis reuocata? Profectò quis credat, illos à ferenda corrigia dispensari voluisse, si S. Augustinum ipsam corrigiam tulisse, & instituisse credidissent? Postulasse verò ipsos Eremitas, & obtinuisse dispensationem à ferendis corrigijs, ostendit bulla Alexandri IV. data Laterani VIII. Calend. Martij, Pontificatus sui anno secundo. cuius Exemplum ex Archiuo Fratrum Minorum Bononiæ degentium, & ex libro Priuilegiorum fol. 12. extractum hic etiam subijcio, exemplum est.

Alexander Episcopus seruus seruorum Dei. Venerabilibus Fratribus Episcopis, & Archiepiscopis per Lombardiam &c. Sequuntur omnia sicut in alia bulla superius cap. præcedenti recitata, vsque ad illa verba, liberiùs, & gratiùs deseruiri. postea subiungit: *Intelligentes verò Frater Andreas tunc Generalis Prior de Brittinis Ordinis suprascripti, & alij Fratres sui, quòd ad prædicta seruanda, sicut & cæteri, cogerentur, ad eiusdem prædecessoris præsentiam accesserunt pro se, & Eremitis præfatis humiliter supplicantes, vt eis cucullas portare distinctas, quòd sibi faciliùs existimabant, concedere dignaretur, mandato de cucullis nigris ferendis circa eos misericorditer relaxato, eo quòd talis vsus cucullarum, ad distinctionem prædictorum habituum satis sufficere videbatur. Quorum supplicationibus idem prædecessor in hac parte duxit liberaliter annuendum. Verùm cum sicut accepimus, ipsi Eremitæ de Brittinis, obtentu quarundam literarum super hoc à Sede Apostolica obtentarum, ac etiam alij Eremitæ tam dicti, contra statutum iam dictum, & prouisionem ad communem pacem prouide factam, & in eorundem fratrum Minorum infamiam, & scandalum plurimorum, tam in pluribus venire præsumpserunt: & nos prorsus volumus prædicta, quæ salubriter statuta fuerunt, à supradicto prædecessore nostro, obique, & ab omnibus Eremitis, siue Religiosis, cuiuscunque sint Ordinis, in exteriori habitu Fratribus Minoribus antedictis conformibus, inuiolabiliter obseruari. Fraternitati Vestræ per Apostolica scripta firmiter præcipiendo mandamus, quatenus prædictos Eremitas de cætero statutum prædictum firmiter obseruare, ac illos de Brittinis, cucullas, prout ipsi, vt supra dictum est, tunc acceptarunt, gestare distinctas, ac alios omnes, qui nigras non portant seu albas singuli vestrum per suas Ciuitates & Diœceses, sublato cuiuslibet appellationis, & contradictionis obstaculo, & literis Apostolicis, de corrigijs cinctis super cucullas non portandis, per eos impetratis, nequaquam obstantibus, monitione præmissa per censuram Ecclesiasticam districtius compellentes & in eos, qui contrauenerint, sententiam excommunicationis promulgetis, quã per vestras Ciuitates, & Diœceses publicari solemniter, & eosdem, tanquam excommunicatos, vsque ad satisfactionem condignam, appellatione remota, euitari ab omnibus arctius faciatis. Dat. Laterani VIII. Calend. Martij. Pontificatus nostri anno secundo.*

DIcent, Summos Pontifices vsos non fuisse cẽsuris ad cogendos Eremitas veri Ordinis D. Augustini ad ferendas cucullas nigras zona pellicea desuper cinctas, sed ad cogendos alios, qui cũ aliorum essent ordinum, & diuersi habitus, & instituti, ægrè ferebant, proprium habitum relinquere, & alienum assumere. Verùm hæc responsio nihil eos iuuat: nam Ordo Eremitarum, qui nunc est, ex quinq; solis Congregationibus, siue re, siue solo nomine distinctis conflatus fuit; quarum vna S. Augustini vocabatur, alia de Brittinis, alia S. Gulielmi, alia Fratris Ioannis Boni, alia de Fabali, si præter prædictas erant aliæ Congregationes, præter quod nullus dicit, quæ essent? vel vbi essent illę, neque ipsi Ordini Eremitarum fuerunt vnitæ, nec aliquid cum illo commune habent, nec dictus Ordo cum illis. Cæterùm ex supradictis quinque Congregationibus nulla fuit, cuius vel institutio, vel habitus in B. Augustinum veluti autorem reduceretur. Et quidem de Congregatione Gulielmitarum hoc patet, & etiã ipsi Patres Eremitæ hoc concedunt, & de Congreg. fratris Ioannis Boni, & de Brittinis, & de Fabali, idem prorsus dicendum est, & inferius monstrabimus, illorum primæuã institutionem, sine certo habitu, sine regula, & sine titulo. Congregatio verò, quę absolutè D. Augustini VII.

nuncupabatur, vel erat eadem cum Congregatione fratris Ioannis Boni, vt ſatis euidenter colligitur ex bullis Greg. IX. & Alexandri IV. ad inuicem collatis: vel ſi erat diſtincta, dicendum eſt, illā fuiſſe Congregationem Eremitarum Tuſciæ, quam Innocentius IV. opera Riccardi S. R. Eccleſiæ Cardinalis ex Eremitis incerti habitus; inuicem ſub vno capite vnitis conflauit, cui Regulam, & titulum Eremitarum S. Auguſtini donauit, & dictū Cardinalem Riccardum Protectorem dedit, & hanc fuiſſe Congregationem Eremitarum S. Auguſtini abſolutè nuncupatorum, ſentit Frater Iordanus lib. 1. cap. 16. & ex illo, D. Antoninus dicto cap. 14. §. 6. dum ait, quòd Alexander IV. facta generali vnione Eremitarum confirmauit illis in Protectorem Riccardum Cardinalem S. Angeli, per prædeceſſorem ſuum Innocentium primitùs conſtitutum: Innocentius enim non dederat Riccardum Cardinalem Protectorem Ordini S. Auguſtini, niſi quia dederat illum dictæ Congregationi Eremitarum Tuſciæ, quos Eremitas S. Auguſtini appellari mandauit. Quare omnibus ponderatis apparet, non poſſe aliquo documento authentico probari, hunc habitum nigrum, & cucullatum zona pellicea deſuper cinctum, quem Venerab. Patres Eremitæ ferunt, Gregorij IX. tempora præceſſiſſe, multò minus monſtrabitur, B. Auguſtinum, aut illum tuliſſe, aut alijs ferendum dediſſe, & præſcripſiſſe.

CAPVT VIGESIMVM SEPTIMVM.

Confirmatur eadem veritas ex fundamentorū contrariæ aſſertionis euerſione, & ſermo de Auguſtini baptiſmo, & conuerſione B. Ambroſio falsò adſcriptus reprobatur.

I.

POſtremum, illudque non leue argumentum, ad ſupradictam veritatem monſtrandam, ſumi poteſt ex infirmitate fundamētorum contrariæ ſententiæ illorum, qui contendunt B. Auguſtinum Monaſticæ, vel Eremiticæ profeſſioni addictum, habitum monaſticum, & cucullam eremiticam zona præcinctam induiſſe, & alijs portandam tradidiſſe: quorum ſanè opinio ſi vera eſſet, non opus fuiſſet tot commenta meditari, quot ad eandem ſententiam firmandam, & ſuadendam nonnulli finxerunt: Veritas enim, quæ pulcherrima eſt Dei filia, nec fuco, nec purpuriſſo indiget, nec mendacijs fulciri appetit, ſed nec patitur, ſicut nec Deus ipſe indiget noſtro mendacio, vt pro illo dolos loquamur. Verum, quod pace cōtrarium ſentientium dixerim, ſi omnia fundamēta, quibus Auguſtinianæ cucullæ aſſertores nituntur, ad veritatis radios ſuſpenſa diligenter expendamus, & teſtes vetuſtos ante annos quadringentos, quos ad hanc ſententiam probandam proferunt, ad tribunal ipſius veritatis in iudicium vocemus, omnes ſuſpectos apertiſſimè conuincemus, quod ne per calumniam, & gratis affirmare videar, proferantur nunc, & examinentur teſtes, ſuper quorum dictis aſſertio Auguſtinianæ cucullæ Eremiticæ potiſſimum fundatur. Hi ſunt, Primus, ſermo ſub nomine B. Ambroſij de Auguſtini baptiſmo, & conuerſione. Secundus, Epiſtola ſub nomine Valerij Hipponenſis ad Auguſtinum. Tertius, Epiſtola ſub nomine Innocentij Primi ad Valeriū Epiſcopum Hipponenſem. Quartus, Epiſtola ſub nomine Sigiberti ad Macedonium. Quintus, liber ſermonum ſub nomine B. Auguſtini ad Eremitas. Sextus, liber ſub nomine eiuſdem Auguſtini de vita Eremitica ad ſororem. Septimus, Epiſtola ſub nomine eiuſdem Auguſtini ad Presbyteros, Clerum, & Populum Hipponenſem, quæ incipit: *Quoniam propter ſcelera &c.* Octauus, Epiſtola ſub nomine Petri Damiani ad Clericos, & Canonicos, Iam ſingulos aduocemus, examinemus, & videamus, an veridici, an falſi ſint, & autoribus, quorum nomina præ ſe ferunt, per impoſturam attributi.

PRimus itaque teſtis cucullæ Eremiticæ profertur ſermo ſub nomine Beati Ambroſij de Auguſtini baptiſmo, & conuerſione. Hic ſermo, habetur inter ſermones Beati Ambroſij ordine nonageſimus ſecundus, & vltimus. in hoc ſermone pro Auguſtini cuculla, & Monachatu ita legimus: *Nouum Christianum, nouo veſtimento cuculla nigra induimus, cingulo ex corio neſipſi præcinximus, quod Simplicianus noſter ingenti lætitia donauit.* De hoc ſermone proferam, quæ duo Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales Baronius, & Bellarminus ſcripſerunt, ne de meo ſupercilio cenſere videar. Baronius tomo 4. ſub anno 388. num. 77. ita ſcribit. *Fertur Ambroſij nomine ſermo de baptiſmo S. Auguſtini, ſed qui ne apicem quidem habeat Ambroſij. Multa ſanè admiſit vtique imperitus fictor, nam vt de diſsimilitudine ſtili dicere prætermittamus, quiſquis ille fuerit, impoſtura perfacilè arguitur, tum ait, Auguſtinum Carthaginenſem fuiſſe, atque ex gentilium ritu factum Chriſtianum. Ipſum namque patria Tagaſtenſem fuiſſe, nec coluiſſe aliquando idola, licèt ſectator fuerit Manichæorum, tum ipſius teſtificatione, tum Poſſidij, luce clarius ſæpe demonſtratur. Impoſtura quoque ea ex parte autor arguitur, dum habet, ipſum Auguſtinum cum Ambroſio de pluribus quæſtionibus prolixè ſæpe diſſeruiſſe: cum tamen ipſe Auguſtinus de ſe teſtetur, nunquam toto illo tempore, quo fuit Mediolani, inueniſſe Ambroſium negotijs vacuum, & frequentia accedentium ſolicitarum, quo cum de animi ſui languoribus potuiſſet miſcere ſermonem: adeò vt non dicam diſputandi, ſed nec, vt ait, daretur copia ſciſcitandi. Sunt omninò hæc Auguſtini verba. Certè mihi nulla dabatur* II.

copia sciscitandi de tam Sancto Oraculo tuo, pectore illius, nisi cum aliquid breuiter esset audiendum. Æstus autem illi mei ociosum eum valdè, cui refunderentur, requirebant, nec vnquam inueniebant. &c. & inferius. Sed vbi quæreretur, quando quæreretur? Non vacat Ambrosio. Et vnde illud figmentorum concinnatori, cùm agit de eius baptismo. Nouum Christianum nouis vestimentis cu culla nigra induimus, cum moris esset inuiolabilis baptizatum quemlibet albis induere vestimentis. Bellarminus quoque in lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis in Ambrosio hæc ait: *Sermo quoque nonagesimus secundus, de Baptismo scilicet Augustini longissimè distat à stilo. & grauitate Ambrosij: neque vllo modo credibile est, quòd in eo sermone dicitur, Ambrosiũ sæpè Deũ orasse, vt eũ à captionibus Augustini liberaret: Augustinus autẽ non disputando cum Ambrosio, sed eum concionantem audiendo, ad fidem Catholicam conuersus est, vt ipse idem testatur lib. 5. Conf c. 13 & lib. 6 c. 1.* Omitto alios autores grauesinnumeros, idem censentes, ne sim prolixus, nam in ore duorum, vel trium testium stat omne verbum.

III. RAtiones præcipuæ, quæ illum adulterinum & D. Ambrosio suppositum esse conuincunt, sunt, prima, quæ sumitur à diuersitate stili huius sermonis, & aliorum sermonum, & operum ipsius D. Ambrosij. Est enim stilus adeò lutulentus, & demissus, vt ne vnum quidem iota ipsius stili sermonum D. Ambrosij redoleat. Nec sufficit respõdere, B. Ambrosium alio dicẽdi genere vsum fuisse in sermonibus popularibus, alio in alijs negotijs tractandis. Nam omnes alij sermones populares sunt, & ad populos habiti, & tamen nullus alius hunc stilum redolet, imò omnes quam maximè ab hoc vno distant, vt vel ex hoc solo capite illius falsitas conuinci possit.

Secunda ratio. Autor sermonis huius vocat Augustinum Carthaginensem, cùm tamen constet illum patria Tagestensem fuisse, quod non est verisimile, B. Ambrosium ignorasse, qui illum optimè nouerat, & illius matrem, parentes, & amicos. qui secum Mediolani degebant, & cum Augustino baptizati fuerunt: neque enim probabile est patriam tanti viri, & publici tùm Mediolani, tùm Romæ Scholastici ignotam fuisse: aut si alijs ignota fuisset, non certè illam ignorasset Ambrosius, qui illum sacro fonte baptismatis abluere debebat. Fuisse verò Tagastam à Carthagine longis terrarum spacijs, & Regnis etiam distitam, constat non solum ex vniuersali cosmographia, sed etiam ex epistola Augustini 76. ad Aurelium ferè in principio, supposito quod Tagasta Hipponensi Ciuitati propinqua esset. Per quæ cessat responsio nonnullorũ dicentiũ, Ambrosium vocasse Augustinum Carthaginensem, sicut exteri vocant omnes Italos Romanos. Esto enim ita vocassent plebei, & idiotæ, alias Africæ vrbes. & regiones ignorantes, non ita illum vocasset Ambrosius, qui non erat patriæ illius adeò ignarus.

Tertia ratio. Autor huius sermonis dicit, Augustinum contempto Gentilium cultu ad veram Christianam religionem diuino tandem nutu peruenisse. Et infrà, dimidium fermè vitæ inter Gentilium mores, & vanas disciplinas, mundanosque errores consumpsisse. At B. Augustinus, esto aliquando fuerit à Manichæis seductus, nunquam tamen in errore Paganorum, siuè Gentilium versatus fuit, nec idola vnquam coluit.

QVarta ratio. Autor ex nomine, & persona Diui Ambrosij Augustini ingenium, & acumen in disputando extollens, inquit: *Quo Aristotelica institutio in disputando simulatione, difficultates tendebat, versutia, contentione, & astutia, quibus maximè erat instructus, argumentaque contra sacrarum literarum scripturas, cum vnà essemus, in quibus diuinum quandoque implorabamus auxilium? Quo tanta in dicendo hominis gratia, tanta in dicendo copia, atque facundia, vt non temerè eius dicta dissolui potuissent? Ad hoc vt fides Christi stabiliretur, sæpius me eum tentasse intelligitis, quo inter dissensiones nostras virtus diuina operaretur.* IV. Verùm hæc omnia falsò dicta esse ostendunt verba ipsius Augustini à Baronio allegata ex libro 5. Confess. cap. 13. & lib. 6. cap. 1. sed clarissimè cap. 3. vbi fatetur, sæpius se ad B. Ambrosium accessisse animo sciscitandi ex illo solutionem quæstionum, quæ illius animum angebant, & nunquam illum ociosum inuenisse, & tacitum in silentio discessisse, & nullam illi datam copiam sciscitandi, quæ cupiebat, de illo sancto Oraculo, nisi cum aliquid breuiter esset audiendum, neque vnquam illum ociosum inuenisse, cui æstus mentis eis refunderentur. Confer textum textui, & videbis, quæ de Augustino autor huius sermonis affirmat, illum de se ipso loquentem negare, & B. Augustinum cum Ambrosio nunquam disputationes habuisse, sed nec alios sermones, nisi quàm breuissimos, & illius publicis in Ecclesia concionibus, non priuatis collocutionibus ad fidem Catholicam perductum fuisse.

Quintò. ait Autor, nouum in Christi fide militem habemus, acerrimum contra Gentiles hostem, contra hæreticos inuictissimum Imperatorem. At Augustinus contra Gentiles, & contra Hæreticos, nec calamum, nec linguam tunc temporis mouerat. Sed Autor propheciam agens nomine D. Ambrosij Virgiliano more Augustini cõtra Paganos, & hæreticos victorias, & triumphos octingentis annis post factum diuinauit, quemadmodum & Virgilius aduentum Teucrorum in Italiam, & victorias contra Turnum trecentis annis post eiusmodi aduentum Anchisis genitoris nomine prophetauit.

SExto. ait Autor: *Nouum Christianum nouis vestimentis cucullà nigra induimus.* cum ex antiquissima Ecclesiæ Catholicæ traditione, autoritate ipsiusinet Ambrosij confirmata in cap. accepisti. de Consecrat. dist. 4. & Augustini sermone 157 de tẽpore, fideles de fonte nuper suscepti non nigris, sed albis induantur. Nec sufficit, quod ait Mar- V.

quez cap 5. §. 2. Augustinum non statim post baptismum, sed post Octauas Paschæ nigra veste à B. Ambrosio indutum: quia Autor non dicit, indutum cuculla nigra post octauas Paschæ, sed in ipsa hora, in qua de sacro fonte leuatus est, vt supra moustrauimus: vbi etiam ostendimus, Augustinum statim baptizatum Mediolano discessisse, vt in Africam remearet.

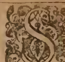
Septimò monet hic Autor, agendas esse gratias Deo, qui Religioni Christianæ talem, ac tantum Principem instituit. At quo tempore B. Ambrosius Augustinum baptizauit, ille vix Christi miles esse cœperat, nedum, vt Princeps Christhauæ religionis (quod Epiteton solis Apostolis ab Ecclesia conceditur) meritò posset vocari.

Octauò. Inquit, Deum ad conferendum hominibus subsidium creasse, & illuminasse Augustinū, à quo tanquam Religionis exordio Christiani auxilium caperent, & suffragium, quæ verba necessariò explicatione opus habent: nam vel nomine Religionis intelligit Religionem Christianam, & sic autor impietatis conuincitur, tribuens Augustino exordium Religionis Christianæ, quod nec Apostolis tribuitur, nec tribui potest. Vel nomine religionis intelligit instituta regularia in vniuersum, & sic mendax: quia Augustinus non fuit primus, à quo Regulares Ordines exordium acceperint, licet hoc illi Donatistæ, quasi per calumniam, imponerent: vel tandem nomine Religionis intelligit peculiarem Religionem, siue Ordinem, vel Eremitarum, vel Clericorum Canonicorum, & sic nihilominus falsitatis, & mendaciji reuincitur: quia siuè Augustinus fuerit, siuè non fuerit Autor Ordinis Eremitarum, pro quo suadendo autor hunc sermonem sub nomine Ambrosij excogitauit, certum est, nondum fuisse institutum, quo tempore fingitur B. Ambrosiū hunc sermonem ad populū Mediolanensem habuisse, videlicet ipsa die, qua Augustinum baptizauit, aut demus etiam in Octaua Paschæ.

Demùm hic Autor spiritu suo prophetico Augustinum non solùm Religionis fundamentum, sed etiam Religiosorum legislatorem prædicit: *A quo denique Religiosa constitutiones erui poterūt.* Quæ verba satis, superque sufficiunt, ad indicandum, quis huius sermonis autor fuerit, & quo fine illum sub nomine B. Ambrosij diuulgauerit.

CAPVT VIGESIMVM OCTAVVM.

Examinantur, & falsitatis conuincuntur Epistolæ sub nomine Valerij Episcopi Hipponensis ad Augustinum, & Innocentij Papæ ad eundem Valerium.

SEcundus testis productus est epistola quædam sub nomine Valerij Episcopi Hipponensis, quæ fingitur Augustino Neophito Mediolani degenti, ex Africa missa. Primus huius epistolæ inuentor asseritur fuisse quidem Gabriel Sfortia Archiepisc. Mediolanen. Frater Ducis Francisci Sfortiæ, Eremita Ordinis S. Augustini, quē Fr. Cornelius Lancillottus lib. 2. de Vita Augustini, cap. 1. dicit illam in bibliotheca Ducum Mediolani reperisse, & latinitate donatā (fertur enim græco idiomate prius scripta) ex tenebris eruisse. Hanc epistolam Coriolanus cap. 2. §. tertiodecimo. Patet per epistolam B. Valerij. pag. mihi 15. Fatetur, primùm ex græco in latinum traductā, per quendam Iulianum Pomerium Toletanæ Sedis Episcopum, deindè per Franciscum Philelphū, cuius Francisci traductionem, vti clariorem, & elegantiorem ille ibidem sequitur, vbi exemplum ipsius epistolæ refert Habebatur olim eadem Epistola, veluti quædam lectio sacra, in Breuiarijs Ordinis Eremitarum, legebaturque in officio D. Augustini tertia die infra illius octauam pro tribus lectionibus primi nocturni, necnon in festo Sancti Simpliciani pro tertia lectione. Habeo ego Breuiarium cum eiusmodi lectionibus, typis editum Augustæ Taurinorum anno 1520. Verùm re melius considerata, Religiosissimi Patres Eremitæ illam prudentissimè ex suis Breuiarijs abstulerunt nimis quippè indecens erat, Beatum Augustinum, & Sanctos mendacijs tam luculentis honorare. Exemplum epistolæ est. A tergo, siuè in principio epistolæ: *Valerius Hipponensis Episcopus seruus Dei Neophito Augustino compatrioti suo.* Quanquam Coriolanus translationem Philelphi, vt fatetur, secutus, ita hunc titulum ponat: *Valerius Hipponensis Episcopus Aurelio Augustino in Domino salutem.* Sed prior titulus circumferebatur tempore Augustini Ticinensis, cuius exemplum concordat etiam cum lectionibus dicti Breuiarij, à quibus epistola, quam refert Coriolanus, in aliquibus discrepat. Intus verò sic habet ex Breuiario: *Literis tuis, & Andromacho Ciuis Filio, & Mediolanensi ciue referente, conuersationem tuam opera Ambrosij eiusdem Vrbis Archiepiscopi, & pientissimi Simpliciani, quo te prædicationibus, disputationibus, & exemplis à Manichæorum errore conuerterunt, factam didicimus. Cumq; te Catechumenum audisset Simplicianus, mox ex monasterij pecunijs empto panno tunicas, vnam pro filio Deodato, vnam pro te, vnā pro Eneco, vel Alipio Hipponensi matri tuæ Monicæ transmisit suendas, super quibus plus lachrymarum præ gaudio fudit, quàm puncta consueuit. Et ad Deodatum inquiens Deus misericors te cum patre tuo Augustino seruos suos efficiat. Tu acceptis à Simpliciano tunicis à matre transmissis in sui monasterij templo affirmasti, nisi Paschatis die baptisma velle suscipere. Et triduo panem, & aquam tantùm degustans, adueniente Paschatis die antelucanus surrexisti, his verbis Deodatum alloquens,* I.

aderat ne vnquam ille dies? At tu filii voca tyrones tuos, vt Antistitem Ambrosium adeamus. Deindè profectus ad Fanum, aduersus nonnullos Manichaeorum Ambrosiũ disputantem inuenisti, qui mox celebratis sacrosan. mysterijs, te exutum habitu saeculari sacro baptismatis lauacro perfudit, & Te Deum laudamus, non sine lachrymis te respondente, Te Dominum confitemur, prae gaudio cecinit: Statimq, talarem nigram tunicam te induit, ita vt omnes te monachum existimarent, nisi Zona pelliceâ praecinctus fuisses ob tunicae longitudinem, vt scribis, ad differentiam Monachorum. Praesul cum populo, Cleroq, & Matre tua Monica profusissimis exultant gaudijs, flentes, pariterq, exultantes. Haec, & multa insuper, & alia retulerunt Andromachus, & Enecus graecè, vel Euodius latinè, qui ibidem interfuerunt. Ex quibus peractis, accepta benedictione, apud Ambrosium Antistitem conuiuio acceptus es iucundissimè. Et ante literas tuas multi istinc profecti, de rebus à te gestis literas ostenderunt, & de gratia tibi caelitùs collata, quam Deus confirmet. Vale, & pro me ora.

II. IN hac epistola plura sunt mendacia apertissima. Primùm est in titulo, dum scribit Augustino Neophito; neophiti enim dicuntur nuper baptizati. At quomodo potuit Valerius in Africa existens, tam breui temporis interuallo ex Mediolano habere nuncium, qui Augustini baptismum referret, & eidem adhuc Neophito Mediolanum rescribere? Sed hoc mittamus. Secundum est in eodem titulo, cum vocat Augustinum suum compatriotam. Nam Augustinus fuit Africanus, & Tagastensis, Valerius autem erat Graecus, & Latini sermonis penitus ignarus ex Possidio cap. 5. quã etiam ob causam fingitur haec epistola non latino, sed graeco idiomate ab ipso Valerio scripta, vt impostor stolidus magis suam fraudem retegeret. Tertium in illis verbia: *Tu acceptu à Simpliciano tunicu à matre transmissis, in sui monasterij templo affirmasti.* Quia Simplicianus, quantumcunque Eremitae refragentur, nunquã fuit Eremita, nec Monachus, nec pater Monachorum, nec monasteriũ habuit, sed fuit Clericus, & Presbyter, & Archidiaconus, deindè Episcopus Mediolanensis, vt ex antiquissimis tabulis illius Ecclesiae habemus. Quartum in verbis immediatè sequentibus: *Affirmasti, nisi Paschatis die baptismum velle suscipere.* Hoc est enim errorem Beato Augustino imponere, cum sciret optimè baptismum solemnem non in die Paschatis secundum morem Ecclesiae Catholicae, sed in die immediatè praecedenti solitum ministrari. Quintum in illis verbis: *Opera Ambrosij eiusdem Vrbis Archiepiscopi.* Nullibi enim legitur per illa tẽpora Episcopos Mediolanenses vocatos fuisse Archiepiscopos, nam simpliciter Episcopi vocabantur. Sextum, cum ait Beatum Augustinum in die Paschae baptizatum, hoc enim luculentum esse mendacium, nullus nescit: nunquam enim per illa tempora baptismus solemnis in die Paschae dari consueuit. Septimum cum ait: *Statimque talarem nigram tunicam te induit.* Quod similiter esse contra vsum Ecclesiae, quae nuper baptizatos albis, non nigris induit ex ipsismet Augustino, & Ambrosio supra monstratum fuit, & ipsius Ecclesiae vsus nunc etiam seruatus indicat. Octauum cum ait: Augustinum se cingulo pelliceo cingere voluisse, ad differentiam monachorum, cum potiùs cingulum pelliceum monachatus signum esset, vt habes in vita sancti Fulgentij cap. 18. in illis verbis: *Pelliceo cingulo tanquam Monachus vtebatur.* Et ex Cassiano lib. 1. de Institutis renunciantium cap. 1. Baronio tomo 6. sub anno 504. num. 34. & alijs. Nonum cum ait: *Haec, & alia multa retulerunt Andromachus, & Enecus, siue Euodius.* Cum Euodius ex latere Augustini nunquam discesserit, & cum illo simul in Africam redierit, ex libr. 9. Confess. capit. 8 praeter quod, quem in fine vocat Euodium, scribens: *Haec, & multa alia retulerunt Andromachus, & Enecus graecè, latinè Euodius.* Supra vocat Alipium, scribens: *Vnam scilicet tunicam pro Eneco siue Alipio. Hipponensi.* Vt videas imperitiam, & inconstantiam intollerabilem hominis, modò Enecum pro Alipio, modo pro Euodio vertentis: quia reuera nec Euodium, nec Alipium sonat, nec apud Graecos fortasse est hoc nomen Enecus, auditum. Decimum est Coriolani fingentis, hanc epistolam per Franciscum Philelphum Rethorem sui temporis clarissimum, ex graeco in latinum traductam, cui referente Augustino Ticinensi, qui tunc, cum primùm illa Epistola fuit inuulgata, in viuis agebat, cum nostri illam obtulissent, vt suam operam agnosceret, miratus est, & ingenuè fassus, se illam nec traduxisse, sed nunquàm alias vidisse.

TErtius, qui pro Augustini monachatu producitur, est epistola quaedam sub nomine Innocentij I. Valerio Hipponensi Episcopo transmissa, in qua illius autor fingit, Innocentium Papam ad preces Beati Valerij Ordinem Eremitarũ ab Augustino institutum, autoritate Apostolica probasse, & confirmasse. Huius epistolae exemplum reperire non potui, neque venerandi Patres Eremitae illud in suis libris ponunt, & prudentissimè, nimis enim grauè esset si falsitatis conuinceretur. Meminerunt tamen eiusdem Epistolae in summario facultatum, gratiarum, & indulgentiarum typis edito, ad finem libelli diuinorum officiorum Ordinis Eremitarum, edito inquam Venetijs, anno Domini 1587. apud Ioannem Variscum, in quo haec habentur: *Beatus Innocentius huius nominis Primus anno Domini 406. audita summa doctrina, ac sanctitate Beati P. Augustini, cum de Albano iuxta Romam esset oriundus, plenus etiam odore optima fama, quam S. Augustinus primò in Italia, scilicet Mediolani, Roma, Centum Cellis, & agris Tuscia, vbi Ordinem Fratrum Eremitarum instituerat, reliquerat, postea in Africa vbi nonnulla Fratrum Eremitarum monasteria construxerat, atque cum eis viuere caeperat secundum regulam Apostolicam, sicut priùs in Ita-* III.

dia cum fratribus suis Eremitis fecerat, ad preces B. Valerij Hipponensis Episcopi præfatus summus Pontifex non solùm regulam, atque Ordinem à B. Augustino institutũ approbauit; ac autoritate Apostolica confirmauit, verum etiam omnibus fratribus existentibus, tam in Italia, quã in Africa dictam Regulam B. Augustini obseruantibus, infrascripta concessit, videlicet licentiam ædificandi sacella, oratoria, & domicilia, in nemoribus, & syluis, & alijs locis conuenientibus illis: similiter concessit eis licentiam in commune retinendi hortos, agros, vineas, prata, nemora, pascua, vinaria, & quæcunque eis quolibet iuridicè donata. & rursus eorum Ecclesijs, & oratorijs, tapetis, & capiendis, in omnibus festiuitatibus titulorum Ecclesiarum, & Oratoriorum, vnius anni, & quadraginta dierum, omnibus verè pœnitentibus, & confessis, & manus suas porrigentibus adiutrices, indulgentiam largitus est. Similiter & Zosimus Græcus, qui fuit immediatè post Innocentium supradictũ anno 416. &c. Quæ verba ex Chronica Ambrosij Coriolani in fine sui defensorij addita, fuerunt escripta. vbi multa alia priuilegia eidem Ordini Eremitico concessa per Romanos Pontifices eiusdem Innocentij I. Successores, videlicet Zosimum, Bonifacium I. Sixtum III. Leonem I. Cælestinum I. Gelasium I. Simachum, Gregorium III. Benedictum III. & alios refert.

IV. DE hac epistola nihil in particulari affirmari, vel negari potest, quia illius exemplum non habetur, eam verò fuisse ab aliquo impostore confictam, multa ostendunt. primò narratiua illa, & causæ in ipsa explicatæ, ob quas idem Pontifex dicitur motus fuisse ad Ordinem Eremiticum probandum, & tot priuilegijs & gratijs decorandum, quæ sine dubio falsissima est, præsertim quoad ea, quæ de Eremitarum institutione tum in Italia, in Tuscia, & in Centum cellis, tum in Africa per B. Augustinum facta narrantur; vnde suspicio cuidens oritur ipsam etiam epistolam, & concessiones in illa factas, fictas & falsas fuisse, & esse. Secũdo, quia neque in Pontificali Romano, neque in voluminibus Conciliorum, neque in Actis Conciliorum Carthaginensis, & Mileuitani, neque inter epistolas Augustini, quibus in locis epistolæ, & acta eiusdem Pontificis habentur, vlla prorsus fit mentio huius epistolæ, vel confirmationis Ordinis Eremitici. Tertiò, quia neque Baronius, neque aliquis alius antiquus Autor meminit eiusmodi approbationis, vel confirmationis, vel concessionis, siue per Innocentium, siue per alios Pontifices illius Successores factæ. Quæ si vera fuisset, probabile non est illos eam silentio texisse, tum propter rei magnitudinem, tum etiam propter rei ipsius nouitatem: nam illa fuisset prima confirmatio Ordinum Regularium per Pontificem Romanum facta. Quartò, quia ante Concilium Lateranense non fuit mos in Ecclesia, vt Ordinum, seu monasteriorum Fundatores à Sede Apostolica confirmationem peterẽt, neque D. Benedictus, neque alij ante annum circiter millesimum centesimum leguntur confirmationes suorum Ordinum à Summis Pontificibus accepisse: nam Regulæ Ordinum tacitè approbari ex sola permissione olim censebantur, vt notat in glos. in cap. parsimoniam, & ibi Geminianus, Turrecremata, & Præpositus 41. d. & alia glos. in c. si quis clericum 11. quæst. 1. & text. in l. 1. §. sed religionis, & ibi Bartholus de Collegijs. & certè si tot confirmationes, & concessiones Pontificias tam antiquas habent, cur illas non proferunt? cum sæpius cum alijs mẽdicantibus de antiquitate contenderint. Quintò, quia quæ ex eadem epistola narrantur, non concordant cum ijs, quæ Marquez de profundissima paupertate suorum Eremitarum cum Augustino degentium scribit, qui non solùm in particulari, sed nec etiam in communi bona præsertim stabilia habere poterant. Sextò, non concordant etiam cum ijs, quæ Frater Iordanus lib. 1. cap. 14. & ex illo D. Antoninus d. cap. 14. §. 3. scribit, se in aliquo scripto authentico non inuenisse, quid egerint sui Fratres à tempore dispersionis ex Africa vsque ad Innocentium III. & ideò de hoc nihil scribere voluisse. Nec sufficit dicere, quòd Innocentius I. præcessit dispersionem illam ex Africa, quia in eadem chronica, & serie verborum non solùm narratur confirmatio facta per Innocentium I. sed multæ aliæ factæ post dispersionem ex Africa, nimirum per Innocentium I. Gelasium I. Gregoriũ III. Benedictum III. Gregorium V. Ioannem XIII. quas si falsas, & confictas esse constiterit fa-cto constat, ex testimonio eiusdem Fratris Iordani, etiam confirmatio per Innocentium I. facta figmentum esse conuincitur. Quæ enim maior ratio de hac, quam de illis? cum præsertim iuxta Regulam B. Augustini superius relatam, semel mendacij conuictus, omnem fidem sibi abroget, vt tũc maximè suspicemur, illum mentiri, cum se vera dicere affirmauerit.

SVspicor tamen, quæ Innocentius IV. nonnullis Eremitis legitur concessisse, Coriolanum ad sui Ordinis dignitatem extollendam, & antiquitatem commendandam in Innocentium I. refudisse. Nam de Innocentio IV. scribit Frater Iordanus loco proximè citato. *Postmodum Innocentius Papa IV. vir vtique magnæ scientiæ, & industriæ, qui sedit anno Domini 1240. considerans ordines Prædicatorum, & Minorum notabiliter crescere, & fructus salubres in Ecclesia Dei proferre, Fratres verò Eremitarum Sancti Augustini sibi solis per bonam vitam prodesse, cœpit velle agere, vt ipsi fiant Prædicatores, & Minores, finem salubrem, & fructum in Ecclesia Dei producere possent. Erant autem tunc temporis in diuersis mundi regionibus, & præcipuè in partibus Tusciæ diuersi alij eremitæ sub diuersis titulis diuersimodè viuentes, quos omnes idem Innocentius Eremitis Sancti Augustini coniunxit, reducens eos ad vnum ouile, sub vno pastore, scilicet Priore Generali, mandans, vt omnes sub vna Regula, scilicet S. Augustini, vno modo profitendi, vno habitu, vno titulo, vno officio, & eisdem constitutionibus vti deberent, muniensque eos* V.

pluribus priuilegijs, & gratijs. Quorum ego exemplaria, & nonnulla originalia sub Bulla vidi. Hæc ille ibi, quæ ad verbum transcripta leguntur apud D. Antoninum 3.par.tit.24.cap.14.§. 3. Aliud simile exemplum habemus apud eundem Fratrem Iordanum cap.immediatè sequenti in fine, nam cum Gregorius IX.præcepisset, ipsos Fratres Eremitas eleemosynas quærentes, baculos quinque palmorum grandium longitudinis in manibus portare, ille ad sui Ordinis antiquitatem commendandã, illud decretum in B.Gregorium refundit, qui ante Gregorium IX.annis sexcentis, & amplius excessit.nam B.Gregorius fuit circa annum 600.

CAPVT VIGESIMVM NONVM.

Epistola sub nomine Sigiberti, ad Macedonium expenditur, & mendax esse comprobatur.

I. Vartus testis producta est Epistola, sub nomine Sigiberti ad Macedonium.refertur hæc Epistola à Coriolano in Defensorio pag. mihi 85. eaque sæpissimè in eodem libro allegatur, quinimò, vt sacra quædam lectio, posita fuerat in Breuiarijs Ordinis Eremitarum, die 4.infra octauam D.Augustini pro tribus lectionibus primi nocturni, vt videri potest in Breuiario Augustæ Taurinorum edito anno 1520.eandem Patres Eremitæ imprimendam curauerunt tom.10.operum D. Augustini post sermones ad Eremitas, cum quibusdam alijs narrationibus eiusdem prorsus odoris & saporis, vt videri potest in eodem volumine decimo Operum D. Augustini, Parisijs edito anno Domini 1541.
V. Allegatur passim testimonium eiusdem epistolæ, non solùm à Coriolano, & Paulo Bergomensi, verùm etiam à recentioribus Cornelio Lancillotto lib.2.de vita Augustini cap.13.& Ludouico de Angelis lib.4 de vita Augustini cap. 13. vbi propter illam, non solùm suo Autori præclarum elogium canit, verum etiam citat alios quosdam, qui eiusdem epistolæ testimonio vsi fuerunt, & fatetur Sigibertum Augustino notissimum fuisse, & nouissimè Ioanne Marquez cap.6.§.1.& cap.8.§.7.quibus in locis vocat Sigibertum Historicum, & antiquum. Præstat verò exemplum eiusdem epistolæ hic recensere, tum quòd modò eadem epistola ex libris B.Augustini, cum alijs eius generis falsis narrationibus, fuerit abrasa, tum quòd vel sola eius lectio sufficere possit ad planè monstrandam illius falsitatem. Exemplum est:

Tempore Theodosij senioris Aug. vir acutissimus, nobilibus Carthaginensibus ortus natalibus, venit Romam, ibique scholas liberalium artium annis ferè sex gloriosè rexit. Deinde Mediolanum venit, & dum esset annorũ triginta, filiusq; eius annorum octo, aduenientibus diebus Paschalibus, meritis matris, & prædicatione Ambrosij, mater eius regenerauit Augustinum, cum filio Deodato, & multis alijs ferè XLII. qui baptizatus Augustinus mox ad virum Simplicianum perrexit, cuius nomen celeberrimum apud Fideles erat, qui etiam habebat mansiolum semotum, & à gentibus separatum, cum quo Augustinũ ferè per annum cum dimidio permansisse vidi, & oculata fide probaui. Et quoniam erant in libertate quasi viuentes, licèt probatissimi viri essent, atque perfecti, tandem ex præcepto tanti Patris Simpliciani, Augustinus post inter eos instituit, vt vitam Apostolicam omnes pariter tenerent, & nihil inter eos proprium diceretur. Completo vero anno, Matre Augustini instigante, ad propria reuertitur. & moritur Mater Augustini apud Ostia Tibertana Filius autem apud Carthaginem anno ætatis suæ XIX Cum autem esset Augustinus cum amicis in Africa, meditabatur in Lege Domini die, ac nocte, scribens libros, & docebat indoctos. Hoc autem Valerius Hipponensis audiens præ gaudio lachrymabatur, & statim eum ad se accersiri fecit, & hortum secretum, & remotum à Ciuitate Augustino donauit, ibique pius pater Augustinus cum sacris amicis, & fratribus in despecto habitu, & cum incredibili humilitate annis tribus mansit: Deinde cum inquietudinem venientium ferre non posset, duobus ferè milliaribus à prædicto loco secessit, & ad montem quendam altissimum abijt, ad quem per viam valde aridam, & pœnosam adiri potest, ibique Augustinus habitationem ex lapidibus cunctis constitui fecit, & si. hominis fugiens habitabat. Ibique composuit libros de Medicina animæ, & de Vita monastica, de Innocentia Ioannis Baptistæ, & Heliæ. Multi quidem ex Fratribus infra saxa, vel fissuras montium, receptacula sibi fecerant, & ibi propè Patrem Augustinum per iactum balistæ in omni sanctitate habitabant. Erant autem ferè CXXII. qui sub obedientia Augustini concorditer viuebant, omnia reputantes esse communia. Vinum nemo nouerat, nisi quando infirmitas cogeret, aut Valerius Episcopus Sanctus ad eos visitandos venisset. Cum autem appropinquaret festum Pentecostes, Sanctus Episcopus Valerius misit pro Augustino, & inuitum presbyterum ordinauit. Factus presbyter monasterium clericorum instituit in domo Episcopi, & infra annum ibidem viuere cæpit, secundum regulam Apostolicam, vt hactenus fecerat. Hoc autem Valerius Episcopus fecit, quia ipse Græcus erat, & indoctus, maximè in respondendo hæreticis in eorum erroribus: ideò Augustino Episcopo potestatem plenam dedit prædicandi quotiens necessarium fuisset: Nam multi iam hæretici surrexerant, contra quos Dominus Augustinum instituit, & ordinauit. Pondera, obsecro te, Lector singulas huius epistolę clausulas, & mentiar, si tantam impostoria licentiam in mentiendo patienter feras.

Primò videndum, quisnam fuerit Sigibertus, quem huius epistolæ autorem aiunt, Coriolanus, Marquez, Lancillottus, & quotquot illius epistolæ meminerunt, Sigibertum Historicũ fuisse tradũt, & de illo vti autore notissimo loquuntur. At quænam leuitas est, fingere Sigibertum B. Augustino

notis-

notiſſimum, & Auguſtini geſtorum teſtem oculatum, qualem illum Ludouicus de Angelis, & Coriolanus, imò verò ipſiuſmet epiſtolæ autor ſe fingit, cum ait, ſe oculata fide probaſſe, B. Auguſtinũ cum Simpliciano ferè per annum cum dimidio manſiſſe? Nam Sigibertus Hiſtoricus ſuam hiſtoriam vſque ad annum 1111. perduxit, & eodem anno ex hac vita migrauit: Auguſtinus verò circa annum 431. de corpore mortis huius ſolutus in æternam requiem conceſſit, ante Sigibertum anno 700.

II. SEcundò, ait hie Autor, Auguſtinum ex nobilibus Carthaginenſibus ortum. At quomodo hoc dicere potuit homo Auguſtino tam benè notus, cum Tagaſtæ natus fuerit, homo pauper de pauperibus natus, vt ipſemet fatetur de ſe ipſo ſerm 2. de communi vita clericorum. Tertiò, fa etur hic Autor, Auguſtinum ſex annis ſcholas liberalium artium Romæ rexiſſe, lege eundem Auguſtinum lib. 5. contra Fauſtum Manichæum cap. 5. & inuenies, illum annum ætatis vndetrigeſimũ agentem Carthagine fuiſſe. lege deinde librum ſextum confeſſionum cap. 6. & vndecimo, & librũ tertium contra literas Petiliani cap. 25. & illum ætatis anno trigeſimo in Ciuitate Mediolani Rethoricam profitentem inuenies, vbi vſque ad reditum in Africam manſiſſe, nullus dubitat. Quartò, ait autor, Auguſtinum anno ætatis ſuæ 30. baptizatum. At Auguſtinus lib. 3. contra Academicos cap. 20. & lib. 2. Soliloquiorum cap. 10. ætatis ſuæ 33. illos libros ſcripſiſſe fatetur, quos ante ſuſceptum baptiſmum ſcriptos lib. 1. Retractat. cap. 2. 4. 6. ſcribit: Quintò fatetur hic Autor, cum Auguſtino baptizatum fuiſſe Adeodatum eis filium, cum eſſet annorum octo. Verùm Auguſtinus dicit libro nono Confeſſionum, capite ſexto, illum fuiſſe tunc ætatis annorum circiter quindecim. Sexto, ait Autor B. Monicam non ſolùm ipſum Auguſtinum, & eius filium Deodatum ad Fidem perduxiſſe, ſed alios plures circiter quadraginta duos. Verùm B. Auguſtinus in eodem libro illius vitam deſcribens, tanti operis non meminit, quod ſi verum eſſet, nullatenus omiſiſſet. Septimo, ait hic Autor illos omnes aduenientibus feſtis Paſchalibus ſimul cum Auguſtino baptiſmum ſuſcepiſſe. Verùm Auguſtinus eodem lib. 4. cap 6. ſolum Alipium, & Deodatum filium in ipſo baptiſmo ſocios habuiſſe fatetur, nec alios ſiluiſſet, ſi cum illo baptizati fuiſſent. Octauo, ait Auguſtinum baptizatum Mediolani apud Simplicianum ab hominibus ſequeſtratum per annum ferè cum dimidio manſiſſe, idque ſe oculata fide probauiſſe. Verùm ad hanc impudentiam reuincendam, ſufficit teſtimonium ipſius Auguſtini ſcribentis lib. 9. Confeſſionum eodem cap. 6. Adeodatum, qui ſecum baptizatus fuerat, cùm eſſet in annis circiter quindecim, in Africa mortuum fuiſſe, cùm eſſet in annis ſexdecim: & cap. 11. ad finem, vbi ait, ſe fuiſſe in Oſtijs Tiberinis, eum eſſet ætatis ſuæ annorum triginta triũ, quem conſtat eodem anno baptiſmũ ſuſcepiſſe. Nono, ait Auguſtinũ poſt annũ in Africã cum Adeodato, & ſocijs reuerſum, ibiq; apud Carthaginem Adeodatum obijſſe, cum eſſet ætatis annorum decem & nouem. At Auguſtinus loco proximè citato dicit, illum mortuum fuiſſe, cũ eſſet in annis ſexdecim. Decimo, ait, Adeodatum mortuum Carthagine. Verùm non ibi, ſed Tagaſtæ mortuum videbis, ſi conferas, quę Auguſtinus de illo ſcribit lib. 9. Confeſſ. cap. 6. vbi ait, illum fuiſſe interlocutorem libri de Magiſtro, cum ijs, quæ ſcribit lib. 1. Retractat. cap. 12. ex quo loco habes, illum librum non Carthagine, ſed apud agros proprios Auguſtinum ſcripſiſſe. Vndecimo ait Autor, cum Auguſtinus apud agros proprios cum amicis degeret, Valerius Epiſcopus eum acceſſiri fecit, & dedit ei hortum ad monaſterium ædificandum. Verùm aliter rem ſe habuiſſe, tũ Poſſidius cap. 4. & 5. tum ipſe Auguſtinus ſerm. 1. de Communi vita Clericorum factum recenſens narrat: neque enim Auguſtinus acceſſitus, ſed alios ipſe acceſſens, Hipponem acceſſerat, & præter omnem opinionem illi accidit, vt à populo apprehenſus, & Valerio oblatus presbyter ordinaretur, & tunc Valerius comperta illius voluntate, dedit ei hortum ad conſtruendum monaſterium. Duodecimo ait, id eueniſſe triennio antequam presbyter ordinaretur. At Auguſtinum non niſi presbyterum factum, monaſterium in horto ſibi à Valerio conceſſo exſtruiſſe fatetur ipſemet cum Poſſidio locis proximè citatis. Tertiodecimo ait Autor, Auguſtinum ędificaſſe illud monaſterium in loco valde remoto ab humana conuerſatione. Verùm Poſſidius factum referens ait, intra Eccleſiam Parochialem, id eſt propè illam, fuiſſe inſtitutum. Quartodecimo ait, illum elapſo triennio, cum multitudinem, & frequentiam aduentantium ferre non poſſet, aliud monaſterium in loco per duo milliaria remoto inter rupes, & ſaxa, de lapidibus exſtruiſſe, ibique cum ſocijs ferè ducentis vigintiduobus in ſciſſuris petrarum degentibus vixiſſe. At Auguſtinum triennio poſt exſtructum primũ monaſterium in horto Valerij, ab ipſo Valerio epiſcopalis dignitatis, & muneris coadiutorem factum, & Proſper in Chronico, & Baronius ſub anno 391. nu. 25. fatentur, & ex ſupputatione temporis totius vitæ B. Auguſtini à Poſſidio cap. 31. facta euidenter colligitur. Quintodecimo ait, Auguſtinum in illa rupe morantem libros de Medicina animæ, de Vita monaſtica, & de Innocentia Ioannis Baptiſtæ, & Eliæ ſcripſiſſe. Verùm iſtorum librorum neque Auguſtinus in libris Retractationum alios libros ante Epiſcopatum editos retractans, neque Poſſidius in Indiculo, neque Beda, neque Cardinalis Bellarminus, neque alij probati Autores in libris B. Auguſtini recenſendis meminerunt. Sextodecimo ait, B. Valerium circa feſtum Pentecoſtes pro Auguſtino miſiſſe, & illum presbyterum ordinaſſe, quod falſum eſſe conſtat ex al-

legato

legato ſermone primo de Communi vita Clericorum, & Poſſidio cap. 4. Decimoſeptimò ait Autor, illum conſentientem, & volentem presbyterum ordinatum fuiſſe. Verùm, illum reluctantem, & lachrymas fundentem ordinatum, teſtantur tũ Poſſidius d. cap. 4. tum ipſe Auguſtinus epiſt. 148. ad Valerium Epiſcopum. Decimo octauo ait, illũ factum presbyterum monaſterium in domo Epiſcopi inſtituiſſe, quod falſum eſſe, monſtrant verba eiuſdem Auguſtini ſermone 1. de Comm. vita Clericorum dicentis, ſe monaſterium in domo Epiſcopi non niſi factum Epiſcopum erexiſſe. Hic ille eſt Autor probatus, & antiquus, quem Coriolanus, & alij pro teſte veraciſſimo, vtpote oculato, & Auguſtino familiariſſimo ad ipſius Auguſtini Eremiticen probandam exhibent. Quis ſapiens, & intelligens hæc? vt ab vno omnes facilè diſcamus.

CAPVT TRIGESIMVM.

Sermones ad Eremitas expendũtur, & à legitima D. P. Auguſtini ſobole reijciuntur.

I. Enio nunc ad quintum teſtimonium ex autoritate ſermonum ſub nomine D. Auguſtini ad Eremitas petitum. Circa quos ſermones, ut Eraſmi cenſuram omittam, hoc ſolo nomine reijciendã, quòd ab Autore damnatæ apud Catholicos memoriæ prodierit; ac etiam cenſuram Theologorum Louanienſium, & ipſis ſermonibus in recentioribus editionibus, & præſertim nouiſſimæ ex Officina Antonij Hierat Agrippinenſis Bibliopolæ præfixam, quòd Ioannes Marquez cap. 8. §. 2. & 3. illam vtpotè à peruerſis Cenſoribus, ſcilicèt Canonicis Regularibus Martinenſibus factam calumniatur. *Quæ peruerſi,* inquit, *quidam cenſores illi ſuppoſita eſſe calumniantur.* Quaſi cenſura Martini Lipſi, & Ioannis Mauburni Regularium Canonicorum à tota facultate Louanienſi diligenter examinata non fuerit, & communi calculo probata.

Profero Iudices non ſuſpectos, & cenſores æquiores, ſimulq; doctiores, & mea opinione ſeueriores, Illuſtriſſimos videlicèt Cardinales Baronium, & Bellarminum, quos cum ipſe Marquez teſtes omni exceptione maiores ad Auguſtini monachatum probandum contra nos proferat, vti peruerſos, & calumniatores contra ſe repellere non debet. Cardinalis Baronius tom. 4. ſub anno 382. num. 26. hæc habet. *Sed contra ipſam eiuſdem Hieronymi aſſertionem autor illorum ſermonum, quos Auguſtino ſuppoſuit, & ad fratres in Eremo ſcripſit, quiſquis ille fuerit, rectè in hac parte nonniſi impoſtor dicendus, eum multorum mendaciorum ſanctiſſimum, & doctiſſimum virum conſtituerit aſſertorem, vt in notis ad Romanum Martyrologium demonſtrauimus, hic inquã, aduerſus Hieronymi aſſertionem hæc habet. Legimus enim fratres chariſſimi Sanctum patrem Hieronymum Cardinalem fuiſſe in Eccleſia S. Laurentij Martyris, &c. At quam perſpicuè ſe detegit recentiorem autorem, cum ait, legimus?* Et ſub anno 385. num. 12. *Cæterum quo æquo animo ferat impoſtorum abſurda mendacia, quibus tradiderunt Hieronymum muliebri indutum veſte ab vrbe expulſum? ſub Auguſtini falſo nomine frigidus ille fictor iſta commentus eſt, qui cum in alijs ſermonibus multa aclinia, vana, & fabuloſa ſub S. Patris nomine imprudenter effutiat, in eo ipſo vbi iſta ſomniat, qualia, quantaue portentoſa mendacia blateret, ſuperius dictum eſt.* In notis quoque ad Romanum Martyrologium ſub die quinta Ianuarij ſub initium ita ſcribit. *Ex his omnibus luce clarius cognoſces, cuius fidei ſit ſermo ille, qui nomine Auguſtini ad fratres de Eremo circumfertur, quem cum alijs ſi bola Louanienſis in hac recentiori editione reiecit in angulum.* Hæc Baronius.

II. Cardinalis verò Bellarminus de Scriptoribus Eccleſiaſticis in Auguſtino in cenſura decimi tomi: *Sermones,* inquit, *ad fratres in Eremo videntur magna ex parte confictì: dicit enim autor illorum ſermonum, Auguſtinum degiſſe in ſolitudine cum monachis, ibique ad eos ſermones iſtos habuiſſe. At conſtat ex Poſſidio in vita Sancti Auguſtini, Auguſtinum poſt baptiſmum Mediolani ſuſceptum rediſſe in patriam ad propriam domum, & agros, ibique tres annos cum paucis amicis ſuis in commune vixiſſe; deinde factum presbyterum Hipponenſem, monaſterium habuiſſe intra ipſam Eccleſiam, ibique cum nonnullis vitam apoſtolicam duxiſſe, non vtique in Eremo, ſed intra Vrbem: denique factum Epiſcopum, cum clericis ſuis in domo Epiſcopali vitam communem egiſſe: de qua re extant duo ſermones eius de communi vita clericorum, qui ſunt inter ſermones ad fratres in Eremo 52. & 53. qui duo ſermones ſine iudicio collocati inter ſermones ad fratres in Eremo, arguunt, alios fictitios eſſe. inde enim intelligi poteſt, Sanctum Auguſtinum monachum quidem fuiſſe, ſed non in ſolitudine cum Eremitis, ſed in Ciuitate, & Epiſcopali domo cum clericis ſuis monaſticam vitam duxiſſe. Addo, quòd inter ſermones ad Fratres in Eremo multi ſunt leues, & fabuloſi, vt eſt ſermo vigeſimus quartus, in quo narratur Sanctum Hieronymum Cardinalem fuiſſe in Eccleſia Sancti Laurentij, & veſte muliebri indutum irriſum à Romanis, quæ ſunt omnia falſa, & conficta. Addo etiam, quod phraſis horum ſermonum exceptis duobus de communi vita clericorum, qui verè ſunt Auguſtini, eſt inepta, impropria, lutulenta, vt mirum ſit potuiſſe eiuſmodi ſermones Sancto Auguſtino ab aliquo viro prudente tribui.* Hæc Bellarminus. Exeat nunc quis Madurus, vel Eremita, & dicat, hos duos Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales peruerſos cenſores, & calumniatores, quòd ſermones ad Eremitas veros Auguſtini fœtus eſſe negent. Et ne exiſtimentur hi præclariſſimi viri ſine cogente ratione in hunc modum de prædictis ſermonibus cenſuiſſe ad-

dam hic eorum rationes summatim perstrictas, quæ illorum animos ad eiusmodi fœtus adulterinos, à legitimis Augustini partubus excludendos adduxerunt.

III. PRima ratio sumpta est ex diuersitate phrasis, ac stili horum, & aliorum sermonum, & tractatuum, qui pro legitimis Augustini fœtibus ab omnibus agnoscuntur. Quam regulam ad veros cuiusque autoris fœtus ab adulterinis secernendos tradidit idem Augustinus lib. 33. contra Faustum Manichæum cap. 6. de quibusdam libris Hippocrati Medicorum principi falsò attributis loquens Nam si phrasis istorum sermonum cum aliorum sermonum, tractatuum, librorum, & operum eiusdem Augustini conferatur, toto cœlo istos ab illis distare videbis, adeò abiecta, lutulenta, & fœtulenta est, & barbarismis, ac solœcismis vbique locorum scatens. Accipe hic exempla paucissima de multis, vt intelligas, autorem istorum sermonum, nedum virum doctum nō fuisse, qualem Augustinum scimus, sed ne quidem in grammaticis mediocriter rectiùs sufficienter versatum, & in regulis grammaticalibus turpiter peccantem. Ser. 3. auaritiam Monachorum exaggerâs, inquit: *Nam mercantiam in Monacho vsuram occultam existimamus*. Serm. 4. *Non credebam episcopari* & infra, *fauoratus non modicum à prædicto Episcopo sene Valerio* Ser. 15. *Quæstiones in diuinis, vos qui grossi estis multiplicare non debetis*: Serm. 21. *Licèt fauoratus, à sancto Episcopo Valerio*. Ser. 36. *Studio asserere me in nullo mutatum fuisse, omnia contemnens, cuncta, quæ promiserant spernens, diuitias abhorrens &c.* Serm. 39. *Segregaui vos à seculo isto maligno, & eduxi vos per singula Eremi loca, per speluncas, & cellas, vt velutî apostoli ipsi modico contenti pabulo demoretis*. Nota dictiones, mercantiam, fauoratus, episcopari, grossi estis, demoretis, & alias similes, quibus ij sermones vndique scatent, intelliges enim hunc autorem, aut Longobardum, aut Gallum semilatinum extra omnem dubitationem extitisse.

IV. NOn me latet Ioannem Marquez dupliciter huic rationi occurrere. Primò obijciendo nobis personarum, quibuscum Augustinus loquebatur, simplicitatem, & ruditatem, quorum non pauci literas, & præsertim linguam latinam prorsus ignorabant, quam ob causam ipsum Augustinum, vt illorum se captui aptaret, proprium stilum demittere cogebant Verum euasio est nullius momenti: nam aliud est phrasi demissa, simplici, & nuda vti, aliud est sermone barbaro, solœcismis, & erroribus scatente vti: quare etsi Augustinus ob illorum simplicitatem, quos alloquebatur, stilo demisso, & simplici vti debuisset, non tamen barbarismis: nam hoc nullus, nisi ignarus, quantumcunque demissa oratione vtens efficit. Deindè centenos, & millenos sermones ad populum Hipponensem habuit, in quo plebei, rudes, ignari, lanifices, lanij, portitores, & fœminæ numerabantur innumeri, nunquam tamen vt sese suorum auditorum captui accommodaret, eiusmodi barbarismis, & solœcismis vti consueuit, quemadmodum ex lectione tomi 8. 9 & 10. apparet. Non igitur ob audientium, sed propriam imperitiam hic autor sermone adeò barbaro vsus fuit. Præter quod esto nonnunquam Augustinus, vt se audientium captui accommodaret, orationis stilum demittere consueuerit, illius tamen demissio non in barbarismis adeò grossis, vt huius autoris vocabulo vtar, sita erat, sed in nouis quibusdam vocabulis fingendis, quæ à rudioribus facilius intelligi possent, cuiusce rei exemplum ipse ponit in expositione Psalmi 136. circa illa verba: *Non est occultatum os meum a te, quod fecisti in occulto. Quod, inquit, vulgò dicitur ossum, latinè os dicitur, nam possemus hic putare os esse ab eo, quod sunt ora, non os correptè ab eo, quod sunt ossa. Non est ergo absconditum*, inquit, *os meum a te, quod fecisti in absondito, habeo in abscondito quoddam ossum, sic enim potius loquamur. Melius est reprehendant nos Grammatici, quam vt non intelligant populi*. Hunc stilum obseruauit Augustinus in eo præsertim libello de Agone Christiano, quem quia nonnullis idiotis, & in lingua latina minus versatis scripsit, stilo plano & peruio vsus fuit, vt ipsemet lib. 2. Retractationum cap. 3 notauit, non tamen in toto illo libro, vel vnus barbarismus reperitur, vt hoc solo exemplo ab Augustino digito monstrato refugium Ioannis Marquez præcludi possit. Demum cum ad stilum demittendum nouis nominibus, aut verbis vti oportet, ea vocabula fingenda sunt, vel assumenda, quorum sit vsus familiaris apud populos, ad quos concionem habere volumus: alias quid proderit me in Italia Italos alloquentem nominibus Gallicis, Punicis, vel Teutonicis vti, vt me facilius populi intelligant? Ita si Augustinus ob audientium ruditatem stilum demittere, & vocabulis barbaris vti cogebatur, certè illis vocabulis vti debebat, quæ ipsi audientes familiaria habebant, non Longobardicis, aut Semigallicis, euiusmodi sunt vocabula ista, mercantia, fauororari, episcopari, demorare, grossus, & similia, quæ nec punica sunt, nec latina.

SEcundò, respondet. Augustinum nonnunquam coactum stilum demittere, ob temporis penuriam, & angustias, quòd sæpe sæpius contingeret illum primo mane concionari incipientem, in ipsa concione ab hora prandij deprehensum, vt ille ait sermo. 43. de Verbis Apostoli. Sed præter quod falsò imponit Augustino, illum dixisse in loco allegato, se primo mane concionari incipientem vsque ad horam prandij sermonem perduxisse, cum illius verba sint: *Suscepi hæc verba Apostoli adiuuante Domino exponere vestra charitati. Vacat nobis, matutina cœpimus, hora prandij non vrget*. Quæ verba contrarium potius indicant. Hæc responsio difficultatem non tollit, nam esto in Ciuitate ad populum conciones habendo sermo- V.

nem

nem aliquando vſque ad horam prandij protraxiſſet, tamen hi ſermones, qui in Eremo habiti finguntur, non adeò prolixi ſunt, vt horæ vnius, aut etiam dimidiæ interuallo quilibet ipſorum commodè expleri non potuiſſet. Deindè quid prolixitati cum tot barbariſmis, & ineptijs? Egebatne Auguſtinus ſermonem præmeditari, vt latinè loqui diſceret, vt ab erroribus caueret? certè parum dignè de tanto viro ſentiunt, qui talia ſentiunt. ſed miſſis nugis ad alia properemus.

I. SEcunda ratio, quæ iſtos ſermones ſuſpectos reddit, eſt, quia in illorum nonnullis integræ ſententiæ ex lib. D. Gregorij Papæ, Iſidori, & aliorum etiam Auguſtino poſteriorum inſertæ reperiuntur. Exempli gratia, ſermone quinto integrū ferè capitulum ex lib. 13. Moralium D. Gregorij cap. 35. exſcribit, quod cum apud Gratianum reperiretur ſub nomine Auguſtini ad fratres in Eremo allegatū cap. ſciendū 8. q. 1. Correctores Gregoriani deleto nomine Auguſtini D. Gregorio reſtituerunt. ſermone item vndecimo aliam quandā ſententiam inſerit ex D. Gregorio homilia 4. in Euangelia acceptam, & aliam ex Iſidoro lib. 2. de Summo bono cap. 16. quas Correctores Gregoriani cap. 1. & cap. Pœnitentiam, & cap. Irriſor de Pœnit. diſt. 3. deleto nomine Auguſtini ſuis veris autoribus reddiderunt. ſerm. item 14. inquit, *Legimus enim Fratres chariſſimi Sanctum Hieronymū, &c.* Quod etſi non dicat, ex quo libro legerit, ſufficit tamen ad oſtendendum ipſum autorem, tum Hieronymo tum Auguſtino poſteriorem eſſe. ſerm. item vigeſimoſeptimo, meminit præcepti portandi baculos in manibus, quod præceptum à Gregorio IX. emanauit, quamuis Fr. Iordanus dicat à B. Gregorio huius nominis I. emanatum, quod ſententiam noſtram non infirmat, ſed confirmat. Et profectò cum ipſi Eremitæ ab eiuſmodi baculo geſtando ſe humiliter diſpenſari impetrauerint, indicio eſt, neque Auguſtinum, neque Ambroſium de baculis geſtandis aliquid ſtatuiſſe.

I. ACcedit, quòd plerique dictorum ſermonum communes ſunt declamationes contra vitia alicuius declamatoris in arte concionandi ſeipſum exercentis, quæ ad Eremitas nihil ſpectant, euiuſmodi ſunt exempli gratia ſermo quintus, qui aliud eſt nihil, niſi inuectiua in Clericos Canonicos, maledictis, & probris vndique ſcatens. Sermon. item 35. 36. 37. & 38. 42. 43. 46. 47. 49. 50. 51. 52. & 53. quorum duo poſteriores ſunt ſermones de communi vita Clericorum ad populum Hipponenſem habiti, nec cum Eremitis commune aliquid habent plus, quàm habeant cum cornicibus olores, & tamen ineptè, & ſine iudicio inter ſermones ad Eremitas locati, omnes alios meritò ſuſpectos reddunt, vt rectiſſimè Cardinalis Bellarminus aduertit: vt planè videas non pro vno ſermone perperam D. Auguſtino adſcripto alios veros reijci, quemadmodum iniuſtè Io Marquez loco citato queritur: ſed pro multis, quos neque cum Auguſtino, neque cum Eremitis commune aliquid habere conuincimus, etiam veros, ſi fortè inter eos aliqui eſſent, meritò ſuſpectos haberi.

CAPVT TRIGESIMVM PRIMVM.

Iidem ſermones examinantur ſigillatim, & multiplicis erroris conuincuntur.

SVmma rationum, quibus dictorum ſermonum falſitas probatur, hæc eſt, quia illorum plerique erroribus grauiſſimis, vel contra hiſtoriam, vel contra naturalem philoſophiam, vel etiam contra rectam fidem ſcatent. Quod vt planum fiat, operæpretium erit, ſingulos, aut ſaltem præcipuos illorum ſigillatim expendere, & errores in eis contentos in particulari demonſtrare. ſermone primo fingit illius autor, Auguſtinum vitam Eremiticam in nemore cum Eremitis ducentem, & Regulam Clericis ſcriptam illis adaptantem, contra veritatem hiſtoriæ à Poſſidio exaratæ dicentis, Auguſtinum poſt baptiſmū in Africam ad patriam domum, & agros reuerſum, ibi ferè triennio cum amicis in commune vixiſſe. Deindè factum Presbyterum, mox Epiſcopum in Ciuitate manſiſſe, nec vnquam in nemore vitam cum Eremitis duxiſſe. I.

Serm. quarto. ait, Serpentes ad bibendum properantes, venenum ponere, ne aquam inficiant. Quod fabuloſum, falſum, & ridiculum eſt, quaſi timeant ſerpentes ſuo veneno necari, vel quaſi poſſint venenum ponere, & non ſit illis naturaliter inditum iuxta Poëticam ſententiam Virgilij ſcribentis.

Ille malum virus ſerpentibus addidit atris,
Prædariq; lupos iuſſit, pontumque moueri.

SErmone quintò ait, Beatum Auguſtinū poſt ſuum ad Ciuitatem Hipponenſem acceſſum, tria monaſteria exſtruxiſſe, primum in Eremo, ſecundum in horto Valerij, tertium in domo Epiſcopi, contra expreſſum teſtimonium Poſſidij cap. quarto, & ipſius Auguſtini ſermone primo, de Communi vita Clericorum, ſcribentium, primū Monaſterium in horto Valerij extructum. In eodem ſermone referens factum Ianuarij proprietarij, inquit, inuentos poſt eius mortem centum vndecim ſiclos, ab illo in pariete cellæ defoſſos, quos Auguſtinus cum illo ſepeliri mandauit. Nihil tale dixit Auguſtinus in ſermonibus de Communi vita Clericorum ea de cauſa editis, ſed ex alio capite illum proprietarium mortuum deplorat. *Quia* inquit, *teſtamentum fecit Presbyter, ſocius noſter, nobiſcum manens, de Eccleſia viuens, communem vitam pro-* II.

ſitens, teſtamentum fecit, hæredes iuſtiuit. *O dolor illius Societatis!* Meminit etiam pecuniæ apud illum inuentæ. *Remanſit*, inquit, *illi quædam pars pecuniæ, id eſt, argentum, quod diceret eſſe filiæ ſuæ. filia ipſius Deo propitio in monaſterio fœminarum eſt* & infra, *& quia infra annos erat, & de ſua pecunia nihil facere poterat: quamuis ei ſideremus fulgorem profeſſionis, tamen lubricum timebamus ætatis.* Ecce quid factum ſit de pecunijs apud Ianuarium inuentis, non in pariete defoſſis, ſed palam ſeruatis, non cum illo ſepultis, ſed filiæ cuſtoditis. Præterea nomen Sicli neque punicum, neque latinum, neque græcum eſt, ſed hebraicum. Nec vnquam tale nomen ad pecunias numerandas in vſu fuit, & multò minus eſſe poterat apud ſimplices, & rudes Eremitas, quos Marquez etiam latinæ, nedum hebraicæ linguæ ignaros facit. *Stater*, inquit, Budæus lib. 4. de Aſſe, & partibus eius, *pondus eſt drachmarum quatuor, quod Hebræi ſiclum dicebant.* Demùm totus ille ſermo aliud nihil eſt, niſi ſatyra quædam in Canonicos Clericos tot conuitijs, & probris onuſta, & ornata, vt facilè ſuum autorem prodat, in ea præſertim elegantiſſima antitheſi Canonicorum, & Eremitarum ab ipſo autore his verbis facta. *Egredimini foras (ſcilicet vos Canonici) pergite ad fratres meos, diſcite ab eis, quia mites ſunt, & humiles corde, pauperes ſpiritu, & filij obedientiæ. Egredimini foras, & quid eſtis, & quid ipſi ſint, conſiderare vos volo. nunquid & vos eſtis, quales & ipſi ſunt? Vos enim voratores iſtis, & ipſi ſumma ſobrietatis. Vos diſcurſores Ciuitatis, & ipſi viſus hominũ fugiũt. Vos impudici, & ipſi caſti. Vos deriſores, & ipſi feruentiſſimi oratores. Vos pellibus cuniculorum, vel variorum ornati inceditis, & ipſi cinereo colore nigerrimo, aſperrimo induti ſunt, præter ea, quæ intrinſecus latent. Vos delicatè piſci ſummè curatis, carnes varias affectantes, & ipſi poſtquam eremum intrauerunt, nunquam carnes ſui. pſerunt. Vos vina electa, & inebriantia quæritis, & ipſi pauxillum aquæ recipiunt. Vos baltheo militum mundo apparere deſideratis, & ipſi zonis camelorum renibus ſuccincti more Eliæ, & Ioannis ſunt decorati.* Hi honoris ſunt tituli, quibus, ſi dijs placet, Sanctus Auguſtinus ſuos Clericos, quibus cum viuebat, & vſque ad finem huius vitæ manſit, multipliciter exornauit. Voratores illos, vagos, impudicos, deriſores, vanos, epulones, vini potatores, ebrioſos, & glorioſos vocans. quæ quantum conueniant cum ijs, quæ tum de Clericis cum Monachis in vniuerſum comparatis, tum in ſpecie de ſuis Clericis ſecum in monaſterio degentibus ſcribit in epiſtola ſeptuageſima ſexta ad Aurelium Carthaginenſem, & in ſæpè citatis ſermonibus de Communi vita Clericorum, vbi illos apud Populum Hipponenſem miris encomijs extollit, legentes facilè iudicabunt. Omitto, quæ de pellibus cuniculorum, & variorum nebulo impudens fingit, à quo doceri vellem, an tempore B. Auguſtini apud Clericos Hipponenſes eſſent in vſu cappæ Canonicales cum pellibus variorum, ſiue cuniculorum, & vnde hoc habuerit?

Illud etiam non prætereundum, quod circa finem ſermonis de Simpliciano verba faciens, ligurem illum vocat. ſcilicet homo rudis, & ignarus, neſciebat Simplicianum presbyterum Romanum fuiſſe, Romæ educatum, & Ambroſio Mediolanenſi nuper ex laico ad Epiſcopatum aſſumpto veluti coadiutorem à Damaſo Papa transmiſſum. illud tandem non ferendum, quo veluti portento ipſo autore digno ſermonem concludit. fingit impoſtor, Auguſtinum Epiſcopum ſuis Clericis offenſum illos tempore Paſchæ cum Eccleſia, & populo deſeruiſſe, & ad eremum contendiſſe, ibique cum Eremitis non ſolùm feſta Paſchalia, verùm etiam alios multos dies tranſegiſſe: eo nimirum tempore, quo probi quique Epiſcopi Deum timentes, & ſalutis animarum zelum habentes ad ſuas Eccleſias ex remotiſſimis etiam regionibus contendunt: negligentes verò edictis etiam Pontificijs accedere compelluntur.

SErmo vigeſimus primus, qui eſt de triplici ge- III
nere Monachorum multa falſa continet Primò ait autor, ſe literas a Beato Hieronymo accepiſſe, in quibus de triplici genere monachorum Ægypti certiorem illum reddit. at iſta epiſtola inter epiſtolas D. Auguſtini à B. Hieronymo ſcriptas nullatenus habetur: reperitur verò hæc narratio de triplici genere Monachorum Ægypti in Epiſtola ad Euſtochium, vnde illam autor ſine dubio accepit. Secundò ait, Simplicianum Auguſtino in Africam redeunti duodecim ſocios Eremitas ex ſuo monaſterio dediſſe, quos ſingulos ex nomine vocat. Verùm in tabulis Eccleſiæ Mediolanenſis Simplicianus nunquam inter Eremitas numeratur, neque a Baronio, neque ab alio quouis probato autore. Neque Auguſtinus, qui in ſuis Confeſſionibus tum Simpliciani meminit, tum ſociorum in Africam remeantium, iſtorum meminit: vt videas, hoc figmentum eſſe, ſicut cætera omnia, quæ dicit de vita Eremitica Mediolani ſub Simpliciano ducta Tertiò inter illos duodecim ſocios recenſet Proſcholum illum pauperem, qui ſacculo pecuniarum inuento Mediolani, pitacium publicè expoſuit, vt qui pecuniam perdidiſſet, ad talem locum pergeret, ipſas recepturus, quem Vitalem nominat Contrarium habes ex eodem Auguſtino ſer 21. de verbis Apoſtoli, & homil. 9. ex lib quinquaginta homiliarum, vbi eandem rem narrans, hominis illius meminit vti non ſolùm facie, ſed etiam nomine apud Afros penitùs ignoti *Dicam*, inquit, *quid fecerit homo quidam pauperrimus eo tempore, quo ſanctus Ambroſius Mediolani erat Epiſcopus. &c.* Certè non dixiſſet, quid fecerit homo quidam, ſi illius nomẽ ſciuiſſet, vel ſi ille inter ſuos Eremitas ſecum in illis partibus morantes extitiſſet neq; enim iuſtũ videbatur, vt autor operis tã præclari ex proprio etiam nomine notus nõ eſſet. Ve-

tum iste homo quidam, qui sermonem suo incertito nomine Augustini finxit, vt falsæ narrationi fidem conciliaret, nomine à se confictó, Vitalem illum appellauit. Quartò, idem autor D. Augustino iactationem intolerabilem imponit, cum illū in hunc modum suos Eremitas alloquentem inducit: *Sic enim videtis, quia ante me multi fuerunt Patres, quos sequi, & imitari debemus: non tamen sicut ego, secundum Apostolicam vitam alios viuere docuerunt. Caput ergo, & principium omnium vestrum secundum Apostolicam vitam meipsum dicere non erubesco.* Quis audiuit talia horribilia? & quid docuerunt Marcus in ciuitate Alexandriæ, Antonius in Thebaida, Paulus, Hilarion, Pachomius, Magnus Basilius, Ambrosius Mediolanensis, Eusebius Vercellensis, Martinus Turonensis, & alij, ex quibus ipse Augustinus Apostolicæ vitæ normam didicit, si alios secundum vitam Apostolicam viuere non docuerunt? Quintò ait, quòd cum non sufficerent Augustino facultates propriæ ad monasterium construendum, beatus Valerius ex redditibus Ecclesię illum ad tam pium opus perficiendum iuuit. At non legerat impostor, Augustinum sermone primo de Communi vita clericorum dicentem, quādo ad ciuitatem Hipponensem accessit, vbi etiam à populo apprehensus presbyter est ordinatus, & monasterium ædificare cœpit, se iam omnia bona sua vendidisse & pauperibus erogasse: *Cœpi*, inquit, *boni propositi fratres colligere, compares meos nihil habentes, sicut nihil habebam, imitantes me, vt quemadmodum ego tenuem paupertatem meam vendidi, & pauperibus erogaui &c.*

IV. SErmone 24. inquit. *Legimus S. Patrem Hieronymum Cardinalem fuisse in Ecclesia Sancti Laurentij martyris.* Verùm quisnam autor ante Augustinum hoc scripsit, vnde Augustinus hanc fabellam legere potuerit? Certè D. Hieronymus à Paulino Patriarcha Antiocheno Presbyter ordinatus fuit ætatis annorum triginta, post quam ordinationem venit Romam, & Damascum Papam in scribendis Epistolis triennio adiuuit. Deinde in Palæstinam reuersus, ibi vsque ad senium, & obitum vixit; sed nec ante aduentum suum Romam, nec post recessum, alicui titulo vnquam obligari se passus fuit, vt idemmet in Epistola 61 ad Ioannem Ierosolymitanum scribit, & ex illo Baronius tomo quarto, sub ann. 378. num. 66. & 67. & sub anno 382. nu. 26. notauit: quod solum sufficit ad ea omnia falsitatis conuincenda, quæ de Cardinalatu D. Hieronymi, tum hic autor, tum alij nonnulli, incerti tamen nominis scripserunt. Quanquam illi non D. Laurentij, sed S. Anastasiæ Cardinalem fuisse affirment, vt etiam ex hoc capite illorum falsitatem deprehendas. Præter quod si D. Hieronymus titulo sancti Laurentij, vel sanctæ Anastasiæ semel addictus fuit, quis eum ab illo titulo liberauit? semel namque Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem constitutum, proprium titulum relinquere, vt se in monasterium detrudat, & perpetuo ibi viuat, vius Ecclesiæ Romanæ non permittit. Secundò ait autor, B. Hieronymum, cum Romanos de auaritia, & fœtida luxuria grauiùs obiurgasset, ab eis veste muliebri indutum illusum fuisse. Hoc etiam ex quibus scripturis accepit? cum notissima sint gesta ipsius D. Hieronymi præsertim in Vrbe Romana. Tertiò, inquit, Hieronymum Roma egressum cum Paula, & Eustochio, quas in fide Christi nutrierat, rogante illarum patre, sicut ipse Hieronymus Augustino per epistolam scripsit. Verùm ista epistola vbi inuenitur, cum tamen inueniantur aliæ à Hieronymo B. Augustino scriptæ? sed quomodo potuit Hieronymus Augustino scripsisse, cum Paula, & Eustochio illarum patre rogante se Roma discessisse, cum ex eodem Hieronymo Eustochium sanctæ Paulæ filia fuerit, & non soror? Lege epistolam Hieronymi 27. ad Eustochiū, in qua illam super morte ipsius sanctæ Paulæ matris consolatur.

SErmo 25. grauissimos errores continet. Primus, S. Cyprianum suum compatriotam vocat. Secundus, ait de eodem Cypriano: *Cui in omnibus compellor credere, quia per Spiritum sanctum optimè locutus est.* An verò B. Augustinus Cypriano per omnia credere compulsus fuerit, & an D. Cyprianus omnia instinctu Spiritus sancti dixerit, vide illius errores ab Augustino notatos, licèt cum excusatione, & summa, quæ illius propria fuit modestia, in epistola 28. ad Hieronymum, sub finem, & Epistola 48. ad finem, & lib. 1 contra Cresconiū Grammaticum cap. 32. & lib 2. cap. 32. & lib 1. cōtra Donatistas cap. 18. & lib. 2. cap. 7. & lib. 3. cap. 4. & lib. 3. de Peccatorum meritis, & remissione cap 5. & cui nota non est Cypriani sententia de rebaptizandis ijs, qui ab hæreticis essent baptizati? quos tamen errores dubium non est, B. Cyprianū martyrio, & igne charitatis purgasse. Tertius error in eo, quod ait: *Sed scitote fratres mei, quod antiquitus fratres nostri fideles ieiunare consueuerunt in vigilijs magnarum solemnitatum vsque ad noctem, quod laudandum erat, & non bonum.* Vbi enim reperit, quod non esset bonum ieiunare vsque ad noctem? cum olim ieiunium quadragesimale vsque ad vesperas duraret: vnde & in Ecclesia vsus obtinuit, vt in quadragesima prius dicantur vesperæ, quàm prandeatur. cap. solent de Consecrat. dist. 1. Quartus error, ait hic autor, B. Ambrosium Mediolani instigante illius matre Monica nocturnas vigilias, quæ in Ecclesia à fidelibus agebantur, cassauisse ad tollendos ludos, & saltationes, quæ in Ecclesia fiebant, & quod solùm ieiunium mentis, & corporis cum eleemosyna Mediolanensis Ecclesia fidelibus reliquit. Lege Augustinū lib. 9. Conf. c. 7. de vigilijs Ecclesiæ Mediolanensis, & videbis, illius matrem in eiusmodi vigilijs celebrandis potiores partes habuisse: *Excubabat*, inquit, *pia plebs in Ecclesia mori parata cum Episcopo suo seruo tuo. Ibi mater mea ancilla tua solicitudinis, & vigiliarum primas partes tenens, orationibus viuebat.* Sed quod caput est V.

 & ne-

& nebulonis impudentis imposturam retegit, vt videas non Ambrosium Monica instigante vigilias abstulisse, ad saltationes, & commensationes ab Ecclesia tollendas, sed potius Monicam Ambrosio corrigente abusum, quem ex Africa Mediolanum illa aduexerat, emendasse; vide eundem Augustinum lib. 6. Confess. c. 2. hæc de illa, & de vigilijs in Ecclesia Mediolanensi fieri consuetis scribentem: *Itaque cum ad memorias Sanctorum, sicut in Africa solebat, pultes, & panem, & merum attulisset, & ab ostiario prohiberetur, vbi hoc Episcopum vetuisse cognouit, tam piè, & obedienter amplexa est, vt ipse mirarer, quòd tam facilè accusatrix consuetudinis suæ, quã disceptatrix illius prohibitionis effecta sit.* Lege alia loca ex D. Ambrosio, & Augustino adnotata à Baronio in notis ad Martyrologium Romanum sub die 5. Ian. & videbis, temporibus beatorum Ambrosij, & Augustini, in Ecclesia Mediolanensi, & Africana non solùm non fuisse sublatas sacras vigilias nocturnas, propter choreas, vel alios abusus, vt potius contrarium prorsus acciderit, nimirum sublatis choreis, & abusibus, qui irrepserant, ipsas vigilias per ea tempora sanctius, religiosius, & frequentius celebrari cœpisse.

VI. IN sermone 27. dicit Autor ex nomine Augustini, S. Ambrosium quando illum in Christo regenerauit declarasse sibi interroganti mysterium vestis nigræ, & zonæ pelliceæ & rasuræ capillorum capitis, innuens implicitè, se fuisse à B. Ambrosio veste nigra indutum & zona pelliceа desuper cinctum, & in modum Clericorum in vertice capitis attonsum. contrarium ostendimus supra in censura sermonis sub nomine Ambrosij de baptismo Augustini, ex ipso Augustino, Ambrosio, & ex vsu Ecclesiæ. Ibidem ait ex persona Augustini: *Quando me regenerauit in Christo anno ætatis meæ 30.* Contrarium iam ostensum est pluries, & ex ipsomet Augustino, illum anno ætatis 33. adhuc Catechumenum extitisse: vt nulli dubium esse possit, hunc non esse sermonem Augustini.

In serm. 28. præter solitos barbarismos, cuiusmodi est ille: *Videbatur denique quibusdam, sicut fuit martyr ille sanctissimus, & Doctor Cyprianus, ante Petrum Iudam lauasse, volens Dominus prædictum discipulum reuocare.* Inferius circa medium præcipit suis Eremitis senibus & debilibus, vt saltē diebus dominicis, & solennibus vinum, vel ceruisiam bibant. At Regio Africana vsum ceruisiæ non habet, cum maximè abundet vino, & egeat frumento. Videtur Autor Germano, vel Anglico, vel Belgico latinus, in quibus Regionibus frequens est vsus istius potationis.

VII. SErmone 37. Autor fingit, Augustinũ in Æthiopiam ad prædicandum Euangelium profectũ ibiq; monstra hominum varij generis vidisse, aliorum vnum tantum oculum in fronte habentium, aliorum sine capite oculos in pectore gestantium. lege ipsum Augustinum lib. 16. de Ciuitate Dei, cap. 8. de istis monstris disserentem, an sint re vera in rerum natura, & an fuerint ex stirpe Adæ propagata: & tandem propositam quæstionem in hũc modum soluentem. *Quæritur etiam, vtrum ex filijs Noë vel potius ex illo vno homine vnde etiam ipsi extiterunt, propagata esse credendum sit quædam monstrosa hominum genera, quæ gentium narrat historia, sicut perhibentur, quidam vnum habere oculum in fronte media, quibusdam plantas esse versus post crura, quibusdam vtriusque sexus esse naturam, & dextram mammam virilem, sinistram muliebrem, vicibusque alternis coeundo gignere, & parere, alijs ora non esse, eosque per nares tantummodo suscepto, & emisso halitu viuere, alios statura esse cubitales, quos pigmæos à cubito Græci vocant, alibi quinquennes concipere fœminas, & octauum annum non excedere. Item ferunt, esse gentem, vbi singula crura in pedibus habent, nec poplitem flectunt, & sunt mirabilis celeritatis, quos sciopodas vocant, quòd per æstum in terra iacentes resupini, vmbra se pedum protegant, quosdam sine ceruice oculos habere in humeris, & cætera hominum, vel quasi hominum genera, quæ in maritima platea Carthaginis musiuo picta sunt, ex libris deprompta velut curiosioris historiæ. Quid dicam de cinocephalis, quorum canina capita, atque ipse latratus magis bestias, quã homines confitetur. Sed omnia genera hominum, quæ dicuntur esse: credere non est necesse, verùm quisquis vspiã nascitur homo.* Hæc Augustinus, ex quibus habes: vbi nam ille hæc monstra viderit, an in Æthiopia, an in libris historicorum, & in platea maritima Carthaginis. *Quæ gentium*, inquit, *narrat historia, sicut perhibentur quidam*, &c. *Item ferunt esse gentem*, &c. *& in maritima platea Carthaginis depicta, & ex libris deprompta velut curiosioris historia*, & *genera hominum, quæ dicuntur esse.* Quorum nullum se vidisse Augustinus fatetur, nec omisisset dicere, si vidisset in re, sicut non omisit dicere, quæ vidit in imagine, & in libris historicorum: & tamen quando libros illos scribebat septuagesimum ætatis suæ annum iam excesserat, vt ex lib. 18. cap. fin. habes, vt dici non possit Augustinum suam profectionem in Æthiopiam post scriptos libros de Ciuitate distulisse. Præter quod quis credat, Augustinum in tantis Africanæ Ecclesiæ necessitatibus, periculis, vexationibus, & persecutionibus hæreticorum suam Ecclesiam deserere voluisse, aut si profectus fuisset, Possidium, & alios eiusdem profectionis non meminisse?

In eodem sermone sæpius repetit, & inculcat nomen præbendæ ad sæcularium auaritiam exaggerandam, qui opulentas præbendas Ecclesiasticas suis procurant, vt ipsi cum vxore, & familia de bonis Ecclesiasticis gaudere valeant Verum vbi erant præbendæ in Ecclesia Hipponensi, cuius Clerici Canonici in communi cum Episcopo viuebant, vt opus fuerit præcipere laicis, ne bona Hipponensis Ecclesiæ tangerent. addo vbi etiam, & apud quem probatum autorem reperit impostor ineruditus, nomen præbendæ temporibus B. Augustini, & ducentis annis post Augustinum in vsu apud Catholicos fuisse? de præbendis ecclesia-

sticis loquor, non enim me latet nomen præbendæ antiquitus fuisse: at non erant tunc præbendæ ecclesiasticæ, quia Clerici Canonici viuebant in communi, vel saltem bona Ecclesiarum per Episcopos dispensabantur, præbendæ verò non nisi postquam Canonici ex regularibus seculares facti sunt, in Ecclesijs institui cœperunt, vt Abbas, & Autor Rationalis diuinorum officiorum, & alij passim animaduertunt. In eodem sermone inquit, non licere sacerdotibus manibus operari, ligonizare, ferrum fabricare, & similia. Contrarium statuit Concilium IV. Carthaginense, cui Augustinus subscripsit. c. 51. 52. & 53. præcipiens omnibus clericis, vt quamuis docti aliquo artificio sibi victum pararent, videatur idem Augustinus in lib. de Opere Monachorum Sed Autor satis se recentem indicat: Canones enim, qui sacerdotibus exercitia quædam viliora prohibent, recentes sunt, vt colligi potest ex Gratiano 91. dist.

VIII SErmone 48. inter alia portentosa inquit, de suo reditu in Africam loquens: *Iterum reuersi sumus Romam ad intuendum diligentius magnifica ædificia, & opera paganorum, & ductus sum cum cæteris ad videndum cadauer Cæsaris in sepulchro, & vidi, quod omninò esset liuido colore ornatum, putredine circundatum, ventrem eius disruptum, & vermium per illum cateruas transeuntes prospexi, duoq; famelici in foueis oculorum pascebantur, crines eius non adhærebant capiti, dentes eius apparebant labijs consumptis, & reuelatum erat narium fundamentum. & intuens matrem christianissimam dixi, vbinam est Cæsaris corpus præclarum? &c.* Hæc disertissimus & facundissimus Orator in quibus sanè præclarissimum suum ingenium apertè monstrat. Quod attinet ad Cæsaris cadauer, puto etiam pueros, & vetulas non ignorare, illud igni combustum, cineresque in vrna repositos, vt tunc temporis moris erat. sed etsi daremus cadauer Cæsaris in sepulcro conditum fuisse, adeò ne stolidus fuit, vt suadere posse putaret, cadauer illud annis quadringentis, & amplius adhuc vermibus pascendis aptum, aut bufonibus nutriendis, & adhuc liuorem in cute retinuisse? inquit præterea idem fictor. *Cum essemus apud Ostia Tiberina matre charitatis sociati, expectantes temporis tranquillitatem, causa remeandi in Africam &c. compulsi à Pontiano Præfecto viro clarissimo, qui de Roma ad nos videndum venerat, cum eodem iterum reuersi sumus Romam.* Et subiungit, se cum Matre Monica Romã ex Ostijs Tiberinis redijsse. Vtrum verò Beata Monica ex Ostijs Tiberinis Romam redierit, lege ipsum Augustinum lib. 9. Confess. cap. 8. de suo reditu in Africam hæc scribentem. *Quærebamus, quisnam locus nos vtilius haberet, seruientes tibi, pariter remeabamus in Africam, & cum apud Ostia Tiberina essemus, Mater defuncta est.* Et cap. 10. *Imminente autem die, quo ex hac vita erat exitura, & c. illic apud Ostia Tiberina, vbi remoti à turbis post longi itineris laborem instaurabamus nos nauigationi.* Ecce ille fuerat primus Augustini aduentus ad Ostia Tiberina post longum, & laboriosum iter. Subdit inferius cap. 11. *Ad hæc quid responderim non satis recolo. Tum interea vix intra quinque dies, & non multo ampliùs decubuit febribus.* Et tãdem in fine capitis: *Ergo die nono ægritudinis suæ, quinquagesimo & sexto anno ætatis suæ, trigesimo & tertio ætatis meæ, anima illa religiosa, & pia corpore soluta est.* Ex ijs conijce, an illa ex Ostijs Tiberinis cum Filio Romam redierit.

SErmone 57. docet, sacerdotes proprium habentes, potestatem absoluendi à peccatis non habere. *Dicit iterum,* inquit, *Saluator noster inter cætera. Qui non renunciauerit omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Qui dicit omnibus, nihil proprium à suis discipulis possideri voluit? Qui quidquam possidet in terra, remotus est à disciplina Christi; qui autem non est discipulus Christi, quomodo præsumit sibi potestatem ligandi, & soluendi?* Hæc doctrina an sit tuta in fide, peritis in arte decernendum relinquitur. Hæc verò, & alia innumera, quibus hi sermones sunt exornati, satis ostendunt, quam graue præiudicium Sanctissimo Doctori, & Patri nostro inferamus, si partus hosce nimis certè impuros, & spurios, & tanto homine indignos. à legitima eius sobole proscindamus. Et vtrum Theologi Louanienses Censores peruersi extiterint, qui illos à veris Augustini fœtibus secretos in angulum reiecerunt. IX

CAPVT TRIGESIMVM SECVNDVM.

Rationes nonnullorum pro dictis sermonibus allatæ soluuntur.

T nullus sit dubitandi locus; præfatos sermones ad Eremitas B. Augustino falsò, & per imposturam adscriptos, proferam nunc rationes, quibus illos Augustini esse legitimos fœtus, aliqui defendere nituntur. Prima ratio est, quia pro talibus agniti sunt à viris omni fide dignis, quorum primus fuit D. Prosper Augustini coætaneus, ac etiam aliquo modo discipulus. Nam ille in libro Sententiarum ex Augustini libris excerptarum aliquas sententias ponit, quæ nonnisi in sermonibus ad Eremitas inueniri possunt. Eiusmodi sunt septuagesima prima, quæ accepta fuit ex sermonibus 30 & 70. tercentesima octuagesima octaua ex serm. 48. excepta. Secundus fuit Autor Cõmentarij in lib. Prouerbiorum Salomonis, qui nomine D Hieronymi circumfertur, & communiter creditur fuisse Venerabilis Beda circa illa verba: *Hæc quoque sapientibus.* Qui Author refert distichon Augustini vulgatum I.

Quisquis amat dictis absentum carpere vitam,
Hanc mensam indignam nouerit esse sibi.

Qui versus nonnisi inter sermones ad Eremitas, apud Augustinum reperiri possunt, & ex quibus necesse est Bedam illos accepisse, vt in annotationibus ad octauum tomum D. Hieronymi in principio Marianus Victorius Reatinus notauit. Tertius fuit Iuo Carnotensis in 3. p Decreti cap. 177. vbi citat Augustini textum de Communi vita Clericorũ, sub titulo sermonis ad Eremitas. Quartus fuit B. Augustinus de Padua in 2. Quadragesimali fer. 6. in capite ieiunij, qui citat sententiam ex sermone 10. Quintus fuit D. Bonauẽtura in Meditat. de vita Christi, vbi citat sententiam ex serm.

18. His addere possumus alios recentiores innumeros, fratrem Iordanum de Saxonia, Landulfum de Vita Christi, Bartholomæum Vrbinatem, Ferdinandum Episcopum Tarraconensem, Franciscum Petrarcham, Thomam Waldensem, Dionysium Carthusianum, fratrem Hieronymũ Romanum, Martinum Nauarrum, & alios infinitos ex recentioribus. Pro quibus omnibus sufficere potest vnus Ioannes Mauburnus Canonicus Regularis, & Abbas monasterij Liuriacensis in lib. cui titulus, Venatorium Canonici Ordinis lib 1. cap 22. qui fatetur hos sermones repertos fuisse in libro cuiusdam Ioannis Capellani Sanctorũ Geruasij & Protasij, qui illos scripsit circa tempora Caroli Magni Regis Francorum.

Respondeo, nullum antiquorum ante annos quadringentos istorum sermonum meminisse, nedum pro veris Augustini sermonibus illos non agnouisse. Ad primum testimonium D. Prosperi, fateor ipsum D. Prosperum Augustini coætaneũ, amicum, & illius doctrinæ de gratuita Dei Prædestinatione contra Pelagianos, & Semipelagianos acerrimum defensorem extitisse, necnon etiam Regularis vitæ Clericorum communiter viuentium ab Augustino reformatorum æmulatorem strenuum fuisse, quemadmodum ex illius epistolis ad Augustinum datis, & receptis, & ex libris de Vita contemplatiua, & ex epist. Cælestini ad Episcopos Galliarum habes. Addo, illum ex operibus Augustini librum sententiarum excerpsisse, licèt hoc ex libri titulo non satis constet, quoniam dici potest, titulum non ab Autore, sed ab alijs præfixum: namidẽ liber inter Opera Augustini tomo 3. absque nomine autoris reperitur, vbi etiam notatur, ipsum librum non ex solis sententijs Augustini, sed aliorum etiam Doctorum collectum. Verùm vt concedamus, illum ex libris Augustini exceptum, illud notandum, quod etiã in notis marginalibus eiusdem libri nuper impressi habetur, D. Prosperum non semper Augustini verba in suis sententijs posuisse, sed aliquando ipsa verba accepisse, aliquando verò sensum, non autem ipsa verba. Vnde ad eiusmodi sententias in Augustino inueniendas, necesse non est recurrere ad sermones ad Eremitas, quas si Marquez alibi reperire nesciuit, nihil ad nos attinet.

∗(✝)∗

AD secundum sumptum ex Commentario libri Prouerbiorum, quidquid sit de autore illius Commentarij, nego illud distichon alibi non reperiri, nisi in sermonibus ad Eremitas, & miror valde, Ioa nnem Marquez illud in vita B. Augustini à Possidio descripta non legisse. Sed hoc illis accidit, qui abijciunt aquas Siloe, quæ vadunt cum silentio, vt eant in viam Ægypti ad bibendum aquas turbidas: miror etiam illum ausum fuisse imponere Mariano Victorio, quòd dixerit, Bedam distichon ex serm. 26. ad Eremitas necessariò accepisse: nam solùm dicit, quòd reperitur in illo sermone, quod non detrecto, sed aliud hoc est. II.

Ad tertium testimonium sumptum ex Iuone Carnotensi, nego in antiquis Codicibus Iuonis haberi illum textum exceptum ex sermonibus ad Eremitas, cum textus ex quo ille est acceptus, sit sermo secundus de Communi vita Clericorum, qui neque de Eremitis agit, neque ad Eremitas est habitus, sed ad populum Hipponensem, sed qui sermonem illum cum antecedenti inter sermones ad Eremitas collocauit, quique Gratiani decretũ titulis, & notis sermonum ad Eremitas falsò respersit, librum etiam Iuonis illa nota marginali serm. 52. ad Eremitas inficere non timuit.

Ad alios omnes autores citatos, quia longa nimis esset cantilena, velle sigillatim respondere vnica responsione dico, illos quadringentis circiter annis quo primum tempore hi sermones paulatim prodire in publicum cum ipsis Eremitis cœperunt, antiquiores non esse. Neque curasse de vero, vel falso titulo, quem ijdem sermones præ se ferebant, sed sententias suo instituto accommodatas quemlibet excerpsisse ex dictis sermonibus sub eo titulo, quem præ manibus habebat, quod non sufficit ad probandum, illos verè ab Augustino editos. Addo etiam nonnullas sententias, quæ citantur ex sermonibus ad Eremitas, in veris Augustini libris reperiri, qualis est sententia illa à D. Antonio de Padua allegata. *Quod auro ignis, quod lima ferro, hoc facit tribulatio homini iusto*, quæ sententia sub istis verbis non habetur in dicto serm. 10. ad fratres in Eremo, in sensu verò habetur non solùm ibi, sed alibi sæpius apud Augustinũ, & alios; est enim metaphora vulgaris adeò, vt nullus de fructu tribulationum disserens, illa non vtatur. Illud non omittendum, falsò affirmari, hos sermones Bartholomæum Vrbinatem pro veris Augustini fœtibus agnoscere: nam vnum ex motiuis, propter quæ Censores Louaienses illos reijciũt, est, quod Bartholomæus Vrbinas vir alioqui doctus, & ex familia Eremitarum illos non agnoscit.

VNus restat Ioannes Mauburnus, cuius tamen testimonium ad eorundem sermonum antiquitatem monstrandam parum iuuat, si verba illius ponderemus, quæ sunt ista. *Passim in fronte libri sermonum istorum inuenimus, quod illi sermones in Abbatia S. Dionysij fuerunt comperti in quodam libro, à quodam presbytero Ioanne Capellano Ecclesiæ Sanctorũ* III.

Geruasij & Protbasij tempore Regis Pipini conscripto. Cęterùm non dicit Mauburnus, verùm esse, quod passim in fronte dictorum sermonum inuenitur, eum referentibus Censoribus Louaniensibus, idē Mauburnus contra hos sermones ad Eremitas sub nomine D. Augustini confictos, & à Conseruatore Apostolico anno 1414. damnatos & reprobatos doctè, ac prolixè scripserit in eodem libro, cui titulum fecit Venatorium Canonicorum Regularium. & vt probè rem assequaris, aduertere debes, aliud esse, Mauburnum dicere, passim inueniri in fronte istorum sermonum, quòd isti sermones in Abbatia S. Dionysij fuerunt inuenti scripti à quodam Capellano tempore Regis Pipini: aliud esse, Mauburnum dicere, verum esse hoc, quod in fronte istorum sermonū passim inuenitur. Mauburnus primum asserit, secundum negat: nā quòd in fronte eorundem sermonum scriptum fuerit, illos in Abbatia S. Dionysij inuentos scriptos tempore Pipini Regis, non conuincit, illos tunc temporis verè scriptos fuisse: aliàs conuinceremus, illos fuisse veros sermones D. Augustini, quia passim repericbantur in Decreto allegati, sub nomine sermonum Augustini ad Eremitas, sermones illi Augustini de Communi vita Clericorū, quibus tamen non obstantibus Censores Gregoriani, expuncto titulo sermonum ad Eremitas, suis illos titulis legitimis reddiderunt. Et vt veritatem exemplo illustremus, en tibi exemplum libri de Imitatione Christi à Venerabili Thoma Kempēsi Regulari Canonico editi, quem Constantinus Caietanus, vt suo cuidam conficto Abbati Ioanni Gersen, siue Gessen, siue de Gessate adscriberet, nondum enim de vero autoris cognomine apud illum constitit, exēplū produxit ex vetusta monachorum D. Benedicti Bibliotheca olim in monasterio S. Gratiani apud Castrum Aronę ditionis Illustrissimæ familiæ Borromæorum, postea verò domo probationis Societatis Iesu acceptum, cū nomine dicti Ioannis Gessen passim in fronte non solùm primi libri, sed etiam secundi, tertij, & quarti prænotatum: & tamen ex confessione illius, qui librū illuc tulerat, quique in humanis adhuc agebat, deprehensum est, librum non ex antiquà Monachorum bibliotheca adseruatū, sed ex paterna domo, quando ad sumendum probationis habitum illud accesserat, secum delatum: de qua re videre potes libellū eruditissimi Doctoris Heriberti Rosweidi ex Societate Iesu titulo Vindiciarum Kempensium prænotatum.

IV. SEcunda ratio pro eisdem sermonibus D. Augustino adscribendis, sumitur à Marquez ex textu Gratiani in cap. si quid 14. q. 5. vbi Gratianus serm. 26. ad fratres in Eremo pro vero sermone Augustini recognouit: monet tamē idem Marquez, illum canonem non esse acceptum ex d. ser. 26. ad Eremitas, sed ex serm. 19. de verbis Apostoli, quo in loco meminit Augustinus illius pauperculi, qui Mediolani, cum sacculum pecunijs plenum reperisset, nec sciret, cui reddere deberet, pitacium publicè exposuit, vt qui sacculum perdidisset, ad talem locum iret, suam pecuniam signis datis accepturus. nam in dicto serm. 26. ad Fratres in Eremo, alterum casum similem, non tamen eūdem, narrat cuiusdam nomine Vitalis, qui similiter inuenta pecunia, & pari diligentia illius domino quæsito, & reperto, strenam ab illo per importunitatem acceptam in pauperes statim erogauit, licèt Paganus adhuc existeret, quo tempore tam pium, & laudabile opus patrauit. Huic rationi vt satisfaciam, si tamen ratio dici meretur, ingenuè fateor, quid ex ea concludere velit, me satis nondum intellexisse: nam si Gratianus illum canonem ex sermone ad Eremitas non accepit, quomodo illum sermonem pro vero Augustini textu recognouit? maximè cum dicat Marquez, alium casum in serm. 26. ad Eremitas, alium verò in serm. 19. de verbis Apostoli narratum, & à diuersis illatio legitimè fieri non possit. Nihilominus, quia in hoc suo qualicunque ratiocinio quædam falsa, nec ferenda pro veris venditat, primū animaduerto, canonem illum neq; ex serm. 26. ad Eremitas, neque ex serm. 19. de verbis Apostoli acceptum, sed ex ser. 21. de verbis Apostoli, & ex homilia nona in lib. 50. homiliarum. Secundò dico falsum esse, diuersos esse casus, qui narrantur in d. serm. 26. & alijs locis proximè citatis. Nec iuuat nomina confingere, & imponere ad vnum ab altero distinguendū: nam quod ait Marquez, illum Vitalē Mediolani existentem sacculum pecuniæ inuenisse, & pauperculum fuisse, & hippodidasculum, & pitacium publicè exposuisse, & reddita pecunia strenā per importunitatem acceptam in pauperes statim erogasse, idem totidem verbis excepto nomine Vitalis, narrat Augustinus d. serm. 21. de verbis Apostoli, & homilia nona ex varijs. Et vt ex ipsomet autore sermonum ad Eremitas eundem esse, cuius Augustinus tacito nomine mentionem facit, & quem dictus Autor serm. ad Eremitas Vitalē vocat, apertè conuincamus, ecce tibi aliud testimonium ex serm. 21. ad Eremitas, vbi autor de eodem Vitali verba faciens inquit. *Et assumptis mecum Anastasio, Fabiano, Seuero, &c. & Vitali pauperculo, qui pecuniæ sacculum apud Mediolanum inuenit, & non rapuit, de quo iam sermonem fecimus.* Nam si iste ille non est, cuius Augustinus in illis locis meminit, ostendant alium locum in libris Augustini, in quo de illo sermonem habuerit? nam serm. 26. ad fratres in Eremo posterior est: alibi verò de illo sermonem habuisse non inuenitur. Hinc habes, vnde mendacium aliud huius viri in pauperculum illum refutare possis, quo ait, illum quando tam pium opus fecit, non Christianum, sed paganum, Christiani tamen Grammatici hippodidascalum fuisse, & opus adeò præclarum non Christianæ religiositatis, sed Gentilitiæ, siue Paganicæ cuiusdam ciuilitatis, & generositatis effectum extitisse: cum contra dicat Augustinus, illum fuisse Christianum

Pagani

Pagani hominis proscholum,& memorem diuinæ legis,pitacium proposuisse, pecuniam reddidisse, & strenam per importunitatem acceptam pauperibus statim dedisse. *Dicam*, inquit Augustinus, *quid fecerit pauperrimus homo,nobis apud Mediolanum constitutis,tam pauper vt proscholus esset Grammatici, sed planè Christianus,quamuis ille esset Paganus Grammaticus,melior ad velum,quàm ad Cathedram. Inuenit sacculum,nisi fortè me numerus fallit,cum solidis fermè ducentis,memor legis proposuit pitacium publicè,reddendum sciebat,sed cui redderet ignorabat. Qui solidos perdidit,veniat ad locum illum, & quærat hominem illum.* – Sed replicat Marquez. si Augustinus illius sermonis autor non fuit,quis autori post mille annos illius nomen reuelauit? id enim neque per diuinam reuelationem,neque ex traditione Africanæ Ecclesiæ scire potuit,quia casus Mediolani contigerat,& non in Africa.Respondeo, supponit Autor pro verò id,de quo dubitatur,& absolutè tanquam falsum negatur , illos sermones in Africa habitos,& pauperculum illum proscholum in Africa fuisse,& Vitalis nomen habuisse, quòd nos negamus. Quare ad diuinam reuelationem , vel Ecclesiæ traditionem recurrere opus non habemus,quæ veritatem,non figmenta docet Quis ergo,inquit,hoc nomen autori reuelauit? Respondeo,illem t,qui reuelauit, Valerium Hipponensem,& Ambrosium Mediolanensem,Innocentiũ Papam,& Sigibertum Historicũ,epistolas, & sermonem illum scripsisse,de quibus in cap.proximè antecedentibus dictum fuit:ille inquam,qui reuelauit,sermones de communi vita clericorum cum sermonibus ad Eremitas, ad fucum faciendum, ponere,textus Gratiani deprauare, Augustinum anno ætatis suæ trigesimo baptizatum, post baptismum vno anno cum dimidio Mediolani cum Simpliciano Eremitã egisse, hic inquam ille fuit, qui hæc,& alia id genus plurima reuelauit. At, inquit, hoc non permittebat summa hominum illius temporis simplicitas, & sinceritas Eremitarũ, qui ad Vrbes nondum accesserant, præsertim tẽporibus Pipini Regis Francorum , quibus hos libros inuentos constat illis enim temporibus neq; de antiquitate ordinis Eremitici,neque de Augustini monachatu ab vllo erudito,& fundato dubitabatur:vt eiusmodi fictionibus opus nullo modo esset:nam contentiones,quæ nunc sunt,heri natæ fuerunt,& ante annos ducentos, priusquam excitarentur, sermones ad Eremitas inter opera D. Augustini vagabantur.

Respondeo,quod ad simplicitatem priorum illorum temporum spectat,illud dicendum occurrit,quod Sapiens in lib. Ecclesiastes cap. 7. admonet dicens. *Ne dicat,quid putas causæ est , quod priora tempora meliora fuere,quàm nunc sunt? stulta enim est huiuscemodi interrogatio.* Quod attinet ad vitæ sinceritatem , & simplicitatem Eremitarum illorum temporum,qui ad Vrbes nondum accesserant , vt Sanctis Eremitis illorum temporum vera simplicitas,& sanctitas illæsa remaneat,nihilominus homo ille,qui descendebat ad Ierusalem in Ierico,nõ in Ciuitate,sed in deserto incidit in latrones. De Paulo quoque Eremitarum Principe D. Hieronymus in illius vita scribit,speluncam , in qua diu latuit,in deserto positam,vbi pecuniæ adulterinæ cudi antiquitùs solebant. *Erant*, inquit,*per exesum montem haud pauca habitacula, in quibus scabra iam incudes,& mallei,quibus pecunia olim signata,visebantur. Hunc locum Ægyptiorum litera ferunt furtiuæ monetæ officinam fuisse eo tempore,quo Cleopatra iunctus est Antonius.* Et Saluator apud Matthæum 7. iubet cauere à falsis Prophetis,qui veniunt ad nos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.& quanquam falsissimum sit,illos sermones Pipini Regis Francorum temporibus adinuentos, nam longè post illa tempora ex antris prodierũt: tamen vt hoc daretur, quis illa Pipini tempora muniuit,vt nullus falsus,& fictus Christianus etiã ex Eremitis tunc esset?fateor,per illa tempora, & vsque ad annum Christi 1250. de Augustini monachatu, vel de antiquitate ordinis Eremitarum S.Augustini nuncupatorum,nullatenus dubitatũ: quia nullus de huiusmodi rebus scripserat,nedum non dubitauerat,nam de non entibus non est scientia. Vtrum autem fictio, quæ in dictis sermonibus notatur, sit peruersitas, & vtrum Censores Louanienses peruersi calumniatores fuerint,quòd hos sermones reiecerint in angulum, sicut Marquez post suum Maturum ait, aliorum erit ex dictis iudicare.

CAPVT TRIGESIMVM TERTIVM.

Liber de vita Eremitica, & alia quædam Epistola Augustino adscripta,illius opera non esse comprobantur.

Extus testis pro Augustini monachatu, & cucullia Eremitica productus, est liber de Vita Eremitica ad sororem, Augustino falsò adscriptus, & inter illius opera primo tomo quandoque diuulgatus : licèt in dictis Augustini operibus Lutetiæ editis anno 1541 non reperiatur, & similiter in nouissima impressione Coloniensi extra primum tomum in illius appendicem,cum prima & secunda Regula fuerit reiectus. Verùm vt hunc testem falsitatis conuincamus,illum ad quæstionem ponere opus non erit, cum qualis sit,& haberi velit, liberè sine tormentis prodat.nam cap.14. idem Autor meminit Regulæ D.Benedicti, cap. 19. meminit eiusdem D. Benedicti. *Beatus*,inquit,*Benedictus libram panis , &* I.

eme-

ominam potuit concedit Monacho, quod nos ius luſi delicationibus non negamus. capite verò 45. inquit. *Nihil ditius bona voluntate, vt ait quidam Sanctus, hac clargire.* Hæc autem ſunt verba D. Gregorij Pontificis Romani. De hoc libro Cenſores Louanienſes ita ſcribunt: *Librum hunc Auguſtini non eſſe conſtat ex multis, cap. 19. meminit B. Benedicti cap. 14. meminit Regula B. Benedicti, cap. 45. citat Gregorium Romanorum Pontificem, quantum opinor. Habet etiam vocabula quædam B. Auguſtino incognita.* Cardinalis Bellarminus de eodem libro ſic ait: *Liber de Vita Eremitica non poteſt eſſe Auguſtini, cum in eo nominentur Sancti Patres Benedictus, & Gregorius.*

II. SEptimus teſtis eſt epiſtola ſub nomine Auguſtini ad Clerum, & populum Hipponenſem, ex Eremo tranſmiſſa, cuius exemplum Coriolanus in ſuo Defenſorio pag. 9. ſic ponit. *Vndecima*, inquit, *autoritas eſt Auguſtini in epiſtola ad Presbyteros, Clerum, & Populum Hipponenſem, vbi dicit, dilectiſſimis fratribus Clero ſenioribus, & vniuerſæ plebi Hipponenſi, cum ſeruis in dilectione Chriſti Auguſtinus in Domino ſalutem, quam, ecundum miſericordiam meremini. Quoniam propter ſcelera inaudita, quæ nouiſſimis diebus, Deo teſte, contra noſtram conſcientiam, & voluntatem perpetraſtis, ne participes vobiſcum eſſemus, meipſum à vobis elongaui, fugiens cum fratribus meis manſi in ſolitudine: nec ad vos redire volo, quouſque vos emendatos eſſe cognouero. Charitas namque Chriſti, cui omnem hominem, quantum ad ſuam voluntatem pertinet, lucrari cupimus, ideo tacere nobis non permittit. Si autem vobis Clericis ſecundum Euangelicam veritatem locutus ſum, nullatenus turbari debetis niſi membrum Sathanæ fieri cupiatis. Deponatis igitur omnem immunditiam, & omnem abundantiam malitiæ, vt ſuſcipere poſſitis inſitum verbum, quod poteſt ſaluare animas veſtras. Salutant vos omnes fratres mei, quos tales inueni, quales inuenire deſideraui.*

Circa hanc epiſtolam nihil de nouo cenſendū puto, ſed ſufficere, illam ad lucem euexiſſe. Vide, quæ diximus ſupra circa ſermonem quintum ad Eremitas: nam in eodem argumento verſatur, & ex eiſdem præcordijs eundem ſœtorem in Clericos Canonicos eructat, & B. Auguſtinum ex paſtore, mercenarium facit, qui videns lupum venientem, & oues rapientem, & diſpergentem, dimiſſis ouibus fugiat in ſolitudinem: nec prius quā lupus famem expleuerit, ad oues redire velit.

III. EIuſdem farinæ cenſendi ſunt alij ſermones nonnulli ab eodem Coriolano ad finem primæ partis eiuſdem libri relati, qui neque inter ſermones ad Eremitas, nec inter alios D. Auguſtini ſermones reperiri poſſunt. Primus de Aſſumptione B. Mariæ Virginis, qui ſic incipit: *Ego puluis & cinis, qui & loquor vobis &c.* Quem ſermonem adhuc iuuenis, & nondum ſacerdos ad ſuos Eremitas ſe habuiſſe fatetur. Hæc enim illius ſunt verba ex eodem Coriolano. *Vnde ergo tam ſuperba præſumptio, vt indoctus inter ſapientes, iuuenis inter ſenes, filius inter patres, leuita inter ſacerdotes audeat proferre ſermonem? ouit emet'co de tanto elatione ſuperſtio, vt lutum de figulo &c.* Quæ verba ſuum autorem ſatis produnt: nam ſi autor huius ſermonis iuuenis erat, & leuita auditores verò ſacerdotes, & ſenes, procul dubio autor dicti ſermonis Auguſtinus nō fuit, nec eſſe potuit: nam Auguſtinus vſque ad tempus ſui presbyteratus, laicus cum laicis vixit, & repente à populo apprehenſus per gradus omnes ordines breui tempore ſuſcepit, nec in ordine leuitarum miniſtrauit. E contrario verò Eremitæ, cùm quibus vel ante presbyteratum, vel etiam in presbyteratu fingitur vixiſſe, laici erant, & non niſi ex diſpenſatione ad ſacerdotium aſſumpti, nec omnes, ſed pauci, nec antequam Auguſtinus factus eſſet presbyter, ſed poſt illius presbyteratum, vt omnes Auguſtini monachatus aſſertores vnanimiter fatentur, ac præſertim Ioannis Marquez cap. 7. ferè per totum. Vnde Autor huius ſermonis non potuit eſſe Auguſtinus, ſicut illi, qui ex illius ore ſermonem exceperunt Eremitæ ab Auguſtino inſtituti nullatenus eſſe potuerunt. Accedit, quòd ſermo non ſolùm Auguſtini phraſim non redolet, ſed ex varijs fragmentis D. Ambroſij, & aliorum conſarcinatus eſſe conuincitur: nam verba illa. *Quid nobilius Dei matre, quid ſplendidius ea, quam ſplendor Patris elegit, quid caſtius ea, quæ corpus ſine contagione corporis generauit? Virgo quippe ſuper omnes virgines fuit, non ſolùm corpore, ſed etiam mente, quæ nullo doli ambitu &c.* ex lib. Diui Ambroſij ſecundo de Virginibus accepta nullus neſcit: & qui neſciunt, legant Breuiarium Romanum in officio Conceptionis B. Mariæ Virginis in lectionibus ſecundi nocturni. Alia autem verba, quæ habet propè finem eiuſdem capitis: *Experto fratres mei credite, Epiſcopus loquor coram Deo, & vobis, quia non mentior, longas cedros Libani, magnos duces gregum, famoſiſſimosque omni ſanctitate ornatos ſub hac peſte eccidiſſe conſpexi, de quorum caſu non magis ſuſpicabatur, vel tantum, quantum de Ambroſio, vel Hieronymi impudica turpitudine &c.* Accepta ſunt ex quadam epiſtola, quæ temporibus Vincentij Beluacenſis vagabatur ſub nomine Auguſtini ad Archidiaconum Cirecnſem, cuius ille meminit in Speculo morali lib 3. diſt 5. par. 9. vbi luxuriæ vitium exaggerans, eandem autoritatem adducit, etſi à barbarie verborum, quibus ab autore huius ſermonis fuit aſperſa, magis purgatam.

ALter ſermo eſt de Vita actiua, & contemplatiua ad presbyteros Hipponenſes. incipit: IV
Legimus fratres chariſſimi, quòd Iacob duas vxores habuit, &c. finis. *Saltem bona voluntate actiui eſſe debemus.* In eo ſermone vocat fratres ſuos Eremitas ſolitarios, & ſegregatos à gentibus. Quod ſi verum eſſet, oporteret dicere, Auguſtinum Anachoritam fuiſſe, non Cœnobitā, contra quod Coriolanus, & Venerabiles Patres Eremitæ fatentur. Tertius ſermo eſt de Moribus, & vita Clericorū. incipit: *Nolite arbitrari fratres, quòd alienum ſum*

psersim exordium. finis. *Senes enim, in quibus viget sapientia, & pueri, in quibus viget humilitas. amen.* In hoc sermone inter alia hæc scribit. *De forma viuendi habentis regulam, quam in monte Pisano, prout potuimus, fratribus nostris primò diligenter condidimus iuxta Apostolicam formam.* Quæ verbo sola sufficiunt ad probandum, hunc sermonem Augustini nullatenus esse, cum Augustinus Eremitis in monte Pisano Regulas non dederit, sed nec dare potuerit, & Regula illa, quæ Eremitis in monte Pisano fingitur tradita, veluti spuria ab omnibus reijciatur.

CAPVT TRIGESIMVM QVARTVM.

Testimonium ex sermone, siue epistola B. Petri Damiani S.R.E. Episcopi Cardinalis depromptum examinatur.

I. Ctauum, illudq; non spernendum testimonium, in quo nõnulli magnum sibi præsidium constitutum esse putant, ad B. Augustini monachismũ probandum, est asserta autoritas B. Petri Damiani S. R. E. Cardinalis Episcopi Ostiensis, in quodam siue sermone, siue epistola ad vniuersos Clericos, & Canonicos. In quo sermone siue epistola (nondum enim satis constat, an sermo fuerit, an epistola) expressè affirmat, B. Augustinum monachum, non autem canonicum extitisse. *Sed quia*, inquit, *nimis periculosum est, obmutescere velle, introducimus & alios testes, Basilium scilicet, Athanasium, & B. Augustinum, necnon & Hieronymum Sacræ Legis interpretem, Marianum quoque Rauennatem Episcopum, & Augustinum Anglorum Præsulem, quos nulli dubium est, monachos fuisse.* Producitur hic testis à Coriolano cap. 3. ad finem sub nomine B. Petri Damiani in sermone quodã, qui incipit. *Cunctis amantibus clericis omnes vnanimiter Monachi, &c.* Eadem verba sub nomine sermonis allegantur à Marquez cap. 5. §. 4. in princip. Cæterùm Constantinus Caietanus in editione Romana operum B Petri Damiani eundem sermonem inter epistolas huius autoris reiecit, & est in ordine vltima, in lib. 5. epistolarum B. Petri Damiani.

II. CIrca testimonium huius sermonis, siue epistolæ plura dici possent. Primò B. Petrũ Damiani nomine monachorum quoslibet regulariter viuentes comprehendere voluisse, & accepisse nomen monachi secundum latam significationẽ, prout extenditur etiam ad Clericos Regulares, quo pacto dubium non est, à plerisque grauissimis Autoribus, tum recentioribus, tum etiam vetustis hoc nomen vsurpatum. Verùm quia textus illius sermonis, siue epistolæ hanc interpretationem nõ sine aliqua violentia recipere videtur. Secũdo loco dici potest B. Petrum Damiani salua, quæ tanto viro debetur reuerentia, recipiendum non esse, vtpote monachũ, & causam monachorum contra Clericos agentem, quibus fortassis aliquantulum indignatus, quod monachos à ministerio Sacramentorum, & exercitio curæ animarum personarum sæcularium reijcere voluissent, eam epistolam scripsit ad probandum suos monachos æquè, vt clericos, & canonicos ad exercitium curæ animarum habiles esse, in qua nihilominus causa tractanda modum videtur aliqualiter excessisse, dum Sanctos Apostolos, & primos Ecclesiæ Fundatores nõ clericos, sed monachos fuisse dicit, illosque monachorum non Clericorum Canonicorum more vixisse, quod si de Clericis Regularibus, & communiter viuentibus intelligit, contra seipsum, & contra veritatem loquitur. Contra seipsum, nam in eodem lib. epistola 9. ad clericos Fanenses apertè dicit Canonicos, quos ibi docet esse solos clericos communiter viuentes, Apostolorum locum tenere, & officium in Ecclesia exercere. Contra veritatem verò, nam certissimum est, Clericos Canonicos ex illis primis clericis esse, qui à Sanctissimis Apostolis fuerunt instituti, & per B. Augustinum reformati, & illorum vitam imitari: id enim Summi Pontifices Vrbanus I. Clemens I. & exinde Paschalis II. Benedictus XII. Eugenius IV. Sixtus IV. & nouissimè Pius IV. conceptis verbis docuerunt. Si autem de clericis, siue canonicis sæcularibus proprium habentibus loquitur, nihil ad nos, satis enim est, illum sub nomine Monachorũ etiam clericos regulares comprehendere, & sic ex illius testimonio non probatur, B. Augustinum Eremitam, vel Monachum fuisse, accepto nomine Monachi, vt significat personam regulariter viuentem, & à regulari clerico, è regione distinctam.

VErùm licèt possemus hoc pacto B. Petri Damiani testimonium interpretari, verior nihilominus responsio est, & mihi quidem verissima, & certissima, sermonem illum, siue epistolam B. Petri Damiani nullatenus esse, sed alicuius impostoris ad inuidiam contra clericos canonicos excitandam, & astu sermonibus, siue epistolis B. Petri Damiani iniectam, ad fidem sibi, & autoritatem apud rudes, & indoctos conciliandam. & quanquam ad fidem illi abrogandam sufficere possit, illam à Coriolano in Catalogo suorum testium productam, quos omnes falsos fuisse, & esse ex illorũ depositionibus conuincimus, non desunt nihilominus ad hoc probandum non solùm graues coniecturæ, verùm etiam euidentissimè rationes, quarum (vt omittamus stili, seu phrasis diuersitatem a communi stilo B. Petri Damiani, tùm quoad figuram dictionis, tùm etiam quoad vocabula quædam B. Petro Damiani minus familiaria) omnia sumitur ex titulo ipsius sermonis, vel epistolæ: nam si sermo est, vbi (quæso) consueuit, vel Petrus Da- III.

miani, vel alius declamator non ignarus hunc, vel similes titulos, suis sermonibus præmittere? *Cunctis amantissimis Clericis, ac Canonicis omnes vnanimiter Monachi.* Nam tituli sermonum non ex personis, ad quas habentur, sed ex rebus, de quibus in illis agitur imponi consueuerunt. Sin autem epistola, cur B. Petrus Damiani suum nomen, sicut in cæteris omnibus epistolis non præmisit? Et cum titulus epistolæ sit: *Omnibus amantissimis Clericis, ac Canonicis omnes vnanimiter Monachi.* Vnde habes, autorem huius epistolæ fuisse B. Petrum Damiani? nam ego tibi asserenti non credam. Dices, quia inuenta fuit inter epistolas, vel inter sermones B. Petri Damiani: At hoc leue nimis est, quia dici potest, illam astu alicuius impostoris huius autoris epistolis, vel sermonibus iniectam. Verùm, vt hæc mittamus, ex duplici capite idem titulus falsitatis reuincitur. Primò ex illis verbis: *Cunctis amantissimis clericis, & canonicis.* nam verba epistolæ non ad omnes clericos, & canonicos diriguntur, sed ad paucissimos quosdam, qui dixerant, nō esse communionem à Monachis recipiendam: alioquin non pro beato, sed pro valde temerario habendus esset, qui vnius, vel paucorum canonicorum errorem omnibus in vniuersum clericis, & canonicis imponere voluisset. Secundò ex alijs verbis: *Omnes vnanimiter Monachi.* nam quomodo potuerunt omnes monachi in ea epistola conscribenda consensum vnanimiter præstitisse, quorum maxima pars an B. Petrus Damiani in mundo existeret fortassis Ignorabat? & quamuis non ignorasset, ignorabat tamen causam, quæ autorem ad eiusmodi epistolam scribendam excitauit: Causa enim fuit, *Quia,* inquit, *quidam vestrorum ausus fuit temerario ore dicere, à monachis nullo modo communionem esse recipiendam: insuper etiam suscipientes excommunicauit, & in opprobrium nostrum, imò in condemnationem suam, & illorum recommunicare praecepit.* Certè istud factum pauci monachorum sciuerunt, quanam igitur specie veritatis dici potest in titulo epistolæ: *Omnes vnanimiter monachi?*

IV. Secunda ratio, quæ hanc epistolam Petri Damiani non esse conuincit, hæc est, quia Autor huius epistolæ B. Petro Damiani contraria manifestissimè docet; nam autor epistolæ statim in initio scribit *Cum constet à monachis non à canonicis vniuersalem Ecclesiam fundatam, & gubernatam, & à diaersis erroribus cribratam. Apostoli namque Fundatores, & Rectores Ecclesiarum nostro, non vestro more viuebant, vt Lucas Euangelista in Actibus Apostolorum refert, & Philo disertissimus Iudaeorum, &c.* Quod præterquàm quod est falsum, & verissimum Apostolos, & cæteros vniuersalis Ecclesiæ fundatores, & rectores clericos, non autem monachos fuisse, quia monachi in primitiua Ecclesia ad sacros ordines non admittebantur, & Zosimus Papa I. fuit, qui cum illis dispensauit, vt ad sacros ordines promouerentur: est etiam apertissimè contra ipsum B. Petrum Damiani lib. 5. epist. 9 ad Canonicos Fanenses scripta, in qua illos ad communem vitam, & normam Clericorum primitiuæ Ecclesiæ reuocare studens, primo exempla Leuitarum antiquæ legis Mosaicæ, qui clericos legis Euangelicæ præfigurabant, mox ipsos Apostolos Clericos, & cæteros fideles ipsius primitiuæ Ecclesiæ illis ob oculos ponit, ostendens canonicos, qui propria habere volunt nec communem vitam cum cæteris tenere, nec nomen canonicorum mereri, nec etiam primitiuæ Ecclesiæ clericos imitari. *Volunt,* inquit, *canonicum hoc est regulare nomen habere, sed non regulariter viuere. Enimuerò non est hæc primitiuæ Ecclesiæ forma, satis exorbitat ab institutione Apostolica disciplinæ, &c.* Et tandem concludit clericos canonicos Sanctorum Apostolorum, & septuaginta discipulorum locum in Ecclesia tenere. Vnde etiam argumentum sumit, ad suadendum, vt quorum officium gerunt, illòrum mores imitari studeant. *Quapropter,* inquit, *obsecro sanctitatem vestram Charissimi, expulso Pharisaeorum fermento, mutuatam vestra domos cum Abraham Patriarcha relinquite, inuenitos cœnaculo cum Apostolis apud Ecclesiam congregata, propria quæque cum Barnaba, & Stephano veris scilicet renunciatoribus in commune conferte, vt in spiritu vos vnanimitate viuentes Spiritus sanctus mereatur inuisere. Vos enim sal terræ. Sed sicut veritas dixit, si sal euanuerit, in quo condietur? Exiguo quippe salis multa dulcescunt. & paruo clericorum numero totus Christiana plebis conditur. & instruitur multitudo. Sicut enim Episcopi duodecim Apostolorum noscuntur obtinere principatum: ita & Sacerdotes Ecclesiæ septuaginta discipulorum ordinem repræsentant* Et infra. *Cur itaque hæc in Ecclesia legimus, nisi hæc ipsa, quæ leguntur operibus impleamus? præsertim ij, qui per succedentium vicissitudines temporum, eorum funguntur officio, eorum procul dubio necessè est conuersentur exemplo.* Ecce tibi ex sententia B. Petri Damiani, quinam sint in Ecclesia veri Apostolorum, & discipulorū successores, eorum officio fungentes, illorum vitæ imitatores, ipsi videlicet canonici, Id est clerici regulariter, & communiter viuentes, vt vel hoc solo testimonio Autor eius epistolæ turpis imposturæ meritò conuincatur. lege ipsum Petrum Damiani lib. 2. epist. 10. ad Petrum Archipresbyterum Canonicæ Lateranēsis, vbi vocat Ordinem Clericorum Principes, qui tenent Ecclesiæ Principatum, & loquebatur ibi de Conuentu Lateranensi, qui erat clericorum canonicorum, sicut verba epistolæ secundum lectionem, qua Baronius tom. 11. sub ann. 10[illegible]5. nu. 6. vtitur, satis apertè ostendunt, cum ait: *Porro autem, quia sancti conuentus Rector constitutus es, noli dissimulare culpam.* Licèt Constantinus Caietanus in editione Romana operum Petri Damiani verba immutauerit, fortassis ne institutum Clericorum Canonicorum tunc temporis Laterani degentium agnosceretur.

Tertia ratio adhuc magis efficax sumitur ex illis verbis epistolæ: *Manifeste ostenditur antecessoribus nostris [illegible] clericis hæc [illegible]-* V.

menta licitum fuisse contingere, & dispensare, sicut in vita Beati Martini legitur, quod de vino à quodam Anachorita consacrato à maximis, & venerabilibus viris pro benedictione spectabatur. Ante enim fores sæpe, & Episcopi, & Comites benedictionis gratia pernoctarunt. Quæ verba præter barbariem à stilo Petri Damiani prorsus alienam, quæ sensum Autoris vix, ac ne vix quidem intelligere permittit, dum ait, *quod de vino à quodam Anachorita consacrato, à maximis, & venerabilibus viris pro benedictione spectabatur,* manifestum errorem continent in eo, quod ait licitum fuisse monachis præ omnibus clericis Sacramenta contingere, & dispensare. Certum namque est, quod monachi per ducentos ac ferè trecentos annos ad sacros ordines non fuerunt admissi: & postquam ex dispensatione Apostolica permissum est, vt possint ordinari, semper tamen interdictum illis fuit, Sacramenta populis ministrare, saltem generaliter loquendo. Vide Canonem Concilij Niceni relatum à Gratiano in cap. 1. 16. quæst. 1. Et quanquam nonnulli Pontifices, præsertim D. Gregorius, dispensauerint, vt pro Ecclesiarum necessitate possent monachi sacerdotes Sacramenta populis ministrare: nihilominus illa dispensatio reuocata est per Summos Pontifices tempore ipsius Petri Damiani, quorum canones vide in cap. iuxta Calcedonensis, & cap. peruenit, & cap. interdicimus. eadem causa, & quæstione, cum alijs Eugenij Papæ, & Concilij Calcedonensis ibidem relatis, quos verisimile non est ignorasse virum doctissimum, qualis B. Petrus Damiani extitit.

Quarta ratio sumitur ex alijs verbis paulò superius positis: *Contra vos itaque multum conquerimur, quia quidam vestrorum ausus fuit temerario ordine: à monachis nullo modo communionem esse recipiendam, insuper etiam suscipientes excommunicauit, & in opprobrium nostrum, imo in condemnationem suã, & illorum recommunicare præcepit.* Et paulò post. *Et potenter ostendimus, eum in rebaptizatorum sectam miserabiliter corruisse.* Quæ verba triplicem grauissimã ignorantiam præ se ferunt. Prima est, quia dicit canonicum illum coëgisse eos, qui à monachis communionem accepissent, iterum communicare in suam, & illorum damnationẽ: nam quod ad laicos spectat, qui semel a monachis communionem acceperunt, iterum à suo Parocho Eucharistiã sumere, nullum peccatum est, propter quod damnationem incurrant, imò opus laudabile, & meritorium ab omnibus putatur. Quod autem ad ipsum canonicum spectat, quis nesciat, Parochos suos subditos cogere posse, etiam si ab alijs communionem acceperint, saltem tempore Paschatis in propria Ecclesia communionẽ accipere, & inobedientes pœnis Ecclesiasticis compellere? cum is fuerit vsus antiquissimus Ecclesiæ, nostro etiam sæculo seruatus: & cum expressè, & sub pœna excommunicationis interdictũ sit monachis Sacramentum Eucharistiæ tempore Paschatis sæcularibus, qui non sunt de illorum familijs, aut parochijs ministrare, vt habes in Clemen. 1. de Priuilegijs. Secunda ignorantia est, cum ait, canonicum illum, qui suos parochianos compulit ad iterum accipiendum Sacramentum Eucharistiæ, in sectã rebaptizatorum incidisse. Nam secta rebaptizatorum nulla extitit: fuit autem secta Hæreticorum rebaptizantium, sed rebaptizantem cum rebaptizato confundere, stultitia est: potuit enim aliquis esse rebaptizatus, nec tamẽ sectæ rebaptizantium communicare, v. g. paruuli, vsum rationis nondũ adepti. Tertia vero ignorantia intolerabilis est asserere, parochũ, qui suos subditos Eucharistiam à monachis sumentes in propria parochia iterum communicare præcepit, incidisse in sectam, vel hæresim rebaptizantium: illi enim pro hæreticis habebantur, quòd Sacramentum non iterabile iterabant, & quia extra propriam Ecclesiam vera sacramenta non confici credebant, quorum neutrũ canonicus ille docuerat. Nam Sacramentum Eucharistiæ esse iterabile, nullus nescit: neque dubitari potest, verum sacramentum sumi etiamsi minùs dignè illud recipiatur.

Sed aliam adhuc grauiorem ignorantiam in vltimis verbis epistolæ Autor illius prodit, cum ait: *Quos enim sua peccata nullatenus valent purgare, quomodo possunt aliena dimittere?* Quibus verbis videtur errori Ioannis Wicleffi, & Ioannis Huss per Concilium Constantiense damnato subscribere, quòd sacerdos in mortali peccato existens potestatem soluendi, & ligandi amittat, vel quòd nulla sint Sacramenta à malis sacerdotibus ab Ecclesia toleratis tributa, qui est error manifestus, & damnatus. Adde locutionum improprietates, quibus Autor passim in epistola vtitur, vt exempli gratia cum in principio epistolæ pro verbo dignamini ponit, digni estis: *Multum quidem fratres charissimi, si digni estis audire, miramur.* Et infra pro secta rebaptizantium ponit sectam rebaptizatorum: *Et potenter ostendimus, eum in rebaptizatorum sectam miserabiliter corruisse.* Et cum pro licitum ponit licita: *Hæc Sacramenta licita fuisse contingere.* Et cum pro desiderabatur ponit spectabatur: *Et de vino a quodam Anachorita consacrato à maximis, & venerabilibus viris pro benedictione spectabatur.* Et cum pro benedicto ponit consacrato ibidem: *Et de vino à quodam Eremita consacrato* Et alia similia, quæ si Constantinus Caietanus vir alioqui doctus, & emuncti nasi animaduertisset, mihi dubium non est, quin eiusmodi epistolam à legitimis B. Petri Damiani fœtibus longè proiecisset: sed de Petro Damiani plura in secundo Libro dicemus. VI.

CAPVT TRIGESIMVM QVINTVM.

Loca nonnulla indicantur, quæ Ioannes Marquez in libro de Origine Fratrum Eremitarũ pro Auguſtini monachatu adſtruendo, aut falsò, aut perperam ex Auguſtino, & alijs Autoribus allegauit.

I.

Vm ſemel cœptũ fuerit falſos teſtes pro Auguſtini monachatu adſtruẽdo examinare, non abs re fuerit aliqua teſtimonia exveris quidẽ, & probatis Autoribus, ſed tamẽ falsò, ac in ſenſu planè cõtrario à nõnullis recẽtioribus cõfidenter allegata, digito legentibus monſtrare: ne vel ad credendum nimis faciles, vel labori parcere volentes, in magnũ præiudicium veritatis facilè decipiantur. & in hoc capite notabimus loca, quæ Ioannes Marquez allegauit in ſuo libro de Origine Fratrum Eremitarum, in ſequentibus de falsò allegatis à Ludouico de Angelis, & à Fratre Cornelio Lancillotto in ſuis libris de Vita, & Laudibus Auguſtini aliqua dicturi.

Ioannes Marquez in dicto libro de Origine Fratrum Eremitarum, vel ob imperitiam amanuenſium, quorum opera in libro exſcribendo vſus eſt, vel quòd laboribus in autoritatibus Doctorum ex proprijs fontibus excipiendis parcere nimis voluit, non ſolùm multa ex libris Coriolani, & Pauli Bergomenſis, & ſimilium minus fideliter allegata collegit: verùm etiam alia quamplura ex probatis, & priſcis autoribus allegauit, quæ ſi in eorum libris quæſieris, aut nullatenus reperies, aut in ſenſu planè contrario à vero, & legitimo, & ab Autoribus intento magna confidentia allegata. Neque verò omnia perperam in dicto libro allegata hic notanda ſumimus: ſed ſolũ aliqua de multis, quibus inſpectis difficilè non erit de cæteris iudicare. Capite quinto, §. 3. pag. 48. inquit, quòd nomina Monachi, & Clerici, ſiue Canonici Regularis ſunt incompoſſibilia: allegat Baſilium Sireniũ in libro Indultorum Canonicorum Regularium Lateranenſium, pag. 451. § poterat, &c. Ioannem Molanum libro primo de Canonicis cap. 12. At Baſilius Sirenius, ſiue potius Zacharias Ferrerius ibi allegatus, ſolùm dicit, quòd Canonici regulares vocantur Clerici, & illorum domus Canonicę, Ioannes verò Molanus tum dicto cap. tum in immediatè præcedenti contrarium longo diſcurſu probat. Ecce tibi illius verba fideliter exſcripta: *Etſi autem*, inquit, *ex ſuperioribus diſcamus Epiſcopalem domum Hipponenſis Eccleſiæ non tantum fuiſſe ſub Auguſtino domicilium, & cœnobium canonicorum, ſed etiam proprij nominis monaſterium, eo quòd clerici eius domeſtici non tantùm canonicam, ſed etiam monaſticam vitam ſub eius regula, & obedientia profitebantur: attamen in eius quoque Epiſcopatu, & ſub ipſo Epiſcopo notabilis fuit inter clericos, ſeu canonicos diſtinctio &c.* Ex quibus concludit cap. duodecimo, poſt Archidiaconum in cap. quæſitum, 1. quæſtione 3. olim in Gallia omnes Cathedrales monaſteria nuncupatas.

Ibidem dicit, canonicos regulares neceſſariò ferre oportere birretum clericale: allegat textum in cap. mandamus, 19. quæſt. 3. & Cardinalẽ Bellarminum libro ſecundo de Monachis, cap. 40. lege totum illud caput, & Cardinalem Bellarminũ, ac etiam totum Decretum, & omnes libros Cardinalis Bellarmini, fortè nihil tale in ijs libris reperies. Hoc certum, in locis allegatis minimè reperiri.

Eodem cap. 5. §. 4. pag. 50. colum. 2. & cap. 7. §. 3. pag. 87. docet, textum in cap. inſinuante. Qui clerici, vel vouentes, de Fratribus Eremitis Auguſtinianis neceſſariò intelligi debere. Allegat pro hac ſententia Azorium tomo primo Inſtitutionum Moralium libro duodecimo, cap. vigeſimo tertio, quæſtione quinta. lege textum Azorij, & videbis, illam opinionem, & dicta Eremitarum ibi ſolummodo referre, & in quæſtione immediatè præcedenti apertè dicere, non fieri mentionem Eremitarum Auguſtinenſium in toto libro Decreti, & Decretalium.

Eodem cap. 5. §. 5. pag. 51. colum. 1. ad probandum, quòd B. Auguſtinus fuerit Autor monachorum, citat teſtimonium Cardinalis Bellarmini lib. 2. de Monachis cap. 40. lege eundem Autorẽ cap. 8. §. 4. docentem Bellarminum contrarium tenere, ſicut reuera tenet, & colligitur ex illius cenſura in ſermones ad Eremitas.

EOdem cap. 5. §. 5. pag. 51. colum. 2. dicit conſtare, quòd Alipius fuerit Eremita Auguſtinianus: allegat textum Auguſtini in 8. Confeſſ. cap. 12. lege totum illud caput, & totum librum, & omnes Auguſtini libros, nihil tale inuenies. Dicet, Auguſtinus vocat Alipium fratrem ſuum, & Frater ſcribitur cum litera maiuſcula. Reſpondeo, nimis numeroſus eſſet Ordo Eremitarum, ſi omnes, quos Auguſtinus fratres vocat, eſſent Eremitæ Auguſtinenſes: nimia etiam facilis eſſet modus propagandi eremitas, ſi mutata vna litera de minuſcula in maiuſculam ſtatim fierent Eremitæ. Quid enim ſi ego ſublata litera maiuſcula minuſculum ponerem? II.

Ibidem pag. 53. colum. 1. docet, quando Auguſtinus presbyter factus eſt, multis ex ſuis fratribus eremitis illius ordinationi præſentes fuiſſe, qui cum eum lacrymas fundentem viderent, quibus poterant verbis conſolati ſunt: allegat epiſtolam Auguſtini 148. lege illam epiſtolam, de fratri-

bus eremitis ne iota vnum inuenies. qui verò fuerint fratres illi, de quibus Augustinus loquitur, lege Possidium cap. 4. expressè dicentem: illos fuisse laicos plebis Hipponensis, quorum nonnulli eius lacrymas deteriorem in partem accipiebant.

Ibidem allegat textum ex Augustino lib. 2. Retract. cap. 38. ad probandum, quod Augustinus habebat fratres eremitas. lege illum textum, nihil de Eremitis inuenies, sed Augustinum de quibusdam laicis loqui.

Eodem cap. 5. §. 6. pag. 54. & seq. dicit, Augustinum ex testimonio D. Hieronymi nō solùm fuisse eremitam, sed Patrem eremitarum, & primum qui vitam eremiticam in Africam inuexerit, allegat epist. Hieronymi 89. quæ est 31. inter epistolas D. Augustini, verùm Hieronymus in ea epistola nihil tale dicit, nec verbum habet, quod ad hanc rem aliquo modo spectet.

Eod. c. §. 7. pag. 56. & seq dicit, Antonium quēdam Episcopum Fusalensem fuisse fratrem eremitam Augustinenlem: allegat epistolam Augustini 261. ad Cœlestinum Papam. Verùm Augustinus dicit, illum fuisse clericum secum nutritum in suo monasterio, in Ordine Lectoratus constitutum, non autem eremitam. Ibidem dicit, Augustinum imposuisse illi nomen Antonij ob deuotionem erga D. Antonium Patrem Eremitarum. At præter quod voluntariè hoc dicit, sine autoritate, mutatio nominum in ingressu Religionum tūc temporis in vsu nondùm erat, sed nec etiam in baptismo, vt patet in Augustino, Alipio, Euodio, Adeodato, qui eadem nomina, quæ antea habebant, post ipsum baptismum retinuerunt.

Eodem §. cap. 7. pag. 57. col. 2. & §. 8 pag 59. col. 1. dicit: Augustinum nunquam vocare domum Clericorum monasterium cōtra ipsum Augustinum serm. 1. de Com. vita Cleric. dicentem, *Et ideò volui habere mecum in domo Episcopi monasterium Clericorum.*

Ibidem pag. 58. col. 2 dicit, nomina Fratris, & Monachi non comprehendere Canonicos Regulares, allegat Augustinum Ticinensem in Propugnaculo p. 4. cap. 12. Trullum lib. 1. de Canonicia cap. 29. num. 10. & Basilium Sirenium in libro Indultorum pag. 450 §. poterat. At Ticinensis ibidem nihil tale dicit, & licèt capite immediatè sequenti dicat, quòd nomen Fratris Canonicis propriè non conuenit: tamen in 3. p. 3. probatione probat, quòd quandoque sub nomine Monachorum comprehenduntur Canonici per textum, in cap. post translationem de renunciatione, quamuis modus loquendi sit improprius, Trullus vero, & Sirenius, siuè Zacharias Ferrerius verba Ticinensis transscripserunt.

Eodem cap. §. 11. pag 63. col. 2. dicit, tempore Augustini fuisse Fratres Eremitas in Ciuitate Carthagine, allegat Augustinum lib. 2. Retract. cap. 21. Verùm Augustinus nihil tale dicit, verba verò illa à Marquez allegata: *Vndè etiam inter laicos inferiorum propositi, &c.* Idem Marquez supra cap. 5. §. 5 pag. 51. col. 2. in fine de Sæcularibus Carthaginensibus exposuerat.

Eodem cap. 5. § 12. pag. 66. col. 2. dicit, Augustinum sæpè cùm Ambrosio disputationes incœpisse, ex frequentibus cum eo collocutionibus ad fidem perductum fuisse. Allegat eundem Augustinum lib. 5. Confess. cap. 14 & lib. 6. in princ. At Augustinus tum ibi, tum d. lib. 6. c. 3 contrarium conceptis verbis dicit, vt supra adnotauimus.

Capite 6. §. 2. pag 71 col 2 docet veram causam, ob quam Augustinus, & alij Episcopi Clericos Canonicos instituerunt, fuisse, vt testes suæ conuersationis ad populos haberent. Allegat textus Concilij secundi Toletani cap. 1. & Concilij quarti cap. 22. quibus in locis nihil tale prorsus habetur.

Ibidem pagina 73. col. 1. dicit, Eremitas ex monasterio per Augustinum in horto Valerij institutos ex dispensatione cœpisse ordinari in Clericos Ecclesiæ Hipponensis, allegat Possidium in vita Augustini, c. 11. quod replicat infra pag. 80. col. 2 quod absolutè falsum est, nam Possidius nec Eremitarum, nec dispensationis ibi loci, sed nec alibi, vllo pacto meminit. Et solùm dicit, quod Religiosi ex illo monasterio per B. Augustinum instituto Hipponensi Ecclesiæ Clerici ordinari cœperunt: erat enim vt supra dictum fuit, illud monasterium Seminarium quoddam Clericorum.

Eodem cap. §. 3. pag. 75 col. 1. inquit, repugnare in eodem esse Episcopum, & Canonicum Regularem, allegat textum in cap. penult. de vita, & honestate Clericorum, quod ibi non habetur, sed nec alibi.

Cap. 7. pag. 81. col 1. dicit Possidium cap. 25. notasse tanquam rem nouam, & effectum dignitatis Episcopalis, quod D. Augustinus factus Episcopus cœperit viuere in Episcopatu cum Clericis, quod nec verum est, neque à Possidio ibi, sed nec alibi notatur.

Ibidem col. 2. ad probandum, quod D. Augustinus præter Clericos Canonicos, alios Religiosos instituerit, affert exemplum illius mercatoris, qui ad prædicationem Augustini abiurato Manichæismo conuersus est ad rectam fidem Allegat Possidium cap. 15. dicentem illum Presbyterū per vim ordinatum, in alia Religione Deo seruire cœpisse. Verùm Possidius non dicit, illum mercatorem factum Catholicum Deo in alia Religione seruire cœpisse. sed in alia Regione, Puto verò satis intelligere hunc eruditissimum Theologū, & S. Catholicæ Maiestatis Prædicatorem, quid intersit inter aliam Religionem, & aliam Regionem. Verba Possidij sunt ista: *Et ex eo homo ille proposito seruorum Dei adhærens negotiationis dimisit actionem, proficiēs in Ecclesia mēbrum, in alia Regione ad presbyterij quoque Dei volūtate petitus, & coactus officiū accessit, tenens, atque custodiens propositi sanctitatē & fortè adhuc vsque nunc in rebus humanis viuit trans mare constitutus.*

Eodem

Eodem cap.7.§.2.& 3.pag. 84.& sequenti dicit, quoriescunque in Concilijs, vel bullis Pontificum, vel in libris Sacrorum Canonum fit mentio Ordinis Sancti Augustini, absolutè de Ordine Eremitarum non Canonicorum intelligi debere. quod falsum esse illius testimonio conuincitur: nam ille cap.9.pag.127.col. 1. ex suo Fr. Iordano dicit, non inueniri aliquod scriptum authenticum, in quo dicti Ordinis Eremitarum mentio habeatur, à tempore dispersionis illorum ex Africa, vsque ad Innocentium huius nominis III.

Eodem cap.7 §.9.pag.95.col.2. dicit B Augustinum nunquam vestem lineam portasse, vel birrum Clericorum induisse. Allegat ipsum Augustinum in serm.2. de Communi vita Cleric. Lege quæ de hac re notauimus supra cap.24.

VI. CAp.8.§.?col 2. ex sententia Mariani Victorij dicit illud distichon:

Quisquis amat dictis absentum rodere vitam,
Hanc mensam indignam nouerit esse sibi.

ab Autore Commentarij sub nomine Diui Hieronymi in librum Prouerbiorum, ex sermone 26. ad Eremitas necessariò acceptum fuisse, quod Marianus Victorius non dicit, sed hoc solùm ait; Illud distichon in Sermone 26. ad Eremitas reperiri, quod aliud longè est, nec negamus, quamuis illi versus prout allegantur à Marquez, differant ab illis, qui leguntur in dicto sermone ad Eremitas, vt conferenti patebit.

Eodem cap.8.§.4.pag 117.col.1. dicit, causam ob quam Augustinus secundum monasterium in domo Episcopi babere voluit, fuisse nimiam distantiam primi monasterij ab ipsa domo Episcopali, ob quam non poterat ad se venientibus exhibere humanitatem, allegat Augustinum serm.1. de Commum vita Clericorum, lege totum illum sermonem, nullam talem causam ab Augustino redditam inuenies, sed aliam longè diuersam, vt nimirum teneret in domo Episcopi communem vitam Apostolicam in primo monasterio iam institutam. Et profectò si propter hanc solam causam voluit monasterium illud in domo Episcopali instituere, quid opus fuisset ad hospitalitatem exhibendam monasteria instituere? quid lunæ, & cancris? etsi hæc fuit causa institutionis clericorũ in domo Episcopi, quare idem Autor supra cap.6. §.2. aliam causam pro vera, & adæquata venditauit?

Eodem cap.8.§.7.pag.121. probat fuisse in Africa Eremitas Ordinis Sancti Augustini temporibus eiusdem D.Augustini, ad quod probandum primò affert testimonium Saluiani Episcopi Massiliensis, & Procopis, sed isti de Eremitis Augustinensibus, ne verbum quidem babent. Profert deinde aliud testimonium Possidij dicentis Augustinum percepta baptismi gratia ad patriam, & ad domum, & agros proprios remeasse, & quod ibi alienatis à se iam curis sæcularibus cum ijs, qui ei adhærebant, Deo viuebat ieiunijs & orationibus, bonisque operibus vacans, in lege Domini meditans die, ac nocte, & de ijs, quæ Deus sibi cogitanti, atque oranti intellecta reuelabat, & præsentes & absentes sermonibus, ac libris docebat. Sed neque in his verbis Eremitarum Augustinensium vlla prorsus mentio habetur: at inquit, D. Thomas affirmat Augustinum ibi monasterium exstruxisse, nam dicit: *De Augustino enim legitur, posteaquam monasterium instituit, in quo viuere cœpit sub regula à sanctis Apostolis constituta, scribebat libros, & docebat indoctos.* Fateor, sed vbi dixit D. Thomas monasterium illud in agris Tagasten. ab August. institutũ? nam ipse D. Thom. in Officio D Patris Augustini per illum ordinato dicit, quod illud monasterium factus Presbyter instituit, non quando viuebat cum amicis apud agros proprios adhuc laicus, Sed Possidius dicit, illum scripsisse libros, dũ esset apud agros proprios. Concedo, sed dico, multò plures scripsisse, & docuisse postquã factus est Presbyter & Episcopus, vt ex libris Retractationum habes.

Ibidem pag. 123.col. 1. citat Sigibertum Historicum dicentem, primum Augustini monasteriũ propè Ciuitatem Tagasten. exstructum fuisse. At Sigibertus siuè quisquis fuerit Autor illius epistolæ, non dicit primum illud monasterium propè Tagastam, sed propè Ciuitatẽ Hipponen. in horto Valerij institutum.

In eodem c.§ 3.pag.114.col.1. dicit 1. textum c. si quid inuenisti. 14 q.5. à Gratiano acceptum ex ser. 21. ad Fratres in Eremo. Secundò dicit, illum textum acceptum ex serm.19. de Vèrbis Apostoli, & vtrumque falsò asserit, quia textus ille neque ex ser. 21. ad Eremitas, neque ex ser.19. de Verb. Apostoli est acceptus, sed ex ser.21. de Verb Apostoli, & ex homil. 9. in libro quinquaginta homiliarum.

Ibidem ait pauperculum illum, qui Mediolani inuentum sacculum pecuniarum, proposito publicè pitacio, proprio illius domino reddendum curauit, quando tam laudabile opus fecit, paganũ fuisse, & Grammatici Christiani Hippodidasculum. Contrarium dicit Augustinus illum Christianum fuisse, & Proscholum Grãmatici Pagani.

CAp.10.pag.133.col.2. inquit Gaudiosum Episcopum Bitiuensem Neapoli Monasterium Fratrum Eremitarum Augustinensium ędificasse. Allegat Baronium in notis ad Martyrologium sub die 24. Decemb. Sed Barònius, nisi omnes Codices, quotquot videre potui mendosi sint, de Augustino, vel de Eremitis Augustinensibus ibi loci, ne iota quidem habet. VII.

Ibidem. & pag.134. col.1. magna cum confidentia dicit constare ex Possidio cap. 11. quod B. Augustino adhuc in viuis agente ex monasterio Fratrum Eremitarum exierũt viri Apostolici, qui monasteria exstruendo ipsum Ordinem in varijs locis dilatauerunt. Verùm Possidius ibi de Ordine Eremitarum, vel de Eremitis nihil dicit, sed nec dicere potuit: nam supra cap 5. dixerat, illud monaste-

rium intra Ecclesiam Vrbis Hipponensis, & consequenter in Ciuitate, non in Eremo institutum.

Eodem cap. 10. §.1. pag 134. & 135 dicit, d. Hilarium Episcopum Arelatensem Eremitam Augustinensem fuisse. Allegat Epistolam ipsius Hilarij ad Augustinum; & Cardinalem Baronium tom. 5. sub an. 426. Verùm Hilarius in epistola ad Augustinum, de vita Eremitica nihil dicit: sed neque Baronius in loco allegato. Idem verò Baronius tom. 6. sub anno 445. num. 19. 20. & 21. apertissimè contrarium docet, ostendens Hilarium vsquequò Sanctus Honoratus Insulam Lirinensem à serpentibus obsessam primò colere cœpit, & ibidem Monachos congregare, non Eremitam, non Monachum, sed sæcularem vixisse: suadente verò ipso Honorato, cum illo ad dictam Insulam profectum, ibidem habitum monasticum ab eodem Honorato accepisse.

Eodem cap. 10. §. 5. pag. 142. affirmat B. Paulinum Nolanum S. Augustini discipulum, & Eremitici Ordinis Augustinensium fuisse, & in Hispaniam profectum multa monasteria Ordinis Eremitarum instituisse. Allegat epistolas 31. 33. & 35. inter Epistolas Augustini. Vide, obsecro te lector beneuole, dictas epistolas; in tantùm enim abest, vt Paulinus hoc asserat in dictis epistolis, vt ex illis solis conuinceas, falsissimum esse, quicquid autor de ipso Paulino scribit: nam ex epistola 35. quę prima fuit ex ijs, quas Alipio misit, quo mediante in Beati Augustini amicitiam, & familiaritatem venit, fatetur Paulinus, antequam Augustinus Mediolano discederet, ac fortassis etiam priùs quàm baptizatus esset, iam Hispanias peragrasse, & ibidem à Lampio Barchinonensi per vim inflammatæ plebis ordinatum sacerdotem in Italiam redijsse, & à B. Ambrosio Mediolanensi in numerū suorum presbyterorum cooptatum. Proferam illius verba ex eadem epistola 35. quæ veritatem Solis luce clariùs tibi monstrabunt. *Quod enim*, inquit, *indicasti iam de humilitatu nostra nomine apud Mediolanū te didicisse, cum illic initiareris, fateor curiosiùs me velle condiscere, vt ex omni parte te nouerim, quò magis gratularer si à suspiciendo mihi patre nostro Ambrosio, vel ad fidem inuitatus es, vel ad sacerdotium consecratus, vt eundem ambo videamur habere Autorem: nam ego etsi à Delphino Burdigaliæ baptizatus, à Lampio apud Barcillonam in Hispania per vim inflammatæ subito plebis sacratus sim, tamen Ambrosij semper, & dilectione ad fidem nutritus sum, & nunc in sacerdotij ordine confoueor. Denique suo me clero vendicare voluit, vt etsi diuersis locis degā, ipsius presbyter censear, sed de me ne quid ignores &c.* Alia de suo monachatus initio ibidem subdit, ex quibus habes, in tantum abesse, vt mediante Alipio inter Eremitas ab Augustino cooptatus in Hispanias ad Ordinem Eremitarum plantandum iuerit, quod hic autor de suo cerebro fingit, vt antequam Augustinus Christianus fieret, ille iam sacerdos Monachi vitam ageret.

❧

CAp. 13. §. 17. 18. & 201. & seq. refert bullam VIII
quandam Innocentij IV. & alteram cuiusdā Cardinalis nomine Gulielmi tunc Protectoris Eremitarum fratris Ioannis Boni, ex quibus dicit haberi, quòd Sedes Apostolica Eremitis fratris Ioannis Boni habitum D. Augustini concesserit, & quòd B. Franciscus fundator Ordinis Minorū, priusquam dictum Ordinem fundaret, institutum Eremitarum Augustinensium fuerat professus. Neutrum istorum ex dictis bullis colligitur: neq; enim dictum est, vnquam illum habitum D. Augustini fuisse, sed partim ab ipsis Eremitis electū, partim per Sedem Apostolicam determinatum. De B. verò Francisco ne verbum quidem.

Cap. 14. §. 8. pag. 219. col. 1. ad probandū, quod Eremitæ Augustinenses in ciuitate Beneuento haberent monasterium tempore Alexādri Papæ III. allegat Priuilegium Gregorij IX. concessum eidē monasterio, cum tamen in eodem Priuilegio habeantur hæc expressa verba: *Cum in Ecclesia vestra sit Ordo Canonicus secundum Deum & B. Augustini Regulam nouiter institutus.*

Cap. 18. §. 3. pag. 263. col. 2. ad probandū, quod sui Eremitæ in Regno Portugalliæ haberent monasterium antiquius monasterio Canonicorum Regularium D. Vincentij Vlyssipponensis, profert historiā fundationis dicti Monasterij S. Vincentij, quam dicit, se ex Archiuis illius monasterij accepisse. Quæ historia duobus in locis fuit ex industria corrupta, ne detegeretur, quod illi; de quibus historia loquitur, essent Canonici Regulares, nā primò vbi in historia dicitur, quod Gualterus natione Flamengus Canonicus Regularis Præmonstratensis Vlyssiponam venit comitantibus se quatuor socijs sui Ordinis, Marquez ponit hæc verba. *Quidam summa sanctitatis Abbas nomine Gualterus Flamingus natione Vlyssiponam venit comitantibus se quatuor S. Augustini fratribus.* Secundò vbi dicitur inferius: *Sed cum vellet eam subdere Præmonstratensi monasterio Canonicorum Regularium.* ille nomen Canonicorum Regularium ex industria omisit.

Eodem cap. 18. §. 4. scribit, reperiri in eodem monasterio S. Vincentij Vlyssiponensi Canonicorum Regularium, ac in eius Archiuo Almario tertio librum, qui dicitur Ordinarium Congregationis S. Rufi, in quo libro fol. 84. hæc habentur: *Rex Alphonsus capta Vlyssipona, & cogitans de ponendis Religiosis in S. Vincentio, accersiri iussit Gualterum, & alios duos fratres Ordinis Eremitarum, & noluerunt ibi manere, tunc euocauit Canonicos S. Augustini.* Verum Ordinarium Congregationis S. Rufi, quod Reuerendiss. Pater D. Antonius à Cruce Prior Generalis summa adhibita diligentia cōquiri fecit, vt de veritate narratorum constaret, tandem in eodem monasterio S. Vincentij repertum, lectum, & sæpius reuolutum, neque in loco à Marquez allegato, nec alibi verba citata, sed nec sensum, nec aliquid eiusmodi habet. Est aliud Or-

dinarium simile in Monasterio S. Crucis Colimbricensis, quòd diligenter inspectum ne verbum quidem continet, quod ad rem spectare possit.

Eodem cap 18. §. 5. affirmat, reperiri in prædicto Archiuo S. Vincentij Vlyssiponensis cartham donationis factæ eidem monasterio à Rege Domino Santio primo filio Regis Domini Alphonsi I. de quodam Eremitorio existente in monte, qui dicitur Sintra, quod vocabatur Eremitoriũ S. Saturnini Era 1230. quæ fuit annus Christi 1192. præsentibus testibus fratre Ioanne Priore Eremitarũ, & Ferdinando Canonico S. Vincentij. ex qua carthà colligitur tunc temporis fuisse in ciuitate Vlissiponensi fratres Eremita, qui ex dicto monasterio per socios Abbatis Gualteri fundato originem habuerunt. Nihil horum reperitur in prædicto archiuo S Vincentij. inuenitur autem charta donationis factæ per Règem Dominum Santium Regem Portugalliæ Era 1230. id est anno Christi 1192. de quibusdam Albergarijs de Atrinces, & de quadam cella dicta de Colares. & de quodam Sãctuariolo nuncupato S. Saturnini, cuidam Petro Eremitæ de Sintra nuncupato, nullius tamen certæ Religionis, qui postea obtulit seipsum monasterio S. Vincentij, cum omnibus bonis prædictis sibi à Rege Santio donatis & suscepto habitu Religiosorum dicti monasterij post aliquot dies in pace ibidem requieuit, necnon etiam charta oblationis, & donationis factæ per dictum Petrum Eremitam ipsi monasterio S. Vincentij, confirmatæ per Dominum Alphonsum III. Portugalliæ Regem Era 1299. id est anno Christi 1261. cuius exẽplum ab authentico manu publici notarij extracto, & ad me nuper transmisso acceptum, hic fideliter subijcio, vt videas, an Eremitorium S. Saturnini de Sintra, vel an prædictus Petrus Eremita fuerit Ordinis, qui nunc Eremitarum S. Augustini vocatur. & vtrum ex dicta cartha donationis habeatur, tempore prædicti Sanctij Regis Portugallensis fratres Eremitas Augustinenses habuisse monasteria sui ordinis in ciuitate, aut in comitatu Vlyssiponæ. exemplum.

In Dei nomine, & eius gratia, notum sit omnibus. tàm præsentibus, quàm futuris, quòd ego Alphonsus Tertius Dei gratia Rex Portugalliæ vnà cum vxore Regina Domna Beatrice illustris Regis Castellæ, & Legion. filia, & filia nostra Infantissa Domna Blanca vidi, & diligenter inspexi cartham donationis, quam auus meus bonæ memoriæ Rex Domnus Santius dedit Petro Eremitæ de Sintra suo sigillo sigillatam, quam mihi ostenderunt Prior, & Conuentus monasterij S. Vincentij deforis ciuitatis Vlysbonen. Ordinis S. Augustini, cuius cartha tenor talis est. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen. Quia seruire Deo est Religiosorum necessitatibus prouidere, eorumque iustis acquiescere postulationibus. Idcirco ego Santius Dei gratia Portugallens. Rex vnà cum vxore mea Regina Domna Dulcia, & filys, filiabusque meis do tibi Petro Eremitæ de Sintra, & concedo de iure hæreditario Albergaria de Atrinces, cum omnibus hæreditatibus, & pertinentijs suis, quæ sunt determinatæ per aquas de collibus ad præfatum locum despicientibus vndique concurrentes, ab Oriente videlicet, & Occidente, Septentrione, atque Meridie: Do tibi etiam cellam de Colares, vt est determinata ab Oriente, & Occidente, sicut defluit aqua ab Aquilone per lapides de portu, ab Austro per summitatem collis, & hæreditatem de Conom, vt circumfluitur aquis, & Sanctuariolum B. Saturnini de monte de Sintra cum pertinentijs suis, quæ habuit à tempore, quo cœpit habitari, & quæ deinceps habiturum est, habeas tu, & post te quoscunque volueris, viri Religionis, qui semper in eis habitent, & qui nunquam sint subditi alicui Abbatiæ præfata loca. Quæ damus tibi pro remedia animarum nostrarum, & parentum nostrorum, vt ores pro nobis adiuues nos precibus tuis, tibique possidenda concedimus, libera, integra, & ab omni Regia. & Ecclesiastica exactione immunia ab hac die vsque in perpetuum. Si quis verò tam de nostra progenie, quàm de aliena, tam de Laicalibus, quam Ecclesiasticis personis hoc factum nostrum infringere voluerit, omnipotentis Dei maledictionem incurrat, & iram, & insuper cum Iuda traditore in inferno durissimam damnationem, & fratribus ibidem commorantibus quingentos A. pitet, & damnum quod intulerit, in duplum restituat facta donationis cartha Era M.CC.XXX mense Iulio. Ego autem præfatus Rex Santius vna cum vxore mea Regina Domna Dulcia, & filijs, & filiabus meis tibi Petro supradicto Eremitæ de Sintra hoc donationis scriptum loca continens superiora ad perpetuam sanctionem proprio sigillo munio, & coram bonis, & nobilibus personis coboramus. GonZaluus Mendi filius Comitis domini Al. Maior domus curiæ confirmo. Domnus GonZaluus æqualiter confirmo. Domnus Ioannes Ferdinandi dapifer Regis confirmo. Martinus Bracaren. Archiepiscopus confirmo. Nicolaus Visen. Episcopus confirmo. Petrus Colimbrien. Episcopus confirmo. Suarius Suarij testis. Gonzaluus Leuer testis. Garzia Alfaquique testis. Gerardus Pelagij testis. Iulianus notarius Curiæ scripsit. Ego prædictus Rex Alphonsus vna cum vxore mea Regina Domna Beatrice illustris Regis Castellæ, & Legion. filia, & filia nostra Infantissa Domna Blanca do, & concedo vobis Priori, & Conuentui monasterij S. Vincentij deforis Ordinis S. Augustini ciuitatis Vlysbon. tam præsentibus, quam futuris omnia supradicta loca, quæ superius, & prout superiùs sunt expressa, vt habeatis, & possideatis ea in perpetuum, non obstante clausula. quæ in cartha prædicti aui mei continetur, quæ talis est. habeas tu, & post te quoscunque volueris, viri religionis, qui semper in eis habitent, & qui nunquam sint subditi alicui Abbatiæ. *Et hanc donationem, & gratiam vobis facio, & concedo ad honorem Dei, & Sanctissimæ matris suæ, & gloriosi martyris Vincentij, & in remissionem meorum peccaminum, & parentum meorum.*

Et maximè cum supradictus Petrus Eremita obtulerit se monasterio, & Ordini vestro, & ibidem duxerit vitam sub habitu regulari, ibi etiam impleuit debitum naturale: & quod in vestro monasterio, me semper tam in vita, quam in morte, Deo vestris orationibus commendetis. Si quis autem tam de meis propinquis, quam extra-

neit. qui hanc donationem meam in aliquo infringere attentauerit, non sit ei licitum, sed pro solo tentatione, omnipotentis Dei maledictionem incurrat, & insuper cum Iuda traditore in inferno durissimam damnationem in perpetuum patiatur. donatione ista nihilominus in perpetuum in suo robore permanente. facta donationis cortha apud Vlysbonam xij. Kalend. Augusti Rege mandante Era M. CC. nonagesima nona. Dominus Gonzalus Garzia Alferax Curia confirmo. Dominus Ægidius Martins Maiordomus curia confirmo. Dominus Martinus Alphonsi tenens Bragantiam confirmo. Dominus Didacus Lupi tenens Lamecum confirmo. Dominus Andreas Fernandi tenens Ripam minij confirmo. Dominus Martinus Ægidij tenens Britam confirmo. Dominus Gonzalus Menendi tenens Elboram confirmo. Dominus Martinus Archiepiscopus Bracharensis confirmo. Dominus Ægeas Episcopus Colimbriens. confirmo. Dominus Vincentius Episcopus Portugal. confirmo. Dominus Rodricus Episcopus Ægitanens. confirmo. Dominus Petrus Lamacen. Episcopus confirmo. Dominus Mattheus Episcopus Vizen. confirmo. Dominus Martinus Elboren. Episcopus confirmo. Petrus Martini Prator Vlysbon. Alphonsus Martini super iudex. Fernandus Fernandi cognominus. Fernandus Ægidij testis. Ioannes similiter Decanus Portugallens. Martinus Petri clericus Regis. Valasius Fernandi clericus Regis testis. Dominus Stephanus Ioannes Cancellarius curia confirmo. Dominus Petri Not. curia scripsit.

Cap. 19. §. 1. pag. 273. profert sententiam latam à quodam Petro Sousa delegato Apostolico anno 1488 in causa præcedentiæ inter Canonicos Regulares S. Vincentij ciuitatis Vlyssiponensis ex vna, & fratres Eremitas Augustinianos monasterij Beatæ Mariæ de Gratia eiusdem ciuitatis, qui in hunc modum pronunciauit. *Igitur declaro, concludo mea definitiua sententia, Canonicos Regulares S. Vincentij extra muros Vlyssibona commorantes, locum in processionibus, & actibus publicis, cum contingit eas celebrari, obtinere, partemque dextram tantum in eundo, & redeundo, fratresque Eremitas S. Augustini B. Maria de Gratia Vlyssipone commorantes aliam sinistram partem in eundo, & redeundo, hocque prafatis Canonicis, & fratribus sub excommunicationis pœna mando, vt obseruent. Datum Vlyssibona anno 1488.*

Vt omittamus imperitiam historici cæcutientis, dum scribit, dictum Petrum à Sousa delegatũ à Papa Alexandro Sexto eam sententiam tulisse de anno 1488. cum Alexander Sextus non ante annum 1492. sub die 2. Augusti Summus Pontifex fuerit renuntiatus, vt apud omnes certum est, & vel ex suo Onuphrio satis intelligere potuisset, ex quo iam habes, quam fidem dictæ sententiæ meritò adhibere possis. Seriem rei gestæ longè aliter narrant authenticæ scripturæ, quas manu publici Notarij exceptas, & in publicam formam instrumenti redactas ad me nuper ijdem Canonici S. Vincentij ac illorum Reuerendiss. Generalis D. Antonius à Cruce transmiserunt, quarum summa illorum verbis collecta hæc est:

Anno Domini 1493. moderante huius S. Vincentij cœnobium Priore Domino Didaco Ortiz, Canonici nostri nondum reformati continuantes adhuc prædictis processionibus publicis, mortuo Archiepiscopo, Sedeque vacante obtinuit Archiepiscopatus gubernaculum Petrus à Sousa eiusdem Sedis Decanus. Hoc autem tempore Gulielmitæ vulgo Diui Patris augustini Eremitæ vocati, Canonicis nostris vno in choro compares, seu coæquales esse voluerunt, quod agrè ferentes Canonici nostri, & Gulielmitæ inualescentes fauore prædicti Decani (facta prius pro parte nostri causidici reclamatione, & protestatione) omnes nostri Canonici in cœnobium regressi sunt. Decanus autem, qui omnibus prædictis Gulielmitis auxilia, & adiumento erat aduersus nostros Canonicos sententiam iniustissimam, & prorsus inanem protulit, de qua continuò causidicus noster ad sanctam Sedem Apostolicã prouocauit, simulque de hac illata vi ad Alexandrum VI. Summum Pontificem eo tempore D. Petri cathedram gubernantem Prior, & Conuentus conquesti sunt, qui ob eius Apostolicas commissorias literas hoc negotium Archiepiscopo Elborensi detulit, seu delegauit, qui rectè eximiam nostrarum Canonicorum iustitiam intelligens, aduersus Gulielmitas impensis damnatos protulit sententiam, de qua statim illi appellarunt, simulque literas Apostolicas ad Decanum, & Cantorem Ecclesia Vlyssiponensis impetrarunt, qui prædictam sententiam in parte reuocarunt, statuentes quosdam in vno choro, alios vero in altero æqualiter procedere. Vnde pro parte nostrorum Canonicorum, qui huic sententia non adharebant, ad sanctam Sedem iterum fuit appellatum, & ad certas Sedis Eborensis dignitates commissorias fuit adepti literas, qui vnanimiter primam eiusdem ciuitatis Episcopi sententiam in Canonicorum nostrorum fauorem confirmarunt, vt scilicet prædictos Eremitas solutis expensis choro vtrique praeirent, & quia eas transacta longo temporis spatio minimè persoluerunt, aduersus illas chartha excommunicationis comminatoria promulgata fuit, cui nõ obtemperantes, vna cum ipsorum Prouinciali in omnibus Vlyssiponen. Parochiarum stationibus declarati fuerunt, atque anathematizati. ex quo protestati sunt, & in manus Canonicorum nostrorum seu sub potestate eorũ tres calices, simulque argenteum lychnum pensilem eis tradiderunt, dicentes tamen se hac omnia in cautione deponere, donec nuncius, quem ad Romanam Curiam miserant, perueniret. Canonici autem nostri, non vt cautionem, sed vt impensarum solutionem acceperunt, ita vt sibi adiudicatum fuerat. & tandem anno Domini 1499. intercessione Domina Leonora Regina Portugall. tale pactum, atque per familiarem compositionem inierunt, vt Canonici nostri eisdem vtrisque eorum choris, prout ab initio semper fuerat, & nunc sibi meritò, atque optimo iure adiudicatum erat, præcederent, hac tamen conditione, quòd si aliquando quemcunque clientum huius compositionis facta pœniteret, & denuò aliquid tentare voluisset, antequam in iudicio audiretur, pro pœna aureos mille litiganti alteri solueret. De quo extat quadam concordia scriptis mandata. Ego frater Paulus de Spoleto nomine Reuerendissimi P. Magistri Generalis de Fulg. Apostolica autoritate Generalis Vicarij, & Rect. [illegible] Ord. Fratrum Eremitarum S. Augustini eius vices gerens per præsentem

sub-

subscriptam concordiam factam inter RR. Patres Canonicos Regulares monasterij S. Vincentij extra muros Ciuitatis Vlysbonen. & RR. Patres Monasterij Dominæ nostræ de Gratia eiusdem Ciuitatis Ordinis Fratrum Eremit. S. Augus. cum omnibus conditionibus appositis confirmo acceptò, & quatenùs opus sit roboro In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti amen. Habeturque & referent Serenissima Regina Domina Leonora gratias ingentes, cuius virtutibus & bonitatis præfata concordia facta est. In quorum fidem hæc manu scripsi, & sigillo, quo familiariter vtor communiui. Datum Rom. 19. augusti 1510.

Supra cap 8.§.1.pag.109.ad probandum, quòd tempore D.Bernardi Abbatis Claræuallensis erāt monasteris Eremit. Ord. S. August. allegat epistolam quādā inter epistolas Petri Cluniacensis lib. 4. epistola 31. sub nomine Petri Pictauiensis scribentis nonnullis Eremitis in hunc modum: *Si ad nos cum Augustino vestro de Academico venire dignaremini, vera iuncta diffugeremus, & nouā strueremus Academiam.* Vide pictam epistolam in Bibliotheca Cluniacensi, inuenies primò illam non esse epistolam Petri Pictauiensis, sed cuiusdam Eremitæ ad ipsum Petrum Pictauiensem; eiusdem tamen intituti, cuius erat ipse Petrus Pictauiensis. Vide deinde Panagyricum eiusdem Petri Pictauiensis, qui præmittitur libris Petri Cluniacensis, & inuenies illum fuisse Monachum Cluniacensem. Cur verò dixerit ille Eremitis *Si ad nos cum Augustino vestro &c.* puto causam fuisse, quòd ille Petrus Pictauiensis Academici esset addictus sicut erat Augustinus ante tamen suam conuersionem. vtcunque res se haberet, omnes illi erant Monachi Cluniacenses, qui vocabantur etiam Eremitæ.

CAPVT TRIGESIMVM SEXTVM.

Quamplura per Ludouicum de Angelis in libris de Vita, & laudibus Augustini editis falsò allegata reteguntur.

I.

Pari censura digni sunt libri, quos Ludouicus de Angelis Eremita Augustinensis de Vita, & laudibus B. Augustini edidit Parisijs eusos anno Domini 1614. Nam vt de multis falsò per illum allegatis nonnulla tibi retegam, lib. 2. cap. 4. pag. 29. ad suadendum, quod Augustinus, exemplo B. Antonij conuersus fuerit ad vitam monasticam, citat Augustinum lib. 8. Confess. cap. 6. dicentem: *Inde sermo eius deuolutus est ad monasteriorum S. Antonij greges, & mores suaueolentia.* Vide textum Augustini, & de monasterijs S. Antonij nihil reperies. Verba Augustini sunt. *Inde sermo eius deuolutus est ad monasteriorum greges & mores suaueolentiæ tuæ (nos e, dicit tuæ. id est Dei, & non dicit Antonij) & vbera deserta Eremi, quorum nos nihil sciebamus. & erat monasterium Mediolani plenum bonis fratribus extra Vrbis mœnia sub Ambrosio nutritore.* Vides hic Augustinum non de Antonij monasterijs loqui, sed de omnibus monasterijs in vniuersali.

Lib. 3. cap. 4. inquit. *Præterea liber extat vetustus, & manuscriptus in bibliotheca Vaticana, qui sic in fine, explicit liber S. Augustini de Cognitione veræ vitæ, quem fecit fratribus Eremitis in monte Pisano, ipso existente fratre anno ætatis suæ trigesimo primo.* Verùm ne legentes audito nomine Bibliothecæ Vaticanæ expauescerent, subiungere debebat neque Augustinum, neque Bedam, neque Possidium eius libri meminisse: recentiores verò illum vt spurium reiecisse, & errores continere, vt cum dicit cap. 6. quòd Angeli omnis contingentia nouerunt, antequam fiant. Et quod caput est, si Augustinus illum librum scripsit anno ætatis suæ 31. in monte Pisano fratribus Eremitis, ipso similiter existente fratre, necesse est istum librum non à sancto, sed neque à Christiano, verùm à concubinario & infideli scripto, & fratres illos non sanctos Eremitas, sed infideles, & scortatores, vt ipsi Augustino similes essent: nam Augustinus anno ætatis suæ 31. adhuc infidelis, & concubinarius erat, vt supra dictum fuit. Post baptismum verò neque in monte Pisano substitit, nec montem Pisanum vidit, vt cap. 5. ostendimus. Et esto Codex Vaticanus centum, aut etiam 200. annis vetustior sit, nihil refert.

Ibidem refert Possidium cap. 31. ita scribentem. *Vixit (scilicet Augustinus) annis 76. in Clericatu autem, vel Episcopatu fermè quadraginta, laicus monachus in agris Tagastensibus fermè triennio.* Hæc verba, *laicus monachus in agris Tagastensibus fermè triennio*, ab hoc Autore sunt addita, & in textu non habentur. Et nota, quod vbicunque Possidius nominat Augustinum laicum, hic Autor addit monachum, quod est textus Doctorū corrūpere, & deprauare.

Lib 4. cap. 2. ait: *Attonsus ergo fuit Augustinus vt monachus, hac de causa tonsuram commendabat illis Africanis, quos apud Carthaginem primum ipsam vitam monasticam docuerat, sic arguens. Quæ porrò (quæso) tam apertè contra præcepta Apostoli conantur.* Citatur in margine liber de opere Monachorum cap. 31. Quod Augustinus Monachos Carthaginenses prius docuisset vitam monasticam, neque in Augustino, neque in Possidio reperitur, sed ab hoc Autore de suo additum. Ex libro de Opere monachorum, & ex libro 2. Retractationum cap. 21. satis apparet, monachos apud Carthaginem opera Aurelij Carthaginensis Episcopi esse cœpisse, quibus Augustinus librū de Opere monachorum scripsit rogatus ab ipso Aurelio. II.

Eodem lib. cap. 3. in princ. citat Martyrologium Romanum Petri Morsalini Parisiis editum

an.1483.sic dicens: *Tertio nonas Maij Mediolani conuersio S. Augustini Episcopi & confessoris sub Ambrosio Episcopo eiusdem Ciuitatis, & ab eodem baptizati, nigrum,monachalemque habitum induci.* Verùm istud Martyrologium Ecclesia Romana nunquã probauit,sed nec probare potuit,cum ex antiquissima traditione Ecclesiæ recens baptizati albis, & non nigris induantur. Quare quod Petrus Morsalinus de habitu nigro Monachali posuit,ab aliquo Eremita deceptus accepit, & illius Martyrologium perperam vocatur Martyrologium Romanum.

Eodem loco inquit, *Vetustæ augustini per vniuersum Catholicum Orbem imagines cum monachalibus vestimentis indutum authentico testimonio prædicant, quod prolo datum Ambrosius Coranus obtulit ita summo Pontifici Romano Sixto IV. In prima Ecclesia Christianorum Sancti Ioannis Laterani, in capella Domini Papæ in suo Palatio, in Ecclesia S. Petri de Roma, in Ecclesia Sancta Sophia Constantinopolis. In Ecclesia D. Maria Maiori de Roma, in Episcopatu Pisano, Lucano, Florentino, Senensi, atque Papiensi imagines Sancti Augustini cum cuculla nigra, atq; scapulari, id est, cum tunica talari, & capuceo super spatulas eiusdem coloris.* Quod ad picturas spectat, inferius tractandum erit. Nunc aduerto duplex mendum in his verbis contineri. Primùm est, testimonium Ambrosij Corani, siue Coriolani in libro, quem obtulit Sixto Quarto, authenticum esse. Nam hoc à veritate in tantùm abest, vt propter innumera mendacia. conuitia, & calumnias in Canonicos Regulares effusa, idem Sixtus Quartus, & illius successor Innocentius Octauus ipsum librum ante expurgationem suspenderunt, cuius rei fidem facit etiam Trithemius in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis, vbi cæteros omnes libros Coriolani recensens hũc solùm omisit, quem tamen primo loco recensere debuerat, nisi fuisset per Sedem Apostolicam dãnatus: nam in editione operum Coriolani Romana, quam solam Trithemius vidit, & cuius ordinẽ sequitur, in primo loco ponitur Defensorium, siue Apologia. est liber apud nos in monasterio S. Mariæ Pacis de Vrbe, ac etiam Augustinus Ticinensis in libello cuius est titulus. Clipeus veritatis § 57. quod necessario monendum duxi, ne legentes illum librum labantur in errorem. Secundum mendum est, in Ecclesia Lateranensi in capella Domini Papæ adesse vetustas imagines S. Augustini cum cuculla nigra, & scapulari eiusdem coloris. Nam omnes illius Ecclesiæ, & hospitalis picturæ antiquæ ante annos centum, vel ducentos, ipsum Augustinum habitu Clericali indutum referebant, sicut etiam nunc referunt, nimirum cum Rochetto, & tunica alba, & pluuiali, & mitra, vt nunc etiam videri potest in pictura, quæ est super altare maius in parte Ciborij, quæ respicit versus austrum altare aliud vbi Sanctissimum Sacramentum Eucharistiæ seruatur, imago verò, quæ nunc cum cuculla nigra cernitur, sub Clemente Octauo suadente Sacrista Pontificio depicta est, quam etiam idem Pontifex deleri, & reformari præcepit, sed pictor tunc temporis Roma discesserat. De alijs inferius dicemus.

EOdem capite ait: *Anno 1084. ædificatum est præclarissimum D. Marci templum supra quod, vt instrumento constat authentico, antè centum annos facto, & typis commisso in Apologia Coriolan. quatuor Doctorum Ecclesiæ simulachra fuerunt erecta, inter quæ est simulacrum communis parentis Augustini cum cuculla, seu cappa subtus cum caputeo, seu pluuiali, & capuceo desuper.* Fateor, templum D. Marci anno 1084. inchoatum, & super illo posita eiusmodi simulachra: at non eo tempore, quo fuit inchoatum, sed neq; ducentis annis post, neque authenticum instrumentum à Coriolano productum contrarium docet. III.

Ibidem dicit: *In ciuitate Papia in Aula Consistoriali ab antiquissimo tempore depictum fuisse Augustinum cum indumentis monasticis.* Sed subscriptio eiusdem picturæ, quam ex industria omisit, indicat eandẽ picturam anno 1503. factam esse. Ostendemus verò inferiùs publica vexilla ciuitatis Papiensis ante annum 1480. Diuum Augustinum, non Monastico, vel Eremitico, sed Clericali, & Canonicali habitu indutum semper habuisse.

Eodem lib. 4. cap. 4. *Vestem nigram, atque talarẽ gestabat Episcopus, qualem Monachus veniens ex Eremo Tagasta ad Ecclesiam Hipponensem: inde eam ostendens, & quibus cum diuitijs electus fuerat presbyter, nonnisi cum his vestibus,* inquit, *quibus illo tempore induebar.* Verum textus emendati Augustini non habent *cũ his*, sed *cum ijs*, & sanè si quando Augustinus illum sermonem habuit, adhuc habebat vestes, quas ex Tagasta secum tulerat ante presbyteratum, magnum fuit Dei miraculum, quia tunc senex erat, quando illum sermonem ad populum Hipponensem habuit.

IBidem ait: *Secundinus Hæreticus Monasticis vestibus infestissimus, Augustinum dicebat in tenebras infernales ex conuiuio nuptiarum cœlestium pellendum, nigrarum causa vestium.* Citatur in margine Secundinus in sexto tomo Augustini ante librum contra Secundinum. Equidem vt hunc Autorem excusem, nihil aliud dicere possum, nisi somnum illum passum esse, cum Secundini epistolam legebat: vbi enim Secundinus in ea Epistola de vestibus monasticis loquitur? vbi dicit Augustinum pellendũ in tenebras exteriores nigrarum causa vestium? Fingit ibi Secundinus Manichæus duas naturas in homine secum pugnantes, alteram boni, alteram mali, quam pugnam dicit in nobis exerceri per actus virtutum, & vitiorum. Subdit deinde: *Horum in medio posita anima, cui à principio natura sua dedit victoriam, hæc si vnà cum spiritu virtutem fecerit, habebit cum eo vitam perpetuam, illudque possidebit Regnum, ad quod Dominus noster inuitat: si verò à spiritu vitiorũ incipiat trahi, & consentiat, ac per consensum pœnitudinem gerat, habebit harum sordium indulgentiæ fontem, carnis enim commistione ducitur, non propria voluntate. At si cum se ipsam cognouerit, consentiat malo, &* IV.

non se armet contra inimicum, voluntate sua peccabit, quam si iterum pudeat errasse, paratum inuenies misericordiarum autorem: non enim punitur quia peccauit, sed quia de peccato non doluit. At si cum eo peccata sine venia recedat, tunc excludetur, tunc virgini stultæ comparabitur, tunc heres erit sinistra manus, tunc à Domino pelletur ex conuiuio nuptiarum, nigrarum causa vestium, vbi erit fletus, & stridor dentium, ibique cum Diabolo ad ignem originis ipsius, quem tua mira prudentia aut ex Archangelis factum memorat, aut nihil esse fatetur, Hæc Secundinus, nihil supra. Videas nunc quã fideliter & ingenuè autor deducat Secundinum nigris Monachorum vestibus infestissimum, dixisse Augustinum ex conuiuio nuptiarum in tenebras exteriores pellendum nigrarum causa vestium. & quàm appositè nigras animæ vestes, quæque aliud nihil sunt, nisi peccata, ob quas vestes iuxta parabolam Euangelicam à Secundino introductam, mali homines è conuiuio nuptiarum pelluntur in tenebras exteriores, tum suis Eremitis, tum etiam B. Augustino aptauerit.

V. IBidem: Versiculo Pallium ait: *Hanc vestem ab Augustino gestari cum videret Nectarius, Ciceronem vocat non togatum, sed palliatum, non enim ei contingit sequi Romanos rerum Dominos, gentemque togatam, sed Græcos, & palliatos Monachos, vt togam ipsam rugarum paginis resolutis palliorum imitatus speciem retorqueret vbiuisque, & benè Nectarius de Augustino Monacho & palliato*. Citatur Nectarius in margine epistola 253 ad Augustinum. Cogor hic loci pro teste veritatis, verba ipsius Nectarij exscribere ex eadem epistola ducentesima quinquagesima tertia, & sunt ista: *Sumptis literis eximietatis tuæ, quibus idolorum cultum, & templorum cæremonias destruxisti, audire mihi visus sum Philosophi vocem, non illius, quem in Academia l[illegible] commemorant tenebrosis humo angulis residentem, ex profunda quadam cogitatione demersum, reductis ad frontem caput implicitum genibus, vt aliorum præclara inuenta doctrina egenus quidam calumniator oppugnet, assertaque præclarè, cum suum nihil defendat, arguat: sed plane excitatum oratione tua ante oculos stetit Marcus Tullius Consularis, qui innumeris ciuium capitibus conseruatis forensis campi signa victricia stupentibus Græciæ scholis laureatus inferret, tubamque illam canoræ vocis, & linguæ, quam in criminum reos, & Reipublicæ parricidas spiritu iustæ indignationis flauerat, anhelus inuerteret, togamque ipsam rugarum paginis resolutam palliorum imitatus speciem retorqueret*. Hæc Nectarius Augustini orationem contra idola commendans, cuius vehementiam in exaggerando errores paganorum magnificiens, inquit videre sibi visum in illa oratione Marcum Tullium Consularem, & tubam illam canoræ vocis, & linguæ, quam in criminum reos, & Reipublicæ parricidas spiritu iustæ indignationis flauerat, anhelus inuerteret, togamque ipsam rugarum paginis resolutis palliorum speciem imitatus retorqueret. Hic autem autor Nectarium de Augustino Monacho palliato locutum fuisse contendit. Et hæc sunt Augustinianæ cucullæ solidissima fundamenta.

Ibidem in fine capitis inquit: *Gestauit eum (scilicet baculum) Augustinus, & Ordo eius Eremiticus ad Gregorium Nonum, vt autor est Iordanus de Saxonia*. Tria hic falsa dicit. Primùm, quod Augustinus gestauerit baculum Eremiticum. Secundò, quod Ordo Eremiticus gestauerit baculum vsque ad Gregorium Nonum: nam è contrario res se habet, quia Gregorius Nonus primus fuit, qui Eremitis baculos in manibus ferre præcepit, vt appareret, cuius essent habitus, cum eleemosynas petebant. Tertium est, quod hoc dixerit Frater Iordanus: nam ille dicit, Gregorium Primum, siue vt eius verbis vtar, beatum Gregorium illum fuisse, qui statutum fecit de baculis portandis ab ipsis Eremitis, & de Gregorio Nono nihil.

EOdem lib. 4 cap. 5. ad finem, citat D. Antoninum in 3. p historiali cap. 24. in fine dicentem: *Dixit Ambrosius hunc, scilicet Augustinum in Christo genuit, & postquam baptizauit eum induit cuculla nigra*. Verùm præter quod malè citat cap. 24. in fine, falsò etiam hoc imponit D. Antonino sicut & alia multa, quia si caput illud postremum est D. Antonini, de quo probabiliter dubitatur, tamen D. Antoninus in princ. illius capitis protestatur, se solum velle referre, quæ religiosus quidam Ordinis Eremitarum scribit. vide illum. VI.

Eodem lib. 4. cap. 6. contra illos, qui negãt Augustinum fuisse Monachum, producit Apologiã, siue Antidotum Riccardi Cenomani contra Censuram Erasmi in Regulam Augustini, sed perperam, quia Riccardus Cenomanus apertè indicat, quo sensu B. Augustinus se, & suos Monachos appellari voluerit, dicens: *D. Augustinus se, & suos non solùm Clericos, sed Monachos dixit, & scripsit, diuersa tamen ratione: Nam quando respicit causam, & functionem Clerici, separat à Monacho. Quando verò communem vitam, & concordiam considerat, confundit*. Vbi vides, ex sententia Cenomani Augustinum se, & suos permittere vocari Monachos, non ratione cucullæ Eremiticæ, vel professionis monasticæ, sed ratione vitæ communis, in qua Clerici Canonici cum Monachis conueniunt.

Eodem lib. 4. cap. 7. dicit S. Antoninum agnoscere sermones ad Eremitas pro veris fœtibus Augustini. Quod falsum est, quia Antoninus solum refert dicta eiusdem Eremitæ, quæ statim in principio illius capitis acriter impugnat, vt sæpe dictũ fuit. Hic est frater Iordanus.

Eodem lib. 4. cap. 8. loquens de baptismo Augustini refert eundem lib. 9. Confess. cap. 6. dicentem: *Sociauimus eum in gratia tua baptismali, educandum in disciplina tua, nempe monastica*. Deinde citat August. 7 Confess. c. 8 dicentem: *Consociasti nobis & Euodium iuuenem ex nostro municipio qui cum agens in rebus militaret, prior nobis ad te conuersus est, & baptizatus, & relicta militia sæculari accinctus est in tua*. subiungit: *Per militiam, in qua post baptismum*

etiam Enodium, Monasticam intellige. Quæ sunt glossæ frigidè ab hoc autore de proprio haustæ, nusquã enim legimus Augustinum militiam Christianam ad solos Monachos restrinxisse, neque Adeodatum, aut Enodiũ, Monachos, vel Eremitas fuisse.

VII. IBidem addit: *Ad montes Pisanos deinde venit, & Eremitas illic viuentes visitauit,* sicut Licentius eiusdem comes itineris in memoriam ei reuocat hoc versu:

O mihi transactos reuocet si pristina soles
Lætificus aurora dies, quos libera tecum
Otia tentantes, & candida iura bonorum,
Duximus Italiæ medio, montesq; per altos.

Verùm errat Autor hoc loco, nam præter quod falsum est, Augustinum Eremitas in monte Pisano aliquando vidisse, esto verum id esset, tamen ex verbis allegatis, aut ex alijs, quæ legi possunt in epist. 39. inter Epistolas Augustini, hoc ne per somnium quidem deduci potest, nisi dicamus, in Italia solum montem Pisanum inueniri. Præter quod ille non est in medio Italiæ positus, vt patet.

Ibidem subiungit: *Hæc Baptista Mantuanus, ipsum secutus Augustinum de se monastica scribentem: apud Ostia Tiberina, vbi remoti à turbis: quia scilicet in Eremo habitaret, & in cella, de qua Gersonius mentionem facit dicens quòd Augustinus suum pia matre Monica prolocutum fuerit publicè siccis oculis, occultè lachrymosis, ipse solus in cella.* Verùm decipitur Autor, nam in textu Augustini de cella, de monasterio, de monachatu nulla prorsus mentio habetur. verba Augustini sunt: *Imminente iam die, quo ex hac vita erat tràsitura, quem diem tu nouerus, ignorantibus nobis, proueneras, vt credo, procurante te occultis tuis modis, vt ego & ipsa soli staremus incumbentes ad quandam fenestram, vnde hortus intra domũ, quæ nos habebat, prospectabatur, illic apud Ostia Tiberina, vbi remoti à turbis post longi itineris laborē instaurabamus nos nauigationi, &c.* Hæc Augustini Eremus apud Ostia Tiberina, hęc illius cella fuit, diuersoriũ vbi cõmorabatur, donec tempus opportunum in Africam trajciendi adesset, vbi non solus, vt Autor fingit, sed cum filio & socijs morabatur.

In eod. cap. citat epistolam Papę Cyriaci prohibentis, ne sæculares ad dignitates Episcopales eueherentur. At in Catalogo Romanorum Pontificum nullus nomine Cyriacus reperitur. Putarem voluisse dicere Siricij, nisi nomen Cyriaci secundò, & tertiò in textu, & in notis marginalibus haberetur. nam verba ex Cyriaco allegata reperiuntur in epistola Siricij, non ad omnes Episcopos, sed ad vniuersos orthodoxos, in cuius 3. c. inquit: *Certè non fuit prætermittendum, quòd semel, aut secundò necessitas hæreticorum intulit, contra apostolica præcepta velut lege licitum præsumi, neophitum, vel laicum, qui nullo Ecclesiastico functus fuerit officio inconsideratè vel Diaconum, vel Presbyterum ordinare: quasi meliores Apostolis sint, quorum audent mutare præceptum: & qui non didicit, iam docere compellitur. Ita nullus reperitur idoneus clericorum.* Verùm hæc verba nihil prosunt, ad probandum, Augustinum fuisse monachum ante presbyteratum, & contrarium apertè ostendunt. quod non prosint, patet, quia sicut Siricius prohibet, ne laici assumantur in presbyteros, ita prohibet monachos sacerdotes ordinari, nisi prouectæ, & maturæ ætatis, & in minoribus ordinibus diu exercitatos. in epistola enim ad Himerum Episcopum Taraconensem c. 9. prohibet, ne laici ante annum 30. promoueantur ad Diaconatum, & ante annum 45. ad Episcopatũ, & cap. 13. Quam ob causam æquæ opus habuit dispensatione, si fuit monachus, ac si fuisset laicus. Obesse autem manifestè sententiæ huius Autoris eadem verba, probatur, quia Siricius distinguit laicos à monachis, & distinctos canones de vtrisque condit. Vnde si Augustinus erat laicus, non erat monachus: & sic falsitatis conuincuntur glossæ huius Autoris, quibus autoritates D. Augustini passim, & præsertim in eodem cap. interpretatur, vt cum legimus Augustinum laicum, monachum interpretemur.

Ibidem citat Cyriacum in epistola ad omnes Episcopos dicentem: *Monachos quoque, quos vitæ, ac fidei institutio sancta commendat, Clericorum officijs aggregari, & optamus, & volumus.* Quibus in verbis tres errores committit. Primò, quia citat ista verba ex Cyriaco Papa, qui nusquam fuit: & mirum est hunc Autorem ista notissima ignorare. sunt autē verba allegata non Cyriaci Papæ, sed Siricij, non in epistola ad omnes Episcopos, vt Autor allegauit, qui est secundus illius error, sed in epistola ad Himerum Taraconensem Episcopum, estque caput 13. illius epistolæ. Tertius error est, quia omisit verba præcedentia ex cap. 9. & 10. in quo ætas, & conditiones ordinandorum præscribuntur. obtruncauit etiam verba sequentia, quæ sunt ista: *Ita vt qui intra trigesimum ætatis annum sunt digni, in minoribus per gradus singulos proueeantur ordinibus. & sic ad Diaconatus, vel Presbyterij insignia maturæ ætatis consecratione perueniant: nec statim saltu ad Episcopatus culmen ascendant, nisi in ijs eadem, quæ singulis dignitatibus superiùs præfiximus, tempora fuerint custodita.* Quæ verba si fideliter posuisset, vt debuerat, vidisset eandem, & multò maiorem difficultatem accidisse in ordinãdo Augustino, siue ex monacho, siue ex laico. Vide epistolam eiusdem Pontificis in primo volumine Conciliorum, quorum fragmenta, quæ ad rem faciunt, referuntur in Decreto cap. Quicunque 77. dist. & cap. Monachos quoque. 16. quæst. 1.

Eodem lib. quarto, cap. nono ait: *Augustinum verò gaudens, à se monachos (ita vocat nunc Eremitas à Canonicis Regularibus distinctos) institutos fuisse, scribebat eis, si fratres, si filij nostri estis, vel potius in Christo serui vestri sumus, audite quæ monemus, agnoscite, quæ præcipimus, sumite, quæ dispensamus.* Citatur in margine liber de Opere Monachorum cap. 28. Quod hic ait, Beatum Augustinum, hæc scribere, quis gaudeat Eremitas, qui distinguuntur à canonici-

regu-

regularibus à se institutos, est commentum de suo haustum. Quæ causæ Augustinum mouerint, ad scribendum librum de Opere monachorum, ille eas aperit in initio eiusdem libri de Opere Monachorũ & lib. 2. Retract. c. 21. nec opus est veris causis dissimularis nouas non veras fingere. An autem, qui monachi olim vocabantur à canonicis regularibus distincti, nunc sint Eremitæ Augustinenses vocati, Benedictinis, & alijs antiquis monachis disputandum relinquo: si non etiam ipsis Eremitis, qui dicunt, Augustinum veste nigra indutum zona pellicea sese præcingere voluisse, ad differentiam monachorum.

Eodem lib. quarto, cap. decimo inquit: *Louanienses eandem Regulam Religiosis Monachis datam affirmant, in lucem edentes cum eiusmodi titulo, prout habetur in vetustis, & verioribus Codicibus Regula data ad seruos Dei.* Cæterùm Louaniensibus nunquam in mentem venisse, epiteton seruorum Dei ad Eremitas restringere, ex hoc elicere potes, quod sermones ad Eremitas, & librum de Vita Eremitica ex veris Augustini fœtibus reiecerunt, in tantùm vt propter hoc ipsi Louanienses ab Eremitis censores duri, & peruersi calumniatores vocentur.

Eodem lib. & cap. dicit, Beatum Fulgentium Regulæ Monastiæ professorem fuisse, & hoc ex illius vita per eius discipulum scripta constare. quod dicens manifestè indicat, se vel Beati Fulgentij vitam minimè legisse, vel existimare, cæteros illam legere minimè potuisse. quomodo enim id dicere potuit, cum in toto libro Vitæ Beati Fulgentij ne verbum quidem de Augustini Regula, vel professione monastica habeatur?

Ibidem inquit: *Vincentius etiam in Africa non ignobilis Eremita ad Patrem scribit Augustinum, & circa regulam, si quid, inquit, famulus hic tua sanctitati frater suggesserit Florus, &c.* Citatur epistola 256. inter epistolas Augustini. Verùm epistola Vincentij non ignobilis Eremitæ in Africa ad Augustinum, quæ est, & vbi reperitur? Certè epistola 256. non est Vincentij Eremitæ, sed Valentini Abbatis Augustino familiarissimi, non Eremitæ, sed Vrbanitæ, qui pro bono regimine sui monasterij Beati Augustini consilium non rarò quærebat, quod non solum non nego, sed quam maximè affirmo.

Eodem libro quarto capite vndecimo, inquit: *Aliquando nonnulli sciolis, & nouatores dubitauerunt, vtrum Eremitani Sancti Patris Augustini, Monachi, & Canonici Regulares vota facerent. Cui rei alma Theologorum Academia Parisiensis salubriter occurrit: & tandem, matura præcedente deliberatione, conclusum, quòd Religiosi Sancti Augustini, & Monachi illius temporis vouebant.* Rectè quadrat. Erasmus damnatæ memoriæ hæreticus In sua censura Regulæ Augustini dixerat, clericos ab Augustino institutos vota non emisisse, & de solis clericis in censura loquens, quæ de Augustini cuculla. & balteo coriaceo in quibusdam libris legebantur, tanquam fabulosa respuens, fatetur, Augustinum se, & suos nunquam monachos vocare consueuisse. Canonici Regulares rogauerunt almam Theologorum Academiam Parisiensem, vt hoc dubium matura discussione, ac deliberatione habita resolueret. Edidit ob id Riccardus Cenomanus eruditissimam Apologiam contra Erasmum, Antidotum nuncupatam: in ea Apologia ostendit, Augustinum se, & suos aliquando Monachos vocare: sed aduertit æquiuocationem nominis Monachi opinionis errorem peperisse, & subiungit: *Itaque Augustinus quando respicit causam, & functionem, separat à monacho: quando verò communem vitam, & concordem considerat, confundit,* Eremitarum verò non solum non meminit, sed propter nonnullos, qui æquiuocatione nominis monachi in errorem labebantur, & ipsi alios in errorem trahebant, data opera aduertere voluit, qua ratione Augustinus suos clericos monachos vocauerit, ob vitæ nimirum communitatem. Demum Parisiensis Academia, re maturè discussa, sequens Decretum promulgauit, extractum ex registro facultatis Theologiæ in Vniuersitate Parisiensi.

Anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo nono, die Sabbati vltima Ianuarij, fuit congregata sacra Theologia facultas apud sanctum Maturinum per iuramentum, post Missam de Spiritu sancto, super difficultate orta circa censuram Erasmi super tertiam regulam Religiosorum sancti Augustini. Dubitabatur autem à plerisque, an Religiosi vouebant tempore Augustini. & ad supplicationem fratrum Sancti Victoris, qui petebant solutionem illius difficultatis. facultas disputauit de materia illa, non solùm per deputatos, sed per totam facultatem disputatum est diligenter. & tandem matura præcedente deliberatione conclusum fuit, quòd Religiosi Sancti Augustini, & Monachi illius temporis vouebant: & quòd illa censura Erasmi non est probanda, sed est scandalosa: & Apologia Magistri nostri Cenomani contraria illi censuræ est recipienda, & digna, quæ imprimatur. Hinc vides, neque Erasmum, neque Riccardum Cenomanum, neque Academiam Parisiensem de Eremitis Augustinensibus dubitasse, an illi tempore Augustini vouerent, & tamen iactat confidenter hic Autor, per eandem Academiam definitum esse, quod Eremitæ Augustiniani tempore Augustini vouebant.

Eodem libro quarto capite duodecimo inquit: *Ita confirmata est Religio Fratrum Eremitarum Sancti Augustini chari, & accepti Romanis Pontificibus, & specialiter Innocentio Primo, qui constitutionem fecit de omni Ecclesia, & Regulis Monachorum.* Citatur in Margine Platina in Innocentio Primo. Lege Platinam, & omnes, qui vitas Romanorum Pontificum scripserunt, nunquam inuenies, ante Innocentium Tertium Religionem Eremitarum confirmatam: sed nec etiam ipsam Augustini regulam, licèt multi Pontifices, & Concilia illam

vti approbatam omnibus canonicis clericis, & etiam. Canonissis seruãdam proponant, de qua re supra dictum fuit. Platinæ verba sunt: *De Iudæis quoque, & Paganis, deque Monachis Regulas quasdam tulit.* At si hoc est Ordinem Fratrum Eremitarum confirmare, cur non etiam Ordo Iudæorum, & Paganorum confirmatus dicitur? Deinde aliud est facere Regulas pro Iudæis, & Paganis, & etiam pro Monachis: aliud est Regulas Iudæorum, vel Paganorum, vel Monachorum confirmare. Platina primum dicit, non autem secundum. Dices, apud Anastasium, & Damasum in Innocentio Primo ita haberi: *Hic constitutum fecit de omni Ecclesia, & de Regulis Monasteriorum, & de Iudæis, & Paganis.* Sed hoc non est allegare Platinam. Deinde non dicit, quod fecerit constitutum dè Regulis Monachorum. sed monasteriorum, & ne te diutius teneam vide hæc statuta, siue istas regulas ab Innocentio primo factas in epistola illius secunda ad Victricium capite decimo. & refertur in capite de Monachis decimasexta quæstione prima. Sed vt videas, quàm falsum sit, quòd Innocentius I. vel Ordinem Eremitarum, vel Beati Augustini Regulam confirmauerit, audi hunc ipsum Autorem in eodem capite in verbis antecedentibus hęc scribentem: *Antonius, Basilius, Augustinus Autores Religionum fuerunt: nec vllam leguntur à Pontifice approbationem quæsiuisse, propterea quòd nondum extaret ius Ecclesiasticum id præcipiens. Hæc Illustrissimus Cardinalis Bellarminus, Vnde Ordo Fratrum Augustinensium confirmatus relucet absque solemni Romani Pontificis approbatione, quod Gersonius ita confirmat. De Religiosis antiquis non legimus aliquam approbationem expressam Sedis Apostolicæ quæsiuisse: sed eorum vitam sanctam Ecclesia sciente, & multis viris Sanctis, & approbatis communicante, & multa & vasta priuilegia concedente, erat eorum plena confirmatio.*

Eodem libro quarto, & capite duodecimo ad finem inquit: *Vnde Innocentius Papa III. auri ipsum Concilium Lateranense Vlyssiponensi, & Colimbriensi Episcopis præcipiens, vt cogerent fœminam quandam habitum Ordinis Sancti Patris Augustini resumere, quippe quæ in manibus vnius ex illius Ordine Eremita votum castitatis emiserat. Hæc Azorius libro 12. Institutionum moralium cap. 23.* Verum illius pace dupliciter decipitur. Primò dum ait, Innocentium III. in ea epistola dicere, illam fœminam votum emisisse in manibus vnius ex Ordine Eremitarum S. Patris Augustini. textus præ manibus omnium habetur in capite insinuante. qui clerici vel vouentes. Secundò cum ait, hoc dicere Azorium. Nam Azorius dicit se, quæ Eremitani pro illorum antiquitate adstruenda comminiscuntur, solùm referre: & contrariam sententiam canonicorum probabiliorem sibi videri: neque in Decreto, neque in Decretali huius ordinis vllam prorsus mentionem haberi, sed solùm in duobus locis in sexto libro Decretalium. Vide illum.

EOdem libro quarto, capite decimo tertio inquit, B. Augustinum post primum monasterium in Agro Tagastensi exstructum ob multitudinem, & inquietudinem multorum aduentantium, inde ad duo milliaria recessisse ad quemnam montem altissimum, ad quem nonnisi per viam valdè aridam, & pœnosam adiri poterat, &c. Hæc, inquit, Sigibertus Beato Augustino notissimus in epistola ad Macedonium. Miror huius generalis Chronistæ diligentiam, & fidem in testimonijs historicorum referendis. Sigibertus, siue quisquis fuerit autor illius epistolæ ad Macedonium, scribit, August. primum monasterium apud Hipponem in horto Valerij exstruxisse: hic autem ex Sigiberto in agro Tagastensi exstructum affirmat. Deinde ait, Sigibertum Augustino notissimum fuisse. At Sigibertus, vt supra capite vigesimo nono notandum est, anno Domini 1111. fatis concessit.

Eodem capite dicit, illum Ciuem Hipponensem Beati Augustini amicum, propter quem lucrandum ille ex agro Tagastensi Hipponem venerat, cuius meminit Possidius capite tertio, & idem Beatus Augustinus sermone primo de communi vita Clericorum, fuisse Bonifacium Comitem, cui Beatus Augustinus epistolam septuagesimam scribit, idque ex ipsa epistola nititur comprobare. At faciliùs ignem ex aqua elicere poterit, quàm ex illa epistola, quod autor intendit: nam ex illa epistola apertè habes, Bonifacium Comitem, quo tempore Beatus Augustinus Hipponem iuerat, vxorem habuisse ea verò defuncta, ipsi Bonifacio monasterium ingredi volenti, Beatum Augustinum, vt in sæculo pro Ecclesiæ defensione contra molestias Barbarorum maneret, seruato proposito castitatis, suasisse. Verba Beati Patris Augustini sunt: *Nempè omnes actus publicos, quibus occupatus eras, relinquere cupiebas, & in otium sanctum conferre, atque in ea vita viuere, in qua Serui Dei Monachi viuunt. Vt autem non faceres, quid te reuocauit? nisi quia considerasti, ostendentibus nobis, quantùm prodesset Christi Ecclesiæ, quod agebas si ea sola intentione ageres, vt defensa ab infestationibus Barbarorum, quietam, & tranquillam vitam agerent, sicut dicit Apostolus. in omni pietate, & castitate: tu autem ex hoc mundo, nihil quæreres, nisi ea, quæ necessaria essent huic vitæ sustentandæ tuæ, ac tuorum, accinctus balteo continentiæ, & inter arma corporalia spiritualibus armis tutiùs, fortiusque munitus. Cum ergo te esse in hoc proposito gauderemus nauigasti. vxoremque duxisti, &c.*

EOdem libro quarto, capite decimo quarto ait: *Satis inde superquè notum istud monasterium Hipponense non esse Canonicorum, hoc enim Beatus Augustinus non vbi factus Presbyter, sed Episcopus instituit.* Citat Possidium in vita Augustini capite quinto, ipsum Beatum Augustinum epistola septuagesima nona, sed falsò, nam verba sunt in epistola septuagesima sexta, Innocen- IX.

tium primum epistola secunda ad Victricium: Omnia tamen extra propositum, & perperam, nullus enim Autorum, quos citat, dicit monasterium illud clericorum non fuisse. E contrario Possidius capite vndecimo dicit, ex illo monasterio consueuisse accipi clericos Ecclesiæ Hipponensi, & alijs, & capite quinto ait, quod factus presbyter monasterium intra Ecclesiam mox instituit, quod Ecclesia, & etiam ipsi Eremitæ interpretantur de monasterio clericorum, cum dicunt in officio: *Factus ergo Presbyter monasterium Clericorum mox instituit.* Nec valent frigidæ glossæ recens excogitatæ ad obtrudendas nebulas veritati, quòd instituerit monasterium Clericorum, quia Eremitæ facti sunt Clerici. Nunquam enim Eremitæ facti sunt Canonici Cathedralium, quomodo illi Clerici fiebant passim Canonici Cathedralis Hipponensis. Lege Iordanum libro secundo in Vitas Fratrum capite decimo quarto ista commenta vana reijcientem, ac scribentem: *Et cantatur in Antiphona, Quòd factus presbyter monasterium Clericorum mox instituit*: non dicit monachorum, sed clericorum.

Ibidem ait: *Nec de alijs, quàm de Eremitis Hippone clericis, & ita iam institutis Tagastæ, & Carthagine, multisquè Africæ locis loquitur adhuc monachus ex Campania sanctus Paulinus ad Magistrum suum Alipium, eos ita salutare iubens: Benedictos sanctitatis tuæ comites, & imitatores in Domino Fratres (si dignantur) nostros tum in monasterijs Carthagine, Tagastæ Hippone Regio, cum totis Parochijs tuis, atque omnibus tibi locis Domino catholicè seruientes, multo affectu, & obsequio salutari rogamus.* At quòd Alipius Paulini Magister fuerit, vnde obsecro hausit? cum quo tempore illam epistolam ab autore allegatam, quę est num. 35. inter epistolas Augustini, scribebat Paulinus, ne dum ipsum Alipium satis nosset, nec vicissim illi notus esset, vt ex serie epistolæ patet. Vbi etiam reperit, illos, de quibus Paulinus scribit, non alios, quàm Eremitas Hippone, & Carthagine clericos factos, esse potuisse? Satiùs fecisset, si hoc vel leui coniectura probasset.

Ibidem. *Multi denique ex ipsis Eremitis assumebantur ex monasterijs ad seruiendum Ecclesijs cathedralibus, prout necessitas postulabat, de qua re Possidius: Ex monasterio, quod per illum memorabilem virum Augustinum & esse, & crescere cœperat, magno desiderio poscere, atque accipere Episcopos.* Et in verbis præcedentibus ad idem probandum citat verba Possidij capite quinto dicentis: *Bono præcedente exemplo accepta ab Episcopis potestate presbyteri nonnulli tractare cœperunt Verbum Dei.* Et alia verba Augustini epistola septuagesimaseptima ad Aurelium. Verùm omnia figmenta sunt. Lege librum Possidij, lege epistolam Augustini, nihil in locis allegatis de Eremitis reperies.

X. Lib. 4. cap. 15. dicit Eremitas, vel monachos assumptos ad ordines Clericales, vel ad Episcopatum deposito pallio, & cingulo monachali clericalibus indumentis vti consueuisse, vt essent conformes alijs clericis. Allegat textum Cœlestini I. in Epistola ad Episcopos Viennensem, & Narbonensem. Primò quod ait, Monachos ad sacerdotium assumptos, siue etiam ad Episcopatum, habitum monasticum deponere potuisse, vel consueuisse, & habitum clericalem assumpsisse, falsum omnino est. Nam Pontifices, qui monachis concesserunt, vt pro Ecclesiarum necessitate, vel vtilitate, monachi possent ad sacros ordines promoueri, id eatenus permiserunt, si salua manerent tum propositum, tum etiam alia monastica instituta. Ita Innocentius I, in cap. de monachis 16. q. 1 & Gelasius I. capite Priscis. 55 distinctione. Et quia externus habitus signum est internæ professionis, vt notat D. Thomas quæst. 185 artic. 8. ideò vsus Ecclesiæ Catholicæ semper obtinuit, vt monachi ad Episcopatum assumpti proprium habitum retinerent. Et miror, hunc autorem contrarium dicere sine teste, contra antiquissimam consuetudinem Ecclesiæ, cuius initij non extat memoria, vel notitia apud nos. Sed esto verum id esset, quod tamen falsissimum est, adhuc magis falsum est, quod hoc scribat Cœlestinus in epistola allegata. Et mihi quidem videtur hæc licentia non ferēda, vt cuiuis licitum sit literis Pontificum quicquid placuerit, pro eius libito imponere. Referam verba eiusdem Papæ ex illius epistola, quæ habetur in primo volumine Conciliorum ante Concilium Ephesinum: *Didicimus*, inquit, *quosdam Domini sacerdotes superstitioso potius cultui inseruire, quam mentis, vel fidei puritati: sed non mirum, si contra Ecclesiasticum morem faciunt, qui in Ecclesia non creuerunt, sed alio venientes itinere secum hæc in Ecclesiam, quæ in alia conuersatione habuerant, intulerunt. Amicti pallio, & lumbos præcincti credunt, se scripturæ fidem non per spiritum, sed per literam completuros. Nam si ad hoc ista præcepta sunt, vt taliter seruarentur, cur non fiunt pariter, quæ sequuntur, vt lucernæ ardentes in manibus vnà cum baculo teneantur? Habent suum ista mysterium, & intelligentibus ita clara sunt, vt magis, quam decet, significatione seruentur. Nam in lumborum præcinctione castitas, in baculo regimen pastorale, in lucernis ardentibus boni fulgor operis, de quo dicitur, opera vestra luceant, indicantur. Habent tamen istum forsitan cultum, morem potius, quam rationem sequentes, qui remotioribus habitant locis, & procul à cæteris degunt. Vnde hic habitus in Ecclesijs Gallicanis, vt tot annorum, tantorumquè Pontificum in alterum habitum consuetudo vertatur? Discernendi à plebe, vel cæteris sumus doctrina, non veste, cōuersatione, non habitu, mentis puritate, non cultu. Nam si studere cœperimus nouitati, traditum nobis à patribus ordinem calcabimus, vt locum supernacuis superstitionibus faciamus. Rudes ergo fidelium mentes ad talia non debemus inducere, &c.* Vide quæsò, an de habitu monachorum abijciendo, cum ad Sacerdotia, & Episcopatus assumebantur, an potius de habitu superstitioso ab Hæreticis,

vel ab his, qui de hæresi ad Ecclesiam veniebant, introducto loquatur, quem omnino abijci Cœlestinus præcipit, & diligenter caueri, ne locum superstitionibus faciamus. Crediderim ego Cœlestinum de superstitioso habitu quorundam monachorum, hæreticorum tamen Eustathianorum nuncupatorum, locutum, contra quos tempore Syluestri Papæ I. celebratum est Concilium Grangense. Hi enim inter alias superstitiones pallijs omninò vtendum docebant, & à birris, siue alia veste communi abstinere iubebant. Extat Canon dicti Concilij duodecimus in ordine, qui superstitionem illam sub pœna anathematis interdicit: & refertur in decreto cap. si quis virorum. trigesima distinctione. Vtcunque sit, hoc certum, eos, qui superstitiosum illum habitum in Gallias inducere volebant, de hæresi ad Ecclesiam venisse, ac fortè de longissimis terrarum spatijs, puta ex Oriente, vbi Eustathianorum Monachorum reliquiæ fouebantur: nam dicit Cœlestinus, *quod illi in Ecclesia non creuerant, sed alio venientes itinere, secum hos in Ecclesiam, quæ in alia conuersatione habuerunt, intulerunt.* Et infra. *Habent tamen istum forsitan cultum, morem potiùs quàm rationem sequentes, qui remotioribus habitant locis, & procul à cæteris degunt.* Si autem concedat autor Cœlestinum de suis Eremitis loqui, nolo esse obstinatus in contradicendo, dum tamen illos Beatissimi Patris Augustini familiæ non adscribat.

XI. LIb. 5. cap 8. inquit: *Illustrissimus verò Bellarminus breuem fecit, & doctam dilucidationem, vt germanos Augustini fœtus agnosceremus, sed à Louaniensibus differt solum in sequentibus. In primo tomo librum de Vita Eremitica, &c.* Vt qua fide Bellarminum, & alios referat, apud omnes semel constet, ponam hic illius verba, & è regione verba Cardinalis Bellarmini. Autor ex Bellarmino. *In primo tomo librum de Vita Eremitica ambigo an sit Augustini, cum nec in Retractationibus, nec in Indiculo reperiatur.* Bellarminus in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis in Augustino in Censura operum tomi primi. *Liber de vita Eremitica non potest esse Augustini, cum in eo nominentur Sancti Patres Benedictus, & Gregorius.* Autor ex Bellarmino. *In secundo tomo item epistola sexdecim ad Bonifacium, nempè centesima sexagesima secunda, & cætera non videntur esse Augustini: non tamen est euidens, non esse Augustini.*

Bellarminus in censura tomi secundi. *Epistolæ sexdecim Augustini ad Bonifacium, & Bonifacij ad Augustinum, quæ interseruntur inter epistolam ad Honoratum de fuga in persecutione, & epistolam ad Ediciam de voto continentiæ, non videntur esse Augustini: sed breuissima sunt, & non multùm refert cuius sint.*

Autor ex Bellarmino in tomo tertio. *Speculum tribuitur à Posidio non solùm in Indiculo, sed etiam in Vita S. Augustini, tametsi fortasse aliquis mutauerit textum scripturæ, vt prout, quem Augustinus posuerat, posuerit ipse eum, quem nostra translatio habet.*

Bellarminus in censura tomi tertij: *Liber, qui dicitur Speculum, quamuis de eius Autore aliqui dubitauerint, verè S. Augustini est, nam & habetur in Indiculo Possidij, & ipse idem Possidius in vita S. Augustini tradit hunc librum ab Augustino fuisse conscriptum.*

Autor ex Bellarmino in tomo sexto. *Liber de fide contra Manichæos à nemine reprehenditur & videtur planè Augustini.*

Bellarminus in censura tomi sexti. *Liber de fide contra Manichæos, non videtur esse Augustini, quia non fit eius mentio in Retractationibus, neque in Indiculo Possidij. & quia vtitur Phrasibus insolitis Augustino, vt est illa cap. 18. Si Deus incorruptibilis est, &c.*

Autor ex Bellarmino in tomo septimo: *Liber contra Fulgentium Donatistam incertum est an sit Augustini, cum non habeat, aliquod testimonium ab aliquo autore graui.*

Bellarminus in censura tomi septimi. *Liber contra Fulgentium Donatistam dialogus est, &c. & certè nihil est in hoc dialogo, vnde probari possit, autorem eius non esse Augustinum, nisi quod eius mentio non habetur in Retractationibus, neque in Indiculo: Sed fieri potest, vt in tanto numero librorum tum ipse Augustinus, tum Possidius vnius libelli oblitus fuerit.*

LIb. sexto, dicit corpus Beati Augustini concessum fuisse Eremitis ex quodam Chronico sui Pamphili. Quod in tantum a vero abest, vt Eremitæ Augustiniani vsque in hunc diem, neque Augustini corpus viderint, nec locum, vbi Sanctissimi Patris reliquiæ conduntur, illic repositæ ob timorem Gallorum, ne subriperentur, antequam Eremitæ ex concessione Ioannis XXII. admitterentur ad Ecclesiam Diui Petri in Cœlo aureo. XII.

Eodem libro 6. cap. 7 de Constitutionibus Petri Portuensis loquens, illas cum Augustini regula confundit.

Dies deficerent, si omnia huius autoris menda, hic forent scribenda, vnum pro Colophone adnotabo, eodem libro sexto, pagina 172. ex relatione Oldradi Episcopi Mediolanensis scribit, reliquias Beati Augustini ex Sardinia Papiam translatas anno Domini 797. pridie Kalendas Martij. Qua in re manifestè errat. Hæc enim translatio per Luitprandum Regem Longobardorum facta est, quod nullus negabit: Luitprandus verò sub anno 744. extremum diem obierat, quod ex Paulo Diacono Baronius ibidem notauit. Regnum etiam Longobardorum anno 774. euersum est, vt ibi pariter Baronius ex Annalibus Francorum obseruauit. Sed indulgeo Chronistæ in historiis Longobardorum minùs versato: Saltem vidisset epistolam Oldradi, quam allegauit, nam illam videre poterat apud eundem Baronio tomo nono, sub anno 725. quo anno eiusmodi translationem Rege Luitprando procurante factam in hunc modum scribit:

Domino Regum piiſsimo Carolo Magno, Petrus Oldradus indignus Mediolanenſium Archiepiſcopus, perennem in Chriſto coronam. Opus, quod celſitudo veſtra, &c. Et infra. *Vnde Luitprando Aſprandi filio Longobardorum Regi, quo tempore à die obitus ipſius Sancti Patris, ſcilicet Auguſtini ducenti, & octoginta anni denoluti fuerant Regno Longobardorum adepto, & perſeuerante in vero Religionis propoſito, quippe qui protector, & defenſor fidelis Eccleſiarum Dei extitit, &c.* & infra. *Legatos ſuos proceres nobiles cum magno pondere auri, & argenti tranſmiſit in Sardiniam, & redimentes ſanctum corpus à Barbaris, namque illud imponentes, Dei miſericordia, & ingenti eorum gaudio pleno velo per tranquillum mare in vnius diei, & noctis ſpatio perducti ſunt ante portum, & ſtationem Ianuenſem* & infra. *Hoc translatio corporis S. Auguſtini facta fuit pridie Calendas Martij ſedente in ſancti Petri Sede Gregorio bo. me. eius nomine ſecundo, &c.* Verùm autem Gregorius ſecundus vixerit anno 797. quò anno hic Autor prædictam translationem factam ſcribit, non opus eſt nunc demonſtrare. Et demùm cum litera Oldradi ſub anno 796. data fuerit, quomodo potuit Chroniſta non penitùs obliuioſus eandem translationem in ſequentem annum reijcere?

CAPVT TRIGESIMVM SEPTIMVM.

Quæ Cornelius Lancillottius in libro de Vita S. Auguſtini, ad illius monachatum adſtruendum, aut falsò, aut perperam allegauit.

1. FRater Cornelius Lancillottus, qui nuper tres libros de Vita S Auguſtini edidit, quos impreſſores Colonienſes in nouiſſima librorum Sancti Auguſtini editione, cum vita ipſius Auguſtini per Poſſidium exarata in limine primi tomi imprimendos curauerunt, vt de ſua fide, ac diligentia legentes certiores redderet, ſtatim in principio operis epiſtolæ ſub nomine Poſſidij ad Macedoniũ ſcriptæ fragmentum ponit. *Auguſtinus*, inquit, *homo cæleſtis, imago diuinitatis, Pater Patrum, Doctor Doctorum, abyſſus ſapientiæ &c. Auguſtinus par Angelis in feruore, par Prophetis in abſconditorum myſteriorum reuelatione, par Apoſtolis in prædicatione, par Martyribus in deſiderando paſsionem par Confeſſoribus in diſciplinarum traditione, & par Virginibus in continentia obſeruatione.* & concludit: *Si omnia membra verterentur in linguas, adhuc non eſſet ſufficiens ad laudandum tantum Patrem, & Doctorem.* Hæc epiſtola ſimilis eſt illi, quæ ſub nomine Sigberti Auguſtino familiariſſimi ad Macedonium circumfertur, & ex eadem officina edita, hoc vno excepto, quod non ita mendacijs ſcatet, fortè quia autor integrum exemplum non poſuit, ſed illius fragmentum. Stilus omninò diuerſus à ſtilo Poſſidij. Huius epiſtolæ nullus Autor fide dignus meminit Et vbi quæſo tandiù latuit? Vocat Auguſtinum imaginem diuinitatis, quod etſi aliquo ſenſu bono, & Catholico admittatur, apud Doctores in vſu non eſt: nam eſſe imaginem diuinitatis eſt proprietas quam Paulus Chriſto tribuit ad Coloſſenſ 1, Secundò Auguſtinum Apoſtolis in prædicatione parem facit. Verùm neque Poſſidius in vita Auguſtini, neque Eccleſia in eius officio tantum illi tribuere audet Sed poſt Apoſtolos in diſpenſando Dei verbo illi ſecundas concedit. *Poſt quos*, inquit, *ſecunda diſpenſandi verbi Dei primas refulſit gratia.* Tertiò, inquit illum parem fuiſſe Virginibus in continentiæ obſeruatione, quod falſum eſſe nullus ignorat, nec puto Auguſtini diſcipulum, & virum alioqui ſanctiſſimum, Magiſtrum, & patrem mendacijs honorare voluiſſe, cum non deeſſet campus feraciſſimus laudum veriſſimarum.

Lib. 1. cap. 38. probat Auguſtinum, quando in Oſtijs Tiberinis morabatur, in Africam rediturus, monachum fuiſſe, ſiue Eremitam. Allegat Auguſtinum lib. 9. Confeſſ. cap. 10. at nec ibi, nec alibi hoc dixit Auguſtinus.

Ibidem dicit, Paulinum Nolanum hortari Vincentium ad vitam eremiticam, citat epiſtolam 36. inter epiſtolas Auguſtini. Vide illam, & omnes Auguſtini epiſtolas, nihil tale reperies.

Lib. 2. cap 1 fatetur, inuentam Mediolani epiſtolam Valerij Hipponenſis Epiſcopi ex Africa Mediolanum miſſam, eamque ex Bibliotheca Mediolani Ducum Græco ſermone ſcriptam, latinitate poſtea donatam. At de dicta epiſtola cuius fidei eſſe poſſit, dictum eſt ſupra capite vigeſimo octauo. II.

Eodem lib. cap. 4. dicit, Auguſtinum fuiſſe Monachum, vt contra diſtinctum à Clerico. citat Poſſidium in vita Auguſtini cap. 2. lege illum, nihil inuenies.

Ibidem fatetur ſeruari in Bibliotheca Vaticana librum vetuſtum Auguſt. de Cognitione veræ vitæ, in cuius fine dicitur, illum ſcriptum fuiſſe Eremitis in monte Piſano Verùm de hoc libro diximùs capite præcedenti, vel non eſſe Auguſtini, vel in monte Piſano ab Auguſtino ſcriptum minimè fuiſſe qui in monte Piſano non fuit, & fortè illum non vidit.

Eodem libro cap. 5. dicit ex ſermone 49. de diuerſis haberi, Auguſtinum portaſſe tunicam longam, zona præcinctam cum cuculla. Sermo præ omnium manibus eſt, videlicet ſermo primus de Communi vita Clericorum, in quo de zona, cuculla, & veſte longa, nec iota vnum, nec vnus apex.

Ad idem citat Martyrologium Romanum Petri Morſalini. Verùm iſtud non eſt Martyrologiũ Romanum, neq; in Martyrologio Romano aliquid tale reperitur.

Eodem lib.& cap.ad finem inquit: *Quam rem etiam confirmat iſtud, quod Auguſtini ſequacibus Eremitis idem habitus decretus eſt aliquot ante ſecula, ac contra reprehenſores fuit pronunciatum à Leone I.& Alexandro IV. Sedes* (inquit D.Antoninus in fine tertiæ partis hiſtoriarum) *Apoſtolica aſpiciens ad primam Ordinis originem, habitum ſuperiorem eis determinauit, imò veriùs dudum per S. Auguſtinum determinatum declarauit, ſtatuendo videlicet, quòd eorundem ſcilicet Eremitarum S. Auguſtini habitus exterior eſſet cucullus nigri coloris.*

Hic multa minus vera dicuntur. Primò falſum eſt, Auguſtinum cucullam nigram geſtaſſe, aut zonam pelliceam, ex Auguſtino ſerm. 2. de comm. vita Clericorum Secundò falſum eſt, quòd propter hoc Summi Pontifices hunc habitum Eremitis decreuerint. Cauſæ verò, propter quas illum decreuerũt, ex bullis Gregorij IX. Innocentij IV. & Alexandri IV. apparent. Tertiò multò magis falſum eſt, quòd contra reprehenſores per Leonem I.& Alexandrum IV. fuerit pronunciatum. Et quidem Leo I.de hoc nihil ſtatuit, nec Autor illius decretum producit. Alexander verò IV. non pronunciauit contra negantes Auguſtinum cucullam nigram zona pellicea deſuper cinctam geſtaſſe, aut eiuſmodi habitum Eremitis determinaſſe. abſit: ſed pronunciauit contra Eremitas nolentes eiuſmodi habitum à Sede Apoſtolica præſcriptum geſtare, quos Eccleſiaſticis cenſuris ad id compellendos eſſe mandauit, vt ſublata eiuſdem habitus confuſione ceſſarent ſcandala, quæ in dies oriebántur in non modicum detrimentum Fratrum Minorum, quos piorũ eleemoſynis per ſimulationem eiuſdem habitus fraudabát. Quartò adhuc falſum eſt, hoc dicere D. Antoninum: nã vt ſæpe aduertimus, D. Antoninus in poſtremo illo capite non ex propria ſententia loquitur, ſed cuiuſdam Eremitæ verba referendo, quæ acriter impugnat.

III. EOdem lib. 2. cap. 7. inquit: *Hanc ob cauſam venerabilis ille ſenex Auguſtinum rogauit, vt ſcripto ſibi, ſuiſque traderet aliquam viuendi normam, quæ veterum Monachorum conſuetudini foret accommoda, quod quidem Auguſtinus ei libens praſtitit.* Allegatur Sigibertus in Chronico. Legatur Sigibertus in Chronico, nihil tale inuenietur. Inuenitur verò in Epiſtola ſub nomine eiuſdem Sigiberti ad Macedonium, quæ cuius ſit fidei, & autoritatis, ſuprà dictum fuit. & mea quidem opinione Autor Sigiberti Chronicum non vidit: non enim dixiſſet Sigibertum, qui hæc de Auguſtino ſcribit, autorem Chronici fuiſſe, quod anno M. C. XI. abſolutum fuit.

Cap 9. dicit, Auguſtinum Eremitis in Tuſcia degentibus Regulam ſcripſiſſe: allegat Antoninũ, ſed fruſtra, nam vt dictum eſt, Antoninus non ex propria ſententia loquitur, ſed ex relatione Eremitarum.

Cap. 10. dicit, Auguſtinum fuiſſe in annis triginta quinque, quando illius mater Monica ex hac vita migràuit; citat Auguſtinũ lib. 9. Confeſſ. c. 11. Verùm ex Auguſtino cónſtat, illum tunc fuiſſe ætatis annorum triginta trium, de qua re dictũ eſt ſupra cap. 4 & 5.

Cap. 11. Allegat Auguſtinum lib. 22. de Ciuitate cap. 8. ſic dicentem: *Venientes enim de tranſmarinis me, & fratrem meum Alipium, nondum quidem Clericos, ſed iam Deo per religioſa vita obſeruantiam ſeruientes, vt erat cum tota domo ſua religioſiſſimus, ipſe ſuſceperat, & apud eum tunc habitabamus.* At hæc verba: *Per religioſa vita obſeruantiam* Autor de ſuo addidit ad vitam Eremiticam inſinuandam: quod tamen frigidum eſt, nam ſi per religioſæ vitæ obſeruantiam intelligi deberet vita Eremitica, etiam ille Vincentius, quem textus dicit, fuiſſe cum tota domo ſua religioſiſſimum, neceſſariò cum ipſa domo ſua fuiſſet frater Eremita.

Cap. 12. ex Baronio ſcribit; Auguſtinum in Eremo apud Tagaſtam triennio degiſſe, ibique circa medium triennij librum de Magiſtro ſcripſiſſe. Baronius hoc non dicit. Sed quomodo Autor hoc dicere potuit, qui ſcribit, Auguſtinum fuiſſe ætatis annorum 35. quando illius mater corpore ſoluta eſt? & tamen Auguſtinus 9. Confeſſ cap. 6. ſcribit, Adeodatum libri illius interlocutorem, qui fuit baptizatus cum illo in annis quindecim, mortuum in Africa in annis 16.

Cap 13 dicit, Auguſtinum poſt primum monaſterium Tagaſtæ exſtructum, aliud in monte circiter duo milliaria diſtanti à primo monaſterio extruxiſſe. Citat Sigibertum in Epiſtola ad Macedonium. Verùm Sigibertus dicit, primum monaſterium iuxta Hipponem in horto Valerij exſtructum, non prope Tagaſtam. idem etiam de ſecundo in monte illo circiter duo milliaria diſtante aſfirmat.

Cap. 15. dicit, Monaſterium Hipponenſe exſtructum fuiſſe in horto illius Ciuis Hipponenſis, propter quem videndum Auguſtinus Hippónem iuerat. At Auguſtinus ſerm. 1. de comm. vita Clericorum dicit, ſe illud in horto ſibi ab Epiſcopó Valerio ad id donato, inſtituiſſe. *Cognito*, inquit, *inſtituto, & voluntate mea B. memoria ſenex Valerius dedit mihi hortum illum, in quo nunc eſt monaſterium.*

CAp. 16. dicit, Ordinem Eremitarum approbatum fuiſſe ab Innocentio I. à Sixto I I. & Leone I. Puto ſi Venerabiles Patres Eremitæ iſtas approbationes haberent, quòd in contentionibus, quas ſuper illorum antiquitate non ſolùm cũ patribus Illuſtriſſimi Ordinis Prædicatorij, ſed etiam cum Monachis, & Canonicis Regularibus non ſemel excitauerunt, aliquando illas produxiſſent, quas tamen nunquam produxerunt, nec producent. IV.

Ibidem subiungit: *Fuit tamen in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. anno 1215. propter eos, qui vocabantur pauperes de Lugduno, Ordo noster rursus approbatus.* Cui dicto fides adhiberetur, si locum, & verba Concilij notasset, in quibus eiusmodi approbatio habetur: nam apud Latinos hic locus adhuc ignoratur, & puto etiam apud Germanos.

Ibidem subdit: *Ideoque Pontifex Innocentius ante supradictum Concilium Lateranense de hoc ordine approbato sentiens, ac loquens, Priori cuidam Ordinis Augustinianorum imperat, vt declaret excommunicatum Archiepiscopum Cantuariensem, eò quod Priorem quendam Augustinianum Ordinis post appellationem ad sedem Apostolicam excommunicationi subieccrat.* Ego verò sine iactantia affirmare possum, me omnes huius Pontificis Epistolas vidisse, quas etiam apud me teneo, & de Ordine Eremitarum Augustinensiũ ne vnam minimam syllabam in illis contineri. Reperiuntur autem in primo libro dictarum Epistolarum epistolæ directæ Prioribus Sancti Augustini, & Sancti Hilarij, quibus Innocentius mandauit, Archiepiscopum Cantuariensem excommunicatum denunciare, quòd Priorem monasterij Sancti Saluatoris, & dictæ Ecclesiæ Cantuariensis post interpositam legitimam appellationem ad Sedem Apostolicam, excommunicationi subiecerat. Verùm monasterium Sancti Saluatoris Cantuariensis, & similiter monasterium Sancti Augustini, Eremitarum Augustinensium domus vnquam fuisse, illius pace verum non est: fuerunt enim monasteria celeberrima præclarissimi Ordinis S. Benedicti, quod nullus, qui Anglorum historias legerit, ignorat.

Ibidem subdit: *Et lib. 2. Epistolarum literis ad Vlyssiponensem, & Colimbricensem Episcopos anno 1199. circa Calendas Decembris datis præcipit, vt cogant fœminam quandam habitum Sancti Augustini resumere, quòd in manibus cuiusdam Eremitæ Augustiniani votum castitatis emisisset.* Verba huius Epistolæ referuntur in capite insinuante. Qui Clerici, vel vouentes, vbi de Eremitis Augustinianis nihil. cuius verò Ordinis illi essent, de quibus textus loquitur, suo loco dicemus.

Ibidem ait: *D. Antoninus asserit 3. par. tit. 24. cap. 13. hanc propagationem ab ipsomet Augustino deductam sine interruptione, in quadam simplicitate permansisse etiam ad hoc vsque Concilium Lateranense, in quo nunquam fuit Ordo approbatus, vtpote qui iam floreret.* D. Antoninus cap. non tertiodecimo, vt autor citat, sed quartodecimo in principio, cum hanc sententiam Autoris ex quodam Eremita dicti Ordinis recitasset, illam vt falsam, & impossibilem reiecit. Illius verba posuimus supra cap. 19. Si verò dictus Ordo Eremitarum, quod iam floreret, non fuit approbatus, cur Autor paulò superius in eodem capite dixit, quòd in eodem Concilio sub Innocentio III. propter eos, qui vocabantur pauperes de Lugduno, fuit approbatus? Nam esse, & non esse approbatum ab eodem Concilio, sunt contradictoria, inter quæ medium non datur.

V. Ibidem subdit: *Ex vetustissimis, & certis nũ ipsius Ordinis monumentis apparet, huius nonnulla Cœnobia ante Innocent. III. fundata fuisse, vti Londoniense in Anglia an. 1059 & in Hispania Burgense an. 1144.* Sed Autor pace illius decipitur, nam Londonij siue Londini ante an. Christi 1250. monasterium Eremitarum Augustinensium nullum omninò erat. Erat verò monasterium Ordinis S. Augustini, sed Canonicorum Regularium S. Trinitatis nuncupatum, illudque præclarissimum, & antiquissimum, de quo sequenti libro dicemus. Sei ipserunt multi de Ecclesijs & monasterijs Anglicanis, scripsit nouissimè Ioannes Pitsius librum de scriptoribus Anglicanis: cæterũ ex omnibus, quotquot videre potui, nullũ vidi, qui huic ordini Eremitarũ apud Britannos maiorẽ antiquitatem tribuat, quã trecentorum, & quinquaginta circiter annorum: nec ipsi Vẽ. Patres Eremitæ aliquem testem fide dignum pro maiori antiquitate hactenus produxerunt. Editus est anno 1622. Catalogus monasteriorum Angliæ, Autore Ioanne Speed, in quo monasterium S. Augustini Londinense Ord. Eremitarum an. 1257. ponitur fundatum. Idem de monasterio Burgensi, & de alijs affirmo, quorum fundationes, si annum Christi 1200 præcesserunt, sine dubio illa monasteria vel Canonicorum, vel Monachorum erant, licèt fortassis temporum successibus in manus Eremitarum deuenerint.

Ibidem addit: *Quin & Adelheida soror Hildegardis, quæ Carolo Magno nupserat, trucidata ab Hunnis, mariti, & filiarum corpora sepeliuit in Bucconiasi Augustiniano monasterio, quod pro suis Eremitis affectu ædificauit.* De hoc monasterio, cum titulum non prodat, diuinare nequeo. Cæterum Aubertus Miræus in lib. de Collegijs Canonicorum sæcularium cap. 76. scribit Adelheidam, siue Adelindam Hildegardis sororem monasterium in Bucouia Canonissarum sub inuocatione SS. Cornelij & Cypriani fundasse, nõ autem Eremitarum. reperi etiam Carolum Magnum, & eius patrem, parentes, & cognatos multa monasteria fundasse, eaq; ingentissimis prædijs, diuitijs & priuilegijs muniuisse: at illa omnia vel Canonicorum, vel Monachorum erant, quorum tantummodo fit mentio in Concilijs Aquisgrani, & Moguntiæ sub ipso Carolo Magno, & eius filijs celebratis. Neque possunt Eremitæ dicere, se sub nomine Monachorum in dictis Concilijs comprehensos esse: nam Concilia expressè indicant, omnes monachos, de quibus ibi mentio habetur, sub B. Patris Benedicti Regula institutos fuisse.

Ibidem: *Martinus quoque Nauarrus perhibet D. Aurelij Augustini tempore fratres Eremitas fuisse, qui institutoris sui regulis vitam attemperarunt.* Citatur to. 2. comment. 4. de Regularibus nu. 9. sed hæc manifestissima est impostura. Et mirum valdè est, cum Martini Nauarri nostri libri omnium manibus proterantur, Autorem hæc illi imponere au-

tum fuisse; seu mihi firmiter suadeo, cum libros Nauarri, quemadmodum & alios multos, quos citat, non vidisse. cuius rei argumentum euidens est, quòd pro tomo 2. citat tractatum secundum: quã-quam Commentarij Nauarri de Regularibus, neque sint in tract. 2. neque in tom. 2. sed in to. 1. operum illius. Omitto, quæ ibi dicit de Regulis D. Basilij, & Augustini, non esse certum, quæ illarum fuerit prior, eo quòd vterque eisdem temporibus vixerit, licèt Basilius senior: cum certum sit, Basilium ante Augustini Baptismum ad vitam Beatorum migrasse, quod & Baronius sub anno 378. adnotauit.

VI. EOdem lib. 2. c. 18. dicit, videri D. Hilarium Arelatensem fuisse Eremitam Augustinësem, ex illius epistola ad Augustinum, quæ habetur ante libros Augustini de Prædestinatione Sanctorũ. Sed nec etiam si quis lynceos oculos haberet, in ea epistola hoc videret: nihil enim de Augustini Eremitis in dicta epistola habetur.

Addit, Verisimile videri, eiusdem instituti fuisse Paulinum Nolanum, ex epist. 31. & 35. inter epistolas Augustini. sed superius dictum est, ex eisdem epistolis, & præsertim ex 35. contrarium haberi, nimirum Paulinum ante Augustini baptismum, & sacerdotem, & monachum fuisse.

Addit, eiusdem instituti fuisse D. Prosperum Regiensem, & Fulgentium Ruspensem: citat Baronium tom. 6. sub anno 504. qui de D. Prospero non loquitur, & alibi contrarium apertè docet, illum fuisse presbyterum, & clericum, non monachum. de vtrisque suo loco aliqua dicemus.

Ibidem subdit: *Vnde non ita diu capta Hipponensi Ciuitate multi religiosorum Neapolim profugere, monasteriumque Niridanum prope illam ædificauerunt: floruerunt hic inter cæteros Adrianus Afer, in Angliam postea missus ad conuersionem eius gentis, item D. Agnellus, & Gaudiosus cum sancto Quodvultdeo, & cæteris præsulibus fuga ex Africa iuxta hanc Ciuitatem delatis.* Citantur in margine Beda lib. 5. historiæ Anglicanæ, cap. 1. Tabulæ Ecclesiæ Neapolitanæ. Paulus Regius in Actis, Baronius in Martyrologio die 28. Octobris. Multa paucissimis in verbis vidētur errata. Primum est, Sanctos illos viros Agnellum, Gaudiosum, & Quodvultdeum, & alios Africanos ex Africa fugientes Neapolim migrasse: nam illi non fugientes, sed ab impijssimo Rege per vim pulsi, & nauigijs sine velis, & remigijs ad certum naufragium expositi, diuino miraculo Neapolim sunt delati. Secundum, ex illis profugis fuisse Adrianum à Vitaliano ad Anglos missum, qui annis ducentis Quodvultdeo, & Gaudioso posterior extitit: illi enim sub anno 440. ex Africa pulsi, hic circa annum 660. in Angliam missus. Tertium, monasterium Niridanum ordinis Eremitarum fuisse. Quartum, id haberi ex Autoribus allegatis. Nam vt à primo incipiamus. Beda lib. 5 historiæ Anglorum de Adriano nihil dicit: lib. verò 4 cap. 1. inquit, illum fuisse Abbatem monasterij sancti Petri in Anglia prope Cantuariam. At lib. 1. cap. 33. dicit monasterium illud à B. Augustino Anglorum Episcopo ædificatum, vel sub illo: vnde constat tum ex Beda, tum ex alijs historicis, illud monasterium monachorum Ordinis D. Benedicti, non Eremitarum fuisse. Idem de monasterio Niridano prope Neapolim dicendum, cuius Adrianus Abbas priùs fuerat, quod vel solum sufficit ad probandum, non fuisse Eremitam Augustinianum, quia Eremitæ nusquam Abbates habuerunt, neque nunc habent. Tabulæ quoque Ecclesiæ Neapolitanæ, Paulus Regius, & Baronius in Martyrologio solùm affirmant, Quodvultdeum, Gaudiosum, & alios ex Africa pulsos monasterium propè Neapolim extruxisse, cuius fuit Abbas sanctus Agnellus. De Ordine verò Eremitarum Augustinensium nihil supra. Habetur Martyrologium, habentur alij libri, ad quos remitto.

Ibidem subdit: *Alij teste D. Antonino deuenerunt in Tusciam, vbi Augustinus aliquot monasteria erexit eo tempore, quo per ea loca in Africam rediit, &c.* Dicit multa monasteria per illos Eremitas fuisse ædificata in Tuscia, citat Martinum V. in Bulla translationis sanctæ Monicæ, & Franciscum Thomæ in historia Senensi. Verùm de Diuo Antonino millies dixi, illum frustra allegari. omnino verò nõ fuisse in Tuscia Eremitas sub Regula Augustini ante Innocentium IV. illa eius Bulla indicat, quam superiùs cap. 25. reddidimus.

SVbdit: *Venetijs in Aula Audientiæ extare tres eximios Venetorum Patriarchas in habitu Augustiniano, cum eiusmodi subscriptione. Anno 917. Dominicus David Venetus Ordinis Eremitarum, Patriarcha Venetiarum num. 13. quem aliquo post interuallo sequuntur Bonifacius Valerius, Michaël Carthego, & ipsi Patriarchæ.* Egregium profectò eremiticæ antiquitatis monumentum. Primus Venetorum Episcopus, qui dignitatem Patriarchalem ex Ciuitate Gradensi illuc translatam obtinuerit, fertur Beatus Laurentius Iustinianus, qui cùm anno 1432. Venetiarũ Episcopus fuisset ordinatus, circa an. 1451. patriarchali dignitate auctus fuit ex Onuphrio in Chronico: & alijs, & nihilominus scribit Autor, reperiri in Aula Audientiæ Dominicum Dauid ordinis Eremitarum S. Augustini sub anno 917. Patriarcham Venetiarum in ordine tertium decimum Verùm in quanam Aula Audientiæ hoc inuenitur? fateor in Aula nunc Palatij Patriarchalis, olim Episcopalis, reperiri imagines Episcoporum Venetorum, ac inter illos nonnullos nigro habitu indutos videri, ex quibus est tertius decimus in ordine, quem historię Venetorum Dominicum Dauidis nominant. At neque sub imagine inscriptio reperitur, quam hic Autor fingit, quod maxima diligentia adhibita inspiciendum per plures fide dignos curaui, & nunc etiam videri potest. Neque ex aliquo Autore fide digno ostenditur, illum Eremitam Augustiniani ordinis fuisse: fuit VII.

enim

enim homo natione græcus, & professione monachus. Cuius instituti, ignoratur. Fortè ex instituto D. Basilij. Supersunt Venetijs ex illius familia viri nobiles, qui de istius Episcopi Eremitica nihil omnino nouerunt.

Ibidem addit. *In Hispania nostrum institutum propagatum est primùm à sancto Paulino, deinde à sancto Donato, qui viuus, mortuusq; claruit miraculis. id accidisse Era 603. hoc est anno Domini 575. expressè habet Ausonius in epistola ad Paulinum 55. Maximus in Chronicis Goticis Era 613. Ildefonsus Episcopus Toletanus de Viris Illustribus cap. 4.* Video obsecro monstra, vide portenta. Ausonius in epistola 25. ad Paulinum dicit, propagatum Ordinem Eremitarum sancti Augustini in Hispanijs Era 613. hoc est anno 575 & quis est iste Ausonius? quis Paulinus? Si enim Paulinus ille est, quem Augustini Eremitam Autor fingit, quique ad Augustinum, & Alypium literas dedit, quæ sunt inter epistolas Augustini, cui Ausonius familiaris fuit, etsi Baronius putet Paulinum, ad quem sunt epistolæ Ausonij, & illius ad Ausoniũ, alium ab hoc Paulino esse tom. 5. sub anno. 412. num. 38. ill ante Augustini baptismum presbyter à Lampio Barcinonensi Episcopo ordinatus iam in Italiam redierat. Ausonius quoque Gratiani Imperatoris magister fuit, qui obijt anno 383. à Maximo Tyranno interfectus: & tamen fatetur hic Autor ex relatione Ausonij, Paulinum Ordinem Eremiticum in Hispanijs propagasse Era 613. hoc est anno Christi 575. Porro quòd ad Ildefonsum attinet, ex quibusnam verbis habet, illum dixisse, Sanctum Donatum Eremitam Augustinianum fuisse? Nam verba illius sunt: *Donatus professione, & opere Monachus cuiusdam Eremitæ in Africa fertur fuisse discipulus* nihil supra. De Historia Marci Maximi dicetur infra cap. 52. & 53.

II EOdem lib. 2. cap. 21. inquit: *Quamobrem Innocentius I. hoc institutum magnopere probauit, & Eremitas plurimos sub hac à se confirmata Regula coadunauit.* Citatur in margine Platina in Innocentio I. iam dictum est cap. præcedenti, Platinam tale nil docere, sed solum dicere, quòd Innocentius fecit quædam statuta seu Regulas de monachis, de Iudæis. & Paganis, quod non est Augustini Regulam confirmare, vel Eremitas Augustinenses coadunare. Constitutiones de Monachis ab Innocentio I. factas vide in cap. de Monachis 16. quæst. 1.

Ibidem subdit, Ordinem Eremitarum multis priuilegijs auctum per Summos Pontifices Zosimum, Leonem I. Sixtum III. & Gelasium I. & Simachum. Verùm istorum Pontificum diplomata nulla ostendit, sed illorum concessiones per viuæ vocis oraculum factas dicit, quod credere nemo tenetur.

Ibidem de Gelasio I. inquit: *Quem in monasterio conuixisse volunt Sancto Augustino, monachumq; fuisse.* Volunt hoc imperiti, nam Gelasius annis circiter quadraginta post persecutionem Wandalorum Romæ vixit, toti mundo conspicuus, & illius res gestæ omnibus notissimæ sunt: nec tamen ex omnibus, qui illius vitam, ac gesta scripserunt, vllus dixit, monachum fuisse, nisi pro monacho clericos regulariter, & communiter viuentes accipias.

Eodem libro capite vigesimo secundo inquit, Eremitas Augustinenses à prima illorum institutione per Augustinum facta circa annum 389. solitudines incoluisse vsque ad Innocentium, & Alexandrum IV. Quid ergo Eremitis cum monasterijs Hippone, Tagasta & Carthaginæ fundatis? quid illis cum clericis cathedralium, & parochialium Ecclesiarum? in quibus passim Religiosi ex Monasterio Sancti Augustini assumpti ordinabantur ex Possidio cap 11.

Ibidem ait, Diuum Antoninum ex quadam Abbatis Ioachimi prophetia Eremitici Ordinis antiquitatem commendare, & progressum, quem postea fuerat habiturus. Hunc ego, & fratres mei Concanonici longè maiórem, ac fœlicissimam precamur. cæterùm non tacendum D. Antoninũ illam Ioachimi Prophetiam, vt fabulosam, & apocrypham ridere.

Lib 3. cap. 71. dixit Canutum Regem Danorum, & Anglorum Roma redeuntem Papiæ brachium Diui Augustini magno auri, & argenti pondere impetrasse, illudque Conuentriã in Angliam misisse, ac ibi ob præcipuum, quem erga Eremitas Augustinenses affectum gerebat, multa Eremitis monasteria ædificasse: citat Gulielmum Malbesburiensem libro 2. de rebus Anglorum cap. 11. Baronium, Fasciculum temporum Iacobum Philippum Bergomensem, & Polidorum Virgilium, ac suum Pamphilum. Et hic quoque Autor Æsopi corniculam agit: nam monasterium Conuentriense, ad quod Canutus brachium Sancti Augustini misit, Monachorum Ordinis Diui Benedicti erat, postea in Ecclesiam Cathedralem erectum. Monasteria quoque per Canutum ædificata eiusdem ordinis fuerunt, ex Gulielmo Malbesburiensi, & alijs, nec Autores citati de monasterijs Eremitarum vllum prorsus verbum habẽt, præter Iosephum Pamphili, qui recens est ex ordine Eremitarum, à quo hic Autor, & alij plures erroris occasiones acceperunt.

Ibidem concludit: *Cæterùm D. Augustini Corpus Papiæ in nostro monasterio per hæc quoque tempora summo est in honore, & locum alioqui celebrem maximè illustrem reddit, quin vniuersam Italiam, audeo dicere, ampliùs exornat, quàm quicquid in ea fuit antiquitas rerum spectabilium admirata* Quod illius pace apertissimum est mendum: corpus enim Beati Augustini ob metum, ne Galli illud vi asportarent, à Canonicis Regularibus sub terra in Capella, quæ cornu Euangelij maioris altaris respicit cum cæteris reliquijs locatum fuit, quod etiam Autor Chronicæ Brixiensis memorat, idq; per centum, & ampliùs annos antequam Eremitæ, Ioa. xxij. cõcedente, monasterium prope Ecclesiam D. Petri exstruerẽt qui eiusdem Beatissimi Patris reliquias

nunquam viderunt, nec vbi positæ sint, licèt maxima diligentia conquisitas inuenire vnquam potuerunt, & cum suspicarentur à Canonicis Regularibus occasione reparationis dicti Sacelli retegendas, ne id fieret, Apostolico Decreto impetrato, prohibere studuerunt.

CAPVT TRIGESIMVM OCTAVVM.

Prima ratio pro Augustini Monachismo ex nomine Monachi deducta examinatur, & soluitur, & qua ratione Clerici Canonici nonnunquam comprehendantur sub nomine Monachorum explicatur.

I.

S I memoria tenes, quæ hactenus tradidimus, facilè tibi restat iter, ac peruium ad soluendas rationes, & tollendas difficultates, quæ contrà doctrinam de Clericali Sanctissimi Patris Augustini instituto, & habitu tradidimus, à recentioribus quibusdam obtruduntur, cum vel minùs probatis testibus, vel testimonijs, ex Augustino, Possidio, & alijs probatis Autoribus minùs fideliter allegatis, eorum argumenta ferè omnia nitantur, ita vt etiam inutilè videri possit illa nunc repetere, quæ superiùs semel, iterum, ac tertio, non solum tetigimus, sed digito pro talibus indicauimus. Nihilominus quia vt est in prouerbio, malitiæ sola occasione opus est, ne ob penuriam legitimæ responsionis, consultò illa dissimulare videamur, ea summatim nunc perstringemus, & resoluemus. Prima ratio pro Augustini Monachismo, ex ipso nomine monachi, & monasterij desumitur, & ex repugnantia intrinseca, & essentiali inter statum, seu institutionem monasticam, & clericalem; nam inter monachum, & clericum, est essentialis differentia, & incompossibilis repugnantia, ita vt clericus licèt vel Canonicus, vel Regularis dici possit, monachus tamẽ nullatenus dici possit. Hoc deducitur ex sacris Concilijs, & ex textibus iuris Canonici, in quibus semper Monachi, & Canonici ab inuicem distinguũtur. Hoc probant communiter Doctores D. Thomas, D. Bernardus, Antoninus, Azorius, Ioannes Molanus, Basilius Sircnius, & alij quos refert Ioannes Marquez cap. 5. §. 3. hoc etiam probatur ex diuersitate habitus clericalis, & monastici, nam clerici birretum deferunt, cucullam ferre nõ possunt: E contrario monachorum habitus est cuculla. & est textus expressus in cap. mandamus 19. quæst. 3. quod etiam dicitur probare Cardinalis Bellarminus lib. secundo de Monachis cap. 40. At B. Augustinus fuit monachus, & monachum se fuisse apertè fassus est multis in locis. Primus locus est in libro de Instructione Eremitarum, & Monachorum, vbi ait: *Eliam quoque, & Elisaum filiosq; Prophetarum imitemur, quos veraciter constat veteris Testamenti monachos fuisse.* Secundus est in libro Supputationum par. 4. cap. 2. vbi ait: *Da mihi gratiam lachrymarum, sicut dedisti patribus meis in deserto, quorum vestigia debeo imitari, vt plangam me in omni vita mea, sicut ipsi planxerunt die ac nocte, &c.* Hæc duo loca citat Coriolanus in Defensorio. Verùm hi libri adeo spurij visi sunt, vt neque inter opera D. Augustini imprimi digni fuerint. Tertius est in Manuali, vbi Augustinus dicit. *Concede mihi Domine fragilissimo Beatorum Monachorum Patrum meorum imitari vestigia* Citatur hic locus à Coriolano ibidem, & à Fratre Iordano libro 1. cap. 13. quamuis Frater Iordanus dicat hoc asserere Augustinum in Speculo, siue in Manuali, quasi vnus, & idem sit liber, qui dicitur Speculum, & qui dicitur Manuale: sed neque in Speculo, neque in Manuali hæc verba reperi, & si reperirentur, certum est hos libros Augustini non esse. Nam Manuale opus est alicuius Augustino iunioris, qui illum librum veluti Centonem ex varijs Augustini sententijs, & aliorum consarcinauit, adeo vt vix duo sint capita, quæ eundem Autorem referant. Speculum verò Augustini, siue sub illius nomine, non vnum, sed multiplex est. Primum, cuius meminit Possidius cap. 28. & istud sine dubio est opus Augustini. Hic liber habetur in tom. 3. Operum D. Augustini. Secundũ, quod habetur 9. to. post librũ de Cognitione veræ vitæ, & hoc Speculum Augustini esse non posse, ostendunt versus Boetij, quos citat cap. 3. Tertium habetur in eodem tomo ad finem, & istud Augustini non esse stili rusticitas, & ineptiæ, quibus scatet satis ostendunt. His itaq; testimonijs omissis. Quartus Augustini locus est in 3. lib. contra literas Petiliani cap. 40. vbi à Petiliano accusatus, quòd Monachorum autor esset, non negauit, ergo affirmauit. Aliàs si accusatio vera non fuisset, negare debuerat se monachorum autorem extitisse. *Deinceps perrexit*, inquit, *ore maledico in vituperationem monasteriorum, ac monachorũ, arguens etiam me, quòd hoc genus vitæ à me fuerit institutum. Quod genus vitæ omnino quale sit, nescit, vel potius toto orbe notissimum nescire se fingit.* Quo testimonio nixi Cardinalis Baronius, nec non etiam Bellarminus lib. secundo de Monachis capite quinto in fine conceptis verbis affirmant Beatum Augustinum monachum fuisse. Quintus locus est in expositione Psalmi 132. circa illa verba: *Ecce quã bonum, & quam iucundum habitare fratres in vnum.* Vbi de nomine, & origine monasteriorum, & monachorum multa scribit, & inter alia sic ait: *Quare ergo nos non appellemus monachos, cum Psalmus dicat: Ecce quam bonum, & quam iucundum, &c.* His Au-

gustini

gustini locis addere possumus testimonia Doctorum, qui apertissime, & sine hæsitatione scribunt Beatum Augustinum fuisse monachum, quorum Catalogum refert Ioannes Marquez capite quinto, §. 4. hi sunt; Primus Petrus Damiani in sermone, qui incipit: *Cunctis amantibus clericis*: Secundus Cardinalis Osius in confessione Polonica c. 88. Clemens VI. in quodam sermone in laudem D. Augustini, qui incipit, *Nephtalim Ceruus Emissarius* D. Antonin. in 3. p. tit, 24. c 14. §. 2. Augustinus triumph. & alij recētiores, qui apud illū legi possūt.

I. HVic tamen argumento, quod est cardo rei pro Augustini monachatu adstruēdo, facillimè nec vno, sed duplici modo, ac via respondere potest. Et primò quidem negando, B. Augustinum se, aut suos religiosos secum viuentes monachos vnquam nuncupauisse, stricto modo accepto nomine monachi pro persona regulari à Clerico regulari, siue Canonico distincta. Quod licèt à contrarium sentientibus constanter asseratur, nullo tamen documento authentico probare possūt: nam quod primo loco obijciunt ex Augustino lib. 3. contra literas Petiliani cap. 40. nullam affert difficultatem, quia ibi Augustinus de hoc nihil affirmat, sed solùm hæretici accusationem, & maledicta refert, & vituperationem monasteriorum, & monachorum. Ex quibus si quis contendat elicere, Augustinum monachum fuisse, pari ratione elicere poterit, vitam monasticā vituperatione dignam esse: nā hæreticus, cuius verba Augustinus refert, monasteria, & monachos vituperabat. Secundo, quia etsi verum esset, quod Petilianus Augustino imponebat, illum vitæ monasticæ autorem fuisse non ex hoc deduci posset, illum fuisse monachum, sicut nec Marquez, & qui cum illo sentiunt, ex hoc, quod Augustinus in Ecclesijs Africanis autor fuit instituti Clericorum Regularium cōmuniter viuentiū, quod nullus negat, admittūt posse deduci, illum fuisse Clericum siue Canonicū Regularem. Quot enim sunt, & fuerunt Episcopi, qui noua Regularium instituta in suas diœceses inuexerunt, non tamen ipsi Regulares fuerunt? Petilianus Augustinum vitæ monasticæ autorem fecit, non professorem, & mirum est, nonnullos etiam viros doctos tantum momenti in hoc Augustini testimonio locauisse, quod vel ipsi non minus, quàm Clerici Regulares tenentur, nō de professione, sed de institutione tantùm Monachorū interpretari, & glossare Dices, non negat Augustinus, se monachum fuisse, ergo affirmat: nam qui tacet, affirmare videtur Respondeo, hanc regulā non semper, & generaliter veram esse, & contrariā regulam haberi in iure cap. is, qui tacet de reg. iur. in 6. Est autem vniuersaliter vera, quando necessitas loquendi adest, vt cum quis ab infidelibus de propria fide interrogatur, vel cum locus adest de retractandi, vel disputandi, quorum neutrum tūc occurrebat: non enim ibi de institutis monasticis agebatur, sed de rebus longè diuersis: & sufficiebat Augustino hæretici maledicta indicasse, ac patefecisse. Addo non potuisse Augustinum verè dicere, se autorem vitæ monasticæ fuisse in eo sensu, quo illum Petilianus eius generis vitæ autorem faciebat, quia hæreticus fingebat Augustinum fuisse primum inuentorum vitæ monasticæ in vniuersū sumptæ, non huius, vel illius instituti particularis: fingebat enim hic hæreticus, se nescire, quale genus vitæ illud esset, quod monachi profitebantur: & fingebat Augustinum eiusmodi superstitionis primum autorem fuisse, ad inuidiam, & odium in illum concitandum. E contrario verò inquit Augustinus, institutum vitę monasticæ toto orbe notissimum fuisse. Vbi vides, de instituto monastico in vniuersum loqui, non de suo instituto peculiari, quod limites Africanos per ea tempora fortassis nondum excesserat: & sic nōn potuit Augustinus vere dicere se instituti monastici autorem extitisse; At inquit Marquez d. cap. 5. Ordo monasticus toti Orbi notissimus, erat Ordo Eremitarum Augustinensium: nam Ordo Canonicorum Regularium, etsi ab Apostolis esset institutus, tamen tunc temporis vix agnoscebatur. Respondeo, quid si è contrario dixerim Ordinem Clericorum Canonicorum ab Apostolis institutorum, licèt aliquantum à primæuo instituto relaxatum, toti Orbi notissimum fuisse? quod libro sequenti verissimis documentis probabo: E contrario verò Ordinem Eremitarum Augustinensium ante annū Christi millesimum circiter ducentesimum nunquam in Orbe visum? At hunc locum ita intellexerunt Illustrissimi Cardinales Baronius, & Bellarminus. Concedo, sed nego ita necessariò intelligi debere, quod nec etiam ipsi affirmant.

A D alium locum ex Commentario Psalm. 132. dici potest, & vt mea est sententia, valdè probabiliter illum de suo monasterio, aut de monachis à se institutis nullatenus loqui, sed de vniuerso Ordine monastico generaliter sumpto. Conferebat enim Augustinus totam Ecclesiam catholicorum, cum ecclesia Donatistarum, qui Catholicis de nomine monachorum insultabant, eosque deridebant sicut & modò Lutherani, Caluinistæ, ac alij recentes nouatores facere solent, quibus Augustinus nomine totius Ecclesiæ respondet. III. Vnde verba illa: *Quare ergo nos non appellamus monachos, cum dicat Psalmus, ecce quàm bonum &c.* non demonstrant in particulari Religiosos ab Augustino, siue ab alio institutos, sed demonstrant totum corpus Ecclesiæ catholicorum, appellatione totius ex præcipua illius parte desumpta, sicut cū homo dicitur crispus, vel claudus, sicut si modò Episcopus, vel prædicator in Ecclesijs, aut scholis contra hæreticos nomen monachorū infestantes, & catholicos illorum occasione vituperātes diceret, & quare nos non appellemus monachos, esto ipse non esset monachus? Et quod hic sit germanus, & legitimus sensus illorum verborum, patet ex illis eiusdem Augustini verbis in eodem loco.

Ex voce huius psalmi appellati sunt monachi, ne quis vobis de isto nomine insultet catholicus, quando vos rectè hæreticis de Circoncellionibus insultare cœperitis, vt erubescendo saluentur, illi vobis insultant de monachis. Vide quomodo verbum, seu dictio nos, non monstret totum corpus personarum Regularium, sed totum corpus Ecclesiæ Catholicæ, cui hæretici propter monachos insultabant.

Ad testimonia verò Doctorum, ad primum dico, sermonem sub nomine Petri Damiani apocryphum, & fictitium esse, vt monstratum est supra, alij verò recentiores sunt, & ex turbidis fontibus sermonum ad Eremitas, & alijs libris apocryphis suam sententiam hauserũt. Et hic est primus modus non improbabilis dissoluendi prædictam rationem.

IV. AT secundus modus longè probabilior, & facilior eandem rationem dissoluendi est, vt assumptum illud tanquam falsum absolutè negemus, cum ait, inter clericos canonicos, siue regulares, & monachos incompossibilem esse repugnantiam, ita vt clerici canonici sub nomine monachorum minimè comprehendi possint. Etsi enim stricto modo accepto nomine monachi dubium non sit, quin inter monachos, & clericos canonicos sit specifica distinctio, atque ideo distincti specie sint ordines clericalis, & monasticus, & pro distinctis semper habiti fuerint: tamen lata quadam significatione, & acceptione, vsurpato nomine monachi, vel monachorum pro omni genere personarum regulariter cum emissione votorum in monasterijs degentium, quam acceptionẽ non solùm apud populares, & indoctos, sed etiam apud doctos, & eruditos quosque frequentissimã esse nullus in historia Ecclesiastica, vel in iure Canonico versatus ignorat, absolutè, & sine hæsitatione dicendum est, sub nomine monachorum comprehendi clericos canonicos, vsitato nũc vocabulo dictus Canonicos regulares: estque nuncupationem frequentissimam tum apud recentes, tum apud priscos autores, ac præsertim inter ipsosmet canonicos regulares. Quod ne me gratis dicere arbitreris, proferam tibi nonnulla tum veterum, tum recentiorum testimonia ex innumeris, quæ in huiusce veritatis corroborationem adduci possunt. Primus, qui sub nomine monachorum clericos canonicos comprehendit, fuit Philo Iudæus in libris de Vita supplicum, qui de Ecclesia Alexandrina per B. Marcum instituta loquens, religiosos omnes ibi sub Marco in monasterijs degentes monachos appellauit, referentibus Eusebio lib. 2. historiæ Ecclesiasticæ, c. 16. & D. Hieronymo in lib. de Viris Illustribus in Philone; non potest autem negari, inter illos religiosos per D. Marcum in Alexandria institutos, fuisse multos clericos, id enim apertissimè constat tum ex ipso Eusebio ibidem, & ex quamplurimis literis Apostolicis, quas lib. sequenti proferemus. Secundus fuit Ioannes Cassianus, qui libro primo, & toto opere de Institutis renunciantium omnes regulares in Ecclesia Alexandrina olim in Cœnobijs degentes vnico nomine monachorum comprehendit, inter quos negari non potest, illum multos clericos comprehendisse: quinimò si illorum habitum attendamus, ab eo in lib. 1. præsertim capite 5 & 7. descriptum, putari probabiliter potest, illos non monachos, sed clericos fuisse. Tertius est D. Basilius: nam inter constitutiones monasticas integrũ cap. scribit de canonicis regularem vitam in cœnobio degentibus, & est 19. in ordine. Quartus est B. Augustinus lib 3. contra epistolas Petiliani cap. 40. vbi sub nomine vitæ monasticæ comprehendit omne genus vitæ regularis, etiam clericorum ex Bellarmino lib. 2. de Monachis cap. 5. & clarius de Scriptoribus Ecclesiasticis in Augustino in censura decimi tomi. Quintus fuit Paulus Orosius Augustini familiaris in suo lib. 7. de Ormesta mũdi cap. 19. vbi dicit, monachos olim vocatos fuisse omnes Christianos, qui ad vnum fidei opus, dimissa secularium rerum multimoda actione se redigebant. Sextus B. Ambrosius in epist. 82. & serm. 69 de natali S. Eusebij Vercellen. quibus in locis dicit B. Eusebium clericis Vercellensibus monachatum adiunxisse, & eosdem monachos instituisse, quos clericos, & alia multa id genus, quæ videnda sunt. Septimus Venerabilis Beda lib. 3. Historię Anglorum, vbi professionem clericorum regularium in Hybernia per S. Patricium institutorum ad partes Occidentales Anglorum recensens, ad prædicandum illis gentibus Iesu Christi Euangelium, necnon Ecclesias in illis regionibus institutas, & monasteria erecta, illos passim monachos vocat: & nihilominus clericos regulares, seu canonicos illos fuisse apertissimè constat, tum ex illorum muneribus, & officijs prædicandi Verbum Dei, Ecclesias parochiales, & Episcopales regendi, sacramenta populis dispensandi, & alia exercendi, quæ semper in Ecclesia Dei non monachorũ, sed clericorum munera fuerunt: tum etiam ex ipsomet autore cap. 26. dicti libri, vbi de eisdem, quos supra monachos dixerat, verba faciens, inquit: *Nam neque alia ipsis sacerdotibus, & clericis vices adeundi, quam prædicandi, baptizandi, infirmos visitandi, & vt breuiter dicam, animas curandi causa fuit. qui in tantum erant ab omni auaritiæ peste castigati, vt ne territoria, ac possessiones ad construendum monasteria, nisi a potestatibus seculi coacti acciperent: quæ consuetudo per omnia aliquando post hæc tempora in Ecclesijs Nordanimbrorum seruata est.* Ecce tibi quales erant, quos Beda in eo lib. Monachos vocauit, ijdem prorsus cum illis, quos Ambrosius per S. Eusebiũ in Ecclesia Vercellensi constitutos dixit, qui idem erant, quod clerici regulariter viuentes, quos modò canonicos regulares vocamus. Et clariùs idem Beda lib. 4. cap. 4 de monasterio in Iugeto per eosdem clericos Hybernos in partibus Anglorum instituto, ac reformato verba faciens, ita scribit: *ipsum namque est, quod nunc grande de modico effectum*

in lugero consuetè vocatur, & conuersis tandudum ad meliora instituta omnibus egregium examen continet monachorum, qui de prouincia Anglorum ibidem vel ad exemplum Venerabilium fratrum sub regula, & abbate Canonico in magna continentia, & sinceritate proprio labore manuum viuunt Et adhuc clarius l b 1 c. 27. monachos vocat clericos regulares per Augustinum Episcopum Anglorum in Ecclesiis Anglicanis institutos, quos nulli dubium esse potest fuisse clericos canonicos: id enim constat ex textu B. Gregorij Papæ in cap Quia tua fraternitas. 12 q. 1. qui textus ad hoc probandum allegatur ibidẽ à Gratiano, necnon etiam ex bulla Eugenij IV. per quam clericos canonicos seu regulares Ecclesiæ Lateranẽ. restituit. Nec difficultatem ingerit, quòd B. Augustinus in Ecclesijs Anglicanis posuerit monachos D Benedicti, quod quidem non aduertentes, putant, textum D Gregorij de monachis, non de clericis intelligi debere: nam constat præter monachos, quorum officium erat diuinas laudes in Ecclesijs diu, noctuq; persoluere, in eisdem Ecclesijs institutos clericos à monachis distinctos, quod patet præsertim de Ecclesia S. Saluatoris Cantuariensi: nam in eadem Ecclesia præter monachos fuisse etiam canonicos vsq; ad tempora Alexandri III. habes ex cap. Relatum de præbendis. & ex vita B. Thom. Cantuar. qui priusquã fieret Regius Cancellarius, à Theobaldo Archiepiscopo ordinatus fuit Archidiaconus dictæ Ecclesiæ: quanquam canonici regulares in sæculares tunc temporis essent iam mutati, quod de alijs Ecclesijs contigerat. Octauus fuit Eduardus B. Thomæ contemporaneus, & scriptor eius vitæ, quam Laurentius Surius abbreuiauit, & habetur in 6 tomo die 26. Decembris, vbi statim ferè in principio inquit, B. Thomam electum Archiepiscopum Cantuariensem, priusquam consecraretur, habitũ monachorum assumere voluisse, qui vocãtur Canonici regulares. Nonus D. Bernardus in epistola ad Bonifacium Comitem, in qua B. Augustinum monachum appellat, cuius tamen ordinem supra in epistola 2. & 3. vocat Ordinem Canonicorum Regularium, & à monastico distinctum. Decimus Nicolaus Papa huius nominis Primus, qui fuit multo tempore ipso D Bernardo superior. in cap. Præsens 20. q. 3. vbi inquit: *Non putamus Religiosos Canonicos a sanctorum monachorum vita, & conuersatione seiunctos* Vndecimus Innocentius III. qui fuit canonicus regularis Lateranensis: & tamen in cap. post translationem. de Renunciatione vocat canonicos S Frigdiani Lucensis monachos, quos à primæua illius Ecclesiæ institutione vsque in hodiernum diem constat, semper canonicos regulares fuisse. Duodecimus Autor glossæ in cap. Sicut nobis. de Regularibus, vbi vocat monachos canonicos Ecclesiæ Bethlehemiticæ, quia regulares erant. Tertius decimus, Venerabilis Thomas de Kempis, quem constat, canonicum regularem fuisse: & tamen vocat se monachum lib. 3. de Imitatione Christi cap. 10 & 56. & inter sua illa aurea opuscula scribit Alphabetũ monachi. Epitaphiũ, siue Enchiridion monachorũ, & vitam boni monachi, quæ tamen omnia ad suos canonicos dirigit. Quartus decimus est B Antoninus in 2. parte historiæ tit. 16. cap. 13. §. 8. vbi de Gottifredo Ierosolimorum Rege scribit, quod postquam Regni coronam est assecutus, statim in Ecclesia Dominici Sepulchri & templi Domini canonicos regulares instituit, eisque ampla beneficia assignauit: *Adduxerat enim*, inquit *secũ vir Deo amabilis de claustris monachos disciplinatos qui totis instituere horis diuinis pariter, & nocturnis dusera illi ministrabant Officia.* Quintusdecimus est Ioannes Auentinus, licèt dãnatæ memoriæ hæreticus, qui in suis annalibus passim canonicos regulares vocat monachos Augustinianos, præsertim lib. 6. vbi de monasterio S. Magni in Suburbio Ratisbonensi loquitur. Vide Hundium in Metropoli Salisburgensi, & Aubertum Miræum de Collegijs Canonicorum regularium cap. 26. & 68. ex quibus autoribus habes, iam in vsu apud Germanos positum esse, vt Canonici regulares nomine monachorum vocentur. Sextusdecimus est Ioannes de Nigraualle Apostolicus Bibliothecarius in Epilogo Chronicarum 3 cap. 18. vbi vocat Hugonem, & Riccardum Victorinos monachos ordinis canonicorum Regularium D. Augustini: & tamen ille erat canonicus regularis ordinis Præmonstratensis. Decimusseptimus est Cardinalis Bellarminus in lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis in Augustino, vbi dicit, illum fuisse quidem monachum, sed non in solitudine cum eremitis, sed in Ciuitate, & Episcopali domo cum clericis suis monasticam vitam duxisse. Decimus octauus est Riccardus Cenomanus in Apologia contra censuram Erasmi, cuius verba superius sunt notata. Quibus omnibus addo nuper de anno 1620 prodijsse Ingolstadij libellum annotationum cuiusdam canonici regularis nomine Simonis Werlini Præpositi monasterij in Diessem sub hoc titulo: *S. P. N. Aurelij Augustini regula Monastica* Vt videas, quàm sit modò in vsu apud Alemannos comprehendere canonicos regulares sub nomine monachorum.

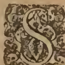
SI autem quæras, quam ob causam cum clerici canonici à monachis in genere Regularium V.
specie distinguantur, atq; ipsi ordines clericalis, & monasticus pro distinctis semper habiti fuerint, nihilominus tam frequenter sub monachorũ nomine comprehendantur, Respõdeo, duplicẽ illius denominationis causam potissimã extitisse, altera fuit, quòd cum monachis in solemni rerum temporalium abdicatione, & votorum emissione ipsi clerici conueniunt. Hanc causam assignat Nicolaus Papa in d. cap. Præsens 20. q. 3. cum inquit: *Religiosos Canonicos a monachorum vita, & conuersatione non putans sejunctos.* Sicut enim omnia Regularium ordinum instituta in vno quodam generalissimo instituto conueniunt, quod est perfecta

rerum temporalium abdicatio, cum solemni Votorum emissione; ita omnes Regularium ordines generalissima quadam nuncupatione monachorũ nomine appellari consueuerũt. Quam ob causam Sixtus IV. in Decreto, quod ad finem præfationis notauimus, ordinem canonicorum, & ordinem Eremiticum, vnum, & eundem ordinem esse dicit. Altera verò ratio, quam eleganter prosequitur D. Augustinus in Commentario Psalm. 132. sumitur ex vita communi, quam Canonici Regulares ducunt in vna domo, communi mensa, victu, & vestitu vtẽtes. Monachos enim à *Monos* græce, quod latinè vnus dicitur, deriuat: & ideo quia Canonici Regulares simul in vna domo, & sub vno capite viuunt, habentes cor vnum, & animam vnam in Deo, & omnia bona in communi possident, nec quisquam aliquid suum esse dicit: ideo illorũ domus, monasteria, & ipsi monachi nonnunquam appellantur. *Ista verba psalterij*, inquit Augustinus, *iste dulcis sonus, ista suauis melodia, tam in cantico, quã in intellectu etiam monasteria peperit, ad hunc sonum excitati sunt fratres, qui habitare in vnum concupierunt.* & infra: *Quare ergo, & nos non appellemus monachos, cum dicit Psal. Ecce quam bonum, & quam iucundum habitare fratres in vnum? Monos enim vnus dicitur, & non vnus quomodocunque, nam in turba est vnus, sed vnà cum multis dici potest, monos non potest, idest solus, monos enim vnus solus est. Qui ergo sic viuunt in vnum, vt vnum hominem faciant, vt sit illis quomodo scriptum est, vna anima, & vnum cor; multa corpora, sed non multa anima, multa corpora, sed non multa corda, rectè dicitur monos, id est vnus solus.* & infrà: *Meritò insultant nomini vnitatis, qui se ab vnitate præciderunt, meritò illis displicet nomen Monachorum, quia illi nolunt habitare in vnum cum fratribus.*

VI. EX hactenus dictis tria collige. Primò, nomen Monachi duobus modis accipi consueuisse, vno modo, vt nomen genericum, & genericè cõprehendens quodlibet Regulare institutum, & quascunque personas regulariter viuentes: altero modo, vt nomen specificum pro certa, & distincta specie instituti, & personæ regulariter viuentis ab alijs distinctæ. Secundò collige, licèt nomen Monachi Regularibus Canonicis nonnunquã adaptari consueuerit, diuersa tamen ratione dici de Canonico Regulari, & de eo, qui strictè Monachus vocatur: nam Canonicus Regularis dicitur monachus ab vnitate vitæ communis, quam cum suis fratribus profitetur: at qui strictè, & specificè monachi dicuntur, à singularitate vitæ lugubris, & secundum carnem tristitię plenę tales dicuntur. Vnde Concilium Nicenum à Gratiano relatum in cap. Placuit, il primo. 16. q. 1. *Placuit omnibus residẽtibus in sancta Nicena Synodo, vt Monachorum conuersatio, & vita secundum etymologiam nominis ab omnibus discrepet, Monachus enim græcè, latinè singularis dicitur. Vnde Monachum per omnia singulariter agere oportet &c.* Et Eugenius II. in cap. placuit. il secundo, eadem causa, & quæstione inquit: *Agnoscat nomen suum, monos enim græcè, latinè vnus, achos græcè, latinè tristis sonat, inde dicitur monachus, idest, vnus tristis. Sedeat ergo tristis, & officio suo vacet.* Tertiò collige, quam ob causam domus Canonicorum Regularium, monasteria, tum ab ipso Augustino, tum ab alijs vocentur, propter communem scilicet, & Regularem vitam, quam in illis Canonici ducunt. Et tandem collige solutionem adæquatam primæ rationis in initio huius capitis propositæ, ad Augustini monachatum probandum: nam admisso, quòd Augustinus in loco allegato ex 3. lib. contra literas Petiliani cap. 40. se, & suos, monachos vocari concedat, non inde sequitur, fuisse monachũ alicuius Regularis instituti ab Ordine Clericorum Regularium distincti: sed eatenus se, & suos, monachos vocari permisisse, quatenus vel nomẽ monachi in vniuersum omne genus personę regularis complectitur, vel quatenus significat personam in communi cum cæteris in eadem domo viuentem. Et quòd hæc sit germana verborum D. Augustini interpretatio, patet ex Cardinali Bellarmino lib. 2. cap 5. qui cum illa verba Augustini adduxisset ad probandum, quòd Augustinus fuerit monachus, tamen in lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis in Augustino aduertit, illum eatenus fuisse monachum, quia in Ciuitate, & in domo Episcopali cum suis clericis communem vitam duxit. Eodem modo interpretandi sunt Doctores, qui vocant Augustinum monachum, aut absolute negandi, cum recentiores sint, nec tantæ autoritatis, vt meritò reijci non possint, vtpote scripturas apocryphas, vel autoris sermonum ad Eremitas, vel aliorum secuti, errorem ex lutulentis, & turbidis fontibus haurientes, & alijs propinantes. Hæc autem omnia prolixiùs fortasse, quàm oportuerat, fuimus prosecuti, non solùm vt rationem solueremus: sed propter nonnullos, qui statim, atque nacti fuerint nomen monachi, nihil aliud quærentes, personam in suas copias traijciunt, sicque viros illustres, & præclaros ab Ordine Clericorum Canonicorum abigentes suo Ordini perperam adscribunt.

CAPVT TRIGESIMVM NONVM.

Aliæ nonnullæ rationes pro Augustini Monachatu adstruendo afferuntur, & soluuntur.

SEcunda ratio pro eodem Augustini monachismo probando sumitur ex prænomine Fratris vel Fratrum: nam etsi clericus possit dici Regularis, vel Religiosus, non tamen potest, nec solet dici frater, sed clerici Canonici Dominorum siue Domnorum prænomine vocari consueuerũt, Domnus Petrus, Domnus Paulus, non frater Petrus, vel frater Paulus. Hoc as- I.

sumptum nititur Marquez pluribus vijs probare in dicto cap. 5. §. 3. & 8. Primò testimonijs ipsorũ Canonicorum Regularium, qui sunt, Primus, Ioannes Trullus lib. 1. de Canonicis cap. 29. nu. 10. Secundus, Augustinus Ticinensis in Propugnaculo p. 4. cap. 12. Tertius, Basilius Sirenius in lib. Indultorũ pag. 450. §. poterat. Secundò, quia hæc dictio, Frater, absolutè prolata nõ significat, nec significare potest clericum, vt constare dicitur ex cap. nimis iniqua. & cap. nimis praua. de excessibus prælatorũ, & ex prima Extrau. de Regularib. subinserũt. At B. Augustin' se, & suos, hoc prænomine fratris, vel fratrum frequenter nominare consueuit. Et quidē quòd Augustinus se ipsum fratrē nuncupauerit, probat frater Iordanus testimonio ipsius Augustini hom. 9. ex lib. 50. homiliarũ, quãuis Augustini verba non referat. Vide illum in primo lib. cap. 13. quòd verò suos religiosos secum in monasterio viuentes Fratres vocauerit, ex multis locis eiusdem Augustini euidenter monstrari potest. Primò, ex sermone primo de communi vita Clericorum vbi ait: *Et quia hoc disponebam, esse in monasterio cum fratribus*. Secundò, ex epistola 64. ad Aurelium Carthaginensem, vbi non semel religiosos dicti monasterij appellat fratres. Tertiò ex lib. de Bono perseuerantiæ cap. 15. vbi ait: *Fuit quidam in nostro monasterio, qui corripientibus fratribus &c.* Alia multa occurrere possunt loca in Augustino ad idem probandum, quæ breuitatis causa omittuntur.

Huic rationi duobus etiam modis responderi potest: Primò negando Augustinum se, aut suos religiosos secum degentes hoc prænomine fratris aut fratrum vnquam vocasse, accepto eodem nomine eo modo, quo nunc accipitur, cum dicimus, Frater Ioannes, Frater Thomas, &c. etsi enim suos clericos Fratres sæpe vocauerit, vel ob communem religionis, & spiritualis regenerationis parentem, vel ex charitate, aut humilitate, quo pacto cæteros omnes fideles etiam laicos in popularibus præsertim sermonibus compellare consueuerat, non tamen inde sequitur, illum hoc prænomine fratris, aut fratrum in ea significatione, qua arguens vtitur, illos compellasse, nec loca in contrarium allegata intentum illius probant. Et quidem quod in allegata homil. 9. Augustinus se fratrem appellauerit, falsum est, nec in editionibus, quas videre potui, hoc reperitur, & potuit esse mendum ab aliquo obtrusum, quod Correctores deleuerint. De alijs etiam patet, quòd nihil amplius probant, quàm quod Augustinus suos clericos eo modo fratres vocauerit, quo alios fideles, & subditos vocare consueuerat.

I. Secundò respondetur, negando prænomen fratris, vel fratrum clericis Canonicis minimè conuenire, aut non reperiri in iure Canonico, quod Canonici Regulares hoc prænomine fratrũ absolutè prolato nuncupentur: id namque falsum est: nam etsi ex antiquissima consuetudine, cuius initij memoria non extat, honoris gratia quemadmodum & alij clerici, Domini, vel Domni vocari consueuerint, de qua re lib. sequenti ex instituto dicemus: tamen à Summis Pontificibus in eorum literis Apostolicis non Domni, vel Domini, sed fratres semper vocari consueuerunt, lege textum Innocentij Papæ huius nominis Tertij in cap. quod Dei timorem de statu monachorum, vbi loquitur de fratribus S. Victoris Bononiensis. Et in Epistolis datis Priori, & fratribus S. Iuentij Papiæ. Item Priori & fratribus de Cimiterio Papiæ. Item Priori, & fratribus Ecclesiæ Sagiensis. Item Episcopo Ecclesiæ Lebusensis. Item Abbati, & fratribus de Valtam. Item Priori & fratribus sanctæ Crucis Colimbricensis. Item Priori & fratribus sancti Stephani in Brolio Mediolani, & alias, quæ habentur in primo, & secundo libro epistolarum dicti Innocentij. Lege textum Alexandri III. in cap. 1. de eo, qui mittitur in possessionem causa rei seruandæ, cuius titulus est, Priori, & Fratribus de Guiseburg. Lege alia innumera Pontificum diplomata Canonicis Regularibus, & eorum monasterijs concessa, quæ Basilius Sirenius in vnum volumen collegit, vt Imperatorum, Regum, & aliorũ Principum priuilegia omittamus. Addo non solùm à Summis Pontificibus hoc prænomine fratrum nuncupari, sed etiam ab antiquis Doctoribus probatis. Sic eos vocat D. Bernardus in epistolis 87. quæ est ad Ogerium, & duabus sequentibus, & in vita sancti Malachiæ §. Malachias factus Dunensis Episcopus &c. vbi meminit Venerabilis, & secundum sæculum nobilis viri Wilelmi Prioris monasterij Kimkeam fratrum Regulariũ. Lege, quæ ad longum prosequitur Ioannes Molanus lib. 1. de Canonicis cap. 3. ne in aliorum libris rescribendis sim prolixus. Addo tandem in partibus vtriusque Germaniæ, & Poloniæ, ac forsan etiam Galliarum, nunc quoque Canonicos nostros hoc suauissimo prænomine fratrum sese inuicem appellare, vt ex multorum literis recens ad me datis ostendere possum, quo etiam prænomine ex Italicis plurimos vsos esse ante annos ducentos ostendunt authenticæ scripturæ monasteriorum sanctæ Crucis Mortariensis, quæ præcipuæ Congregationis caput extitit, necnon sancti Petri in Cœlo Aureo Papiæ, sancti Frigdiani de Luca. & aliorum, licèt successu temporis apud Italos in dissuetudinem ierit.

III. Ad ea, quæ in contrarium obijciuntur ex Augustino Ticinensi, Ioanne Trullo, & alijs, quod ad Ticinensem spectat, referam hic illius verba ex propugnaculo parte 4. cap. 13. non duodecimo, vt Marquez scribit, quoniam illa nõnulli recentiores sine causa deteriorem in partem acceperunt. Verba illius sunt: *Et voluerunt inuicem vocari fratres secundum consuetudines priores Ordinis Eremitarum, quod etiam Canonicis Regularibus non conuenit, qui primaua constitutione semper sunt vocati, & inuicem nuncupantur Domini.* Quorum verbo-

rum sensum vt intelligas, scire debes Gregorium huius nominis XII. Canonicos Regulares sancti Saluatoris de Sylua lacus priùs Eremitas Augustinenses Canonicos Regulares instituisse, qui præclarissimæ apud Italos Congregationis Canonicorum Regularium sancti Saluatoris de Bononia nuncupatæ prima fundamenta iecerunt: de quibus, siue propter habitum ab alijs Canonicis in aliquibus diuersum, siue quòd hoc prænomine fratrum se nuncupari maluerint, cum cæteri Canonici non ampliùs fratres, sed Domini vocari cœpissent, dubium oriri cœpit, an illi veri Canonici essent, licèt immeritò. Quis enim iure in dubium vocare poterat, an veri Canonici essent à Summo Pontifice Canonici creati, & declarati? Porrò quod Ticinensis ait, hoc nomen fratrum Canonicis minimè conuenire, quia primæua illorum institutione vocantur Domini, partim verum est, partim falsum. Verum, quod tunc non conueniebat, vtpote obsoletum, nominibus enim vt nummis vtendum est, qui aliquo tempore, & loco pro legitimis expenduntur, alio verò tempore adulterini putantur, & reijciuntur. Ita prænomen fratrum apud Italos ferè omnes obsoleuerat, & soli Canonici dictæ Congregationis hoc prænomine fratrum nuncupabantur, vt ex priuilegio illorum Congregationi per Gregorium XII. concesso, & octauo in ordine patet, quod incipit: *Fragrantia sacra Religionis*. Vbi Canonici dictæ Congregationis vocantur Canonici fratres nuncupati. & duodecim vicibus repetitur hic modus loquendi, Canonici fratres nuncupati, Canonicorū fratrum nuncupatorum, Canonicos fratres nuncupatos, & Canonicis fratribus nuncupatis, quod de alijs Canonicis dictum nullatenus reperies: quam ob causam dixit Ticinensis, reuocatum in dubium, an illi veri Canonici essent. Verùm etiam dixit Ticinensis, Canonicos Regulares ab illorum institutione vocari consueuisse dominos. vt qui ab illorum institutione clerici essent: de qua re libro secundo dicendum erit. At in hoc fallitur, dum ait hoc prænomen fratrum ipsis clericis Canonicis minimè conuenire. Trullus verò, & Sirenius verba Ticinensis exscripserunt: licèt Marquez pro Zacharia Ferrerio iurisconsulto Sirenium nostrum allegauerit cuius est libellus ille de habitu Canonicorum à Sirenio ibi loci positus.

Porrò textus illi in cap. nimis iniqua, & cap. nimis praua. de excessibus prælatorum, & extrauagans prima de Regularibus, perperam, & falsò, vt alia plura, ab autore allegantur: aliud enim est, Religiosos Ordinis Prædicatorum, & Minorum, & aliorum ordinum Mendicantium vocari fratres, quod solùm ex dictis textibus colligi potest: aliud est non posse vocari fratres clericos Canonicos, siue Regulares, quod illi textus nullatenus dicunt, vt hic autor illis imponit.

IV. Tertia ratio pro eodem Augustini monachissimo sumitur ex differentia inter domos Eremitarum, & Canonicorum: nam domus Canonicorum propriè loquendo monasteria dici nō possunt, vt Ioannes Molanus lib. 1 de Canonicis c. 12. & Basilius Sirenius in lib. indultorum pag. 450. §. poterat: obseruauerunt, Augustinus verò suā domum monasterium vocat ser. 1. de comm. vita Cleric ibi: *Et quia hoc disponebam, esse in monasterio cum fratribus*. in epist. 64. ad Aurelium, in lib de Bono perseu. cap. 15. & alibi. Hanc rationem deducit Marquez cap. 5. §. 3. 7. & 8. quibus etiam in locis aduertit, Augustinum nunquam vocasse suum monasterium, domum clericorum, sed solùm domum Eremitarum, & cap. 7. in princ. pag. 81. inquit, Possidium nunquam vocasse monasterium domum clericorum, & alia id genus plura, quæ apud illum videri possunt.

Respondeo, quòd hæc sit differentia inter domos Eremitarum, & Canonicorum, quòd istæ, nō illæ monasteria vocentur, aut vocari possint, autor de suo sine probabili fundamento dicit, neque verò Ioannes Molanus, neque Basilius Sirenius id asserunt, qui oppositum manifestè docent: Molanus enim dicto lib. 1. cap. 12. statim in initio hæc scribit: *Ex ijs autem, quæ diximus, arbitror vtcunque colligi posse, qua ratione omnia Canonicorum collegia antiquitùs dicta sint monasteria: nam huius rei nonnulli adeò sunt imperiti, vt dum alicubi incidunt in locum quempiam apud superiorum ætatum scriptores, in quo Canonicorum Collegium vocatur Monasterium, aut errorem esse, aut monasticum Ordinem antequam Canonici essent, in eo viguisse putent, non alia ratione moti, quàm quòd videant monasterij nomen illis aliquando tributum esse, quorum quàm sit infirma illa ex nomenclatura desumpta ratiocinatio, ignorare non possunt, qui animaduertunt, ex vsitata quorundam locutione, omnia Canonica Collegia olim dicta esse monasteria, siue Clericorum monasteria, extant ad Gerardum Primum &c.* Et ex Archidiacono in cap quæsitum prima, quæstione tertia probat, omnes Ecclesias Galliarum olim monasteria fuisse nuncupatas. Vbi vides Molanum non solùm non negare domos siue Collegia Canonicorum rectè monasteria vocari, sed dicere, olim omnia illorum Collegia, vel absolutè monasteria, vel cum additione monasteria clericorum nuncupari solita, & huius autoris ratiocinationem data opera reijcere, dum ex nomenclatura monasterij nititur probare, quod domus Religiosorum cum Augustino commorantium Eremitarum fuerit, non clericorum Canonicorum Basilius verò Sirenius, siue Zacharias Ferrerius ibidem relatus non negat absolutè domos Canonicorum monasteria dici posse, & nonnunquam tales vocari consueuisse: sed hoc solùm contendit, talem nomenclaturam minùs propriam esse, & magis propriè Canonias, siue Canonicas, vel Ecclesias dici, præsertim quòd istis nominibus in Concilijs sacris, & in iure Canonico soleant frequentiùs vocari, sicut etiam ipsi Canonici frequentiùs, & magis propriè clerici dicuntur. rariùs

autem,& minus propriè monachi nuncupantur. Putat enim hic autor monasterium quasi monachorum stationem vocari, secutus Ioannem Cassianum collatione 18.cap.10.ita scribentem: *Licèt à non nullis soleant monasteria indifferenter pro Canobijs appellari;tamen hoc interest,quod monasterium nomen est diuersorij,nihil amplius quam locum, id est habitaculum significans monachorum. Cœnobium vero etiam professionis ipsius qualitatem,disciplinamque designat, & monasterium potest etiam vnius monachi habitatio nominari. Cœnobium autem appellari non potest, nisi vbi plurimorum cohabitantium degit vnita communio.* Quanquam vt ingenuè dicam, hæc ratio non admodum vrgeat, quia sicut alia ratione vocantur monachi, quos strictè tales dicimus à clericis distinctos,alia ratione ipsi clerici in communi viuentes.vt supra cap.38.notauimus:ita alia ratione dicuntur monasteria domus monachorum, alia verò domus Canonicorum Et quidem domus ipsæ Canonicorum monasteria rectè, & propriè dici possunt ab vniune, seu vnitate communis vitæ,quam clerici in communi viuentes sub vno capite, habentes cor vnum, & animam vnam in Deo,in eisdem domibus ducunt: & hæc est potissima ratio,propter quam B. Augustinus suam domum monasterium vocauit, ab ipsomet assignata in expositione Psalmi 132.superiùs allegata,nec minùs propria,quàm illa à Cassiano in collationibus assignata.

V. Sed etsi daremus,Molanum, vel Sirenium ita sensisse de domibus Canonicorum, quid opus esset illorum testimonijs contra ipsius B. Patris Augustini testimonium apertissimum vti?Nonne ipse Augustinus dicto serm.1.de comm. vita Clericorum ædes Canonicorum monasterium vocauit?*Et ideo*,inquit,*volui habere mecum in domo Episcopi monasterium clericorum.* sed ait Marquez: Augustinus vocauit illud monasterium clericorum, nō monasterium absolutè , vel monasterium nostrū: hæc enim est differentia, quod monasterium Eremitarum absolutè,& sine alio addito monasteriū vocauit,vel monasterium suum:monasterium autem Canonicorum non nisi cum additione monasterium Clericorum, nunquam verò monasterium suum dixit. At ista autor de suo dicit, & non probat, & probanda supponit. Ego enim dico, tam primum,quàm secundum monasterium Augustini fuisse. Quid enim obstabat,quin suum monasterium ritè vocare posset illud;quod in sua domo Episcopali habebat, in quo cum suis clericis per annos circiter septem supra triginta vixit? sed vt constet hunc autorem sermonis gratia locutum,legatur Possidius cap.15.de monasterio intra domum Episcopi constituto scribens: *Et post hæc, ni fallor,eo alia die,vel post biduum venit quidam Firmus nomine,negotiator, & intra monasterium sedente S. Augustino coram nobis,ad pedes eius genibus prouolutus sese iactauit.* Loquitur ibi Possidius de monasterio Clericorum intra domum Episcopi constituto,vt ex serie verborum apparet, & ipse Marquez cap.7.in principio,& pag.80.col. 2. ad finem liberè fatetur,& tamen absolutè vocat illud monasterium sine additione,clericorum. Vnde etiam habes, vbi contradictionis illum redarguas,eum in verbis sequentibus pag. 81. col. 1. ad finem inquit. *Et tandem quia si attente inspiciatur, scilicet Possidius, nunquam vocauit monasterium domum Canonicorum Regularium,sed solùm illud, quod erat in horto Valerij:* sed hæc illorum propria est conditio, qui causam minus veram tueri voluit. vt à veritate coacti modò afferant,modò negent.

CAPVT QVADRAGESIMVM.

Alia ratio pro Augustini Monachatu ex varijs picturis, & imaginibus cum cuculla Eremitica deducta expenditur, & refutatur.

Qvarta ratio pro eodem Augustini monachatu sumitur ab illius habitu, ex quo veluti à posteriori, & à signo argumentum demonstratiuum, ad verā ipsius beatissimi Patris Regularem professionem probādam sumitur,vt Theologi omnes,ac Iureconsulti fatentur,post D.Tho 2.2.q.185.art.8.& post textum in cap.vidua de Regularibus. B. Augustinus cucullam monasticam, & cingulum pelliceum more antiquorum monachorum portauit:ergo fuit verè monachus,non autem clericus Canonicus.Antecedens sic assumptum probatur multipliciter.Primò testimonijs B.Ambrosij in serm.de Augustini baptismo, & eiusdem Augustini in sermonibus ad Eremitas,Valerij,& Sigiberti in epistolis,qui pro re constantissima affirmant B. Augustinum eiusmodi habitum tulisse. I.

Secundò,ex habitu D.Fulgentij Episcopi Ruspensis,quem non est dubiū,B.Augustini discipulum fuisse,& illius habitum induisse, vt docet Baronius tom.6.sub anno 504.num.33.& 34 & Ioānes Molanus lib.1 de Canonicis cap. 8. ille enim vestem monasticam induit, & cingulum pelliceū portauit,vt in eius vita per illius discipulum scripta legimus,præsertim cap 18.

Tertiò, ex ipsomet Augustino ser.1.de comm. vita Cleric.vbi cum esset Episcopus, & ad populū sermonem haberet,ostendit,se illam et indumenta tunc temporis induisse, quæ ante presbyteratum portabat,quæ res indicio est, illum habitum monasticum induisse,quippe qui non alia ratione illū habitum in Episcopali dignitate retinuisset, nisi quia Episcopi ex monachis assumpti priorem ha-

bitum tenere debent, cap.penult. de Vita,& honestate Clericorum. Verba Augustini sunt. *Non attuli aliquid, nec veni ad hanc Ecclesiam, nisi cum his indumentis, quibus illo tempore vestiebar.*

Quartò, ex priuilegijs & bullis Summorũ Pontificum Iulij II. Leonis X.& aliorum, qui dicunt, Eremitas Augustinenses vocatos B. Augustini Regulam seruare, & habitum gerere. Priuilegia sunt 44. & 45. in ordine inter priuilegia fratrum Eremitarum.

Quintò, ex eo, quod Iudices S. Inquisitionis Hispaniarum quandam notam marginalem Erasmi circa vitam B. Augustini à Possidio scriptam ad cap. 22. deleri voluerunt, quæ talis erat. *Vbi est hic balteus coriaceus & cuculla nigra.* Vbi videntur à contrario probare, habitum D. Augustini fuisse cucullam nigram,& cingulum pelliceum.

Sextò, ex quibusdam apparitionibus miraculosis, quibus B. Augustinus cuculla nigra, & zona pellicea indutus, ac præcinctus diuersis personis apparuit. Has apparitiones referunt Coriolanus in Defensorio cap. 4.& Paulus Bergomensis in sua Apologia. Prima facta fuit Alexandro IV. tribus vicibus in somnis, ex qua visione fuit excitatus ad perficiendam vnionem Ordinis Eremitarum in vnum Ordinem sub vno capite,& vno habitu. Secunda facta fuit Beato Nicolao de Tolentino, dũ graui ægritudine laboraret. Tertia Francisco Mãtuæ Marchioni, qua illi de Ianuensibus victoriam promisit. Has apparitiones Ioannes Marquez c.7. §. 5. pro omnino certis, ac veris tradit prædictorũ Coriolani,& Pauli Bergomaris autoritate fultus, quibus alibi dicit temeritatis indicium esse, fidem nolle adhibere.

Septimò, ex testimonijs recentium Doctorum, qui vnanimi consensu fatentur, B. Augustinũ habitum monasticum induisse, vt sunt D. Antoninus 3 par. tit. 24. cap 14 §. 2. Volaterranus, Azorius, Gregorius de Valentia,& alij.

II. OCtauò tandem ex vetustissimis picturis, imaginibus,& simulachris, in quibus B. Augustinus cuculla nigra indutus, zona pellicea desuper cinctus apparet. Hæ sunt referẽte Coriolano cap. 3. §. 11. patet. Prima in Palatio Lateranensi in Sacello Pontificio. Secunda in Ecclesia D. Petri in Vrbe Roma. Tertia in Ecclesia D. Mariæ maioris. Quarta in Ecclesia Sanctæ Sophiæ Constantinopolis. Quinta in Episcopatu Lucensi. Sexta in Episcopatu Pisano. Septima in Florentino. Octaua in Senensi. Nona in Papiensi. Decima in Porta Cumana Ciuitatis Mediolanensis. Vndecima in capella Sancti Ambrosij Mediolani. Duodecima in Templo D. Marci Venetiarum, quam ante annos circiter 490. Coriolanus erectam affirmat & probat authentico instrumento Notarij publici manu rogato. Quibus addi possunt aliæ non paucæ ex Ludouico de Angelis, Cornelio Lancillotto,& nouissimè ex Ioanne Marquez càp.4. §. 3. & cap.7. § 5.& duobus sequentibus. Tertiadecima cuiusdam laminæ æreæ, in fundamento cuiusdam ædificij Hippone Regio, tempore Caroli V. in expeditione Tunetana repertæ, in qua erat Augustinus cum Fratribus coram illo genuflexis, cuculla indutus,& cingulo pelliceo cinctus, quam Ioannes Eques quidam Parthenopæus, qui eius inuentioni affuit, Illustrissimo Cardinali Seripando dono dedit. Quartadecima Imago in libro Historiarum Arabicarum vetustissimo ex Bibliotheca Regis Marochij accepto, qui modò in bibliotheca Regis Catholici seruatur, in quo quidem libro in principijs multorum capitum, Episcopus in sede Episcopali positus cernitur, nonnullos Religiosos ante se genuflexos habens, habitu Eremitarũ Augustinensium indutos, quos Religiosos, qui librũ interpretati sunt, dixerunt illius Prouinciæ Monachos fuisse, aut certè exploratores, sub mentito illorum habitu deprehensos. Quintadecima Imago D. Augustini in fronte operum D. Augustini editionis Plantinianæ. Sextadecima Imago vetustissima in lib. quodam Bibliothecæ Vaticanæ membranaceo depicta. Decimaseptima Imago depicta in Templo D. Marci Venetiarum exstructo anno Dom. 1084. Decimaoctaua in Bibliotheca Vaticana in pariete, vbi D. Augustini opera seruantur. Decimanona in Ecclesia Sancti Saluatoris in Lauro Vrbis Romæ supra sepulchrũ Eugenij Papæ IV. Vigesima in Aula Consistoriali Ciuitatis Papiæ antiquissima, vbi sunt decem & octo Ciuitatis Decuriones coram Beato Augustino genuflexi. Vigesimaprima est statua marmorea supra maiorem Ecclesiam Metropolitanam Mediolani, quam cum Regulares Canonici in habitu canonicali fieri vellent, Alexander VI. cum habitu Eremitico refici mandauit.

HVic rationi plenè,& planè, vt satisfaciamus, per partes singulas distinctè respondendum erit. Et primò quidem absolutè negandum est, B. Augustinum cucullam eremiticam cingulo pelliceo cinctam, cum qua nunc à multis pingitur vnquam induisse, addo etiam vidisse, est enim nonus habitus partim Eremitarum voluntate assumptus; partim Apostolico Decreto præscriptus, nec ante annos circiter quadringentos in orbe visus, vt supra dictum fuit,& in sequentibus adhuc clariùs ostendemus. Et ad primam probationem ex autoritate sermonum D. Ambrosij, de Augustini baptismo,& eiusdem Augustini ad Eremitas. Respondeo: si sententia de Augustini cuculla probabilis alia quauis ratione videretur, ex hoc capite potissimùm labefactari, & omnino suspectã reddi, quod eius assertio testimonijs non solùm apocryphis, sed euidenter falsis nitatur, de quibus quoniam satis in præcedentibus diximus, ad ea legentes remittimus. Videatur cap.27 & sequentia. III.

Ad secundam probationem ex habitu D. Fulgentij Augustini discipuli desumptam, pace Cardinalis Baronij, nego B Fulgentium, aut Augustini discipulum fuisse, aut Augustini habitum ge-

stasse,

stasse, & vt ingenuè dicam, miror valde Baroniū, tam asseueranter id affirmare, cum tamen suæ assertionis nullam etiam leuissimam coniecturam producat. Nam quòd B. Augustini discipulus nullatenus fuerit, sed nec quidem esse potuerit, res est extra omnem dubitationem constituta, cum B. Augustinus secundum veriorem temporum rationem, quam Baronius sequitur, anno salutis nostræ quadringentesimo, & trigesimo, vel trigesimoprimo fatis concesserit. Diuus autem Fulgentius vsque ad annum quingentesimum decimumseptimum, & amplius, suam ætatem produxerit. Nam circa annum 517. sub Papa Hormisda idem Fulgentius librum de Fide ad Petrum edidit eodem Baronio tradente tom. 6. sub anno 517. num. 67. quòd enim B. Fulgentij habitus, illi, quem B. Augustinus gestauit, conformis nullatenus fuerit, adhuc magis clarum, & constans est, nam Augustinus birrum, & tunicam lineam, & extera suis clericis communia indumenta portauit, vt ex illius sermone secundo de communi vita clericorū, & alijs supra cap. 24. deductis probatum reliquimus: Fulgentius è contrà vna tantum vilissima tunica, siue per æstatem, siue per hyemem patienter indutus, orario quidem sicut Episcopi nunquam vtebatur, pelliceo cingulo tanquam monachus cingebatur, sic studio humilitatis ambitionem vestium fugiens, vt nec ipsa calceamenta suscipiēs Clericorum, aut vltimis caligis in tempore hyemis, aut caligulis in tempore æstatis uteretur. iam vide, quid commune habuerit D. Fulgentij habitus cum habitu Augustini, sed de eodem Fulgentio inferiùs sermo redibit, nunc enim de Augustini habitu, & instituto, non D. Fulgentij agendum. Sed esto is fuisset Augustini habitus, quem Fulgētius ferebat, quæ, obsecro, causa est venerabilibus Eremitis pro huiusmodi habitu tantoperè tumultuari, cum Fulgentij habitus ab eo, quem ipsi nunc gerunt, toto cœlo distet, vt supra cap. 26. monstrauimus?

IV. AD tertiam probationem ex verbis D. Augustini in sermone allegato de Communi vita Clericorum dictum est supra, illa verba, nisi cum his indumentis, quibus illo tempore vestiebar, legenda esse cum pronomine relatiuo, ijs, idest cum illis indumentis, quibus eo tempore vestiebar, nō cum pronomine demōstratiuo, his, idest cum istis indumentis, ne vel miraculum absque necessitate fingere, vel Augustinum mendacem facere cogamur, qui iam senex dixerit, se illa ipsa indumenta induisse, quæ ante Clericatum ad Ciuitatem Hipponensem tulerat, sed quæstiones sunt, quibus diutius incumbere non vacat.

Ad quartam desumptam ex priuilegijs Summorum Pontificum Iulij II. & Leonis X. Respondeo mentem illorum Pontificum non fuisse hanc controuersiam dirimere, sed hoc solùm innuere voluisse, quod cum Venerabiles Patres Eremitæ Beati Augustini Regulam profitentur, & habitum sub eadem Regula illis à Sede Apostulica præscriptum deferant, eiusdem regulæ, & institutorū dicti Ordinis diligentes æmulatores esse debent. Hoc enim solùm innuere videntur verba illa, in quibus illi vim faciunt: *Vt Fratres sub Augustini Regula, & habitu altissimo famulantes, eiusdem Ordinis instituta obseruent.* Præter quod est textus in cap. si Papa de Priuilegijs in sexto communiter allegatus, quod verba narratiua Bullarum non probant.

Ad quintam, dico ex hoc, quod Iudices generalis Inquisitionis Hispaniarum illam Erasmi hortatiunculam ex lib. Possidij deleuerunt, non probari quod definierunt habitum Beati Augustini fuisse balteum coriaceum; aut cucullam eremiticam; nimis enim longinqua est deductio: nō enim ob hanc causam eam delendam censuerunt, sed quòd esset damnati Autoris, Regularium instituta subsannantis, & carpentis, quam ob causam omnes etiam alias eiusdem Autoris notatiunculas, & censuras tum ad libros D. Augustini, tum aliorum Doctorum omnino delendas sanctissimè decreuerunt.

AD sextam desumptam ex varijs apparitionibus, primò respondeo, illas apparitiones absque aliqua temeritatis nota liberè negari posse: nā quantæ sit temeritatis testimonio Coriolani fidē nolle adhibere, vt Volaterranum omittamus lib. 21. scribentem: *Fratres tamen ordinem suum à B. Augustino fluxisse dicunt in monte Pisano, dum in Africam rediret, à Simplisiano priùs institutum. Ediditque Coriolanus eorum paulò ante Generalis super hoc Apologiam: totum tamen apocryphum, nullusque Autor idoneus* V. satis indicauerunt Summi Pontifices, Sixtus IV. & Innocentius VIII. quorum Decreto eius liber fuit suspensus donec expurgaretur, idem dici potest de Apologia Pauli Bergomatis, quæ eisdem prorsus figmentis, & lædorijs vbique scatet. Et sanè, quod de Alexandro IV. fingit Coriolanus, & ante illum Frater Iordanus lib. 1. cap. 15. ipsum Pontificem ad congregandos Eremitas in vnum Ordinem sub vno habitu, & vno capite ex quadam Beatissimi Patris Augustini visione excitatum apocryphum, & suspectum esse ipsiusmet Alexandri, necnon illius prædecessores Gregorij IV. verba indicant, quibus se fatentur ad certum habitum Eremitis præscribendum, & varias Eremitarum Congregationes in vnum Ordinem sub vno capite compingendas excitatos, non ob apparitiones B. Augustini illis factas, sed quod ijdem Eremitæ sub incerto, & vario habitu per Lombardiam, Marchiā Anconitanam, & alias Prouincias vagarentur, adeo sui habitus formam variantes, vt interdum fratribus Minoribus vniformes viderentur in derogationem multiplicem dicti Ordinis, pecunias prò eleemosynis poscentes, & alia facientes in graue scandalum, & in infamiam plurimorum. Hæc enim sunt formalia verba diplomatum Pontificiorum, quæ inferiùs subijciemus. Addo B. Augusti-

num ante annos tringentos, aut quadringentos pluribus vicibus nonnullis cultoribus ſuis diuina diſpenſatione ſe videndum præbuiſſe, non tamen cuculla nigra indutum, ſed habitu vel Clericali, vel certè Pontificali: legitur enim apparuiſſe apud Papiam ad tria milliaria in vico, qui Caua dicebatur, quadraginta viris Gallicanis Romam petentibus, ſed Pontificalibus indutus: *Viderunt*, inquit, *qui hoc ſcribit Oldradus Mediolanenſis Archiepiſcopus egredi hominem habitu pontificali ornatum, qui ipſis appropinquans, percunctatus eſt, quò pergerent; & infra. quũ eſſet interrogantibus peregrinis, reſpondit ſe eſſe Auguſtinum Hipponenſem Epiſcopum.* Vide ſi placet hiſtoriam apud Baronium tom. 9. ſub ann. 725. nu. 9. Norberto quoque Præmonſtratenſium Canonicorum autori de Ordine inſtituendo, & Regula deligenda apud ſe cogitanti, ipſum B. Auguſtinum apparuiſſe teſtatur. qui eius vitam ſcribit, illius diſcipulus Hugo nomine, à Surio tom 3. ſub die 6. Maij relatus. At non in pullo habitu, zona præcincto, aliàs cui dubium, quòd D. Norbertus non ordinem candidatorum, vt Surius dicit, ſed potius nigrorum ſub Auguſtini Regula inſtituiſſet? Tertio quoque Hugoni monacho apud Burgundos in monaſterio Fontaneti degenti apparuit, referẽte Iacobo de Vorsgine in vita eiuſdem Auguſtini: at non in nigro habitu, ſed veſtibus põtificalibus indutus, & magna comitantium caterua candidis indumentis albicantium: *Apud Burgundiam* inquit, *in monaſterio, quod dicitur Fontanetum, erat quidam monachus Hugo nomine, Sancto Auguſtino valde deuotus, qui in eius ſcriptis miro deſiderio paſcebatur quem etiam crebra ſupplicatione rogauerat, vt ipſum ex hac luce migrare non ſineret, niſi in die ſuæ ſacratiſſimæ ſolemnitatis. ipſe igitur quintodecimo die ante feſtum eiuſdem ſic cœpit duris febribus aſtuare, vt in vigilia ipſius ſuper humum, tanquam moriens poneretur. Et ecce plures decori ac fulgentes viri amicti albis Eccleſiam dicti Monaſterij proceſſionaliter intrauerunt, quos ſequebatur quidam Reuerendus Pontificalibus inſignitus. Quidam autem monachus in Eccleſia conſiſtens hoc videns, obſtupuit, & quinam eſſent, vel quò pergerent inquiſiuit: Cui vnus eorum dixit, quòd Sanctus Auguſtinus eſſet cum ſuis Canonicis, qui ad deuotum morientem pergeret, vt eius animam ad regnum gloriæ portaret. Poſt hoc illa reuerenda proceſſio ad infirmariam ingreditur,* Hæc Iacobus de Voragine Archiepiſcopus Ianuẽſis. qui floruit circa annum Domini 1290. ex Sixto Senenſi in ſua Bibliotheca Sancta. Qui Autor aliam quoque apparitionem eiuſdem Beatiſſimi Patris albis veſtibus induti ſic narrat: *Præpoſitus cuiuſdam Eccleſiæ in Beatum Auguſtinum magnam deuotionem habens, cum per tres annos grauem infirmitatem incurriſſet, ita vt de lecto ſurgere non valeret, adueniente ſolemnitate Sancti Auguſtini, cum iam in vigilia ad veſperas pulſaretur, ad rogandum Sanctum Auguſtinum tota deuotione ſe contulit, cui in Albis Auguſtinus apparens, eidem ter citato proprio nomine dixit: Ecce adſum toties a te inuocatus. ſurge citò. & celebra mihi officium veſpertinum. Qui ſanus ſurgens cunctis ſtupentibus, Eccleſiam intrauit, & officium deuotè peregit.* Alias etiam apparitiones eiuſdem Beati Patris idem Iacobus de Voragine ibidem narrat. Nec vſquam dicit, illum nigra cuculla indutum, ſed ſemper vel cum Pontificalibus inſignibus, vel albis veſtitum, ſe videndum præbuiſſe, quas apparitiones cum apud hunc Autorem viderint, & ab illo exſcripſerint Ludouicus de Angelis lib. 6. de Vita Auguſtini cap. 4. & Frater Cornelius Lancillottus lib 3. cap. 67. neſcio cur candidi Auguſtini habitus, & ſuorum ſeruorum, quos Iacobus de Voragine Auguſtini Canonicos vocat, non meminerunt.

CÆterum vt daremus, veras fuiſſe apparitiones à Coriolano narratas, non inde probari poſſet Auguſtinum illum habitum tuliſſe, cum in humanis hic viueret. ſicut enim nec animæ, nec Angeli aliquod corpus illis naturaliter vnitum habent, ſed corpora cum quibus apparent, voluntariè ab illis aſſumuntur ex aere potiſſimum conflata: ita cum beati illi ſpiritus diuina diſpenſatione ad aliquod officium erga ſibi deuotos exercendum, vel beneficium præſtandum mittuntur, illum habitum aſſumunt, ſub quo præſertim ab illis ſe agnoſcendos intelligunt. Ea propter cum à tercentis circiter annis paulatim vſus inualuerit, vt B. Auguſtinus cum cuculla eremitica in Eccleſijs, & alijs locis publicis multis pingatur, & opinio apud vulgares iam obtinuerit, illum eſſe verum Auguſtini habitum, hinc fortaſſe factum eſt, vt B. Auguſtinus aliquibus ipſum deuotè colentibus apparens, illum habitum aſſumpſerit, non quem viuens portauerat, ſed ſub quo faciliùs ſe ab illis agnoſcendum intelligebat, quemadmodum ante illud tempus non ſub habitu nigro, ſed candido, & Canonicali, vel Pontificali apparebat.

Ad ſeptimam probationem ex autoritate Doctorum acceptam, reſpondeo, nullos ex antiquis ante 350. circiter annos dixiſſe, cucullam iſtam nigram cum zona pellicea B. Auguſtini habitum legitimum fuiſſe. Recentiores verò decepti ſunt, vel opinionem vulgarium, vel Autorem ſermonum ad Eremitas ſecuti, præter quod illorum nonnulli ea Eremitarum potiùs relatione, quàm ex propria ſententia id affirmant, vt D. Antoninus, Azorius, ac etiam Volaterranus, qui dicit Coriolani Apologiam apocrypham eſſe, & nullum Autorem idoneum ab eo allegatum.

CAPVT QVADRAGESIMVM PRIMVM.

Prædictæ rationis ſuperiori capite allatæ poſtremum membrum expenditur, & de vario modo Auguſtinũ pingẽdi tractatur.

Vltima

I. Ltima supradictæ rationis probatio veterem litem excitat, circa tempora Summorum Pontificum Sixti IV. & Innocentij VIII. exagitatam de legitimo ritu ipsius B. Augustini imagines pingendi. Etsi enim ad illa omnia, quæ ex picturis, & simulachris Coriolanus, & recentiores tanto verborum strepitu, & apparatu comminiscuntur, illud dici possit:

Pictoribus atque Poëtis

Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas.

Et ad figmentum probandũ optimum argumentũ esse illud, quod sumitur ex testimonio, vel Pictorũ, vel Poëtarũ. Nihilominus quod aliter loquendũ sit de prophanis, aliter verò de sacris imaginibus, priusquam ad probat onẽ per singula respondeamus, operæpretium facturum me arbitror, si referam, quæ Ioannes Molanus Doctor Louaniensis, & Theologus suorum temporum clarissimus lib. 4. de Historia sanctarum imaginũ cap. 36. scribit in hoc ipso argumento versans: *Est, inquit, aliquando agitata controuersia de nigra Diui Augustini cuculla, pro qua Ambrosius Coriolanus Romanus Generalis Augustinensium in eodem Defensorio ad Sixtum IV. In prima ait Ecclesia Christianorum, scilicet S. Ioannis Laterani in capella Domini Papæ, in suo Palatio, in Ecclesia Sancti Petri de Roma, in Ecclesia D. Mariæ Maioris de Roma, in Ecclesia sanctæ Sophiæ Constantinopolis, in Episcopatu Lucano, Pisano, Florentino, Senensi, atque Papiensi, imagines sancti Augustini cum cuculla nigra, atque scapulari videntur &c. Addit ante annos 400. eandem imaginem erectam esse Mediolani super portam Cumanam, cum sanctus Galdinus Ciuitatis muros instaurari fecit, & anno abhinc 393. Veturijs ad sanctum Martum. Hæc ille. Similia fertur antea congessisse Paulus Bergomensis; sed vterque aduersarium habuit Eusebium Conradum Mediolanensem, ex autoritate capituli sui Lateranensis, qui multa congessit, vt euincat Augustinum non fuisse Ordinis Eremitici, nec gestasse, vt Eremitani Augustinenses, cucullam nigram. Picturis autem quas ipsi posuerunt opponit alias picturas Romæ, & Mediolani conspicuas. Similiter Iacobus Vuimphelingius, ex aduerso vrget multis in locis, vt Romæ in sancta Maria maioris basilica dignissima imagines S. Augustini videri sub Canonici specie. His accedit quod Ioannes Mauburnus Bruxellensis in libro, quem sui Ordinis Venatorium inscripsit, multùm premat Augustinenses Eremitanos hæc defendentes, qui præter dictum Eusebium, sanctum quoquè Antoninum, & alios obijcit Theologos, & Iurisconsultos. Imò & rationes ex Possidio, & Augustino petitas. Sed his puto nunc non refragari doctos Augustinenses. Nemo tamen dicat, quod aliquando factum est: Ergo mẽdax, detestabilis, & execranda est dicta pictura. Aliud enim est mendacem esse picturam, aliud rudem: nam si Augustinus pingatur cum habitu non quem gessit, sed quo eum Augustinenses vestire cupiunt, quia patronum eum habent, hic ruditas, & simplicitas admitti potest, quam ego tolerare malim, quam turbare: sed mendacium non agnosco. Verum alios, qui putarunt, sermones ad fratres in Eremo Augustini esse, asserentes cucullam eis nigram dedisse in picturis, vt significarent eum sic vestitum fuisse, putarunt hoc illi, ideoque picturæ significationem erroneam habuerunt; sed leuis hic fuit error, vt non debeat vocari detestabile & execrandum mendacium. Nostra autem sententia ex superioribus intelligitur, rudem esse eam picturam, & nobis minus placere. Si tamen commodè tolli non possit, nos corrigere malle significationem, imò etiam eam dissimulare, quam infirmiores lædere. Et hæc sic à nobis dicta accipiantur, vt neque verbis ipsi contendere velimus, neque vlli causam contendendi præbere: nam in Chronico sancti Augustini, quod Onuphrius inchoauit, & Signius Episcopus, perfecit Iosephus Pamphilus, annotatum est, anno 1484. Sixtum Quartum præcepisse sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, ne fiat contentio, & disputatio inter Augustinianos, & Canonicos Regulares de habitu S. Augustini, sub qua figura debeat depingi. Bullam addit extare in Camera Apostolica lib. 692 fol. 307. quod si Sixtus omnibus disputationem, & contentionem inhibuisset, non incidisset Vuimphelingius in eam difficultatem, de qua ad Matthæum Herbenum scribit Ioannes Tritemius, Iacobus Vuimphelingius, ait, Argentina est, grauem à fratribus Eremitis D. Augustini sustinens persecutionem, propterea quod in quodam opere suo de Integritate prænotato, scripsit ipsum Augustinum non extitisse monachum, siue cuculla tum. Compatior homini pene vltra vires molestiam sentienti, cuius nobile ingenium iam senescentis ad iurgia compellitur Iuristarum: nam in propria persona illum citari ad Sedem Apostolicam curârunt, cuius apologiam in certum versiculis editam cum literis meis ad te misi.* Hæc ibi Molanus, ex quibus vides, quid ille de Augustini habitu, sermonibus ad Eremitas, & de picturis sentiat, quibus B. Augustinus cum nigra cuculla pingitur, cingulo coriaceo præcinctus, eas quidem rudes esse, minusque sibi placere: sed si commodè tolli non possint, potiùs corrigendam significationem, aut tolerandam, & dissimulandã, quàm infirmiores lædendos: quod consilium mihi quoque admodum placet. Putare quoque ijs, quæ Wimphelingius, & Mauburnus de Augustini habitu pingendo scripserunt, nunc non refragari doctos Augustinenses, quod verum ne sit, eorum libri viginti circiter ab hinc annis in lucem editi ostendunt.

PОrrò, quia hic autor ex Onuphrio, & Iosepho Pamphilo eius censuræ meminit, quam Sixtus Quartus à nobis in præfatione positam ad lites sedandas promulgauit, scire debes, paulò ante huius Pontificis assumptionem, lite inter Canonicos Regulares Laterañ. ex vna, & Eremitas Augustinenses ex altera parte excitata, de B. Patris Augustini habitu, ac instituto, num scilicet clericus Canonicus fuerit, an Eremita, vel Monachus cuculla monastica indutus, scripsisse primùm pro Eremitis Paulum Bergomensem Apologiam, ac deinde pro Canonicis Dominicum Taruisinum eiusdem instituti, tunc temporis apud Italos concio- II.

natorem præclariſſimum libellum ſatis breuem ſub hoc titulo. *Defenſio Canonicorum Regularium cõtra Eremitas.* Liber incipit: *Quoniam veritatem ſimplicitate, aut malitia impugnantes iuſtum eſt refellere.* Quem librum octo capitulis breuiſſimis abſoluit, ſola ratione vtens, & à conuitijs, aut probris in aduerſarios conijciendis calamum omnino cohibẽs. Verùm aduerſarios habuit Bartholomæum Patauinum, qui referente Euſebio Corrado in libro ſtatim allegando, Regij Lepidi in Flaminia Pitacijs publicè ad valuas Eccleſiarum, & per angulos platearum cum nonnullis concluſionibus contra eundem Taruiſinum, & contra Canonicos Regulares affixis, poſt Quadrageſimales conciones ibidem habitas, cum tubæ, & nolarum ſonitu ipſos Canonicos Regulares ad arguendum prouocauit. Qui tamen nec ipſa die ad congreſſum præfinita, nec aliàs legitimè citatus comparuit, quam ob cauſam à R.P.D. Iacobo de Romano S. Antonini Placentiæ Præpoſito Canonicorum Regul. conſeruatore Apoſtolico ſententia excommunicationis contra illum eſt promulgata. Edidit verò Euſebius Corradus Mediolanenſis pro eiuſdem Dominici Taruiſini, & canonicorum regularium defenſione libellum reſponſiuum ad maledicta Patauini, & cuiuſdam Angeli Cremonenſis, dicentis, habitum quem canonici regulares induunt, illum eſſe, quem farinæ, & olerum portitores, & venditores, lanifices, & lanij, atque epuli, & Agaſones veſtire conſueuerunt, illumque B. Auguſtinum induiſſe nunquam, niſi eo tempore, quo ad equil, vel ad viſendas haras, & pecus ſuum pergendum eſſet in quo libello, vt liberè dicam, doctè quidem, & neruosè cauſam promouit: at non ea in dicendo modeſtia, qua decebat virum alioqui Religioſum, & eruditum, etſi laceſſitum non reddere maledictum pro maledicto, ſed vt Apoſtolus monet in bono malum vincere. Sed reperit patella ſuum operculum ſtatim namque aduerſus illum, & Taruiſinum, quin & contra totam Congregationem Lateranenſem edidit Ambroſius Coriolanus Apologiam Sanctiſſ. Pontifici Sixto Quarto nuncupatam, tot profectò maledictis, probris, ſcommatibus onuſtam, vt pro vna emina modios decem reddiderit. Quod aduertens ſummus Pontifex perſonis ſecularibus offendiculo, & graui ſcandalo eſſe, ad contentiones, & ſcandala tollenda, decretum edidit, quod ſuperiùs adnotaui.

III. QVæ omnia hic recenſere compellor, non quòd delecter recordatione præteritorum iurgiorum: ſed quòd viderim in libris Ludouici de Angelis, & Ioannis Marquez, ac nonnullorum aliorum Apologiam Coriolani apud Hiſpanos vulgatam in precio haberi adeò, vt afferant, temerarium eſſe ipſi Reuerendiſſ. Coriolano fidẽ nolle adhibere: ne quis putet, vera eſſe, quæ ille ſtatim initio eiuſdem Apologiæ ſcribit, Dominicũ Taruiſinum, & Euſebium Mediolanenſem, nec Deũ timentes, nec homines verentes, quàm ſtolidiſſimis auſis conatos eſſe Eremitarum Ordinem polluto, laceratiſſimoque ore, ac infamatorijs libellis, nutu, & arte diabolica conſcriptis denigrare: quæ licentia dicendi vna ex potiſſimis cauſis extitit, quòd liber Coriolani per Sixtum IV. & Innocentium VIII. fuerit ſuſpenſus: Viderim etiam Conſilium quoddam trium Excellentiſſimorum Salmanticenſis Academiæ Doctorum, & Canonici iuris interpretum, quorum ſunt nomina DD. Ilephonſus Guillenen. della Carrera apud Salmanticenſes Primarius Iuris Canonici interpres, Ioannes Balboa Morgoueia Proprietarius Decretorum interpres, Martinus de Bonilla Veſperarius interpres iuris Pontificij, quod Conſilium ad fauorem Io. Marquez Salmanticæ typis editum Romam tranſmiſſum eſt anno 1620. & per Romanã Curiam vulgatum, in quo præfati excellentiſſimi viri ex Coriolano haurientes inter alia hæc ſcripſerunt: *Ratio eſt manifeſta, quia Summus Pontifex prædictis literis non prohibet in vniuerſum ſimpliciter etiam aſſertionem alterius partis, eiuſque confirmationem, ſed turbulentas, & periculoſas altercationes plenas leuitatis, & ineptiarum, quæ iurgijs, & ſcandalis viam aperiunt. Tales fuerunt diſputationes Dominici Taruiſini & Euſebij Mediolanenſis canonicorum regularium, aduerſus quas Ambroſius Coriolanus Generalis Auguſtinianorum edidit Apologiam ad eundem Sixtum Quartum ſub hoc titulo: Reſponſio ad maledicta Canonicorum Regularium Congregationis Friſonariæ. Et ſtatim in limine: Huius dicendi generis Beatiſſime Pater hæc mea cauſa eſt, quòd ſuperioribus diebus Canonici aſſerti regulares Congregationis Friſonariæ, & ex his maximè quidam Dominicus Taruiſinus, deinde Euſebius Mediolanenſis, nec Deũ timentes, nec homines reuerentes, quàm ſtolidiſſimis auſis conati ſunt hunc tuum, ac ſanctæ Matris Eccleſiæ peculiarem Ordinem polluto, laceratiſſimoque ore, ac infamatorijs libellis nutu, diabolicaque arte conſcriptis denigrare. & talis fortaſſe fuit eiuſdem Coriolani Apologia, cuius etiam occaſione prædictæ literæ Apoſtolicæ ab eodem Sixto Pontifice Maximo emanarunt.* Quibus in verbis, pace illorum excellentiæ, modum grauiter exceſſerunt: nam vel libellos Dominici Taruiſini, & Euſebij Corradi viderunt, vel non viderunt. Si non viderunt, nimiùm credulos in ſuis conſilijs ſeſe præſtiterunt, ad ſolam relationem vnius partis, altera parte inaudita, tam religioſos, doctos, & ſuorum temporum præclariſſimos viros, quales Dominicus Taruiſinus, & Euſebius Corradus extiterunt, ſolo teſtimonio Coriolani fulti, leues, ineptos, iurgiorum, & ſcandalorum autores, & fatores in eo conſilio vocantes. Debuerant enim Doctiſſimi Senecæ monitum præ oculis habere, in ſua Medæa ſcribentis: *Qui ſtatuit aliquid parte inaudita, æquum licèt ſtatuerit, haud tamen æquum eſt.* Si autem eorum libellos viderunt, & legerunt, certè in ſuis conſilijs minùs cauti fuerunt, nam vt demus, Euſebium æſtu in contradicendo nimium incaluiſſe, tamen Dominici libellus ne iota vnum

habet,

habet, quod leuitatis, aut maledicentię notari possit. vterq; verò tam solidè, & neruosè rem agit, vt mihi nullatenus dubium sit, istos excellentissimos Iurisconsultos, si semel eorum libros legerint, illico palinodiam cantaturos.

IV. His prænotatis ad probationem illam, ex varijs picturis deprompt am, in quibus B. Augustinus cucula nigra, & cingulo coriaceo redimitus videtur, respondeo, ex eiusmodi picturis, & imaginibus nullatenus probari intentum. Primò quòd rudes sint, & pro voluntate efficta alioquin asseramus, Beatum Augustinum in Ecclesia cum Sacra faceret, ac diuinis interesset, cucullam super pluuiale tulisse: quia Venerandi Eremitæ illum cú mitra, & pluuiali, & cuculla, seu caputio desuper extenso passim, & in omnibus angulis pingunt contra sacros ritus in toto Christianorum orbe receptissimos. Secundò, quia si antiquitate picturarum res decernenda esset, possemus nos multò vetustiores producere, cum multas Ecclesias in toto orbe antiquissimas ante quingentos, ac sexcentos annos ostendere valeamus, cum imaginibus B. Patris Augustini vestibus clericalibus induti, antequam de Eremitarum Ordine verbum haberetur. Tertiò, quia imagines, quas arguentes pro antiquissimis nobis venditant, recentes sunt, & ferè in omnibus locis allegatis vetustiores ostẽdere possumus, in quibus B. Augustinus vel Pontificali, vel Clericali, non autem monastico habitu indutus cernitur. Quod ne gratis dicere videamur, singulas eiusdem argumenti particulas ponderemus. Primò igitur dico, falsum esse, quod inquit Coriolanus, reperiri eiusmodi imaginem in Ecclesia, siue Palatio Lateranensi, in Sacello Pontificio: nam in Ecclesia Lateranensi nulla imago Diui Augustini cum cuculla reperitur, præter illã, quæ picta est sub Clemente VIII. E contrario vero in eadem Lateranensi Ecclesia in Ciborio super altari SS. Apostolorum erecto, ex parte, quæ ad Austrum vergit, & respicit altare, vbi Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum seruatur, cernũtur imagines quatuor Doctorum Ecclesiæ, inter quos est B. Augustinus cum mitra, & pluuiali, & rochetto, & veste canonicorum regularium. Hæc autem imago ante annos 250. sub Vrbano V. vel Gregorio XI. est facta, quo tempore in Ecclesia Lateranensi canonici regulares non erant: ne quis illorum consilio eam factam affirmet. De Palatio vero Lateranensi, etsi nihil certi affirmare ausim, quod vetus illud Palatium solo æquatum fuerit, & quod nunc cernitur, nuper sit à fundamentis sub Sixto V. erectum: tamen mihi certissimum est, aut nullam talem imaginem, aut admodum recentem, industria, vel importunitate Sacellarij Pontificis, qui est ex Ordine Eremitarum, admissam. E contrario vero extitisse in eodem Sacello Pontificio ab antiquissimo tempore Imaginem B. Patris Augustini cum habitu canonicali, fidem facit exemplum ab eodem Sacello Pontificio extractum, & typis æneis eusum, quod non solùm per Italiam, sed per Gallias, & Germaniam circumfertur, in quo Diuus Augustinus videtur cum mitra, & pluuiali, & sub pluuiali habens superpelliceum, cum manicis latissimis, & sub ipso superpelliceo rochettum cum manicis strictis vsque ad mediam tibiam protensum, cum vno canonico ante se genibus flexo, cui vna manu benedicit, & altra cor sagittis vulneratum gestat, Baculum pastoralem tenens, cum inscriptione: *D. Aurelij Augustini Hipponensis Episcopi, & Ecclesiæ Doctoris genuina effigies, ad exemplar, quod est Romæ in Sacello Pontifi. io, obijt anno 430.* Hoc exemplum recusum nuper fuit Leodij 1616. Eodem modo de imagine in Ecclesia D. Petri existente dicendum: nam vetusta Basilica penitùs destructa quæ nunc cernitur, nuper fuit exstructa. vbi nulla imago B. Augustini cum nigra cuculla apparet. In Basilica vero sanctæ Mariæ Maioris olim erat imago D. Augustini cum habitu canonicali, vt Iacobus Wimphelingius in lib. de Integritat. cap. 32. à Molano citatus scripsit ante annos 120. ex Cardinali Bellarmino in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis, quæ nunc etiam ibi cernitur in maiori absida dictæ Ecclesiæ Orientem versus, licèt renouata, ad antiquam tamen formam imaginis prioris.

Secundo dico, de alijs imaginibus in Ecclesia Sanctæ Sophiæ Constantinopolis nihil posse constare: in ciuitate verò Lucensi posse canonicos regulares antiquiores imagines D. Augustini cũ habitu canonico monstrare, sicut habent Ecclesias antiquiores, ac inter alias Ecclesiam S. Frigdiani ante Beati Gregorij tempora exstructam: alias verò tum in Episcopatu Lucensi, tum in Pisano, Senensi, Florentino, Papiensi, & Mediolanensi recentes esse, nec arguentem illarum antiquitatem probare, quod facere debuerat, vt ratio intentum probaret. non enim est quæstio, an eiusmodi Augustini imagines cum habitu monastico reperiantur: sed an sint antiquiores ducentis, vel ad summum trecentis annis: hoc enim est, quod negamus, nec arguens probauit. Sed dicis Coriolanus, sanctum Galdinum Mediolani Archiepiscopum eiusmodi imaginem locauisse super portam Cumanam ante annos quadringentos. Sed hoc non probat: aliud enim est, Beatum Galdinũ eo tempore muros Ciuitatis reparandos curauisse: aliud Augustini imaginem cum illo habitu ibi tunc positam fuisse: & licèt de primo constet, nõ tamen de secundo. At producit Coriolanus Authenticum instrumentum manu publici Notarij roboratum, quo ostenditur Templum D. Marci ante annos quingentos erectum Venetijs, ac in eo locata simulachra quatuor Ecclesiæ Doctorũ, & inter illa simulachra D. Augustini cum habitu Eremitico, seu cuculla. Tenor instrumenti est: *In Christi nomine amen. Anno natiuitatis eiusdem millesimo, quadringentesimo, septuagesimo septimo, indictione decima, die verò quartadecima mensis Iulij. hæc sunt* V.

qua

quædam digna memoria, quæ ex quibusdam Annalibus, seu Chronicis ciuitatis excellentissimæ Venetiarum collecta sunt, ad instantiam Reuerendissimi Patris Sacræ Theologiæ professoris Magistri Ambrosij de Cora Generalis Ordinis Fratrum Eremitarum sancti Augustini, qui quidem Dominus Generalis præsentibus testibus infrascriptis me Notarium rogauit, vt hoc publicum instrumentum conficerem. Digna memoria hæc sunt. quòd anno Domini 1084. superbum, ac præcellentissimum Templum D. Euangelistæ Marci miro artificio, mirabilique textura manu artificum confectum, ædificatum fuit, & ex illa tunc, sicut est modo, sic mansit, ac stetit, supra quod quatuor Ecclesiæ Doctorum statuæ, seu simulachra fuerunt erecta, inter quæ est simulachrum omnium parantis Doctorum Augustini cum cuculla seu cappa subtus, cum pluuiali, & caputio desuper, vt expressè indutum apparet, ac etiam vt ego ipse Notarius vidi, & perspexi, qui vt hoc instrumentum conficere possem, ad hanc statuam videndam personaliter accessi. &c. Respondeo, ex hoc publico instrumento nihil haberi, quod Coriolani causam in hac parte iuuare possit. Primò quia non dicitur, cuius Autoris fuerint illi Annales, siue Chronicæ, ex quibus illa memoria digna Notarius extraxit, vt de illius fide apud posteros constare posset. Quid enim si notarius ex falsis & fictis Annalibus siue Chronicis illa excepisset? Secundò quia in instrumento multa sunt ambiguè dicta quæ in vno sensu sunt vera, in altero falsa. Nā cum dicit, anno 1084. Templum D. Marci ædificatum, hoc duobus modis intelligi potest, vel quòd eo anno fuerit inchoatum, & hoc vt verum admittimus; vel quòd eodem anno fuerit perfectum cum omnibus ornamentis, cum quibus modò cernitur, & hoc apertissimè constat esse falsum, & nihilominus hic est punctus, circa quem cardo vertitur. Iacobus Philippus Bergom. lib. 12. sub an. 1082 dicit. *Demum hic Princeps inter cætera sua monumenta Templū D. Marci amplissimū instaurare fecit.* Non igitur illo anno fuit Templum D. Marci ædificatum, vt isti Annales dicunt. Similiter cum dicit, & ex illo tunc, sicut est mansit, & stetit, verba de parietibus intelligi possunt, & verum dicit, vel de ornamentis statuarum, & similium, & hoc constat falsissimum esse, nam simulachra equorum supra portam maiorem posita, longè postea ibi locata sunt, & idem de simulachris Doctorum dicendum, maximè de simulachro B. Augustini cum pluuiali, & caputio desuper ante annos trecentos nunquam in orbe viso, quod dubium non est, non antea ibi loci posito, quàm cum Eremitæ Augustiniani Ciuitatem Venetorū sunt ingressi, quod circa annum 1320. sub Andrea Dandulo accidit.

Idem prorsus dicendum de alijs simulachris, & imaginibus, quæ Cornelius Lancillottus, Ioannes Marquez, & alij recentiores producunt. Nam quod de lamina ærea in fundamento domus Hipponensis Ciuitatis reperta fatetur, apocryphum omninò est, nec fide dignum: quia nec nomen, nec tempus inuentoris, & inuentionis illius laminæ signatur, nec etiam nomen illius Neapolitani, qui eam Cardinali Seripando obtulit, & potuit quis vel ad pecunias lucrandas, vel amicitiam cum illo Cardinali, qui erat Ordinis Eremitarum ineūdam, illam finxisse, quemadmodum conficti sunt sermones sub nomine B. Augustini ad Eremitas, & Ambrosij de Baptismo Augustini, & alia de quibus supra dictum fuit, sed esto lamina illa in fundamento alicuius domus Ciuitatis Hipponēsis inuenta esset, quemadmodum Marquez asserit, non ob hoc probaretur illius intentum, cum nulla in ea esset inscriptio, ex qua constare posset, illam potiùs D. Augustini, quàm alterius cuiusquā fuisse & poterant illæ imagines aliquos monachos Africanos, aut Hispanos retulisse ex illis antiquis, qui partes Africæ olim incolebant. Parem fidem faciunt imagines illæ monachorum in libro Arabico repertæ, nam in eo libro non legitur notatus locus, neque tempus, nec Princeps, nec aliæ circunstantiæ personarum, ex quarum obseruatione iudicium de Historijs veris, & fictis potissimū fieri consueuit, neque illius interpretes concordes fuerunt, vt hariolari, & diuinare oporteat in historiæ sensu eruendo. Et potuerunt monachi in eo libro depicti exploratores Regum Hispaniarum, aut Lusitanorum fuisse, sub habitu monachorum ad illas Regiones missi, aut viri Religiosi ab Episcopis Lusitanis ad Euangelium illis gentibus prædicandum, destinati.

Quod attinet ad imaginem Beati Augustini in fronte operum D. Augustini editionis Plantinianæ, leuissima est coniectura, quæ ex illa accipitur, nam Censores Louanienses de veris, & falsis libris sub Augustini nomine editis censuerunt, non de imaginibus, quibus typographi libros exornare deberent, Eiusdem ponderis est imago depicta in libro in Bibliotheca Vaticana seruato, cum non constet de certo tempore, quo aut imago illa picta fuit, aut liber scriptus, aut ibi positus, & certum sit, Bibliothecam Vaticanam sub Bonifacio Nono primùm fuisse constructam De imagine quoque picta in templo D. Marci Venetiarum idem dicendum: nam etsi templum illud circa an. 1084. exstructum, seu potiùs reparatum fuerit, non tamen necessè est, omnes illius imagines paris esse antiquitatis. De imagine autem in noua Bibliotheca per Sixtum V. erecta nihil dicimus, neque de alia supra sepulchrum Eugenij IV. in templo S. Saluatoris Vrbis Romæ. Solùm restat de imagine in Aula Consistoriali Papiæ posita, & de statua in Ecclesia Metropolitana Mediolanensi aliquid breuiter dicendum.

VI. ET quidem quod attinet ad imaginem D. Augustini in Aula Consistoriali Palatij Papiensium, nego illam vetustissimam esse, cum illius antiquitas centesimum, & vigesimum annum non excedat. Habeo illius inscriptionem, siue subscri-

ptionem,quæ rei fidem adhibet,ea talis est : *Anno M.D.III. Vrbe nostra peste sæuissima afflicta, desperato, irritoque humano auxilio, Cælesti protectori Augustino duodeuiginti faces albas quotannis oblaturi, nuncupato voto salubrem statum impetrauerunt.* Sed quod rem perstringit, habeo, qui probent Ciues Papienses ante annum 1488. Beatum Augustinum in publicis vexillis Canonicali habitu indutum pinxisse. Nam vexillum publicum, quo vsque ad illum annum in publicis processionibus vti consueuerant, & quod vsque in hanc diem in quadam camera Palatij Episcopalis Ciuitatis Papiensis asseruatur, & illius exemplum ex originali fideliter extractū in Sacristia Canonicorum Regularium Sancti Petri in Cœlo aureo cernitur, vt authentico instrumento per manum Iulij Cæsaris de Pellizonibus ciuis Papiensis publici notarij, & Curiæ Episcopalis Papiensis Cancellarij, rogati sub die 4. Augusti anni 1616. probatur) ipsum Augustinum pluuiali crocei coloris, & mitra redimitum refert, nec non tunica linea rochetto nuncupata, & altera tunica longiori alba sub rochetto indutum. Quæ verò causæ ipsos ciues Papienses impulerint, vt Sanctum Augustinum, quem Clericalibus indutum semper coluerant, clericali habitu spoliare, & nigram cucullam inducere voluerint, diuinare non possum, nec volo.

VII Demùm circa simulachrum D. Augustini in Ecclesia Mediolanensi locatum, nego primum simulachrum ducentesimum antiquitatis annum habuisse, nego etiam Alexandrum Sextū eiusmodi simulachrum cum cuculla monastica reficiendum præcepisse, vt veri habitus D. Augustini monumenta instauraret, quemadmodum de suo arguens affirmat, sed quòd priori simulachro diruto, cum super habitu, cum quo nouum simulachrum reficiendum esset, inter Canonicos Regulares, & Eremitas Augustinenses controuersia oriretur, cam Summus Pontifex sic iustè derimendam censuit, vt cum priori habitu simulachrum illud restauraretur. Quod ne me de meo dicere suspiceris, & vt tam de antiquitate prioris illius simulachri, pro quo renouando tantoperè ab Eremitis certatum est, quàm de causis, quæ Summum Pontificem ad præfatum decretum condendum mouerunt, apud posteros fide certissima deinceps constare possit, ecce tibi ipsiusmet Pontificis edictum ab eisdem Venerandis Patribus Eremitis acceptum, & fideliter redditum, huius, qui sequitur tenoris.

Alexander Episcopus seruus seruorum Dei venerabili fratri Guidoni archiepiscopo Mediolanensi salutem, & Apostolicam benedictionem. Iustis petentium votis, per quæ scandalis obuiatur, ac personarum quarumlibet, præsertim sub regulari habitu Altissimo famulantium quieti consulitur, libenter annuimus, atque fauoribus prosequimur opportunis. Exhibita siquidem nobis pro parte dilecti filij Mariani de Genezano Ordinis Fratrum Eremitarum Sancti Augustini Vicarij Generalis petitio continebat, quod licèt à decem, & octo annis citra quadam imago ipsius Sancti Augustini in summitate Ecclesiæ tuæ Mediolanensis cum habitu fratrum Eremitarum eiusdem Sancti habita super hac tunc matura deliberatione sculpta posita fuerit, & vnà cum imaginibus aliorum Doctorum inibi permanserit : quia tamen ad præsens agitur, quòd illa, & aliæ imagines ibidem existentes propter earum nimiam ponderositatem in minori statura reponantur, nonnulli tentant, quod prædicta imago Sancti Augustini reincidatur in lapide marmoreo cum camisia siue scapulari, & corrigia, quod profectò in non modicum dicti Ordinis scandalum cederet, & detrimentum. Quare pro parte dicti Mariani asserentis alias fel. recordationis Sixtum Papam Quartum prædecessorem nostrum supernacuam & perniciosam contentionem inter dilectos filios Canonicos Regulares dicti Ordinis Congregationis Lateran. & fratres Eremitarum Ordinis, super habitu, & pictura tunc exortas eis, & cuilibet eorum sub pœna excommunicationis latæ sententiæ inhibendo, & præcipiendo mandasse, vt ab eis penitùs abstinerent, & ex tunc amplius de illis mentionem facere non auderent, per suas literas amputasse, & penitus extinxisse. Nobis fuit humiliter supplicatum, vt eidem Ordini in præmissis opportunè prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur, qui de præmissis certam notitiam non habemus, huiusmodi supplicationibus inclinati, fraternitati tuæ per Apostolica scripta committimus, & mandamus, quatenus si est ita, per te dictam imaginem Sancti Augustini, prout priùs sub eisdem habitu, modo, & forma reincidi, & deinde in eodem loco reponi facias, nec aliquid desuper innoues, seu per alium innouari permittas; & si quid circa dictam imaginem Sancti Augustini innouatum est, ad pristinam formam reducat, contradictores per censuram Ecclesiasticam, omni appellatione postposita compescendo. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus, & ordinationibus, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ MCCCCXCVI. 11. Nouembris, Pontificatus nostri anno quarto.

CAPVT QVADRAGESIMVMSECVNDVM.

Cardinalis Baronij sententia de Augustini monachatu reijcitur, & plures eius lapsus in Diui Augustini vita scribenda reteguntur.

N recensendis Doctoribus, qui Monachatui B. Augustini adstipulantur, multos consulto omisimus, tum, quòd recentiores sint, tum etiam quòd solo numero, non autem pondere fidem augere possint, nec opor- I.

teat iuxta sententiam Philosophi libro primo Physicarum Auscultationum, contra quamlibet opinionem sermonis gratia prolatam disputare, aut in quauis cauillosa ratione soluenda diutiùs morari. Vnus superest Illustrissimus Cardinalis Baronius, cuius autoritas in Ecclesia magna est, & magni ponderis esse debet, qui Diui Augustini monachismum tam apertè docet, tam efficaciter confirmat, & tot præconijs extollit, vt non leuem temeritatis notam incurrere videri meritò possint, qui eius testimonium negare, vel eius sententiæ refragari ausi fuerint. Is tomo quarto suorum Annalium sub anno 391. num. vigesimotertio, & sequenti, verba illa Possidij expendens: *Factus ergo Presbyter monasterium intra Ecclesiam mox instituit, & cum Dei seruis viuere, &c.* In hunc modum de Augustini monachatu subiungit: *Quod igitur Sanctus Augustinus primus fuit, qui monasticæ vitæ instituta inuexit in Africam, eademque primum seruare cœpit, alijsque seruanda tradidit, inde accidit, vt Donatistæ putarent eiusmodi vitæ genus ab ipso fuisse excogitatum. Nam sic ipse aduersus Petilianum: Deinceps perrexit ore maledico in vituperationem monasteriorum, & monachorum, arguens etiam me, quod hoc genus vitæ à me fuerit institutum, quod genus vitæ omnino quale sit, nescit, vel potius toto orbe notissimum nescire se fingit. Inuexerat ipse ex Italia eiusmodi viuendi formam: viderat enim, quod ipse testatur, apud Mediolanensem ciuitatem nobile monasterium, conspexerat & Romæ plura, eaque peregregia, quæ tanquam beatorum ciuium choros laudauit. quam quidem disciplinam æmulatus, in Africana Ecclesia quomprimùm instituere conatus est. Sensit verò his in primis haretices aduersarios, nempe Donatistas, de quibus etiam superius dictum est. Cæterùm iam ante presbyteratum adhuc Laicus vnà cum suis socijs, de quibus diximus, idem vitæ genus in Africa excoluerat apud Tagastam: sed nondum aliquod ab eo instructum fuerat monasterium, tunc eligendi gratia se Hipponem contulerat, Hipponensem ciuem agentem in rebus, cuius Possidius meminit, conuenturus, à quo fuerat accersitus. At est iucundius hæc omnia ex ipsomet Augustino ad populum pro concione narrante percipere, ait enim. Quærebam vbi constituerem monasterium, & viuerem cum fratribus meis, &c.* Et cùm huic suæ sententiæ de Augustini monachatu Possidium sibi aduersarium deprehendisset, illum obliuionis, & oscitantiæ accusans, subdit: *Verùm quod dicit Possidius, Augustinum factum presbyterum monasterium intra Ecclesiam mox instituisse, aliter se rem habuisse, cum præcedens Augustini sermo declarat, tum quæ subdit his verbis: Perueni ad Episcopatum, vidi necessitatem habere Episcopum, exhibere humanitatem quibuscunque venientibus, siue transeuntibus, quod si non fecissem, Episcopum inhumanum diceret. Si autem in monasterio ista consuetudo permissa esset, indecens esset: & ideò volui habere intecum in domo Episcopi monasterium Clericorum. Hæc ipse, quibus declaratur, non nisi facto ipso Episcopo accidisse, quod ait Possidius, construxisse ipsum monasterium intra Ecclesiam. Vt ex his eideat, duo ab eo erecta fuisse Hippone monasteria, alterum, cum adhuc presbyter esset, in horto: alterum verò, tum factus est Episcopus, in ipsa episcopali domo, quæ iubareus esse solet Ecclesia, &c.*

FAteor equidem, tanti viri autoritatem tum apud omnes, tum apud me ipsum maximi esse, & æstimari. Verùm non tanti, vt ob illam sanctissimæ veritati primas non concedamus, aut etiā ab iniuria, si eam læsam offenderimus, non pro viribus tueri debeamus? ac in ijs præsertim, in quibus, vel ob communem naturæ imbecillitatē, propter quam nullus absque speciali Dei auxilio supernaturali nō mentitur, vt Apostolus ad Romanos 3. ait: *Est autem Deus verax; omnis autem homo mendax. sicut scriptum est, vt iustificeris in sermonibus tuis, & vincas cum iudicaris*: vel ob rei tractandæ amplitudinem, & historiæ multiplicitatem, aeuariciatem, talis, ac tantus vir manifestè lapsus deprehenditur, inter quæ primum locum sibi vendicat historia quam exarauit de vita, & rebus præclarè gestis D. Augustini. II.

Notabo hic breuiter, & fideliter illius in vita B. Augustini describenda assertiones, quæ cum veritate minùs consistere videntur: ac exinde quid, vel quantùm illius autoritas valeat ad Augustini monachatum probandum, saniori consilio prædictis decernendum relinquam. Primus igitur huius viri lapsus fuit, quòd apocryphas historias Sigiberti, & autoris sermonum ad Eremitas, eum alijs minùs oculatis secutus, dixit in Martyrologio primū edito, Beatum Augustinum anno ætatis suæ trigesimo, sacro baptismate regeneratum. Verùm à Georgio Vedano Vercellensi Congregationis nostræ olim Abbate Generali de suo errore testimonijs apertissimis eiusdem Diui Augustini libro tertio de Academicis capite vigesimo, & libro secundo Soliloquiorum, capite 10. certior factus, cum in dictis locis fateatur Augustinus, se quando illa scribebat, in annis triginta tribus extitisse, & in primo libro Retractationum capite secundo, & quarto dicat, se illos libros adhuc Catechumenum scripsisse, in secunda editione Martyrologij errorem correxit, & sub die quinta Maij pro anno trigesimo annum trigesimum tertium restituit, quod etiam in Annal. tomo 4. sub anno 388. num. 71. notauit.

VErùm vt est magnorum ingeniorum conditio, proprios errores aut non facilè agnoscere, aut rarò fateri, vt primum hunc errorem corrigeret, vel excusaret, alterum addidit. Nam tom. 4. sub anno tercētesimo octuagesimo octauo, nu. 71. ita scribit: *Hoc ipso anno Paschali tempore contigit baptismus Magni Patris Augustini, de quo nobis agendum est. At primùm, quæ sunt temporis, elucidanda erunt, cuius quidem exactiùs disquisitionem rationem in nostris notis, illis tamen posteriùs editis, nempe Plantinianis typis, in quibus errorem illum emendauimus prioris editionis, in quem incauti ob textum eiusdem sancti* III.

Augustinus depravatum impegimus. Quod enim, dum ipse agit de obitu matris suæ, dicat: Ergo die nono ægritudinis suæ quinquagesimo & sexto anno ætatis suæ, trigesimo, & tertio anno ætatis meæ, anima illa religiosa, & pia corpore soluta est, quòd contigit, vt dicemus, anno sequenti mense Maij. si verum est, quod ibi dicitur, ipsum fuisse tunc annorum triginta trium, vtique dicendum erat, anno trigesimo secundo baptizatum, conversum verò trigesimo. Verùm ille corrigendus est textus, vt loco trigesimi tertij ponendus sit annus trigesimus quintus, idque ex alijs Augustini locis, vt in primis, cum ita ait libro tertio contra Academicos, cum trigesimum tertium ætatis annum agam, &c. Verùm errasse in hoc Baronium, & illius textum, non autem Augustini corrigendum esse, præter vnanimem concordiam omnium exemplarium, siue exemplorum eius libri, quotquot videre potuimus, siue typis edita, siue manuscripta, in quibus sine vlla hæsitatione, aut litura 33. annus ætatis Augustini notatur, non 35. præter hoc inquam, duplici alia ratione ex ipsius August. & Possidij verbis deducta euidenter demonstro. Primò fatetur Aug. lib. 9. Confess. c. 6. secum baptizatum illius filium Adeodatum ann. 15. cum verò mortuum in Africa cum esset in annis sexdecim. Siue ergo baptizatus fuerit Augustinus anno ætatis suæ 33. siue trigesimo quarto, post integrum annum suam profectionem in Africam tandiu distulisse non potuit, vt inter illius baptismum, & mortem matris integer annus, & ampliùs intercederet (post cuius etiam obitum non est dubium, illum Romam reuersum, ibique nonnullos menses substitisse) si anno sequenti cum pucro Adeodato in Africa fuit constitutus. Secundò Possidius ait, Augustinum annos sex, & septuaginta vixisse, ac ex illis ad quadraginta in Clericatu, & Episcopatu, & ante Clericatum tribus annis vixisse cum suis amicis apud agros proprios in Tagastensi Comitatu. quare cum Augustinus anno ætatis suæ trigesimo tertio baptizatus fuerit, aut secundum Baronium trigesimo quarto, & anni triginta trea iuncti alijs quadraginta & tribus, integrum numerum septuaginta & sex annorum perficiant, illi duo anni, quos superaddit Baronius, dum vult pro anno ætatis Beati Augustini trigesimo tertio ponendum trigesimum quintum, redundant, & vel delendi, vel delendus Possidius, qui capite trigesimo primo scribit. *Sanè ille sanctus in vita sua prolixa pro vtilitate, ac fœlicitate Sanctæ Ecclesiæ Catholicæ diuinitùs condonata vixit annis septuaginta sex.* Et pro annis 76. ponendi anni 78. aut delendus ipse Baronius. Vter illorum corrigendus sit, prudentes iudicent.

IV. Tertius lapsus fuit, quia putauit, & asseruit, Beatum Augustinum non anno ætatis suæ trigesimo tertio, sed trigesimo quarto baptizatum: quem errorem ex alio errore hausit, dum credidit, beatum Augustinum ante idus Nouembris, qui illius dies natalitius fuit, libros de Academicis absoluisse. Cum enim dicat beatus Augustinus in fine tertij libri de Academicis, se, cum illum absolueret, in annis triginta & tribus constitutum, quo tempore nondum baptizatus fuerat, si liber ille antè idus Nouemb. fuit absolutus, necessariò sequitur, illum anno ætatis suæ non trigesimo tertio, sed trigesimo quarto baptizatum. Hanc rationem illemet tum in notis ad Martyrologium, tum in Annal. tomo quarto, loco proximè citato sic explicat: *Cum igitur fateatur, se annorum fuisse triginta trium, cum scriberet contra Academicos, atque aquè constet, eos ab ipso elaboratos libros, cum Mediolani adhuc Catechumenus esset, id quidem ipso testante, & ante mensem Nouembris, quod ipse etiam demonstrat, dum ait, illos scriptos esse, antequam scriberet de Vita Beata, quam scriptionem habebat præ manibus, vt ex ipso appaeet, ea anno tempore natalis sui idibus Nouembris, vtique affirmandum est, eos anno superiori ab ipso fuisse conscriptos in fine anni trigesimi tertij suæ ætatis, quo pariter anno idibus Nouembris inchoaretur trigesimus quartus. Cum verò rursus Possidij testificatione liqueat, ipsum baptizatum esse Paschali tempore, vtique etiam dicendum erit non anno superiori, sed præsenti anno dicto tempore sacro baptismate initiatus fuisse.* Verùm & in assertione temporis baptismi Augustini & in fundamento ipsius assertionis apertè lapsum Baronium videbunt, qui verba Augustini legerint, quæ ille scribit in eodem libro de Beata vita, nec non in 1. lib. Retractat. cap. 2. nam in lib. de Beata vita in principio fatetur Aug. se occasione diei natalis sui, qui inciderat idibus Nouembris, librum illum scripsisse: *Idibus*, inquit, *Nouembris mihi natalis dies erat. post eam tenue prandium &c.* Verùm in lib. 1 Retractationum capite secundo eundem librum recensens ait: *Librum de Beata vita non post libros de Academicis* (nota verba) *sed inter illos, vt scriberem contigit. Ex occasione quippè ortus est diei natalis mei, & tridui disputatione completus, sicut satis ipse indicat.* Ergo si liber de Beata vita non post absolutos libros de Academicis, sed inter illos scriptus fuit idibus Nouembris, qui dies natalis ipsius Diui Augustini fuit, cum in fine librorum de Academicis fateatur Augustinus, quando librum illum absoluebat, se in annis triginta tribus fuisse, per necessariam, & ineuitabilem sequelam deducitur, quando scripsit librum de Beata vita, non annum ætatis trigesimum quartum, sed trigesimum tertium inchoasse: & cum liqueat non solùm ex Possidij testificatione, sed ipsiusmet Augustini confessione, lib. 9 Confess. cap. 6. illum tempore Paschali proximè sequenti sacro baptismo initiatum, necessariò etiam sequitur, illum anno ætatis suæ trigesimo tertio, non trigesimo quarto, vt vult Baronius, baptizatum. Quod ex temporum supputatione proximè facta confirmatur: quia si anno trigesimo quarto, non autem 33. fuit baptizatus, totus decursus vitæ illius erit annorum septuaginta & se-

ptem, non autem septuaginta, & sex. Nam ex Possidio habemus, illum in Africa baptizatum annis quadraginta tribus vixisse, scilicet in clericatu quadraginta, & laicum annis tribus. Et ad omnem dubitationem tollendam, vt videas, Baronium quoad hoc in meridiana luce offendisse, vide, quę ille scribit supra sub anno tercentesimo septuagesimo septimo, numero septimo, vbi fatetur, beatum Augustinum natum anno Christi tercentesimo quinquagesimo quinto, Idibus Nouembris, & numera vsq; ad annum tercentesimum octuagesimum octauum, quo anno tempore Paschali ille dicit, Beatum Augustinum fuisse baptizatum, & videbis, non potuisse eo tempore esse in annis triginta quatuor, sed solùm triginta tribus: nam ab anno quinquagesimo quinto die decima tertia Nouembris, vsque ad annum octuagesimum octauum die quinta Maij, non anni triginta quatuor, sed solùm triginta & tres inchoati intercedunt.

V. QVartus eius lapsus fuit, quòd in Martyrologio Romano ab illo recognito sub die quinta Maij in fine scripserit: *Mediolani sancti Geruasij Episcopi. Ibidem conuersio sancti Augustini Episcopi, & Ecclesiæ Doctoris, quem beatus Ambrosius Episcopus fidei Catholicæ veritatem docuit, & hac die baptizauit.* In quem errorem nescio quomodo labi potuerit vir doctissimus, non solùm in Ecclesiastica historia versatus adeò, verùm etiam de Theologia optimè meritus Certum enim est, Beatum Augustinum tempore Paschali ritu solemni, qui tunc in Ecclesia seruari consueuerat, baptizatum fuisse. quod colligitur non solū ex Possidio dicente: *Vt appropinquantibus diebus sanctis Paschæ salutis aquam perciperet.* Sed eodem Augustino scribente lib. 9 Confess. cap. 6. *Inde vbi tempus aduenit, quo me nomen dare oporteret, relicto rure, Mediolanum remeauimus.* Nam qui tempore Paschali baptizandi erant, ante mediam quadragesimam nomina dabant, quibus datis, Catechismi fiebant, ac exorcismi, quibus peractis, sabbato ante Dominicam Resurrectionis viuificæ baptizabantur. Eratque mos Ecclesiæ tanto rigore seruatus, vt nullus, excepto casu necessitatis, extra tempus Paschæ Dominicæ Resurrectionis, vel Pentecostes lauacro salutifero ablueretur, vt secùs facientes acriter corriperentur, quemadmodum Cardinalis Bellarminus lib. de Bapt. cap 16. ex varijs Summorum Pontificum decretis adnotauit, & colligitur ex ipsomet Aug. de Cur. pro mor. agenda c. 12. Quæ cum ita sint, vbi quæso inuenit Baronius, aut quisquis illius causam tueri velit, diem sabbati proximè præcedentis festum Dominicæ Resurrectionis, aut etiam Pentecostes, in quintum diem Maij vel incidisse, vel incidere vnquam posse, vt dixerit B. Augustinum eo die, scilicet 5. Maij à B. Ambrosio baptizatum? non ergo 5 die Maij baptizatus fuit, sed 8. Aprilis, vt supra dictum fuit.

QVintus eiusdem viri lapsus fuit, quòd dixerit eodem tom. 4. Annal. sub anno 388. nu. 71. & sub anno 389. num. 1. Beatam Monicam non solùm non eodem anno defunctam, quo Augustinus fuerat baptizatus, sed anno sequenti, die quarta Maij, quem errorem esse, conuincitur non solùm ex textu ipsius Augustini lib. 9. Confess. cap. 11. in fine, vbi fatetur, se annorum ætatis triginta trium fuisse, quando B. Monica ex hac vita excessit, etsi Baronius dicat, textum illum deprauatum, quem tamen ab errore vindicauimus, sed etiam ex temporum supputatione sæpiùs facta: quia si integer annus inter Augustini baptismum, & matris obitum intercessit, cum certum etiam sit, illum post obitum matris non statim in Africam profectum, sed nonnullis mensibus postea Romæ commoratum, vt statim dicemus, necesse erit dicere, aut Augustinum in Africa tribus, & quadraginta annis post illius reditum non vixisse, aut illius ætatem post annum septuagesimum sextum producere, aut illius baptismum ante annum trigesimum tertium ponere: quæ omnia cum falsa sint, falsum etiam erit illud, ex quo sequitur, nimirùm B. Augustinum integro anno ante obitum matris Monicæ baptizatum. VI.

SExtus eius lapsus fuit, quòd eodem tomo 4. sub anno 489. in principio docuit, B. Augusti- VII
num eo anno Romæ hyemasse, expectata opportuna, ac tuta nauigatione: postea verò ad Ostia Tiberina descendisse, inde soluturum in Africam: ibi verò aliquantulum retardatum sanctæ matris ægritudine, ea verò defuncta, persolutisque illi postremis pietatis officijs vnà cum socijs in Africam nauigasse. Nam è contrario euenisse, vt Mediolano discedens ad Ostia Tiberina protinùs contenderit: exinde matre defuncta Romam redierit, ibique illa æstate commoratus fuerit, vsque dum tempus nauigationi opportunum adesset, multa Beati Augustini loca ostendunt, & in primis illius verba libro nono Confessionum capite decimo: *Imminente autem die, quo ex hac vita erat exitura, quem diem tu noueras ignorantibus, &c. illic apud Ostia Tiberina, vbi remoti à turbis post longi itineris laborem instaurabamus nos nauigationi.* Nam longum illud, ac laboriosum iter, post quod remoti à turbis sese nauigationi instaurabant, prius quā B. Monica ex hac vita migraret, ex Vrbe Roma nullatenus esse potuit, illud enim non longū, nec laboriosum est, quod trium horarū spatio lintre per profluentem delata sine vllo prorsus labore conficitur, sed ex Vrbe Mediolanensi necessariò extitit, vt supra cap. 5 dictum fuit. Quod verba illa capite vndecimo eiusdem libri confirmant, in quibus Beatus Pater Augustinus fatetur, anno ætatis suæ trigesimo tertio religiosam, & piam illam animam corpore solutam fuisse, quod verè dici non poterat, si post baptismum ante ipsius Beatæ Monicæ obitum Romæ hyemassent, vt ibidem deduximus. Reuersum porrò Beatum Augu-

stinum

stinum in Vrbem post matris obitum, ibiq; per aliquot menses commoratum, ostendunt primò libri de Moribus Ecclesiæ, & Manichæorum, necnon de Quantitate animæ, Romæ post baptismū ab illo absolnti, & libri de Libero arbitrio ibidem inchoati, quorum meminit libro primo Retractationum capite septimo, octano, & nono: ac deinde illius verba libro tertio contra literas Petiliani capite vigesimo quinto, quibus dicit, se ex Italica peregrinatione post Maximi Tyranni mortem Africam repetiuisse: nam Maximi Tyranni mortem eodem anno tercentesimo octuagesimo octauo sexto Kalend. Septemb. accidisse, idem Baronius fatetur sub anno tercentesimo octuagesimo nono, numero 1. licèt ibi quoque in errorem labatur affirmans B. Augustinum post mortem eiusdem Maximi Romæ hyemasse, quod habita ratione temporis, quo post reditum suum in Africam vixit, nullatenus esse potest, vt sæpius dictum fuit.

VIII SEptimus eiusdē Baronij lapsus fuit in eo, quod Possidium oscitantiæ, & obliuionis redarguit, quòd dixerit, Beatum Augustinum factum Presbyterum intra Ecclesiam monasterium mox instituisse: *Aliter enim rem se habuisse tum precedens Augustini sermo*, Inquit, *declarat, tum quæ subdit: Perueni ad Episcopatum, vidi necessitatem habere Episcopum, & cæt. ideò volui habere mecum in domo Episcopi Monasterium Clericorum, &c.* Vide obsecro, quomodo ingenia præclara, dum sibi ipsis nimium placent, in luce meridiana nonnunquam hallucinentur. Possidius quadragenarius Augustini discipulus, omnium eius gestorum non solum obseruator; verùm etiam æmulator studiosissimus, in re tanti ponderis, quanti erat primi illius monasterij institutio, sua nouitate albis calculis scribenda, præsertim si verum est, quòd Baronius fatetur, B. Augustinum primum fuisse, qui monasticæ vitæ instituta inuexit in Africam, obdormiuit adeò, vt memoria lapsus, primi illius monasterij in horto Valerij instituti oblitus, pro illo secundum in domo Episcopi fundatum posuerit. Et quam obsecro ob causam? quia inquit, quod factus Presbyter monasterium intra Ecclesiam mox instituit, quod nō nisi ipso Augustino facto Episcopo accidit: nam primum illud monasterium non intra Ecclesiam, sed in horto Valerij fuerat institutum. Sed quæro, num secundum monasterium fuerit institutum intra Ecclesiam? quia sicut Augustinus in illo sermone non dicit, primum monasterium fuisse institutum in Ecclesia, sed in horto Valerij: ita nec secundum dicit in Ecclesia exstructum, sed in domo Episcopi: *Volui*, inquit, *habere mecum in domo Episcopi monasterium Clericorum.* Ecce tibi, non dicit in Ecclesia, sed in domo Episcopi. Sed respondet, illud secundum dicitur institutum intra Ecclesiā, quia domus Episcopi inhærens esse soleret Ecclesiæ. At ego dico, quid si etiam hortus Valerij Ecclesiæ parochiali inhærebat? nonne pari ratione monasterium in horto illo exstructum poterat dici institutum intra Ecclesiam, sicut etiam illud institutum in domo Episcopi? quæ enim maior erat ratio de vno, quàm de altero, ob quam homo neotericus, qui annis mille, ac ducentis post Augustinum vixit, qui de rebus gestis B. Augustini catenus aliquid veri scribere potuit, quatenus ei Possidius facem prætulit, Possidium testem oculatū, & quadragenarium in re tanti ponderis, vti mendosum, & obliuiosum redarguere iure merito potuerit?

OCtauus eiusdem lapsus, fatetur hic Autor, B. Augustinum primum fuisse, qui monasticæ vitæ instituta inuexit in Africam, ac primus ipse illa seruare cœpit, & alijs seruanda tradidit; & tomo sexto sub anno quinquagesimo quarto, numero trigesimo quarto de B. Fulgentio loquens: IX.
Sed vnde, inquit, *huiusmodi, quam refert, monasticæ institutio fluxit in Africam, si rectè memoria teneo, non ab alio, quàm ab ipso scilicet Augustino, qui eandem ex Romana, & Mediolanensi Ecclesia primitus mutuatus in Africam inuexit, atq; latissimè propagauit. vt plane intelligas, quam S. Fulgentius professus est monasticam regulam, ab ipso S. Augustino deriuasse, diuersiq; Ordinis ab eo institutas fuisse classes, aliorum nempè, qui in Ciuitatibus degentes eius essent vitæ, atque vestitus, cuius hic vides Fulgentium esse cultorem.* His, & alijs verbis ex tom. 4. superius narratis hic præclarissimus, & Illustrissimus Doctor tria dicit, primum, B. August. primum fuisse, qui monasticæ vitæ instituta inuexit in Africam, quod non est vndecunq; certū, & constans, sed nunc transeat. Secundum, B. Augustinum duo genera Religiosorum, siue Regulariū in Africa instituisse, alterum Clericorum communiter viuentium, & in Ciuitatibus degentium: alterum Monachorum, qui procul à Ciuitatibus degentes, eius essent vitæ, ac vestitus, cuius Diuus Fulgentius erat. Tertium, hoc genus vitæ monasticæ Beatum Augustinum ab Ecclesia Mediolanensi, & Romana primitus mutuatum fuisse, & in Africam inuexisse. Quod euidentiùs declarat supra citato tomo quarto, sub anno tercentesimo nonagesimo primo, cum ait: *Inuexerat ipse ex Italia eiusmodi viuendi formam: viderat enim, quod ipse testatus, apud Mediolanensem Ciuitatem nobile monasterium, conspexerat & Romæ plura eademque peregregia, quæ tanquam beatorum Ciuium choros laudauit: quam quidem disciplinam æmulatus, in Africana Ecclesia quā primùm instituere conatus est* Hoc autem tertio eius dicto stante, vt videas, quæ in secundo dicto de Monachis à Beato Patre Augustino in Africa institutis à Clericis Regularibus distinctis, & in solitudinibus degentibus, eius vitæ, & habitus, cuius Fulgentius extitit, ille scribit, apocrypha esse, & contra expressam Beati Augustini sententiam voluntariè dicta, pone tibi ob oculos non alium, quam ipsummet Beatum Augustinum in eo loco, vbi de monasterijs loquitur, quæ Mediolani, ac Romæ viderat, quę tanquam beatorū ciuiū choros laudauit. Est is locus in libro de Moribus Ec-

clesiæ capite trigesimo tertio, nam alium inter B. Patris Augustini libros non habemus, præter duo verba, quæ de monasterio Mediolanensi sub Beato Ambrosio nutritore scribit octauo libro Confessionum capite sexto. Igitur in dicto libro de Moribus Ecclesiæ Catholicæ videns, Manichæos suorum electorum simulatam continentiam, & sanctitatem vanè iactitantes, primùm quidem capite trigesimo primo, opponit illis perfectam cõtinentiam, & castitatem multorum Catholicorũ, quibus Manichæi nullo pacto essent comparandi: *iam enim*, inquit, *accipite Manichæi perfectorum Christianorum, quibus summa castitas non laudanda tantùm, sed etiam capessenda visa est, mores, & continẽtiam singularem: ne vos impudenter iactare apud animos imperitorum quasi difficillima rerum abstinentia, si quid in vobis pudoris est, audeatis.* Exinde quatuor hominum genera inter Catholicos continentiam seruantium distinguit, quorum primos recenset Anachoritas, qui secretissimi penitùs ab omni hominum conspectu pane solo, qui eis per certa interualla temporum affertur, & aqua contenti, desertissimas terras incolunt, perfruentes colloquio Dei, cui puris mentibus inhæserunt. Secundo loco ponit Monachos, & Cœnobitas; qui plures simul in eisdem domibus habitantes, sub Decanis, & Præpositis, & alijs maioribus degebant, quorũ mores, vitamque eodem planè modo, quo B. Hieronymus, & Cassinus de Monachis Ægypti loquentes, describit ibidem cap. 31. quem vide. postea cap. 32. tertium genus recolit, nimirum clericorum, quorum virtus, inquit, eò mihi mirabilior, & maiori prædicatione dignior videtur, quòd difficiliùs est, eam in multiplici hominum genere, & in ista vita turbulentiore seruari. tandem cap. 33. quartum genus ponit illorum Christianorũ, quorum plurima diuersoria se Romæ, ac Mediolani vidisse fatetur, quæ tanquam beatorum ciuium choros laudat, vt rectè Baronius scribit, quorumque institutum æmulatus in Africam inuexit. De istis igitur sic scribit D. Augustinus. *Nec ideo tamen laudabile Christianorum genus contempserim, eorum scilicet, qui in Ciuitatibus degunt, à vulgari vita remotissimi. Vidi ergo diuersoria Sanctorum Mediolani non paucorum hominum, quibus vnus presbyter præerat, vir optimus, & doctissimus (ecce tibi monasterium Mediolanense, de quo lib. 8. Confess. cap. 6. scribit Mediolani positum extra vrbis mœnia) Romæ etiam plura cognoui, in quibus singuli grauitate atque prudentia, & diuina scientia præpollentes, cæteris secum habitantibus præsunt Christiana charitate, sanctitate, & libertate viuentibus. ne ipsi quidem cuiquam onerosi sunt, sed Orientis more, & Pauli Apostoli autoritate manibus suis se transigunt. Ieiunia etiam prorsus incredibilia multos exercere didici, non quotidie semel sub noctem reficiendo corpus, quod est vsquequaque vsitatissimum, sed continuum triduum, vel amplius sæpissimè sine cibo, ac potu durare, neque hoc in viris tantùm, sed etiam in fœminis, quibus item multæ viduis, & virginibus simul habitantibus &c.*

Si hoc quartum institutum illud est, quod Augustinus Mediolani, ac Romæ didicit, quodq; ipse primus æmulatus inuexit in Africam, vt Baronius semper in hoc sibi constans ait, conuincitur planè multipliciter illum decipi. Primò cum dicit, B. Augustinum institutum vitæ monasticæ, quod Mediolani, ac Romæ didicerat, in Africam inuexisse: nam illud quartum institutum Augustinus à monastico data opera distinguit, vt vides. Secundò cũ ait, Augustinum duas classes instituisse, alteram clericorum communiter in Ciuitatibus viuentiũ, alteram monachorum procul à Ciuitatibus degentium, eius vitæ, ac vestitus, cuius B. Fulgentius erat: nam B. Augustinus è contrario scribit, illos quidem ab humana conuersatione remotissimos, sed in Ciuitatibus habitare consueuisse, non in eremo, non in solitudine, vt Baronius de suo dicit. Tertiò cum ait, Religiosos ad imitationem Mediolanensium, & Romanorum in Africa institutos, eius vitæ, ac vestitus fuisse, cuius B. Fulgentius fuerat. Vbi enim quæso hoc dicit Augustinus? vbi de habitu eorum qui Romæ, aut Mediolani degebant, vel vnum verbum protulit? Hinc ergo videas Baronium, quæ de monachis à B. Augustino in Africa institutis in locis à Ciuitatibus longè remotis degentibus, & de illorum habitu scripsit, non ex Augustino accepta, vt ille innuit, etsi locum non designet, sed contra mentem Augustini de suo dixisse, & recentiores in illius autoritate nõ adeo firmum præsidium sibi constituere potuisse, ad D. Augustini monachatum docendum. Dices: Saltem habemus, illud genus vitæ, quod B. Augustinus primitus instituit ante Episcopatum, non fuisse institutum Clericorum, vt Canonici Regulares prædicant, sed ab illo diuersum: quandoquidem Augustinus dicto libro de moribus Ecclesiæ, quartum illud genus Christianorum in Ciuitatibus degentium, à Clericis distinguit. Respondeo, institutum illud à clericali distinctum fuisse, non vt species à specie distinguitur, quo pacto distinguuntur clerici, & monachi, sed vt imperfectum, & perfectum in genere clericorum, & sicut distinguitur collegium Canonicorum à seminario, vel alijs collegijs, ex quibus ipsi Canonici assumuntur, de qua re supra dictum fuit.

NOnus eiusdem Baronij lapsus fuit, cum ait: *Quam Beatus Fulgentius professus est monasticã* X.
Regulam, ab ipso B. Augustino deriuasse. Et B. Augustinum monachos instituisse, qui eius essent vitæ, & vestitus, cuius ipse D. Fulgentius erat, nempe vnica contenti tunica, eademque zona pellicea constricta, quam nec soluerent dormituri, illudq; institutum ipsum Augustinum in primis coluisse: nam vt omittam, Baronium gratis hoc dicere sine vllo fundamento, & contra ea, quæ Fulgentij discipulus de illius monachatu scripsit cap. 4. vitæ eiusdem Fulgentij dicens, illum cuiusdam Episcopi Fausti nomine in monasterio ab eodem Episcopo instituto discipulum fuisse. Deinde verò

Fausto

Fausto ex eo loco turbato, ad aliud monasterium, cui Fœlix Abbas erat præfectus, se transtulisse, ibique nonnullos dies duxisse. Si B. Augustinus eius instituti, ac vitæ, & habitus professor extitisset, quem B. Fulgentius tenebat, illum vtique in sede Episcopali quadantenus retinuisset. Verùm si Augustini habitum, & vitæ institutum cum habitu, & instituto D. Fulgentij conferas, nihil commune inter illa intercessisse videbis. Sanè B. Augustini vestes & calceamenta, & lectualia ex moderato, & competenti habitu erant, nec nitida nimiùm, nec abiecta plurimum, vt Possidius cap. 22 scribit, mensa illius frugalis, & parca quæ quidem inter olera, & legumina, etiam carnes aliquando propter hospites, vel infirmos continebat. Semper autem vinum habebat, cochlearibus argenteis vtebatur. Habitus illius birrum & tunica linea, quæ in commune, & de communi accipiebat, nec preciosa nimis, nec omninò abiecta, sed talia, quæ dari possent cæteris clericis si non habuissent, vt illemet serm. 2 de communi vita Clericorum ait: Quæ si cum habitu B. Fulgentij & illius vitæ instituto ab illius discipulo cap. 18. descripto conferas, toto cœlo ab inuicem distitisse videbis. *Suscepit*, inquit, *B. Fulgentius Episcopatum, sine aliqua ambitione, cum maxima deuotione, manente in contradictores diuina vltione: nec ita factus est Episcopus, vt esse desisteret monachus; sed accepta Pontificum dignitate, professionis prauitæ seruauit integritatem: seruata verò professionis integritas plus ornauit Pontificum dignitatem. Nunquam denique preciosa vestimenta quæsiuit, aut quotidiana tenuia prætermisit, aut conditos suauiter cibos, vel inter hospites manducauit, aut discumbendo saltem requiescere, & resoluere rigidum propositum voluit: sed vna tantum vilissima tunica, siue per æstatem, siue per hyemem patienter indutus, Orario quidem sicut omnes Episcopi nunquam vtebatur, pelliceo cingulo tanquam monachus vtebatur, sic studio humilitatis ambitionem vestium fugiebat, vt nec ipsa calceamenta suscipiens clericorum, aut vil simis caligis tempore hyemis, aut caliculis in tempore æstatis vteretur, intra monasterium sanè interdum soleas accipiebat, frequenter nudis pedibus ambulabat, casulam preciosam, vel superbi coloris, nec ipse habuit, nec monachos suos habere permisit, subtus casulam nigello, vel lactineo pallio circundatus incessit. Quando temperies aëris mutabat, solo pallio intra monasterium est coopertus: scapulis verò nudis nunquam à nobis visus est, nec deposito saltem cingulo somnum petiuit: suæ autem conscientiæ Deo teste fiduciam gerens, in qua tunica dormiebat, in ipsa sacrificabat, & tempore sacrificij mutanda esse corda potiùs, quàm vestimenta dicebat. Huic beatissimo sacerdoti nullus aliquando extorsit cuiuslibet generis carnes accipere &c.*

Decimus eiusdem lapsus fuit, quod sub anno 377. nu. 7. dixit Augustinum natum anno Christi 355. Idibus Nouembris, & postea sub anno 430. nu. 75. ponit illius obitum quinto Kalendas Septembris: nam Augustinus vixit annis 76. ex Possidio, Si autem ab anno 355. Idibus Nouembris numeres vsque ad annum 430. quinto Kalendas Septembris, habebis annos 75. non 76. vnde dicendum est, Augustinum non anno 430 sed 431. ex hac vita migrasse. Habes etiam, vnde multos errores auctoris illius corrigas, qui B. Augustini vitam ex Annal. Baronij consarcinatã, operibus D. Augustini nuper Coloniæ impressis præmittendam curauit, in qua præter ea, quæ ex Baronio malè hausit, plures etiam errores de suo addere voluit, inter quos, quòd monasterium ab Augustino Hippone ædificatum in horto cuiusdam eius fuerit institutum.

Hæc longiori fortassis quàm oportuerat, oratione prosecutus sum, non vt tanto viro, aetam præclaro notam aliquam inurerem: sed vt ostenderem, ad Augustini monachatum probandum debile nimis fundamentum in eius autoritate locari.

CAPVT QVADRAGESIMVM TERTIVM.

Quid Azorius de B. Augustini Monachatu, & de fundatione S. Ordinis Eremitarum senserit, fideliter, & summariè declaratur.

Voniam Ioannes Marquez cap. 5. §. 4. post multos graues Autores, quos pro B. Augustini monachatu recensuit, vltimo tandem loco Azorium cõstituit, vt hoc milite postremũ agmen clauderet. Quòd eius libros non omnes ita facilè præ manibus habere possint, libet hic eorum, quæ ille de hac controuersia scribit tom. 1. lib. 12. cap. 22. & 23. summam breuiter notare. Primò igitur cap. 22. proponit primam quæstionem, an B. Augustinus suam Regulam in secundo monasterio scripserit, vt docet Coriolanus, an in tertio, vt tradit Augustinus Ticinensis: & in solis opinionibus referendis moratur, vbi neque opiniones fideliter recenset, neque nodum difficultatis tangit, quòd opiniones nõ fideliter referat, patet, quia Coriolanus non dicit tertiam Regulam, de qua solùm controuertitur, scriptam fuisse in secũdo monasterio. nam in probanda prima veritate cap 3. & in 7. veritate, vbi ipsam Regulam ponit, expressè fatetur, Augustinũ illam scripsisse posteaquam factus est Episcopus, eamq; communẽ clericis, & eremitis fecisse, quòd verò difficultatis nodum non attingat, ex eo conuincitur, quod ait, statum difficultatis, & punctum controuersiæ in hoc consistere, an B. Augustinus ipsam Regulam scripserit in secundo, an in tertio I.

monasterio. Verum non in hoc stat dubium, sed vtrum B. Augustinus tria monasteria instituerit, vt Coriolanus affirmat, primum antequam factus esset presbyter, secundum postquam factus est presbyter, tertium verò cum factus esset Episcopus: nam rei veritas ita se habet, quod non tria, sed duo tantum monasteria instituit, vt supra probauimus. Deinde dubium est, an monasterium à D. Augustino facto presbytero institutum fuerit clericorum, an eremitarum, vel monachorum: nam si fuit clericorum, vt nos asserimus, siue ipsa Regula in secundo, siue in tertio monasterio sit scripta, nihil refert, quia necesse erit dicere, illam non monachis, sed clericis traditam fuisse.

II. IBidem quæst. 2. inquit Azorius, quòd antiquitus Canonici, etsi Regulam Apostolicam seruarent, non tamen tria vota profitebantur: & inde orta est distinctio inter Canonicos regulares, & sæculares. qui enim tria vota profiteri cœperũt, Canonici Regulares sunt nuncupati. Quare Canonici Regulares ex sæcularibus per restrictionẽ orti sunt, & ipsis Canonicis sæcularibus posteriores fuerunt, in qua re toto cœlo à vero distat, & errat, nam clerici omnes primitiuæ Ecclesiæ tria vota emittebant, & Regulares erant: & vt omittamus, ipsos etiam Apostolos substantialia Religionis vouisse iuxta sententiam D. August. D. Thomæ, & aliorum, de qua secundo libro dicemus, ipsos clericos Apostolicos tria vota emisisse, textus est expressus Clementis I. in cap. Dilectissimis, & Vrbani I in cap. Scimus 12 q 1. & hic modus viuẽdi durauit in omnibus Clericis in tota Ecclesia Dei vsque ad tempora B. Syluestri Papæ, & Magni Constantini, vt tradit Eusebius Cæsariensis lib. 2. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 16. & 17. Porro post tempora Magni Constantini, cum Ecclesiæ magnis redditibus ditari cœpissent, etiam ipsi Clerici à primæuo illo instituto paulatim relaxari cœperunt. pro quo instaurando strenuè certatum est in varijs mundi partibus, in Italia quidem à Sanctis Eusebio Vercellensi, Gaudentio Nouariensi, & Ambrosio Mediolanensi, in Ecclesia Alexandrina à Magno Athanasio, in Capadocia à Magno Basilio, in Gallijs à Sanctis Hilario Pictauiensi, Martino Turonensi, & Prospero Rhegiensi: at super omnes alios in Ecclesia Africana per Beatum Augustinum Episcopum Hipponensem, cuius reformationem adeò libenter cæteri omnes Episcopi amplexati sunt, & in suis Ecclesijs instituerunt, vt breui interuallo in tota Ecclesia Catholica obtinuerit. Vnde non Clerici Canonici seu Regulares ex sæcularibus per restrictionem, sed è contrario seculares à Regularibus per relaxationem originem habuerunt.

III. TErtiò fatetur ibidem quæstione tertia Eugenium Quartum primum fuisse, qui reformationem Canonici Ordinis in Monasterio Frisonariæ anno 1400. factam approbauit, in quo etiam multipliciter errat, primò quia reformatio Frisonariæ facta, nulla Romani Pontificis approbatione opus habuit, cum nulla in ea Canonici Ordinis facta sit immutatio, sed sola reductio ad primæuũ statum per Canonicos eiusdem instituti. & habitus, in monasterio item eiusdem instituti & habitus, ad quod nulla Romani Pontificis noua concessio necessaria est: neque reperitur aliquis Pontifex, qui dictam reformationem explicitè confirmauerit. Si verò de confirmatione implicita sit sermo per concessionem gratiarum, indultorum, & Priuilegiorum, longè ante Eugenium Quartũ legimus, illam fuisse confirmatã, primò per Gregorium XII. deinde per Martinum V. quorum Priuilegia videri possunt in libro indultorum Congregationis Lateranensis pag. 286. vsque ad 303.

QVartò fatetur ibidem quæstione quarta ex relatione Onuphrij in libello de septem Vrbis Ecclesijs, Gelasium Primum illum fuisse, qui Canonicos Regulares in Ecclesia Lateranensi constituit, quorum loco Gregorius Tertius posuit monachos Diui Benedicti, quibus deficientibus iterum introducti sunt Canonici Regulares, qui sub obedientia Prioris, loco Abbatis monastico more viuebant, in qua re neque cum veritate, neq; cum ipso Onuphrio concordat, & satis indicat se Onuphrij libellum non legisse, seque quod ex Onuphrij relatione scribit, ab aliquo ignaro accepisse. Nam Onuphrius in eo libello pagina mihi 132. & sequentibus apertissimè dicit, monachos D. Benedicti fuisse quidem Canonicis in eadem Ecclesia ad Dei laudes die, noctuque canendas, loco, & more laicorum adiunctos, ipsis Canonicis interim circa ministerium Sacramentorum, & verbi Dei prædicationem, & exercitium curæ animarum occupatis. At non dicit, Canonicos vllo tempore vsque ad Bonifacium Octauum ab illa Ecclesia eiectos; quin è contrario dicit, ipsos Canonicos semper in ipsa Ecclesia mansisse, & numero multiplicatos, deficiẽtibus monachis D. Benedicti illorum munera supplere cœpisse, officia diuina die, noctuque in eadem Ecclesia canendo, quod munus ipsi monachi ea Gregorij III. & aliorum Pontificum statuto in dicta Ecclesia præstabant. Verba Onuphrij referemus lib. 2. cap. 14. ad quem locum remitto, quæ etiam habet in secundo libro de Ecclesia Lateranensi cap. 3. & alibi. Porrò secundum rei veritatem non Gelasius Clericos Canonicos, siue Regulares in Lateranensi Basilica primus constituit, sed Syluester tempore Magni Constantini, vt lib 2. dicemus. IV

Quintò ait Azorius ibidem quæstione quinta æqualiter interdictum esse Clericis Canonicis, & monachis officium aduocandi, & procurandi, quod falsum esse de Canonicis, dummodo patrocinium gratuitum impendant, notauit Gratianus, & cum illo glossa cap. obseruandum 15 quæst. 2.

SExtò ait cap 23. quæstione quarta in toto corpore iuris canonici non fieri mentionem Or- V.

dinis

dinis Eremitarum Augustinensium, nisi duabus vicibus in sexto Decretalium, nimirum in c. Quorundam de electione, & in cap. Religionum. de religiosis domibus. Hinc habes contra Marquez, primò falsum esse, quod textus in cap. insinuante qui clerici, vel vouentes. ex sententia Azorij loquatur de Eremitis Augustinensibus. Secundò falsum esse, quod ait, quando in iure canonico fit mentio Ordinis Sancti Augustini, absolutè intelligendum esse de Ordine Eremitarum, cum in toto corpore iuris canonici duabus tantum vicibus illorum mentio habeatur.

Demum eodem cap. 23. quæst 5. ait, & protestatur omnia, quæ de antiquitate Ordinis Eremitici, & illius monasterijs ante Lateranense Concilium existentibus scribit, se ex relatione eorundem fratrum Eremitarum scribere, ijsq; non obstantibus alios probabiliùs tenere Beatum Augustinum Eremitam nunquam fuisse, nec aliquem ordinem Eremitarum particularem instituisse, nisi quòd aliquos Eremitas in Africa degentes ad melioris vitæ frugem, consilio, & documentis redegit, & cum ante Alexandrum IV. varia essent Eremitarum genera ipsum Alexandrum omnes in vnum ordinem congregatos, alijs omnibus titulis suppressis, Eremitas D. Augustini vocari iussisse. *Eo quod*, inquit, *eius Regulam professi, amictum etiam ac cingulum, quo etiam nunc vtuntur, delegerunt. Atque ita, vt B. Antoninus scriptum reliquit loco citato, vnus è multis S. Augustini nomine conflatus est Ordo. fuerunt igitur longè ante Innocentij Tertij, & Concilij Lateranensis tempora per Occidentem Eremitæ, fuerunt cœnobia Sancti Augustini nomine dicta, vt quæ sub eius, vt diximus, Regula militabant, viuebant exemplo eorum, quos præceptis, & moribus informauit; sed nondum Ordo Eremitarum fuerat institutus.* Hæc ille, ex quibus videre potes, quàm validum, & virium plenum sit testimonium Azorij, quod Marquez postremo loco ad militum suorum agmen claudendum (vt inquit) reseruauit.

CAPVT QVADRAGESIMVMQVARTVM.

Probabilem esse opinionem, quòd B. Augustinus præter Clericos Canonicos ad normam vitæ Apostolicæ institutos, versùs restitutos, nullum Ordinem Regularem instituerit, illum præsertim, qui Eremitarum Augustinensium dicitur.

ETsi daremus Baronio, B. Augustinum primum fuisse, qui vitæ monasticæ instituta inuexerit in Africam, quod tamen gratis asserit, non ob hoc sequeretur, ipsum Augustinum illud vitæ institutum primitus coluisse, 1.
quod ipse etiam gratis, multò magis affirmat. Quot enim sunt, ac fuerunt Episcopi, qui noua Regularium instituta in suas Ciuitates inuexerunt, nec tamen ipsi ea profitentur? Verum illud etiam addimus, probabilem videri illorum sententiam, qui non solum negant, B. Augustinum monachum fuisse; verùm neque aliquem Ordinem Monasticum vel Eremiticum in Ecclesia Africana, vel alibi instituisse. quod de illustrissimo Ordine Eremitarum Augustinensium vocato potissimum intelligimus. Est enim sententia multorum Autorum calculo probata, ac in primis illorum omnium, qui ante annos quadringentos, de vita, & laudibus B. Augustini scripserunt: Illi enim solum dicunt, B. Augustinum Clericos Canonicos instituisse, nulla de Monachis, vel Eremitis mentione habita, quos non omisissent, si illos à B. Augustino institutos credidissent: nam fundatio Ordinum inter præcipua illius opera præclarè gesta recenseri debuisset. Quam sententiam ab annis circiter quadringentis plerique alij scriptores cum primis docti, & graues tenuerunt, Vincentius Beluacensis in speculo Historiali vbi plura de Augustino scribit de Clericis ab illo institutis, de Regula eis tradita, de Eremitis ne verbum quidem. Nauclerus volumine secundo Generatione 40. & 41. vbi primam fundationem Ordinis Eremitarum refert in D. Gulielmum Ducem Aquitaniæ, & in Ioannem Bonum Mantuanum. Volaterranus lib. 21. vbi scribit: *Deinceps Eremitarum viri, qui tertium inter mendicantes obtinent locum. Hi ab initio, vt ait Ioannes Andrea, ex pluribus ordinibus ac Eremitis simul in vnum coacti, sub Augustini Ordine cum baculo, & zona pellicea, Alexandro IV. ac S. Bonauentura eius Legato probati fuere.* Idem Ioannes Andreæ in cap. Religionum de Religiosis domibus, vbi ait, quòd Ordo Eremitarum S. Augustini ex pluribus Ordinibus factus fuit, quod accidit sub Alexandro IV. & idem Ioannes Andreæ relatus in glossa cap. quorundam in verbo Prædicatorum de elect. in 6. dicit, quòd semper Prædicatorum Ordo præmittitur, quia illius antiquior fuit institutio. Robertus Holkot in septimum cap. Sap. lect. 95. vbi scribit: *Et longè postea Eremitæ S. Gulielmi, & S. Augustini, & multi alij conuenientes in vnum collegium, facti sunt ex Eremitis Vrbani, & assumpserunt S. Augustini Regulam, quæ eremiticæ vitæ omnino repugnat, & vocatur modo Ordo ille, Ordo Eremitarum S. Augustini, de quorum Ordine nunquam fuit Augustinus.* D. Antoninus part. 2. tit. 10. cap. 8. vbi solùm dicit, B. Augustinum Clericos instituisse, & Regulam eis dedisse, nulla facta mentione de Eremitis, vel de Monachis, & 3 par. ti. 24

cap. 14. vbi licet referat multa, quæ Frater Iordanus de Saxonia scribit de Ordine Eremitarum, quem ex D. Augustino deducere conatur, tamen illius sententiam quoad hoc vti falsam reijcit, cum prophetia illa Abbatis Ioachimi, cui Frater Iordanus nitebatur. Et post multa sic tandem concludit: *Et etiam aliqui Eremitæ viuentes religiosè in locis solitarijs potuerunt esse, qui viuerent secundum Regulam Augustini, & fortè illi, ad quos sermones dicuntur editi ad Eremitas, sed non erant illi propriè loquendo illius Ordinis, & modi viuendi, cuius nunc, qui dicuntur Eremitani, & habitant in Ciuitatibus, Villis, & Castris. Similiter etsi fuerunt aliqui ante Ordines Mendicantium, qui viuerent in Eremo secundum Regulam Augustini, non tamen erant talis Ordinis, nec habebant vnum caput, nec illas ordinationes, quas habent Eremitani nunc. Vnde non potest dici, quod qui dicuntur Eremitani nunc, fuerint ante Mendicantes, sed postea, vt patebit infra.* Cardinal Bellarminus in lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis in Augustino reijcit tanquam spurios sermones ad Eremitas & illos, qui dicunt, Augustinum cum Eremitis degisse, & consequenter, quæ de institutione Eremitarum per Autorem illorum sermonum finguntur. Azorius loco citato cap. præcedenti ad finem. vbi refert verba ex D. Antonino proximè citata, quem sequitur Arnoldus Wion Belga lib. Ligni Vitæ cap. 9. vbi dicit, quod tempore B. Petri Damiani, qui fuit circa annum Domini 1050. nulli Eremitæ Regulam D. Augustini obseruabant, vt ex historijs compertum est. Frater Prudentius de Sandoual Hispanus in lib. de Fundatione Ordinis D. Benedicti, vbi agit de Sancto Ildephonso Toletano vbi ait, B. Augustinum nullum Ordinem nouum instituisse, sed tantùm Regulam pro suis Clericis scripsisse, vt alios omittamus, qui negant, etiam Clericos Canonicos ab illo fuisse institutos, de quibus supra cap. 2. diximus.

II. NEque verò sic dicentes Illustrissimo Ordini Eremitarum Augustinensium detrimentum aliquod afferunt, nec afferre intendunt: sicut iniuria non afficiuntur monachi D. Hieronymi nuncupati, si dicamus, illos à B. Hieronymo verè non esse institutos, neque Ordini seruorum B. Mariæ Virginis, aut etiam Prædicatorum, & alijs multis, qui sub B. Augustini regula militant, & illam profitentur præsertim quòd ita dicentes ore Pontificum, & Ecclesiæ Catholicæ loquuntur, quæ dicit, Eremitas Augustinenses titulum, & regulam B. Augustini ex concessione Apostolica obtinuisse, vt ex Bullis Pontificum statim adducendis patebit. Neque tandem sic dicentes, B. Augustini dignitatem se vllo pacto lædere arbitrantur, quem solida, non ficta laude honorare, & colere debemus. Vt non omittam, quod eleganter Baronius tom. 6. sub ann. 494. nu. 76. de D. Benedicto scribit. perperam illos facere, qui ei, quos non genuit, alienos partus supponunt: etenim non fœcundis, sed sterilibus supponi aliena soboles consueuit.

CAusæ, quæ nostram sententiam probabilem reddunt, sunt in primis silentium omnium veterum Pontificum, Conciliorum, Canonum, Doctorum, & Historicorum vsque ad tempora Magni Lateranensis Concilij sub Innocentio III. congregati, quos omnes si diligenter scrutati fuerimus, nullum reperiemus, qui de hoc Ordine Eremitarum Augustinensium verba fecerit. Quod ne quis de meo me dicere opinetur, testes profero ab aduersarijs datos, & omni exceptione maiores vocatos, quos respuere nullatenus possũt. Hi sunt, primus Frater Iordanus de Saxonia lib. 1. in vitas Fratrum cap. decimoquarto, ita scribens: *Qualiter autem fratres nostri Ordinis in illo interuallo tanti temporis, scilicet à dispersione sua de Africa vsque ad tempora prædicti Innocentij Papæ vixerint, quidue egerint, scripto authentico non inueni: vnde de hoc aliquid scribere non curaui. Sed hoc vnum certum est, quod illa sancta propago S. Augustini non omnino extincta fuit, sed in aliquibus bonis fratribus, in quadam sancta simplicitate viuentibus perdurauit vsque ad annum 1212. quando celebratum fuit præfatum Concilium Lateranense sub præfato Domino Innocentio Papa III.* Secundus est D. Antoninus Florentinus 3. par. tit. 24 cap. 14. §. 3. vbi verba Fratris Iordani repetens inquit: *Denique ab illa dispersione multi fluxerunt anni vsque ad tempora Innocentij Papæ III. qui fuit Primus Papa, quem circa Ordinem istum aliquid speciale fecisse legi. Quanquam verisimile sit, quòd ante eum plures Romani Pontifices ipsum Ordinem fuerint congruis fauoribus prosecuti: licèt propter temporis antiquitatem, & fratrum simplicitatem, nihil à nobis de hoc scriptum inueniatur. Nam antiquitùs Sancti Patres de priuilegijs, & gratijs scriptis minimè occupabant, sed simplicem fauorem Sedis Apostolicæ, & Prælatorum eius sufficere arbitrati sunt. Vnde fertur etiam de B. Francisco, quòd ipse super gratia indulgentia, quam fratres Minores prædicant esse in Assisio, priuilegium scriptum à Papa petere non curauit, contentus de oraculo viuæ vocis. Sic existimo fuisse temporibus illis antiquis, qui adhuc in maiori simplicitate viuebant, quàm sanctus Franciscus, cum ipsi in eremo habitarent. Qualiter autem fratres dicti Ordinis in illo interuallo tanti temporis, id est, à dispersione sua de Africa vsque ad tempora Domini Innocentij vixerint, quidue egerint, in scripto authentico non inueni: vnde de hoc aliquid scribere nõ curaui.* Hæc D. Antoninus, quæ vt dixi, cum multis sequentibus ex Fratre Iordano lib. 1. in vitas Fratrum cap. decimoquarto de verbo ad verbum sunt excepta: ne decipiaris, dum legis illum scribere, se formam priuilegij Innocentij III. & aliorum Pontificum Ordini Eremitico indultorum legisse. Hi duo testes, qui ab aduersario negari nõ possunt, apertissimè fatentur, ante magni Lateranensis Concilij tempora non inueniri aliquo scripto authentico, vbi Eremitæ fuerint, quidue egerint: quod tam diuturnum silentium indicio est, illos ante Lateranense Concilium nullatenus fuisse. III.

NEc sufficit illorum temporum Eremitarum simplicitas ad illud excusandum. Nam quot III.

fue-

uerunt post D. Augustinum vsque ad tempora Concilij Lateranensis viri sanctissimi, simplicissimi, etiam ex eremitis in solitudinibus degentes, ab hominum aspectu, & conuersatione longè remotissimi, quorum gesta Deus toti mundo notissima esse voluit, quórum pleni sunt omnes libri sacrarum historiarum, quorum monasteria, & familias sine illorum simplicitatis læsione Summi Pontifices, Reges, Principes, priuilegijs, & fauoribus amplissimis prosecuti sunt, quorum exempla nunc etiam manent?

Verum vt huius argumenti vires magis sentiantur, non ab re fuerit, eandem rationem inductione facta per singula Summorum Pontificum, Conciliorum, & sacrorum Canonum decreta, ac aliorum probatæ fidei autorum testimonia confirmare. Et quidem quòd ad Bullas Pontificum spectat, quæ vel in actis Romanorum Pontificum, vel in Registris Cancellariæ Apostolicæ, vel in Bullarijs, vel in libris Conciliorum videri possunt, certo certius est, nullam inueniri, in qua de hoc Ordine vel minimum verbum habeatur ante dictum Cōcilium Lateranense. Et licèt scribat Coriolanus, Innocentium I. suis literis ad Valerium Hipponensem datis hunc ordinem confirmâsse, aliosque Pontifices ante Concilium Lateranense multis priuilegijs illum auxisse, idque etiam notetur in officio Sanctorum Ordinis Eremitarum. tamen nec ipse Coriolanus, nec alij exempla dictarum literarum. aut priuilegiorum vsque in hanc diem produxerunt, quod certè facerent, si illa haberent. Quin potiùs è contrario scribit Frater Iordanus dicti Ordinis Prior Generalis lib. 1. cap. 19. B. Augustinum in vno solò cæteris Ordinum institutoribus minus fecisse, quòd videlicet confirmationem sui Ordinis à Sede Apostolica non impetrauit, contentus autoritate ordinaria in Diœcesi sua: *Nec mirum* inquit, *non cum illo adhuc tempore vsus inoleuerat, Sedem Apostolicam circa talia occupare: quia nulla fuit adhuc prohibitio, vel restrictio de Ordinibus instituendis, sed quilibet liberè Deo seruiuit, si, ut libuit: præsertim cum ante tempora S. Augustini nullus adhuc Ordo Regularis fuerit ab Ecclesia solēniter approbatus.* Quæ si vera sunt, vide, quid veritatis habeant quæ Coriolanus de Ordinis Confirmatione, Priuilegiorumq; concessione per Innocentiū facta scribit in sua Chronica Ordinis Eremitarū in principio.

V IN Concilijs etiam siue Generalibus, siue Prouincialibus, vel synodalibus, nunquam reperitur facta mentio dicti Ordinis ante Conciliū Generale Lugdunense sub Gregorio X. Nam quod nonnulli dicunt, factam illius mentionem sub nomine monachorum, frigidum nimis est: quia Concilia, quæ monachorum meminerunt, omnes monachos sub Regula D. Benedicti, aut D. Basilij concludunt, vt videri potest in secundo Concilio Aquisgrani celebrato sub Gregorio IV. anno 833. in consultatione secundi capituli, §. siue cap. 15 vbi præcipitur, omnes monachos cuiusq; Religionis secundum traditam à B. Benedicto regulam viuere debere, Idem de Monialibus statuitur in Concilio Rhemensi cap. 3. vbi præcipitur, vt canonicæ viuant secundum regulam D. Augustini: aliæ verò moniales secundum regulam D. Benedicti. Idem habetur in Concilio Romano sub Innocētio II cuius verba refert Gratianus in cap. Perniciósam 18. quæst. 2 neque verum est, quod Coriolanus ait, Concilium numerare monachos inter professores Regulæ D. Augustini: nam supra c. 9. idem Concilium inquit: *Praua autē consuetudo & detestabilis inoleuit, quod & monachi, & Regulares Canonici post susceptum habitum, & professionem factā, spreta Beatorum Magistrorum Benedicti, & Augustini regula leges temporales, & medicinam gratia lucri temporalis addiscunt.* Vbi vides, monachos locari sub magistratu & Regula D. Benedicti, & Canonicos Regulares sub Regula B. Augustini.

NVnc quod spectat ad libros sacrorum Canonum, certum est in 1. volu quod Decretum nuncupatur, nullibi fieri mentionem Ordinis Eremitarum S. Aug. nam quod ait Coriolanus, illos contineri sub nomine monachorū, & monachos numerari inter professores regulæ B. Augustini: non solùm voluntariè, sed falsò dictum esse nunc ostendimus. imò si fides adhibenda est glossę ipsius Decreti, vsque ad tempora autoris eiusdem glossæ, nondum constabat, quodnam genus vitæ esset illud Eremitarū, c. Qui verè. 16. q. 1. & inter personas regulares nō comprehendebantur, c. Scripsit 27. q. 2. & poterant habere proprium, & vxores ducere ibidem, & c. Perlatum. 19. q. 3. Adde, quod cū nonnulli scioli quosdā canones ipsius Decreti notauissent titulis sermonum ad Eremitas, censores Gregoriani illos titulos deleuerunt, proprijs titulis restitutis, vt supra notauimus. De secunda verò parte, quæ dicitur Decretale, Azor. tom. 1. lib. 12 c. 23. q. 4. ita inquit: *Quo fit, vt in toto libro Decretalium iussu Gregorij Noni collecto solummodo referantur duo Ordines Mendicantium, Prædicatorum scilicet, & Minorum, c. Nimis de Excessibus Prælat. c. in ijs. de Priuilegijs: per eadē enim tempora nondū autoritate Pontificia, & publico scripto Augustinianorū, & Carmelitarū Ordines confirmati fuerant* Vnde patet etiā, quàm sit à veritate alienū, quod Marquez c. 2. in princ. & c. 7 § 3. & c. 15. § 12. affirmat, ex sententia Azor tex. illū c. insinuante Qui Clerici, vel vouentes. de fratribus Eremitis Ordinis S. Augustini loqui: nā Azorius dicit, Fratres Augustinenses ita illum locum interpretari, quorum interpretationem nō probat, sed impugnat, vt meritò impugnandam esse inferius dicemus, inter soluendum contraria argumenta. Porrò in tertio volumine, quod dicitur sextus Decretalium, duabus tantum vicibus huius Ordinis mentio habetur, semel in c. Religionū, de Religiosis Domibus, qui est textus Concilij Lugdunensis sub Greg. X. celebrati, & 2. in c. Quorundam de Elect. qui est Canon Bonifacij Papæ VIII. & quanquā in d. c. Religionum dicatur, q illius institutio VI.

Concilium Lateranense præcessit: non tamen dicitur, illum ante Concilium Lateranense fuisse approbatum: sed tunc primum ex omnium Doctorum consensu censetur fuisse approbatus, vel paulò ante per Alexandrum Quartum. Et potuit dictus Ordo præcessisse materialiter, sed non formaliter, idest fuerunt ante Concilium Lateranense quidam Eremitæ, ex quibus postea conflatus fuit vnus Ordo Eremitarum, sub titulo S. Augustini: at non fuit ipse Ordo Augustinensium formatus, qui nunc cernitur.

VII. TAndem si antiquorum Doctorum, vel Historicorum volumina scrutemus, nullum testem idoneum dabunt ante annum 1200. qui huius Ordinis meminerit. Quod etiam patebit inducentibus per singulos testes, quos producunt: nam vetustiores testes, quos proferunt, sunt serm. B. Ambrosij de Augustini baptismo, epist. Valerij ad Augustinum, epist. Sigiberti ad Macedonium, sermones ad Eremitas, cum lib. de Vita eremitica, & quibusdam epistolis Augustini, quæ ab omnibus apocrypha putantur, & vt talia reijciuntur. Proferunt deinde Petrum Damiani, D. Bernardũ epistola ad Bonifacium, & Abbatem Ioachimum, & Petrum Cluniacensem. Sed illa epistola, siue sermo sub nomine Petri Damiani, illius esse non potest. B. Bernardus Augustinum largo modo vocat monachum: cæterum sexcentis in locis pro Ordine S. Augustini intelligit Canonicos Regulares. Abbas Ioachimus de Eremitis Augustinianis nõ loquitur, & ambiguis verbis vtitur, de quo inferiùs. Petrus Cluniacensis expressè de Monachis Cluniacensibus verba facit. Cæteri omnes, quos afferunt, posteriores sunt, vt videas, ingenuè dixisse fratrem Iordanum, nullum authenticum testimonium antiquitatis huius Ordinis ante Lateranense Concilium inueniri.

VIII. POtest & secundo loco probabilitas eiusdem sententiæ probari, ex ordine præcedendi inter Mendicantes hactenus obseruato: ordo enim præcedendi inter Regulares sumitur ex ordine institutionis, & approbationis ipsarum Religionum, vt notat glossa communiter recepta, & probata in cap. Quorundam de electione in 6. & in cap. fin. in verb. Prædicatores de pactis, eod. lib. 6. & Ioannes Andreæ in cap. nimis, il secondo, in princ. & ibidem Ostiensis de excessibus Prælatorum. Et hic ordo est fundatus tum in iure Canonico, iuxta quod primo institutus præcedere debet, secundo loco institutum cap. Episcopos 17. d. & ibi post glossam notauit Præpositus n. 2. versiculo nota, quod qui prior, & in cap. Episcoporum 93. d. & qui prior est tempore debet esse potior in iure, cap. renouantes 22. d. cap. qui prior. de Regulis iuris in 6. & cap. antiqua de priuilegijs: tum etiam in iure ciuili, quo cauetur, vt priores tempore sint etiam priores in honoribus, & sessionibus. l. honores de Decurionibus §. finali, & ibi Bartholus C. de tyronibus lib. 12. §. ordinationem authent. de monachis: de qua re videri possunt, quæ notantur per Abbatem, & alios Doctores in cap. 1. de maioritate & obedientia, & Decium consil. 61. col. 1. versiculo Dominus. Vnde si Ordo Eremitarum à B. Augustino fuisset institutus, omnes alios ordines saltem monasticos præcessisset, & nunc etiam præcederet, excepto ordine D. Basilij, præsertim si verum esset, quod Coriolanus affirmat, dictũ ordinem non solum per B. Augustinum fuisse institutum, sed etiam per Innocentium I. autoritate Apostolica probatum, & confirmatum, quin & priuilegijs auctum & decoratum. Cæterùm ipsi eremitæ non solùm non præcedunt monachos, sed nec etiam Prædicatores, & Minores, quin potius ab illis præcedantur in omnibus actibus publicis, & priuatis. Ergo probabile est, illorum institutionem satis antiquam non esse, & saltem non esse referendam in B. Augustinum. Quæ ratio confirmari potest, quia si dictus Ordo fuisset per D. Augustinum verè institutus, etiamsi de illius approbatione minimè constaret; imò constaret nunquam à Sede Apostolica specialem approbationem obtinuisse, adhuc iure prioris institutionis omnes Ordines monasticos, excepto Ordine D. Basilij præcessisset, ac nunc etiam præcederet: nam antiquitùs præsertim circa tempora B. Augustini, & longè post illa poterant Episcopi in suis diœcesibus, monasteria, & Ordines Regularium instituere, eisque Regulas scribere. Et qui ab Episcopis vel instituti, vel probati erant, absque alia Romani Pontificis probatione, vel confirmatione pro legitimis & approbatis ab omnibus Catholicis habebantur, vt colligitur ex cap. Parsimoniam, vbi Geminianus, Turrecremata, & Præpositus 41. dist. & notat idem Geminianus in cap. si quis, extra versic. si autem 30. d. & glo. in cap. si qui Clericorũ 11. q. 1. & ex cap. religionum de religiosis domibus in sexto, iunctis ijs, quæ traduntur in l. 1. §. sed religionis, de Collegijs, à Bartolo ibidem, & ab Alexandro in 2. volum. consil. quod etiam probauit Frater Iordanus de Saxonia lib. 1. cap. 19. & Ioannes Marquez cap. 14 §. primo.

Neque videtur ratio euacuari, dicendo cum Coriolano, non semper attendi prioritatem institutionis in ordine præcedendi, & potuisse fratres Prædicatores alijs de causis præcedere, vt quia fuerant priores in loco, vbi de præcedentia agebatur, vel ex aliqua consuetudine locorum, vel ob fauorem: nam lite inter dictos Ordines Prędicatorum, & Eremitarum in Hispanijs excitata, ac diu agitata, Summus Pontifex Clemens VIII. eam iudicialiter, & inappellabiliter terminauit, sententiando ipsos Prædicatores omnes Ordines Mendicantiũ, & specialiter Ordinem Eremitarum præcedere debere, & in Decreto Pontificio notatur, habitam esse rationem antiquitatis, & prioris institutionis vtriusque Ordinis per hæc formalia verba: *Nos cõsiderantes fratres ipsos Prædicatores primum, digniorẽ, & honorabiliorem locum inter cæteros quoscunque alio-*

rum Ordinum Mendicantium Religioſos tenere. & attendentes eum ritum, & ordinem in Vrbe obſeruari, quod immediatè poſt antiquos Ordines monachales ſubſequuntur fratres Prædicatores, ac lites, cauſas, & controuerſias huiuſmodi non modicum ſcandalum generare, ac de antiquitate, & præeminentia cuiuslibet Ordinis certiores facti, nec non pacem, & quietem, &c. Videri poteſt totum illud decretũ, quod refertur in noſtro Bullario indultorum Congreg. Lateranenſis pag. 643. ad quem locum remitto. plura etiam omittens, quæ ad hanc rationem roborandam, & firmandam dici poſſent, ne aliorum cauſas agere videri velim.

CAPVT QVADRAGESIMVM QVINTVM.

Ad aſſertionem Capitis præcedentis firmandam alia ratio adducitur, & Eremitici Ordinis fundamenta, & tempus fundationis reteguntur.

I. PRima ratio capite ſuperiori allata ægrè admodum fertur à Coriolano, pro qua in ſuo Defenſorio veritate (vt vocat) ſecunda ad octauum argumentũ, contra Canonicos Friſonarios miro in modum excandeſcit; vocans eos cæcos, Dialecticæ ignaros, & ſyllogizare neſcientes, propterea quod ex iſto antecedente, neque in Decreto, neque in Decretali de iſto Ordine fratrum Eremitarum S. Auguſtini ſit aliqua mentio, hanc conſequentiam deduxerint. Igitur iſte Ordo antea non erat, quia ex negatiua, inquit, non ſequitur affirmatiua, quod alij alio modo explicant, ex negatiuis arguentem non concludere. At immeritò, primò quia in hiſtoricis argumentum ex negatiuis probat, & quandoque demonſtrat, vt quando hiſtorici omnes ſilent: nã hoc pacto probamus, vnicum tantum mundum creatum, non plures mundos, quia Sacræ hiſtoriæ circa mundi pluralitatem ſilent, nec niſi vnum à Deo creatum tradunt. Eodem modo probamus ſeptem Sacramenta, non autem plura à Chriſto Saluatore noſtro fuiſſe inſtituta, quia hiſtoria Euangelica plura non numerat. Eodem modo aſſerimus, vnam perſonam diuinam incarnatam, non plures, quia Euangelica narratio plures incarnatas fuiſſe non affirmat. A pari, cum Sacri Canones de alijs Ordinibus Mendicantium, & non Mendicantium ante Concilium Lateranenſe probatis verba fecerint, hunc autem ſilentio texerint, probabilis eſt coniectura, illum ante Concilium Lateranenſe minimè inſtitutum fuiſſe, aut ſaltem non fuiſſe approbatum. Secundò, quia Canonici Friſonarij non ex ſolo ſilentio ſacrorum Canonum conſequentiam illam deducunt, ſed omnium Conciliorum, Pontificum, Hiſtoriarum, & aliorum probatæ fidei antiquorum Scriptorum ante ipſum Cõcilium Lateranenſe, vt vidimus: ex hoc enim tam concordi ſilentio non ſolùm probabiliter, verùm etiam demonſtratiuè ſequela deducitur. Aliàs quam ob cauſam factum putabimus, vt qui omnes alios Ordines recenſuerunt, à Diuis Benedicto, Baſilio, Romualdo, Gualberto, Norberto, & Bernardo inſtitutos, ſiue reformatos, hunc ſolum omittere voluerint? & vt ſemel dicam, ſi omnes de Ordinibus Regularibus ſcribentes illum omiſerunt, vnde nam colligi poteſt, illum ante Concilij Lateranenſis tempora extitiſſe? nam ſi liceat ſine probatis teſtibus id affirmare, cur non licebit etiam alia id genus innumera de proprio cerebro confingere, & pro veris hiſtorijs venditare, & aſſerere? Videas itaque Friſonarios non ex ignorantia Dialectices, & clauſis oculis ſequelam illam deduxiſſe, ſed optima ratione Ordinis Eremitici nouitatem, aut probauiſſe, aut ſaltem probabilem reddidiſſe.

VErùm vt de veritate ſupradictæ aſſertionis omnis hæſitandi ſcrupulus in poſterùm tollatur, probabitur nunc eadem aſſertio ratione directa, & vt vocant oſtenſiua, & à priori, veros dicti Ordinis fundatores, & tempus fundationis ipſius producendo, ac digito in luce meridiana indicando. Ait enim Marquez cap. 13. in princ. non poſſe extra D. Auguſtinum aliquem dicti Ordinis Eremitarum certum fundatorem monſtrari, quod licet non conuincat illius antiquitatẽ; nec ſufficiat ad probandũ, illius inſtitutionem in B. Auguſtinũ referendam eſſe, nam multa ſunt recens inuenta, quorum tamen autores ignoramus, vt multis exẽplis probat Polidorus Virgilius de rerum inuentoribus lib 3. cap. 18. abſolutè tamen falſum eſſe, deſignatis veris, ac proprijs ipſius Ordinis fundatoribus, conuincemus. Eſt verò ante omnia obſeruandum cum de fundatore dicti Ordinis Eremitici quæſtio agitur, diſtinctione opus eſſe, ne vocabulorum amphibologijs decipiamur: nã quæſtio eſſe poteſt de toto Ordine ſimul collecto, & vnito ſub vno capite, vno habitu, ac titulo Eremitarum S. Auguſtini, vt nunc eſt, vel eſſe poteſt de ſingulis Congregationibus, ſeu domibus Eremitarum, ex quibus in vnum collectis, & vnitis, vnus Ordo auctoritate Apoſtolica fuit conflatus. Et ſanè ſi de toto Ordine quæratur, non opus eſt, vt in deſignandis illius certis, ac veris fundatoribus, & tempore fundationis, diu, aut multum laboremus: nã certo certius eſt, inchoationem ipſius Ordinis in Gregorium IX. ac etiam Innocentium IV. conſummationem verò in Alexandrum IV. Romanos Pontifices, referendam eſſe: id enim apertiſſimè cõſtat ex bullis Gregorij IX. & Innocẽtij IV. quas refert Marquez cap. 3. 4. & 13. & nos infra reddemus, & ex Bulla Alexandri IV. quã reddidimus ſupra c. 25. II.

Hic enim Pontifex in initio sui Pontificatus, quod fuit xij. Kalen. Ianuarij 1254. omnes Eremitas per Italiam, & Siciliā constitutos, qui erant diuersi habitus, professionis, titulorum, & congregationum per Riccardum S.R.E. Diaconum Cardinalem tituli S. Angeli in vnum Ordinem collegit, sub vno capite, & sub Regula B. Augustini, certumq; habitum, quem nunc gestant, autoritate Apostolica eis præfiniuit. Res est notissima, nec saltem nostris tēporibus controuersa. Vide quæ scribit frater Iordanus lib. 1. cap 19. vbi sui Ordinis fundationem in Ecclesiam Romanam reijcit. *Ipsa enim,* inquit, *Sacrosancta Mater Ecclesia fratres dispersos in vnum congregauit, quod fuit in Ordinis vnione, de qua supra c. 14. Item regulam eis tradidit, & modū profitendi eis determinauit, & Constitutiones autenticauit, vt patet ibid. & lib. 2. c. 14. Item habitum fratribus specificauit, vt supra cap 15. Item titulum eis imposuit, vt supra cap. 18. Itē officium diuinum eis assignauit, vt supra cap. 14. & eod. lib 2. cap. 15. Item eos ad prædicationis, & confessionis officia deputauit, vt supra c. 16.* Hæc omnia frater Iordanus dicti Ordinis Generalis, qui primus ferè de suo Ordine scripsit, quique omnia eiusdē Ordinis Archiua lustrasse, & monumēta vidisse, & Priuilegia legisse fatetur, vltrò confitens, hunc ordinem Eremitarum, qui nunc est, ante dictos Pontifices, à quib⁹ hæc omnia obtinuit, neq; Augustini Regulam, neque titulum, neq; determinatum modum profitendi, neq; constitutiones authenticas, neq; certum ac determinatum habitum habuisse, neq; verò certum modum recitandi officium diuinum, nec ad munus prædicationis, neque ad confessiones audiendas eosdem Eremitas antea deputatos: sed hæc omnia ab Ecclesia Romana in ipsa vnione accepisse. Dixi antem notanter, fundationem ipsius Ordinis à Gregorio IX. & Innocentio IV. aliquo modo inchoatam: nam Gregorius IX. primus extitit, qui Eremitas fratris Ioannis Boni, alias de Brittinis, siue de Fabali nuncupatos, sub certo, ac determinato habitu, quem nūc etiam ferunt, viuere coëgit, vt habes ex ipsius bulla supra cap. 25. recitata. Similiter Innocentius IV. omnes Eremitas in Tuscia existentes, exceptis Gulielmitis, sine capite, sine certo habitu, siue Regula, & sine titulo vagantes, in vnum collegit, eosque Regula, & titulo Eremitarum D. Augustini donauit, quibus Riccardum Diaconum Cardinalem tituli S. Angeli, correctorem præfecit, vt habes ex Bulla Innocentij IV. quam supra eodem cap. 25. notauimus. circa quam memoriæ tenenda sunt, quæ ibid. sunt notata. & quæ etiam infra notabuntur, propter nonnulla, quæ perperam Ioannes Marquez cap 3. §. 4. & cap. 13. §. 3. & cap. 18. § 11. & alibi scribit, Innocentium IV. Eremitas in Tuscia degentes alijs Eremitis sancti Augustini, seu illorum Congregationi vniuisse, quod repugnat verbis ipsius Bullæ, in qua iubentur dicti Eremitæ vnum caput sibi deligere, seu vnum Priorem, cui omnes præstent obedientiam, & reuerentiam; hinc enim sequitur, illos non fuisse vnitos alicui Congregationi, sed propriam Congregationem constituisse ab alijs distinctam: aliàs fuissent duo capita eiusdem Congregationis, quod monstruosum fuisset, nec in alijs Congregationibus hactenus visum. Addo etiam, prædictum Innocentium dedisse eisdem Eremitis Protectorem, seu correctorem Riccardum Diaconum Cardinalem tituli sancti Angeli, qui nulli alij Congregationi Eremitarum Protector datus est, ante generalem vnionem Ordinis, vt apparet ex Bulla protectionis ipsius Cardinalis Riccardi, qua illum Alexander IV. anno tertio sui Pontificatus, toti Ordini Eremitarum Protectorem præfecit, quæ videri potest apud ipsum Marquez cap. 3. §. 3. Nec obstat, quod dicitur in literis eiusdem Innocentij. *Vniuersitati vestra per Apostolica scripta mandamus, quatenus in vnum vos regulare propositum formantes, Regulam B. Augustini, & Ordinem assumatis, ac secundum eum profiteamini. De cætero vos victuros, saluis Constitutionibus faciendis à vobis, dummodo eiusdem Ordinis non obuient institutis:* nam per hæc verba solùm habetur, quod ante illam vnionem Eremitarum Tusciæ in vnū corpus, erat Ordo Eremitarum S. Augustini nuncupatus, quod non negatur, erat enim Ordo fratris Ioannis Boni, aliàs de Brittinis nuncupatus, quem Sedes Apostolica Regulā Eremitarum S. Augustini donauerat. At non sequitur, quod Eremitæ in Tuscia degentes, tunc ipsi Ordini sancti Augustini nuncupato fuerint vniti: imò totum oppositum, cum concedatur ipsis Eremitis facere sibi proprias Constitutiones, dummodo dicti Ordinis non obuient institutis: quod non concederetur, si Pontifex illos alteri Congregationi, aut Ordini vniuisset.

His de fundatione totius Ordinis præmissis, III
nunc vt singularum Congregationum peculiares fundationes indicemus, ex quibus totus Ordo est conflatus, antequam ad rem ipsam veniamus, duo maximi ponderis notanda sunt. Primùm, omnes Congregationes, siue familias, siue domus, ex quibus ipse Ordo Eremitarum Augustinensium est conflatus, ad quinque reductas fuisse, siue illæ re ab inuicem, siue solo nomine, & vulgi nuncupatione distinguerentur, quarum prima vocabatur Eremitarum S. Gulielmi. Secunda, fratris Ioannis Boni. Tertia, de Brittinis. Quarta de Fabali. Quinta, S. Augustini: ita enim numerantur in bulla Alexandri IV. supra cap. 25. recitata. *Cum autem dilectus filius noster Riccardus sancti Angeli Diaconus Cardinalis, vniuersas domus, & Congregationes Eremitarum prædictorum, quarum quædam sancti Augustini, quædam sancti Gulielmi, nonnulla autem fratris Ioannis Boni, aliqua de Fabali, aliqua verò de Brittinis censebantur, in vnam Ordinis sancti Augustini professionem, & regularem obseruantiam perpetuò de mandato nostro duxerit vniendas:* & in alia Bulla eiusdem Alexandri, qua ipsi Riccardo Cardinali Protectionem

totius

totius Ordinis committit. *Denium à nobis mandatum Apostolicum emanauit, de singulis domibus Eremitarum, quarum quædam sancti Gulielmi, quædam Sancti Augustini Ordinum, nonnulla autem fratris Ioannis Boni, aliqua verò de Fabali, alia de Brittinis censebantur, & apud homines ambiguis interdum nuncupationibus vacillabant.* Quare si ostensum fuerit, omnes & singulas prædictas Congregationes, suos veros, & proprios fundatores ab Augustino distinctos, multis seculis post Augustinum habuisse, consequenter etiam ostensum erit, totum Ordinem Eremitarum, qui nunc est, alios autores, & fundatores habuisse, præter, & extra D. Augustinum, ipso Augustino recentiores, nec opus esse in D. Augustinum eiusdem Ordinis fundationem refundere. Secundò notandum est, omnes prædictas Congregationes, seu domus, ex quarum collectione, ac vnione idem Ordo fuit conflatus, intra Italiæ, ac vtriusque Siciliæ fines fuisse constitutas, id enim constat ex primis verbis Bullæ ipsius vnionis, quæ sunt illa: *Alexander Episcopus seruus seruorum Dei. Venerabilibus fratribus Archiepiscopis, & Episcopis, per Lombardiam, Tusciam, & Romandiolam, ac Taruisinam, & Anconitanam Marchias, Ducatum, Spoletanum, Patrimonium beati Petri in Tuscia, Campaniam, & Maritimam, ac Regnum Siciliæ constitutis. Salutem, & Apostolicam benedictionem. Recordamur liquidò & memoriter &c.* vnam excipio Congregationem Gulielmitarum, quæ extra Italiam per Gallias, Germaniam, & Hispanias iam fuerat dilatata, quanquam multa monasteria Gulielmitarum dictæ vnioni non cõsenserint, imò à Sede Apostolica obtinuerint in solitò statu posse manere sub Regula B. Benedicti, vt cap. sequenti dicemus. Quod notare volui, vt videas perperam, & incassum laborare Ioannem Marquez ad probandum, quod ante Concilium Lateranense fuerint in Hispanijs, siue in Anglia, siue alibi extra Italiam, & regnum Siciliæ monasteria Eremitarum S. Augustini: nam siue id verũ fuerit, siue non verum, nihil ad rem attinet, illa enim non fuerunt comprehensa in Bulla præfatæ vnionis, neque ad Ordinem Eremitarum, qui nũc est, vllo modo attinent, qui ex solis prædictis Cõgregationibus, siue domibus intra Italiæ, ac Siciliæ fines existentibus fuit constitutus, excepta, vt dixi, Congregatione Gulielmitarum. His duobus fundamentis iactis consequens est, vt ad singularum Congregationum fundamenta retegenda propiùs accedamus.

CAPVT QVADRAGESIMVMSEXTVM.

Congregationis Eremitarum S. Gulielmi nuncupatorum fundamenta, & primordia reteguntur.

Irca originem, & fundationẽ 1.
Congregationis, siue Ordinis Eremitarum olim S. Gulielmi nuncupatorum duplex dubiũ oritur. Alterum circa illius autorem: alterum circa primæuum ipsius institutum. Nã de primo autore dictæ Congregationis hæ sunt opiniones. Prima, quæ illius fundationem refert ad Gulielmum quendam Parisiensem, non ad illum, qui Parisiensis Archiepiscopus inter Scriptores Ecclesiasticos recensetur à Cardinali Bellarmino, vt credidit Marquez cap. 14. §. 4. nam hic Gulielmus Archiepiscopus, siue rectius Episcopus Parisiensis circa annum salutis 1240. multis annis post dictum Ordinem Gulielmitarum institutum vixit: sed in alterum Gulielmum, qui scholaris Parisiensis cum esset, diuino numine afflatus, spretis Mundi illecebris, vt peccata per pœnitentiam redimeret, vitam Eremiticam magno animi feruore complexus, & præclara sanctitatis exempla diffundens, plures traxit, cum quibus ipsius Ordinis in partibus Galliarum fundamenta iecit. Ita autor fasciculi temporum in Innocentio III. Bernardus Vargaz relatus à Marquez, Augustinus Ticinensis in Dilucidario, & quidam alij. Secunda opinio eiusdem Ordinis institutionem tribuit D. Gulielmo Duci Aquitaniæ, & Comiti Pictauiensi, qui aliquando partes Anacleti Pseudopontificis contra Innocentium II. legitimum Pontificem secutus, suadente D. Bernardo Claræuallensi ad sanam mentem, & obedientiam veri Pontificis reuocatus, prioris errati tanta pœnitentia ductus fuit, vt non solùm longissimas, & laboriosissimas peregrinationes assumpserit, sed etiam vitam Eremiticam in Italiam, ex Ierosolimitana peregrinatione reuersus, aggressus fuerit, & Congregationi præclarissimæ nomen, & initia dederit, quæ multis monasterijs est aucta, qui tandem post asperrimam pœnitentiam peractam in Tuscia apud stabulum Rodis sancto fine quieuit. Et hæc est opinio communior, & probabilior, quam sequitur Theobaldus in vita eiusdem Diui Gulielmi, quam rogante quodam Prouinciali Ordinis Eremitarum scripsit. Nauclerus volumine Secundo generat. 40 & 41 Volaterranus libro vigesimo primo Antropologiæ, Onuphrius in Chronico sub anno millesimo centesimo sexagesimo, & alij, quos refert, ac sequitur Marquez cap. 13. §. 7. Ac præter illos Gabriel Flamma ex Congregatione Lateranensi Episcopus Clodiensis in vita Sancti Gulielmi ab eo descripta libro secundo, sub die decima Februarij. Tertia est Illustrissimi Cardinalis Baronij tomo duodecimo, sub anno millesimo centesimo trigesimo sexto, vbi contra ea, quæ de sancto Gulielmo scripserat in notis ad Martyrologiũ sub die decima Februarij, reuocat in dubium, an Gulielmus Dux Aquitaniæ

fuerit ille, quem dicunt post suam reconciliationem vitam Eremiticam assumpsisse, quique perfecta peregrinatione Ierosolymorum in Italiam reuersus, in Tuscia vitam Eremiticam egit, ibique in monasterio stabulo Rodis nunc Malaualle nũcupato, sanctissimo fine quieuit. Et partem negatiuam defendit: & quanquam non definiat, quis fuerit autor Ordinis Gulielmitarum nuncupati, fatetur tamen, dubitare se, ne plures Gulielmi per errorem in vnum conflati sint à recentioribus, & pro certo habere, non fuisse illum Gulielmum Ducem Aquitaniæ, quem Diuus Bernardus vero Pontifici Innocentio II reconciliauit. Nam hic Gulielmus post reconciliationem, Compostellam ad Diui Iacobi ædem pœnitentiæ ergo profectus, ibidem vita functus, ante altare maius dictæ Ecclesiæ publicam, & solemnem sepulturam accepit ea Suggerio Abbate S. Dionisij, & illorum temporum autore, qui eidem Gulielmo aliquot annis superuixit. Et licèt non defuerint, qui dicerent, Gulielmum tunc reuera minimè defunctum, sed rem per simulationem ita cum amicis compositã, vt mortuus fingeretur, quò liberior posset, vbi vellet locorum peregrinari. Hanc tamen illorum strophã ex duplici capite infringere conatur. Primò, quia si sic res se habuisset, id Theobaldum Episcopum, qui illius vitam scripsit, minimè latuisset. At ille huius simulationis non meminit. Secundò quia Suggerius, qui ipsius Ducis Gulielmi obitum scripsit, & multos annos supraiuixit, & res gestas Ludouici Regis illius generi fuit prosecutus, ipsius Gulielmi non ampliùs meminit. Tertiò quia cum post illius obitum à Suggerio descriptum, Eleonora eius filia Ludouico Francorum Regi nupta repudium passa fuisset, si tunc Gulielmus eius pater in viuis egisset, verò consentaneum non est, quin ipsi filiæ tam grauem iniuriam passæ opem ferre voluisset, cum rei magnitudo postularet, vt reuocaretur ad vitam, si fieri potuisset.

II. NEc videtur huic rationi satisfactum, si dicatur illos principes ob occultum impedimentum consanguinitatis, siue affinitatis, quo ad contrahendum inhabiles reddebantur, quod postea resciuerunt, ex mutuo consensu ab inuicem separatos ob conscientiæ scrupulum. Quia huiusmodi impedimentum post matrimonium bona fide cõtractum, & consummatũ, Pontificis dispensatione facillimè tollitur etiam inter plebeios, vt quotidiana experientia ostendit, nedum inter Magnos Principes, & Reges, vnde probabile videtur, alias ob causas illàm à Ludouico Rege reiectam, ob dissidia potissimum inter illos orta. Nihilominus, vt dixi, probabiliorẽ existimo istam sententiã, quod Ordo Eremitarum Gulielmitarum nuncupatos ab hoc Gulielmo Aquitaniæ Duce initiũ habuerit, tum quòd sit opinio communior, quam etiam tenuit idem Baronius in notis ad Martyrologium, quòd ratio in contrarium licet sit probabilis, non est tamen necessaria: quia semel apposita perfecta sæculi abdicatione, magnum non est, quod tantus vir, manu ad aratrum missa, retrò aspicere noluerit, neque enim res tanti erat, vt propter illam salutem animæ in discrimen adducere deberet, nedum ex mortuus ad vitam reuocari. hæc circa autorem.

III. DE qualitate verò eiusdem instituti tres etiã opiniones circunferuntur. Prima illorum, qui affirmant hunc Ordinem sub Regula Monastica D. Benedicti institutum, & sub illa vsque ad tempora vnionis generalis factæ per Alexandrum IV. militasse, cuius sententiæ fuit Renatus Chopinus in Monastico, referente Marquez cap. 13. § 11 vbi illam reijcit. Primò, nam constat, inquit, Gulielmitas ante Alexandrum IV. sub regula B. Augustini militasse, ex quadam Bulla Innocentij IV. directa Priori, & fratribus Eremitarum Vallis Sancti Gulielmi Ordinis S. Augustini, quæ tamen ratio vitari posset dicendo, illos Eremitas non fuisse ex ordine S Gulielmi, licet locus vocaretur Vallis Sancti Gulielmi, sicut non omnes, qui deguntin monasterijs à Sancto Benedicto, vel Augustino, vel Dominico nuncupatis, sunt ordinis D Benedicti, vel Augustini, vel Dominici. Secundò, quia Regula B. Benedicti non fuit data Gulielmitis, nisi post vnionem generalem, quia eorum nonnulli alijs noluerunt vniri, quibus idem Alexander D. Benedicti Regulam tribuit, vt apparet ex alia bulla eiusdem Alexandri, quam refert Marquez ibid. cap. 13. §. 14. Verùm si ipsam quoque bullam Alexandri IV, attendamus, illius verba oppositum monstrant, nimirum Gulielmitas ante illud tempus, vel sub D Benedicti Regula militasse, vel nullam certam regulam habuisse, præter Constitutiones D. Gulielmi. Exemplum dictæ Bullæ hoc est: *Alexander Episcopus seruus seruorum Dei Dilectis filijs Generali, & fratribus Ordinis S. Gulielmi Salutem, & Apostolicam benedictionem. Licet olim pro vnione facienda inter vos, & alios Eremitas enim diuersorum ordinum, fuerint ad præsentiam nostram vocati quieti tamen, & saluti vestræ paterno prouidentes affectu, præsentium vobis tenore concedimus, vt sub Regula S. Benedicti secundum institutiones sancti Gulielmi remanere in solito habitu liberè valeatis, nullis obstantibus literis, gratijs, vel priuilegijs à Sede Apostolica in contrarium impetratis, vel impetrandis in posterum. Nulli ergo hominum liceat &c. Datum Anagnia vndecimo Kalend. Septembris, Pontificatus nostri anno secundo.* Pondera illa verba: *Concedimus vt sub Regula sancti Benedicti secundum institutiones sancti Gulielmi remanere in solito habitu liberè valeatis.* nam sensus planus, & perusus verborum est, quòd illi antea militabant sub regula Diui Benedicti, quibus Pontifex concedit, quòd sub eadem regula liberè remanere possint. Neque vnquam vidi in bullis, siue literis, siue Priuilegijs Apostolicis, cum Pontifices aliquem Regularem ab obseruatione vnius Regulæ, verbi gratia, D. Augustini abl ol-

abſoluunt, & alteri Regulæ, puta D. Benedicti, ſubijciunt, vti hac forma verborum: *Concedimus, vt ſub Regula D. Benedicti remanere liberè valeatis*: quemadmodum enim quando in aliquo monaſterio vnus Ordo extinguitur, & aliua erigitur, & inſtituitur, ſemper fit mentio Ordinis, qui ſupprimitur, & extinguitur, & illius qui de nouo inſtituitur, vel erigitur: Ita ſi Ordo Diui Gulielmi à Regula Diui Auguſtini abſolutus fuiſſet, & ſub Regula D. Benedicti conſtitutus, nõ eſt credendum, quod vtriuſque regulæ mentio expreſſa facta non fuiſſet. Quocirca hæc bulla Alexandri IV. in tantùm abeſt, vt Chopini ſententiam infringat, vt illam potius confirmet. ſed quod caput eſt, & Gulielmitas ante Alexandrum IV. ſub Regula ſancti Benedicti militaſſe planè conuincit, eſt bulla Innocentij IV. data die 3 Septembris anni 1248. quam idem Chopinus refert eodem lib. 1. ſui Monaſticon titulo 1. artic 5. in qua expreſſe habes Gulielmitas eo tempore ſub B. Benedicti regula degiſſe. Secunda opinio docet, B. Gulielmum ſuum ordinem abſque aliqua ſpeciali regula inſtituiſſe, cum ſolis conſtitutionibus, ſiue inſtitutionibus ab ipſis Eremitis, & ab ipſo D. Gulielmo editis, ac cum illis, & ſub illis vixiſſe, & militaſſe vſque ad tempora Innocentij III. vel ſecundum alios Gregorij IX. qui eis Regulam, & titulum Eremitarum ſancti Auguſtini conceſſit, & huius ſententiæ fuerunt Nauclerus volum. 2. gen. 40. vbi ait, de Ordine Gulielmitarum loquens. *Iidem ſine titulo perſeuerauerunt vſque ad Innocentium Tertium, & Honorium Tertium, qui ſcilicet Ordo ſub titulo Eremitarum ſancti Auguſtini appellari iuſſus eſt, & confirmatus* Idem repetit generatione 41. ſub anno 1215. & Sanſon Haio in lib quem ſcripſit de hoc ordine cuius & alumnus extitit, in quo fatetur, Gulielmitas vſque ad tempora Gregorij IX. ſine certa regula, ſolis quibuſdam Conſtitutionibus à D. Gulielmo editis, per annos ferme octoginta militaſſe: Gregorium verò, vt Ordo qui ob nimiam vitæ aſperitatem reformidabatur, rigore diſciplinæ aliquantulum mitigato, dilatari poſſet, præcepiſſe, vt Beati Benedicti regulam vti mitiorem ſumerent. Huic ſententiæ adhæret Cardinalis Bellarminus in Chronologia, quæ habetur in fine libri de Scriptoribus Eccleſiaſticis ſub anno 1241. hæc ſcribit: *Ordo Eremitarum ſancti Auguſtini ab Innocentio Quarto hoc nomen accipit, cum antea Gulielmitæ dicerentur.* Tertia demum ſententia eſt, hunc Ordinem à D. Gulielmo ſub B. Auguſtini regula ab initio fuiſſe inſtitutum. Ita ſentiunt frater Iacobus Philippus Bergomen. in ſuo ſupplemento lib. 12. ſub anno 1157. vbi de D. Gulielmo multa, contra cõmunem Eremitarum ſententiam, comminiſcitur, ac in primis, quod ipſe ſuum Ordinem non in Italia, & præſertim in Tuſcia, ſed in Gallijs prope Pariſios inſtituerit. Quam ſententiam quoad hoc ſecutus fuerat Baronius in notis ad Martyrologium primitùs editum ſub die 10. Februarij, Onuphrius in Chronico ſub anno 1160. & Marquez cap. 13. per multos paragraphos, etſi multa dicat, & nihil probet.

IV. QVidquid tandem ſit de veritate opinionum, ex illis habemus, primò fundationem dictæ Congregationis, ſeu potius Ordinis annum 1160. ad ſummum non excedere poſſe, ſi demus illam inſtitutam à Diuo Gulielmo Duce Aquitaniæ, aut etiam recentiorem eſſe, ſi concedamus illam à Gulielmo ſcholari Pariſienſi fundatam circa tempora Innocentij III. & fortè ſi diuinare liceret, Ordo à Gulielmo ſcholari Pariſienſi inſtitutus, non eſt ille, de quo loquimur, ſed ordo Vallis ſcholarium nuncupatus, quem quidam Gulielmus Parienſis ſcholaris, cum alijs tribus ſocijs ſub Regula B Auguſtini fundauit apud Pariſium, ſub Innocentio III anno 1201. quem poſtea Honorius III. confirmauit, ex Renato Chopino in monaſtico tit. 1 art. 13. Quem Gulielmum, quia multi confundunt cum altero Gulielmo Duce Aquitaniæ, labuntur in errores, vt dicant. Ordinem Gulielmitarum inſtitutum ſub Regula D. Auguſtini à Gulielmo ſcholari Pariſienſi, & prope Pariſium, & confirmatum ab Innocentio III. accipientes hunc Ordinem Vallis ſcholarium pro ordine D. Gulielmi, vel è contrario, vt velint tribuere Gulielmo Duci Aquitaniæ, quæ tribuenda ſunt ipſi Gulielmo Pariſienſi.

V. SEcundò colligitur, hanc Congregationem, non eſſe propagatam per continuatam ſucceſſionem à D. Auguſtino, neq; ab aliquibus Eremitis per illum inſtitutis; nam ſi dicamus, illam fuiſſe inſtitutam ſub Regula D. Benedicti, res eſt extra controuerſiam: & ſimiliter ſi dicamus, illam fundatam ſine vlla certa regula, & poſtea Regula & titulo S. Auguſtini donatam ex conceſſione Põtificum. Sin autem dicatur, D. Gulielmum illam ſub Auguſtini regula inſtituiſſe. Quæro, vel illam aſſumpſit à ſe, vel à Sede Apoſtolica acceptam, vel ab aliquo Eremita ſub D. Auguſtini Regula, & habitu militante: nam ſi à ſe illam accepit, vel à Sede Apoſtolica, idem omninò ſequitur: ſi autem dicatur, illum accepiſſe Regulam, & habitum ab aliquo Eremita exiſtente ſub Regula & habitu Diui Auguſtini, quiſnam ille fuit, & vbi, & in quo monaſterio degebat? nullus enim hiſtoricus, aut Doctor probatus de hoc aliquid ſcribit, licet de ſuo cerebro hoc nonnulli Eremitæ confingant, & de habitu Gulielmitarum certum eſt, ſi Diuus Gulielmus illum à prædicto Eremita accepit, non accepiſſe habitum, quem Eremitæ prætendunt eſſe habitum D. Auguſtini: nam ſi habitus Eremitarum D. Auguſtini eſt ille, quem modo gerunt, patet quod habitus Eremitarum D. Gulielmi longe diuerſus erat, tum ex Eremitis dicti Ordinis, qui cum illo habitu permanſerunt, qui non erat cuculla nigra, ſed tunica alba cum mantello albo: vnde & vo-

cati sunt mantelli albi, sicut & fratres D. Francisci vocati sunt fratres Beretini à colore, ex eodem Renato Chopino lib. 1. Monasticon tit. 2. artic. 9. & alijs in locis eiusdem libri: tum ex bulla recitata Alexandri IV. per quam conceditur ipsis Gulielmitis, non obstante bulla vnionis, & reductionis omnium Eremitarum, sub habitu, quem nunc ferunt, posse sub Regula D. Benedicti sub solito habitu remanere: vnde qui asserunt, B. Gulielmum sub Eremita Augustiniano Regulam & habitum accepisse, contra seipsos loquūtur, negantes quod affirmare intendunt. Præter quod si B. Gulielmus Regulam, & habitum D. Augustini ab illo Eremita, quem fingunt accepisset, quem, quis fuerit, vel vbi fuerit, ignorant, Ordo à D. Gulielmo institutus, non Gulielmitarum, sed D. Augustini ab initio nuncupatus fuisset, contra id, quod omnes cōmuniter affirmant.

VI. His omnibus adijcio primò, hunc Ordinem Gulielmitarum vsque ad tempora Alexandri IV. magna Sanctitatis opinione in pretio habitum, & multis domibus, ac viris religione, & pietate insignibus non solùm in Italia, sed etiam per Gallias, Germaniam, ac Hispanias auctum, & multis priuilegijs per Romanos Pontifices decoratum: nam vt verè dicit Marquez dicto cap. 13. §. 14. præcipua loca, quæ modò Eremitæ Augustinenses per Italiam, Germaniam, Gallias, & Hispanias obtinent, huius Ordinis Gulielmitarum erāt; imò etiam quod ego addo, præcipua priuilegia dicti Ordinis, quæ profert Coriolanus in 2. parte sui Defensorij cap. 3 ipsi Ordini Gulielmitarum primitùs concessa fuerunt, in tantùm, vt sit multorū sententia, Ordinem Gulielmitarum, illum esse, quem Romani Pontifices in suis literis absolutè vocant Ordinem D. Augustini, & ab hoc Ordine Gulielmitarum ipsum Ordinem Augustinensium prima initia sumpsisse; ita enim sentiunt Cardinalis Bellarminus, Nauclerus, Volaterranus, Wernerus Carthusianus, autor fasciculi temporum, Sabellicus, Vargaz, D. Antoninus, Augustinus Ticinensis, & Iacobus Philippus Bergomensis, loco proximè citato fatetur, in Gallijs illum institutorem Ordinis Eremitarum Augustinensium communiter putari: licet ad hanc communem opinionem labefactandam multipliciter: sed tamen inutiliter laborent.

VII. Postremò. Circa istam Congregationem illud etiam aduertendum, etsi Alexander IV. illam cæteris Eremitis, ac illorum Congregationibus vniri mandauerit, & de facto vniuerit, illos tamen supradictæ vnioni totis viribus reluctatos: nam sub eodem Alexandro IV. illorum Generalis, cum cæteris Prioribus licentiam obtinuit remanendi in antiquo statu, & habitu sub Regula D. Benedicti, vt ex literis Alexandri IV. proximè recitatis apparet. Et quoniam cæteri Eremitæ virtute præcedentium literarum eiusdem Alexandri IV. monasteria Gulielmitarum suo Ordini incorporari per locorum Ordinarios postulabant, hinc non leues contentiones, & dissidia inter hos, & illos exorta, vsque ad tempora Clementis Papæ IV. durauerunt, sub quo Pontifice res tandem ita composita est, vt restituerentur ipsis Eremitis sancti Gulielmi nonnullæ domus, quas alij Eremitę Augustinenses occupauerant. Et ipsi Gulielmitæ sub suo Generali vsque in hanc diem perseuerant, cōcedente, & confirmante eodem Clemente IV. per suas literas datas Viterbij quarto Kalend. Septembris, Pontificatus sui anno secundo, quas refert Marquez dicto cap. 13. §. 14. Vnde infertur, quod etiamsi Gulielmitę ex veris Eremitis à sancto Augustino institutis descenderent, quod tamen fabulosum est, nec ipsi Gulielmitæ iactare audent, non possent Eremitæ Ordinis sancti Augustini suam antiquitatem ab illis deducere, quia illi non sunt Ordini Eremitarum Augustinensium vniti, & etiamsi essent vniti, ex tali vnione id minimè probaretur, quia illi modò dicunt, quod præter Gulielmitas erat vna Congregatio antiqua Ordinis D. Augustini nuncupata, & à veris Eremitis à D. Augustino institutis propagata, cui cæteræ Cōgregationes D. Gulielmi, Ioannis Boni, & aliorū fuerunt vnitæ: & hac sola ratione suam institutionem referunt in D. Augustinum, quæ quanti facienda sit, statim dicemus.

CAPVT QVADRAGESIMVMSEPTIMVM.

Eremitarum fratris Ioannis Boni, de Brittinis, & de Fabali nuncupatorum institutio, modus, ac tempus eiusdem institutionis monstrantur.

Irca Congregationem fratris Ioannis Boni illud ante omnia recolendum est, quod supra cap. 25 notauimus, hanc Congregationem vnam, & eandem esse cum Congregatione de Brittinis, siue vt alij legunt de Brittinis nuncupata, quæ Ioannis Boni ab autore, & de Brittinis à loco præcipuo suæ institutionis nuncupabatur, ac etiam cum alia Congregatione de Fabali, quæ, quod videre potuerim, non fuit Congregatio, sed domus eiusdem Congregationis Ioannis Boni in finibus Pisauriensis, & Panensis territorij posita, vbi etiam erat monasterium de Brittinis, à qua dicti Eremitæ de Fabali nuncupabantur, sicut nunc Romæ vocantur fratres sanctæ Mariæ de Populo, vel sancti Augustini. Huius igitur Congregationis autor, & institutor B. Ioannes Bonus Mantuanus extitit, qui referente D. Antonino 3. par. tit. 24. cap. 13. vixit in Æmilia non sine I.

magna

magna sanctitatis fama, paulo ante Innocentium III. quam ob causam cum plures eius exemplo spretis sæculi vanitatibus sancto illius proposito adhærerẽt,& se illi socios, ac discipulos in via Domini instituendos traderent, vir Deo dilectus Cõgregationem Eremitarũ paulatim instituere cœpit, quæ Eremitarum numero in dies aucto, qui Sancto viro se adiungebant, mox creuit,& coaluit Verùm illud obseruandum, istam Congregationem sine certo habitu,& sine speciali Regula primitus fuisse institutam, sed cum progressu temporis,& religiosorum,& monsteriorum numero creuisset, Sedis Apostolicæ largitate, & concessione, Regulam B. Augustini obtinuisse. Deinde in quodam Capitulo Generali statutum fuisse, vt omnes,& singuli Eremitæ dictæ Congregationis fratris Ioannis Boni, tam quando profitebantur, quàm aliàs vbicunque, & quandocunque, vocarentur Eremitæ Ordinis sancti Augustini, & sic paulatim se dilatante Congregatione, ipsum quoque nomen Eremitarum sancti Augustini cœpit in populis dilatari, adeò vt ipsi etiam Romani Põtifices hoc titulo eos nuncupare non renuerint, vt videri potest in literis Gregorij IX. cap. 25 recitatis, in quibus semel vocantur Eremitæ fratris Ioãnis Boni,& semel Eremitæ Ordinis sancti Augustini,& etiam in alijs literis Alexãdri Papæ IV. ibidem notatis. Cur verò Summi Pontifices hoc titulo Eremitarum sancti Augustini eos appellare voluerint, nulla alia ratio assignari potest, nisi quod ijdem Pontifices illis titulis eos nuncupare voluerunt, quibus ipsi se nuncupari faciebant, & communiter iam cœperant nuncupari. Cæterùm quòd ipsi Eremitæ fratris Ioannis Boni priùs sine certa regula,& habitu, ac etiam titulo fuerint instituti, & quod Regulam, & certum habitum à Sede Apostolica obtinuerint, & tandem titulum Eremitarum sancti Augustini à seipsis per Decretum in Generali cap. editum assumpserint, constat euidenter ex literis Innocentij Papæ IV. datis Perusij 17. Kalend. Maij, Pontificatus sui anno vndecimo, id est 1253 cũ alijs literis insertis Gulielmi Cardinalis sancti Eustachij illorum Protectoris. quorum exemplum à Ioanne Marquez cap. 13. §. 16. acceptum, hic quoque reddendum existimaui. Exemplum literarum est.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei, Vniuersis Prioribus, & fratribus Ordinis Eremitarum salutem, & Apostolicam benedictionem. Admonet nos cura suscepti regiminis, & autoritas Pontificalis inducit, vt & plantare sacram Religionem, & plantatam fouere summoperè debeamus. Quod otibùs tunc exequimur, si eá, quæ sunt recta n[illegible]imus, & corrigimus quæ profectum virtutis impedire noscuntur. Quia verò diuersitas formæ, quam fratres vestri Ordinis olim in profitendo, & eligendo sibi Priorem Generalem seruabant, diuersitatem inducebat etiam animorum, & per consequens scandalum generabat, post diuersas electiones, & concessiones factas de Prioribus in Ordine ipso, & diuersos processus super his habitos. Nos ad quos spectat errata corrigere, ac vnire directa, cupientes, paci, & tranquillitati vestræ, paterna solicitudine prouidere, dilecto filio nostro Gulielmo S. Eustachij Diacono Cardinali, cui dudum Generalem curam Ordinis prædicti commisimus, examinationem electionis celebratæ in Generalem Priorem eiusdem Ordinis de dilecto filio fratre Lamphranco Mediolanensi, tunc Priore domus vestræ Bononiensis, & processum eorundem duximus committendam. Cum igitur idẽ Cardinalis de mandato, & autoritate nostra electione de præfato fratre Lamphranco, quã eam inuenit celebratam canonicè, confirmata, super professione, ac electione, nec non & nominatione Prioris Generalis ipsius Ordinis faciendis de catero, ac alijs articulis eàdem autoritate statutum edidit prouidum, & honestum, prout in ipsius Cardinalis literis inde confectis plenius continetur. Nos vestris supplicationibus inclinati, quod ab eodem Cardinali super his factum est, ratum, & gratum habentes, id autoritate Apostolica confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus: tenorem ipsarum literarum præsentibus de verbo ad verbum inseri facien[illegible] talis est.

Gulielmus miseratione diuina Sancti Eustachij Diaconus Cardinalis, Religiosis viris, & dilectis in Christo Vniuersis Prioribus, & fratribus Ordinis Eremitarum, tam præsentibus, quàm futuris in perpetuum, variam Ordinis vestri formam in profitendo, & in eligendo sibi Priorem Generalem sectantes, in variam inter se dissensionis materiam inciderunt. Propter quod necessariam extitit in hac parte vobis, & eidem Ordini per Apostolicæ Sedis prouidentiam subueniri. Sanè ad audientiam D. Papæ peruenit, quod bonæ memoriæ Frater Ioannes Bonus .... in Ordine vestro, primum apud Budriolum Cesonatensis Diœcesis de concessione Diœcesani loci eiusdem, domum incœpit, & dum fama conuersationis eius per loca vicina crebresceret, & plurimi conuerterentur ad eum, Ecclesia in honorem Beatissimæ Mariæ Virginis construxit ibidem: crescente autem numero, & merito eiusdem conuersorum, Religio vestra per eos in diuersis partibus, in quibus mansiones construxerant, extitit propagata. Cum autem ijdem Religiosi aliquam de approbatis regulam nõ haberent, quidam ex eis accedentes ad Sedem Apostolicam, obtinuerunt ab ea Beati Patris Augustini regulam sibi dari; & sic ex tunc cœperunt in regularibus Obseruantijs instrui, & regulariter se habere. Et quia eorum habitus, qui habitui fratrum Minorum videbatur conformis, apud aliquos scandalum quodammodo suscitabat, de mandato, & autoritate duorum Cardinalium, qui tunc in partibus Lombardiæ legationis fungebantur officio, nigrum, quem gestatis adhuc habitum, elegerunt, qui cum iam vocarentur Fratres Eremitæ Ioannis Boni Ordinis S. Augustini, Nouitij, qui recipiebantur ab eis, profitebantur hoc modo: Ego N. facio professionem, & promitto obedientiam Deo, & Beatæ Mariæ, & tibi Priori Fratrũ Eremitarum S. Mariæ de Cesena, tuisque successoribus vsque ad mortem secundum Regulam B. Patris Augustini, & constitutiones Fratrum istius loci. In hac verò forma professionis, vbi dicebatur istius loci, autoritate Generalis Capituli eorundem fratrum, istius Ordinis postmo-

dum dictum fuit, cumque dictus Frater Ioannes Bonus, qui per plures annos fratribus prædictis præfuerat, & fratres ipsi eidem tanquam institutori Ordinis ipsorum reuerenter intenderant, cura ipsorum, quæ per excrescentem numerositatem subditorum excreuerat, sedere aspiraret, fratre Matthæo, & quibusdam alijs fratribus suis assumptis, ad Episcopum Cesenatensem accessit, qui Episcopus dictum fratrem Matthæum præsentatum sibi ab eisdem fratre Ioanne Bono, & alijs, in Priorem dictæ domus, & per hoc in Generalem totius Ordinis, sicut dicitur, confirmauit. Quo in Religione prædicta annis pluribus tanquam Generali Priore generaliter ministrante, quamplures intrauerunt Religionem eandem, secundum formam Professionis præscriptæ, quanquam nonnulli ex eis fratri Matthæo prædicto simpliciter, tanquam Generali Priori, non tanquam Priori Sanctæ Mariæ de Cesena se professi esse principaliter crederentur, sunt professi. Interea duo fratres Professionis prædictæ Lugduni, ad Sedem Apostolicam venientes generalem curam Ordinis vestri à D. Papa nobis obtinuerunt committi, & prius legum quoddam commune, in cuius titulis scribebatur; Priori Fratrum Eremitarum S. Mariæ de Cesena, eique subiectis Prioribus, & fratribus vniuersis, à Sede reportarunt eadem. Prædictus denique frater Matthæus prudenter attendens, quod in administratione cura, quam assumpserat, sine scandalo diutius remanere non poterat, eò quod ad eandem curam à quibusdam fratribus minimè sufficiens haberetur, vocatis Prioribus, & fratribus omnibus de Ordine vestro, quorum intererat Generale Capitulum apud Ferrariam congregauit. Sed inter ipsum fratrem Matthæum, & fratres de Cesena ac quosdam alios Priores, & fratres de Romandiola super cessione ipsius fratris Matthæi, antequam eligeret Diffinitores Generalis Capituli, prout secundum tenorem Constitutionum sui Ordinis poterat, de celebratione Capituli eiusdem contentione suborta, dicti fratres de Cesena, & alij contra præceptum eiusdem fratris de ipso Capitulo tandem diffugientes, & contradicentes ne Capitulum generale fieret, exierunt. Ipse verò frater Matthæus in bis enim D iffinitoribus electis prædictis, in manibus eorum cessit administrationi Generali, quam exercuerat. & iterum, si quod in confirmatione sua ab Episcopo Cesenatensi acceperat, in manibus Nuntij eiusdem præsentis ibidem publicè resignauit. Sicque huiusmodi cessione, ac resignatione receptis quidam fratres ex his, qui ibidem aderant, ad eligendum Priorem Generalem assumpti, fratrem Vgonem Mantuanum in Generalem Priorem totius Ordinis elegerunt. Per illos autem, qui remanserunt, statutum fuit in eodem Capitulo, vt omnes, qui ex tunc in Ordine ipsorum profiteri deberent, profiterentur hoc modo. Ego N. facio professionem, & promitto Obedientiam Deo, & B. Mariæ, & tibi Priori Generali Eremitarum Ioannis Boni. Post hæc autem vir venerabilis Aquilegensis electus tunc in Lombardia Legatus Apostolicæ Sedis electionem huiusmodi confirmauit. Fratres verò de Cesena, & quidam alij de Romandiola coharentes ijsdem, apud Cesenam conuenientes in vnum, & tam consuetudinis, quæ Prior fratrum S. Mariæ de Cesena prædictæ per fratres Ordinis ad locum ipsum, tanquam ad primum, & principale, à quo idem Ordo processerat, eligi, & Generalis Prior meritò esse, & appellari solebat, quàm titulo prædicto priuilegij primo in Ordine ipso obtenti, in quo prædicto Priori de Cesena scribebatur, principaliter inhærentes, fratrem Marcum Cesenatem in Priorem dictæ domus, & per hoc in Generalem Priorem totius Ordinis elegerunt, ac electionem, quam de ipso fecerant, obtinuerunt confirmari per Episcopum Cesenatem. Diuersis igitur in Ordine vestro assumptis Generalibus Prioribus, alter in illos, qui obediebant alteri, multiplices excommunicationis sententias protulerunt, ex quibus nonnulli celebrauerunt diuina, & excommunicati taliter ad sacros ordines sunt promoti. His autem temporibus prædictus frater Vgo proprios nuntios ad Apostolicam Sedem trãsmittens, mutationem professionis prædictæ, & id quod super electione sua per præfatum Legatum factum extiterat prout prouide facta fuerant, per eandem Sedem obtinuit confirmari. Quoddam etiam priuilegium tunc obtinuit, quod in nullo alio, quàm in titulo erat à priori diuersum. Cum autem Ordo vester esset in duas partes diuisus, & inter multiplices contentiones, & discordias in ipso exortas, ferè per triennium fluctuares, tandem fratres ipsius Ordinis cupientes vnitatem, & pacem in eodem Ordine reformari, quatuor ex seipsis procuratoribus constitutis, illos ad Curiam Romanam, & ad nos specialiter tanquam patronum sui Ordinis transmiserunt. Sed quia tunc eos per nos commodè non poteramus audire, prudentibus viris Electo Paduano, & fratri Simoni Mediolanensi Lectori de Ordine Minorum Capellanis, & socijs nostris commisimus, vt Procuratores eosdem super his quæ vellent proponere, diligenter audirent, & prout studiosiùs possent, Ordinem ipsum ad statum vnitatis, & pacis intenderent reuocare. Dicti verò Electus, & frater Simon statu, & conditionibus Ordinis per prædictos procuratores pleniùs intellectis, quædam in Ordine ipso pro bono statu eiusdem super certis articulis de assensu procuratorum ipsorum pronuntiauerunt seruanda, & tandem procuratores ipsos concordes ad propria remiserunt. Quibus ita remissis præfatus Vgo, & Marcus, qui pro Generalibus prioribus se gerebant, & alij fratres, qui obediebant eisdem, de communi voluntate omnium Generale Capitulum apud Bononiam celebrarunt. In quo videlicet Capitulo, ordinatione, quæ per prædictos Electum Paduanum, & fratrem Simonem tradita fuerat, recitata, & lecta, & Diffinitoribus Capituli Generalis electis, prædictus frater Marcus properauit Cesenam, & in manibus Episcopi Cesenatensis cessit Prioratui loci eiusdem, in quo per ipsum Episcopum fuerat confirmatus, & per eundem à cura Prioratus ipsius extitit absolutus: frater verò Vgo, qui per Sedem Apostolicam confirmatus fuerat, in manibus Magistri Bernardini Canonici Bononiensis D. Papæ Capellani, cui auctoritate Apostolica commissum extiterat, quod reciperet cessionem eiusdem, administrationi, & officio suo cessit. Cessionibus itaque huiusmodi taliter expeditis Priores de ipso Capitulo secedentes in partem, prout spectabat ad eos, ad tractandum de electione futuri Generalis Prioris, in quatuor fratres de ipso Capitulo, qui deberent Generalem Priorem eligere consenserunt Illi autem Spiritus sancti gra-

tia innocota, fratrem Lamphrancum Mediolanensem tunc Priorem domus vestræ Bononiensis in Priorem Generalem Ordinis vestri vnanimiter, & concorditer elegerunt. Electio sui us approbata per communem consensum omnium de ipso Capitulo, fuit ad Sedem Apostolicam per Procuratores eiusdem Capituli confirmando, delata; nius electionis, & eorum, quæ superius sunt narrato, processum nobis D. Papa examinondum, & plenius intelligendum commisit, unde nos præmissis omnibus intellectis, ea in ipsius D. Papæ, & fratrum suorum præsentia fideliter retulimus, & retractauimus diligenter. Nos itaq; de speciali mandato, & autoritate eiusdem Domini electionem prædicti fratris Lamphranci, quam inuenimus celebratam canonicè, ac ipsum fratrem Lamphrancum in Priorem Generalem vestri Ordinis confirmamus; eodem autoritate nihilominus statuentes, vt idem Prior, & quilibet eius successor in perpetuum, qui quidem cum eligendus fuerit, secundum sanctiones canonicas, & statuto vestri Ordinis eligatur, & electionis suæ confirmationem ab Apostolica Sede, seu à legato ipsius duntaxat, recipiat. Generalis Prior Ordinis Eremitarum, sine alicuius certi loci, vel proprij nominis expressione de cætero debeat appellari, & ei tanquam Priori Generali eorum omnes priores, & fratres ipsius Ordinis, qui etiam nominentur simpliciter fratres Ordinis Eremitarum, in omnibus humiliter obediant, & intendant. Prior quoque S. Mariæ de Cesena, & alij Priores vestri Ordinis, qui consueuerunt in Prioratibus suis institui per Diœcesanos locorum, per eosdem instituantur in eo, & tam Prior Generalis, quam alij Prouinciales, & Conuentuales Priores eiusdem Ordinis, Episcopis, in quorum Diœcesibus degunt, in ijs, quæ ad iurisdictionem Episcopalem pertinent, intendant reuerenter, & respondeant prout debent: ita tamen, quod idem Episcopi contra ipsum Priorem Generalem, inconsulto Romano Pontifice nihil attentent, fratres etiam, qui de cætero in Ordine vestro debuerint profiteri, eisdem Priori Generali, vel certo eius nuncio profiteantur hoc modo. Ego N. facio professionem, & promitto obedientiam Deo, & B. Mariæ Virgini, & tibi Priori Generali Ordinis Eremitarum, tuisq; successoribus vsque ad mortem secundum Regulam B. Augustini, & Constitutiones fratrum ipsius Ordinis, non obstantibus professionibus, & consuetudinibus quibuslibet vbicunque in Ordine vestro hactenus aliter obseruatis, seu priuilegijs, & Indulgentijs, ac Confirmationibus Apostolicis cuicunque loco, vel personæ ab Apostolica Sede concessis, quæ caduca, & vana, & nullius esse momenti de cætero autoritate decernimus supradicta, seu conditione, quam prædictus Episcopus Cesenatensis in concessione quam fecit fratri Ioanni Bono, de loco Ecclesiæ S. Mariæ de Cesena prædicta, apposuisse refertur, quod nec ipse frater Ioannes Bonus, nec aliquis eius successor possit locum, & Ecclesiam prædictam alicui loco supponere, vel personæ, aut quod Priores dicti loci fuerunt ineo per eundem Episcopum aliquando pro Generalibus Prioribus vestri Ordinis confirmati. Cum illis autem de Ordine vestro, qui alijs Generalibus Prioribus aliter, siue quocunque modo in eodem Ordine hactenus sunt professi, dispensamus autoritate præfata, & decernimus, quod dicto fratri Lamphranco tanquam Priori Generali eorum, eiusq; successoribus in omnibus ad obedientiam, & reuerentiam teneantur. In priuilegio quoque Ordinis vestri huiusmodi titulus de cætero apponatur. Innocentius Episcopus &c. Dilectis filijs Priori Generali Ordinis Eremitarum, & alijs Prouincialibus, & Conuentualibus Prioribus, Conuentibus quoque, ac alijs fratribus vniuersis sibi subiectis, & tam præsentibus, quàm futuris eremiticam vitam professis in perpetuum. Ad præmissorum autem omnium memoriam, & perpetuam firmitatem, præsentem paginam fecimus sigilli nostri munimine roborari. Datum Perusij 6. Kalend. Ianuarij anno Domini 1252. Pontif. D. Innocent. Papæ IV. anno x. indict. ij.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire: si quis autem hoc attentare præsumpserit; indignationem Omnipotentis Dei; & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Perusij 17. Kal. Maij. Pontif. nostri anno II.

Circa quas literas primò notandum, falsum omnino esse, quod scribit Marquez cap. 13. §. 18. ex huiusmodi literis haberi, quòd Eremitæ Ioannis Boni à Sede Apostolica obtinuerint, posse regulam B. Augustini profiteri, & eiusmodi B. Augustini habitum deferre, nam de habitu, literæ Apostolicæ contrarium prorsus dicunt, quod vt à fratribus Minoribus distincti apparerent, ad tollenda scandala, quæ ex habitus similitudine oriebantur, Romano Pontifice, ac duobus S. R. E. Cardinalibus præcipientibus, dicti Eremitæ fratris Ioannis Boni nigrum habitum sibi delegerunt, cui Romanus Pontifex formam dedit, quod qualiter gestum fuerit, habes supra cap. 25. in literis Gregorij IX. & Alexandri IV. Ex quibus non solùm id nō habetur (quod Marquez fingit) quod hi Eremitæ à Sede Apostolica obtinuerint facultatem ferendi habitum D. Augustini, qui nunquam huiusmodi habitum induit, nec vidit, sed quod cum Gregorius IX. electionem coloris albi, vel nigri in illorum optione reliquisset, & nigro colore ab eis electo formam habitus præscripsisset, vt nigras tunicas cum manicis amplis ad instar cucullarum ferre deberent, amplis corrigijs desuper cinctas, & omnibus patentibus, ita vt eas vestimentis nequaquam tegerent, & à nimia longitudine sic tēperarent, vt calceamenta ab omnibus videri possent, ac districtè præcepisset, vt omnes intra certū tempus eiusmodi habitum assumerent, præceptū apostolicum alij neglexerunt, alij se ab illius obseruatione dispensari supplices petiuerunt, ita vt opus fuerit censuris, & alijs pœnis in dictis literis contentis, ad dictum habitum ferendum illos cogere. Iam videat bonus Marquez, an hoc fuerit facultatem portandi habitum B. Augustini à Sede Apostolica obtinere. II.

Secundò aduerte, falsum esse, quod ibidem addit idem Ioannes Marquez haberi ex hac Bulla Innocentij IV. B. Franciscum Assisium priusquam sui Ordinis fundamenta poneret, fratris Ioannis Boni Eremitā fuisse: id enim in ipsa Bulla III.

nulla-

nullatenus habetur, sed solum cauetur, quod Eremitæ fratris Ioannis Boni non conueniant in habitu cum fratribus à D. Francisco institutis, quod an sit, B. Franciscum fuisse prius Eremitam Ordinis fratris Ioannis Boni, nullus non intelligit, & dato, quod habitus Fratrum Minorum institutionem illorum Ordinis præcessisset, de qua te disputare non vacat, non hinc sequitur, quod ille esset habitus Eremitarum fratris Ioannis Boni: sed totum oppositum ex prædictis literis habetur. Primò quia constat, fratris Ioannis Boni certum, ac determinatum habitum ante Gregorium IX. minimè habuisse: siquidem modò istum, modò illum assumebant cum scandalo personarum secularium, & multiplici eorundem Fratrum Minorum læsione, prout illa Gregorij IX. verba sonant. *verum cum quidam Eremitæ præfati Ordinis Sancti Augustini, ac alij Religiosi supradicti Eremitis conformes habitu in radium Maribus constituti formam dicta identitatem probibitam gestare dicantur, in eorundem fratrum Minorum infamiam, & scandalum plurimorum.* Nota infamiam Fratrum Minorum, & scandalum plurimorum. Secundò quia si habitus Fratrum Minorum fuisset verus antiquus habitus fratris Ioannis Boni, & suorum Eremitarum, & S. Franciscus illum à Iambonitis fuisset mutuatus, Sedes Apostolica non illos suo antiquo habitu spoliasset, vt Fratres Minores indueret: neque enim iustitiæ leges permittunt antiquos, & legitimos possessores expoliare, vt aduenticios induamus, & parentibus habitum detrahere, vt illum filijs ex benignitate adoptatis tribuamus. Quamobrem cum Sedes Apostolica dictum habitum fratribus Minoribus confirmauerit, & Eremitis omnino interdixerit, mihi probabile, imò & certum est, habitum, quem nunc fratres Minores deferunt, ab Eremitis fratris Ioannis Boni nullatenus mutuatum. Ac vt semel intelligas, quam vim habeat verba istius Bullæ, ad probandum, quod Marquez contendit, & quàm formaliter deducat, B. Franciscum Assisium, priusquam sui Ordinis autor esset, Eremiticum D. Augustini institutum, & Regulam in manibus fratris Ioannis Boni professum fuisse, expende, obsecro, huius assertionis fundamentum, & illud confer cũ verbis eiusdem Bullæ. fundamentum huius assertionis est, quia inquit Ægidius Viterbiensis Cardinalis, ipso Marquez referente cap. 21. §. 5 Mantuæ Chirographum lectum aiunt, quod in Ioannis Boni manu professus Ordinem sit. Dixerat hoc longè ante illum frater Iordanus de Saxonia lib. 1. cap. 8. in Vitas Fratrum *Erat*, inquit, *quidam frater magna sanctitate re & nomine Ioannes Bonus, qui primo apud Budriolum Cæsenatensis Diœcesis, domunculam quandam de consensu Diœcesani construxit, & ibi vitam Eremiticam in arctissima pœnitentia duxit: cumque fama conuersationis eius per loca vicina crebresceret, plurimi ad eum conuersi sunt, inter quos fuit B. Franciscus, qui Ordinis postea Fratrum Minorum fundator fuit.* Sed omnium clarissimè rem expressit supplementi autor frater Iacobus Philippus Bergomensis lib. 12. sub anno 1199. de eodem Ioanne Bono, & B. Francisco Assisio sic scribens. *Huius autem sancti viri, & patris Ioannis Boni, & celebres, præstantesque discipulos Seraphicum Franciscum de Assisio sanctissimi Ordinis Minorum conditorem fuisse constat.* & infra. *Sed hoc in loco vna verissima probabimus testimonio, quod apud Mantuam vrbe (vt prædictum est) sacratissimi viri sancti extat corpus, & reliqua ipsius vestimentarum reliquia, tabellarij etiam inter antiquissimas monasterij scripturas chirographum aliquando visum est, continens B. Franciscum de Assisio professionem Eremiticam sub Regula B. Augustini emisisse in manibus fratris Ioannis Boni Eremitæ Mantuani.*

Confer nunc istas sententias cum sententijs ipsius Bullæ. Primo ait Cardinalis Ægidius, lectum esse chirographum, quod B. Franciscus in manu Ioannis Boni professus sit Ordinem Eremitarum S. Augustini. Addit frater Iordanus B. Franciscum professum fuisse in manibus fratris Ioannis Boni in monasterio Sanctæ Mariæ apud Budriolum, & hoc in initio fundationis ipsius Ordinis. Demum subiungit frater Iacobus Philippus illum professum Regulam Diui Augustini. E contrario verba Bullæ testantur, etiam postquam dictus Ordo in diuersis partibus, in quibus domos extruxerant, fuerat propagatus, nullam de approbatis Regulis ipsos fratres Iambonitas adhuc habuisse, sed quosdam illorum ad Sedem Apostolicam accedentes D. Augustini Regulam obtinuisse, & ex tunc in Regularibus obseruantijs instrui, & regulariter se haberi cœpisse, sed quia eorum habitus, qui habitui fratrum Minorum videbatur conformis, apud aliquos scandalum quodammodo suscitabat, de mandato, & autoritate etiam duorum Cardinalium, qui tunc in partibus Lombardiæ Legationis fungebantur officio, nigrum habitum elegisse, & cùm prius profiterentur sub hac forma: *Ego N. facio professionem, & promitto obedientiam Deo, & B. Mariæ & tibi Priori fratrum Eremitarum S. Mariæ de Cesena.* Autoritate cuiusdam Capituli Generalis statutũ fuisse, vt exinde diceretur, Priori Ordinis Eremitarum S. Augustini. Quæ cum circa tempora Gregorij IX. acciderint vt ex Bullis supra cap. 25. relatis non obscurè habes, vide in tantum abesse, vt B. Augustini Regulam B. Franciscus, & Ordinem Eremiticum profiteri potuerit in manu Ioannis Boni vt potius sui Ordinis fundator fuerit, antequã Eremitæ Ioannis Boni, vel D. Augustini Regulam à Sede Apostolica obtinuissent, vel in regularibus obseruantijs instrui, & Ordinis Eremitarum Sancti Augustini vocari cœpissent: nam Gregorius IX. cuius tempore cœperunt primum apparere Eremitæ Ioannis Boni, sub nomine Ordinis Sancti Augustini, fuit circa annum Domini 1227. quo anno ad Pontificatum fuit assumptus. Diuus autem Franciscus suum Ordinem fundauit anno 1209 Quare puto dicendum de isto chirographo sicut de alijs, de quibus supra cap. 27. vsque ad 36.

IV. TErtiò aduerte, plusquam falsum esse, quod ibidem tertio loco deducit, fratrem Ioannem Bonum idcirco vocatum restauratorem Ordinis Eremitarum, quia concedente Pontifice Regulam, & habitum, & institutum S. Augustini ab eodem Ordine Eremitarum S. Augustini suscepit: nam ex dictis literis Innocentij IV. apparet, Iambonitas Regulam D. Augustini à Sede Apostolica accepisse, non autem ab Ordine Eremitarum D. Augustini, vt hic autor fingit: nam hæc sunt verba formalia dictarum literarum: *Cum autem ijdem Religiosi aliquam de approbatis regulis non haberent, quidam ex eis accedentes ad Sedem Apostolicam, obtinuerunt ab ea Beati Augustini Regulam sibi dari, & sic ex tunc cœperunt in regularibus disciplinis instrui, & regulariter se habere.* habitum verò, partem illi elegerunt, scilicet colorem, partem Sedes Apostolica illis præscripsit, & per censuras Ecclesiasticas ad illum ferendum compulit, vt ex literis Gregorij IX. & Alexandri IV. habes. Reliqua vel ab ipso fundatore, aut ex Decretis ab ipsis factis in Capitulis Generalibus habuerunt, & hæc omnia patent in dictis literis Innocentij Quarti

Quartò aduerte falsum quoque esse quod ibidem subiungit, quod Cardinalis Gulielmus, de quo in dictis literis, non esset Protector Ordinis S. Augustini, quia inquit, alius erat dicti Ordinis S. Augustini Protector Riccardus Diaconus Cardinalis S. Angeli. Gulielmus verò Ordinis fratris Ioannis Boni protector tunc erat. Nam constat Cardinalem Riccardum ante Generalem dicti Ordinis vnionem, non fuisse Protectorem Ordinis Eremitarum, nisi solius Congregationis Eremitarum Tusciæ, per Innocentium IV. ex varijs Eremitis incerti habitus, & sine regula, titulo, & capite vagantibus collectæ, vt iam sæpius diximus. Quare si Ordo Eremitarum D. Augustini is erat, cuius fuerat Protector Cardinalis Riccardus, iam constat de prima origine dicti Ordinis, sicut de fundatione dictæ Congregationis, cui Cardinalis Riccardus datus fuerat.

V. QVintò principaliter aduerte, ex dictis literis hæc omnia distinctè, & conceptis verbis haberi Primò, quòd hæc Congregatio fratris Ioannis Boni ab initio sine certa regula, & titulo fuit instituta. ibi. *Cum autem ijdem Religiosi aliquam de approbatis regulis non haberent.* Secundò, quòd Eremitæ Ioannis Boni regulam B. Augustini ex concessione Sedis Apostolicæ obtinuerint, ibi. *Quidam ex eis accedentes ad Sedem Apostolicam, obtinuerunt ab ea regulam B. Augustini sibi dari.* Tertiò, quòd post acceptam regulam, & non antea cœperunt viuere modo Regularium, ibi. *Et ex tunc cœperunt in regularibus obseruantijs instrui, & regulariter se habere* Quartò, quòd habitus niger, quem nunc gerunt, non fuit eis de licentia Sedis Apostolicæ ab aliquo ex Ordine Eremitarum S. Augustini datus, vt Marquez dicit, sed autoritate Pōtificis præscriptus, & præceptis, censuris, & alijs pœnis Ecclesiasticis adiunctis. ibi. *Et quia eorum habitus, qui habitui fratrum Minorum videbatur conformis, apud aliquos scandalum quodammodo suscitabat, de mandato, & autoritate duorum Cardinalium, qui tunc in partibus Lombardiæ legationis fungebantur officio, nigrum, quem adhuc gestatis habitum, elegerunt.* Iunctis alijs, quæ habentur in dictis Bullis cap. 25. recitatis: Quintò, quòd illi Eremitæ, qui primitùs fratris Ioannis Boni vocabantur, in quodam Capitulo Generali decreuerunt, quod in posterum vocitentur Eremitæ Ordinis S. Augustini. ibi. *Qui cum iam vocarentur Eremitæ fratris Ioannis Boni Ord. S. Augustini, Nouitij qui recipiebantur ab eis profitebantur hoc modo. Ego N facio professionem, & promitto obedientiam Deo, & B. Mariæ, & tibi Priori fratrum Eremitarum S. Mariæ de Cesena, tuisque successoribus, vsque ad mortem secundum regulam Beati Augustini, & Constitutiones istius loci. In hac vero forma professionis vbi dicebatur, istius loci, autoritate Generalis Capituli eorundem fratrum, istius Ordinis postea dictum fuit* Sextò, quod Decreto Cardinalis Protectoris, Prior Generalis dicti Ordinis cœpit absolutè vocari Prior Generalis Ordinis Eremitarum, sine alia additione. ibi. *Eadem autoritate vos omnes statuentes, vt idem Prior, & quilibet eius successor in perpetuum Generalis Prior Ordinis Eremitarum, sine alicuius certi loci, vel proprij nominis expressione de cætero debeat appellari: & ei tanquam Priori Generali omnes Priores, & fratres ipsius Ordinis, qui etiam nominentur simpliciter fratres Ordinis Eremitarum, humiliter obediant, & intendant.* & ibi. *Fratres quoque qui de cætero in ordine vestro debuerint profiteri, eisdem Priori Generali, vel certo eius nuncio profiteantur hoc modo. Ego N. facio professionem, & promitto obedientiam Deo, & B. Mariæ Virgini, & tibi Priori Generali Ordinis Eremitarum, tuisque successoribus vsque ad mortem secundum regulam B. Augustini, & Constitutiones fratrum ipsius Ordinis, &c.* & ibi. *In Priuilegio quoque Ordinis vestri huiusmodi titulus de cætero apponatur. Innocentius Episcopus &c. dilectis filijs Priori Generali Ordinis Eremitarum, & alijs Prouincialibus, & Conuentualibus Prioribus, Conuentibus quoque, ac alijs fratribus vniuersis sibi subiectis, & tam præsentibus, quam futuris Eremiticam vitam professis in perpetuum.*

VI. EX quibus omnibus sequitur, fundationem huius Congregationis anno 1200. circiter nō præcessisse, quo tempore floruit Ioannes Bonus, & non esse per continuatam successionem ab aliquibus Eremitis ab Augustino institutis propagatā: sed dictam Congregationem Eremitarum Sancti Augustini, quia Regula B. Augustini ex Apostolica concessione fuerat donata. sequitur etiam nullā aliam Congregationem Eremitarum Sancti Augustini floruisse circa tempora Innocentij IV. antequam supradictæ literæ manarent, quia non est verisimile, quod Summus Pontifex in præiudiciū aliarum Congregationum, voluisset hanc congregationem simpliciter vocari Congregationem seu

Ordi-

Ordinem Eremitarum, nam sub hoc titulo multò magis debuissent comprehendi Eremitę dicti Ordinis Sancti Augustini, si ille tunc in mundo fuisset: cum nomina absolutè prolata, semper intelligantur de digniori.

VII. IDem dicendum omnino de Congregatione de Brittinis nuncupata, & de alia dicto de Fabali: quia illæ non erant distinctæ Congregationes, sed distinctæ domus eiusdem Congregationis, siue Ordinis Eremitarum Sancti Ioannis Boni, vt cap. 25. dictum fuit, hoc enim est totum fundamẽtum, cui nituntur frater Iordanus de Saxonia, Philippus Bergomensis, Ægidius de Viterbio Cardinalis, Marquez, ac alij, ad suadendum Beatũ Franciscum Assisium fuisse Eremitã Augustinensem, quia inquiunt, professus est vitam Eremiticam, & sumpsit habitum Eremitarum per manum fratris Ioannis Boni in Monasterio de Brittinis: vnde etiã nunc color habitus, quem detulerunt fratres Minores per B. Franciscum instituti, vocatur Beretinus à loco de Brittinis, vbi D. Franciscus illum habitũ primitùs induit, vt longo discursu deducit Marquez cap. 21.

Nõ me latet, successu temporis Eremitas Brittinensis ab alijs Eremitis Ioannis Boni nuncupatis separari, & sese in propriam Congregationem erigere voluisse, quod etiam alij ex dictis Eremitis post dictam vnionem generalem progressu tẽporum, & alij Mendicantes aliorum ordinum fecerunt: nam legimus, ipsos Brittinenses quasdam Constitutiones peculiares sibi fecisse, easque Gregorio IX. confirmandas obtulisse, & confirmationem accepisse, idque habetur ex literis Gregorij IX. datis Perusij. Tertiò idus Martij Pontificatus sui anno octauo, quarum exemplum est.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs Priori, & fratribus de Brittinis Fanensis Diœcesis salutem, & Apostolicam benedictionem. Quæ omnium conditoris honorem, & profectum continent animarum, amore præcipuo diligentes, eo quòd quidquid in desiderio pietatis illa geritur, apud Dei sapientiam pro nihilo reputetur, dignum fore prouidemus, vt in ijs, quæ intuitu salutis æternæ cupitis, nos fauorabiles ad Redemptoris gloriam habeatis. Hæc præsentata nobis vestra petitio continebat, quod vos vitia carnis cupientes extinguere vt succedente virtutum gratia possitis perennis vitæ brauium obtinere, deliberatione statuistis, vt semper in communi refectorio comedentes, à festo Exaltationis Sanctæ Crucis, vsque ad festum Resurrectionis Dominicæ, exceptis mutuis in necessitate fratribus ieiunetis, bis in die reliquo tempore comesturi, præterquam in quarta, & sexta feria, ac temporibus alijs ab Ecclesia constitutis, nisi Prior, qui pro tempore fuerit, cum fratribus duxerit dispensandum. Debiles quoque, ac iter agentes ad obseruantiam dicti ieiunij minimè teneantur, præterquam in sexta feria, Quadragesima S. Martini, & temporibus alijs per Ecclesiam constitutis. Insuper fratres, quorum vnusquisque cultellum habeat non acutum, ab esu carnium, & condimento saginæ, præter infirmos penitus abstinebunt. Caseum, & oua tribus diebus in Hebdomada comesturi, exceptis Quadragesima S. Martini, ac Septuagesima, & solemnibus ieiunijs per Ecclesiam constitutis. In quibus nec iter agentes, caseum, & oua comedant, licet illis vescendi singulis alijs temporibus liberam habeant facultatem. Statuistis præterea, vt à vobis singulis annis celebretur Capitulum Generale, in quo Diffinitores à Prioribus, & Visitatoribus eligantur: ipsi vero Diffinitores cum Visitatoribus anni præteriti, corrigendi, & reformandi tam in capite, quàm in membris, quæ correctionis, & reformationis officio nouerint indigere, liberam habeant potestatem. Item quod Visitatores etiam ordinentur, qui omnia loca fratrum visitent, corrigant, & reforment, prout secundum Deum, & B. Augustini Regulam (secundum quam statuistis Domino in perpetuum famulari) viderint expedire. Cæterum humiliter attendentes, quod Regnum Dei non in veste pretiosa consistit, & quod induit paupertatis habitum conditor singulorum, laudabiliter statuistis, vt fratres vestri Ordinis de colore seu valore vestium minimè contendentes, semper in eis vilitatē obseruent, & quatuor tunicis, vna cucullo, & duobus scapularijs sint contenti. Item quilibet frater cingatur desuper ampla corrigia non consuta, & illa contentus existat. Item quod non vtantur lineis indumentis, nec extra Eremum possessiones præter hortum, & syluam habere præsumant. super habendis caligis, calceis, & similibus Prior secundum suum arbitrium potestatem habeat disponendi. Item quòd nullus in mensa fratrum recipiatur, nisi religiosus extiterit, vel constitutus in aliqua Prælatura. Quare nobis humiliter supplicastis, vt statum huiusmodi Apostolico dignaremur munimine roborare. Nos igitur vestris iustis precibus inclinati statum ipsum auctoritate Apostolica confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus, iure Diœcesanorum in omnibus semper saluo. Nulli ergo hominum omnino liceat hanc paginam nostræ Confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Dat. Perusij tertiò idus Martij Pontificatus nostri anno octauo.

Quanquam dici possit, istas Constitutiones illas esse, de quibus loquitur Cardinalis Guhelmus in præfatis literis Innocentij IV. nam & literæ Gregorij IX. non diriguntur Generali, & toti Ordini Eremitarum Ioannis Boni, sed Priori & fratribus Monasterij de Brittinis Fanensis Diœcesis, quod Monasterium præcipuum erat inter Monasteria illius Ordinis, & notandum est, has Gregorij IX. literas sex annis ante alias eiusdem Pontificis editas, quibus præfatis Eremitis fratris Ioannis Boni habitum determinauit, vt cap. vigesimoquinto dictum fuit, & isti videntur illi esse, qui primi habitum nigrum elegerunt, de quibus literæ eiusdem Gregorij IX. verba faciunt cum inquiunt: *In exterioribus vestimentis, quæ albi vel nigri debeant esse coloris, quorum altero videlicet nigro iam electo ab eis, ipsos volumus manere contentos.* Et tandem quidquid sit de identitate huius Congregationis

cum

cum ista Eremitarum fratris Joannis Boni, constat ex dictis literis ipsos quoque Brittinenses aliquando sine Regula, statutis, & certo habitu vixisse, & hæc omnia sponte, & concessione Sedis Apostolicæ sumpsisse.

CAPVT QVADRAGESIMVMOCTAVVM.

Congregationis Eremitarum S. Augustini nuncupatæ primordialis institutio, illiusque Institutores producuntur.

I. QVi Ordinem Eremiticum ex Religiosis per D. Augustinum institutis propagatum affirmãt, cum mole difficultatum premuntur, Congregationé quandam sibi fingunt à supradictis diuersam Sancti Augustini nuncupatam, cæteris omnibus longè anteriorem, in qua Eremitici Ordinis reliquias post dispersionem ex Africa, vsque ad magni Lateranensis Concilij tempora, & vsque ad generalem vnionem factam sub Alexãdro IV. seruatas fuisse contendunt, ad quam vti sacram anchoram confugiunt. aiunt enim Pontifices in Bullis vnionum quinque Congregationum meminisse, quarum quatuor priores, nempe Gulielmitarum, Jambonitarum, Brittinensium, & de Fabali, quintæ quæ Sancti Augustini vocabatur, vti antiquiori, in qua verus Augustini Ordo Eremiticus seruabatur, autoritate Apostolica vniuerunt, & hoc postremum illorum est refugium, quo sublato fateri coguntur, hunc Ordinem, qui nunc Eremitarum dicitur, non a D. Augustino, sed multis sæculis post illius obitum vel à D. Gulielmo, vel à Fratre Joanne Bono, vel ab alijs recentioribus institutum. Eapropter si semel ostensa fuerint initia huius Congregationis extra D. Augustinum, extra omnem dubitationem res posita erit, non posse scilicet hunc Ordinem in D. Augustinum veluti primum autorem, & fundatorem reduci. Id verò facillimo negotio monstrabitur. nam in hoc solùm difficultas posita est, nimirum in designando quænam, & qualis, & vbi fuerit eiusmodi Congregatio Eremitarum D. Augustini nuncupata. Triplex enim reperitur opinio scribentium de hac ipsa Congregatione. Prima illorum, qui affirmant, illam eandem omnino cum Congregatione Gulielmitarum extitisse. huius verò sententiæ fuerunt omnes antiquiores de hac re scribentes, Nauclerus, Autor fasciculi temporum, Volaterranus, inclinat frater Philippus Bergom. in supplemento Chron. lib. 12. sub anno 1157 cum ait, de Sancto Gulielmo illum in Gallijs Ordinem D. Augustini ita restituisse, vt deinceps in Gallijs fratres dicti Ordinis, non Augustinenses, sed Gulielmitæ appellati fuerint. Supponit enim hic modus dicendi, eundem fuisse Ordinem Augustinensium, & Gulielmitarum: & loquitur de Augustinensibus, & Gulielmitis ante generalem vnionem: nouissimè verò eandem sententiam docet Cardinalis Bellarminus in Chronica, quæ est in fine libri de Scriptoribus Ecclesiasticis sub an. 1241. Secundum hãc sententiam facillimum erit huius Congregationis primordia demonstrare, quæ eadem erant cum primordijs Congregationis Gulielmitarum nuncupatæ: & hæc opinio nullam maiorem difficultatem sustinet, quàm quòd Pontifices Cõgregationem S. Gulielmi ab ista S. Augustini nuncupata distinguunt, illasque pro distinctis numerant, quæ tamen difficultas nullius est momenti, quia vt dictum est sup. c. 25. Pontifices in d. Bullis non numerant omnes supradictas Congregationes, vt re ab inuicem distinctas, cum certum sit Congregationem fratris Ioannis Boni, & Brittinensium eãdem fuisse: sed referunt plures domos, aut etiam plures titulos, ac nomina, quibus dictæ Congregationes vocabantur.

NIhilominus secunda est sententia verissima Congregationẽ S. Augustini in Bullis Gregorij Noni, Innocentij Quarti, & Alexãdri Quarti nuncupatam, eandem secundum rem fuisse cũ Congregatione fratris Ioannis Boni. Quæ sententia demonstratur tum secundum rei veritatem, tũ etiam ad hominem. Secundum rei veritatem, quia Eremitæ, quos Alexander Quartus in Bulla vnionis edita octauo Kalend. Iulij ann. 2. sui Pontificatus, vocat S. Augustini, erant illimet de quibus locutus fuerat Gregorius Nonus in alia Bulla, per quam habitum nigrum cum zona pellicea ipsis Eremitis determinauit, hoc enim verba ipsa Alexãdri IV. indicant: *Recordamur liquidò, & memoriter retinemus, quod dudum apparuit Religio in partibus Lombardia, cuius professores vocati Eremitæ Ordinis S. Augustini, nunc succinctis tunicas, cum corrigijs, &c. & infra: Sanè cum per nos tunc in minori officio constitutos, & beat. mem. N. tit. S. Sabinæ presbyterum Card. tũc in partibus illis legatione fungentes huiusmodi variationis præsumptio ad fel. record. Gregorij Papæ prædecessoris nostri audientiam peruenisset, ipse ne identitas vestium in Ordinibus confusionem pareret, ac deinde scandala grauiora consurgerent, ad vtrorumque quietem statuendum prouidit, vt Priores, & vniuersi, ac singuli fratres prædicti Ordinis S. Augustini in exterioribus vestimentis, &c.* Illi autem, quos Gregorius Nonus in suis literis, quarum Alexander Quartus meminit, vocauit Eremitas Ordinis S. Augustini, ijdem erant cum eremitis fratris Ioannis Boni, vt ipsius Bullæ verba illa monstrant quibus idem factum refert: *Dudũ apparuit Religio in partibus Lombardia, cuius professores vocati Eremitæ fratris Ioannis Boni S. Augustini, nunc succinctis tunicas cum corrigijs &c.* & infra. *Nos ne identitas vestium in Ordinibus ipsis confusionem pareret, & inde scandala grauiora consurgerent, ad vtro-*

runiq; quietem prouidimus statuendum, vt Prior, & vniuersi ac singuli fratres prædicti Ordinis S. Augustini in exterioribus vestimentis, quæ nigri, vel albi &c. Ecce tibi, quos primò vocat Eremitas fratris Ioannis Boni, postea absolutè vocat Eremitas Ord. S. Augustini: & illi ijdem sunt, quos Alexander IV. absolutè vocat Eremitas Ordinis S. Augustini. Ergo negari non potest, Congregationem, quæ in literis vnionis S. Augustini absolutè nuncupatur, illum eandem esse, quæ alio nomine fratris Ioannis Boni, & alio de Brittinis vocabatur: Quamobrem monstratis fundamentis Congregationis Fratris Ioannis Boni, huius etiam S. Aug. nuncupatæ fundamenta retecta manent. Ratio euidens est, & necessaria, nec potest nisi negando literas Pontificum labefactari.

III. AD hominem verò probatur, hanc Congregationem D. Aug. nuncupatam eandem fuisse cum Congregatione Iambonitarũ. Primò, quia qui contendũt, D. Franciscum Assisium, antequã Ord. Minorũ institueret, institutũ Erem. Augustinensiũ amplexatum esse, & in eo professionem emisisse, id eatenus affirmant, quia inquiunt, repertum aliquando Chirographum, in quo legeretur, illum in manu Fr. Ioan. Boni in conuentu de Brittinis professionem emisisse. Illi ergo supponunt, vnum & eundem fuisse Ordinem Fr. Io. Boni: aliàs si diuersos supponerent, quænam esset illorum argumentatio? D. Franciscus professus est in manu Fr. Io. Boni. Ergo professus est institutum eremiticum D. Augustini, illo præsertim tempore, quo Eremitæ Fr Io. Boni cæteris Eremitis nondũ fuerunt vniti, & vt mea est sententia, nec regulam, nec titulum D. Augustini adhuc impetrauerant. Secundò probatur testimonio Reuerendissimi Ambrosij Coriolani Eremitarum Augustinensium Prioris Generalis in 2. par. Defensorij, nimirùm in Chronica Ordinis, vbi cum successionem, & continuationem ipsius Ordinis vsque ad Innocentiũ IV. deduxisset, subdidit: *Hic Innocentius cognoscens, quod si iste ordo sub vno capite fuisset vnitus, fieretq; exemptus, multum augeretur, & fructus Ecclesiæ Dei afferret salutiferos, dedit ei vnum Protectorem, scilicet Gulielmum Diaconum Cardinalem tituli S. Eustachij, cui etiam vnionem faciendam, cum esset Legatus Bononiæ commisit, & fecit de aliquibus Prouincijs, & de multis locis vnionem, sed non de toto Ordine, sicut intendebat, quoniam morte præuentus talem vnionem facere nequiuit. In ea tamen vnione facta per Capitulum generale Bononiæ celebratum, factus fuit Generalis Fr. Lamphrancus de Mediolano: & iam Ordini taliter vnito Innocentius dignissimum concessit priuilegium, quod primum alias gratias colligendo sub forma Maris magni ordini taliter vnito datum fuit, ac nominaliter fratribus existentibus in Tuscia &c.* Hæc ille, in quibus, etsi multa falsa dicat, ac inter illa, quod sub tempore Innocentij IV. Eremitæ in Tuscia existentes Ordini Eremitarum, cuius erat Protector Cardinalis Gulielmus, & electus Generalis Frater Lamphrancus de Mediolano, vniti fuerunt. quod falsum esse conuincitur ex bulla eiusdem Innocentij IV. recitata superiùs c. 25. ex qua habes, Eremitas in Tuscia per Innocentium IV. collectos, proprium caput habuisse, & proprium Protectorem nomine Riccardum S. Angeli Diaconum Cardinalem, vnde non potuerunt tempore Capituli Bononiæ celebrati Ordini Eremitarum Augustinensium vniti esse, qui alium Protectorem nempe Gulielmum S. Eustachij, & alium Generalem habebat. Colligitur nihilominus eum sensisse, Ordinem D. Augustini nuncupatum, & à D. Augustino propagatum, cui cæteri Eremitarum Ordines fuerunt vniti, illum fuisse, cui sub Innocentio IV. datus est Protector Gulielmus Diaconus Cardinalis tituli S. Eustachij, & qui in Capitulo Bononiæ sub eodem Innocentio IV. celebrato, Lamphrancum Mediolanensem Priorem Generalem elegit. Cæterum Ordo, cui ab Innocentio IV. datus est Protector Gulielmus Cardinalis S. Eustachij, non alius fuit, nisi Ordo Erem. Fr. Io. Boni, ex literis eiusdem Innocentij IV. & dicti Cardinalis Gulielmi cap proximè præcedenti recitatis. Lamphrancus etiam Mediolanensis in capitulo Generali Bononiæ habito Prior Generalis renuntiatus, non alterius ordinis Prior Generalis fuit, nisi Ordinis Fr. Ioannis Boni ex eisdem literis Innocentij IV. & Cardinalis Gulielmi, in quibus hæc habes: *Illi autem Spiritus sancti gratia inuocata Fr. Lamphrancum Mediolanensem tunc Priorem domus vestræ Bononiensis, Priorem Generalem Ordinis vestri vnanimiter, & concorditer elegerunt.* Sentit igitur Coriolanus, eundem fuisse ordinem, qui ante Generalem vnionem vocabatur S. Aug. & qui vocabatur Fr. Ioannis Boni.

NOn me præterit, quod Marquez cap. 13. §. 19. scribit, nõnullos ex autoribus sui ordinis deceptos, confundentes eremitas Fr. Ioan. Boni, cum Eremitis Ord. S. Aug. nuncupatis ante generalem vnionem, aut constituentes Lamphrancum Mediolanen. Priorem Gener. dicti Ord. ante ipsam generalem vnionem: quoniam, inquit, Ordo S. Aug. etsi multis seculis sub obedientiam Episcoporum sine certo capite vixerit, prout ex literis Gregorij IX. & Innocentij IV. allegatis constat, nihilominus ab anno 1110. ipse Ordo Eremiticus suos Generales habuit, Sedi Apostolicæ immediatè subiectos, licèt fratres Ord. vsque ad vnionem generalem manerent Ordinarijs locorum subiecti, & hi fuerunt, primus B. Ioan de Spelunca. Secundus B. Io. de Cella, cum quo nonnulli B. Franciscum Assisium apud Pisas vixisse ferunt, licet decipiantur, quia Ioan. ille alius ab isto fuit, nempe Io. Bonus. Tertius, fuit Adiutus de Fano. Quartus Philippus de Parma, quemadmodum testatur Fr. Henricus de Vrimaria, siue de Alemania, qui fuit tempore vnionis Generalis, in quodam suo tract. de Rebus gestis Ordinis Eremit. qui seruatur Parisijs in Bibliotheca Canonicorum Regularium IV

S. Victo-

S. Victoris. Hi Generales ab illis Ordinis B. Ioannis Boni fuerunt distincti, sub quorum vltimo facta est generalis vnio per Alexandrum IV. post quam vnionem factus est Generalis Prior totius Ordinis idem Lamphrancus Mediolanensis. Verùm hic autor cum multa dicat, nodum non soluit. Et quidem quod nonnulli sui Ordinis circa hoc decepti fuerint, non mirum, nam si isti Generales de illis erant Eremitis, quorum in bullis ab autore allegatis mentio habetur, illi sane ex Ordine de Brittinis erant: quia Bulla Gregorij IX. edita anno 1234. Priorem, & fratres de Brittinis dirigitur, & similiter illa Innocentij IV. quæ refertur ab illo cap. 3. §. 2. de Brittinensibus loquitur. Congregatio verò de Brittinis saltem circa tempora Fratris Ioannis Boni eadem erat cum congregatione Iambonitarum, cum ipsi Eremitæ velint B. Franciscum ordinem Eremiticum professum esse in manibus Fratris Ioannis Boni in monasterio de Brittinia, vnde sequitur, illos Generales, quos Marquez à Iambonitis distinguere conatur, co nolente, aut volente, ex Brittinensium, vel Iambonitarum ordine fuisse. Si autem dicti Generales non erant illius ordinis, cuius bullæ Pontificum meminerunt, frustrà allegantur bullæ Pontificum. Præterea si verum est, quod idem autor affirmat, Secundum dicti Ordinis Generalem fuisse Fratrem Ioannem de Cella, illumque apud Pisas suum domicilium habuisse, recordetur obsecro bullæ Innocentij Quarti 17. Ianuarij Pontificatus sui anno primo emanatæ, quam ille refert cap. 3. §. 3. nam ex illa habetur, vsque ad tempus datarum eiusdem bullæ, nullos eremitas, excepta forsan Gulielmitis, in Tuscia degentes, sub regula August vixisse, primum illũ Pontificem fuisse, qui d. eremitas in vnum corpus, & sub vno capite Generali, dato etiam Protectore Cardinali Riccardo, coegit. Hinc sequitur quatuor illos Generales, quos Marquez ex suo Henrico de Vrimaria recenset, non fuisse Generales alicuius Ordinis S. Augustini nuncupati, & ab alijs distincti, sed vel Ordinis Fratris Ioannis Boni, vel Congregationis de Brittinis, quod in idem recidit, vel illius Congregationis Eremitarum Tusciæ per Innocentium IV. erectæ, aut potuit esse, quod illi essent Priores aliquorum eremitarum ante Cõcilium Lateranense, sine titulo, & regula Augustini degentium, quales illi erant, qui ante Innocentium IV. in partibus Tusciæ degebant, quos quia Frater Henricus de Vrimaria Eremitas fuisse reperit, illorum institutum non attendens, in suas statim copias traduxit, ad sui ordinis antiquitatem probandam, quod enim ait dictus autor: *A tempore Sancti Patris Augustini multi fuerunt Pastores dicti ordinis, sed & negligentia scribentium, & diuturnitate temporum ignorantur, de quibus tamen ex scripturis antiquis, & ex antiquis Patribus hæc habere potui: Circa annum Domini 1110 electus est Generalis Beatus Ioannes de Spelunca, qui etiam præfuit tempore Alexandri Tertij, &c.* Vetus est Eremitarum assertum quod omnes asserunt, & nullus probat, & Gazophilatium, in quod omnes pro posse ad Ordinem Eremitarum locupletandum aliquid mittere nituntur: sed pecunias, quas immittunt non probãtes, pro veris & probatis adulterinas, & fragmenta testarum pro vnionibus immittunt. Debebat sane hic autor quænam scripturæ illæ antiquæ, qui Patres antiqui essent, ostendere, ex quibus hæc habere potuit, vt de illorum fide apud posteros constaret, quod cum minimè præstiterit, salua illius reuerentia, fide dignus non habetur, cum è contrariò scribat Frater Iordanus de Saxonia, qui fuit ipsius Ordinis Prior Generalis, & omnem ordinis supellectilem scrutatus in lucem protulit, & multa etiam de suo addidit. se, quid sui Eremitæ egerint, ex tempore dispersionis ex Africa vsque ad Concilium Lateranense sub Innocentio III. habitum, nullo scripto authentico inuenire potuisse: & ob eam causam de ipso Ordine ante Concilium Lateranense nihil scribere voluisse. Et quis nõ videt decipi autorem, cum ait, ante annum 1110. Ordinem Eremiticum multos Generales habuisse, ac sub ipso anno 1110. electum fuisse Generalem Ordinis Beatum Ioannem de Spelunca? Vbi enim reperit Generales Ordinum ante dictum Concilium Lateranense? quanquam essent quædam monasteria, quæ aliorum erant capita, & illorum Abbates, seu Priores aliorum, quæ membra erant, curam gererent: non tamen erant Generales Ordinum, sicut nunc sunt, hic enim mos post institutos Ordines Mendicantium inoleuit.

VErum vt reuertamur, vnde digressi sumus, fuisse Ordinem D. Augustini in Bullis vnionis nuncupatum, vnum, & eundem cum Ordine fratris Ioannis Boni, probatur tertio loco ad hominem ex ipso Ioanne Marquez, qui cap. 7. §. 2. pro generali regula nobis tradit, quod quando absolutè, & sine alia additione nuncupatur Ordo Eremitarum de Ordine Eremit. B. Aug. id intelligi debet, id enim etsi gratis ab eo dictum sit, ac etiam contra veritatem, cũ multi olim essent eremitæ, & tales absolutè vocati, qui tñ non erant de Ordine D. Augustini, vt patet de Petro Damiano, & de Eremitis Camaldulensibus: sufficit tamen ad conuincendum, hunc Ordinem, quem Marquez ab alijs Congregationibus, seu Ordinibus Eremitarũ distinguit, eundem esse cum Ordine Frat. Ioannis Boni: nam Ordo Eremitarum, qui absolutè, & sine additione talis vocabatur, erat Ord. Fr. Ioannis Boni, quem Cardinalis Gulielmus talem appellari mandauit, & Innocentius IV. illius statutum probauit, vt habes ex literis ipsius Innocentij IV. & Cardinalis Gulielmi superiori capite recitatis: neque enim alia congregatio sub regula Augustini constitutus hoc titulo insignita reperitur, nec Marquez illam monstrat. V.

Accedit etiam, quod idem autor capite decimo tertio, §. decimo tertio, vt euincat Ordinem San-

cti Augustini nuncupatum, ab Ordine Gulielmitarū reipsa distinctum fuisse, assumit pro fundamento, quod Congregatio Gulielmitarum Prouinciales non habebat, & è contrario in Congregatione, siue Ordine Eremitarū S. Aug. erant Prouinciales. Verùm prima Congregatio Eremitarū, quæ Prouinciales habuerit, quantum ex scripturis, quas ipsi Eremitæ producunt, nobis constare potest, fuit Congregatio Iambonitarum, vt ex eisdem literis capite præcedenti exaratis colligitur: neque ante datas ipsarum literarum reperiuntur alij Eremitæ habentes Prouinciales, nec Marquez, nec alij eos indicant. Ex his itaque argumentis, & alijs coniecturis, quæ breuitatis gratia omittuntur, mihi firmiter suadeo hunc ordinem S. August. absolutè nuncupatum, illum fuisse, qui alio nomine Eremitarum Fr. Ioan. Boni vocabatur. Quod si in hac sententia adhuc animus non quiescit, aliam accipe, quæ est:

VI. TErtia tandem opinio esse potest aliorum dicentium, nomine Congregationis ab Alexādro IV. S. Augustini nuncupatæ, intelligendam esse Congregationem Eremitarum Tusciæ, quam Innocentius sub regula. & titulo D. Augustini erexit, cui Riccardum Cardinalem Protectorem præfecit Pontificatus sui anno primo, vt habes ex illius Bulla, quam supra cap. 25. reddidimus. nam isti statim erecti Eremitæ Ordinis S. Augustini vocari cœperunt, vt constat ex alia bulla Alexandri IV. data Anagniæ 16. Kal. Augusti Pontif. sui anno 1. ante vnionem Generalem, cuius exemplum ab eodem Marquez c. 3. §. 10. acceptum est:

Alexander Episcopus seruus seruorum Dei Dilectis filijs vniuersis Prioribus, & fratribus Ordinis Eremitarum S. Augustini, salutem, & Apostolicam benedictionem. Solet annuere apostolica Sedes pijs votis, & honestis petentibus fauorem beneuolum impertiri. Cum sicut nobis insinuare curastis, Generalis Prior vester de triennio in triennium eligatur, nec sit vobis facile pro ipsius electionis confirmatione ad Sedem Apost. à qua dependere huiusmodi confirmatio dicitur, laborare. Nos volentes vobis paterna solicitudinis studio consulere, in hac parte deuotionis vestræ precibus inclinati, præsentium vobis autoritate concedimus. quod idem Prior cum vnanimiter, & concorditer electus fuerit, liberè administret, dummodo nihil de bonis Eccl. alienet, donec petendi, & obtinendi confirmationem à nobis, vel à dilecto filio nostro Riccardo S. Angeli Diacono Cardinali vice nostra facultatem habuerit. Nulli ergo hominum liceat, &c. Datum Anagniæ 16. Kal. Aug. Pontif. nostri anno 1.

Has Alexandri IV. literas iunge cum alijs Innocentij Quarti c. 25. relatis, & videbis, istos eremitas, quos hic Alexander absolutè vocat Ordinis S. Aug. illosmet esse, quos idem Innocētius per Tusciam dispersos in vnam Congregationem sub vno capite compegit, & B. Aug. Regula. & titulo donauit: nam hi de quibus Alex. IV. loquitur sub protectione Cardinalis Richardi, quemadmodū & illi degebant, & nulli alij ante generalem vnionem sub protectione D. Riccardi Cardinalis leguntur extitisse. Adde ad maiorem corroborationem aliam bullam Alexandri IV. ab eodem autore ibi relatam, quæ incipit:

Alexander Episcopus seruus seruorum Dei Dilectis filijs Prioribus fratrum Eremitarum in Tuscia Ordinis S. Augustini salutem, & Apostolicam benedictionem. Cum ex Apostolici cura teneamur officij circa Religionis augmentum attenti, & vigiles inueniri. Nos deuotionis vestræ precibus inclinati, vt volentibus fratrum Ordinis vestri aggregari collegio, qui suspensionis, aut interdicti, vel excommunicationis sententijs sunt ligati, absolutionis beneficium iuxta formam Ecclesiæ impertiri, & eos in fratres recipere valeatis, ad instar fel. rec. Innoc. Papæ prædecessoris nostri vobis autoritate præsentium indulgemus: ita tamen, quod si aliquis ex eisdem eiusmodi sententijs propter debitum sunt astricti, satisfaciant vt tenentur. Nulli ergo hominum omnino liceat, &c. Datum Anagniæ 7. Calend. Iulij Pontif. nostri anno 1. hi enim illi erant, de quibus dictum est cap. 25. & quod de hac Congregatione Eremitarum Tusciæ intelligi debeant verba Alexandri IV. in bulla generalis vnionis, cum ait. *Ex Congregationibus, seu domibus Eremitarum quæ ante vnionem extabant, alias S. Augustini, alias S. Gulielmi, alias fratris Ioannis Boni, alias de Brittinis, alias de Fabali nuncupatas.* probo tum ratione, tum etiam autoritate. Ratione quidem, quia certum est, Eremitas in Tuscia degentes in illa generali vnione comprehensos fuisse, & illi non erant ex Gulielmitis, vt patet ex bulla prædicta Innocentij IV. neque ex Brittinensibus, neque ex illis Fr. Ioannis Boni, neque ex illis de Fabali, vt etiam patet. Ergo eorum Congregatio ea erat, quæ S. Augustini nuncupabatur, Autoritate verò eadem sententia roboratur, nam Fr. Iordanus lib. 1. c. 16. inquit, Alexandrum IV. confirmasse Eremitis Ordinis S. Augustini Protectorē Riccardum Diaconum Cardinalem, per prædecessorem suum Innocentium illis datum: Innocentius verò dicti Alexandri Prædecessor nullis alijs Eremitis ipsum Riccardum Cardinalem Protectorem dedit, quam Eremitis in Tuscia sub regula D. Augustini à se congregatis.

SCio obijcere Ioannem Marquez cap. 3. §. 3. verba literarum Innocentij IV. quibus mandat Eremitis Tusciæ, vt Augustini regulam, & ordinē assumant, & iterum concedit, vt statuta facere sibi possint, dummodo eiusdem ordinis institutis non repugnent: ex quibus deducit, istam Cōgregationem Eremitarū Tusciæ supponere ordinē S. Augustini. & illius institutionem. Verùm dici potest, Pontificem per Ordinem Sancti Augustini ipsam Regulā intellexisse. in qua ordo fundatur, nam sæpe in Iure Canonico Ordo, & Regula pro eodem accipiuntur, vt idem sit viuere secundum regulā, & secundum ordinem D. Benedicti, Augustini, Dominici &c. hoc patet ex literis Sixti IV. in cor- VII.

pore

pore Præfationis notatis, in quibus vocat Canonicum ordinem, & Eremiticum D. Augustini vnũ & eundem Ordinem, quod non alia ratione dici potuit, nisi quia vterque ordo eandem regulam D. Augustini profitetur.

Vel dicendum, hanc rationem ad summũ probare, quod ante istam collectionem Eremitarum Tusciæ in vnam Congregationem sub regula D Augustini, erant in Ecclesia alij Eremitæ Ordinis S. Augustini nuncupati, erant enim Eremitæ S. Gulielmi, & Fr. Io. Boni, & de Brittinis, qui omnes Eremitæ Ord. S Augustini nuncupabantur, sed hoc non est quod modò controuertitur, sed an illi, qui Eremitæ Ord S. Aug. vocabantur, ex D. Aug. vel ex Eremitis ab illo institutis continuata serie, ac successione essent propagati: nos enim negamus, quia omnibus Congregationibus in bulla Generalis vnionis nominatis, ac illarum fundationibus, & fundatoribus diligenter inuestigatis, singularum singuli autores, & fundatores extra D. August & Religiosos ab illo institutos, monstrari possunt, ac de facto monstrantur.

VIII ET vt finem huic argumento imponamus, si præter Congregationes hactenus perlustratas, alius fuit Ordo Eremitarum D. Patris Augustini, verè & non fictè per illum institutus, vbinam erat, præsertim temporibus generalis vnionis. quæ illius domus, siue monasteria? qui autores illa scribentes? vobis enim Eremitis, pace vestra. non credimus, vel cum hic Ordo erat in Italia, vel extra fines Italiæ omnino constitutus. Si omnino extra Italiam, ille ad Ordinem, qui nunc est, nullo modo attinebat, nam omnes Ordines Eremitarum, ex quibus integer Ordo est conflatus, intra fines Italiæ, & Siciliæ, vel secundum se totos, vel secundum præcipuas illorum partes erant, vt prima illa verba literarum vnionis indicant: *Alexander Episcopus seruus seruorum Dei Venerabilibus fratribus Archiepiscopis, & Episc. per Lombardiam, Tusciã, Romandiolam, ac Taruisinam, & Anconitanam Marchias, & Ducatum Spoletanum, Patrimonium B. Petri in Tuscia, Campaniam, & Maritimam, & Regnum Siciliæ constitutis, salutem, & Apostolicam benedictionem, &c.* Cum enim soli Archiepiscopi, & Episcopi per Italiam, & Regnum Siciliæ constituti, dictarum literarum generalis vnionis executores à Pontifice constituantur, non autem in Gallijs, Hispanijs, aut alijs Prouincijs existentes, consequens est Congregationes, & domus Eremitarum in eadem vnione comprehensas, intra fines Italiæ, ac Siciliæ potissimum fuisse constitutas. Si autem dicatur, ipsum ordinem intra fines Italiæ, vel Siciliæ constitisse, monstrent vbi fuerit: nam omnia monasteria, quæ tunc habebant, ad aliquam ex supra memoratis Congregationibus spectabant, nec ipsi vel vnam domum indicare poterunt, quæ vel non esset de Gulielmitis, vel de Eremitis Congregationis Tusciæ, vel de Iambonitis, vel de Brittinensibus, vel de Fabali.

Quod vel ipsi autores venerandi Ordinis Eremitarum onere difficultatum oppressi fateri coguntur: cum enim res ad Triarios redigitur, & cõpelluntur loca siue prouincias designare, in quibus Eremitici Ordinis reliquiæ post dispersionem ex Africa vsque ad tempus Magni Concilij Lateranen. fuerunt seruatæ. Respondent, illas seruatas in partibus Tusciæ, ad quas venientes nonnulli eorum in cellis solitariè alij in cœnobijs Eremiticis se receperunt, seruientes Domino, sicut cuique Dominus inspirauit. Et sic illa sancta Communio per Beatum Augustinum instituta, & per eum obseruata non omnino dirupta fuit, nec abolita, sed in aliquibus bonis Patribus fuit conseruata, donec nouissimis temporibus Deus dignatus est illam congregare: sic enim respondet frater Iordanus de Saxonia lib. 1. cap. 14 per hæc ipsa verba quæ trãscribit D. Antoninus loco sæpe allegato, illumq; sequuntur Coriolanus, Ludouicus de Angelis. Cornelius Lancillottus, & Ioannes Marquez, & quotquot de hac re vidi. Verùm in partibus Tusciæ præter Eremitas, qui Gulielmitæ vocabantur, nullos alios sub Beati Augustini regula institos ante Innocentium Quintum degisse, habemus ex dictis literis Innocentij sæpius narrans. De Gulielmitis verò certo certius est illos nuper institutos, & dubium est, an fuerint sub B. Augustini regula instituti, omnes enim, qui de illorum primaria institutione scripserunt, exceptis eremitis Augustinensibus, quibus in propria causa credere non cogimur, illos vel sine certa regula, vel sub regula Diui Patris Benedicti à principio fundatos affirmant. Hinc ergo sequitur ipsismet Eremitis concedentibus, Ordinem illum D. Augustini absolutè nuncupatum, fuisse ordinem per ipsum Innocentium IV. ex Eremitis Etruriæ collectum, & B. Augustini regula, ac titulo Apostolica largitate donatum, & ita de primo ad vltimum concludimus, ante magni Lateranensis Concilij tempora nullum fuisse ordinem Eremitarum S. Augustini ab ipso B. Patre verè institutum, ac deriuatum, cui ordini alij Eremitæ aliarum Congregationum postea fuerint vniti, & à quo B. Augustini regulam, titulum, & habitum sumpserint: sed ex largitate, concessione & ordinatione Apostolica ista omnia illos consecutos, Quæ veritas magis roborabitur ex contrariarum rationum resolutione, vt in sequentibus planum fiet, atque idcirco probabiliter valde locutos, qui ipsi ordini Eremitarum S. Gulielmum, & Beatum Ioannem Bonum Mantuanum primos autores dederunt, scilicet Nauclerus volumine 2. genera. 40. vbi ait, sub anno 1157. Gulielmitæ instituti sunt à Gulielmo Duce Aquitaniæ & genera. 41. vbi addit, Ijdem sine titulo perseuerauerunt vsque ad Innocentium III. & Honorium, qui Ordo sub titulo Eremitarum S. Augustini appellari iussus est, & confirmatus. Robertus Holkot in 7. cap. Sapientiæ lectio 95. D. Antoninus

loco sæpe citato ex 3.par.1.tit.24.cap.14.quem ad hoc propositum allegauit Nauarrus Comment.4. de Regularibus num.9. vbi sententiam illam Abbatis Ioachimi à D. Antonino relatam, ac refutatam, eadem ratione, ac totidem fere verbis reijcit. Fasciculus temporum in Innocentio III. Bernardus Vargas, & Episcopus Senogaliensis, quos refert Marquez cap.1.& 14.& alibi, & nouissimè Cardinalis Bellarminus in Chronica sub anno 1241.& Azorius tom.1.lib.12.cap.23.quæst. 5. vt omittamus Volaterranum lib.21. Antropologiæ, quem Marquez vti Canonicum Regularem reijcit, in qua re indicat se nunquam istum autorem legisse: nam si legisset, vidisset vtique illum vxorem habuisse, ad quam etiam librũ de Oeconomia scripsit, qui in fine voluminis habetur.

CAPVT QVADRAGESIMVMNONVM.

Afferuntur, & soluuntur rationes, quibus Ordinem Eremitarum à B. Augustino institutum quidam ostendere nituntur.

I. Irca rationes, quibus Patres Eremitæ suam institutionem ex B Augustino deducere nituntur illud primo aduertimus, omnia argumenta, quæ contra sententiam capitibus proximè præcedentibus explicatam, & firmatam afferri possunt, duplici ex capite deduci, aut enim fundantur in autoritatibus ex libris apocryphis, aut ex libris probatis quidẽ, sed falsò acceptis aut fundantur in autoritatibus, & testimonijs D.Augustini, vel aliorum fide dignorum autorum, quæ in specie illorum opinioni aliquomodo fauere videntur. De primi generis satis dictum est supra cap. 27. vsque ad 37 inclusiuè, ad quæ remitto, & nihil supra. Nunc de secundi generis solùm dicemus rationibus, quas vt quo breuiùs fieri possit, perstringamus, ad tria prædicamenta reducemus. In prima serie recensebimus rationes, seu testimonia, quibus directè probatur, B. Augustinum Eremitas verè instituisse, ac illos præsertim, qui modò Eremitæ Ordinis S. Augustini nuncupantur. In secunda referemus argumẽta ad idem probandum ex viris sanctissimis eiusdẽ Ord. Eremitici, qui ab antiquissimo tempore ipso Augustino adhuc superstite floruerunt. In tertia afferemus argumenta ex antiquis monasterijs Ordinis Eremitarum longè ante Lateranensis Concilij tempora existentibus petita, quibus solutis huius primi libri finis erit.

II. PRimum argumentum. Ante Augustinum non erant in Africa monasteria, nec monachi, & post illum cœperunt ciuitates, & oppida monasterijs repleri. Ergo B. Augustinus fuit verus institutor monachorum in Africa. Si enim ille non fuit, quis alius extitit? Quod verò ante Aug. in Africa non essent monachi, & post illum statim esse cœperint, illa eiusdem August. verba indicant in 2. Retractat.cap.21.vbi reddens causam, quæ illum mouit ad scribendum librum de Opere Monachorum, inquit: *Vt de Opere monachorũ librum scriberem, illa me necessitas compulit, quòd cum apud Carthaginem monasteria esse cœpissent, &c.* Et certè si in Africa fuissent monasteria, & monachi ante illud tempus, id B.Aug. minimè latuisset. At B.Aug. fatetur, se vsque ad initium suæ conuersionis, ne nomen quidem monachorum audiuisse. lib.8.Conf. cap.6.

Respondeo, istud argumentum, quod magni æstimat Marquez cap.5.§. 5. multipliciter deficere. Primò, quia non sufficienter probat, non fuisse monasteria in Africa ante D. August. ex eo quia non erant Carthagine, tum quia ex vno loco particulari non licet inferre ad omnia loca per Africã constituta, tum quia monachi, & eremitæ illorum temporum, solitudines, & loca ab hominum conspectu, & conuersatione remotissima incolebant, necdum enim facti erant ex Eremitis Vrbanitæ. Secundò, quia si validum esset argumentum, in Africa non erant monachi, & monasteria, quia Augustinus fatetur, se ante suam conuersionem ne nomen quidem monachorum audiuisse, à pari dicendum esset, quod non fuissent Romæ, nec Mediolani, vbi ante conuersionem per aliquod tempus degerat, quod tamen falsum esse constat ex eodem textu Augustini ibi loci dicentis: *Et erat monasterium Mediolani extra vrbis mœnia sub Ambrosio nutritore, & non noueramus.* Tertiò, quia probabile, ac mihi certum est, ante Augustinum fuisse in aliquibus partibus Africæ Eremitas, siue monachos saltem in locis solitarijs, & ab hominum conuersatione remotissimis. Et quidem quod in Ægypto, quæ inter partes Africæ, vel secundum se totam, vel saltem secundum eius partem à Ptolemæo, & alijs probatis autoribus numeratus, fuerint ante Augustinum, & circa illius tempora multi Eremitæ, & multa monachorum cœnobia, res est posita extra omnem dubitationem. Sed quod ijdem fuerint etiam in finibus Numidiæ, & Regni Tunetati, ratio suadet, quia ante Augustinum erant in Hispanija, Gallijs, in Insulis Mediterraneis, in partibus Ægypti, & Nitriæ infiniti monachi, & eremitæ, & monasteria viris religiosis plena, quam ob causam dixit Augustinus contra Petilianum Donatistam, simulantem ignorare se, quodnam genus hominum, & vitæ institutum esset illud monachorum, institutum monasticum toto orbe notissimum fuisse. Cum autem inter Ecclesias Gallicanas, Hispanas, & Africanas assidua

essent

essent commercia, quis credat, solas Ecclesias Afrorum eiusmodi instituto, quod perfectissimum vitæ genus credebatur, carere voluisse? Quarto, quia certum est, tempore Beati Augustini fuisse in Africa, & Insulis adiacentibus Eremitas, siue monachos ab Augustino minimè institutos. Constat hoc, primò ex libro eiusdem Beati Augustini de Opere monachorum, vbi de Monachis Carthagine institutis tractans, primum de illis tanquā de alienis loquitur: *Primum*, inquit, *videndum est, quid dicant illius professionis homines, qui operari nolunt*. Nota particulam illius professionis. Deinde illos grauiter obiurgat, quòd dicerent monachis operandum manibus non esse, quæ opinio ex hæresi Euchitarum videtur descendisse ex libro eiusdem D. Augustini de Hæresibus ad Quodvultdeū hæresi quinquagesima septima. Postremo illos reprehendit, quod comati incederent, quæ arguūnt, illos à D. Augustino institutos non fuisse, & certū est istos Monachos crinitos, & otiosos ante Augustini tempora fuisse in insula Cypro, quos acriter redarguebat Epiphanius Cyprius, vt patet ex illius gestis, ex qua insula videntur Carthaginem profecti. Secundò constat ex eodem Augustino in epist. 81. ad Eudoxium Abbatem insulæ Caprariæ, illa enim epistola ab Augustino adhuc presbytero, & nondum Episcopo scripta fuerat; nam quidquid sit de D. Augustino, postquam assumptus fuit ad Episcopatum, in hoc omnes consentiunt, illum ante Episcopatū, postquam factus est presbyter, vnicum monasteriū exstruxisse. Ergo monasterium illud in insula Capraria non fuit à Diuo Augustino institutum. Tertiò constat ex Saluiano Massiliensi lib. 8. de Prouidentia, vbi dicit, multos ex Monachis, qui in persecutione Vandalica perierunt, ex partibus Ægypti ad illas partes Africæ transijsse. Quartò constat ex Leporio Episcopo Vticensi, quem B. Augustinus ex hæresi Pelagiana ad sanam doctrinam reuocauit: is enim monachus Gallus, aut Brito extitit ex familia Pelagij in Africam transuectus, vbi & diu mansit, & tandem Episcopus est electus ex Gennadio, & Cassiano, necnon etiam Baronio, qui ambos refert tom. 5 sub anno 410. num. 12. Si autem in Africa monachi alieni instituti, quàm Augustiniani Episcopi fuerunt, cur non etiam monasteria alieni instituti esse potuerunt? Quam enim facultatem habuit Augustinus in sua diœcesi monasteria instituendi, eandem prorsus alij habuerunt in suis diœcesibus, & parochi in suis parochijs, & alij viri Religiosi saltem de licentia suorum Episcoporum.

III. SEcundum argumentum, Constat ipsius B. Augustini testimonio, & confessione, illum fuisse primum autorem vitæ monasticæ in Africa: nam Petiliano sibi hoc obijcienti lib. 3. contra literas Petiliani cap. 40. non negauit. Ergo annuit.

Respondeo. Petilianus nomen monachorum genericè sumebat pro quocunque instituto vitæ regularis, non specificè pro instituto monachorū, vel Eremitarum ab instituto Clericorum Canonicorum distincto: idcirco etiamsi B. Augustinus id Petiliano, quod obiecerat, concessisset, non inde sequeretur, Augustinum alicuius instituti Monastici, vel Eremitici autorem extitisse: sufficiebat enim, quod fuisse autor instituti Clericorū Canonicorum. nam & Cardinalis Bellarminus, qui hoc Augustini testimonio vtitur ad probandum illum monachum fuisse, lib. 2. de Monachis cap. 5. ad finem: tamen in lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis negat, illum fuisse monachum eo modo, quo nūc monachi nomen vsurpamus, & ait eatenus monachum fuisse, quòd cum suis clericis in Ciuitate, & in domo Episcopali, monachorum institutum tenuerit. Potuit quoque D. Augustinus dici autor vitæ monasticæ in Africa, nō institutione, sed imitatione, & exemplo, quod nimirum videntes Episcopi Ecclesiæ Africanæ, & alij presbyteri B. Augustinum factum presbyterum, & Episcopū monasteria erexisse, illius sanctum propositum æmulati, ipsi etiam in suis Ciuitatibus, & Parochijs monasteria certatim erigere voluerint, secundum instituta, quæ sibi magis vtilia, & laudabilia visa fuissent. Quanquam rectiùs fortasse dici possit, ex illo Augustini loco lib. 3. contra Petilianum nihil amplius colligi, quàm quod ex aduersarij oppositione, vel exprobatione contra ipsum Augustinum per sanæ mentis Catholicos colligi potest.

TErtium argumentum, fuerunt in Africa monachi, qui se B. Augustini filios, & alumnos profiterentur, fuerunt, qui ab illo viuendi regulas peterent, & acciperent. Ergo Augustinus monachorum verus autor extitit. Assumptū probatur. Primò, quia Carthaginenses monachi, se ipsius B. Augustini filios profitebantur: nam Orosius in Procemio librorum de Ormesta mundi Augustino scribens, inquit, *cum sanctus filius tuus Iulianus Carthaginensis seruus Dei satisfieri super hac re petitioni sua eadem fiducia, qua poscit, exigeret*. Erat autem Iulianus monachus Carthaginensis, vt epithetum illud monstrat, seruus Dei. Secundò, ipse Augustinus in epist. 76. ad Aurelium indicat, se sub sua cura habuisse monachos à clericis distinctos: loquitur enim de nonnullis monachis, qui Augustino contradicente ex monasterio recesserant, videlicet Donato & illius fratre, quorum alterum Aurelius clericum ordinauerat. Tertio Valentinus monachus in epist. 257. inter epistolas Augustini, petit ab Augustino Regulam sui monasterij. *Si quid*, inquit, *famulus tua sanctitatis frater suggesserit Florus pro regula monasterij, digneris Pater petimus libenter accipere, per omnia nos infirmos instruere*. Quarto, Alipius erat monachus, & ille erat ex monasterio S. Augustini, & vtrunque constat ex Epist. 64. & ex lib. 8. Confession. cap. 12. quia vocat Alipium fratrem, & alios etiam habuit ex suo instituto, quos vocauit fratres 1. Retract. cap. 23. & 25. lib. 2. c. 38. epist. 148. & alibi. IV.

Respondeo, negando sequelam, nimirum ex

eo, quod aliqui monachi se Augustini discipulos, & filios vocauerint, aut ab eo viuendi Regulas petiuerint, aut acceperint, inde sequi, eos fuisse ab Augustino primitùs institutos. Assumptum etiam non sufficienter probatur, nam id, quod primo loco affertur de Iuliano monacho Carthagiensi, non sufficienter ostendit, Iulianum illum fuisse monachum ex epitheto serui Dei, vt supra dictũ fuit. Et dato, quod esset monachus, non sufficienter ostenditur, illum fuisse ex instituto D. Augustini per hoc, quod vocatur eius filius, aut famulus: mos enim erat, & nunc est, omnes Episcopos vocari Dominos, & Patres. Et nos vocamus Patres Hieronymum, Benedictum, Antonium, & alios, quorum institutum non profitemur. Quod etiam secundo loco affertur, solum ostendit, habuisse Augustinum in sua diœcesi monachos, qui sub illius cura degerent, sicut alijomnes, siue Regulares, siue seculares sub cura Episcoporum olim degebant: non tamen sequitur, illos ab ipso Augustino institutos, præsertim cum multi monachi ex varijs partibus Ægypti, Galliarum, & Hispaniarum tunc in Africam confluere inciperent, multò minus probat, quod tertio loco affertur ex epistola Abbatis Valentini: illud enim monasterium ab ipso Valentino fuerat institutum, non ab Augustino Nomine verò Regulæ non intelligebat Valentinus eam, quam nunc per antonomasiam Regulam vocamus, sed quidquid ad monasterium aptè regendum conduceret, vt ex serie verborum facilè constare potest. Non negamus autem, Augustinum rogatum, ac etiam spontaneum multis monasterijs eiusmodi Regulas tradidisse, verùm aliud nunc quærimus. Multò minus conuincit quarta probatio ex nomine siue prænomine fratris deducta, vt aliàs dictum fuit, quod euidenter ostenditur exemplo ipsius Alipij, quem Marquez vbique contendit fuisse monachum, siue eremitã ex eo, quoniam ab Augustino tum in dicta epist. 64. tum in 8. Confess. cap. 12. & alibi vocetur frater Augustinus enim vbique de Alipio loquens, illum fratrem suum vocauit, etiam quando laicus erat, nec dum in monasterio constitutus, quod ne me de meo dicere arbitreris, pone tibi ob oculos eandem Augustini epistolam 64. ad Aurelium, vbi de monasterio à se nuper instituto verba faciẽs, notat pro re singulari ab Aurelio valde commendata, quod Alipius videns Augustinum factum presbyterum monasterium erexisse, & cum fratribus in illo viuere cœpisse, ipse quoq; cum Augustino, & fratribus in illa societate viuere voluerit: *quod* inquit, *fratrem Alipium in nostra coniunctione mansisse, vt sit exemplo fratribus curas huius mundi vitare cupientibus, beneuolentissimè accepisti, ago gratias*: hæc enim verba indicant, Alipium ante illud tempus, etsi Augustino conuiueret, eique iunctissimus maneret, nullo tamen vinculo monachatus obligatum fuisse; quin potuisset, si voluisset, ab illa societate discedere. Alioqui quodnam magnum opus esset, ac dignum, vt per literas Augustini, Carthaginensi Episcopo tot terrarum spatijs distanti denuntiaretur Alipium antea Augustini monachum professum, post extructum Hipponense monasterium, & fratres in eo congregatos in ipsius Augustini coniunctione mansisse? cum etiam si voluisset, absque manifestissima apostasiæ nota illam coniunctionẽ deserere minimè potuisset. Sed de his satis, ad alia properemus.

CAPVT QVINQVAGESIMVM.

Expenditur quartum argumentum ex nonnullis Sermonibus, & Bullis Romanorum Pontificum mutuatum.

QVartum argumentum sumunt ex testimonijs Romanorum Pontificum, qui Eremitici ordinis autorem, & parentem ipsum D. Augustinum apertissime fatentur, quorum primum est Martini Papæ V. in Sermone de translatione B. Monicæ vbi inter alia inquit: *Iure igitur, ac meritò gaudeam, qui sim tanta gratia administrator, vt B. huius Monicæ reliquias contingam, reddamque beatum corpus eis, quos tanquam nepotes filius genuit matri. Iam enim nulla dubitatio est, quin vobis Augustinus imprimis Pater sit, non eo modo quo illius nomen religiosè singulari honore sectamini, verum iudicio nostro hoc potissimum causa est, quod ad suos vnà cum filio mater accesserit, tanquam indignè ferret, non ijs corpore præsentem esse, qui se digna religione honorarent. Prospexit credo, velut errantes paruulos, vt in sinum ipsa quoque nepotes reciperet: nondum enim cuiquam nisi vobis hæc Sancta dicata est, nec alteri, quam Ordini vestro restit. Multi tamen ad Augustini nomen subiere, tam de ipsa religionis dignitate certantes, quasi solis his honor debeatur, quem velut primi affectant, sed alius hic locus est: ipsa quidem mater solos elegit, quos tanquam filio cognatos assumeret sponte in Ordinem vestrum succedens.* Addit in eodem sermone, ex speciali Dei prouidentia accidisse, vt mater in Italia decederet, quasi præsentiens filium in Italiam ad se reuersurum, & ambos in Eremitarum ordine mansuros. vnde & illum morti propinquam ita loquentem inducit. *Hic meæ peregrinationis finis, hic meæ mortalitatis limes esto. Vade nostro auxilio, nostraque tutela securus, fœlixque tempus erit, cum ambos filij tui, filijque mei, te in Italiam reuocato, religiosa pietate seruabunt.* Addit etiam, diuina prouidentia disponente factum, vt Augustini lituus, & mitra magno pretio redempta, & ex Sardinia Valentiam translata, in monasterio Eremitarum Augustinensium collocata, vt omnis

I.

paren-

parentis supellex filijs cederet: *Sic enim audiuimus,* inquit, *statim Augustinus, bis unumque illum pastoralem non ante multos dies reperta, magneque pretio redempta, è Sardinia Kalensiã translata esse. Ita omnibus rebus, & locis benè successit desiniente Deo, vt qui ritè præter cæteros Augustinum colitis, soli omnem illius supellectilem possideatis; quid enim magis congruit, quàm eosdem rerum, & corporum custodes esse, qui nominis sui sint hæredes? Iam igitur omnem Augustinum habetis, iam vniuersam illius rem, & familiam tenetis, nec deest vobis omni studio Pater, nec defuit in aliquo benefacto Deus. vnum verò est mansuetudinis iugum, vnaque humilitatis regula, cui primus ipse fuit subiectus, ne quem eius propositi pœniteret.* Rursus de Eremitis in Tuscia degentibus, quos Augustinus visitauit, & cum quibus commoratus est, ista subiungit: *quo medio tempore Augustinum ferunt sanctorum hominum consilia quæsiuisse, quorum præcipuè in Tuscia multi fuisse conuentus dicuntur, hodieque apparent apud Posteros illorum, olliquiorum vestigia, in his vos adhuc frequentibus consortijs habitatis, ac nos cum ex Florentia Romam venimus, quædam vidimus in agro Senensi, nec sine magna huius recordationis voluptate per fratres illos transiuimus, tanquam adhuc vetustissimarum cellularum ac speluncarum vestigia spectaremus.* Hæc ille & alia fortassis plurima, quæ videre non potui, quandoquidem integrum sermonem apud nullum inueni, nisi tantùm hæc fragmenta, quæ ex lib. Io. Marquez cap. 8. §. 6. & cap. 9. §. 1. accepi.

Respondeo primò, vt testimonium ex hoc sermone desumptum fidem facere posset, operæ pretium fuerat illius autorem verificare, quod hactenus factum esse nõ reperi: nam quod inquit Marquez, illum in libro fratris Iordani, Vitas fratrum nũcupato, ac Romæ edito anno Domini 1587. haberi, minimè verum est, nisi aut eodem anno duæ factæ sint eiusdem libri impressiones, aut post ipsã impressionem de medio sit sublatus hic sermo, ita vt in aliquibus exemplis, quæ per Hispanias circunferuntur, hic sermo habeatur, in alijs verò Romæ, & per alias Ciuitates Romæ propinquas inuulgatis, minimè reperiatur, quod esse potuit: non enim me latet, idem de quibusdam alijs libris factum fuisse. habeo apud me volumen ipsius fratris Iordani quatuor libris distinctum, cuius titulus est: Liber, qui dicitur Vitas fratrũ, compositus per B. fratrem Iordanum de Saxonia Ordinis fratrum Eremitarum S. Augustini &c. Romæ apud Ioannem Martinellum 1587. primum caput incipit: *Multitudinis credentium erat cor vnum, & anima vna &c.* postremum caput vltimi libri incipit: *Ad hanc communionem pertinent omnia puncta Regulæ &c.* Librum diligentissimè lustraui, nec sermonem reperi. Quod etiam addit, Baronium in Notis ad Martyrologium sub die 9. Aprilis eundem pro verò fœtu Martini Papæ V. agnoscere, minus verum est, verba illius sunt: *Translatio S. Monicæ facta est sub Martino Papa V. extatq; diploma in Registro anno tertio decimo sui Pontificatus, legimus & sermonem eiusdem Pontificis ad fratres Augustinianos, quo etiam historia texitur de eadem tunc facta translatione, insuper & de miraculis, quæ tunc etiam contigerunt.* At non decernit, an sermo verè illius Pontificis extiterit, & vnde id sibi constaret: potuit enim decipi, sicut in multis deceptus est, præsertim cum de B. Augustino agit. Potuit sermo ab aliquo Augustiniano, vel à partium illius studioso compositus, sub nomine Pontificis per priuatas scripturas paulatim inuulgari, vt in similibus fieri solet, ac demũ post illius obitum sub eius nomine palam publicari: & forsan illius autor fuit Maphæus Vegius Laudensis, eiusdem Martini V. Datarius, qui totam prouinciam illius translationis gessit, quique maximè sermonibus in laudem D. Augustini, B. Monicæ, & aliorum Sanctorum scribendis operam dedit: stylus enim similis prorsus est, & numerus orationis vnus & idem.

ET profectò Romani Pontificis sermonem non esse, multa sunt, quæ probabiliter suadeant. Primùm enim autor huius sermonis se non, vt vniuersalem pastorem Ecclesiæ, sed vt priuatum aliquem, & partium Eremiticarum studiosum cõtra Canonicos Regulares apertè nimis prodit, ipsos Canonicos Regulares tacito nomine latenter carpens, quòd cum Eremitis de ipsa Religionis dignitate certare velint, quòd ipsis solis hic honor debeatur, quem vt primi inter Augustini filius affectant, vt illa verba indicant: *Multi tamen ad Augustini nomen subiere, iam de ipsa Religionis dignitate certantes, quasi solis hic honor debeatur, quem velut primi affectant.* Quæ verba mihi nunquam suadere potero, ex ore Summi Pontificis excidisse, præsertim in publicis sermonibus. II.

Secundò, quia in sermone multa continentur apertè falsa. Primum, quod B. Monica solos Eremitas elegerit, quos tanquam filio cognatos assumeret, spontè in illorum ordinem succedens, vnde enim constat de spontanea huiusmodi electione? Constat autem Maphæum Vegium S. D. N. Papæ Datarium, precibus à Pontifice translationem Reliquiarum B. Monicæ obtinuisse: at quod hoc fuerit ex spontanea electione B. Monicæ, elegans est huius autoris prosopopeia, & quidem magis elegans, quam vera: quorsum enim alij ab eius filiatione excluduntur, qui eam pijs officijs dignè coluerint? Secundùm quod ait fratres Eremitas ritè præter cæteros Augustinum colere, solosque omnem B. Augustini supellectilem, & familiã, & corpus vtriusq; parẽtis possidere. quod quoad reliquias Beati Augustini apertè falsum est. De Reliquijs verò B. Monicæ dicam statim, quid senserint grauissimi autores. Quod autem spectat ad familiam apertissimè falsum esse constat, nullus enim nisi ignarus, & rudis negare potest in familia Beati Augustini Clericos Canonicos legitimè computari. Tertium quod B. Augustinus commoratus fuerit in Tuscia cum Eremitis, in cellulis, & speluncis, quæ res nedum fabulosa, sed etiam falsa

esse conuincitur ex supra narratis: quod non latuit fratrem Iordanum lib. 1. in Vitas fratrum cap. 7. scribentem, B. Augustinum baptizatum anno ætatis 33. tempore Paschali, & eodem anno, qui terminabatur Idibus Nouembris eius matrẽ defunctam apud Ostia Tiberina, & toto ferè medio tẽpore intermedio inter illius baptismum, & reditũ in Africam, Romæ commoratũ, cum Manichæis disputantem, & libros contra eos scribentem, vnde & reprobat illorum opinionem, qui dicunt B. Augustinum post baptismum suum ante obitum Matris triennio vitam eremiticam duxisse. Hæc autem dixi, vt quid de veritate sentirem liberè indicarem. Cæterùm etiamsi daremus hunc sermonem Martini Quinti verè fuisse, non magnum negotium nobis facesseret, cum non vt caput Ecclesiæ, sed vt priuatus doctor illum habuerit, cuius autoritas non maiorem fidem faceret, quam cuiuslibet priuati Doctoris, quæ veritate cogente reijci posset, sicut etiam reijciuntur multa, quæ Innocentius Quartus in suo apparatu super libros Decretalium scripsit, vbi in multis communiter non tenetur, licet alia, quæ edidit vt caput Ecclesiæ, quæ Bonifacius VIII. sexto libro Decretalium inseruit, fidem faciant irrefragabilẽ, verùm, vt dixi mea sententia est, sermonem Martini V. non esse, sed à clandestino aliquo sermocinatore astu inuulgatum, sicut alia multa, de quibus supra dictum fuit.

III. CÆterum quandoquidem de Reliquiis Beatæ Monicæ agi cœptum est, & autor huius sermonis illas Ordini Eremitarum diuina Prouidẽtia, quin & ipsa Monica eligente, vt solis veris nepotibus concessas tam asseueranter affirmat, referam hoc loco, quæ de iisdem Reliquiis Ioannes Molanus Theologus Louaniẽsis clarissimus scribit in suo libro de Natalibus Sanctorum Belgij, sub die quarta Maij: *De Sancta Monica opinio Aroasiensium ex VValtero Priore Aroasia. Apud Ostia Tiberina natale Sanctæ Monicæ, cuius vita admiranda ix. nono Confessionum libro Sancti Augustini Episcopi colligitur. Celebre autem est hoc festum pridie conuersionis filij sui, quem prius mundo, postea cælo peperit, putant verò Aroasienses thesaurum hunc ad se delatum, quod testem habeant eius rei in manuscriptis codicibus VValterum sui loci Priorem, qui sacras reliquias se eò attulisse memorat. Scripti autem hæc est summa: Fulbertus Abbas in Arogomantia missus pro negotijs suis ad Curiam Domini Alexandri, quando imperium contra eum erat commotum. Cum autem Ostiæ à Canonicis ad Diuam Auream quærerem de Sancta Monica, dicebant eam sepultam esse in portum antiqua Ostia, & à se vocari latina voce Primam, ab Augustino græca voce Monicam. Quibus intellectis sepulchrum quærere, & clam effringere cogitaui: quod cum frangerem, tanti odoris suauitate respersi sumus, ac si omnium pigmentorum genera sentiremus; cumque cogitarem caput cum minoribus tantum ossibus auferre, adiunxi aliud os, & sic sigillatim omnia, quæ per diuersa pericula maris & terræ, tuli in Aroasiam anno 1162. duodecimo calendas Maij. vbi etiam sacra pignora claruerunt. Obijcient forsan contra hæc Romani Maphæum Vegium Laudensem, Martini Quinti Datarium suis impensis ex Ostia Monicam eò transtulisse, quodque apud Augustinenses in sacello D. Monicæ, cuius officium scripsit, sepulturam acceperit, extare desuper Apostolicam Martini Bullam. Quibus ego, quòd nota, & recepta sint, non reluctor. Per me tamen licet Aroasiensibus in suo sensu abundare.* Hæc Molanus. fuit autem Aroasia nobile & antiquissimum Canonicorum Regularium Cœnobium, & caput illustrissimæ Congregationis viginti octo Abbatiarum, vt libro secundo ex instituto dicemus, quod etiam Molanus ibi loci breuiter adnotauit. Quod si mirum alicui videatur, per Molanum licere Aroasiẽsibus non obstante translatione palam facta, & Bulla Martini V. in suo sensu nihilominus abundare, recogitet apud se innumeros penè casus similes in materia sacrarum reliquiarum notissimos, vtpote Sanctorum Bartholomæi, Stephani Protomartyris, Luciæ Virginis Siracusanæ, Helenæ Magni Constantini Matris, & aliorum, sed de sermone satis.

MAiorem difficultatem ingerit secundum testimonium, quod sumitur ex Bulla translationis eiusdem S. Monicæ per dictum Martinum V. edita, in ea siquidem Beatum Augustinum Eremitici Ordinis Fundatorem vocat, verba illius sunt: *Corpus B. Monicæ Sancti Augustini matris ex certis pijs respectibus, & causis, præsertim quia corpus dicti Sancti ipsius Ordinis Fundatoris in quadam Ecclesia Papiensi dicti Ordinis venerabiliter, prout decet, reconditum existit, à loco Ciuitatis nostræ Ostiensis, vbi sepultum, & reconditum fuerat, ad Ecclesiam domus fratrũ Eremitarum dicti Ordinis de Vrbe, transferendi licentiam concessimus.* IV.

Verùm facilis est responsio: nam verba Pontificis non sunt dispositiua, sed narratiua, quæ non probant, vt est apud omnes iuris Pontificij interpretes notissimum: & probant Felinus, & alij ab eo allegati, in cap. illud, in versic. nota secundo, de Præsumpt. Dec. consil. 36. col. 3. & cons. 310. col. fin. & cons. 539. col. 1. Imò verò asserunt Doctores, quod narratio Principis super facto alieno in præiudicium tertij non probat, nec illi standum est. Ita Ancheran. in Clem. 1. de Probat. quem sequitur Aretinus in c. Cum à nobis de Testamentis, & in cons. 163. & Dec. cons. 198. col. fin. secutus est autem Pontifex in narratiua dictæ Bullæ opinionem, quæ à supplicantibus pro vera narrabatur, non quæ vera esset, vt patet ex forma verborum dictæ Bullæ, dum ait, *præsertim quia corpus dicti Sancti ipsius Ordinis fundatoris, in quadam Ecclesia Papiensi dicti Ordinis venerabiliter, prout decet, reconditum existit*, hæc enim opinio quantumcunque à venerandis Eremitis pro vera venditetur, falsissima est, vt in fine huius libri ex authenticis scriptis probabitur: illa enim Ecclesia, in qua reliquiæ Diui Augustini apud Papiam conditæ

fue-

fuerunt, à primaria fundatione Clericorum Canonicorum extitit, etiam antequam dictæ Reliquiæ illuc à Rege Luitprando translatæ fuissent, qui in illa vsque in hanc diem perseuerant: & licet Ioannes XXII. venerab. Eremitis concesserit, vt simul cum Canonicis diuina officia celebrare possent in eadem Ecclesia, ac etiam iuxta illam Monasterium suis sumptibus, & soluto pretio ædificare, non tamen dominium ipsius Ecclesiæ à Canonicis ablatum ad Eremitas transtulit, vt illi semper fingunt: quinimò omnia antiqua iura, & priuilegia ipsis Canonicis expressè reseruauit, vt ex eius literis infra adducendis patebit. Potest quoque testimonium Martini V. ex dicta Bulla acceptum sic exponi, vt B. Augustinus dicatur fundator Ordinis Eremitarum non immediatus, sed mediatus, quatenus scilicet Regulam condidit, cui Ordo Eremitarum nititur, Apostolica largitate illi concessam, vt supra dictum fuit.

V. TErtium testimonium sumitur ex literis Ioannis Papæ XXII. per quas concessit ven. Eremitis, vt in Ecclesia D. Petri in cœlo aureo Papiæ simul cum Canonicis Regularibus diuina officia, & missas dicere, & monasterium iuxta dictam Ecclesiam soluto pretio fundi exstruere valerent, in quibus quidem literis causam eiusmodi concessionis talem reddit: *Quatenus ibi tanquam membra suo capiti, filij Patri, Magistro discipuli, & duci milites inhærentes, Deo, & ipsi sancto, autoritate fulti Apostolica præcordialibus iubilent, vbi & præceptoris eorum, Patris, & capitis Augustini nouerint reliquias esse positas.*

Respondeo hæc verba non eius esse ponderis, vt nonnulli putant, sed infirmissimum argumentũ esse, quod ex illis desumitur, non solùm propter rationem iam allatam, quia verba narratiua sunt, & non dispositiua, sed quòd ad illa omnia plenissimè verificanda sufficit, quod ipsi Eremitæ, Regula, & titulo B. Augustini ex largitate Apostolica fuerint donati, nam & Monachi siue Eremitæ B. Hieronymi nuncupati, se ipsius D. Hieronymi filios, discipulos, & milites vocant, & Beatum Hieronymum parentem, Magistrum, ac Ducem agnoscunt, venerantur, implorant: similiter Monachi Vallis Vmbrosæ, Camaldulenses, Cistercienses, Sylucstrini, & alij de D. Benedicto Monachorum Occidentalium Patriarcha loquuntur, quin & summi Pontifices ipsum D. Benedictum in suis Bullis, & Priuilegijs illorum Patrem, Magistrum, ac Ducem vocant: nec idcirco aut illi se à D. Hieronymo, vel D. Benedicto immediatè institutos iactitant, nec eos Pontifices pro talibus agnoscũt. Omitto assertiones, quæ vigore dictæ Bullæ in vulgus imperitum funduntur, de quibus inferiùs, illam ex integro reddemus.

VI. QVartum testimonium sumitur ex quibusdã literis Sixti IV. datis die 20. Martij an. 1479. in quibus inter alia habet: *Dudum attentè reuoluimus, quod inter vniuersos innumerata Ecclesiæ Doctores præcipuum beatissimus Aurelius Augustinus subtilissimus Euangeliorum & sacrarum literarũ perscrutator &c. & inter cætera Ordinis Eremitarum eius plantator, & pristinus institutor extitit, rationi, & iuri congruum censemus etiam nullis petitionibus pulsati, vt Ecclesia, & loca in eiusdem præcipui sanctissimi Doctoris honorem erecta, & constructa temporale pariter, & spirituale incrementum suscipiant.*

Quintum sumitur ex literis Alexandri VI. dat. 9. Mart. 1496. in quibus hæc habentur: *Ad sacrum Ordinem Fratrum Eremitarum Sancti Augustini, quem gloriosus ipse Doctor egregius in agro dominico plantauit.*

Sextum ex literis Leonis X. datis die 10. Martij 1513. in quibus Generali eiusdem Ordinis scribens, vocat B. Augustinum dicti Ordinis fundatorem, seu institutorem. Eodem modo loquitur Gregorius Tertiusdecimus in quadam Bulla concessionis Indulgentiarum Ecclesijs dicti Ordinis.

Verùm ad hæc omnia respondetur, Verba Pontificum in dictis literis esse narratiua, quæ ponuntur ab ijs, qui ipsis Pontificibus à secretis inseruiunt, prout melius congruere videtur, & in quibus non semper opiniones certæ, ac exploratæ, sed vel probabiles, vel quæ pro talibus habentur, attendi solent, vel quæ pro veris à supplicantibus narrantur, quibus quoniam aliæ literæ Gregorij IX Innocentij IV. & Alexandri IV. non per verba narratiua, sed dispositiua manifestè contradicunt. dum testantur dictum Ordinem Eremitarum ex varijs Eremitarum Congregationibus priùs sine certa regula, titulo, & habitu institutis, & postea per Apostolicam concessionem habitu, regula, & titulo Eremitarum D. Augustini donatis, conflatum sub vno capite, & vna forma habitus à Sede Apostolica illi præscripto, quin etiam ante Innocentium III nullum diploma pontificium, nullum Concilium, nullus Canon, & nullus Autor certus, & idoneus, etiam ipsis Eremitis vltrò fatẽtibus, de hoc ordine est locutus. Ob hanc causam dicimus, per huiusmodi narrationes non sufficiẽter illorum intentum probari, qui ex illis deducũt Ordinem Eremitarum à D. Augustino immediatè fuisse institutum: & si quid probant, ad summum probare, illum fuisse institutum à D. Augustino mediatè per traditionem Regulæ, non autem immediatè.

CAPVT QVINQVAGESIMVM PRIMVM.

Quintum argumentum soluitur, & testimonium Abbatis Ioachimi minus idoneum esse comprobatur.

1. Postremum argumentum ex ijs, quæ ad istud prædicamentum attinent, sumitur ab autoritate Doctorum, qui conceptis verbis affirmant, B. Augustinum Eremitici Ordinis autorem, & fundatorem extitisse. hos recenset Marquez cap 20. § 5. Primum Breuiarium Romanum in officio D. Augustini lectione quarta, vbi dicit D. Augustinum in Ciuitate Hipponensi monasterium Religiosorum fundasse, & cum illis vixisse, qui non erant Canonici, tum quia Canonicos non nisi factus Episcopus instituit: tum quia illos vocat fratres, quod nomen Canonicis non conuenit, cæterum id verum non esse lib. 2. ostendemus. Secundum est Breuiarium Ecclesiæ Bracarensis, in quo hæc verba habentur in officio D. Augustini lectione 8. & 9. *Augustinus cum fratribus suis Carthaginem aduenigauit, patrimonium pauperibus erogauit, & in nemore monasterio extructo secundū Regulam ab Apostolis institutam viuere cœpit. Denique in Hipponensi Ecclesia licet inuitus Episcopus promotus, quadraginta annos superuixit, vbi & monasterium Canonicorum instituit.* Verùm Ecclesia Bracarensis nō est tantæ certitudinis, vt non potuerit errare: nam illa historia ferè tota ex superius dictis manifestè falsa esse conuincitur, & non dubito quin Illustrissimi illius Ecclesiæ Præsules, & sapientissimi Canonici, & Clerici, si hæc nostra viderint, illico errorem non sint emendaturi. Tertium est testimonium Abbatis Ioachimi in suo introductorio ad librum Apocalypsis, in quo fatetur B. Augustinū ante Canonicos Regulares, Eremitas instituisse, cuius calamum, inquit Marquez, ob summam illius autoritatem solum contra viginti stare, tum quod sit antiquus autor ante Concilium Lateranense: tum quod spiritu prophetiæ à Deo donatus fuerit, vt graues autores asserunt, ac inter illos D. Antoninus tit 17. c. 1. §. 12. Quartum est testimonium B. Henrici de Vrimaria, Quintum B. Iordani de Saxonia, quibus B. Antoninum addit tit. 24. c. 14. Ferdinandum Hispanum, Franciscum Petrarcham, Iacobum Philippum Bergomensem, Onuphrium Panuinum, Stephanum Garibay, & alios inferioris notæ.

Verùm quia plerique illorum sunt fratres Eremitæ, quibus etsi fide dignissimis, in hoc fidem adhibere non cogimur, D. verò Antoninus, quæ ibi de Ordine Eremitarum scribit, à quodam Religioso dicti Ordinis accepisse fatetur, quem cum suo Propheta Ioachimo in articulo, de quo nunc agimus, reijcit, Petrarcha verò, & si qui sunt alij, posteriores sunt, & fidem non faciunt. Superest vt solùm Abbatis Ioachimi testimonium expendamus, ac videamus, an fortè Goliath ab Orco reuocatus fuerit, tantas vires habens, vt vnus contra viginti meritò stare possit. Igitur quod attinet ad testimonium huius autoris, ante omnia ostendendum erat, illum de isto, qui nunc Eremitarum S. Augustini nuncupatur, Ordine locutum: nam illius verba nec D. Augustini, neque verò Ordinis ab Augustino instituti vllam prorsus mentionem habent, verba Ioachimi sunt: *Surget Ordo, qui videtur nouus, & non est, indutus nigris vestibus, & desuper zona. Hi crescent, & fama eorum diuulgabitur, & prædicabunt fidem, quam & defendent vsque ad mundi consummationem, & in spiritu Eliæ Prophetæ. Qui Ordo Eremitarum æmulantium vitam angelorum, quorum vita erit quasi ignis ardens in amore, & zelo Dei ad comburendum tribulos, & spinas &c.* Hæc verba de Augustino nihil omnino, sed neque de Ordine Eremitarum, qui nunc est necessariò intelligi debent, quis enim scit, an hæc prophetia vsque in hanc diē impleta fuerit? nec vis facienda est in zona, aut in nomine Eremitarum: nam omnes Monachi olim cingulum pelliceum ferebant, & Eremitæ vocabantur, & fortè monachus de monachis, non de Eremitis Augustinensibus prophetare cupiebat. potuit etiam de Eremitis Gulielmitis, aut Iambonitis loqui, post quos exortos prophetauit, cum vixerit paulò ante Concilium Lateranense, circa annum 1200. vt ex Bellarmino, D. Antonino, & Sixto Senensi in bibliotheca habemus. At inquit, quod surget Ordo, qui videtur nouus, & non est. sed quid tum? num quia non est nouus necessè est illum ab Augustino fundatum? At saltem constat ante Concilium Lateranense institutum. Respondeo, constat Ordinem Eremitarū in genere sumptum, longe ante Concilium Lateranense institutum, constat etiam Ordines D. Gulielmi, & fratris Ioannis Boni paulò ante dictum Concilium institutos: nec tamen sequitur, ante dictum Conciliū fuisse institutum ordinem, qui nunc dicitur Eremitarum D. Augustini.

AN verò inter Prophetas ipsum Ioachimum censere meritò possimus, referam, quid de illo viri docti, & cum primis eruditi, & graues scribant: quoniam in re tanti momenti de meo aliquid dicere non audeo. D. Antoninus, quem Marquez cap. 20. §. 1. numerat inter autores, qui Abbatem Ioachimum, vt veridicum Prophetam suscipiunt, ac venerantur, in 2. par. tit 17. cap. 1. §. 12. hæc de illo scripta reliquit, Vincentij Beluacensis iudicium suo more secutus. II.

Eo tempore Abbas Ioachimus venit de Calabriæ partibus ad istum Vrbanum Papam morantem tunc apud Veronam, de quo Ioachim fertur, quod cum prius non multum ab homine Doctore didicisset, donum intelligentiæ diuinitùs accepit à Deo, vt facundè, ac disertè quaslibet diuinarum scripturarum difficultates, vel obscuritates enodaret. Dicebat itaq; mysteria quædam Apocalypsis hactenus latuisse, sed nunc in spiritu prophetiæ clarescere, sicut ex opusculo, quod scripsit, legentibus liquet, & infra. *illud verò in libello eius præ cæteris notabile, & spectatum habetur, quod mundi definit terminum, quem infra duas generationes, quæ secundum ipsum faciunt annos sexaginta, arbitratur implendum. fertur quoque multa scripsisse, librosque suos Domino Papæ corrigendos obtulisse: nam & in quibusdam*

errasse dicitur, vt patebit in sequenti titulo, & tamen ei multa de futuris reserata fuisse referuntur: vnde & postea duobus Regibus Franciæ scilicet, & Angliæ, in itinere transmarino apud Messanam Siciliæ Vrbem hyemantibus, idem Abbas vocatus dixit, nondum liberationis Ierusalem aduenisse tempus. Super ijs autem, quæ scripsit de futuris temporibus, nos rerum incertarum præsagium relinquere conuenit iudicio posterorum. Hæc Vincentius. Sed adde, quod dicit D. Thomas in 4. quod quicunque locuti sunt de fine mundi, determinando certum tempus, huius restituentis sunt falsiloqui, & deinceps etiam inuenientur hoc determinantes. Vnde Augustinus de Ciuitate Dei super illud Actor. 1. quod Christus dixit Apostolis: Non est vestrū nosse tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate, inquit: hic resoluit digitos omnium de hac re calculantium & eos quiescere iubet. Cardinalis Bellarminus de Scriptoribus Ecclesiasticis in Ioachimo: *Circumferuntur*, inquit, *quædam vaticinia sub eius nomine de futuris Pontificibus Romanis, quæ quam fidem mereantur, aliorum sit iudicium. Illud mirum est, quod cum ea vaticinia ad solos quindecim Pontifices pertineant, tamen curiositas hominum ad nostra vsque tempora extendere illa conatur.*

Cardinalis Baronius sub anno 1164. tom. 12. de Petro Lombardo loquens ait: *Passus est etiam accusatorem Ioachimum Abbatem Monasterij Florensis: sed lambitus accusator in Concilio Romano sub Innocentio Tertio.* Damnatio verò illius refertur in c. Damnamus de Sūma Trinitate, & Fide Catholica in hūc modum: *Damnamus ergo, & reprobamus libellum, seu tractatum, quem Abbas Ioachim edidit contra Magistrum Petrum Lombardum de vnitate, seu essentia Trinitatis, appellans ipsum hæreticum, & insanum, pro eo quod in suis dixit sententijs, quoniam quædam summa res est Pater, & Filius, & Spiritus sanctus: & illa non est generans, neque genita, neque procedens, vnde asserit, quòd ille non tam Trinitatem, quàm quaternitatem astruebat in Deo &c. Nos autem sacro approbante Concilio credimus, & confitemur cum Petro, quod vna quædam summa res est incomprehensibilis, & ineffabilis, quæ veraciter est Pater, & Filius, & Spiritus sanctus &c. Si quis igitur sententiam, & doctrinam præfati Ioachimi in hac parte defendere, vel approbare præsumpserit, tanquam hæreticus ab omnibus euitetur.*

Alphonsus à Castro aduersus hæreses in verbo, Apostoli, hæresi 1. inquit: *De Apostolis, eorumque vita, statu, & conditione aliqua sunt exorta hæreses, quarum vna est, quæ asserit Apostolos non prædicasse Euangelium Christi iuxta spiritualem intelligentiam, sed tantùm secundum literam. Hic est error Abbatis Ioachimi, & Petri Ioannis, vt illis impingit Guido Carmelitá. Hic Ioachim ex Calabria oriundus fuit, monachusque Ordinis Sancti Benedicti, atque in Florensi Cœnobio eiusdem Ordinis Abbas. Hic multa scripsit, in quibus, meo iudicio, suum leue ingenium ostendit, quoniam in omnibus fermè libris suis, vt se futurorum præscium ostenderet, consueuit miscere prognostica, quod maximæ leuitatis, & gloriæ cupiditatis indicium est: maximè cum aliter se in posterum res habuit, quam ipse prædixit. Nam vt de cæteris taceam, Fridericum Imperatorem hostem Ecclesiæ futurum, sicut fortè somniauerat, prædixit, quem omnes historiæ tradunt, vsque ad mortem in pace, & tranquillitate Ecclesiæ permansisse. Claruit sub Alexandro Tertio huius nominis Pontifice, & Henrico Sexto Imperatore. Quod autem ad præsens dogma spectat, de quo nunc fit mentio, in eius scriptis, quæ legi, non reperi: sed tantùm à Guidone Carmelita eum inuenio de hac re notatum, de qua re valde miror, quoniam cum in Concilio Lateranensi sub Innocentio Tertio celebrato condemnatus sit quidam alius error huius Abbatis Ioachimi, de quo postea dicemus, mirandum est, quòd nullus alterius erroris Concilium illud fecerit mentionem, cùm tamen plures alios errores habuerit, quemadmodum illi impingit Guido. Verùm possibile fuit, errores illos tunc sic latuisse, vt in aures Concilij non deuenerint. Quare fidamus in hac parte Guidoni. Hic ergo Ioachim inter cæteras fabulas, quas populo Christiano ingerere voluit, hæc est vna, quæ dicit tres hominis status, primus status est, in quo homines secundum statum carnis vixerunt, quem statum ab Adam perducit vsque ad Christum, secundus status est, in quo mediam inter carnem, & spiritum, vitam homines duxerunt: & hunc statum à Christo vsque ad D. Benedictum protendit. Tertius status est, in quo viuitur (vt dicit) & viuetur secundum spiritum, & hunc statum protendit à Diuo Benedicto vsque ad finem mundi, &c.* Hæc ille. Ex quibus, & alijs superiùs dictis videas, quanti faciendus sit hic nouus Propheta, quem Marquez vti militem adeò strenuum producit, vt contra viginti armatos solus stare possit. Eadem ferè censura illum notat Abbas Trithemius in lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis.

CAPVT QVINQVAGESIMVM SECVNDVM.

De fragmento assertæ historiæ Lucij Dextri Sancti Paciani filij Iudicium.

INter secundi ac etiam tertij generis argumenta, quibus Marquez originem sui instituti ad tempora B. Augustini perducere, & in ipsum Augustinum refundere nititur, non exigui momenti illud esse videtur, I.
quod testimonio assertæ cuiusdam historiæ sub nomine Flauij Lucij Dextri apud Hispanos paucis abhinc annis vulgatæ, & per Marcum Maximum Cæsaraugustanum Episcopum continuatæ, & tandem per Eutrandum, aliàs Luitprandum Ticinensem Diaconum productæ nititur, de quibus idem Ioannes Marquez cap. 10. §. 4 ita scribit: *Et quia ad antiquiora Religionis nostræ vestigia probanda, horum autorum testimonio vti necessarium erit,*

qui magna lumina ad obscuritatem ob temporu antiquitatem obfusam tollendam, extiterunt, ostendam prius, quinam illi sint, & quanta sint autoritatis: ne quis illorum testimonia fingere me arbitretur, quod de Beroso Anianobistoriorum fabella dicitur, sicut Melchior Canus in suis locis Theologicis scribit Hi autores vetustissimi sunt, &c. Eapropter priùs quam ad vlteriora gradum faciamus, necessarium fore duxi; quid de veritate prædictæ historiæ nonnulli cum primis docti senserint, ac etiam quid ipse sentiam, breuiter indicare, cuius exemplum magna diligẽtia quæsitum tandem obtulit perillustris, & excellentissimus Doctor Sacræ Theologiæ Dominus Ioannes Salasmalo antiquissimæ, & per totas Hispanias præclarissimæ Ecclesiæ Diuæ Mariæ de Columna, vulgo de Pilari nuncupatæ, Regularis Canonicus Ordinis S. Augustini. Qui quidem liber Cæsaraugustæ recens editus fuit anno 1619. zelo, & labore admodum R. Patris Fratris Ioannis Caldaron ex familia S. Francisci sub hoc titulo. *Fragmentum Chronici, siue omnimoda historia Flauij Lucij Dextri Barcinonensis, cum Chronico Marci Maximi, & additionibus S. Braulionis, ac etiam Helecæ Episcoporum Cæsaraugustanorum, ad perillustrem R. D. Petrum de Molina Priorem, & Canonicum Granatensis Ecclesiæ.*

II. QVæ circa hanc historiam ab alijs scribuntur, tam multa sunt, vt si ea transcribenda forẽt, integrum librum explerent. Verùm quòd breuitati consulam, per summam priùs id recensebo, de quo apud omnes conuenit: ac deinde in quibus scribentes circa eandem historiam à se inuicem discrepent. Consentiunt omnes Dextrum S. Paciani filium omnimodam historiam D. Hieronymo nuncupatam scripsisse, id namque Hieronymus ipse in lib. de Viris Illustribus ad finem fatetur. *Dexter*, inquit, *Paciani, de quo supra dixi filius, clarus apud seculum, & Christi fidei deditus. fertur ad me omnimodam historiam texuisse, quam necdum legi.* Hic Dexter ille ipse est, cui vicissim Hieronymus suum librum de Viris illustribus nuncupauit, vt ipsius libri initium monstrat: *Hortaris Dexter, vt Tranquillum sequens Ecclesiasticos Scriptores in ordinem digeram:* Fuit enim ipsi Hieronymo amicitia iunctissimus, vt idem Hieronymus in secunda Apologia contra Ruffinum his verbis testatur: *Vnde etiam ante annos fermè decem cum Dexter amicus meus, qui Præfecturam administrauit Prætorij, me rogasset, vt autorum nostræ Religionis ei indicem texerem.* ex quibus verbis habes, etiam hunc Dextrum illum esse, cui Hieronymus ipsum librum de Viris illustribus scripsit. De historia quoque à Marco Maximo Cæsaraugustano continuata, habemus testimoniũ S. Isidori Hispalensis in lib. de Viris illustribus, vt numerosissimam cateruam recentiorum autorum omittamus.

III. VErùm discrepant scribentes circa easdem historias multipliciter. Primò, quia nonnulli Lucij Dextri historiam iniuria temporum deperditam affirmant, Ita Baronius tom. 4. sub an. 392. nu. 36. Alij etsi eam deperditam non omnino asserant, tamen de fide horum fragmentorum, quæ modò præ manibus multorum sunt, non parum dubitant, vt D. Ioannes Perez Episcopus Segorbiensis, & autor Conuenientiæ Monarchiarum Dominicarum, & alij quos refert Didacus Morillo in Præfatione ad librum de Fundatione Sacelli B. Mariæ Virginis de Pilari nuncupatæ pag. 3 Alij tandem ferè omnes horum temporum autores apud Hispanos extare dictam historiam, eamque probatam, & veridicam esse, & pro tali habendam constantissimè fatentur. Aiunt enim illam diuino consilio ex vniuersali diluuio Saracenorum, quod omnes ferè Hispaniarum Ecclesias vastauit, in partibus Alemaniæ apud nobile, ac vetustum Cœnobium Fuldense, quasi miraculò seruatam. Quis verò eam illò transtulerit, Eutrandus Diaconus Ticinensis in epistola ad Regimundum Episcopum Illiberitanum, quæ in limine ipsorum fragmentorum habetur, putat illam cum alijs multis libris in Fuldensi Bibliotheca à se repertis iussu Caroli Magni ex Hispanijs eò allatam. Alij suspicantur, aliquem Monachum tempore deuastationis Hispaniarum per Saracenos factæ ex Hispanijs profugum, illam secum tulisse. vtcunque fuerit, conueniunt, qui pro vera illam nobis venditant, eam vsque ad hæc ferè tempora in Fuldensi Bibliotheca literis Gothicis seruatam, quibus temporibus scribit Licentiatus Esculanus lib. 2. Historiarum Valentiæ cap. 1. cum Cardinalis Baronius Iudicem vniuersalem omnium autorum, tam viuorum, quàm mortuorum agere voluisset, hos duos vetustissimos historicos, scilicet Dextrum, & Marcum Maximum, veluti Enoch, & Eliam in extremis mundi seruatos, è cœlis ad testimonium veritati reddendum in terram venisse.

POrro quis horum fragmentorum primus post tot annos, quibus latuerant, inuentor extiterit, cuius ope in Hispanias tandem post liminio repedauerint, non est vna, sed multiplex de hac re scribentium sententia: nam alij asserunt circa annum 860. per Eutrandum, seu Luitprandum Diaconum Ticinensem tunc temporis apud Fuldam exulantem, rogante Regimundo Episcopo Illiberitano postliminio restituta. Ita enim præ se fert epistola sub nomine ipsius Eutrandi impressa statim in limine dictorum fragmentorum. Alij non ante hoc nostrum seculum dicta fragmenta inter Hispanos visa esse contendunt, primumque illorum inuentorem, aut saltem autorem, cuius opera ad notitiam Hispanorum deuenerunt, fuisse R.P. Thomam Torralbam Societatis IESV, qui cum Vormaciæ degens, illa in Bibliotheca Fuldẽsi reperisset, exscribenda curauit, & in Hispanias R.P. Hieronymo Romano de la Higuera eiusdem Societatis rerum antiquarum indagatori exquisitissimo misisse, vt Ioannes Calderon in Præfatio- IV.

ne, quam

ne, quam dictis fragmentis nuper impressis præmisit: etsi non neget, Eutrandum Ticinensem illorum exemplum longe antea Regimundo Illiberitano Episcopo misisse. Rursus alij scribunt, Patrem Torralbam autographum, ex quo exemplum in Hispanias missum exscripsit, non in Fuldensi Bibliotheca, sed apud quendam, qui ex eadem Bibliotheca illud abstulisse confessus fuerat, adinuenisse. Ita Didacus Morillo dicta præfatione pagina secunda. Alij inter quos idem Ioannes Calderon ad finem libelli dictorum fragmentorum pagina decimatertia, volunt Illustrissimum D. fratrem Augustinum à Iesu Archiepiscopum Bracarensem, cum esset Generalis Ordinis Eremitarum, & in Germania monasteria sui Ordinis visitaret, inuenisse ibi historiam Flauij L. Dextri, duo illius exempla extrahi fecisse, ac in Hispanias tulisse. Alterum Catholicæ Maiestati Philippi Secundi Regis velut quendam thesaurum pretiosum obtulisse, ac ab ipso Rege acceptum, & custoditum, altero verò sibi reseruato, ex quo orta est notitia habita hucusque de Flauio L. Dextro, & Marco Maximo in Regno Portugalensi, & in ordine Sancti Patris Augustini ab illo tempore vsque nunc. Quam sententiam exsibilat Gaspar Albarez de Losada Machado in Defensorio Lectionarij antiqui Seguntinæ Ecclesiæ pro officio proprio Sanctæ Liberatæ, cuius corpus inibi requiescit, Illustrissimis DD. Cardinalibus Congregationis Sacrorum Rituum præsentando, in quo inter àlia sic scribit: *Quod verò de Domino Augustino à Iesu asserit, repertum scilicet ab illo primum in Germania Dextrum, indequé duas extraxisse copias, alterum quarum sibi reseruauit, altera Philippo Secundo Regi Catholico donata, tam à vero abest, quod ipse Illustrissimus Archiepiscopus nullam de Dextro notitiam habuisset, nisi ego illi literas Patris Higuera ad me missas ostenderem, quibus de Sanctis Basileo, & Ouidio secundo, & tertio Episcopis sua sedis mentio fiebat. Hic enim ab eo perlectis rogauit prædictum Higueram Placentiæ tunc commorantem, vt sibi, quid Dexter de illis diceret, Sanctis Pontificibus quàm citò mitteret, quod & factum est, & extractum ipsum ab Alphonso Munoz Hurtado Notario Apostolico. & Regio subsignatum fuit die 13. Septembris anno 1602. quod honoris causa Archiepiscopus in Archiuio sua reposui fecit.* hæc ille. Demum Licentiatus Gaspar Esculanus loco, & lib. citato cap. 2. concludit, constare fide dignis testibus, dicta fragmenta seu historias Dextri, & Maximi ante annos 250. extitisse in Hispanijs, in Bibliotheca D. Petri de Pechia Episcopi Giaeñ. literis Gothicis in pergameno scriptas, necnon apud Archidiaconum Laurentium de Padilla Imperatoris Caroli V. Chronistam.

V. Tertiò discordant autores in legitimis huius historiæ exemplis à spurijs, aut deprauatis, & illegitimis secernendis, & decernendis. Sciendum enim est, huius historiæ non vnum, sed duplex, aut fortassis etiam triplex exemplum apud Hispanos haberi, adeo inter se diuersa, & contraria, vt non solum in progressu historiæ, sed etiam in nomine autoris illius discordent. horum exemplorum vnum est, quo Ioannes Marquez vtitur in suo libro de Origine fratrum Eremitarum. alterum quod Ioannes Calderon ex familia Diui Francisci Cæsaraugustæ anno 1619. typis edendum curauit, quod solum integrum videre potui, nam alterum à Marquez allegatum solum apud illum vidi. Hæc duo exempla si ad inuicem conferas, mirum erat si non rideas, aut forsan excandescas. Primò namque si nomen autoris quæras, autor libri quo Marquez vtitur, vocatur ab illo Marcus Flauius Dexter dicto §. 4. pagina 140. columna prima in principio. Verum autor libri, quem Ioannes Calderon imprimendum curauit, Flauius Lucius Dexter nuncupatur. Rursus fatetur Marquez capite vndecimo in principio post suum Licentiatum Gasparum Esculanum, exempla historiæ Dextri, quæ communiter apud Hispanos habentur, non esse integra, sed compendia quædam ab integra historia extracta, quæ totam historiam non complectuntur: quia verisimillimum est, eam quam Dexter exarauit, copiosissimam extitisse, quandoquidem Diuus Hieronymus de illa scripsit: *Fertur ad me omnimodam historiam texuisse.* At è contrario Ioannes Calderon in Præfatione ait: *Et ne sicut Diuus Ioannes Pertz Episcopus Segorbiensis decipiaris, vagatur quadam Chronicis Lucij Dextri abbreuiatio, quæ potius dicetur corruptio, vbi nonnulla, & veritati, & grauitati eius historiæ inueniuntur, & contraria, & indigna: ob id enim malui hæc Lucij Dextri, Marci Maximi, sancti Braulionis, & Heleca opera non vestita, sed nuda nunc in lucem prodere, vt ab omnibus cognita, si non aliquis ante, induam illa.* Tertiò, in libro, quo Marquez vtitur, eodem tradente loco proximè citato ita legimus. *Anno ab Vrbe condita 1176. id est anno Christi nati 424. Sigibuleus ad Africam contra Bonifacium se præparat. In Gallijs Exuperantius Præfectus à militibus occiditur. Muro Carthago circundatur, quæ ex tempore Romanorum, ne rebellioni esset, munimento murorum non est permissa vallari. Aetius Gaudentij Comitis à militibus in Gallia occisi filius, cum Hunnis Ioanni opem laturus Italiam ingreditur. Toleti fit monasterium sancti Augustini, & in Margine. hoc est monasterium Sisla ex Chronico sancti Augustini.* horum nihil habetur in exemplo quod Ioannes Calderon typis mandauit. In exemplo Ioannis Marquez eodem loco: *Anno ab Vrbe condita 1181 Christi 429. Paulo Taraconensi Episcopo, Bonifacius etiam Caldeaquensis ex monachatu, & ordine Augustiniano succedit.* Verùm in exemplo Calderonia deest dictio illa, ex monachatu. Adde quod liber Ioannis Marquez ponit fundationem monasterij Sislæ Toleti sub

anno Christi 424. sed liber à Calderone editus illam recenset sub anno 562.

VI. Sed quod omnium est caput. Si quæras, quodnam ex dictis exemplis illud sit, cui vt legitimo fidem adhibeamus. Respondet tibi Didacus Morillo. De fundatione Ecclesiæ gloriosæ Deiparæ de Pilari in Prologo pag. 3. sic scribens. *Superest nunc vnum admonere, quod æquum est, vt à toto Mundo intelligatur, ne aliquis errore labatur ob exempla corrupta, & deprauata, illud autem est, deuenisse nimirum ad manus meas epitomem, seu abbreuiationem librorum Dextri, & Maximi, quæ aliud nihil sunt, nisi illorum deprauationes, quæ dicti autores scripserunt, etsi enim in aliquibus cum vero exemplo concordet: tamen in alijs multis mille mendacia profert, quæ directè contraria, quæ Dexter, & Maximus scribunt. Inter alia inquit, quod anno Christi 45. reliquit Apostolus sanctus Iacobus Athanasium Cæsaraugustanæ Ciuitatis Episcopum, & Petrum Bracarensem Episcopum similiter instituit: cum iuxta rei veritatem Dexter ipsius Iacobi Apostoli obitum sub anno 42. ponat, quocirca si verum esset, quod in dicta Epitome narratur, ille tribus annis post suum obitum Episcopos instituisset. Hinc videas, an magis apertum mendacium dici possit, ac vera ipsius Dextri narrationi magis contrarium. Sub anno Christi 37. meminit S. Athanasij, & S. Petri Episcopi Bracarensis. & infra sub anno 41. narrans, quemadmodum Diuus Iacobus Ierosolimam reuersus esset, meminit Theodori sacerdotis, quem sancti Athanasij socium reliquisset, de qua re nihil apud Dextrum inuenies. Pariter sub anno 45. inquit, quod Pacianus Dextri Pater, Seuero Martyri, & Episcopo Barcinonensi in Episcopatu successit, quod non reperietur in tota historia Dextri: Imo ille Martyrium Sancti Seueri ponit sub anno 285. nec meminit S. Paciani ante annum 348. Atque in hunc modum sunt in dicta epitome alia menda, quæ ne sim prolixus omitto, &c.* Hæc ille. Ex quibus videas, exemplum Dextri, quod hic autor præ manibus habebat, quo ad dictam epitomem arguendam vtebatur, non illud esse à Ioanne Calderone typis donatum. Porro idem Ioannes Calderon in dicta præfatione, quam suo Dextro præmisit, ipse quoque de eadem abbreuiatione, seu Epitome sic censet: *Vogatur*, inquit, *quædam Chronici Lucij Dextri abbreuiatio, quæ potius diceretur corruptio, vbi nonnulla, & veritati, & grauitati eius historiæ inueniuntur & contraria, & indigna.* Verum è contrario Gaspar Albarez de Losada Machado in Defensorio Lectionarij antiqui supra hoc eodem cap. allegato de libro à Calderone edito hæc ait: *autor conuenientiæ Monarchiarum Dominicarum, & alij subdubitarunt de fide horum Dextri fragmentorum, nec immeritò, vt similiter in dubium reuocare poterant additiones Marci Maximi nuper inuentas, quæ ab Hæreticis Magdeburgensibus vitiata fuerant, quâ de re non semel me commonefecit Doctissimus Pater Hieronymus de Higuera: habens enim manifestas repugnantias, atque in ipsis nominibus proprijs vrbium, & sanctorum non minimè deprauata sunt, additaque illis nonnulla longè à priscis illis sæculis aliena, & quem Ioannes Calderon typis extudit Cæsaraugustæ, omnium corruptissimus est, &c.*

VII. In hac tanta sententiarum multiplicitate ne dicam confusione, in qua tot sunt sententiæ, quot capita, & vniuscuiusque gladius ad proximum suum vertitur, meum non est de cuiusque veritate, vel probabilitate aliquid statuere. Mihi sufficiat, primò ex hactenus dictis nondum constare de vero ac legitimo autographo, vel saltem antiquo exemplo, ex quo quæ nunc præ manibus habentur, accepta feruntur: nam aliqui dicunt, extare in Bibliotheca Fuldensi: alij verò apud aliquem, qui illud ex eadem Bibliotheca sustulerit, vel sublatum alijs tradiderit. Secundò esse, qui asserant, historiam Maximi ab Hæreticis Magdeburgensibus vitiatam, quod etiam de historia F. Dextri fateri debent, cum sint vna & eadem historia per vnum inchoata, & per alterum continuata, vno etiam volumine contenta. Et reuera hæc nomina, monachus Augustinianus, Ordo D. Augustini, vel Augustinianus, vel Diui Benedicti, aut Religio Diui Augustini, vetustis illis temporibus in vsu non erant, nec forsan reperietur ante annum 700. qui eiusmodi vsus fuerit. Est autem frequens modus loquendi apud Germanos, præsertim Historicos, vocare Canonicos Diui Augustini monachos Augustinianos, vt apud Auentinum, Bruschium, Erasmum damnati nominis Hæreticos, ac etiam multos Catholicos videri potest. Tertiò Historiam Dextri, qua Marquez vtitur, non integram historiam esse, verùm epitomen, seu abbreuiationem, & compendium quoddam auctum, vel immutatum, & multipliciter deprauatum: hinc enim sequitur, ex illa nullum certum argumentum ad Eremitici Ordinis antiquitatem probandam sumi posse. Quartò, ipsam quoque historiam Dextri, & Maximi per Ioannem Calderonem nuper editam pluribus modis vitiatam esse, ita vt nec etiam ex illa certum argumentum sumi possit. Referam autem paucos errores de multis, quibus vndique illa scatet, ne me illi gratis imponere suspiceris.

VIII. In Epistola, quæ sub nomine Eutrandi ad Regimundum præmittitur, fatetur autor se hunc libellum ex Bibliotheca Fuldensi acceptũ Regimundo Episcopo transmisisse, post scriptam antidosim, siue antipodosim eidem Regimundo postea transmissam. At si Eutrandus idem esset cum Luitprando Diacono Ticinensi, vt Didacus Monilo in citata præfatione, Ioannes Marquez capite vndecimo, §. secundo, & alij passim fatentur, ille suam antipodosim non cum esset Diaconus Ticinensis, sed cum esset Episcopus Cremonensis, non cum exularet apud Fuldam, sed cum ex legatione Constantinopolitana rediret, non circa annum 860. sed 962. absoluit, vt ille met

ni

in Præfatione ad tertium librum eiusdem antidotis, & ex illo Baronius sub anno Christi 963. num. secundo notauit. Adde hunc autorem dicere, se à Bonito Archiepiscopo Toletano Subdiaconum ordinatum, qui fuit circa annum 860. vt Didacus Morillo fatetur in dicta Præfatione: & tamen Luitprandus Ticinensis in viuis agebat anno 962. vt ex Baronio habes, & eadem ferè Trithemius in Euttando

In Epistola, quæ præmittitur nomine ipsius Dextri ad Orosium, autor scribit, se illam Historiam primitùs scripsisse Diuo Hieronymo, sed quia ad eius defuncti manus peruenire non potuit; eam multis in locis auctam Orosio nuncupasse: quod videtur parum veritati consentaneũ, nam Dexter suam historiam absoluit circa annum 390 vt colligitur ex secunda Apologia Hieronymi ad Rufinum supra citata, vbi ait, se decennio antequam illam Apologiam scriberet, librum de Scriptoribus Ecclesiasticis Dextro rogante scripsisse: Apologiam verò circa annum 402. absoluit, vt probat Baronius sub eodem anno. Porrò in fine libri de Scriptoribus Ecclesiasticis meminit historiæ omnimodæ per eundem Dextrum compilatæ: cum autem ex sententia eiusdem Dextri Diuus Hieronymus sub anno 426. obierit, necesse erit, inter absolutam ab ipso Dextro historiam, & obitum Diui Hieronymi annos sex supra triginta intercessisse Quis verò credat, tot annorum intercapedine illam ad manus Diui Hieronymi non deuenisse, aut Diuum Hieronymum opus tam præclarum à viro præclarissimo, & sui amantissimo sibi nuncupatum, non quæsiuisse, aut certè ipsum Dextrum omni studio non egisse, vt idem opus ad manus D Hieronymi veniret? Dicetur, Dextrum suam Historiam multis annis postea scripsisse, Diuum autem Hieronymum illam in Catalogo virorum illustrium, non quo tempore librum scripsit, sed longe postea addidisse. Verùm hæc quoque responsio probabilis non videtur, quia ipse Hieronymus post Dextrum alios recensuit, Amphilochium scilicet Iconij Episcopum & Sophronium, qui laudes Bethleem scripsit: verùm Amphilochius teste Cardinali Bellarmino in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis librum de Spiritu sancto, cuius Hieronymus meminit, circa annum 380. scripsit: fuit enim Sanctorum Gregorij Nazianzeni, & Basilij Magni coætaneus, & amicissimus, vt ex Baronio tom. 4. annalium habemus. In eadem quoque epistola fatetur illius autor quando illud opus Orosio nuncupauit cucurrisse annum Christi 430. At in fine suæ historiæ Dexter scribit, quando illam absoluit, cucurrisse annum 440. vt videre potes. Ergo alius est autor Epistolæ: alius autor libri.

IX. IN progressu historiæ autor scribit: *Sub anno Christi 27. sancta Petronilla annorum decem floret, sancti Petri Apostoli filia, ex matrimonio*, quod D. Augustinus libro contra Adimantum cap. 17. & Baronius sub anno Christi 69. num. 33. reijciunt, & meritò, qui enim hi flores erant quibus illa puella tunc decennis floreret?

Sub anno trigesimoseptimo dicit Iacobum Zebedæi autorem Epistolæ Canonicæ fuisse, quod falsum ab omnibus putatur, & contra traditionem Ecclesiæ Romanæ, quæ in festo Sancti Iacobi Minoris prima die Maij iubet poni in officio initium dictæ Epistolæ: quia putat eam ab ipso Apostolo, non à Iacobo Zebedęi scriptam, ibidem pro duodecim tribubus, quę erant in dispersione, quibus Iacobus epistolam dirigit, vult intelligendos esse Iudęos tunc in Hispanijs commorantes, quod commentum ad illos solos restrictum, ad quos autor restringere videtur, est apertè contra Sacram Scripturam 4. lib. Regum. Sub eodem anno dicit Iudęos, qui erant Ierosolimis, literis datis consensum Iudęorum, qui in Hispanijs erant in mortem Domini, & Saluatoris Nostri Iesu Christi quęsiuisse, quod vanissimum esse commentum, & contra historiam Euangelicam euincitur ex Euangelio Ioannis capit 11. Ibi enim inquit Euãgelista, post Lazarum resuscitatum Iudęos concilium collegisse ad deliberandum, quid de illo homine fieri deberet: & tandem statuisse, illum perdere, quod cum decreuissent, non amplius consensum aliorum exquisierunt, neque pręstolati sunt, sed mandatum ad illum capiendum dederunt, vt verba illa monstrant: *Dederunt autem Pontifices, & Pharisæi mandatum, vt si quis cognouerit, vbi sit, indicet, vt apprehendant eum.*

Sub anno trigesimooctauo ait: *Saulus post conuersionem peruenit Ierosolimam*: quod falsum esse euincitur ex eodem Paulo ad Galat. 1. scribente de sua conuersione. *Cum autem placuit ei, qui me segregauit ab vtero matris meæ, & vocauit per gratiam suam. vt reuelaret filium suum in me, vt euangelizarem illum in Gentibus, continuo non acquieui carni, & sanguini, neque veni Ierosolymam ad antecessores meos apostolos, sed abij in Arabiam, & iterum reuersus sum Damascum, deinde post annos tres veni Ierosolimam.* Dices, licet non iuerit Ierosolimam tunc, iuit postea, quod ad historiam verificandam sufficere videtur. Respondeo, non sufficere, primò quia saltem falsò affirmat Paulum profectum Ierosolimam anno trigesimo octauo, vt patet, cum hoc contigerit tantum post annos tres, nimirum anno quadragesimo primo. Deinde autor Historię narrat ea, quę Paulus gessit, statim post conuersionem eodem anno trigesimo octauo, non quę gessit postea successu temporis, alioqui cur non dixit illum profectum Antiochiam, Ephesum, Corinthum, Romam, & in Hispanias, quandoquidem successu temporis hęc omnia loca vidit?

Sub anno octuagesimo sexto Pontificatum Lini successoris Diui Petri, vsque ad illud tempus perducit, quod ita falsum est, vt opus non sit

illius falsitatem probare. Item sub anno 136. dicit, Policarpum illo anno iuisse Romam sub Aniceto, cum Anicetus ante annum 167. Pontifex renuntiatus non fuerit, sed vt alios multos errores circa annorum computum illi donemus.

Sub anno 384. inquit, Iginium Episcopũ Cordubensem relegatum in Insulam Leronem in Gallijs. Lege historiam S. Honorati primi fundatoris monasterij Lirinensis, cuius meminit Baronius to.5. sub anno 445. nu.20. videbis ante aduentũ S Honorati, qui multo post annum 384. accidit, insulam illam prorsus inhabitabilem fuisse, vtpote à serpentibus obsessam, quas Sanctus diuino miraculo fugauit.

Sub anno 396. dicit, Paulinum Nolanum Barchinonæ à Lampio Episcopo ordinatum. Vide epistolam Paulini ad Alipium, quæ est in ordine 35. inter epistolas Augustini, & inuenies Paulinum à Lampio ordinatum iam in Italiam redijsse, & inter D. Ambrosij Mediolanẽsis Episcopi presbyteros numeratum fuisse, antequam Alipius cũ Augustino Mediolani baptismum suscepisset, vt supra notatum fuit, quod solùm sufficit ad autoris imposturam retegendam, qui nullo modo esse potuit Dexter Paciani filius; quomodo enim historicus tam præclarus circa res suorum temporum, & quæ domi suæ, vt sic dixerim, factæ fuerant, & circa personam adeo conspicuam, qualis erat Paulinus, acciderant, tam oscitanter, tam segniter, ac tam turpiter errare potuisset? Verùm suspicor hoc alicuius additamentum esse eorum, qui Paulinum Nolanum inter Augustinianos Eremitas recensentes, illum post susceptum Eremiticum Augustini institutum in Hispanias profectum fuisse, ibique multa Eremitarum cœnobia exstruxisse, ac tandem à Lampio Barchinonensi Episcopo ordinatum affirmant, quæ quàm vana sint, inferiùs ostendemus.

X. SVb anno 400. inquit: *Paulus Orosius acceptis literis Episcoporum, & Canonibus ex Concilio Caesaraugustano collectis, ad Episcopos Africanos ad quoddam Generale Concilium congregatos festinantè sese confert.* Verùm non meminit, se superius Orosij natalem sub anno 386 posuisse, vnde necesse fuerat, illum quando nomine Episcoporum Hispaniæ ad generale Concilium Africanum destinatus fingitur, annorum sexdecim extitisse, quod an illi fecissent, prudentes iudicent. Præter quod ex epistola 90. Augustini, & aliorum Episcoporum Cõcilij Carthaginensis ad Innocentium in principio, constat Paulum Orosium, quando missus est ad Concilium, presbyterum fuisse. Idem habetur ex epistola 102. ad Euodium, & notat Baronius sub anno 414. num. 12.

Sub anno 406. inquit, *Leporius Episcopus Vticensis in Betica, prius monachus ex familia S. Augustini iactat suam perditam priorem sententiam, admonitus à S. Augustino preceptore suo.* Quod præterquam est manifestum mendacium in historia, Leporius enim iste fuit Episcopus Vticensis in Africa, non in Betica, est etiam intolerabilis iniuria D. Augustino, & illius familiæ irrogata, ex qua per Dei gratiam neque hæresiarchæ, neque heretici saltem illo viuente prodierunt, qualis hic Leporius extitit, qui non solùm hæreticus Pelagianus, verùm etiam autor hæresis Nestorianæ fuit, vt statim ex probatis autoribus ostendemus.

In fine Chronici autor sub nomine Dextri ait: *Cum hæc scriberem, regnabat in Hispania Theodosius Rex, currebatque eius annus xxij. Romæ MCXCII. Christi CCCCXL. Era. CCCCLXXVIII. ætatis verò meæ 72. iam incipientis decrepitæ.* Omitto, autorem epistolæ sub nomine eiusdem Dextri dixisse, quod quando historiam absoluit, & Paulo Orosio nuncupauit, currebat annus 430. hic verò dicit, quod currebat annus 440. Nec potest error esse in impressione; si anno Christi 430. Dexter erat annorum 72. Ergo quando Theodosius senior illum Prætorio Oriẽtis præfecit, non maioris ætatis esse poterat, quàm annorum circiter viginti: nam D. Hieronymus librum de Viris illustribus ipsi Dextro nuncupauit, quem circa annum 390, absoluisse superiùs ostendimus: at tunc etiam idem Dexter suam omnimodam historiam absoluerat. Cæterum adolescentẽ ex ephebis nondum excedentem omnimodam historiam texuisse, & eam laudem sibi iam comparasse, vt inter illustres Scriptores Christianorum à D. Hieronymo censeretur, non facile creditur, aut si illius ingenij viuacitati hoc concedatur, vix tamen creditu dignum est, Theodosium Imperatorem Præfecturam Prætorij Orientis illis temporibus, quibus potissimùm Imperium in partibus Orientalibus nutabat, adolescentulo concredere voluisse. Hæc circa Dextri historiam paucissima de multis sufficiat indicasse.

CAPVT QVINQVAGESIMVM TERTIVM.

Errata quædam, & Contradictiones in Additionibus Marci Maximi ad Dextri historiam deprehensa indicantur.

On minus, imò multo magis deprauatę, ac multis modis corruptę inueniuntur Marci Maximi additiones ad supradictam Flauij L. Dextri historiam, quas idem Ioannes Calderon cum supradicta historia imprimendas curauit. Primò namque sub anno 432. ait: *Sanctus Isidorus senior dedicat librum Allegoriarum Orosio Episcopo Legionis Septimæ Geminæ in Hispania.* Contrarium habes apud Dextrum sub anno 432. dum inquit: *Scribit per hæc tempora Isidorus senior Cordu-* I.

nensis

beusis Episcopus Allegoriarum librum Paulo Orosio Taraconensi. Vide quæso, quomodo continuator historiæ cum ipsa historia continuata consonet: nam Dexter vocat Isidorum autorem Allegoriarum iuniorem, Marcus Maximus seniorẽ, primus ait, librum Allegoriarum Paulo Orosio Taraconensi nuncupatum; secũdus vero Orosio Episcopo Legionensi, & seniorem iuniore posteriorem facit.

Sub anno 439. dicit, obijsse illo anno F. Luciũ Dextrum penè decrepitum: & tamen ex ipsa Dextri historia in fine currebat annus 440. quando autor illam scribebat, vt etiam in fine cap. præcedentis notauimus.

Sub anno 471. ait: *Paulus Orosius Taraconensis ciuis senectute iam maior, veniẽs ex Africa Carthagine Spartaria moritur.* Vide, quæ scribit Dexter sub anno 384. inuenies Paulum Orosium eo anno natum. Incipe numerare ab illo anno vsque ad quadringentesimum septuagesimum primum, & inuenies non solùm annum centesimum non excessisse, secundum hũc computum, sed nec etiam ad octuagesimum octauum peruenisse.

Sub anno 473. & 474. ait: *Himmericus in Africa Vuandalorum Rex vexat Catholicos, eiusdem iussu Liberatus, Bonifacius Diaconus, Rusticus Subdiaconus, Septimus Maximus Monachi Augustiniani pro fide Catholica martyrium illustre moriendo pertulerunt.* Hæc tamen nomina, Monachus Augustinianus, vel ex ordine Augustiniano, vel Ordinis D. Augustini; quæ frequenter in his Dextri, & Marci Maximi assertis fragmentis inculcantur, apud autores illorum tẽporum nusquam inuenientur: sed à recentibus vel Magdeburgensibus, vel alijs partium studiosis de industria sunt addita.

Sub anno Christi 489. inquit: *Fulgentius oriundus Toleto, natus Telepta, parentibus tamen Hispanis ex ordine Senatorio ad Africam transmigrauit monachus, & postea Episcopus tantùm Ruspensis, multa pro fide pa-titur.* Rectiùs puto scripsisset, si vitam D. Fulgentij ab illius discipulo, & teste oculato exaratam legisset: nam in illa scribitur, Fulgentium Teleptæ, qui locus in Africa est, non in Hispania, natum ex parentibus, qui de numero Senatorum Carthaginẽsium, non Hispanorum erant, & in Africa monachum factum, non ad Africam monachum profectum.

II. SVb anno 514. *Vincentius*, inquit, *Abbas Legionensis ex ordine post D. Benedicti, quem accepit paulò ante quam pateretur martyriũ, floret. passus verò sub Rechillano Rege Sueuo haeretico anno 546.* hæc clausula, *ex ordine post D. Benedicti, quem accepit, paulo antequam pateretur*, sine dubio ab aliquo studioso de industria posita fuit: nam nomen Ordinis S. Benedicti, tunc temporis in vsu non erat, & fortè illius institutum Hispanorum regiones vsq; ad annum 646 non penetrauerat, aut saltem nullo testimonio idoneo id probatur, & hoc omnino certum, D. Benedictum ante annum 525. vel circa monachos non congregauisse; sed qui verba ista addidit, scopulum præcauens, de industria posuit particulam illam, *post*, ne quis diceret D. Benedictum anno 514. nondum monachos instituisse, neque verò sic se putans satis tutum, vt monachis D. Benedicti ante Vincentij obitum, suum institutum in Hispanias ferendi tempus aliquod permitteret, subdidit, Vincentium ordinem D. Benedicti accepisse, paulò antequam pateretur, nimirum circa annum 546.

Sub anno 531. inquit: *Turibius Palentinus Romæ à S. Benedicto accepit habitum*: & istud videtur commẽtum simile præcedenti: nam D. Benedictus nunquam Romæ post monachatum habitauit, neque illius monachi ante annũ 567. Monasterium Romæ habuerunt. Erat autem tunc temporis D. Benedictus Sublaci, & cum suis monachis inter mõtes, quos vocabant Sunbruinos latens.

Sub anno 634 inquit mortuum fuisse Gennadium Massiliensem scriptorem nobilem. Verum Gennadius sanctorum Prosperi, Hilarij, & Cassiani coætaneus fuisse videtur, paulò iunior, suosque libros Gelasio Pontifici corrigendos obtulit, qui annis quadraginta iam ante obierat.

Sub anno 562. dicit Regem Athanagildũ monasterium Agaliense Ordinis S. Benedicti propè Toletanam vrbem fundasse, vbi constituit primũ Abbatem Euphemium ex Italia vocatum. Verùm idem autor in verbis sequentibus sui oblitus subiungit: *Athanagildus Rex dicitur Christianus, Catholicumq; fuisse secreto.* Si autem solùm secretò Catholicus erat, certè apparenter saltem hæreticus Arrianus, vel Paganus, quis autem suadeat Regem, qui publicè, vel Arrianismum, vel Paganismum profitebatur, monasteria monachis Catholicis exstruxisse, & ad illa regenda pro monachis D. Benedicti Romam vsque misisse?

Sub eodem anno dicit, monasterium Sislæ Toleti S. Augustini ab eodem Athanagildo ędificatũ. Quod assertum eandem difficultatẽ patitur, prę-ter quod alia exempla, quæ per Hispanias feruntur, huius monasterij fundationem in annum 424. reijciunt. Adde quod monasterium Sislæ teste Iuliano Toletano non S. Augustini, sed S. Mariæ nũcupabatur: fuisse etiam manifestè hæreticum Arrianum supradictum Regem Athanagildum, adnotauit Baronius ex Tuditano tom. 7. sub anño 567. num 17.

Sub anno 568. inquit: *Ego M. Maximus, qui hæc scribo, vixi multos dies in æde S. Mariæ de Columna, à B. Iacobo Zebedæi filio ædificata, sub Regula S. Benedicti: propeq; erat monasterium Benedictinorum constitutum.* Hoc quod dicit, prorsus falsum est, nam Ecclesia Diuæ Mariæ de Pilari Cathedralis Cæsaraugustana tunc erat, semperque Clericorum non autem aliquando monachorum, siue Benedictinorum, siue alterius Ordinis fuit, nisi æquiuocatio in verbis lateat, vt pro monacho Regularem clericum intelligere velis: quippe quia in illa Ecclesia institutum clericorum Canonicorum communiter, &

regulariter viuentium a Sanctissimis Apostolis plantatum in hunc vsq; diem, Deo protegente, perseuerat, quod fortassis de nulla alia Ecclesia dici poterit, verùm de antiquissima præclsr Genitricis Dei Mariæ Ecclesia de Pilari nuncupata, deque illius dignitate, & præeminentijs lib. 2. data opera, & diffusè dicendum erit. Nec omittendum quod scribit, *propeq; erat monasterium monachorum Benedictinorum*, quod præterquam phrasis illa, Benedictinorum, recens esse monstrat, nescio quid antiquitatis redolet illius monasterij Benedictinorum, quasi illud, quo tempore Maximus hæc scribebat, non amplius extaret, sed iam solo æquatum esset, cum tamen eo tempore monasteria Benedictinorum in Hispanijs vix pullulare inciperent.

III. SVb anno 575. scribit: *S. Donatus, qui Regulam Eremitarum S. Augustini locupletiorem, mitioremq́; in Hispaniam primus inuexit, & in agro Setabitano monasterium Seruitanorum construxit, vt verborum meritu, & miraculis abundè nobilitatus, gloriosus migrauit ad Dominum, coliturque Kalendis Nouembris.* Stolidum sanè commentum, quæ enim est hæc Regula Eremitica D. Augustini? nam communis iam est omnium consensus, B. Augustinum vnicam tantum Regulam scripsisse, de qua superiùs diximus: Hæc autem Regula vt Eremitis accommodetur, non mitigatione egebat, cum sit omnium latissima, vt vel etiam Sacri Canones aduertūt, cap. Quod Dei timorem. de statu Monachorum, sed maxima restrictione. D. Ildephonsus Toletanus Archiepiscopus de Donato loquens, inquit. *Donatus professione, & opere monachus, cuiusdam Eremitæ fertur in Africa fuisse discipulus.* Mariana lib. 5. de rebus Hispaniæ, & alij de aduentu S. Donati in Hispaniam, deque illius monachatu plura scripserunt: verùm de Eremitica Augustini regula nihil prorsus: sed vt mendum autoris agnoscas, vide illum infra sub anno 590. Abbatem Seruitanorum inter monachos Benedictinenses referentem.

Sub anno 590. inquit: *Marcus maximus Abbas prius Benedictinus sanctarum Massarum Cæsaraugustæ, tunc Archidiaconus Cæsaraugustanus.* quod etiam dixerat supra sub anno 587. quod non videtur verum, Primò, quia non consueuerunt monachi in Archidiaconos Ecclesiarum Cathedralium assumi. Secundò, quia nomen Benedictinorum tunc temporis in vsu non erat, sed qui hæc addidit, consequenter locutus est, vt Ecclesiam B. Mariæ de Pilari monachis D. Benedicti vendicaret.

Sub anno 606. inquit: *Machumetus homo impius, & flagitiosus grassatur per Hispaniam*, hoc luculentū est mendacium: nam Machumetus nunquam Hispanias vidit, vt plus notum est, quam quod probatione indigeat: & licet Saraceni sub an. 675. Hispanias aggressi fuerint: tamen non ante annum 713. illas ingressi fuerunt, vt ex Tuditano, & alijs autoribus fide dignis probat Baronius tom. 8. sub anno 675. num. 8. & sub anno 713. num 22. & sequentibus.

Tandem eū ad hæc fragmenta Dextri. & Marci Maximi verificanda, qui illa imprimenda curauit, testimonio Eutrandi siue Luitprandi Ticinēsis potissimum nitatur, cuius idcirco epistolam ipsis fragmentis præmisit, cumq; in dicta epistola idem Eutrandus fateatur, se cum eisdem fragmentis continuationem historiæ vsque ad annum 922. deductā Episcopo Regimundo transmisisse, quid causæ fuit, quod ipsam continuationem cum dictis fragmentis non impressit, sed illa veluti spuria reiecta, Braulionis & Helecæ additiones subsituit? hoc enim videtur aliud nihil, nisi ipsi Eutrando, & consequenter toti historiæ omnem fidem prorsus allegare.

CAPVT QVINQVAGESIMVM QVARTVM.

Argumenta secundi generis afferuntur, SS. Fulgentium Ruspensem, Gaudiosum Bittinensem, Agnellum Parthenopæū, & Hilarium Arelatensem, Eremitas Augustinenses nunquam fuisse monstratur.

I. HIs itaq; de Lucij dextri, & Marci Maximi fragmentis prænotatis, difficile non erit argumēta ad secundum genus spectantia dissoluere, quorum omnes vires in dictorum fragmentorum autoritate potissimum locantur. Sumuntur eiusmodi argumenta ex quibusdam antiquis, & sanctissimis viris, quos Ioannes Marquez cap. 10. 11. & 12 & 15. §. 4. & 5. & alij quidam, Eremitici Ordinis Professores fuisse affirmant, & probare nituntur. Hi sunt primus B. Fulgentius Episcopus Ruspensis, secundus, Gaudiosus Episcopus Bittinensis: tertius, Agnellus Neapolitanus: quartus, Hilarius Arelatēsis: quintus, Profuturus Episcopus Bracarensis; sextus, Paulus Orosius Hispan⁹: septimus Leporius Episcopus Vticēsis: octauus, Paulinus Episcopus Nolanus: nonus Arthuagus Monachus Toletanus: decimus, Ertinodus item monachus Toletanus: vndecimus, Ferdinandus Episcopus Carthaginis Spartariæ, & Archiepiscopus Toletanus: duodecimus, Donatus Abbas fundator monasterij Seruitani: tertiusdecimus, Eutropius Episcopus Valentianus: decimusquartus, Licinianus Episcopus Carthaginis Spartariæ & martyr: decimusquintus, Nuntius Abbas monasterij Meridæ: decimussextus. Patritius Hyberniæ Apostolus: decimus-

ſeptimus, S. Germanus Epiſcopus in Gallij decimusoctauus, S. Columba S. Columbani Magiſter. Addit Marquez ſanctum Gallum inter Heluetios Abbatem, & quoſdam alios, qui apud illum in locis allegatis videri poſſunt. De quibus omnibus ſigillatim dicendum erit, & oſtendendum, nullum iſtorum Eremitam Auguſtinenſem, ne per ſomnium quidem extitiſſe, quod per ſingulos diſcurrentibus euidentiſſimè patebit.

II. PRimus igitur, quem ad Eremitici Ordinis antiquitatem probandam obijciūt, eſt D. Fulgētius Epiſcopus Ruſpenſis; illum enim B. Auguſtini diſcipulū, & inſtituti Auguſtiniani profeſſorem fuiſſe, conceptis verbis dicit Cardinalis Baronius tom. 6. ſub anno 504. num. 33. & 34. & ante illum Ioannes Molanus lib. 2. de Canonicis cap. 8. Cæterum B. Fulgentium profeſſione non clericum, ſed monachum fuiſſe; ſatis apertè indicat autor Anonimus, qui illius vitam ſcribit, vt etiam Baronius loco ſupra citato notauit.

Reſpondeo, dico 1, ſalua reuerentia, Baronium, aut quicunque illi ſunt, qui affirment B. Fulgentium vel Auguſtini diſcipulum fuiſſe, vel D. Auguſtini inſtitutum coluiſſe, quod Auguſtini diſcipulus non fuerit, nec eſſe potuerit, probatione nō eget: nam ex ipſomet Baronio Auguſtini obitus incidit in annum 430. Fulgentij verò in annū 529. nonaginta nouem annis poſt obitū ipſius D. Auguſtini. Quod autem D. Auguſtini inſtitutum nō tenuerit, oſtenditur ex delatione habitus, ex qua demonſtratiuum argumentum ſumitur, licet à poſteriori ad inſtituta Regularium dignoſcenda, & diſtinguenda: habitus enim D. Fulgentij ab habitu D. Auguſtini adeò diſſitit, vt vix aciculam cōmunem haberent, vt patet, ſi ea conferas, quæ de Auguſtini habitu ſcribunt, tum ipſe Auguſtinus ſermo. 2. de communi vita Clericorum, tum Poſſidius cap. 22. cum ijs, quæ de habitu D. Fulgentij tradit autor vitæ illius anonimus cap. 18. B. enim Auguſtinus tunica linea, & birro cæteris clericis communibus vtebatur, veſteſque illius, & lectualia, vt non erant nitida nimium, nec abiecta plurimum. Verùm Fulgentij habitus erat vnica, eaque viliſſima tunica, cingulo pelliceo ſuccincta, quod nec etiam dormiturus ſoluebat, qua veſte ſiue per æſtatem, ſiue per hyemem vtens, ſic ſtudio humilitatis ambitionem veſtium corporalium fugiebat, vt nec Orario ſicut cæteri Epiſcopi vteretur, nec vltima calceamenta Clericorum acciperet, nec caligis in hyeme, nec caligulis per æſtatem vteretur. Vide obſecro, quam conuenientiam Fulgentij habitus, cum habitu D. Auguſtini habuerit. Auguſtinus fatetur ne calceamenta quidem, niſi cæteris clericis communia velle accipere: Fulgentius verò nec ipſa quidem calceamenta clericorum accipere volebat. Auguſtinus ſua calceamenta, & lectualia, nec nitida nimium, ſed nec abiecta plurimum accipere volebat: Fulgentius vna viliſſima tunica per hyemem, & æſtatem vtebatur, quam nec ſoluebat dormiturus. Auguſtinus præcipiebat veſtes lauari, in commune ſeruari, deponi & reddi: Fulgentius, quam ſemel veſtem induebat, nunquā amplius exuebat, nec lauabat, ſiue per hyemem, ſiue per æſtatem, quippe qui vnicam habebat. Auguſtinus Ciuitatem, Fulgentius ſolitudines incolebat & tamen cum toto cœlo Auguſtini, & Fulgentij habitus diſtaret, audent viri docti, & graues ſine ratione, ſine autoritate aſſerere, B. Fulgentiū D. Auguſtini inſtitutum tenuiſſe, & Regularem habitum geſtaſſe. fuit ergo D. Fulgentius Auguſtini diſcipulus, quia illius doctrinam ſecutus, illius ſtudium, & zelum in Fide Catholica propaganda, & contra hæreticos tuenda æmulatus, ſtrenuiſſimam operam nauauit, pro qua exilia, carceres, & verbera perpeſſus eſt. fuit etiam Auguſtini diſcipulus imitatione, quod vt ille, ſic iſte vitæ regularis inſtitutum coluit. potuit etiam Auguſtini Regulam ſibi, & ſuis Monachis ſeruandam ſumpſiſſe, etſi de hoc nullo authentico documento nobis conſtet. Verùm quod B. Auguſtini diſcipulus fuerit, vel quod modus vitæ Regularis, quem tenuit, à B. Auguſtino fuerit inſtitutus, hoc ego conſtanter nego.

Dices ſi modus vitæ Regularis, quem Fulgentius tenebat, à B. Auguſtino inſtitutus non eſt, quis illius autor extitit? Reſpondeo illius vitæ Monaſticæ, quàm B. Fulgentius primitus coluit, S. Fauſtum Epiſcopum autorem extitiſſe, vt autor vitæ eiuſdem D. Fulgentij cap. 4. fatetur: *Fuit autem tūc temporis Epiſcopus quidam laudabiliter prædicandus, nomine Fauſtus, qui pro fide Catholica non longè à Cathedra ſua iuſſus fuerat relegari. De multis enim Sacerdotibus hoc Hunerici Tyranni perſecutoris aſtuta malignitas ordinauerat, vt iuxta propriam patriam peregrinationis incommodum ſuſtinentes, ad negandum Deum facilè flecterentur. in eodem proinde loco, vbi relegatus tenebatur, monaſterium ſibi conſtruxerat, in quo ſpiritaliter viuens, apud omnes Chriſtianos honorabilis habebatur. Ad hunc ergo S. Fulgentius, quippe ei notiſſimus, â… criter venit, eique votum ſui cordis fideliter indicauit.* Vide alia ſi placet. Verum eſt, B. Fauſto è monaſterio turbato ad aliud monaſterium, cui Fœlix Abbas præerat, ex conſenſu eiuſdem Epiſcopi tranſiuiſſe, ac demum ipſum Fulgentium factum Epiſcopum propria autoritate alia monaſteria inſtituiſſe: ſed an eiuſdem inſtituti cum priori, an alterius, non conſtat. hoc certum, illud D. Auguſtini inſtitutum non fuiſſe. Sed ratio aduerſarij debili fundamento nititur, quod nullus in Africa monaſterium inſtituere potuerit, quod ſub B. Auguſtini inſtituto non eſſet, quis enim alios Africæ Epiſcopos ipſi Auguſtino ſubegerat, aut ſua poteſtate priuauerat, vt ſicut ille, ſic ipſi monaſteria inſtituere non poſſent?

SEcundus, quem producit cap. 10. in principio eſt S. Gaudioſus Epiſcopus Bittinenſis, is enim cum cæteris Epiſcopis Africanis à Wandalis exulare coactus, vt Victor Vticenſis de perſecutione III.

Wan-

Wandalica scribit, naufragio Neapolim applicuit, vbi monasteriū exstruxit, cui S. Agnellus Abbas fuit præfectus, vt constat ex Martyrologio Romano, & ex Annotationibus Cardinalis Baronij ad 28. Octobris, & 14. Decembris. Cum autem Gaudiosus Africanus esset, rationi, & veritati maximè consentaneum est, Eremitarum Augustinēsium institutum erexisse, quod tunc per totam Africam notissimum, & celeberrimum extabat, præter quod aliud in partibus Africanis non cognoscebatur. Quod verò B. Gaudiosus Neapoli Monasterium erexerit, & Catholicos ex Africa profugos in eo collegerit, eique Monasterio B. Agnellum præfecerit, probat Baronius ex Victore Vticensi, Paulo Regio Vici Episcopo, & ex tabulis Ecclesiæ Neapolitanæ, quæ probatio militat etiam de B. Agnello, si enim ille à B. Gaudioso dicti Monasterij Abbas fuerit institutus, necessè est, illud vitæ genus, quod ibi Gaudiosus plantauerat, cum etiam tenuisse.

Respondeo, decipi Ioannem Marquez, & Ludouicum de Angelis eo ibi allegatum, ac etiam Cornelium Lancillottum lib. 2. cap. 18. & si qui sunt alij, qui affirment, aut S Gaudiosum, aut Sanctum Agnellum Eremitas Augustinenses fuisse. De S. Gaudioso constat, illum Episcopum Bitinensem in Africa fuisse, & ex Africa cū alijs multis Episcopis, & clericis ab Hæreticis pulsum diuino miraculo Neapolim delatum, ibi propè Ciuitatē monasterium erexisse, ac in eo clericos profugos collegisse. Id Victor Vticensis, id Baronius tum in Martyrologio ad 28. Octobris, tum in annalibus tom. 5. sub anno 439. num 3. id tandem tabulæ Sacrosanctæ Neapolitanæ Ecclesiæ consensu vnanimi fatentur. At fratrem Eremitam Augustinensem fuisse, vel monasterium fratribus Augustinensibus fundauisse, ignoscant veritati, est assertio ab omni specie veritatis tam longè distans, vt cum multa diligentia, & pari labore apud omnes quotquot reperiri potuerunt sapientes, & historiarum periti, inquisitio facta fuerit, præter admirationē aliud nihil inuenire potuerim, nec puto quod alij inuenient.

IV. QVod ad Agnellum attinet, fateor Paulum Regium qui Card. Baronio erroris autor est, in vita huius Sancti scribere, B. Gaudiosum cū propè Neapolim Monasterium erexisset, audita sanctitatis illius fama, cum suis socijs illum eius Ecclesiæ, licèt inuitum, Abbatem constituisse, eumque sic electum in humilitate profunda, cæterisq; virtutum exercitijs magis in dies profecisse, ac demū B. Gaudioso prius vita functo, ipsum quoq; cum ad annum ætatis 61. peruenisset, beato fine quieuisse, die festo S. Luciæ Virginis nimirum 13. Decembris ann. 576. cuius autoris mentem secutus Baronius in notis ad Martyrologium sub die 28. Octobris hæc habet: *In actis S. Agnelli hæc de S. Gaudioso leguntur. Agnellus Abbas electus in monasterio, quod B Gaudiosus cognomento Septimius Cecilius S. Bitinensis Ecclesiæ Pontifex in Africa condere studuit in hac Ciuitate Parthenopea, eo tempore, quo ex Africæ partibus aduenit cum S. Quodvultdeo, & cæteris Præsulibus fugiens persecutionem VVandalorum, &c. Persenerat solemnis cultus Neapoli, vbi in eius Ecclesia decenti honore sacra eius pignora asseruantur. Claruit circa annum Domini 440. ea enim persecutio in Africa conflata est, Theodosio XVII. & Festo Coss. an. Domini 439*

Verùm hanc Pauli Regij narrationem falsam esse, conuincitur ex annorum supputatione: nam B. Gaudiosus Neapolim delatus est an. Christi 440. sed B. Agnellus eodē Paulo Regio tradente obijt anno Christi 576. cum esset ætatis annorum 61. aut secundum Baronium in Martyrologio die 14. Decemb. sub Gregorio Papa huius nominis I. & Mauritio Imperatore. Nulla igitur probabilitate dici potest, B. Agnellum cum S. Gaudioso, & cæteris Catholicis ex Africa profugis Neapolim venisse, aut à B. Gaudioso Monasterij à se instituti Abbatem constitutum fuisse. Ob hanc rationem, quæ nisi diuinum miraculum supponamus, videlicet B. Agnellum annos quinquaginta supra centum, & amplius vixisse, vnum ex tribus dicendum videtur, aut B. Agnellum, qui cū Sanctis Gaudioso, Quodvultdeo & cæteris Catholicis ex Africa Neapolim applicuit, & quem Gaudiosus Monasterio à se exstructo Abbatem præfecit, illum non fuisse, cuius Paulus Regius, & Baronius vitam scripserunt, illius obitum in annum 576. reijcientes, sed aliquem ex B. Augustini discipulis, cuius solum Ioannem de Nigraualle Apostolicum Bibliothecarium in Epilogo Chronicarum 13. cap. 18. meminisse reperi, dum Sanctos Ordinis Canonicorū Regularium numerat, aut è contrario Gaudiosum, qui B Agnellum Abbatem instituit, non illum esse, qui tempore persecutionis Wandalicæ ex Africa pulsus, Neapolim appulit, sed alium Salernitanæ Ecclesiæ Episcopum, cuius festum die 26. Octobris celebratur, sub quo die notauit Baronius in Martyrologio, propter nominum identitatem, quæ sunt vnius, alij tributa esse, & vnum ex duobus effectum. Aut tandem si Agnellus Monasterio à B. Gaudioso exstructo Abbas præfuit, non ab ipso Gaudioso, sed longè post illius decessum, ei monasterio præfectum. Hæc autem adnotare volui potius ad Pauli Regij historiam corrigendam, quàm ad rationem soluendam: quia vtcunque res se habuerit, absolutè nego, aut B. Agnellum Eremitam Augustinensem, aut Monasterium à B. Gaudioso institutum, Ordinis Eremitarum Augustinensium fuisse, quorum institutum octingentis propè annis antecessit. fateor tamen B. Agnellum antequam vitæ Regularis institutum in eo Monasterio tenuisset, solitariam vitam duxisse: sed aliud est ab eo, de quo nunc disputamus. Scripsit nuper huius Sancti vitam R. P. Cæsar Fraciottus Sacerdos ex Congregatione B. Virginis Lucensi, in libro, quem de miraculosis imaginibus, & vitis Sanctorum in Ciuitate Lucensi exi-

stentium

ſtentium edidit, ann. 1613. At de instituto Eremitarum Auguſtinenſium nihil prorſus.

V. NVnc ad Hilarium Arelatenſem venimus, quem Marquez dict. cap. 10. §. 10. & B Auguſtini diſcipulum, & inſtituti Eremitici profeſſorem fuiſſe contendit, nam quod fuerit Auguſtini diſcipulus, illa eius epiſtola ad Auguſtinum indicat, quæ libris illius de Prædeſtinatione Sanctorũ, & de Bono Perſeuerantiæ præmittitur. Quod autem vitam Eremiticam idem Hilarius profeſſus fuerit multipliciter probari poteſt. Primò per D. Proſperum, qui id teſtatur in 2. lib de Vita contẽplatiua cap. 9. Secundò per D. Eucherium Epiſcopum Lugdunenſem in epiſtola ad Valerianum de eodem Hilario ſcribentem: *Hilarius nuper, & de Italia antiſtes Petronius, ambo ab illa pleniſſima, vt aiunt, mundanæ poteſtatis Sede, vnus in Religionis, alius in Sacerdotii nomen aſcendit.* Tertiò ex Iſidoro de viris illuſtribus in Eucherio ſcribente: *Eucherius Franciæ Epiſcopus elegans ſententiis, ornatus in verbis, edidit ad Hilarium Arelatenſem Antiſtitem, Eremi deſerta petentem, vnum opuſculum de laude eiuſdem Eremi luculentiſſimum, & dulci ſermone dictatum, &c.*

Fateor Beatum Hilarium Auguſtini diſcipulum, & filium, & amicum chariſſimum fuiſſe, fateor etiam Eremi deſerta petiuiſſe, & monaſticam vitam egiſſe in monaſterio Lirinenſi ſub Honorato Abbate, poſtea Epiſcopo Arelatenſi. At vel Eremitam Auguſtinenſem fuiſſe, vel inſtitutum Eremiticum ab Auguſtino profectum ad Inſulam Lirinenſem cum Honorato detuliſſe, falſa eſſe cõperiendo. Primus enim Lirinenſis monaſterij fundator fuit S Honoratus, qui à S. Crapaſio monachus factus, ſtirpis Senatoriæ cum eſſet, vanæ laudis fugiendæ ergo, verſus Orientem perrexit, vnde poſt multos annos Deo volente in patriam regreſſus, Leuntio Epiſcopo ſuadente ad Leronem Inſulam Serpentibus plenam ſe contulit, ibique Serpentibus fugatis Eccleſiam, & Monaſterium non ſub Auguſtini Regula, ſed ſub inſtituto, quod vel à Capraſio, vel in Oriente didicerat, fundauit, illuc B. Hilarium Arelatenſem, non quidem Eremitam Auguſtinenſem, vt Marquez ait, ſed laicum, clariùs ſæcularem ante illud tempus exiſtentem, duxit ac primus Monachum fecit. Vide verba, quæ de Sanctis Honorato, & Hilario, & Monaſterio Lirinenſi per eos fundato, necnon de conuerſione Sancti Hilarij ex ſtatu vitæ ſæcularis ad vitam monaſticam per Sanctum Honoratum, ſcribit Baronius tom. 6. ſub anno 445. nu. 20. & videbis etiam falſitatis ea omnia conuinci, quæ Marquez cap. 10. §. 1. & cap. 15. §. 4. de B. Hilario, & de fundatione Monaſterij Lirinenſis ſub Regula D. Auguſtini ſcribit: *Cæterum*, inquit, *quod ad S. Honorati genus, & patriam pertinet, ex Senatoria illuſtri familia, eademque Conſulatus dignitate aucta ortum idem tradit Hilarius, fuiſſeque patria Arelatenſem non obſcurè ſignificat, dum ait, ipſum Duce Sancto Capraſio ſene conuerſum in monachum, germanumque nactum comitem Venantium nomine vitandæ gratia humanæ laudis, iter arripuiſſe Orientem verſus, nauigioque peruenisſe in Achaiam, vbi defuncto eodem ipſo fratre Venantio, ipſum Honoratum cum ſuis haud leuiter ægrotantem, iniſſe conſilium patriam repetendi, & licèt qua patria fuerit, expreſſè non nominet, tamen Arelatum ſignificat, dum autor ipſe Hilarius pro concione alloquens ſuos Arelatenſes illis planè verbis inſinuat, vbi ait, hinc iam vobis Honoratum veſtrum Chriſtus reducit, & occulta manu ſalubritatem regreſſus ſui temperat, &c. Quem ergo ad ſuos Arelatenſes reductum, atque regreſſum tradit, ſane inde receſſiſſe ſignificat. Redeuntem verò primum omniũ conſilio Leontij Forojulienſis proximè degentis Epiſcopi inoluiſſe inſulam Lerinenſem à Serpentibus obſeſſam, illiſq; cedentibus illis, Eccleſiam, & Monaſterium ei exſtruxiſſe, excepiſſeq; a ſæculo profugos, ad vitam monaſticam excolendam docet. Sed & Arelatum cum rediiſſet, ſe cõuerſum à vita ſæculari ab eodem Honorato, ſicut qui ea ſcribebat, affirmat Hilarius: nam ait, tunc primum illam patriam, quam fugiendam dudum crediderat, agnouit eduxit me ſecum ſuam prædam, gaudet, triumphat, exultatque.* Hæc aduertere, & notare debuerat Marquez, qui ad fucum faciendum pro Hilarij monachatu teſtimonium Baronij dict. cap. decimo. §. 1. allegauit. De monaſterio Lirinenſi, & de inſtituto Monachorum, qui ibidem temporibus D. Hilarij degebant, data opera ſcribit Syluester Maurolicus lib 1. ſuæ hiſtoriæ omnium Religionum, vbi ex antiquis autoribus multa colligit, quæ videri poſſunt.

CAPVT QVINQVAGESIMVM QVINTVM.

Probatur, Profuturum Epiſcopũ, Paulum Oroſium, Leporium Vticenſem, & Paulinum Nolanum Auguſtinenſes Eremitas nunquam extitiſſe.

Vinto loco producit Ioannes Marquez dicto c. 10. §. 2. Profuturum Archiepiſcopũ Bracarenſem, ac exinde in ſequentibus, §. 3. 4. & 5. Paulum Oroſium Hiſpanum, Leporium Epiſcopum Vticenſem, & Paulinum Epiſcopum Nolanum, quos Eremitas Auguſtinenſes fuiſſe, oſtendere ſe arbitratur & ſanè quòd ad Profuturum ſpectat, conſtat, illum B. Auguſtini diſcipulum fuiſſe ex epiſtola 10. D. Auguſtini ad Hieronymum, & ex epiſtola D. Auguſtini ad Profuturũ, quæ eſt inter epiſtolas Auguſtini num. 149. Quod autem fuerit frater Eremita, non Clericus Canonicus, probat, quia tenuit Auguſtinianum inſtitutũ, antequam B. Auguſtinus eſſet Epiſcopus, quãdo adhuc erat presbyter L

in

in monasterio in horto Valerij instituto: nam Clericos Canonicos nonnisi factus Episcopus instituit. Addit verò, hunc Profuturum Augustini alumnum Archiepiscopum Bracarensem fuisse in Hispanijs, testimonio Iuliani Archipresbyteri Toletani vsus, qui in suis Chronicis Hispaniarum scribit: *Anno 398. Profuturus Presbyter Africa venit in Hispaniam, & ob egregias virtutes, & mentis sanctitatem succedit Paterno in Sede Bracarensi.* Quod quomodo acciderit, sic declarat, cum Beatus Augustinus. S. Hieronymo literas quasdam adhuc presbyter per ipsum Profuturum ferendas destinasset, iussit vt priùs in Hispanias ad Concilium Toletanum contra Priscillianistas celebrandum sese conferret; ac exinde in Palestinam ad D. Hieronymũ cum dictis literis transiret. Eadem ratione vtitur ad suadendum Eremiticen Pauli Orosij: quia constat illum multò tempore cum B. Augustino in Africa degisse sub illius disciplina, vt graues autores tradunt, Flauius Dexter, Martinus Polonus, Vasæus, Cardinalis Bellarminus, Sabellicus, & alij: & colligitur ex epistola 28. Diui Augustini, & ex procœmio librorum eiusdem Orosij de Ormesta mundi, quos Augustino iubente editos eidem nuncupauit. De Leporio verò Episcopo Vticensi Dexter Paciani Filius autor grauissimus, & à D. Hieronymo probatus sic scribit: *Anno ab Vrbe condita 1157. à Christi Natiuitate 406. Leporius Episcopus Vticensis in Betica prius monachus ex familia S. Augusti. mutat perditam suam priorem sententiam admonitus à S. Augustino præceptore suo.* Tandem quòd ad Paulinum Nolanum spectat, probabile admodum est, illum Eremitam instituti Augustiniani professorem fuisse. Primò quia constat, illum B. Augustini discipulum fuisse, in cuius amicitiam venerat mediante Alipio ex epistolis 31. 33. & 35. inter epistolas Augustini. Secundò, quia certum est, illum professione monachum fuisse, quod institutum vel Alipio, vel Augustino suadente suscepit. Tertio, quia constat, illum iubente Augustino in Hispanias transiuisse, & ibi à Lampio Barchinonensi Episcopo presbyterum fuisse ordinatum, & in illis Regionibus monasteria sui Ordinis instituisse, vt colligitur ex Baronio tom. 4. sub anno 394. & expressè tradunt Elias Venetus in Annotationibus ad epistolam sextam ipsius Paulini, & Vasæus in Historia Hispan. ex traditione Petri Criniti. Quartò, quia constat, Paulinum ob ingens desiderium Augustinum videndi in Africam traiecisse, ex Augustino lib. 1. de Ciuit. cap. 10. & ex epistola 249. Quinto, quia cùm idem Paulinus secundò captiuus pro filio viduæ redimendo in Africam transisset, à Regis genero interrogatus, quid artis nouisset: Respondit scire se hortum excolere, ac in eo se exercitio occupauit, prioris sui instituti, & pristini exercitij memor, quod sub D. Augustino in illo primo monasterio in horto Valerij extructo tenuerat. Hæc Marquez loco citato, quæ per multas paginas amplificauit.

II. RESpondeo, hunc autorem multa falsa pro veris supponere: multa etiam falsa pro veris de suo addere, quæ manifestè indicant, illum in historijs, de quibus agitur, parum versatum.

Primò namque falsum est, quod pro fundamento supponit: Religiosos cum Augustino presbytero degentes eremitas fuisse, de qua re satis supra, nec plura addenda.

Secundò falsum est, quod de Profuturo scribit, Profuturum, qui de familia B. Aug. extitit, cuiusq; ipse Aug. in epist. 10. & 149. meminit Archiepisc. Bracarensem fuisse. nam siue ille, quem Iulianus, & alij inter Archiepiscopos Bracharenses referũt, post depositionem Paterni ordinatum, presbyter Africanus fuerit, ac etiam ex familia D. August. siue non, hoc certum, non fuisse illum, cuius Aug. meminit in dictis epistolis, & quem D. Hieronymo nuntium destinauit, nã iste ab Augustino Hieronimo destinatus, quem ille alterum se in epist. 149. vocauit, in Africa Episcopus erat sub primatu, siue Archiepiscopatu Numidiæ, propeque Ciuitates Constantinam, & Calamam, vt apertè colligitur ex dicta epist. 149. in qua Augustinus ipsi Profuturo de morte Megalij Numidiæ Primatis scribit, rogans illum, vt indicet, an alium successorem primatus illius inuenerit. Fuisse namque Megalium Numidiæ Primatem, & Calamæ Episcopũ, testatur Possidius in vita Augustini cap. 8. Rursus commendat ipsi Profuturo Victorem Constantinam proficiscentem, iubetque vt redeuntem moneat per Calamam transire, quas ciuitates omnes in Numidia extitisse, probatione non indiget. tandem fatetur August. se in itinere ipsum Profuturũ nuper allocutum: *Si recolis*, inquit, *quid mecum nuper in itinere quodam locutus sis.* quod esse non potuisset, si Profuturus in Brachara Episc. tunc fuisset.

Tertiò, falsum est, quod Marquez etiam ait: quando Augustinus Profuturum D. Hieronymo cum literis destinauit, iussisse, vt per Hispaniam transiens se ad Concilium Toletanum trãsferret, nam Concilium primum Toletanum non nisi anno 400. celebratum fuit ex historia Conciliorum, aut anno 398. vt ipse Marquez fatetur. At Profuturus ante annum 394. Hieronymo fuit destinatus: nam destinatus est ab illo adhuc existente presbytero, vt habes ex epistola decima citata: Verùm August. anno Christi 394. Episcopus est ordinatus. Ergo Profuturus sex saltem annis ante Concilium Toletanum ipsi Hieronymo fuerat cum dictis literis destinatus.

Quartò falsum est, quod ait illum Toletano Concilio interfuisse, & pro Paterno Bracharẽsem Episcopum fuisse ordinatum, nam Profuturus, de quo Augustinus loquitur, eodem attestante in dicta epist. 10. dum proficisci ad Hieronymum disponebat, continuo Episcopatus sarcina detentus in breui defunctus est. Omitto Baronium tomo 5. sub anno 405. num. 43. dicentem, primum Conc.

Toleti illo anno fuisse celebratum. Sed vt hæc omnia, quæ gratis ait, illi concederemus, vnde nam haberet Profuturum Eremitã Augustinensem fuisse? Dicet ex prænomine Fratris, quia Augustinus illum fratrem Profuturum vocat, sed iste nimis fœcundus modus est fratres Eremitas Augustinēses procreandi. Vide quæ diximus cap. 10. & c. 39.

Quintò, falsum est, quod pari probabilitate, & rationum soliditate de Paulo Orosio sibi persuadet. Nam Paulus Orosius non antequam sacerdos ordinatus esset, ad Augustinum profectus est, vt constat ex epist. Augustini, & aliorum Episcoporum Concilij Carthaginensis ad Innocentiũ I. quæ est in ordine 90. & ex epistola 102. ad Euodium, & notat Baronius sub anno 414. num. 12. vnde consequens est, vt cum Augustino inter sacerdotes, & clericos, non inter eremitas commoratus fuerit; & institutum clericorum Augustinensium, non autem eremitarum tenuerit. Sanè quotquot de Paulo Orosio suorum temporum historico præclaro scripserunt, paucis eremitis Augustinensibus & in propria causa minimè audiendis exceptis, omnes illum clericum faciunt, & Augustini alumnum, ac discipulum; nullus verò eremitam, sed nec ipse Marquez pro sua opinione aliquid affert, nisi quod nullum in Beati Augustini amicitiam admittendum esse contendit, nisi cuculla eremitica cingulo coriaceo succincta prius induerit, & qui Valerij hortum non prius aliquot diebus coluerit.

VI Sextò multo magis falsum est, nec omnino ferendum quod de Leporio Vticensi scribit, illum monachum de familia B. Augustini, illiusque discipulum prius extitisse. Nam Leporius Vticensis Episcopus non ex Augustini, sed ex Pelagij familia monachus extitit, erroris Pelagiani sectator, & Nestoriani autor, qui ex Britannia profectus, prius in Gallijs Pelagianum dogma prædicauit. Deinde in Africam traijciens, ibi Vticensis Ecclesiæ Episcopus ordinatus à presbyteris Ecclesiæ Gallicanæ, ac inter illos à Ioanne Cassiano, nec non à D. Augustino per literas admonitus, vtrumque errorem cum maxima omnium Catholicorum tum lætitia, tum admiratione, ac ædificatione retractauit, quæ omnia habes ex Ioan. Pitsio de Scriptoribus Anglicanis in Leporio, vbi ex antiquis historicis illius monasterium indicat, & ex Gennadio de Viris illustribus in Leporio. Sed clarissimè omnium ex Io. Cassiano, qui illius conuersioni præcipuam operam nauauit in libro 1. de Incarnatione Verbi, vbi hæc de ipso Leporio scribit; *Leporius enim tunc monachus, modo Presbyter, qui Pelagij, vt supra diximus, ex institutione, vel potius peruersitate descendens, apud Gallias assertor prædictæ hæreseos, aut inter primos, aut inter maximos fuit, à nobis admonitus, à Deo emendatus, ita male conceptam persuasionem magnificè condemnauit, vt non minus penè admiranda sit correctio illius, quam illæsa multorum fides: quia primum est errorem penitus non incurrere, secundum benè repudiare. Is ergo in se reuersus non solùm in Africa, vbi tunc erat, & nunc est, tam errorem suum cum dolore, quam sine pudore confessus est, sed etiam ad omnes Ciuitates Galliæ admodum flebiles confessionum, & planctus sui literas dedit, scilicet vt vbi deuiatio eius prius cognita fuerat, illic etiam emendatio nosceretur, & qui testes erroris antea fuerant, ijdem postea conuersionis essent.* Vide exemplum epistolarum ipsius Leporij apud eundem Cassianum d. lib. 1. cap. 5 vide eundem Cass. lib. 7. vbi alterius illius erroris meminit, ac tandem Baronium tom quinto sub anno 420. numero duodecimo.

Septimò falsum est, quod ait, hunc Leporium, qui suam perditam sententiam retractauit, Vticæ in Betica Episcopum fuisse, nam fuisse Episcopum Vticæ in Africa, ostendunt verba eiusdem Cassiani cum inquit: *Is ergo in se reuersus non solùm in Africa, vbi tunc erat, & nunc est, tam errorem suum cum dolore, quam sine pudore confessus est.* Hæc enim verba indicant, illum in Africa, non in Hispanijs degisse, tunc potissimum, quando suum errorem retractauit. Idem omnino scribit Gennadius: *Leporius*, inquit, *adhuc monachus, postea presbyter præsumens de puritate vitæ quam arbitrio tantum, & conatu proprio, non Dei adiutorio obtinuisse credebat, Pelagianũ dogma cœperat sequi: sed à Gallicanis Doctoribus admonitus, & in Africa per Augustinum à Deo emendatus, scripsit emendationis suæ libellum.* Et hinc habes vnde impostorem conuincas, qui sub nomine Flauij Dextri scribit, Leporium Vticæ in Betica Episcopum ex familia D. Augustini monachum, à Magistro admonitum, suam perditam priorem sententiam emendasse. Sed puto deceptum fictorem Imperitum, quia reperit alium Leporium inter B. Augustini clericos, cuius ille meminit in secundo sermone de Comm. vita Clericorum. Alium fortasse Leporium vidit Episcopum Concilio primo Toletano cum cæteris Episcopis subscribentem, & ita ex tribus vnum Leporium effecit, nec loca, nec tempora distinguens, nam Leporius Pelagianus ex Brittania oriundus per Gallias suum dogma prædicauit, exinde in Africam traijciens, ibi mansit, Leporius vero ex familia D. Augustini ciuis Hipponēsis prædiues, & nobilissimus erat. Leporius vero, qui Concilio Toletano subscripsit, Hispanus putatur. Rursus Leporius Hispanus anno 400. Concilio Toletano cum cæteris Episcopis subscripsit. At Leporius ex Augustini familia adhuc erat in Monasterio clericus, cum D. Aug. sermonem secundum de comm. vita cleric. ad populum Hipponensem habuit, quo tempore iam canus, & senex erat, vt illa eius sermonis verba indicant; *Non detet hæc membra, hos canos.* Fictor vero sub nomine Dextri hunc Leporium sub ann. 406. inter Episcopos recenset. Adde non constare; an Leporius Pelagianus Episcopus fuerit, nã & Cassianus, & Gennadius solum presbyterum illum vocant, & etiam Pitsius.

Lib. 1.

IV. OCtauo, multò magis falsum est, quod idem Marquez de Sancto Paulino Episcopo Nolano scribit, illum eremitam Ordinis Diui Augustini fuisse. Nam ex epistola 31. inter epistolas Augustini, quæ est ipsius Paulini ad Augustinum habemus, illum antequam in B. Augustini amicitiã, ac etiam notitiam veniret, iam presbyterum ordinatum cum coniuge Terasia, quæ similiter cum marito continentiam vouerat, Monachi vitam agere cœpisse, & D. Augustino ætate maiorem fuisse, licèt meritis, & ingenio se longè iuniorem fateatur, vnde & ab illo instrui, & in via Domini sanctis monitionibus institui plurimum precatur.

Nonò multò adhuc magis falsum, & contra veritatem historiæ est, quod ex Vasæo, & ex epistolis ipsius Paulini subdit, Paulinum postquam inter D. Augustini eremitas adscriptus est, iubente Magistro in Hispanias profectum, plura sui ordinis monasteria exstruxisse, & tandem à Lampio Barchinonensi Episcopo presbyterum fuisse ordinatum. nam quod ad Vasæum spectat, ille profectionem Paulini in Hispanias sub anno 381. statuit ex eodem Marquez cap. 10. §. 5. pag. mihi 114. & consequenter septem annis ante baptismum D. Aug. sed quod omnem dubitationem amputat, Paulinus ipse in epistola ad Alipium 35. inter epistolas Diui Augustini fatetur, quando Alipius Mediolani cum Augustino degebat, peragrata Hispania iam ordinatum presbyterum, se in Italia redisse, & inter B. Ambrosij Episcopi Mediolanensis presbyteros scriptum alicuius famæ inter Dei seruos apud Mediolanenses esse cœpisse: *Quod enim*; inquit, *indicasti tam de humilitatis nostræ nomine apud Mediolanum te didicisse, cum illic initiareris. fateor curiosius me velle condiscere, vt ex omni parte te nouerim, què magis gratuler, si à suscipiendo mihi Patre nostro Ambrosio, vel ad fidem inuitatus es, vel ad sacerdotium consecratus, vt eundem ambo habere videamur auctorem, nã ego etsi à Delphino Burdigalia baptizatus à Lampio apud Barcilonam in Hispania per vim inflammata subito plebis sacratus sim: tamen Ambrosij semper & dilectione ad fidem nutritus sum, & nunc in sacerdotij ordine confoueor. Denique suo me clero vindicare voluit, vt etsi diuersis locis degam ipsius presbyter censear.*

V. DEcimò falsum est, quod subiungit, Paulinum desiderio videndi D. Augustinum in Africam traiecisse, cõtrarium enim habemus ex epist. D. Aug. 65. in qua fatetur ipse Aug. desiderio se Paulinum videndi, & alloquendi teneri, at è contra Paulinum è suo loco, scilicet ex Nola non discedere statuisse, ait enim: *Colloqui autem vobiscum talia cupio, si dignemini literis, qualia possemus, si coram vestris sensibus adessemus. Ecce illam epistolam, quam nuper proposueram, tanquam si præsens præsenti inter dulces loquelas obijcerem, plane Christiano intellectu, & deuotione soluisti. Sed nimis cursim & breuiter, posset quippe ibi aliquantò diutiùs, & vberius habitare gratia oris tui. si cum dixisses, ita te ille, quo feliciter vteris loco perseuerare decrouisse, vt si quid de te aliud Domino placueris, eius voluntatem præferas tua, id ipsum aliquanto apertiùs explicares, quomodo voluntatem Dei, quæ nostra voluntati est præponenda, nouerimus* Ecce tibi non solùm Paulinus in Africam ad Augustinum videndum non iuit, sed ab Augustino forsan inuitatus, & sine dubio desideratus à suo loco, nisi Deo aliter disponente, non discedere animo suo firmiter statuerat: is autem locus apud Nolam erat in Campania, non in Africa.

SEd audiamus quæso rationes, quæ hunc virum ad Paulini profectionem in Africam ad Augustinum suadendam mouerunt. Prima illius ratio est, quia in ep. 249 ad Aug. fatetur Paulinus, se cum Aug. locutum: *vt tu*, inquit, *ad me aliquando locutus es.* Verùm frigida nimis est ratio, nam Aug. & Paulinus per literas tanquam sensibus præsentes sese inuicem alloquebantur; vt ex verbis eiusdem Aug. in citata proximè epistola habemus. Secunda ratio. cùm Paulinus sese pro redimendo filio viduæ captiuum tradidisset in Africam ductus, & à Genero Regis interrogatus, quid artium nouisset, respondit se hortum rectè colere nouisse: ac in eo se exercitio occupauisse ad suum primæuum Monasticum institutum rememorandum, quod in horto Valerij cum D. Aug. prius tenuerat. Egregium sanè commentum, Paulinus sese in horto colendo occupauit, vt ad pristinum institutum reuerteretur, quod cùm D. Aug. tenuerat in monasterio in horto Valerij ædificato. Fateor ingenuè, me hactenus in errore maximo versatum. putabam enim Aug. in eo monasterio viros religiosos instituisse, qui vtriusque vitæ, contemplatiuæ scilicet. ac etiam actiuæ officia in vnum iungẽtes. diuinarum scripturarum lectioni, & meditationi, verbi Dei prædicationi, Sacramentorum dispensationi, populorum saluti procurandæ, & alijs similibus operibus pietatis operam nauarent, sicut D. Tho. 2. 2. q. 189. art. 8. ad 2. & alij passim fatentur. Cæterum quandoquidem in eo monasterio olitores, topiarij & viridarij ad terram fodiendam, & olera plantanda instituti sunt, fateor nullã amplius causam esse, vt pro illo cum eremitis contendamus. At mea opinio est, Aug. de hortis colendis non adeo solicitum fuisse, vt pro illorum cultura monasterium, ac etiam Ord. Erem. instituere voluerit. VI.

Quibus omnibus illud etiam adijcio ex sententia Baron. tom. 5. sub anno 418. Paulinum Nolanum illum non esse, cui Ausonius scribit epist. à Marquez commemoratas, sed alium longè diuersum, licèt nonnulli per errorem alterum cum altero confundant, & præter hos duos tertium fuisse Beati Ambrosij Mediolanensis Episcopi Diaconum, & Augustin. familiarissimum, qui scripsit vitam D. Ambrosij, & acerrimus Pelagianorum insectator fuit, cuius meminit Aug. lib. 2. de Gratia Christi contra Pelagium c. 3. 4. & 7. & Isidorus Hispalensis de Viris illustribus,

sed vide Baronium ibid.nu.38.& 39.& sup sub anno 394.num.47.& duob.seqq.

CAPVT QVINQVAGESIMVMSEXTVM.

Quod Arthuagus Gothus, Erthinodus Ferrandus, & alij sup. c.54. relati Eremitæ Augustinenses non extiterint.

I.

Tsi, quę duobus præcedentibus capitibus diximus, sufficere possint ad ea etiam refellenda, quæ de Arthuago, & alijs nonnullis idem Marquez locis ibidem allegatis scribit, sine fundamento illos inter Eremitas sui ordinis recensens, ne tamen data opera quis me illos prætcrijsse existimet, referam breuiter, ac reijciam, quæ de illis cap.11.12.& 15. scribit, sit igitur: Nonus in Ordine S. Arthuagus natione Gothus, & professione monachus. De hoc Arthuago M. Maximus sub era.622. id est anno Christi 584. ita scribit: *Arthuagus Gothus ex Ordine S. Augustini monachus Sisla Toleti floret opinione sanctitatis.* Adstipulatur Eutrandus, siue Luitprandus in continuatione Chronici M. Maximi dicens: *Era 631. 1. die Maij moritur sanctè, compositeq; Arthuagus monachus Sisle Toleti.* Iulianus quoque Archipresbyter Toletanus: *Era 698. prima Ianuarij Toleti Arthuagus monachus August. vir apprimè feruens zelo fidei &c.* Et licèt Ambros. Morales lib.11.c.18.& alij eius obitum referant ad annum 630. omnes tamen Monachum Augustinensem affirmant.

Respondeo, licet hæc omnia concedamus, non probari, quod arguens intendit. Primò, quia nomen monachi etiam clericos canonicos ab Augustino institutos comprehendit. Secundò, quia esto fuisset verè monachus, non tamen sequeretur fuisse Ordinis Eremitarum, qui nunc est, vt sæpe alias monitum, & sanè totus hic labor Ioannis Marquez, quo nititur probare Arthuagum, & alios quosdam Augustinianos monachos fuisse, ad antiquitatem sui ordinis deducendam, proiectus videtur, quod etiam D. Antoninus 3. par. tit. 24. cap. 14. in princip. & ex illo Azorius, & Nauarrus supra allegati contra fratrem Iordanum, & alios notauerunt. Verùm absolutè nego historias ex M. Maximo, & Eutrando allegatas, nam illud Chronicon Dextri per M. Maximum, & Eutrandum continuatum, vel illorum autorum nō est, vel pluribus in locis, aut ab hæreticis Magdeburgensibus, aut ab eremitis Augustinensibus, aut Monachis apud quos multis annis latuisse perhibetur, augendo, minuendo immutando pro illorum commodo multipliciter fuit deprauatum, quod phrases istæ loquendi, monachus Augustinianus, vel monachus Ordinis sancti Augustini, & similes apertè indicant, illæ enim tunc temporis in vsu non erant. Sunt autem Magdeburgensibus, Auentino, Bruschio, Erasmo hæreticis, imò & Catholicis Germanis familiarissimæ. De historia Iuliani Toletani idem dicendum videtur, maximè quòd ille nec cum M. Maximo, nec cum Eutrando concordat.

Decimus est S. Erthinodus martyr, de quo idē Eutrandus: *Era 855 Erthinodus Gothus Augustinianus in Sisla Toletana monasterio sui Ordinis, vt martyr in pretio habetur.* II.

Respondeo, cum quæ de S. Erthinodi monachatu asseruntur, eodem testimonio Eutrandi nituntur, eodem modo respondendum, historiam Eutrandi vel apocrypham esse, vel ab aliquo impostore deprauatā, aut nomine monachorū Ordinis S. August. clericos canonicos intelligendos esse, quorum institutum improbabile non est, etiā viuente B. Aug. per Regiones Hispaniarum dilatatum, per ea, quæ Possidius de Monasterio Augustini cap.11. scribit.

Vndecimus est S. Ferrandus primus Episcopus Carthaginis Spartariæ, deinde Archiepiscopus Toletanus, hunc inter Fulgentij discipulos recenset M. Maximus sub era 533. id est anno 495. sic enim ait: *Petro Episcopo Toletano succedit Hector in Africa Diaconus, dictus Ferrandus, familiaris S. Fulgentij Ruspensis, Episcopus Carthaginis Spartariæ.* & era 534. scilicet anno Christi 496. *Hector Ferrandus Episcopus Toletanus mirum in modum eniteat.* & Iulianus Toletanus: *Palmato Episcopo Toletano succedit in eadem sede Hector cognomento Ferrandus Afer.* Plura de hoc Ferrando scribit Marquez cap. 11.§.4 ad probandum, illum D. Fulgentij discipulum fuisse, & consequenter eremitam Augustinensem, quia in quadam epistola Diuo Fulgentio scripta, se illius discipulum fatetur, & ipse Beati Fulgentij opera, quæ morte præuentus non absoluerat, ad vmbilicum perduxit, vt Iulianus Toletanus scribit. III.

Respondeo, hunc autorem multa de suo dicere, quædam voluntariè & sine fundamento, quædam apertè falsa, & ex omnibus nihil concludere. Primò namque voluntariè dicit, in Ecclesia Africana consuetudinē fuisse Diaconos, & subdiaconos Ecclesiarum ex monachis assumere, id enim nunquam permissum est, nisi in defectum clericorum, nō autem ex consuetudine. Secundò, falsum est, M. Maximum dicere, sub era 533. Petro Toletano successisse in sede Episcopali Hectorem dictum Ferrandum, nam in libro per Ioannem Calderonem edito sub era 533. nihil omnino habetur ex his, quæ Marquez ex M. Maximo refert, eo verò præcedenti ait: *Palmatio Episcopo Toletano succedit Petrus presbyter Edessenus natione Græcus vir doctissimus, &c.* similiter era sequenti scilicet 534

solùm inquit: *Hector, qui & Ferrandus Carthaginensis Diaconus floret.* quare illa verba: *Episcopus Toletanus mirum in modum enitet.* voluntariè addita videntur. Iulianus verò ipsi M. Maximo apertè contradicit. nam M. Maximus dicit, Palmatio Petrum successisse, & iuxta lectionem, qua vtitur Marquez Petro successit Hector, qui & Ferrandus. At Iulianus, inquit, Palmatio Episcopo Toletano successisse in eadem sede Hectorem cognomento Ferrandum Afrum, quæ tanta confusio satis indicat, quam fidem istis fragmentis adhibere possimus. Sed etsi hæc omnia gratis concedamus, quid inde? an ob hoc, quod Ferrandus B. Fulgentij discipulus, & alumnus extitit, necessariò monachus fuit? an B. Fulgentius præsertim factus Episcopus præter monachos, etiam clericos, & laicos alumnos, & discipulos non habuit? & demum esto ex supra deductis concluderetur, hunc Ferrandum monachum ex instituto D. Fulg. fuisse, quod tamen nullatenus in specie quidem probatur, nego illum eremitam Augustinensem fuisse, quemadmodum supra negauimus, ipsum Fulgentium B. Augustini institutum tenuisse.

IV Dvodecimus est S. Donatus fundator monasterij Seruitani, de hoc multa inculcat idem Marquez cap. 16 in prine. & §. 1. 2. & 3. quæ omnia vni M. Maximi testimonio nitûtur, is enim de Donato monasterij Seruitani fundatore sub era 612. ita scriptum reliquit: *Sanctus Donatus Regulam Eremitarum sancti Augustini locupletiorem, mitioremque in Hispaniam inuexit, & in agro Securitano aliter Setabitano monasterium Seruitanorum construxit, vi verborum, meritis, & miraculis abunde nobilitatus. gloriosus migrat ad Dominum. Colitur q. Calend. Nouemb.* & cû ex monasterio Seruitano fuerint etiam sanctus Eutropius, & Nunctus Abbas, & sanctus Licinianus martyr, hinc consequenter probatum relinquitur, illos etiam Ordinis Augustiniani eremitas extitisse.

Respondeo, quod S. Donatus ex Africa in Hispaniam vitam monasticam, sicut etiam eremiticâ inuexerit, hoc non solùm assertus autor historiæ M. Maximi, sed etiam alij autores graues, & probati affirmant. At quod inuexerit in Hispaniam regulam eremiticam D. Aug. illamq; mitiorem, & locupletiorê reddiderit, hoc falsû est, & ab aliquo partibus addicto intrusum, vt & alia multa, quæ in ead. hist. legûtur, quod probatur primò ex ipsamet regula Aug quæ est omnium latissima, quod etiâ S. Canones aduertût, & vt vitæ eremiticæ aptetur, restrictione, non mitigatione opus habet. Secundò, quia neque D. Ildephonsus in lib. de Viris illustribus, vbi aduentû S. Donati in Hispaniâ narrat, neque Mariana, qui lib. 5 de Rebus Hispaniæ cap. 21. idem factum refert, nec alij probati autores, qui de D. Donato loquuntur de regula eremitica D. August. vllum verbum habent. At dicunt illum cuiusdam eremitæ in Africa monachû fuisse? Quid tum? Ergo eremita Augustinensis? Nego. verum arguens semper in eadem fallacia hæret, quod nullus in Africa fuerit monachus, præter suos Augustinenses, quod quoties inculcatur, toties nego, prout negari debet. Tertiò, quia idem M. Maximus inferius sub era 628. scilicet, anno Christi quingentesimo nonagesimo, Abbates, qui interfuerunt Concilio Toletano secundum illum celebrato eodem anno, referens, primo loco numerat Eutropium Seruitanum, secundo, Exuperium Agaliensem, tertio, Aurasium SS. Colmæ, & Damiani, quarto, Marcum Maximum prius Abbatem Sanctarum Massarum Cæsaraugustæ, tunc Archidiaconum Cæsaraugustanum, quinto, Emilam Sanctæ Eulaliæ Barchinonensis, qui postea fuit eiusdem Ciuitatis Episcopus, & statim subdit: *Omnes isti ex Ordine S. Benedicti.* Si ex Ordine S. Benedicti, quomodo ex Ordine Eremitarum S. Patris Augustini. Addo Trithemium in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis in Eutropio monasterium Seruitanum in Ordine Diui Benedicti reponere. Addo, apud Sanctum Ildephonsum non pro certo haberi, quod S Donatus monasterium Seruitanum fundauerit, cum scribat hæc formalia verba: *Seruitanum monasterium dicitur construxisse.* Et hæc sufficiunt ad omnia alia reijcienda, que de sanctis Eutropio, Liciniano, & alijs ex dicto monasterio profectis, & de Augustinensi illorum instituto Eremitico idem autor dicto capite duodecimo, §. quarto, & sequentibus vsque ad finem capitis prosequitur, in quibus cum multa dicat, nihil omnino probat, & extra chorum canit.

Vnus tandem superest Patritius Hybernensiû Episcopus & Apostolus B. Germani, ac etiam B. Martini discipulus, ex quo institutum sanctorum Columbani, & Columbæ illius Magistri nonnulli profectum putant. Verùm quia quæ ad S. Patricium, eiusque institutum spectant, longiorem sermonem requirunt, in sequentem librum reijcimus, vbi de Ordine Canonico per Hyberniam primitus propagato verba faciemus.

CAPVT QVINQVAGESIMVMSEPTIMVM.

Argumenta tertij generis ex vetustate quorundam assertorû Eremitici Ordinis Cœnobiorû afferuntur, & dissoluuntur.

Postremum fundamentum antiquitatis prædicti Ordinis Eremitarum Augustinensium constituitur in vetustatę quorundam monasteriorum, quæ illum aliquot etiam seculis ante Concilium Lateranensem habuisse I.

buisse, tum Io. Marquez, tum alij nonnulli eiusdem Ordinis professores affirmant, quæ cum certo aliquo ordine referre minimè possim, quandoquidem nec illi ordinatè referunt, eodem ordine, quo Ioann. Marquez, eadem recensebo. Ex his itaque primum illud recensetur, cuius meminit Innocentius Tertius in cap. Insinuante. Qui clerici, vel vouentes. Nam cum textus de fratribus Eremitis Ordinis sancti Augustini expresse loquatur, vt Glossa, Azorius, & Benedictus Capra insignis legum Doctor, aiunt, consequens est, vt fratres dicti Ordinis ante Conc. Lateran. in Regno Portugaliæ monasteria habuerint.

Respondeo, rationem nihil concludere, primò quia non constat, textum de Fratribus Eremitis Augustinensibus intelligi oportere. Secundò, quia neque Glossa, neque Azorius hoc dicunt, & si Benedictus Capra id sensit, salua illius in reliquis æstimatione, in hoc deceptus fuit, quin Azorius tom. 1. lib. 12. cap. 23 quæst. 4. expresse fatetur, nullum in Decretali Gregoriano istius Ordinis mentionem haberi. Dices cuius ergò instituti professores erant illi fratres sancti Augustini, de quibus Innocentius in textu loquitur? Respondeo probabiliter exponi posse de Canonicis Regularibus, quorum institutum tunc temporis per totam Lusitaniam summoperè florebat, vt lib. sequenti ostendemus. Secundò dico, verisimilius videri illos fuisse Fratres, seu Canonicos Ordinis Præmonstratensis, qui Ordo tunc temporis in Regno Portugalliæ valde erat dilatatus, quod etiam Ioannes Marquez cap. 18 §. 1 fatetur, imo vocabantur tunc temporis Præmonstratenses Fratres Ordinis sancti Augustini, vt colligitur ex historia fundationis monasterij sancti Vincentij Vlyssiponensis, quam ille ibi refert, de qua libro secundo dicemus. Aut tertio dici potest illos fuisse Fratres Gulielmitas: nam si Theobaldo fides adhibenda est. qui sancti Gulielmi vitam describit, ille sanctum Gulielmum Portugalliæ partes penetrasse, ibique sui Ordinis monasteria exstruxisse refert, idque etiam Ioannes Marquez capite decimo septimo §. 2. fatetur, in eodem Regno ex antiquissima traditione teneri. Quomodo verò Gulielmitæ ante Concilium Lateranense fratres sancti Augustini dicti fuerint, explicauimus supra.

II. SEcundo loco profertur text. in cap. Religionũ de religiosis domibus in sexto, ex quo habetur Ordinem Eremitarum ante Conc. Lateran. institutum, & consequenter habuisse monasteria. Sed hic textus nullam difficultatem ingerit: fuerunt enim ante Concilium Lateran. multæ domus Eremitarum, ac etiam nonnullæ Congregationes, ex quibus ordo, qui nunc est, postea fuit conflatus: at non erat idem ordo sub certo titulo, regula, & habitu, qualis nunc cernitur, constitutus.

Tertiò, profertur monasterium sancti Antonij de Ardigneta, nunc Vallis asperæ in maritima Senarum, quod Innocentium Tertium Ordini Eremitarum D. Augustini confirmasse affirmant Frater Iordanus libro primo, capite decimoquarto, & ex illo D. Antoninus tertia parte, titulo vigesimo quarto, capite decimo quarto, §. 3. sed quod ad D. Antoninum spectat, sæpe dictum est illum fratris Iordanis solùm verba referre. Quod verò ad monasterium attinet, cum supra ex literis Innocentij Quarti ostensum sit nullos Eremitas exceptis Gulielmitis, de quibus tamen res est valde dubia, ante ipsum Innocentium Quartum in Tuscia, sub Beati Augustini regula degisse, vnum è duobus necessariò dicendum est, aut illud monasterium tunc temporis non fuisse Ordinis Eremitarum, sed postea à Sede Apostolica illi donatum, & fortè Fr. Iordanus pro Innocentio Quarto posuit Innocentium Tertium, sicut pro Gregorio Nono, posuit Gregorium Primum: aut secundo dicendum, illud monasterium tempore Innocentij Tertij Eremitarum Ordinis sancti Gulielmi fuisse, cuius Ordinis erant potissima, & præcipua monasteria, quæ nunc obtinet idem Ordo Eremitarum, vt ipse Marquez cap. 15. §. 14. fatetur.

QVartum est monasterium sancti Aug. Cantuariensis, cuius meminit Innoc. Tertius in cap. Dilecti, de Appellationibus, quod sumptum est ex quadam epist. Innocentij Tertij scripta Priori s. ncti Augustini, in qua illi mandat, vt Archiepisc. Cantuariæ excommunicatum denuntiet, ex eo, quia alium Priorem eiusdem Ordinis Erem. post legitimam appellationem ad Sedem Apostolicam excommunicationi subiecerat, præter hanc epistolam, aliam eiusdem Innocentij Tertij refert Marquez cap. 7. §. 3. quæ similem prorsus materiã, & casum continet, excepto quod pro Archiepisc. Cantuariæ, ponit Archiepisc. Conturbiæ. Addens Innocentium Tertiũ ex sententia Azorij de quodam Priore Ordinis Eremitarum sancti Augustini loqui, huius Prioris, & monasterij S. Augustini meminerunt etiam Cornelius Lancillottus lib. 2. de Vita Augustini cap. 16. Ludouicus de Angelis, & alij. III.

Respondeo, multis modis grauiter errare Marquez, & eos qui putant Innoc. III. in dictis epist. de Prioris. Aug. Ordinis Erem. loqui: primus error est, dum aiunt Azorium de Priori Ordinis Eremitarum verba Innocentij intelligere; Azorius enim solùm refert, quæ Eremitæ dicunt, quorum sententiam impliciteè reijcit, cum inquit, in toto Decretali Gregoriano huius Ordinis Eremitici nullam prorsus mentionem fieri. Secundus error est, dum vnum casum in duos diuidunt, nam Innocentius de eodem Episcopo Cantuariæ tam in prioribus, quàm posterioribus literis verba facit, vt statim dicemus. Tertius error est, dum pro Archiepiscopo Cantuariensi, Archiepiscopum Côturbiensem ponunt, Archiepiscopatus enim Conturbiensis quantum elicitur ex Prouinciali Romano, quod duplex apud me habeo, alterum manuscriptum vetustissimum, alterum typis edi-

tum ante centum annos, nullibi reperitur. Conturbia etiam Ciuitas quantum ex Ptolemæo, & alijs omnibus Geographis, & Cosmographis videre potui, nusquam est, aut fuit, solum reperi apud Insubres in agro nostro Nouariensi Pagum, Conturbiam nuncupatum, cuius nomine forsan apprehenso à Fratre Innocentio Rampino Terdonensi ob locorum vicinitatem, quod nomen Cantuariæ obliteratum foret, nec commodè intelligeretur, pro Cantuaria posuit Conturbiam. Fortassis etiam offendit aliquem autorem ignarum, qui Platinæ, vel aliorum historias transferendo ex latino idiomate in Italicum, pro Cantuaria Conturbiam reddiderit, & dato, quod pro Conturbia intelligere voluerit Cantuariam. Quartus error præcipuus est, quia dicunt, Priorem illum Eremitarum Ordinis S. Augustini fuisse. in quem mea sententia non incidissent, si Innocentij literas in fonte, vt aiunt, legissent. Nam si Prior S. Augustini, de quo Innocentius loquitur cisdem Ordinis erat cum illo, cuius causa Pontifex Archiepiscopū excommunicatum declarari præcipit, ille sine dubio erat Prior Ecclesiæ Cantuariensis monasterij Ordinis S. Benedicti, vt patet ex literis, ea de causa ab ipso Innocentio scriptis Archiepiscopo Cantuariensi, & illius suffraganeis, quæ habentur libro primo Epistolarum pagina ducentesima decima quarta, & ducentesima decima septima, necnon Prioribus S. Augustini, & S. Gregorij Cantuarien. quæ habentur ex eodem libro pagina centesima septuagesima, & centesima septuagesima prima, & sunt illa quæ allegantur à Ioanne Marquez, & Cornelio Lancillotto. Et sane si licet arguere, quod ille Prior erat Ordinis S. Augustini, quia intitulatur Prior S. Augustini, liceret etiam dicere, alterū eius Collegam, cui similiter Innocentius literas dirigit fuisse Ordinis S. Gregorij, quia intitulatur Prior S. Gregorij: Ordo autem S. Gregorij nullus est. Addo monasterium illud S. Gregorij Canonicorum Regularium fuisse à Lamphranco Archiepiscopo Cantuariensi fundatum, vt autor est Gulielmus Malbesburiensis libro 1. de Episcopis Anglicanis in cap. de Episcopis Cantuariensibus; ergo titulus S. Augustini non ordinis, sed loci erat. Et vt omnes ambages amputemus, monasterium S. Augustini Cantuariæ, cuius Priori Innocentius dictas literas dirigit, ordinis D. Benedicti erat, illudque cum primis nobile, vt colligitur ex libro taxarum Apostolicarū, & expresse aduertit Ioan. Pitsius in lib. de Scriptoribus Anglicanis sub anno 960. in vita Serlonis monachi eiusdem monasterij, & sub anno 1217. in vita Alexandri dicti monasterij Abbatis. Et aduerte, quòd illa Ecclesia erat dicata D. Augustino Archiepiscopo Cantuariæ, non autem Augustino Episcopo Hipponensi.

IV QVintum est monasterium Neridanum prope Parthenopem à S. Gaudioso ædificatum, vbi Catholicos ex Africa profugos collegit, quod Cornelius Lancillottus, Marquez, & alij, eremitarum Augustinensium fuisse ex eo affirmant, quia Gaudiosus, & alij omnes, qui sese in illud monasterium receperunt, Africani erant: vnde consentaneum est, eos monasterium illius instituti erexisse, quod maximè tunc temporis in Africa florebat: illud autem erat institutum eremitarum Augustinensium.

Respondeo, Gaudiosus, & cæteri Africani, pro quibus monasterium Neridanum exstructū fuit, omnes vel Episcopi, vel Sacerdotes, & Clerici erant, vt apertè indicat Victor Vticensis lib. 1. persecutionis Wandalicæ, vbi inter alia hæc ad literā scribit, seriem profectionis eorundem Episcoporum, & Clericorum narrans: *Tunc vero memoratæ Vrbis Episcopum, id est Carthaginis, Deo, & hominibus manifestum Quoduultdeum, & maximam turbam clericorum nauibus fractis impositam, nudos, atque exspoliatos expelli præcepit, quos Dominus miseratione pietatis suæ prospera nauigatione Neapolim Campaniæ perducere dignatus est Ciuitatem.* & ita etiam dicunt Baronius in notis ad Martyrologiū sub die 28. Octobris, & tom. 5. Annalium sub anno 439. num. 30. & 31. & autor historiæ S. Quoduultdei, ac etiam tabularia Ecclesiæ Neapolitanæ. Quare decipiuntur manifestè Marquez, & qui tam liberè, quàm sine vlla probabilitate iactant, monasterium Neridanum eremitarum fuisse, cum constet, illos omnes, pro quibus exstructum est, & qui se in illud collegerunt, non eremitas, sed sacerdotes, & clericos extitisse. Quod autem ait, eo tempore ordinem eremitarum præcipuum, & solum in Africa floruisse, voluntariè dicitur, vt ex supra deductis constare potest.

SExtum est monasterium Insulæ Lerinensis in Gallijs, quod Marquez cap. 10. §. 1. & cap. 15. §. 4. & 5. à B. Honorato, & Hilario sub D. Augustini Regula institutum fuisse affirmat, falsò fundamento nixus, quod B. Hilarius eremiticum Augustinensium institutum profiteretur, antequam cum Honorato ad Lerinensem Insulam proficisceretur. Multa etiam alia falsa de hoc monasterio comminiscitur, quale inter cætera est illud de cōmoratione D. Patricij in eadem Insula cum monachis, de quo libro sequenti dicemus. Nūc quod ad præsens negotium attinet, respondeo, decipi apertissimè hunc autorem in eo, quod ait, D. Hilarium eremitam Augustinensem fuisse, priusquam ad Lerinensem Insulam ab Honorato duceretur. de qua re supra cap. 55. ac etiam in eo, quod ait, monasterium Lerinense sub B. Augustini Regula institutum, quod absque fundamento asserit: nam monasterium Lerinense monachorum magni nominis, tum sanctitate, tum literatura domicilium, non eremitarum Augustinensium fuit, de quo vide Syluestrum Maurolicum lib. 1. V.

SEptimum est monasterium Sislæ apud Toletū vetustissimum. Nam Flauius Dexter sub anno Christi 424. de hoc monasterio ita scribit: *Anno ab Vrbe condita 1176. id est Christi 424. Sigisbultus ad Africam contra Bonifacium se præparat: in Gallijs Exuperantius Præfectus à militibus occiditur. Mnio Carthago ex-* VI.

cundatur, quæ ex tempore Romanorum, nec leuckiuni esset, munimento murorum non est permissa vallari. Aetius Gaudentij Comitis à militibus in Gallia occisi filius cum Hunnis Ioannis opem laturus Italiam ingreditur. Toleti fit monasterium monachorum S. Augustini. hoc est monasterium Sislæ ex Chronico S. Augustini.

Respondeo, præter quod historia sub nomine Flauij Dextri fidem facere non potest, cum de illius autore nondum constet, & è contrario constans sit, illam multis modis esse vitiatam, quod ad rem attinet, hæc omnia, quæ Marquez cap. 11. in principio ex Dextro refert, ab aliquo impostore fuisse addita: nam in exemplo typis edito Cæsaraugustæ nihil horum habetur: & præter hoc Marcus Maximus fundationem monasterij Sisletani sub Era 600. hoc est anno Christi 562. constituit. Subiungit etiam Marquez ex eodem libro Dextri: *hoc est monasterium Sislæ ex Chronico S. Augustini.* Ecce tibi vnde additiones istæ, *monachus ordinis S. Augustini, monasterium monachorum S. Augustini*, & aliæ similes, in historiam Dextri inuectæ fuerint, ex Chronico scilicet S. Augustini; cuius Chronici cũ nullus antiquorum Historicorum, Chronistarũ, aut aliorum autorum meminerit, illius autorem diuinare difficile non erit. Sed etiam si demus, hãc Dextri historiam veram esse, neque quoad hoc, quod de monasterio Sisletano scribit, aliquo pacto vitiatam. Respondeo secundò, hunc autorem nihil omnino ad sui ordinis antiquitatem probandam ex hoc testimonio posse haurire. Primò quia eremitæ Augustinenses non sunt monachi propriè loquendo, neque inter monachos reputari legitimè possunt: cum ipsi proferant pro authenticis sermones ad eremitas & epistolam sub nomine Valerij ad Augustinum, & testimonium D. Antonini 3. par. tit. 24 cap. 14. ex quorum omnium sententia Augustinus consultò cinxit se zona pellicea, vt sic illius habitus distinctus esset ab habitu monachorum. Hæc namque sunt Augustini verba referente eodem Antonino ibi loci §. 2. *Duodecim fuimus fratres, qui induimus cucullam nigram, calceamenta, & zonam nigram, ad differentiam monachorum.* Quæ verba si Marquez, ac cæteri Venerand Patres Ordinis Eremitarum verè ipsius D. Augustini verba esse putant, sicut etiam illa epistolæ Valerij, vnum è duobus necessariò fateri coguntur, aut se non esse de numero Eremitarum, quos Augustinus instituit: aut se non esse de numero monachorum, cum Augustinus suos data opera à monachis distinguere voluerit. Quare frustra desudant in probando, quòd Augustinus monachos instituerit, vel quòd olim fuerint monachi Ordinis D. Augustini nuncupati, ad probandam sui ordinis antiquitatem. Velle autem, modò esse Eremitas, modò Monachos, & cum iuuat, testimonijs sermonum ad Eremitas vti, & cum iuuat, illos respuere, non videtur bona fide rem agere. Præter quod, vt aliàs dictum est, cum Ordo, qui nunc est Eremitarum, ex quinque solis Congregationibus supra numeratis constet, siue olim fuerint in Hispanijs siue in Gallijs monasteria monachorum Ordinis S. Augustini nuncupatorum, illa ad hunc Ordinem nihil attinebant; vnde perperam desudant Eremitæ in antiquis monasterijs monachorum conquirendis, & fingendis.

Tertiò respondeo, si demus, vera esse, quæ autores historiæ Flauij Dextri. & Marci Maximi scribunt, pro constanti asserendum; illud monasteriũ Sislæ apud Toletum Ordinis clericorum canonicorum extitisse. Constat enim, eiusmodi Augustinianum institutum ipso Augustino viuente, non solùm in Africa, sed etiam in partibus transmarinis mirabiliter propagatum, vt ex Possidio cap. 11. colligitur, & ita notum est, vt non possit, nisi ab homine, vel prorsus ignaro, vel propria voluntate ad contradicendum obfirmato, negari. Neq; difficultatem facit nomen monachi, tum quòd probabile admodum videatur, hoc nomen Eremitarum industria in historiam Dextri, & Maximi irrepsisse. tum quod, vt superius monitum, mos esset per illa tempora omnes, qui à seculo segregati in monasterijs degebant, monachos vocare, siue monachi illi essent, siue etiam clerici. Et quòd illud monasterium non eremitarum; sed clericorũ fuerit, suadet testimonium Iuliani Toletani ab ipso Marquez cap. 11. § 3. relatum in hunc modum scribentis: *Item monasterium S. Mariæ Sislæ tempore Gothorum ab Augustinianis monachis possessum, nunc Eremitarum* hæc enim verba apertè indicant illos monachos eremitas non fuisse: nam aliàs verè dicere non potuisset, illud monasterium prius monachorum fuisse, & postea eremitarum.

VII OCtauum est monasterium quoddam ordinis Gulielmitarum, pro quo Marquez c. 13 §. 16. cum Sampsone Hayo non parũ digladiatur. Quia Sampson illud sub D. Benedicti, è contra Marquez sub D. Augustini Regula institutum affirmat: quod ex forma cuiusdam Priuilegij Pontificij ostendit, quod ab Hayo corruptum fuisse contendit: nam legitima ipsius Priuilegij verba hæc sunt: *In primis siquidem statuentes, vt ordo canonicus, qui secundum Deum, & B. Augustini Regulam in domibus vestris constitutus esse dignoscitur.*

Respondeo, si ex forma Priuilegij cõstat, quod in illis domibus (siue vnum, siue plura monasteria essent, non curo) ordo cannnicus secundum Deũ, & B. Augustini Regulam erat institutus, nulla causa erat, propter quam Marquez tantopere cum Sampsone Hayo pro illis domibus digladiaretur: nisi etiam velit monasteria canonicorum Ordini eremit. vendicare, quod an legitimè fecerit, non erit meum iudicare.

Nonum est quoddam monasterium in ciuitate, aut diœcesi Beneuentana positum, cuius Gregorius IX. in quodam priuilegio meminit, cuiusque fragmentum Marquez c. 14. §. 8. refert, illud autem huiusmodi est. *Cum in Ecclesia vestra sit ordo canonicus secundum Deum, & B. August. regulam no*

uiter institutum, ad exemplar fœl. rec. Alex. Papa prædecessoris nostri vobis concedimus, vt quis de ciuitate Beneuento, siue sint indigenæ, siue aduenæ, si & sua in vita, vel in morte Ecclesia vestra duxerint conferenda, autoritate nostra recipiendi, & retinendi habeatis liberam facultatem. Dat. Laterani 13. Kal. Decemb. Pontif. nostri an. 6. Dicit autem Marquez ibidem, istud Priuilegium suæ Religioni concessum fuisse, ad exemplar alterius, quod eidem ab Alexan. III. concessum priùs fuerat.

Respondeo, pace tanti viri, mirum esse, quod cum intelligat, an Priuilegium ordini canonico, & illius monasterio concessum, dicit possit concessum ordini eremitarum, non vereatur monasteria, quæ Pontifices canonici ordinis esse dicunt, ad ordinem eremitarum velle traducere. Sanè illa Ecclesia tempore Gregorij IX. & Alexand. III. erat Ord. canonic. regularium, sicut aliæ innumeræ in Regnis vtriusque Siciliæ, quæ ad aliorum manus deuenerunt. An verò illa sit, quam Eremitæ Augustinenses in Beneuentana ciuitate nunc obtinent, ignoro: quandoquidem nec Marquez illius Ecclesiæ nomen prodit.

VIII DEcimum est monasterium Seruitanum in Regno Valentiæ à S. Donato ædificatum, quod Marcus Maximus. Stephanus Garibay, Ambrosius Morales, Licentiatus Esculanus, Franciscus Didacus, Hieron. Rom. Anton. Hyepes, & alij à Marq. relati c. 12. per tot. Ordinis Eremit. fuisse testantur.

Respondeo, nullum ex antiquis autoribus probatis, qui monasterij Seruitani meminerunt, affirmare, illud ab eremitis Augustinéstibus, vel sub D. Augustini Regula fundatũ. Historia Marci Max. in ea potissimum parte, in qua de Regula Augustini eremitica à S. Donato ex Africa in Hispaniam inuecta agit, ab aliquo impostore deprauata, manifestè conuincitur ex his, quæ idem Maxim. infra de Eutropio Abbate monasterij Seruitani scribit, illum inter monachos D. Benedicti referens: quanquam probabile fuerit, hoc etiam additum ab aliquo monacho D. Benedicti. Alij Autores recentes sunt, & turbidam aquam ex turbidis, & viciatis fontibus hauserunt, sicut alij multi fecerunt, Autores sermonum ad Eremitas, & epistolæ Sigiberti, & alias historias apocryphas minus cautè secuti. Vtrum autem successu temporis aliqui religiosi sub B. Augustini regula in eodem monasterio militauerint, nescio, nec magnopere scire cupio, hoc mihi certum, illos ante annos quadringentos, eius, qui nunc est, Eremitarũ Ordinis esse minimè potuisse, tum propter supradicta: tum etiã quia illi monachi sub Abbatib⁹ viuebãt, quos Augustinenses non habẽt, nec vnquã habuerũt. Nec probabile videtur, quod nonnulli aiunt, ipsos Eremitas Abbatũ titulis renuntiasse, solis titulis Priorum contẽtos, quod & B. Dominicum, ac suos fecisse narrat Antonin. 3. par. tit. 23. c. 4. §. 3. Nam D. Dominicus, & socij, qui illud statutũ fecerũt, oẽs ferè canonici regulares erant, & Ordo D. Dominici in monasterio S. Romanæ ciuitatis Tolosanæ, quod canonicorum regularium erat; suum initiũ accepit. vt patet ex priuilegio Honorij III. quod habetur in Bullario nuper edito inter Constitutiones illius Pontificis constitutione secunda: & ideo ex humilitate potuit statuere, ne sui deinceps Abbatiales titulos tenerent: quia canonici regulares Abbates habebant, sicut etiam nunc habent. Cæterùm Eremitæ nunquam Abbates habuerũt, imò si illos antea habuissent, multò magis nunc haberent: & mihi persuadeo, quòd si possent, oẽs Prioratus in Abbatias libentissimè commutarẽt. Præter quod æquè humiles fuerunt monachi D. Benedicti, & Cistercienses, & alij, qui nihilominus virtute humilitatis illæsa manente Abbates habuerunt, sicut etiam nunc habent.

VNdecimum est antiquissimum, & celeberrimum monasterium Benchoriense in Irlandia, siue Hybernia, quod Marquez c. 15. §. 4. inter monasteria Erem. Ord. D. August. numerat. Verum si quis Iocelinum in vita S. Patricij, Bedam in libris Historiæ gentis Anglorum, Stanhiurtum, & alios de Hyberniæ monachis scribentes legerit, videbit, hoc, quod Marquez de monasteriu Bochoriensi commentatur, magis falsum esse, quam vt confutari mereatur. Et cum neq; ille huius suę imaginationis aliud fundamentum afferat, nisi quod sibi ita videtur, breuiter dico, si videtur tibi, nõ videtur mihi, nec alijs, qui de monasterio Benchoriensi scripserunt, ex quibus est etiam D. Bernardus in vita S. Malachiæ: sed videatur Gulielmus Malbesburiensis lib. 1. de Gestis Regum Anglorum c. 3. IX.

Duodecimum est monasterium S. Genesij apud Carthaginem Spartariam, quod idem Marquez c. 15. §. 7. ex eo inter domos Eremitarum numerandum fore contendit, quia fuit in eo Abbas quidam per Carolum Magnum ex partibus Galliarum illuc adductus, ad dictum monasterium excitandum, qui se B. P. Augustini strenuum æmulatorem præstabat.

Respondeo, non satis constare, an illud monasterium, aut ille Abbas ex Ordine D. Augustini esset. Quod enim erga D. P. August. particularis deuotionis affectum gereret, vel quòd illum æmulari satagaret, non necessariò concludit, illum B. Augustini regulare institutum tenuisse. quot enim fuerunt, & nunc sunt, qui erga illum, & erga alios Sanctos, v. g. Dominicum, Franciscum, Antoniũ, &c. peculiarem deuotionis affectum gerunt, & illorum virtutes sedulò imitari student, nec tamen illorum regularia instituta profitentur? è quorum numero fuit ille monachus, quem sup. c. 40. retulimus. Si autem dicamus, illum Abbatem ex Ord. D. August. fuisse, citra omnem dubitationem asserendum est, illum canonicum regularem, non eremitam Augustinensem extitisse. Primò quia, vt diximus, Eremitæ Augustinenses Abbates nunquã

habue-

habuerunt. Secundò, quia tempore Caroli Magni in Gallijs nulli Eremitæ Ord. S. Aug. extabant, vt supra ostensum fuit, sed omnes regulares vel sub regula D. Benedicti militabant, vt monachi, vel sub regula D. Aug. & illi erant canonici: florebat autem per ea tempora summoperè in Gallijs Ordo canonicorum D. August. in tantum, vt generali decreto omnes Galliarum cathedrales illis concessæ fuerint, præter quas alia innumera monasteria habebant, Abbatialibus titulis insignita, vt habes ex Concilijs Turonensibus, Cabilonensi, Aquisgrani, Moguntino, & alijs de quibus seq. lib. dicemus. Quare si Abbas ille ex Gallijs abductus ad monasterium S. Genesij fundandum, erat Ord. S. Aug. nõ est dubium, fuisse ex ordine canonic. & sic monasterium S. Genesij ab institutione ordinis canon. non Erem. fuisse. Addo, potuisse illud monasterium ab antiquo tempore esse alterius instituti ab illo, cuius erat sub an. 1260. quo tempore Hieron Romanus de Higuera scribit; nonnullos fratres ex antiquo monasterio S. Genesij profectos supplicasse Regi Sancio pro situ ad monasterium sui Ord. S. Aug exstruendum. Nihil enim prohibet, monasterium antiquum esse, & institutum nouum, vt quotidie videmus, & si illi erant Eremitæ, sine dubio erant ex Ord. S. Gulielmi: illi enim erant fratres erem. Ord. S. Aug. qui per Hispanias vagabantur, vt nonnulli historici scribũt, quos dictos autor recipit, quos Hieronymus Romano aliquo modò antiquos dicere potuit, quod centum annis ante illud tempus Hispanias colerent.

X. DEcimum tertium est ipsum monasterium S. Aug. apud ciuitatem Toletanam eodem an. 1260. eodem Rege Sancio situm concedente, inchoatum, de quo plura idem Marquez c. 15. §. 8. sed istud post generalem vnionem fuit fundatum, nec intentum probat.

Decimum quartum est monasterium, quod Sanctus Rex Nauariæ de an. 1064. Ord. Cist. donauit, & monasterio S. Prudentij vnitum fuit, cuius meminit Antonius Hyepes tom. 5. cent. 5: sed respondeo, Ant. Hyepes solùm dicit: *S. Aug. Helda Regis Sancij donatio est, qui pro remedio animæ suæ hoc monasterium S. Prudentij monast. donauit, vbi sacra eius pignora requiescunt. facta est donatio Era 1102.* quid quæso inferri hinc potest pro Erem Ord. commẽdando? an nullum in Orbe fuit monast. S. August. quod Eremit. non esset? eo præsertim tempore, quo Eremitæ Augustinenses nondum extabant.

Decimum quintum est monasterium S. Christophori in diœcesi Visensi, vbi B. Ioan. de Cirita vixit, qui Ordin. Cisterc. in Hispanijs plantando adiutor fuit, quod Marq c. 15. §. 9. inter monasteria sui Ord. ponit, quod tamen non probat, nisi ex eo, quia ille erat locus Eremitarum. Quæ ratio nimis frigida est: supponit enim rem manifestè falsam, quod nulli in Hispanijs Eremitæ præter Augustinenses esse potuerint.

Decimum sextum est S. Iuliani in Promontorijs Alcobatiæ, quod frater Bernardus Britto Ordinis Cisterciensis monasterium Eremitarum Ordinis S. Augustini fuisse affirmat, dum Regis Alphonsi donationem Ordini Cisterciensi, & monasterio de Alcobatia factam de anno 1153. recensetet, scribens, monachos Cistercienses in illis promontorijs reperisse monasterium S. Iuliani Eremitarum Ordinis S. Augustini.

Respondeo. Bernardus Britto recens est, & adhuc in viuis forsan agit: & probabiliter credi potest, quod de illo monasterio scribit, ex suggestione Eremitarum Augustinensium scripsisse, quibus quòd solida documenta penitus deficiant, nullum non mouent lapidem, vt saltem istis adminiculis suam causam tueantur. Et potuit illud monasterium antiquum Eremitarum domicilũ fuisse, non tamen Augustinensium, sed hunc autorẽ vel de suo, vel ex illorum suggestione titulum Ordinis S. Augustini addidisse, quod in historia Dextri, & Maximi non semel factum; supra indicauimus. Aut tandem dicendum, illos Eremitas S. Gulielmi fuisse, quorum institutum tam in illis promontorijs sedes suas posuerat, vt statim dicemus.

DEcimum septimum est monasterium de Pigna firme in Cliuo regionis Lusitaniæ à sancto Martyre Anciredo ædificatum, qui ex Alemannia profectus post monasterium ibi exstructum, cum in Patriã reuerteretur, in finibus Heluetiorum apud Lacum Tigurinum à latronibus confossus, martyr occubuit, sicut Eutrandus Era 888. scribit. XI.

Respondeo, verba Eutrandi esse, si tamen illius historiæ fides adhibenda est. *S. Anciradus Eremita ex Germania venit in Hispaniam, Lusitaniam, & in ripa fluminis Tagi propè Ciuitatem Scabilitanam aliquot annos sanctè degit. Reuersus autem ad Alpes, non procul à lacu Tigurino vulneribus latronum confossus martyrio coronatur. Remanent vestigia huius sancti Abbatis in Lusitania in Oppidu huius prouinciæ ataegia, & Monardi.* Vbi vides, quæ Marquez de monasterio de Pigna firme per illum fundato addit, de suo cogitasse: præsertim cum communis illius prouinciæ sit traditio, quam Theobaldus in Vita S. Gulielmi c. 18. & officia Ordinis Gulielmitarum firmant, vel ipso Marquez referente cap. 17. §. 2. illud monasterium de Pigna firme à S. Gulielmo fuisse fundatũ anno 1040. præter quod non desunt, qui affirmẽt, hunc Anciradum S. Benedicti monachum fuisse, & eundem eum S. Meinrado, cuius Trithemius, & Molanus, ac nouissimè Cardinalis Baronius meminerunt. Nec refert, quòd proferat Marquez concessionem eidem monasterio sub anno 1226. sub titulo Eremitarum Ordinis S. Augustini factam, quia Eremitæ, qui in Lusitania olim Ordinis S. Augustini vocabantur, erant Gulielmitæ.

XII. DEcimum octauum est monasterium S. Andreæ Burgense, de quo Azorius tomo 1.

lib.12. c.23. qu. 5. ita scribit: *Ex veteri primo, & certissimis Ordinis monumentis apparet, eius nonnulla cœnobia ante Innocentium III. fuisse fundata, vt Londonense in Anglia anno 1059. in Hispania Burgense anno 1149. & Salmanticense anno 1202.*

Respondeo. Millies dictum, ac decantatum, ea omnia, quæ Azorius toto eo libro de Ordine Eremitarum scribit, fateri se vltrò, ex illorum relatione narrare, quam relationem in multis apertè reijcit, & quod ad antiquitatem attinet, omnino suspectam habet, dum inquit, probabiliorem sibi videri contrariam opinionem, quòd Ordo, qui nūc est, à D. Augustino originem non habuerit, sicut dicit D. Antoninus tit. 24. cap. 14. quanquā, quod ad monasterium Burgense attinet, si prætensam antiquitatem habet, citra dubium asserendum est, illud à Gulielmitis fuisse fundatum: maximè cum fateatur Marquez, præcipua Eremitarum Cœnobia, quæ nunc illorum Ordo in Italia, Hispanijs, & Gallijs obtinet, à Gulielmitis esse fundata cap. 23. §. 14 prope Initium.

Decimum nonum est monasterium S. Engratiæ in Villa Carauagial nuncupata, in quo Eremitas Augustinenses degisse, colligitur ex quadam scriptura quæ reperitur in Ecclesia Bracharensi: sed cum de tempore illius scripturæ non constet, non opus est in ea examinanda diutius immorari.

XIII Vigesimum est monasterium Vlyssiponense circa tempora Alphonsi Henriquez fundatū, quod ab Eremitis Augustinensibus exstructum fuisse, testatur primò Historia eiusdem Regis, quæ in quadam turri ciuitatis Vlyssiponensis custoditur. Secundò habetur ex quodam libro historiarū typis edito certi autoris nomine Ota, qui liber habetur in Bibliotheca Canonicorum Regularium D. Vincentij. Tertiò ex libro fundationis eiusdem monasterij D. Vincentij referunt enim prædictæ historiæ, tempore expugnationis ciuitatis Vlyssiponensis per Regem Alphonsum Henriquez factæ, plures magnos Principes, & milites strenuos zelo fidei Catholicæ armatos ex partibus Septentrionalibus Angliæ, Galliæ, & Germaniæ illuc suppetias ei laturos accurrisse: capta vero Ciuitate Regē, vt erat religiosus, & pius, duas Ecclesias, alteram B. Mariæ ad Martyres, alterā D. Vincentio Martyri nuncupatam erexisse: referunt etiam Abbatem quendam Gualterum nomine, cum quatuor socijs, suum Ordinem in illis Regionibus instituendi gratia, illuc contendisse: ac rogasse Regem dictum Abbatem, vt Ecclesiæ D. Vincentij curam susciperet: qua suscepta, cum illam monasterio Præmonstratensi subdere vellet, cuius Ordinis ipse Gualterus erat, Rege abnuente idem Gualterus post aliquot dies Ecclesia relicta in suā patriam est regressus, socijs, qui secum venerant, in eadem Ciuitate manentibus: qui Ciuibus flagitātibus monasterium Ordinis Eremitarum in quodam colle Vrbi propinquo erexerunt. Quod autem illi socij, qui cum Gualtero venerant, alterius essent Ordinis ab ipso Abbate, probat Marquez ex eo, quia Gualterus Præmonstratensis Ordinis erat, socij verò erant Ordinis D. Augustini, vt eædem historiæ tradunt. Quod verò essent Eremitæ, probat primò ex eo, quoniam cum Ciues Vlyssiponenses eos rogarent, vt monasterium intra Ciuitatem exstruerent, responderunt illi, iuxta ipsorum Ordinis instituta, se à Ciuitate separatos viuere oportere, quam ob causam locum in colle eminentiori, & à Ciuium conuersatione lōngè remoto, eis ad monasterium exstruendum obtulerunt. Secundò idem confirmat ex quodam scripto, quod in Archiuo eiusdem monasterij S. Vincentij Almario tertiò habetur: ibi enim extat liber, qui Ordinarium Congregationis S. Rufi inscribitur, in quo inter alia folio 84. hæc habet. *Rex Alphonsus capta Vlyssipona, & cogitans de ponendis Religiosis in S. Vincentio, accersiri fecit Gualterum, & alios duos fratres Ordinis Eremitarum, & noluerunt ibi manere: tunc vocauit Canonicos D. Augustini.* De hoc monasterio Eremitarum per istos socios Abbatis Gualteri ædificato longissimè tractat Marquez cap. 18. & 19. ferè per totum, vbi de illius antiquitate, & de competentia, & iure præcedendi ipsos Canonicos D. Vincentij plura de more effundit.

Respondeo ad hæc omnia. Si Marquez historiam fundationis monasterij D. Vincentij, cui innititur, integra fide in suo libro retulisset, tūm se ipsum ab onere duo illi capita sui libri videlicet 18. & 19. scribendi, tum etiam nos ab onere illius narrationes retegendi, omnino leuasset. Verum quandoquidem non solùm alienis opibus se ipsum ditare non erubescit, verum etiam Canonicos Regulares ad falsum testimonium ferendum inducit, compellor hoc in loco veridicam & integram historiam ex Cartophilacio, siue Archiuo eiusdem monasterij S. Vincentij, opera Reuerendissimi Patris, & Domini, mihi pluribus nominibus suspiciendi, Domini Antonij à Cruce, Illustrissimæ Congregationis S. Crucis Colimbricensis Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini Abbate Generali, per manum publici Notarij in forma authentica, & probante nuper extractam, ac mihi transmissam exscribere: non afferam totam historiam, quod libro sequenti in describenda fundatione dicti monasterij iterum repetenda sit: sed solum illius fragmentum, quod etiam solùm ad rem attinet, quodque Ioannes Marquez egregiè ad suum commodum immutauit, fragmentum hoc est, quod etiam ille cap. 18. §. 3. licet corruptiū exarauit: *Cogitante interea Rege, vt prædiximus de instituendo ibi Collegio, ecce summæ sanctitatis Abbas nomine Gualterus Canonicus Regularis Præmonstratensis Flamengus natione Vlyssiponam aduenit, comitantibus se quatuor sui Ordinis fratribus, cuius itineris causa erat, nouam velle ædificare Congregationem: de quo Rex audiens bona plurima dici, in eius aduentu nimis lætus efficitur, iamq. parat preponere illum præfatæ Basilicæ, iri causis commoda tenebitur solicitus. Prædictus igitur*

Abbas, cum intrasset ad Regem, & ab eo postulasset locũ ædificandæ Congregationis aptum: Rex petitioni eius sale fertur dedisse responsum: est mihi Abbas quædam Basilica de nouo fundata, quam apud me vehementer diligens vsque modo seruaui, sperans de die in diem mihi destinari à Deo hominem, cui securus regimen eius committere possem: nunc ergo cernens spem meam Diuino nutu ad votum esse completam, opto vos eiusdem Basilicæ libenter suscipere curam, & consilium plane nostrum, & auxiliũ cum patrocinio æque regio vos semper comitabuntur. His à Rege peroratis, Ecclesiæ S. Vincentij gubernacula suscepit Abbas Gualterus, &c. & infra: *verum de cætero restat dicere, qui eiusdem fuerint Rectores, vsque ad tempora nostra, nam in prima eius fundatione rexit illam Rex Alphonsus, per vides in ea constitutus presbyteros, qui missas quotidie cantarent, quorum primus fuit Rhoardus, cuius supra mentionem fecimus: secundus, Hota genere Anglicus: tertius, Salerius similiter Anglicus, qui & monachus fuit: deinde venit Abbas Gualterus, qui vt prædiximus, Rege constituente, primò prælatus est ei: sed cum vellet eam subdere Præmonstratensi monasterio Canonicorum Regularium, vt esset filia eius, Rex verò non acquieuisset, dimissa ea cum pace, in terram suam reuersus est ad suos.* Hæc ex prædicta historia ne in apice quidem immutata, quæ si cum eadem historia à Marquez exscripta conferas, videbis ab eo duobus in locis illam immutatam, primo in principio, nam loco illorum verborum: *Ecce summa sanctitatis Abbas nomine Gualterus, Canonicus Regularis Præmonstratensis Flamengus natione Vlyssiponam aduenit comitantibus se quatuor sui Ordinis fratribus:* Deleto nomine Canonicorum Regularium Præmonstratensium, & sociorum sui Ordinis, reposuit ista verba: *Erat quidam summa sanctitatis abbas nomine Gualterus Flamengus natione Vlyssiponam aduenit comitantibus se quatuor Ordinis S. Augustini fratribus.* secundò in fine: nam pro illis verbis: *sed cum vellet eam subdere Præmonstratensi monasterio Canonicorum Regularium; vt esset filia eius* Deleto similiter nomine Canonicorum Regularium posuit: *Sed cum vellet eam subdere monasterio Præmonstratensi, vt esset filia eius.* Quos errores si corrigas, & verba historiæ fideliter restituas, falsitatis apertissimè conuinces ea omnia, quæ de monasterio Ordinis Eremitarum per socios Abbatis Gualteri Vlyssiponæ ædificato duobus illis capitibus idem autor scribit: primò namque falsum est, socios illos, qui cum Abbate Gualtero venerunt Vlyssiponam, alterius Ordinis fuisse, cum textus historiæ dicat, illos eiusdem Ordinis, cuius erat Gualterus extitisse: secundò multò magis falsum est, illos non fuisse eiusdem Ordinis, quod essent Ordinis S. Augustini, Gualterus verò Ordinis Præmõstratensis, cum nullus nesciat Ordinem Præmonstratensem, D. Augustini Ordinem esse, & talem communiter vocari: tertiò falsum est, illos socios fuisse Ordinis Eremitarum, cum essent Ordinis Canonicorum Regularium: quartò falsum est, Ordinariũ Congregationis S. Rufi dicere, Gualterum, & eius socios fuisse Eremitas Ordinis S. Augustini: & si Ordinarium per errorem id dixisset, corrigendum esset, cum constet, ipso Marquez concedente, Gualterum Præmonstratensis Ordinis fuisse. quintò falsum est, monasterium à socijs Abbatis Gualteri fundatum Eremitarum Augustinensium fuisse; erant enim Ordinis Præmonstratensis, quorum institutum, loca ab hominum conuersatione remota requirebat. Demum falsum est, monasterium quod de præcedentia cum Canonicis S. Vincentij aliquando contendere voluit, fuisse à socijs Gualteri fundatum: nam illud fuit monasterium Eremitarum Ordinis S Gulielmi, vt cap. 55. in fine dictum fuit. Hinc verò habes, vnde omnia eludes, quæ de antiquitate monasteriorum Ordinis S. Augustini in Lusitania existentium sæpius replicat, & inculcat, vel enim erant Ordinis Canonicorum Regularium S. Augustini nuncupatorum, vel Præmonstratensium, vel Eremitarum S. Gulielmi qui similiter Eremitæ Ordinis S. Augustini nuncupabantur secundum aliquem.

XIV Vigesimum primum est monasterium Conuẽtrense, quod Cornelius Lancillottus lib. 2. cap. 16. & lib. 3. cap. 71 & alij dicunt Canutum Regem post acceptum Papiæ brachium S. Augustini, & Conuentriam missum, ipsis Eremitis Augustinianis cum alijs multis in ea Ciuitate, & alijs locis per Angliam exstruxisse, ob ingentem an[illegible] sui propensionem erga ipsum Ordinem Eremitarũ, allegantes Gulielmum Malbesburiensem in historia Anglicana, & Baronium tomo vndecimo Annalium sub anno 1027.

At decipiuntur profectò isti autores, & de Regis Canuti beneuolentia sibi ipsis nimis blandiũtur, quippe qui eos non solùm monasterijs nõ donauit, sed nec vidit vnquã, nec somniauit: nec reperient apud Gulielmum Malbesburiensem, aut Baronium, aut alium historicum antiquũ, & probatum ex multis qui de rebus Anglicanis scripserunt, qui ante annum 1230 illorum Ordinis apud Anglos propagati meminerit. Libri præ manibus omnium sunt, nec laborare oportet in exponendo, cuiusnam Ordinis esset monasterium Conuẽtrense, ad quod Rex Canutus B. Augustini sacra pignora transmisit; erat enim Ordinis D. Benedicti, vt idem Malbesburiensis, & alij passim fatentur, & constat ex epistola Innocentij III. Archiepiscopo Contuariensi, & Episcopis Lincolniensi, & Vigorniensi pro eodem monasterio scripta, quæ habetur in primo libro epistolarum huius Pontificis pagina 109 eiusdem instituti erant multa alia monasteria ab eodem Rege in Anglia exstructa; multa etiam Ordinis Canonicorum Regularium ex Reneto Chopino in Monastico lib. 2. titulo 2. num. 18. nullum autem Ordinis Eremitarum, qui Ordo ante annum 1230. Angliam non vidit: & quod magis refert, errant cum dicunt ex Gulielmo Canutum Regem illum fuisse, qui D. Augusti-

ni brachium Papiæ emptum Conventriam detulit, aut misit: nam Gulielmus non dicit hoc fecisse Regem Canutum, sed quendam Archiepiscopum nomine Egelnothum, qui Roma rediens in Patriam, illud tempore eiusdem Canuti Papiæ emit, quod replicat lib 4. de Episcopis Anglicanis pagina 289. vbi hæc habes: *Conuentriæ habetur brachium Magni Augustini, cerummurque in calatura bunusmodi litera. Hoc brachium S. Augustini Egelnothus Archiepiscopus rediens à Roma ad Papiam emit centum talentis argenti, & talento auri.*

CAPVT QVINQVAGESIMVMOCTAVVM.

Regale templum, & Cœnobium D. Petri in Cœlo Aureo Papiæ pro Clericis Canonicis, non pro Eremitis Augustinensibus à Rege Luitprando fuisse instauratum.

I. Nicum nunc restat nobis præclarum, ac nobile D. Petri in Cœlo Aureo Papiæ monasteriũ à Rege Longobardorum piĳssimo Luitprãdo Regia sane magnificentia exstructum, & liberalitate, maximis donis, & ingentibus diuitijs bonorum temporalium, ac etiam spiritualium locupletatum, sed in primis pretiosissimo thesauro sacrorum pignorum D. Patris Augustini exornatum, atque ideo dignum, vt illius encordatione veluti Regia quadam tessara primũ librum concludamus obsignemus, & communiamus; & etiam pro eius iuribus tuendis omnibus viribus decertemus. De hoc præclarissimo Cœnobio Ioannes Marquez capit. 15. integris §. 1. 2. & 3. fratrem Iordanum libr. 2. capit. 18. Coriolanum in Chronica in §. quoniam Ordinẽ. Ludouicum de Angelis lib. 6. cap. 4. Cornelium Lancillottum lib. 5. cap. 68. & alios ex parte secutus, vt illud suo Ordini ad illius antiquitatem cõmendandam vendicaret, sequentia literis mandauit. Primò, fratres Eremitas Augustinenses, quo tempore Luitprandus Rex Longobardorum D. Patris Augustini Reliquias ex Sardinia Papiam transtulit, in eadem Ciuitate monasteriũ habuisse. Secundo, Regem Luitprandum eum supradictis B. Augustini Reliquijs ipsos Eremitas Augustinenses ex ciuitate Callaritana, vbi in monasterio S. Saturnini ad ipsarum Reliquiarum custodiam assidebant, Papiam transtulisse, & ad illarum custodiam deputasse: & de Eremitis, non de Clericis Canonicis locutum Petrum Oldradum in literis eiusdem translationis ad Carolum Magnum datis. Tertiò, monasterium D. Petri in Cœlo aureo à Rege Luitprando exstructum, ipsis Eremitis Augustinensibus an. 721. vel 725, donatum: licet postea Barbaris in Italiam erumpentibus ipsi Eremitæ pulsi, & monachi Benedictinenses subintroducti, quibus tandem deficientibus subintroierint Canonici Regulares. Quartò temporibus Ioannis Papæ XXII. huius nominis reuelatum fuisse cuidam Religioso Ordinis Eremitarum D. Augustini reliquias Eremitis Augustinensibus reddendas, ac intra spatium duorum mensium eiusdem Papæ literas Papiam delatas, quibus dictas reliquias ipsis Eremitis restitui mandabat. Quinto in Consistorio Cardinalium coram eodem Ioanne XXII. probatum, & declaratum fuisse, quod Ordo Eremitarum esset prima Religio à D. Augustino instituta. Sexto in eodem Consistorio tractatũ prius fuisse de monasterio D. Petri in Cœlo aureo ipsis Eremitis vtpotè veris, primis, & originarijs illius possessoribus, & indebitè spoliatis, reddendo. Septimo, Ioan. XXII. eosdem Eremitas illegitimè spoliatos suæ antiquæ possessioni reddidisse, & ex tunc potuisse Eremitas sepulchrum D. Patris digito indicare. Octauo, Carolum Magnum Papiensis Academiæ prima fundamenta per duos Eremitas Augustinenses in monasterio item D. Augustini iecisse: quæ omnia cum alijs multis apud illum in dictis paragraphis 1. 2. & 3. videri possunt.

II. VErùm isti viro iure optimo illud responderi potest, quod D. Benedictus Totilæ Spatharío Regis ornamentis insignito sibi occurrenti ait: *Depone fili, depone, quod geris: nam tuum non est*. ita profectò huic autori, ac cæteris sui similibus salua reuerentia dici potest, quia Regium D. Petri in Cœlo aureo Templum, ac Cœnobium vestrum non est, nec aliquando fuit, nec patres vestri ante Gregorium IX. cuius tempore in partibus Lombardiæ primum visi sunt, vt ille met in literis cap. 25 recitatis ait, idem D. Petri templum, aut monasterium vnquam viderunt: & quanquam hæc omnia, quæ dictus autor de prædicto monasterio, & D. Patris Augustini reliquijs Ordini Eremitano restitutis iactat, vtpotè gratis, & sine testimonio asserta, merito contemni, & gratis negari possint, & forsan deberent: nihilominus pro maiori dilucidatione, & corroboratione veritatis, statuo sequentes assertiones, quas authenticis Romanorũ Pontificum, Imperatorum, Regum, & aliorum Principum priuilegijs, quæ in cartophilacijs ipsius monasterij D. Petri in Cœlo aureo incorrupta seruantur, euidentissimè probabo. Prima assertio. Antiquissimũ D. Petri in Cœlo aureo templum, ac simul Cœnobium à Rege Luitprando propè illud exstructum clerici Canonici, qui Regulares nunc dicuntur, ante sacras Reliquias D. Augustini ex Sardinia eo translatas incolebant, & iure possidebant. Secunda, translationi dictarum reliquiarum Eremitæ Augustiniani nullatenus interfuerunt,

runt, multò minus eiusdem reliquijs custodiendis fuerunt per Regem Luitprandum destinati. Tertia, post translatas B. Patris Augustini reliquias Luitprandus D. Benedicti monachos sanctitatis fama tunc per totum Orbem fragrantes in dicto monasterio sub Abbate monacho constituit, & clericis Canonicis in eadem Ecclesia Diui Petri adiunxit. Quarta, monachi D. Benedicti in eodem monasterio, & cum illis clerici Canonici in eadem Ecclesia vsque ad Honorij III. Pontificatum steterunt. Quinta, sub Honorio III. deficientibus monachis D. Benedicti soli clerici Canonici vsque ad annum 1327. Ecclesiam, & etiam monasteriũ D. Petri in Cœlo aurco tenuerunt. Sextò, Ioan. Papa XXII. neq. Ecclesiam D. Petri In cœlo aurco, nec monasterium, multò etiam minus sacras D. Augustini reliquias Eremitis tradidit, sed solùm ad Diuinum officium in dicta Ecclesia cum clericis Canonicis recitandum ex Apostolica indulgentia admisit. Septima, per huiusmodi admissi mentionera Abbatis, & Canonicorum, tum in Ecclesia, tum in omnibus illius membris nullatenus fuerũt sublata. Octaua, non solum corpus B. Augustini per Ioannem XXII. Venerandis Patribus Eremitis nõ fuit donatum, aut restitutum, vt illi fatentur, sed nec locum certum, vbi illud reconditum seruatur, vnquam monstrare potuerunt, aut viderunt.

III PRima propositio duas partes habet, altera est, clericos Canonicos Regiam D. Petri in Cælo aureo Basilicam ante translatas D. Patris Augustini reliquias tenuisse, ac iure possedisse. Altera D. Petri Cœnobium, similiter ante dictam translationẽ à Rege Luitprando clericis Canonicis fuisse ædificatum. Prima pars probatur authentico Priuilegio, quod dictus Luitprandus Lucido dictæ Ecclesiæ Archipresbytero, & clericis religiosis sub illius regimine ibidem degentibus, ac illorũ Religioni anno Christi 713. Indictione 11. Regni verò eiusdem Luitprandi tertio concessit, siue potius ab Ariperto illius prædecessore concessum confirmauit, cuius originale est Papiæ in dicto monasterio D. Petri in Cælo aureo, authenticum verò apud me teneo. Eius verò exemplum fideliter redditum est istius formæ, quæ hic sequitur:

Flauius Luitprandus Rex. Basilicæ beatissimi Apostolorum Principis Petri sita foris istius Ciuitatis Ticinensis, & Venerabili viro Lucida presbytero. Si ea, quæ Prædecessores nostri Longobardorum Reges pro anima saluatione sua, & statu felicissimo gentis nostræ Langobardarum venerabilibus contulerunt locis, firma finimus manere, confidenter credimus in Omnipotentis Dei misericordia, quod nostrum semper firmum, & stabile permaneat Regnum; ob hoc ergo detulit Veneratio tua in præsentia nostra Excellentiæ præceptum Decessoris Nostri Ariperti Regis, in quo continebatur, quod suprafata Basilica B. Petri, vel tua Almitati suo dono concesserat Alpem, quæ dicitur plana, cum omnibus Villis sibi aspicientibus, videlicet, id est fines Serra de Alpe, quæ dicitur lunga quæ tisseruntur inter fines S. Gaudentij, & Tebolaria descendente in riua Gramatiola, seu & monte Gerolorũ, & inde in ceresiola, & inde in monte, qui nominatur Verteglario, & exinde per summum iugum exiente in Cruceferrea, comprehendente fines sanctæ Mariæ vsque in fluuio Auanta, & exinde per fines ipsius sanctæ Mariæ ponente caput in Baiada ad Crucem, & inde per fines Aramanorum, ponente caput in Abbatona, & per iugum de Abbatana ponente caput in Crode, & exinde comprehendente sancti Columbani fines, & Domus Regis vsque in Piscina, quæ dicitur nigra, & exinde per fines sancti Pauli ponente caput in antenominatum fluuium Auantum, & inde Serra, quæ nominatur Petra scorticata, & exinde per fines Ausaldi, & Vadaldi exiente in monte Eboce, & conuersante vsque in fontana Ventola, ponente caput ad dequora Paludarum; de qua re ipse nunc à nobis Veneratio tua vt nostrum renouationis præceptum exinde iam facta Basilica puiè dimittere debuissemus; quod nos pro Dei timore, & anima nostra mercede, atque æternæ retributione præsentis auctoritatis, atque renouationis nostræ paginam in ipso loco Venerabili, & tua Religiosi ennitti præcepimus, firmantes vobis iam nominatam Alpem integram sicut superius determinata est, vna cum pascuis, vel escam, aut quæ Dominus per tempus donauerit, sicuti à Corte nostra Rodano antea fuit possessa, quatenus deinceps ipse sanctus locus, & tua Veneratio, atque successores tui omni tempore sequiuerint, & continenter præfatam Alpem valeant possidere. Insuper & decernimus, confirmantes, vt omnes decimas, quæ in ipsa Alpe ad missos hominibus, tum seruis quamque, & liberis collaboratur in vsu pauperum, Rector; & Custos iam factæ Beati Petri Basilicæ suscipiant, & ad portam ipsius sancti loci secundum Deum in pauperes, vt dictum est distribuendam prouideant. Insuper autem ad vtilitatem præfatæ Ecclesiæ portum Resaliolum integrum concedimus, atque donamus, & terram in Papiensi campania ad nobis pertinentem. & decimas Cortem, etiam Diana in Comitatu Albiganensi, & omnia, quæ infra ipsam Ciuitatem; & extra; vobis concedimus, quæ nobis pertinere videntur, & Carpentarias, quas nos possidemus in Valle, quæ dicitur Antelamo, & in Bezasolo cum fijs, & filialus. & basedibus, vt in supradicto loco sancto tempore opportuno ipsi. & pollers eorum perpetualiter deseruiant. Vada etiam ad piscandum in Ticino, id est in riua Poloni, & illud quod Ad simella Morasca dicitur, seu Vadum, quod dicitur Laudemarij castam Teueredam, & Sextemascuis, cum illo medio, quod ad spem dicitur ex vtraque parte Ticini nouem pedes cum insulis, & Tolonei molendinorum, vel Ticinum inuasit, aut in futurum irrupertij de proprijs ipsius Ecclesiæ, vel aliorum rebus, etiam Vada, quæ sunt in Padum habentia priorem terminum ad locum, qui nominatur Papi la Pagana, & pertingentia ad locũ, qui dicitur caput Asi, ex vtraque parte Padi nouem pedes cum insulis iuxta prædictam piscationem, vel quidquid ab antiquo tempore, seu moderna eadem Ecclesia per antiquorum Regum, seu Imperatorum donationem abtinuit, vel Padus inuasit, aut in futurum irruperit de proprijs ipsius Ecclesiæ, vel aliorum rebus eidem sancto loco contradimus, & confirma-

mus. Et quandocunque necessitas imminet Naues ipsius Ecclesiæ per Ticini & Padi portum, quainque per quodlibet aliud discurrant absque impedimento, vel telonei exactione. Volumus quoque vt Molendina, quæ in Caterona, seu in aliquibus fluminibus prædicta Ecclesia possidet, habeant Clerici eiusdem loci potestatem leuandi, atque deponendi quousque, vel quomodo eorum decreuerit voluntas, & aqua ductus per nostram Baudam in eorum sit potestate ad irrigandos hortos Ecclesiæ. Confirmamus etiam, & per hoc nostræ autoritatis præceptum iubemus, vt nullus Archiepiscopus, Episcopus, Dux, Marchio, Comes, Vicecomes, Gastaldius, vel aliqua parua, vel magna Regni nostri Persona infra denuntiatos fines eiusdem Cortis placitum teneat, vel aliquem pignorare, aut aliquid exigere audeat. Præcipimus insuper, vt si aliquis de rebus prænuntiatæ Cortis aliquam quærimoniam facere voluerit, per idoneos, & circummanentes homines inquisitio à nostris Iudicibus, tanquam ex Palatij nostri rebus fiat. Et secundum hoc nostræ confirmationis præceptum Rex, de quibus quærimonia orta fuerit, per sacramenta iusiurandi inquirantur, & legali iudicio ad Ecclesiam Beati Petri Apostolorum Principis corroborentur. De qua re præcipimus omnibus Ducibus, Comitibus, ad Curiam nostram agentibus, vt nullus deinceps in prædictis rebus ad nostram mercedem Clericis delegatis conturbare præsumat sed nostris, & futuris firma, & stabilia debeant permanere temporibus. Si quis igitur contra Dei autoritatem, & hanc nostram confirmationem aliquid agere temptauerit, sciat, se compositurum auri puri libras mille, medietatem Cameræ nostræ, nostrisque successoribus, & medietatem præfatæ Ecclesiæ, & Dei maledictionem, sanctæque Dei Genitricis Mariæ, & Beati Archangeli Michaelis, & omnium Angelorum, & Beati Petri Principis Apostolorum, & omnium Sanctorum habeat, & cum Iuda traditore portionem accipiat. Ex dicto Domini Regis per Scipionem Illustrem Referendarium, & ex dictatu Gumfrit Notarij. Quod vt credatur verius, & ab omnibus custodiatur, manu propria roborantes, Sigilli nostri impressionem præsentem paginam iussimus insigniri inferius.

Signum Domni Luitprandi Regis Inuictissimi.

Data octauo Kal. Decembris Anno Dominicæ Incarnationis DCCXIII. Regni verò Luitprandi Regis tertio, Indictione vndecima. Actum Papiæ feliciter. Amen.

Circa quod priuilegium notanda sunt primo loco illa verba: *Venerabili viro Lucida presbytero.* & illa: *in quo continebatur, quod suprafata Basilica Beati Petri, vel tua Almitati suo dono concesserat alpem, &c.* & illa: *præsentis autoritatis, atque renouationis nostræ paginam in ipso loco Venerabili, & tua Religioni emittere præcepimus, firmantes inibi iam nominatam alpem integram &c.* & illa: *Rector, & Custos tam fata B. Petri Basilica suscipiant, & ad post eius ipsius sancti loci secundum Deum in pauperibus, vt dictum est, distribuenda possideat:* & illa: *de qua re præcipimus omnibus Ducibus, Comitibus ad Curiam nostram agentibus, vt nullus deinceps in prædictis rebus ad nostram mercedem clericis delegatis conturbare præsumat.* Quæ verba simul iuncta indicant manifestè, tempore Luitprandi, & ante illius ad Regnum assumptionem fuisse in dicta Basilica Collegium clericorum Religiosorum, siue Regularium (sic enim mos est antiquorum vel Pontificum, vel Regum, ac aliorum Principum, quos nunc Regulares Canonicos dicimus, nuncupare) sub vno Rectore presbytero, quem postea Archipresbyterum nuncupare consueuerunt. Quod ad pleniorem veritatis corroborationem potest secundo loco firmari ex literis Petri Oldradi ad Carolum Magnum datis cap. sequenti reddendis, in quibus expresse testatur tempore translationis Reliquiarum Beatissimi Patris fuisse in dicta Basilica Conuentum Clericorum, die, noctuque laudes Deo inibi canentium, cum quibus ipse Rex, tanquam vnus esset de ministris in canticis Dei, & psalmodia sese exercebat. Tertiò ex pluribus Romanorum Pontificum priuilegijs, ac etiam testimonijs Historicorum in sequentibus adducendis, ex quibus certò certius constabit, Clericos Canonicos cum monachis D. Benedicti adiunctis in eadem Basilica, vsque ad Paschalis II. Innocentij II. Alexandri III. & Innocentij III. tempora stetisse.

NOtandum secundò, Luitprandum ipsam D. IV
Petri Basilicam non primum erexisse, verùm à suis prædecessoribus, vel à Sancto Syro Papiensis Ciuitatis Episcopo primitus fundatam, in meliorem formam, quæ nunc cernitur instaurauisse, potioribusque priuilegijs, & donis ornauisse: corrigendos propterea Flauium Blondum in sua Italia in descriptione Lombardiæ, Iacobum Philippum Bergom. in suo supplemento lib. 10. sub anno 726. Bernardum Saccum lib. 10. Histor. cap. 3. Iacobum Gual. lib. 4. sanctuarij cap. 12. & alios Historicos, dum ipsam Basilicam à Luitprando primitus extructam affirmant, aut certè non de primaria illius fundatione, sed de instauratione intelligendos, & exponendos, quod epitaphium ipsius Regis sepulchro inscriptum satis indicat: *Luitprandus Longobardorum Rex inclitus ob translatum Diui Augustini corpus, Templum, & Abbatiale cœnobium Canonicis Regularibus cum dote instaurauit.* Verbum enim instaurare, iuxta vocis Etymon rem vetustate labentem reficere, & in pristinam formam integrare potius significat, quàm nouam fundare. Porrò dictam Basilicam non ab ipso Luitprando primitus erectam, sed longè ante illum extructam duo euidenter demonstrant: primum forma priuilegij eiusdem Luitprandi, Hugonis Regis, Othonis, & aliorum inferius adducendorum: nam ex forma pri-

uilegij

uilegij Luitprandi habemus, dictam Basilicam non ab ipso extructam, sed ab illius prædecessore Ariperto priuilegio amplissimo donatam; vt illa eius verba sonant: *Ob hoc ergo detulit venerabile sua in præsentia nostra excellentia præceptum prædecessoris nostri Ariperti Regis, in quo continebatur, quod supradicta Basilica Beati Petri, vel eius almitati suo dono concesserat Alpem, quæ dicitur plana, cum omnibus villis sibi aspicientibus.* Cuius etiam donationis ab Ariperto Rege factæ eidem Basilicæ in alijs priuilegijs Hugonis Regis, & Othonis Imperatoris mentio habetur. Aduertendum tamen ne in errorem labaris, duos huius nominis Longobardorum Reges Luitprando priores extitisse, alterum, qui teste Sigiberto sub anno 952. regnare cœpit, alterum, qui Taurinensium Dux cum esset, fugatis Asprando Luitprandi Patre cum filio, nouem circiter annis pro illis Regnum tenuit, qui demum ab eodem Asprando victus, & fugatus in fuga, qua flumen trajciebat, in aquam delapsus suffocatus est, & die sequenti in Ecclesia Sancti Saluatoris tumulatus extra Papiam, & hic est, cuius Luitprandi priuilegium meminit, qui etiam Alpes Cottias vocatas Ecclesiæ Romanæ donauit, de quo Baronius sub anno 704. & 714.

V. ALterum verò, quod eiusdem Basilicæ antiquitatem nonnullis seculis ante Luitprandi Regnum indicat, est Diui Seuerini Boëtij, ac illius vxoris Elpis fœminæ clarissimæ apud dictam Diui Petri Basilicam tumulatio: nam D. Seuerinum Boëtium [illegible]um Consularem Papiam à Theodorico Rege exilio deportatum, ac tandem martyrio affectum, caput suum in duas partes fissum, è loco martyrij vsque ad D. Petri Basilicam suis manibus tulisse; ibique ante altare spiritum emisisse, ac in eadem Basilica tumulatum circa annum Christi 515. constans Ecclesiæ Papiensis, & omnium Historicorum eius Ciuitatis est traditio: De vxore eiusdem Seuerini Boëtij referam, quæ Syluester Maurolicus libro 4. Historiæ omnium Religionum, vulgari tamen idiomate apud Italos scribit: *In hoc*, inquit, *sacro Templo (hoc est Petri in Cœlo aureo) sepulta est etiam Elpis vates Sicula ex Messana Ciuitate Boëtij vxor, quæ ob mariti amorem Patriæ vale dicens, Papiam contendit, vbi Boëtius à Theodorico Rege in carceribus detinebatur. Hac nobilis fœmina Faustinæ matris sancti Placidi monachi, ac Martyris, & Tertulli nobilis Romani vxoris soror extitit, in vestibulo Diui Petri in Cœlo aureo sepulturam accepit, cui sequens Epitaphium inscribitur. Elpis dicta fui Siculæ regionis alumna, &c.* Habeo etiam testes, qui affirmant eandem Ecclesiam à Sancto Syro Papiensium Episcopo in honorem Principis Apostolorum ædificatam, ac inter illos Breuentanum libro 3. de Antiquitate Papiæ capit. 21. asserentem, id ex vetustissimis eiusdem Ciuitatis monumentis se accepisse, vt Augustinum, ac Desiderium nostros Ticinenses omittam, quod vt pro certo affirmare, ita etiam detractare non ausim.

VI. HIs verò de antiquitate, ac fundatione prædictæ Basilicæ ante Luitprandi Regnum firmiter constitutis, probanda nobis restat altera pars eiusdem assertionis, non solùm videlicet Basilicam, verùm etiam monasterium Diui Petri in Cœlo aureo aliquot annis ante translationem sacrorum pignorum Diui Augustini ipsis clericis canonicis ab eodem Rege Luitprando ædificatum. quanquam illius probatio non magnum negotium nobis facessat, vt quæ conceptis verbis colligitur ex epistola Oldradi ad Carolum Magnum proximè allegata, cum ait: *Et primo Regni sui anno (scilicet Luitprandus) donationem, quam Beato Petro Aripertus Rex donauerat confirmauit, scilicet Alpes Cottias, in quibus Ianua est, & quicquid ab ea Alpes vsque ad Gallicarum fines continebant: & Beato Petro Apostolorum Principi in suburbio Papiensi monasterium construxit ac suo opere excellenter ornatum: cui etiam indidit nomen Cœlum aureum.* Nam cum ipse Luitprandus anno 711. vel 712. regnare cœpisset, translatio autem sacrarum reliquiarum nonnisi post annum 723. aut ad summum 702. acciderit, euidens est, ipsum monasterium decennio saltem ante translatum Sancti Augustini corpus esse ædificatum, quo tempore Sancti Petri Basilica nondum per monachos, sed per Lucidum Archipresbyterum, & suos clericos religiosos regebatur. Confirmant eandem veritatem Oldradi verba in calce ipsius epistolæ: *Dona verò, quæ piissimus Rex Luitprandus Ecclesiæ Beati Petri donauit, tam in prædijs, & possessionibus, quam in vasis aureis, & argenteis, & vestibus ad Dei cultum pertinentibus, excedunt omnium piorum, & catholicorum opinionem. Existimabat autem Rex ille, se tantum non posse donare ministris, qui custodiebant corpus Beati Patris, quod opinioni, & voluntati suæ penitus satisfaceret, & tanto gaudio ad corpus tanti viri receptum repletus est, quod die, ac nocte, in hymnis, & canticis Dei cum clericis, & sacerdotibus in Ecclesia pernoctaret, & tanquam vnus de ministris in canticis Dei, & psalmodia se exerceret.* Vbi vides, post translatum Diui Augustini corpus ministros illius custodiæ deputatos, qui die, noctuque in ea Basilica diuinas laudes canebant, & cum quibus Rex ipse in psalmodia, & diuinis laudibus tanquam vnus ex illis se exercebat; non monachos sed clericos, & sacerdotes fuisse, nulla adhuc monachorum habita mentione. Quomodo verò, & quas ob causas dictis clericis collegium monachorum adiungere, & illis dictæ Basilicæ curam præcipuam concedere voluerit, in sequentibus dicemus. Confirmat tandem eandem assertionem epitaphium vetustissimum ipsius Luitprādi sepulchro superpositum, quod cum venerādi Patres Eremitæ circa annū 1510. quo tempore monasteriū S. Petri per canonicos regulares nostræ congregationis

Lateranensis, procurantibus canonicis Mortariēsibus inibi degentibus fuit reformatum, noctu clanculum abrasissent. procurantibus ciuibus Papiensibus Decreto Senatus, & Ducum Mediolanensium restitutum fuit, & adhuc remanet, quod istiusmodi est: *Luitprandus Longobardorum Rex inclitus ob Diui Augustini translatum corpus, Templum hoc, simul & Abbatiale cœnobium canonicis regularibus cum dote instaurauit anno 723.* & quamuis Decreto Sacri Concilij Tridentini cineres Luitprandi ex sepulchro eleuato ablatæ humi defossæ fuerint, quo tempore ad canonicorum memoriam delendam ipsius etiam epitaphij verba illa, canonicis regularibus, aliqualiter sunt obliterata: non tamen adeo deleta sunt, vt etiam ab ijs saltem, qui rei seriem nouerint, non commodè legi possint, quemadmodum circa annum 1582. ea legit, exscripsit, & suo libro inseruit Syluester Maurolicus, apud quē dictum epitaphium cum alijs olim in eadem Ecclesia existentibus legi potest libro 4. pagina mihi 197 ex quo habes tum ipsam Ecclesiam Diui Petri in Cælo aureo, tum illius cœnobium etiam post translatum Diui Augustini corpus à Rege Luitprando clericis canonicis primitus instauratum.

CAPVT QVINQVAGESIMVMNONVM.

Translationi sacratissimi corporis Diui Patris Augustini Eremitas Augustinenses nullatenus interfuisse: neque ipsos Eremitas, sed Clericos ad illius custodiam à Rege Luitprando primitus fuisse destinatos.

I.

Onstituto itaque nobis de fundatione tum Basilicæ, tum etiā monasterij D. Petri in Cœlo aureo nuncupati, consequens est, vt secundam assertionem probemus, scilicet ipsius sacratissimi corporis B Augustini translationi Eremitas Augustinenses nullatenus præsentes fuisse, neque ex Sardinia cum sacris reliquijs Papiam accersitos, neq; etiam ad corpus D. August. à Rege Luitprando destinatos, vt Ioannes Marquez absque vllo probabili fundamento dicit, quam vt testimonio fide digno, & maiori omni exceptione probemus, non alio vtemur, quàm ipsomet Oldrado in præcitata epistola ad Carolum Magnum de translatione Diui Augustini, quam ex integro fideliter hic reddendam operæ pretium esse arbitramur, quod ex illa non solùm autorem ipsius translationis, ac illius modum, tempus, & miracula, diuina virtute in eo patrata, verùm etiam sacrarum reliquiarum custodes, ac ministros à Rege Luitprando destinatos habeamus. Exemplum autem epistolæ hoc est:

Domino Regum piissimo Carolo Magno Petrus Oldradus indignus Mediolanensium Archiepiscopus perennem in Christo coronam. Opus, quod celsitudo vestra dum in Vrbe Mediolani moraretur, mihi imponere dignata fuit, vt aliquid de translatione corporis B. Augustini Episcopi de Sardinia Papiam inquirerim, & fideli sermone celsitudini vestræ transcriberem: quantum humana fragilitas laborare potuit, elaboraui; & quod ex literis, & libris Regum Longobardorum, & etiam ex traditione multorum legi, & audiui, Deo adiuuante breuiter scribam. Beatus Augustinus Doctor Ecclesiarum Christi post multa miraculorum signa, quibus in hoc mundo effulsit, post multam insudationem laborum, qua obstinationem haereticorum rectum iter via deprauantium oppugnauerat, Deo animam reddens, honorificè sepultus est in Ciuitate Hipponensi, in Episcopatu suo in Ecclesia Sancti Stephani, currente anno Incarnationis Christi 430. ibique sepultus per manus discipulorum suorum iacuit annis ferè quinquaginta sex: deinde in Sardiniam translatum est à fidelibus, & Catholicis Episcopis, qui ob Christi fidem ab antiquo Transamondo Rege vna cum Fulgentio Ruspensi Episcopo cum innumerabilibus Christi fidelibus in eandem Insulam relegati fuerant, quo tempore VVandali armis Africam vastabant: ne gemma & thesaurus tantus ab immundis spiritibus pollueretur, secum cum nonnullis alijs Sanctorum reliquijs deporeatrunt, ibi multis miraculis clarnit, annis ducentis viginti tribus. In quo manifestum datur intelligi, quod quos Deus charos habet, ad sanctitatis eorum testimonium, clarificat, & insignis virtutibus miraculorum.

Vnde Luitprando Ansprandi filio Longobardorum Regi, quo tēpore à die obitus ipsius Sancti ducenti, & octuaginta anni euoluti fuerant, Regno Longobardorum adepto, & perseuerante in eo Religionis proposito, quippe qui procestor, & defensor fidelis Ecclesiarum extitit, vir certè tanto principatu dignissimus, si prudentiam, sapientiam, consiliumque quo plurimum valebat, quis inspexerit; iustitia autem, & elementia ita insignis haberetur, vt difficile iudicaretur qua in re maiorem promereretur laudem, Christianissimus adeo fuit, ac Religionis amator, vt nulla vnquam in Regno templa sine suo suffragio ædificari permiserit: nam, vt de cæteris taceam, Papiæ plurima templa ornatu miro construxit, donatis & additis multis castris, & possessionibus: & præcipuè in palatio suo Oratorium in honorem Saluatoris mundi extruxit, vbi, & sacerdotes, & clericos multos instituit qui die, noctuq; diuina officia exoluerent, attributis multis bonis, vt honestius, & alacrius Deo inseruire possint.

Et primo Regni sui anno donationem, quam Beato Petro Arspertus Rex donauerat, confirmauit, Alpes Cottias in quibus Ianua est & quidquid ab ea Alpes vsque ad Gallarum fines continebāt. Et B. Petro Apostolorum Principi in suburbio Papiensi Monasterium instruxati fi-

artificu opere excellenter ornatum, cui etiam indidit nomen Cœlum aureum.

Barbarorum igitur infinita multitudo Sardiniam expugnare est aggressa, quam cum inuasissent, & subiugatam destruerent, loca etiam sancta violenter aggressi polluebant, inter quæ sepulchrum Beati Augustini. Hæc cum iustitiæ cultor, & amator Religionis Luitprandus Rex audisset à sanctæ memoriæ Petro Papiensi Episcopo, quem Rex maxime honore, & summa reuerentia ob vitæ sanctitatem prosequebatur, videlicet coinquinari, & inhonestè tractari Sanctissimi Augustini locum: Legatos suos Proceres nobiles cum magno pondere auri, & argenti transmisit in Sardiniam, vt corpus tanti Sancti redimerent pretio, & transferrent quamprimum ad Ciuitatem Papiensem. Qui iussioni, & desiderio pijssimi Regis satisfacere cupientes, nauigio venerunt in Sardiniam. & redimentes corpus sanctum à Barbaris, nauiq; illud imponentes, Dei misericordia, & ingenti eorum gaudio plenis velis per tranquillum mare in vnius diei, & noctis spatio perducti sunt ante portum, & stationem Ianuensem, & per Legatos Regi, quæ facta erant, denuntiauerunt, & vt honorificè occurreret ad Reliquias tam religiosi corporis suscipiendas.

Quo audito Rex immensa gaudio perfusus, gratias ingentes Deo referebat, quod desiderium suum impleuisset: omnique negotio postposito, rogatis, & conuocatis omnibus Ciuitatum suarum Episcopis, & vniuerso Clero vsq; ad finem agri Dertonensis, ad suscipiendum tam præclarum Dei munus cum maxima humilitate processit, & more Dauidico ad accipiendam arcam Domini, & reponendam in decentiori loco properabat cum innumerabili Preterunti, & Populi vtriusque sexus multitudine, Deo gratias omnes agentes de tanto dono dato. Cum autem ad locum, vbi iacebat sanctum corpus appropinquasset, depositis Regalis Aulæ insignibus, nudatoque capite, & pedibus, cum tanta humilitate, & deuotione procedebat, vt omnes, qui aderant, mirarentur, & Deum super tanta deuotione pijssimi Regis laudarent.

Ad Confessorem autem suum clarificandum misericors Dominus dignatus est multa miracula operari: multi enim aliquo officio corporis priuati aderant, qui recuperato sanitate alacres ad laudem, & honorem Dei vociferantes læti ad propria remeabant. Vnde corpus Beati Confessoris cum laudibus, & hymnis deferentes peruenerunt ad fines agri Dertonensis ad pradium, quod appellant Sauinariense, vbi Rex Luitprandus cum vniuerso Episcoporum, & procerum comitatu pernoctanter, & debitum tanto Patri officium dignè peragente: Rex ipse tanquam vnus de plebe propè sanctissimi corporis Reliquias nimia deuotionis Zelo ardens pernoctauit.

Cum autem aurora sequentis diei illucerer ad peragendum iter ad Vrbem Ticinensem sistentes, nullo modo sanctum corpus mouere potuerunt. Cum igitur plures ad feretrum accederent, nec quidquam proficerent, Rex Luitprandus scissis vestibus, & deformata facie in terra deuolutabatur; quippe qui immenso desiderio tanti Patris transferendi reliquias ad Vrbem Ticinum æstuabat nimis. Ac cum omnino ab omni spe ceciderat posse amouere sanctum corpus, quæ miraculo omnes Episcopi, & proceres stupebant, cogitantes intra se, quidnam Deus omnipotens indicare vellet de reliquijs tam gloriosi Doctoris. Aderat inter cœtum Episcoporum sanctæ memoriæ Gratianus Nouariensis Ecclesiæ Præsul, vir multa doctrina præditus, & omni scientiarum genere illustris, & vere Dei sacerdos, qui astitit confidenter ad Luitprandum Regem, affirmans Dei misericordiam non verbis, & actibus externis, sed magis votis, & operibus implorandam: Quæ Rex libentissimè monita audiens, facto voto deliberauit, si Dominus Deus omnipotens corpus B. Augustini Ticinum deferri permitteret, quod supra nominatum pradium Sauinariense, Deo, & Ecclesiæ B. Petri, ad quam ipsum sanctum corpus deferre volebat, perpetuo habendum tribueret, factum est igitur, vt cum votum persoluisset, accederet ad feretrum, qui cum corpus de terra leuare tentaret, ita leuissimum inuenit, vt nullo vlterius onere impediente, corpus beatissimum, quod prius nec moueri poterat à pluribus, modò non prohiberetur ferri à duobus. Peragebant igitur inceptum iter ingenti gaudio, & exultatione laudantes Dei omnipotentiam, qui vota Regis tam facilè audisset.

Cum autem in Vrbe auditum esset de aduentu Regis cum reliquijs Beatissimi Confessoris, ad suscipiendum corpus sanctissimum, omnes qui residui fuerant festinarunt occurrere, & cum summo honore, vtpote tanto Patri debito detulerunt, cum hymnis, & canticis, & totius populi concursu summo gaudio perfusi, & reposuerunt in Ecclesia B. Petri in Cœlo aureo. Iure autem in Apostolica positus est Ecclesia, qui pro Ecclesiastica dimicans fide diabolicas Hæreticorum fraudes dispersit. Vbi etiam ad sanctitatis eius testimonium ad argumentum fidei posterorum, multis signis, & miraculis claruit, illud memoria dignum contigit post translationem Papiam factam, quo Deo, Beatoq; Patri Augustino gratam fuisse eã translationem innotuit: siquidem multi tactu sacrorum pignorum tantum, ex varijs morbis statim conualuêre. Sed insignis fuit illa apparitio facta quibusdam Vltramontanis numero quadraginta, qui petentes Romam, propè viculum Caua, à Papia distantis circiter tria millia passuum, quæ membra fessa in longo itinere curarent pernoctantes circa secundam horam noctis, ab Ecclesia, quæ vicina erat dicata S. Martyribus Cosmæ & Damiano, viderunt egredi hominem habitu Pontificali ornatum, qui ipsis appropinquans percunctatus est, quò pergerent; cum respondissent se Romam ad Basilicas Sanctorum Petri, & Pauli proficisci, quatenus à Domino impetrarent liberari ab infirmitatibus, quibus vnusquisque eorum affligebatur, tum vt viserent sancta loca, tum vt Sanctorum meritis ibi quiescentium Deus eos sanaret. Dixit illis Pontifex, dirigite gressus vestros ad Vrbem vobis vicinam, Papiam nempe, & ingredimini Templum Beati Petri in Cœlo aureo; ingressi sanabimini à languoribus vestris. Quis esset, interrogantibus peregrinis, respondit, se esse Augustinum Episcopum. His auditis stupore, & gaudio repleti, festinantes Papiam, & Templum ingressi clamantes dixerunt: Sancte Augustine, sicut pollicitus es, restitue nobis sanitatem. His vox pro-

nunciatu, senserunt se pristina incolumitati redditos, & Deo, Beatoq; Augustino gratias agentes, ad propria lati, & incolumes remearunt, narrantes mirabilia, qua fecerat Dominus intercessione Sancti Doctoris.

Dona autem, qua piissimus Rex Luitprandus Ecclesia B. Petri donauit tàm in pradijs & possessionibus, quàm in vasis aureis, & argenteis, & vestibus ad Dei cultum pertinentibus, excedunt omnium piorum, & Catholicorum opinionem: existimabat autem Rex ille, se tantum non posse donare ministris, qui custodiebant corpus B. Patris, quod opinioni, & voluntati sue penitus satisfaceret, & tanto gaudio ad corpus tanti viri receptum repletus est, quod die, ac nocte in hymnis, & canticis Dei cum clericis, & sacerdotibus in Ecclesia pernoctaret, tanquam vnus de ministris in canticis Dei, & psalmodia se exerceret. Hac translatio corporis S. Augustini facta fuit pridie Kalend. Martij, sedente in sancta Petri sede bona memoria Gregorio eius nominis secundo. Excellentiam magnitudinis vestrá per multa annorum curricula Rex Regum Christus Dominus sua dignetur custodire potentia. Datum in Vrbe Mediolani anno salutifera incarnationis Domini 796.

II. CIrca quam epistolam nota primò, non rectè reprehendi Oldradum à Cardinali Baronio sub anno 725. quòd dictam translationem anno Christi 710. factam affirmauerit: primò quod Oldradus minimè id affirmet, sed solùm, quod Luitprandus Asprandi filius eo tempore ad Regnum est euectus, quo à die obitus B. Patris Augustini anni 280. euoluti fuerant, quod verissimè dixisse intelliget, qui B. Augustini obitum anno 431. die 28. Augusti accidisse nouerit, vt supra cap. 42. in fine monstrauimus, ac etiam Luitprandum anno Christi circiter 711. ad regnum eleuatum, vt Sigibertus in Chronico, ac ipsemet Baroni⁹ sub anno 712. fatetur, & constat ex priuilegio per eundem Luitprandum Lucido presbytero concesso anno Christi 713. indict. 11. Regni vero illius anno 3. superiùs recitato, ná si ab anno 431. numerando, ad 711. deuenias, ann. 280 intercedere videbis. De tempore verò ipsius translationis aliter loquitur Oldradus in fine eiusdem epistolæ, cum ait, eam factam fuisse pridie kalend. Martij, sedente in sancta Sede Petri bonæ memoriæ Gregorio huius nominis II. Nam Gregorius II. ex omnium historicorum consensu non ante annum 714. Pontificatum inijt. secundò quia esto errasset Oldradus circa determinatum tempus ipsius translationis, non ex hoc sequeretur, illam anno 725. octaua indictione factam, vt Idem Baronius leui quadam coniectura ductus ex eo affirmat, quia venerabilis Beda suum commentarium de sex ætatibus, quod vsque ad annum nonum Leonis Isaurici perducit, eadem translatione concludit. potuit enim Beda certum tempus eiusdem translationis recens tunc factæ non adeò exploratum habuisse, vel sub illo tempore eam posuisse, quo primum ad illius notitiam peruenit, & vtcunque res se habuerit, certum est, Sigibertum aliquot annis antea factam scribere, nimirum sub anno 721. & quod magis vrget, vetustissima inscriptio in marmore excisa, & eiusdem Regis sepulchro superposita, cuius capite præcedenti meminimus, illam ante annum 723. factam apertissimè testatur: fateor nihilominus errasse Oldrádum circa computum annorum inter obitum B. Augustini, ac illius primam, vel secundam translationem intercidentium, nisi forsan scriptorum error fuerit, verum error non circa tempus huius secundæ translationis, sed circa tempus obitus ipsius D. P. Augustini fuit, qui tamen historicorum ferè omnium communis est, adeò, vt vix duos reperias, qui in illo decernendo consentiant.

III. NOta secundo circa eandem epistolam, in ea nullam prorsus haberi mentionem Eremitarum Augustinensium, quod nullatenus omisisset Oldradus, si sacra D. Augustini pignora in Sardinia sub illorum custodia tunc temporis stetissent, aut si illi ad sacras reliquias custodiendas ex Sardinia Papiam deuenissent, ac perinde non modo voluntarium, sed falsum prorsus esse, quod scribit Ioannes Marquez cap. 15 §. 1. de suis Eremitis intelligendum, quod in eadem epistola Oldradus ait: *Existimabat autem Rex ille, se tantum non posse donare ministris, qui custodiebant corpus B. Patris quod opinioni, & voluntati sue penitus satisfaceret.* ac etiam alia Vincentij Beluacensis verba, quæ habet lib. 23 cap. 48. Speculi historialis: *Quod videns Rex, votum vouit, quod si B. Confessor, se ex illo loco colli permitteret, & transduci Papiam, Villam cum omnibus appendicijs eius, concederet seruientibus ipsius perpetuo possidendã.* nam quod ministri, & custodes sacrarum reliquiarum, & perpetuò illis inseruientes, non Eremitæ Augustinenses fuerint, qui needum extabant, sed Clerici Canonici, ac deinde Monachi Benedictinenses, ostendunt in primis verba sequentia eiusdem Oldradi, quæ omisit, videlicet, *& tanto gaudio ad corpus tanti viri receptum repletus est, quod die, ac nocte in hymnis, ac canticis Dei cum Clericis, & Sacerdotibus in Ecclesia pernoctaret, & tanquam vnus de ministris in canticis Dei, & psalmodia se exerceret:* ostendunt etiam priuilegia ipsa D. Benedicti monachis ab eodem Rege Luitprando primitus concessa, deinde ab Imperatoribus, & Regibus Italiæ firmata, quæ sequenti capite reddemus.

IV. DEmum circa eandem Reliquiarum D. Augustini translationem aduerte, fabulosum, & falsum esse, quod nonnulli sibi fingunt, locum vbi B. Augustini corpus ex Sardinia delatum Ianuæ primum locatum extitit, illum esse, qui nunc S. Mariæ de Cella in districtu S. Petri de Arena dicitur, quemque venerandi Patres Eremitæ Augustinenses incolunt, ac propterea Eremitis Augustinensibus ibi tunc temporis ædificatum. Nam præter quod D. Augustini Reliquias tunc ibi locatas fuisse, nullo certo documento probatur, monasterium S. Petri de Arena, siue potius S. Mariæ de Cella in districtu loci S. Petri de Arena nuncu-

pati, quod dicti Patres Eremitæ nunc obtinent, ab antiquo tempore Canonicorum Regularium extiterat, quod cum progressu temporis Conuentu Canonicorum destitutum commendatum fuisset monasterio S. Benigni de capite fati fuerat per Sedem Apostolicam vnitum, vt ex ex libro Taxarum Apostolicarum in sequentibus ostendemus.

CAPVT SEXAGESIMVM.

Monachos in Cœnobio D. Petri in Cœlo aureo per Luitprandũ constitutos Ordinis D. Benedicti, non autem Augustinenses Eremitas fuisse, eosque sub Regula D. Benedicti, vsque ad Honorium Tertium in eodem monasterio stetisse.

I. POst priuilegium Lucido Archipresbytero, ac suis Clericis in Basilica D. Petri in Cœlo Aureo degentibus, à Rege Luitprando firmatum, ac etiam Basilicã, additis nouo monasterio, & dote ipsis Clericis Canonicis instaurataҫ, & Sacra Beatissimi Patris Augustini pignora in eandem Ecclesiam translata, idem Rex pijssimus, & religiosissimus ad cultum diuinum, necnon ipsius Basilicæ splendorem magis, ac magis augendum, quod aliàs fortè in quibusdam præcipuis Basilicis Lateranensi, Mediolanensi, & Cantuariensi factum nouerat, Collegio canonicorum alterum addidit Monachorum Benedictinensium, qui Canonicis in Sacramentorum ministerio, Verbi Diuini prædicatione, & animarum cura, ac regimine occupatis, diuinas laudes die, ac nocte in eadem Ecclesia persoluerent, cuius Abbati tum ipsius Monasterij, tum etiam Ecclesiæ, & Reliquiarum D. Augustini, ac etiam bonorum illius temporalium curam commisit, vt constat authentico illius priuilegio, indict. 10. concesso, cuius exemplum ex originali in ipso monasterio D. Petri existente acceptum tale est:

*In nomine Sanctæ, ac Indiuiduæ Trinitatis. Luitprandus Dei gratia Rex Longobardorum, si prædia cœnobiorum, reliquorumque sanctorum locorum, nostrorum munerum augmus beneficijs, in præsenti, & in futuro nobis prodesse minimè dubitamus. Quocirca omnium fidelium Dei Ecclesiæ, nostrorumque præsentium, & futurorum deuotio nouerit, qualiter pro Dei amore, & animæ nostræ remedio, per hoc nostrum præceptum, prout iustè, & legaliter possum, dono, atque indico alpem vnam, quæ dicitur plana cum omnibus suis pertinentijs cum Ecclesijs inibi fundatis, cum pratis, syluis, insulis, ripis, piscarijs, aquis, aquarumque decursibus, cum seruis, & ancillis, cum omni honore, & dono similiter terram, vbi dicitur in Campania iuxta Ticinum, cum omnibus adiacentijs, & pertinentijs sicut est determinata, cum pratis, syluis, piscationibus, & cum Ecclesia vna: quæ S. Sophia dicitur inibi fundata, & indico similiter in Episcopatu Terdonensi villam vnam, quæ dicitur Monsfomarius, cum Ecclesia S. Augustini cum omni honore: & in Episcopatu Placentiæ villam vnam, quæ dicitur Rosonium cum Ecclesijs inibi fundata cum omni honore, & in Episcopatu Laudensi villam, quæ dicitur Flumbum, & cum Ecclesia inibi facta. & in Brembio, & in Sucugnao, & in Mairaso, & in illorum pertinentijs illud quod ad me pertinet, scilicet Mansos 120 cum omni honore, & in Archiepiscopatu Mediolanensi & Cumensi Gerentianum, & in Turao, & in Macao. & in Veregnano, & Casseno, & in Cisano. & in Besocela. & in Scamno, & in Calanade. & in Ispira, & in Bardello, & in Balaxe, & in Orglano, & in Bernade, & in Fluierago. & in Calanade, & in Maremundo, & in Cuilg, & in Olmo, & in Acq. & in Trauaglo, & in Mercusolo & in Laurona; & in Maglaccisso. & in Blagugno; & in Cumiano. & in Canobio. & in Belinzona; & in Brligno, & in Leuencioa, & in Valle Mazia, & in Otsigna, & Gambatogna, & in T. I imo; cum Ecclesijs inibi fundatis, cum omnibus adiacentijs, pertinentijs, pratis, syluis, vineis, inuestituris, & cum omni honore in omnibus locis supradictis. Alias quoque Cortes, quæ in Comitatu Parmensi iacent donamus, & indico mihi scilicet Casale scindes, Casale S. Petri cum Ecclesia inibi fundata in honorẽ S. Syri; & Gramium cum Ecclesia inibi fundata in honore S. Mariæ, & Riuam, & Casale Onine, & Castellum Aicardi, & Parrolã, & Sorannia cum Ecclesia, & in Guarstalla vndecim Mansos, cum decimis, cum pratis, vineis, syluis, frascareis, molendinis, piscationibus, seruis, & ancillis, Aldianos, & Aldianas cum omni honore. Insuper indicamus Cortem Paenem, necnon & illam quæ dicitur Corte Regia, & Altramum, & S. Mariã quæ dicitur in terra Grauis 5555. Mansos iuxta se habentem, & Ouiliam cum omnibus pertinentijs suis, & adiacentijs, cum Ecclesijs, Molendinis, piscationibus, aquis, aquarum decursibus, Castellis, cultis, & incultis rebus vbique locorum ad easdem artes pertinentibus, & omnia, quæ in Monte Ferrato, & quæ in Comitatu Vercellensi, & quæ in Casale, & Ponto Curono, & in Solariolo habere, & possidere videmus. Hæc omnia, quæ supra diximus, donamus, & iudicamus venerabili monasterio S. Petri in Cœlo aureo, in quo sanctum, & venerabilem Augustinum adduximus, & condiuimus. Statuimus insuper, & modis omnibus censemus, præcipimus, & iubemus, & iuxta nostrorum antecessorum Regum, vel Imperatorum autoritatem firmiter ordinamus, vt nullus Archiepiscopus, nullus Episcopus, nullus Marchio, vel Comes, aut Vicedominus, Gastaldio, siue cuiuscunque ministerialis, nullaque iudiciaria potestas, vel Reipublicæ minister in prædictis terris, prædijs, seu possessionibus, in aliquibus locis præfato venerabili loco pertinentibus placitum in genere vel districtum facere, siue fodrum, aut ali-

quam publicam functionem, vel redditum a supradictorum habitatoribus locatum, vel pertinentibus exigere, vel tollere remota omni occasione præsumat. Volumus etiam, & concedimus, vt Molendina, quæ in Catherona, seu in aliquibus fluminibus supradictum Monasterium possidet per totum Regnum Italiæ, habeant tam Abbates, quam monachi potestatem leuandi, & disponendi quo vsque vel quomodo eorum deuenerit voluntas. Volumus etiam, modisque omnibus interdicimus, vt nulla præpotens persona per loca supradictum cœnobium proprietario iure, per nullum ingenium, per nullam censuram, aut beneficiali Ordine, aut præceptali autoritate nitatur inuadere, præcipientes itaque iubemus tàm præsentibus, quàm futuris, vt parti prædicti Cœnobij, quæ super à nobis concessa, & confirmata sunt, quolibet tempore, nullus præsumat inferre molestias, aut contrarietatem, sed sub omni integritate sicuti à nobis concessa sunt, ad vtilitatem ipsius monasterij sine aliqua diminutione permaneant, & habeant potestatem, per totas possessiones monasterij ædificandi Ecclesias, vbicunque voluerint, si quis igitur aliquando diabolica fraude deceptus, contra Dei autoritatem, & hanc nostram concessionem, & confirmationem aliquid agere tentauerit, & iam dictum sanctum locum ex prædictis rebus fatigare conatus fuerit, sciat se compositurum auri puri libras mille, medietatem cameræ nostræ, & medietatē prædicto monasterio. Quod vt veriùs credatur, diligentiusque ab omnibus custodiatur manu propria roborauimus, sigilliq; nostri impressione iussimus insigniri inferiùs.

Signum Domini Luitprandi Inuictissimi Longobardorum Regis.

Datum quarto nonas Aprilis indictione decima. Actum Papiæ feliciter. Amen.

Verùm quo tempore, vel quo anno Regni sui Luitprandus monachos in Diui Petri cœnobio posuerit, licèt minimè definiri possit, hoc tamen certum, & constans esse debet, illos non nisi post translatum D. Augustini corpus ibidem constitutos, cum in altero priuilegio eiusdem Luitprandi, ac etiam in epistola Oldradi de translatione Reliquiarum D. Augustini nulla omnino de monachis, verum de solis clericis mentio habeatur. Cū etiam in inscriptione vetustissima Regis sepulchro apposita dicatur, Templum cum cœnobio, ac dote Clericis Canonicis primitus fuisse instauratum. Quam inscriptionem vtpotè vetustissimū Regiæ olim dignitatis monumentum ab Eremitis cassatam Ciues Papienses implorato auxilio Senatus Mediolanensis restituendam curarunt, vt locus illam calumniandi nullatenus esse possit. Videntur ijdem monachi (quod ex forma dicti priuilegij aucupari licet) circa annum salutis humanę septingentesimum vigesimum septimū, aut 742. illuc introducti. nam dictum priuilegium sub indictione decima emanauit, quæ cum anno 727. vel 742. cucurrit: nam anno 744. Luitprandus ex hac vita migrauit, ex Baronio sub illo anno num. 38 aut sub codē anno 742. vt Sigibertus in Chronico notauit.

Cæterùm monachos à Luitprando in monasterio D. Petri in Cœlo aureo constitutos, nō II.
Eremitas Augustinenses, sed monachos instituti D. Benedicti, & sub eius regula militantes fuisse, quod in tertia propositione asserimus, ostendunt alia priuilegia Regum, Imperatorum, & Romanorum Pontificum eiusdem Monasterij Abbatibus, & monachis vsq; ad Honorium III. concessa, quorū exempla accepta ab Originalibus in dicto monasterio seruatis nonnulla hic subijcimus, ad veritatem nostræ assertionis demonstrandam, & ad errorem Io: Marquez euincendum, qui suos Eremitas in dicto monasterio primitus à Rege Luitprādo constitutos ante monachos D. Benedicti scribit, tanquam si de aliquo monasterio in partibus Indiarum existente scriberet, cuius nulla apud Italos notitia haberetur.

Exemplum Priuilegij Hugonis Regis Italiæ Petro Abbati monasterij D. Petri in Cælo aureo concessi, qui regnauit in Italia sub anno 926. vt Baronius sub eodem anno, & Sigibertus sub anno sequenti notauit.

In nomine Domini nostri Iesu Christi Dei æterni, Hugo gratia Dei Rex, si circa seruos, & ancillas Dei munificentiam nostræ benignitatis largimur, credimus hoc ad animæ nostræ mercedem efficaciter pertinere. Igitur omnium fidelium Sanctæ Dei Ecclesiæ nostrorum scilicet præsentium, & futurorum comperiat industria, qualiter per Berengarium illustrem Marchionem, & dilectum filium nostrum, quidam noster ex monasterio Diui Petri in Cœlo aureo Abbas nomine Petrus pro diuersis vtilitatibus sui monasterij ob amorem superni Numinis à nostra mansuetudine sibi fieri, nostræ confirmationis præceptum petijt, & antiquorum Regum præcepta, quæ in eodem Sancto, ac venerabili loco emissa sunt, in nostra mercede roborari dignaremur. Cuius precibus libentissimè aurem accommodantes, hoc immunitatis nostræ præceptum conscribi iussimus, per quod omnino præcipientes, iubemus, vt idem Abbas degens sub regula S. Benedicti, id monasterium, cum omnibus adiacentibus iustè, & legaliter pertinentibus, mobilibus, atque immobilibus acquisitis, ac acquirendis vsque in finem vitæ suæ, omnesq; posteri eius teneant, atque possideant. Insuper etiam confirmamus omnes res, & possessiones quascunque idem monasterium lōgo tempore dignoscitur possedisse, à Luitprando Rege ipsi monasterio concessas, id est inter cæteras res, Cortem illam, quæ dicitur Alpe plana in prædicto sancto loco emissa à quodam Longobardorum Rege Ariperto cum cunctis alijs rebus ad eandem Cortem pertinentibus in omnibus locis, atque vocabulis suis, cum territorijs, ac finibus per præceptum Luitprandi Regis per singula loca, ac vocabula denunciatis, earundem rerum decimis quocunque modo, vel ingenio mihi collaboratis eidem sancto

cœnobio à tanto fundatione institutore concessu de iure regali seu monachorum possessione, donatione, traditione, aliorumque huiusmodi comparatione quoque, & quacumcumque legalium conscriptione chartarum, aut postea prætaxatum venerabile monasterium à donis Regum, vel Imperatorum prædecessorum nostrorum, aliorumque diversorum hominum emptione, donatione, fidelium quoque oblatione, comparatione, commutatione, libellorum chartarumque conscriptione acquisiuit, aut deinceps iustè, & legaliter acquirere poterit tranquillo iure per hoc nostræ auctoritatis præceptum possideat, & iuxta definitionem antecessoris nostri Luitprandi Regis liceat cœnobio secundum Regulam S. Benedicti de propria Congregatione abbatem eligere, ita vt nulla super eos vnquã extraneorum atque personæ; sintque omnes res eiusdem monasterij tam Abbas, quam monachi, vel homines libellarij, & seruí quamque omnes stantes sub nostra regali defensione munita atque defensa, & si necessitas fuerit de rebus, & familijs ipsius monasterij per Inquisitionem circumquaque manentium bonorum hominum sicut de nostris regalibus rebus rei veritas approbetur. Hoc quoq; statuimus, vt nullus Reipublicæ administer, neque aliquis ex ducarij potestate tam in supradicta Cotte Alpe plana, quam in alijs rebus homines eiusdem monasterij liberos, aut seruos deinceps inquietare, aut ad placitum trahere, vel in finibus ipsius Curtis placitum tenere, aut aliquẽ pignorare, vel aliquo modo distrahere præsumat, vel loca ad audiendas causas, vel freda exigenda, aut tributa, vel mansiones paratas faciendas, nec fideiussores tollendas, aut homines eiusdem Ecclesiæ ingenuos, vel seruos super terram ipsius commanentes, distringendos, nec ad vllas redibitiones, aut illicitas occasiones requirendas ingredi audeat, sed neque vllus vel ripaticum, aut cespaticũ, aut teloneum tam in sua possessione, quam in nostro publico iure à parte sæpe fati monasterij vnquam exigere, aut tollere præsumat pro mercede, & remedio animæ nostræ; & quidquid exinde fiscus noster, vel pars publica sperare potuit in eodem sancto monasterio secundum concessionem, & confirmationem Luitprandi Regis, aliorũq; Regum, vel Imperatorum prædecessorum solemus, & perpetua stabilitate firmamus, & quandocunque necessitas imminuit, naues eiusdem monasterij per Ticini, & Padi portum, quamque per quemlibet alterum discurrere possint absque alicuius impedimento, vel telonei vexatione. Concedimus etiam ipsi Sancto, & venerabili loco omnes carpentarios illic, quos prædictum locum dignoscitur per præcepti paginam à tempore antecessoris nostri Luitprandi Regis possedisse in Valle, quæ dicitur Antelamo, vel eos, qui sunt in loco Bexosolo, cum filijs filiabusque vel omni agnatione eorum, vt tempore opportune inde sese operando deseruiant tam vel posteri eorum in suprafato cœnobio absque vlla extractatione perpetualiter. Confirmamus, etiam in eodem sancto cœnobio ob Dei reuerentiam, nostramque perpetuam salutem Corticellam vnam, quæ dicitur Maltace, & alteram, quæ dicitur Calanade, atque Capellam vnam, quæ est in honore Sanctæ Dei Genitricis Virginis Mariæ, quæ dicitur Primasca, quæ sita esse noscitur in Valle Belzona in subsidium, & sustentationem monachorum cum omnibus pertinentijs, cum seruis, & ancillis libellarijs, atque Aldiambus iustè, & legaliter in eisdem Corticellis pertinentibus. Secundum autem hanc nostram diffinitionem sancimus, & modis omnibus interdicimus, cunctisq; qui reliquam partem Abbatiæ in beneficium habuerint, vt nullam potestatem exerceant in prædictis rebus à nostra mercede monachis delegatis, neque illorum electionem perturbent, aut contradicant, vel electum, quem habuerint Abbatem in aliquo retardent, sed prout melius valuerint, opem illis & auxilium ferant apud Regem, & cunctis vndique ad ea perficienda, quæ in illorum electione approbantur esse opportuna. Hæc autem omnia superius allegata sicut à prædecessoribus nostris Regibus, siue Imperatoribus concessa, & confirmata sunt, in omnibus concedimus, ac confirmamus eidem venerabili loco perfruenda perpetuis temporibus iure firmissimo possidenda, vt sub tuitione nostra Mundeburdo securè, ac sinceritate persistuerent. Insuper confirmamus in sæpè facto monasterio pro mercede animæ nostræ vada ad piscandum, quæ sunt in Ticino, id est in riuo Poloni, & in Morasca, seu vallem, qui dicitur Landemari, Costam, & Teneredum, & illum, qui dicitur Testimastus cum illo medio, quod ad sapem dicitur, & illum, qui ad Annella dicitur, seu & illa, quæ sunt in Pado, habens priorem terminum à loco, qui nuncupatur Popola, pogana, & pertingens vsque ad locum, qui dicitur caput Asini ex vtraque parte Padi cum Insulis positis iuxta prædictam piscationem, vel quidquid ab antiquo tempore, vel moderno idem monasterium per antiquorum Regum largitionem obtinuit, vel Padus inuasit, aut in futurum irrumperit . . . . . Præcipientes ergo iubemus, vt nemo ex fidelibus S. Dei Ecclesiæ, simulque nostris tam præsentibus, quã absentibus parti prædicti monasterij de his omnibus, quæ superà nobis concessa, & confirmata sunt, quolibet tempore vllam præsumat inferre molestiam, aut contrarietatem, sed sub omni integritate sicuti à nobis concessa, & confirmata sunt, perenniter ibidem ad vtilitatem monasterij ipsius sine aliqua diminoratione permaneant. Siquis autem contra huius nostri præcepti securitatem aliquam violentiam, aut inuasionem inferre tentauerit, sciat se compositurum auri optimi libras 30. medietatem palatio nostro, & reliquam medietatem parti eiusdem monasterij, & vt hæc nostra auctoritas plenioris in Dei nomine obtineat vigorem, manu propria subter firmauimus & annulo nostro insigniri iussimus.

Signum Domni Hugonis Pijssimi Regis.

Recto Cancellarius ad Vicem Zerlanni Abbatis, & Archicancellarij recognoui &c.

Circa quod priuilegium nota illa verba, *&* *iuxta definitionem antecessoris nostri Luitprandi Regis, liceat cœnobio secundum regulam S. Benedicti de propria Congregatione Abbatem eligere, ita vt nulla super eos vnquam.* Quę verba ostendunt, Luitprandum monachos D Benedicti, non autem Eremitas Augustinenses ibidem instituisse.

III Exemplum Priuilegij Othonis Imperatoris primi, Ioanni Abbati monasterij S. Petri in Cœlo aureo concessi Anno 962.

In nomine Sanctæ, & Indiuiduæ Trinitatis. Otho Diuina fauente clementia Imperator Augustus. Si circa loca Dei dicata munificentiam nostræ benignitatis largimur, credimus hoc ad Regnorum nostrorum statum, nostraque animæ salutem omni modo proficere. Idcirco nouerint omnes Sanctæ Dei Ecclesiæ fideles, tam præsentes, quam & futuri, Aldelegidam dilectam coniugem nostrã Imperatricem Augustam, nostram exorasse clementiam, quatenus pro Dei amore, nostraque animæ remedio cœnobio S. Petri, quod dicitur Cœlum aureum subuenire, & nostra præceptali autoritate confirmare, & corroborare omnes Curtes, & proprietates, quas pridem per quoduis genium dignoscitur possedisse prædictum cœnobium, & Abbatem, atque Rectorem ex propria Congregatione, sicut mos fuit, inibi ponere, & constituere dignaremur. Cuius iustis petitionibus autem libentissimè accommodantes, nostraque animæ consulentes, pro Dei amore prædicto venerabili cœnobio ex propria Congregatione Abbatem nomine Ioannem, residentibus nobiscum Episcopis, cæterisquẽ alijs nostris fidelibus concessimus, & iussimus, hoc nostrum scribi præceptum, per quod omnino præcipientes iubemus, vt idem Ioannes Abbas sub S. Benedicti regula degens id monasterium, cum omnibus adiacentijs iustè, & legaliter pertinentibus, mobilibus, & immobilibus rebus, acquisitis, & acquirendis vsque in finem vitæ suæ, posteri eius teneant, & possideant. Insuper etiam petijt obnixè eadem dilecta coniux nostra nostra Imperatrix Augusta, vt cum dicto cœnobio dignaremur confirmare, & corroborare omnes res, & possessiones quascunque idem cœnobium dignoscitur possedisse longo tempore à Luitprando Rege ipsius monasterij fundatore cõcessas, id est inter cæteras res, cortem illam, quæ Alpe plana dicitur in prædicto loco remissa à quodam Longobardorum Rege Ariperto, cunctasque res ad eandem cortem pertinentes, vel aspicientes in quibuscunque locis, seu vocabulis, cum territorijs, & finibus per præceptum Luitprandi Regis per singula loca, & vocabula denuntiatis, vel earundem cortium decimas, quocunque modo inibi, vel ingenio laboratæ fiunt. Considerantes itaque Dei Omnipotentis misericordiam, nostraque dilectæ coniugis prudentissimam petitionem, eidem sancto cœnobio confirmamus, concedimus, corroboramus prædictam cortem, quæ Alpeplana dicitur cum omnibus sibi iustè, & legaliter rebus pertinentibus, vel aspicientibus per singula loca, & vocabula denuntiata, seu omnem decimam ipsius cortis, necnon omnes cortes, & proprietates quoquo modo inibi cõcessas, seu monachorum donatione, traditione, aliorumq; hominum donatione, comparatione, commutatione, affertione, & quarumcunque legalium conscriptione cartarum, aut postea præraxatum locum à donis Regum, vel Imperatorum prædecessorum nostrorum, aliorumque diuersorum hominum emptione, donatione, fideliumquẽ oblatione, commutatione, libellorum, cartarumque conscriptione acquisiuit, ac deinceps iustè, & legaliter acquirere poterit, tranquillo iure per hoc nostræ autoritatis, & confirmationis præceptum possideat: & iuxta diffinitionem antecessoris nostri Luitprandi Regis liceat cœnobio secundum Regulam Sancti Patris Benedicti de propria Congregatione Abbatem eligere, itavt nulla super eos vnquam extranea introducatur persona; suisque omnes res ipsius cœnobij. Abbasque & monachi vel homines libellarij, & serui omnes, aliæque omnes res sub nostra Imperiali defensione munita, atque defensa; & fines etiã eas fuerit de rebus ipsius monasterij per inquisitionem circumquaque manentium bonorum hominum fiat de nostris imperialibus rebus rei veritas approbetur. Statuimus quoque, vt nullus Reipublicæ minister, neque aliquis ex iudiciaria potestate eum in supradicta Curte Alpeplana, quamque & in alijs corticellis, vel viros eiusdem monasterij liberos, aut seruos deinceps inquietare, aut ad placitum trahere, vel in finibus ipsius Curtis, aut cœnobij placitum tenere, aut aliquem pignorare, aut detrahere præsumat, aut seruos super aliquam terram ipsius monasterij commanentes distringendos, nec vllas redhibitiones, aut illicitas occasiones requirendas ingredi audeat; & quidquid exinde fiscus noster, vel pars publica sperare potuit, eidem sancto monasterio secundum concessionem, & confirmationem Luitprandi Regis, nostramq; Regum, vel Imperatorum solemni, & perpetua stabilitate firmamus, & quandocunque necessitas imminet, naues ipsius cœnobij per Ticinensem, & Padi portum, quamque per quemlibet alteram discurrant, absque alicuius impedimento, vel Telonij exactione: concedimus ipsi sancto et iam loco omnes carpentarios illos, quos possidet per præceptipaginam à tempore antecessoris nostri Luitprandi Regis in Valle, quæ dicitur Antelamo, vel eos, qui sunt in BeZosolo cum filijs, & filiabus, seu omni agnatione eorũ, vt tempore opportuno operando deseruiant ipsi, & posterioribus eorum iam dicto cœnobio, absque vlla retractatione perpetualiter. Confirmamus etiam eidem cœnobio ob nostram perpetuam salutem corticellam, quæ dicitur Maliate, & alteram, quæ dicitur Calauate, & Capellam quæ est in honore S. Dei Genitricis Mariæ, quæ dicitur Pramasca, quæ constructa est in Valle BeliZona in subsidium, & sustentationem monachorum cum omnibus pertinentijs, cum seruis, & ancillis, atque aldionibus iustè, & legaliter in eis corticellis pertinentibus. Insuper etiam confirmamus, & corroboramus eidem venerando cœnobio Curtem Pauonem, & aliam Curtem, quæ Villarasca dicitur, & Mansa, quæ iacent in Roueri, cum omnibus pertinentijs earum, cum rebus, & familijs, portibus, & mercato, & districtionibus, molendinis, & piscationibus, aquis, aquarumque ductibus, & deinceps ipse sanctus locus pro remedio animæ nostræ sine vllius hominis contradictione teneat, atque possideat, & si aliqua persona ipsas Curtes, vel aliquid de earum proprietatibus prædicto sancto cœnobio tollere, aut diminuere præsumpserit, cum Iuda traditore, & cum Diabolo partem habeat sine vllo remedio, & sine vllo fine. Secundum autem hanc nostram diffinitionem, & imperialia scripta sanctimus, & modis omnibus interdicimus cunctis, qui reliquam partem in beneficium habuerint, vt nullam potestatem exerceant in prædictis rebus à nostra mercede monachis delegatis, vel electum, quem habuerint Abbatem in aliquo perturbent, & liceat Ioannem prædictum Abbatem in ipso

cœnobio degere sub regula S. Benedicti, & quotidianas Deo laudes, & orationes pro nostra anima commemoratione, imperioq; nostro inibi offerre. & omnem Congregationem sibi commissam assiduis alimentis pascere, & nutrire cunctis vitæ suæ diebus. Cum autem eum Dominus de hoc seculo vocare insierit, modis omnibus sancimus, & interdicimus, vt nulla præpotens, paruaq; persona prædictum cœnobium inuadere uitatur, aut beneficiali ordine, aut præceptali autoritate. Confirmamus etiam, & corroboramus pro Dei amore, & pro iusta petitione nostræ dilectæ coniugis eidem venerando loco curtes, vnam, quæ Virgonto dicitur, sitam in Valle Osolla, & aliã, quæ ouile nuncupatur cum omnibus earum pertinentijs aquis, & piscationibus, necnon & Vada ad piscandum, quæ sunt in Ticino, id est in riuo Poloni, Morasca, seu Vadum, quod dicitur Landemari costa, & Reuersdum, & illud quod dicitur Sextemascius, cum illo medio quod ad sepem dicitur, & illud, quod Adauuella dicitur in Poblodo. seu & illa vada, quæ sunt in Pado habentia priorem terminum à loco, qui nuncupatur populo Pagana, & pertingens vsque ad locum, qui dicitur Caput Asini ex vtraque parte Padi, cum Insulis positis iuxta prædictam piscationem, vel quidquid ab antiquo tempore, seu moderno idem monasterium per antiquorum Regum, seu Imperatorum donationem obtinuit, vel Padus inuasit, aut in futurum irruperit de proprijs ipsius monasterij, vel aliorum rebus Ergo iubemus præcipientes tam præsentibus, quam & futuris, vt partes prædicti cœnobij de his omnibus, quæ sunt à nobis concessa, & confirmata super quolibet tempore nullus præsumat inferre molestiam, aut contrarietatem, sed ab omni integritati, sicuti à nobis concessa. & confirmata sunt, perenniter ad vtilitatem ipsius monasterij sine aliqua diminoratione pertineant. Si quis igitur huius nostræ donationis, & ordinationis, & confirmationis violator extiterit, sciat se compositurum auri optimi libras mille, medietatem Cameræ nostræ, nostrisq; successoribus, & medietatem prædicto cœnobio, & Dei maledictionem, sanctæq; Dei Genitricis Mariæ, & B. Michaëlis Archangeli, & omnium Angelorum, & B. Petri Apostolorum Principis, & omnium Sanctorum habeat, & cum Iuda traditore portionem accipiat. Quod vt verius credatur, diligentiusq; ab omnibus obseruetur, manibus proprijs roborantes, annuli nostri impressione iussimus subter insigniri.

Signum Domni Othonis pijssimi Imperatoris Augusti.

Timulfus Cancellarius, ad vicem Brunonis Archicapellani recognoui, & scripsi.

Datur 5. Idus Aprilis anno Dominicæ Incarnationis 962. Imperij verò Domini Imperatoris Othonis pijssimi I. indict. 5. Actum Papiæ fideliter. Amen.

IV. PRæter supradicta priuilegia adsunt alia multa aliorum Imperatorum, videlicet Othonis secundi vnum eidem Ioanni Abbati datum 3. Idus Aprilis anno 978. indict. 6. in Saxonia, & in Ciuitate Magdeburgensi, Othonis tertij, vnum Azoni Abbati directũ nonis Aprilis anno 989. indict. 2. Imperij sui anno sexto datum Quintilini Burg. Item Corradi secundi vnum Alpigiso Abbati concessum anno 1033. datum Basileæ nono Kal. Februarij indict. 2. Imperij sui anno 7. Item Henrici III vnum directum Balduino Abbati datum Ratisbonæ anno 1041. indict. 10. vndecimo Kal. Nouemb. Imperij sui anno 3. Item Henrici IV. vnum directum Anselmo Abbati datum Vlmæ 12. Kal. Maij anno 1048. indict. 1. Imperij sui anno 2. Item Henrici V. vnum Anselmo Abbati directum datum Nouariæ per manum Brocandi Cancellarij 5. Kal. Septemb. 1110. indict. 4 præter aliud priuilegium Corradi primi, quod sua prolixitate omnia ferè priuilegia in vnum collecta excedit: in quibus omnibus priuilegijs continetur eadem clausula ostendens monachos sub regula D. Benedicti per Regem Luitprandum in dicto monasterio fuisse constitutos, quæ etiam probat illos à Rege Luitprando vsque ad illa tempora in eodem monasterio stetisse. Alia verò priuilegia Pontificũ vsque ad Innocentium III cui Honorius III. immediatè successit, sequenti capite referemus. Porrò ex supradictis quarta propositio nostra firmata relinquitur, nimirum monachos D. Benedicti per Regem Luitprandum in dicto monasterio institutos ibidem vsque ad Innocentium III. & Honorium III. nunquam interrupta successione stetisse, quod etiam sequenti capite ex eisdem Priuilegijs Pontificum ostendemus.

CAPVT SEXAGESIMVM PRIMVM.

Clericos Canonicos vsque ad Alexandri, & Innocentij Tertij tempora in Ecclesia D. Petri in Cælo aureo cum monachis à Luitprando ibidem constitutis mansisse.

Sseruimus quarto loco ipsos Clericos Canonicos, qui ante translatum D. Augustini corpus S. Petri Basilicam, ac etiam monasterium à Rege Luitprando ædificatum tenebant, post monachos ibi loci introductos nullatenus eiectos, sed cum illis in eadem Basilica vsque ad Innocentium III. & Honorium III mansisse, quod nunc autoritate Romanorum Pontificum, ac etiam Historicorum euidentissimè probamus. Siquidem Romani Pontifices non solum monachorum, verùm etiam clericorum canonicorum dictæ Ecclesiæ in suis priuilegijs meminerunt: extat in primis I.

authen-

authenticum priuilegium Paschalis huius nominis secundi Anselmo eiusdem monasterij Abbati anno Domini 1105. directum talis formæ:

Paschalis Episcopus seruus seruorum Dei. Dilecto in Christo filio Anselmo Abbati venerabilis monasterij S. Petri, quod dicitur Cælum aureum, eiusque successoribus regulariter substituendis in perpetuum. Pia postulatio voluntatis effectu debet prosequente compleri, quatenus & deuotionis sinceritas laudabiliter enitescat, & vtilitas postulata vires indubitanter assumat. Quia igitur dilectio tua ad Sedis Apostolicæ portum confugiens, eius tuitionem deuotione debita requisiuit, nos supplicationi tuæ clementer annuimus, & B. Petri monasterium, cui per Dei gratiam Abbas impositione manuum nostrarum institutus es, cum omnibus ad ipsum pertinentibus sub tutela Apostolicæ Sedis accipimus, ob honorem videlicet ipsius Apostolorum Principis Petri, & S. Confessoris, ac Doctoris præclarissimi Augustini, cuius pretiosum corpus in eodem cœnobio à Luitprando quondam Rege digne fertur honorificè reconditum. Sanctorum igitur prædecessorum nostrorum Sedis Apostolicæ Pontificum vestigijs insistentes, præsentis Decreti autoritate statuimus vt quæcunque bona quæcunque prædia, vrbana, seu rustica, culta, vel inculta, quæque possessiones in villis, syluis, colonijs, seruis, & ancillis, seu Aldionibus, in Ecclesijs, in decimis, omnium vbique terrarum, rusticorum, domnicatorum, & familiarum, siue primitijs cœnobium vestrum possedit, & possidet, concessione Pontificum, liberalitate Principum, vel oblatione fidelium iustè, ac canonicè poterit adipisci: firma tibi, tuisq; successoribus, & illibata permaneant. De quibus hæc duximus proprijs exprimenda vocabulis. In Episcopatu Papiensi Vallarasca, Capellam Sancti Christophori, Ecclesiam Sancti Damiani, & Ecclesiam Sancti Nazarij cum suis pertinentijs. In Lardirago Capellam Sancti Geruasij, & Ecclesiam Sancti Zenonis. In Frascarole Ecclesiam Sancti Augustini cum suis pertinentijs. In Episcopatu Mediolanensi Ecclesiam Sancti Seueri de Crescenzano, Ecclesiam Sanctæ Iulianæ de Carzago, Ecclesiam Sancti Martini de Terenzano. In Cumano Episcopatu Ecclesiam D. Augustini de Calanate, Ecclesiam Sanctæ Mariæ de Flamasca, Ecclesiam Sancti Petri de Lauenna. In Laudensi Episcopatu Ecclesiam Sancti Petri de Flumbo, & Ecclesiam Sancti Columbani. In Placentino Episcopatu Ecclesiam Sancti Martini de Roxone, Ecclesiam Sancti Zenonis de Vicobono, & Ecclesiam Sancti Stephani; in Episcopatu Terdonensi Ecclesiam Sancti Augustini de Casalo, & Ecclesiam Sanctæ Mariæ de Grauiterra. In Episcopatu Astensi Ecclesiam Sancti Petri de Ouilia, & Ecclesiam Sanctorum Philippi, & Iacobi, & Ecclesiam Sancti Blasij de Canoguasco. In Vercellensi Episcopatu Ecclesiam Sancti Petri de Parzingo, Ecclesiam Sancti Blasij de Pauonico. In Episcopatu Parmensi Ecclesiam Sanctæ Mariæ de Curte. In Alpeplana Ecclesiam Sancti Petri, cum alijs decem Ecclesijs ad eandem Ecclesiam pertinentibus. In Florentia Ecclesiam S. Petri, quæ dicitur Cælum aureum. In sancto Genesio Ecclesiam Sancti Christophori cum suis pertinentijs, Ecclesiam vnam in loco Martura, cum suis pertinentijs, & Ecclesiam Sancti Angeli cum suis pertinentijs. Obeunte vero te nunc eiusdem loci Abbate, vel tuorum quolibet successorum nullus ibi qualibet surreptionis astutia, seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu, vel fratrum pars senioris consilij, secundum Dei timorem, & B. Benedicti Regulam prouiderint eligendum; electus autem ad Romanum Pontificem consecrandus accedat. Chrisma, Oleum sanctum, Consecrationes Altarium, seu Basilicarum, Ordinationes Monachorum, seu Canonicorum vestrorum, qui ad sacros Ordines fuerint promouendi; à quocunque malueritis Catholico suscipiatis Episcopo, si quidem gratiam Apostolicæ Sedis habuerit. Missas quoque publicas in eodem monasterio celebrari, aut stationem, aut synodum, aut ordinationem aliquam, præter Abbatis voluntatem ab Episcopo quolibet fieri prohibemus. Ad hæc præsenti Capitulo adijcientes, Dalmaticæ, Mitræ, Sandaliorum, necnon chirotecarum vsum, & inter itinerandum insigne tintinabuli sibi, suisque successoribus, & in sæpedicto monasterio Baptismum in Paschali solemnitate per subiectos vobis Clericos fieri iuxta prædecessorum nostrorum statuta concedimus. Sicque ab omni iugo, seu ditione cuiusque personæ vestrum cœnobium liberum permanere sancimus, vt soli S. Ecclesiæ Romanæ, & Apostolicæ subditum habeatur. Decreuimus ergo vt nulli omnino hominum liceat prænominatum monasterium temerè perturbare, aut eius possessiones auferre, aut ablatas retinere, minuere, aut aliquibus vexationibus fatigare: sed omnia integrè conseruentur eorum, pro quorum gubernatione, & sustentatione concessa sunt, vsibus omnimodis profutura, salua in omnibus Apostolicæ Sedis autoritate: Si qua igitur in futurum Ecclesiastica, sæcularisuè persona hanc nostræ paginam sciens contra eam temerè venire tentauerit, secundò, vel tertiò commonita, si non satisfactione congrua emendauerit, potestatis, honorisquè sui dignitate careat, reamque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à sacratissimo corpore, & sanguine Dei, & Domini Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ vltioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco iusta seruantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Iudicem præmia æternæ pacis inueniant. Amen. Amen. Amen.

S. Petrus, S. Paulus. Paschalis Papa II.

Ego Paschalis Catholicæ Ecclesiæ Papa subscripsi.

Datū Laterani per manum Vbaldi S.R.E. Cardinalis Diaconi 15. Kal. Aprill. indict. 14. Incarnationis Dominicæ 1105 Pontificatus autem Domini Paschalis II. Papæ anno 6. &c.

II. Circa quod priuilegium, primò notanda sunt illa verba: *Sanctorum igitur prædecessorum nostrorum Sedis Apostolicæ vestigijs insistentes præsentis Decreti autoritate statuimus, &c.* Quæ verba indicant, alios Romanos Pontifices ante Paschalem II. simile priuilegium Abbati, & monasterio S. Petri in Cœlo aureo concessisse. Secundò notanda sunt alia verba: *Nisi quem fratres communi consensu*

vel

vel fratrum pars sanioris consilij secundum Dei timorem, & B.Benedicti Regulam prouiderint eligendum. Quæ confirmant, quod cap. præcedenti diximus, monachos per Luitprandum in dicto monasterio institutos, non Eremitas, sed Benedictinenses fuisse. Tertiò notanda sunt alia verba. *Chrisma, Oleum sanctum, consecrationes Altarium, seu Basilicarum, ordinationes monachorum, seu canonicorum vestrorum, qui ad Sacros Ordines fuerint promouendi à quocunque volueritis Catholico suscipietis Episcopo*, & illa: *In supradicto monasterio Baptismum in Paschali solemnitate per subiectos vobis clericos fieri iuxta prædecessorum nostrorum statuta concedimus, sicque ab omni iugo, seu ditione cuiusque personæ vestrum cœnobium liberum permanere sancimus, vt soli Ecclesiæ Sanctæ Romanæ, & Apostolicæ subditum habeatur.* Ex quibus duo habemus, alterum cum monachis in eadem Ecclesia mansisse etiam Canonicos, & Clericos, qui munera clericalia, ministerij Sacramentorum, & curæ animarum, & similia in dicta Ecclesia persoluebant: nam ipsa D.Petri Basilica tunc temporis parochialis erat, & fuit etiam tempore Ioannis XXII. cum haberet fontem baptismalem, & Ioannes XXII. Eremitas ad dictam Ecclesiam cum Canonicis admittens, expressè caueat, ne ipsi Eremitæ circa curam animarum personarum secularium vllatenus se intromittant, habebat etiam dicta Basilica plures alias parochiales sibi subiectas, quę per dictos clericos canonicos regebantur, quod eiusmodi exercitium curæ animarum personarum secularium esset monachis interdictum, Decreto præsertim ipsius Paschalis II. in c. Peruenit, & c. Interdicimus & c. iuxta Calcedonensis 16. q. 1. Alterum ipsos canonicos regimini, & iurisdictioni ipsius Abbatis subiectos fuisse. Quod si mirum forsan alicui videtur, legat casum prorsus similem in Canonicis Regularibus Abbati, & monasterio Lobiensi subiectis apud Ioannem Molanũ in Natalibus Sanctorum Belgij sub die 18. Aprilis: videat etiam, quæ de Abbate monasterij Candidæ casæ apud Britannos scribit venerabilis Beda lib. 3. Historiæ Gentis Anglorum cap. 4. cum inquit: *Habere autem solet ipsa ex Rectore semper Abbatem presbyterum, cui omnes viri, & omnis Prouincia, & ipsi etiam ordine inusitato Episcopi debeant esse subiecti iuxta exẽplum primi Doctoris illius, qui non Episcopus sed presbyter extitit, & monachus.* Licet enim Canonici, qui per essentiam, & ex propria natura sunt clerici, omnibus monachis, quibus clericatus non ex natura, sed ex accidenti inest, secundum leges ordinarias superiores existãt, ac illorum sit, monachos regere, non ab illis regi, vt ex D.Hieronymo habes in capite Alia. 16. q. 1. nihil tamen prohibet ob peculiarem alicuius Ecclesiæ dignitatem, ipsos monachos ex speciali prærogatiua, & priuilegio habere Canonicos subiectos, nec paucæ nunc sunt monachorum Abbatiæ, quæ iurisdictionem episcopalem in clericos annexam habent, ac in eos exercent absque præiudicio dignitatis clericalis.

Similes clausulæ habentur in priuilegio concesso alij Abbati nomine Anselmo ab Innocentio III.
II. dato Placentiæ per manum Aimericæ S.R.E. Cardinalis Diaconi, & Cancellarij. secundo nonas Iunij indict. 10. Incarnationis Dominicæ an. 1133. Pontificatus sui an. 3. cuius exemplum est:

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei dilecto filio Anselmo Abbati venerabilis Monasterij S.Petri, quod dicitur Cælum aureum, suisque successoribus Regulariter substituendis in perpetuum. Cum omnium Ecclesiarum quieti, & vtilitati ex iniuncto nobis a Deo Apostolatus officio paterna solicitudine intendere debeamus, illarum tamen Ecclesiarum, quæ Sanctæ Romanæ Ecclesiæ iuris existunt tantò amplius curam gerere nos oportet, quantò specialius ipsi Apostolicæ Sedi adhærere noscuntur. Proinde dilecte in Domino fili Anselme Abbas tuis iustis postulationibus clementer annuentes, prædecessorum nostrorum fel. mem. Paschalis, & Calisti Romanorum Pontificum inhærendo vestigijs B. Petri Apostolorũ Principis monasterium, cui Deo autore præsides quod vtiq; cooperante Spiritus sancti gratia manu propria consecrauimus, & B. Augustini Doctoris egregij corporali præsentia illustratur, præsentis scripti priuilegio communimus: statuentes enim vt quæcunq; bona, quæcunq; prædia vrbana siue rustica culta, vel inculta, quæcunq; possessiones in villis, syluis, pratis colonijs, seruis, & ancillis, seu Aldionibus in Ecclesijs, in decimis omnium vbiq; terrarum, rusticorum domnicatorum, & familiarium, siue primitijs ad vestrum cœnobium concessione Pontificum, largitate Regum, vel Principum oblatione fidelium, seu alijs iustis modis in præsentiarum pertinent, aut in futurum largiẽte Domino idem monasterium iustè poterit adipisci, firma tibi, tuisq; successoribus, & illibata permaneant. Obeunte verò te nunc eiusdem loci Abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia, seu violentia præsumatur, nisi quem fratres communi cõsensu, vel fratrum pars consilij sanioris secundum Dei timorem, & B.Benedicti Regulam preuiderint eligendum, electus autem ad Romanum Pontificem consecrandus accedat. Crisma; Oleum sanctum, Consecrationes altariũ, Basilicarum, Ordinationes Monachorum, seu Canonicorum vestrorum, a quocunque &c.

Reliquum huius priuilegij in omnibus, & per omnia conuenit cum superiori Paschalis II. ab hoc loco vsque ad finem, nihil prorsus addito, vel diminuto.

Ego Innocentius Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.

Ego Vbertus presbyter Cardinalis S.Clementis & sic sequuntur alij subscribentes propria nomina. Datũ Placentiæ per manum Aimerici S.R.E. Cardinalis Diaconi & Cancellarij, 4. nonas Iunij indict. 10. Incarnationis Dominicæ an. 1133. Pont. verò Domini Innocentij Papæ II. anno 3.

Esse verò hunc Anselmum diuersum ab eo cui dirigitur priuilegium Paschalis II. ex eo conuinci-

tur, quia inter huuc posteriorem, & illum priorē, alius Abbas nomine Balduinua intercessit, cui Calistus II. sub an. 1120. literas quasdā dirigit, quæ in Cartophilacijs D. Petri in Cœlo aureo seruātur.

IV. SVnt etiam in eisdem Archiuijs alia duo priuilegia, primum Alexandri III. datum Anagniæ per manum Gratiani S. R. E. Subdiaconi, & Notarij 10. Kal. Maij indict. 6. Incarnationis Dominicę an. 1173. Pontificatus sui anno 14. incipit.

Alexander Episcopus seruus seruorum Dei dilecto filio Olrico Abbati monasterij S. Petri &c. secundum, Innocentij III. datum Laterani per manum Blasij S. R. E. Subdiaconi, & Notarij XI. Kal. Apr. indict. 5. Incarnationis an. 1201. Pontif. sui an. 5. directum Abbati nomine Gualterio similis omnino tenoris, & cum eisdem clausulis, ea quibus sufficientissimè probatum, ni fallor, relinquitur, clericos canonicos semel in dicta Basilica, siue per S. Syrum, siue per alios Episcopos successores ante Regem Luitprandum institutos, nunquam totaliter in illa defecisse. Quanquam quod ex illius Basilicæ monumentis venari possum, circa tempora Innocentij III. ac illius successoris Honorij, quibus ipsa Ecclesia per Canonicos Mortarienses fuit reformata, priores illi clerici, qui cum monachis, & sub monachis degebāt, à Regulari disciplina ita essent relaxati, vt vix aliquod vestigium, ac vel ipsum nomen clericorum Canonicorum, siue regularium tenerent.

V. QVæ omnia confirmari etiam possunt ex his, quæ de Anselmo, & Gualla S. R. E. Cardinalibus & alijs nonnullis Papiensibus, ac aliarum ciuitatum Episcopis ex eodem Collegio Canonicorum per illud tempus assumptis Onuphrius, Ciaconius, & alij autores tradiderūt. Scribit enim Ciaconius in vita Honorij II. ex hoc collegio assumptum fuisse Anselmum presbyterum Cardinalem S. Laurentij in Lucina ab eodem Pontifice creatum, cuius etiam meminit Onuphrius in additionibus ad Platinam in Honorio II. quique in schismate inter Innocentium II. & Petrum Leonis Pseudopapam Anacletum II. nuncupatū, partes legitimi Pontificis pro viribus, ac strenuè tutatus est, vt Baronius tomo 12. sub anno 1130. notauit. Addit idem Ciaconius in Vita Innocentij III. ex eodem Collegio Canonicorum acceptū Guallam de Bicherija Vercellensem S. R. E. Cardinalē, prius Diaconum S. Mariæ in Porticu, deinde presbyterum S. Martini in montibus, legatum Apostolicum ad Regem Angliæ destinatum, qui in sua ciuitate Vercellensi præclarum, ac præcipuum illius Prouinciæ templum, ac Cœnobium S. Andreæ nuncupatum suis Canonicis castruxit, ac dote ingentissima castrorum, & villarum auait, quod licet in bonis temporalibus valde imminutum ob frequentes bellorum vastationes, ijdem Canonici Regulares nostræ Lateranensis Congregationis nunc obtinēt. De quo libro tertio dicemus. Ferūt etiam ex eodem Canonicorum collegio nonnullos Episcopos Papienses prodijsse, & alios aliarum Ciuitatum, de quibus Ioannes Philippus Nouariensis lib. 3. cap. 29. apud quem sit fides.

CAPVT SEXAGESIMVMSECVNDVM.

Qualiter sub Honorio III. idem Monasterium deficientibus ibidem Monachis, per Canonicos Mortarienses fuerit reformatum, qui vsque ad annum Christi 1509. in eodem Monasterio manserunt.

I. QVingentesimua circiter currebat annus, cum monachi Benedictini clericis Canonicis in dicta Ecclesia sociati debitum seruitutis famulitium Deo gratū, ac etiam hominibus acceptum, & laudabile soluebant, quo tempore vt est communis naturæ conditio in deterius vergere, & nisi superni numinis manu validissima teneatur, labi tandem & ruere, qui ob sanctæ conuersationis odorem, & monasticæ disciplinæ rigorem apud cunctos, non solùm Insubres, verùm etiam Italos, & Gallos magno in pretio habebantur, soluta paulatim monastica disciplina in apertā relaxationem lapsi sunt adeò, vt monasterio diruto, ac illius bonis oppignoratis, & multo ære alieno grauatis, tandem ipse monasterij Abbas, quod disciplinam collapsam instaurare forsitan voluisset, misere necatus interierit. Id cum ab Hugone S. R. E. Cardinali Episcopo Ostiensi, qui postea Summus Pontifex renunciatus Gregorius IX dictus fuit, in partibus Lombardiæ tunc nomine Sedis Apostolicæ legationis munere fungēte, ad Honorij III. Pontificis Maximi notitiam delatū esset, pijssimus Pontifex grauiter admodum accepit, ac monasterij tam nobilis casum miseratus, ad illius reformationē statim animum suū conuertit, quod tamē nulla erat spes per ipsos monachos tūc posse reformari, ac multò minus per ipsius Basilicæ Canonicos, quippe qui solo nomine regulares vix aliquod Regularis disciplinæ vestigiū tenebant, eis forsan nō absimiles, quales nunc etiā in partibus Galliarum nonnullos videre licet. E contrario vigebat per id tempus in castro Diœcesis Papiensis Mortariæ nuncupato monasterium S. Crucis eorundem Canonicorum, olim caput nobilissimæ Cōgregationis quadraginta, & amplius Cænobiorum, & nunc membrum nostræ Congregationis Lateran. cum primis nobile. Illorum igitur Canonicorū fama laudabili excitatus idem B. Pontifex,

rogan-

rogantibusq; in primis non solum prædicto Cardinali Episcopo Ostiensi cũ cæteris Lombardiæ Episcopis, verùm etiam ipso Episcopo cum clero, & populo Papiensi, per illos dictam Ecclesiam S. Petri in Cælo aureo cum illius monasterio reformandam decreuit, illam cum monasterio, & omnibus illius bonis & iuribus ipsis Canonicis reformandam, regendam, & perpetuò tenendam tradens: ac etiam ad maiorem dictæ Congregationis Mortariensis decorem, & commoditatem ad præfatam Basilicam, & Monasterium D. Petri, quippe quod in illa corpus Sanctissimi illorum parentis Augustini seruaretur, transferendam mandauit: Absoluta est huiusmodi reformatio sub Honorio III. anno Christi 1222. Pontificatus sui anno 6, existente Legato in Lombardia eodem Hugone Cardinali Episcopo Ostiensi, cuius prudentiæ illius executionem idem Pontifex delegauit. Extant literæ dicti Pontificis eidem Cardinali Legato, ac etiam Præposito, & Canonicis Mortariẽsibus ea de causa scriptæ, quarum exempla sunt, quæ hic sequuntur:

Honorius Episcopus seruus seruorum Dei. Venerabili fratri Episcopo Ostiensi Apostolicæ Sedis legato, salutem, & Apostolicam benedictionem.

Benignè tuas recepimus literas continentes, quod te accedente Papiam, inter alia reperisti monasterium S. Petri in Cœlo aureo nobis immediatè subiectum, adeò in spiritualibus, & temporalibus esse collapsum, quod nisi per Sedis Apostolicæ prouidentiam releuetur, nunquam adijcere poterit, vt resurgat. Idem quoque monasterium pro magna parte est dirutum, & debito septem millium librarum monetæ Papiensis oppressum: rursus Abbas eiusdem loci ea occasione, quod ad nimiam iam memoratum monasterium dissolutionem peruenit, nouiter est occisus. Sanè constitutis per te Religiosis personis ad bona monasterij procuranda, in solutionem debiti conuertenda, & monachis interim donec illud ab huiusmodi respirat onere, in diuersis monasterijs collocatis, cum nunquam speretur, quod locus ipse per nigros valeat monachos reformari, considerasti esse congruum, & reformationi eiusdem expedire vidisti, si Mortariensis Ecclesia Ordinis sancti Augustini ad prædictum monasterium, vbi corpus ipsius requiescere dignoscitur, transferatur, cuius Canonici eiusdem Ecclesiæ laudabile habeant testimonium, & dictum monasterium factum fuerit honorabile inter cætera prouinciæ Lombardiæ. Insuper nobis in eisdem literis postulasti, vt nostrum super hoc beneplacitum scriberemus. Multorum enim Prælatorum eiusdem prouinciæ recepimus literas supplicantium, vt ad prædictum monasterium eandẽ Ecclesiam transferamus, ac proponentiũ hoc ipsi monasterio, & eisdem Canonicis expedire, pro eo quod præfatum monasterium per eosdem Canonicos, qui vita, & conuersatione, Deo, & hominibus sunt accepti, facilius, & melius, quàm per alios creditur reformandum: & inde ijdem Canonici liberius insistere poterunt regularibus institutis, qui hactenus in eadem Ecclesia sæpe passi propter continua guerrarũ discrimina, destructionis & combustionis incommodum, nequiuerunt, quæ sui sunt Ordinis commodè obseruare. Nos igitur plenam de fraternitate tua fiduciam obtinẽtes, per Apostolica tibi scripta mandamus, quatenus super hoc consideratis singulis circumstantijs, autoritate nostra, cum ea, quæ conuenit maturitate, procedas, prout secundum Deum videris procedendum. Datum Laterani Idib. Iunij Pontificatus nostri anno sexto.

ALiæ literæ eiusdem Honorij III. ad Præpositum, & Canonicos Mortarienses. II

Honorius Episcopus seruus seruorum Dei. Dilectis filijs Præposito, & Fratribus Mortariensibus, Ordinis sancti Augustini, salutem, & Apostolicam benedictionem.

Quæ Apostolicæ Sedis firmitatis autoritate prouidè ordinantur, ab eadem debent robur accipere, ne in posterum facili quatiantur. Sanè Venerabili fratri nostro Hugoni Ostiensi Episcopo Apostolicæ Sedis Legato, & nonnullis alijs viris religiosis, ac fide dignis, nobis olim per suas literas intimantibus, monasterium Sancti Petri in Cœlo aureo de Papia, nobis immediatè subiectum, in spiritualibus, & temporalibus grauiter corruisse, ita vt eiusdem loci Abbate, occasione multæ dissolutionis, ad quam monasterium ipsum deuenerat, interempto, & vsuris iugiter excrescentibus, non speraretur, quod locus ipse per nigros posset monachos reformari: ac suggerentibus nobis, vt caput domus vestræ ad prædictum monasterium, vbi corpus ipsius Sancti noscitur requiescere, transferremus. Nos eidem Episcopo dedimus in mandatis, vt consideratis circumstantijs vniuersis, in negotio ipso autoritate nostra procederet, prout secundum Deum cognosceret procedendum. porrò idem Episcopus varijs negotijs occupatus, mandauit Venerabili fratri nostro Iacobo Episcopo Taurinensi, vt personaliter ad memoratum monasterium accedens, diligenter inquireret voluntatem Episcopi, Cleri, & Populi Papiensis, & si videret posse fieri sine scandalo, Mortariensium Domus monasterium concederet sæpius dictum, alioquin quod super hoc inueniret, ei per suas literas intimaret. præfatus verò Taurinensis iuxta ipsius Legati mandatum personaliter ad Papiensem Ciuitatem accedens, & super prædicto negotio diligenter inquirens Episcopi, Cleri, & Populi voluntatem, omnes in hoc inuenit vnanimes & concordes, & cum tandem deliberato consilio respondissent, quod huiusmodi translationem plurimum acceptabant, saluo tamen iure Apostolicæ Sedis, & Imperij, & Episcopi, & ciuitatis Papiensis, ac iure, ac honore aduocatorum monasterij memorati, idem Taurinensis ad sæpe dictum monasterium cum præfato Papiæ Episcopo, & Cleri, & Populi multitudine copiosa procedens, monasterium ipsum cum omnibus Ecclesijs, possessionibus, iuribus, & pertinentijs suis domui Mortariensi liberè, & absolutè ea, qua fungebatur autoritate, concessit, expresso, vt monasterium ipsum caput Mortariensis Ordinis de cætero habeatur, ac te fili Præposite vice, & nomine dictæ domus in ipsius monasterij corporalem possessionem induxit, tribuendo tibi liberam facultatem, possessionem omnium temporalium, & spiritualium, quæ ad ipsum monasterium pertinent, autoritate propria nanciscendi, eiusque processum

autoritate legationis sibi commissa confirmauit præfatus Episcopus Ostiensis. Nos igitur instrumentis, quibus omnia supradicta plenius continentur diligenter inspectis, concessionem prædictam autoritate Apostolica roborantes, monasterium ipsum cum vniuersis iuribus, possessionibus, Ecclesijs, & pertinentijs suis temporalibus, & spiritualibus, vobis, & per vos Ordini vestro autoritate Apostolica confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Statuentes, vt Ordo Mortariensis ibidem perpetuis temporibus obseruetur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis, & constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire: Siquis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Laterani Idibus Nouemb. Pontificatus nostri anno sexto 1223.

III. ILlud tandem non omittendum circa prædictam reformationem, Canonicos Mortarienses ægrè nihilominus tulisse, caput illorum Congregationis ad prædictum Diui Petri monasterium translatum, eidemque translationi reluctatos adeo, vt opus habuerint, ad illam per Sedem Apostolicam adduci, vt apparet ex literis Gregorij IX. ad Canonicos Mortarienses, & alios omnes Priores, & Canonicos Ecclesiarum ad Mortariensem Ecclesiã spectantium datis, quibus mandat, vt Abbati S. Petri in Cœlo aureo vti capiti totius Congregationis obedientiam promptam, & humilem exhibeant. quarum literarum exemplum est:

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei. Dilectis filijs Mortariensibus, & omnium Ecclesiarum ad Mortariensem Ecclesiam immediatè spectantium Prioribus, & Canonicis Ordinis S. Augustini, salutem, & Apostolicam benedictionem.

Olim nobis in minori officio constitutis, tunc in Lombardiæ partibus Legationis officio fungentibus, & nonnullis alijs viris Religiosis fide dignis, bonæ memoriæ Honorio Papæ prædecessori nostro per nostras literas intimantibus, Monasterium S. Petri in Cœlo aureo de Papia Sedi Apostolicæ immediatè subiectum in spiritualibus, & temporalibus grauiter corruisse, ita quod eiusdem loci Abbate occasione multæ dissolutionis, ad quam Monasterium ipsum deuenerat, interempto, & vsuris ingiter excrescentibus, non speraretur, vt locus ipse per nigros posset Monachos reformari, ac suggerentibus eis, vt caput Domus vestræ ad prædictum Monasterium vbi corpus B. Augustini noscitur requiescere, transferre deberet: idem dedit nobis suis literis in mandatis, vt consideratis circumstantijs vniuersis, in negotio ipso autoritate procederemus eiusdem; prout secundum Deum procedendum videremus in eo; nos autem tunc temporis varijs negotijs occupati, bonæ memoriæ Iacobo Episcopo Taurinensi dedimus in mandatis, vt personaliter ad monasterium memoratum accedens, diligenter inquireret voluntatem Episcopi, Cleri, & populi, vt si videret, posse fieri sine scandalo, Mortariensium domui monasterium concederet sæpe dictum: alioquin quod super hoc inueniret, nobis per suas literas intimaret: Præfatus verò Taurinensis iuxta mandatum nostrum personaliter ad Papiensem ciuitatem accedens, & super dicto negotio diligenter inquirens Episcopi, Cleri, & populi voluntatem, omnes in hoc inuenit vnanimes, & concordes; & cum tandem deliberato consilio respondissent, quod huiusmodi translationem plurimum acceptabant, saluo tamen iure Apostolicæ Sedis, & Imperij, ac Episcopi, & ciuitatis Papien. ac iure, & honore aduocatorum monasterij memorati, Taurinensis idem ad sæpe dictum monasterium cum præfato Papien. Episcopo, cleri, ac populi multitudine procedens, monasterium ipsum cum omnibus Ecclesijs, possessionibus, iuribus, ac alijs pertinentijs suis Domui Mortariensi liberè, & absolute ea, qua fungebatur autoritate concessit, expresso, vt monasterium ipsum caput Mortariensis Ordinis de cætero haberetur; ac Præpositum Mortariensem, qui tunc temporis erat ibi, vice, ac nomine dictæ domus in ipsius monasterij corporalem possessionem induxit, tribuendo ei liberam facultatem possessionem omnium temporalium, & spiritualium, quæ ad ipsum monasterium pertinebant, autoritate propria nanciscendi, cuius processum autoritate legationis nobis commissæ duximus postmodum confirmandum. Vnde nominatus prædecessor noster instrumentis, in quibus omnia supradicta continebantur plenius, diligenter inspectis, concessionem prædictam corroborans, monasterium ipsum cum vniuersis iuribus, possessionibus, Ecclesijs, & alijs pertinentijs suis temporalibus, & spiritualibus vobis, & per vos Ordini vestro autoritate Apostolica confirmauit, & scripti sui patrocinio communiuit. Statuens, vt Ordo Mortariensis ibidem perpetuis temporibus seruaretur. Cum igitur sint quatuor, quæ specialiter videntur exigere: videlicet reuerentia B. Augustini, cuius corpus requiescit ibidem, autoritas loci, deuotio cleri, & populi Papiensis, qui non æquanimiter sustinerent, vt caput vestri Ordinis alibi transferretur, necnon inhabilitas Mortariensis loci, qui guerris, & multis alijs fortuitis casibus expositus esse dignoscitur, propter quod membra recedere à suo capite, & per diuersa loca vagari aliquando miserabiliter fuit compulsa, vt in monasterio memorato caput vestri Ordinis habeatur, vniuersitatem vestram rogandam duximus, & monendam, per Apostolica scripta mandantes, quatenus Abbati eiusdem monasterij obediatis humiliter, & deuotè. Datum Perusij 9. Kal. Nouemb. 1228. Pontificatus nostri anno secundo.

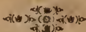
TAndem verò cum ad quæstiones, & lites inter Papiensem, & Mortariensem conuentum ortas super electione Abbatis Papiensis, & Præpositi Mortariensis, necnon super loco celebrandi Capitulum Generale tollendas, priores Gregorij IX. literæ non sufficerent, has posteriores addidit, quibus nonnulla statuta ab vtrisque pro bono pacis edita, autoritate Apostolica firmauit. IV.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei. Dilectis filijs Præposito, & Conuentui ac Generali Capitulo Mortariensi, salutem, & Apostolicam benedictionem.

Cum à nobis petitur, quod iustum est, & honestum, tam vigor æquitatis, quàm ordo exigit rationis, vt id per sollicitudinem officij nostri ad debitum perducatur effectum. Ex parte siquidem vestra Nobis extitit insinuatum quòd cum inter

vos ex parte vna, & Venerabilem Abbatem, & Conuentum S. Petri in Cælo aureo Papiæ Mortariensis Ordinis ex alia super celebrando Capitulo, & electione Abbatis S. Petri prædicti, ac Præpositi vestri, frequenter quæstio fuisset exorta, vos tandem cupientes materiam huiusmodi quæstionis æqua prouidentia remouere, sic cum eisdem Abbate, & Conuentu duxistis vnanimiter, & concorditer deliberatione prouida statuendum: vt vno anno in festo S. Crucis mensis Septembris apud vestram, sequenti verò apud eiusdem S. Petri Ecclesias in festo S. Augustini Augusti mensis Generale Capit. Mortariensis Ord. celebretur, & quæ in vtroque Capit. fuerint regulariter constituta in vtraque, ac reliquis Ecclesijs Mortariensis Ordinis irreuocabiliter obseruentur. Obeunte verò te fili Præposite, vel tuorum quolibet successorum, nullus præponatur ibidem, nisi quem vos, Conuentus, cum Prioribus Ecclesiarum ipsarum, ac Ecclesiarum subiectarum eisdem Canonicè absque vitio duxeritis eligendum. Statuistis insuper, quod simili modo Abbas S. Petri cum substituendus fuerit, eligatur, qui corrigendi Præpositi, & Canonicorum vestrorum excessus, & visitandi vestram Ecclesiam liberam habeat facultatem, quod tibi fili Præposite, & successoribus tuis in S. Petri Ecclesia reseruetur, prout instrumento inde confecto dicitur plenius contineri. Vestris precibus igitur grato concurrentes assensu, quod super præmissis à vobis pro pace, ac tranquillitate Ordinis vestri piè, ac prouidè factum est, in hac parte autoritate Apostolica confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem id attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Viterbij nonis Iunij, Pontificatus nostri anno vndecimo 1238.

Manserunt idem Canonici Mortarienses in dicto monasterio D. Petri in Cælo aureo annis circiter ducentis ac nonaginta, nimirum vsque ad annum salutis 1509. quo tempore ipsis Mortariẽsibus rogantibus, quod monasterium Abbati sæculari commendatum in deterius vergeret, per nostros Canonicos Lateranenses fuit aliqualiter reformatum, retenta nimirum ab Abbate sæculari abbatia, cum magna parte bonorum, & constituto eius loco Præposito, cui regimen Ecclesiæ, ac Monasterij cum reliqua parte bonorum, & iuriũ, Sedes Apostolica commisit. Interim dum præfati Mortarienses soli dictam basilicam tenerent, post centum annos Ioannes Papa huius nominis XXII. Veneran. Patres Ordinis Eremitarum illis adiunxit, quod quemadmodum euenerit, in sequenti Capitulo aperiemus.

CAPVT SEXAGESIMVMTERTIVM.

Ioannem XXII. Eremitis Augustinensibus D. Petri Basilicam, vel monasteriũ, vel D. Augustini Corpus nullatenus dedisse.

Eprima assertio mea superius constituta hæc est. Licet Ioannes XXII. Eremitas Diui Augustini nuncupatos ad diuina in præfata Basilica peragenda Canonicis Regularibus sociauerit, nullatenus tamen ipsam Ecclesiam, aut Monasterium, multò minus sacras D. Augustini reliquias eis tradidisse, nedum titulo restitutionis spoliorum hæc illis reddidisse, quemadmodũ frater Iordanus de Saxonia lib. 1. cap. 18. Coriolanus in sua Chronica, Ioannes Marquez cap 15. §. 2 & alij non pauci eiusdem Ordinis autores scribunt. Probatur autem hæc veritas ex ipsismet literis Apostolicis ea de causa confectis, quarum vel sola simplex lectio sufficere potest ad nebulas errorum, & mendaciorum dissipandas, quibus nonnulli veritatem obruere se posse arbitrantur. Quorum idcirco exemplum hic ante omnia excudendum fideliter curaui, quod eiusmodi est: I.

Ioannes Episcopus seruus seruorum Dei. Dilectis filijs Priori, Principali, & fratribus Ordinis Eremitarum sancti Augustini salutem, & Apostolicam benedictionem. Veneranda Sanctorum Patrum. &c. sequuntur laudes Beatissimi Patris Augustini, & infra: *hac dum nos qui licet immeriti vices Dei, & Domini Nostri Iesu Christi tenemus in terris, quibusque totius gregis Dominici cura ab ipso Domino in persona B. Petri Principis Apostolorum, cuius successor existimus commissa est, qua deuotione recolimus, & profunda meditatione pensamus, dignum arbitramur, & congruum, vt vbi tanti Doctoris, & Præsulis corpus tumulatum quiescere dicitur, ibi vltra id, quod sibi bonoris & laudis ab vniuersali exhibetur Ecclesia singulari quadam reuerentia à vobis, & fratribus Ordinis vestri, qui sub eiusdem Patris Regula degitis, & sancta obseruatione militatis, quique diuinis insistitis, laudibus vacatis, orationi intenditis, exhortationi insudatis, studio, & animarum saluti propensius vigilatis, specialiter honoretur; quatenus vobis tanquam membra suo capiti, filij patri, magistro discipuli, Duci milites cohærentes Deo, & ipsi sancto, autoritate fulti Apostolica, præter dialius iubiletis, vbi & præceptoris vestri, Patris, Ducis, & Capitis Augustini venerandas reliquias fore sepultas. Eapropter ad honorem sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Beatæ, & Gloriosæ semperque Virginis Genitricis Dei Mariæ, Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius, ac eiusdem B. Augustini doctoris egregij, omniumque Sanctorum, nec non Diuini cultus augmentum, de fra-*

trum nostrorum consilio, autoritate Apostolica statuimus, & etiam ordinamus, quod fratres vestri Ordinis, quibus præest Prior secundum obseruantiam ipsius Ordinis Eremitarum, iuxta Ecclesiam Monasterij S. Petri in Cælo aureo Papien. cui præest Abbas, & Conuentus Canonicorum Regularium Ordinis B. Augustini prædicti degunt inibi, sub eodem etiamsi ad Romanam Ecclesiam nullo pertineat mediante, vbi sacrum corpus eiusdem B. Augustini esse dicitur solemniter tumulatum, mediatè, vel immediatè, prout eisdem Priori, & fratribus videbitur expedire, & commodè fieri poterunt vsque ad vigesimum quintum, vel trigesimum numerum ad minus iuxta subscriptam formam debeant insimul perpetuis futuris temporibus habitare. Quodque vos dictos fratres ibidem vsque ad huiusmodi numerum teneamini deputare, quos autores Dei studeatis habere ætate maturos, liberali scientia præditos, & honesta conuersatione decoros, remanentibus tamen dictis Abbate, & conuentu Canonicorum, prout nunc ipsi sunt, in monasterio prælibato, sicut infra plenius est expressum, sanè fratrum habitatio prædictorum constituatur in loco decenti iuxta Ecclesiam monasterij antedicti, prout superius est expressum; & ab eorundem Abbatis, & Canonicorum habitationibus sit discreta, & taliter disponatur, quod ipsi fratres eandem Ecclesiam dicti monasterij per aliam portam de nouo sibi faciendam liberè ingredi, & egredi valeant, ac in eadem Ecclesia cum dictis Abbate, & Canonicis iuxta modum designatum inferius in diuinis officijs interesse, etiamsi dicta Ecclesia existat, & huiusmodi habitatio ipsorum fratrum fuerit intra spatium cannarum, infra quod Ecclesiam vel Oratorium, seu locum religiosorum, aut habitationem Religiosorum non debere construi, nonnullis Religiosis Mendicantium, & aliorum aliquorum Ordinum per specialia Apostolicæ Sedis est indultum Priuilegium, aliaque super hoc prouisio habeatur, quod dicti Abbas, & Canonici propter huiusmodi portam faciendam & habitationem ipsorum fratrum, vt præmittitur disponendam, nequeant in suis habitationibus impediri. sed habitationes dictorum fratrum ab ipsorum Abbatis, & Canonicorum habitationibus sint discretæ, ac diuersis refectorijs comedant, & dormitorijs dormiant, hi, & illi in suis refectorijs, & dormitorijs separatis: dictam autem habitationem, & domos, refectorium scilicet, dormitorium, claustrum, hortum, cum alijs officinis debitis, & consuetis iuxta morem dicti Ordinis Eremitarum ijdem fratres construi faciant suis sumptibus, vel de eleemosynis fidelium absque onere ipsorum Abbatis, & Canonicorum, prout dictis fratribus Dominus ministrabit. Et prouideatur attentius in hac parte, quod si fundus, vel solum, vbi dicti fratres ædificare voluerint, sit aliquarum priuatarum personarum, vel dilectorum filiorum Communis, seu Venerabilis fratris nostri Episcopi Papiensis, aut alterius Ecclesiæ, dummodo aliquod aliud monasterium, vel Ecclesia inibi non existat, illum, vel illud prædicti fratres ement, vel alijs iustis modis acquirent, & ibidem ædificabunt suis sumptibus, vel de huiusmodi eleemosynis, prout superius est expressum, si verò quidem fundus, vel solum Abbatis, & Canonicorum existeret prædictorum, illum, vel illud nihilominus dicti fratres ement iusto pretio ab eisdem; quod si forte abbas, & Canonici antedicti prædictum fundum, seu solum pro iusto (vt profertur) pretio nollent vendere fratribus memoratis, eos ad id monitione præmissa per censuram Ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo autoritate nostra determinimus compellendos. In diuinis autem officijs modum seruari volumus subsequentem scilicet, quod cum tam Canonici, quam fratres prædicti conformè diuinorum officium dicantur habere, ipsi Canonici, & fratres insimul eisdem temporibus, locis, & horis pensum debitæ seruitutis Domino soluturi conueniant in Ecclesia memorata, ita quod ab eis, non diuersis, sed eisdem temporibus, locis, & horis horæ Canonicæ, & Missæ solemnes in dicta Ecclesia celebrentur. Secretas autem missas dicti Canonici, & fratres legere poterunt, prout volent, honestate, decentia, & aptitudine loci, & temporibus obseruatis. Volumus autem quod si altaria in dicto monasterio iam erecta sint æqualia numero, eorum medietas dictis Canonicis, & reliqua medietas eorundem eisdem fratribus pro legendis Missis huiusmodi assignentur; si verò existant inæqualia numero, maior pars eorum ad id deputetur fratribus memoratis, & quia idem Abbas antiquior in loco, & dignitate maior existit, abbas, qui est, & pro tempore fuerit in celebrationibus missarum, & prædicationibus in Natalis Domini, & Epiphaniæ, Dominica in Ramis palmarum, Resurrectionis, & Ascensionis Dominicæ, Pentecostes, Natiuitatis Ioannis Baptistæ, in omnibus, & singulis Sanctorum Petri, & Pauli Apostolorum, Assumptionis, & omnibus alijs B. Virginis, S. Augustini, omnium Sanctorum, consecrationis, seu dedicationis Ecclesiæ dicti monasterij, & in omnibus solemnioribus monasterij eiusdem festiuitatibus, quibus specialiter consueuit multitudo fidelium conuenire in Ecclesia dicti monasterij præferatur, vt missam solemniorem celebrandam diebus huiusmodi celebret, & in solemniori prædicatione ipsis etiam diebus prædicet, si hoc voluerit idem Abbas, si autem prædicare, aut celebrare nequiuerit, vel noluerit ipse Abbas, loco eius (si tamen monasterium ipsum Priorem claustralem habeat) ipse Prior claustralis in huiusmodi celebratione succedat. Quo siquidem Priore claustrali (si eum ipsum monasterium habeat, vt præfertur) celebrare, aut prædicare similiter non valente, vel nolente, tunc Prior eorundem fratrum dictis locis, vel is, cui per fratres ipsos iuxta morem eorum hoc celebrationis, & prædicationis officium committetur, de ipsius missæ celebratione, ac prædicatione disponat, prout eis videbitur, facienda. Alijs verò diebus, tam Dominicis, & festiuis, quam etiam ferialibus, quotiescunque prædicari, necnon in antedictis festiuitatibus sicut diebus solemnioribus, præterquam in prædicatione solemniori, vt supra exprimitur, si in eisdem festiuitatibus, seu solemnioribus diebus eadem forsan die plures in eodem monasterio contingeret prædicari, prædicationes huiusmodi dicti fratres, vel ille cui hoc ipsi iuxta morem huiusmodi committent, distribuent, & assignabunt, etiam ipsi Abbati, prout eis videbitur expedire. In sedendo verò in eadem Ecclesia quibuscunque diebus, ipse Abbas solemniorem locum teneat, ipsique Canonici iuxta eum. In processionibus autem dictus Abbas sit vltimus, ip-

sumque proximè præcedant Prior claustralis, & Canonici prælibati, seruatis tamen per eos quoad alios viros Ecclesiasticos Religiosos, & seculares in sedendo loco, & ordine hactenus per ipsos in processionibus consuetis: præfati autem fratres in incedendo in processionibus huiusmodi, antiquum locum, & ordinem suum seruent. De alijs insuper Missis conuentualibus in dicta Ecclesia celebrandis, taliter ordinamus, & volumus obseruari, quod Abbas, & Canonici, & fratres prædicti diuidant, seu assignent inter sese iuxta numerum personarum, sufficientiam, & expedientiam earundem, qualiter aliquas Abbas, si ad hoc vacare voluerit, aliquas Canonici, & nonnullas fratres prædicti missas celebrent, & alia officia, siue per hebdomadas, seu singulis diebus, vel alias prout expedientia exegerit, & decentia suaserit, partiantur. Volumus tamen, vt diuisio, & partitio huiusmodi, & missarum celebrandarum, ac totius officij diurni, & nocturni assignantia, incipiendo tamen primo in Abbate, sicut præmittitur, si ad id vacare voluerit, & in Canonicis prælibatis, deinde ad fratres præueniendo prædictos, necnon pulsatio campanarum ad diuina officia viuorum, & mortuorum, & horis canonicis ad eundem Priorem prædictorum fratrũ, vel ad illum, cui huiusmodi officium diuisionis, partitionis, assignationis, & campanarum pulsationis iuxta morem eorundem fratrum commissum fuerit, debeat pertinere: idem quoq; volumus obseruari, si plures eadem die missa conuentuales in eadem Ecclesia celebrentur, vtputa vna de die, & altera de S. Maria, & de Spiritu sancto, vel in similibus, aut pro viuis, vel defunctis, vt inter eosdem Abbatem, Canonicos, & fratres sicut prætangitur, diuidantur, & etiam assignentur. Reseruata dictis Abbati, & Priori claustrali sicut supra dicitur, sit ibidem prærogatiuam celebratione solemniorum missæ, in festiuitatibus, siue diebus solemnioribus prædictis, quemadmodum superius est expressum. Prohibemus autem ne dicti fratres de audiendis confessionibus Parochianorum eiusdem Ecclesiæ dicti monasterij, & de sacramentis Ecclesiasticis ministrandis eisdem se aliquatenus intromittant, nisi iuxta formam constitutionis fel. rec. Bonifacij Papæ Octaui prædecessoris nostri super hoc, & cæteris alijs articulis edita, ac per piæ memoriæ Clementem Papam V. prædecessorem nostrum innouata; necnon secundum constitutionẽ a Clemente prædicto editam, ne religiosi circa sacramenta Ecclesiastica clericis, & laicis ministrare præsumant sine parochialis presbyteri licentia speciali, aut permissione iuris aliorum, sed ipsorum Parochianorum confessiones audiant, & eis sacramenta prædicta ministrent dicti Abbas, & Canonici, vel alij in d. monasterio vel alibi, quibus hæc antea competebant; prout iuris extitit, & cõsueuerãt temporibus anteactis. De sepulturis verò defunctorum, qui sepelientur apud monasterium antedictũ, & de funeralibus, quæ ratione corporum ipsorum defunctorum obueniant, ex certis causis legitimis inter eosdẽ Abbatem, Canonicos, & fratres ad præsens non disponimus, nec etiam ordinamus, sed illorum dispositionem, & ordinationẽ nobis, & Sedi Apostolicæ in posterũ duximus reseruandas, nisi duntaxat de parochianis antiquis Ecclesiæ monasterij prælibati qui sepelientur apud monasterium antedictum, de quorum funeralibus, & legatis, seu relictis, alijsque quibuscunque oblationibus, & obuentionibus, quæ ratione corporum ipsorum parochianorum prouenerint, totum (vt est hactenus consuetum) cedat Abbati, & Canonicis memoratis. Præterea ordinamus, & volumus, vt oblationes, quæ offeruntur in altari, vel alibi in monasterio prælibato, in pecunia, pannis, & similibus, nisi offerentes expressè designant, quid, quantum, vt velint esse Abbatis, & Canonicorum, & quid, quantum, vt fratrum, fiat communes abbati, & Canonicis, ac fratribus antedictis; vt videlicet Abbas, & Canonici medietatem, & fratres præfati reliquam medietatem oblationum habeant earũdem. Aliæ verò oblationes, quæ specialiter prædictis Abbati, & Canonicis à fidelibus datæ fuerint, cedant eis, illæ autem huiusmodi oblationes, quæ similiter eisdem fratribus à dictis fidelibus extiterint erogatæ, remaneant fratribus memoratis; ea tamen, quæ ad vsum altaris, vel Ecclesiæ pro luminaribus, vel alias ad diuinum cultum donata fuerint à fidelibus prælibatis, in vsum huiusmodi secundum iuris exigentiam expendantur fideliter, & ei; conuertantur. Si autem super prædictis, vel aliquo, seu aliquibus eorundem, aut circa ea inter Abbatem, & Canonicos ex parte vna, & fratres præfatos ex altera contigerit aliquam ambiguitatem oriri, eisdem Abbati, Canonicis, & fratribus licentiam elargimur, vt super his inter sese possint, quod eis videbitur expedire, salubriter ordinare, ac petere ordinationem huiusmodi à Sede prædicta, vbi opus fuerit, confirmari. Licet autem suprascripta, prout distinguuntur, duxerimus statuenda, & etiam ordinanda, eaq; velimus firmiter obseruari; nihilominus tamen nostra intentionis extitit, & volumus, quod prædictis Abbati, & Canonicis, eorumque successoribus in perpetuum inconcussa, & illibata permaneant omnia, & singula priuilegia, indulgentiæ, exemptiones, libertates, immunitates, decimæ, prioratus, aliaque membra. . . . Ecclesiæ, Capellæ, Castra, Villæ, Casalia, Maneria, Domus, cum Vineæ, Possessiones, Prata, Pascua, Nemora, Syluæ, Stagna, Lacus, Molendina, decursus aquarum, aliaq; bona mobilia, & immobilia, ius patronatus, cæteraq; iura, actiones, & iurisdictiones ipsorum, ac dicti monasterij in quibuscunque, & vbicunque consistant, & quibuscunque nominibus censeantur, vt ea omnia, & singula plenè, & liberè habeant, ipsi iure gaudeant, & vtantur, prout ad ipsos pertinet, quibuscunque iustis modis, seu titulis, ac eis competit, ex priuilegio, consuetudine, vel de iure, ita quod nullum eis, quoad præmissa priuilegia, & alia prænominata iura, & bona ipsorum, seu aliqua, vel aliquod eorundem præiudicium generetur, vel obstaculum valeat quomodolibet interponi. Postrema per huiusmodi statutum, ordinationes, decretum, & voluntates nostras, & alia, quæ in præsentibus inseruntur, non intendimus, vt dicti fratres ipsis Abbati conuentus, seu Canonicis sint subiecti, nec etiam è conuerso, sed Canonici præfati (prout modò) Abbati subsint eidem, & corrigantur, & puniantur, vbi necesse fuerit ab eodem, necnon obseruent suam Regulam, suasque licitas, & honestas consuetudines, sicut priùs: prædicti verò fratres, secundum regulã eorundẽ, ac priuilegia, & indulgentias dicta

Sedis ipsi Ordini Eremitarum indulta, suasque consuetudines, & constitutiones licitas, & honestas viuant, & à Prælatis corrigantur eorum, & puniantur, prout opus fuerit secundum sui Ordinis disciplinam. Non obstantibus supradicto Canonicorum priuilegio, & quibuslibet alijs, per quæ statuti, ordinationis, decreti, & voluntatum nostrarum prædictarum executio impediri possit quomodolibet, vel differri, & de quibus plenam, & expressam oporteret in eisdem præsentibus fieri mentionem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti, ordinationis, constitutionis, prohibitionis, reseruationis, concessionis, & voluntatum infringere, vel ei ausu temerario contraire: Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurũ. Dat. Auenioni xiij. Kal. Februarij Pontificatus nostri anno vndecimo 1327.

II. CIrca istam Bullam notandum primò, hunc Ioannem XXII. cum adhuc in minoribus existeret, multa familiaritate prædicto Ordini Eremitarum iunctum fuisse, & pari beneuolentia erga illos propensum adeò, vt ad Pontificatum statim euectus, quendam fratrem dicti Ordinis ad ipsius confessiones audiendas accerseret, cui etiam custodiam Sacelli Pontificij, necnon & Bibliothecæ Apostolicæ commisit, referente Onuphrio Panuino lib. 3. de Ecclesia Lateran. cap. 15. quem librum manuscriptum habeo, vbi de Apostolicis Bibliothecarijs verba faciens ita scribit: *Ioannes Papa XXII. qui Clementi V. successit, Ordini Eremitarum S. Augustini tria in Romana Curia officia, quæ coniunxerat, concessit. Hæc fuerunt munus custodiendi Sacrarij Pontificij, quod hactenus fratres dicti Ordinis retinent, Bibliotheca Palatina, & Confessiones Pontificis pro tempore existentis audiendæ. Primus, qui his tribus officijs Auenione ab eodem Pontifice ex dicto Ordine præfectus est 1316 fuit ill. Frater Ioannes Lemouicensis Gallus Theologus, qui fuit Bibliothecarius, Sacrista, & Confessor eiusdem Ioannis XXII. & Clementis VI. creatus circa annum Domini 1316. obijt verò 1346.* Hæc ille ibidem.

III. NOtandum secundò, sub initium Pontificatus eiusdem Ioannis XXII. eosdem Eremitas Abbatem Philippum, & Canonicos prædicti monasterij D. Petri accedentes, supplices petiuisse, vt permitterent illos propè dictum monasterium, & Ecclesiam casulas exstruere, & diuinis officijs cum ipsis Canonicis interesse, illos iuuare & seruire, etiam in exercitijs pulsandi campanas, scopandi Ecclesiam, & alia id genus obsequia Canonicis præstare, quæ omnia cum à prædictis Abbate, & Canonicis gratiosè illis concederentur, nec parua beneficia eleemosynarum præstarentur, ijdem pro acceptis beneficijs Abbati, & Canonicis gratias reddentes, prædicti Ioannis XXII. assumptione ad Romanum Pontificatum in spem elati, ad Sedem Apostolicam accedentes, mediãte fratre Gulielmo de Cremona illorum tunc Generali, supplices rogauerunt, Abbatem, & Canonicos ex dicto monasterio eijci, illudque cum Ecclesia solis Eremitis tradi: multa non vera narrantes in non leue dictorum Canonicorum dedecus, ac illorum famæ detrimentum; quibus artibus cum S. Pontificem, vt Canonis loco exturbatis illorum monasterium Eremitis traderet, adducere nequiuissent, rogauerunt eum eisdem ad eandem Ecclesiã modo, & conditionibus in præfata Bulla narratis saltem admitti, quod, nullo tunc pro Canonicis apud Sedem Apostolicam interpellante, vtcunque tandem obtinuerunt. Constant hæc omnia primũ ex illorum confessione, cum frater Iordanus illorum olim Generalis lib. 1. in Vitas fratrum cap. 18. scribat: *Tenente gubernaculum Ordinis in officio Generalatus Venerabili Patre Fratre Gulielmo de Cremona sacra Theologia eximio professore, cuius etiam superius commemoraui, idem Pater sicut erat vir prudens, & prouidus, ac fidelissimus Zelator sui Ordinis, in primo anno sui officij Diuino instinctu pulsatus, intra se cogitare cœpit, si quomodo esset possibile, vt corpus S. Augustini tanto tempore à suis filijs elongatum, Ordini donaretur, vel potius redonaretur: sed cum hoc multum visum fuisset inopinabile, vel imò potius impossibile, ipse tandem Diuino oraculo confortatus, apud Sedem Apostolicam negotium fiducialiter instaurauit, cumque nulla possibilitas admitteret, vt prece, vel pretio, vel etiam Apostolica potestatis plenitudine corpus illud sacratissimum de loco in quo est, quouis modo transferri posset, sapienti vsus consilio, supplicationem suam taliter formari fecit, vt non videretur petere corpus S. Augustini de illo loco transferri, & Ordini donari: sed petijt Ordinem suum Patri, ac capiti in eodem loco, quo quiescit copulari.* Et licet hic autor de monasterio D. Petri per Eremitas à Sede Apostolica prius postulato, & de reiecta illorum supplicatione nihil dicat: dicit tamen Marquez, qui ab illo prætermissa fideliter supplet, cap. 15. §. 2. in princ. dum ait, in S. Consistorio Illustrissimorum Cardinalium coram eodem Pontifice tractationem habitam de restitutione spolij, quod illorum Generalis allegaret, conuentum Canonicorum prius Eremitarum fuisse, qui sacrarum Reliquiarũ capellani extiterant, & quod ante omnia spoliatus in suam possessionem restitui deberet, & ita affirmare fratrem Iordanum, quem sequitur expresè frater Antonius Yepes. Ex quibus verbis constat ipsos Eremitas ante omnia pro Canonicis è monasterio turbandis suas preces porrexisse.

COnstat secundo de veritate narratorum ex Chronica vetustissima, ab illius temporis autore exarata, quæ in Archiuo eiusdem monasterij seruatur, cuiusq; ante annos 140. Celsus Maphæus Veronensis meminit in responsione ad obiectiones Coriolani fol. vltimo, & hoc antequam prædictum monasterium per nostros Lateranenses fuisset reformatum. *Existente*, inquit, *prædicto Philippo Abbate (hic circa annum Christi 1310. dignitatem Abbatialẽ obtinuerat) apparuerũt huiusmodi Eremitæ in hac ciuitate Papia. Ecclesiam adesse intelligunt, vbi corpus quiescit Beatissimi Patris Augustini, Abbatem adeunt, rogant, vt locum obtineant propè monasterium, in quo* IV.

Casellas sibi construant, quo corpus B. Patris sæpius venerari possint. Casellas ex viminibus componunt, viminibus lapides adijciunt, ac paulatim de lapidibus Casellam, in casam ædificant. Deseruiunt interim Ecclesiæ, & Canonicis, nec parua beneficia præstant. Confluunt eiusmodi generis Eremitarum in magno numero; crescunt Eremitæ, officijs persoluendis in hac Ecclesia intersunt: & tandem quod gratis suppliciter acceperunt, media autoritate Pontificis sibi in dominium vsurpare contendunt: ac precibus porrectis Sanctissimo Domino Ioanni XXII. anno vndecimo sui Pontificatus, circa 1327. ab ipso Sanctissimo Pontifice impetrarunt, vt in seruitutem huius Ecclesiæ simul cum Canonicis subsisterentur, cum pactis, & conditionibus, quæ habentur in ipsa Bulla data Pontificatus sui anno vndecimo x ij. Kal. Februarij. quæ incipit: Veneranda Sanctorum Patrum, &c. Hæc in dicta Chronica.

V. CONstat tandem hæc ipsa veritas ex literis ad eundem Romanum Pontificem à Prætore, siue Potestate Ancianis, & toto Consilio, & communi ciuitatis Papiensis in hanc formam, & ob hanc eandem causam missis, die 13. Aprilis eiusdem anni 1327.

Balthasar de Crinellis Miles, & Potestas, Mussus de Beccaria, Ioannes de Regibus iuris peritus, & Abbas, & quatuor socij eius Antiani Communis negotijs præsidentes, consilium, & commune ciuitatis Papiæ, licet indigni Reuerentiam debitam, & se ipsos, &c. Per nostram Ciuitatem diebus illis exierunt sermones in vulgus non modica nouitatis, videlicet quod Religiosi viri Magister Generalis, & fratres Ordinis Eremitarum (in monasterio S. Petri in Cælo aureo Papiensi Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini, cuius reuerendissimum corpus ibidem iacet) quodam callido fortè prætextu in vestro sanctissimo Consistorio, quædam in præiudicium dicti monasterij, abbatis, & Conuentus eiusdem subrepticiè, virtutum fratrum, & conuentus veritate tacita, & victorum falsitate expressa à Sanctissimo in Christo Patre nostro, & Domino Summo Pontifice nouiter impetrarunt, propter quæ fratres conuentus Eremitarum ipsorum Papiensium in rumores populi ferè periculum incurrerunt; sed & nuper fertur in vulgus, quod in Consistorio vestro habuerunt optatum, ex quo si fratres ipsos vti contigerit impetratis huiusmodi, procul dubio in scandalum incident, periculum, & rumorem taliter, quod vix fortè poterunt liberari. Verè Sanctissime Pater, & Domine domus ipsa Venerabilis S. Petri ob deuotionem magnam illius reuerendissimi corporis Beatissimi Augustini, Dominum Abbas, fratres, & conuentus eiusdem propter ipsorum honestatem & vitam laudabilem, & regularem obseruantiam, hospitalitatē, eleemosynarum exhibitionem cōtinuam, & alia ipsorum opera pietatis, salua reuerentia cæterorum, præ cæteris diliguntur, & ipsorum exigentibus meritis laudabilibus nedum à Papiensibus, sed etiam à quibuscunque bonis venerantur personis. Quapropter Paternitati, ac Sanctitati Vestræ flexis genibus deuotissimè supplicamus, quatenus ob Dei, & vestri reuerentiam, ne fortè in damnum, & periculum ipsorum fratrum Eremitarum in populo tumultus oriatur, & scandalum, sit dignemini agere, quod nouitas huiusmodi penitus omittatur, & maximè, quia in huiusmodi nouitate euidens vtilitas non apparet. Datū Papiæ MCCCXXVII. Indictione x. die 13. Aprilis.

NOtandum postremò circa prædictas Ioannis XXII. literas licet de anno 1327. essent expeditæ, nihilominus non ante annum 1331. eas plenum suum effectum habuisse, quo tempore nonnullis pactis, & conuentionibus pro bono pacis inter Abbatem, & Canonicos ex vna, & Eremitas, ac illorum Generalem ex altera statutis, ac firmatis, tandem consentientibus Ciuibus cum Abbate, & Canonicis, Eremitæ ad dictam Ecclesiam iuxta modum, & formam literarum Apostolicarum pacificè accesserunt. Conuentiones inter partes firmatæ per publicum Notarium nomine Augustinum de Panizarijs Ciuem Papiensem rogatæ, & in formam publici instrumenti redactæ, sub die 5. Iulij eiusdem anni 1331. habentur in dicto monasterio D. Petri, quarum prima hæc est. VI.

Primò videlicet conuenerunt, & promiserunt solemni stipulatione dicti Prior Generalis, & fratres dicti Ordinis Eremitarum nomine ipsius Ordinis, prædicto Domino Abbati, & Canonicis eorum nomine, & nomine dicti monasterij recipientibus, & stipulantibus, quod ipsi fratres Eremitæ S. Augustini nullo tempore de cætero per se, vel per submissas personas nomine dicti Ordinis directè, vel indirectè, tacitè, vel expressè, quoquo modo, seu quouis quæsito colore gratiam aliquam, vel priuilegium aliquod in generali, vel in speciali impetrabunt à quoquam in Romana Curia, vel alibi, ex quo, vel quibus possit in aliquo derogari libertatibus, vel priuilegijs, dignitatibus, statuis, honoribus, & iuribus aliquibus dicti Abbatis, & Canonicorum fuerunt, qui nunc sunt, vel qui pro tempore erunt, & si contigerit dictos fratres Eremitarum per se, vel submissos, vel aliquem eorum nomine dicti Ordinis impetrare, vel obtinere aliquam gratiam, vel priuilegium aliquod, ex quo, vel quibus possit derogari, vt supra, conuenerunt, & promiserunt dicti Pater Generalis, & fratres Eremitarum nomine dicti Ordinis eidem Abbati, & Canonicis dicto nomine stipulantibus, & recipientibus, quod idem Prior Generalis nomine dicti Ordinis, cum debita iuris solemnitate ipsis gratiis, & priuilegijs, vt præmittitur, quæ impetrabuntur, & obtinebuntur, & omnibus, & singulis Iuribus, quæ ob id eiusdem fratribus Eremitarum acquirerentur, resignabit, & renunciabit, quotiescunque eidem Priori per Abbatem dicti monasterij, vel per eius legitimum syndicum, aut nuntium, hoc fuerit denuntiatum, & ex nunc renunciat per pactum expressum, & omni alio iure, modo, & forma, quibus melius potest: & ipso iure, & facto prædicta, quæ sit impetrabuntur, & concedentur, nullius valoris, & iuris existant in fauorem dictorum fratrum Eremitarum. Et prædicta promiserunt, & promittunt, dicti Prior Generalis, & fratres Eremitarum eidem Abbati, & Canonicis, stipulantibus, & recipientibus nomine dicti monasterij attendere, & obseruare, & non contra facere, vel venire aliqua ratione, vel causa sub pœna refectionis dupli totius damni, & interesse, quod dictum mona-

sterium passum fuerit occasionibus antedictis sub obligatione omnium bonorum dicti Ordinis, nisi prædicta fuerint impetrata de expressa voluntate Abbatis, & Canonicorum dicti monasterij: Item si contigerit aliquam gratiam, vel priuilegium aliquod concedi dictis fratribus Eremitarum à Romana Curia, vel alibi ex quo, vel quibus possit derogari libertatibus, priuilegijs, vel dignitatibus, & iuribus aliquibus dicti Abbatis, & Canonicorum suorum, qui nunc sunt, vel qui pro tempore erunt, motu proprio Summi Pontificis, vel habentis autoritatem ab eo, & non ad requisitionem, seu petitionem dictorum fratrum Eremitarum, promiserunt, & promittunt dicti Prior Generalis, & fratres Eremitarum nomine dicti Ordinis eisdem Abbati, & Canonicis nomine dicti monasterij recipientibus, & stipulantibus, quod ipsis gratia, & priuilegijs, quæ sic concedentur, non vtentur sub pœna, & obligatione superius denotata, nisi vt ipsis gratia & priuilegijs vtantur, per Summum Pontificem eisdem fratribus Eremitarum datũ fuerit per verba præceptiua expressim in mandatis. Item si contigerit, fratres dicti Ordinis Eremitarum modo aliquo de iure, vel de facto vti gratia, vel priuilegijs, quæ sic impetrabuntur, vel concedentur, inuadendo, vel intrando ad possidendum aliquid quod pertineat ad dictum monasterium, faciendo contra ea, quæ superius sunt expressa, quod dicti fratres Eremitarum teneantur ad restitutionem dupliciter inuasa, vel occupata, & omnium & singulorum damnorum, & interesse, quæ dictum monasterium passum fuerit occasionibus antedictis, & nihilominus ratis & firmis manentibus omnibus pactis, & obligationibus, nisi dicti fratres Ordinis Eremitarum infra octo dies proximo post denunciationem eius factam per Abbatem dicti monasterij, vel per eius legitimum syndicum dimiserint eidem abbati pacificè rem sic occupatam, & renunciauerint ipsis gratia, & priuilegijs sic concedendis, vel nisi eisdem fratribus Eremitarum per Summum Pontificem hoc fuerit datum per verba præceptiua, expressius in mandatis.

CAPVT SEXAGESIMVMQVARTVM.

Corollaria nonnulla ex dictis Ioãnis Papæ XXII. literis deducũtur, quibus legitima Canonicorum possessio tam totius Ecclesiæ D. Petri in Cœlo aureo, quam illius Monasterij nunquam interrupta probatur.

I

EX prædictis Ioan. XXII. literis, & alijs Cap. præcedenti, ac etiam in superioribus narratis infertur primò, verum ac iustum, & legitimum titulum dictæ Ecclesiæ, quem obtinuit in sua fundatione, ac etiam in consecratione, quo passim ac semper Romani Pontifices, Imperatores, Reges, Principes, & Romana Curia illam nuncupare vsque in hodiernum diem consueuerunt, esse S. Petrum in Cælo aureo, siue Basilicam, vel Ecclesiam D. Petri in Cælo aureo, non autem D. Augustini, vt nonnulli contendunt, vt hac ratione illam Eremitis vendicent, putantes ex tituli immutatione legitimè inferri posse mutationem possessionis, & iurisdictionis, quod tamen satis frigidum est, cum Canonici Regulares, multò magis inter veros, & legitimos B. Augustini filios numerari possint, quàm fratres Eremitæ: nam Canonici Regulares habent pro se Papalem decisionem post longissimam discussionem in causa præcedẽtiæ inter illos, & Monachos D. Benedicti agitata, vt videri potest in Bullario constitutione 95. inter constitutiones Pij IV. vt communem consensum omnium Catholicorum, ac etiam multorum Hæreticorum omittamus. Quam decisionem nondũ habuerunt fratres Eremitæ, licet plures controuersias cum alijs Ordinibus regularium super antiquitate, ac iure præcedendi excitauerint, præsertim cum RR. Patribus Ordinis Prædicatorum, in quibus semper Causa ceciderunt, vt patet per sententiam inter illos nouissimè latam à fœl. record. Clemente VIII. suo motu proprio roboratam, qui incipit: *Romanum Pontificem æqui bonique.* dat. apud S. Petrum die 16. Martij 1600. in quo specialiter habita est ratio institutionis, & antiquitatis vtriusque Ordinis, vt illa eiusdem motus proprij verba indicant: *ac de antiquitate, & præeminentia cuiuslibet Ordinis fratrum Mendicantium certiores facti.* Adest inter alia priuilegium Innocentij II. qui dictam Ecclesiam consecrauit, Anselmo Abbati directũ, cuius supra cap. 62. meminimus, in quo inter alia hæc habentur: *Beati Petri Apostolorum Principis monasterium cui Deo auctore præsides, quod vtique cooperante Spiritus sancti gratia manu propria consecrauimus, & B. Augustini Doctoris egregij corporali præsentia illustratur.*

SEcundò infertur, posse probabiliter, & citra omnem calumniam affirmari, supradictas Ioannis XXII. literas per subreptionem, & obreptionem fuisse impetratas, Primò, quia id expressè dixerunt Potestas, Antiani, & totum Consilium, & Commune ciuitatis Papiensis in literis ea de causa ad Pontificem missis, in quibus hæc formalia verba continentur: *Videlicet, quod Religiosi viri, Magister Generalis, & fratres Ordinis Eremitarum, callide forte consilio in Vestro sanctissimo Consistorio quædam in præiudicium dicti monasterij Abbatis, & Conuentus eiusdem subreptitie, veritatum fratrum, & Conuentus veritate tacita, & vitiorum falsitate expressa, à Sanctissimo in Christo Patre nostro, & Domino Summo Pontifice nouiter impetrarunt.* Secundò, quia fatentur ipsi Eremitæ, ac præsertim frater Iordanus, & Ioannes Marquez in locis allegatis, illorum Generalem Summo Pontifici, & Illustrissimis Cardinalibus narrasse, quod ipsi Eremitæ erant de veris II.

filijs D. Auguſtini ab illo inſtitutis, quod hactenꝰ per nullum teſtimonium authenticum, & fide dignum probare potuerunt, nam omnia documenta ante annos quadringentos producta apocrypha fuiſſe, & eſſe conuincuntur, vt ex dictis cap. 27. & ſequentibus patet. Tertiò, quia fatetur Io: Marquez eundem Generalem Summo Pontifici, & Illuſtriſſimis Cardinalibus narraſſe, ſuos Eremitas tempore Regis Luitprandi ſacrarum D. Auguſtini Reliquiarum Capellanos, & Cuſtodes fuiſſe, & monaſterium D. Petri in Cælo aureo ipſis Eremitis à Rege Luitprando ædificatum, & ab ipſo dictos Eremitas indebitè pulſos, & expoliatos; quod falſum eſſe ex priuilegijs ipſius Luitprandi, & aliorum Regum, Imperatorum, ac etiam Summorum Pontificum tam manifeſtè oſtenditur, vt illorum gratia pudeat me plurimum hæc ſæpius refricare. Quartò, quia poſt expeditas prædictas literas Ioan. XXII. quatuor anni intercurrerunt antequam Eremitæ ad prædictam Eccleſiam admitterentur, ad quam vt tandem admitti poſſent, eas conuentiones cum Abbate, & Canonicis inierunt, quas ſuperiori cap. retulimus, ad quas adducti non eſſent, ſi prædictæ literæ robur firmitatis habuiſſent quod illi narrant, aut ſi in Conſiſtorio Cardinalium verificatum fuiſſet, illos eſſe veros, & legitimos B. Auguſtini filios ab illo inſtitutos, & monaſterium D. Petri pro illis à Rege Luitprando ædificatum, eoque fuiſſe indebitè ſpoliatos.

III. TErtiò infertur falſum eſſe, quod ijdem autores paſſim iactant, per prædictum Ioannem XXII. Corpus B. Auguſtini eiſdem Eremitis, tanquam veris, & legitimis filijs fuiſſe reſtitutum, aut donatum: Primò, quia in dictis literis nulla prorſus de hac re mentio habetur, vt legenti patet: ſed ſolùm habentur hæc verba: *dignum arbitramur, & congruum, vt vbi ſancti Doctoris, & Præſulis corpus tumulatum quieſcere dicitur, ibi vltra id, quod ſibi honoris, & laudis ab vniuerſali exhibetur Eccleſia, ſingulari quadam reuerentia à vobis, & fratribus Ordinis veſtri, qui ſub eiuſdem Patris regula degitis, & ſancta obſeruatione militatis & ſpecialiter honoretur, quatenus inibi tanquam membra ſuo capiti, filij patri, & magiſtro diſcipuli, duci milites cohærentes, Deo, & ipſi Sancto authoritate fulti Apoſtolica præcordialius iubiletis, vbi, & præceptoris veſtri, patris, ducis, & capitis Auguſtini noueritis reliquias fore ſepultas.* Quæ verba non hoc continent, quod illi prætendunt, ſed aliquid longè diuerſum; imo cum ſolum dicatur, ipſos Eremitas ſub B. Auguſtino, tanquam ſub præceptore, patre, duce, & capite militare, quia ſub illius Regula degunt, & conſulto Pontifex à titulo fundatoris, vel inſtitutoris abſtinuerit, ſatis euidenter deducitur minime in Conſiſtorio Illuſtriſſimorum Cardinalium coram eodem Pontifice verificatum, Ordinem Eremitarum à B. Auguſtino fuiſſe fundatum, aut inſtitutum: & eatenus B. Auguſtini Ordinem vocari, quod ſub B. Auguſtini Regula per Sedem Apoſtolicā donata fuerit inſtitutus, aut poſt inſtitutionem in ipſam regulam obtinuerit: ſecundò, quia Corpus B. Auguſtini in monaſterio S. Petri manet reconditum, vt totius Papienſis ciuitatis eſt conſtās, ac vetuſtiſſima traditio, cuius in dictis literis nomine Ciuitatis Ioanni XXII. directis mentio habetur, ac etiam in priuilegio Innoc. II. ſuperius exarato, & tandem in alia Bulla Leonis X. data die 28. Februarij anni 1517 quam lib. 3. reddemus, nimirum in ſacello poſito à latere dextro maioris altaris ipſius Eccleſiæ, ſancti Apiani nuncupato exiſtente ſub Cella Abbatum; ex qua per feneſtram in ipſum ſacellum eſt proſpectus, vt teſtes ſunt vſque in hanc diem porta ferrea craſſiſſima, & vetuſtiſſima, cum vectibus ferreis fortiſſimis, ſiue potius repagulis, ac etiam cratibus ferreis, quibus idē ſacellum eſt munitum, & obſerratum, quo in loco cum ſacra D. Auguſtini pignora diu ſtetiſſent, ob metum, & imminens periculum, ne à Gallis, aut alijs exteris nationibus, quæ ſæpius fines illos ingreſſæ omnia vaſtabant, aut per fraudem, aut per vim loco mouerentur, loculis in eodem ſacello altè ſub terra defoſſis, ibidem cū corpore B. Martyris Boëtij, & alijs ſacris reliquis recondita & abſcondita fuerunt, vt author Chronicæ Brixienſis ſcribit, & hoc longè priùs, quàm ipſi Eremitæ, ad illam Eccleſiam per dictum Ioannem XXII. admitterentur: imo prius quàm in partibus Lombardiæ ijdem Eremitæ primitus videri cœpiſſent, quod temporibus Gregorij IX. accidiſſe, in eiuſdem Pontificis literis, necnon Alexandri IV. cap. 25. recitatis narratur. Vt hinc etiam videas, Ioannem XXII. B. Auguſtini corpus ipſis Eremitis nedum non tradidiſſe, verumetiam ſi illi hoc in mētem veniſſet, minimè illud eis tradere potuiſſe, quod ex alio facto confirmari poteſt, quia cum anno ſalutis 1580 occaſione prædictum Sacellum D. Apiani in meliorem formam; quæ nunc viſitur, inſtaurandi, inter fodiendum illius fundamēta ſummitates monumentorum, in quibus iacent ſacra corpora retegerentur, Diui Seuerini Boëtij ſepulchrum apertum fuit, & illius corpus repertū ſine capite, cū habitu Senatorio ſuper tabula lignea duabus catenis ferreis ſuſtentata, cum plumbea lamina, in qua illius nomen exaratum, cuius rei teſtes non pauci ſuperſtites adhuc viuunt: ſed & illud minime reticendum, cum ipſius ſepulchri aperitioni plures ex noſtris, ſacerdotes adeſſent, nullusq; ob ſacrarum reliquiarum reuerentiā, illas attingere auſus fuiſſet, vnus Conuerſus ibi adſtans audacior effectus, qui ſepulchrum ingredi, & ſacrum corpus contingere non timuit, febri ſtatim correptus intra paucos dies deceſſit ex hac vita. Oro autem, vt in æternam vitam fuerit receptus.

POſtremò infertur, per huiuſmodi admiſſionē, iuriſdictionem, & iura, ac priuilegia prædictorum Abbatis, & Canonicorum tum in dicta Ecclesia, tum in omnibus, & ſingulis illius membris nullatenus fuiſſe ablata, læſa, vel abrogata, ſed firma, & illibata manſiſſe: quinimo dictam Eccleſiā IV.

cum

cum omnibus suis iuribus, & pertinentijs pleno iure spectare, & pertinere ad dictos Abbatem, Canonicos, & Conuentum S. Petri, & Venerandos Patres Eremitas nullatenus in medietatem Ecclesiæ dominium habere, vt illi affirmant, neque aliquod ius, nisi quatenus illis conceditur, & exprimitur in præfato priuilegio Ioannis XXII. Primò, quia hoc conceptis verbis exprimitur in dictis literis Apostolicis sub hac verborum forma: *Licèt autem suprascripta, prout distinguuntur, duximus statuenda, & etiam ordinanda, eaq; volumus firmiter obseruari; nihilominus tamen nostræ intentionis existit, & volumus, vt prædictis Abbati, & Canonicis, eorumq; successoribus in perpetuum inconcussa, & illibata permaneant, omnia, & singula priuilegia, indulgentiæ, exemptiones, libertates, immunitates, decima, Prioratus, aliaq; membra . . . . . Ecclesia, capella, castra, villæ, casalia, maneria, domus, vineæ, possessiones, prata, pascua, nemora, sylua, stagna, lacus, molendina, decursus aquarum, aliaq; bona mobilia, & immobilia, ius patronatus, cæteraq; iura, actiones, & iurisdictiones ipsorum, ac dicti monasterij, in quibuscunq; & vbicunq; consistant, & quibuscunque nominibus censeantur, vt ea omnia & singula plenè, & liberè habeant, ipsisq; gaudeant, & vtantur, prout ad ipsos pertinet, quibuscunque iusto modo, siue titulo, ac eis competit ex priuilegio, consuetudine, vel de iure: itaquod nullum eis quoad præmissa priuilegia, & alia prænominata iura, & bona ipsorum, seu aliqua, vel aliquod eis præiudicium generetur, vel obstaculum valeat quomodolibet interponi.* Secundò, quia ita iudicialiter sententiatum fuit, & promulgatum Papiæ anno Domini 1202. die veneris 16. mensis Augusti, sub Pontificatu Bonifacij Papæ IX. per Reuerendissimum Patrem D. Gulielmum Episcopum Papiensem subconseruatorem, & subdelegatum per Sedem Apostolicam in quadam sententia lata super nonnullis articulis inter Abbatem, & Canonicos monasterij S. Petri ex vna, & Priorem, & Fratres Ordinis Eremitarum dicti loci ex altera, cuius sententiæ tenor est:

V. *CHristi nomine inuocato, eiusq; gloriosæ Matris auxilio implorato, in quorum vultu recta semper procedunt iudicia, pro tribunali sedentes in nostro Episcopali palatio, loco, & more consuetis, dicimus, pronuntiamus, sententiamus, declaramus, definimus; & per hanc nostram definitiuam sententiam in his scriptis absoluimus, & condemnamus in omnibus, & per omnia, vt infra. In primis quidem super petitione primo loco exhibita, & producta coram nobis pro parte dictorum Domini Abbatis, Canonicorum, & Conuentus S. Petri, contra supra scriptos Priorem, Fratres, & Conuentum S. Augustini, seu eorum syndicum, eorum nomine condemnamus, & condemnatos pronunciamus dictos Priorem, & Fratres, & Conuentum S. Augustini, & dictum Ioannem eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine, ad restituendum, & dandum dictis D. Abbati, Canonicis, & Conuentui monasterij S. Petri, seu dicto Stephano eorum syndico, & procuratori eorum, syndicario, & procuratorio nomine infrascriptas pecuniarum, seu florenorum, & rerum aliarum quantitates, pro funeralibus, & obsequijs infrascriptorum corporum sepultorum ad dictam Ecclesiam S. Petri, tam pro parte, quæ contingebat dictis D. Abbati, Canonicis, & Conuentui S. Petri, quàm ratione pœnæ dupli, eo quod in se receperunt, & vsurpauerunt dicta funeralia in totum contra voluntatem dicti D. Abbatis, Canonicorum, & Conuentus, & dicti eorum syndici, & procuratoris eorum nomine: videlicet pro funeralibus D. Ioannis de Pepolis floren. 80. Pro funeralibus D. Roberti de Fronzolla tortitios 80. valoris solidorum nouem Papiensium pro quolibet. Item pallium vnum deauratum si extat, & si non extat, eius valorem, qui est in summa floren. 2. auri. Pro funeralibus D. Leonis de Anglia tortitios 500. valoris solidorum 10. pro quolibet. Item pallia quinq; deaurata valoris floren 95. si extant, & si non extant eorum valorem in summa, qui est floren. 152. Item pro funeralibus Magnifici D. Galeaz floren. mille. Item pro funeralibus D. Henrici Teotonici floren 35. Pro funeralibus Magnifici Marchionis Francisci tortitios 60. solidorū 12. pro quolibet, si extant, & si non extant, eorum valorem, videlicet vndecim florenos. Pro funeralibus Clerici de Lomatio 80. tortitios valoris solidorum 12. pro quolibet, si extant, & si non extant, eorum valorem, videlicet 18 floren. Item pro funeralibus matris, & vxoris D. Geruntij tortitios 80. valoris solidorum 12. pro quolibet, si extant, & si non extant, eorum valorem, qui est in summa 15 floren. Item pro funerali D. Guelphi de Maximis pallium vnum valoris floren. 10. auri, si extat, & si non extat, eius valorem, videlicet dictos florenos decem. Item pro funeralibus D. Comitis Gebennensis tortitios 100. valoris solidorum 12. pro quolibet. Item pallium vnum valoris florenorum 25. si extat, & si non extat, eius valorem in summa, qui est florenorum 44. Item pro funerali vnius Vngari Mulam vnam, & Equos duos valoris 130. florenorum. Itē tortitios 60 valoris florenorum 12. pro quolibet si extant, & si non extant, eorum valorem, qui est in summa florenorum. 141. Item pro funeralibus vnius filiæ Illustris D. Comitis Virtutum pallium vnum valoris 30 florenorum, & tortitios 100. valoris solidorum octo pro quolibet, si extant, & si non extant, eorum valorem, qui est in summa 92. floren. & dimidiū floreni aurei. Idem condemnamus, & condemnatos pronuntiamus dictos Priorem, Fratres, & Conuentum S. Augustini, & dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine, ad restituendum, & dādum dictis Domino Abbati, Canonicis, & Conuentui monasterij S. Petri, seu dicto Stephano eorum syndico, & procuratori eorum, syndicario, & procuratorio nomine 278. florenos auri pro pallijs datis, & oblationibus factis ad dictam Ecclesiam, tam per gloriosæ memoriæ Illustrem Dominum Galeaz Vicecomitem, Comitem Virtutū, &c. quam etiam per Commune Papiæ, de quibus liquidatum est in processu facto coram nobis in hac causa, & hoc tam pro parte tangente dicto D. Abbati, quàm pro pœna dupli, cuius dupli pœnam incurrerunt prædicti Prior, & Fratres vsurpando, & rapiendo in totum oblationes, & pallia antedicta contra formam pactorum initorum, & celebratorum inter partes easdem, & contra voluntatem dictorum D. Abbatis, & Canonicorum Conuentus S. Petri. Item condemnamus, & condemnatos iudicamus, &*

pro-

pronuntiamus dictum Priorem, Fratres, & Conuentum S. Augustini, & dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine, ad dandum, & restituendum Canonicis, & Conuentui monasterij S. Petri, seu dicto Stephano eorum syndico, & procuratori eorum nomine Pallium vnum de seta deauratum oblatum ad dictam Ecclesiam per quondam Illustrem Dominam Violatam de Vicecomitibus, si extat, si non extat, eius valorem videlicet florenos 100. auri. Item condemnamus, & condemnatos iudicamus, & pronuntiamus dictos Priorem, & Fratres, & Conuentum Eremitarum, & dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine, ad restituendum, & dandum dicto Domino Abbati, Canonicis, & Conuentui Monasterij S. Petri, seu dicto Stephano eorum syndico, & procuratori eorum nomine floren. 100. auri oblatos dictæ Ecclesiæ anno curso 1386. die 22. mensis Aprilis per Illustrem Principem, & Magistrum DD. Galeaz. Vicecomitem, Comitem Virtutum, &c.

VI. ITem dicimus, pronuntiamus, iudicamus, & per hanc nostram definitiuam sententiam declaramus dictos D. Abbatem, Canonicos, & Conuentum monasterij S. Petri, & dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine habere posse, & debere claues pro aperiendo, & claudendo fores, seu portas dictæ Ecclesiæ ad eorum liberam voluntatem, & condemnamus dictos Priorem, Fratres, & Conuentum S. Augustini, & dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine, ad permittendum ipsos Abbatem, Canonicos, & Conuentum, & dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine aperire, & claudere fores, seu portas dictæ Ecclesiæ ad eorum liberā voluntatem: Item dicimus, & pronuntiamus, vt supradictos Dominum Abbatem, Canonicos, & Conuentum, & dictos eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine posse vti libris existentibus ad dictam Ecclesiam pro diuinis officijs nocturnis pariter, & diurnis, & missis celebrādis, & condemnamus, & condemnatos iudicamus, & pronuntiamus dictos Priorem, Fratres, & Conuentum S. Augustini, & dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine, ad dimittendum dictos D. Abbatem, Canonicos, & Conuentum monasterij S. Petri, & dictū eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine, vti liberè dictis libris pro dictis officijs diuinis nocturnis pariter, & diurnis celebrandis, vt præfertur. Item dicimus, & pronuntiamus vt supra, capellanos dicti monasterij S. Petri habere facultatem celebrandi missas, & alia diuina officia in dicta Ecclesia: & condemnamus, & condemnatos pronuntiamus dictos Priorem, Fratres, & Conuentum S. Augustini, & dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine ad permittendum dictos capellanos dicti D. Abbatis liberè celebrare missas, & alia diuina officia in dicta Ecclesia.

VII. ITem dicimus, & pronuntiamus, vt supra perticas 6. & tabulas 10. sediminis positi in ciuitate Papiæ apud dictā Ecclesiam, cui cohærere solebat ille de Sistis fictualis dicti monasterij. & nunc cohæret Illustris DD. Galeaz. Vicecomes, Comes Virtutum, ab alia dictū monasterium S. Petri, & in parte dictorum fratrum S. Augustini, & in parte illo de Frambertis, ab alia parte cohærere consueuit ille de Bonatarijs, & nunc cohæret dictorum fratrum saluis alijs cohærentijs descriptis in dicta petitione, quod dicti Prior, & fratres, & Conuentus S. Augustini tenere consueuerunt in emphiteosim perpetuam à dicto monasterio fuisse, & esse deuolutum, & pertinere ad dictos D. Abbatem, Canonicos, & Conuentum monasterij S. Petri, & dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine propter cessationem solutionis debiti canonis vltra tempus à iure statutum, & ipsum sedimen cum omnibus suis ædificijs, iuribus, & omnibus pertinentijs, pertinere & spectare pleno iure ad dictos Dominum Abbatem, Canonicos, & Conuentum monasterij S. Petri, & dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine, ipsosque Priorem, Fratres, & Conuentum S. Augustini, & dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nominibus condemnamus ad dimittendum, & liberè relaxandū dicto Domino Abbati, & Conuentui monasterij S. Petri, & dicto eorum syndico, & procuratori eorum nomine dictum sedimen cum omnibus suis ædificijs, iuribus, & pertinentijs. Item dicimus, & pronuntiamus vt supra, Domum, quæ appellatur sibela dictorum Prioris, Fratrum, & Conuentus S. Augustini positam in ciuitate Papiæ apud dictam Ecclesiam, cui cohæret ab vna parte cimiterium dicti monasterij, ab alia platea communis, ab alia dictum monasterium, saluis alijs cohærentijs, pertinere, & spectare pleno iure ad dictos Dominum Abbatem, Canonicos & Conuentum monasterij S. Petri, & ad dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine, ipsasque Priorem Fratres, & Conuentum S. Augustini condēnamus, & condemnatos iudicamus, ac etiam dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine ad dimittendum, & liberè relaxandum dictam Domum cum omnibus suis ædificijs, iuribus, & pertinentijs dicto Domino Abbati, Canonicis, & Conuentui monasterij S. Petri, & dicto eorum syndico, & procuratori eorum nomine. Item dicimus, & pronuntiamus, vt supra Cimiterium, quod est ante faciem dictæ Ecclesiæ, pertinere, & spectare pleno iure ad dictos D. Abbatem, Canonicos, & Conuentum S. Petri, & dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine, ipsosq; Priorem, Fratres, & Conuentum S. Augustini, & dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine condemnamus, & condemnatos iudicamus ad dimittendum, & liberè relaxandum ipsi D. Abbati, Canonicis, & Conuentui monasterij S. Petri, & dicto eorum syndico, & procuratori eorum nomine dictum Cimiterium cum omnibus suis iuribus, & pertinentijs.

ITem dicimus, & pronuntiamus, vt supra, dictum Dominum Abbatem habere debere in dicta Ecclesia, & Choro ipsius primam sedem, iuxta formam priuilegij cōcessi dictis fratribus per fel. rec. Sanctiss. in Christo Patrē, & D.D. Ioannem diuina prouidentia Papam XXII. & secundum formam pactorum initorum, & celebratorū inter partes easdem, ipsosq; Priorem, Fratres, & Conuentum S. Augustini, & dictum eorum syndicum, & procuratorem, eorum nomine condemnamus, & condemnatos pronuntiamus ad dimittendum, & liberè relaxandum dicto D. Abbati locum suum siue sedem primam in Choro dictæ Ecclesiæ iuxta formam priuilegij, & pactorum dictorum. Item dicimus, & pronuntiamus, vt supra dictum Priorem, Fratres, & Conuentum S. Augustini, & VIII

dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine teneri, & obligatos esse ad obseruantiam pactorum, & conuentionum factorum, & initorum inter, & per se ipsos, seu ipsorum prædecessores, & præcessores ex vna parte, & dictum D. Abbatem, Canonicos, & Conuentũ S. Petri, seu ipsorum præcessores, & prædecessores ex parte altera, de quibus apparet publicum instrumentũ traditum, & subscriptum per Augustinum de Panizzarijs Notarium Papiensem anno curso 1331. die 5. mensis Iunij, Indictione 15. & ad obseruantiam contentorum in suprascriptis literis Apostolicis piæ mem. S. D. N. Ioannis Papæ XXII. de quibus supra fit mentio, ipsosq; Priorem, Fratres, & Conuentum S. Augustini, & d. eorum syndicum, & procuratorem, eorum nomine condemnamus, ad obseruantiam pactorum, & conuentionum prædictorum, & contentorum in literis Apost. supra citatis. Ab alijs autem contentis in d. prima petitione oblata pro parte dictorum D. Abbatis, Canonicorum, & Conuentus monasterij S. Petri contra dictos Priorem, Fratres, & Conuentum, & d. eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine absoluimus, & absolutos decernimus, & declaramus.

IX Super contentis autem in prima petitione oblata pro parte ipsorum Prioris, Fratrum, & Conuentus eremitarum S. Augusti. seu per d. Ioannem de Olearijs eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine contra, & aduersus prædictos D. Abbatem, Canonicos, & Conuentũ S. Petri in Cœlo aureo, seu d. Stephanum eorum syndicũ, & procuratorem eorum syndicario, & procuratorio nomine, condemnamus, & condemnatos decernimus, & declaramus dictos D. Abbatem Canonicos, & Conuentum S. Petri, & d. eorum syndicum, & procuratorem eorum syndicario, & procuratorio nomine ad dandum, soluendum, & restituendum dictis Priori, Fratribus, & Conuentui eremitarum S. Augustini, & dicto eorum syndico, & procuratori eorum nomine medietatem expensarum factarum per ipsos Priorem, Fratres, & Conuentum, siue eorum præcessores, & prædecessores pro reparatione, & coopertura dictæ Ecclesiæ, quæ medietas ipsarum expensarum est florenorum 40. auri. Ab alijs autem in dicta petitione contentis dictum Dominum Abbatem Canonicos & Conuentum dicti monasterij S. Petri, & dictũ eorum syndicum, & procuratorem eorum syndicario, & procuratorio nomine absoluimus, & absolutos decernimus, & declaramus.

X. Super secunda petitione oblata pro parte d. Domini Abbatis, Canonicorum, & Conuentus monasterij S. Petri, seu per eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine contra prædictos Priorem, Fratres, & Conuentũ eremitarum S. Augustini, seu dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine in eo, quod dictus Stephanus syndicus, & procurator dictorum D. Abbatis, Canonicorum, & Conuentus monasterij S. Petri, eorum syndicario, & procuratorio nomine petunt, dictos Priorem, Fratres, & Conuentum S. Augustini, seu eorum syndicũ, & procuratorem eorum nomine condemnari in duplum funeralium perceptorum, & habitorum per ipsos Priorẽ, Fratres, & Conuentum S. Augustini pro corporibus sepultis ad dictam Ecclesiam & c. absoluimus, & absolutos decernimus dictos Priorem, & Fratres, & Conuentum S. Augustini, & dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine à prædictis, quia ad dictum duplum superius condemnati sunt in prima parte huius sententiæ. Item dicimus, & pronuntiamus, vt supra, tabulas quatuor sediminis positi in Papia in porta Laudensi in parochia S. Viti simul se tenentis cum dicto monasterio, cui cohæret, seu cohærere consueuit ab vna parte hæres quondam Salimbene de Sitin filialis dicti monasterij, ab alia dictum monasterium S. Petri, ab alijs partibus tenebatur per dictos fratres S. Augustini, de quo Fr. Ioannes de Sena dicti Ordinis syndicus, & procurator, syndicario, & procuratorio nomine prædictorum Prioris, Fratrum, & Conuentus eremitarum S. Augustini fuit inuestitus ad quinque annos tunc proxime futuros, pro ficto denariorum quatuor annuatim dicta locatione durante, reddendo dictis D. Abbati Canonicis, & Conuentui per instrumentum locationis fieri rogato Petro de Sclafinatis Notario Papiensi anno curso 1354. die 7. mensis Februarij in Iudicio coram nobis productum, pertinere, & spectare pleno iure ad dictos D. Abbatem, Canonicos, & monasterium S. Petri, & dictum eorum syndicũ, & procuratorem eorum nomine ipsosq; Priorem, Fratres, & Conuentum Eremitarum S. Augustini, & dictũ eorum syndicum, & procuratorem, eorum nomine condemnamus, & condemnatos in his scriptis declaramus ad dimittendum, & relaxandum, & consignandum dictum sedimen cum omnibus suis iuribus, & pertinentijs dictis D. Abbati, Canonicis, & Conuentui, & dicto eorum syndico, & procuratori eorum nomine. Ab alijs autem in dicta petitione contentis dictos Priorem, & Fratres, & Conuentum S. Augustini, & dictum eorum syndicum, & procuratorem, eorum nomine absoluimus, & absolutos in his scriptis decernimus, & declaramus.

Super secunda petitione oblata pro parte dictorũ Prioris, Fratrum, & Conuentus eremitarum S. Augustini, seu dicti eorum syndici, & procuratoris, eorum syndicario, & procuratorio nomine aduersus, & contra prædictos Dominum Abbatem, Canonicos, & Conuentum monasterij S. Petri, seu dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum syndicario, & procuratorio nomine, in eo, & super eo, quod dicti Prior, Fratres, & Conuentus eremitarum S. Augustini, seu dictus eorum syndicator, & procurator, eorum nomine petunt in dicta secunda petitione pronuntiare, & declarari debere dictos D. Abbatem, Canonicos, & Conuentum monasterij Sancti Petri, seu d. eorum syndicum, & procuratorem nomine eorum syndicario, & procuratorio cecidisse à quocunque iure sibi competenti in d. Ecclesia, & ipsos Dnum Abbatem, Canonicos, & Conuentum, dictumque eorum syndicum, & procuratorem, eorum nomine in eadem Ecclesia nullum ius habere, & ipsam Ecclesiam cum omnibus suis iuribus, & pertinentijs pertinere, & spectare ad dictos Priorem, Fratres, & Conuentum S. Augustini, &c. XI

Dicimus, & pronuntiamus, & in his scriptis sententialiter declaramus, dictam Ecclesiam cum omnibus suis iuribus, & pertinentijs pleno iure pertinere, & spectare ad dictos Dominum Abbatem, Canonicos, & Conuentum S. Petri, & dictum eorum syndicum, & procuratorem

eorum

eorum nomine, & ipsos Priorem, Fratres, & Conuentum eremitarum S. Augustini, & dictum eorum syndicum, & procuratorem, eorum nomine in Ecclesia ipsa nullum ius habere, nisi in quantum sibi concessum est, & exprimitur in priuilegio sapedicto pia mem. Sanctiss. in Christo Patris, & D. D. Ioannis Papæ XXII. de quo supra facta est sæpe mentio; ab aliis autem in dicta petitione contentis, ipsos Dominum Abbatem, Canonicos, & Conuentum S. Petri, & dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum syndicario, & procuratorio nomine absoluimus, & absolutum in scriptis decernimus, & declaramus. ab expensis autem in hac parte factis, vtranque partem absoluimus, & absolutos decernimus, partes easdem, & dictos eorum syndicos, & procuratores eorum nominibus, quoniam habuerunt iustam causam litigandi, & ita dicimus, pronuntiamus, sententiamur, & in his scriptis per hanc nostram definitiuam sententiam declaramus in omnibus, & per omnia, vt supra, lecta, lata, data, & in scriptis sententialiter promulgata fuit suprascripta sententia in omnibus, & per omnia, vt supra per suprascriptũ Reu. in Christo Patrem, & D. D. Gulielmum Dei, & Apostolica Sedis gratia Episcopum Papiensem, & Comitem subconseruatorem, & subdelegatum, vt supra, pro tribunali sedentem, in Episcopali palatio Papiensi, loca siquidem & more consuetis, anno Natiuitatis Domini 1392. Indictione 15. die veneris 16. mensis Augusti hora 21. præsentibus suprascriptis Ioanne de Oliariis syndico, & procuratore suprascriptorum Fratrum, & Conuentus eremitarum S. Augustini non consentiente prædictis, eorum syndicario, & procuratorio nomine, in quantum sint in eius præiudicium, & reseruante sibi dicto nomine ius appellandi in scriptis, & prædicto Stephano syndico, & procuratore prædictorum D. Abbatis, & Canonicorum Conuentus monasterij S. Petri d. syndicario, & procuratorio nomine consentiente prædictis, in his, quæ sint in eius dicto nomine fauorem, & non aliter: & præsentibus pra testibus Reu. in Christo Patre, & D. D. Ioanne Dei, & Apostolica Sedis gratia Episcopo Vincentino, & sapientibus Viris D. Vberto de Lampugnano de Mediolano legum D. Gualcina de Zauir de Papia I. V. D. & Iacobo ex Comitibus de Meda legum doctoribus facundissimis, D. presbytero Iacobo de Nebiis Præposito Ecclesiæ S. Michaelis maioris Papiæ, presbytero Iacobo de Berneriis capellano d. D. Episcopi, & Francischono de Briuia Cancellario præfati D. Episcopi, & Marcello de Nta Mediolan. diœcesi Notariis, & multis aliis testibus ad præmissa vocatis specialiter, & rogatis. subscripta cum signo tabellionatus.

Ego Albertalus de Griffis de Varisio diœc. Mediol. publicus Apostolica, & imperiali autoritatibus Notarius: Reuerendissimiq; Patris D. Episcopi Papien. Cancellarius, præmissa inter Reuerendiss. Patrem D. Abbatem, Canonicos, & Conuentum monasterij S. Petri in Cœlo aureo Papien. Ordinis S. Augustini ex parte vna. & Religiosos Priorem, Fratres, & Conuentum S. Augustini Papien. Ordinis eremitarum ex alia parte, sententiæ promulgationi, & pronunciationi, & omnibus aliis suprascriptis, dum sic, vt præmittitur, agerentur, vnà cum prænominatis testibus præsens fui, eaq; sic fieri vidi, & audiui; & inde rogatus hoc instrumentum de mandato ipsius D. Episcopi creaui, publicaui, & registraui, & aliis occupatus negotiis, per alium fidum Notarium in hanc publicam formam redigi feci in his decẽ, & octo foliis membranarum computata præsenti, & subscripsi meum consuetum signũ apponens in testimonium præmissorum &c.

QVam sententiam licet Bonifacius IX. an. 1394. XII.
7 Idus Aprilis per suas datas Cosmato presbytero Cardinali S. Crucis in Ierusalem, quoad aliqua reformauerit, quoad alia tamen non annullauit, neque cassauit: sed nec etiam ipse Cosmatus Card. cui Pontifex prædictæ sententiæ recisionem commiserat. Quin imò ratificauit, & fere quoad omnia confirmauit per suum arbitramentum, & definitiuam sententiam latam, lectam, & publicatam Romæ apud S. Petrum anno Domini 1396. Indictione 4. die Mercurij, 8. mensis Martij, Pontificatus eiusdem Bonifacij IX. anno 7. cuius hic est tenor:

In nomine Domini. Amen. Nos Cosmatus miseratione diuina tituli S. Crucis in Ierusalem presbyter Cardinalis Arbiter, arbitrator, & amicabilis compositor in nonnullis causis, litibus, & controuersiis, quæ vertebantur, & versæ sunt inter venerandos, & Religiosos viros DD. Dionysium Abbatem, Canonicos, & Conuentum monasterij S. Petri in Cœlo aureo Papiensi Ordinis S. Augustini canonicorum regularium ex vna, & Priorem, Fratres, & Conuentum eremitarum S. Augustini ciuitatis Papiensis penes dictam Ecclesiam commorantes parte ex altera; primo coram Venerandis in Christo Patribus Domino Gulielmo, & successiuè Petro Papiensi, & Nouariensi Episcopis Conseruatoribus, & Iudicibus successiuè à Sede Apostolica deputatis, & Domino Gulielmo Episcopo Papiensi prædicto subdelegato de, & super nonnullis funeralibus &c.

Christi nomine inuocato pro tribunali sedentes, & habentes præ oculis solum Deum, à quo recta, & æqua iudicia cuncta procedunt, per hanc nostram diffinitiuam sententiam, laudum, seu arbitramentum, quam, seu quod ferimus in his scriptis, quoad primam partem sententiæ latæ inter dictas partes, per D. Gulielmum Episcopum Papiensem subdelegatum in qua, & per quam condemnauit Priorem, & Fratres Eremitarum S. Augustini, & eorum syndicum, & procuratorem, syndicario, & procuratorio nomine dictorum Prioris, & Fratrum, ad restituendum, & dandum dictis D. Abbati, Canonicis, & Conuentui monasterij S. Petri, seu eorum syndico, & procuratori, syndicario, & procuratorio nomine certas pecuniarũ summas, & rerum aliarum quantitates, si extabunt; alioquin eorum valorem pro funeralibus, & exequiis certorum corporum defunctorum, & sepultorum apud dictam Ecclesiam S. Petri, & oblationibus factis ad Ecclesiam prælibatam, tam pro parte, quæ contingebat dictos D. Abbatem, Canonicos, & Conuentum S. Petri prædictos, quàm etiam ratione, & nomine pœnæ, quam dictus Prior, & Fratres incurrisse dicuntur vigore conuentionũ, & pactorum inter dictas partes initarum, eo quod dicta funeralia, & oblationes in totum receperunt, & vsurpauerunt, contra voluntatem, & in præiudicium dictorum Abbatis, Canonicorum, & Conuentus. Ordinamus, lau-

damus, diffinimus, arbitramur, atque præcipimus, quod dicti Prior, & Fratres Eremitarum sancti Augustini, & eorum successores, qui pro tempore fuerint, teneantur, & debeant dare, & integraliter persoluere dictis DD. Dionysio Abbati, Canonicis, & Conuentui sancti Petri, & eorum successoribus, seu eorum syndico, & procuratori, syndicario, & procuratorio nomine, summam mille ducentorum florenorum auri hinc ad quatuor annos proximè venturos, dando, & soluendo quartam partem dictorum 1200 florenorum singulis annis dictorum quatuor annorum in festo Natiuitatis Beatæ Mariæ Virginis de mense Septembris, & per totum dictum mensem, vel alium terminum longiorem, si dicti Abbas, & Conuentus voluerint eis dare. Quam summam 1200. florenorum taxamus, & limitamus ex potestate compromissi in nobis facti de tota, & omnibus summis, & quantitatibus, in quibus dicti Prior, & Fratres, & Conuentus, & eorum successores in dicta summa fuere cōdemnati: & hanc summā ordinamus, laudamus, & diffinimus debere esse partē contingētem dictos Abbatem, & Canonicos, & Conuentum supradictos de funeralibus, & oblationibus præteriti temporis integraliter perceptis, & retentis per Priorem, & Fratres dicti Ordinis, qui pro tempore fuerunt contra tenorem conuentionum, & pactorum inter eos, vt promittitur initorum, & contra voluntatem dictorum Abbatis, Canonicorum, & conuentus. Reliquam verò partem condemnationum, seu summarum, & rerum, in quibus dicti Prior, & Fratres, & Conuentus nomine pœnæ dictis Abbati, Canonicis, & Conuentui fuerunt condemnati, ex potestate compromissi in nobis facti eisdem Priori, & Fratribus, & eorum successoribus remittimus, & etiam relaxamus, & super ea parte, seu eisdem summis, & quantitatibus, prædictis Abbati, Canonicis, & Conuentui perpetuū silentium quoad pœnas præteriti temporis imponimus: hac tamen conditione adiecta, quòd nisi Prior, & Fratres, & eorum successores prætaxatam summam 1200. florenorum in præfixis terminis, seu per eosdē Abbates, Canonicos, & Conuentum eis prorogatis non soluerint integraliter cum effectu, omni dolo, fraude, violentia, & circumuentione cessante, ac quacunq; alia impetratione, per quam possent dictam solutionem effugere, quod ex tunc post lapsum cuiuslibet termini illa remissio sit cassa, & irrita, & dictis abbati, Canonicis, & Conuētui salua remaneat actio ad totam summam, & ad omnes summas, & res, in quibus condemnatio facta fuit occasione funeralium, & oblationum, vt præmittitur retentorum. Circa perceptionem verò funeralium, oblationū, in futurum pacta, & conuentiones inter eos inita, prout æquum, & iustum est, præcipimus obseruari.

XIII. Q*Voad illam verò partem sententiæ, in qua, & per quam dictus Dominus Gulielmus subdelegatus dixit, & pronuntiauit, vt supra perticas sex, & tabulas decem sediminis positi in ciuitate Papiensi apud dictam Ecclesiam infra suos confines in dicta pronunciatione descriptos, quod dicti Prior, Fratres, & Conuentus sancti Augustini tenere consueuerunt in emphiteusim perpetuam à dicto monasterio, fuisse & esse deuolutum ad dictos DD. Abbatem, Canonicos, & Conuentum dicti monasterij S. Petri, & dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine, propter cessationem solutionis debiti canonis vltra tempus à iure statutum, & ipsum sedimen cum omnibus ædificijs suis, iuribus, & pertinentijs pertinere, & spectare pleno iure ad dictos Dominum Abbatem, Canonicos, & Conuentum dicti monasterij, & dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine, ipsosque Priorem, & Fratres, & Conuentum S. Augustini, & dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine condemnauit, ad dimittendum liberè, & relaxandum dictis Domino Abbati, Canonicis, & Conuentui S. Petri prædicti monasterij, & dicto eorum syndico, & procuratori eorum nomine dictum sedimen cum omnibus suis ædificijs, iuribus, & pertinentijs, similiter pro bono pacis, & concordia ordinamus, & laudamus, diffinimus, atque præcipimus, quod dictus Dominus Abbas, Canonici, & Conuentus dictos Priorem, & Fratres, & Conuentum S. Augustini, & eorum successores non debeant hac vice prætextu prædictæ sententiæ super dicto sedimine sex perticarum, & tabularum decem cum suis ædificijs, aut prætextu canonis non soluti molestare, perturbare, aut inquietare, sed dictum sedimen dictarum perticarum sex, & tabularum decem cum omnibus suis ædificijs debeat remanere pacificè, & quietè dictis Priori, & Fratribus, & Conuentui Eremitarum S. Augustini, & eorum successoribus, prout in instrumento concessionis continetur, ita tamen, quod dicti Prior, Fratres, & Conuentus teneantur, & debeant hinc ad vnum annum soluisse debitum canonem præteriti temporis non solutum, & teneantur soluere in futurum, prout in forma instrumenti concessionis facta continetur.*

C*Æterum quia domus, quæ appellatur schola dictorum Prioris, & Fratrum, & Conuentus sancti Augustini posita in ciuitate Papiæ apud dictam Ecclesiam, cui cohæret ab vna parte cimiterium, ab alia platea communis, ab alia dictum monasterium, per sententiam dicti subdelegati fuit adiudicata, cum omnibus ædificijs, iuribus, & pertinentijs, dictiq; Prior, & Fratres, & Conuentus Eremitarum fuerunt condemnati, ad relaxandum, & liberè dimittendum, & restituendum dictis Abbati, Canonicis, & Conuentui S. Petri, quæ domus, seu schola est Priori, & Fratribus valde accommoda, & multum necessaria, cum sit à latere habitationis dictorum Prioris, & Fratrum, & Conuentus, & non à latere habitationis dictorum Abbatis, & Canonicorum, appareantq; instrumenta venditionis eiusdem non vitiata, quæ restitutio, seu relaxatio si fieret, cederet in magnum præiudicium dictorum Prioris, & Fratrum, & posset esse causa perpetui scandali inter eos, cum etiam dicti Abbas, & Canonici vigore priuilegij Ioannis XXII. teneantur eisdem Priori, & Fratribus vendere loca pro eorundem habitationibus accommoda, & necessaria: ideo pro bono, & tranquillo statu vtriusque partis ordinamus, laudamus, diffinimus, atque præcipimus, quòd dicta domus, quæ appellatur schola, cum suis ædificijs, iuribus, & pertinentijs sit, & esse debeat perpetuis temporibus pro vsu, & habitatione, ac exercitio scholarum dictorum Prioris, & fratrum Eremitarum, & super ea dictis Abbati, Canonicis, & Conuentui, & eorum successoribus perpetuum* XIV

silen-

silentium imponimus, ita quod de cætero non nobis sciatur super ea.

Quoad illam verò partem sententiæ, in qua, & per quam dicti Prior, & fratres Eremitarum fuerunt condemnati dictis Abbati, Canonicis, & Conuentui S. Petri ad restituendum quatuor tabulas sediminis positi in Papia in porta Laudensi, in parochia S. Viti, simul se tenentes cum dicto monasterio infra confines suos in dicta sententia descriptos, de quo frater Ioannes de Sona dicti Ordinis suus syndicus, & procurator, syndicario, & procuratorio nomine dictorum Prioris, & Fratrum, & Conuentus Eremitarum fuerat inuestitus vsque ad quinque annos tunc proximè secuturos pro ficto denariorum quatuor annuatim, durante dicta locatione, ordinamus, laudamus, diffinimus, atque præcipimus, dictum sedimen quatuor tabularum dictis Abbati, Canonicis, & Conuentui fore restituendum, & relaxandum per dictos Priorē, & fratres Eremitarum, hac tamen conditione adiecta, quod si dictum sedimen tabularum quatuor est ad commodum dictis Prioris, & Fratribus, & eorum loco, & non cedit ad incommodum dicti Abbatis, & Canonicorum, quod dicti Abbas, & Canonici teneantur illud vendere iusto pretio, prout ex forma priuilegij Ioannis XXII. tenentur, aut cum alia re permutare.

XV. *IN reliquis verò partibus dictam sententiam dicti subdelegati, quoad omnes, & singulas sui partes absolutorias, & condemnatorias, tanquam iustè, & prouidè latam ordinamus, laudamus, diffinimus, atque per vtranq; partem præcipimus obseruari. & hæc omnia laudamus, arbitramur, diffinimus, atque per vtranque partem inuiolabiliter præcipimus obseruari, sub pœna in compromisso apposita in singulis capitulis laudi, & compromissi, si contra fuerit factum, committenda, saluo & reseruato nobis arbitrio, & potestate declarandi, interpretandi, & corrigendi super prædictis vbicunque, & quandocunque visum fuerit expedire, & super prædictis, & quolibet prædictorum, & iterum, semel, & pluries pronunciandi sicuti pro bono pacis, & concordiæ visum fuerit expedire. In quorum omnium, & singulorum fidem, & testimonium præsentes literas, seu præsens publicum instrumentum huiusmodi nostram diffinitiuam, & arbitralem sententiam, laudum, arbitrium, seu arbitramentum in se continentes, seu continens exinde fieri, & per Nerium Notarium publicum, nostrumq; & causæ huiusmodi coram nobis scribam infrascriptum, per nos de præmissis rogatum subscribi, & publicari mandauimus, nostriq; sigilli iussimus appensione muniri. Lecta, lata, data, & in scriptis sententialiter pronunciata fuit hæc nostra diffinitiua, & arbitralis sententia, & hoc arbitriū, laudum, seu arbitramentum per nos Cosmatum Cardinalem arbitrum, arbitratorē, amicabilem compositorē, & amicum communem prædictum, Romæ in hospitio habitationis nostræ prope sanctum Petrum hora Vesperorum, nobis in Camera paramenti ad iura reddenda in loco nostro solito pro tribunali sedentibus, sub anno à Natiuitate Domini 1396. Indictione 4. die Mercurij, octauo mensis Martij, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri D. Bonifacij Diuina prouidentia Papæ Noni, anno septimo, præsentibus ibidem honorabilibus, & discretis viris Ioan. de Situanio, & Magistro Iacobo de Subinago procuratore; prædictis procuratorijs nominibus, quibus supra citatis, & vnoquoq; ipsorum nomine partis suæ citato, de nostri mandato ad audiendā huiusmodi nostram diffinitiuam sententiam supradictā, qui Magister Ioannes procuratorio nomine, quo supra, petijt de dicta sententia, in quantum faceret pro parte sua publicum instrumentum. ac præsentibus Reuerendis in Christo Patribus Domino Vbaldino Dei gratia Archiepiscopo Turritan. Domino Augustino Episcopo Perusino, Domino Antonio Episcopo Pennensi, & Adriensi. Domino Francisco Episcopo Nolano, & Domino Sancto, & Benedicto Abbate monasterij S. Pauli extra vrbem, et venerabilibus, & circumspectis viris Dominis Ricardo Iongh & Ioanne Pueno Sacri Palatij Apostolici Auditoribus, necnon egregijs viris Domino Rolando de Cremona I. V. D & Vannuccio de Cremona Domicello illustris Principis, & excelsi Domini Domini Ducis Mediolani &c. oratoribus, ac discreto viro Magistro Nicolao Lubich, in Romana Curia procuratore, & pluribus alijs testibus ad præmissa vocatis, habitis, & rogatis.*

Et ego Nerius olim Gerij de Ruggerijs clericus Pisanus publicus Apostolica, & Imperiali autoritatibus Notarius, præfatiq; Reuerendissimi in Christo Patris, & DD. Cosmati Cardinalis arbitri, arbitratoris, & amicabilis compositoris prædicti Secretarius, atque causarum, & causæ huiusmodi coram eo scriba præfata diffinitiua sententia laudo, arbitrio, seu arbitramento, omnibusq; alijs. & singulis suprascriptis, dum sic, vt præmissum est, per præfatū Dominum Cardinalem arbitrum, arbitratorem, & amicabilem compositorem prædictum pronunciarentur, laudarentur, agerentur, & fierent, vnà cum prænominatis testibus præsens fui, eaq; omnia, & singula sic, vt præmissum est, fieri vidi, & audiui, & ideo hoc præsens publicum instrumentum, quod alijs præpeditus negotijs per Hugonem Notarium Imperialem publicum infrascriptū fideliter scribi feci, exinde confeci, in notā redegi, & publicaui illud vnà cum eo, & per eius manum in collatione, & aliquibus sui partibus, & præsertim in verbis Mercurij octauo in septimo virgulo circa finem dicti instrumenti computando ab vltimo virgulo ascensiuè vsque ad dictum septimum virgulum. quæ verba posita inter verbum, Die, & verbum mensis in dicto virgulo scripta sunt, vt mihi constat, & illa, & cætera correcta per eiusdem vel per meam manum in aliquibus dictionibus, vel syllabis resectis, seu reparatis, approbo, corrigendo, & vna cū appensione sigilli Domini mei Domini Cardinalis arbitri, & arbitratoris, & amicabilis compositoris prædicti, signo, ac nomine meis consuetis signaui, rogatus specialiter, ac requisitus, in fidem, & testimonium omnium, & singulorum præmissorum.

Et ego Hugo Draem clericus Traiectensis publicus Imperiali autoritate Notarius, tenorem suprascripti instrumenti cum suis interlineaturis, & correctionibus de mandato Domini, & Magistri Nerij Ruggerij secretarij, & Notarij publici de dicto instrumento rogati, manu propria fideliter scripsi, & auscultando vna cum eo correxi, & interlineaui, signumq; meum hic apposui. in testimonium omniū, & singulorū præmissorū.

Inter ea verò, in quibus prædicta sententia non fuit reformata, vnum est, quod sub hac verborum forma sic exprimitur. *Super secunda petitione oblata pro parte dictorum Prioris, Fratrum, & Conuentus Eremitarum S. Augustini, seu dicti eorum syndici, & procuratoris, eorum syndicario, & procuratorio nomine aduersus, & contra prædictos Dominum Abbatem, Canonicos, & Conuentum monasterij S. Petri, seu dictum eorum syndicum, & procuratorem, eorum syndicario & procuratorio nomine, in eo, & super eo, quod dicti Prior, Fratres, & Conuentus Eremitarum S. Augustini, seu dictus eorum syndicator, & procurator eorum nomine petunt in dicta secunda petitione pronuntiari, & declarari debere dictos Dominum Abbatem, Canonicos, & Conuentum monasterij S. Petri, seu dictum eorum syndicũ, & procuratorem eorum syndicario, & procuratorio nomine cecidisse à quocunque iure sibi competenti in dicta Ecclesia, & ipsos Dominum Abbatem, Canonicos, & Cõuentum dictumq; eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine in eadem Ecclesia nullum ius habere, & ipsam Ecclesiam cum omnibus suis iuribus, & pertinentijs pertinere, & spectare ad dictos Priorem, Fratres, & Conuentum S. Augustini, &c. Dicimus, & pronuntiamus, & in his scriptis sententialiter declaramus, dictam Ecclesiã cum omnibus suis iuribus, & pertinentijs pleno iure pertinere, & spectare ad dictos Dominum Abbatem, Canonicos, & Conuentum S. Petri, & dictum eorum syndicũ, & procuratorem eorum nomine, & ipsos Priorem, Fratres, & Conuentum Eremitarum S. Augustini, & dictũ eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine in Ecclesia ipsa nullum ius habere, nisi in quantum sibi concessum est, & exprimitur in priuilegio sæpe dicto piæ mem. Sanctissimi in Christo Patris, & DD. Ioannis Papæ XXII. de quo supra facta est sæpe mentio.*

Addo cum plures sint Ecclesiæ, eidem D. Petri in Cœlo aureo Basilicæ subiectæ, quæ in signum propriæ illorum subiectionis annuũ censum, siue canonem à temporibus Luitprandi Regis soluere consueuerunt, & nunc etiam soluunt, (Census enim, siue canonis solutio subiectionis signum est. cap. Omnis anima, de censibus) prædictæ Ecclesiæ Abbati, vel Præposito, & Canonicis Regularibus semper ipsum censum, siue canonem soluerunt, nunquam verò Eremitis. Vnde ex hoc etiam capite conuincimus, penes canonicos eiusdem Ecclesiæ dominium semper mansisse, & nunquã vel in toto, vel in aliqua parte ad Eremitas translatũ.

XVII A Tque tandem pro huius libri coronide inferimus, frigidũ esse, quod Ioannes Marquez cap. 2. pag. 6. col. 1. suum Coriolanum secutus scribit. Quotiescunque in libris sacrorum canonum, conciliorum, aut diplomatum Pontificiorum de Ordine S. Augustini absolutè, & sine alio addito mentio habetur, de Eremitarum ordine, non autem clericorum canonicorum intelligi debere. Quod enim ad sacros Canones spectat, in Decreto, ac etiam in Decretali nulla prorsus de isto Ordine mentio habetur: in Sexto verò Decretalium duabus tantum vicibus nominantur Eremitæ sub hoc titulo Eremitarum, & non absolutè sub titulo Ordinis S. Augustini. In concilijs quoque vsque ad Generale Concilium Lugdunense sub Gregorio Decimo celebratum, nullus reperitur locus, in quo de Eremitis Augustinensibus vel vnum verbum habeatur. Porrò quod ad literas Pontificum, & stilum Cancellariæ Apostolicæ attinet, in tantum abest, vt nomine Ordinis D. Augustini absolutè prolati veniant Eremitæ, vt nonnisi ab homine huius rei prorsus ignaro id affirmari possit: nã si totum librum, qui prouinciale Romanum dicitur, ex integro percurramus, ac etiam integrum librum taxarum Apostolicarum, in quibus omnes Ecclesiæ, & omnia monasteria per omnes mundi partes existentia sunt notata, inuenietur nunquã nomine monasterij, vel Ecclesiæ Ordinis S. Augustini absolutè prolati, denotari Ecclesiam, vel monasterium Eremitarum: sed è contrario semper, & plusquam semper Ecclesias, & monasteria canonicorum designari. Et quod omnem dubitationem tollit, in libro, qui vocatur Practica Cancellariæ Apostolicæ, in quo formularia traduntur, secundum quæ scriptores Apostolici literas Apostolicas extendunt, ita legimus. *Sequitur modo videre de Ordinibus, & Religionibus Christianitatis, & eorũ nominibus per Romanam Ecclesiam approbatis, & qui ex eis dicuntur non Mendicantes, & qui Mendicantes, & qui Militiarum. Et primò de non Mendicantibus. Monachi: Ordo S. Basilij, & Caput vocatur Archimandrita. Canonici vocantur Ordo S. Augustini. Fratres: Ordo S. Mariæ Cruciferorum, &c.* & infra. *Prioratus Domus Sepulchri Dominici de Calatambie. Ordinis S. Augustini.* & infra. *Mendicantium Ordines hi sunt, videlicet: Ordo Prædicatorum. Ordo fratrum Eremitarum S. Augustini. Priori Generali Ordinis fratrum Eremitarum S. Augustini, &c.* Vbi vides Ordinem Canonicorum absolutè vocari S. Augustini. Eremitarum autem è cõtrario non vocari Ordinem S. Augustini absolutè, sed Ordinem fratrum Eremitarum S. Augustini. Et ita passim habetur ex tota illa Praxi Cancellariæ Romanæ, & Apostolicæ. Vt meritò ridendus esset labor, si rem notissimam pluribus illustrare niteremur. Hæc de clericali Beatissimi Patris Augustini instituto, habitu, & de clericis canonicis per illum restitutis in hac prima parte dixisse sufficiat. Paucissima quidem de multis, quia plura omisimus ad vtiliora, & necessaria magis properantes, quæ, qui legere, & considerare dignabitur, verissima esse intelliget; sin autem palato non sano pœna sit panis, qui sano est suauis, & oculis ægris odiosa lux, quæ puris est amabilis, non nobis imputandum, sed illis, qui, vt Hieronymus scribit,
dum dicunt, quod non deberent, non-
nunquam coguntur audire,
quæ non vellent.

FINIS LIBRI PRIMI.

DE SACRI APOSTOLICIQVE ORDINIS CANONICORVM REGVLARIVM ORIGINE & Progressu

LIBER SECVNDVS,

GABRIELE PENNOTTO
NOVARIENSE EX CONGREGATIONE
Lateranensi Abbate, ac Theologo Autore,

Cum Licentia Superiorum.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Excudebat Gerhardus Greuenbruch,
ANNO M.DC.XXX.

CAPITA SECVNDI LIBRI.

CVNCTIS

CVNCTIS REVER.^MIS PATRIBVS ET OMNI VENERATIONE COLENDIS

Dominis Abbatibus, Generalibus Prioribus, cæterisq; Sacri Canonici; Apostolicique Ordinis Prælatis, & Concanonicis sincera charitate dilectissimis.

D. GABRIEL PENNOTTVS
Concanonicus, & seruus humilis in Domino; S.

EGINALDVM Hestensem inter sacri Ierosolimitani belli Duces, & Principes inuictissimum, veneficæ cuiusdam incantationibus ab exercitu longissimè abductum, & inter amœnissimi pomarij delicias otio torpentem Poëta noster Italicus ad mentis vigorem, & castra fidelium citius reuocaturus, tale apud semetipsum iniit consilium, vt speculo adamantino illi ante oculos posito ad illius status ab auita maiorum suorum nobilitate longè degenerantis abiectionem, ac vtilitatem meditandam excitaret, mox Virgilium lib. 6. Æneidos aliquo pacto æmulatus ad solutas animi vires instaurandas, alterum clipeum omnia maiorum suorum egregia facinora, & res præclarè gestas miro quodam artificio depicta referentem, illi contemplandum exhiberet. Nec illum sua cogitatio fefellit, quandoquidem adolescens verè nobilis, & generosus rubore perfusus, & pudefactus nimium, non solùm à fallacibus Armidæ blandimentis statim resiliuit, verùm ad castra pedem referens, strenuè contra hostes certando, errata, & damna præcedentia, lucris sequentibus longè maioribus exæquauit. Sanè, Religiosissimi, & mihi summa veneratione colendi Patres, & Canonici, ex innumeris penè metaphoris, quibus diuinæ scripturæ Cœlestis Ierosolimæ diuitias, fœlicitatem, & viam ad regnum æternę beatitudinis assequendum nobis proponere consueuerunt, vt nulla frequentior, sic etiam mea sententia, nulla consentanea, & apta magis, ea, qua Regnum æternę gloriæ sub specie, ac symbolo ciuitatis, siuè arcis munitissimæ obsidione vallatę, & per vim captę nobis exhibetur: hoc enim illud ipsum est, quod Vates Diuinus Ezechiel sanctam Ciuitatem Ierusalem in latere describere iubetur, & ordinare aduersus eam obsidionem, & ędificare munitiones, & comportare aggerem, & dare contra eam castra, & ponere arietes in gyro. quippe quod (vt Magnus Gregorius hom. 12. in Ezechielem aduertit) vt ad cœlestem Ierusalē, siuè ad ęterna pacis gaudia pertingere valeamus, hic proculdubio necessarium sit tribulationum certamina multa sustinere. Huc etiam tendit teste Origine homil. 7. in primum caput lib. Numerorum, quod populus electus, quem Deus tot portentis, & mi-

natur,& forsan etiam despectui habeatur? Vbi enim nunc primus ille Canonicæ disciplinæ vigor,splendor,ac spiritus,qui in nostris maioribus fulgebat? Vbi prisci illi proceres Hæreticorum domitores,& prostratores validissimi Augustinus, Athanasius,Prosper, Gelasius? Vbi Theologorum Principes,& Magistri doctissimi Hugo, & Riccardus Victorini,& Petrus Lombardus? Vbi Ecclesiasticæ dignitatis, & immunitatis etiam cū periculo vitæ,& effusione sanguinis defensores fortissimi vterque Thomas Martyr, scilicet Cantuariensis,& Parisiensis,vterq; Alexander Pontifex,Secundus,ac Tertius? Vbi nunc Sanctissimi Præsules mirabilium patratores, infernalibus spiritibus nimis formidabiles,Patritius,Frigdianus,Vbaldus,& Bernardus? Vbi Canonicæ disciplinæ reparatores zelo Dei feruidissimi Iuo Carnotensis,Vbaldus idem Eugubinus,Petrus Rauennatensis,Theotonius Colimbricensis, Ioannes Rusbrochius Bruxellensis, Bartholomæus Columna Romanus,Leo,& Thadæus Papienses? Vbi tandem nunc tot Canonicorum cœtus,collegia,congregationes, & Ecclesiæ Cathedrales, quibus olim veluti astris lucifluis totus terrarum Orbis fulgebat,scio quidem,nec inficior R. P. hanc tantā cladem magna ex parte nostro Ordini contigisse,vel ex infidelium,& hæreticorum persecutionibus,vel ob dira schismata,quę non semel Ecclesiam vexauerunt,& ferè ad triarios redegerunt:vel etiam ob secularium quorundam inexplebilem nimis auaritiam, bonis temporalibus religiosorum nunquam non inuidentium , nunquam non inhiantium. Eamq; tunc vel maxime confirmatam,& auctam,cum Ecclesiæ,& Monasteria nō iam Pastoribus regularibus,sed Clericis secularibus in commendam,vt aiunt , conferri cœperunt. Quod malum,vtpote grauissimum,& non solùm Ordinibus regularium,sed toti Ecclesiæ valde perniciosum Sanctissimus Pontifex Clemens V. in Extrauaganti Ex supernæ. de Præbendis. sic deplorabat. *Sanè pridem nos licet insufficientibus meritis ad Summum Apostolatus apicem,sicut Domino placuit euocari,ab ipso nostræ promotionis exordio antiqua notitia Regum, Prælatorū, Magnatorum,& aliarum nobilium personarum Ecclesiasticarum,& secularium nobiscum tunc existentes , ac ipsorum aliquibus,tum quia in terris morantes eorum, gradum huiusmodi promotionis habuimus,tum quia solita ad eos amicitia specialibus affectibus ducebamur,aliquibus verò ex assueta Romanorum Pontificum liberalitate, quam in suo exercere sunt soliti nouitatibus,volentes honoris,& liberalitatis affluentia complacere,ad eorum tamen importunas , & multiplicatas precum instantias nonnullis clericis,& personis Ecclesiasticis religiosis , & secularibus diuersorum Ordinum,dignitatum,conditionum,& statuum Patriarchales,& Archiepiscopales,& Episcopales Ecclesias,ac Monasteria destituta Pastoribus,sub commenda,vel custodia,vel cura,vel guardia,aut administrationis titulo,nonnunquam duximus perpetuò ad vitam,seu ad spacium certi temporis committenda,super his an tales videlicet , tantasq; gratias per nos fieri decuisset,variorum,arduorum negociorum multiplicitate distracti,vsque ad tempus , quo infirmitas satis periculosa nos his diebus visitauit Omnipotens,nequiuimus cogitare plenariè. Verùm in debilitate ipsius Ægritudinis constituti,à negotiorum vtcunq; discussione semoti,ad hoc sub diligenti examine direximus aciem nostræ mentis, demumq; prospeximus euidenter,quod Ecclesiarum,& Monasteriorum eorundem iura negliguntur,bona,& iura dissipantur ipsorum,ac subiectis eis personis,& populis spiritualiter plurimum,& temporaliter derogatur,eisq; redundāt ad noxam,quæ dicebantur cedere ad profectum,ac nedum ipsis,sed etiam Romana Mater Ecclesia,quæ disponente Domino ipsarum caput fore dignoscitur, & Magistra, grauiora inde futura timentur pericula. Nolentes igitur his tot,& tantis dispendijs vlterius causam relinquere,sed volentes potius opportunum,& debitum in hac parte remediū adhibere,omnes,& singulas promissiones huiusmodi per nos,vt præmittitur factas,quibuscunque, cuiuscunque Ordinis,dignitatis,aut status,sed etiam S. R. E. Cardinalibus,quoquo modo,vel tempore facta noscantur, auctoritate Apostolica ex nunc ex certa scientia,reuocamus,cassamus,& annullamus, & decernimus de cætero non habere aliquam roboris firmitatem.* Sanctissimè profectò,nam vt scitè,& verissimè Ioan. Trullus lib. 1. cap. 38. hanc ipsam extrauagantem perpendens aduertit, hi commendatarij illi sunt, qui Monasteria relaxauerunt,labefactauerunt,& corruperunt:quam ob causam, vt malo tam grandi remedium adhiberent,non solùm dictus Pontifex Decretum nunc recitatum edidit,verumetiam Concilia Generalia,& Oecumenica Lateranense sub Leone X, & Tridentinum sub Pio IV. alias saluberrimas constitutiones condiderunt , quæ in Lateranensi sess. 9. cap. 3. & in Trident. sess. 14. cap. 10. & sess. 25. de Regul. videri possunt, quanquam omnia ferè incassum,siue ob difficultates temporū,siuè ob alias causas, quas mihi curiosius peruestigare non licet. Cæterum vt hæc omnia verissima esse concedamus,tamen quis nostrum neget,complura etiam Collegia Regularium Canonicorum mundana conuersatione intro demissa,deficiēte paulatim suauitate spiritualis deuotio-

nis,feruore disciplinæ canonicæ.& zelo sanctæ religionis penitus extincto propria voluntare suaue iugum vitę regularis excussisse, & ad secularitatem omnimodam concessisse (Quis etiam neget,alia non pauca Monasteria, etsi regularis instituti modicũ quid nunc etiam retineant,adeò tamen à primo illo instituto Apostolico relaxata, sine capite,sine congregatione,sine Prelatorum regularium visitatione,& consequenter sine interno spiritu vix aliquid regularitatis habere præter nomen,& habitum, qui tamen in multis varius,& diuersus est,& multipliciter detruncatus?

Hanc profectò tantam,& tam grauem nostri Ordinis iacturam,& defectionẽ sanguineis lacrymis verè deplorandam,quam,vt ingenuè dicam,nunquam absque ingenti animi mœrore ad memoriam reuoco,multis ab hinc annis mecum ipse reputans, & de rem edijs opportunis ad illam instaurandam non semel recogitans,cum multam ad tantam molem mouendam conducibilia,ne dicam necessaria,sese mihi obtulissent,nihil tamen magis opportunum,aut efficax,vel etiam necessarium existimaui,quàm,vt frequẽtius nostrę conditionis dignitatem,& generis nobilitatem, à nostris secundum Deum Parentibus,nimirum à Sanctissimis Apostolis,& viris Apostolicis primis nostri Ordinis autoribus spirituali propagatione in nos deriuatam, & transfusam impensè meditemur:necnon etiam ipsorum Parentum nostrorum egregia facinora, & res prçclarè gestas solicita consideratione ad memoriam reuocemus.Est equidem,fuitq; semper apud omnes homines tantarum virium hæc ipsa meditatio,vt non solùm innumeros ad laboriosa opera,& difficillima obeunda impulerit,sed etiam ob auitam nobilitatem,& propriam dignitatem seruandam,infiniti propemodum bona omnia fortunæ, & animã ipsam libentissimè profuderint.Ita,vt de multis paucissimos referã, strenuissimus Machabæorum Dux in vitæ discrimine cum suis constitutus,gloriosam mortem, inquit sacer textus,magis,quàm turpem fugam suasit, ne proprię gloriæ aliquam maculam inferre videretur. Ita grandæuus,& omni laude celebrandus Eleazarus ad ritum Gentium a patrijs legibus transfugere suasus,recogitans proprię senectutis eminentiam,& ingenitę nobilitatis canitiem,ne maculam ,,& execrationem propriæ senectuti conquireret, gloriosissimam mortem potius, quàm odibilem vitam elegit.Ita demum legis Diuinæ zelantissimus Razeias Spiritu S. impellente, elegit potius nobiliter mori, quàm subditus fieri peccatoribus,& contra natales suos indignis iniurijs agi. Prçclarissimus etiam Vates Isaias,vt populum Hebræorum ab execrandis Idololatriæ vitijs ad cultum,& studium sanctæ religionis reuocaret ad auitæ nobilitatis recordationẽ prouocabat dicens: *Attendite ad Abraham Patrem vestrum, & Saram, quæ peperit vos.* è contrario verò Saluator noster Ioan. 8, Iudæos tanquam à Paterna gloria degeneres redarguens,aiebat: *Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite.* Porro cum apud omnes homines tantas habeat vires hæc ipsa recordatio,nulli tamen sunt,apud quos maiores habere deberet, quàm apud nos, Religiosissimi Patres,qui nostrum genus,& originem secundum spiritualem nostri Ordinis propagationem,non ad mundi Principes,& seculi Monarchas,sed ad ipsosmet Christianę religionis Protoparentes,& Principes iurè,ac meritò referendum putamus, quibus illud Apostolicum verissimè conuenire potest: *Iam non estis hospites, & aduenæ,sed estis ciues Sanctorum, & domestici Dei,superædificati supra fundamentum Apostolorum, & Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo IESV.*

Hanc igitur potissimum ob causam,vt in communi negotio,& periculo,cui, quòd omnes tangat,cuique pro viribus occurrere tenemur,ipse quoque licet consilio,ac viribus omnium minimus,meum qualecunq; auxilium,seu famulitium conferrem, Poëtã antedictum quadantenus æmulatus,vt in primis meipsum, deinde cęteros omnes mei Ordinis Canonicos,ad tàm piam,religiosam,& salubrem cogitationem,siue recordationem prouocarem, tum mihi, tum vobis omnibus duplicem clypeum ante mentis oculos exponendum iudicaui,vt in altero nosmetipsos,& nostræ dignitatis eminentiam tanquam in speculo cernere possimus:in altero verò tanquam in imagine, maiorum nostrorum res probè gestas,& præclara facinora contemplari valeamus. Speculum iam obtuli primum,s.librum,qui circa S.mi P.nostri Augustini institutum,& vitæ normam,

& Re-

& Regulam Canonicam, ad exemplar vitæ Apoſtolicæ conquadratam totus verſatur. Hæc enim Patres Clericorum Canonicorum ſpeculum eſt, quam idcirco per antonomaſiam ſpeculum vocamus, quam S.mus Præſul diù ante oculos tenere iubet, vt ſpiritualis pulchritudinis amatores in libello iſto tanquam in ſpeculo frequentius noſmetipſos conſpicere, & errata corrigere, & mores noſtros in meliùs reformare poſsimus. Alterum nunc profero, maiorum noſtrorum ſeriem, & res geſtas referentem, hunc videlicet ſecundùm librū, qui Ordinis originem, progreſſum, Eccleſias cathedrales, Metropolitanas, Patriarchales, Monaſteria, varias per ſecula reformationes, & Canonicorum congregationes, Viros quoq; ſanctitate, doctrina, & dignitate conſpicuos, ſi non oēs, & omnia, quod vires meas longè excedebat, maxima ſaltē ex parte conſpiciendos præbebit. Exiguum ſanè ingentis animi mei, & ſummæ in vos, & in totum Ordinem obſeruātiæ apophoretum, ſed tamen magno labore comparatū, cuius conquiſitio eò mihi difficilior extitit, quod licet ante nos de quibuſdam peculiaribus Canonicorum congregationibus quidam nonnihil ſcripſerint, tamen de toto Ordine nullus, aut nonniſi valde pauca, & cum maxima diminutione, & obſcuritate tractauit. Nec tamen iactauerim, ita diligenter, & exactè prouinciam iſtam difficillimam me abſoluiſſe, vt non plura ad eiuſdem Ordinis dignitatem ſpectantia, præcipuè ad Catalogos Eccleſiarum, Monaſteriorum, & Virorum illuſtrium integrandos, meritò deſiderari poſſint. Quemadmodum etiam non negauerim, in quibuſdam decipi me potuiſſe, vel Codices manuſcriptos amanuenſium vitio corruptos, vel libros Typographorum incuria deprauatos offendentē, vel Hiſtoriarum errores vix emendabiles ſequentem, maximè circa nomina particularium monaſteriorum, vel locorū ex manuſcriptis nonnullis taxarum Cam. Apoſt. libris collecta, circa quæ nullus ferè non aliquando hallucinabitur, niſi qui omnium Gentiū idiomata didicerit, & omnia orbis terræ loca exactè luſtrauerit, & eorum nomina probè aſſecutus fuerit: Mihi ſatis ſit, viam difficilem aggreſſum primum, alijs indicaſſe: vt fortè non immeritò cum noſtro Poëtà dixerim.

Nulla erat via, prærupta, atque aſpera ſaxa,
Et denſi latè obducebant omnia vepres,
Ipſe manu validam quatiens vtraque bipennem,
Latum limitem ago, fruticum cedentibus vmbris:
Iamq; aditus datur, atque via licet ire patenti.

Reliquum nunc erit, ne noſter qualiſcunque labor ſuo fructu vacuus maneat, noſmetipſos in hoc ſpeculo conſpicientes, noſtræ dignitatis ſedulò eminentiam recogitare, & ad petram aſpicere, & ad cauernam laci vnde præciſi ſumus: necnon etiam S.mi P. Auguſtini, cæterorumq; Virorum Apoſtolicorum parentum noſtrorum virtutes, mores, geſta præclara, & facinora ſæpius recolere. Ita namq; fiet, vt ſpretis fallacibus, blandimentis, quibus noſtri nos inimici ab expugnanda cœleſti Ieroſolima longius abducere nituntur, non ſolum excuſſo torpore ad ſanam mentem reuertamur, verumetiam tāquam generoſæ ſoboles auitam gloriam æmulantes, ad prima caſtra, videlicet ad primæuum canonici Ordinis vigorem, & ſplendorem per veram reformationem cito reuertamur, & damna præterita lucris ſequentibus exæquare ſatagamus. ne de nobis illud verè dici poſſit, quod de nonnullis Canonicis Iacobus de Vitriaco S. R. E. Cardinalis, & noſtri Ordinis illuſtrator, vir Dei zelo plenus, in ſuo lib. Hiſtoriæ Occidentalis c.21. non ſine graui animi mœrore aiebat. *Ipſi enim tanquam ſepulchra foris dealbata, intus autem pleni immunditijs, & oſsibus mortuorum, & putredine cadauerum, adeò fœtentes in naribus bonorum virorum ſecū cohabitantium effecti ſunt, quod multi, cum iam ſuſtinere non poſſent, ab eis diſceſſerunt, ad aliam religionem mutate habitu fugientes: quidam autem in eodem habitu, & ſub eadem regula permanentes prædictis velut folijs defluentibus, fortiter perſtiterunt ad obſeruantiam regulæ ſanctæ, & reformationem regularium inſtitutionum tàm in ſe, quàm in alijs tota virtute laborantes, & totis deſiderijs anhelantes.* Hæc Vitriacus ibidem.

CAPVT PRIMVM.

Nomenclatio multiplex, qua Clerici Canonici tum in Iure Canonico, tum in sacris Concilijs, & apud autores probatos nuncupari consueuerunt, explicatur.

I. De origine, progressu, Ecclesijs Metropolitanis, Cathedralibus, Monasterijs, varijs Reformationibus, Congregationibus, Sacri, Apostolicique ordinis Canonicorum regularium, necnon de quibusdam eiusdem Ordinis Priuilegijs, & præminentijs ad omnipotentis Dei, & illius Genitricis Virginis, necnon Beatissimi Patris Nostri Augustini, & omnium Sanctorum honorem, & gloriã, in hoc secundo libro cum diuini auxilij confidentia verba facturi, ne in progressu operis ob nominum multiplicitatem, & varietatem in errores labamur, à multiplici nominum varietate, quibus ipsi Canonici Regulares à Romanis Pontificibus, Concilijs, Patribus, Historicis, & Iuris vtriusque Doctoribus passim nuncupari consueuerunt, ipsam tractationem exordiendam arbitramur. Vocantur enim ipsi Canonici regulares non vnico, sed multiplici nomine. Primò quidem absoluto nomine Clerici. Secundò Clerici Regulares. Tertio Clerici Religiosi. Quarto Clerici Canonici. Quinto absoluto nomine Canonici. Sexto Canonici Regulares. Septimo Canonici Religiosi. Octauo absoluto nomine Monachi. Nono Monachi Canonici. Decimo Fratres. Vndecimo Dõni, seu Domini. Quarum omnium denominationum rationes assignare, & explicare, priusquam ad vlteriora gradum faciamus, operæ pretium fore iudicaui.

II. ET quidem absoluto, ac simplici nomine Clericorum sæpissime à probatis autoribus appellatos ipsos Canonicos Regulares, præter D. Augustinum in tribus sermonibus de communi vita Clericorum, in quibus de clericis, quos modo Regulares Canonicos vocamus, ex omnium consensu loquitur, testes sunt Clemens I. in epist. 5. ad Iacobum fratrem Domini. Vrbanus I. in epist. ad omnes Christi fideles, quæ referuntur in cap. Dilectissimis, & cap. Scimus 12. q. 1. Conc. Aquisgrani sub Ludouico Pio celebratum cap. 118. & 120. necnon Innocentius III. in epist. ad Priorẽ & Clericos S. Petri apud Spoletum in primo libro epistolarum huius Pontificis pag. 283. iunctis, quæ legi possunt apud Gratianum in suo Decreto causa 1. q. 1. per totum. & in cap. Legi epistolam. cap. Decimas. 16. q. 1. cap. Quidam Monachorum. 18. q. 2. ac etiam in Decretalibus sub titulo, de vita, & honestate Clericorum, sub quo tàm Regulares, quã seculares clerici ex omnium Doctorum consensione comprehenduntur.

Huius autem denominationis ratio duplex, atque verissima reddi potest, altera ex ipsa nominis etymologia: altera verò ex fine, ac instituto eiusdẽ Canonici ordinis accepta. Nam quod ad primam attinet, si vocis etymon attendamus, quid aliud hoc nomen Clericus sonat, nisi eum, qui omnibus seculi facultatibus renuncians, solum Deum sortẽ suam eligit, ab ipso Deo vicissim in suam sortem receptus? quemadmodum D. Hieron. ad Nepotianum de Institutione Clericorum à Gratiano in cap. Clericus 12. q. 1. his verbis apertissimè testatur: *Clericus, qui Christi seruit Ecclesia, interpretetur primò nomen suum, & nominis definitione prolata nitatur esse, quod dicitur. si enim cliros græcè, sors latinè appellatur, propterea vocantur clerici, vel quia de sorte sunt Domini, vel quia Dominus sors, idest pars clericorum est. Qui autem vel ipse pars Domini est, vel Dominum partem habet, talem se debet exhibere, vt & ipse possideat Dominum, & possideatur à Domino. Qui Dominum possidet, & cum Propheta dicit pars mea Dominus, nihil extra Dominum habere potest: quod si quidpiam aliud habuerit, præter Dominum, pars eius non erit Dominus. verbi gratia. Si aurum, si argentum, si possessiones, si variam supellectilem, cum istis partibus Dominus fieri pars eius non dignatur, &c.* Hinc dum clericatui quis initiatur, tondetur ab Episcopo dicens, Dominus pars hæreditatis meæ: quia capillorum depositio, rerũ temporalium depositionem significat, ad perfectã omnium temporalium bonorum renunciationem designandam, vt idem met Hieronymus in epistola ad quendam Leuitam in cap. Duo. eadem causa. & quæstione relatus scribit. Hinc iure merito deducit Panormitanus in cap. Licet. de officio Ordinarij, nomen clerici rectiùs, & veriùs, & magis propriè conuenire clericis siue canonicis regularibus, quàm secularibus. *Nota*, inquit, *Glossam, quare clerici, qui non sunt alicuius Religionis, dicuntur clerici seculares: participant enim Religiosis, & in hoc appellantur clerici. Item participant laicis: & hoc respectu appellantur seculares.* Quod etiam notatur in additionibus marginalibus ad dictã Glossam in verbo Seculares, & Speculator in suo Rationali diuinorum offic. lib. 6. cap. Siue rubrica de septẽ diebus post Pascha, referens consuetudinem quarundam Ecclesiarum, in quibus à Paschate vsque ad Pentecosten in Matutino nõ dicebantur, nisi tres Psalmi, eam multipliciter corrigit. sed ob hoc præcipue, quia, inquit, inter canonicos regulares, & alios clericos, qui vsurpato nomine seculares dicũtur, nulla debet esse quoad hoc differentia: nam & ipsi magna ex parte antiquitus Regulares fuerũt. cap. Quia. cap. Scimus, & cap. seq. & cap. Certe extra de vita & honest. Clericorum. cap. Quoniã. & certum est, quod canonici Regulares in octaua

Resurrectionis dicunt in Nocturnis nouem Lectiones,cum octo Responsorijs, vt D.Augustinū omittamus in sermone primo,& secundo de communi vita Clericorum, vocantē clericos proprietarios cœcos,& claudos,& hipocrytas.

Altera ratio eiusdem denominationis ex ipsa natura instituti. siue ex fine ipsorum Canonicorum Regularium depromptahæc est, quia nimirum ipsis Canonicis Regularibus ex propria natura,& ex vi illorum professionis competit clericatus,quod non ita accipias, vt Canonicus Regularis nascatur clericus,vel quod per solam professionem sine collatione ordinis clericus efficiatur, vt ad nos carpendos Zoili quidam accipiunt : sed quia Canonici Regulares ex vi illorum institutionis clericatui deputantur, & ad munera clericorum exercenda, quæ sunt verbi Dei prædicatio, Sacramentorum dispensatio, & animarum regimen, vt scitè D.Thomas 2.secundæ quæst. 189. art.8.ad secundum hisce præcisis verbis notauit dicens: *Ad secundum dicendum,quod vtraque Religio, scilicet Monachorum,& Canonicorum Regularium ordinatur ad opera vitæ contemplatiuæ,inter quæ præcipua sunt ea,quæ aguntur in diuinis mysterijs,ad quæ ordinatur directè ordo Canonicorum Regularium, quibus per se competit,quod sint clerici Religiosi : sed ad Religionem Monachorum non per se competit,vt sint clerici, vt habetur in Decretis 16.quæst.1.* Hinc Pius IV. constitut. 95.qua Canonicos Lateranenses Monachis præferendos declarat,ac decernit,inter alia suæ determinationis fundamenta hoc præcipuum recenset, dicens: *Eosdem Canonicos tam sua antiqua institutione huiusmodi,quam etiam dignitatis clericalis,qua eos statim,quòd professionem regularem emiserunt, insignitos esse oportet,&c.* Hinc etiam in constitutionibus Canonicæ Portuensis præclarissimæ olim Congregationis Principis,& nunc nostræ Lateranensis familiæ Collegij cum primis nobilis, per Paschalem Secundum firmatis, parte prima capite nono, qui ad Congregationem Canonicorum admittebantur,priusquam solemnem professionem emitterent,in chorum deducebantur, & clerici secundū vsum,& consuetudinem fiebant,ac deinde in medio fratrum prostrati professionis cartulam legebant,quod etiā in Constitutionibus nostræ Congregationis parte 2.cap.15.cauetur.

III. SEcundò vocantur iidem Regulares Canonici clerici Regulares,quæ nuncupatio frequentissima est tum in iure Canonico,& in Sacris Concilijs,tum apud Iuris Canonici Interpretes.& Glossatores, vt videri potest apud Glossam 12.q.1.in principio,aduertentem, Canones ibi loci à Gratiano compilatos , quibus clericis temporalium bonorum possessio interdicitur, de Regularibus non de secularibus loqui. & in cap. Plerique de Pactis.& capite primo de filijs presbyterorum,& in constitutione Eugenij Quarti,qua eosdem Canonicos Lateranensi Basilicæ vti veros originarios illius clericos reddens, Regulares clericos nuncupauit. Est porro vetustissimus in Ecclesia Catholica hic loquendi modus, quo clericorum genus in duas species diuidentes, alios Regulares,alios verò seculares appellare consueuerunt, non quòd ab initio nascentia Ecclesiæ fuerint clerici seculares à Regularibus distincti, vt falsò Præpositus in capite primo 44. distinct. scribit:sed quia frigescente in animis fidelium primæui illius Apostolici instituti clericorum nascentis Ecclesiæ disciplina,cum paulatim tolerari cœpisset, vt clerici proprium possiderent, ad grauiora peccata, maximè verò ad multorum hipocrysim vitandam, vt Augustinus sermone primo, & secundo de communi vita clericorum scribit, & refertur in capite Nolo. duodecima quæst. prima, paulatim quoque distinctio clericorum in Regulares, & seculares in Ecclesia Catholica obtinere cœpit,vt qui primæuum regularis vitæ institutum cum abdicatione bonorum temporalium,& professione vitæ communis in Actis Apostolorum laudatæ retinuissent, Regulares clerici vocarentur: qui verò ab illo sancto instituto recedentes more secularium proprium habere voluissent, seculares clerici nuncuparentur.quemadmodum Glossa in capite Licet.in verbo seculares. de officio Iudicis Ordinarij, & Abbas ibidem obseruarunt.

TErtiò Clericos Religiosos nuncupauerunt Isidorus Hispalensis libro secundo de Officijs capite tertio.Concilium Aquisgrani sub Ludouico Pio capite centesimoprimo, & clarissimè Alexander Secundus in capite Præter. trigesima secunda distinctio.dum inquit : *Præcipientes etiam statuimus,vt hi prædictorum Ordinum, qui eisdem prædecessoribus nostris obedientes, castitatem seruauerint, iuxta Ecclesias, quibus ordinati sunt, sicut oportet Religiosos Clericos, simul manducent, & dormiant, & quidquid eis ab Ecclesijs competit, communiter habeant.* Qua verò ratione tales dicantur, in promptu est responsio: quia modo quodam peculiari sunt diuino cultui mancipati: nam vt Beatus Augustinus lib.10.de Ciuit.cap.primo fatetur. *Cum de cultu Deitatis vertitur quæstio,fideliter dicere valemus, Religionem non esse nisi Dei cultum.* Hinc namque fit, vt quemadmodum non vnico, sed multiplici modo potest aliquis diuino cultui dicari: ita non vno, sed multis modis consueuerint homines religiosi nuncupari : nam primo generali quadam nuncupatione Religiosi nuncupari solent quicunque per fidem, & baptismi susceptionem Christo nomen dederunt:quod nimirum per ipsam fidem , & baptismi susceptionem homines cultui diuino primitùs dicentur. quin & ipsam fidem Religionem vocare,frequens Sacrorum Canonum est vsus cap. Id constituimus. cum seq. cap, Si quis. primo & secundo. 17. quæst. 4. capit, Sic enim. 28. quæst.1. iuxta quam acceptionem scripsit B. Augustinus librum IV.

de vera, & falsa Religione, & Ecclesia in Collecta Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli inquit: *Da Ecclesiæ tuæ eorum in omnibus sequi præceptum, per quos Religionis sumpsit exordium.* Secundò dedicatur aliquis post baptismum cultui diuino per speciale opus fidei superadditum, ad Dei honorem exhibitum, quo pacto B. Iacobus in sua Canonica cap. 1. Misericordiæ opus pauperibus ob Dei amorem exhibitum, Religionem appellauit. *Religio* inquit, *munda, & immaculata apud Deum, & Patrem, hæc est, visitare pupillos, & viduas in tribulatione eorum.* In hoc sensu intelligendus D. Augustinus lib. 22. de Ciuitate cap. 8. vbi Innocentium cinem Carthaginensem eiusdem Augustini hospitem virum religiosissimum cum tota domo sua nuncupauit. Iuxta quem sensum loquuntur Sacri Canones cap. Si quis nuptias. 30. dist. cap Si quis vituperat. 31 dist. cap. Non liceat. 44. dist. cap. de Iudæis 45. dist. cap. Benè quidem. 96. dist. cap. Nos ad fidem. eadem 96. dist. cap. Laicis. 16. quæst. 7. cap. Si vos fratres 23. quæst. 8 cap. Viduas. cap. Mulieres. cap. Si quis rapuerit. cap. Vidua. 27 q. 1. cap. Plerique de cons. d. 4. cap Ecclesia. de Constitution. cum alijs sexcentis, quæ passim occurrere possunt. Tertiò potest quis diuino cultui magis specialiter per susceptionem sacri Ordinis mancipari: nam dum clericus aliquis efficitur, omnibus rebus huius seculi speciali quodam modo se renunciare fatetur, & solùm Deum se habere velle Patrem profitetur: vt illa verba ostendunt, quæ clericus in sua consecratione dicit: *Dominus pars hæreditatis meæ, &c.* quo pacto clerici omnes speciali quadam ratione præ cæteris fidelibus personæ Religiosæ dicuntur. cap. Præter. 32. d. cap Finali. 60. d. cap Sacrorum. 65. d & cap. Quicunque. 13. q. 8. & alijs, quæ breuitatis gratia omittuntur. Demum quarto modo specialissimo potest aliquis diuino cultui dicari per solemnem votorum professionem, & hoc quarto modo illi omnes, ac soli Religiosi dicuntur, qui per solemnem emissionem votorum Obedientiæ, Castitatis, & Paupertatis seipsos diuinis obsequijs nuncupauerunt, vt notat Abbas in cap. Dilecta, de maioritate & obedientia. & iuxta hanc acceptionem inquit D. Thom. 2. 2. q. 186. art. 1. Religionē importare statum cum deliberatione, & nouo habitu assumpto, omnibus istis modis Canonici Regulares dicuntur Religiosi: quia seipsos cultui diuino primò per fidem, & baptismum, secundò per exercitium bonorum operum, tertiò per susceptionem Sacrorum Ordinum, quartò per solemnem professionem Religionis cum trium votorum emissione dedicauerunt.

V. QVartò, vocantur Clerici Canonici in Concilio Romano sub Eugenio II siue sub Leone III. in libro, qui dicitur Canonicus quinque Capitulorum in eodem Concilio edito, cuius fragmētum refertur in cap. In omnibus de Consecrat. d. 5. necnon ab Alexandro III. in cap. Dilecti de Iudicijs, & ab Innocentio III. in epistola ad Præpositum, & fratres S. Vincentij Papiæ, in 1. lib epistolarum eiusdem Pontificis pag. mihi 56. quippe quòd ad differentiam secularium clericorum illi sub regulari disciplina vitam moderentur: nam Canonicus à Canone, qui est Latinè regula, vocatur.

QVintò, appellantur absolutè Canonici vsu antiquissimo, & frequentissimo apud omnes veteres ante sexcentos annos recepto adeò, vt supponat B. Petrus Damiani pro re notissima, vsque ad sua tempora nomine Canonicorum solos Regulares clericos venire consueuisse, quemadmodum videri potest apud illum in suis epistolis quinto libro epist. 9. ad clericos Fanenses data, vbi contra clericos proprietarios, qui cum sine regula viuerent, Canonici nihilominus nuncupari affectabāt, *Planè, inquit, quo pacto qua ratione dici Canonicus, nisi sit regularis, quemadmodum monachus, nisi iuxta vitam sui nominis. Sit etiam singularis? volunt siquidem Canonicā hoc est regulare nomen habere, sed non regulariter viuere. Ambiunt communia Ecclesiæ bona diuidere, asseruantur autem apud Ecclesiam cōmuniter habere. Enim vero non est hæc primitiua Ecclesiæ forma: fatu exarbitat ab institutione Apostolicæ disciplinæ &c.* Quod præter ipsum Petrum Damiani monstrant etiam verba Concilij apud Illebonum in Anglia sub Gulielmo Rege anno 1080. paulò post mortem eiusdem B. Petri Damiani celebrati, quod videri potest apud Oldericum Vitalem monachum Viticensem in sua historia Ecclesiastica lib. 5. sub anno 1080. cap. 15. ad finem, & cap. 3. in princ. dicti Cōcilij. Necnon etiam Concil. Claremont. sub Vrbano II. anno 1095. celebratum can. 11. 12. & 25. apud Baronium tom. 11. sub anno 1095. nu. 20. & seq. Videatur pro hac sententia Azorius tom. 1. lib. 12. cap. 22. q. 2. vbi etiam tractat de origine, & antiquitate huius nominis Canonicus. Esse verò antiquissimum & receptissimum hūc vsum vocandi Canonicos Regulares simplici nomine Canonicorum absque alio addito, constat primò ex D. Basilio tum in animaduersionibus ad Canonicos delinquentes, tum ex libro Monasticarum constitutionum cap. 19. cuius est titulus: ad Canonicos, hoc est Regularem vitam in Cœnobijs degentes, ac exinde ex Concilio Turonensi sub Leone III. & Carolo magno, Aquisgrani sub Stephano IV. & Ludouico Pio, & ex Moguntino sub eodem Ludouico celebratis per multa capita. Sic etiam ex Gratiani decreto in cap. Obseruandum 15. qu. 2. cap. Perniciosam 18. qu. 2. cap. in omnibus de Consecrat. d. 5. cap. Cum causam, cap. Cumana. de electione. cap. post translationem. de Renunciatione. cap. Intelleximus. de ætate, & qualitate. cap. Cum in Ecclesijs. de maioritate & obedientia. cap. Dilecti. de iudicijs. cap. Cum super. de Confessis. cap. Cum venissent. de restitut. Spoliatorum. cap. ex literis. de dolo, & contumacia. cap. cum V. & A. de sententia, & de re iudicata. c. Cum causam de Appellationibus. cap. ad nostrā. de Confirm. vtili, vel inutili. cap. Sicut nobis. cap. Licet. de Regularibus.

ribus, cap. Nullus. de iure patronatus cap. Nullus 2. de Ecclesijs ædificandis, cap Cum olim il. 2. de Priuilegijs. cap. Non dubium. de sententia excommunicationis. cap. Si Canonici. de officio Ordinarij in 6. Clementina Dispendiosam. de Iudicijs. & Innocentius III. in epistola ad Priorem, & Canonicos de Nauburgo, cum alijs innumeris. Est verò circa huiusmodi nomenclationem aduertẽdum, non ab annuo censu, siue canone, quem seculares clerici annuatim percipiunt, sed à Regula, quam profitentur, ipsos clericos Canonicos vocari, quemadmodum loco proximè citato B. Petrus Damiani, necnõ D. Bernardus in vita S. Malachiæ lib. 1. cap. 24 & duobus sequentibus, & Iuo Carnotensis epist. 202. ad Gualterium Præpositum Hirpensem, Cardinalis de Cusa lib 10, exercitationum, & nouissimè Ioannes Molan. lib. 1 de Canonicis cap. 4. & sequenti obseruauerunt. Si namque ab annuo censu, vel Canone, non à Regula Canonici decerentur, non Ecclesiarum, sed horrei, crumenæ, & cellæ vinariæ Canonici essent, ac tales iure merito deberent appellari.

VII. SExtò vocantur Canonici Regulares, quæ nomenclatio nunc frequentissima est, & ferè sola in vsu ab annis circiter quingentis posita, quemadmodum ex titulo de statu Monachorum, & Canonicorum Regularium, & alijs locis innumeris aucupari licet: quæ laboriosum esset potiùs, quàm ingeniosum, hoc loco recensere. Porrò cum Canonicus à Canone, qui Latinè est regula, dicatur, ac perinde idem sit Canonicus, quod Regularis, non deerunt, qui geminatam istam nomenclaturã Canonicorum Regularium reprehendant, quasi non semel contenti Canonici siue Regulares appelleri, geminato vocabulo Canonici Regulares, hoc est, Regulares Regulares nuncupari velint. *Idẽ* (inquit, Viues in 3. de Ciuit. cap. 15.) *est regularis, quod Canonicus, à Canone græco, hinc quidam monachi D. Augustini, ut non semel putentur Regulares, hi hoc vocari gaudent.* Audacter magis Coriolanus in Defensorio par. 1. cap. 5. ad tertium argumentum eandem vocabulorum geminationem non solùm nugationis, sed etiam superstitionis notauit. *Quantum ad tertium,* inquit, *dico quod iste terminus Canonicus Regularis potest supponere pro quibuscunque Canonicis secularibus, maximè qui in Ecclesijs Cathedralibus iuxta formam Constitutionum suæ Ecclesiæ, & sui Episcopi viuunt. Patet, quia Canon græcè, latinè regula, & Canonicus a, m, id est, hic & hæc regularis, & hoc regulare. Clerici igitur, qui regulati sunt ad obseruanda statuta Ecclesiarum Collegiatarum, & maximè Cathedralium, Canonici sunt, & nominantur, & patet, quod est nugatio ponere Ly regulares: quia idem significat iste terminus Canonicus quod iste terminus Regularis: & nulla est penitus differentia inter eos, nisi quia Canonicus est vocabulum græcum, & Ly Regularis latinũ. Secundò Canonici regulares significant istos religiosos, qui secundum Abbatem Ioachim habuerunt initium a S. Ruso, qui volentes plus cæteris sapere, non contenti vocari Canonici absolute, sed cum terminis nugat oneis, tanquam superstitiosi addiderunt, Regulares. & hæc de primo articulo.* Verùm ab istis autoribus quærendum est in primis, vnde habeant, Canonicos regulares propria autoritate sibi istud nomen quæsiuisse, ne non semel Regulares putarentur. Ego quippe Canonicos regulares à Summis Pontificibus, & Doctoribus Catholicis in corpore Iuris Canonici, in literis Apostolicis, in posterioribus Concilijs, in Commentarijs, & Glossis librorum iuris tum Canonici, tum etiam Ciuilis, sic passim nominatos inuenio. Quod autem ipsi sibi hoc nomen ambitiosè, vel superstitiosè, vt Coriolanus ait vsurpauerint hactenus, nec inueni nec qui nos carpunt, hoc ostendere potuerunt. Videant igitur ineptuli Pædagogi, se non Canonicos regulares, sed omnes Doctores Canonicos, & sacrorum Canonum conditores, Concilia, & Summos Pontifices reprehendere, & superstitionis accusare: sed videant Abbatem Panormitanum in cap Deus qui. de Vita, & honestate Clericorum, vbi non solùm huius nominis, siue nomenclationis autores, verumetiam rationem, & causas planè his verbis sic aperit. *Cum in multis Clericorum status sit relaxatus, & sub illa distinctione, sub qua erant Apostoli, & Apostolici viri, nollent viuere, facta est distinctio secularium a regularibus Clericis, quorum obseruantia successiuè viget in regularibus Canonicis, qui & clerici regulares sunt: nam alij seculares dicti sunt, quia voluerunt habere proprium, & se exhibere ad ritum secularium hominum.* Præter quod si de congeminata nomẽclatione reprehendẽdi sumus, quod bis regulares vocari velimus, cur non magis, & rationabilius seculares Canonicos reprehendũt quod vel sine regula Canonici, id est regulares vocari appetant, aut quod magis portẽtosum est, Canonici seculares, i. regulares contra regulam nuncupari velint? & si propter eandem geminatam nominationem reprehensione digni sumus, cur non etiam Apostolum reprehendunt, qui dicit ad Rom. 8. Nos accepisse spiritũ adoptionis, in quo clamamus Abba Pater? An Christum seruatorem nostrum reprehendere etiam audebũt, quod Marci cap 14. dixerit: Abba Pater omnia tibi possibilia sunt, transfer calicem hunc à me? Verùm de hac geminata Canonicorũ regularium nuncupatione, qui plura volẽt, videre poterunt Ioan. de Nigraualle in epilogo suarum Chronicarũ 13 cap. 18. Ioan. Molanũ lib 1. de Canonicis c 24. Ioan. Trullum lib. 1. de Canonicis c 7. Augustinũ Ticinensem in Propugnaculo par. 3. cap. 4. Didacum Couarruuias in Clem. Si furiosus de homic. par. 1. in prin. ad quos remitto.

SEptimò vocãtur Canonici religiosi cap. Quoniam velim 12. q. 1. & cap. Præsens 20. q. 3. & ab Innocentio III. in epistola ad Pictaniensem Episcopum lib. 1. pag. 282. cuius denominationis causa superiùs est explicata: quia videlicet ipsi Canonici non solùm per fidem, baptismum, exercitium bonorum operũ, sacrorum Ordinum su- VIII.

sceptio-

ceptionem, verumetiam per solemnem votorum emissionem modo specialissimo sunt cultui diuino dedicati, vt supra dictum est.

IX Octauo appellantur etiam nomine Monachorum absolutè, & sine alia additione quæ nomenclatio est vetustissima & frequentissima apud multos autores, vt lib. 1. cap. 38. ostendimus. vbi etiam rationem istius dominationis explicauimus: qui locus ad inutilem repetitionem vitandā omnino videndus erit. Imò verò nostro seculo ita apud nonnullos iste vsus Canonicos Regulares monachorum nomine absolutè nuncupandi obtinuit, vt illos passim, ac semper nomine monachorū nuncupare velint. Videatur Renatus Chopinus in suo Monastico per totum, vbi illos semper vocat monachos cucullatos, vt Ludouicum Viuca loco proximè citato, Auentinum Vndium, & alios omittamus.

Nonò vocantur etiam monachi Canonici, siue monachi Ordinis Canonicorum. Ita nuncupatos reperio ab Anastasio Bibliothecario in Gregorio IV. dum ait, illum in Ecclesia Beatæ Mariæ Trāstiberim Romæ monachos Canonicos aggregasse, qui ibi officium facerent, & omnipotenti Deo grates, & laudes redderent & à Ioanne de Nigraualle in præcitato Epilogo t 3. cap. 18. à Ioāne Trithemio de Scriptoribus Ecclesiasticis, & à Cardinali Bellarmino in lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis, cum Hugonem, & Riccardum Victorinum, & alios nonnullos vocant monachos Ordinis Canonicorum Regularium. quinimò D. Hieronymus de Viris Illustribus in Philone, Cassianus lib. primo de institutis renunciantium, & clariùs D. Basilius in lib Constitutionum Monasticarū hoc modo loquendi vtuntur, cum vel clericos primitiuæ Ecclesiæ sub nomine monachorum comprehendunt, vel Canonicos inter monachos recensent, quod signanter apud D. Basilium lib. citato c. 19. intueri licebit.

Aduertendum tamen, licet nomen monachorum lata quadam significatione vsurpatum ad Canonicos Regulares extendatur, quando sola professio vitæ communis, & votorū attenditur, multi nihilominus sunt casus, in quibus sub nomine monachorum nullatenus veniunt Canonici Regulares, sed ab illius significato prorsus excluduntur, & primus est, quando peculiaria cuiusq; Ordinis officia, vel instituta considerātur, & fines particulares, ad quos singuli ordines sunt instituti. textus sunt expressi in cap. Alia, & cap. Monachus, c. Legi 16. q. 1. vbi dicitur, aliam esse causam, & aliud officium monachi, aliud cleri. item in cap. Placuit, cap. Peruenit, cap. Interdicimus, cap. Iuxta, eadem. vbi interdicitur monachis prædicatio, ministerium Sacramentorum personis secularibus, & regimen parochiarum, quæ nullatenus interdicuntur, quin expressè conceduntur Canonicis Regularibus. cap. Quod Dei timorem. de statu monachorum. Item in Concil. Aquisgraoi cap. 125. & cap Statuimus, cap. Mandamus 9. q. 1 & cap. Licet de Regularibus, vbi interdicitur Canonico Regulari vsus cucullæ monasticæ, & transitus ad statum monachorum, saltem non petita licentia. item toto titulo de statu monachorum in Decretali, Sexto, & Clementinis, & passim in Cōcilijs, in quibus de ordine Canonicorum, vt à monastico distincto agitur. Secundus casus est quando nomen monachi sumitur, vt contra distinctū à clerico, cap. Monachus, cap. Legi, cap. Alia 16 q. 1. & alijs multis, quæ passim occurrunt: nam cum Canonici Regulares sint per essentiam clerici, nō possunt sub nomine monachorum sic accepto cōprehendi. Tertius casus est, cùm Canones continent præceptum, vel prohibitionem pœnalē. textus sunt expressi in cap. Quod Dei timorem. de statu monachorum. vbi dicitur, quod licèt prohibeatur, ne monachi singuli per parochias vagentur, non tamen prohibetur Canonicis Regularibus, qui inseruiunt regulæ laxiori. Item in Clemētina. ne in agro. §. quia verò. de statu monachorū, vbi prohibentur monachi tenere arma sine licentia Superioris, idq; sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, quæ pœna non extenditur ad Canonicos Regulares, vt notat ibid. Glossa, & Nauarrus in Manuali cap. 27. num. 139. & regulariter in omnibus odiosis, & pœnalibus, in quibus debet fieri strictissima interpretatio, nec licet transire de casu in casum, aut de persona in personam, multò minus de ordine ad ordinem, nomine monachorum non veniunt Canonici Regulares, vt notat Abbas communiter receptus in cap. Quod Dei timorem. de statu monachorum: licet in contrariā sententiam citetur à Decio in cap. Causam quæ. in principio. de Iudicijs. vbi tamen dicit, quod in materia odiosa nomine monachorum non veniunt fratres, nec clerici, & è contra, & hanc assertionē, & regulam generalem, quòd in odiosis nomine monachorum non comprehendantur Canonici Regulares, data opera probat, & firmat Nauarrus in comment. 3. de Regularibus quæst. 12. num 40. & sequentibus, vbi etiam contrarias rationes soluit. Quartus casus est quando agitur de iure, & ordine præcedendi, vel incedendi in processionibus publicis, vel in sessionibus, vel Concilijs, vel alijs quibuscunque actibus publicis, & priuatis: nam in tali casu iura, quæ dant locum monachis, non dāt locum Canonicis Regularibus. ita quod si dicatur v. g. in literis Apostolicis, monachi omnes incedāt in tali, & tali loco, aut vel post clericos, vel mendicantes, per eiusmodi literas, ac in illis non intelligitur dari locus Canonicis Regularibus, qui in tali casu tanquam veri Clerici omnes Monachos præcedunt, per Constitutionem editam a Pio IV & est 95. in ordine, in causa præcedētiæ inter Monachos, & Canonicos Regulares. item si ad processiones vocentur Monachi, non tenentur accedere Canonici Regulares, nam illi distinctè semper vocari consueuerunt distinctis nominibus,

v.g.accedant Monachi ſancti Pauli,accedant Canonici Regulares ſanctæ Mariæ de Pace: & ſi vocarentur Canonici Regulares ſub hac forma, accedant Monachi ſanctæ Mariæ de Pace,illi profectò non accederent, nec tenerentur accedere: quia vſus, & modus conſuetus loquendi attendendus eſt,& à ſeculo non eſt auditum, quod in Vrbe Canonici Regulares vocati ſint ad proceſſiones ſub nomine monachorum,qui vſus attendi etiam debet in alijs Eccleſijs, quæ ab Eccleſia Romana normam accipiunt:imò verò in conſtitutionibus Pontificijs, quæ diſponunt de iure, & ordine procedendi in publicis proceſſionibus Canonici Regulares conceptis verbis ſecernuntur,& excluduntur à monachis,& comprehendũtur inter Canonicos, extantq; de hoc literæ Alexandri Quarti ad Archipresbyterum, & Capitulum Baſilicæ Principis Apoſtolorum per Eugenium IV. & Nicolaum V.confirmatæ, quas Canonici Regulares Lateranenſes produxerunt in cauſa præcedentiæ aduerſus monachos Caſſinenſes,in quibus ita formaliter cauetur. *Præuia igitur deliberatione decernimus, & irrefragabili conſtitutione ſancimus,vt Canonici tam ſeculares,quam Regulares,& Monachi omnium Patriarchalium Eccleſiarum cum Crucibus,& alijs inſignijs conſuetis, Eccleſiarum vere Presbyterorum,& Diaconorum Cardinalium, & monaſteriorum cum Crucibus proprijs,& vexillis: Archipresbyteralium autem Eccleſiarum,Prioratuum, & Capellarum,&c.alij autem Monachi.fratres Prædicatores, Minores,Eremitæ,ac Religioſi alij cuiuſcunque Ordinis cum Crucibus in eodem feſto proceſſionaliter veniant ad Baſilicam memoratam.* Vbi vides primo loco poni Canonicos Regulares,& ſæculares:ſecundo, Monachos Patriarchalium:tertio,Clericos Eccleſiarum Cardinalium presbyterorum,vel diaconorũ Cardinalium:quarto,Clericos aliarum Eccleſiarum, quinto,Monachos cæteros,& exinde Prædicatores,Minores,&c.& nota quod Monachi Eccleſiarum Patriarchalium ratione dignitatis Eccleſiæ præcedebant Clericos aliarum Eccleſiarum non Patriarchalium, licet vt monachi deberent incedere in loco inferiori. Literæ Pontificiæ reperiuntur in Archiuo Baſilicæ S,Petri.

X. DEcimo appellari conſueuerunt olim prænomine fratrum,qui mos extra fines Italiæ nũc apud multos retinetur,de qua re quoniam copioſe,& ſufficienter,ni fallimur,dictum eſt lib.1. cap. 10.& 39. hic aliud nihil addendum eſſe arbitramur.

Tandem apud Italos,Hiſpanos, ac etiam apud Germanos ab aliquot ſeculis citra cõſuetudo obtinuit,vt ijdem Canonici vocentur hoc prænomine Domnorũ v.g.Domnus Petrus,Domnus Paulus,non quidem ſuperbiæ tumore,vel quod à ſuauiſſimo fratrum nomine,& charitatis pleno, quo ſeipſos antea compellare conſueuerant, abhorrerẽt,vti Coriolanus illis de more imponit:ſed propter eminentiam Ordinis,& dignitatis clericalis, quæ per ſe illis competit,& ex vi illorum regularis profeſſionis nã clericos, & præſertim ſacerdotes Domnorum,ſeu Dominorum prænomine nuncupare non recens eſt Regularium Canonicorum inuentum,ſed mos antiquiſſimus Eccleſiæ,vt colligitur ex hiſtoria inuentionis Reliquiarũ S. Stephani,ex D.Gregorio lib.1.Regiſtri epiſtola 6. & lib 7.epiſtola 127.Petro Damiani in ſuis epiſtolis. Notat Gulielmus Durandus in Rationali diuinorum officiorũ lib.5 cap.2. nu.44. Ioan. Molanus lib.3.de Canonicis cap.15. vt Auguſtinum Ticinenſem,Ioannem Baptiſtam Signium. Ioannem Philippum noſtrum Nouarienſem,& alios recentiores omittam,nam & Protomartyr Stephanus in præcitata hiſtoria ſuæ inuentionis vocatur Dominus Stephanus & B. Petrus Damiani ſcribens Petro Archipresbytero,& Rectori ſacri Conuentus Lateranẽ. vocat illum Domnum Petrum, vt patet lib.2.epiſtola 10.Eodem modo vocat omnes Archiepiſcopos,Epiſcopos,Deſiderium quoque Abbatem Caſſinenſem,Damianum fratrem ſuũ, & Archipresbyterum Rauennatenſem, Almericum Archidiaconum V.& P.Fauentinæ Eccleſiæ clericos,& alios plures,qui apud illum in dictis epiſtolis videri poſſunt. ipſi quin etiam inferiores Clerici Maiores ſuos Domnos vocant in officijs diuinis,cum dicunt Iube Domne benedicere,ad principatum Eccleſiæ deſignandum,ac etiã quod nullus non iuſſus in Eccleſia legere debet, vt Durandus loco proximè citato notauit. An autem verum ſit,quod Ioannes Philippus noſter lib.1. c.6. ſcribit ex inſtitutione primitiuæ Eccleſiæ introductum ad Sacramentum Ordinis honorandum, vt Clerici Domni ſiue Domini vocarentur,à voce Hebraica Don,quæ Latine Iudicem ſignificat, quod nimirum Apoſtolis,& illorum vice fungentibus dictum fuerit à Domino: *Sedebitis & vos ſuper ſedes iudicantes duodecim tribus Iſrael:* non facile affirmare auſim.licet enim verbum Hebraicum דון Don idem valeat,quod apud Latinos iudicare.tamen vocem hanc Domnus non ab hoc verbo Hebræo Don,ſed à Latino Dominor,reor eſſe deriuatam. Verùm quidquid ſit de vocis deriuatione,hoc certum,& conſtans,ipſos clericos, maximè ſacerdotes,vtpote animarũ Iudices à Chriſto Redemptore noſtro in terris conſtitutos honoris,& reuerentiæ ergò,Domnos,vel etiam Dominos ſemper à fidelibus nuncupatos, vt iure merito ipſi etiam Canonici Regulares,qui per eſſentiam ſunt Clerici, & in quibus clericorum Apoſtolicorum inſtitutum ſeruatur,hoc prænomine Domnorum vocari poſſint.

NEc enim obſtat, quod in literis Pontificijs ad ipſos Canonicos datis non prænomen Domnorum,vel Dominorum, ſed fratrum præmittatur: alijs enim titulis vtuntur Superiores erga ſubditos, alijs ſubditi erga Superiores,alijs pares erga ſibi æquales: & aliquis eſt titulus honoris,qui tibi per me rectiſſimè tribuitur,qui ta- XI.

men in ore tuo sordescerct, vt si ego Dominum te salutauero,& tu vicissim teipsum Dominum dicere velis:& ita in re nostra etsi Canonici Regulares à Summis Pontificibus nequaquam Domini, vel Domni,sed fratres in literis Apostolicis vocari consueuerint, nihil obstat, quin legitimè possint,vt cæteri Clerici hoc titulo honoris, & reuerentiæ à sæcularibus , aut etiam à suis conclericis decorari. Si enim quo tempore Abbates monachorum non necessariò clerici adhuc existebant, nihilominus in signum honoris, & reuerentiæ à subiectis,Domni seu Domini vocari iubebantur, vt in regula B.Patris Benedicti intueri licet,quantò magis qui per essentiam sunt Clerici,eodem titulo reuerentiæ,ac honoris legitimè decorari possunt? Verùm hæc longiùs prosecuti sumus. nunc varia Canonicorum nomenclatione declarata,ad eiusdem Canonici Ordinis originem perquirendam accedamus.

CAPVT SECVNDVM.

De origine Canonicorum Clericorum, qui & Regulares vocantur, quæstio generalis proponitur, & Ioachimi sententia multiplicis erroris conuincitur,& reprobatur.

1. Ractaturus igitur de primaria origine, & institutione Canonicorum Regularium, illorum opinione omissa, qui eam non solùm à sanctissimis Apostolis in Lege Euangelica, verùm etiam à Nazaræis siue Leuitis in Lege Mosaica,figuratiuè tamen deducere nituntur,cum tum D Pauli autoritas fauet, legem veterem,& vetus tabernaculum nouæ Ecclesiæ typū, figuram,& vmbram nuncupantis, tum etiam sacrorum Canonum,& Doctorum Catholicorum testimonia adstipulantur, quemadmodum apud Gratianum c.1.d.21.Durandum in Rationali diuinorum officiorum lib.2.in princip Ioannem de Deo in tractatu de Dispensatione, Albertū Trottum in tractatu de Perfecto Clerico cap.16.& 17. PetrumRauennatem in Constitutionibus Portuensibus per Paschalem II confirmatis in principio, Ioannem de Nigraualle epilogo 13. cap.18. Augustinū Ticinēsem in Propugnaculo in ptine. & apud alios quāplures intueri licet:ne antiquiorem nostri Ordinis originem,quàm par sit, expiscari,& lapides pro vnionibus legere videamur, vt alij qui commentantur,antequam ad veram sententiam aperiendam,explicandam,& confirmandam me conferam,naturam æmulatus,quæ agrum ante seminis iactum à spinis,& sentibus purgare iubet,nonnullas opiniones falsas, quas vel inaduertentia,vel ignorantia,vel zelo non bono ducti in libris serere autores quidam studuerunt, prius ex animis legentium,si forsan radicem miserunt,cōuellere necessarium existimaui. Est igitur de Origine Canonici Ord. prima sententia cuiusdā Abbatis nomine Ioachimi in expositione libri Apocalypsis D.Ioannis Apostoli, asserentis Ordinem Canonicorum Regularium circa annum Domini 1100. initium habuisse in partibus Galliarum à quodam Episcopo nomine Rufo, qui ipsis Canonicis D.Aug regulā primus tradidit,& ab illo Cōgregatio Canonicorum Regularium originē traxit:quæ idcirco sancti Rufi Congregatio est appellata. Hæc sententia plausibilis admodum visa est Coriolano in suo Defensorio, siue Apologia contra Canonicos Regulares par.1.cap.5.ad 3.& alibi,quam cæteri eiusdem instituti professores libentissimè complexi sunt, ad imponendum Canonicis Regularibus, inter quos Paulus Bergomensis in Apologia contra Dominicum Taruisinum fol.18. licet concedat, B. Augustinum aliquibus Canonicis regulam dedisse , non tamen illis, qui tunc erant, quo tempore idem autor illi scribebat Iacobus Philippus Bergomensis in supplemento Chronicarum lib.9.sub anno 405. vbi dicit,Canonicos Regulares in Gallijs,& in Italia degentes à B Rufo institutos,& lib.12. sub an.1106. vbi de eodem B.Rufo hæc scribit: *Rufus seu Arnulphus Præpositus.& Lugdunensis Episcopus hoc tempore Abbate Ioachimo teste in Gallijs & concionandi gratia, & doctrina,ac mira sanctitate plurimum effulsit , qui post B.Augustinum Doctorem Canonicorum Ordinē Regularium,& ipse in Gallijs instituit:vbi multis fundatis monasterijs,cum esset egregius Christianæ doctrinæ declamator,etiam in Italiam descendit , vbi & suis prædicationibus Christi paupertatem,integritatemq; vitam ipsius admirationem sectandam omnibus miro ardore proponere non destitit.quamobrem multos ex nobilioribus Romanis ad se traxit quod tanquam verum Christi discipulum,sanctumq; Prophetam arbitrabantur,atque ad cælum vsque eum tollebant,vnde in Hetruria, maximeque in Luca vrbe, & eius agro multa Regularium monasteria adhuc extantia erexit,ea quippe in vrbe Luca,& extra sunt inprimis S.Frigdiani, S Michaëlis de Platea.& extra à Boscho,& alia duo,vno sub capite gubernata,& alia fermè Patriarchales Ecclesiæ omnes illius vrbis supposita fuerunt huius sancti viri Rufi Regularibus , Extat & Frisonaria extra vrbem ipsam Mathildis Comitissæ opus,huius optimi viri iussu fundatum, nunc sub regulari obseruantia excultum. Sunt & alia pleraque monasteria,in Hetruria ab hoc sanctissimo homine sub Regularibus Canonicis fundata & extincta. Verum hic Rufus cum Romæ acerbè nimium in Clericorum lasciuias inueheret, & eorum pompas improbaret, ab eisdem secretè tandem è medio sublatus est : nec vnquam tanti sceleris autorem inuenire potuerunt* Hæc ille. Ioannes quoque Marquez in suo libro de

Origine Fratrum Eremitarum pagina mihi 181. huius Ioachimi sententiæ meminit, eamque sequitur pagina 232. scribens, Canonicos Regulares, qui nunc extra Cathedrales in monasterijs degunt, institutos esse postquam Regulares in Cathedralibus defecerunt, & facti sunt ex Regularibus sæculares. Omitto Antonium Massam, Gallesinm Iurisconsultum in suis Informationibus in causa præcedentiæ pro RR. Monachis Cassinensibus contra Canonicos Lateranenses, typis editis Venetijs anno millesimo quingentesimo sexagesimo secundo apud Iordanum Zillettum, vbi pagina septima sub numero quadragesimo octauo, & pagina decima octaua, sub numero sexto ipsum Abbatem Ioachimum, & Fratrem Paulum Bergomensem secutus, multas ineptias effudit, quibus animi sui venalitatem, & ingenij leuitatẽ, & ignorantiam apertissimè monstrauit, sed quod valde miror, eandem sententiam videntur secuti saltem aliqua ex parte viri alioqui doctissimi Emanuel Rodericus in suis quæstionibus Regularibus tomo 1. quæst. 3. art 1. dum post Abbatẽ Ioachimum, & fratrem Hieronymum Romanũ Eremitam Augustinensem, inquit, Canonicos Regulares, quorum Sacri Canones mentionem faciunt, nõ esse de illis Canonicis à B. Augustino institutis, siue reformatis, sed de illis, quos B. Arnulphus Lugdunensis Episcopus in Gallijs, & in Italia instituit, quibus B. Augustini Regulã dedit, de quibus dicit etiam loqui Benedictum XII. in Bulla generalis reformationis Canonicorum Regularium, fatetur tamen in eodem articulo, Canonicos regulares Lateranenses ab Apostolis primùm institutos, postea à B. Augustino reformatos, ac nouissimè in agro Lucensi in monasterio Frisonariæ an. 1407. iterum reformatos. Azorius quoque tom. 1 Institutionum Moral lib. 12. cap. 22. qu. 2. & 3. eidem sententiæ adhæret, vbi multa de B Arnulpho scribit, Nauclerum secutus, quem Arnulphũ cũ B. Rufo Auenionensi Episcopo cõfundit.

II. HÆc Ioachimi sententia eo modo præsertim explicata, & aucta, quo illam eius sectatores explicauerunt, & auxerunt, non vnum; sed multos, illosq; manifestos, & palpabiles continet errores. Primus est, Congregationem, quę in Gallijs B. Rufi nuncupatur ab ipso B. Rufo fundatam, & institutam: nam B. Rufus à quo monasterium apud Valentiam, quod illius Congregationis est caput, denominatur, Apostolorum coætaneus, & inter Christi discipulos recensetur: qui cum Magdalena, Martha, Lazaro, ac cæteris discipulis à Iudæis pulsus ad partes Galliarum delatus, primus Auenionensium Episcopus extitit, vt ex vetustissimis illius Ecclesiæ tabularijs, & ex Martyrologio Romano die 12. Nouembris habetur, cuius nõnullas reliquias cum regulares Canonici ex Auenione ad vrbem Valentiæ transtulissent, ibi monasterium sub nomine B. Rufi, qui illos prius in Ecclesia Auenionensi instituerat, erexerunt.

Secundus error est, monasterium Valentiæ B. Rufi nuncupatum siue à B. Rufo, siue ab alio fundatum circa annum 1100. vt infra cap. 55. probabitur.

TErtius error est dum ait, Ordinem Canonicorum Regularium incœpisse circa annum 1100. qui potius meretur nomen crassissimæ ignorantiæ, quàm erroris, cum in Concilijs Turonensibus, Cabilonensi, Arelatensi quarto, Aquisgrani, Moguntino, Romano sub Eugenio II. & Nicolao II. sæpissime fiat mentio de Canonicis regularibus: cum etiam in Gallijs ante annum 1100. Iuo S. Quintini Beluacensis Præpositus ordinem Canonicum reformauerit vt omnes historici cõcorditer fatentur, quod monasterium annis circiter quingentis ante ipsum Iuonem fundatum fuerat, vt infra hoc eodem libro ostendemus, & non solùm in Gallijs, sed in Italia, Hispanijs Hybernia, Anglia, Scotia, Germania, & alijs prouincijs ante annũ 1100. fuerint præclarissima Canonicorum Cœnobia, quorum nonnulla nunc etiã per Dei gratiã supersunt, vt suis locis mõstrabitur. III.

QVartus error est autoris supplementi, & aliorum, qui S Rufum cum Arnulpho confundũt, & ex duobus vnum constant, cum secundũ rei veritatem S. Rufus Apostolorum coætaneus, & Lazari, ac Magdalenæ, & Marthæ socius fuerit, Arnulphus autem quem Congregationis Gallicanæ autorem faciunt, vixerit circa annum 1120 mortuus est enim Romæ sub Honorio II. ex omnium scriptorum illius, & posteriorum temporũ consensione, de qua re præter autores citatos, scribunt Platina in Honorio II. Trithemius in historia monasterij Hirsaugensis sub anno 1128. Nauclerus, & alij communiter, qui error ex eo processit, quoniam putauerũt Congregationem S. Rufi nuncupatam, ab autore illius Congregationis sic dictam: cum è contrario res se habeat, quod illa Congregatio non ab autore, sed à titulo præcipui monasterij, quod ipsius Congregationis est caput, ita denominatur, sicut Congregatio S. Victoris Parisiensis, & aliæ similes. IV.

QVintus error est illorum, qui dixerũt. B. Arnulphum, quem prædictæ Congregationis autorem faciunt, fuisse Archiepiscopum Lugdunensem, quod est vanissimum commentum, cum in Catalogo Archiepiscoporum Lugdunensium ab anno saltem 1080. vsque ad annum 1140. nullus reperiatur hoc nomine appellatus: puto autem deceptos hoc scribentes, quòd circa annum Domini 1080. vnum quendam Lugdunensem religiosum, & sanctissimum, & regularis disciplinæ reparatorem, Abbatem quoq; & Arnulphum vocatum reperierint. Verùm ille neque Canonicus, neque Canonici ordinis reformator, vel institutor, nec Lugdunensis Archiepiscopus fuit, sed Monachus & Abbas S. Medardi ab Hugone Archiepiscopo Lugdunensi iussu Gregorij VII. Episcopus. non Lugdunensis, sed Suessionibus ordi- V.

natus: qui ab eodem Gregorio VII. legatus in Flandriam ad Robertum Comitem missus, apud Ecclesiam S. Petri in Aldembur Cœnobium ædificauit, in quo tandem sancto fine quieuit, de quo videndus Sigibertus in Chronico sub anno 1080. & Baronius sub eodem anno, & sub anno 1084. in fine, & in sequentibus.

SExtus error est Iacobi Philippi Bergomensis in supplemento scribentis, monasterium S. Frigdiani de Luca opus esse istius B. Arnulphi, impensis Comitissæ Mathildis ædificatum: nam ante tēpora huius B. Arnulphi extant Alexandri II. literæ ad Canonicos S. Frigdiani, & illorum successores, datæ anno Domini 1068. quin etiā inferiùs ostendemus Ecclesiā S. Frigdiani ab ipsomet Frigdiano sub inuocatione S. Vincentij exstructam. & ibi clericos canonicos institutos, qui nunquā interrupta successione vsq; in hodiernū diē ibidē perseuerāt: ex quibus idemmet Alexander II. ad apicē Papalis dignitatis euectus Canonicam disciplinā penè labentem Laterani instaurauit. Idem puto dicendum de Ecclesia sancti Michaëlis in platea, quanquam ad nos nihil attinet, illius antiquitatem curiosius velle perscrutari.

VII. SEptimus error est Io. Marquez scribentis, Canonicos Regulares, qui nunc sunt, institutos esse, postquam Canonici Regulares in Ecclesijs Cathedralibus deficere cœperunt, quod miror valdè, cum videre potuerit Concilium apud Vernas sub Pipino anno 755. cap. 18. & Turonensa tertium sub Leone Tertio, & Carolo Magno sub anno 813. cap. 23. & 24. & Moguntinum eodem anno celebratum cap. 20. vt alia posteriora omittamus, apertissimè de Canonicis non solùm in Cathedralibus sub Episcopis, sed etiā in monasterijs extra Cathedrales sub Abbatibus institutis, quæ res in progressu huius libri, dum Catalogum monasteriorum cuiusq; Prouincię cum illorum fundationibus recensebimus, clarior reddetur.

VIII OCtauus error est Emanuelis Roderiquez, dū ait: Canonicos Regulares, de quibus in libris sacrorum Canonum mentio habetur, nō esse de illis à B. Augustino, aut sanctis Apostolis institutis, sed de illis, quos B. Arnulphus Archiepiscopus Lugdunensis per Gallias, & per Italiam instituit, quibus B. Augustini regulam dedit, nam vt concedamus, in corpore iuris Canonici de Canonicis B. Rufi nuncupatis mentionem haberi, vt in cap. Statuimus 19. quæst. 3. errat tamen hic grauissimus autor dupliciter primò in eo, quod putat, Canonicos sancti Rufi non esse verè de illis à B. Augustino, vel à sanctis Apostolis institutis, nam Canonici sancti Rufi de illismet fuerunt. & sunt, qui à viris Apostolicis in Ecclesia Auenion. fuerūt instituti, qui in eadem Ecclesia vsque ad annum 1500. & ad Pontificatum Iulij Secundi, aut saltem illius Cardinalatum steterunt, qui Canonicæ disciplinæ iam labentis reparandæ studio inflāmati, in Ecclesia B. Rufi Auenionensis Episcopi prope Vrbem Auenionensem consistentes eidem reformationi initium dederunt, quæ in amplissimā, & religiosissimam Congregationem postea coaluit. Nullus autem extitit Arnulphus Canonicorū institutor, nisi ille, qui in Italiam descendens Romæ interijt. Secundò errat in eo, quod ait, in corpore iuris Canonici de solis Canonicis Cōgregationis D. Rufi mentionem haberi, nam in Decreto tota duodecima quæstione prima verba fiunt de Canonicis Regularibus, & tamen ferè omnes illi canones conditi fuerant ante Congregationem B. Rufi. Similiter in cap. in omnibus de cons. d. 5. similiter in Decretali plerique sunt canones, qui loquuntur de Canonicis Regularibus existentibus in Cathedralibus. & extra, qui non erant de Congregatione B. Rufi, vt cap. post translationem de Renunciatione, cap. Cum causam. c. Innotuit de Electione c. Præterea de Præbēdis, cap. Quod Dei timorem, de statu monachorū cum alijs sexcentis.

NOnus error est eiusdem asserentis, Benedictum XII. in Bulla generalis reformationis Canonicorum Regularium nō de canonicis à D. Augustino, siue à sanctis Apostolis, sed de solis à B. Rufo institutis loqui. In quem errorem puto virum alioqui doctissimum, & de Regularibus optimè meritum incidisse, quòd ipsas Benedicti XII. literas præ manibus non habuit. Vidisset enim Pontificem statim in principio dictarum literarum hæc scribentem: *Ideoque inter religiones in agro eiusdem plantatas Ecclesiæ, ad Religionem Canonicorum Regularium Ordinis sancti Augustini, ab Christi gloriosis discipulis in primitiua Ecclesia sub institutionibus stabilitam, gerentes præcipuè Charitatis affectum, ac nolentes, quæ in eadem Religione reformanda cogauimus, absque reformatione præterire, omnia, quæ in Religione prædicta tam a prima ipsius institutione, quàm à sacris Canonibus sunt salubriter instituta, omnino immota in sua firmitate manere censentes, nonnulla, quæ experientia deesse probauit, & supplenda dictæ Religionis vtilitas, quinimò necessitas persuadet, statuenda prouidimus, in ea perpetuis futuris temporibus obseruanda.* Per quę verba ostendit, se non solùm generaliter, & vniuersaliter de omnibus Canonicis, & de toto Ordine à sanctissimis Apostolis instituto loqui; sed etiam sacros Canones generaliter de Ordine ab Apostolis instituto, non de solis canonicis à B. Rufo, vt autor putat institutis, verba facere. quod magis adhuc patebit legentibus verba dispositiua eiusdem reformationis, in qua generaliter, & vniuersaliter loquitur de omnibus Canonicis Regularibus tam in Cathedralibus, quàm extra Cathedrales, in quibusuis mundi partibus institutis. Vide ipsam reformationem lit. cap. 43. IX

VLtimus error est, omnes Canonicos Regulares, qui sunt in Italia, aut in Gallijs, esse de illis à S. Rufo institutis, nam quod ad Italos spectat, certum est, Lateranenses, Lucenses sancti Frigdiani, Bononienses sancti Victoris, & sancti Ioannis in Monte, Portuenses, & Mortarienses in X.

Alpibus item Canonicos S. Bernardi de Monte Iouis, S. Mauritij Agannenſis in Diœceſi Sedunenſi, Cathedrales Auguſtæ Prætoriæ, in Gallijs Victorinos, Biſuntinenſes ſancti Pauli, Belloua-cenſes ſancti Quintini, Aroaſienſes, in Hiſpanijs item Cæſarauguſtanos S. Mariæ de Pilari, & alios infinitos in alijs Prouincijs exiſtentes, huius Congregationis non eſſe, quod ex illorum fundationibus infra recenſendis magis apertè conſtabit.

CAPVT TERTIVM.

Aliæ opiniones de origine Canonicorum Regularium minus probabiles referuntur, & reijciuntur.

I. EST ſecunda ſententia aliorum, qui licet Canonici Ordinis originem aliunde deducant, negant tamen illum à D. Auguſtino, vel à ſanctis Apoſtolis fundatū: ſed aiunt, temporibus Caroli Magni, aut Concilij Aquiſgrani ſub Ludouico Pio illum incœpiſſe, in quo Cōcilio facta eſt compilatio quarundam Conſtitutionum ex ſententijs diuinæ ſcripturæ, & ſanctorum Patrum decerptis, pro reformatione Clericorum. Hanc autem ſententiam ex alio fundamēto falſo deducunt, quia negant, B. Auguſtinum, & clericos cum illo communiter viuentes vota Religioſorum emiſiſſe, putant enim, illos communem vitam ſine votorum obligatione ita duxiſſe, vt cuique licitum eſſet, ab illius vitæ inſtituto recedere, ſi placuiſſet: & dato quod recedere non poſſent, hoc non proueniebat ex alicuius voti ſolemnis emiſſione, ſed ex ſtatuto Epiſcopi, cui ſeruando ſeipſos ſpo[illegible] obligabant. Hanc ſententiam probauerunt nonnulli Iuriſconſulti, qui pro RR. Monachis Caſſinenſibus contra Canonicos Lateranenſes in cauſa præcedentiæ ſcripſerunt, inter quos Antonius Maſſa Galleſius in Allegationibus Venetijs 1562. editis pag. 18. num. 1. vbi ſic ſcribit: *Hanc quoque particulam falſam eſſe ſi refeſeratur ad Canonicos Regulares, tum ex ſupradictis patet, tum etiam ex ipſorum Canonicorum Regularium origine, qua habuit initium, vt qui antiquius volunt, à tempore Ludouici Primi Imperatoris ſub anno Domini 520. (puto eſſe errorem Typographi, & vello dicere 820.) cum dicat Sigibertus, Aquiſgrani generali Concilio habito, per diſpoſitionem Imperatoris Ludouici, Epiſcoporumque & Abbatum, aliqua capitula ad vſus Regularium Monachorum addita, & multa ſanctarum ſcripturarum compilatione facta, clericorum, & clericalium ſanctimonialium regula conſtituta ſunt.* Et ſupra pagina 16. num. 12. dicit, nulla autoritate probari, quod ante Diuum Auguſtinum neque ducentis annis poſt ipſius D. Auguſtini obitum fuerint in rerum natura Canonici Regulares, & eadem pag. num. 6. dicit: quòd clerici, quibus Aug. regulam dedit, non obligabantur ad tria vota, ad quæ obligantur Canonici Regulares Lateranen. quamuis ſciam hunc autorem alibi aliter docere. Eandem ſententiam ſecutus eſt Felinus Sandæus in cap. Quod ſuper his, de maioritate, & obedientia, dicens, clericos B. Auguſtini non ex voto, ſed ex ſtatuto proprijs renuntiaſſe. Quæ ſententia valde placuit Eraſmo in Cenſura regulæ D. Auguſtini, vt lib. 1. viſum fuit.

VErùm hæc ſententia tam in aſſertione, quàm in fundamento aſſertionis falſitatis conuincitur. Nam Canonicos Regulares ante Conciliū Aquiſgrani inſtitutos, conuincitur ex Concilio tertio Turonenſi ſub eodem Ludouico Pio celebrato anno Domini 813. nam in eo Concilio cap. 14. ſic habetur: *Simili modo, & Abbates Monaſteriorum, in quibus canonica vita antiquitùs fuit, vel nunc videtur eſſe, ſolicitè ſuis prouideant Canonicis, vt habeāt clauſtra & dormitoria, in quibus ſimul dormiant. &c.* Ecce tibi ante Concilium Aquiſgrani, ab antiquo tempore erant Canonici in monaſterijs ſub regimine Abbatum viuentes, & Ordo canonicus Abbates habebat: quod memoriæ diligenter tenendum eſt propter nonnullos, qui ſtatim atque aliquod monaſterium ſub cura Abbatis inſtitutum inueniunt, ſuis monachis ſiue iure, ſiue etiam iniuria adſcribendum volunt. Rurſus in Concilio apud Vernas ſub Carolo Magno anno 755. habito cap. 18. ſic habetur: *Vt nullus clericus ad iudicia Laicorum publica conueniat, ſine iuſſione Epiſcopi ſui, vel Abbatis.* Rurſus Beda, qui fuit circa annum 700. lib. 4. Hiſtoriæ Gentis Anglorum cap. 4. de Monaſterio in Iugeto verba faciens: *Ad exemplum*, inquit, *Venerabilium fratrum ſub Regula, & Abbate Canonico in magna continentia, & paupertate proprio labore manuum viuunt.* Adhuc in Concilio Calcedonenſi, quod celebratum fuit anno Domini 451. fit mentio clericorum in monaſterijs degentium, & illius verba referuntur in cap. quidam monachorum 18. q. 2. nec poteſt dici, quod illi clerici in monaſterijs degentes eſſent monachi ad Ordines aſſumpti, quia Concilium illos data opera à Monachis diſtinguit. Sed quid moramur, cum ipſe Auguſtinus in ſermone primo & ſecundo de Communi vita Clericorum meminerit monaſterij clericorum, profeſſionis, etiam & votorum, quæ eidem clerici cum illo in monaſterio viuentes emittebant, vt alia interim omittamus, quibus capite ſequenti demonſtratiuè oſtendemus, Ordinem Canonicorum Regularium ante D. Auguſtinum à ſanctis Apoſtolis inſtitutum. II.

QVod autem fundamentum, cui eadem ſententia nititur, ſcilicet, quod clerici cum D. Auguſtino viuentes vota non emitterent, ſit falſum, & erroneum, demonſtratum eſt lib. 1. III.

cap. 2. contra Erasmum. Nec difficultatem ingerit, quod obijcitur es eodem Augustino relato in cap. Certè 12. quæst. 1. dicente: *Certè ega sum, qui statueram, sicut nostis, nullum ordinare clericum, nisi qui mecum vellet manere, aut si vellet recedere à proposito, recte illi tollerem clericatum: quia desereret sanctæ societatis promissum, cœptumque consortium. Ecce in conspectu Dei, & vestra muto consilium. Qui volunt habere aliquod proprium, quibus non sufficit Deus, & Ecclesia sua, maneant vbi volunt, & vbi possunt, non eis aufero clericatum.* Nam hæc Augustini verba intelligenda sunt non de clericis qui vota iam emiserant: sed de illis, qui nondum vouerant: sciendum enim est Beatum Augustinum, cum primùm ad Episcopatum euectus esset, ex magno desiderio reparandi in suis clericis vitam Apostolicam ferè collapsam, firmiter statuisse, nullum in sua Diœcesi clericum ordinare, qui communem vitam nõ susciperet, cum abdicatione omnium temporaliũ bonorum, & emissione trium votorum. Verùm quia deprehensi sunt clerici in hipochrysi viuentes, qui ne clericatum amitterent, aut ad clericatum promoueri possent, vitam communem simulantes occultè pecunias tenebant, inter quos deprehensus fuit presbyter Ianuarius, qui post votorum emissionem proprium habuisse, & testamentum fecisse: & cum proprio ex hac vita excessisse inuentus fuerat, Augustinus in futurum præcauens, primum illud decretum sic moderatus est, vt qui secum in monasterio manere voluissent, vota emitterent, & communem vitam profiterentur: qui autem in clericatu extra monasterium manere voluissent, ante emissam professionem, vel sine votorum emissione clericatum suscipere, licitè manerent, quia, inquit, malui habere cœcos, & claudos, quàm lugere mortuos. Clericus enim proprietarius ante votorum emissionem imperfectus quidem est, non tamen mortuus: quia non est in statu damnationis. At clericus proprietarius post emissam professionem mortuus est, & hipochryta, & hic est sensus verus, & legitimus verborum illorum D. August. sicut patet ex sermonib. de comm. vita cleric. quorum etiam fragmenta recitauerat supra Gratianus in c. Nolo ead. 12. q. 1.

IV. TErtia sententia est aliorum, qui originem Canonicorum Regularium referunt in D. August. non autem in sanctos Apostolos, quia dicũt clericos primitiuæ Ecclasiæ, aut communem vitã non duxisse, aut si duxerunt, vota religiosorum non emisisse, & Aug. primum fuisse, qui suis clericis regulam tradidit, & vota adiunxit. Adeò quòd secundum istam opinionem Clerici Regulares ex secularibus ortum habuerunt per restrictionem: non autem clerici seculares ex regularibus per relaxationem. Hanc sententiam tenuit in primis secundum aliquos Boëtius in suo tractatu de Vita Eremitica, columna vltima, num. 20. 21. docens, clericos primitiuæ Ecclesiæ potuisse testari, & habere proprium addens, esse erroneum, imò & hæreticum contrarium tenere, vel docere propter extrauagantem Ioannis Papæ XXII. quæ incipit: Cum inter nonnullos. de verborum significatione, quanquam istam opinionem apud Boëtium in loco allegato non reperi: licèt dicat aliqua, ex quibus deducitur, illum sensisse, institutionem Canonicorum Regularium non esse admodum antiquam Sed in historijs parùm se versatum ostendit: nam & Hugonem de sancto Victore putat obijsse in monasterio sancti Victoris Marsiliæ, quod est Ordinis D. Benedicti. Hanc opinionem sequitur quoad hoc Felinus in cap. Quod super his. de Maioritate, & Obedientia, & Antonius Massa Gallesius in dictis allegationibus pagina 5. num. 12. & sequentibus dicens, quod in iure illi, qui sunt, & remanent institutionis primitiuæ Ecclesiæ, appellantur Clerici Seculares: & qui sunt institutionis Diui Augustini appellantur Canonici Regulares, propter qualitates iniunctas per B. Augustinum videlicet, quia profitentur tria vota, & propter multa alia, quæ inducit regula Beati Augustini, propter quæ facta est noua species clericorum distincta à clericis primitiuæ Ecclesiæ, eandem sententiam tenuit Azorius in suis Institutionibus Moralibus tom. 1. lib. 12. cap. 22. quæst. 2. vbi dicit, clericos primitiuæ Ecclesiæ communem quidem vitam duxisse: non tamen vota emittere solitos, dictos tamen fuisse Canonicos hoc est Regulares, quia regulam Apostolicam tenebant Postea verò canonici quidam non solùm vitam cõmunem tenere, sed tria vota Religiosorum Monachorum ritu, & more profiteri cœperũt, & cœperunt vocari Canonici Regulares, canonici quidem à canone Apostolorum, & Regulares, quia vota instar Monachorum emittebant: & tunc facta est distinctio inter Canonicos Seculares, & Regulares & multa alia ibi dicit de Ordine Canonicorum Regularium falsa, & incompossibilia. quæ non minus cum seipsis, quàm cum veritate pugnant, quia hic autor n[illegible]antùm in veritate dicendorum inuenienda laborauit, quam in aliorum dictis coaceruandis: qui quoniam inter se, pugnabant, ideo multa illorum dicta inuicem pugnantia in vnum conflauit, quæ partim lib. 1. sunt notata, partim in sequentibus notabuntur, concedit tamen, B. Augustini clericos vota emisisse contra Erasmum: sed dicit, post D. Augustinum alios successisse, qui in communi viuentes vota non emittebant. Eidem sententiæ videtur fauere Doctor quidã nomine Bellarminus in cap. Dilectissimis, duodecima quæstione prima, relatus à Præposito in capite primo, distinctione quadragesima quarta, num. 4 imò idem Præpositus ibid. licet concedat cum D. Thoma, & alijs, Apostolos, & viros Apostolicos primitiuæ Ecclesiæ vouisse, quæ spectabant ad substantiam perfectionis: non tamen fuisse Canonicos Regulares, quia ista nomina non erant in vsu.

V. Eidem sententiæ plurimum accedit Cardinalis Baronius tom. 3. suorum Annal. sub anno 328. nu. 21. & duobus sequentibus, cum docet, institutum vitæ regularis in Ecclesia Alexandrina per D. Athanasium, ex monachis acceptum in clericos Ecclesiarum ciuitatis introductum, illisque adiunctum: ac exinde Romam delatum, & à Romana Ecclesia veluti ex promptuario quodã disciplinæ Ecclesiasticæ alias omnes Occidentis Ecclesias eiusmodi institutum fuisse mutuatas, primumque, qui ex Ordine istiusmodi institutum in Occidentem inuexit, fuisse B. Eusebium Episcopum Vercellensem, qui vt D. Ambrosius Mediolanensis epistola 82. testatur, primus in Occidentis partibus diuersa inter se instituta coniunxit, videlicet clericorum & monachorum, quod ipsum præstantissimum vitæ genus Sanctus Martinus Episcopus Turonensis transuexit in Gallias, & S. Augustinus in Africam. Videtur ergo hic autor sentire clericos primitiuæ Ecclesiæ ab Apostolis institutos vota non emisisse, nec regularis vitæ institutum tenuisse ante annum trecentesimum vigesimum, vel circa, quo tempore D. Athanasius illud institutum ex monachis mutuatum clericis adiunxit, & ex consequenti vitæ regularis institutum non ex clericis ad monachos, sed ex monachis ad clericos deriuatum, & profectum.

Verùm decipiuntur illorum pace prædicti autores, & quicunque illorum sententiæ in hoc adhærent, nam clericos primitiuæ Ecclesiæ ante Augustinum, & Eusebium, & Athanasium non solùm communem vitam tenuisse, verùm etiam vota Religiosorum monachorum profiteri solitos, & instituta clericorum ad monachos, non monachorum ad clericos deriuata, vt interim ea omittamus, quæ longa oratione sequenti capite adducemus, testes sunt imprimis Vrbanus Papa huius nominis primus, & martyr in epistola ad omnes catholicos, quæ refertur in cap. Scimus 12. quæst. 1. vbi non solùm dicit, communem vitam ab Apostolis institutam in omnibus clericis vsque ad sua tempora: scilicet ad annum 224. viguisse: sed conceptis verbis meminit votorum, vt in textu non semel legitur, vt mirum sit, quomodo viri docti, & præclari in re manifestissima fuerint hallucinati. Secundò, Clemens etiã Romanus, & Petri successor in epistola ad Iacobum fratrem Domini, quæ refertur in eadem causa & quęstione cap. Dilectissimis, clericos Ierosolimitanos ad tenendam vitam communem iam susceptam longa oratione adhortatus, ita demum concludit: *Vnde consilium dantes, vestram prudentiam hortamur, vt ab Apostolicis regulis non recedatis: sed communem vitam ducentes, & scripturas sacras rectè intelligentes, quæ Domino vouistis, adimplere satagatis.* Tertiò D. Hieronymus in lib. de Viris illustribus in Philone, vbi dicit, talem primùm Christo credentium fuisse Ecclesiã, qualem nunc monachi esse nituntur. Quis autem nesciat, primitiuæ Ecclesiæ præcipuam, & nobilissimam portionem fuisse clericos, à quibus regimẽ, & disciplina cœterorum Christianorum pendebat? non ergo vita regularis ex monachis ad clericos profecta est, sed ex clericis ad monachos. Quartò Eusebius Cæsariensis lib. 2. historiæ Ecclesiasticæ cap 16. & 17. vbi loquens de institutione Ecclesiæ Alexandrinę, & de libro Philonis Hebræi scripto in laudem virorum Apostolicorum primitiuæ Ecclesiæ, quem de vita contemplatiua supplicum intitulauit, quosque D. Hieronymus, Cassianus, & alij monachos vocant, inquit, illum omnia Ecclesiæ instituta complexum fuisse, quæ à D. Marco tradita sunt, & vsque in illud tempus seruabantur in Ecclesia, & vitas abstinentium descripsisse, qui in Ecclesijs, & in monasterijs etiam temporibus ipsius Eusebij degebant, qui tamen viuebat temporibus B. Athanasij: cuius scripsit vitam & obitum magni Constantini, qui obijt circa ann. Dom. 337. ex Baronio to. 3. Annal. Onuph. in Chronico & Card. Bellarm. in Chronico. Et notanda sunt verba illa Eusebij in fine c. 17. *In quibus (scilicet libris Philo) supradictus vir Ecclesiasticæ institutionis tutta, atque originem Apostolicæ, atque etiã Euangelicæ traditionis intexuit*: Ex quibus habes, quæ nonnulli ad monachorum institutum detorquent, ac restringunt, Philonem ex sententia Eusebij de institutione primitiuæ Ecclesiæ, seu de institutionis Ecclesiasticæ initijs scripsisse.

CAPVT QVARTVM.

Vera sententia de origine Canonicorum Regularium exponitur, quos à Sanctissimis Apostolis institutos, demonstratiuè probatur.

Eiectis, & reiectis falsis opinionibus vera sententia de Clericorum Canonicorum origine sequentibus propositionibus explicatur. Prima propositio *Ordo Clericorum Canonicorũ, qui nunc Regulares Canonici dicuntur, à Sanctissimis Apostolis siue ab illorum immediatis discipulis fuit verè, & propriè, & immediatè institutus.* Hæc propositio tot. ac tantis Summorum Pontificum, Sanctorum Patrum, Theologorum, Doctorum, & Historicorum testimonijs, & rationibus fulcitur, vt in illis recensendis difficilius sit exitum, quàm principium inuenire, quam ob causam, vt in eis recensendis confusionem vitemus, ad quædam summa capita siue prædicamenta, illa reducere nitemur. In quorum primo referemus testimonia Pontificum, & autorum, qui formalibus verbis Canonicorum Clericorum ordinem ab Apostolis deriuatum. I.

tum. In tertio illorum, qui dicunt, Sanctissimos Apostolos, & Clericos primitiuæ Ecclesiæ vota substantialia Religionis, & Euangelicæ perfectionis emisisse.

Quod spectat ad testimonia primæ classis ex Romanis Pontificibus, qui per formalia verba nostram assertionem probant. Primus est Paschalis II. in literis Priori S. Frigdiani directis, quæ in illius monasterij Cartophilacijs seruantur, vt etiam testatur Cæsar Franciottus ex Congregatione Clericorum Regularium Lucensi Beatæ Dei Genitricis nuncupata sacerdos in sua historia de miraculosis imaginibus, & reliquijs in Vrbe Luca seruatis, vbi tractat de Ecclesia & conuentu S. Frigdiani, quique illius monasterij Archiuum lustrauit, in quibus literis sic ait: *Vita regularis propositum in primitiua Ecclesia cognoscitur ab Apostolis institutum, quam B. Augustinus eam gratanter amplexus est, vt eam suis regulis informaret.*

Secundus est Benedictus XII. in bulla Generalis reformationis suo motu proprio emanata, quæ sic incipit: *Benedictus Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Ad decorem Ecclesiæ sponsæ Dei, & sanctarum Religionum fundatarum in ea, &c.* & infra. *Ideoque inter Religiones alias in agro eiusdem plantatas Ecclesia, ad Religionem Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini ab Christi gloriosis discipulis in primitiua Ecclesia sacris institutionibus stabilitam, gerentes præcipua charitatis affectum, ac nolentes, quæ in eadem religione reformanda cognouimus, absque reformationis remedio præterire, &c.* Edita est bulla Aueniони Idibus Maij Pontificatus sui anno 5.

Tertius est Eugenius huius nominis Quartus in Bulla, qua Canonicos Regulares postliminio ad Lateran. Basilicam reduxit, quæ incipit: *Cum ad sanctissimam, & venerandam Lateranensem Basilicam dirigimus oculos mentis nostræ, & inter innumeras curas, &c.* & infra. *Hac igitur pia, & sancta inspiratione ducti, & domus Dei Zelo soliciti sacratissimi Pontifices prædecessores nostri illius sequuti vestigia, cuius perfecta, & ordinata sunt opera, postquam venerabilem locũ pro populi Dei salute, & summi Regis gloria dicauerũt, & ex thesauro Christi sacratissimo inenarrabilibus, & incomprehensibilibus indulgentijs, & diuina gratia largitate, & remissionis exuberantia ornauerunt, horum priuilegijs sublimarunt, & decorarunt titulis dignitatum, diuinam in terris familiam Clericorum, qui vitam religiosam ducerent, & ad exemplum nascentis Ecclesiæ sanctam institutionem seruarent, quos Canonicos Regulares appellamus, vt sacrum inter Clericos, & ministros Christi viuendi modum in sacra Basilica instituerunt, firmauerunt, erexerunt, & perpetuo deputauerunt: vt hi prima in terris Ecclesia, & matris sanctorum Apostolica prouidentia curam gererent, qui primorum Christianæ religionis clericorum normam traditionis, & instituta sectantur. Huius profectò sacri ordinis, & sancti propositi post sanctos Apostolos, primùm in Alexandrina Ecclesia Marcus Petri discipulus fuit institutor & conditor, ac gloriosus Doctor Augustinus diuinis regulis illud decorauit, & S. memoriæ Vrbanus martyr & Sum. Pontifex Generalis Decreti ordine reformauit: & B. Gregorius Augustino Anglorum Episcopo velut plantationem sacram in commisso sibi populo præcepit instrui, & in occidentis finibus ampliauit.*

Quartus est Sixtus IV. in magno priuilegio, quo eisdem Canonicis Regularibus Lateran. etiã Ecclesia ipsa Lateranensi exactis, titulum, & omnia priuilegia Canonicorum, & Ecclesiæ Lateranensis confirmauit, ac si actu in eadem Ecclesia manerent, quod incipit: *Dudum ad vniuersos Regulares ordines.* in quo inter alia ita inquit: *Ad illũ præcipuè Canonicorum Regularium congregationis Lateranensis Ordinis sancti Augustini eò libentius nostra mentis oculos conuertimus, quò Ordo ipse in nascentis Ecclesiæ sancta institutione, ac primorum Christianæ Religionis Clericorum norma traditionibusq; fundatus, & sacris institutis, ac diuinis regulis, eloquijsque praemunitus existit, ab eiusque primæua fundatione varijs virtutum meritis semper resplenduit.*

QVintus est Pius Quartus in motu proprio, quo sententiam à se latam in causa præcedentiæ inter Canonicos Lateranenses, & monachos Cassinenses super illorum antiquitate, ac iure præcedendi in omnibus actibus publicis, & priuatis diu exagitata confirmauit, qui est inter Constitutiones huius Pontificis 95 in ordine, in quo inter alia sic ait: *Qui quidem Cardinales dictis partibus, earumue procuratoribus, & aduocatis pluries auditis, dubijsque emergentibus ad plenum discussis, & resolutis, comperto satis per eos ex compluribus literis Apostolicis, diuersisq; alijs documentis, rationibus, & probationibus, quod ipsi Canonici fuerunt, & sunt de illis Clericis à S. Augustino quinimò à sanctis Apostolis institutis, eosdem Canonicos tam sua institutionis huiusmodi, quàm etiam dignitatis Clericalis, qua eos statim, quod professionem regularem emiserant, insignitos esse oportet, aliarumq; qualitatum in eis existentium ratione, dictamq; illorum Congregationem Lateran. præfatos monachos, & eorum Congregationem Cassinen. præcedere debere censuerũt, & concluserunt. Vnde nos illorum relatione intellecta, eaque diligenter per nos examinata, quoniam iam in omnibus suis partibus veritati, & iuri consonam comperimus, per nostram diffinitiuam sententiam pronunciamus, &c.* Quæ verba dici nõ potest, quod sint narratiua, & non dispositiua: quoniam vt patet, sunt dispositiua, post longam controuersiam multo tempore hinc inde discussam, & ventilatam, & etiam si essent narratiua, tamen Summus Pontifex ipsa narratione intellecta & diligenter examinata, eam in omnibus suis partibus veritati, & iuri consonam inuenisse fatetur, & in ea fundat suam dispositionem, vnde non possunt amplius in dubium reuocari, nec potest aliquis circa illa tergiuersari. II.

SExtus est Pius Quintus in motu proprio, per quem eosdem Canonicos Regulares Congregationis Lateran. decernit, omnes alios Regulares mendicantes, & non mendicantes iure præcedere III.

posse, & debere iure antiquitatis, & prioris institutionis, in quo inter alia sic habet: *Cum itaque sicut accepimus dilecti filij, vniuersi Canonici Regulares Congregationis Lateran. qui ab Apostolis originem traxerunt, quique ab eodem Aug. eorum reformatore iterũ per reformationis viam mundo geniti meritò prætendere possunt, se omnes alias personas Ecclesiasticas tam seculares, quam regulares, in processionibus, & alijs actibus publicis præcedere debere, &c.* Quæ verba licet sint narratiua, tamen cum sint inducta per modum causæ, & in illis fundetur dispositio Pontificia euidenter intentum concludunt, & licèt tot tantorumque Pontificum autoritas ad prędictum assertionem probandam satis sit, ac super: nihilominus vt de illius veritate magis, ac magis constet.

IV. SEcundò loco proferuntur in illius confirmationem testimonia Doctorum, & Historiarũ, qui illam conceptis, & formalibus verbis tradiderunt, & probauerunt. Hi sunt, Primus, Sigibertus Gemblacensis in Chronico sub anno Domini 1078. vbi scribit: *Ab hoc tempore cœpit reflorere in Ecclesia B. Quintini Beluacensi Canonicus Ordo, primùm ab Apostolis, postea à B. Augustino Episcopo regulariter institutus, sub Magistro Iuone venerabili eiusdem Ecclesiæ Præposito, postea Carnotensium Episcopo.*

Secundus est, Vincentius Beluacensis in Speculo historiali lib. 26. cap. 51. & post illum

Tertius, B. Antoninus Archiepiscopus Florẽtinus in Summa historiali titulo 15. cap. 16. in fine, vbi referens verba Vincentij scribit: *Circa annos Domini 1080. vt refert Vincentius histor. in Speculo lib. 26. cap. 51. post Sigibertum, tempore Gregorij VII. Papæ, & Henrici Imperatoris cœpit reflorere in Ecclesia Beati Quintini Beluacẽsi Ordo Canonicorum Regularium primùm ab Apostolis, postea à S. Augustino Episcopo, & Doctore eximio regulariter institutum, sub Magistro Iuone venerabili eiusdem Ecclesiæ Præposito, postea Carnotensi Episcopo, qui post Isidorum fecit compilationem antiquam Decretorum.*

Quartus, Wernerus Carthusianus autor Fasciculi temporum fol. 54. vbi ait: *Ordo Canonicus cœpit florere in Ecclesia Beluacensi, qui primò ab Apostolis, postea ab Augustino regulariter est institutus sub magno Iuone Præposito, post Carnotensi Episcopo.*

Quintus, Lucidus Historicus libro 10. de Rebus gestis post Christi aduentum cap. 7. vbi dicit: *Rubrica de Ordine Religiosorum testatur, communem Clericorum ordinem à B. Petro, & alijs Apostolis institutum fuisse, qui deinde ab Augustino insignem, & singularem regulam accepit.*

Sextus, Raphaël Volaterranus lib. 21. Antropologię scribens: *Ordo autem Canonicus ab Augustino non tam institutus, quàm renouatus: ab Apostolis enim in monte Sion exordium accepit, qui post Ascensionem, vt ait D. Thom. 2. 2. q. 88. de Vita genere deliberantes communia inter se omnia, ac tria vota coram Deo statuêre. Quiaetus à successoribus, clericisque omnibus diù diligentissimè seruatus, fideq. postea deferuescẽte desitus, nũc quoq. in Ecclesijs amplius quadraginta perseuerat.*

Septimus, Iacobus Philippus Bergomẽ. in suo Supplemento postremæ editionis lib 14. vbi corrigens, quæ supra lib. 9. minus consideratè scripserat, hęc de Canonici Ord. antiquitate, & origine scripta reliquit: *Verùm quia de Canonicorum ordine sup. lib. 9. aliqua diximus, post quorum impressionem ad notitiam nostram noua quædam peruenerunt, authentica approbata scripta, non ab re pauca hæc, quæ sequuntur, pro clariori veritate subnectimus. Canonicorum autem ordo Regularium D. Augustini, a quibus præfata Cõgregatio Lateranensis continuauit, ab ipso Patre Aug. regularem sumpsit institutionem, &c.* & infra. *Sunt ergo omnes isti Canonici, de quibus paulo superius diximus, vnius eiusdem ordinis cum illis, qui habitu lineo regulam Augustini profitentes, primùm ab Apostolis in primitiua Ecclesia sunt instituti, & per B. Augustinum regularibus institutionibus ad communem regularem vitam restituti, vt etiam ex præsentis sermonibus colligitur de Communi vita clericorum, & Constitutionibus, & Decretis Romanorum Pontificum.*

Octauus, Onuphrius in libello de Septem vrbis Ecclesijs in Ecclesia Later. vbi hęc inter alia scribit: *Aucta fidelis populi multitudine cum presbyteri per singulos Vrbis Romæ titulos distributi essent, qui in suis Parochijs occupati non ita assistere Romano Pontifici possent, clericorumque disciplina laberetur, Gelasius Papa circa annum Domini CD. Clericos, qui ab arctiori vitæ instituto Canonici, id est Regulares vocati sunt. Hi Apostolorum & primitiuæ Ecclesiæ more secundum B. Augustini regulam in communi viuebant, Laterani collocauit, qui Presbyterorum veterum tam Cardinalium, quàm non Cardinalium loco, Basilicæ Lateranensi spectatim addicti, quotidie deseruirent.*

Nonus, Ioannes Gerson Cancellarius Parisiẽsis Alphabeto 22. litera N. vbi ait: *Regularis vitæ originem ab ipsis Apostolis traxit.* & Alphabeto 42. in sermone de Cœna Domini dicit, quod Apostoli fuerunt Canonici Regulares sub Abbate Christo.

Decimus, Robertus Arboricẽsis to. 2. in Opúsculo de tenendo cœlibatu, vbi inquit: *Canonicos dicimus, qui ex communi placito ac voto orationi, ac mutua bonorum distributioni obnoxij erant. Erat autem hoc veluti elementum quoddam, atque exemplar futura Communionem Ordine Canonicorum, qui triplici voto astricti, se Regulares appellant, quem Augustinus longo post tempore instituẽs, se ab Apostolica fonte hausisse profitetur. Hic ergo ordo statim ab orbe redempto &c.*

Vndecimus, Hieron. Platus de Bono statu Relig. capite 23. quem Duodecimus sequitur Emanuel Rodriquez to. 1. Quæstionum Regularium quęst. 3. art. 1. vbi proposita quęstione à quo habuit originem Ordo Canon. Regul. inquit: *Respõdeo dicendo, quod Canonici Regulares Ordinis S. Augustini dicti Lateranenses ab Apostolis primum, vt narrant historia, traxerunt originem, prout tradit Hieronymus Plati: sed postea à B. Augustino fuit talis Congregatio regulariter ordinata,*

V. TErtiò principaliter confirmari poteſt eadem aſſertio alijs teſtimonijs autorum, qui dicũt, B. Aug. non nouum ordinem inſtituiſſe, verùm ab Apoſtolis inſtitutum ad primam vitæ rationẽ reparauiſſe. Quod præter autores proximè allegatos, quorum plerique id conceptis verbis affirmant, fatetur primus ipſemet Aug. in tribus ſermonibus de Comm. vita clericorum. Nam in ſer. 1. ita ſcriptum reliquit: *Noſtis omnes, aut penè omnes, ſic nos viuere in ea domo, quæ dicitur domus Epiſcopi, vt quantùm poſſumus, imitemur eos ſanctos, de quibus loquitur liber Act. Apoſt. Nemo dicebat aliquid proprium, ſed erant illis omnia communia &c.* Similiter in 2. ſer in princ. *Quomodo autem,* inquit, *viuere velimus, quomodo Deo propitio iam viuamus, quamuis de ſcriptura ſancta multa noueritis, tamen ad commemorandos vos, ipſa de lib. Actuum Apoſt. verbis lectio recitabitur: vt videatis, vbi deſcripta ſit forma, quam deſideramus implere, &c.* In 3. verò, vbi ipſa regula Canonicorum exactè ſcribitur, ita legimus: *Hæc ſunt, quæ vt obſeruetis præcipimus, in monaſterio conſtituti. Primum propter quod in vnum eſtis congregati, vt vnanimes habitetis in domo & ſit vobis anima vna, & cor vnum in Deo, & non dicatis aliquid proprium, ſed ſint vobis omnia cõmunia, &c. Sic enim legitis in Actibus Apoſtol. quia erãt illis omnia communia, & diſtribuebatur vnicuique ſicut cuique opus erat.* Et vt ſemel dicamus, tota ſeries illorum ſermonum ad hoc tendit, vt Clerici Auguſtiniani ad normam vitæ Apoſt. & Clericorum à SS. Apoſtolis inſtitutorum reformarentur, vt legenti patet.

Secundus eſt Poſſidius in vita D. Auguſtini c. 5. vbi ait, quòd: *Factus presbyter monaſterium intra Eccleſiam mox inſtituit, & cum Dei ſeruis viuere cœpit ſecundum modum & regulam ſub ſanctis Apoſtolis conſtitutam.*

Tertius eſt D. Thom. in officio D. Auguſt. per illum ordinato, & ante annos circiter quadringẽtos in Eccleſia vſitato, quod etiam probauit Pius V. in Bulla approbationis diuinorum officiorum Canonicorum Regularium Congregationis Later. in quo officio in laudibus, & ad veſperas canitur Antiphona: *Factus ergo presbyter monaſterium clericorum mox inſtituit, & cœpit viuere ſecundum regulam ſub ſanctis Apoſtolis conſtitutam.* Quo officio vtebantur Eccleſia Cæſarauguſtana, & Valentiana in regno Aragonenſium: licèt fortè illius vſus, quod prædictæ Eccleſiæ cum innumeris alijs ex Regularibus ad ſæcularitatem tranſierint, in deſuetudinem iuerit. Videatur de hoc Trullus lib. 1. de Canonicis cap. 3.

Quartus eſt Vincẽtius Beluacen. ex quo Quintus D. Antoninus in Summa Hiſtoriali titulo 10. cap. 8. §. 2. vbi eadem verba reſcribit: Factus ergo presbyter monaſterium &c.

Sextus, Carolus à Baſilica Petri Nouarien. Epiſcopus in ſua Nouaria lib. 2. in vita B. Gaudentij primi eiuſdem ciuitatis Epiſcopi, ac Diui Euſebij Vercellen. Epiſcop. & martyris, diſcipuli, necnon Orientalis peregrinationis Comitis, vbi inter alia hæc de illo memoriæ tenenda ſcribit: *Boni ſacerdotes veteres, ſequentes verbum Domini renunciabant ijs, quæ poſſidebant, abnegabant ſemetipſos, quod quidem præcipuum eſt, non omnes tamen Canonicæ quibuſdam ſeſe deuinciebant inſtitutis, ijs utiquam inſtitutis, quæ perfecto, & ab Apoſtolis inſtituto perfectæ vitæ canone continebantur. Hos S. Ambroſius appellat officia Clericorum cum Monachorum inſtitutis contingere, cuius rei autorem in Occidente facit ſanctum Euſebium Vercellenſem Epiſcopum Gaudentij noſtri magiſtrum, præclarum ſanè teſtimonium, & valdè obſeruandum, ex quo fatendum eſt, perfectam clericorum diſciplinam, & monaſteria clericalia in Occidentalibus Eccleſijs ab eo profecta eſſe, & ipſum S. Auguſtinũ eius diſciplinæ ſanctiſſimum, præcipuumq; cultorem vna cum Euangelio in has regiones illam duxiſſe.* Ecce tibi vnde nam profecta fuerit inſtitutio Canonica, quam Auguſtinum in Africam induxiſſe omnes fatentur, ex Apoſtolis nimirum, & à B. Euſebio ex partibus Orientis in Eccleſiam Occidentalem aducta, quod non de primaria inſtitutione Occidentalis Eccleſiæ, ſed de reſtitutione intelligas, vt infra patebit. Adſtipulantur S. Carolus Mediolanen. Epiſc. in epiſtola de Tranſlatione reliquiarum ſancti Simpliciani, quæ habetur in Actis Eccleſiæ Mediolanen. parte 7 affirmans, inſtitutum vitæ cõmunis Hipponenſium Clericorum à Simpliciano presbytero profectum: ab eoque Auguſt. apprimè edoctũ, ad quem etiam libros de Trinitate poſtmodum Auguſtinus ſcripſit.

CAPVT QVINTVM.

Beatos Apoſtolos, ac etiam omnes Clericos ab Apoſtolis inſtitutos in primitiua Eccleſia vitã communem cum abdicatione bonorum temporalium, & ſubſtantialia Religionis vouiſſe.

AD maiorem ſupradictæ aſſertionis corroborationem ſubiungitur ſecunda propoſitio: I.
Beatiſſimi Apoſtoli, & omnes Clerici in primitiua Eccleſia inſtituti, communem vitam, ac cætera ſubſtantialia Religionis vouebant. Hæc propoſitio probanda eſt primò de Apoſtolis, mox de Clericis Apoſtolicis in primitiua Eccleſia inſtitutis. Nã quod ad ipſos Apoſtolos ſpectat, illos communẽ vitam cum omnium bonorum temporalium abdicatione, ac cætera ſubſtantialia Religionis vouiſſe, teſtantur in primis Diuus Auguſtinus libro 17. de Ciuitate Dei, cap. 4. poſt medium vbi ſic ait: *Dixerant enim potentes illi: ecce nos reliquimus omnia.*

& ſecuti ſumus te. hoc votum potentiſſimi vouerant. Sed vnde hoc eis, niſi ab illo, de quo bis continuo dictum eſt, dans votum voventi? alioqnin ex illis eſſent voventibus, quorum infirmatus eſt arcus &c. Sequitur D. Thom. 2 2. quæſt. 88. art. 4. ad 3. ſcribens, Apoſtolos vouiſſe ſubſtantialia ſiue pertinentia ad ſtatum perfectionis, quando relictis omnibus ſecuti ſunt Chriſtum. Quæ verba expendens Dominicus Soto lib. 7. de Iuſtitia, & iure q. 2. art. 5. deducit, Religionem ab ipſis Apoſtolis originem habuiſſe. Idē ſentit Alphonſus à Caſtro contra Hæreſes in verbo Votum, vbi non ſolùm probat Apoſtolos vota emiſiſſe, verùm etiam vitam regularem cum emiſſione trium votorum ab ipſis Apoſtolis inſtitutā, & ante illū Petrus Paludanus in 4. d. 38. D. Thomam ſecutus expreſsè dicit, Apoſtolos tria vota emiſiſſe: vnde concludit, Apoſtolos, & omnes primitiuæ Eccleſiæ Clericos Regulares fuiſſe, & hoc eſt, quod inquit Io. Gerſon capite præcedenti relatus, quod Apoſtoli fuerunt Canonici Regul. ſub Abbate Chriſto, vbi etiam addit, quod Iudas triplici honore fuit à Chriſto decoratus: quia fuit illius procurator, & commenſalis, & Canonicus Regularis ſub ipſo Abbate Chriſto, & vt ne gratis hoc docere videantur, Probatur illorum aſſertio primùm quidem autoritate diuinæ ſcripturæ, deinde etiam ratione demonſtratiua, & irrefragabili, nam quod ſpectat ad autoritatem diuinæ ſcripturæ, B. Apoſtolos paupertatem cum omniū temporalium bonorum abdicatione vouiſſe, teſtantur illa Petri verba apud Matthęum cap. 19. *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te, &c.* iūcta interpretatione D. Aug. D Thom. & aliorum Doctorum proximè allegatorum. Ex quibus etiam verbis colligitur, Apoſtolos perfectam obedientiam vouiſſe, quod in ſequela Chriſti exprimitur. Qui enim patrem, matrem, fratres, parentes, & amicos relinquit, vt Chriſtum ſequatur, perfectam obedientiam Chriſto vouet. Similiter eoſdē Apoſtolos caſtitatem vouiſſe, indicat cœlibatus omniū Apoſtolorum, & Epiſcoporum, ac ſacerdotum ab Apoſt. inſtitutorum, nam ſi Apoſtoli ipſi poſt electionem ad munus Apoſtolatus vxores tenuiſsēt, nullatenus Epiſcopis à ſe ordinatis caſtitatē præcepiſſent: ſufficeret enim Epiſcopos, & ſacerdotes eſſe, ſicut fuerunt ipſi Apoſtoli, in quod verba D. Pauli rectiſſimè quadrant, de hac ipſa re ſcribentis: *Volo autem omnes homines eſſe ſicut meipſum.* At Epiſcoporum, & Sacerdotum cœlibatus, & continentia ex traditione Apoſt. in tota Eccleſia ſaltem Occidentali ab initio vſque in hodiernum diem inuiolabilis tenetur, de qua re videri poteſt Card. Bellarminus lib. 1. de Clericis cap 19.

Ratio verò irrefragabilis, quæ hanc veritatē euincit eſt, quia ſtatus vitæ regularis cum trium votorum emiſſione, omniū perfectiſſimus eſt, vt oēs Catholici aduerſus Wicleffum, Lutherum, Caluinum, & cæteros vitæ monaſticæ antagoniſtas affirmant, & probat Alphonſus à Caſtro aduerſus Hæreſes, in verbo Votū, & Card. Bellar. lib. 2. de Monachis, ad quos remitto: nam ſtatus vitæ regularis præter mandatorūm, exactam etiam conſiliorum Euangelicorum obſeruantiam perſtringit. in qua totius perfectionis Euangelicæ ſumma conſiſtit, vt ijdem autores, & alij paſſim Theologi deducunt. Cæterum ſanctiſſimos Apoſtolos ſummum gradum perfectionis Euangelicæ proximè poſt Chriſtū ſuper cunctos Chriſtianos tenuiſſe, res eſt, quam nullus Catholicorum negabit. Rectiſſimè igitur, ac veriſſimè affirmant D. Tho. & alij proximè allegati, ſanctiſſimos Apoſtolos ſubſtantialia Religionis vouiſſe.

II.

HIs de ſanctiſſimis Apoſtolis conſtitutis, probanda nunc eſt ſecunda pars eiuſdem propoſitionis, quod non ſolum ipſi Apoſtoli, verum etiam ſacerdotes, & cæteri omnes clerici primitiuæ Eccleſiæ vota Religionis emitterent, ac conſequenter Clerici Regulares, quos clericos canonicos Regulares dicimus, verè & propriè exiſterent. Id verò probatur primùm in genere de omnibus antiquis clericis, mox inductione facta per clericos particularium Eccleſiarum. Qui omnes clericos primitiuæ Eccleſiæ communem vitam, & ſubſtantialia Religionis vouiſſe affirmant, hi ſunt.

Primus Vrbanus I. Papa, & martyr, in epiſtol. ad omnes Chriſti fideles, cuius fragmentum refertur in cap. Scimus 12 quæſt 1. vbi conceptis verbis dicit communem vitam ab Apoſtolis inſtitutam vſque ad ſua tempora in Eccleſia retentam apud omnes clericos, & meminit votorum, ne quis dicat, illos clericos eiuſdem vitæ genus abſque votorum emiſſione tenuiſſe. Floruit autem hic Pontifex circa annum Chriſti 224. libet autem illius verba hoc loco ponere, tum quòd eius teſtimonium ſit irrefragabile, tum etiam quia ad multa in ſequentibus dicenda ſcitu neceſſaria ſunt, & ad eorum Intelligentiam facem præferunt: *Scimus*, inquit, *vos non ignorare, quia hactenus vita communis inter omnes Chriſtianos viguit, & adhuc gratia Dei viget, maximè inter eos, qui ſortem Domini ſunt electi, id eſt Clericos, ſicut in Actibus legitur Apoſtolorum: Multitudinis autem credentium erat cor vnum, & anima vna, nec quiſquam eorum, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia*, & infra. *Quicunque veſtrum communem vitam ſuſceptam habet, & vouit, ſe nihil proprium habere, videat ne pollicitationem ſuam irritam faciat: ſed hoc quod Domino eſt pollicitus fideliter cuſtodiat, ne damnationem, ſed præmium ſibi acquirat, quoniam ſatius eſt non vouere, quā votum prout melius poteſt, non perficere. Grauius enim puniuntur, qui votum fecerunt, aut fidem perceperunt, & votum non perfecerunt, aut in malis vitam finierunt: quàm illi, qui vitam ſine voto finierunt, aut ſine fide mortui ſunt, & tamen bona egerunt opera.*

III.

SEcundus eſt Euſebius Cæſarien. lib. 2. Hiſt. Eccleſiaſticæ c. 16. vbi Philonis Hebræi verba referens, quæ ille in ſuo libro de Vita contemplatiua ſupplicum in laude Chriſtianorum primitiuę

Eccl. per Marcum Petri discipulum Alexandriæ constitutæ scribit, inquit, Philonem omnia instituta complexum fuisse, quæ & tunc scilicet tempore Marci Euangelistæ & in hodiernum diem seruantur à nobis: *sed & abstinentiam*, inquit, *vitas eorum dumtaxat, qui nunc in Ecclesijs, vel in monasterijs degunt, describit ad liquidum.* & cap 17. idem autor ponit verba Philonis inter alia, sic dicentis: *In multis est orbis terræ partibus hoc hominum genus, oportebat enim perfecti huius boni participem fieri omnem Græciam, omnemq́; Barbariem. In Ægypto tamen maior est copia per singula quoque territoria, præcipuè autem circa Alexandriam. Nam optimus quisque ex omnibus locis veluti ad vberis patriæ glebam festinus accurrit colonus. Regio quadam est Philosophiæ magis, quàm frugibus opportuna, supra lacum cui Mareia nomen est, sita, collicu lis quibusdam molliter, & clementer erecta, ad munimentum simul, atque aëris temperiem commoda.* & infra. *Est autem in singulis locis consecrata orationi domus quæ appellatur Semneion, vel monasterium. Semneion autem in nostra lingua significare potest honestorum conuenticulum* (inquit Eusebius) *in quo secedentes, honesta, ac casta vita mysteria celebrant.* Multa alia ibidem subiungit, ex quibus tandem in fine capitis sic concludit: *In quibus supradictus vir Ecclesiasticæ institutionis iusta, & originem Apostolica, atque Euangelicæ traditionis intexuit.* Ecce ex testimonio Eusebij Cæsarien. quale vitæ genus clerici primitiuæ Ecclesiæ tenerent, illud nimirum, quod colebatur etiam in monasterijs, quod institutum ex sententia eiusdem Euseb. qui vixit vsque ad annū circiter 340. nam magni Constantini obitum scripsit, qui anno 337. ex hac vita migrauit, vsque ad illud tempus in omnibus Ecclesijs, & monasterijs obseruabatur.

IV. TErtius est D. Hieron. in lib. de Viris illustribus in Philone, de quo ista scribit: *Philo Iudæus natione Alexandrinus, de genere sacerdotum, idcirco à nobis inter Scriptores Ecclesiasticos ponitur, quia librum de prima Marci Euangelistæ apud Alexandriam scribens Ecclesia, in nostrorum laude versatus est, non solùm eos ibi, sed in multis quoque prouincijs esse memorans, & habitacula eorum dicens monasteria, ex quo apparet, talem primo Christo credentium fuisse Ecclesiam, quales nunc monachi esse nituntur, & cupiunt &c.* Nulli autem dubium est, inter Christianos primitiuæ Ecclesiæ, potiores partes habuisse Sacerdotes, ac cæteros clericos. Ergo illi omnes Regulares erant, & Regularium instituta tenebant, & vt de Hieronymi sententia circa vitam communem clericorū primitiuæ Ecclesiæ, cum abdicatione bonorum omnium temporalium, magis constet. lege illum in epist. 2. ad Nepotianum, de Institutione clericorū, cuius fragmentum refertur in cap. Clericus 12. q. 1. vbi ex etymologia huius nominis clericus deducit, clericos nihil proprium habere posse, & illorum, qui extra Deum aliquid proprium habere voluerint, Dominum partem non esse: *Si enim*, inquit, *cleros græcè, sors latinè appellatur, propterea vocantur clerici, vel quia de sorte sunt Domini, vel quia Dominus sors, id est, pars clericorum est, qui autē vel ipse pars Domini est, vel Dominum partem habet, talem se exhibere debet, vt, & ipse possideat Dominum, & possideatur à Domino. Qui Dominum possidet, & cum Propheta dicit: Pars mea Dominus, nihil extra Dominum habere potest: Quod si quidpiam aliud habuerit præter Dominum, pars eius non erit Dominus, v. g. si aurum, si argentum, si possessiones, si variam supellectilem, cum istis partibus Dominus fieri pars eius non dignabitur.* Iam vide, quales vsque ad D. Hiero. tempora veri clerici essent, à sanctis Apostolis instituti, à quibus & nomen ipsum clericorum acceperunt.

Quartus est B. Aug. in sermonibus de com. vita clericorum, in quibus cum expressè dicat, propositum illius extitisse clericos Hipponenses ad normam vitæ Apostolicæ clericorum primitiuæ Ecclesiæ reformare, vocetq́ue clericos proprietarios cœcos, & clandos, vtpote à perfectione clericorum Apostolicorum claudicantes, & deficientes: satis apertè indicat, clericos primitiuæ Ecclesię à sanctissimis Apostolis tales fuisse institutos, quales per B. August. Hipponenses clerici fuerunt instituti.

Quintus est B. Prosper Rhegiensis Episc. Augustinianæ doctrinæ, ac instituti acerrimus propugnator, & æmulator. Is enim in 2. de Vita contemplatiua exemplo Christianorum primitiuæ Ecclesiæ ostendit Sacerdotes nihil proprium posse possidere, & grauiter inuehitur in clericos proprietarios, & summoperè commendat, & extollit vitam communem clericorum, vt videri potest cap. 9. 15 & 16.

Sextus D. Gregorius Romanus Pontifex huius nominis primus in Responsionibus ad quæstiones Augustini Anglorum Episcopi, cuius etiā verba ad clericorum nascentis Ecclesiam vitæ regularem probandā recitat Gratianus in cap. Quia tua fraternitas 12. quæst. 1. nam tota illa quæstio in hac nostra assertione probanda principaliter versatur: *Quia*, inquit, *tua fraternitas monasterij regulis erudita seorsum non debet fieri à clericis suis, in Ecclesia Anglorum, quæ autore Deo nuper ad fidem perducta est, hanc debet instituere conuersationem, quæ in initio nascentis Ecclesiæ fuit patribus nostris, in quibus nullus eorum ex ijs, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat: sed erant illis omnia communia.* Ostendemus verò inferius, Augustinum in Ecclesia Anglicana Clericos Regulares communem vitam in monasterijs tenentes instituisse, qui in eadem Ecclesia vsque ad annum 960. perseuerauerunt; quo tempore cum à regulari disciplina multùm essent relaxati, suadentibus Episcopis Cantuariensi, Vigoriensi, & Wintoniensi in quibusdam Ecclesijs submoti sunt, & loco illorum positi Monachi Benedictinenses.

SEptimus est B. Petrus Damiani in epistola ad canonicos Fanenses, vbi vt illos ad commu- V.
nem vitam clericorum primitiuæ Ecclesiæ redu-

ceret,inter alia multa hæc literis mandauit: *Planè quo pacto quis valeat dici Canonicus, niſi ſit Regularis, quomodo Monachus,niſi iuxta vim nominis ſui ſit etiam ſingularis? Volunt ſiquidem Canonicum,hoc eſt Regulare nomen habere:ſed non regulariter viuere,ambiunt cōmunia Eccleſiæ bona diuidere. aſpernantur autem apud Eccleſiam communiter habere. Enimverò non eſt hæc primitiua Eccleſiæ forma:ſatis exorbitat ab inſtitutionis Apoſtolicæ diſciplina,quibus animarum erat cor vnum,& anima vna,& vendebant agros,&c.*Videatur tota illa epiſtola, quæ eſt in 5. lib. epiſtolarum autoris nona in ordine, quæque tota hic tranſcribenda eſſet:quoniam in hoc argumento tota verſatur, vbi cum multa ex Euangelio, & ex Actis Apoſtolicis recitet,ſic tandem concludit.*Cur itaque hæc in Eccleſia legimus,niſi hæc ipſa,quæ leguntur,operibus impleamus?præſertim ij qui per ſuccedentium viciſſitudines temporum,eorum(ſcilicet Apoſtolorum & ſacerdotum primitiuæ Eccleſiæ) funguntur officio, eorum procul dubio neceſſe eſt conuerſentur exemplo* Vide hic ex ſententia Petri Damiani vſque ad illius tempora nomen Canonici ad ſolos Regulares clericos catentum.

VI. OCtauus eſt D.Thomas, qui non ſolum in 2. 2.q.88 art.4.ad tertium expreſsè docet, Apoſtolos ſubſtantialia Religionis vouiſſe,ſed in 4. d 38. q. 1. art 2 quæſtiuncula 3. ad tertium dicit, quod antequā eſſent iſtæ regulæ,quæ modò ſunt, erat aliquis modus ab Eccleſia approbatus,quo aliqui ad ea,quę ſupererogationis ſunt,ſe obligabant:& tunc certi temporis obligatio ad aliū modum viuendi idem faciebat,quod nunc obligatio ad certam regulam:& in officio D. Auguſtini per Pium V.probato inquit,quod B. Auguſtinus inſtituit ſuos clericos viuere ſecundum regulam ſub ſanctis Apoſtolis conſtitutam

Nonus,Petrus Paludanus ibidem ſcilicet in 4. d.38 vbi verba D.Thomę tranſcribens,illius ſententiam confirmat ex duobus capitulis à Gratiano relatis,ſcilicet ex cap. Dilectiſſimis,& cap. Scimus.12.q.1.illi autem Canones loquuntur de clericis primitiuæ Eccleſiæ.

Decimus,Dominicus Soto lib 7.de Iuſtitia, & Iure q.2.art 5.vbi deducit, Religionem à temporibus Apoſtolorum cœpiſſe,quod confirmat autoritate D.Thomæ,& clariùs lib. 10.q.4.art.3.in 2. notando,vbi ita ad literam. *Secundò & id quoque meminiſſe opus eſt,quod naſcens clericorum Eccleſia cœpit in communi viuere,in quo vitæ inſtituto nonnihil tēporis adoleuit:ille enim erat decentiſſimus illorum ſtatus, ſi perdurare poſſet,vt patet ex Canone Clementis, Dilectiſſimis.& Canone Vrbani citato,Videntes.& Canone Scimus.& multis alijs 12. q. 1. nam cum paucitas tunc exiſteret clericorum, & Eccleſiarum,poterant ſic commodè viuere Imò & in multis Eccleſijs Cathedralibus etiam nunc ſpecimen aliquod eiuſdem vitæ communis retinetur* Et licet hic autor non meminerit votorum:tamen cum producat canones,Dilectiſſimis, & Scimus,& alios 12. q.1.& illi expreſsè loquantur de clericis vouentibus, conſequens eſt, vt in eodem ſenſu loquatur.

VNdecimus eſt,Riccardus Cenoman' Theologus Pariſienſis in Antidoto ad cenſuram Eraſmi in Regulā Auguſtini,vbi teſtimonijs Doctorum probat,Beatos Apoſtolos vota emiſiſſe, & B.Auguſtinum ſuos clericos ad normam regulæ ab Apoſtolis traditæ,& vitæ clericorū Apoſtolicorum primæ Eccleſiæ inſtituere voluiſſe, quæ Antidotus reperitur in primo tomo operum D. Auguſtini editionis Pariſienſis anni 1541.ad finē. VII.

Duodecimus eſt,Cardinalis Bellarminus lib.2. de Monachis cap 5.§.6.probatur,vbi hæc ad literam. *Sextò probatur ex Apoſtolorum exemplo, qui verè primi fuerunt monachi Chriſtiani:nam quod vitam Cœnobiticam inſtituerint,vbi eſſent omnia communia, patet ex Actis Apoſtolorum, vbi Ananias cum fraudaſſet de pretio agri,& decipere voluiſſet Apoſtolos, audiuit à S. Petro:nonne manens tibi manebat, & venundatum ſub tua erat poteſtate?quod etiam voto ad eam perfectionem ſe obligauerint Apoſtoli,docet Auguſtinus lib. 17. de Ciuit.cap.4.Hoc votum*, inquit, *potentiſſimi vouerant. Quod denique ab Apoſtolorum exemplo cœperint Religiones,teſtantur plurimi Patres,vt Euſebius lib. 2. Hiſtoriæ cap.16. Hieronymus de Viris illuſtribus in Philone Auguſtinus ſerm 2.de communi vita Clericorum, Poſſidius in vita Auguſtini,Iſidorus lib.2, Officiorum cap. 15. Denique Caſſianus collat 18.cap.5. Itaque*, inquit,*Cœnobitarum diſciplina à tempore prædicationis Apoſtolicæ ſumpſit exordium.* Vbi vides, illum ſub nomine Monachorum comprehendere clericos regulariter viuentes,& ſentire,illos fuiſſe in primitiua Eccleſia regulariter inſtitutos,cum dicat,ipſos Apoſtolos,qui veri clerici,& clericorum parentes, & inſtitutores fuerunt,Monachos fuiſſe,qui modus loquēdi familiaris eſt huic Doctori,vt patet eodē capite paulò inferius,vbi vocat Auguſtinum Monachum,& numerat inter Monachos: quem tamen in lib.de Scriptoribus Eccleſiaſticis in cenſura Sermonum ad Eremitas dicit eatenus dici Monachum,quia cum ſuis clericis in ciuitate, & domo Epiſcopali Monaſticam vitam duxit. & in eodem libro vocat Hugonem, & Riccardum de Sancto Victore Monachos Ordinis Canonicorum Regularium,& ſemel apud hunc autorē omnes clerici regulariter viuentes dicūtur Monachi. Ex quo Doctore habes,vnde nō ſolū multos priſcos autores rectè interpreteris: verùm etiam illorū teſtimonio hanc propoſitionem confirmes,dū aiunt vitam Monaſticam ab exordio naſcētis Eccleſiæ inſtitutam ab ipſiſmet Apoſtolis,& illorum diſcipulis,ex quibus ſunt Dionyſius cap.6.de Eccleſiaſtica Hierarchia,vbi etiā ritus,& modos ipſos Monachos initiandi deſcribit,Caſſianus in libris de Inſtitutis Renunciantium.D.Gregor.lib.1. Regiſtri epiſt.33.ad Venantium. & D. Bernardus in epiſtola ſiue Apologia ad Gulielmum Abbatē Cluniacenſem:accipiunt enim vitam ſiue inſtitutionem Monaſticā pro inſtitutione Regulari ge-

nericè sumpta, quatenus comprehendit non solũ eos, quos modò dicimus monachos, verùm etiam clericos Regulariter, & communiter viuentes, qui Christianorum nascentis Ecclesiæ portio præcipua fuerunt.

VIII Decimus tertius est Gulielmus Durandus in lib. qui vocatur Rationale diuinorum officiorũ lib. 16. in rubrica de Septem diebus post Pascha, vbi illos reprehẽdit, qui post octauas Paschæ vsq; ad Pentecosten tres tantum Psalmos cum tribus lectionibus in Matutino recitare volunt: idq; multiplici ex causa, quarum tertia est, quia inter Canonicos Regulares, & eos, qui vsurpato nomine dicuntur seculares, nulla quoad hoc debet esse differentia: nam ipsi clerici ab initio ferè omnes Regulares erant, vt patet ex cap. Quia. & cap. Scimus, & alijs 12. q. 1. & certum est, quod Canonici Regulares dicunt plures, quàm tres psalmos, & lectiones, & multa alia in eodem Rationali ad idem scribit.

Decimus quartus est autor glossæ in cap. Licet. de officio Ordinarij. vbi dicit, quòd Clerici in quantum participãt cum Religiosis regularibus, sunt clerici, & in quantum habent proprium, & conueniunt cum laicis, dicuntur seculares.

Decimus quintus est Prępositus in cap. primo. 44. d. nu. 4. vbi ad longum probat hanc assertionem, quòd clerici primitiuæ Ecclesiæ primò tenebant communem vitam, & postea paulatim cœperunt relàxari, & proprium habere.

5 Decimus sextus Abbas in cap. Licet de officio Ordinarij. vbi similiter post Glossam dicit, clericos catenus dici clericos, quatenus participant vitam Religiosam; & quatenus habent propriũ dici seculares: sed clariùs in c. Episcopus de Præbendis. vbi proposita quæstionę, An clericus habens patrimonium, & beneficium, possit licitè viuere de reditibus beneficij, & conseruare patrimonium parẽtibus, allegatis iuribus pro parte affirmatiua, & negatiua, quæstionem resoluit, dicens: iura pro parte negatiua procedere de clericis antiquis, quãdo nondum introductæ erant præbendæ: nam clerici primitiuæ Ecclesiæ omnes communem vitam ducebant. Verùm deferuescente charitate, cũ occultè inciperent proprium tenere, ad vitandã hypocrisim concessum est illis, vt possent vti reditibus beneficiorum. & sic modò clericus licitè tenet fructus beneficiorũ, etiamsi habeat patrimoniũ. & in cap. Deus qui. de vita, & honestate Clericorum dicit, quod clerici seculares sunt clerici relaxati à primæuo instituto nascentis Ecclesiæ.

IX. Per hæc sufficienter probauimus, non solùm sanctissimos Apostolos, verùm etiam omnes sacerdotes, & clericos primitiuæ Ecclesiæ ab illis institutos, regulares extitisse, cum vera trium votorum emissione, & professione, & id quidem ratione illa generali confirmari potest, quia clerici primitiuæ Ecclesiæ, præsertim quos Sanctissimi Apostoli instituerunt in eminentiori, ac nobiliori gradu Christianã perfectionẽ participabant, quã clerici posteriores, præsertim horum temporum, cum essent propinquiores ipsi primo principio, ex quo deriuat omnis pulchritudo Christianæ perfectionis, scilicet Christo, & illius Apostolis: Verùm vt iam diximus, vita regularis, quæ consistit in emissione, & obseruantia trium votorũ, longè perfectior est, quàm vita secularis, nam vitæ secularis perfectio in obseruatione mandatorum posita est, iuxta illud Euangelicum: Si vis ad vitã ingredi serua mandata. Cæterum perfectio vitæ regularis vltra mandata perstringit obseruantiam trium cõsiliorum Euangelicorũ, ad quam ipsi regulares solemni voto sese obstringunt, quis igitur neget, clericos primitiuæ Ecclesiæ regulares extitisse? Verũ præter rationes generales, & vniuersales, probanda est nunc eadem assertio ratione particulari, & inductione facta per singulos clericos singularũ Ecclesiarum. Et primò incipiendo ab ipsa Ecclesia Ierosolimitana, quæ ordine temporis ante omnes alias Ecclesias est fundata, sanè illius Ecclesiæ clericos per Sanctissimos Apostolos institutos, & cum D. Iacobo Domini fratre, ac Ierosolimorum Episcopo degentes, vitam regularem cum votorũ emissione vouisse testatur D. Clemens Romanus Petri Apostoli successor & discipulus, in epist. 5. ad Iacobum fratrem Domini, & clericos cum illo Ierosolimis degentes, cuius partem Gratianus suo decreto inseruit in cap. Dilectissimis. 12. q. 1. ibi enim ait: *Communis vita fratres, omnibus necessaria est, & maxime ijs, qui Deo irreprehensibiliter militare cupiunt, & vitam Apostolorum, eorumquè discipulorum imitari volunt.* Et ne quis dicat, illos non ex voto, sed ex libertate communem vitam coluisse, inferiùs subdit: *Vnde consilium dantes, vestram prudentiam hortamur, vt ab Apostolicis regulis non recedatis: sed communem vitam ducentes, & Scripturas sacras rectè intelligentes, quæ Domino vouistis, adimplere satagatis.*

Similiter loquendo de Ecclesia Alexandrina, res est extra omnem dubitationẽ posita, illius Ecclesiæ clericos per B. Marcum Petri discipulũ ibidem institutos regularem vitam duxisse: id enim testantur non solum Philo Iudæus, verum etiam Eusebius Cæsariensis loco citato ex lib. 2. Historię Ecclesiasticæ cap 16. & 17. & D. Hieronymus de Viris illustribus in Philone, & post illos Cassianus in libris de Institutis Renunciantium. Nec dici potest, prędictos autores de Monachis per Marcũ institutis, non de clericis loquutos: frigidum enim esse hoc commentum, ostendunt illorum verba: nam Eusebius expressè dicit, Philonẽ descripsisse illud vitæ institutum, quod seruabatur non solùm in Monasterijs, sed etiam in Ecclesijs, quod idem prorsus est, ac si dixisset, illum descripsisse institutum vitæ tum Monasticæ, tum etiam clericalis. Hieronymus verò dicit. Philonem descripsisse institutum primitiuæ Ecclesiæ: Porrò primitiuæ Ecclesiæ pars nobilior erant clerici. Cassianus quo-

que lib. 1. cap. 5. & 7. describit habitum clericorum regularium, nempe vestem lineam cum maforte, quod modò vocamus almutiam: sed quod omnem ambiguitatem eliminat, Eugenius IV. in Bulla superiori capite allegata expresse dicit, Religiosos per B. Marcum in Ecclesia Alexandrina institutos fuisse clericos, qui nunc vocantur Canonici Regulares, *Huius*, inquit, *professionis sacri Ordinis, & sancti propositi post Sanctos Apostolos primum in Alexandrina Ecclesia Marcus Petri discipulus fuit institutor & conditor.* Libet verò ad pleniorem huius veritatis elucidationem Nicephori Calisti autoritatem ex libro 2. Ecclesiasticæ historiæ cap. 38. acceptam hic adiungere, vbi post longam narrationem de Monachis per varias Ægypti plagas degentibus, maximè apud Nitriam, & ciuitatem Rinocuraram (hæc ex Ptolemæo in ea Ægypti plaga sita est, quę Cassiotidis nuncupatur) tandem concludit, illud maximè memoria commendandum, in ea Ecclesia Rinocureræ fuisse, quod clerici ibi domicilium, mensam, vnum institutum, & dietā vnam, & alia adeò omnia habebant communia.

De Ecclesia verò Romana hoc minimè in dubium reuocari potest, cum idē Clemens Petri discipulus & successor in epistola proximè allegata scribat, communem vitam omnibus Christianis necessariam fuisse, ijs præsertim, qui Sanctorum Apostolorū imitatores esse voluissent, & Vrbanus dicat, illud institutum vitæ communia inter clericos Romanæ Ecclesiæ vsq; ad sua tempora retentum, & vterq; meminerit votorū. Accedit, quod credendum non est, B. Marcum alijs institutis Ecclesiam Alexandrinam plantauisse, quā quæ Romæ in B. Petro, & alijs Apostolis viderat, ac didicerat, vt Leo I. in epist. 79. ad Dioscorum Alexādrinum Episcopum scribit, & habetur in cap. cum Beatissimus 24. q. 1. quare cum ille Alexandriæ clericos regulariter viuentes instituerit, quis sanæ mentis crediderit Romanos clericos alienis institutis, quàm regularibus vixisse?

CAPVT SEXTVM.

Nonnulla Corollaria ex antecedentibus deducta.

I. X hactenus dictis quatuor veritates inferuntur, quarum prima est, minus rectè scripsisse illos autores, qui dixerunt, clericos primitiuæ Ecclesiæ aut vitam communem non duxisse, aut saltē ad illud vitæ genus aliquo voto seipsos non obstrinxisse, de quorum numero fuit Azorius tom. 1. Institutionum moralium lib. 12. c. 22. q. 2. nam Apostoli, & clerici ab illis instituti non solùm illud vitę communis institutum tenebant, sed ad illud cum trium votorum emissione seipsos obstringebant, & sanè quod vouerent vitam communem, expresse dicunt Clemens I. & Vrbanus I. in dictis cap Dilectissimis, & cap. Scimus 12. q. 1. Augustinus serm. 2. de communi vita Clericorum, & lib. 17. de Ciuit. cap. 4. & alij Doctores in præcedentibus allegati, quibus addēdi sunt Archidiaconus in cap. Qui verè 16. q. 1. & Ioan. de Turrecremata 17. q. 1. in Summa, Augustinus de Ancona de Potestate Ecclesiæ q. 84. art. 3. & q. 91 art. 3. Quod etiam emitterent votum obedientiæ, deducit idem Augustinus de Ancona: quoniam qui simul in eadem domo plures viuūt, nihil proprium, sed omnia communia habentes, vnum caput habere debent, cui obediant, à quo regantur, & à quo victui, & vestitui necessaria iuxta cuiusq, indigentias distribuantur, aliàs vix imaginari, aut etiam fingi poterit aliquis status vitæ communis absq; obedientia, qui non innumeris perturbationibus abundet, & cum nunc etiam ipsi clerici in illorum ordinatione suis Ordinarijs obedientiam promittant, multò magis probabile est, primos illos clericos seipsos per votum obedientiæ adstringere voluisse. De voto autem continentiæ minor esse potest dubitatio: nā cœlibatus Episcoporum, & sacerdotū ex institutione Apostolorum vsq; in hanc diem inuiolatus in Ecclesia Catholica seruatur. D. etiam Augustinus, qui suos clericos ad exemplar clericorum Apostolicorum reformauit, expresse dicit, illos non solùm vitam communem, sed etiam continentiā vouisse serm. 2. de communi vita Clericorum. *Clericus*, inquit, *duas res professus est, sanctitatem, & clericatum.* Per sanctitatem verò omnes continentiam siue castitatem intelligunt, quæ nomine sanctitatis exprimitur in diuina Scriptura, ita enim ait Apostolus 1. ad Corinth. 7. dum ad continentiam nos hortatur. *Et mulier innupta, & virgo cogitat, quæ Domini sunt, vt sit sancta corpore, & spiritu.* Et Dauid 1. Reg. cap. 21. *Et quidem si de mulieribus agitur, continuimus nos ab heri, & nudius tertius. quando egrediebamur: & fuerunt vasa puerorum sancta.* & D. Thomas communiter receptus in 2. 2. q. 88. art. 7. expresse dicit, quod solemnitas votorum attenditur secundum aliquid spirituale, quod ad Deum pertinet id est secundum aliquam spiritualem benedictionem, vel consecrationem, quæ ex institutione Apostolorum adhibetur in professione certæ regulæ, secundo gradu post sacri Ordinis susceptionē, vt dicit Dionysius 2. c. Ecclesiasticæ Hierarchiæ. Ipse quoque Dionysius cap. 6. eiusdem libri tradit ritus, & modum solemnis professionis, & tandem omnes Catholici contra Hæreticos horum temporum affirmant, emissionē trium votorū ex Apostolorum institutione profectam, & retentā in Ecclesia: & tempore Apostolorum fuisse, qui tria vota Religiosorum profiterētur. Quod si verum est, neque à viro Catholico negari potest, nō etiam negari posse videtur, inter illos, qui eiusmodi vota profitebantur, primos fuisse ipsos clericos:

puto enim omnes intelligere, ipsos sacerdotes, & clericos maius debitum habuisse ponendi seipsos in statu perfectionis, quàm laicos: qui enim hoc non intelligunt, indigni sunt cum quibus de hac re pluribus agamus: indicant enim, se ignorare, quæ ad statum perfectionis requirantur, & quæ personæ ad illum præ cæteris teneantur.

II. SEcundò infertur falsum esse, quod nonnulli scribunt, inter quos Pamelius in Annotationibus ad epistolam 66. Diui Cypriani, in primitiua Ecclesia fuisse duos ordines, siue duas classes clericorum, alteram eorum, qui vitam communem tenebant: alterum illorum, qui priuatam vitã ducentes propria possidebant: nam si per clericos primitiuæ Ecclesiæ intelligant illos, qui fuerunt saltem ante annum 226 & circa illud tempus, falsum omnino affirmãt cum prædicti canones Clementis I. & Vrbani I. conceptis verbis dicant, omnes clericos illorum temporum communem vitam sine proprio duxisse, & meminerint votorũ, & hortentur ipsos clericos ad implendum ipsum votum vitæ communis, vt legenti patebit. Addo Eusebium Cæsariensem, qui fuit circa annũ Domini 330. loco superius allegato dicere, institutũ vitæ communis durauisse in omnibus Monasterijs, & Ecclesijs vsque ad sua tempora. Addo Hieronymum qui obijt circa annum 420. in epist. ad Nepotianum scribere, Dominum non esse partem illius clerici, qui extra Dominum aliquid bonorum temporalium habere voluerit, verbi gratia aurum, argentum, possessiones agrorum, variam supellectilem: quæ vide in cap. clericus 12. q. 1. Addo D. Augustinum, qui obijt anno 431. magnopere dubitare, an liceret ordinare clericos, qui nollent vitam communem profiteri: & decreuisse nõ ordinare, quamuis postea ad Hypocrisim vitandam decretum abrogauerit, quod vide in c. Certè. eadem causa, & quæstione: at non dubitasset, an liceret clericos proprietarios ordinare, si ab initio nascentis Ecclesiæ Sanctissimi Apostoli, & illorum discipuli duas classes clericorũ instituissent, quorum aliqui propria possiderent.

III. TErtiò infertur, minus verè dixisse eundem Azorium, clericos regulares ex secularibus ortos per restrictionem, scilicet, quia cum antiqui Canonici solis constitutionibus Apostolicis sine votorum emissione vitam instituerent, post Concilium Moguntinũ, & Aquisgrani Canonici quidam non solùm vitam communem degebant: sed tria vota religiosorum monachorum ritu, & more emittere cœperunt: & tunc eiusmodi Canonici vocati sunt Canonici regulares: Canonici quidẽ, quia Apostolorum canonem, & regulam tenebãt, in commune sua bona conferendo: Regulares verò, quia instar Monachorum tria vota emittebãt, & se Deo arctiùs obligabant quàm cęteri Canonici, & proinde Canonici duplices esse cœperunt: nam alij dicebantur Canonici regulares, alij seculares Seculares, quia licèt Apostolorum regulam tenebant, nihil proprium habentes, nullo tamen Religiosorũ instituto adstricti, tribus Monachorũ votis soluti ac liberi erant, ac proinde seculares dicebantur. Quo modo dicendi, illius pace, multipliciter errat. Primò dum inquit, antiquos Canonicos ab Apostolis institutos siue Apostolorũ Canonẽ, & Regulam tenentes, vitam communẽ tenuisse sine votorum emissione, Indicatq; se canones Clementis, & Vrbani I. & alios supra citatos minimè vidisse: sed de suo hæc scripsisse. Secundò cum ait Canonicos nonnullos post Conciliũ Aquisgrani, & Moguntinum vitæ cõmuni tria vota Monachorũ adiungere cœpisse: & tunc factã distinctionem Canonicorum regularium, & secularium: nam certum est, Canonicos siue clericos nõ solùm ante prædicta Concilia: verùm ab initio nascentis Ecclesiæ tria vota emittere cõsueuisse: certum est etiam, clericos Hipponenses à D. Augustino reformatos eiusmodi vota emisisse, & vt ingenuè fatear, miror, hunc autorẽ priusquã hæc scriberet, materiã diligenter non vidisse, vel apud D. Augustinum, vel apud Theologos, vel apud Canonistas, vel saltem non legisse Antidotũ Riccardi Cenomani contra censuram Erasmi, quã ipse si non verbis, saltem re apertissimè contra traditionem Ecclesiæ probat. Tertiò cum ait, Canonicos seculares dictos fuisse clericos illos antiquos Apostolicos, qui Canonem Apostolorum seruantes sine votorum monasticorum emissione vitam cõmunem tenebant, cum è contrario illi vel absolutè clerici, vel clerici regulares, vel absolutè Canonici dicerentur: Canonici verò seculares tunc vocari cœperint, quando vitæ communis institutũ abiecerunt, & propria habere voluerunt, vt notat Glossa in c. Licet, de officio Ordinarij, & ibi Abbas, & idem Abbas in cap. Deus qui, de vita, & honestate Clericorum, & in cap. Episcopus. de Præbendis, & Speculator in Rationali diuinorum officiorum. vnde consequens est, Canonicos seculares ex regularibus exortos per relaxationem: non autem regulares ex secularibus per additionem votorum Monasticorum, sicut etiam Præpositus, & Soto cap. præcedenti allegati, & alij passim notauerunt. Quare consultius fecisset hic autor, si ab istis quæstionibus abstinuisset: quantum enim conijcio, multa de Regularibus scribit, in quibus non erat versatus, vt de omnibus diceret, & nihil intactum præteriret.

QVartò deducitur, falsum esse quod tomo 3. sub anno 328. nu. 21 & duobus seqq. insinuat Baronius; primos, qui vota Monachorum in Ecclesias induxerunt, & clericis adiunxerunt, fuisse in Oriente magnum Athanasium, & in Occidente D. Eusebium Episcopum Vercellensem: nam si de prima trium votorum emissione per clericos facta loquatur, falsum omninò dicit: cum apertè scribant præfati Pontifices Clemens, & Vrbanus Primi, clericos Apostolicos vota emisisse, & D. Hieronymus de Viris Illustribus in Philone scri- IV.

bat, primitiuam Ecclesiam illud vitæ institutum coluisse, quod tuoc Monachi tenebant. & Eusebius Cæsariensis scribat, illud institutum primitiuæ Ecclesiæ retentum vsque ad sua tempora in omnibus Ecclesijs, & Monasterijs, vbi vides, idem fuisse institutum Clericorum, & Monachorum primitiuæ Ecclesiæ. Quare vt aliquo modo concedamus, verũ esse, quod Baronius scribit, dicendum est, B. Athanasiũ, & B. Eusebium primos fuisse, qui clericia instituta monachorum adiunxerũt, non per nouam institutionẽ, sed per reformationem: vel quia præter tria vota aliquas rigiditates, & obseruantias ex ordina monachorum acceptas ipsis clericis addiderunt, & tandem hoc certũ, non clericos regulares ex monachis ortos, sed è contrario monachos ex ipsis clericis regularibus: nam primò omnes clerici regulariter viuentes instituti sunt, & communem vitã ducebãt: secundò, multi etiam ex laicis primitiuæ Ecclesiæ communẽ vitam ducebant, vt patet ex Actis Apostolorum: tertiò, cum calor diuini Spiritus in fidelibus laicis deferbuisset, aliqui tamen illud vitæ institutum retinere voluerunt, & ad illud solemni voto se obstrinxerunt: & isti vocati sunt Monachi, qui medium gradum tenebant inter clericos, & laicos, ex Dionysio cap. 6. de Ecclesiastica Hierarchia, & isti sub regimine clericorum manebant, quippe qui nonnisi à tempore Siricij Papæ cœperunt ad ordines admitti ex dispensatione. Imò non desunt, qui in dubium reuocent, an in primitiua Ecclesia ipsi Monachi tria vota profiterentur, & Glossa in cap. de Viduis, in verbo Proprijs. 27. q. 1. & Ioãnes Andreç in cap. finali de cõditionibus appositis dicũt, quod olim Monachi non præstabant obedientiã alicui, & alia Glossa in l. Si quia presbyter in verbo Monachus. C. de Episcopis, & Clericis, dicit, quod Monachi propria possidebãt, & hoc est certum, quod illi more laicorum decimas soluebãt, vt notat Glossa in cap. Ex parte tit. 1. 2. in verbo Laborum. de Decimis.

CAPVT SEPTIMVM.

An Clerici Canonici ante D. Augustinum aliquam certam, & determinatam regulam haberent.

I. Vm duo sint ad Regularem ordinem instituendũ necessaria, nimirum professio Regulæ, ac certus, & determinatus habitus, cap. Porrectum de Regularibus, notatque D. Thomas cõmuniter à Doctoribus receptus in 2. 2. q. 184. art. 6. hinc duplex dubium circa ea, quæ de Canonici Ordinis institutione tradidimus, statim exoritur, alterum an clerici Canonici, qui B. Augustinum præcesseruot, aliquam certam Regulam haberent: alterum an haberent aliquem habitum certum, & determinatum. primum dubium in hoc capite, secundum in sequenti expendemus, & resoluemus. Rursus aduertendum, primum dubium non vnum, sed plures etiã articulos continere, primus enim esse potest, an haberent aliquam certam Regulã: secundus quænam illa esset: tertius an illam Regulam expressè, & sub aliqua determinata verborum forma profiterentur. Circa primum articulum à parte negatiua est apparens argumentum: quia si affirmemus, illos certam regulam habuisse, vix ac ne vix quidem assignari posse videtur, quænam illa fuerit: non enim sufficit respondere, illam fuisse regulam Apostolicam in Actis Apostolicis descriptam: nam regula illa generalis est, quàm non solũ clerici Canonici, verum etiam Monachi, & in vniuersum omnes Regularium ordines profitentur: hoc enim est, quod inquit Glossa in quartum caput Actuum Apostolicorum, in illo primæuo instituto Christianorum omnes Regulariũ ordines veluti in sinu materno contentos fuisse. Quare vt ordo Canonicus à Monastico, & ab alijs ordinibus esset specie distinctus, opus erat altera Regula, cum ordinum distinctio non solum sumatur ex professione trium votorum, in qua omnes ordines conueniunt, sed ex distinctis regulis, secundũ quas distincti ordines diuersimodè professionem emittunt. Et augetur difficultas, quia sicut clerici ante Augustinum profitebantur Regulam Apostolicã, ita etiam & Monachi: vnde sicut Canonici Regulares prætendunt huiusmodi Regulam illis traditam, ita & Monachi: & sicut Canonici prætẽdunt, illorum ordinem fuisse primum ordinẽ institutum in Ecclesia, ita etiam & Monachi: & non desunt graues autores, qui affirment primum ordinem institutum in Ecclesia, fuisse ordinem Monasticum, inter quos est D. Bernardus in Apologia ad Gulielmum Abbatem Cluniacensem.

Nec videtur sufficere, si dicam, quod D. Tho. in 4 d. 38. respondet, quòd antequam essent istæ regulæ, quæ modò sunt, erat aliquis modus viuendi ab Ecclesia approbatus, quo aliqui ad ea, quæ supererogationis sunt, se obligabant; & tunc certi temporis obligatio ad illum modum viuendi idẽ faciebat, quod nunc obligatio ad certam regulã: quia D. Thomas loquitur ibi non de regula, sed de modo profitendi: imò solemnis illa forma seu modus profitendi certam aliquam determinatam regulam postulabat.

Nihilominus absolutè dicendum est, illos clericos aliquam certam Regulam habuisse, secundũ quàm profitebantur: nam Regularis à Regula dicitur vnde vel non erant illi clerici Regulares, vel aliquam Regulam habebant: & quoniam solutio huius dubij ex resolutione secundi articuli pẽdet:

AD secundum articulum deueniẽdo, resolutè dico, Regulã secundũ quam clerici primitiuæ Ecclesiæ profitebãtur, erat ipsa regula in Actis II.

Apostolicis descripta:ita enim habemus ex Diuo Augustino in sermonibus de communi vita Clericorum,in quibus fatetur,suos clericos instituisse secundum modum, & regulam sub Sanctis Apostolis constitutam. Imo verò ipsa Regula D. Augustini nihil aliud est,nisi explicatio Regulæ Apostolicæ, vt vel prima verba eiusdem Regulæ satis euidenter indicant. Possidius quoque in vita D.Augustini inquit,illum monasterium intra Ecclesiam instituisse.& cœpisse viuere secundū modum,& regulam sub Sanctis Apostolis constitutam,quod etiam habetur in dicto officio per Ecclesiam probato, vt superius dictum fuit.

Ad illud verò quod in contrarium obijcitur, Respondeo, distinctionem ordinum non ex sola Regula,sub qua professio emittitur,sed ex alijs etiam circunstantijs desumi,& præsertim ex diuersis finibus,ad quos ipsi ordines Regulares sunt instituti,& ex diuersis constitutionibus ipsi Regulæ superadditis: nam in Ecclesia multi sunt ordines sub B. Augustini Regula militantes,qui nihilominus vel ob distinctos fines,ad quos fuerunt ordinati,vel ob distinctas constitutiones superadditas, pro distinctis sunt habiti,& nūc habentur,vt Ordo Clericorum,Prædicatorum,Seruorum, & Eremitarum,ac etiam militum Rhodiorum, S.Iacobi de Spata,& aliorum, & ita in proposito nostro ante regulas,quæ modò sunt in Ecclesia, tam clerici,quam monachi regulam Apostolicam profitebantur: nec tamen erant vnus Ordo, sed pro distinctis habebantur. Distinguebantur enim primò ratione finium,ad quos quilibet Ordo fuerat ordinatus. nam finis Ordinis Monastici est vita contemplatiua:cæterum finis Ordinis Clericalis est tum contemplatiua, tum actiua, vt dicit D. Thomas 2.2.quæst.189.art.8.ad 2. Rursus monachi pascuntur,& propria,& aliena peccata plangunt.cap.Alia 16. quæst. 1. clerici verò pascunt oues Christi prædicando,docendo,sacramenta ministrando,& curam animarum exercendo, ibidē. distinguebantur quin etiam monachi à clericis per varias constitutiones ipsi Regulæ Apostolicæ superadditas,vel ab Episcopis,sub quorum custodia,& cura degebant,vel à Concilijs,vel à Summis Pontificibus,vel ab ipsis monachis, ac illorū Abbatibus,vt videri potest apud Cassianum,& in vitis Sanctorum Patrum,ac etiam in antiquis Concilijs,in quibus multa fuerunt ordinata ad vitam clericorum,& monachorum informandam, quæ statuta non solùm ante D.Augustinum,verùm etiam post illum Regulæ sunt nuncupata,vt patet in vita Innocentij I.de quo in Pontificali Romano, & apud Anastasium,& alios legitur,quod fecit statutum de Regulis monasteriorum, vel vt alij dicunt,fecit Regulas pro monachis.

III. PORRÒ quod spectat ad tertium articulum, an dicti clerici secundum aliquam determinatā formam profiterentur expresè, recens quidā autor nomine Iosephus Mozzagrugnus, qui nuper ad manus meas peruenit,in primo libro de rebus gestis Canonicorum Regularium pag.26. scribit: *Nusquam legimus Apostolos,vel clericos primitiuæ Ecclesiæ ad Augustinum vsque expreßè professos fuisse. sed nec vllibi Augustinum,& clericos eius.* Cuius assertionis fundamentum est, quia, inquit,Augustinus nusquam præfert aliquam formam professionis subiungit: *Ausim affirmare huiusmodi propositum fuisse sub tacita professione,quæ in clericu tunc annectebatur promotioni clericatus,absque alia expreßione verborum,sicut modò paupertas,& castitas connectuntur sub obedientia,quamuis non exprimantur: & sicut continentia in assumptione Ordinis, vt notat Ioannes Andreas in cap.Legebatur.de Maioritate,& obedientia.*

Verùm licet sola professio tacita sufficere potuisset ad hoc,vt Regulares verè, & propriè dici possent:Censeo nihilominus, illos non solùm tacitam,verùm etiam expressam votorum. & regulæ Apostolicæ professionem tum ante D. Augustinum,tum etiam tempore illius,ac post illum emisisse,primò quia ita expresè dicit D.Thom. in 4.d.38.q.1.art.2.quæstiuncula 3.ad tertium, dum inquit,quod antequam essent istæ Regulæ, quæ nunc sunt, erat aliquis modus viuendi approbatus ab Ecclesia,quo aliqui ad ea,quæ supererogationis sunt,se obligabant, & tunc certi temporis obligatio ad illum modum idem faciebat, quod nunc obligatio ad certam regulam. agebat enim ibi D.Thomas de solemni voto, quod emittitur per professionem certæ regulæ, vt patet ex argumento,cui respondet,& ex tota quæstione. votū autem solemne non tacitam, sed expressam professionem requirit,& clarius in 2.2.quęst.88.ar.7. in corpore,vbi dicit, solemnitatem voti attendi secundum aliquid spirituale, quod ad Deum pertinet,id est secundum aliquam spiritualem benedictionem,vel consecrationem,quæ ex institutione Apostolorum adhibetur in professione certæ regulæ,vt dicit Dionysius 2.ca. Ecclesiasticæ Hierarchię,& quod votum solemne in primitiua Ecclesia requireret expressam professionem, habemus ex D.Dionysio in 6.cap. Ecclesiasticæ Hierarchiæ,vbi ille,qui votum solemne emittit, etiā expressam professionem facit, expresè renuntiādo omnibus diuisibilibus,id est diuitijs istius seculi. Vide illud caput in 3. part. Addo,cum dicat Augustinus, suos clericos fuisse professos sanctitatē, & professos fuisse clericatum & toties repetat nomen professionis,illudque inculcet,ac exaggeret, probabile admodum esse,illos non per solam Ordinis susceptionem profiteri solitos,sed etiam expresè promittendo vitam communem,& continentiam,& obedientiam. Quod confirmatur, nā professio tacita continentiæ non emittitur per susceptionem cuiuscunque Ordinis, sed solum per susceptionem Ordinis sacri: verùm in monasterio Diui Augustini, tam in horto Valerij, quàm in domo Episcopi erant clerici professi, qui non erant in sacris constituti,& de primo monasterio id

patet.

patet.secundò verò idem probatur ex sermone 2. de Communi vita Clericorum, vbi meminit Patritij nepotis sui, qui necdum erat in sacris constitutus & ex epist. 261. in qua meminit cuiusdam Antonij secum à pueritia in monasterio nutriti, sed nullis, nisi Lectoratus clericalibus insignijs ornati. Illi ergo non per solam Ordinis susceptionem profitebantur, sed expressam professionem emittebant.

IV. NEc refert, quod B. Augustinus, aut alij ante illum aliquam determinatam formam profitendi non tradiderint. credendum enim est, talem formam traditam, quamuis illam non teneamus, secundò dici potest, talem formam traditam à D. Dionysio loco proximè allegato. nam licet de solis monachis loqui videatur, tamen reuera loquitur de omnibus, qui per votum solemne speciali modo seipsos diuino seruicio mancipabant, aut tandem dicendum, formam profitendi fuisse determinatam in genere, quod scilicet aliquibus verbis exprimerent vota, quę emittebant, quibus autem verbis id exprimerent in illorum arbitrio relinqui consueuisse, sicut etiam in contrahendo matrimonio determinata est à Christo forma in genere, vt consensus exprimatur per aliqua verba sensibilia, vel per signa externa, quę à contrahentibus intelligi possint: quibus autem verbis in particulari eiusmodi consensus exprimendus sit, in arbitrio contrahentium relictum fuit.

GAPVT OCTAVVM.

An ijdem Clerici Canonici ante Augustinum certum regularem habitum haberent.

I. SEcundum dubium maiorem difficultatem ingerit, an ijdem Clerici Canonici ab Apostolis instituti ante D. Augustinum haberent aliquem certum, ac determinatum habitum nam quod eiusmodi habitū habuerint, necessariò dicendum videtur, quia determinatus habitus necessariò requiritur ad determinatum regularem ordinem constituendum tanquā signum externum professionis internæ, vt notat D. Tho. 2. 2. quæst. 18. art. 8. è contrario vero vix possibile est imaginari, quis, & qualis fuerit huiusmodi habitus, cum ex vetustissima Ecclesiæ traditione, ac etiam ex modo pingendi Sanctos Apostolos, & clericos primitiuæ Ecclesiæ approbato constet, illos nullum certum, ac determinatū habitum tulisse, sed quisque illum habitum induebat, quem decentem, & tempori, & loco congruētem existimabat, vel quem pietas, & charitas fidelium offerebat. Nec videtur sufficere, si quis respondeat, illorum habitum fuisse tunicam lineā, quam nunc etiam Canonici Regulares deferunt, hic enim ad summum esse poterat habitus, quem in Ecclesia, & in sacris peragendis deferebant, sicut & nunc faciunt. Verùm de isto habitu quæstio non est, sed de habitu quotidiano, ac visuali, quem extra Ecclesiam Regulares quique deferunt.

II. PRo huius itaque dubij resolutione primò aduertendū est, duplicem esse habitū Clericorū Canonicorum, qui Canonici Regulares nunc vocantur. alterum internum, alterum externū. Habitus internus is est, qui propriè regularis dicitur, quem in sua professione Canonicus Regularis assumit, ac gerit in signum eiusdem professionis: hic habitus est sola, & simplex linea tunica, siue superpelliceum, siue rochettum nuncupata, quam etiam camisiam romanam vocamus, vt notat Ioannes Andreæ in clem. 1. de Electione, in verbo Habitus, vt colligitur euidenter ex Constitutionibus Benedicti Papæ huius nominis XII pro reformatione Canonicorum Regularium editis, in cap. de forma habitus: cætera namque accidentalia sunt. hic autem solus est habitus illorum proprius, & essentialis, habitus verò externus est externum tegumentum, quod causa maioris decentiæ, aut necessitatis, aut etiam vtilitatis, habitui interno superinducimus. eiusmodi sunt pallium, cappa, seu tabardum, & alia id genus, quibus canonici vtuntur super tunica linea, cum domo exeunt, vel itinera conficiunt. Inter hæc duo genera discrimen est, quod habitus internus nunquam dimitti, aut variari, aut occultari potest. ita vt cuius quisq; sit professionis, vel instituti non agnoscatur, & contra facientes incidunt in Canonem excommunicationis latæ sententiæ per textum in cap. 2. Ne clerici. vel monachi, in 6. habitus verò externus in causa rationabili mutari, & variari potest, siue in materia, siue in forma, siue etiam in colore: cuius variationis exempla videri possunt in varijs Prouincijs, in quibus sunt Canonici Regulares & notatur in dictis Constitutionibus Benedicti XII. in cap. de forma habitus, & vestimentorum, & etiam à Ioanne Andreæ in Clement. supra citata. Habemus etiam aliud istius variationis exemplum in c. Deus qui, de vita, & honestate clericorum, vbi Pōtifex Liuoniensi Episcopo scribens, qui multos Regulares ex diuersis Ordinibus ad Euangelium illis gentibus prædicandum acciuerat, ac inter illos quamplures Canonicos Regulares, iubet, vt ijdem regulares interno habitu retento quem nullatenus dimittere, vel immutare debebant in vnū decentem habitum externum se inuicem conformare studeant & ibidem Glossa in verbo, Professi, & Abbas versiculo, in ea glossa, notant, quod solus habitus interior, non autem exterior est de substantia Religionis.

III. SEcundò sciendum est, antiquos clericos apostolicos, etsi certum, ac determinatum habitū externum non haberent, siue quoad materiam, siue etiam quoad formam, & colorem, sed quisque

Illo habitu vteretur, quem loco, ac tempori congruentem existimabat, vel quem fidelium pietas, & charitas offerebat, habuisse nihilominus certũ, & determinatum habitum internum, qui in omnibus vnus & idem erat. is erat linea tunica candida, superpelliceum, siue rochettum, siue cotta vulgariter nuncupata. Et quod hic fuerit proprius vsualis, & essentialis habitus illorum clericorum, ex non paucis, nec dubiæ fidei autoribus, ac etiam euidentissimis coniecturis monstratur. Nam vt omittamus, vestem lineam fuisse proprium habitũ veterum Sacerdotum, & Leuitarum antiquæ Legis Mosaicæ in quibus nouæ Legis Euãgelicæ Leuitæ, ac Sacerdotes figurabantur, vt inquit text. in cap. 2. 21 dist. notat Durandus in Rationali diuinorum officiorum lib. 2. in princip. & Albertus Trottus in tract. de perfecto clerico cap. 16. & 17. Primò eidem veritati adstipulatur Nicolaüs de Lyra in 6. c. Apocalypsis circa illa verba: *Et ecce equus albus.* vbi per equum album exponit cœtum Apostolorum, qui vestimentis albis, & lineis vtebantur. & adeo Mahumetes vocabat illos per irrisionem homines dealbatos: *Videntur*, inquit, *alij melius dicere. quod per equum album intelligitur cœtus apostolorum dealbatus sanctitate vita: & quia Iacobus Ierosolimitana Ecclesia Episcopus, vt dicit Hieronymus in lib. Illustrium virorum, dicitur vsus fuiße tunc non vestibus laneis, sed lineis. & per consequens albis. & idem æstimari potest probabiliter de alijs Apostolis: vnde & Mahumetus vocat eos viros dealbatos.*

Secundus est liber Historiæ Sancti Syluestri, in qua legitur, quod B. Euphrosinus Episcopus Pãphiliæ Romam venit veste candida, & linea indutus quæ dicitur fuisse B. Iacobi Apostoli.

Tertius Cassianus lib. 1. de Institutis Renunciãtium cap. 5 vbi describens habitum Religiosorũ, quos D. Marcus instituit in Alexandria, inquit: *Colobijs quoque lineis induti, quæ vix ad cubitorum ima pertingunt, nudas de reliquo circumferunt manus &c. & cap. 7. Post hac angusto pallio, tam amictus humilitatem, quàm humilitatem pretij, compendiumq́; sectantes, colla pariter, atque humeros tegunt quod Mafortes tam nostro, quam ipsorum nuncupatur eloquio, atque ita planeticarum, atque birrorum pretio simul, ambitionemq́; declinant.* Vbi vides, illum clericorum habitum describere, quem nunc etiam in multis Ecclesijs, & monasterijs gerunt: & quanquam videatur de monachis hęc scripsisse, tamen certum est, inter Religiosos à D. Marco institutos, potiores partes obtinuisse ipsos clericos, Adde, Cassianum suum librum non de Institutis Monachorũ, sed de Institutis Renunciantiũ adtitulasse, qui titulus oẽs Regulares tam Clericos, quàm Monachos complectitur: præter quod sub nomine Monachorum sępius ijdẽ clerici Regulares comprehenduntur. Et quidquid sit de hoc, certum est, habitum lineum non monachorum, sed clericorum esse proprium, ex antiquissima, & vsu receptissima Ecclesię traditione.

Quartus est autor vitæ, & martyrij B. Cypriani Episcopi Carthaginẽsis Pontius nomine, qui scribit, cum illi caput amputandũ esset, primò exuisse birrum, & postea Dalmaticam. & sic remansisse in veste linea illa enim erat habitus Episcoporũ, & Sacerdotum antiquorum, vt notat Baronius tom. 2. sub ann 261. num. 4.

Quintus est Chrysostomus hom. 83. in Matth. vbi de clericis loquens ait: *Hæc est dignitas vestra, hæc stabilitas, hæc corona, non quia tunicã induti candidissimam per Ecclesiam ambulatis, &c* Dices hos autores de veste sacra, vel de habitu Episcoporum loqui, non de habitu vsuali clericorum extra ministeriũ sacrorum. Sed contra hanc responsionem adhibeo alios testes, qui expresè aiunt vestem lineam fuisse habitum non solùm Prælatorum, sed communem omnium clericorum, quem ferebant nõ solùm in Ecclesia, dum sacra fierent, verùm etiam extra Ecclesiam, vti habitum quotidianum, & vsualem, ex quibus

IV. Sextus in ordine sit D. Hieronymus lib. 1. contra Pelagianos inter medium & finem, vbi hæc habet: *Quæ sunt rogo inimicitiæ contra Deum, si tunicam habuero mundiorem, si Episcopus, presbyter, diaconus, & reliquus Ordo Ecclesiasticus in administratione sacrificiorum cum candida veste processerint.* Et ne quis statim dicat, illum de veste sacra loqui, non de vsuali, audiat illum in lib. de Institutione Clericorum, siue in epist. 2 ad Nepotianum hæc scribentem. *Vestes pullas æque deuita, vt candidas, ornatus vt sordes pari modo fugienda sunt, quia alterum delitias, alterum gloriam redolet.* Similia de habitu Augustini scribit Possidius in eius vita cap. 22 subiungit postea Hieronymus: *Non absque amictu lineo incedere, sed pretium vestium linearum non habere, laudabile est.* Ecce tibi, tempore Beati Hieronymi vestis linea vsualis clericorum erat habitus, sine quo clericus non incedere ab ipso Diuo Hieronymo laudatur, dum nimis candidis, & pretiosis non vtantur, qui abusus per illa tempora forsan inter clericos obrepserat. Idem Hieronymus in epist. ad Fabiolam de vestibus Sacerdotum, & Clericorum: *Vestimenta sua non scindet, quia candida sunt, quia impolluta, quia Agnum sequentia, & de attonsa ouis velleribus.*

Septimus est Beatus Augustinus, qui de habitu suorum clericorum, quos ad normam Regulæ Apostolicæ reformauit, ita loquitur in sermone secundo de communi vita clericorum. *Nemo det birrum, vel lineam tunicam, vel aliquid aliud, nisi in commune:* Et ille habitus erat communis tam ipsis clericis, quàm eidem Augustino & erat habitus quotidianus, & vsualis, quem non de Sacristia accipiebant, sed de communi vestiario, vt in prima parte probatum fuit. Diuus autem Augustinus non legitur, nouum habitum clericis præscripsisse, sed illo eodem vsum, quo & cæteri clerici illorum temporum vti consueuerant.

V. SEd quod hanc veritatem maximè confirmat, nulli dubium eſt, quin vſus, & forma veri habitus Apoſtolici, & Clericornm Apoſtolicorum ſeruetur in Eccleſia Romsna, quæ dicitur Apoſtolica, & præſertim in ipſo Domino Apoſtolico qui B. Petri Apoſtolorū Principis locum obtinet, & ſucceſſiuè in Epiſcopis, qui gerunt vices aliorū Apoſtolorum, necnon in Prælatis, & Clericis Apoſtolicis. At Sanctiſsimi Domini noſtri Apoſtolici habitus eſt veſtis linea, cum tunica alba, & birro, qui habitus adeo illius eſt proprius, vt licet monachi ad ordinem Epiſcopalem aſſumpti propriū habitum retineant, nec veſtem lineam aſſumant, tamen cum ad apicem ſummi gradus Apoſtolici promouentur, illico veſtem lineam accipiant. Similiter qui Epiſcopi ordinantur, in ſua creatione veſtem lineam accipiunt, niſi ſint monachi, quos priorem habitum tenere oportet in ſignum monaſticæ profeſſionis, quam emiſerunt. Idem in Clericis Cameræ Apoſtolicæ, Protonotarijs, & cæteris Prælatis Romanæ Curiæ ſeruatur, qui omnes in ſua creatione veſtem lineam accipiunt, & illa non ſolùm cum diuinis interſunt, ſed in omnibus actibus publicis vtuntur.

Atque hinc argumentum euidentiſſimum deducitur, hanc veſtem clericorum Apoſtolicorum habitum extitiſſe, ab ipliſmet Apoſtolis deſignatum, quod enim tenet Eccleſia Romana, quę vniuerſalis eſt, & Apoſtolica, nec Concilijs inſtitutū, ſed ſemper retentum eſt, non niſi autoritate Apoſtolica traditum, rectiſſimè creditur. Cæterum vſus veſtis lineæ in Eccleſia Romana apud clericos Apoſtolicos, quin apud Epiſcopos, & ipsū Dominum Apoſtolicum antiquiſſimus eſt, cuius initij memoria non extat. Ergo ſignum eſt Apoſtolicæ traditionis, iuxta Regulam à B. Auguſtino traditam lib. 4 contra Donatiſtas cap. 24.

VI. NEc obſtat, quod ſi veſtis linea ex inſtitutione Apoſtolica clericorum proprius eſſet habitus, omnes clerici illam ſemper, & vbiq; ferre deberent, quod cum non faciant, indicium eſt, illam ex inſtitutione Apoſtolica proprium eorum habitum non eſſe. Nam reſpondeo, quemadmodum in prima parte dictum fuit, omnes clericos ab initio Regulares fuiſſe, & ſic etiam veſtis linea omniū clericorū communis, & vſualis erat habitus. Porro quemadmodū ſucceſſu temporis multi ex clericis à primæuo illo communis vitæ inſtituto deſciuerunt; alij verò idem inſtitutum retinuerunt: ita etiam multi ex Apoſtolica conceſſione vſum quotidianum veſtis lineæ omiſerūt, & in ſolis Eccleſijs vel functionibus Eccleſiaſticis huiuſmodi habitum retinuerunt, quem cæteri clerici, qui inſtitutum vitæ Regularis tenuerunt, quotidie deferunt. cum enim habitus regularis ſignum ſit externum profeſſionis internæ, hæc ſeſe inuicē conſequuntur, tenere profeſſionem, & tenere habitum, abijcere profeſſionem, & abijcere habitum.

Dices. At clerici ſeculares in functionibus Eccleſiaſticis eiuſmodi habitum gerunt, non ergo eſt habitus profeſſionis.

Reſpondeo veſtis linea eſt habitus tum profeſſionis, tum clericalis. ideo Canonici Regulares, quia ſunt clerici, & quia ſunt profeſſi, ſemper habitum deferunt, tam quando munera clericalia exercent, quam quando non exercent, & è contra: clerici verò ſeculares, quia non ſunt profeſſi, habitum lineum deferunt ſolùm in functionibus clericalibus, non autem in alijs actibus priuatis. Similiter monachi licet ſint profeſſi, non tamen deferunt eiuſmodi habitum, niſi in functionibus clericalibus: quia non ſunt clerici ex vi ſuæ profeſſionis, ſed quaſi per accidens.

Dices. Clericos Cameræ Apoſtolicæ, & alios Romanæ Curiæ veſtem lineam deferre, etiam extra functiones Eccleſiaſticas.

Reſpondeo, hoc noſtram ſententiam minimè infirmare, ſed potius confirmare: hinc enim deſumitur argumentum, omnes clericos Romanæ Eccleſiæ ab initio eiuſmodi habitum geſtare cōſueuiſſe, cuius geſtaminis veſtigium etiam nunc à primo illo inſtituto relaxati detinent.

NOn me latet, præter tunicam lineam fuiſſe antiquis clericis alia indumenta tum ex vſu antiquo, tum etiam per Summos Pontifices & Sacra Concilia deſignata qualia erant, quæ Matortes, ſiue Almutiæ, Lacernæ, Dalmaciæ, Planeticæ, Birri, Cappæ de choro clauſæ, cappæ apertæ, & pallia vocabantur: de quibus Caſſianus dicto lib. 1. de inſtitutis Renuntiantium, Auguſtinus ſer. 2. de Communi vita Clericorum, Gratianus in ſuo Decreto 30. d. & 21. q. 4. & alibi, Benedictus XII. in Reformatione generali totius Ordinis cap. de Forma habitus, & Molanus lib. 3. de Canonicis c. 5. & ſequentibus. Verùm quòd illa ad ſubſtantiā clericalis habitus minimè ſpectent, ac etiam pro locorum, & temporum varietate ſint immutata, quin etiam nonnulla tum clericis, tum monachis ſint communia, prolixius de illis agere, ſuperfluum exiſtimaui. VII

CAPVT NONVM.

De forma tonſuræ Clericorum Apoſtolicorum.

Vod non deſint, qui ſub nomine habitus etiam ipſam tōſuram clericalem ſiue monaſticam latiſſima quadam acceptione, ac extenſione complecti voluerint, vt videri poteſt apud venerabilem Bedam lib. 5. Hiſtoriæ gentis Anglorum cap. 21. & in Concilio Quarto Toletano cap. 40. vbi de tonſura clericali inter alia hæc habet: *Vnde oportet pro amputando ab Eccleſijs ſcandalo, vt hoc ſignum dedecoris auferatur. & ſit vna tonſura vel habitus,* I

sicut totius Hispania est usus : Hinc meritò ea nobis desiderari animaduertimus, vt de forma habitus clericorum Apostolicorum agentes, de illorũ tonsura aliquid impræsentiarum dicamus, tùm vel ob hoc præsertim, quod in forma ipsius tonsuræ clerici regulares distinguantur à secularibus non solùm laicis, verùm etiam clericis: Istud quæsitum vt quò breuius fieri possit, elucidemus, & resoluamus, ijs omissis, quæ de Paganorum sacrificulorũ tonsuris autores pleriq; à Baronio to.1 sub anno 58.n.122. relati scribũt. Suppono imprimis, tonsuræ vsum apud omnes clericos, & monachos antiquissimum in Ecclesia Catholica semper fuisse, & consequenter in traditione apostolica fundatũ: de quo scripserunt autores tum antiquissimi, tum etiam probatissimi, nimirum venerabilis Beda lib. 3. Historiæ gentis Anglorum c. 26. & lib. 5. c. 22. Alcuinus, Rabanus, Amalarius, Isidorus, & alij à Baronio loco proximè citato, & à Cardin. Bellarmin. lib. 2. de Monachis cap 40. allegati.

II. NEc vacat de causis huius institutionis præsenti loco disputare, an tonsura clericalis in memoriam spineæ coronæ Saluatoris nostri Iesu Christi fuerit instituta, vt sentit Beda in locis prox. alleg. an in signum specialis consecrationis, qua monachi, & clerici seipsos Deo dedicauerunt, quemadmodum in veteri lege Nazaræi tondebãtur in illorum consecratione, Numerorum cap. 6. an in signum conuersionis & singularis pœnitentiæ, quòd pœnitentes ex antiqua Ecclesiæ consuetudine tonderẽtur, sicut legitur in Concilio Tertio Toletano cap. 12. An quia tonsura capillorum vitam lugubrẽ denotat, quippe quod monachorum partes sint tum propria, tum aliena peccata lugere: An ob reuerentiam B. Petri Apostoli, cuius verticem Pagani ob contumeliam abraserunt: An in signum regalis dignitatis clericorũ, & maximè Sacerdotum, vt Hieronymus ait in cap. Duo 12. quæst. 1. An ob alias causas, quæ passim apud scribentes legi possunt, quas superfluum existimo longiori oratione hoc loco recensere, nam quæcunque huius institutionis ratio extiterit, hoc certum, & constans est, illam in Ecclesia vetustissimam esse, vtpotè à Sanctissimis Apostolis institutam.

III. SEcundò sciendum est, triplicem formam apud veteres inueniri, quæ non solùm apud Hæreticos, sed etiam inter Catholicos in vsu aliquando extitit. Prima, qua Simon Magus & hæreticus vtebatur. nam ille, vt autor est Beda lib. 5. Historiæ Gentis Anglorum cap. 22. tonsuram capitis ità componebat, vt supra frontem, & à parte anteriore speciem coronæ repræsentaret, cæterum eadem corona à parte posteriori, & in occipitio intercisa videbatur, & decurtata, & iure quidem, nam cum esset Hypocrita, in præsenti quidem vita censebatur ab hominibus illius artibus deceptis corona æternæ gloriæ dignus : verùm in altera vita non solùm ipsa corona gloriæ fuit priuatus, sed ad Inferni supplicia iustissimè damnatus. Hanc formã tonsuræ gestabant olim Scoti, ac etiam nonnulli Episcopi, & Monachi, qui causa prædicandi Euãgelium ex Scotia in Angliam traijciebant, ac inter eos Colmanus quidam, & Monachi in Insula Lindisfarnensi apud Angliam degentes, cum quibus grauis concertatio est habita, cuius idem venerabilis Beda lib. 3. cap. 25. 26. & sequentibus meminit: qui demum ab Episcopis & clericis Catholicis in Ecclesia Romana Catholicè institutis de suo errore certiores effecti, perfectam coronam clericorum, & monachorum Ecclesiæ Romanæ Catholicæ, & Apostolicæ, abiecta illa Simoniana, libentissimè susceperunt. Altera eiusdem clericalis tonsuræ forma ea extitit, cuius meminit Concilium Quartum Toletanum cap. 40. ita scribens: *Omnes Clerici, & Lectores, sicut Leuitæ, & Sacerdotes detonso superiùs capite toto, inferius solam circuli coronam relinquant, non sicut huc vsque in Galliciæ partibus facere Lectores videntur, qui prolixis, vt Laici, comis in solo capitis vertice modicum circulum tondent. Ritus enim iste in Hispania hucusque Hæreticorum fuit : vnde oportet, vt pro amputando ab Ecclesijs scandalo, hoc signum dedecoris auferatur, & sit vna tonsura, vel habitus, sicut totius Hispania est vsus. Qui autem hoc non custodierit, fidei Catholicæ reus erit.* Ex hoc Concilio habes, hanc secundam formam tonsuræ, qua clericorum supremus vertex in modum parui circuli tondetur, relictis alijs capillis prolixis more laicorum, quod esset in vsu apud Hæreticos in Regnis Galitiæ degentes, sanctissimè ab eodem Concilio Catholicis interdictam, ad materiam scandali tollendam: quo tamen scandalo cessante, apud plurimos Catholicorum in Hispania, Italia, & alijs Prouincijs in vsu fuit, & nunc etiam tenetur. Tertia eiusdem clericalis tonsuræ forma cuius prisci Patres frequentius meminerunt, fuit in modum coronæ, ita nimirum, vt detonso superius capite in modum circuli, siue sphæræ, necnõ etiam in parte inferiori, remaneant capilli ad modum coronæ totum caput ambientes, vt præfatum Concilium apertè indicat, & D. Hieronymus, cuiusmodi ea est, quam nunc Canonici, & cæteri Regulares ferè omnes tenent.

EX tribus formis prædictis certum est, tonsurã clericorum regularium primitiuæ Ecclesiæ non fuisse iuxta primam formam: quia illa forma nullus Catholicorum, paucissimis exceptis, in angulo Scotorum per ignorantiam lapsis, vtebatur, nec reperi alium autorem, qui tonsuræ semicircularis meminerit, præter vnum Bedam in locis proximè allegatis. Et restat dubium, an esset iuxta secundam formam, qua nunc passim seculares clerici vtuntur: an verò iuxta tertiam, quam deferunt Canonici, & cæteri omnes Regulares paucissimis exceptis. Ad quod dubium resolutè, & sine vlla hæsitatione respondeo, tonsuram antiquorum clericorum ab exordio nascentis Ecclesiæ vsq; ad tempora D. Hieronymi, & Augustini formam co- IV.

ronæ iuxta tertium modum explicatum habuiſſe, cuiuſmodi eſt, quam nunc etiam nos clerici canonici geſtamus; vt ex hoc etiam capite intelligas, non ſolùm antiquum illud clericorum Apoſtolorum inſtitutum, ſed etiam integrum illorũ habitum nũc quoq; apud noſtros canonicos ſeruari. Huius veritatis habeo teſtes tum antiquos, tum etiam probatos, quos referam.

Primus eſt D. Hieronymus in d. c. Duo 12. q. 1. qui tum formam, tum vſum, & originem tonſuræ clericalis in hunc modum deſcribit. *Hi ſunt reges (de clericis loquitur) id eſt ſe, & alios in virtutibus regentes, & ita in Deo regnum habent, & hoc deſignat corona in capite. Hanc coronam habent ab inſtitutione Romana Eccleſia in ſignum regni, quod in Chriſto expectatur. Raſio verò capitis eſt temporalium omnium depoſitio.*

Secundus teſtis eſt Canon. ex Concilio IV. Toletano c. 40. proximè alleg. ex quo Card. Bellarm. lib. de Monachis c. 40. *Iubet Concilium vt omnes clerici toto capite detonſo ſolum circulum capillorum ſuper aures relinquant, ex quo apparet olim eandem fuiſſe coronam clericorum & monachorum: ſed monachi quidem ſeruauerunt antiquam conſuetudinem, clerici verò magna ex parte illam mutauerunt.* Hæc Bellarminus.

Tertius eſt Beda d. lib. 5. c. 22. dicens: *Neq; ob id tantum in coronam attondemur, quia attonſus ita eſt Petrus: ſed quia Petrus in memoriam Dominicæ paſſionis ita attonſus eſt.* & infra: *Ita oportet etiam eos, qui vel monachi votum, vel gradum clericatus habent, & arctioribus neceſſe habent pro Domino ſe continentiæ frenis adſtringere, formam quoque coronæ, quam ipſe in paſſione ſua ſpineam portauit in capite, vt ſpinas, & tribulos peccatorum noſtrorum portaret, id eſt, exportaret, & auferret à nobis, ſuo quoque in capite per tonſuram præferre. vt ſe irriſiones, & opprobria pro illo libenter, ac prompto animo ſufferre ipſo etiam frontiſpicio doceant, vt coronam vitæ, quàm repromiſit Deus diligentibus ſe ſemper expectare, proque huius perceptione aduerſa mundi, & proſpera contemnere diligerent.*

Quartus eſt Gregorius Turonenſis in vita S. Patritij cap. 17. vbi de S. Nicetio verba faciens, inquit: *Sanctus Nicetius Epiſcopus ab ipſo ortus ſui tempore clericus eſt deſignatus, nam cum partu fuiſſet effuſus, omne caput eius, vt eſt conſuetudo naſcentium infantium, à capillis quidem nudum cernebatur: in circuitu verò modicorum pilorum ordo apparuit, vt putares, ab eiſdem coronam Clerici fuiſſe ſignatam.*

Quintus eſt B. Auguſtinus in epiſtola 147. ad Proculinianum, vbi meminit tonſuræ clericalis ſub nomine coronæ: *Per coronam*, inquit, *noſtram nos adiurant veſtri: per coronam veſtram vos adiurant noſtri.* Eadem verba habentur apud Hieronymum epiſt. 16. inter epiſtolas Auguſtini: *Fratres tuos Dominum meum Alipium, & Dominum meum Euodium, vt nomine meo ſalutes, precor per coronam tuam.*

Sextus eſt Canon Concilij Niceni primi 76. qui ſic habet: *Vt Religioſi tum monachi, tum moniales habeant alia indumenta, & alios mores, quàm habent Laici, & tondeant caput in modum coronæ.*

SEptimus D. Iſidorus lib. 2. de officijs cap. 4. vbi dicit tonſuram, & coronam clericalem fuiſſe inſtitutam ab Apoſtolis. Ex quibus videas, parum probabilitatis habere, quod Baronius tom. 1. ſub anno 58. nu. 229. ſcribit, non fuiſſe olim vnam & eandem conſuetudinem omnium Eccleſiarum in tonſura clericali ferenda ad modum coronæ. nam ſi de priſco illo tempore vſque ad Beatos Hieronymum, & Auguſtinum, & paulò etiam poſt illud loquitur, apparet, conſuetudinem totius Eccleſiæ fuiſſe, vt clerici, ac monachi tonſuram in modum coronæ deferrent, non in modum parui circuli in ſummo vertice, ſicut modò fertur à clericis dictis ſecularibus: nam iſta neque refert coronam regiam, nec etiam ſpineam coronam Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, quod de corona priſcorum clericorum præfati Doctores affirmant, ſed vt rem exemplo illuſtremus, qualiſnam fuerit cenſura priſcorum clericorum Apoſtolicorum, intueri licet in Domino Apoſtolico, in quo Apoſtolici habitus integritas ſeruatur, nam ille tonſuram clericalem non inſtar parui circuli in ſummo vertice, ſed in modum coronæ totum caput ambientis ex vetuſtiſſima, & nunquam temerata conſuetudine defert. V.

VTrum autem ipſa corona clericalis fieret cũ tonſura, ita vt cutis operta relinqueretur, D. Hieronymus in Ezechiel. cap. 44. circa illa verba: *Cumque ingredientur portas atrij, &c.* dicit, Sacerdotes capita ſua nec radere debere, neque comã nutrire, ſed tõdere debere capita ſua, ita vt operta ſit cutis, & idem dicit in cap. 3. & 6 Iſaiæ: eodem modo loquitur Concilium Agatenſe, cuius Canonẽ refert Gratianus in cap. Clerici 23. d. & Martinus Papa relatus in c. non liceat il 2. eadem d. & Alexander III. in cap. Clericis de vita & honeſtate clericorum. E contrario Anacletus Papa in c. Prohibere, ead. diſt 23 dicit, Clericos radendos eſſe, idq; ex præcepto Apoſtolico. Meminerunt etiã raſuræ Gregorius Nazianzenus in Maximum, & Socrates lib. 3. Hiſtoriæ tripartitæ cap. 1. VI.

CÆterum ſiue illi antiqui clerici tonderentur, ſiue raderentur, parum retulerit. & potuit quoad hoc eſſe varia conſuetudo Eccleſiarum, vel ſaltem diuerſis temporibus, vel in diuerſis prouincijs, vt aliquando tonſura fieret cum raſura, aliquando verò ſine raſura. Quemadmodum etiã parum referebat, an barbam raderent, an etiam laxarent: nam in diuerſis prouincijs diuerſus erat mos barbam radendi, ſiue laxandi, Occidentales enim tondebant, vel etiam radebant: Orientales verò laxabant. Imò Clemens I. Petri diſcipulus. & ſucceſſor lib. 1. Inſtitutionum Apoſtolicarum c. 3. Barbæ raſuram expreſsè interdicit. *Oportet præterea*, inquit, *non barbam radere, neque formam hominis contrà naturam mutare: ait enim lex, non radetis barbas veſtras: mulieres enim vt deceret, non eſſe barbatas, fecit earum autor Deus, viros vero, vt non deceret, idem iu-* VII.

ſtitia.

ſte ſtatuit. De qua Conſtitutione,& illius cauſis videnda ſunt quæ Franciſcus Turrianus in illum locum ſcitè de more obſeruat, & habentur in tomo I. Conciliorum. Et nunc etiam inter ordines Regulares aliqui barbam vel radunt, vel ad cutim tondere ſolent: alij verò laxant. Neque tamen qui laxant vt inter clericos Theatini, & S. Pauli Decollati, & inter mendicantes Fratres D. Franciſci ſtrictioris obſeruantiæ Cappucini nuncupati, ac inter Eremitas Camaldulenſes,& montis coronæ, minùs perfecti cenſentur, quàm qui tondent, vel radunt, vt inter clericos Ieſuitæ, & inter mendicantes Prædicatores,& Fratres D. Franciſci reformati,& monachi omnes. Verùm conſuetudines vnius cuiuſque inſtituti ab Eccleſia probati tenẽdas eſſe arbitror,& omnem luxum ſiue in coma, ſiue in barba nutrienda ab ipſis clericis ſiue regularibus, ſiue etiam ſecularibus ita arcendum, vt tamen in barbæ raſura tantum momenti conſtitutũ non putemus, quod ex ea potiſſimum regularis diſciplinæ ſummam pendere arbitremur, ſicut nonnulli interdum ſentire videntur, zelum forſan habentes, at non ſecundum ſcientiam excutientes culices,& camelos vorantes, decimantes mentam, & anetum,& quæ interiora ſunt paropſidis, immunditiarum plena relinquentes.

CAPVT DECIMVM.

Canonicorum Ordinẽ ab Apoſtolis fundatum vſque ad Beati Patris Auguſtini tempora cõtinuatum maximè floruiſse, ac toti orbi notiſsimum extitiſse.

1. QVia Ioannes Marquez in ſuo libro nuper edito de origine fratrum Eremitarum Auguſtinenſium, inter multa quæ de Canonicis Regularibus falsò videtur aſſerere, hoc pręcæteris inſigne, & luculentum cap. 8. §. 5. pag. mihi 51. col. 2. ſcribit, Canonicorum Ordinem, licet ab Apoſtolis plantatum, circa B. Auguſtini tempora vix in mundo agnitum, quod parum tunc temporis fuiſſet dilatatus, quæ res in cauſa fuit, vt eundem Auguſtinum ipſius Ordinis primum inſtitutorem pleriq; exiſtimauerint, poſteaquam de ipſius Ordinis fundatione in præcedentibus dictum fuit, compellor nunc illius continuationem vſque ad B. Auguſtini tempora mõſtrare, illumque per id temporis ante reformationem ab Auguſtino inchoatam maximè per omnes Eccleſias floruiſſe, ac toti mundo notiſſimũ extitiſſe, quod non vnico, verùm triplici argumẽtationis genere tum facillimè, tum etiam euidentiſſimè præſtabo, nimirum teſtimonijs Doctorũ, qui vel conceptis verbis, vel ſaltem æquipollentibus hoc teſtantur, necnon ex Sanctis Patribus, qui ante Auguſtinum ipſi Ordini informando, ac inſtaurando ſtrenuam operam impenderunt, ac tandem ex ipſis Eccleſijs tum Cathedralibus, tum etiam Metropolitanis, in quibus ante D. Auguſtinum Ordo canonicus ſummoperè florebat. Et quidem quod attinet ad teſtimonia primi generis, inter autores, ex quibus ipſa Canonici Ordinis continuatio vſque ad B. Auguſtinum deducitur, primus teſtis irrefragabilis eſt Vrbanus I. in allegata epiſtola ad omnes Chriſti fideles, relatus in dict. cap. Scimus. 12. quæſt. 1. vbi fatetur vitam communem inter omnes clericos ſub obligatione votorum vſque ad ſua tempora per omnem Eccleſiam durauiſſe, cuius verba ſuperius c. 5. num. 2. ſunt allegata. Hic Pontifex circa annum Domini 232. martyrio coronatus fuit.

Secundus eſt Concilium Nicenum primũ ſub Syluestro Papa,& Conſtantino Magno circa annum 320. celebratum, in quo non ſemel de clericis ſub Canone, ſiue ſub regula degentibus mentio habetur, vt in canone 17. cuius verba referuntur in c. Quoniam multi 47. diſt. vbi interdicitur clericis viuentibus ſub regula, vel vt Gentiani lectio habet, ſub Canone, non ſolum exercitium vſurarum, ſed etiam omnis negotiatio ſub pœna depoſitionis,& in c. præcedenti, cuius etiam verba referuntur in cap. Si qui verò. 9. q. 1. vbi interdicitur omnibus clericis, ſiue presbyteris, ſiue diaconis, ſiue alijs ſub regula conſtitutis, ne à ſuis Eccleſijs diſcedant,& ſi diſceſſerint, ne in alijs Eccleſijs recipiantur, item in Canone 15. ſecundum verſionẽ ex Arabico: *Si quis eorum, qui ſunt in Clero, aut in Regula acquirendis opibus ſtudeat, aut vſuris, vel iniquis lucris, deijciatur ab Ordine, & ſit alienus à Regula.*

Tertius eſt Euſebius Cæſarienſis, qui vixit poſt Magnum Conſtantinum vſq; ad annum circiter 340. in ſecundo libro Hiſtorię Eccleſiaſticæ c. 16. vbi dicit inſtitutum D. Marci in Eccleſia Alexãdrina plantatum, de quo ſuperius ex Philone diximus, vſque ad ſua tempora in omnibus Eccleſijs, & monaſterijs retentum, quod ſaltem de Eccleſijs Orientalibus intelligi debet: *Tanta*, inquit, *refertur multitudo credentium virorum, ac mulierum primo ingreſſu exemplo ſobrietatis (ſcilicet D. Marci.) & continentia congregata, vt etiam conuerſatio eorum, qui per ipſum crediderant, & vita totius abſtinentia, ac fruge eorum ſobriaq; conuiuia librorum memoria mandarentur à viro diſertiſſimo Philone, quem fermè tenet, temporibus Claudij Imperatoris Romam veniſſe, & Petrum Apoſtolum vidiſſe, atque eius adhæſiſſe colloquijs, verbum Dei prædicantis, quod valdè eſt verisſimile, quia ſcripturam iſtam, quàm diximus, poſterioribus ab eo temporibus conſtat eſſe compoſitam, in qua euidentiſſimè omnia Eccleſiæ inſtituta complectitur, quæ & tunc tradita ſunt, & in hodiernum ſeruantur à nobis, ſed & abſtinentiũ vitae, eorum duntaxat, qui nunc in Eccleſijs, vel monaſterijs degunt, deſcribit ad liquidum.* Ecce tibi inſtitu-

tum vitæ abstinentiam (illi idem erant quod alio nomine Regulares) vsque ad tempora Eusebij retentum non solùm in monasterijs, id est inter monachos, sed etiã in Ecclesijs, siue inter Clericos.

II. QVartus est B. Ambrosius in serm. 69. de Natali B. Eusebij Vercellensis Episcopi & martyris, vbi inter præclara illius Sancti viri facinora recensens, quod ab exilio reuersus suos clericos ad instar Orientalis Ecclesiæ reformauerit cum officijs clericalibus monachorum instituta iungens inquit: *Nam vt cætera taceam, illud quàm mirabile est, quod in hac Sancta Ecclesia eosdem monachos instituit, quos clericos, atque ijsdem penetralibus sacerdotalia officia contineri, quibus & singularis castimonia conseruatur, vt esset in ipsis viris contemptus rerum, & accuratio Leuitarum: vt si videris monasterij lectulos, instar orientalis propositi iudices: si deuotiones Cleri perspexeris, Angelici Ordinis obseruatione gaudeas.* Ex quibus habes, B. Eusebium more Orientalis Ecclesiæ suam Ecclesiam reformasse, & consequenter vsque ad tempora B. Eusebij in Ecclesia Orientali regularia instituta inter clericos passim viguisse. nam quos Beatus Ambrosius Vercellensis Ecclesiæ monachos ob regularia instituta nuncupat, eosdem ipsius Ecclesiæ clericos fuisse, statim declarauit.

Quintus est S. Hieronymus in epist. 2. ad Nepotianum supra citatus, qui cum expresse dicat, clericos suorum temporum nihil proprium tuta conscientia possidere potuisse, & illos non sine veste linea incessisse, ex illorum professione, & habitu satis indicat, regularia instituta inter clericos vsque ad sua tempora retenta fuisse: quanquam clerici Romani illius tempore ob temporalium bonorum affluentiam paulatim inciperent relaxari à primæuo illo instituto, quod tandem progressu temporis reiecerunt, contra quos grauiter inuehi cœpit idem Hieronymus: vnde apud illos grauiter offendit, vt videri potest apud Baronium tom. 4. sub anno 385. n. 8.

III. SExtus est ipsemet Augustinus, qui Petiliano sibi obijcienti, quod institutum vitæ monasticæ primus ille in Africam inuexisset, quod qualegenus vitæ esset, ignorare se finxit, respondet lib. 3. contra literas Petiliani, genus vitæ monasticæ à se in Africam introductum, toti Orbi notissimum fuisse. Constat verò, B. Augustinũ Ordinem Canonicorum Regularium, siue clericorum regulariter viuẽtium in Africam introduxisse, id enim omnes, nemine contradicente fatentur, Cardinalis Bellarminus de Scriptoribus Ecclesiasticis in August. in cẽsura sermonum ad Eremitas, S. Carolus Borromæus S. R. E. Cardinalis, & Episcopus Mediolanensis in actis illius Ecclesiæ par. 7. in epi. de translatione S. Simpliciani, Ioannes Molanus lib 1. de Canonicis cap. 7. quin, & Cardinalis Baronius tom. 3. Annal. sub anno 328. nu. 22. vbi hæc inter alia scribit: *Qui verò in orbe occidentali monachismum coniunxerit clericatui, prædicatur à S. Ambrosio S. Eusebius Episcopus Vercellensis*, & infra: *Quod ipsum præstantissimum vitæ genus S. Martinus Episcopus Turonensis transuexit in Gallias, & S. Augustinus in Africam.* Et licet idem Baronius alibi dicat, B. Augustinum duos ordines in Africa instituisse, alterum monachorum viuentium in solitudine ab hominum conuersatione remotissimorum: alterum clericorum in vrbibus commorantium, quæ res nonnullis causa extitit, vt in spẽ Eremiticæ ab Augustino institutæ probandæ, & suadẽdæ erigerentur, de qua re in prima parte dictum fuit: hoc tamen sufficit, nec Baronium, nec aliquem probatum Doctorẽ negare, quin B. Augustinus Ordinem clericorum canonicorum in Africam inuexerit, ac late propagauerit. vnde

Septimo loco produci possunt Autores, qui dicunt, institutum clericorum communiter viuentium, quem D. Augustinus in Ecclesia Hipponẽsi, & exinde per totam Africam plantauit, non illum primitus inuenisse, sed in Italia, & præsertim Mediolani sub D. Ambrosio didicisse. Hi sunt Baronius, Ioannes Molanus, & S. Carolus Cardinalis & Archiepiscopus Mediolanensis in locis proximè allegatis, & Carolus Episcopus Nouariẽsis in sua Nouaria lib. 2. vbi de sancto Gaudentio nostræ Nouariensis ciuitatis primo Episcopo, & Patrono ita scribit: *Discipulus fuit S. Gaudentius S. Eusebij Vercellensis, Lectoris officio in ea Ecclesia functus, eo magistro vel suscepit, vel susceptam perfectius coluit Canonicæ vitæ disciplinam, hoc attribuitur sacris literis, quibus Ecclesia Nouariensis eius laudes canit, ac celebrat. Hæc in antiquis membranis habentur, hæc in ore Nouariensium adhuc sonant: Positus in iuuentute B. Gaudentius studiosè rectam secutus est Canonicæ vitæ normam. Boni sacerdotes veteres sequentes verbum Domini renunciabant ijs, quæ possidebant, abnegabant semetipsos, quod quidem præcipuum est: non omnes tamen Canonicis quibusdam sese deuinciebant institutis, ijs inquam institutis, quæ perfectio, & ab Apostolis instituto perfectæ vitæ canone continentur. Hoc Sanctus Ambrosius appellat officia clericorum cum institutis monachorum coniungere, cuius rei autorem in occidente facit S. Eusebium Vercellensem Episcopum Gaudentij nostri magistrum. Præclarum sanè testimonium, & valde obseruandum, ex quo fatendum est, perfectiorem clericorum disciplinam, & monasteria clericalia in Occidentalibus Ecclesijs ab eo profecta esse, & ipsum S. Augustinum eius disciplinæ sanctissimum, præcipuumque cultorem, vna cum Euangelio in has regione eam deduxisse. disciplinam intelligo clericorum Canonicam in vniuersum, non certi alicuius Ordinis, aut Congregationis.* Hæc ille.

OCtauo loco addi etiam possunt autores, qui dicunt, clericos primitiuæ Ecclesiæ vitam communem vsque ad Magnum Constantinum retinuisse, quòd tempore Ecclesia redditibus aucta etiam affectus inordinatus cupiditatis bonorum temporaliũ adeò augeri cœpit, vt multi vel apertè, vel saltẽ occultè bona tẽporalia in particulari habere voluerint. Hi sunt Præpositus c. 1. d. 44. IV.

nu.4. Boetius in quodam suo tractatu de vita Eremitica circa mediū, quidquid illi in contrarium à nonnullis tribuatur, Dominicus Soto lib.10. de Iustitia & Iure q. 4 art.3. Abbas in cap. Licet de officio Ordinarij, & cap Deus qui, de vita & honestate Clericorum. & cap. Episcopus de Præbēdis, pro quanto dicit, quod ab initio non erant præbendæ. & quod clerici viuebant in communi, sed postea successu tēporis cœperunt habere propria, & facti sunt ex Regularibus seculares, quod etiam fatetur Durandus in Rationali lib. 6. c. de Septem diebus post Pascha.

V. SEcundum argumentum principale ad eandē continuationem probandā sumi potest ex Sāctis Patribus; qui ipsum Ordinem sub tempora B.Augustini à districtione Canonicæ disciplinæ paulatim relaxari animaduertentes, eidem reparando strenuam operam impenderūt: nam quod ea sit terrenarum diuitiarum proprietas, vt quò minus possidentur, minus appetantur, & quantò magis augentur, tantò auidius desiderentur: est enim cupiditas ignis quidam, vt apposité D.Basilius homil.7. ex varijs contra diuites auaros. *Auarus*, inquit, *naturam ignis æmulatur, decem talentis alia decem addere studens, & cum viginti facta fuerint, alia viginti quærit: & semper id, quod additur, auget concupiscentiam*. Hinc factum est, vt Ecclesia per Magnum Constantinum affluentia bonorum tēporalium aucta, dira cupiditas inter clericos paulatim serpendo, ac æstuando, sanctissimum illud communis vitæ Apostolicæ institutum non solū in discrimen adduxerit, sed quod dolendum est, magna ex parte labefactauerit. Huic periculo tā graui occurrentes Sanctissimi Præsules, nullum non mouerunt lapidem, vt suos clericos in regulari disciplina, vbi illæsa adhuc seruabatur, continerent: vbi verò iam collapsam deprehendebāt, pro viribus instaurarent. ex quibus vt Vrbanū I. omittamus. in sæpe allegato cap. Scimus. 12. q. 1. vtpote aliquantò vetustiorem, præcipui fuerunt inter Græcos Magnus ille Athanasius Alexandriæ Episcopus: is enim huic operi tam impensè incubuit, vt de illo scribat Baronius tom. 3. sub anno 328. num. 23. illum monachorum instituta in Clerum Ecclesiarum Ciuitatis transtulisse, & supra num. 22. Eusebium Vercellensem Apostolica Legatione apud Ecclesiam Alexandrinam functum, ibidem institutum didicisse, quod in Occidētem ad suos clericos reuexit, & in sua Ecclesia plantauit.. quod non ita intelligendum est, vt vitæ regularis instituta primus Athanasius Alexandriuis clericis addiderit, quam D. Marcus regularem instituerat, vt supra ostendimus: sed quod regularem disciplinam in ea labentem ad primæuum institutum reparauit.

Secundus, qui in eadem Ecclesia Orientali tā pio, & præclaro facinori totus incubuit, numeratur Magnus Basilius. Extant inter eius opera libelli animaduersionum ad Canonicos, ac etiam contra Canonicas delinquentes. extat inter Monasticas Constitutiones cap.19. in Ordine sub hoc titulo *Ad Canonicos in Monasterijs regulariter degentes*. Et quanquam non desint, qui illum inter monachos numerare velint, tamen si illius vitæ rationem, ac institutum diligentius quis animaduerterit, inueniet omni dubio procul eatenus illum monachum à nonnullis vetustioribus dici, quod clericus cum esset, regularis vitæ normam studebat exactissimè seruare. quod etiam Ioannes de Nigraualle in suo epilogo Chronicarum 13. c. 18. non temerè adnotauit.

POrro ex Patribus Latinis, qui sub Augustini VI.
tempora ipsi ordini canonico reparando viriliter institerunt, primum locum D. Syluestro Papæ I. istius nominis meritò tribuendum iudicabunt, qui ea ponderauerint, quæ in illius vita, & in officio per Ecclesiam Romanam vsitato legūtur, illum scilicet prouidisse, vt clericis copiosis egentes coniungeret, & sacris virginibus, quæ ad victum necessaria essent suppeditarentur, & quod de Clericis Regularibus in Basilica Lateranensi per Constantinū fundata statim locatis Romani Pontifices testantur, de quibus capite statim sequente verba faciemus.

Secundus recensetur B. Eusebius Episcopus Vercellensis, de hoc sanctissimo Præsule S. Ambrosius præter ea, quæ in serm 69. de Natali eiusdem S. Eusebij superiùs relata scribit, in epistola 82 quæ est ad Vercellensem Ecclesiam, post medium, in eodem argumento versans hæc subdit. *Quod si in alijs Ecclesijs tanta suppetit ordinandi sacerdotis consideratio, quanta cura expetitur in Vercellensi Ecclesia, vbi duo pariter exigi videntur ab Episcopo, monasterij continentia, & disciplina Ecclesiæ. Hæc enim primus in Occidentis partibus dimensa inter se Eusebius sanctæ memoriæ coniunxit, vt & in Ciuitate positus instituta monachorum teneret, & Ecclesiam regeret ieiunij sobrietate. multum enim adiumenti accedit ad sacerdotis gratiam, si ad studium abstinentiæ, & normam integritatis iuuentutem adstringat, & versantes intra Vrbem abdicet vsu Vrbis, & conuersatione*. Quod etiam ita accipiendum est, vt non primus ille regularis vitæ instituta in clericos Ecclesiç Occidentalis introduxerit, cum ab initio per professionem votorum clerici omnes regulariter viuerent, quēadmodum supra ostendimus: sed quòd primus ille disciplinam collapsam inter suos clericos restituit, vel quòd prȩter vitam communem, ac cœlibem rigiditates quasdam ex monachis acceptas eisdem clericis adiunxit.

Tertius fuit D. Hilarius Pictauiensis, quem similiter ab exilio reuocatam Gallicanam Ecclesiā Orientalis instar, apud quam exulauerat, statim reformasse, & clericos suos regulariter viuētes instituisse, autor est frater Hieronym⁹ Romano lib. 6. de Repub. Christiana cap. 4. & 16. & ex illo Emanuel Rodericus tom. 1. quȩstionum Regularium quæst. 3. art. 1.

Quartus recensetur à Baronio loco allegato ex tomo 3. sub anno 328. num. 22. Sanctus Martinus Episcopus Turonensis, & Sancti Hilarij Pictauiensis discipulus, nam de instituto regulari per Beatum Eusebium Vercellensem ex Oriente in Ecclesiam Occidentalem euecto verba faciens inquit: *Quod ipsum præstantissimum vitæ genus Sanctus Martinus Turonensis Episcopus transuexit in Gallias, & Sanctus Augustinus in Africam: qui admirabili quadam connexione duo hæc (vt dictum est) omnium perfectissima vitæ genera Clericorum, & Monachorum in vnum pariter coniungentes, tanquam lucidissima astra, vt olim Martyres tempore persecutionum, in pace Christi Ecclesiam exornauerunt.*

Quintus subnectitur Beatus Gaudentius Nouariensis noster, Beati quidem Eusebij Vercellẽsis peregrinationis ac exilij comes, S. verò Martini Turonensis notarius, Ecclesiæ autem Nouariensis primus Episcopus, & Sacri Ordinis apud nostros Sator. de quo qui Nouariensis Ecclesiæ Historiam texuit Carolus eiusdem Ciuitatis Episcopus lib. 2. in princ. fatetur, illum & in iuuentute positum studiosè canonicæ vitæ normam secutum. & suum Magistrum Eusebium imitatum suis clericis cum clericalibus officijs regularia etiam instituta iunxisse. Hinc Ioannes Philippus Nouariensis in Chronica lib. 3. cap. 23. *Episcopatus*, inquit, *Nouariensis fuit Canonicorum Regularium, vt apparet in ædificijs antiquis adhuc extantibus, & inscriptione ipsius Ecclesiæ, & Ecclesia B. Gaudentij, dicitur enim in legenda eius, quod ipse ædificauit per Parochias monasteria, & cellas, & pater effectus est innumerabilium Clericorum.*

VII. SExtus fuit B. Proiectitius Bergomensis Ecclesiæ Archidiaconus & Martyr, qui obijt circa annum Christi 308. vt ex Epitaphio illius tumulo inscripto notauit, qui illius vitam Italico idiomate scriptã recens inuulgauit Marius Mutius eiusdem Ecclesiæ Canonicus, & non vulgaris eruditionis, & literaturæ Theologus. De hoc B. Martyre in historia Ecclesiæ Bergomensis cuius titulus est. *De sacra, & fertili Bergomensi vinea ex diuersis authenticis, Catholicisque libris, & scripturis diligenti cura collecta.* in prima parte cap. 7. ita legimus: *Proiectitius primus Bergomi Archidiaconus per annos septem, menses sex, hanc sacratissimam vineam custodiuit, & sibi coadiutores, successoresque elegit quadraginta clericos, qui secundum Regulam, moresq; Apostolorum viuerent. Hæc ex Epitaphio eius, & ex 3. libro Chronicarum Domini Ioannis Mariæ Mediolanensis Canon. R. & ex historia ipsius scripta in lib. 3. cap. 1. & 2. de Antiquitatibus, & gestis Diuorum Bergomensium.* Quæ si vera sunt, habes euidentissimè vnde conuincas, non primum D. Eusebium Vercellensem Episcopum in occidentali Ecclesia suos clericos regulariter viuentes instituisse, sed longè ante illum idem institutum inter Bergomenses clericos viguisse, durasse verò in eadem Ecclesia disciplinam Regularem ad nostra ferè tempora inferius suo loco authenticis documentis ostendemus.

Quibus omnibus mea sententia absq; vllo dubio Beatus ipse Ambrosius Mediolanensis Episcopus, aut eius Archidiaconus Simplicianus addendus. tum quòd Mediolanensem Ecclesiam ab initio Regularem fuisse infra ostensuri sumus, tũ quòd scribat S. Carolus in Actis Ecclesiæ Mediolanensis parte 7. in epistola de translatione S. Simpliciani, institutionem vitæ communis Hipponẽsium clericorum à Sympliciano presbytero profectam, à beoq; Augustinum apprimè edoctũ: ad quem etiam libros de Trinitate postmodum Augustinus scripsit, veluti aurum probãs ex affrictu Omitto D. Prosperum Aquitanum, qui clericis Aquitanicis ad communem vitam Apostolicam reformandis maximè laborauit tum exemplo, tũ etiam scripto, vt in 2. libro illius de Vita contemplatiua legimus, ac etiam D. Patritium Hyberniæ Apostolum, qui idem institutum in Ecclesia Hybernensium plantauit, quòd D. Augustino coætanei, aut etiam paulò recentiores fuerint, & Regularem disciplinam ab ipso Augustino existimentur accepisse.

CAPVT VNDECIMVM.

De Ecclesijs Cathedralibus, Metropolitanis, & alijs Canonici Ordinis Collegiatis ante D. Patrem Augustinum.

Ertium Argumentum ad eandem veritatem demonstrandã sumitur ex plerisque Collegiatis, Cathedralibus, ac etiã Metropolitanis clericorum Canonicorum Ecclesijs, in quibus Ordo Canonicus etiam ante Augustini tempora summa cum laude florebat, nam in primis quod ad Orientales attinet, omnes Orientalium Ecclesias vsque ad annum 340. eiusmodi institutum retinuisse, indicio sunt, quæ Eusebius Cæsariensis lib. 2. cap. 16. in verbis superius recitatis, ac etiam cap. 17. scribit, cui adstipulantur verba D. Ambrosij Mediolanensis serm. 69. cum de reformatione clericorum Ecclesiæ Vercellensis per B. Eusebium eiusdem Ecclesiæ Antistitem facta scribens inquit, illum suos clericos instar Orientalis Ecclesiæ instituisse. Verùm vt ad particulares Ecclesias descendamus. Primò certum est, Ecclesiam Alexandrinam regularem disciplinam per D. Marcum in ea plantatam diutius retinuisse: Imo verò successu temporis labentem per Magnum Athanasium impensè reparatam, vt in præcedentibus ex Cardinali Baronio adnotauimus. floruit autem D. Athanasius circa annum Domini 350. & circa annum 370. ex hac vita fragili migrauit ad æternã, si eidẽ Baronio fides adhibetur. I.

Apostolicia descripta: ita enim habemus ex Diuo Augustino in sermonibus de communi vita Clericorum, in quibus fatetur, suos clericos institutisse secundum modum, & regulam sub Sanctis Apostolis constitutam. Imo verò ipsa Regula D. Augustini nihil aliud est, nisi explicatio Regulæ Apostolicæ, vt vel prima verba eiusdem Regulæ satis euidenter indicant. Possidius quoque in vita D. Augustini inquit, illum monasterium intra Ecclesiam instituisse, & cœpisse viuere secundū modum, & regulam sub Sanctis Apostolis constitutam, quod etiam habetur in dicto officio per Ecclesiam probato, vt superius dictum fuit.

Ad illud verò quod in contrarium obijcitur, Respondeo, distinctionem ordinum non ex sola Regula, sub qua professio emittitur, sed ex alijs etiam circunstantijs desumi, & præsertim ex diuersis finibus, ad quos ipsi ordines Regulares sunt instituti, & ex diuersis constitutionibus ipsi Regulæ superadditis: nam in Ecclesia multi sunt ordines sub B. Augustini Regula militantes, qui nihilominus vel ob distinctos fines, ad quos fuerunt ordinati, vel ob distinctas constitutiones superadditas, pro distinctis sunt habiti, & nūc habentur, vt Ordo Clericorum, Prædicatorum, Seruorum, & Eremitarum, ac etiam militum Rhodiorum, S. Iacobi de Spata, & aliorum, & ita in proposito nostro ante regulas, quæ modò sunt in Ecclesia, tam clerici, quam monachi regulam Apostolicam profitebantur: nec tamen erant vnus Ordo, sed pro distinctis habebantur. Distinguebantur enim primò ratione finium, ad quos quilibet Ordo fuerat ordinatus. nam finis Ordinis Monastici est vita contemplatiua: cæterum finis Ordinis Clericalis est tum contemplatiua, tum actiua, vt dicit D. Thomas 2. 2. quæst. 189. art. 8. ad 2. Rursus monachi pascuntur, & propria, & aliena peccata plangunt. cap. Alia 16. quæst. 1. clerici verò pascunt oues Christi prædicando, docendo, sacramenta ministrando, & curam animarum exercendo, ibidē. distinguebantur quin etiam monachi à clericis per varias constitutiones ipsi Regulæ Apostolicæ superadditas, vel ab Episcopis, sub quorum custodia, & cura degebant, vel à Concilijs, vel à Summis Pontificibus, vel ab ipsis monachis, ac illorū Abbatibus, vt videri potest apud Cassianum, & in vitis Sanctorum Patrum, ac etiam in antiquis Concilijs, in quibus multa fuerunt ordinata ad vitam clericorum, & monachorum informandam, quæ statuta non solùm ante D. Augustinum, verùm etiam post illum Regulæ sunt nuncupata, vt patet in vita Innocentij I. de quo in Pontificali Romano, & apud Anastasium, & alios legitur, quod fecit statutum de Regulis monasteriorum, vel vt alij dicunt, fecit Regulas pro monachis.

III. Porrò quod spectat ad tertium articulum, an dicti clerici secundum aliquam determinatā formam profiterentur expressè, recens quidā autor nomine Iosephus Mozzagrugnus, qui nuper ad manus meas peruenit, in primo libro de rebus gestis Canonicorum Regularium pag. 26. scribit: *Nusquam legimus Apostolos, vel clericos primitiuæ Ecclesiæ ad Augustinum vsque expressè professos fuisse. sed nec vbibi Augustinum, & clericos eius.* Cuius assertionis fundamentum est, quia, inquit, Augustinus nusquam præfert aliquam formam professionis subiungit: *Ausim affirmare huiusmodi propositum fuisse sub tacita professione, quæ in clericu tunc annectebatur promotioni clericatus, absque alia expressione verborum, sicut modò paupertas, & castitas connectuntur sub obedientia, quamuis non exprimantur: & sicut continētia in assumptione Ordinis, vt notat Ioannes Andrea in cap. Legebatur. de Maioritate, & obedientia.*

Verùm licet sola professio tacita sufficere potuisset ad hoc, vt Regulares verè, & propriè dici possent: Censeo nihilominus, illos non solùm tacitam, verùm etiam expressam votorum, & regulæ Apostolicæ professionem tum ante D. Augustinum, tum etiam tempore illius, ac post illum emisisse, primò quia ita expressè dicit D. Thom. in 4. d. 38. q. 1. art. 2. quæstiuncula 3. ad tertium, dum inquit, quod antequam essent istæ Regulæ, quæ nunc sunt, erat aliquis modus viuendi approbatus ab Ecclesia, quo aliqui ad ea, quæ supererogationis sunt, se obligabant; & tunc certi temporis obligatio ad illum modum idem faciebat, quod nunc obligatio ad certam regulam. agebat enim ibi D. Thomas de solemni voto, quod emittitur per professionem certæ regulæ, vt patet ex argumento, cui respondet, & ex tota quæstione. votū autem solemne non tacitam, sed expressam professionem requirit, & clarius in 2. 2. quest. 88. ar. 7. in corpore, vbi dicit, solemnitatem voti attendi secundum aliquid spirituale, quod ad Deum pertinet, id est secundum aliquam spiritualem benedictionem, vel consecrationem, quæ ex institutione Apostolorum adhibetur in professione certæ regulæ, vt dicit Dionysius 2. ca. Ecclesiasticæ Hierarchię, & quod votum solemne in primitiua Ecclesia requireret expressam professionem, habemus ex D. Dionysio in 6. cap. Ecclesiasticæ Hierarchiæ, vbi ille, qui votum solemne emittit, etiā expressam professionem facit, expressè renuntiādo omnibus diuisibilibus, id est diuitijs istius seculi. Vide illud caput in 3. part. Addo, cum dicat Augustinus, suos clericos fuisse professos sanctitatē, & professos fuisse clericatum & toties repetat nomen professionis, illudque inculcet, ac exaggeret, probabile admodum esse, illos non per solam Ordinis susceptionem profiteri solitos, sed etiam expressè promittendo vitam communem, & continentiam, & obedientiam. Quod confirmatur, nā professio tacita continentiæ non emittitur per susceptionem cuiuscunque Ordinis, sed solum per susceptionem Ordinis sacri: verùm in monasterio Diui Augustini, tam in horto Valerij, quàm in domo Episcopi erant clerici professi, qui non erant in sacris constituti, & de primo monasterio id patet.

patet.secundò verò idem probatur ex sermone 2. de Communi vita Clericorum, vbi meminit Patritij nepotis sui, qui necdum erat in sacris constitutus & ex epist. 26 t. in qua meminit cuiusdam Antonij secum à pueritia in monasterio nutriti, sed nullis, nisi Lectoratus clericalibus insignijs ornati. Illi ergo non per solam Ordinis susceptionem profitebantur, sed expressam professionem emittebant.

IV. NEc refert, quod B. Augustinus, aut alij ante illum aliquam determinatam formam profitendi non tradiderint. credendum enim est, talem formam traditam, quamuis illam non teneamus, secundò dici potest, talem formam traditam à D. Dionysio loco proximè allegato. nam licet de solis monachis loqui videatur, tamen reuera loquitur de omnibus, qui per votum solemne speciali modo seipsos diuino seruitio mancipabant, aut tandem dicendum, formam profitendi fuisse determinatam in genere, quod scilicet aliquibus verbis exprimerent vota, quę emittebant, quibus autem verbis id exprimerent in illorum arbitrio relinqui consueuisse, sicut etiam in contrahendo matrimonio determinata est à Christo forma in genere, vt consensus exprimatur per aliqua verba sensibilia, vel per signa externa, quę à contrahentibus intelligi possint: quibus autem verbis in particulari eiusmodi consensus exprimendus sit, in arbitrio contrahentium relictum fuit.

CAPVT OCTAVVM.

An ijdem Clerici Canonici ante Augustinum certum regularem habitum haberent.

I. SEcundum dubium maiorem difficultatem ingerit, an ijdem Clerici Canonici ab Apostolis instituti ante D. Augustinum haberent aliquem certum, ac determinatum habitum nam quod eiusmodi habitũ habuerint, necessariò dicendum videtur, quia determinatus habitus necessariò requiritur ad determinatum regularem ordinem constituendum tanquã signum externum professionis internæ, vt notat D. Tho. 2. 2. quæst. 18. art. 8. è contrario vero vix possibile est imaginari, quis, & qualis fuerit huiusmodi habitus, cum ex vetustissima Ecclesiæ traditione, ac etiam ex modo pingendi Sanctos Apostolos, & clericos primitiuæ Ecclesiæ approbato constet, illos nullum certum, ac determinatũ habitum tulisse, sed quisque illum habitum induebat, quem decentem, & tempori, & loco congruẽtem existimabat. vel quem pietas, & charitas fidelium offerebat. Nec videtur sufficere, si quis respondeat, illorum habitum fuisse tunicam lineã, quam nunc etiam Canonici Regulares deferunt, hic enim ad summum esse poterat habitus, quem in Ecclesia, & in sacris peragendis deferebant, sicut & nunc faciunt. Verùm de isto habitu quæstio non est, sed de habitu quotidiano, ac visuali, quem extra Ecclesiam Regulares quique deferunt.

PRo huius itaque dubij resolutione primò aduertendũ est, duplicem esse habitũ Clericorũ Canonicorum, qui Canonici Regulares nunc vocantur. alterum internum, alterum externũ. Habitus internus is est, qui propriè regularis dicitur, quem in sua professione Canonicus Regularis assumit, ac gerit in signum eiusdem professionis: hic habitus est sola, & simplex linea tunica, siue superpelliceum, siue rochettum nuncupata, quam etiam camisiam romanam vocamus, vt notat Ioannes Andreæ in clem. 1. de Electione, in verbo Habitus, vt colligitur euidenter ex Constitutionibus Benedicti Papæ huius nominis XII pro reformatione Canonicorum Regularium editis, in cap. de forma habitus: cætera namque accidentalia sunt, hic autem solus est habitus illorum proprius, & essentialis, habitus verò externus est externum tegumentum, quod causa maioris decentiæ, aut necessitatis, aut etiam vtilitatis, habitui interno superinducimus. eiusmodi sunt pallium, cappa, seu tabardum, & alia id genus, quibus canonici vtuntur super tunica linea, cum domo exeunt, vel itinera conficiunt. Inter hæc duo genera discrimen est, quod habitus internus nunquam dimitti, aut variari, aut occultari potest. ita vt cuius quisq; sit professionis, vel instituti non agnoscatur, & contra facientes incidunt in Canonem excommunicationis latæ sententiæ per textum in cap. 2. Ne clerici. vel monachi, in 6. habitus verò externus in causa rationabili mutari, & variari potest, siue in materia, siue in forma, siue etiam in colore: cuius variationis exempla videri possunt in varijs Prouincijs, in quibus sunt Canonici Regulares & notatur in dictis Constitutionibus Benedicti XII. in cap. de forma habitus, & vestimentorum, & etiam à Ioanne Andreæ in Clement. supra citata. Habemus etiam aliud istius variationis exemplum in c. Deus qui, de vita, & honestate clericorum, vbi Põtifex Liuoniensi Episcopo scribens, qui multos Regulares ex diuersis Ordinibus ad Euangelium illis gentibus prædicandum acciuerat, ac inter illos quamplures Canonicos Regulares, iubet, vt ijdem regulares interno habitu retento quem nullatenus dimittere, vel immutare debebant in vnũ decentem habitum externum se inuicem conformare studeant & ibidem Glossa in verbo, Professi, & Abbas versiculo, in ea glossa, notant, quod solus habitus interior, non autem exterior est de substantia Religionis. II.

SEcundò sciendum est, antiquos clericos apostolicos, etsi certum, ac determinatum habitũ externum non haberent, siue quoad materiam, siue etiam quoad formam, & colorem, sed quisque III.

illo habitu vteretur, quem loco, ac tempori congruentem exiſtimabat, vel quem fidelium pietas, & charitas offerebat, habuiſſe nihilominus certũ, & determinatum habitum internum, qui in omnibus vnus & idem erat. is erat linea tunica candida, ſuperpelliceum, ſiue rochettum, ſiue cotta vulgariter nuncupata. Et quod hic fuerit proprius vſualis, & eſſentialis habitus illorum clericorum, ex non paucis, nec dubiæ fidei autoribus, ac etiam euidentiſſimis coniecturis monſtratur. Nam vt omittamus, veſtem lineam fuiſſe proprium habitũ veterum Sacerdotum, & Leuitarum antiquæ Legis Moſaicæ in quibus nouæ Legis Euãgelicæ Leuitæ, ac Sacerdotes figurabantur, vt inquit text. in cap. 2. 21 diſt. notat Durandus in Rationali diuinorum officiorum lib. 2. in princip. & Albertus Trottus in tract. de perfecto clerico cap. 16. & 17. Primò eidem veritati adſtipulatur Nicolaus de Lyra in 6. c. Apocalypſis circa illa verba: *Et ecce equus albus.* vbi per equum album exponit cœtum Apoſtolorum, qui veſtimentis albis, & lineis vtebantur. & adeo Mahumetes vocabat illos per irriſionem homines dealbatos: *Videntur*, inquit, *alij melius dicere, quod per equum album intelligitur cœtus Apoſtolorum dealbatus ſanctitate vitæ: & quia Iacobus Ieroſolimitanæ Eccleſiæ Epiſcopus, vt dicit Hieronymus in lib. Illuſtrium virorum, dicitur vſus fuiſſe tunc non veſtibus laneis, ſed lineis. & per conſequens albis. & idem æſtimari poteſt probabiliter de alijs Apoſtolis: vnde & Mahumetus vocat eos viros dealbatos.*

Secundus eſt liber Hiſtoriæ Sancti Sylueſtri, in qua legitur, quod B. Euphroſinus Epiſcopus Pãphiliæ Romam venit veſte candida, & linea indutus quæ dicitur fuiſſe B. Iacobi Apoſtoli.

Tertius Caſſianus lib. 1. de Inſtitutis Renunciãtium cap. 5 vbi deſcribens habitum Religioſorũ, quos D. Marcus inſtituit in Alexandria, inquit: *Colobijs quoque lineis induti, quæ vix ad cubitorum ima pertingunt, nudas de reliquo circumferunt manus &c. & cap. 7. Poſt hæc anguſto pallio, tam amictus humilitatem, quam humilitatem pretij, compendiumq; ſectantes, colla pariter, atque humeros tegunt quod Mafortes tam noſtro, quam ipſorum nuncupatur eloquio, atque ita planetarum, atque birrorum pretio ſimul, ambitionemq; declinant.* Vbi vides, illum clericorum habitum deſcribere, quem nunc etiam in multis Eccleſijs, & monaſterijs gerunt: & quanquam videatur de monachis hęc ſcripſiſſe, tamen certum eſt, inter Religioſos à D. Marco inſtitutos, potiores partes obtinuiſſe ipſos clericos. Adde, Caſſianum ſuum librum non de Inſtitutis Monachorũ, ſed de Inſtitutis Renuntiantiũ adtitulaſſe, qui titulus oẽs Regulares tam Clericos, quàm Monachos complectitur: præter quod ſub nomine Monachorum ſępius ijdẽ clerici Regulares comprehenduntur. Et quidquid ſit de hoc, certum eſt, habitum lineum non monachorum, ſed clericorum eſſe proprium, ex antiquiſſima, & vſu receptiſſima Eccleſię traditione.

Quartus eſt autor vitæ, & martyrij B. Cypriani Epiſcopi Carthaginẽſis Pontius nomine, qui ſcribit, cum illi caput amputandũ eſſet, primò exuiſſe birrum, & poſtea Dalmaticam, & ſic remanſiſſe in veſte linea: illa enim erat habitus Epiſcoporũ, & Sacerdotum antiquorum, vt notat Baronius tom. 2. ſub ann 261. num. 4.

Quintus eſt Chryſoſtomus hom. 83. in Matth. vbi de clericis loquens ait: *Hæc eſt dignitas veſtra, hæc ſtabilitas, hæc corona, non quia tunicã induti candidiſſimam per Eccleſiam ambulatis, &c.* Dices hos autores de veſte ſacra, vel de habitu Epiſcoporum loqui, non de habitu vſuali clericorum extra miniſteriũ ſacrorum. Sed contra hanc reſponſionem adhibeo alios teſtes, qui expreſsè aiunt veſtem lineam fuiſſe habitum non ſolùm Prælatorum, ſed communem omnium clericorũ, quem ferebant nõ ſolùm in Eccleſia, dum ſacra fierent, verùm etiam extra Eccleſiam, vti habitum quotidianum, & vſualem, ex quibus

Sextus in ordine ſit D. Hieronymus lib. 1. contra Pelagianos inter medium & finem, vbi hæc habet: *Quæ ſunt rogo inimicitiæ contra Deum, ſi tunicam habuero mundiorem, ſi Epiſcopus, presbyter, diaconus, & reliquus Ordo Eccleſiaſticus in adminiſtratione ſacrificiorum cum candida veſte proceſſerint.* Et ne quis ſtatim dicat, illum de veſte ſacra loqui, non de vſuali, audiat illum in lib. de Inſtitutione Clericorum, ſiue in epiſt. 2 ad Nepotianum hæc ſcribentem. *Veſtes pullas æque deuita, vt candidas, ornatus vt ſordes pari modo fugienda ſunt, quia alterum delicias, alterum gloriam redolet.* Similia de habitu Auguſtini ſcribit Poſſidius in eius vita cap. 22 ſubiungit poſtea Hieronymus: *Non abſque amictu lineo incedere, ſed pretium veſtium linearum non habere, laudabile eſt.* Ecce tibi, tempore Beati Hieronymi veſtis linea vſualis clericorum erat habitus, ſine quo clericus non incedere ab ipſo Diuo Hieronymo laudatur, dum nimis candidis, & pretioſis non vtantur, qui abuſus per illa tempora forſan inter clericos obrepſerat. Idem Hieronymus in epiſt. ad Fabiolam de veſtibus Sacerdotum, & Clericorum: *Veſtimenta ſua non ſcindet, quia candida ſunt, quia impolluta, quia Agnum ſequentia, & de attonſa ouis velleribus.* IV.

Septimus eſt Beatus Auguſtinus, qui de habitu ſuorum clericorum, quos ad normam Regulæ Apoſtolicæ reformauit, ita loquitur in ſermone ſecundo de communi vita clericorum. *Nemo det birrum, vel lineam tunicam, vel aliquid aliud, niſi in commune:* Et ille habitus erat communis tam ipſis clericis, quàm eidem Auguſtino & erat habitus quotidianus, & vſualis, quem non de Sacriſtia accipiebant, ſed de communi veſtiario, vt in prima parte probatum fuit. Diuus autem Auguſtinus non legitur, nouum habitum clericis præſcripſiſſe, ſed illo eodem vſum, quo & cæteri clerici illorum temporum vti conſueuerant.

Sed

V. Sed quod hanc veritatem maximè confirmat, nulli dubium est, quin vsus, & forma veri habitus Apostolici, & Clericorum Apostolicorum seruetur in Ecclesia Romana, quæ dicitur Apostolica, & præsertim in ipso Domino Apostolico qui B. Petri Apostolorũ Principis locum obtinet, & successiuè in Episcopis, qui gerunt vices aliorũ Apostolorum, necnon in Prælatis, & Clericis Apostolicis. At Sanctissimi Domini nostri Apostolici habitus est vestis linea, cum tunica alba, & birro, qui habitus adeo illius est proprius, vt licet monachi ad ordinem Episcopalem assumpti propriũ habitum retineant, nec vestem lineam assumant, tamen cum ad apicem summi gradus Apostolici promouentur, illico vestem lineam accipiant. Similiter qui Episcopi ordinantur, in sua creatione vestem lineam accipiunt, nisi sint monachi, quos priorem habitum tenere oportet in signum monasticæ professionis, quam emiserunt. Idem in Clericis Cameræ Apostolicæ, Protonotarijs, & cæteris Prælatis Romanæ Curiæ seruatur, qui omnes in sua creatione vestem lineam accipiunt, & illa non solùm cum diuinis intersunt, sed in omnibus actibus publicis vtuntur.

Atque hinc argumentum euidentissimum deducitur, hanc vestem clericorum Apostolicorum habitum extitisse, ab ipsismet Apostolis designatum, quod enim tenet Ecclesia Romana, quę vniuersalis est, & Apostolica, nec Concilijs institutũ, sed semper retentum est, non nisi autoritate Apostolica traditum, rectissimè creditur. Cæterum vsus vestis lineæ in Ecclesia Romana apud clericos Apostolicos, quin apud Episcopos, & ipsũ Dominum Apostolicum antiquissimus est, cuius initij memoria non extat. Ergo signum est Apostolicæ traditionis, iuxta Regulam a B. Augustino traditam lib. 4. contra Donatistas cap. 24.

VI. Nec obstat, quod si vestis linea ex institutione Apostolica clericorum proprius esset habitus, omnes clerici illam semper, & vbiq; ferre deberent, quod cum non faciant, indicium est, illam ex institutione Apostolica proprium eorum habitum non esse. Nam respondeo, quemadmodum in prima parte dictum fuit, omnes clericos ab initio Regulares fuisse, & sic etiam vestis linea omniũ clericorũ communis, & vsualis erat habitus. Porro quemadmodũ successu temporis multi ex clericis à primæuo illo communis vitæ instituto desciuerunt, alij verò idem institutum retinuerunt: ita etiam multi ex Apostolica concessione vsum quotidianum vestis lineæ omiserũt, & in solis Ecclesijs vel functionibus Ecclesiasticis huiusmodi habitum retinuerunt, quem cæteri clerici, qui institutum vitæ Regularis tenuerunt, quotidie deferunt, cum enim habitus regularis signum sit externum professionis internæ, hæc sese inuicẽ consequuntur, tenere professionem, & tenere habitum, abijcere professionem, & abijcere habitum.

Dices. At clerici seculares in functionibus Ecclesiasticis eiusmodi habitum gerunt, non ergo est habitus professionis.

Respondeo vestis linea est habitus tum professionis, tum clericalis. ideo Canonici Regulares, quia sunt clerici, & quia sunt professi, semper habitum deferunt, tam quando munera clericalia exercent, quam quando non exercent, & è contra; clerici verò seculares, quia non sunt professi, habitum lineum deferunt solùm in functionibus clericalibus, non autem in alijs actibus priuatis. Similiter monachi licet sint professi, non tamen deferunt eiusmodi habitum, nisi in functionibus clericalibus: quia non sunt clerici ex vi suæ professionis, sed quasi per accidens.

Dices. Clericos Cameræ Apostolicæ, & alios Romanæ Curiæ vestem lineam deferre, etiam extra functiones Ecclesiasticas.

Respondeo, hoc nostram sententiam minimè infirmare, sed potius confirmare: hinc enim desumitur argumentum, omnes clericos Romanæ Ecclesiæ ab initio eiusmodi habitum gestare cõsueuisse, cuius gestaminis vestigium etiam nunc à primo illo instituto relaxati detinent.

Non me latet, præter tunicam lineam fuisse antiquis clericis alia indumenta tum ex vsu antiquo, tum etiam per Summos Pontifices & Sacra Concilia designata qualia erant, quæ Matortes, siue Almutiæ, Lacernæ, Dalmaciæ, Planeticæ, Birri, Cappæ de choro clausæ, cappæ apertæ, & pallia vocabantur: de quibus Cassianus dicto lib. 1. de institutis Renuntiantium, Augustinus ser. 2. de Communi vita Clericorum, Gratianus in suo Decreto 30. d. & 21. q. 4. & alibi, Benedictus XII. in Reformatione generali totius Ordinis cap. de Forma habitus, & Molanus lib. 3. de Canonicis c. 5. & sequentibus. Verùm quòd illa ad substantiã clericalis habitus minimè spectent, ac etiam pro locorum, & temporum varietate sint immutata, quin etiam nonnulla tum clericis, tum monachis sint communia, prolixiùs de illis agere, superfluum existimaui. VII.

CAPVT NONVM.

De forma tonsuræ Clericorum Apostolicorum.

Quod non desint, qui sub nomine habitus etiam ipsam tõsuram clericalem siue monasticam latissima quadam acceptione, ac extensione complecti voluerint, vt videri potest apud venerabilem Bedam lib. 5. Historiæ gentis Anglorum cap. 22. & in Concilio Quarto Toletano cap. 40. vbi de tonsura clericali inter alia hæc habet: *Vnde oportet pro amputando ab Ecclesijs scandala, vt hoc signum dedecoris auferatur. & fit vna tonsura vel habitus,* I.

ſicut totius Hiſpania eſt vſus : Hinc meritò ex nobis deſiderari animaduertimus, vt de forma habitus clericorum Apoſtolicorum agentes, de illorũ tonſura aliquid impræſentiarum dicamus, tùm vel ob hoc præſertim, quod in forma ipſius tonſuræ clerici regulares diſtinguantur à ſecularibus non ſolùm laicis, verùm etiam clericis: Iſtud quæſitum vt quò breuius fieri poſſit, elucidemus, & reſoluamus, ijs omiſſis, quæ de Paganorum ſacrificulorũ tonſuris autores pleriq; à Baronio to. 1 ſub anno 58. n. 122. relati ſcribunt. Suppono imprimis, tonſuræ vſum apud omnes clericos, & monachos antiquiſſimum in Eccleſia Catholica ſemper fuiſſe, & conſequenter in traditione apoſtolica fundatũ: de quo ſcripſerunt autores tum antiquiſſimi, tum etiam probatiſſimi, nimirum venerabilis Beda lib. 3. Hiſtoriæ gentis Anglorum c. 26. & lib. 5. c. 22. Alcuinus, Rabanus, Amalarius, Iſidorus, & alij à Baronio loco proximè citato, & à Cardin. Bellarmin. lib. 2. de Monachis cap 40. allegati.

II. NEc vacat de cauſis huius inſtitutionis præſenti loco diſputare, an tonſura clericalis in memoriam ſpineæ coronæ Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti fuerit inſtituta, vt ſenſit Beda in locis prox. alleg. an in ſignum ſpecialis conſecrationis, qua monachi, & clerici ſeipſos Deo dedicauerunt, quemadmodum in veteri lege Nazaræi tondebãtur in illorum conſecratione, Numerorum cap. 6. an in ſignum conuerſionis & ſingularis pœnitentiæ, quòd pœnitentes ex antiqua Eccleſiæ conſuetudine tonderẽtur, ſicut legitur in Concilio Tertio Toletano cap. 12. An quia tonſura capillorum vitam lugubrẽ denotat, quippe quod monachorum partes ſint tum propria, tum aliena peccata lugere: An ob reuerentiam B. Petri Apoſtoli, cuius verticem Pagani ob contumeliam abraſerunt: An in ſignum regalis dignitatis clericorũ, & maximè Sacerdotum, vt Hieronymus ait in cap. Duo 12. quæſt. 1. An ob alias cauſas, quæ paſſim apud ſcribentes legi poſſunt, quas ſuperfluum exiſtimo longiori oratione hoc loco recenſere, nam quæcunque huius inſtitutionis ratio extiterit, hoc certum, & conſtans eſt, illam in Eccleſia vetuſtiſſimam eſſe, vtpotè à Sanctiſſimis Apoſtolis inſtitutam.

III. SEcundò ſciendum eſt, triplicem formam apud veteres inueniri, quæ non ſolùm apud Hæreticos, ſed etiam inter Catholicos in vſu aliquando extitit. Prima, qua Simon Magus & hæreticus vtebatur, nam ille, vt autor eſt Beda lib. 5. Hiſtoriæ Gentis Anglorum cap. 22. tonſuram capitis ita componebat, vt ſupra frontem, & à parte anteriore ſpeciem coronæ repræſentaret, cæterum eadem corona à parte poſteriori, & in occipitio interciſa videbatur, & decurtata, & iure quidem, nam cum eſſet Hypocrita, in præſenti quidem vita cenſebatur ab hominibus illius artibus deceptis corona æternæ gloriæ dignus: verùm in altera vita non ſolùm ipſa corona gloriæ fuit priuatus, ſed ad Inferni ſupplicia iuſtiſſimè damnatus. Hanc formã tonſuræ geſtabant olim Scoti, ac etiam nonnulli Epiſcopi, & Monachi, qui cauſa prædicandi Euãgelium ex Scotia in Angliam trajciebant, ac inter eos Colmanus quidam, & Monachi in Inſula Lindisfarnenſi apud Angliam degentes, cum quibus grauis concertatio eſt habita, cuius idem venerabilis Beda lib. 3. cap. 25. 26. & ſequentibus meminit: qui demum ab Epiſcopis & clericis Catholicis in Eccleſia Romana Catholicè inſtitutis de ſuo errore certiores effecti, perfectam coronam clericorum, & monachorum Eccleſiæ Romanæ Catholicæ, & Apoſtolicæ, abiecta illa Simoniana, libentiſſimè ſuſceperunt. Altera eiuſdem clericalis tonſuræ forma ea extitit, cuius meminit Concilium Quartum Toletanum cap. 40. ita ſcribens: *Omnes Clerici, & Lectores, ſicut Leuitæ, & Sacerdotes detonſo ſuperiùs capite toto, inferius ſolam circuli coronam relinquant, non ſicut huc vſque in Galletiæ partibus facere Lectores videntur, qui prolixis, vt Laici, comis in ſolo capitis vertice modicum circulum tondent. Ritus enim iſte in Hiſpania hucuſque Hæreticorum fuit: vnde oportet, vt pro amputando ab Eccleſijs ſcandalo, hoc ſignum dedecoris auferatur, & ſit vna tonſura, vel habitus, ſicut totius Hiſpaniæ eſt vſus. Qui autem hoc non cuſtodierit, fidei Catholicæ reus erit.* Ex hoc Concilio habes, hanc ſecundam formam tonſuræ, qua clericorum ſupremus vertex in modum parui circuli tondetur, relictis alijs capillis prolixis more laicorum, quod eſſet in vſu apud Hæreticos in Regno Galitiæ degentes, ſanctiſſimè ab eodem Concilio Catholicis interdictam, ad materiam ſcandali tollendam, quo tamen ſcandalo ceſſante, apud plurimos Catholicorum in Hiſpania, Italia, & alijs Prouincijs in vſu fuit, & nunc etiam tenetur. Tertia eiuſdem clericalis tonſuræ forma cuius priſci Patres frequentius meminerunt, fuit in modum coronæ, ita nimirum, vt detonſo ſuperius capite in modum circuli, ſiue ſphæræ, necnõ etiam in parte inferiori, remaneant capilli ad modum coronæ totum caput ambientes, vt præfatum Concilium apertè indicat, & D. Hieronymus, cuiuſmodi ea eſt, quam nunc Canonici, & cæteri Regulares ferè omnes tenent.

EX tribus formis prædictis certum eſt, tonſurã clericorum regularium primitiuæ Eccleſiæ non fuiſſe iuxta primam formam: quia illa forma nullus Catholicorum, paucissimis exceptis, in angulo Scotorum per ignorantiam lapſis, vtebatur, nec reperi alium autorem, qui tonſuræ ſemicircularis meminerit, præter vnum Bedam in locis proximè allegatis. Et reſtat dubium, an eſſet iuxta ſecundam formam, qua nunc paſſim ſeculares clerici vtuntur: an verò iuxta tertiam, quam deferunt Canonici, & cæteri omnes Regulares pauciſſimis exceptis. Ad quod dubium reſolutè, & ſine vlla hæſitatione reſpondeo, tonſuram antiquorum clericorum ab exordio naſcentis Eccleſiæ vſq; ad tempora D. Hieronymi, & Auguſtini formam co- IV.

ronæ iuxta tertium modum explicatum habuisse, cuiusmodi est, quam nunc etiam nos clerici canonici gestamus: vt ex hoc etiam capite intelligas, non solùm antiquum illud clericorum Apostolorum institutum, sed etiam integrum illorũ habitum nũc quoq; apud nostros canonicos seruari. Huius veritatis habeo testes tum antiquos, tum etiam probatos, quos referam.

Primus est D. Hieronymus in d.c. Duo 12. q. 1. qui tum formam, tum vsum, & originem tonsuræ clericalis in hunc modum describit. *Hi sunt reges (de clericis loquitur) id est se, & alios in virtutibus regentes, & ita in Deo regnum habent, & hoc designat coronam in capite. Hanc coronam habent ab institutione Romana Ecclesia in signum regni, quod in Christo expectatur. Rasio verò capitis est temporalium omnium depositio.*

Secundus testis est Canon. ex Concilio IV. Toletano c. 40. proximè alleg. ex quo Card. Bellarm. lib. de Monachis c. 40. *Iubet Concilium vt omnes clerici toto capite detonso solum circulum capillorum super aures relinquant, ex quo apparet olim eandem fuisse coronam clericorum & monachorum: sed monachi quidem seruauerunt antiquam consuetudinem, clerici verò magna ex parte illam mutauerunt.* Hæc Bellarminus.

Tertius est Beda d. lib. 5. c. 22. dicens: *Neq; ob id tantum in coronam attondemur, quia attonsus ita est Petrus: sed quia Petrus in memoriam Dominicæ passionis ita attonsus est,* & infra: *Ita oportet etiam eos, qui vel monachi votum, vel gradum clericatus habent, & arctioribus necesse habent pro Domino se continentiæ frænis adstringere, formam quoque coronæ, quam ipse in passione sua spineam portauit in capite, vt spinas, & tribulos peccatorum nostrorum portaret, id est, exportaret, & auferret à nobis, suo quoque in capite per tonsuram præferre. vt se irrisiones, & opprobria pro illo libenter, ac prompto animo sufferre ipso etiam frontispicio doceant, vt coronam vitæ, quàm repromisit Deus diligentibus se semper expectare, proque huius perceptione aduersa mundi, & prospera contemnere diligerent.*

Quartus est Gregorius Turonensis in vita S. Patritij cap. 17. vbi de S. Nicetio verba faciens, inquit: *Sanctus Nicetius Episcopus ab ipso ortus sui tempore clericus est designatus, nam cum partu fuisset effusus, omne caput eius, vt est consuetudo nascentium infantium, à capillis quidem nudum cernebatur: in circuitu verò modicorum pilorum ordo apparuit, vt putares, ab eisdem coronam Clerici fuisse signatam.*

Quintus est B. Augustinus in epistola 147. ad Proclinianum, vbi meminit tonsuræ clericalis sub nomine coronæ: *Per coronam*, Inquit, *nostram nos adiurant vestri: per coronam vestram vos adiurant nostri.* Eadem verba habentur apud Hieronymum epist. 16. inter epistolas Augustini: *Fratres tuos Dominum meum Alipium, & Dominum meum Euodium, vt nomine meo salutes, precor per coronam tuam.*

Sextus est Canon Concilij Niceni primi 76. qui sic habet: *Vt Religiosi tum monachi, tum moniales habeant alia indumenta, & alios mores, quàm habent Laici, & tondeant caput in modum coronæ.*

V. Septimus D. Isidorus lib. 2. de officijs cap. 4. vbi dicit tonsuram, & coronam clericalem fuisse institutam ab Apostolis. Ex quibus videas, parum probabilitatis habere, quod Baronius tom. 1. sub anno 58. nu. 229. scribit, non fuisse olim vnam & eandem consuetudinem omnium Ecclesiarum in tonsura clericali ferenda ad modum coronæ. nam si de prisco illo tempore vsque ad Beatos Hieronymum, & Augustinum, & paulò etiam post illud loquitur, apparet, consuetudinem totius Ecclesiæ fuisse, vt clerici, ac monachi tonsuram in modum coronæ deferrent, non in modum parui circuli in summo vertice, sicut modò fertur à clericis dictis secularibus: nam ista neque refert coronam regiam, nec etiam spineam coronam Saluatoris nostri Iesu Christi, quod de corona priscorum clericorum præfati Doctores affirmant, sed vt rem exemplo illustremus, qualisnam fuerit censura priscorum clericorum Apostolicorum, intueri licet in Domino Apostolico, in quo Apostolici habitus integritas seruatur, nam ille tonsuram clericalem non instar parui circuli in summo vertice, sed in modum coronæ totum caput ambientis ex vetustissima, & nunquam temerata consuetudine defert.

VI. Vtrum autem ipsa corona clericalis fieret cũ tonsura, ita vt cutis operta relinqueretur, D. Hieronymus in Ezechiel. cap. 44. circa illa verba: *Cumque ingredientur portas atrij, &c.* dicit, Sacerdotes capita sua nec radere debere, neque comã nutrire, sed tõdere debere capita sua, ita vt operta sit cutis, & idem dicit in cap. 3. & 6 Isaiæ: eodem modo loquitur Concilium Agatense, cuius Canonẽ refert Gratianus in cap. Clerici 23. d. & Martinus Papa relatus in c. non liceat il 2. eadem d. & Alexander III. in cap. Clericis de vita & honestate clericorum. E contrario Anacletus Papa in c. Prohibere, ead. dist. 23. dicit, Clericos radendos esse, idq; ex præcepto Apostolico. Meminerunt etiã rasuræ Gregorius Nazianzenus in Maximum, & Socrates lib. 3. Historiæ tripartitæ cap. 1.

VII. Cæterum siue illi antiqui clerici tonderentur, siue raderentur, parum retulerit. & potuit quoad hoc esse varia consuetudo Ecclesiarum, vel saltem diuersis temporibus, vel in diuersis prouincijs, vt aliquando tonsura fieret cum rasura, aliquando verò sine rasura. Quemadmodum etiã parum referebat, an barbam raderent, an etiam laxarent: nam in diuersis prouincijs diuersus erat mos barbam radendi, siue laxandi, Occidentales enim tondebant, vel etiam radebant: Orientales verò laxabant. Imò Clemens I. Petri discipulus, & successor lib. 1. Institutionum Apostolicarum c. 3. Barbæ rasuram expressè interdicit. *Oportet præterea, inquit, non barbam radere, neque formam hominis contrà naturam mutare: ait enim lex, non radetis barbas vestras: mulieres enim vt deceret, non esse barbatas, fecit earum auctor Deus, viros contra, vt non deceret, idem in-*

stitsta.

ſte ſtatui. De qua Conſtitutione, & illius cauſis videnda ſunt quæ Franciſcus Turrianus in illum locum ſcitè de more obſeruat, & habentur in tomo 1. Conciliorum. Et nunc etiam inter ordines Regulares aliqui barbam vel radunt, vel ad cutim tondere ſolent: alij verò laxant. Neque tamen qui laxant vt inter clericos Theatini, & S. Pauli Decollati, & inter mendicantes Fratres D. Franciſci ſtrictioris obſeruantiæ Cappucini nuncupati, ac inter Eremitas Camaldulenſes, & montis coronæ, minùs perfecti cenſentur, quàm qui tondent, vel radunt, vt inter clericos Ieſuitæ, & inter mendicantes Prædicatores, & Fratres D. Franciſci reformati, & monachi omnes. Verùm conſuetudines vnius cuiuſque inſtituti ab Eccleſia probati tenẽdas eſſe arbitror, & omnem luxum ſiue in coma, ſiue in barba nutrienda ab ipſis clericis ſiue regularibus, ſiue etiam ſecularibus ita arcendum, vt tamen in barbæ raſura tantum momenti conſtitutũ non putemus, quod ex ea potiſſimum regularis diſciplinæ ſummam pendere arbitremur, ſicut nonnulli interdum ſentire videntur, zelum forſan habentes, at non ſecundum ſcientiam excutientes culices, & camelos vorantes, decimantes mentam, & anetum, & quæ interiora ſunt paropſidis, immunditiarum plena relinquentes.

CAPVT DECIMVM.

Canonicorum Ordinẽ ab Apoſtolis fundatum vſque ad Beati Patris Auguſtini tempora cõtinuatum maximè floruiſſe, ac toti orbi notiſſimum extitiſſe.

1. QVia Ioannes Marquez in ſuo libro nuper edito de origine fratrum Eremitarum Auguſtinenſium, inter multa quæ de Canonicis Regularibus falsò videtur aſſerere, hoc pręcæteris inſigne, & luculentum cap. 8. §. 5. pag. mihi 51. col. 2. ſcribit, Canonicorum Ordinem, licet ab Apoſtolis plantatum, circa B. Auguſtini tempora vix in mundo agnitum, quod parum tunc temporis fuiſſet dilatatus, quæ res in cauſa fuit, vt eundem Auguſtinum ipſius Ordinis primum inſtitutorem pleriq; exiſtimauerint, poſteaquam de ipſius Ordinis fundatione in præcedentibus dictum fuit, compellor nunc illius continuationem vſque ad B. Auguſtini tempora mõſtrare, illumque per id temporis ante reformationem ab Auguſtino inchoatam maximè per omnes Eccleſias floruiſſe, ac toti mundo notiſſimũ extitiſſe, quod non vnico, verùm triplici argumẽtationis genere tum facillimè, tum etiam euidentiſſimè præſtabo, nimirum teſtimonijs Doctorũ, qui vel conceptis verbis, vel ſaltem æquipollentibus hoc teſtantur, necnon ex Sanctis Patribus, qui ante Auguſtinum ipſi Ordini informando, ac inſtaurando ſtrenuam operam impenderunt, ac tandem ex ipſis Eccleſijs tum Cathedralibus, tum etiam Metropolitanis, in quibus ante D. Auguſtinum Ordo canonicus ſummoperè florebat. Et quidem quod attinet ad teſtimonia primi generis, inter autores, ex quibus ipſa Canonici Ordinis continuatio vſque ad B. Auguſtinum deducitur, primus teſtis irrefragabilis eſt Vrbanus I. in allegata epiſtola ad omnes Chriſti fideles, relatus in dict. cap. Scimus, 12. quæſt. 1. vbi fatetur vitam communem inter omnes clericos ſub obligatione votorum vſque ad ſua tempora per omnem Eccleſiam durauiſſe, cuius verba ſuperius c. 5. num. 2. ſunt allegata. Hic Pontifex circa annum Domini 232. martyrio coronatus fuit.

Secundus eſt Concilium Nicenum primũ ſub Syluestro Papa, & Conſtantino Magno circa annum 320. celebratum, in quo non ſemel de clericis ſub Canone, ſiue ſub regula degentibus mentio habetur, vt in canone 17. cuius verba referuntur in c. Quoniam multi 47. diſt. vbi interdicitur clericis viuentibus ſub regula, vel vt Gentiani lectio habet, ſub Canone, non ſolum exercitium vſurarum, ſed etiam omnis negotiatio ſub pœna depoſitionis, & in c. præcedenti, cuius etiam verba referuntur in cap. Si qui verò. 9. q. 1. vbi interdicitur omnibus clericis, ſiue presbyteris, ſiue diaconis, ſiue alijs ſub regula conſtitutis, ne à ſuis Eccleſijs diſcedant, & ſi diſceſſerint, ne in alijs Eccleſijs recipiantur, item in Canone 15. ſecundum verſionẽ ex Arabico: *Si quis eorum, qui ſunt in Clero, aut in Regula acquirendis opibus ſtudeat, aut vſuris, vel iniquis lucris, deijciatur ab Ordine, & ſit alienus à Regula.*

Tertius eſt Euſebius Cæſarienſis, qui vixit poſt Magnum Conſtantinum vſq; ad annum circiter 340. in ſecundo libro Hiſtorię Eccleſiaſticæ c. 16. vbi dicit inſtitutum D. Marci in Eccleſia Alexãdrina plantatum, de quo ſuperius ex Philone diximus, vſque ad ſua tempora in omnibus Eccleſijs, & monaſterijs retentum, quod ſaltem de Eccleſijs Orientalibus intelligi debet; *Tanta*, inquit, *refertur multitudo credentium virorum, ac mulierum primo ingreſſu exemplo ſobrietatis (ſcilicet D. Marci.) & continentia congregata, vt etiam conuerſatio eorum, qui per ipſum crediderant, & vita totius abſtinentia, ac frugi eorum ſobriaq; conuiuia librorum memoria mandarentur à viro diſertiſſimo Philone, quem ſermo tenet, temporibus Claudij Imperatoris Romam veniſſe, & Petrum Apoſtolum vidiſſe, atque eius adhæſiſſe colloquijs, verbum Dei prædicantis, quod valdè eſt veriſimile, quia ſcripturam iſtam, quàm diximus, poſterioribus ab eo temporibus conſtat eſſe compoſitam, in qua euidentiſſimè omnia Eccleſiæ inſtituta complectitur, quæ & tunc tradita ſunt, & in hodiernum ſeruantur à nobis, ſed & abſtinentium vitas, eorum duntaxat, qui nunc in Eccleſijs, vel monaſterijs degunt, deſcribit ad liquidum.* Ecce tibi inſtitu-

tum

tum vitæ abſtinentiam (illi idem erant quod alio nomine Regulares) vſque ad tempora Euſebij retentum non ſolùm in monaſterijs, id eſt inter monachos, ſed etiã in Eccleſijs, ſiue inter Clericos.

II. QVartus eſt B. Ambroſius in ſerm. 69. de Natali B. Euſebij Vercellenſis Epiſcopi & martyris, vbi inter præclara illius Sancti viri facinora recenſens, quod ab exilio reuerſus ſuos clericos ad inſtar Orientalis Eccleſiæ reformauerit cum officijs clericalibus monachorum inſtituta iungens inquit: *Nam vt cætera taceam, illud quàm mirabile eſt, quod in hac Sancta Eccleſia eoſdem monachos inſtituit, quos clericos, atque ijſdem penetralibus ſacerdotalia officia contineri, quibus & ſingularis caſtimonia conſeruatur, vt eſſet in ipſis viris contemptus rerum, & accuratio Leuitarum: vt ſi videris monaſterij lectulos, inſtar orientalis propoſiti iudices: ſi deuotionis Cleri perſpexeris, Angelici Ordinis obſeruatione gaudeas.* Ex quibus habes, B. Euſebium more Orientalis Eccleſiæ ſuam Eccleſiam reformaſſe, & conſequenter vſque ad tempora B. Euſebij in Eccleſia Orientali regularia inſtituta inter clericos paſſim viguiſſe. nam quos Beatus Ambroſius Vercellenſis Eccleſiæ monachos ob regularia inſtituta nuncupat, eoſdem ipſius Eccleſiæ clericos fuiſſe, ſtatim declarauit.

Quintus eſt S. Hieronymus in epiſt. 2. ad Nepotianum ſupra citatus, qui cum expreſsè dicat, clericos ſuorum temporum nihil proprium tuta conſcientia poſſidere potuiſſe, & illos non ſine veſte linea inceſſiſſe, ex illorum profeſſione, & habitu ſatis indicat, regularia inſtituta inter clericos vſque ad ſua tempora retenta fuiſſe: quanquam clerici Romani illius tempore ob temporalium bonorum affluentiam paulatim inciperent relaxari à primæuo illo inſtituto, quod tandem progreſſu temporis reiecerunt, contra quos grauiter inuehi cœpit idem Hieronymus: vnde apud illos grauiter offendit, vt videri poteſt apud Baronium tom. 4. ſub anno 385. n. 8.

III. SExtus eſt ipſemet Auguſtinus, qui Petiliano ſibi obijcienti, quod inſtitutum vitæ monaſticæ primus ille in Africam inuexiſſet, quod quale genus vitæ eſſet, ignorare ſe finxit, reſpondet lib. 3. contra literas Petiliani, genus vitæ monaſticæ à ſe in Africam introductum, toti Orbi notiſſimum fuiſſe. Conſtat verò, B. Auguſtinũ Ordinem Canonicorum Regularium, ſiue clericorum regulariter viuẽtium in Africam introduxiſſe, id enim omnes, nemine contradicente fatentur, Cardinalis Bellarminus de Scriptoribus Eccleſiaſticis in Auguſt. in cẽſura ſermonum ad Eremitas, S. Carolus Borromæus S.R.E. Cardinalis, & Epiſcopus Mediolanenſis in actis illius Eccleſiæ par. 7. in epi. de translatione S. Simpliciani, Ioannes Molanus lib. 1. de Canonicis cap. 7. quin, & Cardinalis Baronius tom. 3. Annal. ſub anno 328. nu. 22. vbi hæc inter alia ſcribit: *Qui verò in orbe occidentali monachiſmum coniunxerit clericatui, prædicatur à S. Ambroſio S. Euſebius Epiſcopus Vercellenſis,* & infra: *Quod ipſum præſtantiſſimum vitæ genus S. Martinus Epiſcopus Turonenſis tranſuexit in Gallias, & S. Auguſtinus in Africam.* Et licet idem Baronius alibi dicat, B. Auguſtinum duos ordines in Africa inſtituiſſe, alterum monachorum viuentium in ſolitudine ab hominum conuerſatione remotiſſimorum: alterum clericorum in vrbibus commorantium, quæ res nonnullis cauſa extitit, vt in ſpẽ Eremiticæ ab Auguſtino inſtitutæ probandæ, & ſuadẽdæ erigerentur, de qua re in prima parte dictum fuit: hoc tamen ſufficit, nec Baronium, nec aliquem probatum Doctorẽ negare, quin B. Auguſtinus Ordinem clericorum canonicorum in Africam inuexerit, ac late propagauerit. vnde

Septimo loco produci poſſunt Autores, qui dicunt, inſtitutum clericorum communiter viuentium, quem D. Auguſtinus in Eccleſia Hipponẽſi, & exinde per totam Africam plantauit, non illum primitus inueniſſe, ſed in Italia, & præſertim Mediolani ſub D. Ambroſio didiciſſe. Hi ſunt Baronius, Ioannes Molanus, & S. Carolus Cardinalis & Archiepiſcopus Mediolanenſis in locis proximè allegatis, & Carolus Epiſcopus Nouariẽſis in ſua Nouaria lib. 2. vbi de ſancto Gaudentio noſtræ Nouarienſis ciuitatis primo Epiſcopo, & Patrono ita ſcribit: *Diſcipulus fuit S. Gaudentius S. Euſebij Vercellenſis, Lectoris officio in ea Eccleſia functus, eo magiſtro vel ſuſcepit, vel ſuſceptam perfectius coluit Canonicæ vitæ diſciplinam, hoc ei tribuitur ſacris literis, quibus Eccleſia Nouarienſis eius laudes canit, ac celebrat. Hæc in antiquis membranis habentur, hæc in ore Nouarienſium adhuc ſonant: Poſitus in iuuentute B. Gaudentius ſtudioſè rectam ſecutus eſt Canonicæ vitæ normam. Boni ſacerdotes veteres ſequentes verbum Domini renunciabant ijs, quæ poſſidebant, abnegabant ſemetipſos, quod quidem præcipuum eſt: non omnes tamen Canonici quibuſdam ſeſe deuinciebant inſtitutis, ijs tamquam inſtitutis, quæ perfectò, & ab Apoſtolis inſtitutæ perfectæ vitæ canone continentur. Hoc Sanctus Ambroſius appellat officia clericorum cum inſtitutis monachorum coniungere, eius rei autorem in occidente facit S. Euſebium Vercellenſem Epiſcopum Gaudentij noſtri magiſtrum. Præclarum ſanè teſtimonium, & valde obſeruandum, ex quo fatendum eſt, perfectiorem clericorum diſciplinam, & monaſteria clericalia in Occidentalibus Eccleſijs ab eo profecta eſſe, & ipſum S. Auguſtinum eius diſciplinæ ſanctiſſimum, præcipuumque cultorem, vnà cum Euangelio in hac regione eam deduxiſſe. diſciplinam intelligo clericorum Canonicam in vniuerſum, non certi alicuius Ordinis, aut Congregationis.* Hæc ille.

OCtauo loco addi etiam poſſunt autores, qui dicunt, clericos primitiuæ Eccleſiæ vitam IV.
communem vſque ad Magnum Conſtantinum retinuiſſe, quò tempore Eccleſia redditibus aucta etiam affectus inordinatus cupiditatis bonorum temporaliũ adeò augeri cœpit, vt multi vel apertè, vel ſaltẽ occultè bona tẽporalia in particulari habere voluerint. Hi ſunt Præpoſitus c. 1. d. 44.

nu.4. Bocius in quodam suo tractatu de vita Eremitica circa mediũ, quidquid illi in contrarium à nonnullis tribuatur, Dominicus Soto lib.10. de Iustitia & Iure q. 4 art.3. Abbas in cap. Licet de officio Ordinarij, & cap. Deus qui, de vita & honestate Clericorum. & cap. Episcopus de Præbẽdis, prò quanto dicit, quod ab initio non erant præbendæ. & quod clerici viuebant in communi, sed postea successu tẽporis cœperunt habere propria, & facti sunt ex Regularibus seculares, quod etiam fatetur Durandus in Rationali lib. 6. c. de Septem diebus post Pascha.

V. SEcundum argumentum principale ad eandẽ continuationem probandã sumi potest ex Sãctis Patribus, qui ipsum Ordinem sub tempora B. Augustini à districtione Canonicæ disciplinæ paulatim relaxari animaduertentes, eidem reparando strenuam operam impenderũt: nam quod ea sit terrenarum diuitiarum proprietas, vt quò minus possidentur, minus appetantur, & quantò magis augentur, tantò auidius desiderentur: est enim cupiditas ignis quidam, vt appositè D. Basilius homil. 7. ex varijs contra diuites auaros. *Auarus,* inquit, *naturam ignis æmulatur, decem talentis alia decem addere studens, & cum viginti facta fuerint, alia viginti quærit: & semper id, quod additur, auget concupiscentiam.* Hinc factum est, vt Ecclesia per Magnum Constantinum affluentia bonorum tẽporalium aucta, dira cupiditas inter clericos paulatim serpendo, ac æstuando, sanctissimum illud communis vitæ Apostolicæ institutum non solũ in discrimen adduxerit, sed quod dolendum est, magna ex parte labefactauerit. Huic periculo tã graui occurrentes Sanctissimi Præsules, nullum non mouerunt lapidem, vt suos clericos in regulari disciplina, vbi illæsa adhuc seruabatur, continerent: vbi verò iam collapsam deprehendebãt, pro viribus instaurarent. ex quibus vt Vrbanũ Lomittanus. in sæpe allegato cap. Scimus. 12. q. 1. vtpote aliquantò vetustiorem, præcipui fuerunt inter Græcos Magnus ille Athanasius Alexandriæ Episcopus: is enim huic operi tam impensè incubuit, vt de illo scribat Baronius tom. 3. sub anno 328. num. 23. illum monachorum instituta in Clerum Ecclesiarum Ciuitatis transtulisse, & supra num. 22. Eusebium Vercellensem Apostolica Legatione apud Ecclesiam Alexandrinam functum, ibidem institutum didicisse, quod in Occidẽtem ad suos clericos reuexit, & in sua Ecclesia plantauit.. quod non ita intelligendum est, vt vitæ regularis instituta primus Athanasius Alexandrinis clericis addiderit, quam D. Marcus regularem instituerat, vt supra ostendimus: sed quod regularem disciplinam in ea labentem ad primæuum institutum reparauit.

Secundus, qui in eadem Ecclesia Orientali tã pio, & præclaro facinori totus incubuit, numeratur Magnus Basilius. Extant inter eius opera libelli animaduersionum ad Canonicos, ac etiam contra Canonicos delinquentes, extat inter Monasticas Constitutiones cap. 19. in Ordine sub hoc titulo *Ad Canonicos in Monasterijs regulariter degentes.* Et quanquam non desint, qui illum inter monachos numerare velint, tamen si illius vitæ rationem, ac institutum diligentius quis animaduerterit, inueniet omni dubio procul eatenus illum monachum à nonnullis vetustioribus dici, quod clericus cum esset, regularis vitæ normam studebat exactissimè seruare. quod etiam Ioannes de Nigraualle in suo epilogo Chronicarum 13. c. 18. non temerè adnotauit.

POrro ex Patribus Latinis, qui sub Augustini tempora ipsi ordini canonico reparando viriliter institerunt, primum locum D. Syluestro Papæ I. istius nominis meritò tribuendum iudicabunt, qui ea ponderauerint, quæ in illius vita, & in officio per Ecclesiam Romanam vsitato legũtur, illum scilicet prouidisse, vt clericis copiosis egentes coniungeret, & sacris virginibus, quæ ad victum necessaria essent suppeditarentur, & quod de Clericis Regularibus in Basilica Lateranensi per Constantinũ fundata statim locatis Romani Pontifices testantur, de quibus capite statim sequente verba faciemus. VI.

Secundus recensetur B. Eusebius Episcopus Vercellensis, de hoc sanctissimo Præsule S. Ambrosius præter ea, quæ in serm 69. de Natali eiusdem S. Eusebij superiùs relata scribit, in epistola 82 quæ est ad Vercellensem Ecclesiam, post medium, in eodem argumento versans hæc subdit. *Quod si in alijs Ecclesijs tanta suppetit ordinandi sacerdotis consideratio, quanta cura expetitur in Vercellensi Ecclesia, vbi duo pariter exigi videntur ab Episcopo, monasterij continentia, & disciplina Ecclesiæ. Hæc enim primus in Occidentis partibus diuersa inter se Eusebius sanctæ memoriæ coniunxit, vt & in Ciuitate positus instituta monachorum teneret, & Ecclesiam regeret ieiunij sobrietate. multum enim adiumenti accedit ad sacerdotis gratiam, si ad studium abstinentiæ, & normam integritatis iuuentutem adstringat, & versantes intra Vrbem abdicet vsu Vrbis, & conuersatione.* Quod etiam ita accipiendum est, vt non primus ille regularis vitæ instituta in clericos Ecclesiæ Occidentalis introduxerit, cum ab initio per professionem votorum clerici omnes regulariter viuerent, quẽadmodum supra ostendimus: sed quòd primus ille disciplinam collapsam inter suos clericos restituit, vel quòd præter vitam communem, ac cœlibem rigiditates quasdam ex monachis acceptas eisdem clericis adiunxit.

Tertius fuit D. Hilarius Pictauiensis, quem similiter ab exilio reuocatam Gallicanam Ecclesiã Orientalis instar, apud quam exulauerat, statim reformasse, & clericos suos regulariter viuẽtes instituisse, autor est frater Hieronym⁹ Romano lib. 6. de Repub. Christiana cap. 4. & 16. & ex illo Emanuel Rodericus tom. 1. quæstionum Regularium quæst. 3. art. 1.

Quar-

Quartus recensetur à Baronio loco allegato ex tomo 3. sub anno 328. num. 22. Sanctus Martinus Episcopus Turonensis, & Sancti Hilarij Pictauiensis discipulus, nam de instituto regulari per Beatum Eusebium Vercellensem ex Oriente in Ecclesiam Occidentalem euecto verba faciens inquit: *Quod ipsum præstantissimum vitæ genus Sanctus Martinus Turonensis Episcopus transuexit in Gallias, & Sanctus Augustinus in Africam: qui admirabili quadam connexione duo hæc (vt dictum est) omnium perfectissima vitæ genera Clericorum, & Monachorum in vnum pariter coniungentes, tanquam lucidissima astra, vt olim Martyres tempore persecutionis, in pace Christi Ecclesiam exornauerunt.*

Quintus subnectitur Beatus Gaudentius Nouariensis noster, Beati quidem Eusebij Vercellensis peregrinationis ac exilij comes, S. verò Martini Turonensis notarius, Ecclesiæ autem Nouariensis primus Episcopus, & Sacri Ordinis apud nostros Sator. de quo qui Nouariensis Ecclesiæ Historiam texuit Carolus eiusdem Ciuitatis Episcopus lib. 2. in princ. fatetur, illum & in iuuentute positum studiosè canonicæ vitæ normam secutum, & suum Magistrum Eusebium imitatum suis clericis cum clericalibus officijs regularia etiam instituta iniunxisse. Hinc Ioannes Philippus Nouariensis in Chronica lib. 3. cap. 23. *Episcopatus*, inquit, *Nouariensis fuit Canonicorum Regularium, vt appatet in ædificijs antiquis adhuc extantibus, & inscriptionis ipsius Ecclesiæ, & Ecclesia B. Gaudentij, dicitur enim in legenda eius, quod ipse ædificauit per Parochias monasteria, & cellas, & pater effectus est innumerabilium Clericorum.*

VII. SExtus fuit B. Proiectitius Bergomensis Ecclesiæ Archidiaconus & Martyr, qui obijt circa annum Christi 308. vt ex Epitaphio illius tumulo inscripto notauit, qui illius vitam Italico idiomate scriptã recens inuulgauit Marius Mutius eiusdem Ecclesiæ Canonicus, & non vulgaris eruditionis, & literaturæ Theologus. De hoc B. Martyre in historia Ecclesiæ Bergomensis cuius titulus est. *De sacra, & fertili Bergomensi vinea ex diuersis authenticis, Catholicisque libris, & scripturis diligenti cura collecta.* in prima parte cap. 7. ita legimus: *Proiectitius primus Bergomi Archidiaconus per annos septem, menses sex, hanc sacratissimam vineam custodiuit, & sibi coadiutores, successoresque elegit quadraginta clericos, qui secundum Regulam, moresq; Apostolorum viuerent. Hæc ex Epitaphio eius, & ex 3. libro Chronicarum Domini Ioannis Mariæ Mediolanensis Canon. R. & ex historia ipsius scripta in lib. 3. cap. 1. & 2. de Antiquitatibus, & gestis Diuorum Bergomensium.* Quæ si vera sunt, habes euidentissimè vnde conuincas, non primum D. Eusebium Vercellensem Episcopum in occidentali Ecclesia suos clericos regulariter viuentes instituisse, sed longè ante illum idem institutum inter Bergomenses clericos viguisse, durasse verò in eadem Ecclesia disciplinam Regularem ad nostra ferè tempora inferius suo loco authenticis documentis ostendemus.

Quibus omnibus mea sententia absq; vllo dubio Beatus ipse Ambrosius Mediolanensis Episcopus, aut eius Archidiaconus Simplicianus addendus. tum quòd Mediolanensem Ecclesiam ab initio Regularem fuisse infra ostensuri sumus, tũ quòd scribat S. Carolus in Actis Ecclesiæ Mediolanensis parte 7. in epistola de translatione S. Simpliciani institutionem vitæ communis Hipponẽsium clericorum à Sympliciano presbytero profectam, ab eoq; Augustinum apprimè edoctũ: ad quem etiam libros de Trinitate postmodum Augustinus scripsit, veluti aurum probãs ex affrictu. Omitto D. Prosperum Aquitanum, qui clericis Aquitanicis ad communem vitam Apostolicam reformandis maximè laborauit tum exemplo, tũ etiam scripto, vt in 2. libro illius de Vita contemplatiua legimus, ac etiam D. Patritium Hyberniæ Apostolum, qui idem institutum in Ecclesia Hybernensium plantauit, quòd D. Augustino coætanei, aut etiam paulò recentiores fuerint, & Regularem disciplinam ab ipso Augustino existimentur accepisse.

CAPVT VNDECIMVM.

De Ecclesijs Cathedralibus, Metropolitanis, & alijs Canonici Ordinis Collegiatis ante D. Patrem Augustinum.

TErtium Argumentum ad eandem veritatem demonstrandã sumitur ex plerisque Collegiatis, Cathedralibus, ac etiã Metropolitanis clericorum Canonicorum Ecclesijs, in quibus Ordo Canonicus etiam ante Augustini tempora summa cum laude florebat, nam in primis quod ad Orientales attinet, omnes Orientalium Ecclesias vsque ad annum 340. eiusmodi institutum retinuisse, indicio sunt, quæ Eusebius Cæsariensis lib. 2. cap. 16. in verbis superius recitatis, ac etiam cap. 17. scribit, cui adstipulantur verba D. Ambrosij Mediolanensis serm. 69. cum de reformatione clericorum Ecclesiæ Vercellensis per B. Eusebium eiusdem Ecclesiæ Antistitem facta scribens inquit, illum suos clericos instar Orientalis Ecclesię instituisse. Verùm vt ad particulares Ecclesias descendamus. Primò certum est, Ecclesiam Alexandrinam regularem disciplinam per D. Marcum in ea plantatam diutius retinuisse: Imo verò successu temporis labentem per Magnum Athanasium impensè reparatam, vt in præcedentibus ex Cardinali Baronio adnotauimus. floruit autem D. Athanasius circa annum Domini 350. & circa annum 370. ex hac vita fragili migrauit ad æternã, si eidẽ Baronio fides adhibetur. I.

Altera inter Orientales Ecclesias, in qua per ea tempora Regularis disciplina summa cum laude florebat, fuit Ecclesia ciuitatis Rinochureræ, in ea Ægypti prouincia quæ Cassiotis nuncupatur, ex Nicephoro cuius verba ex lib. 2. Historiæ cap. 38. superius sunt recitata.

Tertia fuit Ecclesia Cappadociæ, in qua multa Canonicorum in monasterijs degentium collegia extitisse circa tempora Magni Basilij argumento sunt, quæ ille cap. 19. de institutis Monasticis ad Canonicos regularem vitam in Monasterijs, siue in Cœnobijs degentes, & in Animaduersionibus ad Canonicos & Canonicas delinquentes scribit.

Quarta fuit Ecclesia Babilonensis, non ea, quæ fuit in Mesopotamia, vel Assyria, sed in Ægypto constituta, de qua Augustinus Ticinensis noster vir omnimodæ Historiæ peritissim⁹, vt ex libris ea de re ab illo editis conijci potest, lib. 2 Dilucidarij Christianarum Religionum pag. mihi 32. ita scribit: *Episcopatus in Babilonia constitutus est per sanctum Anianum discipulum S. Marci, & ibi vsque in præsens viget Ordo Canonicus: & ego ex illis Indianis vidi, & noui, & dilatati sunt per omnem fere Indiam in regno presbyteri Ioannis: & ibi plurimi sunt Episcopatus, abbatiæ, Præpositura, & Prioratus in lingua Chaldæa habent officium, & in Æthyopia similiter florent Canonici Regulares.* Et Zacharias Ferrerius Iureconsultus, & Theologus clarissimus in quodam libello de Habitu Canonicorum Regularium ad Leonem X. qui libellus habetur in lib. Indultorum Congregationis nostræ Lateran. in 2. probatione inter alia scribit: *Et qui veniunt ex India, dicunt, quod maior pars Ecclesiarum Cathedralium Indiæ, imò quasi omnes gubernantur per Canonicos Regulares: quoniam ibi adhuc viget in Ecclesijs ille cultus Regularium Clericorũ, qui fuit in primitiua Ecclesia: & dicunt, quod omnes illi clerici profitentur instituta clericorum secundum regulam B. Augustini.* Aduertendum tamen hunc autorem nomine Indiarum intelligere Æthyopiam.

II. QVod autem spectat ad Ecclesias Occidentales, in primis sacrosancta Lateranen. Basilica, quæ omnium Ecclesiarum est princeps, ac mater, & Sedes summi Pontificis, statim vt per B. Syluestrum fuit dedicata, regularibus clericis more Apostolico viuentibus est deputata. Testatq; hanc veritatem Eugenius Papa huius nominis IV. in Bulla superiùs allegata, per quam ipsos clericos regulares eidem Ecclesiæ, tanquam originarios illius restituit: *Vt propria*, inquit, *religio, & dicta Ecclesiæ originalis ordo, & institutio habeatur.* Confirmat Nicolaus V. in alijs literis datis anno 1450. Kal. Ianuar. dicens, Eugenium Papam IV. illius prędecessorem hanc sacrosanct. venerabilem Lateran. Basilicam ad primam eius institutionem, primæuumque eius statum, videlicet Canonic. Regularium ex certis tunc expressis causis, post deliberationẽ prouidã, quam cũ fratribus suis S. R. E. Cardinalibus habuit diligentẽ, pro Ecclesiæ Dei Catholicæ, fidei Christianæ, & Religionis honore, & Saluatoris nostri gloria, publica vtilitate, ac dictæ Lateranen. Basilicæ statu, veneratione, commodis, honore reduxisse, & reposuisse.

Paris antiquitatis fuit altera Ecclesia in Ciuitate Parthenope, siue Neapoli extructa, & S. Ioannis Maioris titulo nuncupata, de qua, qui Chronicam Neapolitanam exarauit Io. Villani ex vetustissimis illius Ciuitatis manuscriptis, & historijs, & ex illo Ioannes Antonius Summontius in Historia Ciuitatis, & Regni Neapolis lib. 1. pag. mihi 333 hæc ad literam scribit: *In Chronica prædicta lib. 1. capite 48. legitur, quod Constantinus Imperator in freto Siciliæ maxima tempestate exagitatus, ita vt in apertum vitæ periculum esset adductus, votum vouit, si incolumis ad litus peruenisset, nummorum triginta millia ad Ecclesiam in honorem Beati Ioannis Baptistæ erigendam, cui peculiari deuotionis affectu addictus erat erogaturum. Constantia quoque eiusdem Constantini filia aliud votum nummorum viginti millium in Ecclesiam D. Luciæ Virginis, cuius erat deuotissima, extruendam nuncupauit, cumque incolumes Neapolim appulissent, voto soluerunt: nam quemadmodum cap. 2. dictum est, vetustum Adriani templum in honorem Sanctorum Ioannis Baptistæ, & Luciæ Virginis dicauerunt, quod S. Ioannis Maioris modo vocatur, vbi cum maxima solemnitate, ac ingenti populorum concursu illorum festiuitates celebrauerunt: in cuius templi fornice opere musiuo Saluatoris effigies ad iudicium vniuersale venientis est depicta, templo verò absoluto Canonici Regulares ad diuina officia persoluenda magnis redditibus tributis sunt ibidem instituti, vt in fine eiusdem capitis dicta Chronica habes.* Idem ferè legimus in alio libro vetustissimo membranacco, qui in eodem templo conseruatur, ex Registro Caroli I. extractus anno salutis 1409. iubente Rege Ladislao, in quo hæc scripta leguntur: *Constantinus Primus Christianus Imperator Neapolim maritimo itinere adueniens, applicuit in Regionem sedilis portus, vbi dicitur ad Ripam, ibi fundauit Ecclesiam magnam in testudineo opere, & artificio museo, & multo auro, & lapide porphiretico, alioque multifario marmoreo lapide compositam, quæ postquam perfectè consummata est, per Sanctissimum Syluestrum Papam consecrata est, per quem etiam oratorium S. Mariæ de principio dedicatum est. Eandem Ecclesiam S. Ioannis præfatus Constantinus Imperator maximis prouentibus donauit.* Hæc Summontius loco allegato.

Huic tertio loco subnecti potest Ecclesia Bergomẽsis, in qua Regulares Clericos more Ierosolimitanæ Ecclesiæ communiter viuentes primum sub Harnio, & Viatore Episcopis, exinde sub Proiectitio Archidiacono circa annum 300. ac postea tempore B. Ambrosij Mediolanensis Archiepiscopi sub S. Iacobo item Archidiacono, & martyre degisse, vetustissimæ illius Ecclesiæ tabulæ testantur, de qua inferius sermo prolixior redibit.

Quarta fuit Ecclesia Vercellensis, quam à B. Eusebio Vercellensi ad normam instituti Orien

tais Eccleſiæ ita reformatam, vt ſuis clericis cum officijs clericalibus inſtituta monachorum adiûgeret, D. Ambroſius, Ioannes Molanus, Cardinalis Baronius, Carolus à Baſilica Petri Epiſcopus Nouaricõſis cap. præcedenti allegati concorditer affirmant.

Quinta Mediolanenſis, in qua S. Auguſt. vitæ regularis inſtitutum didicit, quod in Africa ſuis clericis tùm in monaſterio Eccleſiæ Parochialis, tum in Epiſcopatu adiunxit, vt ſuperiùs non ſemel obſeruatum fuit.

Sexta Nouarienſis, quam B. Gaudentius S. Euſebij Vercellenſis diſcipulus, & exilij Oriẽtalis comes iuxta regulas canonicas inſtituit, qui etiam per omnes Parochias ſuæ Diœceſis monaſteria clericalia plantauit, vt ex antiquis eiuſdem Eccleſiæ tabulis habemus.

Septima Aquileienſis, cuius clericos D. Hieronymus in Chronico ſub anno 378. Olympiade 289. tanquam Angelorum choros, & agmina laudauit, quæ per B. Hermagoram Marci Euangeliſtæ diſcipulum plantata, inſtitutum communis vitæ Apoſtolicæ vſque ad obſidionem, & deuaſtationem, ſub impijſsimo Atila ſecutam retinuit.

Octaua Pictauienſis per B. Hilarium, ac Nona Turonenſis per B. Martinum Epiſcopos inſtitutæ, quemadmodum cap. præcedenti dictũ fuit.

III. QVibus omnibus poſtremam adijcio Auguſtiſſimam præcelſæ Genitricis Dei Mariæ Baſilicam Cæſarauguſtanam de Columna vulgo de Pilari nuncupatam primam in honorem Dei, & ipſius B. Virginis ex omnibus orbis Eccleſijs à Diuo Iacobo Zebedæi filio, & Chriſti Saluatoris Apoſtolo ædificatam, de qua Eccleſia multa inferius ex inſtituto dicenda ſunt. Sed quod ad præſens inſtitutum attinet, cum ab ipſomet Chriſti Apoſtolo fuerit fundata, nulli dubium eſſe poteſt, eam illis legibus, & forma viuendi inſtitutam, quã Petrus, & cæteri Apoſtoli ſuis diſcipulis, & clericis à ſe inſtitutis tradebant, & quàm D. Clemens apud omnes clericos vſque ad ſua tempora retentam fatetur dicto cap. Scimus. 12 q. 1. Libet autem in huius ſententię confirmationem illud recenſere, quod referunt Illuſtriſſimus & Excellentiſſimus Legum Doctor, & Regij Aragonenſium Magiſtratus Præſes Michaël Martinez de Villari, in proprio libro de hac ipſa re anno 1609 edito, nec non Reuerendus admodum Pater, & ſacræ Theologiæ Lector Frater Didacus Murillo Seraphici Ordinis Regularis obſeruantiæ apud Aragonios Prædicator, in ſuo libro de Miraculoſa fundatione ſacelli Beatæ Mariæ de Pilari cap. 14. Reperta nimirum ſub anno 1608. in eadem æde Beatæ Mariæ tria vetuſſima ſepulchra cum ſuis inſcriptionibus ſiue Epitaphijs, in quorum primo cadauer vnius nomine Poncas repertum cum iſtiuſmodi inſcriptione.

Ante tuos vultus ſum primus ritè ſepultus
Presbyterum Poncas, ſcripſi moralia, Roncas
XIII. Cal. Iulij. mundo me Chriſtus ade.

Quod quidem Epitaphium idem Doctor Michaël Martinez ita eſt interpretatus, Ego Poncas cognomento vel genere Roncas, qui ſcripſi Moralia, id eſt Leges, ſeu Statuta, ſiue Regulas componendi mores, & vitam presbyterorum, huic Eccleſiæ famulantium, ſum primus ô B. Virgo, qui ante tuos vultus, ſiue in conſpectu ſacelli tui, ritè, & more Chriſtiano ſepultus ſum: non more Gentilium: contigit hoc XIII Cal. Iulij, quo tempore Chriſtus me huic mundo ademit, quod quo anno acciderit, cum ex inſcriptione minimè eliciatur, deducit ille ex fundatione eiuſdem Eccleſiæ quinque menſibus poſt dictam fundationem accidiſſe.

In ſecunda verò inuentum eſt cadauer Leuitæ nomine Laurentij cum hoc epitaphio.

Hic Leuita puer Laurentius eſt tumulatus,
In Iulias Idus migrauit ſpiritus huius.
Å bis C X quater abſque ſub anno.

Qui verſus planũ habent ſenſum excepto vltimo, cuius primus character ænigmaticus Å varias habet explicationes, poteſt enim explicari, vt ſignificet idem, quod Modô, vel Milleſimo, vel Mundo. Sed vt verſus debita menſura ſeruetur, videtur legendum, Mundo, & ſic erit ſenſus: Laurentius puer Leuita hic eſt tumulatus, cuius ſpiritus migrauit ex hoc mundo Idibus Iulij, qui ſub annis bis centum, & decem ſublatis quatuor ſepulturam accepit, quanquam idem Doctor Michaël Martinez illum ſub anno Chriſti 196. ſepulturam accepiſſe interpretetur.

Demum in tertio ſepulchro duodecim illius Eccleſiæ Canonicorum oſſa cum hoc epitaphio ſunt adinuenta.

Hic duodenorum sunt condita Canonicorum
Ossa sub hac petra, quos Christus sumat ad æthra 8 oo

Quod similiter Epitaphiū planum est, excepta illa vltima nota 8 oo quam nonnulli putant denotare annum octingentesimum, quā interpretationem reijciunt præfati Doctores. Sentit verò idem Martinez, illorum Canonicorum ossa circa annum Domini 250. ibi recondita, quod si verum est, habemus in insigni, & totius Hispaniæ olim præclarissima Ecclesia insigne testimoniū ad Canonici ordinis dilatationem, etiam ante D. Augustinum in partibus Hispaniarum ostendendam. Non me fugit Excellentissimum Doctorem Bartholomæum Laurentium eiusdem Ecclesiæ dignissimum olim Priorem, ac totius Regni Aragonensium Generalem Chronistam, quem sequi videtur idem Didacus Murillo, aliter prædictas inscriptiones interpretatum. Verùm ad Canonici ordinis antiquitatem, & dilatationem ante D. Augustinum probandam, ista sufficiant.

CAPVT DVODECIMVM.

De insigni reformatione Canonici Ordinis in Ecclesia Hipponensi facta per Diuum Patrem Augustinum.

I. Vod de fœmina illa præclarissima inquit Sapiens Prouerbiorum cap. 31. *Multæ filiæ congregauerunt sibi diuitias, tu supergressa es vniuersas.* Quam Ecclesiæ Catholicæ typum gestare testatur in eum locum Glossa ordinaria, illud ipsum ex fœminis ad viros, & ad eiusdem Ecclesiæ pastores transferendo, de Beatissimo Patre, & Patriarcha nostro Augustino meritò dicendum videtur, quam plures Sanctissimos Pontifices in varijs mundi partibus Canonici Ordinis reformationi, ac instaurationi operam dantes, Sanctitatis, meritorum, ac doctrinæ diuitijs Ecclesiam Catholicam locupletasse: verùm illos omnes longè supergressum ipsum Beatissimum Patrem Augustinum. Si quidem ex hoc sanctissimo Præsule reformationem adeò insignem Ordo noster Canonicus accepit, & in Ecclesia Catholica tam altè suas radices defixit, tam latè, ac longè suos palmites distendit, tam eximios, & copiosos omnimodæ virtutis, probitatis, ac doctrinæ fructus retulit, vt breui totam Ecclesiam informauerit: ac exinde Canonicorum instaurator, & autor iure sit ab omnibus per Antonomasiā ferè solus nuncupatus. Monstrauimus in prima parte B. Augustinum factum presbyterum intra, siue iuxta Ecclesiam parochialem vrbis Hipponensis monasterium clericorum instituisse, ac cū illis secundum regulam sub sanctis Apostolis constitutam viuere cœpisse, quod vitæ genus vt factus Episcopus etiam in Episcopali dignitate positus teneret, alterum in domo Episcopi monasterium clericorum habere voluit, cum quibus vsque in extremum præsentis vitæ institutionis Apostolicæ modum tenere voluit. Nunc mentis nostræ propositum est, ostendere, quemadmodum reformatio Ordinis per hunc Beatissimum virū inter clericos Hipponenses instituta Deo adiuuante, primum per Africæ regiones, ac deinde per omnes mundi prouincias fuerit propagata.

Taque Beatus Patriarcha noster Augustinus cum Mediolani per sanctum virum Ambrosiū Mediolanensem Episcopū, & illius Archidiaconum Simplicianum alterius quidem publicis concionibus, alterius verò priuatis locutionibus in fide Catholica eruditus, ac ætatis suæ anno trigesimo tertio sacro baptismate initiatus cum matre Monica filio Adeodato, ac socijs Mediolano vale dicēs, ad Ostia Tiberina cōtendisset, ibiq; matre Monica codē an. die 4. Maij defuncta post aliquot menses, quibus Romæ commoratus est, ex Ostijs Tiberinis soluens codē anno ad Africā repedauisset, ad agros proprios reuersus, ac ibidē in agro Tagastensi constitutus, alienatis à se curis secularibus, cū amicis orationi, lectioni, & meditationi triennium ferè integrū consumpsit, scribēs libros, docens indoctos. Verū quia disponebat esse in monasterio cum fratribus, cum quibus apud agros proprios, & in domibus paternis cōstitutus communem vitam, licet non secundum regularia alicuius Ordinis instituta iam inchoauerat, intelligens fideli relatione, reperiri apud Hipponē Regium virum quendam ex ijs, quos dicebant agentes in rebus, hominem Christianum, & Deum timentem, qui diceret, ac promitteret, se mūdi huius oēs posse contemnere cupiditates, si aliquādo ex ore illius Dei verbū audire meruisset, propter illum lucrandum, vt secū esset in monasterio, confestim ad ciuitatem Hipponensem contendit: & hominē visum frequentius allocutus fuit, ac etiā exhortatus, vt quod Deo vouisset, diutiùs reddere nō differret. Verum quòd eo tēpore S. Valerius Hipponensis Episcopus in Ecclesia de eligendo presbytero Ciuitatis plebē Dei alloqueretur, à populo, cū quo aderat, apprehensus, & Episcopo oblatus, inuitus, & reluctans cū multis lachrymis est presbyter ordinatus. Factus ergo presbyter monasterium mox instituit, non in solitudine, sed in Ciuitate, non in nemore, sed in horto Valerij Episcopi prope ipsam Ecclesiam parochialem constituto, non sanè Eremitarum, quid enim illorum temporum Eremitis cum Ciuitatibus? quid cum II.

Ecclesijs parochialibus? quid cum exercitio regẽdæ plebis, vel curæ animarum? sed clericorum, siue Religiosorum, ex quibus veluti plantario quodam, & seminario tũ Hipponensis, tum aliarũ Ecclesiarum, iuxta illarum indigentias, clerici sumerentur: cum quibus quidem clericis secundũ regulam sub sanctis Apostolis constitutam triennio vixit, orando, lectioni incumbendo, verbum Dei etiam publicè in Ecclesia prædicando, Hæreticos verbo, & scripis priuatè, ac publicè insectando, & acerrimè profligando, sic factum est vt lucerna ardens, & lucens supra candelabrũ eleuata, oẽs qui erãt in domo, suo lumine illustraret: Quod animaduertens S. Valerius Episcopus, timens illum ad regimen aliarum Ecclesiarum postulari, suæ ciuitati benè consulens, cum Episcopo Carthaginensi, & cum primate Numidiæ per literas occultè egit, illum Episcopalis muneris coadiutorem sibi dari, atque in hunc modum B. Augustinus Hipponensis Ecclesiæ coadiutor in Episcopali munere Valerio adhuc superstite fuit ordinatus: qui ne prioris propositi institutum in priori monasterio susceptũ desereret, in domo Episcopi alterũ monasterium clericorum, concedente Valerio, statim fundauit, atq; in hunc modum Ecclesiam Hipponensem ad normam vitæ regularis veterum clericorum nascentis Ecclesiæ primus reformauit.

III CÆterum qualia, & quanta fuerint, quæ in Sede Episcopali constitutus pro Dei gloria, & Ecclesiæ vtilitate gessit, tulit, dixit, scripsit, deprauatos mores corrigendo, vitia extirpando, hæreticos & hæreses insectando, fidem Catholicam propagando, instituti nostri non est hic longius narrare, qui non illius panegyricũ scribẽdum, sed Canonici Ordinis per illum reparati historiam, ac seriem narrandam sumpsimus. Verùm quia verus Christiani gregis Pastor ipse cœpit facere, & deinde alios docere, & regularis disciplinæ formam, ad cuius normã alios reformare studuit, primus ipse experiri voluit, & vsque ad postremam huius vitæ periodum exactissimè obseruauit: non ab re fuerit ex amœnissimo vitæ illius per Possidium quadragenarium illius discipulum exaratæ viridario paucos flores decerptos, & fasciculo breuissimæ narrationis summatim collectos venerandis Patribus, & Dominis meis omnibus clericis Canonicis odorandos præbere: vt exemplo Sanctissimi Patris nostros mores, ac studia, nos, qui eius filij nuncupamur, & sumus, componere discamus. Vestes illius, nimirum birrum & tunica linea, quas ex communi vestiario cæterorum clericorũ accipiebat, communes erant, ac tales, quales presbyteris, vel Diaconis, aut Subdiaconis, si opus haberent, dari possent, quibusque decenter vti valerent. Si quis meliorem dedisset, statim vendebat, vt quando vestis communis esse non poterat, illius pretium esset commune. Pari modo calceamenta, & lectualia, & id genus cætera omnia ex moderato, & competenti habitu erant: nec nimis nitida nimium, nec abiecta plurimum: Nam ex vtroque homines plerunque sua quærentes, & non quæ Iesu Christi sese velle iactare, vel abijcere solent, ipse verò medium tenens, nec ad dexteram, nec ad sinistram declinabat.

Mensa vtebatur frugali & parca, & inter olera, & legitima quandoque propter hospites, & infirmos carnibus vescebatur. Vinum autem sempre habebat, memor Apostoli ad Timotheum scribẽtis: Noli adhuc aquam bibere, sed vtere modico vino propter stomachum, & frequentes infirmitates tuas.

Cochlearibus argenteis vtebatur, cætera vasa, quibus cibi mensæ inferebantur, vel testea, vel lignea, vel marmorea erant, non necessitatis inopia, sed proposito voluntatis, in qua mensa disputationem, vel lectionem magis quàm epulationem, aut potationem diligebat, quam etiã ob causam contra pestilentiam humanæ consuetudinis in eadem mensa scriptum legebatur.

Quisquis amat dictis absentum rodere famam,
Hanc mensam indignam noverit esse sibi.

Vnde omnes conuiuas à superfluis, & noxijs fabulis, & detractionibus abstinere admonebat: nã & quosdam suos familiarissimos Episcopos illius scripturæ oblitos aliquando tam asperè obiurgauit, vt diceret, aut delendos esse illos versus de mẽsa: aut se de mensa ad suum cubiculum surrecturum.

Hospitalitatem semper exhibebat: pauperum verò semper recordabatur, quibus erogabat, quod sibi, ac suis omnibus secum habitantibus erogabatur, vel de redditibus possessionum, vel de oblationibus fidelium, deficiente verò pecunia, & Ecclesiæ Gazophilatio à fidelibus neglecto, cum nõ esset, quod ad subueniendum pauperibus posset erogari, iuxta morem S. Ambrosij populum monebat, vt prouideret: & si opus esset, etiam sacra vasa frangi, & conflata pauperibus distribui iubebat: quod & sanctum Ambrosium egisse illo præsente, cum Mediolani esset, mu toties referebat.

CVm ipso semper clerici vna etiam domo, ac mensa, sumptibusq; communibus alebantur, & vestiebantur. Inter cætera maxima cura illi erat, ne sui clerici iurarẽt: & si prolapsus quis fuisset, vnam de statutis portionibus amittebat: nam præfixus erat numerus portionum, commonebat eos sæpius, ne quis aduersus fratrem aliquid habens, irreconciliatus accedere præsumeret ad altare, ac memores essent iuxta Euangelicam sententiam, etiam septuagies septies offensos, veniam postulantibus indulgere. IV.

Fœminarum intra domum illius nulla vnquã conuersata est, nec mansit, nec germana quidem soror, quæ vidua Deo seruiẽs multo tempore vsq; in diem obitus sui Præposita ancillarum Dei vixit: sed nec fratris filiæ, quæ pariter Deo seruiebant, quas personas Concilia sanctorum Episcoporũ à conuersatione clericorum non excipiũt Dicebat

enim,& si de sorore,ac nepotibus cum clericis cõmorantibus nulla iustè nasci posset mala suspicio: tamen quia illæ personæ sine alijs necessarijs, aut secum manentibus fœminis esse non possunt, & ad illas etiam aliæ à foris intrabant,ex his posse offendiculum,vel scandalum infirmioribus nasci:Si verò ab aliquibus fœminis vt videretur, aut salutaretur,rogabatur,nunquam sine clericis testibus ad eas intrabat,vel solus cum solis vnquam est locutus nisi secretorum aliquid interesset.

V. FAbricarum nouarum studium nunquam habuit,deuitans occupationes animi sui, quem semper ab omni rerum molestia temporalium liberum habere volebat,volentes tamen ædificare non prohibebat,nisi quæ immoderata fuissent.

Domus Ecclesiæ curam, omnemq; substantiã ad vices valentioribus clericis delegabat, nunquã clauem,nunquam annulum in manu habuit, sed ab eisdem domus præpositis cuncta accepta, & erogata notabantur. Domum verò,vel agrum, seu villam nunquam emere voluit: verùm si ab alijs Ecclesiæ sponte offerebantur,non respuebat, sed suscipi iubebat. Nam & aliquas hæreditates recusauit,quod iustum,& æquũ existimabat,vt à mortuorum filijs,vel propinquis magis possiderẽtur, quibus ab eis deficientes dimittere noluerunt,sed & illud memorandum,quod ciui Hipponensi,qui possessionem Ecclesię donauerat,& confectas tabulas vltro eidem Augustino miserat,post aliquod annos petenti,vt donationis tabulæ filio suo restituerentur,confestim reddidit, dicens etiam frequenter, securiùs Ecclesiam legata à defunctis dimissa suscipere, quã hæreditates forte solicitas,& damnosas:& dum forte,vt solet,de possessionibus inuidia clericis fieret, alloquebatur plebem Dei, malle se ex collectionibus plebis viuere, quam illarum possessionum curam, vel gubernationem pati:& paratum se esse illis cedere, vt eodem modo omnes serui Dei,& ministri viuerent, quo in veteri testamento leguntur altari deseruientes de eodem participare.

VI. VErbum Dei vsque ad extremam ægritudinẽ imprætermissè,alacriter,fortiterq; membris omnibus sui corporis incolumis, integroq; aspectu,& sano consilio in Ecclesia prędicauit, Bibliothecam, & Codices diligentissimè custodiendos posteris commendauit,ornamenta vero, quæ in Ecclesia erant,fidei presbyteri,qui sub illo curam gerebat,domus Ecclesiæ commendauit.

Consanguineos suos vel extra,vel in proposito continentiæ secum constitutos sicut in vita, ita & in morte sua,more reliquorũ vulgi tractauit: quibus cũ adhuc superesset,si quid eis opus fuit,quod cæteris,erogauit,non vt diuitias haberent, sed vt aut non,aut minus egerent.

In ætate iam prouecta,& ad senectam vergente constitutus,normam vitæ suorum clericorum vsu hactenus retentam in scripturam redigere voluit;quam & Speculum clericorum appellauit, vt in ea tanquam in speculo ipsi clerici seipsos inspicere, tanquam spiritualis pulchritudinis amatores,& suorum errorum maculas tergere, & errata corrigere valerent. Hæc est Regula illa toti mundo celeberrima, quæ sub alio titulo vocatur tertius sermo de Communi vita clericorum.

TEstamentum nullum fecit, quia vnde faceret,pauper Christi seruus non habuit.iam verò sub extremum diem istius vitæ constitutus, dũ in lecto decumberet,& magnis febribus agitaretur,quo tempore quidam ægrotus veniens ad illum,sanitatem recepit,ipse psalmos de Pœnitentia scribi,& iuxta se ad parietẽ iussit apponi, quos in lecto iacens legebat,& meditans intuebatur, & vbertim flebat,& vt ne aliquis illius meditationibus impedimento esset, ante decem dies, quam sanctissima illa anima de corpore exiret, mandauit,ne quis ad eum intraret,præter medicos, & cũ ad eum refectio inferebatur, tandemque membris omnibus sui corporis incolumis, integro aspectu,atque auditu,præsentibus & videntibus suis clericis,& cum illo pariter orantibus,obdormiuit in pace. VII.

HÆc Beatissimi Patris vitæ norma extitit,hæc viuendi regula,quam suis clericis præscriptam primus ipse expertus,& professis cæteris seruandam proposuit,in qua cum summa totius Euangelicæ perfectionis,& Christianæ religiositate,vrbanæ ciuilitatis imago quædam exactissima relucet,vnde non mirum,si hæc ipsa vitæ norma omnibus clericis ita placuerit,vt non solùm post illius obitum per totum Orbem,verum etiam illo adhuc superstite in varijs Regionibus fuerit propagata,nam vt de illius propagatione ante ipsius Beati Augustini obitũ aliquid breuiter dicamus, præter primum monasterium in horto Valerij, & secundum in domo Episcopali institutum, tertiũ quoq; fundauit Leporius eiusdem Beatissimi Patris discipulus,& Regularis clericus, generis quidem nobilitate clarus,sed regularis disciplinæ obseruantia longè clarissimus, de quo idemmet Augustinus serm.2.de Communi vita clericorum ita scribit. *Vestrum plurimi sciunt,presbyterum Leporium, quamuis seculi natalibus clarum, & apud suos honestissimo loco natum, tamen iam Deo seruientem, cunctis, quæ habebat relictis, inopem suscepi: non quia nihil habuit sed quia iam fecerat,quod lectio ista persuadet. Hic non fecit,sed nos scimus,vbi fecit.vnitas Christi, & Ecclesia vna est, vbicunque fecit bonum opus, pertinet ad nos,vt sibi gaudeamus. Hortus est vnus,vbi nostis.ibi monasterium suis constituit:quia & ipsi Deo seruiunt. ille hortus ad Ecclesiam non pertinet, nec ad ipsum, & ad quem dixerit aliquis? ad illud,quod ibi est monasterium.* VII

Sed & quartũ addidit presbyter Barnabas eiusdem instituti,& Societatis Canonicus. de quo similiter idem Augustinus in eodem sermone hæc subiungit. *Dixi, aliquid suum non habere presbyteros cohabitatores meos, inter quos est & presbyter Barnabas:sed de illo audiui,quædam fuisse iactata. ante omnia*

quod

quod emit villam a dilecto, & honorabili filio meo Eleusino. Hoc falsum est, Monasterio donauit ille, nō vendidit. Ego sum testis: quid amplius quæratis ignoro. Ego sum testis: donauit ille, non vendidit: sed dum non creditur donare potuisse, creditur vendidisse & infra: *Remansit aliquid, quod non debebatur etiam monasterio illi, quod per ipsum Deus instituit.* & vt semel cum Possidio dicamus, clerum sufficientissimum, & monasteris virorum, & mulierum continentium plena cum suis præpositis in Ecclesia, cum Bibliothecis suis libros, & tractatus, & suos & aliorum continentibus reliquit.

IX. AT non solùm in Ecclesia Hipponensi, & adiacentibus Africanis, verùm etiam in transmarinis regionibus hæc tam sancta institutio eodem Augustino in viuis agente mirum in modum fuit propagata, de qua propagatione, qui eam oculatus vidit Possidius cap. 11. in hunc modū scribit: *Proficiente vero doctrina diuina sub sancto, & cum sancto Augustino, in monasterio Deo seruientes Ecclesia Hipponensi clerici ordinari cœperunt: ac deinde innotescente, ac clarescente de die in diem Ecclesia Catholica prædicationis veritate, Sanctorumque seruorum Dei proposito, continentiâ, & paupertate profundâ, ex Monasterio, quod per illum venerabilem virum, & esse, & crescere cœperat, magno desiderio poscere, & accipere Episcopos & Clericos, pax Ecclesia, atque vnitas & cœpit primò, & postea consecuta est. Nam fermè decem quos ipse noui sanctos, ac venerabiles viros continentes, & doctissimos Beatus Augustinus diuersis Ecclesijs, nonnullisque eminentioribus rogatus dedit. Similiterque & ipsi ex illorum Sanctorum proposito venientes, Domini Ecclesijs propagatis, & monasteria instituerūt, & studio ædificationis verbi Dei cæteris Ecclesijs promotos fratres ad suscipiendum sacerdotium præstiterunt. vnde per multos, & in multis, salubris fidei, spei, & charitatis Ecclesiæ innotescente doctrinâ, non solùm per omnes Africanas partes, verumetiam in transmarinis, & per libros editos, atque in Græcum sermonem translatos, ab illo vno homine, & per illum multis, fauente Deo, multa innotescere meruerunt.* & cap. 15. de Mercatore illo Manichæo ad ipsius Augustini prædicationem conuerso verba faciens. *Ex eo,* inquit, *ille bono proposito seruorum Dei adhærens, negotiatoris dimisit actionem: & proficiens in Ecclesiæ membris in alia regione ad presbyterij quoque Dei voluntate petitus, & coactus officium accessit: tenens, atque custodiens propositi sanctitatem. & forte adhuc vsque nunc in rebus humanis viuit trans mare constitutus.*

X. QVæret forsan aliquis, in quibusnam transmarinis regionibus viuente Beato Augustino, hæc illius reformatio fuerit propagata. Huic ego quæstioni quid certi respondeam, me non habere ingenuè profiteor: nam quæ de Leporio Episcopo Vticensi in Bethica, & de Profuturo item Episcopo Bracharensi similiter in Bethica, Ioannes Marquez in suo libro de Origine fratrū Eremitarum scribit, apocrypha, & falsa sunt, vt in prima parte monstrauimus. Nihilominus si cōiecturis in re prorsus incerta vti, ac diuinare liceat affirmarem, in illis potissimum prouincijs Augustinianum institutū propagatum, quibus tunc temporis cum Africanis, & præsertim Hipponensibus commercia, eaq; frequentissima intercedere solebant. Eiusmodi erant Galliæ, ac Hispaniæ. Tirreni, Gallici, & Iberici littoribus adiacentes, vt Narbonensis, Barchinonensis, Valentiana, Carthaginensis, & finitimæ, nec non etiam interiacentes insulæ Corsicæ, Sardiniæ, Capraniæ, nam inter istarum Regionum, & Africani littoris Hipponensis accolas, commertia, familiaritatem, & necessitudinem intercessisse, conuincunt epistolæ beatorum Hilarij, & Prosperi ad Augustinū, & quæ pro eiusdem Augustini doctrina de Prædestinatione tuenda contra Massilienses ijdem Prosper, & Hilarius egerunt, & epistola D Augustini ad Hilarium 89 necnon etiam acta per Cassianū, & cæteros presbyteros Galliarum pro Leporio Episcopo Vticensi in Africa ab errore Pelagiano reuocando, atque tandem colligitur ex literis, & nuncijs Episcoporum Hispanorum ad Augustinum missis, ex quibus vnus extitit Paulus Orosius eiusdem Augustini discipulus, eique familiaritate iunctissimus, vt alia omittam, quæ sacras Historias legentibus passim occurrunt. Quod non sine causa animaduertere oportuit, estq; memoriter tenēdum propter ea, quæ de D. Augustini instituto per Sanctum Patritium in Hyberniam delato inferiùs dicemus.

CAPVT DECIMVM TERTIVM.

De Augustini reformatione post excidium ciuitatis Hipponensis per totum Orbē propagata.

I. INter eximia seruorum Dei priuilegia, illud meo sententia præcipuum, & præclarissimū videtur, quod Beatus Iob cap. 8. recensuit, cum illos arbori cuidam in horto plantatæ, ac succi plenæ comparauit, quæ radicibus inter aceruos lapidum defixis, nec vim ventorum, nec Solis æstum timeat: quam si quis conuellere nitatur, illius conatum rideat, ac tandem si securi succidere voluerit, nouis stolonibus emissis, mille alijs vijs repullulet, & exurgat. *Humectus*, inquit, *videtur antequam Sol veniat, & in ortu suo germen eius egredietur.* Hebraicus, Tigurina, Vatablus, & Pagninus legunt: & in horto germen eius egredietur. *Super aceruos petrarum radices eius densabuntur, & inter lapides commorabitur, si absorbuerit eum de loco suo, negabit eum, & dicet, non noui te: hæc enim est lætitia cordis eius,*

vt rursum de terra alij germinentur. Illud eximium priuilegium etsi omnium Dei seruorum sit proprium, tamen in Beatum Augustinum, & in ordinem Clericorum Canonicorum ab illo reformatum, qui secundum Deum germen est illius delectabile, tam propriè, & tam exactè quadrat, vt in nullos vnquam magis. Nam sicut negari nequit, Beatissimum Patrem arborem pulcherrimã fuisse, iuxta decursus aquarum plantatam, quæ tanta diuinæ gratiæ, supernæ scientiæ, virtutum, & donorum plenitudine exuberauit, vt non modo inæstimabiles fructus dederit, verùm etiam inter mundi pressuras hæreticorum persecutiones, & malorum inuidias, nec Solis æstum timuerit, nec folium illius defluxerit: sed & omnia, quæ facere cogitauit, Deus prosperè illum agere voluit: ita sanè huius Beatissimi Patris germen, quod factus presbyter in horto à Valerio sibi donato plantauit, quando, vt Possidius inquit, monasterium intra Ecclesiam mox instituit, & cum Dei seruis viuere cœpit, secundum modum, & regulam sub Sanctis Apostolis constitutam, Deo protegente, & adiuuante, tam altè suas radices defixit, tam longè ac latè suos ramos distendit, tam copiosos, ac vberes virtutum, & meritorum fructus retulit, vt non solùm ex illo horto egressum plurimas Ecclesias, & monasteria circunquaque complexuerit, in quibus Augustiniani clerici, eodem Augustino adhuc viuente, fuerunt instituti, propagati, multiplicati: sed quod est dictu mirabile, & vix credendum, quantiscunque persecutionum conatibus Diabolus per Wandalos, Alanos, Gothos, Hæreticos, Arianos, Pelagianos, Donatistas, cæterosq; Inferni ministros illud eradicare, & de Ecclesia conuellere conatus fuerit, non modò illud succidere non potuit, quin potius per totum orbem mirificè propagatum est, & per omnes Ecclesias dilatatum. id verò quemadmodum acciderit, consequens nunc est, vt ex Victore Vticensi, necnon etiam ex gestis S. Quoduultdei Carthaginensis Episcopi, & alijs probatis Historicis breuiter aperiamus.

II. IGitur Beatissimo Patre nostro Augustino de corpore mortis huius egresso circa annum salutis 43: irruptionis Wandalorum in Africam anno 3 obsidionis verò Ciuitatis Hipponẽsis mense 4. vel 5. ætatis illius anno 76. furor Barbarorũ, qui in electos quosque Catholicos, præcipuè tamen in Sacerdotes, Episcopos, ac cæteros clericos desæuiebat, in ipsam Beatissimi Patris familiã præ cæteris recrudescere, & exquisitis tormentis cœpit debacchari. Hinc plurimi gladijs trucidati, nõnulli rogo succenso iniecti, alij admotis candentibus laminis toto corpore exustulati: quidam squalore carceris, & inedia necati, certaminis sui cursum fœliciter peregerunt. Ex his fuerunt Lætus, Episcopus, Papinianus, Mansuetus, Archiminus, Satyrus, & Armogastus. Alij verò exilio fuerunt damnati, vt S. Quoduultdeus Episcopus Carthaginensis, Gaudiosus Episcopus Bitinensis, Gelasius Valerij filius, qui postea fuit Romanus Pontifex, Valerianus, Vrbanus, Hortulanus, Fusculus cæteris circiter ducentis Episcopis, & clericis per Italiam, & alias Prouincias dispersis. Hinc verò Deo protegente, & Beatissimo Patre nostro suis precibus adiuuante effectum est, vt contra quam hostes Ecclesiæ sperauerãt, ipsa D. Augustini plãtatio inter aceruos lapidum altiùs radices defixerit, & inter procellas persecutionum suos palmites longiùs, & latius distenderit, & ex naturali, vt sic dixerim, solo Ecclesię Africanę excisa, in Ecclesijs Italicis, Gallicis, Hispanicis, & alijs per varias mũdi prouincias maiori cum incremento fuerit replantata.

DE hac propagatione consequenter nunc dictum, vt Ordinẽ ab Aristotele nobis traditũ seruemus, qui docet ab vniuersalibus ad particularia progressum nos facere, monstrabimus primo generali, & vniuersali ratione, ipsum ordinem canonicum à Diuo Augustino reformatũ per omnes Christiani orbis Prouincias tum in Oriente, tũ in Occidente fuisse dilatatum: postea de illius propagatione per singulas prouincias verba faciemus. Et sanè canonicam institutionem à B. Augustino reformatam non solùm in partibus Africæ, verùm etiam per cunctas Christiani orbis prouincias fuisse ampliatã, & ab antiquissimo tẽpore viguisse, vt alia documenta innumera, & authentica omittamus, quæ inferius in progressu recensenda erũt, probari potest ex Bulla reformationis generalis ipsius Canonici ordinis factæ per Benedictũ Papam XII. quæ incipit: *Ad decorem Ecclesiæ sponsæ Dei.* nam in ea Bulla in cap. de Capitulis Prouincialibus singulis triennijs, vel quadriennijs in singulis prouincijs celebrandis, omnes Prouinciæ, in quibus Canonici Regulares viuentes sub regula B. Augustini per ea tempora inueniebantur, in hunc modum referuntur.

Constitutionem insuper Concilij Generalis de communi Capitulo Abbatum, atque Priorum Abbates proprios non habentium in singulis regnis, siue Prouincijs faciendo volentes exactâ diligentiâ obseruari, statuimus, quod in religione prædicta in singulis prouincijs per nos designatis inferius, & distinctis fiat in loco, qui ad hoc fuerit deputatus, de quadriennio in quadriennium, saluo iure Diœcesani, commune, seu prouinciale capitulum Abbatum, Præpositorum, Priorum, cæterorumque Prælatorum, Abbates seu alios prælatos superiores eiusdem ordinis non habentium &c. & infra. Vt autem in Prouincijs, in quibus dicta capitula fuerint celebranda, distincta limitatio habeatur, nec de ipsis in posterum hæsitetur, quamlibet prouinciam quoad huiusmodi prouincialia tenenda, & celebranda Capitula, prout sequitur limitamus. In primis Vrbs Romana cum Episcopatibus nobis immediatè subiectis in nostra speciali prouincia cum toto Regno Siciliæ pro vna prouincia computatur. Prouincia Thebana, Cretensis, Athenensis Patracensis, Corinthiensis, & Neopathensis, cum toto

Patriarchatu Constantinopolitano pro vna. Regnum Cypri pro vna, Regnum Corsica. & Sardinia pro vna. Prouincia Pisana, Ianuensis, Mediolanensis, & Rauennas cum Episcopatibus Placentina, Ferrariensi, & Ariminensi pro vna. Patriarchatus Aquilegiensis, & Gradensis cum Prouincijs Iadrensi, Spalatensi, Ragusina, Antibarensi pro vna. Prouincia Strigoniensis, Collocensis, & Gnezmensis, cum Episcopatu Caminensi pro vna. Rigbensis pro vna. Salseburgensis, Magdeburgensis, & Bremensis pro vna. Coloniensis, Maguntinensis, Treuirensis cum Episcopatu Bambergensi pro vna. Ebredunensis, Viennensis, Aquensis, Arelatensis pro vna. Lugdunensis, Tarantasiensis, & Bisuntina pro vna. Rhemensis. Senonensis pro vna. Rotomagensis, & Turonensis pro vna. Burdegalensis, & Bituricensis, cum Episcopatu Aniciensi pro vna. Narbonensis, Tholosana, & Ausitana pro vna. Tarraconensis, & Caesaraugustana cum Episcopatu Maioricensi pro vna. Toletana, Hispalensis, Compostellana, & Bracarensis pro vna. Cantuariensis, & Eboracensis pro vna. tota Hybernia pro vna. Regnum Scotia pro vna. Regnum Dacia, Noruegia, & Suecia pro vna prouincia deputantur. Si qua vero Episcopatus, vel monasteria, aut loca alia dicta Religionis existant, qua in aliqua dictarum prouinciarum minime includantur, quoad dicta Capitula prouincialia intelligantur esse de illa Prouincia, cui vicinior a existere dignoscuntur. Hæc in dicta Bulla. Ex quibus facilè coniectari potest, si tempore istius Pontificis, quo ipse Ordo Canonicus senescens, ac incurnatus fere cadebat, tot nihilominus Regularium Canonicorum Prouinciæ in omnibus mundi partibus numerabantur, quid de priscis temporibus censendum, quibus in flore adolescemiæ, & iuuentutis erat constitutus? quibus inquam tot Regna Christi fidem colebant, quæ non solùm à fide Catholica, verùm etiam à Christiana Religione prorsus defecerunt. Nec hyperbolem esse, quod dixit Volaterranus lib. 21. Commentariorum Vrbanorum: *Deniq; nulla magis Religio propagauit, cuius cœnobia olim in Europa ad quatuor millia quingenta quinquaginta quinque, in Italia septingenta.*

CAPVT DECIMVM QVARTVM.

De reformatione Sacrosanctæ Patriarchalis Basilicæ Lateranensis facta per B. Gelasium Valerij filium, S. Augustini discipulum, & Canonicum Regularem.

I. D marc, Inquit Sapiens, vnde exeunt flumina reuertuntur, vt iterum fluant, ostendimus libro antecedenti non semel, institutionem, & vitæ normã, secundum quam B. Augustinus Hipponenses clericos instituit, & ad Regulã Apostolicam informauit, ex Italia in Africam ab illo euectam, ab Ecclesia Romana, & Mediolanẽsi potissimum exemplatam. Quid igitur mirum si post illius obitum eadem regularis institutio in Italiam postliminio statim repedauerit, & ad suum caput recurrerit vt ex illo per omnia huius mystici corporis membra iterum diffunderetur. Nam defuncto Beatissimo Patre nostro Augustino, quemadmodum superiori capite dictum est, omnes illius discipuli per martyrium fœliciter consummati fuerunt, vel exilio ad varias terrarum Prouincias deportati Porro inter alios illius alumnos, qui ob Christi fidem, & Sanctæ Religionis clientelam, exilio fuerunt damnati, vnus extitit B. Gelasius, quem natione Afrum, & Valerij filium, eius inquam Valerij, qui Hipponensis fuit Episcopus, liber Pontificalis Damaso adscriptus, & à Gratiano in cap. Osius 56. d. relatus, Anastasius Bibliothecarius, Platina, Onuphrius, & alij communiter attestantur. Hic cum ab Hunnerico Wandalorum Rege impijssimo cũ Sanctis Quoduultdeo Carthaginensi, Gaudioso Bitinensi, ac cæteris Episcopis, & clericis ex Africa pulsus circa annum salutis 440. Neapolim Campaniæ Ciuitatem appulisset, Romam veniens à S. Leone I. huius nominis Pontifice perbenignè susceptus, & in Sacrosancta Lateranensi Basilica collocatus, eandem Basilicam ipso Romano Pontifice in primis iubente, & adiuuante, secundum D. Augustini Regulam ad originarium eiusdem Ecclesiæ institutum à B. Syluestro primitus in ea plantatum, sed progressu temporum aliqualiter relaxatum, reformandam totis viribus procurauerit: in qua cum sanctissimè per multos annos cum cæteris illius Ecclesiæ Sacerdotibus, & clericis iuxta prædictam regulam vixisset, tandem ad Summum Pontificalis dignitatis apicem à Clero, & Populo Romano fuit vnanimiter subleuatus, & sic sub isto Sanctissimo Pontifice, & per ipsum Ordo Canonicus secundum reformationem, & regulam traditam à B. Augustino primùm in ipsa Ecclesia Lateranensi, deinde in alijs Ecclesijs, tum in Vrbe Roma, tum in alijs Ciuitatibus, & Prouincijs breuissimo temporum interuallo est propagatus, & confirmatus, quod euidenter ostendunt innumeræ Cathedrales, & aliæ Collegiatæ, intus, & extra Italiam constitutæ. de quibus, vt nunc in particulari distinctè aliquid dicemus, à Sacrosancta Lateranensi Basilica narrationem ordiemur. In hac igitur Sacrosancta Basilica, quæ ex omnibus Ecclesijs ritu solemni per Romanos Pontifices dicatis prima extitit, Ordinem Canonicum secundũ Regulam à D. Augustino traditam per B. Gelasiũ Valerij filium, & eiusdem Augustini discipulum fuisse institutum, & continuata successione per annos circiter octingentos, nimirum ab ipso Gelasio Primo, vsque ad Bonifacij Papæ Octaui tẽpora stetisse, Solis luce clarius ostendunt innume-

Pontificum diplomata,& priuilegia tum ipsi SS. Lateranensi Basilicæ,tum clericis canonicis inibi degentibus concessa,quæ nunc etiam in eiusdem Ecclesiæ Cartophilacijs adseruantur,quorũ multa exempla in Bullario Romano recens edito,ac etiam in libro Indultorum nostræ Congregationis Lateranensis cernere licebit, quæ quod huic nostro volumini inscribere ad nostræ narrationis veritatem probandam durus esset labor, illorum tenoribus omissis solùm duos testes oculatos adhibendos censuimus,quorum alter Summus Põtifex dum existeret, ea exhibere sibi fecit, & vidit;alter verò quòd esset Ecclesiæ Romanæ Bibliothecarius,eiusdem Basilicæ omnia archiua fatetur se fuisse quã diligentissimè lustratum. Horũ testium primus fuit Eugenius Papa huius nominis IV.in Bulla, per quam Canonicos Regulares eisdem SS.Lateranensi Basilicæ tanquam veros, primæuos,& originarios illius Ecclesiæ Clericos restituit, in qua inter alia multa, quæ in laudem Canonici Ordinis exarauit, hæc litteris mandauit: *Decet igitur,vbi totius sanctitatis est caput,vbi hærent terrena cælestibus,vbi est gratiæ magnitudo,sacratissima holocausta,& immaculata obsequia diuinæ maiestati cum omni sanctitate persolui, & munda sacrificia offerri diuino conspectui.Hac igitur pia,& sancta inspiratione ducti,& zelo domus Dei soliciti sacratissimi Pontifices prædecessores nostri,illius secuti vestigia, cuius perfecta,& ordinata sunt opera, postquam venerabilem locum pro Populi Dei salute,& Summi Regis gloria decorauerunt.& ex thesauro Christi sacratissima inenarrabilibus,& incomprehensibilibus indulgentijs, & diuinæ gratiæ largitate, & remissionum exuberantia ornauerunt,honorum priuilegijs sublimauerunt, & decorauerunt titulis dignitatum, diuinam in terris familiam clericorum,qui religiosam vitam ducerent, & ad exemplum nascentis Ecclesiæ sanctam institutionem seruarent,quos Canonicos Regulares appellamus,& sacrum inter clericos, & ministros Christi viuendi modum in Sacrata Basilica instituerunt,firmauerunt, erexerunt, & perpetuo deputauerunt,vt hi primæ in terris Ecclesiæ, & matris Sanctorum Apostolica prouidentia curam gererent,qui primorum Christianæ Religionis clericorum normam,traditiones,& instituta sectantur.Huius profecto sacri ordinis, & sancti instituti post Sanctos Apostolos primùm in Alexandrina Ecclesia Marcus Petri discipulus institutor, & conditor: at gloriosus Doctor Augustinus diuinis regulis,& doctrina decorauit, & sanctæ memoriæ Vrbanus insignis martyr, & sanctissimus Pontifex Generalis decreti Ordine reformauit, & Beatissimus Gregorius Augustino Anglorum Episcopo veluti plantationem sacram in commisso sibi populo præcepit institui,& in Occidentis finibus ampliauit. Hi sunt profecto, qui Sanctorum Patrum vitam probabilem imitantur, & Apostolorum instituta instinctu Spiritus sancti conantur:qui ad exemplum illorum credentium in vnum cõuenerunt quibus erat cor vnum,& anima vna, qui pastoribus suis iuxta Ecclesiasticas, & Apostolicas traditiones obediunt. Sicque hac sancta,& placens Deo institutio antiquitus, & ab ipsis fere primordijs obseruata extitit,& Sacram Basilicam per dicti Ordinis Clericos per longa tempora sanctè, & salubriter gubernatam fuisse,certissimâ scientiâ, & veritate comperimus: & hoc euidentissimè testantur innumera documenta. Cum autem hoc pium,& salutare institutum mundo in maligno posito.ex antiqui hostis inuidia fuerit perturbatum, & per fel.rec.Bonifacium Octauum prædecessorem nostrum quadam illius temporis malitia consideratione immutatum,& per ipsum Patrum termini translati noscantur, & amotis Regularibus Canonicis, secularium clericorum & canonicorum fuerit dicta Ecclesia curæ, & gubernationi commissa &c. Nihil amplius nostræ menti,nostris affectibus,nostræ saluti, & humeris imminere conspicimus,quàm vt pristinum,sanctum, & diuinum opus,primam scilicet institutionem repetamus, Patrum terminos reponamus,& quasi iacenti manum porrigentes Sanctam Ecclesiam Lateranensem ad primæuum statum,& ordinem reducamus:* Hæc Sanctissimus Pontifex,in quibus præter ea, quæ pro suo ingenti in ordinem canonicum affectu de eius laudibus dicit,quod ad rem præsentem attinet, hæc habet. Primò Romanos Pontifices,postquam ipsam Lateranensem Basilicam ditauerunt & ingentissimis priuilegijs munierunt,familiam clericorum religiosorum,qui dicuntur canonici Regulares in ea instituisse,& eidem Basilicæ perpetuo deputasse. Secundò prædictam Basilicam per longa tempora per dicti Ordinis canonicos sanctè, & salubriter fuisse gubernatam,nimirum vsque ad tempora Bonifacij VIII. Tertiò ipsum Papam Bonifacium dictos canonicos regulares eijciendo, & seculares introducendo, Patrum terminos transtulisse. Quartò ipsum Eugenium IV. Canonicos Regulares eidem Ecclesiæ restituere voluisse, vt sanctam illam Ecclesiam ad primæuum statum,& ordinem reduceret & hinc sequitur Quintò loco,ordinem primæuum,seu primariam illius Ecclesiæ institutionem fuisse clericorum regulariũ, non secularium,quod magis explicat inferiùs,vocando ipsum ordinem canonicorum regularium ordinem originarium illius sanctissimæ Basilicæ. Sextò supradicta omnia Summum Pontificem asserere non ex aliorum narrationibus,sed ex certissima scientia,& veritate comperta,siue vt aiũt, causa cognita,quam, inquit, attestantur innumerabilia documenta.

ATque hinc habes,quo illos corrigas, qui dicunt, illam Bullam per canonicos regulares importunis precibus, & falsis narrationibus ab hoc Pontifice extortam.de quorum numero fuit Antonius Massa Gallesius Iurisconsultus in quodam suo consilio scripto pro Reuerendis Monachis Cassinensibus in causa præcedentiæ inter illos,& Canonicos Regulares Lateranenses, edito Venetijs apud Iordanum Zillettum anno 1562. fol.decimo quinto, & decimo sexto : nam præter quòd illa non est emanata ad supplicationem ipsorum canonicorum,sed motu proprio,& IL

ex certa scientia, & matura deliberatione, & tractatione diligenter habita cum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus. si hanc tam constantem Pontificis assertionem factam, vt ille ait, ex certissima scientia, & veritate comperta, quam innumerabilia documenta testantur, liceat in dubium reuocare, cui alij credemus? cur non alia tũ illius, tum aliorum omnium Romanorum Pontificum diplomata in dubium reuocare, ac deludere poterimus?

III. Secundus testis pro eadem veritate confirmanda, isq; tum ob illius eruditionem, tum quòd eiusdem Lateranensis Basilicæ, sicut etiam aliarũ Vrbis Ecclesiarum Archiua, & monimenta omnia est exactissimè lustratus, tum demum quòd Eremitici Ordinis fuerit professor, omni exceptione maior est, Onuphrius Panuinus in volumine proprio de Ecclesia Lateranensi quatuor libris distincto, quos ex dictæ Basilicæ Cartophilacijs, necnon ex libro Ioannis Diaconi de eadem Basilica ad Alexandrum Tertium scripto collegit. in eo siquidem volumine libro secundo, capitulo tertio, ac etiam in libello de septem Vrbis Ecclesijs sub titulo de Ecclesia Lateranensi pagina mihi 132 ita scribit:

Principio statim post Basilicam conditam diuina in ea spectatim ministeria celebrabant Romanus Pontifex, & presbyteri Vrbis Romæ, tam Cardinales, quam non Cardinales, septem Diaconi, totidem Subdiaconi, & reliquus Romanus Clerus, & populus fidelis. Nam psalmodiam, hymnos, & preces populus cum minoribus, maioribusne clericis canebant. Episcopus concionabatur, presbyteri omnes Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Sacramenta per vices tractabant, Aucta fidelis populi multitudine, cum presbyteri per singulos Vrbis Romæ titulos distributi essent, hiq; in suis Parochijs occupati, non ita assistere Romano Pontifici possent, clericorum quoque disciplina labescente, Gelasius Papa circa annum Domini 400. clericos, qui ab arctiore vita instituto canonici, id est Regulares vocati sunt, (hi Apostolorum, & primitiuæ Ecclesiæ more secundum Beati Augustini regulam in communi viuebant) Laterani collocauit, qui presbyterorum vicerum tam Cardinalium, quàm non Cardinalium loco, Basilicæ Lateranensis spectatim addicti quotidie deseruirent in administrandis præcipuè Sacramentis, & publicis precibus fiendis. In quibusdam verò solemnitatibus Romanus Pontifex antiquitus cum Presbyteris Cardinalibus, & alijs Basilicarum Vrbis Prælatis morem retinebat: nam veteri instituto in Basilica Lateranensi rem diuinam facere solebat. Canonicorum porro priscis illis temporibus præcipuum (vt dixi) munus erat Sacramenta plebi Dei administrare: nam in psallendo minus erant occupati, quum eo tempore psalmodiam adhuc fideles populi frequentarent. Cæterum cum Religionis Zelus paulatim decreuisset, Lateranensisq; Basilica non ita in psalmodia frequentaretur à populis, & canonici maioribus occupati rebus cantiones frequentare nequirent, optima occasione accidit, vt haud longè post Gelasij tempora à monachis id munus Laterani susciperetur. Qui paulo ante a Beato Benedicto Abbate in Occidente instituti optimè viuendi normam acceperant. Is enim in Monte Cassino monachorum cœnobio ædificato, eis primum omnium Occidentalium iura viuendi dedit, qui quum nullis sacris tum initiarentur, orationibus tantum, precibus, hymnis, psalmis, & cantici in Ecclesia vacare solebant. Huic sanctissima Patre Benedicto, quum anno Domini DXLII. obijsset in monasterij Cassinensis regimine; vir sanctus Abbas Constantinus suffectus est eiusdem Patris discipulus: huic Tertius Simplicius, cui quartus Vitalis, & eidem Bonitius Abbates successere. Sub Abbate Bonitio Longobardi, qui Iustino minore Augusto anno Domini DLXVIII. Italiam inuaserant, Cassinense monasterium nocturno tempore fratribus quiescentibus ceperunt, & omnibus direptis effecerunt vt ne vnus quidem illic homo permaneret. fugientes itaque ex eodem cœnobio fratres, Romam sub Ioanne Papa Tertio profecti sunt, ex enim Pontificis concessione iuxta Lateranensem Basilicam monasterium construxerunt sub titulo Sanctorum Ioannis Baptistæ, Euangelistæ, & Pancratij, vbi per centum & triginta annos, quoad Cassinense monasterium dirutum permansit, perstiterunt, & laicorum loco in Lateranensi Basilica sacras horas, & psalmos canere cœperunt, canonicis tantum sacra in ea facientibus, & sacramenta omnia administrantibus. Huius monasterij meminit Sanctus Gregorius libro Dialogorum secundo cap. primo. Cæterum quum processu temporis monachorum Lateranensium laberetur institutum, Gregorius Papa Tertius monasterium Sanctorum Ioannis Baptistæ, Euangelistæ, & Pancratij prope Lateranensem Basilicam antiquitus constructum renouauit, quod tum monachis superiorum Pontificum incuria destitutum pene erat. cui prædia multa, & dona contulit, & quæ inuenerat ipsius monasterij alienata, reddito pretio eidem loco restituit: vbi & Congregationem monachorum reformauit, & Abbatem constituit ad persoluenda quotidie sacra officia laudis diuinæ in Basilica sancti Saluatoris, quæ dicitur Constantiniana iuxta Lateranum, diurnis, nocturnisque temporibus, quemadmodum tunc in Basilica sancti Petri Apostoli fieri mos erat. Quo verò tempore monachi eo loco cesserint, & canonici multiplicati monachorum munia in psallendo, & horas canonicas cantando supplere cœperint, incompertum. Certum est, aliquot seculis post canonicorum tantum Lateranensium, qui monachorum more in communi viuebant, Prioremque, qui Abbatis loco omnibus præesset, habebant, mentionem fieri, & monachis omnino præteritis, canonicorum Ordinem dilabentem Laterani iuxta Beati Augustini regulam post multa tempora primus omnium Romanorum Pontificum reformauit Alexander Papa Secundus, qui ante Pontificatum clericus regularis fuerat, & in amplissimam dignitatem, vitaque splendorem restituit, ita vt monachis Cassinensibus magno tunc sanctitatis, & pietatis nomine florentibus, & celeberrimis nulla in re cederent. Quare ea deinceps Congregatio ingentem maximorum virorum prouentum tulit. Ex eo

enim Monasterio prodierunt Honorius Secundus, Innocentius Secundus, Lucius Secundus, Alexander Tertius, & Honorius Tertius Romani Pontifices, multi præterea, & magni nominis Cardinales. Post Alexandrum Secundum, Paschalis Secundus Papa canonicum ordinem diuturnis schismatis tempore paulatim laxatum, Pontifex factus, salubri studio & prouidentia in Lateranensi cœnobio correxit. floruit verò maximè hæc Congregatio Laterani sub Alexandro Tertio, & aliquot eius successoribus, cum magna hominum præstantissimorum copia, tum eximia sanctitatis opinione. Hi monasterium Lateranense incolebant, quod inter porticum sancti Venantij, & Basilicæ Lateranensis absidam inchoatum, vbi adhuc in area eadem veteris claustri nouem columnæ supersunt, ab ea area ad eandem Basilicæ partem protenditur, quæ Occidentem spectat. Vbi adhuc in ipsa area vetus claustrum, totum vermiculatum cum hos ologio in Zophoro è musiuo iam exolescente conspicitur.

Canonicam formam sumentes discite normam,
Quam promisistis, hoc claustrum quando petistis.
Discite sic esse, tria vobis adesse necesse.
Nil proprium, morem castum portandò pudorem.
Claustri structura sit vobis docta figura,
Vt sic clarescant animæ, moresq; nitescant.
Et stabiliantur animo. qui canonicantur
Vt coniunguntur, lapidesq; sic poliuntur
Gaudeat .... nouellis .... Christoq; fidelis
Qui sua demisit opes vel mundi ....

Extant in eodem loco omnia monasterij vestigia, vt superno claustrum aliud nouum cum cellis hinc inde extructum, dormitoria duo, stillula, refectorium, claustrum aliud interius dirutum, vbi sunt aliquot canonicorum domicilia. In medio verò claustri vermiculati est hortus cum cisterna, & aliquot pulcherrimis pilis, & omnia postremo extant, quæ in rectè institutis cœnobijs ædificari solent.

Permanserunt autem clerici hi, qui canonici vocati sunt, in communi monachorum more viuentes in monasterio Lateranensi Basilicæ adiecto annos plus minus DCCC. vsque ad Bonifacij Octaui Pontificatum, qui circa annum Domini MCCC. eos canonicos claustrales Monasterio Lateranensi exire ordinauit, & seculares clericos, qui canonici seculares vocantur, collocauit: singulisq; ex redditibus monasterij singulas præbendas speciatim constituit.

CAPVT DECIMVM QVINTVM.

De eodē Ordine Canonico in præfata Lateranensi Basilica per B. Gelasium reformato quorū-dam opiniones minus probabiles referuntur, & reijciuntur.

I. Xtestimonijs proximè allegatis primò habeo, vnde illorum errorem crassissimum refellas, qui aiunt, canonicos seculares in Ecclesia Lateranensi vsque ad Bonifacij Octaui tempora stetisse, illum verò amotis clericis secularibus canonicos regulares in eadem Ecclesia instituisse, quanquam qui hoc dixerit, nullum reperi, præter vnum Antonium Massam Gallesium in consilio proximè allegato, qui quoniam adeo crassus est, vt nisi illius verba formaliter, & fideliter referantur, de impostura suspicioni locus esse meritò possit. Ecce tibi, quæ ille in præfato consilio fol. nono in principio scribit ad tertium argumentum allatum ad fauorem canonicorum regularium. *In hoc quidem argumēto, inquit, multa sunt falsa, quorum falsitate detecta non erit opus alia responsione. Nam quantum attinet ad Ecclesiam Lateranensem, in qua dicunt fuisse ab initio institutos canonicos regulares, qui ibi octingentis annis perseuerando, etiam Canonicis Sancti Petri fuerunt prælati, quod dicunt constare ex Historicis, continet duplex mendacium, quia in dicta Ecclesia Lateranensi prius fuerunt alij Religiosi, quàm Canonici Ordinis Sancti Augustini, vt patet ex testimonio Alberici de Rosate in Rubrica, ff. de statu hominum, vbi ponit hæc verba: In Vrbe Roma sunt quinque Ecclesiæ, quæ Patriarchales vocantur, videlicet Ecclesia Beati Ioannis Lateranensis, quæ consueuit habere Priorem, sed ex Constitutione Bonifacij Papæ Octaui habet Decanum. Erant Religiosi, & facti sunt canonici Ordinis Sancti Augustini: vnde patet quod Canonici Sancti Augustini non fuerunt ibi, nisi à tempore Bonifacij Octaui, cum antea ibi essent alij Religiosi. nec dubitari potest de fide testimonij Alberici, cum sit autor grauissimus, vixeritq; in Vrbe Aduocatus Consistorialis non multo post Pontificatum Bonifacij Octaui.* Hæc ille.

II. SEcundo infertur errasse Azorium tomo primo libro duodecimo capite vigesimosecundo quæstione quarta, cum inquit: *Onuphrius Panuinius in libello de septem Ecclesijs Vrbis scribit in hunc modum: Gelasius Primus circa annum Domini quadringentesimum constituit in Ecclesia Lateranensi clericos canonicos, qui seruabant Regulam Apostolicam, nihil proprium habentes, sed in communi iuxta Regulam Sancti Augustini viuentes. Postea Gregorius Tertius posuit monachos in Ecclesia Lateranensi, vt in ea preces quotidie canerent: deinde deficientibus monachis, iterum sunt in eadem Ecclesia clerici canonici constituti, qui more monachorum religiosorum vitæ institutum seruabant, & Priori, loco Abbatis parebant, & in communi domo habitabant.* Contrarium apertè dicit Onuphrius in verbis capite præcedenti allegatis, & vt est rei veritas, fuisse quidem monachos in eadem Ecclesia adiunctos clericis ad canendas diuinas laudes more laicorum, clericis interim circa alia occupatis, tum à Gregorio

Tertio, tum ante illum à Ioanne Tertio: non tamen vnquam amotos clericos, sed imò ibi semper annis circiter octingentis mansisse: quin deficientibus monachis, multiplicato numero illorum munera in psallendo, & horas canonicas decantando persoluere cœpisse: & aliquot seculis post canonicorum tantum, qui monachorum more in communi viuebant, Prioremque qui loco Abbatis omnibus præesset, habebant, mentionem fieri, monachis omnino prætermisis.

III. Nec aliquem moueat nomen Prioris recens in illud collegium introductum: etsi enim nomen Prioris ante Paschalem Secundum non reperiatur inter Canonicos Lateranenses, fuisse tamen in eadem Ecclesia canonicos sub Stephano Nono, & ante Leonem Octauum, sub Archipresbytero, & sub illius cura conuentualiter vixisse, sicut postea sub Priore viuebant, constat ex vita Leonis Papæ Octaui, quem ex canonico Lateranensi ad apicem dignitatis Pontificalis euectum fatentur Volaterranus, Autor supplementi Chronicorum, Platina, & alij. Constat etiam ex epistola Beati Petri Damiani Domno Petro Lateranensis Ecclesiæ Archipresbytero directa sub hoc titulo: Domno Petro canonicæ Lateranensis Archipresbytero, Petrus peccator monachus, quæ habetur in secundo libro Epistolarum huius autoris numero decimo, qua illum ad mores suorum canonicorum reformandos hortatur. meminit enim in ea epistola sacri Conuentus, cuius erat Rector institutus per hæc formalia verba: *Porro autem quia sancti Conuentus Rector constitutus es, noli dissimulare culpam, sed mox vt emerserit, adhibe disciplinam.* Ita enim habet textus, quo Baronius tomo secundo, sub anno 1065. numero sexto vtitur, licet Constantinus Caietanus in editione operum Petri Damiani Romani, verba illa expunxerit, in quibus de Conuentu Lateranensi mentio habetur. hanc autem epistolam longe ante Paschalem Secundum Petrum Damiani scripsisse, conuincitur quia ille anno 1073. ex hac vita migrauit. Cur verò sublato Archipresbytero eius loco in dicto Collegio fuerit Prior institutus, id ea ratione factum crediderim, quòd collegium illud propter dirum schisma, quod priori sæculo Ecclesiam diu vexauerat, ad dissolutionem, & deformationem pene deuenerat. nec mirum, cum in eadem Ecclesia Lateranensi, quæ erat omnium aliarum Ecclesiarum caput, & Sedes Pontificalis, aliquot annis ob easdem causas exercitium sacrorum penitus fuerit intermissum. Quare eum Romani Pontifices eidem Ecclesiæ reficiendæ, & canonicis inibi degentibus reformandis impensius operam darent, & ob eam causam canonicos sancti Frigdiani Lucensis, penes quos disciplina canonica tunc temporis refloruerat, ad Ecclesiam Lateranensem acciuissent, Onuphrio autore in lib. de septem vrbis Ecclesijs in cap. de Ecclesia S. Crucis in Ierusalem pag. mihi 214. quod illi non sub Archipresbytero, sed sub Priore ex antiqua consuetudine degerent, vel quòd alij clerici regulariter viuentes Priorem, non Archipresbyterum, vt plurimum haberent, etiam Lateranenses, omisso Archipresbytero, Priorem eius loco habuerunt.

Tertiò infertur ex prædictis, falsum esse, quod alij dixerunt, Valentinianum illum Abbatem monasterij Lateranensis ex familia, & instituto Diui Benedicti assumptum, cuius Diuus Gregorius meminit lib. secundo suorum Dialogorum, in monasterio canonicorum, non autem, monachorum Abbatem extitisse, quòd olim præsertim ante Constitutionem Clementis V. quę habetur in clementina prima de electione, in monasterijs monachorum eligerentur canonici, & in monasterijs canonicorum monachi. Nam clerici canonici in Lateranensi monasterio degentes nunquam habuerunt Abbatem, sed solum Archipresbyterum, vel Priorem, quare Valentinianus non monasterij Lateranensis canonicorum, sed monasterij Sanctorum Ioannis Baptistæ, & Euangelistæ Ordinis Monachorum Diui Benedicti Abbas fuit. Sciendum autem est, licet Ioannes III. & quidam alij Pontifices Diui Benedicti monachos ad horas canonicas, & cætera diuina officia in Ecclesia Lateranensi, die noctuque canenda introduxerit, non tamen sublatos canonicos, neque monachos in monasterio canonicorum, sed in alio monasterio distincto constitutos, neque ad officia canonicorum, sed ad alia munera obeunda illuc admissos. Nam monachi officia diuina in Ecclesia more laicorũ canebant: canonici verò prædicationi, sacramentorum ministerio, & curę animarum operam dabant: munus enim istud canẽdi psalmos, & cætera diuina in choro alternatim, in primitiua Ecclesia non erat munus clericorum, sed laicorum, qui vsus durauit in Ecclesia Orientali saltem vsq; ad tempora S. Ioannis Chrysostomi, vt colligitur ex homilia illius prima in 8. caput Isaiæ, in qua cõtra nonnullos laicos inordinatè in Ecclesia canentes inuehitur. Eundẽ durauisse in Ecclesia Occidentali vsque ad tempora B. Ambrosij, notauit Baronius in notis ad Martyrologium die quinta Ianuarij. Imò Diuus Augustinus innuere videtur lib. nono Confess. cap. septimo, modum illum canendi psalmos, & hymnos alternatim in Ecclesijs, qui postea in tota Ecclesia vsu fuit receptus, suo tempore inuectum in Ecclesiam Occidentalem ex Orientali; & vt semel dicam ex Baronio tomo 1. Annalium sub anno quinquagesimo primo, num. septuagesimo primo, hic mos, vt laici, & omnis populus simul cum clericis diuinas laudes Deo in Ecclesia canerent, diutius perseuerauit, quas verò ob causas in dissuetudinem postea abierit, si diuinare liceat, duas potissimas fuisse arbitror. Primam defectum charitatis, & feruoris fidelium primitiuæ Ecclesiæ: Alteram inordina- IV.

tum modum, & incompositum psallendi ipsorum laicorum, de quo in Concilio Laodiceno, quod habetur in tomo primo Conciliorum Canone 15. legimus: *Quod non oporteat amplius prater eos, qui regulariter Cantores existunt, qui & de Codice canunt, alios in pulpitum conscendere, & in Ecclesia psallere.* Porro quemadmodum, vt diximus, loco Laicorum primitiuæ Ecclesiæ communiter viuentium successerunt Monachi: ita deficientibus Laicis à munere psallendi in Ecclesia nocturnis horis, ac diurnis, eorum loco successerunt monachi, tunc temporis præsertim, quando numerus clericorum in Ecclesia exiguus erat, & valde erat difficile, ipsos clericos quantumcunque regulariter viuentes, in exercitio curæ animarum, prædicationis, & ministerijs sacrorum detentos, nocturnis, ac diurnis horis canendis operam dare, quod & Beatus Gregorius Indicare videtur in cap. Nemo potest 16. quæstione prima, & ob hanc causam effectum est, vt numero clericorum nondum aucto, cum illis monachi iungerentur in Ecclesijs ad diuina officia celebranda, non quidem in eisdem domibus, sed diuersis: quod non solum in Ecclesia Lateranensi factum legimus, sed etiam in Metropolitana olim D. Ambrosij Mediolanensi, & in capella Regia D. Petri in Cœlo aureo Papię, ac etiam in Ecclesia Cantuariensi. Imò verò etiam in Ecclesia Principis Apostolorum de Vrbe sub Leone I. vt Anastasius in eius vita scribit.

V. Quarto infertur falsum esse, quod Baronius tom. 12. sub an. 1130. in principio ex Archiuis S. Praxedis scribit, monasterium Sanctorum Ioannis Baptistæ, & Euangelistæ, & Pancratij stetisse vsque ad tempora Innocentij Secundi, & dictum Innocentium illius monasterij fuisse monachum, non quidem ex monasterio Canonicorum, sed ex monasterio monachorum, primo quia quo tempore Canonici reformati sub cura Prioris, aut etiam Archipresbyteri inibi multiplicari cœperunt, non amplius monachorum mentio facta reperitur, vt Onuphrius obseruat, sed longe ante Innocentium Secundũ Canonici iam multiplicati erant, & reformati in Ecclesia Lateranensi tum sub Priore, tum sub Archipresbytero, vt dictum est, sed quod omnem tollit difficultatem, sub Alexandro Secundo Canonici regebant tam Ecclesiam Saluatoris Lateranensis, quam etiam Ecclesiam Sanctorum Ioannis Baptistæ, & Euangelistæ, & Pancratij, & illorum monasterium dicebatur monasterium Sanctorum Ioannis Baptistæ, & Euangelistæ. Constat hoc ex Priuilegio concesso ab eodem Alexandro II. Priori, & Canonicis Lateranensibus, quod licet tẽporum vel hominum iniuria non habeamus, habemus tamen alterum priuilegium Anastasij Quarti eisdem Priori, & Canonicis Lateranens. concessum ad exemplar illius Alexandri II. Datũ anno secundo sui Pontificatus, quod sic incipit:

Anastasius Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs Ioanni Priori Sacrosanctæ Patriarchalis Basilicæ, quæ Constantiniana vocatur, pariterq́; Ioannis Baptistæ, ac Euangelistæ, eiusque fratribus Canonicis tam præsentibus, quàm futuris regularem vitam professis in perpetuum, &c. & infra. *Ea propter vobis in Domino filij Ecclesiam ipsam, in qua diuino mancipati estis obsequio, ad exemplar prædecessoris nostri beatæ memoriæ Alexandri Papæ Secundi Apostolicæ Sedis priuilegio communimus: imprimis siquidem statuentes, vt Ordo Canonicus qui secundum Deum, & B. Augustini regulam, &c.* Innocentius verò fuit post Alexandrum annis circiter sexaginta. Secundò habemus aliud priuilegium Paschalis II. eisdem Priori, & Canonicis Lateranensibus concessum an. 1106. quod etiam habetur in Bullario Romano per Laërtium Cherubinum recens edito, in quo præscribuntur fines Parochiæ ipsius Ecclesiæ Lateranensis, quam totam dictus Pontifex concessit ipsis Canonicis Lateranensibus in perpetuum quam nunc etiam Canonici sæculares possident, cum omnibus, quæ sunt intra ipsam Parochiam. In eo verò priuilegio cum fiat mentio Ecclesiarum, monasteriorũ, & hospitalium eidem Parochiæ, seu illius finibus adiacentium, de monasterio monachorum nulla prorsus mentio habetur, sed nec post ipsum Paschalẽ Secundum, nec multo tempore ante illum nisi in illo scripto Archiui Sanctæ Praxedis, ad suadendum forsan quod Innocentius II non fuerit Canonicus Lateranensis, sed monachus Diui Benedicti, quod tamen est contra communem assertionem omnium historicorum. Quod priuilegium, vt de veritate dictorum constet, hic describendum curaui, est autem huiusmodi.

Paschalis Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs Rocio Priori venerabilis Basilicæ Saluatoris, eiusque Fratribus tam præsentibus, quàm futuris Regularem vitam professis in perpetuum. Quantò Lateranensis Ecclesia amplioris dignitatis ex antiqua institutione esse cognoscitur, tantò magis eundem venerabilem locum in maiori reuerentia decet haberi, & ad eius incrementum tam spiritualiter, quam temporaliter à nobis, & alijs fidelibus operam dari. Nec dubium, quod si Religiosorum virorum petitionibus paterna benignitate annuemus, nostris opportunitatibus clementem Dominum reperiemus. Ea propter dilecti in Domino filij, ob reuerentiam Saluatoris, beatique Ioannis Baptistæ concedimus, & confirmamus vobis, vestrisque successoribus in perpetuum, totam & integram Parochiam, vt in vita nostra, & post obitum specialis oratio iugiter fiat pro nobis ad Dominum, videlicet ab Ecclesia Sancti Nicolai de forma, per viam, qua venit à Sancto Stephano in Cœlio monte, & vsque ad supradictam nostram Basilicam Saluatoris, & à porta monasterij Sanctorum quatuor Coronatorum descendente per cliuum in via maiori, & exinde per stratam ex vtraque parte vsque ad campum Lateranensem, & reuoluente supra Ecclesiam Sanctorum Marcellini, & Petri vsque ad

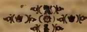
Eccle-

Ecclesiam Sancti Bartholomæi de capite Merulanæ, & deinde ad Sanctum Danielem, & exinde descendente ad portã Vrbis, & vertẽte ad Ecclesiam S. Nicolai de Hospitali ad supradictam Basilicam Saluatoris. Statuimus, atque etiam authoritate Sedis Apostolicæ stabilimus, vt Parochia ipsa nulli aliĳ Ecclesiæ, vel Monasteriĳs, aut pĳs locis de spiritualibus, atque diuinis rebus teneatur penitus respondere: sed quietè, ac liberè sub præfata Basilica Saluatoris iure nomine Parochiali in perpetuum maneat. Saluo tamen iure hæreditario, quod infra supradictos fines ad præfatas Ecclesias, vel monasteria, aut pia loca pertinere dignoscitur. Præcipimus itaque vt nulli personæ fas sit in præfata Parochia Ecclesias ædificare, aut altare erigere, vel aliquam religionem ibi instituere, præter supradictam Saluatoris Basilicam. Statuentes Apostolica censura, sub diuini iudicĳ obsecratione, & anathematis interdicto, vt nullus vnquam nostrorum successorum, vel alia qualibet magna, vel parua persona huius nostri priuilegĳ donum infringere, aut inquietare præsumat. Si quis præterea quod non credimus, contra hoc nostrum Apostolicum præceptum venire, aut agere tentauerit, anathematis vinculo sit innodatus, & à Regno Dei, & Domini nostri Iesu Christi sit alienus. Qui verò in ipsius cultu cnstos, & obseruator huius nostri Priuilegĳ extiterit, benedictionem gratiam à misericordissimo Domino Deo nostro consequatur in secula seculorum amen. Ego Paschalis Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.

Sequuntur subscriptiones decem & nouem Cardinalium, quorum primus fuit Lambertus de Fagnano, qui postea fuit Honorius II. & ipse canonicus eiusdem Ecclesiæ Lateranensis.

VI. POstremo notandum quod præter Romanos Pontifices ex eodem monasterio Lateranensi assumptos, quos Onuphrius eodem loco recensset, multi alĳ fuerunt eiusdem Ecclesiæ clerici, & canonici in eadem Ecclesia Lateranensi degentes, & etiam à teneris annis ibidem educati, quos referunt Anastasius Bibliothecarius, Volaterranus libro XXI. Antropologiæ, Iacobus Philippus Bergomensis, & Ciaconius in vitis Romanorum Põtificum, videlicet Gregorius II. Stephanus II. Paulus I. Stephanus III. Leo III. Stephanus IV. Paschalis I. Valentinus, Leo IV. Benedictus III. Adrianus II. Stephanus VI. Hos omnes referunt Anastasius, & Ciaconius, licet nonnulli eorum antequam assumerentur ad Pontificatum, transiuerint postea ad monachos, & præter illos Benedictus IV. & Landus ex Ciaconio. Leo item VIII. ex Volaterrano, Iacobo Philippo Bergomen. libro secundo sub anno 960. Platina, & Ciaconio, de quibus & alĳs Romanis Pontificibus ex canonicorum Ordine profectis, si Deus concesserit, in lib. Virorum Illustrium canonici Ordinis dicemus.

(o)

CAPVT DECIMVM SEXTVM.

De alĳs Ecclesĳs Canonicorum Regularium olim in Vrbe existentibus.

PRæter sacrosanctam Basilicam Lateranensem, aliæ plures fuerunt olim in Vrbe Romana Ecclesiæ canonicorum Regularium sub D. Augustini regula militantium vt videri potest apud Zachariam Ferrerium in suo libro de habitu canonicorum Regularium ad Leonem decimum, probatione secunda ad finem, vbi inter alia hæc habet: *De Ecclesĳs verò Principalibus Cardinalarium titulorum certissimum est, quod nulla fuit instituta à sui exordio sub monachis: seu alĳs religiosis, sed bene sub Canonicis Regularibus, sicut Ecclesia Sanctæ Crucis in Ierusalem, quæ à sui primordio fuit Canonicorum Regularium, vt patet per literas Apostolicas Alexandri III. directas Vbaldo presbytero Cardinali Sanctæ Crucis in Ierusalem, & eius Canonicis ibidem regularem vitam professis, & incipiunt: Quoties illud à nobis petitur &c. quibus decernit, ne quisquam eligatur in eo titulo Sanctæ Crucis Cardinalis nisi de gremio dictorum Canonicorum Sanctæ Crucis. Deficientibus autem ibi Canonicis Regularibus, illa Ecclesia redacta est à paucis temporibus sub fratribus Carthusiensibus. Item Ecclesia S. Mariæ Noua, quæ est titulus Cardinalatus, quam modò eadem ratione incolunt monachi albi Ordinis Montis Oliueti, fuit à sui institutione Canonicorum Regularium, vt patet per literas Apostolicas eiusdem Alexandri directas Priori, & Canonicis Sancti Frigdiani, & incipiunt: Ad hoc vniuersalis Ecclesiæ cura &c. Item Ecclesia sanctorum Apostolorum, quæ est titulus Cardinalatus, quam nunc tenent fratres Minores. Item Ecclesia sanctæ Cæciliæ, quam nunc Humiliatorum fratres retinent. Item Ecclesia sanctæ Sabinæ, quam habent Fratres Prædicatores. Item Ecclesia sanctæ Praxedis, quam tenent nunc Fratres Ordinis Vallis Vmbrosæ. Item Ecclesia S. Stephani in Cælio monte, quam tenent fratres S. Pauli primi Eremitæ. Item Ecclesia sanctorum Ioannis, & Pauli, quam tenent nunc fratres Iesuati. Item Ecclesia sancti Petri ad Vincula, & sanctæ Potentianæ, & multæ aliæ Ecclesiæ Romæ continentes titulos Cardinalares, fuerunt à prima institutione Canonicorum Regularium, sicut patet in antiquis priuilegĳs dictarum Ecclesiarum.* I.

SEd & illud non omittendum, vtpotè admirandum, & vix credendum, quod de Ecclesĳs, & monasterĳs Religiosorum Romæ sub Sylnestro II. & Ottone III pro ruinis veterum Fanorum surgentibus scribit Arnaldus Comes illorum temporum autor, & oculatus testis, ac ex II.

illo Baronius tomo XI. sub anno 1001. num. 24. *In tantum, inquit, accessit in diuino cultu, vt prò muris murorum, & ceterum fanorum surgant quotidie innumera ædificia Ecclesiarum, siue Monasteriorum, in quorum incredibili numero, vt audiui à quodam sene, qui se dixit nutritum in eadem Ciuitate, viginti possidentur à Sanctimonialibus, quadraginta à Monachis, sexaginta à Canonicis, exceptis ijs, quæ extra Ciuitatem sunt, & alijs Ecclesijs, siue Capellis, quæ in eadem Vrbe abundant.* Et aduertendum nomen Canonicorum, vsque ad illa tempora vix fuisse alicui Collegio clericorum, qui non saltem in specie aliquod regularis disciplinæ vestigium tenerent, attributum, vt videri potest apud Beatum Petrum Damiani in suis epistolis, præsertim in epistola ad Canonicos Fanenses. Porrò ex supradictis, & alijs Romanæ Vrbis Ecclesijs, quas authentico scripto probari potest Canonici Ordinis extitisse.

III. PRima recenseri potest Ecclesia Patriarchalis sanctæ Crucis in Ierusalem à Constātino Magno exstructa. De ista Ecclesia Onuphrius loco, & libro proximè allegato plura ex instituto scribit. Verùm quod ad rem attinet, ista ad verbū pagina ducentesima, decima tertia, & ducentesima decima quarta subdit: *Benedictus Septimus, et ex eius elogio marmoreo parastatæ affixo intelligitur, in ea sepultus est, is Basilicam hanc, & monasterium renouauit. Monachos ad paucos redactos in ea restituit, ampliauit, pristinis enim temporibus clerici eam incoluerant, postea antiquæ Monachorum sodalitati concessa est. Leo Nonus Papa diuino officio destitutam Monachorum Cassinatum abbati Ruberto donauit. Alexander Secundus eam ijs abstulit, & monasterium Sanctorum Sebastiani, & Zusimi martyrum, quod Pallaria dicebatur, retrò hortos sanctæ Mariæ Nouæ versus Amphitheatrum eius loco ijsdem concessit. In ea verò Canonicos Regulares Congregationis sancti Frigdiani Lucensis, ab se etiam Laterani restitutos, locauit, qui eam ad Clementis VI. tempora tenuerunt. Amplissimo hoc priuilegio à Romanis Pontificibus ornati, vt presbyterum Cardinalem tituli sui ex suo corpore crearent, quod & de Diacono Cardinale sanctæ Mariæ Nouæ eius Diaconiæ Canonicis concessum fuerat. Ex hoc Collegio multi Cardinales eximij, & Lucius Papa II prodierunt. qui cum ante Pontificatum eius Ecclesiæ presbyter Cardinalis esset, Pontifex creatus totam ipsam Ecclesiam, & Canonicorum claustra à fundamentis renouauit.* Consimilia scribit Baronius tomo XII sub anno 1144. in principio, nisi quod ait, eum fuisse Patria Bononiensem ex Patre nomine Visco, ab Honorio II assumptum ad dignitatem Cardinalitiam in eodem titulo sanctæ Crucis in Ierusalem, quod minimè ijs repugnat, quæ Onuphrius testatur.

Quis verò Priuilegium adeò insigne illi Canonicorū collegiō primus fecerit, putat Ciaconius, à Calisto II primitùs emanatum: cæterum illius priuilegium hāctenus non vidi. quantum verò ex Bullarijs Romanorum Pontificum aucupari licet, crediderim, illud ab eodem Lucio II. primitus concessum, licet illius etiam exemplū iniuria temporum, vel hominum desideretur. Sed adest aliud priuilegium Alexandri III. ad exemplar illius exaratum, quod ad posterorum memoriam hic redditur.

Alexander Episc. seruus seruorum Dei, Dilectis filijs Vbaldo presbytero Cardin. eiusque fratribus tam præsentibus, quàm futuris in Eccl. S. Crucis, quæ dicitur in Ierusalem, regularem vitam professis in perpetuum. Quoties illud à nobis postulatur, quod Religioni, & honestati conuenire dignoscitur, animo nos decet libenti concedere, & petentium desiderijs congruum suffragium impertiri. Ea propter dilecti in Domino filij vestris iustis petitionibus clementer annuimus, & præfatam Eccl. cum omnibus pertinentijs suis in qua diuino mancipati estis obsequio, ad exemplar prædecessoris nostri piæ recordationis Lucij Papæ Apost. Sedis protectione, & præsentis scripti priuilegio communimus. Imprimis siquidem statuentes, vt Ordo Canonicus, qui secundum Deum, & D. Augusti. regulam, & institutionem ordinis sancti Frigdiani ibi noscitur institutus, perpetuis ibidem temporibus obseruetur, nec alius, nisi de ipsa aut S. Frigdiani Congregatione in eadem Ecclesia Cardinalis presbyter ordinetur. Si autem (quod absit) in ipsa Congregatione idoneus reperiri nō poterit, de alio regulari claustro eiusdem ordinis assumatur. Præterea quascunque possessiones extra &c. Decernimus ergo, vt nulli omnino hominum liceat præfatam Ecclesiam temerè perturbare, aut eius possessiones auferre, aut ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare: sed omnia integra conseruentur eorum, pro quorum gubernatione, & sustentatione concessa sunt vsibus omnimodis profutura, salua Sedis Apost. auctoritate. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica, secularisue persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temerè venire tentauerit, secundò, tertiòue commonita, nisi præsumptionem suam congrua satisfactione correxerit, potestatis, honorisque sui dignitate careat, reamque se diuino iudicio existere, de perpetrata iniquitate cognoscat, & à Sacratissimo Corpore & sanguine Dei & Domini nostri Iesu Christi Redemptoris nostri aliena fiat, atque in extremo examine districtæ vltioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Iudicem præmia æternæ pacis inueniant. Amen. Datum Laterani per manum Hermani tit. S. Susanæ Presb. Card. 16. Kal. Maij, Indictione 13. Incarnationis Dominicæ an. 1566. Pont. verò Alexandri III. an. 7.

SEcunda est Ecclesia S. Mariæ Nouæ, quæ vna est ex vetustissimis Diaconijs titulo Cardinalatus insignitis. Hanc Eccl. Aimericus Gallus ex Canonico Regulari Diaconus Card. à Calisto Secundo creatus, ac etiā S. R. E. Cancellarius anno 1123. statim cum monasterio instaurandam curauit, & Canonicos Regulares prædictæ congregationis S. Frigdiani ibidem locauit, impetrato etiam illis priuilegio ab Innocentio Papa II. ne quisquam illius Eccl. diaconus Card. nisi vel ex ipso Capitulo, vel ex S. Frigdiani congregatione IV.

assu-

assumeretur, quod priuilegium plerique alij Romani Pontifices firmauerunt, nimirum Cœlestinus II. Lucius II. Eugenius III. Adrianus IV. & Alexander III. cuius exemplum hic subijcitur.

Alexander Episc. seruus seruorum Dei Dilectis filijs Vener. Priori Eccl. S. Frigdiani, eiusque fratribus tam præsentibus, quàm futuris Canonicam vitam professis in perpetuum. Ad hoc vniuersalis Ecclesiæ cura nobis à prouisore omnium bonorum Deo concessa est, vt religiosas personas, & beneplacentem Deo religionem studeamus modis omnibus propagare, non enim Deo gratus aliquando famulatus impenditur, nisi ex charitatis radice procedens, à puritate religionis fuerit conseruatus: oportet igitur omnes Christianæ fidei amatores religionem diligere, & religiosa loca cum personis ibidem Domino seruitio mancipatis attentiùs confouere, vt nullis prauorum hominum inquietentur molestijs, nullis angarijs fatigentur. Americus siquidem S.R.E. Cancellarius, & Ecclesiæ B. Mariæ Nouæ Diaconus Cardinalis fratres vestros ad eandem Ecclesiam conuocauit, & bona sibi à Deo præstita ad eorum necessitatem, & sustentationem honestè prouidit vt per eos ibidem religio statueretur, & locus ipse tam spiritualiter, quam temporaliter eorum studio (auxiliante Deo) augeretur. Ne igitur tam sanctum ipsius propositum immutari, vel perturbari in posterum debeat, prædecessorum nostrorum Innocentij II. Cœlestini II. Lucij II. Eugenij III. & Adriani IV. Romanorum Pontificum vestigijs inhærentes, statuimus, vt Diaconus Cardinalis, qui pro tempore ibidem ordinandus fuerit, de Conuentu S. Frigdiani, si idoneus ibidem fuerit repertus, assumatur. Si fortè (quod absit) ibidem reperiri non poterit, de alio Regulari Collegio vocetur, & ordinetur. Ordinatus autem cum fratribus ipsius Ecclesiæ communiter viuat, quod si facere noluerit, tertiam partem de omnibus redditibus antiquæ hæreditatis illius Ecclesiæ, quæ est in Valerano. & Galera liberam suos vsus recipiat. Cætera verò quæ Regulares fratres ipsius Ecclesiæ impræsentiarum iustè, & canonicè possident, aut futurorum concessione Pontificum, largitione Regum, liberalitate Principum, oblatione fidelium, seu alijs iustis modis (præstante Domino) poterint adipisci, firma vobis, vestrisque Successoribus & illibata permaneant. Decernimus ergo, vt nulli omnino hominum liceat præfatam Ecclesiam temere perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare: sed omnia integra conseruentur eorum, pro quorum gubernatione, ac sustentatione concessa fuerunt, vsibus omnimodis profutura, salua in omnibus Apostolicæ Sedis autoritate. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica secularisue persona hanc nostræ Constitutionis paginam sciens, contra eam temerè venire tentauerit, secundò, tertiòue commonita, nisi præsumptionem suam congrua satisfactione correxerit, potestatis, honorisq; sui dignitate careat, reamq; se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à Sacratissimo Corpore, & sanguine Dei, & Domini nostri Iesu Christi Redemptoris nostri aliena fiat, atque in extremo examine districtæ vltioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Iudicem præmium æternæ pacis inueniant. Amen. Datum Anagniæ per manum Hermani S.R.E. Subdiaconi, & Notarij XII. Cal. Ianuarij Indictione nona, Incarnationis Dominicæ anno MCLX. Pontificatus verò Domini Alexandri Papæ Tertij anno primo.

Tertia est Ecclesia S. Praxedis, quam Canonicis Regularibus monasterij S. Mariæ de Rheno apud Bononiam tunc sanctitatis fama celeberrimis concessit Anastasius IV. qui fuit Pontifex anno Domini 1154. Etsi enim huius Pontificis concessionem non vidi, illius tamen distinctè meminit Alexander III. in quodam priuilegio concesso Gerardo Priori, & Fratribus S. Mariæ de Rheno sub anno 1177. quod in libro Indultorum Congregationis Lateranensis videri potest pag. 93. ad quem locum remitto, vbi hæc habet: *Ecclesiam quoque sanctæ Praxedis sicut à piæ memoriæ prædecessore nostro Papa Anastasio vobis concessa est, saluo iure, & reuerentia Cardinalis, qui pro tempore in eadem Ecclesia fuerit, vobis autoritate Apostolica confirmamus.*

Quarta est Ecclesia S. Potentianæ, siue Pudentianę, quam eisdem Canonicis S. Mariæ de Rheno concessisse Adrianum IV. Anno Dom. 1155. ostendit eiusdem Pontificis priuilegium Guidoni Priori, & Canonicis dictæ Ecclesiæ concessum 16. Cal. Aprilis quod in eodem libro pagina 78. habetur.

Quinta est Ecclesia S. Sebastiani extra Vrbem ad Catacumbas. quam Canonicis S. Mariæ Nouæ concessit Alexander III. quam postea Hieronymus Cardinalis cum Priore, & toto Capitulo S. Mariæ Nouæ Monachis Cistercensibus concesserunt, reseruatis sibi quibusdam vineis cum censu duarum librarum thuris in Assumptione Beatæ Mariæ Virginis à dictis Monachis soluendo. Testatur hoc Onuphrius in dicto libello, vbi agit de dicta Ecclesia S. Sebastiani pagina 100.

Sexta est Ecclesia S. Ioannis ante portam Latinam, cuius meminit Gregorius IX. in Priuilegio concesso Priori, & Canonicis Basilicæ Saluatoris Lateranen. anno Domini 1227. tertio nonas Februarij. Ista Ecclesia erat membrum antiquæ Cōgregationis Lateranensis: Verùm Canonicis Regularibus ex Basilica Lateranen. per Bonifacium Octauum pulsis, etiam ista Ecclesia successu temporis eisdem Canonicis fuit destituta, & in monasterio positæ fuerunt Sanctimoniales, quemadmodum ex illius vestigijs, quæ nunc supersunt, apertè conspicitur. Sed illis quoque deficientibus, quòd locus pro seruandis ibidem Virginibus sacris parum esset idoneus, tandem in dicta Ecclesia proiectum est silentium. Porro ad eandem Ecclesiam S. Ioannis ante portam Latinam quatuor aliæ Ecclesiæ spectabant, quarum in eodem priuilegio fit mentio, de quibus dicemus in Congregatione Lateranensi.

Septima est Ecclesia S. Gregorij in Campo Martio, quam Canonicis Regularibus Lateranis

degentibus concessit Anastasius IV. ex eodem priuilegio Gregorij IX. in quo hæc specialiter habentur: *Ex dono etiam beatæ memoriæ Anastasij Papæ Ecclesiam sancti Gregorij in Martio, in quo ipsa sita est, & cum omnibus ad eandem pertinentibus.*

Octaua S. Mariæ de Pace, quam Sixtus IV. à se ædificatam nostris Canonicis à Populo Romano ex Ecclesia Lateranen. vi pulsis, tempore Sedis vãcantis, tribuit, confirmans nobis titulum, & omnia priuilegia Ecclesiæ, & Congregationis antiquæ Lateranensis, ac si nunc etiam illius canonici, ac de gremio illius Capituli actu essemus.

Nona, S. Petri ad Vincula, cuius meminit Volaterranus lib. 21. Antropologiæ, quam Canonici Regularibus Congregationis S. Saluatoris de Bononia nuncupatis concessit Innocẽtius Octauus, anno 1486. die 9. Augusti. Erat tamen ab antiquo tempore Conuentus Canonicorum.

Decima, Ecclesia S. Laurentij extra muros eidẽ congregationi vnita per Iulium Secundum 7 Idus Nouembris anno 1511.

Vndecima, S. Agnetis via Nomentana eidem congregationi vnita, siue potius Ecclesiæ, & monasterio S. Petri ab eodem Innocentio VIII. anno 1489. Idibus Augusti.

Duodecima quoque recenseri potest Ecclesia S. Mariæ in Via lata, quia cum sit Collegiata, & teneat dignitatem Prioris, quæ est prima dignitas illius Ecclesiæ, argumentum euidens est, illã ante fuisse Regularem: sed postea ex Regulari effectam secularem, sicut aliæ innumeræ, retenta dignitate Prioris.

Decima tertia etiam numerari potest Ecclesia S. Mariæ trans Tiberim, quã olim tenuisse Canonicos Regulares testatur Anastasius Bibliotecari⁹ in Gregorio IV. quamuis appellet eos monachos canonicos, dicens illum Pontificem in dicta Ecclesia constituisse monachos canonicos.

Decimaquarta fuit Ecclesia collegiata sanctorũ Sergij, & Bacchi, quemadmodum cõstat ex priuilegio Innocẽtij III. Romano Archipresbytero, & clericis eiusdẽ Ecclesiæ concesso anno 1199. quod habetur in 2. lib. Epist. dicti Innocentij pag. 535.

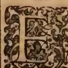
Decimaquinta, S. Triphonis Cardinalaris, cuius fuit canonicus S. Clemens Doctor. Ioãnes de Nigrauallc in Catalogo sanctorũ Ordinis canonici, quæ Ecclesia post templum S. Augustini ædificatum illi est vnita, & titulus Cardinalaris ex Ecclesia S. Triphonis ad Ecclesiam S. Augustini translatus.

Decima sexta S. Georgij in Velabro, quæ est titulus Diaconiæ Cardinalaris. In hac manserunt septem Canonici sub Priore vsque ad Pauli V. tempora, qui eosdem canonicos ad ædẽ S. Mariæ Maioris translatos, in Sacello B. Virginis à se magnificentissimè constructo, & ornato locauit. Porrò dictam Ecclesiam fuisse Canonicorum Regularium monstrat dignitas Prioris, quæ non nisi ex Regularibus ad seculares est profecta. Vide inscriptionem quæ est in fronte ipsius Ecclesiæ, scilicet in peristilio porticus illius.

Aliæ insuper erant Canonicorum Regularium Ecclesiæ in eadẽ Vrbe, quæ vel quòd conuentuales non essent, vel alijs Ecclesijs essent vnitæ, in obliuionem ierunt, de quarum nonnullis dicemus libro sequenti de Congregatione Lateranensi.

CAPVT DECIMVM SEPTIMVM.

De propagatione eiusdem Ordinis per B. Augustinum reformati in alijs Ciuitatibus, & Ecclesijs per Italiam constitutis.

I. Xinde ab ipsa Lateranensi Basilica tanquam à capite cœpit statim hæc sancta institutio clericorum canonicorum per B. Augustinum reformata, & per Gelasium eius discipulum ad Vrbem Romanam euecta per altas Ecclesias Vrbis & Orbis mirum in modum dilatari, & propagari, de quibus consequenter dicturi, à Prouincia Romana inchoabimus, in qua sequentes Ecclesiæ, quæ olim erant Canonicorum Regulariũ, reperiuntur, & in primis

Ecclesia Veletrensis. Hanc ab institutione regularem extitisse, colligitur ex Beato Petro Damiano libro tertio Epistola decima, ad A. Archiepiscopum in principio, qui illam ad primæuum regularis vitæ institutum penè collapsam instaurauit: *Quia, inquit, nouj sanctam mentem tuam Venerabilis Pater, præcipue de hominum salute gaudere adeò vt cum animarum te contingit audire profectum, velut ad dulcium aggrediaris, ac delectari edulium. Refero tibi de Canonicis nostris sancta videlicet Veletrensis Ecclesia, quia qui cum multis laboribus nostris, atque sudoribus incorrigibiles videbantur, iam per diuinam gratiam resipiscunt, & per canonicæ regulæ tramitem non iam coacti, sed gaudentes incedunt. Vnusquisque præterea eorum quadragesimali tempore quotidie psalterium complet, tribus per hebdomadam diebus omnes vino, & pulmento communiter abstinent: tantumq; districtæ cõuersationis videntur habere feruorẽ, vt per totam Quadragesimam, quæ est ante Pascha, & illam quæ Natiuitatem Domini nostri Iesu Christi consuetudinaliter antecedit, tribus in hebdomada diebus vnusquisque in capitulo se coram fratribus exuat, & propria peccata confessus, duræ corrigiarum sentẽtiæ perferat disciplinam.* Hæc ille.

In Diœcesi Anagnina illustris Abbatia sanctæ Mariæ de Gloria à fundatione est Canonicorum Regularium, quæ modò est vnita Ecclesiæ Lateranensi

ranensi, de qua vide libro tertio capite trigesimo, vbi de Prioratu S. Mariæ de Balnearia, qui erat membrum dictæ Abbatiæ & de illius vnione cū monasterio Lateranensi fusior sermo habetur.

In agro Sabinensi Abbatia sancti Petri de Asciano, nunc monasterium cum Ecclesia dirutum, bona clericis secularibus commendata, sed sub titulo tamen monasterij Ordinis S. Patris Augustini.

Ecclesia quoque S. Mariæ de Frascata, siue Tusculana erat regularis ex priuilegio Gregorij Noni concesso Priori, & Canonicis Lateranen. quod incipit: *Vigilanti, atque superemmenti.* Dato tertio nonas Februarij 1227.

In Diœcesi Tusculana monasteriū S. Mariæ de Crypta Ferrata à fundatione est Ordinis Canonicorum Regularium Diuo Augustino ex libro taxarum Cameræ Apostolicæ, licet modo sit commendatum, & illius amplissimi redditus teneantur ab vno Cardinali, constitutis ibidem quibusdam monachis Ordinis D. Basilij ad diuina officia celebranda.

In eadem Diœcesi Monasterium S. Syluestri Montis compatrum de quo vide lib. 3. ca 25.

Ecclesiæ existentes in Castro, quod dicebatur Perlata videlicet sanctæ Luciæ, sancti Petri, sancti Simeonis, & sancti Pancratij, omnes erant Canonicorum Regularium Later. ex eodem priuilegio Gregorij Noni.

Ecclesiæ omnes Vallis Montonis cum ipso Castro ad eosdem Canonic. spectabant ex eodem priuilegio.

Item Ecclesiæ omnes existentes in Castris Cellani, Metalantij, & Carpineti ex eodem priuilegio.

Item Ecclesia S. Ioannis in Paterno, ex eodem priuilegio.

In Diœcesi Vrbeuetana monasteriū S. Ioannis Euangel. sta ab antiquo tempore erat Canonicorum Regularium. Verum successu temporis diu etiam Canonicis destitutum mansit, tandem sub Alexandro VI. vnitum fuit congregationi S. Saluatoris de Bononia circa annum 1498. veteres illius Ecclesiæ Canonici Violaceis indumentis vtebantur sub tunica linea, sicut etiam nonnulli in Gallobelgica nunc vtuntur, inter quos sunt illi sancti Auberti Diœcesis Cameracensis.

In Ciuitate Soanensi monasterium vetustissimum S. Martini erat Canonicorum Regul. quod cum esset Canonicis destitutum, illius bona vnita sunt mensæ Episcopali ex lib. taxarum Cameræ Apostolicæ.

In Ducatu Spoletano Ecclesiam Narniensem ab antiquo tempore fuisse Regularē testatur. Io. de Nigraualle in Catal. Ecclesiarum Regulariū in Italia existentium. In eadē Diœcesi Narniensi Ecclesia sancti Nicolai de Capite Montis, quæ est Prioratus, olim Canonicorum Regularium fuisse conuincitur ex epistola Innocentij Tertij N. Priori dictæ Ecclesiæ directa, quæ habetur in I. libro Epistolarum huius Pontificis pag. 167. in qua illi præcipit, vt de ipsa Eccle sia nulli alij excep o Romano Pontifice, cui erat immediatè subiecta respondere debeat. nunc est commendata.

In Diœcesi Interamnēsi Ecclesia S. Thomæ in ciuitate, à fundatione est Canonicorū Regularium antiquæ Congregationis Lateran. ex eodem priuilegio Gregorij IX. Item Ecclesia S. Mariæ in colle Scipij ex dicto priuilegio.

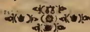
Ecclesiam Spoletanam à sua institutione, vel saltem à vetustissimo tempore Regularem fuisse conuincit dignitas Prioratus adhuc inter Canonicos eiusdem Ecclesiæ retenta. Sed quod omnem dubietatem eliminat, hoc ipsum indicat literæ Innocentij III. directæ Priori, & Clericis S. Petri extra portam Spoleti, quæ habentur libro 1. pag. 83. illa enim Ecclesia erat vetus Cathedralis Spoletana, ex qua Ecclesia cum dignitas Cathedralis intra vrbem esset translata, Clerici nihilominus D. Petri sub Regulari disciplina v'q, ab Innocentium III. manserunt. Postea vero facti sunt ex Regularibus seculares.

In Ciuitate Spoletana est nunc monasterium Abbat ale S. Iuliani, siue S. Ansani sub cuius regimine sunt duo monasteria sacrarum Virg num eiusdem Ordinis nostræ Congregationis Lateran de quibus dicemus in Congregatione Lateranensi. In eadem ciuitate Ecclesia vetustissima, & collegiata S. Gregorij ex antiqua traditione erat Regularis: licet illius Ecclesiæ monumenta videre hactenus non potuerim. Priori dictæ Ecclesiæ S. Gregorij & Abbati S. Iuliani scribit Innocentius III. lib 1. folio 283.

In eadem Diœcesi est monasterium S. Mariæ Lacrymarum Castri Triuij nostræ congregationis Lateran. sed & Ecclesiam S. Mariæ Castri Ispelli Collegiatam Regularem extitisse indicat Prior, qui illius collegij est caput.

Ecclesia Ameliensis olim Regularis fuisse conuincitur ex picturis Canonicorum Regularium, qui nunc etiam in dicta Ecclesia picti cernuntur. Erant olim in Ciuitate Ameliæ duæ Ecclesiæ Canonicorum Regularium antiquæ Congregationis Lateran. videlicet sanctæ Romanæ, ac sancti Pauli ex supradicto priuilegio Gregorij IX. sed modò Clericis secularibus sunt commendatæ.

In eodem Ducatu Spoletano aliæ plures erant Ecclesiæ eiusdem Ordinis ad Congregationem Lateran spectantes, quas Gregorius IX. in dicto priuilegio recenset. Eas verò omittimus, quòd Collegiatæ non essent, sed vel parochiales, vel capellæ per Castra, & Villas sparsim existentes.

CAPVT

CAPVT DECIMVM OCTAVVM.

De Ecclesia Perusina, & Sancto Herculano eiusdem Ecclesiæ Episcopo, & Martyre Canonico Regulari.

I. Ecclesiam Perusinã ab antiquo tempore Canonicos Regulares secundum B. Augustini regulam Altissimo famulantes rexisse, constat primò ex Prouinciali Romano, in quo eadem Ecclesia vsque ad Alexandri Sexti tempora Ordinis D. Patris Augustini nuncupabatur: illam enim Iulius II. qui Alexandro VI. immediatè successit ex Regularibus ad Canonicos seculares transtulit. Constat secundò ex literis Innocentij III. Archypresbytero, & Canonomicis dictæ Ecclesiæ directis, in quibus nonnullas constitutiones ab illis pro reformatione canonicæ disciplinæ factas confirmat. Sed & regulæ B. Augustini ibidem meminit, quæ in 1. lib. pag. 22. videri possunt. Vetustissima etiam illius Ecclesiæ tabularia id manifestè indicant, & claustrum eidem Ecclesiæ contiguum. quod nũc etiam superest, & Prior claustralis, qui inter canonicos creatur. quid? quod ante annos circiter viginti ipsimet Canonici seculares in dicta Ecclesia officium B. Patris Augustini cum octaua iuxta morem veterum Canonicorum Regularium celebrabant, quem ritum Perillustris, & Reuerendissimus D. Neapoleo de Comitibus, qui nũc eidem Ecclesiæ præest, multis quidem titulis suspiciendus Episcopus abrogauit. Verùm quo tempore institutum Canonicorum Regularium inuehi cœperit in ipsam Ecclesiam Perusinam, antiquæ illius tabulæ ad tempora B. Herculani sanctissimi illius Episcopi, & martyris huius nominis secundi hoc reijcere videntur, cum inquiunt, Beatum Herculanum factum Episcopum Perusinum clericos maioris Ecclesiæ instituisse more canonico viuere, omnemque clerum 2. 4. & 6. feria ieiunare. Nostri autem Lateranenses Augustinianum institutum ante Beatum Herculanum in eadem Ecclesia constituunt: nam in officio illius, quod summus Pontifex Pius V. cum alijs quorundam sanctorum Canonici Ordinis, qui in nostra Congregatione venerantur, approbauit, lectione 4. sic legitur: *Herculanum Perusi in maiori Ecclesia à quodam probatissima vita Canonico Regulari prima Religionis rudimenta edoctus, ibique postea professus ad tantam humilitatis, charitatis, omniumque virtutum perfectionem ascendit, vt defuncto Ciuitatis Episcopo, omnibus vno consensu efflagitantibus in eius locum fuerit electus, &c.*

II. Contrariò Constantinus Caietanus monachus Ordinis D. Benedicti in suo quodam libro sacrarum Concertationum, quem tamen non vidi, sed illius tantùm fragmentum, quod manuscriptum à præfato Perillustri, & Reuerendiss. Domino Neapoleone Perusino Episcopo accepi, hanc D. Herculani historiam gratis assertam, & ex turbidis fontibus ab aliquo otioso haustam liberè fatetur. Sanctum verò Herculanum monasticæ D. Benedicti regulæ professorem facere totis viribus conatur. Sunt hæc illius verba inter alia signanda: *Ex turbidis denique fontibus ab aliquo otioso sancti Herculani historiam, quam etiam in diuinis officijs quotãnis recitare boni isti Patres August. non verentur, haustam fuisse, & illud aliud insigne satis mendaciũ manifestat, quod vnà cum S. Herculano, &c.*

Porrò S. Herculanum professione monachum Benedictinensem, non Canonicum extitisse nonnullis ratiocinationibus suadere nititur, quas ne suo pondere fraudare videar, totidem verbis ab ipso amplificatas hic subijcio: sunt autem huiusmodi: *Sed hæc omnia (quæ Canonici Augustiniani asserunt) gratis asserta, quis non videt? nam in primis si Magno Gregorio Ecclesiæ Doctori sanctissimo, ac ijs Totilæ temporibus vicino, & qui nonnisi ex relatione sancti Floridi Tifernatis Episcopi, & sancti Herculani ipsius discipuli scripsit, credendum est, monachum potius Herculanum, quam Canonicum dicemus. Gregorij verba sunt hæc: Floridus vir venerabilis Tifernia Ciuitatis Episcopus mihi narrauit, quoddam valde memorabile miraculum, dicens: Vir S. Herculanus nutritor meus Perusina Ciuitatis Episcopus fuit, qui ex monasterij conuersatione ad sacerdotalis Ordinis gratiam est deductus. Ex conuersatione namque monasterij (vt ait Gregorius) petitum fuisse sanctum Herculanum, nihil aliud esse, quàm monachum extitisse apertè declarat Arnulphus Aretinus Canonicus in eiusdem sancti Floridi vita, quam anno Christi 1077. ex vetustioribus eius Ecclesiæ monumentis conscripsit ad Theobaldum Tifernatem Epis. Ita enim habet: Herculanus Episcopus cum ex monastica disciplina ad Episcopatus apicem euectus esset, studebat & pontificalis dignitatis officium adimplere, & monasticæ institutionis normam inuiolabiliter retinere. Gratulabatur, & exultabat in Domino Herculanus Dei famulus, quod in exercitijs diuinorum operum se tam sollicitè æquiparare videbat Venerabilem Diaconum Floridum. Vnde perspiciens, eum sacris mysterijs conficiendis satis idoneum, quanquam reluctantem, & indignum se proclamantem, cunctis, qui seu ex Tifernis, siue ex Perusinis aderant, gaudentibus, atq; collaudantibus, eum consecrauit presbyterum.*

Arnulpho huic Aretino, & docti quiq; scriptores assentiuntur, vnde Cæsar Baronius Cardinalis de eodem sancto Herculano ex monastica quidem vita ad Episcopatũ venisse scribit Gregorius. Philippus etiam Ferrarius: Herculanus Perusiæ in cœnobio vitam monasticam laudabilem ducens, eius vrbis Episcopus postea creatur.

His quoque suffragantur Codices manuscripti Ecclesiæ Perusinæ, ac sancti Petri Perusini, ex Cassinensi

Congregatione Monasterij, qui, & Herculanum non solùm Monachum, sed etiam Benedictinum affirmant apertissimè. Caterum quanti Codices huiusmodi authoritatis sint, ac eo maximè cum ex sacris locis, probatisque autoribus habentur, fidem faciunt Ambrosius, Augustinus, Gregorius, atque alij Martyrologiorum insuper scriptores Florus, Beda, Vsuardus, Ado, caterique dum huiusmodi sanctos Codices suis passim in libris in testes adducunt. Atque vt Canonistarum Canonumque Pontificiorum autoritatem de his ipsis Codicibus testatam, vna hic Romana sufficere debet Ecclesia, qua in diuinis officijs de Sanctis, lectiones ex eisdem Codicibus decerpere consueuit. His innixa testimonijs sacra Illustrissimorum Cardinalium Rituum Congregatio cum officia propria Ecclesia Perusina eius vrbis Episcopo Neapoleone Comitulo curante, post diligentem à Baronio factam revisionem approbasset, Anno 1605. die 12. Mensis Nouembris de Martyre hoc nostro inter alia decreuit. Herculanus secundus huius nominis Perusia Episcopus, cum in Cœnobio ex sancti Patris Benedicti instituto Perusia fundato, vitam monasticam magna cum laude duxisset, tandem Ecclesia Perusina Antistes est ordinatus.

Antiquissimis istis adhuc fundamentis celeberrimus & antiquus sanè scriptor Ioannes Trithemius inhærens, vt etiam Cardinalis Baronius ait, annumerat eundem sanctum Herculanum inter monachos Ordinis sancti Benedicti, & Trithemij testificatio. Herculanus Episcopus Perusia ex monacho vir sanctissima conuersationis fuit, qui multos pro Christo labores martyrij palma terminauit. Qua Trithemij sententia quam verior vero sit, Ioannes Baptista Brachesius ex Ordine Prædicatorum, cuius laudabiliter meminit Cardinalis Baronius in notis ad Martyrologium Romanum, optimè confirmat, eundem sanctum Herculanum fuisse monachum Benedictinum Perusino ex Cœnobio, quod sancto Benedicto exstruendum curauerunt.

Illud praterea aliud de Benedictina sancti Herculani professione argumentum maximi est faciendum, quod vt idem Ioannes Baptista Brachesius optimè etiam probat, cum idem sanctus Herculanus quampluribus Dei viris comitantibus ex Syria Romam aduenisset, & ij eius in peregrinatione socij per Vmbriam, Sabinam, & Tusciam, fere omnes vel monasticam, aut Eremiticam excoluisse vitam commemerantur. Imò & eorum nonnulli Cœnobij effecti Abbates, non aliam, quàm sancti Benedicti Regulam obseruarunt, obseruandamq; monachis tradiderunt, id quod nullo negotio, nisi breuitati consuleremus, demonstrare possemus. pracipuè tamen ex perantiquis monumentis monasteriorum Ferentilli, Vallis Narsi, Pauara, Spoleti, Nuccia, & aliorum, in quibus Benedictinos Abbates præfuisse, certissimè constat Lazarum, Ioannem, Maurum, Fœlicem, Ioannem alium, Isaac, Eleuterium, atque Florentinum, sanctitate illustres, omnes Herculani consodales: sed & hac eadem monasteria cum adhuc extent, Ordinis sancti Benedicti, censeri, & esse cunctis planè fatentur.

Quam rei veritatem ingenui quique Lectores facilè sibi persuadebunt, si ante oculos ponent, sanctum Benedictum Regulam à se diuinitus scriptam ab anno Christi 497. ad 543. quo mortuus est, vt ex Magno Gregorio, ac fide dignis scriptoribus alijs fusius nos alibi probabimus, monachos docuisse, ac per vniuersas Christiani Orbis partes euulgasse. Quod si quispiam negauerit, negare illi necesse erit & Romana Ecclesia autoritatem, qua de Patriarcha hoc nostro inconcussè testatum reliquit, quod monachorum disciplinam in Occidente penè collapsam restituerit, ac mirificè propagauerit, negare illi necesse itidem erit, & Faustum eiusdem Magni Benedicti discipulum sanctitate clarum, testemque oculatum de ipso Monachorum Patriarcha scribentem. Tantam à Domino promeruit gratiam vt nemini post Beatos, ac primos Apostolos vnquam fuerit secundus: sed potius, Deo seruante, tot Sanctorum extiterit fundator Cœnobiorum, tantaque Domino acquisierit millia monachorum: sed de Regula monachorum à Benedicto Principe Occidentis legislatore, longè, latèque propagata, cum nos pluribus aliàs tractauerimus, hoc loco sit satis attigisse. Cæterum cum sanctus Herculanus ex monastica conuersatione deductus, & ipse monachus Perusinus fuerit ordinatus Episcopus, deinde etiam sua ea in Ecclesia monasticas disciplinas, & virtutes tam ipse obseruauerit, quam alios docuerit, quo sanè pacto iam asserti Canonici affirmant Augustiniani hac ipsa in Cathedrali à Regulari quadam probatissima vita Canonico, eundem illum prima religionis rudimenta edoctum, ibiq; professum, in Episcopum postea assumptum, & etiam Canonicorum sancti Augustini Regularium instituta, & caremonias non solum docuisse, verùm etiam eorundem Canonicorum obseruantiam, qua ibidem diutissimè floruerat. & qua à prima institutione deflexerat, ad pristinum statum reformasse? quo pacto inquam hac affirmare audent, cum & Perusina eadem Ecclesia Ordinis sancti Benedicti potius extiterit, nec aliquando sancti Augustini Canonicos, sed Benedictinos tunc temporis habuerit Regulares?

Canonici insuper Augustiniani seipsos etiam decipere cognoscuntur, cum volunt, maiorem Perusij Ecclesiam ea sancti Herculani tempestate fuisse illam, qua hodierna hac die eandem intra ciuitatem Sancto Laurentio dicata veneratur. cum eadem potius in Perusino suburbio, ac in monte cognomento Caluario sancti Petri nomine diceretur, qua & eadem ipsa est, cuius meminit in Dialogo Magnus Gregorius. Hanc tamen maioris commoditatis gratia permultos post annos intra Ciuitatē transtulit Rogerius eius loci Episcopus. Ipsa verò D. Petri Ecclesia, qua Benedictinorum Cassinensium institutionibus hodie subiacet, à monachorum Patriarcha Benedicti Regula obseruatione nullo vnquam tempore discessit, quod clarissimum fit ex vita sancti Petri eiusdem monasterij Abbatis, qui Othonis magni Imperatoris atate vixit. Ex eo etiam quod S. Petri Damiani de perantiquo altero illius monasterij Abbate sanctitate insigni testatur. atque demum ex Pontificum Romanorum priuilegijs Cœnobio eidem elargitis, in quibus hac inter alia habentur: In primis siquidem statuentes, vt ordo monasticus, qui secundum Deum, & B. Benedicti Regulam in eod-

monа-

monasterio institutus esse agnoscitur, perpetuo ibidem temporibus inuiolabiliter obseruetur.

Ex turbidis denique fontibus ab aliquo elicitis eam de S. Herculano historiam, quam etiam in diuinis officijs quotannis recitare boni isti Patres Augustiniani non verentur, haustam fuisse. & illud aliud insigne satis mendacium manifestat, quod vna cum S. Herculano, & Canonicos, quos, vt dicebam, sunt regulares intelligunt Augustinianos gladio interemptos fuisse volunt. Verum enimverò, & hoc ipsum fictum, & superista omnino commentitia esse, optime percipient ij, qui tam veteres, quàm recentiores Scriptores præ manibus habebunt. Percipient inquam, quod cum sancto Herculano Episcopo nec presbyter, nec clericus, non modo Augustinianus gladio fuerit interemptus, & exultabit lingua mea iustitiam tuam Deus &c. Hæc Constantinus Caietanus, quæ sicut ad manus meas venerunt, fideliter reddenda curaui, ne vlla prorsus immutatione, siue per augmentum, siue diminutionem.

III. Hic tamen Constantinus apparatus, ac tantus verborum strepitus, tot scommatum ornatibus tumens, ac turgens, non adeò solidus est, vt vel vno ictu totus disrumpi, & in aërem solui non posset, nec tanti ponderis, vt ad illum refutandū manum calamo admouere deberemus, nisi iam apud nonnullos ista de S. Herculani professione disceptatio in rem iudicatam, parte inaudita, pertransisset. Quod fide oculata didici, cum anno superiori in Ecclesia S. Laurentij Perusinæ quadragesimales conciones ad populū haberem, è quorum mentibus errorem, quem radices iam fixisse reperi, non per verba volantia, sed per scripta manentia conuellendum existimaui.

Hoc autem vt efficiam, illis suppositis, quæ hactenus de Canonici Ordinis institutione, & propagatione disseruimus, contra Constantinum Caietanum sequentes veritates euidentissimè probabo quarum prima hæc est: Sanctus Herculanus potuit esse Clericus Canonicus ex Ordine reformato per S. Augustinum. Secunda S. Herculanus non fuit monachus instituti D. Benedicti, sed nec esse potuit. Tertia, S. Herculanus verè fuit Canonicus, siue Clericus Regularis sacri ordinis Apostolici reformati per S. Patrem Augustinum. In istis veritatibus probandis, & firmandis, vt modestiùs cum Constantino agamus, quam ille cum canonicis Augustinianis, eam partem omittam, quæ conuitiorum parergis illius orationem exornat, dum canonicos Augustinianos, quod in officio S. Herculani supra narratam historiam legant, viros otiosos vocat, inuerecundos, ac insigniter mendaces.

Prima igitur veritas probatur ex eodem fundamento, cui soli nititur Constantinianum ædificium, illud autem est autoritas Magni Gregorij dicentis, S. Herculanum ex conuersatione monasterij ad sacerdotalis dignitatis gratiam euectum. Verum quo tempore B. Herculanus ad sacerdotalis dignitatis gratiam euectus est, solis luce clarius constat, clericos canonicos multa monasteria, tum in Africa, tum in Europa habuisse, nisi forsan dicas, monasteria Africana per Wandalos iam subuersa, & vastata, quod ad rem non facit. Et quidem quòd ante D. Herculanum canonici Augustiniani haberent monasteria in Africa, plus notum est, quàm quod probatione indigeat. Quod etiam domus Canonicorum Augustinianorum vocarentur monasteria: apparet ex Possidio in vita Aug. c. 5. 11. & 15. ex ser. 1. D. Augustini de Com. vita cler. dicentis: Volui habere mecum in domo Episcopi monasterium clericorum, quæ sola autoritas totam Constantinianam argumentationē eludit, dum iocatur, idem esse S. Herculanum assumptum fuisse ex institutione monasterij, & ex institutione monastica, quòd leue est commentum nam si omnia monasteria & monasteriorū instituta Benedictinensi familiæ sint vendicanda, vbi, aut quid erant tot monasteria Canonicorum Regul. siue Clericorum Augustinensium? quæ monasteria vocauisse Augustinum & etiam Pontifices Romanos, & Concilia, & superius ostendimus, & etiam inferius ostendemus. Quod verò ante S. Herculanum fuerint monasteria canonicorum in Europa, maximè in Italia, apparet ex dictis superius de Ecclesia Later. per Gelasium I. reformata, de alijs Ecclesijs Neapoli, Mediolani, Bergomi, Vercellis, & Nouariæ, ex quibus ipsemet Augustinus institutum Regularium Clericorum didicit, & accepit quod in Africa plantauit. Dices: At illæ vocabantur Ecclesiæ, non monasteria. Respondeo vocatas tum Ecclesias, tū monasteria, quod præter autoritatem irrefragabilem D. August. & Possidij proximè allegatam, habetur ex D. Basilio in lib. Constitutionum monasticarū cap. 19. cuius est titulus: Ad Canonicos Regularē vitam in monasterijs degentes, & ex Concil. general. Calced. celebrato anno 450. c. 8. vbi fit mētio clericorū in monasterijs degentiū, vt recētiora Concilia Turonensia, Arelatensia, Aquisgrani, Moguntinum, & alia omittamus, & vt semel dicamus, cum temporibus D. Herculani longè plura fuerint monasteria Canonicorum Augustinianorum, quàm monachorum D. Benedicti, qui vix de ouo erumpere incipiebāt, facilius fuit, D. Herculanum ex monasterio Canonicorum assumi, quàm monachorum Benedictinensium. Sed puto istam veritatem euidentem adeò esse, vt illam non percipere, vel manifestam Ecclesiasticæ historiæ ignorantiam arguat, vel debilitatem intellectus.

IV. Secunda veritas, quòd nimirū B. Herculanus ex institutione monastica D. Benedicti assūptus non fuerit, sed nec assumi potuerit, ex temporum ratione deducitur, suppositis duobus, quorum alterum est D. Benedicti monachos ex illius S. Patriarchę institutione, & regula nō fuisse Clericos, neque deputatos clericatui, hoc enim est, quod D. Thom. 2. 2. q. 186. art. 8. ad 2. inquit, clericatum inesse monacho per accidens. quam ob

causam D Benedictus in sua regula nihil de clericis disponit. Alterum verò est, licet Gelasius I. in cap. Priscis. 55.d. cum monachis dispensauerit, vt ob penuriam clericorum possent in clericos ordinari: id tamen concessisse cum adhibita limitatione, nimirum vt saluæ in reliquis manerent antiquæ constitutiones de ijsdem Monachis disponentes. porrò inter constitutiones de Monachis disponentes, quod ad rem attinet, erat constitutio Siricij Papæ in epist. 1. Decretali, quæ etiã refertur in c. Monachos 16. q. 1. præcipiens, monachos non ante quadragesimum, & quintum ætatis annum ad Episcopalem dignitatem posse assumi. Sunt enim hæc ipsius canonis formalia verba: *Monachos quoque, quos tamen morum grauitas, ac vita, & fidei institutio sancta commendat, clericorum officijs aggregari, & optamus, & volumus, ita vt qui intra trigesimum ætatis annum sunt digni, in minoribus per gradus singulos crescente tempore promoueantur ordinibus, & sic ad Diaconatus, vel Presbyterij insignia matura ætatis consecratione perueniant: nec statim saltus ad Episcopatus culmen ascendant, nisi in his eadem, quæ singulis dignitatibus supra præfiximus, tempora fuerint custodita.* Superius verò scilicet cap. 6. eiusdem epist. talis terminus singulis ordinibus suscipiendis præfigitur, vt ab accessu adolescentiæ vsque ad trigesimum annum, qui digni reperti fuerint, minores ordines & Subdiaconatum suscipiant, à trigesimo verò anno Diaconatum, & post quinque annos Presbyteratum, & post decennium à suscepto Presbyteratu Episcopatum. Ita enim legimus in dicta epist. in primo volumine Conciliorum: quamuis Gratianus in cap. Quicunque 77. d. vbi hoc caput refert, ista tempora aliquo pacto immutauerit, vt alia multa. His suppositis deducitur veritas istius assertionis euidenti ratione, ex annorum ratione, ac supputatione accepta. nam quo tempore B. Benedictus vix monasterium fundare incœperat, necesse est B. Episcopum Herculanum non solùm clericum extitisse, verùm etiam in sacris Subdiaconatus, & Diaconatus ordinibus, ac fortassis etiam Presbyteratus constitutum Ergo impossibile est, illum ex monasterio, vel professione, vel institutione sanctissimi Patriarchæ Benedicti ad sacerdotalis dignitatis gratiam fuisse euectum; vt malè Constantinus Magni Gregorij verba interpretatur. Sequelam nullus negabit: cum nec monachi à D. Benedicto instituti ex illorum institutione essent clerici, nec legatur, aliquem illorum, qui se in prima saltem ordinis institutione illi instituendos tradiderunt, clericum fuisse. Sed nec ipse Beatissimus Patriarcha in sua regula clericorum meminerit, nec ipsi monachi ab eodem instituti, nisi priùs aliquot annorum interuallo in monasterio probati, ad Clericatum assumi potuissent. Antecedens verò istius rationis ita probatur: B. Herculanus circa annum humanæ salutis 544 sub Vigilio Papa, & Totila Tyranno in ruina Ciuitatis Perusinæ per martyriũ cursum cõsummauit, vt Baronius testis pro eiusdem S. Herculani Benedictina professione à Cõstãtino productus, ac idcirco maior omni exceptione, in notis ad Martyrologium sub die 7. Nouemb. ex Sigiberto, & Mombritio fatetur. Ergo inter illius Diaconatum, & assumptionem ad Episcopatum quindecim saltem anni intercesserunt ex prædicta Constitutione Siricij Papæ. His addendi sunt saltem quatuor, aut quinque anni, in quibus Minores Ordines, & Subdiaconatum sumpsit, ac in eisdem ordinibus seipsum exercuit, iuxta vetustissimam Ecclesiæ traditionem; de qua non est nunc differendum. Igitur ab initiatione S. Herculani ipsi clericatus vsque ad assumptionem ad Episcopatum viginti saltem anni intercesserunt. Vlteriùs certum est, eundem Herculanum aliquot annis in Episcopali dignitate vixisse, quippe qui illam Ecclesiam optimis institutis reformauit, & tantam autoritatem apud omnes ciues sibi conciliauit, vt Ciuitatem à Gothis obsessam magis suasione, quàm ciues armis defenderit, quã ob causam iussus est viuus decorticari: quæ non facilè vno, vel etiã altero anno fieri possunt, quæ res adhuc magis confirmari posset, si vera essent, quæ D. Gregorius illorũ temporum vicinus eod. lib. 3. c. 13. scribit, Perusinam ciuitatem septennij obsidionẽ sustinuisse. Hoc de Clericatu B. Herculani, & illius ad Episcopatum assumptione constituto, videamus nunc, quo tempore B. Benedictus monasteria fundare cœperit, & monachos in eis congregare, non me latet, Constantinũ, vt scopulos præcaueret, illa verba ex industria posuisse: *Quam veritatem ingenui quique lectores facile sibi persuadebunt, si ante oculos ponent, sanctum Benedictum Regulam à se diuinitus scriptam ab anno Christi 497. ad 543. quo mortuus est, vt ex Magno Gregorio, & fide dignis alijs scriptoribus fusius nos alibi probabimus, monachos docuisse, &c.* Verùm ingenui lectores hæc de regula à B Benedicto anno Domini 497. diuinitùs scripta sibi ob oculos saltẽ pro veritate ponere nõ possunt qui legunt, D. Gregoriũ lib. 2. Dialogorum c. 3. scribentem S. Benedictum post deuictas tentationes, post fractum signo Crucis vas vitreũ cum veneno sibi propinatũ, relicto monasterio, quod ad preces quorundam monachorum regendum susceperat, in solitudinem fugisse, ibique diu permansisse: ac exinde cœpisse multos ad illum congregari, & tunc duodecim monasteria ibi cõstruxisse, & tunc etiam cœpisse nobiles Romanos ad illum concurrere, & tunc Equitium, ac Tertullum nobiles Romanos suos filios Maurum, & Placidum illi instituendos tradidisse, id enim non nisi anno salutis 523. contigisse, ostendit sub eodem anno Baronius tom. 7. num. 11.

MVltò minus eandem fabellam sibi pro veritate ob oculos ponẽt ingenui lectores, qui- V.
cunque legerint in Actis S. Mauri Abbatis eiusdẽ Benedicti discipuli scriptum, ipsum Diuũ Bene-

dictum ex hac vita migrasse 12. Kal. Aprilis in sabbato sancto, & Marianum Scotum explicatiùs illius obitum referentem in annum Christi 603. cum vixisset annos 96. quin & Sigibertum Gemblacensem, & Trithemium omnes ex Benedictino instituto monachos eandem sententiam, vt veriorem, prædicantes, aut si demus, illos in hoc deceptos alijs errandi occasionem præbuisse, in hanc tamen Constantinianam sententiam nunquam descendent, qui cum Leone Hostiensi, & Baronio tom. 6. sub anno 494. num. 71. senserint ipsum D. Benedictum natum anno Christi 480. quomodo enim regulam Monachis tradere potuisset, qui necdum prima vitæ monasticæ documenta exactè in tam tenera ætate discere potuerat? Supponamus igitur cum Cardinali Baronio B. Benedictum non ante annum Christi 523. monasteria erigere, monachos congregare, instituere, & regulis informare cœpisse, iam ab illo tempore vsq; ad B. Herculani obitum non plus quam anni vnus & viginti intercedere potuerūt, cum vt diximus, B. Herculanus anno 544. martyrio cursum suum consummauerit. Verùm si B. Gregorio fidem adhibemus, necesse est dicere, ipsum B. Herculanum septennio saltem obsidionis Perusinæ Cathedram Pontificalem tenuisse, & adhuc ex Constitutione Siricij Papæ superius memorata decem annis presbyterum ante Episcopatum mansisse, & alijs quinque Diaconum, qui integrum numerum annorum intercedentium inter primam institutionem Benedictinam, & obitū B. Herculani explent, & superant, vt alios annos omittamus, in quibus idem sanctus vir in Minoribus, & sacri Subdiaconatus Ordinibus sese prius exercuerat. Igitur de vltimis ad prima pedem referendo, antequam D. Benedictus monasteria erigere, & monachos instituere cœpisset, B. Herculanus iam inter Clericos erat numeratus, & saltem inter Diaconos constitutus.

VI. QVæ ratio in hunc modum roborari adhuc magis poterit, si supponamus B. Herculanū, antequam à ciuibus Perusinis Pontifex postularetur, ex longa conuersatione in monasterio Perusino ante habita illis optimè notum, & probatum fuisse, quod nec Constantinus negat, quin & constanter asserit: hoc namque supposito necesse erit dicere, monasterium illud iam Perusij extitisse, antequam D. Benedictus in montibus Simbruinis prima suorum monasteriorum fundamēta proijceret, vt ipse Herculanus iuxta Pontificias constitutiones per conuenientia temporum interualla ad singulos ordines ascenderet. Ergo cœnobium illud, ex quo D. Herculanus ad Pontificialis dignitatis culmen fuit euectus, ex D. Benedicti instituto nullatenus esse potuit.

VII. SEd adhibetur ad maiorē corroborationē eiusdē veritatis hæc secūda ratio, quo tempore S. Herculanus in monasterio Perusino conuersabatur, siue ante assumptionē D. Herculani ad gratiā sacerdotalis dignitatis, monachi D. Benedicti nullū monasteriū Perusii habebant. Ergo frigida est ista Cōstantini imaginatio de Benedictina D. Herculani professione, antequam ad episcopalis dignitatis gratiā assumeretur. Sequelā istius rationis suppono, vt manifestā: quia tā ipse Cōstātin⁹, quàm Canonici Augustiniani cōueniunt, B. Herculanū assumptū fuisse ex aliquo monasterio Perusij tunc existente. Assumptū verò probatur, nā D. Gregorius in Dialogis Chronicæ monasterij Cassinensis, Baronius, & alij antiquiores, qui monasteria à D. Benedicto vel etiam ab illius discipulis illo viuente exstructa recensuerunt, istius monasterij Perusij, siue ab illo, siue à Perusinis ipso viuēte exstructi, ne per somniū quidem meminerunt, quis verò credat, omissuros, si eiusmodi monasteriū Benedictinū reuera ibi fuisset institutū, cū aliorū tum à D. Benedicto in montibus Simbruinis, & in monte Cassino, tum à B. Placido in Sicilia extructorum distinctè, specificè, & conceptis nominibus meminerint?

Patiantur obsecro tarditatem meam, qui ingeniò præuolant. Si B. Herculanus ex monasterio assumptus fuit, quod Perusini D. Benedicto exstruxerunt, eiusmodi monasterium quodnam fuit, & vbi extitit?

Respōdet Constātinus, illud fuisse monasteriū B. Petri, vbi tunc D. Benedicti institutio vigebat, & nunc etiā viget, nec vllo tempore à monachorum D. Benedicti institutionibus desciuit. At eū hic loci ego volebam, nam istud vltimum præsidium, ad quod veluti ad sacrām Anchorā recurrit, tandem illius assertionem Solis luce clarius euertit, quòd solùm ad hominem saltē sufficit ad ostendendum, & quidem inuincibiliter, B. Herculanum non monachum siue ex D. Benedicti, siue etiam alterius cuiusuis instituto, sed clericum regularem necessariò extitisse, primò namq; vbi reperit Cōstantinus, monachos tempore B. Herculani, aut etiā quadringētis annis post illius obitum immediatè sequentibus, monasterium B. Petri in Suburbio, in loco, qui mons Caluarius dicitur incoluisse? Legat quæso vitam B. Petri eiusdem monasterij primi Abbatis ex Ord. D. Benedicti: legat historiam manuscriptam eiusdē monasterij, quam viri docti & nobiles, & probatæ fidei non pauci eiusdē Ciuitatis viderūt. Videat insuper Ecclesiæ Perusinæ historiā, videbit, Ecclesiām D. Petri non ante monachis Benedictinis traditā, quàm Rogerius Ciuitatis Episcopus nouam Cathedralem intra Ciuitatem, quæ nunc S. Laurentij dicitur, exstruxisset, & in eam ex dicta Ecclesia S. Petri suam, & suorum canonicorū sedem transtulisset: quæ omnia circa tempora Othonis III. Imperatoris contigerunt, quibus temporibus Honestus eiusdem Ciuitatis Perusiæ Episcopus, & Rogerij successor Petri Abbati Benedictino Ecclesiam Sancti Petri concessit, vt ibi monasterium secundum Regulam D. Benedicti institueret,

ueret. Ante id temporis ostendat Constantinus, eam Ecclesiam monachorum D. Benedicti fuisse, ac vt illi etiam indulgeamus, ostendat Perusinos aliquod aliud monasteriũ vel D. Benedicto, vel illius monachis exstruxisse.

Præterea D. Petri Perusina Basilica temporibus B. Herculani, & sequentibus vsque ad Rogerium Episcopum, qui fuit circa annum 980. plus minus, maior Ecclesia erat, vel vt vocant Cathedralis ipsomet fatente, & asserente. Verùm monachos D. Benedicti temporibus S. Herculani, qui eiusdem D. Benedicti contemporaneus extitit, Ecclesias Cathedrales tenuisse, Constantinus quo probabili documento ostendet? eo præsertim tempore quo vix ex Sublacensibus tugurijs erũpere incipiebant, homines sanctissimæ quidem vitæ, sed omnes Laici, vt vulgi more loquamur ob vocabulorum indigentiam, id est nullo adbuc clericali charactere insigniti, quibus D. Benedictus non vt clericis, sed vt laicis regulam vitæ præscripserat, in qua de clericis monachis ne verbum quidem habetur.

VIII. TErtiò si S. Herculanus ex monastica D. Benedicti institutione assumptus fuit, vt hoc etiam gratis concederemus, sanè inter primos ipsius D. Benedicti discipulos veniret connumerãdus, vtpote vel ætate maior secundũ aliquos, aut saltẽ illi æqualis: & cum fuerit insignis nõ solùm Episcopus, sed etiã Christi martyr, cõsequẽs erit, vt primus ex familia D. Benedicti Episcopus, & martyr, eodem Benedicto adhuc superstite, sit omni iure constituẽdus. Hoc si ita est, cur venerãdi monachi illũ ab antiquo tẽpore in suis Martyrologijs minimè scripserunt? cur illi sua officia minimè persoluerunt, cur B. Gregorius, qui aliorum D. Benedicti discipulorum sanctorũ, & martyrũ meminit, & alij vetusti, qui Sanctorum Placidi, Mauri, & aliorum, & Sanctissimi Patriarchæ res gestas tanta diligentia tam accuratè literis cõscripserunt, vnius Herculani primo loco ante omnes recensendi, ne per somnium quidem meminerunt? sed nec ex recentioribus aliquis fide dignus, & probatus autor illũ in albo Sanctorum Benedictinensium reposuit? parũ igitur probabilia sunt, quæ Constantinus de Monastica Benedictina S. Herculani professione scribit.

Postremò vetusta, & cõstans est Ecclesiæ Perusinæ traditio, B. Herculanũ statim ad Episcopalem dignitatem euectũ, clerum reformasse, & optimis Regulis Clericalibus instituisse, quin etiam illos more canonico seu regulari viuere constituisse. Ergo necesse fuit, illum inter clericos, & cũ clericis regulariter, & more canonico viuentibus ante illud tempus degisse, non inter monachos Benedictinos, qui vix vnum sacerdotem, aut diaconum per singula monasteria per id temporis habebant, vt ex regula D. Benedicti cap. 62. habes.

IX. TErtia tandẽ veritas, quod S. Herculanus fuerit verè clericus canonicus, siue regularis, ex instituto per D. Patrẽ Augustinũ instaurato, multipliciter etiam probatur, & primò quidem ratio. ne proximè facta, quia veteres Ecclesiæ Perusinæ tabulæ, quæ in antiquo officio S. Herculani recitabantur, expressè habent, B. Herculanum ex monasterij conuersatione assumptum, clericos maioris Ecclesiæ more canonico viuere instituisse. Hinc verò euidens præsumptio est, illum professione canonicum antea extitisse, quomodo enim regularis vitæ instituta suis clericis tradere potuisset, & illos ad normã vitæ canonicæ reformare, nisi prius ipse eiusmodi instituta apprimè doctus fuisset in aliquo Collegio Canonicorum?

Ad hæc B. Herculanus, venerando P. Constãtino fatente, in monasterio Ecclesiæ Beati Petri, ante Episcopatum regularis vitæ institutum profitebatur. At illo tempore Ecclesia B. Petri Perusina Cathedralis cum esset, non monachorum D. Benedicti, nec alterius instituti, sed Clericorum Regularium erat, sicut omnes primæui illius tẽporis Basilicæ, vt in antecedẽtibus ostendimus. Ergò vel ex hoc capite, quod aduersæ partis præcipuum est fundamentum, maximè probatur clericalis institutio B. Herculani.

Præterea certum est, in Ecclesia Perusina regulare D. Augustini institutũ ab antiquissimo tempore viguisse vsque ad Iulium Papam huius nominis Secundum. Tradunt etiam Perusinæ tabulæ, B. Herculanum suos clericos maioris Ecclesiæ more canonico viuere instituisse. Ergò ante B. Herculanum in Ecclesia Perusina non erant monachi, sed clerici. Ergo & post S. Herculanum fuerunt ibi clerici canonici, id est regulares. sed quod ad rem pertinet. Ergo vel ante D. Herculanum erant clerici canonici, & sic habemus intentum, cum S. Herculanus assumptus fuerit ex numero Religiosorum illius Ecclesiæ, vel ipse primus institutum clericorum canonicorum in Ecclesiam Perusinam introduxit, & sic cum introduxerit institutum D. Augustini, & cum suis canonicis communiter vixerit, saltem in Episcopatu fuit professor instituti Canonicorum Regularium Augustinianorum, præter quod verisimile admodum est, illud institutum in Ecclesiam Perusinam illum induxisse, cuius ipse professor antea extiterat: & vt semel dicam, si S. Herculanus huiusmodi institutum in Ecclesiam Perusinam non inuexit, aut saltem non reformauit, vt Canonici Augustiniani in suis officijs quotannis recitatis dicunt, quis alius huiusmodi institutum in Ecclesia Perusina plantauit? tandem quod omnẽ dubitationem tollere videtur, in Bulla Iulij II. per quam Ecclesia Perusina ex regulari est secularis effecta, dicitur illam à sua institutione fuisse regularem, & Ordinis S. Augustini, non ergo fuit aliquando instituta sub Ordine Monastico, siue D. Benedicti, siue alterius.

SEcundò principaliter probari potest eadẽ veritas testimonijs duorum Historicorum non X.

minoris certè autoritatis, quam decem Arnoldi, & Brachesij, vel etiam Trithemij, cum alter Apostolicæ Ecclesiæ Bibliothecarius extiterit, alter non solùm Theologus, & legum Doctor sui temporis clarissimus, verùm etiam Historicus peritissimus, qui integram historiam à mundi exordio sex tomis distinctam ad sua tempora perduxit. Primus est Ioannes de Nigraualle in Epilogo Chronicarum tertiodecimo cap. 18 vbi in Catalogo Sanctorum Canonici Ordinis refert S. Herculanum Perusinæ Ciuitatis Episcopum. Hunc librum ex Bibliothecis monachorum D. Benedicti ad nos deriuasse, fidem facit, qui illum manu propria exemplauit, & Ioanni Alcatio Alemano tradidit, qui illum postea imprimendum curauit, nimirum Domnus Zacharias Vicentinus Benedictinensis, postea Episcopus, ita enim in fine ipsius libri habes: *Hec omnia suprascripta de verbo ad verbum ex Chronica supradicti Ioannis de Nigraualle Bibliothecarij Apostolici per Reuerendum Patrem D. D. Zachariam Vicentinum Benedictinensem, postea Episcopum, manu propria fideliter transcripta.* Quod ad notandum duxi, ne quis prædictũ chronici fragmentum à Canonicis Regularibus sub falso titulo Ioannis de Nigraualle muulgatum calumnietur, quod integrum illius Chronicon difficile inueniri possit. Alter est Augustinus Ticinensis in Dilucidario Christianarum Religionum part. 4. in vita ipsius S. Herculani, vbi inter alia hæc habet: *Quum verò cælestem vitam in terra ageret in Ecclesia Perusina, Religionis prima clementa, sub quodam viro probatæ vitæ didicit*, & infra *Cumque in Regulari Canonica secundum Apostolicæ perfectionis, & D. Augustini regulam iam professus esset, &c.* Contra quem si obijciat Caietanus, Ticinensem canonicum Augustinianum extitisse, obijciam ego eidẽ Constantino Ioannem item Trithemium, quem ille antiquum, & celeberrimum Scriptorem pro S. Herculani monachatu nobis obijcit, monachum Benedictinensem fuisse, cui Ticinensis noster vel antiquitate, vel eruditione historica est sine dubio comparandus, & æquiparandus, pluribusque etiam titulis tum eruditissimi Theologi, ac Diuini verbi Concionatoris, tum Iurisconsulti suorum temporum clarissimi eidem Trithemio præferendus, vt illius scripta sine alio laudatore prædicant.

XI. SEd vt omnem scrupulum amputemus, probatur hæc eadem assertio testimonio irrefragabili S. D. N. Pij Papæ V. in suo motu proprio, per quem officia Ordinis Canonicorum Regulariũ Cõgregationis Lateranensis probauit anno Domini 1570. inter ea namque officia, illa S. Herculani habetur historia, quam Constantinus Caietanus pro suâ licentia ab aliquo otioso ex turbidis fontibus haustam prædicat, ac etiam insigniter mendacem. qui motus proprius plenam fidẽ facit; præsertim in antiquis, vt tradunt passim Doctores, Felinus in cap. Cum à nobis, de testibus. Iason volum. 3. consil. 65. Socc. consil. 226. col. 2. vers. Ad secundum respondetur, Alexander vol. 1. consil. 6. col. fin. Decius consil. 445. nu. 15. & saltem transfert in aduersarium onus probandi contrarium, vt notant Felin. vbi supra, & Angel. consil. 368. vnde cum Pater Constantinus contrarium non probauerit, parum reuerenter prædictam historiam ex turbidis fontibus à viris otiosis haustam iocatur, nec plus aliquid dicam. His omnibus addo Decretum S. Congregationis Illustrissimorũ Cardinaliũ super Ritib⁹ editũ anno 1612. per quod ipsa Congregatio probauit officia Canonicorũ Regulariũ Cõgregationis S. Saluatoris de Bononia nuncupatæ, inter quæ continetur eadem historia quæ recitatur quotannis à Canonicis Regularibus Congregationis S. Saluatoris Lateranensis, quod Decretum posterius est eo, quod pro monastica S. Herculani professione profert ipse Caietanus, & est huiusmodi: *Die 22. Decembris 1612. Officia hac propria, & particularia recitanda in proprijs solemnitatibus Sanctorum Canonicorum Regularium Congregationis S. Saluatoris Ordinis S. Augustini iam à Sede Apostolica approbata, & iterum in S. ritnum Congregatione proposita, & de mãdato, & ordine eiusdem S. Congregationis recognita, emendata, & subscripta ab Illustrissimo, & Reuerendissimo Cardinali Bellarmino, eadem S. Rituum Congregatio approbauit, & vt à Canonicis eiusdem Congregationis S. Saluatoris recitari possint, & debeant iuxta rubricas in principio huius libelli positas, concessit, & indulsit, cum facultate, vt eadẽ subscripta officia pro maiori totius ordinis prædicti commoditate imprimi possint, & valeant, & ita censuit, & declarauit die 22. mensis Decembris 1612. R. Card. Bellarmin. F. Maria Cardinal. de Monte. Ioannes Paulus Mucantius Secret.*

Demum filius honorat Patrem suum, & seruus Dominum suum, ait Dominus per Malachiam 1. Si ergo S. Herculanus ex ordine Monachorum Benedictinensium fuit, debebant illi eum in albo Sanctorum sui ordinis reponere; debebant illum peculiaribus officijs quotannis venerari, sicut cum alijs eiusdem ordinis facere cõsueuerunt, vel ob id maximè, quod inter primos ex illo ordine in numerum Sãctorum relatos, ille primus Sanctus, primus Martyr, & primus Episcopus fuisset: at inter Benedictinenses ante paucos saltem annos S. Herculani mentio nec habita, nedum peculiaria officia in eius laudem recitata: è contra Canonici Augustiniani illum semper inter præcipuos illorum ordinis Patres, Protectores, & Sanctos habuerunt, illi quotannis diuinum officium peculiari ritu persoluere consueuerunt. Quis ergo in dubium reuocet, num Monastico, an potius Canonico sit ordini meritò, ac iure vindicandus? meritò enim dicet vobis S. Herculanus ô Venerandi Benedictinenses, filius honorat Patrem, & seruus Dominum suum. Si ergo Pater vester ego sum, vbi est honor meus?

CAPVT DECIMVM NONVM.

Constantini Caietani argumentationes pro Monastica sancti Herculani professione superius adducta resoluuntur.

I. Onstare satis arbitror ex dictis, quid virium Constantinianæ argumentationes contineant ad assertam B. Herculani Monasticen probandam, cum illas ex duplici errore, iuris, & facti procedere nullus non intelligat. Iuris quidem quòd censeat, idem esse, B. Herculanum ex Monasterij conuersatione ad Episcopalis dignitatis gratiam euectum, & illum ex Monastica professione ad Episcopatum fuisse assumptum, quod præterquam si pro vero admitteremus, non tamen exinde inferret ex familia Benedictinensium acceptum, quæ necdum ab ouo eruperat. tamen secundum rei veritatem falsum est, & ostendit, illum non vidisse quæ de Canonicis in Monasterio degentibus scribunt D. Basilius in institutionibus Monasticis cap. 19. Concil. Calcedonense c.8 & de Monasterijs Clericorum, siue Canonicorum, D. Augustinus serm. 1. & 2. de communi vita Clericorum, & in Psal. 132. Possidius eius discipulus in illius vita cap. 5. 11. & 15. D. Ambrosius in epistola 82. & in sermone 69. de Natali B. Eusebij, Concilium item Arelatense quartum cap. 8. Turonense tertium c.24 Aquisgrani, Moguntinum, & alia, Venerabilis Beda lib. 4. Historiæ gentis Anglorum c.4. Gulielmus Malbesburiēsis in Libris de Regibus & Episcopis Anglicanis. Archidiaconus in cap. Quia situm 1. q. 3. vbi dicit omnes Ecclesias Galliarū antiquitus consueuisse vocari Monasteria, vt Vincentium Bellouacensem, D. Antonium, Ioannem Molanum lib. 1. de Canonicis cap. 12. & alios recentiores omittamus, ne in re notissima laboremus.

Errare etiam in facto eundem Caietanū nullus non intelliget, qui aduertat, illius rationes in falsa narratione fundatas, nempe quòd quæ nunc dicitur S. Petri Ecclesia Perusina Congregationis Cassinensis, tempore S. Herculani esset monasterium ordinis Sanctissimi Patriarchæ Benedicti, id enim plusquam falsum est, quia illa Ecclesia Cathedralis tunc temporis erat, quæ per Clericos, non per Monachos regebatur: quam Benedictinenses Monachi non ante annum Christi 980. vel 990 obtinuerunt, quod mirum est illum ignorasse, cum non facile credatur propria ignorare, qui alienorum curiosus adeò est scrutator: & licet hoc pacto facillimum esset ab eius nos molestijs liberare, ne tamen quæratur, nos illius argumenta consultò dissimulare voluisse, illius discursum nunc breuiter repetemus, singulis rationibus singulas adhibendo responsiones. ait igitur

Sed hac omnia gratis asserta quis non videt? nam si Magno Gregorio Ecclesiæ Doctori sanctissimo, ac ijs Totila temporibus vicino, &c. II.

Respondeo. Principij petitionē meritò obijci posse, quòd probāda pro veris supponātur, videlicet idē esse, fuisse assumptū ex cōuersatione monasterij, & fuisse assumptū ex conuersatione monastica: hoc n. principio negato, quod nullus eruditus nō negabit, primū illius argumentū flaccescit, & euanescit. Sed quia forsan Dialecticis parū assuetus hæc audiens Sophistā inclamabit. Respōdeo aliter, falsū esse, quod assumit, idē esse B. Herculanū fuisse assumptū ex conuersatione Monasterij, & ex conuersatione Monastica. nomē enim Monasterij commune est ad domus tam Canonicorum quàm Monachorū, & æque dicūtur Monasteria domus Clericorum vnà communiter viuentium sicut domus Monachorū: & ante D. Benedictum, imò etiam D. Herculanū pleraq; Monasteria Canonicorū in orbe Christiano visebantur. Sed lege, si placet, quæ notauimus supra lib. 1. cap. 38. aut si libros nostros legere non dignaris, lege D. Augustinum, Possidium, & alios autores proximè citatos, sed præsertim ipsum Augustinū in expositione Psalmi 132. at subdit

Constantinus *ex conuersatione namque monasterij, vt ait Gregorius, petitum fuisse sanctum Herculanum, nihil aliud esse, quàm Monachum extitisse, apertè declarat Arnulphus Aretinus Canonicus in eiusdem sancti Floridi vita, &c.*

Respōdetur, quid si pro vno Arnulpho Aretino Basilium, Augustinum, Possidiū, Bedā, innumera Cōcilia, & testimonia Patrū, Historicorū, Canonistarū, quin & Sacrorū Canonum authentica testimonia tibi obiecero, & probauero, æque cōuenire nomē Monasterij domibus Canonicorū, sicut & Monachorū? An pro sacris monumētis vnus tibi suppetit Arnulphus Aretinus, & nō magis sacri Canones, & sacrorū Conciliorū definitiones, & Priscorum Patrū narrationes, quas non esse omittendas diuina scriptura præcipit, cum inquit: Non te prætereat narratio Seniorum.

Constantinus. *Arnulpho huic Aretino & docti quique scriptores assentiuntur: vnde Cæsar Cardinalis Baronius de eodem S. Herculano, ex Monastica quidem vita venisse scribit Gregorius. Philippus etiam Ferrarius: Herculanus Perusia in Cœnobio vitam laudabilem ducens, eius Vrbis Episcopus postea creatur.*

Respondetur. cum tam liberè doctos quosq; Arnulpho Aretino assentientes audiui, extimui valde. Cæterum quando doctos quosque ad Cardinalem Baronium, & Philippum Ferrarium restringis, animum resumpsi, maximè quia tu ipse Baronium in multis arguis, & præsertim in vita magni Pontificis Gregorij: & alter Philippus

Ferarius vix est in orbe cognitus. Sed quid si isti duo viri etiam doctissimi tecum in eadem salebra hæserunt, aut tu cum illis, dum putant, idem esse, aliquem assumi ex conuersatione monasterij, & ex conuersatione monastica, vt nullus præter Monachos in monasterio degere, & conuersari valuerit?

Constantinus. *His quoque suffragantur manuscripti Codices antiquissimi Ecclesiæ Perusinæ, ac sancti Petri Perusini ex Casinensi congregatione Monasterij, qui Herculanum non solùm Monachum, sed Benedictinum apertissimè affirmant, &c.*

Respondeo. Satius fuisset, fixum de Codicibus antiquissimis Ecclesiæ Perusinę testimonium ponere. Nam illi nihil amplius ponunt, quam quod ex verbis D. Gregorij referunt, addentes quod Herculanus factus Episcopus instituit Clericos maioris Ecclesiæ more Canonico viuere, & omnem Clerum secunda, quarta, & sexta feria ieiunare constituit. Manuscripti verò Codices monasterij S. Petri hoc solùm verè affirmare possunt, sanctum Herculanum ex conuersatione monasterij sancti Petri assumptum: quod non negamus, sed quàm maximè contendimus. Si autem ex institutione Monastica, præsertim D. Benedicti assumptum aiunt, manifestè illorum autores se, & alios decipere conuincuntur: cum constet, illam Ecclesiam ante annum circiter 980. Cathedralem extitisse, neque Monachos D. Benedicti nisi post sedem Episcopalem, & Canonicorum Regularium intra vrbem translatam, illam Ecclesiam obtinuisse, quod accidit circa annum 990. Quare frustra terremur testimonijs Ambrosij, Augustini, & autorum veterum Martyrologiorum, ac etiam Historicorum, qui de hac re ne verbum quidem habent, sed nec tu aliquod testimonium ex illis promis.

II. Constantinus. *His innixa testimonijs Sacra Illustrissimorum Cardinalium Congregatio, cum officia propria Ecclesia Perusina, eius vrbis Episcopo Neapoleone Comitulo curante, post diligentem à Cardinali Baronio factam reuisionem, approbasset, anno Christi 1605. die 12. mensis Nouembris de Martyre hoc nostro inter alia decreuit: Herculanum secundus huius nominis Perusia Episcopus, cum in Cœnobio ex sancti Patris Benedicti instituto Perusia fundato vitam Monasticam magna cum laude duxisset, &c.*

Respondeo. Exiguum momentum in isto Decreto constituendum esse, primò quia parte inaudita & causa minus cognita emanauit, supposita falsa narratione, quòd Monasterium seu Ecclesia S. Petri Ciuitatis Perusinæ teneretur per illa B. Herculani tempora à Monachis Benedictinis, quòd tam falsum est, quàm quod non nisi post annos quadringentos à fœlici dormitione sancti Herculani Benedictinenses Monachi dictam Ecclesiam obtinuerunt. Secundò, quia eadem sacra Congregatio anno 1612. probando officia congregationis Canonicorum Regularũ S. Saluatoris Bononiensis, virtualiter, & implicitè hoc anterius decretum reuocauit, & nostrã Sententiam manifestè probauit. Tertiò, quia nos habemus firmiorem propheticum sermonem, cui & tu benefeceris attendens, nempè Bullam Põtificiam Pij V. per quam officia Sanctorum Canonici ordinis, quę à nostra Lateranensi Congregatione quotannis recitantur, approbauit. Sed quid si dixero tibi Reuerendissimum eundẽ Neapoleonem Comitulum viso meo responso ad tuas argumentationes, quod tibi tradidisse, vt si quid velles, replicares, tum ab illo, tum ab alijs fide dignissimis didici, suasisse mihi plurimum, ac etiam Generali Procuratori nostræ congregationis, vt ostensis nostris euidentissimis rationibus hoc tuum decretum, quod iactitas, per eandem Sacram Congregationem Illustrissimorum Cardinalium super Ritibus reuocandum procuraremus. ipse adhuc in viuis agit, quem Deus Optimus incolumem diu seruet, & ad Cœli coronam perducat. ex illo sciscitare.

Constantinus. *Antiquissimis istis fundamentis celeberrimus, & antiquus sanè Scriptorum Ioannes Trithemius inhærens, vt etiam Cardinalis Baronius ait, &c.* IV.

Respondeo, præter quod Trithemius Monachus Benedictinus fuit, & pars in causa formalis, vt semel intelligas, quam opportunè illius testimonium exaggeres, referam tibi, quæ de illo, ac eius similibus Cardinalis Baronius, quem contra Augustinianos Canonicos producis, ingenuè fateatur, tom. 6. Annalium sub anno 494. num. septuagesimo sexto. *At vero, inquit, cum innumerorum penè sanctissimorum virorum, & doctissimorum Patrum Patriarcha Benedictus fuerit fœcundissimus propagator, perperam ne a sententia illi faciunt, qui ei, quos non genuit, alienos partus supponunt, qui nequam nimio eius ordinis, sub quo profitentur amore, nonnullos fama illustres viros, qui etiã ante sancti Benedicti tempora floruerunt eiusdem fuisse regula professores imprudenter, & inconsultè nimis affirmant. Etenim non fœcundis, sed sterilibus supponi aliena soboles consueuit. Transiit hoc inter alios Trithemius, autorq; cæteris posterioribus suis id ipsum faciendi. Quid rogo cum sancto Benedicto S. Cæsarius Arelatensis Episcopus? &c.* Hæc Baronius, & alia, quæ ibi sunt videnda. & præter Cæsarium Arelatensem, & alios ibidem relatos addiderim ego: Quid cum sancto Benedicto, vel cum Monachis Adrianus Papa huius nominis Quartus? quid monasterium S. Rufi apud Auenionem, quod cum eodem Adriano Quarto illius olim Abbate, inter monasteria Monachorum recenset, quod Monasterium nunquam Monachorum, sed semper Canonicorum extitisse plus notum est, quàm quod vlla indigeat demõstratione? Addo cum ex sententia Trithemij in lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis magnus Patriarcha Benedictus post annum Christi 600. ætatis annorum 96. obierit, sanctus verò Herculanus

anno

anno Christi 544. vel ad summum 546. martyr ad Christum migrauerit, ac etiam Episcopali munere aliquot annis defunctus, & consequenter ætate prouectus, & grandæuus, quomodo non animaduertit Constantinus, suo se gladio petere, cum Benedictinam sancti Herculani professionē ex Trithemij testimonio nititur comprobare?

Constantinus. *Quæ Trithemij sententia quam verò verior sit, Ioannes Baptista Brachesius ex ordine Prædicatorum, cuius laudabiliter meminit Cardinalis Baronius in notis ad Martyrologium Romanum, optimè cōfirmat, &c.*

Respondeo. putabam ad Trithemij sententiam vero veriorem ostendēdam aliquod ex sacrarum Scripturarum oraculis, vel Summorum Pontificum, vel Conciliorum Oecumenicorum Decretis testimonium promendum. Sed cum illis omissis ad vnum Brachesium se recipiat, videat an dici possit, cæcus cæco ducatum præstat, & ambo in foueam cadunt. nam circumscripta illius autoritate, quæ apud me in hoc nulla est, ille suum dictū nec confirmat, nec optimè probat, sed voluntariè loquitur, eodem errore captus, quod nullus ex monasterij conuersatione nisi Monachus assumatur.

V. Constantinus. *Illud præterea aliud de Benedictina S. Herculani professione argumentum maximi est faciendum, quod vel idem Ioannes Brachesius optimè etiam probat, cum idem S. Herculanus cum pluribus Dei viris comitantibus ex Syria Romā aduentasset, &c.*

Respondeo, quod Ioannes Baptista Brachesius Sanctum Herculanum cum pluribus Dei viris ex Syria Romam aduentasse, aut optimè, aut pessimè probauerit, nō video. nam arguens illius probationem non attulit, quam non omitteret, si præ manibus haberet. quod verò S. Herculanus ex Syria Romam venerit apocryphum est: nam in manuscripto libello historiæ Annuli Beatissimæ Virginis Deiparæ, qui apud Perusinos summa veneratione asseruatur, mihi oblato, dum in maiori Ecclesia Conciones quadragesimales haberem, S. Herculanum non ex Syria, sed ex partibus Germaniæ, siue Alemaniæ illuc aduentasse reperi. Porrò eundem S. Herculanum apud maiorem D. Petri Ecclesiā eiusdem Ciuitatis in monasterio educatum, ipse etiam Constantinus cum Canonicis Augustinianis fatetur: qui hoc solo à nobis distat, quòd nos monasterium illud clericorum, sicut & cæterarum illius temporis cathedralium fuisse contendimus: ille autem monachorum Benedictinensium, qui nondum per id temporis Perusij visi fuerant, sed neque ad regimen cathedralium nisi post multa secula, & per accidens admitti consueuerant, vt in sequentibus ostendemus. Iam videat, quàm optimè Brachesius intentum euincat. Verùm esto id verum sit, quod tamen falsissimum esse contendo, ostendendum manebat, quod socij S. Herculani, quos fingit in monasterijs narratis, S. Patriarchæ Benedicti monachi extiterint, & illius regulam seruauerint, & alijs obseruandam tradiderint. neque enim probationem adeò necessariam, vtpote circa quam rei cardo vertitur, omittit breuitati consulens, sed illius inopiam manifestè prodit. Certè vt de alijs taceam, monasterium, quod sanctus Isaac apud Spoletanam Vrbem in cliuo montis fabricauit, à fundatione Benedictinensium monachorū extitisse, vel sanctum Isaac D. Benedicti monachum fuisse nunquam probabit, quod ipsum de alio monasterio sancti Petri de Firentillo eidem monasterio Spoletano olim subiecto contendo. Monasterium enim Spoletanum, quod sancti Iuliani vocatur, ex Apostolica concessione nostræ Lateranensi familiæ cessit, cuius sum ego Abbas, licet immeritus. Reliquiæ illius sanctissimi Viri apud nos sunt, cum omnibus eiusdem monasterij monumentis vetustissimis. extant eiusdem sancti Viri res gestæ in tabulis Ecclesiæ Spoletanæ? extant apud D. Gregorium lib. 3. Dialogorum cap. 14. hæc omnia scio vidit. At quod S. Isaac D. Benedicti Regulæ professor extiterit, vel sub eadem regula sancti Iuliani martyris Ecclesiam, & monasterium fundauerit, certè non vidit, si non inuidit. Fateor idem monasterium progressibus temporum Benedictinis monachis Cluniacensibus, sicut & S. Petri de Firentillo cessisse, quod vetustissimæ Scripturæ in eodem monasterio adseruatæ indicant. Verùm aliud hoc est. & tandem vt daremus per importunitatem, alios sancti Herculani socios in illis monasterijs degētes monachos Benedictinenses fuisse, non probaret sanctum Herculanum sancti Benedicti monachum fuisse, quem in Ecclesia sancti Petri Perusina Cathedrali vitæ Regularis institutum coluisse, ille ipse fatetur.

VI Constantinus. *Quem rei veritatem ingenui quique Lectores facilè adhuc sibi persuadebunt, si ante oculos ponent, S. Benedictum Regulam à se diuinitus scriptam ab anno 497. ad 543. quo mortuus est.*

Respondeo. Iam dixi, ingenuos Lectores, nisi cæcutiendo, sibi ante oculos hoc ponere nō posse: sed etsi ponerent, & concluderent etiam, prout concedendum est sanctissimum Patriarcham Benedictum monastici Ordinis in Occidente reparatorē, innumera monachorum Cœnobia per se, vel per sui instituti professores erexisse, quid inde? An ex hoc sequeretur S. Augustinum Canonici Ordinis in Occidente reparatorem non extitisse, & Ecclesias Cathedrales omnes ab initio clericorū regularium nō fuisse, vel ante D. Benedictum innumera Collegia & monasteria Canonicorum Regularium in Italia non fuisse: aut etiam sanctum Herculanum, qui S. Benedicto ætate maior fuit, & in Ecclesia Cathedrali Perusina regulariter institutus, nonnisi monachum Benedictinensem esse potuisse: aut tandem per tempora D. Benedicti, & post illum, nullos monachos in Europa, addo in Italia, nisi ex Ordine

D. Benedicti extitisse? Errant certè, qui ista credunt. Circa tempora B. Herculani S. Benedicti monachi per Vmbriam non erant propagati, solitudines colebant, non Ciuitates, non Ecclesias Cathedrales. Clericorum erant munera non monachorum, Ecclesias regere intra Vrbes, & in media populorum frequentia constitutas: sed subiungit

VII. Constantinus: *Quo sint pacto iam asserti Canonici Augustiniani affirmant, hac ipsa in Cathedrali à Regulari quodam probatissima vita Canonico, eundem illum prima religionis rudimenta edoctum, ibique professum, in Episcopum postea assumptum, ea etiam Canonicorum Regularium S. Augustini institutа, &c.*

Respondeo. Quo pacto Canonici Augustiniani id affirment, ex dictis apparet. quod autem de assertis Canonicis Regularibus Augustinianis submurmurat, nescio quid latentis adhuc offensionis redolet, qua veteres discordias, si posset, vellet iterum ab Orco reuocare. Verùm incassum. nos enim Canonicos Augustinianos non assertos, vt ait, sed veros, proprios, originarios, ac de veris antiquis clericis, à D. Augustino, imò à sanctis Apostolis institutis existere, post longas, & dispendiosas molestias nostræ Congregationi Lateranensi illatas, Sedes Apostolica decreto inappellabili sententiauit, & definiuit, quod videri potest inter constitutiones Pij IV. constitut. 95. in ordine, ad quem locum lectorem remitto.

Constantinus. *Canonici insuper Augustiniani seipsos etiam decipere cognoscuntur, cum volunt, maiorem Perusij Ecclesiam ea S. Herculani tempestate fuisse illam, quæ hodierna hac die eadem intra Ciuitatem S. Laurentio dicata veneratur, cum eadem potius in Perusino suburbio, &c.*

Respondeo, Canonicis Augustinianis hic error stultissimus, quem illis imponit, nunquam in mentem venit, neque vllum ex nostris monstrabit, qui hunc asseruerit. aiunt nostri, idque verissimè, quod nec ipse Caietanus detrectat, S. Herculanum in maiori Ecclesia Perusina prima Religionis rudimenta didicisse, quod autem maior Ecclesia Perusina esset illa, quæ nunc intra Ciuitatem S. Laurentio est dicata, non dicunt, sed ab arguente imponitur. Quod autem subiungit: *Ipsa verò S. Petri Ecclesia, quæ Benedictinorum Casinensium institutionibus hodie subiacet, à monachorum Patriarcha Benedicti Regula obseruatione nullo vnquam tempore defecit, quod clarissimum fit ex vita S. Petri eiusdem monasterij Abbatis, qui Othonis magni Imperatoris ætate vixit.* Amphibologicum dicendi genus est ad ignaros illudendos: nam distinctione opus habet, vel enim sensus verborum est, Ecclesiam S. Petri sub D. Benedicti Regula fundatam, & primitùs institutam, eiusdem D. Benedicti institutionem semper retinuisse, quem sensum accipere oportet, si aliquid probare intendit, quemq; arguens accipere conuincitur, dum ait, S. Herculanum monasticam exercuisse in eo monasterio S. Petri, quod Perusini D. Benedicto exstruxerunt. Verùm hic sensus quàm falsus sit, nullus non intelliget, qui legerit, maiorem Ecclesiam Perusinam ante D. Benedictum exortum multo tempore fundatam, ac in ea quamplures sanctissimos Præsules floruisse, vt Herculanum primũ, Fœlicissimum, & alios. Vel sentit, ex quo tempore Benedictini monachi Ecclesiam sancti Petri obtinuerunt, illam nunquam dimisisse, qui sensus admitti potest. Sed quid inde? ipsi enim monachi Benedictini non ante annum circiter 900. sub Othone magno Imperatore illam obtinuerunt, vt patet ex vita eiusdem B. Petri primi illius monasterij Abbatis, quem si primum illius monasterij Abbatem dixisset, vt debebat, illico artẽ detexisset, cum primus ille Abbas quadringentis annis, & amplius, S. Herculano posterior fuerit, & adhuc longè posterior ille alius Abbas, quem perantiquum ex Petro Damiani refert, cum Petrus Damiani lib. 6. epistola 25. de illo Abbate sancti Petri Perusini hæc scribat. *Ante septem ferè annos abbas monasterij ad honorem D. Petri in Perusino suburbio constituti, commissi sibi regiminis curam spreuit.* Videat igitur, quid iuuet istorum Abbatum antiquitas ad intentum probandum.

Constantinus. *Ex turbidis denique fontibus ab antiquo otioso eam de sancto Herculano historiam, quam etiam in diuinis officijs quotannis recitare boni isti Patres Augustiniani non verentur, haustam fuisse, & illud aliud insigne satis mẽdacium manifestat, quod vnà cum S. Herculano, & Canonicos, quos vt dicebam, suos Regulares intelligunt Augustinianos, gladio interemptos fuisse volunt.* VIII

Respondeo. Autorem historiæ, quam boni Patres Augustiniani recitant, fuisse virum otiosum, & insigniter mendacem, illius licentiæ indulgendum est, qua vtitur etiam in notis marginalibus, quibus opera B. Petri Damiani aspersit, cuiusmodi exempli gratia est illud in tomo 1. lib. 1. epistola 16. *En quam Regulam obseruabant Canonici Regulares B. Petri Damiani ætate.* & illud in tomo 2. serm. 70. de Dedicatione Ecclesiæ. *Legant hæc mestes Canonici, qui nihil aliud, quàm cutem curant.* Eiusmodi autem historiam ipsos Canonicos Augustinianos, quos per irrisionem Bonos vocat, quotannis in diuinis officijs recitare non vereri, libentissimè concedo, quippe qui veris laudibus Deũ, & Sanctos venerari non timent. Vereantur, qui putant Diuos illorum mendacijs indigere, vt pro illis loquantur dolos, vt est apud Iob cap. 7. Illud tandem satis insigne mendacium, cuius eosdem Canonicos Augustinianos reuincit, cum aiunt, vnà cum S. Herculano & Canonicos, quos illi suos Regulares intelligunt (& meritò quidem, velis, nolis, ac remurmures quantumcunque volneris) gladio interemptos fuisse, insignem oscitantiam in verbis Doctorum legendis, & ponderandis ostendit, ne plus dicam. nam leguntur apud

D. Gre-

D. Gregorij hæc verba lib. 3. c. 13. *Tunc comes, qui eidem exercitui præerat, ad Regem Totilam nuncios misit, exquirens, quid de Episcopo, vel populo fieri iuberet: cui ille præcepit dicens, Episcopo prius à vertice capitis vsque ad calcaneum corrigiam tolle; & tunc caput eius amputa: omnem verò populum, qui illic inuentus est, gladio extingue.* Nam si hæc Caietanus legit, & ponderauit, quæro, putetne cum S. Herculano in illa obsidione nullos clericos, siue canonicos, siue monachos extitisse, & si extiterūt, impium Tyrannum in sanctum Episcopum, & totum populum tam dirè debacchantem, solis clericis parcere voluisse, vt cæteris omnibus extinctis illos omnes superstites esse voluisset? Iam videat, quàm insigne mendacium protulerint boni Patres Augustiniani, dum eum S. Herculano illius Ecclesiæ canonicos quos suos Regulares esse volunt, gladio interemptos fuisse contendunt.

Hæc pro Dei gloria, & canonica D. Herculani professione vindicanda, non autem iniuriæ referendæ causa scripsi, necessitate cogente, propter nonnullos, qui labore superfluo tum seipsos in scribendo, tum alios in respondendo grauant.

CAPVT VIGESIMVM.

De alijs Canonici Ordinis Ecclesijs in Hetruria constitutis.

1. PRæter supradictam Ecclesiam maiorem Perusinam, recensentur aliæ quamplures Ecclesiæ, ac monasteria canonici Ordinis in ciuitate, ac Diœcesi Perusina, & alibi, quæ olim canonicos Regulares tenuisse tum Prouinciale Romanum, tum etiam liber taxarum Apostolicarū, & alia particularium locorum authentica documenta fidem certissimam præbent: ex quibus nonnulla subijciam, quorum veridica testimonia oculata fide examinaui. Sunt autem in primis: In Suburbio eiusdem ciuitatis Perusinæ monasterium perantiquum sub titulo S. Mustiolæ martyris Clusinæ, ac membrum Præposituræ S. eiusdem Mustiolæ apud Clusium canonicorum regularium vetustissimæ, de qua statim dicendum. Erat autem istud monasterium in pomerio extra portam S. Susannæ Vrbi proximo: Verùm vi bellorum, quæ proximo sæculo multas Vrbes Hetruriæ contriuerunt, illud etiam attritum fuit, & solo ferè æquatum, & Canonicis omnino destitutum. aliquot ab hinc annis renatum ex illius ruinis monasterium Sanctimonialium sub Regula D. Francisci, quæ ab arctiori eiusdem Sanctissimi Patris disciplina Capuccinæ passim sunt nūcupatæ. Meminit huius Ecclesiæ Ioannes Baptista Laurus Perusinus Protonotarius Apostolicus in libello recens edito de Annulo Beatæ Virginis pag. 33. & 34.

In eadem ciuitate Perusina, & illius Diœcesi aliæ plures erant Ecclesiæ canonicorum Regularium, quin etiam ipsi Canonici Regulares in Vrbanos, qui maiori, & alijs minoribus Ecclesijs intra vrbem constitutis, & Rurales, qui alijs Ecclesijs extra Ciuitatem existentibus regendis erant præfecti, distinguebantur, qui omnes in Bulla Secularizationis ipsius Ecclesiæ maioris intra vrbē, ac ipsam D. Laurentij maiorem Basilicam redacti sunt, Ecclesiarum illarum redditibus mensæ Canonicorum cathedralium applicatis, ac in eisdem Ecclesijs constitutis perpetuis Vicarijs, per quos deinceps regi consueuerūt. hæc omnia constant ex Bulla Secularizationis eiusdem Ecclesiæ Iulij summi Pontificis huius nominis Secundi.

Est in eadem Ciuitate Prioratus conuentualis sanctæ Mariæ Angelorum congregationis canonicorum Regularium sancti Saluatoris Bononiensis, eidem congregationi vnitus per Pium II. anno 1468 octauo Idus Decemb. cum antea esset monasterium sacrarum Virginum Ordinis sanctæ Claræ.

IN ciuitate Clusina quæ à Perusio viginti quinque circiter milliaribus distat, siue prope eandem ciuitatem ad Clanim fluuium, insignis ac vetustissima extitit canonicorum Regularium Præpositura sanctæ Mustiolæ nuncupata: siquidem in illius Ecclesia reliquiæ sanctæ Mustiolæ Claudij Principis consobrinæ, & insignis matronæ, ac Christi martyris, vnà cum reliquijs sancti Irenæi Diaconi, & martyris seruabantur. Fuisse autem istud collegium canonicorum Regularium vetustissimum ante annos septingentos, ostendit miraculum Annuli pronubi Gloriosæ Virginis Deiparæ à puerolo Raineri ciuis Clusini filio defuncto, dum ad dictam Ecclesiam sanctæ Mustiolæ solemni pompa tumulādus portaretur, ad vitā reuocato, diuina reuelatione indicati, qui Annulus in eadem Ecclesia sub cura Præpositi, & canonicorum diu est adseruatus, nimirum vsque ad ipsius Ecclesiæ euersionem bellorum vi secutam, quæ omnia cum sub Præfectura Hugonis Hetruriæ Marchionis pijssimi ante annum millesimū, tempore Othonis III. Imperatoris contigerint, indicio sunt, illud monasterium septingentorum circiter annorum antiquitatem habuisse. Extant Alexandri IV. literæ sub anno 1262. quibus Præpositi, & canonicorum vitam relaxatam seuerè coërcuit. Sed & illud non omittendum, quod de quodam canonico illius monasterij Anonimo, vitæ castimonia ad miraculum suspiciendo ex relatione Tussignani in Annalibus Seraphicis idem Ioannes Baptista Laurus Perusinus in dicto libello pag. 27. narrat, ipso die, quo Beata Virgo Deipara cum Elizabet cognata congressum habuit, illum more alterius Simeonis puerum Iesum in vlnas suas suauissimè recipere consueuisse, ac præ-

sentia

sentia diuini numinis mirum in modum recreari. Tandem seculo præterito ipso monasterio euerso illius bona partim Ecclesiæ Clusinæ à Pio II. partim Plebanæ à Clemente VIII. sunt attributa. ex libro taxarum Cameræ Apostolicæ in Ecclesia Clusina, ac ex eodem Ioanne Baptista Lauro, qui plura de eadem Præpositura, & de alia eiusdem nominis in Suburbio S. Susannæ Perusino scribit libro citato. eiusdem fit mētio in Actis cuiusdam Capituli prouincialis Eugubij in Ecclesia Cathedrali anno 1344. die 4. Maij celebrati, cuius acta sunt in Archiuo eiusdem Cathedralis.

III. Proxima eidem ciuitati Perusinæ est etiam Ecclesia Tifernatensis, nunc ciuitatis Castelli vocata, quam ab illius institutione, seu fundatione vsque ad annum 1578. sub D. Augustini Regula stetisse, præter Prouinciale Romanum, in quo dicta Ecclesia sub Ordine D. Augustini recensetur, constat apertissimè ex Bulla Gregorij Papæ XIII. eodem anno 1578. Kalendis Februarij emanata, per quam dictam Ecclesiam, quòd in ea Regularis disciplina solo habitu canonicorum regularium, scilicet rochetto retento, in reliquis esset penitus collapsa, ex Regulari ad statum secularem transtulit: nam in dicta Bulla hæc inter alia leguntur. *Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Infirma hominum conditio sæpe efficit, vt res vel maximè perspicua, & memorabiles, &c.* Et infra: *Exhibita siquidem nobis nuper pro parte eorundem Præpositi, & Canonicorum petitio continebat, quod etiamsi dicta Ecclesia ab eius institutione Regularis dicti Ordinis extitat, nulla tamen professio Regularis, aut votum à dicto Præposito, & Canonicis, alijsque personis dicta Ecclesia à memoria hominum expressè emittitur, sed solummodo Rochettū per Canonicos dicti Ordinis gestari solitum etiam extra dictam Ecclesiam deferunt, &c.* Ex quibus habes, dictam Ecclesiam ab illius institutione Regularem extitisse. Huius Ecclesiæ præsul fuit S. Floridus S. Herculani Perusini Episcopi discipulus, & consequenter canonicus Regularis, vt ex D. Gregorio libro tertio Dialogorum cap. 13. habes, quod etiam Ioannes de Nigraualle in Catalogo Sanctorum eiusdem Ordinis notauit, quanquam aliter in officio eiusdem Ecclesiæ legatur. Sed esse potuit, vt ex ignorantia imperiti alicuius historici in dictam Ecclesiam hic error obrepserit, sicut dictum est in præcedentibus de S. Herculano secundo Episcopo Perusino: & si diuinare liceat, eidem errori ansam præbuit, qui illius vitam scripsit Arnulphus canonicus Aretinus, dum ex verbis D. Gregorij malè intellectis deduxit, S. Herculanum ipsius S. Floridi nutritorem, monachū fuisse, non clericum: quòd illum ex conuersatione monasterij assumptum, magnus ipse Gregorius loco sæpius allegato scribat: nam si B. Herculani discipulus, & Ecclesiæ Perusinæ Diaconus fuit B. Floridus, vt vel ipsemet Arnulphus istis verbis fatetur: *Gratulabatur, & exultabat in Domino Herculanus Dei famulus, quod in exercitijs diuinorum operum se tam solicitè æquiparare videbat Venerabilem Diaconum Floridum. vnde perspiciens eum sacris mysterijs conficiendis satis idoneum, quanquam reluctantem, & indignum se proclamantem, cunctis, qui seu ex Tifernatis, siue ex Perusinis aderant, gaudentibus, atque collaudantibus, eum consecrauit presbyterū.* Cum in præcedentibus certo certius ostenderimus, Ecclesiam Perusinam canonici, non monastici Ordinis ab illius institutione vsque ad Iulij II. tempora extitisse, & S. Herculanum ex monasterio canonicorum, non autem monachorum assumptum fuisse. quis non videt, per sequelam ineuitabilem, ipsum etiam B. Floridum clericum canonicum, non autem monachum fuisse?

In Diœcesi Suanensi erat insigne, ac vetustum monasterium S. Martini nuncupatum, quod canonicis destitutum euersum est cladibus bellorum, illius bona nunc mensæ Episcopali sunt vnita. ex libro taxarum.

Ecclesia Senensis olim Episcopalis, nunc verò Archiepiscopalis, videtur ab antiquo tēpore fuisse regularis: nam in quibusdam vetustissimis priuilegijs seu concessionibus factis per Episcopum, & canonicos ipsius Ecclesiæ Senensis Vener. Priori, & canonicis S. Frigdiani Lucēsis de Ecclesia Cardinali S. Martini in Burgo ciuitatis Senarum, ad constituendum ibi collegium canonicorum regularium secundum institutionem S. Frigdiani Lucensis, fit mentio Præpositi Ecclesiæ Senensis, & suorum fratrum sub nomine fratrum, sicut dum fit mentio eorundem canonicorum S. Frigdiani; nec mirum, quia omnes Ecclesiæ Italiæ ab olim erant Regulares, vt inferius ostendemus, licet multarum peculiares institutiones nunc minimè teneamus. Cæterum quidquid sit de Ecclesia Metropolitana, de qua non contendo, quia non me latet, omnes canonicos, siue Regulares, siue seculares nonnunquam vocari fratres, & canonicum esse fraternum clericū, vt deducunt Doctores ex cap. Relatum de Præbendis. IV.

In eadem Ciuitate, seu in quodam Burgo ciuitatis Senarum, constat fuisse olim collegium canonicorum Regularium congregationis S. Frigdiani cum primis nobile S. Martini nuncupatum, de cuius fundatione, & progressu ex authenticis scripturis, & priuilegijs Romanorum Pontificū, & Episcoporum Senensium, quorum originalia sunt Romæ in Archiuis monasterij nostri S. Mariæ de Pace, ista accepi: Oldericus Præpositus, & Ioannes Archipresbyter S. Mariæ ciuitatis Senarum cum consensu suorum canonicorum, & fratrum, ac etiam Raineríj dictæ Ecclesiæ Episcopi dederunt Attoni Priori S. Frigdiani, eiusque successoribus in perpetuum Ecclesiam Cardinalem S. Martini nuncupatam, positam in Suburbio, siue in Burgo eiusdem ciuitatis cū Xenodochio,

& om-

& omnibus possessionibus suis, & pertinentijs, quandiu in dicta Ecclesia Ordo Canonicus viguisset, quam concessionem idem Raincrius Episcopus confirmauit per suas datas 15. Kalend. Octobris anni 1168. quarum hic est tenor:

In nomine Sanctæ, & Indiuiduæ Trinitatis. Anno Dominicæ Incarnationis Millesimo centesimo sexagesimo octauo, quintadecimo Kalendas Octobris, Indictione secunda. Pia postulatio voluntatis effectu debet prosequente compleri. Ea propter Ego Rainerius diuina prouidentia sanctæ Senensis Ecclesiæ Episcopus, dilecte in Domino frater Verne Ecclesiæ sancti Frigdiani Lucanæ ciuitatis Prior, tibi, tuisq; fratribus rectè postulantibus, vt priuilegium Religionis intuitu, prædecessori tuo Attoni beatæ memoriæ Priori à nobis concessum firmaremus, clementer annuimus, & vt firmius vobis, & illibatum Vestræ in perpetuum Ecclesiæ permaneat, volumus, & desideramus. Statuimus ergo, vt sicut Oldericus sanctæ Dei Genitricis Mariæ Senensis Canonicæ Præpositus, & Ioannes eiusdem Ecclesiæ Archipresbyter, suorumque fratrum consilio Ecclesiam sancti Martini Cardinalem iuxta Burgum Senensis ciuitatis positam, eiusque Ecclesiæ Xenodochium cum suis possessionibus, eiusque pertinentijs omnibus Attoni Lucanæ sancti Frigdiani Ecclesiæ Priori, eiusque successoribus concesserunt. Nos quoque eorum aptatu, & consilio presbyterum Petrum claustralem Priorem prædictæ Ecclesiæ sancti Frigdiani vice præfati Prioris postea inuestiuimus, & per nostrum priuilegium sub proprio sigillo, & propria manus subscriptione in perpetuum valitura firmauimus. Ita nunc vobis, vestrisque successoribus, quousque in ea Canonicus Ordo viguerit, præsentis scripti paginam in perpetuum valituram stabilimus, atque firmamus, & liberam tribuens facultatem omnium, quæ in nostro Episcopatu siue nunc iustè possidet, vel de cætero acquirere Deo fauente gratia potuerit, firma et, & illibata possidere nostra, nostrorumque successorum salua reuerentia Episcopalis matricis Ecclesiæ Senensis, Synodi videlicet, & Generalis Capituli, & vt de eiusdem sancti Martini Ecclesiæ fratribus aliqui ad maiorem Ecclesiam in festiuitatibus sanctæ Mariæ Annunciationis, & Assumptionis, & vt in die Cœnæ Domini, atque in Sabbatho sancto Resurrectionis veniant, & censum trium solidorum Lucensis monetæ in festiuitate sancti Martini, si Episcopus illuc ad celebrandam Missam venerit, persoluant. Addentes præterea, vt nulli præter eos in sua parochia liceat ædificare Ecclesiam, vel venerabilem domum, sine cōsensu Episcopi; & Canonicorum eiusdem Ecclesiæ sancti Martini volūtate, & assensu. Si qua ergo Ecclesiastica, secularisuè persona huius nostræ institutionis paginam violare tentauerit, sui honoris periculo subiaceat, ac Corporis; & Sanguinis Domini acceptione indignus existat, atque vltimi examinis iudicio damnatus pereat. Actū quidem hoc fuit in Episcopatu Lucensi in Castro videlicet, quod vocant Castillione Vallis Viola, coram Augustino diuina gratia presbytero, & Priore claustrali iam dictæ Ecclesiæ sancti Frigdiani, & Bernardino Diacono eiusdem Ecclesiæ, & Vbaldo Clerico . . . . Vbaldi de Piscia, & Bernardino, & Barcillione . . . . iam dicti Rainerij Episcopi, & suo nepote filio eiusdem Bernardini, atque Graco Camerario eiusdem Episcopi, &c.

Confirmauerunt eandem concessionem Romani Pontifices, præsertim Lucius III. per suum priuilegium datum Nonis Nouemb. anni 1181. Bernardo Priori S. Martini, eiusque fratribus, in quo inter alia hæc habentur. *Imprimis siquidem statuentes, vt Ordo Canonicus, qui secundum Deum, & beati Augustini regulam, & institutionem fratrum sancti Frigdiani in eadem Ecclesia institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inuiolabiliter obseruetur.* In eodem quoque priuilegio fit mentio alterius priuilegij per Alexandrum III. concessi eisdem Priori & Canonicis, quo non solùm antedictam concessionem illis confirmat, sed illos etiam eximit à iurisdictione, & subiectione Episcopi, & Capituli Senensis. Eandem concessionem confirmauit Vrbanus III. altero priuilegio dato 13. Kalend. Febr. anno 1185. Adest & aliud priuilegium Honorij III. datum 16. Kalend. Maij 1217. per quod antecedentia priuilegia confirmat. Sed inter alia eiusdem monasterij priuilegia illud non omittendum, quod Prior dicti monasterij S. Martini habebat vsum mitræ, & baculi, & aliorum pontificalium, ad instar Prioris sancti Frigdiani.

Porro non solùm inter Priorem S. Frigdiani, cui illud monasterium tanquam capiti erat subiectum, & Episcopum Senensem, & alias quasdam personas cœperunt lites progressu temporis nasci, quarum occasione diuersæ literæ Pontificum emanauerunt: sed etiam inter Priorem S. Frigdiani ex vna, & Priorem S Martini ex altera ortæ sunt dissensiones: nam Prior, & Canonici sancti Martini voluerūt se ab obediētia Prioris generalis S. Frigdiani subducere, quarū occasione aliæ Romanorū Pontificum literæ emanarūt, quæ in eodem Archiuo nostro Romano habentur. Perseuerauit nihilominus in dicto monasterio canonica institutio, vsque ad annum 1497. quo tempore lite vertente inter Bartholomæum de Carraria canonicum S. Frigdiani, & Priorem S. Martini ex vna, & Canonicos S. Frigdiani ex altera, Pontifex causæ cognitionem Auditoribus Rotæ Romanæ commisit: post quem annum vix reperitur mentio Canonicorum Regularium in dicto monasterio residentium. Porro postquam monasterium ipsum S. Frigdiani cum suis membris per Sedem Apostolicam nostræ congregationi fuit vnitum, reperiuntur quædam acta de anno 1531. eiusdem nostræ congregationis, contra Eremitas Augustinenses in dictum monasterium S. Martini intrusos. Cæterum propter varios bellorum tumultus, quibus Senensium Respublica tunc temporis exagitari cœpit, ac tādem Duci magno Hetruriæ subdita est effecta, re à nostris omissa; Eremitæ in pacifica possessione vsq; in hanc diem steterunt.

Est in eadem ciuitate Senensi monasterium S. Mariæ Angelorum congregationis Canonicorum Regularium S. Saluatoris Bononiensis, eidem congregationi vnitum per Eugenium IV. die 1. Octobris anni 1434. eum prius esset monasterium Sanctimonialium.

Est etiam in Diœcesi Senensi in castro S. Cassiani Ecclesia S. Cæciliæ Ordinis Canonicorum Regularium: sed tenetur à clericis secularibus.

V. IN Diœcesi Vulterrana Ecclesia S. Bartholomæi de monte Scalochio spectat ad Ecclesiam S. Frigdiani Lucensis. Constat mandato facto cuidam Domno Ioanni canonico S. Frigdiani à Priore, & canonicis S. Frigdiani anno 1498. die 5. Octobris, rogato Lucæ per manum Petri quondam Ioannis de Pisalla.

In Diœcesi Cortonensi monasterium S. Mariæ Gratiarum congregationis S. Saluatoris Bononiensis, concessum eidem congregationi per Innocentium VIII. 11. Octobris 1488.

In Diœcesi Aretina Prioratus S. Petri de Supporio cum annexa sibi Ecclesia S. Luciæ de Mongorno eiusdem Diœcesis, vnitus congregationi nostræ Lateranensi per Iulium II. septimo Idus Februarij 1507.

In ciuitate Fesularum insignis Abbatia S. Bartholomæi congregationis nostræ Lateranensis, illi vnita per Eugenium IV. de qua libro sequenti dicetur.

In ciuitate Florentina monasterium Monialium S. Mariæ de Niue, ex actis eisdem Monialibus ab Eugenio IV. dum Florentiæ moraretur, concessum fuit nostræ congregationi Lateranensi, cuius etiam meminit D. Antoninus in 3. parte summæ Historialis tit. 22. cap. 10. §. 5. hoc monasterium nunc est vnitum Abbatiæ S. Bartholomæi Fesularum.

In eadem ciuitate monasterium S. Iacobi supra Arnum congregationis S. Saluatoris de Bononia, ad quem locum translatum est vetus monasterium S. Donati de Scopeto anno 1573. sub Gregorio XIII.

In Diœcesi Florentina erat monasterium S. Andreę de Mosciano, cuius Prior Capitulo Prouinciali Eugubij anno 1344. celebrato interfuit, ab eodem Capitulo designatus Visitator monasteriorum existentium in Episcopatu Lucensi, nunc arbitror esse commendatum.

VI. IN Diœcesi Pisana vetus, ac nobile monasteriũ S. Augustini de Nicosia nuncupatum, quod fundauit Hugo Episcopus Nicosiæ in Cypro insula, genere quidem obscurus: sed doctrina, probitate, ac dignitate clarissimus: nam cum puerulus in valle Arni Pisanæ Diœcesia ouibus pascendis operam daret, ab illius loci plebano ad scholas destinatus, breui optimus Philosophus, ac Theologus euasit: nec minus pietate, & religione, quàm doctrina omnibus se amabilem, & admirabilem exhibuit: cuius virtute commotus Romanus Pontifex Nicosiensem Episcopum illum destinauit, quo munere per aliquod tempus laudabiliter absoluto, cum sub Clemente IV. in patriam esset reuersus, inter alia pietatis opera, quæ præclarè ab illo gesta fuerunt, monasterium apud Pisas in Valle calcis nuncupata, sub inuocatione S. Augustini ædificauit, in quo etiam Canonicos secundum B. Augustini Regulam viuẽtes constituit, quam eleganter exposuit, additis etiam constitutionibus, iuxta quas in eodem monasterio vitam componere deberent. Accidit hoc circa annum Domini 1268. Post quod tempus etsi varias iacturas, & ruinas, monasteriũ ob difficultates illorum temporum sustinuerit, viguit tamen in eo Regularis obseruantia vsque ad annũ saltem 1401. quo anno datæ sunt à Bonifacio IX. literæ Abbati S. Petri in cœlo aureo Papiæ, & Prioribus S. Frigdiani de Luca, & S. Augustini Nicosiæ pro obseruatione constitutionum Benedicti XII. & celebratione Capituli prouincialis canonicorum regularium existentium in Archiepiscopatibus Mediolanensi, Ianuensi, Rauennatensi, & Pisano, quæ literæ habentur in libro Indultorum Congregationis Lateranensis pag. 276. & seq. Imò circa annum 1420. plus minus Nicolaus Guinisius Episcopus Lucensis, instante Paulo Guinisio eius fratre, & Ciuitatis moderatore, eidem Monasterio Nicosiẽsi aliud monasterium Monialium sancti Michaëlis de monte Brancoli nuncupatum, cum parte illius bonorum, sublatis monialibus vniuit, vt ibi canonici secundum D. Augustini regulam & constitutiones Nicosiensium viuentes constituerentur: sed & circa annum 1455. ijdem canonici Nicosienses nostræ Congregationi Lateranensi, vnà cum monasterio prænominato S. Michaëlis fuerunt vniti per Calistum III. licet Pius II. qui eidem Calisto successit eandem vnionem ex causis rationalibus dissoluerit, quarum ea potissima extitit, quòd cum nostri Lateranenses Gregorium Florentinum monasterij Fesulani canonicum ad curiam Romanam pro eadem vnione obtinenda legassent, ille pro se dictum monasterium à Sede Apostolica non bonis artibus impetrauit: quæ res multorum dissidiorum inter nostros, ac dictos Venerabiles Canonicos Nicosienses seminarium extitit, cum se vtriusque partis canonici contra conuentiones initas fraudatos causarentur: Quam ob causam cum res Nicosiensium in deterius vergerent, instantibus Lucensibus, idem Pius II. dictum monasterium de monte Brancoli à Nicosiensibus separatum, Episcopo Lucensi reddidit, sub cuius iurisdictionem per aliquot annos mansit: Demum ipsi Nicosienses à Iulio II. anno Christi 1504. fuerunt vniti canonicis regularibus Congregationis S. Saluatoris Bononiensis.

SEd nec illud omittendum; quod ineptè satis de hoc eodem Nicosiensi monasterio notauit recens autor Iosephus Mozzagrugnus lib. de re- VII.

bus gestis Canonicorum regularium cum ait: *Tempore praterea, qua ad extinguendum schisma Pisis Concilium celebrabatur, circa annum Domini 1409. quidam Venerandus frater Ordinis Pradicatorum cum socijs aliquibus illuc perrexit: & cum Canonicorum mores, & vitam attendissent per multos dies, & Regularia instituta perdidicissent, constitutionibus cum ipsorum habitu humiliter petitu gratiosissimè à B. Petro tunc Priore donati, & decorati fuerunt. Qui cum in amplissimam Congregationem effusi essent, sapius procurauerunt vniri sibi canonicam Nicosiensem, qua tunc celebris valdè erat, vt Frigdianensis Luca. in qua retractanda variè hinc inde elaboratum est, quod reticendum proponimus nunc. Sed non pratereundum, quod Gregorius è Fesulano monasterio Procurator inuasum anno 1490. Nicosiensem Prioratum per aliquot annos non bona gubernatione gessit, vt ijdem Canonici fatentur, & nos in vltimo libro ad horum attestationē in responsionibus recolimus: quo tempore Apostolica autoritate, annuēte Senatu Lucensi, monasterium Brancolanum eidem periculo dispositum a Nicosiensi segregatum fuit: sed paruo tempore durauit illa violenta prelatio.* Hæc ille ad literā, quæ illius pace facilè refelluntur: nam quod de fratre illo Venerabili Ordinis Prædicatorum, quem tacito nomine nostræ Lateranensis Cōgregationis circa annum Dñi 1409. facit autorē, cum sit vetus cātilena, à quibusdā Eremitis Augustinēsib', præsertum Paulo Bergomēsi, & Ambrosio Coriolano excogitata. & à monachis Cassinensibus in causa præcedētię cōtra nos pluries adducta & pluries reiecta, quid iuuat eā nunc repetere? & quomodo ab isto Venerabili fratre de anno 1409. potuit Lateranensis Cōngregatio originem trahere, cū extent instrumenta authentica contractuum celebratorum à Priore & Canonicis de Frisonaria de anno 1405. extet insuper Gregorij XII. priuilegium eisdem Priori, & Canonicis factum anno 1407. Idib. Decemb. Extet etiam aliud priuilegium eiusdem Gregorij XII. Canonicis monasteriorum S. Mariæ de Frisonaria, & S. Leonardi apud Veronam simul vnitorum, datum anno 1408. V. Kalend. Maij, quinimò extet bulla vnionis, & reformationis dicti monasterij S. Leonardi prius Ordinis S. Marci, data anno 1407. ab eodem Gregorio XII. pridie Nonas Iulij, per quam dictus Pontifex tribuit Domno Benedicto Ariminensi Canonico professo monasterij S Mariæ de Frisonaria Ordinis sancti Augustini, & sacerdoti dictum Prioratum sancti Leonardi reformandum, secundum Ordinem S. Augustini, & constituendum in eo numerum Canonicorum, qui de prouentibus dicti Prioratus sufficienter viuere valerent. verùm de hac re pluribus agendi alius locus est.

Quod etiam ait, illum fratrem Ordinis Prædicatorum, quem Congregationi nostræ primum autorem tribuit, circa annū Domini 1409. dum Concilium Pisanum siuę Cōciliabulum celebraretur, eum suis socijs constitutiones, & habitum Canonicorum Regularium Nicosiensium, à Petro illius monasterij Priore sumpsisse, vnde obsecro hausit? nam frater Iacobus Bergomensis prius Albericus de Aduocatis Primarius in Patauino Gymnasio legum Doctor, postea frater Ordinis Prædicatorum, qui ex dispensatione Pontificis, & etiam licentia obtenta à fratre Thoma Generali tunc Magistro Ordinis Prædicatorum ad nos transiuit, non certè à Priore Nicosiensi, sed à Priore S. Mariæ de Frisōnaria habitum sumpsit, & in illius manibus professionem emisit, extat enim chirographum membranaceum, & vetustissimum, in quo notatus est dies sumptionis habitus illius per manū Prioris S. Mariæ de Frisonatia, scilicet 2. Iunij in festo S. Barnabæ Apostoli, de quo libro sequente dicemus. Præterea quod subiungit. *Qui cum in amplissimam Congregationem effusi essent, sapius procurauerunt vniri sibi Canonicam Nicosiensem, qua tunc celebris valde erat, vt Frigdianensis Luca.* Vnde accepit? nam nostri Annales contrarium dicunt, Nicosienses procurasse nobis vniri, non nos illis: sed esto verum sit, quid tum? quid, quod pro nunc reticendum proponatur? etsi Frigdiana canonica Lucensis, vt Nicosiensis tunc temporis celebris erat, qua specie veritatis dixit idem autor supra libro 5. sæpius, quo tempore Gregorius XII. illorum Congregationem ex Eremitis Ilicetanis in Canonicos transformatis inchoauit, nullos Canonicos fuisse, qui regulariter viuerent, & Canonicorum claustralium vix agnita vestigia? Demum quod de Gregorio Canonico Fesulano ait, illum anno 1490. Prioratum Nicosiensem inuasisse, si vera sunt, quæ de hac re scribit Cæsar Franciottus in libro Historiæ sanctarum Imaginum ciuitatis Lucensis, in descriptione Ecclesiæ sanctæ Mariæ foris portam ciuitatis Lucensis, falsum omninò est: cum casus narratus non sub Innocentio VIII. sed sub Pio II. acciderit. Sed de monasterio Nicosiensi satis.

In Diœcesi Pisana constat fuisse aliud, ac insigne monasterium sub titulo Præposituræ S. Petri ad Vincula, cuius Præpositus Capitulo prouinciali Papiæ anno 1340. celebrato interfuisse perhibetur ex actis einsdem Capituli, quæ inferius hoc eodem libro capite 44. ex integro referemus.

In Ciuitate Pisarum est Abbatia sancti Michaëlis discalceatorum nostræ Lateranensis Cōgregationis, de qua libro sequenti in ipsa Congregatione Lateranensi. Sed & alia multa dicti Ordinis monasteria, tempore prædicti Capituli prouincialis Papiæ celebrati, in prouincia Pisana extitisse, hinc colligere potes, quod pro solis monasterijs dictæ prouinciæ visitandis vnus visitator est constitutus, nimirum Prior sancti Augustini de Nicosia. Sic namque in eisdem Actis legitur. *Domnus Prior sancti Augustini dicti Nicosia teneatur, & debeat visitare omnia monasteria,*

Est in eadem ciuitate Senensi monasterium S. Mariæ Angelorum congregationis Canonicorum Regularium S. Saluatoris Bononiensis, eidem congregationi vnitum per Eugenium IV. die 1. Octobris anni 1434. cum prius esset monasterium Sanctimonialium.

Est etiam in Diœcesi Senensi in castro S. Cassiani Ecclesia S. Cæciliæ Ordinis Canonicorum Regularium: sed tenetur à clericis secularibus.

V. IN Diœcesi Vulterrana Ecclesia S. Bartholomæi de monte Scalochio spectat ad Ecclesiam S. Frigdiani Lucensis. Constat mandato facto cuidam Domno Ioanni canonico S. Frigdiani à Priore, & canonicis S. Frigdiani anno 1498. die 5. Octobris, rogato Lucæ per manum Petri quondam Ioannis de Pisalla.

In Diœcesi Cortonensi monasterium S. Mariæ Gratiarum congregationis S. Saluatoris Bononiensis, concessum eidem congregationi per Innocentium VIII. 11. Octobris 1488.

In Diœcesi Aretina Prioratus S. Petri de Supporio cum annexa sibi Ecclesia S. Luciæ de Mongoruo eiusdem Diœcesis, vnitus congregationi nostræ Lateranensi per Iulium II. septimo Idus Februarij 1507.

In ciuitate Fesularum insignis Abbatia S. Bartholomæi congregationis nostræ Lateranensis, illi vnita per Eugenium IV. de qua libro sequenti dicetur.

In ciuitate Florentina monasterium Monialium S. Mariæ de Niue, ex actis eisdem Monialibus ab Eugenio IV. dum Florentiæ moraretur, concessum fuit nostræ congregationi Lateranensi, cuius etiam meminit D. Antoninus in 3. parte summæ Historialis tit. 22. cap. 10. §. 5. hoc monasterium nunc est vnitum Abbatiæ S. Bartholomæi Fesularum.

In eadem ciuitate monasterium S. Iacobi supra Arnum congregationis S. Saluatoris de Bononia, ad quem locum translatum est vetus monasterium S. Donati de Scopeto anno 1573. sub Gregorio XIII.

In Diœcesi Florentina erat monasterium S. Andreę de Mosciano, cuius Prior Capitulo Prouinciali Eugubij anno 1344. celebrato interfuit, ab eodem Capitulo designatus Visitator monasteriorum existentium in Episcopatu Lucensi, nunc arbitror esse commendatum.

VI. IN Diœcesi Pisana vetus, ac nobile monasteriū S. Augustini de Nicosia nuncupatum, quod fundauit Hugo Episcopus Nicosiæ in Cypro insula, genere quidem obscurus: sed doctrina, probitate, ac dignitate clarissimus: nam cum puerulus in valle Arni Pisanæ Diœcesis ouibus pascendis operam daret, ab illius loci plebano ad scholas destinatus, breui optimus Philosophus, ac Theologus euasit: nec minus pietate, & religione, quàm doctrina omnibus se amabilem, & admirabilem exhibuit: cuius virtute commotus Romanus Pontifex Nicosiensem Episcopum illum destinauit, quo munere per aliquod tempus laudabiliter absoluto, cum sub Clemente IV. in patriam esset reuersus, inter alia pietatis opera, quæ præclarè ab illo gesta fuerunt, monasterium apud Pisas in Valle calcis nuncupata, sub inuocatione S. Augustini ædificauit, in quo etiam Canonicos secundum B. Augustini Regulam viuentes constituit, quam eleganter exposuit, additis etiam constitutionibus, iuxta quas in eodem monasterio vitam componere deberent. Accidit hoc circa annum Domini 1268. Post quod tempus etsi varias iacturas, & ruinas, monasteriū ob difficultates illorum temporum sustinuerit, viguit tamen in eo Regularis obseruantia vsque ad annū saltem 1401. quo anno datæ sunt à Bonifacio IX. literæ Abbati S. Petri in cœlo aureo Papiæ, & Prioribus S. Frigdiani de Luca, & S. Augustini Nicosiæ pro obseruatione constitutionum Benedicti XII. & celebratione Capituli prouincialis canonicorum regularium existentium in Archiepiscopatibus Mediolanensi, Ianuensi, Rauennatensi, & Pisano, quæ literæ habentur in libro Indultorum Congregationis Lateranensis pag. 276. & seq. Imò circa annum 1420. plus minus Nicolaus Guinisius Episcopus Lucensis, instante Paulo Guinisio eius fratre, & Ciuitatis moderatore, eidem Monasterio Nicosiensi aliud monasterium Monialium sancti Michaelis de monte Brancoli nuncupatum, cum parte illius bonorum, sublatis monialibus vniuit, vt ibi canonici secundum D. Augustini regulam & constitutiones Nicosiensium viuentes constituerentur: sed & circa annum 1455. ijdem canonici Nicosienses nostræ Congregationi Lateranensi, vnà cum monasterio prænominato S. Michaelis fuerunt vniti per Calistum III. licet Pius II. qui eidem Calisto successit eandem vnionem ex causis rationalibus dissoluerit, quarum ea potissima extitit, quòd cum nostri Lateranenses Gregorium Florentinum monasterij Fesulani canonicum ad curiam Romanam pro eadem vnione obtinenda legassent, ille pro se dictum monasterium à Sede Apostolica non bonis artibus impetrauit: quæ res multorum dissidiorum inter nostros, ac dictos Venerabiles Canonicos Nicosienses seminarium extitit, cum se vtriusque partis canonici contra conuentiones initas fraudatos causarentur. Quam ob causam cum res Nicosiensium in deterius vergerent, instantibus Lucensibus, idem Pius II. dictum monasterium de monte Braneoli à Nicosiensibus separatum, Episcopo Lucensi reddidit, sub cuius iurisdictionem per aliquot annos mansit. Demum ipsi Nicosienses Iulio II. anno Christi 1504. fuerunt vniti canonicis regularibus Congregationis S. Saluatoris Bononiensis.

VII. SEd nec illud omittendum; quod ineptè satis de hoc eodem Nicosiensi monasterio notauit recens autor Iosephus Mozzagrugnus lib. de re-

bus

bus gestis Canonicorum regularium cum ait: *Tempore praterea, quo ad extinguendum schisma Pisis Concilium celebrabatur, circa annum Domini 1409. quidam Venerandus frater Ordinis Pradicatorum cum socijs aliquibus illuc petijt: & cum Canonicorum mores, & vitam attendissent per multos dies, & Regularia instituta perdidicissent, constitutionibus cum ipsorum habitu humiliter petitu gratiosissimè à B. Petro tunc Priore donati, & decorati fuerunt. Qui cum in amplissimam Congregationem effusi essent, sapius procurauerunt vniri sibi canonicam Nicosiensem, qua tunc celebris valdè erat, vt Frigdianensis Luca. in qua retractanda variè hinc inde elaboratum est, quod reticendum proponimus nunc. Sed non pratereundum, quod Gregorius è Fesulano monasterio Procurator inuasum anno 1490. Nicosiensem Prioratum per aliquot annos non bona gubernatione gessit, vt ijdem Canonici fatentur, & nos in vltimo libro ad borum attestationē in responsionibus recolimus: quo tempore Apostolica autoritate, annuēto Senatu Lucensi, monasterium Bransolanum eidem periculo dispositum a Nicosiensi segregatum fuit: sed paruo tempore durauit illa violenta prolatio.* Hæc ille ad literā, quæ illius pace facilè refelluntur: nam quod de fratre illo Venerabili Ordinis Prædicatorum, quem tacito nomine nostræ Lateranensis Cōgregationis circa annum Dñi 1409. facit autorē, cum sit vetus cātilena, à quibusdā Eremitis Augustinēsib', præsertim Paulo Bergomēsi, & Ambrosio Coriolano excogitata. & à monachis Cassinensibus in causa præcedētię cōtra nos pluries adducta & pluries reiecta, quid iuuat eā nunc repetere? & quomodo ab isto Venerabili fratre de anno 1409. potuit Lateranensis Congregatio originem trahere, cū extent instrumenta authentica contractuum celebratorum à Priore & Canonicis de Frisonaria de anno 1405. extet insuper Gregorij XII. priuilegium eisdem Priori, & Canonicis factum anno 1407. Idib. Decemb. Extet etiam aliud priuilegium eiusdem Gregorij XII. Canonicis monasteriorum S. Mariæ de Frisonaria, & S. Leonardi apud Veronam simul vnitorum, datum anno 1408. V. Kalend. Maij, quinimò extet bulla vnionis, & reformationis dicti monasterij S. Leonardi prius Ordinis S. Marci, data anno 1407. ab eodem Gregorio XII. pridie Nonas Iulij, per quam dictus Pontifex tribuit Domno Benedicto Ariminensi Canonico professo monasterij S Mariæ de Frisonaria Ordinis sancti Augustini. & sacerdoti dictum Prioratum sancti Leonardi reformandum, secundum Ordinem S. Augustini, & constituendum in eo numerum Canonicorum, qui de prouentibus dicti Prioratus sufficienter viuere valerent. verùm de hac re pluribus agendi alius locus est.

Quod etiam ait, illum fratrem Ordinis Prædicatorum, quem Congregationi nostræ primum autorem tribuit, circa annū Domini 1409. dum Concilium Pisanum siue Conciliabulum celebraretur, cum suis socijs constitutiones, & habitum Canonicorum Regularium Nicosiensium, à Petro illius monasterij Priore sumpsisse, vnde obsecro hausit? nam frater Iacobus Bergomensis prius Albericus de Aduocatis Primarius in Patauino Gymnasio legum Doctor, postea frater Ordinis Prædicatorum, qui ex dispensatione Pontificis, & etiam licentia obtenta à fratre Thoma Generali tunc Magistro Ordinis Prædicatorum ad nos transiuit, non certè à Priore Nicosiensi, sed à Priore S. Mariæ de Frisonaria habitum sumpsit, & in illius manibus professionem emisit, extat enim chirographum membranaceum, & vetustissimum, in quo notatus est dies sumptionis habitus illius per manū Prioris S. Mariæ de Frisonaria, scilicet 2. Iunij in festo S. Barnabæ Apostoli, de quo libro sequente dicemus. Præterea quod subiungit. *Qui cum in amplissimam Congregationem effusi essent, sapius procurauerunt vniri sibi Canonicam Nicosiensem, qua tunc celebris valde erat, vt Frigdianensis Luca.* Vnde accepit? nam nostri Annales contrarium dicunt, Nicosienses procurasse nobis vniri, non nos illis: sed esto verum sit, quid tum? quid, quod pro nunc reticendum proponatur? etsi Frigdiana canonica Lucensis, vt Nicosiensis tunc temporis celebris erat, qua specie veritatis dixit idem autor supra libro 5. sæpius, quo tempore Gregorius XII. illorum Congregationem ex Eremitis Ilicetanis in Canonicos transformatis inchoauit, nullos Canonicos fuisse, qui regulariter viuerent, & Canonicorum claustralium vix agnita vestigia? Demum quod de Gregorio Canonico Fesulano ait, illum anno 1490. Prioratum Nicosiensem inuasisse, si vera sunt, quæ de hac re scribit Cæsar Franciottus in libro Historiæ sanctarum Imaginum ciuitatis Lucensis, in descriptione Ecclesiæ sanctæ Mariæ foris portam ciuitatis Lucensis, falsum omninò est: cum casus narratus non sub Innocentio VIII. sed sub Pio II. acciderit. Sed de monasterio Nicosiensi satis.

In Diœcesi Pisana constat fuisse aliud, ac insigne monasterium sub titulo Præpositurę S. Petri ad Vincula, cuius Præpositus Capitulo prouinciali Papiæ anno 1340. celebrato interfuisse perhibetur ex actis eiusdem Capituli, quæ inferius hoc eodem libro capite 44. ex integro referemus.

In Ciuitate Pisarum est Abbatia sancti Michaëlis discalceatorum nostræ Lateranensis Cōgregationis, de qua libro sequenti in ipsa Congregatione Lateranensi. Sed & alia multa dicti Ordinis monasteria, tempore prædicti Capituli prouincialis Papiæ celebrati, in prouincia Pisana extitisse, hinc colligere potes, quod pro solis monasterijs dictæ prouinciæ visitandis vnus visitator est constitutus, nimirum Prior sancti Augustini de Nicosia. Sic namque in eisdem Actis legitur. *Domnus Prior sancti Augustini dicti Nicosia teneatur, & debeat visitare omnia monasteria,*

nasteria, Ecclesias, & loca Conuentualia dicti Ordinis existentia in tota prouincia Pisana.

VIII. IN Ciuitate Pistoriensi est Abbatia S. Bartholomæi nostræ Congregationis, de qua libro sequenti.

Item Prioratus S. Frigdiani olim membrum Congregationis Sancti Frigdiani Lucensis, vt patet ex quadam comparitione facta per Dominum Michaelem eiusdem Ecclesiæ Priorem coram Reuerendissimo Episcopo Pistoriensi de anno 1350. qui cum ad instantiam Abbatis S. Michaelis Pistoriensis citatus fuisset coram eodem Reuerendissimo Episcopo, comparuit, & protestatus fuit de incompetentia Iudicis ex eo, quia illius Prioratus membrum erat Congregationis S. Frigdiani, & illius Priori immediate subiectus, & exemptus à iurisdictione Ordinarij. Exemplum protestationis authenticum est Romæ in nostro Archiuo S. Mariæ de Pace. huius monasterij fit mentio in libro taxarum Apostolicarum.

In eadem Diœcesi in Castro, quod Pratũ nuncupatur, Prioratus S. Saluatoris nuncupatus. Item Prioratus S. Saluatoris Vallis Agnæ ad nostram Lateranensem Congregationem spectant: suntque membra Abbatiæ Fesulanæ S. Bartholomæi, ex bulla vnionis Eugenij IV. data III. Idus Feb. anno 1439.

In eadem Diœcesi Pistoriensi Prioratus sancti Thomæ de S. Matho Canonicorum Regulariũ nostræ Congregationis Lateranensis ex concessione Innocentij VIII. & Alexandri VI. quam confirmauit Iulius II. per suas datas quarto Idus Octobris 1504.

IX. LVcensem Ecclesiam S. Martini nuncupatam ab illius fundatione siue institutione suos Canonicos in claustris regulariter viuentes habuisse, fidem facit, qui eiusdem Ecclesiæ priuilegia peruestigauit Cæsar Franciottus proximè allegatus in descriptione ipsius Ecclesię S. Martini pag. mihi 516 vbi refert priuilegium Leonis IX. quo ipsis Canonicis ea omnia firmauit, quæ Ioannes I. eius nominis Lucensis Episcopus eisdem Canonicis regulariter viuentibus donauerat, nimirum circa annum 790. quo tempore Ecclesiæ Lucẽsi idem Episcopus præerat, nec mirum, cum illius Ecclesiæ prima fundatio, & institutio in S. Frigdianum Canonici Ordinis professorem, & propagatorem referatur, vt ex vetustissima scriptura translationis Reliquiarum S. Reguli facta ab eodem Ioanne primo Episcopo, quæ in monasterio nostro S. Frigdiani seruatur, probat idem qui supra Cæsar Franciottus loco proximè citato.

Porro in eadẽ ciuitate, & Diœcesi Lucẽsi multæ alię fuerũt, & nũc etiã sunt insignes Canonici Ordinis Ecclesię, quarũ Prima est S. Frigdiani ab eodem S. Frigdiano sub innocatione triũ Leuitarũ exstructa, in qua Deo fauente Ordo Canonicus secundum B. Augustini regulam semel ab eodem S. Frigdiano institutus, vsque in hanc diem perseuerat: fuit autem monasterium S. Frigdiani caput Congregationis præclarissimæ: nunc verò nostræ Lateranensis præcipuum, de quo inferius specialis tractatio habenda erit, tum in hoc secũdo libro, cum de Congregatione S. Frigdiani agemus, tum in sequenti cum de monasterijs nostræ Lateranensis Congregationis sermo erit.

Secunda est Ecclesia S. Mariæ de Frisonaria prius sancti Frigdiani oratorium, postea ab illustrissima fœmina Mathilda in monasterium erecta, tertiò ab equite Marcoaldo Lucensi circa anno Domini 1255. instaurata, demum à nostris anno 1400. reformata, de qua in Catalogo monasteriorum nostræ Congregationis.

Tertia, Ecclesia sancti Petri, quam vetustissimam fuisse, ac in ea ab antiquo tempore disciplinam canonicam viguisse, ostendunt literæ Innocentij III. Priori sancti Frigdiani, & Canonicis Lucensibus directæ, quibus mandat, vt quandoquidem in dicta Ecclesia ordo canonicus ab antiquo tempore fuerat institutus, licet postmodum per multa, & longa tempora fuerint in dicta Ecclesia instituti Priores non professi, tamen quia non oportet arare in boue, & asino, compellant Priorem electum, & alios dictæ Ecclesiæ canonicos non professos, vel professionem emittere, vel beneficia, quæ in eadem Ecclesia tenebant, dimittere. Refertur hæc epistola in cap. Cum causam de electione.

Quarta est Ecclesia S. Pantaleonis eiusdem Ciuitatis, quam cum in ea disciplina canonica collaberetur, Innocentius II. per suas datas Kalend. Nouembris Priori, & Canonicis S. Frigdiani reformandam sub istis verbis concessit: *Atque Ecclesiam sancti Pantaleonis, ad reformandum in ea Religionem, & locum ipsum, tam in temporalibus, quàm in spiritualibus, Deo propitio, meliorandum, cum omnibus scilicet, quæ in præsenti prima indictione iustè, ac laudabiliter pertinere noscuntur, Apostolica vobis dispensatione committimus, vt videlicet quandiu ibi Religio durauerit, idem venerabilis locus in vestra dispositione, vestroque regimine, absque alicuius contradictione consistat.*

Quinta est Ecclesia S. Saluatoris in Mosthiolo eiusdem Ciuitatis Prioratui S. Frigdiani subiecta, & illius membrum, cum suo capite nostræ Congregationi vnita.

Sexta, Ecclesia S. Leonardi eiusdem S. Frigdiani membrum, & similiter nostris vnita.

Septima, Ecclesia S. Mariæ foris portam, vetustissima; & à Desiderio Rege Longobardorum instaurata, vt Cæsar Franciottus in descriptione eiusdem Ecclesiæ adnotauit pag. mihi 564. in qua ab antiquissimo tempore degisse canonicos regulariter viuentes, constat ex titulo Prioris, qui canonicis eiusdem Ecclesiæ præerat, cuius fit mẽtio in quodã instrumento confecto anno Domini 1281. prædicta Ecclesia cum ad secularitatem

transiisset,

transisset, iterum ad Regulares repedauit anno 1512. cum Iulius II. canonicis regularibus Congregationis sancti Saluatoris Bononiensis illam vniuit.

Octaua, Ecclesia S. Ioannis in capite Burgi nuncupata, quam fundatam circa annum Christi 1050. illius Patroni de anno 1135. habita ab Innocentio II. facultate, Priori, & Canonicis sancti Frigdiani cum hospitali eidem anneao regendam tradiderunt. Idem autem Prior cum canonicis de anno 1517. sacris Virginibus Canonissis nostri Ordinis sub dicti Prioris regimine constitutis tenendam concesserunt, quam etiam nunc tenent.

Nona, S. Michaëlis de Platea, secundum Autorem Supplementi lib. 12. sub anno 1107. vbi de S. Rufo siue Arnulpho verba faciens hæc scribit: *Vnde in Hetruria, maximè in Luca Vrbe, & eius agro multa Canonicorum Regularium monasteria adhuc extantia erexit, ea quippe in Vrbe Luca, & extra sunt in primis sancti Frigdiani, sancti Michaëlis de Platea, & extra à Bosco, & alia duo vno sub capite gubernata, & alia ferme Parochiales Ecclesiæ omnes Vrbis illius, suppositæ erant huius sancti viri Rufi regulari, &c.* Non mihi latet tamen, de Ecclesia S. Michaelis aliter sentire supradictum Cæsarem Franciottum in descriptione huius Ecclesiæ.

Decima, Ecclesia S. Michaëlis de Monte Brâcoli, de qua dictum est supra: nunc vnita Congregationi S. Saluatoris Bononiensis per Iulium II. anno 1507.

Vndecima, S. Mariæ Magdalenæ Castri Franch Vallis Arni, membrum Congregationis sancti Frigdiani, quam de anno Domini 1345. conuentum Canonicorum habuisse, constat ea electione facta eo anno à Canonicis monasterij de Frisonaria in illorum Priorem, de quodam canonico dicti Conuentus nomine fratre Matthæo.

Præter supradictas verò Ecclesias sunt in præfata Diœcesi Lucensi aliæ parochiales ad monasterium nostrum S. Frigdiani, vel S. Mariæ de Frisonaria spectantes, & per aliquem ex nostris canonicis gubernari solitæ, de quibus etiam inferiùs dicemus, sed & alias quamplures Ecclesias, quæ nunc à secularibus clericis reguntur, regulares olim extitisse priorales earum tituli satis indicant, qui nonnisi Ecclesijs Regularibus saltem ab institutione tribui consueuerunt.

In Diœcesi Lunensi, siue Sarzanensi Ecclesia S. Andreæ de Cartaria cum omnibus parochialibus, & capellis eidem subiectis olim membrum S. Frigdiani Lucensis, nunc cum eodem capite nostræ Congregationi vnita, cuius Prior ordinariam iurisdictionem in seculares dicti loci Carrariæ, & aliorum adiacentium exercet, vice tamen Prioris S. Frigdiani.

CAPVT VIGESIMVM PRIMVM.

De Ecclesijs, & Monasterijs Canonicorum Regularium Prouinciarum Marchiæ Anconitanæ, Ducatus Vrbini, & Romandiolæ.

Ecclesiam Collegiatam S. Saluatoris in Castro S. Angeli Diœcesis Firmanæ Canonicorum Regularium, sub Beati Augustini regula militantium extitisse, quo tempore S. Nicolaus de Tolentino illius Ecclesiæ erat Canonicus, testatur D. Antoninus 3. parte Historiali tit. 24. cap. 10. in principio, vbi sic ait: *In iuuenili igitur ætate sanctè conuersans, quidam Ecclesiæ sancti Saluatoris Canonicus efficitur Regularis.* Eam enim Ecclesiam S. Saluatoris in Castro S. Angeli nuncupato, Firmanæ Diœcesis fuisse, habes ex Breuiario Romano in officio eiusdem S. Nicolai. Canonici dictæ Ecclesiæ seculares effecti habent adhuc Priorem. I.

In Diœcesi Firmana propè ciuitatem, secundo circiter milliario ad ripam Adriatici fuit vetustissimum Collegium nostri Ordinis S. Marci nuncupatum, quod rogantibus, ac iuuantibus ciuibus Firmanis intra vrbem translatum, nunc S. Catharinæ vocatur, ingentissimis priuilegijs per Romanos Pontifices munitum, de quo vide libro sequenti in Catalogo Monasteriorum nostræ Congregationis.

In Ciuitate Firmana erat alia Collegiata Ecclesia S. Mariæ nuncupata, cuius, & illius Canonicorum meminit Eugenius IV. in literis Priori sancti Saluatoris eiusdem Ciuitatis directis anno 1431. secundo Kal. Maij per hæc formalia verba: *Exhibita siquidem nobis nuper pro parte dilecti filij Firmani Pellegrini Canonici monasterij sanctæ Mariæ per Priores soliti gubernari Ordinis sancti Augustini petitio continebat, &c.*

In ciuitate Tolêtini est Præpositura collegiata nostræ congregationis S. Caterui nuncupata, vbi S. Martyris sanctissimæ Reliquiæ adseruantur.

In ciuitate Anconitana monasterium Abbatiale S. Ioannis Baptistæ de Capite montis sub arce positum nostræ Lateranensis congregationis.

In eadem ciuitate est collegium cum primis nobile S. Virginum Canonissarum nostri ordinis, quod S. Bartholomæi nuncupatur.

In Episcopatu Asculano circa annũ 1344. fuisse monasteria nostri ordinis, patet ex actis Capituli eo anno Eugubij celebrati, in quo designatus est ad visitanda monasteria in Episcopatibus Firmano, & Asculano Prior S. Ioannis de Vrbe veteri,

Ecclesia Fanensis ab institutione Regularis fuisse conuincitur ex epistola B. Petri Damiani ad Clericos Fanenses, qua vitam communem & regularem disciplinam in dicta Ecclesia collapsam reparare nititur, ostendens illos perperam, & contra suum nomen canonicos vocari velle, qui Regulares esse, ac regulariter viuere noluerint, & institutum clericorum primitiuæ Ecclesiæ ab Apostolis fundatæ, fuisse institutum vitæ communis, & regularis, quæ epistola tota esset hic ponenda.

II. IN Ciuitate Fanensi est collegium Abbatiale insigne S. Paterniani congregationis S. Saluatoris Bononiensis.

In eadem Ciuitate quædam Ecclesia S. Mariæ nuncupata iuxta portum, nostræ Lateran. congregationis, non tamen collegiata.

Ecclesia Eugubina ab illius institutione fuit regularis, in qua institutum vitæ canonicæ sub regula B. Augustini vsque ad Iulium II. durauit, qui multas ex regularibus seculares effecit: nam & in Prouinciali Romano sub Alexandro VI. typis cuso, ipsa Ecclesia Eugubina ponitur sub ordine D. Augustini, extant literæ secularizationis illius à Leone X. emanatæ anno 1514. quarum est tenor, illam antea regularem fuisse ordinis sancti Augustini.

In Diœcesi Eugubina erat vetustissimum monasterium canonicorum, cuius bona post illius euersionem per bellicos tumultus, tandem monasterio sacrarum Virginum sancti Benedicti ordinis sanctæ Claræ fuerunt applicata. Sed locus, vbi illud monasterium extabat, etiam nunc La Canonica vulgo dicitur.

In Ciuitate Eugubina est aliud collegium vetustissimum sancti Secundi nuncupatum, cuius Ecclesiam S. Vbaldus Canonicus Regularis, & Episcopus Eugubinus, quòd apud illam fuerat enutritus ab infantia, ac etiam clericali militia initiatus, suis sumptibus, vt fertur, refecit, dotauit, & ex seculari regularem effecit, canonicorũ collegio secundum normam canonicæ Portuensis in littore Adriatico viuentium in eadem Ecclesia constituto, quæ cum successibus temporum varias iacturas passa esset, & canonicis destituta, Calistus III. per suas datas sub die 3. Nouemb. anni 1455. illam congregationi S. Saluatoris Bononiensis vniuit.

In Monte eidem ciuitati imminente est Præpositura nostræ congregationis, in qua sanctissimi Patris, & Præsulis Vbaldi Reliquiæ, summa ciuitatis Eugubinæ, ac etiam totius Prouinciæ, necnon finitimarum regionum veneratione seruantur.

III. IN ciuitate Vrbini Ecclesia S. Agathæ ab institutione fuerat regularis ex lib. Taxarum Apostolicarum. verùm sublatis canonicis videntur positæ in eadem Ecclesia Sanctimoniales Canonissæ eiusdem Ordinis S. Augustini, quæ inibi vsque ad annũ 1480. permãserunt, quibus tandem amotis, & in monasterio S. Benedicti eiusdem ciuitatis locatis, Sixtus IV. eandem Ecclesiam congregationi S. Saluatoris Bononiensis vniuit, anno 1481. die 27. Aprilis.

Ecclesia Ariminensis videtur ab institutione regularis extitisse: si vera sunt, quæ Hieronymus Rubeus in Historia Rauennatum lib. 5. sub anno 1119. de Aldobrando prius Portuensi canonico, mox Ariminensi Præposito, & tandem Forosemproniensi Episcopo his verbis scribit: *Cum interea confluerent vndique complures ad Portuense cœnobium, in disciplinamque sese eius canonici traderent, in his fuisse Aldobrandus legitur, qui in Oppido Sorbetulo è Bobio, seu Galliata prope Cesenam natus, & in Grammatica eruditus in Portuense cœnobium, vt maiores in litteris ac pietate progressus faceret, se contulit. Cum autem Ariminenses canonici Præposito destituti peterent, vt fieri ab illis consueuit, ex eorum conuentu aliquem ipsis idoneum præfici, qui virtute præstaret, Aldobrandum obtinuerunt, qui deinde Forosempronĩensis Episcopatũ adeptus, Kal. Maij decessit in Diuorum numerũ relatus est.* Non me latet, viros nonnullos eruditos, ac in historijs Ecclesiæ Ariminensis apprimè versatos hanc Rubei de Regulari Aldobrandi professione historiam habere suspectam. Primò quod de nullo alio dictæ Ecclesiæ Pręposito, ex innumeris ab eisdem Ariminensibus canonicis de more, consuetudine, ac etiam iure electis legatur, illum siue ex consuetudine, siue alio titulo ex Canonicis Portuensibus electum, quod non omisisset Rubeus, qui nullum non mouit lapidem ad Patriam gloriam extollendam. Secundò, quòd cum Ecclesia Ariminensis ab institutione nulli præterquàm Romano Pontifici subijciatur, nulla etiam lege illius canonici obnoxij tenebantur ad illorum Præpositum ex Portuensi collegio, siue alio quopiam eligẽdum. Verùm non inquit Rubeus, Ariminenses canonicos aliqua lege obnoxios fuisse ad illorum Præposito destitutos id effecisse, quod & alij consueuerant, scilicet Præpositos, & Rectores suorum collegiorum accipere ex eodem collegio Portuensi, quod non de secularibus, sed de regularibus collegijs intelligendum est, neque enim vsus fuit, collegia canonicorum secularium ex Collegijs regularibus suos Rectores accipere. Consueuerunt autem ita facere canonici regulares, vt innumeris exemplis in re notissima minimè necessarijs probari potest. Nec etiam obstat, Ecclesiam Ariminensem per antiquissima tempora soli Romano Pontifici subiectam, ius eligẽdi proprios Episcopos, multò magis Prępositos, habuisse: innumeræ enim erant Ecclesiæ Cathedrales, & Metropolitanę, quę soli Romano Pontifici cum subijcerentur, & proprios Episcopos eligerent, sub regulari nihilominus districtione illorum clerici viuebant. Præter quod cũ vel ex eorũ libera confessione constet, Ariminẽsium Parochias magna ex parte olim per canonicos

regula-

regulares regi consueuisse, probabile admodum videtur, ipsam maiorem Ecclesiam, à qua cæteræ pendebant, multo magis regularem extitisse, vt cunque verò id fuerit, hoc certum, ante annos trecentos multa collegia canonicorum Regularium ciuitatem, ac Diœcesim Ariminensem habuisse: quandoquidem in Capitulo Prouinciali Papiæ anno 1340 habito, designatus est visitator pro visitandis monasterijs in Ariminensi Diœcesi existentibus.

In eadem ciuitate est collegium nostræ congregationis S. Marini nuncupatum, cum altero S. Lazari de Tertio, circiter milliari tertio à ciuitate remoto, sibi vnito, quod antiquitus erat Ordinis D. Augustini, sub cuius Prælati regimine degit aliud collegium sanctarum Virginum Canonissarum nostræ Congregationis, quod vocatur S. Sebastiani.

IV. IN Diœcesi verò Ariminensi apud Castrum S. Archangeli est vetus monasterium S. Ioannis de Cereto Ordinis S. Augustini, quod nostræ congregationi primitus vnitum, per aliquot annos in eadem congregatione mansit, vt ex literis Martini V. & Nicolai V. habes. Verùm quod nostris minus aptum existeret, dimissum Sixtus IV. congregationi S. Saluatoris Bononiensis vniuit anno 1478. die 3. Decemb. quod postea conuentu destitutum est, & illius bona alteri monasterio in Foroliuiensi Diœcesi eiusdem cōgregationis applicata.

In Prouincia Rauennatensi circa tempora Magni Gregorij fuisse monasteria canonicorum, habes ex illius epistola ad Marianum Archiepiscopum Rauennatensem lib. 6. epist. 40. cuius etiam fragmētum refertur in cap Dudum 18. q. 2. in illis verbis: *Nec illic vlterius habeat potestatem aliquam, ne monasteria huius occasionis velamine, ea, quæ prohibemus simul cum canonicis, & monachis in Ecclesia sustinere onera compellantur.* Licet in Decreto Gratiani Correctores Gregoriani propter nonnulla vetustiora exemplaria deleuerint illas dictiones: *Cum canonicis, & monachis simul in Ecclesia.*

Cæterùm in Ciuitate Rauennate extat in primis antiquum & insigne monasterium Portuense, prius in litore Adriatico exstructum, cuius etiam nunc ædificia ibidem cernuntur: postea in vrbem à nostris translatum, multorum sanctorum virorum, & præclarissimorum Doctorū domicilium, quod per varios casus hactenus, Deo protegente, ab vniuersali canonici ordinis diluuio seruatum, nostræ congregationi Lateranensi est vnitum, de quo infra lib. 3. dicemus.

Prope eandem Ciuitatem erat Prioratus vetustissimus S. Laurentij in Cæsarea, prius monasterio nostro S. Iacobi Cellæ Volanæ Comacliensis Diœcesis, postea eidem collegio Portuensi vnitus, ad quem Ecclesia S. Mariæ in Cosmedin eiusdem ciuitatis spectabat.

In Diœcesi Rauennatensi monasterium S. Adalberti, siue Alberti monasterio S. Iacobi Cellæ Volanæ vnitū postea oppido vastato, factum est Archipresbyteratus secularis, qui curam animarum eius loci adiunctam habet.

In eadem Ciuitate Rauennatensi monasterium Abbatiale S. Ioannis Euangelistæ, antea Ordinis S. Benedicti, concessum fuit congregationi S. Saluatoris Bononiensis, à Pio II. per suas datas 6. Idus Augusti 1459.

IN Ciuitate Cesennæ Collegium Abbatiale S. Crucis nostræ congregationis à fundatione sub canonica institutione, & regula D. Augustini institutum, erat membrum congregationis antiquæ Portuensis. adest priuilegium Innocentij II. anno 1139. concessum eidem collegio, quod cùm alijs inferius in nostra Lateranensi congregatione reddemus. V.

Inter Cesennam, & Oppidum, Forum populi nuncupatum, erat vetus monasterium cum Hospitali S. Ioannis Baptistæ, cuius Priori, & fratribus insigne priuilegium concessit Innocentius III. anno 1199 quod est in Archiuo S. Mariæ in Portu Rauennæ.

In Diœcesi Foroliuiensi Prioratus D. Augustini eiusdem Ordinis, & membrum prædictæ congr. Portuensis, nunc autem eidem monasterio Portuensi vnitus, olim conuentualis, quandoquidem & claustrum, & cæteræ canonicorum officinæ integra mine etiam visuntur. Sed modò canonicis in monasterium Portuense receptis, manet ibi tantum Prior cum socio, qui etiam curam animarum exercet.

In eadem Diœcesi in Villa Fornouij est monasterium S. Mariæ de Gratijs, quod à quodam Eremita piorum eleemosynis exstructum, congregationi S. Saluatoris Bononiensis concessum fuit per Sixtum IV. 29. Maij 1477.

In Ciuitate Fauentiæ seu prope illam erat Prioratus S. Mariæ de Stradella membrum monasterij, & congregationis Portuensis, cuius monasterium propter guerras vastatum est, & bona illius à Communitate ciuitatis occupata magnas lites inter dictam Communitatem, ac Portuense monasterium excitauerunt.

In eadem Ciuitate Ecclesia S. Iuliani olim erat regularis, eaque per canonicos S. Iacobi Cellæ Volanæ regebatur, quam de anno 1222 conuentus Cellæ Volanæ concessit Episcopo Fauentino, compensatione ab illo accepta.

In Ciuitate Imolensi est Præpositura S. Iuliani martyris conuentualis nostræ Lateranensis congregationis, de qua libro sequenti.

In Diœcesi Comacliensi erat vetustissimum collegium in nemoribus exstructum, quod S. Iacobi de Cella Volana nuncupabatur, quod nostræ congr. Lateranensi vnitum ob aëris intemperiem primò ad aliud monasteriū S. Lazari apud Ferrariam & tandem intra ciuitatem Ferrariæ ad Abbatiale cœnobium S. Ioannis Baptistæ fuit

translatum, de quo infra. Extant in Archiuo eiusdem cœnobij exempla contractuum, & inuestiturarum, quæ factæ sunt à canonicis dicti monasterij Cellæ Volanæ de anno 1018. quæ venerandam illius antiquitatem produnt.

CAPVT VIGESIMVM SECVNDVM.

De Ecclesijs, & Monasterijs Canonicorum Regularium existentibus in Episcopatibus Ferrariensi, Mutinensi, Regiensi, Parmensi, & Placentino, & Mantuano.

I. Errariensem Ecclesiam à prima illius fundatione Regularem extitisse, facilè intelliges, si prius animaduertas, Cathedralem Ferrariensem ab initio non illam fuisse, quæ modò intra ciuitatem cernitur, sed quæ sancti Georgij vulgò de Ferrarola extra ipsam ciuitatem vltra vetustum alueum fluminis posita nuncupatur: hanc enim, non illam, quæ nunc est in ciuitate, quippe quòd nondum existeret, Episcoporum Ferrariensium sedem primariam fuisse, ostendit priuilegium factum ab Episcopo Ferrariensi nomine Griffo anno Christi 1141. die 21. Maij Hugoni Sacerdoti, & Ioanni Subdiacono prædictę Ecclesiæ Canonicis, in quo inter alia hæc habet: *Pro remedio scilicet animæ meæ, meorumque prædecessorum, & successorum Episcoporũ, qui in posterum in prædicto Episcopio ordinati fuerint, & pro remissione peccatorum nostrorum vobis præsentibus Hugoni Sacerdoti, & Ioanni Subdiacono Transpadanæ sancti Gregorij Ecclesiæ Canonicis, in qua Ferrariensis Episcopatus sedes olim viguit, &c.* Porrò eandem Ecclesiam à primaria illius fundatione sub disciplina canonica, siue regulari institutam ostẽdit aliud priuilegium Vitaliani Papæ, cuius autoritate eadem Ecclesia fuit ædificata, nec non etiã Episcopali dignitate aucta, præfecto eidem primo Episcopo Marino de Sauellis viro sanctissimo circa annum Christi 658. quo quidem priuilegio multis prædijs, & redditibus dictam Ecclesiam locupletauit, statuens in ea canonicos, qui vitam communem ducerent, quod priuilegium habetur in Archiuijs ciuitatis Ferrariæ, cuiusque meminit qui historiam Ecclesiarum Ferrariensium recens edidit Io. Baptista Guarinus Ferrariensis Canonicus in descriptione Ecclesiæ S. Georgij de Ferrarola, qui etiam subdit, translata intra vrbem sede Episcopali circa annum 1135. remansisse eandem Ecclesiam S. Georgij de Ferrarola cum titulo Canonicæ Regularium Lateranensium, quod nimirum multis prædijs tributis ab Episcopo Griffo Cœlestinus Pontifex huius nominis II. Prioratus titulo exornatam Canonicis Regularibus Lateranen. tribuisset suo priuilegio dato Laterani anno 1143. quod priuilegium firmauit Innocentius III. anno 1215. steuisse verò in eadem Ecclesia Canonicos regulariter viuentes vsque ad annum 1339 ostendunt literæ Benedicti Papæ XII. Abbati S. Petri in cœlo aureo Papiæ, & Priori eiusdem Ecclesiæ S. Georgi de Ferrarola directæ eodem anno 1339. Kalend. Iulij, quibus mandat Capitulum Prouinciale congregare, vt infra dicetur. Sed & de anno 1362. Canonici monasteriorum S. Iacobi Cellæ Volanæ, & S. Laurentij in Cæsarea apud Rauennam inuicem vnitorum capite destituti, canonicè elegerunt in illorum Priorem Antonium Canonicum S. Georgij de Ferrarola eiusdem Ordinis S. Augustini, quorum electionem confirmauit Innocentius VI. per suas datas Anenioni anno decimo sui Pontificatus; quæ seruantur Ferrariæ in nostro Abbatiali Collegio Sancti Ioannis Baptistæ. Exinde verò cum esset cuidam Petro Diacono Cardinali tituli S. Angeli commendata, ac etiam post illius obitum commendata cuidam Iordano Episcopo Albanensi, Canonici Regulares illam omnino deseruerunt. Quam Ioannes Papa huius nominis XXIII. instante Nicolao Ferrariæ Marchione monachis Oliuetanis vniuit per suas datas Bononiæ de mense Septembris anno 1411.

IN Ciuitate Ferrariæ extitit vetus Collegium Canonicorum Cõgregationis S. Frigdiani Lucensis ab Illustrissima, & pijssima Comitissa Mathilde sub inuocatione D. Marci exstructum circa annum Domini 1083. aut vt alij malunt 1071. II.
Causa istius collegij excitandi hæc fuit: Henricus IV. Imperator Italiam inuadens, Ferrariam cum alijs quibusdam ciuitatibus, & oppidis eidem Comitissæ abstulit. Eodem ex Italia profecto Mathildis Romani Pontificis, necnon etiam Venetorum copijs adiuta, Ferrariam recepit: statimq; in superiori parte ciuitatis Ecclesiam magnificẽtissimam exstruxit, ac in honorem D. Marci Venetorum Patroni, quòd illorum præsertim auxilio Ferrariam, ac etiã Mantuam de manibus Imperatoris eruisset, dicandam curauit, mox S. Frigdiani Canonicis magna sanctitatis fama celeberrimis illuc aduocatis, eam illis tradidit, qui eam aliquot seculis tenuerunt, nimirum vsque ad annũ 1478. quo anno Sixtus IV. instantibus Hercule Hestensi Ferrariæ Duce, & Eleonora eius coniuge illam Frigdianis Canonicis ablatã, fortè quia debitis obsequijs illam destituerant, D. Benedicti Monachis Congregationis S. Iustinæ vniuit, qui sub inuocatione D. Benedicti in eam; quæ nunc cernitur formam eandem instaurauerunt,

runt, extat bulla ipsius vnionis in nostro Archiuo Romano S. Mariæ de Pace.

In Diœcesi Ferrariensi in loco Vico Airoli nunc corrupto vocabulo Ficcarolo nuncupato idem canonici congregationis sancti Frigdiani aliud Collegium S. Saluatoris præcipuum, eiusdem ferè antiquitatis tenebant, in eo siquidem Vico, qui vnus erat de septem præcipuis totius ditionis Ferrariensis, nobilissima fœmina Imicza Sickelmi vxor cum Casotto filio magnificentissimam Ecclesiam S. Saluatoris, cum Xenodochio eidem adiuncto ædificauit, & multis prædijs, decimis, & alijs redditibus dotatã Landulpho Ferrariæ Episcopo donauit, qui circa annum Christi 1112. Abbati Pomposiano regendam tradidit. Cæterum (qua de causa mihi incompertum) post annos circiter viginti amotis Monachis Pomposianis idem Landulphus illam Attoni Priori, & canonicis S. Frigdiani tribuit anno 1133. quam Innocentius II. Imperatores, Principes, & Episcopi Ferrarienses magnis priuilegijs decorauerunt, tenuerunt eam canonici Frigdiani vsque ad annum 1478. quo instantibus Hercule Ferrariæ Duce, & Eleonora eius coniuge illam cum Ecclesia D. Marci Monachis Benedictinis congregationis S. Iustinæ, nunc Cassinensibus vocatis vniuit. Meminerunt istius Ecclesiæ Innocentius II. in priuilegio concesso Attoni Priori S. Frigdiani anno 1133 tertio Nonas Octobr. Cœlestinus II. in priuilegio concesso Petro Priori, & fratribus S. Frigdiani dato 5. Idus Decemb. 1143. Eugenius III in alio priuilegio eisdem Priori, & fratribus concesso anno 1145. tertio idus Aprilis.

In eadem ciuitate Ferrariensi est Collegium Canonicorum S. Mariæ de Vadò nuncupatum, cuius Ecclesia, quæ vetustissima erat, priusquam Ferrarienses Padum traijcientes nouam vrbem, quæ nunc cernitur, excitarent, suo loco nomen dederat, qui S. Mariæ in Burgo Vado dicebatur. Cum autem Ferrarienses in alia fluminis parte fines illorum vrbis ampliassent, Ecclesias S. Mariæ intra eosdem fines recepta, & ampliata, instante Gualterio Rauennatensi Episcopo canonicis regulari, Portuensibus canonicis apud Rauennam constitutis per Landulphum Episcopum Ferrariensem fuit concessa, constituto in ea canonicorum conuentu sub Martino Priore circa annum 1135. vel secundum Hieron. Rubeum in Histo. Rauennat. anno 1141. cui anno sequenti 1142. Philippus electus Ferrariẽsis omnes decimas bonorum dicti Prioratus donauit. Sed & Eugenius III. anno 1148. multiplici illam priuilegio muniuit; & exornauit, tenuerunt illam Portuenses multis annis, verùm ipsis deficientibus, cuidam Poëtæ Lyrico nomine Io. Aurispæ fuit commendata. Iterum nostris Portuensib. iam reformatis de anno 1457. restituta, procurante Paschali Maripetro Venetorum Principe, ij quòd Borso Ferrariensium Dux nonnullis legibus illos vellet obstringere, quæ minus placerent, cum aliquot dies tenuissent, sponte dimiserunt. Eam postea Sixtus IV. annno 1473. Canonicis congregationis S. Saluatoris Bononiensis vniuit.

In eadem Ciuitate est nostrum collegium Abbatiale S. Io. Bapt. ex loco S. Lazari intra vrbem translatum, cuius Ecclesiam Hercules Ferrariæ Dux I. Regia magnificentia exstruxit: sed illa terræ motu horribili, qui anno 1570. totam ciuitatem labefactauit, tota penè ruit.

In Diœcesi Ferrariensi est alius Prioratus vetustissimus S. Margarithæ in loco Constantiaco apud Portum Maiorem constitutus, quem Gualterius Archiepiscopus Rauennas anno 1120. canonicis Portuensibus regendum tradidit, & Gulielmus Bulgari filius cum illius coniuge Adelasia dotauerunt, tributo eidem Castellari, in quo Ecclesia S. Margaritæ est ædificata, fossis, & curipis cincto. Hic Prioratus nunc etiam eidem monasterio Portuensi nostræ congregationis est vnitus.

In eadem ciuitate Ferrariensi est Collegium S. Virginum Canonissarum anno 1502. effectum, quod S. Mariæ de Gratijs dicitur, vulgò del Mortaro: quia illæ ex Mortariensibus apud Insubres in Diœcesi Papiensi originem traxerunt, sicut patet ex instrumentis fundationis eiusdem collegij.

IN Episcopatu Mutinensi Archipresbyteratus Oppidi Carpi ab illius fundatione fuit regularis, & sub disciplina canonica, vsque ad nostra ferè tempora permansit. Archipresbyter Carpi Capitulo Prouinciali Papiensi interfuit, vt ex actis patet, nunc Collegium factum est ex Regulari seculare. III.

In Suburbijs Mutinæ erat monasterium S. Catharinæ Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini, cuius Prior electus fuit Præsidens in dicto Capitulo Papiensi, nunc arbitror esse commendatum.

In eiusdem Suburbijs Prioratus S. Trinitatis vetustus nostræ congregationi vnitus, & intra ciuitatem translatus, ac etiam dignitate Abbatiali auctus, de quo in congregatione Lateranensi.

In Castro Vincolæ Mutinensis Diœcesis est Præpositura S. Mariæ nostræ congregationis à nobilibus de Murenis fundata.

In Ciuitate Mutinensi est etiam Prioratus S. Hieronymi Congregationis S. Saluatoris Bononiensis, erectus per Alexandrum VI. anno 1498.

In Ciuitate Regij erat Abbatia, cuius Abbas nominatur in Capitulo Prouinciali Papiensi. Verùm cum non exprimatur titulus Ecclesiæ, quænam, & vbi fuerit, diuinare non possum.

In Diœcesi Regiensi ex libro Taxarum Apostolicarum, erat vetustum monasterium S. Mariæ de Marola, cum alio monasterio sibi vnito, quod puto commendatum.

In Ciuitate Regienſi eſt cœnobium Abbatiale S. Mariæ Gratiarum noſtræ Congregationis.

In eadem Ciuitate collegium S. Virginum Canoniſſarũ, quæ regimini Abbatis S. Mariæ Gratiarum, & totius Congregationis ſubduntur, quod S. Petri Martyris vocatur.

In eadem Ciuitate eſt collegium canonicorum S. Saluatoris de Bononia S. Marci nuncupatum, erat anteà congregationis, ſeu Ordinis S. Marci de Mantua, ſed deficientibus canonicis illius Ordinis, vnitum fuit dictæ Congr. anno 1497.

IV. IN Ciuitate Parmenſi collegium Abbatiale vetuſtiſſimum noſtræ congregationis S. Sepulchri nominatum, de quo infra in congregatione Lateranenſi.

In Diœceſi Parmenſi non longè à Ciuitate eſt vetuſtiſſimus Prioratus Ordinis Canonicorum Regularium S. Armani nuncupatus, quem conuentu deſtitutum Monaſterio S. Sepulchri vniuit Sixtus IV. anno 1494.

In eadem Diœceſi eſt alius Prioratus vetuſtiſſimus S. Fœliculæ, quem conuentui S. Sepulchri anteà vnitum, noſtræ congregationi conceſſit Pius II. anno 1460.

In Ciuitate Parmenſi eſt antiquum, & præcipuum Collegium Canoniſſarum noſtri Ordinis, & etiã Cõgregationis, quod S. Saluatoris dicitur.

In Ciuitate Placentina eſt præclarum cœnobium Abbatiale S. Auguſtini noſtræ Congregationis, præcipuum inter omnia collegia Italica, de quo in noſtra congr. Lateranenſi.

In Diœceſi Placentina eſt Prioratus antiquus S. Petri de Domo Dei, circa annum circiter milleſimum centeſimum fundatus à nobili viro Gãlulpho & vxore eius Ghisla, vt apparet ex priuilegio Innocentij III Ioanni Priori, eiuſque fratribus conceſſo, ad exemplum aliorum priuilegiorum, quæ eidem monaſterio conceſſerant Romani Pontifices Caliſtus II. Innocentius II. Cœleſtinus II. Anaſtaſius IV. Adrianus IV. Alexander, Lucius, Vrbanus, Clemẽs, & Cœleſtinus tertij, hoc monaſterium quòd canonicis eſſet deſtitutum, Eugenius IV. anno 1442. prædicto cœnobio S. Auguſtini vniuit, reſideut tamen in eo Prior, Vicarius, & alius Canonicus, qui curam animarum exercet.

In eadem Ciuitate Placentia ẽrat aliud Collegium inſigne S. Raimundi, cuius Præpoſitus Capitulo Papienſi interfuit, ac in eo Definitor renunciatus, ac etiam Viſitator monaſteriorum, & Eccleſiarum in Ciuitatibus, & Diœceſibus Placentina, Cremonenſi. Parmenſi, Regienſi, cum Archipresbyteratu Carpi. Verùm ipſum quoque canonicis deſtitutũ, monialibus Ordinis Ciſtercienſis per Sedem Apoſtolicam fuit conceſſum.

V. IN Ciuitate Mantua eſt Cœnobium Abbatiale S. Bartholomæi noſtræ congregationis, olim membrum Congregationis Portuenſis, de quo inferius.

In eadem Ciuitate eſt aliud cœnobium Abbatiale S. Viti noſtræ congregationis, quod antea erat Prioratus Canonicorum Regularium Ordinis S. Marci de Mantua ſed Pius II. anno 1459. inſtante Illuſtriſſima Eleonora Mantuæ Marchioniſſa, illum noſtræ cõgregationi reformandum tradidit, extincto in eodem ordine S. Marci, & inſtituto Ordine S. Auguſtini.

In eadem Ciuitate eſt collegium inſigne Canonicorum Regularium congregationis S. Saluatoris de Bononia, S. Sebaſtiani nuncupatũ, ad quod de anno 1527. prædicti canonici ſe tranſtulerunt ex Abbatiali cœnobio S. Rufini foris Mantuam, olim Ordinis S. Benedicti, vbi degebant.

In eadem Ciuitate eſt inſigne collegium S. Virginum Canoniſſarum noſtræ congreg. quod dicitur S. Mariæ de Cantelma, pluribus priuilegijs per Sedem Apoſtolicam exornatum, quod ſubeſt regimini Abbatis S. Bartholomæi.

In eadem Ciuitate eſt aliud Cœnobium canoniſſarum Regularium noſtræ congregationis, quod dicitur S. Mariæ Annunciatæ, in Burgo S. Georgij, & eſt ſub Cura Abbatis S. Viti.

In eadem Ciuitate erat Prioratus S. Marci caput ordinis canonicorũ regularium S. Marci, qui ordo anno 1200. fundatus, cum multis collegijs in partibus Lombardiæ, & Marchiæ Taruiſinæ fuiſ ſet ampliatus, paulatim deficiens, cum ad vnicum monaſterium S. Marci Mantuani eſſet redactus, ibi quoq; deficiente diſciplina canonica, ſub Vincentio Mantuæ Duce finem accepit: monaſterium à viginti circiter annis obtinuerunt monachi Congregationis Camaldulenſis.

Erant autem in Ciuitate Mantuæ alia tria collegia canonicorum eiuſdem Ordinis D. Marci, de quibus inferius cap. 50. dicemus.

CAPVT VIGESIMVM TERTIVM.

De Eccleſia Bononienſi, & Collegys Canonicorum Regularium in Epiſcopatu Bononienſi conſtitutis.

I. Ononienſem quoque Eccleſiam ab illius inſtitutione regularem fuiſſe, & ſub canonica diſciplina per multa ſecula ſtetiſſe, oſtendunt in primis Romanorum Pontificũ, necnon Imperatorum, & Epiſcoporum Bononienſium diplomata, ac priuilegia eidem Eccleſię conceſſa, in quibus de canonicis regulariter, & canonicè, & in congregatione, & ſub regula viuentibus, ſæpius mentio habetur, quorum meminit Sigonius de Epiſcopis Bononienſibus non vno in loco.

loco. nam libro 2. sub anno 946. hæc scribit: *Horum rei præcipuo illa documento exstet, quod Episcopus abbinc, vt dignitatem tueri suam posset, non solum decimis frugum omnium, quæ in Diœcesi nascerentur instructus, sed etiam varijs Pontificum, atque Imperatorum priuilegijs ad ornamenta, & commoda sua amplificanda munitus est. Clerici verò canonicam ex lege vitam agentes, haud secus multis, & ipsi beneficijs ab Episcopis suis, Pontificibus, & Imperatoribus cumulati.* Quæ priuilegia recensens sub anno 967. ponit priuilegium Ioannis Papæ XIII. ad exemplum alterius Leonis V. eius prædecessoris sub hac forma tributum: *Ioannes Episcopus seruus seruorum Dei. Cum ego Ioannes sanctæ & Apostolicæ Ecclesiæ Romanæ XIII. Papa residerem in Rauennate Ciuitate, vnà cum meis, & Italicis Episcopis, affuerunt præsentiâ nostra Religiosi Presbyteri & Diaconi sanctæ Bononiensis Ecclesiæ, ac pro vniuerso clero canonica Congregationis humo prostrati nostros osculantes pedes, obtulerunt epistolam continentis sanctæ recordationis Domini Leonis V. Papæ, &c.* Et videri possunt reliqua apud ipsum autorem, quę satis indicant, non solum Cathedrales, sed alios omnes Bononienses clericos in Cōgregatione canonica per ea tempora vixisse. Rursus sub anno millesimo quinquagesimo quarto, aliud refert priuilegium Adelfredi Episcopi, qui Canonicis Bononiensibus bona à suis prædecessoribus concessa firmauit, alia multa insuper largitus, in quo priuilegio hæc habes: *Omnes verò decimationes, quas præsentaliter prædicti canonici habent, & tenent, ipsis, & eorum successoribus Canonicam iure viuentibus, vel inuenire potuerint, gratanter annuimus. Hæc omnia supradicta eo tempore Petro Archipresbytero, & fratribus eius, videlicet Lamberto Subdiacono, & Stephano, & Bononio presbyteris, Rolando, & Aldebrando Diaconis, & Hugoni Acolito addimus, vt regulariter ipsi, & successores eorum viuant, atque sine omnium successorum nostrorum molestatione cunctas supradictas res possideant. Si verò instigante diabolica versutia ipsi canonici, vel successores eorum canonicè viuere desierint, aut ipsa canonica penitus destructa fuerit, ad nos, vel successores absque infestatione reuertantur.* Sed & aliud Victoris Papæ II. diploma circa eadem tempora eisdem canonicis factum subdit, quod sic incipit: *Victor Episcopus seruus seruorum Dei Petro Archipresbytero, reliquisque canonicis regulariter viuentibus Sanctæ Bononiensis Ecclesiæ, suisque successoribus in perpetuum, &c.* Datum anno primo sui Pontificatus XVIII. Kalend. Iulij, indictione octaua. Ibidem etiam addit aliud priuilegiū Henrici Imperatoris, quod est huiusmodi. *Henricus Rex omnium fidelium nouerit industria, quoniam interuentu coniugis nostræ, & pro interuentu Henrici Regis filij nostri Petrū Archipresbyterū, cunctosq; Canonicos S. Bononiensis Ecclesiæ regulariter viuentes, cum omnibus rebus, & possessionibus illorum per singula loca, & territoria constitutis, &c.* Adhuc sub anno 1078. meminit cuiusdam donationis ab Alberto Comite. & Mathilda eius coniuge ciuibus Bononientibus, factæ canonicis in canonica sancti Petri canonicè viuentibus. Adhuc sub anno 1129. meminit alterius priuilegij Honorij II. quo canonicis Ecclesię Bononiensis canonicè viuentibus bona, quæ possidebant, confirmauit.

SEd preter supradicta priuilegia aliud etiam argumentum mea quidem opinione robustissimum eandem Bononiensem Ecclesiam canonicos regulares per multa secula habuisse demonstrat: nam cum in Ciuitate Bononiēsi quam plura regularium canonicorum essent Collegia, vt S. Ioannis in monte Oliueti, S. Victoris, S. Mariæ ad Rhenum, sancti Saluatoris quos nulli dubium sub B. Augustini regula canonicè vixisse, illi tamen in canonicos Ecclesiæ Cathedralis assumebantur: nam & Gerardum Gislam, siue Giselam sancti Petri Archidiaconum, quem postea Episcopum Gregorius Papa VIII. ordinauit, antea S. Ioannis in monte canonicum fuisse, tum ipse Sigonius sub anno 1186. tum etiam liber matriculæ Bononiensis affirmant. Lambertus quoque de Fagano, qui postea Summus Pontifex renunciatus, dictus fuit Honorius II. ab eodem Sigonio sub anno 1105. prius S. Mariæ ad Rhenum canonicus, postea Bononiensis Cathedralis Archidiaconis traditur. Guido etiam de Baisio eiusdem Ecclesiæ Archidiaconus fuit antea canonicus S. Victoris, vt Ioannes de Nigraualle in suo epilogo Chronicarum adnotauit: vnde habes, quo illorum responsionem retundas, qui fortè dixerint, canonicos Cathedrales Bononienses regulares quidem tunc temporis fuisse, sed non tales, quales cæteri canonici regulares sub B. Augustini Regula militantes erant. Quanquam & istud satis frigidum sic affirmare, scilicet canonicos, in cathedralibus olim regulariter viuentes, minimè eiusdem instituti cum alijs sub D. Augustini regula degentibus fuisse, vt infra cap 68. ostendemus. II.

Quo verò tempore ipsi cathedrales canonici à regulari disciplina desciuerint, incompertum habeo quantum tamen ex narratione Sigonij sub anno 1374 aucupari possum, videtur per illa tempora ijdem canonici, vel paulò antè à vita regulari defecisse: nam ibi de Bernardo Episcopo verba faciens, inter alia notat, illum statim factum Episcopum conuentum omnium presbyterorum coëgisse ad disciplinā clericorum, quæ soluta erat, instaurandam; & constitutiones, quas synodales vocant, à se compositas edidisse. Causas verò dissolutę apud Clerum Bononiensem canonicæ disciplinæ, præcipuas fuisse crediderim motus bellorum, vastationes, incendia, ruinas, quibus sub illis temporibus comitatus Bononiensis grauissimè est attritus, & Ecclesiæ præsertim Suburbanæ grauissima detrimenta passæ, vt sanctæ Mariæ Rhenanę, sancti Victoris, sancti, Michaëlis in Bosco, regularium tunc canonicorum, quod idem Sigonius sub anno 1359. notauit.

III. IN Episcopatu Bononiensi multa fuerunt olim, & nunc etiam sunt collegia canonicorum regularium, vt vix alium inuenire liceat, in quo canonicum institutum ita copiosè fuerit multiplicatum. Ex his primum est S. Ioannis in Monte Oliueti nuncupatum, quod à sancto Petronio Bononiensi Episcopo fundatum scribit idem Sigonius libro primo in Actis illius Episcopi. illud porro Agapetus Papa S. Theodoro Bononiensi Episcopo cum multis alijs monasterijs monachorum, & clericorum suo priuilegio subiecit circa annum nostræ salutis 530. ex eodem Sigonio in actis sancti Theodori Episcopi Bononiẽsis, quod priuilegium Pelagius anno 556. renouauit. Meminit etiam eiusdem monasterij Gregorius VII. in priuilegio, quod dedit Lamberto Episcopo Bononiensi anno 1073. relato ab eodem Sigonio in vita ipsius Lamberti. Posterioribus verò seculis eiusdem monasterij mentionem sæpissimè habitam inuenies ab eodem Sigonio, sed de cœnobio sancti Ioannis in monte, & de viris sanctitatẽ, dignitate, ac etiam doctrina cumprimis illustribus ex illo profectis, dicemus libro sequenti in congregatione Lateranensi: nunc enim sufficiat illius antiquitatem ante annos mille ex probatis autoribus ostendisse. illud adijciendo, regulam canonicam in illo semel institutam nunquam defecisse.

Secundum est S. Victoris in Colle propè Ciuitatem, paris, sanè antiquitatis. nam qui eidem monasterio nonnullis annis dignissimè præfuit, Augustinus Ticinensis noster in 3. part. Propugnaculi c. 5. probatione decima, hæc de illo scripsit. *Decimo idem patet ex cap. Cum in Ecclesijs de Maioritate, & obedientia. Dicitur ibi, canonici Ecclesiæ S. Victoris, & S. Ioannis in Monte de Bononia, & vocantur ibi canonici simpliciter, & vsque in præsentiarum continuatis successibus constat, ibi regulares canonicos viguisse per annos octingentos, & Dei cooperante gratia vigent sub regulari, & laudabili eiusdem ordinis obseruantia: quibus inuicem connexis Ecclesijs ego licet indignus per quatuor annos præfui.* Sigonius quoque lib. 2. de Episcopis in Ioanne canonico S. Ioannis in Monte posteà Episcopo sub anno 1178. hæc habet: *Idem 1178. ædem sancti Victoris in Colle sitam, quam canonicorum regularium fuisse diximus 4. Nonas Martij consecrauit.* Vbi verò dixerit, illam Ecclesiam canonicorum regularium anteà fuisse, mihi incompertum: sed parum refert, nam constat collegium sancti Ioannis in mõte ab antiquo tempore ipsi Collegio Victoriensi tanquam capiti subiectum fuisse, non solùm ex litteris Innocentij III. in cap. Cum in Ecclesijs, de maioritate, & obedientia; sed etiam ex alijs literis Martini V. per quas illud monasterium cum sibi vnito S. Ioannis in monte illorum canonicis procurantibus, nostræ congregationi vniuit, in quibus hæc ad verbum legis: *Exhibita siquidem nobis pro parte Bartholomæi Prioris sancti Ioannis in monte Bononiensis, & S. Victoris ordinis S. Augustini Bononiensis Diœcesis monasteriorum inuicem canonicè vnitorum, quæ per Priorem gubernari solita sunt, petitio continebat, quod cum monasterium ipsum S. Victoris, quod ipsorum caput & conuentuale dudum esse consueuit, &c.* Ex hoc cœnobio viri illustres non pauci prodierunt, de quibus infra in nostra congregatione Lateranensi, cui illud cum altero S. Ioannis in monte fuit vnitum.

TErtium est S. Michaëlis in Bosco, olim S. Michaelis in fundo Paterno nũcupatum. quod Sigonius lib. 1. in actis S. Paterniani sub eodem Episcopo qui floruit supra ann. 450. ædificatum fuisse suspicatur, quod in actis S. Theodori illius regimini cum cæteris monasterijs in Diœcesi Bononiensi consistentibus, Agapetum Papam subegisse, confirmat, ac exinde Pelagium Agapeti successorẽ id confirmasse, & lib. 3. in actis Octauiani Vbaldini aduertit, ordinem Canonicorum regularium S. Augustini in eodem monasterio S. Michaëlis in Bosco fuisse firmatum per Romanum Pontificem Nicolaum III. In actis quoque Capituli Prouincialis Papiæ anno 1340. habiti, legimus Priorem S. Michaëlis in Bosco eidem Capitulo præsentialiter interfuisse. Cæterum idem Sigonius lib. 3. in Actis Aimerici Lemouicensis Episcopi Bononiensis ait: *Sub anno 1364. Pace constituta, Monachi Oliuetani, quorum ordinem proximè Ioannes Pontifex approbauerat, cum superioribus annis in Vrbem profecti in Burgo Auri domicilium posuissent, inde in Collem ad sanctum Michaëlem in Bosco se contulerunt, cum canonici regulares, qui ad vnum Priorem deuenerant, eo loco cessissent, eamque rem Androinus Legatus ex decreto Vrbani Pontificis approbasset.* IV.

QVartum est sanctæ Mariæ ad Rhenum, tertio circiter milliario ab Vrbe distans, quod à canonicis regularibus sancti Augustini circa annum 1083. fundatum Sigonius lib. 2. in Actis Bernardi Episcopi suspicatur, quod ante illũ frater Cherubinus in sua Bononia autumauerat. Cæterum si vera sunt, quæ de Guidone eiusdem Collegij Priore scribit Iosephus Mozzagrugnus lib. 4. de rebus gestis, canonicorum regularium fol. 9. pagina 2. illum fuisse primum Priorem eius monasterij, cum in eiusdem monasterij præfectura vsque ad annum 1169. durauerit, vt ex priuilegio Alexandri III. dato sub anno 1169. & idem Guidoni directo probat Mozzagrugnus lib. 4. fol. 11. pag. 2. alterum è duobus dicendum videtur: aut Ecclesiam Rhenanam non circa annum 1083. exstructam, sed longè postea: aut vsque ad annũ circiter millesimum centesimum trigesimũ, nondum in ea collegium aliquod canonicorum sub regimine Prioris consedisse. Quidquid tamen sit de tempore fundationis, hoc certum, in eo collegio disciplinam canonicam cum magna sanctimoniæ fama per multos annos floruisse, ac ex illo viros cum primis illustres profectos, de quibus inferius in Congregatione Rhenana dicemus. V.

nunc quod ad rem attinet, circa annum 1359 cum Barnabas Mediolani Dux in Bononiensi obsidione propè Rhenanum monasterium castrametatus fuisset, ipsum monasterium euersum fuit, canonicis in S. Saluatoris domicilium sese recipientibus: illud tamen cum altero S. Saluatoris intra Vrbem canonicis congregationis S. Saluatoris Bononiensis vnitum, paucis abhinc annis fuit ab illis instauratum.

Verùm tamen aduertendum, multos aliorum collegiorum canonicos præclaros, eidem Rhenano collegio nonnullos perperam adscripsisse, & alijs eosdem adscribendi occasionem dedisse, nixos autoritate cuiusdam calendarij apud veteres canonicos Rhenanos reperti, in quo olim defunctorum canonicorum, siue illius, siue aliarũ congregationum eiusdem professionis nomina, ex statuto Capituli Prouincialis Portuensis describebantur. Sciendum enim est, canonicis Rhenanis statim institutis Innocentium II. per suas datas apud Pisas anno 1136. Constitutiones Capituli, & Congregationis Canonicorum regularium Portuensium apud Rauennam per Paschalem II. antea probatas, seruandas tradidisse, illosque more Portuensium viuere constituisse. Sciendum etiam, apud monasterium Portuense, procurantibus forsan Archiepiscopis Rauennatensibus, omnes canonicos regulares illius Prouinciæ certis temporibus ad celebrandum Prouinciale Capitulum congregari solitos, ac in illo statuta aliqua communi consensu condere, à singulis collegijs seruanda. Porro inter eiusmodi statuta, quæ in codice vetustissimo post constitutiones à Paschali firmatas habentur, postremum est illud de canonicis defunctis in matricula, seu calendario describendis, quod vide infra in congregatione Portuensi. habebatur eiusmodi calendarium in monasterijs nostris Portuensi apud Rauennam, S. Victoris, & S. Ioannis in Monte Bononiæ, & adhuc forsan in dictis locis inuenitur. Porro ex forma statuti in ipso calẽdario scribebantur non solùm, qui erant de familia, siue de congregatione monasterij, verùm etiam qui erant de alijs congregationibus, dum tamen essent eiusdem professionis, & ordinis. Imò in calendario Portuensi etiam canonici maioris Ecclesiæ Rauennatensis notabantur, cum quibus illi spiritualem fraternitatem iniuerant, vt Ioannes Philippus Nouariensis lib. 3. suæ Chronicæ cap. 39. ex Archiuis maioris Ecclesiæ Rauennatensis per hæc verba notauit: *Canonici huius venerandi cœnobij ob eorum sanctitatem, & morum honestatem, cum Reuerendis Canonicis Cathedralis Ecclesiæ confraternitatem habebant, vt in dicta Ecclesia archiuis habetur, ita tantum vt videretur vnum esse collegium, & inter cætera ordinauerunt, vt quando vnus canonicus Cathedralis Ecclesiæ ex hac vita migraret, Canonici Portuenses tanquam fratri suo omnes exequias celebrarent, & sic è conuerso.* Sed & Congregationes monachorum Germaniæ vsum consciendi huiusmodi calendarium habuerũt, ex Ioanne Trithemio in Chronica Sponheimensi sub anno 1128. Istud calendarium recentioribus quibusdam canonicis Saluatoriensibus apud Bononiam errandi occasionem præbuit, vt aliquos aliarũ Congregationum, vel Collegiorum canonicos ad Episcopatũ, vel Cardinalatum, vel Summum Pontificatum evectos in copias antiquorum Rhenanorum traducerẽt, quod tamen ad recentium canonicorum dictorum collegiorum antiquitatem, siue dignitatem commendandam, nihil iuuat, cum isti non sint de illis antiquis canonicis Rhenanis, vel Saluatoriensibus, sed à Gregorio XII. nuper ex Eremitis Ilicetanis creati, vt infra patebit, ijdemq; diuersi habitus, & obseruantiæ ab illis.

Quintum est S. Saluatoris intra Bononiam, quod ibidem circa ann. 1136. vel 1139. Oliuerius Diaconus in honorẽ Saluatoris mundi construxit, & Rhenanis canonicis vniuit, vt haberent in Vrbe hospitium, intra quod ad Vrbem accedẽtes, se possent recipere. de quo plura Io. Baptista Signius lib. 2. c. 3. Mozzag. & Sigonius lib. 1. de Episcopis in Henrico qui Sigonius lib. 3. in Lamberto de eodem monasterio, & tribus alijs hæc scribit: *Is ex autoritate Patrum quatuor monasteria infamia flagrantia abrogauit, sancti Columbani, S. Geruasij, S. Augustini, & S. Saluatoris, quæ postea restituta sunt.* Steterunt canonici Rhenani in eodem monasterio vsque ad annum 1418. quo anno Franciscus Ghislerius Prior sanctæ Mariæ de Rheno, & sancti Saluatoris inuicem vnitorum, qui vnus ex dicti monasterij canonicis superstes erat, cupiens in illis disciplinam canonicam instaurare, cum non facile alios aliorum collegiorum reperiret, qui ad suum vellent transmeare, canonicos S. Ambrosij de Eugubio, siue S. Saluatoris de Iliceto nuper à Gregorio XII. institutos, consẽcdente Martino V. acciuit, etsi diuersi habitus, & obseruantiæ, vt verba literarum sonant.

Sextum fuit sancti Barbatiani circa annum Domini 485. extructum, ex Sigonio lib. 1. in actis sancti Iocundi. obtinent illud monachi ordinis S. Hieronymi nuncupati, quod quo tempore ex clericis ad monachos transiuerit, incompertum habeo.

Septimum monasterium Archipresbyterale sanctæ Mariæ Castri montis Belli ab illustrissima Comitissa Mathilda erectum, & membrum Cõgregationis sancti Frigdiani Lucensis, nunc nostræ Congregationi Lateranensi vnitum. de cuius dignitate, & amplitudine innumera documẽta in eiusdem Collegij Carthophilaceijs habẽtur: erat enim caput quinquaginta circiter parochiarum illi subiectarum, quæ ferè omnes per regulares canonicos regebantur. Verùm, quòd prædicta documenta hactenus habere nõ licuit, ego quoque de illo aliquid dicere non curo. V.

Octauum est sancti Gregorij extra portam S.

Vita-

Vitalis, de quo Sigonius sub anno 1260. hæc habet: *Monasterium S. Gregorij extra portam S. Vitalis monialibus S. Benedicti liberius viuentibus ex autoritate Gregorij de monte longo Legati Lombardiæ ademptum & virginibus ordinis S. Augustini S. Mariæ in monte Guardia datum est, quod illæ canonicis S. Augustini Maturanti apud S. Antonium male habitantibus, tradiderunt*: Inferiùs verò sub anno 1418. de eodem Collegio hæc subdit: *Anno Domini 1418. Nicolaus Albergatus Episcopus Bononiensis monasterium S. Gregorij extra portam sancti Vitalis ad vnum Priorem, & Conuersum redactum, à veteribus canonicis S. Augustini ad nouos S. Georgij in Alega Pontificis mandato traduxit: sequenti vero ann. 1419 canonicis S. Mariæ Rhenanæ & S. Saluatoris, qui ad vnum Priorum videlicet Franciscum Ghulerium deuenerant, canonicis S. Ambrosij Eugubini regularibus illis quidem, sed diuersi habitus, & obseruantiæ, à Gregorio XII. probatis, ibidem ex decreto Martini V. copulauit, qui nunc S. Saluatoris dicuntur.*

Nonum fuit sanctorum Apostolorum eiusdem Ciuitatis Bononiēsis, cuius monasterij Prior Capitulo Prouinciali Papiæ anno 1340. celebrato adfuit. hoc monasterium nunc tenent moniales de Pœnitentia, quas Conuertitas vocamus.

Decimum, Monasteriū S. Georgij, cuius item Prior eidem capitulo interfuisse legitur. nunc à fratribus ordinis Seruorum possidetur.

VI. VNdecimum est monasterium S. Apollinaris apud Castrum Serrauallis in Archipresbyteratu montis Belli positum, de quo in libro siue catastico beneficiorum in Ciuitate, & Diœcesi Bononiensi consistentium, in plebanatu montis Belli sic lego: *Monasterium canonicorum regularium S. Apollinaris de Vallata ordinis S. Augustini prope castrum Serrauallis, cum Ecclesia S. Remigij, & cum Ecclesia S. Andreæ de Burgo Paradellæ vnitum.* Hoc monasterium deficientibus canonicis nunc est commendatum sub titulo Prioratus.

Duodecimum S. Frigdiani de faceis vetustissimum membrum Congregationis S. Frigdiani Lucensis, cui nunc etiam est vnitum. de hoc monasterio in eodem Catastico sic legitur: *Monasterium S. Frigdiani de faceis extra portam S. Mamæ est residentia Prioris principalis, seu generalis. Prior S. Frigdiani de Luca confert.* In vetustis autem monumentis S. Frigdiani Lucensis istud monasterium erat collegium canonicorum, qui ex congregatione S. Frigdiani ad studium Bononiense mittebantur. nūc monasterium canonicis est destitutū.

Decimum tertium est Abbatiale cœnobium S. Stephani de Ponticulo nostræ cōgregationis sexto circiter milliario distans à Ciuitate.

Decimum quartum est Prioratus SS. Quirici, & Iulitæ Castri Casij, in territorio, & Diœcesi Bononiensi, sed membrum S. Frigdiani Lucensis, vbi Prior cum duobus, vel tribus canonicis, & vno Conuerso manet. hoc solo nomine illustre, quod Florianum Nanium Theologum suorum temporum eruditissimum, ac meum olim præceptorem beneuolentissimum, tandem Episcopum Scalensem in Campania nostræ Lateranensi Cōgregationi dedit.

Decimum sextum monasterium Vallis viridis nuncupatum, membrum antiquæ congregationis eiusdem nominis, quod nunc mensæ Episcopali est vnitum. Est foris portam S. Mamæ ex catastico beneficiorum Diœcesis Bononiensis.

FVit etiam in Diœcesi Bononiensi monasterium satis illustre canonicarum regulariū nostri ordinis S. Mariæ de monte Guardiæ nuncupatum, de quo Sigonius sub anno 1087. ita scribit. *Anno 1087. Angela virgo Bononiensis diuino instincta spiritu in montem Guardiæ vrbi proximum iniussu parentum sese contulit, atq; ibi exiguo tugurio sibi parato Eremiticam vitam instituit, cui pater auxius, vt eam de eiusmodi depellere sententia nequiuit, virginem alteram nomine Angelicam vitæ sociam, ac religionis adiunxit, atque eis sacellum cum domuncula condidit, canonicis S. Mariæ ad Rhenum, qui eo loco potiebantur, iura sua facile concedentibus. Angela porrò relictis aliis virginibus, quæ se seruitio deinde diuino deuouerant, anno post millesimum centesimum quadragesimo quinto vita cesserit: Angelica verò superstes accessionem adiunxit ædibus, ac locum in monasterij formam redegit, quem Cœlestinus II. nobili priuilegio decorauit, ac virgines ab Eremitica vita, ad disciplinam canonicorum regularium S. Augustini traduxit.* Porro eædē S. Virgines sub anno Domini 1280. intra Ciuitatem in monasterium S. Matthiæ ab illis extructum sese recipientes, habitum fratrum S. Dominici sumpserunt, vt notat Sigonius sub eodem anno. VII.

Demum in eadem Ciuitate Bononiēsi est collegium Canonissarum nostræ congregationis, & genere, & numero cum primis nobile, quod sancti Laurentij dicitur, & subest regimini Abbatis S. Ioannis in monte.

CAPVT VIGESIMVM QVARTVM.

De Ecclesijs, seu Monasterijs in Patriarchatu Gradenensi, seu Venetiarum.

PAtriarchatus Gradensis, seu Gradanensis idem est cum eo, qui nunc dicitur Venetiarum: nam Ciuitate Gradensi desolata, & ferè consumpta Patriarchalis dignitas ad Ciuitatē Castellanam, quæ & Venetiarum dicitur, circa annū humanæ salutis 1451. fuit translata. Porro in eadem Ciuitate Venetiarum consequentia canonici ordinis collegia recensentur, quæ vel nunc etiam sub B. Augustini regula degunt, vel saltem ab initio sub illa fundata dignoscuntur. I.

Primum

Primum S. Mariæ de Charitate, quod Marcus Iulianus clericus Venetus sub Calisto II. fundauit, & B. Petro Apostolo obtulit, ac deinde canonicis regularibus in cœnobio Portuensi apud Rauennam consistentibus, tenendum & habitandum tradidit. Extant literæ Calisti II. eidem Marco Iuliano directæ, quarum exemplum ab originali in eodem monasterio seruato, quod Iacobus Venetus nostræ Congregationis canonicus, & concionator, meus olim amantissimus discipulus, è ruderibus vetustatis tandem erutum transmisit, hic subiicitur: *Calistus Episcopus seruus seruorum Dei dilecto filio Marco clerico salutem, & Apostolicam benedictionem. Charissimus, & venerabilis frater, & Legatus noster P. Portuensis Episcopus missis literis significauit nobis, te possessiones tuas per manus suas beato Petro, eiusque Romanæ Ecclesiæ obtulisse, sub censu annuo vnius biZantij. Vbi videlicet Ecclesiam ædificare desideras, in qua sub iure, ac dominio beati Petri regulares canonici conuersentur, & nos ergo deuotionem tuam, & desiderium approbantes oblationem ipsam suscipimus, & pro te Omnipotenti Domino supplicamus, vt bonum, quod cœpisti opus, ad honorem suum, & salutem tuam te faciat consummare. Præterea lapidem, quem in fundamento illius Ecclesiæ ponere debeas, mittimus, in eo tibi nostrum consensum, & gratiam indulgenter. Datum Auersæ VIIII. Kalend. Augusti.* Licet dictis literis non sit notatus annus datarum: constat tamen Calistum II. anno 1119. ad Pontificatum euectum, anno 1124. ex hac vita decessisse. Adsunt præterea literæ Innocentij II. quibus Ioanni Priori Portuēsi, eiusq; fratribus mandat, supradictæ Ecclesiæ regimen quantotius assumere, aut eam alijs regēdam liberè dimittere; exemplum literarum est:

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs Ioanni Priori, & fratribus S. Mariæ in Portu salutem, & Apostolicam benedictionem: Filius noster Marcus Iulianus Venetus à tempore prædecessoris nostri bonæ mem. Papæ Calisti, voluit Ecclesiam in honorem beatæ Mariæ construere, & canonicos ibi regulares statuere, cuius videlicet magisterium est vobis concessum, verùm vos eius tardantes votum, nondum eam regere cœpistis. Ne igitur pium eius euacuetur propositum, mandamus vobis, vt si commodum visum fuerit, absque dilatione prædicti loci regimen assumatis: aut vt alios ibi possit substituere canonicos, liberè refutetis. Datum Pisis x. Kalend. Iulij, Cæterum eosdem canonicos Portuenses ipsius Ecclesiæ regimen suscepisse, & in ea Collegium canonicorum statuisse sub Drudono Priore, constat authentico instrumento donationis siue cessionis factæ eidem Priori, & suis fratribus in dicta canonica S. Mariæ commorantibus, à nobili viro Ioanne quondam Antonij Polano de quadam petia terræ, posita super Canale S. Vitalis, rogato per manū Ioannis presbyteri, & notarij anno 1140. die 2. Iulij in Riuo alto, cuius hoc est exemplum ab authentico, quod seruatur in Archiuo prædicti monasterij fideliter extractum.

Anno millesimo centesimo quadragesimo secundo, Iunij in Riuo alto. Plenam, & irreuocabilem securitatem facio ego quidem Ioannes Polanus filius quondam Dominici Polani de confinio S. Lucæ. cum meis hæredibus Ecclesiæ S. Mariæ canonicæ ædificatæ super allodium Marci Iuliani, & ædificandæ, & tibi Drudono presbytero, & Priori ipsius loci, & vestris successoribus, de vna petia de terra posita super canale S. Vitalis, quam prædictus pater meus acquisiuit de bonis relictis a commissaria Stephani Lucarelli &c. & illam Drudono prædicto, & sancto loco, & canonicæ do, & offero, ad faciendum quidquid vobis placuerit &c. Ego Ioannes presbyter, & notarius compl. & robora. &c. Sed præter supradictam, aliæ quamplures sub eodē an 1140. inueniuntur factæ fuisse donationes eisdē canonicis in eadē Ecclesia degentibus, quarū ibi authētica instrumenta in pergameno vetustissimo seruantur, vna videlicet sub die 8. Maij, quæ talis est.

Millesimo centesimo quadragesimo octauo mensis Maij in . . . . . . Ego quidem Helica Xiani de Riuo alto de Confinio S. Trinitatis cum meis hæredibus, & successoribus pro diuino scilicet amore Dei, & remedio animæ meæ, parentum meorum similiter . . . . in Dei, & Christi nomine do, dono, cedo, & offero Ecclesiæ Dei, & sanctæ Mariæ della Carità, quæ ædificata est in Riuo alto sub titulo sanctæ Mariæ in portu Rauennatis omnibus profuturis temporibus in perpetuum possidendum, & dominandum, videlicet vnam meam salinam positam in fundamento da Sablono, quæ est in lido &c. Ego Ægidius presbyter compl. & robora. &c.

In hoc collegio, quod, vt vides sub regimine Prioris, & canonicorum Portuensium institutū fuit, & membrum illius Congregationis per annos circiter ducentos, & quinquaginta mansit, multi viri sanctitate, & doctrina illustres vixerunt, de quibus & alijs ad illud spectantibus dicemus in nostra Congregatione Lateranensi, nunc enim solùm primariam illius originem indicare volui, propter nonnullos, qui sibi ipsis blandiētes, propria ignorantes, & aliena nescientes, vt Aristoteles inquit in lib. peri herminias, de facili enunciant, ad pauca respicientes.

SEcundum igitur est Collegium S. Saluatoris, II.
cuius Ecclesiam, quæ antea per Plebanos regebatur, Bonfilius re, & cognomine Iustus, cum eiusdem Plebanus fuisset, canonicè institutus, consulente Henrico Dandulo Patriarcha Gradense in Collegium canonicorum regularium sub B. Augustini Regula viuentium reformauit, quod institutū cæteri illius Ecclesiæ presbyteri, & clerici libentissimè per assumptionē regularis habitus probauerunt, Verùm Episcopus Castellanus, qui & Venetiarum, quòd rem totam se nesciente gessisset, illico, vt resciuit, totis conatibus aggressus est disturbare: nam cunctis presbyteris, & clericis dictæ Ecclesiæ canonicis regularibus effectis præcepit, ne amplius in illa Ecclesia officia diuina celebrarent: Sed totum pium opus cle-

mentissimus Pater misericordiarum in nihilum enanescere nullatenus permisit: nã prędicto Patriarcha Gradensi Romam profecto, rebusque Innocentio II. ex ordine narratis, ille suo priuilegio Laterani dato sub die 3. Maij anni 1141. dictã Ecclesiam, ac illius personas sub protectione Sedis Apostolicæ recipiens, in ea Prioratum, & Cõuentum canonicorum regularium instituit. Insuper ad maius solatium illius viri Dei, & augmentum incœpti operis duos ex canonicis Ecclesię Lateranensis ad illam Ecclesiam misit, quorũ alter dictus Petrus, Cato alter: ad quorum pręsentiam cessauit persecutio, & numerus Deo seruiẽtium incrementũ accepit. Priuilegiũ Innocentij confirmauit Eugenius III. per suas datas Brixiæ 13. Kalend. Septemb. 1148. & noua addidit. sed & Anastasius IV. & Adrianus IV. & Alexander III. & Lucius III. Innocentius III. & alij Romani Põtifices, & Pręsules sacrum locum eximijs priuilegijs muniuerunt. Perseuerauerunt ijdem canonici in prædicta Ecclesia continuata successione, vsque ad annum 1400. quo anno, si vera sunt quæ refert Ioannes Baptista Signius lib. 2. cap. 10. Bonifacius IX. concessit Domino Ioanni Bono XXI. Priori, & suis successoribus vsum Pontificalium. Subdit autem ibidem Signius hęc verba: *In initio schismae 22. hac canonica fuit omnino destructa, & pristina regulari obseruantia deformata ab adulterinis canonicis. Quare vacante hoc beneficio in Romana Curia fuit à Martino V. ann. 1427. commendatum Gabrieli Condulmerio Bononia Legato, Episcopo verò Senensi, & S. Ecclesia Thesaurario.* Quæ verba destruunt antecedentia, nam vigesimum secundum schisma non post an. 1400. sed anno 1124. accidit Cœlestino Pseudopontifice contra Honorium II. à schismaticis creato, sed etiam post annum 1400. vsque ad 1439. nullum schisma est excitatum: anno autem 1439. excitatũ fuit schisma 27. contra Eugenium IV. Durabat autem schisma 26. inchoatum anno 1378. quod sub anno 1428 Clemente VIII. Antipapa spontè renunciante, finem accepit. Quare quod de schismate vigesimo secundo comminiscitur, & de canonica sancti Saluatoris in illius initio destructa, & adulterinis Prioribus, & canonicis, vt ingenuè fatear, non intelligo, hoc vnum scio, istud Collegium, sicut alia pleraque illorum temporũ iniuria, canonicis destitutũ, Gabrieli Condulmerio S. R. E. Cardinali, qui postea fuit Eugenius IV. fuisse cõmendatum, qui nostros canonicos, ad quos præcipuum gerebat dilectionis affectum, rogauit, vt illius Ecclesiæ curã gererent, nocturnas, ac diurnas horas, & cætera officia diuina in illa persoluentes: qui dicto obedientes per aliquod tempus prædictam Ecclesiam tenuerunt. Cæterũ quòd aliam collegiatam, eamque præcipuam S. Mariæ Charitatis obtinerent, in Ecclesia verò Sancti Saluatoris iuxta Ordinis constitutiones non satis commodè vitam ducere, ob nimiam secularium frequentiam, valerent, quos ob iua ex licentia quæsitum à claustris arcere non poterant, ac ob alias etiam causas nunc reticendas, in Generalibus Comitijs Rauennæ anno 1427. Dominicã tertia post Pascha Dominicæ Resurrectionis habitis, de eadem Ecclesia dimittenda in hunc modum decreuerunt: *Item deliberatum est, quòd monasterium sancti Saluatoris de Venetijs omnino dimittatur: & quòd fiat responsio Domino Cardinali Senensi, vt prouideat loco suo: quoniam intentio totius Capituli Generalis est, vt nullo modo teneatur. & ita determinauit, cum hac tamen conditione, quòd fratres vsque ad tres menses inclusiuè, & non vltra seruiant Domino Cardinali, habitando in monasterio, ita quod nihil exigant ab eo pro expensis, sed quod vult faciat secundum iudicium suum, sed transacto termino trium mensium omnino, & sine mora exeant, quod vt fiat pertinebit præcipuè Rectori Generali.*

Nostris verò ab eodem loco recedentibus, idẽ Cardinalis ad Pontificatum euectus pro ea, quæ summa in eo erat Regulariũ ordines, & collegia reparandi voluntas, protinus Thomæ Rechanatensi, & Maceratẽsi Episcopo in mandatis dedit, vt de Religiosis sub D. Augustini Regula militãtibus, præterquàm de mendicantibus, vsq; ad viginti quinq; personas colligeret, & in canonicos Ecclesiæ, & monasterij S. Saluatoris prædicti assumeret, Superiorum etiã licentia super hoc minime obtenta, vel requisita, à qua tamen licentia nostros per speciales datas Florentiæ 15. Kalend. Februa. 1435. exceptos esse voluit. Tandem idem Pontifex anno 1442. die 21 Iunij eandem Ecclesiam cum omnibus eius iuribus & pertinentijs vniuit Congregationi S. Saluatoris Bononiensis.

DE prædicto monasterio, & illius priuilegijs, III
& viris illustribus plura scribit Ioannes Baptista Signius in libris de Ordine ac statu canonico, pręsertim lib. 2. cap. 10. apud quem sit fides. Plura etiam perperam effundit Iosephus Mozzagrugnus in suis libris de rebus gestis canonicorũ regularium, vt cũ scribit lib. 8. fol. 49. pag. 1. suos canonicos S. Saluatoris Venetiarum absque vllo dubio antiquitate, nobilitate, & præeminentia erga canonicos S. Mariæ de Charitate gloriari, vt in superioribus dictum est, & lib. 7 fol. 7. pag. 1. & 2. cum scribit: *Dato igitur priuilegio dictus Romanus Pontifex ad maius viri Dei solatium, & consolationem concessit eisdem duos fratres de Ecclesia Lateranensi Petrum videlicet, & Catonem, & numerus Deo seruientium cœpit augeri. Hi canonici Lateranenses, maximam nostra Congregationi autoritatem contulerunt, vt etiam nos à Lateranensibus ante reformationes particulares pendere profiteamur, & cum Lateranensibus vnos esse.* & eod lib. fol. 14. pag 1. cum dicit, canonicis S. Mariæ de Charitate volentibus ire de per se in processionibus separatim à canonicis Sanctæ Saluatoris, Serenissimum Ducem Venetiarum iussisse, illos ire in loco inferiori ab illis S. Saluatoris. & postea lib. 8. fol. 40. columna

hoc factum suis applicat, tanquam si sui illi essent qui tunc in cœnobio S. Saluatoris degebant. Quæ illius pace falsa sunt, neque illius scopo vllatenus deseruiunt: nam quod primò loco ait, monasterium S. Saluatoris antiquitate præstare monasterio S. Mariæ de Charitate, si de monasterio, & collegio canonicorum regulariũ intelligi velit, absolute falsum esse conuincitur, ex vtriusque fundatione superius notatâ. Rursus qđod secundo loco subdit, duos illos canonicos ex monasterio Lateranensi missos ab Innocentio II. ad Ecclesiam S. Saluatoris maximam autoritatem contulisse suæ Congregationi, vt ipsi quoque, qui sunt canonici S. Saluatoris de Bononia nuncupati, à Lateranensibus ante reformationes particulares se pendere profiteantur, silentio potius explodendum est, quam ratione confutandum, quam enim autoritatem huic congregationi Lateranenses illi contulerũt, quę non nisi post annos ducentos, & septuaginta ab illorum profectione ad dictam Ecclesiam S. Saluatoris in mundo esse cœpit, in qua canonica S. Saluatoris antiqui illi canonici siue ab Innoc. II. Pontifice Maximo, siue à Bonfilio de Iustis instituti, multis annis antequam canonici Saluatorienses de Bononia eò accederent, penitus, atque penitus extincti erant? At inquiet, nos in eorũ loco subrogati sumus. sed cur non à pari dicunt, D. Benedictum, & alios eiusdem instituti sanctissimos viros magnam autoritatem suæ congregationi contulisse, vt meritò gloriari possint, se à Benedictinensibus descendisse? nam constat in eorum locum subrogatos fuisse in cœnobijs S. Michaelis de Candiana, S Danielis de monte Apono Diœcesis Paduanæ, S. Sebastiani aliàs S. Rufini apud Mantuam, S. Sophiæ Beneuētanæ; & alijs præcipuis illius congregationis, eadem enim de vtriusque ratio est, ne latum vnguem distans. Tandem quod ait, canonicos S. Saluatoris Venetiarum ex decreto Principis Venetiarum in professionibus de an. 139 [illegible] habitis, canonicos S. Mariæ Charitatis præcessisse, quid cõmune habet cum suis Saluatoriensibus de Bononia? vel quid istis modernis ex Eremitis Ilicetanis in canonicos transformatis, cum illis S. Saluatoris antiquis veris, originarijs, & vt sic loqui liceat, naturalibus canonicis commune, excepta domo, quam illis penitus extinctis isti obtinent, vel nomine canonicorum, vel priuilegijs ex largitate Apostolica impetratis? canonici S. Mariæ de Charitate, qui tunc erant, & qui nunc sunt, cum illis antiquis S. Saluatoris Venetiarum eiusdem naturæ, ac instituti erant: & ob eam causam in publicis processionibus sub vna Cruce tanquam vnum corpus simul incedebant. Cæterum antiquo instituto S. Saluatoris alterato, & tandem extincto, illi S. Mariæ de Charitate suum locum obtinuerũt, qui illis, non ex decreto Principis Venetiarum, sed de iure congruebat, digniorem super omnes ordines regularium, ita demum post longos litium amphractus summo Pontifice decernẽte. Noui aũt canonici S. Saluatoris, vt qui de illis antiquis nullatenus sunt, sed recens post monachos instituti, nouissimũ similiter locum tenent infrà oẽs ordines monasticos; supra Fratres Prædicatores. & tamẽ iactat confidenter hic autor, absq; vllo dubio antiquitate, nobilitate, & præeminentia erga canonicos S. Mariæ de Charitate, se & suos gloriari, vt dictũ est, dum de S. Saluatore agaretur.

TErtium collegium est S. Clementis de Or- IV.
phano vocatum, quod vnà cum xenodochio illi contiguo ante annum saltem 1160. fundatũ constat ex instrumento concessionis factæ ab Episcopo Ariminensi nomine Alberico Lothario Priori S. Clementis de Orphano, & illius successoribus in perpetuum, ad instantiam Domini Patriarchæ Gradensis, de quadam Ecclesia S. Iacobi de Secundo nuncupata cum omnibus suis pertinentijs, quod instrumentum fuit rogatum Arimini per manum Saffo Ariminensis scribæ communitatis anno 1173. die 10. Ianuarij, & extractum ex Authentico per manum Gabrielis Seibani S. Palatij Notarij ann. 1231. die 11. Februarij: sed & Iosephus Morzagrugnus lib. 1. in fine refert, lectas literas Benedicti XII. sub Bulla plũbea, attestantes Ioannẽ XXII. illius prædecessorẽ contulisse monasterium S. Clementis cũ Xenodochio in ripa Canalis Orphani Castellanensis Diœcesis, constructum à Petro Gatiloso Veneto annò 1141. canonicis regularibus, tunc vacãs per decessum Domini Nicolai de Arimundo in personam D. Nicolai de Beneuenutis canonici regularis monasterij S. Spiritus, licet diuersi habitus, apud quem autorem quoad hoc sit fides. Ad istud monasterium primò delatæ sunt ex Alexandria reliquiæ sancti Confessoris, & Patriarchæ Auiani, quæ posteà in Ecclesiam S. Mariæ de Charitate fuerunt translatæ, vbi nunc in veneratione habentur. demum istud monasteriũ canonicis destitutum dicto monasterio S Mariæ de Charitate nostræ congregationis fuit vnitũ ab Eugenio IV. per suas datas IV. Nonas Decẽb. an. 1432.

Quartum est S. Spiritus Venetiarũ. istud monasterium ferunt circa annum 1140 cum Xenodochio contiguo exstructum, quod an verum sit nescio. hoc certũ, si vera sunt quæ de collatione monasterij S Clementis Ordinis canonicorum regularium, facta à Ioanne XXII. Domnò Nicolao de Beneuenutis canonico item S. Spiritus proximè sunt narrata, viguisse ab antiquo tempore disciplinam canonicã in dicto monasterio. Cæterum & illud quoque canonicis destitutum varia passum est discrimina. tandem circa annum 1430. idem institutum canonicorum regularium denuo recepit, quod hactenus seruat: qui canonici regulares S Spiritus communiter dicuntur, de quibus infra sermo redibit.

Quintum est S. Helenæ, quod ab institutione

canonici Ordinis extitisse, ostendit historia trãslationis reliquiarum S. Helenæ Constantini matris ex ciuitate Bizantio ad prædictum monasterium S. Helenæ, quæ sic habet: *Anno 1213. Duce Petro Ziano Aicardus canonicus regularis ex monasterio sui Ordinis Constantinopolitano clam furatus corpus S. Helenæ, quod Venetias translatum in suo monasterio S. Helenæ dicato locauit.* Quanquam de hoc monasterio aliud reperire non potui nisi quod de anno 1407. cum canonicis esset penitus destitutum, monachis Oliuetanis concessum est, qui vsque in hodiernum diem illud detinent.

V. SExtum est S. Georgij in Alega, quod ab institutione fuisse collegium canonicorum regularium, ac in eo disciplinam canonicam viguisse, ostendunt literæ Greg. XII per quas idem monasterium canonicis ferè destitutum, quippe qui ad vnum solum Priorem, & duos fratres conuersos redacti fuerant, eodem Priore nomine Ludouico Baibo consentiente, ex Regulari transtulit in collegium canonicorum tunc secularium, qui S. Georgij de Alega vocantur in quibus literis hæc inter alia habentur: *Sane petitio pro parte dilecti filij Ludouici Prioris monasterij S. Georgij in Alega per Priorem soliti gubernari, Ordinis S. Augustini Castellanensis Diœcesis, nobis nuper exhibita continebat, quod monasterium prædictum, in quo ab olim laudabiliter viguit obseruantia regularis, & eius instituta Apostolica fuerunt per Sedem Apostolicam approbata, a longis retroactis temporibus extitit, prout existit huiusmodi regulari obseruantia destitutũ. &c.* Hæ literæ habentur in nouo Bullario Romano inter constitutiones Gregorij XII. constitutione prima, quæ est Bulla institutionis canonicorum secularium S. Georgij in Alega nuncupatorum.

Septimum est monasteriũ S. Crucis quod nũc à Collegio sacrarum Virginum Ordinis . . . tenetur: illud enim prius monasterium canonicorum regularium fuerat, teste Sansoino in sua Venetia in descriptione illius monasterij.

Octauum est S. Antonij Venetiarum, cuius Ecclesia primò fuit vnita monasterio S. Saluatoris Venetiarum tunc Congregationis S. Saluatoris de Bononia per Sixtum IV. anno 1471. die 19. Octob. Deinde anno 1475. die 29. August. ab eodem Pontifice separata, & in Prioratum dictæ Congregationis erecta. cuius Prioribus Innocentius VIII & Alexander VI. ad instantiam Ducum Venetorum vsum Pontificalium, & alia priuilegia concesserunt.

Præter supradicta verò collegia canonicorum est etiam in eadem ciuitate Castellana seu Venetiarum monasterium cum primis nobile sacrarum Virginum canonissarum nostræ congregationis S. Danielis nuncupatum, cuius tamen regimen Abbas S. Mariæ Charitatis anno 1604. iustissimis. & honestissimis ex causis in manibus Illustrissimi Patriarchæ, necnon etiam Serenissimi Ducis, quibus iubentibus ante centũ circiter annos prædecessores illius coacti illud susceperant, sponte resignauit, & ita congregationẽ præter expectationẽ grauissimis curis liberauit. In eadem Ciuitate erat aliud collegium canonissarum S. Mariæ de Virginibus, quæ nescio, an nunc etiam eum regula canonica perseuerent.

CAPVT VIGESIMVM QVINTVM.

De Ecclesijs, & Monasterijs existentibus in Patrarchatu Aquileiense, ac in toto Dominio Venetorum.

PAtriarchalem Ecclesiã Aquileiensem sanctus vir Apostolicus Hermagoras D. Marci discipulus, aut potius ipse Marcus Euãgelista primus fũdauit, & cum nulli dubium sit, ijsdem illã institutis ac legibus plantasse, quas Romæ à B. Petro didicerat, quibusque Ecclesiam Alexandrinam fundauit, extra difficultatem remanet Ecclesiam Aquiliensem sub regulari disciplina clericorum communiter viuentium fuisse institutam, nec minori certitudine credendum est, idem institutum in ea vsque ad omnimodã illius euersionem sub Totila secutam, retentum fuisse, nam & D. Hieronymus in continuatione Chronici Eusebij Pãphili circa annum Domini 378. Olympiade verò 289. in laudem clericorum Ecclesiæ Aquiliensis scribit, quos veluti chorós Beatorum commendat, illũ vide. Nec dubium in eodem Aquiliensi Patriarchatu multa olim fuisse canonicorũ nostri Ordinis collegia, quandoquidem ille vnus cum Gradensi eidem finitimo pro vna integra Prouincia ad capitulum Prouinciale celebrandũ à Benedicto XII. fuerat determinatus. Verum vicissitudines temporum, & Barbarorum frequentissimæ in illam prouinciam irruptiones, incursiones, populorum euersiones, quas non semel sustinuit, illorum monumenta deleuerunt, paucis seruatis, quorum vel adhuc vestigia remanent, vel saltem in locorum tabularijs memoria est conseruata, ex quibus, quæ venari licuit, hic fideliter subijcimus. I.

In Diœcesi Cenetensi in Castro Conegliani est vetustum collegium canonicorum regulariũ olim Ordinis S. Marci, nunc Ordinis S. Augustini, & nostræ congregationis Lateranensis, cui per Sixtum IV. sub anno 1478. fuit vnitum.

In ciuitate Taruisij cœnobiũ sanctorũ Quadraginta Martyrũ olim membrũ congregationis S. Frigdiani Lucensis, nunc cum suo capite nostræ congregationi vnitum, & multis priuilegijs, & viris claris exornatum, de quibus in nostra cõgregatione Lateranensi sermo erit.

In eadem Ciuitate Prioratus vetustissimus sanctæ Mariæ de Bethleem nuncupatus, cum à tempore immemorabili conuentu esset destitutus, & commendatus per resignationẽ nobilis viri Doymi de Valuasono, fuit ab Innocentio VIII. anno 1490. eidem monasterio sanctorum Quadraginta martyrum vnitus.

In eadem Ciuitate monasterium S. Pauli erat Canonissarum, quæ paucis ab hinc annis habitum mutauerunt.

II. IN ciuitate Patauina Ecclesiam S. Iustinæ nunc monachorum Cassinensium, & ante illos Cluniacensium, antea collegium canonicorum regularium extitisse fatentur Glossa in cap. ex literis & ibidem Ostiensis de officio iudicis delegati.

In Diœcesi Patauina ab antiquissimo tempore fuisse collegium canonicorum regularium. indicat locus, qui nunc etiam tertio circiter milliario versus Orientem ab vrbe distans, Canonica vulgariter nuncupatur.

In eadem verò ciuitate Patauina est Abbatiale cœnobium cum insigni Bibliotheca nostræ congregationis S. Ioannis in Viridario nuncupatum.

In eadem ciuitate est conuentus Prioralis canonicorum regularium S. Spiritus Venetiarum, qui S. Michaëlis dicitur.

In eadem ciuitate est Prioratus S. Antonij de Vienna nuncupatus, olim membrum S. Antonij Venetiarum congregationis S. Saluatoris Bononiensis, postea in Prioratum distinctum erectus per Pium IV. anno 1563.

In Diœcesi verò Patauina est præcipuum cœnobium Abbatiale S. Michaëlis de Candiana eiusdem congregationis, ac illi vnitum per Nicolaum V. cum prius esset monachorum Ordinis S. Benedicti, vt patet ex libro taxarum Apostolicarum.

In eadem Diœcesi est aliud Abbatiale cœnobium S. Danielis prope Aponum eiusdem congregationis, à Pio II. illi vnitum, cum prius esset Ordinis S. Benedicti, ex eodem libro taxarum Apostolicarum.

III. IN Ciuitate Vicentia est Abbatiale cœnobium S. Bartholomæi, cum alio de Pane in sacco sibi vnito, nostræ congregationis, antea Ordinis S. Marci, de quo suo loco dicendum erit.

In Diœcesi Vicentina erat Prioratus conuentualis canonicorum regularium Ordinis D. Marci, cuius Prioris meminit Honorius III. in literis Confirmationis Regulæ, & Constitutionum eiusdem Ordinis D. Marci datis anno 1218. Vocabatur dictus Prioratus S. Eusebij de Seratico. Verùm præter contenta in dictis literis amplius nihil de illo potui inuenire.

In Ciuitate Veronensi collegium S. Georgij, quod nunc tenent canonici S. Georgij de Alega nuncupati, antea fuerat canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini, qui exactis quibusdam monialibus ob solutam vitam, & ad alia monasteria translatis, ad illud regendũ vocati fuerũt à Pellegrino illius Ecclesiæ tunc Curatore, & cõsentiente ciuitatis Episcopo anno humanæ salutis 1127. de quo Hieronymus à Curte nobilis Veronensis in sua historia lib. 15. hæc inter alia scribit: *His (scilicet Pellegrinus Archipresbyter) qui paulò plus quinque annis istam Ecclesiam tenuit, ductus deuotione, egit vt anno 1127. ad illius regimen Canonici Regulares S. Augustini ponerentur. & ita fuit, Episcopo rem probante, quemadmodum legitur in quibusdam libris vetustissimis, & authenticis illius monasterij, in quibus ad literam ita legitur. Cum sit quod monasterium S. Georgij in Braida de Verona quoddam mulierum, ac monacharum fuerit cœnobium, Diaboli tamen potius quam Dei templum, & quasi prostibulum: idcirco in remedium animæ nostræ volentes illud reformare, Canonicos sub regula D. Augustini perpetuò famulantes in eo ordinare voluimus. & post pauca. Rexerunt RR. Canonici Ecclesiam prædictam, & monasterium vsque ad annum 1295. eo maiori sanctitatis, Religionis fama redolentes, quo maiori licentia, & scandalo Moniales antea vixerant, atque in huius modum locus virtutum Seminarium euaserat, & morum optimorum gymnasium, quibus mediantibus multa priuilegia, & immunitates à Summis Pontificibus, & seculi Principibus obtinuerunt: bonorum etiam affluentia plurimũ ditati, Deo ostendente quantum ad bonorum etiam temporalium incrementum, vita sanctitudo prosit.* Hæc dictus autor, & alia, quæ apud illum videri possunt. quando verò, & quas ob causas canonici regulares loco cesserint, diuinare non possum.

Apud Veronam in monte Donico ciuitati imminenti est Abbatiale cœnobium congr. S. Leonardi, sanctorum seminarium, de quo in Lateranensi congregatione plura dicenda.

In ciuitate Veronensi erat Prioratus conuentualis canonicorum regulariũ Ordinis S. Marci, cuius mentio habetur in literis Honorij III. proximè citatis, quod S. Spiritus appellabatur.

IN Ciuitate, & Diœcesi Brixiensi multa fuisse olim collegia nostri Ordinis, vel ex hoc solùm conijectare licet, quòd in capitulo Prouinciali Papiensi sæpius memorato vnus visitator pro solis monasterijs, & Ecclesijs canonicorum regularium in Episcopatibus Brixiensi, & Laudẽsi fuerit constitutus. Ea verò, quorum nomina ex actis dicti Capituli, vel alijs veridicis scripturis colliguntur, quæque hactenus, vel per se, vel alijs monasterijs vnita supersunt, hæc sunt. IV.

Primum Abbatiale cœnobium S. Afræ, seu verius SS. Faustini, & Iouitæ ad sanguinem, vel S. Saluatoris vetustissimum, & nunc nostræ congregationis: dicitur autem SS. Faustini, & Iouitæ ad sanguinem, quòd sit locus plurimorũ S. Martyrũ sepulchro, & reliquijs venerãdus, de quibus Galesinus in Martyrologio sub die 7. 11. & 16. Ianuarij, & sub die 12. Februarij, & alij, sed & nos in libro de congregatione Lateranensi ex instituto

diccmus. Nunc quod ad illius antiquitatem attinet, in actis sæpe dicti Capituli Papiensis recensetur Præpositus monasterij SS. Faustini, & Iouitæ, ad sanguinem, & videtur fuisse illemet, qui in ingressu Capituli sermonem habuit, quique inter Definitores ipsius Capituli fuit renũciatus. Quare decipiuntur, qui non ante annum 1516. quo tempore nostri, monasterio S. Saluatoris Suburbano, vbi tunc degebant hostiliter euerso, intra dictam Ecclesiam sese receperunt, illã nostri Ordinis canonicos habuisse arbitrantur, cum longè ante illud tempus, nimirum 1340. constet Ecclesiam sanctorum Faustini, & Iouitæ ad sanguinem canonicorum conuentum non ignobilem habuisse, qui sub cura Præpositi degebant. Sed & longè ante annum illum 1340. fuerunt ibidem clerici canonici, si vera sunt, quæ de prædicta Ecclesia Ioannes Philippus noster lib. 3 cap. 32. scribit, in ea siquidem stetisse Beatum Dominicum, & ibi habitam sedem, ac mensam, in qua ipse gloriosus sanctus studebat, quæ cum maxima veneratione seruaretur: ibi quoque B. Guallam Ordinis Prædicatorum, & postea Brixiensem Episcopum, dum esset in campanili, Beati Dominici animam vidisse, quam in Paradisum Angeli ferebant. Istud monasterium conuentu tandem destitutum anno 1523. canonicis nostris, monasterio sancti Saluatoris Suburbano bellorum ruinis euerso, fuit concessum, vt infra dicemus.

Secundum est monasterium ipsum S. Saluatoris in Suburbijs ciuitatis Brixiæ cõstitutum, cum altero monasterio Canonissarum eiusdem ordinis sibi vnito, quibus inuicem vnitis Gregorius IX. insigne priuilegium concessit anno 1232. & Pontificatus sui quinto, quod quidem priuilegiũ sic incipit: *Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei. Dilectis filijs Præposito S. Saluatoris, & S. Mariæ iuxta Brixiam, eiusque fratribus, & sororibus tam præsentibus, quàm futuris vitam professis in perpetuum. Religiosam, &c.* Reliqua si vacat, videre poteris in libro Indultorum nostræ congregationis p. 146. & sequentibus. huius etiam monasterij sub titulo Præposituræ in actis Capituli Papiensis mentio habetur, in hoc monasterio regularis obseruãtia per tot vicissitudines temporum vsque ad nostrã reformationem in loco Frisonariæ factam durauit, nostris verò ibidem reformatis, Præpositus dicti monasterij cum suis canonicis reformationem ipsam ex animo susceperunt, & nostræ congregationi fuerunt vniti, & ita viguit in eodem monasterio disciplina canonica vsque ad annum 1516. quo anno in obsidione ciuitatis solo fuit æquatum. Conuentus verò, & Præpositura cum titulo S. Saluatoris intra vrbẽ, & Ecclesiam olim S. Afræ, siue Sanctorum Faustini, & Iouitæ ad sanguinem, per Clementem VII. anno 1523. translata.

Tertium est S. Ioannis deforis, cuius similiter sub titulo Præpositurae in actis eiusdem capituli mentio habetur. Ferunt ante canonicos moniales quasdam ibi consedisse. Verùm cuius Ordinis essent, vel quo tempore loco cesserint, mihi hactenus incompertum: hanc Præposituram nunc obtinent Canonici congregat. S. Saluatoris de Bononia per Innocentium VIII. anno 1485. eidem congregationi vnitam.

Quartum est S. Petri in Oliueto, cuius Præpositum Capitulum Prouinciale Papiense anno 1340. celebratum, in numerum Definitorũ Capituli sequentis elegit. istud monasterium nunc tenent canonici Regulares S. Georgij de Alega nuncupati.

Quintum est sancti Alexandri, quod vsque ad annum 1400. Canonicos Regulares tenuisse ostendunt instrumenta authẽtica in Archiuis cœnobij sancti Saluatoris eiusdem ciuitatis Brixiensis seruata.

Sextum est S. Mariæ Magdalenæ apud Brixiam, quod iam dudum canonicis destitutum, & in fabricis, excepta Ecclesia, propemodum cõsumptum, Eugenius IV. anno 1441. eidem monasterio S. Saluatoris vniuit.

Septimum est monasterium, seu Prioratus olim conuentualis S. Georgij de Monte Claro Diœcesis Brixiensis, cuius Prior in Actis supradicti Capituli Papiensis memoratur, qui Canonicis destitutus eidem cœnobio S. Saluatoris est vnitus.

Erat prope eandem Ciuitatem Monasterium Canonissarum S. Mariæ nuncupatum, & Monasterio S. Saluatoris vnitum, & sub regimine Præpositi eiusdem Monasterij degens, cuius meminit Gregorius IX. in Priuilegio eiusdem Monasterijs concesso, cuius mẽtio habita est superius hoc eodem capite. Verùm illud cum dicto Monasterio S. Saluatoris de anno 1516. fuit euersum, & forte ante illud tempus nullæ amplius erant ibi Sanctimoniales.

In eadem ciuitate erat aliud Monasterium Canonissarum S. Catharinæ nuncupatum. extant literæ Eugenij Papæ IV. datæ anno 1443. quibus Præposito S. Ioannis Brixiensis mandat, vnire dicto Monasterio S. Catharinæ domum S. Lucæ in Burgo S. Alexandri, & hospitale S. Ioannis de foris Brixiam Ordinis Humiliatorum, & hoc ad supplicationem ciuitatis. quarum literarum exemplum habetur in nostro Archiuo Romano.

ECclesia Bergomensis inter præcipuas, easque vetustissimas, in quibus apud Italos disciplina Canonica à Sanctissimis Apostolis inter Clericos instituta, & à D. Augustino reparata olim viguit, iure ac meritò numerari debet de ista Ecclesia aliquid dicturus, vt rei amplitudini, ac sermonis breuitati consulam, ea solùm hic referam, quę Bartholomæus de Peregrinis Ciuis Bergomensis, ac Presbyter in suo libro de Sacra ac fertili vinea Bergomensi ex diuersis authenticis, catholicisque libris, & scripturis diligenti cura collegit, qui V.

liber editus est Brixiæ apud Ludouicum Britannicum, V. Idus Iulij M. D. LIII.

Igitur hic autor 1. par. cap. 7. de S. Proiectitio Bergomensis Ecclesiæ Archidiacono differens in hunc modum scribit: *Proiectitius primus Bergomensis Archidiaconus per annos septem, menses sex, hanc Sanctissimam vineam custodiuit, & sibi coadiutores, successoresque elegit quadraginta clericos, qui secũdum Regulam, moresque Apostolorum viuerent. Hæc ex epitaphio eius, & ex tertio Libro Chronicarum D. Ioannis Mariæ Mediolanensis Canonici Regularis, & ex historia ipsius scripta in lib. 3. cap. 1. & 2. de Antiquitatibus, & gestis Diuorum Bergomensium, & cap. 2. eiusdem primæ partis. Anno Christi 654. surrexit in vinea magnus ille colonus, & Beatus Pastor Io. Episcopus noster, &c. & infra. Hic sanctissimus Pastor numerum Canonicorum, & prouentus mirum in modum auxit, & quicquid ex victu honesto, ac vestitu supererat, in Ecclesia sua beneficium dabat, vna denique, eademque mensa communis omnibus, vnus habitus, vna regula, atque vnus ordo Apostolicus in Canonica D. Martyris Alexandri iugiter seruabatur, &c.* Et infra. *Hæc breuiter collegimus ex antiqua Longobardorum historia Pauli Diaconi lib. 6. c. 6. & 9. & ex Priuilegijs trium Imperatorum Caroli III. Arnulphi, Berengarij I. ex parte 5. lib. 14. cap. 26. 30. & 40. Chronicorum Bartholomæi de Ossa Bergomatis, & ex 4. lib. Chronicorum D. Ioannis Mariæ Mediolanensis, & ex lib. Pontificum Platinæ Cremonensis, & ex epitaphio eius, & vt constat ex quadam scriptura in quodam saxo sculpta. Fara. & ex Memoriali Episcoporum Bergomi Iosuæ Clarensis. Rursus ex cap. 19. eiusdem primæ partis. B. Adalbertus Cardinalis nobilis ciuis Bergomensis vineam collabentem, ciuitatemque ipsam bis ab Vngaris combustam, ac dirutam reformauit: templumque in Vrbis medio, quod antea B. agneti dicatum fuerat Parochiale, illud amplificans Cathedrale templũ S. Vincentij martyris constituit, & Canonicam. Postea medium canonicorum numerum canonica S. Alexandri in recentiorem Canonicam prædictam S. Vincentij trãstulit, & ibi iuxta Apostolorum Regulam, vt antea in Canonica D. Alexandri degebant, ipsi quoque viuerent, constituit. & hoc fuit anno Christi 896. & Episcopatus sui anno secundo. Rursum ex cap. 23. eiusdem 1. par. In hanc vineam intrauit Regiusfredus, qui hanc non more antecessorum suorum regulariter gubernauit, sed tanquam pastor mercenarius, ad quem non pertinebat de ouibus, canonicos suos ex Regulari, & honesta valdè ad secularem, nimisque liberam vitam transire, eosque vagari permisit. Hoc factum est anno Christi 1012. & Pontificatus sui 16. mense 7. quo anno è vita migrauit die 28. Decemb. Hæc ex dicto memoriali.*

Præstat etiam huius autoris testimonio ad maiorem dilucidationem historiæ, & veritatis aliud subnectere ex canonico Regulari acceptum, sed ab eo, qui eadem Bergomensis Ecclesię monimẽta diligentissimè lustrauerat, Ioanne Philippo nostro ex lib. 3. cap. 24. acceptum, quod sic se habet: *In Episcopatu Bergomensi erant canonici Regulares: legitur enim in antiquis scripturis ipsius Ecclesiæ, quòd primo viuebant in communi iuxta morem Ierosolymitanæ Ecclesiæ, sub S. Narnio, & Viatore Episcopis, & postea tempore Syluestri Papæ I. floruit sub S. Proiectitio Archidiacono, & tempore S. Ambrosij sub S. Iacobo Martyre: deinde tẽpore Iuniperti Longobardorũ Regis floruit sub S. Ioanne Episcopo, & Martyre, tandẽ sub S. Adalberto Episcopo, & Cardinale. In ipso Episcopatu adhuc est refectorium canonicorum, & Regula Patris Augustini in choro Ecclesiæ.* Hæc Io. Philippus, qui cũ Bergomi esset, quando ista sub anno 1529. scribebat, & fateatur tunc temporis Refectorium Canonicorum, & Regulam D. Augustini in Episcopatu, & Ecclesia Bergomensi visa, duo mihi euidenter probat. Alterum, Regularem obseruantiam in aliqua saltem dictarum Ecclesiarum (duæ quippè erant Ecclesiæ, S. Alexandri vna, S. Vincentij altera) longiùs post annum 1012. durauisse, alterum, canonicos Bergomenses, canonicos Regulares, ac sub B. Augustini Regula degentes verè extitisse: non autem canonicos communem vitam sponte, & sine votorum emissione ducentes, vt recentiores scribunt.

PRæter verò supradictas maiores Ecclesias SS. VI
Alexandri, & Vincentij, aliud erat Collegium nostrorum canonicorum perantiquum S. Georgij de Spino, cuius nunc etiam vestigia cum Ecclesia extra suburbium S. Leonardi cernuntur, de quo in præallegato libro de Vinea Bergomensi pag. 2. cap. 48. hæc habes: *Militabat etiam Deo in hac vinea in temporibus (scilicet anno 1319. venerabilis Dominus Melchior de Trausijs, Prior monasterij S. Georgij de Spino fundati extra portam Colonij, Ordinis Canonicorum Regularium, qui anno sequenti videlicet 1320. principium dedit consortio Carceratorum Bergomi. Hæc ex primo, & secundo capite regulæ ipsius consortij, & ex alijs scripturis antiquis.*

In eadem Ciuitate Bergomensi est cœnobium Abbatiale S. Spiritus nostræ congregat. ex quo viros sanctitate, & doctrina illustres habuimus, de quibus inferius.

In Ciuitate Cremensi est cœnobium Abbatiale S. Benedicti nostræ congregationis, cum nonnullis Parochijs sibi subiectis, de quo in congregatione Lateranensi.

In Diœcesi Tridentina, quæ licèt sit in Comitatu Tirolis, & extra dominium Venetorum, est tamen in Patriarchatu Aquileiensi, cuius suffraganeus est Episcopus Tridentinus, duæ sunt insignes Præpositurę Canonicorum Regularium, de quibus ex actis visitationum Illustrissimi, & Reuerendiss. DD. Card. Madrucij Episcopi Tridentini hæc pauca accepi. *In Diœcesi Tridentina sunt duæ Præpositura Canonicorum Regularium sancti Augustini, altera sancti Michaëlis ad decem millaria, a ciuitate distans: altera S. Mariæ ad portam clausam vulgò Gries nuncupata. Harum Præpositi ex ipsorum gremio eliguntur, & vsum mitræ, & baculi obtinent.*

CAPVT VIGESIMVM SEXTVM.

De Ecclesia Mediolanensi, & alijs Ecclesijs, & Collegijs Canonicorum Regularium existentibus in toto Dominio, & Metropoli Ducatus Mediolani.

I.
Vm ex multorũ probatæ satis fidei Autorum relatione docuerimus, canonicum institutum, secũdum quod Beatissimus Pater Augustinus factus Hipponensis Episcopus illius Ecclesiæ canonicos reformauit, illum in Italia, & præsertim apud Insubres in Ecclesia Mediolanensi didicisse, rem superfluam agere videremur, si Mediolanensem Ecclesiam ab institutione regularem fuisse pluribus confirmare niteremur, quod nunc admonẽdum censemus, solùm est, duas olim fuisse Mediolani maiores Ecclesias, quæ pro temporum vicissitudine pro Cathedralibus deseruiebant, alteram S. Teclæ, S. Ambrosij alteram, & quidem posterior nunc etiam superest proprio nomine retento. Verùm prior solo æquata in eam magnificẽtissimam, & propè admirabilem formam, quæ nunc cernitur renouata, quæque nunc sola Ecclesia Metopolitana reputatur. Cæterùm in vtraque per multa tempora canonicorum regularium instituta viguisse, probatione non indiget. Nam quod ad Ecclesiam S. Ambrosij spectat, illius canonici vsque ad tempora Io. Andreæ Clementinarum Glossatoris Regulares erant. Vide quę ille notat in Clementina prima, in verbo Monasterijs, de electione. obijt autem Io. Andreæ anno 1348. ex Cardinali Bellarm. in lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis: postea verò ex regularibus facti sunt seculares. De Ecclesia S. Teclæ minor potest esse difficultas, cum in antiquo Pontificali pro forma solemnis professionis à canonicis regularibus emitti solitæ, reposita fuerit forma professionis canonicorum ipsius Ecclesiæ S. Teclæ. Ferunt etiam inueniri adhuc cartulas professionum quorundam illius Ecclesiæ canonicorum, quas tamen non vidi, sed ex relatione virorum fide dignorum didici, qui illas fatebantur vidisse: sed & S. Carolus Borromæus eiusdem Ecclesiæ Archiepiscopus maximè laborauit, vt illam ad primæuum institutum quadantenus saltem reduceret, quòd canonicos Mediolanenses olim regulares fuisse authenticis documentis didicisset, prout in illius vita habes Quo verò tempore canonici dictæ Ecclesiæ ex statu regulari ad secularem defecerint, hactenus non inueni: suspicor tamen circa annum 1000. id accidisse, quod coniectari licèt ex his, quæ pro Ecclesia Mediolanensi reformanda gessit B. Petrus Damiani.

PRæter verò Ecclesiã ipsam Metropolitanam alia multa recensentur canonici Ordinis collegia, quorum nonnulla, vel ex regularibus secularia sunt effecta, vel canonicis destituta, ad alios aliorum ordinum regulares transierunt: Alia verò licèt valde pauca primęuum regularium canonicorum institutum adhuc retinent. Ex his Primum est collegium S. Laurentij vetustissimũ, & incolatu S. Aquilini Coloniensis canonici, & martyris, & tandem illius reliquijs decoratum, nunc factum ex regulari seculare. II.

Secundum est S. Stephani in Brolio nuncupatum, cuius Præposito, & fratribus Innocentius III. in hunc modum scribit: *Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei, Præposito, & fratribus S. Stephani in Brolio, &c. Cum pro dilecto filio Al. Marcellino Subdiacono nostro preces vobis misissemus Apostolicas, & præceptum, vt ipsum in fratrem vestrum, & canonicum recipere deberetis, titulati Ecclesia vestra hoc in suum præiudicium fieri asserentes, ne procederetur &c* & infra. *Si verò (quod non credimus) mandatum nostrum volueritis adimplere, noueritis nos dilecto filio Guiscardo de Arsag. Canonico Mediolanensi in mandatis dedisse, vt vos ad ea, quæ præmisimus, exequenda per censuram Ecclesiasticã, appellatione remota, compellat.* Habetur hæc epistola in 2. lib. epistolarum Innocentij III. pagina 426. sed & istud etiam collegium ex regularibus ad seculares defecit.

Tertium est S. Satyri in quo antiquitus fuisse duplex collegium (sicut etiã apud sanctum Ambrosium) alterum canonicorum regularium, alterum monachorum, Basilius noster Sirenius authenticis scripturis, quas apud se habet, perhibet comprobari, quas scripturas, quoniam ego non vidi, apud illum sit fides.

Quartum S. Barnabæ extra portam Tonsam, in quo stetisse Canonicos regulares sub regimine Prioris vsque ad annum circiter 1500. fatetur, qui illos vidit Augustinus Ticinensis, dum monasterij nostri Casoretani apud Mediolanum Præfecturam teneret, in secunda parte sui Dilucidarij Christianorum Religionum, & Syluester Maurolicus in historia omnium Christianarum Religionum libro quinto, pagina 599 postea verò canonicis deficientibus, clerici regulares Congregationis S. Pauli Decollati subintroducti, sui Ordinis prima fundamenta ibidem ponentes, Barnabitæ sunt exinde nuncupati.

Quintum S. Mariæ de Crescentiaco, tertio ab vrbe millario versus Orientem positum, quod est vetustissimum, & caput congregationis olim extitit, vt & præclarissimorum virorum seminarium, inter quos duo Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales fuerunt. nunc nostræ Lateranensi

congre-

congregatione vnitum, de quo infra dicendum erit.

Sextum S. Georgij de Brinate apud Ticinum amnem 20. à ciuitate milliario remotum, quod Vrbanus Pontifex huius nominis Tertius ex Patricia familia de Cribellis in suo allodio Paterno fundauit, & bonis patrimonialibus dotatum, Canonicis Regularibus sanctæ Mariæ de Crescentiaco donauit, quod nunc etiam, Deo adiuuante, canonici nostræ congreg. tenent. de quo infra in congr. Lateranensi.

Septimum est monasterium S. Petri de Vlmo, quod idem pijssimus Pontifex, & in ordinem canonicum summoperè propensus, in allodio paterno excitauit, & bonis patrimonialibus similiter locupletauit teste Seuerino Calco in quadam epist. ad Io. Cribellum eiusdem collegij S. Petri de Vlmo Præpositum, quæ præmittitur libro Eusebij Corradi Mediolanen. cuius est titulus: *Responsio pro venerabili, & erudito Dei prædicatore D. Dominico Canonico Regulari contra quendam fratrem ord. Erem.* Ex qua etiam epist. habetur canonicos regul. in monasterio sub Præposito item regulari vsq; ad annum saltem 1478. quo anno liber est impressus, permansisse. Præpositus eiusdem monasterij capitulo Prouinciali apud Papiam anno 1540. celebrato interfuit, ac in eo inter Definitores capituli renunciatus. Nunc locus canonicis destitutus, monasterium destructum, Ecclesia vix superstite, & bona illius, quæ maximos prouentus reddunt, commendata.

Octauum est monasterium Campi mortui nuncupatum, à nobilissima familia de Mantegacijs fundatum, constitutis in eo Canonicis Regularibus, qui per multa tempora illud tenuerunt. Nam & in sæpe memorato capitulo Papiensi huius monasterij, & illius Prioris mentio habetur. Sed quanquam esset de iure patronatus familiæ de Mantegacijs, neque alij, quam canonici Regulariter professi ex fundatoris dispositione possent institui Priores, patronis reclamantibus, clericis secularibus est commendatum, & disciplina canonica penitus sublata.

III. Nonum est Abbatiale cœnobiũ nostræ congregationis de Casoreto 2. ab vrbe miliario foris portam Orientalem à Religiosissimo viro Petro de Tancijs anno 1405. fundatum, de quo in congr. Lateranensi.

Decimum est abbatiale cœnobium S. Mariæ Passionis nostræ congregationis inter præcipua Mediolani collegia Regularium numerandum, à Reuerendissimo D. Celso Dugnano Abbate Generali nouo peristilio magnificentissimo auctum, & alijs fabricis, tam pro vsu canonicorum, quam etiam ad excipiendos hospites, cui operi tam præclaro Gabriel Citadinus, qui nunc eidẽ monasterio præest Abbas dignissimus non parũ contulit, de quo in congr. Lateranensi similiter dicemus.

Vndecimum est S. Celsi congreg. S. Saluatoris Bononiensis, quod illis concessum fuit à Paulo IV. an. 1548. per suas datas 3. idus Martij, erat Ord. D. Benedicti. ex lib. taxarum Apostolicarum.

Duodecimum tandem loco numerari potest collegium sacrarum Virginum canonissarum S. Mariæ Annũtiatæ nostræ congr. quod & regularis vitæ sanctimonia, & virginum primæ nobilitatis numero cum primis floret.

In ciuitate Cremonensi Ecclesia collegiata S. Agathæ, cuius Præpositus vtitur insignibus Pontificalibus, à prima fundatione fuit canonica regularis, illam enim pij quidam ex Cremonensibus, proprijs sumptibus erexerunt circa annum salutis 1080. cuius regimen canonicis regularibus statim commiserunt. Eam vero Vrbanus Papa II anno 1096. sub protectione Sedis Apostolicæ recepit, quam ipse ac illius prædecessor Gregorius VII, nec non etiam successores Paschalis, & Calistus Secundi, Eugenius, Alexander, Lucius, Vrbanus, Cœlestinus, Innocentius III. & alij multis, ijsque amplissimis priuilegijs communierunt. Inter quæ præcipuum, quo nunc etiam illius Ecclesiæ Præpositi vtuntur, est priuilegium vsus mitræ, & baculi, & aliorum habituum pontificalium, quod ab Alexandro, & Lucio III. concessum firmauit Vrbanus III. In dicta Ecclesia per annos circiter quadringentos viguit disciplina canonica sub regula D. Patris Augustini, nam in priuilegio quod Nicolaus V. anno 1452 tertio nonas Februarij Rectori nostro Generali, & cæteris nostræ congr. Prælatis contra fugitiuos, & apostatas concessit, sic habetur: *Prælatis verò quibuscunque tales suscipientibus, ac recipientibus, præsertim dilecto filio Bono de Vsperellis Præposito Monasterij S. Agathæ Cremonensis per Præpositum soliti gubernari. qui vt asseritis nonnullos ex dilectis filijs Canonicis Lateranensibus prætextu quarundam literarum Apostolicarum recipere tentat, quibus literis etiamsi motu proprio, & ex certa scientia à nobis emanauerint, derogamus, illasque omnino quoad Canonicos Lateranenses prædictos annullamus, & pro infectis haberi volumus. Quatenus eosdem canonicos fugitiuos à se suisque locis penitus, & omnino expellere intra competentes per vos eis, & eorum singulis præfigendos terminos peremptorios studeant, & procurent &c.* Verũ paulatim zelo disciplinæ canonicæ frigescente, eadem canonica ex regulari effecta est secularis.

In eadem ciuitate, est cœnobium Abbatiale S. Petri septem Ecclesias Parochiales partim in ciuitate partim in Diœcesi Cremonensi, & Bergomensi sub se habens, de quo in nostra congr. Lateranensi.

In eadem ciuitate est Prioratus S. Pauli Parochialis, in quo prior cum duobus canonicis, & vno conuerso resident, eidem tamen Abbatiali cœnobio subiectus, & vnitus.

In eadem ciuitate, siue in illius Suburbijs erat

per-

inuiolabiliter obseruetur. Praeterea quascunque possessiones &c. in quibus hęc proprijs duximus exprimenda vocabulis, locum ipsum, in quo prafata Ecclesia sita est cum omnibus pertinentijs suis, Ecclesiam S. Mariæ positam in porta aurea cum omnibus pertinentijs suis, Ecclesiam S. Mariæ positam in Castello Lamphranchi cum pertinentijs suis. & plebem, quæ dicitur rete, cum omnibus pertinentijs suis. Sane tum Generale interdictū &c. sepulturam quoque &c. obeunte verò te &c. Datum Laterani per manum Rainaldi Domini Papæ Notarij, Cancellarij vicem agentis 18. Cal. Ianuarij, indictione 2. Incarnationis Dominicæ anno 1198. Pontificatus verò Domini Innocentij Papæ III. anno 1.

V. QVartum fuit sancti Marcelli in eadem Ciuitate, quod erat Præpositura, & erat membrū congregationis S. Crucis Mortariensis, vt constat ex priuilegijs Vrbani Papæ III. & Benedicti XII Præposito, & canonicis Mortariēsibus elargitis, in quibus istius Ecclesiæ specialis mentio habetur. In hoc monasterio manserunt canonici Mortarienses etiam postea quàm illorum caput nostræ Congregationi fuit per Sedem Apostolicam vnitum vsque ad annum millesimū quinquagesimum, & supra, quos Augustinus Ticinēsis, qui aliquot annos post illud tempus superuixit, fatetur se in eodem monasterio, & in habitu canonicorum regularium incedentes vidisse, & quanquam cœnobium ipsum Mortariense cum omnibus suis membris fuisset nostræ cōgregationi per Sedem Apostolicam vnitū: tamen vnio quoad hoc membrum, sicut & multa alia ob potentiorum violentiam effectum habere non potuit, vnde tandē canonici regulares defecerunt, & bona commendata. manēt ibi pauci clerici seculares.

Quintum fuit S. Victoris foris portam nouā eiusdem ciuitatis, & membrū eiusdem S. Crucis Mortariensis, sub titulo præpositure, cuius in dictis priuilegijs mētio habetur, & in quo canonicos Mortarienses in habitu vsque ad supradicta tempore stetisse testatur idem Ticinensis, qui illos vidit, quod postmodum successu temporis similiter perijt, illius bonis cōmendatis. Extant quædam scripturæ in Archiuo nostro Romano ad hanc Præpositurā spectantes.

Sextū est Prioratus olim conuētualis S. Spiritus de Colūbina dictæ Ciuitatis, qui temporibus Alexandri VI. & Iulij II. iam erat conuentu destitutus, & cuidam aulico commendatus. Extant in eodem Archiuo nostro S. Mariæ de Pace Romano quamplures literæ Apostolicæ ad illum spectantes, cū bullis plumbeis, quas vidi, & legi. nunc est Xenodochium puerorum Orphanorū eiusdem Ciuitatis Papiensis.

Septimum est monasteriū S. Petri herbę amaræ nuncupatū, quod an esset in Ciuitate Papiēsi, an in Comitatu nescio: quia illius mentionem in solis libris taxarum Cameræ Apostolicæ inueni, sub titulo monasterij Ordinis S. Augustini, quod non est dubium intelligendum de ordine canonicorum regularium.

OCtauum est Præpositura S. Albini apud ca- VI.
strum Mortariæ. hanc Præposituram Carolus Magnus fundauit in honorem S. Eusebij Vercellensis Episcopi & Martyris, tradente Vincentio Beluacensi lib. 23. Speculi historialis cap. 169. vbi scribit: *Hortante igitur B. Albino cum cæteris Episcopis & Abbatibus, vt Ecclesia ibi fabricari, & interfectorum corpora sepeliri iuberentur, fabricatæ sunt ibi duæ Ecclesiæ, vna iussu Regis, quæ dedicata est in honorē B. Eusebij Vercellensis: altera iussu Reginæ in honorem B. Petri.* Plura ibi prosequitur Beluacensis præsertim de duobus socijs, & Carolo Magno familiaribus, Amico, & Amelio, in cōgressu Caroli Magni cum Rege Desiderio ibidem interfectis, & tumulatis. de quibus illū consule. ac etiā supra cap. 162. & D. Antoninum 2. parte Historiæ tit. 14. cap. 3. in principio, & nouissimē Carolum nostrum Nouariensem Episcopum in sua Nouaria lib. 2 pag. 23. & sequentibus, nam ea pars agri, & castri Mortariēsis, in qua prædictæ Ecclesiæ fuerant exstructæ, ad Episcopatum Nouariensem olim spectabat, quæ nunc Viceuanensi subditur. Porro eadem Ecclesia temporū successu in honorem S. Albini Episcopi, & Confessoris, curantibus canonicis regularibus, fuit dicata. Verum ne nominū æquiuocatione decipiaris, aduerte, quatuor fuisse Albinos, sanctitate & doctrina cōspicuos, quorum duo eidē Carolo noti, & familiares extiterunt. Primus fuit S. Albinus canonicus regularis, & Abbas monasterij Translacensis, & deinde Episcopus Andegauensis, cuius festum agitur 1. die Martij. hic Cōcilio Tertio Aurelianensi subscripsit, quare decipitur Trithemius in lib. de viris illustribus Ordinis S. Benedicti cap. 103. illum inter monachos D. Benedicti referēs, cum fuerit S. Benedicto coætaneus, & ætate superior. nam Concilium Tertium Aurelianensā an. 537. vt in volumine 2. Conciliorum, vel anno 540. vt Baronius tom. 7. sub illo anno, celebratū fuit. Alter fuit Scotus siue Hybernus ex instituto sancti Patritij, quem cum socio nomine Clemente ad partes Galliarum applicantem, idem Carolus, quòd essent viri sanctitate & doctrina conspicui, primū honorificē suscepit, mox alterò apud Parisios retento, alterum nomine Albinum Papiam misit, qui & Ticinense Gymnasiū primus fundauit, in monasterio sancti Augustini commoratus, quod monasterium sancti Petri in cœlo aureo fuisse reor. Hæc habentur ex historia Arelatensi. Sed clarius ex libro de Gestis Caroli Magni, quem paucis abhinc annis Henricus Canisius inter alios libros Antiquarum lectionum edendū curauit, in cuius libri initio ferè ita legimus: *Alterum verò nomine Albinum in Italiā direxit, cui & monasterium S. Augustini iuxta Ticinensem Vrbem delegauit, vt illuc ad eū, qui voluissent, ad discendum congregari potuissent.* Tertius autem extitit

Albinus Alcuinus Anglus, quē ad Carolū Magnum pro Rege Anglorum legatione functum, ille apud se retinuit,& monasterio Turonensi præfectum in honore habuit. qui iussu Caroli Magni homilias Patrum in vnū collegit, de quo idem autor libri de Rebus Caroli Magni loco citato ita subiungit: *Audito autem Albinus de natione Anglorum, quam gratanter sapientes viros sapientissimus Regum Carolus susciperet, concensa naui, &c.* Hunc Albinum nonnulli eundem esse putant cū illo, cuius meminit Beda in Procemio Historiæ gentis Anglorū, quod creditu difficile videtur: nam ille, cuius Venerabilis Beda ibi meminit, SS. Theodori Episcopi,& Adriani Abbatis discipulus fuit,& iam ætate grandæuus,& Abbas Reuerendissimus erat, quo tempore Beda librum illū scribebat, nimirum anno Domini 731. ex procemio, & ex fine illius historiæ apparet. Cęterum Carolus Magnus anno septingentesimo quadragesimo sexto natus est,& anno 814. septuagenari' occubuit, ex Ephitaphio illius Mausolæo inscripto cuius meminit Baronius tomo nono sub anno octingentesimo decimo quarto, numero octuagesimo. Adhæc Albinus ille Carolo Magno notissimus circa annum Domini 778. eodem Carolo magno Imperante,& iam apud Longobardos regnante, potissimum florebat, vt ex Cōtinuatore historiæ Anglicanæ ipsius Bedę deducit Baronius, sub codē anno 778. numero 13.& sequentibus. quo tempore necesse erat Albinum illum, cuius Beda in Procemio librorum suorum meminit, aut vita functū, aut senio propemodum confectum extitisse. Demū Albinus, quem Beda memorat, Beatorum Theodori & Adriani discipulus fuit: Albinus, Carolo familiaris, non Theodori,& Adriani in Cantuaria, sed Egberti Eboraci discipulus fuit, vt illemet epistola sua ad Carolum Magnū fatetur, cuius verba notauit Baronius sub eodem anno 778. numero 14. quare puto, duos fuisse Albinos natione Anglos, alterum Bedæ Sinchronum, & forsan ætate maiorē, qui Adriano in munere Abbatiali apud Cantuariam successit: alterum Iuniorem, qui Eboraci Gymnasium aperuit,& postmodum in Gallias migrauit, vt sint numero quatuor eiusdē nominis, Primus Episcopus Andegauensis. Secūdus Anglus, discipulus SS. Theodori& Adriani, Abbas Cātuariensis. Tertius discipul' Egberti, qui sub Carolo magno in Gallias migrauit,& Turonensi monasterio est præfectus. Quartus Scotus, siue Hybernus, qui cum socio Clemente in Gallias veniens, Papiam est destinatus. Hos Albinos Historici confundentes sæpè decipiuntur, ac decipiunt, nam Albinus, qui apud Papiam Carolo adfuit, Albinus Andegauensis esse non potuit, qui multo ante vita excesserat: neque etiam fuit Albinus Alcuinus, qui apud Turones mansit, sed Albinus Scotus, quem Vincentiū per errorem, Episcopum vocare arbitror, illum Andegauensem cum isto confundentem nisi forte & hic IV. Albinus ad Episcopalem dignitatē fuit euectus, quod esse potuit, ob præcipuam illius doctrinam,& sanctitatem. Porro sanctus Albinus, cui prædicta Ecclesia prius sancto Eusebio nuncupata, postea fuit dicata, est S. Albinus Episcopus Andegauensis, quem non solū canonici regulares, verum etiā omnes populi Galliarum in magna semper veneratione habuerunt. Sed decipi Vincentium, & cum illo S. Antoninum secunda parte, titulo decimo quarto; capite 2. §. 10. ex hoc conuincitur, quod putent, Beatum Albinum Andegauensem floruisse sub Anastasio Secundo Imperatore. In hac igitur Præpositura canonicorum regularium institutum per tempora longissima dignoscitur permansisse. Verum ingruentibus procellis bellorū quibus non semel Insubria conflagrauit, ipsi tādem canonici loco cedere coacti fuerunt, maximè quod campestris sit locus à Castro Mortariæ milliario,& amplius remotus: bona verò dictæ Præpositurae nunc secularibus commendantur, sub titulo tamen Præpositurae Ordinis S. Augustini, vt patet ex collatione facta per Pium V anno 1565. pridie Idus Iunij, in personam Blasij de Guarnsrio clerici Casalensis, cuius exemplū cum multis alijs ad eam spectantibus habetur Romæ in Archiuo nostro sanctæ Mariæ de Pace.

VI Nonum est monasteriū S. Crucis Mortariæ anno 1080. à Domino Adamo Clerico Mortariensi fundatū, quod statim in magnam congregationem coaluit, ab Vrbano II. ac etiam Innocentio II. proprijs manibus dicatum, ab illis & alijs summis pontificibus ingentissimis priuilegijs munitum, sæpe destructum, sæpe reædificatum, ex quo viri sanctitate, ac etiam dignitate Illustrissimi prodierunt. de quo infra in congr. Mortarien.& lib. seq. in congr. nostra Lateranen nam nunc eidem congr. cum aliquot illius membris manet vnitum.

Decimū est Prioratus sanctæ Mariæ de Carbonaria, membrum eiusdem monasterij,& congregationis Mortariēsis, cuius in priuilegijs Innocentij II. Eugenij III.& aliorum sequentium Pontificum mentio habetur, sicut aliorum nōnullorū Prioratuū dictæ Congregationis Mortarien. qui olim in Diœcesi Papiensi reperiebantur, vt Prioratus S. Petri de Casnano nunc de Cereto monasterio S. Crucis modo vnitus, Prioratus sanctæ Mariæ apud Castrum Gemi, nunc factus secularis Prioratus S. Andreæ apud Ticinetū. de quibus inferius dicemus Hic Prioratus de Carbonaria fuit vnitus monasterio S. Petri in cœlo aureo per Clementem VII. anno Domini 1524. sexto idus Aprilis.

Vndecimum est Abbatiale cœnobium S. Epiphanij nostræ Congregationis. de quo libro sequenti dicemus.

Duo-

Duodecimũ S.Stephani in Campanea extra muros Papiæ, cum Ecclesijs sibi subiectis S.Mariæ in Campo, & S.Petri in Sylua, quod erat Congregationis S. Rufi ex libro Priuilegiorum dictæ Congregationis.

VIII. IN eadem Ciuitate Papiensi, est Collegiũ sacrarum Virginum canonissarũ, quæ reguntur per Abbatem dicti monasterij S.Epiphanij, quod etsi non satis constare possit quo tempore, vel à quibus primò fuerit fundatum, constat nihilominus esse perantiquum ante Pontificatũ Ioannis Papæ XXII. nam idẽ Ioannes anno 1316. & sui Pontificatus primo, dignissimo priuilegio ipsas canonissas ibi degentes communiuit. vocatur monasterium S.Mariæ Iosaphatis, quod in Palatio à Teodorico Rege Gothorum exstructo, in quo & Rex Alboinus habitauit, fundatum. Breuentanus lib. 3 suæ historiæ cap.1. scribit.

Ex authenticis, quoq; monumentis, & scripturis, quæ in eodem monasterio reperiuntur, aliud etiam monasterium canonissarum eiusdem ordinis olim fuisse, conuincitur in suburbijs Ciuitatis S.Victoris nuncupatũ: adsunt enim Scripturæ, quæ illius meminerunt ante annum 1274. sed propter bellorum incursiones, & frequentes ruinas, eædem canonissę parũ tutè se in dicto loco amplius consistere arbitratæ, sub anno 1452. eo relicto, intra Ciuitatem, & in monasterium prædictum S Mariæ se receperũt, & illis sunt vnitę quarum vnionem primum Iacobus Borromæus Papiensis Episcopus eodem anno, die 22. Iulij, deinde Nicolaus V. anno sequenti 1453. die 2. Ianuarij confectis literis probauit.

In Castro Mortariæ est monasteriũ canonissarum nostræ congregationis Sancti Cassiani nuncupatum, quod regitur per Præpositum Sanctæ Crucis.

IX. ECclesiam Nouariensem, cuius primus Episcopus fuit S.Gaudentius S.Eusebij Vercellensis Episcopi & martyris discipulus, & peregrinationis Orientalis Comes indiuiduus, per eundem S.Gaudentium regulariter fuisse institutam, vetus & constantissima Nouariensium traditio est, quã illius Ecclesiæ tabularia vetustissima cõfirmant. Adstipulatur Carolus à Basilica Petri Nouariensis Episcopus in sua Nouaria lib.2. pag. 141. de eodem S.Gaudentio ita scribens: *Discipulus fuit S Eusebij Episcopi Vercellensis, Lectoris officia in ea Ecclesia functus ea duce, & magistra vel suscepit, vel iam susceptam perfectius coluit canonicæ vitæ disciplinam, hoc ei tribuitur sacris literis, quibus Ecclesia Nouariensis eius laudes colit, ac celebrat. hæc in antiquis membranis habentur. hæc in ore Nouariensium adhuc sonant, posteà in iuuentute B.Gaudentius studiosè rectam secutus est normam canonicæ vitæ.* Hæc ille. Idẽ prorsus ante illũ scripserat Ioannes Baptista Plotus Iurisc. in repetitione l. si quando C. vnde vi, & in Indice, in verbo Nouaria. Neque verò in sola primaria, seu cathedrali Ecclesia, verùm etiam in omnibus parochijs monasteria clericorum idem beatissimus Pater noster Gaudentius instituit, quemadmodum in eius legenda habetur, quod ipse ædificauit per parochias, monasteria, & ecclas, & pater effectus est innumerabilium clericorum Quantum verò in eadem Ecclesia Nouariensi regularia canonicorum instituta durauerint, ex claustris canonicorum argue, quæ adhuc prope maiorem Ecclesiam intueri licet, præter innumera collegia, quorum vel ruinæ adhuc supereminent, vel saltem memoria in Cartophilacijs eiusdem Ecclesiæ, aut aliorum locorum fideliter est seruata, ex quibus vt à vetustioribus incipiamus:

Primo loco recenseri potest collegium canonicorum nunc secularium, sed ante non multos annos regulariũ, S.Columbani Comitatus Blandrati, quod licet modo ob veteres Comitum Blandraensium discordias cum Episcopis Nouariensibus ex Nouariensi ad Vercellensem Episcopatum autoritate Apostolica fuerit translatum, tamen ab antiquo tempore Nouariensis Comitatus, ac Diœcesis extitisse, nulli rerum Nouariensium non imperito dubium esse potest. Istud porro collegium regulare ab institutione primaria fuisse, tum antiquæ illius Ecclesiæ scripturæ, tum etiam præpositura, & canonicatuum vetustiores collationes adstipulantur, quibus illius Ecclesię beneficia vti regularia, & sub titulo Ordinis S. Augustini conferri consueuerant Conduntur in Ecclesia S.Columbani Reliquię S Sereni Episcopi Massiliensis, vt Caroló Nouariensi Episcopo placet, cuius historiam cum epitaphio illius sepulchro insculpto apud illum vide.

Secundum numerari potest S.Petri, vel S. Apollinaris loci Calpurniani, vulgo Carpignani, quod ex incolarum traditione fuisse monasterium Canonicorum, scribit idem Carolus Episcopus in descriptione Diœcesis Nouariensis lib.1. pag 92. Cæterum illius aliquæ ruinæ hodie tantum supersunt; nec mirum, cum Nouariensis Comitatus hostilibus incursionibus, & rapinis, duobus, vel tribus abhinc seculis nostro malo expositus semper maneat, vt mirum sit, si lapis super lapidem in illo videatur.

Tertium quoque recensetur collegium S. Spiritus apud Cominiacum, de quo idem Carolus Nouariensis in descriptione Nouariæ pag. 116. hæc adnotauit: *Cominiacum, vbi Præpositura S. Spiritus redditus non mediocris olim, vt videtur, cum collegio Clericorum Regularium, qui redditus vni absenti conferuntur commendationis nomine, Parochiali Ecclesia tenui admodum facultate relicta, à M. Commio Iustino Cominiacum dictum videtur, cum inscriptio antiqua in lapide adhuc legatur apud Ecclesiam Plebanam Suni.*

Quartũ erat S.Mariæ de Cumignaga in ripis

Verbani, vt refert Io. Philippus in lib. 3. c. 40. verũ Carolus à Basilica Petri erroris illũ redarguit, quod putet monasterium illud fuisse positum in loco Cumignagæ in ripis Verbani: nam in Pago Cominiaci Plebanatus Suni fuisse arbitratur. Cæterum illud, cuius nunc ruinæ cum Ecclesia Parochiali apud Cominiacum supersunt, non S. Mariæ, sed S. Spiritus vocabatur, & præter illud, aliud etiam esse potuit S. Mariæ de Cumignaga, cuius Præpositus reperitur fuisse quidam Dom. Ambrosius Mediolanẽsis antea Canonicus Monasterij S. Mariæ de Crescentiaco.

X. QVintum fuit Monasteriũ S. Mariæ de Marcelengo, quod erat membrum Congregationis S Mariæ de Crescentiaco. huius Præpositus fuit sub Lucio III. quidam D. Trogerius antea Præpositus dicti Monasterij de Crescentiaco. cæterum vbi illud fuerit, minimè inuenire potui.

Sextum Monasterium erat Præpositura S. Spiritus in Ciuitate Nouariæ, pro qua obtinẽda antequam in dicta ciuitate erectum esset nostrum Monasterium S. Marię Gratiarum, supplicatum fuit Sanctiss. D. N. Sixto Papæ IV. ad effectum construendi prædictum monasterium, & in supplicatione, quæ licet esset signata, effectum tamẽ non habuit, expositum fuit, quod dicta Præpositura solùm habitu erat Conuentualis, non actu, & quod in ea solùm erat Præpositus, qui vocabatur Domnus Gaudentius de Teslis. Supplicatio est in nostro Archiuo Romano.

Septimum est monasterium S. Mariæ Gratiarum nostræ Congregationis, uã cum nostri Ordinis, & Congregationis Canonici in Diœcesi Nouariensi multa beneficia obtinerent, quæ erãt membra congregationis Mortariensis, sed nullũ monasterium intra, vel propè ciuitatem, supplicatum est Romano Pontifici pro erectione dicti monasterij. & applicatione aliorum beneficiorũ, & vnione monasteriorum, quæ erant in Diœcesi Nouariensi ipsi monasterio S. Mariæ Gratiarum. De hoc monasterio dicemus libro sequenti in nostra Congregatione Lateranensi.

Octauum, & Nonum monasteria sunt S. Mariæ de Aggere vulgo de Argine, & S. Stephani de Bornago simul vnita, quæ prius fuerãt membra & monasteria Congregationis S. Crucis Mortariensis: Verùm cum numerus Canonicorum deficeret, illa duo monasteria fuerunt ad inuicẽ vnita. demum per Sixtum IV. ambo sic vnita, iterum monasterio S. Mariæ Gratiarum annexa fuerũt.

Decimum, est Præpositura S. Marthæ propè ciuitatem, cuius Præpositus cum suo monasterio recensetur in Actis capituli Prouincialis Papiẽsis, ac inter capituli Definitores numeratur. Hæc Præpositura eŭ propter quotidianas hostium incursiones canonicis esset penitus destituta, per Iulium II. anno 1511. suo Ordini fuit restituta, & eidem monasterio S. Mariæ Gratiarum vnita.

Vndecimum est Prioratus S. Iulij de Dulzago Diœcesis Nouariensis, cuius Prior interfuit capitulo Papiensi. Verùm hoc monasterium canonicis multis abhine annis destitutum, clericis secularibus, vel S. R. E. Cardinalibus commendari solet.

Duodecimum est Prioratus S. Iacobi de Strata propè ciuitatem, cuius meminit Vrbanus III. in priuilegio facto Præposito, & canonicis S. Crucis Mortariensis, cuius dictus Prioratus erat membrum. Hic Prioratus eidem monasterio S. Mariæ Gratiarum fuit vnitus per Sixtum IV.

In eadem ciuitate Nouariæ est collegium sacrarum Virginum canonissarum, quod regimini Prioris S. Mariæ Gratiarum subiacet, illud nunc vocatur S. Agathæ, ex nomine Ecclesiæ, ad quam ex alia suburbana S. Antonij, ob imminentia bellorum pericula, fuerunt translatæ.

IN Ciuitate Dertonensi est antiquus Prioratus S. Matthæi, olim membrum congregationis XI. S. Crucis Mortariensis, in quo dicta congregatio suum vltimum generale capitulum celebrauit anno 1448. vt infra dicemus, nunc autem cum suo capite nostræ congr. specialiter vnitus. quem Prioratum quia nuper quidam Laici, qui precario nomine in eius Ecclesia confraternitatẽ quandam erigere à nostris obtinuerunt, ab ipsis fundatum inaniter iactauerunt, opportunum existimaui, illius fundationem ac institutionem ex scripturis authenticis illius monasterij acceptam, ad notitiam, & eruditionem posterorum hic fideliter notare. Nouerint igitur omnes legentes, Ecclesiam S. Matthæi ciuitatis Dertonensis nunc monasterium nostræ congr. à quodam venerabili presbytero Terdonensi, siue Dertonensi nomine Alberto in suo prædio, quod tunc temporis erat in suburbio, ædificatam fuisse, ac B. Petro Apostolo, & Paschali II. sub annuo cẽsu oblatam, qui Paschalis II. illam Præposito Mortariensi regendam statim concessit. Patent hæc ex literis eiusdem Paschalis II. quarum exemplũ ab originali, quod in dicto monasterio seruatur, acceptum hic subijcitur.

Paschalis Episcopus seruus seruorum Dei. Dilecto in Christo filio Bernardo Mortariensis Ecclesiæ Præposito salutem, & Apostolicam benedictionem. Desiderium, quod ad religiosum propositũ, & animarũ salutem pertinere monstratur, actore Domino, sine aliqua est dilatione complendum. Albertus siquidem bonæ memoriæ presbyter Ecclesiam sancti Matthæi, quam in Terdonẽsi Suburbio in prædio suo suis expensis construxerat, pro animæ suæ remedio, Beato Petro, & eius S. R. Ecclesiæ sub censu annuo sex denariorum Mediolanensium obtulit. Hanc itaque dilecte in Christo fili Bernarde Mortariẽsis Ecclesiæ S. Crucis Præposite nos tibi, tuisque successoribus regendam, disponendãq; committimus, vt in ea per vestra solicitudinis studium canonici ordinis Religio statuatur, & in perpetuum præstante Domino conseruetur. Statuimus ergo, vt nulli omnino Ecclesiã ipsam temerè perturbare, aut quacunq; ipsius sunt, vel fuerint

auferre, siue subtrahere, sed semper sub Apostolica sedis tutela, & in Mortariensis Ecclesiæ vnitate, per vos disponenda permaneant, saluo Lateranensis Palatij, sicut superius continetur, censu. Si quis autem aduersus illã præsumpserit, nec Canonicè monitus satisfecerit, sciat se omnipotentis Dei, & Beati Petri Apostolorum Principis indignatione plectendum, & mucrone sancti Spiritus feriendum. Quicunque verò Ecclesiam ipsam, & in ea Domino seruientes fouerit, atque honorare curauerit, Omnipotentis, & Apostolorum eius gratiam consequetur. Data Laterani per manum Ioannis Diaconi, tertio Nonas Aprilis, indictione octaua, incarnationis Dominicæ anno MCXV. Pontificatus autem Domini Paschalis Papæ II. tertiodecimo. Istud monasterium est vnitum nostræ congregationi, & ideo libro sequẽti de illo sermo iterum redibit.

In Diœcesi Dertonensi erant quidã alij Prioratus ad monasterium S. Crucis Mortariẽsis spectantes, vt S. Ioannis apud Troncianũ, & S. Mariæ apud Vesulam. Verùm isti, vt puto, facti sunt beneficia sæcularia, nec reperio an fuerint monasteria, vel Ecclesiæ collegiatæ.

In ciuitate Alexandrina est Præpositura collegiata S. Mariæ de Castello antea Mortariensis, nunc nostræ congregationis Lateranensis. In eadem ciuitate est Prioratus S. Bartholomæi, qui ad dictum monasterium Mortariense nunc etiam spectat, nuncupatus tamen, & non conuentualis.

CAPVT VIGESIMVM SEPTIMVM.

De Ecclesijs, & Monasterijs existentibus in Archiepiscopatu Ianuensi, & in Marchionatu Montis Ferrati.

1. DE Ecclesia Metropolitana Ianuensi multorum est traditio, illam antiquitus regularem extitisse, quæ d nunc etiam iuxta illam claustra canonicorum regulariter, & in communi viuentiũ cernuntur, quod quia nullo authentico documento probare possum, vt non detrecto, ita nec affirmare ausim. Cæterum Ianuenses semper fuisse in nostrum ordinem propensissimos, monasteria tam virorum, quàm fœminarum ab illis extructa satis manifestè indicant, quorum pleraque nostro seculo, licet vel diruta, vel commendata, vel ad alios ordines sint translata, satis tamen sufficiunt ad ciuium affectum erga nostros ostendendum. Porrò ex Collegijs, vel monasterijs ciuitatis, & Diœcesis Ianuensis, quæ nostri ordinis olim fuisse, aut nunc etiam existere, authenticis scripturis probare possum.

Primo loco recensendum est Abbatiale Cœnobium S. Theodori de Fasiolo extra portam ciuitatis, in via, quæ S. Petri de Arena nuncupatur. Hoc monasterium esse vetustissimum, ostendũt instrumenta emptionum & venditionum circa annum 900 stipulata, quæ in eius Cartophilacijs seruantur Sed & aliud ibi reperitur scriptum authẽticum in pergameno seu membranaceo anno 1100. confectum, quo illa Ecclesia vocatur S. Theodori, ac etiam S. Saluatoris. Hoc collegium, cum congregatio Mortariensis circa annũ 1100. sanctitatis opinione apud Insubres plurimum redoleret, sese in ipsorum Mortariensium societatem adiunxit, & effectum est membrum d. Congregationis sub titulo Prioratus, cuius meminit Innocentius II. in priuilegio concesso Præposito, & canonicis Mortariensibus anno 1134. reperitur etiam in Archiuo dicti monasterij aliud Priuilegium ab Alexandro III. Canonicis S. Theodori concessum, quo illis indulget, vt ad processiones compelli non possint, S. Laurentij, S Syri, & dedicationis Ecclesiæ maioris exceptis. Datur hoc priuilegium anno 1168. Istud monasterium eidem congregationi semper vnitum mansit, cuius Prior tempore vltimi Generalis Capituli d. congregationis Dertonæ habiti anno 1448. erat Vicarius Generalis, demum illud cum suo capite nostræ congregationi fuit vnitum, non solùm per generalem vnionem omnium membrorum dictæ congregationis Mortariensis, sed per specialem concessionem factam à Nicolao V. anno 1451. quam anno 1457. Calistus III. firmauit.

Secundum collegium est Præpositura S. Mariæ in Vineis eiusdem ciuitatis, quam regularem olim extitisse, & membrum d. congregationis Mortariensis, tum claustrum adiacens, tum authenticæ illius scripturæ indicant, quas viri fide digni, qui nunc supersunt, se vidisse indubiè attestantur. ea verò ex collegiata regulari, nunc secularis est effecta.

Tertium est S. Mariæ de Albario, quod similiter erat membrum dictæ congregationis Mortariensis, nam illius Prior nomine Frater Christophorus de Castilliono Generali Capitulo Mortariensi Dertonæ celebrato interfuit, vt ex actis patet, quæ inferius in dicta congregatione referemus, nunc beneficium clericis secularibus est commendatum.

Quartum est Prioratus S. Mariæ de Cassinellis, vno milliari distans à ciuitate, eiusdem cõgregationis Mortariensis, quod successu temporis fuit commendatum clericis secularibus. tandem anno 1451. monachi S. Nicolai de Buschetto ordinis S. Iustinæ de Padua illud à Nicolao V. impetrauerunt, expeditæ fuerunt literæ vnionis 7. Idus Augusti anno 1451.

Quintũ Prioratus S. Ioannis de Pauarano propè Ianuam, membrũ dictæ congr. Mortariensis, nunc dictum Prioratum tenent Patres Soc. Iesu.

Sextum Prioratus S. Mariæ de Priano, qui fuit

vnitus monasterio S. Theodori per Nicolaum V. anno 1453. & in bulla vnionis dicitur, quod erat membrum S. Crucis Mortariensis.

Septimum Prioratus S Mariæ de Granarolo propè ciuitatem, & membrum eiusdem congr. quem nunc tenent fratres S. Francisci Tertij Ord. nuncupati.

Octauũ S. Petri de Prato, quod distat ab vrbe Ianua per octo circiter milliaria, olim membrũ S. Crucis Mortariensis, nunc commendatum.

Nonũ S Io de Borbonino in districtu S. Petri de Arena. De ista Ecclesia, sicut de alijs prædictis extant authenticæ scripturæ in monasterio sancti Theodori Ianuæ, sicut ex relatione admodũ R. P. D. Ioan. Pauli Larcarij illius monasterij Abbatis accepi, ac etiã in Archiuijs Ecclesiæ S. Crucis Mortariensis, & S. Mariæ Pacis Vrbis Romæ, quarũ plures, ac earũ originalia ipse vidi. Ista Ecclesia soluebat monasterio S. Theodori annuum censũ quatuor librarũ ceræ, nunc est cõmendata.

Decimum est S. Mariæ de Cella in districtu S. Petri de Arena. Istud monasterium erat membrum congregationis S. Mariæ de Crescentiaco propè Mediolanũ, cuius extitit Præpositus quidam D. Simon de Mantegatijs ante Præpositus dicti monasterij S. Mariæ de Crescẽtiaco, prout in Catalogo Præpositorum dicti Monasterij de Crescentiaco habetur. Verùm monasterio principali igne consumpto, & ruinis bellorum euerso, ipsum quoq; monasterium S. Mariæ de Cella in deterius ruere cœpit: & demũ regulari obseruantia destitutũ monasterio S. Benigni de Capite Fari Ord. D. Benedicti fuit vnitum, prout notatur in libro taxarum Apostolicarũ, per hæc verba: *Nota quod monasterium S. Mariæ de Cella extra muros Ianuenses Ord. S. Aug. valoris centum florenorũ vnitur monasterio S Benigni.* Verùm post dictam vnionem eadem Ecclesia S. Mariæ de Cella Patribus Eremitis Augustinensibus fuit concessa, donec viguerit in illa obseruantia regularis, & hoc circa annum 1500. referente Augustino Ticinensi in 2. parte Dilucidarij, qui tunc in viuis agebat, qui etiam addit in vita B. Augustini tit. 9. in tabula, locum illum traditum fuisse Eremitis ex consensu canonicorum regularium, & sub cõditione, quod cessante ibidem regulari obseruãtia locus ipse ad canonicos regulares reuertatur, & de hoc extare instrumenta apertissima, quæ ego non vidi. Addunt nonnulli, in dicta Ecclesia repositas D. Augustini Reliquias, cum ex insula Sardiniæ Rex Luitprandus Ticinum transferẽdas curaret. Verùm non me latet, qui Ianuensiũ historias scripserunt, aliter sentire.

Vndecimum est monasterium S. Michaelis vetustissimum collegium canonicorũ regulariũ congregationis S. Rufi, de quo in Catalogo eiusdem congregationis, & Augustinus Ticinensis in lib. de Origine, & procursu Christianarum Religionum. Verum istud monasterium à multis annis est commendatum clericis secularibus, & canonicis omnino destitutum, cuius vix aliqui supersunt parietes.

Duodecimum est Monasterium S. Nicolai de Capite Montis, quindecim milliaribus distans à Ciuitate, quod similiter erat congregationis S. Rufi. Verùm ipsum quoque nunc commendatum aut ad alios ordines translatum.

III. PRæter supradicta collegia canonicorum sunt nunc in eadem Ciuitate Ianuensi tria præcipua collegia sacrarum Virginum canonissarum, quæ & generis nobilitate, & vitæ sanctitate inter cæteras illius Ciuitatis Sanctimoniales magna cum laude florent. Primum est S. Mariæ Gratiarum, ex quo fuit Domna Ioanna Baptista, cuius meditationes, & libri spirituales, qui typis editi circumferuntur, ingenium sublime, ac pijssimum, & sexus conditionem superans Solis luce clarius ostendunt. excessit ex hac vita circa annũ 1585. magna sanctitatis opinione apud totam ciuitatem relicta. Secundum est S. Andreæ. Tertiũ S. Bartholomæi, quæ omnia per Abbatẽ S. Theodori, & Prælatos nostræ Congregationis regũtur.

In Diœcesi Sauonensi fuisse olim monasteria ex ordine canonicorum Regularium conuincitur ex actis capituli Papiensis, in quibus sic legitur: *Dominus Præpositus S. Petri de Ferraria Albensis Diœcesis, teneatur, & debeat visitare omnia monasteria, Ecclesias, & loca Conuentualia dicti Ordinis existentia in Ciuitatibus, & Diœcesibus Albensi, Astensi. Sauonensi, Secusiensi, & in tota Prouincia Ianuensi.* Verùm quænam illa fuerint, vel vbi extiterint, ad notitiam meam non peruenit, recensetur in priuilegijs Alexandri III. & Lucij III. Ecclesia S. Ioannis de Vadio cum titulis suis attinens ad Præposituram S. Laurentij de Vltio, de qua infra dicemus.

IV. IN Marchionatu Montis Ferrati Ecclesia Casalensis S. Vasij olim Ecclesiæ Vercellensi subiecta, sed in Episcopalem postmodum erecta, ab institutione fuit canonicorum Regulariũ. Habetur ex Innocentij Papæ III. epistola ad Episcopum Vercellensem, quæ est in secundo lib. pag. 414. in qua præcipit cassari electionem à capitulo Casalensi factã tempore interdicti, quo illi nonnullos scholares in suos fratres, & clericos dictæ Ecclesiæ elegerant. quo autẽ tempore postea facta fuerit ex Regulari secularis, mihi incõpertũ.

In Diœcesi Casalensi in loco, qui dicitur Mõs Cretæ est Abbatiale cœnobium nostræ cõgregationis S. Mariæ de Creta nuncupatũ, quod olim Illustrissimi Marchiones Montis Ferrati fundauerant sub titulo Prioratus, & sub ordine canonicorum Regularium, quodque per temporum interualla commendatum, ad alium ordinẽ transierat. Verum curantibus ijsdem Marchionibus suo ordini restitutum.

In eadẽ Diœcesi refertur ab autore supplemẽti Chronicorũ Iacobo Philippo Bergomẽsi lib 12. sub anno 985. monasterium sub titulo S. Mariæ.

in loco Vizulani quod ijdem Marchiones ordini canonicorum regularium D. Augustini ædificauerunt, habeoa ex prouentibus singulo anno ducatos 6000. qnod monasterium nunc videtur destructum, & illius bona commendata.

In eadem Diœcesi est antiquus Prioratus S. Andreæ de Castelletto nuncupatus propè Castrũ S. Saluatoris, olim membrum congregationis Mortariensis, vt colligitur ex priuilegio Vrbani III facto Nicolao Præposito Ecclesiæ S. Crucis Mortariensis, & illius fratribus calend. Iulij 1187. hic Prioratus per Sixtum IV. vnitus fuit Præposituræ S. Mariæ de Castello Alexandriæ per suas datas calend. Februarij anno 1482.

In eadem Diœcesi Casalensi est Prioratus S. Agathæ Pontis Sturæ membrum S. Crucis Mortariensis, cuius Prior nomine frater Zaninus Capitulo Generali congregationis prædictæ anno 1448 Dertonæ celebrato, interfuit, nunc monasterio S. Mariæ de Creta vnitus, habet annexam curam animarum. manet in eo Prior cum vno canonico.

V. In Diœcesi Albensi erat monasterium S. Petri de Ferraria vocatum, cuius Præpositus in Capitulo Prouinciali Papiæ anno 1340. celebrato creatus fuit Visitator monasteriorum, & Ecclesiarum & locorum conuentualium in Episcopatibus, & Diœcesibus, Albensi, Astensi, Taurinensi, Sauonensi, & in tota Liguria, nunc commendatum, & canonicis omnino destitutum.

In eadem Diœcesi est Archipresbyteratus S. Petri ad Neuias cum capellis S. Michaëlis, & S. Iuliani, membrum S. Crucis Mortariensis, cuius Archipresbyter eidem Capitulo Generali anno 1448. interfuit, nunc vnitus monasterio Abbatiali S. Mariæ Nouæ Astensis nostræ congregationis.

In eadem Diœcesi recensetur Prioratus S. Stephani membrum congregationis S Laurentij Castri Vltij, cuius fit mentio in priuilegijs Alexandri III. eidem monasterio S. Laurentij concessis anno 1172. & 1183.

In Diœcesi Aquensi erat Prioratus S. Thomæ cum pertinentijs & capellis suis. Item Prioratus S. Michaëlis de Ripalta cum Ecclesia S. Georgij de montibus, omnes spectantes ad Præpositurã, & congregationem S. Laurentij de Vltio, quorũ in dictis priuilegijs Alexandri III. & Lucij III. mentio specialis habetur.

In eadem Diœcesi Aquensi Prioratus S. Ioannis de Nicia Palearum aliàs, apud Lauerias, erat membrum Congregationis Mortariensis, cuius Prior nomine frater Adeodatus de Titionibus vltimo capitulo Generali interfuit. nunc commendatus, quidã clericus secularis in nostris Comitijs Generalibus anno 1592. celebratis de illo ad fauorem nostræ congregatioois resignando tractatum habuit. sed cur tractatus effectum habere non potuerit, incompertum habeo.

In eadem Diœcesi erat Prioratus S. Trinitatis apud Gamundiam. cum Hospitali S. Rainerij sibi vnito, cuius in priuilegio Eugenij III. Præposito, & canonicis Mortariensibus concesso fit mentio. modo commendatus, & canonicis omnino destitutus.

CAPVT VIGESIMVM OCTAVVM.

De Ecclesijs, & monasterijs Ordinis Canonicorum Regularium in Archiepiscopatu Taurinensi, & Principatu Pedemontium consistentibus.

I. Ecclesiam Taurinensem olim Episcopalem, nunc Metropolitanam superiori seculo, & in antea regularem fuisse, ac in ea canonicos sub B. Augustini regula viuentes degisse, ostendit Practica, siue formulariũ Cancellariæ Romanæ Apostolicæ edita sub Alexandro VI anno vndecimo sui Pontificatus, & Romæ impressa apud Ioannem de Besicken anno Domini 1503. nam fol. 120. pag. 2. ponens formã titulorum, qui præmittendi sunt in literis Apostolicis, quæ diriguntur ad canonicos regulares, in hunc modum exemplificat: *Dilecto filio Ioanni An. canonico Ecclesiæ Taurinensis Ord. S. Augustini.* Et notandum, quod omnia exempla canonicorum, & Ecclesiarum regularium, quæ ponuntur in dicta Practica, quę plurima ibid. intueri licet, ponuntur in personis & locis, quæ verè, & propriè erant Ordinis D. Augustini, vt patet inductiooe per singula, quare non est dubium, ipsam Ecclesiam Taurinensem vsq; ad Alexandrum VI. nomine saltem, ac titulo regularem extitisse Porrò in Diœcesi Taurinensi multa recensentur collegia canonici ordinis, quæ tamen ferè omnia vel cladibus bellorum, vel hominum incuria corruerunt, & illorum bona vel ad alios ordines, vel ad manus secularium personarum deuenerũt, nam

In Diœcesi Taurinensi in oppido Cherij erat præpositura S. Andreæ cõgregationis Mortariẽsis, quam fundauit Magister Rolandus Domini Papæ Capellanus, & dicti oppidi oriundus. hic enim pius, & venerabilis sacerdos cum vnicus filius, & hæres parentum suorum existeret, pro remedio animæ suæ, & parentum suorum, de bonis per propriam industriam acquisitis, ac etiam ex paterna hæreditate, circa tempora Alexandri III. monasterium canonicorũ sub inuocatione S. Andreæ in dicto oppido fabricauit, quod optimis redditibus dotatũ canonicis S. Crucis Mortariẽsibus statim obtulit, statuens ibi certum numerũ

canonicorum,ad diuina officia perpetuis futuris temporibus inibi celebranda,& ad dictā Ecclesiam regendam, initis etiam cum communitate Cherij certis pactis,& cōuentionibus, quæ dicta communitas promisit inuiolabiliter obseruare, & iura ac possessionem dicti monasterij pro viribus tueri,quæ omnia fuerunt per Sedē Apostolicam firmata, scripturis authenticis in Archiuis dictæ communitatis per multos annos seruatis, quæ nunc forsan ibidem reseruantur. Tenuerūt Mortarienses canonici dictam Ecclesiam multis annis: Verùm sæuiēte diro schismate,quod anno 1378.inchoatum vsq; ad 1427. durauit,cum ferè omnia monasteria regularium collaberentur,& personis regularibus destituerentur, ipsa quoque conuenienti canonicorum numero est destituta, remanente ibidem Præposito nomine Antonio, viro simplici,ac sene,quē Abbatissa cum monialibus S.Mariæ de Stiuolato eiusdem loci Cherij blanditijs illexerunt,vt absque licentia Præpositi Mortariensis ad illarum fauorem Præposituram resignaret,& ita per subreptionē à Ioanne XXIII. Pontifice in schismate creato eandem Præposituram sibi vniri impetrauerunt anno Dni 1413. Verùm cum de nullitate vnionis dubitaretur, iterum pro illius confirmatione Domino Papæ Eugenio supplicauerunt: sed eum monasterium Mortariense cum omnibus suis membris fuisset nostræ congregationi vnitum,Rector Generalis anno 1456.pro dicta Præpositura recuperanda litem inchoauit, sententiam fauorabilem obtinuit,à qua per Abbatissam,& moniales fuit ad Sedem Apostolicam appellatum,ac eidem es posito,quod ipsæ moniales à quadraginta annis,& supra fuissent in pacifica possessione dictæ Præposituræ,obtinuerunt à Calisto III.rescriptum ad Episcopum Taurinensem,& Præpositum Taurinensē,& S.Mariæ de monte,Calerio,quatenus constito de pacifica possessione quadragenaria, illas in d possessione manuterent,& parti aduersæ silentium imponerent. Præpositus verò Taurinensis sine legitimis probationibus,& contra rei veritatem eas quadragenaria pacifica possessione mansisse declarauit, à qua sententia per nostros ad Sedem Apostolicam appellatum, & negotium in longum tempus protractum. Cæterū superuenientibus guerris nostri ad alia intenti rē inconfectam dimiserunt,& dicta Præpositura est amissa,sicut aliæ quamplures, quæ vel ad laicos transierunt,vel beneficia clericorum secularium sunt effecta, & hæc omnia ex authēticis scripturis Romæ in nostro monasterio S.Mariæ de Pace seruatis sunt deprompta.

II. IN eadem Diœcesi erat altera Præpositura sancti Andreæ de Braida in capitaneatu tamen Astensi,& membrū eiusdem congregationis Mortariensis.Hanc præpositurā siue alias Prioratum sub Calisto II.Robaldus miles fundauit,& canonicis Mortariensibus obtulit,eamque Calixtus II. sub protectione Sedis Apostolicæ recepit.meminit illius Innocentius II. in priuilegio Præposito & canonicis Mortariensibus anno 1134.concesso,ac etiam Vrbanus III.& Ioannes XXII.fuit autem dicta Præpositura successiuis temporibus semper à Præposito Mortariensi,dū vacabat,collata vsq; ad annū 1497 quo anno defuncto D Georgio de Marchesiis, Præpositus Mortariensis illam cōtulit cuidam D. Bernardo canonico eiusdē monasterij Mortariensis: Verū Cardinalis tituli sancti Clementis tunc Episcopus Taurinensis vigore indulti à Sede Apostolica sibi facti eam contulit cuidam Magistro Stephano de Zaramellis abbreuiatori,& solicitatori literarum Apostolicarum,& vtraque collatione ab Alexandro VI.per signaturam supplicationū firmata,beneficiū factum fuit litigiosum,sed D. Bernardus sententiam fauorabilem obtinuit in Curia Romana,à qua cum fuisset appellatū, iterum Præposituram obtinuit in forma gratiosa de an. 1502. es authenticis scripturis in nostro Archiuo Romano repertis: postea supplicatum fuit Domino Papæ, vt dicta Præpositura vniretur Ecclesiæ S.Syluestri Ciuitatis Astæ supportatis tamen oneribus curæ animarum.

In Ciuitate Taurinensi erat conuentus canonicorum regularium congregationis S.Laurentij de Vltio,& alter conuentus eorundē canonicorū regulariū in Diœcesi Taurinēsi,& aliæ viginti circiter Ecclesiæ,oēs ferè parochiales, eiusdem congregationis S Laurentij,quorū fit mentio in priuilegijs Præposito, & canonicis dictæ Ecclesiæ per Summos Pontifices concessis, præsertim in priuilegijs Alexandri III. anno 1170. & Lucij III.1183.emanatis.

In eadem Ciuitate Taurinensi est præcipuū collegium sacrum Virginum S.Crucis nuncupatum nostræ congregationis, quod celebri fama sanctitatis floret.

IN Castro Vltij vulgo Orso Diœcesis Taurinēsis,sed in Delphinatu positi,est supradicta pposituraS Laurētij,quæ olim erat caput cōgregat: nam in actis Capituli Generalis dictæ Congregat. anno 1542.celebrati,viginti septem Prioratus cum suis familijs sub se habuisse reperitur.Huius Præposituræ fundationem Iacobus Philippus Bergomensis lib.12. supplementi sub anno 985.refert in Marchiones Montis Ferrati:Verum ex relatione canonicorum illius Ecclesiæ nunc ibidem commorantium,rem se aliter habuisse inferius dicemus. Viget nunc etiam in eadem canonica regulare institutum, licet aliqualiter relaxatum. III.

In Castro Seeusiæ,quod olim Seuciam vocatū reperio,in finibus Italiæ,& Delphinatus Prouinciæ Galliarum,est Ecclesia S.Mariæ canonicorū regulariū Ordinis S.Augustini dictæ congregationis S.Laurentij de Vltio, quam Ecclesiā Cu-

nibertus

nibertus Episcopus Taurinensis anno 1065. dictis canonicis S. Laurentij, ac illorum Præposituræ vniuit, quæ in Castro Secusiæ vicem gerebat matricis, & Ecclesiæ Episcopalis.

In eodem Castro Secusiæ est Præpositura cõuentualis nostræ congregationis S. Iusti nuncupata, quæ anno 1057. ab Adalcida Manfredi, & Bertæ Secusiæ Marchionum filia, qui eam prius inchoauerant, ad perfectum reducta, prædictis canonicis S. Laurentij fuit donata, quibus post aliquot annos D. Benedicti Monachi successerunt. tandem ad Canonicos Regulares reuersa, nostræ Congregationi ab annis circiter quadraginta est vnita. Iacent in Ecclesia S. Iusti multa corpora Sanctorum, de quibus in congregatione Lateranensi fusius dicemus.

In ciuitate Salutiarum ex actis dicti Generalis Capituli congregationis S. Laurentij anno 1342. habiti, erat Prioratus Conuentualis dictæ congregationis, cuius Prior cum tribus canonicis eidem capitulo adfuit.

In oppido Auilliano eiusdem Diœcesis, vt puto, erat alius Prioratus dictæ congregationis, cuius Prior cum tribus canonicis eidem capitulo similiter interfuit.

In oppido Rauelli Marchionatus Salutiarum erat alius Prioratus, cuius Prior cum quinq; canonicis dicto capitulo interfuit, & forte plures alij Prioratus in eisdem actis nominati in districtu dicti Marchionatus, vel in finibus Pedemontium erant constituti.

IV. Astensis Ecclesia cathedralis ab institutione fuit regularis, ac in ea instituta regularia per longa tempora viguerunt, si vera sunt, quæ de illa Ioannes Philippus noster lib. 3. cap. 23. scribit, suo tempore adhuc superfuisse illius Dormitorium, & Cellas Canonicorum.

In ciuitate Astensi est Cœnobium Abbatiale S. Mariæ Nouæ nostræ congregationis, quod prius erat Prioratus congregationis Mortariẽsis, sed vnitus nostræ congregationi per Sixtum IV. anno Domini 1473. Abbatiali dignitate ornatus per Pium IV. de quo in congregat. Lateranensi.

In Diœcesi Astensi apud castrum S. Martini est Prioratus S. Mariæ cum capella S. Martini annexa, olim membrum congregationis S. Crucis Mortariensis, & per canonicos dictæ congregationis regi solitus vsque ad annum 1498. quo anno defuncto fratre Carolo de loco Gouoni, vltimo canonico dictæ congregationis, nobiles de Solario tunc Domini locorũ Gouoni, & S. Martini dictum Prioratum occupauerunt, asserentes illum esse de iure Patronatus illorum familiæ. & cum Præpositus Mortariensis quendam D. Matthæum Astensem nostræ congregationis canonicum dicti loci Priorem instituisset, illi ab adipiscenda possessione cũ violenter impediuerunt. tandem concordatum fuit cum dictis nobilibus de Solario, vt Prioratus eis cederet, & illi vice versa monasterio S. Mariæ nouæ Astensis octo saccos tritici, & duo plaustra vini quotannis soluerent: & Prior de nouo eligẽdus, Præposito Mortariensi cunfirmãdus præsentaretur, & illius correctioni subesset: & ita supplicatum fuit, & obtentum.

Ecclesiam Vercellensem temporibus B. Eusebij Episcopi, & martyris regulariter fuisse institutam ostendimus supra cap. 11. autoritate D. Ambrosij Episcopi Mediolanensis, quæ quo tempore ab obseruantia Regulari defecerit, hactenus non vidi. V.

In ciuitate Vercellensi est Cœnobium Abbatiale S. Andreæ per Cardinalem Gualam de Bicherijs anno Domini 1224. fundatum Castris, Villis, & magnis prædijs tributis dotatum, & inter omnia cœnobia illius Prouinciæ præcipuum, nostræ congregationi vnitum, de cuius fundatione, & progressu libro sequenti dicetur.

In eadem ciuitate erat Præpositura conuentualis S. Gratiani membrum S. Crucis Mortariẽsis, cuius Præpositus per Præpositum, & Canonicos Mortariẽses semper institutus fuerat, vsq; ad 1480. vel circa, quo tempore Sixtus IV. ad instãtiam fratris Petri Riarij S. R. E. Cardinalis eius nepotis, dictam Præposituram canonicis Mortariensibus abstulit, & illius bonis mensæ Episcopali applicatis, monasterium monialibus ordinis S. Claræ concessit, quæ nunc etiam illud tenent.

In eadem ciuitate erat monasteriũ S. Bartholomæi sub titulo Præposituræ, cuius canonicum cuiusdam Cardinalis S. Cæciliæ nepotem, Ioannes assertus Papa XXIII. anno tertio sui Pontificatus creauit Priorẽ monasterij S. Laurentij Hipporediensis, quod erat membrũ S. Crucis Mortariensis: ea tamen lege, vt dictus canonicus ad Mortariensem Ecclesiam accedens in canonicũ Mortariensem reciperetur, & sub obediẽtia Præpositi Mortariensis constitueretur, & viueret. Extant literæ Apostolicæ es de re confectæ in nostro Archiuo Romano. Perseuerauerunt autem canonici Regulares in dicto monasterio, vsque ad annum saltem 1512. teste Augustino Ticinense: Verùm ingruẽtibus tumultibus bellorum ijdem canonici, quòd extra ciuitatem esset positum, illud tandem deseruerunt, & sic illius bonis commendatis, monasterium concessum fuit fratribus Iesuatis, qui nunc illud inhabitant.

Prope eandem ciuitatem, eodem Ticinensi referente, erant Prioratus S. Bernardi, necnon Ecclesia S. Mariæ de Vezulano, & Ecclesia S. Mariæ Cremaschi, quæ nunc sunt commendatæ, vel alijs Ecclesijs vnitæ.

In Diœcesi Vercellensi erat Prioratus S. Mariæ apud Blanchetam congregationis Mortariẽsis, cuius mentio habetur in Archiuis dicti monasterij Mortariensis. Verùm ad aliorum manus ille quoque peruenit.

In ciuitate Vercellensi erat Præpositura S. Stephani de Citadella, quam Paulus III. anno 1536. resignante Bonifacio de Ferrerijs S.R.E. Cardinali, nostræ congregationi vniuit. Verùm circa annum 1581 cum Serenissimus Sabaudiæ Dux ciuitatem, & arcem, intra quam dictum monasterium erat constitutum, in meliorem formam, & magis tutā reformari iussisset, illud solo est æquatum, ac illius vice Præpositura S. Iusti apud Secusiam nobis vnita.

Apud Hipporediam ciuitatem erat Prioratus conuentualis S. Laurētij, ac mēbrū congr. Mortariensis. in dicto Prioratu de anno 1502. adhuc residebant canonici Regulares, quo tēpore August. Ticinēsis Rector Generalis nostræ cōgregationis pro restitutione dicti monasterij, vt potè membri congregationis Mortariensis, quod cum suo capite nostræ congregationi fuerat vnitum, Alexand. VI. preces supplices porrexit, licèt ob mortem Alexandri statim secutam, vnio seu restitutio effectum non habuerit, ac exinde succedentibus guerris ipse Prioratus fuerit canonicis omnino destitutus, ac illius bona vel commēdata, vel rapinæ exposita. Extāt in Archiuo Mortariensi, ac etiam Romano plures scripturæ authenticæ ad dictum Prioratum attinentes.

CAPVT VIGESIMVM NONVM.

De Ecclesijs, & Monasterijs, quæ sunt, vel fuerunt olim in Regnis vtriusque Siciliæ.

1 QVo tempore B. Gelasius Valerij filius, & S. Augustini discipulus canonicam institutionē, à B. Augustino instauratam, Romam deferens in Lateranensi Basilica plantauit, eodem prorsus Sanctissimi Episcopi Quodvultdeus Carthaginēsis, Gaudiosus Bitinensis, cum maxima multitudine Episcoporum, Sacerdotum, & aliorum clericorū nauigijs sine velis & remigijs impositi, & ad manifestum naufragium ex Africa pulsi, vt Victor Vticensis lib. 1 scribit, magno Italorum emolumento sospites Neapolim Campaniæ Vrbem, Deo Duce, applicantes, eandem Augustinianam reformationem primùm in ipsa Ciuitate, ac eainde per alias omnes vtriusque Siciliæ prouincias propagauerunt. Nam quod ad Neapolitanā Vrbem attinet, duo ibidem clericorum secundum B. Augustini Regulam viuentium collegia ab illis fuisse instituta, antiqua illius Ecclesiæ tabularia, necnon etiam ciuitatis monumēta verissimè testantur, quorum Primum fuit S. Ioannis maioris, quod, vt superius dictum est, per Magnum Constantinum ædificatum, & per B. Syluestrum Papam, clericis more Apostolico viuentibus ibidem constitutis, fuerat dedicatum. Constitisse verò in eadem Ecclesia S. Ioannis Maioris ipsum S. Quoduultdeum cum multis sacerdotibus, & clericis ex Africana persecutione profugis, ac in ea beatissimi Patris institutum erexisse, illudque multis seculis in eadem Ecclesia viguisse, tum historia ipsius S. Quodvultdei, tum Neapolitanæ Vrbis historiæ à Ioanne Villano, & Ioanne Antonio Summuntio exaratæ, quarum supra cap. 15. meminimus, apertissimè testantur, vt Augustinum Ticinensem nostrum omittamus in libello de Origine & Procursu Christianarum Religionum hæc scribentem: *Hi omnes Vuandalicam persecutionem fugientes sicut in gestis B. Quoduultdei legitur, Parthenope commigrarunt ex Africa, & in Ecclesia S. Ioannis Maioris canonicum ordinem erexerūt:* Quo verò tempore disciplina canonica ibi defecerit, authentico documento non licuit inuenire: sed hoc scire parum retulerit. Alterum collegium illud fuit, quod B. Gaudiosus in suburbio eiusdem ciuitatis instituit Neridanum vocatum, in quod cum plerisque sacerdotibus, & clericis Africanis sese recipiens, sancto ibidem fine requieuit, de quo cum libro primo multa dixerimus, superfluitatem vitantes, ad illum legentes remittimus, hoc vnum aduertentes, labi Iosephū Moazagrugnum, dum scribit lib. 7. de rebus gestis canonicorum regularium: *Ecclesia parochialis S. Agnelli Maioris de Neapoli fuit primitus in honorem B. Virginis fabricata à B. Gaudioso Bitinensis Ecclesiæ apud Africam Episcopo, cui addito conuentuali cœnobio, in eo Abbatem monachorum constituit B. Agnellum, quem à pueritia in Dei timore, & cælesti eruditione ædificauerat, qui optimi Magistri æmulator effectus, tandem virtutibus, & miraculis clarus, anno ætatis suæ 61. Domini verò 1076 die 14. Decemb. sanctissimè ab hoc seculo migrauit &c.* in quibus verbis, quod illius pace sit dictum, vix tot dictiones reperiuntur, quot errores. Primus, dum putat Ecclesiam à B. Gaudioso ædificatam illam esse, quæ nunc intra ciuitatem S. Agnelli dicitur, quam canonici congregationis S. Saluatoris Bononiensis tenent. nam illa non intra ciuitatem, sed in suburbio, quod Virginum dicitur, fuit exstructa, in loco quem fratres Prædicatores tenent, & in quo Ecclesiam sub inuocatione B. Mariæ de Sanitate nuper erexerunt. Vide Baronium in notis ad Martyrologium Romanum sub die 28. Octob. & Paulum Regium Vici Episcopum in Vita S. Agnelli Italico idiomate descripta. Secundus est, B. Gaudiosum monasterium monachorum instituisse, esto enim successu temporum illud ad monachos deuenerit, tamen quos ibi S. Gaudiosus collegit, non monachi fuerunt, sed vel Episcopi, vel Sacerdotes, & clerici, vt ex historia Victoris Vticēsis liquet. Tertius licèt non eius peculiaris, B. Agnellum illius monasterij Abbatem fuisse per ipsum

ſum S.Gaudioſum inſtitutum, quomodo enim id eſſe potuit, cum S.Gaudioſus anno 440. Neapolim Epiſcopus peruenerit, Agnellus verò ſexagenarius anno 576. ſecundum Paulum Regiũ, aut ſub Pontificatu S.Gregorij Papæ ſecundum Baronium in notis ad Martyrologium die 14. Decemb. obierit? Quartus eſt, B. Agnellum à S. Gaudioſo eruditum anno 1076. die 14. Septemb. obijſſe, quod vel errorem Typographi, vel imperitiam autoris conuincit.

II. PRæter ſupradicta collegia, in quibus diſciplina canonica iam ante plura ſecula defecit, eſt tertium collegium, illudq; vetuſtiſſimum, quod S.Petri ad Aram dicitur, & eſt Abbatiale cœnobium noſtræ congregationis Lateranenſis, de cuius antiquitate, & priuilegijs nonnulla in ſequentibus dicemus.

Quartum eſt S Mariæ Pediſcriptæ noſtræ cõgregationis, tum loci ſanctitate, tum aëris amœnitate, ac ſalubritáte ſuper alia dictæ ciuitatis loca frequentatiſſimum. de quo vide lib. ſequenti in Congregatione Lateranenſi.

Quintum eſt, S.Agnelli maioris, quod à B. Gaudioſo Bitinenſi Epiſcopo extructum Ioſephus Mozzagrugnus perperã affirmat. puto fuiſſe monaſterium monachorum, verùm monachis deſtitutum à Leone X. Congregationi canonicorum regularium S Saluatoris Bononienſis anno 1517. fuit vnitum.

Sextum eſt S.Mariæ de Capellis, quod cum prius eſſet ordinis D. Benedicti ex libro Taxarũ Apoſtolicarum, eidem Congregationi fuit conceſſum à Paulo III. anno 1549. die 9. Aprilis.

Præter ſupradicta Collegia eſt in eadem Ciuitate Collegium ſacrarum Virginum canoniſſarũ quod S.Mariæ Reginæ Cœli dicitur, & numero canoniſſarum, & generis nobilitate, & morum probitate inter cætera ſacrarum Virginum illius Ciuitatis præcipuum, cuius regimen ſpectat ad Abbatem S.Petri ad Aram, & ad ſuperiores ex noſtra Congregatione.

III. IN Diœceſi Nolana, & prope Ciuitatem eſt Prioratus Conuẽtualis noſtræ Cõgregationis S.Mariæ ad Parietem vocatus, de cuius fundatione vide lib. ſequenti.

In Ciuitate verò Nolana eſt collegium inſigne canoniſſarũ noſtri ordinis, quod vulgo collegiũ nuncupatur. fundauit illud Comes Nolanus an. 1213. vt ex Archiuis dictæ ciuitatis colligitur. Perſeuerat in eo regularis obſeruantia cũ magna laude, & quæ in illud recipiuntur, ferè oẽs nobiles ſunt vel ex ciuitate Nolana, vel etiã Neapolitana.

In Diœceſi verò Nolana in oppido, quod Laurum vocatur, eſt aliud collegium canoniſſarum noſtri ordinis, quod Comitiſſa Nolana vxor dicti Comitis paulo ante fundauerat, & mille aureorũ annuorum redditibus à prima fundatione dotauerat. quod nunc etiam ſub canonica diſciplina floret.

ECcleſia Beneuẽtana Metropolitana ferè vſq; ad noſtra tempora regularis manſit, cuius canonici tempore quadrageſimæ præſertim maioris hebdomadæ, cappas nigras more canonicorũ noſtræ Congregationis Lateranenſis in Choro detulerunt vſque ad annum circiter 1610. IV.

In ciuitate Beneuentana eſt cœnobiũ Abbatiale S.Modeſti noſtræ congregationis, quod ſub ſe nonnullas Eccleſias Parochiales habet, in quibus Abbas dicti monaſterij iuriſdictionem ordinariam exercet.

In eadem ciuitate erat vetus monaſterium canonicorum regularium, cuius fit mẽtio in quodã priuilegio Alexandri III. ac etiam Gregorij IX. quod vbi eſſet, vel quo titulo nũcuparetur, videre non potui: quia integrum priuilegium non habui, ſed tantum illius fragmentum, quod refert Ioãnes Marquez in ſuo libro de Origine Fratrũ Eremitarum cap. 14. §. 8. ad ſui ordinis Eremitici antiquitatem probandam, licet non efficaciter, cum verba priuilegij ſint: *Cum in Eccleſia veſtra ſit ordo canonicus ſecundum Deum, & B. Auguſtini regulam noviter inſtitutus.* Hoc priuilegium dicit reperiri in Bibliotheca Vaticana inter Bullas Gregorij IX. numero 97. ſed parùm retulerit illam videre. fuiſſe verò in Epiſcopatu Beneuẽtano monaſteria canonicorum regularium anno milleſimo trecenteſimo quadrageſimo quarto, conſtat ex Actis Capituli eo anno Eugubij celebrati, in quo Prior S. Mariæ Nouæ de Vrbe ad illa viſitanda fuit deſignatus.

In eadam ciuitate eſt monaſterium S.Sophiæ, quod Clemens VIII. anno 1595. canonicis regularibus congregationis S.Saluatoris Bononienſis vniuit, cum eſſet prius monaſterium ordinis monachorum S.Benedicti.

In Diœceſi S.Agathæ Metropolis Beneuentanæ ex libro Taxarum Cameræ Apoſtolicæ eſt monaſterium S.Mennæ, ſed canonicis deſtitutum, & commendatum, ſicut alia innumera in regnis vtrinſque Siciliæ, quorum vix nomen, ac ne vix quidem inuenitur.

In eadem Diœceſi in oppido, quod vulgo appellatur Rienſo, eſt collegium canoniſſarũ noſtri ordinis vetuſtiſſimum, quæ ſub regulari obſeruantia, ac etiam ſub regula, & habitu canonico ſatis laudabiliter perſeuerant.

IN Diœceſi Melphitana ſunt quædam beneficia canonicorum regularium, quæ deſtituta canonicis, ſunt vnita menſæ Epiſcopali, vt ex Archiuis dictæ Eccleſię colligitur. V.

In ciuitata Brundiſio eſt Eccleſia S.Sepulchri olim congregationis canonicorum regularium S.Sepulchri Ieroſolimitani, cuius fit mentio in literis Cœleſtini II. Petro Priori, & illius fratribus S. Sepulchri Ieroſolimitani directis anno 1143. Verùm congregatione extincta, dicta Eccleſia cum alijs multis in eodem Regno exiſtentibus eſt commendata.

In

In oppido Barlettæ Ecclesia S. Sepulchri cũ suis pertinentijs ad prædictam congregationem spectabat, ex dictis literis Cœlestini II. quæ similiter manet commẽdata, vel ordini equestri S. Ioannis Ierosolimitani vnita, vt multæ aliæ Ecclesiæ eiusdem congregationis.

In ciuitate Venusina Ecclesia S. Nicolai ad prædictam congregationẽ spectabat, vt ex dictis literis colligitur, quam Episcopus quidam Venusinus eidem donauerat.

In ciuitate Troiæ siue iuxta illam Ecclesia S. Sepulchri erat dictæ congregationis, quam nunc tenent equites S. Ioannis Ierosolimitani, & similiter Ecclesia S. Theodori iuxta portam ciuitatis Beneuentanæ, ex dictis literis Cœlestini II.

In eadem ciuitate Troiæ monasterium S. Nicolai fundatum per Nicolaum Decanum Ecclesiæ Troianæ, de quo Innocentius III. in epistola ad Archiep. Sipontinum libro 1. fol. 198.

In Diœcesi Milletensi prouinciæ Reginæ in Calabria Prioratus insignis S. Mariæ de Balnearia, vulgo della Bagnara membrum Abbatiæ S. Mariæ de gloria, de quo vide lib. 3. cap. 30.

In actis Capituli Prouincialis Eugubij celebrati designatus est Visitator pro monasterijs, & locis conuentualibus canonicorum existentibus in Apulia.

VI. IN Mari Adriatico propè Theathinam Diœcesim sunt insulæ Tremitanę olim Diomedeæ in quarum maiori est cœnobium S Mariæ cũ arce munitissima nostræ congregationis. Abbas Tremitanus in dictis Insulis iurisdictionem ordinariam spiritualem, & temporalem, & vtrunque gladium habet, ac etiam in terris littoris adiacentis: & inter Barones Regni Neapolitani numeratur, & incedit. De monasterio Tremitano vide quæ dicuntur lib. sequenti.

In Ciuitate Lauicani est Abbatiale cœnobium nostræ congregationis S. Mariæ nouę olim de Frisa vetustissimũ, de quo libro sequenti plura.

Apud Ciuitatem Vestanã in Prouincia Capitaneatus, est etiam vetustissima Abbatia S. Mariæ de Calena, quam nostræ congregationi vniuit Eugenius IV anno 1446.

In extremis partibus Calabriæ, quæ Messanam Ciuitatẽ vltra Pharũ aspiciunt, in oppido, quod vulgo Bagnara nuncupatur, fuisse olim præcipuum collegium canonicorum regularium, testantur tabularia Ecclesiæ Cathedralis Cephaludiensis in Regno Siciliæ vltra Pharum cõstitutæ: illa enim Ecclesia priusquam in Cathedralẽ erigeretur, eiusdẽ collegij membrũ fuisse perhibetur, vt ex relatione ab illius Ecclesiæ canonicis habita, & ad me transmissa nuper accepi. fertur enim idem collegium aliud monasterium intra Messanam Ciuitatem sibi subiectũ habuisse, de quo nihil certi habere hactenus potui.

VII. DOrro in Regno vlterioris Siciliæ Ecclesia ipsa Cephaludiensis, quæ nunc est Cathedralis, à prima illius fundatione fuit canonicorũ regularium ordinis D. Augustini, sub quo ordine vsque in præsens permanet, licet ab initio non esset Cathedralis, sed simplex collegiũ canonicorũ regularium, quod Rugerius Siciliæ comes, deinde Rex opere magnificentissimo, & Regia munificentia verè digno erexit anno Dominicæ Incarnationis 1148. Regni verò ipsius anno 18. quemadmodũ sequentes versus in apsida maiori illius Ecclesię musiuo inscripti indicant.

Rugerius Rex egregius plenus Pietatis
Hoc statuit templum, motus zelo Diuinitatis.
Hoc opibus ditat varijs, varioque decore
Ornat, & amplificat in Saluatoris honorem.
Ergo structori meritò Saluator adesto,
Vt sibi subueniens conseruet corde modesto.
Anno ab Incarnatione Domini M.C.XLVIII.
Regni eius XVIII. hoc opus musiua factum est.

Scribit vero Syluester Maurolicus in suo libro quem mare Oceanum omnium Religionũ adtitulauit, ipsam S. Saluatoris Basilicam ab eodem Rugerio magnificentissimè ornatam, duabus nimirum turribus campanarijs, & picturis pulcherrimis musiuo elaboratis, necnon duplici mausoleo porphiretico pro se, ac cęteris Siciliæ Regibus illius Successoribus, quæ postea Fridericus II. Imperator ex dicta Ecclesia ad Palermitanã transtulit, ac etiam canonicos regulares Augustinianos in dicta Ecclesia ab eodem Rugerio constitutos, quibus iuxta Ecclesiam claustrũ ædificauit, quod vsq; in præsens tenent, subdit etiam dictos canonicos regulares Syracusanam Ecclesiam olim tenuisse, in qua S. Zosimus floruit regularis canonicus, & postmodum Syracusanus Episcopus, quod se in antiquis Chronicis manuscriptis legisse affirmat, quanquam non desint, qui Ecclesiã Syracusanã non canonicos regulares, sed D. Benedicti monachos tenuisse affirment.

IN Ciuitate Messanę erat Prioratus S. Crucis nuncupatus cum Ecclesia pulcherrimè exornata, quã anno 1537. Ferrantes Gonzaga Sicilię Prorex cum alijs duabus, & viginti Ecclesijs sub specie Ciuitatis muniendæ, solo æquauit. eodẽ Syluestro Maurolico tradente in Congregatione S. Sepulchri Ierosolimitani, ad quam ille Prioratus spectabat: quã ob causam locus canonicia regularibus fuit destitutus. Prioratus verò ad Ecclesiam S. Pelagiæ translatus, & commendatus, qui ad nominationẽ Regis Catholici confertur. VIII

In Ciuitate Plateæ nũcupata est alter Prioratus S. Andreæ eiusdem congregationis Dominici Sepulchri, quem Simon Butheræ Comes cum Thomasia illius coniuge anno Domini 1106. multis Villis, & prædijs, ac etiã nonnullis Ecclesijs attributis fundauit, & dotauit: qui Prioratus ad nominationem à Rege Catholico factam, Prioribus fiduciarijs, quos vocamus Commendatarios confertur, eodem Syluestro Maurolico

referente in Congregatione Dominici Sepulchri Ierosolimitana.

Præter collegia vero Canonicorum memorata, sunt in Regno Siciliæ vltra Pharum nonnulla Collegia Sanctimonialium Canonissarum Congregationis Vallis Viridis nuncupatæ, quarum præcipuum est S. Catharinæ Vallis viridis, Ordinis S Augustini olim extra Ciuitatem Messanam à quadam Regina Cypri fundatum, postea circa annum 1200. intra Vrbem sub titulo S. Mariæ, & S. Catharinæ Vallis Viridis translatum, quod erat caput cæterorum monasteriorum canonissarum eiusdem Congregationis in Regno Siciliæ existentium, nimirum S. Luciæ Vallis Viridis Panormitanæ, monasterij Vallis Viridis in Taormina, & in Castro veteri: quæ monasteria per Abbatissam sanctæ Catharinæ Messanensis visitabantur. De ijs plura idē Maurolicus in congregatione Vallis Viridis: ex quibus etiam deducit, dictam congregationem in Regno Siciliæ multa collegia canonicorum habuisse, quibus deficientibus, cum prædictæ canonissæ regimen permutassent, etiam habitū nonnullæ mutauerunt, retenta nihilominus regula D. Patris Augustini, ac etiā rochetto, quod in festis solemnioribus, præsertim cum ad Sacramentū Eucharistiæ sumendum accedunt, in signum pristinę illarum professionis, & institutionis, ferunt.

In Diœcesi Agrigentina reperitur monasteriū ordinis canonicorum regularium D. Augustini, quod dicitur S. Spiritus de calato. Verùm puto illud nunc esse commendatum, vel ex regulari ad statum secularem translatum. Eius autem mentio habetur in libro Taxarum Cameræ Apostolicæ.

CAPVT TRIGESIMVM.

De Propagatione Ordinis Canonici in Prouincijs, & Regnis Hispaniarum, & Primò de Ecclesia Cæsaraugustana S. Mariæ de Pilari, siue de Columna nuncupata.

I. IN Pronincijs, & Regnis Hispaniarum existunt adhuc Ecclesiæ canonici ordinis vetustissimæ, pluresq; olim extiterunt, quarum notitia post generale diluuium Saracenorū, quod omnes penè regiones Hispanorum inuasit, vel in ruinis ædificiorū, vel saltem in membranis Ecclesiarū, & libris Historicorum fideliter seruatur, quæ ipsum canonicū institutum à sanctissimis Apostolis plantatum, & à beatissimo Patre nostro Augustino reformatū, in prædictis prouincijs Hispanorum ab antiquissimis temporibus, ipso B. August. adhuc superstite propagatū, fide certissima demonstrāt: ex quibus vt antiquissimum cœnobium Sisletanū apud Toletanam ciuitatem omittam, quod era. 462. Id est anno Christi quadringentesimo vigesimo quarto, assertus autor Historiæ sub nomine Flauij Lucij Dextri, & alij nonnulli Historici sub B. Augustini Regula exstructū aiunt: vnā nunc referam antiquissimam, & inter omnes Hispaniarū Ecclesias dignissimam, Angelicis manibus Præexcelsę Dei Genetrici in Cæsaraugustana ciuitate erectā, & S. Mariæ Maioris, siue de Columna vulgo de Pilari nuncupatam, de qua cum multa præclara, & memoranda quā plures viri docti tradiderint, illud certè non reticendū, quin pro diuino miraculo mea quidem opinione recēsendum, quod Sacræ Theologiæ Licentiatus, & eiusdem Ecclesiæ regularis canonicus Michael Cercito in præfatione librorum Ioannis Trullo de ordine canonicorum elucidato scribit, ipsum ordinem canonicum per D. Iacobum Apostolum semel in dicta Ecclesia plantatum nullis vnquam etsi difficillimis temporibus interruptum, vsque ad sua tempora stetisse. De huius sacratissimæ Ecclesiæ antiquitate nonnulla superius cap. 11. notauimus, de cuius miraculosa fundatione, Sanctorū Martyrum, & confessorū reliquijs in eadē quiescentibus viris, sanctitate, ac dignitate, necnon etiam eruditione illustrissimis, vel ab illa profectis, vel etiam eidem Ecclesiæ præfectis, & tandē de illius priuilegijs, & super cæteras Ecclesias Hispaniarum eminentia nunc aliquid dicturo, tot profecto, & tam præclara, veridicisq; testimonijs roborata scribenda occurrunt, quæ si vellem ex integro percensere, non vnicum capitulum, sed integrum, illudque non exiguum volumen, me scribere oporteret. Quamobcausam tum rei, tū etiam temporis compendium facturo, illud tandem animo insedit, cæteris omnibus impræsentiarum omissis vota, & motiua hic ad verbū exscribere, quæ lata fuit pro Priore, & canonicis eiusdem Angelicæ beatæ Mariæ Maioris de Pilari, in Curia illustrissimi Domini Iustitiæ Aragonum S.C.M. Consiliarij super iure præcedendi Capitulares, eorumq; Syndicos, & Procuratores Ecclesiarum cathedralium Regni Aragonū exceptis duntaxat Capitularibus Sedis Metropolitanæ, in Comitijs, & quibuslibet congregationibus Aragonū anno Domini 1605. & typis edita Madriti apud Ludouicum Sanchez anno MDC.VI. omissa tamen præfatione, ac etiam additionibus marginalibus, ne pro vna sentētia, integrum librum exscribere cogamur. Ea verò talis est:

IN Dei nomine Amen. Nouerint vniuersi, quod anno II.
computato à Natiuitate Domini millesimo sexcētesimo quinto apud ciuitatem Cæsaraugustæ Regni Aragonum, in Camera consilij fuerunt præsentes illu-

stri∫simus Dominus Iustitia Aragonum S.C.M. Domini nostri Regis Consiliarius, & Illustres Domini locum tenentes ipsius Curia, iuriumque Doctores, nempe Illustrissimus Don Martinus Baptista de Lanuza, Iustitia Aragonum, Io. Clemens Romeu, D. Matheus Deca, D. Petrus Hieronymus de Mendieta, D. Martinus de Godino Dominus Michael Martinez del Villar, existenteque processu Prioris, canonicorum, & Capituli beata Maria Maioris de Pilari super apprehensione in deliberatione circa diffinitiuam sententiam, Dominus Michaël Martinez del Villar Relator fuit voti, & opinionis, quod debet pronunciari, & mandare fieri contenta in propositione oblata pro parte Prioris, canonicorum, & Capituli beata Maria Maioris, & de Pilari principalium, Antonij Miraueta, Augustini Ximeno, & Petri Hieronymi Pasamar procuratorum, respectiuè iurium, in vndecimo articulo dicta propositionis deductorum, & respectu domus apprehensa prastita cautione forali, cateras propositiones reijci, & repelli debere, & reseruari sua iura, ea reseruare supplicantibus, neutram partium in expensis condemnando, ex eo pra maximè, & aliis, quia etsi ratio aliqua habenda minimè foret in hoc litis pendentia iudicio (vbi de nudo tantum, quatenus facti est, & non iuris possessione, agitur) de longissima, benorificentissima, venerandissimaque antiquitate, & dignitate tanta Ecclesia, qua sacra est, ac gloria, & ornamẽtum non solùm huius Casaraugusta inclyta ciuitatis, & fidelissimi Regni Aragonum, verùm totius Hispania, & Orbis: Obtinet enim ex receptissima omnium Ecclesiarum, prasertim istius amplissima prouincia traditione à Pontificibus Summis non semel approbata, inter omnes Ecclesias mundi vetustatis, & excellentia originis primatum, atque ideo de ea Casaraugusta verè, ac iure gloriari potest, se primam non solùm in Hispania, sed in vniuerso orbe Catholica fidei sedem, & aram tenuisse, & extitisse. & inde meritò Petrus Librana primus Casaraugusta Episcopus, post Arabes vrbe pulsos, vnà cum Gelasio Secundo Pontifice Maximo circa annum millesimum centesimum decimum octauum, ad instaurandum templum dicta Ecclesia, quod vetustatis causa esset ruinosũ, ijs verbis vniuersos Christianos orbis fideles excitabat: Quam beato, & antiquo nomine sanctitatis, ac dignitatis pollere nouistis. Et nos iure quidem potèramus litem huiusmodi decidere, declarando, debere eam procedere Ecclesias Cathedrales dicti Regni, origine, & dignitate posteriores, ex quo ordo temporis inducit pralationem in honoribus: nam qui prior est tempore, potior est in iure, vltra quod semper in Regno nostro senectus venerabilis fuit, & quando gloriosissimum admirandum principium, origoque dicta Augustissima Ecclesia ius aliquod ad obtinendum ei non tribueret, qua Angelicis manibus iussu sacratissima Regina Virginis Dei Genitricis, dum adhuc in humanis ageret, autore Diuo Iacobo Maiori Christi Apostolo, consobrinoque tã constructa, erectaque fuit, tunc etiam ratione & causa praferenda est tanquam dignior, & excellentior: nulla enim maior nec venerabilior origo, quam regalis est, atq́; ideo, & meritò maior honor debetur illi, qui honorabiliorem originem habet. talem prasertim & tantam, qualem habuit, & habet pracIarissima Ecclesia. & quãdo ad huiusmodi pralationem nihil prodesset, ab initio nascentis Ecclesia sape dictam sacrosanctam Ecclesiam Episcopum habuisse, matrem Ecclesiarum dicta vrbis fuisse, Cathedralemque extitisse, autoritate praexcellentissimi Iacobi Zebedai, quousque vasta, sed translata fuit in excelsam sancti Saluatoris Ecclesiam, Arabibus è Casaraugusta exturbatis, vt constitutissimum est. Fuit namque consuetudo Apostolorum in ciuitatibus, vbi Verbum Dei pradicarunt, Ecclesias apud vnamquamq; condere, vt testantur Tertullianus, sanctus Cyprianus, sanctus Irenaus, quos refert Pamelius, ex Christi solutione ad fidem ab eis conuersis, vnum cuique Ciuitati Episcopum praficere, qui cateros verbo Dei instrueret, & alia tanta dignitatis officia exerceret, vt apparet in B. Apostolo Paulo, qui Ephesi beatum Timotheum eius ciuitatis Episcopum nominauit, & Athenis beatum Dionysium, & Dertusa in Hispania sanctum Rufum, vt affirmant grauissimi Patres, & apparet etiam ex Actis Apostolorum cap. decimo quarto, ibi, & cum constituissent eis per singulas Ecclesias presbyteros: Olim namque coalescentis Ecclesia primis exordijs idem erat presbyter, quod Episcopus, secundum iura vulgaria, et Diuum Thomam, & Baronium. Iacobus ergo aliorum Apostolorum vestigijs inharens, hac in ciuitate vnum è noueni ab eo ad fidem conuersis (Athanasium scilicet) huic ciuitati Episcopum praposuit, & sanctum Petrum Martyrem Bracharij in Lusitania, vt vetustissima traditio est, & antiquissima Breuiaria, Annales, Celebres Chronica Hispania, Martyrologia Romana, & alij grauissimi Patres attestantur. Ex quibus satis liquet, hanc sanctam Ecclesiam ab eius initio Cathedralem dignitatem, & nomen habuisse. Quod ratione etiam comprobatur. Iacobus consecrauit Athanasium in Episcopum huius ciuitatis. ergo aliquam certam, & determinatam habuit Ecclesiam, cui eum praficeretur, vt ratio, & nomen ipsum indicat, sunt enim hac correlatiua Episcopus, & Ecclesia, inter quos matrimonium spirituale contrahitur; at eo tempore nulla alia, non solùm in dicta ciuitate, sed etiam in tota Hispania Ecclesia reperiebatur, nec erat, vt est concors omnium sententia. ergo fatendũ, & necessariò tenendum est, in ea sedem Episcopalem tũc extitisse, & primam omnium totius Hispania, hoc nomen, & dignitatem meruisse. Conseruasse autem eam toto tempore primitiua Ecclesia, & eius diru persecutionibus feruentibus, non est dubium, nam dum à principio ibi fuit constituta, in posterum quoque permansisse credendum est, tum ex praterito in futurum inferatur, non docto de contrario: maximè non constito de mutatione, qua prasumenda non est, tum quia multò post Gothorum tempora circa annum sexcentesimum vigesimũ constat. eandem dignitatem habuisse ex Breuiarijs tam antiquis, quàm modernis Casaraugusta, & ordinis sanctissimi Diui Hieronymi sic concipientibus lectionem festiuitatis sancti Braulij dicta ciuitatis gloriosi Episcopi. Disputatione autem longa consummata, & Synodo celebrata, vnusquisque ad propriam sedem est reuersus; Beatus verò Braulius dum in ciuitate Casaraugustana in S. Maria Maioris suã sedem diuinitus fitvasset, orta

esse hæresis de secta illius falsitatis Mahometis. Idem quoque reperitur in quodam Missali antiquo eiusdem Diœcesis manuscripto, in officio, quod in Missa sancti Braulij celebratur, & canitur: Festa colens Braulij aula. qui sanctæ Mariæ fuit præsul. Probatur idem Breuiario domus Regiæ montis Aragonum antiqua, & illustris, quod agens de eadem ciuitate sic ait: Synodo celebrata vnusquisque ad propriam sedem est reuersus, & Braulius Cæsaraugustam repetens, apud sanctam Mariam Maiorem suam sedem situans, suis canonicis sic fraterna dilectione adhæsit. Corroboratur idem quodam libro, seu tractatu de vita Diui Braulij antiquissimo, manu exarato, qui cum prædicti Breuiarij per eundem ferè sermonem contestatur: Beatus verò Braulius dum in Cæsaraugustana ciuitate in sancta Maria Maiori suam sedem diuinitus situasset. Quibus assentitur Aimonius monachus Gallus, & antiquissimus, probatissimus, fidelissimusque testis, scriptorque prisci seculi rerum gestarum: scripsit enim circa annum octingentesimum septuagesimum secundum, & de huiusmodi Ecclesia hæc verba: Atque in Ecclesia beatæ Mariæ semper Virginis, quæ est mater Ecclesiarum eiusdem Vrbis. Et tandem idem affirmat Martinus Garzia canonicus Cæsaraugustanus Episcopus Boccinona, Inquisitor Generalis Regnorum Aragoniæ, Hieronymus Zurita, Hieronymus Blancas, Hieronymus Roman, Ioannes de Marieta, & alij quamplurimi grauissimi viri.

III. *TVm quia in toto illo infelici, & miserrimo tempore, quo Cæsaraugusta sub Arabum ditione extitit (quod circiter quadringentorum annorum terminum explet) dictam Religiosissimam Ecclesiam sedem fuisse Episcopalem dubio caret, adeò quod Cathedrales inficiari nec audent, nec possunt: nulla enim Christianis Ecclesia permittebatur ab infidelibus, præter hanc gloriosissimam, vt nostri Historici varijs in locis testantur, præsertim Prades, Gauberto, Beuter, Blancas, Zurita, qui notabiliter sic exclamat: Cæsaraugusta fortis constat reliquis sacris ædibus, siue sacris tectis depopulatis, sanctum, & religiosissimum templum Diuæ Mariæ Virgini dicatum, quod vulgus de Pilari nuncupat, miseris illis temporibus sanctitatis, Religionis, & Concilij publici tanquam sacram aram, & perfugij portum nostris fuisse. vnde & Heleca, & Seniori, ac superioribus, posterioribusque Episcopis, & Ecclesiastico cœtui sacrosancta ea ædes sedem, ac domicilium præbuit. Tum quia ab huiusmodi sacra id æde iam diu in contradictorio iudicio obtentum est: fuit enim lite vertente inter eam, & insignem sancti Saluatoris Ecclesiam, & seu ipsius Antistitem cordatè, & maxima cum deliberatione præhabita causa cognitione, partibus auditis, declaratum à Ioanne Ferrer canonico, & Archidiacono Hoscensis Ecclesiæ, & Vicario Generali excellentissimi Infantis Alfonsi Regis Catholici filij Archiepiscopi Cæsaraugustæ anno millesimo quingentesimo secundo, dictam Ecclesiam fuisse à primordijs Christianitatis Cathedralem vsque ad translationem, seu vnionem desuper dictam, his verbis: Constat etiam, quod dicta Ecclesia, in qua gloriosa Dei Genitrix Virgo dum in humanis ageret, beato Iacobo Apostolo mirabiliter super pilare marmoreum Angelicis manibus deportatum apparere dignata est, in quo primaria sedes Cæsaraugustana per multa annorum curricula collocata fuit, beato Braulio, & alijs multis dignissimis Episcopis successiuè præsidentibus. Et licet postea dicta sedes Cathedralis translata fuerit, nihilominus tamen multa insignia, & prærogatiuæ Cathedralis Ecclesiæ penes eam remanserunt, & quasi vna Ecclesia cum Maiori Cæsaraugustana reputatur in prærogatiuis prædictis. Quæ sententia ab eodem Archiepiscopo fuit postea approbata, & ratificata, necnon & à dictis partibus laudata. Tantorum ergo virorum decreta certam faciunt determinationem nostram, scilicet sæpedictam Ecclesiam ab initio nascentis Ecclesiæ Episcopos habuisse, Cathedralemque extitisse. & consequenter constat, ipsam præponi, & anteferri debere, ex quo prius meruit dignitatem, & huius sedis adoptione longe posteriores, & inferiores illæ sint, & appareant prædictæ Ecclesiæ Cathedrales: adeò quod de ea illud Poëta dicere verè possumus.*

Fortia facta Patrum, series longissima rerum,
Per tot ducta viros antiqua ab origine Gentis.

ET quando in hoc articulo curandum non esset de cultu Dei, Religioneque ibi tandem mirabiliter præfulgenti, de rebus in ea mirifica gestis, de innumeris & assiduis miraculis ibi quotidie fulgentibus, de pura, sinceraque fide ab exordio Christianitatis vsque nunc, absque ruga, & macula apud eam inuiolabiliter pro Dei benignitate seruata, ita vt portæ Inferi, Hæreticorum calliditas, Ethnicorum impietas, Saracenorum iniquitas aduersus eam præualere minimè potuerint, nec in medio ignis fuit vnquam ostuata, sed potius ipsa contriuit eorum capita, & fuit nostris (vt diximus) sacra ara, eosque tanta constantia, & stabilitate muniuit, quod nulla vnquam Tyrannorum sæuitia, nulla persecutionum immanitas, nulla rei familiaris, nulla patria honoris iactura, nulla Hæreticorum fraudes, nulla denique sanguinis effusio clarissimum fidei lumen in eis semel incensum extinguere potuerint, vt adimpleretur, quod sacratissima Dei Genitrix promiserat Diuo Iacobo, quando ad ripam Iberi, vbi stat dicta Ecclesia, eidem corporaliter videndam, & eius discipulis sese obtulit, eamque construi præcepit: Pilare istud erit in loco isto, vsque in finem mundi, & Christum colentes nunquam ex hac Vrbe deficient. Quare iure meruit principatum dictam prælationem primum, honorabilemque locum inter dictas Ecclesias obiq; obtinere, tum quia debetur illi, quæ rerum gestarum gloria, religione, cultuq; Dei præ cæteris fulget. Si enim ex sola religione Cicero Rempublicam Romanam cæteris omnibus anteponebat dicens: Etsi fortè conferre volumus nostra cum externis, cæteris IV.

rebus aut pares, aut etiam superiores reperiemur, religione, id est cultu Deorum multò superiores, quantò maiori cum ratione præferenda est huiusmodi illustrißima Ecclesia, quæ eodem cultu, ac dignitate originis, excellentia senectutis, decoreque rerum gestarum omnes prædictas Ecclesias procul à se relinquit? tum quia talibus huiusmodi priuilegium propter vitæ discrimen conceditur, in quo propter salutem Reipublicæ se constituerunt: tum quia inde amplißimos, & maximos honores eius Fani Antistitibus semper habitos, & vetustis tabulis, & memoria superiorum temporum pro certo cum Zurita, & alijs affirmare possumus. Tum demum quia si ex omnibus prædictis in aliquibus præcedere meruit dictam Metropolitanam Ecclesiam, quæ prædictas omnes antecedit, quantò maiore cum ratione poterit ipsa easdem præcedere? & quando tandem non esset attendenda exemptio, quæ subest tantum, & immediatè Christi Vicario, summaque totius Ecclesiæ Pontifici Maximo. Nec Ciuitas vbi adest, quæ est Metropolis, & insignis omnium Ciuitatum Regni, ac eiusdem, & celsitudinis coronæ Serenißimorum Aragoniæ Regum caput, omniumque etiam (teste Diuo Isidoro) ciuitatum Hispaniæ in multis clarior, quibus ex causis debuit, & debet etiam huiusmodi prælationem habere: cum quando quis sublimiori, & digniori immediatè subest, ac in excellentiori loco existit, tantò dignior, & honoratior fit.

V. S*Ed in hoc iudicio tandem attendenda esset insistentia, statusque rei apprehensæ, utriusque apprehensorum tempore apprehensionis, & quæ ex dictis Ecclesijs melius quasi possessionem utriusque apprehensorum probauerit, adhuc debuit, & debet obtinere huiusmodi sacra Ecclesia, quæ multò melius dictam insistentiam, possessionemque probauit, tam testibus, tum Chronicis, siue tractatibus, de modo, & ordine celebrandi Curiam: Tum demum aliqe instrumentis, documentis, monumentisque antiquis, quibus potius lux veritatis ex omnibus prædictis, & alijs assistit: consuetudo namque in materia præcedentiæ præualet, vt per Innocentium, & alios probat Franc. Marzarius consil. 25. Non enim obstat, in Comitijs Tirassonæ celebratis anno millesimo quingentesimo nonagesimo secundo, prædictas Ecclesias Cathedrales prælationem habuisse: quia constat fuisse ex consensu partium, interque dictis consensus, & familiaritatis, & non animo, nec titulo acquirendi possessionem, quibus stantibus, nullam iuris, nec facti acquirere potuerunt, ex traditis à Mandosio in Reg. 33. de annalibus quæst. vndecima num. quarto. Oldrad. cons. 241. Dec. cons. 116. Aym. Crau. cons. 27. num. septima. Portol. de consorc. cap. trigesimo octauo numero tertio. Tum quia ante dictum consensum in exordio dictarum Curiarum Cathedralem ibi existentem præcessit ipsa. Nec refragatur, dictam prælationem habuisse in solio propositionis, non verò in brachio, seu stamento, & quod possessio non recipit extensionem. quoniam quasi possessio vnius actus inducit quasi possessionem quoad alium actum sub eadem specie comprehensum, vt prædictum. ex quo eodem ordine, quo stant in solio, sedent in brachio, seu stamento. Tum quia in curijs Montissoni habitis an. 1585. in stamento quoque, siue brachio præcessit dictas Ecclesias, & quando de huiusmodi quasi possessione nulla habenda foret ratio ex simili consensu apud eas facto, habenda est tamen ex fractione dicti consensus a Syndico Hoscensi facta: tentauit enim prius votum suum præstare, quàm Syndicum dictæ Ecclesiæ, & ideo potuit (vt fecit) resistere illi, & ante eum votum suum proferre. quare dum illud fecit contra dicti Syndici expressam voluntatem, visus fuit interuertere possessionem dicti consensus, & aliam de nouo acquirere. facta namque interuersione interuertens verè possidere dicitur. Nec possessionem amisit, immo potius efficaciter retinuit, in conuocatione omnium generalium statuum regni anno millesimo sexcentesimo primo, Cæsaraugustæ facta. nam cum hora & die signatis, Syndici dictarum Cathedralium Ecclesiarum conuenissent in aulam regiam destinatam, ad eam conuocationem inuenerunt iam ibi Syndicum dictæ Ecclesiæ, quem vidisse constat, & sedentem pacificè in loco sublimiori, eumque minimè in sua pacifica possessione molestasse, nec perturbasse, sed immo sua incursione frustrari tenentes, & repulsionem (vt credendum est) suspicantes, quibusdam protestationibus contenti, egressi fuerunt ab aula. quate contrariam quasi possessionem, quando eam haberent, amisisse dictas Ecclesias, eamque Ecclesiam de Pilari acquisiuisse, constat certissimum est. nam etsi absens retineat possessionem loci semel adeptam, licet ab altera postea corporaliter occupetur: tamen si reuersus in locum repellatur ab eo, qui corporaliter possidet, vel non admittatur, & suspicetur posse repelli, eamdem quam antea retinebat, dubio procul amittit. Et cum in omnibus, & per omnia ad normam, & similitudinem Curiarum Regni in domibus disputationis dicta generalis conuocatio habita fuerit præparandarum Curiarum causa, idem de ipsa iudicandum est, quod de ipsismet Curijs, ex quo præparatio ad actum idem operatur, quod ipse actus. Nec obstat non apparere eos, qui ita egressi fuerunt, Syndicos dictarum Ecclesiarum fuisse: quia immo constat per testem ex ipsarum parte productum, qui contrarias probat maximè, cum ab vtraque parte fuerit approbatus. Nec Registra Curiarum possessionem aliquam ex parte cathedralium probant, tum quia ex ipsismet apparet, multoties in diuersis Curijs, & sessionibus dictam Ecclesiam cathedrales præcessisse. Tum quia vltimus status, & nouissima possessio est, quæ in hoc possessorio summarißimo attenditur, non verò antiqua, & maliò minus illa, quæ sit septies fuit, & est interuersa, & in multis curijs habita aliarum qualitatum causa, quàm dictarum Ecclesiarum, quibus supradictam Ecclesiam præcedere potuerant. Nec releuat possessionem habitam respectu standi, & sedendi in præexcellentiori loco non extendi, nec trahi posse ad suffragij præstationem: quia ex qua dicta Ecclesia habuit,*

& hi-

& habet locum in comitijs, habet ea, quæ sunt loci: nam locus designat locatum, & eius officium, atque ideo per locum traditur, probatur, acquiritur quasi possessio votandi, & iuxta prælationem loci. nec obstat, quod de iure debent Ecclesiæ cathedrales præcedere collegiatam maximè regularem, eminentialemque, cum præsens causa per possessionem, non autem per titulum decidenda veniat. Sed quid? quando per titulum iudicanda foret, cum potiorem titulum habeat (vt visum est) sæpe dicta Ecclesia debuit vincere, & non vinci: coniuncta enim radijs prioris dignitatis, vltra quod semper quoad dictam prælationem pro cathedrali habita est, vt ex omnibus prædictis, regestrisque curiarum resultat. & potuit etiam iura, præeminentiasque cathedralis acquirere, præscribereque, insuper dignitas canonicorum regularium magna est, quoniam illorum congregatio Episcopali, & Archiepiscopali dignitate fulget: atque ideo Cæsaraugustana Ecclesia non minus præcessit dictas cathedrales, dum fuit regularis; quam nunc, postquam effecta est secularis. Neque sæpe dictam verissimam tot seculis stabilitam traditionem infringunt fundamenta, quibus eã, impossibilitando aduentum beati Iacobi in Hispaniam, potius temerariè, quam iure infringere nonnulli nituntur, vt tanto titulo de medio sublato, non dicta Ecclesia, sed sæpe dicta obtineant. Tum quia vt egregiè docent grauissimi nostræ ætatis Patres, eisdem fundamentis infringi possent alia multa, & ferè omnes traditiones Ecclesiæ, quod nimis durum, & hæresi proximum esset. Tum quia traditiones à Patribus institutæ non sunt infringendæ, sed potius ab omnibus pro legibus tenendæ, ac venerandæ: nam traditiones approbatæ non minorem vim habent, quàm scriptæ leges, vnde admonet sacra Scriptura: Non te prætereat narratio Seniorum, ipsi enim didicerunt à patribus suis. Quare & meritò dicebat Iob: interroga generationem pristinam. Quæ loca Theologi Sacri egregiè expendunt de traditionibus Ecclesiasticis, quæ scripto non consistunt, contra Hæreticos eas tanquam nouitatis sectatores reijcientes. Tum quia nunc fama rerum inconcussa standum est, vbi certam derogat vetustas fidem. Tum quia aduentum Diui Iacobi in Hispaniam testantur plusquam octaginta magnæ autoritatis viri; & inter eos septem ex grauissimis Ecclesiæ, sanctisque Doctoribus.

Primus D. Hieronymus in illis verbis: Dederitque eis sortes, atque diuiserit, vt olim ad Indos, alius ad Hispanias, alius ad Illyricum, alius ad Græciam pergeret, vt vnusquisque in Euangelij sui, atque prouinciæ requiesceret, quibus expressè id firmat, dum apud nos Hispanos ex Apostolis tantum requiescit Iacobus.

Secundus S. Athanasius Patriarcha Antiochenum, qui floruit circa annum Domini 563. dicens, in hac die multiplicibus martyrijs effectus est S. Iacobus Apostolus frater Ioannis filij Zebedæi, idq; postquam abijt in Occidentem.

Tertius S. Isidorus per hæc verba: Iacobus filius Zebedæi frater Ioannis, quartus in ordine xij. tribubus, atque Hispaniæ, & Occidentalium locorum populis Euangelium prædicauit.

Quartus venerabilis, sanctusque Beda, qui sic ait, Apostoli Christi prædicatores fidei, & Doctores gentium certis locis in mundo ad prædicandum sortes proprias acceperunt. Petrus namque Romam accepit, Andræas Antiochiam, Iacobus Hispaniam, Thomas Indiam, Ioannes Asiam, Matthæus Macedoniam, Philippus Galliam, Bartholomæus Lycaoniam, Simon Zelotes Ægyptum, Matthias Iudæam, Iacobus frater Domini Ierosolymam. Paulo cum cæteris Apostolis nulla sors propria traditur.

Quintus S. Braulius Cæsaraugustæ dignissimus Episcopus in abbreuiatione vitæ sancti Isidori.

Sextus S. Vincentius in sermone de S. Iacobo.

Septimus S. Antoninus gloriosissimus Florentiæ Archiepiscopus, tum quia eiusdem etiam traditiones, & historiæ testem omni exceptione maiorem Pontificem Summum Calistum III. habemus, in quadam Bulla sic dicentem. Cum itaque sicut accepimus, Ecclesia monasterij per Priorem solita gubernari eiusdem beatæ Mariæ de Pilari &c. in qua dicta beata Maria antequam ad cœlos assumeretur, cum Iesu Christo Iacobo Maiori in columna marmorea apparuit, & ob hoc ipsa Ecclesia nomen beatæ Mariæ de Pilari assumpsit, ac inibi quamplurima, & infinita miracula diuina prouisione dicuntur fuisse: in quo Christi fideles magna deuotione, & veneratione imaginem eiusdem beatæ Mariæ, & eius filij in quadam capella eiusdem Ecclesiæ, quæ de mandato dictæ beatæ Mariæ per dictum beatum Iacobum fabricata, & Camera angelica Dei Genitricis de Pilari nuncupata & appellata extitit, colunt, & venerantur, & cum maxima deuotione visitare non cessant. Quibus verbis non solùm aduentum in Hispaniam S. Iacobi, & miraculosam huius Ecclesiæ fundationem, sed in eius comprobationem traditionis efficacissimum refert testimonium per illa verba: Sicut accepimus, quæ etiam non posse opponi de subreptione impediunt, cum non referantur ad partem, vt dicitur, de clausula asseritur.

VI. *Nec huius veritatis inscij, aut dubij fuerunt Serenissimi Reges Aragonum, vt constat ex priuilegijs Regum Ioannis II. & Ferdinandi II. qui per eadem verba idem egregiè affirmarunt. Nec etiam incliti Reges Castellæ, vt constat ex priuilegio Regis Ramiri I. in quo apparitio sancti Iacobi eidem Regi facta, recensetur. Quis ergo tanta superbia fastigio tumidus erit, vt tot Ecclesiarum, Sanctorum Pontificum, Regum, & Principum testimonium contemnere audsit? tum quia tota Hispania, & omnes illius Ecclesiæ idem Breuiarijs antiquissimis, & nouissimis profitentur, vt ex ipsis apparet (& testatur Cardinalis Baronius, Venerabilis Pater Petrus de Ribadeneyra, diligentissimus Mariana, multi alij eminentissimi viri) & summi gaudij sui causam in die solemni sancti Iacobi his propalarunt verbis: Adest nobis valde lætabundus dies præexcellentissimi Apostoli Iacobi, per cuius saluberrimam prædicationem totius plebs Hispaniæ suum cœpit agnoscere Redemptorem. Eo quod maio-*

rū autoritatis, & satis est hac conuersatio siue consensus in libris Ecclesiasticis, in quibus ratio precum, & rituum continentur. Breuiaria vulgariter dicta, quo plures non homines priuati, sed conuentus integri in vnam sententiam conspirarunt: optimum enim est iudicium, quod plurimorum votibus confirmatur. Tum quia prædictæ Ecclesiæ Cathedrales eiusdem etiam voti, & sententiæ sunt, & fuerunt, vt apparet ex ipsarum Breuiarijs, quarum nunc dum contrarium, litis causa, asserere nituntur, audiendæ minimè sunt: nimis enim iniquum iudicatur, vt quod sua voce dilucidè protestati fuerunt, id in eundem casum infirmare, testimonioque proprio resistere. Tum quia non solùm ab Ecclesijs Hispaniæ huiusmodi traditio recepta est, sed etiam ab Ecclesia insigni Mediolani, vt constat ex Breuiarijs illius Archiepiscopatus iuxta institutionem sancti Ambrosij illius Ciuitatis Archiepiscopi, anno millesimo quingentesimo trigesimo nono, editis, quorum verba huiusmodi sunt: Iacobus Maior Apostolus Domini, frater Ioannis Euangelistæ, filius Zebedæi dum vniuersam prædicando peragrasset Hispaniam.

Et non mirum, quandoquidem eandem traditionem vniuersalis Ecclesia totius Orbis Terrarum admisit, tam ante reformationem sacri Concilij Tridentini, vt ex Breuiarijs Romanis illius temporis constat sic loquentibus: Hispaniam adijsse, & ibi Euangelium prædicasse auctor est Isidorus: quam post dictam reformationem, vti apparet per Breuiaria autoritate sanctissimi Patris Pij V. facta in hæc verba. Mox peragrata Hispania, ibique prædicato Euangelio, redijt Ierosolymam. Ridiculum igitur est, & satis abominabile dedecus, vt temporibus nostris vel falsè insimulari S. Dei Ecclesiam permittamus, vel eas traditiones, quas antiquitùs à Patribus suscepimus, pro libito errantium infringi patiamur. Tum eandem quia adeò certa, irrefragabili, indubitataque traditione receptum est, D. Iacobum in Hispaniam aduenisse, dictamque insignem Ecclesiam fundasse, quòd apud nos Celtiberos non habeatur vt Catholicus, qui dubitet, sicuti testantur Magister egregius Isela in libro Regulæ Ordinis S. Iacobi, & Religiosus doctissimus Martinus del Rio. de dicto ergo aduentu S. Iacobi in Hispaniam, eiusque Prædicatione Euangelica in ea dubitare iam apud Hispanos præsertim, fas non est, permaximè postquam à sanctissimo Domino Clemente Octauo, tam in Breuiario Romano sua peculiari autoritate edito, quam in Breuiario fratrum Prædicatorum propria etiam sua autoritate confirmato, diffinitum est, esse constantem traditionem omnium Ecclesiarum Hispaniæ, præter vetera monumenta, quæ ipsam testificantur sanctum Apostolum Hispaniam adijsse, ibique Euangelium prædicasse. Eo namque ipso, quod Pontifex Summus hoc inter traditiones constantes non vnius, aut duarum Ecclesiarum, sed omnium Hispaniæ admisit, non minus certum, & indubicatum est, quam si manifestissimis monumentis esset firmatum. Et quidem traditio hæc meritò vocatur à Pontifice Maximo constans: non enim vago, aut nutuanti verbo nititur, sed demonstratione earum Ecclesiarum, quæ fundatæ in Hispania fuerunt occasione aduentus huius sancti Apostoli, vt exemplum est Ecclesiæ Bracharensis, quæ primum habuit Antistitem sanctum Petrum Martyrem, quam refert Martyrologium Romanum 26. Aprilis, & Card. Baronius scriptores vitæ huius Sancti recensent, quos qui legat videbit, eos asserentes id, quod in eadem Ecclesia, & alijs Portugalliæ Prouinciæ Ecclesijs solemniter traditur S. Petrum Martyrem ab Apostolo Iacobo Hispaniam peragrante, ordinatum fuisse primum illius Prouinciæ Episcopum. & idcirco Bracharensis Ecclesia sæpe de suo primatu contendit, de quo quanta maiori ratione potest hæc nostra Cæsaraugostana gloriosissima, ex omnibus prædictis satis liquet. Nec obstat quod dicitur S. Iacobum martyrio fuisse coronatum statim post Christi Domini Ascensionem, ideoque non potuisse subesse tempus peragrandi Hispaniam: nam id falsissimum esse comprobat Illustrissimus Baronius ex eo, quod colligitur ex sacro Actuum Apostolorum libro S. Iacobum decollatum fuisse ab Herode anno 44. à Natiuitate Christi numerando, quod similiter tradit, & comprobat Archiepiscopus Gilbertus Genebrardus in sua Chronologia: & ideo decem annis ad minus post aduentum Spiritus sancti, tempus sanè fit sufficiens non solum ad Hispaniam, sed ad vniuersum orbem peragrandum ab eo præcipuè viro, qui vocatus fuit a Christo Boanerges, id est filius tonitrui propter admirandum, & velocem cursum suæ prædicationis.

Nec obstat, quod proponitur, Apostolos ante mortem sancti Iacobi non fuisse egressos Ierosolyma, siue Iudæa, neque ante eandem mortem prædicasse Euangelium Gentibus, falsum enim est, Apostolos non fuisse ante decessum sancti Iacobi egressos ex Iudæa: nam in primis Cardinalis Baronius in annotationibus ad Martyrologium die vigesima quinta Iulij, postquam testimonio Diui Isidori ab Ecclesia Toletana recepto, confirmauit Diui Iacobi aduentum in Hispaniam, manifestè concedit in ea dispersione discipulorum Christi, quæ facta fuit Ierosolymis statim post mortem gloriosissimam Protomartyris Stephani, quæ fuit paulo post aduentum Spiritus sancti, aliquos Apostolos ex Iudæa egressos regiones gentium adijsse, & eleganter explicat ibi loca Scripturæ sanctæ, quæ oppositum dicere videntur: quam doctrinam iterum approbat tomo primo Annalium anno quadragesimo quarto, deinde expressè D. Paulus in Epist. ad Galatas capite primo narrat, se statim atque fuit a Christo de cœlo descendente vocatus (multis certe annis ante mortem Diui Iacobi) non, inquit, veni Ierosolymam, sed abij in Arabiam, & ibidem docet, se antequam Ierosolymam veniret, varias Regiones peragrasse, & in eodem loco notat Theophilactus Episcopus, tunc Apostolum Paulum ad rudiores Gentes, & loca minus exculta se contulisse, Gilbertus etiam Genebrardus in Chronologia detrit, quod Barnabas prædicauit fidem Christi Romæ, viuo adhuc Tyberio, ex sententia Diui Clementis, & Dositbei. Certum est autem Tyberium multis annis ante Diuum Iacobum mortuum fuisse. Insuper licet dubium sit graue apud Sacros Theologos de tempore, quo Apostol VII

cœperunt prædicare Euangelium Gentibus, & quando Gentiles fuerũt absoluti, & omnino admissi ad Ecclesiã, constans tamen est omnium sententia, nullatenus Apostolos a die aduentus Spiritus sancti dubitasse, omnibus Iudæis vbique essent, prædicandum fuisse Euangelium: certum est enim tunc Iudæos dispersos fuisse per vniuersum terrarum orbem: nam ipsos varia bellorum agitationes multò ante Christi aduentum, Assyriorum, Babyloniorum, Persarum, & Macedonum Regibus orta, alios aliò expulerunt, vt veterum monumenta abundè prodiderunt, satisque litera sacra indicant, in quibus Iudæi per orbem agentes vocabantur dispersi. ijs igitur prædicandum fore Euangelium, statim (vt diximus) ab initio cognouisse sanctos Apostolos non minus quam illis, qui in Iudæa agebant, ad quos & epistolas scribebant euangelizandi fidei gratia, sicuti & scripsit Diuus Petrus suam epistolam canonicam fratribus electis aduenis dispersionis Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Asiæ, & Bitiniæ. Non ergo est contra traditionem constantem omnium supradictarum Ecclesiarum Hispaniæ à Sanctissimo Clemente expressè firmatam, asserentem Diuum Iacobum in Hispania prædicasse Euangelium, id quod dicitur ante eius mortem nondum prædicari cœptum fuisse Euangelium Gentibus, ex quo viro potuit Diuus Iacobus, vt prædicaret Euangelium Iudæis in Hispania degentibus, eam adire itaque se habuisse sanctum Apostolum, sicuti se habuerunt illi discipuli, qui multò ante illius mortem abierunt ad regiones Gentium, de quibus dicitur in dicto libro Actuum Apostolorum cap. vndecimo, quod pertransibant sanè inter Gentiles, nemini loquentes verbum, nisi solis Iudæis. Sed quid? non solis ijs, qui natura erant Iudæi statim in principio annunciabant Apostoli Euangelium, sed & innumeris gentibus, quæ tamen facta erant Proselyti, quorum maxima multitudo ab initio etiam in ipso sanctissimo die Pentecostes recepit sacrum Euangelium, vt ex Beda annotauit Claudius Guilliaudus in primam canonicam Petri Apostoli, & talem censent multi Theologi fuisse illum Eunuchum Reginæ Candacis, cui Euangelium prædicauit sanctus Philippus, vt dicitur in libro Actuum Apostolorum cap. octauo, & doctissimè docet Nicolaus Sanderus. Præterea textus historiæ erectionis tantæ Ecclesiæ, cuius sententiam Patres nostri annuntiarunt in Chronicis Regni Aragonum, in antiquissimo Barchinonensi Archiuo, necnon & in Beatissimi Gregorij Papæ moralium libris inuentus, omnem tollit dubitationem, asserens Diuum Iacobum profectum in Hispaniam, non sequentem communem sententiam Apostolorum, sed reuelationem diuinam, quam contulit cum beatissima Virgine, quæ optimè à Ruperto Abbate vocatur Apostolorum magistra cœlestis. Ergo reuelatione actus Diuus Iacobus ad prædicandum Euangelium in Hispaniam se contulit: quoniam Deus ipse, qui præsciebat futuram mortem eiusdem Apostoli, antequàm Apostoli per orbem dispergerentur, eundem peculiari inspiratione adegit, vt sicut morte sua præcessurus erat reliquos Apostolos, etiam præcederet, & anterior eius prædicatio ad Gentes. Tum vt adimplerentur prophetia Regis Dauid: In fines orbis terræ verba eorum Psalm. decimo octauo, necnon & illa: Suscepimus Deus misericordiam tuã in medio templi tui, sic & laus tua in fines terræ. Psalmo quadragesimo septimo, quæ cum iam adimpleta fuissent in principio Apostolatus Diui Pauli (vt ipse testatur scribens ad Roman. cap. vndecimo) adimpleri aliter non potuerunt, quam aduentu, & prædicatione sancti Iacobi in Hispaniam, quæ per Occidentem tunc erat orbis, terræque, & nuncupabatur finis. Atque ideo eodem aduentu, & prædicatione declaratur quidam locus Prophetæ Abdiæ ad finem in verbo: Et erit Domino Regnum, in Hispania (quod vt dixit Rabbinus Salomon) fuit impletum per Iacobum Apostolum, & eius discipulos ibi fidem Christi primitus prædicantes, & colla gentium subiugantes.

Tum ne tantus Apostolus absque Prouincia relinqueretur, & ea careret gloria, quo cæteri Apostoli: nam vnusquisque pro magno honore habet peculiarem prouinciam in qua Euangelium prædicauit, ex quibus luculenter constat, firmissimam traditionem quasi per manus à maioribus perpetuo temporum decursu ad nos delatam, cum nulla probabili ratione conuelli possit, meritò à nobis retinendam, & conseruandam esse. Neque enim impedimentum aliquod, aut difficultas considerari posse videtur, quibus dicti Beatissimi Apostoli in Hispanias aduentus, vel refelli, vel in dubium vocari possit: quin potius non solum possibilis, & verisimilis, sed & certus, & constans multis rerum argumentis supra confectis, conuincitur: nec enim ex huius prouinciæ situ, & qualitate, nec ex temporis angustia, nec ex alijs rerum difficultatibus hic aduentus inuerisimilis existimari potest. nam cum ad omnes Orbis, etiam remotissimas partes, nec ita claras, nec celebres, & multis terrarum, marisque spatijs seiunctas profecti fuerint Apostoli, vt eò sacri Euangelij splendidissimam lucem circunferrent, quis inuerisimile putet, ad hanc Hispaniarum Prouinciam toto terrarum orbe celeberrimam, & clarissimam, & perpetua fama peruagatam, nec ita à Ierosolimis maritimo præsertim tractu distantem, idem Euangelij lumen non percuIisse?

Minus etiam obest temporis breuitas, & angustia, VIII
cum integro, vt minimum decennio post Christum passum dictus Apostolus in viuis egerit, non tantum semel eam legationem obire potuisse, in comperto est. quod si refractarius quispiam eius ab Ierosolymis profectionem existimet non verisimilem fuisse, vsque ad conspectus conspectũ à beato Petro Apostolo linteis animalibus immundis pleni, quo signo Ecclesiæ ostium Gentibus reserari Apostoli cognouerunt, id quidem licèt certa ratione comprobari non possit, tamen quantumcunque ita esset, certè cum ea apparitio iuxta frequentiorem Patrum sententiam septimo anno post Christi Domini mortem contigerit, & iuxta eosdem Diuus Iacobus martyrium (vt dictum est) anno, vt minimum decimo subierit, plusquam expeditum est, toto ad minus triennio remanente, iter illud conficere potuisse, & Prouinciã peragrata ad propria rediisse. quibus ex causis vereri iam omnes amplius oportet, vsque adeo constabilitam sententiam, non dicam ad impossibile, sed nec ad inuerisimile deducere conari: in qua intrepidè asserenda tenet nos consensio populorum atque gentium, tenet au-

toritas miraculis inchoata, spe nutrita, charitate aucta, vetustate firmata, cultuque & obsequio in sacratissimam Virginem roborata, tenet tandem ab ipso Iacobo intelectissimis Provincia Divo, & Fantbuim fundatore vsque ad præsens tempus Catholicorum in eo perpetua successio, & inter tot persecutionum turbines, & procellas, tot & tanta supplicia, totque martyrum, & martyriorum myriades, purissimè, & inuiolatè in Christum fidei continua perduratio, quam & vsque in finem seculi tantorum patronorum beneficio duraturam percredimus, & existimamus.

Neque obstant verba Innocentij Primi in cap. Quis nesciat, vndecima distinctione. Præsertim cum sit manifestum in omnē Italiā, Gallias, Hispanias, Africam atq; Siciliam, insulasque interiacentes nullum instituisse Ecclesias, nisi eos, quos venerabilis Apostolus Petrus, aut eius successores constituerunt Sacerdotes. aut legant, si in his Provincijs alius Apostolorum inuenitur, aut legitur docuisse. Quod si non legunt, quia nusquam inueniunt, oportet eos sequi, quod Romana Ecclesia custodit. Tum quia quod in hac parte profitemur, legitur, habeturque in sæpe dicta historia, in Breuiarijs, librisq; Ecclesiasticis antiquissimis, & sequimur (vt visum est) quod Romana Ecclesia custodit. Tum quia verba quantumuis generalia sint, accipienda sunt secundum suum intellectum: quare supradicta non ita intelligenda sunt indistinctè, scilicet nullum Apostolum præter Petrum in eas Provincias peruenisse, & in eis Ecclesias ædificasse: sequerentur enim grauissima absurda, inter alia & Paulum Apostolum varijs in locis falsum dixisse, Italiam, & Romam peruenisse, vbi à Nerone legimus fuisse carceribus mancipatum, flagellis cæsum, & tandem capite truncatum anno decimo septimo, post Passionem Christi. Et eundem Apostolum Hispanias adisse sanctissimi & grauissimi viri testantur. Referunt etiam sanctus Isidorus, & alij plurimi, Philippum Apostolum in Gallijs quoque prædicasse. Quos omnes, & Summos Pontifices in dictis indultis, & Breuiarijs iussu eorum editis & comprobatis, errasse, & deceptos esse dicere cogeremur, si dicta verba eo modo essent intelligenda, quod durum admodum esset. non ergo sic accipienda sunt, solum Petrum in Occidente prædicasse: quia ab eo missi prædicarunt, & Ecclesias instituerunt, vt idem Innocentius profitetur. Beatus autem Iacobus, & Paulus, qui Hispanias adierunt, à Petro vt à capite Ecclesiæ missi fuere, & eius autoritate Ecclesias instituerunt, atque ideo Innocentius non repugnat, nec diffitetur, Iacobum in Hispanias peruenisse: sed omnes, qui huc peruenerunt, iussu, vel consilio Petri venisse dicit. in summa enim hoc intendit Innocentius, omnes, qui in eas aduentarunt prouincias, vnam eandemque fidem professos, eam scilicet, quam Petrus Ecclesiæ caput professus est, quam genuinam interpretationem, cum omnia si vero consonent, & inter se ad concordiam redigantur, ne vnus tantum Pontifex tot Pontificibus Sanctis, Doctoribusque grauissimis, traditionibus, & Breuiarijs aduersetur, sequi tenemur. sed quorsum hæc ita diffusa diriguntur verba de re constantissima Ecclesiæ, sanctorumque Patrum testimonio sæpius definita, cum alienum prorsus sit ab Ecclesiastica, & fidelium consuetudine in eo dubitationem accipere, quod ex Ecclesiastica quoque, & fidelium traditione defenditur?

Nec in contrarium facit, quod saltem verum esse contendunt, dictam Ecclesiam nunquam Cathedralem fuisse, sed sancti Saluatoris. quia vltra quod nemo est, qui id attestetur, ipsamet profitetur contrarium in Breuiario, & Missali suæ Diœcesis (vt visum est) ac laudando sententiam Ioannis Ferrer, qui verbis expressis idem testatur. De priuilegio autem Imperatoris Alfonsi tot vitijs laborante, nulla est habenda ratio, præsertim cum eidem non debeat. nec possit maior fides adhiberi, quàm ipsi Ecclesiæ, & toti Archiepiscopatui ipsi, totque Ecclesijs, & viris grauissimis antiquis, & nouissimis contrarium attestantibus, collegij, multorumque testimonio potius adhærendum est, quam vnius personæ quantumcunque Præsidialis præfulgeat dignitate. Rursus enim dicta Ecclesia beata Maria fuit visita, communicata, seu translata in dictam Sancti Saluatoris, de eo intelligitur, quod de prædicta refert dictus Serenissimus Princeps, atque ideo non obstat eius priuilegium.

Nec quod de inscriptionibus casi um diuorum Valerij, & Vincentij tantum ex aduerso celebratur, tum in eadem verificatur Ecclesia, & multò magis verè, & propriè, vt ex omnibus præmissis satis patet. Nec contrarium suadet, quod ex Chronicis Roderici Archiepiscopi Toletani, & Generalis opponunt, nullam fuisse Ciuitatem Cathedralem in Hispania, quæ ab Arabibus non fuerit in eorum impia inundatione, aut incensa, aut diruta: & ideo si tunc Ecclesia de Pilari Cathedralis extiterit, ipsa, aut eius Ciuitas, vt cætera Ecclesiæ, & Ciuitates periissent. quia non ita generaliter vt sonant, intelligenda sunt, quod nulla superextiterit alias enim in notorio mendacio deprehenderentur, quia non solùm permansit insignis huiusmodi Ciuitas, sed & Toletana, Hosca, Tyrasona, & aliæ, quæ vt nunc, eo tempore fuerunt Cathedrales. Nec refero intelligendas Chronicas forè de ipsis Ecclesijs, quæ fuerunt ab ipsis Saracenis sic labefactata. nam in hoc, vt in multis alijs præ cæteris micat, & resplendet huiusmodi clarissima Ecclesia, dum Omnipotens Deus non fecit taliter omni nationi. Tum quia tantæ immunitatis, & singularis excellentiæ causa nulla alia esse potuit, quàm quòd iussu sacratissima Deipara à Diuo Iacobo in ipsius verbo, quod semper stabit, fuerit constructa. Nec mouet in contrarium, sæpe dictas Ecclesias Cathedrales antiquissimas, sanctissimas, magnique habitas (& merito quidem) semper fuisse, Episcoporumque sedes extitisse in primitiua Ecclesia. Hoc enim non negamus. Sed quod ipsa inficiari nequeunt & omnes fatentur, Ecclesiam de Pilari multò antiquiorem existere, & ante eas huiusmodi dignitatem habuisse, sequi cogimur: moribus namque confirmata destruere, difficillimum est. Nec facit in contrarium, dictam Ecclesiam non templum, neque Ecclesiam, sed

Ora-

Oratorium, vel capellam appellari ab aliquibus ex antiquis Scriptoribus: nam vt egregiè ait doctissimus Cardinalis Bellarminus, veteres Patres Latini, & Græci per aliquot secula nunquam Ecclesias Christianorum, templa vocarunt, sed oratoria, vel Ecclesias, vel domos orationis, vel Basilicas, vel martyria: quia adhuc vigebat memoria templi Iudaici, ne viderentur Apostoli simile aliquid introducere, & vt distinguerent Ecclesiam à Synagoga. Nec omissionis argumentum sumptum ex Prudentio (qui omnia notabilia Christianæ Religionis Ciuitatis Cæsaraugustæ, & Hispaniæ scripsit, & de huiusmodi sancta Ecclesia fundatione non meminit, vt meminisset, si ita se haberet) procedit. quia multa, & grauissima quidem (vt notissima) omisit Prudentius, & inter alia illustrissimos Martyres, nempe Diuum Laurentium Hoscensem, & sanctum Lambertum Cæsaraugustanum. Sed non silentio præterit eum, secundum aliquos non vulgaris autoritatis Doctores, dum pro ea cauit: Plena magnorum domus Angelorum, & paulò post. Nouerat templo celebrare in isto. & alibi. Hinc Sacerdotum domus infulata Valeriorum.

Vltra quod non de omnibus scripsit Prudentius gloriosè hic gestis, sed de aliquibus tantum. Nec pulsis Arabibus Rex Alfonsus dictam Ecclesiam dehonestauit, transferendo sedem in Ecclesiam sancti Saluatoris: nam licet eo tempore pro beneficijs ab ea receptis huiusmodi dignitatem, quando non haberet, meruisset, multa tamen serenissimum, gloriosumque Regem mouere ad id potuerunt. Primum maiorum suorum vestigijs inhærere, qui recuperata à Saracenis aliqua Ciuitate solebant mezquitam maiorem statim cultui diuino consecrare, & in ea Episcopalem sedem constituere. ne ergo à suorum consuetudine discederet, mezquitam maiorem Cæsaraugustæ in Ecclesiam erexit, & sedem Episcopalem in eam transtulit: vt vbi caput superstitionis fuerat, ibi caput quiesceret sanctitatis. Quod etiam Apostolos obseruasse comperimus, vt apparet ex epistola prima Clementis Papæ ad Iacobum, quæ habetur in cap. In illis, octuagesima distinctione. Potuit etiam mouere pulchritudine eius ædificij, ac magnitudine: longè enim superabat dictam Ecclesiam, cuius tunc parietes vetustate fere collapsi, & diruti erant, vt ex Bulla Gelasij II. & Petri Librana I. Episcopi desuper relata constat. Vel potuit etiam mouere ex alijs causis à Martino Garzia, & alijs adductis. Nec audiendus est Zurita, sentiens sedem tunc pristino, & natiuo loco restitutam, non vero nouè concessam. Tum quia tottis scripsum loquitur, dum alibi dixit agens de Ecclesia beatæ Mariæ, vnde & Helecæ, & Seniori, ac superioribus, posterioribusque Episcopis, & Ecclesiastico cœtui sacrosancta ædes sedem ac domicilium præbuit. Arabum namque tempore alios ante eos, quos enumerat non habuit Episcopos: atque ideo non de illis agit verbis superioribus, seu de illis, qui à primordio dicta Ecclesia præfuerunt in ea. Tum quia eidem plures autoritate, antiquitate, & numero superiores refragantur, & tot Breuiaria grauissima, quibus potius standum est. Nec tandem obstat, ob dictam translationem dictam Ecclesiam amisisse priuilegia, præeminentiasque omnes cathedralis Ecclesiæ, ex quo constat, translationem factam fuisse non cum omnimoda dictarum præeminentiarum extinctione, sed imo potius cum expressa reseruatione earundem præeminentiarum, vt fuit pronunciatum à sæpe dicto Ioanne Perret, & iure sanè, quandoquidem non ob delictum, non ob culpam factam fuisse constat.

Admittitur tamen dicta Ecclesiæ propositio respectu domus Deputationis, quia ipsa tantum, & non regnum nec alia loca eiusdem fuerunt apprehensa, & alias att. cont. &c. Et cum his dictus Dominus locum tenens Relator requisiuit dictos illustres Dominos locum tenentes, quatenus votum suum proferrent, qui omnes fuerunt eiusdem voti ex eisdem motiuis. Deinde altera die apud eandem ciuitatem Cæsaraugustæ in Camera consilij interfuerunt Domini locum tenentes sequentes: Dominus Clemens Romeu, Dominus Matthæus Deza, Dominus Hieronymus Mandieta, Dominus Martinus Godino, Dominus Michaël Martinez del Villar, & existente dicto processu in deliberatione super reuocatione dictæ sententiæ supplicata, Dominus Michaël Martinez del Villar Relator fuit voti, & opinionis, quod debet pronunciari, & stare in pronunciatis, non obstante reuocatione supplicata, quæ locum non habet ex eisdem motiuis. & requisitis dictos Dominos locum tenentes, quatenus votum suum præstarent, qui fuerunt eiusdem voti ex eisdem motiuis.

Signum mei Ioannis Baptistæ habitatoris ciuitatis Cæsaraugustæ, autoritatisque Regiæ per totum Regnum Aragonum publici Notarij, ac scribæ principalis Curiæ Domini Iustitiæ Aragonum, & Secretarij Consilij eiusdem Curiæ, qui huiusmodi vota, & motiua a suo originali libro Consilij dictæ Curiæ de anno millesimo sexcentesimo quinto, vbi continuata existunt, manu aliena extraxi, & cum dicto suo originali libro consului benè, & fideliter &c. probaui, & in testimonium præmissorum meo solito signo signaui,

Ex ista aurea decisione, & illius motiuis nonnulla maximi ponderis eliciuntur, & primò colligitur, istam Ecclesiam vetustate, & origine omnibus Christianorum Ecclesijs antiquiorem esse, vtpotè circa annum quintum, vel sextum à gloriosa Domini Nostri IESV Christi Ascensione Angelicis manibus ædificatam, idq; ex omnium Hispaniæ Ecclesiarum traditione receptissima, & à Summis Pontificibus probata teneri. IX.

Secundò in eadem Ecclesia Sedem Cathedralem Cæsaraugustanam ab illius fundatione vsq; ad translationem dictæ Sedis factam ad Ecclesiã sancti Saluatoris, curante Alphonso Hispaniarũ Rege circa annum 1120. in dicta Ecclesia sanctæ Mariæ Maioris semper mansisse, quod etiam confirmant Gelasij II. literæ, quibus Cæsaraugustanæ Ciuitati è Saracenorum manibus nuper ereptæ, Petrum Episcopum suis manibus consecratum

 desti-

destinat, & porrigentibus manus adiutrices pro reparatione ipsius Ecclesiæ à Saracenis vastatæ, Indulgentias cōcedit, iunctis alijs literis eiusdem Petri Episcopi ad vniuersos Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, Sacerdotes, & Christi fideles eadem causa scriptis, quæ videri possunt apud Cardinalem Baronium tom. 12 Annalium sub anno 1118. vbi & alia multa de ipsa Ecclesia beatæ Mariæ Virginis de Pilari scribit, quā vniuerso Christiano orbi illustri fama notissimam esse dicit.

Nam cum Gelasius II. per supradictas literas, Indulgentias porrigētibus manus adiutrices pro Ecclesia Cæsaraugustana instaurāda largitus fuerit, & nomine Ecclesiæ Cæsaraugustanæ absolutè plato ex vsu Cancellariæ Apostolicæ intelligi debeat ipsa Ecclesia primaria seu cathedralis, de qua re nullus, nisi in hac parte ignarus, hæsitare potest, sicut non hæsitamus, an sub nomine Ecclesiæ Mediolanensis, Neapolitanæ, Toletanæ &c. absolutè & sine vlla additione prolato cōprehendatur sola Cathedralis, seu Metropolis. Mediolanensis, Neapolitana, vel Toletana &c. cum etiā supradictus Petrus Librana Cæsaraugustanus Episcopus asserat, Gelasium prædictas Indulgentias concessisse ijs, qui manus adiutrices pro instauranda ipsa Ecclesia beatæ Mariæ Maioris porrexissent, sequitur per sequelam ineuitabilē, tunc temporis Episcopalem Cathedram Cæsaraugustanam in Ecclesia B. Mariæ Maioris siue de Pilari constitisse. Quod vel ex ipsius epistolæ verbis non obscurè colligitur, dum inquit: *Diuina fauente clementia, vestrisque precibus, & fortium virorum audacia, Cæsaraugustanam vrbē Christianis manibus subiugari, ac beata, & gloriosa Virginis Mariæ Ecclesiam, quæ diu (proh dolor) subiacuit Saracenorum ditioni, liberari satis audistis: quam beato, & antiquo nomine sanctitatis, ac dignitatis pollere nouistis &c.*

Quā sententiā præter communem traditionē, & famam totius Regni vetustissimam, & constātissimā, quæ in antiquis sufficienter probat, præsertim cū de facto agitur, vt iurisconsulti communiter affirmant, & præter alia in eadem sententia, siue in illius motiuis, & fundamentis allegata, probant graues historici, & alij viri docti, & eruditi non pauci. Primus Aymonius historicus antiquus octingentorum circiter annorum, in lib. historiæ translationis reliquiarum S. Vincentij martyris, vbi vocat Ecclesiam B. Mariæ matrem Ecclesiarum eiusdem ciuitatis. Secūdus D. Martinus Garcias Episcop⁹ Barchinonēsis serm. 150. vbi est, tempore persecutionis Christianorum factæ per Dacianum anno nimirum 300. Ecclesiā Sanctæ Mariæ Maioris fuisse Metropolitanam. Nec refert, quod Ecclesia Cæsaraugustana non fuerit Metropolitana ante Ioannem XXII. nā potuit eo tempore esse Metropolitana, & postea irruentibus Saracenis vsq; ad Ioannem XXII. mansisse simplex cathedralis, & per Ioannem XXII. iterum in Metropolitanam erigi: aut potuit prædictus autor nomē Metropolitanæ cum nomine simplicis Episcopalis confudisse, præsertim eo tempore, quo per multos iam annos illa in Metropolitanam fuerat restituta. Tertius Antonius Beuter 1. parte suæ Chronicæ cap. 23. Quartus Iacobus Valdesi⁹ in lib de dignitate Regū ca. 6. nu. 21. Quintus Ambrosius Morales lib. 9. suæ Chronicæ cap. 7. asserentes, B. Iacobum Apostolū in dicta Ecclesia S. Mariæ posuisse duos discipulos Athanasium, & Theodorum, quorum alterum presbyterum, alterum Episcopum ordinauit. Sextus antiquū Breuiarium S. Braulij lect. 4. & 9. Septimus Ioannnes Prades lib. 1. c. 5. §. 1. pag 79. & lib. 2. c. 6. §. 2. Octauus Hieronymus Romano de Republ. Christiana lib. 4. cap. 4. Nonus Hieronymus Curita in suis Annalibus dicens, D. Petrum Libranā resedisse in Ecclesia S. Mariæ de Pilari, Decimus Lupus Arces in suo testamento condito anno 1131. vel paulo post, existente Episcopo D. Garzia, in quo statuit, vt amici sui post illius obitum ex illius hæreditate tres portiones facerent, & vnā darent S. Mariæ Cæsaraugustanæ, & Episcopo. & successoribus illius, præsente eodem D. Garzia Episcopo. Vndecimus Testamētum Vicecomitissæ Biarnæ conditū anno 1135. in quo donauit, seu legauit prædictæ Ecclesiæ S. Mariæ, & dicto Episcopo D. Garziæ, ac illius successoribus quandam vineam per illos tenendam, & possidendam.

Ferunt etiam, existere in eadē Ecclesia S. Mariæ siue in eius claustro Imagines vetustissimas ante ann. 300. Saluatoris sub forma agni vexillū tenentis, quæ sunt insignia Ecclesiæ cathedralis Cæsaraugustanæ, cum hac inscriptione: *Agnus iste docet, hanc fuisse Sedem*, quæ Imagines, cū dicantur saltem annis tercentis antiquiores, non fuissent permissæ ab Episcopis, & Metropolitanis eo præsertim tempore, quo ipsa Ecclesia S. Mariæ nondum à iurisdictione Ordinarij fuerat exempta, nisi constitisset de veritate illius inscriptionis. ex quibus omnibus satis euidenter liquet, non solū ante recuperationem Cæsaraugustanæ Vrbis de manibus Saracenorum, verum etiam post dictā recuperationem, & postquam ipsamet Ecclesia S. Saluatoris in cathedralem fuit erecta, Sedem nihilominus Episcopalem apud Ecclesiam S. Mariæ per aliquod tempus mansisse, ita vt ambæ Ecclesiæ S. Saluatoris, & S. Mariæ pro vna, & eadem cathedrali reputarentur, quod in alijs etiā Vrbibus factum legimus, nam Modiolani duplex eodem prorsus tempore cathedralis olim extitit S. Ambrosij, & S. Teclæ, & Bergomi duplex itē cathedralis sancti Alexandri, & sancti Vincentij.

Et quod omnem dubitationem tollere videtur, cum canonici S. Mariæ de Pilari ex antiqua loci consuetudine festum dedicationis Ecclesiæ cathedralis Cæsar augustanæ vti proprium illius Ecclesiæ, ritu solēni celebrarent, cathedralibus S. Saluatoris contradicentibus, causaq; ad Audito-

res Sacri Palatij Apostolici deducta, canonici S. Mariæ sententiam, & decisionem fauorabilē sub Illustriss. Ludouisio tun. Rotæ Rom. Auditore, qui fuit Summus Pontifex Gregorius XV. in hunc modum retulerunt sub die 18. Iunij 1610.

Dubitatum, an Ecclesia S. Saluatoris Cæsaraugustanæ esset dandum mandatum de manutenendo in quasi possessione celebrandi sub die 12. Octob. & septem sequētibus, dedicationem Ecclesiæ priuatiuè ad Ecclesiam B. Mariæ del Pilar eiusdem ciuitatis, & fuit resolutum non esse dandum: quia ex testibus, & alijs deductis apparet, Ecclesiam del Pilar antiquitus fuisse Cathedralem, & in ea extitisse Sedem Episcopalem Cæsaraugustanam, illiusq; dedicationem esse die 12. Oct. & quolibet anno fuisse solemniter in dicta Ecclesia celebratum pro dedicatione propria, et bene probant plures testes de visu, & auditu, qui deponunt de pluribus annis vsque ad tempus motæ litis.

Et licet Ecclesia S. Saluatoris, quæ prius erat Meschita Maurorum, & postea illis electis cultui diuino dicata, & consecrata 6. Ian. & in Metropolitanam erecta 17. Iulij, vltra festum dedicationis, quod in dictis diebus solemniter celebrat, celebrat etiam dedicationem primæuæ cathedralis Ecclesiæ illius ciuitatis, & sic Ecclesiæ del Pilar 12. Octobris: attamen eiusdem festiuitatis celebrationem continuauit semper dicta Ecclesia del Pilar.

Non obstant testes pro Ecclesia S. Saluatoris examinati, quia nullus deponit, quod Ecclesia del Pilar per ipsam fuerit prohibita celebrare festum dedicationis sui templi, & acquieuerit prohibitioni, quod est necessarium, vt dicatur in quasi possessione priuatiuè glos. in l. qui hominibus, & ibi Bart. Castren. & alij ff. de ser. vrb. præd. Fel. in c. Pastoralis n. 5. in 8. limit. de off. ord. late Gomes de contract. cap. 15. nu. 28. vers. item Adde, Gabr. de præscript. concl. 10. num. 13.

Nec est verum, quod in Ecclesia del Pilar fuerit celebratum festum dedicationis nomine Ecclesiæ cathedralis aduersariæ, quia hoc tantum videtur deponere dictum testis, qui non probat vti vnicus; & quando etiam alij hoc innuerent, sunt multò plures in contrarium, qui dicunt, Ecclesiam del Pilar celebrasse festum vti propriam ipsiusmet Ecclesiæ dedicationem: & propterea eorum depositio debet præualere, tum quia numero excedunt l. ob carmen §. fin. ff. de test. c. in nostra eod. tit. tum quia cum eorum depositione concurrit præsumptio. Paul. de Castr. cons. 192. col. 2. ad fin. lib. 2. Rum. cons. 35. sub n. 16. vers. testis autem lib. 4. Aym. cons. 73. post num. 41. Actus enim præsumitur potius factus iure proprio, quàm alieno l. etiam. & l. & magis. ff de solut. glos. in l. 2. in ver. & dominum, vbi Bart. & Salic. C. de acquir. possess. l. 3. §. ex contrario, & ibi not. ff. eod. tit. Bart. in l. 1. §. nunciatio nu. decimotertio ff. de nou. oper. nunc. Bald. in l. 2. quæstione nona C. de seruit. & aqu. Et quia assistit depositio iuris communis Ias. cons. 163. colum. penult. ad fin. lib. secundo cum alijs cumulatis per Gabr. de testib. concl. 3. num. vigesimotertio. De iure enim omnes Ecclesiæ tenentur celebrare festum suæ dedicationis cap. solemnitatis, primo, & secundo de consecr. dist. 1. cap. primo dist. 3. not. in cap. fin. de ferijs Abb. in Rubr. de consecrat. numero tertio.

Nec obstat, quod ista festiuitas generaliter in toto Archiepiscopatu celebretur: quia vltra quod testes hoc non probant, cum dicant, se ita credere, & pro certo habere. Ias. post alios in l. 1. ff. de iust. & iur. quando etiam hoc probaretur, non posset tamen fieri illatio, quam facit pars aduersa, quod sicut alia id faciunt intuitu Ecclesiæ cathedralis, ita & Ecclesia del Pilar, quia cum in hac Ecclesia sit probatum per testes, quod ab ea celebratur nomine ipsiusmet Ecclesiæ, & vti propria dedicatio, probatio in specie præfertur probationi generali, Innoc. in cap. audita de Præscript. Aym. cons. 258 numero decimosexto circa medium, late Gabr. dict. conclus. 4 num. 72. de test. Menoch. de Arbitr. cas. 526. num trigesimo tertio, & viget dispar ratio, quia in alijs Ecclesijs non poterat dici dedicatio propria, & propterea cum non competeret iure proprio, sed alieno, nihil mirum, si censeantur nomine alieno id facere. Bart. in d. §. nunciatio, num. decimoquinto latè Surd. cons. 19. num. trigesimo quinto: non sic in Ecclesia del Pilar, cui cum iure proprio etiam competat celebratio propter propriam dedicationem, quando essemus in dubio, præsumeretur nomine proprio celebrasse. Menoch. præsumpt. 49. num. vigesimo tertio cum supra deductis. Quæ decisio fuit confirmata sub eodem R. P. D. Ludouisio die Lunæ 24. Ian. 1611. altera decisione, quæ talis est.

Domini steterunt in decisis rationibus, de quibus in decisione. Non obstat, quod obijcitur, testes fuisse examinatos, & iura compulsata extra terminum, hoc enim ex facto tollitur, quia licet nuncius dederit terminum 40. dierum, attamen illum prorogauit ad alios 40. & iste terminus ita prorogatus. 80. dierum incipiebat die 16. Decemb. & currebat vsque ad diem 4. Martij inclusiuè. Testes autem omnes iurarunt de mense Febr. vno excepto, qui iurauit die 3. Martij, & compulsatio Scripturarum cœpta die 1. Martij consummata fuit, & perfecta die 4. eiusdem, quibus scripturis coram Nuncio productis nihil fuit oppositum pro parte Ecclesiæ Cæsaraugustanæ, & dicta testium recipiunt adminiculum veritatis ab antiquis historijs loquentibus de multis prærogatiuis, & præeminentijs, quas habuit Ecclesia del Pilar, quæ fuit antiquitus cathedralis.

Non obstat, quod cum illa celebratio fuerit facta ab Ecclesia S. Saluatoris vti de festo dedicationis Sedis, id est Ecclesiæ effectæ cathedralis, ista quasi possessio in vim prærogatiuæ cathedralitatis, quæ vni tantum Ecclesiæ competere potest (cum non sit dare in eadem Diœcesi plures cathedrales) videatur continere prohibitionem implicitam quoad alias Ecclesias, quæ sufficit ad acquirendam quasi possessionem priuatiuè, vt dixit Rota in Hostien. litteræ maris. 20. Decembr. 1574. coram Rubeo, ex Chalder. cōs. 2. de præscr. & alij, tunc allegatis, quia respondetur, Ecclesiam del Pilar non celebrare festum ratione cathedralitatis, sed vti propriam Ecclesiæ dedicationem, vt in qualibet Ecclesia celebratur. Vnde sequitur, quod cum celebratio competat vtrique Ecclesiæ diuersis respectibus, vna possessio non potest cōtinere prohibitionem alterius, sed sunt compatibiles. Doct. c. licet causam. de prob. Bart. in l. si duo sub. n. 4. ff.

vti

ximi recens editæ, cum sub Era 606. nimirū anno Christi 568. scribit: *Ego Marcus Maximus, qui hæc scribo, vixi multos dies in æde S. Mariæ de Columna, à beato Iacobo Zebedæi filio ex ædificata sub Regula S. Benedicti, propeque erat monasterium monachorum Benedictinorum constitutū:* Quid enim monachis D. Benedicti, quid regulę D. Benedicti cum canonicis cathedralibus? præsertim per illa tempora, quibus vel Diui Benedicti institutum illas Regiones nondū penetrauerat, vel si penetrauerat, illius professores non clerici, sed vt sic per vocabulorum inopiam dicatur, laici erant, non in cathedralibus, sed in solitudinibus & tugurijs degebant, sed vide, quæ de hac re libro primo cap. 53 adnotauimus.

XI. IN hoc præclarissimo Collegio floruerunt post ciuitatem à Saracenis recuperatam, multi viri tum pietate tū omni genere scientiarū eruditissimi, ex quibus vt paucos referam, fuerunt Ioannes Trullo primùm canonicus dictæ Ecclesiæ S. Mariæ, exinde Prior monasterij S. Christinæ eiusdē instituti, Sac. Theologiæ Professor eruditissimus, qui volumen de Ordine canonicorum regularium elucidato quatuor libris distinctum edidit, in quo præter ea, quæ ad canonicos regulares pertinent, alia quamplura tum ad moralem, tum ad naturalem Philosophiam, & diuinæ Scripturæ intelligentiam cōducentia, doctissimè explicauit. Secūdus Bartholomæus Laurentez eiusdem Ecclesiæ Prior, & Regni Aragonum Historiatot, qui epistolas aliquot, Vitam S. Braulionis, & alia opuscula dignissima perfecit: quædam verò inchoata, morte præuentus absoluere nequiuit. Tertius Petrus Cenedo canonicus item, & Prior in vtroque iure versatissimus, qui duo edidit volumina: alterum quæstionum, quæ ad praxim in tribunalibus frequenter reducuntur. Alterum Collectanearum iuris canonici tribus libris distinctū, quorum primus materias Decreti. Secundus Decretaliū, Tertius Sexti, Clementinarum, & Extrauagantium perstringit. Quartus Dominicus Garcia, canonicus & Prior d. Ecclesiæ, Doctor Theologus Complutensis, & linguarum intelligentia eruditissimus. hic vt audio scripsit librum de excellentia sanctissimi Nominis Iesu: alterum quoque de aduentu Messiæ, & de Scripturarum intelligentia contra Iudæos: tractatum quoque Christianæ peregrinationis, necnon quæstiones super librū Genesis summo ingenio, & lucubratione elaboratum propediem in lucem emissurus. Demū de miraculosa Ecclesia S Mariæ de Columna integrum librum recens edidit Reu. Adm. Pater frater Didacus Murillo Seraphici Ordinis D. Francisci regularis obseruantiæ professor, ad quem lectores plura cupientes remitto.

(o)

CAPVT TRIGESIMVM PRIMVM.

De cæteris Ecclesijs, & monasterijs canonicorū in Regnis, & Prouincijs Hispaniarū, excepta Lusitania constitutis.

I. ACturus nunc de alijs Ecclesijs & Collegijs canonicorum regularium in omnibus Prouincijs, & Regnis Hispaniarum, excepta Lusitania, vel nunc, vel olim exstentibus, illud ante omnia præmittendum censui, de quo per suas certiorem me reddit Reuerendiss. & Excellentiss. Doctor & Prior S. Mariæ Maioris siue de Pilari Cæsaraugustanæ Dominus Iacobus de Ayerue, nimirum in omnibus Ecclesijs Hispaniarum disciplinam canonicam siue regularem antiquitus fuisse institutam, quod triplici coniectura mea quidem opinione, valde probabili confirmat. Prima est, quia quo tempore D. Gregorius Augustinum Anglorum Apostolū ad instituendam Ecclesiam Anglicanam destinauit, eo etiam tempore Isidorum Hispalensem Archipręsulem totius Hispaniæ Legatum, ad illius Ecclesias reformandas, & ad pristinum, perfectūq; statum reducendas designauit. quare quod D. Gregorius Augustino Anglorum Apostolo præcepit, vt in Ecclesijs Anglicanis illam vitam institueret, quæ ab initio nascentis Ecclesiæ inter primos illos clericos Apostolicos legitur instituta, de quo in cap. Quia tua fraternitas 12. quæst. 1. non minus Isidorus in Ecclesijs Hispaniarum, quam Augustinus in Anglicanis, exequendum curauit, vt scilicet canonicam, & communem vitam, eamq; perfectissimam restitueret. quam ille in secundo libro de officijs primo loco describit, quam non aliam fuisse, nisi communē, & canonicam vitam clericorum regulariter viuentium quos ante illum B. Augustinus reformatos regula præclarissima, & toti mundo celebri donauit, ex eo conuincitur, quod Turpinus in Vita Caroli Magni cap. 5. scribit, Carolum Magnum Saracenis à Compostella profligatis, Archiepiscopū & canonicos secundum B Isidori regulam viuentes Ecclesia Compostellana posuisse: nam cum in omnibus B. Isidori scriptis nulla peculiaris regula canonicorum ab illo scripta reperiatur, certè non de alia regula, quam de Apostolica per D. Augustinum in scriptis redacta, & ad normā vitæ Apostolicæ conquadrata, & exinde per totum orbem diuulgata, intelligendum videtur. Altera verò coniectura non minus euidens est, quòd vt ille narrat, Ecclesiæ, quæ inter Saracenorū ruinas remanserunt, vel quæ ad illorum manus non peruene-

uenerunt, omnes regulares erant, qualem fuisse Gestabiensem, siue S. Petri de Taberna, monumenta vetustissima testantur. Quæ verò Saracenis superatis ex illorum manibus eripiebãtur, cuiusmodi fuerunt Rotensis in Ripa Curtia, & Pãpilonensis ambæ tunc Cathedrales, & collegiatæ Roncevallis, & S. Christinæ de Summo Portu, & Alquezarensis, & quotquot subinde ad ditionem Christianorum deueniebant, in eisdem ordo canonicus secundum B. Augustini Regulã illico reponebatur, vt de Toletana, Oxomensis, & alij Autores grauissimi tradunt, sed tertia, quæ omnem prorsus dubitationem eliminat, est, quia in Regnis saltem citerioris Hispaniæ, vtpotè Aragoniæ, Nauarræ, Valentiæ, & in principatu Cataloniæ nulla est Ecclesia cathedralis, vel collegiata insignis, in qua non adhuc extent claustra, dormitorium, refectorium, & officia regularia, & in quibus canonici non recipiant vestiarium, & alia regularibus dari consueta. Idem de Ecclesijs Regnorũ Aragoniæ, Nauarræ, & Castellæ se aut vidisse, aut legisse affirmat Ioannes Trullo lib. 1. cap. 11. num. 2.

Hinc apparet, grauissimum esse pondus machinæ, quam mouendam aggredimur, Catalogũ Ecclesiarum, & monasteriorum canonicorũ regularium, quæ nunc sunt, vel aliàs fuerunt in Prouincijs Hispaniarum recensuri, tum ob illorum numerum, tum quod illorum maxima pars, vel abiectis regularibus institutis, ac etiam insignijs ad statum secularem transierunt, vel bellorum procellis attrita, vel Præsulum incuria collapsa ruerunt, adeò vt ne illorum quidem vestigia liceat intueri. Quæ causæ etsi nos ab incœpto terrere meritò deberent, tamen ne nostrum qualecunq; studium in hoc desideretur, recensebimus breuiter, quæ vel ex probatis autoribus deprompsimus, vel Reuerendiss. Patrum D. Antonij à Cruce Congregationis Colimbricensis Generalis dignissimi, & D. Iacobi de Ayerue S. Mariæ de Pilari Prioris, relatione accepimus. In recensendis verò prædictis tam Ecclesijs, quam monasterijs non ordinem Prouincialis Romani, qui centum abhinc annis in multis est immutatus, sed ordinem Alphabeticum, ad errores, quantum fieri poterit, vitandos sequar, ponendo primum Ecclesias cathedr. sub suis Metropolitanis iuxta ordinẽ Prouincialis antiqui: deinde singula monasteria, quæ sunt vel fuerunt in singulis ciuitatibus, vel in earum Diœcesibus. Horum autem nomina hæc sunt:

II. IN Abulẽsi Diœcesi Prouinciæ Toletanæ monasterium S. Mariæ de Burgo Ordinis S. Augustini, reperitur in libro Taxarum Apostolicarum. an verò sit Prioratus, an Abbatia non inueni. & cum nullus eorum, qui Catalogum Ecclesiarum, & monasteriorum canonici Ordinis tam ex citeriori, quàm ex vlteriori Hispania transmiserunt, huius monasterij meminerit, suspicor esse dirutum, & illius bona vel commendata, vel alijs Ecclesijs, vel Ordinibus applicata.

In Asturijs in Diœcesi, vt arbitror, Ouentensi monasterium S. Mariæ vulgo de Cueua Donga. canonici Regulares illud adhuc tenent, ex relatione Lusitana.

Apud Augustobrigam monasterium canonissarum regularium S. Fœlicis nuncupatum, quod ab illis adhuc tenetur. Relatio Lusitana.

In Auriensi Episcopatu prouinciæ Compostellanæ Prioratus dictus de Iunquera satis opulentus. Verùm canonicis destitutus, & commendatus.

Alquezarensis Ecclesia in Regno Nauarræ statim à Saracenis recuperata canonicis regularibus fuit restituta, qui multo tempore illam tenuerunt.

Binariensis Ecclesia Cathedralis olim regularis ex Augustino Ticinensi.

Barchinonensis Cathedralis Prouinciæ Tarraconensis hanc regularẽ antea extitisse tradit Ioannes de Nigraualle, & relatio Hispanica.

In Barchinonensi ciuitate monasterium canonicorum satis celebre S. Annæ vocatum. ex practica Cancellariæ Apostolicæ, & Auberto Miræo de collegijs canonicorum regularium cap. 32.

Apud Burgensem ciuitatem monasterium S. Ioannis de Ortega, quod ipse Sanctus ædificauit, & in eo sepultus iacet. olim canonicorum regularium, nunc eremitarum ordinis S. Hieronymi. Relat. Lusitana.

Apud eãdem ciuitatem aliud monasteriũ canonicorum regularium S. Mariæ della Serra nũcupatum. nunc dictorum eremitarum. Relat. Lusitana.

In eadem ciuitate monasterium S. Dorotheæ, item aliud monasterium S. Ildefonsi. Item monasterium S. Mariæ de la Calera, omnia sunt canonissarum regularium ordinis S. Augustini, & sunt valde opulenta. Relat. Lusit.

In Regno Castellæ monasterium S. Barnabæ vulgo del Puerto nuncupatum antea canonicorũ regularium, nunc ab Eremitis D. Hieronymi possidetur. Relat. Lusit.

Calaroguensis seu Calaguritana Ecclesia prouinciæ Cæsaraugustanæ, olim erat canonicorum regularium, ex Ioanne de Nigraualle Carthaginensis prouinciæ Valentinæ, olim canonicorum regularium ex eodem Nigraualle.

Cariolamensis ordinis canonicorum regularium. ex eodem.

CÆsaraugustana S. Saluatoris Metropolitana ab illius fundatione mansit regularis vsque ad annum 1604. quo anno Philippo II. Hispaniarum Rege procurante, facta est secularis. III
Eam verò ab institutione sub B. Augustini Regula fundatam constat ex libro Prouinciali Romano, & ex omnibus de illa scribentibus. Hæc

prius

prius fuerat Meschita Saracenorum magnificenter extructa, quam ob causam Alphonsus Rex Hispaniarum Cæsaraugusta à Saracenis recepta, Sedem Episcopalem ex Ecclesia S. Mariæ Maioris ad illam transferendam procurauit, præsertim quod dicta Ecclesia S. Mariæ Maioris vetustate ferè consumpta collabebatur. Eandem verò Ioannes XXII. cum esset Episcopalis, in Metropolitanam erexit, cui Hoscensem, Tirasonensem, Pampilonensem, Calaguritanã, & Segobricensẽ Ecclesias subiecit ex eodem prouinciali. Porro in eadem Ecclesia floruerunt ex ordine canonicorum regularium in primis B. Petrus Arbuesius Epilensis, Theologus insignia, & Inquisitor hæreticæ prauitatis, vir eximiæ sanctitatis, quem in eadem Ecclesia laudes matutinas recitantem, Neophiti ex Iudaismo conuersi occiderunt, seu potius martyrio affecerunt: nam carne defunctus miraculis coruscat, cuius nunc canonizatio apud Sedem Apostolicam procuratur, vt à viris fide dignis accepi.

Secundus D. Martinus Garzias eiusdem Ecclesiæ primò regularis canonicus, deinde Episcopus Barchinonensis, Theologus præclarus, & à sacris concionibus Serenissimorum Regũ Ferdinandi, & Elizabethæ, qui volumen sacrarum concionum edidit. Tertius D. Didacus Diast eiusdem Ecclesiæ canonicus. hic scripsit libros Physicos satis luculentos, & alia quædã opuscula Theologica non spernenda, vt notat Ioannes Trullo libro primo cap. sexto, quæ ad manus meas non venerunt.

In Diœcesi Cæsaraugustana siue in Hoscensi Metropolis Cæsaraugustanæ monasterium S. Christinæ titulo Prioratus vetustissimum, cuius idem Ioannes Trullo prius sanctæ Mariæ de Pilari canonicus, postea Prior extitit, nunc soluta regulari disciplina in Prioratum secularem in Ecclesia Cæsaraugustana erectum.

Cordubensis Ecclesia prouinciæ Hispalensia olim regularis ex Ioanne de Nigraualle. In ea monasterium S. Petri, cuius fuit canonicus Hugo de Folieto S. R. E. Cardinalis, qui multa præclara scripsit teste D. Antonino Archiepiscopo Florentino 2. par. Histor. tit. 18. cap. 2. in principio ex Vincentio Beluac. lib. vigesimo octauo Speculi histor. cap. decimo octauo, & Ciacconio in Innocentio Secundo, & Ioanne de Nigraualle in Epilogo Chronicarum 13.

Compostellanam Ecclesiam Metropolitanã à Saracenis ereptam per Carolum Magnum regulariter fuisse institutam, & in ea per eundem Archiepiscopum, & canonicos secundum B. Isidori Regulam, quam Apostolicam, & ab Augustino descriptam superius diximus, collocatos, affirmat Turpinus in vita Caroli Magni cap. 5. sic dicens: *De auro, quod Carolo Reges, & Principes Hispaniæ dedere B. Iacobi Basilicam tunc per tres annos in illis oris commorans augmentauit, Antistitem, & canonicos secundum B. Isidori Episcopi, & confessoris regulam instituit: eamque tintinnabulis, palliis, libris, cæterisque ornamentis decenter ornauit.* Imò in dicta Ecclesia canonicum institutum, siue regulare vsque ad Innocentium Papam huius nominis IV. durauisse, affirmat Ioannes de Nigraualle, dum inter Doctores Ordinis canonicorum regularium numerat Bernardum Compostellanum Canonicum, & eiusdem Innocentij Capellanum, quem dicit scripsisse super 1. 2. & 3. Decretalium, ac etiam de canonicorum moribus librum vnum.

In Diœcesi Compostellana fuit antiquissimum cœnobium canonicorum regularium Ordinis S. Augustini, quod S. Eligij nuncupatur, quod circa annum 1170. Ordini militari S. Iacobi de Spata fuit vnitum, qui ordo & ipse habet canonicos regulares B. Patris Augustini Regulam profitentes.

In eadem Diœcesi Compostellana est Prioratus vetus, qui adhuc ordinem retinet sub vno Priore, & sex canonicis professis, S. Ioannes de Caucro nuncupatus, à S. Rodisindo ante annos octingentos fundatus, qui Rodisindus postea fuit Archiepiscopus Compostellanus: Item alius Prioratus de Sar, verùm commendatus, in quo manent clerici seculares ad nutum Prioris amouibiles, & capitulo Sarensi scribit Innocentius III. lib. 2. fol. 371. vbi etiam meminit alterius monasterij de Iunquaria.

Derturiensis Ecclesia Prouinciæ Taraconensis, quæ ab initio sub Beati Augustini regula fuit instituta, nunc etiam retinet institutum canonicorum regularium, vt patet ex Pontificali Romano, Ioan. de Nigraualle, & ex prooemio constitutionum Benedicti XII. vt ex relatione virorum illius prouinciæ percepi. IV.

Gerundensis Ecclesia eiusdem Prouinciæ Taraconensis inter eas, quæ ab initio regulares extiterunt, recensetur in eodem prooemio Constitutionum Benedictinarum, & à Ioanne de Nigraualle nunc effecta secularis. In Diœcesi Gerundensi est monasterium S. Mariæ de Villa Bertrandi, ex libro taxarum Cameræ Apostolicæ.

Guadalupense monasterium sanctæ Mariæ nuncupatum in regno Castellæ fuit vsque ad nostra ferè tempora collegium præcipuum inter cætera monasteria canonicorum regularium in regnis Hispaniarum consistentia, in quo miraculosam sanctæ Dei Genitricis imaginem seruari, quam cum D. Gregorius, Ciuitate Romana peste laborante, & penè consumpta, publice in processionibus deferret, auditæ sunt voces Angelorum canentium: *Regina cæli lætare, &c.* Multi autores graues affirmant, & illius Prouinciæ constans est traditio affirmans, cum idem Gregorius Leandro Hispalensi Archipræsuli donò illã misisset, post multos annos Saracenis irrumpentibus sublatam, & in quodã

Sacello subterraneo absconditam, ibidem mansisse occultam vsq; ad Ildefonsum XI. Hispaniarum Regem, eoq; tempore ipsa imagine à quodam Pastore detecta, Reges Hispaniarum templum cum primis nobile in honorem B. Virginis ibidem erexisse, additoq; monasterio canonicos regulares ad diuina in eodem templo peragenda constituisse. Verùm cum constet, imaginem B. Virginis, quam D. Gregorius publicè in processionibus tulit, nunc etiam Romæ in Ecclesia S. Mariæ Maioris summa cum veneratione seruari, quam B. Gregorius Leandro dono misit, aliã fuisse oportet, nempe quam secretò in suo quodã Oratorio tenebat. Canonici verò locum tenuerunt vsque ad annum humanæ salutis 1589 quo tempore existente illius monasterij Priore Io. Arias Montano, viro alioquin eruditissimo res ita est composita, vt ipse monasterio resignato Episcopus Segorbiensis fieret, monasterium verò ex canonicis Regularibus ad Eremitas S. Hieronymi transiret. Quod & factum est, & in eundem modum canonici regulares alia collegia in Regnis Hispaniarum amiserunt. Vide Syluestrum Maurolicum pag. 12.

V. HIspalensis Ecclesia Metropolitana à Ioanne de Nigraualle inter Ecclesias canonicorũ regularium recenseatur, & meritò quidem, cum illius Archipræsul fuerit B. Isidorus, quem dubiũ non est in ordine canonico in Ecclesijs Hispaniarum restituendo ab ea, cuius ipse erat Episcopus, tantum negotium auspicari voluisse. Porro in ciuitate, & Diœcesi Hispalensi multa sunt collegia canonicorum regularium S. Iacobi de Spata sub D. Augustini regula militantium Primum S. Iacobi in Oppido, quod dicitur Veles, siue Vncles. Secundum S. Marci de Leao. Tertium, quod de Calera dicitur. Quartum Emeritæ. Quintum S. Iacobi in ipsa ciuitate Hispalensi Sextum S. Iacobi in ciuitate Granatensi, quæ omnia præfato conuentui de Veles subduntur. Canonici verò dictorum locorum insignia Ord. D. Iacobi in vestimentis deferunt.

Hyernnensis etiam Ecclesia inter eas, quæ olim erant regulares ab eodem Nigraualle numeratur, sicut & Iuliensis.

In Legionensi ciuitate Prouinciæ Toletanę est insignis Abbatia canonicorum regularium S. Isidori nuncupata, ad quam ex Vrbe Hispali ipsius Beati Isidori reliquiæ à Rege Ferdinando I. fuerunt translatæ, qui huius monasterij fundator extitit circa annum millesimum decimumseptimum, in eodem tumulatus, in quodam sacello ipsius monasterij S. Catharinæ dicato corpora multorum Regum & Reginarum Castellæ, & aliorum virorum Illustrium conduntur. Sed præter reliquias B. Isidori Archiepisc. Hispalẽsis sunt in eodem monasterio, seu in illius Ecclesia corpora sanctorum Vincentij de Aquila, & sororis eius, & mala sancti Ioannis Baptistæ Præcursoris Dñi nostri Iesu Christi. Quadraginta canonici hoc cœnobium incolunt, qui oẽs capellani Regis existunt, & plures illorũ in omni genere scientiarum versatissimi: nam & collegiũ proprium S. Mariæ de la Viega in Salmanticensi vniuersitate habent, in quo Philosophiæ, sacræ Theologiæ, & alijs bonis artibus operã & studiũ impendunt. Floruerunt in hoc cœnobio B. Martinus Abbas dicti monasterij, de quo Ambrosius Morales lib. 12. Historiarum c. 23. scribit, iam ab antiquis in dicta Ecclesia altare sibi erectum, & in Ecclesia S. Mariæ de la Viega Salmanticæ miraculosam eius scientiæ acquisitionem esse depictam, cui cum nihil in studio literarum proficeret, in oratione pernoctanti S. Isidorũ apparuisse, & librum degluttiendum tradidisse affirmat, ac cum illo tantum doctrinæ & scientiæ apprehendisse, vt plures libros, eosq; mirabiles ediderit, quorum aliquos & vidisse, & legisse fatetur. Secũdus D. Lucas eiusdem monasterij primùm Canonicus, deinde Tudensis Episcopus, qui fuit Chronista Reginæ Berengellæ, & Regũ Hispanorũ historiam scripsit. De hoc monasterio scribit Nauarr. comment. de Regul. nu. 7. & 22.

In eadem ciuitate Legionensi est monasteriũ S. Marci canonicorum regularium S. Iacobi de Spata. Item aliud monasterium S. Ioannis del Mirango, in quibusdam rupibus Regni Legionensis ædificatum, quod nunc etiam incolitur à canonicis regularibus.

In Murcia ciuitate est monasterium canonissarum regularium, quod dicitur monasterium Matris Dei.

In Oscensi diœcesi est insignis Abbatia à Regibus Aragonensibus fundata, quæ vulgò mõtis Aragonum nuncupatur, in qua canonicũ institutũ satis floret, de quo Miræus de Collegijs Canonicorũ Regularium cap. 32. nonnulla scribit. Huic Abbatiæ nunc præsidet Martinus Carillo vir sanè doctus, & singularis eruditionis, qui in Iure Canonico plura scripsit, & adhuc scribit.

Oxomensis Ecclesia prouinciæ Toletanæ per multa tempora fuit regularis, & in prouinciali Romano sub Alexandro VI. edito, adhuc inter cathedrales, quæ erant Ordinis S. Augustini numerabatur Huius Ecclesiæ canonicus, & Subprior fuit S. Dominicus fundator Ordinis fratrum Prædicatorum, vt ex Breuiario Romano, & alijs Historicis passim habetur.

PAmpilonẽsis Metropolitana statim post eiectionem Saracenorũ per canonicos regulares S Augustini fuit reformata, quorum adhuc institutũ in illa viget: nam & in prouinciali Romano recensetur inter Ecclesias, quæ sunt Ordinis D. Augustini. De hac scribit Nauarrus in comm. 3. de Regularibus nu. 17. vbi etiam aliarum quarũdam meminit. Huius etiã fit mentio à Ioanne de Nigraualle, & in prœmio cõstitutionũ Benedicti XII In hac metropolitana floruit Martin⁹ de VI.

Arles,& Androſilla eiuſdem Eccleſiæ Archidiaconus,qui librum aduerſus ſuperſtitiones, & ſectam Lamiarum edidit,eiuſdem Eccleſiæ fuit Epiſcopus S.Cerbonius,quem Ioannes de Nigrauallc in Catalogo Sanctorum Ordinis canonicorum regularium deſcribit.

In ciuitate Pampilonenſi eſt aliud monaſteriũ canonicorum regularium ſancti Petri nuncupatum. In diœceſi verò Pampilonenſi eſt inſignis, & vetuſtiſſima collegiata S. Mariæ Roncenallis in finibus Regni Nauarræ à Carolo magno, vt fertur, fundata cum hoſpitali adiacente,& magnis redditibus,& prædijs attributis ditata, cuius extitit canonicus Martinus ab Azpilqueta, cognomento Nauarrus Doctor tum eruditione, tũ vitæ integritate toti Orbi notiſſimus: cuius opera, quòd omnium manibus terantur, præcone nõ indigent. Hic cum Salmanticenſem primam cathedram Iuris Canonici, ac deinde Colimbricẽſem pluribus annis rexiſſet, multis laboribus pro Eccleſia Catholica exantlatis, Romæ tandem requieuit octogenario maior, ſepultus in Eccleſia ſancti Antonij Nationis Luſitanorum cum Epitaphio.

In eadem diœceſi eſt aliud monaſterium canonicorum regularium, quod dicitur S. Mariæ de Vanneuiuere, cuius meminit liber taxarum Apoſtolicarum. In eadem eſt aliud monaſterium vetuſtiſſimum tempore Gothorum in montibus Pirenæis exſtructũ in Comitatu, qui dicitur Riba Gorza,& vocatur monaſterium S. Petri de Taberna. Iſtud monaſterium Saracenis cæteras Hiſpanias inuadentibus, ad illorum manus nõ peruenit, ſicut ex antiquiſſimis monumentis conſtat,& difficillimis illis temporibus ſub Regulari diſciplina ſemper manſit,& adhuc manet: licet alteri monaſterio de Ouuare nuncupato vnitum, vt teſtatur Didacus Murillo in lib. de miraculoſa Eccleſia S. Mariæ de Pilari cap. 3.

Eccleſia Palentina prouinciæ Toletanæ à Ioanne de Nigrauallc recenſetur inter Eccleſias, quæ olim erant Canonicorum Regularium. Cæterum In diœceſi Palentina eſt monaſterium canonicorum regularium, quod dicitur de Beneuiuere, vbi triginta canonici reſident, & monaſterium iuriſdictionem ſpiritualem, ac etiã temporalem habet. In eadem diœceſi in loco, qui dicitur Frias, eſt aliud collegium canonicorum regularium, quod de Frias dicitur. In eadem diœceſi collegium, quod appellatur Matris Dei clericorum ſecularium, olim erat monaſterium canonicorum regularium, In eadem diœceſi in loco, qui dicitur Hornillos, eſt collegium ſacrarum virginum canoniſſarum. Item in ciuitate Palentiæ aliud monaſterium canoniſſarum, beatiſſimo Patri Auguſtino dicatum. Item aliud, quod dicitur de Vatto, ſub inuocatione Sanctiſſimi Sacramenti, ſimiliter canoniſſarum ſub S. Auguſtini Regula degentium.

Rotẽſis Eccleſia olim cathedralis in Ripa curtia ab inſtitutione erat canonicorum regulariũ, vt illius monumenta vetuſtiſſima demonſtrant.

IN Salmanticenſi ciuitate eſt collegium ſancti- VII.
monialium canonici ordinis, quod S. Maria de las Duenas vulgo nuncupatur.

In Segouienſi diœcaſi eſt monaſterium S. Mariæ de Parace, cuius meminit Nauarrus cõment. 3. de Regularibus nu. 9. 17. & 22. & vocat illud auguſtiſſimum. In eadem diœceſi erat aliud monaſterium ſeptem leucis à Segouia, verſus Septẽtrionem ædificatum, quod per Abbatem perpetuum iuriſdictione,& inſignijs Epiſcopalibus vtentem, regebatur. Cuius Abbatis prouentus annui octo millia aureorum erant, & totidem alij Conuentui reddebantur: verùm nunc prædictũ monaſterium, cũ omnibus prouentibus Eremitæ D. Hieronymi de Eſcuriali ex donatione Philippi II. Regis Hiſpaniarum poſſident.

In Seguntina diœceſi prouinciæ Toletanæ eſt monaſteriũ, quod dicitur de Villa Vitioſa, iſtud monaſteriũ fundauit Dominus Ægidius de Albornoa Archiepiſcopus Toletanus, quod multis redditibus locupletauit,& priuilegijs communitum fuit,& S. Blaſio nuncupauit. Verùm illud quoque ab eremitis D. Hieronymi opera Regũ Hiſpaniarum non tenetur.

In Tiraſonenſi diœceſi prouinciæ Cæſarauguſtanæ in oppido Calatao, ſiue Calatambio eſt Illuſtris Abbatia ordinis canonicorũ regulariũ, quæ vocatur Dominici Sepulchri, eo quod illius canonici ſint de congregatione canonicorũ Dominici Sepulchri Ieroſolymitani. meminerũt huius Abbatiæ Aubertus Miræus de collegijs canonicorum regularium c. 32. & alij Canonici dictæ Abbatię inſignia Regni Ieroſolymitani in externis veſtimentis deferunt. Habent collegium canoniſſarum eiuſdem inſtituti intra ciuitatẽ Cæſarauguſtanam: de congregatione Dominici Sepulchri inferius ſuo loco dicemus.

Tarraconenſis Eccleſia Metropolitana, quæ ab initio fuit regularis, vt ex prouinciali Romano,& ex vetuſtis illius monumẽtis habetur, nunc etiam inſtitutum canonicorum regulariũ tenet. Habuit Eccleſia Tarraconẽſis viros ſanctiſſimos tum Epiſcopos, tum etiam canonicos, quos Ioãnes de Nigrauallc Apoſtolicus Bibliothecarius in album Sanctorum canonici ordinis reponit, videlicet S. Fructuoſum Epiſcopum, S. Aemilianum canonicum,& S. Badulphum, quem nominat Abbatem canonicæ Tarraconenſis, vnde præter cathedralem oportet aliam in Tarraconenſi ciuitate canonicam fuiſſe, in qua ille Abbatis munere fungeretur: nam Eccleſiæ cathedrales Abbates non habent, ſed Epiſcopi, loco Abbatum, canonicis præſunt.

Apud Torquematam eſt monaſteriũ canoniſſarum vulgo dictum de Bertauillo, à quodam Comite nomine Domno Parancuelo fundatum

VIII DE Toletana Metropolitana referunt grauissimi Autores teste Iacobo de Ayerue Priore S. Mariæ maioris Cæsaraugustanæ, illam statim à Saracenis recuperatam D. Augustini Regulam suscepisse, quippe quæ cum alijs Ecclesijs Hispanicis ante irruptionem Saracenorum Augustinianum institutum profiteretur. Porro apud vrbem Toletanam vetustissimum monasterium tempore Gothorum fundatum fertur extitisse, quod monasterium Sislæ ordinis D. Augustini ab asserto autore historiæ Flauij Dextri, & ab alijs quibusdam est nuncupatum: quod si verum est, de quo non contendo, quandoquidē ab aliquot seculis nulla illius vel minima vestigia remanserunt, necesse erit dicere, illud canonicorum regularium cœnobium extitisse: quandoquidem tempore Gothorum nulli præter canonicos sub Augustini Regula militabant. Nec difficultatem ingerit, quod idem Autores illius monasterij accolas non canonicos, vel clericos, sed monachos nominauerint; quid enim obstat, aliquem illius historiæ deprauatorem, aut impostorem, vel ex imperitia, vel ex partiũ studio pro clericis de suo cerebro monachos posuisse? præter quod quis nesciat, nomine monachorum ipsos etiam clericos canonicos, ob votorum emissionem, sæpius nuncupatos? vide quæ de hac re notauimus libro primo cap. 37.

Prope ciuitatem Toletanam insignis Collegiata, quæ sanctæ Eleucadiæ dicitur, ab institutione canonicorum regularium extitisse cõuincitur ex eo, quoniam illa Ecclesia à tempore antiquissimo Abbatem habere consueuit, quemadmodum ex Iuliano Toletano refert frater Ioseph de Siguentia Eremita Ordinis Diui Hieronymi in Chronica sui Ordinis libro primo capite decimo tertio, sub anno 1375 Abbates autem, sicut & Priores, non nisi Ecclesiæ Regulares olim habebant.

IX. VNum restat, quod fuerat olim apud eandem vrbem Toletanam vetustissimum Agaliense cœnobium, multis quidem titulis eum primis celebre, sed præsertim inhabitatione Sanctissimi viri Ildefonsi Beati Eugenij Toletani Archiepiscopi nepotis, & in Archiepiscopali munere successoris, qui in eodem cœnobio Regularis vitæ instituta sanctissimè suscepit, & multo tempore professus fuit. Super hoc cœnobio non me latet controuersiam inter Diui Benedicti monachos, & Regulares Canonicos exortam, dum illud quisque in suas partes traducere nititur, in qua ne si absque fundamento probabili inter monasteria canonicorum retulero, abacti pecoris accuser, si verò nulla cogente ratione monachorum Ordini concessero, neglecti gregis reus dijudicer, id solum referam, quod Doctor Franciscus de Pisa lib. 2. Historiæ Toletanæ de hac ipsa controuersia scribit. *Non minor*, inquit, *est difficultas in verificando, cuiusnam Ordinis Regularii ex tunc approbatum fuerit monasterium Agaliense, cuius fuit monachus sanctus Ildefonsus, & etiam Abbas, & sub qua Regula, & instituto monachi illi viuerent, cum certum & constans sit, per ea tempora nullam aliam Regulam in Occidente præter Augustini, ac Diui Benedicti seruari solitam. Multi affirmant monasterium ordinis D. Benedicti extitisse, cuius sententiæ sunt Trithemius, Petrus de Alcozer, & Marieta de Sanctis Hispaniarum, & Michaël Carranza in Vita istius sancti, quæ cum libro eiusdem de Virginitate B. Dei Genitricis Mariæ habetur. Eidem Fr. Prudentius de Sandoual adhæret, secutus cuiusdam opinionem, qui cartas nonnullas in librarij domo solutas inuenit. Primum huius sententiæ fundamentum est nomen Monachi, & Abbatis, quo nomine illi vtuntur qui S. Ildefonsi historiam scribunt, quod professorem Ord. D. Benedicti proprium videtur. Verum Breuiarium Toletanum, quod per multos annos Ecclesia prædicta in vsu habuit, nimirum ab vrbe recuperata, vsque ad reformationem Pij V. clarè dicit, & repetit in octaua lectione, illud fuisse canonicorum regularium. Idem ait liber ille vetustus de Vitis sanctorum Isidori, & Ildefonsi, ex Bibliotheca sanctæ Ecclesiæ, scilicet Toletanæ alias allegata. Idem etiam habebant libri Flos sanctorum nuncupati, qui vulgari idiomate circumferebantur ante editum librum a Magistro Villegas, quorum vnum a quodam Fr. S. Hieronymi, alij ab alijs longe antea fuerũt editi. Id ipsum Ioannes Trullo Prior sanctæ Christinæ lib. 1. de Ord. canonicorum regularium c. 6. scribit, nixus autoritate Fr. Alphonsi de Orozco in Chronico ord. D. Aug. Nec mirum quod fratres Augustiniani, & Monachi Benedictinenses hunc sanctum adeò illustrem quisque in numero suorum habere velint, quemadmodum de stirpe Homeri post illius obitum multæ vrbes decertauerunt. Vtraque opinio probabilis videtur, nec in tanta controuersia iudicem volo agere, eligat quisque, quod magis probauerit: hoc solùm aduerto in nomine Abbatis, quod huius monasterij præfecto tribuitur, parum momenti consistit, quandoquidem ante institutum ordinem D. Benedicti, inter eos, qui eremum colebant, iam in vsu erat. Sed nec ipse D. Ildephonsus in suo libro de Viris illustribus eiusdem cœnobij Præfectum Abbatem vocat, sed Rectorem: multò minus vim facit nomen monachi, quod omnibus communem vitam simul ducentibus commune est, a græco nomine Monos deriuatum, quod significat vnum, & est illorum omnium proprium, qui in commune viuentes plures vnum fiunt, habentes scilicet cor vnum & animam vnam, sicut in Actis Apostolorum legimus. Ita etiam eleganter idem August. in Psalm. 132. qui incipit: Ecce quàm bonum, & quàm iucundum habitare fratres in vnum: ostendens se, & suos in Congregatione secum viuentes iure, & propriè monachos vocari potuisse. Quare, inquit, nos non appellemus monachos, cum dicat Psalmus: Ecce quam bonum, & quam iucundum habitare fratres in vnum. & alia subiungit, quæ ibi videri possunt, & idem habet in sermone 53. ad fratres in Eremo, qui est de Communi vita Clericorum.* Hæc dictus autor, ex quibus cũ non solũ habeatur ex

con-

constantissima a totius Ecclesiæ Toletanæ traditione & illius Breuiario, ac etiam autoribus, qui de vita S. Ildefonsi vsque ad tempora Pij V. scripserunt, monasterium Agaliense non monachorum, sed canonicorum regularium extitisse, verũ etiam euersio fundamenti contrariæ assertionis, quod in solo nomine Abbatis, vel monachi constitutum est, cum ante & post exortum D. Benedictum tam canonici regulares, quam monachi, Abbates habere consueuerint, cum etiam nomẽ monachi, si vim nominis attendamus, & illius vsum apud grauissimos autores in more positum, æque conueniat ipsis canonicis regularibus, vt lib. 1. cap. 38. deducimus: mirum sane videtur, Hispanos, qui tantam vim in suarum Ecclesiarum traditionibus constituunt, antiquissima traditione totius Ecclesiæ Toletanæ inter Ecclesias Hispaniarum facilè principis recepta per annos circiter quingentos, nimirum ab ipsa Ecclesia recuperata, quod accidit ante annum circiter 1082. vsque ad Pium V. qui obijt anno 1472. eadem nunc posthabita, contrariam sententiam amplexatos, nullo alio fundamento nixos, nisi quòd S. Ildefonsum monachum dictũ inuenerunt, quod tam infirmum est, vt vix dignum sit in illius infirmitate monstranda laborare. Verùm de S. Ildefonso, & illius instituto sermo forsan redibit.

X. ECclesia Valentina olim Episcopalia, nunc Metropolitana canonicorum regulariũ fuisse conuincitur non solùm ex Catalogo Ioannis de Nigraualle, verùm etiam ex officio proprio D. Patris Augustini, quod more canonicorum regularium etiam nunc recitatur teste Io. Trullo lib. 1. de Canonicis, cap. 3. num. 5. In Ciuitate Valentię est monasterium canonissarũ regul. quod vocatur S. Mariæ de Las Duenas. In Metropoli Valentina est aliud monasterium canonissarum S. Christophori.

In Vrgellensi Diœcesi Prouinciæ Tarraconẽsis est monasterium S. Vincentij de Cardona. Itẽ aliud monasterium Agerense nuncupatum. Item aliud monasterium S. Mariæ de Solsona, omnia canonicorum regularium, ex libro Taxarum Apostolicarum.

Adde tandem ex Nauarro in Comm. 3. de Regularibus, præsertim nu. 17. & 22. plures Ecclesias tum Cathedrales, tum Collegiatas, & monasteria canonicorum regularium in Regnis Aragonũ, Castellæ, Nauarræ, & Lusitaniæ fuisse, quæ ad sua vsque tempora per canonicos regulares regebantur, etsi illorum nomina non ponat, & quidem alia innumera canonicorum regularium collegia per omnes Hispanias olim extitisse, quæ nunc in collegiatas seculares fuerunt conuersa, ostendunt dignitates Abbatum, vel Priorum in eisdem Ecclesijs postea retentæ, quæ certè nonnisi ex regularibus ad seculares sunt deriuatæ, neque vllam Ecclesiam reperire licebit, quæ ante annos quadringentos eiusmodi dignitatibus fuerit insignita, quæ non fuerit regularis. Vnde audiendus non est in hoc Doctor Franciscus de Pisa dum lib. 2. Historiæ Toletanæ contra Arnoldũ Vuion affirmat consuetum esse apud Hispanos, multos collegiatarum Prælatos, & etiam aliarum Ecclesiarum Parochos Abbates nuncupari: id enim (si de titulo vero agitur, non de vulgi nuncupatione) verum non est, nisi de Ecclesijs quæ ab institutione fuerant Regulares, vt capite statim sequenti ex Codice vetustissimo, in Archiuo Sancti Crucis Colimbricensis seruato euidenter ostendemus.

CAPVT TRIGESIMVM SECVNDVM.

De Ecclesijs, & Monasterijs Canonicorum Regularium Prouinciæ Lusitaniæ.

I. IN Regnis Lusitaniæ vetustissimam extitisse propagationẽ clericorum canonicorũ, quos regulares dicimus, & in exordio nascentis Ecclesiæ per B. Iacobi Apostoli discipulos inchoatam, vetus & constans illius prouinciæ est traditio: nam quemadmodum ipse beatissimus Apostolus sanctum Athanasium Cæsaraugustanum, ita beatum Petrum Bracharensem in Lusitania Episcopos ordinauit, quos eisdem legibus, & institutis cum suis presbyteris, & clericis viuere præcepit. Confirmant hanc traditionem Ecclesiæ canonicorum regularium vetustissimæ, quas omnes ante annos quingentos, vel sexcentos sub canonica districtione, & sub beati Augustini Regula vixisse, antiqua illarum tabularia, & monumenta produnt. Cuiusmodi fuerunt Portugallensis, Bracharensis, quæ in prouincia Lusitana primatum tenet, Colimbricensis, Vlyssiponensis, Lirinensis, & aliæ. Nam Portugallensem Ecclesiam canonicos regulariter, & sub D. Patris Augustini Regula vsque ad annum 1185. habuisse, probat liber vetustus in eius Ecclesiæ Cartophylacijs seruatus, qui Censuale nuncupatur, in quo quidem parte sexta titulo de Diuisionibus inter Episcopum & capitulum fol. 130 hæc habes: *Post mortem D. Ferdinandi Martini Episcopi Portugallensis, qui obijt era 1223. sexto idus Decembris, fuit electus in Ecclesia Portugallensi Martinus Petri Decanus Bracharensis, & postquam fuit Episcopus factus, instituit in eadem Ecclesia noniter quatuor dignitates scilicet Decaniam, Cantoriam, Scholastriam, Thesaurariam. Nondum erant in eadem Ecclesia supradicta dignitates: sed erant omnes regulares sub regula sancti Augustini, dormientes in vna domo, comedentes in alia, & in claustro conuersantes.*

De Bracharensi verò Metropolitana in eodem libro Ecclesiæ Portugallensis idem habetur: inquit enim, dictum Episcopũ diuisisse redditus, & prouentus totius Episcopatus, qui ante in communi cum canonicis reperiebantur, in tres partes, quarum duas Episcopo reseruauit, tertiam canonicis dimisit, quemadmodum antea factum fuerat in Ecclesia Bracharensi, quæ est mater Ecclesiæ Portugallensis. Porrò in Diœcesi Bracharensi erant tres Prioratus canonicorum regularium, quorum meminit Innocentius Tertius lib. 2. fol. 342. in epistola ad Priores Vimarensem de Costa, & de sancto Tornaco.

De Colimbricensi, quæ est in eadem prouincia Bracharensi, liber fundationis monasterij S. Crucis Colimbricensis de beato Tellone eiusdẽ Ecclesiæ Archidiacono, & dicti monasterij fundatore sic habet: *Huic enim anno à Virginis partu millesimo centesimo trigesimo primo suscitauit Deus virum quendam præclarum, vitaq. sanctimonia, ac diuinarum literarum gloria excellentem, qui sanctissimũ regularis ordinis canonici institutum in Portugallia funditus euersum, excitauit, & in pristinum statum redegit: fuit autem is nunquam satis laudatus Dominus Tello amplissimæ huius Sedis Colimbricensis Archidiaconus, ibiq. canonica obseruantia regularis professus obseruantissimus, ac illius, quæ dicitur sanctæ Crucis Colimbricensis autor, & parens &c.*

De Vlyssiponensi, quæ nunc est Metropolitana, idẽm testatur Ioannes de Nigraualle in Catalogo Ecclesiarum regularium Hispanicarum: similiter de Ecclesia Leiriensi, quæ olim erat simplex collegiata, nunc verò erecta in cathedralem, & etiam ex regulari secularem effectam eiusdem Ecclesię vetera monumenta produnt euidenter, vt ex relatione ad me ex illis Regionibus transmissa à Reuerendissimo Generali Colimbricensi accepi.

II. PRæter supradictas verò Ecclesias cathedrales, & alias, quæ ad meam notitiam non venerũt, alias plurimas collegiatas, & monasteria canonicorum regularium in prouincia Lusitana extitisse, quorum nomina, quin etiam & vestigia funditus perierunt, fidem facit liber vetustus in Archiuo S. Crucis Colimbricensis seruatus, in quo ita legitur: *Era 1394. (fuit is annus à Christi natiuitate 1356. quo tempore in Italia propter bella, & schismata ordo canonicus maxima detrimenta accepit) tanta fuit in Portugalia gentium strages, causa magnæ sterilitatis, & prouentuum penuria, quod ex tribus gẽtium partibus duæ perierunt tam breui temporis interuallo, vt iam cœmeteria tot mortuorum cadauera minimè capere potuissent: sed tam in illis, quàm extra in atrijs, quæ ad hoc fiebant quaterna, sena, & quotquot poterant, sepeliebantur. quod malum per totam Iberiã, & Galliciam cursauit: quo tempore Saraceni totam Bæthicam, omnia sele æquando, infestauerunt, Catholicis multa mala inferentes, & arcem Calpes expugnauerunt. & ob has strages, & sterilitates istorum tam calamitosorum temporum multa monasteria Ordinis canonicorum regularium extinguebantur, eò quod omnes eorum Religiosi, & penè omnes Parochiani moriebantur, & monasteria deserta extiterunt sine habitatoribus. tunc Episcopi cum Ecclesias recognoscerent, de prædictis monasterijs Abbates Vicarios, & Curiones prospiciebant: & postea multa illorũ in commendatarijs conuersa sicut nunc, proh dolor, incurrunt.* Hęc ille. Ex quibus habes, vnde originẽ apud Iberos habuerit consuetudo vocandi Abbates capita Ecclesiarum collegiatarum secularium, ac etiam Parochos: quia scilicet illæ Ecclesiæ antea fuerunt Regulares, in quibus deficientibus ipsis regularibus, instituti fuerunt clerici seculares.

PORro quæ adhuc in eadem Prouincia Lusitana supersunt canonicorum monasteria, hæc in duplici sunt differentia. nam Aliqua canonicis destituta, vel ex regularibus collegia clericorum secularium sunt effecta, vel commendata, vel ad alios Ordines regulares translata, illisque vnita. Aliqua verò sunt in quibus canonicum institutũ nunc etiam per Dei gratiam viget, & floret. Quæ canonicis regularib' omnino destituta, vel facta sunt secularia, vel ad alios Ordines transierunt, hęc sunt, quæ ex Catalogo ab eodem Reuerendissimo P. D. Antonio à Cruce Generali Colimbricensi ad me nuper transmisso accepi, quem totidem verbis hic reddendum iudicaui. III.

Primum monasterium de Leca, eò quod iuxta fluuium Leca ædificatum est. nunc Ordinis militaris S. Ioan. Ierosolymitani.

2. Monasterium Aquarum sanctarum eiusdẽ Ordinis Melitæ, siue S. Ioannis Ierosolimitani.

2. Monasterium collegiatum sanctæ Mariæ, vulgò Sedofeita iuxta Portugallẽsem ciuitatem. Habet Abbatem, & canonicos seculares.

4. Monasterium de Baucas. fuit comitatus Marialuz. nunc verò possidet illud Academia Colimbricensis.

5. Monasterium in ciuitate Leiriniæ, nunc Sedes Cathedralis canonicorum secularium, erat membrum antiquæ congregationis sanctæ Crucis Colimbriæ.

6. Monasterium sanctæ Crucis de Cortes iuxta Augustobrigam. fertur tempore bellorum, quæ inter Lusitanos & Iberos olim fuerunt, deperditum. nunc verò est monialium.

7. Monasteriũ S. Martini de Mancellis, nunc Prædicatorum Ord. S. Dominici.

8. Monasterium S. Andreæ de Ansede eiusdem instituti. habet Asylum, & Iurisdictionem eiusdem.

9. Monasterium Sancti Ioannis Longorum collium, quod possident nunc RR. Patres Societatis Iesu.

10. Monasterium Dominæ nostræ de Carquere. idem Iesuitæ possident.

11. Monasterium S. Ioannis de Roijs, quod incolunt Iesuitæ.

12. Mu

12.Monasterium de Costa iuxta municipiũ de Guimaraẽs, quod tenent fratres Eremitæ S. Hieronymi, & est nobilissimum, & magnis redditibus locuples.

13. Monasterium S. Iacobi Dantas. nunc Abbatia secularis.

14. Monasterium de Freyno.

15. Monasterium de Nordelo. nunc Abbatia secularis, & Camera Episcopi Portugallensis.

16. Monasterium de Baldreu, siue Collis Dei. nunc commendatitium.

17. Monasterium de Bisde.

18. Monasterium Sancti Saluatoris de Balneo. olim nobilissimum, ex quo Magnus Alphonsus Henricus I Lusitanorum Rex primos tres Priores monasterij sancti Vincentij Vlyssipponensis accepit. modo commendatum. Ordinis militiæ Iesv Christi.

19 S. Saluatoris de Ribas.

20. Monasterium de Barbaẽs Limię.

21. Monasterium de Requiam commendatitium.

22. Monasterium S. Mariæ de Rates. commendatitium.

23. Monasterium de Sauto in termino Municipij de Guimaraes.

24 Monasteriũ S. Christophori de Maphoẽz, quod Rex D. Alphonsus Henricus multis redditibus ditauit, erat enim tum temporis Oratorium clericorum.

25. Monasterium Cerzedelli.

26. Monasterium S. Torcati.

27. Monasterium Villæ Couæ.

28. Monasterium de Airaẽa

29. Monasterium S. Andreæ de Tolloẽs.

30. Monasterium S. Petri de Ferreira.

31. Monasterium de Reflorijs de Ribadaue.

32 Monasterium S. Vincentij de Sernande Lucanæ Diœcesis, cuius etiam fit mentio in libro taxarum Apostolicarum.

33. Monasterium S Iacobi de Fonte Arcada commendatitium.

34 Monasterium de Lobao, nunc Ecclesia parochialis. Adde ex libro taxarum Apostolicarum.

35. S Mariæ de Ismagad Diœcesis Lucensis Prouinciæ Bracharensis, quod puto esse commendatum. & Nota, quod aliud monasterium eiusdem nominis ponitur in Diœcesi Laonensi in eodem libro.

IV. Cæteræ monasteria, quæ nunc etiam institutum canonicum retinent, omnia ad Illustrissimam S. Crucis Colimbricensis congregationẽ spectant, quæ sola in Regnis Hispaniarum ex ordine Canonicorum regularium inuenitur, in qua regularia instituta maximè vigent, de qua, quòd inferius ex instituto dicendum sit, ne superflua repetitione tempus, & paginas conteramus, hoc solum Catalogum monasteriorum dictæ congregationis quam breuissimè describemus, quæ impræsentiarum obtinet: nam ante reformationem alia plura obtinuisse ex illius monumentis antiquis non obscurè indicatur. Habet congregatio S. Crucis Colimbricensis decem & nouem, eaq; præcipua monasteria, quorum

Primum, quod dignitate cæteris præstat, & est caput dictæ congr. in quo illius Prior, seu Abbas Generalis suam ordinariam residentiam habet, est Regium monasterium S. Crucis in Balneo Suburbano ciuitatis Colimbriæ, ex donatione Alphonsi Lusitaniæ primùm Ducis, deinde Regis, Ferdinandi Comitis, & Tarasiæ Reginæ filij acceptum, à Sanctiss. viro Tellone Colimbricensis Ecclesiæ tunc regularis Archidiacono, & cæteris socijs anno 1131. fundatum, ex quibus vnus fuit sanctus Theotonius primus eiusdem monasterij Prior conuentualis, alter venerabilis Dominus Odorius eiusdem monasterij Prior claustralis. Hoc monasterium maximis priuilegijs Summorum Pontificum, & Regum Lusitaniæ, & aliorum Principum munitum, prædijs, Villis, Castris cum Iurisdictione spirituali, & temporali ornatum, magnos viros sanctitate, & omnigena doctrina illustres protulit, & tanquam amœnissimum omnium virtutum viridarium semper floret: propter quæ apud omnes Lusitanos, & Iberos in summa veneratione habetur.

2. Monasterium est S. Vincentij apud Vlyssiponam ab eodem Rege Alphonso Henrico ad plagam Orientalem dictæ ciuitatis anno 1148. Vlyssipons ab infidelibus erepta fundatum, tum ob hoc præcipuè, quod in eo B. Antonius Seraphici Ordinis illustrator, de Padua nuncupatus, ordinem canonicorum regularium S. Augustini professus, duobus annis sua sanctissima conuersatione illud decorauit.

3. Est collegium S. Augustini in ciuitate Colimbricensi nuper fundatũ, videlicet anno 1593. siue potius ex ipso cœnobio S. Crucis, in quo prius fuerat erectum extra in opportuniorem locum translatum.

Qvartum monasterium est S. Saluatoris de Ecclesiola nuncupatum, duabus leucis à Portugallensi ciuitate distans, anno 922. fundatum, cuius etiam in libro taxarum Apostolicarum mentio habetur. V.

5. Est monasterium S. Augustini antea S. Saluatoris vulgo de Serra in cacumine montis iuxta fluuium Durium à Ioanne Tertio Portugalliæ Rege ędificatum.

6. Est S. Saluatoris de Morejra in Diœcesi Portugallensi ante annos sexcentos fundatum, vt ex cartis donationum monasterij illius habetur.

7. Sanctiss. Dominæ nostræ de Nandino ædificatum inter fluuios Durium, & Minium, & est vetustissimum, de cuius antiquitate constat ante annum 1177.

8. Est sanctissimæ Mariæ de Reflorijs propè fluuium Limiam,& oppidum,quod Pons Limiæ dicitur. Extant cartæ donationis eidē factæ anno 1124.

9. Sancti Georgij propè ciuitatem Colimbriā iuxta flumen Mundan a quodam Comite Colimbricensi ex voto fundatū,& abundātissimis redditibus dotatum. huius monasterij in libro taxarum Apostolicarum mentio habetur,& est taxatum in ducatis octingentis: quod illius opulētiam monstrat.

10. S. Petri de Floques propè municipium de Arganil Colimbricensis Diœcesis.

11. Est S. Petri de Paderne iuxta fluuium Minium,quod de anno 1141. videtur fuisse monialiū; postea de anno 1231. Regularium canonicorum erat.

12. Sanctæ Mariæ de Molia in Diœcesi Bracharensi apud municipium, quod dicitur Barca. extant monumenta illius antiquitatis de anno 1141.

13. Monasteriū sancti Simeonis de Iunquejra. sunt instrumenta permutationum,quæ illius antiquitatem ante annum Christi 1096. demonstrant.

14 Monasterium S. Stephani de Villella in Diœcesi Portugallensi vetustissimum.

15. Villæ Bonæ Episcopi nuncupatū inter Lamicam,& Durium fluuios fundatum anno 990. à Domno Monione Viegas,& Domno Sesnando Episcopo Portugallensi.

16 Sancti Martini de Cramos situm in Diœcesi Bracharensi,in quo anno 1123. Prioratū gerebat Gundisaluus Menendi,ex quo illius antiquitas probatur.

17. Est monasterium S. Michaelis de Villarinho inter Durium,& Minium in Diœcesi Bracharensi circa annum 1074. fundatum ex quadam carta donationis.

18. Sanctæ Mariæ de Oliuejra,quod fundauit Domnus Sesnandus de Hueris anno Domini nostri 1033.

19. Est monasterium sancti Martini propè castrum de Aoobrega in Diœcesi Bracharensi inter Durium,& Minium situatum, quod fundatum fuit era 1174. idest anno Dñi nostri Iesu Christi 1136. ex inscriptione in porticu illius Ecclesiæ seruata.

Hæc omnia ex Catalogo monasteriorū dictæ congregationis à Reuerendiss. P. D. Antonio à Cruce Generali ad me Romam transmissa per summam sunt accepta,de quibus in eadem congregatione fusius dicemus.

VI FVerunt etiam in eodem Regno Lusitaniæ vetustissima collegia sacrarum Virginū canonissarum,ac in primis in fundatione monasterij sanctæ Crucis Colimbricensis constructum fuit claustrum separatum illustribus,& nobilibus fœminis,quæ contemptis mundi illecebris Deo sub D. Augustini regula seipsas dicabāt, sub obedientia Priorum dicti monasterij,quas Domnas vocabāt,vt patet ex schedula professionis Domnæ Moniæ, quæ talis est: *Ego Monia Martini filia timens Deum,& vltimi diem iudicij,trado meipsam Deo,& Colimbricensi monasterio sanctæ Crucis,ac vobis quoque Domno Theotonio eiusdem monasterij Priori,& cæteris canonicis ibidem in perpetuum commorantibus: & offero ibi villam nomine Almasam integram iuxta fluuium Mondeu sitam,pro qua ego dedi aliam villam,quæ dicitur Torroso iuxta Dorium,&c.* Itemque in veteri libro,quo mortuorum nomina notari solebant, inuenitur Regina Domna Maphalda sanctæ Crucis Canonica sic notata: *Obijt Domna Maphalda inclita Regina Portugaliæ Coniunx Domini Alphonsi Primi Portugaliæ Regis, Canonica sanctæ Crucis, nonis Decembris.* & filia quædam Regis, nomine Domna Constantia similiter reperitur Canonica. Permanserunt autem dictæ Canonicæ in eodem monasterio, vsq; ad secundam reformationē factam autoritate Apostolica, instante Ioanne III. Rege Portugalliæ,quo tempore ille viuendi modus dictarum Canonissarum fuit abrogatus. Est in sacello Reliquiarum eiusdem monasterij quædam capsa,in qua ossa vnius ex dictis canonissis seruatur,quæ tum ab antiquis,tum etiam recentioribus in veneratione habetur: licet non de miraculis,sed de monumento solum constet. Erat etiam in sacello IESV intra claustrum eiusdem monasterij Saluatoris Crucifixi Imago vetustissima,quā vnam dictarum canonissarum alloquutam fuisse, & super petitione iniusta respondisse, nescitis quid petatis,vetus est loci traditio, qua,ob illius vetustatem penè cōsumpta sublata,altera ei similis ob deuotionem,& facti memoriā in eius locū est suffecta, illa vetusta in loco decenti seruata. Præter quas canonicas duo adhuc canonissarum monasteria vetustissima supersunt, quorum prima fundatio vix inueniri potest, quorum alterū, quod media leuca ab Vlyssipona distat, Chellas vocatur, redditibus,& canonissarum numero abundans. Virginum Vestalium cum locum primitus extitisse,quorundam est sententia,ex quibusdam literis super ædiculæ aditum cælatis hausta, in quo inter Vestales olim Achillem se abscondisse,ne ad bellum Troianum iret,ibique ab Vlysse inuentum,ac ob eam causam nomen Chellas ab Achille eidem loco inditum; Historici quidā comminiscuntur, apud quos sit fides. Alterum vero etiam nobilissimum, & vetustissimum intra muros Colimbricenses positum sanctæ Annæ dicitur. Verum istud recens renouatum alium etiā habitum accepit.

Tandem in eodem Regno Lusitaniæ est insigne monasterium canonicorum regularium D. Augustini regulam profitentium ordinis militaris S. Iacobi de Spata,ac eiusdem Ordinis in Lusitania Metropolis. qui ordo habet etiam mona-

sterium can ... prope ... Hipponam, ad quod nonnisi Do ninæ ex illustrissimis familijs procreatæ admittuntur. Hęc duo monasteria Ioẽs III. Portugalliæ Rex congregationi Colimbricensi per Sedem Apostolicam vniri procurauerat, verũ ipso ex hac vita sublato, literæ vnionis iam expeditæ effectum sortitæ non sunt.

CAPVT TRIGESIMVM TERTIVM.

De Propagatione, Ecclesijs, & monasterijs, Canonicorũ Regularium in Prouincijs Galliarum.

I.

Vis ordinem canonicorũ regularium per B. Augustinum reformatum primus in prouincias Galliarum inuexerit, quanquã certò decernere, & vt aiunt, digito monstrare nõ valeam, duo tamẽ sunt, quorum alterum probabile admodum videtur, alterum autem omnino certum, & constans, quod in hac re probabile, & fere certũ videtur, est reformationem clericorum a Beato Augustino in Ecclesia Hipponensi inchoatam, ipso adhuc in humanis agente, vel ab eius discipulis, vel ab externis, quibus cũ Augustino consuetudo familiaris, causa inquirendarum solutionum grauissimarũ quæstionum ad fidem & religionem spectantiũ intercedebat, quippe qui ad illum tanquam ad diuinum oraculũ in causis grauissimis ex omnibus mundi partibus accurrebant, in alijs quoque prouincijs, præsertim Hispaniarum, & Galliarum fuisse propagatam. Suadet enim hoc in primis necessitudo sanctissimorum virorum Hilarij, & Prosperi cũ ipso Beato Augustino, quorum primus se illius filium, & alumnum, & cum fratre, & fratria eidem Augustino valde familiarem fuisse indicat in epistola ad ipsum D. Augustinum, quæ præmittitur libro Diui Augustini de Prædestinatione sanctorum: alter verò licet facie incognitus, tamen per literas Augustino ipsi notissimus, vt illius doctrinæ super omnes alios acerrimus propugnator extitit, vt omnibus patet. Suadent etiam commercia quotidiana, quę inter Afros præsertim Hipponenses, & Tunetanos, & Gallos Narbonenses, tempore Augustini intercedebant. Nam, & Leporius ex Gallijs discedens, Vticæ in Africa Episcopus fuit ordinatus, cui in Pelagianismum lapso, vt ad sanam fidem reuerteretur, tum B. Augustinus, tum in primis Massilienses operam dederunt, quemadmodum apud Cassianum in libro de Incarnatione, Gennadiũ, & alios videre licebit. Sed quod maximè hanc sententiã firmat, ipso Augustino adhuc superstite illius libri præ manibus Gallorum iam plures habebantur, quorum causa Pelagiani, & Semipelagiani magnos tumultus excitabant, pro quibus sedandis, & Catholica B. Augustini doctrina defendenda, strenuè ijdem Hilarius, & Prosper decertauerunt. quis autẽ credat, Episcopos, & Presbyteros Galliarum, qui pro fide Catholica tuenda, & explicanda B. Augustini libros tanta diligentia exquirebant, ad compositionem, & cleri reformationem, non etiam illius vitæ institutum, & regulam pro reformatione clericorum editam ad se deferri, & in suis Ecclesijs plantari, & propagari studuisse? Certè Beatus Prosper Augustiniani instituti æmulatorem strenuum se ostendit in omnibus libris de Vita contemplatiua, in quibus quæ August. de communi vita clericorum tribus sermonibus scripta reliquit, idem Prosper totidem ferè verbis pro reformatione clericorum Gallicanæ Ecclesiæ notauit.

II. QVod verò in hac re omnino certum est, & in dubium reuocari nequit, est canonicorum regularium institutum sub ipsa tempora D. Augustini non solùm in Gallias inuectum, verum etiam per multas Ecclesias Galliarum ampliatum. Nam in Concilio Arelatensi III. quod anno Domini 450. vel circa fuit celebratum sub Leone II. editus est hic canon: *Prouidendum necesse est vnicuique Episcopo, qualiter canonici viuere debeant, nec non & Monachi secundum ordinem canonicum, vel regularem viuere studeant, vt ait Apostolus, vnusquisq; in qua vocatione vocatus est in ipsa permaneat.* Qui canon repetitur in Concilio Quarto Arelatensi sub formalibus verbis cap. 6. & in Concilio Secundo Turonensi sub Pelagio I. celebrato cap. 20. nominantur canonici, & ne quis dicat, illos fuisse canonicos seculares, legat Concilium quartum Arelatense cap 8. vbi statuit, vt in monasterijs canonicorum, vel monachorum, vel puellarum nõ amplius suscipiantur, quàm ratio permittit, & in eodem monasterio absque necessariarum rerum penuria degere possint. Legat etiam Concilium Tertium Turonense anno 813. celebratum cap. 24. statuens, vt canonici, & clerici ciuitatum, qui in Episcopiis conuersantur, in claustris habitantes omnes simul in vno dormitorio dormiant, simulque in vno reficiantur refectorio, &c. cap. sequenti vbi statuit: *Simili modo Abbates Monasteriorum, in quibus canonica vita antiquitus fuit, vel nũc videtur esse, solicitè sint prouidea... vt habeant claustra, & dormitoria, in quibus simul dormiant, simulque reficiantur, horas canonicas custodiant, &c.* Hi enim canones euidenter probant, nomen canonicorum de antiquo tempore ante annum octingentesimum, nonnisi ad designandos clericos regulariter in claustris, & monasterijs, communiterque viuentes vsurpatum, omnesque clericos canonicos nuncupatos regulares fuisse, vt vel ipsum nomen canonici absque alia probatione ostendit, quod etiã eleganter Renatus Choppinus

pinus in suo monastico titulo 3. §. 14. notauit, estque textus expressus cum sua glossa in cap. omnibus de Consecrat dist. 5. Hinc etiam deducitur, ab antiquissimo tempore ante Concilium tertium Turonense fuisse in Gallijs, immo, & in tota Ecclesia Dei, canonicos in Monasterijs sub Abbatibus degentes, quia, & illos, qui in monasterijs sub Abbatibus, & in Episcopijs sub Episcopis degebant, eisdem prorsus regulis vixisse, & consequenter eiusdem instituti extitisse. Vnde habes, quo Abigeos repellas, qui statim atque in aliquo monasterio Abbatem inuenerint. totam familiam ad caulas monachorum abigere volunt. Sed videatur cap 31. eiusdem Concilij Turonen. quod de canonicorũ monasterijs disponit, iunctis ijs, quæ statuta sunt in Concilio Moguntino sub Leone III. celebrato cap. 20. & 21. & in Concilio Meldensi cap 53. & 58 pro reformatione canonicorum in monasterijs commorantium.

III. HOc vnum addiderim, ipsam D. Augustini institutionem, siue potius canonici ordinis restitutionem, tam cito per omnes Galliarũ Ecclesias dilatatam, vt dixerit venerabilis Petrus Cluniacensis D. Bernardi contemporaneus lib. 3. epist. 28. olim in omnibus Cathedralibus, & collegiatis fuisse canonicos regulares in communi viuentes. Sed & Archidiaconus in cap. Quæsitũ, 1. quæst. 3 testatur, omnes Cathedrales Galliarũ antiquitus vocatas fuisse monasteria, tanta quippe deuotione, ac honore ipsi Galliarũ Antistites, immo & Principes, ac Reges ipsam canonicam institutionem colebant, præsertim Carolus Magnus, & Ludouicus eius filius, & regni, ac Imperij dignissimus hæres, & successor, vt de ipso Carolo Magno scripserint Ioannes Turpinus in eius vita cap. 13. & ex illo Vincentius Bellouacensis in Speculo bistoriali lib. 24. cap 14. illum canonicos, & monachos semper ad mensam suam habere voluisse, & Renatus Choppinus in Monastico lib. 1. tit. 3. §. 6. affirmet, illũ Imperiali decreto statuisse, vt omnes Galliarum Cathedrales regerentur per ipsos canonicos regulares, quod decretũ inter leges antiquas Regni Galliarum per Carolũ Magnum editas cap. 115. dicit contineri. Etsi autem laboriosum valdè fuerit singulas Ecclesias, ac monasteria, in quibus olim viguit institutio canonicorum regularium, vel nunc etiam viget, distinctè, ac singulatim cum illarum fundationibus recensere, referam nihilominus pauca de multis, quarũ mentio, vel in Prouinciali Romano, vel in libro Taxarum Apostolicarum, vel in libro, qui dicitur Practica Cancellariæ Apostolicæ, vel in libris Historicorum illius Gentis, aut alias apud autores graues fide dignos, & non suspectos habetur, in quibus referendis licet Ordo Prouincialis Romani antiqui ante centũ annos in multis fuerit immutatus, tamen ne dũ ab vno errore cauere volumus, in multos alios recurramus, eiusdem antiqui Prouincialis ordinem aliquatenus sequemur, singulas Cathedrales sub singulis Metropolitanis referentes, sub quibus constituuntur in eodem Prouinciali relicto tamen in reliquis illius Ordine, & sequendo Ordinem Alphabeti facilioris doctrinæ gratia, hoc vnum aduertentes, nos in Ecclesijs, & monasterijs Galliarum recensendis aliqua numerare, quæ non sunt propriè in regno Galliarum, sed in prouincijs finitimis, vt Sedunensium, Cathaloniæ, siue Gotię, & Sabaudię, quòd prædictæ Ecclesiæ vel monasteria sub Metropolitanis Galliarum sint cõstitutæ. Ecclesiæ, & monasteria prouinciarum Galliarum, quarum notitiam venari licuit, hæc sunt:

IV. ALbiensis Cathedralis prouinciæ, id est Metropolis Bituricensis, quæ cum ab antiquo tempore esset regularis, & postea relaxata, tempore Bonifacij Papæ VIII. curante Bernardo eiusdem Ecclesiæ præsule, per canonicos regulares fuit reformata, referente Augustino Ticinensi in Dilucidario Christianarum Religionũ fol 32. pag. 1. eam verò ex regulari factam secularem notat Rebuffus in Praxi Beneficiorum, in titulo, de Ecclesiæ erectione in secularem, nu. 8.

Aniciensis Cathedralis eiusdem prouinciæ Bituricensis, sed exempta cuius Episcopus vtitur pallio. ex prooemio libri Constitutionum Benedicti XII. pro reformatione canonicorũ regularium editi, in quo notantur Ecclesiæ Metropolitanæ, vel Cathedrales, quæ tunc tẽporis regebãtur per canonicos regulares. Liber impressus fuit Romæ per M Stephanum Guillereti de Lunariuilla Tullensis diœcesis quo primùm tempore vsus artis Typographiæ obtinere cœpit. Ex hoc Episcopatu, inquit Ticinensis loco proxime citato, assumptum Clementem Papam IV. qui postea illum sub arctiori canonicorum regularium obseruantia reformauit. Et dicit hoc haberi ex Constitutionibus ea de causa editis, quas ille fortè vidit.

Abricensis Cathedralis prouinciæ Rotomagẽsis. Huius Ecclesiæ meminit Innocentius III. lib. 2. epistola ad Decanum & Capitulum Abricense fol. 284. In diœcesi Abricensi est monasterium Ordinis canonicorum regularium, quod vocatur montis Maurelli. ex libro taxarum Cameræ Apostolicæ.

Adurensis Episcopalis prouinciæ Ausitanæ habebat quatuor monasteria Ordinis canonicorũ regulariũ, de quibus Renatus Choppinus in Monastico lib. 1. tit. 1. §. 17. ita scribit. *in diœcesi Aduransi prouincia Auxitana sunt quatuor monasteria canonicorum regularium, qui ab annis sexaginta circa facti sunt seculares.*

V. AMbianensis Cathedralis antiquitùs erat Regularis, ex Ioanne de Nigraualle in Catalogo Ecclesiarum Regni Gallici Regularium, qui autor est fide dignus, quia fuit Bibliothecarius Apostolicus, & dictum Catalogum ex Archi-

uis

nis Eccleſiæ Romanæ collegit:& quia in omnibus veridicus inuenitur,hoc excepto, quòd aliquos viros,& etiam Eccleſias refert in Catalogũ Canonicorum,qui ſunt,vel fuerunt de Ordine monachorum,quippe quia inuenit illos regulares,ſed non inuenit cuius Ordinis eſſent profeſſores ,quod ſemel monuiſſe ſufficiat. In ciuitate verò Ambianenſi eſt monaſterium Abbatiale S. Martini apud Gemellos Congregationis Victorinæ,vt Aubertus Miræus in lib de Collegijs canonicorum regularium cap.49.ſcribit: *Ante altare notatur locus in quo S. Martinus adhuc Catechumenus, & poſtea Turonenſis Epiſcopus clamydem ſuam ſcidit, & pauperi petenti dedit: fuit enim eo loci olim Vrbis porta: quæ omnia volupe nobis fuit ex adiuncta inſcriptione diſcere, cum ante annos aliquot Ambiani eſſemus.* Secundum etiam reperitur ibi monaſterium Ordinis canonicorum regularium , dictum S. Mariæ de Viſignolo. Tertium quoque S. Petri Ambianenſis, cuius fuit canonicus S.Domicius Confeſſor,ex Ioanne de Nigraualle in Catalogo ſanctorum Canonici ordinis, nunc ordinis Præmonſtratenſis. Horum enim fit mentio in lib. taxarum Cameræ Apoſtolicæ. Quartum quod dicitur Spiſſi campi in diœceſi Ambianenſi, cuius meminit Innocentius III.lib.1.fol.116.in epiſtola ad N.Epiſcopũ Ambianenſem, pro eodẽ monaſterio miſſa, ita ſcribens: *Autoritate tibi præſentium indulgemus, vt niſi dilectus filius abbas S. Martini de Gemellis Canonicos ſui Ordinis in domo Spiſſi campi, quam eius Eccleſia Religionis obtentu ad inſtituendos ibidẽ ſui Ordinis fratres, liberalitate propria conceſſiſti, duxerit ſtatuendos, tu poſt trinam commonitionem vel eiuſdem, vel alterius Ordinis viros inſtituendi, appellatione poſtpoſita, liberam habeas facultatem.* Quintũ eſt S.N de Petro moſo eiuſdem diœceſis, quod fundauit Theobaldus Epiſcopus Ambianenſis, vt habes ex literis Innocentij III. eidẽ Theobaldo Epiſcopo directis libro ſecundo fol 438.

In Andegauenſi Epiſcopatu prouinciæ Turonenſis ſunt quatuor eiuſdẽ Ordinis monaſteria, ex lib.taxarum Cameræ Apoſtolicæ, primum S. Georgij,ſecundum monaſterium omnium Sanctorum,tertium S Mariæ de Rota,vel vt alij libri legunt de voto,quartum S.Ioannis Melinenſis,cui eſt vnitus Prioratus S.Mariæ de Failleta eiuſdem Ordinis.

Arbmatenſis Eccleſia Cathedralis prouinciæ Remenſis erat canonicorum regularium ex Innocentio III.cap.Sanc.de Regularibus.

Arelatenſem Eccleſiam Metropolitanam ab inſtitutione fuiſſe Regularem, oſtendunt Concilia in ea celebrata,& Canones pro reformatione canonicorum regularium ibidem editi, Cæterum inſtitutum canonicorum regularium in eadem Eccleſia vſque ad Innocentium III.imò vſque ad Alexandrum VI vel continuatum, vel reparatũ, oſtendunt epiſtolæ eiuſdem Innocentij III. Capitulo Arelatenſi directæ, quæ habentur lib:1. fol. 228. ac etiam Prouinciale Romanum ſub Alexandro VI.editum,in quo Eccleſia Arelatenſis inter Eccleſias Ordinis S. Auguſtini numeratur, quemadmodum etiam in procemio dicti libri Conſtitutionũ Benedicti XII.& in Catalogo Ioannis de Nigraualle. In diœceſi Arelatenſi erat Prioratus S.Iacobi de Sancino eiuſdem Ordinis, qui anno 1455 per Caliſtum III menſæ Epiſcopali fuit vnitus. decipitur tamen Auguſtinus Ticinenſis,dum inter canonicos regulares illius Eccleſiæ numerat S.Honoratum, S.Hilarium,& S. Cæſarium eiuſdem Eccleſiæ Epiſcopos: illi enim regulares,& dictæ Eccleſiæ Epiſcopi fuerunt,at non canonici,ſed monachi ex monaſterio Lirinenſi:non tamen tũc Ordinis D. Benedicti,vt alij perperam ſcribunt, qui nullum monachum, niſi Benedictinum in Occidente fuiſſe putant: nam per ea tempora necdum B. Benedictus natus fuerat.

VI. Avenionenſis Eccleſia Metropolitana per S. Rufum Apoſtolorum diſcipulum fundata, clericos regulariter viuentes ſecundum regulam Apoſtolicam vſque ad annum circiter 1480.ſemper habuit, vt ex omnibus de eadẽ Eccleſia ſcribentibus apertè liquet. Immo in Prouinciali Romano, quod poſtea editum fuit,inter Eccleſias ordinis D. Auguſtini receſetur. Vide quę de illius fundatione ſcribit Renatus Choppinus in monaſtico lib.2.tit.1.§ 20. Hanc Eccleſiã ex regulari ſecularẽ fecit Iulian' de Ruuere S.R.E.Cardinalis, & Galliæ Legatus anno 1485.qui poſtea electus ſummus Pontifex,vocatus eſt Iulius Secundus.

Prope ciuitatem Auenionenſem fuit monaſterium S Rufi circa annum milleſimum ædificatũ, à quatuor canonicis cathedralibus,quod fuit caput totius congreg.S.Rufi nuncupatæ,quod circa annũ 1100.per Albigenſes Hæreticos eſt euerſum, & canonici Valentiam commigrarunt.

Auguſtana Prætoria Cathedralis Prouinciæ Tarantaſienſis,quæ ab antiquiſſimo tempore,& ab inſtitutione regularis extitit,nunc etiam inſtitutum canonicorum regularium retinet, qui ſuper veſte nigra,quam more clericorum ſeculariũ deferunt,haſtam lineam ſtrictam ad latitudinem trium,vel quatuor digitorum in ſignum regularis profeſſionis omnibus patentem portant. Quæ Eccleſia,vel hoc ſolo titulo ab omnibus regularibus canonicis digna eſt venerari quod illius fuerit Archidiaconus S. Bernardus, non ille Claræuallẽſis Abbas,ſed canonicus regularis & multorum ſignorum patrator, inter quæ illud præcipuum extitit quod in monte Iouis, nunc S.Bernardi, in finibus Allobrogum Sedunenſis Diœceſis Iouis ſtatuam, in qua Dæmon reſponſa & ſanitates dare profitebatur, euertiſſet, & incolas peſſima ſuperſtitione & tyrannide liberaſſet, Dæmonem adiuratum in aſpera & profunda montium loca ablegauit. quam ob cauſam factum eſt, vt Dæmon ad pedes D.Bernardi catena ligatus pin-

sta exemplo apud Iuonem Carnotensem, quæ communibus fletus Romanorum Antistitum, Regumq; Francorum auxilijs & beneficijs epistola 280. ad Gotefredum Bellouacensem Episcopum quemadmodum &c. Quæ in monasterio sancti Quintini, aut Montis Quintiniani Carolus Caluus Galliæ Rex placitum tenuit cum suis Consiliarijs anno 874. ex Aimonij appendice lib. 5. de gestis Francorum cap. 31. Ex quibus videas, istud monasterium esse antiquum ante annos circiter octingentos: neque D. Iuonem in eo Canonicam regulam primùm instituisse, sed iam olim institutam reformasse. In eodem Episcopatu videtur esse alia Abbatia S. Georgij de Boys, cuius idem Renatus Choppinus meminit lib. 1. tit. 3. num. siue §. 16. Item alius Prioratus parochialis S. Petri de Pemponne, & S. Martini de Boys, aliàs de la Veronica apud Bellouacum, cuius idem autor meminit ibid. §. 21. in Additionibus. Meminit etiam Ioannes de Nigraualle in Catalogo sanctorum canonici Ordinis cuiusdam Abbatiæ Bellouacensis, cuius fuit Abbas S. Marius Confessor.

Bituricensem Ecclesiam Metropolitanã fuisse olim regularium canonicorum, præter Ioannẽ de Nigraualle fatentur Rebuffus in lib. de Regularibus ad prælaturas nominandis §. ad præmissa, in verbo Priuilegia, & ex illo Renatus Choppinus lib. 1. tit. 3. §. 6.

In Diœcesi verò Bituricensi sunt infrascripta monasteria canonicorum. Primum Pleipendense, siue de Pleubendem, quod extruxit Riccardus secundus Bituricensis Archiepiscopus, & in eo defunctus est anno 1092. Cui monasterio Adalbertus Riccardi successor multa bona est largitus, ex Choppino lib. 2. tit. 3. §. 3. in Additionibus. Secundum est monasterium S. Ambrosij. Tertium S. Saturi. Quartum S. Mariæ de Collia. omnium istorum fit mentio in libro taxarum Cameræ Apostolicæ. Quintum S. Cyrici Exuldensis, de quo idem Choppinus eodem lib. 2. tit. 3. §. 11. refert quandam sententiam Parlamenti Parisiensis ad fauorem capituli dicti monasterij, quæ apud illum videri potest.

VIII Bisuntinam Metropolitanam Prouinciale Romanum inter Ecclesias ordinis S. Augustini refert, de qua Petrus Damiani in epistola ad Hugonem Archiepiscopum Bisuntinum, quæ legitur inter eius epistolas lib. 3. epist. 8. scribit, vidisse in eadem Ecclesia alterum claustrum, quod dextrum tenebat latus, vbi candidus clericorum cœtus tanquam chorus nitebat Angelicus, qui velut in cœlestis Athenæ gymnasijs sacrarum scripturarũ erudiebantur eloquijs, & veræ Philosophiæ solerter incumbebant studijs, seseq; sub regularibus exercebant quotidie disciplinis. Subdit ibidem: *Nec istud excidit, quia præter istas, duas alias nouiter canonicas vnò simul, eodemq; tempore construxit, vnam scilicet cum Ecclesia S. Mariæ Magdalenæ: alteram verò, si ritè teneo, cum Ecclesia S. Laurentij.*

Cum autem duas canonicorum regulariter viuentium Ecclesias ab eodem Hugone restitutas B. Petrus Damianus his verbis narret, alteram cuius nomen reticetur S. Pauli, nunc Abbatialem intra eandem ciuitatem fuisse, ex dictæ Ecclesiæ S. Pauli fundatione, & restitutione per Reuerend. admod. Patrem Dñm Ioannem Nardinum illius modernum Priorem collecta, & ad me nuper transmissa, probabile forsan videbitur. Sciendum enim est, præter cathedralem, & alias à B. Petro Damiano memoratas, quasdam alias canonicorum regularium Ecclesias præcipuas fuisse olim in Diœcesi Bisuntina, & nunc etiam reperiri, quarum nonnullæ Abbatiali, aliæ Prioratus titulo sunt decoratæ.

Prima Abbatialis est Ecclesia insignis S. Pauli in eadem ciuitate Bisuntina per S. Donatum Bisuntioum præsulem anno Dñi 630. sub Regula S. Columbani Abbatis Luxouiensis, cuius precibus eundem S. Donatum Wandalinus, & Flauia Burgundionum Duces obtinuerant, primitus fundata, deinde post varios casus & ruinas anno Dñi 1044. per B. Hugonem Bisuntinum Archiepiscopum, qui antea eandem S. Pauli Abbatialẽ post Albericum Rodulpho Rege iubente, obtinuerat, restituta, collocatis in ea canonicis, quos non amplius sub Abbate, vel Præposito, sed sub Decano per fratres eligendo viuere constituit. Constant omnia ex illius testamento, siue ex diplomate institutionis ipsius canonicæ S. Pauli, in quo inter alia sic habet: *Igitur post ordinationem Congregationis Venerabilis Patroni nostri S. Stephani Protomartyris, quam ex bonis ipsius, quæ quondam male ablata fuerant, & ex proprio beneficio, necnon ex materna hæreditate coadunaueram, diuina prouocatus instinctu, volui & in sanctæ Dei Genetricis honorem à funda Ecclesiam ædificare, & canonicorum frequentia pro honoram exhibitione decorare. Dum autem hæc mecum tacitus reputarem, atque virum hoc, aut illud surgenda operi coheréret, consilia haberem, placuit sententiam priorem mutare: nec tamen ab incœpta cessare. Abbatia enim S. Pauli olim in eius honore, nunc piissimæ Virginis Mariæ dicata, in meam potestatem venerat, quam bonæ memoriæ prius Abbas dum vixit, Albericus rexerat. Quapropter inquam consulenti potissimum visum est mihi, vt & quod debebam meæ Mariæ, & quæ erant in mea potestate bona S. Pauli verterem, virisque canonicis ibi Deo, & Matri eius, & beato Apostolo, sanctoque Antidio in eadem Ecclesia requiescenti seruientibus attribuerem.* & infra. *Rogo obnixè, ne in loco suprascripto Abbas ponatur, neque Præpositus ordinetur: quia sæpius quærunt quæ sunt propria, negliguntq; fratrum commoda. Decanus ibi constituatur, talis tamen, qui à fratribus eligatur, & qui magis velit prodesse, quàm præesse. Si quis igitur successorum &c.* Hoc testamentum actum fuit anno 1044. & viginti Episcoporum nominibus subsignatum, quo anno primus canonicorum Decanus nomine Wichardus est institutus, perseuerauitque regimen

Decanorum in eadẽ Ecclesia vsque ad anu. s.122. post quẽ annum inuecta est in illam B. Augustini regula, prius enim dicti canonici illam non habebant, & fortè sub D. Benedicti regula quoquo modo adhuc viuebant, vel sub aliqua regula ab eodem Archiepiscopo illis præscripta. Hinc inter canonicos exortæ contentiones, quod nonnulli ab arctioris vitæ instituto abhorrerent, quæ anno 1131. per Bisuntinum Archipræsulẽ ita sunt compositæ, vt canonicis sub B. Augustini regula degentibus Prior præesset, cæteris Decanus, & exinde ab illo tempore Decanorum nulla amplius mentio est habita: cum etiam vetuisset Innocentius IV. suo diplomate dato Cluniaci, ne quis qui B Augustini Regulam sequi nollet, in B. Pauli cœnobium admitteretur, paulatim defecerũt ibi canonici seculares, & sic tandem in Augustini regulam domus tota consensit, cui primus Abbas præfectus est D. Stephanus de Cicone, qui obijt anno 1258. alijque Abbates numero tres supra viginti eidem in regimine successerunt, etsi septem posteriores fiduciarij, & non Regulares extiterint. Plura de hoc Abbatiali cœnobio vir eruditissimus D. Ioannes Iacobus Chiffletius Patricius Consularis ciuis, & Archiater Bisuntinus in sua antiqua Vesuntione, ex quo ista etiam feruntur excepta.

Conduntur in dicta Ecclesia corpora Sanctorum Antbidij martyris & Archiepiscopi Bisuntini sub Honorio, & Theodosio iuniori, Donati, Migetij, Theonatij, B. Hugonis, & Wandaleni Ducis, Patris S. Donati.

Manent vsque in præsens in eadem Ecclesia canonici regulares sub Priore item regulari, nam Abbbas est secularis commendatarius, etsi omnimodam cõmunitatem, & alia regularium instituta non ad vnguem seruent, nigris tunicis more clericorum secularium induuntur, super quibus hastam lineam strictissimam deferunt, porrò in illorum numerũ nonnisi viri nobiles, vel doctrina clari admittuntur. Eorum Prælati in comitijs prouinciæ, sicut & alij dicti ordinis Abbates locũ honorabilem, & votum habere consueuerunt, qui extra claustrum, rochettũ, cum mozzetta, & desuper pallium & tonsuram clericalem more Episcoporum deferunt. Ipsi verò canonici in publicis processionibus immediatè post cathedrales incedunt, & habent duo suffragia in electione Archiepiscopi Bisuntini.

IX. SEcunda est Abbatialis Ecclesia S. Mariæ de Gollia in oppido Salinarum, quam circa annũ Dñi 1200. fundauit strenuus, & excellens vir Dñs Gautherius Dñs de Salinis, qui vt fertur, tria monasteria vno die fundauit, primũ de Roserio Ordinis Cisterciensis, secundum S Mariȩ de Gollia, tertium de monte S. Mariæ Ordinis item Cisterciensis. Resident in ea decem canonici regulares sub Abbate fiduciario. huius monasterij in libro Taxarum Apostolicarum mentio habetur.

Tertia est Abbatialis Ecclesia mõtis Benedicti inter montes altos & asperos circa annum Dñi 1100. erecta seu potius instaurata per illustres viros Landricum, Amandricũ, Hugonẽ, & Hendricũ Dños de Ioulx, & Arsyes, qui totam terrã Vallis de Saluegio continentem duas circiter leucas Gallicas in longitudine. & totidem in latitudine cum decimis, varijs iuribus, præstationibus, & iurisdictione temporali obtulerunt. Habet annexã amplam Parochiam quatuor millium, & amplius personarum, quȩ per canonicos dictæ Ecclesiæ regi consueuit. Pendent etiam ab illa tres Prioratus, scilicet de Valle, de Vllorbio, & de Grandecurtio, primus Abbas nomine Narduinus ab Innocentio II. anno 1141. exemptionẽ obtinuit. Benedictus verò XII. dictæ Ecclesiæ Abbatibus vsũ Pontificaliũ concessit. Sunt in ea plures Sanctorũ reliquiæ, est etiam Arca lapidea vetustissima quatuor columnis fulta, in qua cuiusdam sancti viri Benedicti nomine corpus dicitur reconditũ, quẽ ferunt ibi loci vitam solitariã agentẽ, eidẽ monti Benedicti nomen dedisse: sub ea infantes infirmi positi melius habere consueuerunt. Hæc Abbatia per centum ferè annos Abbates habuit fiduciarios, sub quibus in spiritualibus, & temporalibus plurimum fuerat deteriorata; diuino tandem cõsilio, & pietate serenissimi Archiducis Alberti magno eius emolumento spirituali, & temporali, Abbatem ex ordine canonicorum regularium professum sortita est Reuerendiss. Dñm Renobertum Cheureton, Sac. Theologiæ Doctorem eruditissimum, & regularis disciplinæ instauratorem zelantissimum, cuius votis vt Deus faueat, obnixè obsecro, quem dictæ Abbatiæ restauratorem meritò vocare possumus: Nam ædificia ferè omnia tam in dicta Abbatia, quã in domibus ex ea dependentibus de nouo exstruxit, iura vindicauit, redditus auxit, officium nouum Romanum multis libris magno ære comparatis introduxit, disciplinam regularem restituit, & Parochiam ei annexam, & vicinis Heluetijs Hæreticis contiguam per absentiam Pastorum à bonis moribus, & verò cultu nonnihil errantem, in Religione, & Fide Catholica firmauit.

PRæter supradictas vero Abbatias sunt in Bisũtina Diœcesi, quatuor Prioratus Conuentuales eiusdem ordinis, qui suos habent Priores canonicos regulares. Primus Lantenensis. Secundus Marterensis, vterque habens quatuor canonicos. Tertius de Valle, qui tamen habet Priorem fiduciariũ, & duos canonicos. Quartus Marodimus. qui habet sex canonicos, sed nuper fuit annexus Ecclesiæ collegiatæ Dolanȩ. Sunt etiam plures alij Prioratus rurales, qui vocantur cellæ, dependentes à prædictis duabus Abbatijs S. Pauli, & montis Benedicti, quæ olim regebantur per canonicos dictorum monasteriorum, X.

sed

sed nunc obtineri cœperunt in Curia Romana.

Meminit tandem alterius canonicæ S. Martini in oppido Salinarum fundatæ per cannnicos S. Ioannis Bisuntini Innocentius III. in epistola ad capitulum S. Ioannis Bisuntini data, quæ habetur lib. 1. fol. 121. in qua inter alia hæc habet. *Inde est, quod cum in Ecclesia S. Martini, quam habetis apud Salinum, iuxta facultates Ecclesiæ canonicorum ordinem volitis instruere, sicut fuit in Auditorio nostro propositum. Nos vestro proposita grata volumus condescendere voluntate, vobis præsenti pagina indulgentes, vt habito assensu venerabilis fratris nostri Bisuntini Archiepiscopi, nullius appellatione, vel contradictione obstante, laudabile propositum valeatis effectui mancipare.*

XI. BVrdegalensis Metropolitana, cuius fit mentio in cap. Præterea, de præbendis, dum memoratur, quidam Archidiaconus in ea Regulariter professus. in cuius Diœcesi est insignis Ecclesia canonicorum regularium in oppido Blauij a Carolo Magno exstructa, de qua Ioânes Turpinus, inde Vincentius Bellouacensis, Antoninus Forc[illegible]nus, & alij hæc habent in Vita Caroli Magni cap. 29. *Beatum namque Rolandum super duas mulas tapeto aureo subuectum, pallijs tectum, vsque ad Blauium Carolus deferri fecit, & in B. Romani Basilica, quam olim ipse ædificauerat, canonicosque regulares intromiserat, honorificè sepeliuit, mucronemque eius ad caput, & tubam eburneam ad pedes, ser[illegible] ad decus Christi, & probam militia eius, suspendit.* [illegible] infra. *Totã terram, quæ circa Basilicam sancti Romani Blauiensis milliariorum spatio porrigitur, totumque oppidum Blauiense cum tractu, quæ sibi pertin[illegible], at etiam mare, quod sub eo est, vsibus eiusdem [illegible] allodij amore Rolandi dedit, & præcepit canonicis eiusdem loci, ne alicui personæ humanæ seruitium officia amplius exhiberent &c.* In eadem Diœcesi resc[illegible] duo monasteria, videlicet S. Petri de Betthoho, & S. Petri de Insula in Medulco. ex [illegible] axarum Cam. Apostolicæ. Meminit etiam [illegible] de Vitriaco canonicorum regularium S Mariæ Blesensis lib. Historiæ Occidentalis cap. 21 quorum vitam exactam miris laudibus extol[illegible]. Oppidum autem Blais idem est, quod Blauiú.

XII. CHabilonensis Episcopalis Prouinciæ Lugdunensis, quam inter Ecclesias, quæ olim erant canonicorum regularium numerat Petrus sancti Iuliani de Chabilonensibus, & Matisconensibus antiqnitatibus, & ex illo Renat⁹ Choppinus lib. 1. tit. 3 num. 6. In Episcopatu Chabilonensi est monasterium S. Mariæ de Mac, ex lib. Taxarum Apostolicarum.

In Catalaunensi Episcopatu Proninciæ Remensis est monasterium omnium Sanctorum, quod Rogerius Secundus Catalaunensis Episcopus fundauit anno 1063. ita Annales Hannoniæ, & ex illis Choppinus lib. 2. tit. 3. §. 3. & Miræus de Collegijs canonicorum regularium c. 40. In eodem Episcopatu sunt alia duo monasteria videlicet S. Mennini, & S. Mariæ de Virtute, ex libro Taxarum Apostolicarum.

In Carnutensi Episcopatu Prouinciæ Senonensis sunt quinque monasteria canonicorum. Primum S. Mariæ de Burgo medio. Secundum S. Vincentij in nemore. Tertium S. Ioannis de Valeia. Quartum S. Cerauni propè Carnutum. Quintum S. Mariæ de Claro fonte, omnia ex eodem libro Taxarum Apostolicarum.

In Cenomanensi Episcopatu Prouinciæ Turonensis sunt sex monasteria, ex eodem libro Taxarum Apostolicarum: primum quod dicitur de bello loco, cuius Abbati scribit D. Bernardus epistola 348. secundum S. Georgij in nemore, tertium S. Mariæ de Vadacio, quartum S. Nicolai de Olíueto, quintum monasterium fontis Danielis, sextum S. Catharinæ de Valle, cum duobus Prioratibus sibi vnitis.

Apud Cæsarisburgum monasterium canonicorum, quod fundauit Mathildis Imperatrix ex Chronica Normandica sub anno 1116. fol. 101. in fine.

In Claramuntensi Episcopatu prouinciæ Bituricensis sunt quatuor monasteria, primum dictum de Cantoin, siue Camptominici, secundum S. Amabilis de Rionio, tertium S. Symphoriani. hæc tria recensentur in lib. Taxarum, quartum S. Ioannis Baptistæ membrum congregationis S. Laurentij de Vltio, ex priuilegijs monasterij S. Laurentij, & actis capituli Generalis dictæ congregationis ann. 1342. celebrati.

Apud Compendium est monasterium congregationis Victorinæ, apud quod nonnulli Gallarum Reges sepulturam acceperunt, vt ex quodam eius monasterij canonico, qui ad nos ante annos 25. nomine Dñs Ægidius transierat, accepi. Est in oppido Compendij alia insignis Abbatia, cuius meminit Innocentius III. in literis Abbati, & conuentui Compendiensi directis, in quibus Episcopum Syluanectensem eidem Conseruatorem tribuit, & concedit, vt ad illum pro Chrismate, oleo sancto, consecratione Ecclesiarum, & ordinatione clericorum eiusdem monasterij accedant habentur literæ in 1 lib. fol. 213. nisi sit eadem cum dicto monasterio congregationis Victorinæ.

Chaigcum Abbatiale cœnobium Ordinis S. Augustini, Renatus Choppinus lib. 1. tit. [illegible]. §. 9. inquit anno 1514 fuisse reformatũ, de quo Rebuffus in Praxi beneficiorum, in tit. de forma Vicariatus num. 198. In quo autem Episcopatu, vel prouincia sit constitutum, apud illum quære.

In Episcopatu Corisopitensi prouinciæ Turonensis monasterium S Mariæ de Doulas ex lib. Taxarum Apostolicarum.

In Episcopatu Constantiensi Prouinciæ Rotomagensis sunt duo monasteria, primum S. Mariæ de Voto, secundum S. Lau[illegible] ex lib. Taxarum Apostolicarum.

In Dienſi Epiſcopatu prouinciæ Viennenſis, vel nunc Ebredunenſis, quæ vulgo dicitur Ambrun in Delphinatu eſt Prioratus conuentualis S. Mariæ de Sinardo, cuius Prior interfuit capitulo Generali congregationis S. Laurentij de Vltio an. 1342. cum nouem ſuis canonicis, vt ex actis dicti Capituli apparet.

XIII. Dignenſis Epiſcopalis prouinciæ Ebredunēſis in Prouincia erat regularis tempore Alexandri VI. vt apparet ex Prouinciali Romano, & proœmio libri Cōſtitutionum Benedicti XII.

In Doleuſi Epiſcopatu prouinciæ Turonenſis monaſterium S. Iacuti, ex lib. Taxarum.

In Eduēſi Epiſcopatu prouinciæ Lugdunenſis eſt monaſterium S. Mariæ de Ogneo, ſiue Ognuio, ex eod. lib. Taxarum.

In Ebredunenſi Archiepiſcopatu vulgo Ambrun eſt monaſterium S. Mariæ de Brianzona, cū octo Eccleſijs ad illud ſpectantibus, membrum congregationis S. Laurentij de Vltio, ex priuilegijs dicti monaſterij.

In Eluenſi Epiſcopatu prouinciæ Narbonenſis eſt monaſterium S. Mariæ de Regali, ex libro Taxarum.

In Engoliſmenſi Epiſcopatu prouinciæ Burdegalenſis ſunt duo monaſteria, primum dictum de Cella froini, ſecundum de S. Corona, ex eodem lib. Taxarum.

In Epiſcopatu S. Flori monaſterium Piperuicenſe, ex codem lib. Taxarum.

In Gapten ſi Epiſcopatu vulgo Gap, olim prouinciæ Aquenſis, nunc Ebredunenſis, vt Maginus in Galliæ deſcriptione obſeruat, monaſteriū S. Laurentij belli montis, cuius Prior cum duodecim canonicis dicto Capitulo Generali congregationis S. Laurentij de Vltio interfuit, & aliud de Arigio nuncupatum, quæ ſunt membra dictæ congregationis ex priuilegijs monaſterij S. Laurentij.

In Gebennenſi Epiſcopatu prouinciæ Viennenſis in Delphinatu ſunt quatuor monaſteria ex lib. Taxarum Apoſtolicarum, primum S. Mariæ de Abundantia, ſecundum S. Filiaci, tertium dictum de Lits, quartum S. Mariæ inter montes, quod eſt congregationis S. Rufi, ex Catalogo monaſteriorum S. Rufi relato à Choppino lib. 2. tit. 1. §. 20. in Additionibus, quanquam in priuilegijs dicatur eſſe in Geneuenſi.

Geneuenſis Epiſcopalis S. Petri antequam à fide Catholica ciuitas illa deficeret, , vt fieret Synagoga & Sedes Sathanæ, per regulares canunicos tenebatur, vt illorum Prouincialium conſtans eſt traditio.

Gerundenſis Epiſcopalis prouinciæ Narbonenſis, ex Prouinciali Romano, & proœmio libri Conſtitutionum Benedicti XII. In Epiſcopatu verò eſt monaſterium S. Mariæ de Villa Bertrandi, ex lib. Taxarum.

Gratianopolitana Epiſcopalis prouinciæ Viēnenſis ex dicto proœmio conſtitutionum Benedictinarum, & ex Prouinciali Romano, illius etiam vti regularis fit mentio in cap. Per tuas, de voto, & voti redemptione. de eadem Ioannes de Nigraualle in Catalogo Eccleſiarum Galliarum. In Epiſcopatu Gratianopolitano eſt monaſteriū de Arenis, cum viginti Eccleſijs ad illud ſpectantibus, de quo in priuilegijs monaſterij S. Laurentij de Vltio, inter cuius membra numeratur.

Hugonienſis Eccleſia in prouincia Picardiæ, ex Ioanne de Nigraualle, in eodem Catalogo Eccleſiarum Galliarum erat canonicorum regularium.

IN Lemouicenſi Epiſcopatu prouinciæ Bituricenſis ſunt quinq; monaſteria canonicorū. XIV.

primum S. Galterij Stupeni, ſiue de Stupeno, ſecundum S. Petri Stirpenſe, cuius meminit Innocentius III. in epiſtola ad Archiepiſcopum Bituricenſem, quæ habetur lib. 1. fol. 133. tertium S. Bartholomæi de Beneuento, quartum S. Aniani de Vrſolaco, & Barſolaco. Hæc omnia ex lib. Taxarum, quintum S. Martialis, de quo Renatus Choppinus lib. 1. tit. 3. §. 6. *Canonici inquit S. Martialis Lemouicenſis pœnali exemplo territi ſecularizatione Eccleſiæ S. Martini Turonenſis, relicto ſeculari habitu, ſe ad monaſticam vitam conuerterunt, teſte Gaguino lib. 5. Annalium Francorum.* Aduertendum autem, hunc autorem paſſim vocare canonicos regulares monachos.

In Lingonienſi Epiſcopatu prouinciæ Lugdunenſis monaſterium S. Stephani, & monaſterium S. Mariæ de Caſtiglione ex lib. Taxarum. Eccleſiam Caſtellionenſem, ex ſeculari regularem fecit S. Bernardus, quòd apud illam ab infantia fuerat nutritus, vide in Vita S. Bernardi lib. 1. c. 1.

In Lucionenſi Epiſcopatu prouinciæ Burdegalenſis ſunt duo monaſteria, primum S. Mariæ de Angelis, ſecundum Fontanellæ nuncupatum, ex eodem lib. Taxarum.

Lugdunenſem Metropolitanam Ioannes de Nigraualle inter regulares numerat. In Diœceſi Lugdunenſi referuntur hæc monaſteria, primū de Belle Ville, ſecundum S. Ruguberti ex lib. Taxarum Apoſtolicarum, tertium dictum de Platea congregationis S. Rufi ex Catalogo dictæ congregationis. Meminit etiam idem Ioannes de Nigraualle cuiuſdam Abbatiæ Lugdunenſis, cuius inquit fuiſſe Abbates, S. Lupicinum, & S. Sequanum canonicos regulares.

Magalonenſis Epiſcopalis prouinciæ Narbonenſis fuiſſe olim canonicorum regularium, conuincitur non ſolùm ex proœmio libri Conſtitutionum Benedicti XII. ſed ex epiſtola Innocentij III. Epiſcopo, Archidiacono, & Sacriſtæ Magalonenſibus directa, quæ habetur lib. 1. pag 117.

In Mōte Peſulano Magalonēſis Diœceſis collegium S. Rufi congregationis S. Rufi, cū tribus Eccleſijs ab eo dependentibus, quod fundauit Car-

dinalis

diualis Anglicus, siue Angelicus Grimaldi canonicus regularis dictæ congregationis, vt infra in eadem congregatione dicetur.

In Maclouiensi Episcopatu prouinciæ Turonensis sunt tria monasteria ex libro Taxarum, quorum primum dicitur de Bello loco, secundum Montis fortis, tertium Panis pontis, cũ Prioratu S. Bartholomæi sibi vnito.

In Malcacensi Episcopatu prouinciæ Burdegalensis sunt quatuor monasteria, primum S. Petri aureæ Vallis, secundum S. Vincentij de Molio, tertium dictum de Belloforte, quartũ de Malo Leone, ex eodem libro Taxarum. sunt in Aquitania.

Meldensis Episcopalis prouinciæ Senonensis ostenditur fuisse ordinis canonicorum regulariũ ex Practica Cancellariæ Apostolicæ pag. mihi 120. nam in forma titulorum literarum quæ scribuntur capitulo Ecclesiæ regularis ordinis S. Augustini ponitur Ecclesia Meldensis in hunc modum: *Dilectis filijs Capitulo Ecclesia Meldensis ordinis S. Augustini:* Vnde constat, in ea institutum canonicorum regularium vsq; ad tempora Alexandri VI. quibus editus est hic liber extitisse, cæterum in Episcopatu Meldensi recensetur monasteriũ S. Mariæ de Villaco in lib. Taxarum. Item S. Saluatoris, cuius Prior fuit cõstitutus Visitator monasterij S. Crucis Parisiensis vna cum eius Generali & duobus socijs, referente Choppinus lib. 1. tit. 3. §. 26.

Matisconensis Episcopalis prouinciæ Lugdunensis inter eas, quæ ab institutione fuerunt canonicorũ regulariũ notatur à Petro S. Iuliano, de Antiquitatibus Matisconensibus, qui dicit, eã sub canonica regula stetisse vsque ad Paulum IV. qui eam secularizauit, referente Choppino lib. 1. tit. 1. §. 6.

XV. NArbonensis Metropolitana refertur inter regulares ordinis D. Augustini à Ioanne de Nigraualle, nec mirum. nam de alijs Episcopatibus illius prouinciæ ferè omnibus constat, illos regulares extitisse. In Diœcesi Narbonensi monasterium S. Mariæ de Quadraginta, ex libro Taxarum Apostolicarum.

In Nannetensi Episcopatu prouinciæ Turonensis monasterium S. Mariæ de Burgo propè Pornidium, ex lib. Taxarum.

Nemanensis Episcopalis prouinciæ Narbonensis fuisse canonicorũ regulariũ conuincitur ex c. Ad nostrã. de Cõfirmatione vtili, vel inutili.

In Niuernensi Episcopato prouinciæ Senonẽsis est insignis Abbatia S. Martini, eaq; vetustissima, olim tamen Prioratus: nam ante Innocentiũ II. Frumentius Niuernensis Episcopus multis Ecclesijs illam donauerat, cuius donationem idem Innocentius priuilegio facto 14. calend. Ianuar. anno 1130 confirmauit, referente Choppino lib. 2. tit. 3. §. 22. in additione, de eadem Miræus de collegijs canonicorum regulariũ c. 40. qui subdit, ab eadẽ Abbatia multos Prioratus pẽdere, quod etiam implicitè notauerat Choppin[*].

Niciensis Ecclesia Episcopalis prouinciæ Ebredunensis in Prouincia vsq; ad nostra tempora fuit regularis. Verùm ab annis duodecim quidam illius Episcopus cum sua autoritate secularizauit: vnde super canonicatuum impetratione lites oriuntur, dum idem canonicatus impetratur ab vno tanquam regularis, ab altero tanquã secularis. Eidem Ecclesiæ nunc præest Reuerendiss. Dñs Petrus Franciscus Mallettus, Vercellensis prius omnibus gradibus Abbatis, Visitatoris, Procuratoris, item & Abbatis Generalis dignissimè per multos annos in congregatione Lateranensi functus.

In Nouiomẽsi Episcopatu prouinciæ Remẽsis sũt duæ Abbatiæ satis diuites, prout colligitur ex lib. Taxarum Apostolicarum, altera S. Mariæ Naumenensis: altera Eligij fontis nuncupata.

IN Parisiensi Episcopatu est Abbatia tum antiquitate, tum Regia munificentia, tum virorum sanctitate, & eruditione, ac etiam numero, qui in illa floruerunt, inter omnia Occidentis cœnobia, tam canonicorum, quàm monachorũ cum primis illustris, & caput præclarissimæ Cõgregationis Victorinæ nuncupatæ, de qua Cõgregatione, & viris præclaris ex illa profectis, quoniam inferius ex instituto dicendum erit, nũc ea solùm perfunctoriè attingam, quæ ad illius fundationem, & antiquitatem spectant. Hanc Abbatiam fundauit Ludouicus Galliarum Rex cognomento Crassus iuxta murum ciuitatis Parisiensis, in loco Cella veteri nuncupato circa annum 1113. nam ille triginta circiter annis regnauit, & anno 1137. obijt, in eadem Ecclesia tumulatus, cuius Regio sepulchro sequens Epitaphium habetur inscriptum. XVI

Illustris genitor Lodoici Rex Lodoicus,
Seruorum Christi vir clemens semper amicus,
Instituit fecit pastorem canonicorum
In cella veteri trans flumen Parisiorum.
Hanc vir magnanimus almi Victoris amore
Auro, Reliquijs ornauit, rebus, honore.
Sancti Dionysi, qui seruas corpus humatum
Martyr, & Antistes Lodoici solue reatum.

Conduntur in eadem Ecclesia Reliquiæ B. Thomæ martyris eiusdem Abbatiæ Canonici, & Prioris, qui instar alterius Thomæ Cantuariensis Archiepiscopi, & similiter canonici regularis, sed isto aliquanto posterioris, pro veritate, & iustitia, & pro tuenda Ecclesiæ libertate aduersus intolerabilia grauamina, & exactiones Dominorum secularium inter brachia Episcopi Parisiensis à nepotibus Theobaldi Archidiaconi Parisiensis fuit excerebratus tempore D. Bernardi Clareuallensis, & Innocentij II. ad quem spectat epistola eiusdem D. Bernardi lamentabilis de nece cruenta tanti viri. Habet eius sepulchrum sequẽs inscriptum Epitaphium.

Et lux aeterna Thoma collata Priori,
Qui meruit martyr iure amore mori.
Nouit Bernardus Claraeuallensis idipsum,
Qui causam scribit, martyrijq; modum.
Consignata breui clauduntur membra sepulchro,
Vix tamen acta viri claudit vterque polus.

In eadem Ecclesia conduntur etiam Reliquiæ B. Hilduini primi illius Abbatis, qui apud Parisienses pro sancto habetur, cum sequenti Epitaphio.

Hilduinus abijt de castris victor ad aulam
Idibus Aprilis Rege vocante suo.
Prima columna domus, custos gregis, Ordinis autor
Hic iacet aeterno dignus amore loco.

Tertius ibi reconditur B. Hugo natione Saxo, sed à loco professionis de S. Victore nuncupatus, religione, ac doctrina toti orbi notissimus, quem non est dubium inter Beatos esse numerádum, cum de illo scribant Vincentius, & ex illo D. Antoninus tit. 18. historiæ in principio, & alij passim, illum ægritudine stomachi laborantem, & morti propinquum, & vt sibi sacramentum Eucharistiæ afferrent, fratres rogantē, illis quod præ stomachi debilitate nullum amplius cibum teneret, consilio inito, sed non salutifero, hostiā non consecratam afferentibus, & Eucharistiam esse simulantibus, simulationem diuina reuelatione retexisse, illos increpasse, iussisse, vt verum Domini nostri Iesu Christi Corpus sibi afferrēt: eo verò allato, cum cerneret, se illud sine periculo ob stomachi debilitatem sumere non posse, ita dixisse: Ascendat filius ad Patrem, & seruus ad Dominum, qui fecit illum. Eo dicto species Eucharistiæ disparuisse, ac eodem momento illum Domino spiritum reddidisse. Cuius sepulchri Epitaphiū est huiusmodi.

Conditur hoc tumulo Doctor celeberrimus Hugo,
Quam breuis eximium continet vrna virum?
Dogmate praecipuus, nullique secundus in Orbe,
Claruit ingenio, moribus, ore, stylo.

Quartus etiam B. Riccardus de S. Victore, cuius scripta toti mundo sunt notissima, in eadem Ecclesia tumulatus iacet, eiusdem Hugonis cōtemporaneus, in sepulchro Venerabilis Gualterij Abbatis, & Roberti Subprioris positus.

Quintus quoque B. Gaufredus Meldensis Episcopus, qui obtenta ab Innocentio III. facultate cedens Episcopatui, in eadem Abbatia sanctissimo fine quieuit.

Sextus B. Riccardus Anglicus, veriùs Scoticus alius ab eo, quem proximè recensuimus, cuius Epitaphium in ingressu monasterij cernitur æreis characteribus in hunc modum inscriptum.

Tellus quem genuit faelici Scotia partu,
Hunc tegit in gremio Gallica terra suo.

Sed & alius eiusdem æui doctor præclarissimus, & eiusdem instituti Canonici professor in eadem Ecclesia S. Victoris tumulatus, recensetur à Syluestro Maurolico in suo librò Mari Oceano nuncupato Petrus Comestor Historiæ Scholasticæ autor, cuius Epitaphium sepulchro appositum sic refert:

Petrus eram, quem terra tegit, dictusq; Comestor
Nunc comedor, viuus docui, nec cesso docere
Mortuus: vt dicar, qui me videt incineratum,
Quod sumus, iste fuit, erimus quandoque,
quod hic est.

IN eadem ciuitate Parisiensi est alia Abbatia in- XVII
signis S. Genouefæ ante Eugenium III. Collegium canonicorum secularium magni nominis, & eruditionis. Cæterum anno Christi 1147. Eugenio Parisijs existente, canonici regulares S. Victoris in eandem Ecclesiam autoritate Pontificis, & Regis Galliarum fuerunt introducti, & seculares canonici vitam regularem sunt amplexati. factum & causam narrat Surius tom. 2. sub die 6. Aprilis in hunc modum. *Paucis deinde elapsis diebus voluit idem Pontifex in Ecclesia S. Genouefa mysteria diuina peragere: quia Apostolica ducebatur. vbi cò ventum est, orta est contentio inter Summi Pontificis, & huius Ecclesia canonicorum ministros adeò, vt ad pugnos res processerit, & non solùm Pontificis ministri, sed etiam ipse Rex Ludouicus, qui illos compescere voluit, à canonicorum illorum famulis verberatus sit. tanta autem nefariae rei indignitate permotus Pontifex, cum Ludouico Rege tractauit de improborum hominum insolentia dignè castiganda. Visum est autem, in eorum locū alios subrogare homines religiosos, nempe monachos illos, quos nigros vocant: neque tamen Canonicos illos per vim suis praebendis, siue sacerdotijs priuare volebant, erant enim inter eos non pauci nobiles, & literati, sed permittere, vt illis, quoad viuerent, vterentur. verùm illud Pontificis, & Regis propositum ad aures Abbatis sancti Victoris perlatum est, Pontifici, & Regi valdè supplices preces ille obtulit, vt Ordinis S. Augustini professores in eam Ecclesiam introducerentur, multisque ostendit rationibus, contumaces illos faciliùs ad horum vitam Regularem, quam ad monachorum habitum, & consuetudinem traductum iri. Pontifex, & Rex his auditis, cum iam exploratam haberent bonam famam illius abbatis, & fratrum eius, eorumq; institutum pro multis alijs praedicari non nescirent, domum quoque sancti Victoris suauem eximiae charitatis de se odorem spargere, Abbatis precibus assensere, atque die sequēti electus est in Abbatem Odo Prior, homo sanctae conuersationis, atque totius religionis amator indefatigabilis, adiunctique sunt ei duodecim Canonici viri probi, & bonae aestimationis, qui in Ecclesia S. Genouefa commorarentur: atque ex eo tempore in praesens istic canonicorum S. Augustini institutum in ea Ecclesia conseruatur, ex priuilegio Pontificis Eugenij, & Regis Christianissimi Ludouici.* Hæc Surius. Inter canonicos verò, qui B. Augustini institutum in dicta Ecclesia S. Genouefæ illico amplexati fuerunt, vnus extitit Magister Petrus Lombardus Nouariensis noster, Parisiēsis postea Episcopus, Theologorum princeps, & magister, qui Magister sententiarum nuncupatur. ex Ioanne de Ni-

gra-

grauallc Apoſtolico Bibliothecario in Catalogo Doctorum Canonici Ordinis,Ioanne Philippo Nouarienſi in Chronica lib.5.cap.14. & Ioanne Baptiſta Plotio Iureconſulto Nouarienſe in repetitione,l.ſi quando,C.vnde vi,& in ſuo Indice in verbo Nouaria.

Abbas S.Genouefæ habet iuriſdictionem têporalem ex ſententia Parlamenti Regij Pariſiêſis,quam refert Renatus Choppinus in 2. lib. Monaſticon ſæpe cit.tit.2.§.15. lata anno 1273. quæ ibi videri poteſt.

In eadem ciuitate Pariſienſi eſt alia Abbatia canonicorum regularium S.Hilarij, de qua Io. Philip.Nouar.lib 3.cap.37. & ante illum Ticinenſis in 1.parte Dilucidarij pag.33.Item in ſuburbio Pariſienſi Prioratus S.Lazari eiuſdem Ordinis,cuius meminit Aubertus Miræus de Collegijs canonicorum regularium cap.30. Item in Epiſcopatu Pariſienſi eſt alia Abbatia S. Mariæ Liuriacenſis, cuius fuit Abbas Io. Mauburnus Bruxellenſis Theologus clariſſimus,& de ordine canonicorum regul.optimè meritus: nam præter Roſetum exercitiorum ſpiritualium,Defenſionem canonici ordinis edidit,ſub titulo Venatorij ordinis canonicorum regularium, cuius Molanus in lib.de Sacris Imaginibus, & alij viri docti,& eruditi meminerunt. In eodem Epiſcopatu erat alia Abbatia S.Marię de Herinale,quæ nunc menſæ Epiſcopali eſt vnita,cuius meminit Miræus loco proxime citato.Harum autē duarū poſtremarum,ſicut & duarum primarum in lib. taxarum Cameræ Apoſtolicæ mentio habetur.

In Petragoricenſi Epiſcopatu prouinciæ Burdegalenſis eſt monaſterium S.Mariæ de Cancellata.ex lib.taxarum. In eodem Epiſcopatu Abbatia de Corona nuncupata, de qua Choppinus lib. 1.tit. 3.num 8.ſcribit,fundatam fuiſſe per quendam virum Religioſum nomine Lambertum anno 1118. cuius eſt membrum Prioratus cum Cura de la Faye nuncupatus.

Pictauienſis Epiſcopalis S.Mariæ prouinciæ Burdegalenſis à Choppino lib.1.tit.1.§.6.dicitur fuiſſe olim canonicorum regularium. profert Annales Aquitanos.In Epiſcopatu verò Pictauienſi multa referuntur monaſteria canonicorum in ſæpe allegato lib.taxarum.primum S.Seuerini,cui ſunt vniti duo Prioratus de Geux, & de Lezaio:ſecundum de Cella prope Trecas:tertium,S.Hilarij de Cella, niſi illud idem ſit cum ſecundo:quartum,S.Mariæ de Regali:quintum, S.Mariæ fontis comitis:ſextum,S.Crucis de Anglia:ſeptimum,S Lami de Toarchio: octauum, S.Mariæ de Cella:nonum,S.Petri de Cenepbaye Congregationis S.Rufi ex Choppino.

XV REmenſem Eccleſiam Metropolitanam iure
III. inter eas,quæ ab inſtitutione fuerunt canonicorum regularium recenſet Ioannes de Nigraualle in ſuo Catalogo, cum illam S. Remigius undauerit,quem non eſt dubium, clericum canonicum fuiſſe,& Eccleſias,quas multas in Gallijs,& in Belgio fundauit,ſub diſciplina canonica inſtituiſſe.Sed & Vrbanus II.quem,antequam fieret Abbas monaſtici ordinis Cluniacenſium, regularem prius canonicum fuiſſe teſtantur Ciaconius,Onuphrius, Antonius de Butrio in cap. Intelleximus.de ætate,& qualitate.Laertius Cherubinus in noua compilatione Bullarij Romani, & alij,ipſius Eccleſiæ Remenſis canonicus extitit.In ciuitate verò Remenſi eſt inſignis Abbatia S.Dionyſij cuius etiam fit mentio in lib. taxarū.

In Redonenſi Epiſcopatu prouinciæ Turonenſis monaſterium S.Petri de Reloio.ex lib. taxarum.

Rotomagenſem Metropolitanam S.Malonis primi illius Ciuitatis Epiſcopi habuiſſe olim Cōuentum canonicorum regularium, ſcribit Vitalis Odericus Vticenſis lib. 5. Hiſtoriæ Normandicæ fol.558.& poſt illum Ioannes de Nigraualle in ſuo Catalogo.In ciuitate verò Rotomagenſi eſt Conuentus canonicorū regularium S. Mariæ Magdalenæ,qui habet vnitum monaſterium canoniſſarum eiuſdem Ordinis, in quo viginti ſacræ Virgines ad præſens reperiuntur,cum Hoſpitali etiam adiuncto,quæ omnia ſunt ſub regimine Abbatis dicti monaſterij,vt habui ex ſcripturis Romam tranſmiſſis pro quadam cauſa,quas ipſe vidi.

In Diœceſi Rotomagenſi eſt aliud monaſterium S. Honorinæ de Grauilla, ex quibuſdam ſcripturis in Archiuo S.Mariç de Pace repertis.

Sagienſis Epiſcopalis prouinciæ Rotomagenſis tempore Innocentij III.erat regularis,ex illius epiſtola ad Priorem,& fratres Eccleſiæ Sagienſis, quæ habetur in 2.lib.fol.316.

Salarienſis item Eccleſia Epiſcopalis, cuius prouinciam in Pontificali Romano non inueni. De hac Eccleſia liber Chronicæ Normandicæ ex Bibliotheca Victorina Pariſienſi acceptus, & ad calcem librorum Oderici Vitalis Vticenſis recens editus,ſub anno 1143.ita habet: *Obijt Ioannes Salarienſis Epiſcopus,cui ſucceſſit Gerardus canonicus eiuſdem Eccleſiæ,vir iocundus, & admodum literatus. Iſte Ioannes rem dignam memoria tempore Regis Henrici fecit; canonicos enim ſeculares eiuſdem Eccleſiæ, regulariter, & ſecundum S.Auguſtini inſtitutionem viuere fecit,additis officinis congruentibus,& clauſtro. Hoc idem Ioannes Luxouienſis auunculus eius,& Gaufredus Carnotenſis Epiſcopi tentare in ſuis Eccleſijs voluerunt:ſed in ipſo conatu defecerunt.* Hæc ibi. Reperitur in Burgundia inferiori in Prouincia Biſuntina ciuitas Salinarum vulgo Salins: Verùm præter quod nomina omnino non conueniunt, ipſa ciuitas Salinarum Epiſcopum non habet.

In Sarlatenſi Epiſcopatu prouinciæ Burdegalenſis eſt monaſterium S Amandi ex libro Taxarum.

In Sedunenſi Epiſcopatu prouinciæ Tarantaſienſis eſt inſignis Abbatia S.Mauritij ad radi-

ecs montis Iouis posita, vulgo Agaunensis nuncupata, quæ notatur in lib. Taxarum Apostolicarum. Cæterum de illius fundatione Choppinus lib. 2. tit. 2 §. 18. hæc scribit: *In Allobrogibus pacetet Agaunensi monasterium ad radices montis D. Bernardi condidit B. Sigismundus Burgundiæ Rex Gundebaldi filius, sane Burgundionum Regni circa annum 600. Id quod Sabaudiæ Chronicis planum fit cap. 157. est Abbatia S. Mauritij nuncupata in Diœcesi Sedunensi.* Is locus ille est, vbi S. Mauritius cum legione Thebeorum sub Maximiano Cęsare martyrij palmam est asseecutus.

Senonensem Metropolitanam inter Ecclesias ordinis S. Augustini numerat Ioannes de Nigraualle in Catalogo Ecclesiarum. Porrò in Archiepiscopatu Senonensi sunt quinque monasteria canonicorum prout ex lib. Taxarum colligitur, primum S. Ioannis secundum S Eugenij, tertiũ S. Seuerini de Castronantonis, quartum S. Iacobi de Prouino, quintum S. Ioannis de Iardo.

In Syluanetensi Episcopatu prouinciæ Remensis Abbatia S Marię de Victoria, de cuius nomine, & fundatione Gaguinus lib. 6. de origine, & gestis Francorum ad finem hæc habet, de S. Ludouico Rege Galliarum scribens: *Eodem tēpore, quo Philippus Othonem vicit, Ludouicus de Pictauis Victoriam obtinuit, quorum beneficiorum gratia Rex, qui in Deum omnia referebat, monasterium, quod Victoriam appellauit, propè Syluanetum ædificat, assignatis largissimè annuis prouentibus ut, qui in eo ministraturi erant cœnobitis.* In eadem Adeleidis Roberti Regis Francorum mater fecit monasteriũ S. Frambaldi, in quo posuit duodecim canonicos, referente Choppino lib. 1 tit. 2. §. 17.

In Sylua de Gofer nuncupata monasterium canonicorum, quod fundauit Mathildis Imperatrix, ex Chronica Normandica sub anno 1116.

XIX. IN Suessionensi Episcopatu prouinciæ Remensis prope ciuitatem est Abbatia insignis S. Ioannis in Vineis, de cuius fundatione idē Choppinus lib. 2. tit. 2. §. 20. *Monasterium*, inquit, *B. Ioannis de Vineis Suessionum condidit Hugo Castri Theodorici Dynasta, Regis Philippi Primi auspicijs, anno 1076. rem testante tũ Aula Manasse Remorum Antistite, & Gotofrido Parisiorum tunc Præfecto Galliæ, & in additionibus: Abbatia S. Ioannis de Vineis ex Soissons fundata à Domino de Castleau in pœnitentiam labis Simoniacæ: nam sex Ecclesias parochiales, quibus male vsus fuerat, clericis secundum B. Augustini Regulam cedens, vineta, & alia circunquaque eis pro dote cœnobij tribuit.* Quam verò insigniter in eodem cœnobio canonica institutio multis secula floruerit, illa Cardinalis Iacobi de Vitriaco regularis canonici in lib Historiæ Occidentalis cap. 21. verba satis indicant, quibus tum illius, tum aliorum paucorum cœnobiorum encomia prosequitur in hunc modum. *Conuentus siquidem canonicorum regulariũ S. Ioannis in Vineis Suessionensis, & S. Oberti Cameracensis, & S. Mariæ Blesensis, & S. Nicolai de Oegnies, cum quibusdam alijs, quasi pauci racemi consumpta vindemia in virtute Religionis, & feruore Charitatis, & decore honestatis permanserunt: Ascendentes de virtute in virtutem, & odore bonæ vitæ, & S. conuersationis multos allicientes de mundi naufragio ad congregationem suam, tanquam ad securum tranquillitatis portum traxerunt.*

Sed nec illud omittendum, quod Ioannes Philippus Nouariensis lib. 7. cap. 7. testis oculatus refert: *Vidi*, inquit, *Suessionensem ciuitatem in Gallia excommunicationi (rectius interdicto) subiacuisse diutius, & nonnisi sub silentio diuina mysteria clericos ministrare. In vigilia igitur Assumptionis B. Mariæ Dominus Ioannes Prior canonicorum regulariũ S. Ioannis in Vineis extra muros eiusdem ciuitatis, assumptis secum tribus canonicis deuotissimis viris, qui nunc omnes defuncti sunt, in monte proximo ciuitati, in loco vbi quondam eremita resederat, ad celebrandum solemnitatem Virginis gloriosæ secesserunt. Inclinato autem die, cantatis Vesperis, panem, & aquam ore sobrio libauerunt, & Completorio dicto, post orationes deuotas, & longas, membra super nudam humum (desertus enim erat locus, vbi quiescerent) paululum prosternerunt. Nec mora decentior. Surgunt ad Matutinum, cantant simpliciter, ac deuote, ac vbi ante laudes Prior nonam lectionem ex more finiuit, subito concentus mirabilis insonuit Angelorum, & Responsorium: Fœlix namque es &c. altissimis vocibus cantauerunt, quo peracto, tantum quatuor ex illa multitudine versum, & Gloria singulariter decantauerunt, multitudine semper respondente. Post repetitionem verò secundã iterato: Fœlix namque, iuxta morem Gallicum inchoauerunt, & prosequentibus omnibus communiter finierunt: finito autem Respõsorio factum est silentium Angelorum. Prior autem inchoato: Te Deum laudamus, Matutinas cum suis Laudibus perfecerunt, quibus dictis quot singultus, quot lacrymas, quot suspiria in recordatione suauissimi modulaminis ab imo pectoris ediderunt illi quatuor Beatissimi viri, non est nostra possibilitatis euoluere, vel effari.* Hæc autor, qui tunc Suessione erat, quo tempore ista acciderunt.

In eodem vero Episcopatu Suessionensi sunt alia tria monasteria canonicorum. primũ S. Leodegardis: secundum, S Medardi: tertium S Crispini, cuius Miræus meminit de Collegijs canonicorum regularium cap. 54 & supra cap. 10. vbi illud numerat inter monasteria Congregationis Aroasiensis. Horum etiam in libris taxarum Apostolicarum mentio habetur.

Seuerensis Episcopalis prouinciæ Ebredunēsis in Prouincia erat canonicorum regularium circa annum 1500. ex libro Prouinciali Romano, & ex procemio libri Constitutionum Benedicti XII.

In Sisteriensi Episcopatu vulgo Cisterone prouinciæ Aquensis monasterium, quod Grossiense dicitur ex libro taxarum.

In loco Soysi nuncupato Prioratus canonicorum regularium, in quo extremum diem clausit

B. Ed-

B. Edmundus Archiepiscopus Cautuariensis, referente Matthæo Parisio in Historia Anglicana sub anno 1240. pag. 730. quem locum dicit à Pôtiniaco viginti leucis distare, in qua diœcesi, mihi incompertum.

XX. Tarantasiensis Metropolitana, ex Prouinciali Romano, & lib. Constitutionum Benedicti XII. supersunt adhuc, qui in ea canonicos regulariter viuentes se vidisse aiunt.

Taruanensis seu Tarmanensis Episcopalis prouinciæ Auxitanæ, ex eisdem Prouinciali Romano, & lib. Constitutionum Benedicti XII. de qua in historia Normandica supra citata sub anno 1185. hæc habes. *Mortuo Venerabili Milone Episcopo Taruanensi electus est Milo eiusdem Ecclesiæ archidiaconus canonicus regularis, sicut prædecessor eius fuerat, &c.*

In Tolonensi Episcopatu prouinciæ Arelatensis monasterium In... Arearum, ex Innocentio III epistola ad Massiliensem, & Agatensem Episcopos, quæ habetur lib. 2. fol. 327.

... losana Metropolitana ab antiquissimo tempore ... ue ad annum 1500. canonicorum regularium fuisse conuincitur. ex cap. in causa de ele... cap. Præterea. de præbendis, ex Prouinciali Romano, & lib. Constitutionum Benedicti XII. de qua plura Ticinensis in Dilucidario fol. 32. ... am fundauit Carolus Magnus, de quo in Chr... ca Tolosana scribitur, quod circa annum 890 in medio ciuitatis Lateritium posuit mona... m, constituens ibi sedem Archiepiscopalē, & multa corpora Sanctorum in ea condidit. In ... uitate verò Tolosana est vetustissimum mona... m S. Saturnini. Sed & monasterium S. Roma... quo S. D... cus sui Ordi... is prima ie... t fundamenta, Ordinis canonicorum regula... b B. Augustini regula viuentium extitis... c ... inci ur euidenter ex bulla Honorij III. ... uam eundem Ordinem probauit, quæ in Bullario n... per edito legi potest.

Trecensis Episcopalis prouinciæ Senonensis canonicos regulares habuit, quantum ex epistola D. Bernardi ad canonicos Trecenses venari li... t. In ciu... ate Trece... si sunt duæ Abbatiæ cano... um prima S. Lupi, quæ cum esset antea Præ... po... tura, in Abbatiam fuit erecta anno Domini 1104. Altera S. Martini in Are... s, cuius pri... s Abbas nomine G... elmus anno 1142 obijt. Ita Miræus lib. cit. cap. 60. ex Nicolao Camuzatio in Promptuario Antiqu... tatum Trecensium.

In Trecorensi Episcopatu prouinciæ Turonensis monasterium S. Crucis, ex lib. taxarum.

Turonensem Ecclesiam Metropolitanam sub Pelagio I. qui vixit anno 560. fuisse Regularem, indicant verba Concilij secundi Turonensis eodem tempore celebrati cap. 20. dum ibi canonicorum Turonensium mentio habetur: tunc enim temporis nomine canonicorum non quiuis clerici, sed soli regulariter viuentes d... bantur, vt supra non semel fuit notatum. Cæterum cam absolutè regularem faciunt Ioannes de Nigraualle in Catalogo, & Ioannes Molanus lib. 1. de Canonicis cap. 12. in fine dicens: *Scribit quoque Gregorius Turonensis in fine historiæ Francorum, Baudinum Turonis instituisse mensam canonicorum.* In diœcesi vero Turonensi numerantur sequentia monasteria: primum S. Mariæ de Aquauiua, cui vnitus est Prioratus S. Madardi. secundum S. Mariæ de Gastineta. ex lib. taxarum.

IN Valentino Episcopatu prouinciæ Viennēsis est Illustris Abbatia S. Rufi vetustissima, & caput præclarissimæ olim Congregationis, de cuius fundatione inferius in ipsa Congregatione S. Rufi verba faciemus. In eodem est aliud S. Turci Saone. tertium quoque S. Bernardi apud Valentiam ex lib. taxarum Apostolicarum. Sed duas etiam alias Ecclesias Conuentuales dictæ Congregationis S. Rufi fuisse apud Valentiam, alterā foris S. Felicis: alteram intra ciuitatem S. Iacobi, colligitur ex priuilegijs eiusdem Cōgregationis. XXI

In Viennensi Archiepiscopatu tria monasteria Ordinis S. Augustini referuntur in lib. taxarum. primum S. Antonij: sed illud est caput Ordinis nuper instituti. secundum S. Petri. tertium S. Andreæ extra muros.

Vrauensis Episcopalis in Comitatu Venusino, & prouinciæ Aueniouensis, nunc etiam est Regularis, de ea Prouinciale Romanum, & liber Constitutionum Benedicti XII.

Vticensis Episcopalis prouinciæ Narbonensis regularis. ex libro Constitutionum Benedicti XII. nam Præpositus Vticensis regularis canonicus literarum Apostolicarum executor est constitutus.

Vngiacensis Abbatia, cuius Abbati scribit Innocentius III. lib. 1 suarum epistolarum pag. 105. & meminit in ea canonicorum, & fratrum dictæ Ecclesiæ.

In Xantonensi Episcopatu prouinciæ Burdegalensis monasterium de Sabuncellis, & monasterium S. Mariæ de Castris, ex libro taxarum, quibus addendum monasterium de Perato nuncupatum, pro quo Innocentius III. Episcopo Xantonensi scribit lib. 1. fol. 9. Item Prioratus dictus Lampi noue vnitus monasterio de Corona diœcesis Engolismensis eiusdem Ordinis, ex lib. taxatum.

Zanzaronensis Metropolitana, cuius mentio habetur in dicto libro Constitutionum Benedicti XII. Verùm in Prouinciali Romano tum vetusto, & manuscripto, tum etiam typis edito, ista Metropolitana sub hoc nomine non inuenitur.

Præter Ecclesias, & Conuentus memoratos, fuit etiam in Gallijs tria capita Congregationū canonicorum regularium. Primum est monasterium S. Victoris Parisiensis, cuius Congregatio Augustino Ticinensi referente in Dilucidario fol. 33. triginta Abbatias, octoginta Prioratus, &

qua-

nus Pontifex Pius V. in Bulla approbationis officiorum Sanctorum Ordinis S. Augustini, quæ recitantur in Congregatione Lateranēsi, in qua S. Patricium signanter, & nominatim inter sanctos Ordinis canonicorum regularium numerat, & illius historiam, quæ legitur in eius officio sub die 16. Martij. similiter probat.

II. PORRO quod ad alteram eiusdem nostræ assertionis partem attinet, ipsum videlicet B. Patricium canonici instituti non solum professorē extitisse, verum etiam apud Hybernos propagatorem, multiplici argumentatione suadetur & primò quidem ex vetustissima totius Insulæ Hybernensium traditione, cuius meminit Vincentius in Speculo Historiali lib. 21. & ex illo S. Antoninus 2. par. tit. 11. cap. 18. in fine, Stanhiurtus quoque, & Matthæus Parisius, qui historiam Anglicanam ante annos 350 scripsit in Stephano Rege sub anno 1153. pag. 116. editionis Lundinēsis, vbi illam hisce verbis referens, hæc habet, quæ totidem ferè verbis alij autores præfati scribūt, de Purgatorio S Patricij nuncupato loquētes: *De hoc quoque Purgatorio, & eius origine, quod sequitur, tradunt veteres historiæ Hybernenses. Magnus Patricius dum in Hybernia verbum Dei prædicaret, & multis ibi miraculorum signis corusçaret, bestiales illius patriæ homines terrore infernalium tormentorum, ac Paradisi amore gaudiorum à moribus studuit reuocare: sed ipsi plano sermone affirmabant, se non conuertendos ad Christum, nisi oculata fide prius conspicerent, quæ promisit: vnde dum B. Patricius pro salute populi in ieiunijs, vigilijs, & orationibus positus Dominum precaretur propensius, piue Dei Filius apparens ei, duxit eum in locum desertum, & ostendit illi speluncam rotundam, & obscuram intrinsecus, & dixit: Quisquis veraciter pœnitens, & in fide constans hanc speluncam ingressus fuerit spatio vnius diei ac noctis, ab omnibus in ea purgabitur peccatis, quibus in tota vita sua Deum offendit: atque eam ingrediens non solum tormenta malorum, sed si in dilectione Dei constanter perseuerauerit, videbit & gaudia Beatorum. Sic Domino disponente Beatus Patricius tam pro Domini apparitione, quam pro speluncæ ostensione lætus, sperabat miserum Hyberniæ populum se ad fidem Catholicam conuersurum: & in loco illo confestim Oratorium construens, speluncam, quæ in Cœmeterio est ante frontem Ecclesiæ circumdedit, & ianuam cum sera apposuit, ne quis eam sine eius licentia introiret. Canonicos Regulares loco illo introduxit, & Priori Ecclesiæ clauem custodiendam commisit. Statuens, vt quicunque Purgatorium ingredi voluerit, ab Episcopo loci licentiam habeat, & cum literis Episcopi accedat ad Priorem, & ab eo instructus Purgatorium intret. Multi autem in diebus Patricij Purgatorium introierunt, qui reuersi testati sunt, se tormenta grauia pertulisse, & gaudia magna ibidem, & inenarrabilia conspexisse.* Hæc dictus autor ibidem, & plura alia de visionibus, quas nonnulli dictam speluncam ingressi viderunt, quæ cum ex vetustis Hibernensium historiis se accepisse fateatur, continuantque prædicti autores proximè allegati Vincentius, Antoninus, Stanhiurtus, ac etiam alij, quos refert idē Antoninus in Summa Theologica par. 4. tit. 24. cap. 10. §. 8. vbi de hoc ad longum scribit, sitque apud omnes Hybernenses hæc de S. Patricij Purgatorio traditio tam certa, & constans, quemadmodum à viris illius Insulæ fide dignissimis, ac præsertim à Reuerendiss. Domino Ardmachano Archiepiscopo nunc Romæ commorante accepi, vt de illa nullus sit ambigendi locus, sola sufficere possunt ad Canonici instituti per S. Patricium in Hybernia propagati veritatem demonstrandam.

Nec enim obstat, quod loco citato Vincentius Bellouacensis contra prædictam historiam opponit, illam à multis non recipi, propter illud maximè, quod dicat, animas à Purgatorio liberatas non statim euolare in cœlum, sed in paradiso terrestri, tanquam in loco quietis intermedio tempore, commanere, & postea statuto tempore ad patriam peruenire: nam nullus est ex omnibus, quos de hac re scribentes legere potui, qui dixerit illud fuisse Purgatorium animarum corpore solutarum, quę à pœnis purgatæ non statim ad cœlum euolarent. sed inquiunt, fuisse Purgatorium viuentium, qui verè pœnitentes illud ingressi, & pœnas illas atrocissimas siue per veram passionem, siue per imaginariam apprehensionem sustinentes, à pœnis omnibus pro peccato debitis purgabantur, quemadmodum alij infiniti in hac vita degentes pro pœnis illorum peccatis in Purgatorio debitis, hic vel per ieiunia, vel per alia pœnitentiæ opera, vel per Indulgentiarum applicationem satisfaciunt, qui nisi noua peccata admiserint, ex hac vita migrantes ad cœlum sine alio Purgatorio statim euolant. Quæ sententia tam probabilis est, & Catholica, vt non possit ab aliquo, nisi in hac parte ignaro, erroris insimulari. Sanè D. Bonauentura in 4. d. 20 par. 1. quæst. vltima in corpore, etsi quæ de dicto Purgatorio S Patricij in vniuersum traduntur, fabulosa esse suspicetur, ait tamen D. Patricium impetrasse cuidam, quod puniretur in quodam loco in terra: & ex hoc fabulosè ortum, quod ibi esset Purgatorium. Vbi vides sanctum Doctorem non negare, quin potuerit S. Patricius pro aliquo impetrare, vt in eo loco purgaretur: sed solùm reijcere fabulam asserentium, Purgatorium ibi loci esse, sicut meritò reijcienda est: nam qui de S. Patricij Purgatorio loquuntur, non dicunt, illud fuisse Purgatorium animarum, in quo illæ in altera vita de lege Dei ordinaria purgantur, sed Purgatorium speciale viuentium, in quo homines in hac vita degentes, & verè pœnitentes, pro pœnis illorum peccatis in alia vita debitis, ex speciali Dei concessione satisfaciunt.

Verùm

III. VErum præter hanc rationem, ex communi & constanti totius insulæ traditione desumptam, quæ certè magnum habet robur, ac vires, alia non minoris, sed longe maioris efficacitatis adijcitur: nam cum ex sanctissimis illis religiosis viris per S. Patricium institutis, quamplures zelo salutis animarum succensi in Scotiam, Angliam, Galliam, & Germaniam ad Christi Euangelium prædicandum proficiscerentur, statim clericorũ canonicorũ, quos regulares canonicos dicimus, Monasteria, & Collegia fundabant: nam vt monasteria in Regionibus Anglorum, & Scotorum ab illis fundata omittamus, in sequentibus de illis opportuniori loco verba facturi, sane de B. Rumuldo Episcopo Dublinensi patria Hybernensi, & Regis Dublinẽsis filio, qui in Belgio anno 775. Martyr occubuit, Ioannes Molanus in Natalibus sanctorum Belgij sub die 1. Iulij, hæc scribit: *Beati Rumoldi opus est monasterium apud Malinas, qui locus quantumuis à Nordmannis esset vastatus, tamen celebris antiquitus fuit, vt connumeretur in portione Caroli, quam de Regno Lotharij in diuisione cum fratre suo Ludouico facta, accepit. Fuit autẽ ab initio fundationis non monachorum, sed Canonicorum monasterium, quomodo in Chronicis Cameracensibus ante annos ferè sexcentos conscriptis nominatur. Qua autem phrasi canonicorum collegia dici soleant monasteria, in primo libro de canonicis à nobis est explicatum.* Hæc ille, & plura alia, quæ apud illum videri possunt. Eiusdem instituti fuisse monasterium fundatum à S. Killiano genere Hyberno, & Regio sanguine procreato, in Diœcesi Atrebatensi, in loco Albiniaco nuncupato, Chronicon Atrebatensium in hunc modũ testatur. *In vico Albiniaco est monasterium Canonicorũ, videlicet sancti Killiani, qui Scotus fuisse traditur.* Eiusdem instituti monasterium fundatum à S. Bertuino Episcopo Hybernensi in Villa Malonia Leodiensis diœcesis, notat Aubertus Miræus Bruxellensis canonicus Antuerpiensis, & S. R. E. Protonotarius, de Collegijs canonicorũ regularium cap. 25. Venisse autem S. Kilianũ ex Scotia in Gallias, cum aliquibus socijs, anno 651. testatur Sigibertus Gemblacensis in Chronico. De S. verò Frigdiano Vltoniæ Hybernensium Regis filio, quem Romam venientem Pelagius 1 Lucanæ ciuitatis Hetruscorum Episcopum ordinauit, illum in ea Ciuitate monasterium clericorum canonicorum illico fundasse, & cum illis regulariter vsque ad vitæ exitum sanctissimè vixisse, ipsius monasterij tabularia, quod vsque in hanc diem sub Regulari disciplina canonicorum viget, manifestissimè testantur. Quæ cũ ita se habeant, quis inficias ibit, istos sanctissimos viros Regularis vitæ institutum, quod in externis regionibus plantabant, in patrio solo, & apud proprios lares antea didicisse? quod cum non ab alio, quam à sancto Patricio, vel ab eius discipulis discere potuerint, certè non video, qua ratione inficiari possit, B. Patricium primum Canonici instituti autorem, & propagatorem in illis Prouincijs extitisse, & profectò cum de eodem Beato viro scribat Antoninus in Summa Historiali, loco supra hoc eodem capite citato, illum trecẽtas & sexaginta quinque Ecclesias in Hybernia erexisse, totidemque Episcopos in eis ordinauisse, & presbyterorum tria millia ab eodem consecrata, quis dubitet, sanctum virum Apostolicum in eisdem Ecclesijs primos clericos tales instituere voluisse, quales in primitiua Ecclesia à Beatis Apostolis institutos, qualesuè tunc potissimum temporis in Italia, Hispania, Africa, & in Gallijs solicitudine sanctissimorum Episcoporum, præsertim D. Patris Augustini, floruisse, non solùm aliorum traditione didicerat, verum etiam oculata fide probauerat Romę, & in Gallijs sub Martino Turonensi auunculo, & Germano Antisiodorensi Doctore?

IV. DEmum, quod omnem dubitationem eliminat, certum est, fuisse in Hybernia monasteria canonicorum regularium antiquissima, etiam ante Venerabilis Bedæ tempora, cum ille in 4. lib. Historiæ Gentis Anglorum cap. 4. monasterij in Hybernia sub Regula & Abbate Canonico existentis hisce formalibus, & conceptis verbis meminerit, dicens: *Ad exemplum Venerabilium Patrum sub Regula & Abbate Canonico, in magna continentia & syncerıtate proprio labore manuum viuunt.* Paris autem certitudinis esse debet, nullũ ante illa tempora Canonicam institutionem in eam insulam inuexisse, præter vnum Hybernensium Apostolum D. Patricium, & quanquam ob illius insulæ à fide Catholica defectionem seu verius ob Catholicorum eiusdem Insulæ tyrannicam & truculentam nimis internecionem, & cõsumptionem, non facilè fuerit eorundem monasteriorum, vel etiam nomina reperire, inueniuntur tamen aliqua de multis, quorum vel apud D. Bernardum, vel in libris taxarum Cameræ Apostolicę, vel apud alios probatos, & fide dignos autores mentio distincta habetur, quæque Canonici instituti apud Hybernenses antiquitatem sufficienter ostendere possunt. Ea verò sunt:

In Ardmacha ciuitate, & totius Regni, siue Insulæ Metropoli S. Patricius monasterium fundauit, in quo postremis vitæ suæ temporibus degebat, orationi, & contemplationi vacans, neq; nisi pro causis grauissimis exibat, vel semel in anno causa Concilij celebrandi. ex Gocellino illius vitæ scriptore cap. 191.

In Diœcesi verò Armachana erat monasteriũ apud Foueam, Purgatorium S. Patricij nuncupatum, cuius Prior clauem dictæ foueæ ex ordinatione ipsius S. Patricij tenebat, ex Vincentio, Matthæo Parisio, S. Antonino, Stanhiurto supra citatis, & alijs. Et notandum, quod D. Antoninus sicut etiam alij præfati autores vnanimiter dicũt, illud monasterium fuisse canonicorum regularium, sub Priore & sub Regula D. Augustini. At

ipse

ipſe Diuus Antoninus in ſumma Theologica par.4. tit. 14.cap.1.§,9.dicit fuiſſe monaſterium monachorum. vt videas, autores confundere nomen monachi, & canonici regularis, quod maximè aduertendum, ad intelligentiam dicendorum. Purgatorium S.Patricij Antonius Maginus in deſcriptione Hyberniæ dicit, in quadam inſula certi lacus prope lacum Ernum, ad quindecim milliaria eſſe conſtitutum.

In eadem Diœceſi erat aliud monaſterium canonicorum regularium ſanctorum Petri & Pauli vocatum, ex lib. taxarum Apoſtolicarum.

In Epiſcopatu Arefordenſi prouinciæ Caſtillenſis monaſterium ſanctoru m Petri & Pauli. ex eodem lib. taxarum Apoſtolicarum.

In loco qui dicitur Chircheam, erat Prioratus canonicorum regulariũ, cuius meminit D. Bernardus in vita S. Malachiæ. §. Malachias factus Dunenſis Epiſcopus, &c. *Gulielmus*, inquit, *tunc Prior in Chircheam Regularium fratrum, nunc verò monachus & monachorum pater in Mailros monaſterio Ordinis noſtri, &c.*

In Clonenſi, ſiue Cluanenſi Epiſcopatu prouinciæ Armachanæ monaſterium S. Mariæ de Antro. ex lib. taxarum.

In Dublinenſi Metropolitana monaſterium S.Thomæ martyris. ex eodem lib. taxarum. Item aliud monaſterium S.Patricij nuncupatũ, quod S. Laurentius Dublinenſis Archiepiſcopus eiectis clericis antiquis, qui ad ſecularitatem tranſierant, introductis iterum canonicis regularibus reformauit, & Congregationi de Aroaſia vniuit ex Catalogo monaſteriorum dictæ Congregationis, Auberto Miræo de Collegijs canonicorum regularium cap. 10. & ex Surio tom. 6. ſub die 14. Nouemb. & tabularijs monaſterij Aroaſienſis.

Dunenſis Epiſcopalis prouinciæ Armachanę, per S. Malachiam fuit facta Regularis teſte D. Bernardo in eius vita, §. Malachias factus Dunẽſis Epiſcopus, &c. ibi enim dicit, illum factum Dunenſem Epiſcopum confeſtim curauiſſe adſciſcere ad ſolatium ſibi de filijs ſuis conuentum regularium clericorum. Nec verum eſt, quod ait Antonius Yepes, referente Ioanne Marquez de origine fratrum Eremitarum cap. 15. §. 4. illos clericos fuiſſe monachos Ordinis S. Benedicti: nam S. Malachias nunquam fuit monachus S. Benedicti, ſed clericus, vt ſtatim dicemus: neque D. Bernardus nomine regularium clericorum conſueuit vocare monachos, ſed ſolũ canonicos regulares, quos ſemper cõſueuit vocare vel clericos regulares, vel fratres regulares, vel fratres Ordinis D. Auguſtini, quippe quia tempore D. Bernardi nulli præter canonicos Ordinis D Auguſtini cenſebantur, vel dicebantur, vt verſatis in lib. D.Bernardi ſatis conſtat, ſine alia probatione. & quod excludit omnem dubitationem, in antiquis tabularijs monaſterij Aroaſienſis notatum reperitur S.Malachiam illac in Hyberniam redeuntem inſtituta & habitum Canonicorum Aroaſienſium accepta in Hyberniam tranſtuliſſe, & in Epiſcopatibus Hybernenſibus à clericis obſeruari præcepiſſe. Vnde habes clericos Eccleſiarum Hybernenſium, quæ S. Malachiæ erant ſubiectæ, omnes regulares extitiſſe.

In Laomenenſi Epiſcopatu prouinciæ Caſellenſis monaſterium de Forgio. ex eodem libro taxarum.

In Liſmorenſi, & Waterfordenſi vnitis prouinciæ Caſellenſis monaſterium S. Brogani de Motalia Item monaſterium dictum de Melanſil Item aliud monaſterium inſulæ S.Melanfidis ex lib. taxarum.

In Midenſi Epiſcopatu prouinciæ Armachanæ monaſterium S.Mariæ de Caurlis. Item aliud S.Mariæ de Truno, ex eodem lib taxarum. In eodem monaſterium dictum de Portu Patrum, alias de Portu puro, cuius ſit mentio in eodem lib. taxarum & de iſto monaſterio tempore perſecutionis impijſſimæ Iezabelis, ſiue Elizabethæ venerunt ad noſtram Congregationẽ Lateranenſem nonnulli. inter quos Don Ioannes, qui apud nos ſanctiſſimè per multos annos fuit conuerſatus.

In Archiepiſcopatu Tuamenſi monaſterium S. Mariæ de Conca nuncupatum. ex lib taxarum Apoſtolicarum.

Sancti Iacobi Vartrienſe Cœnobium in Hybernia canonicorũ regularium Geruaſio Abbati ex Congregatione Aroaſienſe ſeſe reformandũ tradidiſſe, produnt tabularia vetuſtiſſima dictæ Congregationis.

Prope ciuitatem Waterfordenſem monaſterium S.Catharinæ. ex literis cuiuſdam collationis eiuſdem monaſterij nuper factæ in Curia Romana, ſub titulo monaſterij Ordinis canonicorũ Regularium.

In Oſſarienſi diœceſi prope Oppidum Kilcheni monaſteriũ ſub titulo Prioratus de Kels nuncupatum, obtinet nunc Comes de Ormon ex Regia conceſſione. conſtat ex chirographo conceſſionis.

In eodem Oppido Kilcheni monaſterium S. Ioannis. eius bona nunc à Ciuibus ſunt occupata ex Regia conceſſione, vt ex Regiſtris eiuſdem Ciuitatis habetur.

In Childarienſi Epiſcopatu Prioratus de Conalmor. ex collatione dicti Prioratus nuper facta in Curia Romana ſub titulo monaſterij Ordinis S.Auguſtini,

Monaſteriũ Benchorienſe à S.Malachia reſtitutum, cum alijs ab illo extructis, antequam Archiepiſcopus Ardmachan' creatus ad monaſteriũ Clareuallis acceſſiſſet, non eſt dubium fuiſſe monaſteria canonicorum, non monachorum quidquid nõnulli inficiẽtur; id enim apertè colligitur

ex illius vita per S. Bernardum descripta: primò, quia constat ipsum Malachiam, & Imarium eius magistrum, cuius iussu ille monasterium Benchoriense restituit, non monachos, sed clericos fuisse: secundò, quia D. Bernardus religiosos illius monasterij nunquam vocauit monachos, sed solùm fratres, quo nomine consueuit vocare clericos regulares: tertiò, quia in §. Erat tunc temporis &c. apertè dicit, quod antequam Malachias ad D. Bernardum accederet, quod accidit postquam fuit ordinatus Archiepiscopus Armachanus, Hybernenses, licet à diebus antiquis monachorum nomen audiuissent, monachos nondum viderant. ergo illa monasteria non erant monachorum: sed clericorum.

CAPVT TRIGESIMVM QVINTVM.

Dubia nonnulla contra ea, quæ superiori capite de Canonico D. Patricij instituto dicta fuerunt, proponuntur, & soluuntur.

I. ADuersus ea, quæ de Canonico D. Patricij instituto superiori capite docuimus, dubium oritur ex antiquis scriptoribus, Beda, Probo, Mumbritio, Mariano Scoto, Gocellino, & alijs, qui ante annos quadringentos de illius vita, & rebus gestis scripserunt: illi enim omnes monachum eum faciunt, & monachorum autorem, non clericum, nec clericorum canonicorum institutorem, vt legentibus eorum libros absq; vlla prorsus hæsitatione patebit: prædictis verò autoribus magis credendum est, quam recentioribus, qui illum referunt in Catalogum canonicorum regularium, quibus veterum scriptorum nullus adstipulatur.

Respondeo, Bedam, Probum, Gocellinum, & cæteros antiquos vitæ S. Patricij scriptores omnes monachos fuisse; ac proinde non mirum, quod ad monasticum ordinem dignificandum, quem Regularem, & Regularium institutorem deprehenderant, in Catalogum monachorum retulerint, nomine monachorum iuxta latam significationẽ vtentes, secundum quam etiam regulares clericos comprehendit. Vel clarius respondendo dicendũ est, nomen monachi duobus modis à scribentibus vsurpatum, vno modo secundum strictã significationem, & acceptionem, quatenus certum genus personæ regularis significat, quæ à clericis canonicis siue regularibus contradistinguitur: Altero modo secundum latam acceptionem, secũdum quam omnia genera personarum regulariũ, siue quos propriè monachos dicimus, siue etiam canonicos regulares, complectitur: hoc enim secundo modo acceptum nomen monachorum in vsum frequentissimum tum veterum, tum etiam recentiorum autorum venire consueuisse, ostendimus lib. 1. cap. 38. multis testimonijs Doctorum. Imò verò si sedulò rem inspiciamus, tam freqnẽs est hic vsus nominis monachorum iuxta hanc secundam acceptionem, vt vix vllum autorem reperias, qui iuxta illam eodem nomine non vtatur. Ecce tibi in subiecta materia: D. Antoninus qui in Summa Historiali dixerat B. Patricium apud speluncam Purgatorium nuncupatam, constituisse monasterium canonicorum regularium Ordinis S. Augustini, tamen in Summa Theologica 4 par. tit. 14. cap. 10. §. 8. dicit constituisse ibi Monachos.

Matthæus quoque Parisius S. Albani monachus in Historia Anglicana in Hẽrico III. sub anno 1240. pag. 730. editionis Lundinensis, obitum sancti Edmundi Cantuariẽsis Archiepiscopi narrans inquit: *Obijt autem apud Soysi domum canonicorum regularium, & dum adhuc sospes ibi viueret, & viderent monachi, quod ab alijs recederet, ait vnus eorum, qui fuit ei specialissimus: Domine vt quid recedis? &c.* Vide obsecro quomodo passim, & familiariter autores hoc nomine monachi regulares canonicos accipiant. Eodem igitur modo dicendum est, nominibus monachi, vel monachorum vsos antiquiores vitæ B. Patricij scriptores, quatenus scilicet canonicos regulares, siue clericos regulariter viuentes comprehendunt, nec vim ponendam esse in vocabulis, cum rem ipsam teneamus. id verò ne me de meo confingere ad Canonici Ordinis dignitatem amplificandam existimes, lege inprimis Venerabilem Bedam Historiæ Anglicanæ lib. 3. cap 26 de sanctis Episcopis & sacerdotibus ex Hybernia in Angliam profectis, de illorum vitæ continentia, paupertate, doctrina, & monasterijs per illos institutis multa præclara & mirabilia scribentem, quæ in tota ferè historia prosequitur, quosque semper nomine monachorum appellare consueuit, vbi sic tandem concludit: *Tota enim fuit solicitudo Doctoribus illis Deo seruiendi, non seculo, tota cura cordis excolendi, non ventris. Vnde & in magna erat veneratione temporibus illis religionis habitus, ita vt vbicunque clericus aliquis, aut monachus adueniret, gaudenter ab omnibus tanquam Dei famulus exciperetur.* & infra. *Nam neque alia ipsis sacerdotibus, aut clericis vicos adeundi, quàm prædicandi, baptizandi, infirmos visitandi, & vt breuiter dicam, animas curandi causa fuit, qui in tantum etiam ab omni auaritiæ peste castigati, vt nec territoria, ac possessiones ad construenda monasteria, nisi à potestatibus seculi coacti acciperent, quæ consuetudo per omnia aliquãtò post hæc tẽpora in Ecclesijs Nordanimbrorũ seruata est.* Et ad oẽs dubietatis nebulas discutiẽdas, lege deinceps D Bernardũ in vita S. Malachiæ, illius reditum ex vrbe Roma in Hyberniã

describentem, & ad monasterium Clareuallis diuertentis, & rogantis, vt quosdam illius socios, quos apud D. Bernardum relinquebat, in disciplinis monasticis instrueret, & sic instructi monachorum instituta antea in Hybernia inuisa in eam insulam inferrent: *Qui reuertens*, inquit, *per Clareuallem, suam nobis largitus est benedictionem, & alta suspiria trahens, quod non liceret sibi pro suo desiderio remanere, hos*, inquit, *interim pro me oro, vt retineatis, qui à vobis discant, quod nos postmodum doceant*, & infert: *erunt nobis in semen, & in semine isto benedicentur gentes, & illæ gentes, quæ à diebus antiquis monachi quidem nomen audierunt, monachum non viderunt. & dimissis quatuor à latere suo abijt, qui probati, & digni inuenti, monachi facti sunt. &c.* Vide igitur obsecro an viri illi Religiosi per S. Patriciũ, & illius discipulos in Hybernia instituti monachi a clericis canonicis con[illegible] distincti extiterint: quandoquidem vsque ad tempora S. Malachiæ Hybernenses, licet ab antiquo nomen monachorum audiuissent, monachos tamen necdum viderant. Erat ergo monachi s B. Patricius, erant monachi religiosi ab eodem viro Apostolico in Ecclesijs Hybernensium instituti: sed non tales, quales nonnulli contendunt, à clericis regulariter viuentibus distincti. Verum tales erant, qualis S. Eusebius Vercellensis, qualis Hilarius Pictauiensis, Martinus Turonensis, qualis Athanasius Alexandrinus, & Augustinus Hipponensis, quales tandem erant illorum clerici ab ipsis reformati, & cum illis in eorum Ecclesijs regulariter viuentes, & vota monachorum cum officijs clericalibus iungentes, vt D. Ambrosius locis sæpe citatis ex epist. 82. ad Vercellenses, & ser. 69. ac nouissimè Cardinalis Bellarminus de Scriptoribus Ecclesiasticis in Aug[illegible]. & in [illegible] sermonum ad Eremitas, cum alijs pluribus lib. superiori relatis verissimè dixerunt.

II. SEcundum Dubium. Canonici Regulares præsertim Lateranenses affirmant, S. Patricium Romam adolescentem profectũ, in Ecclesia Lateranensi canonicorum regularium institutum suscepisse sub Cœlestino I. Verùm hanc illorum historiam apocrypham, & falsam esse duo euidẽter conuincunt, & primum quidem, quod S. Patricius adolescens non Romam, sed in Gallias profectus fuit, ibique à sanctis Martino Turonensi auunculo, & Germano Antisiodorensi tũ sacris ordinibus initiatus, tum regularibus institutis & sacris literis imbutus, sub quorum disciplina cum spatio trium & viginti annorum mansisset postea Germano Episcopo, & magistro cõsulente, Romam veniens, à B. Papa Cœlestino I. Episcopus Hybernensium fuit consecratus. Ita in eius vita Iocellinus cap. 24. & duobus sequentibus, Probus, & alij, qui vitam huius sancti viri literis mandauerunt. non ergo adolescens Romã veniens in Ecclesia Lateranensi sub Papa Cœlestino vitæ regularis institutum suscepit. Secundũ conuincitur eadem historia ex officijs sacris congregationis Lateranensis, quæ ab illius canonicis quotannis recitari solent, nam in historia S. Gelasij Papæ illi dicunt, B. Gelasium Valerij filium, & S. Augustini discipulum, cum nonnullis socijs ex Africa pulsum, Neapolim primum, & Romam exinde sub Leone I Pontifice venisse, & ab eo in Ecclesia Lateranensi locatum, canonicum ibi ordinem iuxta D. Patris nostri Augustini regulam, & saluberrima instituta instaurare cœpisse. Verũ Cœlestinus I. ante Leonis I. Pontificatum octo circiter annis iam obierat. non igitur sub Cœlestino I. Sanctus Patricius institutum canonicorũ regularium D. Augustini suscepit, neque ipsius B. Augustini regulam inde accipere potuit, vt in Hyberniam portaret.

Respondeo, de tempore aduentus B. Patricij ad Vrbem Romanam, quemadmodum de illius ætate, ac cæteris multis ad illius vitam spectantibus varias esse scribentium opiniones. Nam Marianus Scotus, siue Hybernensis in eius vita inquit, illum anno sexto decimo venditum fuisse, & sex annis vixisse in seruitute in Romanis partibus, & sexaginta annis in Hybernia prædicasse, & annis duobus super nonaginta vitam produxisse. iuxta cuius sententiam consequens est illum anno ætatis vigesimo secundo redemptum, vel manumissum, liberum vixisse saltem decem annis in pa[illegible] Romanis, ibique literarum studija, & Ecclesia[illegible]icis institutis eam operam dedisse, ob quã apud Summum Pontificem, & totam Curiam Romanam eam sibi famam sanctitatis, & eruditionis compararet, vt tanto munere, quale illud Hybernensium Apostolatus erat, ab omnibus dignus iudicaretur. Hanc sententiam secutus est autor Historiæ, quam Canonici regulares Lateranenses quotannis in officijs diuinis recitare solent, asserentes illum post captiuitatem in Ecclesia Lateranensi tum sacris literis imbutum, tum etiam Ecclesiasticis institutis eruditum, & in regulari disciplina optimè institutum: neque enim obstat, quod B. Augustini regulam primus Gelasius sub Leone I. ex Africa in ipsam Ecclesiam Lateranensem inuexerit, quia ipsa Ecclesia Laterane[illegible] prima illius institutione, & fundatione regularis fuerat, vt supra cap. 11 dictum fuit: Nec Gelasius canonicorum institutum in ea primus plantauit, sed solùm relaxatum introducta B. Augustini regula, instaurauit. Nec Lateranenses in officio sancti Patricij, in quo illum in Ecclesia Lateranensi canonicorum regularium institutum amplexum affirmant, sub Cœlestino I. Regulæ B. Augustini vllatenus meminerunt. Neque inde sequitur, illum inter sanctos canonici ordinis immeritò à nobis recenseri, cum ipsi Beatum Augustinum eiusdem ordinis reformatorem, non autem primum autorem verissimè dicamus, sicut non sequitur, non esse inter san-

ctos ordinis canonicorum regularium numerandos, Beatos Anianum Marci Euangelistæ discipulum, Athanasium Alexandrinum, Eusebium Vercellensem, Gaudentium Nouariensem, Iacobum Bergomensem Archidiaconum, & martyrem, Hilarium Pictauiensem, Martinum Turonensem sanctissimos Episcopos, & alios innumeros propter hoc, quod sub D. Augustini regula non vixerunt.

Alij vero, ex quibus sunt Gocellinus in vita S. Patricij, & Probus, quorum sententiam probare videtur Cardinalis Baronius tom. 5. sub anno 431. num. 188. è contra affirmant, eundem Patricium sexdecim annorum à Piratis raptū, in Hyberniam deportatum, & Milconi cuidam venditum, sex annos in seruitute durissima & vilissima, porcos scilicet pascendo, transegisse: postea diuino miraculo à seruitute redemptum, in Britanniam ad patrios lares primum repedasse, inde verò Angelo monente, in Gallias transiretasse, & ad S. Martinum Turonensem Episcopum illius auunculum iuisse, ac ab illo clericum ordinatum, quadrienniū sub eius institutione transegisse. Indeà S. Germano Antisiodorensi Episcopo sacris literis imbutum: vocatum verò ad Hybernorum conuersionem, non prius illuc se contulisse, quā Romam ad Cœlestinum Papam accessisset, accepturus ab Apostolica Sede ad eius gentis conuersionem Apostolatum. Adhæret ex parte Sigibertus in Chronico sub anno 432. quo tempore scribit, illum à Cœlestino I. Scotorum Episcopum ordinatum. Harum autem opinionum vtra verior sit, Deus nouit, nobis hoc sufficiat, siue priorem, siue posteriorem sequamur, euacuari penitus dubium allatum, cum suis rationibus. nam siue in Ecclesia Lateranensi, siue in Gallijs sub S. Martino Turonensi fuerit regulariter institutus, nihil refert, cum huius, & illius Ecclesiæ idem prorsus esset institutum. Neq; dicimus, illum ordinis canonicorum regularium D. Augustini professorem extitisse, quod sub eius regula per illum scripta militauerit: quanquam etiam id verum esse potuerit, supposita veritate eorum, quæ supra dicta sunt de instituto B. Augustini ipso adhuc superstite, in Ecclesijs Galliarum propagato: sed quia idem prorsus erat institutum, quod in Ecclesia Lateranensi per B. Syluestrū, & in Africana per B. Augustinum, & in Turonensi per B. Martinum fuerat plantatum.

Dices. Si B. Patricius sub S. Augustini regula non militauit, cur ergò asserunt canonici regulares, & alij quidam, illum S. Augustini regulā in Hyberniam detulisse, & monasterium canonicorum regularium ordinis S. Augustini apud locum S. Patricij purgatorium nuncupatum, instituisse? Vnde enim illam accepit? nam quo tempore ille à S. Cœlestino Pontifice ordinatus apud Hybernos profectus est, S. Augustini regula ad Romanam vrbem necdum fuerat delata.

Respondeo. Si non Romæ, potuisse tamen Ecclesijs Galliarum, per quas in Hyberniam cō tendens transijt, & in quibus valdè probabile videtur ipsam D. Augustini regulam, sicut etiam alios eius libros iam tunc temporis fuisse diuulgatam, illam accipere. Vel dicendum, ipsum S. Patricium eandem regulam Romæ accepisse, non quo primum tempore fuit Scotorum Episcopus ordinatus. sed quando post annos triginta Angelo monente, vt Gocellinus, cap. 166. scribit, iterū ad Sedem Apostolicam repedauit.

III. Tertium dubium mouet Ioannes Marquez ordinis Eremitarum in suo libro de Origine Fratrum Eremitarum cap. 15. §. 5. quo in loco etsi concedat S. Patricium S. Augustini regulam in Hyberniam detulisse, eiusque professorem extitisse, & sub eadem regula innumera religiosorum monasteria erexisse, contendit tamen, illum non clericum canonicum, sed eremitam, & Eremitici ordinis S. Augustini in ea Insula propagatorem extitisse. & licet fundamenta, quibus ad hoc adstruendum mouetur, satis leuia sint, ne tamen ex industria dissimulata videantur, breuissimè adducemus, & resoluemus. Est igitur tertium dubium huiusmodi: B. Patricius baculum, & cucullam deferre consueuit, & baculi quidem meminit D. Bernardus in vita S. Malachiæ in illis verbis: *Porrò Nigellus videns, sibi imminere fugam, tulit secum insignia quadam aedificius, textum scilicet Euangeliorum, qui fuit Beati Patricij, baculumque auro tectum, gemmis pretiosissimis adornatum, quem nominat baculum Iesu, &c.* Cucullæ verò apertè meminit Gocellinus in vita S. Patricij cap. 4. scribens: *Maro namque profluuium simplendo totum locum confuetū, & spatium occupauit, sed solum locum illum, in quo cuculla S. Patricij detinebatur, intactum dimisit.*

Respondeo, neque baculum illum D. Patricij neque cucullam, cuius Gocellinus meminit, cum baculo, & cuculla eremitarum ordinis S. Augustini aliquid commune prorsus habuisse. Nam quod ad baculum attinet, ille non erat baculus quem eremitæ Augustinenses, non ex institutione S. Augustini, vt ipsi aiunt, sed ex Gregorij IX præcepto, in Eleemosynarum petitione deferebant, à quo se dispensari sub Alexandro IV. supplicauerunt, & obtinuerunt, vt lib. 1. notauimus, sed baculus miraculosus instar alterius virgæ Moysis à Iesu Christo Seruatore nostro B. Patricio donatus, cum quo multa mirabilia est operatus, quiq; baculus Iesu dicebatur: & post B. Patricij obitū inter sacras, & pretiosissimas Sancti viri reliquias vsq; ad tēpora S. Malachiæ, de quo D. Bernardus loquitur, in Ecclesia Hybernensium seruabatur. Scribit de isto baculo Iesu Gocellinus cap. 24. quem vide. Cuculla verò S. Patricij qualis fuerit, & quam proportionem cum cuculla Eremitarum Augustinensium habuerit, idem Gocellinus cap. 185. non aīt quarto, vel octauo

vt Mar-

vt Marquez inquit, qui se Gocellini librum minime vidisse prodit, his verbis patenter explicauit: *super catera, inquit, indumenta cuculla candida amiciebatur, vt ipse habitus forma, & colore Monachatum sui spectum, & candidatum humilitatis, & innocentia repræsentare videretur. vnde & Monachi in Hybernia sancti Patricij sequendo vestigia, per multa temporum volumina habitu simplici contenti erant, quem eorum ministrabat lana, qualibet extrinseca tinctura remota.* Hæc S. Patricij erat cuculla, vestis scilicet alba, quam supra cætera indumenta ferre consueuerat pro pallio, vel birro, quam pro temporum, & locorum opportunitate deponebat, sicut qui deponunt pallium, vel birrum, vt idem Gocellinus loco à Marquez allegato, non ex cap. 4 sed centesimo vndecimo scribit, cum ait: *Quodam tempore nauigatione necessaria completa sanctus Patricius cum suis viris Religiosis applicuit, & egressus ad aridam fortuito casu cucullam suam in littore reliquit &c.* Quæ quam conuenientiam habeant cum cuculla nigra Eremitarum Augustinensiũ zona coriacea præcincta, quam publicè incedentes nunquã dimittere possunt, prudentes dijudicent, sed ad pleniorem huius difficultatis solutionẽ, aduertendum, ne in scirpo nodum quæramus, cucullam duobus modis posse accipi, vno modo stricta quadam significatione pro habitu monachorum proprio, & essentiali, quem illi nunquã dimittũt, quemq; Cõcilia, & Sacri Canones clericis, siue secularibus siue etiã regularibus interdicũt in Cõcilio Aquisgrani sub Ludouico Pio celebrato cap. 125. & in c. Mandam° 19. q. 3. Alio modo lata acceptione pro superiori veste externa, quę vicẽ pallij, vel birri gerit, & eius loco deferri consueuit, non solùm à monachis, verùm etiã à clericis, & laicis, & non solum Christianis, sed etiam paganis. Sciendum enim est, antiquos, quòd illud capitis tegumentum, quod birretum nunc dicimus, in vsu non haberent, in vestibus superioribus aliquid deferre consueuisse, quo cum oporteret, ipsum caput tegerent. à quo tegumento iuxta variam illius formam vel ampliorem, vel strictiorem, ipsæ etiam vestes varium nomen sortiebantur, aut birrorum, aut cucullarum: cucullion enim, à quo cuculla dicitur, capitis tegumentum propriè illud est, quod etiam collum tegit, & ambit, hinc deductum vt omnes vestes superiores, & externæ, huiusmodi tegumentum habentes, lata quadam significatione cucullarum nomine vocentur, vnde etiam fit, vt canonici regulares præsertim Italici vestem exteriorem cũ eiusmodi operimento deferentes, à quibusdam cucullati, & monachi dicantur. Nec desinit etiam ex ipsismet canonicis regularibus, præsertim inter Hispanos, qui dicant canonicos Italicos eiusmodi habitum assumentes, ad monachatum transisse, vt videri potest apud Io. Trullum lib. 1. de ordine canonicorum regularium cap. 11. Quanquam sic asserentes errore manifestissimo hallucinentur, tum quod cũ cappa, quam Italici cappuccio, siue cucullo deferunt, non nuper fuerit ab illis excogitata, sed sit habitus antiquus canonicorum, vt in Clementina 1. de electione, in verbo Habitus notatur, tum quòd eadem cappa non sit propriè cuculla monastica, quæ clericis interdicitur, sed habitus accidentalis extrinsecus, non solùm monachis, sed etiam clericis, & laicis antiquitùs communis. nã quod huiusmodi habitum ferrent clerici, habes ex vita S. Germani Episcopi Antisiodorensis, descripta per S. Antoninum 2. par. tit. 11. cap. 17. §. 1. vbi dicit: *Indumentum eius semper cuculla, & tunica, nec hieme adiectio, nec æstate leuamen est admissum, quod vtrumque sandium in vsu fuit, nisi fortè donatum est, donec attritione nimia solueretur.* Quod verò etiã laici siue Christiani, siue pagani cucullis vterentur, habes ex Codice Theodosiano lib 14. tit. 10. l. 4. vbi hæc leguntur: *Sed nos sanè omniũ, quorum tamen dominos sollicitudine constat militia non teneri, aut birru vti permittimus, aut cuculla.* Sed & Cato de re rustica cap. 2. ait, cucullam, siue cucullionẽ (idem nanque sunt) genus vestis rusticanæ, ac vilis fuisse, qua illi ad iniuriam aëris pellendam tegebantur & hęc causa extitit, meo iudicio, quod vsus cucullarum apud solos monachos, qui vilioribus, & humilioribus indumentis ex humilitate vtuntur, fuerit retentus, cum tamen olim etiam nonnulli clerici, & sanctissimi Episcopi illas in vsu haberent.

QVartum dubium. B. Patricius Angelo iubente ex Hybernia in Gallias transiuit, vbi S. Germani discipulus fuit, qui non canonicus regularis, sed frater Eremita extitit, vt ex habitu illius à S. Antonino descripto apparet: erat enim illius habitus eremiticus, & ei, quem S. Fulgentius gerebat, omnino similis nimirum cuculla, & tunica cingulo præcincta, quod nec etiam dormiturus soluebat: postea eodem Angelo monente, ad quosdam Eremitas peruenit, & cum illis octo annis mansit. Hæc omnia ex Probo illius vitæ autore ita scribente: *Et fugiens inde peruenit ad Martinum Episcopum Turonensem, & quatuor annis mansit cum eo, & tonso capite ordinatus est ab eo in clericum, & tenuit lectionem, & doctrinam ab eo: peracto verò quadriennio apparuit ei Angelus Domini, & dixit illi: Vade ad plebem Dei, id est ad Eremitas, & mansit cum Eremitis octo annis.* Subdit Ioannes Marquez probabile admodum sibi videri illos fuisse Eremitas Insulæ Lirinensis, qui sub D. Augustini regula degebant, vt probabile putat Antonius Yepes. IV.

Respondeo, in hoc dubio multa verè dubia, imò & falsa complicari. Primò quod ad Probi historiam attinet, illa non ab omnibus recipitur, & in aliquibus falsa esse conuincitur apertissimè, vt cum dicit sanctum Patricium non à Cœlestino I. neque à S. Germano Antisiodorensi, sed ab Amatore ipsius Germani prædecessore, ac ordinatore fuisse Scotorum Episcopum ordinatum. Secundo, quod ait S. Germanum fuisse ere-

mitam Augustinensem, falsum est tum in se, tum ad hominem, secundum se, quia S. Germanus splendidissimis ortus natalibus, & in artibus liberalibus apprimè cruditus, cum ciuitatis Antisiodorensis præfectura fungeretur, repente à S. Amatore ciuitatis Episcopo, Dei nutu, & inspiratione apprehensus, clericus, sacerdos, & Episcopus fuit ordinatus, nec ante Episcopatum, nec postea, vitam monasticam, aut eremiticam professus fuit. & hæc ex eodem Antonino loco proximè citato patet. Ad hominem verò, quia idem Marquez cap. 6. §. 4. de B. Augustino verba faciens, contendit Episcopum nulli regulari instituto seipsum posse subijcere, & in eo præcedentia vota religionis penitus extingui. Quare cum cōstet S. Germanum ante Episcopatum eremitam, aut monachum nullatenus fuisse, nec post Episcopatum, siue in Episcopatu vitæ monasticæ potuit seipsum subijcere. neque verum est, eundem fuisse D. Germani, & B. Fulgentij habitum, cum B. Fulgentius nunquam legatur cucullam induisse. neque D. Germani cuculla habitus monasticus proprius, & essentialis extitit, sed vestis superior externa, qua ille ob humilitatem, quòd vilior esset, pro birro, vel pro pallio vtebatur. Tertiò falsum, & fabulosum omnino est, eremitas illos, ad quos D. Patricius posteaiuit, Insulæ Lirinensis incolas fuisse, vel Lirinenses sub B. Augustini regula militasse, nam quo tempore B. Martinus in viuis agebat, qui S. Patricium ordinauit, Insula Lirinensis nondum habitabatur, primusque illius loci incola fuit S. Honoratus, qui cum B. Hilario fugatis serpentibus eum locum tenuit, & monasterium ibi fundauit, non sub regula D. Augustini, sed sub regula à se præscripta, de qua re plura ex instituto lib. 1. sunt notata, ad quem lectores beneuolos remitto. qui vero fuerint illi eremitæ, ad quos S. Patricius, Angelo monente, profectus fuit, data opera Iocellinus cap. 24. hisce verbis aperit: *Sedit animo sancti Patricij sedem petere sancti Petri, in petra fundali, & sancta Romana Ecclesia canonicis institutis vberius imbui, cupiens autoritate Apostolica iter, & actus suos roborari. Cum autem quod corde conceperat, enodasset sancto Germano, approbauit sanctum ipsius propositum S. Germanus, adiungens ei Christi seruum Segetium presbyterum itineris socium, laboris solatium, sancta conuersationis testem idoneum. Profectus verò diuino instinctu, seu reuelatione Angelica ad quendam in quodam Insula Tyrreni maris degentem secessit, solitaria vita, opinione optima, magni meriti virum, nomine ac opere Iustum. Cumque post sanctam salutationem salutaria verba conferrent, dedit idem vir Dei Patricio Baculum, quem se suscepisse asseruit de manu Domini Iesu sibi apparentis, ipsi conferendum. Erant etiam in eadem Insula quidam alij viri ab habitaculo illius solitarij semoti, quorū quidam iuuenes videbantur, alij senes decrepiti, cum quibus cum conseruisset Patricius colloquium, didicit ab eis, senissimos esse filios illorum iuuenum. cumque admirans sanctus Patricius inquisiuisset euentum tam grandis miraculi, respondentes dixerunt ei, nos à pueritia, Domino miserante, misericordia operibus fuimus iugiter intenti, ostiumque nostrum patuit omni viatori, pro Christi nomine victualia, siue hospitium petenti; quadā nocte quendam peregrinum in manu baculum habentem hospitio collegimus, & secundum posse nostrum omnem ei humanitatem exhibuimus. Mane igitur facto nos benedixit, & ait: Ego sum Iesus Christus, cuius hactenus membris ministrastis, quem hac nocte in propria suscepistis persona. Deinde baculum, quem manu gestabat, dedit viro Dei spirituali Patri nostro, præcipiens illi, vt illum seruaret, & cuidam peregrino nomine Patricio post multos dies ad se venturo tribueret. Hæc dicens ascendit in cœlum, nosque permansimus in eodem statu iuuenilis decoris, & vigoris, quo tunc fuimus, vsq; in diem hodiernum. Filij verò nostri, qui tunc erant paruuli, iam vt cernis, facti sunt decrepiti. Sanctus verò Patricius Deo gratias agens cum viro Dei diebus aliquot mansit, ac eius exemplo magis, ac magis in Deum proficiens, et tandem vale facto cum baculo Iesu proficiscebatur, quo proposuit.* Hæc ille, ex quibus habes, quinam illi Eremitæ essent, an Augustinenses, qui Augustino seniores erant, an in Insula Lirinensi, quæ per ea tempora à serpentibus tota obsidebatur. Habes etiam, vnde S. Patricius baculum illum mirabilem habuerit, qui baculus Iesu dicebatur, & apud Hybernos in tanta veneratione habebatur.

QVintum dubium. Iocellinus in vita S. Patricij cap. 17. apertè scribit, B. Patricium eremitas in Hybernia instituisse: *Nulla*, inquit, *eremus, nullus penè terræ angulus, aut locus in insula tam remotus, qui perfectis monachis, aut monialibus non repleretur, &c.* Quodque magis dubium confirmat, refert Riccardus Stanhiurtus in vita S. Patricij pag. 71. inuentum Chyrographū in monasterio Glastoniensi huius, qui sequitur tenoris: *In nomine Domini nostri Iesu Christi. Ego Patricius humilis seruunculus Dei anno Incarnationis eiusdem 433. in Hyberniam à sanctissimo Papa Celestino legatus Dei gratia Hybernicos ad fidem veritatis conuerti, & cum eos in fide Catholica solidassem, tandem in Britanniam sum reuersus ad Insulam Aualoniæ, & ibi duodecim fratres inueni eremiticam vitam ducentes, & cum inueni eos humiles, ac quietos, elegi potius cum illis abiectus esse, quā in regalibus curijs habitare: fitque licet inuitum in pastorem me prætulerunt.* V.

Respondeo ex verbis Gocellini citatis, quæ ille habet non c. 17. sed 174. nihil pro institutione Eremitica concludi. quot enim fuerunt, & sunt nunc etiam canonicorum monasteria in locis solitarijs, & ab hominum conuersatione longè remotissimis? nihilominus mea sententia hæc est, virum illum Apostolicum more primitiuæ Ecclesiæ duos in Hybernia regularium ordines instituisse, alterum clericorum, alterum monachorum, qui laicorum nascentis Ecclesiæ vitam, & institutum tenerent. & primis quidem regulam

ipsam

ipsam Apostolicam, præsertim a B. Augustino cōquadratam, & in scriptis redactam, seruandā dedisse: secundis verò ipsum Patricium regulam ex Actis Apostolicis, vel sententijs sanctorum Patrum, aut etiam ex ipsamet Augustini regula depromptam præscripsisse. Id namque Venerabilis Beda in Vita S. Patricij notauit, dicens: *Monachorum plebibus intererat, regulamque quam tenerent, Spiritu sancto repletus condidit.* Consentit Gocellinus loco proximè citato ex cap. 174. vbi de monachis per S. Patricium in Hybernia constitutis verba faciens subdit: *Viuebant enim secundum regulam à S. Patricio illis præfixam, mundi contemptu, cælestium appetitu, sancta mortificatione carnis, ac abdicatione voluntatis propriæ, pares Ægyptijs Monachis, merito, atque numero, ita vt exteras atque longinquas regiones illustrarent verbo, ac religionis exemplo.* Vbi vides iuxta Gocellini sententiam, B. Patricium in religiosis Hybernensibus instituendis, morem primitiuæ Ecclesiæ, & præsertim à D. Marco in Ecclesia Alexandrina seruatum, de quo supra cap. 4. satis dictum fuit imitari voluisse. Porro autem quod ad Chyrographum in Glastonensi monasterio inuentum spectat, illud in primis monendum, apud Stanhiurtum pag. 71. à Marquez allegata minimè reperiri, sed nec alibi, quantum in eodem libro, raptim tamen peruoluto, videre concessum fuit. Sed siue apud illum, siue apud alios reperiatur, nonnisi falsum, apocryphum, & ab aliquo impostore cōfictum, facilè videbunt qui S. Patricij vitam à supradictis autoribus descriptam legerint. ille enim non in Britannia, vel inter eremitas insulæ Aualoniæ, illorum Prioratum gerens, sed in Hybernia Archiepiscopus sancto fine decedens in ciuitate Dunensi Deo specialiter disponente, religioso, & solemni ritu tumulatus est, vbi sanctissima illius pignora infinitis miraculis per multa secula coruscauerunt. Et profectò quis adeò desipiat, vt credat, virum Apostolicum, ad quem totius Hyberniæ solicitudo ex dispensatione Sedis Apostolicæ spectabat, vti illius Apostolum, & Ecclesiæ Hybernicæ primatem per Sedem Apostolicam ordinatum, tanti gregis cura posthabita, ad Insulam Aualoniam inter eremitas confugere voluisse, ad duodecim eremitarum præfecturam gerendam? quod etiamsi efficere in animo ei sedisset, tamen absque speciali Sedis Apostolicæ dispensatione minimè licebat. Sed puto, nec meus me animus fallit, huius chyrographi autorem ei similem esse, qui fingit B. Augustinum suorum clericorum, & ciuium consuetudinis pertæsum, relicta propria Ecclesia tempore quadragesimali, & Paschali in eremum ad quosdam suos eremitas se recepisse, sermone 5. ad fratres in Eremo. de quo supra libro 1. cap. 31. dictum fuit.

VI. PEr hæc verò ad alia multa responderi potest, quæ idem Marquez eodem loco ad probandum, B. Patricium suos Eremitas Augustinenses in Hyberniam inuexisse, & propagasse, longo discursu inculcat, de duobus monachis ex Scotia tempore Caroli Magni in Gallias transmigrantibus, & ab eodem receptis, & ad fundādas scholas Parisienses, & Papienses ab eodem Carolo destinatis: de instituto item SS. Columbæ: & Colūbani, & Galli Columbani discipuli, in quibus multa à veritate aliena comminiscitur, vt quòd Carolus Magnus ipsos Augustinenses monachos maximo gaudio complecteretur, & pari beneuolentia prosequeretur. quæ si de Eremitis Augustinensibus intelligi velit, commenta esse hominis, sibi, ac suis blandientis, nullus non videt, qui in historijs Conciliorum Aquisgrani, & Mogūtini, ac Turonensis legerit, tempore Caroli Magni, ac etiam longè post illum, nullos in Gallijs fuisse monachos sub S. Augustini, sed omnes sub D. Benedicti regula institutos. Quare absolutè, & sine hæsitatione dicendū est, vel illos monachos ex Hybernia in Gallias profectos, regulares canonicos fuisse, aut certè monachos, non Eremitas Augustinianos, sed per D. Patricium sub regula ab ipso eis tradita institutos, quod etiam de sanctis Columba, & Columbano, & alijs multis in Angliam, Gallias, Belgium, & Alemaniā profectis valdè probabiliter dici potest. Vel tandem dicendum Congelum, Columbam, & Columbanum, & alios sanctos viros monachos proprij instituti per illos excogitati, & per Episcopos, in quorum Diœcesibus degebant, probati, autores, & professores extitisse. neque enim in ea sumus opinione, veriùs autem errore illorum, qui putant, nullos alios fuisse in Occidente monachos, præter Benedictinos. quid enim prohibebat? eo præsertim tempore, quo tum in Italia, tum etiam in Galliis, Hispanijs, & Hybernia monachi fuisse memorantur, antequam D. Benedictus nasceretur.

VNa superest Malachias Hyberniæ Archiepiscopus, quem non solùm Regulæ D. Augustini professorem, verùm etiam eremitici instituti alumnum idem Marquez obtrudere conatur, quod in eius Vita dicat Bernardus, illum sub Imario in quadam cella vitam eremiticam diutius egisse: sed in hoc quoque à scopo veritatis illum aberrare plurimum intelligent, qui eiusdem S. Malachiæ vitam legerint ab eodem D. Bernardo scriptam, & à S. Antonino tit. 17. cap. 2. abbreuiatam, ibi namque quis & qualis Imarius ille fuerit declarās, sub cuius disciplina B. Malachias vitam solitariam ducebat, ita scribit: *Erat autem in Ciuitate Ardamacha, in qua nutritus est Malachias, vir sanctus, & austeræ admodum vitæ, qui cellam habēs intra Ecclesiam, Deo seruiebat, ieiunijs, & obsecrationibus vacans die, ac nocte. Ad hunc se contulit Malachias, ab eo formam vitæ accepturus: seditque ipso solitarius, sed intra paucos dies habuit imitatores non paucos exemplo sui prouocatos, tandem ordinatus est sacerdos anno ætatis suæ 25.* Ecce quis, & qualis sanctus VII.

illo linarius fuerit,ad quem Malachias vitæ formam accepturus fuit,non Eremita,non in syluis, non in solitudine viuens,sed in ciuitate,ac in cella intra Ecclesiam constituta, quales olim erant, & nunc sunt cellæ, in quibus clerici canonici apud Ecclesias,& intra Vrbes sub Regulæ canonicæ districtione vitam solitariam lectionibus, meditationibus,& orationibus traducunt.ibi sedens B.Malachias solitarius habuit infra paucos dies imitatores non paucos, qui illius exemplo excitati ad Ecclesiam consolabant, & illud vitæ genus assumebant, quod & B.Bernardus Clareuallensis in suo ad Religionem ingressu fecisse legitur,quem triginta iuuenes nobiles ad monasterium fuerunt secuti: non autem quod pater Monachorum effectus statim fuerit, vel quòd monasterium instituerit, vel monachos tunc regendos sumpserit,vt Marquez asserit. Postea verò quam sacerdos anno ætatis suæ 25. fuit ordinatus,& Episcopus vices illi suas cōmisit,vt munus illi commissum dignè exercere valeret, ad quendam Episcopum sanctitatis nomine celebrem contendit,ac monasterium Benchoriense reparandum postea assumpsit:nec tamen monachus factus est.Demum ad episcopalis dignitatis gratiam euectus, consestim, inquit, Bernardus more suo curauit adsciscere ad solatium sibi de filijs suis conuentum regularium clericorum. quæ cum scribat Bernardus, qui Malachiam vidit,& dicat,illum de more suo asciuisse sibi ex filijs suis conuentum regularium clericorum, omnem suspicionem eliminat, & in meridiana luce monstrat,illum ante Episcopatum non cum eremitis in solitudine,sed in ciuitate cum clericis regularibus regulariter vixisse. Denique ipse D. Bernardus, qui eius vitam optimè perspectam habuit,& scripsit, nunquam illum inter monachos,sed semper in ordine clericorum reposuit, vnde in libro vitæ ipsius B.Malachiæ dixit, raro talem inter clericos inueniri.quem tamen non est dubium inter monachos repositurum,si ille verè monachus fuisset.quam sententiam cum vniuersalis Hybernensium traditio confirmet, quæ illum B.Augustini Regulæ professorem facit, quod idem Marquez eodem cap.§.4.liberè consitetur, perspicuum est, B.Malachiam clericum canonicum,non autem Eremitam Augustinensem extitisse,adeo vt superfluum sit contendere hanc veritatem pluribus illustrare.

CAPVT TRIGESIMVM SEXTVM.

De Ecclesijs, & monasterijs Canonicorum Regulariū in Regno Scotorum consistentibus.

De propagatione canonicorū regularium in Prouincia,siue in Regno Scotorum verba facturus, ne legentes oblocorum synonimiam labantur in errores, vnū autem omnia necessariò monendum I.
caistimaui, duas nimirum prouincias longa maris intercapedine seiunctas nomen Scotiæ olim habuisse,quarum altera ea est,quam nunc Scotiā dicimus.Borealis nimirum Albionis, siue Britāniæ, siue Anglicanæ insulæ portio, quæ ab Australi Duedo, ac Solueo fluminibus secernitur, quam terram Pictorum,siue Albaniam nuncupare veteres scriptores consueuerunt. Altera verò cum Hybernia eadem est, quam nunc Irlandiam dicimus, de qua duobus proximè præcedentibus capitibus sermo est habitus. nam Hyberniam Scotiam olim vocatam, testes sunt ea priscis autoribus, D. Prosperus Aquitanus lib. contra collatorem cap 41.scribens, Palladium à Papa Cœlestino Scotorum Episcopum ordinatum,quod ipsum repetit in Chronico in consulatu Dionysij,& Florentij,& iterum in consulatu Bassi,& Antiochi,Beda tum in Vita S Patricij, tum in historia Gentis Anglorum cap. 1. ad finē sic dicens:*Hybernia longitudine, & latitudine sui status,& salubritate,ac serenitate aerum, multum Britannia prastat.& post pauca. Hac autem propriè patria Scotorū est.*Probus quoque & Marianus Scotus,& Gocellinus, qui S.Patricij vitam scripserunt,vel de eius Apostolatu ad Hybernos sunt locuti,omnes sine hæsitatione ad Scotos illum missum dixerunt.Consentit Sigibertus in Chronico sub anno 432. scribens: *Cœlestinus Papa ad Scotos in Christum credentes Palladium mittit primū Episcopum, post quem ad eosdem ab eodem Cœlestino missus est S.Patricius,genere Brito.filius Conches sororis S.Martini Turonensis.* & postea sub anno 491. *S.Patricius Secundus Hybernia Archiepiscopus anno ætatis sua 122.in Christo quieuit.* Ex recentioribus verò Giraldus Cambrensis in descriptione Hyberniæ distinctione tertia cap.decimo sexto, ita inquit:*Hic quoque notandum videtur, pradicto Nello Hybernia Monarchiam obtinente.sex filios Muredi Regis Vltonia in classe non modica Boreales Britannia partes occupasse,vnde & gens ab ijs propagata, & specificato vocabulo Scotia vocata vsque in hodiernum angulum illum inhabitant.* Adstipulatur Baronius tum in notis ad Martyrologium sub die 17. Martij, tum in Annalibus tomo 5. sub anno 431. num. 188.& tomo 6.sub anno 491.n. 20. vt breuitati consulentes alios omittamus. 2

Porro alteram Albionis partem septentrionalem non solùm à modernis,verùm etiam à plerisque vetustissimis autoribus vsu frequenti Scotiam nuncupatam, multis testimonijs collatis ostendit eruditissimus Iureconsultus Thomas Dempsterus Scotus,& Baro de Mureck in apparatu

ratu ad Hiſtoriam Scoticam libro 1. capite 3. ad quē ne in re notiſſima probanda ſuperfluè laboremus, legentes remitto.

II. CVi verò iſtud nomen Scotiæ primitùs obtigerit, an Hyberniæ an illi Britanniæ parti, q̄ Scotia nunc dicitur, controuerſia eſt nō leuis inter ſcribentes, de qua Venerabilis Beda loco proximè citato ex hiſtoria Gentis Anglorum lib. 1. capite 1. ita ſcribit: *Eſt autem Hybernia inſula omnium poſt Britanniam maxima, ad Occidentem quidē Britanniæ ſita, ſed ſicut contra Aquilonem ea breuior ita in meridiem ſe trans illius fines plurimū protendens vſque contra Hiſpaniæ Septentrionalia, quamuis magno æquore interiacente peruenit. ad hanc ergo vſque peruenientes nauigio Picti, vt diximus, petierunt in ea ſibi quoque ſedes, & habitationem donari. Reſpondebant Scoti, quia non ambos eos caperet inſula; ſed poſſumus, inquiunt, ſalubre conſilium vobis dare, quid agere valeatis. Nouimus inſulam aliam eſſe non procul à noſtra contra ortum Solis, quam ſæpe lucidis diebus de longe aſpicere ſolemus, hanc adire ſi vultis, habitabilem vobis facere valetis: & ſi qui reſtiterint, nobis auxiliarijs vtemini. Itaque petentes Britanniam Picti, habitare per Septentrionales inſulæ partes cœperunt, nam Auſtrina Britones occupauerant. Cumque vxores Picti non habentes peterent à Scotis, ea ſolum conditione dare conſenſerunt, vt vbi res veniret in dubium, magis de fœminea Regum proſapia, quàm de maſculina Regem ſibi eligerent, quod vſque hodie apud Pictos conſtat eſſe ſeruatum. Procedente hoc tempore Britannia poſt Britones, & Pictos tertiam Scotorum nationem in Pictorum parte recepit, qui duce Reuda de Hybernia progreſſi, vel amicitia, vel ferro ſibimet inter eos ſedes, quas hactenus habent, vind. cauerunt.* Hæc Beda, cui Giraldus Cābrenſis loco proximè citato adſtipulatur, necnō Henricus Huntigdonienſis hiſtoriæ Anglicanæ lib. pag. mihi 300. eiſdem penè verbis.

Cæterū contrariam ſententiam, quod nomen Scotorum ex Britonibus Septentrionalibus ad Hybernos tranſierit, non è contra ab Hybernis ad Britones, ſiue ad Pictos, primoſque originarios, & veros Scotos, non Hybernos, ſed Borealea Britannos extitiſſe, idem Thomas Dempſterus proximè allegatus pluribus contendit. Mihi verò cum ex iā dictis de nomine Scotiæ, & quid eo nomine nunc tēporis paſſim intelligant ſcribentes, ſatis conſtet; nodum huius difficultatis atigiſſe ſit ſatis: nunc enim nomine Scotię non amplius Hyberniam, ex vſu loquendi, accipimus, ſed eam ſolam Britanniæ inſulæ partem, quæ ad Septentrionem vergens tum à modernis, tùm etiam vetuſtis autoribus probatis Regnum Scotiæ nuncupatur.

III. POrro quod ad præſens inſtitutum nunc attinet, quis in hoc regno canonici ordinis primus fuerit propagator, ſi vera ſunt, quæ de Aidano, & Columba, & alijs Epiſcopis, Doctoribus, & ſanctiſſimis viris ex Hybernia in Septentrionalē Angliam profectis, de Euangelio Pictis prædicato, & de Gente Pictorum ad fidem Catholicam conuerſa, de Eccleſijs in eo Regno inſtitutis, monaſterijs erectis, & propagatis idem Venerabilis Beda lib. tertio eiuſdem hiſtoriæ cap. tertio, quarto, & ſequentibus vſque ad finē ſcribit: mihi certiſſimum eſt, paulò poſt B. Patricij obitum in regno Scotorum ipſum ordinem Canonicū fuiſſe propagatum, ſcilicet circa annum quingenteſimum qtinquageſimum quintum, de qua re idē Venerabilis Beda lib. tertio cap. quarto in hunc modum ſcribit: *Siquidē anno Incarnationis Dominicæ quingenteſimo quinquageſimo quinto, quo tempore gubernaculum Romani Imperij poſt Iuſtinianum Iuſtinus minor accepit, venit de Hybernia presbyter, & Abbas habitu, & vit.|Monachi inſignis, nomine Columba Britanniam, prædicaturus verbū Dei prouincijs Septentrionalium Pictorum, hoc eſt eis, quæ arduis, atque horrentibus montiū iugis ab Auſtralibus eorum ſunt regionibus ſequeſtrata, &c.* Et multa alia ibidem proſequitur, quæ breuitati conſulens omitto, quod apud ipſū Bedam legi poſſint. neq; aliquem mouere debet, Venerabilem Bedam ipſum Columbam, & alios Epiſcopos & Doctores ex Hyberniæ, quā ibi vocat Scotiam, in Angliā tum Auſtralē, tū Septentrionalem traijcientes, Monachos, non clericos appellare, cum ex ſuperiùs allegatis tū primo tū hoc ſecundo libro, ſatis conſtet, ſub nomine monachorū ipſos clericos canonicos comprehenſos, idque ex ipſomet Beda eodem libro capite vigeſimo ſexto, & lib. 4. cap. 4. cuius verba ſemel, & iterum recitauimus, maniſeſtiſſimè teneamus, & quod caput eſt, cum ipſa monaſteria à ſancto Columba fundata inter collegia ordinis canonicorū regularium referantur ab Hiſtoricis, qui monaſteriorum Scoticorum fundationes literis mandauerunt.

IN Regno Scotiæ fuit præcipuum, ac inter cæ- IV
tera canonicorum regularium collegia, cum primis illuſtre, quod S. Andreę nuncupabatur, quod primò in Cathedralem erectum Sixtus IV. Archiepiſcopali dignitate auxit anno primo ſui Pontificatus, ſubiectis illi ſuffraganeis Epiſcopis Glaſquenenſi, Dunkeldenſi, Aberdonenſi, Muranenſi, Brechinenſi, Dumblanenſi, Roſenenſi, Katenenſi, Candidæ caſæ, Liſmorenſi, Sordorenſi, & Inſulenſi. Perſeuerauit in Eccleſia S. Andreæ diſciplina, & inſtitutio canonicorum regularium vſque ad tempora Alexandri VI. vt ex Prouinciali Romano habetur: de qua Ticinenſis in dilucidario: *Archiepiſcopatus*, inquit, *vniuerſitatis S. Andreæ in Scotia, cuius Prior præcedit quoſcunq; Abbates aliorum ord. in toto illo regno Scotiæ, & ſub illo Epiſcopatu ſunt quinquaginta duo Prioratus canonicorum regularium*: Cuius Ticinenſis dictum probat in ſuo apparatu ad Hiſtoriam Scoticam libro primo, capite decimo quinto eruditiſſim⁹ Thomas Dempſterus illius regni Gentilis. *Octuageſimum ſecundum (ſcilicet monaſterium) Sancti Andreæ in Fiſe ordinis ſancti Auguſtini fundauit, inquit, Rex Alexander Primus. Hector Boeth. lib. 17 pag. 348. Huius Priores ſo-*

lemnis Comitiorum regni conuentibus omnes Abbates præcedebant, non modò ex veteri prærogatiua, sed & sententia Iacobi Primi Regis, contendente Abbate de Calco, vt est in Scotichronico lib. 6. cap. 49. notat diligens autor Augustinus de nouis Ticinensis in progressu canonicorum regularium pag. 49 vt inde appareat Scotichronicum non fuisse peregrinis ignotum, nam & illo & Vuionnotant.

Sed & aliorum multorum collegiorum nostri ordinis inter Scotos olim consistentium idem autor ibi loci meminit, quæ totidem verbis ab illo accepta, hic reddenda putamus, omissis tamẽ collegijs Præmonstratensium, etsi inter monasteria canonicorum regularium illa etiam numerentur. Sunt autem sequentia:

Monasterium nuncupatum Iedwod in Clydesdale, quod ordini S. Augustini fundauit sanctus Dauid Rex. Historici vocant Iedburgũ. Hector Boeth. lib. 12. pag. 264. hoc cum viginti millibus Anglorum Comes Surræus impijssimè Iacobi Quinti tempore expilauit, & deuastauit, nec loci reuerentia rapaces militum manus coërcuit. clades illa contigit anno millesimo quingentesimo vigesimo tertio, Ioannes Leslæus libro nono, nomen à fluuio syluam interluente habet. quare melius Iedwod, quàm Iedburg: sic enim Scotichronicon habet lib. 10 cap. 40.

V. Monasterium Sancti Crucis vulgò Halyrudhowa in Laudonia propè Regiã Edimburgum in Sylua condita, vbi die festo S. Dauid Rex venatus à ceruo percussus, dum cornu comprehenderet Crucis imaginem, non cerui cornu vidit, eodemque loco cœnobium magnificentissimum erexit, & D. Augustini canonicis concessit, vt narrat eiusloci Martyrologiũ. Hector Boeth. Descriptione Scotiæ. Annus fundationis millesimus centesimus decimus tertius. Meminit Clemens Tertius apud Rogerum Houedenum diligentem, sed in rebus regum nostrorum mendacem scriptorem par. 2. pag. 369. Primus Abbas S. Aluuinus, S Dauidis Regis confessor. Meminit eiusdem Abbatiæ noster Ticinensis: verum non à Rege Dauid, sed à Rege Gulielmo fundatum scribit. Sed autori Scotico, & de Scoticis agenti maior fides adhibenda.

Monasterium, quod dicitur Campus Kennethi, vulgo Cambus Kinneth propè Stirlingum, ordini D. Aug. idẽ Rex fundauit. Hector Boeth. ibid. nobile morte, & sepultura Iacobi III. Regis. Leslæus lib. 8.

Monasterium Insulæ missarum in Stratherne ordini S. Aug. fundauit Gilbertus Comes Strathernix, vt in carta originaria continetur. Boeth. lib. 14.

Monasterium Emoniæ Insulæ ordini S. Augusti fundauit Rex Alexander I. cognomento Ferox. Hoc historijs asseruandis, ac publicis Regni monumentis reponendis dicatũ. Hector Boeth. Scotiæ descriptione.

Monasterium Scotię in Gauurea ordini S. Augustini fundauit Rex Alexander I. & S. Trinitati & S Michaëli dicauit, cuius meminit Bulla Papæ Clementis III. apud Rogerum Houedenum par. 2. Historiæ pag. 369 Hic lapis fuit fatalis coronãdis Scotiæ Regibus, à regni principio veneratione summa habitus, Hector Boeth. lib. 12. pag. 264. lapidi ex Ægypto, vt fabulantur, allato hi versiculi inerant.

Ni fallat fatum, Scoti quocu[illegible] locatum
Inuenient lapidem, regnare [illegible]enentur ibidem.

Monasterium Insulæ Mahomo canonicorum, vt puto, regularium.

Monasterium Orneley in Insulis ordini sancti Augustini fundauit S. Columba. Leslæus. Hic S. Buonis cognomento Bardi corpus, & opera religiosa cura asseruabantur.

Monasterium Insulæ S. Mariæ in Galweia ordinis S. Augustini. Cella S. Crucis multis reliquijs nobilitatur.

Monasterium Insulæ S. Colmoci ordini S Augustini fundauit Mardochus Comes de Monteth.

Monasterium Maij in Insula ordinis S. Augustini Cella S. Andreæ S. Adriano Martyri sacrum. Hector Boeth. lib. 10. pag. 206. multorum martyrum à Danis cæsorum corporibus fœlix.

Monasterium Insulæ de Lzuin ordinis S. Augustini, Cella etiam S. Andreæ S. Philano dicata ad quem creberrimi tota insula concursus, & piorum peregrinatio posterioribus etiam temporibus, custodiæ Mariæ Reginæ durissima.

Monasterium Restennot in Augusta Abbatis, vt puto, ordinis S. Augustini Cella de Iedwod, sed de hoc delibero.

Monasterium Monimusk in Mar ordinis S. Augustini, fundauit Episcopus sancti Andreæ.

Monasterium Lochay in Mar Ordinis S. Augustini. Cella Seonæ.

Monasterium Insulæ Lonæ ordinis S. Augustini, qui ferunt Rochetum, ait Polychronicon. Fundator S. Columba, vt aiunt. quis dotarit, non reperio. Hæc omnia habentur ex Thoma Dempstero.

Monasterium insulæ S. Columbæ in Episcopatu Dunkeldensi ordinis S. Augustini, ex libro taxarum Cameræ Apostolicæ.

Monasterium dictum Scowet in Episcopatu Glasquensi Prouinciæ S. Andreæ ordinis S. Augustini ex libro taxarum.

Monasterium dictum de Pitiuenne Prioratus in Archiepiscopatu S. Andreæ ordinis S. Augustini, liber taxarum Apostolicarum. In eodem Archiepiscopatu alia non pauca collegia canonicorum Regularium tempore Innocentij III. Pontificis fuisse, illius literæ ad Episcopum S. Andreæ datæ indicant, quas lib. 1. pag. 280. videre potes.

CAPVT TRIGESIMVM SEPTIMVM.

De Ecclesijs, & Monasterijs Ordinis Canonicorũ Regularium Anglicanis.

I.

Vtor est Iocellinus monachus in Vita sancti Patricij cap.167. Beatum illum virum secundò Roma in Hyberniam reuertẽtem in suo regressu per aliquòd temporis spatium in Britannia, quæ illius natalis fuit patria, moratũ, monasteria multa fundasse, & alia à Paganis destructa per eum reparata, monachorum sacris conuentibus secundum formã religionis, quam eis præfixerat annuentibus repleuisse. Sed & Venerabilis Beda locis proximo capite notatis, ac in primis lib.3.cap.3.de Episcopis, & alijs sacris Doctoribus ab Oswaldo Rege Anglorum ex Scotia siue Hybernia in Angliam ascitus disserens, hunc in modum exorditur: *Idem ergo Oswald mox vbi Regnum suscepit desiderans totam, cui præesse cœpit, gentem fidei Christianæ gratia imbui, cuius experimenta permaxima in expugnandis barbaris iam cœperat, misit ad maiores natu Scotorum, inter quos exulans, ipse baptismatis sacramenta cum ijs qui secum erant, militibus consecutus erat, petens, vt sibi mitteretur antistes, cuius doctrina ac ministerio gens, quam regebat Anglorum, Dominicæ fidei, & dona disceret, & susciperet sacramẽta. Neque aliquando tardius, quod petebat, impetrauit. Accepit namque Pontificem Aidanũ, summæ mansuetudinis, ac pietatis, & moderaminis virum habentemque zelum Dei, quamuis non plenè secundum scientiam*, & infra. *Veniente igitur ad se Episcopo, Rex locum sedis Episcopalis in Insula Lindisfarnensi, vbi ipse petebat*, & infra. *Exinde cœpere plures per dies de Scotorum regione venire in Britanniam, atque illis Anglorum Prouincijs, quibus regnauit Oswald, magna deuotione verbum fidei prædicare, & credentibus gratiam baptismi, quicunque erant sacerdotali gradu præditi, ministrare. Construebantur ergo Ecclesiæ per loca, confluebant ad audiendum verbum Dei populi gaudentes, donabantur munere Regio possessiones, & territoria ad instituenda monasteria, imbuebantur præceptoribus Scotis paruuli Anglorũ, vnà cum maioribus studijs, & obseruatione disciplinæ regularis: nam monachi erant maximè, qui ad prædicandum venerant, monachus ipse Episcopus Aidanus de Insula, quæ vocatur Hii, destinatus, &c.* Et alia plura in toto libro, & sequentibus prosequitur. Ex quibus clare liquet, in Occiduis saltem Anglorum Prouincijs Hyberniam aspicientibus, canonicam institutionem tum per sanctum Patriciũ, qui in ea Britanniæ regione natus fuerat, tũ per illius discipulos post eius obitum longè ante D. Augustini in Angliam aduentum, fuisse plantatam, & multis erectis monasterijs latè propagatam.

II. Æterũ de Beato ipso Augustino Anglorũ Apostolo, quẽ Magnus Gregorius ad illarum gentium illuminationem, & conuersionem delegauit, certo certius est, per illum in omnibus Anglorum Ecclesijs, & Prouincijs clericos more Apostolico regulariter viuentes, quales illi nascentis Ecclesiæ extiterant, fuisse mandato Apostolico institutos. Extat enim de hac institutione canonicorum regularium in Ecclesijs Anglorũ ipsius magni Gregorij mandatum in Responsionibus ad quæstiones per prædictum Augustinũ propositas, quod in hoc sensu, & ad hoc ipsum institutum refert Gratianus in cap. Quia tua fraternitas, duodecima, quęstione prima: *Quia*, inquit, *tua fraternitas monasterij regulis erudita seorsũ non debet fieri à clericis suis in Ecclesia Anglorum, quæ auctore Deo nuper ad fidem perducta est, hanc debet instituere conuersationem, quæ initio nascentis Ecclesiæ fuit Patribus nostris, in quibus nullus eorum ex his, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia, si qui verò sunt clerici extra sacros ordines &c.*

Nec audiendi, qui hæc nõ de regularibus clericis, siue canonicis, sed monachis ordinis Diui Benedicti intelligenda contendunt, quos ab Augustino Monacho in cathedralibus Anglicanis pro clericis institutos aiunt exemplo Cantuariensis Metropolitanæ, Wigorniensis, & Wintoniensis, & aliarum quarundam cathedralium adducti, quas ab illarum institutione nõ canonicorum regularium, sed monachorũ Benedictinensium fuisse putant. Primò quia sic dicentibus tũ ipse Gratianus alioqui monachus: & partisã monasticarum acerrimus propugnator aduersatur, qui non de monachis, sed de clericis magnum Gregorium locutum arbitratur. & textus ipse de clericis, non de monachis loquitur, & semel, si de monachis, non de clericis intelligendus, perperã eo loci, vbi de solis clericis agitur, ab ipso Gratiano est allegatus. tum etiã Summus Pontifex Eugenius Quartus in Bulla, per quã Canonicos regulares sacrosanctæ Lateranensi Basilicæ vti originarios eiusdẽ Ecclesiæ clericos restituit, in qua D Gregorij sententiam non de monachis, sed de ipsis clericis sic interpretatur: *Huius profectò sacri ordinis, & sancti propositi post sanctos Apostolos primũ in Alexandrina Ecclesia Marcus Petri discipulus fuit institutor, & conditor, ac gloriosus Doctor Augustinus Episcopus diuinis regulis, & doctrina decorauit. & sanctæ memoriæ Vrbanus insignis Martyr, & sanctissimus Pontifex Generalis Decreti ordine confirmauit, & Beatissimus Gregorius Augustino Anglorũ Episcopo velut plãtationem sacram in commisso sibi populo præcepit instituit, & in Occidentis finibus ampliauit.*

S Ecundò quia decipiuntur manifestè, qui putant, monachos Wintonienses, aut Wigornienses, aut etiam Cantuarienses, aut demum quos- III

uis alios in dictis Ecclesijs ab initio cõstitutos. nã hobeo testes ex ijsdem monachis, quos proferam & quibus probem, clericos regulares in dictis Ecclesijs, excepta Cantuariensi, vsque ad annum circiter millesimum fle tisse: ac subinde soluta paulatim disciplina canonica, eosdem vel appetitu vitæ laxioris, vel astu circumuentos quorundã monachorum illarum Ecclesiarum Antistitum loco pulsos, vt monachi subintroducerẽtur. in primis enim id vltroneus fatetur Gulielmus Malbesburiensis de Regibus Anglorum libro secundo, capite octauo, pagina mihi quinquagesima sexta, vbi de Osualdo Odonis Cantuariensis Episcopi nepote, & Wigorniensi primùm Episcopo, deinde Eboracensi Archiepiscopo, ex monasterio Floriacensi assumpto, nec non de illius zelo in monachismo ampliando differens, hæc prodit: *Nam eosdem terens orbitas, monachorum regulam iure suo amplexauit, sedem Episcopalem Vuigorniensem clericis non vi pulsis, sed arte sancta circumuentis, repleuit monachis regularibus. Expulerat ante regali iussione Ethelwaldus Episcopus clericos de Vuintonia, qui cum data à Rege sibi optione, vt aut regulariter viuerent, aut loco cederent, magis que virum mollem elegissent, tunc tota insula incerti vagabantur sedibus.* & infra eodem capite pagina quinquagesima octaua, narrationem gestorum Regis Edgari prosequutus, subdit ex nomine ipsius Regis: *Ego Edgarus totius Albionis Basileus, necnon maritimorum, seu insulanorum Regum circumhabitantium, adeo vt nullius progenitorum meorum subiectione, largiflua Dei gratia suppetente, sublimatus, quid imperij mei potissimum Regi Regum dono darem, tanti memor honoris, solertiùs sæpe tractaui. Pia igitur fautrix deuotionis peruigili meo studiositati superna subito insinuauit, quæque in regno meo instaurare monasteria, quæ velut muscosis scindulis, carrosisque tabulis tigno tenus visibiliter diruta sit, quod maius est, intus a seruitio Dei fermè vacua, fuerant neglecta idiotis nẽpe clericis eiectis, nullis regularis religionis disciplinæ subiectis, plurimis in locis sanctioris seriei, scilicet, monachicis habitus, profeci pastores, ad ruinosa quoque templorum reintegranda.* Erectus est Edgarus ad Regnũ anno humanæ salutis 960. cuius autoritate nonnullis quidem sanctissimis monachis in regimine præcipuarum Ecclesiarum constitutis, antiquis clericis, quod nullum amplius canonicæ disciplinæ vestigium tenerent, ex illorum monasterijs eiectis, monachi subintroierunt. Consentit per omnia Henricus Huntingdoniensis Archid. libro primo pagina mihi 356. ista de eodem Rege Edgaro scribens: *Edgari pacifici anno quinto Ethelwaldus venerabilis feliciter Episcopatum Vuincestrense suscepit. hic secundo Episcopatus sui anno quosdam canonicos in veteri monasterio Vuincestrensi degentes, & ordinem suum pigrè, & negligenter seruantes eiecit, & Monachos imposuit, quo Ecclesia temporibus nostris loco auulsa est, quia nimis coniuncta erat matri Ecclesiæ, quæ sedes est Episcopi. consensu igitur Episcopi, & Abbatis monasterij extra muros vrbis fundata est.* Et ne putes, hunc Episcopum Ethelwaldum de solo monasterio cathedrali contiguo, non de ipsa cathedrali canonicos eiecisse, vt monachos introduceret, lege supra memoratum Gulielmum Malbesburiensem libro secundo de Episcopis Anglicanis Wintoniensis Ecclesiæ, hæc dicentem in Episcopo Ethelnodo: *Clerici Episcopatus simul, & alterius Ecclesiæ, quæ iuxta erat, quam nouum monasterium vocabant, data optione, vt aut vitam mutarent, aut loco cederent, molliorem partem eligentes, exturbati sunt, monachis introductis.* & infra de monasterio eidem Cathedrali contiguo, de quo proximè dictum est: *Est,* inquit, *in eadem ciuitate monasterium, quod quondam Rex Elfredus mente conceperat, & Eduardus filius ædificauerat, & in eo canonicos posuerat, Grimbaldo quondam monacho Flandrense suadente, qui ibi magna gloria hominibus sanctus prædicatur, & creditur. Sed B. M. Ethelwaldus canonicis expulsis, monachos posuit, præficiens eis abbatem Edgardum nomine, de quo superius dixi. Ad huius monasterij officinas instituendas iussi ipsius terræ spatium ab Episcopo Benefrido, & canonicis illius senioris mercatus supradictus Rex, ad vnumquemque pedem Marcam auri publico pondere pensitauit, & erant ambo Ecclesiæ sic vicino pariete contiguæ, vt voci canentium alia obstreperent aliis. Vnde tum propter hoc, tum propter cætera infelix liuor plurimas suscitabat causas, quibus non modicas inuicem exculperent offensas. quapropter nuper cœnobium extra vrbem translatum sanctius soluitur, & liberius insignitur.*

IV. VErum ne dũ audis, Regem Edgarum canonicis ex antiquis Ecclesijs, & monasterijs pellendis, & in eorum locum monachis subrogandis tam impensè deditum, existimes illum sua sponte, & non potiùs monachorum suasione, ac stimulis eam prouinciam suscepisse, audi quæso te lector, quæ Rogerus Houedenus in suis Annalibus sub anno 963. de eodem Ethelwaldo Wintoniensi Episcopo, & ipsius Regis Edgari intimo consiliario notauit: *Anno,* inquit, *963. S. Ethelwaldus Venerabilis Abbas à Beato Dunstano educatus, mortuo Brithelmo Episcopatum Vuintoniensis Ecclesiæ suscepit, & eodem anno iussu Regis expulsis clericis, vetus monasterium cum monachis instituit. Hic namque Regem, cuius eximius erat Consiliarius, ad hoc maximè pronocauit, vt clericos à monasterijs expelleret, & monachos, sanctimonialesque in eis collocaret.* Quos verò tumultus idem clerici ex prædictis antiquis monasterijs pulsati excitarint, idem Houedenus in Annalibus parte 1 sub anno 975. imo ipsemet Gulielmus Malbesburiensis lib. 1. de Regibus Anglicanis c. 9. & lib. 1. de Episcopis Anglicanis in Lamphranco referunt, qui apud illos legi possunt.

Non dissimilem casum tulerunt clerici cathedrales Schireburnenses eodem Gulielmo referẽte lib. 1. de Episcopis Scireburnensibus in Wilfrino, qui in sede Episcopali constitutus, confestim eiectis clericis monachos instituit: *Ni,* inquit, *in*

tanta

tanta contemporaneorum Episcoporum sanctitate dormitare videretur. Sed & clerici Rofenses codē modo, licet ex dissimili causa, è cathedrali eiecti, & eorum loco monachi subrogati, sub Lamphranco Cantuariensi Archiepiscopo memorantur ab eodem Gulielmo lib. 1. de Archiepiscopis Cantuariensibus in Lamphranco.

V. HInc planè vides, ante annum 960. in omnibus cathedralibus Anglicanis, ac in eis præsertim, quas Monachi postea tenuerunt, non monachos D. Benedicti, sed clericos regulariter iuxta morem nascentis Ecclesiæ viuentes, per D. Augustinum Anglorum Episcopum fuisse constitutos, vt perperam, & contra veritatem historiæ scripserit Odericus Vitalis monachus Vticensis lib. 4. suæ Historiæ Ecclesiasticæ sub anno 1070. pag. mihi 516. Augustinum, & Laurentium, aliosq; primos prædicatores Anglorū, quod monachi essēt, in Episcopijs suis monachos vice canonicorum, quod vix in alijs terris inuenitur, piè constituisse. contrarium enim verissimum est, nimirum clericos regulariter viuentes per prædictos viros Apostolicos ordinatione Apostolica, in Ecclesijs Anglicanis primum fuisse institutos: ipsis verò cedentibus, vel deficientibus, aut etiam vi pulsis, & arte circumuentis, subintroisse monachos. vnam excipio Cantuariensem Metropolitanam, in qua post sancti Augustini decessum Laurentium illius successorē, Bonifacio Romano Pontifice permittente, & speciali rescripto ad instātiam Ethelberti Anglorum Regis concedente, monachos posuisse, idem Gulielmus Malbesburiēsis de Episcopis Anglicanis lib. 1. pag. 208 scribit: quanquam de hoc non satis adhuc constet, cū non desint, eodem autore ibi loci paulo superius, nimirum pagina 203 referente, qui affirment, Elfricum Secundum à Dunstano Archiepiscopum monachos in eadem Ecclesia, pulsis clericis, posuisse, quæ res hanc veritatem non solum non infirmat, sed potius euidentissimè confirmat, si aduertamus, specialem dispensatione, & concessionē arguere, generalem iuris dispositionem contrarium iubere. Præter quod illud etiā non omittendum, licet Laurentius, siue alius quispiam in Ecclesia Cantuariensi conuentum monachorū statuerit, non tamen eiectos clericos, sed quod etiam in alijs Ecclesijs præcipuis factum didicimus, & superius monuimus, vnà cum conuentu monachorum stetisse collegium canonicorum. quod ne monstrum ex frigido cerebro confictū insimules, lege in primis ordinationem Archiepiscopi Dunstani ab eodem autore eodē libro, pagina ducentesima prima, relatā, necnon quæ de beati Thomæ Cantuariensis Archidiaconatu, de illius martyrio, de clericis fores templi claudere conantibus, & qui eidem martyrio aderant, ab omnibus Historicis passim tradūtur: & ad omnem dubitationem excludendam, vide literas Alexandri III. Romani Pontificis Archiepiscopo Cantuariensi directas pro quodam canonico in eadem Ecclesia instituendo, seu pro præbenda eidem iam instituto assignanda, quæ referuntur in Decretali Gregoriano cap. Relatū. de Præbendis, in hunc modum: *Relatū est.* & infra. *Quoniam igitur dignum est, vt postquam magister I. in Ecclesia tua canonicus est institutus, & à te habuit in promissis de conferenda sibi prima præbenda, tum in Ecclesia ipsa vacaret, vt debeat præbendæ integritate gaudere, mandamus, quatenus si idem I. in Ecclesia tua est canonicè institutus, & in choro, & capitulo, & in alijs, quorū vsus est communis, potestatem sicut canonicus habet, ei præbendam, si qua nunc vacat, vel cum ibi primo vacauerit, secundum prom̄ssionem tuam concedas liberaliter, & assignes. quia non est congruum, vt præbenda careat, qui in canonicum noscitur esse recep. tus.* Hæc Alexander Papa, quæ de monachis verificari omnino nequeunt, qui nec canonici erant, nec tales in literis Apostolicis vnquam dicti sunt, nec præbendas habebant. quippe qui communiter sine proprio, ex solenni professione, viuere debebant, nec ab Episcopo instituebantur, nec ad Archiepiscopum collatio beneficiorum spectabat.

IN hoc igitur Regno Anglorum omnes Ecclesiæ cathedrales saltem ante annum nongentesimum sexagesimum fuerunt canonicorum regularium, vt ex supra allegatis patet paulatim verò dissoluta disciplina regulari, quædam illarum ad statum omnino sæcularem transierunt: quædam verò per monachos ordinis Diui Benedicti, curātibus nonnullis sanctissimis Episcopis ex eodem ordine assumptis, fuerunt reformatæ, qui in eisdem per multa annorum curricula perseuerauerunt, vt etiam ex Pontificali Romano colligi potest. De Metropolitana Eboracensi legitur in Vita sancti Guidberti, quod per Egbertum Eboracensem Archiepiscopum in Ecclesia Metropolitana S. Petri in canonicum ordinatus, in conuentu illo tam strictè per biennium regularibus disciplinis se mancipauit, quod omnibus fratribus perfectè, & regulariter viuentibus forma, & exēplar factus fuit, & postea in Abbatem electus. extant literæ Alexandri III. ad Archiepiscopum Eboracensem, cui mandat, vt in suo monasterio regularem habitū deferant, quæ referuntur in Breuiario Extrauagantium Præpositi Papiensis. VI.

De Ecclesiis Wigorniensi, Wintoniēsi, Schireburnensi, & Roffensi habes ex supra dictis. De Liudisfarnensi vide Venerabilem Bedam libro tertio capite quarto Historiæ Anglorum. & Gulielmum libro tertio de Episcopis Anglicanis Lindisfarnensibus, præsertim pag. ducentesima septuagesima sexta. De Episcopis Candidæ casæ eundem in eodem lib. De Dorcestrensi, & Lincolniensi vide Matthæum Parisium sub anno 1241. vbi de sedis translatione, & secularizatione pluribus edisserit, & Gulielmum Malbesburiensem lib. 4 de Episcopis Dorcestrensibus

bus. De Conuentrensi, in qua cum monachis erãt canonici, vide eundem Matthæum Parisium sub anno 1239. plura scribentem.

Sed præter Ecclesias cathedrales fuisse ante annum 960 per omnes prouincias Anglorũ monasteria canonicorum, quæ pulsis clericis sub Rege Edgaro data fuerunt monachis, Rogerus Houedenus 1. par. Historiæ pag 426. his verbis attestatur. *Anno 969. Rex Anglorum pacificus Edgarus sancto Dunstano Dorbernensis, & B. Osuualdo Vuigorniensis, & S. Ethelnualdo Vuintoniensis Ecclesiæ Episcopis præcepit, vt expulsis clericis in maioribus monasterijs per Merciã construsctu, monachos collocarẽt. vnde S. Osuualdus sui voti compos effectus clericos Vuigorniensis Ecclesiæ monachalem habitum suscipere recusantes de monasterio expulit, &c.* Quorũ autem nomina, vel fundationes siue ante prædictum Edgarum, siue postea factæ ad meam notitiam deuenerunt, notatis autoribus, ex quibus fideliter sunt collecta subijcio. Ea verò sunt:

VII Primum monasteriũ S. Gregorij apud Cantuariam de isto Gulielmus in Lanfranco. *Extra Cantuariam vrbem in Aquilonari parte lapideas domos omnibus egenis, in Occidentali parte regia valetudine fluentibus ligneas locauit. Canonicis etiam apud S. Gregoriũ regularibus institutis, qui in ijs diuina facerẽt officia, diuisis pro varietate sexuum habitationibus, sumptibusq; promissis.* Priori sancti Gregorij scribit Innocentius III. lib. 1. pag. 17.

Secundum in ciuitate Wintoniensi prope cathedralẽ ab Eduardo Regi Elfredi filio canonicis fundatum, sed pulsis clericis ab Ethelwaldo Episcopo monachis collatũ. de quo supra. Guliel. lib. 2. de Episcopis Wintoniẽsibus in Ethelwaldo.

Tertium S. Etheldridæ in Insula, siue in Episcopatu Eliensi, primum monialium, postea clericorum, deinde pulsis clericis monachorum. Idem Gulielm. in Episcopis Eliensibus lib. 4.

Quartum Oxenfordense prius sanctimonialium à sanctissima virgine Fridesuida Regia stirpe genita fundatum, postea tempore Engelredi igne consumptum, sed mox Regis pœnitentia purgatũ restitutum, & possessionibus auctum, & clericis datum, qui tempore succedente cum liberiùs viuerent, tandem locus à Rogero Salisburiensi Episcopo Guimundo excellentis literaturæ, & non aspernandæ Religionis canonico datus, qui non inoperosè commisso insudans muneri, multos ibi canonicos regulariter victuros exhibuit. Guliel. lib. 4. de Episcopis Dorcestrensibus, & Lincolniensibus.

Quintum S. Petri Excestrense, de quo idẽ Gulielm. lib. 2. de Episcopis Cridiensibus in Lefrico. *Hic Lefricus electis sanctimonialibus à monasterio sancti Petri, Episcopatũ & canonicos statuit, qui contra morẽ Anglorum ad formam Lotharingorum vno triclinio comederent, vno cubiculo accubarent. transmissa est huiusmodi regula ad posteros, quamuis pro luxu temporũ nonnulla iam ex parte deciderint. habẽtq; clerici Oeconomum ab Episcopo constitutum, qui eis dietim necessaria victus, annuatim amictui commoda suggerat.* Hi vt vides, cathedrales erant. Porro quod ait Gulielmus, eam viuendi formam contra formam & morem Anglorũ introductã, non de prima viuendi forma à S. Augustino præscripta intelligas, sed de relaxata.

Sextum monasterium Christi ciuitatis Londi- VIII
nensis. De hoc Matth. Parisius sub anno 1107. pag. 84. editionis Londinẽsis. *Normannus Prior fundauit Ecclesiã Christi Londinensis sub Ordineq; sancti Augustini canonicos collocauit.* Addit ibidem obijsse Mauritium Episcopum Londinensem, qui Ecclesiam sancti Pauli fundauit.

Septimum sanctæ Crucis Valatinæ vulgo de Valtã in Episcopatu Londinensi, antea Collegiũ secularium clericorum. *Sed cum Henricus Secundus Rex de nece sancti Thomæ Cantuariensis diffamatus in expiationem proprij famæ, & sancti Martyris honorem de fundando monasterio in honorem ipsius Martyris cogitasset, ac etiam votum fecisset, parcere volens proprijs sumptibus, exactis clericis secularibus, in eo canonicos regulares statuit, ratus sancto Martyri pergratũ futurũ, si illum habitũ honestasset.* Polidorus Virgilius Historiæ Anglicanæ lib. 13. sub an. 1178. Matthæus Parisius sub anno. 1177. pag. 176. qui dicit, autoritate Summi Pontificis ejectos seculares clericos, & regulares introductos in Vigilia Pentecostes Rege procurante Henrico, & præsente, & eadem die Redulphum Cisceftrensem canonicum de manu Londinensis Episcopi curam Ecclesiæ prædictæ suscepisse, ipsi tanquam Diœcesano de canonica subiectione seruanda verbis se obligasse, & fratribus cum eo introductis Priorem ab eodẽ Episcopo designatum, & in sua sede solemniter collocatum. Dedicata est Ecclesia anno 1242. Regio priuilegio munita 1252. quę omnia apud eundem Matthæũ Parisiensem sub annis eisdem vide. cõfirmata, & aucta priuilegia per Innocentiũ III. quę habes lib 1. suarum epistolarum multis in locis.

Octauum S. Mariæ de Maritonia à ciuitate Londinensi septimo ferè miliario distans, de cuius fundatione Polidorus Virgilius lib. 16. sub anno 1227. *Monasteriũ de Maritonia, quod distat a Londino septem milliaribus, fundatum à Gilberto principe Normanno, qui cum Gulielmo primo in Angliam traiecerat.* Traiecit autẽ Gulielmus primus in Angliam anno circiter 1060. vt ex fastis Regum Anglicorum habes. Claruit hoc Cœnobium educatione S. Thomæ Cantuariensis Episcopi, & Martyris sub Roberto Priore. Geruasius Dorobennensis autor Quadriloqui lib. 1. c. 4. Raphael Olinscend. pag. 407.

Nonum Abbatia S. Mariæ apud Legecestriã. IX.
meminit illius Matthęus Parisius sub anno 1234. his verbis: *Stephanus vero de Legranoin Ecclesia sanctæ Mariæ in Abbatia canonicorũ apud Legecestriam latuit, & qui prius à clericatus ad militiam per arrogantiam confugerat, ad clericatus officium reuersus,*

coronam, quam reliquerat inconjusso Episcopo, renouauit.

Decimum. Prioratus apud S Albanum diœcesis Herefordensis meminit idem Matthæus sub anno 1248. casum lugubrē eius loci Prioris referens, qui dum frumenti cōfertum aggerem, quē. inquit, vulgariter tassum appellamus, venalē æstimaret, agger ille nutans, & inordinatè compositus, subito corruit super eum, & antequam garbæ glomeratæ super ipsum dissiperi possent, memoratus Prior homo quidem simplex, & substantiæ tenuis, miserabiliter suffocatus expirauit.

Vndecimum S. Bartholomæi Londinensis. refert de hoc cœnobio præfatus autor sub anno 1250 quod cum Archiepiscopus Cantuariensis Londinum profectus, vt eius ciuitatis clericos tā seculares, quā regulares visitaret, à cathedralibus repulsam habuisset *In crastino ita adhuc tumidus, & lorica, vt perhibent qui viderunt, indutus, venit ad Prioratum S. Bartholomæi, vt ibi Canonicos visitaret, cui aduentanti, & Ecclesiam intranti occurrit Subprior cū solemnitate, multorum accensione cereorum, & sonitu campanarum. Erant autem in Cappis Chorealibus valdè pretiosis, quarum preciosissimam habuit Subprior memoratus, de quo sibi exhibito honore non multum curauit Archiepiscopus, dixitque, se illuc venisse, vt visitaret Canonicos, &c.* & tragediam satis flebilem ibi loci prosequitur: nam cum vnus canonicorum, omnium nomine, Archiepiscopo respondisset, ipsos Episcopum peritum, & prudentem habere, ad quem spectabat, si opus esset, illos visitare, & quod nec debebant, nec volebant in contemptum eiusdem Episcopi ab alijs visitari, idem Archiepiscopus ira succensus in Subpriorem irruit, & suæ conditionis oblitus, ipsum sanctum virū, religiosum, & sacerdotem in medio Ecclesiæ existentem pugno impiè in faciem, & in pectus percussit, & in caput impulit truculenter. & alia multa, quæ ob reuerentiam dignitatis Archiepiscopalis reticenda existimo. Subdit, idem Archiepiscopum cum alijs canonicis regularibus S Trinitatis agere voluisse, & alia multa, quæ apud illum videri possunt.

Duodecimum. Abbatia S. Mariæ de Crokesluna, in qua Rex Ioannes anno 1216. naturæ debitum soluit, cuius rei euentum idem Parisius sub eodem anno 1216. sic refert: *Veruntamen summo inde diluculo, licet cum labore, recedens (scilicet Rex Ioannes) ad Castellum de Lafort hospitaturus perrexit, vbi maxima corporis prægrauatus molestia, in crastino vix ad Castellum de Neuuere equo vehente peruenit: quo in loco inualescente morbo, ab Abbate de Crokesluno consilium Confessionis, & Eucharistia suscepit.* & infra: *Abbas igitur Canonicorum Crokeslina peritissimus in medicinis, qui Medicus Regis tunc temporis extiterat, facta anatomia de corpore Regio, &c. moriturus domus de Crokesluna decem librarum terram contulit opulentam.*

Decimum tertium de Newenham, meminit eiusdē dictus Matthæus Parisius sub anno 1252. pag. 1145. & cuiusdam Willelmi de Bellocampo eiusdem monasterij persecutoris. *Qui didicerat ex vxore sua,* inquit, *vxorius enim erat, religiosos plusquam militer impugnare, dum iam per spatiū duodecimi Canonicos de Neuuenhā incessanter fatigarat, dum existens, & petrinus, quibus patronus debuit existere.*

DEcimum quartum de Neuburgo iuxta syluam, quæ dicitur Cucullina. Eius Priori, & X.
canonicis scribit Innocentius III. lib. 2. fol. 329. confirmans eis Ecclesiam de Houingham iuxta concessionem C. prædecessoris sui. Habuit viros præclaros, & eruditos, quorum meminerunt Pitsius de Scriptoribus Anglicanis, & Mattheus Parisius sub anno 1254. & 1256. nimirum Ioannem canonicum. eiusdem monasterij Priorem, & Henrico tertio Regi mirificè charum, qui à canonicis Carleolensibus, vt eum Episcopum eligerent, vrgentissimis precibus postulauit, nec obtinuit, & Gulielmum cognomento Paruum, qui floruit circa annum 1200. ex eodem Pitsio.

Decimum quintum Romeniense, fundatum anno 1258. à Domino Ioanne Marsel Beuerleiæ Præposito. qui vt præfatus Mattheus Parisius sub eodem anno 1258. pag 1294 scribit : *Cum esset Domini Regis clericus, & consiliarius specialis, vir prudens, & circunspectus, ac diues, prudenter considerans, quoniam Regis gratia non est hæreditaria, vel prosperitas mundi semper duratura, vnam domum Religiosorū scilicet canonicorum regularium fundauit, & grataniter locupletauit iuxta Remeniam ad duo milliaria supra mare, & illam canonicis instaurauit.*

16. Exemplo Petri Chaceport, qui quandam domum eiusdē Ordinis paucis retro actis diebus piè ac feliciter fundauerat, informatus, vt sic per bona temporalia transeuntes non amitterent æterna.

Decimum septimum S. Trinitatis Londinense. Habuit virum insignem Riccardū Londinensē, qui multis libris editis claruit anno Dñi 1200. teste Ioanne Pitsio de Scriptoribus Anglicanis, vbi & Catalogum operum illius scribit. Meminit eiusdem monasterij Matthæus Parisius tum sub anno 1250. tum sub anno 1256.

Decimum octauum Chiecbense, ex quo ad Cantuariensem Archiepiscopatū assumptus est Gulielmus anno Domini 1123. Odericus Vitalis monachus Vticensis lib. 12. Ecclesiasticæ Historiæ sub eodem anno, vel sub 1120. pag. 873. vbi hæc habet. *Tandem anno ab Incarnatione Domini 1123. indictione 1. Radulfus Archiepiscopus 13. Kalend. Nouemb. Cantuariæ obijt, cui Gulielmus Corbuliensis canonicus regularis post aliquot annos successit. Ecce antiquus mos pro inuidia, qua clerici contra monachos vrebantur, deprauatus fuit: Augustinus enim monachus, qui primus in Anglia Euangelium prædicauit &c. Angli monachos, quia per eos ad Deum conuersi sunt, indesinenter diligentes, honorauerunt, ipsiq; clerici venerantes, & benignè sibi monachos præferri gauisi sunt. Nunc autem mores, & leges*

mutati sunt, & clerici vt monachos consuetos, aut conculcent, clericos extollunt. Vide quæso Lector, quã benè cum D. Gregorio hic monachus concordet: nam S. Gregorius Augustino Anglorum Episcopo mandauit, in omnibus Ecclesijs Anglorũ regulares canonicos institui, qui eas vsque ad annum circiter millesimum tenuerũt, eo tempore, vel paulò ante quidam monachi, Edgaro Rege fauente, in sedibus Episcopalibus Cantuariensi, Wigorniensi, & Wintoniensi semel constituti, non de vno monacho ad Episcopatum promouendo, sed de omnibus canonicis ex antiquis illorũ Ecclesijs, & monasterijs turbandis statim agere, Regem stimulare, impellere pro viribus certatim studuerunt nec ab inceptis, donec optatis potirentur, desistere voluerunt. Hic verò Monachulus pro vno canonico regulari in Archiepiscopũ Cantuariensem suffecto, omnes Anglos inuidentiæ, & veterum legum, & morum perturbatores, quin & monachorũ conculcatores, accusare non veretur.

XI. DEcimum nonũ Abbatiale S. Osytæ de Chuc. babet insigne priuilegiũ Innocentij III. lib. primo epistolarum fol. 126.

Vigesimum S. Oswaldi in diœcesi Glocestrẽsi. de eius fundatione, & antiquitate Gulielmus Malbesburiensis lib. 4. de Episcopis Wigorniensibus pag. 283. Priori, & Canonicis S. Oswaldi scripsit Innocẽtius III. lib. 2. fol. 327. quibus ad exemplar C. prædecessoris sui quatuor Ecclesias cõfirmat.

Vigesimum primum Gisiburnense in Occiduis Angliæ finibus, hospitio S. Malachiæ Hybernorum Archepiscopi decoratũ, vt inquit D. Bernardus in vita eiusdem S. Malachiæ §. Percunctatus ad finem. *In ipso, inquit, introitu Angliæ diuertit ad Ecclesiam Gisiburnensem vbi habitant viri Religiosi Canonicã degentes vitã, ab antiquo familiaris ei pro sua religiositate, & honestate.*

Vigesimum secundum Sanctæ Mariæ de Brigdlintona in diœcesi Eboracensi multorum bonorum hominum sanctitate, & doctrina illustrium Seminarium: nam ex hoc monasterio prodierunt in primis Achardus eius cœnobij primum canonicus, postea S. Victoris Parisiensis Abbas, ac deinde Episcopus Abricensis, qui multa sui præclari ingenij monimenta reliquit, apud Ioannem Pitsium de Scriptoribus Anglicanis. Creatus est autẽ Episcopus Abrincensis anno 1162. ex continuatore Sigiberti sub eodem anno, & ex historia Normandica fol. 997. sub 1160. Georgius Riplarius vir ingenij perspicacis, Poëta, Retbor, Matematicus insignis, & omnium scientiarum peritissimus, qui arctioris vitæ desiderio ad Carmelitas, Pontificis dispensatione, cõcessit. hic inter alia sui ingenij monumẽta, quę idem Pitsius recenset, scripsit vitã S. Ioannis Brigdlintoni lib. 1. Gregorius quoq; Hortũbrensis musicus peritissimus, & choripræcentor sed & in sacris literis apprimè versatus, quemadmodũ illius scripta indicant, quorum meminit idem Pitsius, ac demũ S. Ioannes de Brigdlintona nuncupatus, & illius monasterij Abbas, vir eximiæ tũ eruditionis, tum sanctitatis, qui in suis contemplationibus exthases mirabiles patiens, arcanas visiones habuisse perhibetur, & de futuris reuelationes, quibus homines terrens, à vitijs reuocabat, qui tandem multis sanctitatis indicijs euidẽtissimis relictis, anno 1379. sub Riccardo secũdo ad cœlestem patriam migrauit, In Sanctorũ numerum relatus. Scripserunt eius vitam Georgius, siue Ioannes Riplarius eius monasterij primùm Canonicus, postea Carmelita, & ex Italis Augustinus noster Ticinensis, sed diminutam, & cum errorum admixtione, vt qui veras historias Anglicanas non habuit, inter quos ille notandus, quod sub anno 1412. illius obitum reponit.

VIgesimum tertium Essibiense in occiduis Angliæ regionibus. Meminit Pitsius de Scriptoribus Anglicanis in Alexandro Essibiẽsis monasterij Priore Chronographo, quem virũ magnæ integritatis, & lectionis commendat, cuiusq; multa præclara ingenij monumenta in Catalogo Scriptorum Anglicorum refert, atq; illum floruisse circa annum 1220. XII.

Vigesimum quartum Oxoniense S. Augustini, cuius inter alios alumnus, & professus extitit Alexander cognomento Necham, qui multa cõmentaria in varios libros diuinarum Scripturarũ elaborauit, quorum meminerunt Sixtus Senẽsis in Bibliotheca, & Pitsius de Scriptoribus Anglicanis. floruit autem anno 1215. quo tempore ipsius monasterij Abbas est renunciatus.

Vigesimum quintũ Langronense apud Claudiocestriam, cui præfuit insignis Abbas nomine Clemens Claudiocestrensis circa annum 1170. Pitsio tradente in eodem libro, in quo varia eiusdẽ viri scripta numerat, necnon Gulielmus Langroniensis ab eodẽ monasterio, cuius Abbatiam moderat᷒ est, ita cognominat᷒, & inter Scriptores Anglicanos ab eodem Pitsio relatus sub an. 1230.

Vigesimum sextum Leicenstrense item Abbatiale, cui præfuit Gilbertus Foliotus, vir prudens, & insigniter doctus, primùm eiusdem monasterij Abbas, postea Herefordensis, deinde Londinensis Episcopus, & semel omni laude dignus, hoc excepto, quod Henrico II. Regi contra D. Thomam Cantuariensem Episcopũ adhæsit, & scripsit pro causa Regis ad Alexandrũ III. & alia, quæ refert Pitsius libro sæpe memorato. vixit circa annum 1177. Philippus item Repingtonus in eodem monasterio literis claruit anno 1410.

Vigesimum septimũ Oxoniense de Osnei nũcupatum, cuius fuisse Canonicos Gualterũ Bakerum, qui scripsit historiã de Vita & morte Regis Eduardi II. & claruit anno 1320. necnon Thomã Wiccium, qui scripsit historiam rerum Anglicarum à principio Regni Gulielmi primi vsq; ad Eduardum primum, & Catalogum Abbatum sui

mona-

monasterij,& floruit circa annum 1290. testatur in eodem lib. Pitsius.

Vigesimum octauum Lisburnense, quod B. Brius in Ciuitate Eboracensi ad Thesim fluuiũ ædificauit, ex eodem Pitsio.

Vigesimum nonum Chricheslacense apud oppidum Valsingamum Comitatus Norfolcensis, præfuit huic monasterio Richardus Crickesladensis, vir sanctitatis opinione, & singulari doctrina celebris, prout illius scripta testantur à Pitsio notata, qui ait illum floruisse circa anno 1310.

Trigesimum S. Augustini Græcoladense, id est, in oppido Græcolada nuncupato, cuius meminit idem Pitsius in Roberto Canuto, qui floruit anno 1170. quem eiusdem monasterij collegio adscribit.

Trigesimum primũ S. Fridisuidæ apud Oxoniam. Prioratus, cuius fuit Prior idem Robertus Canutus, eodem Pitsio ibi loci referente.

Trigesimum secundum Plintoniense in Deuonia, cuius canonicus fuit Robertus Plintonus à loco in quo regulam canonicam fuerat professus, ita cognominatus, qui postea ad Archidiaconatum Tornesij euectus, feruens, & frequẽs verbi Dei ad populum prædicator euasit. Claruit circa annum 1320. ex Pitsio.

Trigesimum tertium Warotrense apud Castrum Cago Diœcesis Eboracensis, ex eodẽ Pitsio, qui Stephanum Eitonum eius monasterij canonicum post Lælandum multis commendat, quem circa annum 1320. floruisse commemorat.

Trigesimum quartum Ostiey nuncupatũ ordinis S. Augustini in Diœcesi Cantuariensi, ex libro Taxarum Apostolicarum.

Trigesimum quintum Prioratus de Nolstad, siue de Holstat Eboracẽsis Diœcesis. Huius Priori, & canonicis scribit Innocentius III. lib. 2. pag. 327. confirmans eis quatuor Ecclesias à B. Eboracensi Archiepiscopo eidem monasterio vnitas.

Trigesimum sextum sancti Andreæ Cistortonense in Eliense, siue potius Vellense Diœcesi, per Regem Henricum III. monasterium S. Andreæ apud Insubres vnitum, quod Cardinalis Gualla de Bicherijs canonicis regularibus ex pecunijs sibi ab eodem Henrico III. collatis in expiationem necis beati Thomæ martyris fundauit, & dotauit. vnionem probauit Summus Pontifex. meminit dictæ vnionis, & confirmationis Gregorius Nonus in priuilegio, quod Abbati S. Andreæ Vercellensi, & eius canonicis concessit anno 1227. & sui Pontificatus primo. Suspicor illud non fuisse collegium formatum.

Etsi verò supradictorum monasteriorum non omnes fundationes teneamus, vero nihilominus consentaneum est, pleraque illorum fuisse vetustissima saltem ante annos quingentos: nam circa annum 1069 monasteria canonicorum in Angliarenouata, Odericus Vitalis Vticensis lib. 4. Historiæ Ecclesiasticæ fol 517. adnotauit.

Demum non omittendum, quod notat Pitsius pag. 252. ex Lælando, Gilbertum quemdam natione Anglum, patria Lincolniensem, ex oppido Sempingam, parentibus ex equestri ordine progenitum, diuinæ gloriæ, sanctæq; religionis zelatorem feruẽtissimum, eum B. Augustini Regulam inter canonicos paulatim neglectum iri animaduertisset, nec tam accuratè obseruari, quẽadmodum ipse cupierat, anno Dñi 1148. quandã ordinis canonici reformationem aggressum, cuius reformationis cultores à fundatore Gilbertini sunt vocati: eiusque laboribus Deum ita benedixisse, hominiq; tam longam vitam tribuisse, vt ipse adhuc in viuis agens, viderit in tredecim monasterijs à se institutis monachos septingentos, & sanctimoniales plus minus mille centum.

Cum supradicta ex varijs autoribus hinc inde conquisita in vnum collegissem, peruenit ad manus meas volumen Historiæ Ecclesiasticæ Anglicanæ, Autore Nicolao Harpsfeldio Archidiacono Cantuariensi recens editum, cum adiuncto Catalogo monasteriorum, & sacrarum ædium tempore Henrici Regis Angliæ Octaui in Anglia existentium, opera Ioannis Speed Scriptoris Anglici collecto. ex quo sequentem monasteriorum canonici ordinis partialem Catalogum colligendum curaui, totidem verbis ab ipsomet autore depromptum. Circa quem notandum, ipsos canonicos regulares non vno, sed multiplici nomine in eodem Catalogo notari: nam aliquando vocantur canonici regulares, aliquando canonici Augustiniani, aliquãdo canonici albi, quandoq; nigri, quòd duplici habitu in Anglia, sicut etiam in Gallijs, Germania, & alijs prouincijs idem canonici vterentur, aliqui albo, aliqui nigro. sed nihil interest: omnes enim canonicos regulares, nõ sceculares extitisse, duplex nota declarat. Prima titulus monasterij vel Prioratus locis inditus. Secũda quòd quando Autor canonicorum sceculariũ meminit, conceptis verbis seculares exprimit, Notantur autem ipsa monasteria secundum ordinem Ciuitatum, vel Episcopatuum, in quibus consistebant, hoc pacto videlicet.

In Comitatu Bedfordia, vulgo Bedford-Shire.

Busshemedi, aliàs Bissemedi, Fundator. Hugo de bello campo, & Rogerius frater eius. Prioratus. canonici Augustiniani.

Caldeuuelliæ Titulus, Ioannis Baptistæ. Fundator Dominicus Latimers, alij Ioan. de Byddyslei. Prioratus. canonici Augustiniani.

Chicksandiæ Tituli S. Mariæ. Fundator Paganus de bello campo. Prioratus Virginum. canonicæ albæ.

Dunstablij Tituli S. Petri. Fundaror Henricus primus Rex. Prioratus. canonici nigri.

Neuuenhamiæ. Fundatrix vxor Pagani de Beauchamp. nomine Roisia. Prioratus. canonici Augustiniani.

In Comitatu Bercheria, vulgo Barke-Shire.

Bisssichami nunc Bishami, Tituli Christi, & B. Virginis. Fundator Gulielmus montis acuti primus Comes Salisburiensis A. 13. Eduardi III. Regis monasterium. canonici.

In Comitatu Buckinghamia, vulgo Buckinghami-shire.

Lauedeni, tituli S. Mariæ, Fundator Ioannes de Bedon. monasterium. albi canonici.

Luffeldij tituli S. Mariæ, Fundator Robertus Comes Leicestriæ. monasterium. albi canonici.

Missendeni tituli S. Mariæ. Fundator. D'Oiles. siue Doily. monasterium. nigri canonici.

Noteleyæ tituli S. Mariæ. Fundator Walterus Giffard Comes Buckinghamiæ anno Dñi 1112. monasterium. nigri canonici.

Parcetrendun. Prioratus. nigri canonici.

In Comitatu Cantabrigia vulgo Cambridg-shire.

Cantabrigiæ. Prioratus. Canonici.

Cantabrigia Collegia.

Barnwelliæ tituli S. Andreæ S. Ægidij. Fundator Paganus Peuerell Vexillifer Roberti Ducis Normanniæ in bello sacro tempore Henrici I. Regis. Prioratus. nigri canonici.

S. Emundi. Fundator Canutus Rex. Prioratus. albi canonici.

Fordhami. Fundator Henricus Den vel Denu. Prioratus. Gilbertini fratres.

Marmoundij. Prioratus. Canonici.

Swaucseye. Fundator Alanus la Zouch frater Rohaim Vice Comitis minoris Britanniæ. nigri canonici.

In Comitatu Cantia, vulgo Kent.

Beighami tituli S. Mariæ. Fundatores Maiores Thomæ Sakuile, alij Robertus Normham Eques. Prioratus. albi canonici.

Belsintoni, vel Bilsingtoni tituli S Mariæ. Fũdator Ioannes Maunsell. Præpositus Beuerlacensis pro Henrico III. Rege, & Eleonora eius vxore. Prioratus. nigri Canonici.

Bradesokiæ tituli S Radegundis. Fundator Hugo primus Abbas. monasterium. albi canonici.

Iuxta Cantuariam tituli S. Gregorij, vel S. Georgij. Fundator Louufranus ibidem Archiepiscopus. Prioratus. nigri canonici.

Combeuuelliæ tituli S. Mariæ Magdalenæ. monasterium. nigri canonici.

Eastbridgiæ. Fundator Henricus I. dedit pro Gulielmo patre quidquid Robertus Brus dederat Ecclesiæ de Esteburch, & fratribus ibidem regularibus. Hospitium pauperum.

Landon tituli S. Thomæ martyris. monasterium. nigri canonici.

Leedesiæ tituli S. Nicolai. Fundator Robertus Creuecuer. Prioratus. nigri canonici Augustiniani.

Lesnesiæ ad Thamisim tituli S. Augustini, vel S. Thomæ martyris. Fundator Riccardus de Lucie summus Angliæ Iusticiarius anno Domini 1170. Prioratus. nigri canonici.

Rochestriæ tituli S. Andreæ. Fundator Gundulfus Episcopus Normannus anno Domini 1080. monasterium. nigri canonici.

Tunbridgæ tituli S. Mariæ Magdalenæ. Fundator Riccardus Clare Comes Glocestriæ. Prioratus. nigri canonici.

In Carliolo, vulgo Carlioli.

Carlioli in Comberlandia tituli S. Mariæ. Fundator Domini Regis progenitor: Prioratus. de quo dictum est supra.

In Comitatu Cestria, vulgo Chesheri.

Birkeheadæ tituli S. Iacobi Fundator Comitis Derbiæ antecessor. monasterium. canonici nigri.

Cestriæ tituli S. Mariæ, Fundator Domini Regis progenitor. monasterium. nigri canonici.

In Comitatu Cornubia, vulgo Cornuuall.

Bodmini tituli S. Petri. Fundator primum Athelstanus Rex, inde Gulielmus Waruuast Excestriæ Episcopus, & confirmatum à Ioanne Rege. monasterium. nigri canonici.

Bouariæ S. Petroci. Fundator Rex Athelstanus. monasterium. nigri canonici.

Launcestoni tituli S. Stephani. Fundator Reginaldus Comes Cornuualliæ anno Dni 1150. monasterium. nigri canonici Augustiniani.

In Comitatu Derbia vulgo Darby-shire.

Bello-Capite tituli S. Thomæ. Fundator Robertus filius Ranulphi Domini de Alfreton ibidem canonicus. monasterium.

Derbiæ tituli S. Iacobi. Fundator Domini Regis progenitor. Cella. nigri canonici.

Derelegiæ, vel Darleighiæ tituli B. Mariæ. monasterium. nigri canonici.

Repingdon, alias Repdoni tituli S. Mariæ. Fundator Domini Regis progenitor, alij Aimerus de Valentia, & Randulphus Comes Cestriæ. monasterium. nigri canonici.

In Comitatu Deuonia, vulgo Deuon-shire.

Berdlesthoni Prioratus. nigri canonici.

Cliuiæ tit. S. Mariæ Magdalenæ. Fundator Almarius Comes Cornubiæ. monasterium. nigri canonici.

Cuichæ tituli S. Andreæ. monasterium. nigri monachi.

Hartlandiæ tituli S. Necani martyris. Fundatrix Githa vxor Goodwini, Ricardus Pictauiensis Archidiaconus, & Gaufridus de Dinan senior, & Oliuerius eius frater benefactores. monasterium. nigri canonici.

Plimtoni tituli S. Petri S. Pauli. Fundator Balduuinus de Reduers Comes Deuoniæ, & Dominus

nus de Insula tempore Henrici III. Regis. Prioratus nigri canonici Augustiniani.

Tauistockiæ tituli S. Mariæ, S Burienæ. Fundator Ordolphus filius Ordgari Comes Deuoniæ anno Domini 961. monasterium. nigri monachi Augustiniani.

Torræ tituli S. Saluatoris. Fundator Gulielmus de Briequer, monasterium. albi canonici Augustiniani.

Eboraci vulgo Yorke-shire,

Beuerlayæ Ecclesia Collegiata tituli S. Ioannis. Fundator Ioannes Eboracensis Archiepiscopus, & restaurator Athelstanus Rex anno 629. primùm monachi, postea canonici.

Bridlingtoni tituli S. Mariæ. Fundator Gualterus de Gaunt, & Iordanus Paganell circa Regnum Conquestoris. monasterium. canonici regulares.

Draxiæ, Fundator Gulielmus Painel antecessor Marmaduci Constabilis. Prioratus. canonici.

Eboraci tituli S. Trinitatis. Fundator Domus canonicorum à Conquestore euersa, sed à Radulpho Painel restaurata pro monachis. monasterium. nigri monachi.

Kirkehami Fundator Walterus Espec. anno Domini 1122. Augustiniani. vide sup.

Mertoni, vel Martoni. Fundatrix Catharina de Brouumere, Prioratus.

Newburgi. Fundator Robertus Mouubray anno Domini 1127. Prioratus. canonici Augustiniani.

Nostelli tituli S. Oswaldi. Fundator primum Robertus Lacy Comes Lincolniæ postea reædificauit à Henrico I. Regi à sacra confessione. monasterium. canonici.

Sempringamiæ tituli S. Gilberti, & S. Mariæ Wotton. Fundator S. Gilbertus auctor ordinis, & Agnes de Chester. monasterium. Gilbertini.

Warteri tituli S. Iacobi. Fundator Galfridus Trusbut Eques, & Gulielmus Rosse de Hamela circa tempora Henrici I. Regis. Prioratus. nigri canonici Augustiniani.

Wattoni, Fundator Eustachius Fitz Ioannis Monoculi, regnante Stephano. monasterium, albi canonici. & moniales.

Wychamæ, Fundatores Regis maiores. monasterium. albi canonici. & moniales.

In Essexia vulgo Essex.

Chichæ tituli S. Peti, S. Osithæ. Fũdator Riccardus Episcopus Londinensis anno Dñi 1120. monasterium. nigri canonici.

Colcestriæ tituli S. Ioannis Baptistæ. Fundator Eudo Dapifer Henrici I. monasterium nigri canonici.

Dunmouuæ tituli S. Mariæ. Fundatrix Iuga nobilis Domina anno Domini 1111. Prioratus. nigri canonici.

Gingæ atteston e. Prioratus. nigri canonici.

S. Osithæ. Fundator Riccardus Episcopus Lõdinensis anno Domini 1120. monasterium. canonici regulares.

Stratford Langhornæ, tituli S. Mariæ. Fundator Gulielmus Mountfitchet primũ. deinde Riccardus I. Rex anno Regni 20. monasterium.

In Comitatu Glocestriæ vulgo Glocester-shire.

Brunfeildiæ. Prioratus. canonici.

Cirencestriæ tituli S. Mariæ. Fundatores primũ Saxones, inde Henricus I. Rex monasteriũ. nigri canonici.

Glocestriæ. Fundator Athelstanus Rex. canonici Augustiniani.

Iuxta Glocestriam. tituli S. Oswaldi, Fundatrix Egelfleda filia Elfredi Regis prima fundatrix anno Domini 910. Prioratus. nigri canonici. alij fratres Prædicatores.

Lanthoniæ prope Glocestriam tituli S. Mariæ Fundator Milo Comes Herefordiæ. Prioratus. nigri canonici Augustiniani.

In Comitatu Hamptoniæ vulgo Hamp-shire.

Bromeræ tituli S. Trinitatis & S. Mariæ S. Michaëlis. Fundator Balduinus Comes de Reduerija, & Deuoniæ. Prioratus. nigri canonici.

Mottisfonte tituli S. Trinitatis. fundatores Ranolphus Flammardus Episcopus Dunelmensis, Riccardus de Riparijs Comes Deuoniæ, & Gulielmus de Broere tempore Gulielmi Rufi. Prioratus, nigri canonici, vel Augustiniani de Berton.

Iuxta Southamptoniã tituli S. Dionisij. Fundator Riccardus I. Rex dictus Cor-leonis anno 1179. Prioratus. nigri canonici.

Southuuikæ tituli S. Mariæ. Fundatores Gulielmus Pontlarge siue Pont-le-arch, & Gulielmus Danys Normanni. Item Gulielmus de Ponteys benefactor. Prioratus. canonici regulares.

In Comitatu Hertfordia, vulgo Herdford-shire.

Mirdiallæ tituli S. Mariæ. Prioratus. nigri canonici.

Wymondleyæ. Fundator Ricardus Argenten. Prioratus. canonici.

In Comitatu Hertfordiæ vulgo Huntungdon-shire.

Huntingdoniæ tituli S Mariæ Fũdator Eustachius Louetot. Prioratus. nigri canonici Augustiniani

Stoneleyæ, Fundator Mandewill. Comes Essexiæ. Prioratus. nigri canonici Augustiniani.

In Comitatu Lecestria, vulgo Leicester-shire.

Bredoni Cella annexa D. Oswaldi. Fundator Domini Regis progenitor, alij Almarus Comes Cornuubiæ, monasterium. nigri canonici.

Calæ. Prioratus, nigri canonici.

Laundæ. Fundator Riccardus Basset diœcesis Lincolniensis. monasterium. nigri canonici.

Wereuuerdoni, monasterium. nigri canonici.

In Comitatu Lincolni, vulgo Lincolne-shire.

Aluinghami tituli S. Mariæ, Fundator Anto-

nius de Bec. Episcopus Dunelmensis, & Patriarcha Ierosolimitanus. Prioratus. albi canonici, & moniales Gilbertinæ.

Bolingtoni tituli S. Mariæ, monasterium. canonici, & moniales Gilbertinæ.

Brunne, nigri canonici.

Cateleyæ, vel Cathini tituli S. Mariæ. Fundator Ioannes Spaule Armiger, monasteriū. albi canonici, & moniales Gilbertinæ.

Elshamæ, Fundator Gulielmus Dyue. Prioratus. nigri canonici.

Grimmesbiæ tituli S. Augustini, & S. Toloss. Fundator Domini Regis progenitor. nigri canonici.

Hauerholmæ tituli S. Mariæ. Fundator Alexander Episcopus Lincolniēsis. monasterium. albi canonici, & moniales Gilbertinæ.

Lincolniæ Episcopatus tituli S. Mariæ. monasterium. canonici seculares.

Iuxta Lincolniam tituli S Catharinæ Fūdator Robertus de Caneto Episcopus Lincolniensis. Prioratus. Gilbertini.

Neuvvhousiæ tituli S, Martialis. Fundator Petrus de Gaulia. albi canonici, & prima domus ordinis Præmonstratensium in Anglia.

Nevvncrabiæ, Vel Nun-ormesbiæ. Prioratus. albi canonici, & virgines Gilbertinæ.

Nevvstediæ iuxta Stanfordiam. monasterium. Gilbertini.

Notani, vel Noctoni Parke tituli S. Mariæ Magdalenæ, Fundator Robertus Darcie. monasterium. nigri canonici.

Nun cottoni tituli S. Mariæ. Prioratus. albi canonici, & moniales Oxeneysiæ. nigri canonici.

Sempringhamiæ tituli S. Gilberti. Fundator S. Gilbertus fundator dicti ordinis. monasteriū. albi canonici, & moniales Gilbertinæ.

Sixleæ tituli S. Mariæ. albi canonici, & moniales.

Stixvvoldæ, vel Stixvvellæ tituli S. Mariæ. Fūdatrix Lucia prima Comitissa de Percha. monasterium. albi canonici, & moniales.

Suuinshedæ in Hollandia tituli S. Mariæ, Fundator Robertus Grisleius miles. monasterium. albi canonici.

Sixhillæ. Prioratus. Gilbertini.

Toringtoni tituli S. Mariæ. Fundator Gulielmus de Arundel. nigri canonici.

Torkeseiæ. Prioratus nigri canonici.

Tupholmiæ tituli S. Mariæ. Fundator Alanus Neuill. monasterium. albi canonici.

In Middlesexia, vulgo Middlesex, Londini intra mœnia.

In Gay-spurlane Elsing Spitthle. Fundator Gulielmus Elsing Ciuis Londinensis anno Domini 1329. anno 3. Eduuardi III. Hospitium pauperum. canonici regulares. alij centum cæci.

Iuxta Aldgate Ecclesia Christi tituli S. Trinitatis. Fundatrix Mathildis vxor Henrici I. Regis anno Domini 1108. Prioratus. nigri canonici, vel canonici regulares.

Londini extra mœnia in suburbijs.

Westmonasterij iuxta Charing Crosse Cella annexa Dominæ nostræ de Runciaualle in Nauarræ tituli S. Mariæ. Fundatrix anno 15. Eduardi Quarti.

In Fleete-streete tituli S. Bartholomæi. Fundator Henricus Rex Angliæ primus fundauit ecclesiam, postea Raherus primus ibidem Prior anno Domini 1102. monasterium. nigri, vel regulares canonici.

Extra Bishopsgate nouum hospitale tituli B. Mariæ. Fundator Walterus Brune, & Roisiæ vxor eius anno Domini 1235. Prioratus. canonici regulares.

Norfolcia vulgo Norfolke.

Bokenhamiæ, aliàs Bukkenhamiæ tituli S. Iacobi. Prioratus. nigri canonici.

Budhamiæ tituli S. Mariæ. nigri canonici.

Hemptoni, vel Hnmptoni tituli Dominæ nostræ, & S. Stephani. Fundator Riccardus Ward hic canonicus. Prioratus.

Mamoundæ, Virgines moniales Gilbertinæ.

Peneneyæ, & Wormegayæ tituli S. Mariæ Magdalenæ. Fundator Reginaldus de Warenna. monasterium. nigri canonici.

Schuldehamiæ tituli S. Crucis, & S. Mariæ. Prioratus. moniales albæ Gilbertinæ.

Thetfordiæ tituli S. Mariæ, & S. Ioannis. Fundator Rogerus Bigod Comes Noriolciæ. Prioratus. nigri canonici.

Westacreæ tituli S. Mariæ, & omnium Sanctorum. Prioratus. nigri canonici.

Westderehamæ. monasterium. albi canonici.

Wirhamiæ tituli D. Winevvaldi. Prioratus. nigri canonici de Martiall.

In Comitatu Northamptoniæ vulgo Northampton-shire.

Cachumi tituli S. Petri S. Pauli. Fundatores Gulielmus Knovvles, Hugo Avvresey miles. Prioratus. nigri canonici.

Northamptoniæ tituli S. Iacobi. monasteriū. nigri canonici.

S. Dauidis tituli S. Trinitatis, & S. Mariæ. Prioratus. nigri canonici.

In Comitatu Nottinghamiæ vulgo Nottingham-shire.

Thurgattoni tituli S. Petri. Fundator Radulphus Denicour, confirmauit Rex. Prioratus. nigri canonici.

Welbecke tituli S. Iacobi. Fundatores antecessor Episcopi Eliensis Thomas de Cukenay, vel Cokeney. monasterium. nigri canonici.

Workesopæ tituli S. Mariæ de Radford. Fundatores Gulielmus Loueto, & antecessores Comitis Salopiæ. monasterium. nigri canonici.

In

In Comitatu Oxoniensi vulgo Oxford-shire.

Brockeleæ tituli S. Mariæ. Prioratus. nigri canonici.

Dorchestriæ tituli SS Petri, & Pauli. Fundator Birinus Apostolus VVest-Saxonum, & mox Nicolaus Huntercombe hæres Gulielmi Huntercōbe. monasterium. nigri canonici.

Nortoni Fundator Domini Regis progenitor, Reginaldus Comes Bononiensis dedit iugera centum, & octo cū dimidio Riccardus Sergeaux. Prioratus. nigri canonici.

Oxonij tituli S. Fridesvvidæ. Fundatrix Frideswida filia Algari, restaurauit Ethelredus Rex, & Domini Regis progenitores. Prioratus. moniales, inde nigri canonici.

Oxonij tituli S. Mariæ Osneyensis. Fundator Robertus filius nigelli fratris Roberty D' oily Normanni anno Domini 1129. monasterium. nigri canonici.

Collegia Oxonij.

Saucombæ tituli S. Mariæ. Prioratus. nigri canonici.

Wroxtoni tituli S. Mariæ. Fundator magister Michaël Bylet pro Hermæo Bylet patre suo, & confirmauit Rex Ioannes. Prioratus. canonici.

In Comitatu Salopia vulgo Shrop-shire.

Haughmondiæ tituli S. Mariæ, & S. Ioan. Euangelistæ. Fundator Gulielmus Fitz-Alane. monasterium. albi canonici.

Lyleshulli. Fundator Beaumciforum familia. monasterium nigri canonici.

Wigmoriæ. Fundator Hugo de mortuo-mari anno Domini 1172. monasterium. albi canonici.

In Comitatu Somersetensi vulgo Somerset-shire

Bristolij tituli S. Augustini. Fundator Rex Hēricus II. & Dominus Robertus filius Hardingi filij Regis Dennemarchiæ, Henricus VIII. Rex mutauit in Ecclesiam Cathedralem. monasteriū. nigri canonici Victorini.

Keynshamiæ tituli S. Mariæ. Fundator Gulielmus Dux Glocestriæ. monasterium. nigri canonici.

Wellijs vulgo Wels tituli S. Ioannis Baptistæ, vel S. Andreæ. Fundator Rex Ina, Ecclesiam, & Collegium extruxit Rex Kinewolphus, amplis dotauit possessionibus anno 776. Rex Eduvardus senior, Episcopalem sedem constituit. Robertus & Iocellinus Episcopi, & Radulphus Salopiensis. monasterium. seculares canonici, quos ex regularibus seculares factos monstrat nomen monasterij.

In Comitatu Staffordia, vulgo Stafford-shire.

Lichfeildæ Ecclesia Cathedralis. Fundator Oswinus Rex Northumbriæ, Episcopalem sedē constituit, Adrianus verò Papa Archiepiscopalem. Grisæi fratres, & postea canonici.

Staffordiæ tituli S. Thomæ martyris. Fundatores Radulphus Comes Staffordiæ, & Riccardus Episcopus Cestrensis. Prioratus. nigri canonici, & Augustiniani.

Stonæ tituli S. Wolphadi. Fundator Radulphus Comes Staffordiæ. Prioratus. nigri canonici.

Treuthæ. Fundator Radulphus Comes Cestriæ. Prioratus. canonici.

Suffolcia vulgo Suffolke.

Brisetæ tituli S. Leonardi. Prioratus. nigri canonici.

Burleyæ tituli S Mariæ. Fundator Radulphus de Glanuill. Prioratus. nigri canonici.

Heringfletæ tituli S Olauij. Fundator Rogerus filius Oaberti. monasterium, canonici regulares.

Ipswici tituli S. Trinitatis, Fundatores Norman, & Ioannes de Oxenford. Prioratus. nigri canonici.

Ipsvvici tituli SS. Petri, & Pauli. Fundator Cardinalis Wolsæus. Sed ante eum Thomas de Lacy, & Alicia vxor ipsius. monasterium, nigri canonici.

Surreia vulgo Surrey.

Martoni tituli S. Mariæ. Fundator Rex Henricus I. anno Domini 1117. Prioratus. nigri canonici.

Southvvarkię tituli S. Mariæ Virginis de Ouerey. Fundatrix primùm Swethena nobilis fœmina, deinde puella nomine Maria, & tandem posuit canonicis in collegium Gulielmus Pont del Arche anno 1016. monasterium. nigri canonici.

Suffexia vulgo Sussex.

Hastingliæ tituli S. Trinitatis. Fundator Ioannes Pelham Miles, quando possessiones eorum maris inundatio submerserat. Prioratus. nigri canonici.

Michelhamiæ tituli S Mariæ Magdalenæ. Prioratus. nigri canonici Augustiniani.

Occehamiæ tituli S. Laurentij. Prioratus. albi canonici.

Tortingi tituli S. Mariæ Magdalenæ. Prioratus. nigri canonici.

In Comitatu VVarvvichia, vulgo VVarvvick-shire.

Kenelvvorthæ. Fundator Galfridus Clinton à cubiculis Henrici I. Regis. monasterium. nigri canonici.

Stadleyæ. Prioratus. nigri canonici.

Warwichiæ. Fundator Petrus de Mountford. Prioratus. canonici nigri.

In Comitatu VVigornia vulgo VVorcester-shire.

Elnecestriæ. Prioratus. nigri canonici.

In Comitatu VViltoniensi vulgo VVilt-shire.

Brom-

Bromhoriæ, vel Bromoriæ tituli S. Mariæ, & S. Michaelis. Fundator Baldoinus Comes de Riuers, & Deuoniæ. Prioratus canonici nigri.

Brioptunæ tituli S. Mariæ Magdalenæ. Prioratus canonici nigri.

Edorosiæ. Fundatores Henricus I I. & postea Henricus III. Reges. Prioratus canonici nigri.

Marleburgi tituli S. Margaritæ. Fundator Edmundus Comes Cornubiæ. Prioratus canonici.

CAPVT TRIGESIMVM OCTAVVM.

De antiquis, & recetioribus Canonicorum Regularium Ecclesijs, & Monasterijs in Belgio consistentibus.

I. E Fridelino, Chiliano, Bertuino, Rumoldo, Sicinensis, Albiniacensis, Maloniensis, & Mecliniensis Collegiorum primis fundatoribus, & alijs sanctissimis viris, B. Patricij Hybernensium Apostoli discipulis, ferunt dictarum Ecclesiarum tabularia, & Chronica vetustissima, quæ referunt Ioannes Molanus, Aubertus Miræus, & alij recentiores, eos ad Euangelium Christi prædicandum in Gallias, & in Belgium profectos, multa ibi monasteria canonicorum erexisse, clericisque probatissimis repleuisse, ac in eisdem fine sanctissimo tandem quieuisse. Quam ob causam non deerunt forsan, qui primam canonicorum regularium apud Belgas fundationē in prædictos D. Patricij discipulos referendam putent. Verùm longè antiquiorem euincent Cathedrales per B. Remigium circa annū 470. sub regula canonica in eisdem Prouincijs institutæ, de quibus mox dicemus, vt ea, quæ de B. Materno Petri Apostoli discipulo primo illarum Gentium Apostolo, necnon de Ecclesijs per illum institutis à nonnullis traduntur, omittamus, ne ipsam canonici Ordinis originem antiquiorem, quàm par sit, expiscari velle videamur.

Ecclesias Cathedrales, & monasteria canonicorum regularium ab antiquis, vel etiam nostris temporibus in Belgio existētia, quæ autor Chronicæ Cameracēsis (ex centis ferè annis antiquior, necnon etiam Chronicæ Capituli, seu congregationis Windesimēsis, Heriberti Rosweydi è Societate Iesu Theologi opera & diligentia nunc primum in lucem editæ, Ioannes quoque Molanus Theologus Louaniensis, & Aubertus Miræus canonicus Antuerpiensis S. R. E. Protonotarius, ambo de Ordine canonico optimè meriti præbuerunt, hic fideliter, & totidem ferè verbis ab illis accepta, ordine tamen alphabetico, non quidem iuxta seriem Prouincialis Romani, quod ob nouam multarum Cathedralium accessionē, & erectionem, totum pene est immutatum, sed iuxta nomina locorum, in quibus ipsa monasteria reperiuntur, describam.

Attrebatēsis metropolitana in Artesia S. Mariæ nuncupata à prima fundatione fuit regularis, fundator S. Vedastus siue S. Remigius Remensiū Archiepiscopus sub Rege Clodoueo. Chronicō Cameracense, siue Attrebatense anno 1040. ad Gerardum primum Cameracensium, & Attrebatensium tunc vnitarum Archiepiscopum lib. 1. ex nomine S. Remigij in suo testamento. *Ecclesia,* inquit, *Attrebatensi, cui Deo autore, Vedastum fratrem meum charissimum Episcopum consecraui, ex dono tam dicti Principis, scilicet Ludouici, quem de sacro fonte suscepi, villas duas in stipendijs clericorum delegaui, hortos videlicet, & Sabucetum.* Eos autem clericos fuisse, quos posteri canonicos regulares vocauerunt, conuincit nomen monasterij, cuius in eodem Chronico Molano lib. 1. de Canonicis cap. 12. tradente, mentio habetur. De hac Molanus ibidē & in Natalibus SS. Belgij sub die 6. Februa. pag. mihi 30. Miræus de Collegijs canonic. sæcul. c. 10. Porro quod addit Molanus, ex vsitata quorundam locutione omnia canonica collegia olim dicta esse monasteria, falsum omnino est, & ex alio falso principio deductum, quod ab antiquo tempore non essent canonici regulares, sed illos ex dissolutione veterum canonicorum ortos, contrario modo re se habente, quod canonici, qui nunc sæculares dicuntur, ex dissoluta veterum canonicorum regularium disciplina exorti sunt, vt superius ostensum fuit.

Albiniacense S. Chiliani cœnobium in territorio Attrebatensi. De hoc Molanus ex historia à canonicis in mōte S. Eligij accepta, & ex Chronico Attrebatensi. *Albiniaci in territorio Attrebatensi S. Chiliani Episcopi, & Confessoris, qui in Hybernia Regio sanguine procreatus cum sese intra humilitatis lineam cohiberet, & multarum virtutum decore polleret, a Prouincia illius Clero, & populo ad Episcopatum est electus. & post multa. legitur in Chronico Attrebatensi, in vico Albiniaco est monasterium canonicorum sancti videlicet Chiliani, qui Scotus fuisse traditur.* Hæc, & alia Molanus in Natalibus sub die 13. Nouembris, ex quo Miræus de Collegijs canonicorum regularium cap. 23.

Aroasiensis Abbatia sancti Nicolai in agro Attrebatensi vetustissima, & inter omnes illius Prouinciæ olim præclarissima, quæ congregationis octo, & viginti Abbatialium cœnobiorum erat caput, anno Domini 1097. per Cononem, qui postea fuit S. R. Ecclesiæ Cardinalis, & Heldemarum viros religiosissimos fundata. de cuius fundatione Miræus de Collegijs Regularium, cap. 46. & nos infra in congregatione Aroasiæ dicemus.

II. Sancti Andreæ iuxta Ariã Audomarensis diœcesis Prioratus Conuẽtualis, ex quo Prioratu assumptus est Venerabilis, & Reuerendissimus Abbas nomine frater Ioannes, qui nunc Abbatia. li monasterio sanctorum Amandi & Bertiliæ Marcolensis in agro Attrebatẽsi præsidet, v tex illiusmet literis ante paucos menses accepi.

Arnhemense, siue monasterium fontis B. Mariæ apud Arnhemnm Geldriæ oppidum, diœcesis nunc Ruremundensis, olim Vltraiectensis, congregationis Illustrissimæ Windesimensis nuncupatæ, fundatũ per Venerabiles sacerdotes D. Florentium Radewini, D. Ioannem deGrunde, D. Ioannem de Brinkerinc, & alios dictæ congregationis Patres anno Dñi 1392. concedentibus Illustrissimo Principe Willhelmo Duce Iuliacensi, & Geldriensi, necnon Archiepiscopo Traiectensi. Chronicon Capituli Windesimensis lib. 1. cap. 37.

Amsterlodamense S. Ioannis Euangelistæ prope Amsterlodamum, nunc in Heglo prope Alemariam Hollandiæ oppidum diœcesis Harlemẽsis, eiusdem congregat. Windesimensis, quod anno 1394. puto fundatũ, ex eodẽ Chronico Windesimensi cap. 38.

Amersfordense Beatæ Mariæ in Bircket prope Amersfordiam, nunc Curia B Mariæ in Amersfordia diœcesis Vltraiectensis, eiusdem congregationis. Miræus de Colleg. Regul. cap. 13. in Catalogo congregationis Windesimensis.

In Amersfordia oppido diœcesis Vltraiectensis monasterium S. Ioannis Baptistæ congregationis Windesimensis, de quo Miræus de Collegijs Regularium cap. 55.

Aningense monasterium Beatæ Mariæ in Frisia, olim diœcesis Vltraiectensis, eiusdẽ congregationis Windesimensis. Miræus in Catalogo dictæ congregationis.

Andianum monasterium S Huberti à S. Beregiso Abbate in sylua Arduenna fundatũ, & à fonte Andaina contiguo, cognominatum, de hoc Molanus in Natalibus ad 2 Octobris. *Verisimile est autem ex primaua institutione vtrobique fuisse clericos, siue canonicos Regulam professos. de Vulcar do enim scribitur, quod pro canonicis ad sanctũ Hubertum, Bened. [illegible]nos instituerit, cum illi à sua regula degenerassent. & alibi legitur, quod sanctus Beregisus Abbas clericos suos, & disciplina instruxerit regularibus, atq; in spiritualibus, & tẽporalibus promouerit: nã & donationem vinearum Treuiris à Grimberto Comite anno 5. Theodorici Regis cũ multis alijs obtinuit.* Vide alia ibidem.

Albergense monasteriũ S. Antonij Confessoris in Albergen in Tuenta diœcesis, olim Vltraiectensis, congregationis Windesimensis. Miræus in Catalogo dictæ congregationis.

III. Bapalma monasterium in Artesia sic nuncupatum. meminit illius Miræus de Collegijs regular. cap. 69. aliud de hoc non vidi.

Berg monasterium S. Petri sic vocatum, & in pago Maso prope fluuium Bure diœcesis Vltraiectensis à S. Hungero Vltraiectensi Episcopo ex concessione Lotharij Imperatoris fuit fundatum. circa anno 856. ex Molano in Natalibus die 22. Decembris.

De Bello loco monasterium congregationis Aroasiensis, & Abbatia primæ classis sanctæ Mariæ nuncupata, quam à monasterio sancti Ioannis iuxta Choques initium habuisse, scribit idẽ Miræus in Catalogo Abbatiarũ dictæ congregationis Aroasiensis, de Collegijs Regular. cap. 10

Bornheminianũ vetustum monasteriũ in Flãdriæ finibus, haud longe à fluuio Scaldi olim situm fuit, canonicorum regularium Abbatiale Cœnobium, à Wennemono Castellano Gandauense, & Manasse Cameracense Episcopo anno 1101. exstructum, quod postea Abbate, & canonicis tradentibus, Diui Benedicti regulam accepit. Miræus de Collegijs Regular. cap 51.

Boloniensis Abbatia S. Mariæ congregationis Aroasiensis anno 1159. fundata, ab Henrico VIII. Anglorũ Rege Apostata anno 1554. funditus est euersa. Miræus de Collegijs regular. cap. 10 & 77.

Boloniense aliud Abbatiale Cœnobiũ sancti Vlmari eiusdem congregationis Aroasiensis. idẽ Henricus Anglorum Rex euertit. ex Miræo loco proximè allegato.

Burgense monasterium sancti Bartholomæi in suburbio fundatum, & à loco vbi quercuum erat numerosa multitudo, Quercetum nuncupatum anno 1050. est fundatũ. ex Meyero in Annalibus Flandriæ. Aduocati sunt autem ad illud regendũ canonici ex monasterio S. Marci, siue S. Nicolai in pratis, ex quo habes vtriusque monasterij laudabilem antiquitatem. erat Abbatia congregationis Aroasiensis, cuius fundationẽ, & progressũ longius prosequitur Miræus cap. 33. ad quẽ remitto.

Brugense aliud S. Mariæ Collegium. meminit illius Miræus de Collegijs regular. cap. 69.

Bruxellense S. Iacobi in monte Palatino, vulgo Cawenberch, iuxta palatium Principis. Præpositura. Præpositus vtitur mitra, & Pontificalibus. Miræus de Collegijs regularib. cap. 35.

Bethlehemiticũ B. Mariæ in oppido Zwollis, olim diœcesis Vltraiectensis nunc Dauentriensis, congregationis Windesimensis. Chronicon eiusdem congregationis lib 1. cap. 45. Miræus in Catalogo.

Bethlehemiticum aliud S. Mariæ apud Louanium dictæ congregationis. ijdem autores.

Apud Brielam Hollandiæ oppidũ S. Elizabethæ, diœcesis Vltraiectensis, & congregationis Windesimensis. Miræus in eodem catalogo.

Prope Bomeliam Geldriæ oppidum diœcesis Syluiducensis monasterium, Stagnum B. Petri Apostoli nuncupatum, congregationis Windesimensis. ibid. Miræus.

Cameracensis metropolitana S. Mariæ regularis à sua institutione extitit, nam monaste- IV.

tij canonicorum in ea degentiũ autor dicti Chronici Cameracensis meminit non semel. Quod etiã Ioannes Molanus lib. 1. de Canonicis cap. 12. hisce verbis attestatur. *Extant ad Gerardum Primũ Cameracensem, atque Attrebatensem coniunctarum tunc temporis sedium Episcopum Chronica, circa annũ Domini quinquagesimũ supra millesimum conscripta, in quibus sub illo Episcopo nominantur monasteria canonicorũ Cameraci, Attrebati, vtrunque in primaria Basilica ad honorẽ B. Mariæ fundatum S. Vedastus Clodouei Regis Christiani primi huius nominis Catechista.* Miræus de Collegijs canonicorum secularium cap. 8.

Cameracensis S. Auberti Abbatia, templum olim fuit B. Petro Apostolo factum. ferunt in eo clericos seculares à B. Auberto primitus institutos; his verò tempore procedente canonicos regulares congregationis Lateranensis substitutos, referente Miræo de Collegijs Regular. cap. 37. vbi scribit, Libertum XXXII. Cameraci Episcopũ seculares canonicos in ordinem redactos S. Augustini regulę subdidisse anno 1066. Horum canonicorum præclarissimũ elogium scribit Iacobus de Vitriaco Cardinalis in Historia Occidentali cap. 21. Quare autem Lateranenses canonici vocentur, puto ex Apostolica concessione, & priuilegiorum communicatione, quæ ijdem amplissima obtinent, vt accepi ex quodam eius Collegij canonico, qui proxima æstate cum sacra loca veneraturus venisset in reditu apud Paptã in nostro S. Petri Cœlo aureo corpore solutus, ad patriam cœlestem, vt piè creditur, migrauit. Cæterùm isti canonici violaceis tunicis ac pileis vtũtur, & sub regularis disciplinæ obseruantia non ignauiter perseuerant. Cum autẽ dicat Molanus in Natalibus sub die 13. Decembris, S. Aubertum discipulos Landelinum Abbatem Crispinij, & alios viros Apostolicos ex Scotia illuc aduentantes habuisse, probabilius est illũ in dicta Ecclesia clericos regulariter viuentes iuxta morem Episcoporum, & aliorum virorum Apostolicorum illius temporis ab initio constituisse, sed illis deficientibus, præsertim quod anno 996. Ecclesia tota igne fuisset consumpta, seculares canonicos successisse.

Cantipratanum monasterium canonicorum regularium. quod erat olim congregationis S. Victoris Parisiensis, fundauit Rogerius 44. Cameracensis Episcopus circa annũ Domini 1185. qui adeò canonicorum regularium D. Augustini ordinem amauit, vt anno 1190. naturæ debitum persoluens, in Regulari habitu sepeliri voluerit. fuerat hoc monasterium non longè à muris ciuitatis Cameracensis constitutum. Verùm Cantipratano monasterio per bella vastato, canonici nõ procul ab Hallis Hannoniæ oppido sedes locauerunt. Miræus de Collegijs Regul. cap. 81.

Apud Castrum Lenense in diœcesi Attrebatensi monasterium canonicorum, de quo autor Chronici Cameracensis lib. 2. cap. 25. *Apud Castrũ Lenense habetur quoque monasterium canonicorum, vbi sanctus Vulganus requiescit, qui Scotus traditur extitisse. Distat autẽ Lensium quatuor horarum itinere ab Attrebato.* Molanus in Natalibus ad diem 2. Nouembris. Miræus de Collegijs canonic. seculariũ cap 69. vnde puto nunc factum collegium clericorum secularium.

Casletanum S. Petri monasterium titulo Præpositurę erexit Robertus Friso Flandriæ Comes, cum aduersus Richildem, eiusq; filiũ Armelfum, & contra Galliæ Regem iuxta Casletum in die Cathedrę S. Petri victoriam obtinuisset, in quo & canonicos constituit anno Domini 171. ibiq; sepultus est in crypta anno 1073. Miræus de Collegijs secular. cap. 81. ex Ioanne Iperio Abbate Bertinensi. Addens huius monasterij Præpositum fuisse Langicrucium, qui de canonicis scripsit.

Castellionense monasterium, Abbatia congregationis de Aroasia, habuit originem à monasterio S. Mariæ in nemore eiusdem congregationis. Miræus de Collegijs Regul. cap. 10.

Cisoniensis Abbatia S. Calisti congregationis de Aroasia apud insulas Flandriæ oppidũ à S. Euerardo Comite Cisoniense fundata anno 838. ad quam ille S. Calisti Papæ, & martyris corpus Romæ acceptum anno 855. attulit, teste Molano in Natalibus ad 14. Octobris, Miræus de Collegijs Regul. cap. 10. 21. & 69 ait autẽ canonicos seculares locum prius tenuisse, ac postea regulares introductos autore Hermano Insulensi viro nobili anno 1129. primumq; Abbatem fuisse Anselmum Remis ad S. Dionysium antea canonicũ, ex Meyero: sed verius est, eosdem canonicos regulares eo anno restitutos, propter ea quæ de S. Euerardo scribit Molanus in Natalibus ad diem 6. Decemb.

Chocquensis Abbatia apud Bethunũ Artesiæ oppidum congregationis Aroasiensis fuerat olim collegium canonicorũ seculariũ, quos anno 1120. regulares fecit B. Ioannes Norinensis Episcopus. Dotem auxerunt postea Gulielmus, Balduinus, Daniel, & Robertus Bethuniæ Domini. Miræus de Colleg. Regul cap. 10. & 58.

Caluiacensis Abbatia S. Eligij fontis congregationis Aroasiensis in oppido Caluiaco, quod Gallicè dicitur Chany Miræus in catalogo

A Claro Fageto monasterium Abbatiale eiusdẽ congregationis Aroasiensis. Miræus loco cit.

A Castricijs monasterium Abbatiale dictæ cõgregationis S. Marię nuncupatum. Miræus ibid.

Campus Beatæ Mariæ prope Ezinghem diœcesis Bremensis in Frisia Orientali congregationis Windesimensis. Miręus in catalogo dictæ cõgregationis.

Apud Condatum oppidũ diœcesis Cameracensis monasterium Beatæ Mariæ, de quo autor chronici Cameracensis lib. 2. cap. 42. *Apud villã,* inquit, *Condatum quondam Regalis, & diues fuit Abbatia puellarum in honore S. Mariæ Virginis, deinde præ inopia paucorum monasterium extitit Canonicorũ,*

vbi

vbi sanctus VVasnulphus transitu suo feliciter huius vitæ stadio, in pace quieuit, multis annis clarus miraculis. Scotus hic erat natione. Molanus in Natalibus ad primum Octobris, & ad diem 11 Octobris, vbi dicit, sanctum Brunonem Archiepiscopum Coloniensem canonicos Condati locauisse, quorũ tunc magna erat in Ecclesia dignitas, propter regularem disciplinam, & studium iuuandi plebem. Miræus de Colleg. secul. cap. 16.

V. ABbatia de Dancourt in diœcesi Attrebatensi fundata ab Odone pio sacerdote anno 1101. in honorem Deiparæ, cui Lambertus Attrebatensis Episcopus facultatem dederat, socios colligendi, qui illius etiam dotem auxit. Miræus de Colleg. regular. cap. 50.

Dauentriensis Cathedralis à Philippo II. collato eidem monasterio canonicorum regulariũ Borchcloster apud Zwollam transinsulanæ prouinciæ oppidum nuncupato; est dotata. ex Miræo de Colleg. secul. cap 101.

Dononiense S. Martini monasterium ad Scaldim ædificauerunt parentes sanctæ Reginæ neptis Pipini Regis, de qua Molanus ad primum Iulij ex officijs Dononiensibus: *Ædificauerunt etiam parentes harum virginum ad Scaldim fluuium in loco, qui Dononium dicitur, Cœnobium ad honorem Dei Genitricis, itemque Ecclesiam in honorem S. Martini, vbi numerosum sanctimonialium numerum, cui Beata Renfridis filia præfuit, & clericorum Dei gregem instituerunt, redditibus, & prædijs decenter ad sustentum Dei largitis.* Est locus apud Valencenas in finibus diœcesis Attrebatensis, quam eo loci Scaldis terminat.

Dulcis vallis Abbatiam iuxta Middelburgum Flandriæ oppidum congregationis Aroasiensis fundatam anno 1215. sumptis initijs ex monasterio Brugensis S. Bartholomæi, testatur ex Meyero Miræus in catalogo dictæ congregationis, scilicet, de Colleg. Regul. cap. 10.

Dodenilla monasterium Abbatiale eiusdem congregationis. ex eodem Miræo.

Apud Dordracum Hollandiæ oppidum monasterium S. Saluatoris in Eemstheym congregationis Windesimensis. quod pius vir Reynaldus Munembode ciuis Dordracensis fundauit, & dotauit anno 1382. Chronicon Windesimensis lib. 1. cap. 37. Miræus in catalogo eiusdem congregationis.

In Dumo prope Endouiam Brabantiæ oppidum monasterium B. Mariæ, fundatum anno 1419. congregationis Windesimensis. idem Miræus loco citato.

Fanopiensis Abbatia S. Christophori congregationis de Aroasia apud Insulas Flandriæ oppidum fundata anno 1039. ex Miræo in catalogo.

Apud Furnas Flandriæ oppidum anno 1091 inceptum est monasterium, cui nomen Euersham, super fluuio Isara iuxta Stauelam Walberto canonico Casletensi ibi altare D. Petri ad ipsum offerente, quod & Gerardus Morinorũ Episcopus libertate donauit. Ita Meyerus in Annalib. Flãdriç. Alij canonicum istum vocant Walterũ: Auctum est postea monasterium mirificè, ac dotatum à Roberto Ierosolymitano Flandriæ Comite, eiusque matre Gertrude. Miræus de Colleg. Regul. cap. 42.

Flonensis Abbatia canonicorum regularium ad Mosam diœcesis Leodiensis. Miræus de Colleg. Regul. cap. 55.

GAndaui monasterium S. Bauonis fundauit S. Amandus Traiectensis Episcopus qpibus eiusdem S. Bauonis, ibique clericos regulariter viuentes posuit, quibus, quòd licentius viuerent, amotis, postea D. Benedicti monachi sunt suffecti, qui ibi locum tenuerunt vsque ad annũ 1535. quo tempore Paulus III. amotis monachis canonicos seculares introduxit. Vide Molanum in Natalibus ad primum Octobris, & Miræum de Colleg. secul. cap. 124. VI.

Ibidem monasterium B. Mariæ in Mello prope ciuitatem, congregationis Windesimensis Chronicon Windesimense lib. 1. cap. 45. Miræus in catalogo

Apud Goch in Geldria monasterium B. Mariæ in Gaesdonk diœcesis Coloniensis, congregationis Windesimensis. Chronicon, & Miræus.

Groningensis Ecclesia Cathedralis fuit erecta anno 1568. & pro dote fuerunt illi attributa duo monasteria canonicorum regularium, quorum alterum dicitur Ezense, alterum verò Wittewerumense. Miræus de Colleg. secul. cap. 126.

Guatinense monasterium à viro religioso Odfrido constructum fuit, in quo clericos Apostolicæ vitæ canonem sectantes posuit, vt in historia S. Donatiani legitur. Molanus lib. 1. de canonicis cap. 4. nescio an hoc sit idem cum monasterio apud Wartanas, de quo infra dicemus.

Harlemensis Ecclesia Cathedralis in Hollandia constituta est ex monasterio canonicorum regularium de Heylo nuncupato prope Alcmariam. Miræus de Colleg. secul cap. 128.

Ibidem monasterium congregationis Windesimensis, quod Visitationis B. Mariæ dicitur, quod fundauit Venerabilis Dei sacerdos Dominus Hugo de Golsmit circa annum 1406. Chronicon Windesimense lib. 1. cap. 39. Miræus in Catalogo.

Prope Herentaliam Brabantię oppidũ monasterium congregationis Windesimensis, quod thronus B. Mariæ dicitur, huius Prior fuit Venerabilis Doctor Ioãnes Latomus, cuius opera circumferuntur typis edita. meminit illius Aubertus Miræus de Collegijs Regularium capite trigesimo tertio, & supra cap. 13. in Catalogo congregationis Windesimensis.

Henniacensis B. Mariæ Abbatia cõgregationis

Aroasiensis alias S. Martini de Heriniaco. Miræus de Colleg. Regul. cap. 10.

Hortus Beatæ Mariæ in diœcesi Traiectensi in loco campestri, & mari propinquo fundatus per B. Fridericum in villa Hallum progenitum, de quo Molanus in Natalibus Sanctorum Belgij ad diem septimum Martij hæc habet. *Porrò Fridericus mortua matre pro eius refrigerio seipsum Christo, & B. Mariæ obtulit, contestans se deinceps secundum Regulam D. Augustini viuere velle, vt anima matris in pace requiescat. Die itaque sequenti Traiectum vadit, ab Episcopo habitu induitur canonico, & licentiam accipit monasterium clericorum construendi, inde ad insulam B. Mariæ domum Ordinis Præmonstratensis diuertit, vbi sanctos mores sitibundo pectore hausit, domum reuersus, in loco campestri, & mari vicino monasterium construxit, quod Hortum B. Mariæ nuncupauit, in quo præcipuè pauperes recepit, quod eos videret à nouella Griseorum, seu Cisterciensium in Frisia plantatione non recipi.* & multa de viris præclaris eiusdem monasterij, & de fundatore ibidem sepulto prosequitur.

Apud Huyum oppidum Leodiensis diœcesis monasterium Abbatiale fundatum à Venerabili Petro sacerdote, & eremita, qui Ierosolimam deuotionis, & orationis causa profectus, cum oppressionem Christianorum non sine multis lachrymis vidisset, pro Simeone Ierosolimorū Patriarcha ad Romanum Pontificem, & Principes Christianos in Europa degentes legatione functus, omnes Occidentales ad recuperationē sanctæ Ciuitatis incitauit, quod & re ipsa, Deo fauente, perfecerūt. Hic cum Vrbem fœliciter recuperatam vidisset, in Belgium reuersus, in Suburbio Huyensi monasterium canonicorum fundauit, sumptibus præsertim Cononis Comitis montis Acuti, & Lamberti Comitis Clarimontis, in quo & Prior obijt circa annum 1115. quod postea Abbatiali titulo fuit donatum per Episcopum Leodiensem. Molanus in Natalibus die 15. Iulij. Miræus in Colleg. Regul. cap. 53.

VII. Igriuatense monasterium Ordinis S. Augustini in diœcesi Attrebatensi. liber taxarum.

Insulenses Canonici Cathedrales à prima illius Ecclesiæ fundatione fuerunt Regulares. Constat ex instrumento fundationis, & dotationis Balduini Flandriæ Comitis, qui dictam Ecclesiam fundauit anno 1035. in quo de communi Vita Clericorum primitus ibi degentium mētio habetur. de quo Molanus in Natalibus sub die primo Februarij, & ex eo Miræus de Collegijs secularium cap 73.

Iprensem Ecclesiam nunc Cathedralem B. Ioannes Morinorum Episcopus in honorem S. Martini fundauit circa annum 1101. in qua canonicos regulariter viuentes posuit, ex Molano in Natalibus sub die 27. Ianuarij. Miræus in Collegijs regularium cap. 44 & in Collegijs canonicorum secularium cap. 125.

Apud Laubium oppidum diœcesis Cameracensis in mōte monasterium Sanctorū Vrsmari, & Ermini circa tempora Pipini Regis Francorū fundatum, nimirum circiter annum 700. de quo Molanus in Natalibus ad 18 Aprilis ex Chronico Cameracensi scribit, vnde hic locus in Chronicis ad Gerardum Cameracensem Episcopum scriptis, clariùs nominatur monasterium sanctorum Vrsmari, & Ermini canonicę congregationis.

Leodiensis Ecclesia Metropolitana à primæua institutione habuit clericos regulariter viuentes, Molanus lib. 1. de canonicis cap. 3. eius fundationem nonnulli in beatum Hubertum referūt, qui non solùm Metropolitanæ S. Lamberti, sed ipsius etiam ciuitatis Leodiensis autor fuit. Miræus de Collegijs secularium cap. 21. cum eo anno 709. corpus B. Lamberti cum sede Episcopali ex Traiecto transtulisset. Notgerus verò eiusdem ciuitatis Episcopus, prout legitur in tabula quadā existente in Ecclesia D Ioannis Euāgelistæ Leodiensis, monasterium B. Lamberti in melius, quā antea fuerat, immutauit: Ecclesia enim, quam B. Hubertus ædificauit, ad lapsum declinauerat, hac diruta, templum sexaginta canonicorum iuxta magnificentiam dilatati cordis sui exaltauit, claustris ditionibus decorauit, claustrum, & domorum ædificia renouauit. Illud porro memoriæ posterorum commendandum, quod cap. 21. de Collegijs secularium notat Miræus, cū Innocentius Papa huius nominis II. Leodium cum B. Bernardo Clareuallensi Abbate iuisset, residisse in ea Basilica S. Lamberti Regum filios nouē, Ducum quatuordecim, Comitum triginta, inferioris ordinis nobilium Canonicos septem, omnes numero sexaginta, quorum nomina leguntur in tabula ad latus aræ maioris in templo D. Lamberti suspensa.

Leodij monasterium sancti Petri fundauit idem beatus Hubertus anno 714. & opulenter dotauit, quod à Normannis vastatū, instaurauit Richarius Leodiensis Episcopus anno 925. Ægidius Bucherius in Chronico, & ex eo Miræus loco proximè citato. De regularitate Ecclesiæ Leodiēsis adest irrefragabile testimoniū Wazonis 23. eiusdem Ecclesiæ Episcopi ex Præposito assumpti, in epistola ad fratrem Ioannem dictæ Ecclesis Præpositum. quam refert Mauburnus in Venatorio lib a. pag. 7. cap. 40. fuit autem Wazo Episcopus anno 1040.

Ibidem anno 960. Eracliua post Baldricum Episcopus Leodiensium factus duo in vrbe Leodiensi monasteria construxit ad titulum S Pauli & ad titulum Sancti Martini Episcopi. Sigibertus in Chronico. Porro in dictis monasterijs canonicos institutos, monstrat historia Notgeri Episcopi, quæ sic habet. *Ecclesiam sancti Pauli a fenestris supra consummauit, & bonis adiectis, vbi viginti tantum erant Canonici, triginta perfecit.* Miræus de Col-

legijs

legijs fecularium cap. 55. & 58. ex Sigiberto, & Ægidio Bucherio.

In eadem ciuitate Leodiensi anno 972. idem Notgerus cœnobium S. Ioannis Euangelistæ in Insula fundauit, in quo triginta canonicos constituit. Sigibertus in Chronico. Ægidius Bucherius in Chronico. Miræus de collegijs fecularium cap. 59.

In eadem ciuitate anno 979. idem Notgerus Ecclesiam sub inuocatione S. Crucis cum clau-stro pro quindecim fratribus canonicis instituit, & dotauit. Miræus, ibid. cap. 60.

In eadem ciuitate anno 987. idem Notgerus Nitardo Maioris Ecclesiæ custode administrante, condidit Ecclesiam in honorem B. Martyris Dionysij, in qua primùm viginti, postea decem additis, triginta canonicos instituit. Miræus ibid. cap. 61. ex Ortelio, & Ægidio Bucherio. factus est autem Notgerus Leodiensium Episcopus anno 971. & obijt anno 1007.

In eadem ciuitate Baldricus Secundus Ecclesiam S. Bartholomæi in Leodio dedicauit, quam Godefcalc' Præpositus maioris Ecclesiæ ædificauit, & duodecim fratres ibi instituit, & suis alodijs dotauit. dicitur quod S. Vlbertus martyr ibi quiescit. Molanus in Natalibus ad diem 22. Octob.

In eadem Ciuitate monasterium beatæ Elizabeth. bonorum puerorum congregationis Windesimensis. Miræus de collegijs regularium cap. 13. in Catalogo.

Apud eandem ciuitatem secundo lapide Abbatia S. Ægidij canonicorum regularium, meminit Miræus de collegijs regularium cap. 55. ad finem, aliud non vidi.

VIII A Pud Liram oppidum Diœcesis Antuerpiensis monasterium canonicorum, de quo Autor chronicæ Cameracensis: *Non procul à Mechlinia est monasterium canonicorum, quod ex proprijs prædijs vir Dei Gummarus illustris laicus struxit, ibique sepultus diem Resurrectionis expectat.* Fuit autem Gummarus Pipino Caroli Magni genitori valde charus, cuius acta scribunt Theobaldus apud Suriū sub die 11. Octobris, & Molanus in Natalibus eodem die, qui dicit, eundem Gummarum ibi sepultum. Addit Miræus, Carolum Magnum dotem Ecclesiæ auxisse, canonicosque ibid. instituisse, de collegijs sæcularium cap. 92.

Loe in Flandria insignis Præpositura, siue Abbatia anno 1050. fundata, ad quam dimidia pars oppidi spectat. Miræus de collegijs regularium cap. 35.

Louanij Præposituram S. Gertrudis, cum prius esset simplex sacellū Henricus primus Dux Lotharingiæ, & Brabantiæ anno 1206. in monasterium erexit canonicorum regularium, Abbatiali postea titulo insignitam. Est autem monasterium magnis fabricis exornatum, ad quod nonnisi nobili genere nati admittuntur. ex Miræo de collegijs regularium cap. 85.

In eadem ciuitate est collegium eruditissimorum, & probatissimorum hominum S. Martini, quod nunc tenent canonici cōgregationis Windesimensis, quibus de anno 1447. ipsi Martinenses canonici fuerunt vniti. floruit in eo cœnobio Martinus Lipsius Iusti Lipsij Patruus circa annum 1550. Miræus in Vita Iusti Lipsij.

Apud eandem ciuitatem monasterium sanctę Mariæ de Bethleem congregationis Windesimensis. Chronicon Windesimense lib. 1. cap. 45. Miræus in Catalogo. Hoc monasteriū erat prius canonicorum regularium Præpositura, quod cū alijs sex monasterijs reformationē Capituli Windesimensis libentissimè suscepit, & illius se congregationi copulauit an. 1413. Chronicon Windesimense lib. 1. cap. 40.

Apud Leouardiam in loco, qui dicitur Bergū, Diœcesis olim Vltraiectensis, nunc Leouardensis, monasterium sancti Nicolai eiusdem congregationis Windesimensis. Idem autores.

Ludingekercanum siue Ludingasense S Martini monasterium in Frisia fundatum est an. 1157. Primus eius loci Abbas Wigboldus à Godefrido Vltraiectensi Episcopo constitutus. Ex hoc monasterio prodijt monasteriū Virginū in Scluert, & Oegeclofter. Ludingekercani Abbates fuerūt numero septem, & viginti, quibus successerunt post reformationē Priores titulo Abbatis omisso: nam istud monasterium ante annū 1430. per canonicos congregationis Windesimensis fuit reformatum. Chronicon Windesimense lib. 1. cap. 44. Miræus de collegijs regularium cap. 75.

Luthōsanum S. Badilonis monasterium in Villa Luthosa Diœcesis Cameracensis S. Amandus fundauit. de quo Autor Chronici Cameracensia apud Molanum in Natalibus ad diē octauum Octobris: *Monasterium, inquit, Canonicorum in honore Apostolorum Petri, & Pauli in vico, qui dicitur Luthosa, quod construxit beatus Amandus, & est diues Abbatia, vbi vir Deivenerabilis Badilo requiescit.* Fuit autem S Badilo eius monasterij Abbas ex Molano, ibid. De eodem monasterio Molanus lib. 1. de canonicis cap. 12. Miræus de collegijs fecularium cap. 70.

MAreoli apud Attrebatum Abbatia vetustissima sanctorum Amandi, & Bertiliæ congregationis Aroasiensis, de qua in Chronico Cameracensi lib. 2. hæc habentur, referente Miræo de collegijs regularium cap. 25. *Est etiam in vico Maraolo, aliàs Mareolo Monasterium canonicorum, vbi sancta Bertilia quiescit, qua hoc ipsum suum prædium sanctæ Mariæ (scilicet Cathedrali Attrebatensi tunc regulari) tradidit.* Subdit verò idem Miræus: Vixerunt autem in Mareolo canonici olim seculares, quos ob liberiorem vitam anno 1144. amouit Aloisius Episcopus Attrebatensis. Regulares substituit, & Balduinum Baliolanum, qui Furnij in Ecclesia S. Nicolai cum laude præfuerat, ipsis præfecit, quod non de prima canonicorum re- IX.

gularium ibi loci inſtitutione, ſeu de reſtitutione arbitror intelligendum, cum S. Bertilia Eccleſiã, & prædium, in quo in honorem ſancti Amandi Eccleſiam erexerat, canonicis regularibus, non ſecularibus teſtamento legauerit. Vide Molanũ in Natalibus ad diem 3. Ianuar. Præeſt nunc eidem Abbatiæ R. Ioan. ante Prior monaſterij S. Andreæ Diœceſis Audomarenſis, qui multa ſolicitudine eidem quoad ſpiritualia, & temporalia inſtaurandæ operam ſtrenuam impendit.

Maricolis apud Sambram B. Humbertus S. Amandi contemporaneus, & peregrinationis illius ad vrbem Romanam comes, exſtruxit cœnobium, in quo triginta clericos conſtituit. Molanus in Natalibus ad 25. Maij.

Mechlinienſis Eccleſia cathedralis in Brabantia per S Rumoldum Dublinenſem Epiſcopum circa annum 775. eſt fundata, & in ea clerici canonici ab inſtitutione conſtituti, teſte Molano apud Miræum de Collegijs ſecularium capite ſeptuageſimo quarto, ita ſcribente: *B. Rumoldi opus ſit monaſterium apud Malinas.* & infra. *Fuit autem ab initio fundationis non monachorum, ſed canonicorum monaſterium, quomodo in Chronicis Cameracenſibus ante annos ferè ſexcentis conſcriptis nominatur.* Conſentit Autor eiuſdem Chronici, ſic ſcribens: *apud Machlinias eſt Monaſterium canonicorum, vbi quieſcit pretioſus Martyr Dei Rumoldus, genere Scotus, qui vitam eremiticam ducens inibi martyrizatus eſt. Hoc autem monaſterium ab antiquitate conſtructum, regalibus emolumentis maximè augmentatum.* Cæterum dictum monaſterium in collegiatam ſecularem, ac deinde in Metropolitanam, Philippo II. Hiſpaniarũ Rege poſtulante, anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo nono per Paulum V. Pontificem eſt erectum. Obijt autem S Rumoldus martyr ann. 775. ipſo feſto S. Ioan. Baptiſtæ.

Apud Morinos Monaſterium S. Fredegandi canoniſſarum ſecularium, olim canonicorum regularium à S. Amando fundatum, vbi S. Fredegandus ſacerdos Hybernenſis quieſcit. Molanus in Natalibus ad 17. Iulij.

Morinenſis Eccleſia cathedralis ab inſtitutione fuit regularis, vt patet ex vetuſtiſſimis illius Eccleſiæ monumentis, quæ recẽſet Molanus lib. 1. de canonicis cap. 3 quorum vnum præcipuum eſt. quod in ipſis ſcripturis Morinenſes canonici vocabantur fratres.

In Morinenſi Diœceſi monaſterium Sanctorum Petri, & Pauli Waſnaſcenſe, & monaſterium S. Io. Euangeliſtæ de Tondiauilla. ex lib. taxarum Apoſtolicarum.

Mons S. Æligij vetus, & inſignis eſt Abbatia canonicorum Diœceſis Attrebatenſis, cuius etiã in lib. taxarum Apoſt. mentio habetur. Fundator extitit S. Vindicianus Cameracenſis, & Attrebatenſis tunc vnitarum Eccleſiarum Epiſcopus circa annum 678. quem Miræus dicit ibi conſtituiſſe canonicos ſeculares, quos B. Lietbertus Epiſc. cum vitæ eſſent liberioris, an. 1068. ad regularem vitam amplectendam permouit, primusq; Abbas ibi conſtitutus fuit Ioan. qui cum annis 40. præfuiſſet, viuere deſijt an. 1108. Ita Miræus de collegijs regularium c. 38. verum puto, canonicos à S. Vindiciano primum inſtitutos regulares, non ſeculares fuiſſe. nullus enim per illa tempora canonicus ſecularis dicebatur: ſed nec per aliquot annos poſtea id aliquem autorem probatum vſurpaſſe inuenitur. quare Lietbertus canonicorũ reg. ibi loci reſtitutor fuit, non aũt inſtitutor. Hi canonici colore violaceo ſub Rochetto vtuntur.

Mons Petri monaſterium canonicorum extitit in quodam monte apud Ruremundam à ſanctis Plechelmo natione Scoto, & Candidæ caſæ prius Epiſc. & Wirone itẽ Scoto illuc profectis ædificatum, teſte Molano in Natalibus ad diẽ 8. Maij & 15. Iulij: inquit enim illis Roma in patriã reuertentibus Pipinum Regem tunc Ducẽ Francorum, comperta illorum ſanctitate, locũ à turbis remotum, tribuiſſe, in quo Oratorium Virginis Mariæ conſecratum eſt, & monaſterium S. Petri præclaro opere, ibiq; Pachelmum, & S. Wironem fœliciſſimo tãdem fine quieuiſſe, intra oratorium B. Virginis tumulatos. ſed ſubdit poſtea, illorum reliquias cum collegio canonicorũ intra ciuitatem Ruremundam translatas. vbi vides, illud monaſterium non monachorum, ſed canonicorum extitiſſe.

In Montenſi Eccleſia poſt vaſtationem Normannorum S. Bruno Archiepiſcopus Colonienſis poſuit canonicos regulares, quorum tunc magna erat in Eccleſia dignitas, propter regularem diſciplinam, & ſtudium iuuandi plebem, Molanus in Natalibus ad 11. Octobris ex Rogerio in Chronicis Hannoniæ, Sigiberto, & alijs.

Apud Montenſem ciuitatem in Villa dicta Caſtriloco autor Chronicæ Cameracẽſis ponit monaſterium S. Germani canonicorum: *in Villa*, inquit, *Caſtriloco duo monaſteria vnum puellarum, alterum canonicorũ S. Germani.* Miræus de Collegijs canonicorum ſecularium c. 47. dicit, eſſe illud idem, quod nũc eſt ſeculare collegiũ S. Germani.

Apud Meſſenas anno 1065. Adela filia Roberti Regis, & coniux Balduini Pij Flandriæ Comitis inſtituit collegium canonicorum, & monaſterium puellarum Benedictinarum, vbi etiam ſacrum velamen marito orbata accepit. Molanus in Natal. ad 3. Iulij.

Mons S. Agnetis apud Zwollam monaſteriũ congreg. Windeſimenſis à nõnullis Gerardi magni diſcipulis fuit fundatũ circa an. 1395. in magna quidem humilitate, & paupertate ſpiritus. fœlix plantatio, quæ tã vberes in vinea Dñi fructus protulit, & Deo adiuuante, indies profert: ex hoc enim ſanctiſſimorũ certè canonicorum collegio viri probitate, & doctrina ſpectatiſſimi prodierunt, Thomas ille Venerabilis de Kempis nuncupatus, cuius ingenium, & pietatẽ illius opera toti

mundo notissima iactantur. Io. item de Kempis eius frater natu maior, cuius vitam texuit Ioan. Buschius dictæ congreg. canonicus, & alij quos recenset idem Thomas de Kempis in Chronico dicti monasterij, quod nuper edendum curauit R. admodũ Pater Heribertus Rosweydus è Societate Iesu. Addit Ioan. Trithemius de Viris illustribus Germaniæ sub anno 1495. Ioannẽ Bruxellensem cognomento Mauburnum quem dicit fuisse canonicum in monasterio D. Agnetis apud Zwollam.

X. Apud Namurcum oppidum diœcesis Leodiensis est Abbatia vetustissima, quæ dicitur Malonia, vbi corpus S. Bertuini Episcopi Hyberni. & eiusdem monasterij fundatoris quiescit, de quo ita Molanus in Natalibus ad ij Nouembris. *In Malonia S. Bertuini Episcopi, & Confessoris, qui de Hybernia insula veniens in saltum, qui vulgo appellatur Marlingia, condidit Oratorium in supradicta villa Malonia super Sambram in honorem semper Virginis Mariæ, vbi diu Deo militans cursum suum fœliciter impleuit. Fuerat in Anglia educatus in monasterio, cui nomen est Othbellum, & in eiusdem parochia Episcopum, vacante sede assumptus.* & infra. *quiescit prope Namurcum, in ditione tamen, & diœcesi Leodiensi, in monasterio canonicorum siue clericorum veteris instituti S. Augustini, quod Malonia dicitur, vbi diu Domino militauit.* De hoc Sigibertus sub anno 651.

In Nassonia oppido diœcesis Leodiensis monasterium S. Mononis martyris natione Scoti. & discipuli S. Ioannis Agni Episcopi Vltraiectensis, cui ob fidem Catholicam mactato, Pipinus Rex decimas obtulit, quas habet inter Letiam, & Vrcam: S. verò Ioannes Agnus clericorum regulariũ Conuentum ibi instituit. est locus in sylua Arduenna sub ditione Abbatis S. Huberti, de quo supra dictũ fuit in monasterio Andaino. ex Molano in Natalibus ad diem 18. Octobris, & Miræo de Collegijs secularium cap 80.

Apud Niuellã in Brabantia diœcesis Namurcensis monasteriom, quod dicitur Buscum Dñi Isaac congregationis Windesimensis, fuit fundatum anno 1416. floret in eo disciplina canonica. Miræus in catalogo, Chronicon Windesimense lib. 1 cap. 4.

Nouiomagi monasterium B. Mariæ congregationis Windesimẽsis diœcesis Ruremundensis in Geldria, Miræus, & Chronicon Windesimẽse.

In Nouiemensi ciuitate monasterium S. Eligij satis locuples. illius meminit liber taxarum Apostolicarum, necnon Molanus in Natalibus ad diẽ 30. Septembris, vbi dicit, ad illud fuisse translatas reliquias S. Eunucli Episcopi, & olim S. Lupi monasterium fuisse vocatum. Cæterùm in libro taxarum Apostolicarum dicitur monasterium S. Eligij fontis.

In Oegnies oppido Brabantiæ diœcesis Cameracensis insigne Cœnobium canonicorum S. Nicolai, à quibusdam S. Mariæ de Oegnies nuncupatum, a sanctissima fœmina ibidem degente, cuius vitam lõgo sermone descripsit Iacobus de Vitriaco S.R.E. Cardinalis, & eiusdẽ monasterij canonicus regularis, qui eidem B. Mariæ à sacris Confessionibus inseruiebat. Meminit eiusdẽ monasterij laudabiliter idem Iacobus de Vitriaco in Historia Occidentali cap. 21. Fundator tam præclari Collegij fuit Ægidiꝰ de Wallecuria an. 1192. Claruerunt in eo monasterio Doctores Theologi dictus Iacobus de Vitriaco, & Ioannes de Niuigella, & alij, quorum nomina scripta sunt in libro vitæ. Scribũt plura Franciscus Moscus in Catalogo Antistitum Ogniacensium, & ex illo Miræus de Collegijs Regularium cap. 82.

Radensis Abbatia celebris, & antiqua canonicorum regularium, diœcesis Leodiensis, territorij Limburgensis, à Ducibus Limburgensibus exstructa, & dotata, habẽs sub se octo parochias, & tria monasteria canonissarum.

In Riuooilla, siue Guisseauilla monasterium Abbatiale S. Mariæ in nemore, congregationis Aroasiensis. Miræos de Collegij. Regular cap. 10.

Rodense collegium canonicorum in Brabãtia olim fuisse monasterium clericorum regulariũ, sententia est veterũ Scriptorũ, quos recẽset Molanus in Natalibus ad diem 27. Nouembris. deceptos tamen, & decipiens, dum putat vetusta canonicorũ claustra non propriè monasteria vocata.

In Romeswael Zelãdiæ oppido diœcesis Middelburgensis monasteriũ B. Mariæ congregationis Windesimensis. Chronicon Windesimense lib. 1. cap. 45. Miræus in Catalogo.

Romacense canonicorum monasteriũ fundauit S. Amandus Episcopus in honorem SS. Apostolorum Petri & Pauli, testibus Chronographo Cameracensi, & Iacobo Guisio, referente Miræo de Collegijs secularium cap. 13. est locus in Comitatu Flandriæ in diœcesi Mechliniensi.

Ruremundæ monasterium B. Hieronymi cõgregationis Windesimensis, nunc collegium Societatis Iesu, sed bona tenent canonici cathedrales. Miræus ibid.

Cubeæ Vallis monasterium congregationis Windesimensis S. Pauli nuncupatum apud Bruxellas. Hoc monasterium anno 1413. cum sex alijs in Brabantia consistentibus, Capitulo seu cõgregationi Windesimensi sese vniuit. Chronicon Windesimense lib. 1. cap. 40.

Rosæ Vallis monasterium B. Mariæ congregationis Windesimensis in Hasca oppido Frisiæ Orientalis, olim diœcesis Vltraiectensis. Chronicon lib. 1. cap. 45. Miræus in Catalogo.

Sarchinij in Hasbania monasterium S. Trudonis, nunc vt puto collegium canonicorum secularium. Molanus in Natalibus ad diem secundam Octobris. XL.

In Syluiducensi ciuitate Prioratus canonicorum regularium Diuina nuncupatus. Miræus de Collegijs secularium cap. 94.

In Syluiducensi territorio apud Turnhautum municipium alius Prioratus Corsendonca appellatus. Miræus ibid. est congregationis Windesimensis. ex eodem in Collegijs Regularium cap. 13.

Apud Sonegias in Hannonia monasterium S. Vincentij in quo S. Bruno Coloniensis Episcopus amotis monachis, insigne collegium canonicorum erexit, ijsque constitutiones iuxta regulã S. Augustini præscripsit, templo & claustro reparatis. Iacobus Guisius in Chronicis Hannoniæ. Molanus lib. 1. de Canonicis cap. 12. & in Natalibus ad diem 14. Iulij, vbi dicit, hanc institutionem canonicorum factam anno 965. nunc cũ Miræus referat illud cap. 45. inter collegia secularĩu, puto factũ seculare, sicut alia innumera.

Ad septem fontes monasterium beatæ Mariæ congregationis Windesimẽsis in territorio Bruxellensi eidem congregationi vnitum anno 1413. Chronicon Windesimense lib. 1. cap. 40.

Traiectensem Ecclesiam cathedralem S. Seruatij fundauit S. Monulphus, qui vt, Gregorius Turonensis attestatur, magnum templum Traiecti in honorem S. Seruatij construxit, composuit, & ornauit, in quo multo studio, & veneratione translatum corpus magnis virtutibus pollet. Clericos Deum timentes ibidem instituit, quos monuit semper secundum canonica instituta in omnibus viuere: Hæc Molanus in Natalibus ad diem 16. Iulij. meminit etiam eiusdem monasterij canonicorum S. Seruatij Traiectensis lib. 1 de canonicis c. 12. Hinc videas, illius antiquitatem, cum S. Monulphus anno 609. ad cœlestem gloriam fuerit translatus. De eodem Miræus in collegijs secularium c. 12. Tornacensis cathedralis fuit regularis ex Ioanne Molano lib. 1. de canonicis cap. 3.

Tornaci, Abbatiale cœnobium S. Marci aliàs S. Nicolai de Pratis, quod Ogerus canonicus regularis montis S. Eligij apud Atrebates fundauit anno 1125. postea canonicis in agrum vrbi vicinum migrantibus, cœnobium in Pratis est exstructum, quod cum anno 1566. ab impijs Caluinistis esset vastatum, canonici iterum in Vrbẽ se receperunt. Miræus de collegijs regularium c. 59. numeratur inter Abbatias Aroasienses.

Troncinij monasterium S. Basini à S. Amando Gandauensium Apostolo fundatum, cũ à Normannis esset dirutum, Balduinus caluus reædificauit, & dictum est altum monasterium in Troncinio, sed canonicis, qui regularem, & monastico nomine dignam vitam abiecerant, successerunt canonici Præmonstratenses anno 1138. numeratur inter Abbatias Diœcesis Gandensis. Molanus in Natalibus ad 14. Iulij.

In Thabor propè Snecam Frisiæ Occidentalis oppidum monasterium S. Saluatoris congregationis Windesimensis, circa annum 1406. fundatum per strenuum militem Ierosolimitanum nomine Dominum Reuenicum. Chronicon Windesimense lib. 1. cap. 39.

Tungrensem Ecclesiam à sua fundatione regularem fuisse, illud euidenter demonstrat, quod sedes Archiepiscopalis Vltraiectensis, & Leodiẽsis, quas omnes regulares fuisse perspicuum est antea Tungris erat, vt notat Miræus de collegijs secularium cap. 4.

Tungris monasterium Passionis Christi, & B. Virginis congregationis Windesimensis fundatum anno 1420. est in Diœcesi Leodiensi.

Vltraiectensem S. Martini Metropolitanam X II
inter Ecclesias, ab illarum institutione regulares, numerat Molanus lib. 1. de canonicis cap. 3. & 12. probant hoc innumera priuilegia, & scripta vetustissima donationum Regum, Principum, & aliorum magnatum concessa eidem Ecclesiæ S. Martini, & monachis vel canonicis, siue fratrib⁹ in ea seruientibus, omnibus enim prædictis nominibus vocantur clerici dictæ Ecclesiæ in eisdẽ priuilegijs, vt videre est in priuilegio Pipini Regis. & filij Caroli magni, quod refertur à Miræo de collegijs secularium cap. 20. vt hinc etiam videas, vetustis illis temporibus, eosdem fuisse canonicos regulares, ac monachos, contra illos, qui statim atque aliquem monachum vocari deprehenderint, à cœtu regularium clericorum excludendum volunt. De Ecclesia S. Martini Vltraiectensis alia plura Molanus, & Miræus locis citatis post Ioannem Becanum, & Gulielmum Eda, de Episcopis Vltraiectensibus, ac etiam ipse Molanus in Natalibus ad diem 5. Iulij, vbi hæc inter alia notanda scribit. *Porrò corpus S. Athalarij in tumba porratili quiescit Traiecti in antiquo, vel potius antiquato monasterio S. Saluatoris: hodie enim est canonicorum collegium, vix vllas habens monasterij reliquias, præter nomen, & multas diuitias, quas peperit quidem monastica pietas, sed plerumque locis filia matrem suffocauit.* Fundator huius monasterij fuit S. Wilibrordus Episcopus. ex Molano in Natalibus ad diem 7. Nouemb. qui cum S. Suitberto ex Eboracensi Ecclesia, in qua canonicæ institutionis habitum, & formam didicerant Vltraiectum veniens, statim in fundo Basilicæ S. Thomæ Apostoli propè castrum Traiectense, canonicorũ cœnobitalium consecrauit Ecclesiam in honorem S. Martini. ita Marcellinus Traiectensis canonicus in Vita S. Suitberti c. 13. plura de hac re Mauburnus in Venatorio lib. 2. par 7. cap 39.

In eadem ciuitate erat alterum monasterium S. Saluatoris paris antiquitatis, & pari munificentia, priuilegijs Regum, & Principum munitum & opibus affluenter ditatum, teste eodem Molano de canonicis lib. 1. cap. 3. & 12.

In eadem ciuitate monasterium B. Mariæ, & duodecim Apostolorum, quod ad regulares dicitur, congregationis Windesimensis. Miræus in Catalogo, & cap. 55. Verùm Ecclesia Vltraiectensis, cum suis monasterijs sub potestate Hæreticorum nunc maneat, manentibus tamen monaste-

rijs, vt ex viris fide dignis accepi.

Vlmetum monasterium in Meclinia à S. Rumoldo fundatum, ita dictum, quod inter vlmos esset exstructum, de quo Molanus in Natalibus sub die 1. Iulij, de hoc verba fecimus supra in Ecclesia Meclinensi.

Apud Watanas Flandriæ oppidum monasterium titulo Præposituræ fundatum in honorem B. Mariæ, à Roberto Flandriæ Comite, ex Miræo de collegijs regularium cap. 39. sed puto idē esse cum Guatinensi, de quo dictum est supra. quanquam illius dicatur Fundator quidam nomine Odefridus: potuit enim eadem fundatio duobus, diuersa ratione tribui, alteri tanquam largitori dotis, ac fundi, alteri tanquam Antistiti. maximè quod in fundatione dictæ Præposituræ vtriusque habita sit mentio à Meyero in Annalibus Flandriæ.

In Vnoleurt oppido Diœcesis Cameracensis S. Vindicianus Cameracensis, & Attrebatensis Episcopus monasterium consecrauit ad laudem Dei, & venerationem S. Petri, ibique clericos, & sanctimoniales constituit. Molanus in Natalibus ad diem 11. Martij.

In Vilica ex opposito oppidi Bonnæ ducâtus Bergensis S. Megengosus Geldriæ præfectus cōdidit monasterium canonicorum, & canonissarum, vbi & sepultus est anno suæ præfecturæ 28. Molanus in Natalibus ad diem 19. Decembris.

Valencianis in Hannonia in Ecclesia S. Ioannis Baptistæ anno Domini 1112. Sanson Archiepiscopus Remensis amotis clericis secularibus, constituit canonicos regulares, euocato ex monasterio sanctorum Crispi & Crispiniani Gilberto canonico, & primo eiusdem S. Ioannis Abbate ordinato. Miræus de collegijs regularibus cap. 54. Istud monasterium adhuc floret.

Varnestonense monasterium S. Petri Abbatia olim congregationis Aroasiæ. Miræus de collegijs regularium cap. 10.

In Vosago Abbatia S. Mariæ, & S. Huberti eiusdem congregationis Aroasiensis. idem Miræus.

Vallis viridis monasterium B. Mariæ apud Bruxellas fertur à nonnullis fuisse olim caput, aut certè membrum amplæ satis congregationis Vallis Viridis nuncupatæ, quæ multis monasterijs canonicorum, & canonissarum per Belgiū, Gallias, Italiam, & Siciliam fuit dilatata, si vera sunt, quæ de eadem congregatione Syluester Maurolicus in sua Historia, mare Oceanum vocata, scribit. Verùm puto illum sine fundamento id scripsisse. Est nunc membrum congregationis Windesimensis, cui circa annum millesimum quadringentesimum decimum tertium, eius loci canonici cum alijs sex monasterijs sese iunxerunt. Habuit hoc monasterium insignem pietate virū. primum Priorē nomine Ioannem Rusbrochiū, qui multa egregiè & diuino planè spiritu scripta edidit Germano idiomate, sed à Laurentio Surio in Latinum versa, quod forsan in causa extitit, vt Sixtus Senensis in Bibliotheca, vbi mirificè illum laudauit, inter monachos Carthusianos eundem censuerit. Obijt anno salutis 1381. eum vixisset in monasterio annis viginti octo: præter hunc, aliū habuit eruditissimum canonicum, & aliquando Subpriorem, quem laudat Trithemius in lib. de viris illustribus Germaniæ, nomine Ioannem de Schonhouia, qui claruit circa annum 1410. tempore Concilij Constantiensis. de vtroque vide Chronicon Windesimense lib. 1. cap 40 Fundatum anno 1349. ex Miræo in lib. de tribus congregationibus nuper edito.

Vallis Angelorum monasterium B. Mariæ in Leydendorp in Hollandia Diœcesis olim Vltraiectensis, congregationis Windesimensis. Chronicon lib 1. cap. 39 vbi ponit fundationem illius sub anno 1400.

Vallis Pacis monasterium cōgregationis Windesimensis in Diœcesi Vltraiectensi, nunc monasterium sancti Ioannis in Amersfordia, fundatum per quendam venerabilem Dominū Wernboldum de Buschecp, fuit circa annum 1417. eidem congregationi incorporatum, idem Chronicon cap. 40.

Vallis B. Mariæ monasterium propè Aldenardum Flandriæ oppidum Diœcesis Tornacensis, congregationis Windesimensis. idem Chronicon cap. 45.

Vallis beatæ Elizabeth propè Ruremundam monasterium eiusdem congregationis, idem Chronicon, & Miræus de collegijs regularium cap. 53.

Windesimense monasterium S. Mariæ apud Zwollam in prouincia Transisulana, & Diœcesi Dauentriæ, caput præclarissimæ congregationis, quæ centum & viginti per superiorem, & inferiorem Germaniam olim monasteria complectebatur: hodieque non mediocriter floret, anno 1387. fuit fundatum, de cuius fundatione inferius in ipsa congregatione Windesimensi fusius dicemus.

Zunebecanum monasterium Abbatiale S. Mariæ congregationis Aroasiensis anno 1578. per tumultus bellicos est euersum. Miræus de collegijs regularium cap. 10.

Zvvollis monasterium B. Mariæ congregationis Windesimensis, Miræus in collegijs regularium cap. 55.

Præter prædicta canonicorum collegia, quorū licet aliqua ex regularibus ad secularitatem transierint, alia ab Hæreticis fuerint euersa, maior tamen pars sub disciplina canonica nunc etiam viget. reperiuntur in Belgio pleraque collegia canonissarum regularium, quæ quoniam vel ad cōgregationem Windesimensem, vel ad Victorinā spectant, in Catalogis dictarum congregationū referemus. Collegia verò canonissarum secula-

rium, quæ multa etiam in Germania tum inferiori, tum superiori visuntur, ex regularibus per relaxationem ferè omnia sunt profecta: sicuti etiam ex canonicis regularibus eodem planè modo seculares canonici sunt exorti.

CAPVT TRIGESIMVM NONVM.

De Propagatione Canonicorum Regularium, & eorum Ecclesijs, & Monasterijs in Prouincijs Alemanniæ.

I. PAris antiquitatis existere propagationem canonici ordinis in prouincijs vastissimis Alemanniæ, monstrant præter Cōcilia Prouincialia Moguntiæ, Aquisgrani, & Wormaciæ pro illius reformatione edita, Ecclesiarum regulariū, & monasteriorum earundem prouinciarū fundationes vetustissimæ, ex quibus vt pauca, quæ ex Bruschio, & Auentino, licet damnati apud nos nominis autoribus, ac etiam ex Trithemio, Miræo, & alijs catholicis collegimus eodem ordine in præcedenti capite seruato recenseamus, sunt inprimis.

Aquisgrani cathedralis, quam sub inuocatione S. Dei Genitricis magnificentia regali, & suo autore digna fundauit Carolus Magnus, de qua Molanus in Natalibus ad diem 28. Ianuarij hæc habet: *Dicta est autem Aquisgranensis Ecclesia à maioribus monasterium S. Mariæ, eo quod viginti clerici à S. Carolo Magno instituti regulariter, & canonicè in ea vixerint, sub obedientia, in communi, intra claustrum, simul manducantes, & dormientes, iuxta statuta Concilij Moguntinensis sub Carolo Magno celebrati. sed hoc suaue iugum sibi, vt Moguntini, & plerique alij, excusserunt sub Othone Tertio, & Nodgero Episcopo suo, qui regulares clericos viginti conuerterunt in viginti octo clericos proprietarios, quoniam id temporum illorum malitiam exigere iudicabant.* Hæc Molanus ibi, quæ cum alijs multis tum apud dictum autorem, tum apud Miræum de collegijs secularium cap. 30. legi possunt.

Propè eandem ciuitatem S. Henricus fundauit conuentum canonicorum sancti Adalberti, quod modò est in ciuitate. Molanus in Natalibus ad diem 13. Iulij.

Aquisgrani nunc floret monasterium S. Ioannis Baptistæ congregationis Windesimensis, de quo Miræus cap. 13. de collegijs regularium in Catalogo.

Augustæ Vindelicorum in Sueuia Præpositura insignis S. Crucis nuncupata, cuius Præpositus Mitra, Pedo, & alijs Pontificalibus vtitur in sacris. De fundatione huius Præposituræ Gaspar Bruschius de monasterijs Germaniæ fol. 111. pag. 1. ita scribit: *Sanctæ Crucis Augustanum cœnobium institutu, & ordinis canonicorum regularium S. Augustini ex Hamelbergo, vbi antea situm fuerat, in Augustam Vindelicam translatum ann. Domini 1144. per Episcopum Augustanum Vdeschalcum Comitem à Thenneenlhoe primum huius cœnobij intra Augustanæ Vrbis mœnia fundatorē, quod primùm à Marschallis de Biberach. in Mutterhofen pago inchoatum, mox inde à Conrado Antistite Augustano Comite LutZelustenio in Hamelbergum montem Augustanæ Vrbi vicinum, & inde tandem iterum, vt prius dictum, ab Vdeschalco in vrbem translatum est.* Subdit ibidem Catalogum Præpositorum, qui loco præfuerunt vsque ad sua tempora, vnum & viginti. Regit nunc eandem Præposituram Reuerendissimus Pater, & Dominus frater Ioannes S. R. E. Protonotarius, qui canonicæ disciplinæ ad primæuum statum instaurandæ propensissimus desudat, cuius votis rogo Deū optimum fauere.

In eadem Augustana ciuitate est alia Præpositura canonicorum regularium S. Georgij, de qua hæc habet idem Bruschius fol. 119. pag. 1. *S. Georgij monasterium, quod est intra muros Vrbis Augustanæ ordinis canonicorum regularium S. Augustini fundatum legitur anno Christi 1135. absolutum verò anno 1142. à Vvaltero Comite Palatino Tubingensi, & Episcopo Augustano, eiusque canonicis in honorem S. Georgij martyris. Huic monasterio præfuerunt ad hoc vsque seculum hi sequentes Domini Præpositi &c.* prosequitur Catalogum Præpositorum vsque ad annum 1547. num. 25. quem breuitati consulens, omittere compellor.

Argentinensem cathedralem in Alsatia Ioannes de Nigraualle refert in Catalogum Ecclesiarum Germaniæ, quæ ab illarum institutione fuerunt regulares. Porro in Ciuitate Argentina fuit monasterium canonicorum vetustissimū S. Thomæ martyri, & Germanorum Apostolo nuncupatum, quod dicebatur S. Thomæ Scotorum à Scotis, qui illud olim tenebant. Hoc monasteriū queritur Renatus Choppinus in monastico lib. 1. tit. 3. per quendam Episcopum Argentinensem ex canonicis regularibus translatum ad seculares anno Christi 830 vt hinc etiam videas antiquitatem canonicorum regularium inter Scotos, illosque ex Scotia in Germaniam deriuatos.

In Ciuitate Argentina monasterium dictum in Scucheia ordinis S. Augustini, ex lib. Taxarum Apostolicarum.

BAmbergensem Episcopalem inter collegia canonicorum regularium refert Miræus de collegijs regularium cap. 69. in fine. Hanc fundauit S. Henricus cum sancta Cunegunde illius cōiuge, quam Imperiali munificentia ab illis dotatam, redditus, quos nunc possidet, sine alio teste docent. Erecta est Ecclesia sub inuocatione sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli. Addit verò II.

Mau-

Mauburnus in Venatorio lib.1.cap.9. B. Henricum cum Cunegunda vxore præter Ecclesiam Bambergensem alia plura cœnobia canonicorũ regularium erexisse.

In eadem ciuitate præter dictam cathedralem, aliam erexit idem Imperator Ecclesiam sub inuocatione Prothomartyris Stephani, paruo quidem stemmate, sed maiori opera, in qua regulares clericos constituit, ad quam dedicandam Benedictum Papam venire rogauit, teste Baronio tomo vndecimo sub anno millesimo decimo quinto in principio.

In eadem ciuitate est collegiũ præpotens sanctarum Virginum Canonissarum regularium S. Theodori, quod primum Michelsfeldi in colle S. Nicolai fuerat fundatum anno millesimo centesimo trigesimo quinto, sed postea Bambergam anno millesimo centesimo quinquagesimo translatum, ibiq; in honorem S. Theodori fundatum à Gertrude Palatina Conradi Marchionis Misnensis filia, quæ defuncto marito hoc ipsum cœnobium ingressa, per aliquot annos eidem monasterio præfuit, & sanctissimè vixit. ex Miræo de collegijs regularium cap.67.

Basileæ cathedralis olim regularis, ex Ioanne de Nigraualle in Catalogo. In Ciuitate Basileæ monasteriũ S. Leonardi congregationis Windesimensis, de quo Miræus in Catalogo dictæ congregationis.

Bergensis Ecclesia Cathedralis canonicorum regularium. Ioannes de Nigraualle in Catalogo.

In Badersholm oppido Holsatiæ diœcesis Bremensis monasterium B Mariæ congregationis Windesimensis. Miræus loco citato.

Bernfridensis monasterium in Bauaria ad stagnum Wirmsee fundauit in honorem S. Martini Episcopi Comes Otho de Vallay cum coniuge Adelheide. ex Ioanne Auentino, huius cõfirmatio facta est à Calisto Secundo anno 1120. Secunda ab Eugenio Tertio, Ita Miræus de Collegijs regularium cap.57. ex Auẽtino lib 5. & Bruschio in Chronologia monasteriorum Germaniæ. puto errasse Typographum, dum pro Calisto Secundo, ponit Ioannem XXII.

Berchtolgadense cœnobium sancti Ioannis Baptistæ In Bauaria canonici Augustinianis an. 1108. fundauerunt, & dotauerunt Beringerus, & Cuno Comites de Sultzbach, cum ipsorũ matre Irmogarda. Auentinus in Annalibus lib. 5. & alibi, Miræus de Collegijs regularibus cap.52. est in agro Salisburgensi.

Benrensis Præpositura Ordinis canonicorum regularium in diœcesi Constantiensi. ex Miræo de Collegijs regul. cap 56. ad finem.

Apud Bredefort oppidum diœcesis Monasteriensis cœnobium B. Mariæ in Nazareth congregationis Windesimensis. Miræus in catalogo.

Brandeburgensis metropolitana numeratur inter Ecclesias olim canonicorum regularium in prœmio libri constitutionum Benedicti XII. pro reformatione ordinis canonicorum regularium.

Beyhartingense monasterium vulgo Beyharting in superiori Vindelicia siue Bauaria fundauerunt nobilis matrona Iudith, & frater eius Megingotzus sodalibus Augustinianis consecratum à Romsno Episcopo Gurcensi, iussu Conradi Archiepiscopi Salisburgensis anno 1130. quod postea per Rodulphum, & Ludouicum, qui fuit Imperator, & Stephanum iuniorem Bauariæ Duces maximis priuilegijs fuit munitum. Miræus de Collegijs regularium cap. 62. ex Auentino, qui dicit, Augustinianis monachis esse fundatum.

In Birching oppido diœcesis Herbipolensis monasterium B. Mariæ congregationis Windesimensis. Miræus in Catalogo dictæ congregationis.

In diœcesi Brixinensi Comitatus Tirolis monasterium Tartobergense nuncupatum, cuius fuit Præpositus Nicolaus de Cusa, qui postea fuit sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, vt ipsemet fatetur in epistola, quam præmisit ad librum de filiatione Dei Conrado confratri eiusdem Vartobergensis monasterij canonico directa.

In Bloemenberch oppido diœcesis Paderbornensis monasterium Corporis Christi congregationis Windesimensis. Miræus in catalogo dictæ congregationis.

In Bodiken oppido eiusdem diœcesis Paderbornensis monasterium sancti Meynulphi, eiusdem congregationis Windesimensis. ex eodem Catalogo.

In Bodinghen propè Sibergh in Ducatu Mõtensi diœcesis Coloniensis monasterium, quod dicitur mons B. Mariæ eiusdem congregationis. ex dicto catalogo.

In Bucaugia siue Buchouia Canonissarum, siue Monialium nobilium, ac antiquo stemmate, maiorumque imaginibus conspicuarum, ab omni tamen vetere immunitum, ac prorsus liberarum Collegium fundatum legitur in honorem sanctorum Cornelij, & Cypriani à D. Adelinde Hildebrandi potentissimi Sueuorum Ducis filia, Hildegardis Regina, & Campidonensis fundatricis forore, Comitu vero Othonu à Kesselburg in Blauchma valle circa Biberacum habitantu relicta vidua, qua ibi sepulta est sub Carolo Magno. Idprimum fuit Monialium Augustiniana professionis Cœnobium. Ita Bruschius fol.17 pag.2. quæ si vera sunt, verum etiam esse conuincitur, seculares apud Germanos canonissas ex regularibus per relaxationem ortas, sicut canonicos seculares ex regularibus, quidquid dicat in hoc Molanus lib. 1. de Canonicis cap.15.

Brundensis cathedralis refertur à Nigraualle inter Ecclesias olim regulares, verùm in qua prouincia sit constituta, non reperi.

COloniensis Ecclesia metropolitana à sancto Materno Beati Petri Apostoli discipulo suã funda- III.

fundationem accepisse gloriatur. Eam verò non solùm regularem extitisse, sed vsque ad Philippū Episcopum quadragesimum quartum Regularia instituta tenuisse, tradit Molanus lib.1.de Canonicis cap.14. vbi ponit rescriptum Ecclesiæ Coloniensis ad canonicos Traiectenses. cum enim in Ecclesia Traiectensi, aut rectiùs Vltraiectensi feruor Regularis disciplinæ relaxaretur, & Godebaldus Episcopus cœpisset primam Præbendam Decano maioris Ecclesiæ conferre, quibusdam renitentibus, Ecclesia Coloniensis, quam super es re consuluerant, in hunc modum respōdit. *Dominis, ac fratribus nostris sanctæ Traiectensis Ecclesiæ tam maioribus, quàm minoribus salutem, vt Præpositura, Decania, vel aliqua claustralis obedientia pro beneficio habeatur, vel beneficium nominetur, Ecclesia nostra consuetudo non patitur.* addit ibidem Molanus vnum valdè notandum, cum sub Philippo quadragesimo quarto disciplina Regularis in Ecclesia Coloniensi relaxaretur, canonicos nonnullos, qui in Regulari obseruantia manere voluerunt, Nussiense monasterium condidisse, quod si verum est, conuincitur falsum esse, quod idem Molanus supra non vno in loco in gratiam canonicorum secularium scribit, sensus verborū antiquorum Conciliorum distorquens, canonicos cathedralium, licet regulariter, & communiter viuerent, non tamen fuisse verè Regulares, cū votorum emissione: quod præterquam ex multis alijs capitibus falsissimum esse constat, ex hoc etiam euidenter conuincitur, quia Colonienses nonnulli, vt propositum vitæ Regularis alijs deficientibus tenerent, monasterium Nussiense erexerunt: nam qui in Nussiēsi viuebant verè Regulares erant cum votorum emissione. quo verò tempore Nussiense suam congregationē inchoauerint, videtur id circa annum millesimum centesimum septuagesimum contigisse: nam per ea tempora Philippus 44. Ecclesiæ Coloniensi præfuit. Cæterùm de vera canonicorum Coloniensium regularitate, de omnimoda proprietatis abdicatione, de obedientia claustrali, de claustro, & officinis, de regula D. Augustini à Coloniensibus seruata, & alijs id genus testatur Wazo Leodiensis Præpositus in quadam epistola, quam refert Maburnus in Venstorio lib. 2. par. 5. cap. 30. vbi alia plura refert, & Innocentius Tertius in cap. Postulastis. de clerico excommunicato, scribens Decano, & Priori Coloniensi.

Habuit verò Ecclesia Coloniensis quamplures viros sanctitate, & doctrina insignes, & illustres, ex quibus vnus extitit Aquilinus dictæ Ecclesiæ canonicus, qui Mediolani ab Arrianis cōfossus martyr occubuit. Puto autem non solùm Cathedralem, sed etiam alias Ecclesias Coloniēses olim regulares fuisse, & rescriptum illud supra memoratum non de consuetudine solius cathedralis, sed totius Ecclesię Coloniensis intelligendum esse.

Est in eadem ciuitate monasterium canonicorum, & canonissarum reformatum S. Cæcilię nūcupatum. ex Miræo de colle. regularium cap.93. item tria collegia canonissarum regularium S. Augustini videlicet S. Maximini, S. Michaelis, & S. Mariæ Magdalenæ, ex eodem autore ibid. cum alijs quatuor S. Nicolai, S. Reinoldi, in Maiori Nazareth, & sancti Iacobi Maioris ad agnellum in muro Castrensi, quas ibi, & capite præcedenti vocat moniales Augustinianas, & numerat cum canonissis.

In eadem ciuitate Coloniensi anno 1423. opera Arnoldi Schillingi ciuis Coloniensis ex sacello factum est monasterium, quod dicitur ad Corpus Christi, traditumque canonicis regularibus capituli Windesimensis. Occasionem præbuit miraculum, quod circa venerabile Sacramentum contigit, fuse commemoratum à Bredenbachio lib.1. cap. 8. Sacrarum collationum. Miræus de colleg. regularium cap. 92.

Confluentia locus est, vbi Mosella Rhenū influit ibi loci Hecto, qui ex Abbate monasterij cuiusdā Mediolanensis factus fuerat Archiep. Treuirensis, anno 847 à sancto Materno in somnijs admonitus, fundauit monasterium canonicorū regularium, in quod corpus S. Castoris de Cardona transferens collocauit: sed canonici S. Castoris ante plures annos regulam abiecerūt. Trithemius in historia Hirsaugica sub anno 847. & 957. & ex illo Molanus lib.1. de canonicis cap.14.

Apud Confluentiam, quæ est oppidum Diœcesis Treuerensis, monasterium Beatæ Mariæ in Insula congregationis Windesimensis. Miræus in catalogo.

Consantiæ est vetus, & insignis Abbatia canonicorum regularium de Cruetzlingen, siue de Crutelingen. de qua in lib. 1. Constitutionum Concilij Constantiensis fol 135. ita statuitur: *vt Abbas canonicorum regularium de Creutzlingen, & canonici dicti monasterij in Processionibus, & actibus publicis præcederent Abbatem, & monachos ordinis D. Benedicti monasterij eiusdem ciuitatis, quod dicitur Petri Domus, &c.* Hæc Abbatia erat olim caput multorum monasteriorum canonici ordinis, vt in Bulla Innocentij VIII. infra cap.71. relata legitur. Sunt etiam in Diœcesi Constantiensi quinque Præpositurae canonicorum regularium, & duæ canonissarum, de quibus sub suis proprijs nominibus dicimus. ex Ioanne Pistorio in Chronico Constantiensi. Est etiam in diœcesi Constantiēsi monasterium B. Mariæ loci eremitarum ordinis S. Patris Augustini. ex lib. taxarum Apostolicarum.

Chiehgerense monasterium in diœcesi Wormatiensi erat sanctimonialium, quibus pestilentia consumptis, Fridericus II. Wormatiæ Episcopus anno 1440. illud repurgatum, & restauratum canonicis regularibus incolendū tradidit. Mirçus de collegijs regulariū capite nonagesimo sexto.

Chiem-

Chiemseense monasterium in Prouincia Salisburgensi duplex est, aliud canonicorum aliud verò canonissarum. Monasterium canonicorum prius prò monachis Diui Benedicti fundatum fuerat: verùm pro illo Abbatia Luxouiensi monachis commutata, dictum monasterium canonicis regularibus fuit donatum. Est vetus Abbatia sancti Saluatoris nuncupata, vt constat ex antiquo diplomate Regis Arnulphi dato Ratisbonæ anno 891. de qua sic Hundius ex Auentino scribit: *In Norica Conradus Iuuauiæ Episcopus, & Abensbergensi familia oriundus Chiemium templum olim à Tassalono secundo Duce Bauariæ D. Benedicto conditum ab Vngris ad egestatem redactum, monachis Augustinianis tradidit & c. hoc est canonicis regularibus S. Augustini.* Ita Hundius. Vide Miræum de collegijs regularium cap. 26.

Chiemseense verò canonissarum fundauit Tassalo Rex, & dotauit, cuius priuilegium roborauit Henricus Quartus Imperator suo diplomate dato anno 1077. Ratisbonæ.

In Clusa Euerhardi Diœcesis Treuerēsis monasterium B. Mariæ Congregationis Windesimensis, Miræus in catalogo.

IV. DAniæ Regnum habuisse olim multa monasteria canonicorum regularium Benedictus XII. in Bulla Generalis reformationis eiusdē ordinis in cap. de Capitulis Prouincialibus apertè fatetur. Primùm qui in Regno Danorum monasteria canonicorum, & monachorum erexit, & redditibus locupletauit, Choppinus in monastico lib. 2. tit. 2. num. 18. fatetur fuisse Canutū Regem Danorum ex Saxone Grammatico in Historia Danorum. Cæterum inter Ecclesias canonicorū regul. huius regni erat olim cathed. Roskildensis, ad quam reliquiæ S. Lucij I. Papæ, & martyris sunt translatæ, referente Ioanne Mauburno in Venatorio canonici ordinis lib. 2. par. 4. cap. 14.

Diessense monasterium varias habuit fundationes, ruinas, & reparationes. primus fundator fuit Rathardus canonicus Augustanus, & frater Artonis Comitis de Andechs, & Episcopi Augustani, qui monasterium S. Georgij martyris fundauit prope oppidum Diessēn in Bauaria diœcesis, vt puto, Augustanæ, circa annum 840. quod à quodam Arnoldo vastatum anno 1013. fuit instauratum per quendam Adhelcimum & Adalricum fratres. postea cum Cunegunda Comitissa filia Othonis I. Imperatoris fundasset Ecclesiam B. Stephani, & in ea tres canonicos regulares posuisset, Hartucius Præpositus S. Georgij annuente Episcopo Augustano cum suo conuentu propter maiorem commoditatem ad Ecclesiam S. Stephani migrauit. plura de hoc monasterio videri possunt apud Miręum de collegijs regulariū cap. 22. quæ ex Auentino, & Hundio collegit.

Diethramzellense apud Isarā in Bauaria monasterium S. Martini Abbatiale fundauit quidam Otho cum Socio Berengero, & venerabili sacerdote Dietrhamo anno Dñi 1099. fundationem & dotationem Paschalis II. anno 1107. suo diplomate firmauit. Vide Miræum de collegijs regularium cap. 47.

In Daelheim diœcesis Paderbornensis monasterium S. Petri congregationis Windesimensis. Catalogus dictæ congregat.

Euerhardi clusa vulgo Eberharts Clausen in Diœcesi Treuerensi pulcherrimum cœnobium canonicorum regularium S. Augustini tribus lapidibus à Treuerensi versus Hunnorum terga, vel præsidia situm, ex eleemosynis vtriusque sexus fidelium certatim vndequaque ad S. Virginem ex omnibus prouincijs concurrentium hoc modo emersisse ibidem legitur. Erat anno Domini 1440. laboriosus quidam rusticaque, & vita, & actu homo simplex Euerhardus nomine, ex pago Esch oriundus, agricola, vinitor, & sector straminum in vsum & pastū iumentorum, Virginitatis, ac pudicitiæ summus amator, qui ob deuotionem, quam à pueris conceperat maximā erga matrem Domini Beatam Virginem Mariam, stipitem quendam in loco isto tunc temporis deserto terræ infixit, & in eo superius excauata Imaginem tristissimæ, ac dolorosissimæ matris in gremio extinctum habentis filium collocauit. Is postea à gloriosa Virgine admonitus, & coactus, domunculam paruam eidem ædificauit, & sublato stipite illam ipsam adhuc eo loci præsentem, suoque pretio Treueris prius emptam in priori muro domunculæ reposuit, vbi cum miracula plurima fierent, & oblationes innumeræ quotidie accederent, & hominibus religionis ergo cateruatim venientibus, mox his oblationibus adiutus Euerhardus, sacellum paulò grandius fabricauit: & postea circa idem sacellum Basilicam in longitudine 26. & in latitudine 12. passus habentem fundauit, & ædificauit in anno iubilæo, quo mox factus est maximus omnis generis hominum concursus. Hanc Basilicam Reuerendiss. Dominus Iacobus de Sirgk Archiepiscopus Treuerensis centesimus, præsentibus Prælatis plurimis in die Annunciationis B. Virginis Mariæ anno Domini 1449. solemniter dedicauit: Euerhardo autem an. Dom. 1451. in pace quiescente, consentientibus, & id desiderantibus Dominis fundi, in primis verò Domino Godefrido de Esch ordo canonicorum regularium S. Augustini introductus est anno Domini 1456. Hi nouum chorum ædificauerunt, & anno Domini 1474. dedicari fecerunt, structuras etiam vtrimque ambitus, & multorum ædificiorum erexerunt, & Basilicam maiorem, quæ hodie visitur, antiqua deiecta ac destructa ad summum compleuerunt, cuius dedicatio facta est anno Domini 1502 Hæc Bruschius fol. 5. pag. 1. qui etiam prosequitur Priores, qui ibi fuerunt vsq; ad annū 1542. estque congregationis Windesimensis.

In Ewich prope Attendorn diœcesis Coloniensis monasterium S. Saluatoris congregationis Windesimensis, ex catalogo dictæ congregationis.

FRanckenthal, quod nunc est oppidum munitissimum, apud Wormatiam, prius erat monasterium canonicorum regulariū, de quo Tri- V.

themius in hiſtoria Hirſaugica ſub anno 1135. ita ſcriptis mandauit: *His etiam temporibus, videlicet anno Domini milleſimo centeſimo trigeſimo quinto Buggo VVormatienſis Eccleſiæ Reuerendiſſimus Epiſcopus monaſterium Franckenthal non longè à VVormatia fundauit, in quo fratres in communi ſub ſancti Auguſtini regula viuentes collocauit, quibus Eccleſia de corporis neceſſarijs copioſè prouidit. Cœnobium quoque ſanctimonialium eiuſdem religionis iuxta præfatum monaſterium Franckenthal conſtituit, in quo multitudinem virginum Chriſto in caſtitate famulantium, prouiſis neceſſarijs poſuit. Verum poſt annos fermè trecentos, viginti ſex, tempore Reynardi VVormatienſis Epiſcopi, cum de conſenſu eius fratres regulares de VVindesheim partium inferiorum ipſum cœnobium Franckenthal ad reformandum ſuſcepiſſent, & titulum Abbatialem, quo antea ſemper inſignitum fuerat, extinxerunt, etiam cœnobium fœminarum prædictum expulſis monialibus monaſterio fratrum coniunxerunt.* Hæc Trithemius. Verùm iſtud monaſterium, in quo canonica diſciplina ſummoperè florebat, paucis abhinc annis factum eſt habitatio omnis ſpiritus immundi, cum Caluiniſtæ ex Belgio profugi illud, permittente Frederico Comite Palatino Rheni, occupauerunt, & pulſis Canonicis in oppidum munitiſſimum peruerterunt.

Friburgi in Heluetijs Præpoſitura omnium ſanctorum diœceſis Conſtantienſis. Io. Piſtorius in Chronico Conſtantienſi edito Francofurti. Miræus de collegijs regul. cap. 56.

Apud Halberſtadium monaſterium S. Pancratij in Hamerſleben congregat. Windeſimenſis. Catalogus dictæ congregationis.

Hamburgēſis Metropolitana à ſua fundatione fuit regularis, & in ciuitate, ac etiam Diœceſi multa canonicorum monaſteria fundauit Wanus Epiſcopus temporibus Henrici I. Imperatoris, qui fuit ſanctus, vel quæ antea ædificata, ad normam vitæ regularis reformauit, teſte Alberto Crantio in ſuo Metropoli lib. 4. cap. 1. clauſtri canonicorum Hamburgenſium meminit etiam Molanus in Natalibus ad diem 3. Februarij in vita ſancti Anſcharij.

Herdewille oppido Diœceſis Argentinenſis monaſterium S. Chriſtinæ congregationis Windeſimenſis. Catalogus dictæ congregationis.

In Hegene oppido Comitatus Lingen Diœceſis Wormatienſis monaſterium ſancti Petri Apoſtoli congregationis Windeſimenſis. catalogus dictæ congr.

In Hertzenhagen apud Francofordiam Diœceſis Moguntinenſis monaſterium B. Mariæ dictæ congr. ex eodem catalogo.

Heerbrectingum cœnobium canonicorum regularium ad Fluuium Brentianum Auguſtana Diœceſis in honorem S. Dionyſij fundatum anno Domini 1144. à potentiſſimo Sueuorum Principe Friderico Barbaroſſa, qui tandem ad Imperij dignitatem ac culmen euectum eſt. Habuit hoc cœnobium ſemper ad hæc vſque noſtra tempora gubernatores Præpoſitos, quorum talis extat, etſi non omnino integer Catalogus: Primus Amandus &c. Ita Bruſchius de monaſterijs Germaniæ fol. 2. pag. 2. qui Catalogum Præpoſitorum deducit vſque ad annum 1548.

Heyne monaſterium apud Wormatiā in Dumetis fundauit circa annum 1135. Eunucho Comes de Lingen in honorem Principis Apoſtolorum, & multis bonis, & redditibus ſublimauit. cuius Eccleſiam ſæpe dictus Epiſcopus Buggo, in cuius Diœceſi monaſterium eſt conſtructum, anno Domini 1141. conſecrauit, & Harburgū primum Præpoſitū ordinauit, qui vitam canonicorum regularium primus ibidem inſtituit. Trithemius in Hiſt. Hirſaugica ad an. 1135. & in Chronica Spanheimenſi ſub anno 1137. Floruit in hoc cœnobio Rutgerus Vernay, cuius elogium idem ſcripſit Trithemius de Viris illuſtribus Germaniæ, ac etiam in lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis.

Hildeſimæ in Saxonia temporibus S. Henrici Imperatoris erat monaſterium, cuius canonicus ſcripſit vitam S. Godehardi Epiſcopi. Molanus in Natalibus ad diem 25. Martij.

Apud Hildeſimienſem ciuitatem, in loco, qui dicitur Zulta, monaſterium peruetuſtum S. Bartolomæi, poſtea congregationi Windeſimenſi vnitum. Catal. dictæ congr.

In Hildeſimenſi Diœceſi Præpoſitura Boſarienſis, cui præfectus fuit S. Benno Epiſcopus Miſnenſis. ex illius vita, & ex Bulla canonizationis illius, qui ſanctus vixit temporibus Leonis IX. & Henrici III. Imperatoris.

In Hiſſa prope Sarburch Diœceſis Metenſis monaſterium S. Laurentij dictæ congregationis, ex eodem catalogo.

INntzhofenſis Præpoſitura canoniſſarum regul. S. Auguſt. Diœceſis Conſtantienſis. Io. Piſtorius in chronico Conſtantienſi. Item Villæ Diœceſis Argentinenſis anno 1137. Conradus canonicus Argentinenſis condidit collegium canonicorum regulariū Miræus de collegijs Reg. cap. 45. VI.

Magdeburgenſis Eccleſia metropolitana in Saxonia fuit olim regularis, ex Ioanne de Nigra ualle in Catalogo, cius fundationem ſcribit Miræus in collegijs ſecularium cap. 54.

Moguntina Metropolitana ipſa quoque vſq; ad annum ſaltem circiter 1000. regularis manſit, ex Gaſpare Bruſchio in 1. tomo Epitome de Eccleſijs Germaniæ, in Epiſcopatu Spirenſi, & Trithemio in Hiſtoria Hirſaugica, ſub an. 977. quorum verba infra hoc eodem cap. referemus, & notat etiam Io Molanus lib. 1. de canonicis c. 14.

Apud Marbach Alſatiæ oppidum Diœceſis Argentinenſis anno 1094. quidam vir pius nomine Mangoldus Monaſterium canonicorum regularium D. Auguſtini condidit, auxilio, & opibus viri nobilis Burchardi à Gebelſwiler, ſeq;

iisdem aggregauit, vt in vita Othonis 45. Episcopi Argentinensis, & lib. de Episcopis Argentinensibus Franciscus Guillimanus testatur.

In eodem oppido monasterium S. Irenæi martyris congr. Windesimensis. Verùm Miræus in catalogo dictæ congr. ponit oppidum Marbach in Diœcesi Basileæ ad Rhenum fluuium ex opposito oppidi Brisgoiæ, quare vel sunt duo eiusdem nominis oppida, vel decipitur alter horum autorum, cum vnus illud ponat in Diœcesi Argentinensi, alter in Basileensi, vel translatum est de vna ad alteram Diœcesim.

Mathichouiæ in Bauaria, vbi quondam Regum Bauariæ Prætorium fuisse vetusta indicant diplomata, Io Cuchler cum Catharina coniuge collegium Mystis, id est canonicis Augustinianis instituit circa annum 1413. Miræus de coll. secularium cap. 117. ex Io Auentino in Annalibus.

Mercheshusen in Hassia Diœcesis Moguntinensis monasterium S. Io. Baptistæ congr. Windesimensis. ex catal. dictæ congregat.

Metensis cathedralis in Lotaringia Prouinciæ Treuerensis olim canonicos regulariter viuentes habuit, quibus S. Godegrandus eiusdem ciuitatis Episcopus regulam scripsit & seruandam tradidit circa annũ 765. Verum canonici sub Walone Episcopo, sicut pleræq; aliæ Ecclesiæ regulam abiecerunt, & facti sunt re & nomine, & conuersatione seculares, & proprietarij. Molanus in natalibus ad diem 6. Martij ex lib. de vita B Godegrandi, & ex centuria 8. c. 10 & ante illum Io. Mauburnus in Venatorio canonici ord. lib. 2. parte 5. cap. 30. ex Chronicis Metensibus.

In Episcopatu Metensi sunt duæ amplissimæ Abbatiæ, quorum altera dicitur S. Clementis extra muros ciuitatis Metensis: altera S. Petri Môtis, ambæ ordinis S. Augustini. ex lib. taxarum Cameræ Apostolicæ.

In Metensi Diœcesi videtur fuisse monasteriũ canonicorum regularium ordinis S. Augustini sancti Antonij nuncupatum, nam in practica Cancellariæ Apostolicæ typis edita sub Alexandro VI. scribitur cuidam Ioanni Andreæ canonico S. Antonij ordinis S. Augustini Metensis diœcesis, nisi fortè fuerit canonicus ordinis S. Antonij Viennensis: nam & illi dicuntur ordinis S. Augustini.

Maria Lapidis monasterium Canonissarum regularium sancti Augustini sic nominatum ad fluuium Altmulam, siue Almonum props Aysbstadium, quod anno 1470. à Gulielmo Episcopo Aychstedensi inchoatum, piorum hominum eleemosynis postea auctum & adiutum fuit. Canonissa proprio labore manuum victitant, vt plurimum. Bruschius de Monasterijs Germaniæ fol. 102. pag. 2.

Monasteriensis cathedralis à prima fundatione ex ipsomet illius nomine regularis fuisse conuincitur, nam vt Bussemecherius autor est, Monasterium tertia erat Episcopalis Ecclesia, quam erexit Carolus magnus in meditullio regionis Mimingrode dicto loco, qui postea ab insigni ibi fundato Monasterio Monasterium fuit denominatum. Ordinauitque ibi Episcopum Ludgerum natione Frisium fratrem Hildegrini Episcopi Halberstadensis. Huius successor Hermãnus dedicauit, & consecrauit Ecclesiam, & monasterium trans aquas in titulum & honorem Virginis Mariæ, quod breui monasterium ita excreuit, adeoque factum est celebre, vt nomen dederit ciuitati, & Episcopo. Quod autẽ addit Canisius, id monasterium datum sanctimonialibus, parum probabilitatis habet: nunquam enim fuit consuetudo ponendi sanctimoniales in Cathedralibus. Sed tantum clericos, sed quod illam tenerent canonici regulares, expressè testatur Crãtius lib. 3. suæ Metropolis cap. 15. dicens: *VVilleboldus enim nonus Episcopus primus fratribus fructum in temporalibus fecit, post quem Rodo decimus successit, qui Canonicos regulares ex veteri cathedrali Ecclesia cum libris, & clepsydris transtulit, vnde & tempus terræmotus factus fuit.*

Apud Molenbecke oppidum Diœcesis Mindensis monasterium S. Dionysij congregationis Windesimensis. ex catalogo dictæ congregat.

Montis Sereni monasterium ordinis S. Augustini Diœcesis Magdeburgensis. ex lib. taxarum Apostolicarum.

Montis Fagorum monasteriũ B. Mariæ Diœcesis Constantiensis congreg. Windesimensis. ex catalogo dictæ congr.

Monsterlingense canonissarum regulariũ D. Augustini Præpositura Diœcesis Constantiensis. Ioannes Pistorius in Chronico Constantiensi.

NEmetenses canonicos malo exemplo quorundam aliorum cathedralium factos ex regularibus seculares, merito queritur Gaspar Bruschius lib. 1. de Episcopatibus Germaniæ: VII.
Sub Balderico, inquit, XXII. *Episcopo Spirense canonici Nemetum, quemadmodum etiam VVormatienses, & Moguntini monastica vita professione abiecta, seculares fieri, seorsum habitare, ac propria habere, & annuos prouentus inter se distribuere cœperunt.*

Neunkirchium monasterium canonicorum regularium S. Augustini abest ab Albaaugia cœnobio Benedictino in Norimberga Diœcesis Bambergensis duobus breuibus milliaribus, quod circa annum Christi 1302. Leopoldus Episcopus Bambergensis vigesimus, & Comes de Grunslach fundauit, & dotauit, ac in eo sepultus fuit anno 1305. Habuit insignes benefactores Burggrauium Noricorum, & Fredericum Marchionem Brandeburgensem, qui dederunt eius monasterij cœnobitis potestatem syluæ Norimbergensis, abest monasterium tribus lapidibus à Norimberga. Hæc ex Bruschio fol. 4. pag. 1. vbi etiam catalogum Præpositorum dicti monasterij describit quem vsque ad annum 1546. perducit.

In Northorn in Westphalia Diœcesis Monasteriensis monasterium S. Mariæ congregatio-

nis Windesimensis. ex catalogo dictæ congregationis.

Nussiense monasteriū in Diœcesi, & territorio Coloniēsi circa tempora Philippi 44. Archiepiscopi à nonnullis Coloniensibus canonicis fundatum fuit: cum enim sub illo Antistite Colonienses canonici à regulari obseruantia ad vitam secularem se transtulissent, nōnulli eorum in regulari obseruatione permanere volentes, in loco qui dicitur Nussia monasterium erexerunt, ac ibi sese sub disciplina regulari continuerunt. ex Molano lib. 1. de Canonicis cap. 14. Viguit autem in dicto monasterio canonicum institutum adeò, vt breui monasterium in congregationem duodecim collegiorum excreuerit: quæ collegia cum suauεolentiam bonæ famæ, & sanctitatis canonicorum regularium congregationis Windesimensis persentissent, in eorum societatem transierunt anno Dni 1430. & sic ex duabus congregationibus effecti sunt vna cōgregatio. Ita Chronicon Windesimense lib. 1. cap. 44.

Olembergense S. Mariæ vulgò Montis oliuarum cœnobium in Diœcesi Basileæ fundatum fuit anno 1197 à quadam Comitissa, cuius Præpositus habet vsum Pontificalium, & votum in Comitijs Prouinciæ, vt à Reuerendiss. D. Petro Mandero illius Præposito commendatario, & vtriusque signaturæ referendario accepi.

VIII O Eningensis Præpositura Decanatus Stuelningensis Diœcesis Constantiensis ordinis S. Augustini canonicorum regularium, habens sub se moniales eiusdem ordinis. ex Ioan. Pistorio in Chronico Constantiensi. videtur esse cadē cum illa de qua Bruschius fol. 96. pag. 2. ita scribit: *Oeningum cœnobium peruetustum in dextera Rheni supra Steynium Negoma oppidum situm, olim Benedictinæ professionis monachorum, postea verò canonicorum regularium S. Augustini fundatum legitur ab eiusdem nominis Comitibus, quorum stirps defecit anno 1430. Fundatorem Cunonem vocant Comitem Oeningensem.* Subdit eiusdem monasterij Præpositos vsque ad annum 1540. quo anno inquit incorporatur totum cœnobium mensæ Episcopali Constantiensi ab Antistite Ioanne à Weza Sicābro Archiepiscopo Lundensi, & Episcopo Rotschildensi.

Ottingense collegium in Bauaria prope ciuitatem Ottingen Diœcesis Salisburgensis, quod Miræus de collegijs secularium cap 28. numerat inter collegia canonicorum secularium, à Carolo magno fuerat fundatum, & dotatum pro canonicis regularibus anno 776. vt ille met testatur.

IX. PAderbornensis cathedralis Prouinciæ Moguntinæ habuit canonicos regulares vsq; ad annum 1254. sicut testatur Bruschius in Epitome Episcopatuum Germaniæ in Bernardo XXI. Episcopo, sic dicens: *Bernardus Quartus huius nominis passus est vt canonici Paderbornenses obseruantiam regularem, qua hactenus viguerat, mutarent in secularium canonicorum statum. Obijt anno 1254.*

Patauiensis, siue Passauiensis Ecclesia cathedralis etiam ipsa olim erat regularis. ex Ioanne de Nigraualle, in eadem ciuitate Passauiensi, quæ est in Bauaris: *Monasterium sancti Nicolai Altmannus Episcopus Patauia auxilio Agnetis Augustæ, & Henrici Neoburgensis extra mœnia vrbis Aurelianæ siue Augustanæ iussu exstruxit circa annum 1050.* Ita Auentinus in Annalibus, literæ tamen fundationis habent annum 1074. de hoc Miræus de collegijs regularium cap. 54.

In eadem ciuitate Patauiense Vtilo Dux anno 739. monasterium sacrarum Virginum canonissarum construxit, quod S. Henricus Romanorum Rex ob preces coniugis Cunegundæ, & Hezelini fratris magnis prædijs, & syluis tributis dotauit. Vide Miræum de collegijs canonicorum regularium cap. 17.

Paringense monasterium in Diœcesi Ratisbonæ fundauerunt Conradus, Henricus, & Gebhardus canonicus maioris Ecclesiæ Ratisbonensis fratres, & Comites de Raning, & Rotemburg, vt testatur diploma fundationis Henrici Episcopi Ratisbonensis circa annum 1142. nam Henricus Comes vnus de fundatoribus eodem anno obijt, in dicto monasterio sepultus. Miræus de Collegijs regularium cap 71.

Pragam canonicos regulares introduxisse Carolum IV. Imperatorem scribit Renatus Choppinus in monastico lib. 2. tit. 2. §. 18. ex Dubrauio in Historia Bohemiæ lib. 17. vbi dicit, Othocarum Bohemiæ Principem de Bela Hunnorum parto triumpho, erexisse in hostilibus manubijs monasterium elatum, ac splendidum, quod Regiam Coronam adtitulauit sub anno 1270 & deinde Carolum IV. Canonicos regulares Pragam acciuisse. Vbi vides ex serie verborum, illos fuisse canonicos ex cœnobio Regiæ coronæ accitos. quod vbi loci esset, mihi non est compertum.

Peilbergense monasterium ad Soysam in Bauaria aliàs Peijrbergense, vel Beurbergense sub innocatione Sancti Petri fundatum est anno Domini 1100. per Othonem illustrem virum de Castro Iringi, & à fratribus, & coniuge fundationem probauit, & firmauit Calistus II. anno 1121. Priuilegio Laterani dato. Hæc cum alijs ex Hundio, Miræus de collegijs regularium cap. 49.

Pildenreutense monasterium, siue vt Bruschius scribit, Pildenreutum canonissarum regularium S. Augustini in nemore Norimbergæ non procul à Latomijs initium habuit circa annū 1340. Ludouico III Bauaro Imperante, à quinque pijs sororibus, quæ cum ab Imperatore locum ad cœnobiolum in nemore construendum precibus obtinuissent, Imperator loci designandi gratia in nemus è Norimberga egressus cantu quodam suauissimo audito, & imagine Crucis altæ quercui imminente visa, locum

cœli-

cœlitus designatum intellexit, & primus securi arborem excidendam, ibi loci monasterium ædificandum notauit. Mox Conradus magnus Norimbergensis Patricius, qui cum Imperatore aderat, prædium optimum, quod in ipsa vicinia habebat, futuræ congregationi perpetuum donum dedit. tandem cum certam regulam non haberēt, an. 1378. subdidere se Rabano Aichstedensi Episcopo, qui misso ad eas quodā canonico ex S. Willibaldi collegio nomine Burchardo de Pleynfeld eas canonicas S. Augustini Regulares designauit, & Præpositam illis præfecit in die S. Thomæ Apostoli an. 1379 ex Bruschio fol. 100. pag. 1. vbi etiam habes catalogum Præpositarum vsque ad annum 1548. Vide etiam Miræum de collegijs regularium cap. 89.

Polingense monasterium vulgo Poling in Bauaria vetustissimam habet fundationem, quæ refertur ad Lanfridum, Waldanum, & Ehlandum fratres Comitis ab Antorf, & Soysa ante annum 788. Verum varias sustinuit pressuras. ferunt primum pro Virginibus sanctimonialibus extructū postea per Vngaros anno 983, vastatum, deinde restitutum, & à S Henrico Imperatore priuilegio munitum. sed in priuilegio, quod Miræus c. 20. de collegijs regularium recitat, non moniales, sed fratres in dicto monasterio degentes nominantur. Auentin⁹ scribit in Annalibus: *Poling. & Schleedorf ab Vngaris affliguntur, amoen illis fratribus mystæ D. Aurelij Augustini nominantur.* Nihilominus subdit Miræus, Gislam Imperatricē, quæ obijt circa annum 1041. Moniales ex illo loco eiecisse, & canonicos substituisse. vtcunque sit, canonici regulares vsq; in hodiernū, locum tenēt.

Pompurgense in Bauaria fundauerunt Adelheida filia Cunonis Comitis de Mēglin, ac Irmegarda cū marito Berengario, filijs Berengerio, & Conrado à Sultzpach (oppidum in Nariscorum est) Dynastæ ad confluentes Traun. & Alissa Pampurg, vbi humati perhibentur, Collegium Augustinianum. Ita Auentinus lib. 5. Annalium, qui etiam libro 7. ponit Pampurg olim arcem fuisse in Boiaria Noricorum ad radices Curuancæ montis, & confluentes Azali, atq; Train sitam, nunc in collegium Augustinianorum Mystarum commutatam.

XI. RAtisbonensis cathedralis canonicos regulariter viuentes olim habebat, quos à regularibus institutis relaxatos S. Wolffgangus Episcopus ad normā vitæ regularis reformauit: quod etiam cum canonicis Treuerensibus egerat, cum eius Ecclesiæ esset Decanus. Ita Molanus lib. 1. de Canonicis cap. 12. & 14. ex Surio in vita S. Wolffgangi, quam habet ad diem 31. Octobris cap. 7. & 20.

In eadem ciuitate Ratisbonæ circa annū 1135. Gebhardus Ratisbonensis canonicus ædificauit monasterium S. Magni canonicis regularibus in suburbio ciuitatis vltra pontem, cui Rex Conradus anno 1138. suburbiū ipsum donauit, & Hartwecus secundus Episcopus plurima priuilegia, & etiam Ecclesiam in Saler contulit circa an. 1156. & 1161. De eodem Auentinus lib. 6. Annalium. *Conradus*, inquit, *Henricus, Gebhardus mystæ Reginoburgensis fratres germani in Raneng, & Rotemburg Comites, cum matre Mærfelda Taning, & D. Magnum ad confluentes Danubij, & Rheni in aduersa Reginoburgis ripa monachis Augustinianis dedicant.* Ita Hundius in metropoli Salisburgensi, & ex illo Miræus de Collegijs Regul. cap. 68. ex quibus habes, eosdem fuisse fundatores huius, & Paringēsis monasterij. de quo dictum est supra.

Raitembuchense monasteriū in Bauaria fundauit Guelpho primus Dux Bauariæ huius nominis, & filius Guelphonis, qui fundauit aliud monasterium in Altorff circa annū Christi 1185. qui princeps eum postea ad terram sanctam cum multis socijs profectus esset, in suo reditu obijt in insula Cypri, & socij peregrinationis, perfidia Alexij Græcorum Imperatoris, aut interfecti, aut viui Saracenis traditi, ex quibus Thiemo Archiepiscopus Salisburgensis apud Corozaim martyrio est affectus. Miræus de Collegijs regul c. 76.

Rauersbergense monasteriū congregat Windesimensis in diœcesi Moguntina, ex Catalogo dictæ congregationis.

Repdorffum, siue Repdorphense canonicorum regularium S. Augustini Cœnobium præclarum, & elegans ad Altmulom, siue Almonum fluuium supra Aychstadium post ipsam arcem Episcopalem in longè amœnissimo valle situm. fundatum, ac extrui cœptum est anno Domini 1156. sub Episcopo Aychstedēsi Domino Conrado à Motspech Friderici Imperatoris præcipuo, & gratissimo Consiliario, ab Imperatrice Domina Beatrice Burgundionum Ducissa, Friderici Barbarossæ secunda coniuge, quæ pagum Repdorphensem dono dabat Episcopo ad extruendum monasterium. Episcopus Conradus sibi in eo sepulturam adhuc viuus ordinauit, in quo mortuus depositus est anno Domini 1171. Cubat in eadem Ecclesia Repdorphensi media fere sub insigni ac sublimi marmore Illustris Dominus Gebhardus vltimus Comes Hirsberg. maximus, & Cœnobij huius, & totius Episcopatus Aychstedensis, cui totum Comitatum Hirsbergensem legauit moriens, benefactor. Habuit hoc cœnobium initio sui omnes monachos ferè genere nobiles, quorum gubernator erat Præpositus. Hi cum tandem à virtute maiorum degenerassent, Episcopus Aychstedianus Dominus Ioannes de Quercum substitutis melioribus, obseruantiam regularem introduxit anno Domini 1458. sumpta occasione apud Cæsareum Horti Cœnobium, in quo fuerat dum ad VVormatiensia Comitia sui temporis accessisset, cuius loci disciplina captus, mox domum reuersus, ex hac ipsa Præpositura sua Sancti Augustini Prioratum fecit. Ita Bruschius de monasterijs Germaniæ fol. 102. pag. 2. vbi etiam subnectit numerum Priorum ab ipsa reformatione vsque ad sua tempora. Nunc est monasterium congregationis Windesimensis, vt patet

ex Catalogo dictæ congregationis, & puto per illos de Windesem dictum monasterium anno 1458. fuisse reformatū. Vide etiam Miræū c. 74.

Reicherpergense monasterium S. Michaelis in Bauaria ad Oenum supra Passauiam, siue Patauiā fundauit Bernardus Comes de Reicherperg cū Dietpurga coniuge sorore Gebhardi Archiepiscopi Salisburgensis, de qua fundatione sic Hundius in metropoli Salisburgensi ex Auentino in lib. 10. Rapsodiatum. *Anno Domini 1084. Reicherperg Castro VVernerus prapotens Boius super flumine Oeno Patauiensis diœcesis, vxor eius Dietpurga soror Gebhardi Archiepiscopi Salisburgensis, is post mortem vnici filij, & vxoris, cum oriretur lis eo viuo inter agnatos eius de hæreditate, castrum demolitur, D. Michaeli templum dedicat, Canonicis regularibus attribuit. Post Albuinus filius Arbonis fratris huius VVerneri viuente patruo sacerdotes pellit, prædium occupat, VVernerus in tutelam præsenti Gebhardo Archiepiscopo Salisburgensi tradit, pauloque post obijt 3. Nonas Octobris, ad aram S. Crucis cum filio, & vxore sepultus.* Miræus de Collegijs Regular. cap. 41.

Apud Rychenberg oppidum diœcesis Hildesimensis in Saxonia monasterium B. Mariæ congregationis Windesimensis, ex Catalogo dictæ congregationis.

In Riederen loco diœcesis Constantiēsis Præpositura canonicorum regularium Ordinis S. Augustini Ioannes Pistorius in Chronico.

Ranshouiense monasterium S. Pancratij in Bauaria vetustissimum habet fundationem, quā prosequitur Miræus cap. 38. Verùm ex illius discursu ante annum 1100. videtur fuisse Ecclesia sacerdotum secularium. Cæterùm circa illud tempus euocatos inquit ad illud canonicos Augustinianos, quibus Henricus Octauus Dux Bauariæ parochiam, & templum D. Pancratij tradidit, cōtuberniumque initiauit, eiusque religionis sacratis viris, & fœminis dicauit: nam ibi sacratarū fœminarum cœnobium fuisse testantur pleraq; vestigia, & monumenta quæ ibi extant in libris, instrumentis, templo, & monasterio, maximè Occidentem versus, non plures tamen quàm sex receptæ sunt, quarum vna erat Præposita. Ita Conradus primus I. D. Pancratij Præpositus, & ex illo Hundius in metropoli Salisburgensi.

Rorense monasterium S. Mariæ in inferiori Bauaria in Vico Rorensi fundatum est anno 1133. per magnum filium Rudperti Comitem Alensbergensem. Miræus de Collegijs regul. cap. 65.

XI. SAlisburgensis metropolitana institutum canonicorum regularium vsque ad annum circiter 1500. retinuit, vt habes ex Pontificali Romano sub Pontificatu Alexādri VI. edito, in quo ipsa Ecclesia Salisburgensis refertur inter Ecclesias, quæ tunc erant ordinis D. Augustini, quod etiam notatum est in lib. constitutionum Benedicti XII. Romæ per illa tēpora, vt puto, edito, quādoquidē annus impressionis in eo nō est notatus.

In Sangallensi oppido Heluetiorum Wernerus trigesimus primus Abbas Sangallensis anno 1128. à Lothario Imperatore confirmatus ante muros Sangallenses fundauit, & suis sumptibus Germaniæ fundauit canonicis Augustinianis Seemannus nobilis Bauarus Archidiaconus Ratisbonensis circa annum 1260. Miræus cap. 87.

Schlirense monasterium, quod est ad lacū nomine Schliri inter Oenum, & Magualdum flumina ad radices Alpium situm, Benedictinis monachis prius traditur fundatum: verùm cum per Vngaros esset vastatum, Henricus Dux Bauariæ ex familia sancti Leopoldi illud anno 1140. cum alijs restauratum, canonicis regularibus tradidit, vt ex Auentino, & Hundio. Miræus cap. 18. notauit.

Sobense monasterium in Bauaria inferiori dicitur fundatum ab Engelberto III. huius nominis Carinthiæ Duce, ex familia Comitum Ortembergensiū, vna cum coniuge sua Vita Comitissa de Sultzbach. vt notat Miræus cap. 61. ex Auentino. videtur esse in diœcesi Patauiensi.

In Swauenheim loco diœcesis Moguntinæ monasterium B. Mariæ congregationis Windesimensis. ex Catalogo dictæ congregationis.

TReuerensis Ecclesia metropolitana ab institutione fuit regularis, in qua circa annum 957. Henricus Archiepiscopus, qui Rutgero successerat, canonicam disciplinam instaurauit, exstructis officinis, & claustro circa Ecclesiam S. Petri. *Hæc est maior Ecclesia Treuerensis* (inquit Trithemius in Historia Hirsaugica sub anno 967.) *in qua hoc tempore sicut in cæteris antiquis Ecclesijs canonici secundum regulam eis præscriptam in communi viuebant, vnam habentes mensam, vnam bursam, vnumque commune dormitorium, sicut hodie inter nos iuxta normam nobis propositam conuersamur.* tamen paulo post ijdem canonici abiecta regula, ad seculares transierunt, eodem Trithemio attestāte, & in hunc modum scribente in præcitata Historia Hirsaugica sub anno 977. *anno isto moritur Theodoricus Archiepiscopus Treuerensis, sub quo canonici maioris Ecclesiæ ibidem abiecta regulari vita, quam huc vsque in eadem Ecclesia maiores eorum continuauerunt, desierunt esse regulares, & facti sunt nomine, & re & conuersatione seculares. Quorum exemplo malo canonici quoque S. Paulini Treuerenses, S. Castoris in Confluentia, Moguntinenses, VVormatienses, Spirenses, & complurium aliarum Ecclesiarum, diuersis quidem temporibus, sed vno impietatis spiritu, regularis vitæ communitatem abiecerunt.* Hæc ille. ex quibus habes, vsque ad illa tempora antiquas Ecclesias Germanorum omnes regulares extitisse. Florebat maximè in eadem Ecclesia institutum canonicum sub Regula D. Augustini circa tempora Abrunculi 46. Archiepiscopi. vide Mauburnum in Venatorio lib. 2. p. 5. cap. 30.

In eadem ciuitate Treuerensi erat collegiū regulare S. Paulini, quod postea exemplo malo Ec-

clesiæ maioris ad secularitatem transiuit, vt ex dictis patet.

In eadem Ciuitate, vel Diœcesi monasterium Vallis Brundi, ex lib. taxarum Apostolicarum.

In Tullensi diœcesi prouinciæ Treuerensis sunt duo monasteria canonicorum regularium, ex lib. taxarum, quorum vnum dicitur Calmonstratense: alterum de Lunariuilla, cuius etiam fit mentio in lib. constitutionom Benedicti XII. In eadem diœcesi est monasterium S Petri vulgo de Saymon, quod à Dominis Canonissis Armomoricensibus, vulgo de Caremon ante annos quingentos legitur fundatum, vt ex relatione virorum eius loci fide dignorum accepi.

Truttenhusanum monasterium Ordinis canonicorum regularium S. Augustini ad pedem altissimi montis sanctæ Otiliæ in Alsatia ad Volagum peramœno loco situm, fundatum est in honorem B. Virginis Mariæ, ac sancti Nicolai Episcopi sub Lucio eius nominis tertio Pontifice Maximo, Imperatore verò Frederico Barbarossa Sueuiæ, & Alsatiæ Duce, potentissimique sanctæ Otiliæ Cænobij aduocato anno Domini 1181. à Domina Herarda insigni, ac deuotissima Abbatissa, in Altitona, siue sanctæ Otiliæ monasterio, & à Domino Gunthero germano fratre prædictæ Abbatissæ nobilissimo viro. Bruschius fol. 153. pag. 1. prædictum verò monasterium per canonicos Windesimenses fuit reformatum, extrui curauit Præposituram S. Leonardi, quæ erat regularium aliquot canonicorū habitatio, ac cœnobium, quod tamen Abbatis Cunonis tempore iterū propter bellicos tumultus postea euersum est, cum floruisset anois 350. annui redditus sunt Sangallum translati. Postea euersum est penitus vnanimi S. P. Q. Sangallensis sententia anno Christi 1530. Gaspar Bruschius fol. 116 pag. 2.

Idem ex arce Ittigensi monialium cœnobiū fecit, & collegium duodecim canonicorum regularium, ita Bruschius fol. 116. pag. 2.

In Sangallensi ditione in loco dicto Thurgouia Præpositura S. Alexandri, in qua manebant duodecim canonici tempore Gerardi 24 Abbatis Sangallensis, ex eodem Bruschio fol. 115.

In Sambeco oppido diœcesis Ratisbonensis monasterium S. Georgij martyris congregationis Windesimensis, ex Catalogo dictæ congregationis.

Schamhauptense monasteriū supra vicū Altmanstain diœcesis Ratisponensis fundauit nobilis matrona Gertrudis vidua Berchtholdi, cum filia Luitgarda circa annum Domini 1130. quam fundationem confirmauit, & auxit dote Henricus Episcopus Ratisponensis, meminit dicti Berchtholdi Auentinus lib. 6. Annalium. Miræus de collegijs regularium cap 63.

Schlechdorfense monasterium in Bauaria superiore antiquam habet fundationem à Comitibus ab Altorff & Laysa, sub Vtilone Duce Bauariæ, sed Auentinus relatus à Miræo de collegijs regularium cap. 29. dicit: *Schlechdorf, & Poing post Vngarorum deuastationem receperunt regulam S. Augustini: nam ab initio erant ordinis D. Benedicti.*

Secanis, quæ Insula est in Rheno sita, erat Secingense cœnobium, à S. Fridelino Scotorum, & Hyberniæ Regis filio, qui Philosophiæ studijs præclarè imbutus, & Ecclesiasticæ vitæ in primis studiosus peregrinari statuit plantandæ religionis, & propagandi Christianismi causa, fundatum anno 495. confirmatumque à Rege Galliarum Clodoueo feruntillum in Gallias ad S. Hilarium Pictauiensem iuisse, & inter illius monachos vixisse, & S. Hilarium à terra leuasse, & Clodoueo adiuuante, magnificum ibi cœnobium erexisse, Deinde in Belgium profectum apud Mosellam in honorem S. Hilarij aliud monasterium erexisse, & aliud etiam eiusdem nominis in Vosagi montis cacuminibus fundasse: aliud item Argentinæ: inde per Burgundiones ad Curiam Rhetorum venientem, aliud ibi monasteriū D. Hilarij fundasse: tandem in Augiam Secingensem reuersum in Insula Sicania cœnobiū instituisse, quod modo factum est collegium canonicorum seculariū, vbi solent esse octo Canonissæ, & octo Canonici. Hæc ex Miræo de collegijs secularium cap. 7. vbi alia multa habet; Verùm ex dictis colligitur S. Fridelinum ex primis S. Patricij discipulis fuisse, cum S. ipse Patricius illius ferè tempora æquauerit. Quod autem dicitur illum ad S. Hilariū iuisse, puto de Ecclesia, vel de cadauere, vel de monasterio S. Hilarij intelligendum, non de ipso S. Hilario Episcopo, & in viuis agente, quomodo enim, qui anno 495. Secingensis monasterij iecit fundamenta, S. Hilarij discipulus esse potuit, qui plenus dierum obijt circa annum 369. cuiusq; discipulus fuit B Martinus S Patricij ex filia sororis auunculus, vt Baronius tom. 4. sub anno 369. nu. 23 & alij notant? vtcunque sit, cum constet S. Hilarij, & etiam S. Patricii monachos eosdem fuisse cum illis, qui clerici regulariter viuentes nunc dicuntur, constat monasteria per S. Fridelinum fundata clericorum extitisse.

Spirensis cathedralis etiam ipsa ante annum circiter millesimum erat regularis, ex Trithemio in Hist. Hirsaugia sub aono 977. Molano lib. 1. de canonicis cap. 14.

Sigebergensis Ecclesia cathedralis in Prouincia Bremensi cuius fuit canonicus regularis S. Meinardus Liuoniæ Apostolus, ex Arnoldo Abbate Lubecensi in Chron. Slauorum lib. 7. cap. 8. & 9. Martino Baronio in Vita S. Meinardi nuper edita Cracouiæ anno 1610. Huic Meinardo scribit Innocentius III. in cap. Deus qui. de Vita & honest. clericorum, de eodem Baronius tomo 12. Annal. sub anno 1185. post medium.

Propè Segemberch in Holsatia diœcesis Lubecensis monasteriū B. Mariæ, & Ioannis Euangeli-

sta congregationis Windesimensis, ex Catalogo dictæ congregationis.

Semenshausense monasterium in Pago Rodani inferioris, vt apparet ex catalogo monasteriorum dictæ congregationis. Cæterùm Comites, seu nobiles de Lanspergio, vt pote ab illorum atauis fundatum illud nunc sibi vendicarunt.

Turicense monasterium S. Martini Diœcesis Constantiensis congregationis Windesimensis. ex Catalogo dictæ congregationis.

Wirdunenses clerici ante octingentos annos regulares erant, & in monasterio degentes, vt notat Molanus, de monasterio Wirdunensi verba faciens lib 1. de canonicis capite 4. & 11. quanquam ita rem componere videatur, vt illi regularem, & communem quidem vitam in monasterio tenerent, sine tamen vlla votorũ emissione, quod quàm à veritate alienum sit, superiùs indicauimus. differt autem Ecclesia Wirdunensis à monasterio Werdæ fundato, de quo idem Molanus in Natalibus ad diem 1. & 2. Martij: nam primo idem Molanus fundatorem facit B. Ludgerum primum Episcopum Monasteriensem: alterius verò S. Luitbertum, cuius vitam sub die 1. Martij describit: cõstat autem hoc secundum fuisse monasterium clericorum, ex illius Præposito sancto Willeico, qui vt Molanus die 2. Martij notat, cõuentus nouellæ Traiectensis Ecclesiæ canonicus extitit, quam regularem fuisse superiori capite iam probauimus, est in diœcesi Coloniensi.

XIII Viennæ Austriæ est Præpositura canonicorũ regularium S. Dorotheæ, cuius Præpositus in sacris vtitur Pontificalibus, vt à viris illius ciuitatis religiosis, & fide dignis accepi.

Apud eandem ciuitatem, in diœcesi tamen Passauiensi, seu Patauiensi est insignis Præpositura S. Mariæ, nunc S. Leopoldi ob illius fundatore nuncupata. fundauit enim illam S. Leopoldus Austriæ Dux cognomento Pius octauo ab inclita Viennensi Vrbe lapide, Ottone Pontifice primùm Principis rogatu, lapidem iaciente, quam secularibus clericis eum largo censu principio donatam, quòd illi incurius, quàm par esset, rem agerent, Augustinianis monachis resignauit, atque vt id fixum, & ratum perpetuo foret, ab Innocentio II. diplomata, quibus pleno ore Leopoldus laudatur, & honoris ergo B. Petri filius vocatur, impetrauit. Ista ferè ad verbum Miræus de collegijs regularibus cap. 73.

Sunt etiam in Prouincijs Austriæ, Stiriæ, & Carinthiæ sex alia canonicorum monasteria præcipuæ, vt ex relaxatione virorum fide dignorum didici. Verũ, quòd illorum nomina, & fundationes nullo authentico documẽto, licet multo labore ex illorum Præpositis conquisita, hactenus habere potuerim, nihil de illis scribendum iudicaui.

Wittembergæ Saxoniæ oppido diœcesis Hildesimensis monasterium B. Mariæ congregat. Windesimensis, ex Catalogo dictæ congregationis.

In Vden oppido Ducatus Cliuiæ diœcesis Coloniensis monasterium S. Spiritus eiusdem congregationis. ex dicto Catalogo.

In Wolckerdinckhusen oppido diœcesis Padebornensis monasterium S. Ioannis Baptistæ eiusdem congregationis. ex dicto Catalogo.

Waldseense monasterium est Præpositura canonicorum regularium in Sueuia intra Mœnia oppidi Waldzensis ad amplum lacum, vnde monasterio, & oppido nomen deductum, fundata. Primus illius fundator fuit Fridericus II. Sueuorum Princeps, qui postea fuit Romanorum Imperator, qui eius fundamenta iecit anno 1181. de quo Imperatore, & illius coronatione, & dictæ Præpositurae fundatione Bruschius fol 178. pag. 2. & ex illo Miræus cap. 79.

Werarnense in Bauaria fundauit circa annũ 1133. Sigebotho Comes de Falckenstain, & Neuburg, vt patet ex diplomate fundationis, quod tale est: *In nomine sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis notum sit omnibus Christifidelibus, quod ego Sigibotho Dei gratia aliquando Comes in honorem Domini Iesu Christi, eiusque perpetuæ Virginis Matris Mariæ, necnon omnium Sanctorum pro remedio animæ meæ, & quondam coniugis meæ Adelhaid, nostrorumque filiorum Sigebothonis, & Gertrudis, omniumque parentum nostrorum partem hæreditatis meæ concedentibus nostris propinquis ad construendam in honorem Principum Apostolorum Petri, & Pauli vinariam cellam contradidi, in qua Deo opitulante canonicos sub Regula B. Augustini communem vitam profitentes locare disposui. singula autem ad subleuandam necessitatem eorum delegata in carta præsenti subscripsi, & rata testium adstipulatione infra positorum corroboraui.*

Vlmæ in Bauaria S. Michaelis Archangeli Vvegense cœnobium ordinis, & instituti regularium canonicorum S. Augustini, quod nunc tertio loco intra ipsa Ciuitatis Vlmensis mœnia situm est in monte Vrbi vicino, & hodie adhuc S. Michaelis titulo accolis noto primum cœpit anno 1183 indictione secunda, imperante Friderico Barbarossa, Romana verò cathedra præsidente Lucio III. Pontifice Maximo, ad Episcopatum autem Constantiensem, & Abbatiam Augiensem sedente Dutchelmo, fundatum, ac constructum à nobili, ac generoso viro VVitigono Comite de Albenglese, & eius coniuge Domina Berta, in hoc ipso cœnobio quiescentibus, & sub honorifico tumulo humulatis. Hæc Bruschius fol. 127. pag. 2. vbi Catalogum Præpositorum deducit. XIV

VVettenhusium monasterium Marchionatus Burgoniensis in Sueuia ad Camlachium amnem medio itinere inter Vlmam, & Augustam situm ordinis canonicorum regularium Sancti Augustini fundatum est anno Christi 982. à Conrado equite aurato, & VVernhero fratribus Comitibus de Rothenstein, & Domina Gertrude eorum matre: petijt enim tantum agri à filijs ad exstruendum locum sacrum, quantum ipsa vnius

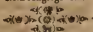
dies spatio aratro posset circumscribere, quod cum a fi-lijs faceté impetrasset, ipsa mira paruitatis, & leuita-tu aratrum adornans, id spatium, quod hodie adhuc isti cœnobio pares obequitans, & aratrum in sinu gestans circumscripsisse, & obtrauisse legitur. Bruschius de monssterijs Germaniæ fol.180.pag.1.

Wormatiensem cathedralem olim Wangionum nuncupatum vsque ad annum circiter millesimum sub regulari districtione mansisse, habes ex Trithemio in Hist. Hirsaugica ad annum 977. cuius verba superius sunt relata. Adstipulatur Bruschius in primo libro de Episcopis Germaniæ sub Baldrico Vigesimo secundo Episcopo Spirense, cuius verba supra sunt recitata. In Ciuitate Wormatia est monasterium, quod dicitur Hortus B. Mariæ, congregationis Windesimensis ex Catalogo dictæ congregationis.

Vndestorfense monasterium ad Gelonum fluuium in Bauaria anno 1126. regnante Lothario nobilis vir Otho Palatinus Comes de Wittelspach maior, Pater Othonis postea Ducis Bauariæ ædificare cœpit in honorem Dei Omnipotentis, B. Mariæ Virginis, necnon SS. Apostolorum Petri, & Pauli. Anno aût 1131 ab Innocentio II. confirmationem impetrauit, cuius Bulla extat, in qua etiam sanciuit, vt nullus per violentiam, sed per fratres secundum regulam B. Augustini Præpositus liberè eligeretur, ac constitueretur. Prædictus Otho de Vndestorff suum prædiû Vndestorff tradidit monasterio, quàm traditionem confirmauit Lotharius anno 1a 30. puto esse errorem Librarij, & legendum 1130. Ita Miræus de collegijs regularium cap. 60. Videtur esse idê cum monasterio Vndisdorfensi, de quo scribit Bruschius fol. 157. pag. 2. nam nomina monasterij, & fundatoris conueniunt. verùm discordant primò circa locum, quia Bruschius suum cœnobium Vndisdorfense constituit ad Vilsum amnem in Norico situm: Miræus verò ad Gelonum fluuium. Secundò quia Bruschius illius fundationem refert ad tempora Friderici Barbarossæ, qui imperauit vsque ad annum 1190. verùm Miræus longè anteriorem facit, & ponit sub anno 1126.

S. Zenonis Cœnobium in Norico fundauit Conradus Archiepiscopus Salisburgensis nepos Babonis Comitis Abensbergêsis, apud Reichenthal in Norico, canonicis regularibus S. Augustini, primumq; ibi Præpositum Lenzonem ordinauit, qui Conradus obijt anno 1147. postquam Ecclesiam Salisburgensem annis 46 laudabiliter rexisset. Ita Miræus cap.72. ex Auentino lib.6.

In Zindelfingen oppido diœcesis Constantiensis monasterium S. Martini congregationis Windesimensis. ex Catalogo dictæ congregationis.

CAPVT QVADRAGESIMVM.

De Monasterijs Canonicorum existêtibus in Prouincijs Morauia, & Silesia, necnon in Regnis Poloniæ, Suetiæ, & Noruegiæ.

1 PRouincias Morauiæ, & Silesiæ, licet sint verè in finibus Alemanniæ, & inter illius prouincias numerandæ, cum Poloniæ regno coniungimus, tum ob vicinitatem: sunt enim intermediæ quædam regiones Sarmatiam Europæam, siue Poloniam ab Alemania diuidentes: tum quod maior illarum pars quoad spiritualia Archiepiscopatui Gnetznensi subijci videatur.

In Morauia ciuitate Olomutiensi est insignis Præpositura omnium Sanctorum, cuius Præpositus vtitur insignijs Pôtificalibus. Hæc Præpositura fundata est ab ipsismet canonicis regularibus ex ruinis cuiusdam alterius monasterij Langstronensis nuncupati, & ab hæreticis vastati paulo ante Alexandrum VI. in Ecclesia, quam à cathedralibus canonicis obtinuerût, à Ioanne Waridinensi Episcopo antea instaurata. Monasteriû ipsi regulares canonici seu Ioannes Stiacoka primus loci Præpositus erexerunt proprijs sumptibus sine alicuius molestia, vel grauamine, quod Rex Vladislaus suo priuilegio muniuit, & sub protectione Regia suscepit. Constant omnia ex carta priuilegij eiusdem Vladislai facta in ciuitate Olomutij anno 1510. cuius hæc sunt verba: *Prætereà cum peculiariter simus erga templum sub titulo omnium Sanctorum, & monasterium Olomutij summo templo proximum affecti, quod Reuerendissimus Ioannes quondam VVaridinensis ex fundamento refici & ædificari curauit, illud prouisione ampliauit, necnon Reuerendiss. Ioannes Stiacoka ibidem apud omnes Sanctos Præpositus primus Venerabilem Conuentum impensis suis absque molestia, & solitudine aliorum hominum monasterium fundauit, & templo adiunxit prouidit, ampliauit, & huc vsque illud augeri non sine magna victus & alimentorum extenuatione, & laudabiliter Dei cultus continuatè ab incolentibus religiosis haud prætermittitur, &c.*

Porro huic monasterio sic erecto adiunxerunt se alia quædam canonicorum monasteria, in eadê prouincia consistentia, ex quibus, quæ ex literis ad nostrum Procuratorem Generalem Romam transmissis collegi, sunt Præpositura Fulnecensis, cui nunc præsidet R.P. Dominus Thomas Silerus, & Præpositura Sterabergensis, siue Stambergensis, quam moderatur R.P. Dñs Matthias

Farecius,& aliæ quædam, quibus in vnam congregationem vnitis Alexander VI.titulū, & priuilegia canonicorum regularium Lateranensiū concessa,& concedenda indulsit, & illos ab omnimoda iurisdictione Ordinariorum exemit, & sub immediata Sedis Apostolicæ protectione recepit,& ego dicta priuilegia hic Romæ vidi.

In oppido Glatz erat antiquum Cœnobium, ex quo accepti canonici,qui Cracouiæ Casimiriæ in monasterio Corporis Christi anno 1405. primitus sunt constituti.ex Historia fundationis dicti monasterij: sed timeo ne recentibus ruinis bellorum sit ab Hæreticis euersum.

In Silesia diœcesi Vratislauiensi reperio notatam Abbatiam S.Mariæ de Sagano congregationis Aroasiēsis,cuius Abbas nomine Alardus scriptus est in Calendario defunctorum dictæ congregationis.ex Miræo de Collegijs Regularium cap.10.hoc puto esse idem cum monasterio item Abbatiali sanctæ Mariæ in eadem diœcesi, fortassis etiam ciuitate,fundato anno 1134. à nobili viro Petro de Dara Comite in Slertyn. ex quadam relatione, quam ex Polonia nuper transmissam accepi.

II. IN Regno Poloniæ vsque ad tempora Benedicti Papæ XII. parum videtur propagatus ordo canonicorum regularium, quandoquidem in bulla generalis reformationis in cap. de Capitulis prouincialibus,vbi omnium prouinciarū meminit, in quibus tunc regulares canonici degebant, nulla huius regni mentio videtur habita. Cæterùm fuisse tunc temporis, & longè ante illud in varijs illius vetustissimi regni prouincijs canonicos regulares, conuincunt monasteria in eodem regno ab antiquo tempore fundata, nam in regno Poloniæ

Prima Ecclesia Culmensis cathedralis prouinciæ Rigensis à sua prima institutione fuerat regularis,vt habetur in vita B.Iuthæ viduæ Prutenæ,& Oblatissæ eiusdem Ecclesiæ, quæ cū apparitionibus miraculosis obijt 5.Maij,in eadē Ecclesia Culmensi sepulta an.1293. Extat eius vita descripta idiomate Polonico ad finem libelli Vitæ B.Stanislai canonici regularis, ex monasterio Corporis Christi Casimiriæ;iam paucis ab hinc annis in latinum vertit Martinus Baronius, quæ impressa est Cracouiæ anno 1610.Ex monasterijs verò extra Ecclesias cathedrales sunt:

Secundum,Tremesnensis Abbatia,fundata est anno 965.à Miesko primo Principe Christiano huius nominis,ex relatione,quam licet concisam transmisit R. P. D. Christophorus Lomiroscki regularis ad monasterium Corporis Christi Casimiriæ canonicus.

Tertium, Abbatia Teruenensis B.Mariæ in Mastouia,quod habet sub se nouem monasteria, licet illorum nomina non acceperim.

Quartum,sanctissimi Corporis Christi Casimiriæ prope Cracouiam fundatum per Casimirum II.Regem Poloniæ anno 1347.ex occasione miraculosæ inuentionis diuini sacramēti Eucharistiæ,ablati, & proiecti cum delatorio æreo in paludem Motta iuxta villam Vauel,quod monasterium cum præfatus Rex testamento regularibus canonicis legasset,Vladislaus Secūdus dictus Iagello Lituanus fundator Academiæ Cracouiēsis ex oppido Glatz diœcesis Pragēsis introduxit anno 1405.in crastino Annunciationis B.Virginis,cum solemnitate omnium processionū Cracouiæ,& præsentia multorum Senatorū Regni. Floruit in hoc monasterio B. Stanislaus dicti loci canonicus,& Subprior,cuius sanctitatē declarauerunt miracula quæ post illius mortem, quæ contigit an.1489.tertia die Maij,sunt secuta, ex quibus primo statim anno 173. per presbyteros dicti monasterij sunt notata, & in Carthophilacijs seruata,quæ cum alijs vulgari idiomate Polonico,vnà cum vita eiusdem B. Viri de licentia Illustriss.& Reuerendiss.Dñi Bernardi Episcopi,& S.R.E.Cardinalis typis sunt mandata. Eius virtus in releuandis ægrotis maximè manifestatur. Hi canonici veste alba,& Rochetto, & Almiaco coloris violacei in Ecclesia vtuntur cum bireto clericali, porro ex hoc monasterio alia multa cœnobia originem acceperunt.

QVintum,Bichouiense in Russia,quod Excellentissimus D.Ioannes Carolus exercituum Regni Generalis, & Lithuaniæ Dux strenuissimus inchoauit anno 1618.& magnificè perficiēdum ex testamento legauit, annexum monasterio Corporis Christi Casimiriæ. III.

Sextum,ad montem Silicensem in Lithuania quod nuper Illustrissimus,& strenuus vir D.Nicolaus Wolichi Castellanus Witebscensis fundauit aduocatis ex monasterio Casimiriæ quatuordecim canonicis.

Septimum,B. Mariæ prope fluuium Iasonis diœcesis Caminensis, quod est congregationis Windesimensis.ex Catalogo monasteriorum dictæ congregationis in fine.

Octauum,S Ægidij Cledauorense in diœcesi Gnesnensi.ex libro taxarum Cameræ Apostolicæ.

Præter hæc sunt alia monasteria, quæ cū prædictis sunt numero viginti,vt ex relatione prædicti R. Patris Christophori Lomiroski habui, quorum canonici generalem vnionem in vnum corpus congregationis sub vno capite, vt audio, percupiunt,& forsan tractant;quorum pium desiderium Deū adiuuando prosequi obnixius obsecro.mihi enim ex tot monasteriorū ruinis,quas hactenus didici, firmissimè suadeo, hanc vnicam post supernum auxilium relictam nobis viā, quæ modò superstant monasteria sub canonica districtione seruandi,qua præcisa,omnia tandem ruere necessarium erit.

Sunt prætereà in regno Poloniæ multa monasteria certi Ordinis canonicorum regularium S. Augustini,S.Mariæ de Metri,siue de Pœnitentia

beatorum martyrum nuncupati, qui habent vnum Generalem, etti obedientiam præstant, ex quo ordine fuit B. Michael Lituanus quatuor mortuorum suscitator mirificus. de quo ordine plura in libello sanctorum Poloniæ edito Cracouiæ 1610.

IV FLoruerunt in hoc regno in primis B. Meynardus Episcopus de Segeberg canonicus regularis, & primus Liuoniæ Apostolus, qui obijt Rigæ anno 1205. miraculis clarus, in Ecclesia maiori sepultus, cuius vita idiomate Polonico descripta cum vita B. Stanislai canonici Casimiriæ, item regularis, & B. Iutæ Prutenæ Oblatissæ nuper in latinum versa, edita est Cracouiæ, scilicet anno 1610. huic scribit Innocentius III. in cap. Deus qui de vita, & honestate clericorum. Sed & alij canonici regulares eidem prouinciæ Liuoniæ ad fidem Christi adducendam impensissimè operam dederunt, quorum meminit Innocẽtius III. in epistola ad dictum Episcopũ Liuonię data, cuius fragmentũ habetur in Decretali dicto cap. Deus qui, de vita, & honestate clericorum. Vnde verosimillimum est, illos viros Apostolicos cum Euangelio, & fide Christi multa etiam canonicorum regularium Seminaria plantasse: etsi ob locorum distantiam illorum nomina hic non teneamus. B. quoq; Iuo Episcopus Cracouiensis patruus S. Iacynti S. Dominici discipuli, qui Parisijs habitũ canonicorum regularium assumpsit. S. etiam Adalbertus Pragensis primum, deinde Gnesnensis Episcopus, & martyr, & alij, de quibus in Catalogo dicemus.

In Regnis etiam Suetiæ & Norwegiæ, & Pannoniæ fuisse temporibus Benedicti XII. quamplura Canonicorum Cœnobia, illa eius verba indicant, per quæ de Capitulis prouincialibus in singulis prouincijs celebrandis disponit, cum inquit: *Prouincia Strigoniensis, Colocensis, & Gnezenensis cum Episcopatu Caminensi pro vna, scilicet prouincia*, & infra: *Regna Daciæ, Noruegia, & Suetia pro vna prouincia deputantur.* Cæterùm propter bellicas vastationes, & Religionum immutationes, puto dicta monasteria in dictis Regnis cum fide Catholica interijsse.

CAPVT QVADRAGESIMVM PRIMVM.

De institutione, & propagatione Canonicorum Regularium in Imperio Orientali.

I. SAnctissimus Pontifex Benedictus huius nominis XII. cuius zelo, & pietati totus ordo canonicorum Regularium tantum debet, quãtum nulli Romano Pontifici vnquam magis, in Bulla reformationis eiusdem ordinis cap. de celebrandis Capitulis prouincialibus ad finem, prouincias singulas dicti ordinis distinguens, ita subiungit: *Vt autem de Prouincijs in quibus dicta prouincialia Capitula fuerint celebranda, distincta limitatio habeatur, nec de ipsis in posterum hæsitetur, quamlibet prouinciam, quoad huiusmodi prouincialia celebranda Capitula, prout sequitur, limitamus.* & infra: *Prouincia Thebana, Cretẽsis, Athenensis, Patracẽsis, Corinthiẽsis, & Neapolitẽsi cũ isto Patriarchatu Constantinopolitano pro vna Regnũ Cypri pro vna.* & infra: *Patriarchatus Aquilegensis, & Gradẽsis, cũ Prouincijs Iadrensi, Spalatensi, Ragusina, Antibarensi pro vna &c.* Ex istis verbis liquet, canonicos Regulares etiam secundũ institutum per B. Augustinum reformatum (de eo namque prædictus Pontifex in suis literis præcipue loquitur) non solùm in Ecclesia Occidentali, sed etiam per prouincias Imperij Orientalis latissimè fuisse ampliatum. & licet Deus iustus Iudex, qui dedit cultoribus suis regiones gentium, & labores populorum in possessionem, vt custodirent iustificationes eius, & legem eius requirerent, peccatis nostris id iustissimè poscentibus, posuerit terram fructiferam in salsuginem à malitia inhabitantiũ in ea, & Isaiæ vaticinium illud impleuerit. *Pastores non requiescent ibi, sed requiescent ibi bestiæ, & replebũtur domus eorũ draconibus, habitabunt ibi struthiones, & pilosi saltabunt ibi, & respondebũt ibi vlulæ in domibus eius, & Syrenes in delubris voluptatis.* Quo fit, vt catalogũ Ecclesiarũ, & Monasteriorũ in prouincijs Orientalibus olim consistentiũ hic describere minime possimus. Referemus nihilominus nonnullas, quas vel ex textibus Sacrorum Canonum, vel ex literis Summorum Pontificum, vel aliàs ex probatis autoribus licuit nobis expiscari.

AC in primis Sacrosancta Patriarchalis Iero- II.
solymitana princeps prouinciarum, & domina Gentium, Christi Saluatoris hominum secundum carnem patria electa, in qua pedes Domini steterunt, cui primò præfectus est Iacobus frater Domini, à prima institutione sub ipsismet Sanctissimis Apostolis clericos regulariter viuentes cum emissione votorum habuit: si vera, & nõ conficta sunt, quæ Gratianus in Decreto cap. Dilectissimis 12. quæst. 1. ex Clemente I. Romano Pontifice in epistola quinta ad Iacobum fratrem Domini recenset. Nec dubium, quin vsque ad Constantini magni tempora ijdem Regulares Clerici in ipsa Ecclesia Ierosolymitana perseuerauerint, cum scribat Eusebius lib. 2. Historiæ Ecclesiasticæ supra cap. 5. à nobis relatus, institutum vitæ Regularis à D. Marco in Ecclesia Alexãdrina plantatum in omnibus Ecclesijs vsque ad sua tẽpora durauisse. Hinc strenuissimus ille Austrasionũ princeps, & sacri belli Ierosolymitani Dux Gotfredus Vrbe Ierosolyma ex infidelium manibus erepta, & repurgata, ad primam illius Ecclesiæ institutionem aspiciens, clericos canonicos secundum B. Augustini Regulam viuentes

tum in ipsa Patriarchali, tum in alijs Ecclesijs Ierosolymitanis, & aliarum Ciuitatum suffraganeis statim reponendos curauit, sic attestante Iacobo de Vitriaco S.R.Ecclesiæ Cardinali Aconensi Episcopo, & pro Romano Pontifice in eadem Ecclesia Ierosolymitana legatione functo, qui illius, & aliarum Ecclesiarum Orientalium statum, quem testis oculatus viderat, literis commendauit, in proprio libro de hac ipsa re conscripto sub titulo Historiæ Orientalis cap. Præsertim 58. vbi de Patriarcha Ierosolymitano, Abbatibus, & Prioribus sub illo constitutis hæc scribit. *Patriarchalis siquidem Ecclesia, quæ est Dominici Sepulchri sub monte Caluario canonicos habet Regulares secundum habitum, & Regulam Beati Augustini viuentes. habent autem Priorem, ad quem cum dictis canonicis pertinet eligere Patriarcham, qui est illis loco Abbatis. In Ecclesijs autem templi Domini, & montis Sion, & montis Oliueti sunt abbates, & Canonici secundum Regulam prædictam B. Augustini Domino ministrantes.* Eadem ferè verba vidisse, ac legisse in Codice vetustissimo Bibliothecæ montis Sion sub anno 1479. testatur Carobius de Bossis nobilis Mediolanensis secundum carnem, sed studio, & profectu Sanctæ Religionis longè nobilior, cuius testimonium, quod integrum refert Ioannes Philippus Nnuariensis noster in Chronica lib. 3. cap. 14. libet hic loci ad futurorum memoriam integrũ etiam adnotare. *Ego*, inquit, *Dominus Cambius de Bossis Mediolanensis Canonicus Regularis sancti Augustini cum venissem in anno Domini 1479. Ierusalem Saluatoris nostri, nostraque salutis adoraturus monumenta, de Montis Sion Bibliotheca venit ad manus meas libellus ipsa vetustate venerandus, cuius titulus erat de Redemptione, & Captione terræ Sanctæ, de quo hæc ipsa, quæ scripsi, decerpenda putaui. Habet Ierosolymitanus Patriarcha quosdam suffraganeos sibi nullo mediante subiectos, id est Bethlehemitanum, & Hebronensem, & Liddensem. fuit autem Ecclesia Bethlehemitica Prioratus Canonicorum Regularium vsque ad tempora Balduini primi Regis Latinorum in Ierusalem. Rex verò propter loci dignitatem, & Dominicæ Natiuitatis præcellentiam, eam dignitate Cathedrali sublimauit, constituens in ea Episcopum de mandato & voluntate bonæ memoriæ Paschalis Papæ, qui Ascalonem eidem immediatè subiecit. Similiter Hebronensis Ecclesia, quæ prius fuerat Prioratus propter loci dignitatem, in quo sepulti sunt Adam, & Eua, Abraham, Isaac, & Iacob cum Sara, & Rebecca, in spelunca duplici, propter reuerentiam seruorum Dei ad Episcopalem sublimata est dignitatem. Habet insuper prædictus Patriarcha Abbates, & Priores sibi subiectos, insignia Pontificalia, baculos & mitras, annulos, & sandalia ex priuilegio dignitatis habentes, Domino Patriarchæ in ministerio reuerenter assistentes. Patriarchalis siquidem Ecclesia Dominici Sepulchri sub monte Caluario Canonicos habet regulares secundum regulam, & habitum beati Augustini viuentes. Habent autem Priorem, ad quem cũ prædictis Canonicis pertinet eligere Patriarchã. qui est eis loco Abbatis. In Ecclesijs autem templi Domini, & montis Sion, & montis Oliueti sunt Abbates, & Canonici Regulares secundũ Regulam beati Augustini Domino seruientes.* Hæc ille. Ex quibus vides, quæ scribit Iacobus de Vitriaco in sua Historia de canonicis regularibus Ierosolymitanis, totidem verbis in illo libro vetustissimo Bibliothecæ montis Sion reperiri. eundem autem librum in dicta Bibliotheca nunc etiam seruari testatur, qui nuper Romam Ierosolymis reuersus est R. admodum, & linguarum peritissimus Pater Fr. Thomas Nouariensis ex ordine D. Francisci Regularis obseruantiæ, qui multis annis ibidem sui monasterij gubernator, siue Guardianus fuit. & hinc etiam collige, non solũ post ereptam ab Infidelibus vrbem Ierosolymã, sed longè antea fuisse canonicos regulares in Palæstina sub beati Augustini regula viuentes, cum dicat Iacobus de Vitriaco, ante Balduinum, qui regnum obtinuit statim post Ierosolymam recuperatam, Ecclesias Bethlehemiticam, & Hebronensem fuisse Prioratus Canonicorum Regularium.

III. POrro quia non solius Patriarchalis, verum etiam aliarum Ecclesiarum canonicorum Regularium ciuitatis Ierosolimitanæ, & aliorum locorum adiacentium apud prædictos autores mentio habetur, operæ pretium erit, vt distinctè de singulis aliquid dicamus. Ipsa igitur Patriarchalis Ierosolymitana non ea extitit, quæ templum Domini vocabatur, sed quam apud Dominicum Sepulchrum magnus Constantinus in honorem Dominicæ Resurrectionis excitauit. de cuius, & aliarum dictæ Ciuitatis Ecclesiarum fundatione per eundem Constantinum facta, ornamentis, ac donis collatis plura Eusebius in libris de vita Constãtini præsertim lib 3. Hieronymus in Chronico, Cyrillus Ierosolymitanus, & ex illis Baronius tom. 3 Annalium sub anno 326. num. 34. & sequentibus, & sub anno 335. num. 41. & sequentibus, vbi agit de illius dedicatione. In hac igitur Ecclesia statim exstructa, & solemni omniũ ferè totius Asiæ Antistitum conuentu dicata clerici communem vitam more Apostolico ducentes statim fuerunt instituti. Nec dubium, quin longè ante ipsam Ciuitatem ex infidelium manibus per Christianos ereptam, reformationem canonici ordinis factam à beato Augustino, quam pleræque omnes aliæ maiores Ecclesiæ receperant, ipsa etiam Ierosolymitana admiserit. Præsertim cũ ipso Augustino adhuc in viuis agente, illius nomen, & institutum inter omnes Palæstinos notissimum, ac longè celeberrimum extiterit, vt ex literis Augustini ad Hieronymum, & Hieronymi ad Augustinum, & nuncijs hinc inde missis, satis constare videtur. Vtrum autem Ierosolyma ab infidelibus occupata, in eadem Ecclesia ipsi Regulares clerici vsque ad Regis Gotefridi tempora perseuerauerint, durissimis illis, & iniquis-

ſimis temporibus, partem affirmantem veriorem eſſe crediderim, tum quòd conſtet ſub Saracenis perſeueraſſe ibidem Chriſtianos, ac etiam clericos, ſub Patriarcha, iniquis licet legibus, & conditionibus, quod etiam præallegatus autor Iacobus de Vitriaco cap. 64. iſtis verbis ſic adnotauit. *Princeps autem Ægyptius, qui vniuerſas regiones à Laodicea Syriæ, vſque ad extremam Ægypti ciuitatem Alexandriam poſſidebat, quartam ciuitatis Ieroſolymitanæ portionem ex parte Dominici Sepulchri Surianis, & Patriarchæ eorum ſub annuo tributo ad habitandum conceſſerat: alias autem tres portiones habitabant Saraceni.* Tum propter quandam Bullam plumbeam Vrbani Papæ Secundi exiſtentem in monaſterio Fratrum Minorum Regularis obſeruantiæ dictæ Ciuitatis, in qua dicitur, quod ipſe Vrbanus Secundus Clericos dictæ Eccleſiæ ad obſeruantiam Regularem reduxerat. ſi enim reducti fuerant ad vitam Regularem, clarum eſt illos antea regulariter vixiſſe. quam rem maximè confirmat, quod reformatio illa ante ipſam Ieroſolymam à Gotofrido receptam facta fuit: nam Vrbanus Papa ante illius receptionem ſecundum omnes hiſtoricos, vel è viuis iam exceſſerat, vel ſi eidem ſuperuixit, tempus exiguum adeo extitit, vt de Eccleſia Ieroſolymitana diſponere aliquid non potuerit, tum denique, quia in vicinis Eccleſijs Bethlehemitica, & Hebronenſi ante illa tempora erant canonici Regulares ex iam dictis. Extant in eodem monaſterio aliæ literæ Summorum Pontificum, in quibus de canonicis Regularibus ſub beati Auguſtini regula in Eccleſia Dominici Sepulchri degentibus mentio habetur, ex quibus inferius vnam Cœleſtini Secundi referemus in congregatione Dominici Sepulchri: illa ſiquidem Eccleſia non ſolùm fuit Collegium canonicorum Regularium, ſed etiam caput non exiguæ Congregationis, ac Ordinis militaris equitum, qui vocabantur Dominici Sepulchri, & ſub beati Auguſtini regula viuebant. Tandem in libro, qui dicitur Praxis Cancellariæ Apoſtolicæ vſque ad temporis Alexandri Papæ Sexti in literis Capitulo dictæ Eccleſiæ directis talis titulus præmittebatur: *Priori, & Capitulo Eccleſiæ Ieroſolymitanæ, & Sepulchri Dominici Ordinis ſancti Auguſtini.* Ex hoc Collegio aſſumptus eſt Venerandus ille, ac miræ ſanctitatis Epiſcopus Dominus Petrus Prior eiuſdem Dominici Sepulchri, de quo hæc ſcribit Willhelmus Tyri Archiepiſcopus de Bello ſacro lib. 16. cap. 17. *Porro Tyriæ metropoli ſubſtitutus eſt vir miræ ſimplicitatis, & manſuetudinis, timens Deum, & recedens à malo, cuius memoria in benedictione eſt apud Dominum, & homines, Dominus Petrus Dominici Sepulchri Prior, de citeriore natus Hiſpania, de ciuitate Barcinona, nobilis ſecundum carnem, ſed ſpiritu nobilior, cuius vita, & conuerſatio longiores, & diligentiores poſtulant tractatus: ſed nos hiſtoriæ reuocat, vt omiſſis ſpecialibus, de publicis edifferamus.*

IV. Secunda Eccleſia erat templum Domini, quæ non modico locorum interuallo ab ipſa Patriarchali Sepulchri Dominici diſtabat, in eodem loco exſtructa, In quo Rex Salomon templum toti mundo venerandum erexerat in monte Moria nuncupato, ſi vera ſunt, quæ idem Iacobus de Vitriaco dicto lib. cap. 62. ſcribit. in ea ſiquidem erant canonici regulares ſecundum regulam B. Auguſtini viuentes ſub Abbate, ſicut ex eodem autore in verbis ex cap. 58. ſupra allegatis, & ex præallegato Codice Bibliothecæ mõtis Sion colligitur. Habebat autem Abbas Dominici Sepulchri ordinem equeſtrem militum, qui Templarij vocabantur, quiq; albis veſtibus cruce rubea ſignatis vtebantur, de quibus idem Iacobus de Vitriaco dicto lib. cap. 65. diffusè.

Tertia fuit Eccleſia montis Sion, ibi loci erecta vbi Dominus & Saluator noſter Paſcha cum diſcipulis manducauit, nouum condidit teſtamentum, diſcipulorum pedes lauit, & Euchariſtiæ Sacramentum ineffabile inſtituit. Idem autem eſt locus, quem rediuiuus poſt dies octo ianuis clauſis ingreſſus eſt ad diſcipulos, ibidem propter metum congregatos. ex eodem Iacobo de Vitriaco cap. 61. in ea ſiquidem Eccleſia fuerunt canonici regulares ſecundum B. Auguſtini regulam inſtituti. ex præallegatis autoribus.

Quarta fuit Eccleſia montis Oliueti. de qua idem autor cap. 62. *Mons*, inquit, *Oliueti quaſi paſſibus mille diſtat ab Ieruſalem, in cuius decliuio eſt Bethphage, quæ interpretatur domus buccæ, viculus ſacerdotum, & Bethania Caſtellum Mariæ, & Marthæ, & Lazari &c. Ex hoc monte videntibus diſcipulis ſuis ad cælos glorioſè aſcendit.* In huius montis ſummo vertice Magnus Conſtantinus Euſebio in eius vita lib. 3. tradente, in matris ſuæ memoriam templum Imperiali magnificentia dignum exſtruendum curauit. in eo verò degiſſe canonicos regulares ſub Abbatis obedientia conſtitutos, habes ex eodem autore in verbis ex cap. 58. citatis, & ex libro Bibliothecæ montis Sion allegato.

Quinta fuit Eccleſia in Villa Gethſemani vbi Dominus orauit, & à miniſtris captus eſt, vt duceretur ad Crucem. Eſt autem Gethſemani paruus pagus in valle Ioſaphat, quæ eſt inter montem Sion, & montem Oliueti trans torrentem Cedron, qui vallem allambit & mediam diuidit. In eo autem loco, vbi Saluator noſter orauit, ob memoriam Agonij illius exſtructam fuiſſe Eccleſiam, & inſtitutum Collegium canonicorum teſtatur Landulphus de vita Chriſti, & Auguſtinus Ticinenſis in 1. parte Dilucidarij fol. 30.

Sexta fuit Eccleſia Betlehemitica, quæ teſte eodem Iacobo de Vitriaco cap. 57. fuerat prius Prioratus canonicorum regularium vſq; ad tempora Balduini primi Regis Latinorum in Ieruſalem. Rex verò propter loci dignitatem, & Do-

minicæ

minicæ Resurrectionis præcellentiam, eam Cathedrali dignitate sublimauit, constituens in ea Episcopum de mandato,& voluntate bonæ memoriæ Paschalis Papæ, qui Ascalonē eidem immediate subiecit. Canonicis huius Ecclesiæ scribit Innocentius III. in cap. Cum super electione. de causa possessionis,& proprietatis,& cap. Cum super. de confessis. ex quibus textibus habetur, canonicos Bethlehemiticos suos Episcopos eligere consueuisse,sicut & canonici Dominici Sepulchri eligebant Patriarcham.

Septima fuit Ecclesia Hebronensis,de qua idē autor dicto cap. 57. ita scribit. *Similiter Ecclesia Hebronensis,quæ prius fuerat Prioratus,propter loci dignitatem,in quo sepulti sunt Adam & Eua,& tres Patriarchæ Abraham,Isaac,& Iacob,cum Sara, & Rebecca in spelunca duplici, & propter reuerentiam seruorum Dei ad Episcopalem sublimata est dignitatem.*

Octaua fuit Ecclesia Nazarethana Patriarchalis,quam habuisse canonicos regulares sub Beati Augustini regula, & habitu viuentes,habes ex capitulo Sicut nobis. de Regularibus. vbi fit mentio cuiusdam clerici,qui in infirmitate grauissima constitutus,postulauit,& accepit habitū regularem à canonicis Ecclesiæ Nazarethensis: postea verò conualescens abiecto habitu regulari ad sæculum transijt, quem Pontifex habitum resumere,& regularem vitam, quam fuerat professus,tenere præcepit.

Nona fuit Ecclesia Ioppe, quæ spectabat ad canonicos Dominici Sepulchri eis immediatè subiecta.ex eodem Iacobo de Vitriaco cap. 58. quia illa Episcopum non habebat.

Decima Ecclesia Neapolitana, quæ in Euangelio vocatur Sicar, iuxta quam erat fons Iacob, siue puteus,cui insidens Saluator Mundi mulierem Samaritanam conuertit,quæ quoniam Episcopum non habebat,per Abbatem, & canonicos templi Domini regebatur. ex eodem Iacobo cap. 58. Non est autem dubium, plures alias fuisse Ecclesias canonicorum regulariū in illis prouinciis constitutas,maximè, quę erant Cathedrales,quas sine hæsitatione credendum est, ad instar Patriarchalis,& aliarum relatarum fuisse regulariter institutas.

Idem prorsus credendum de Ecclesia Patriarchali Alexandrina,quam constat ab initio per D. Marcum regulariter plantatam, & reformatam per B. Athanasium,in qua nunc etiam videntur imagines canonicorum regularium,vt ex relatione virorum fide dignorum, qui eam viderunt, accepi.

De Episcopatibus verò in Babilonia existentibus Augustinus noster Ticinensis in Dilucidario par. 2. pag. 32. hæc scripta reliquit: *Episcopatus in Babilonia constitutus est per sanctum Amianum discipulum sancti Marci,& ibi vsque in præsens viget ordo canonicus,& ego ex illis Indianis vidi,& noui,& dilatati sunt per omnem fere India in Regno Ioannis, & ibi plurimi sunt Episcopatus, & Abbatia, & Præpositura,& Prioratus. In lingua Chaldæa habent officium, & in Æthiopia similiter florent ibi canonici regulares.* Concordat Zacharias Ferrerius in libro,quem scripsit de habitu canonicorum regularium ad Leonem X. probatione prima circa medium. *Et isti,inquit,qui veniunt ex India, dicunt, quod maior pars Ecclesiarum cathedralium Indiæ, imo quasi omnes, gubernantur per canonicos regulares: quoniam ibi adhuc viget in Ecclesijs ille cultus regularium clericorum,qui fuit in primitiua Ecclesia, & dicunt,quod omnes illi canonici profitentur institutæ clericorum secundum regulam B. Augustini &c.*

Demum in ciuitate Constantinopolitana Ecclesia, in qua conditum erat corpus B. Helenæ matris Constantini,erat canonicorum regulariū. ex historia translationis dicti corporis Venetias, quæ habetur,& legitur in monasterio S. Helenæ, vbi illud nunc iacet,quæ olim erat canonicorum regularium, nunc autem monachorum alborū D. Benedicti,vt supra cap. 24. in descriptione dicti monasterij fuit adnotatū, quem locum vide. Monasteriorum verò canonicorum regularium existentium in Episcopatu Constantinopolitano meminit Innocentius III. in cap. Inter quatuor. de religiosis domibus,iubens ne ad clericos seculares transferrentur.

CAPVT QVADRAGESIMVM SECVNDVM.

De Canonicorum Regularium multiplici reformatione.

EX varijs argumentis, quibus canonici ordinis dignitas,ac eminentia plurimum elucet, vnum præcipuum esse crediderim,assiduam illam,& nunquā omnibus ferè seculis intermissam vigilantiam,quam Summi Pontifices in primis, ac deinde cæteri Ecclesiarum Præsules tum in eodem ordine per omnes Ecclesias instituendo,& propagando,tum etiam vbi à primæuis institutis labentem cernerent, ad pristinam disciplinam reformando,ac instaurando gnauiter impenderunt, non secus ac Principes terreni faciunt,qui arces,quas pluris æstimāt, & magis diligunt,aggere,ac mœnibus obuallant firmius,inuisuntque frequentius, & custodiunt diligentius. Diximus in præcedentibus de ipsius sacri ordinis institutione,& propagatione. nunc de multiplici illius reformatione tum generali, tum priuata,& particulari, necnon de particularibus congregationibus canonicorum regulariū in varijs Prouincijs consistentibus distinctè agēdum nobis erit.& primo quidem dicemus de Reformationibus generalibus factis per Romanos Pontifices,siue per sacra Concilia Generalia, siue Pro- I.

ue Prouincialia. Exinde verò de Reformationibus particularibus,& priuatis, quæ ipsum ordinem multis canonicorum cœtibus,& congregationibus multipliciter decorauerunt.

Prima reformatio Generalis canonicorum regularium facta est à Sanctiss. Pontifice & Christi martyre Vrbano primo circa annum Christi Seruatoris nostri ducentesimum,& vigesimum. Hic namque Sanctiss. Pontifex cum ipsum ordinem à prima illa norma Apostolica declinare animaduertisset, Generali decreto per orbem vniuersum emisso,ad pristinam vitæ regulam, & ad votorum obseruantiam reuocandum statim curauit. Extat illius decretum ea de causa promulgatum in epistola ipsius Vrbani primi ad omnes Catholicos transmissa, quę habetur in primo volumine Conciliorum, necnon in Decreto cap. Scimus 12.q.1.quod omitto, quia in dictis locis videri potest.

Secũda Generalis reformatio facta fuit quarto seculo, primum quidem in Ecclesia Romana per Beatiss. Papam Syluestrum, qui in sacrosancta Lateran. Basilica per magnum Constantinũ fundata clericos regulariter viuentes secundum normam Apostolicam instituit, quam ob causam alij Pontifices ipsum ordinem canonicorum regul. eiusdem Ecclesiæ Lateran. originarium ordinem nuncupare consueuerunt, vt supra indicauimus, mox vt cæteros omnes clericos ad communem vitam clericorum Apostolicorum reduceret, clericos egentes diuitibus adiunxit, vt in Breuiario Romano, necnon etiam in Pontificali habetur. exinde verò in Ecclesia Vercellensi per B. Eusebium, in Nouariensi per S. Gaudentium, in Mediolanensi per Ambrosium, in Gallicanis Pictauiensi,& Turonensi per sanctos Episcopos Hilarium, & Martinum, in Ecclesia Orientali per magnum Basilium,& S Athanasium, ac demum in Africana per sanctissimum Patrem & Patriarcham nostrum inclitum Augustinum. de quibus in præcedentibus dictum fuit.

II. TErtia Generalis reformatio facta est quinto seculo sub Leone I. Pontifice Maximo: nam sub hoc Pontifice non solùm B. Gelasius Valerij filius, & S. Augustini discipulus Augustinianam reformationem Romam ex Africa inuectam in Lateranensi Basilica plantauit, autore Onuphrio in additionibus ad Platinam in Leone I. ex qua Ecclesia tanquam ex capite ipsa Beati Augustini reformatio in omnes Italicas Ecclesias mox deriuauit; verùm etiam in Generali Concilio Calcedone habito editus est Canon de clericis in monasterijs degentibus, quem habes in cap. Quidã monachorum 18.q.2.sed & in Concilio tertio Arelatensi sub eodem Pontifice congregato pro eiusdem ordinis reformatione ita constitutum legimus. *Prouidendum est vnicuique Episcopo qualiter canonici viuere debeant, necnon & monachi, secundum ordinem canonicam, vel regularem viuere studeant, vt ait Apostolus: Vnusquisque in qua vocatione vocatus est, in ea viuere studeat.*

Quarta Generalis reformatio facta fuit sexto seculo per magnum Gregorium Romanum Põtificem. extant enim duo illius canones, in quorũ altero Augustino Anglorum Episcopo mandat, in Ecclesia Anglicana clericos regulariter viuentes instituere iuxta morem clericorum primitiuę Ecclesiæ; in altero verò præcipit, vt Episcopi omnes sacerdotes, diaconos, ac cæteros clericos illorum visitationi subiectos canonicè, id est regulariter viuere compellant. habentur hi canones c. Quia tua fraternitas,& cap. Quoniam velim 12. q.1. sed vt videas, quid in hoc opere Sanctiss. ille Pontifex præstiterit, audi Ioannem Diaconum lib. 2. cap.12. de illo sic loquentem. *Videbantur passim cum eruditissimis clericis adhærere Pontifici religiosissimi monachi, & in diuersis professionibus habebatur vita communis, ita vt talis esset tunc sub Gregorio penes Vrbem Romanam Ecclesia, qualis sub Apostolis à Luca, & apud Alexandriam à Philone commemoratur, & supra cap. 5. Vt radices vitiorum euelleret, & virtutes plantaret, à cubiculo suo omnes seculares amouit, clericorum religiosorum, vel monachorum prudentissimos familiares, & consiliarios sociauit.* vide cap. 11.

Quinta Generalis reformatio facta est nono seculo sub Summis Pontificibus Leone III. Stephano IV. Eugenio II. Gregorio IV. Leone IV. & Benedicto IV. nam in primis sub Leone III. & Carolo Magno anno 813. habitum est quartũ Concilium Arelatense, in quo renouatus est canon Concilij tertij proxime relatus. & est caput sextum dicti Concilij quarti, addito alio canone, vt non amplius susciperentur in monasterijs canonicorum, aut monachorum, quàm in eisdem monasterijs absq; necessariarum rerum permutatione degere possent, & est caput octauum Deinde sub eodem anno habita sunt Concilia Turonense III. in quo non pauca edita pro reformatione canonicorum ab antiquò tempore in monasterijs degentium sub regimine Episcoporum, vel Abbatum, quæ legi possunt in eodem Concilio, quod habetur in tertio volumine cap. 24. 25.& 31. Eodem anno habita est Synodus Mogũtina, in qua plura ad canonici ordinis reformationem sunt constituta, quæ habentur cap. 9 & 20.& 21. Eodem anno celebrata est Synodus Remensis, cuius caput 25. cum quinque sequentibus in eodem negotio Reformationis canonicorum regularium consumuntur. Anno verò sequenti 816. sub Stephano quarto, & Ludouico Pio Imperatore congregata est Synodus in ciuitate Aquisgrani, in qua eadem reformatio exactissimè fuit tractata,& absoluta, vt patet in Actis dictæ Synodi cap. 115. vsque ad finem, edito etiam libro ex varijs Sanctorum Patrum autoritatibus pro eadem reformatione collecto, quem pijssimus Imperator Ludouicus per omnes ciuitates, & monasteria canonici ordinis sui misit imperij

per manus missorum prudentium, qui illum in omnibus facerent transcribi, vt testatur Aimonius lib.5.de Gestis Francorum cap.10. sic scribens: *Imperator Generalem habuit conuentum Aquisgrani, in quo quantum feruoris circa diuinum cultum pectoris gestaret in arca, toto declarauit adnisu: Congregatis enim Episcopis, nobilissimoque Sanctæ Ecclesiæ Clero fecit componi, ordinarique librum canonicæ vitæ normam gestantem, in quo totius ordinis perfectio continetur, sicut reuultus ipse fatetur, in quo etiam inserissusit cibi, potusque, atque omnium necessariorum summam, vt omnes tam viri, quàm sanctimoniales sub hoc ordine Christo seruientes nullis præpediti necessitatibus, libera seruitute Domino militare meminissent: quem librum per omnes Ciuitates, & monasteria canonici ordinis sui misit imperij per manus missorum prudentium, qui illum in omnibus supradictis facerent transcribi locis &c.* Neque verò in Ecclesia solùm Gallicana, verùm etiam in Ecclesia Romana ipsi Summi Pontifices opus tam sanctum, & tam præclarum pro virili adiunxerant, nam circa annnm 824. Eugenius Secundus ex canonico regulari, & Archipresbytero S.Sabinæ ad Pōtificalis dignitatis gratiam sublcuatus, inter alia tanto Pontifice verè digna facinora Concilio sexaginta, & trium Episcoporum Romæ congregato, Generale decretum condidit, vt claustra apud Ecclesias constituerentur, in quibus clerici disciplinis Ecclesiasticis vacarent, quibus communis esset domus, & victus. quod decretum à Leone IV. in alio Concilio Romæ anno 855. celebrato renouatum, Gratianus suo decreto inseruit in cap. Necessaria 12.q.1. neque vero eiusmodi decreto contentus idem Sanctissimus Pōtifex Eugenius in eodem Concilio librum edidit, quem Canonicum quinque capitulorum adtitulatum omnibus canonicis obseruandum mādauit, ex quo tum Iuo Carnotensis, tū ipse Gratianus plures Canones suis decretis inserendos curauerunt. Ac demum vt alias Synodos Prouinciales omittamus, in quibus eodem seculo eadem reformatio est tractata, vt videre est in Meldensi an.845 sub Sergio Secundo habita cap.10.11.53. & 58. necnon in Ticinensi an.856. sub Benedicto III celebrata. Idem Ludouicus Pius anno 833. Gregorio IV. Rom. Pontifice annuente, alterum Concilium in eadem ciuitate Aquisgrani cogendum curauit: ac in eo reformationem in altero Concilio promulgatam iterum confirmari, & executioni mandari, prout illa eiusdem Concilij verba par.3.cap.15. demonstrant: *In Custodijs vero congregationum tam canonicorum, quàm monachorum, necnon sanctimonialium summoperè studendum censuimus, vt in omnibus locis claustra eis prouideantur, religionis eorum congruentia, sed & habitacula domorum, in quibus religio Deum sequi volentibus perfici, atque augeri possit, potius quam vitia nutriri. Hos tamen vt non negligatur à Prælatis congregationum, missis Dominicis committatur. Modus autem erga ipsarum congregationum disciplinam hic esse debet, id est, vt canonici secundū id quod continetur in libro, qui de eorum vita collectus est, religiosè conuersentur.*

SExta generalis reformatio inchoata est vndecimo seculo per Nicolaū Pontificem huius nominis Secundum, hic enim beatus Pontifex anno 1059. in Basilica Lateranensi conuentū centum, & tredecim Episcoporum conuocauit, in quo inter alia sanctissima decreta de clericis canonicis ita definiuit: *Et præcipientes statuimus, vt ij prædictorum ordinum, qui eidem Prædecessori nostro obedientes castitatem seruauerint, iuxta Ecclesias, quibus ordinati sunt, sicut oportet religiosos clericos, simul manducent, & dormiant, & quidquid eis ab Ecclesijs venit, communiter habeant, & rogantes monemus, vt ad Apostolicam, communem scilicet vitam, summoperè peruenire studeant.* Habetur dictum Concilium in quarto volumine in actis Nicolai II. Porrò eandem reformationem inchoatam à Nicolao, prosecutus est, qui in eidem Sede Pontificali successit Alexander Secundus, antea Lucensis Episcopus ex canonico Lateranensi Anselmus de Badagijs vocatus, qui Pontifex renunciatus, mox ipsam Patriarchalem Basilicam Lateranensem per S.Frigdiani Lucensis canonicos reformauit, teste Onuphrio in lib. de septem Vrbis Ecclesijs, in Ecclesia sanctæ Crucis in Ierusalem. quod etiam Anastasius Quartus in quodam Priuilegio Ioanni Priori sacrosanctæ Basilicæ Saluatoris Domini, quæ Constantiniana vocatur, pariterq; SS. Ioannis Baptistæ, & Euangelistæ, ac eius fratribus concesso, non obscurè his verbis indicauit: *Eapropter vobis in Domino filij Ecclesiam ipsam, in qua diuino mancipati estis obsequio, ad exemplar Prædecessoris nostri beatæ memoriæ Alexandri Papæ Secundi Apostolicæ Sedis priuilegio communimus, in primis siquidem statuentes, vt ordo canonicus qui secundum Deum, & B. Augustini regulam ibi noscitur institutus, perpetuis ibi temporibus inuiolabiliter obseruetur.* Deinde verò Concilio Romæ habito Decretū Nicolai Prædecessoris sui de communi vita, & castitate à clericis regularibus ad normam vitæ Apostolicæ seruanda, totidem verbis renouauit, vt videre est in eius decreto, quod integrum excepit Gratianus c. Præter 32. dist. Illud verò non omittendum, huius tam pij, & tam præclari operis præcipuum autorem, aut certè suasorem, ea tempestate fuisse B. Petrum Damiani, quod ex multis ipsius Epistolis, sed præsertim ex ea, quam hac ipsa de causa scribit ad Alexandrum II. quæ est in primo libro epistolarū dicti Petri Damiani num. decima sexta, cuiusq; meminit Cardinalis Baronius tomo 11. Annalium sub anno 1063. num. 30. intueri licet, quod forsan in causa extitit, vt plerique autores illum inter canonicos regulares censuerint, & Constitutionum Portuensium, quæ à Paschali Secundo sunt firmatæ, autorem æstimauerint, quod à verò longè abest, vt alibi dicetur.

CAPVT QVADRAGESIMVM TERTIVM.

De generali reformatione Canonicorum regularium anno Domini 1339. per Benedictum Papam huius nominis XII. promulgata.

I. Postrema generalis canonici ordinis reformatio ea extitit, quæ facta est per Benedictum Papam huius nominis XII. qui vt erat mente, & professione religiosissimus, posteaquam ad fastigium eminentiæ Pontificalis euectus est, nihil magis in votis se habuisse indicauit, quàm vt omnes regularium ordines ad primam illorum institutionem reduceret, ac ea tempestate plurimũ relaxatos reformaret, quod ex eiusdem Pontificijs Decretis, & literis Apostolicis ea de causa emanatis, ac nouissimè in prima parte Bullarij per Laërtium Cherubinum editis compilatis, satis clarè intueri licet. is itaque religiosissimus Pontifex inter alios regularium ordines, ad illum canonicorum mentis oculos dirigens, & disciplinam canonicam in plerisq; mũdi partibus, vel collapsam penitus, vel ad occasum inclinantem animaduertens, vt illam erigeret, ac repararet, tãto animi conatu institit, vt pro illius reparatione non iam vnam, quod aiunt, Bullam, sed integrum librum Constitutionum ediderit quem librum (vt Ioannis Trulli Aragonẽsis canonici verbis vtar in primo suo lib. de canonicis cap. 11. ad finem) vtinam nostri canonici, præsertim superiores cõtinuo exercitio retinuissent: sic enim effectũ fuisset, vt nec sacer ordo tãtam calamitatem & cladem accepisset, nec ad occurrendum, medendumq; tot incommodis, omnis, ferè via nunc occluderetur. Verum quod ea sit naturæ nostræ deprauatæ conditio, vt in præceps spontè sine aliqua difficultate feramur, ad bonum verò nonnisi cum magno labore, ac conatu contendamus, & quàm citissimè, nisi manu Dei validissima teneamur, à benè cæptis reuocemur: hinc factum est, vt leges illæ sanctissimæ, licet per varias Prouincias promulgatæ, ac etiam nonnullis Capitulis prouincialibus coactis, vsui quadantenus mandatæ, breuissimo temporis interuallo, siue in Italia, siue etiam in Gallijs, Hispanijs, Alemania, cæterisq; Prouincijs in desuetudinem iuerint adeò, vt vix illarũ nomen memoretur. nam quod ad Hispanos attinet, referam hic, quæ præfatus Ioannes Trullus loco proximè citato scribit, nimirum lib. 1. cap. 11. ad finem: *Iubente*, inquit, *Benedicto XII. Prælati Regulares Ecclesiarum Cathedralium, & monasteriorum Prouinciarum Taraconensis, & Cæsaraugustanæ anno Domini 1340. mense Augusto in Castro Regio Ciuitatis Illerda Capitulum Prouinciale coegerunt, & aliquot diebus celebrarunt, in quo promulgatæ fuerunt saluberrimæ illæ Constitutiones generales omnium totius orbis canonicorum regularium eodem Benedicto XII. autore, & euulgatore: quæ quidem hac nostra tempestate non solum ab vsu recesserunt, sed etiam obliuione profunda consepultæ iacent* De Germanis verò, Polonicis ac etiã Gallicanis certò certius est, apud illos in obliuionem penitus iuisse, vix illarum nomine retẽto. cũ illi eas quotidie per literas ex nobis requirant. De Italis non mirum, quandoquidem nostro seculo iam nulli sunt in Italia canonici regulares, qui non peculiares constitutiones habeãt à Sede Apostolica probatas. Addunt nõnulli, prædictas Benedicti XII. cõstitutiones fuisse per Clementem VI. illius immediatum in Pontificatu successorem abrogatas, cuius abrogationis authenticum in Archiuo S. Mariæ de Pilari Cæsaraugustæ contendunt asseruari, cuiusq; exemplũ mihi oblatum Romæ vidi. Verùm cum extent literæ Bonifacij IX ad Abbatem S. Petri in Cœlo aureo Papiæ, necnon etiam ad Priores S. Frigdiani, & S. Augustini Nicosiæ Lucensis, & Pisanæ diœcesim, datæ anno Christi 1401. octauo Calendis Aprilis, quarum authenticum Papiæ in dicto monasterio nostro S. Petri in cœlo aureo seruatur, per quas Prouinciale Capitulum iuxta formã Constitutionum Benedicti XII. iubet congregari. ac in eiusdem contenta executioni demandari, cum etiam Martinus V. nostros Lateranenses ab obseruatione prædictarum Constitutionum Benedictinarum ex speciali concessione dispensauerit, quod (vt eius vtar verbis) mores, obseruantias, & consuetudines abundantiores habeamus, & in rigiditatibus, & disciplina ordinis strictiores, & obseruantiæ regulari aptiores ad conseruandũ religionis statum, creditu difficile videtur, Ipsas Benedicti XII. Constitutiones per Clementẽ VI. saltem generaliter fuisse abrogatas. Vtcunq; res se habeat, ne tantus thesaurus, in quo eximiæ dignitatis, & antiquitatis sacri ordinis canonici monumenta præclarissima habentur, in tenebris obliuionis consepultus delitescat, eas huic nostro operi inserendas opportunum existimaui, tum vel maximè ob hanc causam, quòd per illas constet in primis canonicos regulares in Oriente, & Occidente in omnibus Christianorum Prouincijs non solùm monasteria innumera, verùm etiã Ecclesias Cathedrales plerasq; & Metropolitanas vsq; ad tempora Benedicti XII. tenuisse, constet etiam omnes canonicos regulares, tam in monasterijs extra cathedrales, quàm in ipsis cathedralibus degentes, eiusdem prorsus ordinis, dignitatis, status, ac vt sic dicamus, naturæ extitisse, cum Summus Pontifex æquè, & pari modo de omnibus disponat.

Benedicti Papæ XII. Constitutiones pro Generali reformatione canonicorum regularium ordinis sancti Augustini.

BEnedictus Episcopus seruus seruorũ Dei ad perpetuam rei memoriam. Ad decorem Ecclesiæ sponsæ Dei, & sanctarum religionum fundatarum in ea, quæ licet diuersis distinctæ sint gradibus, in vnius tamen veræ fidei propositum coeuntes, eandem Ecclesiam venustãt varijs floribus meritorum, pro iniuncta nobis Apostolicæ seruitutis officio summis vigilijs, & indefessis studijs intendentes ad ea, quæ pro diuini nominis laude, religionum ipsarum statũ, puritatem, honestatem morũ, regularis obseruantiæ disciplinam, & sacrarũ peritiam scripturarum respiciunt, labores nostros libenter impẽdimus, & opportunæ solicitudinis diligentiam adhibemus: Ideoq; inter religiones alias in agro eiusdem plantatas Ecclesiæ, ad religionem canonicorum regularium ordinis sancti Augustini, ab Christi gloriosis Discipulis in primitiua Ecclesia sacris institutionibus stabilitam, gerentes præcipuæ charitatis affectum, ac nolentes, quæ in eadem religione reformanda cognouimus, absque reformationis remedio præterire, omnia, quæ in religione prædicta tam à prima ipsius institutione, quàm à sacris canonibus sunt salubriter instituta, omnino immota in sua firmitate manere censentes, nonnulla quæ experientia deesse probauit, & supplenda dictæ religionis vtilitas, quinimo necessitas, perstatuendam suadet, prouidimus, in ea perpetuis futuris temporibus obseruanda.

§. 1. Canonicorum recipiendorum forma.

STatuimus igitur vt quando in Ecclesia cathedrali, monasterio seu loco alio Religionis eiusdem, canonicorum creatio fuerit facienda, nullus recipiatur, vel induatur in canonicum, nisi persona idonea, vel de cuius idoneitate spes verisimilis habeatur, & talis, quæ inibi in diuinis, vel alijs, Deo possit, & velit debitè impendere obsequia opportuna & quod huiusmodi creatio, & habitus traditio fiant publicè, intra Ecclesiam monasterij, seu alium locum conuentualem religionis eiusdem, nisi causa rationabilis eas alibi fieri suaderet. nullisq; promissionibus seu obligationibus cum iuramento vel sine, cuiquam faciendis. Quod si secus actum fuerit, eo ipso irritum habeatur. quodq; huiusmodi creatio seu habitus traditio, nonnisi personæ, seu personis religionis eiusdem, quæ tunc etiã in Ecclesia, loco, seu monasterio prædictis fieri debeat aliquatenus committatur.

§. 2. Probationis modus & locus.

IJ verò, qui creati fuerint in canonicos, infra probationis tempus in loco in quo saltem septem canonici resideant: necessariò habeant residere, eisq; idoneus & fidelis deputetur instructor, qui eos instruere valeat in diuinis officijs, & obseruantia regulari.

§. 3. Canonicorum creatio ad quem spectet.

CÆterum si canonicorum creatio fuerit facienda, eaq; pertineat ad Prælatum, vna cum Capitulo vel Cõuentu, vel cum consensu fieri debeat eorundẽ. Si Capitulum seu Conuentus, vel eorum maior pars purè ad eam non procederent, vel creationi faciendæ sine causa rationabili renuerent consentire, Prælatus, ex quo sibi euidenter expediẽs, vel necessarium apparebit, huiusmodi canonicorum creationem fieri debere, vel per Prælatum & Capitulum, seu Conuentum, aut per illum, seu illos, ad quem, seu quos pertinuerit concorditer deliberatum & diffinitũ fuerit fore creationem huiusmodi faciendam, tunc Prælatus moneat Capitulum seu conuentum, & in virtute obedientiæ eis iniungat, vt purè, ac secundum Deum infra vnius mensis spatium ad dictã creationem cum eo in primo casu procedant, vel in secundo creationi faciendæ suum præstent consensum. quod si præfati Capitulum seu Conuentus monitioni, vel iniunctioni huiusmodi parere neglexerint, vel recusauerint, creatio ipsa ea vice liberè pertineat ad Prælatum, dummodo per eum nil in præmissis factum fuerit fraudulenter. in casu autem deuolutionis huiusmodi, Prælatus faciendi eandem creationem cum consilio seniorũ eorundem Capituli, vel Cõuentus, eligendorum per ipsum Prælatum, tertiam partem numero ad minus facientium eorundem Capituli vel Cõuentus, de personis idoneis liberam habeat facultatem, ita tamen, quod tunc per dictũ Prælatum, tot, & non plures creentur, quot attentis facultatibus, à statu antiquo, & debito locorum, creandi seu creati rationabiliter fuissent, si Prælatus, & Capitulum seu conuentus in creatione huiusmodi concorditer conuenissent. Rursus eorum arbitrium, qui ad priuata suorum commoda reciprocantes affectum, faciẽda creationi canonicorum huiusmodi nolunt aliter consentire, nisi concedatur eisdem, quod vnus vel plures, quos maluerint, seu nominauerint, in canonicos creentur, penitus detestantes, hoc deinceps omnino fieri prohibemus. decernentes concessiones huiusmodi (si quæ eis factæ fuerint) fore nullas quodq; nulli ex receptione seu creatione ex ea, vel ob eam secuta, ius aliquod in loco, in quo, seu ad quem fuerit, aliquatenus acquiratur. Insuper præmissis adijcimus, quod Capitulum, vel Conuentus Religionis eiusdem in nouitate sui Prælati, nequeãt eidem Prælato, vel alteri, occasione ipsius, facere gratiam super receptione, vel creatione canonicorum plurium, quam duorum. nec ad huiusmodi pro duobus gratiam faciendam, eos, nisi de libera eorum voluntate processerit, intendimus obligare.

§. 4 Professio vt fienda.

PRæsenti quoque statuimus sanctione, quod singuli canonici Religionis eiusdem, professionem expressã faciant, non clandestinè, sed patenter, & si commodè fieri poterit in Ecclesia, & cum Missa. quod si fortè Prælatus ad quem spectabit professionẽ ipsam recipere, tempore probationis elapso, per canonicum profitere volentem congruo loco & tempore humiliter requisitus, professionem eandem recipere sine rationabili causa renuerit, vel vltra debitum forte distulerit, dictus canonicus ex tunc in dicta Ecclesia, vel monasterio, ac membris ipsius, ad omnia idoneus censeatur, ad quæ censeretur si fecit expreßè professus. Teneatur tamen quum ad hoc opportunitas se obtulerit, expreßè nihilominus

profi-

profiteri. Alioquin ex tunc ad præmissa donec expressè fuerit professus, minus idoneus habeatur, ac nihilominus possit per proprium Prælatum ad profitendum expressè compelli. Prælatus quoque, qui professionem ab eo recipere renuerit, aut distulerit, vt præfertur, ad ipsum professionem admittendam, expressè, per suum immediatum superiorem Religionis eiusdem, seu per eum ad quem pertinuerit, compellatur.

§.5 Receptio clerici, vel laici ad præbendam, vt prohibetur.

PRohibemus insuper ne in Ecclesia cathedrali, seu monasterio, vel loco alio Religionis eiusdem, quiuis clericus secularis, vel laicus recipiatur ad præbendã, seu etiã portionẽ, nisi eidem Ecclesiæ, seu monasterio, vel loco dederit primitus se, & sua. nec huiusmodi præbẽda, seu portio ad vitã, vel ad tempus vendatur, detur, seu aliàs cõcedatur eidem. Quicquid autem contra prohibitionem huiusmodi attentatum fuerit, omnino decernimus irritum & inane. ac nihilominus recipientes, vendentes, dantes, & concedentes huiusmodi, vltra pœnas à iure statutas, Superiorum suorum arbitrio puniantur. Per præmissa verò non intendimus circa officia, vel ministeria, aut alia obsequia opportuna, ibi consueta per seculares clericos, vel laicos exerceri, aliquid immutare.*

§.6. Prioris claustralis electio, quando, & quomodo facienda.

VT autem dicta Religio salubriter in omnibus dirigatur, in Ecclesia, seu monasterio, locoue alio collegiato, seu conuentuali Religionis eiusdem, Superiorem dictæ Religionis non habente, ac etiam in quolibet collegiato, seu conuentuali loco duodecim, vel maiorem numerum habente canonicorum (etiamsi Superiorem in ipsa Religione habeat) necnon in alio loco etiam minorẽ duodecim numerũ habente, in quo Prior claustralis esse consueuerit, constituatur huiusmodi Prior claustralis. dictaq; Prioris constitutio fiat per illum, seu illos, ad quẽ, vel ad quos pertinuerit, cum consilio aliquorum seniorũ illius loci, in quo constituetur. attentius prouidendo, quod persona, quæ zelum Religionis ordinatum habeat, quæue existat idonea ad exercendum, in Prioris claustralis officium, in loco, in quo constituta fuerit, assumatur. Dictus verò Prior quum eum abesse, vel sic impediri contigerit, quod incumbens sibi officium per se nequeat exercere, teneatur aliquem ex canonicis dicti loci, ad hoc idoneum deputare, qui huiusmodi absentia, vel impedimenta durante, vices ipsius gerat. nisi alicui ex priuilegio seu statuto, vel consuetudine ratione dignitatis personatus, vel alterius beneficij, in præmissis casibus gerere vices huiusmodi, competere nosceretur, vel nisi dicti Prioris Superior aliquem ad hoc pro ipso Priore duxerit deputandum. in loco autem in quo secundum præmissa Prior claustralis minime fuerit statuendus, Præsidens talis loco quum ipsum impediri, vel abesse contigerit, vt de Priore claustrali præmittitur, teneatur aliquem loco sui, quo ad ea quæ ad officium Prioris claustralis pertinet, deputare. Per hoc autem, quod volumus constitutionem dicti Prioris fieri de consilio seniorum, non intendimus circa admonitionem ipsius, de pristina obseruantia aliquid immutare.

§.7. Regulare Capitulum quoties, & quomodo tenendum.

PRo regulari disciplina attentius obseruanda in Ecclesia cathedrali, seu monasterio, locoue alio conuentuali Religionis eiusdem, diebus singulis, in alijs verò locis, in quibus quatuor, aut plures canonici fuerũt deputati, saltem semel in septimana, & etiam sæpius in eisdem (si in ipsis sæpius, ac in quibusuis locis alijs non conuentualibus, toties, & quando est in eis fieri consuetum) regulare Capitulum teneatur, in quo antequam ad tractanda alia procedatur, canonicorum excessus, transgressiones, & negligentiæ corrigantur, ac de disciplina & confirmatione regulari tractetur salubriter, & agatur. nullo ibidem proteruè, aut clamosè, seu irreuerenter se habere quomodolibet præsumente.

§.8. Annuale Capitulum vbi conuocandum & qui eidem interesse debeant, & quæ in dicto Capitulo agenda sint.

IN singulis quoque Ecclesijs cathedralibus, monasterijs atque locis collegiatis, seu conuentualibus Religionis præfatæ principalibus, nõ ab alijs dependẽtibus (etiamsi in eis aliàs non fuerit consuetum) & in singulis alijs locis Religionis eiusdem habentibus membra sibi subiecta, aut si inibi solitum est Capitulum celebrari annis singulis Capitulum celebretur, die videlicet ad hoc statuto, vel per ipsum Capitulum annis singulis statuendo. in loco scilicet principali, & non alibi, nisi euidens necessitas suaderet huiusmodi Capitulum alibi celebrandum, Prælatus aut loci principalis, in loco in quo celebrabitur ipsum Capitulum eidem Capitulo omnino studeat personaliter interesse, cui etiam præesse debebit. quod si eum tunc ab eodem Capitulo abesse contigerit, teneatur alicui idoneo loci & Religionis eiusdem committere vices suas, qui intersit, & præsit Capitulo memorato, nisi ex priuilegio, statuto, vel consuetudine alteri hoc competere nosceretur. ad huiusmodi autem Capitulum Abbates, Præpositi, Priores, & administratores eidem loco principali immediatè subiecti, necnon vbi fuerit consuetum, etiam canonici administrationem nõ habẽtes, extra Ecclesias, monasteria, & loca prædicta morantes, personaliter conuenire impedimento cessante legitimo, aut impedimento huiusmodi subsistente, Abbates, Præpositi, Priores & administratores præfati procuratorem idoneum sufficienter instructum, cum mandato legitimo causam, seu causas impedimenti huiusmodi, & expresso iurandi in animas ipsorum constituentiũ, causas huiusmodi fore veras, & reddendi rationem infrascriptam, & illa faciendi, quæ facere possent si essent præsentes, potestatem continentem, ad ipsum Capitulũ dirigere teneantur. Is verò, qui tunc præerit dicto Capitulo, cum quatuor senioribus per ipsum Capitulum aut maiorem partẽ ipsius eligendis, an causa huiusmodi sufficientes fuerint arbitrabitur, vel eis non venientibus aut nullum talem procuratorem mittentibus, vel causas minus sufficientes prætendentibus, de pœna condigna ob hoc talibus infligenda habeat æstimare, quam ipse solus

Præsidens instigendi, & alias contra ipsos absentes si opus fuerit auctoritate Apostolica prout iustitia, & regularia instituta suaserint, procedendi habeat facultatem. Conuenientes ad dictum Capitulum vitam ducant communem; & faciant proportionaliter simul omnes expensas, nisi forte ex consuetudine, vel statuto, aut alia ordinatione rationabili incumberet alijs, seu alijs onus expensas huiusmodi faciendi. quos tamen si ex hoc, quod singulis annis fieri volumus Capitulum memoratum, vel ex alijs supra, vel infra statutis, ampliores expensas fieri contigerit, nolumus in expensis publicis plus solito onerari, sed tunc huiusmodi ampliores expensæ fiant per omnes simul proportionabiliter, vt præfertur. Quod si forsan aliquis ex locis prædictis in quibus, vt præfertur, debet dictum Capitulum celebrari, membra habeat adeo sibi remota, quod administratores principales dictorum membrorum nequeant annis singulis ad ipsum Capitulum absque notabili dispendio conuenire, tunc dictum Capitulum teneatur ordinare, quando dicti administratores ad Capitulum huiusmodi debeant conuenire.

In huiusmodi autem Capitulo tractetur præcipuè de reformatione morum & obseruantia regulari, ac corrigantur & reformentur in eo, quæ super spiritualibus, & temporalibus Religionis eiusdem corrigenda fuerint, & etiam reformanda. ipsoque Capitulo perdurante, Abbates, Priores, Præpositi, ac Archidiaconi, cæterique administrationem habentes in religione prædicta, quouis nomine censeantur, de suis administrationibus eidem Capitulo teneantur afferre, & in scriptis tradere rationem, declarando videlicet si administrationes ipsæ aliquibus, & quantis, & ex quibus causis, quibusque personis, & qualibus obligationibus, & an sub vsuris sint debitis obligatæ, & an ipsa debita possint de rebus extantibus mobilibus persolui, aliaque onera sibi, suisque administrationibus incumbentia supportari, sine debitorum augmento. & generaliter an administrationes ipsæ in casu desolationis, & quare, vel in statu prosperitatis existant. Huiusmodi autem rationum scriptura, continentes administrationum ipsarum tam onera, quam augmenta, in loco principali eiusdem teneatur Capitulum, sub fida custodia fideliter conseruentur, eorum a quibus ratio reddita fuerit proprijs subscriptionibus communita. Volumus autem, quod in casu, vbi Abbatibus, Prioribus, Præpositis, Archidiaconis, & alijs administrationem habentibus, minimè videretur expediens, sed periculosum esse reuelare in dicto Capitulo commoda, seu augmenta, quæ de administratione huiusmodi superessent, quatuor eligendis de dicto Capitulo, duobus per ipsum Abbatem, seu Præpositum, vel Priorem, seu Archidiaconum, vel quemuis alium administrationem habentem, & duobus alijs per Capitulum, vel maiorem partem ipsius; qui quatuor huiusmodi officium in virtute obedientiæ recipere teneantur, reuelare prædicta quæ superfiunt in quibuscunque rebus consistunt, fideliter teneantur eisdem quatuor sic electis, iuramento in præsentia dicti Capituli præstito, quod non reuelabunt prædicta, nisi cedentibus, vel decedentibus ijs qui reddiderint rationem, vel alia causa rationabili exigente. & tunc de licentia superioris sui, vel illius, qui dictam reddit rationem.

§.9. Capitulum prouinciale vbi, & per quos fieri debeat.

C*Onstitutionem insuper Concilij Generalis de communi Capitulo Abbatum atque Priorum Abbates proprios non habentium, in singulis regnis siue prouincijs faciendo, volentes exacta diligentia obseruari, statuimus quod in regione prædicta, in singulis prouincijs per vos designatis inferius & distinctis, fiat in loco, qui ad hoc fuerit deputatus de quadriennio in quadriennium (saluo iure Diœces.) commune seu prouinciale capitulum Abbatum, Præpositorum, Priorum, cæterorumque Prælatorum, Abbates, seu alios Prælatos superiores eiusdem Religionis non habentium; necnon Præpositorum, Priorum, vel aliorum maiorum in Ecclesijs Cathedralibus post antistites existentium, ac post antistites ipsos regularem curam canonicorum habentium quocunque nomine censeantur, aut nuncupentur, siue prænominati exempti existant. ad quod vniuersi conueniant, impedimentum canonicum non habentes, dictam Constitutionem circa præfatum prouinciale capitulum, & alia in ea tam prouidè, quàm salubriter instituta in Religione præfata irrefragabiliter obseruantes. Qui verò ad præfatum capitulum personaliter venire nequiuerint legitimè impediti, ad allegandam causam impedimenti huiusmodi, & probandam, necnon ad videndum ordinationes, seu statuta, atque mandata in dicto capitulo facienda, ac si idem taliter impeditus personaliter præsens esset concanonicum suum eiusdem Ecclesiæ, monasterij seu loci (si commodè fieri possit) alioquin in aliam personam idoneam cum sufficienti mandato causam impedimenti huiusmodi continente, & etiam potestatem in animam constituentis eiusdem, iurandi causam huiusmodi veram esse, ad dictum capitulum mittere teneantur. Persona vero quæ præfuerint huiusmodi prouincialibus capitulis celebrandis (quæ in potestatem de vno prouinciali, ad aliud prouinciale codem* perdurare*) arbitrentur, & decernant an excusationum causa dictorum non venientium ad capitulum, sufficientes existant. à quorum arbitrio, seu decreto super hoc nulli appellare liceat, vel etiam reclamare. Non venientes autem ad dictum capitulum legitimo impedimento cessante, aut quum subest impedimentum, procuratorem ad illud cum sufficiente mandato, vt præmittitur, non mittentes. teneantur expensas, quas fecerint in veniendo ad dictum capitulum morando, & redeundo facturi, iuxta Præsidentium dicto capitulo, seu maioris partis eorum, arbitrium extimandas in termino per ipsos Præsidentes statuendo, de bonis suæ administrationis persoluere, in vtilitatem ipsius prouincialis capituli conuertendas. super quibus nulli, in totum, vel in partem gratia fieri valeat, vel remissio indulgeri. Possint etiam dicti Præsidentes, eosdem ad earum solutionem per censuram Ecclesiasticam auctoritate Apostolica coërcere, suosque processus, & sententias publicare, seu facere publicari in locis dictæ Religionis, prouinciæ tamen eiusdem. Et nihilominus alias, contra non venientes præfatos (maximè si vt correctionem euitent siue vt nesciatur status Ecclesiæ, vel monasterij eorundem, vt alias malitiosè se subtrahant) prout dictis Præsidentibus, seu maioris partis ipsorum visum*

fuerit

fuerit, procedatur. Circa præsidentes verò, ac visitatores in eisdem Capitulis deputandos, & alia quæq; eis exequenda, illa seruentur, quæ in eiusdem generalis concilij & fel. record. Honorij Papæ III. prædecessoris nostri constitutionibus expressim continentur, prout statui, & religioni congruit eorundem, seruatis tamen statutis, ordinationibus & adiectionibus nostris, supra & etiam infrascriptis,

§.10. Capituli prædicti ordinationes quos ligent.

A*D hæc, decernimus Abbates, Præpositos, Priores, ac maiores præfatos, capitula, conuentus, cunctosq; canonicos Ecclesiarum, & monasteriorum eiusdē Religionis (etiam si in ipsis Ecclesijs, vel monasterijs, siue extra eo vbicunque Prioratus officia, vel administrationes habuerint seu moram traxerint) tam exemptos, quam non exemptos, dictorum capitulorum prouincialium districtionibus, correctionibus, & ordinationibus subiectos, & ipsis astringi, eosq; ad obseruationem illarum fore per præsidentes, seu alios, ad quos pertinuerit, compellendos.*

§.11. Eiusq; expensæ à quibus sustinendæ.

D*Ecernimus etiam quosq; dictarum Ecclesiarum & monasteriorum, vel aliorum locorum eiusdē canonicos beneficia obtinentes, ad contribuendum in expēsis moderatis, & rationalibus per capitulū annale religionis eiusdē immediatè præcedēs taxādis, secundū suarū exigentiam facultatū, quas dicti conuenientes facient ad illa capitula eundo, morando, & redeundo imposita, tam dictis conuentibus secundum suarum exigentiā facultatum, de dictis expensis congrua fore portione per eosdem conuenientes auctoritate Apostolica per remedia opportuna, sublato appellationis obstaculo, compellēdos. Ordinarijs locorum, exemptis, & non exemptis districtius iniungentes, quod nullum prædictis impedimētum apponant, vel apponi permittant, sed legitimè requisiti ea faciant executioni mandari, & inuiolabiliter obseruari.*

§.12. Quid agendum quando cathedrales canonicorum carerent maioribus tempore celebrationis d. Capituli.

Q*Vod si forte tempore, quo imminebit prouinciale capitulum celebrandum, contigerit Ecclesias cathedrales Religionis eiusdem carere maioribus prælatis, vel monasteria, seu loca Religionis eiusdem suis vacare, seu carere pastoribus, qui si adessent, astricti forent ad conueniendum in prouinciali capitulo memorato, capitula Ecclesiarum, & conuentus monasteriorum, aliorūque locorum conuentualium prædictorum, teneantur personam sufficientem de gremio eorundem (si commodè fieri possit) alioquin aliunde transmittere ad huiusmodi capitulum celebrandum, ad faciendum & implendum omnia iuxta arbitrium Præsidentium, quæ facere possent & tenerentur prælati, seu maiores præfati, si venirent ad dictum capitulum, & in eo personaliter interessent.*

§.13. Quadriennium pro Capitulo celebrando quomodo intelligatur.

Q*Vod autem præmittitur de prouinciali Capitulo de quadriennio in quadriennium celebrando, ad cuiuslibet hæsitationis scrupulum amputandum, ad sanum referri volumus: vt scilicet, si prouinciale Capitulum fuerit celebratum, duobus futuris annis proximis ab illo valeat abstineri, eo in alio anno immediatè sequenti omnimodè celebrando.*

§.14. Quoue in loco celebrandum sit.

H*Viusmodi verò commune, seu prouinciale Capitulum apud vnum de monasterijs Religionis eiusdem ad hoc aptum, si in eadem existat prouincia debeat celebrari. Alioquin celebretur in loco alio congruo & securo, de quo à die primi Capituli celebrandi, & alijs ad hoc facientibus, opportunè prouidebunt illi, qui super hoc per Sedem Apostolicam deputati fuerint prima vice.*

§.15. Quæ in eodem statuenda sint pro futuro Capitulo.

E*T vt super eodem Capitulo & per illud extunc in posterum rationabilis ordinatio habeatur, in dicto primitus celebrando, & in alijs etiam per successiones temporum similiter celebrandis, Præsidentes eisdem seu pars maior eorum, prouideant & ordinare procurent, per quem in sequenti Capitulo sermo fieri, Missaq; debeat celebrari. Eligant quoque tam locum in quo alia vice proxima huiusmodi Capitulum fuerit celebrandum, quàm eos, qui Præsidentes esse debeāt in eodem. Prouideant etiam, qui Abbates, quiue Præpositi, seu alij ex eis qui ad ipsum capitulum venire tenentur, qui & quot & quotiens Ecclesias cathedrales, monasteria, & alia loca religionis eiusdem debeant vsque ad aliud proximum sequens prouinciale Capitulum, visitare.*

§.16. Quæ personæ ad Capitulum duci nequeant.

C*Æterum prohibemus, ne venientes ad prouincialia seu annalia capitula, secum ducant, vel duci faciant, seu permittant euectiones, seu familiares numero superfluos, seu quomodolibet excessiuos, aut tales de quibus præsumi valeat, quod alicui ad ipsa Capitula venienti, aut in eis moranti, vel de illis redeunti, aut Ecclesijs, monasterijs, Prioratibus, vel alijs locis eorum inferant per se vel alios, in personis, vel rebus, iniuriam, vel offensam; vel quod in aliquo de dicto Capitulo aut in Ecclesia, vel monasterio, siue loco, quibus illa contigerit celebrari, scandalum suscitare, vel turbationem facere, seu discordiam, vel contentionem mouere verisimiliter præsumatur: sed numero euectionū, & familiarium, statui similibet eorum congruo sint contenti. Si quis autem eorū scienter & ex proposito, duxerit, vel tenuerit aliquem, vel aliquos ad inferendum iniuriam, vel offensā huiusmodi, vt turbetur, vel impediatur imminens Capitulum, vel aliquem, seu aliquos ad hoc cōuocauerit, & ob hoc turbatio, seu impedimentum secuta fuerit, vel sequutum, necnon quicunque alius de personis religionis eiusdem consentiens in præmissis extiterit, præstando auxilium, vel fauorem, scienter, & ex proposito, vt præmissum est, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto.*

§.17. Impedientium celebrationem Capituli prouincialis, vel annalis pœna,

EAndem quoque excommunicationis sententiam quicunque religionis præfatæ, per se, vel alium impedinerit malitiosè, scienter, & ex proposito, quo minus dicta Capitula, prouinciale videlicet & annale, & eorum quodlibet valeant celebrari, aut propterea præsumpserit euntes ad illa, vel aliquod eorundem, vel in eis morantes, seu de ipsis redeuntes, capere, seu captos facere, seu captos detinere, aut impedire, vel eis aut eorum familiaribus, in personis vel rebus inferre damna, iniurias, vel offensas. necnon quicunque ipsius religionis, qui ad hoc ne fiat, aut impediatur visitatio malitiosè, & ex proposito, prædicto, vel eorũ aliquid, per se, vel aliũ commiserit, in personas Abbatum, Priorũ, vel aliorũ proprios subiectos visitantium, vel in personas Visitatorum, qui in prouincialibus Capitulis, aut per Abbates, seu Prælatos alios fuerint deputati, vel familiarium eorundem, aut in bonis eorum, dum tamen propter hoc visitatio huiusmodi fuerit impedita, ipso facto incurrant. Præsidentes autem prouincialibus, & annalibus Capitulis prælibatis, & eorum quilibet postquam simpliciter & de plano eis constiterit aliquem ex prædictis præfatã excõmunicationis sententiam incurrisse, ipsum excommunicatum per omnia eiusdem religionis loca, de quibus eis videbitur tam diu solemniter publicent, & faciant ab alijs auctoritate Apostolica publicari, eos ad hoc per censuram Ecclesiasticam appellatione postposita cõpellendo, donec excommunicatus huiusmodi condignam super hoc satisfactionem impenderit, & absolutionis beneficium meruerit obtinere. Possint autem ab huiusmodi excommunicationis sententia, congrua satisfactione præmissa, absolui per Præsidentes prædictos prouincialibus Capitulis, & quemlibet eorundem, quorum offensa concernet eorum prouinciale Capitulum, aut per Visitatores deputandos ab eo, illi quorum offensa respiciet annale Capitulum, per Prælatos qui huiusmodi annalis, seu annalibus Capitulis præfuerint, aut per ipsos Prælatos visitantes, seu per Visitatores deputatos ab eis congrua satisfactione præmissa absolui valeant, nisi forsan offensa adeò grauis existeret, quòd super ea Sedes Apostolica foret meritò consulenda.

§ 18. Offendentiumq; personas & loca religionis.

VT autem professores religionis eiusdem, quietius & liberius valeant Domino famulari, districtè præcipimus tam Diœcesanis, quàm personis, quæ prouincialibus Capitulis præsidebũt, vt Aduocatos, Patronos, Magnates, Rectores, Vicedominos, Consules Militis, & quoscunque alios per censuram Ecclesiasticam appellatione remota compescant, ne Cathedrales Ecclesias, monasteria, aut loca religionis eiusdem præsumant offendere in personis, aut rebus eorum, eosque si fortè eisdem offensas intulerint, ad satisfaciendum eis compellere nõ omittant.

§. 19. Prouinciarum in quibus celebrentur Capitula distinctio.

VT autem de Prouincijs, in quibus dicta prouincialia Capitula fuerint celebranda, distincta limitatio habeatur, nec de ipsis in posterum hæsitetur, quamlibet prouinciã. quoad huiusmodi prouincialia celebranda & celebranda capitula, prout sequitur, limitamus. In primis Vrbe Romana cum Episcopatibus nobis immediatè subiectis, in nostra speciali prouincia consistentibus cum toto Regno Siciliæ pro vna prouincia computatur. Prouincia Thebana, Cretensis, Athenensis, Patracensis, Corinthiensis, & Neopatensis, cum toto Patriarchatu Cõstantinopolitano pro vna. Regnum Cypri pro vna. Regnum Corsicæ, & Sardiniæ pro vna. Prouincia Pisana, Ianuensis, Mediolanensis, & Rauennas, cum Episcopatibus Placentinensi, Ferrariensi, ariminensi pro vna. Patriarchatus Aquilegensis, & Gradensis, cum Prouincijs Iadrensi, Palatensi, Ragusinensi, Antibarensi pro vna. Prouincia Strigoniensis, Colocensis, ac Gueznensis, cum Episcopatu Camenensi pro vna. Rigiensis pro vna. Salzburgẽsis, Magdeburgensis, & Bremẽsis pro vna. Coloniensis, Moguntinensis, Treuerensis, cum Episcopatu Bambergensi pro vna. Ebredunensis, Viennensis, Aquensis, Arelatensis pro vna. Lugdunensis, Tharantasiensis, & Bisuntina pro vna. Remensis, Senonensis pro vna. Rothomagensis, & Turonensis pro vna. Burdegalensis, & Bituricensis, cum Episcopatu Aniciensi pro vna. Narbonensis, Tholosana, & Auxitana pro vna. Tarraconensis, & Cæsaraugustana cum Episcopatu Maioricensi pro vna. Toletanensis, Hispalensis, Compestellanensis, & Bracharensis pro vna, Cantuariensis, & Eboracensis pro vna. Tota Hybernia pro vna. Regnum Scotiæ pro vna. Regna Daciæ, Noruegiæ, & Suetiæ pro vna prouincia deputantur. Si qua verò Episcopatus, vel monasteria, aut loca alia dictæ religionis existant, quæ in aliqua dictarũ Prouinciarum minimè includantur, quo ad dicta capitula prouincialia intelligantur esse de illa prouincia, cui viciniora existere dignoscuntur.

§. 20. Visitatorum munus præfinitur.

VIsitatores siquidem, qui secundum Constitutionem dicti generalis Concilij fuerint in prouincialibus Capitulis deputati, sint solliciti circa huiusmodi visitationis officium exequendum, & quantum statui, & religioni eorum cõuenit, obseruare studeant, quæ in dictis constitutionibus præfatorum Concilij, & Honorij sunt statuta. Quod si omiserint illa exequi negligenter, à Præsidentibus prouincialibus Capitulis, cum eis huiusmodi negligentia nota fuerit, grauiter arguantur, & per eos prout qualitas culpæ ipsorum exegerit, puniãtur. Vt autem dictorum Visitatorum officium cum sinceritate procedat, districtius inhibemus, ne quis Visitator sibi deputati eodem anno esse valeat Visitator. Dicti autem Visitatores & familiares eorum, in Ecclesia Cathedrali, seu monasterio, vel alio loco religionis ad quã visitationis causa duxerint declinandum, vltra duos dies nequaquã remaneant, nisi euidens necessitas foret, vel magna vtilitas Ecclesiæ, monasterij, seu loci huiusmodi, ampliorem moram Visitatorum, vel familiarium exigeret eorundem. quo casu possint vlterius remanere, ita tamen quod id faciant de consilio seniorum dictæ Ecclesiæ, seu monasterij, siue loci. Dicti quoque Visitatores, vel familiares eorum, Ecclesia, Monasterio, siue loco, cui officium Visitationis impẽdunt, onerosi nequaquam existãt, nec sumptuosas epulas quærant, sed cum gratiarum actione recipiant, quod honestè, & competenter eis fuerit minu-

stratum. Caueat insuper, ne quisquam ipsorum, aut familiares eorum per se, vel per interpositam personam aliquam pecuniam huiusmodi, vel alia occasione quacunque, nisi pro expensis duntaxat, & tunc secundum infra scriptum modum exigant, aut etiam à volente recipiant, neque aliquod munus quodcunque sit, vel qualitercunque offeratur præsumant recipere à quocunque, vt non quæ sua sunt videantur quærere, sed quæ Christi. quod si fuerit contra præsumptum, duplum eius quod receperint, Ecclesiæ, monasterio, siue loco, à qua, vel quo id receptum fuerit, intra mensē reddere teneantur: alioquin duplū ipsum eis vltra dictum tempus restituere differentes, tam diu sint ab officio, beneficioq; suspensi, quousque grauatis Ecclesijs, monasterijs, siue locis, de huiusmodi duplo plenariam satisfactionem impendant, nulla in hoc dantium liberalitate, remissione, vel gratia valitura. Et nihilominus ijdem Visitatores si opus fuerit, per Præsidentes dictis capitulis prouincialibus, & eorum quemlibet, ad restitutionē præfati dupli, auctoritate Apostolica per censurā Ecclesiasticam, & alia opportuna remedia compellantur. Concedimus tamen, vt Præsidentes dictis capitulis, vel pars maior eorum, ordinare possint prout & quando eis visum fuerit expedire, quod dicti Visitatores expensas recipiant in pecunia, & eo casu quo hoc duxerint ordinandum, dictas expensas, omni odio & fauore remotis, moderari habeant, & taxare. prouiso tamen quod summa, in constitutione, quam super moderatione procurationum edidimus, quæ incipit, Vas electionis, nullatenus excedatur. Ijdem etiam Præsidentes discretè prouideant, vt quum inter loca visitata, & visitanda magna fuerit distantia, quantum quilibet eorundem locorum, visitatus scilicet, & etiam visitandus, soluere habeant Visitatori pro suis sumptibus moderatis. Si tamen monasteria visitanda in facultatibus sint collapsa, tunc de expensis quas dicti Visitatores facturi erunt occasione visitationis locorum huiusmodi collapsorum, prouideatur eisdem de communi contributione in prouinciali capitulo faciēda. Vt autem via scandalis præcludatur, inhibemus Visitatoribus memoratis, ne illos, seu eorum nomina, qui eis aliqua secreta in visitationibus reuelauerint, præsumant alijs reuelare, sed tunc demum dicti Visitatores procedant super dictis reuelatis, prout secundum canonica & regularia instituta fuerit procedendum. Quod si dicti Visitatores contra inhibitionem huiusmodi reuelauerint, seu eorum nomina detexerint, prout facti qualitas exiget, per Præsidentes, vel eorum quemlibet, puniantur.

§.21. Collectæ quæ, & quando pro subuentionibus imponantur, & quomodo.

QVum in prouinciali, & annali Capitulis, & alijs negocijs expensæ necessariæ requirantur, vt onus diuisum in partes leuius supportetur, statuimus, quod in eisdem Capitulis cuiusquam contradictione, vel absentia non obstante, pro communibus libertatibus defendendis, necnon necessitatibus, vtilitatibus, & alijs plerunque occurrentibus necessarijs oneribus, & expensis autoritate Apostolica imponantur collectæ, subuentiones seu contributiones. videlicet in Capitulo prouinciali pro tangentibus ipsum Capitulum, secundum arbitrium ipsius prouincialis Capituli, vel maioris partis eiusdem. In annali verò Capitulo, pro tangentibus ipsum annale Capitulum, vel locum principalem, vbi debet ipsum Capitulum celebrari, secundum arbitrium Prælati præsidentis ipsi annali Capitulo, & Diffinitorum, vbi Diffinitores fuerint, & vbi non fuerint, secundum arbitrium ipsius Capituli, seu maioris partis eiusdem. Volumus tamen, quod libertates, necessitates, seu vtilitates, & alia pro quibus huiusmodi collectæ, subuentiones, seu contributiōes fuerint imponendæ, in eisdem Capitulis prouincialibus & annalibus clarè, & explicitè ponantur, & aliter, quam vt præmittitur imponi, non possint. & si secus actum fuerit, impositio, & processus, ac sententiæ occasione huiusmodi impositionis facti, & latæ, omni careant roboris firmitate, ac nihilominus restituatur eisdem quicquid occasione huiusmodi ab ipsis exactum fuerit & receptum. De dictis autem subuentionibus, contributionibus, seu collectis possit membris necessitatem patientibus subueniri, prout expositis prius dictis necessitatibus annali Capitulo, prædicti quorum arbitrio subuentiones, contributiones, seu collectæ huiusmodi imponi debuerint, in ipso annali Capitulo fuerint arbitrati. prouiso tamen quod administratores dictorum membrorū necessitatem patientium expendere habeant pro dictis necessitatibus quantum membra ipsa poterint sustinere. Vt autem in conseruatione collectorum, subuentionum, seu contributionum huiusmodi adhibeatur cautela diligens, & etiā opportuna, præcipimus vt illa quæ imposita fuerint in Capitulo prouinciali, per tres bonos, & fideles de illis, qui ad ipsum Capitulum prouinciale venire tenentur, in aliqua Ecclesia, Monasterio, seu alio loco conuenienti, & securo seruentur, quæ vero imposita fuerint in annali, per tres fideles canonicos loci, in quo imponentur (quorum vnum ponat ille, qui præfuerit ipsi Capitulo annali, alium verò Priores, & administratores, & tertium Capitulum, seu conuentus, monasterij, siue loci, vbi huiusmodi annale Capitulum fieri debet) in vna arca ferrata in tribus diuersis seris, & clauibus fideliter custodiantur, & in vsus duntaxat, pro quibus imposita fuerint, conuertantur. Pro his autem collectis, & subuentionibus, seu contributionibus fideliter conseruandis, & vt præmittitur expendendis, dicti tres, qui ad hoc fuerint in prouinciali Capitulo deputati, præstent in Præsidentium ipsius Capituli, & alij præfati tres canonici in Prælati præsidentis, & Capituli, seu Conuentus loci principalis, in quo annale Capitulum celebrabitur præsentia, corporaliter iuramentum. nec imponi valeat alia contributio, quamdiu aliquid de prima contributione, quod sufficiat contigerit superesse. Habeant aūt Præsidentes & eorum quilibet, quo ad huiusmodi prouincialia capitula, similiter quoque Prælati, seu alij, qui præerint dictis annalibus Capitulis, quo ad ipsa annalia capitula autoritate Apostolica supradicta exigendi, colligendi, & leuandi collectas, subuentiones, & contributiones prædictas, & contradictores, & rebelles quoslibet eadē autoritate per censuram Ecclesiasticā, vel alia iuris, & ipsius religionis remedia, remoto cuiuslibet appellationis obstaculo compellendi, & etiam puniendi, & exequendi liberè suos processus, & sententias super

præ-

præmissis habitos, & prælatos in Ecclesiis Cathedralibus, aliisque locis religionis eiusdem, quando, & quoties eis visum fuerit expedire. necnon etiam absoluendi (congrua tamen satisfactione præmissa) à dictis sententiis, & relaxandi, atque tollendi omnes processus & sententias eorundem. & cum eis, qui dictis ligati sententiis per simplicitatem, & iuris ignorantiam, non tamen in contemptum clauium, celebrando diuina, vel se ingerendo eisdem irregularitatem incurrerint super irregularitate huiusmodi dispensandi liberam potestatem.

§. 22. Magistri ad docendos canonicos deputentur.

QVoniam per exercitium lectionis, studentes literarum scientiis imbuuntur, nos cupientes vt viri religionis eiusdem in primitiuis, & deinde in Diuini, & Canonici iuris scientiis instruantur, statuimus, quod in qualibet Ecclesia Cathedrali, monasterio, locoue alio Conuentuali, seu Collegiato dictæ religionis, cui ad hoc suppetant facultates, habeatur magister, qui canonicos doceat infrascripta locorum in scientiis, videlicet Grammatica, Logica, & Philosophia. prouiso attentius, vt seculares instruendi cum ipsis canonicis, docendiue in eisdem monasteriis, siue locis, nullatenus admittantur. In Ecclesiis tamen Cathedralibus religionis eiusdem, iura super hoc edita obseruentur. Prouideatur autem quotidie præfato magistro, si alius, quàm canonicus eiusdē loci fuerit, sufficienter in pane & vino, & pitantia, per illos, qui talia tenentur in eadem Ecclesia, monasterio, siue loco canonicis ministrare. Eidem quoq; magistro pro vestimentis, & calceamentis, ac salario congrua pensio annua assignetur, summam viginti librarum Turonensiū paruorum nequaquam excedens, quæ de infrascripta communi contributione soluatur, donec pro ea certi, & perpetui redditus fuerint assignati. Si verò in locis prædictis fuerit canonicus ad huiusmodi instructionem idoneus, per superiorem suum, ad quem hoc pertinuerit deputetur instructor. & ad hoc si necesse fuerit compellatur. cui siquidem instructori Canonico vltra victum, & vestitum, pro libris emendis, & aliis necessitatibus suis iuxta dispositionem Superioris sui, decem libræ paruorum Turonensium assignentur. Prælati verò, seu alii ad quos spectauerit, canonicos instruendos dociles tam de capite, quàm de membris, cum consilio seniorum eligere, & de ipsorum certo numero, ac de locis, & temporibus, quibus lectionibus, quibusue diuinis officiis, seu obsequiis aliis opportunis intendant, ordinare potē, & prouide teneantur. Si tamen dicti Canonici instituendi, teneri, & instrui commodè in loco principali nequiuerint, & propter hoc fuerit hactenus consuetum, ipsos instituendos in aliquo de membris ipsius loci teneri, atque instrui, non intendimus circa hoc, dummodo ibidem vigeat obseruantia regularis, aliquid immutare. Possint autem præfatus Magister, seu instructor, & instruendi, cum consilio seniorum prout expediens visum fuerit eis, ad quos pertinuerit, remoueri, & per eos loco eorum, qui remoti fuerint, alii subrogari. Præcipimus insuper cunctis Visitatoribus in prouincialibus Capitulis deputatis, quod ea, quæ sunt de Magistro, seu instructore, & personis instruendis, & aliis circa hæc superius ordinata, faciant autoritate Apostolica per censuram Ecclesiasticam, & alia opportuna remedia appellatione remota, firmiter obseruari. Et nihilominus, ea quæ super prædictis fecerint, & inuenerint. Præsidentibus Capitulo prouinciali referant. qui etiam Autoritate Apostolica. si eis, vel maiori parti ipsorum visum fuerit, contra negligentes, vel rebelles in præmissis, procedat sicut videbitur expedire.

§. 23. Canonici qui, & quot ad studia mittantur.

QVia verò expedire dignoscitur, vt iidem Canonici postquam in scientiis primitiuis fuerint eruditi, ad sacræ Theologiæ, vel Canonum transeant facultatem, statuimus, vt Ecclesia Cathedralis, Monasterium, Prioratus, locusue alius religionis eiusdem, cum membris inferius declarandis, de quolibet vicenario numero Canonicorum, vnum aptum Canonicum huiusmodi scientiis acquirendis ad generalia, seu solemnia studia mittere, & cuilibet mittendorum ipsorum tenentur de infrascripta annua pensione prouidere. Huiusmodi autem vicenarium numerum sic volumus computari, vt videlicet illi duntaxat Canonici numerum ipsum efficiant in casu, qui fuerint in Ecclesia, Monasterio, vel loco alio principali, & in loco alio ei subiecto, habente octo, vel plures Canonicos, præter Priorem, seu administratorem loci subiecti, & ipsorum, cum canonicis eiusdem Ecclesiæ, seu Monasterii, & loci alterius principalis, in computatione, ac missione huiusmodi coniungantur. Quod si forsan vltra dictum numerum vicenarium aliqui superessent, qui tamen vicenarium alium non complerent, non propter hoc arctetur aliquem mittere ad studia prælibata. Vbi autem huiusmodi Ecclesia, Monasterium, siue locus ad mittendum plures ad prædicta studia, quā præmittitur, astringeretur ad consuetudinem, vel ordinationem aliam, seu statutum, non intendimus consuetudini, ordinationi, seu statuto huiusmodi per præmissa aliquatenus derogare. Si verò in huiusmodi Ecclesia, Monasterio, vel loco alio principali, vicenarius Canonicorum numerus non existat, numerus tamen maior senario sit ibidē, teneantur visitatores per prouinciale Capitulum deputati, quum in ea, vel eo visitationis officium exercebunt, inquirere de facultatibus, & oneribus huiusmodi Ecclesiæ, monasterii, siue loci. & si huiusmodi oneribus supportatis, inuenerint facultates sufficere pro vno, vel pluribus Canonicis ad dicta studia destinandis, relationem de hoc faciant in prouinciali Capitulo subsequenti, in quo Præsidentes cum consilio, & assensu maioris partis Capituli, ordinent autoritate apostolica iuxta huiusmodi suppetentiam facultatum, de vno, vel pluribus Canonicis ad eadem studia destinandis. Eligantur autem ipsi Canonici mittendi, prout ad scientias Theologiæ, vel Iuris Canonici, seu magis ad vnam, quam ad alteram aptiores poterunt inueniri. sic tamen quod (si tot apti reperiantur pro ipsius Theologiæ studio) ad minus medietas mittendorum, pro ipsius Theologiæ studio destinetur. & qui electus fuerit, ad vnam de iis scien-

tijs,

ijs, ad aliam propter arbitrio nequeat se transferre, quod si fecerit, de studio reuocetur. Vt autem ad electionem Canonicorum ad prædicta studia mittendorum, sincerè, & celeritate congrua procedatur, Capitulum Ecclesiæ Cathedralis religionis eiusdem, septem: Abbas verò, Prior, & quiuis alius Prælatus Monasterij, seu Prioratus, & loci Conuentualis religionis eiusdem, habentis vicenarium, aut maiorem numerum Canonicorum, quinque: habentis verò numerum minorem vicenario, tres Canonicos seniores, qui dictam electionem facere habeant infra quinque dies post festum Beatæ Mariæ Magdalenæ, quod primitus à publicatione huiusmodi nostræ constitutionis in eorum Capitulis annalibus facta occurrerit, & deinde singulis annis in perpetuum, quotiens electio de Canonicis, vt præmittitur, mittendis extiterit facienda, infra idem tempus eligere teneatur. Seniores autem ipsi antequam ad huiusmodi electionem procedant, iuramentum præstent (ad quod præstandum per Superiores suos, si opus fuerit, eos volumus coarctari) quod timore, amore, odio, pretio, seu fauore reiectis, illos ex Canonicis in scientijs primitiuis, & regularibus obseruantijs informatis, ac vita, & moribus commendandis, eligant ad Studia supradicta, quos magis dociles, & aptiores esse crediderint ad alterutrum, ex Theologia, & Iuris Canonici scientijs, ad quam fuerint destinandi. Quum verò dicti seniores præstiterint huiusmodi iuramentum, teneantur infra tres dies cum consilio instructorum, si Canonicus extiterit, iuramento simili astringendi, coram Ecclesiæ Cathedralis Capitulo, vel Abbate, seu Priore, vel alio Prælato prædictis, mittendos præfatos eligere. Electione autem facta per seniores eosdem, vel maiorem partem numeri eorundem, cum consilio: vt præmittitur instructorum, is ad quem pertinuerit, licentiam eundi ad studia supradicta infra sex dies, post habitam de dicta electione notitiam, concedere eis sit astrictus. Idemque electi mittendi ad Parisiense studium, illuc in Exaltatione sanctæ Crucis, alij verò ad alia studia destinandi, illuc in sancti Lucæ diebus festis, vel circa, adesse procurent. Quod si forsan dictum Capitulum infra prædictos quinque dies, præfatos septem seniores, non elegerit, aut si ipsi septem ab eodem Capitulo, vel dicti quinque, seu tribus senioribus à præfato Abbate, seu Priore, vel alio Prælato, vt præfertur, electis, ijdem seniores, vel eorum maior pars in casu quolibet prædictorum, infra dictos tres dies huiusmodi Canonicos mittendos non duxerint eligendos: ex tunc in Ecclesia Cathedrali, ad illum, qui præest in regularibus disciplinis post Antistitem, in Monasterio verò, seu Prioratu, locoue alio ad Abbatem, seu Priorem, vel alium Prælatum, eo ipso huiusmodi electio deuoluatur. Ille verò ad quem ipsa electio fuerit deuoluta, electione dictorum mittendorum infra triduum post notitiam deuolutionis huiusmodi, cum consilio quatuor canonicorum discretorum suæ Ecclesiæ, seu Monasterij, aut loci, vel Prioratus huiusmodi, quos ad hoc elegerit, & simili astrinxerit iuramento, facere teneatur. Qui verò in præmissis repertus fuerit deliquisse, prout delicti qualitas exegerit, puniatur. nihilominus his, quæ circa hæc negligenter omissa, vel dolosè commissa fuerint supplendis quantocius, & etiam reformandis.

§. 24. Pensiones Doctoribus, Lectoribus, Scholaribus, &c. assignentur.

QVoniam insistentes literarum studijs diuersa subire oportet onera expensarum, prædictis Canonicis, qui mittentur ad studia generalia, Magistris, & Baccalaureis, legentibus, ac scholaribus studentibus, in subsequentibus quantitatibus pro expensis huiusmodi, forè decernimus pensiones annis singulis ministrandas. videlicet in Theologia magistro sexaginta, Baccalaurio quadraginta, ac scholari similiter quadraginta. In iure verò Canonico Doctori quinquaginta, Baccalaurio verò, ac scholari, cuilibet eorum videlicet, triginta quinque libras Turonensium paruorum, vel earum valorem in alia moneta, tam pro victualibus, & vestimentis, quàm pro libris, & quibuscunque necessitatibus alijs eorundem. Si autem in aliqua Ecclesia, Monasterio, siue loco est taxatum, siue ordinatum, quod & quantum assignari debeat Canonico in studio existenti, illud detur, & assignetur loco pensionis prædictæ, etiam si eandem excedat, ei qui vt præmissum est, ad studium transmittetur. Vbi verò huiusmodi taxatio, vel ordinatio non est facta, volumus, quod ij, qui tenentur Canonicis insidentibus in suis Ecclesijs, Monasterijs, seu locis, de victualibus, & vestibus prouidere, prouisione huiusmodi ijs, qui mittentur ad huiusmodi studia (etiamsi taxationem dictarum pensionum excedat) loco pensionum huiusmodi integraliter facere teneantur. Quod si huiusmodi taxatio, ordinatio, siue prouisio ad summam dictarum non ascendent pensionum, de infrascripta communis contributione, id quod ei defuerit suppleatur. Et si forte taxatio, ordinatio, seu prouisio præfata, non in pecunia, sed in alijs rebus ipsis Canonicis consueuerint assignari, ne super æstimatione earum posset altercatio suboriri, in primo annali Capitulo Ecclesiæ, Monasterij, siue loci eorum, qui mittentur ad studia, tres probi viri per ipsum Capitulum, vel maiorem partem ipsius deputentur, qui in pecunia valorem prouisionis eiusdem computando ea, quæ computanda fuerint de bono, & æquo, & compensando vnum annum cum alio, debeant æstimare. quæ quidem prouisiones, pensiones, seu alia, quæ loco earum fuerint assignanda, per eos, qui ad earum solutionem tenebuntur, in festo Assumptionis B. Mariæ anno quolibet, collectoribus ad earum collectionem deputatis, integraliter persoluantur. & per eos illis videlicet, qui ad studium Parisiense in festo Exaltationis S. Crucis, vel circa illud; eis verò, qui ad alia studia generalia, vel solemnia fuerint deputati, in festo Beati Lucæ, vel circa; singulis annis infallibiliter transmittantur. Si quis verò abbas, Præpositus, Prior, vel Administrator, vel quicunque alius, qui ad prædicta soluenda tenebuntur, illud quod ipsorum quemlibet pro rata contingente in termino ad hoc statuto soluere dictis collectoribus non curauerit, teneantur ex tunc vltra quantitatem, ad quam erunt, vt præmittitur, obligati, quintam partem eiusdem quantitatis, nomine pœnæ soluere dictis collectoribus infra mensem.

sem. Quod si non fecerint, sit eis eo ipso tandiu Ecclesiæ interdictus ingressus, donec tam principalem quantitatem, quàm huiusmodi quintam partem duxerint persoluendas. Et si ex tunc per quatuor menses pertinaciter huiusmodi sustinuerint interdictum, sint ipso facto tamdiu à diuinis suspensi, donec vtranque duxerint persoluendam, nulla sibi permissione promissorum quomodolibet profutura. Quantitas autem huiusmodi pœnæ nomine, vt præmittitur exsoluenda, in acquisitione librorum vtilium, & profectus alios dictorum studentiũ, iuxta Superiorum eorum arbitrium conuertatur. Quod si Priores, Præpositi, vel alij administratores quicunq;, qui non præsunt Collegio, nec habent per electionem assumi, Abbatibus tamen, seu Prælatis alijs religionis eiusdem subiecti, huiusmodi summas soluere contempserint, & prænominatas pœnas, per alios quatuor menses immediatè sequentes sustinuerint animis induratis, excommunicationis incurrant sententiam eo ipso. à qua, satisfactione promissa possint absolui tam per Diœcesanum locorum, quam per Præsidentes deputatos in Capitulis prouincialibus illius prouinciæ, cuius erunt, vel alterum eorundem. Quod si huiusmodi sententiam per annum animis pertinacibus sustinuerint, eo ipso quibuscunque obtentis beneficijs sint priuati, per illos ad quorum collationem, vel aliam dispositionem pertinuerint, liberè personis alijs conferendis. Nullus autem cuiuscunque conditionis, dignitatis, aut status, siue collector pensionum huiusmodi, seu redditum assignandorum, pro ipsis aliquid sibi, vel alteri, seu vsui cuicunque de præfatis pensionibus, vel fructibus, redditibus, seu prouentibus, qui assignabuntur pro pensionibus ipsis, quomodolibet applicare, vel alienare præsumat, in diminutionem pensionum, seu præiudicium studentium prædictorum, Si quis autem collector, vel quiuis alius, aduersus hoc aliquid applicauerit, vel alienauerit, nec non collector, qui dictas pensiones in supradictis terminis eisdem studentibus mittere non curauerit, prout culpæ qualitas exegerit, per illos ad quos pertinuerit puniatur & nihilominus si soluendo fuerit, de damnis, & interesse satisfacere compellatur.

§. 25. Et per quos illæ soluantur.

V*T autem onus pensionum huiusmodi leuius supportetur, contributiones, quæ pro pensionibus studentium, & instructorum prædictorum fuerint facienda, soluantur per Capitulum Ecclesiæ Cathedralis, & per Abbatem, Priorem, Præpositum, seu Conuentum, & quemuis alium administratorem monasterij, prioratus, locíue alterius, religionis eiusdem. nec non beneficiatos quorumlibet beneficiorum canonicalium ad Ecclesiam, monasterium, prioratum, vel locum alium, beneficiumque, vel dependentium ab eodem, iuxta diuisionem inter eos omnes, secundum taxationem, vel extimationem decimæ in taxatis; in non taxatis verò beneficijs secundum taxationem proportionaliter, & rationabiliter iuxta valorem ipsorum, in primo cuiuslibet Ecclesiæ Cathedralis, monasterij, siue prioratus vel alterius loci ipsius religionis annali Capitulo, faciendam per illum, qui eidem Capitulo præerit, & per ipsum Capitulum, seu maiorem partem ipsius. quam si forte in huiusmodi annali Capitulo illius prouinciæ, & quilibet ipsorum præsidentium, ac visitatores per dictum prouinciale Capitulum deputati, & eorum quilibet ipsos, auctoritate Apostolica per censuram Ecclesiasticam, & alia opportuna remedia, ad illam faciendam (appellatione cessante) compellere teneantur, donec eo, quo per communem contributionem in supplementum huiusmodi dari debent studentibus, & instructoribus præfatis, in certis, & perpetuis redditibus de nouo pro his acquisitis fuerint assignata. Si qui verò ex prædictis beneficiatis prouentus habeant adeo tenues, & exiles, quod secundum communem extimationem non sufficiant supportatis eius necessarijs oneribus, ad vitam contributionis huiusmodi, ad eandem contributionem minimè teneantur. Ad hoc, prohibemus ne vlli Canonico quodcunque beneficium quantumcunque modicum, vel aliam pensionem habenti, nisi illo, vel illa omnino dimissa, vel dimisso, aliquo de dictis pensionibus studentium assignetur. quod si secus actum fuerit nullius penitus sit momenti. Si verò ipsi Canonico huiusmodi pensionem studentium obtinenti, beneficium aliquod quantumcunque modicum conferatur, volumus quod adepta possessione ipsius, cesset ipsa pensio ipso facto, eaque priuatus existat, studenti alteri assignanda, vt non desit studens de numero instituto. nec per literas à Sede Apostolica, vel Legatis ipsius super prouisione Canonicorum, aut quorumlibet aliorum obtentas, de pensione aliqua studentium prædictorum cuiquam valeat prouideri, nec possit alicui alteri, nisi fuerit de studentibus, ipsa pensio per aliquem assignari, alias nulla sit assignatio huiusmodi ipso iure, & tam assignans, quam recipiens, ad restitutionem eorum, quæ inde recepta fuerint teneantur, quæ in libris, vel alijs necessitatibus dictorum studentium conuertantur, alienatione quoque librorum, qui dictis studentibus fuerint deputati, seu distractione, vel etiam obligatione ipsorum penitus interdicta, nisi studens huiusmodi vtiliores libros emeret, & etiam id faciat licentia sui immediatè superioris obtenta. volentes, quod libri prædicti defunctis eisdem studentibus, ad Ecclesias, monasteria, & loca alia, ad quæ pertinuerint, liberè reuertantur.*

§. 26. Distributio librorum inter conuentus.

V*Olumus etiam, quod si in Ecclesia, monasterio & loco alio religionis eiusdem libri multiplicati fuerint, libris necessarijs in Ecclesijs, monasterijs, & locis alijs remanentibus, cæterorum librorum per Antistitem, Abbatem, seu alium, ad quem pertinuerint de consilio sui Capituli, seu Conuentus, vel maioris partis ipsorũ, fiat conueniens distributio inter studentes eosdem. fiatque prius de personis studentium, quibus dicti libri tradentur, & librorum nominibus prædictorum memorialis scriptura, quæ in Ecclesia, monasterio, seu loco huiusmodi conseruetur. prouiso tamen, quod pulchriores, & vtiliores in eisdem Ecclesia, Monasterio, siue loco debeant remanere. Si quis verò de studentibus ipsis per se, vel per alium, librum, seu libros huiusmodi, qui si peruenerint ad eundem contra hoc distraxerit, aut obli-*

gauerit,

gauerit, eo ipso sit inhabilis per decennium ad quodcunq; beneficium obtinendū. & nihilominus de studio reuocetur & loco, cui alius subrogetur, & etiam per suū Superiorem, prout facti qualitas exegerit, puniantur. Possit tamē dictus super inhabilitate huiusmodi dispensare, si Superiori visum fuerit expedire. vbi autē erit aliquis de ipsis studentibus, qui sit vita laudabilis, & alias idoneus, ac discretus, & ad Baccbalariatum, vel Magisterium dispositus, vel habilis, de cuius fructu scientiæ acquirenda possit verisimilis spes haberi, Prior dictorū studentiū, qui erit pro tempore, cū consilio aliquorū studentiū eorundē proborum, scribat præsidentibus antedictis, vt proprio prælato ipsius mandent, & ordinent cū eodē, quod talem de studio non reuocet, sed eum in scientia proficere, & ad statum Baccbalauriatus & honorē Magisterij peruenire, lecturāq; continuare permittat, ipsūque & alios similes, quos in sciētia laudabiliter proficere nouerit, dignis attollat laudibus, honoribus, & promotionibus efferat opportunis. Prouideant quoq; Præsidentes, & alij Prælati conuenientes in ipso Capitulo prouinciali, quod Canonici ad dicta Studia transmittendi prout conuenientius, & cōmodius fieri poterit, insimul commorētur; saltem quinq;, vel quatuor ad minus, & quatuor, vel quinq; huiusmodi duobus seruitoribus sint contenti.

§. 27. Regimen canonicorū studentiū quod esse debeat.

PRæcauere nempe volentes, & etiam prouidere, vt dictis scolaribus in dictis studijs pro tempore morantibus, regularis nō desit salubre gubernaculū disciplinæ, ordinamus, quod in Capitulis prouinciarū in quibus erunt huiusmodi studia, Præsidentes vnū de ijs, qui debent ad prouinciale Capitulū cōuenire, vicinum loco vbi studiū erit, (quem quotiens eis placuerit, ponere valeant, & mutare) deputent, & assignent, qui ex dictis studentibus vnū inibi priorē studentium constituat, per annū solummodo duraturū: quem tamē Priorem tā ipse, quam etiā Præsidentes, & quilibet eorundē, mutare valeant infra annum, si & quotiens eis videbitur expedire. Constituatur autem ipse Prior, talis, qui sit potens in opere, & sermone, vt Canonicos studentes pensionarios, & alios etiā beneficiatos in bono instruat, & à malo studeat reuocare. ipsosque quotiens sibi videbitur expedire, conuocet ad aliquem locū competentem, eisq; quo ad regularem præsideat disciplinam. Et potestatem habeat illos corrigendi, & puniendi, & absoluendi, & cū eis dispensandi quamdiu in ipsis studijs morā traxerint, ab omnibus à quibus. & super quibus, & prout possit Superior post Antistitē, vel Abbas, seu prælatus alius eorū proprius in Ecclesia, monasterio, vel alio loco vnde claustrales existunt, ipsosq; informandi, & instruendi, & tenendi sub regularibus disciplinis, & illos etiam coërcēdi ne vagentur, vel actibus, seu operibus vacent illicitis, sed studeant, & proficiant sicut decet, viuantq; laudabiliter, & honeste. Prouideat insuper idē Prior studentium, quod dicti Canonici pensionarij studentes expensas faciant moderatas, non superfluas, nec aliquatenus excessiuas, eosq; cogat ad reddendum de receptis, & expensis in fine mensis cuiuslibet, vel prout alias sibi videbitur rationem illi, vel illis prouidis, & discretis, quos idem Prior ad id duxerit deputandos. & quando ipsorū studentiū cōditio, seu demerita suaserint eos à studio reuocādos, idē Prior teneatur id (consulte tamē, & caute) Antistiti, Abbati, vel alij prælato eorū proprio per suas literas intimare. quemq; Antistites, Abbas, seu Prælatus proprius eos reuocare debeat, & in locis eorum totidem Canonicos subrogare per modum suprascriptū, appellatione, contradictione, vel reclamatione reiectis. Concedimus quoque prædicto Priori, Canonicos studentes pēsionarios, & alios etiam beneficiatos, quamdiu fuerint in ipsis studijs, ab excommunicationis, suspensionum, & interdictorum sententijs, per statuta prouincialia, seu cuiusuis Ecclesiæ, monasterij, seu loci dictæ religionis, vel per Diœcesanum contra studentes in locis vbi erunt Studia generaliter promulgatis, congrua satisfactione præmissa, iuxta formam Ecclesiæ auctoritate Apostolica absoluendi, & cum eis super irregularitate, quam sic ligati celebrando diuina, seu alias se ingerendo eisdem, per simplicitatem, & iuris ignorantiam (non tamen in contemptum clauium) incurrerint, dispensandi, autoritate prædicta liberam potestatem. Per hoc verò dictos canonicos studentes à potestate Antistitis, vel aliorum Ordinariorum suorum, vel alterius prælati sui, nolumus aliquatenus eximere, vel etiam liberare. Quilibet autē dictorum Canonicorum religionis eiusdem, huiusmodi studijs insistens, pensionarius, & alius etiam beneficiatus. præfato eorum Priori de quinque solidis Turonensium paruorum, vel eorum valore in alia moneta prouidere annis singulis teneatur. ad quorum solutionem idem Prior possit eosdem per censuram Ecclesiasticā, & alia ipsius religionis remedia, autoritate Apostolica, remoto appellationis obstaculo coërcere. Idem tamen Prior sumptus nunciorum subeat, quos pro præmissis duxerit transmittendos.

§. 28. Præsidentium munus quo ad canonicos studentes.

DIcti quoque Præsidentes in singulis eorum prouincialibus Capitulis deputent aliquem de illis, qui debent ad dictum prouinciale Capitulum conuenire, idoneum, ac vicinum studio, in quo studentes huiusmodi morabuntur. & eam huiusmodi deputatus, quā etiā Visitatores in prouinciali Capitulo ordinati diligēter, & fideliter se informēt eaq; per eos, de studentibus, & eorū pensionibus, & alijs circa hæc statuta. & ordinata existunt, fuerint effectui mancipata & si qua inuenerint non completa, eorum plenam relationem. & etiā informationem qualiter compleri possint faciant in proximo prouinciali Capitulo eorundem, in quo ordinari debeat, quod efficaciter compleantur. Habeant insuper Præsidentes præfati, & quilibet eorundem, faciendi compleri, & inuiolabiliter obseruari autoritate Apostolica, omnia & singula supradicta. necnon cōtradictores, & rebelles per censurā Ecclesiasticā, & per alia iuris, seu ipsius Ordinis remedia, sublato appellationis obstaculo compellendi, & processus & sententias eorū solemniter religionis eiusdem in locis publicandi, & il-

los, qui sententias ipsorum incurrerint, congrua satisfactione præmissa iuxta formam Ecclesiæ absoluendi, & cum illis, qui huiusmodi ligati sententijs per simplicitatem, & iuris ignorantiam (non tamen in contemptum clauium) diuina celebrarint officia, vel ingesserint se eisdem, super irregularitate per eos exinde contracta, autoritate prædicta dispensandi liberam facultatem.

§. 29. Quæ per assumendos ad gradus seruari debeant.

R*Vrsus statuimus, & etiam ordinamus, quòd nullus religionis eiusdem, ad recipiendum magistratum, seu doctoratus honorem de cætero assumatur, non præstita per eum primitus iuramento in præsentia dicti Prioris studentium, ac sex proborum, & discretorum ex studentibus antedictis, quod in assumptione ipsius honoris, vel ante, vel post, eius occasione circa cibos, vestes, vel alia non expendet, per se vel alium vndecunque habuerit, vel fuerit sibi datum, nec quantum in eo fuerit à quibusuis alijs expendi permittet, vltra valorem duorum millium Turonensium argenti. Illi etiam, qui ad Bacchalariatum fuerint assumendi, iuramentum præstare similiter teneantur in præsentia Prioris studentium, & quatuor proborum, & discretorum de studentibus memoratis, quod huiusmodi sui Bacchalariatus prætextu, ipsa die, qua Bacchalarij erunt, vel ante, seu post, nullum festum, seu conuiuium facient, per se, vel alios, aut quantum in eis fuerit, fieri permittent à quibuscunque alijs, etiam eorum consanguineis, vel amicis. Adhæc statuimus, & etiam ordinamus, quod quilibet ipsius religionis, qui in dicto Parisiensi, vel in aliquo alio generali Studio per sex annos in Theologia studuerint, in alijs primitiuis scientijs prius sufficienter instructi, & alias sufficientes ad hoc, & idonei fuerint, possint in ipso Parisiensi Studio cursus Bibliæ facere consuetos. qui verò per octo annos in Theologia studuerint. librum sententiarum legere valeant (si ad hoc sufficientes fuerint) in Parisiensi Studio prælibato. & quod in eodem Parisiensi & alio quocunque Studio, in quo ad magisterium in Theologia licentia dari poterit, seu consueuerit, quum digni ad hoc reperti extiterint, ad magisterium, & doctoratum in Theologia liberè admittantur. Illi verò religionis eiusdē qui in ipso Parisiēsi studio vel quouis alio studio generali audiuerint iura Canonica per sex annos, de quib' per tres annos ad minus audiuerint decretū (dūmodo sufficiētes, & idonei fuerint) possint ad Bacchalariatum, & lecturā iuris Canonici, siue Decretorū in eodem Parisiensi, vel in alio generali studio in cappa suæ Religioni congruenti assumi. Qui verò per quinque annos in Parisiensi, vel in alio generali studio iura Canonica, vt Bacchalarij legerint, & de hoc primo fidem fecerint per eorum proprium iuramentum, & duorum aliorum testimonium iurantium se credere eos verum iurasse, possint si voluerint in cappa similiter eorum Religioni congruenti, ad magisterium in Decretis, vel ad lecturam Decretorum in eodem Parisiensi, & quolibet alio studio generali, dilatione, & difficultate malitiosa & impedimento quibuscunque sublatis; sicut ibidem consueuerunt assumi cæteri clerici seculares. Et per Cancellarium Ecclesiæ Parisiensis in Parisiensi studio, vel per illum ad quem pertinuerit, ad huiusmodi magisterium, seu doctoratus honorem promoueantur liberè, & etiam admittantur. Non obstantibus quibuscunque statutis, & consuetudinibus Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum locorum religionis eiusdem, necnon Parisiensis, & aliorum quorumcunque Studiorum cōtrarijs, iuramētis, confirmationibus Apostolicis, & quibusuis firmitatibus alijs roboratis, & illis præsertim. & quibus in eodem Parisiensi studio caueri dicitur, quod nullus possit legere cursum Bibliæ, nisi ibidem studuerit septem annis, nec permittatur legere sententias, nisi ibidem studuerit decem annis, quodq; nullus canonicus, vel religiosus alius legat ibidem iura Canonica, vel ad Bacchalariatus gradum, aut Magisterij honorem in iure canonico permittatur assumi, seu quod nullus Regularis rubea cappa Decretum legat, seu legere permittatur ibidem, aut nullus ibi legere valeat iura Canonica, vel ad Bacchalariatum assumi, seu vt Bacchalarius, legere Decretales, aut ad magisterium ascendere in Decretis, siue doctor fieri Decretorum, aut ad lecturam in Decretis assumi, seu ipsam continuare, nisi ibidem, vel in aliquo studio generali audiuerit iura Canonica per quinque, vel alibi iura Ciuilia per tres annos, aut alibi iura Ciuilia per quinque, & ibi vel in alio generali studio iura Canonica per tres annos, prout in his vel aliter in statutis ipsius in Parisiensis Studij dicitur cōtineri, vel de cōsuetudine obseruari. & alijs cōsuetudinibus, vel statutis eiusdem Parisiensis studij quibuscunque, & sub quacunque forma, vel expreßione verborum in contrarium editis, vel edendis. necnon quibuslibet priuilegijs, & indultis generalibus, aut specialibus, & literis Apost. contrarijs, Ordinibus, Ecclesijs, monasterijs, locis & studijs quibuscunque siue vniuersitatibus magistrorū, vel scholariū eorundē, seu personis Ecclesiasticis, secularibus, & regularibus, exēptis, & nō exēptis, cuiuscunque sint præeminentiæ, dignitatis, conditionis, aut status, sub quauis forma vel expreßione verborum concessis. per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta, effectus huiusmodi statutorum & ordinationum, & singulorum contentorum in eisdem impediri valeat quomodolibet, vel differri, & de quibus quorumque totis tenoribus, plenam & expreßam, ac de verbo ad verbum in illis, vel alijs nostris literis fieri mentionē. quibus non intendimus quo ad alia in aliquo derogare.*

§. 30. Obseruanda à Canonicis beneficia obtinentibus.

V*T cultus augeatur diuinus, & religiosis vagandi materia præcludatur, statuimus, quod Canonici religionis eiusdem, extra Ecclesias, Monasteria, siue loca alia principalia, obtinentes Prioratus, seu quæuis alia beneficia, quibus ad hoc suppetunt facultates, in ipsis beneficijs residere, & socium, vel socios sui Ordinis secū habere, iuxta ipsorū facultatū suppetentiā teneantur. statutis & consuetudinibus contrarijs nō obstantib' quibuscunque. quodque socium, vel socios eiusmodi prælatus, seu is, ad quē hoc pertinuerit, prout loci congruere uenerit, & personis, & cū consilio & assensu sui Capituli, seu Cōuētus, vocatis his, qui dicta beneficia obtinebūt, huiusmodi suppetentiam arbitrando assignet eisdem*

Quod si huiusmodi Priores seu administratores, quibus fuerint Canonici in socios assignati, cessante causa rationabili arbitrio assignantis, recusent admittere sibi assignatos, vel eis sufficienter & decenter in necessariis prouidere, cogantur ad hoc per censuram Ecclesiasticã, & alia iuris remedia opportunè, & nihilominus de huiusmodi inobedientia puniantur. qui autem in Ecclesiis Cathedralibus seu Monasteriis, dignitates, personatus, officia, seu administrationes alias habuerint, & in eisdem Ecclesiis, seu Monasteriis consueuerint residere, cogantur officium incumbentes, tam in diuinis, quàm in aliis debite exercere: familiamque excessiuam præsertim infra claustra non teneant, aut talem, per quã verisimiliter præsumatur in ipsis Ecclesiis seu Monasteriis scandalum generari. Et quia secundum præmissa nonnulli de Canonicis Regularibus, qui in Ecclesiis, seu Monasteriis consueuerant residere, habebunt extra in suis Prioratibus, seu beneficiis aliis residentiam facere, in Capitulo annali cuiuslibet Ecclesiæ, & Monasterii, per Prælatum, & Capitulum, vel maiorem partem ipsius. sciito, & cognito diligenter quot mittentur extra pro residentia in dictis Capitulis, & beneficiis facienda, proinde ordinetur, quot loco eorum, qui extra mittentur, in ipsis Ecclesiis seu Monasteriis fuerint subrogandi. Obtinentes autem beneficia simplicia, quibus cura non imminet animarum, quorum ad tenendum socium non sufficiunt facultates; si propinqua sint Ecclesiis, vel Monasteriis à quibus illa dependent, in dictis Ecclesiis, vel Monasteriis residentiam facere compellantur, & habeant de prouentibus dictorum suorum beneficiorum expensas, quas in victualibus in ipsis Ecclesiis, vel Monasteriis residendo, faciãt illi, vel illis exsoluat, qui in dictis Ecclesiis, seu Monasteriis victualia Canonicis ministrare tenerentur; dummodo ad hoc redditus beneficii huiusmodi obtinentis sufficere dignoscantur. Quod si huiusmodi beneficia simplicia longè distent ab Ecclesiis, seu Monasteriis, quibus subsunt, & in Prioratibus, & administrationibus Canonici residere consueuerint, quæ sint propinqua modo præmisso, cum satisfactione simili expensarum, obtinentes huiusmodi beneficia, seu administratores eorum, ad residendum in dictis Prioratibus, seu administrationibus deputentur, nisi per fundatores huiusmodi beneficiorum aliter fuerit ordinatum, cui ordinationi per hoc non intendimus derogare. Super distantia verò seu propinquitate beneficiorum huiusmodi, stetur arbitrio annalis Capituli, eiusq; in hoc deliberatio obseruetur. Quod si dicta beneficia simplicia tam ab Ecclesiis, quam Monasteriis, vel ab eorum Prioratibus, seu administrationibus sint remota, per dictum annale Capitulum ordinetur, vbi tales debeant residere. Prouiso tamen quod diuinus cultus exerceatur debitè in beneficiis memoratis.

§.31. Canonici quid circa officia celebranda seruare debeant.

Canonici autem in huiusmodi Prioratibus, seu administrationibus commorantes, in Ecclesia horis congruis, cum dictis Prioribus, seu administratoribus simul intersint, Canonicas horas dicant, in Missis celebrandis suas hebdomadas ordinatè teneant, & in loco vbi tres fuerint, vel plures, vna per eos Missa ad minus cum nota, die qualibet celebretur, & horæ Canonicæ cum nota dicantur. Dicti quoque Canonici Priorum, & administratorum prædictorum in vna domo communiter regulariter iaceant, camerulis, & cellulis eis penitus interdictis. In vna etiam domo vescantur Prior insuper, & administrator, & Canonici, nisi infirmitas, vel alia euidens ratio interdum aliud suaserint faciendum. In vestitu etiam, & tonsura, à communi Ecclesiæ, Monasterii, siue loci cui subiiciuntur, institutione, vel debita obseruantia non recedant. ac suo proprio Priori, vel administratori iuxta ordinationem Prælati sui, vel superiorum, obediant humiliter, & deuotè. Et si aliquando dictos Canonicos in Prioratibus, seu administrationibus mori, aut fugitiuos fieri forsan cõtingat, Priores, seu administratores prædicti, diem mortis, aut fugæ seu recessum ipsorum, Prælatis, aut eorum Superioribus vt in Ecclesiis, seu monasteriis eorum principalibus, pro defunctis eorum consueta fiant suffragia, seu fugitiuos reuocare, vel in Prioratibus, seu administrationibus, alios loco eorum subrogare valeant, quàm citius commodè poterunt, intimare per suas literas teneantur. Quod si Priores, seu administratores prædicti, diem obitus, aut fugæ, siue recessus huiusmodi, Prælatis suis Superioribus significare distulerint, tertiam partem illorum, quæ Canonicus expendisset, si non fuisset mortuus, vel in fuga, pro pietãtia Capituli, vel Conuẽtus Ecclesiæ, Monasterii, vel loci principalis soluere teneantur. Insuper Canonici prædicti, non soli, sed honestè associati, & cum habitu decenti incedant. nec in villis, in quibus Prioratus, seu administrationes huiusmodi fuerint, comedere, vel bibere, aut ingredi domos præsumant; nisi cum honestis personis, & tunc de sui Prioris seu administratoris licentia speciali. Qui verò contrarium fecerint, regulari subiaceãt disciplinæ. Vt autem hæc efficaciùs obseruentur, Antistites, abbates & cæteri eorundem Canonicorũ superiores, necnon alii, qui ad visitandum per eos fuerint deputati, quum Prioratus, & administrationes huiusmodi visitabunt, circa illa seruanda, & non seruata corrigenda, curam habeant diligentẽ.

§. 32. Beneficiati subsint Superioribus.

Præcipimus, quod Canonici religionis præfatæ, qualiacunque in ipsa religione auctoritate Sedis Apostolicæ, vel Legatorum ipsius beneficia obtinentes, obediant Superioribus suis religionis eiusdem, ipsorumq; subsint correptionibus, ordinationibus, punitionibus, & statutis, ac beneficiis huiusmodi ex causis rationabilibus priuari, & ab illis amoueri possint, quemadmodum possent, si foret per superiores suos de ipsis beneficiis eis prouisum.

§. 33. Locus infirmariæ existat.

Qvum expediat infirmis de domo seu loco congruo prouideri, statuimus, quod in Ecclesiis, Monasteriis, & locis aliis conuentualibus religionis eiusdem, in quibus certa domus, seu locus deputata, vel deputatus non fuerit pro infirmis, ii ad quos id pertinuerit, quibus adhoc suppetent facultates domum seu locum huiusmodi sufficientem iuxta statum & facul-

tates locorum, quantocius commode fieri poterit deputare seu constituere teneantur, eisdem infirmis sufficienter de lectis, victualibus, seruitore, medicis, & rebus medicinalibus, & alijs quibuslibet necessarijs prouidendo. ad quæ peragenda, & complenda, per Superiores suos immediatos, & per Præsidentes, ac Visitatores, & eorũ quemlibet autoritate Apostolica per censuram Ecclesiasticam, & alia opportuna remedia compellantur. Vbi autem administratores eorum, qui ad præmissa tenẽtur, sufficienter ad ea peragenda non habuerint facultates, in annali Capitulo per ipsum Capitulum vel maiorem partem ipsius autoritate Apostolica ordinetur, quod administrationes huiusmodi sufficienter ad hoc reddãtur per assignationes pensionum, prout infra in alio casu sub rubrica de victualibus, & alijs ministrãdis.

§. 34. Numerus canonicorum.

QVum sit consonum rationi, vt obtinentes beneficia, ipsorum onera debeant supportare, statuimus quod in monasterijs, Prioratibus, & alijs beneficijs quibuscunque extra præfatam religionem, cuiuscunque sint dignitatis gradus, seu præeminentiæ (etiã si fuerint Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales) collatis, seu commendatis, vel de cætero conferendis, seu commendandis, tot Canonici teneãtur, quot in eis tenerentur si per canonicos regulares Monasteria, Prioratus, & beneficia huiusmodi regerentur. Et quod nihilominus Canonico in eisdem monasterijs, prioratibus, & beneficijs, committatur id quod supra, vel circa alios Canonicos inibi residentes, haberet exercere administrator Canonicus si præesset eisdem, quantum ad ea, quæ pertinent ad regulam, seu disciplinam, vel obseruantiam regularem & quod quilibet prædictorũ huiusmodi monasteria, prioratus, & beneficia quomodolibet obtinentes, ad procurationes, alia qualibet onera ipsis monasterijs, prioratibus, & beneficijs incumbentia, supportanda, persoluenda, & reddenda integre sint astricti. quodque ad hæc, & alia supradicta, autoritate Apostolica per censuram Ecclesiasticam, & alias compelli valeant per Capitulorum prouincialium Præsidentes, & quemlibet eorundem, prout per Superiores suos possent, & deberent compelli Canonici regulares si præessent monasterijs, prioratibus, & beneficijs memoratis: nisi fuerint S.R.E. Cardinales, quos nolumus talium compulsionibus subiacere.

§. 35. Vetantur animalia, ac seculares, præter, hic exceptos.

PRohibemus ne Canonici regulares in Ecclesijs Cathedralibus, monasterijs, seu locis alijs Conuentualibus religionis eiusdem, teneant aut nutriant equos, seu alias vectiones, neuè familiares, seu seruitores habeant seculares, nisi ratione dignitatum, officiorum, vel administrationum suarum, quas gesserint, id eis permissum fore noscatur. In infirmitorio tamen & coquina monasterij, seu prioratus, & alijs officijs atque seruitijs alijs communibus, possint tenere seculares seruitores honestos; si & prout in Ecclesijs, seu monasterijs, & alijs locis prædictis fuerit hactenus rationabiliter obseruatum, nõ in excessiuo, sed moderato numero, iuxta arbitrium prælati sui immediati. Seruitores autem seculares huiusmodi, quantominus fieri poterit cum canonicis conuersentur. neque cum eis in communi comedant, neque bibant, etiam si presbyteri fuerint vel clerici seculares, nisi forte tales forent presbyteri, vel alij sacris ordinibus constituti, qui essent inibi perpetui, & cum canonicis etiam in refectorio comedere assueti, & tunc à Canonicis sedeant segregati cum habitu consueto, & etiam honesto, se eisdem Canonicis in silentio, & obseruantijs alijs honestis, quamdiu cum eis fuerint, conformantes, quibus prouideatur iuxta morem inibi rationabiliter obseruatum. Et si presbyteri, seu seculares clerici prædicti perpetui, infra Ecclesiarum, seu Monasteriorum septa deliquerint, seu excesserint in leuibus, per ademptionem partis pitanciæ, seu portionis, quam fuissent alias percepturi, per immediatum Prælatum regularẽ loci vnde sumunt prædicta, vel per illum, qui inibi præerit regularibus disciplinis possint corrigi, ac puniri.

§. 36. Lautaq; conuiuia, & immoderati sumptus.

CAueant insuper Abbates, Præpositi, Priores, & cæteri quicunque ipsius religionis, ne lautis conuiuijs, & commessationibus occupentur, nec in ijs sumptus immoderatos faciant, vel alias etiam excessiuos à familiarium quoquam seruitorum, aut sequentium fieri permittant. necnon a rerum, seu vestium multiuarie indecenti, & excessiua, vbique diligenter studeant abstinere, & honestè, ac laudabiliter conuersari.

§ 37. Religiosi associati incedant.

DIcti quoque Abbates, necnon Præpositi, Priores, cæterique administratores, & professores alij religionis eiusdem, extra loca sua proficiscentes, associati incedant, prout ipsorum congruit honestati. & vbi Canonicorum numerus sufficiens fuerit, & ad hoc etiam suppetent facultates, Abbates, & alij Prælati saltem religionis suæ duos socios secum ducant.

§. 38. Superiores prædicta faciant obseruari.

PRæsidentes autem Capitulis prouincialibus, ac Visitatores per ipsa Capitula deputati, necnon Prælati alij religionis eiusdem, quo ad suos subditos attenti prouideant, quod præmissa diligentius obseruentur, transgressores arguendo, & prout expediens fuerit, puniendo.

§. 39. Ad Ordines promouendi qui, & quando.

PRæsentiũ autoritate statuimus, quod canonici beneficia simplicia obtinentes, & alij beneficiati religionis eiusdem, ad mandatum prælati sui infra terminũ per eum præfigendũ eisdem, se faciant ad ordines quoslibet promoueri, nisi ex causa rationabili, quam ipsi prælato infra dictum terminum exponere habeant, excusatos. quod si nõ fecerint, beneficiati eo ipso ab obtentis beneficijs suspensi, non beneficiati verò ad beneficia obtinenda, sint & remaneant inhabiles, donec promoti fuerint ad ordines supradictos. quodq; Prioratus curam animarum habentes, & alia beneficia curata, quorum Prioratuũ, & beneficiorum cura per perpetuos Vicarios exercetur, committi nequeant, vel conferri, nisi eis qui vicesimum annum computandum à tempore collationis seu commissionis sibi factæ deau, & professionis acceptæ vel infra vicesimum quintum ætatis suæ annum, (si ante annum lapsum Prioratus, seu benefici

huiusmodi eis collata fuerint, seu commissa) se faciant ad sacerdotium promoueri. Prioratus quoque Conuentuales, Dignitates, Personatus, Officia, seu administrationes, videlicet sacristia, thesauraria, eleemosynaria, operaria, cameraria, & similia, quæ in Ecclesiis, & aliis locis Conuentualibus, seu Collegiatis dictæ religionis, officia, seu administrationes, & beneficia fuerint, etiam si eisdem officiis, seu administrationibus animarum cura nullatenus sit annexa, alicui, nisi vicesimum quintum annum attigerit conferri nequeant, aut committi. Et qui Prioratus, Dignitates, Personatus, Officia, seu administrationes huiusmodi obtinuerint, infra tempus collationis, seu commissionis eis factæ de ipsis, & adepta possessionem eorum se faciant ad sacerdotium promoueri, vel saltem ad Ordinem, quem Dignitates, Officia, vel administrationes obtenta requirent de iure, consuetudine, seu statuto. nec contra à quoquam valeat dispensari. Nos insuper commissiones, seu collationes factas contra præmissa, decernimus fore irritas, & inanes. Hi quoque qui iuxta præmissa cessante causa rationabili ad ordines promoti non fuerint, sint Prioratibus, Dignitatibus, Officiis, Administrationibus, & Beneficiis prædictis eo ipso priuati, quæ ipsis iterum ea vice nullatenus conferantur. Nostra verò intentionis existit, quod præsens constitutio quantum ad ea, quæ de recipiendis ordinibus per Priores, & alios beneficiatos præmisimus, illos etiam post duos menses à die publicationis præsentium constitutionum in eorum annali Capitulo facta constringat, & eos etiam, qui in præsenti talia beneficia obtinent, vel dictæ publicationis tempore obtinebunt, dummodo ætatis legitimæ sint effecti. alioquin cum ad ætatem legitimam peruenerint, ad recipiendum secundum præmissa dictos ordines sint astricti, nisi foret aliud Canonicum, quod eos ab huiusmodi susceptione ordinum excusaret.

§.40. Vestium præfinitio.

Dignum fore censentes, vt Canonici religionis præfatæ non solùm morum, & vitæ, sed etiam habitus & vestimentorum refulgeant honestate, districtius inhibemus, ne dicti Canonici extra septa Ecclesiarum, Monasteriorum, seu locorum suorum proficiscentes, portent alias vestes super habitum, quam cappas, seu mantellos honestos, & rodondellos, seu clochias, talares, vel circa, iuxta vsum, vel consuetudinem laudabilem Ecclesiarum, Monasteriorum, & locorum suorum. Vsum, seu verius abusum manticarum, seu tabardorum, necnon rodondellorum, vel clochiarum notabilem habentium breuitatem, eisdem Canonicis penitus prohibentes. Præcipimus quoque quod in Ecclesiis, Monasteriis, & aliis locis religionis præfatæ, in quibus Canonici cappas à parte anteriori apertas de panno laneo consueuere deferre, quæ in quibusdam locis cappa de Choro, seu capella vulgariter nuncupantur, ipsas honestas, non nimia longitudine, vel breuitate notandas portare debeant, locis, & temporibus consuetis. Deferant etiam cappas huiusmodi à festo omnium Sanctorum vsque ad festum Paschæ, infra septa quarumcunque Cathedralium Ecclesiarum religionis eiusdem, ac monasteriorum, & aliorum locorum immediatos Superiores ipsius religionis non habentium, in quibus monasteriis, siue locis fuerit duodenarius Canonicorum numerus, licet habitum ipsas ibidem non consueuerint deportare. Sanè infra Ecclesias, claustrum, capitulum, refectorium, ac dormitorium, non capputiis, sed almutiis honestis vtantur. Capputia verò si ea per ipsos extra loca prædicta deferri contigerit, sint honesta, & illa, quæ cum cappis, mantellis, clochiis, seu rodondellis portarint, vnius cum eis, & eisdem coloris existant, nisi ex priuilegio, aut institutione laudabili capputia tertii coloris, aut formæ essent consueti portare. almutia autem si de panno fuerint, illius cuius cappa esse debent, coloris existant. Per hoc autem non liceat portare capputia, vel rodondellos, seu clochias eis, quibus alias portare licitum non existit. Prohibemus etiam, ne dicti Canonici de cætero ferant forraturas de ventribus Variorum, aut Squirolorum cum Dorsis permixtis, sed sint de Ciuilibus simplicibus, vel albis, vel nigris, aut griseis. Præcipimus etiam, quod Canonici dictæ religionis infra Ecclesias, & Claustra locorum Cathedralium, aliorumque Conuentualium, seu Collegiatorum ipsius religionis, & alibi conuentualiter incedentes, portent superpellicea magna, & ampla, iuxta cuiuslibet Ecclesiæ consuetudinem rationabilem, quæ in longitudine manicarum vltra manum quatuor digitis transuersalibus, vel circa, & vltra medium tibiam, vel circa in sui longitudine protendantur. Extra Ecclesias verò, claustra, & loca prædicta, & vbique sub cappis, rodondellis, seu clochiis, vel mantellis in locis debitis vti possint superpelliciis, quorum manicæ vsque ad palmum in latitudine, vel circa, & eorum longitudo vsque ad mediam tibiam, vel circa protendantur. Per hoc autem nolumus derogare consuetudini quorundam locorum, quæ ab antiquo, vel ab institutione habent vsum superpelliciorum ad formam Rochettorum, seu Camisiarum Romanarum; proviso tamen quod minoris longitudinis superpellicea huiusmodi non existant, & adeò manicas longas habeant, quod eis brachia vsque ad pugnum valeant cooperiri. per formas autem huiusmodi superpelliceorum, alias formas longiores, & honestiores, superpelliciorum, & habituum, non intendimus prohibere, nec circa ea aliquid innouare. Statuimus insuper, quod Canonici dictæ religionis, cappis & vestibus albi, flaui, nigri, seu quasi nigri coloris duntaxat vtantur. quodque illi, qui altero tantum de dictis coloribus vti consueuerunt, seu tenentur, non possint ad alium portandum, seu assumendum aliquatenus se transferre, nisi ad album dumtaxat. Vestis quoque superior habitui proxima, sit rotunda per circuitum, & non fissa, nec longitudine nimia, aut breuitate notanda. Ab eisdem quoque Canonicis in eorum vestibus ligata manica non portentur, nec in apparenti consuticia, vel quomodolibet botonata. In Cathedralibus autem Ecclesiis, Antistites, seu Præpositi, Priores, seu alii maiores in illis post ipsos Antistites existentes: ac in monasteriis Abbates, Præpositi, Priores, seu alii, non habentes Superiores religionis eiusdem, sic aliam formam honestam, vestium, & calceamentorum ordinent, & disponant, quod sit in colore saltem omnibus Canonicis eiusdem Ecclesiæ,

seu Monasterij, tam extrinsecus, quam intrinsecus vniformiter, ipsamque tam Abbates, quàm Præpositi, Priores, & Administratores, ac cæteri quicunque Canonici, & alij per proprios eorum Antistites, vel Abbates, seu alios: Abbates verò, & cæteri Prælati, Superiores proprios eiusdem religionis non habentes, per Præsidentes prouincialibus Capitulis, seu per quemlibet eorum, ac per Visitatores in ipsis Capitulis deputandos, tenere & seruare cogantur. Qui verò vestem, vel habitum contra ordinationem præsentis constitutionis deferre præsumpserit, per dictos Superiores, vel per Præsidentes, siue per Visitatores, seu eorum quemlibet, sic debitè puniatur, quòd cæteri à similibus arceantur, & nihilominus ab eo auferatur vestis prohibita pauperibus eroganda. Et si infra spacium quindecim dierum à tempore monitionis, seu præcepti sibi facti computandum, vestem, vel habitum huiusmodi non dimiserit cum effectu, vel ablationi prædictæ restiterit, si beneficiatus fuerit, per quatuor mensium spatium ab administratione temporalium sit suspensus; non beneficiatus verò, dicto tempore sit inhabilis ad Ecclesiasticum beneficium obtinendũ quodcunque. Qui autem exhibens se in publico, habitum (super indumenta scilicet linea) temerè occultauerit, si monitus emendare noluerit, iuxta præmissam personarum distinctionem, dictas suspensionis, & inhabilitatis pœnas per idem tempus incurrat. Iniungimus insuper Præsidentibus, Visitatoribus, & Prælatis alijs religionis prædictæ, vt contra transgressores eorum, quæ circa honestatem vestium, & habitus superius sunt statuta, prout ad eos, & eorum quemlibet pertinuerit, monitionem prædictam (quum transgressio eis nota fuerit) facere, non omittant. Et nihilominus, Præsidentes, & Visitatores prædicti, monere teneantur Abbates, Præpositos, & alios, ad quos id pertinuerit, religionis prædictæ, vt præmissa, quæ vt prædictum est circa honestatem vestium, & habitus sunt statuta, seruent, & faciant ab alijs sub dictis pœnis diligentius obseruari.

§. 41. Exitus de monasterio quando permissus.

VT in religione prædicta vitetur dissolutio, & obedientia teneatur, districtim inhibemus, ne quivis Canonicus dictæ religionis de Ecclesia, Monasterio, vel loco suo Conuentuali exeat, nisi primitus obtenta licentia ab illo, qui eam valeat impartiri, quauis consuetudine contraria non obstante, quodque causam sui exitus veraciter, & absque fictione exponat ei, a quo erit licentia obtinenda. Qui verò huiusmodi licentiam concesserit Canonicis claustralibus nullam administrationem, vel beneficium obtinentibus, terminum redeundi quantò conuenientius poterit breuiorem assignet. Sanè administratoribus, & beneficiatis, qui habẽt residere in claustro, possit dari licentia sine præfixione termini, si hoc concedenti visum fuerit expedire. Si quis autem exiuerit extra Ecclesiam, Monasterium, seu locum alium Conuentualem sine licentia, vel in termino assignato iusta causa cessante, non redierit, pœna, quæ in tali casu per statuta, vel consuetudines eiusdem Ecclesiæ, vel Monasterij, seu alterius loci infligenda fuerit, infligatur eidem. Et si super hoc statutum, vel consuetudo aliqua non extitit, pœna quæ sequitur, infligatur, videlicet quod ille, qui infra nouem dies post exitum, seu terminum prædictos redierit, vltimus stet in Choro, & secunda, quarta, & sexta ferijs eiusdem septimanæ, in pane & aqua ieiunet. Illis verò, qui infra huiusmodi nouem dies non redierint, pœna quæ sequitur, imponatur, videlicet quod à porta regulari, parlatorio, seu alio loco decenti per claustrum, cum Magistro Nouitiorum, vel alio ad hoc deputato ad Capitulum veniant, camisiam, femoralia, & caligas tantum habentes, superpellicium in brachijs, ac ferulam, seu virgam in manibus suis ferentes, cum quibus in dicto Capitulo venia prius recepta, & recognita culpa sua, coram omnibus verberentur. & nihilominus alia pœnitentia siue pœna pro qualitate demeriti imponatur eisdem secundum arbitrium imponentis. Quod si sine scandalo huiusmodi pœna imponi nõ posset, in pœnam aliam secundum sui Prælati arbitrium, de proborum, & seniorum Conuentus consilio commutetur, quam in dicti Conuentus præsentia facere teneantur. prouiso attentius, quod mensuram peccati correctionis inflictio, non excedat. Simili quoque vel alia condigna pœna puniantur Canonici in Prioratibus, seu administrationibus alijs externis assignati, qui sine licentia Priorum, seu Administratorum eorundem, de ipsis Prioratibus, seu administrationibus recedentes fuerint euagati, vel in termino non redierint assignato. Si aũt de dictis Prioratibus, seu administrationibus ad Claustrum, seu Prælatum suum à suis Prioribus, seu administratoribus, licentia non petita, vel petita & non obtenta venerint, eidem Prælato, seu Superiori suo causam sui aduentus statim exponant. qui Prælatus, seu Superior an causa huiusmodi rationabilis, & vera fuerit arbitretur. & si causam minus rationabilem, seu falsam esse reperit, vel si huiusmodi venientes nullam causam ei exposuerint, aut licentiam non petierint, per Prælatum, aut Superiorem, prout ei visum fuerit expediens, puniãtur. Nullus quoque Canonicus pernoctaturus extra Ecclesiam, Monasterium, vel alium locum suum abire sine Breuiario permittatur, in quo pensum seruitutis suæ dicendo horas Canonicas possit soluere Creatori.

§. 42. Alienatio prohibetur absque licentia Sedis Apostolicæ.

PErpetuo prohibemus edicto, ne Ciuitas, Castrum, Villa, vel fundum notabile, aut Iurisdictio aliena ipsorum, vel Grangia, seu locus, territorium, siue magnus possessionum, siue terrarum numerus vendi, vel etiã principaliter, & expressè obligari, vel Monasterium, seu Prioratus, aut Ecclesia religionis præfatæ in alium trãsferri valeant per quoscunque, etiam in casu alias a iure concesso, absque licentia Sedis Apostolicæ speciali. omnem venditionem, obligationem, & translationem de præmissis, & contra hæc factam irritam decernendo. ac nihilominus quilibet Capitulis prouincialibus Præsidentium, ac Visitatorum, alienationes huiusmodi easdem, ac consentientes eisdem Sedi Apostolicæ si expeditæ fuerint, alioquin Ordinarijs, seu Diœcesanis ipsorum intimare per scripturam authenticam, vel literas eorum sigillis munitas, quamcitius commodè poterunt, teneantur.

§. 43. Ficti contractus prohibentur.

MVltis fraudibus, atque dolis, quæ per nonnullos religionis eiusdem, in damnum, & præiudicium Ecclesiarum, Prioratuum, & aliorum locorum prout experientia docuit, committuntur, opportunis obuiare remedijs quantum cum Deo possumus salubriter cupientes, hoc consulto edicto prohibemus, ne Abbates, Præpositi, ac Priores, vel quiuis administratores, & alij Canonici, seu conuersi religionis eiusdem, prætextu religionum, vel negotiorum, quæ gerunt, fraudulentos, vel dolosos, aut simulatos, vel fictos contractus inire, vel mutua simulata vel ficta suscipere, siue proprio, siue fideiussorio, vel quouis alio nomine audeant. neue etiam conficere in instrumentis publicis, vel authenticis, aliisque scripturis, se a patre, fratre, nepote, vel consanguineo, seu quolibet alio coniuncto, affine, familiari, socio, amico, seu mercatore recepisse mutuo, vel alias, pecuniam, pannos, bladum, vinum, equos, boues, siue animalia alia, vel res, seu alia bona, eoque in vtilitatem locorum, quibus præsident, vel administrationum, quas gerunt fuisse conuersa, neque tamen pro se, seu locis eorum, neque pro administrationibus suis ipsa receperint, quoquomodo assumant. Similiter etiam prohibemus, ne fingant, seu ponant, vel scribant se fore principales debitores, neue vt tales se obligent, vbi re vera non principales, sed fideiussores existunt. neue in talibus contractibus, vt asserunt, simulatorie conceptis, se ac alios suo nomine, loca que ipsa, possessiones, redditus, prouentus, bona, & iura locorum obligent, vel submittant. neque in fraudem, seu dolose confiteantur, vel alios præsertim debitores eorum faciant confiteri, seu etiam obligari, vel super ijs instrumenta, vel authenticas, seu alias scripturas in fraudem confici, continentia quod iura, redditus, possessiones, animalia, blada, pecuniam, seu alia bona ad ipsos, vel Monasteria, seu quouis alia bona ipsius religionis pertinentia, seu debita fuerunt, sunt, vel esse debent, patris, matris, seu fratris eorum, vel aliarum personarum prædictarum, & ad ipsas personas pertinere, vel debito eius fore. vel alios quoscunque contractus similes fraudulenter, & dolose confici faciant, vel fieri procurent, per quos Ecclesia, Monasteria, & alia loca religionis ipsius, quibus præsunt, ac iura, redditus, & possessiones, siue alia loca ipsorum damnificari, grauari, obligari, vel alias impediri, seu deperire valeant quouis modo. Nos autem omnes prænominatos, in graue, & enorme præiudicium administrationum suarum talia committentes, vel fieri facientes, aut eis consentientes, præter alias pœnas iuris (nisi infra duorum mensium spacium a tempore contractus, seu commissi huiusmodi numerandum se quantum eis possibile fuerit tolli fecerint, & Ecclesias, Monasteria, Prioratus, administrationes, & loca prædicta reddiderint, seu reddi fecerint indemnia, seu a talibus dispendijs liberatas, excommunicationis sententiæ eo ipso decernimus subiacere. Quod si forte præmissa effectualiter non poterint reuocare, reuocantur infra alios duos menses, illos duos immediate sequentes, ea suis Superioribus reuelare. quod si non fecerint, sententiam excommunicationis incurrant, & obtas pro dictis excessibus debite puniantur, taliter quod cedat cæteris in exemplum. Possint autem Præsidentes, ac Visitatores in Prouincialibus Capitulis deputati, & eorum quilibet, Abbates, aliosque quoscunque Prælatos, ac administratores, non habentes Superiores religionis eiusdem, qui huiusmodi sententiam excommunicationis incurrerint, satisfactione præmissa absoluere, & secum super irregularitate, si per simplicitatem, & iuris ignorantiam (non tamen in contemptum clauium) diuina celebrauerint, vel se ingesserint eisdem, inde contracta misericorditer dispensare, cæteros vero consimiliter absoluere, & cum eis in similibus casibus dispensare valeant immediati Superiores eorum.

§. 44. Mutua quomodo recipienda.

MOnasteriorum, & locorum religionis eiusdem dispendijs, quæ ex mutuorum contractu plerunque proueniunt, præcauere consultius intendentes, statuimus, quod Abbas, Præpositus, Prior, seu quiuis alius (etiam Apostolicæ Sedis Notarius) religionis eiusdem, quod per ipsum fuerit mutuum suscipiendum, vltra summam communi prouidentia per annale Capitulum, seu maiorem partem ipsius taxandam, infrascriptam solemnitatem obseruet. videlicet, vt quilibet de prædictis Superiorem eiusdem religionis non habens, qui habebit recipere mutuum supradictum, tractatum ad minus, & consilium duorum dierum non continuatorum, seu interpellatorum, cum Capitulo, seu Conuentu suo diligentem habeat, & maturum. Et nihilominus de consensu sui Capituli, vel Conuentus, mutuum huiusmodi recipietur ab eo. In Monasterio vero, Prioratu, & administratione, conuentuali, vel non conuentuali Superiorem immediatum in eadem religione habente: conuentuali videlicet, cum conuentu ipsius, in non conuentuali, cum conuentu Superioris Ecclesiæ, Monasterij, siue loci, tractatus huiusmodi habeatur. Et nihilominus in vtroque licentia, seu auctoritas interueniat dicti Superioris quocunque nomine censeatur. eo plene certificato, in quantum commode fieri poterit, de omnibus, quæ interuenire debent in tractatu præfato. In quo quidem agatur, & clare liqueat, ob quam causam cuiusue summa, & si fieri potest, a quibus creditoribus, & sub quibus conditionibus, & obligationibus, quibusue terminis soluendum suscipiatur mutuum sæpedictum. de ijs nihilominus authentica conficienda scriptura, in qua ea omnia, ac nomina illorum, qui interfuerint in tractatu, ac etiam consentientium & autorizantium exprimantur, & ipsorum auctorizantium sigilla scripturæ huiusmodi apponantur. Prohibemus insuper, ne prætextu alicuius procuratorij generalis, etiam si contineatur in eo, quod procurator mutuum possit recipere, aut obligare Ecclesiam, monasterium, vel alium locum mutuum recipere valeat Ecclesia, monasterium, vel locus alius obligari, nisi prius prædicta omnia fuerint obseruata. Volumus autem, quod pecunia, quæ taliter vt præmittitur, mutuo recipietur, non remaneat in solius Antistitis, seu Abbatis, vel Prioris, aut alterius administratoris huiusmodi contractum ineuntis principaliter potestate; sed si commode fieri potest, tradatur tribus, seu pluribus, aut paucioribus viris, prout expediens videbitur prouidis & discretis, qui dictum mutuum ad illas vti-

litates, seu necessitates conuertant, ob quas noscitur fuisse contractum. qui super hoc fideliter exequendo iuramenti vinculo astringantur, districtius inhibentes, ne eorum, quæ debentur Ecclesiis, Monasteriis, seu locis aliis religionis eiusdem, remissio fraudulosa, & notabiliter damnosa à quoquã valeat attentari. Permittimus tamen, quòd si Antistes, vel Abbas, aut alij quicunque administratores religionis eiusdem, à locis aliis dictæ religionis, quibus subsunt, sint multum remoti, & casus aliquis euidenter vtilis, seu necessarius occurrat, cui succurri non valeat, nisi vltra dictam summam communi prouidentia taxatam, mutuum contrahatur, licitum sit eisdem absque solemnitate huiusmodi, & pœnis infrascriptis, vt tali casui valeat prouideri, tantam absque fraude qualibet summam recipere mutuo, quanta necessaria fuerit pro casu præfato. Recipientes autem mutuum in casu huiusmodi, si Superiores eiusdem religionis non habuerint, in Conuentibus propriis: Si verò Superiores tales habuerint, eisdem Superioribus, & nihilominus suis Conuentibus, si Conuentum habeant infra octo dies postquam eorum præsentiam habere commodè poterunt, id exponere, & de iis, qui in ipso contractu interuenerunt eos certiores reddere teneantur, & conficiatur inde scriptura si ipsis Superioribus, vel Conuentibus visum fuerit expedire. Prælatus autem, seu quiuis administrator, qui semel recipit, siue particulariter, siue simul, summam prædictam, communi prouidentia (vt præmittitur) prætaxatam, quodcunque mutuum recipiat vltra eam, nisi esset modicum, quod tamen quartam partem eiusdem summæ non excedat, teneatur sub infrascriptis pœnis solemnitatem secundam plenariè obseruare. Quod si Abbas, Præpositus, Prior, vel administrator alius dictæ religionis quocunque nomine censeatur, contra præmissa faciens, mutuum vltra dictam summam communi prouidentia taxatam absque dicta solemnitate recipiendo, locum sibi commissum, aut iura, redditus, seu possessiones ipsius expressè obligauerit, vel litteras, vel instrumenta concessionis, vel recognitionis super hoc concesserit, seu alias submiserit (nisi infra sex menses immediatè sequentes obligationes, & submissiones huiusmodi cessare fecerit) sit et ex tunc donec ea compleuerit, Ecclesia interdictam ingressus. & insuper Præpositi, Priores, & alij administratores Superiorem eiusdem religionis, non tamen conuentum, habentes, si præfatum interdictum per alios sex menses, præfatos sex immediatè sequentes pertinaciter sustinuerint, sint ex tunc à suis administrationibus suspensi, donec obligationes prædictæ tollantur, & eorum administrationes redditæ fuerint indemnes. Suspensione autem huiusmodi durante, Superiores immediati taliter suspensorum administrationes eorum recipiant, easque per se, vel alios fideliter gerere, & indemnes pro posse reddere studeant, ac nihilominus suspensos eosdem aliter punire, prout culpæ qualitas exegerit, non omittant. Si quis autem taliter suspensorum Superioribus ipsis in prædictis de facto contradicere præsumpserit, & in contradictione huiusmodi per octo dies pertinaciter perseuerauerit, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto. quam si sustinuerit pertinaci animo per sex menses, dignitate, officio, administratione, seu beneficio per eum obtenta, seu obtento priuetur.

§. 45. Locationes quæ damnatæ sint.

QVoniam ex minus prouida locatione locorum religionis eiusdem, seu concessione ipsorum ad firmam, prouentuum locorum ipsorum plurima pertulit hactenus dicta religio detrimenta, salubri prohibemus edicto, ne Abbates, Priores, Præpositi, aut cæteri administratores religionis ipsius, sine causa necessaria, vel vtili, loca sua administrationi commissa, vel prouentus ipsorum locorum, ad firmam tradere, seu locare præsumant. Quod si ex causa huiusmodi id facere voluerint, & Capitulum, seu Conuentum habuerint, non tamen Superiorem religionis eiusdem, debeant cum eodem Capitulo, seu Conuentu præmittere tractatum de causa huiusmodi, & de quantitate pretij, & sub quibus obligationibus, & de persona illius, cui firma, seu obligatio huiusmodi fuerit facienda, ipsasque facere cum consilio ipsius Capituli, seu Conuentus, vel maioris partis eiusdem. Si vero Capitulum, seu Conuentum proprium, & nihilominus Superiorẽ eiusdem religionis habuerint, non solum cum ipso Capitulo, seu Conuentu, sed etiam cum eodem Superiore dictum tractatum præhabeant, & cum Consilio Capituli, seu Conuentus ipsorum, vel maioris partis, ac de dicti Superioris licentia, & non aliter ad eas procedant. Si autem Priores, vel Præpositi, aut alij administratores extiterint, non habentes Conuentum, sed antistitem, Abbatem, vel alium Superiorem religionis eiusdem, tractatum prædictum cum eodem Superiore præmittant, & cum ipsius licentia, & non aliter faciant firmam, seu locationem præfatam. Per hoc autẽ nõ intendimus prohibere, quo minus redditus, & prouentus administrationum suarum locare, seu vendere valeant absque solemnitate præmissa ad tempus modicum, iuxta morem in regione in qua erunt, solitum obseruari, statutis Ecclesiarum, Monasteriorum, vel aliorum locorum religionis eiusdem (si qua super hoc fuerint) rationabilibus obseruatis. Si tamen ex huiusmodi locatione, seu venditione prouentuum ad tempus modicum, vt præmittitur faciendis, contingeret infra vnum annum recipi pecuniam, vel aliud quodcunque precium prouentuum res locata vnius anni excedens, tunc solemnitates præmissas volumus obseruari. Simili modo etiam prohibemus ne aliquo casu, firmæ, seu locationes, seu venditiones huiusmodi fiant per eosdem personis suspectis: neue quibusuis firmariis, seu conductoribus, siue emptoribus liber originalis censuum, aut instrumenta, seu monumenta originalia super iuribus Ecclesiarum, vel administrationum confecta tradantur, neue iurisdictiones per se, aut cum vniuersitate, seu ciuitates, vel villæ, vel insignia loca, seu castra, vel fortalicia locentur, seu ad firmam tradantur, siue sub locatione, vel firma includantur. Redditus tamen, seu prouentus Ciuitatum dicti ordinis, villarum, locorum, castrorum, & fortaliciorum, huiusmodi, prout superius præmittitur, vendi valeant, seu locari. Vbi autem occasione firmarum, aut locationum, seu venditionum huiusmodi continget personas, vel bona Ecclesiastica ipsius religionis obligari, vel submitti, obligationes, & submissiones huiusmodi fieri

volu-

volumus Ecclesiastica iurisdictione, et coërcione duntaxat, & per Ecclesiasticam iurisdictionẽ, & coërcionem executioni mandari. Firmas autem, seu locationes aut venditiones prædictas contra præmissa factas, instrumenta quoque, & quælibet documenta super eis confecta, viribus carere decernimus, & nullius existere firmitatis. Et nihilominus Abbates, Priores, Præpositi, & cæteri administratores superiorem religionis eiusdem nõ habentes, qui contra fecerint, per Præsidentes capituli, vel per visitatores deputandos in eis corrigantur. Cæteri verò per Antistites, Abbates, seu alios immediatos superiores eorum, sicut eis visum fuerit, in quinta parte pretij locationis, seu firmæ, fabrica, seu in ornamentis Ecclesiæ, monasterij, siue loci, cui immediate suberunt applicanda, & alias debitè puniantur.

§. 46. Registra, & archiuia conficiantur.

VT Ecclesiarum, monasteriorum, & aliorum locorum religionis eiusdem, bona, & iura salubriter conseruentur, statuimus, quod præsidentes Ecclesijs Cathedralibus, monasterijs, prioratibus, & administrationibus alijs quibuscunque dictæ religionis, quamprimum commodè poterunt, conficiant, seu confici faciant registra, in quibus possessiones, census, iura, & cætera bona immobilia, quæcunque, & qualiacunque fuerint, ad eorum administrationes spectantia, sigillatim, & specifice describantur. Fiant etiam per eosdem registra de ornamentis Ecclesiasticis, vasis, lectis, animalibus, & alijs rebus mobilibus, & se mouentibus pro agricultura, & alia instructione locorum necessarijs, vel vtilibus. & huiusmodi registra, in locis subiectis alijs superioribus religionis eiusdẽ duplicentur: quorum vnum in loco superiori, & reliquum in subiecto seruetur. Visitatores quoque in prouincialibus capitulis deputati, cum visitabunt loca suæ visitationi commissa, Prælati etiam, & alij superiores cum fuerit opportunum, diligenter inquirant, an res, & bona prædicta, necessaria pro instructione locorum teneantur in locis eisdem. & prouideãt, quod perpetuo teneantur in eis, aliterq; reperta faciãt emendari, & secundum quod culpa exegerit, puniant delinquentes. Insuper præsidentes præfati, cũ possessiones administrationum suarum fuerint assecuti, inuentaria, de bonis mobilibus, & se mouentibus repertis in administrationibus ipsis conficiãt. Hi verò, qui habent superiores religionis eiusdem, huiusmodi inuentaria faciant duplicata, quorum vnum in loco subiecto seruetur & superiori reliquum assignetur, vt per ea, in quo statu administrationes ipsas receperint valeant apparere. Fiant autem huiusmodi inuentaria, & registra per tabellionem, vel saltem in aliarum publicarum præsentia personarum. Adijcimus etiam, quod præsidentes Ecclesijs Cathedralibus, monasterijs, & locis alijs dictæ religionis, qui bona mobilia prioratuum, administrationum, & beneficiorum quorumlibet religionis eiusdem, sibi subiectorum vacantium in eis, tempore huiusmodi vacationis inuenta, seu illa durante obuenientia ex priuilegio, vel cõsuetudine, seu alia causa rationabili ad se asserant pertinere, vasa, vestimenta, seu alia ornamenta diuino cultui deputata: animalia etiam tam pro agricultura, quàm pro alijs ipsorum locorum necessitatibus teneri inibi consueta, vasa vinaria, & coquinaria, lectos etiã, & alia supellectilia necessaria, seu vasa (nisi fortè aurea, vel argentea fuerint) nullatenus occupare, vel exinde asportare, aut sibi appropriare præsumant. In apprehendendis quoque bonis alijs constitutionem fœlicis recordationis Bonifacij Papæ Octaui prædecessoris nostri super hoc editam, quæ incipit: Præsenti diligẽter obseruent. Qui vero secus fecerint, iuxta qualitatem delinquentium personarũ pœnas incurrant, quæ per Constitutionem eandem eius transgressoribus imponuntur.

§. 47. Alimentorum præstationes non differantur.

QVum sit rationi consonum illos non debere onera recusare, qui rerum commoda complectũtur, statuimus, quod Antistites, Abbates, Præpositi, Archidiaconi, Priores, & administratores cæteri religionis præfatæ, qui census, redditus, pensiones, seu quæcunque similia, debent, vel debebunt in posterum pro alimentis quotidianis, vel pro vestiarijs in Ecclesijs Cathedralibus, monasterijs, præposituris, prioratib^o, officijs, & administrationibus, seu alijs locis religionis eiusdem, siue in blado, vino, carnibus, oleo, piscibus, pecunia, seu rebus alijs quibuscunque consistant, illa eis in terminis consuetis, vel præfixis, seu in antea præfigendis, integrè soluere non omittant. Quod si Priores, Præpositi, Archidiaconi, & cæteri administratores eiusdem religionis, ea in ipsis terminis, vel saltem infra mensem non soluerint, requisiti, quantum ascẽdit quarta pars illius debiti, vltra ipsum debitum nomine pœnæ soluere teneantur. Et si infra aliũ mensem immediatè sequentẽ non soluerint, tam pœnã, quam etiam ipsum debitum principale, eo ipso sint (donec de prædictis fuerit integraliter satisfactũ) à temporalium administratione suspensi, & Prælatus durante suspensione prædicta, ministret per alium temporalia beneficij illius, qui suspensionem incurrerit supradictã, & satisfaciat de prædictis. Antistites vero si post lapsũ terminorum requisiti infra duorum mensium spacium, à die requisitionis huiusmodi computandum satisfacere contempserint, pœnam tertiæ partis debiti incurrant irremissibiliter eo ipso. Abbates autem, & alij Prælati religionis eiusdem, si post requisitionem consimilem infra mensem satisfacere contempserint, incurrant pœnam consimilem ipso facto. Et si Abbates, & alij Prælati huiusmodi, per alium mensem sequentem, soluere non curauerint, à stallo chori, & loco Capituli deputatis eisdem, sint ipso facto, & tamdiu remaneant suspensi, donec integraliter de debito, & pœna satisfecerint memoratis, nulla remissione profutura eisdem. In prædictis tamen casibus de principali debito satisfacto Antistites, Abbates, & alij Prælati libere, inferiores verò de suorum licentia Prælatorum remittere valeant pœnas præfatas ab alijs, quam à præfatis Antistitibus, Abbatibus, & Prælatis sibi debitas pro prædictis. Institutionibus regularibus inhærentes, statuimus, vt Canonici in Ecclesijs Cathedralibus, monasterijs, siue locis alijs Collegiatis, seu Conuentualibus dictæ religionis constituti, consuetudine seu vsu (quinimmo abusu contrario non obstante) in refectorio comedant in communi, nisi in casibus

in quibus, & prout eisdem licitum est, seu permissum extra refectorium comedere, secundum regularia & canonica instituta. proviso quod illi, quibus incumbit onus providendi de victu Canonicis eisdem provideant sufficienter & decenter, non in pecunia, sed in victualibus, prout cuilibet opus erit, de qua sufficientia victualium tractetur, & si expedierit ordinetur in Capitulo annali. decernentes, quod si qui redditus, vel pensiones alicui ex Canonicis singulariter hactenus pro victualibus fuerint assignati, nullatenus dimittantur eidem. Nos enim assignationes huiusmodi revocamus, & pro revocatis haberi volumus, & eas fieri deinceps prohibemus. Illi quoque quibus incumbit onus de vestimentis, calciamentis, & aliis corporis indumentis necessariis dictis Canonicis providendi, eisdem provideant sufficienter, & decenter, & tempore congruo iuxta suppetentiam facultatum, & conditionem, seu qualitatem regionis. & illud quod dandum erit singulis, pro vestimentis, & aliis praedictis, ordinent & taxent si opus fuerit in annali Capitulo memorato. Ad haec subiungimus, quod illi, qui praedicta administrare tenentur, ad ea omni excusatione cessante, ut praemittitur ministranda per Superiores suos, aut in defectum eorum, per Visitatores, vel Praesidentes in Capitulo provinciali deputatos, & eorum quemlibet compellantur. nec audiantur, si dicant privilegium, statutum, ordinationem, vel consuetudinem contrariam se habere, aut pro suis personis, eorumq; statu iuxta personarum, & officiorum decentiã sustentandis, se asserant indigere. nulla quoq; super hoc appellatio nullaue supplicatio eis prosit. Et si tertiò moniti per aliqua dierum competentia interualla monentis arbitrio relinquenda, praemissis efficaciter parere contempserint, remoueantur à suis administrationibus vel officiis, ipsaq; aliis personis idoneis praedicta complere valentibus committantur. Abbates verò, Praepositi, Priores ac caeteri, etiam Apostolicae Sedis Notarii non habentes Superiores religionis eiusdem, vel habentes, si praesint Collegiis seu Conventibus, qui de praedictis providere tenentur, non habentes quidem Superiores, à Praesidentibus, ac Visitatoribus, & eorum quolibet: caeteri verò tam ab eisdem, quam etiam à dictis suis Superioribus per censuram Ecclesiasticam, aliisq; remediis ad hoc congruentibus ad id omnino cogantur. eisdem Superiorioribus nisi suos subditos: necnon dictis Praesidentibus, ac Visitatoribus, nisi Abbates Priores, & alios supradictos efficaciter ad praemissa compulerint; in Capitulis provincialibus graviter arguendis, & taliter corrigendis, quod cedat caeteris in exemplum. Caeterum si redditus, & proventus dignitatum, officiorum, seu administrationum quibus onus praedictum incumbit, aut dicta victualia, vestimenta, seu alia pro victu seu vestitu necessario Canonicis ministrando non suffecerint, possit Praelatus in suo annali Capitulo, cum consilio & assensu eiusdem Capituli, vel maioris partis ipsius, auctoritate Apostolica prioratibus, administrationibus, & aliis beneficiis per Canonicos dictae religionis solitis gubernari, quibus eorum supportatis oneribus ad hoc suffecerint facultates (vocatis tamen ad hoc Prioribus; vel administratoribus, & aliis beneficiatis, qui eisdem praefuerint) pensiones perpetuas imponere, pro sufficienti supplemento defectus victualium, & vestimentorum, & aliorum necessariorum, pro habitu corporis duntaxat. quas quidem pensiones extunc, tam illi, qui eisdem prioratibus, administrationibus, & beneficiis aliis, tempore huiusmodi impositionis praefuerint, quam successores eorum soluere teneantur.

§.48. Esus carnium quando prohibitus.

V*T salutis Auctori purius seruiatur, statuimus, quod uniuersi Canonici religionis praefatae, ab esu carnium diebus . . . . . Sabbati, & per totum Aduentum Domini studeant abstinere, non obstantibus statutis, vel contrariis quibuscunque. Super abstinentia verò ab esu huiusmodi carnium in quarta feria, & Septuagesima, Praelati seu alii, ad quos spectauerit, consuetudines & statuta, antiqua & noua, honesta & rationabilia suorum locorum seruent, & faciant obseruari. Illis tamẽ qui ad maiorem abstinentiam sunt astricti, per hoc esum carnium non intendimus indulgere.*

§.49. Accubitus sint in dormitoriis &c.

R*ursus praecipimus, quod Canonici religionis eiusdẽ residentes in claustris, omnes simul, vel si multitudo eorum non sinit, saltem quanto plures ex ipsis cõmodè poterunt, in vna domo dormiant & quiescant, iuxta regularia instituta Canonica. non habentes separatas cameras siue cellas. exceptis iis, qui propter senectutem, vel valetudines corporales, aut propter administrationes seu officia, quae gesserint, vel ex aliis causis iuxta dispositionem sui Superioris rationabiliter excusantur. Statuimus etiam quod in dormitoriis cellas non habentibus, cellae de caetero nullae fiant. Permittimus tamen, quòd in eis ubi sunt cellae iam factae, remaneant: sed à parte anteriori debeant aperiri, ita quod a transeuntibus, hi qui intra fuerint conspici valeant & videri. & quod per Praelatos locorum infra sex menses a tempore, quo praesentes constitutiones fuerint publicatae, vel ipsis negligentibus, seu non valentibus, per Visitatores in prouincialibus Capitulis deputatos, in prima visitatione, quam impenderint, omnes tales cellae ab anteriori parte debeant aperiri. & si super hoc fuerint aliqui resistentes, vel impedimentum praestantes, seu praestari procurantes, vel ad id dantes auxilium, consilium, vel fauorem, publicè vel occultè, vel huiusmodi cellas de nouo facere praesumentes, excommunicationis incurrant sententiam ipso facto. quos etiam ipsi Praelati, & Visitatores praefati, per alia iuris & ipsius religionis remedia valeant super his autoritate Apostolica coërcere. Ab huiusmodi autem excommunicatione si ipsam incurrerint possint absolui per Visitatores praefatos, vel per Praelatos immediatos eorum. & cum eis super irregularitate, si quam forsan contraxerint, per simplicitatem, & iuris ignorantiam (non tamen in contemptũ clauium) celebrando diuina, vel se ingerendo eisdem, per eosdem valeat dispensare.*

§.50. Priuilegia, & mobilia non transferenda.

R*Eligionis eiusdem consulere commodis, & praecauere dispendiis cupientes, statuimus, ut si quis Ecclesia Cathedrali, Monasterio, Prioratus, Praepositura,*

seu administrationi eiusdem dictæ religionis Præsidens, aut simplex Canonicus, seu conuersus religionis eiusdem priuilegia, literas, vel instrumenta concessa, seu confecta super libertatibus, possessionibus, rebus, seu iuribus eorundem, aut vasa aurea, seu argentea diuino cultui dedicata, necnon reliquias, ornamenta Ecclesiastica, libros, aut res alias notabiles vel pretiosas ipsorum, extra Ecclesiam, Monasterium, Prioratum, seu administrationem huiusmodi, in damnum ipsorum, apud suos consanguineos, vel propinquiores, seu quoscunque alios fraudulenter transportare, seu tenere præsumpserit (nisi infra duorum mensium spacium, prout possibile fuerit et ad loca ipsa reduxerit, vel eadem loca, seu administrationes infra idem spacium indemnia reddiderit) ex tunc præsidens ipse, tamdiu donec præmissa, vt præfertur emendauerit, ab administratione temporalium sit suspensus. simplex verò Canonicus, vel conuersus, ad beneficia seu officia qualibet religionis ipsius obtinenda, sit eo ipso tamdiu inhabilis, quousque per immediatum Superiorem ipsius, satisfactione præmissa, cum eis fuerit misericorditer dispensatum. & si Præsidentes eiusdē, qui tamen Antistes non fuerit, culpa extiterit manifesta, per Præsidentes in prouinciali Capitulo, seu Visitatores per idem Capitulum deputatos pœna grauiori subdatur.

§. 51. Missarum celebratio iniungitur.

HOrtamur Præpositos, Priores, & Administratores, singulosq; Canonicos dictæ religionis in Ecclesijs, monasterijs, & alijs eorum locis Conuentualibus residentes, vt (si non frequentius) saltem bis in septimana: residentes autem in Prioratibus, vel alijs locis non Conuentualibus, saltem semel: in scholis verò vel alibi commorantes, infra quindecim dies saltem semel, salua honestate & debita deuotione, Missas studeant celebrare.*

§. 52. Et Eucharistiæ susceptio.

ALij verò Canonici non sacerdotes vbilibet cōstituti, in qualibet quindena saltem semel confiteantur, & quolibet mense reuerenter suscipiant Eucharistiæ Sacramentum, nisi fortè de proprij Confessoris consilio, ob aliquam rationabilem causam, ad tempus ab eius perceptione eorum aliquis duxerit abstinendum. Per hoc autem, statutis, consuetudinibus, ordinationibus, seu obseruantijs Ecclesiarum, monasteriorum, seu locorum prædictorum, quibus frequentius pro certis diebus confiteri, communicare, vel celebrare debeant, vel sæpius celebrando locorum onera supportare, in aliquo non intendimus derogare. adijcientes quod Abbates, Præpositi, seu Priores cæteri locis Conuentualibus Præsidentes, die qualibet, rationabili causa cessante, Missā celebrent, vel audiant & nihilominus in solemnibus festis, in suis monasterijs siue locis Missas solemnes studeant celebrare.

§. 53. Diuinorum Officiorum recitatio.

HOrtamur etiam quod in Ecclesijs, monasterijs, siue locis alijs Conuentualibus, cum modestia humiliter, & deuotè, Horis nocturnis & diurnis, ad diuina officia vniuersi, & singuli Canonici studeant conuenire, ipsaq; non transcurrendo, aut syncopando, sed tractim, & distinctè, psallant & celebrent, ac deuotè. Sanè in Ecclesijs Cathedralibus, monasterijs, & locis alijs Conuentualibus religionis eiusdem, Missa maior per Canonicum celebretur. Et si inibi, magnus & ad hoc sufficiens fuerit Canonicorum numerus, in officijs Diaconatus, & Subdiaconatus ministrent huiusmodi celebranti. & qui hebdomadarius fuerit Missæ maioris, cessante impedimento legitimo, horas Canonicas incipiat, & collectas & orationes dicat. Transgressores vero præmissorum debitæ subiaceant disciplinæ.

§. 54. Reliquiarum &c. conseruatio.

DEnique soliciti sint Antistites, abbates, Præpositi, Priores, Sacristæ, & administratores alij religionis præfatæ quocunque nomine censeantur, quibus incumbit Ecclesias, Oratoria, altaria, reliquias, vasa, corporalia, vestimenta, & alia ornamenta Ecclesiastica, munda & nitida conseruare, & facere ab alijs cōseruari. de Breuiarijs quoque Missalibus, alijsq; libris, & vestimentis, ac ornamentis quibuslibet necessarijs, iuxta facultates & exigentiam locorum suorum, Ecclesijs & locis eisdem omnino prouideant, seu faciant prouideri. quod si præmissa pro posse adimplere neglexerint, ad ea complenda competentibus remedijs compellātur, & si opus fuerit pars prouentuum beneficiorum eorum per Superiores recipiatur eorundem, & in prædictorum prouisionem per aliquem idoneum conuertatur.

§. 55. Fori vsus damnatur.

IN fauorem religionis præfatæ prohibemus, ne Antistites, & alij Ecclesiastici Iudices, trahant professores religionis eiusdem in causis criminalibus ad eorū consistorium, seu iudiciale tribunal, vbi causæ communiter audiuntur; sed alibi audiant dictas causas; nisi fortè criminis manifesti enormitas aliud suaserit faciendum.

§. 56. Venationumque.

POrro à venationibus, & aucupationibus canonici dictæ religionis abstineant, nec eis interesse, aut canes ad opus venandi, vel aues venaticas per se, vel alios tenere præsumant, nec à familiaribus secum morantibus teneri permittant; nisi saltus, viuaria, vel garenas propria, vel ius venandi in alienis haberent. quo casu hoc eis permittitur. dum tamen infra monasterium seu domos, quas inhabitant, aut eorum clausuras, venaticos canes non teneant, nec venationi præsentiam exhibeant personalem. Siqui verò eorum venationi, aut aucupationi clamosæ, vel alijs cum canibus vel auibus ex proposito interfuerint: siquidem Abbas fuerit vel Prior seu Præpositus, aut Apostolicæ Sedis Notarius quicunque non habens superiorem eiusdem religionis, per annum se nouerit à beneficiorum collatione suspensum. quo casu ius collationis huiusmodi, eo modo, quo sibi competebat, ad Priorem claustralem, cum consilio, & assensu conuentus, vel maioris partis ipsius, durante suspensione huiusmodi, deuoluatur. Si vero alius fuerit, ab administratione quam obtinet, sit per annum suspensus, quod si nullam administrationem habeat, eo ipso per annum reddatur inhabilis ad administrationem, seu aliud Ecclesiasticum beneficium obtinendum.

§. 57.

§. 57. Armorũ retentio prohibetur.

Dictis quoque canonicis, infra septa suarum Ecclesiarum, seu monasteriorum, arma nullatenus teneant sine suorum licentia prælatorum. Tenentes verò absque dicta licentia, per superiorem suum taliter puniantur, quod ipsorum pœna cedat alijs in exemplum. Super inhabilitate tamen, & suspensione prædictis, Præsidentes & eorum quilibet cum prælatis, & prælati cum eorum subditis possint, si eis expediens visum fuerit, dispensare, iniuncta transgressoribus pænitentia salutari.

§. 58. Accusationes quæ recipiendæ.

Quia nonnulli canonici dictæ religionis contra prælatos, vel superiores suos frequenter multa proponunt, non vt omnia per eos proposita probent, quia nec facere possent, sed vt infament omnibus, & probatis forsan illorum aliquibus, finem cõsequantur optatum, districtius inhibemus, ne cuius canonicus religionis eiusdem contra suum Prælatum, vel Superiorem, super crimine, vel criminibus deinceps quomodolibet admittatur; nisi prius se obligauerit ad pœnam congruam, si in probatione propositorum, vel alicuius ipsorum defecerit, per eum irremissibiliter subeundam.

§. 59. Reparatio locorũ præcipitur.

Si aliqua Ecclesia cathedralis, monasterium, seu alius locus religionis eiusdem, in religione, vel regulari obseruantia adeo sint collapsa, quod per Antistitem, Abbatem vel alium prælatum, seu administratorem, vel canonicos verisimiliter nequeant reparari, statuimus, quod per præsidentes prouinciales & quemlibet eorundem, ad requisitionem, seu relationem Visitatorũ; prout eidem capitulo super hoc consulendo videbitur expedire, vel sine consultatione huiusmodi, si ex dilatione consulendi dictum capitulum periculum immineret, auctoritate Apostolica de alio Ecclesia, monasterio seu loco, in qua seu quo eiusdem religionis noscitur obseruantia reflorere, canonici assumantur idonei, & ad dictam Ecclesiam, monasterium, siue locum, collapsam, seu collapsum mittantur, vt ibidem quandiu expediens fuerit moreantur, per quos Ecclesia, monasterium, seu locus huiusmodi reparetur. Illi verò canonici, ob quorum culpam eiusdem Ecclesiæ, monasterij, siue loci huiusmodi lapsus, seu deformatio noscitur contigisse, in Ecclesia, seu monasterio, vel loco, de qua, vel quo assumpti fuerint ij, qui ad Ecclesiam, vel monasterium, seu locum, collapsã vel collapsum, vt præmittitur, transmittentur, vel in loco alio, in quo eadẽ religio vigeat, per præsidentes eosdẽ, & eorum quemlibet, prout expediens fuerit, auctoritate Apostolica collocentur, vbi eorum mores valeant reformari. districtius inhibentes ne monasteria, seu alia loca collegiata, seu conuentualia religionis eiusdem, Ecclesijs, monasterijs, seu locis religiosorum quorumcunque alterius habitus vniantur, vel etiam submittantur sine licentia Sedis Apostolicæ speciali. si secus actum fuerit, decernentes irritum, & inane.

§. 60. Proprietarij damnantur.

Licet cõtra religiosos proprietarios sit prouisum per canonicas sanctiones, tamen specialius prouidere volentes contra illos canonicos, & conuersos dictæ religionis, qui suæ salutis obliti, contra regulares, & canonicas institutiones pecuniam congregant, iura, possessiones, redditus, seu census annuos, & alia bona emunt, seu emi faciunt, aliquando proprio, & sæpè nomine alieno, multis super ijs figmentis adhibitis, alijsque tradunt animalia nutrienda, & cum augmento, vel lucro, sibi, vel alteri reddenda eorum nomine, seu pro ipsis, & alios multos contractus diuersimodè tanquam negociatores exercent. necnon appetentes, & sectantes lucra turpia, peculium occultant, & illicitè detinent in suarum periculum animarum. Decernimus omnia præmissa (quæ tamen restitutioni non subiaceant aliorum) nedum post obitum, sed etiam in vita ipsorum canonicorum, & conuersorum, forè administrationi, ad quam pertinuerint, applicanda, quacunque consuetudine contraria non obstante. quodque nulli canonico, vel conuerso talia faciendi licentia à quoquam valeat indulgeri. & quod præfati canonici, & conuersi prædicta committentes, & quæcunque religionis eiusdem supradicto retinentes, aut sibi ipsis appropriantes, vel applicationi huiusmodi resistentes, vel impedimentum, publicè vel occultè eidem præstantes, seu præstari procurantes, vel dictum peculium habentes, & non reuelantes Prælatis proprijs, si per eosdem Prælatos specialiter & nominatim moniti, infra mensem post monitionem huiusmodi immediatè sequentem, à prædictis non destiterint, vel peculium non reuelauerint, & restituerint, si restituendi facultatem habuerint, sint eo ipso inhabiles ad Prioratus officium, administrationes, & beneficia qualibet in religione huiusmodi obtinenda. Concedimus tamen quod cum talibus canonicis, seu conuersis, Antistites, Abbates, Præpositi, & alij Prælati eorum immediati, possint super inhabilitate huiusmodi dispensare, quando eis videbitur expedire: dummodo a prædictis destiterint, & peculium, & alia supradicta reuelauerint & restituerint, vt præfertur. Teneantur insuper Prælati, & Superiores præfati, in suis annalibus Capitulis monere generaliter annuatim omnes proprietarios, vt ab omnibus supradictis desistant excessibus, & peculium, si quod habent, reuelent, & restituere non postponant.

§. 61. Conspirationesque.

Qvum ex conspirationis, & coniurationis crimine, si fortè transeat impunitum, multa mala, & scandala possint exoriri, statuimus quod conspiratores, & coniuratores, si qui religionis eiusdem de crimine huiusmodi legitimè conuicti fuerint, vel confessi, præter alias pœnas talibus à iure vel aliquo quouis modo inflictas, eo ipso beneficijs, & administrationibus quibuslibet, quæ obtinuerint, sint priuati. Si verò beneficiati non fuerint, eo ipso reddantur inhabiles ad quæuis beneficia, seu administrationes Ecclesiasticas quomodolibet obtinenda. Contra conspiratores autem & coniuratores occultos, quorum notitia non habetur, per Superiorem, aut Visitatores, etiam pœna alia, prout expedire videbitur, generaliter statuantur. Si verò aliquis de prædictis ad cor reductus, illi vel illis, qui tanguntur ex eis, ipsas patefecerit tali tẽpore, quod possint

huius-

huiusmodi factionibus obuiare, dignus absolutione, & venia habeatur.

§.62. Eiecti, & fugitiui puniantur.

NE canonici religionis præfatæ vagandi occasionem habentes salutis propriæ detrimentum incurrant, statuimus vt Præsidentes Prouincialibus Capitulis, necnon Abbates, Præpositi, Priores, & alij, ad quos id pertinuerit, fugitiuos, & eiectos de ordine suo, requirant solicitè annuatim, qui si in Ecclesijs, seu monasterijs suis recipi poterunt, secundum ordinem regularem recipiantur, salua ordinis disciplina. quod si disciplinati incorrigibiles apparuerint, auctoritate nostra prouideant Præsidentes, & alij prædicti, vt apud easdem Ecclesias, seu monasteria, in locis competentibus à communi fratrum consortio segregati ponantur ad agendum pœnitentiam; ibique vita necessaria ministrentur eisdem. nec pateat alijs fratribus, aut cuiquam alteri accessus ad eos, nisi prius a Superiore petita licentia super hoc, & obtenta. Si vero huiusmodi fugitiuos, vel eiectos, inobedientes inuenerint, eos excommunicent, & tandiu faciant ab Ecclesiarum Prælatis excommunicatos pronunciari publicè, donec ad mandatum ipsorum humiliter reuertantur. Insuper statuimus, quòd Prælati, & alij, ad quos pertinuerit in ipsa religione correctiones facere regulares, quotiens & quando pro grauioribus culpis debebunt pœnitentias iniungere, hoc faciant cum aliquorum proborum consilio, & tractatu præhabito cum eisdem.

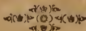
§.63. Prædicta iurisdictioni Ordinariorum non præiudicetur.

PEr præmissa vero iurisdictioni Ordinariorum non intendimus derogare.

§.64. Iussio illa publicandi in Capitulis.

VT autem statuta huiusmodi, quæ religionis eiusdem salutem sapiunt, & profectum, ad cunctorum professorum eiusdem ordinis notitiam deducantur, ac inuiolabiliter, & fideliter obseruentur ab eis, auctoritate Apostolica præsentium tenore præcipimus, quod statuta prædicta in primis Prouincialibus Capitulis eorundem, a principio vsque ad finem publicè legantur, & solemniter publicentur. eorumq; singula copia, singulis Ecclesijs, monasterijs, atque locis religionis eiusdem habentibus Capitula, Collegia, seu conuentus per Præsidentes dictis Capitulis eorum, sigillata singulis tradantur, & etiam assignentur. expensis tamen Capitulorum, seu conuentuum, quibus huiusmodi danda fuerint copia, conscribenda quodque in singulis Ecclesijs, monasterijs, atque locis dicti ordinis, statuta præfata bis in anno legantur: statutis, & consuetudinibus dicti ordinis, & priuilegijs quibuscunque, si quæ forsan huiusmodi statutis per nos editis obuiarent, omnis quoad hoc deinceps robore carituris. Nulli ergo, &c. Si quis, &c.

Dat. Auinione, Idibus Maij, Pontificatus nostri anno quinto.

CAPVT QVADRAGESIMVMQVARTVM.

De nonnullis Capitulis Prouincialibus pro executione prædictarum Constitutionum Benedicti XII. celebratis.

QVia frustra conduntur leges, nisi sint, qui eas faciant executioni demādari, ob hanc caussam parum visum est sanctissimo Pontifici Constitutiones huiusmodi saluberrimas condidisse, nisi illas destinatis per singulas prouincias peculiaribus literarum Apostolicarum executoribus curaret quātocius executioni demandari: quod in nonnullis prouincijs effectum est statim, congregatis Capitulis Prouincialibus, ac in eorum conuentibus prædictis constitutionibus promulgatis, & seruari mandatis. nam in prouincijs Taraconensi, & Cæsaraugustana, referente Ioanne Trullo lib. 1. cap. 11. ad finem anno 1340. coactum est Capitulum Prouinciale in castro Regio ciuitatis Illerdensis, in quo ipsæ Benedicti Duodecimi constitutiones fuerunt promulgatæ. Similiter in Prouincia Romana, & in cathedrali Eugubina tunc regulari, anno 1344. die 4. Maij coactum est aliud Capitulum Prouinciale, in quo iuxta formam dictarum Constitutionum creati sunt Visitatores Ecclesiarum, & monasteriorum dictæ Prouinciæ Romanæ infrascripti canonici, videlicet: *Prior S. Frigdiani Lucæ visitare debeat, & teneatur omnes Ecclesias, monasteria, & loca Conuentualia existentia in Ciuitatibus, & Episcopatibus ciuitatis Castelli, Eugubij, Vrbis Veteris, Viterbij, & Romæ. Dominus Iacobus Prior cathedralis Eugubinæ sanctorum Mariani, & Iacobi visitare debeat, & teneatur omnes Ecclesias, monasteria, & conuentualia loca Ciuitatum, & Episcopatuū Perusij, Clusij, & Florentiæ. Prior sanctæ Mariæ Nouæ Romæ visitare debeat, & teneatur omnes Ecclesias, monasteria, & loca conuentualia Ciuitatum, & Episcopatuum Beneuenti, Neapolis, ac etiam in Regno Siciliæ, & in Apulia. Prior sancti Andreæ de Mosciano Florentiæ visitare debeat, & teneatur omnes Ecclesias, monasteria, & loca conuentualia Ciuitatis & Diœcesis Lucensis. Prior sancti Ioannis de Vrbe Veteri visitare debeat, & teneatur omnes Ecclesias, monasteria, & loca conuentualia existentia in Ciuitatibus, & Episcopatibus Firmano, & Asculano:* Extant acta dicti Capituli Eugubij in Archiuio Ecclesiæ cathedralis. Bonifacius quoque Nonus anno millesimo quadringentesimo primo mandauit Abbati sancti Petri in Cœlo aureo, necnon Prioribus Sancti Frigdiani Lucæ, & sancti Augustini Pisarum congrega- 1.

re Capitulum Prouinciale iuxta formam dictarum Constitutionum. Verum ob dirum Schisma, quod tunc temporis Ecclesiam exagitabat, cuius causa non pauca tum canonicorum, tum etiam monachorum cœnobia rapinis bonorum, incendijs, & alijs cladibus obnoxia corruerunt, arbitror dictum Capitulum minimè fuisse congregatum, nec dubium, quin alija etiam in Prouincijs alia Capitula fuerint ea de causa cōgregata, quorū ad me notitia hactenus non venit. Cæterùm quod nostra interest, vnum hic efferā Capitulum Prouinciale in Ciuitate Papiæ aliàs Ticini celebratum anno Christi millesimo trecentesimo quadragesimo, die vigesima octaua Augusti in festo beatissimi Patris nostri Augustini, cuius acta, quoniam in præcedentibus illorū sæpius mentio est habita, ex lib. Constitutionū Benedicti XII. necnon eiusdem Capituli Romæ edito ante annum, vt puto millesimum quingentesimum per Magistrum Stephanum Guilleseti de Lunaciuilla Tullensis diœcesis impressorē, ex integro accepta, hoc in loco imprimenda curaui.

Constitutiones factæ in Capitulo Prouinciali canonicorum regularium ordinis, seu Religionis sancti Augustini in Pisan. Rauennat. Ianuen. & Mediolan. prouincijs, cum Episcopatibus Placentin. Ferracien. & Aciminēsi sub anno & indictione infrascriptis. Celebrato in Abbatia sancti Petri in Cœlo aureo Papiæ.

II. *IN nomine Domini Amen. Venerabilis, & religiosus vir dominus Frater Philippus Abbas monasterij sancti Petri in Cœlo aureo Papien. ordinis canonicorum regularium sancti Augustini, Commissarius à Sede Apostolica deputatus in hac forma. Benedictus Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs Abbati sancti Petri in Cœlo aureo Papien. & Priori sancti Georgij de Ferrariola, prope Ferrariam, per Priorem soliti gubernari monasterij, salutem, & Apostolicam benedictionem. Paternæ considerationis aciem ad salubrem statum ordinis, seu religionis canonicorum regularium ordinis sancti Augustini attentiùs dirigentes, pro salute, & prosperitate ipsorum, præhabita deliberatione matura, nonnulla statuta edidimus, & ordinationes fecimus: quæ volumus, & mandamus in eodem ordine, seu religione perpetuis futuris temporibus obseruari. Et quia in eisdem statutis, & ordinationibus inter alia duximus statuendum, quod in ordine, seu religione præfata in singulis prouincijs per nos in ipsis ordinationibus nouiter statutis, & etiam designatis fiat de quadriennio in quadriennium prouinciale Capitulum Abbatum, & Priorum monasteriorum Abbates proprios non habentium, & etiam Priorum cathedralium Ecclesiarum ordinis, seu religionis ipsius, seu aliorum maiorum in ipsis Ecclesijs existentium post Antistitem eorundem, apud vnum de vestris monasterijs eiusdem ordinis ad hoc aptum, vel si hoc fieri non posset, apud alium locum ad hoc congruum, & securum, de quo monasterio, seu loco, & de die primi Capituli huiusmodi celebrandi, & alij ad id opportunè facientibus, prouidere habent, qui insuper per Sedem Apostolicā fuerint deputati, prout in dictis ordinationibus plenius continetur. Vt hæc executioni debitè demandentur, vos de quorum circunspectionis industria plenam in Domino fiduciam obtinemus, ad exequenda præmissa, & alia infrascripta in Pisan. Ianuen. Mediolan. & Rauennaten. Prouincijs, cum Episcopatibus Placentin. Ferrarien. & Ariminen. quos quò ad celebrandum nunc, & in posterum huiusmodi Prouinciale Capitulum, pro vna volumus, & statuimus reputari prouincia, tenore præsentium deputantes, discretioni vestræ auctoritate Apostolica committimus, & districtius iniungimus, vt pro celebrando hac prima vice huiusmodi Capitulo in dicta Prouincia, per nos vt præmittitur designata, aliquod monasterium eiusdem ordinis, seu religionis ad hoc aptum, si in ea valeat reperiri: alioquin locum alium ad hoc congruum, & securum, & diem ad id etiam congruum, cum continuatione dierum sequentium eligentes, abbates, Priores, & alios prænominatos, ad huiusmodi capitulum conuocare curetis: diem, & locum prædictos eis per vestras literas nihilominus intimantes, per quem in ipso primo Capitulo Missa solemniter celebrari, sermoque conuenientibus ad dictum locum fieri debeat, prouidè ordinando, eodem Capitulo congregato, faciatis aliquas personas idoneas per ipsum Capitulum eligi, quæ dicto proximo Capitulo præsideant, eaque faciant, & adimpleant, quæ iuxta huiusmodi nostras ordinationes, vel alias per præsidentes huiusmodi prouincialibus Capitulis facienda: statuta quoque, & huiusmodi ordinationes, quæ vobis, & dicto Capitulo sub bulla nostra transmittimus, in eodem Capitulo publicetis, ac legi, & auscultari integraliter faciatis: omnes Abbates, Priores, & alios prædictos conuenientes ad Capitulum memoratum necnon procuratores absentium monendo, & si necesse fuerit, compellendo, vt ipsorum statutorum, seu ordinationum copiam sub authentica scriptura recipiant, illa ad Ecclesias, Monasteria, seu loca ipsorum fideliter delaturi, quæ etiam in dictis Ecclesijs, Monasterijs, atque locis legi faciant, & diligentiùs custodiri, & etiam obseruari. Volumus etiam, per dictum primum Capitulum prouideri de loco ad hoc commodo & securo eiusdem prouinciæ, vbi liber ordinationum, seu statutorum nostrorum huiusmodi bulla nostra munitus perpetuis futuris temporibus debeat custodiri. Statuta etiam in prouincialibus, seu communibus, Abbatum, & Priorum prædictorum dictarum Pisanen. Ianuen. Mediolanen. & Rauennaten. prouinciarum, ac Episcopatibus Placentinen. Ferrarien. & Ariminen. vel alicuius earum Capitulis olim facta portari per eos, qui illa habuerint, ad præfatum primum Capitulum, & ipsa per aliquos ab eodem Capitulo deputandos, examinari cum diligentia faciatis, & quæ in illis, quæ tamen nostris prædictis ordinationibus non obuient, in ipsa vestra prouincia obseruari debeant, in sequenti eiusdem prouinciæ Capitulo ordinetur. Deinde ad Ecclesias Cathedrales, Monasteria, vel alia loca conuentualia eiusdem ordinis, seu religionis infra eandem prouinciam existentia coniun-*

ctim,

ctum, vel diuisum per diuisas partes, prout ad inuicem conueneritis, personaliter accedentes, de ipsorum, nec non membrorum suorum facultatibus, ac quot Canonici esse consueuerunt in eisdem, quot etiam de dictis facultatibus, incumbentibus eis supportatis oneribus, commodè valeant sustentari, diligenter inquirere, nosque de præmissis per diligentem, & fidelem relationem plenariè informare curetis: vt consideratis facultatibus, & oneribus supradictis, certum cum eis Canonicorum numerum statuere valeamus. Insuper, vt in exequendis præmissis vos non contingat expensis proprijs prægrauari, pro singulis diebus, quibus post dictum Capitulum celebratum, in prædicta executionis persecutione, eundo, morando, & redeundo, cuilibet vestrum exigendi quinquaginta Turonenses argenti duntaxat ab Ecclesijs, Monasterijs, alijsque locis prædictis conuentualibus, & membris eorum congrua per vos, vel vestrum alterum de illis inter Ecclesias, Monasteria, loca, ac membra prædicta, distributione facta: ita quod nihil aliud vltra quinquaginta turonos prædictos, vos, aut familiares vestri ab Ecclesijs, Monasterijs, locis, vel membris prædictis, vel à Prælatis, seu quibusuis personis ipsorum, petere, exigere, vel etiam à volentibus soluere, seu dare, recipere præsumatis. Alioquin pœnis contra Visitatores in prouincialibus Capitulis deputandos, & familiares eorum, præter expensas eis in victualibus ministrandas pecuniam, aut munera recipientes, in dictis constitutionibus, ac ordinationibus vestris institutis, vos, & dictos familiares vestros volumus subiacere. Contradictores quoque in præmissis, vel aliquo præmissorum per censuram Ecclesiasticam, & alia opportuna remedia compescendi, non obstantibus aliquibuscunque statutis, & consuetudinibus Cathedralium Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum locorum eiusdem ordinis, seu religionis prouinciæ prædictæ contrarijs, iuramentis, confirmationibus Apostolicis, aut quibusuis firmitatibus alijs roboratis, seu si Abbatibus, capitulis, aut Prioribus supradictis coniunctim, vel separatim à præfata sede indultum existat, quòd excommunicari, suspendi, vel interdici non possint, per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem: aut quibuscunque constitutionibus, vel statutis, priuilegijs, indulgentijs, vel literis Apostolicis generalibus, vel specialibus contrarijs, quorumcunque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta, earum effectus impediri valeat quomodolibet, vel differri, & de quibus, quorumque totis tenoribus habenda sit in nostris literis mentio specialis plenam, atque liberam tenore præsentium concedimus potestatem. Quod si non ambo præmissis exequendis potueritis interesse, alter vestrum ea nihilominus exequatur. Cæterùm quia pro dictorum statutorum, & ordinationum expeditione dilectos filios Raymundum Furnerij de Bello vicino, Gulielmum Bastardi de Celsis Nemausen. & Pictauiensis Diœcesis Prioratuum Priores, ac Robertum de Mandegoto, Præpositum Ecclesiæ Vticensis dicti ordinis decretorum doctores in Romana curia prosecutores, per alias nostras literas duximus deputandos & eis, vel duabus ex ipsis contes alia exigendi, ab Abbatibus Capitulis, Prioribus, & alijs administratoribus eiusdem ordinis, seu religionis, de quibus videretur eisdem, pro præmissorum expeditione certas pecuniarum summas, & taxandi, ac distribuendi inter dictas prouincias, quantum videlicet quælibet prouincia per nos distincta de expensis per eos in scriptis, aut alia præmissorum occasione factis, soluere teneatur, liberam dedimus potestatem, volumus, & mandamus, quod vt tam vos, quam Præsidentes primo prouinciali Capitulo, cæterique Abbates eiusdem prouinciæ taxationem per eos in ipsa vestra prouincia impositam soluere, & aliàs circa hoc totum mandatis deuotè, & efficaciter parere curetis. Data Auinion Kalend. Iulij Pontificatus nostri anno quinto.

III. *V*Olens huiusmodi Apostolicum mandatum reuerenter exequi, vt tenetur, dicta Ecclesia S. Georgij de Ferrariola propè Ferrariam Priore vacante, prout idem Dominus Abbas percepit fide digna relatione multorum, omnes, & singulos Abbates, Priores, Præpositos, aliosque Prælatos, superiores Prælatos eiusdem ordinis non habentes, Ecclesiarum, Monasteriorum, aliorumque locorum conuentualium in prædictis Pisanen. Ianuen. Mediolanen. & Rauennaten. prouincijs, cum Episcopatibus Placentinen. Ferrarien. & Ariminen. existentium per suas patentes literas, & nuncios speciales, in quibus dictarum literarum Apostolicarum, & prædictorum prosecutorum erant totaliter inserti tenores, conuocauit, monuit, & citauit, vt in die festi sancti Augustini doctoris proximè tunc venturi, quod celebrari debeat die vigesimo octauo mensis Augusti, in Ciuitate Papiensi in dicto Monasterio sancti Petri in Cœlo aureo, in quo corpus eiusdem doctoris eximij residet tumulatum, & quod idem Dominus Abbas ad dictum Capitulum celebrandum locum aptum, & securum elegerat: & in quo sermonem fieri, & Missam, vt debebat, ordinauerat celebrari personaliter, nisi forent legitimo impedimento detenti, Alioquin per aliquem Canonicum eorum Ecclesiæ, Monasterij, atque loci, si hoc commodè fieri poterat, vel hoc commodè fieri non valente, per aliam personam idoneam cum sufficienti mandato, causam impedimenti huiusmodi continente, & etiam potestatem iurandi in animam constituentis eiusdem, causam huiusmodi veram esse, ad dictum Capitulum comparere, vel mittere procurent. Præfati vero dicti Abbates, Præpositi, Priores, aliíque Prælati dictarum Ecclesiarum, Monasteriorum, & locorum, qui personaliter aderant, & procuratores absentium, qui ad ipsum Capitulum venire non potuerunt, legitimè impediti, die, & loco suprascriptis congregati pro huiusmodi capitulo celebrando, adhibitis notario, & testibus infrascriptis ad ipsum capitulum celebrandum, & ad omnia alia infrascripta per ordinem, qui sequitur, processerunt. Primo namq; præfata die festo sancti Augustini in Ecclesia dicti Monasterij sancti Petri, dictus Dominus Abbas, & Commissarius Missam solemniter celebrauit, deinde ipsis Abbatibus, Prioribus, Præpositis, & Procuratoribus, cæterisque alijs memoratis ad alium locum in dicto Monasterio se trahentibus, electum ad ipsum capitu-*

lum celebrandum, venerabilis Pater Dominus Præpositus Monasterij sancti Saluatoris Brixien. sermonem fecit omnibus congregatis ibidem: quo finito præfatus Dominus Abbas, Commissarius, & totum Capitulũ vnanimiter, & concorditer ordinauerunt, quod infrascripti videlicet dictus D. Abbas Monasterij S. Petri in Cœlo aureo Papien. Prior Domus Dei Placentin. Præpositus Monasterij sanctorum Faustini, & Iouita ad sanguinem Brixien. Præpositus Monasterij sancti Gratiani Vercellen. Præpositus Monasterij sancti Petri ad Vlmum Mediolan. Archipresbyter de Carpo, Præpositus Monasterij Sanctæ Mariæ Nouariensis, Præpositus Monasterij ad Vincula Pisan. Prior Monasterij sancti Georgij Bononien. Prior Monasterij Apostolorum Bononien. & Præpositus Monasterij S. Agathæ Cremonen. prædicto primo prouinciali Capitulo præsiderent, & eos præsidentes, & pro præsidentibus elegerunt, & assumpserunt, iuxta tenorem dictarum literarum Apostolicarũ, eidem Domino Abbati directarum. Qui Præsidenses, vt prædicitur, electi, onus eis impositum ob reuerentiam Sedis Apostolicæ, & dictæ religionis statum prosperum, & salubrem humiliter acceptantes, monuerunt prædictos omnes, & singulos ibi præsentes, quod hora nona eiusdem diei in dicto loco ad Capitulum conuenire debeant. Hora verò nona prædicta ipsis ibidem ad Capitulum congregatis, præfatus Dominus Abbas legi fecit, & publicari literas Apostolicas supradictas, commissionem sibi factam vt præmittitur, continentes.

IV. DEinde ijdem Dominus Abbas, & præsidentes prædicti legi, & publicari fecerunt literas prosecutorum prædictarum, quorum tenor sequitur, & est talis: Reuerendis in Christo Patribus vniuersis Dominis Abbatibus, Prioribus, Decanis, Præpositis, alijsque personis Ordinis, seu Religionis Canonicorum Regularium in proximo ipsa prouinciali Capitulo in Pisan. Iauuen. Mediolanen. & Rauennaten. prouincijs, cum Episcopatibus Placentin. Ferrarien. & Ariminen. secundum constitutiones Apostolicas, quo ad hac vna prouincia designata celebrando congregatis, Raymundus Furuerij de Bello visina, ac Gulielmus Bastarde Beata Maria de Celsis Nematisen. & Pictauien. Diœcesum, Prioratuum Priores, eiusdem Ordinis, decretorum doctores, salutem cum votiuis prosperis, & salubribus incrementis. Beatissimus in Christo Pater, & Dominus noster, Dominus Benedictus diuina prouidentia Papa Duodecimus super expeditione statutorũ & ordinationum, quæ in Ordine canonicorum regularium salubriter edidit, cuius egregius Ecclesiæ Doctor gloriosiss. Augustinus specialis, & præcipuus extitit institutor: vos duos vnà cum venerabili, & religioso viro D. Roberto de Maudagoto Præposito Ecclesiæ Vticen. addita clausula, vos, vel duo vestrum, &c. prosecutores in Romana curia per suas literas deputauit. Et nobis inter alia pro prædictorum, & diuersorum scripturarum propterea conficiendarum expeditione vtili, & celeri, ac præmissorum missione ad diuersas prouincias expensis per vos faciendis, ab abbatibus, Capitulis, Præpositis, Archidiaconis, Prioribus, & alijs in dignitatibus, personatibus, officijs, ac administrationibus eorundem Ordinis, seu religionis constitutis, exemptis, & non exemptis, de quibus nobis magis videretur expedire, certam summam pecuniæ exigendi, taxandi quoque, & distribuendi, quantum Abbates, Capitula, Priores, Præpositi, Archidiaconi, & cæteri in dignitatibus, administrationibus, & officijs eorundem religionis, seu ordinis constituti, soluere teneantur, ad finem, quod de præfata summa pecuniæ recepta, & congregata de dictis prouincijs præfatis Abbatibus, Capitulis, Prioribus, Præpositis, Archidiaconis, & cæteris, qui nobis prædictam summam primitus transmiserint, plenaria satisfactio, seu restitutio impendatur; & insuper ad præmissa omnia, & singula, omnes, & singulos præfatos Abbates, Præpositos, & alios in supradictis dignitatibus, administrationibus, & officijs constitutos per censuram Ecclesiasticam compellendi dedit plenam, & liberam potestatem, prout hæc in dictis literis Apostolicis, & alijs, quæ publicatoribus dictarum ordinationum in vestra deputatis prouincijs diriguntur, plenius continetur. Vobis igitur tenore præsentium intimamus, quod matura super hoc deliberatione præhabita, certis ex causis vestram prouinciam totam, pro expensis factis per vos occasione præmissorum, vt Abbatibus, & cæteris, quibus prædictam summam pro celeri expeditione præcepimus, satisfactio, & restitutio impendatur, autoritate Apostolica nobis in hac parte commissa taxamus in centum florenis auri boni, & legitimi ponderis de Florentia, vel valorem verum, quia iuxta literarum Apostolicarum nobis directarum seriem, & tenorem taxatia huiusmodi per præsidentes ipsi primo vestro Capitulo prouinciali per ipsum capitulum eligendos inter singulos Abbates, Capitula, Priores, & administratores alios, Abbates, vel Superiores alios non habentes eiusdem religionis, vestra prouincia debet proportionaliter distribui, secundum ipsorum, & membrorum suorum suppetentiam facultatum, autoritate Apostolica, nobis in hac parte commissa, requirimus, & tenore præsentium monemus, primò, secundò, & tertiò: & vna monitione peremptoria pro omnibus, illos ex vobis, qui in eodem primo capitulo præsidebunt, vt taxationem vestram prædictam inter Abbates, Capitula, Priores, & alios administratores ipsius religionis vestræ prouinciæ, Abbates, vel alios superiores dicti ordinis proprios non habentes, iuxta singularum, & membrorum suorum facultates, antequam ab ipso discedant capitulo, æqualiter, & rationabiliter distribuant, omni gratia, & inordinato fauore exclusis; & vos etiam omnes, & singulos, vt partem vos, & loca vestra iuxta distributionem dictorum præsidentium contingentem, in ipso primo prouinciali capitulo, vel infra triginta dies post ipsum capitulũ immediatè sequentes ipsis præsidentibus exsoluatis. Et eosdem insuper præsidentes, vt totam dictam vestram taxationem infra alios triginta dies, dictos primos triginta dies immediatè sequentes, mittant tam pro se, quam pro alijs ad Romanam curiam .... ibidem, vel mandato vestro nunc tradendam, & realiter assignandã. Quod si forsè mandatis nostris, imò verius Apostolicis non parueritis cum effectu, vobis autoritate prædicta ingressũ Ecclesiæ omnibus, & singulis, qui supra, his scriptis interdicimus: si verò prædictum interdictum per sex

dies

dies sustinueritis, in his scriptis vos suspendimus a diuinis. Et si fortè, quod absit, prædictas interdicti, & suspensionis sententias per alios sex dies, præfatos sex dies immediatè sequentes animo sustinueritis indurato, in oẽs, & singulos ex vobis, qui vt præmittitur, contumaces, & rebelles fueritis in præmissis, canonica monitione præmissa ex nunc, vt ex tunc, in his scriptis excommunicationis sententiam promulgamus. Postremò, singuli Abbates, Capitula, Priores, & alij Superiores in eadem religione non habentes secundum dictarum literarum tenorem de summa prædicta partem ipsos, & eorum loca, seu membra iuxta distributionem dictorum præsidentium contingentem, inter se, & subditos, seu membra sua proportionaliter diuidant, secundum quod ipsorum suppetent facultates. Vos tamen omnes, & singulos requirimus, & monemus, quatenus præmissorum occasione à subditis vestris vltra partem eis veraciter, & rationabiliter contingentem: saluis tamen expensis pro dicta summa congreganda, & ad vos mittenda, exigere nullatenus præsumatis. quod si fortè, quod absit, aliqui contrarium fecerint, hortamur super hoc restitutionem plenariam fieri, & tam per præsidentes prædictos, quam ipsarum ordinationum publicatores, seu visitatores aliquod salubre remedium adhiberi. In quorum omnium testimonium præsentes literas, seu publicum instrumentum per Ioannẽ Lauelli clericum Pictauien. diœces. notarium publicum instrumentum scribi, & publicari mandauimus, & sigillorum nostrorum appensionibus roborari. Datum, & actum Auenion. in domo habitationis dicti Domini Prioris de Celsis in libraria Reuerendissimi in Christo Patris ac Domini, Domini Ioannis Dei gratia Episcopi Pen. Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Vicecancellarij. sub anno Domini millesimo trecentesimo trigesimo nono, die vigesimo quarto Mensis Iulij, Indictione septima, Pontificatus Sanctiss. in Christo Patris, ac Domini, Domini Benedicti diuina prouidentia Papa Duodecimi anno quinto. præsentibus discretis viris Domino Ioanne Morsani Presbytero, & Michaële Bellani Clerico, & Bernardo Alarij Clerico Maunetin. Pictauien. & Leonen. Diœcesium testibus ad præmissa vocatis, & rogatis.

V. *Die verò sequenti de mane præfatus Dominus Abbas Commissarius librum constitutionum ei ex parte prædicti sanctissimi in Christo Patris, & Domini Domini Benedicti Papæ Duodecimi, & sub eius Bulla missum prædictis Abbatibus, Prioribus, Præpositis, alijsq; prædictis, & absentium procuratoribus, ibidem in dicto Monasterio congregatis, & qui totum capitulum faciebant, & ipsi Capitulo præsentauit. Et qui liber sic incipit: Benedictus Episcopus seruus. Et sic finit. Datum Auenion. Idus Maij. Pontificatus nostri anno quinto: & ipsum librum à principio vsque ad finem ipsis in capitulo audientibus, & auscultantibus publicauit, & legi fecit clarè, eadem die, & die alia immediatè sequenti citò, & distinctè. Cæterùm præsidentes prædicti iuxta à prædicto D. summo Pontifice traditam eis formam ordinauerunt, elegerunt, & prouiderunt de consensu totius capituli supradicti, quod primum futurum prouinciale capitulum Abbatum, Priorum, Præpositorum, aliorumque Prælatorum prædictorum dictarum Ecclesiarum, Monasteriorum, aliorumque locorum conuentualium dicti ordinis, seu religionis dictarum prouinciarum, & Episcopatuum prædictorum, quæ pro vna tamen quo ad hæc debent prouincia reputari, debeat celebrari. Anno Domini currente Millesimo trecentesimo quadragesimo tertio, indictione vndecima, die prima mensis Maij in monasterio S. Raymundi Placentini: eidem capitulo tunc celebrando præsidebunt, & præsidentes elegerunt venerabiles viros Dominos Abbates monasterij sancti Petri in Cælo aureo Papien. Abbatem monasterij sancti Andreæ Vercellen. Præpositum monasterij sancti Petri in Olmeto Brixien. Priorem monasterij Campi mortui Mediolanen. Priorem monasterij sancti Michaelis de Busche Bononien. Præpositum monasterij sancti Raymundi Placentin. Priorem monasterij sanctæ Catharinæ de Suburbijs Mutinæ, Priorem sancti Iulij de Dulzago Nouarien. Abbatem monasterij Regien. Priorem monasterij sancti Augustini dicti Nicoxia Pisan. & Præpositum sancti Ioannis de foris Brixien. ad præsidendum, ordinandum, & diffiniendum, quicquid ordinari, & diffiniri oportebit. & debebit secundum prædictas constitutiones, & canonicas sanctiones, in futuro capitulo memorato. Prouidentes, & eligentes etiam, quod in eodem futuro capitulo per venerabilem virum, D. Archipresbyterum de Carpo sermo fieri, & per venerabilem virum D. Abbatem, monasterij sancti Andreæ Vercellen Missa debeat celebrari.*

Sanè vt mandatum Apostolicum adimpleatur, & agatur, quod cedere possit in prædictarum Ecclesiarum, monasteriorum, & locorum commodum, & salutem animarum degentium in eisdem, prædicti Præsidentes, & capitulum concorditer prouiderunt, ordinauerunt, & elegerunt visitatores, qui visitare debeant. & teneantur semel vsque ad aliud proximum futurum capitulum, prout inferius continetur, videlicet D. Archipresbyter monasterij Montis Belli diœces. Bononien. visitare debeat, & teneatur omnia monasteria, Ecclesias, atque loca conuentualia Ordinis supradicti, existentia in ciuitatibus, & diœces. Bononien. Ferrarien. Mutinen. Ariminen. & in tota Romandiola. D. Præpositus monasterij sancti Raymundi Placentin. debeat, & teneatur visitare omnia monasteria, Ecclesias, & loca conuentualia dicti ordinis in ciuitatibus, & diœces. Placentin. Cremonen. Parmen. Regineu. & Archipresbyteratum Carpi: Dominus Abbas monasterij sancti Andreæ Vercellen. visitare debeat, & teneatur omnia monasteria, Ecclesias, & loca conuentualia, existentia in ciuitate, & Diœcesi Papien. Nouarien. Vercellen. Hipporegien. & Taurin. D. Præpositus monasterij sancti Ioannis de foris Brixiæ visitare debeat, & teneatur omnia monasteria, Ecclesias, & loca existentia in ciuitate, & diœces. Brixien. & Lauden. D. Præpositus monasterij sancti Petri de Ferraria Alben. diœces. teneatur, & debeat visitare omnia monasteria, Ecclesias, & loca conuentualia dicti ordinis existentia in ciuitate, & diœces. Alben. Asten. Sanonen. Scenesien, & in tota prouincia Ianuen. D. Prior monasterij S. Augustini dicti Nicosia, teneatur, & debeat visitare VI.

omnia monasteria, Ecclesias, atque loca conuentualia dicti ordinis, existentia in tota prouincia Pisana & D. Abbas monasterij S. Petri in Cælo aureo Papien. teneatur, & debeat visitare omnia monasteria, Ecclesias, & loca conuentualia existentia in ciuitate Mediolanen. & omnia, & singula monasteria, atque loca, quibus præsunt Visitatores superius nominati. Statuentes, & ordinantes, quod Abbates, Priores, Capitula, cæterique administratores dictarum Ecclesiarum, monasteriorum, & locorum, ad quæ præfati visitatores accesserint, huiusmodi visitationis officium impensuri, eisdem visitatoribus, & familiaribus eorum expensas in victualibus facere teneantur, honorificè, & decenter. Et dictis expensis in victualibus dicti visitatores contenti existant. Et ne impedimento aliquo obsistente, dicta monasteria, Ecclesiæ, & loca remaneant non visitata, statuerunt, & ordinauerunt, quòd si aliquis ex visitatoribus antedictis adeò esset legitimo impedimento detentus, quòd non posset in aliquo dictorum monasteriorum, atque locorum sibi commissum officium exercere, quod ille sic legitimè impeditus possit committere vices suas ad visitationem huiusmodi faciendam, dummodo committat vices alicui Prælato dicti ordinis prouinciæ suprascriptæ.

VII. ET licet per eundem Summum Pontificem super honestate, & forma vestimentorum prouisum extiterit, tamen ad omnem dubitationem tollendam statuerunt, & ordinauerunt, quod quilibet Prælatus, & canonicus regularis prouinciæ suprascriptæ in monasterijs, & extra monasteria vtatur superpelliceo, secundum formam, quæ in constitutione nuper edita per eundē summum Pontificem continetur, quæ incipit: Dignum fore, Cappis, & rodondellis vtantur bruni, nigri, albi, & quasi nigri coloris: & qui alio colore essent induti, vt dictos alios colores dimittant, & accipiant, quem maluerint ex prædictis. Item statuerunt, & ordinauerunt, quod nullus canonicus tenere debeat equum, vel famulum. Porrò vt cunctis canonicis dicti ordinis prouinciæ prædictæ vagandi materia præcludatur, statuerunt, & ordinauerunt, quod nullus canonicus monasteriorum, & locorum prædictorum exeat septa ipsorum monasteriorū, atque locorum, in quibus residere tenetur, absque licentia sui proprij Prælati: Et quod tempore huiusmodi licentiæ obtinendæ causam sui exitus verè, & clarè exprimat, & ad quem locum iturus est. Et si cogente necessitate, vel suadente honestate ad alium locum ipsum ire contingeret, quod quam citius reuersus fuerit ad suum monasterium, locum prædictum & causam sui itineris suo Prælato exprimere teneatur. Quanquam prouisum sit per constitutiones prædictas, quod ostia Ecclesiarū, vbi Ecclesiæ sunt in dormitorijs, à parte anteriori debebāt aperiri, tamen ne super apertura huiusmodi valeat in posterum quæstio suboriri, statuerunt, & ordinauerunt, quod ostia cellarum prædictarum per totum debeant fenestrari, sicut & prout Prælatus eiusdem monasterij, atque loci videbit conuenire.

Item statuerunt, & ordinauerunt, quod nullus canonicus, vel conuersus, siue dedicatus aliquam negotiationem, vel mercationem, vel aliquem alium contractum, obligationem, mutuum, seu socida, vel locationes facere præsumat absque sui Prælati licentia speciali. Et si quis contrafecerit, puniatur arbitrio sui Prælati, pœnas alias statutas à iure communi, & constitutionibus antedictis nihilominus incursurus.

Statuerunt etiam, & ordinauerūt, quod nullus subditus conspirationem aliquam faciat contra suum Prælatum, quam si fecerit, & eam non reuelauerit infra triduum dicto suo Prælato, quo triduo elapso sit excommunicationis vinculo innodatus. Vt in singulis monasterijs, atque locis prædictis vigeat obseruantia regularis, statuerunt, & ordinauerunt, quod nullus Prælatus monasterij, Ecclesiarum, & locorum prædictorum teneatur recipere in canonicum, vel pro canonico habere aliquē, qui portauerit habitum in monasterio, ac loco, & professionem non fecerit tacitam, vel expressam: licet receptus fuerit in dicto monasterio, vel ei, seu alij de ipso recipiendo prouisum: constitutione de electis, & sui eius se non extendente ad tales, sed solummodo ad illos, qui habitum portauerint, & professionem tacitam, vel expressam fecerint.

Item statuerunt, & ordinauerunt, quod nullus ludat ad aliquem ludum taxillorum, vel ex proposito suæ exhibeat præsentiam corporalem: & si quis contrafecerit, incurrat excommunicationis sententiam ipso facto, per superiorem suum, siue per aliquem præsidentium absoluendus. Vanitatis, & scandali materiam cupientes pro viribus amputare statuerunt, & ordinauerūt, quod nullus cantet cantilenas laicales cum laicis, vel coram laicis extraneis. Et si quis contra fecerit, debeat ieiunare in sequenti die in pane, & aqua. Et à prima vice in antea, quo commiserit antedicta, sit excommunicationis vinculo innodatus, à quo possit absolui subditus a suo prælato, & prælatus à quo maluerit sacerdote iniuncta sibi pro modo culpæ pœnitentia salutari. Vt monasteria, & loca tam dicta debitis officijs non fraudentur, statuerunt, & ordinauerunt, quòd non surgentes ad matutinum legitimo impedimento cessante, illa die abstineant se a vino.

Item statuerunt, & ordinauerunt, quod singulis diebus singuli teneantur in vesperis, & matutino facere commemorationem de Beato Augustino, præter in festis duplicibus, & principalibus. Et ne erga prædictum Dominum Papam impensi beneficij de præsenti ingrati existere videantur, statuerunt, & ordinauerunt, quòd quilibet sacerdos ordinis, & prouinciæ suprascriptæ teneatur dicere vnam missam singulis annis pro Domino suo Papa prædicto ipso viuente: & ipso decedente, quod Deus auertat, vltra communes à iure communi exequias, in qualibet Ecclesia conuentuali debeat anniuersarium celebrari: & quilibet sacerdos debeat pro ipsius anima vnam missam celebrare. Quoniam ex mandato Apostolico tenetur capitulum memoratum prouidere de loco, accommodo, & securo, vbi liber bullatus bulla Papali constitutionum, & ordinationum suarum debeat perpetuis futuris temporibus custodiri, mandatis prædicto parere volentes, prouiderunt, statuerunt, & ordinauerunt præsidentes, & totum capitulum antedictum, quòd dictus liber bullatus constitutionum, & ordinationum prædictarum in Monasterio Sancti Pa-

tri in Cœlo aureo Papien. vbi corpus egregij Doctoris S. Augustini residere noscitur tumulatum, reponatur, & ibidem debeat perpetuis futuris temporibus custodiri. Cum aliquarum constitutionum præsentium transgressores incursuri sint excommunicationis sententiam ipso facto, volentes dicti præsidentes eorum animarum periculis præcauere, statuerunt, & ordinauerunt, quod quilibet præsidentium eorundem insolidum plenam habeant potestatem transgressores ipsorum à sententia excommunicationis huiusmodi absoluendi, & super irregularitate, si quam forsan incurrerunt, dispensandi, iniuncta eis pro modo culpæ pœnitentia salutari. Denique volentes, vt dictarum constitutionum, & ordinationum memoria perpetuis futuris temporibus habeatur, & adimpleantur quæ in constitutionibus huiusmodi continentur, statuerunt & ordinauerunt, quod quilibet Prælatus teneatur infra annum, ex nunc computandum, habere constitutiones Papales, & præsentes factas in forma autentica, & sub sigillo Domini Abbatis monasterij Sancti Petri in cœlo aureo Papien. sub pœna suspensionis promulgandæ ad arbitrium ipsius Domini Abbatis.

Quæ quidē statuta, constitutiones, & ordinationes, & omnia singula suprascripta, acta, ordinata, statuta, & completa fuerunt per prædictos præsidentes, & per totum capitulum supradictū. Et de eorum mandato lecta, & publicata fuerunt per Augustinum Paniciarsiū notarium infrascriptum, & dictorum præsidentium, & capituli scribam Anno a Natiuitate Domini Millesimo Trecentesimo Quadragesimo, Indictione Octaua die vltima Mensis Augusti, in dicto monasterio sancti Petri in cœlo aureo Papien. præsentibus Petro Selafenato Canonico sanctæ Mariæ Perticæ Papien. Augustino Selafenato Canonico sanctæ Mariæ Canonicæ Veronen, Fratre Apolonio & Fratre Georgio canonicis dicti monasterij, & Domino Francisco de Varano Clerico Parmen. Vicario Domini Episcopi Papien. testibus ad prædicta vocatis, & rogatis.

CAPVT QVADRAGESIMVM QVINTVM

De varijs Congregationibus Canonicorum Regularium, ac in primis de Congregatione Lateranensi S. Frigdiani.

I. PRæter Generales reformationes, alias complures, priuatas tamen nonnulli viri Sancti zelo diuini cultus, & sanctæ Religionis succensi, varijs in locis, ac temporibus moliti sunt, iuxta quas reformationes, variæ in Ecclesia Dei Canonicorū Congregationes subsliterunt, quibus illa tanquā Regina summi Principis Sponsa varietate circumamicta multipliciter fuit decorata. Hæ fuerunt ex Italicis nostra Lateranensis per Gelasium Augustini discipulum sub Leone 1. fundata, & per Alexandrū reparata, ac demum per Eugenium IV. ex canonicis Frigdionarijs instaurata. Secunda Lucensis S. Frigdiani. Tertia Mortariēsis S. Crucis in Longobardis. Quarta Portuensis in littore Adriatico apud Rauennam. Quinta S. Mariæ ad Rhenum propè Bononiam. Sexta S. Mariæ de Crescentiaco apud Mediolanum. Septima S. Marci apud Mantuam, quanquam illa non tam distincta congregatio in ordine canonicorum regularium D. Augustini, quàm nouus ordo canonicorum distinctus ab ordine D. Augustini possit nuncupari. Octaua S. Saluatoris Bononiensis. Nona S. Spiritus Venetiarū. Decima S. Petri de Monte Corbulo in Hetruria. Ex Gallicanis verò prima S. Rufi propè Valentiā in Delphinatu. Secunda S. Victoris apud Parisium. Tertia S. Laurentij de Vltio in Delphinatu. Ex Hispanicis S. Crucis Colimbricensis. Ex Belgicis prima S. Nicolai de Aroasia. Secunda S. Mariæ Vallis viridis Tertia Windesimēsis. Quarta Nussiensis in Diœcesi Coloniensi. Ex Germanicis Omnium Sanctorum Ciuitatis Olomutiensis, ac tandem ex Orientalibus S. Sepulchri Ierosolymitana. De quibus Congregationibus, excepta tamen nostra Lateranensi, de qua libro seq. specialiter agendum erit, vt consequenter eodem ordine aliquid dicamus, ea quæ, vel ex antiquis Chronicis dictarum Congregationum vel ex illarum Archiuis. vel alias ex autoribus fide dignis aucupari potuimus, fideliter reddemus: vnum ante omnia præmittentes, hoc nomen, Congregatio, duobus modis posse vsurpari. vno modo iuxta latam significationem, secundum quam omnis hominum cœtus in vna domo, & sub vno capite degentium Congregatio vocari potest, iuxta quam acceptionem frequens est nomen Congregationis, ac illius vsus in vetustioribus decretis Summorum Pontificum, & sacrorum Conciliorū: altero verò modo magis strictè, prout significat collectionem multorum collegiorū personarum regularium in vnum cœtum, & sub vno capite eisdem institutis, ac legibus viuentium, Iuxta quam acceptionem nomine Congregationis in præsentiarum vtemur: nam iuxta priorem acceptionem idem esset, singularū Congregationū origines inquirere, ac singulorum monasteriorum origines, & fundationes peruestigare.

IGitur de prædictis Congregationibus aliquid dicturi, à congregatione Lucensi S. Frigdiani nuncupata, quippe quæ cæteris omnibus, excepta Lateranensi, tum vetustate, tum etiam dignitate præstiterit, initium desumemus. Huius itaque Congregationis si primam originem, & fundationem inquiramus, dubium non est in S. Frigdianum Lucanę Ciuitatis Episcopum eam referri oportere. Hic enim sanctissimus Præsul ex Canonico regulari Ecclesiæ Lateranensis prædictæ ciuitatis Episcopus à Pelagio I. circa annum à Sal- II.

uatoria nostri Natiuitate 556 destinatus, Ecclesiam in honorem trium Leuitarum Stephani, Laurentij, & Vincentij fundauit, ac in ea congregationem canonicam sub D Augustini regula constituit, in qua vsque ad extremum diem vixit, in eadem Ecclesia tumulatus, quæ postea eidem S. Frigdiano fuit nuncupata, in qua ipsa canonica institutio semel inchoata, per tot annorum vicissitudines, & temporum angustias continuata successione vsque in hodiernum diem Deo, & Beato Frigdiano protegentibus perseuerat. Verùm quo tempore canonici Frigdiani cœperint ad alias Ecclesias regendas vocari, & in congregationē multorum collegiorum coalescere, videtur id sub Alexandro II. circa annum 1060. primitus contigisse. Nam cum dictus Pontifex ex Lucensi Episcopo ad Pontificalem dignitatem esset subleuatus, canonicos S. Frigdiani, quorum sanctissima conuersatione plurimum fuerat oblectatus, cū omnibus bonis dictæ Ecclesiæ S. Frigdiani sub protectione, ac defensione immediata Sedis Apostolicæ suscepit per suum priuilegium illis factū sub 3. Idus Octobris anni 1068. quod incipit: *Alexander Episcopus seruus seruorum Dei, Canonicis Ecclesiæ S. Frigdiani, eorumq; successoribus in perpetuum. Quoties à nostris filijs poscuntur, quæ ab æquitatis ratione non discrepant, &c.* Et infra ita subiungit: *Quapropter ego Alexander Sanctæ, & vniuersalis Romanæ Ecclesiæ Pontifex & Ecclesiæ sanctæ Lucensis Episcopus inclinatis precibus vestris, & sperantes meritis, & intercessionibus B. Frigdiani apud tremendum iudicem adiuuari suscepimus sub defensione Apostolicæ Sedis quidquid in maxima eidē Sanctissimi Frigdiani Ecclesiæ pertinere videtur, videlicet in primo &c. vt ab hac hora in antea consistant, & permaneant supradicta res in potestate vestra presbyteri, & diaconi, & subdiaconi, siue etiā clerici, qui in præfata Ecclesia modo ordinati estis, vestrorumq; successorum, qui ibi in antea ordinati fuerint, & officium Dei ibi fecerint.* Et licet in dicto priuilegio Regularis illorum institutionis, & obseruantiæ non meminerit, meminit tamen illius successor Paschalis II. in altero priuilegio quod incipit: *Paschalis Episcopus seruus seruorum Dei. Dilecto in Christo filijs Rotboni Præposito, & eius fratrib⁹ in Ecclesia Beati Frigdiani regularem vitam professis, eiusq; successoribus in eadem Religione permansuris in perpetuū. Desiderium, quod ad Religiosorum propositū &c. Datum Lucæ per manū Ioannis S. R. Ecclesiæ Diaconi Cardinalis, quinto Calend. Nouēbris, Indictione 13. anno Dominicæ Incarnationis 1105. Pontificatus autē Domini Paschalis Secundi Papæ, sexto.* Qui Pontifex in alijs literis Præposito seu Priori S. Frigdiani directis (videmus enim caput illius Collegij nunc Præpositū nunc Priorē vocari) de continuatione canonicorum regularium in dicta Ecclesia vsque ad sua tempora sic scribit. *Itaque vsque ad nostra hæc tempora semper in ipsa Canonica idem ordo viguit, cuius initij memoria non extat in contrarium, ab ipsa primaria sui institutione etiam ante magni Gregorij tempora: nam & ipse B. Gregorius in lib. Dialogorum ipsius Sancti viri miraculum refert.*

Porro ipse Alexander II. Summū Pontificatū adeptus, qui antea ex Canonico Regulari Lateranensi Episcopus Lucensis fuerat ordinatus, regularem obseruantiam in Ecclesia Lateranensi fere collapsam animaduertens, accitis sancti Frigdiani Canonicis, illam reformauit: idem etiam præstitit in Ecclesia sanctæ Crucis in Ierusalem. cuius exemplū æmulati multi Episcopi, & viri religiosi, ac pij certatim dictos S. Frigdiani Canonicos ad suas Ecclesias reformandas postulare, vel nouas erigere, ac in illis dictos Canonicos instituere cœperunt: atque ita factum est, vt breui vnum S. Frigdiani monasterium in Congregationē multorum Collegiorū succreuerit, cuius caput erat Præpositus, siue Prior S. Frigdiani, qui Prior Generalis vocabatur, sicut patet ex multis scriptis vetustis, & authēticis in pergameno, ac etiam ex literis vnionis monasterij S Frigdiani nostræ Lateranensi Congregationi, quæ sunt Romæ in Archiuo sanctæ Mariæ de Pace, quas ipse vidi. Catalogus verò Ecclesiarum, seu monasteriorum dictæ Congregationis hic est:

PRimum monasterium S Frigdiani, quod erat III.
caput supremum totius Congregationis, à quo cætera monasteria tanquam illius membra pendebant: nam ad Priorem, & Capitulum sancti Frigdiani spectabat Priores, siue Rectores in cæteris Ecclesijs & Monasterij dictæ Congregationis instituere, vel saltem a proprijs Capitulis electos confirmare, vt patet ex multis collationibus, & confirmationibus, quorum instrumenta seruātur in dicto monasterio, ac etiam Romæ in monasterio sanctæ Mariæ de Pace. De hoc monasterio dictum est supra cap. 20 & dicemus lib. 3. in Congregatione Lateranensi, cui nunc cum aliquot illius membris est vnitum.

Secundo loco numerari posset monasterium Lateranense, quod sub Alexandro II. per canonicos S. Frigdiani fuisse reformatum, qui Archiuū ipsius Basilicæ Lateranensis lustrauit Onuphrius in lib de Septē Vrbis Ecclesijs in Ecclesia S. Crucis in Ierusalem, hisce verbis testatur. *In ea verò Ecclesia S. Crucis Alexander II. Canonicos Regulares Congregationis S. Frigdiani ab se Laterani etiam ante institutos locauit, qui eam &c.* Confirmant literæ Anastasij IV ad Ioannem Priorem, & Canonicos Lateranen. datæ anno 1154. in quibus ad exemplar Alexandri Papæ prędecessoris sui Ecclesiam ipsam Lateranensem Apostolicæ Sedis priuilegio communiuit, statuens vt ordo canonicus, qui secundum Deum, & B Augustini regulam &c. Verùm quod idem Pontifex in dictis literis ipsam Sacrosanctā Lateranensem Basilicam nulli alteri subesse, quin potius cęteris omnibus præesse iure, ac meritò voluerit, illa eiusdem priuilegij verba indicant. *Adhibentes suggestione, & voluntate fratrū nostrorum Cardinalium Episcoporum sanximus, vt eadem Ecclesia tan*

quam principalis mater, & Domina omnino libera sit, & nulli penitus nisi soli Romano Pontifici sit subiecta. Idcirco monasterium Lateranense non inter membra Congregationis S. Frigdiani, sed veluti caput Cõgregationis ab illo nuncupatæ constituendum erit. hoc satis, eiusdem prorsus instituti Lateranenses, & S Frigdiani Lucensis Canonicos extitisse.

Tertium monasterium fuit S. Crucis in Ierusalem de Vrbe, quod per Alexandrum II. ex canonicis S. Frigdiani fuit reformatum, ac instauratum, vt proximè dictum fuit: quam etiam ob causam decreto Lucij II statutum est, vt presbyter Cardinalis S. Crucis non nisi de gremio dicti Capituli vel de Congregatione S. Frigdiani sumeretur. vide quæ diximus supra cap 36.

Quartum S. Mariæ nouæ de Vrbe, Quod Haymericus S R. E. Diaconus Cardinalis à Calisto III. creatus cum sua Ecclesia instaurauit, ac in eo S. Frigdiani canonicos autoritate Apostolica instituendos curauit, pro cuius institutionis firmitate ab Innocentio II. priuilegium obtinuit, vt Diaconus Cardinalis dictæ Ecclesiæ non nisi de gremio Congregationis S. Frigdiani crearetur: quod ab alijs Pontificibus Cœlestino II. Lucio II. Eugenio III. Adriano IV. & Alexandro III. fuit confirmatum. de quo vide supra cap. 16.

Quintum S. Mariæ Castri Montis Belli nuncupati in agro Bononiensi quintodecimo circiter milliario à ciuitate distans, quod Illustris. & Religiosissima Comitissa Mathildis ante annum 1110. ædificauit, & multis prædijs, ac redditibus locupletauit. vide lib. sequenti in Congregatione Lateranensi: nam istud monasteriũ nostræ Congregationi fuit vnitũ. fuisse verò de Congreg. S. Frigdiani testatur Chronica vetustissima in pergameno manu scripta ex Canonica nostra Portuensi transmissa.

III. Sextum sancti Marci ciuitatis Ferrariæ ab eadem Comitissa Mathilde ædificatum, & magnificentissimè ditatum, ac dotatum circa annum salutis 1083. vel vt alijs placet, anno 1071. nunc monachi S. Benedicti congregationis Cassinensis illud obtinent, & dicitur monasterium S. Benedicti, de quo vide supra cap. 22.

Septimum S. Saluatoris vici Airoli nunc corrupto vocabulo Ficaroli in Episcopatu Ferrariensi, quod eidem monasterio S. Marci, siue S. Benedicti monachorum Cassinensium vniuit Sixtus IV. meminerunt huius monasterij Innocentius II. in priuilegio Attoni Priori, & canonicis S. Frigdiani concesso anno Christi 1133. iij nonas Octob. Cœlestinus II. in altero priuilegio concesso Priori, & fratribus Frigdiani, V Idus Decemb. 1143. Eugenius III. in altero priuilegio eisdem Priori, & canonicis facto anno 1145. uj. Idus Aprilis Vide supra c. 22.

Octauum S. Martini ciuitatis Senarum, cuius Prior Pontificalibus insignijs in sacris vtebatur, de quo dictum est supra cap. 20. Huius meminit Innocentius II. in priuilegio concesso Attoni Priori, & fratribus S. Frigdiani 15. Calend. Maij 1133. quod incipit: *Quoniam sine vera &c.*

Nonum S. Pantaleonis Lucæ, cuius Ecclesiam idem Innocentius per suas datas Calend. Nouembris anni 1137. Priori, & canonicis S. Frigdiani reformandam, & regendam commisit, sub istis præcisis verbis: *Atque Ecclesiam Sancti Pantaleonis, ad reformandum in ea religionem, & locum ipsum tam in spiritualibus, quam in temporalibus, Deo propitio meliorandum, cum omnibus scilicet, quæ in præsenti Indictione iuste, ac laudabiliter ad illos pertinere noscuntur, Apostolica vobis dispensatione committimus, vt videlicet, quandiu ibi religio durauerit, idem venerabilis locus in vestra dispositione, vestroq; regimine absque alicuius contradictione consistat.* Hoc monasteriũ cum Ecclesia puto funditus euersum, quandoquidem in monasteriorum Catalogo, & Ecclesiarum Episcopatus Lucensis nulla omnino mentio de illis modo habeatur.

Decimũ Prioratus S. Saluatoris in Mustiolo nũcupatus dictæ Ciuitatis, in quo Prior cum quatuor canonicis degere consueuerant. ab Innoc. II. anno 1140. Priori, & canonicis S. Frigdiani traditus. cuius concessionẽ Cœlestinus II. & Eugenius III. suis diplomatibus firmauerunt. Hic Prioratus cum suo capite nunc nostræ congregationi est vnitus, in quo vnus Prior cum nonnullis canonicis degere consueuerunt.

Vndecimum S. Andreæ oppidi Carrariæ Lunensis siue Sarzanensis diœcesis, quod cum quibusdam capellis, & Ecclesijs Parochialibus Priori, & canonicis S. Frigdiani donauit Godefridus Episcopus Lunensis, consentiente & probante Eugenio III. per suas datas quinto Idus Maij 1150 & Anastasius IV. concessionem confirmauit per suas datas anno 1154. quarum initiũ est: *Anastasius Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs Priori S. Andreæ de Carraria, & eius fratribus tam præsentibus, quàm futuris regularem vitam professis &c.* & Alexander III. per alias datas 12. Calend. Ianuarij anno 1160. istud monasterium cum suo capite fuit vnitum nostræ congregationi per Leonem X. de quo libro sequenti.

Dvodecimum Sanctorũ Quadraginta martyrum olim extra ciuitatem Taruisinam, nunc intra ipsam Ciuitatem, quod ad congregationem S. Frigdiani spectauisse, indicant literæ Apostolicæ Alexandri Tertij anno 1172. emanatæ, in quibus inter alia statuitur, vt ordo canonicus, qui secundum Deum, & B. Augustini Regulam, & institutionem ordinis Ecclesiæ S. Frigdiani, in eodem loco institutus esse dignoscebatur, perpetuis ibi temporibus inuiolabiliter obseruaretur, istud monasterium cum incuria Prælatorum paulatim canonicis esset destitutum, & eius ædificia laberentur, erat enim commendatum Prioribus secularibus. anno 1412 per Gregorium XII. nostræ congregationi Lateranensi reparandũ, est vnitũ. IV.

De-

Decimumtertium S. Frigdiani de Saccis in ciuitate Bononiæ, quod fuisse olim monasterium, & sedem Prioris Generalis S. Frigdiani monstratum est supra c.23. nunc cum monasterio S. Frigdiani vnitum congregationi Lateranensi, sed canonicis destitutum.

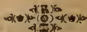
Decimumquartũ S. Frigdiani ciuitatis Pistoriensis, quod fuisse membrum dictæ congreg. cõstat ex nonnullis actis inter Abbatem S. Michaëlis Pistoriensis, & Prioré dicti monasterij S. Frigdiani ciuitatis Pistorij, quorum exemplum in pergameno est Romæ in Archiuo S. Mariæ de pace: nam cum Abbas S. Michaëlis anno 1350. eundem Priorem corãm Episcopo Pistoriensi citari fecisset, dictus Prior comparens protestatus fuit de non competentia Iudicis, quod illius Prioratus esset membrum cõgregationis S. Frigdiani Lucensis, iurisdictioni Prioris Generalis S. Frigdiani immediatè subiectum, & exemptum à iurisdictione Ordinarij.

VI. PRæter supradicta loca, quæ omnia fuerunt olim Conuentualia, habuit hæc congregatio alios Prioratus quam plures, & Ecclesias parochiales tum in dicta ciuitate, & Episcopatu Lucensi, tum in alijs Episcopatibus, inter quos sunt etiam nunc Prioratus SS. Quirici & Iulitæ in oppido Casij diœcesis Bononiensis, cum Ecclesia Parochiali SS. Stephani & Laurentij eiusdem loci, & diœcesis. Item Prioratus S. Bartholomæi de Colonato. Prioratus S. Petri de Auentia. Item Prioratus S. Michaelis de Gragnano in Episcopatu Lucensi Prioratus quoque S. Mariæ Magdalenæ loci Castri Franchi, qui circa annum 1340. Conuentualis fuisse conijcitur ex nonnullis scriptis vetustis, & authenticis in monasterio nostro S. Mariæ de Frisonaria existentibus: nam cum vacanta Prioratu dicti monasterij S. Mariæ de Frisonaria illius canonici ad electioné noui Prioris anno 1345. sub die 12 mensis Maij deuenissent, quidam illorum elegerunt fratrem Mathæum fratrem Conuentus & loci & ordinis fratrum de Castro Francho vallis Arni Lucanæ diœcesis, vt in Actis habetur. nisi forte præter dictum Prioratum erat aliud monasterium canonicorum regularium in præfato oppido Castri Franchi. Ad monasterium verò Frigdiani spectant etiã nunc Ecclesiæ parochiales S. Leonardi in ciuitate Lucana, SS. Hyppoliti & Cassiani, loci Motiliani cum alijs, de quibus lib. sequenti dicetur. Ad idem monasterium spectabat Ecclesia S. Bartholomæi de monte Scalocchio Volaterranæ diœcesis, vt patet ex quodam mandato facto Domno Ioanni canonico S. Frigdiani à Priore, & canonicis dicti monasterij an. 1498. die 5 Octobris rogato per Petrũ quondam Ioannis Pauli de Prisalla.

VII. EX ista congregatione multi viri sanctitate, literis, dignitate præclari, & S. R. E. Cardinales prodierunt. Prior etiam S. Frigdiani multis, ijsque præcipuis priuilegijs per sedem Apostolicam fuit decoratus, quorum plura nunc retinet, de quibus lib. sequenti fusior erit sermo.

Habitus canonicorum dictæ congregationis idem omnino est cum habitu canonicorum nostrorum Lateranensium, nisi quod referente Augustino Ticinensi in Dilucidario parte 1. præfatione 28 *Apud S. Frigdianum Luca (formalibus eius verbis vtor) Canonici antiqui ab anno 1442. mutauerunt Cappam in Mantellum: tamen antiquitus indistincti omnes regulares canonici regulariter viuentes vtebantur cappis apertis a parte ante, morem canonicorum regularium congregationis Lateranensis, & quod dicti canonici S. Frigdiani tali cappa vterentur antiquitus, testantur imagines vetustißima, post altare maius Luca in dicta Ecclesia S. Frigdiani, quas tempore meo Dominus Pasquinus Prior aboleri fecit. sed in marmoreo sepulchro vetustißimo sacram maiorem capella altari adhuc eundem habitum pra se ferunt imagines sculpta: & vt à fide dignis accepi, Dominus Gulielmus Cinamus dict. Pasquini pradecessor primus ille fuit, qui in sua canonicis cappas mutauit in mantellum.* Hæc Ticinensis ibidem, qui eadem scribit de canonicis regularibus S. Petri in cœlo aureo Papiæ.

Sed nec illud omitendum, quod idem autor scribit in Propugnaculo par. 4. cap. 22. anno Domini 1410. existente Priore S. Mariæ de Frisonaria Ven. Patre Domno Leone de Carate, qui vnus extitit é primis Frigdionariæ reformationis autoribus, rogante Domino Vincentio Ianotto Priore S. Frigdiani, missos esse ex monasterio de Frisonaria nonnullos canonicos ad idẽ S. Frigdiani monasteriũ reformandũ, facta eis ad id facultate à Priore, & canonicis Frigdionarijs, sub forma instrumenti publici, rogati per Raphaëlem quondam Nicolai Benedicti notarium publicum Lucensem: quod tam sanctum opus vtinam contraria nonnullorum studia vitæ laxiori indulgere cupientium non impediuissent: multa enim monasteria dictæ congregationis, quæ soluta regulari disciplina vel penitus exciderunt, vel ad alios transiere in ordine canonico, & sub regula canonica mansissent. Verũ vt procliue est hominibus meliora quidem probare, sed deteriora sequi, antiquis S. Frigdiani canonicis contraria in studia tunc diuisis, eius loci reformatio é manibus diffiluit. tandem verò multis dictæ congregationis monasterijs partim canonicis destitutis, partim etiam autoritate Apostolica per aliorum ordinum regulares reformatis, ipsi canonici S. Frigdiani, quod erat caput totius congregationis cum decem Prioratibus nostræ congregationi reformandum obtulerunt, probante Leone X. anno Christi 1517. iij. Octobris.

CAPVT QVADRAGESIMVM SEXTVM.

De Congregatione Mortarienſi Sanctæ Crucis nuncupata.

I. St oppidum apud Inſubres in planiue, quæ Papienſe Comitatum à Nouarienſi diſtermi-nat, à ſyluis, & nemoribus Sylua bella olim nominatum: ſed poſt cladem à Deſiderio Rege Longobardorum acceptam, qui cum Carolo magno de ſumma Regni certās, ibidem exercitu cum Regno amiſſo, captus cum filijs & interfectus, Regno Longobardorum finem dedit, Mortarium, ſiue Mortaria deinceps nuncupatum. Prope dictum oppidum anno circiter 1080. ſedente in Pontificatu Gregorio huius nominis VII. Dñs Adamus clericus Mortarienſis vir Religioſus, pius, & ſatis diues in ſuo prædio, quod erat ad partem Occidentalem, Eccleſiam in honorem Dei, & S. Crucis magnificentiſſimam cum monaſterio ædificauit, vbi familiam Religioſorum regulariter viuentium collecturus, primùm monachos ex monaſterio S. Michaelis (arbitror fuiſſe monaſterium de Laſtella apud oppidum Auillianum, cuius autor ſupplementi lib. 12. ſub anno 985. meminit) eorum Abbate concedente, obtinuit. Verum exacto triēnio dimiſſis monachis clericos ſecundum B. Auguſtini regulam viuentes acciuit: quibus ex diuerſis locis concurrentibus breui monaſterium numero canonicorum, & cultu religionis auctum eſt adeò, vt ab eodem Gregorio VII. ſub ſpeciali ſedis Apoſtolicæ tutela recipi meruerit. Primus loci Præpoſitus fuit Domnus Gandulphus de Garlaſco pago diœceſis Papienſis, vir Religioſus, & timens Deum, ſed qui ſenex ad curam monaſterij euectus, in regimine paucos annos egit, cui defuncto ſuffectus fuit D. Ayraldus ex oppido Caltiniago Comitatus Nouarienſis, qui poſtea fuit Archiepiſcopus Ianuenſis, quo moderante attributi ſunt monaſterio Mortarienſi tres Prioratus, nimirum S. Andreæ de Ticineto, S. Mariæ de Carbonaria cum Xenodochio adiacente in Epiſcopatu Papienſi, & S. Andreæ de Olengo in Nouarienſi. Altare maius conſecrauit Vrbanus Papa II. an. 1097. 18. Calend. Octob. cum pluribus Epiſcopis diuerſarū Prouinciarum in honorē S. Crucis, & B. Mariæ & omniū Apoſtolorū, dū in Gallias proficiſceretur, confirmatis priuilegijs à Gregorio VII. factis, alijsque pluribus adictis Sed & Innocentius II. an. 1132. ix. Calend. Maij in Italiam reuertens locum viſitauit, & altare in parte Septrionali in honorem Sanctorum Apoſtolorum Petri, & Iacobi filij Zebedæi, & Stephani protomartyris cum tota Eccleſia intus, & extra conſecrauit. Hæc omnia ex tabularijs vetuſtiſſimis manuſcriptis in pergameno dicti monaſterij. Eccleſiæ verò S. Crucis à ſe conſecratæ meminit idem Innocentius in priuilegio directo Alphano Præpoſito, eiusque fratribus, quod incipit: *Officij noſtri hortatur autoritas &c.* Dato anno 1134. Cæterùm odore ſanctæ conuerſationis canonicorum Mortarienſium in dies creſcente, & per vicinas ciuitates iugiter ſe diffundente, ijdem canonici breuiſſimo interuallo in amplam congregationem multorum collegiorum ſuccreuerunt: nam ante datum priuilegium ab Innocentio II. iam quatuordecim Eccleſias, partim Præpoſituræ, partim Prioratus titulo decoratas obtinebant. ab ipſo vero Innocentio II. vſque ad Vrbanum III. aliæ plures ſunt additæ, ſicut ex priuilegio ipſius Vrbani Præpoſito & canonicis Mortarienſibus facto colligitur, quod vetuſtate exeſum Ioannes XXII. renouauit. Omnium verò monaſteriorum & Eccleſiarum dictæ congregationis catalogus ex priuilegijs Pontificijs, & alijs ſcriptis autenticis dicti monaſterij collectus, hic ſubijcitur.

Primum monaſterium, quod erat caput totius congregationis, & illius Præpoſitus in ſcripturis publicis vocabatur Præpoſitus Generalis, à quo cæteri Præpoſiti, & Priores vt membra à capite pendebant, erat ipſum monaſteriū S. Crucis. II.

Secundum Prioratus S. Mariæ de Carpenzago in Archiepiſcopatu Mediolanenſi. hanc Eccleſiam nōnulli putant fuiſſe eandem cum illa S. Mariæ de Creſcenzago, ſiue de Creſcentiatico tertio milliario foris portam orientalem à ciuitate diſtante, quod non credo: quia tēpore Vrbani Papæ III. in cuius priuilegio Eccleſia S. Mariæ de Carpenzago refertur inter membra congregationis Mortarienſis, Eccleſia S. Mariæ loci Creſcenzagi erat caput congregationis, ſicut patet ex priuilegio eiuſdem Vrbani III. quo monaſterium S. Georgij de Brinate à ſe in ſuo paterno allodio fūdatum; Præpoſito, & fratribus de Creſcentiaco regendum tradidit, in quo inter alia hæc habentur: *Statuimus igitur, vt de Collegio Eccleſiæ veſtræ ſit in ipſa Præpoſitus, & tantus canonicorum numerus, quantus de facultatibus ipſius Eccleſiæ poßit commodè ſuſtētari, & vt in ipſa Eccleſia S. Georgij Ordo canonicus ſecundum Dei timorem, & B. Auguſtini regulam, atq; inſtitutionem veſtram perpetuis temporibus inuiolabiter obſeruetur.* Addo, Eccleſiam S. Mariæ de Creſcentiaco ſeu Creſcenzago non niſi circa an. 1140. fundatam: At iſtius de Carpenzago mentio habetur in priuilegio Innocentij II. dato anno 1133. Puto igitur hunc Prioratum ad clericos ſeculares tranſiſſe.

Tertium, Præpoſitura S. Marcelli in ciuitate Papiæ conuentualis, de qua dictum eſt ſupra, in qua fuerunt canonici regulares vſque ad annum 1510. nunc habet nonullos clericos ſeculares.

Quartum, Præpoſitura S. Victoris eiuſdem ciuitatis

tatis Conuentualis,in qua manserunt primo canonici, deinde canonissę regulares, quæ postea translatæ sunt intra ciuitatem ad aliud monasterium eiusdem Ordinis,& monasterium S. Victoris dirutum. nisi fuerūt duo monasteria eiusdem nominis.

Quintum Prioratus S.Mariæ loci Carbonariæ quem à temporibus Innocentij II.vsque in præsens canonici regulares tenuerūt. Hic Prioratus anno 1524.nostræ congregationi est vnitus.

Sextum S.Cassiani in oppido Mortarij, in eo erectum est collegium canonissarum regularium nostræ congregationis, concedentibus Præposito & canonicis sanctæ Crucis.

Septimū Prioratus S. Petri de Cantiano nunc de Cereto vnitus monasterio S. Crucis, vt eius membrum.

Octauum Prioratus S. Mariæ apud Castrum Gemitum vulgo Zem, quod Castrum attinet ad iura monasterij sanctæ Crucis, sicut patet ex processibus factis in causa contra illos de Porris, & illos de la Pergola vsque ad annum 1593. qui sunt Romę in Archiuo S.Mariæ de pace. verum potestate seculari vsurpatum.

Nonum Prioratus sancti Andreæ apud Ticinetum in Episcopatu Papiensi, de quo proximè dictum fuit.

III. 10. Prioratus sancti Andreæ apud Castrum S.Saluatoris in Episcopatu Casalensi cū Ecclesia parochiali S.Syri eidem annexa, qui ob reseruationes collationum,& indulta Apostolica in discrimen sæpe adductus, tandem anno 1482. per Sixtum IV.vnitus fuit canonicæ sanctæ Mariæ de Castello ciuitatis Alexandriæ nostræ congregationis.

11. Prioratus sancti Iacobi de Strata prope Nouariam, vnitus canonicæ nostræ sanctæ Mariæ Gratiarum.

12. Præpositura sanctę Mariæ de Aggere in agro Nouariensi.

13. Præpositura S.Stephani de Bornago in eodem agro Nouariensi,quæ monasteria cum antea essent inuicem vnita,Sixtus IV.anno 1472.cum Prioratu S.Iacobi præfato, canonicæ S. Mariæ Gratiarum vniuit.

14. Prioratus.S. Andreæ de Olengo dioecesis Nouariensis, manet vnitus monasterio sanctæ Crucis Mortariensis.

15. Præpositura S Gratiani in ciuitate Vercellensi,quam Sixtus IV.ad instantiam fratris Petri de Riarij Vercellensis Episcopi,ac eiusdem Pontificis nepotis canonicis Mortariēsibus abstulit, monasterium monialibus ordinis S. Claræ concessit,redditibus illius mēsæ Episcopali applicatis.

16. Prioratus S.Mariæ apud Blanchetam in Episcopatu Vercellensi.

17. Prioratus S Agathæ Castri Pontisturæ, cuius Prior vltimo Capitulo Generali prædictæ congregationis Dertonæ anno 1448.interfuit, nunc vnitus Canonicæ nostræ S.Mariæ montis Cretæ.

18. Prioratus S. Laurentij in suburbio ciuitatis Hypporediæ,de quo monasterio dictum est supra cap.28.

19. Prioratus S.Andreæ de Bralda in territorio Astensi,seù in Episcopatu Taurinensi,de quo ibidem sermo est habitus.

20. Præpositura S.Andreæ de oppido Cherij dioecesis Taurinensis,de qua similiter ibi dictum est, nunc monasterium obtinent quædam moniales ordinis Cisterciensis. IV.

21. Archipresbyteratus S. Petri ad Neuias in Episcopatu Albensi,cum capellis S Michaëlis,& S. Iuliani vnitis,cuius Archipresbyter anno 1448. Capitulo Generali interfuit.nunc vnitus monasterio nostro S.Mariæ nouæ Astensis.

22. Prioratus ipse S. Mariæ nouæ Astæ, quod monasterium Sixtus IV. anno 1472 nostræ congregationi attribuit.erat enim tunc commendatum,nunc Abbatiali dignitate ornatum.

23. Prioratus S.Mariæ apud Castrum S.Martini ciuitatis Astæ,cum capella S.Martini à nobilibus de Solario fundatus,nunc vnitus monasterio S.Mariæ nouæ dictæ ciuitatis.

24. Prioratus S.Ioannis de Nitia,alias apud Lucerias in Episcopatu Aquensi, cuius Prior interfuit eidem Capitulo generali,nunc clericis secularibus commendatus.reperitur autem in Actis Capituli nostri Generalis celebrati anno 1592. Rauennæ quendam clericum,qui dictum Prioratū tunc obtinebat, illum sub certis conditionibus nostræ congregationi resignare voluisse, cur autem resignatio effectum non habuerit, incompertum.

25. Prioratus sanctæ Trinitatis apud Gamundium cum Hospitali annexo sancti Rainerij.

26. Prioratus S.Mathæi ciuitatis Dertonæ, in quo monasterio habitum est vltimum Generale Capitulum huius congregationis,nunc vnitum nostris Lateranensibus.

27. Prioratus S. Ioannis apud Troncianum eiusdem dioecesis Dertonensis.

28. Prioratus S. Mariæ apud Vesulam in eadē dioecesi,puto factos seculares.

29 Prioratus S.Theodori de Fasiolo prope Ianuam,de quo vide supra cap.27.nunc nostræ congregationi vnitus,& Abbatiali dignitate auctus.

30. Prioratus S. Mariæ de Albario in dioecesi Ianuensi. beneficium commendatitium.Eius Prior Capitulo generali supradicto interfuit. V.

31. Prioratus S.Ioannis de Pauarano prope Ianuam.nunc obtinent Patres Societatis Iesu pro domo Nouitiatus.

32. Prioratus S Mariæ de Priano eiusdem dioecesis.nunc vnitus monasterio nostro S.Theodori Ianuæ.

33. Prioratus S.Mariæ de Cassinellis apud Prianum, quem monachi S. Nicolai de Boschetto

Con-

Congregationis Cassinensis anno 1451. à Nicolao V. impetrauerunt.

34 S. Petri de Prato distans octo milliaribus à ciuitate Ianuæ. nunc commendatum.

35. Præpositura S. Mariæ de Vineis ciuitatis Ianuæ. nunc collegium canonicorum secularium, de qua vide supra cap. 27.

36. S. Mariæ de Granarolo prope Ianuā nunc monasterium tenent Fratres tertij ordinis S. Francisci.

37. S Ioannis de Borbonino foris Ianuam in loco S. Petri de Arena. nunc commendatum.

38. Prioratus S. Matthæi siue Maphæi ciuitatis Placentiæ. nunc S. Cruci Mortariensi vnitus.

39. Prioratus S. Michaëlis apud Tangonum in Episcopatu Parmensi.

40. Præpositura S. Mariæ de Castello ciuitatis Alexandriæ, cuius Præpositus vltimo Capitulo generali interfuit, nunc vnita nostræ congregationi.

41. Prioratus S. Bartholomæi ciuitatis Alexādriæ, cuius similiter Prior eidem Capitulo interfuit, vnitus monasterio S. Mariæ de Castello.

42 Cœnobium Abbatiale S. Petri in cælo aureo Papiæ, quod Honorius III. vniuit canonicis Mortariensibus ea conditione, vt ad illud caput totius congregationis transferretur, de quo lib. I. dictum fuit.

Plures alias Ecclesias dicta congregatio obtinebat in diuersis Episcopatibus, quæ nescio, an conuentuales essent, ideo de illis dicere non curaui.

Præpositus Mortariensis maximis priuilegijs à Summis Pontificibus fuit exornatus, quæ ferè omnia adhuc retinet, de quibus lib. sequenti dicemus.

VI Floruit verò congregatio Mortariensis multis viris sanctitate conspicuis, ex quibus fuit sanctus Guarinus Bononiensis, primum Cathedralis S. Petri Bononiensis tunc regularis clericus, deinde arctioris vitæ desiderio ad Mortarienses profectus, ac in eorum collegium cooptatus; qui à Papiensibus aliquando in eorum Episcopum electus, & ne fugeret, in custodia positus, cum euasisset, à Lucio II. Summo Pontifice canonico regulari vocatus, & licet inuitus S. Rom. Ecclesiæ Cardinalis, & Episcopus Prænestinus ordinatus, cum eam Ecclesiam aliquot annis sanctissimè rexisset, plenus meritorum, & annorum sancto fine quieuit, in Sanctorum numerum relatus. ex antiquis Chronicis dicti monasterij, & monumentis Ecclesiæ Papiensis. Ex eadem prodierunt Ayraldus Mortariensis primùm Præpositus, deinde Archiepiscopus Ianuensis, ab Vrbano II. anno 1099. creatus, cuius etiam meminit Augustinus Iustinianus in sua Historia sub eodem anno. Item D. Bernardus quartus eiusdem monasterij Præpositus, cui scribit Paschalis II. literas anno 1115. datas, postea Episcopus Papiensis, Albertus item Patriarcha Ierosolymitanus, qui fratribus Carmelitis regulam dedit circa annum 1171. cuius mentio habetur in literis Honorij III. quæ habentur in Bullario per Laërtium Cherubinum nuper compilato constitutione 8. inter constitutiones huius Pontificis. Item Iacobus Ianuensis Archiepiscopus anno 1241. creatus, quem idem Augustinus Iustinianus in præfata Historia Ianuensi sub anno 1243. ex ordine Mortariensi acceptum fatetur, sed vocat Iacobum de sancta Victoria, forsan quia assumptus fuerit ex monasterio S. Victoris Papiensi. Item Obertus eiusdē monasterij Præpositus, deinde Episcopus Dertonēsis, ad quem diriguntur literæ Lucij II. datæ anno 1144. Obertus alius Episcopus Bobiēsis. Radolus antea Prior monasterij, deinde Episcopus Placentinus, demum Albertus alter Episcopus Vercellensis, quorum omnium fit mentio in antiquis scripturis prædicti monasterij.

Postea succcessu temporum idem monasteriū varijs bellorum cladibus, & rapinis bonorū tum in seipso, tum in suis membris attritum fuit: VII sed & monasteria dictæ congregationis cœperūt clericis secularibus commendari: atque idcirco in bonis tum spiritualibus per negligentiam regularis disciplinæ, tum in temporalibus grauissimè labefactari. imò quædam illorum ab obediētia Generalis Præpositi subduci, vel sese subducere, renitentibus inferioribus locorum Prioribus vel Præpositis obedientiam, quam solemni iureiurando vouerant, suo capiti præstare. fouentibus etiam, ac fauentibus nonnullis, quorum intererat, illorum proteruiam frangere, & contumaciam castigare. Donec circa annū salutis 1448. cum esset Præpositus Generalis dicti monasterij quidam frater Raphaël de Altomonte ex Calabria oriundus, & vt erat vir pius, religiosus, & zelo Dei plenus, reformationis suæ congregationis tam in capite, quam in membris totus incumberet, ipso iubente congregatum est Capitulum generale dictæ congregationis in ciuitate Dertonensi in monasterio sancti Matthæi, ad tractandum de modo ipsam congregationem reparandi, in quo quidem Capitulo nonnulla statuta edita fuerunt. Præpositi verò, & Priores, qui cum alijs nonnullis canonicis dicto Capitulo interfuerūt, notati sunt in illius actis, manu Stephani de Patentibus publici notarij Papiensis ab originali extractis, quorum exemplum ex parte libet hic loci exscribere ad memoriam futurorum.

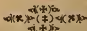
Hoc est exemplum cuiusdam Capituli Generalis celebrati per Patres Congregationis S. Crucis Mortariensis Ordinis canonicorum regularium S. Augustini extractum, & exemplatum à suo libro originali, vt infra. talis est ipsius tenor videlicet:

In nomine Domini nostri Iesu Christi, Amen. Anno à natiuitate eiusdem Millesimo quadringentesimo octauo, inditione vndecima, die veneris decimo mensis Apri-

lu, mandato Reuer. in Christo Patris, & Domini Domini fratris Raphaelis Saluati de Altomonte, Dei, & Apostolica Sedis gratia Prapositi Generalis Ecclesia, Ordinisque S. Crucis Mortariensis, Ordinis S. Augustini, conuocato, & congregato Capitulo Generali suprascripti Ordinis S. Crucis Mortariensis, in Ecclesia sancti Matthai ciuitatis Dertona pradicti Ordinis Mortariensis, ab ipso Generali Capitulo electi Datique fuerunt pro Definitoribus frater Antonius de Albarrate Prior claustralis prafata Ecclesia S. Crucis, frater Petrus de la Ecclesia canonicus tam dicta Ecclesia, & in iure Canonico licentiatus, frater Ioannes de Ferrarijs Prior S. Maria noua de Ast, & frater Antonius de Sessa Prior S. Marcelli de Papia, ad constituendum, ordinandum, declarandum, & addendum in constitutionibus olim editis, & generaliter ad agendum quacunque eis viderentur pro reformatione, & bono tam spirituali, quam temporali totius pradicti Ordinis Mortariensis. In pradicto autem Capitulo fuerunt infrascripti prasentes: Frater Ioannes de Gattis Prior S. Theodori de Fasiolo de Ianua Locumtenens, & Vicarius Generalis pralibati D. Prapositi, frater Georgius Gallina Archipresbyter S. Petri apud Neuias diœcesis Albensis, frater Bartholomaus de Cumis Prapositus S. Stephani de Burnago diœcesis Nouariensis, frater Zaninus de Lu hu Prior S. Agatha de Pontesturia diœcesis Vercellensis, frater Laurentius de Domo Prior S. Iacobi de Strata extra muros Nouaria, frater Georgius de Puteo Prapositus S. Maria de Castello de Alexandria, frater Ioannes Antonius della volta Prior S. Matthai de Terdona, frater Christophorus de Castellione Prior S. Maria de Albario diœcesis Ianuensis, frater Geraldus de Puteo Prior S. Bartholomai de Alexandria, frater Adeodatus de Tittonibus Prior S. Ioannis de Nitia diœcesis Aquensis, frater Theodorus de Busti canonicus suprascripta Ecclesia S. Crucis, & residens in suprascripta Ecclesia S. Theodori, frater Antonius de Tittonibus canonicus suprascripta Ecclesia S. Crucis, frater Augustinus de Gattis Prior S. Andrea apud Castrum S. Saluatoris de monte Ferrato diœcesis Papiensis, frater Antonius de Arnadis Prior S. Andrea apud Braidam diœcesis Astensis, & presbyter Iacobus de Bulgaro coadiutor fratris Bartholomai de Nigro Prioris S. Maria de Priano diœcesis Ianuensis. Quibusdam alijs tam Prioribus, quàm canonicis simplicibus venire nequeuntibus, vel propter ingens schisma, vel propter nimiam senectutem. promiserunt tamen, ratum, gratum, & firmum habere, quidquid per supradictos actum fuerit. Pralibatus verò Dominus Prapositus Generalis, necnon pradicti infrascripta constituerunt, statuerunt, ordinauerunt, praceperunt, declarauerunt, addiderunt, & generaliter egerunt, videlicet nostri Ordinis S. Crucis Mortariensis casum, & deformationem, qua à centum annis, & amplius (proh dolor) accidit, subleuare, ac reformare, quemadmodum tenemur, ex intimo cordis desiderantes, & totis viribus conantes, ad honorem, & gloriam Sancta, & Indiuidua Trinitatis, atque animarum nostrarum tam prasentium, quam futurarum, & adificationem proximi tam prasentis atatis, quam successiuis posteritatibus. prasentibus infrascriptis nostris actibus, atque capitulis inseruimus, qua a nostris patribus circa duntaxat infrascripta, ordinata fuerunt, declarantes, & addentes ijs aliqua, qua in ipsis, vel obscurè, vel implicitè, & diminutè posita erant. Caterùm ante omnia ad Dei, & Ecclesia mandatorum, ac regula, & constitutionum nostri ordinis obseruantiam vniuersos nostra professionis magnopere exhortamur. Ego Stephanus de Parentibus filius quondam Petri publicus Papiensis Imperiali, & collegij autoritate notarius hoc exemplum extractum, & assumptum de primo folio cuiusdam libri intitulati desuper, registrum actorum capituli Generalis insignis Prapositura sancta Crucis Mortariensis ordinis S. Augustini, Diœcesis, Comitatusque Papiensis inchoati in 1448. & cooperti corio rubeo, quem librum R. P. Dominus Prapositus, & Domini Domini Canonici ibidem residentiam facientes attestantur, esse librum Actorum dicti capituli, vna cum ipso libro diligenter, & fideliter auscultaui, & quia cum ipso libro concordare inueni, nihil addito, vel diminuto, quod substantiam mutet, vel intellectum variet: ideo in testimonium ipsius me subscripsi, & signum meum apposui consuetum anno Domini currente 1465. Indictione 13. die 19. Aprilis.

Cæterùm tam pius conatus ad effectum, Diabolo impediente, peruenire non potuit. Nam defuncto Domino Aloysio de S. Seuerino Castri Mortarij Capitaneo, cuius opera dictus frater Raphael ipsam Generalem Præposituram obtinuerat, Mortarienses, qui quod multa bona, & iura monasterij ab illis vsurpata recuperasset, illum infensum habebant, quemdam eius fratrem dicti Capitanei secretarium per vim ex oppido expulerunt. quare sibi timens ipse quoque aufugit, & primò Ianuam iuit, deinde Romam venit; & cupiens in patriam, & ad ordinem suum ex quo assumptus fuerat, reuerti (erat enim Frater S. Dominici) timens ne Præpositura, si liberè illam resignaret, commendaretur, Priorem Lateranensem accersiuit, ac cum eo egit, vt Præpositura cum omnibus suis membris canonicis nostris Lateranensibus reformanda vniretur: quod ei ad votum successit, admittente huiusmodi resignationem, & vnionem, & illam probante Nicolao V. anno 1449. 8. Idus Februarij, atque in hunc modum congregatio Mortariensis nostri congregationi fuit vnita.

Canonici Mortarienses eundem habitum gerebant, quem nostri Lateranenses nunc gerunt, si vera sunt, quæ de canonicis S. Petri in Cœlo aureo Papiæ, qui ex eadem erant congregatione, scribit Augustinus Ticinensis in Dilucidario parte 1. præfatione 28.

CAPVT QVADRAGESIMVM SEPTIMVM.

De Congregatione Canonicorũ Portuensium apud Rauennam in Romandiola.

I.

Pud Rauennam Flaminiæ nunc Romandiolæ ciuitatem olim præclaram in littore Adriatico templum est vetustũ, religione celeberrimum,& fama notissimum, Virgini Deiparę sacrum non solum ab incolis,& finitimis in magna veneratione habitũ, sed ab Historicis commendatum,ac etiam à Poëtis Dante Aligero,& Francisco Petrarcha decãtatum. Tenuerunt illud semper clerici, canonici regulares nuncupati,& nunc etiam tenent. Hi etsi sub districtione canonica, quod ex antiquis eius loci monimentis coniectare licet,ibi religiosissimè antea vixissent,tamen circa Paschalis Papæ II tempora, quibus mirum in modum non solùm in Italia, verùm etiam in alijs Prouincijs ordo canonicus refloruit,arctioris vitæ desiderio succensi,seipsos ad meliorem frugem reformare decreuerunt. Quod testatur idem Paschalis II. in literis Petro Priori, & eius fratribus in Ecclesia B.Mariæ in Portu regularem vitam professis in hunc modũ scribens: *Quia igitur vos, ô filij in Christo dilectissimi, per diuinam gratiam inspirati mores vestros regularis vitæ disciplina coercere, & communiter secundum sanctorum Patrum institutionem omnipotenti Deo deseruire proposuistis, nos votu vestru paterno gratulamur affectu.* Verum quod viderent B. Augustini regulam,sub qua militabant, nõ ita specificè cuncta ad canonicam vitam instituendã opportuna,& vt aiunt,in particulari distinguere, quod etiam ante illos aduerterant Patres in Cõcilio Cabilonensi congregati cap.53. suorum decretorum,nec inuenientes aliquem, qui clericis in vnum commorantibus sufficientem regulam singularum rerum gerendarum, normam totius vitæ canonicæ continentem præscripsisset, quẽadmodum in regula magni Patriarchæ Benedicti continetur, in eam deuenerunt sententiam,vt quasdam constitutiones,siue statuta ex autoritatibus diuinæ scripturæ, sacrorum Conciliorum, & dictis SS.Patrum vti flores seligerent,in vnum conflarent,& illas tanquam exactam canonicæ vitæ regulam prius sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Apostolicæ,& illius Præsidi examinãdas,corrigendas,& probandas offerrent, probatas vero inuiolabiliter obseruarent. Quorum votis Deus ex alto fauit,nam libello compilato tribus partibus distincto,etiam Paschali II.Pontifici oblato, ipse Pontifex non solum librum sua autoritate laudatum probauit,& efficaciter obseruandum iniunxit, verùm etiam Deus miraculo easdem constitutiones confirmauit. Nam cum B. Vbaldus Eugubinus tunc cathedralis sanctorum Mariani & Iacobi Prior vitam regularem in eadem Ecclesia collapsam reparaturus,ad cœnobium Portuense contendisset:ibique nonnullos menses commoratus, vt illorum vitæ instituta disceret,cum ipsis constitutionibus Portuensibus ad propria reuerteretur,ac illas casu in nemore, vbi paulisper quieuerat,ex obliuione reliquisset, & post illius è loco discessum maximus imber cecidisset,recordatus verò se librum sub dio imbribus expositum reliquisse,cum maxima anxietate animi ad locum fuisset reuersus,librum iuxta viã in terra circum circa imbribus madefacta prorsus illæsum,& intactum inuenit. Hæ illæ sunt cõstitutiones,quas nonnulli per imperitiam Regulam Damianam vocant,alij verò,quod videtint illas à Paschali II.probatas, ab eodem Pontifice pro reformatione canonicorum regularium editas affirmant. Hæ inquam illæ sunt constitutiones,quas Inuocentius II canonicis Rhenanis apud Bononiam seruandas tradidit anno 1136. circa quas,& circa illorum autorem,quoniam vidi nonnullos grauiter deceptos,fortasse, quia illas non viderunt, priusquam de ipsa congregatione differam,duos errores,alterum circa ipsas constitutiones, alterum circa illarum autorem retegere,& refutare necessarium existimaui.

Nam quod attinet ad autorem,fuit communis error multorum,autorem istarum constitutionum fuisse beatum Petrum Damiani Rauennatem,Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalẽ, & Episcopum Ostiensem. Quæ sententia tribuitur à nonnullis Danti Aligero Poëtæ præclaro, qui vixit circa annum 1320.& Francisco Petrarchæ,qui vixit anno 1350 propter nonnulla, quæ illi de Petro Damiani,& de monasterio Portuensi in littore Adriatico scribunt,primus quidem in libro,seu cantico de Paradiso: secundus verò in tractatu de vita solitaria. Verùm isti autores non dicunt,Petrum Damiani edidisse librum constitutionum, imò nec fuisse canonicum Portuensem, sed solum quod fuit apud illud monasteriũ in littore Adriatico, quod facere potuit absque eo,quod librum illum scriberet, aut etiã canonicum institutum ibi sumeret. Eandem sentẽtiam docet Volaterranus lib. 21. Antropologiæ, Autor supplementi chronicorum in vltima editione Venetica anni 1506.lib.14.sub anno 1407. Augustinus noster Ticinensis, Ioannes Trullus, & alij:quanquam non eodem modo illam explicent,nam quidam animaduertentes,beatum Petrum Damiani monachum fuisse,siue eremitam Ordinis Camaldolensis,& loci fontis Auellanæ, aiunt, illum post assumptionem ad Cardinalatum se ex licentia à Romaño Pontifice habita II.

Cardinalatu, & Episcopatu abdicato, in Portuense monasterium recepisse, & ibi cum canonicis vixisse, eisq; constitutiones à Paschali II. probatas tradidisse, ita autor Supplementi, & Augustinus Ticinensis. Alij verò fatentur, illum ante Cardinalatum clericum canonicum dicti monasterij fuisse, & post abdicatum à se Cardinalatum, ad idem cœnobium reuersum, ita Volaterranus. Alij tandem contendunt, B. Petrum Damiani adolescentem Portuense cœnobium ingressum habitum canonicorum regularium suscepisse, & canonicam institutionem amplexatum: postea verò arctioris vitę desiderio ad Camaldulenses monachos transisse, & in monasterio fontis Auellanæ solitariam vitam egisse: deinde à Stephano Nono comperta illius vitæ sanctitate, ad Cardinalatum euectum, quo sub Nicolao II. à se abdicato, iterum ad solitudinem fontis Auellanæ reuersus est, vbi degens à canonicis Portuensibus rogatus regulam scripsit, quam Paschali II. cōfirmandam misit. Ita Iosephus Mozzagrugnus in volumine nuper edito de rebus gestis canonicorum regularium lib. 1. fol. 59. & 60. & lib. 8. fol. 9. & 10. vbi dicit, hanc sententiam nemini posteriorum Historicorum hactenus fuisse tam bene notam, puto voluisse dicere, anteriorum. Addit etiā, B. Petrum Damiani fuisse electum Episcopum Ostiensem ab Alexandro II. lib. 1. fol. 60. pag. 2. & tamen se abdicasse ab Episcopatu, & Cardinalatu sub Nicolao II. fol. 61. pag. 1. quæ vtrum cohæreant, intelligent facilè, qui viderint, non Nicolaum Alexandro, sed Alexandrum ipsi Nicolao in Pontificatu successisse.

III. HÆc tamen sententia cuiuscunq; sit autoris, & quoquo modo explicetur, est error manifestus in Historia: nam Petrus autor Constitutionum Portuensium, quæ à Paschali II. fuerunt confirmatæ, nō fuit Petrus Damiani Cardinalis, & Episcopus Ostiensis, sed Petrus de Honestis ciuis Rauēnas, Sacerdos, & Prior ipsius monasterij, qui etiam Ecclesia, quæ in hodiernam diē cernitur ædificata, sancto fine quieuit, in eadem Ecclesia cū Epitaphio illius sepulchro inscripto tumulatus. & vt omittā, quæ de hac re pro illius monachatu multa congerit Constantinus Caietanus in præambulis: ad libros eiusdem B. Petri Damiani Romæ editos, & quæ de vtroq; Petro scribit Hieronymus Rubeus lib. 5. historiæ Rauennatēsis, B. Petrum Damiani Constitutionum Portuēsium autorem minimè fuisse. sed nec esse potuisse, conuincitur ex tempore confirmationis earūdem constitutionum. nam Petrus dictarum constitutionū autor in viuis agebat anno 1115. vt patet ex literis Paschalis Papæ II. eodem anno, 5. Nonas Iulij directis eidem Petro Priore, & eius fratribus in Ecclesia B. Mariæ in Portu regularē vitam professis, quibus illorum constitutionem, siue reformationē autoritate Apostolica firmauit, & illos sub protectione eiusdem Sedis Apostolicæ recepit, viuebat etiam anno 1118. quo anno idem Paschalis cōstitutiones ab illo transmissas firmauit: nam Paschalem eas constitutiones anno 1118. firmasse, ac probasse, constat ex literis confirmationis, quarum exemplum est:

IV. *PAschalis Episcopus, seruus seruorum Dei, dilectis filijs apud Ecclesiam beatæ Mariæ in Portu Rauennati Exarchatus regulariter commorantibus salutem, & Apostolicam benedictionem. Hanc institutionis canonicæ regulam tam ex sanctorum Patrum autoritate, quàm religiosorum virorum exemplis, & morum honestate conceptam nos perspectam Deo autore suscepimus, & autoritate Sedis Apostolicæ confirmantes, vobis per Dei gratiam efficaciter obseruandam iniungimus: vt quorum sequi vestigia denoscimini in terris, eorum obtinere consortium possitis in cælis. Datum Transtyberim 12. Calend. Ianuarij indict. 10.* Scilicet 1118. nam anno 1115. currebat indictio septima, vt patet ex data alterius priuilegij facti eidem Petro Priori, & canonicis Portuensibus eodem anno 1115 proximè memorato. Vixisse verò eo anno quendam Petrum Priorem Portuensem, & autorem dictarū constitutionum, apparet, tum ex epistola ipsius Petri ad Paschalem II. quæ in illarum fronte ac limine habetur, quæque talis est.

Paschali Dei nutu summæ, & Apostolicæ Sedis Episcopo Petrus Peccator clericus cum confratribus suis in Christo salutem, & omnem obedientiam. Cum vestræ Beatitudini Petri vicem in Ecclesia gerere gratia diuina contulerit, non irrationabiliter credimus, quæcunq; in Ecclesia statuuntur vbilibet facienda, vestræ autoritatis iudicijs pro iusto, vel reprobari, vel confirmari debere. Quapropter hanc canonicæ institutionis normam ex pluribus, vt in sequenti patebit, collectam, & pro nostri temporis fragilitate discretiue statutam, Maiestati vestræ præsentandam mandauimus, vt eam perspectam, & vbi oportuerit, emendatam, huius Apostolicæ Sedis autoritate firmatam, atque susceptam vobis remittatis, de cætero vestra præceptione tenendam. Bene valete. Apparet tum etiam ex Epitaphio, quod eiusdem Petri sepulchro inscriptum in eadē Ecclesia Portuensi in hanc vsq; diem cernitur, quod tale est.

Hic situs est Petrus Peccans cognomine dictus,
Cui dedit hanc aulā meritorū condere Christus.
Anno millino centeno debita soluit,
In decimoque nono defunctus corpore dormit.
Quarto Kal. Aprilis.

V. POrro B. Petrum Damiani Cardinalem, & Episcopum Ostiensem non vsq; ad annū 1119. vitam produxisse, sed neque nisi miraculo producere potuisse, apparet in primis ex ijs, quæ de illius obitu scribit Baronius tom. 11. sub an. 1072. quo anno illius obitum contigisse, verissimè affirmat: & quanquam nonnulli eius vitam vsque ad annum 1080. producant, nullus tamen illū Gregorij Septimi Pontificatū excessisse affirmat. apparet etiam ex eo, quoniā ipse B. Petrus Damiani grandæuus, & prouectæ ætatis, canitieq; perfusus

a Ste-

à Stephano IX. Cardinalis est creatus, vt habes ex illius epistola ad Nicolaum II. Stephani Successorem, quæ est in ordine nona in primo libro epistolarum Petri Damiani, in qua illum orat, vt tanquam militi Veterano, & emerito mancipio ad quiescendum, siue ad solitudinẽ deposita Pastorali sollicitudine, remeare permittat. Obijt verò Nicolaus II anno 1060 vt notum est, si autem tunc B. Petrus Damiani senex erat, & miles emeritus, ac Veteranus, quomodo potuit vsq; ad annum 1119. suam ætatem produxisse?

Addo Petrum Portuensem clericum inter clericos Portuenses vsq; ad obitum vixisse, & inter suos clericos in monasterio Portuensi sepultũ in Ecclesia à se ædificata vt ex epistola liminari ipsarum Constitutionũ, & ex illius Epitaphio habetur: Verum B. Petrus Damiani non clericus inter clericos, neque in monasterio Portuẽsi, sed monachus inter monachos apud Fauentinã Ciuitatem in monasterio Camaldulensium corpore solutus est, & ibidẽ tumulatus, de qua re multis agit Baronius loco citato, & Constantinus Caietanus in præambulis ad libros Petri Damiani.

Quod autem de suo cerebro comminiscitur Iosephus Mozzagrugnus autorẽ dictarum Constitutionum non ex eodem Collegio Portuensi fuisse, sed monachum alterius Collegij à clericis tamen Portuensibus exoratum; planè indicat, hunc autorem ipsas Constitutiones non legisse, multò minus ipsam autoris epistolam ad Paschalem II. quam ille vocat epistolam liminarem. Vidisset namque Petrum Peccatorem, qui earum autor extitit, confratrem, & canonicũ dicti monasterij fuisse, quando illas Constitutiones scribebat, & Paschali Pontifici mittebat, vt illa verba epistolæ: *Petrus Peccator clericus tum confratribus suis in Christo salutem.* & illa, quæ habentur in Prologo librorum. *Diuini cultus amore in vnum collecti fratres charissimi cœpistis nobiscum diligenter inquirere, virum quis Sanctorum Patrum &c.* & illa in eodem prologo: *Hæc singula nobiscum pro captu, & viribus vestris &c. cœpistis statuere.* & alia id genus plurima, quæ legi possunt in tribus illis libris, apertissimè indicant, quibus ostenditur, illas constitutiones non tam ab ipso Petro Priore, quàm à toto conuentu canonicorum fuisse compilatas.

VI. FVit igitur autor dictarum Constitutionum Portuensiũ non Petrus Damiani, sed venerabilis, & B. Petrus Rauennas clericus, & sacerdos ex familia de Honestis vocata, qui voto nuncupato monasterium in Portu Adriatico ingressus, illud instaurauit, & Ecclesiam, quæ nunc visitur, ex bonis paternis ædificauit, quique multo tempore in eodem monasterio cum religiosissimè vixisset, illudque rexisset, non sine opinione sanctitatis ad præmia in cœlis capessenda migrauit anno 1119. 4. Kal. Iulij. Quæ verò causæ supra citatos autores in errorẽ traxerat, vt pro Petro Portuensi Priore Petrũ Damiani acceperint, sequẽtes esse arbitror, quarum prima fuit identitas nominum: mos enim fuit vtriq; in suis epistolis, se Petrum Peccatorem scribere, licet alter se monachum semper vocarit, alter clericũ. secunda idẽtitas soli natalitij, quia vterq; ciuis fuit Rauennatensis. tertia quia eodem ferè tempore ambo floruerũt, licet Petrus Damiani ætate maior. quarta quia ambo regulares, licet alter monachus, alter clericus fuerũt. quinta quia B. Petrus Damiani adhuc iuuenis cum vitã Eremiticã iam animo meditaretur, antequam ad solitudinem fontis Auellanæ contenderet, ad Portuense monasterium accessit, periculũ facturus, an genus illud vitæ ferre posset, ibiq; autore Fortunio in Historia ordinis Camaldulensis, in quadam cella propè monasterium quadraginta diebus vitã solitariam egit. Sexta demum, quia B. Petrus Damiani reformationi canonicorum regulariũ summo animi feruore, & conatu incubuit, cui certè ordo canonicus tantũ debet, quantum illorum temporũ nulli magis. Quod autem dicit Baptista Signius lib. 2. propè finem de eodem Petro Portuensi scribens: *Clericus fuit semper, nunquam monachus, primus Portuensis Rector, qui. & ibi ordinem canonicum regulariter instituit: sed nunc pro clerico canonicum, & pro Rectore Priorem volunt.* Omisisset penitus, si legisset in priuilegio Paschalis II. ipsum Petrum Priorẽ, & suos clericos canonicos nuncupatos.

CIrca ipsas constitutiones dupliciter erratum est: nam aliqui, quòd legerint, B. Vbaldum regulam canonicam ex monasterio Portuensi acceptam ad propriam ciuitatẽ euexisse, & secundũ illã suos clericos Eugubinos reformasse, candẽq; regulam diuino miraculo in itinere confirmatã, videntes etiam apud Concilia, & priscos autores nomine regulæ canonicæ B. Augustini regulam passim vsurpari, putant, B. Vbaldum ex cœnobio Portuensi non ipsas constitutiones canonicorũ Portuensium à Paschali recens confirmatas, sed B. Augustini regulam accepisse, & Eugubium attulisse. Ita Ludouicus de Angelis de vita sancti Augustini lib. 6. cap. 7 & Iosephus Mozzagrugnus de rebus gestis canonicorum regularium lib. 1 fol. 47. pag 2. vbi de S. Vbaldo sic dicit: *D. Vbaldus Eugubinus in Ecclesia Eugubina Prioratus curam suscepit ante Episcopatum, vbi postea Episcopus, regulam & ordinem sancti Augustini sumptum ex monasterio Portuensi Rauennatense instituit.* Verùm decipiuntur hi autores, quia regula S. Augustini tunc temporis toti orbi erat notissima, & omnes canonici regulares tunc, & longè antea saltem D. Augustini regulam habebant. & de Ecclesia Lateranensi hoc patet saltem à temporibus Alexandri II. ex priuilegio Anastasij IV. eidem Ecclesiæ Lateranensi facto, in quo ad exemplar Alexandri II. statuit, vt ordo canonicus, qui secundum Deum, & D. Augustini regulam ibi erat institutus, perpetuis temporibus obseruaretur. Idem patet de Ecclesijs Perusina, & Ciuitatis Castellæ, in qui- VII.

bus ab illarum exordijs ordo D. Augustini dicitur institutus, prout habetur in bullis secularizationis dictarum Ecclesiarum, & idem omnino dici debet de ipsa Ecclesia Eugubina. nam illa ante B. Vbaldum erat regularis, vt constat ex vita ipsius S. Vbaldi descripta per B. Theobaldū Episc. eius successorem. quare S. Vbaldus non fuit primus autor ordinis canonicorum regularium D. Augustini in dicta Ecclesia, sed eiusdem ordinis iam labentis reparator: & ita pro sola regula Augustini accipienda ad Portuense monasterium contendere opus nō habuit, quam canonici Eugubini habebant, vel ex Tifernatensibus, aut Perusinis illorum propinquis habere potuissent. neque ob eam causam ad dictum monasterium iuit, sed vt modum viuendi canonicorum Portuensium, ac illorum statuta disceret. quare vt demus, etiam B. Augustini regulam illum forsan ex cœnobio Portuensi sumpsisse: tamen de alia regula sine dubio loquuntur, qui aiunt, illum regulam canonicæ institutionis ex monasterio Portuensi acceptam Eugubium detulisse, nimirum de constitutionibus per Paschalem Pontificem probatis, quæ illæ tandem sunt, quas Deus in itinere miraculo confirmauit. Verùm error leuis est, & excusatione dignus.

VIII Ille verò grauior, & intolerabilis eorum, qui ab opposito dixerunt, canonicos Portuenses præter constitutiones, quas illi Damianas, seu Petri Damiani vocāt, nullam aliam regulam, nec etiam illam B. Augustini habuisse quem errorem ex Ioanne Baptista Signio acceptum, vt pleraque alia, constanter docet Iosephus Mozzagrugnus lib. 1. fol. 26. pag. 2. & fol 46. 2. & fol 48. 1. & fol. 60. 1. & lib. 4. fol. 4. 2 & lib. 8. fol 10. 2. vbi dicit, Augustinum Mamphridum ea de re fuisse admonitum, ostenso illi exemplo eiusdem Regulæ Damianæ, in quo legimus, regulam ipsam transmissam fuisse Paschali II. approbandam, & Augustinum Ticinensem eiusmodi regulam vocare constitutiones, pudefactū, canonicos illos, quos facit suos regulam prius nullam habuisse, nec militasse sub Augustino. quam sententiam ita frequenter inculcat, vt vix sit pagina, quæ illam non redoleat. Videtur autem hæc sentētia valdè plausibilis Constantino Caietano in suis Scholijs ad epistolas B. Petri Damiani: nam libro 1. epist. 18. ad Alexandrum II. ita notauit: *En quam regulam obseruabant canonici regulares B. Petri Damiani tempore.* & in tabula, siue indice, verbo, Canonici, notans idem scholium, inquit: *Canonicorum regula antiquo tempore, quæ fuerit in Italia.* Verùm hunc errorem non opus est, vt multis confutemus, qui non nisi vel ex crassa ignorantia, vel ex animi liuore ortum habere potuit. primò namque si canonici Portuenses tempore B. Petri Damiani, & longè post nullam aliam regulam præter Damianam habebant, quænam fuit illa regula, quam cū ordine D. Augustini S. Vbaldus ex Monasterio Portuensi acceptam attulit Eugubium vt ipse Mozzagrugnus lib. 1. fol. 47. pag. 2. fatetur? Ordo enim D Augustini, ipsam Augustini regulā supponit, præsertim cum regula, seu constitutiones Portuenses non nisi anno 1118. à Paschali II. fuerint probatæ, S. verò Vbaldus, vel sub Calisto II. vel sub Honorio, quatuor, aut sex annis post illarum confirmationem ad Portuense monasteriū contenderit. nam sub Honorio II. Episcopus Eugubinus est consecratus, cum iam antea non solùm Ecclesiam Eugubinam reformasset: verùm etiam Episcopus Perusinus electus fuisset; quam electionem, vt eluderet, profugus per aliquot menses delituit. Præterea si Portuenses sub B Augustini regula non viuebant, quid est, quod idem autor lib. 4. fol. 3. pag. 2. scribit: *Anno Christi 789. Aquis in conuentu Episcoporum ordinatum fuit, vt clerici nedum in Episcopali Ecclesia, sed etiam alibi sub Episcopi cura canonicè viuant, secundum suam regulam, quæ quidem Augustini erat à Gelasio transportata.* Quod repetit fol. 29. 1. & alibi sæpius. & ante illum Ioannes Baptista Signius lib. 2. cap 8. in principio, quomodo enim collegium Portuense toti Italiæ celeberrimum sine Augustini regula viuebat, quam longè antea canonici omnes regulares ex præcepto Concilij seruabāt?

Sed quod caput est, & omnem dubitationem excludit, ipsam B. Augustini regulam temporibus canonicorum Portuensium, & B. Petri Damiani non solum fuisse in Italia notissimam, sed ab omnibus canonicis regularibus retentam ostendunt in primis Ecclesia Lateranēsis sub Alexandro II. reformata ex canonicis S. Frigdiani cum Ecclesia sanctæ Crucis in Ierusalem, in qua Lateranensi, ac etiam S Crucis cum ordo canonicus secundum Deum, & B. Augustini regulam ab eodem Alexandro dicatur institutus, siue potius restitutus, iam habes, Ecclesiam S. Frigdiani cum Lateranensi, & S. Crucis sub B Augustini regula tunc degisse. Idem dicendum de Perusina & Tifernatensi, quas sub B. Augustini regula institutas Bullæ secularizationis earumdem Ecclesiarum indicant. Deinde ipsam Ecclesiam Portuensem sub B Augustini regula institutam, mōstrant literæ Innocentij II. pro canonicis Portuēsibus legato Romandiolæ directæ anno 1139. in quibus illos canonicos vocat ordinis S. Augustini, & quod caput est, ipse Innocentius II. qui ab Vrbano II. Cardinalis fuerat creatus, quiq; confirmationi constitutionum Portuensium post Paschalem Papā penultimus subscripsit, in quodam Concilio Romano mille Episcoporum anno 1139 celebrato tanquam rem notissimā supponit, omnes canonicos regulares ante sua tempora sub B. Augustini regula vixisse: nam in eo Concilio cap. 9. ita scribit: *Praua autem consuetudo, prout accepimus, & detestabilis inoleuit, quod & monachi, & regulares canonici post susceptum habitum, & professionem factam, spreta Beatorum Magistrorum* IX.

Bene-

Benedicti, & Augustini regula, leges temporales, & Medicinam gratia lucri temporalis addiscunt, & c.26. ex quo accepit Gratianus textum cap. Perniciosam 8. quæst. 2. improbantur à Concilio omnes personæ Regulares, quæ non secundum aliquam ex tribus Regulis approbatis D. Basilij, D. Benedicti, & D. Augustini viuerent, & inter recensendos professores dictarum Regularum numerantur monachi, & canonici regulares. vt videas, supposuisse illud Concilium sine vlla prorsus exceptione, omnes iam canonicos regulares non solùm in Italia, sed in toto mundo sub B. Augustini regula viuere consueuisse, vt mirum sit de lepidissimo, & doctissimo scholio illo Caietani dicentis: *Ecce quàm regulam ab antiquo tempore canonici regulares obseruabant in Italia tempore B. Petri Damiani*. Et multò magis mirandum, dixisse Iosephum Mozzagrugnum lib. 8. fol. 10. pag. 2. hanc regulam Ticinensem vbique Constitutiones appellare, pudefactum, quod ex illius prooemio elici videatur, ac etiam ex epistola superliminari, canonicos illos, quos faciunt suos, regulam prius nullam habuisse, nec militasse sub Augustino. vnde enim, & ex quibus verbis elicitur ex epistola superliminari, vel ex prooemio dictarum constitutionum, ante Petrum Damiani canonicos illos nullam regulam habuisse, vel sub D. Augustino non militasse? nam in epistola Petri Portuensis Paschali II. cum constitutionibus transmissa, nulla prorsus Regulæ mentio sub formalibus verbis habetur: nec dicitur, an illi aliam regulam haberent, vel non haberent, vel an sub Augustino militarent, vel non militarent. In prooemio verò vocantur illæ Constitutiones, Regula canonicæ institutionis. sed vbi infertur, vel per quam illationem deducitur, illos canonicos Regulam B. Augustini non habuisse, aut sub Augustino non militasse? Ego enim neque in prooemio, neque in toto corpore hoc videre potui. At autor, & etiam Paschalis in epistola confirmationis vocant eam regulam. sed quid tum? nonne omnes Constitutiones siue statuta, siue decreta, quæ olim à Summis Pontificibus, vel à Concilijs, vel à similijs pro disciplina regulari statuenda, vel reparanda decernebantur, Regulæ dicebantur? Videantur de hac re Pontificale Romanum, Anastasius, & Platina in Innocentium I. Concilium Aquisgrani, & Moguntinum sub Ludouico Pio celebrata, textus in cap. Regula 3. d. Sed quid moror, cum ipse autor lib. 2. fol. 33. pag. 2. sui oblitus scribat, Paschalem II. fecisse constitutiones, quæ sunt Rauennæ, in monasterio Portuensi. Paschalis enim II. nullas Constitutiones pro canonicis regularibus Portuensibus fecit, nisi quod constitutiones ab illis factas sua autoritate firmauit, & lib. 1. fol. 50. pag. 2. dicit, nomine Regulæ olim intelligi consueuisse quidquid, vel à superioribus, vel ab ipsis Congregationibus communiter obseruandum statuebatur. Habuerũt igitur canonici Portuenses regulam B. Augustini, habuerunt Constitutiones à Paschali probatas, & tam illæ, quàm ista, regulæ dici poterant, & meritò dicebantur: At illa prima per Antonomasiam regula canonica dici consueuit, illæ verò ad differentiam Prioris regulæ, constitutiones, siue statuta sunt nuncupatæ, sicut etiam appellantur in ipso prooemio sæpe allegato.

POst supradictam reformationem, & constitutiones à Paschali Papa confirmatas cœpit bonus odor religiosæ conuersationis canonicorum Portuensium mirum in modum dilatari. vnde & factum est in primis, vt religiosi viri quamplures illuc accurrentes, sese canonicis Portuensibus in disciplina regulari instituendos traderẽt, ac subinde ipsimet Canonici alijs Ecclesijs, & monasterijs eis oblatis extra proprios limites numero familiarium ampliari cœperint, & dilatari, & in congregationem multorum Collegiorum propagari, cuius congregationis monasteria, quæ ex authenticis scripturis colligere potui, fuerunt ista: X.

Primum monasterium ipsum Portuẽse B. Virgini Dei Genitrici sacrum, ante B. Petri Damiani tempora fundatum, quod erat caput totius congregationis, de quo dicemus in nostra congregatione Lateranensi, cui per sedem Apostolicam fuit vnitum.

Secundum S. Mariæ Charitatis Venetiarum, quod Marcus Iulianus clericus fundauit sub Calisto II. & Summo Pontifici obtulit, vt per canonicos Portuenses regeretur, de quo dictum est supra cap. 24. eidem nostræ congregationi vnitum.

Tertium Prioratus S. Margaritæ in Episcopatu Ferrariensi, cuius Ecclesiam anno 1120. monasterio Portuensi donauit Gualterius Archiepiscopus Rauennatensis ex regulari canonico. *Eandem verò Ecclesiam prædijs attributis dotauerunt Gulielmus Bulgari filius, eiusq; vxor Adelasia anno 1123. 4. idus Octobris, & pro dote templi D. Margaritæ Castellare dederunt, in quo ædificatum ipsum templum est ita, vt totum videbatur, fossis & turribus cinctum, quæ sunt omnia in agro Ferrariensi. His tabulis testes adscribuntur Fulco Marchio, Petrus Canis, Salinguerra, Petrus Contrarius, Vgutio, Isnardus Vgutionis filius.* Hieronymus Rubeus in Historia Rauennat. lib. 5. sub anno 1120. & 1123. Hoc monasterium est etiam nunc membrum cœnobij Portuensis, sed canonicis destitutum, habet vnum Priorem cum socio.

Quartum S. Mariæ de Vado Ferrariæ, quod circa annum 1135. postulante eodem Waltero Archiepiscopo, monasterio Portuensi donauit Landulphus Episcopus Ferrariensis, conuentu in eo constituto canonicorum sub Martino Priore, qui canonici multis seculis illud tenuerunt, ac demum eo sponte derelicto, introducti sunt Canonici S. Saluatoris Bononiensis, qui nunc illud tenent. vide quæ diximus supra cap. 22.

Quintum S. Crucis intra Cesennam, quod cũ esset Xenodochium cum Ecclesia pro illius commodo, & vsu illius confratres pia deuotione obtulerunt monasterio Portuensi ea lege, vt conuẽtus canonicorum ibidem erigeretur. Donationẽ probauit Innocentius II. suo priuilegio emanato 3. idus Aprilis 1139. confirmauerunt Cœlestinus II. & Innocentius IV. vt dicemus in congregatione Lateranensi, cui nunc est vnitum.

Sextum S. Bartholomæi foris Mantuã, quod fuisse monasterium, & membrum dictæ congregationis Portuensis, constat ex dismembratione illius à monasterio Portuensi facta per Eugeniũ IV. anno 1438. de qua, & de eodem monasterio lib. sequenti in congregatione Lateranensi, cuius est membrum, dicemus.

Septimum S. Augustini in Episcopatu Foroliuiensi sub titulo Prioratus, quod fuisse monasterium dictæ congregationis constat publico instrumento Rauennæ anno 1461 rogato die 20. Nouemb. per Andream, quondam Antonij de Baldinetis notarium Rauennatensem. monasterium vetustissimum sed canonicis destitutũ præter vnum Priorem, & socium, qui Prior Abbati Portuensi est subiectus.

Octauum S. Mariæ de Stradella apud Fauentiam, cuius in eodem instrumento proximè narrato mentio habetur. Verùm nunc dirutum, bona illius à Communitate Fauẽtina occupata graues lites inter ciuitatem, & canonicos Portuenses excitauerunt.

XI. ILlud etiam non omittendum, præter supradicta monasteria, quæ omnia Priori Portuensi tanquam capiti, & generali subdebantur, eam olim extitisse probitatis, & sanctę conuersationis canonicorum regularium Portuensium opinionem, vt etiam alij canonici aliorum cœnobiorũ, & congregationum prouinciæ Rauennatensis ad Portuensem monasterium, & ad generale Capitulum inibi celebrandum quotannis conuenirẽt. Constat ex actis cuiusdam generalis capituli antiquissimi paulo post constitutiones à Paschali confirmatas ibi celebrati, in quo sequentes editæ sunt constitutiones, quæ in libro vetusto post ipsas constitutiones confirmatas charactere item antiquo suut adnotatæ, qui liber in eodem Portuensi cœnobio adseruatur.

STATVTA CVIVSDAM CAPITVLI GEneralis canonicorum regularium prouinciæ Rauennatensis apud S. Mariam in portu Rauennæ celebrati.

STatuimus, vt omni anno semel Prælati congregationum nostræ professionis simul ad communem vtilitatem ordinis, & regulæ nostræ prouidendam, apud S. Mariam in Portu conueniant, & quæcunque causa alicuius congregationis emerserint, vel emendanda apparuerint sic per omnes fratres aliarum congregationum, ac si per proprium Episcopum determinentur, vel emendentur: & si quid communi consilio statutum tunc fuerit, eauquam quæ in propria habentur regula, firmiter teneantur.

Vt nulli clerico vel laico professo aliquid proprium de suis, vel de Ecclesiæ rebus habere concedatur.

Vt nullus professus clericus, vel laicus alicui medicamenta tribuat, nisi proprijs fratribus, cum Prior id iusserit. Consilium verò externis dare, cum Priori placuerit, non negamus. Artifices autem Ecclesiæ si extraneis laborauerint, non alibi operari permittantur, nisi in domibus proprijs iuxta Ecclesiam positis, & si pro laboribus eorum aliquid dono, vel pretio collatum fuerit, non ipsis sed camerario tribuatur. Cementarijs tamen non negamus, cum Priori placuerit, & fratribus, extraneis Ecclesiis, vel Pontibus, aut hospitalibus laborare. Verumtamen si aliquid pro ipso labore oblatum fuerit, non eis, sed vt prædictum est, camerario tribuatur.

De Mulierum autem accessu in officinis clericorum, vel claustro, & de priuatis earundem quocunque modo consilijs, quæ in regula continentur, firmiter ab omnibus teneri statuimus. De accessu verò extraneorum clericorum, vel laicorum in claustro, & priuatis eorundem consilijs, secundum regulam nostram itidem obseruari volumus.

Vt propria domus ad pauperum susceptionem statuatur, quibus reliquiæ ciborum fratrum tam clericorum, quàm laicorum, & quæ pro defunctis fratribus cum mensa apponuntur, & decima omnium eorum, quæ in coquina pro communi præparantur cibo, fidelissimè dentur.

Vt nullus clericus, siue laicus, siue communi fratrum consilio, & probatione suscipiatur, & nisi primum omnia, quæ de rapinis, vel furtis, vsuris, aut cautionibus, aut aliquid alio modo pro posse restituat, minimè recipiatur.

Vt Ecclesiarum bona si diripiantur, vel ab aliquo iniustè detineantur, per vim non repetantur.

Vt si quis fratrum per Priorem, & suos proprios fratres emendari nequiuerit, ad aliquam aliam eiusdem professionis congregationem proprij Prioris, & fratrum voluntate ad corrigendum mittatur.

Vt qui ad Ecclesiam venerit, & se, & sua, vel sua tantum, dono tradiderit, si postea pœnituerit, nec ipse absoluatur, nec quæ sponte dono obtulit, ei reddantur.

Vt nullus canonicus clericus, vel laicus professus audeat ad nuptias, vel alicui pro aliqua terra, aut pro murorum ciuitatum, vel Castri ædificatione, aut reparatione adiutorium facere, vel ioculatoribus, nisi victum, aliquid dare.

Vt nullus canonicus clericus, vel laicus professus cõpatres, aut commatres præsumat acquirere.

Vt nullus Prælatus propriam audeat habere cameram, aut clauem, sed in dormitorio semper, cum domi est, cum fratribus dormiat, nec quemquam seruitorem ad discalceandum, aut spoliandum, nisi foris cum infirmatur, habere præsumat, & in refectorio semper cum proprijs prandeat fratribus, nisi aliquoties fortasse gratia aduenientium clericorum aliter fieri oporteat, videlicet vel cum magna sint persona, vel cum sine eorum scandalo vitari non potest.

Quan.

Quandocunque alicui congregationi aliculus fratris alterius congregationis nostræ professionis obitus nunciatus fuerit, agantur pro eo vigilia in nouem lectionibus, & propria missa vsque in septimum, eiusque nomen proprium, & ordinis, & congregationis in propria scribatur matricula, & in anniuersario semper pro illo tres lectiones, & Missa fiat.

XII. FLoruerunt in hac congregatione multi viri sanctitate insignes, ac in primis ipse Petrus Prior, & supradictæ reformationis autor præcipuus, cuius virtus in operibus pietatis spiritualibus, & corporalibus, vsque ad vitæ exitum probata, potissimum emicuit. nam quod ad spiritualia attinet, ordinauerat hic beatus, & pius Pater, cum monasterij Prioratum gereret, vt canonici sui psalmos Dauidicos frequenter recitarent, & fructum Domino tribuendum committerent. contigit verò illis diebus quosdam peregrinos ire versus Occidentem, qui dum quadam die per vallem profundissimam montibus clausam ambularent, procedentes audierunt quasdam voces humanas fortiter clamantes, & dicentes, peregrini retrorsum reuertimini, quia iter errastis, sed abite vsque ad tale biuium, & in dextera via vestra est. tunc vnus ex ipsis exclamauit, rogo per Deũ, vt dicatis nobis, qui estis, & respondentes dixerunt, animæ sumus mortuorum, quæ habemus locum hunc pro Purgatorio deputatum: sed quia reuelantibus nobis Angelis, scimus vos de partibus Romandiolæ venire, rogamus, vt in reditu vestro in patriam, gratias immortales agatis nomine nostro Patri Priori sanctiss. S. Mariæ in Portu extra Rauennam, significãtes ei, quod fructus illorum psalmorum, qui à canonicis illius monasterij dicuntur, nobis Dominus pro sua misericordia tribuit, & quotidie aliqui ex nobis ad cœlum euolant. illi autem ad iter suum properantes postmodum in patriam reuersi, & euntes ad prædictum monasterium, omnia per ordinam Priori narrauerunt: qui vocata canonicorum congregatione monuit, in psalmorum lectione seruentiùs insistendum, omnibus Domino gratias agẽtibus, qui tribuit vnicuique iuxta opera sua. Similiter de operibus misericordiæ corporalibus, cum quadam die in morbũ decidisset, ex quo & mortuus est, morte instante, petijt sibi dari piscem. qui Lampreda Italicè dicitur, quam statim coctam minister Patri obtulit, & vt sumeret, hortabatur. Dominus autem Iesus Christus veniens, vt animam serui sui in cœlum assumeret, etiam in extremis ad exemplum nostri tentauit. namq; dum piscis illi porrigitur, vt comedat, illicò campanula ad portam monasterij crebris ictibus pulsatur, quod audiens S. Pater, curre, inquit ministro, velociter. & vide, quid sit. ille ad portam accurrens, pauperem senem & infirmum præ foribus inueniens, cur ait, importunè strepitas? At ille, Pater miserere mei pauperis, & senis, & infirmi. cui minister, patientiam habe, tibi eleemosyna panis, & vini tribuetur. Verùm ille, panem, & vinum nolo, sed oro, vt detur mibi vna lampreda, alioqnin morior. Quod audiens, stomachatus ad Patrem redijt, cui Pater, quidnam hoc est fili indica mihi? at ille subridens comede, inquit, Pater, postea edisseram. Nequaquam inquit, sed magis negotiũ explica: At minister, pauperem ad portam reperi, senem, & infirmum, dicentem se nolle eleemosynam panis, nec vini, sed vnam lampredam, quod audiens Pater, vide ait fili, Dominus Iesus est, qui me vsque ad extremum vitæ probare vult, da ser pauperi piscem, cumque minister iussisset, vt daret, pauperem non inuenit, & ad Patrem rediens emigrasse reperit. nec dubium cum Christo, qui formam serui acceperat, cum in cœlum ascendisse. Quæ res toti congregationi admirationi fuit, & ingens attulit gaudium. Ex Ioanne Philippo Nouariensi in Chronicis lib. 7. cap. 11 & 12.

POtest quoque iure merito inter canonicos dictæ congregationis Portuensis recenseri S. Vbaldus Episcopus Eugubinus, de quo inter alia XIII
hæc refert, qui eius vitam scribit B. Theobaldus illius in Sede Episcopali primus successor, & coætaneus. *Postmodum verò ad Ecclesiam B. Mariæ in Portu Rauenna canonicorum regularium Lateranensium perrexit, vbi satis honestè Apostolica seruabatur regula institutionis, & splendor in omnibus fulgebat totius sanctitatis. ibi ergo tribus mensibus sub disciplina canonicorum illorum regulariter vixit: quatenus discipulus veritatis factus, sine errore postea doceret, quod primum visu, & auditu veraciter didicisset. scriptam itaque canonici ordinis regulam rediens attulit, eamque canonicis omnibus proponens, diuino comitatus adiutorio, seruandam iniunxit, factumque vt ex illo tempore multi regulariter viuerent, & canonicum ordinem omnes deuotè custodirent.* Hæc Theobaldus, cui cæteri omnes B. Vbaldi vitam describentes consentiunt.

Sed & B. Aldebrandus primùm Ariminensis Ecclesiæ Præpositus, postea Forosemproniensis Episcopus inter canonicos Portuenses à Hieronimo Rubeo lib. 5. Historiæ Rauennatensis sub an. 1119. hisce conceptis verbis recensetur: *Proximo anno, qui fuit à partu Virginis 1119. Petrus Peccator senex obijt 4. Kal. April. Rauennæ in Portuensi ab se extructo cœnobio, ibique ad lauam ingredientibus templum iuxta sacram turrim sepultus est. Ab eo plurimum is propagatus est ordo, qui nunc Canonicorum Lateranensium vocatur, egregium certè bonorum hominum, ac doctorum seminarium. illius leges à Rhenensibus Bononia, Nicosiensibus in Pisano, à multisque præterea accepta, & seruata sunt, cum interea confluerent vndique complures ad Portuense cœnobium, in disciplinamque sese eius canonicis traderent. In ijs fuisse Aldebrandus legitur, qui in oppido Sorbetulo è Bobio, seu Galliata prope Cesennam natus, & in Grammatica eruditus in Portuense cœnobium, vt maiores in literis, ac pietate progressus faceret, se contulit. Cum autem Ariminenses canonici Præposito destituti, peterent, vt fieri ab illis cõsueuerat, ex eorum conuentu aliquem ipsis idoneum*

præfict, qui virtute præstaret, Aldebrandum obtinuerunt, qui deinde Forosempronienfium Episcopatum adeptus, Calend. Maij decedens in Diuorum numerum relatus est. Hæc ille.

Nec dubium, alios quamplures viros doctrina, & sanctitate conspicuos in eadem congregatione olim extitisse, & ex illa ad dignitates Episcopales, & alias euectos, etsi illorum catalogus cum bona parte veterum scripturarum perierit. nam & monasterium ipsum sæpius vastatum, igni combustum, illius bona commendata, à laicis occupata, & rapinis exposita, vt mirum non sit, scripturas combustas, sed mirum vel vnum lapidem super lapidem inueniri. Tandem anno 1367. monasterium ipsum Portuense reperio clericis secularibus commendatum, manentibus tamen in eodem nonnullis canonicis, in quo statu vsq; ad annum 1420 permansit: quo tempore nostræ congregationi reformandum concessum est, cui cum cæteris dictæ congr. monasterijs, vno vel altero excepto, nunc etiam est vnitum. monasterio Portuensi complura priuilegia Paschalis II. Innocentius II. Cœlestinus I I. Adrianus I V. Vrbanus III. Innocentius III. & Alexander IV. concesserunt. de quibus libro sequenti fusius dicemus.

CAPVT QVADRAGESIMVMOCTAVVM.

De Congregatione S. Mariæ ad Rhenum prope Ciuitatem Bononiam.

I. Nter vetustas canonicorum congregationes inre, ac meritò est numeranda congregatio S. Mariæ ad flumen Rhenum prope ciuitatē Bononiam, cuius caput extitit ipsum monasterium S Mariæ in ripa fluminis Rheni tertio circiter ab vrbe milliario ædificatum, de cuius prima fundatione variè sentiunt scribentes. Nam Cherubinus in historia Bononiensi, ac cum illo Sigonius de Episcopis Bononiensibus, anoo 1083. fundatum aiunt. Verùm cum scribat Iosephus Mozzagrugnus lib. 4. fol. 9. pag. 2. primum Priorem dicti monasterij fuisse Guidonem, ad quem Innocentij II. literæ, & aliorum Pontificum ibi relatæ diriguntur, cumque idem Guido vsque ad annum 1169. in Prioratu perseuerauerit, vt apparet ex literis Alexandri III. ad eundem Guidonem Priorem, & illius canonicos datis Beneuenti 18. Calend. Iunij anno Christi 1169. & ab eodem Iosepho Mozzagrugno eodem lib. 4. fol 11. pag 2. relatis, vnum ex duobus dicendum videtur, aut monasterium Rhenanum non anno 1083. sed aliquot post annis fundatum: aut certè nondum eo tempore conuentum canonicorum sub Priore degentium habuisse, cum credibile non sit, primū illum Priorem tot annis in regimine monasterij nimirum ab anno 1083. aut demus etiā 1110. vsque ad annum 1169. durauisse. Quidquid autē sit de prima illius fundatione, hoc certum, non ante annum circiter 1136. aliquam eius mentionem haberi ex literis Pontificum, nec de aliquo priuilegio ante illud tempus eidem monasterio facto constare. Cæterùm ab illo anno cœpit monasterium Rhenanum à Romanis Pontificibus, & Archiepiscopis Rauennatensibus, nec non etiam Episcopis Bononiensibus, & alijs viris religiosis, & pijs attributione priuilegiorum, immunitatum, & temporalium bonorum augeri & locupletari, nam in primis ipse Innocentius II. anno 1136. constitutionum canonicorum Portuensium per Paschalem II. confirmatas, quarum confirmationi ipse tunc Cardinalis Gregorius Diaconus tituli S. Angeli nuncupatus subscripsit, eisdem canonicis Rhenanis seruandas sua autoritate tradidit, & priuilegio Apostolicæ sedis muniuit, vt ordo canonicus secundum Deū, & B. Aug. regulam ibidē institutus &c. & vt bona, quæ tūc possidebāt, vel in futurum adepti essent, firma illis manerent. Priuilegium datum est Pisis an. 1136. 6. Cal. Sept. eodē quoq; an. 1136. eandem Ecclesiā Rhenanam suis priuilegijs primitus munierunt Gualtherius Archiep. Rauennaten. & Henricus Episcopus Bononien. vt patet ex forma priuilegiorum, quæ refert Mozzagrugnus eod. lib. 4. fol. 8. & seqq.

Et ex tunc canonici Rhenani bono Christi odore plurimum circunquaque flagrantes cœperunt numero familiarum augeri: nam illos sequentes Ecclesias olim tenuisse, ex priuilegijs monasterio Rhenano factis, manifestè liquet, etsi non satis constet, an omnes fuerint Conuentuales. fuerunt autem

Prima ipsa Ecclesia B. Mariæ ad Rhenū, quæ caput erat totius cōgregationis, cuius Priori cæteri aliarū Ecclesiarum Priores subijciebantur, de qua dictum est supra cap. 23.

Secunda S. Saluatoris Bononiensis, quam circa annum 1136. cum antea esset parochialis, ijdem canonici Rhenani loco hospitij primum acceperunt, postea verò statim instauratam, in collegiatam erexerunt. ea nunc caput est congregationis, quæ ab illa S. Saluatoris Bononiensis congregat. nuncupatur.

Tertia S. Andreæ in Turricella.

Quarta S. Domnini iuxta Bagnum.

Quinta S. Mariæ in Raticola.

Sexta S. Iacobi loci casæ Dei nuncupati. quarum Ecclesiarum meminit Eugenius III. in quodam priuilegio concesso Guidoni Priori, & canonicis Rhenanis 3. idus Maij anno 1150.

Septima S. Potentianæ in Vrbe Roma, quam

iuxta

iuxta dispositionem Guidonis S.R.E.presbyteri Cardinalis tituli Pastoris nuncupati Adrianus IV.eidem Ecclesiæ Rhenanæ cōcessit anno 1155. xvj Calend. Aprilis statuens, vt ordo canonicus secundum Deum,& B. Augustini Regulam in ea constitueretur, & perpetuis futuris temporibus seruaretur.

Octaua S. Praxedis in eadem Vrbe Roma, quam Alexander III in suo priuilegio dato anno 1177.x.Calend.Februarij testatur,ab Anastasio IV.eisdem canonicis Rhenanis concessam,& vt puto,cum eadem clausula, vt ordo canonicus secundum Deum,& B.Augustini Regulam in eadem institueretur,& obseruaretur.quam concessionem idē Alexander sua autoritate cōfirmauit.

II. HVic congregationi priuilegia complura cōcesserunt Romani Pontifices,ac etiam Imperatores, quorum meminerunt Basilius Serenius noster in lib.Indultorū congregationis Lateranensis.Ioannis Baptista Signius lib.2.de Ordine,& Statu canonicorum regularium, & Iosephus Mozzagrugnus lib.4.proximè citato.

Habuit etiam hæc congregatio multos viros præclaros,qui non solùm ad dignitatem Episcopalem,verùm etiam ad Cardinalatum,&Summū Pontificatum ascenderunt,si vera de illis scribūt Petrus Michaëlis Venetus canonicus S Saluatoris Bononiensis,& ex illo Ioannes Baptista Signius lib.2.cap.8.& 9. & supra cap.6. & Iosephus Mozzagrugnus,qui Signium transcripsit lib.4. fol.19.& alibi.quippe quod illos suos, aut se de illis antiquis canonicis Rhenanis esse affirment. Verùm omnes ab eis in dictis locis numeratos inter canonicos Rhenanos recensere non audeo,primò, quia video illos in dictis canonicis monasterio Rhenano adscribendis fundamento dubio, & incerto niti,quod quantum ex illorum verbis conijcio,duplex est,alterum est Calendarium quoddam in antiquo monasterio Rhenano repertum, in quo singulorum canonicorum nomina ex hac vita migrantium describi consueuerant:alterum verò Annales antiqui dictæ congregationis,quos in Bibliotheca monasterij S.Saluatoris Bononiæ adseruari fatetur Ioannes Baptista Signius lib.2.cap.6. & alibi non semel: nam quod attinet ad Calendarium, non omnes in eo descriptos ex Rhenana congregatione canonicos fuisse,sed ex alijs etiam congregationibus eiusdem professionis,habes ex vltimo decreto Generalis Capituli apud monasterium Portuense celebrati,cuius autoritate iussum est illud Calendarium confici,ac in illo nomina singulorum canonicorum defunctorum cuiuslibet congregationis,eiusdem tamen professionis describi; quòd Calendarium non solùm apud Rhenanos,sed etiam apud nostros Portuenses,& Bononienses S.Victoris,& S.Ioānis in monte habebatur,& nunc etiā forsan habetur,vt testātur canonici nostri fide digni,qui illud viderunt. Pariter, quod spectat ad Annales, in illis multos errores palpabiles contineri,statim ostendemus.

Deinde ijdē autores alio fundamento falso nitūtur,omnes canonicos regulares olim Bononiæ aut etiā Romæ existentes ex congreg.Rhenanorū extitisse,quemadmodum illa Io.Baptistæ Signij lib.2.c.8.in princ.& Mozzagrugni verba indicant. *Testatur frater Petrus Michaelis Venetus concanonicus noster in Commentatijs suis, se legisse, sexdecim canonicos de Rheno ipso ad Cardinalatus honorem assumptos. Nec sanè mirum, inquit, cum ipsa Lateranēsis Ecclesia, & omnes Ecclesiæ titulates Cardinalium regerentur per hos tum canonicos, qui omnes Regulam iam vulgatam D.Patris Augustini à Concilio præsertim Moguntino citra, de quo diximus, imitandam susceperunt.* quæ verba vel de sola identitate Ordinis, nō autem eiusdē congregationis intelligi volunt,vel de identitate canonicorum eiusdem congreg. Rhenanæ.Et si in primo sensu loquantur, verissimè dicunt;sed contra seipsos loquūtur, qui cōtra alios digladiantur,B.Guarinum,& Luciū II. & alios quosdam inter Lateranenses canonicos recensentes.præter quod ex huiusmodi identitate intentum probare non possunt, quod nimirū ex monasterio Rhenano sexdecim Canonici ad Cardinalatus honorē fuerint assumpti: quia Lateranensis Ecclesia,& oēs aliæ titulares Cardinalium per eosdem tunc regulares canonicos regerentur. Esto enim essent eiusdem Ordinis,nō tamē erant eiusdē monasterij Rhenani:neq; eiusdē congr.Rhenanæ,quæ quatuor, vel quinq; Collegia non excedebat.Prætcr quòd falso etiā aiūt, Cardinales titulares S Praxedis,& S.Potentianæ ex canonicis regularibus promoueri solitos:nam de solis titularibus S.Crucis in Ierusalē.& S. Mariæ Nouæ,quæ erant Ecclesiæ congregationis S. Frigdiani,siue Lateranensis,Romani Pontifices id cauerunt,vt supra cap.16.notatum.

DEmum,quæ de Romanis Pontificibus Innocentio II.Lucio II.Innocentio III necnō III.
de S.Guarino Episcopo Prænestino, & S.R.Ecclesiæ Cardinali ijdem autores ex illorum Annalibus Saluatoriensibus comminiscuntur, eos monasterij Rhenani canonicos fuisse, valdè dubia, aut etiam manifestè falsa videntur.nam in primis,quod aiunt de Innocentio II. *Anno 1136. Innocentius II.Romanus antea vocatus D.Gregorius Canonicus Regularis, & reformator eiusdem canonici ordinis in monasterio Rhenensi, vbi & canonicum habitum suscepit, ac S.Potentianæ de Vrbe vinitie sub Adriano IV. vt in Bulla præfati Pontificis sub datum Romæ apud sanctum Petrum 6.Calend.Aprilis 1154. dum esset Bononiæ causa studij, ad summum apicem ascendit Pontificiæ dignitatis, seditque annis 13. mensibus 7. diebus 8. vt in Calendario Rhenano antiquo legitur. commendatur ibidem eius obitus anno Dominicæ incarnationis 1143. Sui vero Pontificatus 14. mense Septembri, sepultus est in Laterano in choro apophiretica miro opere sculpta.* Quæ sunt verba Signij lib.2.c.6. &

Moz-

Mozzagrugni lib.4.fol.23.pag.2. hæc inquam verba multa continent errata. Primùm erratum eſt, Innocentium II. aſſumptum ad Pontificatum anno 1136. fuit enim creatus Pontifex anno 1130. vel vt ipſi eius obitum notantes fatentur. ſed demus hunc eſſe errorem Typographi in Signio, debebat tamen illum corrigere Mozzagrugnus. Secundò quod aiũt, Innocentium II. reformaſſe ordinem canonicorum in monaſterio ſanctæ Potentianæ monaſterio Rhenano vnito, magis falſum eſt; quia ante Adrianum IV. qui Pontifex anno 1155. eſt renunciatus, ordo canonicorum regularium in dicta Eccleſia non fuit reſtitutus patet ex literis eiuſdem Adriani IV. Guidoni Priori, & eius fratribus directis, datis apud ſanctum Petrum non anno 1154. vt Signius refert, nam eo anno 6. Calendis Aprilis ſedebat Anaſtaſius, ſed anno ſequenti 1155. in quibus Adrianus ſtatuit vt ordo canonicus in dicta Eccleſia S. Pontentianę per dictos canonicos iuxta inſtitutionem illorũ regulæ conſtituatur ac ſeruetur. Tertiò, multò magis falſum eſt, Innocentium II. electum fuiſſe Pontificem, dum Bononiæ ſtudiorum cauſa moraretur, in qua falſitate monſtranda vtpote omnibus conſpicua nolo immorari. Dicetur, illa verba: *Dum eſſet Bononiæ ſtudiorum cauſa* non eſſe coniungenda cum ſequentibus: *Ad ſummum apicem aſcendit Pontificiæ dignitatis.* ſed cum antecedentibus. *Canonicum habitum ſuſcepit.* Dico verba ſic eſſe diſpoſita, vt cum ſequentibus ſint conſtruenda, non cum antecedentibus, ſed quod cum antecedentibus iungi rectè non poſſunt, ex eo conuincitur, quia primus Prior Rhenanus fuit Guido, qui vixit vſque ad annum 1169. ex ſupra allegatis, At Innocentius II. ab Vrbano II ante annum 1110. Cardinalis fuerat creatus, & vt dictum eſt, ante annum 1136. nulla in literis Pontificijs, vel probatis autoribus de monaſterio Rhenano mentio habetur. quare ſuſpicioni euidens locus eſt, Annales illos Saluatorienſes ab aliquo ignaro vel otioſo ex turbidis fontibus ad fucum faciendum hauſtos Rurſus adhuc multo magis falſum eſt, quod ex eiſdẽ Annalibus deducit Mozzagrugnus ibidẽ fol.24.pag.1. dicens. *Mox verò, vt Innocentius II. Frangipanis ex parte Romanorum nobilis, imò de regione Transtyberina, qui à Paſchali II. ex canonico regulari fuerat Diaconus Cardinalis creatus. &c.* Nam cum dixerit in verbis immediatè præcedentibus cum ſuo Signio, illum fuiſſe ex familia de Paparesijs, quæ nunc de Matthæis vocatur, idque probauerit, tum ex regione Tranſtyberina, vbi Innocentius II. natus eſt, quæ fuit etiam regio illorum de Paparesijs, tum ex ſimilitudine, ſiue identitate ſtemmatum gentilicorum, quænã cæcitas eſt, velle illum poſtea familiæ de Frangipanis adſcribere? quaſi ſint, qui neſciant, an familia de Paparesijs ſeu de Matthæis, ſit eadem cum familia de Frangipanis, vel familia de Frangipanis ſit, aut aliquando fuerit de regione Tranſtyberina. Omitto ex ſententia Onuphrij, Ciaconij, Baronij, & omnium de hac re ſcribentium Innocentium II. non à Paſchali II. ſed ab Vrbano II. Diaconum Cardinalem fuiſſe creatum, eundemque non ex monaſterio Rhenano, ſed ex Lateranenſi: quanquam contendat Baronius, non ex monaſterio canonicorum, ſed monachorum aſſumptum, quod tamen tunc Laterani nullum extitiſſe aliàs probauimus.

IV. Pariter quod de Lucio II. ex eiſdem Annalibus Saluatorienſibus ſcribunt, hunc mendaciſſimè Onuphrium ex Congregatione S. Frigdiani Canonicum appellaſſe, cum ex eiſdem Annalibus conſtet illum fuiſſe canonicum ex monaſterio Rhenano, & nunc etiam in agro Bononienſi apud Vergatum ſit prædium, nuncupatũ præ Lucij, vulgò il Pra del Luzzo, non vſquequaque certum, & exploratum videtur: imò oppoſitum eſt verius. primò quia certum eſt, Lucium II. ex canonico monaſterij Lateranenſis immediatè acceptum, & Cardinalem non ab Innocentio II. vt iſti Annales ſomniant, ſed à Caliſto II. creatum, vt Ciaconius, Onuphrius, vel ab Honorio, vt Baronius ex Codice Vaticano, illum autẽ ex monaſterio Lateranenſi acceptum, nec ipſe Signius negare audet, ſed inquit, Innocentium II. Pontificem creatum ſtatim hunc antea vocatum Gerardum ex Præpoſito Rhenano vocatum, & ſecum in Canonica Lateranenſi locatum non multò poſt in Cardinalem tituli S. Crucis aſſumpſiſſe, quod ad Onuphrium à mendacio tam inſigni vindicandum ſatis eſſe poterat. Deinde ipſe Gerardus Cardinalis S. Crucis cum ſuam Eccleſiam reſtituiſſet, & monaſterium inſtauraſſet, ad Pontificatum euectus ſtatuit, vt presbyter Cardinalis titularis illius Eccleſiæ non niſi de gremio congregat. S. Frigdiani aſſumeretur. quod profectò non ſtatuiſſet, ſi ille de congr. Rhenana, non de Frigdiana antea fuiſſet. Dictum eſt autem ſuperius, eoſdem fuiſſe canonicos S. Frigdiani, & Lateranen. & S. Crucis, & S. Mariæ Nouæ. Quod autem ſubiungitur, etiam nunc extare in agro Bononienſi prædium Lucij nuncupatum, voluntarium nimis eſt, & fortè dicitur illud pratum nõ à Lucio Papa, aut etiam homine eius nominis, ſed à piſce, qui vulgo dicitur Luzzo, quod illud pratum ante eſſet ſtagnum, vel per illud riuus decurreret, eius generis piſcibus abundans, qualia ſcimus plura eſſe in agro Bononienſi.

Quod etiam de Innocentio III. ait Mozzagrugnus lib. 4. fol. 28 pag. 2. ignoraſſe Onuphrium, cuius ordinis eſſet, falſum eſt, & indicat illum non legiſſe librum Onuphrij de ſeptem vrbis Eccleſijs in Lateranenſi, & ſecundum librum de Eccleſia Lateranenſi cap.3. Quod autem cum ſuo Signio ſubdit, illum S. Potentianæ canonicum fuiſſe etiamſi verum id eſſet, Onuphrio nõ contradiceret, qui inſtituti identitatem, potius quàm loci attẽdit. Sed falſum eſſe ſuſpicor, quod

illum

illum ex canonico Lateranensi assumptũ scribant præter Onuphriũ, Signius de Regno Italiæ lib. 15. sub anno 1198. Ciaconius in Innocentio III. Volaterranus lib. 22. Ioannes Baptista de Cauallerijs, & nouissimè Laertius Cherubinus in Bullario in Innocentio III. quibus magis fides adhibenda est, quã Annalibus Saluatoriensibus.

V. PAris incertitudinis reputandum est, quod de S. Guarino Cardinali, & Episcopo Prænestino ex eisdem Annalibus comminiscuntur, illum ex canonico Rhenano assumptum ad dignitatem Cardinalatus, & Episcopatus Prænestini: contrarium enim verum est, illum in Ecclesia Cathedrali Bononiensi tunc regulari clericum fuisse, deinde vt strictiori sub regula vitam instituèret, ad Mortariense monasterium magna tũc sanctitatis fama redolens contendisse, ad enim, præter quod vetustissima illius monasterij tabularia testantur, comprobat electio à Papiensibus de dicto Guarino in illorum Episcopũ communi consensione facta, de qua nullus hæsitat, nec etiã ipse Mozzagrugnus, attestantibus vno ore historicis Papiensibus, qui de illius Ecclesiæ Episcopis scripserunt, nam quomodo tam vnanimi consensu in virũ conuenissent, non optimè perspectum, notissimũ, & probatum? aut quomodo nouissent, vel probatũ habuissent, qui inter eos, vel apud illos nunquàm stetisset, sed nec ab illis aliquando visus fuisset? quid etiam opus habuisset fugæ præsidiũ quærere, ad Episcopalẽ dignitatem recusandam, si non inter Papienses, sed apud Bononienses tempore illius electionis præsens fuisset?

Omitto quæ de Episcopis Bononiẽsibus, præsertim de Gerardo Gisla ex eisdem Annalibus effutiunt, quos non Rhenanos, sed vel S. Ioannis in monte, vel S. Victoris canonicos fuisse certò certius liquet.

Hæc longius, quàm animo statuerã, prosequi coactus sum, tum propter nonnullos, qui autoritate prædictorum Annalium freti, non pauca contra veritatem effundunt, tum ad cuiusdã autoris imposturã retegendã, & reuincendam, qui vt S. Guarinum à Canonicis Mortariensibus ad Rhenanos transferret, librum Alphonsi Ciaconij de summis Pontificibus corrupit, dũ post paginam 434. sublatis nonnullis paginis autoris, alias loco illarũ reposuit. quo fit, vt eiusdẽ libri eodẽ anno, & loco ab eodẽ impressore, & sub nomine eiusdẽ autoris impressi exemplaria diuersa habeamus, in quorũ altero B. Guarinus inter canonicos Mortariẽses, altero inter Rhenanos recenseatur. quanquã qui figmentũ meditatus est, Deo volente, citationem ex Augustino Ticinẽse ab autore positã reliquerit, quæ fraudẽ retegit, cũ Augustinus Ticinensis, ex quo Surius, & ipse Ciaconius, B. Guarinũ nõ inter Rhenanos, sed inter Mortariẽses ponat. quod si rẽ diligenter attẽdas, in alijs etiã locis factum reperies, maximè vbi de Honorio II. & de Lucio II. agitur: nam post paginã 359. subducto ternione notato literis Hh, in quo de Honorio II. autor scribit, illum canonicũ Lateranensem fuisse, aliũ reposuit, in quo Rhenanum fingit, non aduertẽs in pagina immediatè præcedenti nu. 358. expressè scriptum: *Lambertus de Fagnano Canonicus Regularis Lateranensis.*

Tandem hæc congregatio euerso monasterio S. Mariæ de Rheno ab exercitu Ioannis Galeatij Ducis Mediolanensiũ, amissis etiam monasterijs S. Potentianæ, & S. Mariæ Nouæ, & alijs circa annum 1418. vel sub anno 1430. in Francisco Ghislerio vltimo eiusdem congregationis canonico, & Priore S. Saluatoris Bononiæ eodẽ anno 1430. defuncto, extincta est, ipso monasterio Saluatoriensi canonicis Ambrosianis, siue Illiceranis diuersi habitus & obseruantiæ, nuper sub Gregorio XII. institutis, per Martinum V. concesso, qui illud in caput suæ ipsorũ cõgregationis erexerũt.

CAPVT QVADRAGESIMVM NONVM.

De Congregatione S. Mariæ de Crescentiaco iuxta Mediolanum.

IN Mediolanensi agro tertio circiter ab vrbe milliario, in loco, qui Orientem versus Crescentiacum vulgò Crescenzago nuncupatur, existente Oberto Archiepiscopo Mediolanẽsi circa annum Christi 1140. Quidam vir nobilis religiosus, & diues, Ecclesiam in honorem B. Virginis Dei Genetricis ædificauit, quam attributis prædijs, ac redditibus locupletatam, canonicis regularibus regendam obtulit. Primus enim canonicæ Præpositus fuit Domnus Otto de Morbijs nobilis Mediolanensis, sub quo, vt etiam sub alijs, qui eidem in regimine successerunt, canonicæ disciplinæ vigor adeo resplenduit, vt in Congregationem complurium Collegiorum illud Collegium breui excreuerit. ac in eo viri doctrina, & vitæ integritate præclari non pauci floruerint, qui ad gradus Episcopales, ac etiã Cardinalitios fuerunt assumpti. & licet dictum monasteriũ hostili inuasione semel totum flagrauerit, & varia dispendia, & vastationes successibus temporum nõ semel sustinuerit, quibus ferè omnia illius authentica monimenta perierunt, & ob hanc caussam non possit integer Catalogus locorũ dictæ Congregationis inueniri: adsunt tamẽ veridicæ & authenticæ scripturæ, ex quibus constat, illud fuisse olim caput non ignobilis Congregationis secundum propria statuta viuentis, cuius Prælati ad ipsum monasterium S. Mariæ de Crescentiaco singulis annis in mense Maij ad celebrandum I.

Genesa Capitulum conueniebant. Monasteria prædictæ Congregationis, quæ ex illius ruinis eruere potuimus, hæc fuerunt.

Primum ipsum monasterium S. Mariæ de Crescentiaco, cuius Præpositus erat caput totius Congregationis.

II. SEcundum sanctæ Mariæ de Cella prope Ianuam in loco qui dicitur S. Petri de Arena, Huius monasterij Præpositus reperitur fuisse quidam Domnus Simon, antea Præpositus sanctæ Mariæ de Crescentiaco. circa annum 1200. vnde apparet fuisse monasterium satis vetustum. Verùm combusto monasterio de Crescentiaco, & canonicis destituto, soluta congregatione, etiam istud monasterium canonicis paulatim est destitutum, & aliquando per Sedem Apostolicã monasterio S. Benigni de Capite Phari prope Ianuam Ordinis S. Benedicti vnitum, ita namq; in libro taxarum Cameræ Apostolicæ notatum inuenio: *Nota, quod monasterium S. Mariæ de cella extra muros Ianuenses Ordinis S. Augustini valoris centum florenorum vnitur monasterio S. Benigni*: & paulo post additur. *nota, quod monasterium S. Benigni de Capite Phari est incorporatum monasterio S. Hieronymi*. Cæterum cum ipsum monasterium S. Benigni à monasterio S. Hieronymi sit separatum, ac etiam monasterium ipsum S. Mariæ de Cella à monasterio S Benigni, nescio an dictæ vniones aliquando effectum fuerint sortitæ. Istud monasterium nunc tenẽt Venerab Eremitæ Augustinenses, qui circa annum 1500. illud obtinuerunt, consentientibus canonicis regularibus, donec in eo regularis vigeret obseruantia, & ea cessante, locus ad ipsos canonicos reuerteretur. Ita Augustinus Ticinensis in Dilucidario par. 2. fol. mihi 31. & par. 3. quæ est de vita S. Augustini titulo 9. in tabula, vbi dicit, extare de hoc instrumenta apertissima, quæ quoniam ego non vidi, apud illum sit fides.

Tertium S. Georgij de Brinate prope Ticinum, in agro tamen Mediolanensi, quod Vrbanus Papa huius nominis III. ex nobili familia de Cribellis in suo allodio paterno fundauit circa annum humanæ salutis 1180. & bona parte paternæ hæreditatis, ac alijs etiam prædijs pecunia emptis, & redditibus plurimis attributis dotauit, & priuilegijs munitum Præposito, & canonicis de Crescentiaco regendum tradidit iuxta institutionem, & regulam dicti illorum monasterij, prout constat ex priuilegio, cuius hic exẽplum pro teste subijcitur:

Vrbanus Episcopus seruus seruorum Dei. Dilectis filijs Præposito, & fratribus de Crescentiaco salutem & Apostolicam benedictionem. Cum vita præsentium sit fragilis, & caduca, ad futuram vocatis nos conuenit desideris anhelare, quæ non nouit occasum, & bene merentibus præbet gaudia sempiterna. Sanè si ex susceptæ administrationis officio tenemur alios ad opera Charitatis inducere, eò nos ipsos bonum præstare debemus exemplis, vt efficacior nostra prædicatio fiat, cũ à nobis fuerit opere comprobata. Ea propter dilecti in Domino filij consideratione supernæ retributionis inducti, Ecclesiam sancti Georgij de Brinate, quæ in allodio nostro paterno fundata est, & omnibus possessionibus destituta, vniuersas possessiones siue à Montalbus de Charono, excepto Portu, & glarea, siue à Monachis S. Vincentij, aut militibus de Archonato, vel à militibus de Dugnano emimus, sicut in instrumentis factis de his continetur, & possessiones etiam, quas apud locum ipsum de Brinate Germani nostri quietas nobis, & liberas dimiserunt, & possessiones insuper, quas apud Casale comparauimus, sicut in instrumento aut hentico continetur, largitione perpetua duximus concedendas, vt eadem Ecclesia fiat canonica Regularis.

Statuimus igitur, vt de Collegio Ecclesiæ vestræ sit in ipsa Præpositus, & tantum canonicorum numerus, quantum de facultatibus ipsius Ecclesiæ possit commodè sustentari. Et vt in ipsa Ecclesia S. Georgij ordo canonicus secundũ Dei timorem, & B. Augustini regulam, atque institutionem vestram perpetuis temporibus inuiolabiliter obseruetur, & vt vnus presbyter illius Ecclesiæ ad hoc sit omni tempore specialiter deputatus, vt pro animabus parentum, & domesticorum nostrorum, & pro alijs fidelibus defunctis, necnon etiam pro salute nostra singulis diebus, quibus de generali consuetudine conuenienter id facere possit, missarum solemnia cantet. Præposito autem præfatæ Ecclesiæ, qui pro tempore fuerit, decedente, fratres eiusdem Ecclesiæ de seipsis, si inter eos idoneus repertus fuerit, aut de Collegio fratrum vestrorum sibi Præpositum eligendi liberam habeant facultatem: ita tamen, vt electus à Præposito, qui in Ecclesia vestra pro tempore fuerit, sicut canonicum est, debeat confirmari. Statuimus etiam, vt eadem Ecclesia S. Georgij de Ordinis obseruantia Ecclesiæ vestræ, sicut filia matri respondeat, eique debitam obedientiam exhibeat, & honorem, & Præpositus Ecclesiæ vestræ in Ecclesia illa correctionem habeat Regularem, ita tamen, vt fratrum eiusdem Ecclesiæ S. Georgij, si quando defuerint, supplere contatur aliorum subrogatione defectum. Verum vt fratres illius Ecclesiæ liberius obsequijs possint vacare diuinis, & regularem ordinem obseruare, ipsos & eorum Ecclesiam ab omni iurisdictione Corbetæ, & Darragi plebium autoritate, quæ donante Domino, præeminemus, eximimus, & ab omni grauamine Mediolanensis Ecclesiæ liberam decernimus, & immunem. Itaque prædictis plebibus quidquid iuris aliquando sibi in Ecclesia illa vendicare, aut Mediolanensis Ecclesiæ in ipsa exactionem quamlibet exercere minimè liceat, eo duntaxat excepto, quod Mediolanensi Archiepiscopo annuam libram ceræ nomine census in ipsa Ecclesia S. Georgij reseruamus, vt ab eo Canonicis ipsius Ecclesiæ oportuna defensionis auxilium in suis necessitatibus impendatur. Si verò Archiepiscopus eandem Ecclesiam contra statutum nostrum malitiosè aliquo tempore molestauerit, ex tunc eam nõ solum in alijs, sed etiam in solutione census à persolutione ipsius exemptam fore statuimus, & sicut specialem filiam ad ius, & proprietatem Romanæ Ec-

clesiæ

clesia saluo iure Ecclesia nostra libere deuoluenaam. Germanis autem nostris, & eorum haredibus ius patronatus in ipsa Ecclesia reseruamus, vt eam in suis iustitijs defendere teneantur: non tamen vt in ipsa quidquam sibi aliud vendicare debeant, nisi quod Ecclesiarum fundatoribus in eisdem Ecclesijs secundum sacrorum Canonum statuta debentur, videlicet vt si quis eorum ad conuersionem fratrum eiusdem Ecclesia S. Georgij aliquando transire voluerit, in consortium illorum recipi debeat, vel si vergeret ad inopiam, non ex debito, sed ex gratia Charitatis et secundum facultates Ecclesia subsidium conferatur. Vt igitur constitutio nostra super ijs inuiolabilem firmitatem obtineat, sub interminatione anathematis inhibemus, ne quis eam infringere audeat, vel in aliquo diminuere, sed omnia sicut pradicta sunt, futuris temporibus obseruentur. Si quis autem huius nostra Constitutionis paginam temerè violare prasumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Verona 7. Calend. Decemb. 1186. Pontificatus anno primo. Hoc monasterium post varios casus cum esset clericis secularibus per aliquot annos commendatum, nostræ Congregationi fuit vnitũ, sicut lib. sequenti dicemus.

III. QVartum S. Mariæ de Cumignago in Nouariensi Episcopatu, cuius reperitur fuisse Præpositus quidam Domnus Ambrosius canonicus monasterij de Crescentiaco, referente Ioanne Philippo nostro in Chronicis lib. 3. cap 38. quem tamen reprehendit Carolus à Basilica Petri Nouariæ Episcopus in sua Nouaria, quod hoc monasteriũ ad Verbani ripam prope Bauennũ statuerit, cũ potius in Vicariatu Burgi Manerij statuendum esset, ibi loci, vbi Cominiacũ dicitur, vbi antiquam Præposituram canonicorum regularium sub titulo S. Spiritus extitisse vetera quædam monimenta nunc etiam demonstrant. Verũ an idem esset monasterium, de quo Ioannes Philippus, cũ eo, qui Cõminiaci in Vicariatu Burgi Manerij extitisse dignoscitur, mihi incompertũ, maximè quod alterum illorum titulo S. Mariæ, alterum S. Spiritus appellatum inueniatur, quare si corrigendus est Ioannes Philippus, non solum quoad locum, verùm etiam quoad titulum Ecclesiæ corrigi debet.

Quintum S. Mariæ de Marcelengo, cuius certum locum reperire nõ potui, nisi quod fuit monasterium Congregationis canonicorũ Crescentiaci, & illius Præpositus fuit quidã D. Trogerius antea Præpositus ipsius monasterij de Crescẽtiaco, referentibus Ticinensi, & Ioanne Philippo in Chronica loco proximè citato. qui Ticinensis ait hunc Trogerium sub Lucio II. Præposituram tenuisse, sed pro Lucio II. Lucius III. reponendus.

Floruit dicta congregatio potissimum circa tempora Vrbani Papæ III. & aliquot annis postea, quibus temporibus habuit viros insignes D. Thomam, & D. Albinum S.R.E. Cardinales, Iacobum de Clusiani Præpositum S. Georgij de Brinate, de quo illud memoria dignum proditur, quod refert Ioannes Philippus noster lib. 7. c 14. quod cum esset vir magnæ sanctitatis, & liberalitatis erga pauperes, quodã tempore magnæ famis, & sterilitatis omnia, quæ habere poterat, pauperibus distribuebat, vnde cum quadã die accessisset ad eum quidã rusticus pauper, & cum lacrymis procidens ad pedes illius diceret, miserere mei Dñe Præposite, en fame morior cum filijs meis, iussit Procuratori parum frumẽti, quod solum in horreo pro necessario victu canonicorum seruabatur, pauperi dari, & renuente Procuratore, dixit ei, Vade, spero enim in Domino, quod triticum in horreo præparatum inuenies. qui dicto obediens iuit, & horreum adeo plenum inuenit, vt præ quantitate frumenti ostium non posset aperiri. & alios plures Præpositos insignes habuit, quorum catalogum, licet non integrum, ijdem Ticinensis, & Iacobus Philippus describũt. videntur autem Præpositi monasteriorum dictæ congregationis non perpetui in suis monasterijs stetisse, sed de vno ad aliud monasterium transire consueuisse.

Demum hæc congregatio nescio quo tempore soluta est, duobus illius monasterijs nostræ Lateranensi vnitis.

CAPVT QVINQVAGESIMVM.

De Congregatione Canonicorum Regularium D. Marci apud Mantuam.

FVit etiam in ordine Canonico Congregatio, quæ nostro seculo excidit, quæque à proprio capite S. Marci de Mantua vocabatur, quanquam rectius nouus ordo canonicorũ ab Augustiniano distinctus, I. quam distincta congregatio canonicorum in ordine D. Augustini vocari posset, vt ex dicẽdis apparebit. De hac Congregatione multa scribit Iosephus Mozzagrugnus post Augustinum Mamphridum, & Ioannem Baptistam Signiũ, nempe canonicos dictæ cõgregationis fuisse de illis à D. Marco Euangelista in Alexandria, & ab Hermagora in Ecclesia Aquileiensi institutis, & ab illis propagatis. fuisse etiã canonicos ordinis S. Augustini, sicut sunt, & fuerunt alij cathedrales, & monasteriales clerici (illi[9] verbis vtor). Tertio illorũ mentionẽ habitã fuisse ab antiquis. Quarto quod deferebãt scapulare super rochetto ad modum scapularis canonicorum regularium S Saluatoris de Bononia, & hoc dicere Ioannem Andreæ in clementina prima de electione, & alia plura, quæ apud illum lib. 1. fol. 36. 46. 53. 58. & lib. 3. fol. 33. & alibi passim legi possunt. quæ illius pace volun-

tariè, sine fundamento, & contra veritatem sunt dicta, cum rei veritas sit, dictos canonicos sub Innocentio III. fuisse primitus institutos, non autem ex illis per D. Marcum institutis propagatos, & nullam eorum mentionem apud antiquos autores prorsus habitam, præsertim apud Ioannē Andreæ in dicta clementina prima de electione, sed nec etiam alibi, quantum in omnibus eius libris maximo labore lustratis, videre potui, sed nec etiam in toto corpore iuris Pontificij, nisi semel in quadam additione ad glossam in cap. ex co. de electione in 6.

Vera itaque dictæ congregationis, siue ordinis institutio, & fundatio ex authenticis scripturis in monasterio S. Marci Mantuani labore, & solicitudine R. P. D. Angeli Scarellæ Briviensis nostræ congregationis canonici prædicatoris, & S. Saluatoris Brixiæ Abbatis, dum esset à sacris confessionibus canonissarum B. Virginis Annūciatæ apud Mantuam, tandem post multam inquisitionem inuentis, & ad me transmissis, hæc est: Anno Domini millesimo centesimo nonagesimo quarto, sedente Cœlestino III. Romano Pontifice, existente Episcopo Ciuitatis Mantuæ Henrico, Venerabilis sacerdos Albertus Spinula aliàs de Formigola vir pius, & religiosus habita potestate à Sede Apostolica erigendi collegium canonicorum regularium secundum ordinem D. Marci, vineam quandā ab Abbate S. Andreæ ad monasterium instituendum obtinuit, propeq; erat sacellum de iure patronatus quorundā nobilium ciuium Mantuanorum, S. Mariæ in Menticale nuncupatum, cum duobus iugeribus terræ, quæ omnia pro ædificanda Ecclesia, & canonica ab Abbate, ac dictis ciuibus sunt collata: alijs etiam prædijs, & redditibus ab eisdem nobilibus pro victu, & sustentatione canonicorum ibidem instituendorum attributis. quam collationem Cœlestinus III. suo diplomate anno eodem emanato firmauit, quo anno ab Henrico Episcopo de more positus fuit primus lapis fundamentalis Ecclesiæ, & monasterij S. Marci, certis legibus, & conditionibus à donatore fundi adhibitis, quarum vna extitit, vt dicta Ecclesia nulli vnquam Ecclesiæ subijceretur, aut vniretur, sed ipsa esset caput ordinis S. Marci nuncupati, salua tamen obedientia, & reuerentia Episcopi Mantuani, quæ leges per Episcopum Mantuanum, & Sedem Apostolicam fuerunt confirmatæ: exinde cœperūt in dicto loco boni propositi clerici sub canonica institutione congregari, ex quibus fuerūt in primis venerabilis ipse sacerdos Albertus, & nobilis quidam, qui fundum ad Ecclesiam, & monasterium exstruendum fuerat largitus. quibus, quod certam regulam non haberent, idem presbyter Albertus regulam scripsit, quam Innocentius III. anno 1204. sibi oblatam probauit, illisque inuiolabiliter seruandam iniunxit. Quam regulā Honorius III. post Generale Concilium Lateranense iterum examinatam, & correctam confirmauit, & seruandam mandauit. Idem etiam Gregorius IX. Honorij successor egit. quæ habentur ex literis Gregorij IX. quibus eadem Regula à prædictis Romanis Pontificibus examinata, & probata iterum confirmatur. Exemplum literarū est.

II. *Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs Prioribus, & collegijs Ecclesiarum ordinis S. Marci Mantuani tam præsentibus, quam futuris hanc regulam professis in perpetuum. Pia postulatio voluntatis effectum debet prosequente compleri, vt & sacra Religionis vigor succrescat vberiùs, & deuotionis sinceritas laudabiliter enitescat. Ea propter dilecti in Domino filij, vestris postulationibus inclinati regulam, quam deliberatione prouida statuentes communiter approbastis, à fælicis recordationis Innocentio Papa prædecessore nostro vobis fratribus S. Marci dudum roboratam ante Concilium Generale, ac de mandato beatæ mem. Honorij, & Gregorij Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum in quibusdam ad petitionem vestrā, secundum quod vobis magis expedire viderunt, correctam, & emendatam, quibusdam postmodum de nostro mandato exinde vobis petentibus demptis .... additis, & commutatis, vobis & omnibus regulam ipsam profitentibus confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. cuius tenorem præsentibus literis annotari fecimus, qui talis est.*

Regula.

III. *Qvoniam fauente Domino nos Priores, & conuentus Ecclesiarum ordinis S. Marci de Mantua vni Domino seruire, vnique Regi dispositimus militare, volentibus nobis sanctorum Patrum imitari vestigia, vnum præcipuè necessarium est, vt omnibus nobis sit cor vnum, & anima vna in Domino, & vnius moris habitemus in domo Domini militante, vt sic peruenire mereamur ad illam vnam, quam Propheta in triumphante domo Domini postulat possidere. quod quidem vt possimus facilius obtinere, ad honorem Dei, ac Virginis gloriosæ, aliorumque sanctorum regulam canonicam prout inferius descripta est, ordinauimus à nobis, nostrisque successoribus secundum infirmitatem nostram perpetuum obseruandam.* Sequuntur autem capita ipsius regulæ num. 32. Primum de silentio. Secundum de proprietate aliqua non habenda. Tertium de dispensatione ieiuniorum. Quartum de ieiunijs infirmorum. Quintum de abstinentia ciborum. Sextum de numero pulmentorum. Septimum de Dormitione meridiana.

Octauū Caput est de vestimentis canonicorū scilicet: *Sufficiant cuilibet clericorum vna cappa, vna cotta linea, duo scapularia lanea, duæ tunicæ, vnū scapulare pelliceum, siue vna pellis, & vnum pelliceum, siue Ruppa. Verumtamen in arbitrio sit, pro ruppa tertiam tunicam fratribus possidere, & nulla vestis pellicea habeatur, nisi ouina, vel agnina mediocriter grossa. Item duæ stammeæ. poterit tamen Prior pro staminea camisias de panno stupeo crasso concedere, quibus vide-*

rit expedire. Item duo femoralia, dua caliga lanea, & quatuor linea sine pedulibus, quatuor scuffones, & duo subtulares, & dua bota filerata, & due piles lanei, vel pelliceи. Nonum Caput est de vestimentis Conuersorum, scilicet: *Conuersis prædicta sufficiant vestimenta, cottam tamen, & botes non habeant, nisi pro aliqua rationabili causa bota concedantur alicui à Priore. Singulis tamen eorum pro botis par vnum conceditur cipellorum.* Decimum Caput est de qualitate vestimentorum: *Omnia verò lanea indumenta sint naturalis coloris, & non tincta. De Grossitudine vestium nullus murmuret. nec interdicimus vestimenta de panno lana, linoque contexto &c.* Vndecimum est de concedendis vestibus. Duodecimum de loco & tempore vtendi cottis scilicet: *Non liceat vti cottis, nisi in Capitulo, & in Choro in diuinis officijs, & in obsequijs circa altaria exhibendis.* Decimum tertium de labore canonicorũ. Decimum quartum de labore Conuersorum. Decimum quintum de personis non recipiendis in collegijs. Decimum sextum de forma seruanda in facienda professione: *Scilicet vt exponantur Capitula Regula, qua seruare debet, & dicatur ei: Ecce Regula, quam tenere debes. Si vis eam seruare, ingredere, si non vis, liber discede &c.* Sequuntur alia capitula, & præcipitur, vt regula saltem semel in mense coram fratribus legatur.

IV. EXtât in supradicto monasterio D. Marci authentica multorum Priuilegiorum Innocẽtij III. Honorij III. Gregorij IX. Innocentij IV. Alexandri IV. Gregorij X. & aliorum, quibus hic ordo D. Marci communitus multis collegijs tũ canonicorum, tum etiam canonissarum Mantuæ, Veronæ, Vincentiæ, Patauij, Venetijs, Parmæ, Regij, Cremonæ, & alijs Ciuitatibus Lombardiæ, ac etiam Romandiolæ fuerat propagatus, & dilatatus, ex quibus quæ ad meam notitiam deuenerunt, hæc erant.

Primum monasterium ipsum Diui Marci apud Mantuam anno 1194. inchoatum, & anno 1201. vt videtur, absolutum, vel saltem in formã monasterij redactum, vt colligi potest ex quodã instrumento concordiæ initæ inter Abbatem S. Andreæ & presbyterum Albertum dicti monasterij fundatorem rogato anno 1201. indictione quarta in claustro monasterij S. Andreæ per Graiecndinum publicum notarium Mantuanum.

Secundum sancti Viti in Suburbio S. Georgij, quod habebat vnitum aliud collegium canonissarum eiusdem ordinis. Istud monasterium cum ad duos canonicos sub Priore, & duas canonissas esset redactum, anno 1459. Pio II. Pontifice, ad instantiam Illustrissimæ Dominæ Barbaræ Mantuæ Marchionissę iubente, ex certis causis exactis canonicis, & canonissis, per nostros Lateranenses fuit reformatum, qui nunc illud tenent.

Tertium S. Mariæ de Credato nuncupatum in eadem ciuitate Mantuæ.

Quartum S. Matthæi foris portam dictæ ciuitatis Ceratorum appellatam.

Quintum S. Spiritus eiusdem ciuitatis, quod potius erat hospitium ad Generale Capitulum in eadem ciuitate congregandum ædificatum.

Sextum S. Leonardi in Monte Donteo apud Veronam, quod canonicis destitutum, & multo ære alieno obpignoratũ ad instantiã Ciuium Veronensium sub Gregorio XII. anno 1407. per nostros fuit reformatum, & in Abbatiam erectũ.

Septimum S. Spiritus in ciuitate Veronæ, cuius in literis Honorij III. Prioribus S. Marci, & S. Spiritus Veronæ, & quibusdam alijs dicti ordinis directis mentio habetur, datæ sunt literæ anno 1218. vnde colligitur istud de primis dicti ordinis monasterijs extitisse.

Octauum S. Mariæ Castri Iecrini Diœcesis Veronensis, quod in earundem literarum Honorij III. inuenitur notatum.

Nonum Domus Religionis ciuitatis Parmæ, de qua in titulo earumdem literarum Honorij III. similiter mentio habetur.

Decimum S Perpetuæ ciuitatis Fauentiæ, cuius eædem literæ meminerunt.

Vndecimum S Eusebij de Serratico Vicentinæ Diœcesis, in eisdem literis memoratum.

Duodecimum S. Bartholomæi in ciuitatis Vicentinæ suburbio, quod cum esset destitutum, & commendatum, anno 1443. Eugenius III. nostris cõcessit, quod postea in Abbatiã fuit erectũ.

Decimum tertium S. Mariæ de Pane in Sacco Vicentinæ Diœcesis, quod antea eidem Prioratui S. Bartholomæi vnitum Eugenius IV. cum dicto Prioratu nostris tribuit, constat ex literis vnionis.

Decimum quartum de Nesso nuncupatum in Episcopatu Patauino, meminit Syluester Maurolicus in dicta Congregatione D. Marci pagina trigesima sexta.

Decimum quintum S. Antonij castri Corneliani in Episcopatu Cenetensi, quod videtur habuisse coniunctum aliud collegium canonissarum dicti ordinis, quod nostrę congregationi est vnitum per Sixtum IV. anno 1479.

Decimum sextum S. Marci in ciuitate Regij Lepidi, quod tenuerunt canonici dicti ordinis vsque ad annum circiter 1497. quo anno defuncto illius Priore, qui solus in dicto monasterio ex eodem ordine superstes erat, illud canonicis S Saluatoris Bononiensis fuit vnitum, Prædictus Prior pro recuperando monasterio Viti contra congregationem nostram litem attentauit, ex Actis, quæ in Archiuo Romano legi.

Decimum septimum S. Pelagiæ prope Cremonam, cuius fuit Prior Marcus Hieronymus Vida, qui postea ad nostros transiens, tandem Albæ Episcopus obijt, Poeta inter Latinos cum primis clarus.

Decimum octauum, In ciuitate Venetiarum, cuius tamen titulũ habere non potui, in qua etiã

erat collegium canonissarū dicti Ordinis, quod S Mariæ de Virginibus dicebatur. Nec dubium alia plura dicti ordinis tam canonissarum, quàm canonicorum collegia extitisse, quorum omnia cum illis exciderunt.

V. POstremo circa dictam congregationem animaduertendum, illam à nobis inter congregationes Ordinis D. Augustini numeratam, nō quòd eius canonici ab illorum institutione fuerint sub D. Augustini Regula, vel à canonicis antiquis Augustinianis, vel à D. Marco descendentibus primitus instituti: sed quia secundum institutionem antiquorum canonicorum Apostolicorum ille ordo in identitate habitus ex concessione Apostolica primitus fuit fundatus: nam quod ab initio dicti canonici B. Augustini Regulam non haberent, patet ex modo profitendi, & ex Regula, quam profitebantur, quæ non erat Regula B. Augustini, sed ab illis compilata, & per Sedem Apostolicam examinata, emendata, & approbata, & quod sufficit ad omnem dubitationem excludendam, hic ordo D. Marci in literis Apostolicis ponitur diuersus ab ordine D. Augustini adeò, vt non posset in eodem collegio, vel monasterio vnus ordo institui, altero manente, sed ad institutionem vnius, destitutio, & extinctio alterius ordinis necessariò sequebatur, vt constat ex literis vnionis Prioratus S. Viti Mantuani cum nostra congregatione Lateranensi, in quibus hæc inter alia leguntur. *Ordinem S. Marci in ipso Prioratu penitus, & omnino supprimimus, & extinguimus; in eoque deinceps perpetuis futuris temporibus ordinem canonicorum regularium ordinis S. Augustini huiusmodi dictæ congregationis vigere debere decernimus.* Quę verba leguntur in alijs literis vnionum quorundam aliorum monasteriorum dicti Ordinis cum nostra congregatione.

VI. ADuertendum secundo dictos canonicos, licet ab initio Regulam D. Augustini non assumpserint, illam tamen progressu temporis assumpsisse in quadam eorum reformatione, quæ facta est ante annum Domini 1452. cuius reformationis sub Regula D. Augustini meminit Pius II. in quodam Breui concesso anno 1459. Ludouico Aldegato antea Priori Prioratus S. Viti, postea eodem anno translato ad Prioratum S. Marci, ac exinde assumpto ad Episcopatum, qui tandem Mantuæ obiens in eadem Ecclesia S. Marci sepulturam, & epitaphium accepit.

Aduertendum tertiò falsum omnino, quod Augustinus Mamphridus, Ioannes Baptista Signius, & Iosephus Mozzagrugnus passim comminiscuntur, dicti Ordinis canonicos scapulare super veste linea ex illorum institutione ferre consueuisse, saltem loquendo de scapulari eius formæ, cuius canonici S. Saluatoris Bononiensis nūc deferunt, siue album siue nigrum: nam scapulare dictorum canonicorum non erat hastatum, sed ad formam rapputiorum, quæ antiquitus à canonicis tum Regularibus, tum secularibus ferebatur, antequam illi cappas chorales ex priuilegio Apostolico sumerent, & nunc etiam multi canonici seculares, & in quibusdam Ciuitatibus parochi, & Lucæ nostri canonici Frigdiani super humeros deferunt, quidam lanea, quidam verò pellicea, quæ olim super scapulas ad illas tegendas ferebantur. de quibus Benedictus XII. in generali canonicorum reformatione cap. de Honestate, & forma habitus, & vestimentorum, & istud fuisse scapulare canonicorum dicti Ordinis monstrant verba ipsa illorum Regulę cap. 8. cum tribuit cuique canonico duo scapularia lanea, & vnum scapulare pelliceum, & clarius Rituale, seu Ceremoniale dicti Ordinis, vbi ritum admitten di ipsos canonicos tum ad habitum probationis, tum professionis præscribit: nam quod in Regula vocatur scapulare, in dicto Cere moniali semper rappucium nuncupatur, quod album esse iubetur. Habeo ego Regulam cum priuilegijs, & Rituali ex libro vetustissimo in pergameno, qui in monasterio S. Marci Mantuæ seruatur, manu Notarij publici fideliter exemplata.

QVod vero prædicti Autores addunt, scapulare fuisse habitum antiquum canonicorum, VII.
quos D. Marcus Alexandriæ instituit, quod dicti canonici cum vsque ad annum 1516. detulissent, suadentibus quatuor canonicis Lateranensibus, qui ad illos desciuerant, in almutiam commutauerunt, voluntariè dictum est, & nec cum veritate, nec cum dictis autoribus consentit, si de scapulari canonicorum Saluatoriensium id intelligi velint. nullus enim canonicorum Regularium ante annū 1408. eiusmodi scapulare detulit, multo minus antiquiores canonici, quos ijdem autores fuisse fuimet: ipsorum obliti fatentur, tunc primum scapulare sumpsisse positis almutijs, cum canonici seculares ipsas almutias assumere voluerunt, lege Ioannem Baptistam Signium lib. 1. cap. 9. & Mozzagrugnum lib. 1. fol. 36.

Tandem hæc congregatio cum aliquot seculis floruisset, & multos viros probitate insignes babuisset, paulatim deficiens, ob eā præcipuè causam, quod illius prælaturæ clericis secularibus rō. ferri, vel commendari cœpissent, nostra ætate penitus fuit extincta: Monasterio D. Marci, quod totius Ordinis erat caput, monachis Camaldulensibus per Sedem Apostolicam collato, & Abbatiali dignitate decorato.

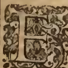
Ex hoc ordine prodijt superiori seculo præclarus Poëta Virgilianí carminis imitator incomparabilis, qui primus ferè omnium Poëtarum vitam, mortem, & resurrectionem, aliaque Seruatoris nostri gesta ex quatuor Euangelijs collecta sublimitate carminis Virgilianæ maiestati proxima fœlicissimè cecinit, vt Sixtus Senēsis in sua Bibliotheca scribit, qui illum inter Lateranenses censet, quod ex ordine D. Marci ad nostros transierit obtento Prioratu S. Syluestri

montis

montis Compatrum in Diœcesi Tusculana, qui erat membrũ canonicæ nostræ S. Mariæ de Pace.

CAPVT QVINQVAGESIMVM PRIMVM.

De Congregatione sancti Saluatoris de Bononia, siue de Sylua lacus nuncupata.

I.
Stapud Italos in eodem ordine canonicorum regularium D. Augustini alia congregatio S. Saluatoris de Sylua lacus, siue de Bononia, vulgo Scopetinorum, nuncupata. de cuius initijs, progressu, familijs, & viris illustribus, quos olim habuit non paucos, cum multa ex varijs autoribus conquisita, diligentiùs recurrerem, peruenit ad manus meas liber recens à Iosepho Mozzagrugno eiusdem instituti canonico editus, siue potius volumen octo libros complectens sub hoc titulo: *Narratio rerum gestarum canonicorum regularium*, quem ex integro lectum, pleraque omnia ad hanc congregationẽ attinentia tractasse reperi. Quàm ob causam ea solùm referenda existimaui, quæ illemet cum suo Ioanne Baptista Signio de eadem congregatione scribit, reseruata facultate nonnulla corrigendi, quæ illi suos fines excedentes contra veritatem in aliorum præiudicium scripserunt, ac etiam notas abstergendi, quibus idem autor quosdã nostros Lateranenses indebitè aspergit, quod libro sequenti cum omni modestia, & moderamine inculpatæ tutelæ præstandum erit.

Autor huius præclarissimæ congregationis fuit venerabilis Pater Stephanus Cioni Senensis Ioannis filius ordinis eremitarum Coadiutore Iacobo Andrea Senensi eiusdem instituti, quem Stephanum virum sanctum vocat noster Ticinensis in suo Dilucidario par. 2. de origine, & procursu Christianarum Religionum, hæc formalia verba scribens: *Ordo canonicorum regularium, qui vulgariter Scopetini nuncupantur, in Senensi agro S. Saluatoris à venerabili viro Stephano fuit institutus, cui coadiutor fuit frater Iacobus Andreas natione Senensis, ordinis eremitarum. nam cum diuturna altercatione cum Generali suo concertasset, ob id maximè, quòd cum in monasterio suo aliquem iuuenem bonis moribus, & literatura educasset, è vestigio ipsum sibi auferebat. Ipse verò S. vir Zelo permotus, cernens hoc non cedere in profectum ipsis iuuenibus, post lõgam habitam secum concertationem, compulsus est, annuente Pontifice, habitum mutare, vt vel sic abdicaretur à suo Generali.* vel dicendum huius congregationis autorem Gregorium Duodecimum Romanum Pontificem extitisse, quod autori magis placet, quippe qui eidem Vener. Stephano, ac socijs monasterij Ilicetani S. Saluatoris antea eremitis Augustinensibus habitum canonicorum regulariũ sua apostolica autoritate tradiderit, ac illos ex Eremitis Augustinensibus Regulares D. Augustini canonicos creauerit, & illorum demum extincto ordine eremitarum, monasterium canonicorum instituerit, quæ in idem recidunt, vt opus nullatenus sit pro huiusmodi tumultuari.

Locus institutionis monasterium S. Saluatoris in agro Senensi ad tertium circiter lapidem ab Vrbe distans, qui ab Ilicum multitudine, & à lacu propinquo Ilicetum, & de Sylua lacus est nuncupatus. fertur is locus vetustum domiciliũ Eremitarum extitisse, quem fortè ante Alexandrum IV Gulielmitæ colebant: postea verò Eremitæ Augustinenses illum vsque ad Gregorium XII. tenuerunt.

Tempus institutionis fuit annus nostræ salutis 1408 quo anno priuilegium primum Gregorij XII. per quod Eremitas Ilicetanos ad canonicos transtulit, legitur emanatum

Occasio verò istius nouæ institutionis à præfato autore duplex asseritur: altera non vera, quod nimirum tempore ipsius Gregorij XII. totus ordo canonicus esset collapsus, ita vt nulli essent tunc canonici regulariter & conuentualiter in monasterijs degentes, vouissetque idem Pontifex, si sublato diro schismate pacem Deus Ecclesiæ redderet, ipsum ordinem canonicum reformare; atque ob eam causam, scilicet ad canonicum ordinem reparandum, & reformandum dictam congregationem instituere voluerit, cuius habitum, nempe scapulare griseum, idem Põtifex sub habitu Pontificali ex voto ferre consueuisset. quam causam falsam esse cap 53. demonstrabimus. Altera vera, quam idem autor lib. 5. fol. 7. & sequentibus prosequitur, & ibidem videri poterit, quam omitto, ne sim prolixior.

Modus verò, quo negotium ad finem perductum est, ab eodem autore eodem lib. fol. 11. & sequentibus in hunc modum subiungitur. Ven. Pater Stephanus acceptis à Gregorio XII. literis, quibus monasterium Ilicetanum in conuentum canonicorum Regularium erigebatur, & ipsi Eremitæ canonici creabantur, ad suos reuersus seriem gestorum exposuit, & literas Põtificias publicauit, quarum hoc est exemplum: II.

Gregorius episcopus seruus seruorum Dei ad futuram rei memoriam. Exitat nostra mentis arcanum specialis, & affectuosa dilectio, qua domum Prioratus S. Saluatoris de Sylua lacus ad Romanam Ecclesiam nullo modo pertinentem Ordinis S. Augustini Senensis diœcesis fuimus hactenus prosecuti, & paterno prosequi studio non cessamus, vt circa statum eius attenta consideratione intuitum dirigentes, opem impendamus, & operam, vt illa ad Dei laudem, & gloriam non solum in suis bonis, & iuribus conseruetur. sed etiam prosperis iugiter gratuletur euentibus & votiuis, fauente Domino in spiritualibus, & temporalibus successibus augeatur. Hinc

est, quod nos motu proprio, non ad dilectorum filiorum dictæ domus, quæ hactenus Ordinis fratrum Eremitarum dicti S. Augustini extitit, vel alicuius alterius pro ipsis nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate, & ex certa scientia eandem domum in Prioratum Conuentualem autoritate Apostolica erigimus, per Priorem sub conditione, & modo infrascriptis, perpetuo gubernandam. Volentes, & eadem autoritate statuentes, quod ipsi fratres actu in eadem domo residentes, eorumque successores, qui erunt pro tempore, canonici Regulares, & secundum regularia instituta huiusmodi canonicorum regularium deinceps viuere, & fratres S. Saluatoris nuncupari debeant. Et quorum quilibet sub scapulari rochettum, superius autem cappam grisei coloris laneæ mordentis ad instar capparum conuersorum Carthusiensis ordinis gestent, qua quidem cappa & ipsi fratres vtantur, cum eos exire contigerit septa Prioratus, seu domus huiusmodi ad populum siue turbam. nec non Prioratus, siue Domus huiusmodi cum eisdem fratribus, & conuersis, ac personis in ea degentibus præsentibus, & posteris cum omnibus membris, necnon bonis mobilibus, & immobilibus ipsius domus, siue Prioratus ad Domum, siue Prioratum huiusmodi tam ratione domus, siue Prioratus, quàm personarum huiuscemodi quomodolibet pertinentibus, ac deuolutis, & deuoluendis pro tempore ab omni superioritate, dominio, & potestate Prioris Generalis dicti Ordinis fratrum Eremitarum, necnon Episcopi existentis pro tempore, ac dilectorum filiorum Capituli Senensis, ac quorumlibet aliorum Superiorum secularium, & regularium autoritate prædicta prorsus eximimus, ac totaliter liberamus, ita quod Prior Generalis, Episcopus, & Capitulum, & alij Superiores prædicti nullam possint in eos Visitationem, Correctionem vel aliam iurisdictionem exercere, sed nobis & Apostolicæ Sedi immediatè sint subiecti. Et insuper præsentibus adijcimus, quod ipsi canonici, seu fratres, qui regularem etiam eorundem canonicorum regularium pro tempore professi fuerint, & sub eadem obseruantia Regulari dictorum canonicorum regularium pro tempore in domo huiuscemodi residebunt, possint, quoties opportunum fuerit, tamen iuxta regularia instituta canonicorum regularium, idoneum fratrem etiam eiusdem Ordinis professorem in Priorem eorum, & eiusdem domus eligere. Qui tamen postquam electioni de se factæ præstiterit consensum, Diœcesano loci, vel eius Vicario in spiritualibus Generali, qui erit pro tempore, per electores huiusmodi duntaxat debeat reuerenter, & humiliter præsentari: Quique postquam taliter præsentatus extiterit, censeatur eo ipso à Sede præfata confirmatus, & ex tunc dictum Prioratum in eisdem spiritualibus, & temporalibus liberè, & licitè valeat gubernare. Qui quidem Prior semper vno anno completo intelligatur absolutus, nisi tunc per maiorem partem eorundem fratrum domus præfatæ in electione dicti Prioris vocem habentium determinatum fuerit, ipsum Priorem in dicto debere Prioratus officio domus eiusdem vlteriùs permanere. Quodque dicta Domo eius Prioris solatio destituta per mortem Prioris eiusdem, vel alio aliquo casu eadem vocatione contingente, quod durante vacatione huiusmodi prædictum officium per antiquiorem fratrem dictæ Domus in Sacerdotio constitutum exerceatur, quousque noua electio alterius Prioris iuxta præfatum modum fiat, & ad effectum debitum perducatur. Volentes etiam, & autoritate præfata concedentes eisdem Priori, & fratribus, siue canonicis, conuersis, & personis, quos pro tempore in domo huiusmodi residere contigerit (vt præfertur) quod ipsi potiri, & gaudere possint, & debeant liberè, & absolutè omnibus Priuilegijs, Indulgentijs, Gratijs, & Exemptionibus, & Libertatibus eis hactenus, ac ordini fratrum Eremitarum, & canonicis regularibus huiusmodi, ac monasterijs, & locis eorum tam per Sedem præfatam, quàm aliàs per quoscunque concessis, & quibus fratres Ordinis Eremitarum, ac cæteri canonici Regulares, ac eorum Domus, monasteria, & loca quomodolibet potiuntur, & gaudent. Et insuper volumus, & ordinamus, quod Ven. frater noster Antonius Episcopus Bononiensis Camerarius, ac dilecti filij Gabriel electus Senensis Thesaurarius noster, necnon & Ioannes electus Ragusinus eisdem Priori, & fratribus siue canonicis, conuersis, & personis de conuenientibus constitutionibus, & norma viuendi pro conseruatione Prioris, & fratrum siue canonicorum, conuersorum, & personarum prædictarum prouideant, & omnia alia, & singula faciant, ordinent, & disponant in præmissis, & circa ea, prout eis visum fuerit expedire. Decernentes ex nunc irritos, & inanes omnes processus, & excommunicationis, suspensionis, & interdicti sententias, si quas forsan contra hæc quacunque autoritate contigerit promulgari; & etiam ex nunc ratum, & firmum motu simili habemus, quidquid per eosdem Camerarium, Thesaurarium, & electum Ragusinum in præmissis, & circa ea dispositum fuerit, seu quomodolibet ordinatum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ erectionis, voluntatis, statuti, exemptionis, liberationis, adiectionis, ordinationis, concessionis, & constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Dat. Lucæ 3. non. April. 1408. Pontificatus nostri anno secundo.

His peractis, quod Pontifex tres S. R. Eccle- IV.
siæ Cardinales dictarum literarum executores constituisset, vt ipsis canonicis ex eremitis nuper creatis constitutiones conuenientes præscriberent, ijdem Ilicetani eosdem Stephanum, & Iacobum Andreæ cum mandatis Lucam remiserunt, qui venientes, ab ipsis Cardinalibus habitu canonicorum per Gregorium statuto, nempe rochetto, seu camisia Romana linea cum scapulari, & cappa grisei coloris ad instar cappæ cõuersorum monachorum Carthusiensium, & cõstitutionibus quatuordecim Capitulis distinctis acceptis, cum potestate cæteros Ilicetanos de habitu canonico inuestiendi, ad monasterium S. Dominici Fesulanum regressi, illuc cæteros omnes Ilicetanos acciuerunt, & habitum canonicorum regularium, vno excepto Conuerso, autori-

tate Pontificia induerunt, adstantibus vndecim eius monasterij fratribus, & publico Notario die 28. Iunij eiusdem anni 1408. Atque omnibus ita peractis ad nouam canonicam Ilicetanam redierunt. Verùm inimicus homo illorum quieti, ac profectui inuidens, in agro nouellæ illius canonicæ institutionis zizania superseminauit: nam nonnulli Procerum Ciuitatis præsidio fulti aduersus Priorem canonicorum, & Ven. fratrem Stephanum armati insurgentes, multis eos iniurijs, & persecutionibus affecerunt, ac demum facto impetu Magistratus Senensis, retentis omnibus illorum priuilegijs, scripturis, & bonis, eos violenter è monasterio pepulerũt. Quibus Summo Pontifici Gregorio XII. per Ven. Stephanũ renunciatis, pius Pontifex eis ex intimo cordis compatiens, vt illorum saluti consuleret, ad eorum, & plurium nobilium Senensium instantiam nouis literis Apostolicis die 20. Nouemb. eiusdẽ anni 1408. Arimini confectis, eis ad primum habitum, & institutum Eremiticum redeundi potestatem fecit, eorundem statum Eremiticũ, immunitates, & priuilegia, & cætera omnia, vt prius, restituens. Quarum literarum vigore ex decẽ illis nouis canonicis illico sex ad pristinum statũ, & habitum Eremitarum reuersi sunt: alij duo Bononiam ad quandam Ecclesiam ab Antonio Corario Cardinali remissi: Stephanus vero cum socio Curiam Romanam secutus est, donec Ilicetano monasterio deplorato, Pontifex facultatem dedit vt vbicunque inuenirent locum licitum, & honestum, qui eis legitimè pro illorum residentia conferretur, suscipere, in Prioratum conuentualem erigere, & liberè tenere valerent, dato eis priuilegio, cuius forma talis est:

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei ad futuram rei memoriam. Dudum siquidem per nostras literas Dat. Lucæ 3. non. April. Pontificatus nostri anno 2. excitante nostra mentis arcanum speciali, & affectuosa dilectione, qua Domum, & Conuentum Prioratus S. Saluatoris de Sylua lacus ad Romanam Ecclesiam nullo modo pertinentis Ordinis S. Augustini Senensis diœcesis sumus hactenus prosecuti, paterno prosequi studio intendimus incessanter, Nos motu proprio, non ad dilectorum filiorum fratrum dictæ Domus, quæ hactenus Ordinis fratrum Eremitarum dicti S. Augustini extitit, vel alicuius alterius pro ipsis Nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate, & ex certa scientia eandem Domum in Prioratum Conuentualem autoritate Apostolica ereximus, per Priorem sub nonnullis conditionibus, & modis in ipsis literis insertis perpetuò gubernandam, prout in eisdem nostris literis seriosiùs continetur. Cum igitur superexcrescente malitia temporis, peruersorum debacchante proteruia nonnulli fratres Conuentus prædicti sub nostra deuotione, & fidei integritate degentes de præsenti nequeant in Domo, & Conuentu huiusmodi habitare, Nos eisdem pio compatientes affectu, ac volentes paternæ protectionis suffragio subuenire, tenore præsentium eadem autoritate concedimus, quod vbicunque fratres ipsi locum inuenerint congruum, licitum, & honestum, qui eis debitè, & canonicè pro eorum residentia conferatur, acceptare, & suscipere, ipsumque in Prioratum conuentualem huiusmodi habere, & recipere ad omnipotentis Dei gloriam, & honorem liberè, & licitè valeãt tenere, eadem autoritate in Prioratum huiusmodi locum ipsum per eos habendum, vt præmittitur, erigentes, ac statuentes autoritate præfata, quòd fratres ipsi in eo valeant habitare secundum institutiones, & regulas per ipsas nostras literas sibi datas. Quodque locus ipse per ipsos fratres habendus, & in Prioratum, vt præmittitur, erigendus, & fratres ipsi sub dictis modis, & regulis in alijs nostris literis, vt præmittitur, expressis degentes in eis, & gaudere valeant exemptionibus, concessionibus, indultis, & huiusmodi literis, quarum tenores, & formas hic haberi volumus pro sufficienter expressis, contentis, & annotatis. Constitutionibus Apostolicis, & alijs in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis, erectionis, constitutionis, & voluntatis infringere, vel ei ausu, &c. Dat. in Ciuitate Austriæ Aquileiensis diœcesis Calend. Septemb. Pontificat. nostri anno 3 Gratis de mandato D. N. Papæ.

V. ALia etiam priuilegia prædictus Pontifex eisdem canonicis adhuc sine certis sedibus vagantibus indulsit, quæ priuilegia quoniam hic autor queritur lib. 8. fol. 12. pag. 2. a nostro Sirenio in Compilatione Indultorum omissa, præter duo, quod reliqua minus è re sua forent, ne illorum priuilegia nostris anteriora appareret, quippe quod primum nostrum priuilegium canonicis Frigdionarijs, & Veronensibus à Gregorio XII. factum anno 1498. 5. Calend. Maij manauerit, cum primum illorum 3. nonas Aprilis eiusdẽ anni datum fuerit: quod tamen illius pace frigidum est, quia nostrum datum est canonicis, & monasterijs tanquam antea reformatis, & institutis: illorum verò datum fuit Eremitis in canonicos transformandis, vel saltem vt per idem priuilegium tunc, & non antea canonicis creatis, & præter illud priuilegium nostris Frigdionarijs, & Veronensibus à Gregorio XII. datum, aliud extet anno superiori eisdem Frigdionarijs concessum, ab eodem Pontifice datum Senis Idibus Decembris 1597. Pontificatus sui anno primo, quod dubium non est, illum vidisse, & ex industria præterijsse, vt tamen occasiones querimoniarum tollantur, eadem priuilegia hic recensebo, non per extensum, sed per summum: quia tot scriptis librum onerandi locus non vacat. Tertium igitur priuilegium datum est Caietæ Idibus Septemb. anno 1410. per quod omnia priuilegia tam in primo, quàm in secundo priuilegio concessa, eis confirmat. Incipit. *Sacra Religionis sub qua dilecti filij fratres seu canonici Prioratus de Sylua lacus ad Romanam &c.* Quartum datũ est ibidem 14. Calend. Octob. Pontificatus sui anno 4. scilicet 1410. quo nonnullas Indulgen-

tias,

tias, & gratias spirituales eisdem indulget incipit: *Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei. Dilectis filijs Priori, & Fratribus, seu Canonicis præsentibus, & futuris Prioratus S. Saluatoris de Sylua lacus, &c.* Quintum datum est ibidem 12. Calend. Octob. eiusdem anni, per quod concedit eis facultatem deligendi Confessorem, incipit eodem modo sicut quartum. Sextum datum ibidem Idib. Ianuarij anno 1411. Pontificatus sui anno 5. quo Priori domus olim S. Saluatoris de Sylua lacus concedit facultatem absoluendi ingredientes illius cōgregationem à censuris, & dispensandi super irregularitatibus, incipit: *Deuotionis dilecti filij Prioris Congregationis &c.* Septimum datum ibidem Idib. Ianuarij anni 1411. Pontif. sui anno 5. quo eisdem Priori, & Canonicis iterum concedit facultatem eligendi confessorem, incipit: *Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei. Dilectis filijs Stephano Priori congregationis canonicorum Regularium Prioratus olim domus S. Saluatoris de Sylua lacus Romanæ Ecclesiæ immediatè subiectæ Ordinis S. Augustini, & eidem congregationi salutem, & Apostolicam benedictionem. Eximia deuotionis &c.* Octauum quod ab Autore ponitur in ordine. Nonum datum est ibidem 8. Calend. Febr. Pontif. sui anno 6. scilicet 1412. per quod ipsi Stephano, & illius socijs canonicis concessum est, vt decem personas religiosas aliorum quorumcunque Ordinum ad se transire volentes, & cum illis regulariter viuere, ad habitū probationis recipere possent, non tamen ad professionem, nisi prius consulta Sede Apost. admitterent, cuius priuilegij vigore nonnulli aliorū ordinum illorum sodalitio adhæserunt, ex quibus vnus fuit quidam Fr. Petrus Paulus Senensis ordinis Prædicatorum, incipit: *Syncera, & magna deuotionis affectus &c* & hæc omnia priuilegia ipsis Priori, & Fratribus seu canonicis domus olim S. Saluatoris de Sylua lacus semper nuncupatis, seu illorum congregationi sic nuncupatæ concessa fuerunt, antequam aliquod monasterium obtinerent, præter illud vnum S. Saluatoris, ex quo per vim Magistratus Senensis turbati, huc, illuc sine certis sedibus vagari cogebantur.

VI. POstmodum verò anno eiusdē Gregorij XII. octauo adiuuante Illustriss. Guidone Antonio Vrbini Comite idem Ven. Pater Stephanus, & socij Eremitorium S. Ambrosij prope Eugubium eodem Gregorio XII. concedente, obtinuerunt, quem locum tenuerant prius quidam Eremitæ, nullius tamen certi habitus, & regulæ, quibus postea Episcopus quidam Eugubinus certum habitum dederat, & Regulam D. Augustini, & Eremitas S. Ambrosij vocari mandauerat: quem locum extincto Eremitarum ordine, idem Gregorius in Prioratum canonicorum regularium erexit, vt patet per illius priuilegium, quod est nonum in ordine, licet præposterè locatum. Datum Arimini 9. Calend. Octob. Pontif. sui anno 8. incipit: *Fragrantia sacræ Religionis, qua apud dilectos filios Priorem, & canonicos Prioratus S. Saluatoris de Sylua lacus Ordinis S. Augustini canonicorum Regularium fratrum nuncupatorum &c.* Circa quod priuilegium vnum notandum est, vtpote singulare inter omnia priuilegia canonicis Regularibus concessa, quæ hactenus vidi, nimirum clausula illa: *Prior & Canonici fratres nuncupati*, quam clausulam vndecim vicibus in eodem priuilegio repetit: nam etsi canonici Regulares in priuilegijs Pontificum consueuerint prænomine fratrum nuncupari hoc modo: *Dilectis filijs Priori, & fratribus talis monasterij, aut loci, vel fratres talis monasterij*: nullum tamen reperitur, in quo sic nūcupentur: *Canonici Regulares talis monasterij vel talis Congregationis fratres nuncupati.* præter hos solos canonicos de Sylua lacus. Quæ verò huius nuncupationis causæ extiterint, si diuinare liceat, duas fuisse arbitror, alteram quòd notum esset, illos recens autoritate Apostolica ex fratribus Eremitis in canonicos (vt ita dixerim) transformatos: quam ob causam, etsi habitum, & statum, non tamen nomen, vel nuncupationem apud vulgares ita facile mutare potuerunt. Alteram, quòd tunc temporis apud multos in vsu positum esset, alios canonicos Regulares tanquam clericos more cæterorum clericorum non tam amplius fratres, sed Dominos vel Domnos nuncupare, solis Ilicetanis fratribus nuncupatis, quod non ita certò apud vulgares constaret, an illi veri essent canonici, maximè propter scapulare grisæum superadditum cum cappa grisæa Conuersorum Carthusiensium. quæcunque verò causæ fuerint, hoc certum, eos solos inter omnes canonicos Regulares dictos esse canonicos fratres nuncupatos.

Decimum priuilegium datum est Arimini 3. Calend. Nouemb. Pontif. sui anno 8. quo absolutè conceditur, vt pro regularis obseruantiæ incremento, quascunque personas regulares quorumcunque ordinum etiam mendicantium ad eos transire volentium ad probationem, & professionem recipere possent, etiam licentiâ proprijs Superioribus minimè requisita: incipit: *Sacra Religionis sub qua &c.* Vndecimum datum est ibidem 8. Calend. Febr. Pontif. sui anno 9. in quo fit mentio omnium præcedentium indultorum, & ijdem canonici præcipiuntur vocari fratres constantes S. Saluatoris, incipit: *Dudum siquidem per nostras.* Duodecimum datum est ibidem 3. Calend. Martij eodem anno, in quo concedit eisdē plures immunitates, & exemptiones, incipit: *Militanti Ecclesia disponente Domino.*

Et hæc quidem huius sanctæ Institutionis, & Sacræ congregationis fuerunt incunabula, hæc priuilegia, quibus communita cœpit in regulari obseruantia paulatim proficere, & virtutum, ac sancti propositi suauecolentia populos oblectare. vnde & factum est, vt tum Romani Pontifices tum Principes, & Magistratus multis collegijs, &

præ-

prædijs, ac redditibus attributis illos donarent, præsertim sublato schismate in Concilio Constantiensi, in quo sponte cedente Gregorio XII. communi bonorum omnium lætitia, & consensu, electus est in Summum Pontificem Otto Cardinalis ex familia Columnensi, & Martinus V. nuncupatus, sub quo Ambrosiani monasterij fines excedere, & alia monasteria obtinere, & in congregationem numero canonicorum, & familiarum crescere cœperunt, vt sequenti capite statim dicetur.

CAPVT QVINQVAGESIMVM SECVNDVM.

Catalogus Monasteriorum prædictæ Congregationis S. Saluatoris de Bononia recensetur.

I. Onasteria prædictæ congregationis, quæ in præsentiarum obtinet, vel ab initio obtinuit, sunt ista:

Primum S. Saluatoris de Sylua lacus, vbi hæc congregatio primam originem accepit, quod probante Gregorio XII. iustis de causis dimiserunt, quodque nunc etiam Eremitæ Augustinenses obtinent.

2. S. Ambrosij apud Eugubium cuius fuit alumnus Augustinus Steuchius Chisami Episcopus, cuius ingenium nobile illius opera, quæ multa & præclara edidit, sine alio laudatore satis cōmendant, de quo Sixtus Senensis in Bibliotheca sancta multa scribit.

3. S. Saluatoris Bononiēsis, & S. Mariæ ad Rhenum simul vnitorum. quod postulante Francisco Ghislerio vltimo illorum monasteriorum ex Rhenensi congregatione Priore, & concedente Martino V. ijdem canonici, Ambrosiani tunc vocati, in hunc modum obtinuerunt. Franciscus Ghislerius vltimus Prior monasteriorum S. Saluatoris, & S. Mariæ ad Rhenum ex antiqua congregatione Rhenensi, de qua supra cap. 48. dictū fuit, cum sua monasteria canonicis omnino destituta, & in eis disciplinam canonicam penitus collapsam animaduerteret, quippe qui solus superrat ex antiquis canonicis Rhenanis, animo recogitans, si quo modo regularem disciplinam ex canonicis item Regularibus in suis Ecclesijs posset instaurare, optima fama Religiosæ cōuersationis ipsorum canonicorum Ambrosianorum commotus, illos ad suum monasterium S. Saluatoris accersiuit. Supplicatumque est Summo Pōtifici Martino V. pro vnione monasterij S. Ambrosij Eugubini cum ipsis monasterijs S. Saluatoris & S. Mariæ iam vnitis: & datæ sunt literæ Apostolicæ Nicolao de Albergatis tunc Bononiensi Episcopo directæ Nonis Iunij 1418. quibus commisit, vt de narratis diligenti prius informatione habita, & constito de illorum veritate, si opus esse perspiceret, ipsis canonicis D. Ambrosij, licet essent diuersi habitus, & obseruantiæ ab antiquis illis Saluatoriensibus, retentis proprio habitu, & obseruantijs, ad dicta monasteria se vnita transeundi, & in illis iuxta constitutiones, & instituta ipsis, & dicto monasterio S. Ambrosij per Sedem Apostolicam concessa, probata, & confirmata perpetuo manendi licentiam concederet, necnon etiam postquam Stephanus, & Dominicus, & alij canonici monasterij S. Ambrosij in dictis monasterijs sic vnitis fuissent recepti, & integrati, statutis, & ordinatis circa illorum habitum, & obseruantias, quæ per illum ordinari, vel disponi contingeret, ipsa monasteria in perpetuū vnire posset, & illa, ac illorum personas tam in membris, quam in capite reformare: etsi postliterarum expeditionē illæ non facilè fuerint executioni demandatæ, quod Ghislerius postmodū pœnitentia ductus, vel quod speraret, per suos, & sui instituti canonicos de nouo recipiendos, disciplinam canonicam in suis monasterijs se posse reparare, vel quod Ambrosiani proprium habitum, & instituta nollēt dimittere, Ghislerius verò canonicos diuersi habitus, & instituti, ab instituto, & habitu suorum Rhenensium in suis Ecclesijs nollet admittere, nihil amplius de ipsa vnione perficienda cogitabat; erat enim canonicorum Ambrosianorum, & Rhenensium habitus longè diuersus: nam Ambrosiani, siue Licetani super veste linea scapulare laneum cucullatū, & desuper cappam griseam ad instar cappæ conuersorum Carthusianorum deferebant, ex præscripto Gregorij XII. ac vt præsumitur, sub veste linea tunicam eiusdem coloris grisei. Cæterùm canonicorum Rhenansium habitus erat tunica linea vulgo Rochettum nuncupata, sub qua tunicam albam laneam gerebant, & super Rochettum intra claustra almutias albas, & extra cappā nigram more aliorum canonicorum. Sed tandem consilio, prudentia, & autoritate Reuerendissimi Patris Nicolai Episcopi res in hunc modum est composita, vt Ambrosiani ad ipsa monasteria S. Saluatoris, & S. Mariæ vnitorum certis conditionibus admitterentur, quarum prima fuit, vt Ambrosiani, quatenus Rhenanis magis in habitu conformes essent, tunicam laneam, & scapulare, quæ grisea erant, in alba commutarent, & cappā item griseam in nigram. Secunda, quod Ghisletius Prioratum, & liberam administrationē prædictorum monasteriorum eius vita durante sibi retineret. Tertia, quòd canonici Ambrosiani ad prædicta monasteria recedentes in reliquis proprium habitum, instituta, & obseruantias ipsis in dicto monasterio S. Ambrosij per Sedem Apostolicam concessa, & confirmata retinerent, & secundum illa perpetuis temporibus viuerent.

Quar-

Quarta, quòd Ambrosiani ad dicta monasteria accedentes durante vita ipsius Ghislerij, nullam super prædictis monasterijs, aut illorum rebus, vel bonis haberent potestatem. Quinta, quòd ijdem Ambrosiani retento habitu, & obseruantijs huiusmodi ad prædicta monasteria transire possent, etiam in vita eiusdem Ghislerij, & ibi secundum illorum instituta viuere, si & quatenus placuisset eidem Ghislerio, & non aliter, nec alio modo. Et hæc omnia pacent publico instrumento vnionis factæ per dictum Reuerendissimum Patrem Dominum Nicolaum Episcopũ, rogato per Rainaldum de Formaglinis Notariũ publicum Bononiensem, quod instrumentum apud eundem autorem lib. 5. fol. 50. & seqq. legi potest.

His conditionibus canonici Ambrosiani ad prædicta monasteria transierunt, constituto sibi ipsis Vicario, cuius tamen autoritas in ijs solùm, quæ ad Regularem obseruantiam spectarent, extendebatur, vsque ad obitum Ghislerij, qui accidit anno 1430. quo anno dicta vnio suum effectũ plenè est consecuta, impetratis pro illius maiori firmitate nouis literis Apostolicis ab eodẽ Martino V. datis 5. Idus Febr. Pontificatus sui anno 13. & hoc fuit primum monasterium, quod post Ambrosianum obtinuerunt, quod ob illius dignitatem, & antiquitatem, teste eodem autore, in vniuersalem titulum illorum congregationis præstiterunt, hæc enim illius sunt formalia verba lib. 5. fol. 54. in princ. *Bononienses quidem suum S. Saluatoris in ciuitate alacriùs præstiterunt in vniuersalem titulum Congregationis, ac principalem conuentum, quemadmodum etiam ipsi Ambrosiani Martino V. foro supplicauerunt, per has verba in ipsa supplicatione post longam narrationem videlicet: Dignetur Sanctitas vestra præfata omnia & singula prædicta ex certa scientia, & motu proprio habere rata, & ea validare, supplendo omnem defectum, si quis in eis foret, & de nouo disponere, & concedere, quod dictus Prioratus S. Saluatoris Bononiæ, & S. Mariæ de Rheno sit caput, & ipse ordo cum habitu, & constitutionibus supradictis nominetur fratrum S. Saluatoris &c.* Vnde & vocatur modò illorum congregatio, seu Ordo canonicorum regularium S. Saluatoris de Bononia, sicut patet ex multis literis Apostolicis, & præsertim ex literis Clem. Papæ VIII. emanatis anno 1595 die 5. Maij, quibus priuilegia duodecim congregationum Regularium confirmauit, ac etiam ex libris Ioannis Baptistæ Signij eiusdẽ congregationis canonici: nam lib. 3. de ordine, ac statu canonico in tabula, siue Indice sic legitur: *De origine Canonicorum Regularium S. Saluatoris de Bononia.*

II. ✠ MOnasterium fuit S. Donati de Scopeto prope Florentiam, quod obtinuerunt ab eodem Martino V. per suas datas 5. Calend. Iulij anno 1420. cum antea esset Ecclesia dependens ex Abbatia S. Saluatoris de septimo Ordinis Cisterciensis. Ab hoc loco cœperunt apud vulgus Scopetini denominari, sicut alij ab alijs locis.

5. S. Mariæ Angelorum extra muros Senarũ, quod erat prius monasterium quarundam Monialium. concessit Eugenius IV. anno 1434.

6. S Saluatoris ciuitatis Venetiarum, quod erat vetustum monasterium canonicorum Regularium, sed iam multis annis canonicis Regularibus destitutum, & commendatum vniuit Eugenius IV. anno 1442. qui quando erat Cardinalis, illius monasterij erat Commendatarius, tenuerunt illud nostri Lateranenses eodem Cardinali rogante, aliquot diebus; verum Decreto Capituli Generalis anno 1427. celebrati dimiserunt. vide quæ notauimus supra cap. 24.

7. S. Secundi prope Eugubium, quod antiquũ erat domicilium canonicorum regularium reformatione S. Vbaldi memorandum, quod canonicis similiter destitutum eidem congregationi concessit Calistus III. anno 1455.

8. S. Ioannis Euangelistæ ciuitatis Rauennæ, vetustissima & dignissima olim Abbatia Ordinis S. Benedicti, quam dictæ congregationi vniuit Pius II. anno 1459. num. 1449. vt autor scribit.

9. S. Danielis prope Aponum in agro Patauino, antea Abbatiale Cœnobium Ordinis S. Benedicti, concessit idem Pius II. anno 1460.

10. SAnctæ Mariæ Insularum in agro Vicentino, concessum per Paulum II. anno 1465. cum esset prius Ecclesia ruralis, & campestris, sed deuotione populorum frequenter visitata. III.

11. S. Mariæ Maioris Taruisij, toti Marchiæ Taruisinæ notissimum, & in veneratione habitum, ob miracula quæ Deus in ædeipsius Virgini Genitrici nuncupata operatur, propter quæ cum ex paruo sacello in ædem amplissimam creuisset, Pius II. dictæ congregationi regendam cõmisit anno 1462.

12. S. Michaëlis loci Candianæ in agro Patauino Abbatiale, olim Ordinis D. Benedicti, vt notatum est in lib. taxarum Cameræ Apostolicæ. concessit Nicolaus V. anno 1449.

13. S. Mariæ Angelorum apud Perusium, degebant ibi prius Moniales S. Claræ, sed illis certis de causis amotis, rogantibus Perusinis, & probãte Paulo II. anno 1468 suffecti sunt canonici dictæ congregationis.

14. S. Antonij Venetiarum, erat antea Ecclesia vnita monasterio S. Saluatoris Venetiarum, sed instante Nicolao Troni Venetiarum Principe separata, & in Prioratum Conuentualem erecta per Sixtum IV. anno 1475.

15. S. Mariæ de Gratijs in pago Fornonij in agro Foroliuiensi, sed tamen Bononiensis Diœcesis, de cuius fundatione vide supra cap. 21. concessit Sixtus IV. anno 1477.

16. S. Mariæ de Vado Ferrariæ, quod erat olim monasterium congregationis Portuensis, de quo

supra

ſupra cap.22. Sed cum Portuenſca illud deſeruiſſent, inſtantibus Ducibus Ferrariæ, vnitum eſt huic congregationi anno 1477. Habuit virum eruditum Iacobum Labetium, qui ſcripſit de habitu canonico, & carmina complura.

17. S. Ioanonis Baptiſtæ apud Caſtrum S. Archangeli in agro Ariminenſi, quod erat antiquus Prioratus canonicorum Regularium, tenuerunt illum noſtri Lateranenſes poſt reformationem Frigdionariã, vt patet ex literis Martini V. & Nicolai V. quomodo vero, & quam ob cauſam demiſerint, neſcio, dimiſſum conceſſit huic congregationi Sixtus IV. anno 1478. ſed eius bona monaſterio Fornomj applicata, nunc tandem in nouum Prioratum erectum eſt, vel potius reſtitutũ.

18. S. Paterniani ciuitatis Fani, cuius Eccleſia populi deuotione erecta à Clemente II. fertur dedicata, poſtea inſtante ciuitate eidem congregationi conceſſa per Sixtum IV. anno 1482.

19. S. Agathæ ciuitatis Vrbini, quod ex libro taxarum apparet fuiſſe antiquum monaſterium canonicorum, poſtea vero canoniſſarum, ſed canoniſſis ad monaſterium S Benedicti tranſlatis, inſtante Vrbini Duce, repoſiti ſunt canonici huius congregationis per Sixtũ IV. anno 1481. vnionem firmauit Alexander VI. anno 1492.

IV. 20. S. Petri ad Vincula de Vrbe, cuius Eccleſiã cum Conuentu, qui olim fuerat canonicorum regularium, Innocentius VIII inſtante Iuliano de Ruuere S. R. E. Cardinali, qui poſtea fuit Iulius II. dictæ congregationis tunc Protectore, eidem vniuit anno 1489.

21. S. Ioannis Euangeliſtæ foris Brixiã, antiquum monaſterium canonicorum regularium, cuius Præpoſitus Capitulo Papiæ anno 1340. interfuit, deficientibus autem ibidem canonicis Iacobus Dominici vltimus Præpoſitus, qui ex dicta congregatione fuerat aſſumptus, eidem congregationi reſignauit: quam reſignationem inchoatam ao. 1468. Innocentius VIII. anno 1485. confirmauit, & tunc ipſa vnio ſuum plenũ effectum ſortita eſt. Hoc monaſterium protulit virum inſignem Marcum nomine, linguarum Hebraicæ, Chaldaicæ, Græcæ, & Arabicæ notitia celebrem, cuius inter alia eſt opus Dictionarium illud Hebraicum locupletiſſimum, quod Arca Noe vocatur.

22. S. Mariæ de Coronato apud Ianuam cuius Eccleſiam parochialem eidem congregationi vniuit Archiepiſcopus Ianuenſis Confirmata eſt vnio à Legato Pontificio anno 1486.

23. S. Mariæ de Curuaria in agro Bononienſi, quod per ceſſionem cuiuſdam Thomæ Ioannis de Macolino vnitũ fuit canonicæ S. Saluatoris Bononienſis ab Innocentio VIII. anno 1487. neſcio an antea, vel etiam nunc ſit locus Conuentualis, an membrum S. Saluatoris.

24. S. Sebaſtiani Mantuæ, antea Xenodochiũ, quod poſtea ampla Baſilica exſtructa anno 1488. à Franciſco Gonzaga Mantuæ Marchione donatum fuit Abbatiali Cœnobio S. Rufini extra Mantuam, quod erat dictæ congregationis, ſed antea monaſterium Ordinis S. Benedicti, vt apparet ex libro taxarum Apoſtolicarum. quã donationem Innocentius VIII. anno 1488. firmauit, poſtea anno 1537. amplo monaſterio apud Eccleſiam S. Sebaſtiani exſtructo, S. Rufini canonici illuc transmigrauerunt. floruit in hac canonica Auguſtinus Mamphridus Mantuanus.

25. S. Mariæ Gratiarum ciuitatis Cortonæ, cuius Baſilicam piorum eleemoſynis magnificẽter exſtructam, rogante Ciuitate, eiſdem canonicis tenendam tradidit Innoc. VIII. anno 1488.

26. S. Petri prope Callium in Vmbria erat Eccleſia Monialium S. Petri eiuſdem vrbis, quæ illis concedentibus à Sixto IV. dictæ congregationi fuit vnita anno 1483. deinde poſt aliquot annos in Prioratum erecta.

27. S. Euphemiæ ciuitatis Placentiæ, prius collegium canonicorum ſecularium, poſtea vnitum dictæ cõgregationi ab Innocentio VIII. an. 1491.

28. S. Mariæ Magdalenæ prope Caſtrum Mirandulam, quod antea extra Caſtrum exſtructũ circa annum 1495. poſtea in obſidione ſolo æquatum, intra Oppidum renouatum eſt.

29. S. Marci in ciuitate Regij Lepidi, antea Prioratus congregationis S. Marci Mantuæ, ſed dictæ congregationi vnitus per Innocentium VIII. anno 1497.

30. S. Ioannis Baptiſtæ de Vrbe veteri, quod erat vetuſtiſſimum, monaſterium canonicorum regularium, quod cum per multos annos canonicis deſtitutum manſiſſet, huic congregationi vniuit Alexander VI. anno 1498. V.

31. S. Hieronymi Mutinæ, cuius Eccleſia antea ſecularis dictæ congregationi fuit vnita anno 1498. & in Prioratum erecta.

32. S. Auguſtini Nicoſiæ nuncupati in agro Piſano vetuſtum, & celebre antiquorum canonicorum Cœnobium, de quo vide quæ diximus ſupra cap 20.

33 S. Michaëlis de monte Brancoli in Epiſcopatu Lucenſi, de quo ſimiliter vide ſupra c. 20.

34. S. Mariæ de Gualdo Mozocca in diœceſi Beneuentana antea Ordinis D. Benedicti, ex lib. taxarum, conceſſum dictæ congregationi à Iulio II. anno 1507.

35. S. Laurentij extra muros Romanæ Vrbis, cuius Eccleſia eſt vna de quinque Patriarchalibus à Conſtantino ædificata. hanc ab initio tenebant clerici ex Onuphrio, ijdemq; Regulares, poſtea monachi D. Benedicti. Demum monachis ibi deficientibus, cum eſſet commendata, per Iulium II. huic congregationi fuit vnita anno 1511.

36. S. Mariæ foris portam ciuitatis Lucenſis, quod ab antiquo erat collegium canonicorũ regularium, ſed in ultimo iã tempore canonicis deſti-

tutum ab eodem Iulio II Pontifice anno 1512. concessum est dictæ congregationi.

37. S. Agnelli Maioris in ciuitate Neapoli, quod eidem congregationi concessit Leo X. anno 1517. falsum autem omnino, quod de hoc monasterio scribit Mozzagrugnus lib. 7. istud esse monasteriū à S. Gaudioso Bitinensi Neapoli ædificatū, adhuc magis falsum, quod S. Agnellus eius monasterij Abbas fuerit, anno 1076 defunctus, vide quæ diximus lib. 1. cap. 57. num. 4.

38. S. Antonij de Vienna Patauij, antea membrum S. Antonij Venetiarum, sed postea separatum, & in Prioratum erectum à Pio IV. anno salutis nostræ 1563.

39. S. Celsi Mediolani, vnitum dictæ congregationi à Paulo III. anno 1548. cum antea esset Ecclesia Ordinis S. Benedicti, vt ex lib. taxarum Apostolicarum apparet.

40. S Mariæ de Capellis Neapolis, antea Ordinis D. Benedicti. ex eodem lib. taxarum. vniuit Paulus III. anno 1549.

41. S. Sophiæ Beneuenti, Ordinis antea D. Benedicti. ex eodem lib. taxarum concessit Clemens VIII. anno 1595.

42. S. Agnetis extra vrbem via Nomentana. Hanc Ecclesiam Sixtus IV. monasterio S. Petri ad Vincula vniuit, sed Innocentius VIII. 1489. erexit in Abbatiam.

43. Sancti Spiritus in oppido Centi in diœcesi Ferrariensi nuper sub titulo Abbatiæ erectū, concedente Paulo V. anno 1609.

VI. HAnc congregationem complures Romani Pontifices illius virtute, ac moribus Religiosissimis ita promerentibus multis priuilegijs, ijsdemque pręcipuis decorauerūt, & muniuerunt, quæ apud Ioannem Baptistam Signium & Iosephum Mozzagrugnum, ac etiam Basiliū nostrum Sirenium in Compilatione Indultorū canonicorum regularium legi possunt, inter quę extant tria priuilegia, primū Calisti III. datum 16. Calend. Iulij 1456. secundum Sixti IV. datum 15. Calend. Iulij 1471. tertium Iulij II. datum 4. Nonas Aprilis anno 1512. quibus ijdem canonici dictæ congregationis veri, & legitimi canonici Regulares Ordinis Sancti Augustini decernuntur, & declarantur, & pro talibus ab omnibus, & singulis haberi, & teneri iubentur, quorum priuilegiorum concedendorum causa exprimitur in dictis priuilegijs, quod à nonnullis an illi veri essent canonici Regulares dicti Ordinis in dubium reuocabatur, & præsertim à quibusdam Religiosis certi Ordinis mendicantiū qui in processionibus Florentiæ illos præcedere volebant, vbi talis declaratio ad lites tollendas fuit necessaria, vt idem Mozzagrugnus lib. 2. fol. 48. & lib. 4. fol 2. scribit, & ante illum Signius lib. 1. cap. 13. fol. 116. vbi dicit, illos, cū quibus lis orta est Florentiæ, fuisse Fratres Prædicatores S. Mariæ Nouellæ. Quæ vero causæ de hac re dubitandi existerent, Ticinensis noster duas fuisse suspicatur, alteram quod contra consuetudinem cæterorum canonicorum voluerint vocari Fratres, cum alij vocarentur Domni, alteram, quòd super veste linea retinuerunt bastam, seu scapulare laneū, quas rationes reijciunt Signius, & Mozzagrugnus. Verùm siue istæ fuerint veræ causæ illius dubij, siue aliæ, hoc satis reuocatum in dubiū an illi veri essent canonici, & ad illud tollendum declaratione Sedis Apostolicæ opus habuisse.

CAPVT QVINQVAGESIMVM TERTIVM.

Corollaria quadā ex præcedentibus deducuntur per quæ nōnulla errata in opere Iosephi Mozzagrugni corriguntur.

I EX dictis in duobus capitibus immediatè præcedentibus, quæ fideliter ex libris Ioannis Baptistæ Signij & Iosephi Mozzagrugni præcitatis sunt recitata, colligitur primò falsum esse nec omnino ferendum, quod idem Mozzagrugnus in offensam totius canonici ordinis non leuem scribit, hanc congregationem à Gregorio XII. institutam, ad reformandum & reparandum in ea ordinem canonicum in vniuersum. qui ordo ita in vniuersū erat lapsus, vt quando Gregorius XII. meditatus est instituere illam congregationem, omnes canonici Regulares viuerent singulariter in canonijs particularibus, non conuentualibus. à rectis semitis Regulæ B. Augustini ipsis traditæ prorsus alieni, vt vix agnoscerentur vestigia canonicorum Regularium (formalibus illius verbis vtor.) & Greg. XII. vouisse, canonicum ordinem, & monasticā reformare, ad tollendum schisma quod Ecclesiā exagitabat: quin immo scapulare canonicorum dictæ congregationis intra habitum Pontificalem deferre consueuisse. quæ passim scribit lib 5. fol. 11. pag. 1. & fol. 12. 1. & 13. 1. & 14. & 17. & 26. & 29. & 35. & 37. & 49. & lib. 6 fol. 3. & lib. 7. fol. 2. & lib. 8. fol. 36. 1 & alibi.

Nam vt omittamus voluntariè, & diuinando dicere hunc autorem, Gregorium XI. vouisse ordinem canonicum reformare, quod esto verum esse possit, nullo testimonio subnixus affirmat, & nullos eorum, qui illius vitam scripserunt, huius voti meminit, & adhuc magis voluntarium, & prorsus incredibile, quod subdit, eundem Gregorium illorum scapulare intra habitum Pontificiū tulisse, cum è contrario constet, monachos, & quoscunq; Regulares, exceptis solus clericis, ad Pontificatū assūptos omnia prorsus Regulariū indumēta dimittere, maximè quod scapular

griſeum ipſis canonicis dictæ congregationis a Gregorio XII. præſcriptum, ante illos nulli alij Regulares ferebant, ſed nec ipſi diutius illud tulerunt, quod in vnione cum Saluatorienſi monaſterio in album mutauerunt: vnde vero conſentaneum non eſt, Gregorium detuliſſe illud ſcapulare, tanquam habitum Religioſum, qui nondum erat habitus Religioſus. hæc inquam, vt miſſa faciamus. Primò quod ait, quando Gregorius XII. illam congregationem inſtituere cogitauit, totum ordinem canonicum in vniuerſum lapſum fuiſſe, & ita lapſum, vt omnes canonici Regulares viuerent ſingulariter &c. tam falſum eſt, vt indignum videatur confutatione, cum eſſent in Hiſpanijs, Gallijs, Anglia, Germania, Polonia, innumera canonicorum monaſteria ſub canonica diſciplina viuentia, de quibus ſupra dictum fuit, in quorum plerisque in hodiernum vſque diem regularis obſeruantia viget, præter congregationes ampliſſimas illis etiam temporibus floreſcentes ſanctæ Crucis Colimbricenſis, ſancti Rufi, ſancti Victoris, ſancti Laurentij in Gallijs, ſancti Nicolai de Aroaſia, Windeſimenſis, & Nuſſienſis in Belgio, quarum duæ poſteriores nuper reformatæ, tunc temporis magna ſanctitatis laude florebant. At inquiet, de canonicis Italicis loquimur, non de Gallis, Hiſpanis, Belgis; ſed quid ſonant verba illa: *Ordo canonicus in vniuerſum erat lapſus*, & illa, *omnes canonici viuebant ſingulariter in canonijs particularibus, non conuentualibus, à rectis ſemitis, &c. vt vix agnaſcerentur veſtigia canonicorum Regularium* ſi de ſolis Italicis agebatur? ſed vt demus de ſolis Italicis locutum, falsò ait tempore inſtitutionis dictæ congregationis, quod fuit anno 1408 nullos canonicos conuẽtualiter in canonijs, & regulariter vixiſſe. Viuebant enim canonici S. Petri in cœlo aureo S. Frigdiani, S. Auguſtini Nicoſiæ, ad quorum Abbatem, & Priores literæ Bonifacij Noni pro cogendo Capitulo Prouinciali datæ ſunt an. 1400. Viuebant Frigdionarij nuper reformati, ac etiam Veronenſes S. Leonardi, & Caſoretani apud Mediolanum, ad quos literæ Gregorij XII. anno 1407. & 1408. ſunt directæ. Viuebant Bononienſes Sanctorum Io. in Monte, & Victoris in Colle ſimul vnitorum, Mortarienſes cum multis membris dictæ congregat. de quibus dictum eſt ſupra cap. 46. Cremonenſes S. Agathæ, S. Saluatoris Brixienſes, Bononienſes item Montis Belli, Vercellenſes S. Andreæ, & S. Bartholomæi, quos omnes longè poſt dictam congregat. inſtitutam conuentualiter vixiſſe, partim ſupra mõſtratum eſt, partim libro ſequenti oſtendemus, vt mirum ſit, hominem ſenſatum has leuitates effutire.

II. SEcundò falſum eſt, eandem congregationẽ à Gregorio XII. inſtitutã ad reformandum ordinem canonicum in vniuerſum. Primò, quia ex literis Greg. XII. & ex ſerie narratorum apparet, illam eremitarum in canonicos mutationem à Gregorio factam non animo nouam congreg. fundandi, ſed vt ſaluti bonorum illorum virorũ conſuleret, & ſalua manente profeſſione regulæ D. Aug. illos ab omnimoda ſubiectione Prioris Generalis, & cæterorum officialium ordinis eremitarum eximeret. & verba Pontificis clara, & aperta ſunt, nec opus eſt Soli nebulas offundere. Secundò, quia cum Pontifices aliquem ordinem reformare intendunt, perſonis in diſciplina regulari illius ordinis apprimè inſtructis, & verſatis vtuntur, non autem illis, quæ potius inſtructione, & reformatione ipſæ indigeant. tales autẽ erant illi eremitæ, qui licet optimi eſſent religioſi, tamen canonicæ inſtitutionis prorſus ignari erant, & ita ignari, vt opus habuerint ipſi ab alijs leges accipere, & erudiri. Quamobcauſam præfecti ſunt tres Cardinales, qui eis viuendi leges præſcriberent. Tertiò, quia conſtitutiones à prędictis Cardinalibus illis præſcriptæ non pro noua congregatione erigenda, ſed pro ſolo illo monaſterio traditæ fuerunt, vt patet ex forma ipſarum conſtitutionum, & vel ipſe autor vltro fatetur lib. 5. fol. 29. pag. 2. & fol. 55. pag. 1. Quarto, quia Gregorius videns eoſdem eremitas Iliceetanos in canonicos nuper transformatos è monaſterio per vim Magiſtratus Senenſis turbatos, vt illorum ſaluti conſuleret, nouis literis datis facultatem fecit ad prius inſtitutum eremiticum reuertendi, cuius vigore ſex ex illis ad vitam eremiticam redierunt, quod omnino non feciſſet, ſi mens illius fuiſſet, nouam congreg. inſtituere ad ordinem canonicum in vniuerſum reformandum. Quintò, quia cum quatuor ex illis in habitu canonicali nuper aſſumpto manentes ſine certis ſedibus vagarentur, cumque tot eſſent monaſteria canonicorum regularium, ad quæ reformanda illos mittere potuiſſet, ac debuiſſet, ſi eo fine illos Canonicos inſtituiſſet, ad nullum tamen legitur miſiſſe. Sextò quia ipſi canonici de facto nullum collegium antiquorum canonicorum reformauerunt, quinimo ipſi potius dici poſſunt Eremitæ in canonicos reformati. nam quod primi canonici dictæ congregationis eſſent eremitæ in canonicos reformati patet, quia primum illorum monaſterium fuit Sancti Saluatoris de Ilicceto, ſiue de Sylua lacus, & Religioſi dicti monaſterij erant Eremitæ. Secundum fuit S. Ambroſij, & huius pariter omnes erant eremitæ. Et licet Gregorius XII. ne illa inſtitutio funditus periret, conceſſiſſet, vt decem perſonas religioſas aliorum ordinum ad eos tranſire volentes recipere poſſent, nullum tamen regularem canonicum legimus ad illos tranſiuiſſe. Quod autem nullum collegium canonicorum regularium ipſi reformauerint, patet, quia licet quædam monaſteria, quæ canonicorum prius fuerant, illi obtinuerint, tamen tempore vnionis illa iam canonicis omnino

destituta erant, præter vnum monasteriũ Saluatoriense Bononiæ, in quo erat vnicus Ghislerius, qui licet illos admiserit, neque illorum reformationem, neque habitum, nec viuendi modum suscepit, & alterum S. Augustini Nicosiæ, quod alijs de causis illis fuit vnitum.

III. NEc obstat, quod obijcitur, reformationes non appendi muris, & officinis, sed personis monasteriorum. nam id verum est, quando reformantur collegia, non autem quando reformantur monasteria collegijs iam destituta, tunc enim licet subiectum reformationis non sint parietes, & officinæ, sed personæ, tamen non sunt personæ quæ in monasterijs antea fuerant, & defecerunt, sed personæ, quæ subintrant secum ferentes ipsam reformationem. nam & nostri Lateranenses multa monasteria monachorum reformasse leguntur in literis Apost. & non ob hoc dicuntur reformasse ordinem monasticum, quia ibi iam nulli erant monachi, sed quia secum detulerunt reformationem ipsorum canonicorum Lateranensium.

Nec obstant secundò verba illa priuilegij Gregoriani: *Excitat nostra mentis arcanum specialis, & affectuosa dilectio, qua domum Prioratus S. Saluatoris &c.* Quæ autor de voto facto à Gregorio XII. instituendi prædictam congregationem, ad reformandum ordinem canonicum commentatur. nam ista verba non sunt tanti ponderis, vt non possint alio modo absque nota temeritatis, & impietatis, & falsificationis literarũ Apostolicarum legitimè interpretari: nam in literis Apostolicis mentis arcanum non significat votũ, sed mentem Pontificis, quæ est arcana, siue consiliũ, siue cogitationem, siue prouidentiam, siue sollicitudinem, siue animũ Pontificis, quæ omnia sunt arcana non solùm in Pontifice, sed in quolibet homine, & literalis horum verborum intelligẽtia hæc est: Affectuosa dilectio, qua domum S. Saluatoris, & personas in ea degentes prosequimur, excitat nostram mentem arcanam, siue nostram cogitationem, nostrum animum arcanũ, per constructionem, quam Logici vocant intrãsitiuam, vt circa illorum statum attentè cogitemus, & illorum curam prouidã geramus, & sexcenta in literis Romanorum Pontificum sunt exempla, similia verba præ se ferentia, vt videri potest in Constitutione sexta Alexandri VI. & Constitutione tertia, & decimaseptima Leonis X. & alibi. Præter quod clausulæ illæ procemiales, & narratiuæ in literis Apostolicis ponuntur à Secretarijs Apostolicis ad libitum.

Multo minus etiam obstant verba illa: *Motu proprio, & ex certa scientia* In quibus autor vim facit, quia non semper indicant, nõ præcessisse supplicationem Pontifici porrectam pro obtinendis, quæ in motibus proprijs conceduntur, sed ponuntur, ne literæ subreptionis, vel obreptionis vllo tempore notari possint. quod, ne longiùs vagemur, patet ex eodem autore lib. 5. fol. 54. in principio, vbi refert supplicationem Martino V. sub hac forma à suis porrectam: *Dignetur Sanctitas vestra præfata omnia, & singula prædicta ex certa scientia, & motu proprio habere rata, & firma, & ea validare, supplendo omnem defectum &c.*

SEcundò principaliter infertur, verum non esse, quod idem autor lib. 8. fol. 51. pag. 1. scribit, nullibi legi, quod Gregorius XII. dederit canonicis dictæ congregationis scapulare grisei coloris, cum hoc dicat ipse lib. 5. fol. 14. pag. 1. & fol. 53. pag. 1. & hoc expressè caueatur in Constitutionibus editis ab ipsis Cardinalibus à Gregorio deputatis cap. 11. quod nimirum scapularia sint de panno capparum, quas cappas iubebantur ferre coloris grisei mordentis, ad instar capparum Conuersorum Carthusianorum. IV.

Tertiò infertur, perperam dixisse eundem autorem, impiè errare eos, qui dicunt, venerabilem Patrem Stephanum compulsum ad illam mutationem habitus ex altercatione cum suo Generali, vt ab illius obediẽtia tandẽ eximeretur, quod scribit lib. 5. fol. 55. pag. 1. in fine, & lib 8 fol. 18. pag. 1. quia esto ille habitus mutationem nõ intenderet, tamen quod ad eandem mutationem compulsus fuerit ex eiusmodi altercatione, apparet ex tota narratione eiusdem autoris lib. 7 ab initio vsque ad fol. 14. vt si nota hæc afficit, suum priùs afficiat autorem.

Quartò infertur, iniustam esse querelam eiusdem autoris lib. 8. fol. 16. pag. 1. fol. 58. pag. 1. aduersus Syluestrum Maurolicum, & Basilium Sirenium quod dixerint, hanc congregationẽ primitùs institutam in agro Senensi, & in monasterio Ilicetano, cum sint apertissima verba Gregorij XII domum de Sylua lacus ordinis eremitarum in Prioratum canonicorum regulariũ erigentis, idque præ se ferant omnia dicti Pontificis priuilegia, quibus hæc congregatio erigitur, instituitur, & firmatur, & ante quæ priuilegia nulla prorsus dictæ congregationis mentio habetur.

Quintò infertur falsum esse, quod idem autor ait lib. 8. fol. 37. pag. 1. nunquam dictum esse de hac congregatione, quòd sit nouella plantatio. Quid enim significant verba illa Gregorij XII. in primo priuilegio? *Vnde domum S. Saluatoris de Sylua lacus in Prioratum conuẽntualem autoritate Apostolica erigimus, volentes, & eadem autoritate statuentes, quod ipsi Fratres in eadem domo residentes. eorumque successores, qui erunt pro tempore, canonici regulares, & secundum regularia instituta deinceps viuere, & Fratres S. Saluatoris nuncupari debeant*, & illa in priuilegio octauo *fragrantia Sacra Religionis, qua apud dilectos filios Priorem, & canonicos Prioratus S. Saluatoris de Sylua lacus &c. à nobis salutaris suscepit institutionis initia*, & infra, *qui à nobis regularis habitus, & ordinis suscepere primordia.*

Sextò

V. SExto infertur, absque rationabili causa eundē autorem lib. 8. fol. 7. pag. 1. & alibi non semel & ante illū Signum Ticinensi succensere, quod dixerit, Lateranensibus competere esse canonicos ex natura, suis autem Saluatoriensibus ex priuilegio: *Vnde enim inquit hanc tam argutam distinctionem naturæ & priuilegij inuenerunt, quam non inuenerunt nec D. Thomas, nec Scotus, nec alij huius literaturæ eximij Doctores.* Nam respondetur, hanc distinctionem in primis reperiri apud ipsum autorem ad alia intentum lib. 2. fol. 37. pag. 1. qui eā ibi in terminis ponit, dum inquit: *Sicut filio, vel nepoti Regis Franciæ competit per se, quod sit de domo regia: alteri verò facto de domo Franciæ à Rege priuilegio, aut alio modo, vt nobilitetur per accidens est talis, & est minus dignus eo, qui est naturaliter talis: vnde dicitur, quod omne, quod est per naturam tale, quod idē est quod per se tale, est magis tale, quam quod est per accidens tale.* Inuenitur etiam passim hæc distinctio apud Iurisconsultos, cum de filijs legitimis, vel de feudis, vel de nobilitate familiarum res agitur. nā duobus modis quis dicitur filius legitimus, vno modo ex natura, quia talis natus est, natiuitas enim natura dicitur 2. Physic. & à D. Paulo ad Ephesios 2. cum docet nos omnes natura esse filios iræ: altero modo ex priuilegijs Principis, quia Princeps natalium defectum abstulit suo priuilegio, quæ distinctio maximè attenditur in successione ad iura feudalia. Similiter duobus modis aliquis dicitur nobilis, & de corpore nobilium alicuius Reipublicæ, vel ciuitatis, vno modo ex natura, quia ex parentibus nobilibus natus est: alio modo ex priuilegio, quia ob illius merita in corpus nobilium Reipublicæ fuit cooptatus: in hoc sensu dixit Ticinensis, & verum dixit, Lateranensibus competere esse canonicos ex natura: quia illi per continuatam seriem à clericis, seu canonicis per B Augustinum, imo per sanctos Apostolos institutis deriuant, vt deductum, probatum, & definitum fuit coram Summo Pontifice, & per eundem Summum Pontificem, vt lib. 3. ostendemus. Saluatoriensibus autem competere esse canonicos ex priuilegio, quia attenta illorum primaria origine, & institutione, illi neque à canonicis deriuant, neque ab illis institutionem, neque habitum regularem, neque in monasterio canonicorum regularium acceperunt, sed ab initio fuerunt eremitæ ex monasterio Ilicetano, vel Eugubino sancti Ambrosij, siue ex alijs ordinibus assumpti, & autoritate, ac priuilegio Apostolico in canonicos mutati. nec tamen negamus, illos veros esse canonicos, sicut negari non potest esse verè legitimum, quem Princeps suo priuilegio legitimat.

VI. SEptimo infertur, falsum esse, quod scribit idē autor lib. 5. fol. 29. pag. 2. hanc congregationem fuisse primitus institutam inter congregationes canonicorum regularium, nam longè ante initium huius congregationis erant in Italia multæ aliæ congregationes sub suis capitibus degentes, & conuentus Generales, ac etiam Rectores Generales habentes, vt supra ostensum fuit. extra Italiam verò erant præclarissimæ congregationes Colimbricensis S. Crucis, Parisiensis S. Victoris, item S. Rufi, & S. Laurentij, in Belgio Aroasiensis, Windesimensis, Nussiensis, in Palestina sancti Sepulchri, quæ omnes longè ante annum 1408 quo tempore cœpit hæc congregatio, fuerant institutæ.

Scio dicet, te solùm comparatione nostræ Lateranensis Congregationis locutum, id enim satis euidenter alijs in locis indicat, vt dum lib. 8. fol. 12. scribit, primum priuilegium datum à Gregorio XII. suæ congregationi esse prius primo priuilegio dato ab eodem Gregorio XII. canonicis Frigdionarijs, imo quando Frigdionarij nondum ex quo eruperant. & eodem lib. fol. 4. pag. 2. & fol. 21. pag. 2. quod quibuscunque iuribus contendamus, siue priuilegijs, vel præstantioribus, vel vetustioribus, siue primarijs institutionibus, siue quacunque antiquitate, etiam ipso habitu canonico, & claustrali, suæ congregationis canonici nostris sint præferendi, iunctis alijs, quæ habet lib. 2. fol. 46. pag 1 & lib. 7 fol. 14. 1. & lib. 8. fol. 40. 1. Verùm si sic intelligi cupiebat, nō debuerat absolutè dicere, suam congregationem primitus institutam inter omnes congregationes canonicorum regularium. Quod autem ad nostros attinet, nobis nunc curæ non est de maioritate, & primatu contendere, sufficit enim nobis Papalis decisio, qua post longum examen decisum est, nos esse de illis antiquis clericis à B. Augustino, imo vero à sanctis Apostolis institutis, idque compertum satis ex pluribus verissimis, & authenticis documentis. Videatur Constitutio Pij IV. quæ est in Bullario 95. in ordine inter cōstitutiones huius Pontificis. probent etiam ipsi se esse de eisdem clericis antiquis, & non nuper institutis, & manum damus, ac etiam ex reuerentia, & amore fraternitatis per omnia cedimus, qui non de primatu contendimus, sed de iuribus, & hæreditate, ac finibus Patrum nostrorum conseruandis. Quod autem ait, primum priuilegium datum à Gregorio XII. huic congregationi esse prius primo priuilegio dato ab eodem Pontifice nostræ congregationi, verum non esse inueniēt, qui legerint eiusdem Gregorij priuilegium anno 1407. nostris Frigdionarijs concessum, quando illi nondum erant instituti.

OCtauò infertur, falsum esse, quod scribit lib. 8. fol. 12. 13. 26. 37. 38. & 43. & pro quo VII.
excandescit, nunquā inueniri, præsertim in literis Apostolicis dictos canonicos appellatos canonicos S. Saluatoris de Sylua lacus, vel de Bononia, vel de Venetijs: nam vocari S. Saluatoris de Sylua lacus, apparet ex duodecim priuilegijs Greg. XII. vocari etiam canonicos S. Saluatoris de Bononia, præter quod constat ex literis Clemētis VIII su-

pra citatis, potest etiam ex eodem autore, qui dicit, suos erexisse monasterium S. Saluatoris de Bononia in caput & titulum vniuersalem congregationis, & pro confirmatione erectionis supplicauisse Martino V. vt videre est lib. 5. fol. 54. demum vocari canonicos S. Saluatoris Venetiarum, fatetur ipse lib. 8. fol. 3. pag. 2. vt satis non intelligam, quid dicere velit, dum sæpiùs de eodem affirmat, & negat.

Nonò infertur, nulla probabilitate subnixũ, quod scribit lib. 3. fol. 38. pag 1. & repetit lib. 8. fol. 12. 1. & fol. 28. 2. Hanc congregationem originem trahere ab antiquis canonicis Rhenensibus, & quod de sua congregatione fuerunt Lucius II. Honorius II. Innocentius II. & alij relati inter canònicos antiquæ congregationis S. Mariæ de Rheno, pro qua re ferè vsque ad iniurias decertat lib. 4. fol 4. & lib. 5. fol. 55. & lib. 8. fol. 17. & 28. & alibi sæpissimè, cum ista congregatio, si personas attendamus, ab Eremitis Ilicetanis, & Ambrosianis traxerit suam originem, si ad autorem, ille fuerit vel venerabilis Stephanus Eremita, vel Gregorius XII. si locum institutionis, ille fuerit non monasterium S. Mariæ de Rheno, sed S. Saluatoris de Iliceto, & cum nonnisi an. 1418. ad monasterium S. Mariæ de Rhenn fuerint admissi, decem annis postea quam fuerant instituti, vnde non possunt dicere, se à Rbenanis descendere, nisi dicamus congregationem decem annis postquam ab vno parente nata est, iterato in vẽtrem alterius matris introire, & denuo ab illa originem ducere, & nasci, quod etiamsi per impossibile fingeremus, adhuc verum non esset, quod tanta constantia & animositate fingit. Primò quia quando isti canonici ad monasteria S. Saluatoris, & S. Mariæ de Rheno simul vnita admissi fuerunt, iam nulli amplius erant canonici Rhenani præter vnum Priorem Franciscũ Ghislerium, qui nunquam illis vniri voluit, sed omnimodam administrationem, & iurisdictionem vsque ad mortem sibi retinuit, & illos solùm admisit ad diuina officia celebranda in suis Ecclesijs more Capellanorum, neque vnio ante obitum dicti Ghislerij suum plenum effectum est sortita. Secundò quia literæ Apostolicæ expresse fatentur, dictos canonicos sic accedentes alterius fuisse habitus, instituti, & obseruantiæ, ab antiquis illis canonicis Rhenanis, & à summo Pontifice ita admissos ad dicta monasteria, vt tamen proprium habitum, instituta, & obseruantias retinerent, & secundum illa perpetuo ibidem viuerent, adeo quod vetus congregatio cum suis institutis in illorum aduentu penitus interijt, & noua congregatio alterius habitus, instituti, & obseruantiæ successit. vnde isti noui canonici nõ magis dicere possunt se descendere ab antiquis canonicis Rhenanis, quàm à Monachis sancti Benedicti, quorum multa monasteria obtinnerunt, vt S. Ioannis Euangelistæ Rauennæ, S. Danielis & S. Michaëlis in agro Patauino, & alibi, & qua ratione dicere possunt, canonicos illos Rhenanos esse de illorum congregatione, eadem dicere possunt S. Benedictum, Placidum, Maurum, & alios monachos existere de eadem congregatione.

VIII SEd dicit: nos antiquis canonicis Rhenanis vniti sumus. Ergo in illorum naturam transiuimus, & nobilitatem, iura, & præeminentias sequimur, quia quod vnitur, sequitur naturam eius cui vnitur. sed contra seipsum loquitur: nam quod alteri vnitur, iam supponitur existens, & aliunde originem habens: vnde si ipsi sunt vniti antiquis Rhenanis, iam fatentur, quod aliunde originẽ traxerunt. secundò falsum est illud, quod alteri vnitur, sequi naturam illius, & conditiones, & illo inferius esse, neque iura ab eo allegata id docent, sed oppositum, nam glossa in cap. Et temporis 16. quæst. 1. varios modos vnionum distinguit, & docet, aliquando ita vniri Ecclesias, vt ambæ retineant sua iura, titulos, & prælaturas, & tunc quod vnitur, non transit in naturam alterius, nec illius conditionem sequitur, nec est inferius illo. contradicit etiam hic autor sibi ipsi, qui lib 8 fol. 52. pag. 2. dicit, suos Ambrosianos vnitos fuisse antiquis Rhenanis, vt illis præessẽt. quomodo igitur suam naturam secuti sunt, & illis inferiores fuerunt? Tertiò falsum est, canonicos Ambrosianos antiquis Rhenanis fuisse vnitos, vt dictum est, nisi fortassis in sepulchris: quia quando isti successerunt, iam illi omnes excesserant.

Dicit secundò: nos inserti sumus antiquis canonicis Rhenanis, ergo iure gloriari possumus de illorum antiquitate, & nos ab illis originem ducere. Respondeo constare, non fuisse illis insertos, quia illi non existebant, nisi in sepulchro, & quod alteri inseritur ab alio originem traxit, vt notum est, & non gloriatur de radice, sed radix de illo: quia trahit radicem, & truncum in suam naturam, non autem trahitur in naturam radicis, & trunci, alioqui superfluè arbores insererentur, vt ex malis fierent bonæ, si quod inseritur, naturam arboris sequeretur. fateor aliam esse rationem in insitione spirituali, maximè per quam Christo per fidem, & gratiam inserimur ex naturalibus oleastris excisi, & contra naturam in bonam oliuam insiti Christo. Sed Paulus ipse docet, hoc contra naturam insitionis naturalis esse. Quare metaphora ista insitionis plus arguenti obest, quàm prosit.

Dicit tertiò: nos successimus antiquis canonicis Rhenanis. Ergo omnia illorum priuilegia, & iura in nos transtulimus. Respondeo per hoc non probari quod ipsi sint de illis antiquis canonicis Rhensnis, vel ab eis originem ducant. nam pari passu dicere possemus, nos à monachis Diui Benedicti originem ducere, quia multa illorum monasteria tenemus, quorum omnia & singula

iura, & priuilegia autoritate Apoſtolica ad nos fuerunt tranſlata, & vnus Princeps alteri in Regno, vel Imperio, vel feudo ſuccedens, omnia illius iura, & priuilegia, & præeminentias acquirit, & in ſe transfert, & tamen non eſt neceſſe, illum trahere originem ab illo, cui in principatu ſuccedit.

Dicit quartò: omnia antiqua iura, & ſtatuta antiquorum Rhenanorum in nobis ſunt reformata. Reſpondeo primò ex literis Apoſtolicis conſtare, falſum id eſſe, & potius omnia antiqua inſtituta, mores, & obſeruantias per iſtos nouos canonicos Ambroſianos, ſiue Ilicetanos fuiſſe abrogata; nam iſti noui illis antiquis ea lege ſucceſſerunt, vt cum eſſent diuerſi habitus, inſtituti, & obſeruantiæ ab illis antiquis, nihilominus ceſſantibus antiquis inſtitutis, iſti ſuum habitũ, inſtituta, & obſeruantias retinerent & cum illis, & ſecundum illa in dictis monaſterijs viuerent.

Dicit quintò: reformatio ſpeciem non mutat cap. Relatum, ne clerici, vel monachi. Nos monaſterium Rhenanum, & ſancti Saluatoris reformauimus. Ergo ſumus de illis antiquis canonicis Rhenanis. Reſpondeo falſum eſſe, quod reformatio ſpeciem non mutet, neque hoc dicere illũ textum: nam aliquando reformatur collegium, quod erat relaxatum, reducendo illud ad priſtinum ſtatum, & tunc reformatio non mutat ſpeciem: aliquando reformatur collegium cum immutatione ſtatus, vt cum Eremitæ Ilicetani facti ſunt canonici, & ſimiliter Ambroſiani, & tunc reformatio mutat ſpeciem; aliquando verò reformatur Eccleſia, ſeu monaſterium, & non collegium, & tunc reformatio mutat ſpeciem, vt dicit textus allegatus, & docet quotidiana experiẽtia, quare cum iſti canonici reformauerint non antiquum collegium Rhenanum, quod erat extinctum, ſed ſolum illius monaſteria, potius cõcludendum eſſet, illos alterius ſpeciei fuiſſe.

IX. DEcimò infertur, nullatenus verũ eſſe, quod ſcribit libro 8. fol. 8. pag. 2. de hac illius cõgregatione locutum D. Antoninum in ſecunda parte Hiſtoriali titulo decimo quinto cap. vigeſimo tertio § ſecundo cum dicit: *Nam canonici regulares, qui dicuntur principium habuiſſe ab Auguſtino Gemma Doctorum, a regula ſua relaxati erant, & deformati: ſed reformati à Domino mediantibus duobus eximijs viris, ſcientia, & vita præclaris*: Nam D. Antoninus non dicit, quod ij duo viri reformauerint ordinem canonicum ſub binas congregationes, vt ſuam comprehenderet, quemadmodũ hic autor fingit, errorem incurrens, quem Ticinenſi imponit eodem libro folio tertio, ſed ſubdit ſtatim, quinam fuerint canonici per dictos duos viros reformati, addens: *Et iam dilatati ſunt per Italiam in fratribus, & monaſterijs in regulari obſeruantia degentes, & primus horum locus fuit & eſt prope Lucam, & dicitur Friſonaria vnde & congregatio illa, quæ ſub vno capite gubernatur, dicitur de Friſonaria, & abbatiam etiam Eugubinam poſſidet.* & poſtea de hac noua congreg. canonicorum regularium S. Saluatoris de Bononia ſubdit: *Et poſt hos alij quidam religioſi ordinis eremitarum ſegregantes ſe ab ipſo ordine, vt reſtrictiùs viuerent, &c.* Ecce tibi, iſti non ſunt de illis primis à duobus viris ſcientia, & vita præclaris reformatis, quos D. Antoninus dicit à D. Auguſtino principium habuiſſe, ſed alterius inſtituti nuper inuenti.

11. INfertur, ſine cauſa eundem autorem nonnullis Hiſtoricis, & autoribus ſuccenſere toto lib. 8. & ſupra lib 2. fol. 54. & lib. 4. fol. 2. & lib. 7. fol. 7. & toto illo volumine, cuius hic eſt præcipuus ſcopus, & finis, quod negent hanc ſuam congregat originem ducere ab antiquis canonicis Lateranenſibus, à S. Auguſtino, imò à SS. Apoſtolis inſtitutis, ſicut de noſtris affirmãt: ex quibus Doctoribus præter noſtros Ticinenſem, & Sirenium, nominat Volaterranum, Syluestrum Maurolicum, Hieronymum Platũ, Hieronymum Sorbum, Thomam Bzouium. potuiſſet addere Emanuelem Rodericũ tomo 1. Quæſtionum regularium q. 3. art. 1. cum è contra, vt inquit, ipſi verè dicere poſſint, ſe deſcendere ab antiquis canonicis Lateranenſibus, & illis iunctos, ſicut & noſtri; & qua ratione Sixtus IV. dixit, noſtros Frigdionarios deſcendiſſe ab antiquis canonicis Lateranen & ab Apoſtolis, eadem id ipſum de ſua congreg. dicere debuiſſe: & quod ipſi per continuatum tramitem deſcenderunt à canonicis à D Auguſtino inſtitutis. nam etſi hęc omnia illo poſſes verificare quàm maximè optaremus, quæ nihil nobis obeſſent, ſicut non obeſt, quod ſint in Gallijs, Hiſpanijs, Belgio, & Alemania complura collegia canonicorum regularium, quos cenſemus, & pro comperto habemus eſſe de antiquis canonicis à D. Auguſtino, vel etiam ab Apoſtolis inſtitutis: multum verò prodeſſent ad amputanda iurgia, & occaſiones altercandi de primatu cum admiratione, ac etiã ſcandalo eorum, qui noſtras nugationes legunt. tamen timeo, hunc autorem, ſuos canonicos eſſe de antiquis clericis, vel Lateranenſibus, vel à B. Auguſtino, & à ſanctis Apoſtolis inſtitutos, nonniſi cum magno labore poſſe probare, propter duo, quorum alterum eſt, quia notum eſt lippis, & tonſoribus, illos, non ex antiquis canonicis deſcendere, ſed ex eremitis in domibus eremitarũ autoritate Apoſtolica canonicos creatos. nam ſi Pontifex modo vnum, vel plura monachorum Benedictinenſium monaſteria, aut etiam Capucinorum, in canonicos erigere vellet, & illos monachos canonicos creare, nunquid non eſſent vere canonici? & tamen riſum faceret, qui contenderet illos eſſe de canonicis antiquis Lateranen. ſiue à D. Auguſtino, ſiue ab Apoſtolis inſtitutis. Secundo quia ad probandam identitatem ſaltem ſpecificam, requiritur identitas habitus ſubſtantialis, ſiue eſſentialis, vt notum eſt, & ſup- X.

ponitur pro comperto ex ijs, quæ communiter tradunt scribentes post Glossam in Clementina 1 de Electione, in verbo habitus Verùm istorum canonicorum habitus etiam substantialis aliqua ex parte videtur diuersus ab habitu antiquorum canonicorum Lateranensium à D. Augustino, & à SS. Apostolis institutorum, quod ostenditur. nã antiquorum canonicorum Lateranensium substantialis habitus est sola tunica linea, quam sub cappa deferunt, vt Io Andreas in dicta Glossa communiter receptus tradit, & Benedictus XII. in Bulla Generalis reformationis canonicorum regularium in cap. de forma habitus, & idem autor fatetur: Verùm isti canonici præter tunicam lineam habent pro habitu substantiali scapulare laneum cucullatum, quod sapit naturam habitus monastici, & non clericalis. nam quod dictum scapulare sit illorum habitus substantialis, fatetur idem autor lib. 3. fol 21 pag. 1. maximè sine cuculla, hæc enim illius sunt verba; *Neque canonico scapulare illud, quod neque accidit canonico, sed substantiale est &c.* & lib. 5. fol. 48. pag. 2. vbi ait, quod habitus professionis est habitus de substantia, & essentia ordinis, iunctis ijs quæ scribit lib. 5. fol. 18. pag. 2. & fol. vigesimo 2. & fol. trigesimo secundo 2. vbi dicit, scapulare esse habitum professionis, in quo canonici illius congreg. profitentur, qui idcirco non datur Nouitijs, & ita etiam habetur in constitutionibus dictę congreg. tum antiquis, tum etiam modernis Romæ editis 1612. cap. 19. quod est de professione. Deinde fatetur idem autor lib. 4. fol. 53. psg. 2. illa verba Bullæ Martini V. per quam canonicos dictæ congregationis admisit ad Ecclesiam S. Saluatoris Bononiensis, retento illorum habitu, licet illi essent diuersi habitus, instituti, & obseruantiæ ab antiquis canonicis dictæ Ecclesiæ, de habitu essentiali esse intelligenda: illi autem canonici Ambrosiani nõ erant differentes ab antiquis Rhenanis in habitu, qui est tunica linea, sed quoad scapulare. Ergo illud est habitus essentialis. nam cappa exterior siue esset eadem, siue diuersa, in vtrisque accidentalis erat habitus, non essentialis. imo scapulare multo magis videtur habitus substantialis canonicorum dictæ congreg. quàm Rochettum: quia illi Rochettum concedunt etiam Conuersis, ex illorum constitutionibus cap. 8. de Vestibus, quibus tamen non concedunt scapulare, & tandem illud est habitus internus, vt idem autor concedit lib. quinto fol. quadragesimo secundo 2. & quinquagesimo secundo 2. habitus autem internus, idem est, quod habitus substantialis.

XI. QVod autem eiusmodi scapulare sit habitus monasticus, fatetur ipse lib 3. fol. 17. per totum, & fol 18. pag. 2. & fol. 22 pag. 2. & quod rem vrget lib. 3. fol. 21. pag. 2. vbi scribit, scapulare suorum canonicorum illud idem esse, de quo sub nomine cucullæ loquitur Concilium Aquisgrani cap. 125. hæc namque illius sunt verba: *Ita illi, qui Ludouico Pio Imperatore in Concilio Aquisgrani eo scapulari vsi sunt. sicut & nos vtimur, illi correcti, nos à Iulio II. & Calisto III. adhuc retento scapulari, quod non contrarium esset habitui canonico, veri Canonici regulares D. Augustini decreti sumus.* Porro scapulare illud, de quo Concilium Aquisgrani ibi loquitur, esse cucullam monasticam, quæ monachalis est habitus, quamque Concilium ibid. & text. in cap. Mandamus 19. q. 3. canonicis regularibus interdicunt, res est tam certa, vt nulla probatione indigeat. Quare licet Papa potuerit nouos canonicos instituere, & veros canonicos decernere, & nihilominus scapulare illis præscribere, quod illorum habitus esset essentialis, quæ non negamus, nec negari possunt, addo etiam decernere illos esse veros canonicos ordinis S. Augustini, & pro talibus habendos. dubium nihilominus remanet, an illi canonici cum illo habitu sic nuper instituti sint verè de illis à B. Augustino institutis, & pars negatiua apparet verior: quia ordo D Augustini nõ est corpus naturale, sed mysticũ, cui sine sui immutatione noua species canonicorum per autoritatem Apostolicam addi potest quid enim prohibet? sicut in corpore vnius Reipublicæ ad veteres familias nouæ addi possunt, quę ex priuilegio sunt verè de corpore Reipublicæ, & tamen non sunt de illis antiquis familijs Reipublicæ, quid enim vetat?

Nec videtur sufficere, quod ait, scapulare non esse habitum professionis, sed signum habitus professionis, vel signum professionis. non enim Doctores alia ratione asserunt, habitum esse de essentia religionis, nisi quia est signum externum professionis internæ. vt notat D. Thom. 2. 2. q. 185 art. 8. nec etiam sufficit, quod alibi ait, scapulare cucullatum, vel cum cuculla lata esse habitum monasticum, cæterum sine cuculla, vel cũ cuculla stricta, & reformata esse habitum canonicalem. primò quia scapulare, quod Gregorius XII. & etiam Constitutiones recens editæ præscribunt, est cucullatum, & forma à Pontifice præscripta attendenda est, quæ etiam omitti non potest. secundò quod cappucium sit magis, vel minus strictum, non variat speciem cucullæ monasticæ. & demum attendendum est, non quid aliqui autoritate priuata faciant, sed quid ex præscripto legis fieri debeat.

MVltò minus verum est, quod idem autor, & ante illum Io. Baptista Signius lib. 1. c. 9. per multas paginas comminiscuntur, scapulare dictæ congregationis esse antiquum habitum claustralium deferri solitum etiam à canonicis regularibus præsertim Alexandrinis à D. Marco institutis, & à canonicis congregationis D. Marci de Mantua, & à Frigdionarijs, qui postea illud paulatim commutauerunt, vel abiecerunt, nisi forsan æquiuocatio lateat in nomine scapularis, vt sub hoc nomine comprehendantur omnia tegumenta scapularium, cuiusmodi sunt almutiæ, XII.

& quas vocant forcaturas, siue varotas, & cappucia, quæ à nonnullis super rochetto in choro deferuntur, de quibus in Constitutionibus Benedicti XII. in cap. de Forma habitus, hoc enim pacto concedimus, esse habitum canonicorum antiquorum, & modernorum, quo omnes passim etiam nunc vtuntur. At loquendo de scapulari, quod est hasta lanea cum cucullo, quale & monachi, & multi ex mendicantibus deferunt, nego illud fuisse habitum antiquorum canonicorum. & quod non fuerit habitus canonicorum Alexandrinorum, patet ex Cassiano lib. 1. de Institutis renunciantium cap. 7. illorum enim scapularia erant mauortes, quas nunc nos dicimus almutias, quod etiam canonici D. Marci de Mantua eiusmodi scapulare nõ deferrent, quidquid somniet Mamphridus, patet ex illorum constitutionibus in cap. de Habitu. illorum enim scapularia erant tum lanea, tum pellicea. non ergo erant hastata, vt sunt illa canonicorum huius congregationis: sed erant pelles, & cappucia, quæ nunc super humeros, & brachia à canonicis tum regularibus, tum secularibus deferri solent, qualia scapularia Canonici nostræ congregat. deferunt Lucæ in monasterio S. Frigdiani, iuxta antiquã loci consuetudinem. multò minus verum est, quod nostri Frigdionarij eiusmodi scapularia, siue nigra, siue alba vnquam tulerint, sed sunt imposturæ de frigido cerebro haustæ, quas libro sequenti solida ratione, & demonstratione reijciemus. illud autem multò magis mirandum, hunc autorem ad probandũ quod canonici D. Marci, qui quicunque essent, ordinis D. Augustini non erant, gestarent super rochettis scapularia, allegare Io. Andream in Clementina 1. in verbo Habitus de electione, qui neque ibi, neq; in toto libro Clementinarum de illis canonicis verbum habet.

XIII. 12. IN fertur, exili admodum fundamẽto subnixum videri, quod idem autor ait, Allegationes in causa præcedentiæ inter canonicos Lateranenses, & monachos Cassinenses pro eisdem Lateranensibus productas, æquè militare pro Canonicis S. Saluatoris, & eosdem canonicos dictæ congregationis S. Saluatoris Bononiensis æquè comprehensos fuisse in eadem causa, & sententiam à Pio IV. ad fauorem Lateranensium latam, æquè pro suis facere, in qua re probanda toto secundo libro insistit. & lib 8. fol. 9. pag. 2. nam licet, saluo vinculo charitatis, & amicitiæ cum RR. Monachis, hoc maximè verũ esse optaremus, tamen certum est canonicos dictæ congregationis in eadem causa ne per somnium quidem nominatos, sed neque laborum, vel expẽsarum participes fuisse. vnde illud in autorem quadrare posset, quod Iurisconsultus ait in l. si non fuerint partes. ff. pro socio, leoninam esse societatem, qua quis prædæ, & lucri, non autem laboris. & dispendiorum socius esse cupit. Et quanquam maximè desudet tum in propugnaculo Ticinensi tum in Allegationibus per nostros, Cremonæ editis transcribendis, & ad fauorem suorum iurium aptandis, tamen timeo valdè, ne à scopo aberret. nam totus status controuersiæ ad duo capita, seu dubia tandem redactus est, nimirum, an nos essemus de antiquis clericis à D. Augustino, vel SS. Apostolis institutis: & an supposito, quod de illis verè essemus, vti clericis per essentiam ius præcedendi monachos competeret, qui non per essentiam, sed ex accidenti, siue ex dispensatione sunt clerici, quare vt iura pro nobis allegata, & sententia pro nobis lata suis prodesse possit, probandum erit, quod sui sint de veris, & antiquis clericis à D. Augustino, & à SS. Apostolis institutis, ad quod probandum non sufficit aliorum dignitatem imminuere, vel aliorum iuribus detrahere. nam per hoc, quod domũ vicini demolimur, & deprimimus, nostram non erigimus, nec subleuamus.

CAPVT QVINQVAGESIMVM QVARTVM.

De quibusdam alijs Congregationibus Italicis Canonicorũ Regularium.

PRæter congregationes numeratas fuerunt, & sunt etiam in Italia aliæ nonnullæ, licet numero familiarum multò minores, vt quæ duo, vel tria monasteria ad summum non excedant. Hæ fuerunt congregatio Scolarium apud Bononiam, S. Iacobi Cellæ Volanæ in Episcopatu Comaclij in Romandiola, & nunc sunt congregatio S. Spiritus Venetiarum, & S. Petri de Monte Corbulo in Hetruria. I

Congregatio Scholarium fuit instituta apud Bononiã ante annum 1200. à nonnullis Scholaribus Bononiæ causa studij commorantibus. de qua Iacobus de Vitriaco S. R. E. Cardinali Episcopus Tusculanus in sua historia Occidentali cap. 27. hæc scribit: *Est alia Regularium canonicorũ Deo grata, & hominibus gratiosa cõgregatio extra ciuitatem Bononia, non longe ab ea in castris aeternis regis militantium, & eidem sub vnius matris obedientia in feruore spiritus, & mentis excessu tam deuotè, quam humiliter sit vientium, Hi siquidem adeo expediti post Dominum currunt, & nudi nudũ sequuntur, quod omnem exteriorum curam, & temporalium possessionem à se penitus reiecerunt, omnia transitoria tanquam stercora reputantes, vt Christum lucrifaciant. Sapienter enim pensantes, & prudenter attendẽtes, quod sufficit dies malitia sua, in tantum de crastino non cogitant, quod eleemosynas aliquas à fidelibus non recipiant,*

piunt, nisi quantum fortia vita sua ad artam necessitatem possit sufficere. Tribus in hebdomada diebus carnes, si eis apponantur, non recusant, in refectorio manducantes, & in dormitorio quiescentes, & Horas Canonicas secundum D. Augustini regulam pariter in Ecclesia in voce exultationis, & confessionis Domino concinentes, immolantes Deo sacrificium laudis, & reddentes Altissimo vota sua. Ipsi autem ex numero Scholarium Bononiæ causa studij commorantium in vnum Domino inspirante congregati, diuinarum scripturarum lectiones, vno eorum docente, singulis diebus audiunt, quæ autem diligenter audierint, Summi Pontificis autoritate & S.R.E. institutione Christi fidelibus diebus festis in prædicationem, & doctrinæ gratia deserentes, & Prædicatorum ordinem Canonicorum ordini coniungentes. Hac igitur dulcis mixtura bonorum multos ad imitandum allicit, prouocat, & ascendit, & diebus singulis sancta, & honesta Christi scholarium Congregatio, & numero ampliatur, & charitate dilatatur. Attendentes enim sapienter fortes athletæ Iesu Christi, quod nullum Sacrificium magis placitum sit Deo, quam zelus, & salus animarum, & quod anima, quæ impinguat, impinguabitur, sumentes in vasis suis de optimis terræ fructibus, & ferentes viro munera, aquas suas in plateis diuidunt, & fontes eorum deriuantur foras, in agro Domini fructum centesimum recepturi vnanimiter laborantes, vt animas peccatorum de faucibus Leuiathan extrahentes, postquam ad scientiam erudierint multos, fulgeant tanquam stellæ in perpetuas æternitates.

Vbi verò, siue in quo monasterio hæc congregatio fuerit instituta, nunquam reperire potui, nam tempore Iacobi de Vitriaco non solùm in ciuitate Bononiæ, sed iuxta illam in Suburbijs, vel collibus, aut agris vicinis multa canonicorũ erant monasteria. si diuinare liceat, suspicor hanc congregationem erectam in monasterio S. Victoris. Primò quod in literis Apost. præsertim Martini V. inueniatur illud monasterium fuisse caput aliorum monasteriorum, nam sub illo erat monasterium S. Ioannis in Monte in ciuitate. secundò quod locus esset prope ciuitatem, vnde diebus festiuis canonici in ciuitatem ad verbum Dei prædicandum sese recipiebant tertiò quod ipsum monasterium S. Victoris multorum doctissimorum virorum diuini, & humani iuris peritia clarissimorum olim domicilium esset, vt ex antiquis monumentis illius apparet, licet multæ scripturæ ad illud attinentes bellorum ruinis, rapinis, & vastationibus perierint, ob quas ante Martinum V. iam annis quinquaginta ipsum monasterium debito numero canonicorum erat destitutum.

II. CONgregatio S. Iacobi Cellę Volanæ instituta est in Episcopatu Comaclensi in monasterio vetustissimo canonicorum, dum Archiepiscopi Rauennatenses quædam monasteria canonicis dicti monasterij tenenda, & secundum illius institutiones reformanda tradiderunt, ex quibus fuerunt monasterium S. Adalberti in loco, qui nunc vocatur S. Albertus, necnon monasterium S. Laurentij in Cæsarea foris Rauennâ, quod erat monachorum ordinis D. Benedicti, sed cum disciplina monastica penitus in eo defecisset, anno 1266 Philippus Rauennaten. Archiepisc. canonicis S Iacobi Cellæ Volanæ reformandum commisit, publico instrumento vnionis confecto, sub hac forma.

In nomine Domini amen. Anno à natiuitate eius 1266. die 11. Nouemb. Indictione 9. Argentæ in camera venerabilis Patris Domini Philippi Archiepiscopi Rauennaten. præsentibus venerabilibus Patribus Domino Guido bello Episcopo Pistoriensi &c. Saluator mundi ad patiendum rediens, commissa B. Petro, & in ipsius persona suis successoribus super cunctos generali cura, ac plenissima potestate, apostolos per vniuersum mundum ad prædicandum misit, suis successoribus episcopis tradita potestate in grege sibi commisso, vt euellant, & dissipent, ædificent, atque plantent, de ipsorum manibus gregis eiusdem sanguinem requisiturus, cum in tam diffusa commissionis, & protectionis custodia generalis Christi Vicarius vbique dirigere nequeat suæ considerationis aspectum, reparando singula, sic sunt tradita vniuersa, ad instar illius, qui cum sit totus vbique, facit tamen Angelos suos spiritus, & ministros suos ignem vrentes. Igitur nos Philippus Dei, & Apostolica gratia S. Rauennatensis Ecclesiæ Archiepiscopus ad restaurationem, & reformationem Ecclesiarum nostræ custodiæ commissarum solita benignitate, ac solicita, & debita solicitudine intendentes, cum inuenerimus monasterium S. Laurentij in Cæsarea prope Rauennam ordinis S. Benedicti, quod olim per nigros monachos consueuit gubernari, collapsum in spiritualibus, & quasi totaliter in temporalibus etiam destitutum, & facta inquisitione, & examinatione habita diligenti, non possimus de monachis eiusdem ordinis sine iactura irreparabili ipsum monasterium restaurare, ex quibus destructio, & desolatio eiusdem monasterij iam processit, eodem monasterio nunc vacante, & nullo ibi monacho existente, prouidimus, atque disposuimus, habentes præ oculis solum Deum, ipsum monasterium de religiosis, honestis, & discretis fratribus ordinis S. Augustini reformare. Quare iam dictum monasterium cum omnibus suis iuribus, actionibus, possessionibus, bonis, & rebus omnibus, honoribus, & oneribus eiusdem monasterij de consensu fratrũ nostrorum Sinibaldi Archidiaconi, & Diuidonis Præpositi Ecclesiæ Rauennaten. præsentium concedimus, vnimus, ac supponimus tibi præsenti D. Vbertino Præposito, ac Syndico Prioris, ac Conuentus Ecclesiæ S. Iacobi Cellæ Volanæ recipienti, & stipulanti nomine, & vice ipsius Prioris, & Conuentus, & pro ipso Priore, & Conuentu, seu Ecclesia supradicta, & ipsi Ecclesiæ, & canonicæ S. Iacobi Cellæ Volanæ ordinis S. Augustini Comaclensis Diœcesis, ita quod de cætero vnus, & idem sit Rector, administrator, & gubernator, & Prior, & Canonici ipsius Canonicæ S. Iacobi, & monasterij prædicti, saluis, & reseruatis nobis, & Ecclesiæ Rauennatensi in ipso monasterio, & Rectore iuribus, rationibus, & con-

suetudi-

suetudinibus, & honoribus omnibus, tam in spiritualibus, quàm in temporalibus, vtraque lege Iurisdictionis scilicet, & ditione baclenus praestitu, consuetu, & debitu nobis, & Ecclesiae Rauennatensi, ita quod per vnionem huiusmodi nobis, successoribus nostris, & Ecclesiae Rauennatensi in aliquibus supradictis praiudicium nullum fiat, quae omnia, & singula supradicta &c.

III. ET licet ex forma vnionis videatur istud monasterium S. Laurentij eidem canonicae S. Iacobi taliter vnitum, vt vnus & idem in vtrisque monasterijs esset Prior, constat tamen in eodem erectum conuentum canonicorum sub Priore distincto à Priore & conuentu S. Iacobi cum subiectione tamen ad ipsum Priorem S. Iacobi ex multis literis Apostolicis. reperitur autẽ idem monasterium de anno 1396. postea vnitum canonicis S. Mariae in Portu, forsan, quia canonici S. Iacobi illud desererant, quibus vice versa reperiuntur ipsi Portuenses alia bona, & iura cessisse, quae habebant in Episcopatu Comaclensi.

Praeter supradicta monasteria ad eandem congreg. spectabant Ecclesia S. Iuliani prope Fauentiam, quam canonici S. Iacobi anno 1222. accepta compensatione concesserunt mensae Episcopali Fauentinae. Item Ecclesia Parochialis loci Mordani, cum alia Ecclesia quam nunc tenent FF. Minores Conuentuales quae omnia constant authenticis scripturis existentibus Ferrariae in canonica nostra Abbatiali S. Io Baptistae.

Verùm omnia haec monasteria nunc solo sunt aequata, nam monasterium ipsum S. Iacobi nostrae congregationi vnitum, prope Ferrariam ob aeris intemperiem translatum est, loco Cellae Volanae omnino destituto. Similiter monasteriũ S. Laurentij, quod ab Eugenio IV. eidem congr. fuerat vnitum, paucis ab hinc annis in quadam ciuitatis Rauenn. munitione, quod vrbi esset nimis propinquum, euersum est, illius materia pro aedificio noui templi S. Mariae in Portu infra ciuitatem à Sede Apostolica concessa, in quo sinistro latere sacellum D. Laurentio sacrum ad antiqui monasterij memoriam conseruandam, erectum est. monasterium vero S. Adalberti cum vico ab eo cognominato saepius capto, combusto, & euerso destructum, tandem redactum est in Archipresbyteratum sęcularem.

Ex hac congr. prodijt Blasius de Nouellis Ferrariensis Lateranensis Basilicae Poenitentiarius, & deinde Adriae Episcopus, qui cum esset Prior Monasterij S. Iacobi Cellae Volanae, primò sui monasterij reformationi ex animo incubuit. Verùm cum eam difficilem deprehendisset, illud nostrae congr. paulò ante reformatae vniendum curauit, cum quo ipsam congr. ingressus aliquot annis sanctissimè nobiscum vixit, ad Episcopatum Adriaticum postea assumptus, quem cum laudabiliter rexisset, non sine sanctitatis opinione ex hac vita ad coelestem migrauit: cuius corpus Ferrariae in Ecclesia nostri monasterij fuit tumulatum.

CONgregatio S. Spiritus Venetiarum sub Martino V. suam originem habuisse dicitur circa annum 1424. in monasterio S. Spiritus prope Venetias, quod antea fuerat canonicorum regul. circa annum 1140. fundatum, sed postea circa an. 1380. canonicis destitutum, monasterio Abbatiali Brunduli vnitum. Autores huius congreg. feruntur quatuor clerici nobiles Veneti seculares, videlicet D. Andreas Bondimerio, D. Michaël Maurodeno, D. Philippus Paruta, & D. Franciscus Contareno hi zelo vitae communis, & religiosae inflammati primum apud locum intra lacunas S. Mariae de Nazareth conuenientes, vbi erat monasterium eremitarum ord. S. August. Magistro Gabrieli Spoletano eximio illorũ temporum concionatori, & eius loci Priori seipsos tanquam Patri spirituali instituendos tradiderunt, cuius hortatu ipsum ordinem eremiticũ ingredi, & professi, & de virtute in virtutem in dies proficientes, paulò post monasterium S. Danielis in agro Patauino Abbate commendatario concedente, obtinuerunt. Verum Abbatia alij collata, negotiumq̃ę manibus dissiluit. quare in Patriam reuersi, monasterium S. Spiritus Abbate Brundulensi concedente obtinuerunt, & canonicum ordinem in eo renouauerunt. nam anno 1424. ex commissione Martini Papae V. dimisso eremitico, canonicum habitum, & institutum sumpserunt, per manus D. Petri Marcello Episcopi Patauini, in cuius manibus iterato professionem emiserunt. Electus est Prior D. Andreas Bondimerio, qui multis annis ipsum monasteriũ religiosissimè gubernauit. Postea aliud monasterium Patauij obtinuerunt, quod S. Michaëlis dicitur. Priores habent annuos, per quos reguntur; Visitatores verò per singulos annos ex concessione apostolica ex alijs ordinibus, siue claustralium, siue mendicantium sibi deligunt, sub protectione Serenissimi Principis Venetorum degunt. Ex monasterio S. Spiritus prodierunt ipse D. Andreas Bondimerio ex Priori Patriarcha Venetiarum III. in ordine anno 1460. electus, & confirmatus, & D. Philippus Paruta, qui assumptus est ad Archiepiscopatum Cretensem anno 1458. IV.

CONgregatio S. Petri de Monte Corbulo circa tempora Iulij Papae II. fuit instituta. Ex Volaterrano lib. 21. locus primae fundationis mõs Corbulus in Episcopatu Florentino, sed propè ciuitatem Senarum milliario circiter duodecimo. autor quidam Petrus Regiensis, vel Mediolanensis, vt alijs placet, qui antea fuerat monachus Carthusianus, imo, & canonicus S. Saluatoris Bononiensis, vt Mozzagrugnus lib. 1. in fine scribit, qui cum in Francisci de Soderinis Volaterrani Episcopi, & Alexandri VI. Referendarij familiaritatem, & amicitiam deuenisset, eius fa- V.

uore

uore fretus in eo loco in Ecclesia Diui Michaelis nuncupata dictam congregationem inchoauit, sub inuocatione, & titulo B. Petri Apostoli, quã a Iulio II. confirmatam scribit Volaterranus, aut à Leone X. vt autor est Benedictus de S. Gemi- niano eius congregationis canonicus. Addit Io- sephus Mozzagrugnus ex Annalibus dictæ con- gregationis locum primarium institutionis non fuisse in Monte-Corbulo, sed monasterium S. Mariæ de Bibona in maritimis Pisanis, Volater- ranæ tamen Diœcesis. Habitus canonicorum di- ctæ congregationis ab initio fertur fuisse tunica grisei, seu leonini coloris, super quam rochettũ, & super illo almutiam, siue cappucium ferebant. Verùm anno 1521 mutatus est color griseus in nigrum, & assumpta chlamis nigra, ad instar ca- nonicorum S Frigdiani Lucæ. Hi canonici in magna abstinentia, & paupertate viuunt, anti- quorum clericorum Apostolicorum vitam, & mores æmulantes, operibus charitatis incumbẽ- tes, & de labore manuum viuentes, & in commu- ni operantur omnia. Solitudinem diligunt, ho- spitalitatem sectantur, quorum mores, ac vitam vtinam vrbanitæ imitarentur. Horum memine- runt Volaterranus, Trullus lib. 1. cap. 10. & Moz- zagrugnus loco citato, & alij, ad quos remitto.

CAPVT QVINQVAGESI- MVMQVINTVM.

De Congregationibus Canonico- rum regularium Gallicanis, & reformatione facta per B. Iuonem in Ecclesia Beluacen- si S. Quintini.

1. SEculum vndecimum, & duo- decimũ fausta, & fœlicia mul- tarum Ecclesiarum reforma- tione, & etiam fundatione ple- rarumq; canonici ordinis cõ- gregationum in varijs mundi partibus extiterunt. nam quo tempore in Italia per canonicos S. Frigdiani, Portuenses, Morta- rienses, Bononienses, & alios fuit reformatus, & sub varijs congregationibus reparatus eodem in Gallijs, Hispanijs, & in Belgio per sanctos viros Iuonem, Theotonium, & alios legitur restitu- tus, & multarum congregationum institutione similiter propagatus. Cæterùm de Gallicanis cõ- gregationibus verba facturi, à reformatione fa- cta in Ecclesia S. Quintini Beluacensi per B. Iuo- nem illius Ecclesiæ Præpositum, ac deinde Car- notensium Episcopum sermonem exordiemur. De hac enim reformatione Sigibertus Gembla- censis autor illorum temporum in suo Chronico sub anno 1078. scribit: *Ab hoc tempore cœpit reflore- re in Ecclesia B. Quintini Beluacensi canonicus ordo, primùm ab Apostolis, postea à B. Augustino Episcopo re- gulariter institutus, sub Magistro Iuone venerabili eiusdem Ecclesiæ Præposito, postea Carnotensium Epi- scopo.* His consentiunt Vincentius Beluacensis in Speculo Historiali, & ex illo D. Antoninus in 2. parte Historiali tit. 15. cap. 16. in fine, vbi eadem vtriusque autoris verba repetens, ait: *Circa annum Domini 1080. cœpit reflorere in Ecclesia S. Quintini Bel- uacensi ordo canonicorum regularium, primùm ab A- postolis, deinde à B. Augustino Episcopo, & Doctore exi- mio regulariter institutus sub magistro Iuone venera- bili eiusdem Ecclesiæ Præposito, postea Carnotensi Epi- scopo, qui post Isidorum fecit compilationem antiquo- rum Decretorum.* Adstipulatur autor Supplementi Chronic. lib. 12. sub anno 1106. vbi de eodẽ Iuo- ne disserens inter alia huius sancti viri egregia fa- cinora hoc memorat, quod cum incredibili san- ctitate, & humilitate insignitus esset, etiam ordi- nem suũ in Gallijs collapsum mirificè reforma- uit, & lib. 14. in vltima illius editione, ipso ad- huc autore superstite, & recognoscente edita an- no 1506. fol. 363. inquit: *Ordo canonicorum regula- rium ab Apostolis primum institutus, indeque à B. Au- gustino apud Hipponem Africæ vrbem diuinis institu- tionibus decoratus refloruit, varijs postmodum tempo- rum successibus in Hispanijs, Gallijs reliquisque per or- bem regionibus, & per Italiam mirum in modum est profusius dilatatus, sed apud Burgundiam in Beluacen- si Ecclesia sub magistro sanctoque viro Iuone eiusdem Ecclesiæ Præposito ad pristinam eiusdem ordinis obser- uantiam efflorere cœpit vigesimo fere vndo imperij Henri ci IV. anno.* Allegat Vincentium, Antoninum, & autorem Fasciculi temporũ, & longius rem pro- sequitur, concordatque Onuphrius in Chronico sub anno 1080. Multa, eaque præclara in huius sanctissimi viri commendationem, ac illius do- ctrinæ, necnon constantiæ in eius seculi vitijs, & luxu arguendis, & corrigendis, & disciplina cleri- corum penè soluta reparanda, scribunt passim Historici, & in primis Cardinalis Baronius tomo 11. qui hoc solùm omittit, quod alij summæ illius laudi tribuunt, illum, & canonicum regularem, & canonici ordinis reparatorem in Gallijs exti- tisse. Verùm qui ea solùm persequimur, quæ ad ordinis reformationem, siue reparationem spe- ctant, illis prætermissis, duas tantùm epistolas proferemus, ex quarum altera apparet, hunc san- ctum virum ex regulari canonico ad Episcopalis dignitatis gratiam euectum fuisse: ex altera verò illum non solùm in Præpositura S. Quintini, ve- rùm etiam in Ecclesia, & Episcopatu Carnotensi clericos canonicos habuisse. Prior epistola est Vrbani Papæ II. ad Richerium Archiepiscopum Senonensem, qua illum de huius sancti viri as- sumptione ex ordine canonicorum regularium, & de illius consecratione in Carnotensem Epi- scopum certiorem reddit. Exemplum Epistolæ hoc est:

VRbanus Episcopus seruus seruorum Dei. Rocherio Senonensi Archiepiscopo salutem, & apostolicam benedictionem. Quantas pro Gaufrido quondam Episcopo Carnotensi Ecclesia molestias sustinuerit, quanta ad Apostolicam sedem querela perlata fuerint, dilectionis tua strenuitas recognoscit. tandem rei veritate diligentius perquisita, largiente Domino iustitia satisfecimus, & ab ipso in nostris manibus siue cuiusque tenore conditionis Episcopatus refutatus est, tunc ad suam fraternitatem scripta direximus, rei gesta ordinem indicantes, & vt tuum Carnotensibus ad eligendum, & consecrandum antistitem, auxilium praberes flagitantes. Nostra itaque Carnotenses fulti locutione, venerabilem presbyterum Iuonem ex ordine canonico in Episcopum ordinauerunt. Cum autem consecrationis gratiam promptè Ecclesia petiuisset, tua ei fraternitas manus imponere recusauit. ad nos ipsis venientibus, & consecrationis eiusdem gratiam postulantibus, nos qui viri religionem iam dudum noueramus, ac eius eligendi licentiam dederamus, petitioni iusta deesse nequiuimus. Consecratum igitur eum salua Ecclesia tua obedientia remittentes, dilectionis tua dulcedinem postulamus, vt omni litis fomite consopito, benignitate eum debita complectaris, & ad Ecclesia regimen auxilium tuum largiaris. Porro Gaufridum, si Episcopatum reinuadere, aut Ecclesiam infestare voluerit, ipsum, ipsiusque fautores anathemati subiacere decreuimus. Vale.

III. ALtera epistola est ipsius Iuonis ad Petrum Pictauiensem pro quodam canonico regulari quem idem Petrus multis precibus ab ipso Iuone postulatum, & obtentum, vt cuidam suæ Ecclesiæ præficeretur, ac etiam canonicè electũ, vt Abbati S. Cypriani satisfaceret, confusum ad suum monasterium remiserat. exemplum autem Epistolæ hoc est:

Reuerendo in Christo Fratri Petro Pictauiensi Episcopo Iuo humilis Ecclesia Carnotensis seruus. Sic bona plantare, vt non studeat bona conuellere. Si fraternitatem vestram in ius vocare possemus, quantum saluo charitatis vinculo posset fieri, iure a vobis multa expostularemus iniurias, partim communes, partim proprias: quia clericum in Diœcesi nostra Deo militantem, & pro pulchritudine, & dulcedine vita contemplatiua fonti totis desiderijs inhiantem, ad publicum redire quietem suam interrumpere, vestra admonitione, vestra autoritate compulistis. Quem cum vobis ad regimen cuiusdam regularis Ecclesia Diœcesis vestra vestris epistolis crebrò compulsi concessimus, & canonicè electum ab ipsa Ecclesia transmisimus, non satis aptam à vobis passum est repulsam, quam praepostero ordine disceptare iussistis, quando iam facta à fratribus, & collaudata à vobis eius electio in Prioratus sui sede eum sublimare noluistis. in quo & illi fratri non modicam intulistis verecundiam, & amico vestro non minimam fecistis iniuriam: nam enim erat tanta precum instantia ab amico postulandus, qui ad iniuriam doni, & donantis tam facilè mutata sententia fuerat refutandus. Nec satis tuentur fraternitatem vestram litera Domini Papa, quibus distandis altari interfuimus, qua confirmant Abbati S. Cypriani ius illud pradicta Ecclesia, quod se habere dicebat ex legitima concessione quorundam Monachorũ, qui vt audiuimus, quietam possessionem clericorum approbant. Monachorum verò sancti Cypriani intrusionem prorsus improbant. Ad hoc pradictus abbas modis omnibus nitebatur, vt pradicta Ecclesia Prioratus ei à Domino Papa concederetur, quod Dominus Papa nobis reclamantibus, & libertatem clericorum pro posse nostro defendentibus, facere noluit. pracauens sicut ipse dicebat, ne per hanc occasionem pradictus Abbas clericos moliretur excludere, & Monachos suos intrudere. Clericorum vero ordini publicam infertis iniuriam, qui Monachorum ordinem ad tam rumosam erigitis superbiam, vt clericos eis subiugare studeatis, quorum tanta debet esse excellentia, vt secundum Beatum Patrem Augustinum vix etiam bonus monachus bonum clericum faciat. Sed quia Clericus ista dixit de clericis, audiamus monachum dicentem de monachis. dicit enim Hieronymus: Monachus non docentis, sed dolentis habet officium, & alibi: Clerici oues pascunt, ego pascor, & alibi: Si cupis esse, quod diceris monachus, id est solus, quid facis in vrbibus, qua vtique non sunt solorum habitacula, sed multorum. Habet vnumquodque propositũ principes suos, & vt ad nostra veniamus, Episcopi, vel Presbyteri habent ad exemplum Apostolos, & Apostolicos viros, quorum honorem habere nitantur, & meritum: nos autem habemus propositi nostri Principes Paulum, Antonium, Iulianum, Hilarionem, Machariũ, & alibi: Mihi oppidum carcer, & solitudo Paradisus, quid desideramus Vrbium frequentiam, qui de singularitate censemur? Possemus in hunc modum multa colligere de priuilegio clericorum, & subiectione monachorum, nisi vitaremus prolixitatem epistola. nec tamen ista dicendo monachorum religioni detrahimus, imò vt verè monachi fiant, id est verè singularem sectentur viã, tota mente desideramus. Laudamus quidem eos, si non transgrediantur terminos a Patribus suis positos, & tunc magis esse beatos, cum subesse magis studuerint, quam praesse, cum humilitas, & obedientia sit eorum summa prouectio: ambitio verò, & superbia lamentabilis, & superba deiectio. Hac & his similia diligenter attendite, & ordinem clericorum, in quo estis, & cui estis, & cui Deo autore praestis, ad meliora prouocando honorate, & nulli alij ordini eum contra morem Ecclesiasticum subiugare permittite. Valete.

EX his epistolis habes primò, B. Iuonem ad apicem Episcopalis dignitatis ex ordine canonicorum regularium assumptũ, quod omnes Historici aduertũt, vno excepto Cardinali Baronio. Secundò colligitur, B. Iuonem non solum in Ecclesia S. Quintini Beluacensi, verùm etiam in suo Episcopatu Carnotensi clericos canonicos, siue regulares habuisse: nam clericus ille, quem Petrus Pictauiensis Episcopus postulauerat, de Diœcesi Carnotensi erat, non de Beluacẽsi. Tertiò, quod quemadmodum tempore ipsius beatissimi Patris Augustini clerici ab illo reformati certatim à propinquis Episcopis, & ciuitatib⁹ in IV.

Rectores suarum Ecclesiarũ præficiendi postulabantur, ita etiam clerici regulariter reformati per hunc venerabilem virum sanctum Iuonẽ. Quartò habes hinc etiam zelum feruentissimum huius sancti viri in dignitate suorum clericorum more alterius Augustini, aduersus conculcantes ordinẽ canonicum acerrimè defendenda Ne autem existimes, illum Carnotensium canonicorum curæ incumbentem, suorum Beluacensium solicitudinem neglexisse, lege aliam illius epistolam, quã ex Episcopatu Carnotensi scribit ad Manasse Remorum Archiepiscopum, in qua inter alia hęc habet: *Quam crebris luporum incursionibus aggrauata sit Beluacensis Ecclesia, non est necessarium vestram docere prudentiam: sed quia illa me genuit, & fundamenta Religionis in me posuit, cum illa infirmatur, non possum non infirmari.* & rursus in alia ad suos canonicos Beluacenses: *Præsens animo, corpore vero absens exopto, & exhortor, vt pacem sectemini, & sanctimoniam, hac vouistis, hac debetis, hac exhibeatis magis: per hac bono odore diffuso, qui hactenus à vobis processit, & facultates Ecclesia vestra multiplicabitis, & de virtute in virtutem vt filij pacis, in pace in idipsum dormietis.*

IV. QVintò colligitur etiam ex supradictis epistolis, quam ob causam beatus Iuo, etsi nullius certæ congregationis autor fuerit, sed solùm Beluacensem S. Quintini præposituram, & aliàs in suo Episcopatu canonicas reformauerit, dicatur nihilominus canonici ordinis in Ecclesia Gallicana restaurator, id namque duplici ratione verissimẽ dicitur. Et primò quidem, quia quemadmodum Episcopi Africani videntes clerum Hipponensem à D. Augustino reformatum, eius exemplo certatim suas Ecclesias regulariter instituere cœperunt, vnde reformatio per B. Augustinum Hippone inchoata, breui per omnes Africæ, ac etiam aliarum Regionum prouincias obtinuit: ita exemplo beatissimi Patris Iuonis Episcopi, etiam alij Prælati Galliarum suos clericos iuxta normam antiquæ disciplinæ canonicæ instituere, seu potius restituere cœperunt. Secundò quia quemadmodum clerici à B. Augustino instituti ad cathedrales, & alias inferiores Ecclesias assumpti, ipsi quoque in suis Ecclesijs canonicos regulariter viuentes instituere cœperunt: ita clerici per S. Iuonem reformati, ipsi quoque alias Ecclesias reformare cœperunt.

Hinc demum colligitur, vnde Ioachimi error corrigatur, qui alijs errandi occasio extitit, asserentibus, canonicos regulares, qui nunc sunt in Gallijs vel in Italia, non esse de illis à sanctis Apostolis institutis, & per B. Augustinum, & alios Episcopos reformatis, & olim in cathedralibus existentibus, sed longè postea per B. Arnulphum Episcopũ Lugdunensem institutos, & ab illis prioribus diuersos: & de istis posterioribus loqui sacros canones, & Benedictum XII. in Bulla Generalis Reformationis, quod dixerũt Emanuel Rodriquez tom. 1. quæstionum Regulariũ, quæst. 3. art. 1. & ante illum Hieronymus Romano ab eodem relatus, & autor supplementi Chronicorum lib. 12 sub anno 1106. & 1107. & Antonius Massa Gallesius in Allegationibus pro monachis Cassinensibus pag. 151. num. 31. & Ioannes Marquez Eremita Augustinensis supra cap 2. Relati. Errat enim primò, dũ inquit canonicos regulares, qui nunc sunt in Gallijs, originem habuisse an. 1100. cum saltem dicere debuisset, originem habuisse circa annum 1080. ante quod tempus iam B. Iuo suam Ecclesiam reformauerat. Secundò cum ait, canonicos regulares in Gallijs, & in Italia à B. Arnulpho cœpisse, cum antea existerent in Gallija canonici per B. Iuonem reformati, & alij de quibus supra in progressu dictum est, ac etiam in Italia. Tertiò cum inquit, istos, qui nunc sunt, esse alterius rationis ab antiquis Cathedralibus, cum Ius canonicum, & S. Concilia, & signanter litteræ Benedicti XII. indistinctè de omnibus loquantur, & omnes illos eiusdem naturæ, ac instituti supponant. Sed de his suprà cap 2. dictum est, & inferius etiam cap. 68. aliquid addemus.

CAPVT QVINQVAGESIMVM SEXTVM.

De Congregatione Gallicana canonicorum Regularium sancti Rufi nuncupata.

DIcturus de antiqua, & præclara congregatione canonicorum sancti Rufi nuncupata, priusquam de illius primordijs, & procursu edisseram, nonnullos scribentium errores circa illius originem, tempus, & locum primariæ institutionis, ac etiam institutorem retegendos, & refellendos necessarium existimaui. nam omnes ferè quotquot de hac ipsa congregatione scripsisse reperi, vaniloquum Prophetam Ioachimum secutos, vel circa illius autorem, vel circa titulum, vel locum, vel tempus institutionis, vel tandem circa ipsum institutum hallucinatos, & deceptos inueni. I.

Primus autem scribentium error circa hanc congregationem fuit illorum, qui crediderunt, illã ab autore S. Rufo nuncupatam, cum rei veritas sit, non ab autore sic dictam, sed ab Ecclesia, in qua prima ipsius fundamenta sunt constituta, quæ fuit Ecclesia S. Rufi iuxta ciuitatem Aueniomensem, vbi B. Rufi Christi discipuli, & primi illius ciuitatis Apostoli, & Episcopi sacra pignora quieuerunt, vt statim ostendemus.

Secundus error ferè communis fuit illorũ, qui cre-

crediderunt, locum primarium illius institutionis fuisse prope ciuitatem Valentiam in Delphinatu: nam secundum rei veritatem is locus non fuit Ecclesia S. Rufi iuxta Valentiam, sed iuxta ciuitatem Auenionensem, licet circa annum Domini 1210. primo illo monasterio apud Auenionem per Hæreticos Albigenses vastato, & euerso, canonici Valentiam commigrantes, ibiq; nouam Ecclesiam sub titulo S. Rufi excitantes constiterint, eandem Ecclesiam in caput vniuersale cõgregationis erigẽtes Quod & Renatus Choppinus in suo Monastico lib. 2. tit. 1. §. 20. notauit, & satis euidenter ostendunt literæ Paschalis II. ad Odoxenum Abbatem anno 1115. sub hac forma directæ: *Paschalis Episcopus seruus seruorum Dei dilecto filio Odoxeno Abbati canonica S. Rufi, qua in Episcopatu Auenionensi est, eiusque successoribus regulariter instituendis in perpetuum. Religiosis desiderijs dignũ est facilem prabere assensum, vt fidelis deuotio celerem sortiatur effectum. vt prouida nos deuotione tua precibus adiuues, B. Rufi Ecclesiam, cui Deo autore præsides, cum omnibus ad ipsam pertinentibus sub tutelam Apostolica Sedis excipimus &c.*

Tertius error etiam communis fuit illorum, qui dixerunt cum eodem Abbate Ioachimo hãc congregationem anno 1100. vel postea institutã. reuincitur autem hic error ex literis Vrbani II. anno 1097. ad Abbatem S. Rufi directis, quarũ meminit Renatus Choppinus loco proximè allegato, ac etiam Innocentius VIII. in priuilegio eidem congregationi facto & statim subiungendo, quibus literis ipse Vrbanus monasterium S. Rufi magna tunc laude sanctitatis celebre insigni priuilegio communiuit, quas literas Ioannes Mauburnus lib. 1. Venatorij cap. 1. in principio & cap 9. dicit suo tempore in Archiuo S. Rufi Valentiæ extitisse, vt ab eius loci canonicis acceperat: easque magna ex parte refert, directæ sunt Adalberto Abbati, & fratribus illius vitam canonicam professis, quibus institutionem canonicã miris laudibus extollit, illorum institutum probat, & districtè prohibet, ne cui liceat illum statũ *Carus, inquit, tantus in tot terrarum partibus fructus exuberat, vt plures Ecclesiæ vestri saporis dulcedine condiantur.* in alterum commutare.

Quartus error pariter communis fuit circa illius autorem, quem alij fecerunt quendam B. Arnulphum Episcopum Lugdunensem, alij B. Rufum Episcopum Auenionensem, alij Arnulphũ cum Rufo confundentes, aut Arnulphum Auenionensem, aut Rufum Lugdunensem Episcopũ asseruerunt, quæ omnia illorum pace dixisse, veriùs errando dixerunt. Primò quia huius Rufi, sine Arnulphi, qui dictæ congregationis autor fingitur, nulla apud canonicos dictæ congregationis, siue ex vetustis illorum monimentis, siue ex maiorum traditione notitia habetur. Secundo quia præter B. Rufum Christi Domini discipulum, & primum Auenionensem Episcopum nullus Rufus siue Arnulphus in Catalogo Episcoporum Auenionensium, aut etiam Lugdunensium notatus reperitur, saltem ab anno 1000. vsq; ad 1200. Scio quidem memorari à Tritemio in Hirsaugia sub anno 1128. necnon à Platina in vita Honorij II. quendam Arnulphum, quem ferunt ex Gallijs in Italiam descendisse, per omnes ciuitates discurrentem, vitia exaggerantem, populos ad pœnitentiam hortantem, & demum Romæ, quòd luxum, & scandala clericorum vehementiùs obiurgaret, clam sublatum, nec tanti sceleris autores inueniri potuisse. Verùm esto ille de congregatione S. Rufi prodierit, tamen Lugdunensis aut etiam Auenionensis Episcopus esse non potuit, vt legenti Catalogos Episcoporum dictarum Ecclesiarum planum erit, sed nec etiam primus fundator eiusdem congregationis, quæ antea illius incunabula celebri iam fama coruscabat.

Quintus error est nonnullorum asserentium, canonicos dictæ congregationis non esse verè de illis à D. Augustino, & à sanctis Apostolis institutis, qui error ex superiùs dictis manet refutatus, & ex statim dicendis clariùs adhuc patebit.

II. Era itaq; prædictæ congregationis institutio, diu multoq; labore conquisita, tandéq; diligentia Reuerendissimi Patris Domini Gulielmi Emanuelis de La Fey Abbatis Generalis ex antiquis tabularijs accepta, & ad me nuper transmissa hæc est. Cum circa annum nostræ salutis 1000. cathedrales S. Mariæ Auenionensis canonici, quos ab illorum institutione vsque ad Iulij Papæ II. tempora regulares fuisse, superiùs ostendimus, canonicæ disciplinæ iugum, & vitæ communis vinculum soluere, & abijcere cœpissent, quatuor ex illis pietate, & religione præstantiores, grauiter admodum ferentes, disciplinam regularem in eorum conuentu relaxari, à conuocato capitulo Ecclesiam quandam perexiguam S. Rufi ciuitati propinquam sibi concedi postulauerunt, & ab eodem venerando capitulo cum terra eidem adiacente obtinuerunt. Condebantur in illa B. Rufi reliquiæ, quem Simonis Cirenei filium, de quo apud Marcum cap. 15. quemque D. Paulus ad Romanos 16. salutat, extitisse, totius prouinciæ antiqua, & constans est traditio: ferũt enim illũ cũ Magdalena, Martha, & Lazaro quatriduano resuscitato, Maximino, Trophimo & alijs à Iudæis nauigio sine velis, & remis ad naufragiũ manifestum expositis, Deo duce ad littora Massiliensiũ appulisse, primũq; Auenionensibus verbũ salutis annunciasse, & illius ciuitatis Episcopũ ordinatũ, cui⁹ tandẽ corpus in dicta Ecclesia sepulturã acceperit: iuxta quam Ecclesiã prædicti canonici se in vnum propositũ colligentes, suos mores ad exemplar vitæ canonicorum Apostolicorum nascentis Ecclesiæ reformãtes, in humilitate spiritus, & paupertate profunda cũ omni pietate primùm huius sanctę cõgregationis la-

pidem posuerunt:& quia vt dictum est, in dicta illorum Ecclesia corpus B.Rufi Auenionensium Episcopi seruabatur, ad distinctionem canonicorum cathedralium S.Rufi regulares canonici nuncupari voluerunt. ferunt extare adhuc Bullas in Archiuis dictæ congregationis, quæ huius fundationis meminerunt,& quia domus non super arenam, sed supra firmam petram fuit fundata, supra quam non iam lignum, aut stipulas, sed lapides, ferrum, argentum, & aurum per veram omnium temporalium abdicationem,& exactã vitæ Apostolicæ imitationem superędificare certauerunt, Deo adiuuante parua domus excreuit in ædificationem altam, & templum sanctum in Domino:nam multi eorum exemplo ad frugem vitæ melioris aspirantes in illorum societatem confluentes, sese in amplissimam congregationẽ non solùm per Gallias, sed etiam per Italiam, & Hispaniarum prouincias effuderunt, multis Abbatijs,& Prioratibus auctam, priuilegijs quoque Pontificum munitam, proprio etiam officio, & Constitutionibus, cum potestate congregandi Generale Capitulum more cæterorum ordinum donatam, cuius alumni ipsam S Rufi Ecclesiam in caput totius congregationis prætulerunt. stetit verò ipsorum caput penes ciuitatem Auenionensem in eadem Ecclesia vsque ad annum circiter 1210. quo tempore pestis Hæreticorum Albigensium partes illas Galliarum inuadens, & monasterium S.Rufi euertens, canonicos alio migrare,& alias sedes sibi quærere coëgit. Quare iuxta Euangelium ex illa ciuitate in aliam fugiẽtes, Valentiam, quæ est Vrbs in Delphinatu illi boni viri commigrantes, nouum ibi templum cum monasterio sub inuocatione S.Rufi in caput totius congregationis erexerunt, cuius Abbas eiusdem congregationis vsque in hodiernum diem caput,& Abbas Generalis vocatur.

III. DE prædicto Rufo primo Episcopo Auenionensi, necnon de prima congregationis institutione & de monasterio, apud Auenionem in Ecclesia S.Rufi excitato, illius euersione, canonicorum ad Vrbem Valentiæ commigratione, noui monasterij erectione, ac etiam priuilegijs dictę congregationis multa videri possunt apud Renatum Choppinum in Monastico lib 2. tit. 1. §. 20. vbi etiam Catalogum centum & duodecim illius Prioratuum ex parte describit, in duobus tamen corrigendus, & primò quidem in eo, quod ait, priuilegium Vrbani II. anno 1092 Abbati S.Rufi apud Valentiam collatum; cum tamen monasterium S Rufi apud Valentiam non ante annum 1210 fuerit excitatum, & ex literis Paschalis Papæ II. proximè relatis, quarum ipse meminit, appareat, Abbatiam S.Rufi non in Valentino, sed Auenionensi Episcopatu tunc temporis constitisse. Secundò in eo, quod notat in Additionibus, dictum ordinem per Paschalem II. fuisse approbatum, saltem si de prima approbatione intelligi velit, cum extet priuilegium Vrbani II. Abbati S. Rufi anno 1092. collatum, quo etiam prohibet, ne canonici dicti ordinis ad monachos transgredi possint, de quo in alio priuilegio Innocentij VIII. statim subiungendo expressa mentio habetur. Scribit etiam Augustinus Ticinensis in Dilucidario par. 2. §. De propagatione canonici ordinis in Ecclesia Auenionensi, vbi primordia dictæ congregationis ad tempora Gregorij VII. & Alexandri II. refert, illam quingentas olim Abbatias in remotis regionibus habuisse, nonnullosque Prioratus recenset, licet cum admixtione nonnullorum errorum ex supra narratis, in quos impegit, Vincentium, & autorem Fasciculi temporum secutus. Porrò quàm celebri fama dicta congregatio apud veteres claruerit, testantur illi sancti viri, qui alterius congregationis in extremis terræ partibus scilicet in Lusitania constitutæ fundamenta ponentes, ad Abbatem, & canonicos sancti Rufi pro exemplaribus miserunt.

PRiuilegia verò à Summis Pontificibus eidem congregationi concessa, necnon Ecclesias, quas olim tenebat, ex vnico priuilegio ab Innocentio VIII. eidem collato & Parisijs anno 1621. typis edito sic accipe. IV.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Benignitas Apostolicæ sedis consueta, ea, quæ per Romanos Pontifices pro religionis conseruatione, & augmento, ac personarum sub ipsius religionis suaui iugo Altissimo famulantium pace, & quiete prouidè facta fuisse comperit, libenter approbat, & innouat, eisque Apostolici muniminis robur adijcit, de nouoque concedit, & aliàs eorum statui prouidet, prout in Domino conspicit salubriter expedire. Sane dudum fælicis record. Vrbanus Papa II prædecessor noster omnibus in monasterio, & ordine S. Rufi extra muros Valentiæ sub regula S. Augustini vitam canonicam secundùm statuta dicti Ordinis profitentibus benedictionem, ac peccatorum remissionem concessit, eorumque statum immutari, & ne quis post professionem per eum inibi emissam, ex claustro auderet sine Abbatis, totiusque Congregationis permissione discedere, & discedentem suscipere interdixit.

Et deinde pię memoriæ Adrianus Papa IV. etiam prædecessor noster Ecclesiam dicti monasterij sub beati Petri, & sua protectione suscipiens, statuit inter alia, quod ordo Canonicus secundum beati Augustini regulã perpetuis inibi temporibus inuiolabiliter obseruaretur, nec alicui Fratrum post factam ibidem professionem, absque permissione similis liceret ex dicto claustro discedere. discedentem verò nullus auderet retinere. Quodq; possessiones, & bona, quæ dicta Ecclesia iustè, & canonicè obtinebat, aut ex tunc in futurum concessione Pontificum, largitione Regum, vel Principum, oblatione fidelium, aut alijs iustis modis, Deo propitio, posset adipisci, firma eis, eorumque successoribus, & illibata permanerent. prohibuit quoque, ne in Auenionensi Ecclesia &

janius

laicis aliquem Canonicum reciperetur, nisi qui regularem vitam assumere, ac seculo abrenunciare vellet, & ne laicos seu clericos seculariter viuentes ad conuersionem suscipere, & ad diuina officia, nisi forsan excommunicati essent, admittere illius Episcopi, vel Praepositi contradictio eos prohiberet, nullique etiam eorum fas esse voluit, sine Romani Pontificis, vel Legati eius audientia, eos vel eorum Ecclesiam interdicto, vel excommunicationi subiicere, aut iudicio praegrauare, ac omnia, quae eis à praefato Vrbano praedecessore suo concessa, & priuilegio confirmata erant, etiam concessit, & confirmauit.

Necnon recolendae memoriae Paschalis Papa II. etiam praedecessor noster sepulturam eiusdem Ecclesiae, ac aliorum locorum ad ipsam pertinentium, liberam esse, & eligentibus inibi sepeliri, nisi excommunicati forent, aut interdicti, nullus obsisteret. Quodque nulli omnino Archiepiscopo, vel Episcopo, nec alicui hominum liceret, in suis Ecclesiis indebitas exactiones facere, possessiones, vel bona ipsorum auferre, vel ablata retinere, minuere, seu quibuslibet molestiis fatigare: sed omnia conseruari debere suis vsibus, profutura.

At postmodum piae memor. Innocentius Papa III. etiam praedecessor noster statuit, vt possessiones, & bona, quae eadem Ecclesia possidebat, & ex tunc in futurum adipisceretur, firma eis, eorumque successoribus, & illibata permanerent: eidemque Abbati, & Fratribus, ac successoribus indulsit vt agrorum, quos propriis manibus, aut sumptibus colebant, seu de nutrimentis animalium eorundem nullus ab ipsis decimas exigere, vel extorquere praesumeret. Et vt cum generale interdictum terrae foret, liceret eis ianuis clausis, exclusis excommunicatis, & interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce, diuina officia celebrare. Prohibens professorem dicti Ordinis ab eo discedere, nec non discedentem sine communi omnium literarum cautione retineri. Decreuit etiam, vt nulli liceret, in eorum Ecclesiis iniuribus, & nouas exactiones imponere, possessiones, vel bona auferre, vel ablata retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, salua sedis Apostolicae autoritate. Primo per quasdam, & postea per alias literas statuit, vt Abbas, & Fratres praedicti, ac Canonici eorum, qui in Ecclesiis eis subditis commorabantur, chrisma, oleum sanctum, consecrationes altarium, seu basilicarum, ordinationes clericorum, qui ad sacros ordines forent promouendi, à Dioecesano susciperent Episcopo si Catholicus foret, & gratiam, atque communionem Apostolicae sedis haberet, & illa eis gratis, & absque prauitate vellet exhibere. Alioquin liceret eis, quemcunque vellent, Catholicum adire Antistitem, qui autoritate Apostolica eis, quod postularent, indulgeret.

Demum verò sanctae memoriae Innocentius Papa IV. similiter praedecessor noster Abbati, & Conuentui praefatis, vt nulli de beneficiis, vel Ecclesiis ad eorum collationem spectantibus, seu de pensionibus annuis super fructibus eorundem per literas Apostolicas, nisi certo modo prouideri possit, etiam indulsit.

Et successiue bonae mem. Clemens etiam IV. eisdem Abbati, & Conuentui autoritate praedicta indulsit, vt ipsi communiter, vel diuisim, seu aliquis ipsius monasterii Canonicus, vel Conuersus vbilibet sub obedientia Abbatis praefati commorans, per literas Apostolicas euocari ad iudicium non possit, nisi forsan in dictis literis de monasterio, & indulto huiusmodi facta foret mentio specialis.

Foelicis verò record. Alexander Papa IV. etiam praedecessor noster eisdem Abbati, & Conuentui, vt Abbas ipsius monasterii, ac Priores prioratuum illi subiectorum, & Canonici eorundem, qui essent pro tempore, sicut olim consueuerant, ita ex tunc in posterum audirent confessiones eorum, qui in monasterio, & prioratibus commorarentur, eorum seruitiis deputati, & etiam pauperum confluentium ad hospitale monasterii memorati, ac eis iniungerent poenitentiam pro commissis.

Recolendae autem memoriae Alexander III. & Lucius etiam III. ac Coelestinus III. etiam Romani Pontifices praedecessores nostri praefatis Abbati, & Conuentui autoritate praefata indulserunt, vt si quando eorum parochiales Ecclesias, in quibus tres, vel quatuor Canonici moram faciebant, vacare contingeret, liceret eis vnum ex Fratribus eorum Canonicum eligere, & Episcopo praesentare, à quo curam recipiens animarum, Episcopo de spiritualibus, ac eisdem Abbati, & Conuentui de temporalibus, & Ordinis obseruantia deberet respondere.

Piae quoque memoriae Coelestinus III etiam praedecessor noster statuit, vt nulli omnino liceret decimas ad eorum, vel parochialium Ecclesiarum suarum ius pertinentium emere, vel contra iustitiam vsurpare. Indulsitque eis, vt nemo in eorum, vel aliorum ad ius eorum pertinentium Ecclesiarum, parochiis, & sine ipsorum, & Episcopi dioecesani assensu Ecclesiam, vel Oratorium aedificare praesumeret.

At postea bon. mem. Alexander Papa III. similiter praedecessor noster Abbati, & Fratribus eisdem, vt noualium, & eorum, quae propriis manibus ac sumptibus colebant, & de nutrimentis suorum animalium nullus ab ipsis decimas, vel primitias exigere auderet. Quodque dicto Abbati, & suis successoribus liceret eorum Canonicos, cum Episcopi opportunitatem non haberent, consurare, gratiose per quasdam concessit, & per alias suas literas inhibuit, vt nullus Ecclesias, vel personas dicti monasterii sine Summi Pontificis, vel eius Legati audientia interdicere, vel excommunicare praesumeret.

Caeterum statuit praeterea Adrianus IV. etiam praedecessor noster, vt nullius sua, aut praedecessorum suorum constitutionis autoritate eisdem Abbati, & Conuentui obsisteret, quin de omnibus terris decimas, quas canonice, & legitime habere aliquando consueuerant, vel aliqua Ecclesia eis subiecta, ad quoscunque terrae ipsae deuenirent, ex tunc de caetero haberent. Quodque nulli hominum liceret, decimas ad eorum ius, vel ad parochias Ecclesiarum earundem pertinentium eis inuitis, & nescientibus emere, vel eas quomodolibet vsurpare: interdixit etiam, vt nemo in territorio Ecclesiae dicti monasterii, aut in territoriis Ecclesiarum ad eorum ius pertinentium absque Abbatis, & Conuentus praedictorum, & dioecesani Episcopi assensu Ecclesiam, vel quodlibet Oratorium aedificare praesumeret. Constituitque nihilominus successiuè, vt ea, quae ipse Adria-

um sacrista ipsius monasterij concesserat, & concederet processu temporis, nullus unquam exinde alienaret.

Et deinde Paschalis II. etiam prædecessor noster eadem authoritate statuit, vt quæcunque bona, quæcunq; possessiones ad monasterium prædictum legitimis fidelium donationibus, vel alijs iustis modis pertinere dicerentur, & quæcunque ex tunc in futurum concessione Pontificum, liberalitate principum, vel oblatione fidelium iustè, & canonicè posset adipisci, firma Abbati, & successoribus præfatis permanerent. Cæteraque omnia, quæ Abbati, & Conuentui dicti monasterij à præfato Vrbano concessa, & priuilegio confirmata erant, ipse etiam Paschalis concessit, & confirmauit.

Postea Clemens VII. in sua obedientia nuncupatus, Abbatem, & Conuentum dicti monasterij, ipsumq; monasterium, cum monasterijs prioratibus, præpositatibus, decanatibus, & alijs locis, & membris eis, & eidem monasterio, & ordini S. Rufi subiectis, & submissis, ac in posterum subijciendis, & submittendis, cum omnibus Canonicis, Conuersis, donatis, oblatis, & alijs personis degentibus in eisdem tunc præsentibus, & futuris ab omni ordinaria iurisdictione, dominio, visitatione, & potestate quibusuis omnium, & singulorum Patriarcharum, Primatum, Archiepiscoporum, Episcoporum, & aliorum quorumlibet iudicum, Ordinariorum Ecclesiasticorum plenè, de specialis dono gratiæ, & ex certa scientia exemit, & totaliter liberauit. Illaq; in ius, & proprietatem beati Petri, & sedis eiusdem, & sub eadem speciali, & immediata protectione suscepit, atque sua: ac decreuit, Abbatem, & Conuentum, & eorum monasterium, ac omnia alia, & singula monasteria, prioratus, præpositatus, decanatus, loca, & alia membra, necnon personas huiusmodi immediatè dictæ Sedi in perpetuum subiacere. Quodque locorum Ordinarij diœcesani, vel quæuis alia persona Ecclesiastica in eos, ac monasteria, prioratus, præpositatus, decanatus, ac alia loca, & membra, necnon personas huiusmodi, vtpote prorsus exempta, non possent autoritate ordinaria excommunicationis, suspensionis, aut interdicti, seu alias quascunque pœnas, mulctas, vel sententiam promulgare, vel alias etiam ratione delicti, seu contractus, vel rei, de qua agitur, vbicunque committatur delictum, initatur contractus, aut res ipsa consisteret potestatem, seu iurisdictionem aliquam quomodolibet exercere certis super hoc executoribus deputatis. Et successiuè idem Clemens Conseruatorem monasterijs, locis, & membris prædictis in forma in talibus dari solitum concessit.

Bonæ insuper memoriæ Vrbanus Papa V. etiam prædecessor noster Abbati, & Conuentui præfatis, & successoribus tunc Abbatiæ ipsius monasterij, Abbates qui essent pro tempore statim postquam in concordia forent electi, eo ipso absque alia confirmatione veri Abbates ipsius monasterij existerent, & ibidem liberè administrare possent, & curam animarum haberent, ac in omnibus prouentus eiusdem monasterij Abbatibus perinde haberentur, ac si electionem suarum confirmationis literas Apostolicas haberent, prius: & vt præfati successores Abbates sic electi, post consensum ipsorum ab Episcopo Valentinæ, qui esset pro tempore, seu alio quocunque, quem mallent, Catholico Antistite gratiam, & communionem dictæ Sedis habente munus benedictionis recipere per quasdam, & per alias suas literas omnes, & singulos dicti Ordinis Canonicos sub eorum obedientia constitutos, à quibuscunque casibus eidem Sedi non reseruatis de absolutionis beneficio prouidere possint, concessit.

Et præfatus Clemens IV. Abbati, & Conuentui prædictis concessionem, quòd ipsi communiter, vel diuisim, seu Canonici, vel Conuersi dicti monasterij S. Rufi, vbilibet sub obedientia dicti Abbatis commorantes, per literas Apostolicas ad iudicium euocari non possent, sua approbationis munimine roborauit. Et quod propter negligentiam, vel defectum quam, vel quem per eos in non vtendo dicto priuilegio committi contingeret, priuilegium huiusmodi non tolleretur, nec ei derogaretur.

Quodque idem Abbas monasterij S. Rufi quoscunque curam animarum gerentes, certarum partium ad exequendum literas, & processus ipsius Abbatis, quos ipse Abbas contra eius subditos ratione non solutionis pensionum, & aliarum rerum eidem Abbati ratione prioratuum, & Ecclesiarum præfato monasterio subiectorum, quos subditi pro tempore obtinerent, debitarum decerneret, necnon eidem Abbati etiam vt ..... & vicarios, actores, & procuratores S. R. E. Cardinalium, qui beneficia à monasterio S. Rufi, & membris huiusmodi dependentia obtinebant, & ex tunc in futurum obtinerent, ad soluendum pensiones ratione huiusmodi beneficiorum debitas, & tenendum Canonicos in ipsis beneficijs, ac prouidendum eisdem in victu, & vestitu, & hospitalitatem in eis seruandam, ac alia onera incumbentia supportanda, prout obtinentes pro tempore dicta beneficia tenebantur, monitione præmissa per censuram Ecclesiasticam compellere posset, gratiosè concessit. & Canonicos dicti Ordinis in S. Iacobi Valentiæ, in S. Fœlicis, ac S. Victoris prope Valentiam, prioratibus eiusdem Ordinis à dicto monasterio S. Rufi dependentibus pro tempore residentes, qui consueuerant, & teneri dicebantur, in certis & diuersis festiuitatibus annuatim, in processionibus videlicet, & missarum officijs, quæ fiebant, & celebrabantur per tunc Canonicos, & alios seruitores Ecclesiæ Valentinensis, vna cum Canonicis & seruitoribus præfatis interesse, a seruitio, & onere huiusmodi eadem autoritate certis modo, & forma exemit, & penitus liberauit.

Ac demum sanctæ memoriæ Innocentius Papa IV. similiter prædecessor noster Abbati, & Conuentui prædictis, autoritate applicata indulsit, vt nulli per literas Sedis Apostolicæ, vel Legatorum eius in monasterio, vel prioratibus eorum posset de pensionibus, vel prioratibus, Ecclesijs, aut alijs beneficijs Ecclesiasticis, ad dictum monasterium S. Rufi, vel prioratus prædictos, pertinentibus prouideri, nec ipsi, vel Priores prioratuum eorundem ad prouidendum alicui de præmissis compelli autoritate literarum huiusmodi valerent.

Postremò recol. mem. Innocentius Papa VI. similiter prædecessor noster, vt Abbas præfatus, & eius successores vniuersis Canonicis, & Conuersis dicti Ordinis eis subiectis, vbicunque forent, pro eorum peccatis (eorum confessionibus primitus auditis) absolutionem im

acri, ac a censuris sententijs absoluere autoritate prælibata concessit. Dictus verò Clemens VII. in sua obedientia nuncupatus statuit, vt bona Prioris, Sacristæ, Pictantiarij, Camerarij, Correarij, Operarij, Eleemosynarij, & Infirmarij pro tempore decedentis, quæ præfatus Abbas percipere consueuerat, nullus ex tunc deinceps reciperet: sed de eis certo modo tunc expresso disponeretur, & successoribus reseruarentur.

Et deinde piæ mem. Pius Papa II. similiter prædecessor noster nonnulla per fœl. record. Vrbanum V. per quæ Abbas pro tempore eiusdem monasterij S. Rufi, vicarios, actores, & procuratores eiusdem S. R. E. Cardinalium beneficia dicti ordinis in commendam obtinentes compellere valerent, ad soluendum pensiones eidem Abbati debitas, & tenendum Canonicos in eisdem, & prouidendum eis de victu, & vestitu, hospitalitatemque inibi seruandam, & alia onera supportandum, per quasdam primo, & deinde per alias suas literas certa alia priuilegia Apostolica per fœl. record. Innocentium IV. Romanũ Pontificem prædecessorem suum, per quæ eidem Abbati, & Conuentui præfata autoritate indulsit, vt nullis per literas sedis Apostolicæ, vel Legatorum eius in monasterio, vel prioratibus eorum posset de pensionibus, vel prioratibus, Ecclesiis, aut alijs beneficijs Ecclesiasticis, ad monasterium, vel prioratus huiusmodi pertinentibus prouideri, nec ad id compelli valerent, autoritate memorata approbauit, & innouauit.

Et demum nos Vrbani II. ac Lucij III. & Alexandri etiam III. necnon Paschalis II. Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum literas super præmissis extendentes, & amplianies statuimus, & ordinauimus, quod ex tunc de cætero perpetuis futuris temporibus omnes, & singuli, qui habitum dictæ religionis animo, & intentione profitendi, & perseuerandi in ea assumerent, etiam in ægritudine, de qua decederent, benedictionem huiusmodi, ac plenariam omnium peccatorum suorum, de quibus corde contriti, & ore confessi forent, indulgentiam, & remissionem consequerentur. Quodque in prioratibus, & membris prædictis, in quibus vnus, illi, & in alijs, in quibus duo ponebantur, vni eorum regimen, & animarum cura huiusmodi committi possent. Necnon vt canonicus hebdomadarius ad solemnem missam celebrandã in Ecclesia dicti monasterij S. Rufi pro tempore deputatus, paramenta, & vestimenta quæcunque Ecclesiastica, benedicere, ac Canonici monasterij S. Rufi & membrorum prædictorum in infirmitate pro tempore constituti, vt in loco, in quo infirmi iacerent, ac itinerantes, & extra monasteria, & loca eorum propter pestem, & aliam causam degentes, altare portatile, cum debita reuerentia, & honore habere possent, super quo in locis ad hoc congruentibus & honestis, etiam antequam illucesceret dies, circa tamen diurnam lucem celebrare, seu celebrari facere valerent. Necnon sepulturam in Ecclesiis monasterij S. Rufi, & membrorum huiusmodi eligentes, plenariam omnium peccatorum suorum, de quibus corde contriti, & ore confessi forent in mortis articulo dumtaxat remissionem consequerentur. Et vt Confessor idoneus, quem quilibet eorum duxerit eligendum, plenariam remissionem huiusmodi eis in sinceritate fidei, & vnitate S. R. Ecclesiæ, ac obedientia, & deuotione nostra, & successorum nostrorum Romanorum Pontificum canonicè intrantium persistentibus autoritate præfata impendere posset. Quodque prioratus, & membra huiusmodi, alijs quam Canonicis præfatis ex tunc deinceps conferri nequirent, nec monasterijs prædictis, de aliis personis valeret prouideri. Decernentes irritum, & inane quidquid secus super ijs scienter, vel ignoranter contingeret attentari: etiam si cum personis, quibus prioratus, & alia membra conferrentur, & de quorum personis dictis monasterijs prouideretur, quod prioratus, & membra huiusmodi, si eis aliàs canonicè conferrentur, recipere, & illa, ac monasteria prædicta, in commendam retinere possent, prædicta sufficie hactenus autoritate dispensatum, vel dispensaretur in posterum: ac dispensationes huiusmodi, & indulta quæcunque nemini suffragari posse, vel debere, nisi huiusmodi statuto derogaretur, specificè, nominatim, & expressè illius etiã inserto tenore. Quodque si contingeret prioratus, & alia membra huiusmodi per Abbatem, seu Commendatarium dicti monasterij S. Rufi pro tempore existentem, aliasque, vt præfertur, de illis, ac alijs monasterijs huiusmodi contra huiusmodi nostræ concessionis tenorem disponi, seu in præmissis negligentem fore, aut monasterium prædictum S. Rufi Abbate, seu Commendatario carere, voluimus, & etiam ordinauimus, ne monasteria, prioratus, & membra huiusmodi diutius vacationis detrimenta sustinerent, quòd Capitulum Generale dicti monasterij, & Ordinis S. Rufi, seu illius Diffinitores, aut ab eis pro tempore deputati, prioratus, & alia membra huiusmodi, Canonicis prædictis aliàs iuxta huiusmodi nostræ concessionis tenorem conferre, & de illis, ac alijs monasterijs prædictis disponere, ac huiusmodi negligentiam infra sex menses, post illam immediatè sequentes supplere liberè, & licitè possent, prout in singulis dictorum prædecessorum, & nostris literis super præmissis confectis plenius continetur.

Cum autem sicut exhibita nobis nuper pro parte Ven. Fratris nostri Iuliani Episcopi Ostiensis, qui monasterium S. Rufi prædictum ex concessione, & dispensatione Apostolica in commendam obtinet, & dilectorum filiorum ipsius Conuentus petitio continebat, ipsi, qui aliàs in pacifica possessione, vel quasi priuilegiorum huiusmodi fuerunt, cupiant illos pro illorum subsistentia firmiori, nostræ approbationis munimine roborari, pro parte eorundem Episcopi commendatarij, & Conuentus nobis fuit humiliter supplicatum, vt priuilegijs, exemptioni, libertati, susceptioni, facultati, indultis, & literis prædictis nostræ approbationis robur adijcere, aliasq; in præmissis opportunè prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur, qui monasteriorum, & aliorum piorum locorum quorumlibet commodum, & vtilitatẽ, ac personarum in illis, sub suaui contemplationis iugo Altissimo famulantium pacem, & quietem sinceris desiderijs exoptamus, monasterij, prioratuum, & membrorum prædictorum commodo, & vtilitati, ac decori, & venustati, necnon Abbatis, & Conuentus, ac aliarũ personarum eorundem quieti, & tranquillitati paterna charitate consulere cupientes, huiusmodi supplicatio-

nibus inclinati præmissa omnia, & singula rata, & grata habentes, ac priuilegia, exemptionem, libertatem, susceptionem, facultatem, literas, & indulta prædicta, ac omnia, & singula in eis contenta autoritate Apostolica præsentium tenore approbamus, & robur perpetuæ firmitatis obtinere debere decernimus, & innouamus, ac pro potiori cautela, ea omnia, dicta autoritate de nouo facimus, & concedimus, supplentes omnes, & singulos defectus, si qui forsan interuenerint in eisdem.

Ac statuentes vt quæcunque possessiones, & bona quæ dictum monasterium, iustè, & canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum, vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis titulis cõcedente Domino poterit adipisci, firma sibi perpetuò, & illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. In primis locum ipsum, in quo memorata Ecclesia sita est, cum libertate, & quiete aliarum suarum Ecclesiarum, cimiteriis, prædiis, terris, decimis, Ecclesiam S. Mariæ intra vrbem Lugdunensẽ, cum cimiterio, parochia, decimis vinearum & capellis suis, videlicet S. Marcelli supra murum ipsius vrbis, S. Andreæ de Corriato, & S. Marcelli, & Ecclesiam de Cõdencia, cum sexta decima parte portus Rodani Lugdunensis. Ecclesiam de Puxa cum cimiterio, parochia, & capellis suis, decimis de Girieu, & de Montloel. Ecclesiã Ordonacii cum dependentiis, & pertinentiis suis. Ecclesiam de Corbelino cum Ecclesiis, parochiis, & dependentiis suis, videlicet Ecclesia de Collonico, Ecclesia de Chrimo, Ecclesia de Romaniaco, Ecclesia S. Simphoriani, & capella de Fauergiis, & earum pertinentiis. Ecclesiam S. Martini Viennæ cum Ecclesiis sibi subiectis, videlicet Ecclesia S. Nicetii de Montrebiduo, Ecclesia de Seriζino, & Ecclesia de Vermello, cum appendentiis, & dependentiis suis. Ecclesiam Eremitarum de Comba cum appendentiis suis. Ecclesiam S. Mariæ in insula subtus Viennam, cum Ecclesia de Losa, & omnibus aliis pertinentiis suis. Ecclesiam de Villosco, cum pertinentiis suis. Ecclesiam S. Andreæ de Costa, cum Ecclesiis de Flacheriis, & aliis appendentiis suis. Ecclesiam de Paladru cum appendentiis suis. Ecclesiam S. Martini de Perando, cum capellis & appendentiis suis, videlicet S. Nicolai ipsius Castri S. Mariæ de Vrliaco, & S. Blasii de Bogino, & aliis pertinentiis earum. Ecclesiam S. Mariæ de Annoniaco, cum Ecclesiis S. Ioannis, S. Gregorii, S. Michaelis, & S. Dionysii cum pertinentiis. Ecclesiam Apostolorum Philippi, & Iacobi de Tracbino, cum pertinentiis suis. Ecclesiam S. Valerii cum dependentiis suis, Ecclesiam scilicet de Sarrasito. Ecclesiam de Irasio. Ecclesiam B. Mariæ de Vallibus cum pertinentiis suis. Ecclesiam de Baternay, Ecclesiam S. Blasii Viennæ. Ecclesiam bonæ combe, & Ecclesiam de Crucetes cum earum pertinentiis. Ecclesiam S. Iacobi in ciuitate Valentiæ. Ecclesiam conuentualem S. Fœlicis extra muros Valentiæ, cum dependentiis, & pertinentiis suis; Ecclesiam scilicet de Moncellis. Ecclesiam de Alexiani. Ecclesiam Castri Duplicis. Ecclesiam S. Clementis, & Ecclesiam S. Nazarii cum earum pertinentiis. Ecclesiam S. Petri Diensis cum Ecclesia S. Petri de Valdroma, & aliis pertinentiis. Ecclesiam S. Petri de Chalantone cum pertinentiis suis. Ecclesiam S. Mariæ de Chaclis cum appendentiis suis. Ecclesiam de Tollimano cum capellis, & pertinentiis suis. Ecclesiam de Voluento cum pertinentiis suis. Ecclesiam de Medulione cum tribus Ecclesiis, de Podio, de Verbo, et de Rocheta cum dependentiis suis. Ecclesiam de Sarreriis cum capellis suis de Ysone, & de Gaudesart, et S. Sepulchri cum dependentiis suis. Ecclesiam S. Andeoli Viuariensis, vbi corpus eius sacrum, cum Ecclesiis & pertinentiis suis. Ecclesiam videlicet S. Michaelis, Ecclesiam S. Policarpi, Ecclesiam de Challon. Ecclesias de Lobino, & S. Ferreoli cum pertinentiis earum. Ecclesiam S. Mariæ de Flassiano, & Ecclesiam S. Nazarii cum pertinentiis suis. Ecclesiam S. Ioannis Vallislongæ. Ecclesiam S. Mariæ de Albagnoneto cum pertinentiis suis. Ecclesias de Biturrita S. Mariæ, & S. Stephani, & Ecclesiam de Barberas cum pertinentiis earum. Ecclesiam B. Mariæ de Grozo Carpentoratẽsis, cum Ecclesia de Pacerun, & aliis dependentiis suis. Ecclesiam S. Ioannis de Castro nouo cum pertinentiis suis. Ecclesiam S. Michaelis extra muros ciuitatis Aptensis cum pertinentiis suis. Ecclesiam de Turre cum Ecclesiis S. Eulaliæ, & S. Victoris. Ecclesiam S. Petri de Ansuisio cum pertinentiis suis, Ecclesiam S. Petri de Vẽtiis cum Ecclesia S. Cæciliæ & appendentiis suis. Ecclesiam S. Mariæ de Aguciis cum tota parochia sua, & rebus ad ipsam pertinentibus. Ecclesiam S. Veruntiniq; dicti loci. Ecclesiam S. Genesii de Maudolio, cum Ecclesia de Inano, & earum pertinentiis. Ecclesiam S. Saturnini de Armazanicis, cum capella S. Crucis ipsius Castri, & tertiam partem decimarum Ecclesiæ, de Tellianо. Ecclesiam S. Martini de Chamaco cum capellis suis videlicet S. Antonii de Remitiano, & S. Marcelli de Bozerone, & aliis pertinentiis suis. Ecclesiam S. Iacobi de Melgorio, cum Ecclesia S. Lupi, & aliis pertinentiis suis. Ecclesiam de Seta cum pertinentiis suis. Collegium S. Rufi Montispessulani cum dependentiis suis, Ecclesiã videlicet S. Martini de Caueraco, Ecclesiam S. Martini de Scofiaco, & S. Saluatoris de Serniaco, & Ecclesiã S. Victoris Biterrensis diœcesis cum earum pertinentiis. Ecclesiam S. Mariæ de Cassiano cum omnibus mẽbris, & dependentiis suis, videlicet Ecclesiam S. Ioannis de Fossis, Ecclesiã de Rocha Bruna, de Angelis & de Proliаnis cum omnibus aliis Ecclesiis, capellis & pertinentiis earum. Ecclesiam S. Montani Viuariensis. Ecclesiam SS. Cilici, Iuliæ Agatensis diœcesis. Ecclesiam S. Petri de Castronouo cum honore, & pertinentiis suis. Ecclesias S. Mariæ, & S. Fœlicis cum pertinentiis suis. Ecclesiam S. Mariæ de Bisulduno cum Ecclesiis suis, videlicet S. Vincentii, S. Mariæ nouæ, & S. Martini de la Palude de Sarras, & Socoras, & de Rabinis. S. Cornilii. & S. Syluestri, S. Quintini, & Ecclesias de Ribellis cum omnibus earum pertinentiis. Ecclesiam S. Mariæ de Terrassia cum Ecclesiis S. Petri, S. Michaelis, S. Fructuosi, S. Iuliani, & S. Eulaliæ cum earum pertinentiis. Ecclesiam S. Rufi extra muros ciuitatis Ilerdæ cum pertinentiis suis. Ecclesiam S. Michaelis de Scalada cum Ecclesia S. Fructuosi in eodem loco sita. Ecclesiam S. Martini de Ponte, cum Ecclesia Sanctæ Mariæ in eadem villa sita. Ec-

clesiam S. Fabiani cum Ecclesia S. Maria. Ecclesiam S. Cypriani de Villamors, Ecclesias de Scalada, Ecclesiam de Villamorli, Ecclesiam de Robolar. Ecclesiam S. Petri de Chauasiya cum Ecclesia S. Mauritij, S. Hilarij de Molerone, & capella de Fossa. Ecclesiam de Lodor dera. Ecclesiam de Lilio. Ecclesiam de Brabo, Ecclesiam S. Sulpitij de Taluc. Ecclesiam S. Benigna cum omnibus pertinentijs suis. Ecclesiam S. Mauritij de Casare cum pertinentijs suis, Ecclesiam de Mornaco cum Ecclesia sua, de Maris, de Bastia, de Collonis, & de Collemedio cum omnibus earum pertinentijs, Ecclesiam S. Michaelis de Ianua extra muros ciuitatis Ianuensis cum pertinentijs suis. Ecclesiam S. Nicolai in Collemonte cum pertinentijs suis. Ecclesiam de Lanodisio cũ pertinentijs suis. Ecclesiam Abbatialem B. Maria intermontium Geneuensis diœcesis cum suis membris, & dependentijs vniuersis. Ecclesiam S. Stephani in Campanea extra muros ciuitatis Papia, cum Ecclesia sua, & Sancta Maria in Campo, & Sancti Petri in Sylua cum omnibus earum pertinentijs. Ecclesiam Sancta Maria de Pilia, cum Ecclesijs suis, videlicet S. Simphoriani, S. Thecla, S. Simeonis, S. Ioannis, S. Tiberij, & S. Martini, & alijs dependentijs & pertinentijs earum. Ecclesiam S. Michaelis de Sospitello cum pertinentijs suis. Ecclesiam S. Petri de Ochijs cum pertinentijs suis. Ecclesiam S. Maria de Belloloco cum capella, & alijs pertinentijs suis. Ecclesiam S. Mauritij de Tramoleya cum pertinentijs suis. Ecclesiam de Moriando cum pertinẽtijs suis. Ecclesiam S. Maria de Collonia, cum capella S. Iacobi de Albarrijs cum alijs pertinentijs suis. Ecclesia S. Maria Bona vallis cum pertinentijs suis. Ecclesias S. Andrea post Rochans seu de Crugerijs, & S. Martini de Ausaca cum pertinentijs earum. Ecclesiam S. Maria de Insula iuxta Castrum de Gurrien cum pertinẽtijs suis, Ecclesiam S. Martini de Vxone cum parochia de Charnas, & alijs pertinentijs suis. Ecclesias de Guilat, & Hilor cum pertinentijs earum Ecclesiam beata Maria de Belloloco cum suis capellis, & pertinentijs. Ecclesiã S. Rufi de Romanis cum pertinentijs suis. Ecclesiam S. Victoris extra muros Valentia. Ecclesiam S. Mauritij de Vxone Claremontana diœcesis cũ pertinentijs suis.

Non obstantibus prafatis Innocentij IV. contra exẽptos, qua incipit Volentes, *& alijs constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac ipsorum priuilegiorum non vsu necnõ omnibus illis, qua in singulis literis pradictis volumus non obstare, contrarijs quibuscunque. Caterum quia difficile foret, has prasentes literas ad singula, ad qua necesse foret deferre loca, volumus, ac auctoritate, & tenore pramissis decernimus, quod earũ transumptis, sub alicuius Archiepiscopi, Episcopi, vel alterius Ecclesia Pralati, aut in Ecclesiastica dignitate constituta persona, sub signo, & subscriptione duorũ Notariorum publicorum subscriptorum, sigillo impressione munito, indubia, ac tanta fides detur, illisq; per omnia stetur, quanta ipsis originalibus Apostolicis literis daretur, & staretur, si in medium exhiberentur. Nulli ergo hominũ liceat hanc paginã nostra approbationis, cõstitutionis, innouationis, cõcessionis, supplicationis, statuti, volũtatis, & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autẽ hoc attentare prasumpserit, indignationẽ omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorũ eius se nouerit incursurum. Dat. Roma apud S. Petrum anno Incarnationis Dominica 1488. 3. Cal. Sept. Pontif. nostri, anno 4. Ios. Lilius.*

PRodijt ex eadem congregatione S. vir Ar- V.
nulphus prædicator verbi Dei feruidissimus & vitiorum obiurgator constantissimus, de quo Trithemius in Historia Hirsaugica sub anno 1128. mandauit. Nauclerus volm. 2. Gener. 37. Platina in Honnrio II. Autor Supplementi Chronicorũ lib. 12. sub anno 1107. illius vitam describentes, quæ apud illos videnda erit.

COnradus quoq; de Suburra Romanus Be- VI.
nedicti filius, ex Abbate Generali totius Ordinis S. Rufi primum presbyter Cardinalis S. Potentianæ, deinde Episcopus Sabinensis ab Honorio II. creatus, demum anno 1153. Summus pontifex est renunciatus, & Anastasius IV. vocatus, ex Chronicis dictæ Congregationis, quibus Onuphrius in Chronico sub anno 1153. & lib. 1. de Ecclesia Lateranensi cap. 7. Massonius in vita eiusdem Pontificis, Ciaconius in Honorio II. Sigonius de regno Italiæ lib. 12. sub anno 1153. Ioannes Baptista de Caualerijs, & alij adstipulãtur. quem etiam Baronius sub eodem anno canonicum Regularem fuisse affirmat.

Cui anno sequenti successit in Sede Põtificali Nicolaus Anglicus cognomento Hastifragus ex Abbate item Generali dictæ Congregationis S. Rufi S. R. E. Cardinalis, & Legatus Apostolicus in Noruegiam destinatus, quem falso inter Monachos D. Benedicti refert Trithemius in suo libro Historiæ Hirsaugicæ sub anno 1154. cũ Abbatia S. Rufi nunquam fuerit Ordinis D. Benedicti, de quo plura apud Onuphrium in Chronico, sub eodem anno, Ciaconium in Eugenio III. & Anastasio IV. Baronium item sub eodem anno, Ioannem Pitsium in lib. de Scriptoribus Anglicanis & alios autores.

Anglicus quoque siue Angelicus Grimaldi de Brisaco Mimatensis diœcesis Vrbani V frater secundum aliquos, verius ex fratre nepos, ex canonico Regulari dictæ congregationis primum Episcopus Auenionensis, deinde presbyter Cardinalis tituli S. Petri ad Vincula ab eodem Vrbano V. anno Domini 1362. creatus, qui ad Cardinalatum euectus Collegium eidem congregationi præclarissimum in monte Pesulano fundauit, cuius in supra narrato Innocentij VIII. priuilegio mentio habetur, de quo Onuphrius lib. 1. de Ecclesia Lateranensi cap. 3. Ciaconius in Vrbano V. & alij.

Tandem verò hæc congregatio grauissima damna ab Hæreticis sustinuit, à quibus superioribus annis ipso Cœnobio S. Rufi apud Valentiam vastato, illius canonici intra Vrbẽ in qua-

dam

dam dicti Ordinis Ecclesiæ sedes potuerunt. multa quoque illius monasteria vel commendata, & canonicis tádem sunt destituta, vel à secularibus occupata, & diruta. Retinet tamen formam congregationis sub vno capite, quod est ipse Abbas S. Rufi, cui omnes tanquam Patri subduntur, & reuerenter obediunt.

CAPVT QVINQVAGESIMVM SEPTIMVM.

De Congregatione Canonicorũ Regularium S. Victoris Parisiensi.

I. Est etiam in partibus Galliarũ perantiqua, & cum primis illustris congregatio S. Victoris Parisiensis, cuius summa cum laude meminit Cardinalis Iacob⁹ de Vitriaco in sua historia Occidentali c. 24. ita scribens. *Sunt alia canonicorum Regularium deuota, & humiles. & amabiles Deo congregationes, qui S. Victoris canonici nuncupantur, eo quod prædictus Dei martyr Patronus, & aduocatus sit eorum, in quibus huius Ordinis primordia claruerunt. Primus siquidem, & præcipuus huius sanctæ Religionis conuentus extra muros Parisiensis ciuitatis in Ecclesia, quæ dicitur S. Victoris quasi lucerna Domini super candelabrum posita, non solum propinquam ciuitatem sed remotas circumquaque regiones, & ad Dei cognitionem illuminat & ad charitatem inflammat, tanquam piscina probatica, & lauacrum in templo Domini scholaribus Parisijs commorantibus, & varijs populis vndique confluentibus aquas purificationis subministrans. Hæc siquidem sancta, & omni acceptione digna militantium in castris Domini congregatio refugium est pauperum, consolatio lugentium, fulcimentũ. & quasi basis debilium, recreatio lassorum, releuatio lapsorum, portus tranquillissimus scolarium, quibus de mundi huius naufragio euadere cupientibus, sinum misericordiæ aperit, & in gremio suo velut pia mater eos fouet, & nutrit. Multis à principio Parisiensibus magistris, viris literatis, & honestis velut stellis fulgentibus illustrata, & quasi margaritis pretiosis decorata. Inter quos nominatissimus, & præcipuus extitit Citharista Domini, organum Spiritus sancti, magister Hugo de sancto Victore dictus, qui malogranata tintinnabulis coniungens, exemplo sanctæ conuersationis multos ad honestatem incitauit, & mellisflua doctrina ad scientiam erudiuit. Multos autẽ aquarum viuentium puteos effodiens libris suis, quos de fide, & moribus tam subtiliter, quam suauiter disserendo edidit, incerta, & occulta diuinæ sapientiæ pluribus aperuit, mortalem sui memoriam velut compositionem odoris, & opus pigmentarij, & in omnium ore quasi mel dulcoratam velut musicã in conuiuio vini, & tanquam nauis poma ferentes posteris relinquendo. Hi siquidem prudentes, & honesti viri extra Parisiensis vrbis tumultum seorsum congregati, supra firmum, & stabile fundamentum Regulæ S. Augustini institutiones honestas, & salutares obseruantias statuerunt. Nigris siquidem cappis, & tunicis albis laneis induti, pellibus agninis, & lineis vtuntur camisijs. Carnes in refectorio non manducant. Certis temporibus, & horis constitutis infra terminos suos manibus suis corporaliter laborant: circa primam, vel secundam noctis horam matutinas surgentes in hymnis, & psalmis, & canticis spiritualibus Domino suauiter, & deuotè iubilando, residuum noctis plerunq; expendunt. Æstatis autem tempore à vespera vsq; ad auroram nocturnum frequẽter protrahunt officium: Semel autem in anno omnes huius ordinis Abbates Parisijs apud S. Victoris Ecclesiam Generale Capitulum celebraturi congregantur. Post diuina prædicationis epulas delicatas, & suaues, de his, quæ ad Religionem, & ordinis instituta pertinent, vnanimiter pertractantes.*

II. ORiginem huius Congregationis in annum circiter 1113. referunt Franciscus Belleforestius in sua Cosmographia, & Augustinus Ticinensis in Dilucidario p. 2. §. *Institutio canonici Ordinis in Ciuitate Parisiensi*: quo tempore pijssimus Rex Ludouicus cognomento Crassus prope muros Parisiorum amplissimum, & Regale cœnobium sancto Victori Christi martyri nuncupatum excitauit, de cuius fundatione. quod superius cap. 55. satis sit dictum, nunc solùm de viris sanctissimis, qui tanquam sydera micantia Ecclesiam illustrauerunt verbo, & exemplo, & de monasterijs eiusdem Congregationis quædã breuiter attingemus. Nam quod ad viros sanctitate conspicuos attinet, habuit hæc congregatio complures, quorum nomina piè creduntur esse scripta in libro viuentium in cœlis, & reliquiæ eorum tanquam Beatorum in veneratione habentur apud homines in terris. Hi fuerunt Primus B. Hilduinus dicti cœnobij primus Abbas. Secundus B. Hugo cognomẽto de S. Victore, doctrina & religione toti orbi conspicuus. Tertius B. Riccardus natione Anglicus, sed à loco professionis de S. Victore cognominatus, qui floruit circa annum salutis millesimum trigesimum septimum. Quartus B Gaufredus vir summæ sanctitatis, qui Meldensium Episcopus cum esset, concedente Innocentio III. Episcopatu à se abdicato, in monasterio S. Victoris seipsum diuinæ contẽplationi arctius mancipauit. Quintus beatus Thomas martyr, & eiusdem monasterij Prior, qui vti alter Thomas Cantuariensium Episcopus pro veritate, & iustitia, & defensione Ecclesiæ inter manus Stephani Parisiensis Episcopi crudeliter excerebratus, gloriosum martyrium consummauit. Sextus B Raucherus Prior. Septimus B. Achardus Episcopus Abrincensis, de quibus supra cap. 33. dictum fuit.

Doctores verò præclaros protulit in primis supra memoratos Hugonem, & Ricardum de S

Victo-

Victore, quorum opera notissima sunt, & laudari opus non habent. Tertium quoq; Petrum Lōbardum cognomento Magistrū Sententiarum canonicum S. Genouefæ eiusdem congregationis. Quartum Petrum Comestorem autorem Historiæ Scholasticæ in Ecclesia S. Victoris cū Epitaphio tumulatum. Quintum venerabilē Thomam Abbatem S. Andreæ Vercellensis, cuius nomen incōpertū habuit in sua Bibliotheca sancta Sixtus Senēsis in verbo Abbas Vercellensis Sextum Abbatem Absalonem. Septimū Magistrum Adamum, quorum opuscula manibus omnium teruntur. Octauum Magistrum Achardum Abrincensem Episcopum, de quo modo dictum fuit, qui teste Ioanne Pitsio multa præclarè scripsit. Nonum Magistrū Riccardum Anglicum alterum ab eo, qui supra est relatus, nam hic posterior floruit supra circa annum Domini 1240. ex Pitsio de Scriptoribus Anglicanis. Decimum Guernerum eiusdem cœnobij Subpriorem, qui claruit anno 1400. ex Sixto Senensi in Bibliotheca.

III. HAbeo qui scribant, ex hac Congregatione tres Cardinales S.R.E. assumptos fuisse. nā beatum Hugonem de sancto Victore ab Innocentio II. anno 1138. Cardinalem creatum scribit Ciaconius in Innocentio II. & licet tam eximiæ dignitatis sibi collatæ alij non meminerint, illud forsan in causa extitit, quod ipse vita excessit anno statim sequente antequam insignijs Cardinalibus donaretur. sed & alium nomine Hugonem celebrem Theologum ex canonico S. Victoris Cardinalem Episcopum Tusculanū à Martino V. anno 1431. creatum tradit Volaterranus lib 21. in Vita sancti Patris nostri Augustini, licet nullus hoc nomine sub Martino V. ad Cardinalatum assumptus apud alios Historicos legatur. & fortè Volaterranus errauit in nomine, Hugonem ponens pro Ludouico: nam Martinus V. teste Ciaconio D. Ludouicum Alamannum natione Gallum, & professione canonicū regularem Archiepiscopum Arelatensem presbyterum Cardinalem S. Cæciliæ creauit, quem etiam ad Bononienses Legatum destinauit. Meminit etiam ibi loci Volaterranus alterius nomine Iuonis ex canonico S. Victoris ad Cardinalatum euecti. Cæterùm cum neque tempus referat illius promotionis, nec Pontificem, qui illū ordinauit, apud eundem autorem sit fides. Hoc certum ex eodem monasterio plures Antistites ad cathedrales, & alias Ecclesias regendas assūptos: inter quos fuerunt B. Achardus Episcopus Abrincensis, Stephanus Episcopus Parisiensis ex Abbate S. Victoris, inter cuius manus beatus Thomas eiusdem monasterij Prior martyrium consummauit. Petrus Lombardus ex canonico S. Genouefæ Episcopus Parisiensis. B. Gaufredus Episcopus Meldensis, Thomas primus Abbas cœnobij Vercellensis, qui obijt anno 1146. vt in Epitaphio eius sepulchro apposito notatur, D. Nicolaus Abbas, & reformator S. Petri ad Aram anno 1133. 6. Calend. Aprilis creatus. Abbati S. Victoris Parisiensis scribunt Innocentius III. in cap. cum dilecti electione, & Gregorius IX. cap. Ex insinuatione de rescriptis, & illius Priori idem Gregorius IX. cap. Significauerunt, de testibus. Addit Augustinus Ticinensis ex Speculatore, in Cathedrali Parisiensi vnum ex canonicis S. Victoris antiquo more Magistrum cæremoniarum extitisse.

Catalogus monasteriorum eiusdem congregationis ex Ticinensi, & Syluestro Maurolico fuerat olim triginta Abbatiarū, octoginta Prioratuum, & quadraginta Præpositurarum, ex quibus fuerunt Abbatia sanctæ Mariæ de Victoria Syluanectensis, & Abbatia sancti Martini apud Gemellos Ambianensis, & sanctæ Genouefę in ciuitate Parisiensi, & alia in Compendio, & Cātipratana item in Flandria, & Daniensis apud Brugas in Flandria, & aliæ partim in finibus Galliarum, partim in Belgio constitutæ, quarum plurimæ nunc etiam supersunt, etsi illarum nomina, & fundationes non teneam, quoniam Catalogus à Reuerendo admodum Patre Domino Dionysio à sancto Germano eiusdem Cœnobij Priore transmissus ad manus meas non peruenit. Sunt pariter eiusdem congregationis complura Collegia sacrarum virginum Canonissarū Regularium in Gallijs, & etiam in Flandria, ex quibus sex recensentur ab Auberto Miræo de Collegijs canonicorum Regularium cap. 12. in fine, videlicet Groenembriclensis Abbatia in vrbe Gandauensi, Trudonensis Abbatia in vrbe Brugensi, Wasmonsteriensis in agro Wasiensi apud Teneramundam, Abbatia Pontia Roradi vulgo Roesbrugge in Flandria, Abbatia noui monasterij sancti Winoci in oppido Bergensi in Flandria, & monasteriū sanctæ Margaritæ vulgo Nonnarum in ciuitate Antuerpiæ.

Cęterum etsi monasteria tam virorum, quā fœminarum sub regulari disciplina non pauca adhuc supersint, tamen ipsa Congregatio siue ob temporum difficultates, siue quod Abbatia S. Victoris ex multo iam tempore Abbatibus secularibus commendetur, qui multoties bona tēporalia, & lucra potius, quàm incrementa ordinum, & Dei gloriam sequuntur, ex multis annis (proh dolor) iā desijt, nec iam amplius Generale Capitulum cogitur, nec Visitatores ad Cœnobia iuxta sacrorum Canonum, & ordinis statuta visitanda ad vitia extirpanda, vitam canonicam instaurandam, & Dei cultum augendū designantur. & licet decreto sacri Oecumenici Concilij Tridentini sess. 25. de Regularibus statutum fuerit, vt Abbates, cæteriq; Prælati monasteriorum, quæ sunt capita Ordinum siue Cōgregationum Regularem habitum sumere, & vota Regulariū profiteri, & secundū illa viuere

debe-

deberent, nihilominus, tam pium, sanctum, salubre, & necessariũ decretum executioni hactenus non fuit demandatum. Floret tamen in eodem Cœnobio Regularis Ordinis obseruantia sub regimine Prioris, estq; ibi loci Bibliotheca manuscriptorum præsertim Codicum longe præstantissima, quã omnes meritò admirantur.

CAPVT QVINQVAGESIMVM OCTAVVM.

De Congregatione Canonicorũ Regularium S. Laurentij de Plebe Martyrum, siue de Vltio in Delphinatu.

I Ntiquiorem habet originem alia Congregatio à loco primariæ illius institutionis S. Laurentij de Plebe Martyrũ vocata. Est locus in prouincia Delphinatus inter iuga mõtium asperrima, quibus Italiæ fines à Gallicanis diuiduntur, quatuor leucis ab arce munitissima Secusia nuncupata distans, propeq; oppidum, quod Vltium dicimus, vbi Cœnobium Sanctorum Monachorum martyri Laurentio dicatum, & vetustissimũ etiam ante magni Patris Benedicti seculum fuisse, illarum gentium est traditio, vetustis monimentis comprobata. quem in locũ cum multi fideles Wandalos fugientes sese recepissent, quod propter montium asperitatẽ propè inaccessibilis videretur, tandem ab ipsis Wandalis post Italiam vastatam illac pertranseuntibus dirè trucidati, vnà cum monachis, ab illorũ martyrio S. Laurentij de Plebe martyrum loco nomen dederunt. Ferunt, occubuisse cum illis quendam monachum sanctissimum nomine, & re ipsa Iustum, eiusq; postea reliquias Secusiam sub Manfredo Marchione ad Ecclesiã eius nomini erectam circa annum Domini 1030. translatas. Cæterùm post transitum Wandalorum, & Cœnobij euersionem locus per multa secula penè desertus mansit, donec circa annum Christi Saluatoris 1050. Sacerdos Venerabilis, vere pius, Religiosus, & sanctus Gerardus nomine, de Vltio oriundus, diuina inspiratione paruam cellam in eodem loco sibi statuit, postea vero Cuniberto Taurinensium Episcopo consentiente, ac tradente, canonicorum regularium habitum, ac institutum assumpsit, monasterium dirutum refecit, illudq; cum nonnullis canonicis eiusdem instituti primus inhabitauit: Quorum sancta conuersatione excitati nonnulli Principes, Episcopi, & alij viri diuites multis non solum prædijs, & redditibus, verùm etiam Ecclesijs in diuersis Episcopatibus eidem monasterio attributis breuiadmodum congregationem multorum Collegiorum non ignobilem erexerunt.

Nam constat imprimis anno 1057. Odonẽ Sabaudiæ Comitem cum Adelcide ipsius coniuge Secusiæ Marchionissa, & Manfredi nouissimi Secusiensium Marchionis filia ipsi Gerardo, ac ipsius canonici non solum dictam Ecclesiam de Plebe martyrum, verum etiam omnes Ecclesias, & Parochias locorum Sesanæ, Vltij, & Salabertani cũ omnibus illarum bonis, & pertinentijs, necnon Ecclesiam S. Iusti intra Secusiam à Berta dictæ Adelcidis matre inchoatã, & ab eadem Adelcide Marchionissa absolutam donauisse. feruntq; extare instrumenta donationum apertissima eodem anno 1057. stipulata. Deinde anno 1065. antedictus Cunibertus Taurinensium Episcopus cum consensu, & voluntate suorum canonicorum cathedralium (erant per id temporis adhuc Regulares) non solum prædictam Odonis donationem siue concessionem suo diplomate firmauit (erat enim locus in Episcopatu Taurinensi) verùm etiam multis alijs Ecclesijs, parochijs, & illarum bonis collatis auxit, quarum præcipua fuit Ecclesia S. Mariæ in ciuitate Secusia, quæ pœnitentialis, & quasi cathedralis, & vicem gerens Episcopalis dicebatur. Libet ad rei veritatẽ illustrandã, & ad huius congregationis antiquitatem, & dignitatem monstrandam, eiusdem Cuniberti priuilegium ex integro hic ponere, quod cum alijs eiusdem congregationis monimẽtis multo labore conquisitis tandem inuenit, & transmisit Reuer. admodum Pater Dominus Dionysius Vercellensis nostri monasterij Secusiani S. Iusti Præpositus, quod huiusmodi est. II.

In nomine sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis. Ego Cunibertus diuina miseratione Taurinensis Episcopus. Cõstans, & patens esse cognoscitur, canonicam institutionem ab Apostolis cœpisse exordium, sicq; deinde ex successione temporum habuisse incrementum exemplis, & documentis subsequentium Patrum. Quocirca nobis, qui locum prælationis, & culmen regiminis videmur suscepisse, enitendum est summoperè, vt id, ad quod vocamur ex nomine, tota mentis intentione studeamus adimplere: Siquidem exuperatis mundanæ tempestatis fluctibus portum salutis, & requietionis volumus contingere. Oportet itaque nos in Ecclesia Dei profectibus subditorũ quã maximè inuigilare, videlicet deformia reformare, quod confractum est consolidare, quod abiectum est reducere, quodq; perierat restaurare. Multiplex & varius est vsus bonæ actionis, sed iam flectamus articulũ ad executionem nostræ propositionis. Erat equidem intra fines nostri Episcopij locus inter Alpes situs, qui Plebs martyrum nuncupatur, inter Secusiam, & Ianuum montem, secus ripam Duriæ fluminis, reuerentia & religione reuera dignus, sed multo tempore incuria & negligentia post persecutionem, & desolationem Paganorum vsque ad nostrum tempus desertus: Postea vero reuelatione diuina sacerdos quidam Gerardus nomine, qui postmodum in Cisaricensi Episcopus

cupiens esse diuatus, primum adiunctis sibi Odolrico, & Nantelmo adhuc bonæ indolis puerulo, necnon ibidem à nobis sanctæ Congregationis Præposito constituto, compertis quidem multis, & innumeris signis, & prodigijs, etiam consimilibus loci illius adhærentibus, abrenuncians sæculo diuina illustratione compunctus, habitaculum in eodem loco construxit. Paucò autem interiecto tempore ad nos veniens apud Taurinum huiusmodi nobis, & canonicis nostris fecit professionem, vt collata sibi a nobis licentia, & auctoritate tam ipse, quam cæteri, quos diuina misericordia aggregasset, ibi omni tempore canonicam teneret institutionem. Huic igitur tã competenti petitioni gratuitò acquieuimus, & quoniã inter gelidas Alpes illas algore nimium, & ad fundum horribili sublimitate insitum durus est, & difficilis incolatus, & asper, vt vehementiori studio, & cura diligentiori locus ille suis ab incolis ad plenitudinem perfectionis ducatur, & affectione, menteq; laetiori semper inhabitetur. De vera pietate, & misericordia visceribus viatorum immensæ necessitati compatiens, ad Dei seruitium, eorumq; recreationem, liberam, ac venerabilem canonicam, & bonis affluentẽ ibi Spiritus Sancti io filio fieri volumus, & maximè peroptamus. Ideoque fratrum nostrorũ canonicorum communi consilio, ac voluntate huic sanctæ nouiter inceptæ regulari canonicorum congregationi S. Laurentij Vltiensis de martyrum præfata plebe præsenti, & futura Deo ibi famulanti iure perpetuo donamus, & concedimus cum primitijs, decimis, eleemosynis, oblationibus, testamentis, poro hye, omni iure parochiali, & vniuersis omnino beneficijs, quæ illis pertinere dignoscuntur, & in futurum Deo fauente contigerint. Ecclesiam S. Ioannis Baptistæ de Strana, Ecclesiam S. Suatij, Ecclesiam S. Restituti, Ecclesiam S. Geruasij. Ecclesiam quoque S. Arigij, Ecclesiam S. Marii, Ecclesiam S. Mariæ de Vlrio, Ecclesiã S. Gregorij de Sarculo, Ecclesiam S. Michaelis de Bodulaito, Ecclesiam S. Mariæ, ac S. Hippolyti de Bardonesibia, Ecclesiam de Salaberts, & si quælibet sine, vel fuerint alia bona, quæ nostræ congruant Episcopali ditioni in tam dicta Plebis martyrum toto plebanatu. Similimodo subdimus, conferimus, & donamus huic sanctissimo loco B. Laurentij de Vltio, & fratribus degentibus ibidem præsentibus & futuris Ecclesiam, plebẽ, & pœnitentialem S. Mariæ, quæ sita est, & ædificata infra ciuitatem Secusiæ cum omnibus pertinentijs, & possessionibus. Quæ scilicet longæua matrix, & baptismalis Ecclesia quadam prærogatiua & excellentia honoris nostram in omnibus, quibus licitum est in suo plebanatu dote, & assensu Taurinensis Ecclesiæ vicem gerit Episcopalem, & antiquitus multoiam tempore gerere consueuit, quippe tam in vrbe nobili Secusiæ quasi sedes est Episcopalis antiqua. Cuius plebanatus seu Archipresbyteratus appello Bonouonis ad pontẽ vsque Vetulinia fluminis extenditur, & à montiũ cacuminibus, & infra huic inde longè, lateq; comprehenditur, & terminatur. Huic siquidem prænominatæ Ecclesiæ B. Mariæ, cui prorsus vniuersa parochia Secusiensis cum omni suo iure parochiali, & omnimoda clericorum, ac laicorum secularium sexus vtriusque sepultura à prædecessoribus nostris Taurinensibus Episcopis antiquitus, & à nobis datur, ac priuilegijs in perpetuum confirmatur pro sumptibus canonicorum ibi Deo seruientium, & sustentatione suis similiter perpetuo damus, & concedimus, cum primitijs, decimis, eleemosynis, oblationibus, testamentis, parochijs, omni iure parochiali & cunctis omnino beneficijs, quæ illis pertinere noscuntur, & in posterum diuina miseratione peruenerint. Ecclesiam de Exilijs, Ecclesiam de Chamontte, Ecclesiam de Iallone in Ciuitate Secusiensi, Ecclesiam S. Petri, & Ecclesiam S. Pauli, Ecclesiam S. Philippi, Ecclesiam S. Iacobi, Ecclesiam Sancti Saturnini, Ecclesiam S. Martini, Ecclesiam Sancti Marcellini, Ecclesiam S. Enaxij, Ecclesiam sancti Constantij, Ecclesiam sanctæ Mariæ de Tranotie, Ecclesiam sancti Eusebij, Ecclesiam sancti Iacobi, & Christophori, Ecclesiam sancti Iulijni, Ecclesiam de Feristo, Ecclesiam sancti Petri, Ecclesiam sanctæ Petronillæ, Ecclesiam de Marleis, Ecclesiam de Bozoleto, Ecclesiam sancti Laurentij, Ecclesiam sancti Basilij, Ecclesiam sancti Georgij, Ecclesiam de Vilario Fochardo, Ecclesiam de Chamusso, Ecclesiam de Bruxolio, Ecclesiam sancti Desiderij ac sanctæ Mariæ, Ecclesiam de Fraxenutijs, & omnes decimas totius Secusiæ Vallis, ea solum excepta, quæ Capellæ pertinet Archidiaconi Secusiensis oppidi. Sic videlicet hoc donum facimus, vt in omnibus prænominatis locis, & Ecclesijs canonici fratres tunc Vltiensis congregationis, vel alij sacerdotes omni tempore, sicut eis necesse fuerit, pro voluntate, discretione, ac dispositione Præpositi Vltiensis substituantur, & maneant. Vt autem ampliori affectu dilectionis, & dulcedinis inuicem omni tempore Taurinensis, & Vltiensis Ecclesia sese diligant, & venerentur, & hæc illam sedula mente foueat, ampliet, & tueatur, & huic illa deuotissimè seruiat, & eam omnimode veneretur, Io. Nantelmum dilectum filium nostrum præfatum Vltiensem Præpositum in nostra maiori Taurinensi sancti Ioannis Ecclesia pro canonico nostro recepimus, statuentes, vt quicunque deinceps Præpositus Vltiensis Catholicè fuerit ibi, canonicus noster in futurum perpetuum habeatur. Insuper etiam intra nostrum Episcopium quidquid decimarum, oblationum, eleemosinarum ecclesiarum, seu cuiuspiam honoris, & beneficij prædictæ congregationis fratres iam sunt adepti, & deinceps poterũt adipisci, autoritate quidem tam nostra, quam nostrorum successorum habita istis in præsentiarum p...... & post hæc pro tempore succedentibus pro anima nostra remedio, nostrorumq; successorum eis, & Ecclesiæ suæ Vltiensi donamus, & concedimus. Denique fidelibus nostris tam clericis, quam laicis, & omni nostræ posteritati notum fieri volumus, vt quandiu ibidem norma regularis tenebitur, Plebs illa Martyrum cum omni Plebanatu suo, possessione, quæ in eo est, libera sit in omnibus in perpetuum, & ab omni nostra, posterorumque nostrorum obedientia, & in petitione penitus absoluta. salua tamen omnimoda reuerentia, & obe-

diuitiis, quam sancto Ioanni, & nobis debitè fieri volumus à Præposito Vlsiensi pro aliis Ecclesiis, & beneficiis, quæ sibi, & Ecclesiæ suæ iam contulimus, & successores nostri Deo inspirante contulerint in subsequentibus. nec à nobis, & nostris successoribus aliqua oppressione locus ille molestetur vnquam, vel inquietetur, vel aliquatenus minoretur; sed semper amplietur, & melioretur. Quod si aliqua persona Diabolico spiritu vexata huic decreto nostro vllo modo præsumpserit obuiare, vel illud perfringere, & violare, sit, nisi resipuerit, & ad satisfactionem venerit, cum Datan, & Abiron, & Iuda proditore anathematis vinculo innodata, perpetuaque damnationi subiecta. Cunctis autem eidem Ecclesiæ, quæ sunt, aut fuerint sibi data seruantibus, sit Dei Summi pax in æternum, & amor. Vt autem hoc apud nos, & posteros nostros ratum, & inconuulsum, abiecto omni scrupulo possit haberi, vocabulo nostro propria manu subscripto fecimus insigniri, & canonicis nostris autoritatem permisimus pariter subscribendi. Ego Cunibertus Taurinensis Præsul libens. Ego Albericus Cantor lætus subscripsi. Ego Vmbertus presbyter. Ego Albertus Subdiaconus. Ego Ioannes Acolitus. Ego Ildeprandus. Ego Ardaldus. Ego Albertus Acolitus scripsimus. Ego Gaufredus. Ego Gisulphus Primicerius libens. Ego Adam Presbyter. Ego Ordo Subdiaconus. Ego Adiprandus Subdiaconus. Ego Nantelmus Acolitus. Ego Ioannes Subdiaconus. Ego . . . . . Diaconus. Ego Ioannes Acolitus. Ego Albertus Subdiaconus. Ego Robaldus Archilenita. Ego Millo Archipresbyter. Ego Adam Præpositus libens.

Ob memoriam, & euidentiorem obseruantiam istius beneficij, duo in huiusmodi tenore fecimus priuilegia nostro Episcopali signo munita, vt omni tempore, scilicet alterum haberetur in Vlsiensi Ecclesia, alterum in Secusiensi. factum hoc anno ab Incarnatione Domini nostri Iesu Christi 1065. indictione secundo. Datum Taurini per manũ Ebrardi scriptoris, & Cancellarij Domini Cuniberti præfati Episcopi pridiè Calend. Maij.

III. EX isto Priuilegio tria eliciuntur. Primum antiquitas dictæ congregationis ante annũ 1065. contra vaniloquum Ioachimum, qui dicit cœpisse canonicos regulares in Gallijs post annum 1100. autore quodam Archiepiscopo Lugdunensi Arnulpho à se confictо, de quo supra dictum fuit. Secundò, quo tempore Gerardus monasterium sancti Laurentij instaurauit, Nantelmum, qui tempore concessionis dicti priuilegij erat Præpositus, adhuc puerulum fuisse, & consequenter primordia institutionis canonicorum regularium in dicto monasterio aliquot annis concessionem eiusdem priuilegij præcessisse: quod euidentius indicant illa verba priuilegij, quibus de primo dicti monasterij fundatore mentio habetur: *Postea verò diuina reuelatione sacerdos quidam Gerardus nomine, qui postmodum in Cistariensi Episcopus est ordinatus.* Quo loquendi modo indicat Gerardum illum ea tempora præcessisse, & solo nomine Taurinẽsi Episcopo notũ fuisse, & tẽpore concessionis dicti priuilegij iam suum diem extremum obiisse. Tertiò colligitur, canonicos dicti monasterij, vel saltem illorum Præpositum Ecclesiæ cathedralis Taurinensis canonicum fuisse, atq; ideo vel canonicos Taurinenses tunc regulares fuisse, vel canonicos regulares in Ecclesiis sæcularibus constitui potuisse, ac etiam consueuisse, cuius consuetudinis alia nonnulla exempla inferius adducemus.

MVniuerunt eandem congregationem suis Priuilegiis Romani Põtifices nõ pauci, nimirum Alexander II. anno 1072. Vrbanus II. anno 1096. Eugenius III. 1148. Adrianus IV. 1158. Alexander III. anno millesimo centesimo septuagesimo secundo, & Lucius III. anno 1183. ex quibus duo postrema tantum referam, quod ex eis satis constare possit de numero Ecclesiarum dictæ congregationis. IV.

Priuilegium Alexandri III.

Alexander Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs Nicolao Præposito Vlsiensi Ecclesiæ, quæ dicitur ad plebem martyrum, eiusque fratribus tam præsentibus, quam futuris canonicam vitam professis in perpetuum. Officij nostri nos admonet . . . multat autoritas, pro Ecclesiarum statu satagere & earum quieti, ac tranquillitati salubriter auxi . . . ito Domino prouidere. Dignum namque & honestati conueniens esse dignoscitur, vt qui ad earum regimen Domino disponente assumpti sumus, eas & à prauorum hominum incursibus tueamur, & beati Petri, atque Apostolicæ Sedis patrocinio muniamus. Ea propter dilecti in Domino filij vestris iustis postulationibus clementer annuimus, & præfatam Ecclesiam, in qua diuino mãcipati estis obsequio, ad exemplar Prædecessoris nostri bonæ memoriæ Adriani Papæ, sub beati Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti priuilegio communimus. In primis siquidem statuentes, vt ordo canonicus, qui secundum Deum, & beati Augustini regulam in eodem loco institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inuiolabiliter obseruetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona eadem Ecclesia possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione Fidelium, seu alijs iustis modis præstante Deo poterit adipisci, firma vobis, vestrisque successoribus, & illibata permaneant. In quibus hæc propriè duximus exprimenda vocabulis. In Episcopatu videlicet Taurinensi infra muros eiusdem ciuitatis ante maiorem Ecclesiam capellam sancti Martini, & canonicam, & domum Magistri Abrardi. extra muros Ecclesiam sancti Saluatoris cum pertinentijs suis, Ecclesiam sanctæ Mariæ de Reuello cum capellis suis, & omnibus pertinentijs, Ecclesiam beati Ioannis de Plebe cum titulis suis, Ecclesiam sanctæ Mariæ de Spina. Ecclesiam de Petra alba cum pertinentijs suis, Ecclesia de Gilba, Ecclesiam Sanctæ Christinæ de Surzana, Ecclesiam

sancti Pontij de Monte, Ecclesiam de Bauniolo cum omnibus bonis suis. Ecclesiam de Monte Braone, Ecclesias de Valle Clusionis, scilicet Ecclesiam de Meutulis, de Fenestrellis, de Vsello, de Prato lallato, Ecclesias de Sezana scilicet sancti Ioannis, & sancti Restituti cum decimis, & pertinentijs suis, in Villa Vitio, Ecclesiam sanctæ Mariæ, in Villa Beolario, Ecclesiam sancti Michaëlis, Ecclesiam sanctæ Mariæ, & sancti Hippolyti de Bardonescha, sancti Ioannis de Saloberta, sanctæ Mariæ de Exilijs, sanctæ Mariæ de Chalmonte, Ecclesiam sanctæ Mariæ de Secuzia cum titulis suis, & pertinentijs, Ecclesias scilicet sancti Martini, & sancti Saturnini, sancti Philippi, sancti Marcellini, de Gellone, de Maticis, de Bozoleto, de Bruxolio, Ecclesiam sancti Desiderij de Fraxinerijs, de Vilario Fulchardi. Eleemosynariam domum sanctæ Mariæ de Secuzia cum omnibus bonis suis, & Ecclesiam de Auellana cum titulis suis, & pertinentijs, Ecclesiam de Villareto, & Ecclesiam de Almesio. In Albanensi Episcopatu Ecclesiam sancti Stephani cum capellis, & pertinentijs suis omnibus, & titulis. In Aquensi Episcopatu Ecclesiam sancti Thomæ cum capellis, & pertinentijs suis, Ecclesiam sancti Michaëlis de Ripa alta cum capellis suis, Ecclesiam sancti Georgij de Monte. In Saonensi Episcopatu Ecclesiam sancti Ioannis de Vadio cum titulis suis. In Ebredunensi Archiepiscopatu, Ecclesiam sanctæ Mariæ de Brieuxum cum capellis suis, Ecclesiam sancti Theofredi, Ecclesiam de Salla, & sancti Petri de Podio, sancti Michaëlis de Seruetia, sancti Pancratij, Ecclesias de Caprerie, Ecclesias de Iarentona, Ecclesiam sanctæ Mariæ de Calma, sancti Pelagij de Neuascho. In parochia de monasterio medietatem decimarum. In Vapincensi Episcopatu Ecclesiam Atigij, Ecclesiam sancti Laurentij de Tilmonte cum Ecclesijs parochialibus, & capellis, & omnibus decimis, & pertinentijs suis. In Campo sancto tertiam partem decimarum inter duas Senariasiat. In Episcopatu Gratianopolitano Ecclesias de arenis, Ecclesiam de Parisio, de Lento, de Becijs, de Clanaone, de Mysoen, de Fresueto, de Auris, de Vesio, de Reculatis, Ecclesiam de Garda, de Vulgania, de Ossio, de Allemo, Ecclesias de Valle Nauigij, Ecclesiam sanctæ Mariæ de Comerto, sancti Petri, sancti Georgij, sanctæ Agnetis de Gardesmo, sancti Petri de Auellana, & decimas Castri, quod dicitur Mota, Ecclesiam sancti Christophori de Pasiberto cum capellis suis, & decimis. In Diensi Episcopatu Ecclesiam sanctæ Mariæ de Simardo, de Auenione, de Claramonte, & Ecclesiam sancti Pauli, & sancti Gulielmi cum omnibus decimis, & pertinentijs suis. In Viennensi Archiepiscopatu Ecclesiam sancti Donati cum omnibus Ecclesijs, & decimis ad eandem pertinentibus. In Claremontensi Episcopatu Ecclesiam sancti Ioannis Euangelistæ, Ecclesiam de Auzoc, & Ecclesiam de monte Grozitto cum omnibus pertinentijs suis. Obeunte vero te eiusdem loci Præposito, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia, seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu, vel fratrum pars consilij sanioris secundum Dei timorem, & beati Augustini regulam prouiderint eligendum. Prohibemus insuper, ne cui liceat infra parochiam vestram sine vestro, & Diœcesani Episcopi assensu Ecclesiam, vel Oratorium ædificare. Saluis priuilegijs Romanæ Ecclesiæ. Chrisma verò, Oleum sanctum, Consecrationes Altarium siue Basilicarum, Ordinationes canonicorum, qui ad sacros ordines fuerint promouendi, à Diœcesano suscipiatis Episcopo, siquidem Catholicus fuerit, & gratiam atque communionem Apostolicæ Sedis habuerit, & ea gratis absque vlla prauitate vobis voluerit exhibere: alioquin liceat vobis, quem malueritis, adire Antistitem, qui nostra fretus autoritate, quod postulatur indulgeat. Et ne cui post factam in eodem loco professionem proprium aliquid habere, vel absque libera Præpositi, siue Fratrum licentia de claustro discedere liceat, prohibemus. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis clausis ianuis, exclusis excommunicatis, & interdictis, non pulsatis campanis diuina officia suppressa voce celebrare. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decernimus, vt eorum deuotioni, & extremæ voluntati, qui se illic sepeliri deliberauerint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat, salua tamen iustitia matricis Ecclesiæ. Decernimus ergo, Vt nulli omnino hominum liceat præfatam Ecclesiam temerè perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed illibata omnia, & integra conseruentur eorum, pro quorum gubernatione, & sustentatione concessa sunt, vsibus omnimodis profutura, salua Sedis Apostolicæ autoritate, & in supradictis Capellis Diœcesanorum Episcoporum canonica Iustitia. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica, secularisuè persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens contra eam temerè venire tentauerit, secundo, tertionè commonita, nisi præsumptionem suam digna satisfactione correxerit, potestatis, honorisque sui dignitate careat, reamque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à sacratissimo Corpore, ac Sanguine Dei, & Domini Redemptoris Nostri IESV CHRISTI aliena fiat, atque in extremo examine districtè vltioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus sit pax Domini Nostri Iesu Christi, quatenus & hic fructū bonæ actionis percipiant, & apud districtum Iudicem præmium æternæ pacis inueniant. Amen. Ego Alexander Catholicæ Ecclesiæ Episcopus. Ego Vbaldus Ostiensis Episcopus. Ego Gualterius Albanensis Episcopus. Ego Ioannes presbyter Cardinalis tit. sanctæ Anastasiæ. Ego Guilelmus Cardinalis tit. sancti Petri ad Vincula. Ego Bozo presbyter Cardinalis sanctæ Pudentianæ tit. Pastoris. Ego Petrus presbyter Cardinalis tit. sancti Laurentij in Damaso. Ego Ioannes presbyter Cardinalis tit. sancti Marci. Ego Cinthius Diaconus Cardinalis sancti Adriani. Ego Mamphridus Diaconus Cardinalis sancti Georgij ad Velum aureum. Ego Hugo Diaconus Cardinalis sancti Eustachij iuxta templum Agrippæ. Ego Vitellus Diaconus Cardinalis sanctæ Mariæ. Datum Anagniæ per manū Grotiani S.R.E. Subdiaconi, &

Notarij, septimo idus Aprilis, Indictione sexta, incarnationis Dominicæ anno M. C. LXXII. Pontificatus verò Alexandri Tertij, anno decimoquarto.

Priuilegium Lucij Tertij eidem Congregationi concessum.

V. L*Vcius Episcopus seruus seruorum Dei. Dilectis filijs Martino Præposito Ecclesiæ sancti Laurentij de Plebe Martyrum, eiusque fratribus tam præsentibus, quàm futuris regularem vitam professis in perpetuum. Religiosis desiderijs dignum est facilem adhibere consensum, vt fidelis deuotio celerem sortiatur effectum. Ea propter dilecti in Domino filij vestris iustis postulationibus prabentes assensum, præfatum locum, in quo diuino mancipati estis obsequio, ad exemplar felicis recordationis Adriani Papæ prædecessoris nostri sub Beati Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti priuilegio communimus. Statuentes, vt ordo canonicus perpetuus ibidem futuris temporibus inuiolabiliter obseruetur. & ne cui post factam professionem proprium aliquid habere, vel absque libero Præpositi, vel fratrum licentia de claustro discedere liceat. Concedimus etiam vobis in Ecclesijs vestris absque Episcoporum contradictione, saluo scilicet iure Ecclesiastico canonicos, siue presbyteros instituere, & quæcunque eadem Ecclesia in præsentiarum iustè, & canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum, vel Principum, oblatione fidelium, seu alijs iustis modis cooperante Domino, poterit adipisci, firma vobis, vestrisque successoribus & illibata permaneant, in quibus hæc duximus proprijs exprimenda vocabulis, locum ipsum, in quo præfata Ecclesia sita est cum omnibus pertinentijs suis. In Episcopatu Taurinensi infra muros eiusdem Ciuitatis ante maiorem Ecclesiam Capellam S. Martini, & Canonicam &c.* reliqua sequuntur sicut in priuilegio Alexãdri III. & est Datum anno 1183. Pontificatus Domini Lucij Papæ III. anno secundo.

VI. EX prædictis priuilegijs, & ex actis Generalis Capituli dictæ congregationis in Ecclesia S. Laurentij de Plebe Martyrum anno 1342. celebrati colligi potest Catalogus Ecclesiarũ, & Prioratuum, siue Præpositurarum, & Conuentuum ad eandem congregationem spectantiũ numero viginti octo, quorũ nomina sunt, quæ sequũtur.

Primus. Præpositura S. Laurentij de Plebe Martyrum propè oppidũ Vltij, in Diœcesi Taurinensi vetustissima, quam ferunt ante irruptionem Wandalorum in Gallias fundatam, prius monachorum Cœnobium, post cuius euersionem circa annum Christi 1050. per Venerabilẽ, & sanctum Virum Gerardum Vltiensem sacerdotem restaurata, in Collegium Canonicorum Regularium, & caput Congregationis fuit erecta: nam illius Præposito cæteri omnes dictæ congregationis subduntur, & debitam obedientiam, & reuerentiam exhibent. Degebant in eadem canonica tempore antedicti Generalis Capituli canonici viginti quinque, videlicet Præpositus, decem Sacerdotes, tres Diaconi, tres Subdiaconi & octo clerici, nunc verò sexdecim, testatur Iacobus Philippus Bergomensis autor supplementi Chronicorum, eandem Ecclesiam cum conuentu canonicorum à Marchionibus Montis Ferrati fundatam, & dotatam, quod ne priuilegio Cuniberti Taurinensium Episcopi proximè relato contrarium videatur, ex quo venerabilem sacerdotem Gerardum dictæ Ecclesiæ, & conuentus autorem tenemus, dici potest ipsos Marchiones eidem venerabili sacerdoti Gerardo tum impensas conferendo, tum etiam dotem augendo, manus adiutrices porrexisse. Conduntur autem in Ecclesia S. Laurentij innumeræ sanctorum martyrum Reliquiæ, qui cum S. Iusto pro fide Catholica ibidem ab infidelibus trucidati gloriosum martyrium consummauerunt.

Secundus Prioratus S. Mariæ Maioris ciuitatis Secusiæ, quæ in dicta ciuitate, & in toto plebanatu Secusiensi vicem gerit Ecclesiæ cathedralis, ex antiquissima, & approbata consuetudine, etiã ante datum priuilegiũ Cuniberti Episcopi Taurinensis anno 1065. quemadmodum ex eodem priuilegio apparet, in qua insignes Sanctorũ Reliquiæ conduntur, ac in primis tres particulæ ex ligno viuificæ Crucis Domini nostri Iesu Christi, vna ex Costis S. Christophori martyris, Brachium S. Saturnini martyris Tolosani, digitus S. Barnabæ Apostoli, & digitus S. Mariæ Magdalenæ, degebant olim in eadem canonica nouem canonici, nunc quatuor sub Priore.

Tertius Prioratus S. Saturnini in Diœcesi Taurinensi, & plebanatũ Secusiæ, cuius mentio habetur in supradictis priuilegijs, degebant duo canonici sub Priore.

Quartus Prioratus de Auilliano eiusdẽ Diœcesis, ex dictis priuilegijs, & actis Capituli Generalis. Habebat Priorem cum tribus canonicis.

Quintus Prioratus S. Donati in Archiepiscopatu Viẽnensi. Habebat quatuor canonicos, qui adhuc ibi manent, ex dictis priuilegijs.

Sextus S. Petri de Garda Prioratus in Episcopatu Gratianopolitano. Habet quatuor canonicos sub Priore.

Septimus Prioratus Vallis Nauigij eiusdem Diœcesis, habẽs sex canonicos numerato Priore.

Octauus Prioratus S. Mariæ de Comerio eiusdẽ Diœcesis, sunt in eodem prioratu octo canonici computato Priore.

Nonus Prioratus S. Laurentij de Bellomonte in Episcopatu Vaprincensi, habens canonicos duodecim.

Decimus Prioratus S. Mariæ de Sinardo in Episcopatu Diensi habens Priorem, & octo canonicos.

Vndecimus Prioratus S. Erigij Vaprincensis habens Priorem, & canonicos duos.

Duodecimus Prioratus S Mariæ de Calma in Diœcesi Ebredunensi habens Priorem, & canonicos tres.

Deci-

Decimus tertius Prioratus de Valle puta, habens Priorem, & canonicos tres.

Decimus quartus Prioratus S. Mariæ de Vignalibus in Diœcesi Ebredunensi, habens Priorem, & vnum canonicum.

Decimus quintus Prioratus Mentularũ Vallis Clusinnis in Diœcesi Taurinẽsi, habens Priorem, & tres canonicos.

Decimus sextus Prioratus de Banniolo eiusdẽ Diœcesis, habens Priorem, & duos canonicos.

Decimus septimus Prioratus de Villaralmerio eiusdem Diœcesis, habens Priorem, & canonicum vnum.

Decimus octauus Plebanatus Reuelli eiusdẽ diœcesis, habens plebanum, & tres canonicos.

Decimus nonus Prioratus de Reuello ibidem habens Priorem, & vnum canonicum.

Vigesimus Archipresbyteratus S. Ioannis de Vadio in diœcesi Sauonensi, habens Archipresbyterum, & duos canonicos.

Vigesimus primus Prioratus in ciuitate Salutiarum, habens Priorem, & duos canonicos.

Vigesimus secundus Prioratus Castri Versolij habens Priorem cum duobus canonicis.

Vigesimus tertius Archipresbyteratus S. Stephani de Coilano, habens Archipresbyteratum, & duos canonicos, extat in Episcopatu Albensi ex priuilegio Lucij III.

Vigesimus quartus Archipresbyteratus sancti Gorgonij de Veximenti, habens Archypresbyterum cum duobus canonicis.

Vigesimus quintus Præpositura de Ripolis in diœcesi Taurinensi, habens Præpositum, & vnũ canonicum.

Vigesimus sextus Prioratus S. Christinæ in diœcesi Taurinensi.

Vigesimus septimus Prioratus in Girba.

Vigesimus octauus Prioratus in Venieto, quorum omnium in dicto Capitulo Generali anno 1342. mentio habetur.

Nec dubium præter Ecclesias memoratas plures alias tum in prædictis, tum in alijs Episcopatibus existentes ad eandem congregationem olim spectauisse. nam in ciuitate Taurinensi erat propè cathedralem quædam canonica, cuius meminerunt Alexander III. & Lucius III & in Diœcesi Taurinensi recensentur viginti Ecclesiæ dictæ congregationis omnes ferè parochiales, præterillas. quæ Ecclesiæ S. Mariæ de Seeusia subdebantur. Item in Episcopatu Aquensi in Monteferrato Ecclesia S. Thomæ cum capellis, & pertinentijs suis. Item Ecclesia S. Michaëlis de Ripa alta, & S. Georgij de Montibus cum pertinentijs suis. Verùm nunc maxima pars dictarum Ecclesiarum, vel ab Hæreticis diruta, vel à clericis secularibus obtenta, vel à laicis occupata, & quod grauius est, Præpositura, quæ est caput ordinis, secularibus clericis est commendata. Vnde non mirum, si hæc congregatio ad valdc paucos canonicos sit redacta. manent tamen hodie quoq; in dicta Præpositura sexdecim canonici Regulares sub Priore claustrali, & Regulari.

CAPVT QVINQVAGESIMVM NONVM.

De Congregatione Canonicorum Regularium Sanctæ Crucis Colimbricensi.

I. Congregatio S. Crucis Colimbricensis tum apud Lusitanos amplissima, tum etiam in cunctis Hispaniarum regionibus celebris, & maxima in veneratione habita, in ciuitate Colimbriæ, quæ est in Regno Portugallensi, autore Venerabili sacerdote Tellone Ecclesiæ Colimbriensis tunc Regularis canonico regulariter professo, & Archidiacono, cooperantibus alijs vndecim pijssimis, & religiosissimis viris circa annum humanæ salutii 1131. originem accepit. Id verò quemadmodũ acciderit, ex indiculo fundationis monasterij S. Crucis Colimbricensis vetustissimo, in illius cartophilacijs adseruato, cuiusque exemplum transmisit Reuerendissimus Pater Dominus Antonius à Cruce ipsius congregationis nunc Prior Generalis, breuiter, ac per compendium, quod tempus narrationi longiori non suppetat, fideliter recensebo. Fuit in ciuitate Colimbriæ sacerdos quidam miræ probitatis, & pietatis, S. Colimbricensis Ecclesiæ canonicus, & Archidiaconus Tello nomine, patre Odario, matre Eugenia ciuibus Colimbricensibus mediocris (vt aiunt) fortunæ, verùm honestis, & pijs genitus, corpore venustus, sed mente pulchrior, & moribus comptus, humilis, modestus, omnibus amabilis, & Colimbricensi Episcopo Mauritio summè charus, cuius Ierosolymitanæ peregrinationis triennio comes fuit, ac etiam illius in Episcopali sede successori Gondisaluo, quo similiter decedente, in eius locum à toto Clero, & Populo summis precibus Episcopus fuit postulatus, licet Deo aliter disponente, & ad maiora famulum suum Tellonem secundum altitudinem sui diuini consilij reseruante; nam sanctissimus, & religiosissimus Dei sacerdos inter alias illorum temporum calamitates verè deplorandas, canonicam institutionem, quam profitebatur, non solùm in sua Colimbricensi, verum etiam in omnibus Ecclesijs Lusitanis penitus relaxatam, & ex alto ruentem animaduertens, de illa reparanda vehementius apud semetipsum cogitare cœpit, sæpius animo gerens, & mente reputans, quanam ratione prouinciam tam arduam aggredi, & ad

finem optatū perducere valeret, præſertim quòd ad tantum opus nec locum opportunum, nec adiutores haberet idoneos, ac neceſſarios, pro quo ſæpiſſime diuinum auxilium obnixè implorabat. Huius igitur ſancti Viri conatus pijſſimus miſericordiarum Pater, bonæ illius voluntati occurrens, vanos, & irritos eſſe diu paſſus non fuit. Venerat namque per ea tempora iuuenis quidam de partibus Galliarum nomine Ioannes, cognomine Peculiaris, cuius conſilio, & prudentia erectum fuerat monaſterium apud S. Chriſtophorum. Hunc venerabilis Tello accitum, patefacto conſilio de Cœnobio clericorum canonicorum regulariter viuentium erigendo, tanti laboris, & præmij participem fieri rogauit, & obtinuit. Sed & pijſſimus Princeps Alphonſus Henrici Comitis, & Tharaſiæ Reginæ filius, qui Portugalliæ Regnum poſtea obtinuit, cognito illius inſtituto, & voluntate, Balneas Regias in Colimbriæ ſuburbio poſitas pro monaſterio exſtruendo cōfectis tabulis donauit. Emit præterea idem Venerabilis Archidiaconus à Bernardo Epiſcopo, & canonicis Colimbricenſibus hortum balneis cōtiguum, pro clauſtro exſtruendo, quod fontem aquarum haberet largum, & ſatis copioſum: ſtatimque in tam præclaro, & tam pio opere non paucos nactus fuit coadiutores, quorum auxilio anno 1131. quarto Calendas Iulij in Vigilia Principis Apoſtolorum poſita ſunt prima fundamenta monaſterij ſub inuocatione ſalutiferæ Crucis, ijſque iactis nondum elapſo anno die 24. menſis Februarij proximè ſequentis anni 1132. in feſto ſanctiſſimi Apoſtoli Matthiæ duodecim viri Apoſtolici ieiunio, & oratione muniti ſeſe in vnum Collegium ſub B. Patris Auguſtini Regula, & habitu iungentes, & anno tyrocinij expleto ſolemnem profeſſionem trium votorum emittentes, huic ampliſſimæ congregationi prima fundamēta locauerunt. Hi autem fuerunt in primis ipſe Dominus Tello S. Colimbricenſis Eccleſiæ Archidiaconus, Domnus Michaël eiuſdem Colimbricenſis Eccleſiæ Prior, Domnus Ioannes eiuſdem Eccleſiæ canonicus, & Magiſter Scholarū, Domnus Theotonius primus Prior monaſterij S. Crucis, Domnus Odorius S. Iacobi presbyter, & eiuſdem monaſterij S. Crucis Prior clauſtralis, Domnus Siſnandus montis maioris S. Mariæ Præpoſitus, Domnus Petrus presbyter, qui poſtea fuit Epiſcopus Portugalliæ, & alij quinque, quorum nomina ad meam notitiam non venerunt, quæ vt omnia firma iugiter manerent, eodē Venerabili ſacerdote, & Archidiacono vnà cum ſocio Ioanne cognomine Peculiari ad Sedem Apoſtolicam profecto, maximè quòd cathedrales canonicos in eo opere aduerſarios iam experiri cœpiſſent, ſub immediata tutela, & protectione Sedis Apoſtolicæ, ſe cum monaſterio, & omnibus illius bonis ac iuribus recipi ſupplices rogauerūt: quod perbenignè præſtitit Romanus Pontifex Innocentius II. datis literis Apoſtolicis tum ad Priorem, & canonicos ipſius S. Crucis, tum etiam ad Bernardum Colimbricenſem Epiſcopū, & ad Alphonſum Portugalliæ Principem, tenoris qui ſequitur.

INnocentius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei dilectis II.
filijs Odorio Priori, & fratribus Eccleſiæ S. Crucis in Colimbricenſis Ciuitatis Suburbio ſitæ, eorumque ſucceſſoribus canonicam vitam profeſſis in perpetuum. Deſiderium quod ad Religionis propoſitum, & animarum ſalutem pertinere monſtratur, autore Deo ſine aliqua eſt dilatione complendum, vt fidelis deuotio celerem ſortiatur effectum. Proinde dilecti in Domino filij per interuentum filij noſtri Tellonis Colimbricenſis Archidiaconi veſtris poſtulationibus affectione paterna gratum præbemus aſſenſum, & Eccleſiam S. Crucis, in qua eſtis diuinis obſequijs mancipati, in beati Petri tutelam, protectionemque ſuſcipimus, & præſentis ſcripti pagina communimus, ſtatuentes, vt Ordo canonicus, qui ſecundum beati Auguſtini regulam ibidem cooperante Domino noſcitur inſtitutus, perpetuis temporibus inuiolabiliter obſeruetur. Sanè poſſeſſiones, & bona, quæ eadem Eccleſia in præſentiarum iuſtè, & canonicè poſſidet, aut in futurum conceſſione Pontificum, largitione Regum, oblatione fidelium, ſeu alijs iuſtis modis præſtante Domino poterit adipiſci, vobis, veſtriſque ſucceſſoribus, & per vos dictæ Eccleſiæ S. Crucis priuilegio confirmamus. Decernimus ergo, vt nulli omnino hominum liceat prænominatam Eccleſiam perturbare: aut eius poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, aut aliquibus vexationibus fatigare, ſed omnia integrè conſeruentur eorum, pro quorum gubernatione, & ſuſtentatione cōceſſa ſunt, vſibus omnimodis profutura. Salua nimirum Diœceſani Epiſcopi reuerentia. Ad indicium autem perceptæ huius à Romana Eccleſia libertatis, duos biZantios annis ſingulis nobis, noſtriſque ſucceſſoribus perſoluetis. Si qua igitur in futurum Eccleſiaſtica, ſecularisuè perſona hanc noſtræ Conſtitutionis paginam ſciens, contra eam temerè venire tentauerit, ſecundò, tertiouè cōmonita, ſi non ſatisfactione congrua reatum ſuum correxerit, poteſtatis, honoriſque ſui dignitate careat, reamque ſe exiſtere diuino iudicio de perpetrata iniquitate cognoſcat, & à ſacratiſſimo corpore, & ſanguine Dei, & Domini Noſtri Ieſu Chriſti aliena ſit, atque in extremo examine diſtrictæ vltioni ſubiaceat. Cunctis autem eidem Eccleſiæ ſua iura ſeruantibus ſit pax Domini noſtri Ieſu Chriſti: quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum Iudicem præmia æternæ ſalutis inueniant. Amen. Amen. Amen. Ego Innocentius Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus, &c. Datum Piſis ſeptimo Calend. Iulij, indictione duodecima, Incarnationis Dominicæ anno milleſimo centeſimo trigeſimo quinto, Pontificatus Domini Innocentij Papæ Sexto.

INnocentius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei dilecto fi- III.
lio illuſtri viro Alphonſo Portugalliæ Duci ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Quod perſonam, & honorem tuum paternis affectibus diligamus, ſæpe cognoſcere potuiſti. De tua itaque probitate plurimum confidentes, rogando mandamus, quatenus ſicut nos pro

Colimbricensi Ecclesiæ suo pretium acquiremus, si nihilominus pro Ecclesia S.Crucis Colimbricensis postulationes nostras exaudias, vt videlicet pro beati Petri, & nostra reuerentia fratres eiusdem loci attentiùs diligas, & honores, & à nullo infestari permittas. per hoc enim tam in præsenti, quàm in futuro sæculo maiorem laudem, & gloriam consequeris. Datum Pisis 12. Cal. Iulij.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei venerabili fratri Bernardo Episcopo, & dilectis filijs Clero, & populo Colimbricensi salutem, & Apostolicam benedictionem. In beati Petri Cathedra disponente Domino, constituti, Colimbricensem Ecclesiam, & vos ipsos paterno affectu diligimus, & vestris postulationibus secundum Deum assensum præbemus. Cæterùm nobis gratum est, quòd in Ecclesia S.Crucis Colimbricensis, quæ in Ciuitatis Suburbio sita dignoscitur, cooperante Domino religionem accepimus institutam. Ea propter dilectioni vestræ rogando mandamus, vt locum ipsum, & fratres inibi Domino famulantes pro Omnipotentis Dei reuerentia diligatis, & propensiùs honoretis, nec eis iniuriam, aut molestiam inferatis, nec inferri ab alijs patiamini: quatenus & ipsi liberiùs, & quietiùs valeant vacare obsequijs. & vos pro impensa eis beneuolentia tam temporaliter, quàm spiritualiter ab Omnipotenti Deo retributionem percipere mereamini. Datum Pisis 13. Calend. Iunij.

IV. PRædictis autem literis acceptis, idem venerabilis Archidiaconus cum socio ad Patriam remeans, Auenionem ad S. Rufi canonicos regulares tunc sanctæ conuersationis fama celebres diuertere voluit, cumque apud illos esset parumper commoratus, benignissimè ab illis tractatus, à veneno etiam sibi à quodam nefario parato diuinitùs præseruatus, tandem cum socio, & literis Apostolicis ad suos est reuersus. vbi dum operi perficiendo totus incumberet, post quinque circiter menses morbo qui Arabicè Aluaramal falzamuni, latinè Apostema dicitur correptus, huius vitæ finem sibi imminere sentiens, plurimis signis veræ pœnitentiæ monstratis, omnibusque Ecclesiæ Sacramentis ritè perceptis, inter Fratrũ adstantium. & collacrymantium manus, quas sæpiùs osculabatur, illa verba pronuncians: In manus tuas Domine commendo spiritum meum, animam suo Creatori ac Saluatori reddidit, corpore de more abluto, quod solemnibus exequijs piè, & religiosè persolutis, in dextro latere Ecclesiæ propè altare in honorem S. Spiritus erectum, est tumulatum.

V. HIs verò peractis ipsi canonici in vnum congregati susceptum vitæ regularis institutum communibus votis denuò firmauerunt. Verum quia præter ipsam B. Patris Augustini regulam nondum aliqua peculiaria statuta ex condicto decreuerant, comperta iam satis optima fama religiosissimæ conuersationis canonicorum S. Rufi proximè commemorati, illorum institutiones, & laudabiles viuendi consuetudines perquirere, & secundum illas deinceps viuere communi consensione pariter decreuerunt. quam ob causam pro illis discendis, & obtinendis Petrum presbyterum Salomonis filium, eiusdem monasterij canonicum, ad sancti Rufi canonicos datis literis sequentibus miserunt: *Domino, & Patribus S. Rufi Abbati Gulielmo, sancto religiosoq; conuentui, S. Crucis Prior, etsi indignus, atque humilis congregatio morum disciplinæ, & nostrarum medelæ animarum quantamcunque participationem. Quantas Deo, vestræque sanctitati persoluemus gratias pro beneuolentia, & charitate deuotam Dominicum Diaconum, & Ioannem tunc magistrum, nunc autem Archiepiscopum, & Tellonem Archidiaconum, cuius anima requiescat in pace, & nunc quia vestri cupimus esse discipuli, quod nondum habuimus, per Petrum fratrem eius pro amore fraternitatis mandari nobis obnixè obsecramus. Valete.* Quibus cum literis ad illos veniens, & humanissimè exceptus, cum illis à festo S. Martini vsque ad festum Paschæ Dominicæ Resurrectionis commoratus, omnem illorum vitæ rationem exactè didicit, cum eisdem in Choro, Capitulo, refectorio, & dormitorio tanquam vnus ex ipsismet canonicis imprætermissè conuersatus, ac tãdem dicti monasterij institutiones, & totius anni morem plenissimum, siue quod vocant Ordinarium, vel Calendarium S. Rufi secum referens, paulò ante festum S. Ioannis Baptistæ ad suum Colimbricensem conuentum S. Crucis repedauit: & hinc ortum habuit notitia constitutionũ, & Ordinarij congregationis S. Rufi apud canonicos Colimbricẽses, & cæteros Lusitanos. quod nonnulli viri docti nescientes, in errorem prolapsi, alijs etiam errandi occasionem præstiterũt, asserentes, canonicos S. Crucis Colimbricensis, & alios Lusitanos non esse de illis à B. Augustino institutis, sed à B. Arnulpho Lugdunensi Archiepiscopo, & de dicta congregatione S. Rufi, quia in monasterio Colimbricensi S. Crucis adhuc sunt constitutiones, & regulæ, secundum quas dicebant officium diuinum secundum institutũ S. Rufi. Quod ex multiplici capite falsum esse cõuincitur, vt ex dictis cap. 2. & 55. liquet. Verum quod ad rem attinet, canonicos S. Crucis esse de veris antiquis clericis per D. Augustinum institutis conuincitur ex primis dictæ congregationis autoribus, ex quibus tres saltem regulares canonici Colimbricensis Ecclesiæ cathedralis extiterunt, videlicet Domnus Tello Archidiaconus, Domnus Michael Prior, & Domnus Ioannes Magister Scholarum, qui postea fuit Archiepiscopus Bracharensis, eosdem verò de congregatione S. Rufi nunquam extitisse, sed solùm illius constitutiones, & ritum celebrandi diuinum officium obtinuisse, certo certius erit, vetustissima dicti monasterij monimenta reuoluentibus. neque enim ex eo, quod Colimbricenses constitutiones S. Rufi, & regulas recitandi diuinum officium iuxta illius congregationis consuetudinem habebant, legitimè inferri potest, illos eidem cõ-

gregationi aggregatos: alias interenuum esset canonicos S. Mariæ de Rheno propè Bononiam, & Nicosienses in agro Pisano fuisse de congregatione canonicorum Portuensium, quòd illorum constitutiones Apostolica concessione, vel etiam iussione seruandas acceperunt.

VI. CONtigit autem eo tempore, quo Colimbricenses prædictum presbyterum ad S. Rufi canonicos miserunt, Ioannẽ Peculiarem, defuncto Pelagio Bracharensis Ecclesiæ Archiepiscopo, in eius locum eligi, & ordinatum Romam ad Sedem Apostolicam destinari. quare ijdem canonici optimam se occasionẽ nactos arbitrati, miserunt cum illo duos ex ipsismet canonicis, videlicet Petrum presbyterum, & Menandum, vt priuilegij per venerandæ memoriæ Tellonem Archidiaconum impetrati confirmationem procurarent: quod Deo fauente fœliciter præstiterunt, nouis literis Apostolicis obtentis ad Bernardum Colimbricensem Episcopũ, & Alphonsum Portugalliæ Ducem, quarum exemplum est:

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei venerabili fratri Bernardo Colimbricensi Episcopo salutem, & Apostolicam benedictionem. Ex diuinæ legis præceptis quod nobis fieri nolumus, proximis nostris facere prohibemur. Hoc nimirum intuitu fraternitati tuæ mandamus, atque præcipimus, vt fugitiuos fratres de Ecclesia S. Crucis, quæ vtique censualis est B. Petri, neque ipse suscipias, neque ab aliquibus infra tuum Episcopatum suscipi patiaris; quin potius si qui fratres ipsos absque Prælati sui licentia suscipere ausi fuerint, si, quod absit, prælatis suis reddere recusauerint, vsque ad satisfactionem tam ipsum transfugam, quàm eius temerarios defensores excommunicationi subijcias. Eos etiam, qui fratres præfatæ Ecclesiæ iniustè opprimunt, & eorum bona diripiunt, nisi præsumptionem suam congrua satisfactione correxerint, simili sententia punias. studij quoque tui erit, vt iura Ecclesiarum præfatæ Ecclesiæ S. Crucis pertinentium, quæ per te, ac tuos auferri accepimus, eidem in pace dimittas, & eos, qui circa præfatam Ecclesiam commorantur, eam visitare, & pro sua deuotione adire nullatenus prohiberi permittas. cum enim vniuersa, quæ habes, tibi ab Apostolico sint collata, indignum tibi non debet videri, si specialia loca Sanctæ Romanæ Ecclesiæ in tuis partibus augeantur, & tuo studio à quibuslibet turbatoribus defensentur. Datum Laterani 5. Kal. Maij.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei dilecto filio Alphonso Illustri Portugalliæ Duci salutem &c. bonorum Principum est, Ecclesias Dei filiali affectione diligere, easque pro collata sibi à Deo potentia defensare. Huius rei gratia nobilitati tuæ per præsentia scripta rogando mandamus, quatenus Ecclesiam S. Crucis, quæ vtique censualis est B. Petri, & specialiter sub eius tutela consistit, pro reuerentia sanctorum Apostolorum, & nostra manuteneas, & defendas, & nullis iniurijs, vel molestijs fatigari permittas. Datum Laterani 5. Calend. Maij.

PRæstitit porrò idem pijssimus Princeps seipsum eiusdem monasterij cunctis diebus vitæ suæ, ac etiam post mortem benefactorẽ largissimum, & tutorem zelantissimum: nam in primis locum Balnearum Regiarum ad cœnobium exstruendum ipse concessit: Deinde præter multa ad Ecclesiæ, & Sacrorum Altarium ornamenta, & supellectilem spectantia, & copiosos reditus, prædia, villas, & castra cum omnimoda iurisdictione, regia munificẽtia donauit: Iura monasterij manu regia tutatus est, & pro illius immunitate, ac incolumitate apud Sedem Apostolicam non semel egit, vt euidens est ex literis ad Adrianum IV. & Alexandrum III. directis, quarum exempla in cartophilacijs eiusdem monasterij custodiuntur: Huic Principi mos erat, cũ cœnobiũ ingrederetur, gladium ad ostiũ ponere, & superpelliceum canonicũ induere, & semper, donec monasterium egrederetur, gestare, quod etiam, cum prælium ingrederetur, super thoracem ferream induebat, Regalia stemmata acu picta retro & ante monstrans: quod superpelliceum post illius obitum ad ægros, & fœminas ob partus difficultatem laborantes deferri consueuerat, & melius habebant. Denique in Ecclesia S. Crucis sibi, & suis sepulchro designato, naturæ debito persoluto, cum eodem canonico superpelliceo tanquam vnus de numero canonicorum voluit sepeliri. nam cum olim ipsum Regem à Mausoleo mouissent, veste instar pallæ vulgo Guarnaza nuncupata, & superpelliceo canonicorum illius temporis indutum inuenerunt, quod diu in monasterio seruatum est, donec casu igni fuit consumptum. VII.

HAnc ob causam ipsi canonici tantorum beneficiorum memores, vt erga tantum Principem grati illorum animi significationem aliquam exhiberent à B. Theotonio Priore statutũ, quod hic sequitur, fecerunt, probauerũt, & perpetuo à canonicis dicti loci seruandum in tabulis scripserunt: *Autoritate Domini Nostri Iesu Christi huius Ordinis capitis, & B. Petri Apostolorum Principis, & illorum fratrum nostrorum, qui in præscriptorum habentur, Domini Ioannis Archiepiscopi Bracharæ, & Petri Portugalliæ Episcopi decreuimus, & dei totum scripto posteris mandamus, quod nunquam postmodum ab vllo poterit infringi, vt amodo, & vsque in sempiternum quandiu hæc domus, & eius congregatio extiterit, centum pauperes etiam in refectorio ad mensas seniorum pane, vino & carne, seu piscibus vnoquoq; anno saturentur pro eius anima (scilicet Regis Alphonsi, & eius Syphus, & scutellis seniorum eis seruiatur. In festis vero principalibus, id est Natalis Domini, Cœnæ Domini S. Crucis, Pentecoste, & S. Augustini Patris nostri vni pauperi tantum detur, quantum vni seniorum in refectorio sumendum datur. cum vero eius anima in pace pausauerit, festiuitas illa centum pauperum in eius anniuersarium vnoquoque anno celebretur, & in refectione vnius pauperis per triginta dierũ* VIII

spatiu, siue in diuinis obsequijs, sicut vnusquisque nostrû, nec illas principales suas pauper perdat festiuitates, siquidem quod substantiarum habemus, ab eo habemus, & ab eo descusamur, magnum, etsi hoc manusculum & in vita, & in morte pro eo agendum statuimus.

Quibus vero difficile videtur credere, prædictum monasterium Regis donatione tot bonis locupletatum, ex vno discant, quod legitur in Vita B. Theotonij primi Prioris: cum enim Rex Alphonsus Castrum Leiriense de manibus Saracenorum eruisset, ipsumque cum seculari, ac etiam Ecclesiastica iurisdictione cœnobio S. Crucis dono obtulisset, ac postea Saraceni resumptis viribus, ipsum castrum sub illorum potestatem redegissent, cum illius custodibus, ac præfecto Goterre, quem in vincula statim coniecerunt, sanctus vir Theotonius conuocatis & vasallis Transtaganam Saracenorum regionē inuadens, oppidum de Arronches occupauit: quo itidem tempore Rex Alphonsus Castrum Leiriense iterum de manibus Saracenorum liberatum suæ potestati subdidit, relictaque ibi valida militum manu ad custodiam, Colimbriam cum Victoria est reuersus.

IX. VErum parua hæc sunt comparatione spiritualium thesaurorum, quibus idem monasterium est ditatum, nam inter alia plurima, quæ in illo memoratu digna reperiuntur, conduntur in illo septem corpora Sanctorum videlicet B. Patris Theotonij primi eiusdem cœnobij Prioris, & sanctorum quinque Martyrum ex ordine beatissimi Patris Francisci Marochij occisorum, & B. Combæ, prẹter alias penè innumerabiles Sanctorum Reliquias loculis aureis & argenteis margaritis pretiosis affabre intextis reclusas, quæ in quodam sanctuario repositæ mira veneratione coluntur. Cernitur etiam in angulo vnius è claustris monasterij sacellum ossibus mortuorũ arte compositis circumquaque exornatum, quæ esse militum Christianorum pro fide Catholica iuxta Ciuitatem Colimbriam in certamine contra Saracenos occisorum, vetus, & constans est traditio, inter ossa Saracenorum superna reuelatiōne per quendam claritatis fulgorem super illis apparentē indicata, & in vnum collecta, ac in sacello à canonicis ordine collocata.

Conditum est in eodem cœnobio cadauer pijssimi Regis Alphonsi primi Regis Portugalliæ in Mausoleo à latere Euangelij superpelliceo canonicorum indutum, de quo proxime dictum fuit. Hunc Alphonsum Lusitani pro beato colunt. Item Reginæ Maphaldæ ipsius Alphonsi coniugis, & canonissæ in eodem Mausoleo repositum. Item Domni Santij Regis eiusdē Alphonsi filij Secundi Regis Portugalliæ, cum cadauere Domnæ Dulciæ Reginæ illius coniugis. Item Domni Henrici Infantis filij Regis Santij, & duarum eiusdem Regis agnatarum Domnæ Constantiæ, & Domnę Tarasiæ. Item Domnæ Beringellæ Infantissæ Santij Regis filiæ, ac tandem Domnæ Santiæ filiæ naturalis eiusdem Santij Regis.

SEd nec istud omitendum, in fundatione prædicti monasterij alterum locum, siue claustrũ ab illo canonicorum in altera parte Cœnobij exstructum pro nobilibus, & illustribus fœminis, quæ spretis seculi delicijs, seipsas Deo sub B. P. Augustini Regula, & sub obedientia Priorum dicabant, quæ Domnæ vocabantur, vt ex sequēti schedula professionis cuiusdam Domnæ Moniæ apparet: *Ego Monia Martini filia timens Deum, & vltimi diem iudicij, trado me ipsam Deo, & Colimbricensi monasterio S. Crucis, ac vobis quoque Domno Theotonio eiusdem monasterij Priori, & cæteris canonicis ibidem in perpetuum commorātibus, & offero ibi mecum villam nomine Almasum integram iuxta fluuium Mondui sitam, pro qua ego dedi aliam villam, quæ dicitur Terroso vltra Dorium &c.* Inuenitur etiam in veteri libro defunctorũ Regina Domna Maphalda S. Crucis canonissa, cuius descriptio obitus talis est. *Obijt Domna Maphalda inclita Regina Portugalliæ, coniunx Domini Alphonsi primi Portugalliæ Regis canonica S. Crucis, nonis Decembris.* & alia eiusdem Regis filia nomine Domna Constātia inter canonissas dicti monasterij recensetur: X.
quæ canonissæ ibidem permanserunt vsque ad tempora secundæ reformationis dicti monasterij, quæ facta est tempore Ioannis III. huius nomini Portugalliæ Regis, quo tempore illæ penitus fuerunt extinctæ. Reperitur autem in Sacello Reliquiarum capsa quædã, in quã vnius prædictarum canonissarum ossa custodiuntur, quã tum antiqui, tum recentiores pro illius sanctitate in maxima veneratione habere consueuerunt. Verumtamen de miraculis non constat. Erat etiam in quodam sacello intra idem claustrum imago Sanctissimi Domini Nostri IESV CHRISTI Crucifixi, quam vnam illarum super petitione iniusta ferunt allocutam: *Nescitis quid petatis.*

Hoc Cœnobium non est dubium, paulo post illius fundationem in congregationem multorũ collegiorum excreuisse, quandoquidem ab antiquo tempore ex alijs monasterijs ad istud S. Crucis transibant, & ex hoc ad alia, vt de sancto Ferdinando monasterij S. Vincentij Vlyssiponensis canonico, postea S. Antonio de Padua nuncupato statim dicemus. Verum quòd lapsu temporis congregatio fuerit soluta, & multa ex antiquis monasterijs ob summam annonæ caritatem, & pestilentiam secutã era 1394. scilicet anno Christi 1356. canonicis omnino destituta, in beneficia secularia fuerint commutata, vel à laicis occupata, & ipsum S. Crucis Cœnobium Munda fluuio erumpente totum pene cum cartophilatiis aquis inundatum, & suffocatum, ac in eiusmodi allutione magna pars veterum illius scripturarum deperdita, omisso Catalogo

mona-

monasteriorum; quæ dicta congregatio obtinebat ante reformationē, de ijs solis dicemus, quæ post reformationem sub Ioanne Tertio Portugalliæ Rege secutam eidem congregationi fuerunt vnita, quod in sequenti capite præstandum erit.

CAPVT SEXAGESIMVM.

De Reformatione prædictæ Congregationis, & de illius monasterijs.

I. Nte primam reformationem anno 1527. inchoatam, mos erat canonicis S. Crucis Colimbriecensis, & aliorum dictæ congregationis Cœnobiorū per Priores perpetuos à Conuentibus canonicè electos gubernari. Quo tempore nimirum à prima dicti monasterij institutione vsque ad annum 1527. duos ac viginti perpetuos Priores habuisse perhibetur. Quorum primus fuit S. Theotonius vnus è primis illis duodecim prædicti monasterij fundatoribus, & antea Prior Visiensis Ecclesiæ, quæ nunc est Cathedralis: nam Venerabili Tellone in humanis superstite, nullus erat Prior titularis canonicè, & Capitulariter electus, sed erat tantum Prior claustralis Odorius nomine, ad quem diriguntur literæ Innocentij II. superiori capite memoratæ. post obitum verò eiusdem Venerabilis Archidiaconi primò canonicè electus est in Priorem maiorem, ac titularem (etsi reluctans & innitus) ipse B. Theotonius, qui tandem regimine suscepto, zelo, & prudentia, & vitæ sanctitate munitus, pro canonica disciplina, bonis, ac iuribus monasterij conseruandis, & augendis magna, & mirabilia patrauit, priuilegia complura à Summis Pontificibus Lucio II. Eugenio III. & Adriano IV. obtinuit, Deo & hominibus charus, & amabilis, cuius gestorum narratio non intra vnius paragraphi ambitum perstringi potest, sed integrum librum requirit. qui demum grandæuus, nimirum annum octogesimum attingens, bonis operibus plenus, miraculis etiam in hac vita conspicuus, ex terreno huius corporis ergastulo ad cœlestem patriam migrauit anno salutis 1162. die 18. Februarij, quo illius festum solemni veneratione celebratur. Huic secundus successit Domnus Ioannes Theotonius eiusdem B. Theotonij nepos, & in regimine coadiutor, ad quem scripsit Alexander III. anno 1163. obijt anno 1181. Tertius alius Domnus Ioannes, qui tribus tantū annis vixit in regimine. obijt anno 1184. Quartus Domnus Petrus, obiit anno 1191. Quintus Domnus Petrus de Froes. huic Cœlestinus III. dedit insigne priuilegium contra inuasores bonorum monasterij anno 1196. Calendis Augusti, Pontificatus sui anno quinto, quod Pius V. confirmauit, & est aduertendum ab ijs, qui gaudent priuilegiis dictæ congregationis. Eo verò obeunte, successit sextus in ordine D. Ioannes de Magistris, sub cuius regimine sanctorum quinq; Martyrum ex Ordine Minorum reliquiæ, qui pro fide Catholica passi sunt apud Marochium, anno 1220. Colimbriam sunt delatæ: quas cum Domnus Petrus infans Alphonsi Regis huius nominis II. eò vehendas curasset, vt in Ecclesia cathedrali Colimbriæ conderentur, adiuuante ad opus illius Sacellano Domno Ioanne Roberto S. Crucis canonico, cuius custodiæ ipsæ reliquiæ fuerāt traditę, mirabile dictu, mula, quę pignora in capsis condita ferebat, ad fores Cœnobij S. Crucis substitit, nec loco moueri potuit, donec apertis templi valuis illud ingressa, ante altare maius genibus flexis procumbens, non prius surrexit, donec sacra pignora deponerentur. Aderat ibi loci B. Antonius de Padua nuncupatus antea Domnus Ferdinandus de Bullohes eiusdem congregationis, ac Cœnobij Regularis canonicus, in qua congregatione iam vndecim annis viuens, virtutum, & miraculorum gratia, & splendore coruscare incipiebat. hic deuotionis feruore in sanctos Martyres commotus, quos paulò ante in eodem monasterio adhuc viuentes hospitatus fuerat, martyrium sitiens, à supradicto Priore ad Ordinem B. Francisci transeundi licentiam impetrauit. Obiit dictus Ioannes Prior anno 1236. quinquennio post obitum ipsius B. Antonij seu Ferdinandi, cui septimus in regimine successit Domnus Ioannes Petri obiit anno 1270. Octauus Domnus Bartholomæus, qui Brachium S. Vincentij Martyris à Rege Alphonso Henrico illuc delatum, thecis aureis, & argenteis gemmis ornatis inclusit, vixit vsque ad annum 1274. Nonus Domnus Petrus, qui annis decem Prioratum tenuit. obiit anno 1204. Decimus successit Domnus Laurentius Petri, vixit vsque ad annum 1294. Vndecimus Domnus Durandus Pelagij, obiit die nona Septemb. Duodecimus Domnus Dominicus, qui obiit anno 1324. Tertiusdecimus Franciscus Petri vsque ad annum 1332. Decimus quartus Domnus Valascus de Bayo. Decimus quintus Domnus Alphonsus, sub quo Munda fluuio erumpente, horribilis monasterij inundatio accidit, cum maxima scripturarum, & aliarum rerum iactura. Decimussextus Domnus Gondisaluus, hic zelantissimus iurium, & bonorum sui monasterij spiritualium, & temporalium fuit propugnator, ac defensor tum aduersus Aluarū Colimbriæ Episcopum, tum contra Præfectum, & Populum Ciuitatis, quem Deus & B. Rex Alphonsus Henricus inibi tumulatus miraculosè non semel adiuuerunt: nam & nepos Episcopi villam quandam monasterij per vim inuadens,

dum in eadem villa cœnaret, ante oculos eiusdẽ Episcopi repente vita priuatus est, & Præfecti filius, qui in grattam ciuium Colimbricensium aquam noui fontis ad iura monasterij spectantem abduxerat, in aquis est præfocatus, & quidã Petrus Alphonsus, qui infantem D. Petrum Regis filium, & ipsum Ciuitatis Præfectũ ad aquas abducẽdas incitauerat, morte subitanea correptus, & Martin⁹ Dominici auditor Ducis Colimbrię, qui monasterij vineas inuaserat, repẽtina paralisi correptus, ex loco vinearum domum delatus, intra paucos dies animam exhalauit. Huius Prioris virtus in operib⁹ misericordiæ erga pauperes mirificè resplenduit tẽpore magnæ sterilitatis, quo modius tritici tribus quinariis stabat: vnã horreo aperto multorũ modiorum hordei, ac millij pleno pauperum multitudinem innumerabilem à periculo mortis liberauit. Vixit in Prioratu annis 52. Obiit autem anno 1403. 17. Calend. Maij. Decimus septimus fuit Domnus Gomesius, qui olim Florentiæ Camaldulensium Abbas fuerat, nuncius Apostolicus ad illas regiones à Pontifice destinatus. tenuit Prioratum vsque ad annum 1441. cui Decimus octauus successit Domnus Ioannes à Costa. Decimus nonus D. Ioannes de Morõza ex nobili, & generosa familia Marchionum villæ Regalis. Obiit anno 1506. Vigesimus Domnus Petrus, qui fuit Episcopus Igitanensis. rexit monasterium vsq; ad annum 1516. Post cuius obitum consecutus est Prioratum Domnus Alphonsus S.R.E. Cardinalis, & Regis Emanuelis filius adhuc infra annos ætatis legitimæ constitutus, cui per resignationem ab eodem Alphonso Cardinali factam successit Domnus Hẽricus infans illius frater, qui postea fuit Cardinalis, & deniq; Rex Portugalliæ, & hic fuit vltimus Prior S. Crucis ante primam reformationem: nã licet anno 1541. à Rege Ioanne suffectus esset quidam eius filius nothus nomine D. Eduardus, ille breui interuallo ex hac vita migrauit.

II. CÆterùm quod tractu tanti temporis siue pro humanæ fragilitatis conditione, cui proprium est ad ima tendere, & in deterius labi, siue quòd prædictum monasterium Prioribus fiduciariis, quos Cõmendatarios vocamus, regendum tradi iam tandem cœpisset, cœperunt etiam ipsi Colimbricenses canonici paulatim relaxari, & à primæua institutione sanctissimorum virorũ Theotonij, & aliorum dictæ congregationis parentum, ac fundatorum deflectere, & iugo regularis disciplinæ ferè abiecto, vitam potius secularem ducere. Quod animaduertens clementissimus, & religiosissimus Portugalliæ Rex D. Ioannes III. & mente gerens, quantam operam illius maiores Portugalliæ Reges in eiusdem monasterij splendore, bonis, ac iuribus fouendis, & augẽdis contulissent, illorum pietatis, ac religionis verè æmulator, ad illius ruinam reparandam animum adiecit. Quare facultate prius à Sede Apostolica impetrata, necnon etiam ex commissione Illustriss. & Reuerendiss. Domini Henrici S.R.E. Cardinalis eiusdem monasterij Prioris Commẽdatarij, cuius Cardinalis tunc in minoribus constituti idem Rex tutelam agebat, fratrem Blasiũ de Braga ex Ordine S. Hieronymi ad Priorem claustralem, & canonicos dicti monasterij reformandos destinauit. Cœpta est reformatio anno Christi 1527. die 13. Octobris, vt ex scripturis authenticis apparet: & quidem hisce legibus, institutis, & sub tali, & tanta Regularis disciplinæ districtione, præsertim in clausula, & silentio seruãdis, vt nec illa celeberrima Cartusiensium cõgregatio illi præstaret. Quam ob causam à publicis processionibus, quibus priores canonicos ante ipsam reformationẽ adesse oportebat, Apostolica indulgentia fuerunt dispensati. Selecti sunt ad eam perficiendam optimi iuuenes bonæ indolis, & virtutibus imbuti, alij etiam Nouitij additi à pristinis canonicis iam admissi. Demum hæc sancta reformatio adeo vtilis, adeo insignis fuit, vt illa mediante, institutio canonica ad pristinã vitæ integritatem in Regno Lusitaniæ sit exactissimè restituta, & canonici ipsi, qui prius ob illorũ vitam parum religiosam contemptui habebantur, cunctis populis, ac in primis ipsis Serenissimis Regi, ac Reginæ summæ venerationi essent, ac etiam admirationi. Extant literæ Serenissimæ Reginæ Domnæ Catharinæ ipsius Regis Ioannis III. relictæ, & Philippi II. Regis Hispaniarum sororis ad Summum Pontificem in commendationem eorundem canonicorum, & eorum laudem scriptæ, & vix credibilia narrantes.

IN hac reformatione prædicti monasterij regimen est penitus immutatũ: nam Priores, qui antea erãt perpetui, postea triennales esse cœperunt. Porrò in eadem reformatione quòd canonici Priorem maiorẽ siue titularem ex gremio illorum Capituli non haberẽt (erat quippe fiduciarius siue secularis cõmendatarius, nempe ipse Domnus Henricus S.R.E. Cardinalis) facta est diuisio aut separatio quædam bonorũ dicti monasterij. vt enim Prior claustralis, & canonici reformati congruam sustentationem haberẽt, nonnulla loca, redditus, & census à mẽsa Priorali sunt dismembrata, & mensæ conuentuali canonicorũ reformatorum applicata: & deinde idem Henricus Prior Commendatarius maior factus, vt eadem reformatio suum plenum & integrum sortiretur effectum, nec vnquam successu temporũ impediretur, quominus in dies ad vberiorẽ statum, & perfectionem cresceret, omnem iurisdictionem, dominiũ, superioritatẽ, potestatem, & correctionẽ, quæ ad Priorem maiorem pro tempore existentem spectabat, à semetipso abdicatũ Priori claustrali pro tempore existenti, & iuxta dictæ reformationis statuta electo remisit, & plenissimè in illum transtulit, quæ omnia postmodum Paulus III probauit, & confirmauit. III.

Non tamen omnia bona monasterij in eadem reformatione, quæ à Commendatariis tenebantur, illi sunt restituta, quin potius prædictus Rex D. Ioannes ex parte vectigalium, quæ ad mensam Priorum maiorum pertinebant, Colimbricensẽ Academiam condidit, & erexit, & castrum Leiriense, quod ad dictum monasterium spectabat, in Episcopatum erigendum curauit, & castrum de Arronches, quod S. Theotonius primus Prior è Saracenorum manibus eruerat, ipse Rex Episcopatui de Portalegre adiecit.

IV. Post reformatione ipsius monasterij S. Crucis fœliciter absoluta, idem Rex animum adiecit ad duo alia Cœnobia in Episcopatu Vlyssiponensi constituta, eaque olim conspicua reformanda, videlicet monasterium S. Vincentij, & monasterium S. Saluatoris de Ecclesiola nuncupatum, quod pari fœlicitate, ac facilitate obtinuit. Demum idem Rex Pontificatus Pauli IV. anno secundo ab eodem Pontifice obtinuit, vt tria prædicta monasteria S. Crucis, S. Vincentij, & S. Saluatoris de Ecclesiola sic reformata, in formam vnius congregationis more congregationum Italicarum iungerentur, vnà cum aliis monasteriis in Regno Portugalliæ reformandis, vel denuo fundandis, & aliàs iustè acquirendis, cuius congregationis caput esset Prior ipsius Cœnobij S. Crucis, & ab illo congregatio S. Crucis Colimbricensis in posterum vocaretur. Cuius concessionis extant literæ, seu illarum exemplum in nostro Archiuo Romano totam seriem reformationis dicti monasterij, & aliorum, ac etiam erectionis illorum in vnam formam, & vnũ corpus congregationis continentes, Datæ apud S. Petrum sub sigillo officij Sacræ Pœnitentiariæ 17 Calend. April. Pontificatus Domini Pauli Papæ IV. anno secũdo, quas breuitatis gratia omitto. Exinde verò cœpit ipsa congregatio numero monasteriorum antiquorum, sed reformatorũ, ac nonnullorum, quæ postea sunt fundata, & etiam numero canonicorum per totam Lusitaniã crescere & multiplicari, quorum monasteriorũ Catalogus, quod supra cap. 52. positus fuerit, nũc inutilis repetitionis cuitandæ gratia aliqua notabilia, & memoria digna circa nõnnulla ex prædictis monasteriis solùm aduertemus.

V. Primum igitur, ac princeps huius congregationis collegium, quòd cæterorum omnium est caput, est ipsum Illustrissimum, ac celeberrimum, regiumque cœnobium S. Crucis, cuius Prior, qui singulis trienniis in Generalibus comitiis totius congregationis eligitur, eiusdem est Prior siue Superior Generalis, de cuius fundatione, priuilegiis, & sanctorum Reliquiis in eo reconditis cum Regibus, & Reginis, & filiis, & filiabus Regum Portugalliæ dictum est in cap. præcedenti.

Secundum est collegium S. Vincentij Martyris propè ciuitatem Vlyssiponam ad plagam Orientalem, ab Alphonso Henrico primo Portugalliæ Rege anno 1148. fundatum, cuius fundandi occasio hæc fuit: Anno 1148. Alphonsus Rex Portugalliæ Henrici Comitis, & Reginæ Tharasiæ filius, inimicorum Crucis Christi extirpator mirificus anno regni sui 18. ætatis 40. collegit exercitum, & obsedit Vlyssiponam tunc ciuitatem Saracenorum, habuitq; auxiliarem electam manum fortium virorum, quos illi Dominus zelo fidei succensos in auxilium misit cum centum sexaginta nauibus ex partibus Septentrionis, videlicet Theotonicorum, Francorum, & Anglorum. Hi de nauibus prosilientes intrepidi, ex parte maris ciuitatem allabentis sua contra illam castra disposuerunt, quique per generationes, & linguas suas, Theotonici suburbia Orientalia Saracenis fugatis occupauerunt: Angli cum Britannis, & Aquitanis suburbia, quæ sunt ad Solis occasum similiter tenderunt: nam Septentrionalia Rex cum Ducibus, & equitibus sua multitudine obsidebat. cum autem multi de Francis, quòd spreta pro Christo vita, seu morte, propius ad mœnia ciuitatis accederent, ictibus telorum, & machinarum desuper irruentium occumberent, vtrorumque cadauera pro Christo morientium religiosè more Catholicorum sepulturam acciperent, ipse Rex accersito Reuerendiss. Bracharensi Archiepiscopo Ioanne (is vnus erat ex duodecim primis cœnobij S. Crucis Colimbriæ fundatoribus) cum eo egit, vt statim propè stationes illorũ duo cœmeteria designaret, & latices aspergendo ritu Ecclesiastico sanctificaret, votum vouens, quod si Dominus in manum illius traderet ciuitatem, duas ibi Ecclesias cum duobus collegiis religiosorum hominum, qui pro salute occisorum deprecarentur, statim extruendas curaret. Igitur Archiepiscopus Ioannes cœmeteriis designatis, duos quoque lapides consignatos pro fundandis duabus Ecclesiis Regi offert, quos ille vota præueniens statim locauit, alterum in cœmeterio Theotonicorum, vbi nunc situm est monasterium S. Vincentij martyris: alterum in cœmeterio Anglorum, vbi est Ecclesia S. Mariæ ad Martyres, propter eos sic dicta, qui vsque ad mortem pro Christo certantes ibidem sepulti fuerunt. His ita gestis cœpere Franci secundum Ecclesiæ consuetudinem interfectos suos Ecclesiasticæ mandare sepulturæ, & super eos Ecclesias ædificare, ac de propriis sumptibus proposito Regis, cuius animum piissimum cernebat, opem ferre. Theotonici Basilicæ S. Vincentij, quæ in eodem cœmeterio extruebatur, præposuerunt presbyterum nomine Roardum, qui singulis diebus Missas cantaret, & oblationes acciperet à populo ad fabricam Basilicæ erigendam. cum autem anno Domini 1148. mense Octobri in die festo SS. Crispi, & Crispiniani capta Vlyssipona Rex votum suum vellet opere complere, accersito ciuitatis antistite nomine Gilberto,

quem recens ordinari fecerat, vt quam vellet ex duabus Ecclesijs prædictis, sibi, & suis clericis eligeret, optionem dedit, qui Ecclesiam S. Mariæ ad Martyres, quòd vrbi esset vicinior, postulauit, & obtinuit: altera verò S. Vincentij Rex cum omnibus suis iuribus suæ dispositioni reseruauit. Cumque de constituendo in ea collegio religiosorum virorum cogitaret, ecce Gualterus Abbas singularis sanctitatis canonicus regularis ex ordine Præmonstratensi natione Flamingus, cum quatuor sui ordinis fratribus Vlyssiponam venit, quem Rex eidem Ecclesiæ statim præfecit, ac exinde agros, vineas, & redditus pro stipendijs fratrum in ea commorantium necessarijs eidem cœpit donare. Verùm quod dictus Gualterus eã suo Præmonstratensi monasterio vellet subjecere, vt esset eius filia, Rege contradicente, dimissa Ecclesia ad suos reuersus est. Quare Rex canonicum quendam regularem monasterij, quod dicebatur de Balneo, Godinum nomine, qui postea fuit Episcopus Lamacensis, eidem Ecclesiæ Priorem constituit: quo ad Episcopatum euecto rexit eandem alius dicti monasterij de Balneo canonicus nomine Menendus octo annis, cui successit Dñs Pelagius canonicus eiusdem monasterij de Balneo, qui in viuis agebat anno Dom. 1188. & hæc omnia fideliter excepta sunt ex cartha fundationis dicti monasterij vetustissima, ab autore illorum temporum exarata, & in archiuis eiusdem monasterij vsque in hanc diem incorrupta seruata, per quam constat nõ solùm de antiquitate fundationis dicti monasterij, & de illius fundatoribus, sed etiam cuius instituti fuerint primi illi regulares canonici in eodem monasterio constituti, nimirum ex monasterio de Balneo vetustissimo, non autem ex congregatione S. Rufi Gallicana, vt quidam autores gratis asserunt, & sine fundamento.

De hoc monasterio nonnulla lib. 1. cap. 35. in fine annotauimus, quæ omnia videnda erunt: nã ex illis habebis, vnde plures errores Ioannis Marquez Eremitæ Augustinensis emendes in suo libro de Origine Fratrum Eremitarum. Habuit autem istud monasterium viros sanctitate, & virtute illustres Domnum Godinum primum illius Priorem ex ordine canonicorum regularũ, postea Episcopum Lamacensem, deniq; Archiepiscopum Bracharensem, Domnum Ferdinandũ de Bullohes, postea Antonium de Padua nuncupatum, & inter Diuos relatum, Domnum Stephanum Petri Episcopum de Tala, Domnum Nunium Episcopum Tiogitanensem, D. Didacum Ortiz de Villegas primo Episcopum insulæ S. Thomæ, postea Episcopum Visiensem, Domnum Ferdinandum de Menezes regium sacellanum maiorem, & Lamacensem Episcopum, ac deinde Vlyssiponensem Archiepiscopum, qui omnes fuerunt etiam Priores dicti monasterij ante illius reformationem, quæ facta est sub Ioanne III. anno 1540. per quam Priores perpetui mutati sunt in triennales more Priorum S. Crucis Colimbriæ, quorum etiam omnia priuilegia, & immunitates ijdem canonici S. Vincentij sic reformati obtinuerunt Pontificatus Pauli III. anno 6. Datis literis apud S. Petrũ 4. Idus Octob. sub sigillo officij Pœnitentiariæ, ac demum eisdem Canonicis Colimbricensibus fuerunt vniti in vnum corpus congregationis, vt supra dictum fuit.

Tertio loco inter monasteria dictæ congregationis recensetur collegium S. Augustini Colimbriæ, quod ab antiquo tẽpore in ipso monasterio S. Crucis fuerat erectum, sed paucis abhinc annis in eum locum, in quo nunc est, translatum. Nam cum in Comitijs Generalibus in eodem monasterio S. Crucis anno 1590 habitis, certis de causis visum esset Patribus, ipsum collegiũ extra septa monasterij statuere, existente Generali Reuerendiss. Patre D. Accursio à S. Augustino, designatoq; ad id opportuno loco intra mœnia ciuitatis, positus est primus lapis fundamentalis dicti collegij anno 1563. 3. Calend. Iunij per Illustriss. Domnum Alphonsum à Castrobraneo Ciuitatis Episcopo, & continuo per ipsum Generalem, & illius successores opus ad consummationem perductum, primusque illius Rector designatus idem Domnus Accursius. Hoc collegiũ inter omnia Colimbricensis Academiæ secundũ obtinet locum: Loci verò amœnitate, & operis magnificentia omnibus antecellit. Degunt in eo canonici numeratis Rectore, Regente, Magistris, Lectoribus & Procuratore numero quadraginta, & amplius, frequentaturq; à pluribus scholasticis, tum regularibus, tum secularibus, præsertim cum fiunt publicæ disputationes. VI.

De alijs verò monasterijs, quæ omnia computatis proximè dictis sunt numero decem & nouem, vide quæ supra cap. 52. notauimus; quia nõ vacat de singulis prolixiorem contexere sermonem.

CAPVT SEXAGESIMVM PRIMVM.

De viris Illustribus Congregationis Colimbricensis.

Habuit hæc congregatio tum ante, tum post ipsam reformationẽ viros sanctissimos complures, virtute conspicuos, quorum nonnulli inter Diuos sunt relati, & vt tales in veneratione habentur, inter quos primo loco ponendus S. Theotonius primus Prior monasterij Colimbricensis, cuius festum solemni ritu agitur die 18 Februarij non I.

solùm à Canonicis dictæ congregationis, verum etiam à nostris Lateranensibus Pio V. Pontifice concedente.

Secundus est B. Antonius de Padua, Dominus Ferdinandus de Bullohes antea vocatus, hic enim cum in Vlyssiponensi D. Vincentij monasterio canonicorum habitum suscepisset, & professionem emisisset, vt parentum, & amicorũ frequantiam declinans totus Deo coniungeretur, biennio ibidẽ expleto Colimbriam ad cœnobiũ S. Crucis migrauit: vbi nouẽ annis in meditationibus, & studijs diuinarũ litterarum, & alijs pijs, & religiosis officijs seipsum exercens, perfectus possessor cœlestis doctrinæ, ac sanctitatis euasit, qui tandem ob martyrij amorem, accepta à Priore licentia, ad ordinem S. Francisci abiens, Deo aliter disponente, in Italiam venit, & Patauij spiritum Deo reddidit, inter Sanctos relatus, tum viuus, tum mortuus miraculis innumerabilibus coruscans, quæ ego in me ipso expertus ad Dei, & sancti sui gloriam certissima fide contestor.

Tertius D. Ioannes Robertus canonicus professus monasterij S. Crucis, D. Petri Regis Santij primi huius nominis filij Sacellanus, qui quo tẽpore quinque martyres apud Marochium pro fide Christi occubuerunt ibidem aderat, & illorum reliquias custodiuit, ac seruauit, quod obsequium sancti Martyres dupliciter compensare voluerunt. primò namque cum eques quidam nomine Petrus à Rosa ob ingens desiderium illorum reliquias contemplandi, scalam ascendisset, illico diriguit, cuius magnis eiulatibus hic sanctus vir accurrens, illius criminibus confessione expiatis, caput vnius dictorum martyrum eius pectori admouit, quo facto, ille statim perfectè pristinam salutem recuperauit. Deinde cum Rex D. Alphonsus II. dictorum sanctorum martyrum reliquias ad Cathedralem Colimbriensem deferri statuisset, illæ diuino miraculo in monasterio S. Crucis substiterunt, ac ibidẽ ipsi martyres illorum pignora condi voluerunt, vt constat ex Chronologijs ipsius Regis Alphonsi, necnon ex Chronicis Franciscanis lib. 1. cap. 19 quod piè credendum est in recompensationem laboris præstitum, quem sanctus hic canonicus eius loci professus impenderat in eorum reliquijs custodiendis.

Quartus fuit B. vir D. Petrus Noniz spectatissimæ vitæ, & omni virtutum genere probatissimus, Vrracæ Reginæ præfati Alphonsi Regis cõiugis à sacris confessionibus. Hic post dictorum martyrum reliquias eò translatas, qua hora ipsa Regina, iuxta quod à SS. martyribus sibi antea fuerat prophetatum, ex hac vita migrauit, cum esset Sacristiæ præfectus, nocturno tempore vidit innumerabilem cateruam FF. ordinis S. Francisci, chorum S. Crucis processionaliter ingredientem, & matutinas suauissimè concinentem, ac in medio illorum quendam cæteros præcedentẽ quem alij quinq; alijs excellentiores sequebantur. Hæc ille cernens, ac stupens, quonam modo nocturno tempore clausis foribus, & necdum signis datis ad canonicos ad matutinum vocandos tanta illa fratrum multitudo ingredi potuisset, ab vno illorum quinam essent, & qua via, clausis ianuis, nocturnis horis illuc ingressi essent, quæsiuit, at ille, nos, inquit, omnes quos vides, fratres Minores sumus, qui nunc in cœlis Deo fruimur: ille autem, quem tanta gloria circundatũ vides, B. est Franciscus Assisius, quem tanto desiderio in hac vita videre concupisti. alij quinque, qui inter cæteros quasi excellentiores eminent, sunt fratres, qui Marochij pro nomine Christi palmã martyrij impetrauerũt, & in hoc monasterio venerantur. Et quia tu es Reginæ confessor, & Deũ timens, hanc visionem voluit Dominus tibi reuelari. Et te minimè lateat, Reginam Vrracâ hoc temporis interuallo è vita discessisse: & quia illa ex toto corde nostrum ordinem dilexit, nos Dominus Iesus Christus, vt ei exequias præstaremus, & matutinales horas recitarem', demisit. De obitu Reginæ non dubites: cũ enim hinc profecti fuerimus, indubitabile nunciũ accipies. quod ita euenit: protinus namq; Reginæ clientes ianuam pulsauerunt monasterij, & eius transitum denunciauerunt, postulantes, vt ad eius exequias persoluendas canonici adirent. Constat ex Chronica ipsius Regis D. Alphonsi, & ex Chronicis Franciscanis lib. 1. cap. 23. Hic autem D. Petrus, quòd sanctitatis fama commendaretur, ac etiam ob istam visionem ad pedes sanctorum sepulturam accepit.

Quinto loco recensendi sunt martyres Alphõsus, & Petrus eiusdem cœnobij canonici apud Marochium pro fide catholica à Saracenis interfecti, quorum memoria in Catalogo vetustissimo defunctorum dicti monasterij habetur: cum illorum vita, & martyrium in monasterij inundatione perierit cum alijs plurimis scripturis vetustissimis.

Sexto loco numerari debet B. Gudin' primus Prior S. Vincentij, & antea monasterij de Balneo canonicus, postea verò ad Episcopatũ Lamacensem, & tandem ad Archiepiscopatum Bracharensem assumptus: quem Archiepiscopatum cum annis duodecim, mensibus septem, & diebus viginti septem sanctissimè rexisset, ex hac vita ad æternam migrauit 3. Calend. April. anno Domini 1188. ibiq; sepultus pro sancto colitur, & in magna veneratione habetur. Quem Gaspar Aluarez de Lousada Macado D. Augustini Bracharensis Archiepiscopi olim Chronista in suis memorijs narrat, miraculorum gloria floruisse. II.

Septimus fuit D. Gondisaluus sextus S. Vincẽtij Vlyssiponensis Prior, de quo in Vita B. Ægidij ex Ordine fratrum Prædicatorũ per Andreã de Resende Lusitanũ scripta, quæ in monasterio S. Andreæ Scalabitano custoditur, hæc habentur.

Vlyssipona in Cœnobio Regularium D. Augustini vixit illo tempore conspicuæ sanctitatis vir Gundisaluus Menendus, qui à pueritia Deo dicatus, cum annos plurimos innocentissimè vitam egisset, meritis exigentibus, Cœnobiarcha factus est: in qua administratione cum neque potentia, neque prauis cupiditatibus vllo modo efferretur more eorum, qui honoribus ad superbiam, & voluptates abutuntur, sed potius in dies melior, sanctiorque euaderet, tandem post quadraginta annorum curriculum, quibus in sancta conuersationis studio desudauerat, ad palmam cœlestem vocatus est. In hora obitus eius contigit, virum Dei Ægidium in Cœnobio Sanctirinensi sacris altaribus operari, & ecce in subita mẽta abstractione raptus vidit Gundisalui à nobis modo memorati animam terrena mole iam deposita, fulgentissima luce radiantem, per immensi aëris huius spatia Angelorum manibus sursum ferri, quo visu miram in modum voluptate affectus, postea quam in illo raptu immoratus aliquandiu fuerat, rediẏt ad se, nec prægaudiẏ magnitudine risum poterat c●tinere. Rector Cœnobitarum qui ad raptum eius videndum aduocatus fuerat ab Æditua, cum & contra seueritatis suæ morem, & contra consuetudinem aliorum raptorum, post quos crebra semper suspiria, & gemitus emittebat, eum risisse admiraretur, peracto sacrificio, illum non modò obnixè rogando, verùm etiam autoritate interrogando vrgebat, vt causam intempestiui risus indicaret, tum ille simplici animo retulit, quod viderat: & notata hora compertum est, virum illum Deo charum ex hac vita migrasse. Is qui ante nos viri vitam conscripsit, ait, se à Martino Ecclesiæ Vlyssiponensis Archidiacono viro doctissimo in frequenti sacerdotum, & populi conuentu rem ita se habuisse confirmante, hoc audiuisse. Hæc ille.

III. Octauus est B. Sesnandus Portugallensis ciuitatis Episcopus, quo tempore sedes illa Cathedralis erat regularis. Hic senio iam proximus in monasterium S. Mariæ de Villa bona discessit, quod ille vnà cũ fratre suo Domino Moulone fundauerat, vbi ambo fuerunt canonici Regulares, & in quo ipse Germanus Prioratũ gessit. In hoc Cœnobio B. Sesnandus orationi, contemplationi, & sanctis exercitiis totus deditus martyriẏ coronam taliter impetrauit. Huic sancto Episcopo mos erat statutis hebdomadæ diebus sacellum quoddam petere, quod in quodam monte octo stadiis à Cœnobio distabat, ad rem sacram faciendam. id Mauris vicina incolentibus cum innotuisset, positis insidiis, vt primùm opportunitatem nacti sunt & illum sacrum fecisse agnouerunt, sacris vestibus indutum interficientes, discesserunt. quod canonici agnoscentes, & protinus accurrentes, vt illum iam exhalasse animã viderunt, multa lacrymarum vi profusa, illius cadauer in monumento lapideo, in eodemq; sacello condiderunt, quod post multos annos ad monasterium translatum plurimis fulsit miraculis: cuius gloriosi triumphi historia in pariete supra illius sepulchrum est depicta. Inter alia huius sancti Viri miracula, istud non est silentio prætereũdum, cum post aliquot annos à die translationis corporis illius ad monasterium quidam agricola illius lapideum sepulchrum è sacello iam diruto, plaustro impositum efferret, à quodam interrogatus, quo sepulchrum illud deduceret, respondit, vt suibus pastum præberet. & ecce necdum verba compleuerat, cum plaustrum in frusta totum illicò est confractum, cumq; in proposito sistens plaustrum aliud adduxisset, sepulchro imposito, bobus adhibitis nunquam loco potuit moueri & cum secundum, & tertium iuga boum & quotquot habebat, adhibuisset, re inconfecta, & funes, & plaustra disrupta sunt, atque concisa. Quare agricola tædio affectus sepulchrũ in medio itinere dereliquit, vbi plus quadraginta annis stetit vsque ad annum 1596. quo anno monasterii tunc commendati Vicarius facultate illud in monasterium transferendi sibi facta, ad Dei, & Sancti sui gloriam sine labore, sine bobus, duabus solis vaccis plaustro suppositis, illud ad monasterium detulit, vbi nunc in veneratione habetur.

Nonus fuit Beatus Menendus canonicus, & Prior sancti Saluatoris de Ribas, quod monasterium nunc est commendatum, cuius sepulchro, ob eius sanctitatem, post illius obitum statim inscriptum fuit: *Hic iacet D. Menendus bonus monasteriẏ Prior, qui nunquam dum vixit, pedem mouit, nisi ad obsequium Dei.* Quod Epitaphium à veridicis inscriptum, compertum est anno 1565. annis circiter quadringentis ab illius depositione transactis, cum Rodericus de Mello eius monasteriẏ Commendatarius ob famam illius sanctitatis sepulchrum aperiri præcepit: nam repertum est cũ eodem Epitaphio corpus reliquum in cineres solutum præter pedes, & crura integra, & cum carne quasi animata, cum caligis, & calceis, quæ crura, & pedes tegebant, quæ illæsa, & integra sunt reperta, ad viri Dei sanctitatem, & Epitaphiẏ veritatem probandam, & hi quidem ante ipsius congregationis reformationem in eadem congregatione floruerunt.

Cæterùm etsi post illius reformationem ob summam vitæ regularis obseruantiam, austeritatem, claustri, & silentiẏ rigidissimam custodiam, & cæterarum virtutum exercitia, quibus cũ maxima totius Lusitaniæ, ac etiam finitimarum Prouinciarum ædificatione d. Congregatio mirificè floret, oẽs eius alumni Sancti meritò dici possint, præ cæteris tamen refulsit D. Laurentius, qui totius Congreg. Præfectura ter functus est, diuinæ contemplationi summè deditus, & cæteris omnibus virtutum insignibus condecoratus adeo, vt ad eius sanctitatem testandã præter miracula nihil aliud desideraretur: quæ tamen post mortẽ non pauca edidit, vt Philippus II. Rex Hispaniarũ sua quadam epistola manu Regia ad Petrum dictæ congreg. tunc Generalẽ scripta testa- IV.

tus fuit. Cum. n. tempore altercationis inter ipsū Philippum II. & D. Antonium Priorem de Crato pro successione ad Regnum Lusitaniæ idem D. Laurentius partes D. Antonij sequeretur, qꝫ ab illo in suo monasterio S. Crucis more filiorum Regum Portugalliæ ab infantia fuisset educatus, ab eodem Philippo II. iussus est in Legionensi S. Isidori cœnobio regularium canonicorum relegari: quod vir Dei maxima cum animi tranquillitate, ob Dei amorem tolerauit. tandem eo vita functo Rex literas ad Priorem Generalem in hunc modum dedit: *Abbbas cœnobij S. Isidori me certiorem fecit, vestrum patrem D. Laurentium iam in illo defunctū miracula agere.* Quod ipsi Generali, & eius canonicis optimam illius vitam à primis annis in religione optimè perspectam habentibus admirationi non fuit. Obijt 12. Cal. Decemb an. 1583.

Nec reticēdus Ven. Anselmus S. crucis canonicus, vir in omni vita sua inculpatissimus, & cæteris canonicis exemplar omnium virtutum. hic quadam die dum ad altare B. Theotonij humi prostratus sub lampade, quæ ante illud ardebat, oraret, lampas funiculo soluto descendens miraculo in aere sine fractione, vel olei effusione, ad illius sanctitatē comprobandam stetit. Huic dies sui obitus à Deo fuit reuelatus, quem statim canonicis denuncians, in lectulum se proiecit, petens Ecclesiæ Sacramenta sibi ministrari, quæ canonicis, quòd vires adhuc integras haberet, illi præbere nolentibus, in eadem petitione insistebat: tandemque omnibus summa cum deuotione perceptis, candelam succensam manu tenens, & Symbolū fidei recitans 9. Calend. Augusti 1557. ad Dominum migrauit.

V. HIs addendi Domnus Vrbanus, qui in adolescentia consummatus in breui expleuit tēpora multa, cui Deus sexdecim dies antequam è vita migraret, diem sui obitus, & horā reuelauit. qui obijt anno 1598. 10. Calend. Febr. D. Blasius, qui cum annos 40. in summa asperitate, & regulæ obseruantia vitam in Religione transegisset, toto tempore vitæ suæ nullum ieiunium siue ex præcepto Ecclesiæ, siue ex instituto Religionis omisit, nunquam diuinum officium prætermisit, præter Vesperas vnius diei, causa vehemētis intestini cuiusdam doloris, vt ipse morti proximus retulit. Obijt anno 1571. pridie Calend. Maij. D. Paulus primus professus S. Crucis post reformationem, in omni vita sua vir simplex, & rectus, cuius vitæ sanctitas omnium ore est laudata, paupertatis amator adeo, vt nihil indumenti haberet, præter illud solum, quo tegebatur, nec in cella aliquid aliud præter tabulam, in qua B. Mariæ Virginis imago erat depicta. Defunctus est anno 1591. 4. nonas Octob. Domnus quoque Gaspar à Plagis Prior S Mariæ de Reflorija apud Limiam, ieiunij, & abstinentiæ amator singularis, & diuini honoris zelator feruentissimus, qui obijt an. 1658. 3. Ianuar. ac tandem vt alios innumeros omittam, D. Antonius à Plagis, cuius sanctæ conuersationis, & singularis eruditionis fama percepta, Paulus V. dum Romæ negotia suæ Religionis ageret, eum Generalem congregationis, & Visitatorem Apostolicum destinauit.

HÆc congregatio post reformationē viginti, ac nouem Priores Generales habuit, qui singulo triennio, vt dictum est, canonicè in Generalibus Comitijs eliguntur Dominica 2. post Pascha Resurrectionis, quorū nouissimus, qui nūc præest, ac verè dignus, vt eius memoria illorū Catalogus obsignetur, est Reuerendis. Pater D. Antonius à Cruce in liberalibus artibus apprimè eruditus, & omnium virtutū laude ornatissimus, qui summa prudētia congregationē moderatur. VI.

Prodierunt ex eadem congregatione viri dignitate comprimis illustres, ad diuersos Episcopatus, & Archiepiscopatus assumpti. Primus D. Ioannes Peculiaris vnus ex duodecim primis illius fundatoribus Episcopus Portugallēsis, & postea Archiepiscopus Bracharensis. 1. Godinus primus Prior S. Vincentij Episcopus Lamacensis, & postea Archiepiscopus Bracharensis. 3. D. Stephanus canonicus S. Crucis Archiepiscopus Bracharensis. 4. D. Pelagius Prior S. Vincentij primus Episcopus Elborensis post ipsam ciuitatem à Saracenis recuperatā. 5. D. Sesnandus canonicus monasterij Villæ bonæ Episcopus Portugallensis, & martyr. 6. D. Michaël canonicus Colimbricensis Episcopus Colimbricensis. 7. D. Petrus Rabaldi canonicus S. Crucis Episcopus Portugallensis. 8. D. Petrus Seguin canonicus S. Crucis Episcopus Auriensis. 9. D. Menendus canonicus S. Crucis Episcopus Oxoniēsis. 10. D. Gudinus canonicus S. Crucis Episcopus Lamacensis. 11. D. Ioannes canonicus S. Crucis Episcopus Sabiensis, Legatus Apostolicus in Regno Lusitaniæ, & S. R. E. Cardinalis, qui Ecclesiam S. Crucis consecrauit. 12. D. Rodericus canonicus S. Crucis Ægitanensis 13. D. Ægeas Pelagij canonicus S. Crucis Episcopus Lamacensis. 14. D. Nicolaus canonicus S. Vincentij Episcopus Visiensis. 15. D. Stephanus Petri canonicus S. Vincentij Episcopus Talæ, & capellanus Summi Pontificis. 16. D. Didacus Ortiz Prior S. Vincentij Episcopus insulæ S. Thomæ, & postea Visiensis, qui fuerat Ioannis Tertij Regis Magister, & Colimbricensis Academiæ Cathedraticus. 17. D. Stephanus Episcopus de Follia. 18. D. Nonius Prior S. Vincentij Episcopus Tingitanensis. 19 D. Ioannes Galicao canonicus S. Crucis Episcopus Colimbriæ, postea Archiepiscopus Bracharensis. 20. D. Petrus canonicus S. Crucis Episcopus de Guarda.

TAndē habuit semper hæc congregatio & in præsentiarū habet viros in omni scientiarū genere versatissimos, quorū multi Doctores graduati fuerūt in Academia Colimbricensi, quorū nonnulli varia opuscula eruditionis plena in lucē VII.

edi-

ediderunt. Horũ vnus nostro seculo præcipuus, & præstantissimus fuit D. Petrus à Figueyro, qui ob exactissimam linguarũ Latinæ, Græcæ, Chaldaicæ, Arabicæ, & præcipuè Hebraicæ cognomento Hebraicus est nominatus, subtilissimus diuinarum Scripturarum indagator, & explanator, & eximiæ vir sanctitatis, cuius fama per totã Lusitaniam euulgata, cum ad aures Philippi Regis peruenisset, eiq; primam cathedram sacræ paginæ in Colimbricensi Academia obtulisset, ille ob humilitatem, & clausuram, quam profitebatur, seruandam, humiliter recusauit. Scripsit super Hieremiæ Lamentationes volumen vnum, item super totum Hieremiam, & nonnulla capita Isaiæ, & super viginti quatuor priores Psalmos tomum alterum. tertium quoque in duodecim Prophetas minores, quæ Lugduni recens edita vidi, & ex parte legi. quartum contra Iudæos edendum. quintum in Logicam Aristotelis, quod similiter in lucem proximè edendum ab illius congregationis canonicis accepi.

CAPVT SEXAGESIMVM SECVNDVM.

De Congregatione Belgica S. Nicolai de Aroasia.

I. ONgregatio Aroasiensis à loco Aroasia prope oppidum Bapalma in Artesia, vbi est monasteriũ S. Nicolai, quod illius est caput, sic denominata suam fundationem, seu institutionẽ debet duobus sanctissimis, & religiosissimis viris Cononi, & Heldemaro, vt autor est continuator Sigiberti sub anno 1114. & ex illo Aubertus Miræus de Collegijs canonicorum Regularium cap. 10. & 46. Hi namque Religiosissimi viri cum aliquando vitam solitariam siue Eremiticam duxissent, anno Domini 1097. monasterium Aroasiense sub institutione canonica, & B. Augustini Regula fundauerunt, & quidem tali, ac tanta regularis vitæ districtione, & obseruantia, vt breui ex vno Collegio in numerosam congregationem multorum Cœnobiorum excreuerint, quorum aliqua prius fundata sese in illius sodalitium addiderunt, & subdiderunt: alia verò sub eiusdem Aroasiensis cœnobij institutione denuo erecta, quorum numerus, teste eodem Miræo, & Ioanne Molano in Natalibus Sanctorum Belgij, die 4. Maij, erat olim octo supra viginti Abbatiarum videlicet:

Primum Monasteriũ ipsum S. Nicolai Aroasiense, quod totius congregationis erat caput.

Secundum B. Mariæ Henniacẽse, siue S. Martini de Henniaco.

Tertium B. Mariæ Boloniense anno 1159. fundatum. Verum anno 1544 ab Henrico VIII. Rege Anglorum vastatum.

Quartum S. Eligij fontis in Caluiaco, aliàs à Caluiato, Gallicè Chanij.

Quintum S. Marci siue Nicolai in Pratis iuxta Tornacum.

Sextum S. Calisti Cisoniense anno 838. à S. Eucardo comite fundatum.

Septimum S. Ioannis Baptistæ iuxta Chocques Artesiæ pagum in agro Bethuniensi.

Octauum S. Mariæ de Bello loco, quod à monasterio iuxta Chocques originem suam habet.

Nonum S. Mariæ Zunebecanum, quod anno 1578. per tumultus bellicos fuit euersum.

10. S. Mariæ à Castricijs.

11. S. Ioannis Baptistæ Valentianis in Hannonia, quod a monasterio S. Crispini in Cauea apud Suessiones originem traxit anno 1112.

12. S. Bartholomæi apud Brugas, Quercetanũ nuncupatum, quod originem traxit a monasterio S. Marci siue S. Nicolai in Praxis apud Tornacum anno 1050.

13. Bethleheniticum in Alemannia.

14. S. Patricij in Hybernia, fortè illud, quod S. Laurentius Dublinensis Archiepiscopus constituit in eadem Ciuitate, ex Surio tom. 6. ad diem 14. Nouembris.

15. S. Mariæ in Nemore nunc Guiseauilla, vel Riuouilla nuncupatum.

16. S. Crispini in Cauea apud Suessiones.

17. S. Vlmari Bononiense in Gallijs, quod Henricus VIII. Rex Anglorum euertit.

18. S. Leodegarij apud Suessiones.

19. S. Amandi Marcolense a sancta Bertilia virgine fundatum.

20. Monasterium, quod à Claro fageto nuncupatur.

21. Sanctorum Petri, & Pauli Varuestunense vulgo Warneston.

22. Castellionense, quod originem habet à monasterio B. Mariæ in Nemore.

23. Monasteriũ a Dondelliauilla, siue a Dondeuilla nuncupatum.

24. S. Mariæ de Sagano in Silesia in Diœcesi Vratislauiensi, cuius Abbas nomine Alardus notatur in Catalogo defunctorũ monasterij Aroasiensis.

25. S. Christophori Fanopiense apud Insulas Flandriæ Vrbem, anno 1039. fundatum.

26. S. Mariæ, & S. Huberti in Atrio alias ab Alteriaco in Vosago.

27. Dulcis Vallis prope Middelburgum in Flandria, quod a monasterio S. Bartholomæi Brugensi initium habuit an. 1215. ex Meyero, quod anno 1578. dirutum fuit per tumultus bellicos.

28. Monasterium ad meam notitiam non peruenit. & hæc monasteria penè omnia nostra etiam tempestate supersunt, partim in Belgio, partim in Gallijs. Cæterum illorum

vnio in vnum corpus congregationis sub vno capite iam multis ab hinc annis soluta est: vnde nec Generale Capitulum iuxta morem cæterarum congregationũ celebrare amplius consueuerũt.

II. PRæstat verò ad illius exactam canonicæ vitæ disciplinam commendandam, Illustriss. Cardinalis Iacobi de Vitriaco testimonium hoc loco ponere, quod ille profert in sua historia Occidentali cap. 23. *Sunt*, inquit, *alij Regulares Canonici, qui de Aroasia nuncupantur, eo quod prima huius institutionis Abbatia, quæ caput est omnium aliarum, sic vocetur, in diœcesi Attrebatensi sita. Hi siquidem fundamentum Regulæ B. Augustini retinentes, vt carnem suam cum vitijs, & concupiscentijs arctiùs crucifigerẽt, carnes à refectorio suo subtraxerunt, camisiis insuper non vtuntur, sed cum tunicis laneis nocte in dormitorio suo quiescunt. Quasdam etiam alias institutiones necessarias, & honestas supra prædictum fundamentum prudenter ædificantes, contra imminentia pericula sibi præcauentes addiderunt. Et quoniam nihil magis virtutem Religionis conseruat, vbi plures sunt Congregationes, & Conuentus, quàm respectus ad vnum Superiorẽ, qui diuersa sub se membra regit, & continet quasi summum & supremum caput, semel in anno sub primo, & principale Abbate Generale Capitulum celebraturi conueniunt, vt oẽs vnanimiter huius Ordinis Abbates, secundum quod religioni viderint expedire, corrigant corrigenda, resecent superflua, instituant, & addant, quæ fuerint superaddenda, vel secundum temporum, aut rerum mutationem, quæ fuerint commutanda commutent, & nouis superuenientibus ita vetera reijciantur, quod vetustissima veterum, prima scilicet antiquorum Patrum instituta firmiter, & inuariabiliter obseruentur. Principalis siquidem Abbas filias suas, inferiores scilicet Abbatias, per se, vel per viros idoneos studiosè visitando, quantum religioni subministret fulcimentum, ne per negligentiam defluat, vel per dissolutionem status Religionis eneruatus corruat, ex his liquet Cõuentibus, & Congregationibus, quæ ex vno tantum Abbate pendentes & vni soli Superiori intendentes, cum corruente plerunq; corruunt, cum non habeant, vnde alias fulciãtur. Væ siquidem soli: quia si ceciderit, non habet subleuantem. funiculus autem multiplex non facilè rumpitur, frater enim fratrem adiuuans est quasi ciuitas munita. Si autem corrupto capite ad Prælatos seculares recurrerint, Scyllam fugientes, frequenter Carybdim incurrerunt, & fugientes arma ferrea in arcum æreum inciderunt. Quidam enim Ecclesiarum Prælati regularium dissensionibus tantò magis exultant quantò velut in aqua turbata copiosiorem reperientes piscationem, ab altera vel vtraque parte hac occasione pecuniam emungere non formidant. Quod si fortè iustos, & timoratos inuenerint Prælatos, qui ab omni munere manus excutientes, eorum partes intercedente pecunia fouere renuerint, tandem facta ad Dominum Papam appellatione, discurrendi, & euagandi materiam libenter inueniunt, & inutilibus expensis ex vtraque parte miserabilem domum eorum obligantes, redditus copiosos, & amplas plerunque consumunt possessiones.*

POrro ipse Cono, siue Cuno alter ex primis autoribus dictæ congregationis à Paschali II. S.R.E. Cardinalis Episcopus Prænestinus creatus, & in partibus Orientalibus nomine Sedis Apostolicæ Legatus, multa viriliter tum ibidem, tũ in Occidentem reuersus in multis Ciuitatibus gessit pro defensione Sedis Apostolicæ contra Henricum IV. Imperatorem, quibus nomen æternum sibi comparauit, quæ pluribus prosequũtur Continuator Sigiberti sub anno 1114. & Cardinalis Baronius tom. 12. sub anno 1111. & 1114. & alibi, licet dicat illum assumptum ex professione Eremitica, quod verum non est immediatè. hũc per errorem nonnulli vocant Corradum.

Tandem huius congregationis meminit Innocentius III. in epist. ad Episcopum Lebusiensem lib. 2. pag. 305.

CAPVT SEXAGESIMVM TERTIVM.

De Capitulo, siue Congregatione Belgica VVindesemensi nuncupata.

I. QVo tempore per reformationem Frigdionariam congregatio Lateranensis, & totus ordo canonicorum regulariũ in Italia fuit collectus, & instauratus, eodẽ in Belgio, imo per vtranque Germaniam inferiorem, & superiorem reparatus est per fundationem præclarissimæ congregationis Windesemensis nuncupatæ, per quam Deo adiuuante, nõ solùm multa Collegia canonicorum regularium secundum formam veteris instituti sunt erecta, sed etiam complura ex vetustioribus, quæ disciplina canonica relaxata casum minabantur, ad pristinam obseruantiam sunt restituta, quæ cum maximo diuini cultus incremento, & animarum profectu, & populorum ædificatione pluribus in locis nunc florent. Huius congregationis primordia, & autores, ac etiam progressus, & viros illustres latè describit Ioannes Buschius (hunc per errorem Arnoldum Trithemius appellauit) in suo Chronico Capituli Windesemensis duobus libris digesto, & nuper edito Antuerpiæ, ex quo, quæ hic per summam siue per compendium subijciemus, fideliter depromplimus

Fuit in oppido Dauentriæ Traiectensis diœcesis Diaconus valdè celebris, religiosus; & doctus, & zelator feruentissimus salutis animarum, nomine Gerardus Groot vulgo appellatus, qui virtute, & sanctitate Magni cognomen veriùs, & rationabiliùs assecutus est, quã illud quiuis alius ambitione quæsiuerit. Hic zelo diuini honoris, & salutis proximorum vehementer accensus,

cum esset in vita spirituali apprime doctus, & exercitatus, hoc vnum Deo dante firmiter animo statuit, non solum sibi ipsi vacare, verùm etiam aliorum salutem omnibus, quibus posset modis, præsertim per diuini Verbi prædicationem procurare. Quam ob causam in Ecclesia Traiectensi militiæ clericali primò initiatus, & deinde per gradus singulos vsque ad Diaconatum ascendens, plenariam licentiam, & potestatem prædicandi Verbum Dei publicè in omnibus ciuitatibus, oppidis, & villis Traiectensis diœcesis ab ipso Traiectensi Episcopo impetrauit: qua obtenta, illud munus prædicationis cum tanto spiritus ardore per omnes illas regiones cœpit exercere, vt breui complures à via iniquitatis auersos in viam salutis dirigeret, & à seculi vanitatibus abstractos, ad rerum secularium contemptum, & ad cœlestem vitam in terris agendam perduceret. Inter alia huius sancti viri præclarè gesta hoc fuit præclarissimum, nec silentio tegendum, quod Conuentum clericorum Dauentriæ collegit, qui sanctorum Patrum libris exscribendis (eo quippe tempore artis impressoriæ vsus nondum extabat) & ad fidem exemplarium verorum corrigendis operam nauarent, inter quos fuit vnus deuotus vir D. Florentius Radinini Dauentriæ Vicarius, & ipse ad meliorem frugem prædicationibus Gerardi magni conuersus, cuius potissimum suasionibus, ijdem clerici vitam communem inter se statuerunt, eodem Magistro Gerardo probante, quam postea tempore non modico summa cum laude tenuerunt; immo verò recogitantes apud se cõmunem vitam esse viam ad eam vitæ perfectionem assequendam, quæ vigebat in primitiua Ecclesia, quæque summopere laudatur in Actis Apostolorum, illud vitæ communis institutum perpetuo tenere sub obedientia eiusdem Domini Florentij, excepta solemni professione votorum, communi decreto firmauerunt, victũ, vestitum, & cætera necessaria labore manuum in communi procurantes. Quod in causa fuit, vt exinde etiam mutua charitate maiori affectu se inuicem diligere inciperent, & plures non solum clericos, verum etiam laicos contempta huius seculi fœlicitate ad idem vitæ genus verbo, & exemplo traherent, & seipsos vitæ Apostolicæ, & perfectionis Euangelicæ exemplaria monstrantes, multarum congregationum virorum, ac etiam fœminarum per Belgium, & Alemanniam initia ponerent.

II. CVm autem præfatus vir Venerabilis Gerardus animaduerteret, illud vitæ genus, quod sub nullo instituto Regulari à Sede Apostolica probato esset fundatum, diu subsistere non posse, maximè quod infensos sibi haberet nonnullos ex ordinibus mendicantium (ex quibus vnum nomine fratrem Bartholomæum Dordracensẽ, qui in publicis concionibus de eiusmodi vitæ instituto fuerat oblôcutus, & obloquendo doctrinas erroneas addiderat, idem Gerardus in Curia Traiectensi hæreseos conuicit,) tanquam pius pater, ac prouidus, vt filijs bene consuleret, morte instante aliquem ordinem ex approbatis assumere suasit. Interrogatus verò, quemnam potissimum assumere deberent, an Cartusianorum, an Cisterciensium, quos pene solos in illis regionibus reformatos intelligebant, respondit, non hos assumatis, quia graues sunt, nec cunctis hominibus portabiles: Ordinem vero canonicorum Regularium laxiori vitæ inseruientem omnibus pene Deo in Religione seruire volentibus bene cõgruentem, in loco, quem Dominus elegerit, quantocius assumere debetis: quia non multum à vestra iam deuota conuersatione videtur discrepare, nisi quod in illo professi seruant ex professione & voto, vos sine voto seruatis charitatẽ & tria vota substantialia. Gesserat ipse animo propositum monasterium ædificandi, secundũ institutum canonicorũ Regularium, adductus potissimum exemplo venerabilis & sancti viri Domini Ioannis Rusbrochij primi Prioris monasterij Vallis viridis apud Bruxellam, & clericorum sanctissimè in eodem monasterio conuersantium, quos cum in Brabantia personaliter visitasset, illorũ viuendi forma mirificè oblectatus, eam sibi, ac suis imitandã proposuerat, vt in illius vita Ven. Thomas de Kempis cap. 25. notauit: sed cum pro loco religioni, & Cœnobio fundando apto diligenter instaret, mortalitate præuentus non potuit perficere, quod optauit. His dictis eundem D. Florentium artium magistrum, & in Ecclesia Dauentriensi Vicariũ, virum valde pium, & religiosum illis in Rectorem præfecit, & vt patrem loco suo honorandum dimisit, ac mutua dilectione illis commendata, in Domino obdormiuit: Cuius vitam, & res præclare gestas Venerabilis dei sacerdos Thomas de Kempis dictæ congregationis canonicus longa narratione est prosecutus. Nos solùm referemus epitaphium eidem inscriptum à Magistro Wilelmo Doctore, & Cantore Parisiensi, & Leodiensis Ecclesiæ in Brabantia Archidiacono, quod eiusmodi est:

Sacra recordationis Magister Gerardus dictus Magnus, fæliciter migrauit ad Dominum, & verè Magnus, quoniam in omnibus scientijs liberalibus, naturalibus, moralibus, ciuilibus, canonicis, & Theologicis nulli erat secundus in orbe: erat enim tanta sanctitatis, & exemplar in mortificatione carnis, in abnegatione temporalium, & contemptu mundi, in fraterna charitate ad omnes, in desiderio salutis animarum, in efficacia prædicationis, in reprobatione, & detestatione vitiorum, in opponendo se hæreticis, in persequendo secundum iura Canonica concubinarios, in conuertendo ad vitam spiritualem viros, ac mulieres prius secundum seculum viuentes, in fidelitate ad Dominum nostrũ Vrbanum VI. quod multa millia personarum testificantur de cre-

dubitate, quod crediunt, cum non minorem fuissem dictu virtutibus, quam in autedictis scientijs. Hæc Doctor prædictus, quæ referuntur in Chronico Capituli Windesemensis lib. 1. cap. 5. ad finem.

III. DEfuncto itaque prædicto Venerabili Gerardo ipse Dominus Florentius cum cæteris clericis prædictæ congregationis de monasterio secundum consilium ipsius magni Gerardi erigendo sedulo cogitare, & inter se consulere cœperunt, & tandem post longam consultationem rebus hinc inde ponderatis locum opportunum nacti prope Zwollam, Windesem nuncupatum, obtento etiam à Wilelmo Geldriæ Duce, necnō ab Episcopo Traiectensi consensu cum speciali facultate, monasterium pro congregatione canonicorum in eo statuenda construere cœperūt, in quodam allodio, quod ciuis prædiues Bertholdus Tenhaue ad eundem effectum illis donauit: & ita ex eo loco Capitulum Windesemense cum tota congregatione est denominatum. Currebat annus nostræ salutis 1386. cum illud monasteriū cœpit ædificari, ad quod perficiendum missi sunt ex Dauentria sex fratres de dicta Domini Florētij cōgregatione, quod opus multi viri pij, & fœminæ religiosæ, collata pecuniarum quantitate non modica, ex animo adiuuerunt. vnde factum est, vt sequenti anno, videlicet 1387. absolutum per Dominum Hubertum Ippusensem Episcopum, Reuerendissimi Domini Florentij Traiectensis Episcopi Suffraganeum consecratū fuerit in honorem sanctissimæ Dei Genitricis, & Beatissimi Patris Augustini. Quinimo peracta consecratione, sex de illis fratribus Dauentriensibus, qui prius ea de causa in monasterio canonicorum Regularium in Emstein sub fratre Simone Præposito Regulam, institutum, cæremoniasque canonicorum Regularium optimè didicerant, statim per manum eiusdem Domini Suffraganei Episcopi Traiectensis illius vice, ac nomine canonicorum Regularium habitum susceperunt, & solemnem professionem emiserunt, quorum vnus in Rectorem ab eodem Suffraganeo illis datus est, donec ipsi de Prælato canonicè eligendo prouiderent. Et hæc fuerunt huius amplissimæ congregationis exordia, humilia secundum seculum, sed alta secundum Deum, in humilitate, & paupertate profunda, & vitæ asperitate constituta.

CAPVT SEXAGESIMVM QVARTVM.

Catalogus Monasteriorum Congregationis VVindesemensis tam Mulierum, quam Virorum recensetur.

POst fundationem, & institutionem supradicti Capituli Windesemensis cœpit statim nouella plantatio per famam optimæ conuersationis, odorem suauissimum circunquaque diffundere, ac inde propagines longè, lateq; distendere, & in congregationem amplissimam tum virorum, tum etiam sacrarum virginum paulatim augeri. nā vt ex prædicto Chronico Ioānis Busebij, & ex altero Ven. Thomæ de Kempis, & ex Capituli eiusdem Windesemensis Catalogo, vna cum illius constitutionibus Traiecti edito anno 1552. colligi potest, hæc congregatio ante aliquot annos in Belgio, & per vtranque Germaniam centū, & viginti monasteria canonicorum perstringebat, exceptis monasterija Sanctimonialium. Nunc post deuastationes, quas vel causa bellorum, vel ab hæreticis passa est, octoginta circiter possidet, quæ nos sparsim in descriptionibus monasteriorum Belgij, ac Germaniæ recensuimus. Quorum Catalogum ex Auberto Miræo acceptum, qui illum ex prædictis Chronicis collegit, iterum repetemus. I.

Primum igitur dictæ congregationis monasterium, quod cæterorum omnium est caput, est ipsum monasteriū S. Mariæ Windesemense prope oppidum Zwollam, tertio ab vrbe Dauentria milliario ad flumen Isalam in cliuo, fundatum anno 1387.

Secundum B. Mariæ Nussiense in Diœcesi Coloniensi, quod ideo secundo loco ponitur in catalogo dictæ congregationis, quia illud erat caput peculiare duodecim monasteriorum, quæ se Capitulo Windesimensi in vnum corpus, & in vnam congregationem vniuerunt circa annum Domini 1430. ex 1. lib. Chronici Windesemensis cap. 44 ante quem annum Capitulum Windesemeuse alia plura monasteria obtinebat.

Tertium Viridis vallis, quod ante ipsum Windesemense fuit fundatum prope Bruxellam secūdo lapide anno 1349. sed postea eidem Capitulo Windesemensi vnitum. floret.

Quartum B. Mariæ in Bethlehem in oppido Zwollensi prope Dauentriam.

Quintum S. Pauli in Rubea valle prope Bruxellis anno 1373. fundatum. floret.

Sextum S. Mariæ, & duodecim Apostolorum in vrbe Vltraiectensi, quod dicitur ad Regulares.

Septimum S. Saluatoris in Eeemstheym prope Dordracum anno 1382. exstructum a Rainaldo Minebodio ciue Dordracense.

Octauum B. Mariæ ad septem fontes prope Bruxellam fundatum anno 1388. per Ægidium Bredeiquium primum eius loci Priorem. floret.

Nonum fons B. Mariæ prope Arnhemium Geldriæ oppidum Diœcesis olim Vltraiectensis, nunc Ruremundensis. fundator Dux Iuliacensis anno 1392.

10 Mo-

10. Monasterium S. Ioannis Euangelistæ prope Ambstelrodamum, nunc in Heijlo prope Alcmariam Hollandiæ oppidum, Diœcesis olim Vltraiectensis, nunc Harlemensis. fundatum anno 1394.

11. Monasterium B. Mariæ in Northorn, in Westphalia diœcesis Monasteriensis. floret.

12. Monasterium B. Mariæ in Corsendonck prope Turnhoutum Campaniæ Brabantiæ municipiū diœcesis olim Cameracensis, nunc Antuerpiensis. fundatum anno 1393. floret.

13. Mons S. Agnetis prope Zwollam, diœcesis olim Vltraiectensis, nunc Dauentriensis.

14. Monasterium B. Mariæ in Valle Angelorum in Leydendorp in Hollandia diœcesis olim Vltraiectensis. fundatum anno 1398.

15. Monasterium B. Elizabethæ prope Briellam Hollandiæ oppidum, diœcesis Vltraiectensis. fundator Hugo Hænflitius anno 1406.

16. Monasteriū B. Mariæ in Gaesdonck propè Goch in Geldria diœcesis olim Coloniensis, nūc Ruremundensis. floret.

17. Monasterium B. Mariæ in Nouiomago Geldriæ oppido diœcesis olim Vltraiectensis, nunc Ruremundensis.

18. Monasterium Visitationis B. Mariæ propè Harlemum Hollandiæ oppidum diœcesis olim Vltraiectensis, nunc Harlemensis. an. 1407. inchoatum.

19. Monasterium S. Saluatoris in Thabor propè Sneecam Frisiæ Occidentalis oppidum diœcesis olim Vltraiectensis, nunc Leouardiensis, anno 1406.

20. Monasterium B. Mariæ in Bethlehē propè Lonanium Brabantiæ oppidum diœcesis olim Leodiensis, nunc Machliniensis. 1408. floret.

21 Monasterium S. Meynulphi Confessoris in Bodicken diœcesis Paderbornensis. floret. Ipsum idem S. Meynulphus tunc Archidiaconus Ecclesiæ Cathed. Paderbornensis fundauit 1409.

22. Stagnum B. Petri Apostoli propè Bomeliā Geldriæ oppidum diœcesis olim Vltraiectensis, nunc Syluæducensis. Fundatum à Domina in Brackel anno 1407.

23. Monasterium B. Mariæ in Romerswael Zelandiæ oppido diœcesis olim Vltraiectensis, nunc Middelburgensis.

24. Thronus B. Mariæ propè Harentaliam oppidum, & Grobbendonck Brabantiæ pagum diœcesis olim Cameracensis, nunc Antuerpiensis. 1414.

25. Monasterium S. Ioannis Baptistæ in Vrbe Aquisgranensi diœcesis Leodiensis. floret.

26. Monasterium B. Mariæ in Bircket propè Amersfordiā, nunc Curia B. Mariæ in Amersfordia diœcesis Vltraiectensis oppido.

27. Vallis Pacis propè Vltraiectum, nunc monasterium S. Ioānis in Amersfordia diœcesis Vltraiectensis. Vnitum anno 1417.

28. Monasterium Vallis B. Mariæ, alias Elzeghem propè Aldenardam Flandriæ oppidū diœcesis Tornacensis. Fundatum anno 1418. floret.

29. Monasterium B. Mariæ in Dumo propè Endouiam Brabantiæ oppidum diœcesis olim Leodiensis, Cœpit anno 1419. vnitū 1421. floret.

30. Campus B. Mariæ in Frisia Orientali propè Ezinghen diœcesis Bremensis.

31. Mons B. Mariæ in Bodingen propè Syberg in Ducatu Montensi diœcesis Coloniensis floret.

32. Monasterium S. Saluatoris in Ewich propè Attendorn diœcesis Colnniensis. floret.

33. Monasterium Passionis Christi, & B. Mariæ in oppido Tungrensi diœcesis Leodiensis cœpit anno 1424. floret.

34. Monasterium B. Mariæ in Wittemberga Saxoniæ oppido diœcesis Hildesimensis. anno 1629. est recuperatum.

35. Monasterium S. Martini in Lunenkercke, nunc Aclum in Frisia Orientali propè Herlinghen diœcesis olim Vltraiectensis.

36. Monasterium B. Mariæ in Sion propè Beuerdyck in Hollandia, diœcesis olim Vltraiectensis.

36. Monasterium B. Mariæ in Ryckemberg in Saxonia diœcesis Hildesimensis. anno 1629. est recuperatum.

38. Vallis B. Elizabeth propè Ruremundam Geldriæ oppidum diœcesis olim Leodiensis, nūc Ruremundensis. floret.

39. Monasterium B. Elizabethæ bonorum puerorum in Vrbe Leodiensi diœcesis eiusdem. floret.

40. Monasterium B. Mariæ in Nazareth prope Bredefort, diœcesis Monasteriensis.

41. Monasterium B. Mariæ in Aningen in Frisia, diœcesis olim Vltraiectensis.

42. Monasterium S. Bartholomæi in Zulta iuxta Hildesem diœcesis Hildesemensis. floret. Ad alteram Vrbis Hildesemensis partem floret hodieque Carthusia.

43. Monasterium B. Mariæ in Hertzenhagen iuxta Francofurtum, diœcesis Moguntinensis.

44 Monasterium B. Mariæ in Mello iuxta Gandauum in Flandriæ Comitatu, diœcesis olim Cameracensis, nunc Gandauensis. floret.

45. Monasterium S. Dionysij in Molembeeke diœcesis Mindensis. iamiam recuperandum.

46. Hortus B. Mariæ Virginis iuxta Wormatiam, diœcesis Wormatiensis.

47. Buscum Domini Isaac iuxta Niuellam Brabantiæ oppidum, diœcesis olim Cameracensis, nunc Namurcensis floret. anno 1416. fundatum.

48. Monasterium B. Mariæ, & Ioannis Euangelistæ iuxta Seghenberg in Holsatia diœcesis Lubecensis.

49. Monasterium S. Hieronymi in Ruremunda Gel-

da Geldriæ oppido, diœcesis olim Leodiensis, nunc Ruremundensis. est nunc collegium Societatis Iesu. Canonici cathedrales habent annuos redditus monasterij.

50. Monasterium S. Petri Apostoli in Hegene in Comitatu Lingensi, diœcesis Wormatiensis.

51. Monasterium B. Mariæ in Insula propè Confluentiam, diœcesis Treuerensis.

52. Monasterium B. Mariæ in Sylo propè Emdam in Frisia Orientali, diœcesis olim Monasteriensis.

53. Monasterium S Antonij Confessoris in Albergen in Tuenta, diœcesis olim Vltraiectensis.

54 Monasterium S. Nicolai in Bergum propè Leouardiam, diœcesis Vltraiectensis, nunc Leouardiensis.

55. Monasteriū Corporis Christi in Vrbe Coloniensi diœcesis eiusdem. floret.

56. Monasterium S. Petri in Daelem, diœcesis Paderbornensis. floret.

57. Monasterium S. Viti propè Naerden Hollandiæ oppidum diœcesis olim Vltraiectensis, nunc Harlemensis.

58. Monasterium S. Nicolai in Trutenhusen diœcesis Argentinensis. Fundatum à nobili Familia Lansspergiorum, qui hodie illud sibi vindicant.

59. Monasterium S Pancratij in Hamerslebe diœcesis Halberstadensis, floret.

60. Monasterium S. Spiritus in Vden, siue Vallis gratiæ in Ducatu Cliuiæ diœcesis Coloniensis, floret.

61. Monasterium S. Ioannis Baptistæ in Rebdorp diœcesis Eistetensis. floret.

62 Monasterium S. Hieronymi propè Leidam Hollandiæ oppidum diœcesis olim Vltraiectensis, nunc Harlemensis.

63. Monasterium S. Mariæ Virginis in Clusa, diœcesis Treuerensis, floret.

64. Monasterium S. Martini in Vrbe Louaniensi diœcesis olim Leodiensis, nunc Machliniensis anno 1447. vnitum. floret.

65 Monasterium S. Irenæi Martyris in Marbach, diœcesis Basileensis ad Rhenum fluuium ex opposito Brisgoiæ oppidi. floret.

66. Monasterium B. Mariæ in Birclıng diœcesis Herbipolensis.

67. Monasterium S. Leonardi in Vrbe Basilea, diœcesis eiusdem.

68. Monasterium Rosæ Vallis B. Mariæ in Hasca, in Frisia Occidentali diœcesis olim Vltraiectinæ.

69 Monasterium B. Christinæ in Hirdewille, diœcesis Argentinensis.

70. Monasterium S. Ioannis Baptistæ in Volkerdinckusen, diœcesis Paderbornensis. nostri sunt in opere pro recuperatione.

71. Monasterium B. Mariæ Magdalenæ in Maiori Franckenthal diœcesis Wormatiensis. Ex hoc monasterio factum est oppidum Franckenthal à Caluinistis è Belgio profugis, permittente Frederico Comite Palatino Rheni.

72. Monasterium B. Mariæ Virginis in Swanenheim, diœcesis Moguntinæ, est quasi recuperatum.

73. Monasterium in Rauensbergen, diœcesis Moguntinæ. anno 1629. est recuperatum.

74. Monasterium B. Mariæ in Arena propè Stralen Geldriæ oppidū, diœcesis Coloniensis, nunc Ruremundensis, floret.

75. Monasterium S. Martini iuxta oppidum Turicense, diœcesis Constantiensis.

76. Monasterium Corporis Christi in Bloemenberch, diœcesis Paderbornensis. speramus breui recuperandum.

77. Monasterium S. Martini in Zindelfingen, diœcesis Constantiensis.

78. Monasterium B. Mariæ Montis fagorum vulgo Berenberch, diœcesis Constantiensis.

79. Monasterium S. Laurentij in Hissa propè Sarburch, diœcesis Metensis. anno 1629. est recuperatum.

80. Monasterium B. Mariæ in Bardersholm in Holsatia diœcesis Bremensis.

81. Monasterium S. Ioannis Baptistæ in Merkeshusen in Hassia diœcesis Moguntinæ.

82. Monasterium S. Georgij martyris in Sambeco, diœcesis Ratisbonensis.

83. Mons B. Mariæ propè fluuium Iasonis, diœcesis Caminensis.

Cœnobia Monialium Capituli Vvindesemensis.

Primum monasterium Campi B. Mariæ in Vrbe Ambstelrodamensi in Hollandia, diœcesis olim Vltraiectensis.

2. Monasterium Vallis S. Barbaræ in Thenis oppido Brabantiæ, diœcesis olim Leodiensis, nunc Mechliniensis. floret.

3. Monasterium B. Mariæ, & S. Agnetis in Deipenvene propè Dauentriam diœcesis olim Vltraiectensis, nunc Dauentriensis.

4. Monasterium B. Mariæ in Redinchem propè Wageningam in Ducatu Geldriæ, diœcesis Vltraiectensis.

5. Monasterium S. Ioannis Baptistæ in Bronopia prope Campos oppidum, diœcesis olim Vltraiectensis, nunc Leouardiensis.

6. Vallis Angelorum in Bonna oppido, diœcesis Coloniensis. floret.

7. Monasterium Hierusalem in Vrbe Vltraiectensis eiusdem diœcesis.

8. Monasterium S. Agnetis in Dordraco Hollandiæ oppido, diœcesis Vltraiectensis.

9. Monasterium B. Mariæ in Bethania propè Mechliniam diœcesis olim Cameracensis. nunc Mechliniensis, floret.

10. Monasterium B. Mariæ in Vrbe Gandensi, diœ-

si, diœcesis olim Tornacensis, nunc Gandensis, floret.

12. Monasterium B. Mariæ in Facons, siue Facens in Vrbe Antuerpia, diœcesis olim Cameracensis, nunc Antuerpiensis, floret.

13. Monasterium B. Mariæ in Neomago Geldriæ oppido, diœcesis olim Coloniensis, nunc Ruremundensis, est nunc valetudinarium, seu nocosomium.

14. Domus Præsentationis B. Mariæ Virginis fundata in Oostmal, translata in Antuerpiam, eiusdemque diœcesis.

Hactenus ex Ordinario Capituli Windesemensis supracitato.

Est & monasterium Virginum Regularium in Oostmal Brabantiæ pago diœcesis Antuerpiensis.

Cæterum canonici Regulares Capituli Windesimensis proprium habent Breuiarium ad horas canonicas legendas, ac cantandas, Louanij anno 1546. excusum. nunc autem vsum Romanum ante decem annos admiserunt.

Fuit itaque olim longè celeberrima, atq; amplissima congregatio Windesemensis, sed quæ plurima post hæreses in Germania ac Belgio enatas monasteria amisit.

CAPVT SEXAGESIMVM QVINTVM.

De Viris Illustribus, qui floruerunt in eadem Congregatione VVindesemensi.

I.

Floruit hæc congregatio multis viris eximijs sanctitate, & doctrina illustribus, & per Dei gratiam in præsentiarum floret, cuius Angelicam in terris conuersationem sibi futuram gratissimam ante illius fundationem certissimis indicijs Deus ipse monstrauit. scribit enim autor Chronici Windesemensis lib. 1 c. 7. quod sæpè in loco illo, vbi nunc Chorus, & Ecclesia, & totus claustri ambitus in Windesem sunt constructi, dealbatorum virorum Angelicæ visiones ab vtriusque sexus colonis Villæ de Windesem frequenter visæ sunt, & auditæ, laudes Deo concinnentes, processiones peragentes, mirisque modis Ecclesiæ Dei militantis ritum, iubilumq; præferentes, & simili etiā modo in alijs locis Ordinis, & Capituli Windesemensis, vt B. Mariæ propè Horn & montis sanctæ Agnetis, & in Nazareth Westphaliæ ante primam ipsorum fundationem dealbatorum virorum apparatus nonnunquam cum multo lumine, sonitu nolarum, tinnitu cymbalorum audiri, & visi referuntur, vulgaribus eorum incolis veritati testimonium perhibentibus, cultum diuinum, & Ecclesiasticum præsignantes officium, sacramentorumque ministeria perpetuis ibi futuris temporibus à fidelibus peragenda.

Nec illud silentio tegendum, quod de monasterio Rubeæ Vallis, & de canonicis eiusdem loci R. admodum Pater, & de nostro ordine optimè meritus Heribertus Rosweidus in epistola liminari ad Chronicon Windesemense scribit: *Sanctitatis eluxere specimina in Ioanne, cui à sapientia cognomen erat, qui ita ardentes ad Deum preces effundebat, vt immensum sæpè lumen circa caput eius fulgere visum sit, Ioannes Gielemannus puerulum gestasse a Ioanne Duyc, qui ei sacra operanti ministrabat, conspectus est. Tanta quoque pietate rem diuinam faciebat Gulielmus Proeckius tertius Prior, vt Cameracensis Antistes sæpius se Bruxellis subtraheret, vt in Rubea Valle viri sancti sacrificio interesset, & à tam sancto fonte pietatis fluenta in suam familiam deriuaret. VVinandus etiam coquus prophetiæ gratia dotatus legitur.*

QVid dicam de venerabili viro Ioanne Rusbrochio, ad quem magnum Gerardum audita illius fama per longinqui itineris spatium perrexisse ad videndam illius præsentiam corporalem, & vt eius vocem tanquam Spiritus sancti fistulam audiret sua verba resonantem scribit in eius vita venerabilis Thomas de Kempis cap. 10. quem Dionysius Carthusianus tract. 2. de Donis Spiritus sancti virum mirabilem, & alterū Dionysium Areopagitam à Spiritu sancto instructū, Ioannes Molanus in Additionibus ad Martyrologium Vsuardi sub die 2. Decembris virum doctrina, & sanctitate clarum, ac demum Cardinalis Bellarminus de Scriptoribus Ecclesiasticis virum diuinæ contemplationi addictissimum vocauerunt, alijque autores fide digni illius sanctitatem, & eruditionem miris elogijs, & epithetis docuerunt, quorum attestationes in libello Antuerpiæ nunc edito, & ad me Romam transmisso sanctissimo Domino nostro Gregorio XV. pro ipsius venerabilis viri Ioannis Rusbrochij beatificatione præsentando, copiosissima videri possunt. II.

NOn sunt etiam omittendi sex illi boni viri, qui eidem Capitulo Windesemensi prima fundamenta posuerunt, quorum nomina hæc fuerunt. Primus Dominus Henricus Clingibile de Huxaria sacerdos. Secundus Wernerus Keynkamp de Loehem. Tertius Henricus Wilsen de Kampis. Quartus Ioannes de Kempis frater venerabilis Thomæ. Quintus Henricus Welde de Busco Ducis, & Sextus Bertholdus Tenhaue, qui dedit allodium ad construendum ipsorum monasteriū Windesemense, qui omnes in multis probati sanctè, & laudabiliter in Religione vixerunt. quique ad prælaturas euecti, verbo, & exemplo congregationem multis locis, & personis auxerunt. Horum res gestas, & multorum aliorum prosequitur autor eiusdem Chronici toto lib. 2. III.

to lib. 2: quæ idcirco apud illum videri possunt, ac etiam in Chronico Capituli montis S. Agnetis per venerabilem Thomam à Kempis compilato, quorum nomina piè credendum est, fuisse à Domino signata in libro Electorum in cœlis Acetiam illorum Catalogo illos additos, qui an. Christi 1572. ab Hæreticis Geusijs pro Fide Catholica crudeliter extincti fuerunt, videlicet frater Gerardus Guibrandi in monasterio Nouæ lucis apud Hornam Hollandiæ oppidum strangulatus, frater Ioannes Osterwicanus Rector Monialiũ suspendio necatus, frater Theodorus Arduini vulneribus cõfossus, frater Arnoldus Somerens, & frater Ioannes Gonghel sacerdotes professi monasterij sancti Hieronymi Ruremundæ dirè laniati, quos omnes ea relatione Reuerendissimi Patris Fratris Scooffij eiusdem congregationis Prioris Generalis didici. Item canonicus alius incerti nominis ex antenna suspensus, referente Surio tom. 5. sub die vigesima sexta Octobris.

IV. FLoruerunt etiam in monasterijs eiusdem cõgregationis, ac ex illis prodierunt multi viri docti, & in omni scientiarum genere versatissimi, vtpotè ea monasterio Viridis Vallis Ioãnes Rusbrochius eiusdem loci Prior proximè nominatus, de quo Cardinalis Bellarminus in lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis: *Ioannes Rusbrochius natione Belga, Prior monasterij Vallis Viridis, vir diuinæ contemplationi addictissimus scripsit lingua sua patria, quæ in Latinam linguam conuersa edita sunt Coloniæ 1552. sunt autem: Summa totius vitæ spiritualis. Speculum salutis æternæ. Commentaria in tabernaculum Moysis, Tractatus de præcipuis virtutibus. Liber de fide, & iudicio, de quatuor tentationibus, de septem custodijs, de septem gradibus amoris, de Nuptijs spiritualibus libri tres. Viuebat hic autor anno 1390. Hunc etiam Doctorem carpsit Ioannes Gerson, & defendit Dionysius Cartusianus, id enim accidere solet ijs, qui scribunt de Mystica Theologia, vt eorum dicta ab alijs reprehendantur: ab alijs laudentur, quia non eodem modo ab omnibus accipiuntur.* Hæc ille. Qui verò illius libros è Germanica in linguam Latinam vertit, is fuit Laurẽtius Surius, sed præter Dionysium Carthusianũ habuit idem Rusbrochius defensorem acerrimũ contra Gersonem, Ioannem Sconhouium eiusdem monasterij Vallis Viridis canonicũ, & Subpriorem, doctrina eruditissimum, & eloquio facundissimum, ac disertissimum, de quo Ioannes Trithemius in lib. de Viris Illustribus Germaniæ scribit.

Ioannes de Sconhouia ordinis canonicorum Regularium sancti Augustini monasterij Viridis Vallis in Brabantia Cameracensis Diœcesis, in diuinis scripturis studiosus, & eruditus, & secularis literaturæ non ignarus, ingenio subtilis, sermone compositus, vita, & conuersatione deuotus, scripsit quædam non spernenda lectionis opuscula, quorum lectio deuotis fratribus perquam vtilis iudicatur, ex quibus ista feruntur: Exhortatorium spirituale ad nepotem suum liber vnus. De cursu monachi lib. 1. de Profectu monachi lib. 1. Defensorium Ioannis Rusbrochij contra Ioannem Gerson lib. 1. Sermones quoque varios edidit, & plures ad diuersos epistolas, & alia complura, claruit sub Sigismundo Imperatore tempore Concilij Constantiensis anno Domini 1420.

Arnoldus Buderick monasterij Vallis Rubeæ apud Bruxellas canonicus professus, & monasterij in Elzingen propè Aldenardam Flandriæ oppidum fundator, de quo hæc habet Heribertus Rosweidus in epistola liminari Chronici Windesemensis: *Eruditionem suam posteris probarunt Arnoldus Buderich initiator monasterij in Elzingen propè Aldenardam, qui stricta solutaque oratione valuit. Odarum de laude Dei libros duodecim, in psalmum septuagesimum tractatus tredecim, aliaque opuscula concinnauit.*

Refert ibidem dictus autor alios duos viros ea eadem congregatione insignes, Ioannem Gielemannum, & Antonium Gheens, quorum Prior tam sedulus scriptor fuit, vt vltra viginti volumina sua manu exarauerit: posterior verò quatuor tomos de Vitis Sanctorum posteritati reliquit.

THomas de Kempis toti iam orbi cõspicuus, de cuius laudibus cum multi multa præclarè scribant, tum in primis edisseruit Trithemius in lib. de Viris Illustribus Germaniæ, & in lib de Scriptoribus Ecclesiasticis Cardinalis Bellarminus in lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis, & nouissimè Heribertus Rosweidus in lib. quẽ Vindicias Kempensis adtitulauit, cuius viri opera, quòd modò notissima sint, & piorum omnium manibus terantur, illorum indicem hic texere opus non erit. Scripsit autem inter alia opus illud aureum, nec satis vnquam laudatum, & vel ab ipsis Turcis, & infidelibus magno in pretio habitum, de Imitatione Christi quatuor libris distinctum Hoc opus à caulis Kempensibus abegerat Constantinus Caietanus monachus ex ordine S. Benedicti, vt suo cuidam Ioanni Geslen, siue Gersen, siue de Gessate, (needum enim de cognomine illi satis constitit) adscriberet, quem in monasterio S. Gratiani Castri Aronæ ad litus Verbani in Agro Mediolanensi olim sui ordinis S. Benedicti Abbatem finxit. Cæterum idem opus ab autore non vero, & illegitimo Domino vindicatum, suo legitimo restituit Heribertus Rosweidus libello ea de causa edito, cuius est titulus *Vindiciæ Kempenses*: in quo euidẽter probat, ipsum opus de Imitatione Christi, quod incipit: *Qui sequitur me, &c.* ipsi venerabili Thomę de Kẽpis adscribendum, cum ex multis, tum ex autographo eiusdem Thomæ charactere exarato, quod in suo Belgio fatetur adseruari. Scio replicasse Constantinum Caietanum. Verum quod in eius repetitione noui nihil additum, nec vbi liber impressus fuerit, vel cuius autoritate ex illius impressione constare potest, nec ipse Rosweidus plura addere dignum æstimauit, nec ipse addo. V

VI. IOannes Buschius (*hunc per errorem Trithemius vocat Arnoldum*) ex Trithemio de Viris Illustribus Germaniæ, *canonicus Regularis S. Augustini monasterij VVindesemensis in Diœcesi Traiectensi, & aliquanto tempore Prior in Sulta Saxoniæ Diœcesis Hildesemensis, vir studiosus in Scripturis sanctis, moribus honestus, conuersatione deuotus. Scripsit aperto sermone non abijcienda opuscula, quorum lectio deuotis fratribus, & salutis suæ amatoribus vtilis iudicatur, è quibus tamen pauca in manus nostras memini peruenisse: legi volumen illud quod scripsit de viris illustribus Ordinis sui, & monasterij VVindesemensis lib. 1. de Origine quoque modernæ deuotionis, & reformationis Ordinis sui lib. 1 epistolam prolixam de modo proficiendi in Religione. Cætera quæ scripsit, ad manus meas non venerunt. Claruit sub Friderico Imperatore III. anno Domini 1470.*

VVilhelmus de Velde Patria Geldriensis canonicus regularis ordinis S. Augustini in Franckenthal, VVormatiensis diœcesis vir in diuinis Scripturis studiosus, & eruditus, & secularis literaturæ non ignarus, Philosophus, & Astronomus, Cosmographusque celebris, ingenio profundus, acutus, & valde subtilis, sermone compositus, vita & conuersatione deuotus, scripsit quædam perpulchra, & miranda volumina, quibus acrimoniam ingenij sui legentibus patenter ostendit, è quibus sunt statuta ordinis sui lib. 1. opus subtilissimum de toto vniuerso lib. 6. de Mundi principio, medio & fine, quod prænotauit Empireale maius lib. 14. item compendium huius operis, quod prænotauit Empireale minus lib. 7. Tabula quoque multa in diuersis materijs non minus vtiles, quàm subtiles, sermones etiam complures ad populum, epigrammata, & diuersa carmina, sed & quædam non abijcienda in Mathematica: Hæc ex Trithemio de viris illustribus Germaniæ; qui etiam addit, illum epistolas plures ad se, & alios scripsisse, ac denique, nonnulla alia, & vixisse quinquagenariũ in Darmotein Villa Wormatiensis territorij plebanum, quo tempore Trithemius librum suum scribebat anno 1495.

VII. IOannes quoq; Mauburnus Bruxellensis Abbas sanctæ Mariæ Liuriacensis propè Parisiũ inter istius congregationis canonicos numerandus est, si vera sunt, quæ de illo Trithemius in lib. de Viris Illustribus in hunc modum scribit: *Ioannes de Bruxellis oppido Brabantiæ oriundus, ordinis canonicorum regularium S. Augustini, monasterij S. Agnetis propè Zvvollas, vir in diuinis Scripturis studiosus, & eruditus, & secularis literaturæ non ignarus, ingenio clarus, & comptus eloquio, scripsit volumen magnum, & non inutile ad institutionem omnium Christianorum, quod prænotauit Rosetum exercitiorum spiritualium, & sacrarum meditationum lib. 2. item de viris illustribus sui ordinis lib 1. & quædam alia nobis incognita. Viuit adhuc, vt intelligo in oppido Campis socius Confessoris Monialium & varia scribit sub Maximiliano anno 1495.* illum verò fuisse canonicum dictæ congregationis habes ex ipsomet in Venatorio lib. 2. cap. 125.

Tilmannus quoque Dulmaniensis Patria Westphalus, ordinis S. Augustini canonicus in Bodiken monasterio dictæ congregationis, quod est in Paderbornensi diœcesi, & Prior in Druttenhusen vir in diuinis Scripturis studiosus, & eruditus, ingenio promptus, sermone compositus, vita, & conuersatione deuotus, scripsit insigne volumen de Laudibus B. Mariæ Virginis, quod coronam S. Mariæ prænotauit. Item super illis verbis Domini; Nisi quis conuersus fuerit sicut paruulus, longam & non inutilem tractationem lib. 1. alia quoque nonnulla scripsisse dicitur. viuebat anno 1495. ex Trithemio.

Martinus Lypsius Iusti Lypsij patruus, & S. Martini Louaniensis canonicus, cuius ingenium, pietatem, & eruditionem Aubertus Miræus in elogijs virorum illustrium sui Belgij sic commendat: *Martinum Lypsium ciuem meum a sic, & Iusto Lypsio Cl. V. cuius patruus maior fuit, celebrem, si prudens præterierò, improbus sanè, si imprudens, negligens meritò videar. fuit in hoc viro multiplex eruditio, exacta linguæ tum Græcæ, tum Latinæ cognitio, sacrarumque rerum haud mediocris intelligentia. Illud vero solidæ virtutis, ac pietatis specimen fuit, quod fallaces huius vitæ spes feriùm reputans, merito diuinicus monita, vitaque ratione conuersa, ambitiosi Vrbis Aulicæ Bruxellensis, in qua honesto loco natus erat, se subtraxit, & diuino se cultui totum mancipauit, in vetustum sub D. Martini patrocinio canonicorum D. Augustini Louaniense cœnobium, velut in portum se recepit. Hic in Bibliothecam se abdens, Macrobij, Hilarij, Augustini, Hieronymi, aliorumque veterum Scriptorum opera cum membranis comparando, eadem mirificè illustrauit. Chromatij etiam homilias, & Symmachi Vrbis Præfecti epistolarum libros in luce donauit. Post vt erat singulari prudentia sodalibus suis præfectus, in medijs etiã muneris sui curis, molestijsque nullam animo requiem dedit: neque suis duntaxat laboribus Reipublicæ prodesse statuit: sed & discipulos in ijs Garetium, Lacomom, Cofterium, Vlimmerium, qui in eadem bene merendi palæstra diu, multumque desudarunt, eduxit. Ætate grauis Crucelensis agri Leodiensis ad Hueuse oppidum sacris Virginibus Cœnobiarcha datus, eximia morum innocentia complures annos præfuit, ibique cum veteribus amicis, id est libris assiduè versatus placidissima demum morte pius senex è vita excessit anno 1557. Sodales Martiniani hoc illi monumentum &c.*

Squallida multa situ veterum monumenta iacebant.
Abdebatque suæ Bibliotheca sinu.
Eruit hæc tenebris, & castigauit vterque
Lypsius, antiquum restituitque decus.
Sic par conditio est Martinum sacra decebant,
Iustum Romanam restituit historiam.

Ioannes Garetius Louanij natus, atq; in studijs fœliciter educatus, cum eidem Martiniano in patria monasterio se dicasset, Mischagensibus agri Antuerpiẽsis Virginibus sacris præficitur, quibus alio cõmigrantibus, ipse Gandauũ ad similẽ prouinciã accersitur, vbi in Cornelij Iansenij Antisti-

tis doctissimi familiaritate acquieuit; cumq; imminentem Belgio cladem animo præuideret, cœpit, vt erat antiquitatis peritissimus, Classes nouẽ de vera Corporis Christi in Sacramento Eucharistiæ præsentia aduersus sacramentariã pestem, è sanctis vtriusq; linguæ Patribus, ætatis cuiusq; habita ratione, summa industria colligere, ac bono publico foras dare, sed & mortuos precibus viuorum iuuari, sanctosq; à nobis rectè inuocari, quę in dubium vocari à sectarijs solent, adiuuante Iacobo Pamelio Brugensi, pari methodo adstruxit. vir certè de Ecclesia, qua scribendo, qua concionando, nam & disertè ad populum de verbo Dei disserebat, bene meritus, & à Francisco Turriano, & Roberto Bellarmino Societatis Iesu Theologis doctrinæ, atque industriæ nomine apprimè laudatus. Gandauo Louanium veniens, à sodalibus humaniter exceptus, calculi, qui familiaris doctorum hominum morbus est, doloribus extinguitur, anno 1571. Iusta carmine persoluit Ioannes Latomus collega. ex Miræo ibidem.

Parem Ioanni Latomo, quam viris doctrina illustribus à Paulo Iouio Nucerino Episcopo celebratis gratiam præstitit, quid ni referã? Hic Belgis ad Zomam fluuium apud Brabantos natus, Throniani iuxta Herentaliam canonicis Augustinianis Cœnobiarcha multos annos cum laude præfuit, cumq; ad poësim quasi natus videretur, Psalterium, & ipse versibus, vt alter Iacobus Latomus reddidit: sed difficultate temporum præpeditus, non euulgauit, inter varia puri, & candidi sermonis latini poëmata, quæ ad Iouiana lusit elogia, immortalem sibi gloriam peperit, vt qui vnà cum Iouio viuere in singulis videatur Romã negotiorum sui ordinis causa profectus, indeque reuersus, Antuerpiæ moritur 7. Calend. Sextilis anni 1578. atque in cœnobio sacrarum virginum Facontinarum humo mandatur.

CAPVT SEXAGESIMVM SEXTVM.

De quatuor alijs Congregationibus videlicet Marbacẽsi, Vallis Viridis, Nußiensi, & Olomutiensi omnium Sanctorum nuncupatis.

I.

PRæter duas supradictas Congregationes Aroasiensem, & Windesemensem, sunt, qui scribant fuisse olim in Belgio, & in vtraque Germania tres alias Congregationes, quarũ prima dicebatur Marbacensis, secunda Vallis Viridis, tertia Nussiensis, quarta verò, quæ nunc etiam extat, omnium Sanctorum Olomutiensis in Morauia.

Prima Congregatio Marbacensis ab Oppido Marbach in Alsatia sic dicta circa annum Christi Saluatoris 1090. vel 1094. sua primordia suscepit. de qua Ioãnes Mauburnus in Venatorio lib. primo cap. 9. sic scribit: *Circa hec etiam tempora, sed quo anno non tam certum est, videtur exorta Marbacensis monasterij Capitularis congregatio, que tum erat florentissima, vt patet ex Bulla Honorij, ita dicentis: Honorius Episcopus seruorum Dei dilectis filijs Gernardo Preposito, & eius fratribus Marbacensis Ecclesie canonicis sal. & ap. ben. Quia spretis proprijs secularibus &c. Qua domus quàm late effloruerit, quam districtam vitam duxerit, quam sublimata fuerit, testimonio sunt capitularis congregatio ferè 300. monasteriorum, Constitutiones, Reliquie, caput siquidem S. Matthei, brachium diui Christophori, & alia complura huiusmodi Sanctorum insignia ibidem habentur. Preterea, & arctissima habent statuta de silentio, de non vescendis carnibus, & pœnitentijs agendis, ita cum in ipsorum cap. 78. habetur: Si quis superbus frater &c.* aliud non vidi.

Congregationẽ Vallis Viridis Syluester Maurolicus in sua Historia omnium Christianarum Religionum, Mare Oceanum vocata, scribit a cœnobio Vallis viridis propè Bruxellas in Brabantia tanquam à capite, suam originem, & nũcupationem deduxisse: eamq; per Italiam, Siciliam, & alias Europæ regiones non modicè propagatam, indicio esse nonnulla monasteria canonicorum regularium, & canonissarum sub hoc nomine Vallis Viridis in quibusdam ciuitatibus erecta: nam propè Cremonam erat monasteriũ Vallis Viridis nuncupatum ordinis canonicorũ regularium S. Augustini, quod postea monasterio S. Petri de Pado eiusdem ordinis fuit vnitũ, poterat addi monasterium canonissarum eiusdẽ ordinis, & instituti intra ciuitatem, quod canonicis destitutum, monialibus ordinis Cistercienfis est traditum, quæ in præsentiarum illud tenẽt: deficientibus enim canonicis in monasterio extra ciuitatem posito, etiam canonissæ in monasterio intra ciuitatem constituto defecerunt, sed in ciuitate Messana in vlteriori Sicilia extat monasterium, quod S. Catharinæ Vallis Viridis vocatur, canonissarum ordinis S. Augustini, ante ann. 1200. à quadam Regina Cypri foris ciuitatem. sub inuocatione beatæ Mariæ Vallis Viridis fundatum, quod anno 1200. intra ciuitatem sub titulo S. Mariæ, & S. Catharinæ Vallis Viridis fuit translatum. Extat aliud eiusdem instituti in ciuitate Panormi S. Luciæ Vallis Viridis, aliud in Taormina, aliud in Castro veteri, eidem monasterio Messanensi subiecta: nam illius monasterij Abbatissa ante Concilium Tridentinum hæc omnia monasteria visitabat, & nunc etiam horũ Abbatissæ, ac Priorissæ per Abbatissam S. Catharinæ ciuitatis Messanæ confirmari solẽt, subduntur que prædicta monasteria immediatè Sedi Apostolicæ. Gestabant olim tunicam lineam, li-

ac rochettum, vt canonici. Verum deficientibus ibi canonicis, sub quorum regimine degebant, ob immutationem Dominorum temporalium, & attritiones bellorum, ipsæ canonissæ paulatim numero, ac etiam dignitate imminutæ, aliud regimen, & cum eo nigrum habitum sumpserunt, retenta semper D. Augustini regula, & etiam rochetto, quod induunt cum ad sanctissimum Eucharistiæ Sacramentũ sumendum accedũt. Hęc Maurolicus, & alia multa ibidem, vbi inter viros illustres dictæ congregationis Ioannem Rusbrochium, & Ioannem Sconhouium recenset monasterij Vallis Viridis apud Bruxellas canonicos, quorum mentio capite præcedenti est habita.

II. CÆterùm si vera sunt, quæ traduntur de prima eiusdem monasterij fundatione, illud scilicet anno 1349. primo sub B. Augustini regula institutum, cum antea non monasterium canonicorum, sed locus esset quorundam eremitarum, primumq; illius Priorem fuisse memoratũ Ioannem Rusbrochium, qui anno 1381. 2. Decembris in Domino obdormiuit, cum monasteria quæ Maurolicus in Italia, & vlteriori Sicilia ex eadem congregatione numerat, longè antiquiorem habeant originem, & fundationem, nõ video, qua ratione consistere possit, prædictam congregationem ab hoc monasterio suam originem duxisse; nam à priori posterius deriuat, nõ prius è suo posteriori, ac præsertim, quod ipsum cœnobium Vallis Viridis apud Bruxellam paulo post illius fundationem Capitulo Windesemensi in vnum corpus congregationis se sociauit, procurante in primis Ioanne Sconhouio illius Superiore, vt ex lib. 1. Chronici Windesemensis cap. 40. superius est narratum. Verum vt vt fuerit de capite, constat ex varijs monasterijs virorum, & mulierum eiusdem nominis, & instituti in varijs locis, & prouincijs constitutis, fuisse olim congregationem canonicorum regulariũ, quæ Vallis Viridis vocabatur: etsi nec illius originem, nec Catalogum monasteriorum teneamus. Ad quam congregationem puto spectauisse monasterium S. Mariæ Vallis Viridis foris Bononiam propè portam S. Mariæ, quod nunc mensæ episcopali est vnitum. Ex Catastico beneficiorum diœcesis Bononiensis.

III. COngregatio Nussiensis apud Nussiam nũc Nouesium oppidum Coloniensis diœcesis circa tempora Philippi XLIV. Coloniẽsis Archiepiscopi, qui in viuis agebat 1170. ortum habuit, ex Molano lib. 1. de canonicis cap. 14. vbi de antiquis canonicis communem vitæ vsum abijcientibus disserens, hæc habet: *Sed hæc etiam Coloniæ immutata sunt sub Philippo XLIV. Episcopo: laxioribus enim præualentibus, alij in vita regulari obseruanti ita permanere volentes Nussiense monasterium inchoauerunt.* Vnde habes, istam congregationem non ab aliquopiam alterius instituti excogitatã, sed ab antiquis canonicis in regulari obseruãtia, quam à maioribus didicerant, manere volentibus, inchoatam. De hac congregatione ita scribit autor Chronici Windesemensis c. 44. *Hinc est, quod Patres Capituli Generalis Nussiensis, duodecim habentes monasteria sibi vnita frequentius adhoc institerunt, vt Generali Capitulo nostro de VVindesem ex toto vnirentur, quod tamen pluribus de causis partis vtriusque multis annis fuit impeditum, & non omnino inutiliter sic dilatum, cum vnum aliud in fermore nisum fuit semper prauere, ac plura sibi monasteria ad reformandum conaretur vnire. tandem ipsi Patres ad se inuicem, mutuamque charitatem dextera Dei obstetricante, coeuntes, certum modum conceperunt, quo in habitu, & statutis perfectè se conformarent, & cum in vnum conuenissent, capitularem vnionem desiderantes Patres & conuentus Capituli Nussienses, ab omnibus Patribus Capituli Generalis de VVindesem hoc modo sunt admissi, si vota fratrum omnium, & singulorum conuentuum sigilla ad præmissa aspirantium Capitulo de VVindesem præsentarent, & impedimenta colligationi huiusmodi obsistentia remouerent ut quantocius, videlicet quòd statuta, & priuilegia Capituli de VVindesem ad rigorem ordinis spectantia inuiolabiliter obseruarent, nihil inde immutantes, nisi secundum formam statutorum, & quod Capitulo de VVindesem parati sint se submittere, & eius consuetudinibus omnino se conformare, & quod nullus à Sede Apostolica, aut loci Ordinario contrarium impetraret, & cappam pluuialem secundum formam à Patribus conceptam, quæ etiam in Constantiensi Concilio olim fuit recepta, & benè approbata, de caetero formarent. Capitulum enim de VVindesem cappam portare consueuit circa faciem non reflexam: & cappa Capituli Nussiensis circa collum fuit rugata, circa faciem reflexa, & liripipium, siue timpam rectè latam duplicem, & oblongam per dorsum habens dependentem.*

Instictorum ergo vnione Capitulorum VVindesemense Capitulum assumpsit illam capparum in anteriore parte reflexuram, & Capitulum Nussiense rugis circa collum à cappis depositis, cucullam Capituli de VVindesem pro timpa susceperunt. pluribus igitur annis super præmissis diligenti deliberatione præhabita, tandem oẽs concordati Capitulo Generali de VVindesem voluntariè se submiserunt, iuxta formam iam præscriptam, literas, & sigilla suorum conuentuum assensum eorum continentes, ad Capitulum secum deferentes. Quapropter cuncti pariter exhilarati: Te Deum laudamus, in iubilo cordis in choro pariter concinerunt, & quia vnũ tunc corpus fuerãt effecti, & vnum Capitulũ Generale de VVindesem nuncupati, idcirco cõtinuo de vtrisq; tamen Capitulis Definitores tunc sunt electi, & ita vsq; in præsens libenter continuati. Hanc aũt cordis suorum vnionẽ, & capitularem colligationem inuiolabiliter, & inconfractè custodierunt vsq; hodie per annos iam triginta tres. cum ista conscribimus. Hæc dictus autor.

Ex quibus habes, Capitulum Nussiense ante annũ millesimum quadrigentesimũ trigesimũ, quo ista vnio cum Capitulo Windesemensi facta est, fuisse congregationẽ duodecim monasterio-

rum distinctam a Windesemensium, sua statuta, & suum habitum exteriorem certis notis distinctũ ab habitu Windesemensium habentem, & canonicos dictæ congregationis affectu charitatis corda illorum excitante in societatem, & in vnũ corpus cum Windesemensibus transire voluisse, quod vtinam omnes nostri ordinis canonici æmularentur.

IV. CONgregatio omnium Sanctorum in ciuitate Olomutiensi in Morauia ante Alexandrum VI. fuit inchoata, sicut superius diximus, cum de ipsa fundatione monasterij omniũ Sanctorum verba faceremus. Hanc congregationẽ Alexander VI. titulo & priuilegijs nostræ Lateranensis congregationis suo diplomate donauit, quod ab egregio viro Domino Ludouico Sanctolino dictæ congregationis Romæ procurationem agente mihi ostensum legi. Habet aliqua monasteria, ex quibus tria solummodo propter nimiam distantiam locorum, & præsentium temporum difficultates ad meã notitiã deuenerunt.

Primum est ipsum monasterium omniũ Sanctorum Olomutiense, cuius Præpositus vtitur Pontificalibus, & habet locum & votum in Comitijs Generalibus statuũ Morauiæ. Secundum Fulneccense. Tertiũ Sternbergense præter Langstronense dirutũ ab Hæreticis, sunt tamen nonnulla alia monasteria, vt ex quadam electione ab illis facta, cuius exemplum Romam fuit transmissũ, vidi. Aliud de hac congregatione nõ noui.

CAPVT SEXAGESIMVM SEPTIMVM.

De Congregatione canonicorum Dominici Sepulchri Ierosolymitana.

I. HÆc congregatio circa annũ Dom. 1110. in Ecclesia Dominici Sepulchri Ierosolymitana, quæ erat Patriarchalis sub pijssimo Principe Godefrido fuit instituta, siue potius, & verius restituta, nã ipsa Patriarchalis Ierosolymitana ab illius prima institutione fuit regularis, vt sup. hoc eod. lib. c. 41. ostensum est. Cum autem Christiani Duce Godefrido ciuitatem Ierosolymam de manibus Saracenorum eruissent, ipse Godefridus canonicos regulares, quos de partibus Occidentalibus secum adduxerat, cum religiosis monachis in Eccle. Dom. Sepulchri & templi Domini, & alijs supramemoratis autoritate Apostolica sibi facta collocauit, vt testantur D. Antoninus in 2 parte Hist. tit 16. c. 11. §. 8. in fine, & Iacobus de Vitriaco supra allegatus, ex quibus Ecclesijs ipsa Patriarchalis non tantum fuit præcipuũ, & peculiare canonici ordinis collegiũ, verum etiã caput præcipuæ congregationis compluriũ Ecclesiarum, & collegiorum eiusdem ordinis, quæ Ecclesia siue collegia non solùm in partibus Orientalibus, verùm etiam in Europa, videlicet in Italia, Sicilia, in Gallijs, & in Hispanijs olim erant constituta, ex quibus, quæ vel ex literis Apostolicis, vel ex Iacobo de Vitriaco, & alijs probatis autoribus expiscari licuit, hic subijciuntur.

Prima igitur Ecclesia, & caput totius congregationis, à qua tota congregatio nomenclationẽ obtinebat, erat ipsa Patriarchalis Dominici Sepulchri, cuius Prior cum cæteris canonicis Patriarcham eligebant, qui erat eis loco Abbatis, de qua vide supra cap. 41.

2 S. Petri in ciuitate Ioppe, quæ ciuitas nõ habebat Episcopũ, sed Ecclesia maior, quæ S. Petri dicebatur, per canonicos Dominici Sepulchri regebatur, ex Iacobo de Vitriaco in Hist. Orientali c. 58. & ex literis Cœlestini I apę. II. ad Petrũ Priorem Dominici Sepulchri, quas statim reddemus

3. Ecclesia Dominici Sepulchri in Ciuitate Aconensi, quam cum multis prædijs, & domibus eiusdem canonicis donauerat nobilis vir Lambertus Hals.

4. Ecclesia S. Mariæ de Numaz in territorio ciuitatis Aconensis.

5. Ecclesia S. Mariæ in ciuitate Tyro cum pertinentijs suis.

6. Ecclesia S. Sepulchri in monte peregrino cum pertinentijs suis.

7. Ecclesia S. Georgij in montanis Iudeæ cum pertinentijs suis.

8. Ecclesia S. Sepulchri in ciuitate Brundusio in Italia.

9. Ecclesia S. Sepulchri in Barleto, quod est oppidum in Apulia satis nobile.

10 Ecclesia in ciuitate Venusina, quam dono dederat Nicolaus Episcopus.

11. S. Sepulchri iuxta Trotã ciuitatẽ in Apulia.

12. S. Theodori Martyris propè ciuitatem Beneuentanam.

13. Ecclesia in pago Trendorf diœcesis Constantiensis, cuius, & omnium supradictarum in dictis literis Cœlestini II. mentio habetur.

14. Ecclesia S. Crucis propè ciuitatẽ Messanã.

15 S. Andreæ in ciuitate Platea nuncupata in Regno Siciliæ, de quibus vide quæ adnotauimus supra cap. 29.

16. S. Sepulchri de Calatao, siue de Calatambio in ciuitate Tirasonensi prouinciæ Cæsaraugustanæ. de quo vide supra cap. 31.

17. S. Crucis Limpurgensis in confinibus quatuor ditionum transmosanorum.

18. Herensaliensis vulgo Chanaij in diœcesi Leodiensi.

19. Ruremundensis in Geldria propè dictam ciuitatem,

20. Vdemensis in Cliuia. Harũ quatuor posteriorũ meminit Aubertus Miræus in libello nu-

per

per edito de tribus congregationibus canonicorum regularium. aliud collegium refert Mauburnus lib 1. Venatorij cap. 9. quod dicit extare in Huyo oppido diœcesis Leodiensis.

II. QVæ supradictæ omnes Ecclesiæ vocabantur Prioratus excepta decimasexta, quæ nunc titulo Abbatiali est insignita, & aliquæ illarum erant sine dubio collegiatæ & conuentuales, licet de omnibus id mihi non constet. præstat vero ad veritatem prædictorum confirmandam, & præteritorum memoriam conseruandam, Ipsas Cœlestini Papæ II. literas subijcere, quarum hoc est exemplum acceptum ex Authentico, quod in Ecclesia Archiepiscopali Rauennatensi seruatur.

Cœlestinus Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs Petro Priori, & fratribus S. Sepulchri Ierosolymitanis, tam præsentibus, quàm futuris canonicè substituendis in perpetuum. Si mansuetudo, & liberalitas Sancta Romana Ecclesia vniuersis Christianis debet opportuna solatia ministrare, multo magis his, qui Religiosam vitam ducunt, & Omnipotenti Deo familiarius adhærere videntur, id ipsum conuenit propensius impartiri. Quia igitur dilecti in Domino filij iuxta Regulam B. Augustini viuere decreuistis, & in loco, vbi steterunt pedes Domini, adorantes apud gloriosum Sepulchrum eius, in quo triduo corporaliter requieuit, & alia sacratissima loca, in quibus Redemptor mundi pro salute nostra vincula, flagella, Crucis ignominiam, vulnera, mortemque sustinuit, regulariter militatis maiori vos beneuolentia, & gratia dignos esse censemus, & paternis vos affectibus volumus confouere. Vestris ergo postulationibus debita benignitate accommodantes assensum, sacrosanctam Ecclesiam S. Sepulchri, in qua diuinis obsequijs insistentes passionem Dominicam, & Victoriosissima Crucis triumphum assiduè oculata fide recolitis, nec non etiam personas vestras sub B. Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti pagina communimus. Statuentes, vt quascunque possessiones, quæcunque bona eadem Ecclesia in præsentiarum canonicè possidet, quæcunque etiam abegregiæ memoriæ viris, Duce videlicet Godefrido, & vtroque Rege Balduino, venusto quoque, & alijs Patriarchis eidem Ecclesiæ collata sunt, aut in posterum à Patriarchis, vel alijs Dei fidelibus rationabiliter conferentur, firma vobis & illibata permaneant. In quibus hæc proprijs duximus exprimenda vocabulis. Medietatem videlicet oblationum S. Sepulchri, & omnes oblationes Dominicæ crucis, nec non & omnes oblationes altarium in Ecclesia Sancti Sepulchri existentium, sicut Patriarcharum dono vobis rationabiliter donata sunt, domos, stationes, & furnos omnes ciuitatis Ierusalem, exceptis duobus, Hospitalis videlicet, & Ecclesia S. Mariæ Latinæ, sicut dono Ducis Godefridi, & fratris eius Regis Balduini, & aliorum bonorum hominum vobis legitimè concessa sunt, casaliaque quæ possidetis in territorio Ierusalem, Mahumeriam videlicet cum pertinentijs suis, Sabaret, Casarcab, Calandriam, Armotiam, Ramittam, Bert elegel, Bet sart, Dessans cum pertinentijs suis, in territorio Ramensi Beta Casale, cum pertinentijs suis. In territorio Cæsariensi Castellum Feniculi cum pertinentijs suis. In territorio Tyri Casale de Riua cum pertinentijs suis, hortum, quem habetis inter murum, & ante murale ciuitatis Tyri. Hortum, & molendina, & alias possessiones, quas habetis infra & circa Antiochiam. Ecclesiam Quarantene cum pertinentijs suis. Ecclesiam S. Petri in Ioppe cum pertinentijs suis. Ecclesiam S. Sepulchri in Acontum terra, & domo, quam dedit vobis Lambertus Halt, & alijs pertinentijs suis in territorio eiusdem ciuitatis. Ecclesiam S. Mariæ de Numas cum pertinentijs suis. Ecclesiam S. Mariæ in ciuitate Tyro cum pertinentijs suis. Ecclesiam S. Sepulchri in monte peregrino cum pertinentijs suis. Ecclesiam S. Georgij in Montana cum pertinentijs suis. Ecclesiam S. Sepulchri in Brundusio ciuitate cum pertinentijs suis. Ecclesiam S. Sepulchri in Barleto cum pertinentijs suis. Ecclesiam, quam habetis in Venosa ciuitate dono Nicolai eiusdem ciuitatis Episcopi cum pertinentijs suis. Ecclesiam S. Sepulchri iuxta Troiam ciuitatem cum pertinentijs suis. Ecclesiam S. Theodori Martyris ante portam Beneuentana ciuitatis cum pertinentijs suis. Castellum Cerret cum pertinentijs suis, quod nobilis vir Albertus Blandratensis Comes Ecclesiæ S. Sepulchri donauit. Ecclesiam, quam habetis in Episcopatu Constantiensi in Villa, quæ vocatur Detrenderf. Decernimus ergo, vt nulli omnino hominum liceat præfatam Ecclesiam temerè perturbare, aut eiusdem possessiones auferre, aut ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet molestijs fatigare: sed omnia integra conseruentur eorum, pro quorum gubernatione, & sustentatione concessa sunt, vsibus omnimodis profutura. Salua Apostolica Sedis, & Patriarchæ Ierosolymitani reuerentia, & Episcoporum, in quorum Parochijs Ecclesiæ vestræ sita sunt, canonica iustitia. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica, sæcularisuè persona hanc nostræ Constitutionis paginam sciens, contra eam temerè venire tentauerit, secundò, tertiouè commonita, si non satisfactione congrua emendauerit, potestatis, honorisque sui dignitate careat, reamque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à sacratissimo Corpore, & Sanguine Dei, & Domini Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ vltioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco iura seruantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi; quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum iudicem præmia æternæ salutis inueniant Amen. fiat pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis. S. Petrus. S. Paulus, Cœlestinus PP. II.

Ego Gregorius Presbyter Cardinalis tituli S. Calisti subscripsi. (suscripsi.
Ego Gerzo Presbyter Cardinalis tituli S. Cæciliæ
Ego Hubaldus Presbyter Cardinalis tituli S. Praxedis subscripsi.
Ego Hubaldus Presbyter Cardinalis tituli SS. Ioannis, & Pauli subscripsi.
Ego Cœlestinus Catholicæ Ecclesiæ Episc. subscripsi.
Ego Conradus Sabinensis Episcopus subscripsi.
Ego Theodewinus S. Rufinæ Episcopus subscripsi.

Ego Alberscus Hostiensis Episcopus subscripsi.
Ego Stephanus Pranestinus Episcopus subscripsi.
Ego Imarus Tusculanus Episcopus subscripsi.
Ego Gregorius Diaconus Cardinalis sanctorum Sergij, & Bacchi subscripsi.
Ego Otto Diaconus Cardinalis S. Georgij ad Velum aureum subscripsi.
Ego Octauianus Diaconus Cardinalis S. Nicolai in carcere Tulliano subscripsi.

Datum Laterani per manum Gerardi S. Romana Ecclesia Presbyteri Cardinalis, ac Bibliothecarij 4. Idus Ianuarij, Indictione 7. Incarnationis Dominica M.C. XL IIII. Pontificatus verò Domini Cœlestini Papa II. anno primo.

III. CÆterùm Ierosolyma iterum ab infidelibus capta, & Patriarcha cum canonicis, aut interfectis, aut loco exactis, tota congregatio funditus est euersa, præter vnicum monasteriũ Abbatiale S. Sepulchri de Calatambio, quod nunc etiam floret, & duo vel tria ex postremo loco narratis. Ecclesiæ dictæ congregationis in Italia, & vlteriori Sicilia constitutæ partim sunt commendatę, partim militibus hospitalarijs S Ioannis Ierosolymitani vulgo Melitensibus vnitæ: quas antea milites S. Sepulchri Ierosolymitani qui Patriarchæ subijciebantur, obtinebant, verùm & illi & canonici nunc ferè extincti.

Plura de hac congregatione Syluester Maurolicus lib. sæpè allegato, contendens, aliam fuisse à Lateranensi, quòd illius canonici non albis tunicis vti Lateranenses, sed nigris sub rochetto vterentur, super quo pallium nigrum crucibus rubeis insignia Regni Ierosolymitani referentibus signatum gestarent. Verùm leuia hæc sunt: nec ipsi Lateranenses, quod viderim, dixerunt, congregationem Dominici Sepulchri eandem fuisse cum illorum congregatione, sed ambas eiusdem ordinis canonicorum regularium S. Augustini, sola accidentaria differentia, non autem essentiali distinctas, vt cap. statim sequenti ex instituto ostendemus.

CAPVT SEXAGESIMVM OCTAVVM.

Quod Canonici dictarum Congregationum essentialiter sint vnius & eiusdem Ordinis inter se, & cum antiquis Canonicis à Beato Augustino, & à sanctis Apostolis institutis.

Vod supradictæ canonicorũ congregationes suis quæque institutis, ac legibus, ac etiam habitu tum inter se, tum etiã ab antiquis canonicis per B. Augustinum, & per SS. Apostolos institutis distingui quadantenus videantur, visum est nonnullis, canonicos dictarum congregationum non solùm essentia ab inuicem esse distinctos, verùm etiam ab antiquis clericis regularibus, præsertim cathedralibus longè diuersos, quam sententiam præter nonnullos cap secundo allegatos, probât saltem implicitè Molanus lib. primo de canonicis, & Ioannes Trullo Aragonensis, & S. Mariæ de Columna Cæsaraugustanæ regularis canonicus lib. primo de ordine canonicorum regularium cap. vndecimo. Nam primus etsi concedat, veteres canonicos, præsertim cathedralium, communis vitæ institutum tenuisse, & sub certis regulis intra claustra propè suas quosque Ecclesias vitã duxisse, atque ob eam causam canonicos regulares à Canone, qui est regula, non ab annuo canone, siue pensione, quam annuatim percipiebant, sic denominatos: tamen dum illorum vitæ rationem explicandam aggreditur, in eam sententiã ore rotundo, & quatuor pedibus descendit, in qua semper sibi est constans, vt dicat, canonicos illos suos regulares nullatenus vota emittere cõsueuisse, & clericos per votorum emissionem fieri monachos, & clericos, qui cum B. Augustino tria vota profitebantur, omnes monachos fuisse, atque vt semel dicamus, omnes clericos regulares, qui tria vota Religionis emittunt, esse veros monachos, & distingui ab illis priscis canonicis regularibus in cathedralibus degentibus, sicut monachi distinguuntur à canonicis regularibus. videatur idem autor lib. primo de canonicis cap. 11. 12. & duobus sequentibus, vnde alia plurima eiusdem autoris loca interpretanda, in quibus de canonicis regularibus reformatis, siue professis perinde, atque de monachis, & sub nomine monachorum semper loquitur, vt antiquorum canonicorum laudes, & merita ad suos seculares traducat. Alter verò scilicet Ioannes Trullo, etsi libro citato capite decimo in gratiam nostræ Lateranensis, & aliarum congregationum, nonnulla scribere videatur contra illos, qui perperam opinati sunt, veterem illum canonicorum regularium ordinem in his rigidioribus congregationibus non esse conseruatum, aut continuatum, sed in alios nouos ordines immutatum, tamen capite vndecimo immediatè sequenti in gratiã suorum Hispanorum scribit, suos Hispanos, vt etiam quosdam alios Galliarum, & aliarum prouinciarum solum illud primarium Augusbini institutũ colere, ac retinere, à prædictarum congregationum institutione longè alienum, & diuersum. quod institutum longè diuersum esse ab institu- I.

tis prædictarum congregationum, ex multis probat, sed præsertim ex habitu: & tandem concludit, canonicos dictarum cōgregationum ad monachorum, & fratrum formā transiuisse, vt quidā Historici de nostris Lateranensibus censuerunt. Vtinam autem non ipsi Hispani, & aliarum prouinciarum canonici à monachorum nomine, vel institutis resilientes, in manifestam secularitatem reipsa, si non solo nomine, recurrant, cum canonici ordinis, & tot collegiorum iactura, quæ in dies abiecta regula, ex regularibus secularia fieri videmus.

II. AT decipiuntur profectò hi autores, & cum in fundamento, tum etiam in assertione à scopo veritatis plurimum aberrant: nam quod ait Molanus, priscos canonicos regulares nuncupatos siue in cathedralibus, siue etiam extra cathedrales in claustris, siue monasterijs degentes, tria vota minimè profiteri solitos, etsi de quibusdam verùm id esse minimè detrectauerim, vt fuerunt Dauentriæ illi à Gerardo Magno instituti, & sunt nunc Romæ, quos Sacerdotes congregationis Oratorij nuncupamus: tamen in vniuersum, & vt in pluribus etiam acceptum falsum esse, præter ea, quæ supra hoc libro capite tertio, & libro primo capite secundo, de votorum emissione notauimus, ostenditur inductione facta per omnes canonicos omnium prouinciarum, priusquam essent in mundo congregationes reformatæ, quę nunc visuntur. nam in primis certum est in Italia canonicos Lateranenses, Lucenses, Perusinos, Tiphernates, Eugubinos, & alios innumeros aliarum cathedralium regulariter cum emissione votorum vixisse, cum dictæ Ecclesiæ ab illarum institutione fuerint regulares, & constet in illis fuisse canonicos professos, & constet quo tempore profiteri desierunt, non autem constet, quo tempore professionem emittere cœperunt. Rursus Alexander II. in capite Præter trigesima secūda distinctione præcipit, canonicos regulares seruare obedientiam, castitatem, & vitam communem, sicut ante consueuerant, quod non faceret, nisi illi professionem emisissent: sicut modò Papa non potest præcipere canonicis nō professis vitam communem. Item Vrbanus Papa in cap. Mandamus, & cap. Statuimus decima nona quæstione tertia præcipit, ne canonici post emissam professionem transeant ad monachos. & hic Pontifex fuit ante ortas ferè omnes cōgregationes reformatas. Idem habes in Concilio Romano sub Innocentio II. celebrato cap. 9. & 26 præter quod institutum vitæ communis, quod Augustinus in Africam inuexit, ab Italis accepit, vt supra dictum fuit: clerici verò per D. Augustinū reformati vota emittebant. De Hispanis idem constat ex cap. obseruandum. 15. quæstione secunda, quod est Canon Concilij Taraconensis anno 520. celebrati, nam in eo Canone prohibētur Sacerdotes, & clerici pro patrocinijs præstitis munera accipere, idque sub pœna degradationis, & reatus vsurarum, quod Gratianus ostendit necessariò exponendum de clericis regulariter professis. Consentiunt Gloss, & omnes Doctores communiter circa illum locum. Adde, ante congregationes reformatas fuisse in Hispanijs complures Ecclesias, in quibus erant canonici regulariter professi, vt Cæsaraugustanam, S. Mariæ Runceuallis, Pampilonensem, Colimbricensem, Portugallensem, Bracharensem, & alias, de quibus supra dictum fuit. Idem constat de Ecclesijs Anglicanis, in quibus B. Augustinus ex iussione magni Gregorij canonicos, siue clericos instituit more clericorum primitiuæ Ecclesiæ viuentes, cap. Quia tua fraternitas. 12. quæstione prima: clericos verò primitiuæ Ecclesiæ tria vota profiteri solitos ostendimus supra cap. 5. imò circa annum nongentesimum sexagesimum cum clerici Anglicani à prima illorum institutione desciuissent, optione illis facta, an profiteri vellent, an monasterijs excedere, ipsi laxiorem vitā eligentes, loco excesserunt, & in monasterijs cōstituti sunt monachi, ac etiam in Ecclesijs Wintoniensi, & Vigorniensi, vt supra dictum fuit. Idē patet de clericis Gallicanis: nam canonici Aueniononenses sine dubio profitebantur, quorum viuendi modus vsque ad tempora Iulij II. perseuerauit. Idem patet de Ecclesia Tholosana, & Burdegalensi cap. Præterea de Præbendis. & de alijs multis, quorum supra habita est mentio in cap. trigesimo tertio & sanè cum beatus Iuo Beluacensis in Gallicana Ecclesia canonici ordinis reparator ex omnium scribentium consensu prædicetur, ac laudetur, & illius canonici professionē votorum emitterent, euidens argumentum est, canonicos regulares Ecclesiæ Gallicanæ, quorū ille disciplinam reparauit, tria vota profiteri consueuisse, & saltem de canonicis in monasterijs sub Abbatibus degentibus, quorum Concilia Turonense, Cabilonense, & alia meminerunt, videtur nullatenus negari id posse, cum dicta Concilia eodem modo de prædictis canonicis, sicut de monachis disponant.

Sed de suis Belgicis, & Germanis, in quorum ille gratiam ista commentatus est, æquè certum, & constans hoc esse debet: id enim constat ex veterum historijs, quæ cum aiunt, veteres cathedrales regularem vitam in suis Ecclesijs duxisse, non ob hoc dicunt: illos fuisse verè monachos, accepto nomine monachorum, vt à clerico regulari è regione distinguitur, vt Molanus putat, qui censet, clericos non posse regulariter profiteri, quin fiant verè monachi, & si veteres illi cathedrales vitam regularem cum emissione votorum non tenebant, quid innuere volunt verba, quæ cap. decimo quarto lib. 1. de Canonicis idem aūtor subdit? *Sed hæc etiam Coloniæ immutata sunt sub Philippo Quadragesimo quarto Episcopo, laxioribus enim præualentibus, alij in regulari obseruatione perma-*

nere volentes N. p cuius monasterium inchoauerunt. Nussienses enim profiteri solitos, nec ipse Molanus, vt puto negabit.

Demum hæc Molani imaginatio est contraria modo loquendi receptissimo apud omnes scribentes, quippe qui canonicos distinguunt in regulares, & seculares, & nomine regularium intelligunt professos, & dicunt tunc primum exortam istam distinctionem in Ecclesia, cum cœperunt esse, qui regulariter profiterentur, & qui nõ profiterentur. Similiter Regulares prima diuisione distinguunt in monachos, & clericos: Hic autem autor canonicos regulariter professos inter monachos ponit, & solos non professos vult olim fuisse dictos canonicos regulares, quod est nomina, imò res confundere, & fines Patrum transferre & confundenda distinguere, & confundere distincta.

III. ERant præterea præfati autores in ipsa assertione, ad quorum errorem reuincendum statuo hanc contrariam assertionem, quod *Canonici dictarum congregationum sunt, & fuerunt essentialiter vnius, & eiusdem ordinis ac instituti inter se inuicem, & etiam cum antiquis regularibus canonicis cathedralibus à D. Augustino, siue à sanctissimis Apostolis institutis*. Hanc verò assertionem verissimam esse ostendo, primò inductione, deinde ratione ostensiua. Et quidem inductione facta per singulas congregationes, apparet, duabus, aut tribus exceptis, illas omnes ab antiquis canonicis cathedralibus fundatas, & ab antiquis canonicis Apostolicis deriuatas. Et primò de nostra Lateranensi sunt decisiones Pontificiæ post causæ cognitionem, & discussionem, quæ videri possunt inter Constitutiones Pij IV. constitutione nonagesima quinta de congregatione S. Frigdiani, Mortariensi, Portuensi, Rhenana, & S. Mariæ de Crescẽtiaco Italicis, necnon de Colimbricensi in Lusitania, S. Rufi, S. Victoris, S. Laurentij in Gallijs, Aroasiensi, & Nussiensi in Belgio, & S. Sepulchri Ierosolymitana idem apparet ex illarummet fundationibus, de quibus supra dictum fuit, & licet de tribus, vel quatuor non constet; illas ab antiquis canonicis successiua continuatione deriuatas, hoc nihil refert, sufficit enim illas sub eodem habitu canonico, & eadem Regula cum emissione eorundem votorum, & eisdem legibus esse institutas. aliàs moniales, quæ ab Ordinarijs diuersis in locis pro tempore instituuntur sub habitu, & regula S. Claræ, vel D. Dominici &c. non essent essentialiter eiusdem ordinis, & instituti cum cæteris monialibus S. Claræ, vel S. Dominici: & antiqui canonici, qui ab Episcopis in illorum diœcesibus passim leguntur instituti, non fuissent verè eiusdem ordinis cum cæteris antiquis canonicis, quod asserere vanum esset, ac risu dignum, potius quàm ratione confutandum.

IV SEcundò probatur eadẽ assertio ratione ostensiua. nam quæ conueniunt in nomine, definitione, & qualitatibus, conueniunt etiam in essentia, vt notum est, nec probari indiget. sed canonici dictarum congregationum conueniunt cum antiquis canonicis à D. Augustino institutis, seu reformatis, in nomine, definitione, & qualitatibus. nam quod conueniant in nomine patens est, quia sicut illi, sic isti vocantur clerici, vt cap. primo deduximus & licet vocentur etiam canonici, vel canonici regulares, nihil refert: quoniam promiscuè omnibus istis nominibus vocari consueuerunt, vt ibidem ostensum est, & in subiecta materia omnia ista nomina, & alia ibi explicata idem significant. Quod conueniant in definitione probatur, nam sicut illi à D. Augustino instituti erant clerici regulariter viuentes cum emissione trium votorum, vt supra ostensum fuit, ita etiam isti, & quemadmodum illis per se clericatus inerat, & non ex accidenti, ita etiam istis, vt notat D. Thomas communiter receptus in 2. 2. quæstione 189. articulo octauo. ad 2. Tandem quod conueniant in qualitatibus, probatur, quoniam sicut illorum proprium erat, populum Dei pascere, & regere cap. alia 16. q. 1. ita etiam istorũ, nam canonici regulares ex propria natura & sine vlla dispensatione sunt capaces omnium beneficiorum, & admitti possunt ad regimen animarũ personarum secularium, vt tradit Innocentius III. in cap. Quod Dei timorem, de statu monachorum, & decisum est per Dominos Auditores Rotæ die Veneris 6. Martij 1598 sub Domino Seraphino Razalio. Deinde canonici regulares dictarum congregationum primorum Christianæ Religionis clericorum normam, & traditiones, & instituta sectantur, vt inquit Eugenius IV. in Bulla, per quam canonicos regulares reduxit ad Ecclesiam Lateranensem. Ergo conueniunt cum illis in qualitatibus, nec refert quod Pontifex non loquatur vniuersaliter de omnibus, sed solùm de nostris Lateranensibus, siue Frigdionarijs; quia eadem est ratio de alijs, qui æque imitantur normam, traditiones, & instituta clericorum Apostolicorum, sicut nostri Lateranenses, & vbi eadem ratio, idem ius seruari debet. capite Translato, de Constitutionibus.

TErtiò probatur eadem assertio ex identitate habitus istorum, & illorum primitiuæ Ecclesiæ clericorum. nam ex identitate habitus essentialis infertur identitas essentialis ordinum à posteriori, & à signo, quia habitus est signum externum professionis internæ, vt tradit D. Thomas, quem communiter sequuntur Doctores in 2. 2. quæst. 185. articulo octauo, & in Clementina prima de electione: verùm horum canonicorum habitus, & illorum primitiuæ Ecclesiæ saltem essentialis vnus, & idem est nempe tunica linea, quæ sola est habitus essentialis canonicorum regularium, vt notat Ioannes Andreæ in Clementina prima in verbo Habitus de electione. V.

Quarto varietas congregationum orta est in

Eccle-

Ecclesia non tam per nouam institutionem, quā per reformationem eiusdem ordinis. At ista non mutat speciem, vt ex textu in cap. relatum, & ibi obseruant communiter Doctores ne clerici, vel monachi, & l. opponebatur de Iudicijs. notat Romanus consilio 108. & alij.

VI. NEc obstat, quod opponit Ioannes Trullo libro primo capite vndecimo, dicens, longū esse discrimen antiqui ordinis à supradictis congregationibus, quod antiquus ordo cathedrales, & alias collegiatas obtinet, & habet dignitates, Archidiaconatus, officia, personatus, & alia plura tum simplicia, tum curata beneficia regularia, illis canonicis conferenda, & per illos regenda, quæ canonici dictarum congregationū à se prorsus exploserunt, & in formam monachorū prorsus transierunt, tum quia absolutè falsum est, aliquos saltem ex dictis congregationibus omnia supradicta non habuisse, nam nostri Lateranenses habuerunt Ecclesiam Lateranensem, quæ est omnium Ecclesiarum mater, & princeps, & non solum cathedralis, verum etiam patriarchalis, neque illam obtinuerunt ex dispensatione, sed tanquam proprij, & veri clerici originarij prædictæ Ecclesiæ, & licet per violentiam fuerint exacti, sunt tamen nunc etiam veri clerici dictæ Ecclesiæ, ac si actu essent de gremio Capituli Lateranensis, vt illorum priuilegiorum verba sonant. Habent autem pro Archidiaconatibus Prioratibus, & Abbatiales dignitates, & dignitas Abbatialis maior nunc est Archidiaconali, quidquid olim esset, quando Abbates nondum erant clerici. Imo omnes Abbates vtuntur insignijs Pontificalibus, quibus non vtuntur omnes Archidiaconi. Habent etiam Præpositos, & Archipresbyteros saltem in nostra congregatione, tenent beneficia complura regularia tā curata, quàm simplicia quæ per illos reguntur. Imo, & secularium beneficiorum sunt capaces, demum esto istis omnibus carerent, non propter hoc inferri posset, illos hæc omnia à se abiecisse, vt in formam monachorum transirent, vel non esse illorum capaces. nam aliud est non habere aliquid: aliud est nō posse illud habere, si ei cōferatur. fatemur, canonicos dictarū congregationum non habere nūc Ecclesias cathedrales, non quod ex illorū natura habere non possint, sed quia ipsi cathedrales canonici illorum reformationem suscipere noluerunt, & in tantum à reformatione abhorruerūt, vt ad omnimodam secularitatem potius se contulerint, & quia nullus est, qui modo Regularibus Ecclesias reformandas tradere velit. ne dicam si fieri posset, quàm libentissimè complures bona ipsorum regularium ab ipsis congregationibus ablaturos.

CAPVT SEXAGESIMVM NONVM.

De multiplici habitu eorundem Canonicorum Regularium.

I. COntra assertionem superiori capite firmatam vnicum restat dubium, quod oritur ex multiplici habitus varietate, seu potius diuersitate, quam intueri licet tum inter canonicos prædictarum congregationum inter se inuicem, tum etiam inter illos, & veteres canonicos cathedrales, & alios antiquioris instituti: nam alij sunt, qui vestem lineā ad formam camisiæ Romanæ deferunt, quæ vulgo apud nos rochettum dicitur, vt Itali, & apud Gallos Victorianses, & apud Belgas, & Germanos, Windesemenses. & quidam alij peculiarium locorum: alij rochettum sine manicis deferunt, vt Poloni, & nonnulli ex Bauaris, & Sueuis: alij superpelliceo vndique clauso, sed tamen sine plicis circa collum vtuntur, vt Colimbricenses: alij nec superpelliceum, nec rochettum deferunt, sed hastam lineam strictam ad latitudinem quatuor digitorum à collo pendentem, & sub sinistro latere ligatam, vt plurimi ex Gallis, Belgis, & Germanis, qui extra cōgregationem viuunt: alij superparisiue tunicis albis sub veste linea vtuntur, vt omnes Itali, ex Hispanis Colimbricenses, ex Gallis S. Rufi, & S. Victoris, ex Belgicis, Windesemēses, & multi ex Germanis: alij nigras portant, vt Cathedrales Hispani, & Galli, & qui extra congregationem viuunt tum in dictis locis, tum etiam in multis Germaniæ: alij violaceis vtuntur, vt olim in Italia canonici S. Ioannis de Vrbe veteri, nunc quoque in Belgio canonici S. Auberti Cameracensis, & Eligij, & quidam canonici Anglicani ante illius Regni defectionem à fide Catholica: alij etiam sunt, qui pallium more clericorum secularium deferunt: alij cappam cum cappucio, vt Itali, & in Belgio, Windesemenses: alij almutijs vtuntur, vt ante 25. annos omnes nostri Lateranenses, & in Lusitania Colimbricenses, & in Belgio, & Polonia: alij cappucijs lanceis quæ super humeros deferuntur, vt antiqui canonici S. Frigdiani, qui mos etiam nunc à nostris ibi loci seruatur: alij pellibus siue cappucijs, vel scapularibus pelliceis, quæ in Constitutionibus Benedicti XII. vocantur forcaturæ, vt canonici Victorini in Gallijs, & Windesemenses, & quidam alij in Belgio. Hæc autem tam multiplex varietas in habitu tum accidentali, tum etiam essentiali, vix ac ne vix quidem cum identitate essentiali vnius ordinis consistere videtur: nam si ab vnitate habitus ad vnitatem ordinis nobis argumentari licitum est, cur non etiam à diuersitate eiusdem

habitus ad diuersitatem ordinum arguere licebit? si enim affirmatio est causa affirmationis, etiam negatio negationis causa erit. Et hic est cardo rei, circa quem totius controuersiæ pondus reuoluitur, & nodus difficultatis, pro cuius solutione, suppositis, quæ supra hoc eodem libro cap. 8. & lib. 1. cap. 22. notauimus de habitu clericorũ. D. Patris Augustini, & aliorum clericorum primitiuæ Ecclesiæ, recolenda nobis est distinctio illa vulgaria de duplici habitu, altero interno & essentiali, altero externo & accidentario, quã subiectæ materiæ applicando, dico internum habitum, & essentialem omnium, & singulorum canonicorum Regularium esse solam tunicam lineam, siue illa ad formam rochetti, siue superpelliceí, siue cum manicis strictis, siue latis, siue etiam sine manicis sit formata: nam forma peculiaris non est ex vsu, vel traditione Apostolica, vel Ecclesiæ, in specie determinata, sed solum in genere, vt aliàs dictum fuit. Quod autem hic solus sit proprius, & essentialis habitus canonicorũ Regularium, & cætera omnia indumenta sint illis accidentaria, siue illorum formam, siue materiam, siue colorem attendamus, præter ea, quæ supra locis proximè notatis deduximus, probatur euidenter autoritate Glossæ communiter receptæ in Clementina prima in verbo Habitus de electione, vbi dicit, quod habitus canonicorum Regularium est sola tunica linea, quam sub cappa deferunt.

II. Secundò probatur expressa definitione Benedicti XII. in Bulla generali reformationis canonicorum Regularium in cap. de Forma, & honestate habitus, & vestimentorum, vbi præscribitur habitus, & omne genus vestimentorum, quibus ijdem canonici vti possunt tam quoad materiam & colorem, quàm etiam quoad formam, Et nomine habitus Pontifex solam vestem lineam intelligit, vt illa eius verba indicant: *Vestis quoque superior habitus proxima sit rotunda per circuitũ &c.* & infra: *Qui autem exhibens se in publicum habitum super indumenta scilicet linea temerè occultauerit &c.* vbi vides, Pontificem distinguere habitum à veste exteriori siue superiori, & nomine habitus intelligere vestem lineam, quod nonnisi de habitu essentiali intelligi potest, & vide illud caput, quia in eo ponitur varia, & multiplex forma eiusdem vestis lineæ per Pontificẽ approbata, vt inde habeas habitum essentialem canonicorum Regularium non habere formam in specie determinatam, sed in genere tantum.

Sub habitu verò accidentali eorundem canonicorum comprehenduntur alia omnia vestimẽtorum, ac superindumentorum genera, quibus ijdem canonici in diuersia prouincijs diuersimodè vtuntur, vt sunt tunica talaris, vestis superior, quæ dicitur cappa siue pallium, cappæ chorales, cappæ pluuiales, almutiæ, cappucia, quæ alio nomine dicuntur scapularia, pelles, quæ dicuntur varotæ, siue forcaturæ: hæc enim omnia comprehenduntur sub habitu accidentali, quia variari, ac etiam omitti possunt iuxta laudabiles consuetudines locorum: & quoad habitum accidentalem canonici Regulares, nisi per constitutiones suarum congregationum id prohibeatur, omnibus indumentis vti possunt, quibus clerici seculares licitè, & laudabiliter vtuntur. quod patet nõ solùm ex prædicto cap. Constitutionum Benedicti XII. de forma habitus, sed etiam ex Innocentio III. in cap. Deus qui. de vita, & honestate clericorum, vbi rescribens Episcopo Liuoniensi, cũ quo erant complures diuersorum ordinum regulares, & consequenter diuersi habitus, ac inter illos multi canonici Regulares, illos omnes Pontifex iubet retento habitu interiori, cum cæteris in habitu exteriori se conformare. Addo vsum Ecclesiæ Romanæ, qui etiam præscribitur in Cęremoniali nuper edito, quo Episcopi ex Ordine canonicorum Regularium assumpti dimissis omnibus indumentis illorum ordinis, excepta veste linea, habitum clericorum secularium assumunt. & ita etiam ante annos centum iudicialiter decreuit Leo X. causa prius cognita, cuius decretum videri potest in libro Indultorum congregationis Lateranensis per Sirenium nostrum compilato fol. 475. vnde argumentum euidens desumitur, cætera omnia indumenta, & paludamenta præter lineam tunicam, ad habitum accidentalem spectare: aliàs nec mutari, nec omitti possent etiam per assumptionem ad Episcopatum, vel etiam Cardinalatũ, vt decernitur in cap. Statutum 18 q. 2. notat D. Thom. 2. 2. q. 185. art. 8. in corpore, & videmus seruari in praxi in Curia Romana.

His de habitu essentiali, & accidentali constitutis. Dico primò, identitatem ordinis non ex habitu accidentali, sed ex habitu essentiali attendendam esse. 2. omnes canonicos Regulares dictarum congregationum tum inter se, tum etiam cum antiquis cathedralibus, & alijs aliorum collegiorum in habitu essentiali conuenire: patet quia omnes deferunt tunicam lineam, nec refert quod hæc sit sub forma rochetti illa sub forma superpelliceí; quia istæ formæ particulares non sunt ab Ecclesia determinatæ. III.

Verùm contra hanc nostram assertionem duplex insurgit dubium. Primum quia modò sunt multi canonici Regulares, qui non deferunt habitum lineum, sed tantum deferunt fasciam seu hastam strictam lineam à collo pendentem, quæ tunica linea non est, nec vllatenus dici potest.

Respondeo nihilominus, istos canonicos deferre tunicam lineam saltem statutis horis, puta cum intersunt officijs diuinis. Cæterũ extra claustra deberent etiam tunicas lineas deferre, id enim videtur iubere Benedictus XII. cum præcipit, vt nullus se in publico exhibens audeat illam temerè occultare: nam multò magis videtur præcipi,

ne depouant. Cæterum quia in multis Collegijs priuatis, quæ non sunt vnita certis congregationibus, disciplina canonica paulatim est relaxata, paulatim etiam cœpit omitti ipse habitus: sed ne omnino videretur dimissus, & ne illum sic dimittentes inciderent in pœnam canonis cap. 2. ne clerici vel monachi in 6. & etiam, quia in Concilio Senonensi celebrato anno 1523. in 2. parte cap. 22 ita cauetur: *Et ne notorium illum abusum, quo nonnulli Regularium apostasiam incurrendo sine habitu regulari etiam in publicum incedere non erubescunt, sub dissimulatione pertransire videamur, statuimus, quod Canonici Regulares de cætero super veste exteriori togam lineam tam intra, quàm extra monasterium ferre omnino teneantur.* Ideo nonnulli ad apostasiam vitandam, paruam illam hastam lineam super cætera indumenta assumpserunt, ne sui habitus desertores, & apostatæ viderentur, quam paruum rochettum vocant, quæ potius signum est vestis lineæ, quàm verus essentialis habitus canonicorum Regularium.

IV. SEcundum dubium est, quia sunt nonnulli canonici Regulares, qui vltra tunicam lineam ad habitum internum, & essentialem addiderũt hastam laneam cucullatã, seu scapulare laneum, quod est illorum essentialis habitus, siquidem in illo habitu ipsi profitentur, vt canonici Regulares S. Saluatoris Bononiensis.

Respondeo si admittamus, eiusmodi scapulare spectare ad illorum habitum essentialem, difficile admodum videri, defendi posse, illos non etiam aliquo modo differre ab antiquis canonicis Augustinianis, quare qui concedunt, huiusmodi scapulare ad illorum habitum essentialem spectare, sibi ipsis consulant. hoc certum, nullum ex antiquis canonicis eiusmodi scapulare tulisse: nam quod ex Augustino Mamphrido comminiscuntur, canonicos D. Marci Mantuanos, vel canonicos à D. Marco institutos illud detulisse, frigidum est; non enim erat scapulare hastatũ ad modum cucullæ, sed cappucium laneum, vel pelliceum, quo antiqui canonici ad tegendas scapulas vtebantur, quod nunc etiam à multis tum regularibus, tum secularibus super humeros vel brachia in Ecclesijs deferri consueuit. Mihi autem probabilius videtur dicendum, istud scapulare ad habitum essentialem nullatenus spectare, cuius rei argumentum est, quod canonici ex prædicta congregatione ad Episcopatum assumpti illud dimittunt, quod non facerent, si esset habitus essentialis, sicut non dimittunt rochettum, & fortè ad lites amputandas omnino dimitti posset, salua ordinis, & habitus integritate.

CAPVT SEPTVAGESIMVM.

De Canonicis Regularibus Præmonstratensibus, & alijs quibusdam Ordinibus, qui dicuntur Canonicorum Regularium.

PRæter canonicos Regulares, quos hactenus recensuimus, sunt alij Ordines canonicorũ sub D. Augustini regula militantium, licet non sint de illis per D. Augustinum vel Apostolos institutis, sed per nonnullos pios, & sanctos viros postmodum fundati, quorum nonnulli habent etiam institutum mistum quodammodo ex clericali, & monastico. horum primus est ordo canonicorum Regularium Præmonstratẽsium à sanctissimo viro, & diuini Verbi prædicatore eximio Norberto nobili Lotharingo, in loco Præmonstrato nuncupato anno Dñi 1120. fundatus. de cuius fundatione cõtinuator Chronici Sigiberti sub eodem anno 1120. hæc scribit: *Vir Dei Norbertus à Papa Calisto Bartholomæo Laudunensi Episcopo specialiter commendatus, cum ei Ecclesia B. Martini à prædicto Episcopo offerretur, tum propter vrbis viciniam, tum quia eiusdem Ecclesiæ clerici propositi, & vitæ eius austeritatem horrebant, eam reliquit, & ab Episcopo diuersis eiusdem Prouinciæ locis religioni congruentibus sibi ostensis. tandem diuinitùs in loco Præmonstrati resedit, ibique solitarius religiosam vitam agere cœpit, & tempore Quadragesimæ ad colligendos socios solus egressus, ante Pascha cum tredecim socijs rediit, & cum ijs in Præmonstrato loco secundum canonicæ institutionis normam ad tenorem regulæ B. Augustini Deo militare cœpit.* Consentiunt Vincẽtius Beluacensis in Speculo Historiali lib. 27 cap. 28. Baronius tom. 12. sub anno 1120. & posteriores omnes Historici, plura de hoc viro sanctissimo, & de fructu incomparabili, & lucro animarum per verbum, & exemplum narrantes, præsertim Laurentius Surius tom 3. sub die 6. Maij, ex Hugone illius discipulo, qui eius vitam exarauit. Aduertẽdum tamen, ipsum Norbertum, antequam nouã familiam Præmonstratensium institueret, fuisse professione canonicum Regularem, vt autor vitæ illius cap. 22. scribit, quod nouam familiam volens instituere, ne professioni canonicæ, cui ille, & qui cum illo viuere volebant, intitulati fuerant ab infantia, iniuriam inferre viderentur, regulam B. Augustini afferri præcepit. imo Calistus II & Bartholomæus Episcopus Laudunẽsis primò posuerunt illum in monasterio S. Martini, quod tunc erat canonicorum Regularium, quã-

uis

uis ſatis relaxatum, vnde quòd canonici monaſterij illud vitæ genus ægrè ferrent, Præmonſtratum iuit. Sed quod ad ordinem per illum plantatum attinet, hic ordo etiam viuente eodem S. Norberto per omnes ferè prouincias occidentales mirum in modum fuit propagatus, & dilatatus, vt etiam in regionibus orientalibus ſuos palmites extenderit, vt Continuator Sigiberti ſub anno 1136. & ex illo Baronius tomo 12. ſub anno 1135. in fine teſtantur. quanquam exactum illius monaſteriorum catalogum hic deſcribere nullatenus poſſim, tum propter illorum nimiam multitudinem, tum etiam, quia (proh dolor) ordo in Eccleſia Dei tam præclarus noſtro ſeculo propemodum collapſus conſpicitur, & pleraque illius cœnobia, vel diruta, & bona à rapientibus occupata, vel commendata ita, vt ex innumeris, quæ olim in Italia poſſidebat, ne vnum quidem ſuperſit. Reperiuntur autem in lib. taxarum Cameræ Apoſtolicæ notata monaſteria huius ordinis circiter tria ſupra quinquaginta. Sed & Gaſpar Bruſchius, licet damnati nominis autor, in Chronologia monaſteriorum Germaniæ aliorum multorum meminit. Sunt etiam in Hiſpanijs potiſſimum in Regnis Leonis, & Caſtellæ viginti circiter eiuſdem inſtituti Collegia reformata, quod ex relatione Reu. admodum P. Fratris Bernardi de Leon illorum congregationis in Romana curia Procurationem agentis, accepi.

Meminit huius ordinis Innocẽtius III. in cap. Edoceri. de Reſcriptis. reperiuntur etiam inter epiſtolas huius Pontificis complures Abbatibus eiuſdem ordinis directæ. quæ multa, eaq; eximia continent priuilegia. Cæterùm ipſe Norbertus ſub Honorio II. ad Magdeburgenſem Archiepiſcopatum euectus tum viuus, tum mortuus ſignis innumeris ſuam ſanctitatem teſtatus, tandem in album Sanctorum fuit relatus, quem veluti ſanctum venerantur D. Bernardus, Petrus Cluniacenſis lib. 4. epiſtola 3. Continuator Sigiberti, & Surius locis proximè allegatis.

II FVit alius ordo canonicorum in Anglia, qui Gilbertini vocabantur à quodam Gilberto ex loco Sempingam quandoque ordo Gilbertinorum, quandoque verò de Sempingam nuncupatus, de cuius fundatione, quæ apud Ioannem Pitſium in lib. de Scriptoribus Anglicanis inueni, hic referam: *Gilbertus, ait, de Sempingam natione Anglus, patria Lincolnienſis, patre Iocelino viro equeſtris ordinis progenitus, vir corpore puſillo, & nonnihil deformi, animo tamen erecto, & magno nobilitatem generis animi virtutibus illuſtriorem reddidit. poſtquam humaniores literas in Anglia didiciſſet, ad maiora ſtudia progreſſurus, academias Galliæ frequentauit, & vt corporis defectum animi virtutibus velaret, ſtrenuè bonis literis, & virtutum ſtudijs operam dedit. vbi ſimul cum literis ſalutaria fidei præcepta, & religionis, diuinæque gloriæ zelum auidiſſimus imbibiſſet, hauſiſſetque fontem aquæ ſalientis in vitam æternam, in prouinciam Lincolnienſem reuerſus, talentum, quod ei Deus donauerat, in multarum animarum ſalutem impendere omni conatu, ac induſtria nixus eſt. Sic enim ex Lelando colligo: videns itaque regulam S. Auguſtini non tam accuratè obſeruari, quam par erat, & ipſe cuperet, anno Domini 1148. vt ſcribunt Stropus, & Capagius, quandam illius ordinis reformationem incœpit, cuius renouatæ diſciplinæ cultores ab iſto Gilberto primo fundatore Gilbertini vocabantur. primùm ſuum monaſterium erexit in pago ſuo natalitio, & paterna hæreditate Sempingam: cuius laboribus Deus ita benedixit, hominique tam longam vitam tribuit, vt ipſe adhuc in viuis exiſtens normas viuendi ſuis religioſis præſcripſerit, eaſq; à Papa Eugenio III. ſimul cum ipſo ordine, & inſtituto confirmari fecerit.* Et licet hic ordo nunc, vti & omnis ordo ex Anglia ſit ſublatus, ille tamen ante ſuum obitum vidit in tredecim, quæ fundauerat monaſterijs huius ſui inſtituti monachos ſeptingentos, ſanctimoniales plus minus 1110. Hic ordo maximè florebat tempore Henrici VIII. numero canonicorum, & canoniſſarum, & vocabantur canonici albi S. Auguſtini, ad differentiam aliorum, qui vocabantur canonici nigri S. Auguſtini, vt habes ex Catalogo Eccleſiarum, & monaſteriorum Anglicanorum, quæ per Henricum VIII. ſunt euerſa quem Latinè redditum, autore Ioanne Speed, videre potes ad finem Hiſtoriæ Anglicanæ Nicolai Harpsfeldij Archidiaconi Cantuarienſis nuper editæ Duaci, ad quem Catalogum vitandæ gratia prolixitatis, remitto. Regulas autem ſuas potiſſimum decerpſit ex religioſis præceptis S. Auguſtini, & S. Benedicti, quę intitulauit Gilbertinorum ſtatuta. obijt anno 1189 ætatis ſuæ 106. ſepultus in ſuo monaſterio Sempingam, poſtea relatus in album Sanctorum. Huius ordinis mentio habetur in Prouinciali Romano, & in Practica Cancellariæ Apoſtolicæ.

EST alius ordo canonicorum regularium S. Auguſtini, qui dicitur S. Iacobi de Spata. III.
Hunc ordinem dicunt initium habuiſſe a Ramiro Rege Legionenſi circa annum Chriſti 830. ex Radeſio in ſuis Commentarijs. Verùm primus ex Romanis Pontificibus, qui illum probauit, & cõfirmauit ſub Regula D. Auguſtini, videtur fuiſſe Alexander III. cuius extat Bulla approbationis numero quinta inter Bullas huius Pontificis, ex qua tamen apparet, hunc ordinem circa tempora eiuſdem Alexandri III. primitùs inſtitutum, quanquam in dicta Bulla nulla fiat mentio canonicorum regularium, aut Regulæ D. Auguſtini: ſed ſolùm approbetur ipſe ordo in duas claſſes diuiſus, alteram militum, alteram clericorum, quos Conuẽtualiter ſimul viuere ſub vnius Prioris obedientia iubet, & ſuperpelliceum deferre. Verùm eiuſmodi clerici, regulares canonici ſub B. Auguſtini Regula degẽtes vocantur ab Adriano VI. conſtitutione prima, & Clemente VII conſtitutione 52. quæ in Bullario nuper edito videri poſſunt Hic ordo nonnulla vetuſta canoni-

corum regularium Collegis ex concessione Apostolica obtinuit, quæ in præsentiarum possidet, vt S. Marci Legionensis, & S. Iacobi de Veles, & alia, de quibus supra in Catalogo monasteriorum Hispaniæ, & Lusitanæ dictum fuit.

Alius est ordo canonicorum regularium S. Augustini, qui dicitur S. Mariæ de Metri de Pœnitentia martyrum, cuius canonici sub vno Generali degunt. Hic ordo floret in Regno Poloniæ, ac præsertim in Ducatu Lituaniæ. meminit Martinus Baronius in libro de Vita & gestis B. Esayæ Poloni, item B. Stanislai Cracouiensis nuper edito Cracouiæ 1610. pag. 7. 10. & in Vita B. Stanislai pag 10. Aliud de hoc ordine non vidi.

IV. ALius est ordo canonicorum regularium sub Regula S. Augustini, qui dicitur S. Antonij de Vienna, cuius alumni suam fundationem ponunt sub anno 1095. temporibus Vrbani Papæ II. Autor huius ordinis fuit Gasto vir nobilissimus, cum quodam eius filio. Locus primæ institutionis apud Viennam in Delphinatu Mota nuncupatus. ex Autore Chronicæ Antonianæ parte 2. cap. 23. Verùm per illa tempora ante Bonifacium VIII. professores dicti ordinis nec clerici erant, nec sub B. Augustini Regula militabant: sed laicalem vitam ducentes hospitalitatē sectabantur, & infirmis sacro igne correptis inseruiebant; sed Bonifacius VIII. Abbatiam S Antonij erectam, regendam illis tradidit, & canonicos sub Regula B Augustini creauit, & vocari præcepit. Extat illius Bulla numero quinta inter constitutiones dicti Pontificis: & ita ordo canonicorum regularium S. Antonij sub Regula B. Augustini vocari cœpit, & in multis prouincijs est mirabiliter propagatus, cuius domus vocantur Præceptoriæ, & caput totius ordinis est Abbas S. Antonij apud Viennam. Hic ordo à Summis Pontificibus, Imperatoribus, & alijs Principibus maximis priuilegijs est munitus & decoratus. de quibus consulendus est Aymarus Fulcro in sua Historia Antoniana.

V. MEminit etiā Renatus Choppin[a] in suo Monastico libro primo, titulo 1. §. 7. & titulo secundo, §. 9. & libro secundo, titulo primo §. 21, cuiusdam ordinis Cruciferorū, qui vocantur canonici regulares sub Regula S. Augustini. Hi videntur instituti circa annum 1248. in Belgio in Huyo oppido diœcesis Leodiensis: referuntur enim literæ Innocentij IV. Ad Henricum Leodiensem Archiepiscopum, quibus illi mandat, dare prædictis fratribus Constitutiones. hi ad beneficia curam animarum habentia, sicuti cæteri canonici regulares admittuntur, etsi illorum habitus à canonicali sit omninò diuersus. differunt autem à Cruciferis Italicis tum habitu, tum etiam ordine, vt puto. Videatur idem autor in locis citatis, & lib. 1. tit. 3. §. 16. vbi refert Bullam Benedicti XII. in qua concedit Priori Generali dicti ordinis, vt possit corrigere canonicos, & conuersos dicti ordinis, vocans illos canonicos.

POstremo est alius ordo canonicorum antea secularium, nunc verò regularium S. Georgij de Alega Venetiarum circa annum Domini 1400 institutus in perantiquo monasterio canonicorum regularium S. Augustini S. Georgio in Alega nuncupato, locum cedente V. viro Ludouico Balbo eius monasterij canonico professo, & Priore, qui postea ad monachos Benedictinos transiens, sanctissimæ reformationis monastici ordinis autor fuit in monasterio Patauino S. Iustinæ, & consequenter præclarissimæ congregationis monachorum antea S. Iustinæ, nunc verò Cassinensis nuncupatæ. Huius autem ordinis primi autores feruntur religiosi quidam, & pijssimi viri ex Patricijs Venetis, qui cum clerici seculares essent, suasionibus, & prædicatione Venerabilis viri, & verbi Dei prædicatoris feruidissimi D. Bartholomæi Columnæ nobilis Romani, tunc clerici secularis, postea canonici regularis in monasterio S. Mariæ de Frigdionaria, mundo vale dicentes, & communem vitam sine vlla tamen votorum emissione inuicem deliberantes, primò apud S. Augustinum prope Vicentiam sese colligentes, multitudinem iuuenum, & sacerdotum ad illos ex seculi naufragio fugientium receperunt; ac deinde ad dictum monasterium S. Georgij de Alega, cedente loci Priori Ludouico Balbo, commigrauerunt, probante huiusmodi cessionem Gregorio Pontifice huius nominis XII. vt videre est in constitutione dicti Pontificis prima, ex quo loco toti congregationi nomen inditum. fuerunt inter primos dicti Ordinis autores D. Antonius Corarius, & D. Gabriel Gondulmerius Gregorij XII. nepotes, quos ille ambos ad Cardinalatum euexit: posterior verò summum etiam inijt Pontificatum, Et Eugenius IV. est appellatus. cum autem ex eo loco illorum sanctissimæ vitæ bonus odor circunquaque diffunderetur, ijdem numero Collegiorum in multis locis Italiæ multiplicati sunt, habueruntque viros complures sanctitate, & dignitate illustres, ac inter illos B. Laurentium Iustinianum primum Patriarcham Venetum, cuius temporibus dignitas Patriarchalis quæ in Ecclesia Gradensi residebat, ad Ecclesiam Castellanam seu Venetiarum fuit translata. Hi canonici ante Pium V. tria vota regularium absque vlla solemni eorundem votorum emissione, seu professione obseruabant, & canonici seculares dicebantur: Verùm eodem Pio V. mandante, ipsa vota solemniter profiteri cœperunt. Retinent nihilominus nunc etiam nomen, ac priuilegia canonicorum secularium, ne cæteris regularibus clericis in publicis processionibus præire compellantur. VI.

(·.·)

CAPVT SEPTVAGESIMVM PRIMVM.

De Canonici Ordinis eminentia, & iure pracedendi non Concilijs, & publicis processionibus, tum in alijs quibusdam actibus publicis, & priuatis.

I. Licet complura eaque amplissima priuilegia à summis Pontificibus antedictis canonicorum congregationibus iuxta temporũ, & rerum exigentias fuerint elargita, vix tamen aliquod toti ordini generaliter concessum inuenitur, iis exceptis, quorum mentio in iure Pontificio passim habetur; quæque ad duo genera potissimum rediguntur, nimirum ad ius præcedendi cæteros ordines tum in Concilijs, tum in publicis processionibus, & aliis actibus publicis, & priuatis, & ad facultatem siue capacitatem obtinendi cuiusuis generis beneficia, curata, & non curata, tum regularia, tum etiam secularia, de quorum primo in præsenti, de secundo in sequenti capite aliquid dicemus. Et quidē circa ius præcedentiæ sciendum est, multis modis posse fieri comparationem, primò inter canonicos regulares, & alios regulares aliorum ordinũ: secundò inter canonicos regulares, & canonicos, siue clericos seculares. Rursus inter canonicos, & alios regulares aliorum ordinum duplex comparatio fieri potest, nam vel comparamus totum ordinem cum toto ordine, vel collegium vnius ordinis cum Collegio alterius ordinis: vel comparamus singulares personas vnius ordinis cum singularibus personis alterius ordinis, puta canonicum regularem cum monacho, vel Abbatem ordinis canonicorum regularium cũ Abbate ordinis monachorum, quapropter singula colligendo circa istud ius præcedendi, quod asscrimus competere canonicis regularibus comparatione aliorum ordinum regularium, & etiam clericorum secularium, triplex dubium emergit. Primum, an totus ordo canonicorum regulariũ de iure præcedere debeat omnes alios ordines regulares, siue an hoc Collegium & Capitulum huius, vel illius monasterii ordinis canonicorum regularium præcedere debeat hoc, vel illud Collegium, & Capitulum monachorum, vel aliorum ordinum, facta comparatione ordinis ad ordinem, & Capituli ad Capitulum, & monasterij ad monasterium. Secundum an facta comparatione inter personas singulares puta inter Prælatum ordinis canonicorum regularium, & Prælatum ordinis monachorum, quando simul concurrunt sine Capitulis, & Conuentibus, vel inter canonicum, & monachum præcedere debeat canonicus regularis, an monachus. Tertiũ an canonicis regularibus competat ius præcedendi canonicos siue clericos seculares, & hi tres articuli fuerunt olim longa concertatione iudicialiter examinati, & terminati vt statim dicemus, nam:

Circa primum articulum controuersia orta est circa annum Domini 1500. inter canonicos regulares nostræ congregationis Lateranensis ex vna, & Ven. monachos S. Benedicti cōgregationis Cassinensis ex altera, super iure præcedendi tam in processionibus, quàm in Concilijs, & in alijs actibus publicis, & priuatis. quam post longum examen, & dispendiosam nimis altercationem, omnibus hinc inde collatis, & ponderatis Sanctiss. D. N. Pius IV. habita relatione trium Illustrissimorum S. R. E. Cardinalium Ioannis Michaëlis Saraceni, Ioannis Baptistæ Cicadæ, & Bernardini Scoti, quibus dictæ causæ cognitio motu proprio eiusdem Pontificis fuerat demandata, decreto fatali, & sententia inappellabili tandem sic terminauit. II.

Christi nomine inuocato pro tribunali sedentes, & solum Deum pre oculis habentes per hanc nostram diffinitiuam sententiam, quam ferimus in his scriptis in causa, & causis, quæ coram nobis, & quas dilectis filijs nostris Ioanni Michaeli Saraceno tituli S. Anastasia, Ioanni Baptistæ Cicadæ tituli S. Clementis, ac Bernhardino Scoto S. R. E. Cardinalibus primò audiendas, cognoscendas, & per eos decidendas, & terminandas, & deinde per præfatos Cardinales per Apostolica nostra rescripta nobis referendas commisimus, inter dilectos filios Abbates, Prælatos, & Canonicos regulares ordinis S. Augustini congregationis Lateranensis, & vniuersam eorum congregationem ex vna, & Prælatos, Abbates, & monachos ordinis S. Benedicti Congregationis Cassinensis, aliàs sanctæ Iustinæ de Padua nuncupatos, & dictam eorum congregationem, de & super præcedentia, & iure inter eos præcedendi tam in processionibus, quam in generalibus, & Synodalibus seu Prouincialibus Concilijs omnibusq; actibus publicis & priuatis, rebusque alijs, in actis causæ, & causarum huiusmodi latius deductis, & illorum occasione, quæ in prima, seu alia versa fuerunt, & vertebantur instantijs, partibus ex altera, causa huiusmodi coram dictis Cardinalibus ad plenum ventilata, ac sæpius auditis partibus, & dubijs in ea plenè discussis, & resolutis, ac visis de iure videndis, & demum per dictos Cardinales nobis matura desuper facta relatione. Pronunciamus, sententiamus, decernimus Abbates, Prælatos & canonicos regulares congregationis Lateranensis, vti clericos dimissa superiori veste, pallio, seu cappa, in linea veste, clericaliq; habitu incedentes (quod etiā in alma nostra vrbe Roma consuetũ fuit, & nunc obseruatur) in processionibus, & omnibus alijs actibus publicis, & priuatis tam in dicta Alma Vrbe nostra, nostroq; & successorũ nostrorũ conspectu quā alias vniuersis, ac quibuscunq; alijs ciuitatibus, terris, oppidis, ac locis, dictos Abbates, Prælatos, & Monachos

ordinis

ordinis S. Benedicti Casinensis præcedere debuisse, ac debere, eosdemq́ Abbates, Prælatos, & canonicos regulares, dictamque eorum congregationem, vt supra tenentes dictis Abbatibus, Prælatis, & Monachis S. Benedicti, & eorum congregationi in omnibus, & singulis præmissis præferendos, anteponendos, & in digniori loco collocandos fore, & esse. Abbates verò dictarum congregationum Lateranensis, & S. Benedicti singulariter, & de per se, absque eorum conuentibus in Concilijs Generalibus, Prouincialibus, & Synodalibus, & alijs actibus publicis, & priuatis, in quibus Abbates de iure, vel de consuetudine locum, & votum habent, vel pro tempore quomodolibet habebunt, inter sese iuxta singulorum ipsorum Abbatum ibidem interuenientium priorem, & antiquiorem promotionem ad Abbatiam, ac illa promotione duntaxat, non autem congregatione, & ordine, cuius fuerint, attentis, præcedere, ac præferri, & in digniori loco collocari debuisse, ac debere, prout præferimus, anteponimus, collocamus, præferrique anteponi, & collocari respectiuè mandamus, iactationes quoque, molestationes, oppositiones, perturbationes, vexationes, & impedimenta quæcunque per præfatos Abbates, Prælatos, & Monachos dicti ordinis S. Benedicti, & dictam eorum congregationem eisdem Abbatibus, Prælatis, canonicis regularibus dicti ordinis, & eorum congregationi de, & super præfatis omnibus, & singulis, & illorum occasione quomodolibet factas, præstitas, & illatas, factaque præstita, & illata, fuisse, & esse temerarias, illicitas, indebitas, & iniustas, temerariaque illicita, indebita, & iniusta, ac de facto præsumptas, & præsumpta, illasque, & illa præfatis Abbatibus, Prælatis, & Monachis fecisse, & facere minimè licuisse, nec licere de iure. Et propterea de, & super illis, ac dicto iure præcedendi, vt supra, omnibusque alijs, & singulis præmissis perpetuum silentium imponendum fore, & esse, ac imponimus, vtramque partem in expensis iustis de causis absoluentes. Ita est I. Ita refero, & censeo pronunciandum esse Io. Michaël Cardinalis Saracenus.

Ita refero & censeo pronunciandum esse Io. Baptista Cardinalis S. Clementis.

Ita refero, & censeo pronunciandum esse Bernardinus Cardinalis Tranen. lecta, lata, & in scriptis promulgata præsens, & diffinitiua sententia, sub annulo Piscatoris signata per eundem S. D. N. D. Pium PP. IV. Romæ in Palatio S. Mariæ de Ara cœli in Palatio eiusdẽ S. D. N. PP. anno à Natiuitate eiusdem Domini 1563. Indictione 6. die verò 23. mensis Septembris, Pontificatus S. D. N. D. Pij diuina prouidentia PP. IV. anno quarto, præsentibus ibidem Reu. D. Alexandro Palantesio Almæ vrbis Romæ Gubernatore, & Ill. D. Com. Annibale Altemps ad præmissa, & singula vocatis specialiter, habitis, atque rogatis.

Addidit idem Pontifex motum proprium, per quem omnes, & singulos tum processus, tum sententiæ defectus etiam substantiales, si qui forsan interueniſſent, autoritate Apostolica suppleuit, & dictam sententiam ab omnibus inuiolabiliter obseruari mandauit.

Motus proprius eiusdem Pij IV.

Pius Episcopus seruus seruorum Dei. Ad futuram rei memoriam. Sedis Apostolicæ prouidentia circumspecta, ne rursus ea, quæ in controuersijs inter personas, Ecclesiasticas præsertim, Altissimo sub regulari professione famulantes, exortis, pro tranquillo religionis statu prudenter ordinauit, in molestos contentionis anfractus relabantur, maiorem solet, dum id res ipsa requirit, adhibere cautionem. Sanè nuper postquam sicut nobis innotuerat, ab antiquis vsque temporibus etiam supra centũ annos retroactos lis, & causa seu controuersia inter dilectos filios Rectorũ Generalẽ, & canonicos regulares S. Augustini congregationis Lateranensis ex vna, ac Monachos S. Benedicti Ordinis Casinensis aliàs S. Iustinæ de Padua congregationũ partibus ex altera, super illorũ præcedentia, seu iure præcedẽdi suborta, & corã diuersis iudicibus etiã in nostro Palatij Apostolici auditorio ventilata, ac demũ non sine animi nostri molestia in Oecumenico Concilio Tridentino inter earundẽ congregationum Abbates renouata fuerat. Nos considerantes, lites, & controuersias huiusmodi in Ecclesia præsertim inter religiosas, & reformatas personas, quæ relictis mundi vanitatibus, votum suũ in humilitatis spiritu Domino, & Deo nostro, qui se pro nobis vsq; adeo humiliauit, vt formã serui acciperet, persoluere profitentur, nõ modicũ illi præclaræ, Deoq; præcipuè dilectæ virtuti, quæ est humilitas labem infundere, populoque scandalum generare, & propterea illas omni ratione submouendas, publicaque Religionis tranquillitati, ac ministrorum Dei reconciliationi, & mutuæ dilectioni quamprimum consulendum esse rati. Motu proprio dictas causas, & controuersias, vbilibet, & coram quibusuis iudicibus motas, & in quibusuis instantijs indecisas pendentes, ab eisdem iudicibus ad nos aduocauimus, illasque dilectis filijs nostris Io. Michaëli S. Anastasiæ Saraceno, Io. Baptistæ S. Clem. Cicada, ac Bernardino Scoto nuncupatis S. R. E. presbyteris Cardinal. audiendas, cognoscendas, & decidendas per quandam motus proprij scedulam, & deinde illas per aliud nostrum rescriptum eisdem Cardinalibus per eos audiendas tantum, nobisque referendas commisimus. qui quidem Cardinales dictis partibus, earumquè Procuratoribus, & Aduocatis pluries auditis, dubijsque emergentibus ad plenum discussis, & resolutis, comperto satis per eos ex compluribus literis Apostolicis, diuersisque alijs rationibus, & probationibus, quod ipsi canonici fuerunt, & sunt de illis clericis à S. Augustino, quinimmo à sanctis Apostolis institutis, eosdem canonicos tam suæ antiquæ institutionis huiusmodi, quam etiam dignitatis clericalis, quæ eos, statim quod professionem regularem emittunt, insignitos esse oportet, aliarumque qualitatum in eis existentium ratione, dictamque illorum congregationem Lateran. præfatos monachos, & eorum congregationem Casinen. præcedere debere censuerunt, & concluserunt, suamque conclusionem huiusmodi ad audientiam nostram iuxta vltimi nostri rescripti præfati tenorem retulerunt. vnde nos illorum relatione intellecta, eaque per nos diligenter examinata, quoniam eam in omnibus suis partibus veritati, & iuri consonam comperimus,

per nostram diffinitiuam sententiam pronunciauimus, sententiauimus, decreuimus, & declarauimus, Abbates, Prælatos, & Canonicos regulares congregationis Lateranensis, vti clericos, dimissa superiori veste, pallio, seu cappa, in linea veste, clericalique habitu incedentes (quod etiam in alma Vrbe consuetum fuerat, & tunc obseruabatur) in processionibus, & omnibus alijs actibus publicis & priuatis, tam in dicta Vrbe, nostroq; & aliorum Romanorum Pontificum successorum nostrorum conspectu, quàm alias in vniuersis & quibuscunque alijs ciuitatibus, terris, oppidis, & locis Abbates, Prælatos, & monachos ordinis S. Benedicti congregationis Cassinen. prædictos præcedere debuisse, & debere, ac eosdem Abbates, Prælatos, & canonicos regulares, dictamq; eorum congregationem, vt præfertur, incedentes dictis Abbatibus, Prælatis, & monachis S. Benedicti, & eorum congregationi in omnibus, & singulis præmissis præferendos, anteponendos, & in digniori loco collocandos fore, & esse. Abbates verò dictarum congregationum singulariter, & de per se, absque illorum Conuentibus in Concilijs Generalibus, Prouincialibus, & Synodalibus, ac alijs actibus publicis, & priuatis, in quibus Abbates, de iure, vel consuetudine locum, & votum habent, vel pro tempore quomodolibet habebunt, inter sese iuxta singulorum ipsorum Abbatum ibidem interuenientium priorem & antiquiorem promotionem ad Abbatiam, & illorum promotione duntaxat, nō autem congregatione, & ordine cuius sint attentis, præcedere, & præferri, & in digniori loco collocari debuisse, & debere, prout ex tunc prætulimus, anteposuimus, & collocauimus, præferriq; anteponi, & collocari mādauimus. Inquietationes quoq;, molestationes, oppressiones, perturbationes, vexationes, & impedimenta quæcunq; per Abbates, Prælatos, & monachos prædictos, & eorum congregationem Cassinen. eisdem Abbatibus, Prælatis, & canonicis regularibus congregationis Lateranen. super præfatis omnibus, & singulis, & illorum occasione quomodolibet factas, præstitas, & illatas, facta, præstita, & illata, fuisse, & esse temerarias, illicitas, indebitas & iniustas, temerariaq;, illicita, indebita, & iniusta, ac de facto præsumptas, & præsumpta, illasq;, & illa Abbatibus, Prælatis, & monachis congregationis Cassinensis huiusmodi fecisse, & facere minimè licuisse, neque licere de iure. Et propterea de, & super illis, ac dicto iure præcedendi, omnibusque, & singulis alijs præmissis perpetuum silentium imponendum fore, & esse, & tunc imposuimus, prout in rescripto, relatione, & sententia prædictis plenius continetur. Ne autē de sententiæ, aliorumq; præmissorum validitate vllo unquam tempore dubitari, aut propterea, vel alio quouis prætextu rem maturè discussam, & indicatam rursus in controuersiam retrahi, neuè denuo in Ecclesia Dei inter tales personas religiosas contentiones exoriri, ac populo scandala generari contingat, tempestinè prouidere, ac supremam huic negotio manum apponere cupientes, necnon veriores literarum singulorum prædecessorum, ac rescripti, processus, relationis, sententiarumque præfatorum, & inde secutorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis habentes. Motu simili, non ad ipsorum Abbatum, Prælatorum, & canonicorum regulariū congregationis Lateran. vel alterius pro eis nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex mera deliberatione, & certa scientia nostra, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine ad effectum executionis d. sententiæ, iā omnes, & singulos processus, & sententiæ præfatorum defectus, etiam substantiales, si qui forsan in eisdem interuenerint, harum serie supplemus, ac eandem sententiam vnà cū eius processu validos, & efficaces esse, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & inuiolabiliter ab omnibus obseruari debere, nec partes ipsas ab eis vllo vnquam tempore, quouis prætextu, quæsitoue colore resilire posse, sed ad illorum obseruationē teneri, censurisq;, & pœnis tam Ecclesiasticis, quā pecuniarijs ad id cogi, & compelli, neque monachos, eorumue congregationem aduersus sententiam, aliauè præmissa in pristinum statum quouis quæsito colore, vel ingenio restitui, nec illa oppugnantes audiri, præsentesque literas de subreptionis, vel obreptionis vitio, aut intentionis nostræ, aut alio quouis defectu notari, seu impugnari posse. Sicque, & non aliter per quoscunque Iudices, & Commissarios, etiam S.R.E. Cardinales, sublata eis, & eorum cuilibet, quouis aliter iudicandi, & interpretādi facultate, & autoritate, iudicari, & diffiniri debere, ac quicquid secus a quoquam quauis autoritate scienter, vel ignoranter attentari contigerit, irritum, & inane decernimus; præmissaque omnia perpetuò statuimus, & quod ita fiant, & obseruentur volumus atque mandamus. Similiter Venerabili fratri Episcopo Amerin. & dilectis filijs nostro in alma Vrbe, & eius districtu Vicario in spiritualibus, ac Curiæ causarum Cameræ Apostolicæ auditori Generalibus per præsentes motu pari mandantes, quatenus ipsi, vel duo, aut vnus eorum per se, vel alium, seu alios præsentes literas, & in eis contenta quandocunque vbi, & quando opus fuerit, ac quoties pro parte Rectoris Generalis, & Abbatum, Prælatorum, ac regularium canonicorum S. Augustini congregationis Lateranensis præfatorum, vel alicuius eorum fuerint requisiti, solemniter publicantes, ac illis in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant autoritate nostra illos suppletione, decreto, statuto, voluntate, & mādato, alijsq; præmissis pacifice frui, & gaudere, nō permittentes, eos, vel eorum quempiam desuper per quoscunque quomodolibet indebitè molestari, perturbari, vel inquietari. Contradictores quoslibet, & rebelles, per sententias, censuras etiā Ecclesiasticas, & pecuniarias etiā arbitrio suo moderandas, & applicandas, quam etiam priuationis singulorum beneficiorum Ecclesiasticorum per ipsos contradictores obtentorum pœnas, aliaq; iuris remedia appellatione postposita, compescendo, ac legitimis super his habendis seruatis processibus, illos sententias, censuras, & pœnas huiusmodi incurrisse declarando, illosque etiam iteratis vicibus aggrauando, & interdictum Ecclesiasticum imponendo, inuocato etiam ad hoc, si opus sit, auxilio brachij secularis. Non obstantibus præmissis, ac fœl. rec. Bonifacij Papæ VIII. prædecessoris nostri de vna, & Concilij generalis de duabus dietis, dummodò quispiam præsentium vigore vltra tres dietas ad iudicium non trahatur, ac alijs

quis-

quibusuis constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, necnon monasteriorum, & ordinum, ac congregationum præfatorum, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, vel consuetudinibus, priuilegijs quoque, indultis, & literis Apostolicis, illis, eorumque superioribus, ac personis, sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatorijs, alijsque efficacioribus, & insolitis clausulis, irritantibusque, & alijs decretis in genere, vel specie, etiam motu, & scientia similibus quomodolibet concessis, ac etiam iteratis vicibus approbatis, & innouatis. Quibus omnibus illorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis, & insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris hac vice dumtaxat specialiter, & expressè derogamus. Contrarijs quibuscunque, aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab Apostolica sit Sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Volumus autem, quod præsentium transumptis manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, in iudicio, & extra, vbilibet locorum, plena, & indubia, eademque prorsus fides adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 18. Ianuarij M.D.LXIV. Pontificatus nostri anno quinto.

III. HÆc constitutio cum sententia ab eodem Pontifice lata refertur etiam in Bullario nuper edito inter Constitutiones Pij IV. & est numero 95. circa quam notanda sunt verba illa: *Qui quidem Cardinales dictis partibus, earumuè Procuratoribus, & aduocatis pluries auditis, dubijsque emergentibus ad plenum discussis, & resolutis, comperto satis per eos ex compluribus literis Apostolicis, diuersisque alijs documentis, rationibus, & probationibus, quod ipsi canonici fuerunt, & sunt de illis clericis à S. Augustino, quinimò à SS. Apostolis institutis, eosdem canonicos tam sua antiqua institutionis huiusmodi, quàm etiam dignitatis clericalis qua eos statim, quod professionem emittunt, insignitos esse oportet, aliarumque qualitatum in eis existentium ratione, dictamque illorum congregationem Lateranensem, præfatos Monachos, & eorum congregationem Casinensem præcedere debere censuerunt &c.* Pro quorum verborum intelligentia sciendum est, vt ex relationibus dictorum Cardinalium colligitur, totum pondus causæ ad tria dubia redactum; videlicet an nostri Lateranenses essent verè de illis canonicis à D. Augustino, siue à sanctis Apostolis institutis, & circa hoc dubium conclusum fuit affirmatiuè. Secundò, an supposito, quod canonici Lateranenses essent verè de illis clericis à S. Augustino, & à sanctis Apostolis institutis, deberent præcedere monachos D. Benedicti; & conclusum fuit affirmatiuè, per iura in eisdem relationibus allegata. & hæc fuerunt duo præcipua fundamenta, quibus nixus est Pius IV. in eadem sententia pro canonicis Lateranensibus contra monachos ferenda, videlicet prioritas institutionis, & dignitas clericalis, quia ipsi canonici Lateranenses sunt clerici essentialiter, & non ex dispensatione, vel priuilegio, sicut monachi: & quod est tale per essentiam, debet præcedere illud, quod est tale per accidens, & ex dispensatione. Et hinc deducitur, omnes canonicos regulares, qui sunt verè de illis à D. Augustino, & à Sanctis Apostolis institutis, ratione prioris illorum institutionis, & etiam ratione dignitatis clericalis, quæ illis per essentiam, & non ex accidenti inest, omnes Monachos præcedere debere; licet in dicta sententia de solis Lateranensibus mentio habeatur, quia à paritate & idētitate rationis optimè infertur ad paritatē, & identitatem iuris. Processus totius causæ cum allegationibus pro vtraque parte deductis, & relationibus Illustrissimorum DD. Cardinalium, & causæ conclusione cum sententia, & motu proprio eiusdem Pontificis typis editus est Cremonæ an. 1567. apud Vincentium Comitē.

CIrca secundum dubium lis orta est primò in Concilio Constantiensi inter Abbatem canonicorum regularium de Crutzelingen prope muros Constantiæ ex vna, & Abbatem monasterij in Petri domo vltra pontem Constantiæ ordinis S. Benedicti ex altera, super iure præcedendi in dicto Concilio Constantiensi: quam litem primò Ioannes XXIII. Papa nuncupatus in dicto Concilio, postmodum verò Innocentius VIII. per sequens decretum in hunc modum terminauit. *Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam. Prouisionis nostræ decet prouenire subsidio, vt sua iura cuilibet conseruentur. Hinc est, quod nos tenorem quarundam literarum Concilij Constantiensis in registro ipsius Conc[illegible] repertarum, pro eo quod sicut exhibita nobis pro parte dilectorum filiorum Abbatis, & Conuentus monasterij in Crutzelingen extra muros Constantiæ Ordinis S. Augustini petitio continebat, ipsi eo indigere noscuntur, de verbo ad verbum transcribi, & ad ipsorum supplicantium instantiam præsentibus annotari fecimus, qui talis est. Sacrosancta, & Generalis Synodus Constantiensis ad perpetuam rei memoriam. Rationi congruit, & conuenit honestati, vt ea, quæ de Romani Pontificis gratia processerunt, licet tempore, quo Papatui præfuit, literæ Apostolicæ super illis confectæ non fuerint, suum consequantur effectum. Sanè dudum pro parte dilectorum filiorum Erardi Abbatis, & conuentus monasterij Crutzelingen extra muros Constantiæ Ordinis S. Augustini Baltasari, tunc Ioanni Papæ XXIII. exposito, quod licet ipsius ordinis regularis institutio, ac eius per Apostolicam Sedem subsequens approbatio longè præcederent institutionem, & etiam per eandem sedem factam approbationem Ordinis S. Benedicti, præfatusque Abbas in Abbatialis dignitatis promotione dilectum Ecclesiæ filium Ioannem Abbatem monasterij in Petri domo vltra pontem Constantiæ dicti Ordinis S. Benedicti longè præcesserit, necnon Abbas pro* IV.

tempore existens supradicti monasterij Crutzelingen, mitra, & annulo, caeterisq; Pontificalibus insignijs, & speciali priuilegio Sedis eiusdem, cui non est in aliquo derogatum, vti, & gaudere ab olim consueuisset, quibus dictus Abbas monasterij Petri domus minime vtebatur, seu gaudebat, ac eidem Abbati monasterij in Crutzelingen existenti pro tempore, vt Patri Abbati etiam alia plura monasteria dicti Ordinis S. Augustini in diuersis locis consistentia secundum eiusdem ordinis regularia instituta per sedem ipsam ex certa scientia approbata subessent, in quo, eorumque personas degentes pro tempore in eisdem, ius seu superioritatem visitandi, corrigendi, & puniendi haberet, & propterea Abbas, & Conuentus praedicti, necnon canonici eiusdem monasterij Crutzelingen, in quibuscunque actibus solemnibus, necnon processionibus generalibus, quae fierent pro tempore in ciuitate Constantia, ac etiam in Generali Concilio Abbati, & monachis existentibus pro tempore, ac Conuentus dicti monasterij Petri domus praeferri, atque in digniori loco, siue ordine collocari deberent. Tamen cum idem Ioannes Abbas & Conuentus monasterij Petri domus contrarium assererent, iactarent ex aliquibus confictis, & minus validis rationibus se in talibus ipsis Abbati, Canonicis, & Conuentui eiusdem monasterij in Crutzelingen fore praeferendos, quodque timebatur ex hoc inter partes ipsas exoriri lites, iurgia, & scandala, quae forsan de facili reparari nō possent, ac pro parte dictorum Erardi Abbatis, & Conuentus monasterij Crutzelingen, eidem Baltasari tunc Pontifici humiliter supplicato, vt in praemissis de benignitate Apostolica salubriter prouideret, idem Baltasar tunc Papa desiderans pacem, & concordiam inter Abbatem, & Conuentum, ac Canonicos, & Monachos huiusmodi monasteriorum praefatorum perpetuo stabilire, huiusmodi supplicationibus voluit, & concessit videlicet 5. Calend. Decembris Pontificatus sui anno 5. quod Abbas existens pro tempore in Crutzelingen, praefato Abbati etiam pro tempore existenti in Petri domo praedictorum monasteriorum, necnon canonici in CrutZlingen etiam existentes pro tempore monachis, similiter existentibus pro tempore in Petri domo monasteriorum praefatorum tam illis, quàm processionibus huiusmodi dicti Concilij Constantiensis, & quandiu illud duraret, quam etiam quibusdam alijs processionibus, congregationibus, necnon actibus solemnibus, & publicis, in quibus eos pro tempore insimul conuenire contingeret, praeferri, ac in locis dignioribus huiusmodi perpetuis temporibus collocari deberent. Non obstante etiā quibuscunque priuilegijs, indulgentijs, & literis Apostolicis generalibus, & specialibus eisdem Abbati, & Conuentus Petri domus, ac ordinis S. Benedicti concessis quorumcunque tenorum existerent, per quae literis dicti Baltasaris tunc Papae, si super his confectae fuissent, non expressa, vel totaliter non inserta, effectus earum impediri valerent quomodolibet, vel differri, & de quibus, quorumque totis tenoribus de verbo ad verbū habenda esset in eisdem literis mentio specialis. Ne aūt pro eo, quod super voluntate, & concessione praefata literae dicti Baltasaris tunc Papae, interim quod Papatui praefuit, confectae non fuerint, praedicti Abbas, & Conuentus monasterij in Crutzelingen voluntatis, & concessionis praedictarum frustrentur effectu, volumus, & tenore praesentium decernimus, quod voluntas, & concessio praedicta, à dicta die videlicet 5. Calend. Decembris perinde suum consequantur effectum, ac si literae dicti Baltasaris tunc Papae super illis sub ipsius diei datu confectae fuissent. Quodque praesentes literae ad probandum plenè voluntatem, & concessionem praedictas, vbique sufficiant, nec ad id probationis alterius adminiculum requiratur. Nulli ergo omnino hominum liceat, hanc paginam nostrae voluntatis, & constitutionis refringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotētis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Constantiae 16. Calend. Septembris, anno a Natiuitate Domini 1415. Apostolica sede vacante. Caeterum vt eo eundem literarum tenor praedictus insertus omnimodam rei, seu facti certitudinem faciat, Apostolica autoritate decernimus, vt illud idem robur eandem vim, & eundem vigorem dictus tenor per omnia habeat, quem habent originales literae supradictae, & eadem prorsus eidem tenori fides adhibeatur, quandocunque, & vbicunque siue in iudicio, siue alibi, vbi fuerit exhibitus, vel ostensus, & eidem tenori firmiter stetur in omnibus, sicut eisdem originalibus literis staretur, si forent exhibitae, vel ostensae. Per hoc autem nullum ius cuiquam de nouo acquiri volumus, sed antiquum conseruari tantummodo. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostri decreti, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Dat. Romae apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicae 1489. 5. Calend. Maij Pontificatus nostri anno quinto.

Quo tamen decreto non obstante eadem controuersia denuo nascitur in Concil. Trident. inter Abbates congregationis Lateranensis ex vna, & Abbates congregationis Cassinensis ex altera, super eodem iure praecedendi. Quae res in causa fuit, vt in Catalogo Abbatum, qui eidem Concilio subscripserunt, nullus ex nostris sit notatus, quod nostri de licentia Superiorum ad lites tollendas posteriori loco subscribere noluerunt. & istud fuit tertium dubium coram eisdem Illustrissimis Cardinalibus à Pio IV. delegatis propositum, & examinatum, & conclusum per eosdem Illustrissimos Cardinales, quod in tali casu seruaretur ordo, qui seruatur in Abbatibus perpetuis, & in Episcopis, vt nimirum attendatur antiquior promotio ad Abbatiam, vt habetur in cap Episcopos 16. d. & cap. finali 75. d. & ita per eundem Pium IV. decisum fuit in dicta sententia in illis verbis; *Abbates verò dictarum congregationum Lateranensis, & S. Benedicti singulariter, & de per se, absque eorum conuentibus &c.*

VErum circa huiusmodi sententiam, & decisionem aliud dubium suboritur, quod per illam non videtur plenè decisum, neq; resolutum, V.

an cum in congregatione Lateranensi non omnes Prçlati monasteriorum sint Abbates, sed quidam Abbates, quidam Priores, alij Præpositi, alij verò Archipresbyteri, dicta sententia solos Abbates comprehendat, an verò ad cæteros etiam Prælatos extendatur. Nec desunt, qui velint, illã ad alios Prælatos etiam non Abbates extendi, quòd illi eandem in sibi subditos habeant autoritatem, & iurisdictionem, quam habent Abbates in suis monasterijs. mihi tamen, saluo iudicio melius sentientium, distinguendum videtur de alijs Prælatis canonicorum præter Abbates: nam alij sunt, qui ex priuilegio Pontificalium vsum obtinent, & sibi subditis primam tonsuram, & quatuor minores ordines conferre possunt, & alia munera, quæ Abbatibus ex priuilegio competunt, exercere, quales sunt Prior S. Frigdiani Lucensis, & S. Catharinæ Firmanæ, & S. Mariæ de Columna Cæsaraugustanæ, & Præpositus S. Crucis Mortariensis, & alij plerique. Alij verò sunt, qui eiusmodi priuilegio non gaudent. Si de Prioribus loquamur, puto sententiam Pij IV. ad illos posse extendi, ac debere, ita vt iuxta priorem promotionem ad huiusmodi Prioratum competat illis ius præcedendi Abbates posterius promotos. Primò quia huiusmodi Priores gaudent eisdem priuilegijs Abbatum: Ergo eodem modo præferendi sicut Abbates. Secundò, quia quando Ecclesia Lateranensis erat Regularis, Prior dictæ Ecclesiæ, quia habebat vsum Pontificaliũ præcedebat omnes Abbates Vrbis, vt notat Onuphrius in libro de septem Vrbis Ecclesijs in Lateranensi: Eodem modo Prior S. Mariæ de Columna Cæsaraugustanus præcedit omnes Abbates in Regnis Aragoniæ, & Valentiæ: similiter Prior S. Frigdiani, & Præpositus sanctæ Crucis Mortarij. Idem autem puto esse de alijs Prioribus habentibus similem vsum Pontificalium. Tertiò, quia licet nunc dignitas Abbatialis sit maior dignitate Priorali, posteaquam Abbates facti sunt clerici ex priuilegio, tamen ab initio non erat sic, sed quilibet non solum Prior canonicorum, sed quilibet canonicus maior erat quolibet Abbate, vt est textus expressus in cap. à Subdiacono 93. d. nam quilibet ostiarius præcedebat Abbatem, quare quod nunc Abbates præcedant Priores canonicorum, id non habent ex natura, sed ex priuilegio. Ergo vbi Priores habent eadem priuilegia, quæ habent Abbates monachorum, censendi sunt pares ipsis Abbatibus, imò superiores, propter dignitatem clericatus, quæ canonicis inest essentialiter, monachis verò nonnisi per accidens, & ex dispensatione. Si autem loquamur de alijs Prioribus, vel Prælatis similia priuilegia non habentibus, puto ius præcedendi Abbates illis minimè conuenire, quod ius à priuilegio deriuat.

VI. Circa eundem articulum alia controuersia exoritur in casu, quo canonici regulares nõ Abbates, neque Prælati cum monachis non existentibus Abbatibus, neque Prælatis sine Capitulis de per se conueniunt, an præcedere debeant canonici, an monachi. quæ controuersia nonnullis ab hinc annis excitata Patauij in congregatione Sapientia nuncupata, in qua vnus ex nostris canonicis Lateranensibus, & vnus ex monachis Cassinensibus conuenerant, per S. Congregationem Illustrissimorum Dominorum Cardinalium super causis Regularium habito verbo cum Sanctissimo per hoc decretum fuit terminata.

Cum superioribus diebus, die videlicet 4. Augusti præsentis anno 1603. S. D. N. Clemens Papa VIII. in Congregatione Illustrissimorum DD. Cardinalium super negotijs Episcoporum, & Regularium, & ex voto eiusdem congregationis super controuersia inter canonicos regulares Lateranenses, & monachos S. Benedicti congregationis Cassinensis orta, occasione præcedentia in congregatione nuncupata Sapientia, quæ in ciuitate Patauij celebratur coram Episcopo, interuenientibus in ea vna ex Canonicis, & vno ex Monachis prædictis, mandauerit obseruari sententiam alias inter eosdem canonicos, & monachos latam à fel. rec. Pio Papa IV. prout iacet. Cumque deinde alia noua differentia in eadem congregatione Patauina inter eosdemmet orta sit, prætendens monachus Cassinensis, vt non solum canonicus regularis Lateranensis (ad hoc vt iuxta dictam sententiam sit præferendus, & anteponendus in digniori loco) teneatur dimittere superiorem vestem pallium, seu cappam nigram, sed etiam induere super linea veste, quam rochettum vocant, aliud superpelliceũ lineum, vulgo cottam nuncupatum, quemadmodum solet fieri ab ipsis canonicis regularibus in publicis processionibus. Eadem Sacra congregatio negotio maturè discusso declarauit, sufficere, vt ipsi canonici regulares Lateranenses in omnibus actibus publicis, & priuatis, & sic etiam in eadem congregatione Patauina, remaneant (dimissa tantummodo superiori veste nigra) in linea veste, videlicet in rochetto, absq; alio superpelliceo, & tunc intelligantur esse in habitu clericali iuxta eandem sententiam Pij IV. & ita obseruari mandauit. Romæ die prima Septemb. 1603.

VII. ADdo, quod ante illud decretum eandem cõtrouersiam terminauerat Pius V. per suum motum proprium anno 1570 10. Calend. Ianuar. emanatum, quo decreuit, & declarauit, omnes, & singulos canonicos nostræ cõgregationis in omnibus processionibus, & alijs actibus publicis, ac etiam priuatis primum, & digniorem locum super omnes Regulares tenere immediatè post clericos seculares, forma prædicti motus proprij talis est:

Pius Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Cum ex ordinum vniuersitate, qui in Dei Ecclesia reperiuntur, illa castrorum acies compararetur, illius autem gubernatio Rom. Pont. B. Petri vero successori sit demandatum, merito nemini videri de-

bet, si ille cura sibi diuinitus commissa inuigilans, cuilibet quod suum est, benignè concedendo, & quæ clara etiam sui ipsorum natura sunt, ne in recidiuæ contentionis scrupulum relabantur, opportunæ declarationis, ac nouæ concessionis remedio consolidat, vt quibusuis sublatis obstaculis, quilibet pacis amœnitate frui liberè possit, ac scandalorum occasio penitus tollatur. Cum itaque sicut accepimus, dilecti filij vniuersi canonici regulares Ordinis S. Augustini congregationis Lateranensis, qui ab Apostolis originem traxerunt, quique ab eodem S. Augustino eorum reformatore iterum per reformationis viam mundo geniti meritò prætendere possunt, se omnes alias personas Ecclesiasticas tam seculares, quàm regulares in processionibus, & alijs actibus publicis præcedere debere. Cum tamen non liceat membra à capite separare, sed tamen eis locum debitum assignare, ipsorumque indemnitati, vt sine populi scandalo in publicum prodire, exemploque potius cæteris Christi fidelibus esse possint, consulere volentes, atque omnium, & singularum litium, quæ forsan super præmissis exorta fiet, aut exoriri quoquomodo possint, status, & merita, nominaque & cognomina iudicum, & collitigantium præsentibus pro expressis habentes. Motu proprio, non ad dictorum canonicorum, vel alicuius alterius pro eis super hoc nobis oblatæ petitionis instantiam, sed ex certa scientia nostra, & de Apostolicæ potestatis plenitudine omnes, & singulos canonicos prædictos vbicunque locorum existentes, quos deinceps processionibus, & alijs actibus publicis, vel priuatis interesse contigerit, statim ipsum clerum secularem non exemptum subsequi, dum ipsi subsequendo præcedunt: dum verò præcedendo præcedunt, illum immediatè sequi debere, autoritate Apostolica per præsentes declaramus. ac insuper in omnibus locis, in quibus talis viget consuetudo in processionibus, vt dicti clerici non exempti præcipue quando canonici alicuius Ecclesiæ Cathedralis paramenta Ecclesiastica induunt, vt cultus diuinus magis vigeat, ac vt Sanctissimum Corpus Christi, seu aliæ reliquiæ, quæ processionaliter deferuntur, decentiùs, & honorificentiùs associentur: aut quando hoc ipsum Ordinarij mandato contingit, ipsi canonici similiter, ac illi pluuialia, planetas, tunicellas, & alia paramenta super eorum clericalem habitum deferre, necnon pro Cruce associanda quæcunque luminaria deferre liberè, & licitè possint, statuimus, & ordinamus. Districtiùs inhibentes quibusuis locorum Ordinarijs, etiamsi Patriarchali, Prouinciali, Archiepiscopali, Episcopali, aut alia dignitate præfulgeant, sub excommunicationis maioris, & indignationis nostræ pœna, ne eosdem Canonicos, seu aliquem eorum molestare, aut præmissa quouis modo declarare, vel interpretari audeant. Decernentes, præsentes literas nullo vnquam tempore subreptionis, vel obreptionis vitio, aut intentionis nostræ, vel quopiam alio defectu etiam ex eo, quod locorum Ordinarij, aut alij forsan interesse habentes vocati non fuerint, aut nullitatis notari, impugnari, inualidari, ad terminos iuris deduci, in ius vel controuersiam vocari, causamque, vel causas, quare præmissa à nobis emanauerint, verificandum, nullatenus teneri, nec ob id viribus carere, minusque sub quibusuis similium, vel dissimilium gratiarum reuocationibus, suspensionibus, limitationibus, aut alijs contrarijs dispositionibus comprehendi: sed semper ab illis exceptas, & quoties illæ emanabunt, toties in pristinum statum restitutas, repositas, ac plenariè reintegratas, etiam sub Dat. per ipsos Canonicos eligenda esse, sicque ab omnibus censeri. Et ita per quoscunque Iudices, & Commissarios, etiam causarum Palatij Apostolici Auditores, ac S.R.E. Cardinales, & ipsosmet Ordinarios, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & autoritate iudicari, & diffiniri debere. Irritum quoque, & inane, si secus super his à quocunque quauis autoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca dilectis filijs d. Congregationis Protectori, seu eius Viceprotectori, & causarum Curiæ Cam. Apost. Generali auditori, ac Vicario Ven. fratris nostri Episcopi Lauden. in spiritualibus generali per Apostolica scripta motu simili mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut vnus eorum per se, vel alium, seu alios, præsentes literas, & in eis contenta quæcunque vbi, & quando opus fuerit, ac quoties pro parte canonicorum prædictorum, vel alicuius eorum fuerint requisiti, solemniter publicantes, illisque in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant autoritate nostra eosdem Canonicos, illorumque singulos præmissis omnibus, & singulis vi præsentium concessis, & tenore pacificè frui, & gaudere. Non permittentes eos, seu eorum aliquem desuper per quoscunque indebitè molestari, perturbari, & inquietari. Contradictores quoslibet, & rebelles, ac præmissis non parentes per censuras, & pœnas Ecclesiasticas, aliaque opportuna iuris remedia, appellatione postposita, compescendo, ac etiam legitimis super his habendis seruatis processibus, illas censuras, & pœnas ipsas incurrisse declarando, necnon eas iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiã ad hoc si opus fuerit, auxilio brachij secularis. Non obstante fœl. rec. PP. Bonifatij prædecessoris nostri, etiam quæ cauetur, ne quis extra suam Ciuitatem, vel diœcesim, nisi in certis exceptis casibus, & illis vltra vnam dietam a fine suæ diœc. ad iudicium euocetur, seu ne iudices a Sede Apost. deputati extra Ciuitatem, vel diœcesim in quibus deputati fuerint, contra quoscunque procedere, aut alij, vel alijs vices suas committere præsumant, ac de duabus dietis in concilio generali edita, dummodo vltra tres dietas quis vigore præsentium ad iudicium non trahatur, ac alijs Apostolicis in Prouincialibus, ac Synodalibus Concilijs editis specialiter, vel generaliter constitutionibus, & ordinationibus, ac etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus, priuilegijs quoque, indultis, & literis Apostolicis quibusuis Ecclesijs, Congregationibus, Capitulis, Collegijs, monasterijs, & alijs locis, eorumque superioribus, & personis sub quibusuis tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis, etiam derogatoriarum derogatorijs, irritantibusque, & alijs decretis, motu, scientia, & potestate similibus, etiam consistorialiter concessis, approbatis, & innouatis. Quibus omnibus, etiamsi de illis, eorumq;

soin

totis tenoribus specialis.specifica, & expressa mentio, seu quauis alia expreßio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, ac forma illis tradita obseruata, inserti forent eisdem præsentibus, pro sufficienter expreßis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter, & expreßè derogamus. Contrarijs quibuscunque, aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab Apostolica sit Sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non poßint, per literas Apostolicas non facientes plenã, & expressam de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostra declarationis, statuti, ordinationis, inhibitionis, decreti, mandati, & derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ 1570. 10. Calend. Ianuarij, Pontificatus nostri anno 5. CC. Alp. Dia. Io. de Monsoi pro comp. G. Deldado. V. Macaran. Alex. Peregrinus. A. Canitranen. Ru. Bonfiolus. C. Math. à tergo in calce registratum in Cam. Apost. Iu. Mandosius.

VIII Circa tertium articulum seu dubium, an canonici regulares præcedere possint, & debeant canonicos siue clericos seculares, difficultas oritur, quia pro parte negatiua facit, quod membra suum caput sequuntur, vnde cum clerici seu canonici seculares habeant caput dignius, qui est Episcopus, qui omnes clericos siue regulares, siue seculares antecedit, etiam seculares suũ caput sequentes, clericos regulares præcedere debebunt. Verùm pro contraria parte affirmatiua facit antiquitas illorum institutionis, & clericatus, qui per se illis competit: nam canonici regulares sunt essentialiter clerici, & sic quoad hoc, pares sunt ipsis clericis secularibus. Sunt autem quoad institutionem priores, & antiquiores clericis secularibus: quia omnes clerici ab initio erant regulares, & clerici seculares orti sunt ex regularibus, vt supra in principio huius secundi libri deduximus. Ergo canonici regulares sunt præferendi, iuxta regulam vulgatam: Prior tempore potior in iure, & alia superius hoc eodem libro cap. 30. notata. Et confirmatur ratio: quia sicut nullus ex propria malitia debet commodum reportare, ita nullus perseuerans in bono statu debet fieri deterioris, & inferioris conditionis: canonici autem regulares permanent in bono statu clericorum primitinæ Ecclesiæ. ergo non debent fieri deterioris, & inferioris conditionis à clericis secularibus, qui ab illo statu desciuerũt. Confirmatur secundo, quia de facto canonici regulares sanctæ Mariæ de Columna Cæsaraugustanæ per sententiam latam in Generalibus Regni Aragoniorum comitijs supra cap. 30. recitatã, & ex antiqua consuetudine omnes canonicos, & clericos seculares totius Regni Aragoniorum, exceptis Metropolitanis Ecclesiæ Cæsaraugustanæ præcedunt, & cum ipsis Metropolitanis pares incedunt in publicis processionibus, & alij etiam in alijs Ciuitatibus canonicos seculares præcedere consueuerunt. Imo Pius V. in motu proprio nunc recitato fatetur, ipsos canonicos regulares meritò prætendere posse omnes alias personas Ecclesiasticas tam seculares, quàm regulares in processionibus, & actibus publicis præcedere debere. In hac controuersia, in qua hinc inde sunt validissimæ rationes, mei non est articulum definire, sufficitque dubitandi rationes attigisse: optimum autem erit, vniuscuiusque iura, & laudabiles consuetudines locorum cum moderamine inculpatæ tutelæ vnumquodque collegium pro viribus tueri.

CAPVT SEPTVAGESIMVM SECVNDVM.

Canonicos Regulares sine speciali dispensatione obtenta à Sede Apostolica, cum sola licentia suorum Superiorum Regularium, posse beneficia secularia, etiam in titulum obtinere.

Alterum caput, ex quo canonici ordinis dignitas, & eminentia dignoscitur, est capacitas, siue aptitudo ad quæuis beneficia etiam secularia tum regenda, tum in titulum obtinenda, quæ canonicis regularibus inest ex vi illorum professionis absque aliqua speciali Sedis Apostolicæ dispensatione, vel concessione. de qua nunc consequenter aliquid breuiter dicturus, ante omnia præmitto. beneficia Ecclesiastica esse in duplici differentia, nam alia sunt, quæ habent annexam curam, & regimen animarũ, quæ vulgò Curata nuncupamus: alia, quæ tale regimẽ adiunctum non habent, quæ idcirco vocantur beneficia simplicia. quæ tamen sunt in duplici differentia: nam alia sunt, quæ vocantur dignitatẽs, vel quæ dignitatem adiunctam habent, vt Archidiaconatus, Præpositura, Decanatus, & similium in Ecclesijs Cathedralibus, siue Collegiatis: alia verò, quæ neque sunt dignitates, neque dignitatem adiunctam habent, vt simplices canonicatus, capellaniæ, & id genus, & quoniam non eodem modo de omnibus antedictis generibus beneficiorum loquuntur Doctores: ideò distinctè de singulis generibus dicendum erit. & Primò quod spectat ad beneficia, quæ animarũ secularium curam, & regimen adiunctum habent, resolutè dicendum est, canonicos regulares I.

deiure

de iure communi absque speciali dispensatione Sedis Apostolicæ habita licentia à suis Superioribus regularibus, posse ad huiusmodi beneficia secularia admitti, & promoueri. Hæc assertio, quæ verissima est, probatur primò ratione demonstratiua deducta ex ipsamet natura institutionis, & ordinis ipsorum canonicorum regularium, quæ sola benè inspecta, sufficit non solùm ad hanc veritatem in meridiana luce collocandã, verùm etiam ad omnes cauillos soluendos, quos scioli quidam nouiter excogitauerunt. nam canonici regulares essentialiter sunt clerici, & de veris. & antiquis clericis à sanctis Apostolis ad regendas Ecclesias institutis, imò in ipsis canonicis regularibus nobiliùs viget, ac splendet institutum canonicorum clericorum, qui ab Apostolis, & illorum successoribus ad regendas Ecclesias, & animarum curam gerendam fuerunt instituti. Ergo canonici regulares ex vi illorum institutionis, & ex intrinseca natura æquè sunt capaces regiminis omniũ Ecclesiarum, & animarum secularium, sicut quiuis clericus secularis. Hanc rationem insinuauit D Thom. in 2.2.q. 189. art. 8. ad secundum ponens hoc discrimen inter canonicos regulares, & monachos, quòd canonici regulares per se sunt instituti, & ordinati ad ea, quæ aguntur in diuinis mysterijs: & ideò per se illis competit, vt sint clerici religiosi, ad quæ per se non sunt ordinati monachi, & ideo illis per se non competit, vt sint clerici, sed solùm ex accidenti Declaratur eadem ratio, & roboratur.

In primitiua Ecclesia omnes Ecclesiæ siue curam animarum habentes, siue non habentes, regebantur per canonicos regulares, quia nulli alij præter illos erant clerici in Ecclesia Dei, vt ex dictis in principio huius libri apparet. Ergo etiam modò sunt capaces regiminis Ecclesiarum, quęcunque illæ sint, quemadmodum & tunc erant. Sequela patet, quia nemo perseuerans in bono statu debet per hoc fieri deterioris conditionis, sicut nemo, in eo quod malè facit, debet fieri melioris conditionis, vt dicitur in l. non solum ff. de noxialibus actionibus. Ergo canonici regulares, qui perseuerauerunt in bono statu clericorum apostolicorum, non sunt effecti deterioris conditionis, neque minus capaces cuiuscunque regiminis animarum, & Ecclesiarum, quàm essent tempore Apostolorum, & in primitiua Ecclesia. Neque clerici seculares, per hoc, quòd perfectionem vitæ regularis primorum nascentis Ecclesiæ clericorum abiecerunt, facti sunt magis apti, & idonei ad curam animarum gerendam, quam illi qui in bono statu permanserunt.

II. CONfirmatur autem ratio ex vsu, qui rem dubiam declarat. ante exortas congregationes reformatas, quæ nunc cernuntur in Ecclesia, certum est, maiorem partem Ecclesiarum, siue cathedralium, siue non cathedralium per canonicos regulares regi consueuisse, cum omnes ferè cathedrales, & parochiales in Italia, Gallijs, Hispanijs, Anglia, Hybernia, & Germania essent regulares. post exortas verò reformationes, & congregationes reformatas in tantum abfuit, vt Episcopi, & Romani Pontifices censuerint canonicos regulares effectos incapaces talis regiminis Ecclesiarum etiam secularium, vt certatim innumeras parochiales illis regendas tradiderint, quinimò à secularibus eas auferentes, perpetuo ipsorum regularium regimini subdiderint, vt patet de nostra Lateranensi, de Frigdiana, de Mortariensi, & alijs Italicis, quæ plurimas adhuc parochiales ab antiquo tempore sibi collatas retinent. Idem patet de congregationibus Gallicanis, nam congregatio S. Rufi, & S. Laurentij de Vltio, siue de Plebe Martyrum complures parochiales habebant, quarum multas adhuc retinẽt, vt patet ex illarum priuilegijs supra narratis, idem verò de reliquis dicendũ. Nec obstat, quod Scioli quidam dicant, has parochiales per vnionem ex secularibus effectas fuisse regulares. isti enim sic dicentes, nodum difficultatis, & vim rationis nõ attingunt: nodus enim difficultatis est positus in hoc, an canonicus regularis ex sua institutione sit aptus ad regimen animarum personarum secularium, nam si est sptus, tam potest regere parochias, quæ non sunt vnitæ suo ordini, quam quæ sunt vnitæ: etsi enim parochia per hoc, quòd vnitur monasterio, dicatur fieri regularis ex parte Rectoris, non tamen fit regularis ex parte corũ, qui reguntur: nam Parochiani ita sunt seculares in parochijs vnitis monasterijs, & quæ reguntur per regulares, sicut in parochijs, quæ non sunt vnitæ, & reguntur per seculares. quare si canonico regulari repugnat regimen animarum, æquè repugnat regere parochias suo monasterio vnitas, sicut repugnat regere non vnitas: & si non repugnat regere vnitas, nec etiam repugnat regere non vnitas. Quod adhuc magis explicatur, nam quia monachis ex vi illorum institutionis non conuenit regimen animarum, cap. Monachus, & cap. Alia 16. quæst. 1. quia monachi est doceri, & pasci, non docere, & pascere, vt ibi dicitur: ideo Ecclesiæ parochiales eorum monasterijs vnitæ, non reguntur per monachos, sed per clericos, ab ipsis tamẽ monasterijs deputandos, vt tradunt Doctores post text. cap. Monachi, cum glossa. de statu monachorum, ne singuli per villas, & oppida vagentur, vt ibi dicitur, in text. & est textus expressus in cap. 1. de capellis monachorum, qui est acceptus ex Concilio Claramont. sub Vrbano II. Ergo è contrario canonici regulares, quia ex vi illorum institutionis sunt idonei ad regimen animarum, æquè præfici possunt Ecclesijs non vnitis, sicut præficiuntur vnitis. & ita conceptis verbis videtur dicere Innocentius III. in cap. Quod Dei timorem, de statu monachorum, vbi inquit,

quod

quod licet in Concilio Lateranensi cautum sit ne monachi singuli per villas & oppida per quascunque parochiales ponantur Ecclesias, hoc tamen nō prohibetur canonicis regularibus, qui regulæ inseruiunt laxiori.

III. TErtiò principaliter probatur eadem veritas per textum expressum proximè allegatum in dicto cap. Quod Dei timorem, vbi Summus Pontifex hunc casum in terminis resoluit, cum enim quæsitum fuisset, an Plebanus S. Gauini, qui de sua conuersione promissionem fecerat in manibus Prioris S. Victoris Bononiensis ordinis canonicorum regularium, posset post emissam professionem Plebanatum retinere, Pontifex affirmatiuè respondit, dictum Plebanum licitè posse in suo Plebanatu, & regimine animarum manere, dummodo si fieri posset, vnum socium sui ordinis haberet, quia licet sit interdictum monachis, ne singuli præficiantur Ecclesijs parochialibus, hoc tamen non est vetitum canonicis regularibus, quia regulæ inseruiunt laxiori. vbi vides, aptitudinem canonicorum regularium ad regendas Parochiales in natura, & essentia illorum regulæ, ac instituti fundari, & textus est clarus, peruius, & ad hoc propositum ponderatus, & allegatus ab Abbate ibidem, & à Dominis Auditoribus Rotæ Romanæ in Decisionibus statim subijciendis.

Dicitur, Pontificem non concedere, quod canonicus regularis post emissam professionē possit beneficium seculare obtinere, sed solùm permittere, vt qui antea seculare beneficium habebat, possit profiteri, & illud retinere. Verùm hoc nihil refert, cum sint paria, retinere beneficium prius habitum post emissam professionem, & nouum adipisci. immo ex hoc textu colligitur euidenter, clericum secularem habentem beneficium curatum posse religionem canonicorum regularium ingredi, & profiteri, retento nihilominus beneficio seculari, accedente tamen consensu sui Superioris regularis, ac etiam Episcopi, in cuius diœcesi est beneficium. quod licet videatur nouum, habetur tamen ex dicto textu, vt legenti patebit.

IV. QVartò probatur eadem assertio alia euidenti ratione, quia vnicuique licitum est, quod ei per nullum ius prohibetur, neque per aliquid ei repugnat: sed canonico regulari, dummodo habeat sufficientem doctrinam, & vitæ probitatem, & licentiam à suo prælato regulari, ex nullo capite repugnat assumi ad regimen animarum personarum secularium. Quod probatur inductione, nam primò hoc illi non repugnat ex natura sui instituti, quia canonici regulares per se sunt clerici, & ex primaria illorum institutione ad Sacramenta populis ministranda, verbum Dei prædicandum & populum Dei pascendum, & regendum instituti, cum illi fuerint primi Ecclesiarum Rectores in Ecclesia Dei per SS. Apostolos, & illorum successores constituti, ac ordinati vt sæpè dictum fuit. non etiam repugnat illorum instituto, quod soli per villas, & oppida discurrant occasione regiminis animarum, sicut repugnat monachis, quia canonici regulares inseruiunt regulæ laxiori, vt dicit text. qui cōsultò hanc repugnantiam sustulit in dicto cap. Quod Dei timorem. Secundò non repugnat eisdem canonicis regularibus tale regimen ex vi illorum professionis, tum quia non repugnat post emissam professionem manere in regimine parochialis antea habitæ ex dicto cap. Quod Dei timorem. Ergo non repugnat post emissam professionem nouam parochialem obtinere: tum quia nonnulli canonici regulares in eorum professione conceptis verbis hoc exprimunt, præsertim nostri Lateranenses: nam in forma nostræ professionis, quæ habetur lib. 1. nostrarum Constitutionum cap. 42. hoc formalia verba exprimuntur: *Et quod nunquam absque licentia Capituli Generalis, vel eius autoritate fungentis aliquod cum cura, vel sine cura beneficium acceptabo intus, vel extra ordinem nostrum, renunciando omnibus iuribus, & priuilegijs, & consuetudinibus in contrarium mihi competentibus, vel quomodolibet competituris.* Et hac forma profitendi semper vsi sunt nostri canonici ab initio nostræ reformationis vsque in præsens, vt videri potest in antiquis Constitutionibus ante annos 180. editis, quarum exemplum in Pergameno per ea tempora scriptum habeo; quod indicat, hunc modum profitendi apud nostros esse vetustissimum. Tertiò non repugnat eisdem canonicis regularibus tale regimen ex qualitate ipsius regiminis; quia regimen animarum secularium solùm requirit ac postulat, vt Rector sit clericus, habens sufficientem scientiam, & bonam conscientiam: hæc autem omnia cæteris paribus supponuntur nobilius inesse clerico regulari, quàm seculari, sicut status clerici regularis est perfectior, & excellentior statu clericorum secularium. Immo de facto, & per experientiam videmus hæc tria perfectius, & nobilius inesse clericis regularibus, quàm secularibus. nā quod spectat ad clericatum, clerici seculares eatenus dicuntur clerici, quatenus communicant & participant de regularitate, vt notat Glossa, & cum illa Abbas cap. licet, de officio Ordinarij: & clerici instituti ab Apostolis in primitiua Ecclesia sunt clerici regulares, non seculares, qui postea ex regularibus sunt exorti per relaxationem. Vlterius quod spectat ad scientiam, nulli dubium est scientiam necessariam ad regimen animarum cæteris paribus, longè nobilius, & abundantius inesse clericis regularibus, quàm secularibus: nam vt de cæteris taceam, ex nostris Lateranensibus saltem duæ partes ex tribus sunt vel Doctores, vel Licentiati in Sacra Theologia. puto autem omnes alios nostris longè doctiores esse, & meliores. Deinde cum oporteat Parochum idoneum

esse

esse ad verbum Dei suis subditis prædicandum, certum est etiam, & vtinam ita non esset, pro vno clerico seculari mediocriter idoneo ad munus prædicationis, centum clericos regulares aptissimos in claustris reperiri, quos quotidie oportet à claustris ad Ecclesias cathedrales, & ad alias parochiales ad supplendum defectum scientiæ clericorum secularium, ad verbum Dei prædicandum exire. Oportere autem Parochos sufficientem scientiam ad munus prædicationis legitimè exercendum habere, res nota est adeo, vt propter huiusmodi scientiam antiqui Canones ipsos monachos ad regimen animarum idoneos censuerint, quod expressè notauit Innocentius III. in dict. capit. Quod Dei timorem, de statu monachorum. Demùm clericis regularibus cæteris paribus, inesse meliorem conscientiam, negari non potest nisi ab homine prorsus ignorante, quid intersit inter statum vitæ regularis, & secularis. quod ne quis ex partium studio ad concitandam inuidiam me scribere arbitretur, referam pulchram sententiam venerabilis, & S. viri Iuonis Carnotensis, de hac ipsa re scribentis aduersus Episcopum Lemouicensem epistol. 93. *Quantum intellexi*, inquit, *ex literis ex vestra parte mihi nuper oblatis, grauiter fert vestra fraternitas, quod Lemouicensis Episcopus in Synodo agens interdixit omnibus regularibus clericis, & regimen parochiarum, & confessionem Pœnitentium. qui rectius quidem fecisset, si omnes Sacerdotes ad regularem vitam inuitasset, quàm regulariter viuentes à Dominicarum ouium custodia penitus remouisset, quibus tanto plus displicet aliena malitia, quantò longius discesserunt à sua:* Hæc ille, quæ vellem ponderarent nonnulli, qui sub prætextu pietatis, magnum se aliquid in Ecclesia Dei molituros arbitrantur, si iura regularium imminuendi nouos modos meditentur, & Superioribus exequendos proponant.

V. QVintò probatur eadem assertio ex Sacro Concilio Tridentino sess. 14. de reformatione cap. 11. vbi prohibet, canonicum translatum assumi ad beneficium seculare etiam curatum. nam à contrario videtur innuere, non translatum posse assumi ad talia beneficia, & ita istum textum intellexit, & adduxit Rota in Decisionibus statim adducendis.

Sextò probatur per Decisionem Dominorũ Auditorum Rotæ, in quadam Papiensi iurispatronatus sub Seraphino Razalio die 6. Martij 1598. quæ talis est: *Fuit quæsitum an canonico regulari cum licentia Superioris possit prouideri de beneficio curato seculari, & fuit conclusum posse per text. in capit. Quod Dei timorem. de statu monachorum, & ibi Abb. in summ.* de statu monachorum, *idemque videtur sentire sacrum Concilium Tridentinum cap. 11. sess. 14. dum vult, canonicum regularem translatum ad alium ordinem, non esse capacem beneficij secularis Curati: Tacitè enim innuere videtur, non translatum esse capacem: Idem voluit Rota decisione 5. de Iurepatronatus in nou. quidquid sit de alijs monachis quia isti habent regulam laxiorem. Egid. decis. 751. ante fin. Federic. cons. 136. Roch. de Iure patro. in verbo honorificum, quæst. 5. num. 13. Præposit. in cap. Priscis num. 4. distinct. 56. Sylua de benef. part. 4. quæst. 70 vers. aut est curata. Nauar. cons. 9. de præben. Lambert. lib. 2. par. 1. art. 19. 7. quæst. principali. cum alijs, & tenuit Rota referente Guidobono decis. 96. cuius decisioni circa illum art. An requiratur dispensatio Episcopi, vel sufficiat licentia sui Superioris, magis est standum, quam decis. 85. part. 1. Caputaq. cum Guidobonus fuerit relator illius causæ, & ita per Dominos conclusum.*

TAndem posset eadem sententia confirmari innumeris exemplis collationum, quæ olim VI.
factæ sunt, & nostris etiam temporibus fiunt ab Episcopis sine alia dispensatione, solùm habita licentia à Superioribus Regularibus, ex quibus vnum referam sanctum Carolum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, & Mediolani Archiepiscopum, qui anno 1584. Domnum Theophilum de Varisio canonicum nostræ congregationis cum sola licentia obtenta à Rectore Generali admisit ad concursum Ecclesiæ parochialis S. Remigij Vicemodroni, & idoneum repertum ad illius regimen promouit, vt videri potest ex literis collationis dictæ Ecclesiæ eidem Domno Theophilo factæ, quæ referuntur in libro Indultorum nostræ congregationis fol. 628. quas hoc loco ad futurorum memoriam subijcio.

Audoenus Ludouicus I. V. D. vtriusque Signaturæ sanctissimi D. N. Referendarius Archidiaconus Cameracensis, Illustrissimi, & Reuerendissimi Domini Carol. tit. S. Praxedis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbyteri Cardinalis Archiepiscopi S. Ecclesiæ Mediolanensis Vicarius Generalis. Dilecto nobis in Christo Reuer. Don. Theophilo Varisio de Triuiglio canonico regulari congregationis Lateranensis salutem in Domino. Inter cætera, quæ pro iniuncti nobis officij debito præstare cupimus, illud præcipuè nobis cordi est, vt parochialibus Ecclesijs, quibus de Rectoribus per nos prouidendum est, tales præficiamus, qui officio, & ministerio curæ animarum, quod omnium grauissimum est, laudabiliter satisfaciant. Cum itaque sicut accepimus, parochialis Ecclesia S. Remigij Vicemodroni Pleb. Sacrati Mediolanen. Diœcesis, quam aliàs ven. Presbyter Ioannes Bonatottus illius vltimus possessor obtinebat, per resignationem eiusdem Ioannis in manibus nostris sponte, & liberè factam, ac per nos admissam nuper vacauerit, & ad præsens vacet, nos eidem Ecclesiæ, ac animabus illi subditis de idoneo Rectore prouidere volentes, tibi facultatem à Reuer. Generali tuo suscipiendi beneficia Ecclesiastico etiam in hac diœcesi habenti, qui à Reuerendis Patribus examinatoribus in Synodo Diœcesana Mediolanen. deputatis in concursu iuxta Sacri Concilij Tridentini præscriptum examinatus, moribus, & doctrina ad hanc parochialem Ecclesiam regendam, eiusque curam per te ipsum gerendum idoneus nobis renunciatus fuisti, & quem nos ipsi præ cæteris, qui ad eandem idonei nobis renunciati fuerunt, delegimus, parochialem Ecclesiam

prædictam

prædictam cum illi forsan annexis, ac omnibus iuribus, & pertinentijs suis vniuersis conferimus, & assignamus, deque illa te coram nobis propter hoc flexis genibus humiliter constitutum, & acceptantem per birreti capiti tuo impositionem inuestimus. Quo circa vniuersis, & singulis personis Ecclesiasticis, Notarijsque ac Tabellionibus publicis ciuitatis, & diœcesis Mediolanensis in virtute S. obedientiæ, ac sub pœnis, & censuris contra inobedientes Superiorum mandatis à iure inflictis, & arbitrio nostro infligendis per præsentes præcipimus, & mandamus, vt tum pro parte tuo vigore præsentium requisiti fuerint, vel eorum aliquis requisitus fuerit, ad ipsam parochialem Ecclesiā personaliter accedere, teque vel procuratorem tuum pro te in corporalem, realem, & actualem possessionem parochialis prædictæ, ac omnium illi annexorum, iuriumque & pertinentiarum prædecessorum seruatis seruandis inducant, autoritate nostra, & defendant inductum, amoto exinde quolibet illicito detentore, quem nos etiam hactenus fore amouemus, & denunciamus amotū. fictabilibus verò, colonis, & alijs arrendatarijs de parochialis prædicta, ac omniū illi annexorum, iuriumq́, & pertinentiarum prædictorum, fructibus, redditibus, prouentibus, iuribus, & obuentionibus vniuersis integrè tibi vel procuratori tuo legitimo debito tempore respondeant, ac ab alijs quantum in se fuerit, responderi faciant. In quorū fidē præsentes manu nostra signatas, & per infrascriptum Cancellarium Archiepiscopalē subscriptas, sigilloq́, Archiepiscopali S. Ambrosij munitas fieri iussimus. Dat. & act. Mediolani in Palatio Archiepiscopali, an. à Natiuitate Domini 1584. 4. Idus Ianuarij. Pontificatus sanctissimi in Christo Patris, & D. N. D. Gregorij diuina prouidentia Papa Decimitertij an. 12 Præsentibus Reuerēdis D. Io. Andrea Pionnio S. Theologiæ Doctore, & D. Io. Petro Giussano Doctore, testibus idoneis ad præmissa omnia, & singula vocatis, atq́, spe. rogatis.

VII. NEc obstat, quod in contrarium scribit Stephanus Quaranta in suo Bullario in verbo Canonicus regularis, hodie nullos regulares, etiam si sint canonici, habere posse sine dispensatione Apostolica beneficia curata, nec in perpetuum, nec ad tempus, & ita in praxi obseruari, vt testatur D. Hieronymus Gonzalez in Comm. ad Reg. Canc. gloss. 7. num. 53. referens etiam declarationem congregationis Sacri Concilij Tridentini videlicet: *Sanctissimus D. N. Gregorius XIII. noluit licere canonicis regularibus congregationis Lateranensis etiam de licentia suis Generalis, absque permissu Summi Pontificis, assumere curam animarum etiam ad tempus, multoque minus beneficiū curatum ad tempus.* Primo quia cum hic autor ex sola relatione D. Hieronymi Gonzalez hæc scripserit, non maiorem fidem sibi conciliare potest, quàm habeat idem autor principalis. Verum ipse D. Hieronym⁹ Gonzalez in posteriori editione de veritate melius doctus, & certioratus, priorem sententiam retractauit, & mutauit, in fauorem eorundem canonicorum scribens dicta glossa 7. num. 55. vers. cęterū. Vnde Stephanus Quaranta, qui errantem secutus est, debebat etiam sequi emendantem sententiam, & corrigentem. Secundò quia falsum est, ita in praxi obseruari: nam licet sint nonnulli regularibus ita infensi, vt magnum se obsequium Deo præstare arbitrentur, si aliqnam viam regulares insequendi nanciscantur: tamen plurimi sunt Ecclesiarum Præsules, qui regulares probos, & doctos summo amore, fauoribus, & beneficijs prosequuntur, quos vellent si possent, omnes in suis Ecclesijs collocare, quippe qui optimè perspectum habent, quantum adiumenti præstent ipsi regulares ad regendas Ecclesias, verbum Dei prędicando, legendo, docendo, confessiones audiendo, & cætera id genus præstando. & defectus clericorum secularium supplendo, quos etiam ad regimen animarum in suis Ecclesiis assumunt. Tertio quia Sacra Congregatio Concilij Tridentini contrarium hoc pacto declarauit anno 1602. *Congregatio Concilij sensuit, decretis eiusdem Concilij canonicum regularem non prohiberi obtinere beneficia curata secularia, nisi fuerit ex ijs translatis, de quibus habetur Decreto cap. 11. sess. 14.* Quarto quia quod additur, sanctissimum D. N. Gregorium XIII. noluisse licere canonicis regularibus congregationis Lateranensis &c. nunquā fuit promulgatum, quod probatur primo quia non fuit vsui demandatum, & contrariū est practicatū. Secundò quia S. Carolus Borromæus, qui Gregorio XIII. synchronos fuit illud non ignorasset, & non contempsisset: & tamen triennio post emanatum assertum decretum Gregorianum, quod dicitur editum anno 1581. idem sanctus Carolus anno 1584. canonicos Lateranenses ad concursum admisit, & eisdem contulit etiam Ecclesias seculares Parochiales, vt ex prænarrata prouisione apparet. Tertio quia Domini de Rota contrarium decreuerunt post Gregorium XIII. quos, cum sint Capellani, & Iudices à Papa deputati, non ėst verosimile decreta Pontificum, maximè recens edita ignorasse, vel contempsisse. Quartò quia Clemens VIII anno 1602. contulit Præposituram quandam D Paulo Tapparello Pedemontano canonico nostræ congregationis, & ante collationem visum fuit, an ille esset capax eiusmodi beneficij de iure, & ostensum, fuisse capacem. Deinde visum est an Decretis Concilij Tridentini obstaret, canonicum regularem assumi ad dictum beneficium, & per sacram congregationē responsum fuit, non obstare, nisi ille esset translatus, nam ea de causa edita est declaratio eiusdem sacræ congregationis proximè recitata. & sic tandem collata fuit eidem Præpositura, quam nunc per Dei gratiam laudabiliter regit.

DE alijs vero secularibus non Curatis, siue, habeant annexam dignitatem, siue non habeant, maior est difficultas, an illorum canonici regulares cum sola licentia suorum Superiorum VIII.

regularium sint capaces sine speciali Sedis Apostolicæ dispensatione. nam partē negantem expressè tuetur Hostiensis, & Io. Cald. quos refert Abbas in dict. cap. Quod Dei timorem. de statu monachorum, qui indistinctè negant, regularē posse obtinere beneficium in Ecclesia seculari, siue collegiata, siue nō collegiata, siue illud beneficium sit dignitas, siue non. Quam sententiā idē Abbas ex parte sequitur, & ex parte reijcit. Distinguit. n. primo de Ecclesijs, quæ sunt collegiatæ, & de illis, quæ nō sunt collegiatæ. secundò de beneficijs, quæ sunt dignitates, & quæ non sunt dignitates, & inquit, quod canonicus, & quilibet regularis potest obtinere dignitatem in Ecclesia seculari collegiata, non autem simplex beneficiū, puta canonicatum aut aliud simile, siue in Ecclesia collegiata, siue non collegiata, cuius & aliorum Doctorum quoad assertionem negatiuam vnicum fundamentū hoc est, quia in tali casu cessat ratio, ob quā permittuntur assumi ad beneficia secularia, quæ est ratio maioris boni, nimirum prædicationis verbi Dei, & curæ animarum.

X. NIhilominus contrariam sententiam docent glossa in cap. Præterea de præbendis, & Hugutio in cap. Deus qui, de vita & honestate clericorum, relatus similiter in glossa, vbi absolutè asserunt canonicum regularem posse fieri Archidiaconum, ac etiam obtinere simplicem canonicatum in Ecclesia seculari. & hanc sententiam secutus est in quodam suo consilio perill. & excell. Mag. meus D. Marcus Antonius Othellius in Almo Gymnasio Patauino Primarius iuris ciuilis horis matutinis interpres, quam ego probabilem censeo, non propter inordinatum aliquem in meum ordinem affectum, sed propter euidentem rationem in præcedentibus insinuatam. quia v[illegible]cuiq; licet, quod illi nullo iure prohibetur: verùm nullo iure prohibetur, canonicum regularem effici Archidiaconum, vel canonicum in Ecclesia seculari: quod patet ponderando iura quæ in contrarium afferuntur. primò namque allegatur textus in cap Super eo de Regularibus, vbi interdicitur clerico, qui religionem ingressus est, reuerti ad beneficium seculare quod ante ingressum habuerat. Verùm ille textus necessariò intelligendus est de monachis, & ad illos restringendos, nec comprehendit canonicos regulares: aliàs contrarius erit suo autori, qui dicit in capit. Quod Dei timorem, de statu monachorum, Plebanum Ecclesiæ secularis posse profiteri in monasterio canonicorum regularium, & nihilominus consentiente Episcopo, & suo Superiori regolari manere in regimine suæ plebis. & quod ille textus loquatur de monachis S. Benedicti, patet ex lectione. Secundò obijciunt iura, quæ dicunt, non debere homines disparis professionis in eodem collegio sociari. cap. in nona 16. q. 7. & Clementina prima de electione. Verùm illa iura extra propositum allegantur: nam loquuntur de monachis, & clericis, vel de clericis, & laicis, & volunt dicere, quòd in eodē monasterio nō debent esse clerici, & monachi, nec monachus debet præfici monasterio clericorum, neque è contra, neque in eodem collegio debent esse laici, & clerici: non autem loquuntur de collegijs Ecclesiarum secularium. Episcopus enim cum suis canonicis facit vnum collegium, & tamen collegium seculare potest habere Episcopum canonicum regularem, vel monachum. Deinde canonici seculares, & regulares non sunt disparis professionis essentialiter, sed solùm accidentaliter, quatenus seculares deficiunt à perfectione regularium, immò sunt essentialiter vnius & eiusdem professionis. quare textus allegati nihil contra illos faciunt, præsertim quòd regulares, & seculares clerici conueniunt in habitu essentiali, & clericus regularis promotus ad beneficium in Ecclesia seculari. potest. retento habitu essentiali, se conformare cum cæteris clericis secularibus in habitu accidentali, vt patet in ijs, qui assumuntur ad cathedrales. Tertiò videtur posse obijci, quod nemo professus vitam regularem potest reuerti ad statum secularem, vt videtur dicere textus in eodem capit. super eo. de regularibus. Verum si hæc ratio militaret, concluderet etiam, canonicum regularem non posse obtinere beneficium curatum seculare. At reuera neutrum concludit, quia per adeptionem beneficij secularis, siue curati, siue non curati regularis nō transit ad secularitatem; id enim neque Summus Pontifex concedere potest, vt scilicet in regulari professo extinguatur obligatio votorum, vt dicitur in capit. cum ad monasterium. de statu monachorum, in fine. Quod verum est etiam in Episcopo assumpto ex ordine regulari. vt libro 1. dictum fuit. vnde per hoc, quod constituitur in collegio seculari, non eximitur ab obedientia, sed constituitur sub alio superiore, sicut Episcopus regularis, neq; fit proprietarius, sed administrator bonorum temporalium sui beneficij, sicut etiam Episcopus regularis: multo minus dispensatur à voto castitatis, vt patet. quare singula colligendo, nullum apparet ius, quo prohibeatur canonico regulari obtinere beneficium seculare non curatum.

HÆc ratio implicitè fuit insinuata ab Innocentio III. in cap. Quod Dei timorem, X.
cum decreuit, canonicos regulares posse præfici Ecclesijs parochialibus secularibus: duas enim huius decisionis rationes attulit, alteram, quæ specialiter militat in solis canonicis regularibus. alteram, quæ etiam monachos comprehendit. Prima ratio est, quia licet in Concilio Laterané. prohibeatur, ne monachi soli per Parochias, & oppida vagentur, hoc tamen non prohibetur canonicis regularibus, quia illi inseruiunt regulæ laxiori, quæ ratio si procedit in beneficijs cu-

curatis, procedit etiam in non curatis: nam nullum est Concilium, nullus Canon, qui hactenus prohibuerit canonicis regularibus adipisci beneficia non curata, sicut etiam nullus Canon prohibet adipisci beneficia curata: immò verò implicitè, & latenter Pontifex aufert dubium, quod posset oriri in casu nostro: posset enim videri indecens, canonicum regularem dimittere claustrum, vt maneret apud beneficium seculare. Verùm hæc indecentia, quæ sola videtur contrariam opinionem cohonestare, tollitur ex natura, & conditione regulæ, quam ipsi canonici regulares profitentur, quæ latior est, quàm regula monastica, quæ sicut permittit canonico regulari exire solùm de claustro ad regendas Ecclesias curatas: ita etiam permittit exire solùm ad obtinendum beneficium non curatum, sed Abbas, & qui contrarium tenent, decepti sunt, quia crediderunt Canonem permittere canonico regulari adeptionem beneficij secularis solùm propter munus prædicationis, quod est priuilegiatum, quod non est verum, quia propter hanc causam nihil plus haberet canonicus regularis, quàm monachus, vt apparet ex lectione textus. nec opus fuisset considerare, an regula canonicorum esset laxior regula monastica. alia igitur fuit ratio, eaque peculiaris in canonico regulari, quæ est latitudo regulæ canonicæ, quam rationem non aduertentes Doctores, & pari modo de canonicis regularibus, & de monachis ratiocinantes, eodem modo negant canonicos, & monachos esse capaces beneficij non curati, in qua re plurimum à vero intellectu literæ prædicti Canonis recedere videntur.

XI. SEd ad maius robur nostræ sententiæ applicando rationes superius factas sic arguo: Si repugnat Canonico regulari obtinere beneficium seculare non curatum, vel repugnat illi ex natura, & conditione proprij ordinis, vel statu, vel ex professione, vel ex natura, & conditione ipsius beneficij, non ex primo capite, quia canonicus regularis ex sui natura, & per essentiã est clericus, & capax cuiuscunque beneficij siue curati, siue non curati: nam in primitiua Ecclesia, & per multa secula omnia beneficia siue curata, siue non curata tenebantur à clericis regularibus, & illi in bono statu perseuerantes non sunt effecti deterioris conditionis, quàm illi, qui à bono statu defecerunt, non etiam ex vi suæ professionis, quia immò canonici regulares in professione exprimunt, quod non acceptabunt beneficium seculare, intus, siue extra ordinem, siue curatum, siue non curatum, sine licentia suorum Superiorum. quæ exceptio firmat regulam in contrarium, quòd non intendunt expoliare se proprio iure obtinendi beneficia extra ordinem siue curata, siue non curata accedente licentia suorum Superiorum. Tandem non repugnat ex natura, & conditione ipsius beneficij: nam illud nihil aliud requirit, nisi, vt qui illud tenet, sit clericus aptus ad exercenda munera, propter quæ datur ipsum beneficium: quæ omnia supponimus esse in canonico regulari habente sufficientem scientiam, & bonam conscientiam.

TErtiò probatur eadem sententia ex facto, multi enim reperiuntur ex ordine canonico assumpti ad dignitates, & canonicatus simplices in Ecclesijs secularibus, & in primis in Ecclesia Taurinensi Præpositus S. Laurentij de plebe Martyrum, qui erat canonicus regularis, semper erat canonicus Ecclesiæ cathedralis, vt constat ex Priuilegio Cuniberti Taurinensis Episcopi supra capite Quinquagesimo Septimo recitato. Similiter in Ecclesia Bononiensi Guido Baisius cognomento Archidiaconus, antequàm esset Archidiaconus sancti Petri, erat canonicus regularis in monasterio sancti Victoris Bononiensis: vt dicit Ioannes de Nigraualle Apostolicus Bibliothecarius in eadem Ecclesia. Lambertus de Fagnano Archidiaconus, qui postea assumptus ad Cardinalatum demum Summus Pontifex est renunciatus, vocatus fuit Honorius Secundus, antea fertur fuisse canonicus regularis. Dicetur, Ecclesiam Bononiensem, & Taurinensem per ea tempora fuisse Regulares, ideò proferam exempla recentiora, nam ante annos Viginti quinque vel triginta Dominus Cherubinus Ariminensis ex nostra congregatione obtinuit Archidiaconatum in Ecclesia cathedrali Alexandrina, quem multis annis tenuit. ante annos circiter Quindecim Dominus Franciscus Iustinianus Venetus ex eadem congregatione obtinuit canonicatum in Ecclesia cathedrali Iustinopolitana. anno verò millesimo sexcentesimo decimo sexto Dominus Æmilius Caracciolus Neapolitanus obtinuit à fœlicis. recordationis Paulo Quinto canonicatum in Ecclesia cathedrali Capriensi, & Summus Pontifex iussit examinari, an canonicus regularis esset capax canonicatus secularis, & comperta capacitate, visa præsertim forma professionis nostrorum canonicorum cum clausula illa: *Et quod unquam absque licentia Capituli Generalis dictæ congregationis, vel eius autoritate fungentis aliquod cum cura, vel sine cura beneficium acceptabo intus, vel extra ordinem nostrum.* Idem Pontifex tandem annuit, & supplicationem signauit. & hæc omnia ipse vidi, & tractaui. XII.

Quæ recolenda existimaui, non quòd magnopere intersit, nostros canonicos ad beneficia secularia regenda è claustro recedere: sed vt de bono iure nostro constaret, contra nonnullos

nonnullos recentiores, quorum omne studium in regularium priuilegijs, ac iuribus abradendis positum videtur. illud tandem adijciens, quando casus tulerit assumendi canonicos regulares ad regimen Ecclesiarum, non sine delectu admittendos, & cum conditione à Canone præscripta, vt habeant socium sui ordinis, si commodè fieri possit.

CAPVT SEPTVAGESIMVM TERTIVM.

Quod alij Regularium Ordines siue illorum Autores, & Legislatores, siue pracipui Illustratores ex Ordine Canonicorum Regularium prodierunt.

I. X alio etiam capite canonici ordinis dignitas, & super cæteros eminentia dignoscitur, quod iuxta regulam Aristotelicam in secundo primæ Philosophiæ texto Quarto: *Primum in vnoquoque genere, cæterorum omnium in eodem genere existentium est causa.* Ex ordine canonico cæteri omnes vel suam originem traxerunt, vel suos autores, & Legislatores, vel saltem præcipuos illustratores acceperunt. etsi enim ordo monasticus (vt ab illo veluti antiquissimo in Ecclesia ordiamur) vetustissimus fuerit statim post tempora ipsorum Apostolorum, eum tamen à clericali ordine institutum ostendit Dominus Dionysius Areopagita in epistola ad Demophilum monachum, illius ausum obiurgans, quod contra Sacerdotes, & clericos seipsum extulisset, à quibus diuina discere debuisset, & à quibus etiam, vt monachus fieret, accepit. hinc verissimè Ioannes de Nigraualle sæpè allegatus: *Inter omnes,* inquit, *Ecclesiasticos ordines siue religiones, primatum siue maioritatem obtinet ordo canonicus, antiquitate, doctrina, regimine, nobilitate, atque Sanctorum numerositate. Antiquitate siquidem, quia ex canonico ordine omnium primario cætera omnes religiones veluti ex limpidissimo fonte quasi riuuli profluxerunt. ex eo namque primùm monasticus ordo traxit originem: cum enim in primitiua Ecclesia &c.* & infra. *ideo monachi dicuntur figuratiuè filij Prophetarum, id est clericorum, vel canonicorum: quia in noue Testamento cessante figura, & succedente veritate ex regularibus clericis, siue canonicis ab Apostolis institutis, vt supra visum est, per prædicationem, & informationem originem habuerunt.*

At non solum originem, verùm etiam præcipuos illustratores ex eodem ordine canonicorũ ipse ordo Monasticus accepit: nam Leones Tertium, & Quartum, Vrbanum Secundum, & Paschalem Secundum, quos monachi D. Benedicti suos faciunt, ex ordine canonicorum illos accepisse inferius in Catalogo virorum illustrium canonici ordinis ostendemus. Idem de Sanctis Bernuardo, & Godehardo Hildesimensibus Episcopis, Wulfrano Senonensi, Wolfgango Ratisponensi, Leodegario, & alijs. Idem de Guiberto fundatore monasterij Gemblacensis, de Odone fundatore monasterij Cluniacensis Turonensi antea canonico, in eodem Catalogo præstandum erit.

De Cisterciensibus res adhuc multò magis conspicua est, cum vnus Malachias regularis canonicus in Hybernia tot Cisterciensium Cœnobia fundauerit, cum integra canonicorum monasteria ad Cistercienses transierint, vt patet de Alua Abbatia canonicorum regularium Leodiensium, quam S. Bernardus in monasterium Cisterciensium mutauit, & de Priore monasterij Eboracẽsis cum omnibus ferè dicti monasterij fratribus ad Cisterciẽses profectis, pro quibus ipse D. Bernardus ad Abbatem Eboracẽsem scripsit epistolam, quæ est in ordine 95. ex quorum numero videtur fuisse B. Humbertus, cuius laudes recensuit idem D. Bernardus in proprio Sermone de eodem habito.

Ordo quoque præclarissimus Carthusianorũ nonne ab ipsis regularibus canonicis fuit fundatus, & decoratus nam canonicus regularis Ecclesiæ Rhemensis fuit ipse Bruno primus instituti autor, vt in eius vita legitur, canonici duo ex primis coadiutoribus ex S. Rufi congregatione profecti, vterque Stephanus vocatus, alter Diensis, alter Burgensis, vt ex Chronicis dictæ cõgregationis, & in vita S. Hugonis Gratianopolitani apparet, canonicus regularis ipse Hugo Gratianopolitanus, cuius autoritate, & auxilio tam sancto operi manũ admouerunt, & ordinis fundamenta iecerunt, in Ecclesia regulari Gratianopolitana regulariter viuens, vt patet ex illius vita, rogante Airaldo Morianensi Episcopo descripta, canonicus etiã regularis Hugo alter Lincolniensis in Anglia Episcopus, qui primus instituta Carthusianorum in Angliam inuexit, ex Archidiacono Cantuariensi in Historia Ecclesiastica Anglicana seculo 12. cap. 35. & demum integræ domus canonicorum regularium nempe Carlesiensis, excubiarum, & Eremi nuncupatæ in initio ferè ipsius fundationis Carthusianorum ordinis illius vitæ normam amplexatæ fuerunt. ex eodem Archidiacono Cantuariense.

Congregationis quoq; monachorum ordinis D. Benedicti antea S. Iustinæ, nunc Cassinensis nuncupatæ primum autorẽ extitisse Ludouicum Balbũ Patricium Venetum postea Episco-

pum Taruisinũ tum dictæ congregationis Chronicæ, tum etiam Epitaphium eius tumulo inscriptum, quod in æde S. Iustinæ Patauinæ, videlicet in Capitulo monasterij visitur, manifestè adstipulantur, quod Epitaphium hic adijcio ad tanti Præsulis dignitatem, & vitæ sanctitatem commemorandam, illud autem est huiusmodi:

Mille quadringentis Domini currentibus annis
Quadraginta tribus, Septembris mense fluente,
Progenie Veneta Balbo Ludouicus in astris
Mente nitens, tumulo clausus sepelitur in isto.
Splendidus ille fuit, lucens virtute per orbem.
Quin etiam clemens, humilis, super omnia castus.
Alma Iustina Patauæ tunc extitit Abbas,
Cum Sancti normam Benedicti consolidauit.
Illinc Italia celebres lustrando per vrbes,
Ornauit Monachis Christo famulantibus alto
Consilij Sancti Præses, Præfectus, & autor.
Ecclesiæ pacem tractando schisma remouit.
Eugenij Quarti præcepto Præsulis Orbis
Antistes nolens est Taruisinus inunctus.

Porro eundem Ludonicum ex canonico regulari ordinis S. Augustini, & Priore S. Georgij in Alga ad ædem S. Iustinæ Patauinam migrasse, habes manifestè, & expressè ex literis Bonifacij IX. & Gregorij XII. per quas ordo canonicorum secularium S. Georgij de Alga nuncupatorum in eodem monasterio S. Georgij ad hunc effectum per supradictum D. Ludouicum resignato, fuit institutus, quæ literæ in Bullario per Laërtium Cherubinum recens edito constit. 1. Gregorij Papæ XII. videri possunt.

II. AVtores Ordinis Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captiuorum, qui sub Innocentio III. anno 1198. est inchoatus, & anno 1209. ab eodem Pontifice confirmatus, antequam dictus ordo probaretur, ad Abbatem, & Canonicos S. Victoris Parisiensis pro regularibus institutis addiscendis ab eodem Pontifice fuerunt destinati. Constat ex literis eiusdem Innocentij Papæ libro 1. fol. 233. registratis, quæ habentur etiam in Bullario inter illius Bullas Constitutione prima. Eundem ordinem Ioannes Rex Portugalliæ huius nominis III. in suis regnis cupiens instaurare, duodecim iuuenes sapientia, & ingenio præstantes delegit, quos ad Priorem S. Vincentij Vlyssiponensis nomine Franciscum destinauit, vt habitum regularem illius ordinis acciperent, & cum illo vitæ regularis institutum in eodem monasterio discerent; atque in hunc modum dictus ordo in partibus Lusitaniæ ad meliorem frugem, & pristinam disciplinam, à qua nonnihil defecerat, optimè est reformatus. Ex Chronicis dicti monasterij S. Vincentij Vlyssiponensis.

III. DE S. Dominico præclarissimi Ordinis Prædicatorum Fundatore non est dubium, quod fuerit canonicus regularis in Ecclesia Oxomensi, vt constat ex Breuiario Romano & ex Bulla Honorij III. eidem Dominico, & illius fratribus directa, per quam illius ordinem primus in hunc modum probauit, & confirmauit.

Honorius Episcopus seruus seruorum Dei. Dilectis filijs Dominico Priori S. Romani Tolosanensis, eiusq; fratribus tam præsentibus, quam futuris regularem vitam professis, Salutem, & Apostolicam benedictionem. Religiosam vitam eligentibus Apostolicum conuenit adesse præsidium, ne fortè cuiuslibet temeritatis incursus, aut eos à proposito reuocet, aut robur, quod absit, sacræ religionis infringat. Ea propter dilecti in Domino filij vestris iustis postulationibus clementer annuimus, & Ecclesiam S. Romani Tolosanensis, in qua diuino estis obsequio mancipati, sub B. Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti priuilegio communimus. in primis siquidem statuentes, vt ordo Canonicus, qui secundum Deum, & B. Augustini Regulam in eadem Ecclesia institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inuiolabiliter obseruetur.

SAnctus Antonius de Padua nuncupatus, qui primus ex ordine Seraphico B. Francisci Assisij cathedram magistralem tenuit, & sacras literas publicè est interpretatus, quem Summus Pontifex aliquando concionantem audiens, arcam testamenti appellauit, quique primus post ipsum B. Franciscum ab eodem Summo Pontifice in Catalogum Sanctorum solemni ritu est relatus, priusquam ad ordinem Seraphicum ob spem martyrij concederet, in ordine canonicorum regularium, nimirum in Cœnobijs S. Vicentij Vlyssiponensis, & S. Crucis Columbricensis admirabili vitæ sanctitate, virtutum etiam, & miraculorum splendore coruscans vndecim annis fuerat conuersatus. IV.

Beatum Nicolaum Tolentinatem, qui incomparabilis vitæ innocentia, & virtutum splendore ordinem Eremitarum Augustinensium decorauit, ex ordine canonicorum regularium, nimirum, ex collegio S. Saluatoris Castri S. Angeli Firmanæ diœcesis ad Eremitas fratris Ioannis Boni nuncupatos arctioris vitæ desiderio commigrasse, autor est B. Antonius Florentinus in Historia 3. par. tit. 24. in principio, sic scribens: *In iuuenili igitur ætate sanctè conuersans cuiusdam Ecclesia sancti Saluatoris canonicus efficitur regularis:* nam dictam Ecclesiam, quæ nunc secularium canonicorum conuentum habet, antea regularem fuisse præter vetusta illius monumenta, indicat nomen, ac dignitas Prioris inter canonicos retenta.

Demum Carmelitæ, qui quartum locum obtinent inter mendicantes, ab Alberto Patriarcha Ierosolymitano antea canonico regulari S. Crucis Mortariensis proprij instituti normam, & regulam acceperunt, quam postea Honorius III. sua constit. 8. in ordine, anno sui Pontificatus 10. probauit & firmauit.

CAPVT SEPTVAGESIMVM QVARTVM.

Catalogus omnium Ordinum, & Congregationum sub magni Patris Augustini Regula militantium.

I. Quia fuerunt nonnulli, qui Catalogos Congregationum, & ordinum sub magni Patris Augustini regula militantium describentes, pro luce non veritatem, sed proprium ingeniũ, vel commodum habentes, multa illos errorum caligine obfusos in lucem ediderunt, tandē pro libri huius colophone, siue coronide prædictum Catalogum non è turbidis fontibus, vel ex frigido cerebro haustum, sed ex veris, probatisq; autoribus & authenticis documentis collectum adnotabo: qui tamen duas in classes facilioris doctrinæ gratia diuisus erit. in quarum priori canonicorum, seu clericorum: a posteriori verò cæterorum siue mendicantium, siue non mendicantium Ordines recensebo.

Inter ordines canonicorum siue clericorum B. Augustini Regulam profitentium primus est ordo, qui in Concilijs antiquis, necnon in literis Pontificijs, Iure Canonico, Prouinciali Romano, libris taxarum Cameræ Apostolicæ, & in Praxi Cancellariæ Apostolicæ ordo S. Augustini simpliciter, & sine aliquo addito vocatur à Sanctissimis Apostolis institutus, & per B. Augustinum in Ecclesia Hypponēsi reformatus, seu restitutus, & diuinis regulis informatus. de quo libro 1. per totũ. Hic ordo iuxta varias reformationes, quas progressibus temporum accepit, in multos canonicorum cœtus fuit diuisus, & compluribus congregationibus decoratus, quarum prima est:

Congregatio Lateranensis circa annum Domini 440. per Gelasium B. Augustini discipulum inchoata, postea per Alexandrum II. circa annum nostræ salutis 1060. reparata, demum per Eugenium IV. anno 1445. restituta ex canonicis S. Mariæ de Frisonaria Lucanæ diœcesis anno 1400 reformatis, autoribus Venerabilibus, & pijs sacerdotibus Bartholomæo Romano ex familia Columnensium, Leone de Carrate S. Petri in cœlo aureo Papiæ canonico professo, & monasterij Priore, & Iuris Pontificij Doctore, necnon Thadæo de Binasco eiusdem monasterij S. Petri canonico: non autem à Fratre Iacobo Bergomēsi ex ordine Prædicatorum apostata, vt quidam autores parum religiosè, ac minus veridicè calumniantur. de cuius reformationis, & congregationis totius origine, & procursu vide libro sequenti per totum.

Secunda S. Frigdiani Lucensis, quam idem S. Frigdianus canonicus Lateranensis, & Lucensis Episcopus anno 556. sub Pelagio I. fundauit, sub tempora Alexandri II. & deinceps valdè propagata. vide hoc libro capite 45.

Tertia S. Rufi, non à B. Rufo siue Arnulpho Lugdunensi Archiepiscopo apud Valentiam in Delphinatu, sed à quatuor Cathedralibus ijsque regularibus Aueniononensis Ecclesiæ canonicis primò in Ecclesia S. Rufi Aueniononensium Apostoli, & primi Episcopi, & prope eandem ciuitatem Aueniononensem, circa annum Domini 1000 inchoata: cuius tamen caput anno 1210. Valentiam fuit translatum. vide capite 55.

Quarto S Laurentij de Plebe martyrum in Delphinatu, in Episcopatu tamen Taurinensi, de cuius origine constat ante annum 1050. autor Ven. Sacerdos Gerardus de oppido Vltij, postea Episcopus Sistariensis. vide capite 57.

Quinta S. Crucis Mortariensis, fundauit Ven. Sacerdos Adamus ex Castro Mortarij, sub Gregorio VII. circa annum 1080. quam idem Gregorius, & illius successor Vrbanus II. multis attributis priuilegijs decorauit. vide capite 46.

Sexta S. Mariæ in Portu Adriatico apud Rauennam, eodem tempore exorta, & à Ven. Petro de Honestis Ciue Rauennatensi Portuensis Cœnobij Priore sanctissimus legibus munita, quas deinde Paschalis II. sua autoritate probauit. vide capite 87.

Septima S. Nicolai de Aroasia prouinciæ Atrebatensis in Gallobelgica, cuius initium refertur ad annum 1097. autore Conone postea S. R. E. Cardinali cum socio Heldemaro. vide cap. 61.

Octaua Marbacensis in Marbach oppido Alsatiæ fundata anno 1094. vt supra capit. 59. & 66. vel anno 1090. vt Munsterus pag. 439. editionis Basiliæ. de qua vide quæ supra locis citatis diximus.

Nona S. Sepulchri Ierosolymitana post recuperatam Ierosolymam sub pijssimis, & verè Christianis Principibus Godefrido, & Balduino circa annum 1100. restituta, & dilatata. vide cap. 66.

10. S. Crucis Colimbricensis, quam anno 1131. fundauerunt tres religiosissimi Colimbricensis Ecclesiæ tunc regularis canonici Tello Archidiaconus, Michael Prior, & Ioannes Magister Scholarum, cum Theotonio, & alijs sanctis viris. vide capite 58. cum sequenti.

11. S. Mariæ ad Rhenum prope Bononiam in Emilia, quam per idem tempus nonnulli canonici regulares sese in eo loco colligentes, & vitam in melius reformantes erexerunt. Desijt anno Domini 1430. sub Francisco Ghislerio Priore, in quo penitus fuit extincta. vide capit. 48.

12. S. Victoris Parisiensis, quæ habuit initium ante annum 1120. & summis viris sanctitate, & doctrina conspicuis floruit. vide capite 56.

13. S. Iacobi de Cella Volana in diœcesi Comaclensi

clensi. fundatio monasterij annum 1000. antecedit, sed nonnisi post annum 1200. cœpit habere alia monasteria sibi vnita. vide capit. 54.

14. S. Mariæ de Crescentiaco prope Mediolanum, cuius primordia annum 1140. præcesserunt. vide capite 49.

15. Valis Viridis nuncupata, de cuius prima origine non constat, nisi quod ante annum 1200. erat instituta. vide capit. 65.

16. Nussiensis in oppido Nussiæ Diœcesis Coloniensis ab illius Ecclesiæ canonicis sub Philippo 44. Episcopo fundata. vide capit. 65.

17. S. Marci prope Mantuam per Ven. Sacerdotem Albertum Spinolam aliàs de Formigosa anno 1198. instituta. Desijt penitus ante annos circiter 25. existente Duce Mantuæ Serenissimo Vincentio Gonzaga, quo curante, monasterium S. Marci monachis Camaldulensibus est datum. vida capite 50.

18. Windesemensis in Belgio, cuius autor fuit Magister Gerardus sub anno 1386. quæ magnos progressus facit, & fecit vide capit. 62.

19. S. Saluatoris de Bononia vulgo Scopetinorum appellata, quæ Ven. & Beato viro fratri Stephano Eremitæ Augustinensi ex monasterio S. Saluatoris Ilicitani apud Senas profectò sua primordia refert. vide capit. 51. & seq.

20. S. Spiritus Venetiarum. habuit initium anno 1424 non à quodam fratre Gabriele Spoletano ordinis Eremitarum. vt quidam falsò autumant, quippe qui fratres Eremitas instituit, nō canonicos regulares; sed à quatuor religiosis clericis, & patritijs Venetis, qui cum hortante fratre Gabriele Spoletano habitum Eremitarum induissent, anno 1424. mandante Martino Papa V. eundem habitum dimittentes, & canonicorū regularium assumentes, in monasterio S. Spiritus antiquum institutum canonicorum regularium, quod ibi antea viguerat, restituerunt. vide capite 54.

21. Omnium Sanctorum Olomutiensis ante Alexandrum VI. erecta, cui idem Alexander canonicorum regularium Lateranensium titulum, & priuilegia concessit. vide capite 65.

22. S. Petri de monte Corbulo in Hetruria, quæ initium habuit sub Iulio II. de qua vide c. 54.

23. Castrinantonis in Gallijs eodem tempore instituta, cuius meminit Ioannes Trullus lib. 1. cap. 10. num. 6. ex Roberto Arboricensi. aliud non vidi.

24 Scholarium apud Bononiam, quæ ante annum. 1200. erat instituta. ex Iacobo de Vitriaco, sed aliud non reperi. vide capite 54.

II. PRæter supradictas congregationes, quæ ad ordinem S. Augustini simpliciter nuncupatum attinent, est secundus ordo canonicorū regularium sub regula D. Augustini, qui dicitur Præmonstratensis à S. Norberto Lotharingo in loco Præmōstrato anno 1120. institutus. vide c. 69.

Tertius ordo Gilbertinorum, cuius autor fuit Gilbertus de Sempingam oppido Angliæ anno 1148. vide capit. 69.

Quartus ordo canonicorum S. Iacobi de Spata, quem ferunt à Ramiro Legionensium Rege primitus institutum: verùm illi nonnisi sub Alexandro III. nomen, & regulam canonicorum regularium D. Augustini, vel post illum obtinuerunt, vt ex eiusdē Pontificis constitutione quinta liquet. vide capit. 69.

Quintus ordo S. Mariæ de Metri, siue de pœnitentia martyrum, cuius Professores vocantur canonici regulares ordinis S. Augustini. ex Martino Baronio in vita B Isaiæ Cracouiensis pag. 7. & 12. & in vita B. Stanislai pag. 10. hic ordo nūc floret in regno Poloniæ.

Sextus ordo S. Spiritus in Saxia, cuius clerici regulares sub B Augustini regula degentes in nonnullis literis Apostolicis vocantur.

Septimus ordo Cruciferorum apud Huyum Flandriæ oppidum diœcesis Leodiensis anno 1248. institutus. cuius professores in quibusdam literis Apostolicis nomine canonicorum regularium appellantur. vide capit. 69.

Octauus ordo S. Antonij Vieunensis, cuius professores anno 1297. à Bonifacio Octauo titulo canonicorum, & regula B. Augustini fuerunt donati vide cap. 69.

Nonus ordo canonicorum regularium, antea secularium in Alga per Antonium Corrarium, & alios quosdam Patritios Venetos anno 1400. fundatus. vide cap. 69. & hi omnes dicuntur canonici regulares.

10. Ordo clericorum communiter viuentium, secularium tamen, & sine votorum professione, quem instituit Gerardus Magnus apud Dauentriam in Belgio circa annum 1376. de quo vide quæ notantur in Chronico Windesemensi auper edito libro 1.

11. Ordo clericorum regularium Theatinorum, cuius fundamenta posuit anno 1524. Reuerendissim. Pater D. Ioannes Carapha Episcopus Theatinus, qui postea ad Summum Pontificatum euectus Paulus IV. est appellatus.

12. Clericorum Boni Iesu in Ciuitate Rauennæ per quosdam deuotos, & pios clericos, suadēte Seraphino Firmano ex nostra congregatione Lateranensi verbi Dei præcone feruidissimo, anno 1526. initiatus.

13. Clericorum regularium S. Majoli de Somasca, qui suam originem debet Ven. viro Hieronymo Æmiliano ex ciuitate Venetiarum sub anno 1531. qui à Paulo III. anno 1540. fuit confirmatus.

14. Clericorum regularium S. Pauli Decollati vulgo Barnabitarum ab Ecclesia S. Barnabæ olim canonicorum regularium in ciuitate Mediolani, in qua idem ordo, suadente potissimum eodem Seraphino Firmano. per tres pijssimos seruos

Dei Iacobum Morigiam Mediolanensem, Franciscum Mariam de Zacharijs Cremonensem, & Bartholomæum de Ferrarijs primitus fuit institutus.

15. Clericorum Seruientium infirmis, quem Ven. Camillus de Lælijs ex oppido Bucianico inter Samnites anno 1581. primitus incboauit, sub Gregorio XIII. postea Sixtus V. anno 1586. suo diplomate confirmauit.

16. Clericorum regularium Minorum nuncupatorum, qui sub eodem Sixto V. Romæ habuit initium in Ecclesia S. Agnetis in Agone à Clemente VIII. specialiter confirmatus. Et alij forsan sunt ordines clericorum regularium sub B. Augustini regula militantium, quorum institutio ad meam notitiam non peruenit.

III. Alij verò ordines ad secundam classem spectantes, & sub eadem B. Augustini regula instituti sunt. Primus ordo S. Barnabæ, siue Apostolicorum, quem ferunt à S. Barnaba Apostolo primitùs institutum. Verùm anno 1484. ab Innocentio Octauo, aut ab Alexandro Sexto anno 1496 B Augustini regula primitùs donatus.

Secundus ordo Cruciferorum, qui à S. Cleto Lini successore, vel à Cyriaco Episcopo tempore magni Constantini institutus dicitur, cæterum ab Alexandro III. vel Vrbano III. sub B. Augustini regula, vt videtur, reformatus, & approbatus. de quo vide in Bullario Vrbani III. constitut. 1. & Gregorij XIV constitut. 15.

Tertius Gulielmitarum, quem ferunt à Gulielmo Duce Aquitaniæ circa annum Christi 1150. sub B. Augustini regula institutum. Verùm, quæ de Gulielmo Aquitaniæ Duce dicti ordinis fundatore nonnulli comminiscuntur, reijcit Baronius tom. 12. sub anno 1136. post medium: Gulielmitas verò, quos Alexander IV. cum cæteris Eremitis in vnum ordinem collegit, qui que tandem ab vnione resilucrunt, non sub B Augustini, sed Benedicti regula ante dictam vnionem institutos, constat ex literis Innocentij IV. & aliorum, quas vide libro 1. capite 46.

Quartus ordo Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captiuorum sub Innocentio III. institutus, & ab illo sub anno 1198. confirmatus, vt ex illius constitutione prima apparet.

Quintus ordo Vallis scholarium apud Parisium per Gulielmum Scholarem Parisiensem, & tres illius socios anno 1200. sub B. Augustini regula inchoatus, & per Honorium III anno 1218. probatus, referente Renato Choppino in Monastico lib 1. titul. 1. num. 13. & Augustino Ticinensi in Dilucidario. par. 2. fol. 58. & hic ille est Gulielmus, per quem Iacobus Philippus Bergomensis, & alij nonnulli nominum æquluocatione decepti, ferunt ordinem Eremitarum in Gallijs fuisse restauratum, licet dictus ordo non spectet ad Eremitas Augustinenses.

Sextus ordo Prædicatorum per B. Dominicũ canonicum regularem sub Innocentio III. ante Concilium generale fundatus, & per Honorium Tertium anno 1216. probatus, qui magna Ecclesiæ lumina in dies protulit, & profert.

Septimus ordo Eremitarum fratris Ioannis Boni circa annum 1200. inchoatus. Verùm sine certo habitu, regula, & titulo, quæ omnia circa tempora Gregorij Noni ex concessione Sedis Apostolicæ eisdem supplicantibus facta, obtinuerunt, vt patet authenticis documentis, quæ lib. 1. capite 47. possunt videri.

Octauus ordo Eremitarum de Brittinis in diœcesi Fanensi fundatus, seu institutus, qui idem omnino fuit cum ordine fratris Ioannis Boni, qui à loco institutionis de Brittinis, & ab autore ordo Iamboniitarum est appellatus vide libro 1. eodem capite 47. §. 7.

Nonus ordo Seruorum B. Mariæ anno 1215. inchoatus, sed ab Alexandro IV. sub B. Augustini regula probatus, referente Syluestro Maurolico in Historia omnium Religionum libro 4.

10. Ordo Eremitarum Tusciæ, quos Innocentius IV. sine certo habitu, regula & titulo per Tusciam vagantes, omnes exceptis Gulielmitis in vnum ordinem collegit, eisque regula S. Augustini donatos. Eremitas ordinis S. Augustini vocari præcepit, quibus vnum Protectorem Riccardum S. Angeli Diaconum Cardinalem dedit. cõstat ex literis eiusdem Innocentij IV. libro 1. capite 25. relatis. ex quibus literis habes, vnde fabulam reijcias eorum, qui fingunt, Eremitas à B. Augustino institutos, à tempore persecutionis Wandalicæ vsq; ad generalem vnionem factam, per Alexandrum IV. in partibus Hetruriæ fuisse conseruatos.

11. Ordo Eremitarum de Fabali, siue de monte Fabali, qui sub eadem tempora exortus, quòd ante Alexandrum IV. per Marchiam Anconitanam, & loca vicina sine certo habitu, & regula vagaretur, ab eodem Alexandro certis ordinibus Eremitarum fuit vnitus, & cum illis vnus ordo conflatus. vide libro 1. capite 48.

12. Ordo Eremitarum S. Augustini nuncupatus, per Alexandrum IV, ex varijs Eremitarum ordinibus vnitus. De hoc ordine videatur Trithemius in Historia Hirsaugica sub anno 1287.

13. Ordo S. Pauli primi Eremitæ à Ven. viro Eusebio Strigoniensi anno 1215. in Vngaria inchoatus, sed à Clemente V. anno 1306. sub regula D. Augustini per suum Legatum Apostolicum probatus.

14. Ordo B. Mariæ de Mercede, quem probauit & B. Augustini regula donauit Gregorius IX. anno 1230. vide constitutionem nonam eiusdem Pontificis.

15. Ordo S. Brigidæ anno 1340. institutus, & anno 1367 ab Vrbano V. confirmatus.

16. Ordo Iesuatorum, quem idem Vrbanus eodem anno 1367. confirmauit.

17. Ordo Eremitarũ S. Hieronymi an. 1373. per Gregorium XI. sub B. Augustini regula confirmatus. floret in Hispanijs.

18. Ordo B. Ambrosij ad Nemus prope Mediolanum, quem idem Gregorius XI. eodem anno 1373. confirmauit, vt habes ex illius constitutione nona in ordine. Ex qua habes etiam, vnde illorũ errorem conuincas, qui dicunt beatum Augustinum in eodem monasterio vitam eremiticam egisse. Estque illud met, cuius ipse Augustinus lib. 8. Confessionum meminit, vocans monasterium plenum bonis Fratribus.

19. Ordo Eremitarum S. Hieronymi per B. Petrum de Pisis circa annum 1367. fundatus: Sed tamen sine obligatione votorum, cuius professores Pius V. anno 1568. ad vota emittenda obligauit.

20. Ordo alius Eremitarum S. Hieronymi de Fesulis per Gregorium XII. sub regula D. Augustini probatus, vt habes inter illius bullas constitutione 3.

21. Ordo alius S. Pauli primi Eremitæ in Ossa Lusitaniæ rupe institutus anno 1186. vt ferunt Sed anno 1562. sub B. Augustini regula constitutus.

22. Ordo Seruientium infirmis per religiosũ virum Ioannem Dei Lusitanum anno 1572. inchoatus. Et alij forte sunt Ordines in externis prouincijs sub eadem Augustini regula constituti.

IV Sunt præterea nonnulli ordines militares sub eadem regula. Primus S. Mauritij, quẽ Maurolicus temporibus Magni Basilij inchoatum asserit, & suæ assertionis Pios IV. & V. testes adhibet, quorum ipse litteras non vidi.

Secundus S. Iacobi de Spata, qui vnus ordo in duas classes, alteram Clericorum, alteram Militum est diuisus, de quo supra hoc eodem capdictum fuit.

Tertius S. Ioannis Ierosolymitani Melitensium vocatus, quem Iacobus da Vitriaco in Historia Orientali c. 64. fatetur, Redemptionem Ierosolymæ per Gotifredum præcessisse post ipsã recuperationem ab infidelibus sub certo habitu regulariter institutus, ex eodem Iacobo de Vitriaco.

Quartus S. Lazari Ierosolymitani, quem sub regula B. Augustini institutum fatetur Alexander. VI. constit. 1.

Quintus S. Mariæ de Mercede, qui etiam in Clericos, & milites est diuisus, à D. Petro Rege Aragoniorum institutus, & per Gregorium IX. confirmatus, de quo in illius bullis constit. 9

Sextus S. Sepulchri Ierosolymitani, qui Patriarchæ Ierosolymitano obedientiam præstabat, de quo Iacobus Villamõtius, Ioannes Zwslardus, Bartholomæus à Salignaeo, & alij, post captam ab infidelibus Ierosolymam fere extinctus. Fertur habere nonnullos Prioratus in partibus Galliarum. Videatur Franciscus Menenius in libro cuius est titulus, Deliciæ Equestrium. Alij alios ordines militares addunt, vt Equitum Iesu Christi in Lusitania, Theutonicorum in Germania, S. Michaëlis, & S. Spiritus in Gallijs, quos tamen sub regula D. Augustini institutos nullo documento authentico cognoui. Hunc Catalogũ ex probatis scripturis, & autoribus fide dignis collectũ, sicum alijs per Ludouicum de Angelis, Cornelium Lancillottum, & autorem quendam anonimum post libellum B. Humberti de tribus votis, & alios nonnullos recentiores editis conferas, habebis, vnde non solum paucos defectus illorum suppleas, Sed plures etiam errores in illis corrigas & emendes.

Finis Libri Secundi.

DE CONGREGATIONE LATERANENSI:

PER

FRIGDIONARIOS CANONICOS RESTITVTA

LIBER TERTIVS.

GABRIELE PENNOTTO NOVARIENSE EX CONGREGATIONE LATERANENSI Abbate, ac Theologo Autore.

Cum Licentia Superiorum.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Excudebat Gerhardus Greuenbruch,
ANNO M. DC. XXX.

REV.MO PATRI ET D. D. CONSTANTINO FASEOLO LAVDENSI,

CANONICORVM REGVLARIVM CONGREGATIONIS SALVATORIS LATERANENSIS ABBATI GENERALI VIGILANTISSIMO.

Gabriel Pennotus Canonicus,& seruus humilis reuerentiam,& Obedientiam.

SVB tui felicissimi regiminis auspieijs,Reuerendissime Pater, Sacræ Constantinianæ Basilicæ,LateranensisqueCongregarionisHistoriam ex vetustis illarum monimentis, Summorumque Pontificum diplomatibus, & alijs probatis autoribus, authenticisque documentis, si non pro dignitate luculenter politam,& exornatam,saltem fideliter collectam,& ordinatam,in lucem publicam aliquando tandem emittere curaui. Sic enim fieri postulabat, vt opus tuo potissimum consilio,& imperio susceptum,& inchoatum,tuis auxilijs desudatum, tuo etiam nomine decoratum,& munitum in publicum prodiret,non ob hanc solummodo rationem,vt inter alia complura per tuam Amplitudinem in regenda Lateranensi Familia præclarè gesta, quibus & Canonicæ disciplinæ vigor,& Sacrarum literarum studia mirifice pullulauerunt, ac refloruerunt, illud etiam laudis tibi accederet istam videlicet non vsque adeo leuem prouinciam, à compluribus quidem laudatam,& ab omnibus optatam,sed à nemine hactenus, quod viderim tentatam, te suasore,autore, ac moderatore quadam tenus elaboratam: verùm etiam (quod non absque peculiari Dei consilio factum crediderim) vt series historicæ huius narrationis, cuius in Magno Constantino Lateranensis Basilicæ autore primus limes ponitur, in altero Constantino supremo Lateranensis Congregationis, Præside, moderatoreque, si non imperio,certè pietatis, Religionis, integritatis,omnigenæque virtutis, & eruditionis meritis magno,& maximo nouissimus locaretur. Porro autem,etsi,quid in ipsa prouincia obeunda præstitum fuit, non admodum laboriosum sit vel ex sola lectione diuinare,duo nihilominus quantum per angustiam temporis,& virium tenuitatem concessum est,efficere sategi. Alterum,vt in historia texenda ratio temporum exactè seruaretur & vbi fieri potuit, per annos singulos(quod ab anno 1400.vsque ad 1623.præstitum est) vbi verò propter difficultates inuincibiles id efficere non licuit, saltem per secula ferè singula diduceretur. Alterum vt in Monasterijs seu Canonijs nostræ Congregationis, siue post reformationem Frigdionariam,siue ante illam,& ante BonifaciumVIII. recensendis,eorum origines, & fundationes,quantum ex authenticis Scripturis expiscari concessum est,clarè, distinctè dilucideque ponerentur: notatis illorum fundatoribus,necnon viris sanctitate,vel doctrina, vel dignitate conspicuis,è Collegijs singulis profectis, additis Priuilegijs Romanorum Pontificum, Imperatorum,& Principum,illis præsertim, quæ in compilatione ante aliquot annos facta per nostrum Basilium Sirenium desiderari videbantur. Quorum omnium, ac simul aliorum ab ipso Sirenio typis editorum animus fuerat compendium vnà collectum in hunc Tertium Librum comportare: Verùm præ laboris,& voluminis magnitudine, temporisque breuitate id integrum non fuit. Quam ob causam aliqua etiam omissa, quæ post volumen absolutum,& exscriptum denuo ad manus meas venerunt: alia pleraque omnia, vt ingenue di-

cam, præmaturè nimis,& concito gradu,tumultuariaque potius oratione collecta vel agglomerata,siue confarcinata: quàm accuratè dispositа, ne dicam polita,vel eleganter exornata. Verùm nostros defectus forsan aliquis supplebit diligentius,addet,poliet,exornabit,& vt nostri Poetæ Cremonensis verbis nunc vtar:

Spero etiam fore, cum, quæ nos extundimus ipsi,
Olim aliquis Diuis, & musis charior ipsis
In melius feret, atque impensius arte polibit.
Et quæ iam nostro primò patefacta labore est,
Mollius ille viam solidabit marmore secto.
Mi sat erit specimen clari monstrasse laboris.

Lætor interim quàm maximè,præsentem,etsi læuissimam ingentissimi amoris,summæque in amplitudinem tuam tum obseruantiæ, tum reuerentiæ patefaciendi occasionem mihi semel oblatam,vt quem olim condiscipulum intimè dilexi,quemque deinceps Theologum,& Verbi Dei præconem eximium, & in gerenda monasteriorum concreditorum Præfectura Præsulem prudentissimum,æque vt vigilantissimum admiratus sum, nunc tandem in supremo Congregationis culmine dignissime locatum,concessum sit,exiguo licet momento,venerari. Deumque Optimum obnixè deprecor vt incolumem,fœlicioremque in dies R.mam P.tem tuam,& mei memorem sua clementia tueatur. Romæ ex Canonica S.Mariæ Pacis XVIII. Calend. Decemb. Anni MDCXXIII.

CAPITA LIBRI TERTII.

CAPVT PRIMVM.

Basilicæ Lateranensis nomenclatio multiplex.

I. Venerabilis, & sacræ congregationis Lateranensis originem, & procursum hoc tertio libro, si non pro dignitate, saltem pro viribus prosecuturus, omissis pluribus, quæ Ioannes Diaconus Lateranensis proprio volumine ad Alexandrum Tertium, & Onuphrius quatuor libris Lateranensi Capitulo nuncupatis, de ipsa Ecclesia Lateranensi egregiè, dilucidè, copiosissimèque differuerunt, priusquam ad rem ipsam me conferam, non alienum à meo instituto futurum existimaui, si loco præfationis (vt aiunt) de nominum Basilicæ, & Lateranensis, origine, & ratione, necnon de ijs, qui dictam Basilicam primi fundauerunt, vel labentem restituerunt, vel bonis temporalibus ditauerunt, de illius super cœteras Vrbis, & orbis Ecclesias eminentia, & dignitate quàm breuissimè disputarem.

Igitur Basilicam, vt ab hoc nomine sermonem exordiamur, ἀπὸ τοῦ βασιλέως quod est Regno dictam, Regiam Latinè nuncupari, periti omnes concedunt: Græci vero Basilicas, siue Regias eas domus dicebant, in quibus tanquam in locis publicis, & regijs publicè negotiationes, vel consilia, vel iudicia exercebantur, & inde factum vt loca, in quibus res huiusmodi tractarentur, propriè Basilicæ sint vocatæ: quanquam nullus amplius in illis Rex habitaret. Hinc Vitruuius libro 5 Basilicas foro adiunctas esse debere scribit, & Plinius in quadam epistola *Descenderam*, inquit, *in Basilicam Iuliam auditurus, quibus proxima comperendinatione respondere debeam.* & Seneca: *Fremitu iudiciorum Basilicæ resonabant.* & Cicero in Verrem: *Forum plenum, & Basilicas videmus.* Postea verò nomen Basilicæ latiorem significationem habuit: nam Iureconsulti de verborum significatione, Basilicam esse dicunt omnem locum publicis vsibus deputatum. Quidam Basilicam accipiunt pro loco domus ampliori, vbi dominum expectabant salutatores, patronos clientes, dominos serui, vbi etiam choreæ, conuiuiaque maiora fieri solebant. cæterùm cum abrogato paganismo Christianismus passim vires acquisiuisset, & veteres Christiani Constantini edictis Christum liberè colere cœpissent, tunc ædes publicas, & sacras, ad quas sacra facturi, & tractatori conuenirent, plurimas, & magnificentissimas fabricare cœperunt, quas quia non ad formam templorum Gentilium rotundas, vel quadratas, ne Ethnicos æmulari viderentur, sed more Basilicarum oblongas exstruebant, eas non templa, sed Basilicas vocauerunt, tum ob dictam causam, tum etiam quòd in eis omnium summo Regi, ac Domino sacrificia fierent: in omnibus enim rebus Gentilium superstitionem auersari studebant, præsertim in ritibus, & cæremonijs Religionis: ne quæ Gentiles Dæmonibus, ipsi Deo tribuere viderentur. Card. Bellarminus libro 3. de Cultu Sanctorum capite 4. ad finem: *Est enim*, inquit, *obseruandum, secundum veterum Patrum doctrinam, templum & basilicam non esse synonima: & licèt de eadem domo sæpe dicantur, tamen dici sub diuersissimis rationibus.* Sed & D. Hieron. epist. ad Riparium inquit, Vigilantium adnixum, vt cum Iuliano persecutore sanctorum Basilicas aut destrueret, aut in templa conuerteret. Est igitur apud Christianos Basilica domus magnis substructionibus in honorem Dei, ad sacra in ea facienda, & Deum in ea speciali quodam modo colendum, fabricata, quales sunt, quæ Romæ S. Petri, S. Pauli, Lateranensis, & similes nuncupantur. His expeditis de nomine Lateranensi nunc dicendum.

Laterani Gentis Sextiæ vetustissimæ Plebeiæ cognomen extitit, (fuit enim & Sextia Patricia) eius, & aliorum multorum origo incerta. II.
Sunt, qui putēt, vel à latere, quod terræ in fornice excoctæ corpus solidum est, quo in fabricis vtimur, vel à latere, quod animalis pars est, & in volatilibus infra alam, hoc cognomen deductum. Vt vt res fuerit, primus Romanorum hoc nomine, siue cognomine vsus est L. Sextius, Sex. F. N. N. Sextinus, qui Lateranus cognominatus est: hic enim, vt ex vastis marmoreis Capitolinis liquet, cum L. Æmilio L. filio Mamertino Patricio primum Consul Romæ è plebe creatus est anno Vrbis CCCXXVII. cum eius Tribuni Plebis præcipuè opera plebs post multas seditiones, & certamina Consulatum è Patriciorum potestate in se etiam transtulisset. Hunc Diodorus L. Lateranum vocat. Post hunc nulla mētio Lateranorum vsq; ad Neronis, & sequentiũ Imperatorum tempora facta inuenitur. Sub Nerone verò Plautij Laterani, sub Marco Aurelio Sextilij Laterani, sub Seuero C. Laterani mentio habetur. Plautium Lateranum suffectum Consulem designatum P. Silio Nerua, & C. Iulio Attico Vestino Consule anno Vrbis DCCCXVIII. Imperij verò Neronis XI. Pisoniana coniuratione, Tacitus l. 15. profitetur: *Annæus Lucanus*, inquit, *Plautiusq; Lateranus Coss. viuida odia in Neronis coniurationem intulere, Lucanum propriæ causæ accendebant. Lateranum Consulem designatum nulla iniuria, sed amor Reipublicæ sociauerat:* & paulo post: *Proximam necem Plautij Laterani Coss. designati Nero adiungit adeo properè, vt nõ cõplecti liberos, non illud breue mortis arbitriũ permitteret. Raptus*

in locum seruilibus pœnis sepositum, manu Tatij Tribuni trucidatur, plenus constantia silentij, nec tribuno abijciens eandem conscientiam. De Sextilio Laterano Iulius Capitolinus in vita L. Veri Imperatoris, *Post quæsturam*, inquit, *statim Consul est factus cum Sextilio Laterano.* Fuit is annus Vrbis CMVII. cuius consulatum commemorat hæc vetusta marmorea tabula:

SEXTILIO LATERANO
AQVILIO ORFITO COSS.

Claudij Laterani mentio extat in hac vetusta inscriptione, quæ est Augustæ Vindelicorum in domo Cunradi Petingerij sic:

MERCVRIO
CVIVS. ÆDES. A. TERGO.
SVNT.
A. P. CLAVDIVS LATERANVS.
XV. VIR. SAC. FAC.
COS. DESIGN.
LEG. AVG. PROPR.
LEG. III. ITAL.
V. S. L.M.

Quando verò is Consul fuerit, incertum: illud tamen constare potest, cum post Marci Imperatoris tempora fuisse, necesse esse, nam is Legionem tertiam Italicam cuius hic Proprætor dicitur, instituit. In fastis Consularibus cuiusdam Laterani mentio habetur sub Imperio Seueri anno Vrbis CMLVI.

III. AQuonam istorum Ædes Lateranenses, quas Romæ in monte Cœlio, vbi nunc est Basilica Constantiniana, fuisse, refert in vita Marci Imperatoris Iulius Capitolinus, primùm constructæ, vel denominatæ fuerint, non est ita clarum. In Marco autem Aurelio sic scribit idem Capitolinus: *Marcus imperator natus est Romæ in Monte Cœlio vj. Calend. Maij, Auo suo II. & Augure Cos. educatus est in eo loco, in quo natus est, in domo aui sui Veri iuxta ædes Laterani: Hinc eius aneam equestrem statuam per longa annorum secula eò loci permansisse constat.* Iuuenalis Lateranorum ædes, quas egregias fuisse conscribit, Plautij Laterani Cos. desig. à Nerone interfecti fuisse, subindicare videtur Satyra 10. vbi de Neronis sæuitia loquitur, cum ait:

Temporibus diris igitur, iussuq; Neronis
Longinum, & magnos Senecæ prædiuitis hortos
Clausit, & egregias Lateranorum obsidet ædes
Tota cohors.

Iuuenalis sententiam confirmare videtur S. Hieronymus in epitaphio Fabiolæ, vbi ait: *Quis hoc crederet, vt post mortem secundi viri in semet reuersa, saccum indueret, & errorem publicè fateretur, & tota vrbe spectante Romana, ante diem Paschæ in Basilica quondam Laterani, qui Cæsariano truncatus est gladio, staret in ordine pœnitentium?* Nullius enim prætere a Laterani mentio extat, ab aliquo Imperatore occisi, præter huius Plautij. Quare si iste Plautius is est, cuius ædes Lateranenses fuerunt in monte Cœlio, necesse est, cum Lateranum, qui sub Seuero Consul cum Rufino fuit, è gente Plautia fuisse, huiusque Laterani, à Nerone interfecti, pronepotem, vel abnepotem: Ipse enim Seuero Augusto gratissimus, atq; in omnibus bellis ciuilibus, & externis maximo vsui fuit. Quapropter, vt ait Aurelius Victor in Seueri vita, ab eo valde ditatus est, ex quibus diuitijs auitas ædes Lateranenses magnificentissimas refecit in monte Cœlio, ait enim: *Seuerus beneuolentia, quò inclinasset, mirabilis, ac perpetua, ad quærendum diligens, ad largiendum liberalis, in amicos, inimicosq; pariter vehemens, quippe qui Lateranum, Cilonem, Annulinũ, Bassum, cæterosq; alios ditaret, Aedibus quoque memoratu dignis, quarum præcipuas videmus Parthorum, quæ dicuntur & Laterani.* Vnde tam Sext. Rufus, quam P. Victor in libris quos de regionibus vrbis Romæ scriptos reliquerunt, in Regione II. Cœlimontium domos Parthorum, & Laterani sigillatim commemorant. Ab hoc igitur Laterano Seueri amico insignes ædes illas Lateranenses factas, siue restitutas, ex Sexto Victore facilè coniectare licet. Quarum possessionẽ, aut virili Plautiorum genere deficiente, aut per confiscationẽ, aut alio quouis casu, Fiscus progressu temporis occupauit: nam victo, & occiso Maxentio centesimo decimo anno post Lateranum illum, eas in potestate Faustæ Augustæ vxoris magni Constantini fuisse, conuincitur ex Optato Mileuitano lib. 6. contra Donatistas, vbi sic scribit: *Ab Imperatore Constantino Iudices dati sunt in causa Cæciliani Carthaginẽsis Episcopi Maternus Coloniensis, Rheticius Augustodunensis, & Maternus Arelatensis Episcopi. quibus Romam venientibus conuocatis à Papa Miltiade XV. alijsq; Italis Episcopis, in domo Faustæ Lateranensi concilium coactum est, Constantino, & Licinio Augustis III. Cons. VI. nonas Octobris, die feria sexta.* Fuit is annus Christi CCCXIII. quo anno 3 Idus Decemb. Miltiades Papa moriens, successorem habuit in Episcopatu magnum Syluestrum, inter omnes Romanos Pontifices clarissimum, cuius rogatu, vt Damasus refert, Imperator Constantinus, qui Romæ per eos annos commorabatur, aliquot magnas basilicas, & in ijs Lateranensem excitauit.

ABhis ædibus Lateranensibus in II. Vrbis Regione Cœlimontana, in quibus magnus Constantinus Basilicam exstruxit, Lateranensis Basilica est deinceps nuncupata, quæ alijs etiam nominibus vel à fundatore, vel à titulo, vel aliunde dicta est Basilica Constantina, Basilica Saluatoris, Basilica Aurea, Templum Misericordiæ, Asylum, Ecclesia Vniuersalis, Apostolica, Romana, & mater Ecclesiarum: his enim titulis decoratam, ex Romanorum Pontificũ diplomatibus, & vetustissimis ipsius Ecclesiæ tabularijs, & monumentis passim inuenimus. Dicitur n. Basilica Constantiniana à magno Constantino, qui eã in suis ædibus construxit, vt sequenti capite patebit. IV.

tebit. dicitur Basilica Saluatoris, non ea solùm ratione, quod à magno Pontifice Syluestro in honorem Saluatoris nostri Iesu Christi sit consecrata, verum etiam quia prima extitit inter omnes Ecclesias in toto orbe Saluatori Christo nũcupatas. Nam quod in sermone de Passione Imaginis Saluatoris scribit Athanasius, Synagogam Iudæorum Beriti maiorem primam omnium in honorem Saluatoris dedicatam, indeque per varias Prouincias morem aduectum, Basilicas, vel Oratoria sacrandi in honorem Saluatoris, de Orientalibus, nnn de Occidentalibus intelligere oportet: cum constet, ipsam Lateranensem Basilicam primam omnium Ecclesiarum solemni ritu dedicatam: præterquam quod sermo ille de Passione Imaginis Beriti non B. Athenasium Alexandrinum, sed alium longe posteriorem autorem habet. vt scitè Cardinalis Bellarminus in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis in Athanasio notauit.

Tertio, Basilicam Auream nuncupatam reperio apud D. Gregorium in suo Registro lib. 2. qui sic incipit: *In nomine Domini, Indictione decima, de anno ordinationis eius secundo, mense Septembri, temporibus Papæ Gregorij, Consulatus Mauritij Augusti anno septimo, depositus est Laurentius, qui primus fuerat in ordine Diaconij Sedis Apostolicæ, propter superbiam, & mala sua, quæ tacenda duximus: & factus est Archidiaconus Honoratus, coram omnibus Presbyteris, & Diaconibus, notarijsq́, Subdiaconibus, vel cuncto clero in Basilica Aurea.* puto autem, ita vocatam quod auro tecta, & vario emblemate tota esset exornata. Quarto, dicta est Asylum, siue Templum Misericordiæ, teste Onuphrio lib. 1. cap. 5. in hunc modum scribente: *Templum item Misericordiæ, siue Asylum vocatum inueni, quod qui ad eam quouis crimine obstricti confugissent, inde à Præfectis rerum capi, extrahi, & ad pœnam postulari non poterant. Hinc factum est, quod antiquitus per parastatas, & frequentia ostia, siue intercolumnia, tota penè peruia fuerit, quæ non nisi telis, & cortinis occludebantur: quo omnibus ad eam confugientibus facilius pateret aditus. Frequentium porro ostiorum ex vtroque Basilicæ latere, quanquam muro clusorum, adhuc vestigia extant, vbi manent presbyteri pœnitentium.* Subdit deinde Onuphrius in eodem loco: *Dicebatur etiam Apostolica Ecclesia, Vniuersalis Ecclesia, Romana Ecclesia, Apostolica Sedes, caput, mater, & magistra Ecclesiarum, & similibus appellationibus honestata inuenitur, quod ab Apostolo Petro fundata, cæteris omnibus mundi Ecclesijs præerat, & ab ea doctrinam rectorum dogmatum accipiebant, re videlicet continente pro re contenta accepta. Aula etiam Dei appellabatur, quod typum quendam, seu similitudinem cœlestis Ecclesiæ gereret, atque ideo in ea die, noctuque in omnibus horis Canonicis, & Missarum mysterijs quotidie campana festiuo more pulsarentur. Inde est etiam, quod cum missa in ea celebrantur, non dicitur tertia vice, qua repetitur Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, dona nobis pacem, sed tantum, miserere nobis, idque etiam tertio, quod in cælesti Ecclesia, cuius ista gerit typum, sempiterna pax sit. In sacris quoque horis Canonicis tantum Oratio Dominicalis Pater noster dicitur, vt intelligatur, eam primam omnium Ecclesiarum esse, quæ summam tantum omnium orationum frequentet, & quæ Saluatoris nomini dicata est, non nisi Saluatoris orationem, quam discipulos suos docuit, vsurpet.* Hæc Onuphrius ibidem.

CAPVT SECVNDVM.

Qui Lateranensem Basilicã vel fundauerunt, vel instaurauerunt, vel bonis temporalibus vsque ad Bonifacium VIII. ditauerunt.

I. CVm magnus Imperator Cõstantinus Augustus post miraculosam Crucis in cœlo visionem, partamque de Tyranno Maxentio victoriam perfectè in Christum credidisset, ne fides illius bonis operibus vacua putaretur, infinita, maximaq; beneficia, tanto Principe digna, Christianæ Religioni contulit: ac in primis multis legibus per orbem vniuersum promulgatis, Christianam Religionem aduersus inimicorũ vim, & audaciam communiuit, omnibus Imperiũ Romanum incolentibus edicens, vt Christum cuique libere, quod hactenus interdictum fuerat, colere liceret. Mox inanium Deorum templis clausis, profana sacrificia fieri vetauit. deinde ad Basilicarũ, & templorum erectionem, vt in ijs Christiani suos cœtus cogere, Christumque Saluatorem adorare possent, animum suum conuertit: multasque sacras ædes per diuersas orbis terræ partes, Imperiali magnificentia dignas, extrui mandauit, pecunijs è fisco suo in tantum opus largitis, ac inter illas circa annum Domini CCCXV. ædes magnificas, & egregias Lateranenses, de quibus superiori capite disseruimus, siue ab vxore Fausta, siue hactenus ab se possessas. B. Papæ Syluestro, & S. R. Ecclesiæ donauit, & publicis sumptibus in magnificentissimam, sub sancti Saluatoris D. N. IESV CHRISTI nuncupatione, Basilicam conuertit, propinquo etiam Palatio, ad Pontificum Romanorum vsum, à fundamentis excitato, in quo Pontifices per annos plus mille iuxta dictam Basilicam habitauerunt: quæ præter præcipuam S. Saluatoris, cui dedicata fuit, appellationem, ab autore quoque Basilica Constantiniana, & ab antiqui loci recordatione Lateranense palatium, & Lateranensis Basilica, & ob alias causas alijs nominibus est nuncupata,

quæ omnium totius orbis terrarum & tempore, & loco primaria basilica reputatur, vt tradit Nicolaus Papa in epistola ad Michaëlem Imperatorem. Quam postea perfectam S. Sylnester Papa primam omnium publicè 5. Idus Nouemb. consecrauit, & dedicauit, cum hic dedicationum ritus ante in vsu in Ecclesia Romana non esset: ex quo deinceps tempore per omnes orbis terræ partes vsus inualuit, vt ædificia publica in Christi, & Sanctorum honorem fabricata, solemnibus quibusdam ritibus ab Episcopis consecrarentur: nam idem Pontifex Syluester aliquot Basilicas, ab eodem Imperatore in honorem SS. Petri & Pauli, & S. Crucis, & Sanctorum Laurentij, Agnetis, Petri & Marcellini martyrum constructas, eodem ritu consecrauit.

11 QVæ verò ornamenta aurea, & argentea, cruces, imagines, picturas, vestes, prædia, redditus vectigalia, & alia bona temporalia præfatæ Basilicæ, pro illius ornatu, & clericorum in ea deseruientium sustentatione, idem pientissimus Imperator largitus fuit, habentur apud Damasum in suo Pontificali, necnō in primo volumine Conciliorum, ante Generale Concilium Nicenum, in hunc modum exarata. *Huius temporibus fecit Constantinus Augustus Basilicas istas, quas & ornauit, Basilicam Constantinianam, vbi posuit dona ista: Fastigium argenteum, habens in fronte Saluatorem sedētem in sella quinque pedum, pensantem libras 120. & duodecim Apostolos, habentes singuli quinos pedes pensantes libras 90. cum coronis ex argento purissimo. Item à tergo respicientem in abside Saluatorem sedentem in throno, in pedibus quinque, ex argento purissimo, pensantem libras 140. & Angelos quatuor ex argento, in quinis pedibus, qui pensant singuli libras 105. cum gemmis Alabandenis. fastigium ipsum pensat libras duo millia 25. coronas quatuor ex auro purissimo cum delphinis viginti, pensantes singula libras 15. Pharum ex auro purissimo cum delphinis quingentis, cum catena, qui pensant libras 25. Cameram Basilicæ ex auro pensante in longum, & in latum libras 50. Altaria septem ex auro purissimo pensante libras ducētas. Patenas aureas septem. pensantes singula libras 30. Patenas argenteas sexdecim, pensantes singula libras 30. Scyphos ex auro purissimo septem, pensantes singulis libras 10. Scyphum singularem ex metallo corallo ornatum, & vndique de gemmis prasinis & hyacinthinis auro interclusum, ex omni parte, qui pensat libras viginti, & vncias tres. Scyphos argenteos 20 pensantes singuli libras quindecim. Amas ex auro purissimo duas, pensantes singula libras 50. portantes singula medimnos tres. Amas argenteas 20. pensantes singula libras 10. portantes singula medimnos singulos. Calices minores ex auro purissimo 40. pensantes singuli libras singulas. Calices minores ministeriales quinquentos, pensantes singuli libras duas.*

Ornamenta in Basilica. Pharum cantharum ex auro purissimo ante altare in quo ardeat oleum nardinum pisticum, cum delphinis octoginta, pensantem libras 30. Pharum cantharum argenteum cum delphinis 20. qui pensant libras 40. vbi ardet oleum nardinum pisticum. Pharos cantharos argenteos in gremio Basilicæ 45. pensantes singuli libras 30. vbi ardet oleum suprascriptum. In parte dextera Basilicæ pharos argenteos 40 pensantes singuli libras 20. Pharos cantharos in læua Basilicæ argenteos 25. pensantes singuli libras 20. Cantharos cerostratos in gremio Basilicæ argenteos 50. pensantes singuli libras 20. Metretas tres ex argento purissimo, pensantes singula libras 300. portantes medimnos decem. Candelabra ex auricalco numero 7. quæ habent pedes denos, cum ornatu ex argento, interclusa sigillis Prophetarum, pensantia singula libras trecentas, quæ consistunt in seruitio luminum. Massam Gargillanā in territorio Suessano, præstantem solidos 400. Massam Bauronicam in territorio Suessano, præstantem solidos 360. Massam Aurianam in territorio Laurentino, præstantem solidos 500. Vrbanam in territorio Antiano, præstantem solidos 240. Massam Castis in territorio Catanensi, præstantem solidos 1000. Massam Trapeas in territorio Catanensi, præstantem solidos 1650. Thymiamateria duo ex auro purissimo, pensantia libras 30. Donum aromaticum ante altaria singulis annis libras 150.

AD prædictorum verò intelligentiam nomina quædam explicanda, quorum vsus nostro seculo recessit. Fastigium idem erat, quod tectum internè Basilicam operiens, laminis argenteis malleo deductis compactum. Camera idem, quod absida, quā & tribunam dicimus. Pharum, id est candelabrum, supra quod candelæ, aut lampades ardebant, vel pede suffultum, vel ex catena pendens, quod à nostris lampas vocatur. Phara canthara candelabra, seu lampades cum vasis ad oleum continendum: Cantharum enim vas ad liquida, vt oleum, vinum, & similia seruanda, propriè significat. Canthara cerostata Candelabra, super quibus cerei ardebant, vel patenæ supra cādelabra, ad excipiendas ceras liquantes, ac defluentes, ipsis cereis suppositæ. Amæ, vel amulæ idē quod vasa grandia, ad capiendum vinū, & aquā, ad ornatum Basilicæ spectantes, vel ad seruandū vinum, & aquam, quæ in vsum incruenti sacrificij veniebāt. Thymiamateria, vasa, quæ Thymiama continebant, quales nunc nauiculæ, in quib' incensum ferimus, thuribulo imponendum. De his, & alijs id genus plurimis scitè, ac locupletissime Iulius Cæsar Bulengerus lib. 2. de Donarijs Pontificum per totum. Massa idem prorsus, quod Massum, vel mansum: Mansum verò prædium esse, quod duo bouum paria quotannis colunt, definiunt Glossa, & Innocentius in cap. I. de Censibus. Cuiacius autem fundum, vnde quis se, & suam familiam commodè alere possit, & vectigal dominis soluere, mansum vocari affirmat, de Feudis lib. 1. tit. 1. §. Si quis de manso. & ibi Baldus. Apud nostros Insubres quotidianus, & cōmunis est vsus huius nominis massæ vel Massariæ, à qua massarij rustici dicuntur, qui mansos, vel massas, vel massarias excolunt. 12

POst magnum Constantinum primus, qui in Lateranensi Basilica fabricauit, fuit Leo Papa huius nominis I. Onuphrio autore lib. 1. c. 7. quem Summum Pontificem anno 440. renunciatum, in ipsa Basilica Cameram exstruxisse, scribit Anastasius Bibliothecarius. putat vero Onuphrius, idem fuisse cameram, & absidam, quam nos tribunam dicimus. Verum cum credibile nō sit, Constantinum Basilicam sine absida primitus construxisse, rationabilius est opinari, cameram à
IV. Leone I. fabricatam porticum fuisse rotundam, non nullis columnis, & parastatis fultam, quæ retro absidam nunc etiam videtur. Ipsam autē absidam ante Leonis I. Pontificatum musiuo elegantissimè ornatam à Constantio Honorij Imperatoris sororio, Gallæ Placidiæ coniuge Valentiniani III. genitore, inscriptio ab eodem Onuphrio relata sic testatur: *Flauius Constantius, Fælix, Victor, Magister vtriusq; militiæ, Patritius, & Cōsul ordinarius, & Padusia illustris fœmina eius vxor, voti cō-potes, de suo fecerunt.* Hæc Padusia prima Constantij vxor extitit, qua defuncta Gallam Placidiam superinduxit.

Post tempora Leonis I. vsque ad Sergium III. Pontificem nihil de Lateranensis Basilicæ fabricis, vel substructionibus, aut reparationibus apud autores veteres, teste Onuphrio scriptum inuenitur: etsi probabile nullatenus sit, tot seculorū intercapedine non fuisse pluribus vicibus reparatam, & exornatam. Contrarium scribente Anastasio Bibliothecario in Sergio I. Porro quod sub Stephano VII. qui Bonifacio VI. successit, anno salutis humanæ 896. illius tectum cum magna parte parietum superiorum vsque ad peristilia columnarum ab absida vsque ad portas maiores terræ motu corruisset, & quod grauius est, in diro schismate inter Formosum, Bonifacium VI. & nonnullos sequentes Pontifices, omnibus ornamentis aureis, argenteis, & thesauris expoliata, fracta, disiecta, & deserta per integrum septenniū mansisset, quo tempore diuina in eadem Basilica penitus siluerant. Sergius III. in Sede Pontificali constitutus, cum iura Pontificatus in pace tandē obtinuisset, ruderibus repurgatam, totam fere à fundamentis restituit, & musiuo elegantissimo exornatam, in pristinum nitorem, faciemque reduxit. Ornamenta vero aurea, & argentea, quæ sublata fuerant, vel recuperauit, vel noua refecit. Extabat in absida memoria reparationis, sequentibus versibus musiuo sic axplicata.

Augustus Cæsar, totum cum duceret orbem,
Condidit hanc aulā, Syluestri Chrismate sacrā.
Iamq; salutifera lepra mundatus ab vnda,
Ecclesia hic sedem construxit primus in orbe
Saluatori Deo, qui cuncta salubriter egit:
Custodemq; loci pandit te sancte Ioannes.
Inclinata ruit senio voluentibus annis.
Spes dum nulla foret, per vestigia prisca recōdi,
Sergius ad culmen perduxit Tertius ima,
Cœpite ornauit pingens hæc mœnia Papa.

Supra fores verò ipsiua Basilicæ in interiori parte sequentia carmina è musiuo legebantur.

Sergius ipse pius Papa hanc, qui cœpit ab imis,
Tertius expleuit, istam, quam conspicis aulam.

Ioannes autem XII. qui sedit anno 956. renouauit eandem Basilicam, si vera sunt quæ scribit Onuphrius lib. 1. cap. 7. quanquam difficile id crediderint, qui huius Pontificis vitam, ac mores perspectos habebunt, quos Platina, & alij autores describunt.

CÆterum āno 1060. Alexander II. ex Canonico Regulari eiusdem Basilicæ primū Lu- V.
censium Episcopus, ac exinde Summus Pontifex creatus, primo quidem suis Canonicis dimidium oblationum Aræ maximæ donauit, & domos Basilicæ adiacentes, & prædia multa in varijs vrbibus, & locis Italiæ consistentia, quę omnia in priuilegio ipsius Alexandri notata fatetur idem Onuphrius lib. 2. c. 2. cuius priuilegij meminit Anastasius IV. qui altero priuilegio illud prius renouauit. Deinde Innocentius II. ex eodem Collegio canonicorum regularium Lateranensium assumptus, anno 1130. centū libras monetæ Lucēsis Lateranensi Basilicæ, ac monasterio donauit, ex quib' Bernardus tūc monasterij Prior, postea Cardinalis, & Episcopus Portuensis aliquot possessiones emit, nō longe ab Vrbe, iuxta formas, & prope Ecclesiam S. Helenæ. Tectum quoque Lateranensis Basilicæ, ruinæ proximum, suis sumptibus refecit, nouis trabibus repositis, quas Rex Siciliæ Rogerius, Pontificis rogatu, eidem Ecclesiæ de Calabria transmittens donauerat. Turrim quoque campanariam, quæ ruinam minabatur, renouari iussit, & plurima dona eidē Basilicæ obtulit. Lucius quoque II. qui ex Lateranensi canonicorum monasterio assumptus fuerat, Ecclesiam S. Ioannis ante portam Latinam, cum omnibus illius redditibus, & vectigalibus, & hospitale, quod situm erat ante portam Lateranensem, eidem Basilicæ confecto diplomate donauit. Anastasius vero huius nominis IV. & ipse antea canonicus regularis Ecclesiam S. Gregorij in campo Martio cum Palatio, & omnibus ad illā spectantibus, ipsi Basilicæ, & monasterio Lateranēsi concessit, necnon etiam agrum cum molendino foris portam Lateranensem, vbi dicitur in capite laci; quod tamen molendinum cum formis & aquæ ductibus canonici regulares multis sumptibus totum refecerunt, prout legitur in libro Ioannis Diaconi Lateranensis, hanc rem sic testante; *Pro aqua ductu, & molendinis, quæ fere de nouo construximus, tam fossionibus, quam muris, præter labores nostros, & hominum, & equorum, & bubalorum, & asinorum nostrorum, & præter calcariam vnam, & victualia, quæ multa fuerunt, & præter vnū equum, quem donauimus magistro fossorum, expendimus 158. libras prouisinorum, exceptis 64. libris, quæ continentur in scripto, quod fecit nobis sanctæ recordationis*

Alexander Tertius, apud Signiam, exceptis ijs libris, quas dedimus Senatoribus, septem Consiliarijs, & viginti solidos Cancellario eorum, & quatuor libras quibusdam in priuato, & exceptis quadraginta libris, quas Alcarutius obtinuit à nobis in iure super eadem terra de lacu, pro forma reficienda, & fenino molendini vndecim libras, & pro petris, & cemento adunando decem libras, & pro macinis quatuor libras, & pro tabulis quatuor solidos, & pro illis qui terram, quæ erat ante molendinum proiecerunt, vndecim solidos, quindecim libras expendimus in emundatione formæ, decem libras dedimus Odoni de Benedicto de Bona, tres libras priuatim maiori Alcarutio. Hæc in libro Ioannis Diaconi in quadam additione. Multis quoque fabricis idem Anastasius Lateranensem Basilicam auxit, & ornauit. Porro Innocentius Tertius, & ipse Lateranensis canonicus Ecclesiæ, & monasterio Lateranensi donauit Castrum Tusculi, siue Frescatæ cum Ecclesia S. Mariæ in Oliuano, quæ modò dicitur de Cripta ferrata, item Ecclesiam S. Andreæ in Silice cum omnibus suis iuribus, bonis, & pertinentijs, quã donationem firmauit Honorius III. & ipse à puero in monasterio Lateranensi educatus, per suum priuilegium datum anno primo sui Pontificatus per manum Raynerij Prioris S. Frigdiani, & S. R. E. Vicecancellarij 4. Idus Nouemb. Indictione 5. videlicet anno Domini 1216. quod priuilegium Onuphrius lib. 2. cap. 1. in Bibliotheca Vaticana fatetur reperiri. Eandem quoque donationem confirmauerunt Gregorius IX. altero priuilegio inferius exscribendo, in quo omnia Ecclesiæ, & monasterij bona suis nominibus designat & Alexander IV. altero priuilegio, Priori & Canonicis Lateranensibus facto anno Domini 1260. teste eodem Onuphrio lib. 2. cap. 1. Demum anno 1288. assumptus fuit ad Pontificatum Nicolaus IV. ex familia S. Francisci Assisij qui cernens anteriores, & etiam posteriores Basilicæ parietes casum minitantes, additis fortissimis repagulis firmauit: vnde à nonnullis creditum, & assertum, in eo visum illud impletum, quo Pontifex Innocentius B. Franciscum labentem Lateranensem Basilicam suis humeris sustinentem vidit, quod sequentes versus musiuo in absida notati monstrant.

Tertius Ecclesiæ Pater Innocentius hora,
Qua sese dederat somno, nutare ruina
Hanc videt Ecclesiam, mox vir pannosus, & asper,
Despectusq; humerum supponens, sustinet illam.
At Pater euigilans Franciscum prospicit, atq;
Verè est hic, inquit, quem vidimus, iste ruentem
Ecclesiamq; fidemq; feret. Sic ille petiti
Cunctis concessis, liber, lætusq; recessit.
Francisci proles primus de forte Minorum
Hieronymus: quarti Nicolai nomine surgens,
Romanus præsul: partes circumspicit huius
Ecclesiæ, certa iam dependere ruina.
Ante, retroq; leuat, destructa reformat, & ornat,
Et fundamentis partem componit ab imis.
Postremò, quæ prima Dei veneranda refulsit,
Visibus humanis facies, hæc integra sistens.
Quo fuerat, steteratq; situ, relocatur eodem.
Præsidis ecce tui Deus hæc amplectere vota,
Qua tibi persoluit, domus huius ornando decorem.
Serua, mirifica cælo, terraq; beatum
Effice, nec manibus tradas hunc hostis iniqui.
Ingrediens populus deuotus munera sumat,
Quæ bonus hic pastor dedit, indulgendo benignè,
Et larga pietate pater peccata remittes.

Extat sub musiuo absidæ sequens elogium, quod eandem rem sic testatur: *Partem posteriorem, & anteriorem ruinosas huius sancti Templi à fundamentis readificari fecit, & ornari opere mosaico Nicolaus Papa IV. filius sancti Francisci: & sacrum vultum Saluatoris integrum reponi fecit in loco, vbi primum miraculosè populo Romano apparuit, quando fuit ista Ecclesia consecrata anno Domini MCCXCI.* & ij quidem fuerunt, qui Lateranensem Basilicam vel primi fundauerunt, vel fundatam, & labentem restituerunt, vel bonis temporalibus ditauerunt, & ornauerunt vsque ad Bonifacium VIII. qui triennio post Nicolaum IV. sedit in Pontificatu.

CAPVT TERTIVM.

De Lateranensis Basilicæ dignitate, & eminentia super omnes alias Ecclesias totius Vrbis, & Orbis.

Oannes Diaconus, & Canonicus Regularis Ecclesiæ Lateranensis scribens librum de ipsa Ecclesia Lateranensi ad Summum Pontificem Alexandrum III. opus suum sic orditur: *Incipit scriptum de supremo Sanctuario sanctæ Dei Romanæ, id est, Lateranensis Ecclesiæ, compositum de Archiuijs, & Romanorum Pontificum gestis, quæ scilicet Ecclesia Patriarchalis, & Imperialis priuilegio, & prærogatiua sanctæ Sedis Apostolicæ, dono gratiæ Dei Saluatoris IESV CHRISTI super omnes Ecclesias totius Orbis terrarum obtinet principatum: quæ etiam diuino nutu Apostolici culminis, & Romani imperij nomen possedit gloriosum. Et quoniam totus Orbis terrarum huic matri Ecclesiæ debitæ subiectionis exhibere debet obsequium, multi ex diuersis Regionibus Legati huc conueniunt, quibus nescientibus, quantum, & quàm pretiosum in hac prædicta Ecclesia Sanctuarium Dei sit reconditum, per istarum insinuationem literarum volumus esse manifestum, &c.* I. Sunt profectò innumera propemodum argumenta, quibus istius ve-

enar-

nerabilis,& sacrosancta Basilicæ dignitas,& præeminentia super omnes alias Ecclesias demonstrari potest: Verùm nos hæc pauca de multis subijcienda existimauimus.

D. Bernardus Abbas Clareualensis in quodam sermone de priuilegijs B. Ioannis Baptistæ, Onuphrio referente libro 1. capite 4. sic dicit: *Decimus honor est affectio matris Ecclesiæ: hæc enim mater,& magistra omnium Ecclesiarum Ecclesia Romana,cui dictum est: Ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua, in honorem sancti Ioannis Baptistæ, post Saluatoris nomen,consecrata est, & signata. dignum namq; erat,vt sententiam sponsi sponsa sequeretur autoritas,& singularem amicum eius illuc proueheret,vbi principatum ipsa conscendit: Electio proculdubio singularis est,in illa ipsa Vrbe Ioannem vindicare primatum Ecclesiæ,quam cæli duo luminaria morte clarissima consecrauerunt.* Hæc D. Bernardus apud Onuphrium, quem tamen sermonem inter D. Bernardi scripta non inueni;sed hoc nihil refert; nam in peristilio porticus maioris ante portas Basilicæ quam Eugenius III. S. Bernardi discipulus reficiendam curauit, hi versus nunc etiam leguntur,qui veritatem sic testantur:

Dogmate Papali datur,ac simul Imperiali,
Quod sim cunctarum mater,caput Ecclesiarum.
Hinc Saluatoris cœlestia regna datoris
Nomine sanxerunt,cum cuncta peracta fuerunt.
Sic vos ex toto conuersi supplice voto
Nostra quod hac ædes, tibi Christe inclita sedes.

In absida quoq; Basilicæ supra marmoream sedem, quæ in medio extat ante Aram maximã, vbi Papa sedere solet, quando sacris interest, sunt & alij versus sequentes.

Hæc est Papalis sedes, & Pontificalis.
Præsidet & Christi de iure Vicarius isti.
Et quia iure datur,sedes Romana vocatur:
Nec debet verè nisi solus Papa sedere.
Et quia sublimis,alij subduntur in imis.

Testatur etiam Onuphrius lib 1.cap 5.& in libello de septem vrbis Ecclesijs, alios sequentes versus in absida olim lectos sic:

Agnoscant cuncti sacro baptismate functi,
Quod domus hæc munda nulli sit in Orbe secunda.
Nam cum Papalis locus hic sit,& Cathedralis,
Primatum mundi meruit sine lite rotundi.
Contendat nemo secum de iure supremo.
Omnis ei cedit locus,& reuerenter obedit.
Hanc Constantinus in Cœlum mente supinus,
Lepra mundatus intus,forisq; nonatus
Fundauit primus,factum quod in ordine scimus.
Et series rerum cogit nos scribere verum.
Christi successor primus fideiq; professor
Petrus ab hac sede laxauit seria præda.
Claue potestatis recludens regna beatis.

II. DEmum Canonicis regularibus Laterano pulsis,cum seculares fuissent introducti,lite de præcedentia inter illos,& S. Petri canonicos exorta,& per multos annos exagitata, Gregorius XI. sequenti decreto, in tabula marmorea prope calcidicam eiusdem Basilicæ muro affixa, sic diremit: *Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Super vniuersas Orbis Ecclesias Romanus Pontifex à Domino constitutus, circa ea,de quibus dubitari dicitur,vt euitari possint quæcũq; dispendia,declarationis sua, vbi expedit,suam prouisionem adijcit,prout fore conspicit opportunum. Sanè dudũ dum minori fungebamur officio,percepimus,quod de Ecclesia Lateranensi,quã claræ memoriæ Constantinus fidelissimus Imperator in Lateranẽsi palatio suo,vbi miraculosè mũdatus à lepra,& sacri baptismatis fonte renatus construxit,sub vocabulo sancti Saluatoris,statuens, quòd ex tunc libera esset vnicuiq; potestas per Vrbẽ, & Orbẽ Ecclesias construendi,quod altera Imperialis prohibitio inhibebat,à quibusdam curiosis dubitabatur,ac etiam in præsentiarum dubium reuocatur, si ipsa in Vrbe, & Orbe terrarum præeminentiam,& honoris prærogatiuam in Romana Ecclesia,& cunctis Christicolis obtinere debeat. Nos igitur volentes huic dubio finem imponere,& super amputare materiam, diffiniimus, sacrosanctam Lateranensem Ecclesiam,perpetuã sedẽ nostrã, inter omnes alias Vrbis,& Orbis Ecclesias,& Basilicas, ac etiam supra Ecclesiam, & Basilicam principis Apostolorum de Vrbe,supremum locum tenere,eamq; de iure maiorem esse omnibus alijs Ecclesijs, & Basilicis suprascriptis,ac supra omnes,& singulas Ecclesias præfatas,& Basilicas prioritatis,dignitatis,& præeminentiæ honore lætari. Et si quid contra huiusmodi regulã,declarationẽ determinationẽ,ac definitionẽ à quoquã quauis autoritate scienter,vel ignoranter attentatum fuerit, id irritum decernimus & inane. Nulli ergo omnino liceat,hanc paginam nostræ declarationis,constitutionis ac definitionis infringere,vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attẽtare præsumpserit,indignationem Omnipotentis Dei,ac Beatorum Petri,& Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Aueniõne 10 Cal. Februarij Pontificatus nostri anno secundo.*

EX alio etiam capite huius sacrosanctæ Basilicæ dignitas refulget,ex sacris nimirum reliquijs,quibus eum summa totius Vrbis, & Orbis veneratione ditatur,& mirificè ornatur,quas Ioannes Diaconus dicto libro cap. 4. numerans ita scribit: Multæ,& penè infinitæ supradictæ omnes reliquiæ comprehenduntur sequentibus versibus, qui à tempore antiquissimo in eadem Basilica legebantur: III.

Et sacra Sanctarum si nomina Reliquiarum
Lector scire velis docet hoc te cartha fidelis.
De Christi cuna, quæ virga refloruit vna,
Cœlo manna datum, Paranymphi manua beatum,
Mensa gerens cœnam,turbamq; cibans duodenam,
Vnde sacer sanguis,quem fudit mysticus anguis
His Bissenorum coniungitur arca virorum,
Arca tenens pactum, septem candelabra, tactum,
Qua silicem fregit,& aquas tunc dare coëgit,
Vas auri puri,præstans incendia thuri,
Gausape quod sacris aderat tingendo lauacris.
Clauditur & cista chlamys inconsutilis ista.

ria erenim res exigit, vt iuxta Ecclesiam claustra constituantur, in quibus Clerici disciplinis Ecclesiasticis vacent: itaq; omnibus vnum sit refectorium, ac dormitorium, seu catera officina ad vsus clericorum necessaria. Quem Canonem in cap. Necessaria 12. quæst. 1. Gratianus transcribit. Sed & sub Sergio III. circa annum 900. post Lateranensem Basilicam renouatam, ipsam canonicam institutionem illuc ab eodem Pontifice reuocatam, & renouatam fatetur idem Ioannes Mauburnus lib. 1. cap. 9. ex antiquis ipsis Basilicæ constitutionibus, quas in monasterio ad septem fontes dicit custodiri. Ex quibus etiam liquet, priscorum canonicorum Lateranensium disciplinam longè strictiorem, quàm posteriorum extitisse: nam medijs noctibus surgentes, Præposito præeunte, & Priore sequente bini, & bini in ordine ad Ecclesiam procedebant, preces prolixas præmittebant, sub matutinis Euangelium cum thuribulo, & alijs solemnitatibus canebant. A calendis Octobris vsque ad Quadragesimam post matutinas Vigiliæ, matutinæ defunctorum agebantur ita, vt parum noctis restaret, in quo iuniores quieti, reliqui verò orationi instabant hæc, & alia quamplura Mauburnus de antiquis illis canonicis ex libro dictarum Constitutionum. Fuisse autem canonicos regulares non autem more secularium viuentes, ex quodam alio statuto in eodem libro contento planè colligitur, in quo de canonicorum habitu sic ait: *Fratres in cotta procedant, dormitorioq; cappam, pellem, cottamq; & subtulares, & si necesse fuerit, etiam caligas deponant, & solis interulis vestiti quiescant.* Easdem verò Constitutiones vetustissimas fuisse, ex alio statuto euincitur, in quo de ritu Missas celebrandi, & communicandi sermo habetur.

II. APparet etiam eorundem antiquorum canonicorum dignitas, & eminentia cũ ex multis, tum ex hoc potissimum, quod scribit Onuphrius in lib. de septem Vrbis Ecclesijs in Lateranensi, Priorem videlicet Lateranensem in sessionibus, & generalibus, clericorum Romanorum conuentibus coram Romano Pontifice non solùm clericos, siue regulares, siue seculares, & monasteriorum Abbates, verum etiam Cardinales presbyteros, ac Diaconos, solis Episcopis exceptis, omnes præcedere consueuisse: sic enim ait: *Cũ verò Roman. Pontifex in Ara ipsa maxima celebrabat, et omnes, qui in Curia Romana aliqua dignitate, honore siue magistratu fungerentur, aderant, & assistebant: inter quos primi erant septem Episcopi Cardinales, videlicet Ostiensis, Portuensis, sancta Rufina, Praenestinus, Tusculanus, Sabinus, & Albanus. Hi Romani Pontificis collaterales, & prima sedis Episcopi appellabantur, quorum primò consecratus Prior Episcoporum Cardinalium dicebatur, qui nunc Decanus Collegij vocatur. Post hos aderant quinq; Patriarchalium Ecclesiarum Prælati, videlicet Prior canonicorum Basilica Lateranensis, Archipresbyteri Basilicarum S. Petri, & S. Maria Maioris, Abbates monasteriorum S. Pauli, & S. Laurentij extra muros. Assistebant etiam 28. Presbyteri Cardinales S.R.E. qui totidem Ecclesijs, qua tituli vocantur, intra Vrbem Romã cum Episcopali autoritate præsidebãt, quorũ primus Archipresbyter vocabatur. Aderant præterea, Archidiaconus S.R.E. cum 17. Diaconis Cardinalibus, ex quibus duodecim dicebãtur Diaconi Cardinales Regionarij: alij quinq; cũ Archidiacono Diaconi Cardinales Palatini, siue Altaris Lateranẽsis ministri dicebãtur, q. in Palatio, & Basilica Lateranensi, & Vaticana, cũ Papa celebraret, per vices suas Euãg. legerẽt &c.*

III. POst Sergium III. insignis extitit canonicorũ Lateranensium reformatio facta per Alexãdrum II. circa ann. 1060. Inchoauerat illam Nicolaus II. Alexandri prædecessor, quantum ex illius decretis libro superiori recitatis conijcctari licet, suasore potissimum, & autore B. Petro Damiani S.R.E. Cardinali, Episcopo Ostiensi: is n. inter alia præclara tanti viri facinora canonicorũ disciplinæ difficultatibus illorum temporum in multis Ecclesijs labenti, ad regulam vitæ Apostolicæ reparandæ impensam operã nauauit, sed præsertim in SS. Lateranensi Basilica, sicut ex totalibus epistola ad D. Petrum Lateranensis canonicæ Archipresbyterum apparet, vbi & canonicorum vitæ satis relaxatæ, & illorum reformationis meminit, ad quam eundem Archipresbyterum mirificè hortatur, subdens inter alia: *Porro autem quia sancto conuentui Rector constitutus es, noli dissimulare culpam, sed mox, vt emerserit, adhibe disciplinam, vt cum Phinees te zelus ad aterni sacerdotij iura promoueat.* Sic enim legitur in epistola per Baronium tom. 11. nu. 6. reddita, licet Constantinus Caietanus verba omiserit, quibus de conuẽtu canonicorum mentionem habet. Ipse autem Alexander II. qui ante Præsulatum Lucensem fuerat canonicus in eadem Basilica Lateranẽsi, mox vt supremum inijt Pontificatũ, accitis ex S. Frigdiani monasterio nonnullis canonicis, quorum inculpatæ conuersationis fama tunc celebris fuerat, Lateranensem canonicam optimis legibus, & institutis informauit: quod tam pium, & præclarum opus prosecuti sunt illius successores Paschalis II. Gelasius, Calistus, & Innocentius II. & Anastasius IV. vt illorum literis ad Priores, & canonicos S. Frigdiani directis, & alijs eorundem Pontificum documentis inferius adducendis patebit. canonici enim regulares antiquæ Congregationis Lateranensis cum S. Frigdiani Lucensis ijdem prorsus erant, ijsdem moribus, & institutis viuentes, & ex canonica S. Frigdiani vt plurimum accepti, vt Lateranensis Congregatio cum S. Frigdiani vna eademq; prorsus Congregatio censeri, dieiq; iure, ac meritò potuisset, ac debuisset, nisi Alexandri II. & Anastasij IV. statutum obstitisset, quo Lateranensem Basilicã tanquam principalem, matrem, & dominam, omnino liberã, & nulli penitus, nisi Romano Pontifici, subiectã esse voluerunt: vnde factum, vt vna

Congregatio sub duplici capite cõstituta, in duas etiam familias fuerit diuisa quarum altera Lateranensis, altera S. Frigdiani est appellata.

IV. NAm post huiusmodi reformationem cum sanctæ conuersationis canonicorum Lateranensium suaueolentia paulatim cresceret, & nõ solum per Vrbem, sed per vicinas quoq; ciuitates diffunderetur, inde factum, vt per Romanos Pontifices, Episcopos, & Magistratus multis alijs Ecclesijs, & monasterijs donati, canonicorum & collegiorum numero augerentur: & ita vnicũ collegium in plura collegia progressu temporis succreuit in vnum corpus Congregationis, quæ Lateranensis ab ipso capite, quod erat Lateranense Capitulum, est nuncupata. Nam Lateranense monasterium alia collegia complura, Ecclesias, & monasteria canonicorum habuisse, quæ illius regimini subdebantur, Honorij III. Priuilegium datum Laterani 3. Idus Nouemb. anno 2. sui Pontificatus apertè indicat, cum ait: *Concedimus autem, vt domos, Ecclesias, monasteria, hospitalia, ac etiam Oratoria, & alia pia loca in omni diœcesi absque aliqua licentia cuiuscunque Episcopi seu Locumtenentis eiusdem, in vestris fundis tantum fundare, construere, & ædificare possitis*: & aliud Priuilegium Innocentij quarti, datum Laterani 15. calendar. Martij Pontificatus sui anno primo in quo sic habet: *Ea propter dilectorum filiorum Prioris, & Capituli eiusdem Ecclesiæ supplicationibus inclinati, ad exemplar prædecessorum nostrorum B. memoriæ Alexandri Secundi, Anastasij Quarti, Alexandri Tertij, Innocentij Tertij, Honorij Tertij, & Gregorij IX. Romanorum Pontificum, omnes indulgentias, immunitates, & exemptiones à prædictis, & alijs prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus ipsi Ecclesiæ, & membris eiusdem concessas, præsentis Apostolicæ sedis priuilegio confirmamus: & insuper nos de Dei misericordia, & beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus, qui præfatæ Ecclesiæ, ac monasterij, hospitalibus, & Ecclesijs eidem subiectis, eorumq; operibus grata impenderint subsidia, &c.*

V. MOnasteria verò Ecclesias, & membra, dictæ Congregationis recenset Gregorius IX. in magno priuilegio Priori, & canonicis fratribus sacrosancti Patriarchij Basilicæ Lateranensis concesso, quod ab authentico acceptum integrum hic redditur, videlicet:

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs Priori sacrosancti Patriarchij Basilicæ Saluatoris Domini, quæ Constantiniana vocatur, eiusq; canonicis fratribus, tam præsentibus, quam futuris, regularem vitam professis in perpetuum. Vigilanti, atque supereminenti specula summa Apostolicæ sedis quâ tunctis, Deo autore, licèt immeritè, præeminemus Ecclesijs, monemur pariter, & exhortamur, actus nostros ritè componere, & omnia pro rerum varietate cum ea cautela, & moderatione distinguere, vt de vultu & iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem. Congruum, enim officij nostri prosequimur actionem, si vnicuique Apostolica prouidentia suum honorem, & dignitatem seruemus, & Ecclesias, quæ digniores, & sanctiores habentur, in suo statu prærogatiua, vigilanti studio, custodire curemus, vt à summo Patrefamilias reddendo singulis debita commissæ nobis dispensationis, sempiternæ recipiamus incrementum mercedis. Cum ergo iuxta creditum nobis à Domino dispensationis talentum omnibus Ecclesijs Apostolica solicitudine inuigilare, & intendere debeamus, multò amplius circa eius commodum, & profectum, curam, & vigilantiam adhibere compellimur, per quam datur, vt omnibus inuigilemus, illud Apostoli studiosè adimplentes, quod dicitur: Operemur bonum ad omnes, maximè autem ad domesticos fidei. Quapropter dilecti in Domino filij Ecclesiam ipsam in qua diuino mancipati estis obsequio, ad exemplar prædecessorum nostrorum beat. mem. Alexandri Secundi, Anastasij Quarti, & Alexandri Tertij, Innocentij, & Honorij, Romanorum Pontificum, Apostolicæ Sedis Priuilegio communimus.

In primis siquidem statuentes, vt ordo canonicus, qui secundum Deum, & B. Augustini regulam, ibi noscitur institutus, perpetuis ibidem temporibus inuiolabiliter conseruetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona eadem Ecclesia in præsentiarum iustè, & canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum, vel Principum, oblatione fidelium, seu alijs iustis modis, Deo propitio, poterit adipisci, firma vobis, vestrisque successoribus, & illibata permaneant, in quibus hæc proprijs duximus exprimenda vocabulis. Medietatem omnium oblationum principalis altaris in integrum sine expendio aliquo: ex alia verò medietate septem videlicet vnitarum quæ sunt Episcoporum, quoties Episcopatus vacant, partes, quæ Episcopos contigerent, ex beneuolentia sedis Apostolicæ, & paterna benignitate vobis, vestrisq; successoribus in perpetuum concedimus, & confirmamus, ita tamen, quod postquam Episcopi fuerint substituti, illas debeant pertinentes habere: saluo tamen in omnibus seruitio Ecclesiæ, quod de ipsis vncijs debetur, donationem etiã, seu redditum, qui glandaticũ dicitur, vel herbaticum, ex nostris porcis, & pecoribus, seu omnẽ fructionem ab eodẽ prædecessoribus nostris Ecclesiæ ipsi collatã Ecclesiam S. Ioannis de fonte cum oblatione ipsius altaris, vel Ecclesia integram cũ omnibus Oratorijs, quæ in circuitu eius sunt, domos, quas habetis in Lardario, cum Basilica Vlpia ex dono fel. mem. prædecessoris nostri Lucij Papæ, Ecclesiam S. Ioannis ante Portam Latinam, cum capellis suis, videlicet S. Stephani in capite Africæ, S. Laurentij iuxta porticum B. Petri, S. Anastasij cum Castro Noualiæ, S. Luciæ in columna, cum omnibus ad prædictã Ecclesiam S. Ioannis ante portam Latinam pertinentibus, intra, & extra Vrbem. necnon Hospitale, cum Ecclesia S. Nicolai iuxta portam S. Ioannis, cum omnibus suis pertinentijs. Ecclesiam sanctæ Mariæ de Spazzalaria cum pertinentijs suis.

ex dono ēt beat. mem. prædecessoris nostri Anastasij Papæ. Ecclesiā S. Gregorij in Martio, cū Palatio, in quo ipsa sita est, & cū omnibus ad eandem pertinentibus, nec non Molendinum in capite locuum cū terra vestra, quā vobis restituit. Ecclesiā S. Bartholomæi, & S. Danielis cū earum pertinentijs. Castrū Perlata cum Ecclesia S. Luciæ, S. Petri, S. Simeonis, & S. Pancratij, cū omnibus earū pertinentijs. Quidquid habetis in Castro Montis flasconis intus, & foris. Molendinū de Rege, Ecclesiā S. Mariæ in colle Scipij, cū omnibus suis pertinentijs. Ecclesiā S. Ioannis in Paterno, cū omnibus suis pertinentijs. Ecclesiā S. Thomæ in ciuitate Interamnensi, cū omnibus pertinentijs suis. In Ducatu Spoletano Ecclesiam S. Mariæ de Cillano cum omnibus Ecclesijs, & possessionibus suis. Hospitale S. Ioannis de Taren. cū omnibus possessionibus suis. Quartā partē de octo castellis scilicet Pertegea, Grumuli, Ballacula, Labtij, Morum, Mollisi, Cruceron, Mont, & octauam partim de alijs quatuor Castellis Ioartha, Milon, Planen, Cruce, & Turri, cū Ecclesijs & pertinentijs eorundē. Castrum Vallis Monton cum omnibus Ecclesijs intus, & foris, & cum omnibus ad ipsum castrum pertinentibus. Castrum Metalantij cū Ecclesijs, & omnibus ad ipsum pertinentibus. Castrū Carpineti cū Ecclesijs, & omnibus ad ipsum pertinentibus. Castrum Solpherata cū omnibus suis pertinentijs. In Episcopatu Amelion. Ecclesiam S. Romanæ iuxta ciuitatem ipsam, Ecclesiam S. Pauli intra muros ciuitatis eiusdem, cum omnibus earum pertinentijs. Suburbium insuper, quod est circa Constantinianam Basilicam in scabello iuxta sacrum palatium cum domibus, quas ibi habetis, domum & vineam, quas emistis à Theodora filia Ratnonis in campo Lateranensi. Domos, quas habetis ibidem iuxta portam Claudiam. In Præneſtino in Cancello, & via maiori Domos, quas habetis, & terram in Castello nouo, & quæ habetis in circuitu Ecclesiæ vestræ, terras videlicet, & hortos cū oliuis, & diuersi generis arboribus à viuealt S. Nicolai prodetoma, vsq; in terram S. Thomæ. Turrim vestram cum fundo, & cum vineis in loco, qui dicitur ad quartam fundi tabernulæ, fundum campi vituli, fundum, & Ecclesiā S. Luciæ Renati, cum vineis, & omnibus pertinentijs suis, fundum fanarali, fundum Marani cum prato, & turri, vineas, quas habetis in monte Honorij, vineas marco veteri, vineas, & molendinum in valle sub granario nostro. Ecclesiam S. Andreæ in silice, cum omnibus suis pertinentijs, sicut in concessionis eiusdem prædecessoris nostri Innocentij priuilegio continetur. Ecclesiam S. Mariæ in Frasiata sitam in fundo Oliuano, cum Castro, & Terra, quæ ibi habetis, apud Osans Casale iuxta S. Dignam, & Meritā, quatuor filos Salinarum in pedica vetula. In campo Ostiensi pedicam de furcella ad salē faciendū, & tria andita in pedica de vacatijs, cum alijs salinis ibidē positis, & salinas, quas habetis in territorio Portuen. in campo maiori videlicet pedicam, quæ dicitur Piscina gagliarda, vel si alijs vocabulis vocetur, & quinq; andita posita ibidem in flauello maiori maledicto. Illud verò, quod à memoratis prædecessoribus nostris Alexandro II. & Anastasio statutum est, maximè obseruári præcipimus, videlicet vt vasa, seu vestimenta, altare, & cunctá sacri ministerij ordinamenta non tangantur, vel proferantur, seu reponantur, aut ēt qualiscunq; oblationes desuper altari à non sacratis Deo ministris tollātur. Porro celebrantibus ibidem Episcopis sacra Missarum solemnia, clericalibus tunicis præsentes sitis, tantū imponatis ex vobis presbyterum, diaconum, & subdiaconū, atq; acolytum insuper prouidere curetis, & minus quatuor fratribus assistentibus missa in eadē Ecclesia ēt in diebus priuatis minimè celebretur, diebus verò dominicis, & ēt eorū Sanctorū festiuitatibus, quantūcumq; fuerit plenarius, vester adsit conuentus. Adijciētes ad hæc decreto eorundē prædecessorum nostrorū, vt eadem Ecclesia, tanquam principalis, mater, & domina omnino libera sit, & nulli penitus, nisi Romano Pontifici, sit subiecta; atq; ijdem Episcopi salubri prouidentia veluti cooperatores, & Vicarij nostri ipsius venerabilis sacrosanctæ Basilicæ vtilitatem, & honestatē attendere prouideant. Vt autem in eadem Basilica regularis ordinis, & disciplina vigor inuiolabiliter auxiliante Deo custodiatur, & seruetur, vnumquēq; prædictorum Cardinalium Episcoporum, qui ad Dominici altaris sunt seruitium deputati, semel in hebdomada de obseruantia regulæ tum fratribus Capitulum tenere, & si quid graue corrigendum fuerit, cum ibi consilio Prioris, & fratrum per ipsos vitæ nostræ emendari statuimus.

Sancimus præterea & autoritate Apostolica indulgemus, vt quoties aliqui peregrinorū in Parochia vestra sine testamēto decedunt, eorū bona sine alicuius cōtradictione, vel impedimento, nisi hæredem, vel hæredes habuerint, ad quos debeant de iure deuolui, iam dictæ Ecclesiæ vestræ proueniant, nec alicui abscondere vel alienare eorundem bona aliqua adsit facultas. Obeunte verò te nunc eiusdem sacrosanctæ Basilicæ Priore, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet surreptionis astutia, siue violentia præponatur: sed fratres in aliqua persona de vestro collegio, si idonea reperta fuerit, vel de alio religioso conuentu, prius conueniant, & postmodū cum consilio, deliberatione, & iudicio Romani Pontificis eligatur. Electus autē, & confirmatus, nulli nisi tantum Romano Pontifici de obedientia, vel subiectione aliqua teneatur. Præcipimus quoq; præsenti decreto, vt nullus omnino in Priorē, & canonicos eiusdem Ecclesiæ vbicunq; morantes suspensionis, vel excōmunicationis sententiam promulgare, vel eos ad synodū vocare præsumat: sed neq; clericos, vel laicos oblatos in suis Ecclesijs permanentes: Quòd si quisquā in eos huiusmodi sententias promulgaret, illas decernimus irritas, & inanes. Liceat præterea vobis clericos è seculo, vel laicos fugientes liberos, & absolutos vndecūq; fuerint, nisi excōicati, vel interdicti sint, absq; alicuius contradictione ad conuersionem suscipere, & qui suscepti fuerint cū ibi consilio Prioris, & fratrum, nulli de obedientia teneantur, nisi Romano Pontifici, & Priori eiusdem Ecclesiæ.

Prohibemus aūt, vt nulli fratrum post factam in eadem Basilica professionem, sine Prioris sui licentia fas sit de claustro discedere: discedentem verò absq; cōmunium literarum cautione nullus audeat retinere.

Decernimus ergo, vt nulli omnino hominum liceat præfatam sacrosanctam Basilicam temerè perturbare,

aut possessiones eius auferre, & ablatas retinere, minuere seu quibuslibet vexationibus perturbare, sed illibata omnia, integra conseruentur eorum, pro quorũ gubernatione, & sustẽtatione cõcessa sunt, vsibus omnimodis profutura. Si qua igitur in futurũ ecclesiastica, secularisue persona hanc nostra constitutionis, & cõfirmationis paginã sciens, contra eam temerè venire tentauerit, secundò, tertiouè commonita, nisi præsumptionẽ suam digna satisfactione correxerit, potestatis, honorisq; sui dignitate careat, reamq; se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à sacratissimo Corpore, & Sanguine Dei, & Domini Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atq; in extremo examine districtæ vltioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum iudicem præmia æternæ pacis inueniant. Amen. Datum Laterani per manum magistri Martini S.R.E. Vicecancellarij, tertio Nonas Februarij, indictione prima, Incarnationis Dominicæ anno 1227. Pontificatus verò Gregorij Papæ IX. anno primo. Porro ex supradictis castris existentibus in Ducatu Spoletano, & agro Reatino, nonnulla donauerunt Ecclesiæ Lateranensi Illustrissimi Comites de Castello, Nahartium olim Reguli, prout constat authenticis instrumentis, quæ vidi.

VI. PORRO autem ex prædictis Ecclesijs nonnullas constat collegiales, siue conuentuales extitisse. de omnibus verò non ita certum, quæ collegiales, & conuentuales erant, sequentes potissimum fuerunt.

Prima Lateranensis, quæ omnium aliarum dictæ congregationis erat caput, & mater.

Secunda sancti Ioannis ante Portam Latinam, quæ nunc etiam Lateranensi Basilicæ subijcitur, licèt collegio, & conuentu destituta.

Tertia S. Stephani in Monte Cœlio, quam postea obtinuerunt fratres sancti Pauli primi Eremitæ: nunc autem per Gregorium XIII. manet vnita collegio Germanorum sancti Apollinaris.

Quarta S. Mariæ in Episcopatu Tusculano, vulgo de Crypta ferrata nuncupata, insigne monasterium, & magnis prouentibus abundans; sed commendatum. Manẽt nunc in eo quidam monachi Græci ex instituto sancti Basilij.

Quinta sanctæ Romanæ propè Ameliam, sed nunc collegio, & conuentu omnino destituta, & commendata.

Sexta sanctæ Mariæ in Colle Scipij Diœcesis Interamensis, sed ex regulari nunc facta secularis, retinet collegium canonicorum.

Septima S. Thomæ in ipsa ciuitate Interamnio, sed destituta, & commendata.

Octaua S. Ioannis de Paterno in Episcopatu Marsicano, insignis Præpositura, cuius Præpositus habet vsum Pontificalium: verùm ex regulari effecta secularis, retinet collegium canonicorum.

In alijs autem Ecclesijs degebant canonici Lateranenses regulariter viuentes. vtrum autem essent collegiatæ, an simplices Prioratus, Manuales nuncupati, vel Rectoriæ sine conuentibus, nullo scripto authentico lieuit inuenire.

CAPVT QVINTVM.

De Canonicorum Regularium eiectione ab Ecclesia Lateranensi per Bonifacium VIII. & statu dictæ Basilicæ vsq; ad Eugenium IV. sub quo ipsi Canonici Regulares ad eandem Basilicam redierunt.

Ermanserunt autem clerici canonici, qui & regulares dicti, pacificè in Lateranensi Basilica per annos circiter mille, nimirùm à temporibus Beati Syluestri Papæ, vel saltem Leonis. I.
Primi Pontificis, vsque ad Bonifacium VIII. de ciuitate Agnaniæ, familia de Caietanis, qui ad summum Pontificatum euectus anno Domini 1391. canonicos claustrales, & regulares monasterio exire ordinauit, & seculares loco eorum in dicta Basilica stare fecit: & ex monasterij redditibus magno labore, vigilijs, ieiunijs, & odore inculpatissimæ conuersationis partis per canonicos regulares, singulis canonicis secularibus singulas speciatim præbendas cõstituit, & tot bona temporalia vel à canonicis regularibus comparata, vel à Romanis Pontificibus ex Lateranensi monasterio profectis in testimonium gratitudinis largita, Romanorum ciuium esse decreuit, vtpote ab illis, aut illorum parentibus Lateranensi Basilicæ, siue monasterio collata, qui forsan nec vnum lapidem super lapidem in eo posuerant, nec clauum, vt aiunt, in parietem confixerant; cum de acquisitione, & titulis omnium, & singulorum bonorum Lateranensis Basilicæ, siue monasterij per Bonifacium in præbendas diuisorum constet manifestissimè.

Quæ verò causæ Bonifacij Pontificis animum ad regulares canonicos eijciendos, & seculares loco illorum statuendos impulerint, conijcitur ex cæteris illius gestis per Platinam, & alios Historicos memoratis.

Hoc certum, ab Alexandro II. vsq; ad Bonifacium VIII. octo Romanos Pontifices ferè omnes sanguine, ac genere clarissimos ex Lateranensi canonicorum monasterio acceptos, exceptis S.R.E. Cardinalibus, Vice cancellarijs, & inferioribus Prælatis, videlicet Alexandrum ipsum

II. Pa-

II. Paschalem II. Honorium II. Innocentium II. Lucium II. Alexandrum III. Innocentium III. & Honorium III.

II. QVamuis enim si diuini cultus splendorē, & vitę canonicæ districtionem attendamus, certo certius est, hæc nullo tempore vnquam magis, quàm ante ipsius Bonifacij tempora in Lateranensi Basilica micuisse, ac floruisse, quod ipsemet Onuphrius in libello sæpe allegato nullatenus omisit, sic scribens pagina mihi 135. *Canonicorum ordinem dilabentem Laterani iuxta Beati Augustini regulam post multa tempora primus omnium reformauit Alexander Papa Secundus, qui ante Pontificatum clericus regularis fuerat, & in amplissimam dignitatem, vitaq; splendorem restituit, ita vt monachis Cassinensibus magno tunc sanctitatis, ac pietatis nomine florentibus, & celeberrimis nulla in re cederent. Quare ea deinceps congregatio ingentem maximorum virorum prouentum tulit: ex eo enim monasterio prodierunt Honorius Secundus, Innocentius Secundus, Lucius Secundus, Alexander Tertius, & Honorius Tertius Romani Pontifices.* Hæc ille. E contrario verò post Bonifacium VIII. quantum obscuratus fuerit diuinorum cultus in eadem Basilica, ex alio Summo Pontifice, Eugenio videlicet Quarto, accipe, qui illius casum in literis Apostolicis, quibus canonicos regulares eidem Basilicæ restituit, in hunc modum commiseratur.

Cum autem hoc pium, & salutare institutum mundo in maligno posito, ex antiqua hostis inuidia fuerit perturbatum, & per fœlicis recordationis Bonifacium VIII. prædecessorem nostrum quadā illius temporis malitia consideratione immutatum, & per ipsum Patrum termini, contra diuina præcepta, translati noscantur, & amotis regularibus canonicis, secularīū clericorum, & canonicorum fuerit dicta Ecclesia cura & gubernationi commissa, & dignitatum, officiorū, canonicatuū, præbendarū, & beneficiorum erectio, institutio, deputatio, & fundatio celebrata, certis etiā tūc expressis causis, quæ diuina clementia, cū omnibus in illa immutatione narratis, nostris temporibus omnino nunc cessant, & cessare amplius futuris tēporibus domino largiente sperantur, & ex præfata immutatione S. Basilica plurimū ab illa S. institutione in sacro cultu, diuinis officijs, & sacrosanctis mysterijs, ac in spiritualibus, & temporalibus deformata, & passa fuerit detrimēta quāplurima, & vbi prius religio, & honestas cū bonorū tēporaliū vbertate florebat, vix saltē vestigiū potuerit bonorū temporaliū apparere, & habitaculū Domini, quadā spirituali, & tēporali squalleret solitudine, nihil amplius nostra &c.

III. ET accedit in huiusce veritatis confirmationem ipsa temporaliū bonorū affluētia, quibus Lateranensis Basilica sub canonicis regularib', & per canonicos regulares ante Bonif. VIII. ingentissimis abundabat, quæ vel ab ipsis regularibus canonicis parta, vel à summis Pontificibus, & alijs pijs viris intuitu illorum sanctitatis donata, nullus nescit, qui seriem rerum ad eandem Basilicam spectantium non ignorat. Etsi enim per magnum Constantinum, & alios Principes, ac et Romanos Pontifices maximis redditibus esset donata, cum nihilominus Alex. II. accitis S. Frigdiani canonicis illam reformauit, ea omnia vel à Tyrannis erepta, vel à laicis occupata, vel à Pontificibus in schismate creatis distracta fuerant adeò, vt in priuilegio eiusdem Alexandri, quo ipsius Basilicæ bona temporalia censentur, nulla prorsus illorum mentio habeatur: vnde cum in diplomatibus Pontificum Romanorū ab Alexā. II. vsq; ad Bonif. VIII. tot bona temporalia ad Lateranensem Ecclesiam spectantia, castra, villæ, prædia, redditus, censūs, vectigalia cōmemorentur, certo certius est, illa omnia canonicorū regularium partus extitisse, ex quibus tamē post illorum eiectionem Ecclesia Lateranensis ampli' nihil possidet, sed nec etiam temporibus Eugenij IV. & multis annis ante illum possidebat, quorū non pauca per laicos teneri, & in pace nunc possideri, nullus ignorat. Quibus omnibus hoc tandem adijciendum videtur, pulsis regularibus canonicis sub Clemente Bonifacij successore, totā Lateranēsem Basilicam conflagratione consumptam fuisse, quam conflagrationem Onuphrius lib. 1. de Basilica Lateranensi c. 7. nec non in libello de septem Vrbis Ecclesijs sic prosequitur, ex Ioanne Vilani lib 8. suæ historiæ c. 97. *Nouissimè anno Dom. 1308. Papa Clemente V. in Galijs residente, mense Iunio, dum canonici in Choro horam vesperarum cātarent, & iā hymnum Magnificat anima mea Dominū, inchoassent negligentia quorundam artificum, qui laminas plumbeas tecti Basilicæ Lateranensis reficiebant, versa est olla, in qua ignis erat pro plumbeis charten resina & pice conglutinandis, ex cuius versione ignis in trabibus tecti accensus est, qui flante austro adeo exarsit, vt totum tectum Ecclesiæ, adiacentes canonicorū ædes, porticum, quo à Basilica itur ad Palatium, & Patriarchium ipsum omne consumpserit, parua tantum S. Laurentij ædicula, quæ Sancta Sanctorū dicitur, excepta, in qua tunc cum multis alijs reliquijs capita Apostolorū Petri, & Pauli recondita erant, quo incendio magna thesauri, ornamentorumq; auri, & argenti copia cū ingenti vestiū supellectile consumpta est.* Hæc ille. quæ lōgius prosequitur 2. & 3. lib. multis in locis.

Vtcunq; verò res se habuerit, & vt demus, veteres illos canonicos ante Bonif. VIII. à primæuis institutis aliqualiter lapsos, forsan satius fuisset ad pristinā disciplinam illos reducere, quàm canonicam institutionem inclinatā deijcere, & à fundamentis conuellere. Profectò Sergius III. quem male inter Pontifices audiuisse, Luitprandus, Sigibertus, Platina, Onuphrius, Baronius, & quotquot illius vitam describerunt, passim fatentur, cum Lateranensem Ecclesiam collapsam, & disciplinam Ecclesiasticam in ea penitus neglectam deprehendisset, primùm quidem ipsam Basilicam ruderibus repurgatam à fundamentis totam refecit: mox vitæ regularis institutum in ea tunc maximè renouauit, teste Mauburno in suo

aut possessiones eius auferre, & ablatas retinere, minuere seu quibuslibet vexationibus perturbare, sed illibata omnia, integra conseruentur eorum, pro quorũ gubernatione, & sustẽtatione cõcessa sunt, vsibus omnimodis profutura. Si qua igitur in futurũ ecclesiastica, secularisue persona hanc nostra constitutionis, & cõfirmationis paginã sciens, contra eam temerè venire tentauerit, secundò, tertiouè commonita, nisi præsumptionẽ suam digna satisfactione correxerit, potestatis, honorisq; sui dignitate careat, reamq; se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à sacratissimo Corpore, & Sanguine Dei, & Domini Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atq; in extremo examine districtæ vltioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum iudicem præmia æterna pacis inueniant. Amen. Datum Laterani per manum magistri Martini S.R.E. Vicecancellarij, tertio Nonas Februarij, indictione prima, Incarnationis Dominicæ anno 1227. Pontificatus verò Gregorij Papæ IX. anno primo. Porru ex supradictis castris existentibus in Ducatu Spoletano, & agro Reatino, nonnulla donauerunt Ecclesiæ Lateranensi Illustrissimi Comites de Castello, Nahartium olim Reguli, prout constat authenticis instrumentis, quæ vidi.

VI. PORRO autem ex prædictis Ecclesijs nonnullas constat collegiales, siue conuentuales extitisse. de omnibus verò non ita certum, quæ collegiales, & conuentuales erant, sequentes potissimum fuerunt.

Prima Lateranensis, quæ omnium aliarum dictæ congregationis erat caput, & mater.

Secunda sancti Ioannis ante Portam Latinam, quæ nunc etiam Lateranensi Basilicæ subijcitur, licèt collegio, & conuentu destituta.

Tertia S. Stephani in Monte Cœlio, quam postea obtinuerunt fratres sancti Pauli primi Eremitæ: nunc autem per Gregorium XIII. manet vnita collegio Germanorum sancti Apollinaris.

Quarta S. Mariæ in Episcopatu Tusculano, vulgo de Crypta ferrata nuncupata, insigne monasterium, & magnis prouentibus abundans; sed commendatum. Manet nunc in eo quidam monachi Græci ex instituto sancti Basilij.

Quinta sanctæ Romanæ propè Ameliam, sed nunc collegio, & conuentu omnino destituta, & commendata.

Sexta sanctæ Mariæ in Colle Scipij Diœcesis Interamensis, sed ex regulari nunc facta secularis, retinet collegium canonicorum.

Septima S. Thomæ in ipsa ciuitate Interamnio, sed destituta, & commendata.

Octaua S. Ioannis de Paterno in Episcopatu Marsicano, insignis Præpositura, cuius Præpositus habet vsum Pontificalium; verùm ex regulari effecta secularis, retinet collegium canonicorum.

In alijs autem Ecclesijs degebant canonici Lateranenses regulariter viuentes. verum autem essent collegiatæ, an simplices Prioratus, Manuales nuncupati, vel Rectoriæ sine conuentibus, nullo scripto authentico licuit inuenire.

CAPVT QVINTVM.

De Canonicorum Regularium eiectione ab Ecclesia Lateranensi per Bonifacium VIII. & statu dictæ Basilicæ vsq; ad Eugenium IV. sub quo ipsi Canonici Regulares ad eandem Basilicam redierunt.

PERMANSERUNT autem clerici canonici, qui & regulares dicti, pacificè in Lateranensi Basilica per annos circiter mille, nimirùm à temporibus Beati Syluestri Papæ, vel saltem Leonis Primi Pontificis, vsque ad Bonifacium VIII. de ciuitate Agnaniæ, familia de Caietanis, qui ad summum Pontificatum euectus anno Domini 1391. canonicos claustrales, & regulares monasterio exire ordinauit, & seculares loco eorum in dicta Basilica stare fecit: & ex monasterij redditibus magno labore, vigilijs, ieiunijs, & odore inculpatissimæ conuersationis partis per canonicos regulares, singulis canonicis secularibus singulas speciatim præbendas cõstituit, & tot bona temporalia vel à canonicis regularibus comparata, vel à Romanis Pontificibus ex Lateranensi monasterio profectis in testimonium gratitudinis largita, Romanorum ciuium esse decreuit, vtpote ab illis, aut illorum parentibus Lateranensi Basilicæ, siue monasterio collata, qui forsan nec vnum lapidem super lapidem in eo posuerant, nec clauum, vt aiunt, in parietem confixerant; cum de acquisitione, & titulis omnium, & singulorum bonorum Lateranensis Basilicæ, siue monasterij per Bonifacium in præbendas diuisorum constet manifestissimè. I.

Quæ verò causæ Bonifacij Pontificis animum ad regulares canonicos eijciendos, & seculares loco illorum statuendos impulerint, conijcitur ex cæteris illius gestis per Platinam, & alios Historicos memoratis.

Hoc certum, ab Alexandro II. vsq; ad Bonifacium VIII. octo Romanos Pontifices ferè omnes sanguine, ac genere clarissimos ex Lateranensi canonicorum monasterio acceptos, exceptis S.R.E. Cardinalibus, Vice cancellarijs, & inferioribus Prælatis, videlicet Alexandrum ipsum

II. Pa-

II. Paschalem II. Honorium II. Innocentium II. Lucium II. Alexandrum III. Innocentium III. & Honorium III.

II. QVinimmo si diuini cultus splendorẽ, & vitę canonicæ districtionem attendamus, certo certius est, hæc nullo tempore vnquam magis, quàm ante ipsius Bonifacij tempora in Lateranensi Basilica micuisse, ac floruisse, quod ipsemet Onuphrius in libello sæpe allegato nullatenus omisit, sic scribens pagina mihi 135. *Canonicorum ordinem dilabentem Lateranis iuxta Beati Augustini regulam post multa tempora primus omnium reformauit Alexander Papa Secundus, qui ante Pontificatum clericus regularis fuerat, & in amplissimam dignitatem, vitaq; splendorem restituit, ita vt monachis Cassinensibus magno tunc sanctitatis, ac pietatis nomine florentibus, & celeberrimis nulla in re cederent. Quare ea deinceps congregatio ingentem maximorum virorum prouentum tulit: ex eo enim monasterio prodierunt Honorius Secundus, Innocentius Secundus, Lucius Secundus, Alexander Tertius, & Honorius Tertius Romani Pontifices.* Hæc ille. E contrario verò post Bonifacium VIII quantum obscuratus fuerit diuinorum cultus in eadem Basilica, ex alio Summo Pontifice, Eugenio videlicet Quarto, accipe, qui illius casum in literis Apostolicis, quibus canonicos regulares eidem Basilicæ restituit, in hunc modum commiseratur.

Cum autem hoc pium, & salutare institutum mundo in maligno posito, ex antiqua hostis inuidià fuerit perturbatum, & per fœlicis recordationis Bonifacium VIII. prædecessorem nostrum quadã illius temporis malitia consideratione immutatum, & per ipsum Patrum termini, contra diuina præcepta, translati noscantur, & amotis regularibus canonicis, sæcularium clericorum, & canonicorum fuerit dicta Ecclesia cura & gubernationi commissa, & dignitatum, officiorũ, canonicatuũ, præbendarũ, & beneficiorum erectio, institutio, deputatio, & fundatio celebrata, certis etiã tũc expressis causis, quæ diuina clementia, cũ omnibus in illa immutatione narratis, nostris temporibus omnino nunc cessant, & cessare amplius futuris tẽporibus domino largiente sperantur, & ex præfata immutatione S. Basilica plurimũ ab illa S. institutione in sacro cultu, diuinis officijs, & sacrosanctis mysterijs, ac in spiritualibus, & temporalibus deformata, & passa fuerit detrimẽta quãplurima, & vbi prius religio, & honestas cũ bonorũ tẽporaliũ vbertate florebat, vix saltẽ vestigiũ potuerit bonorũ temporaliũ apparere, & habitaculũ Domini, quadã spirituali, & tẽporali squalleret solitudine, nihil amplius nostra &c.

III. ET accedit in huiusce veritatis confirmationem ipsa temporaliũ bonorũ affluẽtia, quibus Lateranensis Basilica sub canonicis regularib⁹, & per canonicos regulares ante Bonif. VIII. ingentissimis abundabat, quæ vel ab ipsis regularibus canonicis parta, vel à summis Pontificibus, & alijs pijs viris intuitu illorum sanctitatis donata, nullus nescit, qui seriem rerum ad eandem Basilicam spectantium non ignorat. Etsi enim per magnum Constantinum, & alios Principes, ac etiam Romanos Pontifices maximis redditibus esset donata, cum nihilominus Alex. II. accitis S. Frigdiani canonicis illam reformauit, ea omnia vel à Tyrannis erepta, vel à laicis occupata, vel à Pontificibus in schismate creatis distracta fuerant adeò, vt in priuilegio eiusdem Alexandri, quo ipsius Basilicæ bona temporalia censentur, nulla prorsus illorum mentio habeatur: vnde cum in diplomatibus Pontificum Romanorũ ab Alexã. II. vsq; ad Bonif. VIII. tot bona temporalia ad Lateranensem Ecclesiam spectantia, castra, villæ, prædia, redditus, census, vectigalia cõmemorentur, certo certius est, illa omnia canonicorũ regularium partus extitisse, ex quibus tamẽ post illorum eiectionem Ecclesia Lateranensis amplius nihil possidet, sed nec etiam temporibus Eugenij IV. & multis annis ante illum possidebat, quorũ non pauca per laicos teneri, & in pace nunc possideri, nullus ignorat. Quibus omnibus hoc tandem adijciendum videtur, pulsis regularibus canonicis sub Clemente Bonifacij successore, totã Lateranẽsem Basilicam conflagratione consumptam fuisse, quam conflagrationem Onuphrius lib. 1. de Basilica Lateranensi c. 7. nec non in libello de septem Vrbis Ecclesijs sic prosequitur, ex Ioanne Vilani lib 8. suæ historiæ c. 97. *Nouissimè anno Dom. 1308. Papa Clemente V. in Gallijs residente, mense Iunio, dum canonici in Choro horam vesperarum cãtarent, & iã hymnum Magnificat anima mea Dominũ, inchoassent negligentia quorundam artificum, qui laminas plumbeas tecti Basilicæ Lateranensis reficiebant, versa est olla, in qua ignis erat pro plumbeis chartis resina & pice conglutinandis, ex cuius versione ignis in trabibus tecti accensus est, qui flante austro adeo exarsit, vt totum tectum Ecclesiæ, adiacentes canonicorũ ædes, porticum, quo à Basilica itur ad Palatium, & Patriarchium ipsum omne consumpserit, parua tantum S. Laurentij ædicula, quæ Sancta Sanctorũ dicitur, excepta, in qua tunc cum multis alijs reliquijs capita Apostolorũ Petri, & Pauli recondita erant, quo incendio magna thesauri, ornamentorumq;, auri, & argenti copia cũ ingenti vestiũ supellectile consumpta est.* Hæc ille. quæ lõgius prosequitur 2. & 3. lib. multis in locis.

Vtcunq; verò res se habuerit, & vt demus, veteres illos canonicos ante Bonif. VIII. à primæuis institutis aliqualiter lapsos, forsan satius fuisset ad pristinã disciplinam illos reducere, quàm canonicam institutionem inclinatã deijcere, & à fundamentis conuellere. Profectò Sergius III. quem male inter Pontifices audiuisse, Luitprandus, Sigibertus, Platina, Onuphrius, Baronius, & quotquot illius vitam descripserunt, passim fatentur, cum Lateranensem Ecclesiam collapsam, & disciplinam Ecclesiasticam in ea penitus neglectam deprehendisset, primùm quidem ipsam Basilicam ruderibus repurgatam à fundamentis totam refecit: mox vitæ regularis institutum in ea tunc maximè renouauit, teste Mauburno in suo

Venatorio libro 1. capite 9. qui id ex antiquis eiusdem Lateranensis Basilicæ statutis, in monasterio ad septem fontes repertis constare dicit. Ex quibus tandem habes, quis istius venerabilis Ecclesiæ fuerit status tum ante Bonif. VIII. tum etiam post illum vsq; ad Eugenium IV. qui congregationem canonicorum regulariter viuentiū in eadem Ecclesia restituit, ex canonicis regularibus paulò antea in monasterio Frigdionario reformatis. quod quemadmodum contigerit nunc cōsequenter dictum, prius ab ipsa reformatione Frigdionaria opus erit, vt narrationem ordiamur.

CAPVT SEXTVM.

De fundatione Monast. Frigdionarij, in quo reformatio Canonicorum Regularium in Italia circa annum Domini 1400. fuit inchoata.

I. DIcturus consequenter de reformatione canonicorū Frigdionariorum, ex quibus antiqua Lateranensis congregatio per B. Pontif. Eugenium IV. fuit restituta, priùs de ipsi^9 monasterij S. Mariæ de Frigdionaria fundatione, & origine, necnon de canonicorum regularium instituto in eodem monast. vsque ad ipsam reformationem continuato, verba facere necessarium existimaui. Est Frisonaria, siue, vt alijs placet, Frigdionaria colliculus in Hetruriæ finibus, in Lucensium comitatu, tribus circiter milliaribus à ciuitate distans, Aquilonem versus, syluis roborum densissimis contra Boream munitus, versus Austrum apertus, tum situs, tum aëris amœnitate, salubritateque mirificè delectabilis, à turbis secularibus remotus, ad diuinarum rerum contemplationem, ac meditationem à natura destinatus: ibique templum vetustissimum Virgini Dei Genitrici sacrum, non solùm ab indigenis, verùm etiam à toto populo propinquæ ciuitatis summa in veneratione semper habitum, vt si superstitionem circumscribas, illud appositissimè in hunc locum quadrare videatur, quod de monte Idæo Berecynthiæ Deorum genitrici sacro, Virgilius tertio Æneid. scribit:

Hinc mater cultrix Cybele, Corybantiaq; æra,
Idæumq; Nemus: hinc fida silentia sacris,
Et iuncti currum Domina subiere Leones.

II. VNde verò Frigdionariæ, siue Frisionariæ nomen deriuatum, aut loco inditū, sunt, qui ab auiculis Frisonibus vocatis, quarum in propinquo nemore copia ingens est, nomen Frisonariæ deductum velint. Alij verò, de quorum numero est Ioannes Baptista Signius libro 4. de canonicis capite 8. à propinquo vico Frisonario nuncupato Frisonariam dictam arbitrantur. Verum in vetustis monumentis Lucanæ ciuitatis & illius comitatus, nulla istius vici memoria reperitur. Augustinus Ticinensis, qui Frigdionariam, non Frisonariam dicendam censet, ab Oratorio per S. Frigdianum Lucensium Episcopum, ibi loci erecto, ad quod frequenter diuertebat causa meditationis & orationis, Frigdionariam vocatam arbitratur. Multa de nomenclatione Frisonariæ, seu Frigdionariæ leguntur apud recentem autorem Iosephum Mozzagrugnum lib. 8. præsertim fol. 16 & 40. quibus in locis egregijs paranomasijs in Frigdionarios canonicos lepidissimè ludit, quæ illius ingenij leuitati indulgere oportet. Illud porrò non omittendum, quod fol. 16. pag. 2. sic notauit: *Verum hoc nomen ad mentem scribentium in honorem* (puto dedecus velle dicere) *& despectum, & ferè infamiam venit, vt cum Scopetinos vocamus, vel Frigdionarios, rem despicabilem, & dedecoram notemus* nam quidquid sit de Scopetinis, quorum nunc causam non ago, nullum virum doctum, probatum, aut sanæ mentis proferet, qui nomine canonicorum Frigdionariorum rem dedecoram, vel despicabilem notare velit, quorum religiosam vitam, & viros præclaros miris laudibus extollunt plures autores graues, quorum nonnullos in sequentibus adducemus. Certè nos ipsi de nomine canonicorum Frigdionariorum, deque illorum sanctissima conuersatione, familiaritate, societate, vnitate non solum non erubescimus, sed vel maximè, & meritò quidem gloriamur: quorum vitam sanctissimam, & mores inculpatissimos vtinam nunc omnes æmularemur. Sed de nomine satis.

QVod ad rem attinet, de prima origine monasterij Frigdionarij triplex apud scribentes sententia reperitur. III.
Prima nonnullorum, qui illam in annum circiter 1250. in quendam militem Lucensem nomine Marcoaldum de Malpilis refundendam arbitrantur, propter quoddā Alexand. IV. priuilegiū canonicis Frigdionarijs factum Viterbij 2. calend. Maij Pont. sui anno 4. in quo inter alia sic habet: *Volentes Ecclesia vestra obtentu dilecti filij nobilis viri Marcoaldi militis Lucani, qui nuper de bonis proprijs Ecclesiam vestram fundasse dicitur, & dotasse, & qui pro vobis personaliter &c.* Quam sententiam veram esse contendit Ioannes Baptista Signius, loco proximè citato, propter testimonium allegatum.

Secunda sententia est autoris supplementi Chronicorum libro 12. sub ann. 1107. in fine scribentis: *Extat & Frisonaria extra vrbem ipsam monasterium, Mathildis Comitissæ opus, huius optimi viri,*

(*S. Arnulphi*) *iussu fundatum, nunc sub regulari observantia excultum.*

Tertia verò sententia tum Ecclesiam, tum monasterium Frigdionarium à B. Frigdiano Lucensium Episcopo fundatum, & in eis clericos canonicos Lateranenses institutos affirmat, quam tuetur R. P. Cæsar Franciottus Sacerdos Lucensis, in libro Historiæ de sacris imaginibus, & reliquijs ciuitatis Lucensis in descriptione monasterij S. Frigdiani, adstipulatur Augustinus Ticinēsis in Propugnaculo pag. 4. cap. 8. & par. 5. §. *octauo, confirmatur hoc idem per Sigibertum.* vbi affert pro confirmatione testimonium depromptum ex Archiuis sancti Martini Lucensis, & quanquam scribat Signius loco proximè citato, quosdam sentire, Frigdianum Episcopum Lucensem Oratorium ibi erexisse, & locum ab eo Frigdionariam appellatum, idque satis frigidum esse: alios dicere, monasterium ab illustri Mathilda Comitissa conditum, sed neutros credibiles, cum nihil afferant quod pro legitimo queat acceptari, hanc tamen à proprio cerebro frigiditatem excussisset, si vel S. Martini Lucensis chartophilacia lustrare voluisset, aut saltem Alexandri IV. priuilegium eidem monasterio factum attentius legisset, in quo inter alia hæc habet: *Præterea omnes libertates, & immunitates à prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus Ecclesiæ vestræ concessas, nec non libertates, & exemptiones secularium exactionum à Regibus, & Principibus, vel alijs fidelibus rationabiliter vobis indultas, autoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti priuilegio cōmunimus.* Nam si sub Alexandro IV. Ecclesia, seu monasterium Frigdiouarium primitùs fuerunt excitata, tuncque primum clerici canonici regulariter viuentes ibidem constituti, quænam illa fuit Ecclesia, cui Romani Pontifices Alexandri prædecessores prædictas libertates, & immunitates concesserunt, qui etiam canonici, quibus Reges, & Principes libertates & exemptiones indulserūt, per Alexand. IV. confirmatas? fuit ergò ab antiquo tempore ante Alex. IV. Ecclesia, fuit monasteriū, fuerūt canonici regulares, libertatibus, immunitatibus, & exemptionibus per Romanos Pontifices, Reges & Principes donati: & ita quod de ipsius Ecclesiæ fundatione, ac donatione facta per nobilem militem Marcoaldum in priuilegio Alexandri Papæ legitur, non de prima fundatione, sed de reparatione, ac restitutione intelligere necessarium erit.

IV. QVare omnibus collatis, & æqua lance trutinatis, vera sententia de primaria origine, ac fundatione tum Ecclesiæ, tum monasterij Frigdionarij sic se habet: S. Frigdianus Vltoniæ, quæ regio est Hyberniæ, Regis filius, ex S. Patritij Hibernensium Apostoli instituto regularis clericus, siue Canonicus, circa annum 560. Lucensium Episcopus destinatus, cum illam Ecclesiam regendam suscepisset, vitæ canonicæ institutum inter suos clericos introducere sollicitus, duas inter alias Ecclesias ædificauit, ac in illis canonicos secundum instituta Lateranensis Basilicæ per S. Gelasium sub B. Augustini regula reformatæ collocauit, alteram in ciuitate sub innocatione trium Martyrum Leuitarum, quæ postea eidem beato Frigdiano est nuncupata: alteram in cliuo prope ciuitatem, sub inuocatione Sanctissimæ Dei Genitricis, quæ temporū successibus à fundatore S. Mariæ de Frigdionaria, & corrupto vocabulo de Frisonaria est nuncupata. Autor idem venerabilis Sacerdos Cæsar Franciottus ex Archiuis Ecclesiæ Lucensis, quæ se vidisse, & legisse non semel attestatur. Istas Ecclesias vetustate labentes in ampliorem formam illustrissima fœmina Mathildis, circa annum Dñi. M. C. restituit, dotem auxit, & numerum canonicorū multiplicauit, eodem autore, quod ante illum Ticinensis, & autor supplementi Chronicorum tradiderant, in locis proximè hoc capite allegatis: in quarum priori canonicam institutionem continuatis decursibus vsque in hodiernum hūc diem viguisse, documenta verissima testantur, maximè seculo 11. & trib. seqq. quib⁹ in congregationem amplissimam plurimorum collegiorum, & canonicorum, vitæ integritatis, & virtutis laude clarissimorum succreuit. Altera verò conditione loci, ab ipsa ciuitate nimium distantis, & nequam hominum iniurijs expositi, malitia temporum, & vi bellorum sæpius expoliata, vastata, concremata, paulatim cunuentu canonicorum, in fabricis collapsa, & redditibus adeò priuata, vt pro conuentu canonicorum in ea restituendo necesse fuerit non solùm fabricas ab imo reficere: verum etiam nouis prædijs attributis dotem instaurare, non tamen omnino, difficilimis etiam temporibus canunicis regularibus priuata, vt ex dicto priuilegio Alex. IV. liquet. Qui verò tam piam operam impendit, is fuit egregius, nobilis, & strenuus miles Marcoaldus de Malpilis ciuis Lucensis, & eques ex ordine clarissimo S. Ioannis Ierosolymitani. Hic enim ob peculiarem erga B. Virginem Dei Genitricem deuotionem, necnon erga religiosos clericos canonicos singularem affectum, circa annum humanæ salutis 1250. sedente in Pontificatu Innocentio IV. primò quidem ipsam Ecclesiam sub inuocatione S. Virginis totam à fundamentis refecit, mox claustro cum officinis pro conuentu canonicorum additis, prædijsque ac redditibus pro dote attributis, numerum canonicorum secundum B. Augustini regulam viuentium ibidē auxit. Quod monasterium Alexander IV. Innocentij successor, tribus sequentibus priuilegijs datis anno 1258. statim decorauit. Horum primum datum est idibus Aprilis, per quod omnes libertates, & immunitates à Romanis Pontificibus suis prædecessoribus, necnon exemptiones secularium exactionum à Regibus, & Principi-

bus, & à cõi Lucensi monasterio Frigdionario concessas autoritate Apostolica confirmat, incipit: *Alexander Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs Priori, & fratribus Monasterij de Frisonaria Lucana Diœcesis salutem, & Apostolicam benedictionem. Solet annuere Sedes Apostolica.* Secundum datum fuit Viterbij per manum Magistri Iordani idibus Maij, per quod ordinem canonicum in dicto monasterio institutum firmat, & perpetuis futuris temporibus inuiolabiliter præcipit obseruari, locum, & canonicos, & omnia illorum bona sub immediata sedis Apostolicæ protectione recipit; quæ bona distinctis nominibus exprimit, à solutione decimarum liberat, laicos à seculo fugientes recipere indulget, discessum à loco post emissam professionem sine Prioris licentia prohibet: officia diuina tempore Generalis interdicti clausis ianuis, non pulsatis campanis celebrare permittit; Chrisma, oleum sanctum, &c. à Diœcesano, vel eo nolente, ab alio quocunque Episcopo Catholico recipere permittit, vt nullus intra fines Parochiæ capellam, siue oratorium sine canonicorum licentia ædificare possit, præcipit: nouas exactiones ab illis, & illorum bonis fieri prohibet: sepulturam in eorum Ecclesia, vel monasterio liberam esse iubet; decimas ad Ecclesiam spectantes, & à laicis detentas redimendi facultatem concedit; Electionem noui Prioris à capitulo monasterij fieri mandat: vt nullus intra monasterium, vel grangias, & bona monasterij rapinam facere præsumat, ignem apponere, sanguinem fundere, vel hominem capere, aut aliquam violentiam exercere, districtè iubet; omnia Romanorum Pontificum, Regum, & Principum priuilegia eidem monasterio concessa autoritate apostolica confirmat, incipit: *Alexander Episcopus, &c. Religiosam vitam.* Tertium datum Viterbij 2. calendas Maij, quo ad instantiam prædicti militis Marcoaldi libertates, & priuilegia monasterio, & canonicis à prædecessoribus Pontificibus, & Regibus concessa confirmat, incipit: *Volentes Ecclesia vestra &c.* quæ per extensum videri possunt in libro Indultorum congregationis Lateranensis pag. 165. & sequentibus.

V. VNde verò accepti canonici per præfatum militem Marcoaldum in monasterio Frigdionario locati, ex actis capitularibus eiusdem monasterij statim recitandis constat euidentissimè: siquidem Priore monasterij cedente, vel decedente, mos erat canonicis Frigdionarijs, ex capitulo S. Frigdiani Lucensis, vel alterius monasterij dictæ congregationis Priorem deligere: vnde consequens, Frigdionarios, & S. Frigdiani canonicos eosdem prorsus extitisse. Quanquam verissimum & censeri debeat, quod Ticinensis in Propugnaculo par. 4. cap. 8. scribit: *Succedente verò tempore sub Alexandro IV. huius nominis à nobili milite Lucensi Marcoaldo de Malpilis fuit tertio loco restaurata (scilicet Ecclesia S. M. de Frigdionaria) anno videlicet 1250. eisdem adhuc regularibus canonicis ibidem existentibus, vt patet ex Originalibus indultis, & priuilegijs eiusdem Alexandri IV.* Nam verba priuilegiorum apertè hanc veritatem præ se ferunt, cum priuilegia ipsis canonicis, & eorum monasterio à Summis Pontificibus Alexandri prædecessoribus, Regibus, & Principibus collata, idem Alexander sua autoritate confirmauerit.

Vixit autem præfatus Marcoaldus in Monasterio Frigdionario cum canonicis aliquot annis, vbi sancto fine tandem in Domino quieuit, in arca lapidea, quæ ante fores Ecclesiæ in paruo claustro visitur, cum hoc Epitaphio tumulatus, quod tamen ante illius obitum regulares canonici posuerant, videlicet:

MARCOALD MALPILI INSIGNI EQVITI.
POST PRIMAM AB ILL. MATILDA
RESTITVTAM CANONICI ORD.
VETVSTATEM
FVNDATORI SECVNDO
CANONICI REG. BENEF. ACCEP. MEMORES
POSVERVNT AN. D. MCC. L. III.

CAPVT SEPTIMVM.

De continuatione Canonicorum Regularium in monasterio Frigdionario, vsque ad Bonifacium IX. sub quo illius reformatio fuit inchoata.

POst Alexandrum IV. vsque ad Bonifacium IX. sub quo ipsius monasterij reformatio est cœpta, nimirũ ann. MCDI. perstitisse in eodem monasterio canonicos regulares, nunquam interrupto tramite successionis, sequentibus documentis authenticis sic probatur. Nam anno MCCLXXII. Gregor. X. Priori, & fratribus Eccl. S. Mariæ de Frisonaria sequens priuilegium indulsit: I.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs Priori Ecclesiæ S. Mariæ de Frisonaria, eiusque fratribus tam præsentibus, quàm futuris regularem vitam professis in perpetuum. Religiosam vitam eligentibus Apostolicum conuenit adesse præsidium, ne fortè cuiuslibet temeritatis incursus, aut eos à proposito reuocet, aut robur (quod absit) sacræ Religionis infringat. Ea propter dilecti in Domino filij, vestris iustis postulationibus clementer annuimus, & Ecclesiam S. Mariæ de Frisonaria Lucana diœcesis, in qua diuino estis obsequio mancipati, ad instar fel. rec. Alexandri Papæ IV. prædecessoris nostri sub B. Petri & nostra protectione

suscipimus, & præsentis scripti priuilegio cõmunimus.

Inprimis siquidem statuentes, vt ordo canonicus, qui secundum Deum, & B. Augustini regulam in eadem Ecclesia institutum esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inuiolabiliter obseruetur. Præterea quascunq; possessiones, quæcunque bona dicta Ecclesia impræsentiarum iustè, & canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum, vel Principum, oblatione fidelium, seu alijs iustis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis, vestrisque successoribus, & illibata permaneant. In quibus hæc proprijs duximus exprimenda vocabulis, locum ipsum, in quo prædicta Ecclesia sita est cum omnibus pertinentijs suis annuum redd tum modiorum bladi, quem habetis de terra sita ad Pontem S. Donati, in loco qui dicitur Piuizara, cum terris, pratis, vineis, nemoribus, vsuagijs, & pascuis in bosco, & plano, in aquis, & molendinis, in vijs, & semitis, & omnibus alijs libertatibus, & immunitatibus suis, &c. reliqua sequuntur vt in priuilegio Alexand. IV. *Datum apud Vrbem veterem per manum magistri Iouoni Lecacorui S.R.E. Vicecancellarij, nonis Octob. indict. 1. Incar. Dom. 1272. Pontificatus D. Gregorij Papæ X. anno 1.*

Anno MCCCVI. indict. 4. 8. calend. Iulij sequens instrumentum per Priorem, & canonicos S. Mariæ de Frigdionaria confectum inuenitur sic: *In Christi nomine amen. Ven. P. Lucas Prior capituli, & conuentus Eccl. S. Mariæ de Frigdionaria, cum consensu, & voluntate suorum canonicorum, & d. capituli, & conuentus videlicet Fr. Viuiani, F. Francisci, F. Lini, F. Angeli, Fratris Marci, Fratris Augustini, F. Gregorij, F. Petri, F. Lini, F. Gratiæ, F. Benedicti, & F. Vgbi, cum ad præsens ibi plus non sint, & ipsi fratres, & canonici, vnà cum Priore consentientes, sibi inuicem pro ipso capitulo, & conuentu prouisa, & bene cognita vtilitate dicti capituli, & conuentus &c.*

Anno MCCCXXXVII. fuit factum sequens Decretum per DD. Antianos ciuitatis Lucensis, quod habetur in Archiuis. & libris authenticis eiusdem ciuitatis videlicet *MCCCXXXVII. existente Luca sub dominio DD. de la Scala fuit factum decretum per DD. Ancianos, quorum nomina sunt infra scripta, Brexianus Honesti, Cocius Pieri, Iustus Botrini, Gerardus Lazarij, Nuncius Bletius, Lemmus Catrignella, Banducius della grotta, Colucius Boncafochi, Saulus Sauli, Nellus de Monte Claro, cuius decreti verba sunt hæc: Considerantes honestam vitam, & benignam conuersationem, quam canonici regulares monasterij S. Mariæ de Frigdionaria seruant in ordine S. Augustini, & consuetudinem diutius in hu obseruatam, ordinauerunt, quòd habeant fœnum, & ligna, & alia necessaria pro ipsis religiosis canonicis, qui negotia Monasterij Lucæ exercent.*

ANno MCCCXXXVIII. Vicarius, & canonici monast. S. Mariæ de Frisonaria ad sequentem electionem deuenerunt, videlicet. *In nomine Domini amẽ. ann. Nat. Dom. MCCCXXXVIII. indict. 6. die 1. mensis Maij conuocato capitulo Ecclesiæ monasterij de Frisonaria de mandato fratris Donati Subprioris dicti loci, in Eccles. S. Mariæ prædicta, videlicet in naue d. Ecclesiæ ad sonum campanellæ, more solito, coram me notario infra scripto, & fratre Benedicto, & fratre Deodato fratribus conuentus d. Ecclesiæ testibus ad hoc vocatis, & rogatis. Frater Michael d. ordinis & conuentus olim Prior, dicti ordinis, & conuentus loci, pro anno proximè præterito incepto in calend. Maij, dicto anno finito prædictis cal. Maij. MCCCXXXVIII. indict. prædicta, dicto suo officio, & omnibus dependentibus ab eo in manibus dicti Subprioris, præsentibus fratribus Angelo, Petro, Bartholomæo, Gerolamo, & Francisco, more solito secundum formam constitutionum dicti loci expressè prædicto Prioratui renunciauit*

Vacante Ecclesia S. Mariæ de Frisonaria Lucanæ diœcesis per renunciationem Fratris Michaelis olim Prioris dicti loci, congregato capitulo conuentus ipsius Ecclesiæ, ad quos de iure electio Prioris facienda pro tempore dignoscitur pertinere, ad sonum campanellæ, vt moris est, in quo capitulo interfuerunt infrascripti fratres videlicet Fr. Donatus Subprior, F. angelus, F. Petrus, F. Donatus. F. Barcholomæus, F. Michael, F. Gerolamus; F. Franciscus, volentes ipsi fratres & capitulum, eorum Ecclesiam ob vacationem diuturnam debere incidere in spiritualibus, vel temporalibus in aliquam læsionem, S. Spiritus inuocata gratia, cœperunt simul tractare, ad electionem Prioris futuri, & prædictus Subprior exposuit coram eis dicens. Nos sumus hic, vt prouideamus Ecclesiæ nostræ, & capitulo nostro de Priore: sed sunt plures formæ statutæ, per quas possumus, & debemus, & tenemur procedere scilicet per formam scrutinij, & alijs modis, deliberetis igitur modum, per quẽ vultis, & placet vobis, procedere ad electionem faciendam de futuro Priore, qui Subprior, & fratres omnes deliberauerunt; diligenti prahabita inter sese communi concordia, & voluntate, & nemine discordante, & respondente: & dixerunt communiter, & concorditer se velle procedere ad electionem prædictam per formam scrutinij. Acta sunt hæc omnia in Capitulo dictorum fratrum, videlicet in naui dictæ Ecclesiæ coram fratre Benedicto, & fratre Deodato, dicti conuentus testibus ad hæc vocatis, & rogatis. anno Nat. Dom. 1338. indict. 6. die 1. mensis Maij.

Posthac supradictis anno, & indictione, & die, & loco, & testibus supradictis, frater Donatus Subprior supradictus coram dicto capitulo, & fratribus exposuit dicens: Nos deliberauimus procedere ad electionem futuri Prioris per formam scrutinij, vnde debemus etiam eligere de nobis duos vel tres fide dignos de dicta electione scrutatores, qui vota singulorum fratrum secretè, & sigillatim exquirant. qui Subprior, & fratres omnes communi concordia elegerunt fratrem Angelum, & fratrem Bartholomæum suprascriptos dictæ Ecclesiæ dictæ electionis, & votorum fratrum scrutatores, vt secretò, & singillatim vota cunctorum exquirant, & in scriptis redacta debeant publicare. Post hæc supradictis anno, & indictione; & die in dicto loco coram me notario, & testibus suprascriptis, per dictos scrutatores perscrutatis votis singulorum fratrum secretò, & sigillatim, ex prædictis fratribus numero qua-

tuor,

tuor, videlicet frater Bartholomaus, frater Michael, frater Gerolamus, & frater Franciscus conuenerunt in fratrem Donatum suprascriptum dicti capituli, & conuentus. Alij verò conuenerunt in diuersos alios, videlicet frater Angelus in fratrem Raynerium canonicum S. Frigdiani, & frater Donatus in fratrem Bartholomaum, & frater Petrus in fratrem Bartholomaum. Demum incontinenti publicato scrutinio, habita collatione numeri ad numerum, electi ad electum, meriti ad meritum, pradictus frater Angelus implorata S. Spiritus gratia, ad honorem Dei, & beata Maria semper Virginis, & Domini Summi Pontificis, & Domini Episcopi Lucani Episcopatus, ad pacificum statum dicta Ecclesia, capituli, & conuentus, & vice, & nomine illorum, qui conuenerunt in dictum fratrē Donatū, coram capitulo, & conuentu dictorū fratrū, & de volūtate illorū, elegit dictū fratrē Donatū in Priorē dicta Ecclesia, capituli, & conuentus fratrum, in quem maior, & sanior pars totius Capituli, & conuentus conuenerat: quam electionem ab instanti solemniter publicauit coram dicto Capitulo, & fratre Donato supradicto in capitulo suprascripto, coram me Notario, & testibus suprascriptis, ad hac prasentibus, & rogatis, & vocatis &c.

Et Ego frater Iacobus de Luca dicti conuentus Imperiali autoritate Iudex, & notarius, suprascriptis omnibus interfui, & ea omnia publicè rogatus expressi, & meo signo solito, & nomine publicaui.

III. ANno MCCCXXXXV. Iidem canonici, & capitulum sanctæ Mariæ de Frisonaria coram supradicto notario publico, & rogoto, ad sequentem electionem deuenerunt videlicet.

In nomine Domini Amen. Vacante Ecclesia, & loco S. Maria de Frigdionaria, ordinis S. Augustini, Lucana diœcesis Priore, per renunciationem fratris Donati, olim Prioris dicta Ecclesia, & loci, vt de ipsius renunciatione constat, publicè scripta manu mei notarij infra scripti, anno & indictione suprascriptis, die 1. prasentis mensis Maij, congregato capitulo, & conuentu Fratrum dicti loci ad sonitum campanella, more solito, subtus porticum dicta Ecclesia, ad capitulum, in quo loco consueuerunt congregari, per fratrem Gerolamum Subpriorem dicti capituli, & conuentus, in quo interfuerunt omnes infrascripti fratres, videlicet frater Gerolamus Subprior, frater Donatus pradictus, frater Michael, & frater Laurentius pro se, & fratre Bartholomao, fratre conuentus, & capituli, ex commissione ipsi facta &c. Acta sunt hac omnia in suprascripto capitulo, & loco, sub anno Natiu Dom. 1345. indict. 13. die 12. Mensis Maij, coram fratre Deodato, & fratre Ioanne Conuersis dicti loci, & dicta Ecclesia, testibus ad hac vocatis, & rogatis &c.

Post hac suprascripto ann. indict. & die. in suprascripto loco, coram me notario, & testibus suprascriptis, perscrutatis votis singulorum fratrum secretò, & sigillatim ex pradictis fratribus numero tres hoc modo, videlicet frater Gerolamus Subprior pradictus pro se ipso, & etiam ex commissione sibi facta ad dictam electionem faciendam, & pro dicta electione facienda à dictis fratribus Donato, & Michaele, pro ipsis fratribus, & vtroq; eorum, vt constat manu mei notarij infrascripti, & ad omnia alias facienda, qua ad pradicta, & infrascripta spectare noscuntur, conuenit in fratrem Michaelem suprascriptum, fratrem dicti capituli, & conuentus. Alij verò in diuersos alios conuenerunt, videlicet frater Laurentius pro se tantum, conuenit in fratrem Bartholomaum suprascriptum fratrem dicti capituli, & conuentus: ex commissione verò sibi fratri Laurentio facta, vt dixi, à dicto fratre Bartholomao agritudine grauato, qua interesse non potuit ad pradicta, & alia omnia infrascripta facienda, idem frater Laurentius ex commissione pradicta conuenit in fratrē Mathaum, fratrem conuentus, & loci, & ordinis Fratrum de Castrofranco Vallis Arni, Lucana diœcesis &c. Acta sunt hac omnia in loco dicto Frisonaria subtus porticum dicta Ecclesia, & claustri, coram &c.

Qui autem fuerint fratres conuentus de Castro Franco Vallis Arni, & cuiusnam ordinis, vel instituti, habes ex sequenti instrumento confirmationis, electionis Prioris dicti conuentus factæ per R. D. Episcopum Lucensem, ex Archiuis curiæ Episcopalis Lucensis in forma authentica nuper extracto. videlicet:

In nomine Domini Amen. Continetur in libro nuncupato, liber Registri Collationum, & institutionū beneficiorum, dispensationum &c. incœpto de ann. 1326. & prosecuto vsq; ad ann. 1379 scripto, composito, & ordinato per egregios viros DD. Notarios, & Cancellarios dicta curia, tunc temporis signo † Inter catera in dicto libro contenta, sub ipsius libri fol. 99. extant infrascripta videlicet.

Paulus de Gabrielibus Dei, & Apostolica Sedis gratia Lucensis Episcopus Vniuersis, & singulis, prasentes literas in formam publicā inspecturis salutē in Domino sempiternam. Vniuersitati nostra tenore prasentium facimus manifestum, quod vacante regulari, & collegiata canonica S. Maria Magdalena de Castro Franco, Lucana diœcesis ordinis S. Augustini per mortem venerabilis viri D. Andrea Ormanetti vltimi Prioris eiusdem, qui extra Romanam Curiam diem clausit extremum per dilectum nobis in Christo filium D. Pirrum Cinti de . . . . nobis extitit prasentata quadam electio de ipso facto per religiosum, & honestum virum D. Robertum Nicoluccij canonicum dicta Ecclesia, necnon in hac parte commissarium, ad hac specialiter deputatum, & constitutum per canonicos, capitulum, & conuentum canonica suprascripta, prout de pradicta commissione, & electione latius continetur in publicis instrumentis inde confectis, manu quondam Bindi de Podiobonci publici Notarij factis, & rogatis anno Domini ab ipsa Incarn. 1379. indict. 2. secundum cursum, & consuetudinem Florentia, tempore sanctiss. Patris D. Vrbani diuina prouidentia Papa VI. die 6. mensis Septembris, ac per ipsum reuerenter expositum, quod dicta electioni suum prabuit assensum, eamq; pariter acceptauit, prout nobis per publica instrumenta manu suprascripti Notarij publici demonstratur. Quare nobis humiliter supplicauit, vt electionem, & acceptationem pradictas recipere, & admittere, ipsumq; in

dicta

dicta canonica Ecclesia suprascripta Priorem confirmare, ac alia facere, qua ad prædicta requiruntur, gratiosissimè dignaremur. Nos igitur volentes &c. Porro dictos canonicos, & conuentum S. Mariæ Magdalenæ de Castro Franco eiusdem fuisse instituti, & congregationis cum canonicis sancti Frigdiani, patet ex bullis Leonis Papæ X. quibus dictum monasterium tanquam membrum Monasterij, & congregationis S. Frigdiani nostræ congregationi Lateranensi cum suo capite fuit vnitum, quod nunc etiam per Dei gratiam tenemus.

Ex prædictis verò electionibus liquet, eiusdem prorsus instituti fuisse canonicos Frigdionarios ante reformationem cum canonicis S. Frigdiani, & S. Mariæ Magdalenæ membri congregationis Frigdianæ: quâdoquidem liberum erat eiusdem Frigdionarijs suos Priores de gremio capitulorũ dictorũ monasteriorũ, quẽadmodũ de proprio capitulo sibi deligere: quâquã Frigdionarij ex vi suarũ constitutionũ Priores annuales deligerẽt, cõtra quã illi S. Frigdiani facerẽt, qui Priores perpetuos eligebant. Acta supradictarũ electionum habẽtur in Archiuis d. monasterij Frigdionarij, cum alijs multis charactere vetustissimo exarata, qui vix legi possunt, quæ fide oculata vidi.

IV. ANno MCCCLXXXII. Reuerendissimus D. Episcopus Lucensis per suum Vicarium visitauit monasterium, & canonicos sanctæ Mariæ de Frisonaria. Cuius visitationis exemplum authenticum ab originali nuper extractum, & ad me transmissum sic habet:

In nomine Domini amen. Continetur in libro intitulato, Liber Prima Visitationu Ecclesiarum, Hospitalium, & monasteriorum ciuitatis, & Diœcesis Lucensis facta à R. P. D. Antonio Episcopo Lucano sua auctoritate ordinaria anno Domini 1382. signo litera S. existenti in archiuio inferiori Curia Episcopatus Lucensis sub custodia egr. DD. Notariorum dicta Curia inter catera in dicto libro contenta ad fol. 66. extant infrascripta, videlicet:

Visitatio monasterij sancta Maria de Frigdionaria dicti Plebatus die 4. Iulij 1382.

D. Lippus visitator supradictus accedens ad dictum monasterium visitationis causa, & constitutus coram se fratribus Tomeo Grafini Priore, & Aluysio, & Andrea, inquisiuit, & vidit paramenta, & libros, & calices, & Altaria, & inuenit ea omnia bene disposita, & interrogatus Prior, quo titulo, & iure tenet dictum Prioratum, dixit, ex collatione, & prouisione D. Lucensis Episcopi, iam sunt quatuor anni, & vltra. & dixit interrogatus, quod ipse fecit professionem in dicto monasterio, iam sunt 35. anni, & quod sunt de ordine sancti Augustini, & sub regimine D. Episcopi Lucensis, & quod seruat regulam quantum potest: sed quia non habet conuentuales sufficientes, non potest legi regula, vt debet: & quod omnes viuunt in communi, & quod omnes sunt fratres sibi obedientes. & dixit interrogatus, quod frater Aluysius Sebiatta suprascriptus fuit de ordine Minorum per multos annos: tamen antequam intraret ordinem Minorum, fecerat professionem in dicto monasterio de Frigdionaria: & examinatus de officio, & alijs repertus omnino idoneus, & expertus in spiritualibus, & temporalibus propter guerras, & incursus stratarum monasterium recepit multa incendia, & damna, & spolia, & quod habet in redditibus circa XIV. modios grani, & currus III. vini, & modium de oleo: & quod est in debito florenorum XVI. auri diuersis personis.

Et dixit, quod ipse non potest scire conscientiam dicti fratris Aluysij, quia nunquam fuit sibi confessus peccata, nec petijt ab eo licentiam alij confitendi.

Frater Thomas Pinelli de Luca dixit interrogatus, se emisisse professionem in dictum monasterio, iam sunt anni XVIII. & non habet ordinem clericalem, & quod ipse est obediens suo Priori, & quod dictus frater se bene gerit: tamen frater Aluysius est rebellis, & inobediens suo Priori, & ei inimicatur, & recalcitrat sæpius, & fornicatur, & est petra scandali, & fuit frater Minorum, nec vult surgere in matutino, quamuis vocetur à Priore.

Frater Aluysius Sebiatta suprascriptus interrogatus dixit, se emisisse professionem sub regula S. Augustini per sex annos, & postea se conuulisse ad ordinem Minorum, ibique emisisse professionem, & stetisse per tres annos non petita, vel obtenta licentia à Priore dicta Ecclesia, ita quod postea conscientia punctus rediit ad priorem statum in dicto monasterio.

Qui D. Visitator monuit eum sub excommunicationis pœna, quod hinc ad 15. dies se præsentet coram D. Episcopo cum suis testibus.

Fuit examinatus de officio, & de Canone, & Cantu, & inuentus est penitus ignorans, & idiota, & nescit legere: & monuit eum sub pœna excommunicationis, quod non celebret missam sine licentia D. Episcopi, &c.

Hinc vides, in dicto monasterio vsque ad annum 1382. stetisse canonicos regulares sub obedientia Prioris, licet numero canonicorum satis imminuto, & monasterio in bonis temporalibus plurimum deteriorato, propter causas explicatas, ac etiam contra priuilegium Alexandri IV. sub iurisdictione, & visitatione Ordinarij constituto. Profuit tamen ipsi monasterio non parum huiusmodi visitatio, nam ex tunc cœpit tum numero Canonicorum augeri, tum etiam in bonis temporalibus aliqualiter meliorari. Huc fortasse illud tendit, quod Archiepiscopus Florentinus in 2. parte suæ historiæ tit. 15. cap. 16. in fine, & capite 23. §. 2. in princ. scribit, circa annum Domini 1380. reformationem Canonici ordinis in hoc monasterio inchoatam, quod de reformatione facta per episcopum Lucensem, non de alia facta per Venerabiles viros Bartholomæum Columnensem, Leonem de Carate, Thadæum de Binasco, & alios, de quibus infra, verum esse potest.

An-

V. ANno MCCCXCI. Reuerendissimus Pater, & Dominus Fr. Ioannes Episcopus Lucensis concessit Priori, & Canonicis S. Mariæ de Frisonaria pro se, & illorum successoribus in perpetuum Ecclesiam, siue Capellam simplicem sancti Dalmatij intrà ciuitatem Lucensem ob causas in instrumento donationis explicatas, videlicet:

Frater Ioannes Dei, & Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Lucanus, Vniuersis præsentes literas, seu publicum instrumentum inspecturis, salutem in Domino. Religiosam vitam eligentes, iuxta B. Gregorij eloquium, congrua, & decens est intentione prospicere, ne cuiusquam necessitatis occasio, aut desides faciat, aut; quod absit, sanctæ conuersationis robur infringat. Sanè nuper Religiosus vir Fr. Philippus de Betteris de Luca Prior monasterij ruralis S. Mariæ de Frigdionaria Ordinis S. Augustini Lucanæ Diœcesis, ac etiam coram nobis, exposuit reuerenter, quòd ab olim prædecessores, seu Prior, & Conuentus dicti monasterij habere consueuerint in ciuitate Lucana prope portam sancti Donati, & iuxta hospitale pauperum, dictum della Misericordia, quasdam domos, & ædificia pro ipsorum commodis, & necessarijs habitationibus, & refugijs, maximè temporibus guerrarum, & incursuum gentium armatarum, ciuitatem, & districtum Lucan. frequenter, & sæpius inuadentium, adeo quod in ipsorum monasterio secure habitare, & regularē vitam seruare nequibant, prout etiam nequeunt in præsenti, propter multum exercituum Lombardorum, & Florentinorum dictum districtum miserabiliter occupantium, & discurrentium. Tamen dicta domus eorum fuerunt, iam sunt anni viginti elapsi, tempore aduentus ad ciuitatem Lucanam fæl. record. Domini Caroli Romanorum Imperatoris Quarti, funditus dirupta penitus & destructa, & super fundo earum alia fuerunt, & sunt ædificia fabricata, prout hæc omnia sunt omnibus manifesta: quamobrem expedit eis aliquam commodam, & aptam habitationem intra ciuitatem Lucanam, in aliquo congruo, & honesto loco, pro huiusmodi ipsorum Prioris, & Fratrum, & eorum familia, & successorum suorum habitatione, & refugio procurare, vbi personas suas, ac substantiam, & bona sua in huiusmodi guerrarum, & incursu gentium periculis valeant securum habere refugium, & recursum. Et ideo idem Prior nobis humiliter supplicauit, quatenus Ecclesiam, siue Capellam simplicem S. Dalmatij Lucan. vacantem ad præsens, per liberam resignationem, & renunciationem Vener. viri D. Ioannis Simonis de Luca vltimi olim dictæ Ecclesiæ Rectoris, quæ, vt asseritur, ad collationem, seu prouisionem, vel quamuis aliam dispositionem Capituli nostri Lucan. noscitur pertinere, eidem Priori, pro se, & successoribus suis, & dicto suo monasterio, & Conuentui concedere, & donare misericorditer dignaremur: vt ibi ædificare possint domos, & ædificia pro eorum habitatione, & ibi conuentualiter viuere, & vitam regularem seruare, & diuina officia celebrare, cum ipsa Capella sit omnibus domibus, & ædificijs denudata. Nos igitur habito super præmissis omnibus sæpius colloquio, & consilio cum Vener. fratribus nostris Canonicis, & Capitulo Ecclesiæ Lucanæ, & inquisito diligenter, & cognito, & reperto, præmissa omnia veritate fulciri, de ipsorum fratrum nostrorum infranominatorum consilio, & expresso consensu, dictam Ecclesiam, siue Capellam S. Dalmatij, vt præfertur, vacantem, cum iuribus & pertinentijs suis vniuersis præfato Priori præsenti, petenti, & humiliter acceptanti pro se, & suis successoribus, & dicto monasterio, & Conuentui de Frigdionaria, cum plenitudine iuris canonici, præsentium tenore conferimus, concedimus, & dicto monasterio annectimus perpetuo, & vnimus, curam, regimen, & administrationem ipsius Ecclesiæ in spiritualibus, & temporalibus eidem Priori pro se, & suis successoribus, & Conuentui plenariè committentes fæliciter in Domino gubernandam, omni meliori iure, forma, & modo, quibus melius possumus. Volumus tamen, & dicto Capitulo reseruamus omnia & singula iura, honores, & obuentiones eis in dicta Ecclesia, seu Cappella de iure, vel consuetudine pertinentia, & pertinentes, quibus in nullo per vnionem, & concessionem nostram huiusmodi vllum præiudicium generetur: Quæ iura, & honores, & obuentiones sunt hæc, prout inuenimus ab olim fuisse seruatum, videlicet quia ipsis Capitulo, & Canonicis cum schola sua euntibus ad ipsam Ecclesiam honorandam in die festi S. Dalmatij quolibet anno, quod est quinto Calendas Decembris, in primis Vesperis, & in missa solemniter celebrandis, dicti Prior, & Conuentus eos honorare, & honorificè recipere, & eos competenter reficere teneātur in prandio ipsa die, vel saltem loco refectionis huiusmodi dare, & effectualiter persoluere teneantur eis, vel eorum Camerario, & dispensatori pro eis duos florenos boni auri. saluo etiam eidem Capitulo, & Ecclesiæ Lucanæ iure censu duarum librarum ceræ, quem ab olim dicta Ecclesia, & Rector eius in ipsa die dicti festi soluere & reddere consueuit, quem censum etiam dicti Prior, & Conuentus similiter reddere deinceps quolibet anno perpetuo teneantur. Præterea etiam volumus, & mandamus, dictos Priorem, & Conuentum teneri, & obligatos esse ad reddendum nobis, & successoribus nostris quolibet anno in perpetuum nomine census, in recognitionem huiusmodi concessionis, & gratiæ in die festi S. Martini vnam libram ceræ ad pondus Lucan. Quæ omnia, & singula prædicta idem Prior pro se, & successoribus suis, & suo monasterio, & Conuentu promisit solemniter, & conuenit, nobis, & dicto Capitulo perpetuò, & inuiolabiliter seruaturum, sub obligatione sui & successorum suorum, & dicti monasterij, & bonorum suorum. Ad hæc omnia Ven. viri Domini Nicolaus Nantis Archidiaconus, Guilielmus Stofferij Primicerius, Antonius Captani, Laurentius Puccinelli, Ioannes Cellini Vergellesi de monte Catino, Pellegrinus Alexij, & Nutus Cecchi, Canonici Lucan. præsentes prædictis omnibus, & singulis consenserunt, & ea omnia, & singula, quatenus in eis fuit, & est, approbauerunt, omni iure, forma, & modo, quibus melius potuerunt. Quocirca nos Frater Ioannes Episcopus præfatus commisimus, & mandauimus Ven. viro Domino Luti de Soleria Canonico Lucensi Vicario nostro, quate-

nus

tenus accedẽs ad dictã Ecclesiam S. Dalmatij praefatum Priorẽ inducat, & mittat in corporalẽ possessionẽ dictæ Ecclesiæ, iuriũq; et pertinẽtiarũ vniuersarũ ipsius, sibiq; faciat de fructibus, redditibus, prouẽtibus, & iuribus vniuersis ipsius integrè respõdere, cũ per eũ fuerit requisitus. In quorũ omniũ testimoniũ praesẽtes literas in forma publici instrumẽti per Fedocchum, & Ioannẽ notarios nostros infrascriptos fieri mandauimus, & nostri sigilli Pontificalis appensione muniri. Volẽtes & mandãtes, quod de praedictis tria publica cõsimilia conficiãtur instrumẽta, expẽsis proprijs dicti Prioris, quorũ vno penes Archiuũ Lucani Episcopatus, & vno in Sacristia Lucan. Capituli dimissis, reliquũ dicto Priori, & Cõuentui de Frisonaria assignetur. Datũ, & dictũ Lucae in camera superiori Episcopalis nostri Palatij residẽtia nostra, praesentibus Ven. viris Dominis Gerardo Antonij S. Mariae de Silassa cozilij, & Bartholomao Ioannis de S. Geruasio plebiũ Lucan. Diœcesis plebanis, & nobili viro Crucchino de Aduocatis de Luca Comite Palatino, & alijs pluribus testibus ad praedicta vocatis specialiter, & rogatis. ann. Natiu. Dom. 1391. Indictione 15. die 16. mensis Nouemb. Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris & D. D. Bonifacij diuina prouidentia Papae IX. anno tertio.

Ecclesiã praedictam S. Dalmatij tenuerunt ijdẽ Canonici Frigdionarij per multos annos post reformationem, donec occasione muniendae Ciuitatis, ob propinquitatem murorũ, funditus est euersa. Ex quibus omnib. apparet, quã falsum, ac frigidum sit commentum illorũ, qui praedictum monasteriũ tempore reformationis Canonicorũ Conuentu destitutum, & Eremitarum domicilium effectum, vel Clericis secularibus commendatum, sine vllo documento vero, vel etiam apparenti, & probabili, sine succo, & sine sale, in suis quinternionibus scribere, & ad inuidiã concitandam, & fucum veritati faciendum, per vulgus ignarum spargere non erubuerunt.

CAPVT OCTAVVM.

De Venerabili Sacerdote Bartholomaeo Columnensi Frigdionariae reformationis promotore, caterisq; ipsius reformationis primis autoribus.

L. INter immensa beneficia, ingẽtiaq; miracula diuinae largitatis, quibus Omnipotẽs Hebraicũ populũ à seruitute Pharaonis erutum, ad terrã illam foelicissimam promissionis nuncupatam perducere dignatus est, illud non postremũ, sed praecipuum extitit, quod in libro Exodi 13. his verbis recensetur: *Dominus autẽ praecedebat eos, ad ostendendam viã per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis: vt dux esset in itinere vtroq; tempore: Nunquã defuit columna nubis per diem, & columna ignis per noctem coram populo.* Sanè quẽadmodum istud tam stupendum miraculum, & tam ingens beneficium rudi Hebraeorum populo semel visibiliter, & materialiter collatum, nulli dubium est, vicibus iunumeris spiritualiter, & inuisibiliter sub lege gratiae renouatum in Sanctis, qui veluti nubes militantem Ecclesiam ab aestu irae furoris Domini suis precibus protegunt, & luce bouotum operum per seculi tenebras, & caliginem ad coelestem patriam foeliciter perducunt, de quibus diuinus Vates in Psalmo 67. *Date gloriam Deo super Israel: magnificentia eius, & virtus eius in nubibus. mirabilis Deus in sanctis suis.* & iterum Isaias: *Dedi te in lucẽ gentium, vt sis salus mea vsq; ad extremũ terrae.* & clarius Saluator in Euangelio: *Sic luceat lux vestra corã hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent Patrẽ vestrũ, qui in coelis est.* Ita singulariter, & mirabiliter in nostro Venerabili, religiosissimoq; viro Bartholomaeo Columnẽsi Reformationis Canonicorũ Regulariũ Italicorũ autore impletũ, nullus nõ intalliget, qui huius sanctissimi viri gestorũ periodũ nõ ignorat. Cũ n. ob dirũ Schisma, quod per annos circiter quinquaginta Catholicos exagitauit, & miserrimè lacerauit, ab anno nimirũ MCCCLXXVIII. vsq; ad MCDXXVII. necnon etiã propter bella saeuissima, quae per illa tempora totã penè Italiam contriuerunt, non solùm obscuratum esset apud fideles aurum Charitatis, & diuini cultus; verùm etiam immutatus color optimus vitae Religiosorum, illorum Ecclesijs, monasterijs, domibus, bonis partim secularibus in commendam traditis, partim pro cuiusque libidine rapinis, & incendijs expositis, & Ecclesia penè tota vitiorum caligine obfusa sederet moerens, & squallida, & ipsa oppressa amaritudine, Deus omnipotens, qui dixit de tenebris lucẽ splendescere, inter alia media, siue remedia, quibus ipsam Ecclesiam fugatis tenebris ad pristinum nitorem, ac splendorem reduxit, dedit illi sanctissimum hũc virum, religiosissimumq; Sacerdotem Bartholomaeum, re & nomine, siue cognomine Columnã, ciuem Romanum, natalibus clarum, sed virtute longè clariorem, qui tanquam columna nubis, & ignis peccatores à calore instantis iracundiae diuini furoris protegens, & totam Italiam imbre praedicationis foecundans, & luce conuersationis inculpatissimae vitiorum caliginem dissipans, ad lumen vitae, & agnitionem veritatis gentes innumerabiles perduxit. hic namque Venerabilis Sacerdos, cum esset Ciuis Romanus ex prosapia nobilissima de Columnensibus, Canonicusque Coronensis, diuinarum, & humanarum scientiarum eruditione clarissimus, ac in studio sacrarum literarum optimè versatus, verbi Dei praedicator egregius, super omnia diuini honoris aemulator zelantissimus, salutisq; animarũ negotiator auidissimus, benignus, pius, misericors, peccatoribusq; adeo cõpatiens, vt illorũ pecca-

ta in sacra pœnitẽtiali cõfessione intelligẽs, vberrimè fleret, ad cuius lacrymas pleriq; cõpũcti, seculo relicto, seipsos arctissimæ vitæ, ac pœnitẽtiæ in monasterijs agendæ perpetuò mancipauerũt, cũ totum mundũ cernerent in maligno positũ.

II. ANno Dñi MCCCXCVI. quo tempore Petri Sedem Bonifacius IX. legitimè tenebat, & in Cathedra pestilentiæ Petrus de Luna Benedictus XIII. in schismate contra verum Pontificem electus sedebat, velut alter Elias, & nouus Abraham zelo diuini honoris armatus, ob Dei honorem, & amorem egrediens de terra sua, & de domo Patris sui, cœpit per omnes Italiæ prouincias discurrere, in similitudinem ignis, & fulguris corruscantis, Verbum salutis cunctis annunciando peccatores ad pœnitentiam vocando, contra vitia acriter exaggerando, errores conuellendo, virtutes serendo, confessiones sacramentaliter audiendo, pœnitentias salutares iniungendo, & multa mirabilia patrando, primò quidem per Hetruriam, mox Æmiliam, deinde Marchiam Taruisinam peragrando, in qua diutius commoratus, & præsertim in ciuitatibus Venetiarum, Patauij, ac Vicentiæ, in quibus fructũ tam vberem tulit, & copiosum, vt non solum ad illius prædicationem plures vitæ præteritæ pœnitudine ducti, illam per pœnitentiam in melius commutarent: verùm etiam ex Ecclesiasticis non pauci arctioris vitæ desiderium concipientes, vel nouos Ordines instituerent, vel antiquos Regularium ordines arctioribus institutis reformantes, illis tanquam vinculis sese obstringerent, & alijs id faciendi exemplum efficacissimũ præberent. Fuerunt in ijs primi quidem D. Gabriel Gondulmerius, & D. Antoninus Corarius Patricij Veneti, & Gregorij XII. alter quidem ex sorore, alter verò ex fratre nepotes, qui sacri Canonicorum antea secularium, nunc Regularium Ordinis S. Georgij in Alega nuncupati prima fundamenta posuerunt, vterque ad Cardinalatum ab ipso Gregorio XII. euectus, sed prior Summus etiam Pontifex post Martinum V. renunciatus, & Eugenius IV. vocatus: vterque de nostra Congregatione Lateranensi, quàm optimè meritus. Tertius verò fuit Ven. D. Ludouicus Balbus Patricius item Venetus, antea Prior monasterij S. Georgij de Alega, tunc Ordinis Canonicorum Regularium S. Augustini, postea D. Benedicti monachus, & illustrissimæ reformationis, & Congregationis monachorum S. Iustinæ, nunc Cassinensium autor, per quem monastici Ordinis vigor, & splendor in Italia est restitutus, postea Taruisinus Episcopus: qui post multos labores pro Dei gloria exantlatos, sancto fine quiescens, in Capitulo Cœnobij sanctæ Iustinæ Patauinæ, cum epitaphio est tumulatus. Quartus fuit eximius, & excellentissimus legum Doctor, & in Patauino Gymnasio Iuris Ciuilis primarius interpres Dominus Albericus de Aduocatis, vulgo de Auogadis nobilis Bergomensis, aut, vt alijs placet, Brixiensis, nihil enim refert, qui ad prædicationem prædicti Venerab. & sancti Sacerdotis Domini Bartholomæi, corde compunctus, seculi vanitatibus nuncium remittens, Venetijs in monasterio sanctorum Ioannis & Pauli Ordinis fratrum Prædicatorum regularem habitum suscepit, quique ad tantam humilitatem descendit, vt quia propter bigamiam ad ordines clericales suscipiendos minus foret idoneus, Conuersorum habitum suscipere dedignatus non fuerit: qui tandem post reformationem Frigdionariam inchoatam, per Sedem Apostolicam à bigamia vsque ad Diaconatum dispensatus, habita licentia à Fratre Thoma Firmano Prædicatorij Ordinis tunc Generali Magistro, in monasterio Frigdionario nostrorum Canonicorum institutum, & habitum accepit, & per varias Ciuitates Dei verbum in frequentissimo concursu populorum, qui ad illum tanquam ad Oraculum accurrebant, per spatium aliquot annorum annunciando, nostram Congregationem mirificè decorauit. Quintus fuit Ven. Sacerdos nomine Beltramus, qui prope Taruisiũ in Ecclesia B. Mariæ Magdalenæ multos religiosos in maxima spiritus humilitate, paupertate, & vitæ sanctitate degẽtes cõgregauit. Et alios innumeros cõuertit idẽ Ven. Pater Bartholomæus, qui vel in statu laicali sanctissimè vixerũt, vel Religiones probatas ingressi, post peractam pœnitentiam, sancto fine quieuerunt.

SEd omissis cæteris, & ad nostra pedem referendo, inter alia præclara huius Sancti viri facinora, quæ non sine diuino consilio meditatus, egregiè tandem præstitit, præclarissimum extitit Canonici Ordinis in Italia plurimum relaxati, & propemodũ labentis, reformatio, primũ in monasterio S. Mariæ de Frigdionaria inchoata, mox illo adhuc superstite in pluribus alijs locis, & monasterijs propagata, & illo adiuuante dilatata. Id verò quonam modo præstiterit, altiori nunc indagine perquirendum, & ex veridicis illorum temporum Autoribus, & authenticis documentis fusius, & diligentius explicandum occurrit. III.

Erat locus in agro Lucensi, vt capite proximè præcedenti notatum, ibiq; monasterium Canonicorum S. Mariæ de Frisonaria nuncupatũ, laudabilis quidẽ vitæ, ac sanctæ cõuersationis fama celebri olim notissimũ: Verũ propter causas iam dictas, cũ in spiritualibus, tũ etiã in temporalibus satis imminutũ: deficientibus n. necessarijs, sine quibus præsens vita transigi nõ potest, ipsi quin etiã numerus Canonicorum in dicto monasterio fuit imminutus, & cõsequenter vigor canonicæ disciplinæ relaxatus, & eneruatus. Et licet post peractã à Lucẽsi Episcopo visitationẽ, quæ facta fuit anno 1382. aliquatenus in spẽ erecti, ruinam imminentẽ pauperes Canonici reparari totis viribus adnixi fuissent, quæ occasio fuisse videtur

tur D. Antonino reformationem Frigdionariã non ad annum 1400. referendi, sed ad 1380. vt ex 2. parte Summæ Historialis tit. 15. cap. 10. in fine, & cap 23. §. 2 superius allegatis apparet: ipsam nihilominus reformationem subsistentibus eisdem impedimentis, ad finem optatum perducere non solùm nequiuerant: verùm etiam ob frequentes transitus armatorum, & incursiones prædonum, loco sæpius excedere, & intra ciuitatem sese recipere coacti fuerant, vt ex literis donationis Ecclesiæ sancti Dalmatij per Lucensem Episcopum illis factæ, superius memoratis, liquet. Verùm illorũ desiderium omnipotens irritum fieri tandem passus non est, sed in tempore oportuno misit illis adiutorem strenuum ipsum Ven. Patrem D. Bartholomæum Columnensem, qui in suo per Hetruriam discursu Lucam veniens, cognito illorum proposito, viso etiam monasterio, & loco ad tam pium opus summopere idoneo, ad illud promouendum, & adiuuandum pro viribus statim animũ adiecit: vnde in Æmiliam, & Marchiam Taruisinam descendens, mox in Lombardiã proficiscens, quà prædicando, quà confessiones audiendo, & alia pietatis opera præstando, viros nonnullos religiosos, & ad tantum opus inchoandum idoneos, quorũ tetigerat Deus corda paulatim colligens, ad præfatum monasterium cœpit destinare. Cõtigit etiam per idem tempus Bonifacium IX. Põtificem, Deo illius animum excitante, mentis aciem ad idem opus dirigere: nam anno sui Pontificatus 11. & nostræ salutis 1401. octauo Calendas Aprilis datis literis Apostolicis ad Abbatem S. Petri in Cœlo aureo Papiæ, & Prioris S. Frigdiani Lucensis, & S. Augustini Pisanæ Diœcesis, Prouinciale Capitulum canonicorum illos cõgere, iuxta Benedicti XII. decretum, & Constitutiones ab eodem Benedicto pro reformatione canonicorum regularium promulgatas, mãdauit publicari, & executioni demandari. Eo igitur anno dictus Ven. Sacerdos ex ciuitate Papia, vbi tunc degebat, duos S. Petri in Cœlo aureo canonicos professos, viros eximios, scientia & vitæ integritate præclaros, vt S. Antoninus scribit, Frigdionariam. ad ponenda fundamẽta Reformationis primitùs destinauit. qui verò fuerint hi duo viri, explicant Volateranus lib. 21. & Iacobus Philippus Bergomensis in supplemento Chronicorum nouissimæ editionis lib. 14. sub anno 1407. quorum primus sic scribit: *Nouissimè verò anno 1401. autore Leone de Carrato, Ciue Mediolanensi, eiusdem Ordinis viro, Cœnobium sanctæ Mariæ de Frigdionaria Lucanæ Diœceseos reformantes, Frigdionariam nominauere.* Posterior verò rem ipsam accuratiùs explicans sic ait: *At qui fuerint præfati duo viri, authenticis scripturis, & certa veritate compertum habetur. hi videlicet extiterunt eiusdem sanctæ regularis obseruantiæ autores D. Leo de Carrate, & Dominus Thadæus de Bonasco, seu secundum alios de Bagnasco Papienses, Canonici ambo regulares Cœnobij S. Petri in Cælo aureo Papiæ professi, & ipsi Ven. Patris Bartholomæi sacerdotis Dei præconis celeberrimi, Ciuisq; Romani de Columna, consilio, & hortatu ad præfatum locum se recipientes, sanctam reformationem sub regulari eiusdem Ordinis obseruantia, & sub altissima paupertate Dei cooperante gratia fundauerunt. Siquidem Leo, qui antea Leonardus dictus est, dum præfati Cœnobij S. Petri in Cœlo aureo Prior existeret, & inter Canonici doctor eximius, vir sanctus, & quasi alter Elias Dei spiritu feruens, per omnia certè probatus, Zelo arctioris vitæ, è præfato Cœnobio ad eum locum reformandum, de consensu tamen Abbatis, & Conuentus, gaudens se contulit: quod & publico super hoc instrumento rogato, manu Ioannis de Pisia-ijs, Notarij, & Ciuis Papiensis apparet. Eius exemplar vsq; ad nostra tempora penes quendam Ciuem Papiensem de Vecchijs repositum esse dignoscitur. Hunc itaq; virum paulo ante præcesserat Ven. Sacerdos, & Conçanonicus eiusdem Cœnobij S. Petri Dominus Thadæus, diuino quidem munere afflatus, & præfati sacerdotis Bartholomæi suasu, anno Domini 1402. præfatã Frigdionariæ Canonicam Vicarius, & subinde Prior nõ multo post, dicti Domini Bartholomæi, & præsidentis coadiutor, incredibili prouidentia gubernarit.* Hæc ille in nouissima librorum suorum recognitione, in qua multos errores qui in prioribus editionibus irrepserant, ingenuè retractauit, de veritate doctus, vt ipsemet in eiusdem retractationis præfatione, siue in epistola nuncupatoria & liminari ad Reuerendiss. Antoniotum S. Praxedis presbyterum Cardinalem adnotauit. Porrò præfati Canonici Frigdionariam transmissi, quòd monasterium ferè destitutum esset, Canonicis ad paucos redactis, illisq; propter imminentia pericula intra Ciuitatem apud sancti Dalmatij Ecclesiam vt plurimum degentibus, & quia monasterium sub Episcopi Lucensis potestate iam ab aliquot annis erat constitutũ, sine cuius licentia nec ad monasterium accedere valebant, nec illud reformare, non statim ad illud accesserunt, sed ad vicinum Carthusianorum Cœnobium, cui tunc R. P. D. Nicolaus de Albergatis, qui postea fuit Episcopus Bononiensis, & S. R. E. Cardinalis præsidebat, immediate diuerterũt. Qui nõ solùm illos benignissimè suscepit, & per aliquot dies necessaria ministrauit; sed ad obtinendum ab eodem Episcopo monasterium cũ omnibus ad illud spectantibus, & cum libera facultate illud reformandi efficaciter operam suam impendit: & tandem monasterio obtento, ipsemet R. P. D. Nicolaus eos personaliter ad prædictum monasterium voluit comitari, & in possessionẽ, vt aiunt, immittere, suscipientibus illos cum summo gaudio pauperculis monasterij Canonicis, & de illorum proposito collætantibus. & ita Deo fauente, sanctissimaq; Dei Genitrice loci tutelari suis precibus iuuante, posita fuerunt prima fundamenta istius sanctissimæ reformati-

onis Canonicorum Regularium in Italia, sub Pontificatu Sanctissimi Pontifi. is Bonifacij IX. anno illius 12. & humanæ salutis MCDI. quibus positis, sequenti

ANno MCDII. idem Ven. Pater D. Bartholomæus cum so. io, nomine Benedicto Ariminensi, qui fuerat Gregorij Papæ XII. tunc Cardinalis familiaris, Papia recedens, ad idem monasterium contendit, & die 6. Maij currente, festo S Ioannis ante portam Latinam, Lucā peruenit: die vero 27. eiusdem mensis, in festo S. Ioannis Papæ, & martyris, habitum Canonicorum Regularium in monasterio S Mariæ de Frigdionaria suscepit; qui die 6. Iunij electus est ab ipsis Canonicis in Priorem, in festo S. Philippi, qui fuit vnus de septem primis Diaconibus & die 8: eiusdem mensis, in festo S. Medardi Episcopi, confirmatus ab Episcopo Lucensi, secundum antiquam consuetudinem Priorū ipsius monasterij, & eodem die in possessionem positus, præsentibus prædicto Ven P.D. Nicolao Priore Carthusiæ, & D. Michaële Rectore Hospitalis misericordiæ, & Ser. Guidone de Petra sancta, testibus vocatis & rogatis. die verò 11. in festo S. Barnabæ prædictus D. Benedictus Ariminensis habitum Canonicorum Regularium de manibus ipsius Ven P.D. Bartholomæi Prioris accepit. Ipsū aūt Ven P.D. Bartholomæū secuti sunt statim ex ciuitate Papiæ tres alij, tum generis nobilitate, tum virtute illustres, & religiosi viri, D. Petrus de Rido sacerdos, & legum Doctor in Gymnasio Papiensi, & D. Galdinus Placentinus ex Comitibus Bardi nunc Principibus Landis vocatis, qui erat aulicus, & familiaris Ducis Mediolani, tunc Papiæ commorantis, & D. Nicolaus de Curte nobilis Papiensis, & ipse familiaris eiusdem Ducis Mediolani. Qui Frigdionariam venientes, & Canonicorum habitu suscepto, in magna continentia, paupertate, & vitæ austeritate viuentes, magna lumina nostræ Congregationis euaserunt. Hæc omnia ex antiquis instrumētis, & præsertim ex charta vetusta in pergameno ex monasterio S. Frigdiani accepta, quam pro teste habeo. Canonici verò dicti monasterij, qui reformationem exceperunt, fuerunt numero quinque, videlicet Frater Ioannes de Pergamo, qui de anno 1405. fuit Prior, Fr. Hieronymus Teuthonicus, Fr. Augustinus de Pisis, Fr. Michaël de Salis, & Fr. Franciscus seu Franceschinus de Placentia. Et hi quidem reformationis Frigdionariæ primi autores fuerunt, septem Regulares antea Canonici, tres sacerdotes seculares, videlicet D. Bartholomæus Columnensis, D. Benedictus Ariminensis, & D. Petrus de Rido Patauinus. Duo nobiles laici D. Galdinus Comes Bardi, & D. Nicolaus de Curte Patricius Ticinensis, ambo aulici & familiares Ducis Mediolanensium, quorum nomina ex varijs instrumentis dicti monasterij, & chartis membranaceis in diuersis locis repertis, non paruo labore collegi: quandoquidem omnia simul notata in antiquis scripturis nullibi reperire licuit, quippe qui non omnes in eodem loco manserunt, sed ad alia monasteria reformanda accersiti, varijs in locis vltimum diem obierunt, vt in progressu patebit. vnde obiter causam colliges, cur scripserit Cæsar Franciottus in Historia de sacris Imaginibus Lucensibus, locum sepulturæ prædictorum Canonicorum ignotum esse, quòd putet, illos omnes in monasterio Frigdionario defunctos, quod verū non est, nā in varijs locis, prout Deo placuit, naturæ debitum soluerunt.

SVpradictis verò post aliquot dies sese adiunxit Fr. Iacobus de Aduocatis Bergomensis, Albericus in seculo vocatus, de quo supra dictū fuit. hic enim cum Ven. Patris D. Bartholomæi suasionibus, & prædicatione accensus seculum relinquens, habitum Fratrum Prædicatorum Venetijs in monasterio sanctorum Ioannis, & Pauli suscepisset, quod illud monasterium, contra quàm crediderat, aliquantisper relaxatum deprehendisset, vel quòd nonnullos dicti monasterij carpere voluisset, apud illos grauiter offendit; quare vt suæ quieti consuleret, obtenta à Reuerendiss. Magistro Thoma Firmano Generali Ordinis Magistro licentia, publico Notario rogata, necnon etiam à Pontifice dispensatione ab irregularitate bigamiæ vsque ad Diaconatum, Frigdionariam accedens, habitum Canonicorum de manu Ven. Patris D. Bartholomæi tunc Prioris accepit, in festo S. Barnabæ, quod vel anno 1403. vel sequenti accidisse arbitror: nam ipse D. Bartholomæus expleto munere sui regiminis, vel paulo post, fratribus in timore Domini, & in vigore, ac rigore canonicæ disciplinæ confirmatis, assumpto sibi in socium Fr. Iacobo, ad opus Euangelicæ prædicationis est reuersus, vt sequenti capite fusius dicetur.

CAPVT NONVM.

De duodecim Stellarum prodigio prædictam reformationem præsignante, ac etiā de forma habitus, regiminis, & de statutis in eadem reformatione præscriptis.

QVo primū tempore duodecim prafati Canonici ad pauperē vitā Apostolicā, & disciplinam priscorum Canonicorum Apostolicorum renouandam, in Cœnobio pauperrimo S. Mariæ Frigdionario, diuino afflante spiritu, seipsos collegerūt, visas p noctes singulas ab indigēis, & I.

alijs

alijs illac transeuntibus stellas duodecim lucidissimas supra monasterium, in modum coronæ locum ambientes, vetus & constans incolarum Frigdionariæ adiacentium est traditio, quam testatur R.P.Cæsar Fràciottus in libro allegato de sacris Imaginibus Lucensib', in descriptione monasterij Frigdionarij, extatq; in Ecclesiæ calcidica, siue tribuna tantæ rei memoria, duodecim nimirum imagines Canonicorum in pariete depictæ, duodecim stellas supra capita gestantes, quas iniuria temporũ exesas intueri nunc etiam licet.

Qualis autem fuerit ab initio illorum vitæ paupertas, cùm spiritus, tum etiam temporalium omnium bonorum, ex hoc capite coniectari potest, quòd deficientibus illis vitæ necessarijs, de loco deserendo, vt irent vnusquisq; ad vitæ subsidia comparanda, coacti tandem funt ad inuicem habere tractationem. quod audientes quidam serui Dei, ex ordine Iesuatorum nuncupato, apud Lucam in quodam monasterio cōmorantes, illorum recessum ægro animo ferentes, igne S.Spiritus, & fraternæ charitatis valdè succensi Frigdionariam accedentes, canonicosque conuenientes, bono animo esse iubent. Nos, inquiunt, pro vobis parati sumus quotidie per Ciuitatem eleemosynas quærere, & de nostro labore vobis succurrere, donec Ciuibus innotescatis: tantum in Domino confidentes, qui nunquam defuit sperantibus in se, locum ne deseratis. Eo dicto plurimum confortati, in loco manserũt, ipsis Iesuatis quotidie per Ciuitates, & Villas panem, & alia necessaria pro eis quærentibus, & optimam illorum conuersationem propalantibus. Et ita breui tempore factum est. vt non solùm vitæ necessaria illis abundanter subministrarentur: verùm etiam ex piorum eleemosynis monasterium totum renouaretur, & illius redditus, qui vix tribus, aut quatuor alendis satis esse poterant, taliter aucti, vt triginta Canonicos alere sufficientes essent, industria præsertim, & labore Fratris Petri de Cumis, monasterij Conuersi, qui fuit vir sanctus, & per annos circiter quinquaginta ipsius monasterij procurationem egit, & illud bonis redditibus locupletauit.

II. IN prædicta reformatione licet noua quædam statuta pro canonicæ disciplinæ vigore, ac rigore condita fuerint, nihil tamen de essentialibus antiqui Ordinis canonici, & Apostolici fuit immutatum. nam forma professionis antiquorum canonicorum ad vnguem retenta: modus quoque regiminis priorum, & posteriorum in monasterio Frigdionario degentium, vnus & idem fuit, vt nimirũ Priores non perpetui, sed annuales à Capitulo crearentur, qui anno regiminis expleto, nisi denuo confirmati per Capitulum, in ordinem redigerentur. Habitus etiam reformatorum, & veterum canonicorum vnus, & idem, nisi quòd posteriorum aliquantò simplicior & humilior: habitus enim reformatorum vestis linea, rocchettum nuncupata, quam super tunica lanea alba, & sub cappa nigra cum cappucio deferunt, quem veterem canonicorum habitum verum, & proprium fuisse lib. 1. & 2. satis ac super probauimus. Quare contemnenda & ridenda, quæ vel de capp:s Fratrum Prædicatorum, vel de habitu monachorum, vel de gestaminibus Mendicantium, & Eremitarum à canonicis Frigdionarijs in eorum reformatione assumptis, scioli quidam, si non verius ignari comminiscuntur, inter quos Continuator Historiæ Vincentij Beluacensis cap. 71. Fr. Paulus Bergomensis, & Ambrosius Coriolanus Eremitæ in Apologijs contra canonicos Frigdionarios, Antonius Massa Gallesius in Allegationibus pro monachis Cassinensibus in causa præcedentiæ contra eosdem canonicos Frigdionarios, & nouissimè Iosephus Mozzagrugnus lib. 8. fol. 4. 9 & alibi. qui verum habitum canonicorum regularium prorsus ignorantes vel ignorare simulantes hæc effundunt, ad pauca, vt Philosophus ait, aspicientes.

Constitutiones in prædicta reformatione promulgatæ exdem prorsus, quæ in nostra Congregatione vsq; in hodiernum diem custoditæ, paucis pro temporum, & rerum oportunitate, vel exigentia mutatis, vel additis: quæ tandem anno 1518. propter quædam noua sacri Tridentini Concilij, & Summorum Pontificum decreta in Generalibus Comitijs fuerunt reformatæ. Harum Constitutionum meminit Martinus V. in priuilegio ipsis canonicis Frigdionarijs concesso anno Domini 1421. cum illos ab obligatione Constitutionum Benedicti XII. soluit. *Quos mores, inquit, obseruantias, & consuetudines abundantiores habent illi, & in rigiditatibus, ac disciplina Ordinis strictiores, & obseruantia regulari aptiores, ad conseruandum religionis debita statum.*

III. REbus verò sic constitutis, fratribusq; in via Domini confirmatis, præfatus Venerab. Pater D. Bartolumæus expleto munere sui regiminis, & in eius locum electo D. Benedicto Ariminensi constitutoq; illius Vicario D Thadæo de Bagnasco Papiensi, post aliquot dies assumpto sibi in socium Fr. Iacobo Bergomensi, qui fuerat Conuersus in Ordine Prædicatorum, quique Diaconus ex dispensatione Pontificis ordinatus, magnus prædicator euasit, ad pristinum exercitium prædicationis, & lucri animarum est reuersus, per Vrbes, & Oppida, & Villas fine intermissione discurrendo, cum eodem socio Fr. Iacobo ipso scilicet prædicationi instante, & Ven. P. Bartholomæo, quòd senio iam appropinquans non adeo viribus polleret, confessiones audiēte, præsertim in prouincijs Marchiæ Taruisinæ, & Lõbardiæ, quibus in locis fructum incomparabilē tulerunt, & multos clericos & laicos è seculi naufragio erutos, ad sanctæ Religionis portum trans-

transmiserunt, alijs OrdinemS. Georgij in Alega, alijs monasterium S.Iustinæ Patauinum ingredientibus, alijs ad Frigdionarium, alijs aliò transmissis. Et ita canonici Frigdionarij numero aucti, eodem Ven. P.Bartholomæo adhuc superstite, per varias Ciuitates, & Prouincias paulatim dilatari cœperunt, iuxta quod prædictus vir sanctus prophetico prædixerat, qui Fr.Iacobo ante nonnullos annos ad cœleste præmium, vt piè creditur, à Deo vocato, dum ex Prouincia Venetiarum causa prædicandi Euangelium ad partes Montis ferrati cum alio socio, qui cum ducebat (erat enim cœcus effectus) pedes proficiscitur, prope Mantuam in monasterio S.Benedicti eiusdem Ordinis, & Congregationis Cassinensis, febribus correptus octogenario maior in Domino quieuit, anno 1430. cuius cadauer à sanctis illis Monachis in nouo sepulchro reconditum, tanquam vnius beati vsque in hodiernum diem in veneratione habetur: quanquam illi existiment Canonicum secularem, non regularem fuisse, de qua re sermo prolixior inferius redibit.

IV. QVæ verò de prædicti Iacobi ab Ordine Fratrum Prædicatorum apostasia, vel de habitu Canonicorum Regularium sumpto in Monasterio S Augustini de Nicosia Pisano, temporibus Concilij Pisani, & Gregorij XII. ab eius loci Priore accepto, vel de vita Eremitica ab illo prius acta in monasterio Frigdionario, Impostores quidam & Calumniatores nugantur, frigida & falsa sunt adeò, vt quemadmodum gratis, & sine vllo fundamento, vel in specie probabili proferuntur: ita gratis reijci possint ac debeant, aduersante in primis illorum assertionibus ipsa ratione temporum, qua constat Gregorium XII. non ante annum 1406. ad Pontificatum euectum, Concilium verò Pisanum anno 1409. congregatum, ante quæ tempora iam monasterium Frigdionarium fuerat reformatum, & ipse Frater Iacobus in eodem assumpto habitu Canonicorum ex licentia sui Generalis, & dispensatione Bonifacij IX. Diaconus ordinatus, de quibus constat, cum Venerab. Patre Domino Bartholomæo per Ciuitates, & Oppida Verbum Dei concionando, discurrebat.

CAPVT DECIMVM.

De primo monasterio sanctæ Mariæ Caforeti prope Mediolanum per Canonicos Frigdionarios post reformationem fundato.

ANno MCDIV. Bonifacius IX. legitimus, & verus Pontifex, naturæ debitum soluit die prima Octob. in cuius locum Cardinales in Italia degentes Cosmatū de Melioratis presbyterum Cardinalem S.Crucis in Ierusalem concordes elegerunt. hoc eodem anno fuit vir quidam nobilis, & valdè pius, Petrus de Tantijs nuncupatus, & Ciuis Mediolanensis, ac etiam Ianuensis, qui habebat Villam propè Mediolanum, foris portam Orientalem, in loco, qui dicitur Caforetum, ibique erat parua Ecclesia, sed deuota sub titulo S. Mariæ de Misericordia, quæ etiam S.Mariæ Blanca vocabatur, quam de proprijs bonis dotare, ac in illa viros aliquos religiosos, Deum timentes, instituere cupiebat. quam ob causam audita fama conuersationis Canonicorum Frigdionariorum, quæ iam ex latebris erumpere incipiebat, quatuor ex ipsis ad dictam Ecclesiam accedere roganit, nec mora obtinuit, quos impetrata illis Ecclesia sine vllis redditibus à Mediolanensi Archiepiscopo, in domo, quam Ecclesiæ propinquam habebat, pro interim locauit, in qua nonnullis cellulis, prout loci opportunitas patiebatur, constitutis, aliquot annis moram traxerunt. I.

MCDV. idem Dominus Petrus Tantius prædictam Ecclesiam omnium suorum bonorum hæredem instituit, & facultatem in ea Collegium seu monasterium Canonicorum Regularium erigendi, secundum reformationem in monasterio Frigdionario recens factam, ante obitum à Sede Apostolica impetrauit, & eodem anno corpore solutus ad cœlestem patriam, vt piè creditur, migrauit. Anno verò sequenti MCDVI. Prior, & Capitulum S.Mariæ de Frigdionaria vigore testamenti prædicti Petri de Tantijs, & literarum Apostolicarum elegerunt, & constituerunt primum Priorem monasterij S. Mariæ de Caforeto P. D. Petrum Ridum de Padua, Canonicum dicti monasterij de Frigdionaria, qui antea fuerat Lector in Gymnasio Ticinensi, vt supradictum fuit: quem statim per Dominum Thadæum de Bagnasco Papiensem in corporalem possessionem deduxerunt, & immiserunt eodem anno 1406. Constant omnia prædicta publico instrumento eodem anno die 28. Augusti Frigdionariæ rogato, cuius exemplum authenticum ab Originali extractum, & cum eodem collationatum Mediolani coram Domino Vicario Generali Illustrissimi Archiepiscopi, cum subscriptione ipsius Domini Vicarij, & Notarium, Romæ in Archiuo S. Mariæ Pacis adseruatur, quod tale est, videlicet:

In nomine Domini Amen. Cum hoc sit ex vigore testamenti, & vltimæ voluntatis quondam Domini Petri de Tantijs Ciuis Mediolanensis, & Ianuensis, filij quondam Domini Nicolai, per sanctissimam Sedem Apo-

posto-

postolicam fuerit collatum, & confirmatum in temporalibus & spiritualibus monasterium S. Mariæ Blancha, dictum della Misericordia, situm in Archiepiscopatu Mediolanensi prope, & infra corpora Sanctorum Ciuitatis Mediolani, non multum longe à dicta Ciuitate, cum omnibus iuribus, & pertinentijs suis, monasterio, Priori, & Canonicis Regularibus sanctæ Mariæ de Frigdionaria, Lucanæ Diœcesis, dictorum Canonicorum Regularium sancti Augustini pleno iure, prout de prædictis, & alijs dixerunt contineri, publicis, & authenticis bullis, & priuilegijs Apostolicæ Sedis, & de dicto testamento dixerunt contineri, infrascripti Dominus Prior, & Fratres publica manu Ser Baptistæ de Ghogijs de Papia, & Ser Baldassaris de Pautrio Ciuis Ianuensis, rogatorum anno Natiuitatis Domini MCCCCV. Indictione duodecima, secundum cursum ciuitatis Ianuensis, die prima mensis Augusti, & sic per prædicta patere dignoscitur: Et electio, & institutio Prioris dicti monasterij S. Mariæ Blancha pertinet et spectat ad Priorē dicti monasterij S. Mariæ de Frigdionaria, in quem collatum est. Idcirco Venerab. vir Frater Ioannes de Pergamo humilis, & honorabilis Prior dicti monasterij sanctæ Mariæ de Frigdionaria, cum consensu, præsentia, consilio, & voluntate infrascriptorum eius Confratrum, quorum nomina sunt hæc: videlicet, Dominus Benedictus de Rimino Vicarius in spiritualibus, & temporalibus dicti Domini Prioris, Dominus Nicolaus de Curte de Papia, Dominus Michael de Salu, Dominus Franciscinus de Placentia, Dominus Augustinus de Pisis, Dominus Leonardus de Carrate, Dominus Antonius de Mediolano, Dominus Ioannes de Nouaria, Dominus Galdinus de Mediolano, Dominus Bernardus de Bononia, & cuiuslibet eorum, & ipsi Confratres, & Canonici cum consensu & autoritate dicti Domini Prioris, coadunati in Capitulo dicti monasterij S. Mariæ de Frigdionaria, ad sonum campanellæ, more solito, de mandato dicti Domini Prioris, qui omnes ad præsens residentiam faciunt in dicto monasterio, & sunt vltra, quàm tres partes de quatuor partibus dicti Capituli, & Conuentus, habita quidem inter eos priùs diligenti & matura deliberatione, & consilio, semel, & iterum Christi, Beatæq; Virginis gloriosæ Mariæ nominibus, & suffragijs inuocatis, dictus Dominus Prior, & dicti Confratres simul, vt supra, coadunati vnanimiter, & nemine discrepante elegerunt, creauerunt, fecerunt, constituerunt, & ordinauerunt vigore huius publici instrumenti discretum, & religiosum virum Dominum Petrum de Padua in sacerdotio constitutum, & Canonicum Regularem professum sanctæ Mariæ de Frigdionaria, in Priorem Ecclesiæ S. Mariæ Blancha prædictæ, dictæ della Misericordia. Dantes, & concedentes eidem Domino Petro Priori plenam, liberam, & generalem administrationem in spiritualibus, et temporalibus, ad omnia, et singula infrascripta, videlicet ad locandum, dislocandum, affictus, et redditus percipiendum, terrarum, et possessionum, domorum, proprietatum, bestiarum, armentorum, et aliarum mobilium, et immobilium rerum dicti monasterij S. Mariæ Blancha, tam eorum, quæ nunc possidet dictum monasterium, quàm eorum, quæ per tempora tenebit, seu possidebit. Item ad confitendum affictum, redditus, & obuentiones dictarum rerum, à quibuscunq; colonis, & pensionarijs dicti monasterij, & faciendum inde, & exinde chartas, & instrumenta, & quaslibet alias scripturas, & cautelas, quæ in prædictis, & circa prædicta fieri solent, secundum morem, & consuetudinem ciuitatis Mediolani, dummodo dictæ locationes non sapiant vim alienationis. Item ad causandum, agendum, petendum, & excipiendum, replicandum, & defendendum, & procuratores vnum, & plures instituendum, & substituendum, & eisdem instituti, aut substituti licentiam substituendi concedendum, et eos, et quemlibet eorum ab onere satisdandi releuandum, et positionibus respondendum, et testes, et instrumenta producendum, et omnia, et singula faciendum, quæ merita causarum postulant, et requirunt, etiamsi mandatum requirerent speciale, et ad concedendum dictis procuratoribus plenam, et generalem cum libera administratione facultatem. Item ad recipiendum quæcunq; deposita pecuniarum et aliarum quantitatem, et rerum, quæ fuerint penes dictum monasterium. Item ad petendum, et exigendum omnes, & singulas quantitates, & res, quæ debentur, seu quoqua modo deberentur in futurum, tam ex vltimis voluntatibus, quam, ex quibuscunque contractibus dicto monasterio sanctæ Mariæ Blancha. Item ad suscipiendum Canonicos, & alios, qui vellent, & possent licitè, & honestè se, & sua bona dicto monasterio dedicare, & faciendum generaliter, & gerendum omnia, & singula, quæ Priores monasteriorum facere, gerere, et administrare possent. Dantes, et concedentes in prædictis, et circa prædicta plenam, liberam, et generalem administrationem omnium bonorum dicti monasterij sanctæ Mariæ Blancha. Volentes tamen, et declarantes, quòd prædicta, seu aliquod prædictorum non se extendat ad aliquam alienationem, seu pignorationem bonorum mobilium, seu immobilium dictæ Ecclesiæ S. Mariæ Blancha. Insuper volentes, et declarantes, dictum officium Prioratus, et dictam autoritatem durare annuatim, prout dixerunt dictus Dominus Ioannes Prior S. Mariæ de Frigdionaria prædictæ, et dicti Fratres declarauerunt. quod dictus Dominus Prior S. Mariæ Blancha quolibet anno de mense Augusti, in festo Assumptionis Beatæ Mariæ Virginis teneatur se præsentare ad dictum monasterium S. Mariæ de Frigdionaria, et ibidem super altari dictæ Ecclesiæ in signum veræ obedientiæ præsentare duas candelas de cera ponderis duarum librarum in totum, et alia facere, quæ eidem imponentur per dictum Dominum Priorem S. Mariæ de Frigdionaria, de consensu, et voluntate dictorum Confratrum. Item teneatur sub vinculo iuramenti, et in virtute veræ obedientiæ obseruare, et obseruari facere Regulam Canonicorum Regularium S. Augustini, prout moris est, et solitum fuit per dictos Fratres hactenus obseruari, ac etiam intra duos menses initiandos à die, qua intrauerit dictum monasterium S. Mariæ Blancha incipere, et initiare inuentarium omnium rerum mobilium, immobilium, et se mouentium dicti monasterij, et Ecclesiæ prædictæ, et finire, et fine debito termi-

nare, & dictis Domino Priori, & Fratribus de Frigdionaria fidem per publicum instrumentum facere de omnibus, & singulis, quæ in dicto Inuentario describentur infra sex menses, postquam dictum intrauerit monasterium. Et prædicta, & quælibet prædictorum fecerunt, & ordinauerunt dicto modo, & cum dictis conditionibus, & modis, & omni meliori via, iure, & forma, quibus magis, & melius de iure fieri potest, & debet. Et præcepit, & mandauit dictus Dominus Prior in virtute veræ obedientiæ dicto Domino Petro nouiter electo, quatenus dictam electionem cum dictis modis, & conditionibus debeat acceptare, & fines dicti mandati, & commissionis diligenter inspicere, & seruare. ac etiam commiserunt, & mandauerunt, imposuerunt, & mandauerunt Domino Thadæo de Bagnasco Canonico dictæ Ecclesiæ, & monasterij S. Mariæ de Frigdionaria, quem ad hunc actum specialiter, & nominatim elegerunt, quatenus vadat, & in corporalem possessionem ponat, & immittat dictum Dominum Petrum nouiter electum, in dictum monasterium S. Mariæ Blancha, cum dictis modis & conditionibus, & eidem claues ostiorum Sacristiæ, & aliorum locorum dicti monasterij consignare, & alia faciat, & dicat, quæ in prædictis, & circa prædicta requiruntur, tam de iure, quàm ex consuetudine dicti monasterij, & Regionis, vbi situm est. Actum in Capitulo S. Mariæ de Frigdionaria, Lucani comitatus, coram Berto quondam Lusi Bertini Lucano Ciue, fratre S. Petri, Canonico monasterij S. Ioannis in monte de Bononia, & Nicolao Rayuerij famigla de Pisis, testibus ad prædicta vocatis, & rogatis. Anno Natiuitatis Domini 1406. indictione 14. die 27. mensis Augusti. Ego Laurentius filius Ioannis Vannuchorum, Lucensis Ciuis, publicus Imperiali autoritate Notarius, Iudexq; ordinarius prædictis omnibus, & singulis interfui, eaq; rogatus rogaui, subscripsi, & publicaui, & ad præmissorum fidem signum meum apposui consuetum.

Post prædicta incontinenti dictus Dominus Petrus audita, & intellecta dicta electione, & mandato, & omnibus in ea contentis, flexis genibus humiliter, & deuotè, & cum omni deuotione, qua debuit, ipsam electionem de manu dicti D. Prioris acceptauit, in præsentia dictorum Fratrum, & Canonicorum, in cuius signum, & deuotionem dictus D. Prior annulo aurato dictum Dominum Petrum muniuit, & insigniuit, ac etiam osculo pacis, & salutationis actu coronauit, & alia fecit, quæ circa prædicta requiruntur. Actum in Capitulo S. Mariæ Frigdionariæ prædictæ coram dictis testibus. Anno, Indictione, die, et mense superius prænarratis. Ego Laurentius filius Ioannis Vanucchorum Lucensis Ciuis, publicus Imperiali autoritate Notarius, Iudexq; ordinarius prædictis omnibus, et singulis interfui, eaq; rogatus rogaui, subscripsi, et publicaui, et ad præmissorum fidem signum meum apposui consuetum.

In nomine Domini Amen, Anno Natiuitatis eiusdem 1559. Indictione 2. die Iouis 17. mensis Augusti coram Reuerendiss. Domino Ioanne Francisco Sormano, Iuris vtriusque Doctore Archipresbytero Ecclesiæ sancti Laurentij de Mandello Cuman. diœcesis. Mediolani commorante, Curiæ Archiepiscopalis Vicario generalis, pro tribunali sedente super quadam cathedra posita in Archiepiscopali Cancellaria Mediolani, quam Cathedram, et quem locum prædictus Reuerendiss. Dominus Vicarius elegit et eligit pro eius loco, banco, et tribunali idoneis pro infradictis omnibus, et singulis specialiter peragendis, suprascriptum exemplum, seu transumptum per me Christophorum Venegonum Notarium infradictum, et per infrascriptos prouidos viros Dominos Bartholomæum Parpalionum, Ioannem de Mazijs, et Ioannem Aluysium Ghisulphum Notarios publicos infrascriptos ad id per prædictum Reuerendiss. Dominum Vicarium electos, sic instante, et requirente Ven. D. Don Ioanne Francisco de Placentia, professo Ordinis Canonicorum Regularium S. Augustini Congregationis Lateranensis, syndico, et procuratore, et syndicario, et procuratorio nomine Reuerend. et Venerabilium Dominorum Prioris, Canonicorum, et conuentus monasterij S. Mariæ Blanchæ de Casoreto Mediolanensis Diœcesis prædicti Ordinis, per instrumentum illius syndicatus, seu mandati, et procuræ, rogatum per me Notarium infrascriptum anno, et mense præsentibus, seu anno, et die in eo contentis, vna cum originalibus, et authenticis instrumentis, non vitiatis, non cancellatis, non abolitis, neque in aliqua sui parte suspectis, sed omni prorsus vitio, et suspicione carentibus, tenoris prædicti, fideliter, et diligenter collationatum examinatum, et auscultatum fuit: et quia huiusmodi sumptum, seu transumptum cum dictis originalibus, et authenticis instrumentis de verbo ad verbum concordare inuentum fuit, et in nullo discrepare: Ideo prædictus Reuerendus D. Vicarius pro tribunali sedens viso huiusmodi exemplo, siue transumpto, suam, et Curiæ Archiepiscopalis Mediolanensis autoritatem pariter, et decretum interposuit solemniter, et interponit, et dixit cum plena, et plenissima causa cognitione, et prius cognitis cognoscendis, ac decreuit, et decernit, huiusmodi exemplo seu transumpto plenariam fidem in iudicio, & extra, vbilibet, & in quocunq; loco adhibendum esse, & adhiberi debere, quemadmodum dictis originalibus, & authenticis instrumentis adhiberetur, si exhiberentur. Et de prædictis rogatum fuit, per me Christophorum Venegonum iam dictum Notarium instrumentum publicum debere confici, quod ad cautelam eius sigilli iussit appensione, seu impressione communiri. Actum vt supra, præsentibus ibidem Magnifico Iurisconsulto D. Ioanne Baptista Parauicino filio Magnifici Physici D. Petri Pauli Porta Orien. parochia S. Babillæ, intus Mediolanum, Domino presbytero Baldessare Vrbino filio quondam D. Nicolai Porta Ticinen. parochia S. Laurentij maioris intus Mediolan. et D. Ioanne Ambrosio de Cisunfrallo filio quondam D. Ioannis Baptistæ Porta Orient. parochia S. Teclæ Mediolani, testibus omnibus idoneis, ad præmissa vocatis specialiter, et rogatis.

Et Christophorus Venegonus filius quondam Domini Ioannis Porta Orientalis parochia S. Stephani in Bregundia Mediolani publicus Apostolica, Imperialiq; ac Curiæ Archiepiscopalis Mediolanensis autoritatibus Notarius, quia prædictum exemplum, seu transumptum à prædictis originalibus, et authenticis instru-

strumentis coram prædicto Reuerendiss. Domino Vicario sumptum, seu transumptum, ac per me vnà cum infrascriptis Dominis Bartholomæo Parpaliono, Ioanne de Mazijs, & Ioanne Aluysio Ghisulpho Notarijs publicis infrascriptis, cum eisdem originalibus, & authenticis instrumentis collationatum, & examinatum, de verbo ad verbum concordare inuentum fuit: ideo de eis omnibus & singulis hoc præsens publicum instrumentum confeci, & me subscripsi, signumq; meum apposui consuetum, in fidem & testimonium omnium, & singulorum præmissorum rogatus, & requisitus.

Ego Bartholomæus Parpalionus filius quondam Zanotti publicus Apostolica, Imperialiq; ac Curiæ Archiepiscopalis Mediolanensis autoritatibus Notarius, prædictæq; Curiæ Cancellarius, quia prædictum exemplũ, seu transumptum à prædictis originalibus, & authenticis instrumentis coram prædicto Reuerendissimo Domino Vicario sumptum, seu transumptum per prædictum prouidum Dominum Christophorum Venegonum Notarium. vt supra, ac per eum, & me, necnon & infrascriptos prouidos Dominos Ioannem de Mazijs, & Ioannem Aluysium Ghisulphum Notarios publicos infrascriptos, cum eisdem originalibus, & authenticis instrumentis collationatum, & examinatum de verbo ad verbum, inuentum fuit concordare: ideo hic me subscripsi, signumq; meum Tabellionatus apposui consuetum, in fidem, & testimonium præmissorum.

Ego Ioannes de Mazijs filius quondam spectabilis Domini Ioannis Antonij Porta Romana, parochia sancti Michaelis subtus Domum Mediolani, publicus Mediolanensis Imperiali, Apostolicaq; ac Curiæ Archiepiscopalis Mediolanensis autoritatibus Notarius, quia prædictum exemplum, seu transumptum à suprascriptis originalibus, & authenticis instrumentis coram Reu. Domino Vicario prædicto sumptum, seu transumptum per supradictum D. Christophorum Venegonum Notarium, vt supra, ac per eum, necnon me, & prædictum D. Bartholomæum Parpalionum Notarium, vt supra, ac infrascriptum D. Ioan. Aluysium Ghisulphum Notarium infrascriptum cum eisdem originalibus, & authenticis instrumentis collationatum, & examinatum de verbo ad verbum concordare inuentum fuit: Ideo hic me subscripsi, signumq; meum Tabellionatus apposui consuetum, in fidem, & testimonium præmissorum.

Ego Ioannes Aluysius Ghysulphus filius Domini Francisci Porta Romana, parochia sancta Euphemia intus Mediolanum, Clericus Mediolanensis publicus Apostolica, ac Curiæ Archiepiscopalis Mediolanensis autoritatibus Notarius, quia suprascriptum exemplum, seu transumptum à prædictis originalibus, & authenticis instrumentis coram prædicto Reuerendo Domino Vicario sumptum, seu transumptum per suprascriptũ Dominum Christophorum Venegonum Notarium, vt supra, ac per eum, necnon me, & supradictos Dominos Bartholomæum Parpalionum, & Ioannem de Mazijs Notarios, vt supra, cum eisdem originalibus, & authenticis instrumentis collationatum, & examinatum de verbo ad verbum concordare inuentum fuit: ideo hic me subscripsi, signumq; meum Tabellionatus apposui consuetum, in fidem & testimonium præmissorum.

Ioannes Franciscus Sormanus I. V. Doctor Archipresbyteralis Ecclesiæ sancti Laurentij de Mandello, Cumana Diœcesis, Mediolani commorans, Curiæ Archiepiscopalis Mediolanensis Vicarius generalis, notum facimus, & attestamur vniuersis, & singulis præsentes inspecturis, sicuti prædictus Dominus Christophorus Venegonus de prædicto instrumẽto rogatus, vt supra, ac prædicti D. Bartholomæus Parpalionus, Ioannes de Mazijs et Ioãnes Aluysius Ghisulphus, qui sese subscripserũt, prout supra, tempore rogitus confectionis, & subscriptionis ipsius instrumenti, ac ante, & post fuerunt, steterunt, & de præsenti sunt publici, legales, & authentici Notarij. prout supra se subscripserunt, instrumentisq;, & alijs scripturis publicis per eos respectiuè confectis, & subscriptis adhibita fuit, & de præsenti adhibetur plenaria, et indubitata fides in iudicio, et extra, in quorũ fidem præsentes fieri iussimus, et sigilli nostri parui munimine roborari. Datum Mediolani die Veneris 18. mensis Augusti 1559. indictione 2.

HOc monasterium, quod fuit in ordine secundum inter Collegia nostræ Congregationis in magna paupertate, ac districtione fundatum, mediante bona fama inculpatæ conuersationis Canonicorum ibidem degentium, in magna semper veneratione ab omnibus est habitum, & piorum largitionibus, & fidelium eleemosynis, bonis etiam temporalibus satis auctũ, ita vt cum vix ab initio quatuor ibidem, vel quinque Canonici stare possent, viginti, ac etiam triginta ex illius redditibus ali commodè valerent: ex quo viri complures vitæ integritate, & doctrina celebres prodierunt, qui nostram Congregationem multipliciter ornauerunt, & auxerunt. ex his fuerunt Ven. P. D. Bassianus Mediolanensis prædicator celebris, qui per multos annos eidem monasterio laudabiliter præfuit, & triennio totam Congregationem Rector Generalis gubernauit, sub finem vltimi anni sui regiminis defunctus anno Domini 1429. D. Simon Mediolanensis Verbi Dei concionator mirificus, qui fuit Rector Generalis annis 1445. & 1446 & 1447. horum exemplo, & suasione plusquam centum iuuenes Mediolanenses. & præcipuæ nobilitatis Congregationem ingressi, ferè omnes viri præclari sua tempora clariora reddiderunt. Amborum meminerunt Autor supplementi in nouissima editione lib. 14 sub anno 1407. & Ioannes Philippus Nouarien. in Chronica lib. 6. cap. tertio. D. Cambius Bossus genere nobilis, sed virtute, ac vitæ inculpatæ sinceritate longè nobilior, liberalium omnium artium, & diuinarum Scripturarum eruditione insignis, qui ob præcipuum amorem erga Saluatorem nostrum Dom. Iesum Christum, illius incunabula, & loca sanctissimæ passionis visitauit, postea in Italiam reuersus, omnibus gradibus honoris in nostra Congregatione decoratus, cum post Gene- II.

nera-

neralem præfecturam, quam anno 1474. gerebat, aliquot annis superuixisset, Cremonæ obijt in nostro monasterio S. Petri de Pado, ad quem sunt literæ Matthæi Bossi Veronensis 17. 49. 61. 64. & 67. De eodē Ioan. Philipp⁹ noster lib. 6. c. 11. sic scribit: *Iesū in omni vita sua secutus est, diuitias, & seculi honores contēpsit: paupertatē amauit. Ferunt eum nunquam voluisse veste noua uti, sed obsoleta, humilitatis, patientiæ, sobrietatis* [...] *seruator. in D. N. Iesu Christi recordatione passionis lacrymas amarissimas incessanter fundebat, quæ nunquam de memoria eius excedebat. quare Ierosolymam, & loca nostra redemptionis visitare voluit, & illic vitam agere mens fuit, si licuisset. Si quando regimen in ipsa Religione de more habebat, gregem sibi commissum verbo pariter, & exemplo pascebat, tanta mansuetudine, pietate, ac modestia, vt etiam mali, visa hominis bonitate, in meliorem vitam reformarentur.*

III. EVsebius etiam Corradus nobilis Mediolanensis huius monasterij alumnus extitit, vir omnigena eruditione apprimè instructus, & in vtroque Iure ciuili, & canonico versatus, qui Congregationem nostram, & totum Ordinem canonicum contra nonnullos calumniatores, verbo, & libris editis, coram Sixto IV. & Innocentio VIII. Romanis Pontificibus optimè defendit, præsertim contra Ambrosium Coriolanum; qua de causa libros nonnullos edidit, quorum Ioannes Mauburnus in Venatorio, & Ioannes Molanus in libro de sacris Imaginibus meminerunt. qui cum pluribus vicibus fuisset Visitator Generalis nostræ Congregationis, tandem plenus bonorum operum, ac dierum Mediolani obijt In monasterio nostro S. Mariæ de Passione anno 1500. teste Ioanne Philippo lib. 6. cap. 8. qui illius exitum oculatus vidit.

D. Seuerinus Calcus nobilis Mediolanensis prædicti Eusebij Sinchronos, vir prudens, religiosissimus, & magni consilij in rebus gerendis, qui quatuor vicibus fuit Rector Generalis nostræ Congregationis, sub cuius regimine plurimum in spiritualibus, & temporalibus profecit. Gerebat vltimam generalem præfecturam anno Domini 1495. hic ille est Seuerinus Calcus, cuius meminit Ioannes Mauburnus Doctor Parisiensis in suo Venatorio lib. 2. cap. 114.

D. Paulus Ferufinus nobilis Alexandrinus, Serenissimique Ducis Mediolanensium intimus familiaris, & Consiliarius, in eodem monasterio Religionis habitum suscepit, qui adeò profecit, & ad tantam humilitatem deuenit, vt pristinæ dignitatis penitus oblitus, ad quæcunque vilissima exercitia, quę vix infimi famuli facere volebant, libentissimè, & cum summa hilaritate manum mitteret; vt in magnam ædificationem omnibus cederet, videre hominem tam venerandum, & tantæ apud Principes autoritatis ad tantam humilitatem deuenisse. Obijt Boloniæ Prior monasterij S. Ioannis in monte, anno salutis 1478.

DOm. Hieronymus Bossius Mediolanensis eiusdem monasterij professus, nostræ Congregationis sydus splendidissimum, qui singulari doctrina, prudentia, & integritate non solùm in Ordine canonico, sed longè, lateque per Italiam fuit nominatissimus, Summis Pontificibus, & Regibus, ac Principibus notus, & charus. Nā cum de anno 1509. quidam nostros canonicos de monasterio S. Petri in Cœlo aureo Papiæ per vim, & contra ius, & fas expulissent, vnde tota ciuitas Papiensis in seditionem versa est, hic Ven. Pater, qui tunc fungebatur officio Rectoris Generalis, Senatum Regium Mediolani primùm: deinde Christianissimum Regem Ludouicum, tunc Mediolani Ducem conueniens, ita se gessit, vt Rex, & Senatus missis Papiam tribus Senatoribus, intra paucos dies ipsos canonicos in pristinum statum, delinquentibus exilio mulctatis, restituerint. multos labores graues hic optimus Pater pro defensione Congregationis tulit, & grauia pericula, etiam cum vitæ periculo, ingenio, patientia, & dexteritate superauit. tribus vicibus Generalem Præfecturam totius Congregationis obtinuit, & tandem in senectute bona obijt Placentiæ monasterij Abbas, post annum saltem 1513. nam illo anno erat Rector generalis. Sed & alij complures viri conspicui ex eodem monasterio prodierunt, quos breuitati cōsulens omitto. IV.

Huic monasterio multa priuilegia amplissima concesserunt Serenissimi Duces, & Ducissæ Mediolani, quorum originalia in illius chartophilacijs seruantur. Pius V. anno 1566. Abbatiali dignitate illud exornauit.

CAPVT VNDECIMVM.

De Monasterio sancti Leonardi prope Veronam per eosdem Canonicos Frigdionarios reformato, & nonnullis Priuilegijs eisdem Canonicis per Gregorium XII. concessis.

ANno MCDVI. Innocentius VII. naturæ debitum soluit, octauo Idus Nouemb. in cuius locum à Cardinalibus in Italia degentibus suffectus est Angelus Corarius Patricius Venetus, & Presbyter Cardinalis tituli S. Marci, qui Gregorius XII. est nuncupatus, die 30. eiusdem I.

iuſdem menſis Nouembris. hic adepto Pontificatu, Antonium Corarium ex fratre, & Gabrielem Condulmerium ex ſorore nepotes, & S. Georgij in Alega Canonicos, dictiq; Ordinis fundatores Pileo Cardinalitio donauit. Et quia ſuaſionibus, & prædicatione Ven. Patris D. Bartholomæi Ordinem ingreſſi fuerant, eam ob cauſam illum ſemper in ſumma veneratione habuerunt, & noſtram Congregationem impensè dilexerunt, fouerunt, & beneficijs auxerunt: Eorumque potiſſimum ſuaſione Summus Pontifex Canonicis Frigdionarijs multa priuilegia conceſſit, & in primis ipſos Canonicos in monaſterio Frigdionario commorantes, & omnia bona monaſterij liberauit ab omni ſolutione decimarum triennalium, & aliorum onerum quorumcunque, ratione cuinſcunque charitatiui ſubſidij in præteritum impoſitorum, & in futurum imponendorum vſque ad annos 50. confectis literis Apoſtolicis, datis Senis Idib. Decemb. Pontificatus ſui anno 1. & humanæ ſalutis 1406. quæ videri poſſunt in lib. Indultorum noſtræ Congregationis pag. 286.

Deinde monaſterium S. Leonardi in monte Donico prope Veronam idem Pontifex nobis donauit, deſignato illius Priore D. Benedicto Ariminenſi, qui fuerat ipſius Gregorij XII. familiaris. Eccleſia S. Leonardi fuit vetuſtiſſima, & de iuriſdictione, & ratione Canonicorũ, & Capituli Eccleſiæ Cathedralis Veronenſis, quam anno Domini 1230. Pontificatus Gregorij IX. anno ſexto, Archipresbyter, & Capitulum conceſſerunt duobus religioſis viris Paci, & Amedæo ad inſtituendum in ea Ordinem canonicorum ſecundum Regulam B. Patris Auguſtini, deſignato primo illius Priore prædicto Pace, factaq; facultate Capitulo, & Fratribus inibi degentibus, ſuum Priorem in poſterum conſtituendi, ſeu eligendi, reſeruataq; in ſignum ſubiectionis annua penſione libræ vnius ceræ ipſis Archipresbytero, & Capitulo ſoluendæ in die Purificationis Beatæ Virginis. Extant priuilegia quædam in Archiuis monaſterij Gotifredi S. R. E. Cardinalis tituli S. Marci, & per Lombardiam Legati, necnon Iacobi Cardinalis, & Epiſcopi Veronenſis eandem inſtitutionem, & conceſſionem probantia, quæque dicto anno 1230. ſunt emanata. Eandem confirmauit Gregorius IX. alio Priuilegio dato Laterani Idibus Aprilis Pontificatus ſui anno 10. Poſtea iſtud monaſterium Congregationi Canonicorum Ordinis S. Marci Mantuæ, magna ſanctitatis fama olim celebri eſt vnitum, vt ex compluribus monumentis in dicto monaſterio repertis liquet. Demum ſub tempora Gregorij XII. vel ipſa temporum iniuria, vel Prælatorũ incuria, non ſolum Canonicis omnino deſtitutum fuerat, ſed in fabricis, & redditibus penè collapſum: nam omnia illius bona magno ære fuerant grauata, & creditoribus oppignorata, & ipſe Prioratus cuiuſdam nomine Pandulpho S. Nicolai in carcere Diacono Cardinali commendatus. Cum autem prædictus Gregorius XII. Pontificatum iniuiſſet, de illius ſtatu per Clerum, & Ciues Veronenſes certior factus, qui pro illius reformatione preces ſupplices Pontifici porrexerant, primum quidem cum prædicto Cardinali Pandulpho egit, vt Prioratum ſibi commendatum reſignaret, mox D. Benedictum Ariminenſem canonicum Frigdionarium, qui antea fuerat eiuſdem Pontificis familiaris, eiuſdem monaſterij Priorem conſtituit, ipſumque monaſterium canonicis Frigdionarijs reformãdum, & perpetuò regendum, & habendum autoritate Apoſtolica conceſſit: quæ res toti Ciuitati, ſed in primis canonicis Cathedralibus per gratiſſima extitit. adſunt literæ Apoſtolicæ totam rei ſeriem continentes, ſic:

Gregorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. Dilecto filio Benedicto de Arimino Priori Prioratus S. Leonardi de monte Donico extra muros Veronenſes, Ordinis S. Auguſtini, familiari noſtro, Salutem, & Apoſtolicã benedictionem. Religionis zelus, vita, ac morum honeſtas, aliaq; laudabilia probitatis, & virtutũ merita, quibus perſonã tuã iam fide dignorum teſtimonijs, quam etiã familiari experientia nouimus inſignitam, meritò nos inducũt, vt tibi reddamur ad gratiam liberales. hodie ſiquidẽ per nos accepto, quòd licet olim in Prioratu S. Leonardi de monte Donico extra muros Veronenſes Ordinis ſancti Marci de Mantua, qui à monaſterio dicti ſancti Marci Mantuani Ordinis præfati dependebat, & quem dilectus filius noſter Pandulphus ſancti Nicolai in carcere Tulliano Diaconus Cardinalis ex conceſſione, & diſpenſatione Sedis Apoſtolicæ tunc obtinere dignoſcebatur, nonnulli Fratres dicti Ordinis S. Marci reſidere, ac Domino famulari conſueuiſſent, tamẽ in eodem Prioratu nullus Fratrũ dicti Ordinis S. Marci tunc reſideret. Nos, vt idem Prioratus in ſpiritualibus, & temporalibus reformaretur, ac ex alijs rationabilibus cauſis ad id noſtrum inducentibus animum, motu proprio, non ad tuam, vel alicuius alterius pro te nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de noſtra liberalitate volumus, prout etiam ipſe Cardinalis id ſponte voluerat, Quod dictus Cardinalis præfatũ Prioratum, quem ex tunc vacare decreuimus, realiter, & omnino dimittere teneretur, necnon dictum Prioratum ſic vacantem cum omnibus iuribus, & pertinentijs ſuis à præfato monaſterio autoritate Apoſtolica penitus ſeparauimus, ipſumque cũ iuribus, & pertinentijs antedictis ad eundem Ordinem S. Auguſtini tranſtulimus. necnon ab omnibus ſubiectione, dominio, & poteſtate quorumlibet ſuperiorum dicti Ordinis ſancti Marci in perpetuum liberauimus: ac voluimus, quòd ipſe Prioratus deinceps Conuentualis exiſteret, & per Priorem dicti Ordinis ſancti Auguſtini gubernari deberet, ac in ipſo Prioratu tot Canonici eiuſdem Ordinis S. Auguſtini profeſſores reſidere, qui conuentum facere, necnon iuxta regularia inſtituta dicti Ordinis ſancti Auguſtini viuere deberent, quot de fructibus, redditibus, &

pro-

prouentibus dicti Prioratus, qui vltra sexcentos florenos auri secundum communem æstimationem, vt asserebatur, annuatim non valebant, decenter sustentari, & incumbentia sibi onera congruè possent supportare, prout in ipsis literis plenius continetur. Nos itaq; cupientes eidem Prioratui de gubernatore prouido, & vtili secundum cor nostrum prouidere, & tibi, qui presbyter, ac Canonicus monasterij sanctæ Mariæ de Frisonaria eiusdem ordinis sancti Augustini Lucanæ diœcesis, Ordinem ipsum expressè professus existis, præmissorum meritorum tuorum intuitu specialem gratiam facere volentes, eundem Prioratum per te in eisdem spiritualibus, & temporalibus reformandum, cum omnibus iuribus, & pertinentijs supradictis, motu simili, eadem autoritate tibi conferimus, & de illo etiam prouidemus. Decernentes irritum, & inane, si secus super ijs à quoquam quauis autoritate scienter, vel ignoranter cõtigerit attentari. Non obstantibus quibuscunque constitutionibus Apostolicis, necnon statutis, & consuetudinibus monasterij, & Ordinum prædictorum contrarijs, iuramēto, confirmatione Apostolica, vel quacũq; firmitate alia roboratis. Aut si aliqui super prouisionibus sibi faciẽdis de huiusmodi prioratibus, dignitatibus, personatibus vel officijs speciales, vel alijs beneficijs Ecclesiasticis in illis partibus generales Apostolicæ Sedis, vel Legatorũ eius literas impetrarint, etiãsi per eas ad inhibitionẽ, reseruationem, & decretum, vel alias quomodolibet sit processum, quibus omnibus te in assecutione huiusmodi Prioratus volumus anteferri. Sed nullum per hoc quoad assecutionem eis Prioratuum, dignitatum, personatuum, vel officiorum, aut beneficiorum aliorum præiudicium generari, seu si aliquibus communiter, vel diuisim à prædicta sit Sede indultum, quod ad receptionem, vel prouisionem alicuius minime teneantur, & ad id compelli non possint, quanquam de Prioratibus, dignitatibus, personatibus vel officijs huiusmodi, vel alijs beneficijs Ecclesiasticis ad eorũ collationẽ, prouisionem, præsentationẽ, electionẽ, seu quamuis aliã dispensationẽ coniunctim vel separatim spectantibus nullis valeat prouideri per literas Apostolicas, non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, & qualibet alia dicta Sedis indulgentia generali, vel speciali, cuiuscunque tenoris existat, per quã præsentibus non expressam, vel totaliter non insertam effectus huiusmodi gratiæ impediri valeat quomodolibet, vel differri, & de qua, cuiusq; toto tenore habenda sit in nostris literis mentio specialis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ collationis, prouisionis, & constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Dat. Romæ apud sanctũ Petrum secundo nonas Iulij, Pontificatus nostri anno primo.

II. POst quam reformationem partim Canonicorũ labore, ac diligentia, partim fideliũ pietate, ac elemosynis quo ad spiritualia & tẽporalia sic fuit restitutum, vt vbi pauci, aut nulli Canonici degebãt, intra paucos annos 30. circiter Canonicorum Collegiũ, sub arctissima disciplina semper deinceps cum summa totius Ciuitatis ædificatione floruerit, quemadmodum nunc etiam per Dei gratiam floret: est enim domus Nouitiorum, in qua totius prouinciæ Venetiarum tyrones educantur, & in Regularibus disciplinis erudiuntur, ex qua viros complures eximiæ sanctitatis, & eruditionis per omnem Italiam celebres accepimus, è quibus vt paucos de multis referam, fuerunt

Primus, D Paulus Maphæus D. Antonij de Maphæis strenui militis, & equitis filius, secundum seculum illustris, sed qui generis nobilitatẽ, religionis, pietatis, & reliquarum virtutum accessione non parum illustrauit: fuit enim Rhetor eloquentissimus, Theologus acutissimus, declamatorq; facundissimus, qui Venetijs in frequentissimo nobilium, & popularium concursu annis decem & octo sine intermissione Dei verbũ annunciauit: pluribus annis Prioratum sanctæ Mariæ Charitatis Venetiarũ administrauit: Præfecturamque generalem totius Congregationis tenuit anno 1443. post quam, cũ per annos quadraginta sanctissimè in nostra Congregatione talentum sibi à Domino creditum transegisset, Ferrariæ obijt sexagenarius, cum esset Prior S. Bartholomæi in suburbiis Vicentiæ. hunc fama est, florem virginitatis vsque ad vitæ terminum illibatum custodisse.

Secundus fuit Ven. P. D. Timotheus Veronẽsis Ragusinus Archiepiscopus, & præfati D. Pauli discipulus, Prædicatorum sui temporis apud Italos facile princeps, cuius verba erant quasi ignis ardens, & quasi malleus conterens petras, erat enim non solũ omnigena eruditione instructus, Philosophus, ac Theologus profundissimus: verum etiam aspectu decorus, amabilis, & grauis, venerandum maiestatem præ se ferens, Principibus summè charus, maxime Alphonso Aragonio Regi Neapolis, Ludouico, & Francisco Sfortiæ, Sabaudiæ, & Mediolani Ducibus, Barbaræ Gõzagæ Mantuę Principi, & magno Cosmo Mediceo, qui eius potissimum causa Fesulanam Abbatiam à fundamentis renouauit, in qua plus sexaginta millia nummum aureorũ impendit, addita bibliotheca selecta, quæ octo millibus aureis nũmis illi stetit. Hic sarculo prædicationis multas Vrbes à sentibus vitiorum repurgauit: Bononiæ luxum nimium fœminarũ in vestimentis, & ornamentis, quæ virorum pecunias, & magnã partem redditusũ cũ scandalo nõ modico exhauriebant, publicis edictis per superiores latis restrinxit. Hic propter amorem D N. IESV CHRISTI. & suæ sacratissimæ Passionis peregrinationem Ierosolymitanam suscipere voluit, qui multis Episcopatibus sibi per Nicolaum V. & Pium II. oblatis partim precibus, partim excusationibus reiectis, Romam à Paulo II. præter opinionem accersitus, Archiepiscopus Ragusinus reclamans, &

reluctás est cõsecratus:ex quo die,teste Matthæo Bosso in epist.31. nunquã lætus visus est amplius, nunquã nõ querelas fudit, ꝙ Religionis statu, & habitu mutato propositũ suũ vsq; ad finem vitæ nõ traxisset. Extãt plures ipsius Matthæi Bossi epistolæ ad illũ datæ,in quarũ prima,quæ est in ordine quinta, meminit cuiusdã libri ab eodẽ Timotheo editi ad Alphonsum Regem Aragonũ sic dicens: *Libellus tuus ad Alphonsũ est perurbanus, & bellus, ac plane Rege dignißimus, sed præcipuè ad id.quod quæris, incitamentũ admodum efficax.* cui vicissim ipse Mathæus suum dialogũ de tolerãdis aduersis dolandũ transmisit,vt illemet in epist 12. fatetur. qui demũ senio cõfectus Ragusij in sua Ecclesia magno sui desiderio apud optimos quosq; relicto, fœliciter in Domino quieuit.

III. TErtio quoq; loco addẽd' ipse Vẽ.P.Matthę' Bossus Veronẽsis prædicti Archipræsulis Timothei discipulus,canonici Ordinis sydus clarissimũ,verbi Dei præco maximus,tũ dicendi,tum scribendi lepore , & grauitate Hieronymiano Frontoni non immerito cõparandus, à Summis Põtificib', & Italiæ Principibus in precio habit', qui eius opera,cõsilio,& ingenio in reb' arduis, & negotijs difficillimis non semel vsi fuerunt, ꝙ facilè intelligent,q illius epistolas legent ad Sixtũ IV.Pontificẽ,Bessarionẽ,Ioannẽ Mediceũ, qui postea fuit Leo X. Franciscũ Sfortiam, Theodorũ Montisferrati, Franciscũ Gonzagam Ioannem Arcimboldũ,Marcũ Balbũ, Iulianũ à Ruuere,S.R.E. Cardinales,Federicũ Feltriũ Vrbini Ducem,Guilielmũ Marchionem Montisferrati,Laurentium Mediceum,& alios similes datas. Hunc Sixtus IV.ad Sanctimoniales Ianuensis reformandas,& illarum licentiam , non solùm per Vrbem , sed per vicos & suburbana curiosè,parũq; religiosè,& cum graui scandalo, discurrentium,frænandã destinauit:quam prouinciã licèt magnis laborib',nec sine vitæ periculo, Deo adiuuante, fœliciter tandem ad finem optatũ perduxit,vt videri potest ex literis illius ad eundem Sixtum IV.quæ sunt in ordine 42. & 43.Sed nec istud omittendũ, cum Abbatiam Fesulanam hic Venerandus Pater moderaretur,Ioannem Mediceum ab Innocentio Octauo in numerũ Cardinalium cooptatũ , insignia Cardinalatus de manibus illius accipere voluisse,totam seriẽ gestorũ ipsomet tradente in epist. 110.quæ est ad Archangelum Vicentinum : quem dictus Cardinalis vt Patrẽ venerabatur,cuiusq; iussu illemet suas epistolas,& alia opuscula in vnũ collecta,& collectiones Fesulanas vocata,typis edidit, ac eidem Ioanni Mediceo Cardinali nuncupauit. Hic multa scripsit tum luculenter,tũ eruditè quorũ Catalogum inferius texemus, multos discipulos suo magistro dignos reliquit.huius viri studiũ in cordis munditia seruanda,in epist.2.ad Isotã Nogarolam sacrã Virginẽ tanquam in imagine videri potest. qui multis muneribus in congregatione summa cum laude functus,Paduæ in collegio Viridariano spiritum Iesu Christo Saluatori reddidit,anno salutis 1502.cuius viri laudabiliter meminerũt Autor supplementi Chronicorũ,Antonius Posseuinus,Hieronymus Platus,Petrus Calcedonius Venetus,Syluester Maurolicus, & alij.

QVartus quoq; addendus Celsus Maphæus Veronensis,Magnus Pater,&Diuini Verbi IV.
præco mirificus,Philosophus,& Theologus clarissimus,cui ob summam autoritatem,& famam sanctitatis Magni Principes assurgebant, summis Pontificibus, & toti Romanæ Curiæ valde charus,sed vitæ regularis amator adeo , vt oblatos non semel Episcopatus contempserit. hic iura nostræ congregationis, & totius ordinis in Romana Curia,præsertum contra nonnullos aduersus ordinem canonicum deblaterantes, acriter defendit, quorum dicendi, & scribendi licentiam autoritate Pontificum frænauit, & cohibuit. pluribus vicibus Rector Generalis,vel inuitus , & reluctans est renunciatus. Mulam dono à Pontifice acceptam , vt commodius visitationes de more perageret, illis absolutis, Pontifici remisit, quòd amplius illa opus nun haberet. scripsit nonnulla,de quibus inferius dicetur. Obijt Veronæ admodum senex circa ann. 1500.

Quintus fuit D.Marcus Veronensis,qui cum esset insignis concionator , salutis animarum tantam solicitudinem gerebat , vt per vicos,& plateas discurrendo ter,quaterq; singulis diebus verbum salutis turbis simplicioribus propinaret. ab obseruantia regulæ nunquam recedens, paupertatis , & humilitatis amator singularis,in lege Domini meditans die,ac nocte , quà concionando,quà scribendo,quà psallendo , semper aliquid boni faciens : scripsit enim sermones prædicabiles eruditos ac disertos de Passione Domini , & epistolas ad diuersos. Obijt Lucæ in monasterio sancti Frigdiani.meminit illius Matthæus Bossus in epist.108.

Sextus D.Timotheus Veronensis iunior,Philosophus,ac Theologus eruditissimus, qui multis annis Philosophiam, & sacram Theologiam Paduæ in Academia Viridariana maximo cum audientium profectu legit,vitæ innocentia notabilis,conuersatione affabilis , eloquio nitidus, & comptus. hic magnum volumen scripsit in Summam D.Thomæ Aquinatis. Obijt Patauij anno 1530. Meminit illius laudabiliter Autor Supplementi.

Postremo quoque loco recensendus Ven. P. D.Ioseph à Naue Veronensis, & ipse huius monasterij alumnus,cuius sanctitatẽ ex elogio illius imagini in eodem cœnobio subscripto non obscurè colligere licebit,qui christianæ pietatis exemplar , & regularis disciplinæ præstantissimum fuit, nam ijs potissimum virtutibus claruit, quæ summam perfectionis Euangelicæ

perstringunt: fuit enim abstinentia mirabilis, in Christi pauperes pijssimus, in oratione assiduus,& in meditatione feruentissimus ita, vt sæpius in exthasim raperetur. quieuit in Domino Veronæ nonagenarius anno Christi 1565. tandem illud monasterium seminarium bonorum hominum semper extitit.

V. SEd & Moniales sancti Ioannis de Beueraria Veronenses,ordinis olim Humiliatorum,ob celebrem famam integritatis canonicorum dicti monasterij, per illos ad frugem melioris vitæ reformari,supplices à Romanis Pontificibus postulauerunt, & obtinuerunt, & regulam sancti Augustini cum habitu canonicorum acceperunt. Verum cùm progressu temporis ab obedientia resilire contumaciter cœpissent,nec facilè regi possēt, dimissæ sūt,& habitū mutauerūt.

Monasterio S. Leonardi sic reformato Gregorius XII. anno 1408. sequens priuilegium indulsit,videlicet;

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs sancti Leonardi de monte Donico, & sanctæ Mariæ de Frisionaria per Priorem solitorum gubernari, sancti Augustini Veronensis, & Lucanensis diœcesis monasteriorum Prioribus, & conuentibus salutem, & Apostolicam benedictionem. Piæ nos excitat, & inducit affectio,vt vos, & monasteria vestra in quibus fertè noscimini diuinis obsequijs mancipati,fauoribus prosequentes Apostolicis ad ea paternis studijs intendamus, per quæ status eorundem monasteriorum votiuis continuè crescat incrementis.

Hinc est,quod nos vestris in hac parte supplicationibus inclinati,vt in temporalibus,& spiritualibus vos & ipsa monasteria, autore Domino, salubriter proficere valeatis,quòd omnes, & singuli canonici,siue fratres eorundem monasteriorum, qui sunt,& erunt pro tempore perpetuis futuris temporibus, de vno ad aliud eorundem monasteriorum de licentia tamen Priorum ipsorum monasteriorum existentium pro tempore,trāsire, ac in eo remanere valeant, quodq; in eodem monasterio,ad quod taliter transibunt,perinde illius canonici,siue fratres haberi,ac censeri debeant in omnibus, & per omnia,ac si in illo Ordine S. Augustini regulam, cuius professores estis,expressè professi fuissent,& Priores ipsorum monasteriorum,qui etiam sunt, & erunt pro tempore,de anno in annū mutari,siue de regiminibus ipsorū monasteriorum transactis singulis annis eo ipso destituti censeantur. Ita tamen,quod iterum, & iterū de anno in annū in casu,quo videatur eisdem canonicis in statum pristinum eligi, & ad regimina huius assumi possint,ac electiones huiusmodi,dummodo per duas partes eorundem canonicorum,et alias canonicè fiant, eo ipso perinde vim confirmationis habeant,ac si per sedē Apostolicam confirmata forent,ad hoc etiam Diœcesanis loci,& cuiuscunq; alterius licentia,seu consensu minime requisitis. Quodq; vos omnibus,et singulis priuilegijs,prærogatiuis,gratijs,exēptionibus,immunitatibus,& præmunētijs per eandē sedē,aut alias qualitercunq; vobis, & eisdē monasterijs diuisim concessis perinde vti,et gaudere liberè valeatis,ac si vobis, et eisdē monasterijs communiter concessa fuissent, quibuscunq; constitutionibus Apostolicis,necnon statutis,et consuetudinibus monasteriorum, et Ordinis prædictorum, iuramento,confirmatione Apostolica, vel quacunque firmitate alia roboratis,& alijs contrarijs nequaquam obstantibus,vobis autoritate Apostolica,tenore præsentiū de speciali gratia indulgemus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere,vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Lucæ 5. calend. Maij 1408. Pontificatus nostri anno 2.

Alia etiam priuilegia eidem monasterio Indulserant ante reformationem Gregorius Nonus, & Ioannes Vigesimus secundus, & post reformationem idem Gregorius Duodecimus, Martinus Quintus,& Eugenius Quartus,& Serenissimum Dominium Venetorum,quorum authētica in illius cartophilacijs seruantur. Demum Pius Quintus dignitate Abbatiali illud insigniuit, cui ob commoditatem canonicorum ad vrbem accedentium, Eugenius Quartus Ecclesiam parochialem S. Iusti intra ciuitatem vniuit, anno 1446.sexto calendas Decembris. De hoc monasterio scribit Hieronymus de Curte in sua historia Veronæ libro 14. ad quem te remitto.

CAPVT DVODECIMVM.

De antiquo monasterio sanctæ Mariæ Charitatis Venetiarum, per eosdem Canonicos Frigdionarios reformato.

ANno MCDIX. congregatum fuit Pisis Concilium à Cardinalibus, sine autoritate Romani Pontificis, in quo ad tollendum schisma Gregorium Duodecimum, & Petrum de Luna Benedictum Decimum Tertium nuncupatum exautorauerunt, & nouum Pontificem Petrum Filsgrium ex Ordine Minorum creauerunt, qui Alexander Quintus est nuncupatus. nihilominus Gregorius Duodecimus tanquam verus Pontifex nullatenus seipsum Pontificatu abdicauit,quin etiam nonnullos Cardinales creauit, quod ipsum Benedictus Decimus Tertius,Pseudopontifex effecit. Eodem autem anno electus fuit Prior monasterij Frigdionarij Domnus Leo de Carrate Mediolanensis,quo existente Priore Domnus Vincentius Ianottus sancti Frigdiani Prior, referentibus Augustino Ticinensi in Propugnaculo parte 4. cap. 22. & autore Supplementi Chronicorū lib. 14. sub an. 1407. ad reformandum I.

dum suum collegiũ aliquod canonicos ex Frigdionarijs acciuit, cui præfatus Leo cum toto capitulo quatuor viros probos, & prudentes concessit, facta eis licentia per publicum instrumentum rogatum manu Ser Raphaëlis quondã Ser Benedicti, ciuis & notarij publici Lucensis, quod instrumentũ præfatis autoribus testantibus, in Archiuis sancti Frigdiani seruatur (etsi reluctãtibus canonicis, qui vitæ laxiori iã assueuerant, eiusmodi reformatio suum effectum non fuerit assecuta) & ita rebus ad deteriora in dies vergentibus, tum, monasterium, tum, ipsa congregatio sancti Frigdiani ab illo pendens grauissima discrimina, & dispendia postmodum pertulerunt, amissis multis monasterijs, quæ ob laxiorẽ vitam canonicorum dictæ congregationis, paulatim ad manus aliorum deuenerunt, ex quibus fuerunt sancti Marci Ferrariæ, S. Saluatoris, & S. Siri in agro Ferrariensi, S. Frigdiani prope Pistorium, S. Bartholomæi in Diœcesi Volaterrana, & sancti Martini ciuitatis Senarum.

II. EOdem autem anno Frigdionarij ad reformandum antiquum cœnobium canonicorum sanctæ Mariæ Charitatis Venetiarum sunt vocati. De cuius monasterij fundatione, & vetustate plura libro præcedenti cap. 24. & 47. in congregatione Portuensi, cuius fuerat membrum, à Marco Iuliano clerico Castellano, sub Calisto II. anno 1122. fundatum, in quo canonica institutio difficillimis etiam temporibus vsque ad hunc annum perseuerat. Teuebat Prioratum monasterij Ven. P. D. Franciscus Capello Patritius Venetus, Ioannis Baptistæ filius, & regularis canonicus professus. Constat ex literis Apostolicis, datis eodem anno à Gregorio Duodecimo in ciuitate Austria, quæ est in prouincia Fori Iulij 7. idus Iunij, Pontificatus sui anno tertio. Hic autẽ Ven. Prior cernens, in suo monasterio numerum canonicorum imminutum, nec posse sperari, illum ex Portuensibus, de quorum erat congregatione reparari (quippe cœnobium ipsum Portuense, quod erat caput cõgregationis, ante aliquot annos Angelo Cardinali sanctæ Potentianæ fuerat commendatum, qui præter redditus nihil omnino curabat, & ita canonicis fere omnibus fuerat destitutũ, illius fabricis in præceps dilapsis, vt non iam cœnobium, sed lapidum congeries, ac ruderũ videretur) intellecta fama conuersationis canonicorum Frigdionariorum, illos ad suum monasterium accedere, & diuina officia in eo celebrare, aliaque sacra facere, plurimum rogauit: quod & libenter præstiterunt, missis canonicis, quibus habitationem cum Ecclesia, quotidianis oblationibus, quæ in illa fiebant, & sexaginta tritici sextarijs annuis pro victu assignauit, cum quibus, ob laudabilis illorum vitæ famam, per decem annos triginta canonici commodè in eodem monasterio vixerunt; intra quod tempus multi nobiles tum ex Venetis, tum etiam ex alijs ciuitatibus habitum cannnicorum nostræ congregationis ibidẽ assumpserunt, & in canonica obseruantia magnos profectus fecerunt. Sublato autem schismate in Cõcilio Constantiensi, & Martino Quinto Summo Pontifice communibus votis renunciato, pontificatus illius anno quarto idem Franciscus Prior vnionem, & incorporationem omnimodam sui monasterij cum nostra congregatione procurauit, & obtinuit. probante Martino Quinto Bullis Apostolicis eodem anno, secundo calendas Iulias emanatis. quin immo reformationem libentissimè complexus, in nostrã societatem cum suis transiuit; qui vicissim In Generalibus Comitijs Bononiæ celebratis anno 1422. primus Prior annualis secundum formam statutorum nostræ congregationis, & tanquam vnus ex canonicis ipsius congregationis fuit designatus, confecto publico instrumento, rogato per Philippum quondam Stephani de Formaghinis, cuius exemplum subijcitur, videlicet:

In nomine Domini Amen. Anno Natiuitatis eiusdem millesimo quadringentesimo, vigesimo secundo, indictione 15. die 12. mensis Maij, Pontificatus Domini nostri, Domini Martini Papæ Quinti anno quinto. venerabiles viri canonici, ac Dominus Petrus de Padua Rector, & capitulum generale Ordinis canonicorum regularium sancti Augustini de congregatione sanctæ Mariæ de Frisonaria Lucana Diœcesis vnanimiter, & capitulariter congregati in Ecclesia, siue monasterio sancti Ioannis in monte Bononiæ dicti Ordinis & congregationis, diligenter attendentes, quòd persona honesti viri Domini Francisci Capelli de Venetijs erit Prioratui sanctæ Mariæ de Charitate de Venetijs dicti Ordinis congregationis mensali, & manuali monasterij S. Mariæ in Portu Rauennatensis diœcesis ordinis, & congregationis prædictorum vtilis, & proficua: ac volentes eundem Prioratum ob Prioris defectum in spiritualibus, aut temporalibus lasionem aliquam pati, vnanimiter, & concorditer eundem Dominum Franciscum, licèt absentem elegerunt, constituerunt, & deputauerunt in Priorem annualem dicti monasterij S. Mariæ de Charitate de Venetijs, cum potestate, & arbitrio alijs Prioribus annualibus à dicto capitulo hactenus constitutis concedi solitis, & quæ facere consueuerunt Priores dicti monasterij, & ea concessum est in dictis literis Apostolicis vnionis, & colligationis infradictæ concessis dicto capitulo per Dominum Martinum Papam Quintum scriptis sub datum Tibure 2. cal. Iulij pontificatus sui ann. 4. præsente, volente, & consentiente Domino Galdino de Bardis Priore dicti monasterij sanctæ Mariæ in Portu, de cuius mensa est dictum monasterium sanctæ Mariæ de Charitate. Et deinde Dominus Paulus de Brixia dicti Ordinis vice, & nomine dicti Domini Francisci electi Prioris annualis dicti monasterij de Charitate absentis, à dicto Rectore nomine dicti capituli dante recepit librum, & sigillum in signum electionis factæ de dicto Domino Francisco, ad Prioratum

dicti monasterij, vt supra dictum est. mandans idem capitulum omnibus canonicis dicti monasterij, vt eundem Dominum Franciscum in Priorē annualem antedictū recipiant, et admittant, sibiq; in cunctis licitis, et honestis pareant, et intendant. mandans mihi Philippo de Fermaglinis, vt de prædictis notario infrascripto, publicū conficiā instrumentū. Actū Bononiæ in Monasterio S. Ioānis in mōte Bononiensi, Ordinis et congregationis antedictæ. Præsentibus S. Thoma Zerardi de Lana mercatore, capellæ S. Ioannis in monte, S. quondā Ioannis de Zena lanarolo dictæ capellæ, et magistro Hilario quondam Richi de Florentia textore, Capellæ sanctæ Luciæ, testibus ad hæc vocatis, et rogatis. Ego Philippus quondam Stephani de Fermaglinis ciuis Bononiæ publicus Imperiali, communis Bononiæ, ac Curiæ Episcopalis Bononiæ, autoritate notarius, prædictæ electioni, et omnibus, et singulis interfui, eaque rogatus scribere, publice scripsi, signoque meo consueto signaui in fidem præmissorum.

III. QVa vnione perfecta, canonici nostri ad monasterium quoad spiritualia, & temporalia reparandum alacrius insistere cœperūnt, & primo quidem sublatis antiquis domibus cariosis, & ruinosis, ædes nouas extruxerunt, in quibus plusquam viginti nummorum aureorum millia de communibus contributionibus expenderunt, vt in vetustis Chronicis pergameno scriptis reperitur. Sed & Reuerendissimus Dominus Gabriel Condulmerius S.R.E. Cardinalis, qui Prioratum sancti Saluatoris Venetiarum in commendam obtinebat, eosdem canonicos ad officia diuina in dicto Prioratu celebranda vocauit, quod ob eximiam tanti viri erga nostram congregationem beneuolentiam præstiterunt aliquot annis, videlicet vsq; ad ān. 1427. quo anno locum ob causas libro superiori c. 24. notatas, decreto Generalis Capituli dimittere statuerunt.

Interim ipse Reuerendissimus Dominus Gabriel Condulmerius ad Summum Pontificatum euectus, Prioratum sancti Clementis Venetiarū, qui erat antiquum canonicorum regulariū cœnobium, sed canonicis ante multos annos omnino destitutum, tunc vacantem per mortem Domini Iacobi de Leonardis illius vltimi Prioris, qui solus ex canonicis regularibus in eo residebat, extincta in illo dignitate, ac titulo Prioratus, monasterio Charitatis perpetuo vniuit, & donauit, datis literis Apostolicis apud sanctum Petrum 4. nonas Decembris anno Domini 1432. & quia prædictum monasterium sanctæ Mariæ Charitatis erat membrum congregationis Portuensis, à monasterio sanctæ Mariæ in Portu Rauennæ pendens, quod Portuense monasterium epidimia in partibus Romandiolæ grassante, & multis copijs armatorum per totam illā prouinciam discurrentibus, & cuncta subuertentibus circa annū Dñi. 1438. multas pressuras grauissimas sustinuerat, canonicis partim morbo extinctis, partim fugatis, omnibusq; illius bonis à militibus, seu latronibus direptis, ne malum capitis in membra deriuaret, idem Pontifex eodem anno monasteriū S. Mariæ Charitatis, cum alio sancti Bartholomæi prope Mantuam, à prædicto Portuensi cœnobio, cū omnibus illorum bonis, iuribus, & pertinentijs, in finibus tamen Castellanæ, Paduanæ, Mantuanæque ciuitatum consistentibus, autoritate Apostolica in perpetuum dismembrauit, & separauit, & ad vniuersitatem totius congregationis duntaxat deinceps spectare, illique subiecta esse voluit. necnon Priores, & canonicos dictorum monasteriorum ab omnibus solutionibus, & præstationibus eidem Portuensi monasterio debitis absoluit, & in perpetuum liberauit. Constat ex literis Apostolicis ea de causa directis Mauro Abbati sanctæ Iustinæ Patauinæ anno 1438. idibus Augusti, pontificatus sui anno 8.

PRoficiente verò de die in diem in eodem monasterio, vigore disciplinæ regularis, in humilitate, & paupertate profunda, circa annū Domini 1505. illustrissimi Comites Collalti, Comites Taruisij, quandam Ecclesiam sanctæ Mariæ loci Marcadelli Comitatus Collis alti, & diœcesis Cenetensis, quæ de iure patronatus illorum fuerat, cum illius bonis, & iuribus eidem monasterio concesserunt. Constat ex concessione facta per illustrissimos DD. Comites Ioannem Antonium, & fratres de Coll' alto, Comites Taruisij, & Dominam Catharinam relictam quondam clarissimi Comitis, & Equitis D. Ioannis Baptistæ illorum matris eodem anno die 11. Septembris, quam probauit Iulius II. pridie idus Decembris pontificatus sui anno 3. IV.

Deinde anno 1547. monasterium S. Mariæ Charitatis omnia bona, prædia, possessiones, & iura monasterij Portuensis, quæ habebat in ciuitate & districtu Senogalliæ ciuitatis, acquisiuit, consentiente toto Capitulo Generali, eodem anno Rauennæ celebrato, publicoq; instrumento confecto per Hieronymum quondam Iustiniani à Portu, ciuem, & Notarium publicum Rauennatensem rogato, die 12. mensis Maij, pro quibus monasterium Charitatis soluit tria millia nummorum aureorum, quæ monasterium Portuense occasione pecuniæ mutuo acceptæ, diuersisque personis Romæ, & Cameræ apostolicæ persolutæ, creditoribus debebat. probata est eiusmodi acquisitio per Paulum Tertium septimo calendas Decembris anno sui Pontificatus 14. existente Priore dicti monasterij Ven. P. D. Gregorio Barbarigo nobili Veneto, qui nouam monasterij fabricam inchoauit, quam vtinam illius successores perfecissent.

HOc monasterium plerique Romani Pontifices amplissimis priuilegijs decorauerunt, & muniuerunt, & in primis Innocentius Secun- V.

dus, illud cum omnibus bonis suis sub immediata protectione Sedis Apostolicæ recepit, & liberauit à solutione decimarum, quod confirmauit Vrbanus Tertius, alio priuilegio Veronæ dato die 4. Iulij, in quo prioris priuilegij Innocentij Secundi meminit. Illud est in libro Indultorum pag. 587. Alexander Tertius anno 1177. cum esset Venetijs, Ecclesiã S. Mariæ Charitatis proprijs manibus consecrauit, & die dedicationis cũ tribus sequentibus dictam Ecclesiam deuotè visitãtibus plenariam Indulgentiam in perpetuum largitus est, confectis literis Apostolicis, quarũ exemplũ est Romæ in Archiuio S. Mariæ Pacis, dies ipsius dedicationis est 3. Aprilis, quo Serenissimus Venetorum Dux cũ toto Senatu ad prædictã Ecclesiã processionaliter, & solẽniter procedit, ferũt Alexand. III. Friderici Primi Imperatoris insidias, & violentiã declinantẽ, sub habitu canonico in hoc monasterio latitasse, ibi vero dephẽsũ à Duce Venetorũ, & toto Senatu cũ honore exceptũ: ac propterea thesauros Indulgẽtiarũ visitantibus Ecclesiam largitum, quæ non solum totius ciuitatis Venetiarum, sed etiam finitimarum eo die ad prædictam Ecclesiam summa cum deuotione quotannis concursum facientium, vetus, & constans est traditio, quam testantur imagines in maiori Aula Palatij Diui Marci Venetiarum, totam rei gestæ seriem repræsentantes: & quod maioris est ponderis, Alexander Sextus in quodam priuilegio, quod authenticũ in eodem monasterio seruatur, dato anno 1502. in quo eiusdem Historiæ mentio habetur, per quod priuilegium Priori, & canonicis facultatem indulget, in crepusculo noctis, seu post illud, expleto tamen matutino, missam Natiuitatis Domini celebrare, quæ noctis tempore celebrari consueuit. Et licet historiam, quæ asserit, Alexandrum Tertium, sub canonicorum habitu in prædicto monasterio delitescentem, à Duce Veneto deprehensum, reijciat Baronius tom. 12. sub ann. 1177. tamen Indulgentiarum per Alexandrum Tertium, prædictã Ecclesiam visitantibus largitarum, meminerunt Pius Secundus, Paulus Secundus, Sixtus Quartus, Innocentius Octauus, Alexander Sextus, Clemens Septimus, Gregorius Decimus Tertius, & Clemens Octauus, in alijs literis quarum autographa vidi. Est in Archiuio Pacis Romæ copia literarum Alexandri Tertij, ex primo libro Pactorum Venetiarum extracta, carta 128. videlicet. *Hoc exemplum inuentum est in primo Pactorum libro Venetiarum: Alexander Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs Priori, & fratribus sanctæ Mariæ de Charitate salutẽ, & Apostolicam benedictionem. Cum pro commodo generalis Ecclesiæ, cuius curã, & regimen licet immeriti gerimus, venissemus Domino ducente Venetias, ad petition[illegible] vestram, pro nostri officij debito, nonas Aprilis, Eccles[illegible] vestram, inuocata Spiritus sancti gratia, dedicauimus, & omnibus qui in anniuersario dedicationis, vel tribus diebus ante, vel post eandem Ecclesiam contrito animo deuotè, & humiliter visitauerint, de pœnis sibi iniunctis, confisi de misericordia IesuChristi, & beatorum Apostolorum Petri, & Pauli meritis, duximus indulgendos. Ne igitur illud indulgentiæ, quod visitantibus Ecclesiam vestram annuatim indulsimus, imposterum à memoria hominũ elabatur, remissionem, quam fecimus, autoritate Apostolica confirmamus, eamq; ad perpetuam memoriam futurorum in scriptis duximus redigendam. Dat. Venetijs in Riuo alto 4. calend. Iulij. Ego Bonincontius Ducatus Venetorum Scriba hoc exemplum sumptum ex authentico, nihil addens, vel minuens, vt comperi, ita bona fide scripsi, & exemplaui, & meo signo corroboraui currentibus anno Dom. 1320. indict. 3. die 10. Aprilis.*

INnocentius Tertius aliud priuilegium prædicto monasterio concessit, quod quia in libro Indultorum non habetur, hic addendum curaui. VI.

Innocentius Episcopus seruus seruorũ Dei, dilectis filijs Vincentio Priori S. Mariæ in Portu, eiusq; fratribus, tã præsentibus quã futuris Religiosam vitã professis in perpetuum. Religiosam vitam eligentibus Apostolicum conuenit adesse præsidium, ne forte cuiuslibet temeritatis incursus, aut eos à proposito reuocet, aut robur, quod absit, sacræ Religionis infringat. Ea propter dilecti in Domino filij vestris iustis postulationibus clementer annuimus, & Ecclesiam sanctæ Mariæ de Charitate constructam in possessionibus à Marco Iuliano infra Ducatum Venetiæ beato Petro collatis, quas pia recordationis Innocentius Secundus Ecclesiæ vestræ commisit, cum omnibus pertinentijs suis, ad exemplar eiusdem prædecessoris nostri, sub beati Petri iure, ac patrocinio perpetuis temporibus manere sancimus. Statuentes, vt decima laborum vestrorum, quos proprijs sumptibus colitis, fratrum ibidẽ Deo seruientium vsibus cedant. Porrò quamdiu religio in eodem loco durauerit, tam de Ecclesia ipsa, quam de omnibus suis appendicijs canonicè habitis, vel habendis ordinandi, & disponendi, secundum vestram prouidentiam, & arbitrium, prout melius ad honorem Dei, & vtilitatem eiusdem loci vobis visum fuerit, in temporalibus, & spiritualibus liberam vobis concedimus facultatem. omnibus Ecclesiasticis, secularibusuè personis vobis super hoc contradictionem, seu molestiam inferendi Apostolica autoritate licentia interdicta. Chrisma verò, oleum sanctum, consecrationes altarium, seu Basilicarum, ordinationes clericorum, qui ad sacros ordines fuerint promouendi, à diœcesano suscipietis Episcopo, si quidem Catholicus fuerit, & communionem sacrosanctæ Romanæ Sedis habuerit, & ea voluerit vobis gratis, & sine prauitate aliqua exhibere, alioquin liceat vobis, quemcunque malueritis, Catholicum adire Antistitẽ, gratiam, & communionem Apostolicæ sedis habentem, qui nostra fretus autoritate vobis quod postulatur, impendat. Sepulturam quoque ipsius loci liberam Ecclesiæ decernimus, vt eorum deuotioni, & extremæ

voluntati, qui se illic sepeliri deliberauerint, nisi forte excommunicati, vel interdicti sint, nullus obsistat: salua tamen iustitia illarum Ecclesiarum, à quibus mortuorum corpora assumuntur. Decernimus ergo, vt nulli omnino hominum fas sit, in eadem Ecclesia, seu in rebus ad ipsam pertinentibus, sibi aliquid vindicare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, aut aliquibus vexationibus fatigare, sed integra omnia conseruentur, eorum, pro quorum gubernatione, ac sustentatione concessa sunt, vsibus omnimodis profutura: salua Sedis Apostolicæ autoritate. Ad huius autem concessionis inditium, seu quod eadem Ecclesia cum suis possessionibus beati Petri iuris existat, vnum Bizantium nobis, nostrisq; successoribus annis singulis persoluetis. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica, secularisuè persona hanc nostræ Constitutionis paginam sciens, contra eam temerè venire tentauerit, secundò tertionè commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis, honorisq; sui dignitate careat, reamq; se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à sacratissimo corpore, & sanguine Dei, & Domini Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atq; in extremo examine districtæ vltioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus sit pax Domini nostri Iesu, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum iudicem præmia æternæ pacis inueniant. Amen.

Ego Innocentius Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.

Ego Petrus Portuensis, & S. Rufinæ Episcopus subscripsi.

Ego Ioannes Albanensis Episcopus subscripsi.

Ego Ioannes Sabinensis Episcopus subscripsi.

Ego Nicolaus Tusculanus Episcopus subscripsi.

Ego Guido Praenestinus Episcopus subscripsi.

Ego Ioannes tituli sancti Stephani in Cælio monte presbyter Cardinalis subscipsi.

Ego Sofredus tituli sanctæ Praxedæ presbyter Cardinalis suoscripsi.

Ego Pencius sanctorum Ioannis, & Pauli presbyter Cardinalis tituli Panachij.

Ego Benedictus tituli S Susannæ presbyter Cardinalis subscripsi.

Ego Rogerius tituli sanctæ Anastasiæ presbyter Cardinalis subscripsi.

Ego Gregorius sancti Georgij ad velum aureũ Diaconus Cardinalis subscripsi.

Ego Guido sancti Nicolai in carcere Tull. Diaconus Cardinalis subscripsi.

Ego Guala sanctæ Mariæ in Porticu Diaconus Cardinalis subscripsi.

Ego Octauius sanctorum Sergij, & Bacchi Diaconus Cardinalis subscripsi.

Data Romæ apud S. Petrum per manum Ioannis sanctæ Mariæ in Cosmedim Diaconi Cardinalis, S. Romanæ Ecclesiæ Cancellarij 5. idus Ianuarij, indictione et. Incarnationis Dominicæ anno 1206. Pontificatus verò Domini Innocentij Papæ III. anno 10.

Honorius III. an. 1285. aliud priuilegiũ cõcessit, q; in lib. Indultorum pag. 175. videri potest.

Eugenius IV. anno 1446. lapidem porphireticum pro maiori capella fundanda cum sequentibus literis transmisit, videlicet:

Eugenius Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs canonicis regularibus S. Mariæ de Charitate de Venetijs, salutem, & Apostolicam benedictionem. Olim fælic. record. Calistus Papa II. prædecessor noster oblatas à Petro presbytero possessiones in loco nunc Ecclesiæ, & monasterij vestri sitas, acceptans, prædictam Ecclesiam vestram tibi ædificari, et per regulares canonicos, quorum estis successores, sub Principis Apostolorum protectione voluit gubernari. Deinde ædificaturis candẽ Ecclesiam ipsis canonicis lapidem misit, qui primus in ædificandis dictæ Ecclesiæ fundamentis ponendus, benedictionem Domini, et Dei nostri in eodem loco affuturam prænunciaret. gaudemusque sanctam prædicti prædecessoris nostri intentionem effectum optatum hactenus habuisse: quandoquidem locus ipsam numero canonicorũ, omniq; alia ex parte in primis regulari obseruantia, ac cæteris virtutibus concedẽte Domino est adauctus adeò, vt Ecclesia ipsa confluenti ad deuotionẽ populo, & diuina celebraturis officia canonicis strictior videretur debito, qua ratione cũ esset vobis per Christi fideliũ eleemosynas oblata occasio, prædictam Ecclesiã proximis temporibus cum nostra licentia ampliare cœpistis, et sicut nobis significare curastis, nunc capellam dictæ Ecclesiæ maiorem fundare, atque erigere instituistis. Quare postquã vitæ vestræ Domino concedente, Religiosa vita vestra tenor perpetuus nobis notissimus talis est, vt eius odor Ciuitatẽ Venetiarum lætificet, & bonis repleat exemplis, cupientes prædicti Calisti prædecessoris nostri vestigia imitari, lapidem porphireticum, qui primus omnium in fundatione prædictæ maioris capellæ ponatur, et licentiam construendi dictam capellam, simul cum nostra benedictione, vobis mittimus. Volentes, quod ampliata huiusmodi Ecclesia omnibus indulgentijs, priuilegijs, et gratijs gaudeat, et vtatur, quibus parua, et ante appositam amplificationem manum gaudere, et vti solita erat. Dat. Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ 1446. tertio nonas Septembris Pontificatus nostri anno 16.

Anno 1566. Pius V. Abbatiali dignitate monasterium insigniuit.

Anno autem 1502. Sanctimoniales S. Danielis curante Serenissimo Principe Leonardo Lauredano, & iubente Romano Pontifice, Alexandro curæ, ac regimini Abbatis S. Mariæ Charitatis, & totius congregationis subditæ fuerunt, sub qua per annos centum manserunt, cum autem longa experientia didicissent Abbates monasterij Charitatis, illorum autoritatem conditione temporum ad earum regimen non amplius sufficere, D. Petro Veneto Abbate cũ Serenissimo principe secreto rem agente, curæ ac regimini Patriarchæ Venetiarum traditæ sunt.

EX monasterio S. Mariæ Charitatis multi viri præclari, [illegible] religiosissimi prodierũt, VII
videlicet D. Nicolaus Bononiensis, qui ante reformationem fuerat canonicus S. Ioannis in mon-

te Bononiæ, sed desiderio arctioris vitæ, in dicto monasterio reformationem Frigdionariam amplexatus fuit, qui per viginti annos fuit Prælatus in nostra congregatione, & sex annis Rector generalis, & cum esset Prior monasterij Lateranensis, à ciuibus Bononiensibus Episcopus postulatus, dum Roma Bononiam reuertitur in itinere defunctus est Lucæ, sepultusque in Ecclesia S. Frigdiani. D. Benedictus de Placentiâ, qui tribus annis fuit Rector generalis, & Romæ obijt Prior Lateranensis anno 1451. D. Aurelius Placentinus, qui pluribus annis summum regimen totius congregationis obtinuit, & fuit etiam Prior Lateranensis, sub cuius regimine congregatio multorum monasteriorum accessione plurimum fuit dilatata, D. Orolius Mediolanensis, qui similiter fuit Rector generalis. D. Titus Ferrariensis, qui fuit Adriæ Episcopus. D. Thadæus Venetus Episcopus Scodræ in Illirico, D. Hieronymus Rhigettus, qui fuit Episcopus Caprularum. D. Gabriel Flamma Episcopus Clodiensis, omnium Concionatorum sui æui præclarissimus, & eloquentissimus, qui multa versibus, & soluta oratione scripsit, cuius adhuc memoria in populis viuit. D. Laurus Venetus, qui in suo reditu à prædicatione Panormitana vbi conciones Quadragesimales habuerat, ab Infidelibus captus, inedia, squaloreque confectus, in Domino requieuit ante annos quadraginta.

In Eccl sia sanctæ Mariæ Charitatis conduntur Reliquiæ Beati Aniani Episcopi Alexandrini, Marci Euangelistæ discipuli, eiusq; in Episcopatu Alexandrino primi successoris, quæ anno 1288. Venetias translatæ, ac in Ecclesia S Clementis primum positæ, ad dictam Ecclesiam anno 1453. die quarto Nouembris sunt translatæ. Reperitur in eadem Ecclesia vna de Costis B. Bartholomæi Apostoli, cum alijs minoribus reliquijs.

Sunt quoque in illa tria Mausolæa triũ Principum Venetorum magnificentissimè ornata, Marci Barbarici, Augustini Barbarici, & Nicolai de Ponte, & alia multa Patritiorum Venetorum.

CAPVT DECIMVM. TERTIVM.

De Insulis Diomedæis, & Monasterio Tremitano.

I. ANno 1412. Greg. XII. iubente canonici Frigdionarij perantiquum, & nobile cœnobiũ S. Mariæ Tremitanum in Insulis Diomedæis reformandum susceperunt, cuius reformationis progressum priusquam explicemus, postulat ipsius loci dignitas, vt illius descriptionẽ breuiter saltem attingamus; quod facilius, libentiusq; præstabimus: quia de Insulis Diomedæis, quas modò Tremitanas dicimus, integrum opusculũ sex libellis distinctum ante ãn. 100. edidit Benedictus Cocorella Vercellensis, & nostræ congregationis canonicus stylo sincero, nec parum erudito, & ornato, cui quæ nunc subijcimus, vt plurimum accepta referenda præmonemus. De Insulis Tremitanis, olim Diomedæis, variam apud Historicos, & Cosmographos opinionem inuenimus, nam Ptolomæus quinq; fuisse cõmemorat. Plinius verò lib. 3. Naturalis Historiæ, & Strabus lib. 6. duas tantum: & hic quidẽ vnã Diomedæã à Diomedis Mausoleo, alteram Teutriã: ille verò vnã tantum habitabilẽ, alteram desertã fuisse scribit. Cõsentiunt omnes tum veteres, tum recentes, Diomedæas à Diomede Ætoliæ Rege post euersum Ilium illuc cum socijs aduectos, ibique sedibus positis, vita functo, ac tumulato, sic cognominatas. Hæ sũt in mari Ionio Dauniã abluẽte, quã nunc Apuliam dicimus, non procul à monte Gargano, vel à Sipontinis, & à continenti miliario octauo supra decimum distantes, de quibus Virgilius, Ouidius, Dionysius & alij plura, necnõ D. Augustin. de Ciuitate Dei lib. 18. &c. 18. de auibus Diomedæis loquens, Insularũ scopulos tenentibus, quas socios Diomedis ibidem mersos, & in volucres mutatos ipse Diomedes apud Virgilium sic queritur.

Hanc etiam horribili iussu portenta sequuntur,
Et socij amissi petierunt æthera pennis:
Fluminibus vagantur aues, heu dira meorum
Supplicia, & scopulos lacrymosis vocibus implent.

II. SVnt autẽ huiusmodi aues, qñdoquidem in illarum mentionem incidimus, Anatis amplitudine paulò grãdiori, plumas habentes in tergo colore glaucas, vel subnigras, sub pectore aũt albas, capite sunt grossiori, ac rotũdo, oculis igneis, rostro subadunco, breuibus cruribus, & pedibus croceis, ac cartilaginaris instar anseris, alisq; oblongis. Et quanquã alibi ẽt, vt nonnulli asserunt, inueniãtur, maiore rũ numero, & copia apud Diomedæã Insulã habentur. Nidificant antẽ in foraminibus saxeis, vno tñ ono singulæ contentæ. Diẽ medio in pelago piscando peragunt. Noctẽ reuertũtur in cryptas, & sub primum noctis crepusculum, scopulos æstate clamoribus implent. Earum garritus veluti vox vagientis in fantuli: & nisi quispiã ipsarũ cognitionẽ calleret, crederet pueros potius in cunis vagire, quã garrire alites in cauernis. Pulli istarum autumno sunt in Autumno pingues, & tunc incolæ ferreis eos aucupantur vncis, non ad vescendum tamẽ, quia earum carnea graui quodã odore stomachũ faciunt, sed ad excipiendum adipem, qui collectus, & adseruatus languoribus plurimis medetur. Nam huius adipis liquor, vt à plerisq; compertũ est, prodest omni neruorum contractioni ex causa frigida, & mixta orienti, nec non humorum algen-

tiũ, rigentiumque discursus. Adiumentum preterea non mediocre affert omni collisioni,& debilitati ex diuturna ægrotatione consecutæ, & dolorem podagræ, chiragræque mirifice sedat, Hæ aues Artennæ modò ab incolis vocantur.

III. FVerunt, qui crederent, has insulas vnico prius ambitu constitisse. Verum longo post tempore vi ventorum,& pelagi sæuitia in tres, aut etiam plures diuisas, vt de Trinacria Virgilius 3. lib Æneidos phibet, quod q credere velit, haud difficulter põt. nam videntur nunc etiam montium amphractus, scopulique sub aquis latentes, quos vnum fuisse olim montem eredendum sit, ideoque Diomadis nomine paulatim obsolescente, insulas Tremitanas ab aspectu trium montium nuncupatas, quorum vnus ab alio interfuso maris brachio 500. circiter passibus secatur. Harũ prima Deiparæ gloriosæ, ac D. Nicolao dicata est. Secunda B. Iacobo Apostolo maiori,& sancto Domino Episcopo,& martyri. Tertia Cappararia dicitur, quod cappares gignat. Hæc postrema Septentrionem respicit,& 25. stadiorum ambitu perstringitur, nullis ædificijs ornata, virgultis tantum,& vepribus abundans. Secunda in Occidentem vergit, Zephyris subiecta, cuius ambitus est stadiorum quadraginta, quæ præter sacellum sanctis Iacobo Apostolo, & D. Antistiti, & martyri dicatum, humilibus nonnullis casis ad laborantium potius commodum, quam ad ornatum extructis, constat. Copiosius abundant in illa,& crescunt altius virgulta plurima, videlicet Barba hircina, Rosmarinus, Stinchus,& arbuta, ac patulis ramis siluestris Pinus.& Mirthus, quorum omnium copia tam densa est, vt nemus, aut sacer lucus, ad habitantium necessitatem facile suppeditãs esse videatur. huius solũ ferax,& pingue. campos habet varijs arboribus consitos, tũ maximè Oliuetis, ac Vinetis excultos, ex quibus oleum, vinum, ficus, cerasa, mala punica,& alia id genus suauissima colliguntur. At in prima, quæ cæteris magis celebris est, templum, & Regiam, & Diomedis tumulum extitisse. nemo dubitare debebit: cum præter Historicorum autoritatem, extent adhuc ædificiorũ parietinæ, structurarũque ruinæ,& fundamẽta ipsa vetustate antiquiora, quæ quotidie ab incolis excauata rem testẽtur. quin & antrum saxeum, quod tumulũ Diomedis vocant, nunc etiam præmonstratur, Deiparæ Virginis indicio ante longa secula detectũ, in quo aureorum non mediocris thesaurus, & iuxtà complura defunctorum corpora iacebant, inque vno sepulchro eximium caput repertum, corona deaurata, pretiosis lapillis intertexta redimitum, quod vel Regis Diomedis, vel eius filij autumant extitisse, coronaque ipsa in hodiernũ diem supra lapidem ante maiorem templi aram pendet. Nũc vero in eadem Insula templũ cum cœnobio canonicorum,& arce tutissima,& omni genere armorum,& comeatus, cũ valida manu defensorum visitur. in litore verò exiguum Nauale, cum nonnullis casis, vulgo Magazenis, ad excipienda nauigiorũ onera constructis cernitur: ex quo nauali ad sacrum promontorium accliuo, flexuosoque tramite commodissime delapidato ad duo stadia ascenditur. in cuius vertice pualida,& machinis bene munita turris fundata est, quæ portui imminẽns, eum facile tutum reddit. Hæc prima est montis custodia, vbi confluentium arma deponuntur, cuius portam ingressi planitiẽ late patentem intuentur, quã via cementis,& arte adæquata,& ad amussim directa ad arcẽ, longitudinis duorum stadiorũ mediam diuidit, reperta sunt autem à fossoribus in eadem planitie mira ædificiorũ fundamenta, & panimẽta, loca plurima, vasaque fictilia vetustissima, quibus summos viros ibidẽ aliquando habitasse facile credi potest: cuius latera rupes, vtrinque altissimæ,& turres meridiem versus tres præmuniunt, ex quibus arceri, cõprimique portum inuadentes, vel infestantes possint. Arx ad Occidentem habet frontem, super ingens saxũ firmata,& extructa, muro vngulato desuper erecto, ac depressam fossam excisu habens saxo, cuius latera dilatantur in medio. sed deorsum postmodũ in angustias protenduntur. saxis præruptis, ac rupibus cingitur altissimis, quibus vtrinq; obstantibus nulla ex parte adiri põt. In ea cœnobium situm est, vltra quod nihil aliud structuræ cultioris habetur, præter templum humile D. Nicolao dicatum

Demum in ipsius Arcis vmbilico, vbi Diomedæum Fanum ex vetustissimis fundamentorum indicijs fuisse creditum est, nunc celeberrimum templum Deiparæ Virgini Mariç dicatum fulgescit, in quo vetus illius simulachrum miraculis innumeris claret, quod ab omnibus Adriaticum nauigantibus, in veneratione habetur. Ferunt illud temporibus Imperatoris Constantini per Almeradum quendam Pracoracensem Antistitem solemni ritu consecratum, ex quodam instrumento vetustissimo. verum crediderim, nõ sub Magno Constantino, sed sub alio eiusdem nominis Imperatore id contigisse, vt ex seqq. patebit.

HIs de Insulis Diomedæis, siue Tremitanis præmissis, reliquum est, vt qui Diomede extincto locum post longa secula coluerint, & quanam via ad nostros canonicos deuenerint, breuiter aperiamus. Principio igitur cũ hic locus multò tempore à nullo penitus habitatore coleretur, essetque latronum,& pyratarum singulare profugium, vir quidam venerabilis, & sanctus,
quietis,& solitudinis amator, quò se totum Deo IV.
dicaret,& diuinis liberius insistere posset contẽplationibus, tanquam alter Elias à secularium rerum strepitu se subtrahens, hunc in locum secessit, vbi coeli salubritate, solitudinisque dulcedine plurimum oblectatus, cœpit sibi domunculam

in parte maioris Insulæ, quam D. Nicolao sacrã diximus, ad diuertendum erigere: nam structuræ Diomedeæ, vel ob nimiam vetustatem, vel quia nullus per longa tempora insulam illam habitauerat, funditus corruerant, & ita erant æquatæ solo, vt ruinæ vix altè defossæ possent inueniri: ibi eum vir ille Delcola ingenti animi tranquillitate frueretur, & cœlestem in terris vitam ageret, die quadam deuotiùs orationi incumbens, vidit in excessu mentis gloriosam Saluatoris Matrem talia sibi monita proferentem: Surge, inquit, & accepto sarculo fode in tali loco festinatò, nam ibi pecuniam non modicam defossam inuenies, quam accipiens, concitus ad litora continentis nauiga, indeq; comparabis, quæ ad templum meo nomini fabricandũ fuerint necessaria. his dictis B. Virgo disparuit: exurgens vir Dei, & ad seipsum rediens, cœpit diu, multumque cogitare huius visionis nouitatem, totusque ancipiti cogitatione turbatus meditabatur secum tacitus, essetne an minus tali oraculo præstanda fides. Itaque dum postridie cœlestia tota mente contemplaretur, ecce iterum Ven. Deipara oranti viro implacido vultu, ac turbatis oculis apparuit, eumque eur primæ iussioni non obtemperasset, durius increpans, ad locum præmonstratum protinus fodiendum vt accederet, ac singula perficeret, iteratò præcepit; quæ ille studiosiùs adimplere satagens, fossarium statim arripuit, & iuxta tumulum quendam circum fodiens, reperit vasa nonnulla monetis aureis, atque argenteis oppleta, & in ipso tumulo coronam deauratam, vti prænarrauimus. Illico vir Dei humi stratus, in laudes B. Virginis prorupit, & thesaurum nummorum colligens statuit quamprimum diuinis monitis obedire: paratoque nauigio, illud solus ingressus, breuissimo temporis spatio ad quandam Vrbem peruenit, comparatisque omnibus ad fabricam necessarijs cum naui oneraria protinus eum illis in insulam est reuersus, conductisque artificibus templum in honorem Dei, & B. Virginis extruxit. Cuius templi fama cum apud vicinos continentis accolas percrebuisset, & deuotiùs ad illud homines accederent, cœpit ipsa B. Virgo pluribus in eo miraculis coruscare. Itaque vir pius cernens Ecclesiæ deuotionem, crebrescentibus signorum prodigijs, in dies apud populos augeri, de templi cura religiosis aliquibus committenda cogitare cœpit, per quos & Dei cultus, & deuotio fideliũ augeretur: quare ad vrbem Romanam profectus, egit apud Pontificem, vt Religiosos templo prædicto, & insulæ deputaret, quibus ipsius templi, totiusque insulæ administratione resignata, plenus bonorum operum, & dierum paulo post in pace obdormiuit. Religiosi autem illi plurimis annis insigni sanctitate celebres apud omnes habebantur, curæque templi, & diuino cultui accuratius insistentes, tam deuotione apud finitimas gentes, qusm opibus mirum in modum excreuerunt, quippe quamplurimi nobiles, & Principes ipsorum, & loci Religione vehementer allecti, castra, villas, agros, Tremitano templo in remissionem peccatorum suorum, & animarum salutem libero munere concedebant.

Cvius autem instituti, vel ordinis essent illi V.
religiosi, & quæ bona, castra, villas, & oppida monasterium Tremitanum haberet, subiectum Leonis IX. priuilegium anno 1054. emanatum, sic monstrabit:

Leo Episcopus seruus seruorum Dei Ecclesiæ S. Mariæ semper Virginis in Insula, quæ Tremiti dicitur, & per eam Quisinalphs Abbati, suisq; successoribus canonicè intrantibus in perpetuum. Omnium Sanctorum merita, cum sicut oportet, solemni veneratione colamus, dignum vtiq; ac iustum est, vt Reginam Cælorum, post Creatorem filium suum vnigenitum, omni creatura deuota mente præponamus, & in locis specialiter sibi dicatis bona, quæ possumus, hilari exhibitione faciamus. Venerabilis frater, & Abbas eiusdem monasterij Quisinalphe iustis petitionibus tuis annuentes, per priuilegium S. Apost. sedis confirmamus eiusdẽ Ecclesiæ bona, quæ iuste, ac legaliter videtur habere, aut vnquam fidelium donatione habitura est, & nominatim hæc in Comitatu Theatino Ecclesiam S. Mariæ ad Frosam, Castellum de Rinoarmari cum pertinentijs, medietatem Castelli Planatij, cum suis pertinentijs. in Comitatu Tremulosi Eccl. S. Pauli, & Eccl. S. Ioannis de Montenigro, Eccl. S. Syluestri, item S. Eleutherij, tertiam partem de Castello Amari cum suis pertinentijs, Castellum Guilsinij cum suis pertinentijs, Castellum de la Vetrana cum suis pertinentijs, Castellum de Campo de Abbatissa, Eccles. sancti Quirici in principatu Beneuentano, Eccl. S. Luciæ, item Eccl. S. Ioannis, Eccl. S. Mariæ ad Cornitum, Ecclesiam S. Nicolai ad Castellum de Terra, Ecclesiam S. Martini Apostoli, Ecclesiam S. Viti, Ciuitatem de mare cum suis pertinentijs, quantum ad se iustè pertinet, Castellum de Vena de causo cum suis pertinentijs, Ecclesiam S. Ioannis, Ecclesiam S. Angeli. In Ciuitate Vestia Ecclesiam S. Ioannis, & S. Laurentij. Siquando Abbas ipsius loci de hac luce migrauerit, bonus, & idoneus frater in dicta congregatione digna electione ad idem monasterium secundum regulam S. Benedicti subrogetur, & nullo modo ab aliquo, nisi à Summo Pontifice canonicè consecretur. sciens locum ipsum ita Apostolicæ sedi esse specialem, ac proprium, vt nullus præter eam in eodem loco sibi vsurpet aliquod dominium. Quapropter temeratoribus huius nostri priuilegij damnationem pro sacrilegio æternam, & debitum talibus anathema ab Apostolica sede intendimus, & comminamur. Pijs verò obseruatoribus eius sempiternam à filio, & Domino ipsius perpetuæ Virginis Mariæ recompensationem meritis eius, Sanctorumque Apostolorum patrocinijs pro sua beneuolentia, & deuota obedientia peroptamus. Datum 5. idus Nouemb. per manus Federici Diaconi Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Bibliothecarij, & Cancellarij Vice-

domini Hermanni Archicancellarij, & Coloniensis Archiepiscopi, Pontificatus Domini Leonis nostri Papæ anno 5. Indictione 6. ann. 1054. Simile priuilegium dedit Nicolaus II. Abbati Tremitano anno. 1061. vt aliud Anacleti pſeudopapæ omittamus an. 1087. emanatum, quorum exempla in noſtro Archiuo Romano vidi.

VI. CÆterum, vt ſolet plerunque in magnis diuitijs ſanctitas periclitari, monachi progreſſu temporum à rigore diſciplinæ monachalis plurimum deſciuerunt; quàm ob cauſam illis loco amotis, alij ex ordine Ciſtercienſium, magna ſanctitatis fama tunc celebri, ex monaſterio Caſæ nouæ propè ciuitatem Pannenſem celeberrimo in locum priorum, autoritate Apoſtolica, ſunt ſubrogati per Eugenium Pontificem huius nominis Tertium, vt ex priuilegio Innocentij Tertij, dato Peruſij calendis Iunij Pontificatus ſui anno nono, quod incipit: *Religioſam vitam &c.* & ex alio Alexandri IV. dato anno milleſimo ducenteſimo quinquageſimo ſexto, quod incipit: *Religioſam vitam &c.* Abbatibus Caſæ nouæ directis colligitur, quorum authentica ſunt in Archiuo Tremitano. Qui optimis moribus, regularibuſque inſtitutis breui priſtinum decus ſancto loco reddiderunt, miramq; ſibi ipſis adiacentium populorum deuotionem conciliauerunt. Qui vt vitæ ſanctitate optimè apud illos audiebant: ita non defuerunt, qui crederent, illos theſauris & magnis opibus abundare, nam plurimi deuotionis gratia in Inſulam confluebant, Virginiſque Beatiſſimæ adorato ſimulachro, oblatiſq; templo muneribus ad propria remeabant. Hocque facto, fama percrebuit apud finitimas nationes, templum ipſum auro, gēmiſque ac huiuſce generis ornamentis eſſe quàm maximè refertum. quam rem quidam ex Almaſio Caſtro decem millibus paſſuum à Spalatro Dalmatiæ oppido diſtante audientes, auaritiæ ſtimulis exagitati, decreuerunt in Inſulam nauigare, & cuncta, quæ poſſent, rapere, & exportare (erant enim latrones & pyratæ, Adriaticum atrociter infeſtantes) inſtructaque Biremi, verſus Inſulam nauigantes, portum pacificè ingreſſi fuerunt. Itaque per fraudem cœnobium occupare meditati vnum ex ſocijs vita functum ſimulant, & chriſtianæ ſepulturæ velle illum tradere confingūt, quē veluti mortuum capſæ inſtar pheretri componunt, & ſub ipſo gladios abſcondunt. qua machinata fraude cœnobitas adeunt, cum maxima precum inſtantia petentes, vt & funerales exequias apud ipſos celebrare concedant, & defunctum ſuum ad ſepulturam recipiant. Religioſi verò rem ſic habere facilè credentes humaniter, & piè votis annuunt ſupplicantium, & nihil fraudis ineſſe cogitantes, pheretrum leuantes, in Eccleſiam de more detulerunt, ſequentibus à tergo machinatoribus, & ſuper ſimulatum mortuum luctum ſimulantibus: quod cum in medio Eccleſiæ poſuiſſent, & in modum coronæ circumſtantes, exequias celebrarent, nefarij prædones mutuo ſeſe contuentes, aperta capſa, moxque arreptis gladijs, in ſanctos viros inſilientes, illos ferè omnes cum monaſterij famulis immaniſſimè trucidauerunt. Inde ad prædam conuerſi, omnia templi ornamenta, & reliquam loci ſupellectilem diripuerunt: cætera vero ferro, & igni vaſtauerunt, & ſtructuras, præter partem Eccleſiæ, vbi maior ara ſita eſt, funditus euerterunt: ſicque direptis omnibus, & fracto monaſterio præda nobili referti, domum hilares, & ludentes redierunt. quos tamen vltio Dei mox eſt ſecuta, quæ non ſolùm in eos, ſed etiam in totam illius Caſtri gentem per 200. circiter annos & fortaſſis amplius deſæuit adeo, vt ex eo die nunquam agri, nunquam vineæ, nunquam oliueta, campiq; fertilitatis quidpiam attulerint: ſed aut vis grandinis eorum prædia demoliretur, aut æſtus exſiccaret, aut pruina decoqueret: nullus in arboribus fructus ad maturitatem perueniret, ſed immaturi omnes defluerent, nec ſpicæ ſemine replerentur, nec herbæ pecori ſufficientes germinarent: & vel mulieres eorum abortum paterentur, vel nati pueri manci, & diſcerpti eſſent, alijque gibboſi, alij monſtruoſi, aut elinguēs, aut cæci naſcerentur: Cætera hominum multitudo, quæ tunc fuerat, ægrotationibus, & morte acrioribus, quam ſolebant, diuexaretur: Nam incolæ illius caſtri ſupra 100. annum ſub excommunicationis vinculo permanſerunt, à quo cum abſolui ſe plurimum exoptarent, communi conſilio decreuerunt, ad Vrbem ſacerdotem ſuum parochialem deſtinare, vt publicis impenſis abſolutionis beneficium impetraret. quā cum domum rediens, poſt multos labores attuliſſet, & pecuniam, quam pro illa obtinenda expenderat, à comparochialibus ſibi ſubditis repeteret, illi ingratiſſimi, & tanto beneficio nunquam digni, in Paſtorem inſurgentes, pro accepto beneficio cæſum turpiter interemerunt: ſicque in maledictionis ſententia obſordeſcentes, innumeris obnoxij calamitatibus, de malo in peius ruerunt, vt de illis quam veriſſimè dici potuerit cum Pſalmographo: *Dilexit maledictionem, & veniet ei, & noluit benedictionem, & elongabitur ab eo: & induit maledictionem ſicut veſtimentum: & intrauit ſicut aqua in interiora eius, & ſicut oleum in oſſibus eius:* Quo verò tempore malum iſtud, grandeque piaculum in ſanctum locum fuerit admiſſum, indicant Innocētij III. literæ ad Electū Sipontinum, anno ſui Pontificatus 16. directæ, incipientes: *Lacrymabilem* in quibus rei ſeriem narrat, & eidem mandat, vt nonnullos de Sipontina Diœceſi, quos à Pyratis bona monaſterio deprędata audierat coemiſſe, accepto pretio, quod ſoluerant, monaſterio reſtituerent, quod indicio eſt, ſub illud tempus contigiſſe.

VII. POst discessum autem illorum sacrilegorum reuersus ad Insulam Abbas, nam diebus, quibus hæc monasterio acciderant, Dei nutu aberat, videns monachorum famulorum stragem, & monasterij ruinam, consternatus animo, modicas, quæ superfuerant reliquias collegit, & apud Pontificem conquestus, egit, vt anathemate mulctaret illos sacrilegos, & prædam, quam ex cœnobio asportauerant, restitui iuberet. Cuius supplicationibus cum annuisset Pontifex, nihilque rerum ablatarum restitueretur, supra centum annos (vt dictum est) excommunicationis vinculo constricti, permanserunt. Verùm cum diffiderent Abbas, & sui monachi, & reputarent, non esse sibi integrum, in Insula commorari, locum deseruerunt, Deo, & B. Virgini Deiparæ illum obnixè commendantes. Manserunt tamen in monasterio Tremitano vsque ad tempora Alexandri IV. vt ex quodam priuilegio eiusdem Alexandri proximè citato satis patenter colligitur quo tempore deincepsque fama huius atrocissimi facinoris apud vicinos populos increbrescente, nemo audebat ad Tremitanas insulas nauigare, nullum tutò existimans, inibi futurum, cuius rei gratia paulatim cœpit locus ipse à cunctis euitari & in solitudinem reduci, tandemq; titulus Abbatiæ cum suis redditibus, qui haud exigui erant, cuidam Cardinali est commendatus, taliterque per annos plurimos perseuerauit: post quos cum locus tam sacer, & venerandus à nemine coleretur, viro cuidam solitudinis percupido in illo sese recipere, Deo inspirante, in mentem venit, vt ibi solitarius diuinis meditationibus quietius vacaret. in quem Dei fretus auxilio deueniens, Insulam Diuis Iacobo Apostolo, & D. Antistiti, ac martyri dicatam, inhabitandam elegit, quòd aërem puriorem haberet & clementiorem: vbi domuncula sibi extructa, ne post cœlestes meditationes otio torpesceret, vinea, & oliueta plantauit, & omnis generis arboribus fructiferis consitam magna ex parte ornauit: templum tamen B. Virgini Deiparæ dicatum sine cultore manebat vsq; ad annũ humanæ salutis 1412. quo tempore Ioannes Domicus S.R.E Cardinalis & Episcopus Ragusinus, qui Abbatiam in commendam tenebat, de diuino cultu in sacro loco restituendo impensius meditari cœpit. & quia multi latronum incursiones veriti, eidem loco se committere non audebant, canonicis Frigdionarijs, præcipiente Gregorio XII. grauem, & duram satis prouinciam illam demandauit, illis similiter excusationem, ob prædictam causam, apud Pontificem prætendẽtibus, quam non admisit. Quapropter Apostolicis mandatis reluctari nolentes, Deo, & B. Virgini, cuius domum erant gubernaturi, seipsos cõmendantes, illius regimen susceperunt, quod tãquam difficillimum Ven. P. D. Leoni de Carrate, cõmiserunt: quem cum literis Apostolicis, & quatuor socijs ad Insulam destinauerunt eodẽ an. 1412. quo anno prædictæ literæ sunt datæ Caietæ sub die Septemb. 7. quibus Pontifex extincto in Abbatia Tremitana ordine Cisterciensium, & erecto in illa ordine canonicorum regularium S. Augustini congregationis Frigdionariæ, d. Abbatiam cum omnibus illius bonis, iuribus, & priuilegijs canonicis Frigdionarijs regendam tradidit, & in perpetuum vniuit. Qui Ven. Pater cum prædictis literis, & socijs ad Tremitanam Abbatiam dirutam, & exhaustam, quandoquidem prædictus Cardinalis illius fructus vita durante sibi reseruauerat, cum diuini auxilij confidentia alacres accesserunt: nihil aliud interim habentes, nisi quod à fidelibus eo nauigãtibus afferebatur, vnde pauperrimam vitam, & secundum sensum valde duram, & asperam per aliquod temporis spatium duxerunt, sæpius animis hærentes, incerti quid eligerent, an maximam calamitatem diutius ferrent, an scopulos illos steriles desererent; cum præsertim ob procellas frequenter insurgentes, victui necessaria pro arbitrio conquirere multoties non liceret. Verùm Dei, & illius S. Genitricis maiestatem offendere timentes, si loco excederent, & Summi Pontificis in eos perbenigni iussa contemnere, & illius indignationem incurrere metuentes, Deo se totos commiserunt, obnixè deprecantes, vt ex alto moneret, quid in tanto discrimine salubrius decernere deberent: cum ecce Cardinali commendatario corpore soluto, prouentus, & omnia iura, & bona monasterij, & templi Tremitani canonicis cesserunt. Quare diuinis officijs diebus, ac noctibus solicitius, & deuotius insistere cœperunt: aucto etiam numero canonicorum, qui rem diuinam indefessè curarent: & inter cætera hospitalitati summopere incumbentes, quã Deo gratissimam, & ipsis necessariam intelligerent, ad quorum manus tanta bona temporalia deuotione fidelium sacro templo in eleemosynas elargita, deuenissent: sicque declinantes ad Monasterium magnis animis admittebãt, & qui aliquando victum mendicatoriè ab alijs quæritauerant, iam suis diuitijs indigentiũ viscera refouebant, largèq; necessaria ministrabant, hospites, peregrinos, & aduentantes quoscunq; procellis præsertim, & tẽpestate maris illuc adactos, officiosè colligentes, ac refouentes.

ACcendebantur etiam ad illud officij, ac pietatis genus exemplo, & casu quodam siue miraculo, quod præ oculis habuerant, quo tempore sub Leone Priore vitam pauperrimam, & asperrimam inter illos scopulos adhuc agebant, quod Ioannes Philippus noster in Chronicis lib. 7. c. 12. sic refert: *Cum à principio nostra reformationis in monasterio Tremitano præsideret ille venerandus vir D. Leo de Carrate Mediolanensis, aduenerunt quodam tempore ad ipsam Insulam quidam nautæ, & mercatores à tempestate maris, & vi ventorum conquassa-* VIII.

ti, qui ab ipso Patre supplices petiere, vt ea liceret in porta residere, donec cessaret illa tempestas: quibus benignus pater libentissimè annuit, & deficientibus sibi alimonijs iussit, de qualicunq; sua paupertate sibi ministrari, ne fame tabescerent. quadã autem die ex hospitibus à Patre petijt amore Iesu, & Beatæ Virginis, parum olei sibi dari. quo audito, Pater iussit dispensatori, vt hospiti daret oleum, quod petebat, cui ille ait, non est in domo nostra oleum, nisi parum in lecytho pro Ecclesia. & Pater, vade, & de eo quod est in Ecclesia præbe: nam confido, quod Dominus, & beata Virgo sibi prouidebant. statim ille hospiti oleum tribuit. sequenti die vident à longe in mare vas magnum à fluctibus iactari, & versus insulam se transferre, quod videntes canonici, ad litus descendunt, & vas in terram trahunt, & plenum oleo repertum. non est dubium, quod illud miserit Dominus, qui dixit, centuplum accipietis. Pater autem monasterij Deo, & Beatæ Virgini gratias egit. Hæc ille.

IX. TEnebat per illud tempus insulam alteram D. Iacobo Apostolo dicatam deuotus quidam Eremicola Petrus Polonus vocatus cum socio, qui casu die quodam in vndas delapsus est præfocatus. hic totius insulæ possessionẽ, quo ad vixisset, Pontificis diplomate obtinuerat, qui vitã, & mores canonicorum multis diebus contẽplatus, die quodam ad illos accedens, totam insulam, & seipsum eis obtulit, promittens nunquã ab illorum societate, nisi per mortem recessurũ, & vt dicto fidem faceret, Bullas Pontificias protinus illorum manibus resignauit. Canonici verò illius deuotionis affectum non parũ admirati, eum in confratrem acceperunt, & secum ad vitã communem admiserunt: qui religiosè cum eis viuens, non diu postea quieuit in Domino, & in senectute bona; post cuius obitum insula tota in ditionem canonicorum venit. quorum sanctitatis fama inter propinqui litoris accolas crebrescente, ac per illos ad exteras quoque nationes protendente, plurimi deuotione ad sacrũ locũ, ac desiderio cernendi, an vera essent, quæ de canonicis ad eos rumor aduexerat, ad Insulam cõmigrabant: vbi longe maiora videntes, quã quæ fama vulgauerat, alacres ad propria remeabant, & sancta opinione de illis concepta, vt peccata eleemosynis redimerent, sacro templo Tremitano prædia, vineas, nemora, cãpos, & olíueta ad Ecclesiæ ornamentum, & canonicorum inhabitantium sustentationem, & commodum donabant. quorum donationes Romani Pontifices, Imperatores, & Reges suis priuilegijs firmauerunt. quibus adminiculis, accedente solicitudine canonicorũ in recuperandis antiquis monasterij bonis, & iuribus, cœnobium id augmẽti consecutum est, vt alteri sine iniuria nullatenus inuideret.

X. REbus verò sic dispositis, ad reparandas templi ruinas, ipsumq; templum, & monasterium tum exornandum, tum etiam contra prædonum, & pyratarum insultus muniendum, animum adiecerunt; omnia siquidem adeò diruta, & disiecta erant, vt nulla penè templi, vel cœnobij facies appareret: nullus enim post exustã domum à pyratis, & templum quassatum, & euersum audebat solus insulam inhabitare. vnde collabebantur muri, & templum magna ex parte delapsum, deserta domus, ruderibus, & vepribus obsitum claustrum, & omnes cœnobij officinæ deformatæ. quibus omnibus breui repurgatis, restitutisque ædificijs, meliorẽ faciem cuncta pretulere; nam in primis templum in augustiorẽ formã, quæ nunc est, instauratum in anteriorem partem, quam faciem vocant, pario lapide, ac figuris marmoreis insigniter fuit exornatũ, claustrum peristilijs instauratum, pauimentum loco tecti subdialibus inductum. Insula præterea in qua templum cum cœnobio situm est, mœnibus prælatis, & firmis extructis, cũ turribus crassissimis vallata, & in modum arcis munitissimæ obfirmata, cum triplici porta: qua munitione extructa, & aucta scopulorum prominentium altitudine prope modũ inaccessibilem, & contra Turcas, Pyratas, & externa quæcunque pericula tutissimam reddiderunt. Ferunt superius propugnaculum, cum claustro extruxisse Ven. P. D. Cyprianum Mediolanensem cœnobij Abbatem. Cæteras ædes à Matthæo Vercellensi, cũ Abbas existeret, inchoatas, quas successores ad culmen structuræ, magnis sumptibus perduxerunt, qui Ven. P. D. Matthæus decennio post iterum loco præfectus, dormitorium ex integro cum cæteris fabricis absoluit, quod Benedictus Cocorella in præallegata historia lib. c. 4. sequentibus versibus sic notauit.

Eximias ædes admirans, hæc lege Lector
Carmina, scire potes, antea quid fuerim.
Vda eram scopulus, contectus vepribus, multo.
Structura nunc sum clarior egregijs.
Me Reuerendus enim Matthæus pastor, & Abbas
Extulit in pulchras has, celebresq; domus:
Nam lapidem posuit fœlici sydere primus,
Vltimus optato fineq; clausit opus.
Hic Vercellarum præcelsis natus in Oris,
Religione fuit clarus, & ingenio.

MOnasterium Tremitanum, vt prædictum est villis, castris, ac etiam ciuitatibus, magnisque redditibus olim fuerat ditatũ, quorum quædam nunc retinet: aliqua vel iniuria temporum, vel negligentia ministrorum, vel auaritia laicorum distracta, vel ab alienis occupata: quædam etiam à monasterio separata, & in Abbatias distinctas erecta, cuiusmodi sunt Abbatia S. Mariæ Calenæ apud Vestriã, & Abbatia S. Mariæ de Frisa prope Lancianum in Samnitibus, vtraque tamen spectans ad nostram Congregationem. Spectant nunc etiam ad Tremitanam Abbatiam Prioratus S. Mariæ in Valle prope Vastum Ay- XI.

monis cum pertinentijs suis,propeque idem Vasti oppidum pagus Aranea cum territorio campestri centum circiter stadiorum, in quo Tremitanus Abbas merum ac mixtum imperium exercet. Villæ item duæ adiacentes Tarsona,& Paieta prædicto Prioratui subiectæ. In Diœcesi Termularum Ecclesia S. Antonij cum pertinentijs suis. In territorio Golionisij agri multi, & sylux. In Diœcesi Larinensi domus, vineæ, & olineta: In Comitatu Vici Ecclesia S. Ioannis de Monte nigro,cum pertinentijs suis. Prope flumen Fortorium inter Ciuitatem ad mare, & oppidum, quod dicitur Serra Capreola, Ecclesia S. Agathæ, vetus olim Abbatia,cum iuribus & pertinentijs suis. In eodem litore,propeque eundem locum,in Campo marino vocato,Rus, quod Ramatellum dicitur,habens territorium centum, & viginti stadiorum,pluribus priuilegijs Regalibus munitum. Ibidem Ciuitas ipsa ad mare, licèt nunc diruta, cuius vestigia vix supersunt,& alia bona in diuersis locis posita, quæ longum nimis esset singula recensere.

XII. Abbas ipse Tremitanus in habitátes Insulam, & quædam alia loca propinqui continentis omnimodam iurisdictionem spiritualem,& téporalem,& vtrunque gladium exercet. Vocaturque Princeps Ciuitatis ad mare, & Baro Aranex, & inter Regni Barones suum locum habet.

Cæterùm Abbates, & Canonici Tremitani multis gaudent priuilegijs tum à Summis Pontificibus,tum ab Imperatoribus,& Regibus vtriusque Siciliæ sibi concessis, quorum nonnulla, quòd in libro Indultorum nostræ Congregationis desiderentur, partim ab originalibus, partim ab exemplis authenticis accepta hic reddenda curaui. Primum priuilegium,quod videre potuerim,est illud Leouis Noni, quod supra posuimus.

Secundum est Nicolai II. Datum per manus Bernardi Cardinalis Episcopi anno ab Incarnatione Domini 1061. Pontificatus sui tertio sic:

Nicolaus Episcopus seruus seruorum Dei, Ecclesiæ B. Mariæ semper Virginis in Insula, quæ dicitur Tremiti, & per eam A. Venerabili Abbati, suisq; successoribus ibidem regulariter promouendis in perpetuum. Omnium Sanctorum merita, cum sicut oportet solemni veneratione colamus, dignum vtique, ac iustum est, vt Reginã Cælorum post creatorem suum filium vnigenitum omni creatura deuota mente præponamus, & in locis specialiter sibi dicatis dona, quæ possumus, hilari exhibitione faciamus. Vnde Frater, & Abbas eiusdem mon. A. iustis petitionibus annuentes per priuilegium sanctæ Apostolicæ Sedis confirmamus eiusdem Ecclesiæ bona, quæ iustè, & legaliter videtur habere, aut vnquam legalicatione fidelium habitura est, & nominatim hæc: In Comitatu Theatino Ecclesiam S. Mariæ ad Fresam, Castellum de Riuo armari cum Ecclesia S. Petri, & cũ pertinentijs suis. Castellum de Aquauina cum Ecclesijs, & pertinentijs, tertiam partem de Castello, quod vocatur Planoci cum suis pertinentijs, tertiam partem de Castello Linez, cum suis pertinentijs, Castellum, quod vocatur Sparpalia cum Ecclesijs, & pertinentijs suis. Medietatem Castelli de Turricella cum pertinentijs suis. In Comitatu Termulensi Ecclesiam sancti Pauli cum ipso Poio, Ecclesiam S. Ioannis de Montenigro, Ecclesiam S. Syluestri, Ecclesiam S. Eleutherij, Castellum Guilonisij cum suis pertinentijs. Castellum de Lauetrana cum suis pertinentijs, Castellum de Campo de Abbatissa cum suis pertinentijs. Ecclesiam S. Quirici cum suis pertinentijs. In Principatu Beneuentano Ecclesiam S. Luciæ, Ecclesiam S. Martini, Ecclesiam S. Ioannis, & S. Mariæ ad Cornetum, Ecclesiam S. Nicolai, Castellum de Terra, Castellum de Petra ficta, Ecclesiam S. Andreæ, Ecclesiã S. Martini, Ecclesiam S. Viti cum omnibus suis pertinentijs. Ciuitatem de mari cum suis pertinentijs, Castellum de Vena de causa cum suis pertinentijs, Ecclesiam S. Petri cum suis pertinentijs. In Ciuitate Veste Ecclesiam S. Ioannis, S. Mariæ, in loco Calena Ecclesiam S. Laurentij cum omnibus earum pertinentijs. Præterea si quando Abbas loci ipsius de hac luce migrauerit, bonus, & idoneus frater in Congregatione digna electione ad idem monasterium secundum Regulam S. Benedicti subrogetur, & nullo modo nisi à Summo Pontifice consecretur. Sciens locum ipsum Apostolicæ nostræ Sedi ita esse specialem, ac proprium, vt nullus Archiepiscopus, Episcopus, Abbas, Dux. Marchio, Comes, Vicecomes, Castaldi, vel alia qualibet persona, magna paruaq;, præter eam, sibi in eodem loco vsurpet quodlibet dominium, nec aliquam molestiam eidem monasterio inferat. Et si qua necessitas exegerit quidquam de sacris ordinibus, de consecratione Ecclesiarum in eodem monasterio peragere, Abbas eiusdem loci habeat potestatem, quemcunque religiosiorem inuenire potuerit absque vlla venalitate conducere, atque id Canonico iure perficere. Adhæc Apostolica censura statuimus, vt si quis huius nostri priuilegij temerè violator extiterit, & monitus canonicè, emendare contempserit, perpetui anathematis vinculo innodetur, & insuper centum librarum auri pœna mulctetur, sacro nostro Lateranensi palatio, & præfato monasterio pro medietate soluen. Pijs autem obseruatoribus eius sempiternam à filio, & Domino ipsius perpetuæ Virginis Mariæ recompensationem meritis omnium, Sanctorumq; Apostolorum patrocinijs pro sua beneuola, & deuota obedientia concedi peroptamus. Datum per manus Bernardi Cardinalis Episcopi, anno Incarnationis Domini 1061. Pontificatus verò Domini Nicolai II. anno tertio.

Tertium est Gregorij VII. directum Congregationi Monachorum, siue monasterij S. Mariæ de Tremitis incipit: *Quia famosa*, statuit in eo Abbatem Cassinensem protectorem dictæ Congregationis, & monasterij, quam tamen protectionem alijs Abbatibus suis successoribus noluit competere, & inter alia inquit: *Nolumus enim, vt locus vester alicui subdatus loco, nec ex libertate sibi concessa aliquam patiatur diminutionem: sed in propria permaneant liber-* XIII.

tate, huic duntaxat constitutioni obtemperet, quatenus ab infestationibus, quibus grauiter afficitur, per studiũ tam dicti fratris nostri liberetur, vt omne ius concessæ libertatis illæsum seruetur. Hinc vides, Abbatiam Tremitanam ab illo tẽpore nulli, præter Romano Pontifici subditam fuisse, & nullius, vt aiunt, Diœcesis, quod in nonnullis sequentibus priuilegijs magis explicatur. Hic autem Abbas Cassinensis, quem Pontifex vocat Venerabilem fratrem, fuit Desiderius S.R.E. Cardinalis, qui postea fuit Victor III. qui vigore protectionis sibi concessæ Tremitanum monasterium sibi subdiderat, quod tamen resignauit sub eodem Gregorio VII. Calendis Decemb. anni 1082. vt Abbatia in posterum, sicuti antea, esset libera, & in suo iure permaneret sub tutela S. Romanæ Ecclesiæ.

Quartum Vrbani III. simile primo, & secundo: & ideo non ponitur; Incipit. *Vrbanus Episcopus seruus seruorum Dei. Dilecto filio Ferro Tremetensi Abbati, &c.*

Quintum Alexandri III. in forma literarum Apostolicarum directũ Abbati Tremitano. Datum Beneuenti pridie nonas Decembris. Incipit: *Venerabilis*. Dicitur in eo, Episcopum Larinensem in insulis Tremitanis nullum ius habere.

Sextum Alexandri IV. directum Abbati Casæ nouæ, & Tremitani monasteriorum. Datum anno 1256. Pontificatus sui anno secũdo, per quod Ordinem Cisterciẽsem per Eugenium III. in dicto monasterio Tremitano institutum, firmat, & bona monasterij à solutione decimarum omnino libera decernit, & eadem bona proprijs nominibus expressa eidem monasterio confirmat. Decernit, nullum Episcopum, aut aliam quãuis personam posse cogere monachos ire ad Synodos, vel Iudicibus secularibus de propria illorũ substantia subiacere. quod oleum sanctum, chrisma, consecrationes altarium, & Ecclesiarum ordinationes suorum monachorum, à quocunque maluerint Episcopo Catholico recipere possint. & alia concedit, quæ omittuntur, quod in alijs priuilegijs contineantur.

Septimum Gregorij XII. Datum Caietæ idib Septemb. per quod dictum monasterium transfert ab Ordine Cisterciensi ad Ordinem Canonicorum Regularium, & Canonicis Frigdionarijs regendum committit, iuxta priuilegia, & instituta ipsorum Frigdionariorum, quæ ad Canonicos in monasterio Tremitano degentes extendit.

Octauum Sixti IV. quod hic sequitur:

Sixtus Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuã rei memoriam. Licet ex debito Summi Apostolatus, cui præstante Domino præsidemus, circa Ecclesiarum, & monasteriorum quorumlibet, ac illorum temporalium locorum statum salubrius, & prosperè dirigendum, nos deceat intentos existere, ad illa tamen, quibus grauia pericula, sinistriq́; euentus, & successiuè Romanæ Ecclesiæ, & toti Italiæ cognoscimus imminere. Sanè cum in mari Adriatico sit vna Insula inter alias, nomine Tremitana, nullius Diœcesis, in finibus eiusdem Italiæ regni Siciliæ citra Pharum, cum vno Venerabili monasterio Beatæ Mariæ, Canonicorum Regularium Congregationis Lateranensis Ordinis S. Augustini, natura loci fortissima, & subiecta existat multis periculis, aduersisq́; & sinistris casibus, propter Pyratas, ac etiam infideles, qui ex diuersis mundi partibus ad ipsam Insulam diuertunt, & ad quam immanissimi Turci superiori anno propter loci opportunitatem & inuasionem Ciuitatis Ydrontinæ illarum partium aspirabant. Vnde necessarium est, vt dicta Congregatio multas expensas, & alia grauia onera pro defensione dictæ Insulæ subeat: quia si à Pyratis, aut infidelibus seu à perfidis Turcis huiusmodi occuparetur, id profectò nedum in dictæ Cõgregationis, ac illius Canonicorum, sed totius Italiæ, atque fidei Christianæ magnum cederet periculum, grauemque iacturam, ac desolationem, & calamitatem fidelium non modicam. Nos tot, & tantis periculis pro debito nostri pastoralis officij, quantum cum Deo possumus, remedijs opportunis occurrere, ac statui, & indemnitati Insulæ, necnon monasterij, & Congregationis prædictorum consulere cupientes, maximè attendentes, prout manifestè constat, quod in hoc non solùm de re Congregationis, ac Canonicorum, & insulæ prædictorum agitur, sed de tota Italia, fideque Catholica, ac dicti regni imprimis, & propterea expediat, dictam insulam ad propulsandas incursiones, & hostes huiusmodi, fore omnibus necessarijs benè munitam, & hæc fieri non possint absque magna expensa. motu proprio, non ad ipsius Congregationis, vel alicuius alterius super hoc oblatæ nobis petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate, ac certa scientia, & voluntate: & quia ita necessarium esse cognoscimus, monasterium, & insulam prædicta, ac Abbatem, & Canonicos, necnon incolas pro tempore in dicto monasterio, & insula existentes, ad hoc vt facilius, & commodius onera huiusmodi supportare, & dictam Insulam à Pyratis, infidelibus, & Turcis prædictis tueri, & defendere possint, a quacunque solutione decimarum, seu exactione cuiuscunque alterius oneris, subsidij, aut grauaminis, vel impositionis, datij, aut gabellæ realis, seu personalis, tam nostra, quam etiam prædecessorum nostrorum, etiam pro fide Catholica, autoritate impositis, seu imponendis, necnon ex specialibus priuilegijs, siue indultis per nos, aut prædecessores nostros Romanos Põtifices, aut eiusdem Sedis legatos, seu nuntios concessis, aut in posterum concedendis, perpetuò eximimus, & totaliter liberamus, necnon exemptos, liberos, & immunes esse volumus, atque decernimus. districtius inhibentes omnibus, & singulis officialibus nostris, & dictæ Sedis pro tempore, ad quos super exactione huiusmodi spectat, & spectabit in futurum, ne decimas, & alias exactiones contra tenorem præsentium, sub excommunicationis pœna, petere, aut exigere præsumant. decernentes ex nunc irritum, & inane, si secus super his a quoquam quauis autoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Et inhibentes Venerabilibus fratribus nostris Theatino, ac Tormolarum, & Lucerin. Episcopis per Apostolico scripta mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut vnus eorum per se, vel alium, vel alios præmissa, vbi, quando, & quatenus opus fuerit, ipsique desuper fuerint requisiti, similiter publicantes, ac eisdem Abbati, Congregationi, & Canonicis, & incolis super præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant eadem autoritate Abbatem, Congregationem, Canonicos, & monasterium, insulam, & incolas prædictorum perpetuis futuris temporibus pacifica possessione, & vsu, vel quasi exemptionis huiusmodi gaudere. Non permittentes Abbatem, Congregationem, Canonicos, monasterium, ac insulam, & incolas prædictos, & inibi habitantes super his per quoscunque siue præmissa, seu quauis alia autoritate contra formam, & tenorem præsentium indebitè molestari. Contradictores per censuram Ecclesiasticam, appellatione postposita compescendo. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac legibus, statutis, & priuilegijs, seu indultis, ac consuetudinibus dicti Regni, necnon impositionibus etiam iureiurando, confirmatione Apostolica, vel alia quauis firmitate roboratis cõtrarijs quibuscunque: seu si officialibus, & exactoribus prædictis, vel quibusuis alijs communiter, vel diuisim à prædicta Sede indultum existat, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas, non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ exemptionis, liberationis, voluntatis, constitutionis, inhibitionis, decreti, & mandati infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum anno incarnationis Domini 1483. kalen. Aprilis 14. Pontificatus nostri anno tertiodecimo.

Idem Sixtus IV. in alio priuilegio Congregationi Lateranensi concesso, quod incipit: *Dum ad vniuersos.* & habetur in libro Indultorum dictæ Congregationis pag. 345. de monasterio Tremitano sic subdit. *Et cum sicut accepimus, Congregatio ipsa in insula Tremitana in mari Adriatico, & in partibus Italiæ, prope Prouinciam Apuliæ consistente, & longe à terra distante, insigne habeat monasterium, ad quod sæpius monasteriũ maritimi, & nauigantes, vt inibi portũ recipiãt, declinant & nulla in dicta Insula existat Ecclesia: præter ipsius monasterij Ecclesiã ne declinãtes huiusmodi Ecclesiasticis careãt Sacramentis, Congregationi, & Canonicis prædictis pariter concedimus, ipsis declinantib. & seruitoribus, quos ad seruitiũ monasterij retinent, possint etiam in festo Resurrectionis, Eucharistia, & omnia alia Sacramenta ministrare: necnon cum Pyratis, & cæteris excommunicatis humaniter conuersari, ac eisdem indicto loco vita necessaria exhibere: cum difficile admodum foret Canonicis & personis eiusdem loci, Pyratas huiusmodi euitare, propter eorum sæpius, & dictorum Canonicorum per illas partes transitũ, cum facile admodũ inuicẽ, sæpe casualiter conueniant, & nisi ipsi Canonici cum dictis Pyratis humaniter agerent, ob eis multipliciter offendi possent. dummodo dicti Canonici non participent cũ dictis Pyratis, aut alijs excommunicatis in crimine, propter quod excommunicationis sententiam incurrerent.*

NOnũ Innocentij VIII. in forma literarũ Venerabili Episcopo Insulano, & Collectoribus decimarũ in regno Siciliæ citra Pharum. videlicet; *Venerabili fratri Episcopo Insulano, & dilectis filijs Collectoribus decimarũ in Regno Siciliæ citra Pharum. Venerabilis frater, & dilecti filij salutem, & Apostolicam benedictionem. Iuxta prouinciam Apuliæ est Insula quædam, sita in mari Adriatico, & in ea monasterium Beatæ Mariæ de Tremito, quod & loci natura, & opere munitissimum est, & incolitur à Regularibus Canonicis Lateranensibus solis. & quoniam monasterium illud velut Propugnaculum est aduersus Barbaros, & Turcas, quo sæpe potiri tentarunt, vt Italiæ nocere possent, fœlicis recordationis Sixtus IV. prædecessor noster illud ab omni solutione decimæ exemit, & à Regijs quoque vectigalibus immune seruari intelleximus. Cum vero nuper acceperimus, monasterium ipsum, & illius Religiosos à vobis occasione huiusmodi decimæ molestari, volumus, ac vobis mandamus expressè, vt gratiam, & immunitatem ab eodem prædecessore dictis Canonicis, & Religiosis factam manuteneatis, neque illos quouis modo dictæ decimæ occasione molestetis, aut permittatis molestari: sed in sua exemptione conseruetis, & manuteneatis. Contrarijs non obstantibus quibuscunque. Datum Romæ apud S. Petrum sub anulo piscatoris die 6. Aprilis 1489. Pontificatus nostri anno quinto.* XIV.

Decimum Alexandri VI. datũ Romæ 1502. Põtificatus sui anno 10. per quod Abbati Tremitano facultatem eligendi concedit, ac deputandi vnum ex Canonicis dicti monasterij, alias idoneum, tabellionem, seu Notarium publicum, ad effectum celebrandi cum quibuscunq; personis negotia monasterium Tremitanum concernentia, & pro potiori cautela, & firmitate ipsum tabellionem, seu Notariũ sic electum, & deputatum idem Pontifex autoritate Apostolica publicum Notarium creat, decernens, vt illius scriptis, & instrumentis ritè celebratis in Iudicio, & extra plena fides, sicut aliorũ Notariorum habeatur. Incipit; *Exponi nobis &c.*

Vndecimũ Leonis X. quod hic sequitur, videlicet, à tergo: *Dilectis filijs, Abbati, Canonicis, & Conuentui monasterij B. Mariæ Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini Congregationis Lateranensis, Insulæ Tremitæ, Regni Siciliæ citra Pharum.* intus. *Dilecti filij salutem, & Apostolicam benedictionem. Cum perspectum, & cognitum sit Insulam istam crebris Turcarum, & Pyratarũ incursionibus infestari, atque adeo vos. & Congregationem istam pro insula. & monasterij prædictorum munimine, &*

defensione graues quotidie impensas subire oporteat. Et propterea fel. record. Sixtus Pont. IV. prædecessor noster probè considerans, quod si dicta Insula in hostiũ Catholicæ fidei ditionem deueniret, maximũ exinde vniuersa Italia, quin immò & tota Christiana Respublica incommodum, & detrimentum sentiret, monasterium prædictum, ac vos, Abbatesque, & Canonicos illius pro tempore existentes, & dictæ Insulæ incolas, vt locum ipsum validius munire, & accuratius custodire, ac onera vobis, & illis propterea incumbentia supportare commodius valeretis, & valerent, à quacunque solutione decimarum, & exactionis cuiuscunque alterius oneris, subsidij, grauaminis, impositionis datij, aut gabellæ realis, seu personalis, quacunque auctoritate, etiam pro fide Catholica impositorum, seu imponendorum, perpetuo exemerit, & liberauerit, & successiue fel. rec. Innocentius VIII. etiam prædecessor noster immunitatem, exemptionem, & priuilegia huiusmodi confirmauerit, & obseruari mãdauerit, prout in literis sub plumbo, & in forma Breuis Sixti, & Innocẽtij præfatorũ respectiuè desuper editis plenius continetur. Et nos etiã postquã ad Apostolatus apicem diuina disponente clementia assumpti fuimus, præmissis dictis rationibus, ac præsertim attendentes, quod peregrini illac transeuntes, necnon naufragi maris, & ventis iactati, Turcarum, & Pyratarum violentiam fugientes, à vobis in dicto monasterio recipiuntur, benigneq; tractantur, monasterium ipsum, ad quod propterea singularem gerimus deuotionis affectum, specialibus gratijs, & indulgentiarum muneribus decorauerimus. Idcirco supremis desiderantes affectibus vt Turcarum, & aliorum infidelium rabies Christiani sanguinis sitibunda, Deo propitio, comprimatur. Sanctissimis vestigijs præfatorum Sixti, & Innocentij prædecessorum nostrorum inhærentes. Motu proprio, nõ ad vestram, vel alterius pro vobis super hoc nobis oblatæ petitionis instantiam, sed ex certa nostra scientia, & matura deliberatione, immunitates, exemptiones, & priuilegia prædicta, ac literas eorundem Sixti, & Innocentij prædecessorum nostrorum desuper editas, illarum tenores perinde, ac si de verbo ad verbum præsentibus insererentur, pro sufficienter expressis, & insertis habentes, approbamus, confirmamus, innouamus, & Apostolico muniminе roboramus, & quatenus opus sit de nouo concedimus per præsentes. Mandantes harum serie dilectis filijs præsentibus, & pro tempore existentibus decimarũ collectoribus, & subcollectoribus, omnibusq; alijs, ad quos spectat vel quomodolibet in futurũ spectare poterit, etiam sub suspensionis, & excõmunicationis pœna latæ sententiæ, quã ferimus in his scriptis, ne vos, seu abbatem, & Canonicos, ac Conuentũ monasterij prædicti pro tempore existentes occasione dicti monasterij, aut bonorum eiusdem, necnon incolas dictæ Insulæ, ad solutionem alicuius decimæ, subsidij, exactionis, datij, gabellæ, aut cuiuscunque alterius oneris per nos, & Sedem Apostolicam, aut quoscunque alios, quauis auctoritate fungentes, hactenus impositorum, aut in posterum forsan imponendorum, quauis occasione, vel causa, etiam pro fide Catholica, aut expeditione contra Infideles, cum vos ad propulsandam illorum violentiam continuè inuigiletis, atque laboretis, cogant, aut compellant, siue a vobis, seu incolis prædictis præmissorum occasione quidquam exigere, aut per se, vel alium, seu alios desuper vos, aut Abbates, Conuentum, & Canonicos pro tempore existentes, vel Congregationem prædictam, nec non incolas eiusdem Insulæ, quomodolibet molestare, aut inquietare audeant, vel præsumant: sed vos, & monasterium, & incolas prædictos in immunitatibus, & exemptionibus huiusmodi reseruent. Et nihilominus Venerabilibus Fratribus Nucerino, & Troiano Episcopis harum serie committimus, & districtius præcipiendo mandamus, quatenus vobis in præmissis de efficacis defensionis auxilio præsidentes, vos, ac pro tempore existentes Abbates, & Canonicos, & Conuentum monasterij in liberam, pacificam, & expeditam exemptionis, immunitatis, & priuilegiorum prædictorum possessionem manuteneant, & defendant. Contradictores, & renitentes, aut sese quomodolibet opponentes, per censuras, & pœnas prædictas, & alia opportuna remedia, auctoritate nostra, appellatione postposita compescendo, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac legibus statutis, & consuetudinibus dicti Regni, necnon impositionibus datiorum, aut gabellarum huiusmodi iure iurando, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis contrarijs quibuscunque, seu si officialibus, & exactoribus prædictis, vel quibusuis alijs communiter, vel diuisim à prædicta sit Sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de Indulto huiusmodi mentionem. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 13. Maij MDXIX. Pontificatus nostri anno septimo.

Duodecimum eiusdem Leonis X. datum año 1516. Pontificatus sui anno quarto, per quod perpetuo facultatem concedit Abbati, Canonicis, Conuersis, familiaribus, domesticis, & alijs in Insula commorantibus defendendi, etiam cum omni genere armorum seipsos, Congregationem, Insulam, Monasterium, Ecclesiam, & bona illius à Turcis, Pyratis, & alijs infidelibus quibuscũque. Item concedit eidem Abbati, & Conuentui facultatem puniendi, prout iuris fuerit, fideles delinquentes per semetipsos citra tamen pœnam sanguinis, aut per officiales laicos per eosdem pro tempore deputandos. simul statuens, vt nulla à prædictis incurratur excommunicationis sententia, aut alia censura, seu pœna Ecclesiastica, vel contrahatur irregularitas, etiamsi ex præmissis, vel aliquo eorum huiusmodi cædes, membrorum mutilationes, vulnera, fracturæ, aut alia detrimenta Turcarum, Pyratarum, & aliorum infidelium interuenirent. Similiter idem statuit, cum prædicti delinquentes puniuntur pro eorum demeritis à præfatis officialibus. Incipit: *Exponi nobis, &c.*

Decimum tertium eiuſdẽ Leonis X. datum anno 1517. Incipit: *Cum à nobis petitur.* Vocat locum nullius Diœceſis. Suſcipit perſonas, & locũ ſub immediata protectione Sedis Apoſtolicæ. Confirmat omnes libertates. & immunitates à Leone IX. Paſchali II. Anacleto II. Nicolao II. Alexandro III. & Clemẽte III. monaſterio cõceſſas, ac illi vnito monaſterio S. Mariæ de Calena eiuſdẽ Ordinis, &c.

XV. DEcimum quartum Clementis VII. quod hic ſequitur, videlicet:

Clemẽs Papa VII. Dilectis filijs Abbati, Canonicis, & Conuentui monaſterij B. Mariæ Canonicorum Regularium Ordinis S. Auguſtini, Congregationis Lateranenſis, Inſulæ Tremitæ, Regni Siciliæ citra Pharum, ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Cum fœl. rec. Sixtus IV. Innocẽtius VIII. ac Leo X. Romani Pontifices prædeceſſores noſtri pro cõperto habẽtes, Inſulam iſtam, ex eo quod Africæ ab hoſtibus Chriſtiani nominis occupatæ oppoſita eſt, crebris Turcarum, & Pyratarum incurſionibus infeſtari, atque adeo Abbatem, & Conuentum eiuſdem monaſterij pro tempore exiſtentes, ac Congregationem iſtam pro Inſula, & monaſterij prædictorũ munimine, & defenſione graues quotidie impẽſas ſubire oportere, & propterea idem prædeceſſores noſtri attendentes, locum iſtum muris, & propugnaculis, ac inſtrumentis, & tormentis bellicis, necnon & viris validiſſimè munitum, velut propugnaculum, & antemurale Italiæ, atque etiam Catholicæ fidei exiſtere, & ſi (quod Redẽptor noſter Deus auertat) Inſula ipſa in dictorum hoſtium ditionem deueniret, maximum inde vniuerſæ Italiæ, quin immo & Chriſtianæ Reipublicæ incommodum, detrimentum, & periculũ imminere, monaſteriũ prædictum, vos, illiusq; Abbates, Canonicos, & Conuentũ pro tẽpore exiſtentes, necnõ dictæ Inſulæ incolas vniuerſos, vt ſc. Inſulã ipſam validius munire, vigilantiusq;. & accuratius cuſtodire, ac onera vobis, & illis propterea incũbentia cõmodius ſupportare valeretis, & valerent, à quacunq; ſolutione decimarũ, & exactionis cuiuſcunque oneris, ſubſidij, grauaminis, impoſitionis, datij, aut gabellæ realis, ſeu perſonalis, quacunq; autoritate occaſione, vel cauſa, etiã pro fide Catholica, tunc impoſitorũ, ſeu abinde imponẽdorum, perpetuo exemerint, & liberauerint, prout in diuerſis eorundem prædeceſſorum noſtrorum tam ſub plumbo, quam ſub forma Breuis reſpectiuè deſuper editis literis plenius continetur. Quare pro parte veſtra nobis fuit humiliter ſupplicatum, vt literas prædictas approbare, & innouare de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos itaque huiuſmodi ſupplicationibus inclinati, literas prædictas autoritate Apoſtolica tenore præſentiũ approbamus, & innouamus, ac præſentis ſcripti patrocinio communimus. illaſque inuiolabiliter obſeruari debere decernimus, atque mandamus. In contrariũ nõ obſtantibus quibuſcũque. Datũ Romæ apud S. Petrum ſub annulo piſcatoris die vlt. Martij MDXXIV. Pontificat. noſtri anno primo.

Decimum quintum eiuſdem Clementis VII. anno 1529. Pontificatus ſui ſexto Incipit. *Dudum* per quod eximit monaſterium, & illius bona à ſolutione decimarum, quæ tunc vniuerſaliter exigebãtur, ob grauiſſimas impenſas, quæ continuo pro Inſulæ cuſtodia fieri conſueuerunt.

Decimum ſextum Pauli III. directum Abbati, & Conuentui Tremitano Ordinis S. Auguſtini. datum anno 1535. Pontificatus ſui primo. Incipit: *Dudum ſiquidem.* Recẽſet in eo priuilegium Leonis X circa defenſores inſulæ, & punitionem delinquentium, quod cum omnibus in eo contentis confirmat: & amplius extendit, concedens, vt Abbas, & Conuentus per ſeipſos, ſi opus fuerit, & per Canonicos, Conuerſos, oblatos dictæ Congregationis liberè, & licitè perſequi poſſint, & capere omnes Pyratas infideles, ad eorum litus applicantes, ſeu applicare tentantes. Verum circa fideles pyratas, & alios tam maritimos quam terreſtres latrones, necnon circa delinquentes de familia ipſorum concedit, vt eos non tantum in dicta Inſula, ſed etiam in omnibus locis, & membris eiuſdẽ inſulæ perſequi valeant. capere, incarcerare, per laicos ad exercendã iuriſdictionem deputari ſolitos, & per eoſdẽ torquere, & vſque ad vltimum ſupplicium punire, ſi iuſtitia id poſtulauerit, abſque periculo incurrẽdi ſententiam excõmunicationis, aut alias cenſuras, & pœnas Eccleſiaſticas, aut contrahendi aliquam irregularitatem, etiã interueniente quauis offenſa, aut detrimẽto ſuper infideles, & fideles delinquentes opera dictorum laicorũ iuriſdictionem exercentium, aut eorum miniſtrorũ: dummodo ipſi nihil quærant ſanguinis & etiam contra fideles, vltra quam per præſentes committitur, non ſe intromittant.

Decimũ ſeptimũ Pauli III. directum Cardinali Protectori Herculi Gonzagæ, datum 7. Iulij 1539. per quod monaſterium Tremitanũ eximit à ſolutione decimarum ob cauſas ſæpius dictas.

Decimũ octauum Gregorij XIII. datum an. 1581. quo altare Priuilegiatum pro animabus fidelium defunctorum eſt erectum. Et alia cõplura Romanorum Pontificum, & Epiſcoporum priuilegia, & literæ Apoſtolicæ in monaſterij cartophilacijs ſeruãtur, quę lõgũ nimis eſſet recẽſere.

ADſunt etiã innumera priuilegia Imperatorũ, XVI.
Regum vtriuſque Siciliæ, & Hiſpaniarũ eidem monaſterio, illiusq; mẽbris ſubiecta, quę ſi exſcriberentur, volumẽ in immenſum creſceret. propterea quædam potiora hic referam, quorũ.

Primum eſt Conradi Imperatoris, datum 14. Calend. Iulij an. 1039. quo multa bona monaſt. donata numerat & donationẽ denuo firmat, & inſuper ſtatuit, vt monaſteriũ ſit ſub regimine ipſius Imperatoriæ maieſtatis, & nulli niſi ſibi rẽſpõdeat, præcipiẽs, vt nullus Archiepiſc. Epiſcopus, Dux, Marchio, Comes, Vicecomes, ſeu alia perſona totius regni ſui magna vel parua prædictũ monaſterium ſuper prædictis bonis habitis, & in poſterũ habendis inquietare, moleſtare, aut diſinueſtire præſumat. Incipit: *Omniũ ſanctæ etc.*

Secundum Henrici III datum anno 1054. Incipit: *Si praec. eff orum nostrorū.* concordat per omnia cum priuilegio Conradi.

Tertium Ferdinandi I. Regis Aragonum. datum die 8 mensis Decemb. 1475. Incipit: *Pijs Ecclesiarum.* per quod Abbati, & Canonicis Tremitanis concedit facultatem extrahendi, & extrahi faciendi per seipsos, & illorum ministros de quibusuis locis tā prouinciæ Capitaniatæ, & Apuliæ, quam Aprusij, & ipsarum pertinentiarum, necnon deferendi, & deferri faciendi, per mare, & per terram ad prædictam Insulam, seu ad alia loca Monasterij in terra firma quæcunque terragia, prouentus, & introitus Monasterij, ad quamcunque quantitatem ascendentia, prouenientia ex bonis ipsius Ecclesiæ præsentibus, & futuris, pro vsu, sustētatione & fulcimento ipsius Ecclesiæ, Conuētus, & aliorum ibidem pro tempore commorantium, absque aliquo onere cuiuscunque nominis tam Curiæ Regiæ pertinenti, & debito, quam quibusuis Baronibus, Vniuersitatibus, & hominibus Statuens, & omnino deliberans, vt ista franchisia, & exemptio sit inuiolabilis, & perpetua, & extensa super onera imposita, & de cætero imponenda. Insuper francat quascunque personas in præsenti, & in futuro se offerentes Ecclesiæ prædictę, & monasterio, & quibusuis Ecclesijs, & membris antedicti monasterij, simul cum rebus oblatis, à quocunque grauamine debito, & debendo, seu regiæ cameræ, seu alijs. extendens dictam libertatem etiam super loca, ad quæ bona, & personæ fuerint translatæ.

Quartū Ferdinandi II. Regis Neapolis concessum anno 1490. die primo Februarij. Incipit: *Licet adiectione.* per quod primò confirmat antedictum priuilegium Ferdinandi Primi, & alia priuilegia Regum, & etiam Pontificum antecessorum. secundo adijcit, vt quando fructus agrorum, & locorum monasterij ad illius sustentationem, & victum in eo degentium & illi seruientium non sufficerent, possint emere, & supplere in Regno, & ex Regno ad monasterium conducere, pro eorum vsu, cum franchisia gabellarum, vectigalium, trattarum, & datiorum, vt supra. Et quod omnia prædicta exequantur in locis massariarum monasterij, videlicet in terris Lanciani, Vasti, Calenæ, Sanctæ Agathæ, Fortorij, Montis nigri, Turini, Māfredoniæ, Aragnæ, Imbuti, Termularum, Galionisij, & alijs locis dictarum massariarum. tertio quod anno quolibet consequantur ex Salinis Manfredoniæ, & Baroli centum viginti tumulos salis antea semper habitos, enumerans varia Regum eius prædecessorum priuilegia, in quibus supradicta continentur, & conceduntur, videlicet Alphonsi Primi datum 14. Augusti 1454. Ferdinandi Primi, datū 1. Septemb. 1464. item aliud eiusdem datum 8. Dec. 145 . item aliud eiusdem datū 23. Nou. 1467.

Quintum Cardinalis Surrentini Proregis Neapolis, datum 24. Maij 1510. Incipit: *Licet, qua etc.* per quod nomine Catholicę Maiestatis prędicta omnia in perpetuum confirmat, & specialiter facultatem extrahendi fructus, redditus, &c. & accipiendi sal ex salinis Manfredoniæ, & Baroli.

Imago Virginis Deiparæ in templo Tremitano miraculis innumeris coruscat. quibus ab omnibus continentis incolis, & mare Adriaticum nauigantibus in summa veneratione habetur.

CAPVT DECIMVM QVARTVM.

De Monasterys S. Victoris, & S. Ioannis in Monte per Canonicos Frigdionarios reformatis.

Anno MCDX. die 3 Maij Alexander V. defunctus est. & in eius locum die 19 eiusdē mensis electus est Balthasar Cossa, ex Diacono Cardinali S. Eustachij, Ioannes XXIII vocatus. Anno autem 1412. Gregorius XII. qui nihilominus Pontificatum tenebat, vtpote ante illum legitimè creatus, monasterium Tremitanum Canonicis Frigdionarijs reformandum & perpetuo tenendum commisit. Anno autem 1414 Ioannes XXIII. & Sigismundus Imperator de congregando Generali Concilio tractatum habuerunt, decretusque pro eo locus idoneus, ciuitas Constantia prouinciæ Moguntinæ in Germania. Anno autem 1415. ipse Ioannes XXIII. siue pro bono pacis, & ad schisma tollendum, siue timore perculsus, quod contra illū processus de illius vita, & moribus per Conciliū fuisset fabricatus eiq; per nūtios (fugerat enim à Cōcilio clam mutato habitu) oblatus, vt ad articulos sibi obiectos responderet, Pontificatu seipsū abdicauit. Idē pręstitit eodem an. Gregorius XII. verus, & legitimus Pontifex vnitatis, & pacis Ecclesię verus amator, per suos nuntios Ioannem Dominicum Cardinalem, & Episcopum Ragusinum, & Carolum Malatestam Arimini Principem, probato prius à se Concilio, & pro legitimo confirmato, cuius vicissim omnia gesta in Pontificatu pro authenticis, & legitimis, fuerunt per Concilium probata, Cardinalesque per illum creati pro veris agniti, & habiti. Quæ omnia patent ex historia Concilij sess. 2. vsque ad 14. Vocatus deinde Petrus de Luna Benedictus XIII. in sua obedientia nuncupatus, qui se in partibus Galliarū pro vero Pon- I.

tifice gerebat, cum nec per seipsũ, nec per nuntios legitimos ad Concilium accessisset, communibus omnium in Concilio existentium votis est abrogatus.

II. ANno eodem MCDXV. Canonici Frigdionarij monasterium S. Victoris prope Bononiam Cœnobio S. Ioannis in monte vnitum, sed à multis annis Canonicis destitutum, ipsis Canonicis S. Ioannis concedentibus privata illorum potestate, potius ad diuertendum, quam ad inhabitandum acceperunt. ea occasione in dictorum canonicorum S. Ioannis, ac totius ciuitatis notitiam citius deuenerunt.

Anno vero MCDXVII. die 11. Nouemb. incredibili totius Christiani populi gaudio, & lætitia renunciatus est summus, & verus Ecclesiæ Romanæ Pastor, & Pontifex Otto Diaconus Cardinalis S. Georgij in Velabro ex clarissima prosapia de Columna, vir summæ pietatis, prudentiæ, humanitatis, & integritatis, Imperatori, Cardinalibus, Episcopis, & toti Concilio gratissimus, qui Martinus V. est appellatus, per quem Deo volente pax, & vnitas perfecta Ecclesiæ Catholicæ fuit restituta. Sub hoc Pontifice multa Collegia canonicorum per Frigdionarios sunt reformata, ipseque Ordo canonicus in Italia mirifice refloruit, inter quæ primo loco recensenda monasteria S. Ioannis in monte Bononiæ, & S. Victoris inuicem vnita, quæ hoc ipso anno ijdem Frigdionarij antiquis locorum canonicis poscentibus, & inuitantibus obtinuerunt. de quorũ origine, & antiquitate quoniam satis libro superiori cap. 23. dictum fuit, nunc de sola illorũ reformatione verba faciemus. Vixerant in dictis Cœnobijs per aliquot secula clerici canonici cum magna laude, & sanctitatis opinione vsque ad annum circiter 1400 circa quod tempus, vel paulo ante tum propter diuturna schismata, & scandala, quæ faciem Sponsæ Christi deformabant, tum ob alias causas, à pristino vigore disciplinæ canonicæ nonnihil fuerant relaxati: sed ob istam præcipuè, quia monasterij regimen, & præfecturam obtinuerat Prior quidam nomine Rudulphus, vir doctus, & multæ literaturæ, verum qui præter redditus, & lucra seculi aliud nihil curare videbatur. quam ob causam sub illius regimine multæ domus monasteriorum ruerũt, & numerus canonicorum multum fuit diminutus, quippe in monasterio S. Ioannis sex canonici soli cum duobus clericis ad diuina officia recitanda, & sacra facienda residebant. Cæterum illo vita functo, eodem anno 1417. canonicè fuit electus in Priorẽ Ven. Pater D. Bartholomæus Pasulinus canonicus regularis professus, vir religiosus, & disciplinæ canonicæ sedulus æmulator, ac instaurator. qui statim de monasterijs reparãdis, & regulari obseruantia in illis restituenda cum suis tractatum habere cœpit, nec incassum: quandoquidẽ fama canonicorũ Frigdionariorũ recens reformatorũ veridicè cõperta, cũ illis inire societatẽ, & laudabiles illorũ consuetudines, & vitæ normã suscipere vnanimes statim decreuerunt, & ad vnionem cum illis admitti, nuncijs cum literis hinc inde missis, rogauerunt, nec mora obtinuerunt. & vt sancta illorum societas perpetuæ firmitatis robore subsisteret, Ordinariorum, in quorum diœcesibus, & sub quorum iurisdictione antiquorum canonicorum consuetudine degebãt, videlicet Bononiensis, Veronensis, & Lucensis consensũ postulauerunt, qui libentissimè illum præstiterunt. nam Veronensis, & Lucensis Episcopus suas literas ad Bononiensem, huiusmodi reformationem, & vnionem probantes, ac laudantes statim transmiserunt. Nicolaus vero Bononiensis Episcopus eorum literis acceptis dictam vnionem, & reformationem sequenti diplomate statim roborauit:

Nicolaus Dei gratia Episcopus Bononiæ, & Princeps, ad futuram rei memoriam. Etsi ad salubrem statum Ecclesiarum, & monasteriorum omnium nostro regimini commissorum de iniuncto nobis pastorali officio teneamus sollicite cogitare, circa tamen monasteria regularia, quæ animarum curam habent annexam, & per Canonicos Regulares etiam gubernantur, sic diligenter vigilare debemus, quod si monasteria ipsa ab obseruantia regulæ, sub qua sunt fundata, & instituta, per eorum Canonicos, & Conuentus deuiarunt, ad plenam ipsius regulæ obseruantiam reducantur, per vniones, & incorporationes aliorum monasteriorum sub eadem regula institutorum, quorum Canonici, & Conuentus in plena ipsorum regulæ obseruantia degunt, diuinis obsequijs pro Christi fidelium salute, & diuini cultus augmento piis mentibus insistendo: vt huiusmodi Cõuentus sic vniti pariter, & incorporati, eandem regulam, quam sunt deuotè professi, in charitate obseruare, Altissimi maiestatem collaudare, & Sanctorũ memoriã per congrua honoris obsequia renouare noscantur. Nuper siquidẽ pro parte Venerab. & Religiosorũ virorũ S. Victoris de prope Bononiam & S. Ioannis in monte Bononiæ simul vnitorũ, necnõ S. Mariæ de Frisonaria Lucan. ac S. Leonardi de monte Donico Veronens. diœc. monasteriorũ canonicorũ regular. Ord. S. Augustini, Priorũ, & Conuentuũ nobis oblata petitio continebat, quod in dictis monasterijs S. Mariæ Lucan. & S. Leonardi Veronẽ. diœc. sunt canonici deuotionis spiritu accensi regulã huiusmodi S. Augustini, quam sunt deuotè professi, obseruantes, & in eius plena obseruantia persistentes, quique perpetuis futuris temporibus laudabiliter persistere intendunt, quãtum ad hoc Altissimus eos iuuabit, quodq; in præfatis monasterijs S. Victoris de prope Bononiam, & S. Ioannis in monte Bononiæ eiusdem ordinis iurisdictioni subiectorum est, & esse consueuit Conuentus vnius Prioris, & nonnullorum canonicorum præfatam regulam professorũ, qui licet honestè de præterito vixerint, & viuant, non tamen in eadẽ ipsius regulæ obseruantia degunt, sicut & canonici conuentuum mona-

steriorum prædictorum Lucana, & Verona diœc. quodque ipsi intellecti Conuentuum prædictorum regulæ obseruantiam spiritualem, & exemplarem sanctæ Religionis vitam, & obseruantiam, sanioris consilij tacti spiritu proposuerunt, se ipsorum vitæ vestigijs, priuilegijs, obseruantijs, moribus, & consuetudinibus cum Dei adiutorio vnire, & submittere, & in omnibus, & per omnia conformare, & pro huiusmodi eorum laudabili proposito effectualiter consequendo cupiunt plurimum, & affectant, & per eorum tractatus pluries solemniter, & cum inquisitione, ac meditatione opportuna capitulariter celebratos, dicta eorum monasteria, ac præfata monasteria S. Mariæ Lucana, & S. Leonardi Verona diœcesis ad inuicem, & sub eadem regula obseruantia plena vniri, annecti, & perpetuò incorperari deliberauerunt, & per instrumenta publica exinde confectam hoc expresse consenserunt. Continebat etiam petitio antedicta, quòd per Priorem, & Conuentum eorundem monasteriorum Lucana, & Verona prædictarum diœcesum percepto huiusmodi conuentuum dictorum Bononiæ pio, & sancto proposito, attendentes ex ipsa narrata vnione, si fuerit, diuinum cultum, eorumq; sanctam Religionem antedictam multimodè augmentari, & ad salutem animarum ipsorum, & aliorum Christi fidelium multipliciter cedere, perq; plures tractatus in eorum Conuentibus singulariter, & consultè celebratos deliberauerunt, huic vnioni accedere, illiq; per publica instrumenta expressè consenserunt. & demum ad effectum ipsius vnionis consequendum, & ad ipsam procurandam eos syndicos, & procuratores constituerunt, & ordinauerunt, & successiue à Reuerendis Patribus Dominis Lucæ, & Veronæ Episcopis eorum ordinarijs, & pro ipsorum iurisdictionibus literas, & commissiones super adimplenda præsenti vnione impetrauerunt, & etiam obtinuerunt, per duas patentes literas ipsorum Dominorum Episcoporum sigillorum ceræ albæ, & rubeæ ad cordulam sericis rubei pendentium singulariter munitas, quarum tenor sequitur, & est talis.

Reuerendo in Christo Patri Domino Nicolao, Dei gratia Bononiæ Episcopo, Guido Memo eadem gratia Episcopus Veronensis, salutem cum recommendatione seipsum. Ordinis Canonicorum Regularium B. Augustini sacra Religio, ipsiq; in plena obseruantia regulæ eiusdem Ordinis deuotè persistentes, meritò nos inducunt, vt eorum votis, illis præsertim, quæ monasteriorum ordinis huiusmodi reformationem, & Christi fidelium salutem, diuinique cultus augmentum respiciunt, quantum cum Deo possumus, fauorabiliter annuamus. Nuper siquidem pro parte dilectorum nobis religiosorum virorum Prioris, & Conuentus monasterij sancti Leonardi de monte Donico diœcesis Veronæ dicti Ordinis nobis exposito, quod ipsi à certo tempore citra deuotionis feruenti spiritu accensi, regulam huiusmodi B. Augustini, quam fideliter sunt professi, obseruarunt, & in eius plena obseruantia persisterunt, & perpetuis temporibus, quantum humana fragilitas permittit, vt Altissimus eos iuuabit, deuote persistere, & alios ad hoc ducere cum charitate sunt dispositi: quodque sub vestra iurisdictione sunt duo monasteria inuicem vnita, videlicet sanctorum Victoris, de prope Bononiam, & Ioannis in monte Bononiensi, eiusdem Ordinis, in quibus est Conuentus vnius Prioris, & nonnullorum Canonicorum Regularium huiusmodi regulam professorum, qui de præterito vixerunt, licèt honestè, & de præsenti viuunt, non tamen in ipsius eadem regula obseruantia plena, sicut ipsi degunt. quique audita nuper ipsorum huiusmodi regulæ obseruantia spirituali, & exemplari sancta religionis vita, & obseruantia, sanioris consilij tacti spiritu, proposuerunt se ipsorum vitæ vestigijs, & obseruantijs, & consuetudinibus cum Dei adiutorio cordialiter submittere, & in omnibus, & per omnia conformare, naturam, & mores, priuilegia, atque statuta per omnia acceptare, & sequi, ita vt in nullo ab ipsorum Canonicorum Regularium vita laudabili, moribus, & consuetudinibus, atque obseruantia regulari vllatenus discrepent. Et vt hoc eorum laudabile propositum possint efficaciùs adimplere, cupiunt multipliciter, & affectant, se & eorum monasteria prædicta cum S. Leonardi de monte Donico prædicto, & S. Mariæ de Frisonaria Lucana diœcesis monasterijs, & eorum Conuentibus sub eiusdem regulæ obseruantijs, ac moribus, & consuetudinibus antedictis simul vnire, & perpetuò incorporare, cum omnibus rebus suis, iuribus, & actionibus, quæ eis competunt, aut in futurum quomodolibet competere possent: & huiusmodi vnionis faciendæ suum, & Capituli sui consensum per instrumentum publicum in Reu. Paternitatis vestræ præsentia magno, & solemni præmisso tractatu concorditer præstiterunt. quæ de re præfati Prior, & Conuentus monasterij S. Leonardi Veronensis volentes huic vnioni accedere, & dictum Conuentum Bononiensem ad huiusmodi obseruantias cum charitate inducere, & præseruare, nobis humiliter supplicarunt, quatenus de autoritatis nostræ auxilio huic vnioni dignaremur de speciali gratia subuenire. Nos igitur de prædictis nobis expositis certam notitiam non habentes, & de vobis tanquam sanctæ Religionis vero cultore plenam in Domino fiduciam obtinentes, vniendi, & incorporandi monasteria prædicta ad inuicem, & perpetuò, & ipsi vnioni autoritatem nostram interponendi, & præstandi, cum modis, regulis, legibus, & conditionibus, de quibus vobis visum fuerit, autoritate qua fungimur, præsentium tenore licentiam liberam concedimus, & omnimodam facultatem. Ita tamen, quod aliter iurisdictioni, quam habemus in dicto monasterio sancti Leonardi Veronensis nullatenus derogetur, sed potius inuiolata seruetur, & super hoc totaliter committimus vices nostras. In quorum omnium fidem, & testimoniũ præsentes literas, seu hoc publicum instrumentum fieri mandauimus, per Matthæum Correzarium Notarium publicum, nostrumq; & Episcopalis Curiæ nostræ Scribam infrascriptum, nostriq; Pontificalis sigilli appensione muniri. Datum, & Actum Veronæ in nostro Episcopali palatio die Lunæ, vndecimo mensis Octobris, anno à Natiuitate Domini 1417. Indictione decima. Præsentibus egregijs Decretorum doctoribus D. Bartholomæo de Beneuenuto Vicario nostro, D. Gulielmo de Treccenib.

de Ve-

de Verona, D. Marco de Furliuia capellano nostro, atq; D. Ioanne de Prasiu de Cremona Archipresbytero plebis S. Martini de Lagiso Veronensis diœcesis, Testibus ad prædicta vocatis specialiter, & rogatis. Ego Matthæus de Correzarijs Notarius, &c.

Reuerendo in Christo Patri Domino Nicolao Dei gratia Episcopo Bononiensi, Nicolaus eadem gratia Episcopus Lucanus, salutem cum recommendatione seipsum. Ordinis Canonicorum Regularium Beati Augustini sacra Religio, ipsiq; in plena obseruantia regulæ eiusdem Ordinis deuotè persistentes, meritò nos inducunt, vt eorum votis, illis præsertim, quæ monasteriorum ordinis huiusmodi reformationem, & Christi fidelium salutem, diuiniq; cultus augmentum respiciunt, quantum cum Deo possumus, fauorabiliter annuamus. Nuper siquidem pro parte dilectorum nobis religiosorum virorum Prioris, & Conuentus monasterij S. Mariæ de Frigdionaria dicti Ordinis, nostræ Lucanæ Diœcesis nobis exposito, quòd ipsi à certo tempore citra feruenti deuotionis spiritu ac sensi regulam huiusmodi B. Augustini, quam fideliter sunt professi, obseruarunt, & in eius plena obseruantia persisterunt, & perpetuis temporibus, quantum humana fragilitas permittit, & Altissimus eos iuuabit, deuotè persistere, & alios ad hos inducere cum charitate sunt dispositi, quodque sub vestra iurisdictione sunt duo monasteria inuicem vnita, videlicet S. Victoris de prope Bononiam, & S. Ioannis in monte eiusdem Ordinis, in quibus est Conuentus vnius Prioris, & nonnullorum canonicorum regularium huiusmodi regulæ professorum, qui de præterito vixerunt, licet honestè de præsenti viuunt, non tamen in eadem ipsius regulæ plena obseruantia, sicut ipsi degunt. Quiq; auditis nuper ipsorum huiusmodi regulæ obseruantia spirituali, & exemplari sancta religionis vita, & obseruantia, sanioris consilij tacti spiritu proposuerunt, se ipsorum vitæ vestigijs, & obseruantiis, moribus, & consuetudinibus, cum Dei adiutorio cordialiter submittere, & in omnibus, & per omnia conformare, & vt hoc eorum propositum possint efficaciùs adimplere, cupiunt, & affectant se, & eorum monasteria prædicta cum S. Mariæ de Frigdionaria Lucanæ nostræ diœcesis, & S. Leonardi de monte Donico Veronensis diœcesis monasterijs, & eorum Conuentibus sub eiusdem regulæ obseruantiis, ac moribus, & consuetudinibus antedictis simul vnire, & perpetuò incorporare, & huiusmodi vnioni faciendæ suum, & Capituli sui consensum per instrumentum publicum in Reuerendæ Paternitatis vestræ præsentia magna, & solemni præmisso tractatu concorditer præstiterunt. Quare de re præfati Prior, & Conuentus monasteriorum S. Mariæ de Frigdionaria, volentes huic vnioni accedere, & dictum Conuentum Bononiensem ad huiusmodi obseruantiam cum charitate inducere, & præseruare, nobis humiliter supplicarunt, quatenus de auctoritatis nostræ auxilio, siue dignitate dignaremur de speciali gratia subuenire. Nos igitur de prædictis nobis expositis certam notitiam non habentes & de vobis, tanquam sanctæ religionis vero cultore, plenam in Domino fiduciam obtinentes, vniendi, & incorporandi monasteria prædicta ad inuicem, & perpetuò, & ipsi vnioni auctoritatem nostram interponendi, & præstandi cum modis, regulis, legibus, & conditionibus, de quibus visum fuerit auctoritate, qua fungimur, præsentium tenore licentiam liberam concedimus, & omnimodam potestatem: ita tamen quod honori, iurisdictioni, quos habemus, ac legibus, & statutis, siue ordinamentis per nos factis, & datis in nostra concessione nullatenus derogetur, sed illa expressè reseruentur in sui roboris firmitate. & super hos vobis committimus vices nostras. Datum in nostro Palatio Merliæ Lucensis Comitatus, Anno Natiuitatis Domini 1417. Indictione vndecima, die 12. mensis Octobris. In quorum testimonium præsentes literas, nostri Pontificalis sigilli appensione munitas fieri fecimus, & per D. Franciscum Notarium, & Cancellarium nostrum scribi, & annotari. Ego Franciscus Gabrielis Gonellæ de Antelminellis de Luca Notarius &c. Quare de re tam pro parte præfati Conuentus S. Victoris de prope Bononiam, & S. Ioannis in monte Bononiensi, vt præfertur, vnitorum, quam Priorum, & Conuentuum huiusmodi monasteriorum Veronensis, & Lucanæ diœcesis, & per eorum syndicos ad hoc, vt præfertur, specialiter constitutos nobis fuit humiliter supplicatum, vt tam auctoritate nostra, quam dictorum Reuerendorum Dominorum Episcoporum Lucan. & Veron. huiusmodi dictorum monasteriorum, & ipsorum Conuentuum vnionem facere, & solemniter adimplere dignaremur, iuxta ipsorum supplicantium votum, & deliberationes antedictas. Nos igitur visis tractatibus, deliberationibus, & consensibus per omnes Conuentus monasteriorum prædictorum vniformiter, & ex iustis, & deuotis causis præstitis, ac etiam commissionibus ad hanc vnionem faciendam nobis factis per eosdem Dominos Episcopos, qui nobis super hoc vices suas plenariè commiserunt. Attendentes, vota ipsorum supplicantium tendere ad huius sacræ Religionis plenam obseruantiam, diuini cultus augmentũ, Christiq; fidelium salutem, Volentes, quantum cum Deo possumus, ipsis supplicantibus in hoc eorum laudabili proposito confouere, ipsorum huiusmodi supplicationibus inclinati, sæpedicta monasteria S. Victoris de prope Bononiam, & S. Ioannis in monte Bononiensi simul annexa, & S. Mariæ de Frigdionaria Lucanæ diœcesis, ac S. Leonardi de monte Donico Veronensis diœcesis omnia eiusdem Ordinis B. Augustini, & eorum Conuentus, ac ipsorum, & cuiuslibet eorum bona, & iura præsentia, & futura, tam vestra, quam Reuerendorum Patrum Dominorum Episcoporum Lucæ, & Veronæ auctoritate, & omni modo, via, iure, & forma, quibus magis, & melius possumus, præsentium tenore ad inuicem vnimus, annectimus, coniungimus, & perpetuò incorporamus. & sic vnita de cætero esse volumus, & declaramus, dictorumq; monasteriorum Fratres, & Canonicos præsentes, & futuros vnum esse corpus, & Capitulum simul, & inuicem annexum, vnitum, & incorporatum, ita quod deinceps, & perpetuis futuris temporibus Conuentus dictorum monasteriorum Bonon. & Canonici eiusdem se vitæ vestigijs, regulis, obseruantijs, moribus, & consuetudinibus Conuentuum Lucæ, & Veronæ prædictorum dirigere, submittere,

mittere, & deuotè sub eadem regula obseruantia penitus conformare teneantur, & debeant, & in ea se perpetuò conseruare; naturam, & mores, priuilegia, atque statuta dictorum monasteriorum Lucæ, & Veronæ per omnia acceptare, & sequi, ita vt in nullo ab ipsorum canonicorum vita laudabili, moribus, & consuetudinibus, atque obseruantia regulari generaliter discrepent. Ita tamen, quòd si aliqua priuilegia prædicta monasteria S. Victoris de prope Bononiam, & S. Ioannis in monte Bononiensi habuerint, quæ vitæ laudabili, ac moribus, consuetudinibus, & priuilegijs, atque obseruantiæ regulari dictorum monasteriorum Lucæ, & Veronæ non obuient, per prædictam vnionem non debeant violari, sed ipsa monasteria sic vnita ipsorum possint prærogatiua lætari. sic tamen, quòd ex hac vnione ordinariæ iurisdictioni, quam habemus in præfatis monasterijs sancti Victoris de prope Bononiam, & sancti Ioannis in monte Bononiensi, nullatenus derogetur, sed sit penitus nobis, & successoribus nostris perpetuò reseruata. Et hanc vnionem facimus, sancimus, & ordinamus præsentibus, petentibus, & consentientibus Venerabilibus, & religiosis viris Domino Fratre Bartholomæo Priore, necnon Fratre Santo Canonico monasteriorum prædictorum S. Victoris de prope Bononiam, & S. Ioannis in monte Bononiensi syndicis, & procuratoribus Canonicorum, & Conuentuum monasteriorum prædictorum, ex instrumento eorum syndicatus, scripto manu Rolandi Alberti de Castelanis Notario Bononiensi, necnon Fratre Petro de Rido de Padua Priore Capituli, & Conuentus monasterij S. Leonardi de monte Donico Veronen. Diœcesis, syndico, & procuratore Conuentus monasterij antedicti ex instrumento rogato per Antonium Donati quondam D. Iacobi de S. Paulo Notario Veron. necnon Domino Domno Fr. Galdino Priore, & syndico, ac procuratore Capituli, & Conuentus monasterij S. Mariæ de Frisonaria Lucan. Diœcesis ex instrumento sui syndicatus scripto, & rogato per Franciscum Gabrielis Gonella de Antelminellis Notarium Lucan. in quorum testimonium, atque fidem præmissorum omniũ præsentes literas, vim instrumenti publici continentes, per Marcum Notarium nostrum infrascriptum scribi fecimus, & registrari, nostriq́; Pontificalis maioris sigilli appensione muniri. Data, & acta fuerunt prædicta omnia Bononiæ in Episcopali Palatio, in Capella secreta dicti Palatij, præsentib. Venerabilibus viris D. Rainaldo de Marino de Maiorica Licentiato in iure canonico, Vicario nostro, & Andrea de Brunis Canonico Ecclesiæ Cathedralis S. Petri Bononiensis, presbyteris Ioanne de Bonon. Rectore Ecclesiæ sancti Antonini porta noua, & Rodulpho Ioannis de Gazo Rectore Ecclesiæ S. Iuliani Ferrarien. Sub anno à Natiuitate Domini nostri Iesu Christi millesimo quadringentesimo decimo septimo, Indictione 10 sexto mensis Decembris, tempore Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini nostri Domini Martini diuina prouidentia Papæ V. anno primo. Ego Marcus Ramaldi, &c.

III ANno MCDXVIII. proximè sequenti Martinus V. quatuor prædicta monasteria inuicem vnita sub immediata protectione Sedis Apostolicæ suscepit, dato sequenti priuilegio, videlicet:

Martinus Episcopus seruus seruorum Dei. Dilectis filijs S. Leonardi de monte Donico extra muros Veronæ, & S. Mariæ de Frisonaria Lucanæ Diœcesis, ac sanctorum Victoris extra muros Bononiensis, & Ioannis in monte Bononiensi monasteriorum inuicem canonicè vnitorum Prioribus, & Conuentibus per Priores gubernari solitorum, Ordinis sancti Augustini, salutem, & Apostolicam benedictionem. Cum à nobis petitur, quod iustum est, & honestum, tam vigor æquitatis, quàm ordo exigit rationis, vt id per solicitudinem officij nostri ad debitum perducatur effectum. Ea propter dilecti in Domino filij vestris iustis postulationibus grato concurrentes assensu, personas vestras, & monasteria vestra prædicta canonicè vnita, in quibus diuino estis obsequio mancipati, cum omnibus bonis, quæ in præsentiarum rationabiliter possidetis, aut in futurum iustis modis præstante Domino poteritis adipisci, sub Beati Petri protectione suscipimus, atque nostra. omnesq́; libertates, & immunitates, gratias, & concessiones à prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus, siue per priuilegia, vel alias indulgentias vobis, & monasterijs vestris prædictis concessas, necnon libertates, & exemptiones secularium exactionum à Regibus, & Principibus, ac alijs Christi fidelibus vobis, & dictis monasterijs vestris indultas, sicut eas iustè, & pacificè obtinetis, vobis, & per vos eisdem monasterijs autoritate Apostolica confirmamus & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat, hanc paginam nostræ confirmationis, & communitionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Dei omnipotentis, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Constantiæ Calendis Aprilis, Pontificatus nostri anno primo 1418.

Cur verò in dicto diplomate trium monasteriorum, videlicet S. Mariæ Casoretii prope Mediolanum, & S. Mariæ Tremitanæ, & S. Mariæ Charitatis Venetiarum non meminerit, quæ cõstat, illo tempore Canonicis Frigdionarijs fuisse vnita, incompertum habeo: nam quod illorum vnio solo nomine constaret, vt Sirenius in margine adnotauit, mihi non probatur, extantibus literis Apostolicis supra memoratis, quæ illorum vnionem firmauerant, excepto tamen monasterio Charitatis.

Etsi verò Bononienses Canonici in Frigdionariorum societatem transiuissent, & illorum viuendi normam amplexati fuissent, non tamen perfectè per omnia fuerant reformati; nec ipse D. Bartholomæus Prior iuxta consuetudines Frigdionariorum Prioratu seipsum abdicauerat, sed more cæterorum prædecessorum Prioratum sibi retinebat.

Anno igitur sequenti, qui fuit 1419. idem Bartholomæus Prioratum sponte in manibus Episcopi Bononiensis resignauit, reseruata sibi pro

victu

victu annua pensione centum ducatorum, vel quod Frigdionarijs subijci nollet, vel quòd illorum vitam duriorem, quàm crediderat, expertus fuisset. extunc cœperunt in dictis monasterijs Priores annuales, & amouibiles creari accedente facultate Pontificis, qui nouis literis eidem Nicolao Bonon. Episcopo facultatem omnimodã prædicta monasteria reformandi tam in membris, quàm in capite concessit, & Priores annuales in illis instituendi. quarum literarum vigore omnimoda reformatio monasteriorũ fuit absoluta; nec post multos dies idem Ven. P. Bartholomæus pensionem in manibus Capituli sponte resignauit, & seipsum Priori per omnia subiecit, & cum canonicis reformatis per spatium 38. annorum tanquam minimus omnium inculpatissimus vixit. Erat enim vir sapiens, & doctus, sed corde humilis, & patiens, in victu parcus, ad officia diuina dicbus, & noctibus assiduus. & quia cantum Ecclesiasticum optimè didicerat, eborũ regebat, organa suauissimè pulsabat. erat etiam Prædicator disertissimus, & sine intermissione per multos annos Dei verbum in multis Ciuitatibus prædicauit, multa eleganter, & eruditè scripsit, ac in eis Chronicam mutationum status suæ Ciuitatis, cuius tacito nomine autoris meminit Sigonius in volumine de Episcopis Bononiensibus sub anno 1410. pag. mihi 180. multos etiam cantus notauit, & cum esset doctissimus, & tot virtutibus exornatus, in officijs quibuscunque, licet infimis, semetipsum libentissimus, & cum summa hilaritate cordis, & vultus exercebat nam & vestes Canonicorum incidebat, & suebat, multò libentius, quæ sacris vsibus deseruiebant. hunc fama est, vsque ad vitæ exitum virginem mansisse. Obijt Bononiæ septuagenarius anno salutis 1453. non sine opinione sanctitatis, ad cuius funus curandum totus Bononiensium populus, & omnes regularium cœtus, & complures ex clericis secularibus accurrerunt, eius manus, & pedes certatim osculantes, habita eleganti oratione in eius laudem per D. Gasparem de Bononia loci Priorem.

Post reformationem vetustis ædificijs collabentibus Ecclesia S. Ioannis in monte cũm Cœnobio à fundamentis sunt renouata, præcipuusque renouationis autor extitit D. Florentius à Florentiola Placentiæ Diœcesis oppido, quod Matthæus Bossus epist. 25. sic testatur. *Quid enim dignius tue isto in Prioratu potuisses efficere, quam contra omnium spem, quoniam fieri posse non videbatur, domum tam splendidulo, tamque vsibus nostris idoneo claustro, clarisq. porticibus dignificare? quid modestius, clariusq. quam hortos ipsos pariete altiore circundare, & à vicinia prospectu fratres occulere? Hæ sunt vera Præpositorum laudes, hæc propria munera, vt quibus præsunt locis, consulant.* meminit in eadem epistola Bibliothecæ per eundem Patrem Florentinum multo ære comparatæ. præfuit hic Florentius monasterio sub anno 1460. Vtrum autem claustrum per illum exstructum illud ipsum fuerit, quod nunc visitur, incompertum hactenus habeo: quandoquidem circa annum 1530. alia quædam monasterij instauratio, & claustri accessio inchoata legitur, extantibus eiusdem instaurationis, seu accessionis monumentis in Archiuo Romano domus Pacis, in quam opulentiora Cõgregationis monasteria certam pecuniæ summã contulerunt, præsertim Cœnobium Portuense, quod redditus annuos duarum possessionum, siue mansarum in loco, qui Sauerna dicitur, pro dicta fabrica destinauit. Nouissimè Sacrarium pulcherrimum cum abacis, & armarijs adiecit Reuer. admodum Pater D. Iacobus S. Martinus loci tunc Abbas, qui nunc est Procurator Generalis nostræ Congregationis, & de illa benè meritus.

IV. PRædicta monasteria viris compluribus memoratu dignis tum post reformationem, tũ antea floruerunt. nam ex monasterio S. Victoris prodierunt D. Martinus Prior, vir omnium opinione doctissimus, qui floruit anno Domini 1102. D. Henricus Consolimæus Ciuis Brixiensis, secundum aliquos autores, sed dicti monasterij Canonicus professus, quem Innocentius III. anno 1213. Bononiensem Episcopum ordinauit. qui cum Prætore Ciuitatis de iurisdictione contentionem habuit, & à Friderico II. Imperatore pro iurisdictione in Castris Episcopatus exercẽda priuilegium obtinuit: & pro decimis, quas à ciuibus exigebat, duo castra, Centum, & Plebem, accepit. Hic Fratres Humiliatos, Prædicatores, & Minores intra Ciuitatem accepit. Obijt anno salutis 1241. ex Sigonio in volumine de Episcopis Bononien. Vgolinus item Prior, & Legum Doctor excellentissimus, & prædicator facundissimus. Obijt anno 1168 in claustro S. Victoris tumulatus cum Epitaphio, quod adhuc extat. Item Domnus Hugo Basius cognomento Archidiaconus, quia cum esset Canonicus S. Victoris ad Archidiaconatum Ecclesiæ matricis S. Petri est assumptus, vt Ioannes de Nigraualle in Chronica notauit. Nec mirum, cum alios etiam eiusdem matricis Archidiaconos ex canonicis regularibus assumptos, nimirum Lambertum de Fagnano, qui postea fuit Cardinalis, & Pontifex Honorius II. nuncupatus, & Gerardum Gislam, qui fuit Episcopus Bononiensis, referat Sigonius eodem volumine sub annis 1105. & 1187. Hic scripsit super Decretum, & Decretales epistolas lectura dignissimas. Obijt anno 1287.

Ex Canonica verò S. Ioannis in monte prodierunt Victor dicti monasterij Prior, qui anno 1104. à Paschali II. Bononiensis Episcopus est renunciatus. cui iussit, Abbates in sua parochia Pontificalia munera sibi vsurpantes coercere, & confirmationem priuilegij à Gregorio VII. Episcopis Bononiensibus facti concessit. Obijt

anno

anno 1129. ex Sigonio. Item Gerardus, qui factus fuit Episcopus Bononiensis anno 1145 & confirmationem priuilegij Lucij II. ab Eugenio III. impetrauit, & omnes fundos, quos Ecclesia Romana in Bononiensi Comitatu possidebat, ab Anastasio IV. in emphiteusim accepit. Obijt anno 1161. ex Sigonio. D. Ioannes canonicus S. Ioannis in monte, qui eodem anno 1161. prædicto Gerardo in Episcopatu successit, qui obtinuit ab Alexandro III. confirmationem priuilegij Anastasij IV. & alia noua priuilegia. hic templum S. Petri, quod incendio fuerat consumptum, instaurauit. Obiit anno 1188. D. Gerardus Gisla, qui eodem anno 1188. ex canonico S. Ioannis in monte Bononiensi Episcopus, & ab Henrico V. Imperatore Princeps sacri Imperij, cum omnibus illius successoribus, fuit designatus, & à Cœlestino III. multis priuilegijs exornatus. Obijt anno 1108. Sigonius. D. Albericus Prior S Ioannis in monte, postea Episcopus Regiensis anno 1163. creatus. ex matricula canonicorum dicti monasterij. D. Iacobus de Vngarellis eiusdem monasterij canonicus, postea Episcopus Milepotamensis in Creta anno 1397. creatus. ex matricula dicti monasterij. D. Nicolaus dicti monasterij canonicus, qui reformationem canonicorum Frigdionariorum amplexatus in Canonica S. Mariæ Charitatis, post ipsum monasterium S. Ioannis reformatum, eidem per multos annos dignissimè præfuit, sex annis diuersis temporibus totam Congregationem moderatus fuit. vir miræ integritatis, qui tandem cum esset Prior monasterij Lateranensis Bononiensium Episcopus à Ciuibus postulatus, & à Pontifice designatus, in suo ad patriam reditu Lucæ obiit anno 1444. in Ecclesia S. Frigdiani tumulatus. ex Sigonio, qui tamen errat, dicens, illum obiisse anno 1443. nam contrarium habeo ex actis Capitularibus illius anni. D. Paulus de Grossis egregius prædicator, qui fuit Zacynthi Episcopus, & obiit anno 1589 D. Florianus Nanius de Castro Casij Diœcesis Bononiensis, Theologus eruditissimus, meusque in Theologia magister, qui D. Thomæ Summam memoriter recitabat, & firmiter adeo tenebat, vt perdita per illum renouari posse videretur: qui à Clemente VIII. Scalæ in regno Neapolis Episcopus creatus, obiit Bononiæ anno 1599. hic multa scripsit, quæ partim sunt typis edita; partim in albeolis seruantur. Præter hos fuerũt D. Iacobus de Beluisio legum doctor excellentissimus, & Ioannis Andreæ magister, qui multa ingenij sui præclara monumenta reliquit, vt inferius dicemus. Obiit anno 1280. D. Antonius de Lignano, vir valdè prudens, & magnæ apud nostros autoritatis, qui multis præfecturis egregiè perfunctus, cum esset Prior monasterij Lateranensis, in visitatione Tremitana defunctus est anno 1463. D. Sanctes, qui fuit vnus de antiquis canonicis ante monasterij reformationem. & post illam factus est Prior Portuensis, vbi sanctissimè obiit. D. Petrus Alemannus dicti monasterij professus, vir simplex, & rectus, qui obijt Pœnitentiarius in Ecclesia Lateranensi, cum in multis monasterijs præfecturam laudabiliter gessisset. D. Gaspar Bonon. vir doctiss. & æque religiosissimus, qui erat Prior Lateran. quando Calistus III. ad petitionẽ quorundã Romanorũ nostros Laterano mouit, quod audiens Alphonsus Aragonius Rex Neapolis, illum ad se accersiuit: qui postea sub Paulo II. ad idem Lateranense monasterium regendum reuocatus, Bononiæ tandem obijt, & anno 1468. fuit Rector Generalis nostræ Congregationis. D. Gaspar Dulcinus. qui fuit Rector Generalis anno 1553. Obijt anno 1561. D. Petrus Bonon. qui fuit Rector Generalis, & Theologus eruditissimus. Obijt Neapoli dum visitationes ageret anno 1608.

PRædictis monasterijs multa priuilegia indul-
serunt Summi Pontifices, Imperatores, & Ar- V.
chiepiscopi Rauennatenses, cum Episcopis Bononien. quorum summam iuxta ordinem temporum hic referam.

Primum priuilegium est Gualterij Archiepiscopi Rauennatensis, datum anno 1133. Incipit; *Ecclesiasticæ solicitudinis*. per quod Ecclesias, & bona SS. Victoris, & Ioannis in monte Oliueti liberat ab omni seruitio, & tributo: omnia bona, & iura habita, & habenda confirmat: prohibet discessum professorum à claustro, cum potestate illos reuocandi, concedit liberam electionem sepulturæ in dictis Ecclesijs. &c.

2. Henrici Bononiensis Episcopi directum Priori, & Fratribus S. Victoris. concordat cum præcedenti datum anno 1133.

3. Moysis Archiepiscopi Rauennatensis, datum anno 1154. concordat cum præcedenti.

4. Alexandri III. datum anno 1181. Priori, & Fratribus S. Victoris, per quod exonerat illos ab obligatione parandi mensam in solidum Legatis, siue Nuntijs Apostolicis.

5. Lucij III. datum anno 1183. incipit: *Prepostulatio*. concordat cum priuilegijs Gualterij, & Moysis Archiepiscopi Rauennatensis.

6. Vrbani III. datum anno 1186. incipit: *Quoties nobis*. Confirmat gratias, & priuilegia per antecessores collata monasterijs S. Victoris, & S. Ioannis in monte.

7. Gregorij VIII. datum anno 1187. per quod ad exemplar Alexandri sui prædecessoris illos recipit sub protectione Sedis Apostolicæ, & omnia priuilegia per suos antecessores collata firmat.

8. Innocentij III. datum anno 1198. incipit: *Quoties illud*. Concordat cum antecedentibus.

9. Innocentij, non dicit cuius, nec ponitur millesimum, sed solum datum anno nono sui Pontificatus. incipit: *Vt dilectorum*. per quod

prædi-

prædicta monasteria soluit ab omni coactione, & contributione, seu pensione super beneficijs Ecclesiasticis imponenda, nisi de illis, & de hoc indulto mentio specialis habeatur.

10. Bonifacij IX. datum anno 13. sui Pontificatus. incipit: *Sedis Apostolicæ*. quo Priorem, Monasterium, & Ecclesiam S. Ioannis in monte, & illius bona, personas & familiares in illis degentes liberat ab omni iurisdictione, exactione, dominio, & superioritate Episcopi Bononiensis, & Iudicum Ordinariorum in spiritualibus, & temporalibus, suscipiendo prædicta omnia sub immediata cura, & protectione Sedis Apostolicæ.

11. Martini V per quod omnes immunitates concessas monasterijs S. Leonardi Veronæ, S. Mariæ Frisonariæ, S. Victoris, & S. Ioannis in monte Bononiensi confirmat, & inuicem communicat. Datum Constantiæ Cal. Aprilis 1418 incipit: *Cum a nobis petitur*.

12. Ludouici Archiepiscopi Arelatensis Legati Bononiensis, & totius Exarchatus, datũ anno 1425. incipit: *Gubernationis officium*. per quod declarat, in priuilegijs Pontificũ, & Friderici Imperatoris, concedẽtibus exemptionem prædictis monasterijs ab omni onere, & grauamine, includi exemptionem à gabellis, datijsq; Ciuitatis. Itẽ communicat dictis monasterijs priuilegia S. Michaëlis prope Bononiã, præsertim à Ioanne Papa XXIII. largita, quibus eximuntur à solutione datiorum, item à solutionibus decimarum, vel collectarum, & alijs oneribus impositis, vel imponendis clericis, vel beneficijs Bononiensibus. Itẽ communicat eisdem priuilegia concessa monasterio S. Hieronymi Carthusianorum. inter quæ continetur, quod non teneantur soluere datia pro quacunque re ad vsum, & vtilitatem monasterij, & fratrum in eo degentium spectante. Istud priuilegium est in Archiuo in capsula, in qua cõtinentur immunitates: & istud priuilegium fuit confirmatum per Martinum V. vt patet per suas literas datas 1426. quæ ibidem seruantur.

13. Calisti III. datum ann. 1456. incipit: *Romanus Pontifex*. declarat, priuilegium immunitas à solutione Gabellarum, & datiorum extendi etiã ad famulos cum canonicis commorantes, & in monasterijs degentes. item declarat contra Publicanos, siue exactores vectigalium, illos non posse limitare numerum personarum, vel famulorum in familijs monasteriorum degentium. itẽ absoluit ab omni solutione Gabellarum omnia ad victum, & vsum monasteriorum, & personarum in eis degentium attinentia, etiamsi ex locis alienis inferantur.

14. Friderici I. Imperatoris concessum anno 1162. incipit: *Transitorij Regni*. per quod monasteria cum omnibus illorum bonis, & iuribus suscipit sub Imperialis dignitatis defensionem. Confirmat bona acquisita, & iustè adipiscenda liberat ab omni onere, seu grauamine, per quemuis imponendo locis sacris, & illorum ambitui, concedit immunitatem, vt nulla persona in eis capi possit, vel inde per violentiam extrahi.

Monasterium S. Ioannis in monte dignitate Abbatiali fuit decoratum per Pium V. anno 1566. In eius Ecclesia conditum est corpus B. Helenæ de olco, cuius meminit in tabula Episcoporum Bononiensium, edita 1582. Gabriel Paleotus S.R.E. Cardinalis, & Archiepiscopus Bononiensis. Item Brachium S. Petronij eiusdẽ Ciuitatis Episcopi, item Brachium S. Mariæ Ægypțiacæ, cum alijs minoribus reliquijs Sanctorum. VI.

Demum non omittendum, Sixtum IV. anno 1473. Priori, & canonicis S. Ioannis in monte regimen canonissarum S. Laurentij sub pœna excommunicationis iniunxisse, vt ex literis Apostolicis sequentibus apparet, videlicet: *Dilecti filij salutem, & Apostolicam benedictionem. Volentes pridem paterna charitate consulere spirituali consolationi dilectarum in Christo filiarum Priorissæ, & sororum monasterij S. Laurentij Strata Castilionis, ordinis sancti Augustini Bononiensis, ipsarum supplicationibus inclinati per alias nostras vobis dedimus in mandatis, vt vnum, plures vè, si opus esset, presbyteros vestri ordinis probos, & graues, qui earum confessiones audirent, eisq́; sacramenta Ecclesiastica administrarent, deputaretis. Nuper verò relatum nobis est, quod id facere hactenus recusastis, in quo sanè vos laudare non possumus: est enim à Christiana charitate alienum. Proinde rursus sub excommunicationis pœna mandamus vobis, vt iuxta priorum literarum nostrarum tenorem, presbyterum, vel presbyteros huiusmodi deputare debeatis. Contrarijs non obstantibus quibuscunque. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 9. Martij 1473. Pontificatus nostri anno 2.*

CAPVT DECIMVM QVINTVM.

De reformatione Monasteriorum Sanctorum Quadraginta Martyrum apud Tarusium, & S. Saluatoris prope Brixiam.

ANno MDXVIII. duo alia vetusta canonicorum cœnobia per Frigdionarios fuerunt Deo fauente reformata. Primum fuit monasterium Sanctorum Quadraginta Martyrum apud Taruisium, fuerat id membrum antiquæ congregationis S. Frigdiani Lucæ, ex priuilegio Alexandri III. cuius libro superiori, nec nõ etiam ipsius monasterij mentio habita. Durauit in eo- I. *Ossa num Monast.*

in eodem cœnobio institutio canonica vsque ad Martini V. tempora, quibus cum omnia valde inclinata viderentur, nam domus cœnobij dirutæ, bona oppignorata, & numerus canonicorum imminutus, D. Bartholomæus de Taruisio canonicus regularis professus, & dicti monasterij Prior videns se ad illud reformandum parum idoneum, Prioratum in manibus Episcopi Taruisini spontè resignauit. qui quidem Episcopus statim D. Petrum de Saluadeis Patauinum canonicum regularem dicti monasterij Priorem constituit, vt constat per publicum instrumentum rogatum manu Petri de Benedictis clerici, & notarij publici Taruisini anno 1418. die 1. Iulij, cuius exemplum est Romæ in monasterio Pacis. Ipse autem D. Petrus de Saluadeis Prior, ne monasterium canonicis totaliter destitutum remaneret, nonnullos ex Frigdionarijs, ac inter illos D. Marcum Venetum canonicæ Charitatis Venetiarum professum ad diuina in eodem monasterio peragenda acciuit: Martino verò Pontifice renunciato, ipse quin etiā Prioratu seipsum spontè abdicauit, vt vnus de Frigdionarijs secundum illorum institutum Prior annualis crearetur. Cessionem probauit idem Martinus V. datis literis Apostolicis ad Episcopum Taruisinum, quarum hic est tenor:

Martinus Episcopus seruus seruorum Dei Venerabili fratri Episcopo Taruisino salutem, & Apostolicam benedictionem. Dignum arbitramur, & congruum, vt illis se reddat sedes Apostolica gratiosam, quibus ad id propria virtutum merita laudabiliter suffragantur. dudum siquidem omnes Prioratus, cæteraq; beneficia Ecclesiastico secularia, & regularia cum cura, & sine cura, tunc apud Sedem Apostolicam vacantia, & in antea vacatura collationi, & dispositioni nostræ reseruantes, decreuimus irritum, & inane, si secus super his à quoquam quauis autoritate, scienter, vel ignoranter cōtingeret attentari. Cum itaque postmodum Prioratum Sanctorum Quadraginta Martyrum extra muros Taruisij ordinis sancti Augustini per liberam resignationem dilecti filij Petri de Soluadeis ipsius Prioratus Prioris per eum de illo, quem tunc obtinebat, in manibus nostris spōtè factam, & per nos admissam, apud sedem ipsam vacauerit, & vacet ad præsens, nullusq; de illo præter nos hac vice se intromittere potuerit, siue possit, reseruatione, & decreto obsistentibus supradictis. Nos volentes dilectum filium Marcum de Venetijs canonicum dicti Prioratus apud nos de Religionis zelo, vita, ac morum honestate, alijsque probitatibus, & virtutum meritis multipliciter commendatum, horū intuitu fauore prosequi gratioso, tuæ discretioni per Apostolica scripta mādamus, quatenus si post diligentem examinationem eūdem Marcum ad hoc idoneum esse reperis, super quo tuam conscientiam oneramus, Prioratum prædictum, qui conuentualis est, & ab aliquo monasterio, vel regulari loco non dependet, cuiusque fructus, redditus, & prouentus ducentorum florenorum auri, secūdum communem æstimationem, valorem annuum, vt idem Marcus asserit, non excedunt, siue vt præmittitur, siue alias quouis modo, aut ex alterius cuiuscunque persona vacet, si tanto tempore vacauerit, quòd eius collatio iuxta Lateranensis statuta Concilij ad sedem prædictam legitimè deuoluta, vel ipse Prioratus dispositioni Apostolicæ specialiter reseruatus, ac curatus existat, & ad eum cōsueuerit quis per electionem assumi, ac super eum inter aliquos lis pendeat indecisa, dummodo ipsius dispositio ad nos duntaxat hac vice pertineat, cum iuribus, & pertinentijs suis eidem Marco autoritate nostra conferas, & assignes. inducens per te, vel alium, seu alios eundem Marcum, vel procuratorem suum eius nomine in corporalem possessionem Prioratus, iuriumq; & pertinentiarum prædictorum mittas, & defendas inductum, amoto exinde quolibet detentore. ac faciens ipsum Marcum, vel dictum procuratorem pro eo ad huiusmodi Prioratum, prout est moris, admitti, sibique de ipsius Prioratus fructibus, redditibus, prouentibus, iuribus, & obuentionibus vniuersis integrè responderi. Contradictores autoritate nostra, appellatione postposita, compescendo. non obstantibus tam fel. record. Bonifacij Papæ Octaui prædecessoris nostri, quam alijs constitutionibus Apostolicis, nec non statutis, & consuetudinibus Prioratus, & ordinis prædictorum contrarijs, iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis: aut si aliqui super prouisionibus sibi faciendis de Prioratibus speciales, vel alijs beneficijs Ecclesiasticis in illis partibus generales dictæ sedis, vel Legatorum eius literas impetrarint: etiam si per eas ad inhibitionem, reseruationem, & decretum, vel alias quomodolibet sit processum: quibus omnibus præfatum Marcum in assecutione huiusmodi Prioratus volumus anteferri. sed nullū per hoc eis quoad assecutionem Prioratuum, aut aliorum beneficiorum præiudicium generari, seu si Episcopo Taruisino pro tempore existenti, & dilectis filijs cōuentui dicti Prioratus, vel quibusuis alijs communiter, vel diuisim à dicta sit Sede indultum, quoad receptionē, vel prouisionem aliquam minime teneantur, & ad id compelli, aut quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, quod de huiusmodi Prioratibus, vel alijs beneficijs Ecclesiasticis ad eorum collationem, prouisionem, præsentationem, electionem, seu quamuis aliam dispositionem coniunctim, vel separatim spectantibus, nulli valeat prouideri per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de Indulto huiusmodi mentionem, & qualibet alia dictæ sedis indulgentia generali, vel speciali cuiuscunque tenoris existat, per quam præsentibus non expressam, vel totaliter non insertam effectus earū impediri valeat quomodolibet, vel differri, & de qua cuiusque toto tenore habenda sit in nostris literis mentio specialis. nos enim, prout est irritum decernimus, & inane, si secus super his à quoquam quauis autoritate, scienter vel ignoranter attentatum forsan est hactenus, vel imposterum cōtigerit attentari. Datum Florentiæ nones Augusti, Pontificatus nostri anno 2.

QVia verò sequenti anno, qui fuit 1419. Vrbs II.
Taruisij cū toto Comitatu ab inimicis cateruatim per agrū discurrentibus multa damna

gravissi-

grauissima tulit ideò seqnēti anno, qui fuit 1420. prædictus D. Marcus Prior cum collectoribus Apostolicis in hunc modum concordauit, videlicet;

Petrus Benedicti canonicus, & Thesaurarius Ecclesiæ Taruisinæ, fructuum, prouentuum, censuum, decimarum, & aliorum quorumcunque iurium Cameræ Apostolicæ debitorum in Taruisina Diœcesi Apostolicus subcollector, vniuersis, & singulis tam præsentibus, quã futuris præsentes literas inspecturis salutem in Domino. Vniuersitati vestræ notum facimus per præsentes, quod ad nos, nostriq; notitiam deducto, venerabilem virum Religiosum Dominum Marcum de Venetijs nuper in Priorem, seu Prioratum monasterij sanctorum Quadraginta Martyrum de propè Taruisio ordinis canonicorum regularium Beati Augustini fuisse autoritate Apostolica pacificè assecutum. Nos eadem auctoritate Apostolica, qua fungimur in hac parte, cum eodem Domino fratre Marco Priore antedicto præsentem compositionem per nos fieri instantem, & instante, petente pro exoneratione dicti Domini Marci Prioris, qui vt iuris & moris est, in Camera Apostolica se infra annum superinde.....promisit, & soluere etiam obligauit. Considerato igitur guerrarum præsentialiter vigentium discriminibus, & damnis, quæ hoc anno, vt plurimum fuere, tam ab inimicis, quam à nostris stipendiarijs illatis, & turbinibus, ac tempestatibus, & quantum dictum monasterium sit redditibus exinanitum, ac etiam attento, quòd sunt in dicto monasterio solito plures fratres, & canonici regularem vitam ducentes, & pauperrimam propter causas supradictas: Conuenimus, & composuimus cum eodem fratre Marco Priore antedicto super medijs fructibus primi anni Cameræ Apostolicæ antedictæ debitis pro dicto Prioratu in ducatis viginti sex auri, quos tenore præsentium occasione præmissa ab eodem Domino Marco contentamur, confitemur, ac publicè recognoscimus nomine Cameræ prædictæ habuisse, & integraliter recepisse, sibiq; & suis hæredibus, posteris, & successoribus dicta auctoritate Apostolica de ipsis ducatis viginti sex, sicut præmittitur, habitis, & receptis, & nobis datis, & realiter assignatis, & numeratis pro tali, & integra solutione, & satisfactione, annuata, seu priorum fructuum primi anni præfati Prioratus plenariam quietationem, absolutionẽ, & liberationem omnimodam facientes, necnon renunciantes expressè exceptioni non sic factæ compositionis, & nobis non datorum, & solutarum dictorum ducatorum 26. occasione prædicta, ac omnibus alijs, & singulis exceptionibus, tam iuris canonici, quam ciuilis, quibus prædicta, vel aliud prædictorum possemus de iure, vel de facto quomodolibet contra facere, vel venire. Et specialiter iuri dicenti, generalem renunciationem non valere, nisi præcesserit specialis. &c. In quorum omnium, & singulorum fidem, & testimonium præsentes nostras manu propria confectas, nostriq; quo vtimur, sigilli fecimus appositione roborari. Datum, & actum Taruisij in sacristia Ecclesiæ maioris. Præsentibus Reu. in Christo Patre, & Domino, Domino Francisco Vrso Trusinen. & nobili viro Zanino Zane ciue Taruisino, & alijs sub anno Dominicæ Natiuitatis 1420. indictione decimatertia, die penultimo Martij, Pontificatus Sanctiß. in Christo Patris, & Domini nostri, Domini Martini diuina prouidentia Papæ V. anno 3.

Ex tunc cœperunt dicti Frigdionarij monasterium cum Ecclesia instaurare, & canonicorum numerum augere, paulatimq; factum, vt vbi vix sex canonici cum magna temporalium bonorũ caritate degebant, viginti quinque satis abundãter alerentur: cui etiam ob laudabilis vitæ famã, per Summos Pontifices quædam alia beneficia fuerunt vnita, nam anno 1490. Innocentius VIII. Prioratum S. Mariæ Bethlehemiticum eiusdem ciuitatis ipsi monasterio Sanctorum Quadraginta Martyrum vniuit. datis literis Apostolicis eodem anno decimo tertio calendas Decemb. Dicebatur autem Prioratus S. Mariæ de Bethlehem, quòd esset membrum Ecclesiæ cathedralis Bethlehemiticæ in Palæstina, quæ erat canonicorum regularium, sicut lib. superiori cap 41. dictum fuit. nam quemadmodum Ecclesia Dominici Sepulchri Ierosolymitana, ita etiam Bethlehemitica nonnullos Prioratus habebat in Italia, qui Palæstina ab Infidelibus occupata, partim Ordini militari S. Ioannis, partim alijs Ordinibus cesserunt, partim sunt commendati, quemadmodum hic de quo loquimur, quem tempore vnionis in commendam tenebat quidam Dominus Doymus, ex nobilibus de Valuasono Patriarchalis Ecclesiæ Aquileiensis Decanus. Rursus Clemens VII. anno 1530. dicto monasterio vniuit aliam Ecclesiam Parochialem sanctæ Agnetis intra ciuitatem, & datæ sunt literæ dictam vnionem continentes 13. calend. Septembris.

Cæterum in noua ciuitatis munitione monasterium antiquum euersum est, & solo æquatum, & nouum, quod nunc superest, intra ciuitatem à canonicis nostris ædificatum, emptis fundis partim à Capitulo cathedrali, partim à monialibus S. Mariæ Ordinis D. Benedicti. cui nouam Ecclesiam adiecit ante paucos annos R. admodum P. D. Valerius de Beltramnijs nobilis Taruisinus, & loci Prior, qui monasterio nunc præsidet, alijs etiam gradibus in nostra congregatione dignissimè functus. Ex hoc monasterio prodierũt Dominicus ille Taruisinus declamator celebris, & Theologus acutus, qui sub tempora Sixti IV. scripsit librum pro defensione canonici Ordinis contra nonnullos illum impugnantes. Hieronymus etiam Taruisinus omnigena eruditione clarissimus, qui septem vicibus electus fuit Rector Generalis nostræ congregationis, obijtq; Patauij circa annum 1490. quorum meminerunt laudabiliter Matthæus Bossus Veronensis in epistolis, Iacobus Philippus Bergomensis in supplemento Chronicorum sub anno 1407. Mauburnus in Venatorio, Ioannes Philippus Nouariensis in Chronica lib 6. & alij.

III. EOdem anno 1418. reformatum fuit monasterium S. Saluatoris in Suburbijs Brixiæ, poscentibus loci Præposito, & canonicis prout ex subiecto procuratorio in Frigdionarijs Cartophilacijs reperto liquet, videlicet:

Nouũ Monast.

In Christi nomine. Anno à Natiuitate eiusdem 1418. indict. 11. die 30. mensis Decembris in claustro monasterij, & Ecclesiæ S. Saluatoris sito in Suburbijs Brixiæ, præsentibus Rodelengo de Palazzo, Ioanne de Richardo Speciario, Antonio de Bononia Mezodro, & Gerardo de Verona Zerlotto, ciuibus Brixiæ rogatis, & notis. Conuocato, & congregato Capitulo monasterij Conuentus, & Ecclesiæ suprascriptæ sancti Saluatoris, & infrascriptorum Dominorum canonicorum regularium Ordinis S. Augustini de mandato, & in præsentia venerabilis viri Domini Dumpni Gulielmi de Placentia Præpositi dicti monasterij, & Ecclesiæ, sono campanæ more solito pro instrumentis peragendis, in quo quidem Capitulo aderant præfatus D. Præpositus, & infrascripti Domini canonici, videlicet Dumpni Antonius de Florentia, Marcus de Luca, Andreas de Venetijs, Nicolaus de Papia, & Stephanus de Florentia, repræsentantes, & facientes, vt asserunt, totum capitulum dicti monasterij, & Ecclesiæ, & ipsorum Dominorum Canonicorum professorum, & habentium vocem in Capitulo, præfati Domini Præpositus, & canonici, & capitulum per se, ac nomine, & vice dicti monasterij, & Ecclesiæ S. Saluatoris non reuocando aliquos suos procuratores, & nuntios, sed potius confirmando. In communi concordia, omni modo, iure, via, forma, & causa, quib. melius potuerunt, & possunt, fecerunt, constituerunt, & ordinauerunt, & faciunt, constituunt, & ordinant Venerabilem virum Dominum Dumpnum Petrum de Padua Præpositum monasterij, & Ecclesiæ S. Leonardi Veronæ eiusdem Ordinis, & Regulæ absentem tanquam præsentem, ipsorum Dominorum Canonicorum Regularium monasterij, conuentus, & Ecclesiæ S. Saluatoris verum, certum, & legitimum procuratorem, syndicum, œconomum, nunciũ, & negotiorum gestorem, & prout melius esse, & dici potest, ad impetrandum, & obtinendũ à Domino Summo Pontifice, quod locus, siue monasterium, & Ecclesia dicti S. Saluatoris Brixiæ vniatur, & incorporetur, & annexum, & incorporatum sit cum omnibus suis rationibus, iuribus, actionibus, præsentibus, & futuris cum monasterijs S. Mariæ de Frigdionaria Lucanæ Diœcesis, & S. Leonardi de Verona dicti ordinis canonicorum regularium S. Augustini simul vnitis, & cum alijs locis, & monasterijs dictæ congregationis vnitis, & vniendis, ita quòd sint, & intelligantur dicti Domini Præpositus, & canonici præsentes, & futuri in dicto monasterio vnum esse corpus, & capitulum simul, & inuicem vnitum, & perpetuo incorporatum cum prædictis monasterijs dictæ congregationis S. Mariæ de Frisonaria, & S. Leonardi de Verona, & alijs præsentibus, & futuris, sic tamen, quod dicti D. canonici S. Saluatoris supra nominati perpetuis temporibus teneantur, & debeant se submittere vitæ vestigijs, moribus, & consuetudinibus, statutis, obseruantijs, & priuilegijs dictorum monasteriorum Lucæ, & Veronæ, & in omnibus, & per omnia se totaliter conformare, & tam in annua electione Rectorum, quã in cæteris moribus, & consuetudinibus secundum formam, & tenorem priuilegiorum antedictorum locorum Lucæ, & Veronæ narratam, quam mores, cõsuetudines, & priuilegia, atque statuta antedictorum locorum acceptare, & sequi teneantur in omnibus, & per omnia, ita vt in nullo ab ipsorum canonicorum regularium Lucæ, & Veronæ, aliorumq; locorum dictæ congregationis, & ordinis S. Mariæ prædictæ, cum cunctis locis, & monasterijs vita laudabili, moribus, & consuetudinibus, ac obseruantia regulari, statutis, & priuilegijs vllatenus discrepent. dictusq; locus, & monasterium S. Saluatoris gaudere possit, & gaudeat omnibus etiam similibus gratijs, prærogatiuis, & libertatibus, exemptionibus, & immunitatibus dictorum locorum omnium, & monasteriorum Ecclesiasticis, & secularibus. Item & ad omnia alia faciendum, & impetrandum, quæ dicto Domino procuratori videbũtur pro bono, & vtilitate, & tutela, & conseruatione loci prædicti, & ad gerendum, faciendum, & exercendum in prædictis, & circa ea omnia, & singula vtilia, necessaria, incumbentia, connexa, dependentia, & emergentia à prædictis, & quolibet eorum; etiamsi talia forent, quæ mandatum exigerent speciale, & grauiora forent præmissis, & quæ ipsi Domini canonici, & Capitulũ facere, & exercere possent, si adessent, quæ hic haberi voluerunt pro specificatis. & ad substituendum, & faciendum loco sui vnum alium procuratorem, syndicum, & nuncium, vel plures ad prædicta, vel quodlibet eorũ, si dicto D. procuratori, & syndico videbitur. quos sic substituendos, & fiendos ipsi Domini constituentes ex nũc faciunt, & constituũt, prout facti, & constituti erunt per dictum eorum procuratorem, & syndicũ: & ad reuocandum substitutos si sibi videbitur. Dantes, concedentes, & mandantes præfati Domini cõstituentes pro se, & dictis nominib. præfato Domino procuratori, & syndico suo, & substituendis ab eo in prædictis omnibus, & singulis plenum, liberũ, generale, & speciale mandatum, cum plena, libera, generali, & speciali administratione, & potestate faciẽdi, & gerendi, vt supra. Promittentes per solemnẽ stipulationem mihi notario infrascripto, & publicæ personæ stipulanti, & recipienti nomine, & vice quorumcumq; interest, & intererit, sese propterea firma, rata, & grata habituros, & obseruaturos, quæcumq; per dictum D. Procuratorem, & nunciũ eorum gesta, facta, celebrata, & agitata erunt, & sicut agitabuntur: & in nullo cõtrauenturos, sub obligatione eorũ, & omnium, & singulorũ bonorũ, & iurium dicti monasterij, & Ecclesiæ præsentiũ, & futurorũ.

Ego Antonius filius Thomasini de Cataneis ciuis Brixiensis publicus Imperiali auctoritate Notarius his omnibus adfui, & rogatus hanc cartam confeci, tradidi, & publicè subscripsi.

QVa reformatione absoluta præfatus D. Gulielmus Præpositus iuxta formam constitutionum Frigdionariæ Præposituram resignauit, ac in eius locum electus D. Bassianus Mediolanensis. ipse verò D. Gulielmus natione Placentinus anno 1420. in Capitulo Generali Venetijs habito electus fuit Visitator totius congregationis. IV.

Postea

Postea in Capitulo Generali Bononiæ celebrato anno 1422. D. Bassianus Mediolanensis Præposituræ cessit, & in eius locum ab ipso Capitulo electus Ven. P. D. Leo de Carate Mediol[anensis]. Constat publico instrumento rogato eodem anno die 12. mensis Maij per Philippum quondam Stephani de Formaglinis notarium publicum Bononiensem, quod tale est:

In Christi nomine Amen. Anno natiuitatis eiusdem 1422. indict. 15. die 12. mensis Maij Pontificatus Domini Martini Papæ V. anno 5. Venerabilis vir Dominus Bassianus de Prioris de Mediolano Præpositus S. Saluatoris extra muros Brixiæ, ordinis canonicorum regularium S. Augustini de congregatione S. Mariæ de Frisonaria Diœcesis Lucanæ, sponte, & ex certa scientia, & animo deliberato, purè, & sine aliqua fraude constitutus coram Ven. viris canonicis, & Capitulo Generali de Frisonaria vulgariter nuncupato, dicti ordinis S. Augustini, & venerabili Patre Domino Petro de Padua dicti ordinis, & congregationis Rectore dignissimo, vnanimiter, & capitulariter congregato in Ecclesia, siue monasterio S. Ioannis in monte Bononiensi dicti ordinis, & congregationis, coram dicto Capitulo, & in manibus præfati D. Rectoris nomine dicti Capituli recipientis, renunciauit Præpositura dicti monasterij S. Saluatoris extra muros Brixiæ, & omni iuri quomodolibet sibi competenti, & competituro in eodem, vigore collationis, & prouisionis sibi facta de eadem per dictum Dominum nostrum Papam, seu alium vel alios quouis modo, & in signum renunciationis huiusmodi tradidit, & dimisit dicto Capitulo vnum librum, & quoddam sigillum, quæ habebat in manibus. volens, intendens, & consentiens, dictam Præposituram esse vnitam, & colligatam cum alijs Prioratibus, & beneficijs dicti Ordinis, & Congregationis, & quod ad prædictam Præposituram per Capitulum dicti ordinis, & congregationis eligatur Præpositus annualis, ac regatur, & gubernetur, prout & sicut eidem Capitulo concessum fuit per dictum Dominum nostrum Papam Martinum in literis Apostolicis nuper inde confectis, à me notario infrascripto, visis & lectis, scriptis sub data Tibure 2. Calendas Iulij Pontificatus sui anno 4. & petijt idem Bassianus præfatus, dictam renunciationem per eosdem Dominum Rectorem, & Capitulum admitti. Qui Dominus Rector, & Capitulum, vt supra congregati, visa dicta renunciatione, & resignatione prædicta, dictam renunciationem admisit, in quantum sit de iure admittenda, recepto ab ipso renunciante iuramento. quod in renunciatione huiusmodi dolus, fraus, aut simonia prauitas nullatenus intercedunt. & successiue dicti canonici Rector, & Capitulum dicti Ordinis, & Congregationis S. Mariæ de Frisonaria, vt supra, congregati in dicto monasterio S. Ioannis in monte Bononiensi capitulariter, visa renunciatione supra facta per dictum Dominum Bassianum Præpositum dicti monasterij S. Saluatoris extra muros Brixiæ, ordinis, & congregationis prædictorum de dicta Præpositura, & omni iure in eadem sibi quomodolibet competenti, prout supra plenius continetur, & admissione dicta renunciationis facta autoritate dicti Capituli. Volentes eandem Præposituram, & Ecclesiam ob Præpositi carentiam in spiritualibus, aut temporalibus læsionem aliquam pati, sperantesq; quòd persona honesti viri Domini Leonis de Mediolano dicti Ordinis erit ipsi Præposituræ plurimum vtilis & proficua, vnanimiter, & concorditer eundem Dominum Leonem præsentem, & humiliter acceptantem elegerunt, constituerunt, & deputauerunt, in Præpositum annualem dicti monasterij S. Saluatoris, cum potestate, & arbitrio alijs Prioribus, & Præpositis annualibus à dicto Capitulo constitui solitis, & quæ facere consueuerunt Præpositi dictæ Ecclesiæ, & eis concessum est in dictis literis Apostolicis vnionis, & colligationis antedictæ concessionis dicto capitulo. Qui Dominus Leo immediatè postquam electus fuit ab ipso Capitulo in Præpositum antedictum, à dicto Rectore nomine dicti Capituli dante recepit librum, & sigillum in signum acceptationis huiusmodi Præpositura, ac iurauit in manibus dicti Rectoris, Capituli nomine recipientis, se bonam, & legalem reddere rationem de ijs, quæ gubernabit, & administrabit, & ad eius manus peruenient de bonis dictæ Præposituræ dicto Capitulo. Mandans dictum Capitulum omnibus canonicis dicti monasterij, vt eundem Dominum Leonem in Præpositum annualem antedictum recipiant, & admittant, sibiq; in cunctis licitis, & honestis pareant, & intendant, rogantq; me Philippum de Formaglinis notarium infrascriptum, vt de prædictis publicum conficiam instrumentum. Actum Bononiæ in monasterio S. Ioannis in monte Bononiensi ordinis, & congregationis antedictæ. Præsentibus Domino Thoma Zerardi de lana mercatore Capituli S. Ioannis in monte, Dominoq; Ioanne de Zena Lauarolo dicti Capituli, & magistro Hilario quondam vici de Florentia tutore Capituli S. Luciæ, testibus ad hæc vocatis, & rogatis.

Ego Philippus quondam Stephani de Formaglinis ciuis Bononiensis, publicus Imperialis, communis Bononiensis, ac Curiæ Episcopalis Bononiensis autoritate Notarius, suprascriptis renunciationi, electioni, & omnibus, & singulis. dum sic, vt præmittitur, agerentur, vna cum prænominatis testibus interfui, eaque rogatus scribere publicè scripsi signoque meo consueto signaui in fidem præmissorum : Suprascriptum monasterium secundum communem valorem æstimatum fuit centum florenorum, prout in dicta Bulla collationis continetur.

Ferunt, Dominum Pandulphum de Malatestis Brixiæ, Ariminiq; tunc Dominum huius reformationis autorem præcipuum extitisse, quem constat monasterio, & canonicis reformatis multa bona largitum, & ad reparandas ædes ruinam minantes, adiumento non modico extitisse, nam ante reformationem fabricæ omnes monasterij ferè collapsæ, & illius prædia oppignorata, & inculta, vt vix ex illorum redditibus sex canonici sustentari possent; cum tamen post reformationẽ ex eorundem redditibus triginta facilè, & commodè ali possent.

DE illius monasterij antiquitate, ac dignitate nonnulla superiori libro ca. 25. sunt notata: V.

nam præter conuentum canonicorum Præpositus S. Saluatoris aliud collegium canonissarũ sibi subiectum regebat, vt ex Gregorij IX. priuilegio liquet. Porro post reformationem crescente in dies optima fama Religiosorũ dicti monasterij, meruit priuilegijs Pontificum, & Principum, accessioneque bonorum temporalium multipliciter augeri. ac in primis supradictus Dominus Pandulphus de Malatestis Brixiæ Dominus solemni eos priuilegio à solutionibus omniũ Datiorum, & alijs quibuscunque grauaminibus liberauit, sub Andrea Griti, Venetiarum Principe anno 1536. die 16. Septembr. indictione 10.

Deinde anno 1441. Eugenius IV. per suas literas cum plumbo monasterium S. Mariæ Magdalenæ propè Brixiam ordinis canonicorum regularium S. Augustini, quod tamen canonicis carebat, eidem cœnobio S. Saluatoris vniuit. Emanauerunt literæ Florentiæ 13. calend. Ianuarij. Postea dicto monasterio fuit vnitum aliud perantiquum monasterium canonicorum S. Georgij propè oppidum Montis clari Diœcesis Brixiensis. de cuius antiquitate constat per sequens priuilegium Cœlestini III. cuius exemplum nuper repertum, hic reddendum curaui, scilicet:

Cœlestinus Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs Morsano Præposito Ecclesiæ S. Georgij, quæ sita est in territorio Montis clari in loco, qui Mons Medianus dicitur, eiusque fratribus tam præsentibus, quam futuris canonicam vitam professis in perpetuum. Monet nos Apostolica Sedis, cui licet immeriti præsidemus, auctoritas, vt de omnibus Ecclesiis pastoralem curam gerere debeamus, & ne prauorum hominum molestijs agitentur, eos Apostolico patrocinio communire. Ea propter dilecti in Domino filij vestris iustis postulationibus clementer annuimus, & præfatam Ecclesiam S. Georgij sitam in territorio montis clari in loco, qui dicitur mons Medianus, in qua diuino mancipati estis obsequio fœl. record. prædecessorum nostrorum Innocentij, Eugenij, & Vrbani Romanorum Pontificum vestigijs inhærentes, sub B. Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti priuilegio communimus. In primis siquidem statuentes, vt ordo canonicus, qui secundum Deum, & B. Augustini Regulam in eodem loco institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inuiolabiliter obseruetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona eadem Ecclesia in præsentiarum iustè, & canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum, vel Principum, oblatione fidelium, seu alijs iustis modis præstante Domino poterit adipisci, firma vobis, vestrisque successoribus, & illibata permaneant. In quibus hæc proprijs duximus exprimenda vocabulis. Prædia ad eandem Ecclesiam pertinentia, quæ circa monasterium sita sunt, clausuram, & cum sedimine Ecclesiæ prædictæ. Nemus, Runcum, Molendina, cum pratis, & prædijs, omnes terras, quas habetis, & possidetis iuxta Ecclesiam. Terras quas habetis in Curte Carpenedoli, & Gatali. Terras, quas habetis in Casali Paula. Prata quoque, paludes, vineas, nemora, & decimas Noualium, quas habetis in Castella VVisiedo. Sancimus etiam, vt tam in ordinationibus, quam in fratrum susceptione, & in cæteris omnibus ab omni subiectione plebis montis clari omnino liberi maneatis. Excepto quod duodecim nummos Mediolanensis monetæ eidem plebi annualiter persoluetis, & in Sabbato magno Paschali vnum de fratribus vestris ad eandem plebem pro diuini officij celebratione destinabitis, si à plebanis clericis concorditer requisitum fuerit: atque pœnitentias publicas, si quando ante vos delata fuerint, cum consilio Archipresbyteri ipsius plebis ad maiorem Ecclesiam referetis: Reliquas verò, prout melius vobis diuina gratia inspirauerit, tribuetis. Decimas quoque, quas venerabilis frater noster Ioannes Brixiensis Episcopus in Curia de Lugamano Ecclesiæ vestræ concessit, & scripto suo firmauit, ac vos eas iustè, & pacificè possidetis, vobis nihilominus confirmamus. Sanè Noualium vestrorum, quæ proprijs manibus, aut sumptibus colitis, siue de nutrimentis animalium, nullus à vobis decimas exigere, vel extorquere præsumat. Liceat quoque vobis clericos, vel laicos, è seculo fugientes liberos, & absolutos ad conuersionem recipere, & eos absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper, ne vlli fratrum vestrorum post factam in loco vestro professionem, fas sit absque Præpositi sui licentia, nisi arctioris religionis obtentu, de eodem loco discedere: Discedentem verò absque communium literarum cautione nullus audeat retinere. Cum generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis, clausis ianuis exclusis excommunicatis, & interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce diuina officia celebrare. Apostolica quoque autoritate sancimus, ne quis in vos, vel Ecclesiam vestram excommunicationis, vel interdicti sententiam sine manifesta, & rationabili causa audeat promulgare: vel nouas, & indebitas exactiones vobis, aut hominibus vestris imponere. Obeunte verò te nunc eiusdem loci Præposito, vel quolibet tuorum successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia, seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu, vel pars consilij sanioris secundum Dei timorem, & B. Augustini regulam prauiderint eligendum. Decernimus ergo, vt nulli omnino hominum liceat præfatam Ecclesiam temere perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare: sed omnia integra conseruentur eorum, pro quorum gubernatione, ac sustentatione concessa sunt, vsibus omnimodis profutura. Salua sedis Apostolicæ autoritate, & Diœcesani Episcopi canonica iustitia. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica, secularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam venire tentauerit, secundò, tertiové commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis, honorisque sui dignitate careat: reamque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore, & sanguine Dei, & Domini nostri Redemptoris Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine diuinæ vltioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus, fit pax Domini nostri Iesu Christi,

quate-

quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Iudicem præmia æternæ pacis inueniãt. Amen, Amen. Perfice gressus meos in semitis tuis. sanctus Petrus, sanctus Paulus, Cœlestinus Papa III. Ego Cœlestinus Catholicæ Ecclesiæ Episcopus subscripsi. Ego Albinus Albanensis Episcopus subscripsi. Ego Ioannes Prænestinus Episcopus subscripsi. Ego Petrus Portuensis Ecclesiæ S.Rufinæ Episcopus subscripsi. Ego Bandus Basilicæ duodecim Apostolorum presbyter Cardinalis subscripsi. Ego Petrus tituli S. Cæciliæ presbyter Cardinalis subscripsi. Ego Ioannes tituli S. Clementis Cardinalis Viterbiensis, & Tuscan. Episcopus subscripsi. Ego Guido presbyter Cardinalis tituli S. Calisti subscripsi. Ego Hugo presbyter Cardin. Equitij subscripsi. Ego Ioannes tit. S. Stephani in Cœlio monte presb. Cardinalis subscripsi. Ego Gonfredus tit. S. Praxedis presb. Card. subscripsi. Ego Ynardus S. Petri ad vincula presbyter Cardinalis tit. Eudoxiæ subscripsi. Ego Fidelis tituli S. Marcelli presbyter Cardinalis subscripsi. Ego Ioannes tituli S. Priscæ presbyter Cardinalis subscripsi. Ego Gregorius S. Mariæ in Porticu Diaconus Cardinalis subscripsi. Ego Gregorius S. Angeli Diaconus Cardinalis subscripsi. Ego Bobo S. Theodori Diaconus Cardinalis subscripsi. Ego Petrus S. Mariæ in via lata Diaconus Cardinalis subscripsi. Datum Laterani per manum Cencij S. Luciæ in Orthea Diaconi Cardinalis D. Papæ Camerarij 4. Idus Nouembr. indict. 13. Incarnationis Dominicæ anno millesimo centesimo nonagesimo quarto, Pontificatus verò Domini Cœlestini Papæ III. anno quarto.

Postmodum anno Domini 1517. totum monasterium S.Saluatoris cum Ecclesia perpulchra, & magnificenter exornata, pro munimine ciuitatis à fundamẽtis est euersum. quam ob causam Præpositus cum canonicis intra ciuitatem se recipere, & in priuatis domibus vsque ad annum 1523. est morari coactus. quo anno, cum nulla esset amplius spes antiquum domicilium reædificandi, neque canonici locum aliquem intra ciuitatem haberent, vbi commodè sub regularibus institutis manerent aliud monasterium S. Faustini ad sanguinem, vulgo S. Afræd. ord. canonici, verum canonicis destitutum, & cuidam clerico seculari commendatum, eodem commendatario nomine Thoma de Capreolis cedente, & Clem. VII. Romano Pontifice concedente, ad transferendum in illud, erigendumque monasterium sub tit. S. Saluatoris obtinuerunt, prout ex literis Apostolicis eod. an. 1523. pridie nonas Decemb. emanatis apparet. Egerunt de monasterio intra ciuitatem transferendo ante ann. circiter 60 testante Nicolao V. in suis literis ad Abbates de Leuco, & SS. Faustini, & Iouitæ, & S. Faustini minoris ann. 1451. datis 4. nonas Martij, quibus Ecclesiam S. Nicolai Ord. Cluniacensis, ad effectũ erigendi, & transferendi propè illam monasterium, ipsis Præposito, & canonicis S. Saluatoris vniri præcepit: quia, vt inquit, d. monasterium S. Saluatoris causantibus guerris, & alijs sinistris euentibus, ab aliquibus temporibus citra, iam bis pro magna parte destructum, & dirutum fuerat. Verum qua de causa translatio effectum sortita non fuerit, mihi incompertum.

Postmodum anno 1561. prædicto monasterio sic translato ad Ecclesiam S. Faustini ad sanguinem, vnitum fuit aliud monasterium sub titulo Prioratus S. Dominici nuncupatum in ripis Bennaci, propè Salodium, vbi dicitur Tusculanum, quod erat prius ord. S. Dominici, deinde commendatum, exinde concessum monialibus S.Crucis in Iudaica Venetiarum ord. S. Benedicti, tandem ipsis monialibus, annua pensione sibi reseruata, consensum præbentibus, per Pium V. anu. 1561. à monasterio S Crucis dismembratum, & monasterio S Saluatoris annexum, & perpetuò vnitum. Pensionem canonici S.Saluatoris ann. 1564. data certa summa pecuniarum redemerunt.

Monasterium verò S. Saluatoris ad prędictã Ecclesiam S. Faustini ad sanguinem translatum, extinctoque in ea tit. S. Faustini, & erecto tit. S. Saluatoris, totum à fundamentis cum prædicta Ecclesia in conspicuam formam, quæ nunc cernitur, fuit renouatum, primum lapidem iaciẽte D. Petro de Castro Conegliani dignissimo d. monasterij Præposito, sed & vetustam Ecclesiam anno Domini 1580. Lateranenses canonici diruentes, intra decennium duplicem à fundamentis renouauerunt, superiorem videlicet, ac inferiorem, in quarum prima diuina officia diebus, ac noctibus decantantur, missæ celebrantur, & ad populum conciones habentur: in altera verò Sacramenta ministrantur, & cætera, quæ ad curã animarum spectant, exerceri consueuerunt, nam Ecclesia curam animarum amplissimam adiunctam habet. VI.

Porro in dictis Ecclesijs thesaurus Reliquiarũ Sanctorum inæstimabilis seruatur: nam in superiori, sequentium Sanctorum corpora conduntur. videlicet in maiori altari corpora cum vase pleno sanguine SS. Martyrum Faustini, & Iouitæ Fratrum. item corpus S. Faustini Episcopi. In altari S. Mariæ Magdalenæ Reliquiæ insignes SS. Angelini, Alberti, Dominici, Angeli, Camilli, Roberti, Eusebij In altari S. Afræ corpus eiusdẽ Virginis, & martyris. In altari S. Augustini corpus S. Fœlicis Episcopi. In altari S. Latini corpus eiusdem S. Latini Episcopi. Istud est priuilegiatum pro animabus defunctorũ. In altari Assumptionis B. Mariæ Virginis Reliquiæ insignes SS. Cõstantij, Cæsarij, Corradi, Barnabonis, Aimerij, Balthasaris, Calloceri, Bonfantis. In altari S. Apollonij Reliquiæ insignes SS. Valeriani, Valentini, Sapricij, Naimonis, Bonacursi, Bernardini, Iacobini, & carbones quibus exusti fuerunt S. Faustinus, & Iouita. In altari S. Elizabethæ Reliquiæ insignes Sanctorum Iosaphat, Cœlestini,

Maximi, Stephani, Augelmi, Orieldæ, Paulini, Gentilis, Maximi, Benjamini.

In altari verò maiori Ecclesiæ inferioris, conduntur corpora SS. Calloceri, Martialis, & Seuerini. In dextero autem latere, ipsius altaris ad cornu Euangelij, est tumulatum corpus venerandæ matris Angelæ, virginum intra domesticos parietes vitam sanctimonialium agentium institutricis, quarum multitudo in eadem ciuitate reperitur: ibique sunt carceres, quibus SS. Martyres in custodia tenebantur. In altari verò, quod est à latere sinistro, & in cornu epistolæ, sunt Reliquię SS. Iulij, Verzeri, Vguzonis, Corradi, Duchi, Peregrini, Sigismũdi, Æmiliani, Syluani, Eustachij, Francischini, Ottonis, Alexandri, Aluenti, & Henrici. Prædictæ omnes Reliquiæ sunt inuentæ in antiqua Ecclesia SS. Faustini, & Iouitæ ad sanguinem nuncupata, nam vbi tunc erat Ecclesia, & nunc etiam est renouata, sub persecutionibus Tyrannorum carceres Sanctorum fuerant, illustreque martyrium, in quo pro Christi fide plura Martyrum centena gloriosum sanguinem fuderunt, inter quos præclarissimi Martyres Faustinus & Iouita, quorum cadauera partim in puteũ ibidem existentem proiecta, partim in Oratorio, ante aram D. Calocero dicatam fuerant tumulata. Inuenta sunt autem dicta corpora anno 1519. teste D. Iacobo monasterij canonico, qui inuentioni interfuit, publico notario cum testibus adstante, & dictæ inuentionis historiam texuit, quæ in Archiuis monasterij seruatur. meminit eiusdem inuentionis, ac etiam dictorũ Martyrum, & SS: Petrus Galesinus in suo Martyrologio sub diebus 7. 12. & 16. Ianuarij, & sub die 2. Februarij: quippe quòd non vno, & eodem die omnes prædictæ Reliquiæ fuerunt inuentæ: ipsamque inuentionem in ann. 1529. refert; quæ post nouam templi structuram in singulis altaribus, vt in maiori veneratione haberentur, fuerũt decentius distributæ, ac locatæ. meminit eorundem Martyrum Marius Mutius in suo libro Historiæ Sanctorum Bergomi: nam illorum nonnullos ciues Bergomenses fuisse contendit.

VII. Cæterum præter supradictas Sanctorum reliquias in altaribus locatas, adest in inferiori Ecclesia puteus, & supra illud altare, qui de Sãctorum Martyrum cadaueribus est plenus. horũ nomina quædam in tabella sunt notata: quædam soli Deo, & Sanctis suis cognita. Nomina illorũ, quæ ad nostram notitiam deuenerunt, ex tabella impressa Brixiæ anno 1618. & ad me transmissa sic accipe:

In medio Ecclesiæ inferioris est puteus sub altari continens inter multa martyrum centena, infrascriptos, qui sunt: S. Bonifatius martyr. S. Aemilianus. S. Syluanus martyres ex nobili familia de Scaligeris Romanus. S. Aymo martyr cum carbonibus, cineribus eius, & carbonibus, cum quibus corpus eius combustum fuit. S. Bonacorsus. S. Bernardinus. S. Bernabus. S. Aimero. Prodocimus m. ex nob. fam. de Mazzis. S. Calocerus. S. Bonfantes. S. Maximus mar. ex nob. familia de Mazacagninis, unus de Vgonis. S. Valerianus. S. Valentinus martyres, ex nobili familia de Brusatis. S. Celsus, S. Cæsar martyres, ex nobili familia de Martelenghis. S. Marinus. S. Stephanus martyres, ex nobili familia de Marinis. S. Fælix. S. Gedeon martyres, ex nobili familia de Lauellongo. S. Constantius. S. Iulius martyres ex familia nobili de Alsa foglia. S. Otto. S. Alexander martyres, ex nobili familia de Calinis. S. Aluentius. S. Henricus martyres ex nobili familia de Alnenis de Colonia Alemannia. S. Eustachius m. ex nobili familia de Chizzolis. S. Corradus. S. Duchus. S. Peregrinus. S. Vgozonus m. fratres ex nobili familia de Duchis. S. Angelinus. S. Orielda. S. Gentilis. S. Paulinus, m. Maritus, Vxor, & duo filij, ex nobili familia de Barignanis. S. Faustinus, S. Iouita. S. Iacobinus m. ex nobili familia de Oldofredis. S. Barufaldus ex nobili familia de Moris Isorella. S. Sapritius m ex familia de Gratacasolis, qui Diuum Calocerum, aliosque supradictos transtulit. S. Constantius m. ex familia de Constantia de Alemannia. S. Ioannes m. ex familia nobili de Milijs. S. Corradus m. ex nobili familia de Bornatis. S. Baltbasar m. ex nobili familia de Bonis. S. Beniaminus m. ex nobili familia de Bianzanis. S. Leonardus m. ex familia nobili de Griffis. S. Iustinianus m. ex nobili familia de Ranieris. S. Francischinus m. ex nobili familia de Pesiberijs. S. Oliua m. ex nobili familia de Aldigeris. S. Samaritana m. S. Afra ancilla, sancta Dignamerita ex familia nobili de Lauellongo, cum duobus filijs martyribus. Ibi plures alij sancti m. existunt, quorum nomina, quòd extranei essent, sciri non possunt, suntque ante arcam S. Caloceri, & sociorum sepulti.

Infrascripti sancti M. in vno certamine ab Infidelibus, & Idololatris Brixianis martyrio sunt affecti, trucidatiq́ ob eam maximè causam, quòd audacter, & sine vllo timore veram, sanctamq́ Christi fidem confiterentur, atque defenderent, & in Oratorio ante sancti Caloceri, & sociorum arcam sepulti sunt. suntq́ numero centum octoginta quatuor.

Sanctus Georgius ex nobili familia de Calcinadis. S. Nazarus ex familia nobili de Confalonieris. S. Fredeghinus ex nobili familia de Bornatis. S. Faustinus ex familia nobili de Cremona. S. Paulus ex nobili familia de Aluentis. S. Mattia Starassus. S. Ioaninus ex nobili familia de Medicis. S. Orlandus ex nobili familia de Salis. S. Innocentius ex nobili familia d'Aste. S. Nicolinus ex nobili familia de Prouezzis. S. Franciscus ex nobili familia de Vachis. sanctus Bertazolus ex nobili familia de Nauis. sanctus Venturinus Bistubus. sanctus Nicolaus ex nobili familia de Anselmis. S. Arbitrilinus ex nob. fam. de Geroldis. S. Onuphrius ex nobili familia de Nassinis. S. Ottauianus Montaninus. S. Bertolinus ex nobili familia de Aderis. S. Christophorus ex familia nobili de Ronco. S. Azinus ex nobili familia de Raineris. S. Venturinus ex familia nobili de Lanzonis. S. Bressanus ex nobili familia de Rabusco. S. Pezzinus ex nobili familia de Bonisis. S. Ottobonus ex nobili familia de Parma. S. Albertus ex nobili familia de Cimilo. S. Anto-

nius ex nob. familia de Grataca'olis. S. Franciscinum ex nobili familia de Malnezzis. S. Lanfrancus ex nobili familia de Patonu. S. Iacominus ex nobili familia de Pilatu. S. Petrus ex nobili familia de Vgeri. S. Bonacorsus ex nob. fam. de Compostu. S. Ioanninus ex nobili familia de Isorella. S. Veneturinus ex nobili familia de Soraghu. S. Caietanus ex nob. familia de Caietanu. S. Benedictus ex nobili familia de Bocchu. S. Nicolinus ex nobili familia de Mazzolis. S. Christophorus ex nobili familia de Basottu. S. Cominus ex nobili familia de Mazzanu. S. Cominus ex nobili familia de Sancto Gervasio. S. Oliuerius ex nob. fam. de Bornarde. S. Virgilius ex nob. familia de Bornatu. S. Toniruus ex nobili familia de Brozzo. S. Moresi us ex nob. fam. d'Arigonu. S. Trama, & Biatta ex nobili familia de Palazzo. S. Mantenninus ex nobili fam. de Homis. S. Vincilaus ex nobili familia de Persinu. S. Thomas ex nob. fam. de Pilusellu. S. Orseldus ex nobili fam. de Arigonu. S. Pizzinus ex nobili familia de Mazzu. S. Petrus ex nobili familia de Rozzu. S. Eustachius ex nobili familia de Vgozonu. S. Fesolinus ex nob. fam. de Bechessu. S. Traianus Piega Bosibus. S. Girardus Aneroldus. S. Ottebonus de Calino. S. Viscardus de Terzo. S. Milinus de Milys. S. Sattabenus de Zafalis. S. Guardus Pontolius, sanctus Sanson de Poscelaghu. S. Nicolinus de Valsanna. S. Faustinus de Logrado. sanctus Bonchainus, & Matthaeus de Pōcaral. sanctus Ioannes Aristotiles, & Sidon de Cazzago. sanctus Bertazolus Goltus. S. Ludouicus de Cozinu. S. Oliuerius de Frasebatis. S. Aliprandus de Azanu. S. Ceruuscus de Banottu, sanctus Iulianus de Meresibu. sanctus Ioannes de Gorlago. sanctus Laurentius de Bonu. sanctus Barnaba de Ronade. S. Tenchettus de asola. S. Iulius & Camillus de Nazaru. S. Ottebonus de Basoetis Anus S. Sauini, & Cypriani. S. Cignolus de Valle tenonata. S. Federicus Cuccus, S. Melchior de Paito. S. Cominus de Bonesiu. S. Angelinus, & Hieronymus de Sennu. S. Fipardos de Patengolu. S. Ioannes de Borginis. S. Luzalinus d' Altafoglia. S. Pasinus, & Alosius de Rodenghis. S. Fracassus de Gambara. S. Iulianus presbyter de Castello. S. Ioseph de Bosi. S. Alexander de Iorzi. S. Pedrettus de Scancio. S. Nicolinus de Gauateru. S. Hieronymus de Castello de Conadu. S. Petronius de Bononia S. Ascanius de Trenzano. S. Andreas de Bonu. S. Benuenutus de Calzanegliis. S. Gotardinus de Cazzago. S. Achilles de Aduocatis de Bergomo. S. Agenorus Mantuanus. S. Lucius de Auoltoru. S. Ioannes de Tauersis. S. Tobaldus de Binsatu. S. Bontempus de Tiberijs. S. Vgerus de Vsganu. S. Albertus de Alsottis. S. Nicolaus de Pedrocclus. S. Toninus de Alegru. S. Alphonsus de Marinaru. S. Beneuenutus de Soldo. S. Christonus de Guarneru. S. Rizardus de Malsperonu. S. Lamphraneus de Calzanacha de Cremona. S. Ioannes de Panxaldu. S. Ludouicus Binetta. S. Cinasa de Cinase. S. Arnoldus de Comendino. S. Verzina de Fressatu. S. Zanolinus de Seriatu. S. Amadeus Asiatus. S. Marcolinus Pusnelli. S. Martinus Capriola. S. Antonius de S. Miniato de Hostiano. S. Lanterus de Pizamellijs. S. Melchior de Durantis de Palazolo. S. Carlus de Baronis. S. Philippus de Rossis. S. Leonder de Cigolis. S. Ioannes de Bulgaro. S. Petrus Paulus de Piano. S. Belasius de Balasiu S. Azinus de Adobatis. S. Santolinus de Soianis. S. Vgerus de Messanis. S. Toninus de Offlaga. S. Africanus de Bardellu. S. Petrus de Belasi. S. Alsotinus de Cortisis. S. Petrus de Lotti. S. Alexander de Pronaglis de Canuriana. S. Aloysius de Prandonu. S. Ricarbonus de Paitono S. Ioannes de Robertis. S. Philippinus de Lodu. S. Bertazinus, & Bonominus de Lodis. S. Bontempus de Pilzono. S. Rizardinus Caranens de Salo. S. Zerbinus de Scalno. S. Faibinettus de Godeferis de Bagnolo. S. Amidanus de Amideu. S. Marchio Disamader. S. Pizzinus de Sarnege. S. Cominus de Rainerijs. S. Paulus de Vstiano. S. Ioannes de Calcagnis. S. Toninus de Forsis. S Philippus Mignianus. S. Federicus de Salis. S. Tulius de Masandu. S. Pezzolus de Gnocchu. S. Iacominus de Chizzolu. S. Antonius Milanese. S. Luchinus de Brandonis. S. Iouita de Busehis. S. Folchus de Mazzu. S. Onuphrius Malnezzus de Bononia. S. Georgius de Praudonis. S. Cominus de Sacheis. S. Nicolaus de Ferardis. S. Gulielmus de Pregniacchu. Prior S. Petri, & Marcellini. S. Angelus de Mazzis S. Hieronymus de Pedrochu. S. Fenarolus de Fenorolis de Tauernola Bergamaschus. S. Thadaus dictus Strigettus de Turre S. Baptista de Cenis. sanctus Emanuel de Confalonierijs. sanctus Vgozonus Conte. sanctus Angelus de Mazzolis. sanctus Albertus de Fastu de Trenzano. sanctus Dominicus de Bargnani. sanctus Angelus de Prouaglis de Canriana. sanctus Camillus de Grili. sanctus Rubertus, & Eusebius de Pezzis. sanctus Osattinus de Chizzolis.

Libet etiam hic loci subnectere, quod de prædictis Martyribus, & de monasterio antiquo Sanctorum Faustini, & Iouitæ ad sanguinem Ioan. Philippus noster in Chronica lib. 3. c. 32. ex autore Chronicæ Brixiensis scribit: *In Ecclesia*, inquit, *Sanctorum Faustini, & Iouita ad sanguinem in ciuitate Brixiensi, qua nunc dicitur S. Afra, viguit canonicus ordo. In ea siquidē stetit B. Dominicus, & ibi adhuc habetur sedes, & mensa, in qua ipse gloriosus studebat, qua cum maxima veneratione seruatur. in ea etiā B. Goalla Ordinis Pradicatorum, & postea Brixiensis Episcopus, dum esset in Campanili, vidit animam B. Dominici in Cœlū ab Angelis deferri. ibi etiam sunt multa Sanctorum Martyrum corpora. Vnde cum esset R. D Paulus de Bononia canonicus regularis S. Augustini Prapositus Ecclesia Sanctorum Faustini, & Iouita ad sanguinem, Summus Pontifex scripsit illi vnam literam, vt dictus D. Paulus mitteret ei in scriptis nomina omnium martyrum, qui erant in dicta Ecclesia Dictus D. Paulus, litera lecta, totus attonitus, & nesciens quomodo posset dare istam notam Summo Pontifici, afflatus à Spiritu sancto, perrexit ad S. Faustini Oratorium, & deuotè orauit ad Dominum, inspiratus, quòd deberet accipere tres pugillos Sabuli, quod erat in dicto Oraterio, & ponere in vno sudario candido, & mittere ad Summū Pontificem, & ita fecit. Pontifex autem cū accepisset illud Sabulum, aperuit sudarium, & non inuenit in illo, nisi bolletinos, in quib. erant scripta Martyrū nomina in litera, qua videbatur scripta sanguine. Dictus Summ. Pont. accersiuit ad se D. Paolū, & multo honore eū decorauit.*

Item

Item Pontifex mandauit nomina dictorum martyrum scribi in Catalogo Sanctorum. Dictus Pontifex vocabatur Vrbanus. Hac ex quadam Chronica Brixiensi. Postea hac Ecclesia Domino concedente reformata fuit per canonicos nostros Lateranenses anno Dom. 1524. sub R. P. D. Ludouico Saladiense primo Præposito, & tertio reformatore.

VIII. Demum istud monasterium viris tum generis, tum virtutis nobilitate illustribus semper floruit, & nunc etiam floret, inter quos recenseri meretur in primis Dominus Paulus Bononiensis Præpositus, de quo proximè dictum fuit. Dominus Constantinus Rufeonus Brixiensis, & vitæ integritate, & linguarum peritia conspicuus, qui inter alia ingenij sui monimenta scripsit Commentarium in Genesim octo in partes diuisum, & de fide, & terminis humanæ cognitionis, & libertatis librum vnum. floruit circa annum 1550. Dominus Hippolitus Chizola genere nobilis, sed Religione longè nobilior, qui cū esset Theologus acutissimus, & Concionator facundissimus, tum verbo, tum scripto nomen suum mirificè illustrauit. scripsit responsiones ad Vergerium librum vnum, Sermonum prædicabilium librum vnum. Obijt anno Incarnationis Dominicæ 1565. Ascanius Martinengus ex Comitibus de Aro prædicti Constantij discipulus, qui inter munera publica, & monasteriorum præfecturas, & totius congregationis regimen, quibus per multos annos fuit detentus, studium sacrarum literarum nullatenus omisit. quod testantur illius Commentarij sub titulo Glossæ magnæ in Genesim duobus voluminibus comprehensi, quibus tamen disponendis plurimam operam contulit D. Cherubinus de Beterris nobilis Brixiensis, & eiusdem monasterij professus, & Abbas, de quo plura dicenda, quæ modò reticemus, quoniam Deo dante in viuis agit. Obijt autem præfectus Ascanius Martinengus anno 1598. cum triennio præcedēte generalem totius congregationis præfecturam tenuisset. D. Iacobus Tribeschius vir multæ eruditionis, vt illius opera indicant, quæ partim typis edita, partim manuscripta in Bibliotheca ipsius monasterij seruantur.

Nec omittendus Ven. P. D. Iulius de Mauris, qui ob singularem integritatem pluribus vicibus in diuersis monasterijs Abbas designatus, etsi reluctans, & inuitus, tandem abdicato à se omni regimine, non sine sanctitatis opinione per aliquot annos in eodem cœnobio vixit. qui octogenario maior existens, diuinis tamen aderat, & nocturnis ac diurnis horis omnium primus semper indefessus intererat, ac si fuisset in iuuentute constitutus. Obijt Brixiæ anno 1621. huius boni viri mansuetudo, & charitas tunc potissimum eluxit, cum ipso Patauij existente in canonica S. Ioannis in Viridario, cuius præfecturam tenebat, quidam Diabolo suadente manus in eum violētas iniecit, vt clanculum in cubiculo præfocaret, idque superiores rescientes in delinquentem animaduertere voluissent, supplex illi veniam impetrauit, fassus se nihil offensæ ab illo passum, vnde & absolutus fuit.

CAPVT DECIMVM SEXTVM.

De reformatione monasteriorum S. Mariæ in Portu apud Rauennam, & S. Ioannis Baptistæ propè Castrum S. Angeli in Episcopatu Ariminensi.

Eodem anno 1418. celebratū est primum Capitulum generale nostræ congregationis Bononiæ in monasterio S. Victoris, in quo electus fuit Rector generalis R. P. D. Ioannes de Ollandia. prius enim canonici Frigdionarij priscorum legibus, & institutis viuentes nullum generale capitulum coëgerant, vel quòd licet reformati adhuc sub Episcoporum regimine, & potestate viuerent, vel quòd ipse Prior monasterij Frigdionarij totius congregationis esset caput, ad quem cum capitulo monasterij electio, & institutio Priorū, seu Prælatorum aliorum monasteriorum spectabat. hoc autem anno quantum conijcere possum, facultatem congregandi capitulum, & constituendi Rectorem Generalem obtinuerunt: nam de huiusmodi facultate per sedem Apostolicam illis facta testatur Martinus V. in priuilegio inferius reddendo, quod incipit: *Sollicitudinis Pastoralis* eum inquit; *Prætereà eadem autoritate statuimus, vt pro deductione, atque expeditione determinatione causarum contingentium de tempore in tempus, & occurrentium de locu suis, de canonicorum gremio dicta Religionis valeant vnum idoneum Rectorem maiorem, vel conseruatorem, seu visitatorem principalem, prout eis visum fuerit, eligere, & creare iuxta formam de eorundem electione, & confirmatione Rectoris dictis ipsorum monasterijs alias ab Apostolica sede concessam.* Licet priuilegium, in quo prædicta concessio cōtinetur multo labore conquisitum, nullatenus, potuerim inuenire. I.

II. Anno verò 1419. congregatum est rursus Capitulum generale in eodem monasterio S. Victoris, vbi electus in Rectorem Generalem D. Galdinus de Comitibus Bardi Placentinus, additique Visitatores D. Leo de Carate Mediolanensis, & D. Petrus de Rido Patauinus. Hoc autē anno inchoata est reformatio insignis monasterij S. Mariæ in Portu apud Rauennam. de cuius anti-

antiquitate, ac dignitate quoniam lib. superiori cap. 21. & 47. plura tradidimus, nunc de sola reformatione dicemus. Hoc monasterium, quod erat caput præcipuæ congregationis, temporum difficultatibus, & armatorũ excursionibus multa damna grauissima non semel passum fuerat: verum in profundum omnium malorum cecidisse visum fuit tẽpore schismatis anno 1378. inchoati, quo nimirum commẽdatum fuit cuidam Angelo presbytero Cardinali S. Potentianæ, quem ob illius demerita Gregorius XII. Cardinalatus titulo, & dignitate priuauit. hic namque lucris sæculi solum deditus omnes illius ædes ruere permisit, & Ecclesiam canonicis destitui, & monasterij bona vel alienauit, vel oppignorauit: tandemque instante D. Obizone Rauennæ Domino, sub Innocentio VIII monasterium in manibus Pontificis spontè resignauit, quod Pontifex Petro Mini de Bagnocauallo canonico regulari contulit, vt multipliciter in spiritualibus, & temporalibus collapsum restitueret, & illius bona, iuraque tueretur, qui licet multa spopondisset, siue impotentia, quòd omnia ferè bona monasterij vel essent oppignorata, vel aquarum colluuionibus suffocata, siue incuria, & ignauia, res monasterij semper in peius vergere permisit, adeò vt numerus canonicorum ad vnum Priorem, & socium redigeretur. quod cernentes Ciues Rauennatenses, ac in primis ipse Dominus Obizo, primò quidem suaserunt eidem Priori, canonicos Frigdionarios optimè tunc apud omnes audientes, ad monasterium reformandum vocare, quod & præstitit. mox vt reformatio perpetuæ firmitatis robur obtineret, tam ipse Prior, quam præfatus Dominus Obizo per Martinum V. illam cõfirmari supplices petierunt, nec mora obtinuerunt, acceptis literis Apostolicis Ariminẽsi Episcopo directis, per quas totius reformationis summam illi committebat, quarũ vigore dictus Episcopus anno 1420. Rauennã profectus, monasterium visitauit, & reformauit, & de prædictis publicum instrumentum confici mandauit, cuius exemplum hoc est:

III. *IN Christi nomine Amen. Anno ab eiusdem Natiuitate 1420. indict. 13. tempore S. in Christo Patris, & D. N. D. Martini diuina prouidentia Papa V. & die 20. mensis Iulij. Vniuersis, & singulis præsens publicũ instrumentum inspecturis pateat euidenter, quòd R. in Christo P. & D. D. Hieronymus Dei, & Apostolicæ sedis gratia Episcopus Ariminensis, in hac parte Commissarius, & executor Apostolicus, receptis cũ debita reuerẽtia literis sedis Apostolicæ, & S. D. N. prælibati bulla plumbea ad cordulã canapis more Romanæ Curiæ munitis, illisq; & earum tenore visis, inspectis, lectis, & diligenter consideratis, quarũ tenor, & continentia subsequuntur. Martinus Episcopus seruus seruorũ Dei Ven. Fr. Hieronymo Ariminensi salutem & Apostolicã benedictionem. Inter curas multiplices &c. Statim cũ Comitiua sua ad Ciuitatẽ se transtulit, & ibidẽ facta per-nostatione in domib. mag. D. Obizonis de Polenta, in ipsa Ciuitate pro S. R. E. Vicarij, sequenti die ad monasteriũ in Portu præfatũ distans ab ipsa ciuitate per tria milliaria, pro exequendis literis antedictis, accessit. quẽ mag. D. Isabeta eiusdem mag. D. consors, ipso tunc ob necessariam causam absente, magnificusq; vnigenitus eius Ostasius de Polenta, ac mag. vir Iacobus quondam mag. militis D. Aluisij de Casalib. de Cortonio, nec non mag. D. Soror, & filia eiusdem D. cum Comitiua eorũ, ac Ciuium multitudine copiosa, deuotè ad interessendum executioni ipsarum literarum, & dicti monasterij reformationi secuti sunt. cui quidem D. Episcopo, & executori Ven. P. Fr. Petrus de Rauenna dicti monasterij Prior cũ Cruce in manu, & cum monachis infrascriptis obuiam veniens, cantando: Ecce Sacerdos magnus. & eundem D. Episcopum, & executorem ad visitationẽ & reformationem dicti monasterij cum reuerentia magna recepit. qui D. Episcopus, & executor deosculata flexis genibus Cruce prædicta, cum prænominatis omnib. introiuit Ecclesiam, & cantata per ipsum D. Episcopum antiphona: Aue Regina Cælorum. &c. & oratione B. Virginis Mariæ, videlicet, Concede nos famulos tuos, & cãtataq; per infrascriptum D. Galdinũ solemniter missa, causam sui accessus in conspectu omnium præfatorum publicè significans, & exponens, literas antedictas patenter alta voce legi fecit per me Orficinum notarium infrascriptum. deinde ipsis literis per eundem D. Episcopum, & executorẽ vulgoriter expositis ad intelligentiam plenã astantium quorumcunq; ipsam visitationẽ, & reformationem in nomine sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis, & intemeratæ Virginis inchoauit. & videns, & considerãs monasterium in Portu præfatum, & eius domos, & ædificia quasi totaliter ruinata, & collapsa, à cultuq; diuino penitus destituta, & tanquam loca deserta ad reductum, & stabulum animalium conuersa, & redacta, & maxima reformatione, canonicorumq; copia & subuentione necessaria indigere: & comperto, eius possessiones, & prædia multa, & penitus derelicta, & auditis, & intellectis sub stricto examine ciuibus antedictis inferius nominatis, ac testimonio eorum, desiderioq; comprehenso de ipsius monasterij reformatione, & reparatione, videns, ac manifestè cognoscens præsentem reformationem, & omnia in præsenti processu contenta profutura esse, & accommoda ipsi monasterio in Portu. primo & ante omnia ipsum monasterium reformãdo, & ipsi de canonicis prouidendo, cum vnicus tantum repertus fuerit cum ipso Priore oppressus senio, & debilitate grauatus, canonicos infra nominatos regulæ beati Augustini, & congregationis, & Religionis monasterij sanctæ Mariæ de Frisonaria præfati, præsentes, & coram præfato Domino Episcopo Commissario, & executore prædicto ante altare flexis genibus deuotè, & humiliter existentes in ipso monasterio, & ipsius monasterij in Portu, autoritate Apostolica præfata constituit, ac etiam deputauit, fulciens eos autoritate præfata, omnibus priuilegijs, quibus vti, & gaudere possent pro eis, & quibuslibet in dicto monasterio de Portu Domino pro tempore seruientes, ac si in dicto monasterio de Frisonaria sub huiusmodi remanerent obseruantia.*

Decer-

Decernens insuper eadem autoritate debere deinceps obseruari in dicto monasterio in Portu futuris temporibus vniuersa, & singula, ritus, mores, obseruantias, consuetudines, ordinationes, & statuta in dicto monasterio de Frisonaria pro statu monastico hactenus vigere solita, statuens praeterea, & ordinans autoritate praefata, quod postquam ipse Prior ab ipso Domino Episcopo, & executore exhortatus, propter eius debilitatem & senium, inductusq́; pluries ad cedendum Prioratus pro bono, & vtilitate dicti monasterij, & nequaquam cedere volens, penitusq́; recusans, postquam dicto monasterio in Portu praesidere desierit, & tunc ex eis, qui primum illi per annum praefuerit, dicti monasterij in Portu bonorum regiminis, & administrationis in manibus Conuentus ipsius monasterij, omni exceptione, & contradictione sublata cedere, & renuntiare libere debeat, & sit astrictus, & ab huiusmodi regimine ibidem, & administratione eo ipso absolutus penitus habeatur. liceatque Conuentui monasterij in Portu huiusmodi ad electionem alterius inibi procedere, seruatis alias dicti monasterij de Frisonaria statutis, & priuilegijs memoratis, & considerans, ac considerans praefatus Dominus Episcopus, & executor, dictum fratrem Petrum Priorem praefatum infirmitate grauatum, senioque confractum, & se bene (vt decet) verisimiliter habere posse nequaquam, & vtiliter circa curam, regimen, & gubernationem monasterij in Portu praefati, sibique necessarium super hoc prouidere ad ipsius monasterij, vt Conuentus eiusdem maiorem vtilitatem, & commodum, aduertensque circumspectionem, discretionem, & prudentiā venerabilis viri Domini Galdini infrascripti, vnum ex praefatis, & infrascriptis canonicis in ipso monasterio constitutis, eundem D. Galdinum praesentem, & deuotè de consensu, & placito infrascriptorum aliorum suorū confratrum, ac humiliter acceptantem, eidem Priori volenti, & liberè consentienti dedit autoritate praefata, & constituit coadiutorem cum plenaria potestate regendi, gubernandi, & administrandi dictum monasterium, & eius bona spiritualiter, & temporaliter, prout sibi videbitur expedire, tamen semper de consensu, & conscientia Prioris eiusdem. quae quidem omnia, & singula sic acta, gesta, & executa mandauit idem D. Episcopus, & executor per praefatos Priorem, & canonicos sub indignatione Sedis Apostolicae inuiolabiliter obseruari, reseruans sibi semper in praedictis, & circa praedicta, ac alia omnia, quae conspexerit, ad correctionem, & reformationem dicti monasterij in Portu, & conuentus eiusdem fore vtilia, necessaria, seu quomodolibet opportuna, autoritatem, & potestatem sibi ab Apostolica sede concessas, & quibus virtute literarum praefatarum vti posset quomodolibet in praefatis. Demum D. Prior in sede ante altare collocatus, praedictos & infrascriptos canonicos, vt supra in dicto monasterio constitutos ad pacis osculum, tanquam dicti monasterij canonicos deuotè recepit, & ipsi genuflexi eundem reuerenter recognouerunt, & humiliter in Priorem cantantes alta voce: Te Deum laudamus, &c. De quibus omnibus sic vt supra gestis, & executis, idem D. Episc. & executor fieri mandauit per me Notarium infrascr. publicum instrumentū, suiq́; Pontificalis sigilli munimine roborari. quorū quidem canonicorū, vt supra constitutorum nomina sunt haec, videlicet D. Galdinus de Bardis, D. Gulielmus de Papia, D. Nicolaus de Alemannia, D. Antonius de Florentia, D. Ioannes de Brabantia, D. Bartholomaeus de Crema, D. Iacobus de Venetijs, D. Paulinus de Vicentia, D. Leonardus de Bardis, D. Andreas de Venetijs, D. Nicolinus de Papia, D. Antonius de S. Archangelo, Frater Lucas de Alemannia Conuersus, & frater Antonius Conuersus de Venetijs.

Acta, & celebrata fuerunt haec in monasterio in Portu praelibato Rauennatensis Dioecesis, ante praesentiam praedictorum mag. Dominorum, & virorum praenominatorum ibidem astantium. Praesentibus egregijs illustribus Doctoribus D. Pacino de fracta, & D. Seuero de muratoribus, Magistro Paulo medico, Magistro Bonfilio grammatica professore, D. Bartholomaeo de Parma, Antonio de Balbis, Alberto Gerundini, & aliorum complurium ciuium Rauennatensium multitudine copiosa: necnon Ven. viris D. D. Antonio de Barulo canonico Ariminensi, fratre Gregorio de R. . . . Ordinis Curiae Ariminen. & Gosuino Henrici Theutonico eiusdem D. Episcopi familiari, ac alijs testibus ad haec vocatis, habitis, & rogatis. Et ego Orficinus filius quondam Magistri Iacobi de Cesena, ciuis Ariminensis, publicus Apostolica, & Imperiali autoritate notarius, & Iudex Ordinarius, & nunc notarius, & officialis praefati D. Episcopi, & eius Curiae Episcopalis Ariminensis, necnon ad haec notanda, & scribenda ab eodem D. Episcopo, & executore specialiter assumptus, & deputatus praemissis omnibus, & singulis dum sic, vt praemittitur, agerentur, & fierent, interfui, eaque rogatus scribere, scripsi, & publicaui, signumque meum consuetum apposui, & in maiorem fidem, & testimonium praemissorum, hoc instrumentum de praedicti D. Episcopi, & executoris mandato, sigilli pontificalis eiusdem appensione, ac munimine roboraui.

Meminit eiusdem reformationis eruditissimus Hieronymus de Rubeis in Historijs Rauennatensibus lib. 7. sub anno 1419. ita scribens: *Canonicique Lateranenses, quorum ab ipsis Apostolicis ductum initium ferunt, à Diuoque Augustino Hipponensi Episcopo instauratum, deinde à Petro Peccatore in Portuensi coenobio ad Rauennatem, cum ferè interijsset, elatum, & absolutum vis inmoratum, Rauennam se ad coenobium illud Portuense contulere. Ad eam autem diē quorundam fidei commendatū, pestilentia, bellis, aquarum eluuionibus eo deuenerat, vix vt duo ibi viuere canonici possent: itaque Rauennatibus enixè à Martino V. Summo Pontifice postulantibus, vt tantum coenobiū vetustate, & virorū praestantissimorū habitatione clarissimū restitui, ac conformari iuberet. Ariminensi Pontifex Episcopo mandauit, vt è Frisonariio coenobio huc adduceret canonicos, quod & factū est primusq́; praefectus Prior fuit Galdinus Bardus Placentinus, cum eodem anno in Comitijs eius Ordinis Venetijs habitis praefecturam, etiam Generalem iniuisset. fuit autem is annus ab ortu Christi 1420.*

IV. Licet verò ex illo tempore disciplina canonicæ in Portuensi cœnobio, cum totius populi Rauennatensis ingenti lætitia refloruisset, canonici nihilominus inibi degentes summam omnium temporalium honorum inopiam sustinebant, quòd, vt dictum est, omnia monasterij bona oppignorata essent, vel alienata, vel aquis præfocata: sed nihil eis defuit, quia Deum timebant, eodem in primis Rauennæ Domino cuncta necessaria illis conferente copiosè, donec monasterij bona recuperarentur. quibus recuperandis Ven. P. Dominus Galdinus Prior sedulus incumbebat: nam illius potissimum labore, ac diligētia quatuor monasterij Prioratus, videlicet S. Bartholomæi propè Mantuam, S. Margaritæ in agro Ferrariensi, S. Mariæ de Stradella propè Faentiā, & S. Augustini in agro Foroliuiensi sunt nobis restituti. Demum hic Ven. P. verè fidelis, & prudens supra familiam Domini constitutus, intra paucos annos monasterij redditus taliter auxit, vt ex illis triginta canonici præter famulos conuenienter ali possent. quo cum deuentum esset, anno 1438. grassante in illis partibus epidimia, multi ex canonicis sunt consumpti. reliquos Nicolaus Picininus Rauennam obsessurus, monasterium occupando, & militibus complendo, & omnia illius bona diripiendo fugauit. quam ob causam ne malum capitis in membra deriuaret, Eugenius IV. eodem anno duos illius Prioratus conuentuales S. Mariæ Charitatis Venetiarum, & S. Bartholomæi propè Mantuam ab eodē monasterio perpetuo separauit. Ex quo Picinino cū suis militibus recedente, canonici ad illud reuersi, omnibus bonis expoliatum reperientes, ablata iterum restituunt, collapsa instaurant, & cœnobium in statum pristinum reponunt, cū ecce post annos circiter quadraginta Sixtus IV. bello contra Venetos, qui Rauennatensem ciuitatem sibi subdiderant, excitato, Cœnobium Portuense cum propinquo classensi, & cum omnibus illorum bonis Patriarchæ Antiocheno Laurentio nomine, qui erat nepos Pontificis commēdauit, Anno 1483. Calendis Ianuarij licet rebus cum Venetis compositis, & prædicto Patriarcha post biennium defuncto, monasterium Portuense cum Prioratu S. Crucis Cesennæ, qui illius erat membrum, omnibus mobilibus expoliatum iterum ad nostros redierit.

Dicto autem anno 1483. Illustrissima & Religiosissima fœmina Domina Lucretia de Malatesta Sigismundi filia & Alberti Estensis contboralis, Cœnobium Portuense bonorum suorum hæredem instituit, per quam institutionem multa prædia quæ sunt in agro Ariminensi, propè castrum Sabinianum, in loco, qui dicitur Gualdū, monasterio accesserunt.

Anno verò 1495. præfectus fuit monasterio Venerab. Pater D. Matthæus Bossus Veronēsis, qui vt erat vir sapiens, & prudentiæ singularis, cernens monasterium in aperto discrimine constitutum, rapinisq; prolibito expositum, fundū satis amplum in loco, vbi dicebatur Casa maior, intra Ciuitatem pro nouo Cœnobio extruendo comparauit: vbi sequenti anno Ven. Pater Dominus Syluanus Mauraceno Patricius Venetus, cum esset loci Prior, noui monasterij prima fundamenta iecit, in die solemni S. Mariæ ad Niues. ad quod anno 1503. Ven. Pater D. Hieronymus Contarenus Prior cum toto canonicorum collegio ex veteri Cœnobio transmigrauit, & in eo sedes locauit: quod exinde maximum accepit incrementum, exstructa miræ pulchritudinis, & magnitudinis Ecclesia sub inuocatione S. Mariæ in Portu, quæ ante triginta circiter annos fuit absoluta.

Istud monasterium multis priuilegijs per Romanos Pontifices, & Imperatores fuit munitum. Priuilegia Pontificum ferè omnia continentur in lib. Indultorum nostræ Congregationis. V.

Primum. Paschalis II. datum anno 1115. incipit: *Desiderium.* firmat ordinem canonicū in monasterio institutum. prohibet discessum à claustro sine licentia post factam professionem. dat licentiam suscipiendi clericos, & laicos ingredi volentes. confirmat bona acquisita, & legitimè acquirenda.

Secundum. eiusdem Paschalis II. datum anno 1118 Pontificatus sui anno 18. incipit: *Ad hoc Apostolica.* confirmat bona acquisita, & acquirenda. dat facultatem recipiendi clericos, & laicos, ordinationes clericorum, & consecrationes, oleum, chrisma, eligendi sepulturam.

Tertium. Honorij II. datum anno 1125. incipit: *Ad hoc vniuersalis.* Suscipit canonicos cum monasterio, & omnibus illius bonis sub immediata tutela, & protectione Sedis Apostolicæ. confirmat bona acquisita, & imposterum acquirenda. liberat à grauaminibus extraordinarijs.

Quartum. Innocentij II. datum anno nono sui Pontificatus, videlicet anno 1139. incipit. *Iusta votis.* cōcordat cum priuilegio Alexandri IV. inferius ponendo.

Quintum. Cœlestini II. Datum Laterani 13. Calend. Maij Pontificatus sui anno primo. incipit: *Cum à nobis.* Prohibet, ne quis Priorē, vel Canonicos, aut ipsorum Ecclesiam audeat temeraria impietate molestare super his, quæ Ecclesiæ, aut illius obedientijs cuiusquam vltima volūtate relinquuntur. Prohibet ne decimę possessionum ad mensam prædictorum canonicorū iustè pertinentes, alicuius insolentia perturbentur.

Sextum. Adriani IV. datū anno 1155. incipit: *Commissæ.* concordat cum priuilegio Alexandri IV. infra reddendo.

Septimum. Alexādri II. Datum Laterani pridie Idus Februarij Pontificatus sui anno 3. dirigitur ad suffraganeos Ecclesiæ Rauennatensis,

Abbates, Priores, Decanos, & alios Ecclesiarum Prælatos, quos arguit, quòd monasterium Portuense in illius personis, & bonis à nonnullis malefactoribus iniurijs affici, & molestari permittant; quos iubet ipsi monasterio, & canonicis patrocinio defensionis adesse, malefactores per censuras Ecclesiasticas compescendo.

Octauum. Cœlestini III. datum anno 1196. incipit: *Commissa.* recenset bona monasterij, quæ confirmat, concordat cum priuilegio Alexandri IV.

Nonum. eiusdem Innocentij datum an. 1207. incipit: *Exhibita.* dat facultatem fructus prædiorũ monasterij aliunde collectos Rauennam transferendi sine solutione alicuius grauaminis.

10. Innocentij IV. datum Lugduni 5. Idus Martij, Pontificatus sui anno 7. incipit: *Damna.* indulget, vt in Ecclesia Portuensi, vel membris eius canonici Portuenses cogi non possint ad alicuius receptionem, vel prouisionem alicuius pẽsionis, vel beneficij Ecclesiastici, per literas Apostolicas non facientes expressam mentionem huius priuilegij.

11. Innocentij IV. datum Lugduni 4. nonas Aprilis Pontificatus sui anno 5. incipit: *Petitionibus.* affirmat Ecclesiam Portuensem nullo medio ad Ecclesiam Romanam pertinere. dat facultatẽ reuocandi profugos ad claustra.

12. Eiusdem datum 16. Calend. Decembris anno 10. incipit: *Sacrosancta.* suscipit Ecclesiam cum omnibus bonis sub protectione S. Petri, & Sedis Apostolicæ.

13. Eiusdem datum Laterani anno 11. incipit: *Vt in dilectu.* concedit, vt ad recipiẽdum aliquem in canonicum in Ecclesia, vel eius membris cõpelli non possint, neque ad prouidendum alicui de pensionibus, vel Prioratibus, vel beneficijs ad Ecclesiam Portuensem spectantibus, etiam per literas Apostolicas, non facientes mentionem huius indulti.

VI. 14. ALexandri IV. quod per extensum hic ponitur, videlicet:

Alexander Episcopus seruus seruorum Dei. Dilectis filijs Priori S. Mariæ in Portu Rauennatensi, eiusque fratribus tam præsentibus, quam futuris regularem vitam professis in perpetuum. Commissa nobis Apostolicæ Sedis nos hortatur auctoritas, vt locis pijs eius auxilium deuotione debita implorantibus, tuitionis subsidium impendere debeamus: quia sicut iniusta petentibus nullus est tribuendus effectus, sic legitima, & iusta postulantium non est differenda petitio, eorum præsertim, qui cum honestate vitæ, & laudabili morum compositione gaudent omnipotenti Deo deseruire. Ea propter dilecti in Domino filij vestris iustis postulationibus clementer annuimus, & Ecclesiam beatæ Mariæ in Portu Rauennatensi, in qua estis diuino obsequio mancipati, ad instar fælicis mem. Innocentij, & Adriani prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum, sub beati Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti priuilegio communimus. In primis siquidem statuentes, vt ordo canonicus, qui secundum Deum, & beati Augustini regulam in eadem Ecclesia constitutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus obseruetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona eadem Ecclesia iustè, & canonicè possidet, aut in futurũ concessione Pontificum, largitione Regum, vel Principum, oblatione fideliũ, seu in alijs iustis modis, Deo propitio poterit adipisci, firma vobis, vestrisq; successoribus, & illibata permaneant: in quibus hæc proprijs duximus exprimenda vocabulis. Locum ipsum, in quo præfata Ecclesia sita est, cum pertinentijs suis, quæcunq; à quondam Sipoto Abbate monasterij S. Andreæ, & S. Mariæ de Cereto ex partibus Istriæ per emphiteusim, ac etiam, quæ à Ceruiense, Cesenate, & Ariminensi Episcopis eidem Ecclesiæ rationabiliter concessa sunt. Aquæmolum verè cum sedimine, & adiacentijs suis extra portam sancti Laurentij Rauennatensis, vbi molendinum constructũ est, & iuxta pontem, qui super aquam ante eandem portam fluentem consistere cernitur, in superiori, & exteriori parte eiusdem pontis, ad ius beati Petri pertinens, prædecessorum nostrorum vestigijs inhærentes, vobis concedimus, sub censu vnius denarij Lucensis monetæ, à vestra Ecclesia nobis, nostrisq; successoribus annualiter persoluẽdo. & quæcunque à bonæ mem. Gualtero quondam Rauennatensi Archiepiscopo Ecclesiæ vestræ diuinæ pietatis intuitu sunt collata, cum terris, pratis, vineis, nemoribus, vsuagijs, & pascuis in bosco. & plano, in aquis, & molendinis, in vijs, & semitis, & in omnibus alijs libertatibus, & immunitatibus suis. Liceat etiam vobis clericos è seculo fugientes ad conuersionem in Congregationem vestram suscipere, absque alicuius Episcopi, vel Præpositi contradictione, siue molestia; sed & laicos de quibuscunque parochijs vestræ societati, ac disciplinæ ad conuersionem per vos ipsos adiungi, nisi fortè aliquibus legalibus conditionibus censeantur obnoxij, nullus Episcopus vel Præpositus vobis interdicere audeat: Nulli que fratrum liceat post factam apud vos professionẽ, de claustro, vel de domo vestra discedere aliqua occasione, siue Prioris Ecclesiæ vestræ, aut absque communi licentia. Quod si quis ex laicis, vel clericis professis de claustro, vel de domo vestra discesserit, & commonitus, redire contempserit, Priori Ecclesiæ ipsius, qui pro tempore fuerit, ex apostolica auctoritate sit facultas eiusmodi à suis officijs suspendere, & excommunicare. Suspensum verò, siue interdictum, vel excommunicatum nullus Episcoporum, Abbatumue suscipere, vel retinere præsumat. Quæ omnia auctoritate apostolica concedimus, quamdiu apud vos Canonici Ordinis tenor Domino præstante viguerit. Præterea clericorum tonsuras in vestro loco regulariter per professionem volentium viuere, nostra concessione vobis facere liceat. Porrò clericorum vestrorum ordinationes, à quo malueritis Catholico Episcopo, suscipiendi licentiam habeatis, si quando Rauenna Episcopum non habuerit, vel si is, qui in ea fuerit, constiterit, non esse Catholicum. Sanè fructuum vestrorum, quos vbilibet vestris laboribus, sumptibusq; colligitis, nullus Episcoporum, vel Episcopaliũ ministrorũ decimas à vobis exigere audeat.

Sepultu-

Sepulturasque sacrorum locorum vestrorum liberas omnino decernimus esse, vt eorum qui se illic sepeliri deliberauerint, deuotioni, & extrema voluntati, nisi fortè excommunicati, vel interdicti sint, aut etiam publicè vsurarij, nullus obsistat: Salua tamen iustitia illarum Ecclesiarum, à quibus mortuorum corpora sumũtur. Ad hac addentes statuimus, & ordinamus autoritate prasentis priuilegij, vt prafata Ecclesia vestra cum omnibus vbilibet constitutis, ad se pertinentibus, ab omni sit extraordinaria factione immunis, vt videlicet si quando Archiepiscopum Rauennatensem, vel alium quemlibet Episcopum, in cuius parochia aliquam Ecclesiam, vel possessionem habetis, vel decedente Archiepiscopo, clericos, vel laicos eiusdem Ecclesia ad Romanum Pontificem, vel Imperatorem, cuiuslibet rei gratia, proficisci contigerit, nullam vobis exactionem in argento, aut in equitaturis, aut aliquibus alijs stipendijs de eiusdem Ecclesia rebus facere audeant, seu ibidem hospitando aliquod vnquam grauamen inferre. Praterea si ingruente bello, ciues Rauennati, vel aliarum Ciuitatum, vel locorum hominum pro militibus, vel pro muniendo Ciuitate, vel Castro collectam fecerint, iam dictam Ecclesiam vestram ab omni exactione nihilominus immunem esse pracipimus. Decernimus ergo, vt nulli omnino hominum liceat prafatam Ecclesiam temerè perturbare, aut eius possessiones auferre, minuere, aut aliquibus vexationibus fatigare: sed ea omnia integra conseruentur eorum, pro quorum gubernatione, & sustentatione concessa sunt, omnimodis vsibus profutura. salua Sedis Apostolica autoritate. Si qua igitur imposterum Ecclesiastica, secularisvé persona hanc nostra constitutionis paginam sciens, contra eam venire tentauerit, secundò, tertiové commonita, si non satisfactione congrua emendauerit, potestatis, honorisque sui dignitate careat, reamque se diuino iudicio de perpetrata iniquitate cognoscat. & a sacratissimo Corpore, & Sanguine Dei, & Domini Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districta vltioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco iusta seruantibus sit pax Domini Iesu Christi quatenus & hic fructum bona actionis percipiant, & apud districtum Iudicem pramia aterna pacis inueniant. Amen. Datum Neapoli Calendis Iulij 1255.

15. Vrbani IV. datum anno 1262. incipit: *Commissa*. Concordat cum priuilegio Alexandri, maximè in facultate collata Priori tonsurandi clericos in illorum monasterio profiteri volẽtes. Erat enim mos in eodem monasterio, nullum canonicum ad professionem admittendi, nisi prius per primam tonsuram clericatui initiatum, quod habetur etiam in antiquis monasterij constitutionibus.

16. Clementis V. datum Idibus Aprilis Pontificatus sui anno quarto. incipit: *Solet annuere*. Confirmat omnia priuilegia, immunitates, exẽptiones, indulgentias, & libertates ab exactoribus secularibus obtentas.

Adsunt etiam alia priuilegia Imperatorum Othonis IV. Friderici II. Henrici IV. & Lotharij III. quibus monasterium cum omnibus illius membris, iuribus, & bonis sub tutela Imperatoriæ maiestatis suscipiunt, quæ forent hic ex integro exscribenda, nisi breuitati consuleremus.

Istud Cœnobium multorum virorum sancti- VIII
tate, & eruditione clarissimorum domicilium & seminarium extitit. ex quibus fuerunt Ven. Petrus de Honestis monasterij Prior, & reformator, cuius opera sunt constitutiones per Paschalem II. probatæ, cuius sanctitatem vitæ exitus monstrauit, vt lib. superiori tradidimus. item B. Vbaldus Episcopus Eugubinus in album Sanctòrum relatus. Item Beatus Aldobrandus Foro-semproniensium Episcopus, qui pro Beato colitur, cum officio de proprio. Et post reformationem Frigdionariam D. Vitalis Rauennas, singularis vir probitatis, & disciplinæ canonicæ reparator strenuus, qui multis officijs egregiè functus, magno sui desiderio relicto ad Dominum migrauit, plenus dierum, & bonorum operum anno 1566. Itẽ D. Celsus Mazinius Philosophus acutissimus, qui multa egregiè scripsit, & à Clemente VIII. Alexani Episcopus creatus cum illam Ecclesiam aliquot annis laudabiliter rexisset, illamq; sacris vestibus, & fabricis non parum locupletasset, in Domino quieuit an. 1620 Item D. Hercules de Monaldinis concionator celeberrimus, qui per annos 40. in præcipuis Italiæ ciuitatibus verbum Dei in summa frequentia populorum prædicauit. Obijt Fanentiæ, dum Conciones Quadragesimales ad populum haberet, anno Domini 1608.

Per idem tempus, nempe anno 1419. hortato- *III. Monast.*
re D. Carolo de Malatestis reformatum est à nostris monasterium S. Ioannis de Cerreto prope Castrum S. Archangeli Comitatus Ariminensis, quod vulgo dicebatur Canonica, eratque antiquum monasterium canonicorum, sicut patet ex quodam priuilegio Martini V. dato Florentiæ anno 2. sui Pontificatus. incipit: *Licet graue*. quod seruatur in monasterio S. Marini de Arimino. Tenuerunt autem illud nostri Lateranenses seu Frigdionarij aliquot annis, vt colligitur ex alio priuilegio Martini V. dato anno 1421. quod incipit: *Sollicitudinis Pastoralis*. postea illud dimiserunt, quia regularis disciplina, & numerus conueniens canonicorum in eo teneri non posset: quam etiam ob causam alia plura sunt dimissa, de quibus in actis capitularibus mentio habetur. istius autem fit mentio in actis Capituli 1420. quod tandem anno 1478. canonicis S. Saluatoris Bononiensis fuit vnitum.

CAPVT DECIMVM SEPTIMVM.

De reformatione Monasteriorum S. Bartholomæi apud Mantuam, & S. Iacobi Celleuolanæ Diœcesis Comacliensis, & S. Lazari Ariminensis, & fundatione monasteriorum S. Lazari, & S. Ioannis Baptistæ Ferrariæ.

I.
Nno 1420. coactum fuit Generale Capitulum Venetijs in monasterio Charitatis, vbi renunciatus fuit Rector Generalis R. P. D. Galdinus Placentinus, additis Visitatoribus D. Bassiano Mediolanensi, & D. Gulielmo Placentino, qui fuerat Præpositus S. Saluatoris Brixiæ ante reformationem, & cũ toto Conuentu in nostram Societatem transiuerat, qui postea vocatus est D Paschasius.

Anno 1421. Patres nostri Generalem Synodum collegerunt Rauennæ in monasterio Portuensi, in qua Ven. P. Dominum Gulielmum de Placentia S Saluatoris Brixiæ antea Præpositum, vt præmisimus, Rectorem Generalem elegerũt, eidemque duos socios Visitatores adiunxerunt, D. Galdinum de Placentia, & D. Petrum Ridum de Padua. Multa in ijs Comitijs pro forma regiminis totius Congregationis, & conseruando disciplinæ canonicæ vigore sunt decreta, quæ paucis immutatis, vel sublatis, vel additis, vsque ad nostra fere tempora inuiolabiliter sunt custodita, quibus vt robur perpetuæ firmitatis accederet, sequens diploma Pontificium à Martino V. receperunt, videlicet *Martinus Episcopus seruus seruorum Dei, &c.* Reliquum in Bullario nu. per edito.

Circa quod priuilegium aduertas primò figmentum esse, quod à nonnullis asseritur Martinum V. reliquias canonici ordinis ex alto ruentis primum in vnum collegisse, ac compegisse: licet enim decem, vel vndecim dicti ordinis monasteria inuicem vnita, & Frigdionariorum nuncupata pro maiori vnionis firmitate nouo decreto, vnum corpus, & vnam Congregationem esse voluerit, non obstante, quod illorum canonici diuersorum monasteriorum professi existerent, non tamen canonicos Italicos ille primus vniuit, sed vnitos priuilegio muniuit, quod ex lectione priuilegij satis liquet sine alia probatione. Sed neque omnes canonici ordinis in Italia reliquiæ per huiusmodi priuilegium sunt ad inuicẽ vnitæ: nam pleraque supererant Collegia canonicorum, necdum vnita, quæ postea successu temporis in Frigdionariorum societatem iuerunt, vt ex dicendis patebit.

Aduerte secundò falsum omnino esse, quod quidam aiunt, ante datum hoc priuilegium nullum Congregationis Frigdionariæ titulum extitisse, Martinumque Pontificem primum decem monasteria canonicorum inuicem compacta Congregationem Frigdionariam vocari præcepisse, cum ex lectione priuilegij contrarium habeas, videlicet Martinum V. canonicis Frigdionarijs nullum titulum indidisse, verum è contrario dicere, canonicos, de quibus in priuilegio loquitur, Frigdionarios vulgariter, siue de Frigdionaria fuisse nuncupatos.

Aduerte tertiò contra quosdam sciolos, nec propria scientes, nec aliena intelligentes, hoc non fuisse primum priuilegium per Romanos Pontifices Cõgregationi canonicorum Frigdionariorum tributum, cum in eodem priuilegio aliorum eidem Congregationi per Sedẽ Apostolicam indultorum, semel, ac iterum expressa mentio habeatur, primò illis verbis: *iuxta formam de eorundem electione, & confirmatione Rectoris dictis eorum monasterijs alias à Sede Apostolica concessam.* Secundò cum subdit: *Officium verò eiusmodi Rectoris vel Conseruatoris &c. elapso anno ab eorum creatione ipso facto expiret, secundum formam in eorum priuilegijs contentam, ac dictis eorum monasterijs, & locis ab Apostolica Sede concessis.* in hoc capitulo sic statutum lego: *Item statutum est, vt monasterium S. Andreæ de litore Venetiarum non acceptetur, ne multiplicatio monasteriorum pariat confusionem in societate.*

Anno 1422. Capitulum Generale Bononiæ in monasterio S. Ioannis in monte. Rector Generalis R P D. Petrus de Rido Patauinus, Visitatores D. Leo Mediolanensis, & D. Paulus Cremonensis. In hoc Capitulo D. Franciscus Capello antiquus Prior monasterij Charitatis, & perpetuus, dictum Prioratũ in manibus Rectoris Generalis, & totius Capituli spontè resignauit, quem Capitulum in Priorem annualem iuxta formam Congregationis, iterum elegit. In hoc capitulo decretum & præceptum fuit, vt canonici nostri in omnibus Ecclesijs, cum diuina celebrarentur, portarent almutias, quæ in sacristia seruari debebant. II.

Anno 1423. Capitulum Generale Rauennæ. Rector Generalis R. P. D. Petrus Patauinus. Visitatores D. Galdinus Placentinus. & D. Petrus Saluideus Patauinus.

Anno 1424. Capitulum Generale Rauennæ. Rector Generalis R. P. D. Petrus Patauinus Visitatores D. Gulielmus Placentinus, & D. Petrus Saluideus Patauinus In hoc capitulo lectæ

funt literæ Magnifici D. Caroli de Malatestis, qui rogabat Patres accipere monasterium S. Lazari propè Ariminum.

Hoc anno monasterium S. Bartholomæi prope Mantuam, quod erat membrum monasterij, & Congregationis Portuensis à Commendatarijs oppignoratum, diligentia R. P. D. Galdini de Placentia per nostros fuit recuperatum, adiuuante potissimum præfato D. Opizone Polentano Domino Rauennæ, qui pro illo & pro cæ-

12. Monast. teris Portuensis cœnobij Prioratibus, & prædijs à creditoribus redimendis, qua suum fauorem interponebat, qua pro canonicis fideiubebat. In eodem verò monasterio statim octo canonici sub regimine Prioris annualis iuxta consuetudinem, & leges Congregationis fuerunt constituti, quorum laudabilis, & sanctæ conuersationis fama excitati Mantuani, pluribus illud bonis temporalibus ditauerunt, & in meliorem formam successu temporis refecerunt. habuit autem benefactorem insignem D. Iacobum de Strocijs, cuius potissimum largitione in fabricis fuit reparatum. Quod anno Domini 1438. Cœnobio Portuensi ab exercitu Philippi Mediolanensium Ducis occupato, per Eugenium IV. ab ipso monasterio Portuensi est dismembratum, & ab omni subiectione, & obligatione ad illud perpetuò solutum, & tandem anno 1566. per Pium V. Abbatiali dignitate decoratum.

Habuit virum insignem D. Gregoriũ de Comaninis Mantuanum, & Abbatem tum in dicto monasterio, tum in altero S. Viti eiusdem Ciuitatis. qui multa versibus, & soluta oratione scripsit eleganter, quibus suum ingenium posteris est testatus. Abbas S. Bartholomæi subiectum habet præcipuum collegium canonissarum S. Mariæ vulgò de Cantelma nuncupatum intra ciuitatem nostræ Congregationis.

III. EOdem quoque tempore Frigdionarij aliud canonicorum regularium collegium vetustissimum, sed sua vetustate inenruatum, & pene dirutum aliqualiter restituerunt: illud autem fuit antiquum monasterium S. Iacobi Celleuolanæ

13 Monast. in nemoribus Comitatus Comachiensis, prope fines Rauennatum, de cuius vetustate, ac dignitate lib. superiori cap. 21. & 54. nonnulla scripsi. Fuerat enim id collegium olim celeberrimum, & congregationis trium, vel quatuor collegiorum caput; Verum quod progressu temporum, & loci conditione paulatim desertum, & in ædificijs adeò collapsum, vt nullus in eo canonicus resideret, sed nec residere posset: erat enim locus nemorosus, aquarum eluuionibus, & paludibus, & aëre corrupto inaccessibilis effectus. tenebat tamen Prioratum vir Venerabilis, & pius ex ordine canonicorũ regulariũ Blasius de Nouellis, ciuis Ferrariensis, Decretorũ Doctor, qui vt erat professione, & habitu, sed in primis animo religiosus, & in veritate Deum timens, de canonica disciplina in illo restituenda non semel, nec segniter cogitabat: sed à proposito tum fabricæ totalis ruinæ, tum aquarum eluuiones, & aëris insalubritas omnino deterrebant. difficultatem augebat, quod nullum alium locum id monasteriũ habebat in ciuitatibus, aut etiam in comitatibus Ferrariæ, vel Comachij, vbi seipsum cum suis canonicis colligeret. Verum illius bonæ voluntati Deus tandem occurrit, comperta enim fama canonicorum Frigdionariorũ, de dicto monasterio illis tradendo, vt per eos reformaretur, secum cœpit impensius cogitare, consilioq; cum Nicolao Estensi Ferrariæ Marchione communicato, illum propositi sui adiutorem, quin & patronũ, & promotorem habuit apud Sedem Apostolicã: nam illius precibus literę vnionis ab Illustrissimo D. Gabriele Gõdulmerio Bononiæ de latere Legato sunt impetratę, quas dedit eodẽ anno 1424. die vlt. Februarij, adiecta in eisdem literis conditione, vt quandoquidem locus Celleuolanæ ob causas narratas inhabitabilis fuerat effectus, ipsi Frigdionarij prope, vel intra ciuitatem Ferrariæ monasterium aliud erigerent, sub eodem titulo S. Iacobi Celleuolanæ, quod cum antiquo S. Iacobi diœcesis Comacliensis vnum, & idẽ esset, & per vnum, & eundem Priorem regeretur. Notãda etiam in literis illa verba: *Non obstante aliqua differentia eius, quæ nõ est de substantia ordinis, in forma vestium, & colore vltra habitum, & rochetum; cũ sitis eiusdem regulæ, & ordinis vos prædicti canonici, scilicet Frigdionarij, & Prior antedictus, ipsum locum, & Prioratum in melius commutando, ac de vobis canonicis prædictæ Congregationis reformando, vnimus, annectimus, & incorporamus, &c.* Ex quibus habes primò, ipsum Ven. Patrem D. Blasium Priorem fuisse verum canonicum regularem Ordinis S. Augustini professum, non Commendatarium. Secundò, antiquos S. Iacobi canonicos, & Frigdionarios reformatos essentialiter vnius, & eiusdem habitus, Ordinis, & Regulæ fuisse. Tertiò antiquos S. Iacobi canonicos in colore, vel forma vestimentorum, excepto rochetto, fuisse à Frigdionarijs aliqualiter diuersos. cuius autem coloris, aut formæ essent, diuinare non possum. hoc certum, quòd ad colorem attinet, vel totaliter nigrum, vel album, vel griseum, aut violaceũ extitisse, ex constitutionibus Benedicti XII. in c. de Forma & honestate habitus &c. Obtulerat anno superiori prædictus D. Marchio Ferrariensis nostræ Congregationi monasterium S. Iuliani, missusq; ad illud D. Thadæus Papiensis. vt colligitur ex actis Capituli Generalis anni 1423.

PОrro ad nonum monasterium erigendum IV. locum apprimè idoneum obtinuerũt in Ferrariæ suburbijs, qui erat Xenodochium leprosorum S. Lazari nuncupatum eodem Illustrissimo Nicolao Ferrariæ Principe, ac loci Patrono cedente, & pro canonicis apud Sedem Apostolicã

agente, acceptis literis ab eodem Cardinali Legato, datis Bononiæ die 17. Aprilis eiusdem anni 1424. Quæ omnia Martinus V. sequenti diplomate Pontificio sic firmauit:

Martinus Episcopus seruus seruorum Dei. Venerabili fratri Antonio Episcopo Portuensi, salutem, & Apostolicam benedictionem. Regimini vniuersalis Ecclesiæ, quanquam immeriti, disponente Domino præsidentes, curis perurgimur assiduis, vt iuxta credita nobis dispensationis officium, subditorum quorumlibet, præsertim sub regulari obseruantiæ studio vacantium pia vota, in quorum vtique prosperitate reficimur, iugi, quantum nobis ex alto concessum fuit, studio solicitudinis intendamus. & ijs, quæ pro diuini cultus, necnon Religionis incremento prouidè facta comperimus, vt illibata persistant, libenter, cum à nobis petitur, Apostolici volumus adijcere muneris firmitatem. Sanè pro parte dilectorum filiorum Rectoris maioris, & Capituli Generalis Ordinis S. Augustini de Congregatione B. Mariæ de Frisionaria Lucanen. Diœcesis nuncupatorum nobis nuper exhibita petitio continebat; quòd olim dilectus filius noster Gabriel tituli S. Clementis presbyter Cardinalis, tunc in ciuitate nostra Bononiensi, & nonnullis alijs partibus Apostolicæ Sedis Legatus, attentè considerans, quòd Prioratus S. Iacobi Cellenolane, dicti ordinis Comaclen. diœcesis, infra easdem partes consistens, in suis structuris, ac ædificijs collapsus, & religionis cultu destitutus existeret, illum qui Conuentualis actu non est, & ab aliquo monasterio, seu alio regulari loco non dependet, cuique cura non imminet animarum &c. Dilecto filio Blasio ipsius Priore id petente, ad regularem dictæ Congregationis obseruantiam, autoritate legationis huiusmodi reduxit, & præfatæ Congregationis curæ quoque præfati Rectoris secundum priuilegia, & consuetudines Congregationis subiecit eisdem, & subsequenter cum in Prioratu prædicto, vt pote à ciuitate nostra Ferrariensi per triginta passuum illarum milliaria, in nemoribus, & locis inhabitabilibus consistente, canonici Congregationis huiusmodi commodè residere non possent, nec aliquem aptum in districtu Ferrariensi pro eorum vsu, & habitatione locum haberent, ac dilectus filius nobilis vir Nicolaus Marchio Estensis, verus patronus Hospitalis Leprosorum S. Lazari prope muros eiusdem ciuitatis Ferrariensis apud Hospitale ipsum quoddam Oratorium, siue Ecclesiam habent, quod per laicos gubernari consueuit, & à triginta annis citra Leprosorum frequentia caruerit, ordinem, & obseruantiam præfatos instituti summè desiderasset, idem Cardinalis, & Rectoris, qui tunc erat ipsius Hospitalis, ad id accedente consensu, Hospitale præfatum, cuius centum, & quinquaginta, illius nomen penitus supprimendo, cum omnibus iuribus, & pertinentijs suis eidem Prioratus, cuius quingentorum florenorum auri fructus, redditus, & prouentus secundum communem æstimationem valorem annuum non excedunt, pro vsu, & habitatione perpetuis Prioratus, & nonnullorum canonicorum Ordinis, & Congregationis huiusmodi autoritate prædicta vniuit, annexit, & incorporauit, ita quod liceret canonicis ordinis, & Congregationis eorundem per se, vel alium, seu alios loci, Hospitalis, iuriumq́, & pertinentiarum prædictorum corporalem possessionem liberè autoritate propria apprehendere, & perpetuò retinere, inibiq́, monasterium ordinis, & Congregationis eorundem sub vocabulo dicti S. Lazari Cellenolana construi, & ædificari facere per eos, iuxta ipsorum ordinis, & Congregationis priuilegio, immunitates, gratias, exemptiones, & statuta tenendum, regendum, atque gubernandum. Statuens, & ordinans insuper Cardinalis prædictus, quod dicta S. Iacobi, & S. Lazari Cellenolana monasteria in loco huiusmodi insimul annexa, vnumque corpus censeantur, & ad eorum in spiritualibus, & temporalibus regimen, & gubernationem dumtaxat vnus annualis per huiusmodi Capitulum, iuxta eadem priuilegia, & statuta Prior deputetur. quodque per Priorem, & canonicos, qui in huiusmodi construendo monasterio pro tempore residebunt, siue alios eorum nomine in suburbijs ciuitatis Ferrariensis eiusdem, vel alio, vbi commodius, habiliusq́, fieri poterit, pro huiusmodi receptandis, & habendis leprosis aliud hospitale sub vocabulo eiusdem S. Lazari construatur pariter, & ædificetur, prout in diuersis ipsius Cardinalis desuper confectis, eiusque sigillo munitis literis dicitur plenius contineri. Cum autem, sicut eadem petitio subiungebat, dilectus filius Thadæus Bergomas canonicus ordinis, & Congregationis eorundem, in Priorem ipsius Prioratus per eosdem Rectorem, & Congregationem assumptus, siue deputatus vigore reductionis, concessionis, & subiectionis Prioratus, necnon vnionis, annexionis, & incorporationis prædictorum hospitalis huiusmodi possessionem apprehendens illa ex tunc tenuerit, & possederit, prout tenet, & possidet pro vsu, & habitatione præmissis: & quia dilectus filius Thomas de Brusamolinis de Bagnacabalo, qui se gerit pro monasterij Priore S. Laurentij in Cæsarea extra muros Rauennatenses, per Priorem solitis gubernari dicti ordinis, contra iustitiam impediebat, & faciebat, quominus ipse Thadæus eundem Prioratum posset pacificè possidere. prædictus Thadæus causam, quam propterea contra dictum Thomam mouere intendebat, per nos tibi commisit, & à te citationem ad partes decerni obtinuerit, nondum forsitan executioni demandatam, pro parte dictorum Rectoris, Capituli, Thadæi, & canonicorum nobis fuit humiliter supplicatum, vt reductioni, concessioni, subiectioni, suppressioni, vnioni, annexioni, & incorporationi prædictis. pro ipsorum subsistentia firmiori, robur Apostolicæ confirmationis adijcere, & aliàs eis in præmissis opportunè prouidere, de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur, qui dictos ordinem, & obseruantiam sinceris prosequimur affectibus, certamq́, de præmissis notitiam non habentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, circumspectioni tuæ per Apostolica scripta mandamus, quatenus, si & postquam vocatis Thoma prædicto, & alijs, qui fuerint euocandi, tibi de reductione, concessione, subiectione, suppressione, vnione, annexione, & incorporatione præfatis legitimè, ac per euentum litis huiusmodi Thoma prædicto nullum in dicto Prioratu, vel ad illum ius competere constiterit, reductionẽ, concessionẽ subiectio-

nem, suppressionem, vnionem, annexionem, & incorporationem prædictas, ac quæcumque inde secuta auctoritate Apostolica approbes, & confirmes; supplendo omnes defectus, si qui forsitan interuenerint in eisdem, & ad summouendas, quæ cumque, si duo ad inuicem longi non distantia loc[illegible] vocabulo nunc apparentur, succedere possent nouitates, & errores, Rectori, Capitulo, & Canonicis præfatis, quod ipsi construendo monasterio prædicto quodcunque aliud, quo appellari debeat, vocabulum, siue nomen imponere possint, eadem auctoritate concedas. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus Apostolicis, cæterisq; contrarijs quibuscunque. Volumus etiam, quod ipsi Prior, & Fratres, qui in huiusmodi construendo monasterio pro tempore residebunt, aliud hospitale (vt præfertur) construi, ædificariq; facere debeant, ac etiam teneantur. Datum Romæ apud Sanctos Apostolos 13. Calend. Ianuarij, Pontificatus nostri anno [illegible].

V. QVibus omnibus peractis. & per literas Apostolicas, vt præmissum roboratis, erectũ est in eodem Leprosario suburbano peramplum, & satis nobile Collegium canonicorum, sub inuocatione sanctorum Iacobi & Lazari, constitutique in illo triginta canonici sub Priore annuali. D. Thadæo Bergomensi: nam Ven. ille Prior D. Blasius de Nouellis in prædicta reformatione omni iure, ac regimine dicti monasterij seipsum sponte, & liberè abdicauit, nulla pensione sibi reseruata. quin vt nostrorum obseruantias disceret, biennio cum illis mansit. postea cum duobus socijs in æde D Hieronymi prope ciuitatem aliquot annos duxit, in magna spiritus humilitate, & paupertate, canonicis S. Lazari victum illi per dies singulos mittentibus. tandem verò cum Eugenius IV. nostros Frigdionarios Lateranum reuexisset, illi eum secum auduxerunt, & in Lateranensi Basilica Pœnitentiarium constituerunt, quem idem Eugenius ob illius vitæ sanctitatem Adriæ Præsulem designauit. qui cum suam Ecclesiam aliquot annis sanctissimè rexisset, anno 1457. spiritum suo Creatori reddidit, in eodem monasterio S. Lazari cum suis canonicis tumulatus.

Quo verò tempore monasterium S. Iacobi per Martinum V. nostræ Congregationi fuit vnitum, ac in eo D. Thadæus Bergomensis Prior institutus, quidam Frater Thomas de Brusamolinis de Bagniacaballo, Prior S. Laurentij in Cæsarea prope Rauennam, contra dictum D. Thadæum, & totam Congregationem litẽ excitauit, contendens monasterium S. Iacobi Celleuolanæ ad se, suosque canonicos spectare, nec prius contentio finẽ habuit, donec ipsum quoque S. Laurentij cœnobium nostræ Congregationi fuit vnitum per Eugenium IV. vt suo loco dicemus.

Steterunt nostri in æde SS. Iacobi, & Lazari per annos circiter octoginta, nimirum vsque ad annum 1505. quo in noua Vrbis ampliatione, & munitione, loco intra Ferrariam accepto, ac in eo templo magnificentissimo sub inuocatione S. Ioannis Præcursoris excitato cum monasterio, illuc canonicorum conuentum transtulerunt, quod tamen templum anno 1570. terræ motu diuturno, & horribili, qui totam Ciuitatem concussit, labefactauit, & multas ædes spectabiles deiecit, soluta contignatione, disruptisq; ferreis repagulis crassissimis, & fortissimis, totum penè cõcidit, sola superstite calcidica maiori, cum capite, & brachijs, quam crucem vocamus; quæ nunc reformata pro Ecclesia satis ampla deseruit.

Antiquo sancti Iacobi Cœnobio multa priuilegia indulserunt Romani Pontifices, præsertim Alexander III. Innocentius IV. & VI. Imperatores Otho IV. & V. quæ ad prolixitatem vitandam non refero, quibus monasterium sancti Ioannis Baptistæ, ad quod omnia illius bona sunt translata, nunc potitur. quod monasterium Pius V. anno 1566. Abbatiali dignitate ornauit.

Prædictum monasterium viros non paucos, sanctitate, & dignitate spectabiles habuit. Ex quibus fuerunt quatuor Episcopi, videlicet D. Blasius de Nouellis, antiquus Prior Celleuolanæ, postea Pœnitentiarius Lateranensis, & tandem Adrianus Episcopus, D. Titus ex eadem familia nobili de Nouellis, quem Paulus II. inuitum, & omnes excusationes prætexentem, eidem Adriano Episcopatui præfecit, obijtque annò 1471. D. Daniel de Ardunis, origine Cremonensis, qui pro Duce Borso in partibus Galliarum Legatione functus, post reditum Episcopus Foroliuiensis designatus. obijt Ferrariæ anno 1463. hi tres in Ecclesia sancti Lazari fuerunt tumulati, quorum memoria intra Ciuitatem translata in templo D. Ioannis Baptistæ ante aram maximam conspicitur. D. Desiderius Lillius vir multæ eruditionis, genere, & religione valdè nobilis, qui obijt in Campania Episcopus. D. Andreas Galeottus, ad quem Matthæus Bossus epistolam consolatoriam in obitu N. Parentis viri equestris. in ordine septuagesima octauam scribit. D. Thomas, & D. Bartholomæus Garzonij fratres de Bagnacauallo, qui multa suorum ingeniorum monumenta posteris reliquerunt.

VI. ANno 1425. Generale Capitulum Bononiæ in æde S. Victoris. Rector Generalis R. P. D. Paulus Veronensis. Visitatores D. Leo Mediolanensis, & D. Galdinus Placentinus. In hoc Capitulo facta est vnio charitatiua nostræ congregationis cum quibusdam monasterijs canonicorum regularium Alemanniæ, vt ex actis apparet. Anno 1426. Generale Capitulum ibidem. Rector Generalis R. P. D. Petrus Saluideus Patauinus. Visitatores D. Paulus Veronensis, & D. Petrus Patauinus. Anno 1427. Generale Capitulum Rauennæ. Rector Generalis

R. P. D. Bassianus Mediolanensis. Visitatores D. Leo de Carate Mediolanensis, & D. Galdinus Placentinus. In hoc Capitulo Patres nostri decreuerunt, dimittendam Ecclesiam S. Saluatoris Venetiarum, in qua per aliquod temporis spatium, instante D. Cardinale Gabriele de Gondulmerijs diuina peregerunt, tenuerunt tamen illam duobus annis sequentibus, prout apparet ex actis capitularibus. Anno 1428. Generale Capitulum Rauennæ. Rector Generalis idem D. Bassianus Mediolanensis. Visitatores D. Petrus Patauinus, & D. Antonius Florentinus. In hoc Capitulo lectæ sunt literæ Prioris sancti Frigdiaui, petentis aliquos ex nostris ad suum monasterium reformandum. item literæ Capituli S. Augustini Nicosiæ, quod petebat in nostram societatem transire. Anno 1429. Generale Capitulum Frigdionariæ. Rector Generalis idē D. Bassianus tertiò confirmatus. Visitatores D. Petrus Saluideus Patauinus, & D. Galdinus Placentinus.

Anno 1430. Generale Capitulum Rauennæ. Rector Generalis R. P. D. Petrus Saluideus Patauinus, Visitatores D. Antonius Florentinus, & D. Ioannes Venetus. Hoc anno Ven. Pater noster D. Bartholomæus de Columna, dum ex ciuitate Venetiarum in prouinciam montis Ferrati cum socio proficiscitur, apud Mantuam in monasterio S. Benedicti Ordinis eiusdem, & Congregationis S. Iustinæ nunc Cassinensis, febribus decubuit, & post aliquot dies spiritum Creatori reddidit octogenarius. cuius cadauer Venerandi Monachi in nouo sepulchro reconditum in magna semper veneratione habuerunt, tanquam vnius de numero Beatorum.

VII. HOc tempore, vel paulò ante canonici monasterij S. Lazari Apud Ariminum nostris Frigdionarijs sese adiunxerunt: Nam illius ab anno 1425. & deinceps in actis capitulsribus mentio habetur, cuius monasterij vetustatem indicat priuilegium illius Priori, & canonicis sub B. Augustini Regula degentibus factum per Innocentium III. anno nono sui Pontificatus, & aliud Innocentij VI. datum Auenione, & alia instrumenta diuersorum contractuum innumera, quorum authentica in pergameno sunt Romæ in nostro archiuo S. Mariæ Pacis. Ex quibus etiam liquet, mansisse in dicto monasterio, licèt armatorum excursionibus, rapinis, & incendijs penè consumpto, Conuentum canonicorum
14 Monast. sub regimine Prioris vsque in tempus reformationis Frigdionariæ, quam post reformatū Cœnobium Portuense apud Rauennam, illi quam libentissimè susceperunt, procurante præsertim Domino Carolo de Malatestis Ariminensium Domino, qui cum tota sua progenie multa bona nostræ Congregationi præstitit. Habeo instrumentum authenticum in pergameno Contractus hoc eodem anno 1430. Arimini celebrati, & rogati per, Vrsicinum quondam Iacobi publicū notarium Ariminensem, per quod Ven. Pater D. Galdinus de Placentia Prior monasterij Portuēsis, & Syndicus, siue Procurator monasterij, & Conuentus S. Lazari de Te... quandam possessionem terræ sitam in C...tu Ariminensi in Capella S. Laurentij in strata, cuidam nobili Ariminensi nomine Berto Manfredi da Ronconibus in emphiteosim concessit, & alia posteriora. hoc monasterium post adeptum aliud S. Marini intra Ciuitatem, conuentu ad illud translato, cum omnibus illius bonis, & iuribus eidem fuit vnitum.

CAPVT DECIMVM OCTAVVM.

De vnione ac reformatione Monasteriorum S. Benedicti, nunc S. Augustini Placentiæ, & S. Ioannis in Viridario Patauij.

ANno 1431. Generale Capitulum Rauennæ. Rector Generalis R. Pater D. Galdinus Placentinus. Visitatores D. Paulus Veronensis, & D Leo Mediolanensis, hoc anno Martinus V. ex hac vita migrauit dic 20. Februarij, & in eius locum dic 3. Martij cōmunibus votis electus est D. Gabriel de Gondulmerijs, & Cardinalis Senensis, & Eugenius IV. nuncupatus, vir sanè religiosissimus, & probatæ integritatis, qui suasore D Bartholomæo de Columna prima sui Ordinis cum Antonio Corario fundamenta iecerat. Hic canonicorum, & monachorum ordines impensè amauit, quibus reformandis, & augendis impensam operam nauauit, & nostram congregationem multis beneficijs fouit, & priuilegijs exornauit. nam initio statim sui Pontificatus cupiens Lateranensem Basilicam ad primum vitæ regularis institutum reducere, ad Rectorem Generalem congregationis pro quatuor canonicis misit, quibus consilio patefacto, ac dicentibus sibi nihil absque totius Capituli definitione decernere licere, apud se illos tenuit, ac duos illorum in eadem Lateranensi Basilica Pœnitentiarios statuit, D. Petrum de Rido Patauinum, & D. Gulielmum Placentinum, viros prudentes, & religiosissimos, quos tēpore Capituli Generalis ad significandum illius desiderium reformandi prædictam Basilicam, ex nostris canonicis eidem Capitulo destinauit, verùm Patres per nuncios, & literas omnibus quibus potuerunt modis, præcipuè propter canonicorum tunc temporis paucitatem, à tam graui

pondere

pondere subeundo seipsos apud Pontificem excusauerunt, quod Pontifex ægrè tulit, nec tamen propositum suum omnino dereliquit. De hoc in actis Capituli Generalis anni 1432. sic scriptum inueni: *Item propter locum S. Ioannis in Laterano nobis per Dominum Eugenium, Dominum nostrum Sanctissimum instanter oblatum definitum est, vt post electionem Rectoris Maioris differatur electio illius de nostris, qui ad præsentiam suam vt principalis ire debeat, & si nullum erit remedium, ipsum acceptare autoritate Capituli Generalis.* Eodem autem anno

15. Monast. die 8. Aprilis, & post suam assumptionem 34. insignem Abbatiam S. Augustini Placentiæ olim S. Benedicti nobis tribuit, & nostræ congregationi vniuit. fuerat olim ordinis D. Benedicti Cœnobium, à quo & nomen inditum: sed conditione illorum temporum, vt alia plurima canonicorum, & monachorum Cœnobia, secularibus cummendatum, obtinebatque illud tunc in Commendam Branda Cardinalis ex familia Castilionæa Mediolanensi, Placentinus Episcopus, qui eum illius bona suo cuidam familiari locauisset, conductor ex monasterio fecerat catabulum belliarum: nam pro monachis, & Religiosis diuinas laudes canentibus, boues, & vaccas ad caseū colligendum inibi detinebat. dictus autem Cardinalis rogante Illustrissimo D. Iuliano de Cæsarinis S.R.E. Cardinali, probante Papa Eugenio, monasterium nostris concessit. reseruata super illius fructibus annua pensione centum florenorū aureorum. Pontifex verò titulum & ordinem S. Benedicti perpetuo extinguens, ordinem ac titulum canonicorum regularium S. Augustini erexit. Constant omnia literis eiusdem Eugenij Ven. fratri Alberto de Ferrarijs, tunc Placentino Episcopo directis, & per D. Galdinum tunc Rectorem Generalem eidem præsentatis, quarum vigore præfatus Episcopus monasterium, extincto in eo titulo, & ordine S. Benedicti, & erecto titulo S. Augustinj, ac instituto in illo ordine canonicorum regularium S. Augustini nostræ congregationis, cum omnibus illius bonis, & iuribus prædicto D. Galdino Rectori, & per illum toti congregationi tradidit, vniuit, & perpetuò incorporauit, adstantibus DD. Aurelio de Placentia, Antonio de Glussianis Mediolanensi, Christophoro de Placentia, Petro de Papia, Sebastiano de Placentia, & Gratiabono de Papia; omnibus nostræ congregationis canonicis. rogato de prædictis omnibus instrumento per Corradum de Verano publicum notarium Placentinum die 10. Septembris 1431.

II. POst quam vnionem Canonici nostri per nouem annos in dicto monasterio cum summa temporalium bonorum egestate vixerunt, postea Commendatario vita functo, ab onere pensionis absoluti, cœperunt illius fabricas restituere, & prædia ad culturam redigere: multique iuuenes ingenuę nobilitatis regularem habitum in eo sumentes, magni viri singularis doctrinæ, spectatæque probitatis euaserunt, qui congregationem multipliciter ornauerunt, & auxerunt. Sed & summus Pontifex ob illorum laudabilis vitæ famam anno 1442. monasterium S. Petri de Domodei, sub titulo Prioratus, multis prædijs, & redditibus locupletatum, quod erat vetus regularium canonicorum domicilium, sed Conuentu canonicorum, propter frequentissimas, & ferè quotidianas armatorum excursiones omnino desolatum, ipsi monasteriu S. Augustini cum omnibus illius redditibus, bonis, & iuribus vniuit: Cuius vnionis vigore magna bonorum accessio eidem monasterio facta est: siquidem Prioratus S. Petri antedictus decem, & octo millia perticarum terræ fructiferæ in suis bonis possidet. quorum, & aliorum bonorum accessione, quæ à fidelibus spontè fuerunt oblata, numerus canonicorum auctus, & nouum amplioris formæ monasterium cum Ecclesia pulcherrima exstructum, quæ intra nouam arcem nunc etiam visuntur.

Postmodum Placentina ciuitate sub ditione Pontificis redacta (prius enim fuerat sub imperio Ducum Mediolani) cum Paulus III. illam in Ducatum erexisset, & Aloysio Farnesio concessisset, is de munitione intrà Ciuitatem construenda cū deliberasset, nostrum monasterium occupauit, & canonicos alias sibi sedes quærere coegit, qui fundo intra Ciuitatem, vbi prius monasterium Monalium S. Mariæ de Nazareth, pecunia comparato triginta annorum spatio monasterium S. Augustini, quod nunc extat, cum illius Ecclesia totum à fundamentis excitauerunt, & absoluerunt, quod amplitudine, & pulchritudine nulli saltem ex Italicis concedit. Autor tam magnifici operis, qui primum iecit lapidem, & absoluit, Vener. Pater D. Marcus Antonius de Bagarottis Placentinus, loci Abbas. qui non semel generalem Præfecturam nostræ Congregationis, nec sine magna laude gessit. III.

ECclesia S. Augustini maximis thesauris spiritualibus indulgentiarum est ditata, quam visitantes, omnes indulgentias per Romanos Pontifices concessas, certis diebus Ecclesias S. Mariæ Pacis de Vrbe. S. Petri ad Aram Neapolis, S. Ansani Spoleti, S. Petri de Pado Cremonæ, S. Sebastiani Bugellæ, ac S. Mariæ Nouæ ciuitatis Astensis visitantibus, consequuntur. quam concessionem firmauerunt Pius V anno 1571. & Gregorius XIII. anno 1576. Ostenduntur in eadem Ecclesia insignes aliquot Sanctorum Reliquiæ, Inter quas numeratur caput S. Lazari fratris Mariæ & Marthæ, quem Dominus suscitauit, cum ampulla de sanguine ipsius Lazari Massiliensium Episcopi, & Martyris, quod ex ciuitate Massilia per fratrem Bonifacium Placentinum ordinis D. Augustini canonicum anno Domini 1185. die 27. Augusti Placentiam

translatum, & in Ecclesia S. Matthæi eiusdem Ordinis reconditum, cum alijs Sanctorum Reliquijs, deinde anno 1325. die 11. Maij per D. Ioannem, Priorem S. Matthæi eiusdem Ordinis repertum, sequens scriptura ex eodem loco accepta sic testatur;

In nomine Domini nostri Iesu Christi. Amen. Anno Domini 1325. die 11. Maij. Ego D. Ioannes de Placentia Prior S. Matthæi Placentiæ ordinis S. Augustini C. R. inueni in dicta Ecclesia S. Matthæi prædicti multas Reliquias Sanctorum, vt infra patebit, in ollam terream ruptam, cum vno scripto de Sanctorum nominibus, in præsentia Pagani Cicorelli, & magistri Petri muratoris, & Antonij eius filij. Et post paucos dies sub silentio eas condidi, & reposui eas nocte in præsentia D. Andreæ Malpedis Notarij Placentini, & supradictorum testium in dicta Ecclesia S. Matthæi manu mea propria in Cassettam plumbeam, & hoc ad bonum finem. Et retinui foras octo de dictis Reliquijs, cum vrceolo sanguinis S. Lazari quatriduanarij, Episcopi & Martyris. Et sic inueni scriptum per fratrem Bonifacium Ordinis nostri, qui eas translatauit in parte, & reposuit in dicta Ecclesia, prout infra tenor scripti vlt, quem inueni, & talis est. Copia scripti vel Chronica:

In nomine Domini. Amen. Anno Domini nostri Iesu Christi ab Incarnatione 1185. die 27. Augusti. Ego frater Bonifacius de Placentia Ordinis D. Augustini translataui Reliquias S. Lazari quatriduanarij, Episcopi & fratris Mariæ Magdalenæ, ex parte Massiliæ, cum certis ossibus, & de sanguine eius, & reposui eas in Ecclesia S. Matthæi Placentini, necnon & Reliquias SS. Firmi, & Rustici, & S. Stephani prothomartyris, & de capillis Mariæ Magdalenæ, & de sepulchro Domini, & de velo S. Mariæ Virginis. Item inueni in dicta Ecclesia S. Matthæi prædicti alias Reliquias multas, quas omnes manu mea reposui, & sepeliui eas in ollam terra coctam in dicta Ecclesia S. Matthæi prædicti, vt non tollerentur. Et hoc in præsentia fratris Augustini Astensis, & fratris Gregorij Papiensis, & fratris Victoris Mediolanensis, & D. Nicolai Dulcani, & D. Bartholomæi de Brachiifortibus, & D. Antonij de Maluicinis. omnes testes, & præsentes, & cum promissione, quòd nullus debeat propalare, vbi sint, nec vbi posita fuerunt. & ista sunt nomina Sanctorum:

Caput cum certis membris, & de sanguine S. Lazari quatriduanarij Episcopi, & martyris, fratris Mariæ Magdalenæ, & Marthæ. Reliquia S. Firmi, pars capitis, & Rustici de ossibus eius. Reliquia S. Stephani prothomartyris. Reliquia S. Matthæi Apostoli, & Euangelistæ. Reliquia S. Blasij Episcopi, & martyris. Reliquia S. Georgij martyris. Reliquia S. Gaij martyris. De S. Dionysio Episcopo, & martyre. De S. Christophoro martyre. De S. Bartholomæo Apostolo. De S. Nicolao Episcopo, & Confessore. De S. Benedicto Abbate. De S. Cæcilia Virgine, & martyre. De SS. Hyppolito, & Cassiano. De S. Constatio martyre nodum vnum. De S. Diogenio martyre. De S. Aurelio Episcopo, & Confessore. De S. Iustina Virgine. De SS. Fabiano, & Sebastiano martyribus. De sanctis Cantianeribus. De S. Laurentio martyre. De S. Sixto Pontifice, & martyre. De S. Andrea Apostolo. De S. Matthia Apostolo. De S. Barnaba Apostolo. De S. Augustino Episcopo, & Confessore. De sanctis Iacobo, & Philippo Apostolis. De S. Agatha Virgine, & martyre. De S. Agnete Virgine, & mart. De S. Catharina Virgine, & mart. De capillis S. Mariæ Magdalenæ. De vestimentis Mariæ Virginis, & eius velo. De sepulchro Domini nostri Iesu Christi. De Cruce Domini in vna cruce parua argentea.

De istis nominibus Sanctorum non inueni scriptum separatum de ossibus in ossibus, sed solum de S. Lazaro scilicet caput, & de manibus, membris, & de sanguine eius, necnon & parte capitis S. Firmi, & de capillis Mariæ Magdalenæ, & de sepulchro Domini, & de velo Virginis Mariæ. Ita inueni, & sic agnoui. Cæteras verò non agnoui, nominibus separatis, sed in vnum sunt, & reposui vt supra.

Hæc omnia suprascripta sic inueni, & ita scripsi, & memoriam feci, & sic instrumentum publicum facere feci, per supradictum Dominum Andream Malpedem notarium publicum Placentinum die 25. Maij 1325. de depositione sub silentio etiam me subscripsi, & notaui. Ego D. Ioannes Placentinus Prior S. Matthæi prædicti manu propria, & similiter subscripsi.

Est autem Prioratus S. Matthęi membrũ antiquæ Congregationis S. Crucis Mortariensis, cuius in dictæ Congregationis priuilegijs frequens mentio habetur, qui cum suo capite nostræ Lateranensi vnitus, nunc etiam per Priorem canonicum nostræ Congregationis regi consueuit. Fuerat olim Conuentualis, quantum ex scriptura prænarrata conijcio, quæ præter Priorem, trium canonicorum inibi degentium meminit. nunc autem conuentu caret.

IV. Monasterio S. Petri Casæ Dei nonnulla priuilegia Summi Pontifices indulserunt, ac etiam Serenissimi Duces Mediolani, & Reges Galliarum, quibus monasterium cum personis, & omnibus illius bonis sub immediata protectione Sedis Apostolicæ receptum est, & exemptum ab omni onere solutionum, & exactionum tam pro se, quam pro famulis, & colonis, ac etiam locorum monasterij inquilinis. Sed inter cætera memoratu digna sunt, priuilegium Dominæ Bonæ Mediolani Ducissæ, & Ioannis Galeatij Mariæ Sfortiæ illius filij, datum anno 1477. die 6. Iunij, & aliud eiusdem Ioannis Galeatij, & Ludouici Mariæ illius fratris datum anno 1489. & aliud eorundem datum anno 1496. quibus Abbati, & canonicis S. Augustini conceditur omnimoda iurisdictio in personas existentes in dicto loco Casæ Dei, necnon etiam datium panis, & vini, & carnium, quæ in cauponis inter vtrunque flumen Cherium, & Regium erectis, vel in posterum erigendis vendi contigerit. eademque iurisdictio conceditur in locis Roucreti, Saluaricia, & Roncorum, quæ loca Abbati, & dictis canonicis in feudum sunt concessa, quas omnes, & singulas cõcessiones suo diplomate confirmauit,

& inno-

& innouauit Leo X. anno 1513. Pontificatus sui primo, incipit: *Cum a nobis petitur.* In quo inter cætera confirmat iuxta formam priuilegiorum, quod personæ fictabiles, Massarij, Coloni, Partiarij, Bracientes dicti monasterij, & loci Casæ Dei, & locorum eidem spectantium Placentinæ Diœcesis, sint exempti à iurisdictione Iudicum Ciuitatis, & sui districtus quoad merum & mistũ imperium, & subsint immediatè iurisdictioni prædicti monasterij, & loci Casæ Dei. Idem de feudis S Prothasij, & Roucreti disponit.

Huic monasterio adscribendi complures nostræ Congregationis Patres præcipui, quorum integrum Catalogum ab ijs, qui nunc loco præsunt, sæpius requisitum hactenus habere nõ potui. horum de numero fuerunt D. Raphael Placentinus, qui fuit Rector Generalis, & Prior Lateranensis. D. Theodorus Placentinus, quem Ioannes Philippus Nouarr. lib. 6. cap. 39. inter Beatos numerat. D. Calistus Placentinus, quem hominem doctum, & pium, & inter Italicos Concionatores sui temporis præcipuum vocat Sixtus Senensis in Bibliotheca lib. 4. qui multa literis mandauit, de quibus inferius dicetur. Item D. Gaspar Placentinus vir religiosissimus, sibi austerus, alijs mansuetus, omnibus amabilis, qui obijt circa annum 1590 item D. Dionysius Placentinus, quem cum probabili sanctitatis opinionẽ ex hac vita migrasse, testatus est concursus totius Ianuensis ciuitatis ad illius funus curandum, cui plusquam quinquaginta millia vtriusque sexus virorum, & mulierum interfuerunt, illius pedes, & manus certatim deosculantes, & vestimentorum scissuras accipere volentes. obijt Ianuæ in monasterio S. Theodori anno 1612. item D. Paulus Malchiodus Concionator egregius, qui in præcipuis Italiæ vrbibus in summa frequentia populorum vsque ad senectam, & senium Christi Euangelium prædicauit; erat enim non solum lepidissimus, verum etiam Theologus eruditissimus, & morum vrbanitate iocundissimus. & alij multi forent recensendi, quos omitto, ne fim prolixus.

V. ANno 1432. Generale Capitulum Rauennæ. Rector Generalis idem R. P. D. Galdinus: verum hoc anno tertius Visitator superadditus, videlicet D. Petrus Patauinus, D. Paulus Veronensis, & D. Sanctus Bononiensis, qui nomen Sancti magis virtute promeruit, quam ambitione alius quæsiuerit. hic fuit vnus de antiquis canonicis, qui reformationi gratanter adhæserunt. In hoc Capitulo electus est primus Procurator nomine Congregationis apud Curiam Romanã D. Petrus de Rido Patauinus, occasione oblationis monasterij Lateranensis. Anno 1433. Generale Capitulum ibidem. Rector Generalis R. P. D. Thomas Cremonẽsis. Visitatores D. Orosius Mediolanensis, D. Sanctus Bononiensis, & D. Nicolaus Bononiensis. Hoc anno obijt D. Galdinus Placentinus Rector Generalis, magnus Pater nostræ Congregationis.

Anno 1434. Generale Capit. ibid. Rector Generalis idem D. Thomas Cremonensis. Visitatores D. Leo Mediolanensis, D. Paulus Veronẽsis, & D. Nicolaus Bononien. qui erat de antiquis canonicis S. Ioannis in monte, sed ante illius reformationem nostris Frigdionarijs adhæserat in monast. S. Mariæ Charitatis Venetiarũ. Hoc anno Præpositus S. Agathæ Cremonæ, ac etiam ciues Cremonenses rogauerunt Capit. Generale. d. Ecclesiæ canonicis regularib fere destitutæ regimen accipere, quod Capit. recusauit, rationabilibus ex causis, ex quibus in Capit. proximè præced. recusatũ fuit regimen S. Mariæ de Vado Ferrariæ. Anno 1435. Generale Capit. Ferrariæ. Rector Generalis idem D. Thom. Cremonensis. Visitatores D Paulus Veronensis, D. Orosius Mediolanen & D. Aurelius Placentinus. Hoc anno Eugenius generali Decreto promulgato statuit, ne nostri sine licentia expressa Superiorũ ad alios Ordines transirent, aut etiam ad alia monasteria eiusdẽ Ord. quæ non essent de nostra Congregatione, reuocando facultates nonnullis Prælatis alias à Sede Apost. concessas, dictos canonicos recipiendi sine licentia suorum Superiorum, præsertim Episcopo Recanatensi pro monast. S. Saluatoris Venetiarum. cuius decreti condendi causa extitit, quod Frigdionarij magno tũc desiderio ab Episcopis, & monasteriorum Prælatis, & Vniuersitatibus ad Ecclesias regendas etiam contra voluntatem Rectoris Generalis poscebantur, & recipiebantur vigore facultatum à Pontificibus obtentarum. quod in detrimentum Congregationis grauissimum cedebat: erat enim hæc ad canonicorum numerum, & disciplinæ vigorẽ imminuẽdum, via certissima, dum quisque sub hoc prætextu à suorum Superiorum obedientia, & correctione seipsum subtrahendi, & alios transitum faciendi, patentem ianuam habebat.

ANno 1436. Generale Capitulum Ferrariæ. Rector Generalis R. P D. Nicolaus Bononiensis. Visitatores D. Paulus Veronensis, D. Sanctus Bononiensis, & D. Benedictus Placentinus. Hoc anno Patres nostri monasterium S. Ioannis Viridarianum Patauij reformauerũt. Fuerat olim ordinis S. Benedicti, cum alio monasterio Sanctimonialium eiusdem ordinis, cuius bona deficientibus in eo monialibus, vel ad alia monasteria translatis, cum monasterij bonis fuerunt confusa, cuiusque ruinæ retro Ecclesiam, vbi est hortus in latere Septentrionali, nunc etiam supersunt. Sed & monasterium monachorum progressu temporis monachis destitutum clericis secularibus fuit commendatum. tenebat autem illud in Commendam Antonius Corrarius S. R. E. Cardinalis, qui fuerat Gregorij XII nepos, qui quòd esset vir pius, & in veritate Deum timens, de illo reformando, & disciplina VI. 16 Monast.

mona-

monastica in eodem restituenda sæpius consilium habuit. & primò quidem Ven. Monachos S.Benedicti, qui paulò ante in Cœnobio S. Iustinæ Patauino reformationem insignem fecerant, ad monasterium Viridarianum reformandum vocauit. quod cum renuissent, nonnullos ibi de nostris Frigdionarijs ad diuina officia recitanda, & sacra facienda constituit: quorum conuersatione Ciues Patauini plurimum ædificati, prædictum monasterium cum omnibus illius bonis, & pertinentijs nobis tradi, & perpetuò vniri, supplices à Commendatario petiuerunt: cui gratissimum fuit, à se delectos canonicos, ad illud Cœnobium perpetuò regendum obnixè adeo postulari: ac vt Patauini voti compotes essent, apud Pontificem egit. qui suppresso, & extincto inibi titulo, & Ordine, ac instituto S. Benedicti, canonicorum Augustinianorum Ordinem erexit, & instituit, & canonicis Frigdionarijs perpetuò habendum, & regendum concessit. Patent omnia literis Eugenianis hoc eodem anno sic datis:

Eugenius Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Meditatio cordis nostri assidua inter cætera ad hoc vigilat, & intendit, vt monasteria, & alia loca Religionis titulo insignita, prout illa indigere conspicimus, ad optata prosperitatis lætitiam reducantur: & ne periculosa desolationis detrimenta incurrant, efficacem solicitudinis studium libenter apponimus, ac salubris prouisionis remedium, quantum cum Deo possumus, adhibemus. Cupientes igitur in Prioratu S. Ioannis in Viridaria Paduano, Ordinis S. Benedicti, quem propter incuriam, & malum regimen illum pro tempore obtinentium, Conuentu carentem, ac in ædificijs ruinosum, & pro parte collapsum, diuinoq; cultu penitus destitutum, Ven. frater noster Antonius Episcopus Ostiensis ex concessione, & dispensatione Sedis Apostolicæ in commendam obtinens, in locis magis necessarijs reparauit, & in eius Ecclesia, licet in monasterio S. Iustinæ Paduana dicti Ordinis per illius monachos regularis obseruantia teneatur, tamen de illis, qui in dicto Prioratu residentiam facere vellent, aliquos habere, & illos sub obseruantia degentes eadem dicti ordinis monachos habere non valens, per nonnullos canonicos regulares de Congregatione, siue Societate S. Mariæ de Frisonaria ordinis S. Augustini Lucanensis Diœcesis nuncupatos, sub regulari obseruantia Domino famulanter, fecit in diuinis officijs deseruiri, prout etiam facit de præsenti diuinum cultum ad gloriam, & honorem Omnipotentis Dei, & B. Virginis genitricis restaurari, & restauratum adaugeri, ordinem S. Benedicti huiusmodi, seu alium quemcunque ordinem, ac Prioralem dignitatem in Prioratu prædicto motu proprio, non ad alicuius nobis super hac oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate, & ex certa nostra scientia autoritate Apostolica supprimentes, & extinguentes, ac pro suppressis, & extinctis haberi volentes, eundem Ordinem S. Augustini, & canonicorum huiusmodi ad spiritualem complacentiam dicti Episcopi, ac dilectorũ filiorum populi Paduani, & eorum animarum salutem, qui ad ordinem S. Augustini, & canonicos huiusmodi, propter eorum merita, deuotionem videntur gerere singularem, in Prioratu eodem motu, scientia, & autoritate similibus erigimus, & creamus. Volentes, & autoritate præfata decernentes, Prioratum ipsum per eosdem canonicos in regulari obseruantia fore perpetuò gubernandum. Et vt huiusmodi nostra voluntas fortiori robore validetur, & strictiori vinculo solidetur, Prioratum prædictum, cuius fructus, redditus, & prouentus octingentorum florenorum auri secundum communem æstimationem valorem annuum, vt accepimus, non excedunt, cum omnibus iuribus, & pertinentijs suis monasterio S. Mariæ præfato, & alijs monasterijs, Prioratibus, & locis Societatis, siue Congregationis eiusdem ipsorum fructuum, redditnum, & prouentuum valorem annuum pro expresso habentes, Societati, & Congregationi huiusmodi, scientia, motu, & autoritate prædictis, perpetuò incorporamus, annectimus, & vnimus. Itaque Commendo huiusmodi per cessum, vel decessum dicti Episcopi, vel alio quouis modo cessante, liceat eidem Societati, siue Congregationi corporalem possessionem Prioratus, iuriumq;, & pertinentiarum prædictorum autoritate propria recipere, & perpetuò retinere, Diœcesani loci, vel alterius licentia super hoc minimè requisita. Contradictores per censuram Ecclesiasticam à proposito compescendo. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, necnon statutis, & consuetudinibus monasteriorum, Prioratuum, & Ordinum prædictorum quibuscunque contrarijs, iuramento, confirmatione Apostolica, vel quacunq; firmitate alia roboratis, seu si aliqui super prouisionibus sibi faciendis de Prioratibus huiusmodi specialis, vel alijs beneficijs Ecclesiasticis in illis partibus generales Sedis Apostolicæ, vel Legatorum literas impetrauerint: etiamsi per eas ad inhibitionem, reseruationem, & decretum, vel alias quomodolibet sit processum: quas quidem literas, & processus habitos per eosdem ad præfatum Prioratum volumus non extendi, sed nullum per hoc eis, quoad executionem Prioratuum, vel beneficiorum aliorum præiudicium generari, & quibuslibet alijs priuilegijs, indulgentijs, & literis Apostolicis generalibus, vel specialibus cuiuscunque tenoris existant, per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta effectus eorum impediri valeat quomodolibet, vel differri, de quibus, quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris literis mentio specialis. Per prædicta autem, vel ipsorum aliquod Prioratum prædictum nolumus, nec intendimus dicto monasterio B. Mariæ subijcere, nec subiectum censeri, vel esse: sed ad effectum, quod inibi regularis obseruantia vigeat, & gratum in eo Altissimo reddatur obsequium, per ipsius monasterij canonicos, & Priores annis singulis iuxta ipsius monasterij consuetudinem eligendos, quos de ipsius Prioratus fructibus, redditibus, & prouentibus volumus sustentari, & de illis iuxta Ordinis S. Augustini statuta, & laudabilem monasterij prædicti consuetudinem posse disponere Prioratũ ipsum, eiusq; possessiones, & bona mobilia, & immobilia spiritualiter, & temporaliter regi volumus, & etiã

guber-

gubernari. Volumus autem, quod dicti canonici in Prioratu prædicto in sufficienti numero iuxta ipsius Prioratus facultates personaliter residere, ac diuinum cultum inibi neglectum restaurare, offerendo Deo fructum gratum, & salutarem animabus, ac alias ipsius Prioratus consueta onera supportare, & quæ debentur Cameræ Apostolicæ, singulis viginti annis iura persoluere teneãtur. Volumus insuper, quod per quascunque reuocationes, cassationes, seu annullationes quarumcunque vnionum, incorporationum, annexionum, & appropriationum, de Prioratu prædicto S. Ioannis, seu quibusuis alijs monasterijs, Ecclesijs, siue locis Ecclesiasticis per nos, seu successores nostros Romanos Põtifices, aut eorum aliquẽ, etiam per litteras, seu constitutiones, voluntates, & ordinationes nostras, aut Pontificum eorundem in genere, vel in specie, sub quibuscumque formis verborum, vel expressionibus de cætero faciendis, nullum congregatio canonicorum huiusmodi, quin prædictarum eis concessarum super vnione, incorporatione, appropriatione, & donatione huiusmodi literarum totalem, & plenarium vigor sortiatur effectum, valeat, seu possit præiudiciũ inferri. Sed hæ nostra litera etiã post reuocationes, cassationes, & annullationes prædictas in suo robore permaneant, & permanere debeant perinde in omnibus, & per omnia, ac si quoad has reuocatio, annullatio, & cassatio prædicta nullatenus emanassent, nisi duntaxat ex legitimis, & subsistentibus causis cõtingeret specialiter reuocari, & alias ipsa vnionum, concessionum, appropriationum, & donationum expedita, & expedienda litera huiusmodi in reuocationum, cassationum, & annullationum literis, & constitutionibus, & ordinationibus huiusmodi de verbo ad verbum insererentur, ac in eis particularis, expressa, & specialis de præfato Prioratu S. Ioannis, ac dicta Congregatione mentio contineretur. Et insuper ex nunc irritũ decernimus, & inane, si secus super ijs à quoquam, quauis autoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat, hãc paginam nostræ suppressionis, extinctionis, erectionis, creationis, incorporationis, annexionis, vnionis, voluntatis, & constitutionis infringere, vel ei ausu temerario cõtraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Bononiæ anno Incarnationis Dominicæ 1436. octauo Calend. Septembris, Pontificatus nostri anno sexto.

Licet verò in prædictis literis nulla fiat mentio pensionis eidem Cardinali Commendatario reseruatæ, constat nihilominus ex monasterij documentis authenticis, illum medietatem prouentuum vita durante sibimet retinuisse, quam vsque ad obitũ percepit, qui cõtigit anno 1445. Interim tamen cœperunt nostri monasterium, & Ecclesiam communibus impensis totius Cõgregationis reficere: nam Ecclesia, quæ tota à fundamẽtis per nostros fuit renouata, quinquennio post obitum prædicti Cardinalis est absoluta, vt ex millesimo in Camera maioris fornicis, quam nauem medianam dicimus, notato liquet. Additum exinde claustrum prope Ecclesiam, vbi ante annos quadringentos erat Cupressus alta, & crassa, cuius nunc etiam stipes detruncatus cum radicibus in terra derelinquitur, quòd in antiquis instrumentis dicta Cupressus pro finibus ponatur: cuius rami ab annis circiter quinquaginta propter aëris salubritatem excisi. Aliud verò claustrũ, quod maius dicitur post aliquot annos fertur per D. Alb[illegible] Veronensem loci Priorem exstructum. Cæterum Bibliotheca Viridiana, quæ nũc etiam superest, ante aliquot annos, non solum aulæ magnitudine, & pulchritudine, verum etiam librorũ omnis æui manuscriptorum, & selectorum numero inter cæteras Italicas summo in pretio est habita, licet nunc vel nostrorũ incuria, vel externorum iniuria multipliciter sit diminuta. Meminit illius Sixtus Senẽsis in sua Bibliotheca lib. 2. scribens, ab illa acceptum exemplum epistolæ D. Pauli ad Laodicenses, quod ibi ponit.

DEnique dictum monasterium progressu tẽporis in fabricis, & redditibus adeo est auctum, vt inter prima Collegia nostræ Congregationis numeretur, cui Sixtus IV. anno 1478. tertio nonas Februarij Plebaniam sanctorum Fœlicis, & Fortunati Castri Liminæ, diœcesis Patauinæ, & Clemens VII. Parochialem S. Michaelis loci Vaccarini, diœcesis Vicentinæ, cum illarum bonis, & redditibus donauerunt, quodque Pius V. anno 1566. Abbatiali dignitate decorauit. in quo semper floruit, & per Dei gratiam nunc floret amplissimum Canonicorum Collegium sub regulari obseruantia, literarum studijs, maximè Sacræ Theologiæ, & Canonici iuris incumbentium, qui ex alijs monasterijs studiorum causa, illuc mittuntur: ex quo præcipui nostræ congregationis magistri, ac prædicatores omni tempore prodierunt, præter illos, qui Religionis habitum in illo sumpserũt, ex quibus fuerunt D. Celsus Veronensis. D. Hieronymus Taruisinus, de quibus supra dictum fuit. D. Basilius Hispanus, qui fuit Doctor, & prædicator insignis, & pœnitentiarius in Ecclesia Lateranensi. D. Isaias Estẽsis, corpore paruus, sed mente grandis, & diuinarum Scripturarum notitia conspicuus, qui scripsit Commentarium in Cantica, cuius meminit Sixtus Senẽsis lib. 4 Bibliothecæ, in verbo Esaias Estensis. & alia plura. Obijtque Venetijs Prior Charitatis ann. 1505. D. Seraphinus Patauinus, cuius Epitaphium Matthæus Bossus epist. 47. sic describit: *Seraphinus noster sanctissimus amor, nostraque in Christo delitia, in quo virtutum omnium spes magna lucebat, repentino languore nobis surreptus, vt elapsus ab oculis magis, quam profectus à vita visus mihi equidem sit, in quo quisque nostrum haud paruam iacturam se fecisse arbitrari meritò potest &c.* Serenus quoq; Patauinus vir doctus. & inter Poëtas suorum temporum non postremus, sed in rebus gerendis prudentissimus, qui nomine congregationis in Romana Curia multis annis Procurator VII.

Generalis extitit, præsertim tempore Leonis X. cuius in gratiam optimè se insinuauerat, & pro congregatione multa obtinuit, & tandem Reuelli Episcopus est renunciatus.

Hoc monasterium plures habebat olim villas, & terras, quas iure feudi possidebat, & in quibus iurisdictionem temporalem exercebat, prout ex priuilegio Clementis IV. legitur, quod ad futurorum memoriam, & præsentium notitiam sic reddendum curaui, illud eiusmodi est, videlicet:

Clemens Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filijs Priori monasterij S. Ioannis de Viridario, fuisque fratribus tam præsentibus, quam futuris regulariter professis in præfato monasterio. Religiosam vitam eligentibus, Apostolicum conuenit adesse subsidium, ne fortè cuiuslibet temeritatis incursus, aut eos à proposito reuocet, aut robur, quod absit, sacræ Religionis eneruet. Ea propter dilecti in Domino filij, vestris iustis postulationibus clementer annuimus, & monasterium S. Ioannis in Viridario Paduano. Abbatem perpetuum non habens, sed per Priorem gubernari solitum, in quo diuino estis obsequio mancipati, sub Beati Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti priuilegio communimus. In primis siquidem statuentes, vt Ordo Monasticus, qui secundum Deum, & Beati Benedicti regulam in eodem monasterio institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inuiolabiliter obseruetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium in præsentiarum iustè, ac canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum, vel Principum, oblatione fidelium, seu alijs iustis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis, vestrisq; successoribus, & illibata permaneant, in quibus hæc proprijs duximus exprimenda vocabulis. Locum ipsum, in quo præfatum monasterium situm est, cum omnibus pertinentijs suis. Ecclesiam sancti Viti cum pertinentijs suis, quam habetis in territorio Villæ Liminæ in ciuitate, & campania Paduana decimas, terras, possessiones, domos, sedimina, molendina, prata, & pascua cum omnibus pertinentijs eorundem, decimas, grangias, possessiones, terras, domos, sedimina, molendino, cum aquarum decursibus, pascua, piscationes, prata, & nemora cum pertinentijs suis, quæ in prædicta Villa Limina, & eius territorio obtinetis, nec non vassallos cum feudis, & iurisdictionem temporalem, quos habetis ibidem. decimas, domos, molendina cum aquarum decursibus, terras, possessiones, sedimina, prata, nemora, & pascua, cum pertinentijs eorundem, quæ in Villis Vacarini, Perirols, Tagisedi, & Tremignoni, & ipsarum territorijs habetis cum vasallis, & feudis, & iurisdictione temporali, quos monasterium vestrum in villis ipsis noscitur obtinere. decimas, domos, possessiones, sedimina, terras, prata, nemora, piscationes, oliueta, & pascua cum pertinentijs eorum sita in territorijs villarum, & villis, quæ Cordumeri, Bagnoli, sancti Georgij, Murelli, Teredi, Cambrosi, Saleti, Viuemesse, & Carbonaria, quæ vulgariter nuncupantur vestris. Vassallos cum feudis, possessiones, terras, domos, sedimina, prata, & pascua cum omnibus pertinentijs eorundem, quæ habetis in villa, & territorio Berta Palea. in territorijs Villarum Buconis vici Altisberij, Nugaredi, Feredi rus, & Fontana frigida, decimas, possessiones, terras, vineas, & nemora cum omnibus pertinentijs eorundem. annuos redditus denariorum, frumenti, vini, olei, & quicquid iuris habetis in ciuitate, & Diœcesi Paduana. In Diœcesi Vicentina possessiones, terras, vineas, & nemora, sedimina, & oliueta cum pertinentijs suis, quæ in Villanauti, & eius territorio obtinetis, cum terris, pratis, vineis, nemoribus, vsuagijs, & pascuis, in bosco, & plano, in aquis, & molendinis, in vijs, & semitis, & omnibus alijs libertatibus, & immunitatibus suis. Sanè Noualium vestrorum, quæ proprijs manibus, aut sumptibus colitis, de quibus aliquis hactenus non percepit, siue de vestrorum animalium nutrimentis, nullus à vobis decimas exigere, vel extorquere præsumat. Liceat vobis quoque clericos, vel laicos liberos, & absolutos è seculo fugientes ad conuersionem recipere, & eos absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper, vt nulli fratrum vestrorum post factam in monasterio vestro professionem fas sit sine Prioris sui licentia de eodem loco discedere, nisi arctioris Religionis obtentu: discedentem verò absque communium literarum vestrarum cautione nullus audeat retinere. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis clausis ianuis, exclusis excommunicatis, & interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce diuina officia celebrare, dummodo causam non dederitis interdicto. Chrisma verò, oleum sanctum, consecrationes altarium, seu Basilicarum, ordinationes clericorum, qui ad ordines fuerint promouendi, à Diœcesano suscipietis Episcopo, siquidem Catholicus fuerit, & gratiam, & communionem sacrosanctæ Romanæ sedis habuerit, & si vobis voluerit sine prauitate exhibere. Prohibemus insuper, vt infra fines parochiæ vestræ, si eam habetis, nullus sine assensu Diœcesani Episcopi, & vestro capellam, seu oratorium de nouo construere valeat, saluis priuilegijs Pontificum Romanorum. Adhæc nouas, & indebitas exactiones ab Archiepiscopis, Episcopis, Archidiaconis, seu Decanis, alijsque omnibus Ecclesiasticis, secularibusuè personis à vobis fieri omnino prohibemus. Sepulturam quoque in ipsius loci liberam esse decernimus, vt eorum deuotioni, & extremæ voluntati, qui se illic sepeliri deliberauerint, nisi fortè excommunicati, vel interdicti sint, aut etiam publicè vsurarij, nullus obsistat: salua tamen iustitia illarum Ecclesiarum, à quibus mortuorum corpora assumuntur. Decimas præterea, & possessiones ad ius Ecclesiarum vestrarum spectantes, quæ à laicis detinentur, redimendi, & legitime liberandi de manibus eorum, & ad Ecclesias, ad quas pertinent, reuocandi, libera sit vobis de nostra autoritate facultas. obeunte verò te nunc eiusdem loci Priore, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet surreptionis astutia, seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu, vel eorum maior pars consilij sanioris, si ad eos duntaxat Prioris spectat electio, secundum Deum, & Beati Benedicti regulam prouiderint eligendum. Paci quoque, & tranquillitati vestræ paterna imposterum sollicitudine prouidere volentes, autoritate

Apostolica prohibemus, vt infra clausuras locorum, seu grangiarum vestrarum nullus rapinam, seu furtum facere, ignem apponere, sanguinem fundere, hominem temerè capere, vel interficere, seu violentiam audeat exercere. Præterea omnes libertates, immunitates à prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus monasterio vestro concessas, nec non libertates, & exemptiones secularium exactionum à Regibus, & Principibus, vel alijs fidelibus, etiam rationabiliter vobis indultas, autoritate Apostolica confirmamus, & præsentis scripti priuilegio communimus. Decernimus ergo, vt nulli omnino hominum liceat, præfatum monasterium perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare: sed omnia integra conseruentur eorum, pro quorum gubernatione, ac sustentatione concessa sunt, vsibus omnimodis profutura. Salua sedis Apostolicæ autoritate, & Diœcesani Episcopi canonica iustitia, & in prædictis decimis moderatione Concilij generalis. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica, secularisue persona hanc nostræ Constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentauerit, secundò, tertiòue commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis, honorisque sui careat dignitate, reamque se diuino iudicio de perpetrata iniquitate cognoscat, & à sacratissimo corpore, ac sanguine Dei, & Domini Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ vltioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Iudicem præmia æternæ pacis inueniant. Amen. Datum Viterbij per manum Magistri Michaelis de Tholosa S. R. E. Vicecancellarij. 11. calend. Ianuarij indict. 11. Incarnationis Dominicæ anno 1267. Pontificatus verò D. Clementis Papæ IV. anno 3.

CAPVT DECIMVM NONVM.

De monasterijs S. Bartholomæi Fesulano, & S. Petri de Pado Cremonæ per eosdem canonicos Frigdionarios reformatis.

I.

ANno 1437. Generale Capitulum Rauennæ Rector Generalis R. P. D. Nicolaus Bononiensis. Visitatores D. Sanctus Bononiensis, D. Simon Mediolanensis, & D. Benedictus Placentinus. hoc anno Eugenius IV. indulsit nostræ congregationi, ne nostri canonici ad processiones triduanas cogi possent. Vide priuilegium in libro Indultorum nostræ congregationis fol. 306.

Anno 1438. Capitulum Generale Venetijs in monasterio D. Clementis. Rector Generalis D. Orosius Mediolan. Visitatores ijdem, qui fuerant anno proximè superiori. Hoc anno Nicolaus Picininus cum milite Ducis Mediolanensiũ Romandiolam inuadit, Portuense monasterium occupat, canonicos omnes fugat, & quarto post mense bonis omnibus expoliatum deserit, quare ne malum capitis in membra deriuaret, nostris supplicantibus, Eugenius IV. Prioratus Conuentuales S. Mariæ Charitatis, & S. Bartholomæi Mantuanum, ab eodem Portuensi cœnobio seiungit, datis literis Apostolicis idibus Augusti. Eodem anno idem Eugenius Generale Concilium Ferrariæ cogit, quod sequenti anno Florentiam transfertur.

Anno 1439. Generale Capitulum Ferrariæ. Rector Generalis R. P. D. Nicolaus Bononiensis. Visitatores D. Simon Mediolanensis, & D. Paulus Veronensis, & D. Aurelius Placentinus. In actis huius Capituli sic scriptum inuenitur: *Postea vero die Martij 12. suprascripti mensis deliberatum est per Patres ac fratres in capitulo Generali consistentes, quod monasterium S. Ioannis in Laterano de Roma nobis oblatum per summum Pontificem Dominum Eugenium Papam IV. possit, & debeat acceptari. Immo acceptetur per nos ex obedientia: quoniã constat nobis, hanc eius esse voluntatem, sicut retulerunt nobis D. Benedictus de Placentia, & D. Baptista de Luca missi ad præfatum summum Pontificem, cum redijssent ab eo ad Capitulum,* & infra, *D. Benedictus de Placentia electus est Prior S. Ioannis in Laterano.* Hoc anno Eugenius generalem Synodum Ferrariæ cœptam, ob epidimiam in partibus Ferrariensium debacchantem, Florentiam transfert, vbi cum moraretur, vt erat vir sanctissimus, & regularis institutionis reparator zelantissimus multa virorum, & mulierum cœnobia ferè ad desolationem relaxata restituit, vel ex religiosis eorundem ordinũ, vel ex alijs ordinib. D. Antonino teste in Historia tit. 22. cap. 10. §. 8. ac inter cætera monasteriũ S. Bartholomæi Fesulanum Ordinis S. Benedicti satis nobile, sed partim Prælatorum incuria, partim ob alios sinistros euentus non solum conuẽtu monachorum penitus destitutum: sed ære alieno prægrauatum adeo, vt nulla spes esset amplius illud à creditoribus redimendi, nedum per monachos dicti Ordinis reformandi. quod animaduertens dictus Pontifex, ex proprio illius Abbate consentiente, nostris reformandum cõmisit, reseruata ipsi Abbati pro illius victu annua pensione florenorum octoginta, cum titulo Abbatiali. quæ patent ex literis vnionis eodem anno datis, quarum hic est tenor:

Eugenius Episcopus seruus seruorum Dei ad futuram rei memoriam. Ad Ecclesiarum, & monasteriorum omnium statum salubriter, & prosperè dirigendum paterna solicitudine vigilantes, eorum profectibus libenter intendimus, & vt illa ex eis, quæ deformationis

opprobrio subiacere noscuntur, debita reformationis beneficio gaudeant, grataque in ipsis Deo plantaria surregantur, opem & operam, quantum cum Deo possumus, impendimus efficaces. Dudum siquidem nobis innotuit, prout etiam hodie innotescit, quòd monasterium S. Bartholomæi Ordinis S. Benedicti Fesulana Diœcesis, quod inter alia illarum partium monasteria satis notabile reputatur, causantibus illius Prælatorum incuria, & negligentia, seu potius malo regimine, & alijs diuersis sinistris euentibus, per multa tempora non solum regularis obseruantia, ac conuentu caruit, sed etiam in diuinorum celebratione, & alias in spiritualibus, & temporalibus multiplicia sustinuit, prout etiam hodie in Religionis opprobrium, ac plurimorum perniciosum exemplum, sustinere dignoscitur defectus, damna pariter, & detrimenta. Quodque etiam dilectus filius Hugo præfati monasterij Abbas propter carentiam monachorum, & alia sinistra huiusmodi, ac etiam ex eo, quòd sicut ipse Abbas asserit, præfatum monasterium iamdudum dilecto filio Astorio Nicolai Gerardini grani, ciui Florentino in pluribus, & diuersis pecuniarum summis obligatum remansit, & remanet, commodè, prout verisimiliter præsumitur, circa debitam ipsius monasterij reformationem intendere, & de summis prædictis integram præfato Astorio satisfactionem impendere non potest, propter quæ dictum monasterium, nisi ei de opportuno super hoc prouideatur remedio, ad maiorem succedente tempore desolationem deueniet, & iacturam. Nos igitur deformationem monasterij huiusmodi, de qua non modicam suscipimus displicentiam, vlterius sufferre non valentes, & alias prout ex debito tenemur summi Pontificatus officij nobis ex alto commissi, illius indemnitati, ac statui, quantum cum Deo possumus, salubriter prouidere volentes, nec non sperantes, quòd dilecti filij canonici de congregatione B. Mariæ de Frisonaria, Ordinis
17 Monast. S. Augustini, qui sub illius regulari obseruantia degentes varijs hactenus multiplicarunt, prout in dies multiplicant, virtutum meritis, præfatum monasterium in eisdem spiritualibus, & temporalibus, ad laudem, & gloriam Altissimi, ac Religionis augmentum multipliciter reformare, pluresque ex eis in illo conuentualiter sub huiusmodi obseruantia die, ac nocte diuina continuando officia, permanere, quodque ex eorum vita laudabili, & operibus fructuosis multi partium earundem fideles plures suarum animarum consolationes, & gaudia sentire debeant: ex præmissis, & alijs nobis notis rationabilibus causis monasterium prædictum, cui cura imminet animarum, cum S. Saluatoris Vallisagnæ, nec non eiusdem S. Saluatoris extra muros Praten. dicti Ordinis, Pistoriensis Diœcesis Prioratibus, siue Ecclesijs, etiamsi membra seu manualia, aut de mensa præfati monasterij, vel ab illo dependentia, seu curata, aut habitu conuentuales existant, quorum quidem monasteriorum, ac Prioratuum, seu Ecclesiarum fructus, redditus, & prouentus ducentorum, & quinquaginta florenorum auri de Camera secundum communem æstimationem, vt accepimus, non excedunt, cum eorum, & cuiuslibet ipsorum terris, possessionibus, bonis, censibus, iuribus, & pertinentijs omnibus, & singulis, canonicis præsentibus, & futuris congregationis huiusmodi, per eos, per Priorem, ac iuxta eorum ritus, mores, consuetudines, & statuta, nec non Apostolicas eis concessas literas, & priuilegia tenendum, regendum, & etiam gubernandum, de Apostolicæ potestatis plenitudine, ipsius etiam Hugonis Abbatis ad hoc expresso accedente consensu, de quo nobis etiam per cedulam eius propria manu scriptam plena fides facta extitit, tenore præsentium perpetuò concedimus, donamus, applicamus, incorporamus, & appropriamus: ac in eis nunc in monasterio, & Prioratibus prædictis S. Benedicti prorsus supprimimus, & extinguimus, nec non S. Augustini Ordinem huiusmodi plenariè instituimus, ac etiam omnes, & singulas lites, & causas inter Abbatem prædictum, & dilectos filios Stephanum de Prato presbyterum, & Michaelem de Arrighettis clericum dictæ Pistoriensis Diœcesis, & quoscunque alios tam coniunctim, quam diuisim in Romana Curia, seu extra eam, etiam ex commissionibus nostris, coram quibuscunque Iudicibus super Prioratibus, & Ecclesijs præfatis, vel eorum altero forsan pendentes, harum serie ad nos aduocantes, & penitus extinguentes: nec non literas quascunque per eos, vel alios quoscunque litium, & causarum, ac Prioratuum seu Ecclesiarum huiusmodi, & eorum iurium in præfati Abbatis manibus, seu alias coram notarijs publicis, & fide dignis testibus simul, vel successiuè in dicta Curia, seu extra eam, spontè hactenus forsan factas resignationes, aut cessiones admittentes, omnes, & singulas Stephano, & Michaeli prædictis, vel quibusuis personis cuiuscunque dignitatis, status, ordinis, vel conditionis existant, tam per nos, seu autoritate literarum nostrarum, quam per dictum Abbatem, vel alios quoscunque de Prioratibus, seu Ecclesijs supradictis, aut eorum aliquo etiam hactenus forsan factas collationes, prouisiones, de plenitudine potestatis huiusmodi cassamus, irritamus, & annullamus, ac pro nullis, & infectis haberi decernimus: ac quemlibet ex eis ab ipsis Prioratibus, siue Ecclesijs, & eorum iuribus, si quæ in illis habeant, ex nunc realiter amouemus, ipsis Abbati, Stephano, Michaeli, & alijs personis præfatis super huiusmodi Prioratibus, seu Ecclesijs perpetuum silentium imponendo; ita quod liceat ex nunc congregationi canonicorum huiusmodi per se, vel alium, seu alios corporalem possessionem monasterij, Prioratuum, seu Ecclesiarum, & aliorum concessorum prædictorum autoritate propria liberè apprehendere, & perpetuò retinere, ac huiusmodi eorum fructus, redditus, & prouentus in monasterij, ac congregationis, & Prioratuum prædictorum vsus, & vtilitatem conuertere, & exponere. Diœcesani loci, & cuiuscunque alterius super hoc licentia minime requisita &c. Datum Florentiæ anno Dom. Incar. 1439. tertio idus Februarij, Pontificatus nostri anno 9.

CVi Abbatiæ sic reformatæ idē Pontifex anno 1442. D. Antonino referēte monasteriū II.
S. Mariæ ad Niues, eiectis monialibus, quod minus honestè viuerent, vniuit, quod nunc etiam possidet. Postea magnus Cosmus totū cœnobiū

cum

cum Ecclesia, quæ nunc sunt, à fundamentis excitauit, & perfecit, in quo opere plus sexaginta millia nummum aureorum expendit, excepta Bibliotheca omnis generis librorum refertissima, quæ octo millibus aureorum illi stetit: ex qua libri D. Augustini de Gestis contra Pelagium accepti, qui typis editi nuper prodierunt. Templi frontem, & subsellia, quæ Chorum dicimus, perficiente post Cosmi obitum Laurētio Mediceo, vt Matthæus Bossus epist. 85. ad Laurentium testatur.

In Ecclesia D. Bartholomęi Fesulana Ioannes Mediceus Laurentij filius, qui postea fuit summus Pontifex Leo X. nuncupatus, insignia Cardinalatus à Matthæo Bosso loci Præsule recepit, eodem Matthæo teste in epistola nuncupatoria suorum librorum ad eundem Ioannem Mediceum, necnon in alia epistola 110. ad Archangelum Viecntinum. Conduntur autem in dicta Ecclesia insignes Reliquiæ Sanctorum, videlicet in Ara maxima, quam opere infecto ex varijs pretiosis lapidibus recens faciundam curauit R. P. D. Marcus Antonius Manettus à Massa Corrariæ loci Abbas, corpora Sanctorū Donati Scoti Episcopi Fesularum, Iulij Martyris, & aliorum quinque Martyrum, quorum nomina exciderunt. In Sacello S Romuli primi Episcopi Fesulani, & Martyris à Petro Apostolo designati, quod solum superest ex vetusta Ecclesia, conditū esse corpus eiusdem B. Romuli, est vetus illius Ecclesiæ traditio, quam testantur versus antiquissimi supra Sacelli ianuam excisi. Seruatur in eodem Sacello Saluatoris nostri Crucifixi imago vetustissima in maxima veneratione semper habita, nec non ėtiam puteus sanguine sanctorum Martyrum plenus, quem cum S. Romulo, & post illius martyrium in confessione veræ fidei fuderunt. Legitur autem in antiquis illius Ecclesiæ monimentis, tempore magni Cosmi sublatum lapidem os putei claudentem per R. P. D. Timotheum Veronensem, qui postea fuit Archiepiscopus Ragusinus, & ab ipso magno Cosmo chirothecam per filum in puteum demissam: ac recenti sanguine madefactam retractam: cœlumq; totum momento nubibus tectum, cœptaq; micare fulgura, & audiri tonitrua horribilia, statimq; chirothecam in puteum proiectam, & os putei clausum, & obsignatum; nec vltra reseratum vsque ad tempora Leonis X. qui eum per agrum Florentinum transiens, nec ciuitatem ingredi volens, ad Abbatiam Fesulanam diuertisset, puteum aperiri iussit, ac in eum annulo demisso, illum similiter tinctum recenti sanguine retraxit: quod cernens, annulum in puteum proiecit, & os putei obstrui præcepit, nec amplius vsque in hodiernum diem fuit reseratum.

Abbatia Fesulana tres habet Prioratus sibi subiectos, & annexos videlicet S. Saluatoris Vallis Agnæ in Diœcesi Florētina, S. Saluatoris propè muros Pratenses in Episcopatu Pistoriensi, & S. Petri de Soporio, cum subiecta sibi Ecclesia S. Luciæ in Plebanatu sanctorum Hyppoliti, & Cassiani de Laterina Diœcesis Aretinæ, quem Prioratum instantibus ciuibus Aretinis nostræ congregationi donauit Iulius II. anno 1505. ad effectum erigendi in ea ciuitate collegium canonicorum nostri Ordinis, quod quia non fuit erectum, dictus Prioratus monasterio Fesulano per nostros fuit vnitus. Habet autem annexam curam animarum. Ex monasterio Fesulano prodierunt D. Franciscus de Saluiatis, qui fuit vir inculpatissimus, & disciplinæ canonicæ strenuissimus æmulator, & Abbas dicti monasterij. D. Augustinus de Strozzis, qui fuit vir magni consilij, & nobilitatem generis virtute superauit, Abbatiam Fesulanam dignissimè rexit, postea Hipponensis Episcopus designatus, vt ex monumentis illustrissimæ familiæ Strozziæ manuscriptis accepi: licèt de Episcopatu apud nostros Lateranenses nulla mentio, quod viderim, habeatur.

EOdem anno 1439. datum est nobis Abba- III.
tiale cœnobium S Petri de Pado Cremonæ, 18. *Monast.*
inter omnia dictæ ciuitatis monasteria, tum antiquitate, tum Reliquijs Sanctorum & Priuilegijs Pontificum, & aliorum Principum præcipuum. nam de illius antiquitate supra quingentos, & forsan sexcentos annos constat priuilegio Alexandri II. Abbati monasterij sanctorum Petri, & Pauli concesso, anno sui Pontificatus 10. in quo narrantur illius fundatores, videlicet Ardingus filius Abbiloois, ciuis Cremonensis, & Edina illius vxor, qui statuerunt, vt monasterium cum omnibus ad illud pertinentibus sub B. Petri, & Ecclesiæ Romanæ tutela, & defensione consisteret in perpetuum, vt infra dicetur. Istud monasterium, in quo disciplina monastica per aliquot secula magna cum laude floruerat, tandem ob sinistros euentus, & propter bella diuturna, quæ multas Insubrorum ciuitates attriuerunt, ad eam calamitatem venerat, vt vnus ioco monachus, & Abbas nomine Christophorus resideret, qui videns, se non posse, ob redditouum tenuitatem, prædia creditoribus hypothecata redimere, & cœnobij fabricas labentes reparare, ac illius reformationi intendere, accersitis D. Thoma Cremonensi, qui fuerat Rector Generalis nostræ congregationis, & D. Lamphranco Cremonensi, qui erat apud nostros vir magni nominis, & autoritatis, mentis suæ arcanum illis patefecit, optare se, monasterium cum subiectis Prioratibus, & omnibus illius bonis nostræ congregationi cōncedere, si annuam pensionem florenorum quinquaginta, illius vita durante, persoluerent, & debita, quibus monasterium creditoribus fuerat oppignoratum. Qui illius voluntate perspecta, negotioque in Generalibus Comitijs tractato, & habito consensu ab eodem

Generali Capitulo, eius vice, ac nomine in dictã vnionem sub prædictis conditionibus consensêrunt. obtentæque literæ Apostolicæ ab Eugenio IV. quibus ipsam vnionem admisit, probauit, & ita confirmauit:

Eugenius Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam: Sedis Apostolica prouidentia circumspecta ad ea libenter intendit, per qua Ecclesia, & monasteria omnia prasertim ad Romanam Ecclesiam nullo medio spectantia, desolationis opprobrio subiicientia debita reformationis beneficio gaudeant, ac sublatis ab eis sinistris quibuslibet, grata in illis Deo plantaria subrogentur, nec non eorum Pralatis, ne ob facultatum carentiam incommoda patiantur, de subuentionis auxilio prouidet opportuno. Sanè pro parte dilectorum filiorum vniuersitatis canonicorum de congregatione B. Maria de Frisonaria, ac Christophori Abbatis monasterij sancti Petri de Pado Cremona eidem Ecclesia immediate subiecti S. Augustini, & sancti Benedicti Ordinum nobis nuper exhibita petitio continebat, quòd monasterium pradictum causantibus guerris, & alijs sinistris euentibus, à pluribus annis citra non solum monachis, ac in suis structuris, & adificijs desolatum, & diuino cultu diminutum fore dignoscitur: sed etiam illius possessiones, & bona mobilia, pro eorum maiori parte, alijs pignori data reperiuntur: quodque dictus Abbas prouide considerans, quod ex ipsius monasterij facultatibus, propter earum exiguitatem, possessiones, & bona alienata recuperare, & sicut congrueret, & deceret, circa reparationem, ac reformationem huiusmodi intendere non potest: ac sperans, quod propter vitam laudabilem, & opera fructuosa canonicorum congregationis huiusmodi, qui à multis annis citra sub regulari obseruantia degentes varijs, & diuersis multiplicarunt virtutum meritis, necnon mediantibus suffragijs Christi fidelium, ad ipsos canonicos singularem deuotionem gerentium, recuperatio possessionum, & bonorum, reparatioque adificiorum, nec non reformatio monasterij huiusmodi commodè fieri, ipsumque monasterium plura in spiritualibus, & temporalibus incrementa suscipere debeat. & ex pramissis, & alijs pluribus rationabilibus causis, ad id animum actus suum mouentibus, prafatum monasterium, cui praesse dignoscitur, vniuersitati canonicorum huiusmodi, cum reseruatione, & pactis alijs, & conditionibus inferius annotatis, per sedem Apostolicam perpetuo concedi, & appropriare desiderat. Nos igitur desiderium Abbatis huiusmodi plurimum in Domino commendantes, & alias de deformatione monasterij, ac vita laudabili, & operibus canonicorum huiusmodi certam notitiam habentes: nec non pradicti monasterij statui, prout ex debito Pontificatus tenemur officij, cui disponente Domino prasidemus, prouidere volentes, ipsorum Abbatis, & vniuersitatis canonicorum in hac parte supplicationibus inclinati, monasterium pradictum, cui cura imminet animarum, cuiusq; modernis temporibus octuaginta cum Ecclesijs, membris, possessionibus, bonis, ac alijs iuribus, & pertinentijs suis omnibus vniuersitati, & congregationi canonicorum huiusmodi prasentium, & futurorum per eos alias iuxta earum ritus, mores, consuetudines, & statuta, ac eis concessa priuilegia tenendum, regendum, ac etiam gubernandum, ipsius Abbatis ad hoc expresso accedente consensu, perpetuo concedimus, donamus, applicamus, & appropriamus. nec non Parochialẽ Ecclesiam sancti Saluatoris Cremona, infra cuius Parochia metas, vt ipsi canonici asserunt, quindecim domus habitata non existunt, & cuius quatuor, nec non Parochialis Ecclesia sancti Pauli etiam Cremona, qua membrum dicti monasterij existit, octo florenorum auri de Camera fructus, redditus, & prouentus, secundum communem astimationem valorem annuum non excedunt, monasterio pradicto perpetuo vnimus, annectimus, & incorporamus. Ita quod liceat ex nunc congregationi canonicorum huiusmodi per se vel alium, seu alios corporalem possessionem monasterij, Ecclesiarum, bonorum, membrorum, iuriumque & pertinentiarum pradictarum autoritate propria liberè apprehendere, ipsumque monasterium etiam dicto Abbate in humanis agente, iuxta ritus, mores, consuetudines, statuta, & priuilegia pradicta, & per annualem Priorem regere, & gubernare, ac bona administrare, fructusque redditus, & prouentus huiusmodi in eorum, & dicti monasterij vsus, & vtilitatem conuertere, & exponere. Diœcesani loci, & cuiuscunque alterius super hoc licentia minimè requisita. Et nihilominus super fructibus, redditibus, & prouentibus huiusmodi monasterij pensionem annuam quinquaginta florenorum similium pradicto Abbati, quoad vixerit, aut donec Abbas eiusdem monasterij fuerit, vel Procuratori suo legitimo per congregationem canonicorum eorundem, quorum ad id, & alia infrascripta etiam expressus accedit assensus, persoluendum. ac quandam possessionem decem, vel duodecim in loca Lecha di Stephani nuncupato Cremonensis Diœcesis, nec non medietatem vnius petia terra trium iugerum mensura illarum partium, in clausuris Cremonensibus consistentes, ad dictum monasterium iure spectantes, per prafatum Abbatem ad huiusmodi vitam suam liberè tenenda, regenda, gubernanda, possidenda, & vsufructuanda eidem Abbati, ita quòd illa post eius obitum, seu quando prafatus Abbas ipsius monasterij esse desierit, ad monasterium, & congregationem huiusmodi liberè reuertantur, autoritate pradicta reseruamus, constituimus, ac etiam assignamus &c. Datum Florentia anno Incarnationis Dominica 1439. Octauo calendas Iulij, Pontificatus nostri anno nono.

IV. REbus verò in hunc modum compositis, ante omnia cœperunt canonici bona monasterij oppignorata communibus totius congregationis contributionibus redimere, & prædia, quæ ferè omnia inculta manebant, ad culturam redigere, præsertim quæ ad Ecclesiam Parochialem S. Martini, nunc S. Mariæ Nouæ, loci Aquelongæ nuncupati, spectant. ex quibus tempore vnionis tredecim tantum Ducati per singulos annos percipiebantur, sed monasterio reddita breui tempore diligentia, & labore fratris Andreæ de Burgo sancti Donini Conuersi taliter

melio-

meliorata, vt pro tredecim ducatis trecentos in singulos annos caperent. hic namque fidelis seruus, & prudens ad loci regimen designatus, nemora excidit, agros ad culturam redegit, domos extruxit, colonos conduxit. quem alij postea imitati locum auxerunt adeo, vt nunc pro tredecim ducatis quatuor millia ex illius redditibus annuatim capiamus, additis pulchris domibus in formam monasterij redactis, & propter frequentes armatorum, & prædonum excursiones, mœnibus fossis, & Euripis munitis.

Monasterium quoque vetustum dirutum, & nouum, quod nunc extat, à nostris totum extructum, & conueniens canonicorum numerus in eo constitutus, qui die, noctéque diuinis laudib. insistentes, & optimæ conuersationis odorem effundentes, ciuium oculos, & animos in se conuerterunt: vnde plures primæ nobilitatis adolescentes in eo canonicorum nostræ congregationis habitum sumere voluerunt, qui sanctitate, & eruditione congregationem nostram plurimum decorauerunt. sed & priori Ecclesia diruta, nouam miræ pulchritudinis auro, & picturis exquisitissimis ornatam erexerunt. qua terræ motu dilapsa, quæ nunc cernitur, longe pulchriorem, & augustiorem restituerunt, in qua nihil non auro, & selectis Sanctorum imaginibus tectum, & ornatum inuenitur: vt inter primas illius Prouinciæ sacras ædes meritò ab omnibus habeatur. In qua sequentes Sanctorum Reliquiæ cum summa veneratione seruantur, videlicet corpus B. Mariæ Ægyptiacæ, cum capite B. Zosimi Abbatis, qui sacratissimo Dominici corporis Viatico illam muniuit, priusquam de corporis ergastulo commigraret. Capita S. Fœlicitatis martyris, & septem illius filiorum, & martyrum, quorum die 10. Iulij festum agitur, cum alijs multis in Sacello D. Mariæ Ægyptiacæ nuncupato repositæ.

V. ET quia mundi Saluator apud Marcum so. dixerat: *Nemo est, qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter me, & propter Euangelium, qui non accipiet centies tantum nunc in tempore hoc domos, & fratres, & sorores, aut patrem, aut matrem, & filios, & agros &c.* hinc effectum, vt Patribus nostris in eodem monasterio contemptis seculi vanitatibus, voluptatibus, & diuitijs, in sancta simplicitate, & paupertate spiritus Deo famulantibus, monasterium à multis viris deuotis, & pijs, & in primis à Romanis Põtificibus attributione multorum bonorum temporalium non parum fuerit locupletatum. Nam Eugenius IV. anno 1442. calend. Augusti Præposituram olim conuentualem Ordinis canonicorum regularium suburbanam, S Mariæ Vallis Viridis nuncupatam dicto monasterio cum omnibus illius bonis, & iuribus vniuit. Anno verò 1547. Paulus III. eidem monasterio incorporauit Ecclesiam Parochialem, & Archipresbyteralem S. Iacobi Diœcesis Cremonensis, in qua sunt quatuor canonicatus, cum omnibus illius bonis, & iuribus, & in specie cum facultate Abbati S. Petri concessa conferendi omnes, & singulos canonicatus prædictos, cum onere soluendi monasterio Romano S. Mariæ Pacis ducatos centum quinquaginta auri de Camera per singulos annos in perpetuum, prout constat literis Apostolicis apud S. Petrum eodem anno 4. nonas Iulij confectis. Rursus anno 1562. Pius IV. Ecclesiam Parochialem Causerij Diœcesis Cremonensis, cum omnibus, & singulis eius bonis, & iuribus applicauit. Editæ sunt literæ Apostolicæ apud S. Petrum 4. Calend. Februarij. Item aliam Ecclesiam Parochialem S. Ioannis Baptistæ loci Vichiroli dictæ Diœcesis perp. tuò tradidit, & vniuit anno 1566. die 27. Iulij. Quapropter monasterium S. Petri sex Ecclesias Parochiales habet sibi vnitas, quæ per canonicos nostræ congregationis reguntur, vel per clericos seculares ad nutum Abbatis amouibiles. Prima est ipsa Ecclesia S. Petri, quæ est etiam Parochialis, & habet annexam Ecclesiam suburbanam S. Agnetis, in qua cogente necessitate personis, quæ sunt de Parochia S. Petri extra ciuitatem constitutis Sacramenta ministrari solent. Secunda est Ecclesia S. Pauli intra ciuitatem, quæ est antiquus dicti monasterij Prioratus. manet in ea Prior cum canonico, qui curam animarum exercet, cum altero socio. Tertia S. Mariæ Nouæ alias S. Martini loci Aquelongæ in Episcopatu Bergomensi, in qua similiter degit Vicarius cum Canonico curam animarum exercente, cum altero socio. Quarta S. Ioannis Baptistæ loci Vichizoli, vbi manet Vicarius cum altero canonico exercente curam animarum, & altero socio. Quinta S. Iacobi de Plebe, vbi manet Archipresbyter ex nostris canonicis, & socius eiusdem Ordinis. Sexta S. Michaëlis loci Causerij, vbi manet vnus canonicus

HVic monasterio multa priuilegia fuerunt indulta per Romanos Pontifices. Primum est Alexandri II. datum anno 10. sui Pontificatus incipit: *Quamuis ex consideratione.* meminit fundationis, & fundatorum dicti monasterij, quos dicit, monasterium cum omnibus illius bonis B. Petro, & Romanæ Ecclesiæ sub annuo canone duodecim denariorum Mediolanensium obtulisse. quod propterea sub immediata sedis Apostolicæ protectione recipit, & ab omni iure Episcopali, & aliorum quorumcunque liberat. prohibens quibuscunque monasterium, & illius personas, & bona inuadere, aut alio quouis modo perturbare, ac molestare. VI.

Secundum Gregorij VII. cuius fit mentio in priuilegijs aliorum Pontificum: sed illius authenticum desideratur.

Tertium Paschalis II. datum anno 3. sui Pontificatus incipit: *Apostolica Sedis*. concordat cum priuilegio Cœlestini II. infra adducendo.

Quartum Calisti II. datum ann. 5. sui Pontificatus incipit: *Sicut iniusta poscentibus nullus est &c.* concordat cum priuilegio Cœlestini II.

Quintum Innocentij II. datum anno 1139. incipit: *Suscepti regiminis*. concordat cum eodem priuilegio Cœlestini II.

Sextum Cœlestini II. quod hic sequitur videlicet:

Cœlestinus Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filijs Alberto Abbati monasterij S. Petri apud Cremonam, eiusque fratribus tam præsentibus, quam futuris regulariter substituendis in perpetuum. Suscepti regiminis cura nos admonet, pro Ecclesiarum statu paterna solicitudine cogitare, eosque contra prauorum hominum nequitias optata defensionis suffragio confouere, vt quemadmodum Patres in Dei populo dicimur, ita per Dei gratiam rerum effectibus comprobemur. Quocirca dilecti in Domino filij vestris iustis postulationibus Apostolica benignitate accommodamus assensum, & B. Petri monasterium, in quo diuino mancipati estis obsequio, cum omnibus ad ipsum pertinentibus, ad exemplar prædecessorum nostrorum sanctæ record. Gregorij VII. Paschalis, Calixti, & Innocentij Romanorum Pontificum Apostolicæ sedis priuilegio communimus. statuentes, vt quascunque possessiones, quæcunque bona eadem Ecclesia in præsentiarum iustè, & canonicè possidet, aut in legitimis fidelium donationibus pertinent, quæcunque, etiam in futurum concessione Pontificum, largitione Regum, vel Principum, oblatione fidelium, seu alijs iustis modis poterit adipisci, firma vobis, vestrisque successoribus, & illibata permaneant. In quibus hæc proprijs duximus vocabulis annotanda. Cellam videlicet S. Pauli, capellam S. Mariæ, S. Michaelis, & S. Bassiani, decimas de Aqualonga, & de Castro veteri. Obeunte verò te nunc eiusdem loci abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia, seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu, aut fratrum pars consilij sanioris secundum Dei timorem, & B. Benedicti regulam elegerint. electus autem tantùm à Romano Pontifice consecretur. Chrisma verò, oleum sanctum, consecrationes Altarium, seu Basilicarum, ordinationes monachorum, vel clericorum eidem monasterio pertinentium à Diœcesano accipietis Episcopo. si quidem gratiam, atque communionem Apostolicæ sedis habuerit, eaque gratis, & sine prauitate vobis voluerit exhibere: Alioqui catholicum, quem malueritis, liceat vobis adire Antistitem, & ab eo consecrationem sacram suscipere. De cætero nullus amplius Episcopus in eodem monasterio habeat potestatem nec excommunicandi, & interdicendi, aut Synodum vocandi, sicut à præfatis prædecessoribus nostris noscitur institutum. Sepulturam sanè eiusdem loci liberam omnino esse decernimus, vt eorum deuotioni, & extremæ voluntati quicunque se illic sepeliri deliberauerint, nisi fortè excommunicati sint, nullus obsistat. salua tamen iustitia matricis Ecclesiæ. Ad indicium autem huius à sede Apostolica perceptæ libertatis, duodecim denarios Mediolanensis monetæ nobis, nostrisque successoribus annis singulis persoluetis. Decernimus ergo, vt nulli hominum liceat iam dictum monasterium temerè perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet molestijs fatigare: sed omnia integra conseruentur eorum, pro quorum gubernatione, & sustentatione concessa sunt, vsibus omnimodis profutura. salua in omnibus sanctæ Romanæ Ecclesiæ auctoritate. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica, secularisuè persona hanc nostræ Constitutionis paginā sciens, contra eam temerè venire tentauerit, secundo, tertioué commonita, si non satisfactione congrua emendauerit, potestatis, honorisq; sui dignitate careat, reamque se diuino iudicio de perpetrata iniquitate cognoscat, & à sacratissimo corpore, & sanguine Dei, & Domini Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat: atque in extremo examine districtæ vltioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi: quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum iudicem præmia æterna pacis inueniant. Anno Domini ab Incarnatione 1143. Cœlestini Papæ II. anno 1.

Septimum Alexandri III. datum Præneste 17. calend. August. deest annus, incipit: *Si quando*. cōfirmat præcedentia. Statuit, ministros locorum monasterij Abbati debitam obedientiam præstare, & subiectos esse oportere.

Octauum Lucij III. datum, anno 4. sui Pontificatus, per quod inhærens vestigijs Adriani IV. & Cœlestini II. suorum prædecessorum, declarat capellam sancti Pauli in proprio solo monasterij esse fundatam, cum cimiterio, platea, domibus, & omnibus officinis, & circumstantijs. Et propterea decernit, Abbates in dicta capella habere liberam institutionem, & destitutionem, in monachis presbyteris, & clericis. & conuersis, & personis alijs quibuscunque absque vicinorum, vel aliorum impedimento, seu contradictione. idque sub pœna excommunicationis. præscribit formā monachos in dicta Ecclesia instituendi. Iubet, vt Episcopus officio suo cogat Parochianos, ne monachis per Abbatem sic institutis aliquam inferant iniuriam, siue violentiam. prohibet ne de cætero Episcopus, & illius successores audeant impedire Abbatem, ne dictam Ecclesiam S. Pauli per suos clericos, vel monachos regat. statuit, vt in Parochia S. Pauli nullus Ecclesiam cōstruere possit, sine licentia Abbatis. saluo iure Romanæ Ecclesiæ.

Alia multa priuilegia dicto monasterio fecerunt Ludouicus Rex Francorum XII. & Duces Mediolani, quæ prætermittuntur, ne librum nimis oneremus.

HAbuit autem prędictum monasterium post reformationem per nostros Frigdionarios VII.
factam viros aliquot sanctitate, dignitate, ac etiā eruditione conspicuos, inter quos fuerunt B. Fulgentius, quem Catalogus Episcoporum

Cremonensium inter Beatos sic refert: *Beatus Fulgentius Cremonensis Ordinis canonicorum regularium clarus habetur.* Obijt circa annum 1470. D. Ioannes Iacobus Cremonensis, quē Ioannes Philippus noster in Chronica li. 6. c. 33. virū moribus religiosissimum, ingenio sublimi, ac propemodum diuino præditum, & sapientiæ plenum appellauit. cui cum omnibus muneribus in nostra congregatione non semel functus esset, Deus in omnibus adesse, & benedicere visus est. Obijt anno 1524. quo tempore supremam præfecturam congregationis gerebat. D. Sixtus de Rhenis Cremonensis, S. Concilij Tridentini Prædicator, & Theologus, diuinarum Scripturarum eruditione singularis, postea Episcopus Carinulæ. qui cum gregem sibi commissum aliquot annis optimè rexisset, non sine magna sanctitatis fama ex hoc fragili ergastulo ad cœlestem patriam commigrauit. item D. Matthæus Brumanus serenissimi Ducis Mantuani apud Sedem Apostolicam Orator, primum Nicomediensis, deinde Melphitanus Episcopus. Obijt anno 1596. item Dominus Archangelus de Rubeis Theologus eruditissimus, prout illius Commentaria in quatuor libros Sententiarum nuper edita testantur, à Paulo V Episcopus Carinulæ designatus. Obijt anno 1618.

CAPVT VIGESIMVM.

De alijs quatuor Monasterijs S. Bartholomæi prope Vicentiā, Bartholomæi Pistorij, S. Laurentij in Cæsarea prope Rauennam, & S. Martæ de Calena per eosdem Canonicos Frigdionarios reformatis.

I. ANno 1440. Generale Capitulum Ferrariæ. Rector Generalis R. P. D. Nicolaus Bononiensis, Visitatores D. Clemēs Papiensis, D. Dominicus Florentinus, & D. Martinus Bergomensis. hic apud Papienses pro Beato colitur. Anno 1441. Generale Capitulum ibidem. Rector Generalis idem D. Nicolaus. Visitatores D. Dominicus Florentinus. D. Martinus Bergomensis, & D. Sanctus Bononiensis.

Anno 1442. Generale Capitulū ibidem. Rector Generalis R. P. D. Aurelius Placentin. Visitatores ijdem, excepto primo, pro quo suffectus D. Benedictus de Placentia. hoc autem anno Eugenius IV. pace composita Senas venit, Romam reuersurus, vbi propositi sui memor de Lateranensi Basilica per nostros reformanda literas Apostolicas ad Rectorem Generalem iterū direxit, iubens triginta duos canonicos Romam mitti, qui starent in Palatio Lateranensi, donec ipse Romam reuertens Lateranensem Basilicam ex illis reformaret: quam ob causam in Capitulo Generali electus fuit Prior S. Ioannis Lateranensis idem R. P. D. Aurelius tunc Rector Generalis Congregationis, & cum quatuor socijs Romam missus: sed intra paucos dies omnes ægritudine prægrauati discesserunt. Anno 1443. Generale Capitulum Ferrariæ. Rector Generalis R. P. D. Aurelius Placētinus. Visitatores D. Orosius Mediolanensis, D Benedictus Placentinus, & D. Nicolaus Bononiensis.

Hoc eodem anno monasterium S. Bartholomæi Vicentiæ suburbanum, cum altero S. Mariæ de Pane in sacco, Vicētinæ Diœcesis, per nostros fuit reformatum, concedente R. D. Ermolao Barbaro Patricio Veneto, dicti monasterij commendatario, rogantibus ciuibus, & probante Papa Eugenio per suas literas Apostolicas, in hanc formam datas, videlicet: *S. Bartholomæi monast.*

Eugenius Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Ad Ecclesiarum, & monasteriorum omnium statum salubriter, & prosperè dirigendū, prout ex debito tenemur, summi Pontificatus officij nobis ex alto commissi, paterna solicitudine vigilantes, eorum profectibus libenter intendimus, ac ex eis illa præsertim spiritualium, & temporalium detrimentis subiacentia, ac regulari obseruantia destituta, per nostræ prouidentiæ ministerium debitæ reformationis beneficio gaudeant, quæ vnique in ipsis Deo plantaria sunt ergentur, opem & operam, quantum cum Deo possumus, efficaces impendimus. Exhibita siquidem nobis nuper pro parte dilecti filij Ermolai Episcopi Taruisini petitio continebat, quod licet ipse olim, etiam ante suam ad Ecclesiam Taruisinam per nos factam promotionem, dum monasterium S. Bartholomæi Vicentini in Suburbio per Priorem gubernari solitum ordinis S. Marci de Mantua, in Commendam obtineret, prout obtinet summo desiderio affectaret, quod in monasterio ipso debita obseruantia regularis, quæ illud diu caruisse, & hodie carere dignoscitur, laudabiliter vigeret, nec non in suis structuris, & ædificijs ob illius gubernatorū, qui hactenus fuerunt incuriam, & negligentiam multipliciter desolata, separari, & alias benè, & vtiliter reformari deberet. Et licet quoad horum perfectionem adimplendam diligentiam, & operam possibiles impenderet, tamen tam propter carentiam religiosorum dicti Ordinis S. Marci sub obseruantia prædicta viuere volentium, quam etiā ex eo, quod redditus dicti monasterij vltra supportationē debitam onerum eidem superexistētes, aliȷq; Ecclesiæ fructus et prouentus pro tēpore, ad suū, & ipsius familiæ statū decenter tenendū minimè suppetebant, prout neque hodie suppetunt, desiderium suum huiusmodi

adimplere nequiuit. Et sicut eadē petitio subiungebat, si præfatum monasterium, cui monasterium de Pane in sacco dicti Ordinis Vicentinæ Diœcesis vigore aliarum literarum nostrarum olim vnitum fuit, licet vnio ipsa nondum suum fuerit sortita effectum, dilectis filijs canonicis de congregatione S. Mariæ de Frisonaria Ordinis S. Augustini, qui à multis citra temporibus sub regulari ipsius Ordinis S. Augustini obseruantia, & alias laudabiliter degentes, plura monasteria, & regularia loca reformasse noscuntur, perpetuo concederetur, ex hoc præfatum monasteriū S. Bartholomæi plurima etiā ad laudē Dei, & gloriā diuini nominis, religionisq; propagationē, ac populi deuotionis augmentum in spiritualibus, & temporalibus susciperet incrementa: necnon etiam dilecti filij communitas & ciues Vicentini multiplices suarū animarū consolationes, & gaudia sentire valerent. Quare pro parte electi, & communitatis, & ciuiū, nec nō congregationis præfatorū nobis fuit humiliter supplicatū, vt statui eius lē monasterij S. Bartholomæi in præmissis opportunè prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur religionē, & cultum huiusmodi nostris potissime temporibus vbi locorū vigere, & augeri summis desiderijs affectantes, ac de præmissis ex plurium fide dignorum etiam notabilium, relatu certam notitiam habentes, necnon sperantes, quod ex vita laudabili, & fructuosis operibus congregationis canonicorum huiusmodi dictum monasterium multipliciter reformari, plurimaq; exinde vtilitates, & bona prouenire debeant: Huiusmodi supplicationibus inclinati, monasterium S. Bartholomæi prædictum, cuius trecentorum, & sexaginta cum vnito prædicto, cuius octoginta florenorum auri de Camera fructus, & redditus, & prouentus, secundum communem æstimationem, valorem annuū, vt ipsi canonici asserunt, non excedunt, ac omnibus alijs iuribus & pertinentijs suis congregationi prædictæ, nec non illius præsentibus, & futuris canonicis per eos iuxta ipsorū ritus, mores, statuta, consuetudines, ipsisq; concessa priuilegia tenendum, regendum, ac etiam gubernandū autoritate Apostolica, tenore præsentium, perpetuo concedimus, donamus, incorporamus, appropriamus, ac etiam assignamus, dictum Ordinem S. Marci in eodem penitus supprimentes, ac etiam extinguentes, Ita quod quam primū commendam electo factam huiusmodi per promotionē prædictam, & munus consecrationis eidem electo inpendendum, ac adeptionem possessionem pacificam regiminis, & administrationis bonorum dictæ Taruisinæ Ecclesiæ, seu maioris partis eorum per ipsū electū autoritate nostra faciendum, aut alias per cessum, vel decessum, seu aliam dimissionē præfati electi cessare, & expirare contigerit, & non antea, liceat Rectori pro tēpore existenti huiusmodi congregationis per se, vel alium, seu alios corporalem S. Bartholomæi iurisdictionem, & pertinentias, nec non alias iuxta formam ipsarum aliarum literarū vnitæ prædictis autoritate propria libere apprehendere, ac illorum fructus, redditus, & prouentus præfatos in suos ac canonicorū præsentiū, & futurorum, nec non S. Bartholomæi, & de Pane in sacco, monasteriorum præfatorum, vsus, & vtilitatem perpetuo conuertere, & exponere, Diœcesani loci, & cuiuscunque alterius super hoc licētia minimè requisita. Et nihilominus, Priori & canonicis de congregatione huiusmodi in prædicto monasterio sancti Bartholomæi pro tempore existentibus, vt omnibus, & singulis priuilegijs, libertatibus, exemptionibus, indultis, & gratijs per nos, & præfatā sedem alijs dictæ congregationis monasterijs, Prioratibus, locis, Prioribus, & personis generaliter hactenus concessis, vti valeant pariter & gaudere autoritate Apostolica præfata harum serie de speciali gratia indulgemus. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus, ac priuilegijs, & literis Apostolicis, necnon sancti Bartholomæi, & de Pane in sacco, ac alterius monasterij, siue loci, & Ordinis sancti Marci præfatorum iuramento, confirmatione Apostolica, vel quacunque firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, cæterisque contrarijs quibuscunque. Nulli ergo omnino hominū liceat hāc paginam nostræ donationis, incorporationis, appropriationis, assignationis, suppressionis, extinctionis, & concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud S. Petrū an. incarn. Dom. 1443. Idibus Ianuarij.

QVibus literis expeditis, nostrisq; in corporalem possessionē dictorū monasteriorum missis, totū monasterium cū Ecclesia S. Bartholomæi fuit renouatum: adiuuante in primis viro nobili Domino Belpetro de Nanelmis Patricio Vicentino, & serenissimi Dominij Venetorum Collaterali, qui totam Ecclesiam suis sumptibus à fundamentis excitauit, & alia multa bona monasterio præstitit, cui Deus vicem rependere dignetur. cui monasterio Sixtus Quartus anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo septuagesimo nono Prioratum sanctæ Mariæ Æthyopissæ nuncupatum, tertio circiter milliario à Ciuitate distantē adiunxit, cōfectis literis vnionis eodem anno sub die 5. Aprilis. II.

Fuit autem hoc monasteriū post dictā reformationē multorum bonorū hominum plantariū, ex quibus recensendi, Primus beatus Blasius Vicentinus, qui nostram Ciuitatem, & monasterium Nouariæ suis Reliquijs decorauit, quem tota Ciuitas pro Beato colit & inter Beatos censet Carolus à Basilica Petri Nouariensis Ecclesiæ Presul in sua Nouaria, siue in descriptione Diœcesis Nouariensis. Obijt anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo nonagesimo nono. Secundus Venerabilis Pater Dominus Adeodatus Vicentinus Prædicator eloquentissimus, ad cuius conciones audiendas integræ Ciuitates cateruatim confluebant, qui licet senio confectus, & morbo podagræ, & chiragræ membris omnibus captus, prædicationem vsque ad decrepitam nunquam intermisit, & sua prædicatione multos à seculi naufragio ad portum Religionis traxit. Hic Iesu Christi Saluatoris incunabula, & loca suæ sacratissimæ passionis inuisit cum Ve-

nerabili Patre D. Cambio Bosso Mediolanensi, de quo supra dictum fuit. Tertius Dominus Eleutherius ex nobili familia de Leonicemo vir religiosissimus, & inter Poëtas suorum temporum clarus, vt libri de Passione Domini, de Assumptione B. Virginis, & alij versibus heroicis ab illo exarati testantur, quorum infra Catalogum reddemus. Quartus Dominus Desiderius ex nobili familia de Luscis, siue Luschis, qui scripsit librũ de vita Beatæ Monicæ, & alia quædam, de quo Mathæus Bossus epistola quinquagesima quinta ad eundem ita scribit: *Ad carmen potissimum natura te genuit. in eo quidem poëmatum genere multum, & commoditatis, & facilitatis contulit tibi, quando te peperit mater, affuisse puerperio musas crediderim, labiaque tetigisse. eo & ingenio fratres tui omnes. ipse etiam paucis cum literis genitor poëtat, vt potest.* Quintus Zacharias ex nobili familia de Lilijs Leonis Decimi Pontificis, propter egregias animi dotes, & morum suauitatem familiaris, qui illum Sebastensem Episcopũ creauit, quem Matheus Bossus ætate iam prouectum è seculo ad nostram congregationẽ retraxerat, ipsomet tradente in epistola 112. ad prædictum Zachariam. Hic Dictionarium Geographum, & Cosmographum edidit, quod laudat Petrus Calcedonius in quadam epistola ad Marcum Antonium Sabellicum, vt infra dicemus. Sextus Dominus Cæsar de Calderarijs in Philosophicis, & Theologicis, nec non in sacris literis optimè versatus, qui edidit explanationes perpulchras in psalmum quinquagesimum, & in canticum Beatæ Virginis. Septimus Dominus Gabriel Inchinus, qui scripsit plura volumina sacrorum Concionum. & vt alios multos omittam, quos commemorat Ioannes Philippus noster in Chronica libro sexto cap. vigesimo secundo & vigesimo nono. nostris diebus effulsit in hoc monasterio Venerabilis Pater Dominus Albertus de Altissimis, de quo Reuerendus Pater Frater Camillus Sanctangelus à Colurno in Ecclesia Vicentina Generalis Inquisitor, in approbatione libri de illius vita per Dominum Paulum Æmiliũ Saracenum nostræ congregationis canonicum editi, sic testatur: *Ego frater Camillus de Sancto Angelo à Colurno Ordinis Prædicat. sancti Patris Dominici, sacræ Theologiæ Magister, & ab Apostolica sede Inquisitor Generalis in Ecclesiam Vicentinam specialiter delegatus, visa attestatione R. P. Fr. Spiritι de Mantua Ordinis eiusdem, ac etiam sacræ Theologiæ Magistri, præsens opus editum per Admodum Reuerendum Patrem Dominum Paulum Æmilium Saracenum nobilem Vicentinum Priorem sancti Victoris extra Bononiam, concedo imprimendum, in quo vita, mores, & alia continentur celeberrimi viri D. Alberti de Altissimis ciuis Vicentini, almi Ordinis canonicorum Lateranensium regularium, cuius vita sanctimoniam, simplicitatem, rectitudinem, continentiam, mundi, & vanitatum eius contemptum, propria salutis neglectum, & totalẽ abdicationẽ ab omni seculi, non tantum voluptate, sed etiam solatio summa cum animi mei admiratione conspexeram, dum tanti viri, cæterorumq́; venerabilium canonicorum, & consacerdotum eius amabili consuetudine donatus, aspectu eius pariter, & affatu singulariter oblectarer. Cæcus mihi quidem videbatur Christi seruus iste, & surdus, & mutus in omnibus, & ad omnia, præterquam in obsequium Creatoris sui, sine amore sine desiderio, sine timore, sine gaudio, sine ira nisi in ordine ad summum bonum. Nulla ei vnquam videbatur inesse turbatio mentis, nullus mœror, afflictio nulla. tranquillitas insignis, eximia quies, placida semper facies. eius iucundus aspectus, sermo compositus, breuis locutio, modica verba, sed omni pietate referta. funeri eius cũ assisterẽ, vidi totius Vicentini populi fidelis, & ij copiam ingentẽ tam nobilium, quam popularium personarum, virorum pariter & fœminarum per integrum triduum concurrentium ad exanime corpus videndum. & amplectendum in loculo iacens, cui viuenti locus non fuerat extra monasterium, & qui seculi semper consortium declinauerat in vita, à toto seculo quærebatur in morte. In quorum fidem &c. Datum Vicentiæ in ædibus S. Officij die nona Nouembris anno millesimo sexcentesimo vigesimo, frater Camillus Sanctus Angelus inquisitor antedictus.* Hoc monasterium Abbatiali dignitate decorauit Pius V. anno Incarnationis Dominicæ 1566.

III. zo Monast.

Dicto anno 1443. Eugenius IV. aliud monasterium Abbatiale S. Bartholomæi Ciuitatis Pistoriensis motu proprio nostris canonicis reformandum commisit, prout ex sequentibus ipsius literis apparet. videlicet:

Eugenius Episcopus seruus seruorum Dei ad futuram rei memoriam. Romanus Pontifex, in quo potestatis plenitudo consistit, quique principalem Ecclesiarũ, ac monasteriorum omnium curam gerit, circa ea, quæ ipsorum directionem, & salubrem statum, ac diuinorum cultus augmentum concernunt. prout ei ex debito pastoralis officij diligenter intendit, & quod illa sublatis ab eis sinistris quibuslibet debitæ reformationis beneficio gaudeant, grato, in eo Deo plantata subrogentur, opem, & operam libenter impendit, vt etiam exinde Ecclesiæ, & monasteria ipsa fœlicia in temporalibus, & spiritualibus suscipiant incrementa. Dudum siquidem quondam Bartholomæo Abbate monasterij S. Bartholomæi Pistoriensis Ordinis S. Benedicti regimini ipsius monasterij præsidente, nos cupientes eidem monasterio, cum vacaret, per Apostolicam Sedem prouideri, vtilem, & idoneam præsidere personam, prouisionem dicti monasterij ordinationi, & dispositioni nostræ duximus ea vice specialiter reseruandã. Decernentes ex tunc irritum, & inane, si secus super his à quoquam quauis auctoritate, scienter, vel ignoranter contingeret attentari. Cum itaque postmodum præfatum monasterium per obitum dicti Bartholomæi Abbatis, qui extra Romanam Curiam diem clausit extremum, vacauerit, & vacet ad præsens, & sicut accepimus, monasterium ipsum quamuis in Ecclesiæ ædificijs, ac facultatib. solemne, & notabile, ac in bono loco ciuitatis Pistoriensis situm existat, de memoria hominum regularis obseruantia destitutũ remansit, prout

hodie

hodie etiam remanet, nec vltra quatuor monachos in eo continuò commorantes, quorum duo ætatis legitimæ non existunt, habere noscatur: ac dilectus filius Iulianus Farati alter duorum monachorum minorennium præfatorum se in Abbatem præfati monasterij sic vacantis ab eisdem monachis, licet post, & contra reseruationem, & decretum prædicta, & de facto, nulla etiam super defectu ætatis huiusmodi ad id canonica dispensatione obtenta, electum fuisse prætendat. Nos statui dicti monasterij, de cuius prouisione nullus præter nos hac vice se intromittere potuit, reseruatione, & decreto obsistentibus supradictis, vt illud per nostræ prouisionis ministerium prosperis gratuletur euentibus, ac spiritualium, & temporalium augmentum suscipiat, salubriter prouidere volentes, nec non electionem ipsam, & omnia inde secuta, vtpotè post, & contra reseruationem, & decretum huiusmodi de facto, vt præmittitur, attentata, irrita, prout erant, & inania reputantes; ac attendentes quod dilecti filij canonici de congregatione B. Mariæ de Frisonaria Ordinis S. Augustini à multis antea temporalibus in nunc, bonitate, & virtutibus multiplicati plura, & diuersa monasteria, & loca in partibus Italiæ consistentia, eis canonicè concessa, plurimum reformarunt, & in eis sub arcta, & regulari dicti Ordinis S. Augustini obseruantia viuere noscuntur, quod ex eorum multiplicatis virtutibus, & fructuosis operibus dictum monasterium summoperè reformari, ac exinde ciues pro tempore existentes dictæ ciuitatis multa suarum animarum consolationes, & gaudia, præsertim in Missis, & diuinis audiendis, ac confessionibus faciendis sentire debeant. motu proprio, non ad ipsorum canonicorum, vel alterius pro eis nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate monasterium S. Bartholomæi prædictum, cuius fructus, redditus, & prouentus quadringentorum, & quinquaginta florenorum auri de Camera secundum communem æstimationem, valorem annuum, vt etiam accepimus, non excedunt, siue præmisso, siue alio quouis modo, aut ex alterius cuiuscunque persona, cum omnibus bonis, iuribus, & pertinentiis suis congregationi huiusmodi, ac vniuersis illius canonicis præsentibus, & futuris per eos per Priorem temporaneum ad id per ipsos pro tempore electum, ac alias iuxta ipsorum ritus, mores, statuta, consuetudines, & priuilegia eis concessa perpetuo, salua tamen infrascripta voluntate, tenendum, regendum, ac etiam gubernandum, autoritate Apostolica, ex certa scientia, tenore præsentium, liberè concedimus, assignamus, incorporamus, applicamus, & appropriamus: ita quod liceat ex nunc dilecto filio Rectori dictæ congregationis per se, vel alium, seu alios corporalem possessionem monasterij, possessionum, bonorum, iuriumque, & pertinentiarum prædictorum autoritate propria liberè apprehendere, ac sibi, necnon canonicis præsentibus, & futuris præfatis illam perpetuo retinere, fructusque, redditus, & prouentus prædictos in suos, & eiusdem monasterij vsus, ac vtilitatem conuertere, & exponere, Diœcesani loci, & cuiuscunque alterius super hoc licētia minimè requisita. Quodque etiam dictum monasterium, ac Prior, & canonici de Congregatione huiusmodi, qui in eo pro tempore permanserint, durante concessione prædicta, omnibus, & singulis priuilegijs, exemptionibus, libertatibus, indultis, & gratijs per nos, & per præfatam sedem alijs dictæ Congregationis monasterijs, Prioratibus, & locis, eorumque pro tempore canonicis, & personis hactenus generaliter concessis, vti valeant pariter, & gaudere. Et nihilominus dilecto filio Abbati monasterij B. Mariæ Florentinen. dicti Ordinis S. Benedicti prædicti, & alijs, si qui forsan sint præfati monasterij S. Bartholomæi, monachis, quorum omnium nomina, & cognomina, ac gradus, status, & conditiones præsentibus haberi volumus pro expressis, quòd in monasterio S. Bartholomæi præfato sub habitu regulari canonicorum de Congregatione huiusmodi remanere, seu ad alia sancti Benedicti, aut aliorum quorus ordinum monasteria se transferre valeant, licentiam concedendi, nec non etiam pro pace, quiete, & concordia præfatorum canonicorum, & monachorum, singulis ex quatuor monachis præfatis de bonis, ac fructibus, redditibus monasterij huiusmodi singulas partes, ac annuas portiones, seu pensiones autoritate Apostolica ipsis ad vitam ipsorum, seu ad certa tempora reseruandi, assignandi, & constituendi, ac omnes, & singulas expensas post obitum dicti Abbatis, tam pro eius funeralibus seu exequiis quam pro vestimentis familiarium, & dilectorum suorum, ac vel etiam in prosecutione, & defensione prætensi iuris dicti electi ratificandi, & approbandi, aliaque omnia, & singula desuper necessaria, & opportuna faciendi, & exequendi plenam, & liberam motu, & autoritate prædictis harum serie concedimus facultatem, & etiam potestatem. non obstantibus ordinationibus, & constitutionibus Apostolicis, ac monasteriorum, & Ordinum S. Benedicti, & S. Augustini prædictorum iuramento, confirmatione Apostolica, vel quacunque firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, cæterisq; contrarijs quibuscunque. Præterea cum nostræ intentionis existat, quod in prædicto monasterio obseruantia huiusmodi vigere debeat, volumus quòd si prædicti canonici obseruantiam in monasterio huiusmodi legitimo impedimento cessante, tenere desierint, & nisi legitimè moniti, & requisiti infra competentem eis desuper præfigendum terminum simili impedimento cessante, huiusmodi defectū suppleuerint, ac infra alium similem terminum similibus monitione, & requisitione præcedentibus supplementum huiusmodi non fecerint, prædictum monasterium per monachos ordinis S. Benedicti huiusmodi, vt prius, regatur, & gubernetur, ac regi, & gubernari debeat. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis, assignationis, incorporationis, applicationis, appropriationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Senis anno Incarnationis Dominicæ 1443. decimo tertio calend. Septembr. Pont. nostri ann. 13.

Legi autem in quibusdam Chronicis hanc reformationem suasisse Pontifici R. P. D. Cyprianum Pistoriensem eiusdem Pontificis scriptorē

Apollo-

Apostolicum, Cancellariæ Præsidem, & Abbreuiatorē de Parco maiori. Post quam reformationem semper in eo viguit regularis obseruantia, sicut etiam in præsentiarum viget: quod nouo dormitorio, & claustro cū alijs officinis auctum fuit. Cui etiam Iulius Secundus anno 1504. Prioratum S. Thomæ de sancto Matho nuncupatum Ordinis olim S. Gulielmi cum capella S. Francisci in dicto Prioratu erecta, cum omnibus illius bonis, & iuribus vniuit, datis literis apud S. Petrū 4 idus Octobris.

IV. ANno 1444 habita est congregatio Generalis Ferrariæ, in qua renunciatus fuit Rector Generalis R.P.D. Aurelius de Placentia. Visitatores D. Benedictus Placentinus, D. Dominicus Florentinus, & D. Martinus Bergomensis. Eodem quoque anno ad tollendam controuersiam inter nostram congregationem ex vna, & fratrem Thomā de Bagnacauallo monasterij S. Laurentij in Cæsarea foris Rauennam excitatam super vnione monasterij S. Iacobi Celleuolanæ nostræ congregationi facta, quod monasterium dictus Prior ad monasterium S. Laurentij spectare volebat, vtpote caput suæ congregationis, prædictum monasterium S. Laurentij nostræ congregationi perpetuo incorporauit, & vniuit, licet vnio non ante annum 1447. suum integrum effectum fuerit sortita, quo anno Nicolaus Quintus nouis eam literis Apostolicis 17. calend. Aprilis emanatis firmauit. De hoc monasterio nonnulla diximus libro superiori cap. 21. & 54. cuius ante annum quadringentesimum mentio habetur, ex Hieronymo Rubeo in Historia Rauennatensi lib. 2. sub anno 396. Tenuerant illud monachi D. Benedicti: sed disciplina monastica penitus collapsa, cum spes non esset amplius illam per monachos dicti Ordinis restaurandi, ann. 1268. Philippus Rauennatum Archiepiscopus Priori, & canonicis S. Iacobi Celleuolanæ Comacliensis Diœcesis magna sanctitatis fama pollentibus reformandum tradidit: qui vsque ad ann. 1444. siue ad 1447. illud tenuerunt, postmodum nostræ cōgregationi additū, in quo conuentus canonicorum sub regimine Prioris mansit vsque ad annū millesimū quingentesimū quinquagesimū tertiū, quo, prætextu muniendæ ciuitatis, quod mœnib. nimis propinquū videretur, Iulius III. solo æquari iubet, lapidibus, & lignis in vsum nouæ fabricæ S. Mariæ in Portu, quę tunc construebatur, indulto etiam Apostolico intra vrbē comportatis: exceptis templi columnis, quas Laurentius Honorij Imperatoris Cubicularius pretiosissimas, ad illud exornandum, ex Græcia comportari fecerat, quas Cardinalis Rauennæ tunc Legatus abstulit, & Romā misit. Bona monasterij canonicis Portuensibus cesserunt, qui sacellum intra Ecclesiam satis nobile S. Laurentio in Cæsarea nuncupatum erexerunt. De hoc monasterio plura Hieronymus Rubeus in Historia lib. 2. loco proximè allegato.

a 1 Monast.

ANno millesimo quadringentesimo quadragesimo-quinto Generale Capitulum Ferrariæ. Rector Generalis Reuerendus Pater Dominus Simon Mediolanensis. Visitatores Dominus Orosius Mediolanensis, Dominicus Florentinus, & Dominus Martinus Bergomensis. In cuius Capituli actis sic scriptum reperio: *Item ordinatū est, & plenißimè definitum, quod monasteriū sancti Florentij de Perusio pluries propositum Congregationi nostra nullatenus acceptetur, cum omnino inutile sit instituto nostro.* Hoc anno Eugenius nobilem Abbatiam S. Mariæ de Calena propè Ciuitatem Vestanam, Diœcesis tamen Sipontinæ, olim membrum Abbatiæ Tremitanæ, sed ante plures annos dismembratam, monasterio Tremitano reddidit, & nostræ congregationi vniuit, datis literis vnionis apud S. Petrum 5. Nonas Martij. De cuius Abbatiæ dignitate, & antiquitate constat satis ex pluribus priuilegijs Romanorū Pontificum, & Regum vtriusque Siciliæ tū monasterio Tremitano, tum etiam ipsi Abbatiæ Calenatensi specialiter concessis: nam illius mentio habetur in priuilegio Nicolai II. Abbati Tremitano, & illius successoribus facto, & consequenter in alijs priuilegijs eidem monasterio Tremitano concessis. Extant etiam priuilegia summorum Pontificum Eugenij III. Abbati S. Mariæ de Calena, eiusque fratribus tam præsentibus, quam futuris regularem vitam professis in perpetuum, quod incipit: *Effectum.* Datum anno. 1152. pontificatus sui anno octauo, per quod declarat, monasterium S. Mariæ de Calena immediatè spectare ad ius, & proprietatem Sanct. Rom. Ecclesię quod suscipit sub protectione Sedis Apostolicæ, confirmans bona adepta, & in posterū adipiscenda, quæ numerat. Decernit, Abbatem ibidem canonicè electum à Romano Pontifice debere benedici, non ab Archiepiscopo Sipontino, qui volebat Ecclesiam Calenatensem Sipontinæ subiectam esse, quod nulla ratione probabat: Electionē verò dicti Abbatis ad monasterij Capitulum spectare. V.

a 2 Monast.

Item priuilegium Anastasij III. datum pontificatus illius anno primo.

Item Alexandri III. datum anno 1167. Pontificatus sui octauo.

Item Cœlestini III. datum anno 1193.

Item Innocētij III. datum anno 1208. quī prædictum Eugenij III priuilegium confirmant.

Legitur etiam donatio facta per Leonē Episcopum Sipontinum cum consensu totius Cleri monasterio Tremitano de prædicta Ecclesia S. Mariæ de Calena, Imperij Basilij, & Constantini anno 33. mense Iulij, Indictione sexta, qui fuit annus humanæ salutis 1008. in qua donatione ipsa Ecclesia Calenatensis liberatur ab omni seruitio præstando Ecclesiæ Sipontinæ.

Item priuilegium amplissimum Rogerij Primi Regis vtriusque Siciliæ factum prædicto mona-

nasterio anno 1135. Indictione 12. quod à Gulielmo, item à Will. Siciliæ Regibus fuit confirmatum anno 1176. & ab alijs Regibus. per quod multa ei conceduntur, ac specialiter, vt nullus, præter Romanum Pontificem, aliquid ab eo, vel ex eius bonis exigere possit. numerat bona tunc per monasterium possessa. concedit, vt Abbas, & monachi habeant potestatem conferendi honores, & publica officia Vasallis in terris, & villis monasterio subiectis. Constat ex eodem priuilegio, totum territorium castri Pescharij, nunc vulgò Peschaci, exceptis portu, & arce, ad monasterium spectauisse: & sic consequenter multa illius bona, & iura fuisse à laicis occupata: nam progressu temporis dictum Cœnobium non solum multis bonis temporalibus, & iuribus fuit violenter spoliatum, sed ad tantam desolationem redactum, vt nullus amplius ibi monachus maneret, cum Eugenius IV. illud Tremitano Cœnobio restituit, & vniuit. Quod postea Sixtus V. iterum separauit, & in Abbatiam Conuentualem erexit. quam separationem, & erectionem Clemens VIII. anno 1594. confirmauit, & probauit per literas Apostolicas, quæ sunt Romæ in monasterio Pacis: licèt pauci canonici propter intolerabilem aëris intemperiē incolere illud possint. Abbas, & canonici dicti monasterij temporalem iurisdictionem exercent in pago, qui Silcenuncupatur. Iurisdictionis ambitus quatuor, & viginti milliaribus Italicis continetur. Hoc eodem anno propositum fuit in Capitulo Generali, an Abbatia S. Columbani ciuitatis Bobij, quæ sæpius nostræ Congregationi fuerat oblata, deberet acceptari, & resolutum, quod posset acceptari sub certis conditionibus, propter quas vnio forsan effectum suum non est assecuta.

CAPVT VIGESIMVM PRIMVM.

De Lateranensi Basilica, & Congregatione per Eugenium IV. Ex Canonicis Frigdionarys reformata, & restituta.

I. Nnos iam circiter quinquagesimus supra centesimum agebatur, postea quam Bonifacius VIII. Lateranēsem Basilicam, exactis Regularibus canonicis originarijs seculares substituerat, communibus monasterij bonis in particulares præbendas singulis canonicis distributis. cum ecce Beatissimus Pontifex Eugenius illius statum recogitās & diuinum cultum in illa neglectum, vtpote Sacerdotibus, & Clericis destitutam, & consequenter populorum ad illam accedentium deuotionem satis frigescentem animaduertens, ad primæuum statum reducere, & terminos antiquos Patrum per Bonifacium (vt illius verbis vtar) translatos restituere decreuit. Quod qualiter gestum sit ex actis Capitularibus Congregationis, & etiam ab autore Sinchrono, qui omnium ferè gestorum testis oculatus, & præsentaneus, & Lateranensis Basilicæ Prior extitit, Aurelius Placentinus sæpe in hoc libro nominatus, fideliter acceptum hic reddendum curabo. Hic namque Beatus Pontifex cum adhuc Cardinalis existeret, in Ecclesia B. Pauli sibi commendata monasticum institutum, exactis monachis Cluniacensibus, per Cassinenses paulò antea Pataauij in æde S. Iustinæ reformatos, & sanctitatis fama celebres annuente Martino V. reparauerat, & ad pristinum vigorem, ac splendorem reddiderat. Quam ob causam videns suum desiderium optimè adimpletum, & monachos per illum constitutos cum summa totius Vrbis ædificatione diebus, & noctibus diuinas laudes in ea persoluentes, & in summa districtione vitæ monasticæ degentes, exultabat vberius, & dictam Ecclesiam, & alias frequenter visitabat. Quadam autem die Lateranensem Basilicam ingressus, videns illam ornamentis spoliatam, ministris viduatam, & cultum diuinum prope neglectum, firmiter statuit, si Deus illi vires tribuisset, prædictam Basilicam ex canonicis regularibus, sicut fuerat antiquitus, reformare. quod consilium illius animo tam firmiter adhæsit, vt Pontifex renunciatus canonicos ex Frigdionarijs accersiri faceret, quibus suæ mentis arcanum de dicta Ecclesia per illos reformanda patefecit: quanquam ob causas superius narratas res illi minus ad votum successisset: nam seditione Populi Romani contra Eugenium exorta, per flumen ad Ostia Tyberina, & inde Pisas traijcere coactus fuit. Postea Florentiam abijt, vbi per aliquod temporis spatium est commoratus. inde Bononiam, & Ferrariam profectus, iterum Florentiam est reuersus, vbi Generalem octauam Synodum absoluit, præsentibus Imperatore, & Patriarcha Constantinopolitanis. Tandem anno 1442. inter Italiæ Principes pace composita, prius quam ad Vrbē reuerteretur, Patribus nostris in Capitulo Generali Ferrariæ congregatis, canonicos triginta duos ad Lateranensem Ecclesiam reformandam Romam mittere præcepit, qui dicto parentes R. P. D. Aurelium Placentinum tunc Rectorem Generalem cum quatuor socijs, videlicet D. Philippo Vtinensi, & D. Gulielmo Alemanno, & D. Syluestro Alemanno, & D. Ioanne Ferrariensi, & Fr. Nicolao Conuerso ad Vrbem destinauerunt. qui Romam venientes in palatio Lateranensi commorantes, dū

13. Monast.

monasterij fabricam disponunt, intra paucos dies omnes ægritudine corripiuntur, ac ex illa D Philippo de Vtino sublato, reliqui ad alia congregationis monasteria reuertuntur. Quod Eugenius resciens, & in suo proposito persistens, anno sequenti, dum Senis moratur, ad Vrbem reuersurus, ad Generale Capitulum alias literas dirigit iubens, triginta canonicos cum Priore Romam destinari, qui D. Benedictum de Placentia, qui etiam erat Visitator in Priorem electum cum triginta canonicis Romam miserunt, quos Pontifex in eodem palatio Lateranensi recipi, donec monasterium absolueretur, & suis impensis necessaria illis ministrari præcepetat, deputato eisdem S. Syluestri sacello, quod erat apud Sancta Sanctorum, vt in eo missas, officiaque diuina pro interim celebrarent. Id animaduertentes canonici seculares, qui tunc Lateranensem Saluatoris Basilicam tenebant, numero duodecim, compertaque Pontificis voluntate illos eijciendi, & loco illorum regulares canonicos ponendi, festo die sanctissimæ Eucharistiæ, quo magnus rusticorum ad Vrbem est concursus, manu valida virorum agrestium, & plebeiorum agglomerata, nostros in palatio Lateranensi commorantes, & nihil tale suspicantes, post mensam inter gratiarum actiones adoriuntur, & fractis ianuis quosdam per fenestras fugere compellunt, alijs captis, & malè habitis, totam illorum supellectilem, cum libris diripientes, quos superuenientes Conseruatores Populi Romani de manibus illorum eripuerunt, & ad palatium S. Petri deduxerunt. His Eugenio Senis adhuc moranti renũciatis, grauiter accepit, & Romam reuersus in Conspiratores animaduertit. Quod verò scribit Platina in Eugenio, Pontificem, vt omnia pacata inueniret, Aloysium Patauinum S. Laurentij in Damaso presbyterum Cardinalem præmisisse, qui & canonicos regulares pulsis secularibus in Ecclesiam Lateranensem remisit: pulsi enim à presbyteris secularibus fuerant, dum contenditur, vtri Christi corpus ferrent in celebritate eiusdem, dum Litaniæ fiunt, ac supplicationes, puto errorem esse, & quæ Sede Pontificis per obitum Pauli II. vacante contigerunt, Platinam in Eugenij Pontificatum retulisse. nam quomodo canonici regulares cum secularibus contendere poterant, vtri Christi corpus ferrent in celebritate eiusdem, qui nondum ad Lateranensem Basilicam fuerant admissi, nec aliquod ius in dicta Basilica sibi quæsierant. Sed nec illud verum, Aloysium Cardinalem ante Pontificis aduentum canonicos regulares in eadem Basilica eiectis secularibus reposuisse: nam nostri ad sua monasteria protinus repedauerunt.

II. CÆterum dicto anno 1443. Eugenius sub finem Septembris Romam veniens, tertiò nostris iubet, vt Priorem cum alijs triginta canonicis quantocyus ad Vrbem mittant, quo illi nuncio accepto plurimum sunt animis consternati: putabant enim Pontificem ob difficultates iam compertas animum vel despondisse, vel saltem auertisse. ne tamen contumaces haberentur, in Generalibus Comitijs anni sequentis, qui fuit 1444. sic ab illis deliberatum lego. *Item deliberatum est, vt pro debito nostræ obedientiæ voluntati, & exhortationi Sanctiss.mi Patris, & Domini Nostri Eugenij Papæ Quarti, qui vult, quod iterum reuertamur Romam ad monasterium sancti Ioannis in Laterano in præsenti mittantur quatuor Sacerdotes, & duo Conuersi ad necessaria preparanda, deinde tempore opportuno mittantur reliqui.* Pro cuius decreti obseruantia D. Nicolaum Bononiensem Priorem Lateranensem eligunt, designatis alijs triginta canonicis ad iter paratis. sed ipsum Priorem cum duobus tantum Fratribus cum literis excusatorijs ad Pontificem mittunt, cum omni summissione suam ipsorum impotentiam ad tam graue onus subeundum ostendentes, & à proposito desistere plurimum obsecrantes. quod audiens, contra illos excanduit, nec per triginta dies ad suam audientiam amplius admisit. Verum officijs Venerabilium Patrum D. Arsenij, & D. Cypriani monachorum sanctæ Iustinæ, ac D. Matthæi canonici sancti Georgij in Alega, qui erant Pontificis cubicularij, tandem placatus, quippe qui bona de nostris locuti sunt, significantes Conuentum canonicorum in Generali Capitulo iam designatum: sed timuisse illos, periculo tam manifesto seipsos exponere, Dominum Nicolaum Priorem, & socios accersiri fecit, sciscitatusque, num Generale Capitulum Conuentum Romam mittendum ordinasset, ita factum reperit. Interim canonici seculares Laterani commorantes hoc audito, cum amicis Populum contra Pontificem erigere nituntur, asserentes, illum Romanos ab Ecclesia velle eijcere, vt forenses introducat ad asportandum capita Sanctorum Apostolorum. Quos Pontifex benignè satis allocutus, cum nec promissis, nec blandirijs flectere posset, tandem conuocato Consistorio Cardinalium propositum mentis suæ de Lateranensi Basilica per canonicos nostræ congregationis reformanda patefecit, quibusdam contradicentibus. Sed maior pars Consilium Pontificis probauit: quam ob causam expeditæ fuerunt literæ Apostolicæ, quibus munus visitandi canonicos seculares duobus S. R. E. Cardinalibus fuit demandatum, ij fuerunt D. Thomas Episcopus Bononiensis, qui postea fuit Summus Pontifex Nicolaus V. & D. Petrus Barbo Venetus tituli S. Marci, qui postea fuit Pontifex, & Paulus II. nuncupatus, qui dictos canonicos visitantes, cum omni priuatione dignos inuenissent, illi per Pontificem vocati, sponte in eius manibus suos canonicatus resignauerunt.

HIs peractis, Pontifex de consilio, & voluntate Cardinalium literas Apostolicas edidit in forma Bullarũ, quibus Lateranensem Basilicã cũ omnibus canonicatibus, beneficijs, capellis, bonis, & iuribus spiritualibus, & temporalibus canonicis regularibus nostræ cõgregationis perpetuo regendam tradidit, iuxta mores, & laudabiles consuetudines eiusdem congregationis, & omnes canonicos nostræ congregationis creauit canonicos eiusdem Basilicæ Lateranẽsis, & ab illa canonicos Lateranenses deinceps vocari præcepit Datæ sunt literæ Apostolicæ 4. Idus Ianuarij anno 1445. quæ in libro Indultorum nostræ congregationis legi possunt, quibus expeditis, missoque pro Conuentu canonicorum illos in possessionem dictæ Basilicæ corporalem misit. Primusque Prior, qui possessionem corporalem apprehendit fuit D. Benedictus de Placentia an. 1445. electus; nam D. Nicolaus eo anno electus Episcopus Bononiensis, obijt Lucæ in æde S. Frigdiani.

Rursus anno sequenti aliam Bullam condidit, quà nostros canonicos Frigdionarios ex compluribus authenticis documentis, & priuilegijs à se visis, de veris antiquis, & originarijs canonicis Lateranensibus existere declarauit. & propterea nostram congregationem non amplius S. Mariæ de Frisonaria, sed Saluatoris Lateranensis perpetuis futuris temporibus appellari præcepit. quod ne quis per instantiam, & contra veritatem scribere suspicetur, præterquam quod inferius data opera monstrabitur, eiusdem Pontificis priuilegium hoc loco inserere opportunum iudicaui. quod eiusmodi est, videlicet:

Eugenius Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Cum ad sacratissimam venerandam Lateranensem Basilicam dirigimus oculos mentis nostræ, & inter innumeras curas pro commissi nobis Christiani populi salute desuper imminentes, nos ad contemplandam diuina, & admirabilis Ecclesiæ sanctitatem, celebritatem, & eminentiam religiosa meditatione conuertimus, tanta profecto sacri loci veneratione, & deuotione mouemur, ac deducimur, tanta in Deum exultatione perfundimur, & ad ineffabilia sacramenta, & cantarum virtutum admiratione diuinorum mysteriorum stupore afficimur, vt nullum Deo nostro acceptabilius holocaustum, & sanctis Pontificibus ministerium dignius Saluatori mundi credamus afferre, quam cæleste in terris habitaculum, locum sanctuarij, Ecclesiarum omnium clarissimum lumen, & speculum singulare, quod totus orbis miratur, & prædicat, studiosius exornare, colere, omni cura, & pietate decorare, honoris titulis singulariter sublimare, ac vt in ea maiestas Altissimi diebus, ac noctib. puris mentibus, & deuotis obsequijs collaudetur, ac spirituali & temporali ornatu præclarè refulgeat, indefessam diligentiam adhibere: & quidquid virtutum Domino largiente donatur, in illius venerationem consumere. Recolimus namque gloriosam huius sanctæ Basilicæ constructionẽ, quando a Christianissimo inclytæ recordationis Constantino Augusto in honorem Saluatoris nostri mira pulchritudinis extructam, ac fundatam, & suis opibus, ac priuilegijs ditatam legimus, postquam per beatæ memoriæ Syluestrum Papam (sicut per sanctos Apostolos Domino reuelante cognouit) renatus fuerat fonte baptismatis, ex quo Constantiniana extitit appellata, in mentem venit sacrati temporis grande priuilegium ante omnes Christianæ fidei, & orthodoxæ Religionis Ecclesias; & postquã brachio Domini exercituũ ex alto, & de persecutorib. parta victoria, eo loco primũ in sublime se erexit vocabulum Christianum, & in sanctis altaribus latantibus populis splendens vexillum Crucis effulsit. Et profectò non immeritò ex illius temporis memoria, & salutari infusione lætitia in Ecclesiis victorijs, & tranquillitate gloriantibus deuotis, lacrymæ nobis per ora distillant, & corporis, & spiritus lætitia in suaui gaudio cor nostrum, & caro nostra exultant in Deum viuum. ponimus ante oculos Saluatoris nostri nomen in eo loco primum publicè veneratum, cuius gloriæ sacra Basilica extitit dedicata, quoniã virtutũ Domino diuinitus operante liberè datũ est, Catholicas Ecclesias construi, quod Imperialis iussio inhibuerat. inspicimus diuinum locum apud sacrum Patriarchium nostrum, & celeberrimum Laterani palatium, vbi & Orbis Princeps. & ingis sanctorum Pontificum columnarum Christi successio habitauit, quo ex loco fides orthodoxa, & Christiana dignitatis veritas à sanctis Pontificibus veris Spiritus sancti organis toto orbe personuit; quæ in hoc extitit fundata principio, ac solidissimo, & sublimi fundamento. Contemplamur mirabilia opera Dei, & sanctificatum miraculis locum, quẽ sanctus Syluester Christi sacerdos nouo sanctificationis, & chrismationis oleo ante omnes Ecclesias diuino nomini dedicauit, quando imago Saluatoris nostri cunctis cernentibus visibiliter legitur apparuisse. quam deinde sacram Basilicam beatissimum Pontificem Gregorium multa operositate, & diligentia reformasse & sacratis manibus consecrasse, traditum est. In mentem subit, quot martyres quot Pontifices, quot Sancti Dei, quot Christiani Principes sacrũ locum casta mentis intentione coluerint, quantos locus ipse genuerit, & non indignè: quanto Ecclesiæ Dei locis alijs præstantiores existunt, tanto hæc Sacrosancta Ecclesia illis omnibus est sublimior, & quidquid est in alijs sanctitatis, refertur ad caput, ad cuius dignitatem, & merita parum putamus omne, quod dicitur. Cernimus fidelium populorum ad hunc locum superna illustratione concursum, & ingentem charitatis & deuotionis ardorem, quo de toto Orbe conueniunt, & locum celebrant innumera Christianorum turba. Sola illius fama cognitum, & venerabilẽ sanctitate, & puritate fidei, & Religione Christiana se ferè minus religionis habere existimant, nisi Saluatorem mundi in illa adorassẽt loco, vbi primũ glorificatum eius nomẽ. & Sac. Cathol. Religio extitit exaltata: & vnde cooperãte Domino ad eorũ peruenit auditũ, vbi Dei & Christi Ecclesia nata est & adulta, martyrijs coronata. & per Religiosissimos Principes diuina clementia, potentia, & diuitijs maior effecta. & vbi Romanum Imperium sub iugo Christi ob-

actum

actum est, in eo sacratissimo orbis loco Apostolorum capita nunc cum Christo regnantium venerabiliter requiescunt: vbi sanctitatis, & religionis est caput, vbi Saluator in Apostolis mirabilis prædicatur, quorum alteri cælorum claues, alteri magisterium Ecclesiasticæ eruditionis iniunxit: vbi Christiani Duces exercitus, & populi Dei per Euangelium genitores in præstantiori Sanctorum corporum parte diuina mysteria, & habitaculum Saluatoris venerantur, & ornant. Sanctissimas, & venerandas Basilicas, & Christiani triumphi trophæa fulgentia, & præclara monumenta in eadem Vrbe veluti pretiosa Sacraria, quasi ex lateribus assistere voluerunt loca gloriosa, vbi sanguinem fudere pro Christo. quæ residuo sacratorum corporum decore illustrantur. ipsos profectò parietes huius sacræ Basilicæ Sanctorũ merita, ac huiusmodi martyrum Christi piè credimus spiritaliter emanare cruorem, & Sanctorum Christi sacris refectam esse cineribus, & ad locum sacrum Dæmones contremiscere. Hic Angelorum præsidia, Sanctorum orationes gratiam Saluatoris abundantem impartiri, & peculiaris Spiritus sancti adesse præsentiam minimè dubitandum est, & locum illum esse quem de toto Orbe Saluator elegerit (Sanctificauit enim tabernaculum suum Altissimus) vbi munda sacrificia deuotarum mentium, orationes, sanctas laudes, ac Sanctorum suorum triumphos in odorem suauitatis accipere. Decet igitur, vbi totius sanctitatis est caput, vbi hærent terrena cælestibus, vbi est gratiæ magnitudo sacratissima, holocausta, & immaculata obsequia diuinæ maiestati cum omni sanctitate persolui, & munda sacrificia offerri diuino conspectui. Hac igitur pia, & sancta inspiratione ducti, & domus Dei zelo solliciti sacratissimi Pontifices prædecessores nostri, illius secuti vestigia, cuius perfecta, & ordinata sunt opera, postquam venerabilem locum pro populi Dei salute, & summi Regis gloria decorauerunt, ac ex thesauro Christi sacratissimo inenarrabilibus & incomprehensibilibus Indulgentiis, & diuinæ gratiæ largitate, & remissionum exuberantia ornauerunt, honorum priuilegiis sublimarunt, & decorarunt titulis dignitatum: Diuinam in terris familiam Clericorum, qui religiosam vitam ducerent, & ad exemplũ nascentis Ecclesiæ sanctam institutionem seruarent, quos canonicos regulares appellamus, & sacrum inter clericos, & ministros Christi viuendi modũ in sacrata Basilica instituerunt, firmarunt, erexerunt, & perpetuò deputarunt: vt ibi primæ in terris Ecclesiæ, & matris Sanctorum Apostolica prouidentia curam gererent, qui primorum Christianæ Religionis Clericorum normam, traditiones, & instituta sectantur. Huius professa sacri ordinis, & sancti propositi, post sanctos Apostolos, primum in Alexandrina Ecclesia Marcus Petri discipulus fuit institutor, & conditor: ac gloriosus Doctor Augustinus Episcopus diuinis regulis & doctrina decorauit & sanctæ memoriæ Vrbanus insignis Martyr, & sanctissimus Pontifex generalis decreti ordine reformauit: & Beatissimus Gregorius Augustino Anglorum Episcopo velute plantationem sacram in commisso sibi populo præcepit institui, & in Occidentis finibus ampliauit. Hi sunt profectò qui Sanctorum Patrum vitam probabilem imitantur, & Apostolorum instituta instinctu Spiritus S. renouant, qui ad exemplum illorum credentium conuenerunt in vnum, quibus erat cor vnum, & anima vna, qui Pastoribus suis iuxta Ecclesiasticas traditiones obediunt. Sicque hæc sancta, & placens Deo institutio antiquitus, & ab ipsis ferè primordiis obseruata, extitit, & sanctam Basilicam per dicti ordinis clericos per longa tempora sanctè, & salubriter gubernatam fuisse certissima scientia, & veritate comperimus, & hoc euidentissimè attestantur innumerabilia documenta. Cũ autem hoc pium, & salutare institutum mundo in maligno posito, ex antiqua hostis inuidia fuerit perturbatum, & per fœlicis record. Bonifacium Octauum prædecessorem nostrum quadam illius temporis malitia consideratione immutatum, & per ipsum Patrum termini contra diuina præcepta translati noscantur, & amotis Regularibus Canonicis secularium Clericorum, & Canonicorum fuerit dicta Ecclesia curæ, & gubernationi commissa; & dignitatum, officiorum, canonicatuum, præbendarum, & beneficiorum erectio, institutio, deputatio, & fundatio celebrata: certis etiam tunc expressis causis, quæ diuina clementia cum omnibus in illa immutatione narratis nostris temporibus omnino nunc cessant, & cessare amplius futuris temporibus Domino largiente sperantur: & ex præfata immutatione sancta Basilica plurimum ab illa sancta institutione in sacro cultu, diuinis officiis, & sacrosanctis mysteriis, ac in spiritualibus, & temporalibus deformata, & passa fuerit detrimenta quamplurima: & vbi prius religio, & honestas cum bonorum temporalium vbertate florebat, vix saltem vestigium potuerit bonorum temporalium apparere, & habitaculum Domini quadam spirituali, & temporali squalleret solitudine. Nihil amplius nostræ menti, nostris affectibus, nostræq; saluti, & humeris imminere conspicimus, quam vt pristinum, sanctum, & diuinum opus, primam scilicet institutionem repetamus, Patrum terminos reponamus, & quasi iacenti manum porrigentes, sanctam Ecclesiam Lateranensem ad primæuum statum, & ordinem reducamus. Non profectò minoris existimamus mercedis, & meriti vitam hanc, & sanctam conuersationem primitiuæ Ecclesiæ, quæ decalescente feruore fidelium iam penè defluxit, inspirante, & prosequente diuino Spiritu renouare, quam aliarum sacrorum ordinum Religiones amplissimè per diuinam misericordiam frequentes, & florentes eiusdem Spiritus perseuerantia custodire.

Nos igitur, qui licèt immeriti, B. Petri residemus in loco, & prout nobis diuina clementia posse, & scire donauerit, Romanæ Ecclesiæ sanctitati, honori, & gloriæ, & sub religione viuentium salutari propagationi, & ampliationi paternis studiis efficaciter intendimus, quique ante Apostolatum nostrum (vt conscientia nostra testis est Deus) dum adhuc essemus in minori officio constituti, specialem ad hanc venerabilem Ecclesiam deuotionem gessimus, & continuè spirituali exultatione cecinimus cum Propheta: Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ: & Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum, concupiuit, & deficit anima mea in atria Domini: Et post hæc ex

speciali Apostolatus officio huic Ecclesiæ nostræ existimus debitores, per quam datur, vt inuigilare, & præesse cæteris omnibus debeamus. Considerantes enim merito salutem expetere, qui Saluatorem toto corde venerantur: ac non dubitantes, quòd si religiosos paterna benignitate prosequamur, nostris opportunitatibus clementem Deum reperiemus. Post deliberationem prouidam, quam cum fratribus nostris diligenter habuimus, ad laudem omnipotentis Dei autoritate Apostolica, ex certa scientia, pro Ecclesia Dei, Catholicæ fidei, & Religionis Christianæ honore, & Saluatoris nostri gloria, & pro publica vtilitate, & animarum salute, & dictæ Lateranensis Ecclesiæ statu, veneratione, commodis, & honore, præfatam sacrosanctam Basilicam ad primam institutionem, & primæuum statum reducimus, & reponimus.

Vt ordo canonicus, qui secundum Deum, & B. Augustini regulam ibi noscitur institutus, perpetuis futuris temporibus in dicta venerabili Basilica vigeat, & inuiolabiliter obseruetur. Ac decernimus, & ordinamus, & perpetua stabilitate firmamus, vt præfata Basilica per præfati ordinis clericos in perpetuum gubernetur. illam quoque dictorum regularium clericorum, & canonicorum curæ. gubernationi, administrationi, & plenissimæ dispositioni cum omnibus spiritualibus, & temporalibus bonis committimus, concedimus, & largimur. Sit ibi religiosorum clericorum sacer Conuentus, qui Angelicam in terris agentes vitam, in diuinis laudibus, diebus, ac noctibus perseuerent: & nihil aliud cogitent, nisi quod ad Domini pertinet seruitutem, & in lege Domini indefessa meditatione versentur. Pariterq; autoritate Omnipotentis Dei, & ex Apostolicæ potestatis plenitudine seculares clericos & canonicos, ac eorum regimen, curam, gubernationem, & institutionem ex nunc ab eadem Basilica amouemus, & ex abundantiori Sedis Apostolicæ prouidentia tollimus, extinguimus, remouemus, ac supprimimus, illiusq; Ecclesiæ regiminis seculares clericos, canonicos incapaces efficimus, & Bonifacij prædicti institutionem, ordinationem, immutationem, & renouationem, & cætera præmissa constituta qualibet, & decreta cum omnibus inde secutis. ac si præsentibus de verbo ad verbum inserta essent, cassamus, tollimus, reuocamus, & annullamus: & quascunque Ecclesiasticas dignitates, officia, canonicas præbendas, beneficia, capellas, siue altarium beneficia quomodocunque, & à quibuscunque etiam secularibus personis instituta, & per quoscunque etiam S.R.E. Cardinales regi consueta, & quidquid ex immutatione prædicta institutum, & subsecutum extitit, ex nunc supprimimus, abolemus, & extinguimus. necnon dignitatum, officiorum, præbendarum, beneficiorum, capellarũ, siue altarium prædictorum bona, iura, fructus, redditus, & prouentus ad commune patrimonium illius Basilicæ dictis regularibus canonicis in perpetuum deseruitura reducimus, appropriamus, & incorporamus. Præsentes quoque seculares canonicos, qui decem duntaxat numero superstites existunt, ac clericos, & beneficiatos prædictos autoritate, potestate, & scientia memoratis, ex causis prædictis, & alijs multiplicibus, quas ex certa scientia nostræ firmissima veritate comperimus, & didicimus, à dicta Ecclesia, officijs, beneficijs, canonijs, præbendis, iuribus, & bonis prædictis amouemus, & nihil omnino iuris vllis futuris temporibus in prædictis habere volumus, autoritate & potestatis Apostolicæ plenitudine, decernimus, & statuimus: largiente Domino circa eorum statum, & salubrem prouisionem, quantum à Deo datum fuerit, viriliter prouisuri.

Quia verò diuina misericordia sub regularium canonicorum proposito deuotas Deo plures familias, cœtus, consortia, congregationes, & Ordines habet Christiana religio, & sanctam conuersationem clementia Saluatoris nostris temporibus multiplicare dignata est, nos in huius sancti operis institutione, & ad tantæ rei magnitudinem ad Saluatorem nostrum direximus nostræ meditationis intuitum; & piè considerantes, & diutius sedulis studijs reuoluentes, ad nouellam in vinea Domini plantationem, religiosam familiam Dei, congregationẽ de Frisonaria nuncupatam, quæ sub eadem D. Augustini regula Altissimo militãtes, & sacram religionem, prout certè comperimus, deuota puritate seruantes, in ipsius regulæ vigore, & Ordinis disciplina Saluatori pijssime famulantur, & Religioni dediti, in carne, non secundũ carnem viuẽtes, in gratiarum benedictionibus quotidie multiplices, & vberes fructus in agro Dominico Spiritu sancto ministrante afferre noscuntur, respeximus, & mentem nostram diuina inspiratione conuertimus.

Autoritate igitur Apostolica, scientia & potestate, prædictis ordinem, & congregationem prædictam in dicta Ecclesia constituimus, ponimus, erigimus, & deputamus: & sacrosanctam Basilicam cũ omnibus suis temporalibus, & spiritualibus bonis, mẽbris, iuribus, iurisdictionibus, priuilegijs, exemptionibus in perpetuum dictæ congregationi concedimus, committimus, & eorum curæ, & administrationi tribuimus, & donamus, & illis tenendam, possidendam, regendam, & gubernandam largimur, appropriamus, & incorporamus, donamus, & tradimus: vt sub præfatæ congregationis iure cunctis futuris temporibus permaneat. Ac statuimus, & decernimus, vt propria deinceps religio, & dictæ Ecclesiæ Originalis ordo, & institutio habeatur, necnon vt omnia ea liberè, & propria autoritate accipere, & apprehendere, & fructus, ac prouentus in suam vtilitatem conuertere valeant, ex nostra permissione concedimus. Capitulum quoq; & Conuentũ, prout regulares canonici ante immutationem prædictã, & seculares post habuisse noscuntur, cum omnibus iuribus, & priuilegijs habeãt.

Decernimus præterea, ac statuimus, vt deinceps omnes dictæ congregationis Conuentus, & loca ab huiusmodi S. Basilicæ titulo, & totius congregationis capite nomen accipiant, & SALVATORIS CONGREGATIO appelletur, & singulos dictæ congregationis canonicos, vbicunque Domino seruientes, huius Basilicæ clericos, ministros, & Religiosos, ac de ipsius Capitulo gremio in omnibus iuribus, & priuilegijs censeri decernimus, ac ibidem summi Regis laudes, obseruationes, gratiarum actiones, & quotidianas preces, ac sacrificia pro Christiani populi, & Romanæ Ecclesiæ salute deuoto corde, & purissimis mentibus offerant.

Mona-

Monasterium insuper, & claustrum, quod apud dictam Ecclesiam pro tanta rei institutione, & Saluatoris honore, ac nostra salute magnis expensis, operibus, & amplissimis structuris à fundamentis ædificari fecimus, & iam ferè multa operositate consummatum est, eorum vsibus deputamus; concedimus, & dicta Basilicæ bona præfata, præsentia & futura dictæ congregationis canonicis in perpetuum concedimus, & donamus, vt eorum vsibus in communi deseruiant. Viuant sub Priore vno in canonico ordine, salutarem religionem, & obseruantiam regulæ, vt sanctos decet, obseruent, copioso, & celebri congregationis conuentu, & sacro consortio, qualem iam nostris manibus ibidem introduximus, deputauimus, & diuinis obsequijs mancipauimus, & secundum prædictam regulam, & ipsius congregationis sacros mores, & salubria instituta laudabilem, & Deo deuotam conuersationem, & vitam agant.

Necnon omnes libertates, immunitates, exemptiones, dignitates, priuilegia à Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris siue per Priuilegia, vel alias Indulgētias Ecclesiæ Lateranensis Capitulo, Conuentui, & ipsis clericis, necnon dictæ congregationi de Frisonaria concessas, siue à Regibus, Principibus, & alijs Christi fidelibus Ecclesiæ præfatæ largitas, dictæ Ecclesiæ Lateranensi, & Capitulo, & Conuentui, & ipsis regularibus canonicis confirmamus, concedimus, donamus, & autoritate apostolica communimus. Statuentes Apostolica autoritate, & per Saluatoris mundi misericordiam, & per Apostolorum Petri, & Pauli merita gloriosa, & sub diuini obtestatione iudicij, vt nullus hominum eos inquietare, turbare, vel impedire præsumat, vel prædicta ad Dei laudem, & gloriam instituta, stabilita, perpetuo autoritate firmata immutare, sed vt omnes roborare, custodire, & inuiolata seruare satagant à misericordissimo Deo, & Saluatore nostro benedictionis gratiam consequantur.

At volentes, & eadem autoritate decernentes, quod si forsan aliquid contra præmissa, vel aliquid præmissorum per nos, vel Sedem Apostolicam in posterum concedi, ordinari, vel immutari contingat, nisi de præsentibus de verbo ad verbum in literis huiusmodi mentio fieret specialis, illud, & quidquid secus factum fuerit, etiamsi motu proprio, vel ex certa scientia, vel quibuscunque alijs clausulis emanauerit, irritum sit, & inane, nullamque obtineat roboris firmitatem. decernentes insuper ex nunc, nullius roboris, vel momenti, si secus à quoquam quauis autoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Cum autem nos, qui semper istud in votis gessimus, & inter plurima, quæ pro Christianæ Catholicæ fidei, & Religionis honore, & ampliatione, & diuini cultus, & Religionis salutari propagatione, & Romanæ Ecclesiæ gloria per nos, licèt immeritos, diuina clementia nostris temporibus operari disposuit, hoc salutare opus, & sanctam reformationē nobis creditam, & reseruatam fuisse credimus, & cognouimus, circa præmissa solicitis, & efficacibus studijs intendentes, quibus salutaris feruor ex sancto desiderio semper crescit, per alias nostras literas sub Dat. Florentiæ 8. Idus Februarij Pontificatus nostri anno nono, dispositiones alias ordinauimus, & successiuè per alias literas nostras Dat. Romæ apud S. Petrum Calend. Maij Pontificatus nostri anno 14. & per alias literas sub Dat. Romæ apud sanctum Petrum 4. Idus Ianuarij, Pontificatus nostri anno 15. secundum quod expedire videbatur, plura circa hæc reformauimus, quæ iam vigore Altissimo concedente, quamplurima huic præsenti nostræ plenæ, & perfectæ ordinationi, & constitutioni, & dispositioni accommoda, & veluti tam circa dictorum canonicorum regularium possessionem, quam administrationem, & plura alia tam per dictos canonicos, quam per alios de mandato nostro gesta, & facta sunt: illas omnes, cum omnibus inde secutis, quatenus huic nostræ præsenti ordinationi conueniunt, approbamus, & illis per hanc nostram pleniorem, & perfectiorem dispositionem adijcimus. In cæteris autem vel contrarijs, vel quæ huic minimè conuenirent, tollimus, & cassamus, & hanc plenam, & perfectam, & integrã, firmam, & illibatam ordinationem esse volumus, & decernimus. Non obstantibus dicti Bonifacij institutione, & immutatione prædictis quacunque firmitate &c. roboratis, ac priuilegijs per Sedem Apostolicam dictis secularibus canonicis beneficiatis, capitulo, dignitatibus, & officijs prædictis, vel ipsi Ecclesiæ quomodocunque concessis, & quocunque robore munitis, necnon alijs Apostolicis, & dictæ Ecclesiæ constitutionibus iuramento, vel alia firmitate roboratis, cæterisque contrarijs quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ reductionis, repositionis, constitutionis, ordinationis, firmationis, commissionis, concessionis, largitionis, amotionis, extinctionis, suppressionis, cassationis, reuocationis, annullationis, abolitionis, appropriationis, incorporationis, institutionis, positionis, erectionis, deputationis, tributionis, donationis, confirmationis, cassationis, communitionis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hos attentare præsumpserit, indignationem Omnipotētis Dei, & beatorum apostolorum Petri, & Pauli eius se nouerit incursurum. Datum Romæ anno Incarnationis Dominicæ 1446. decimo octauo Calend. Ianuarij, Pontificatus nostri anno 16.

Ego Eugenius Catholicæ Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Ego Georgius tit. S. Anast. presbyter Cardinalis de Flisco manu propria subscripsi.

Ego B. Basilicæ SS. XII. Apostolorum presb. Card. Nicen. manu propria.

Ego Antonius tit. S. Chrysogoni presb. Cardin. manu propria.

Ego Io. tit. S. Laurentij in Lucina presb. Cardin. manu propria.

Ego G. tit. S. Martini in montibus presb. Cardin. subscripsi.

Ego Ioan. tit. S. Mariæ trans Tyberim presb. Card. manu propria.

Ego Ludouicus tit. S. Laurentij in Damaso presb. Card. Aquileg.

Ego Dominicus tit. S. Crucis in Ierusalem Cardin. Firmanus.

Ego Alphonsus tit. SS. Quatuor Coronatorum presb. Cardin.
Ego Henricus tit. S. Clementis presb. Card. Mediolan.
Ego Thomas tit. S. Susannæ presb. Cardin. manu propria.
Ego Io. tit. S. Sabinæ presb. Card. manu propria.
Ego Prosper S. Georgij ad Velum aureum S. R. E. Diacon. Card.
Ego Petrus S. Mariænouæ S. R. E. Diacon. Card.
Ego Ioan. S. Angeli S. R. E. Diacon. Card.
Ego Franciscus Episcopus Portuen. manu propria.
Ego Io. Episcopus Prænestinus manu propria.

Hæc Eugenius. ex quibus meritò corrigenda quæ Iosephus Mozsagrugnus recens autor lib. 2. de rebus gestis canonicorum regularium fol. 45. pag. 2. scribit, in Bulla Eugeniana non contineri originem canonicorum Frigdionariorum, nec reduci sine reflitui canonicos Frigdionarios ad Lateranensem Basilicam, sed totum ordinem canonicorum regularium in vniuersum, qui cū esset in multas familias reformatus, in familia Frigdionaria introducitur in Ecclesiam Lateranensem: si enim de illorum origine non loquitur, quid illa Pontificis verba sonant: *Huius professo sacri Ordinis, & sancti propositi post sanctos Apostolos primum in Alexandrina Ecclesia Marcus Petri discipulus fuit institutor, & conditor? &c.* Dicet, loqui Pontificem de origine totius Ordinis in vniuersali, non de origine congregationis Frigdionariæ. At si sub ordine canonico in vniuersali non comprehenditur origo istius congregationis in particulari, cur dicit se velle, aut voluisse reducere canonicos Frigdionarios ad illam Ecclesiam, vt ipsam reduceret ad suum statum primæuum, & constitueret in ea clericos, qui erant ordo illius Ecclesiæ originalis? Dicet enim statim aliquis: hi Frigdionarij non sunt de illis originarijs clericis à D. Marco, siue à sanctis Apostolicis institutis, sed nuper in monasterio Frigdionario fuerunt instituti. Quare aut falsum dicitur verbis consequentibus, se velle reducere ad Lateranensem Basilicam illum ordinem, qui erat eiusdem Ecclesiæ primæuus, & originalis: aut de origine canonicorum Frigdionariorum agit in præcedentibus, cum dicit: *Huius professo sacri Ordinis &c.* Deinde si non ipsi Frigdionarij ad Lateranensem Basilicam fuerunt reducti, ac illtrestituti, quinam alij? an Germani, an Galli, Hispani, Hyberni? certum enim est aliquos fuisse restitutos, & nulli alij demonstrari possunt, præter Frigdionarios. Dicet restitutus est ordo canonicus in vniuersum. Sed quid est vniuersale sine singularibus? Certè actus iste restitutionis cum sit particularis, & practicus, circa aliquam particularem congregationem, non circa vniuersale abstractum exercitus fuit: & nulla alia congregatio, præter Frigdionariam, demonstratur, circa quam contigerit illum exerceri. Sed veritas huius assertionis ex dicendis in sequenti capite planior fiet.

CAPVT VIGESIMVM SECVNDVM.

Canonicos Frigdionarios Ecclesiæ Lateranensi per Eugenium restitutos fuisse verè, & propriè de antiquis Canonicis Regularibus Basilicæ Lateranensis, & per reformationem factam in Monasterio Frigdionario nullam nouam Congregationem fuisse institutam.

Vod non desint Autores, complura de nostra congregatione falsa, ficta, & fabulosa suis in libris exarantes, quæ licet ante centum annos, & amplius, coram nonnullis S. R. E. Cardinalibus maturè discussa, & reiecta, necnon in causa præcedentiæ inter nos, & Ven. Monachos congregationis Cassinensis coram alijs S. R. E. Cardinalibus per procuratores partis aduersæ millies allegata, inculcata, & ab eisdem Cardinalibus, immò à Summis Pontificibus paruipensa, contempta, & reiecta: nihilominus ex libris allegationum eiusdem partis aduersæ, aut verius ex apologijs, & famosis libellis Ambrosij Coriolani, Pauli Bergomensis, & similium diligentissimè collecta suis libris denuo inserere, & contra literas Apostolicas denuo in vulgus spargere non timent, asserentes, canonicos in monasterio Frigdionario reformatos non fuisse verè de illis antiquis canonicis Lateranensibus à B. Augustino, iinmò à sanctis Apostolis institutis, sed in ipsa reformatione Frigdionaria tramitem successionis ab antiquis canonicis deductum intercisum, nouamque congregationem ab antiqua Lateranensi longè diuersam per quendam Fratrem Iacobum Conuersum ordinis Prædicatorum Apostatam, & refugam institutam. Compellor hic loci, Lector Beneuole, subsistere, tramitemque narrationis paululum intermittere, Scholasticum interim acturus, ostensurusque, si Diuis placet, in meridiana luce veritatem. I.

Quòd nimirū in reformatione Frigdionaria nulla noua congregatio fuerit ĩstituta. nec trames antiquorū canonicorū vllatenus intercisus: sed canonicos Frigdion.

refor-

reformatos, & Laterani per Eugenium restitutos extitisse verè, & propriè de antiquis canonicis Lateranensibus à beatis Gelasio, vel Augustino, vel Apostolis institutis, & ex illis cõtinuata successione spiritualiter propagatos. & propterea nomen, ac titulum canonicorũ Lateranensium ipsis Frigdionarijs reformatis non tam indulgentia Romanorum Pontificum nuper concessum, quam iure successionis per eosdem Pontifices restitutum.

II. HAnc autem veritatem, quam nullus negare potest, nisi rei, de qua nunc agimus, ignarus, vel oculis liuore suffultus, triplici genere demonstrationum sic probo. primò quidem ratione. secundò autoritate Doctorum, & Historicorum. tertiò decretis, & definitionibus Romanorum Pontificum.

Prima ratio sumitur à loco reformationis, quę sic deducitur. Canonici antiqui Frigdionarij ante reformationem erant de veris, & legitimis canonicis Lateranensibus. hoc assumptum probo dupliciter. primo quia veteres Frigdionarij erant de antiquis canonicis per B. Frigdianum institutis, vt supra c. 6. ostendimus: Canonici verò in Ecclesia Lucensi per B. Frigdianum instituti erant de canonicis Lateranensibus: nam ipse B. Frigdianus factus fuit Episcopus Lucensis ex canonico Lateranensi, qui ad Episcopatum electus canonicos regulariter viuentes more Lateranensium in Ecclesia Lucensi statim plantauit. secundò quia veteres Frigdionarij erant eiusdem prorsus instituti cum canonicis S. Frigdiani: nam vacãte Prioratu monasterij æque suos Priores de gremio Capituli S. Frigdiani, vel alterius monasterij congregationis Frigdianæ, sicut ex suis canonicis eligebant, vt ex forma electionũ, quæ ante reformationem per illos sunt factæ, quarum supra cap. 7. meminimus, satis liquet. At S. Frigdiani canonicos cum antiquis Lateranensibus eiusdem prorsus fuisse instituti, præter ea, quæ libro superiori cap. 45. & hoc eodem libro cap. 4. tradidimus, probabimus inferius ex compluribus literis Apostolicis. Subinfero nunc Minorem. Sed canonici reformati circa annũ 1401. in monasterio Frigdionario ijdem prorsus fuerunt, & sunt cum antiquis loci cãnonicis ante reformationem: nam constat, quidquid nonnulli gratis remurmurent, canonicos regulares saltem ab Alexandro IV. vsque ad annum 1401. continuata successione in dicto monasterio mansisse, vt ex supra deductis patet, ac in eodem monasterio tempore reformationis quinque canonicos superstites fuisse, quorum vnus post reformationem nomine Frater Ioannes anno 1406. fuit Prior monasterij, vt patet per instrumentum institutionis primi Prioris Caloretani supra relatum. Ergo de primo ad vltimum canonici Frigdionarij, reformati, fuerunt, & sunt verè de primis antiquis canonicis regularibus Lateranensibus, & non per solam indulgentiam Pontificis sic denominati.

SEcunda ratio sumitur à conditionibus necessariò requisitis ad fundandam congregationem nouam. nam si canonici Frigdionarij non sunt de antiquis canonicis dicti monasterij, & consequenter de Lateraoensibus, sed noua congregatio per Fratrem illum Iacobum instituta, & ab antiqnis diuẽrsa, vt nonnulli calumniantur. quæro à sic dicentibus, quanam autoritate prædictus Frater Iacobus id fecerit, an propria, an Romani Pontificis? Si propria. non ergo Religio, seu congregatio approbata, sed potius reprobata, & illius autor excomniunicatus per Extrauagantem Ioannis XXII. quæ incipit: *Sancta Romana.* referente Panormitano in cap. finali, de Religiosis domibus, & Syluestro in verbo Excõmunicatio 9. num. 45. & ita etiam sentiunt prædicti autores, & Angelus in verbo Excommunicatio 7. casu 22. & Nauarrus in Manuali cap. 27. n. 127. licet contrarium quoad pœnam excõmunicationis sentiat Suarez in tomo de Censuris disp. 23. de excommunicatione sect. 4. num. 20. post Caietanum. Et quidquid sit de excommunicatione, certum est, Religionem propria autoritate institutam esse reprobatam cap. de Nimia. de Religiosis domibus. & cap. Religionum. eodẽ titulo lib. 6. Vt quid igitur congregationem reprobatam Romani Pontifices, Imperatores, Reges, & Principes tot priuilegijs muniuerunt? Abbatijs, & alijs beneficijs, & bonis temporalibus ditauerunt? Si autem dicatur, publica Pontificis autoritate illam fuisse institutam proferatur nobis diploma Pontificis. nos enim illud nunquam vidimus. sed nec aliquis ex aduersarijs illud nobis monstrauit. Dicetur, congregationem ab illo Fr. Iacobo institutam, postea per Gregorium XII. probatam. Verùm ista Gregorij XII. probatio vbi est, & quibusnam literis continetur? nos enim duo, vel tria ad summum Priuilegia per hunc Sũmum Pontificem canonicis Frigdionarijs tributa legimus. Primum datum Romæ apud S. Petrũ pridie nonas Iulij Pontificatus sui anno primo, scilicet anno 1407. D. Benedicto Ariminensi suo antea familiari directum, per quod Prioratum S. Leonardi prope Veronam illi regendum committit, & reformandum. Secundum datum ibidẽ eodem anno 1407. per quod canonicos Frigdionarios liberat ab exactionibus & contributionibus. Tertium datum Lucæ 5. Calend. Maij Pontificatus sui anno secundo, directum Prioribus, & monasterijs S. Leonardi apud Veronam, & S. Mariæ de Frisonaria, in quibus congregationẽ, siue institutionem approbatam supponens, priuilegia, & beneficia canonicis Frigdionarijs sic institutis elargitur. de ipsa verò confirmatione, siue approbatione nec vnum verbum habet: nec aduersarij aliud Gregorij priuilegium proferũt. Quare quod de confirmatione congregationis Frigdionariæ facta per Gregorium XII. commiscuntur, gratis asserunt, & gratis negari debet. III.

Tertia

IV. TErtia ratio sumitur ex tempore ipsius institutionis. nam qui dicunt, nos à prædicto Fratre Iacobo nuper institutos, fatentur dictam institutionem factam alij sub Gregorio XII. alij tempore Conc. Pisani, alij sub Ioanne XXIII. alij sub Martino V. quæ sententiarum varietas, & inconstantia sola sufficiens est, ad illarum falsitatem retegendam, cum nõ minus cũ seipsis more Philistinorũ, quam cum veritate pugnent. nam quomodo potuit hæc congregatio sub Greg. XII. vel tempore Concilij Pisani primitùs fuisse instituta, quam scripturis authenticis supra c.10. redditis constat, ante Greg. XII. Pontificatum iam duo monasteria reformata obtinuisse, alterum S. Mariæ Frigdionarium, alterum S. Mariæ Caforcti prope Mediolanum?

Quarta ratio sumitur ab identitate professionis, & habitus. nam canonici Frigdionarij reformati conueniunt cum antiquis Frigdionarijs, & Lateranensibus in professione, & habitu, cum habitus antiquorum canonicorum fuerit vestis linea, quam sub cappa deferebant, à parte anteriori aperta, vt notatur in Clementina prima de electione. in verbo habitus, & fusè tradidimus lib. 2. cap. 8. & 69. quem constat esse habitum canonicorum in monasterio Frigdionario reformatorum. nam quod de scapulari nigro ab illo Fr. Iacobo assumpto & postea dimisso, vel in almutias conuarso Ioannes Baptista Signius, & Iosephus Mozzagrugnus Æsopi fabulã de cauda vulpeculæ renouantes, comminiscuntur, pace illorũ fabulæ sunt, & næniæ potius contemnendæ, quam ratione aliqua redarguendæ.

V. SEcundò principaliter probari potest hæc veritas autoritate, & suffragijs omnium doctorum, & Historicorum de hac re scribentium, paucissimis exceptis, partibus in causa formalibus existentibus, & in odium nostræ congregationis, potius quam in veritatis obsequium scribentib. qui nostros Frigdionarios de veris antiquis canonicis Lateranensibus esse fatentur, & pro talibus agnoscunt: & propterea primum locum inter omnes regularium ordines vltrò illis ac libentissimè concedunt. quorum primus sit B. Antoninus Archiepisc. Florentinus, qui nostræ reformationis initium optimè nouit, cum vixerit temporibus Martini V. Eugenij IV. & Nicolai V. & nonnullos ex nostris primis reformatorib. forsan vidit, & allocutus fuit. Hic enim in Summa Histor. par. 2. tit. 15. cap. 16. in fine sic ait: *Circa annos Domini 1080. vt refert Vincentius in Speculo Historiali lib. 26. cap 51. post Sigibertum tempore Gregorij VII. Papa, & Henrici Imperatoris, cœpit reflorere in Ecclesia B. Quintini Beluacensis ordo canonicorum regularium, primum ab Apostolis, postea à B. Augustino Episcopo, & Doctore eximio regulariter institutus, sub Magistro Iuone venerabili eiusdẽ Ecclesia Praposito, postea Carnotensi Episcopo, qui post Isidorum fecit compilationem antiquam decretorum. In diuersis autem regionibus reperitur ordo, & modus viuendi dispersus, de quo etiam habetur in iure notatum, vt extra de Statu monachorum, & canonicorum regularium cap. Quod Dei timorem. De isto ordine fuerunt visi insignes viri, & Doctores, Hugo de Sancto Victore, & Riccardus de S. Victore, & Hugo de Foglieto, de quibus infra dicetur. Et cum in processu temporis esset satis collapsus, refloruit ad vitam regularem circa annos Domini 1380. vt dicetur infra. & c. 23. §. 2. nam canonici regulares, qui dicuntur principium habuisse à Gemma Doctorũ D. Augustino, à regula sua relaxati erant, & deformati sed reformati à Domino mediantib. duobus viris sciẽtia, & vita præclaris. & iam dilatati sunt per Italiam in fratribus, & monasterijs, degentes in regulari obseruantia. & primus eorum locus fuit, & est prope Lucam, & dicitur Frisonaria, vnde congregatio illa, qua sub vno capite gubernatur, dicitur de Frisonaria, & Abbatiam Fesulanam possidet. Et post eos quidã alij Religiosi ordinis Eremitarum segregãtes se ab ipso ordine, vt restrictius viuerent, sumpserunt statum, & habitũ canonicorũ regularium B. Augustini &c.* Hæc D. Antoninus, qui satis apertè indicat, reformationem Frigdionariam non fuisse nouam institutionem, sed antiqui ordinis canonici per B. Augustinum instituti, & per B. Iuonem reformati, ac iterum relaxati restitutionem factam, non per vnum Conuersum ordinis Prædicatorum Apostatam, vt quidam calumniantur, sed mediantibus duobus viris, scientia, & vita præclaris, de quibus supra dictum fuit, & infra dicetur.

Scio locum D. Antonini à recenti Scriptore Ioseph o Mozzagrugno lib. 8 fol. 8. pag. 2. corruptum, dum ait, *Relaxatos postremo tempore generaliter canonicos regulares à sua regula, testatur idem Archiepiscopus, cum postea intulit, reformatos mediantibus duobus viris sub binas congregationes has, nos debine nouos ordines compellamus impropriè licet.* falsum enim est dicere D Antoninum illos duos viros præclaros reformasse ordinem canonicorum sub binas congregationes: nam ille solũ dicit vnam congregationem de Frisonaria nuncupatam illos reformasse, vt legenti patebit. nã quod subdit: *Et post eos quidam alij Religiosi ordinis Eremitarum &c.* satis indicat, illos posteriores, qui ex Eremitis statum, & habitum canonicorum regularium assumpserunt, diuersos fuisse ab illis, per quos ordo canonicus mediantibus illis duobus viris præclaris fuit reformatus.

SEcundus est Fr. Iacobus Philippus Bergomẽsis ordinis Eremitarum, autor Supplementi VI.
Chronicorum, qui licet in prioribus editionibus suorum librorum de hac ipsa congregatione, & de toto ordine canonicorum regularium multa falsa, & contumeliosa scripserit & in secunda editione anni 1502. alios errores addiderit: tamen in vltima recognitione, quam Supplementum Supplementi nuncupauit, impressa Venetijs anno 1506. admonitus præsertim

per

per literas ab Augustino Ticinensi, inter alia errata, quæ in dicto opere emendauit, quæ contra veritatem, & contra totum ordinem canonicum & specialiter contra nostram congregationem scripserat, de veritate certior factus lib. 14. sub anno 1407. sequentibus verbis sic retractauit.

Origo & procursus canonicorum regularium, eorūq; ad nostra vsq; tēpora regularis obseruantia cōtinuatio.

Ordo Canonicorum Regularium ab Apostolis primū institutus, idemque à B. Augustino apud Hipponem Africæ vrbem diuinis institutionibus decoratus, refloruit varijs postmodum temporum successibus in Hispanijs, Gallijs, reliquisq; per Orbē Regionibus, & per Italiam mirum in modum est profusius dilatatus. Sed apud Burgundiam in Beluacensi Ecclesia sub magistro, sanctoque viro Iuone eiusdem Ecclesiæ Præposito ad pristinam eiusdem ordinis obseruantiam efflorere cœpit 22. Imperij Henrici Quarti anno. Testis est Sigibertus in Chronicis, & Vincentius Historialis lib. Historiæ suæ 26. cap. 51. Hanc veritatem sequitur, & refert Fasciculi temporum autor, & Venerabilis Antoninus Archiepiscopus Florentinus 2. sua Chronica parte tit. 15. & cap. 16. quod incipit: Circa annos Domini MLXXX. sicut etiam id colligi potest ex ipsius B. Augustini sermonibus de moribus, & communi vita clericorum. Quod & Romanorum Pontificum Canones, & Doctorum dicta certissima veritate testantur. Cæterum quonam successu in Italia, & apud cæteras quamplures nationes varijs, temporum emergentibus casibus, idem ordo multipliciter à Domino sit reformatus, optimè testantur vetustissima, & authentica librorū testimonia. nā per sanctissimum virum Frigdianum Lucensem Episcopum, de quo magnus meminit Gregorius in Dialogorū libro per Tusciam, & per vniuersam pene Italiam fuit sparsus, & auctus. In Anglia quoque per Augustinum Anglorum Episcopum iussu, & mandato beatissimi Gregorij institutus est, quod habetur in Decretis à Gratiano cap. Quia tua fraternitas 12. q. 1. In Gallijs etiam ante, & post longa tempora beati Hugonis, & Riccardi de sancto Victore. itemque in Italia vsque ad tempora Beati Damiani apud Rauennam primum in canonica S. Mariæ in Portu, deinde per Italiam ab eo capite est diffusus. ipse namque vir sanctus clara ex familia de Honestis Rauennæ natus, prius apud Auelanæ locum Eremiticam duxit vitam. Deinde Episcopus Ostiensis, & Cardinalis ordinatus tempore schismatis inter Cadolum Episcopum Parmensem, & Alexandrum II. pileo à se spontè abdicato, ad Canonicam præfatam se transtulit, ibique post multa præclara librorum edita opuscula, & pietatis magnificè gesta eiusdem loci Prior sanctè, pieque in Domino quieuit. Exeant vsque in præsentiarum constitutiones ab eo edita de communi vita regularium clericorum, & Paschalis II. autoritate confirmata. Floruit idem ordo, & mirabiliter auctus tempore Benedicti XII. qui circa annos Domini 1342. ipsum ordinem priuilegijs, & constitutionibus ab ipso approbatis decorauit.

Verum enim vero canonicus idem ordo in Hetruria regionis florentissima agro Lucensi apud canonicam S. Mariæ in æde Frigdionaria fœlici religionis successu à Domino est reparatus. de ipsa quidem Ordinis continuatione meminit idem Archiepiscopus Florentinus eodem tit. & cap. 33. §. etiam flores apparuerunt in terra nostra. nam vt idem testatur, & canonici regulares in loco prænominato olim ab Illustri Mathilda Comitissa condito, duobus mediantibus viris eiusdem ordinis professis vita, & doctrina præclaris circa hæc tempora à Domino sunt reformati. & vsque hodie Abbatiam Fesulanam possident, sub vno capite, & congregatione degentes. Sed verius dicuntur canonici regulares D. Augustini, & congregationis Lateranensis S. Saluatoris de Vrbe. At qui fuerint præfati duo viri, authenticis scriptis, & certa veritate compertum habetur. hi videlicet extiterunt eiusdem sanctæ regularis obseruantiæ autores Dominus Leo de Carate, & Dominus Thadæus de Bonasco, seu secundum quosdam de Bagnasco Papien. canonici ambo regulares Cœnobij S. Petri Papiæ in Cœlo aureo professi: & ipsi Venerabilis Patris Bartholomæi sacerdotis Dei præconis celeberrimi, ciuisq; Romani de Columna consilio, & hortatu ad præfatum locum se recipientes, sanctam reformationem sub regulari eiusdem ordinis obseruantia, & sub altissima paupertate Deo cooperante gratia fundarunt. Siquidem Leo, qui ante Leonardus dictus est, dum præfati Cœnobij S. Petri in Cœlo aureo Prior existeret, & iuris canonici doctor eximius, vir sanctus, & quasi alter Elias Dei spiritu feruens, per omnia certo probatus, Zelo arctioris vitæ ex præfato cœnobio ad eum locum reformandum, de consensu tamen Abbatis, & Conuentus gaudens se contulit. quod & publico super hoc instrumento, rogato manu Ioannis de Piscarijs Notarij, & ciuis Papiensis. cuius exemplar vsque ad nostra tempora penes quendam ciuem Papiensem de Vecchijs repositum esse dignoscitur. Hunc itaque virum paulò ante præcesserat Venerab. sacerdos, & concanonicus eiusdem cœnobij S. Petri præfatus Dominus Thadæus, qui diuino numine afflatus, & præfati sacerdotis Bartholomæi suasu anno Domini 1402. prius præfatam Frigdionariā canonicā Vicarius, & subinde Prior nō multo post dicti D. Bartholomæi & præsidentis coadiutor incredibili prouidentia gubernauit: cui non longè post Priorali administrationi prælibatus Dominus Leo successit anno salutis 1408 quo tēpore idē Pater Leo Domini Vicentij Iannotti Prioris S. Frigdiani de Luca precatu nonnullos ex suis canonicis ad eiusdem Ecclesiæ reformationē concessit, vt habetur in Archiuis S. Frigdiani ex instrumento rogato manu Ser. Raphaelis quondā Nicolai Benedicti de Luca. Igitur prænominati duo viri, quasi duo candelabra rutilantia, eam Congregationem vita postmodū, & doctrina splendore mirabiliter illustrarunt. erat etiam apud Carthusiense cœnobium non longè ab eo Frigdionaria loco distans Prior Ven. Pater Nicolaus de Albergatis, Bononiensis, postea Cardinalis tit. S. Crucis ab Eugenio IV. creatus. hic cognito sanctorum virorum proposito, eum ad locum eos ipse perduxit. Siquidem eo in loco idem canonicus ordo per longa annorum tempora indefesse viguerat, quod & testantur eiusdem loci antiqua Pontificum priuilegia. non longè vero post con-

vigit,

tigit, vt vna cum Pontifice Maximo Gregorio XII. Dominus Gabriel Gondulmerius postea Eugenius huius nominis IV. eiusdem Pontificis Gregorij ex sorore nepos Cardinalis, dum ad Lucensem Vrbem peruenisset, huius sancti propositi inclito comperto successu, singulari admodum lætitia gauisus est: nam dum antea Venetijs, & Patauij ad eiusdem sacras Bartholomæi Patris Conciones innumerabilis ferè populi concursus haberetur, quamplures vtriusque sexus ex Patritio Veneto sanguine iuuenes ad Christi suaue iugum conuertebantur, ex quorum numero idem Dominus Gabriel vnus erat, qui simul cum paucis Patricijs Venetis congregationi sancti Georgij de Alega initium dederat. hic itaque Dominus Gabriel eidem Patri Bartholomæo filiali charitate deuinctus, sanctaque illa societate mirificè oblectatus, illius insuper & loci patrocinio spontè suscepto, satis egit, vt locus ille sacer sub Sedis Apostolicæ protectione, Pontificiaque autoritate, & priuilegijs amplissimis muniretur. hæc siquidem sancta Religio, eiusdemque ordinis reformatio, licèt ab eo loco, vnde ipsius reformationis initium sumpserat, quandoque fuerit denominata: idem tamen Dominus Gabriel, postea Eugenius IV. initio Pontificatus Lateranensem Ecclesiam, in qua per longa annorum tempora præfatum ordinem canonicum, extantibus Pontificum priuilegijs, peruiguisse constat, ad pristinum eiusdem ordinis statum reducere volens, dictæ congregationis canonicis accersitis, de consilio, & consensu Dominorum Cardinalium, certa scientia, motu proprio, & autoritate Apostolica eidem congregationi mox ipsum locum restituit: sicque incorporauit, vt deinceps præfata congregatio ab ipsa Ecclesia Lateranensi perpetuis futuris temporibus denominaretur, & dictæ congregationis canonici de eiusdem Basilicæ capitulari gremio clerici censerentur, & essent. quod & idem fecit Nicolaus Quintus, sed & Sixtus Pontifex huius nominis Quartus speciali priuilegio, & decreto motu proprio voluit, & declarauit, vt ipsius congregationis canonici eodem quoque titulo perinde gaudeant, & perfruantur, ac si vt prius, dictam Basilicam gubernarent. Cuius quidem ordinis nomen quum celeberrimum vbique locorum per totam Italiam prædicaretur, in eum clarissimi generis viri ingressi, eumque ordinem verbo, & exemplo, atque doctrina plurimùm auxerunt, & conseruarunt: qui non minus probitate, moribus, cæterisque virtutum ornamentis, quam prosapia clarissimi extiterunt: quorum etiam doctrinis ipsa Religio aucta, & illustrata fuit. Præcipuos tamen Paulum Veronensem, & Timotheum eiusdem Pauli ex fratre nepotem diuinorum eloquiorum vehementissimos, atque eruditissimos Dei præcones existimo. Sed longè antea ab exordio dictæ congregationis habuit Ordo prædictus in primis Venerabilem D. Præfatum Bartholomæum Columnam præconem celeberrimum, & eiusdem loci primatem Priorem habuit. insuper D. Iacobum Bergomensem de Aduogadris, in seculo Almericum, iurisque consultum peritissimum, qui & præfati Bartholomæi discipulus, non multo post dicta reformationis initium ingressus, eam congregationem prædicando, moribus, vita, atque doctrinis plurimum decorauit. Fueruntque eiusdem D. Iacobi sub Patris Bartholomæi disciplina condiscipuli, & Religionis socij, eruditissimi viri D. Petrus de Rido Patauinus Ciuis, & D. Nicolaus de Curte Papiensis, viri certè regiminis cura præstantes. Habuit & Titum Ferrariensem, Nicolaum, & Cyprianum Bononienses, Bestianum, & Simonem Mediolanenses, Philippum Vtinensem, Raphaelem Placentinum, Iacobum Forolinienſem, Dominicum Taruisinum, Celsum, necnon Matthæum, & alterum iuniorem Timotheum Veronenses, quorũ primus cõplures edidit libellos, doctrina insignes aduersus canonici ordinis impugnatores, secundus elegantissimos à se libellos editos reliquit, tertius Philosophus acutissimus, & Theologus eruditissimus magno pretio Patauij habetur, vita sanctimoniaq; præcipuus. Habuit & Ioannem Vercellensem de Aduogadris, Adeodatum, & Blasium Vicentinos alterosq; viros integerrimos, & in declamationibus prædicatores illustres, atque alios complures in omni doctrina, eloquẽtia, & sanctimonia percelebres.

Verùm quia de Canonicorum Ordine supra lib. 9. aliquid cursim diximus, non ab re pauca hæc, quæ sequuntur, post dicti libri impressionem ad nostram notitiam nuper allata, clariori comperta veritate subnectimus.

Canonicorum igitur Ordo regularium D. Augustini, à quibus directè, vt diximus præfata congregatio cõtinuatur, & ab ipso Patre Augustino regularem sumpsit institutionem. nam, vt in dictis sermonibus de Communi vita Clericorum ad verbum habetur, Clericos intra Episcopi domum habere curauit, & cum eis pariter secundum Apostolicam formam, quoad vixit, in communi degere voluit. Quibus omnibus placuit, vnum in Deo sentire, & omnia in commune possidere. Et ibi inquit: Clericus duo professus est, scilicet sanctitatem, id est obedientiam, castitatem, & viuere in communi. Et vt tunicam lineam, & birrum, id est vestem desuper habitum, in communi gestarent: quia & ipse in communi acceperat. vnde inquit: nemo det birrum, aut tunicam lineam, nisi in communi, quia & in commune accepi. non decet hanc professionem. non decet hos canos &c. Ideo in sacris Canonibus regulares Latinè, qui & canonici à Canone Græcè appellantur, vt habetur de consecratione dist. 5. cap. in omnibus, vt clerici canonici canonicè viuant. glossa inquit: clerici canonici, id est canonici regulares. Et licet in habitu superiori varijs in locis diuersis reperiantur canonici: tamen, vt colligitur per Doctores in Capitulo. Deus qui. de Vita, & honestate Clericorum. diuersitas ista non diuersificat ipsum ordinem in specie penes habitum superiorem, siue in forma, siue in colore, cum habitus superior non sit de substantia professionis, sed habitus interior, scilicet tunica linea, quæ est proprius, & legitimus canonicorum regularium habitus, & in eo propriè profitentur: ita enim pulchrè notatur ex gloss. Ioannis Andreæ in verbo habitus in Clement. prima de Electione. Et addit, quod varietas coloris in habitu superiori non causat diuersitatem ordinis seu Religionis canonicorum. Sunt ergo omnes isti canonici, de quibus paulò superius diximus, vnius eiusdem ordinis, cum illis, qui habitu lineo Regulam

Augustinianam profitentes, primum ab Apostolis in primitiua Ecclesia sunt instituti, & per Augustinum regularibus constitutionibus ad communem regularem vitam restituti: vt etiam colligitur ex præfatis sermonibus de Communi vita Clericorum, & constitutionibus, & decretis Romanorum Pontificum Benedicti XII. Eugenij IV. Nicolai V. & Sixti IV. & alijs authenticis scriptis, & approbatis Testimonijs existentibus apud præfata congregationis Lateranensis canonicos. Qui etiam Rauennæ canonicam S. Mariæ in Portu, Vercellis canonicam S. Andreæ, Mortarij canonicam S. Crucis. Venetijs canonicam S. Mariæ de Charitate, montis Belli, & Bononiæ canonicam S. Mariæ, & sancti Ioannis in monte, alijsq; in pluribus locis ex longæui, & immemorabilis temporis vsu præfatas canonicas sub eiusdem ordinis primaria institutione fundatas, in pristinum eiusdem ordinis, & Regularis obseruantiæ statum Romanorum Pontificum priuilegijs fauentibus restituerunt, ac sub eiusdem ordinis continuatione reformarunt. Hæc omnia dictus Autor.

VII. NOn me latet Iosephum Mozzagrugnum lib. 8. fol. 3. pag. 2. & fol. 32. pag. 2. suo, & suorum nomine Augustino Ticinensi imponere, hunc locum ab ipso Ticinensi, & à nostris pro commodo falsificatum, & deprauatum. Verum ad imposturam, & calumniam abstergendam sola ipsius libri inspectio sufficere potest, qui non vno tantum in loco, vbi de canonicis regularibus agitur, sed alijs innumeris à principio vsque ad finem est recognitus, & castigatus: vt non tam veteris libri noua editio, quam castigatio meritò dici possit, quemadmodum ipsemet illius autor eam vocat in epistola nuncupatoria ad Reuerendissimum Antoniotum S. Praxedis presbyterum Cardinalem, ita scribens: *Cum supplementum Chronicarum mearum iam dudum à me multis laboribus, multisque vigilijs elucubratum in Christo Reuerendissime ac sapientissime Pater, & Domine, sæpe, & sæpius quadam incredibili voluptate, & animi suauitate perlegerem, didici in eo plurima fore mendosa, pluriaque tam antiqua, quàm noua memoratu dignissima deesse. quamobrem haud parum subtristis diu extiti. Verùm tandem cum meipsum collegissem, & rem mente diligentius volutassem, demum animo incensus, mea senectutis, ac mea tremulæ manus parumper oblitus, de ipso nouam efficere repercussionem constitui &c.* Meminit eiusdem retractationis Augustinus Ticinensis in Propugnaculo parte 4. cap. 22. qui tamen liber Iacobo Philippo adhuc in viuis agēte ab Ipso Ticinensi est editus, quæ si Mozzagrugnus, & sui vidissent, non dubium est, quin ab impostura tam insigni calamum retraxissent; sed mea opinio certissima est, illos hanc vltimam Iacobi Philippi recognitionem nunquam vidisse.

VIII TErtius testis est Raphaël Volaterranus in suis Commentarijs lib. 21. vbi de sacro canonicorum ordine sic scribit: *Ordo autem canonicus ab Augustino, non tam institutus, quam renouatus: ab Apostolis in monte Syon exordium sumpsit, qui post Ascensionem, vt ait sanctus Thomas 2. 2. q. 88. de vita genere deliberantes, communia inter se omnia, ac tria vota coram Deo statuere. qui ritus à successoribus, clericisque omnibus diu diligentissimè seruatus, fideque postea deferuescente desitus, nunc quoque in Ecclesijs amplius quadraginta perseuerat. amictus est linea tunica tantum vestis cuicunque superaddita, quam Iacobus Apostolus Præsul Ierosolymitanus primus ex more Leuitico, veterumq; sacerdotum sibi assumpsit. post eum Marcus Alexandriæ. posteri verò diuersis inter se factis conciliabulis alij alia simul cum lineis indumenta corripuére, statutaque condidêre. nouissime verò anno 1401. autore Leone de Carate ciue Mediolanense eiusdem ordinis viro Cœnobium sanctæ Mariæ de Frisonaria Lucanæ Diœcesios reformantes, Frigdionariam nominauere. Congregationem postremò Lateranensem Eugenius Quartus, postquam eam probasset, appellari mandauit, nam eam Basilicam annos prope octingentos antea tenuerant, ex eaque quamplures Pontifices viri maximi prodiere &c.*

Quartus est Onuphrius in li. de Septem Vrbis Ecclesijs in Lateranensi paginam 137. vbi sic ait: *Permanserunt autem Clerici hi, qui Canonici vocati sunt in communi Monachorum more viuentes, in Monasterio Lateranensi Basilicæ adiecto annos plus minus* DCCC. *vsque ad Bonifacij Octauj Pontificatum. qui circa annum Domini* MCCC. *eos canonicos claustrales monasterio Lateranensi exire ordinauit, & seculares clericos, qui canonici seculares vocantur, collocauit, singulisque ex reditibus Monasterij singulas præbendas speciatim constituit. Permanserunt autem pacificè Laterani canonici seculares vsque ad Eugenij IV. Papæ tempora. Hic Pontifex cum fuisset ante Pontificatum canonicus Cœlestinus habitus, Monachismum, & vitam regularem maximè coluit, clericos seculares odio habens. Is exactis, & in ordinem omnino redactis canonicis secularibus, in Basilica Lateranensi canonicum regularis vitæ ordinem, quemadmodum antea fuerat, renouauit, in eamque eosdem canonicos regulares, Frisonariæ reformatos reduxit, claustrumque &c.* Idem clariùs testatur in Annotationibus ad Platinam, dicens canonicos per Eugenium IV. Laterani restitutos eosdem fuisse, cum ijs, quos primum in Ecclesia Lateranensi Gelasius I. locauit. quod de identitate in specie, non in indiuiduo intelligas. Vide Annotationem in Gelasio Primo.

QVintus Emanuel Roderitus tomo 1. quæstionum Regularium, quæstione 3. articulo primo, & vbi hæc ad literam: *Respondeo dicendo, quod canonici regulares Ordinis S. Augustini dicti Lateranenses, ab Apostolis primum, vt narrant Historiæ, traxerunt originem, prout narrat Hieronymus Plati. sed postea à B. Augustino fuit talis congregatio regulariter ordinata cum quibus canonicis ipse factus presbyter à B. Valerio secundum regulam ab Apostolis traditam aliquandiu vixit. quæ cum post aliqua temporum spatia varias habuisset à laudabilibus viris reformationes, secundum illas varia sortiti sunt nomina. Inter alias prima fuit ista congregatio Lateranensis, quæ tamen* IX.

fuit reformata in temple S. Mariæ Frigdionariæ prope ciuitatem Lucæ, anno 1407. à quodam clerico nobilissimo Romano, nomine Bartholomæo illustrissimæ familiæ Columnæ, vnà cum quodam eius socio Iacobo de Auegadri, vtriusque Iuris Doctore excellentissimo. Sed prius per octingentos annos vsque ad Bonifacium VIII. fuerunt in Ecclesia Lateranensi, à Gelasio primo discipulo B. Augustini semper viuentes. Ex qua Ecclesia licet impostorum plures essent eiecti, ac iterum regressi, tandem sub Sixto IV. Summo Pontifice omnimodam ipsius possessionem amiserunt: non tamen titulum, & priuilegia, vt ipse idem Pontifex eis concessit, vna cum monasterio S. Mariæ Pacis, in quo adhuc vsq; Romæ perseuerant. sed est notandum quod alij sunt canonici regulares congregationis S. Saluatoris &c. Hæc ille.

Sextus, Syluester Maurolicus in Historia generali omnium Religionum, Mare Oceanum vocata, & lingua Italica cōscripta, vbi per sex integras paginas, & amplius hanc eandem veritatem pluribus testatur. quæ quoniam nimis longum foret exscribere, nunc locum indicasse sufficerit.

Septimus, Hieronimus à Sorbo in Compendio priuilegiorum, vbi testatur canonicos regulares dictos Lateranenses, ab Apostolis primam trahere originem, postea ab Augustino ordinatos regulariter.

Octauus, Laërtius Cherubinus in Bullario nuper edito ante Constitutionem secundam Paschalis Papæ II. ad quem remitto.

CAPVT VIGESIMVM TERTIVM.

Decretis Summorum Pontificū eadem veritas firmatur, & cauillationes Aduersariorum tolluntur.

I. PRobatur, quin etiam assertio capitis præcedentis apertissimis Summorum Pontificum testimonijs, & decretis. quorum primum est Gregorij Duodecimi qui sex annis post initium dictæ reformationis ad Summum Pontificatum est euectus, cuiusque familiaris fuerat vnus de primis dictæ reformationis autoribus, quem post S. Leonardi apud Veronam Priorem constituerat. is enim in quodam priuilegio Prioribus, & monasterijs S. Leonardi, & S. Mariæ de Frisonaria sic reformatis concesso 5. calend Maij, Pontificatus sui anno 2. quod incipit: *Pia nos excitat:* inter alia sic habet: *Quodq; vos omnib. & singulis priuilegijs, prærogatiuis gratijs, exemptionib. immunitatibus. & præeminentijs per eandem Sedem, aut alias qualitercunque vobis, & eisdē monasterijs dimisim concessis perinde vti & gaudere valeatis, ac si vobis, & eis monasterijs communiter concessa fuissent, &c.* Sunt enim notanda verba illa: *Vobis, & monasterijs vestris concessis.* quia priuilegia per Romanos Pōtifices Gregorij Prædecessores canonicis, & monasterio Frigdionario concessa, non aliter dici possunt concessa dictis canonicis, nisi quia canonici reformati, ad quos Gregorius priuilegium dirigit, erant de illismet, qui fuerāt in monasterio Frigdionario ante reformationem, non autem noua congregatio ab illis antiquis canonicis diuersa. alioqui dicere quidem potuisset: *Monasterijs vestris concessis*, non autem verè dixisset: *vobis concessis.*

Secundum est Martini Quinti in priuilegio ipsis canonicis facto ann. 1421. pridie calend. Iulij: quod incipit: *Solicitudinis pastoralis.* Vbi hæc inter alia scribit: *Alij autem ipsius Ordinis Constitutionibus, præsertim Benedicti Papæ Duodecimi prædecessoris nostri minimè teneantur adstricti: quia mores, obseruantias, & consuetudines abundantiores habent illis &c.* Si Martinus Quintus dispensauit canonicos in monasterio Frigdionario reformatos à Constitutionibus Benedicti Duodecimi, planè supposuit, illos fuisse verè, & propriè de illis antiquis canonicis, de quibus Benedictus Duodecimus loquitur in suis literis Apostolicis, quibusque suas Constitutiones obseruandas præscribit, quos à sanctis Apostolis institutos, & à B. Augustino reformatos fatetur, alias cur dispensaremur à Constitutionibus dictis canonicis traditis, si de illis non essemus, quibus Constitutiones traditæ fuerunt? nam canonici S. Saluatoris de Bononia, Scopetini vulgariter nuncupati, nusquam ab istis Constitutionibus dispensati leguntur in tot priuilegijs per Gregorium XII. & successores illis factis: quia non sunt verè de antiquis canonicis, sed sub Gregorio XII. nuper instituti.

TErtium est Eugenij IV. in Bulla, per quam canonicos Frigdionarios reformatos Laterani restituit. vbi eum plura in laudem sacri Ordinis dicat, hæc inter alia subiungit: *Præfatam sacrosanctam Lateranensem Basilicam ad primam institutionem, & primæuum statum reducimus, ac reponimus, vt Ordo Canonicus, qui secundum Deum, & B. Augustini regulam ibi noscitur institutus, perpetuis futuris temporibus in dicta Ecclesia vigeat, & inuiolabiliter obseruetur.* Censuit igitur, canonicos Frigdionarios fuisse verè de illis antiquis canonicis Lateranensibus, illius Basilicæ originarijs, vt illius verbis vtar, alioquin si fuissent nuper instituti, quanam ratione verè dici potuisset, Eugenium IV. illos in Lateranensi Basilica restituendo, ipsam Ecclesiam ad primam institutionem, & primæuum statum illius Basilicæ originarium II.

reduxisset non me latent, quæ cōtra dictam Bullam per Antonium Massam Gallesium in causa præcedentiæ cum Reu. monachis Cassinensibus fuerunt inculcata, & millies iactitata. pro responsione sufficiat, illa omnino ab Illustrissimis Cardinalibus in causa deputatis, sæpius vsque ad fastidium audita, paruipensa nihilominus, contempta, & reiecta. quemadmodum etiam nos, ne actum agere videamur, nunc contemnimus, & sub silentio præterimus.

Quartum est Nicolai V. in priuilegio dato Calend. Ianuarij 1450. quod incipit: *Ex prouisione Sedis Apostolicæ.* per quod omnia contenta in prædictis priuilegijs Martini V. & Eugenij IV. ad fauorem nostræ congregationis probat, & confirmat.

Quintum Sixti IV. in priuilegio, quod incipit: *Dum ad vniuersos.* in quo sic habet: *Dum ad vniuersos Regulares Ordines, & loca iugi sanctimonia dedita, personasque voto Religionis adstrictas, pro iniuncto nobis Apostolica seruitutis officio, crebris vigilijs, & indefessis studijs attendimus, ad illum præcipuè canonicorum regularium congregationis Lateranensis, ordinis S. Augustini eo libentius nostra mentis oculos conuertimus, quo ordo ipse in nascentis Ecclesia sancta institutione, ac primorum Christianæ Religionis clericorū norma, traditioneq; fundatus, & sacris institutis, ac diuinis regulis, eloquijsque præmunitus extitit, ab eiusque primæua fundatione varijs virtutum meritis semper resplenduit. quamobrem nonnulli Romani Pontifices prædecessores nostri innumeris Religionem ipsam priuilegijs &c.* & in alio priuilegio, per quod Ecclesiā S. Mariæ Pacis eisdem canonicis Lateranō ex turbatis concedit, præmissa narratione, qualiter idem Pontifex Italia Pace donata, ex voto Ecclesiam, sub titulo B. Mariæ de Pace, proprijs sumptibus extruendam curauerat, ita subiungit: *Considerantesq; inter alios Religiosos institutionem canonicorum regularium ordinis S. Augustini fore primariam, & ab ipso sanctissimo Ecclesia Doctore Augustino fundatam, & per longa sacula [illegible] probis, & literarū scientia, omnique virtute pollentibus stabilitam, ad eos potissimum direximus intuitum sperantes quod per canonicos congregationis Lateranensis dicti ordinis, sub regulari obseruantia degentes, templum Pacis memoratum in spiritualibus, & temporalibus Deo propitio fœlicia continuo suscipiet incrementa.*

III. SExtus Pius IV. qui cum memoratam sæpius controuersiam inter nos, & monachos Cassinenses super iure præcedendi, tot annis exagitatam, dirimere constituisset, in motu proprio, qui habetur in Bullario inter Constitutiones dicti Pontificis, & est 95. in ordine, quam libro præcedenti cap. 71. ex integro inseruimus, expressè fatetur compertum satis ex literis Apostolicis, diuersisque alijs documentis, rationibus, & probationibus, quod canonici regulares nostræ Lateranensis congregationis fuerunt, & sunt de illis clericis à S. Augustino, quin immò à sanctis Apostolis institutis. & propterea sententiauit, pronunciauit, & declarauit, eosdem canonicos tam iure antiquioris institutionis, quam dignitatis clericalis, monachos Cassinenses præcedere debuisse: ac debere. qui motus proprius, cum partibus sæpè auditis, & causa cognita, & plenè discussa emanauerit, non potest alicuius subreptionis, vel obreptionis notari. Videatur idem motus proprius loco citato.

Septimum est Pij V. in alio motu proprio anno 1570. 10. calend. Ianuarij emanato, per quod nostris canonicis primum; & superiorem locum tribuit inter omnes Regularium Ordines, ac immediatè post clericos seculares. incipit: *Cum ex Ordinum vniuersitate* & infra *cum itaque sicut accepimus, dilecti filij vniuersi canonici regulares ordinis S. Augustini congregationis Lateranensis, qui ab Apostolis originem traxerunt, quique ab eodem S. Augustino eorum Reformatore iterum per viam reformationis mundo geniti, meritò prætendere possunt, se omnes personas Ecclesiasticas tam seculares, quam regulares in processionibus, & alijs actibus publicis præcedere debere &c.*

IV. QVæ omnia cum sint clàra, & manifesta, vtpotè à Romanis Pontificibus, etiam partibus in iudicio sæpius auditis, & causa inspecta, & diligenter examinata, & cognita, promulgata, nō video, quanam ratione recentiores nonnulli seipsos à nota contemptus literarum Apostolicarū tueri possint, easdem assertiones falsas, & sæpe sæpius reprobatas iterum in suis quinternionibus imprimentes, & diuulgantes, lites extinctas, consepultas, & in cineres solutas tumulò exturbātes, & ab quo, vt aiunt, reuocantes. præsertim quòd in patrocinium suarum assertionū noui aliquid non afferant, sed solùm veteres cantilenas millies auditas, totidemque vicibus reiectas, & reprobatas.

Nam quod primo loco nobis obijciunt, Eugenium IV. congregationē Frigdionariam nouellam in Ecclesia plantationem dicere, ijdem Illustrissimi Cardinales, & Summus Pontifex ne pili quidem fecerunt. quia vt eorundē Cardinalium verbis vtar formalibus, quæ in illorum relatione legi possunt in lib. Indultorum nostræ congregationis fol. 517. dictum Eugenij intelligitur de vltima plantatione propter reformationē canonici ordinis ab eisdem canonicis factam, non quòd nouus ordo fuerit institutus. Addo, non esse controuersiam an congregatio de Frisonaria ratione nouissimæ reformationis dicenda sit nouella plantatio. An non omnes filij sunt parentū nouellę plantationes? an non omnes familiæ per nouellas plantationes propagantur, & seruātur? vt etiam oliueta, vineæ, aliaque id genus omnia. quis de hoc ambigit? quod autem in dubium reuocari potest, hoc est, à quibus hæc nouella plantatio, & qualiter, & quonam in loco fuerit plantata, & propagata, num ab antiquis canonicis

regularibus Apostolicis, aut ab Eremitis, vel ab alijs alterius ordinis. An per traditionem antiqui habitus canonicorum, iuxta modum ab antiquis canonicis seruatũm, an potius nouum institutum plantando, nouumque regularem habitum tribuendo. an in æde canonicorum antiqua, vbi canonicum institutum adhuc vigeret, an potius in domo Eremitarum, aut etiam Canonicorum, sed ipsis canonicis iam destituta. Nos nostram congregationem, ratione reformationis Frigdionariæ, nouellam plantationem dicimus: sed ab antiquis canonicis monasterij Frigdionarij, & S. Petri in Cœlo Aureo Papiæ plantatam, modo, & forma canonicis regularibus antiquis, & Lateranensibus consuetis, per traditionem antiqui habitus canonicorum, in monasterio perantiquo, in quo saltem ab annis 150. scilicet ab Alexandro IV. vsque ad illud tempus institutum canonicorum Lateranensium continuato, & nunquam interciso tramite vigebat. Contra quod nostri calumniatores afferunt, nec probant.

V. SEd obijciunt secundo loco Martinum V. primum hanc congregationem instituisse, ante quem nullus adhuc extabat titulus, vel congregatio, & decem monasteria in vnum compingentem, mandasse à Frigdionaria dici, vt Basilius Sirenius in Scholio cuiusdam priuilegij notauit.

Respondeo, hæc omnia falsa esse, siue Basilius Sirenius dixerit, siue alius quispiam. quod enim Martinus V. hanc congregationem primus non instituerit, ostendunt decem, vel vndecim monasteria per Frigdionarios reformata, priusquam Martini priuilegium prodiret. quod etiam ante Martinum V. extaret titulus canonicorum Frigdionariorum, illa eiusdem Pontificis verba indicant, ex ipsomet priuilegio accepta, per quod aduersarij nostram institutionem factam arbitrantur: *Hinc est, quod nos dilectos filios S. Mariæ de Frigdionaria S. Leonardi de Verona, &c. Ordinis S. Augustini monasteriorum Priores, Præpositos, Rectores, Canonicos, & Conuentus de Frisonaria vulgariter nuncupatos, vt Deo quietius perpetuò famulari valeant &c.* multò magis falsum, Martinum V. mandasse cõgregationem à Frigdionaria dici. vbi enim, aut quibus verbis hoc mandauit? sed nec alius Pontifex præcepit à Frigdionaria dici. solum enim aiunt, nostros à Frisonaria vulgariter fuisse nuncupatos, & congregationem nostram dictam de Frisonaria: quod aliud est. Et esto dixisset Martinus V. nostram congregationem à se nuper institutam, quod nullatenus dixit, nihil prorsus officeret. duobus enim modis cogitare possumus, aliquam congregationem nuper institutã, vel per collectionem, & vnionem multorum collegiorum, quæ ab antiquo iam fuerant instituta, vt si modò ex collegijs canonicorum, quæ plura sunt in Regnis Poloniæ, & Boëmiæ vna congregatio per Pontificem, sub obedientia vnius Capitis constitueretur, quod nostros canonicos in Poloniæ Regno degentes nunc moliri, relatione fide digna percepi. vel nouos ordines, & noua monasteria cum nouis institutis plantando. primo modo aliqualiter admitti posset, nostram cõgregationem per Martinum V. primitus institutam, quod solũ Basilius Sirenius in Scholio præcitato intendit. non autem secundo modo, de quo solum controuersia nobis esse potest.

TErtiò obijciuntur nobis nostri Lateranẽses, qui conceptis verbis testantur, nos à fratre Iacobo Bergomensi Ordinis Prædicatorum institutos. Ita Ioannes Philippus Nouariensis in Chronica canonici ordinis lib. 3. cap. 1. VI.

Respondeo, imposturam hanc esse, ad quam retegendam referam formalia verba Ioannis Philippi, non vitiata, neque detruncata: *Quartus, inquit, Conuersus per Ven. P. D. Bartholomæum fuit quidam eximius doctor vtriusque iuris Dominus Iacobus de Aduogadris de Bergomo, qui per multos annos legit iura in studio Paduano, qui relictis omnibus vanitatibus seculi, Ordinem Prædicatorum Venetijs intrauit, & Conuersus effectus est, quia bigamus erat: & videns obseruantiam dicti ordinis declinare, sæpè maiores arguebat, quorum negligentia Religio bonis moribus euacuabatur. qui indignè reprehensionem ferentes, dictum fratrem Iacobum carceribus deputauerunt, multis iniurijs eum afficientes. qui Deo permittente de manibus dictorum fratrum liberatus est, & vna cum dicto P. D. Bartholomæo ad sedem Apostolicam accesserunt, & per Dominum Gregorium Papam XII. à dicto ordine, & à bigamia dispensatus vsque ad Diaconatum, accepto officio prædicandi, & habitu canonicorum regularium per manum dicti Domini Gregorij Papæ est effectus canonicus regularis. Accepta benedictione à Summo Pontifice, ambo Roma recesserunt, & ad Ciuitatem Lucanam venientes, & in ipsa dictus Dominus Iacobus cœpit prædicare cum tanto feruore verbum Dei, quòd videbatur hominibus sanctum Paulum in terras venisse. Ipso igitur prædicante, & Bartholomæo confessiones audiente, multos discipulos Domino cooperante congregauerunt in quodam monasterio pauperrimo extra dictam Ciuitatem Lucanam ad tria millia, vocato S. Mariæ de Frisonaria, in nemore existente, Episcopo Ciuitatis illum locum eis tradente. à quo monasterio cõgregatio illorũ canonicorum vocata fuit per plures annos congregatio S. Mariæ de Frigdionaria. & sic cõgregatis illis canonicis regularibus per dictos Dominos Iacobum, & Bartholomæum assignato illis Domino Benedicto de Mediolano in Priorem, vale fecerunt eis.* Hæc Ioannes Philippus, in quibus licet multa euidenter falsa dixerit, ex quadam Chronica incerti autoris manuscripta, quæ apud nonnullos ex nostris vagatur accepta, quam ipse habeo, vt cum inquit, dictum Fratrem Iacobum dispensatum ab Ordine Prædicatorum per Gregorium XII. item dispensatum per eundem Pontificem ab irregularitate bigamiæ, item accepisse habitum cano-

nicorum regularium ab ipso Gregorio XII. item cum inquit, post acceptum habitum à Gregorio Roma discessisse, Lucam venisse, & Frisonariæ canonicos congregare cœpisse, quæ omnia ex hactenus dictis falsitatis apertè redarguuntur, cum satis constet ante Gregorij Pontificatum Frigdionariam reformationem absolutam, ibique Fr. Iacobum à Priore monasterij, & de licentia fratris Thomæ Magistri Generalis Ordinis Prædicatorum, ab irregularitate bigamiæ per Bonifacium IX. dispensatum, habitum canonicorum regularium suscepisse: non tamen asserit hic autor, quòd illi gratis imponitur, dictum Fr. Iacobum nouam congregationem instituisse, illiusque autorem extitisse. immo contrarium manifestè innuit, cum dicit, prædictos Bartholomæum, & Fr. Iacobum multos canonicos ibidē congregare cœpisse. nam si congregauit discipulos, qui erāt canonici, nō ipse nouā congregationē instituit, vt aduersarij gratis asserūt. multò minus dicit, monasterium Frigdionariū ante reformationē fuisse canonicis destitutum, vel domum Eremitarum, vel primos autores dictæ reformationis Eremitas fuisse, vel Fr. Iacobum tempore Concilij Pisani canonicum habitum in monasterio S. Augustini Pisano ab illius Priore sumpsisse, quod illi fingunt. Addo errare hunc autorem, cum inquit, assignato illis Dño Benedicto de Mediolano in Priorem, nam inter primos dictæ reformationis autores nullus D. Benedictus de Mediolano recensetur, sed tantum D. Benedictus Ariminensis, qui anno 1404. electus est Prior, non à prædictis duobus viris sed à toto Capitulo, & ab Episcopo confirmatus, vt tūc moris erat. qui an. 1407. à Greg. XII cuius antea fuerat familiaris, S Leonardi apud Veronam Prior est renunciatus. Quare leuissimum est fundamētum in illius autoritate constitutum.

CAPVT VIGESIMVM QVARTVM.

Quare Canonici Regul. in Ecclesia Lateran. vsq; ad Calistum III. prestiterint, & qualiter Fridericus III. Imperator habitum Canonicorū Regularium de manibus Prioris Lateran. in dicta Basilica susceperit.

I. ANno 1446. quo posteriores Engenij IV. literæ pro reformatione Basilicę Lateranensis emanauerunt, Patres nostri Generalem Synodum habuerunt Ferrariæ, in qua supradictus R. P. D Simon Mediolanensis secundò in officio Rectoris Generalis est confirmatus. sed numerus Visitatorum auctus; nam electi sunt in eodem Capitulo quatuor Visitatores, videlicet D. Orosius Mediolanēsis, D. Aurelius Placentinus, Dominicus Florentinus, & D. Martinus Bergomensis. in quibus comitijs comparuit nuncius missus cum literis à tota Ciuitate Vtinensi offerente se velle monasterium nostri Ordinis & cōgregationis ædificare, ac dotare, roganteq; Capitulum Generale, illud libenter acceptare. quare decretum est in eodem Capitulo, vt quatuor canonici ad dictam Ciuitatem mitterentur cum pleno mandato illud acceptandi aut dimittendi, prout nostris institutis expedire videretur. Hoc autem anno Eugenius ad mortem infirmatus tādem ex hac luce migrat 7. calend. Februarij seq. ann. 1447. non autem 1446. vt Platina scribit. Extant enim Bullæ ab eodem Pontifice sequenti anno 1447 editæ, quæ in Bullario nuper edito legi possunt. Porro Pontificis ægritudine per Vrbem diuulgata canonici seculares ad Lateranensem Basilicā accurrerunt, vt regulares eijcerent, quos Cardinales per Eustorgium Episcopum Beneuentanum. & Vicecancellarium prohibuerunt promittētes illis post obitum Pontificis in pristinas dignitates restituere, & beneficia æquiualentia tribuere, modo ne in populis tumultum excitarent. Eugenio verò defuncto. electus fuit in Pontificem Thomas Cardinalis Bononiensis. qui quod fuerat à Nicolao de Albergatis Episcopo Bononiensi, & Cardinali à pueritia in bonis moribus, & literis educatus Nicolaū V. se nuncupari fecit. qui canonicos regulares in Ecclesia Lateranēsi confirmauit, cui post Coronationem ad Lateranensem Basilicam cum tota curia de more. proficiscenti Prior cum canonicis cum Cruce, thuribulo, clauibus Basilicæ, & bursa cum duodecim lapidibus pretiosis processionaliter obuiauerunt, & Prior nomine D. Benedictus de Placentia dicta bursa Pontificem præcinxit, claues tradidit, & in Sede, quæ erat ad maiorē portā eiusdē Basilicæ locauit, ac illius pedes cum omnibus canonicis est osculatus. qui surgens de Sede ad Sancta sanctorum iuit, quem illuc vsq; nostri canonici sunt comitati tandemque cum tota curia ad S. Petri palatium est reuersus. Quo in Pontificatu confirmato nonnulli Cardinales accedentes rogant, vt canonicos seculares in gradum pristinum restituere, & in Ecclesiam Lateranensem reducere velit, illamq; diuidere partim regularibus, partim verò secularibus tradendo, & pro secularibus canonicam apud Sancta sanctorum extruere, ac de prebendis æquiualentibus prioribus à se dimissis prouidere. qui postulatis annuens, dictos canonicos seculares in Consistorio Cardinalium hisce conditionibus restituit, vt in ijs, quæ ad Ecclesiam Lateranēsem vel canonicos regulares, vel ad illorum beneficia pectarēt, se nullatenus immiscerent, nec Chorū

cum ipsis canonicis regularibus ingrederentur, quod aliquatenus seruauerunt. interim rogantes Pontificem apud Sancta sanctorum canonicam illis construere, & beneficijs dotare. Verum Pontifex illorum consilio de eijciẽdis comperto, postulatis nullatenus acquieuit, sed quosdam illorũ S. Petri canonicos constituit, alios S. Mariæ Maioris; alios Episcopos creauit, præter vnum tantum, qui cum quatuor beneficiatis ad custodiam Reliquiarum relictus fuerat, quibus Pontifex certam pecuniæ summam quotannis erogabat.

II. EOdem anno, qui fuit 1447. Generalia nostræ Congregationis Comitia, in ipsa Lateranensi Basilica fuerunt celebrata, in quibus R. P. D. Simon Mediolanensis Rector Generalis tertiò fuit prorogatus. additi Visitatores D. Thomas Cremonensis, D. Martinus Bergomensis, & D. Ioannes Baptista Lucensis, & D. Sebastianus Placentinus.

Anno verò 1448. Generale Capitulum Ferrariæ. Rector Generalis D. Benedictus de Placentia, qui fuerat Prior Lateranensis. Visitatores D. Aurelius Placentinus, D. Simon Mediolanensis, D. Orosius Mediolanensis, & D. Martinus Bergomensis. Anno 1449. Generale Capitulum Rauennæ. Rector Generalis, & Visitatores anni præcedentis omnes prorogati, excepto D. Martino Bergomensi, cuius loco suffectus D. Clemẽs Papiensis. in actis istius Capituli sic legitur: *Item intelligatur reuocata facultas Rectoris Generalis, & sociorum acceptandi monasterium S. Petri in Calo aureo Papiæ.*

Annus 1450. fuit annus Iubilæi. Capitulum Generale Ferrariæ. Rector Generalis, & Visitatores anni superioris omnes confirmati. Hoc autem anno Romæ tantus peregrinorum fuit concursus, vt singulo die hominum triginta millia ciuitatem ingrederentur, & amplius, totidem ex Vrbe successiuè recedentibus. vnde & contigit, vt quadam die ad Diui Petri Basilicam propter videndam Saluatoris nostri IESV CHRISTI imaginem, Veronicæ nuncupatam, tanta populi multitudo conflueret, vt ad pontem S. Angeli plusquam tercentum vtriusque sexus interirent, vel à multitudine conculcati, vel in profluentem delapsi. Quam ob causam Pontifex duo sacella in vtroque pontis capite fieri fecit, in quibus pro animabus defunctorum sacra fieri solebant. Hoc eodem anno multæ pecuniæ in Ecclesia Lateranensi sunt à fidelibus oblatæ, quarum medietatẽ nostri iussu Pontificis perceperunt, ex quibus Basilicam, quæ omnibus insignibus spoliata cũ solis parietibus denudata remanserat; multipliciter ornauerunt, quidquid enim fuit pulchri, præter solos parietes, ipsi canonici regulares suis proprijs sumptibus refecerunt, videlicet organa noua, & optima, tabernaculum marmoreum pretiosis lapidibus insectum, & eleganter sculptum pro sanctissima Eucharistia seruanda, pallam magnam Altaris maioris ex crisoclauo pretiosissimam, octo capellas cum suis altaribus. oculos vitreos magnos in maiori naui, & alijs, duas Cruces alteram argenteam magnam, alteram cristallinam, plures calices, planetas, camisias, superpellicea, altaria insuper sancti Sebastiani, sanctæ Mariæ Magdalenæ, sancti Ioannis Baptistæ, & præsepis Domini elegantissimè fabricata, & alia multa, in quibus plusquam sex millia ducatorum auri de Camera impenderunt.

Sed & Reuerendissimus D. Antonius Cardinalis Portugallensis, qui apud S. Mariam supra Mineruam sepulturã sibi delegerat, tabulis mutatis in Ecclesia Lateranensi sacellum pulcherrimum cum suo sepulchro faciendum curauit, cui casale satis amplum ex testamento legauit.

ANno verò 1451. quo nostri Generalem Cõuentum habuerunt propè Mediolanum in monasterio Casoretano, in quo electi fuerunt Rector Generalis R. P. D. Aurelius Placentinus, Visitatores D. Ioannes de Placentia, D. Dominicus de Florentia, D. Martinus de Bergamo, & D. Timotheus Veronensis, Fridericus III. Imperator cum vxore, quæ erat filia Regis Portugalliæ Romam venit, vt de manibus Pontificis Imperij coronam acciperet. qui die 22. Martij coronatus ad Lateranensem Ecclesiam profectus est, vt habitum canonicorum illius Ecclesiæ sumeret, & Lateranensis canonicus crearetur. Hæc audiens ille canonicus, qui vnus supererat ex canonicis dictæ Basilicæ secularibus, ante Imperatorem ad Ecclesiam Lateranensem præcucurrit. Imperatore autem ad S. Ioannem cum tota nobilitate Romanorum, & aulicis Pontificis accedente, & canonicis regularibus cum Cruce processionaliter obuiantibus; Imperator ante portam maiorẽ ex equo descendens, genibus flexis Crucem cristallinam sibi per D. Aurelium Priorem oblatam reuerenter osculatus est, statimque canonicus ille secularis comparuit, cottam manibus tenens, vt Imperatorem illam indueret, & Lateranensem canonicum crearet: contradicentibus verò canonicis regularibus, asserentibusque tale munus ad ipsum non spectare, ac repellentibus, cœpit statim clamare: Succurrite, succurrite Romani, vt sic in populo tumultum excitaret. Accurrentes autem Senator cum Conseruatoribus, & Viccecamerario, qui erat Archiepiscopus Mediolanensis, illum increpauerunt, vt taceret. ille autẽ multo magis vociferabatur, Succurrite Romani vestro Romano, vt seditionem excitaret. Id cernens D. Nicolaus de Portinarijs de Aquila Senator Romanus, & eques, pugnis illum inuasit, ac de Ecclesia proiecit. & ita canonici regulares medium Imperatorem accipientes: Te Deum laudamus cantantes, ad altare maius perduxerunt; quo ante ipsum altare maius genibus flexo D. Hilarione Ferrariense coronam illi de capite III.

leuante, D. Aurelius Prior cottam, siue superpelliceum illum induit, & canonicum Lateranensem creauit, & dicta oratione pro Imperatore, datoque illi vno ducato pro parte oblationum, & distributionum illum tangente, quam Imperator reponi iussit, facta quoque per eundem Imperatorem oblatione duodecim ducatorum auri super altare maius, ductus est ante altare maius tribunæ maioris, vbi in sede sedenti canonici omnes, Priore incipiente, illius pedem, manum, & faciem osculati sunt, & ita in canonicum Lateranensem acceperunt. His peractis intra monasterij claustrum, & cœnaculum deductus fuit, vbi erant mensæ lautissimæ omni genere ciborum instructæ, vbi Imperator cum Rege Hungariæ tunc puero, & mille circiter viris cœnauit, D. Desiderio Bononiensi coram Imperatore, & proceribus organa pulsante, ac suauissimè concinente. In quo conuiuio duodecim epularum genera fuerunt propinata. Postea Imperator de conuiuio surgens, & fratribus gratias agens, circa tertiam horam noctis cum suo comitatu ad S. Petri palatium sibi præparatum rediјt. Altero autem die Pontifex de tumultu per illum canonicum excitato certioratus, illum comprehendi iubet, qui aufugiens aliquot mensibus extra Romam delituit, postea nonnullis Cardinalibus pro eo rogantibus, veniam obtinuit, omni dignitate priuatus.

IV. PRior verò Lateranensis, qui statim in Generalibus comitijs renunciatus fuerat Rector Generalis, sequentes literas totius rei gestæ seriē continentes sanctorum Bartholomæi Vicentiæ, & Ioannis in Viridario Patauij, & sanctæ Mariæ Charitatis Venetiarum Prioribus in hanc formam dedit:

Venerandi in Christo Patres, salutem. Vigesima secunda Martij Dominus Imperator Fridericus III. cum maximo triumpho à Domino nostro Papa fuit coronatus, & post coronationem venit cum Senatoribus, Caporionibus, & Populo Romano, ac Principibus suis ornatus, & exercitu suo ad Ecclesiam Lateranensem, quibus omnes parati quinquaginta numero cum Cereis, & Baldachinis ante Xenodochium Saluatoris obuiauimus, & nobis præcedentibus cantando, ad tres inferiores Ecclesiæ portas eos duximus, & ante portam maiorem descendens de equo Imperator, de manibus meis osculatus est Crucem nostram cristallinam, assistentibus nobis canonicis antiquis, & paratis ad eum vestiendum cottis, & almutijs, & creandum eum canonicum Lateranensem. Quibus ex parte Domini Pontificis præcepi, quatenus non impedirent se de aliquibus cæremonijs, sed illis nolentibus obedire mandatis Domini nostri Papæ, sed violentiam facere volentibus nobis, Senator maior cum Conseruatoribus, & alijs officialibus Romanis eos expulserunt, & vnum audaciorem alijs percusserūt pugnis, & calcibus, & nos pacificè duxerunt, tenentes in medio nostrum Imperatorem vsque ad altare maius Capitum Apostolorum. Et ipsum Imperatorem genuflectentem ante altare feci canonicum Lateranensem, imponendo ei cottam, siue superpellicium, & birretum, dando ei vnum ducatum pro parte distributionis, & oblationum eum tangentium. qui alacri vultu eum recepit, & dedit eum secretario suo, dicens serua, serua hunc ducatum mihi. Deinde à dispensatore suo recepi duodecim ducatos, quos spontè obtulit in altari. Post hæc duximus eum ad sedem paratam in tribunali ante altare cantando: Da pacem Domine, & orationibus finitis ipso surgente, & stante in cathedra omnes nos recepimus eum in fratrem, & canonicum ad osculum pacis, osculando ei manum, & faciem. Hoc facto duximus eum cum Baronibus suis ad refectionem à ministris Domini Papæ præparatum, & ornatum, & sedentibus omnibus in refectorio, claustris, & casis, & per totam canonicam circa tria millia hominum, duodecim manieries ciborum comederunt, astantibus nobis in refectorio coram Imperatore, Baronibus, & Fratre suo, ac Rege paruo Hungariæ, & tribus Episcopis, cum eo comedētibus, sonantibus organis paruis à Domino Desiderio nostro, & cantante. Completo autem prandio tertia hora noctis, surgentibus omnibus, equos ascenderunt, nobis tangentibus, & osculantibus manum. Imperatore ipso dicente: Stateui con Dio, & gran mercede della cortesia me hauete fatta. *& sic vale fecerunt nobis: & sic remansimus in pace. Quare cum pertransierit per Ciuitates vestras, visitate eum tanquam canonicum nostrum, & petite priuilegia sua, si indigetis, significando, quod estis canonici Lateranenses. Scio namque quod perbenignè suscipiet vos. Valete. Ex Canonica Lateranensi die 23. Maij 1452. D. Aurelius Prior Lateranensis.*

Videntes igitur Romani Lateranensem Basilicam per nostros canonicos decentissimè renouatam, & ornatam, & diuinum cultum in illa restitutum, & officia diuina diebus ac noctibus deuotissimè ibidem celebrari, vehementer oblectari, & affectu deuotionis nostros prosequi cœperunt, exceptis paucis, qui dictæ Basilicæ redditibus inhiantes, ægeè ferebant, non posse præbendas suis filijs obtinere: quæ sola erat causa canonicos regulares odio habendi, ac etiam si potuissent, ab Ecclesia pellendi. in eo tamen loco morantes nostri canonici multa passi sunt, ac in grauissimas ægritudines ob insalubritatem aëris inciderunt, ex quibus intra paucos annos quinquaginta circiter canonici omnes viri notabiles, cum tredecim Conuersis obierunt, referente D. Aurelio Placentino monasterij Priore, ex cuius scriptis hanc historiam accepi.

***

CAPVT VIGESIMVM QVINTVM.

De monasterio S. Syluestri Castri montis Compatrum Tusculanæ Diœcesis nostris Canonicis per nobiles Annibaldenses de Molaria donato, & de Congregatione Mortariensi cum nostra Lateranensi per Nicolaum Pontificem vnita.

I. Vm nobiles Romani Lateranensem Basilicam per nostros optimè reformatam, & diuinum cultum in illa restitutum aspexissent, affectu peculiaris dilectionis, & beneficijs illos prosequi cœperunt. Inter quos anno 1448. vir magnificus, & pius D. Thebaldus filius magnifici viri D. Annibaldi de Annibaldis de Molaria (huius forsan erant domus cum turri, quas ad læuam areæ Lateranensis versus Septentrionem habuisse nobiles Annibaldēses de Molaria, scribit Onuphrius lib. 1. de Ecclesia Lateranensi cap. 8.) pro se, & magnifico viro D. Matthia illius fratre, pro quo de rato promisit, accedens ad Venerabilem Ecclesiam Lateranensem, spontè obtulit D. Aurelio Priori, & Capitulo, & Societati canonicorum, & toti congregationi Lateranensi, alias de Frisonaria nuncupatæ, Ecclesiam sancti Syluestri propè Castrum montis Compatrum, Tusculanæ Diœcesis, quæ erat de iure patronatus dictæ familiæ de Annibaldensibus, siue de Molaria, cum omnibus illius bonis, iuribus, & pertinentijs in perpetuum, nonnullis adiectis conditionibus, quæ continentur, & exprimuntur in instrumento donationis, rogato in claustro monasterij Lateranensis per Antonium Ludouici Romanum publicum notarium, præsentibus testibus Ioanne Alexij Speciario de Regione S. Angeli, Martino Cinquedenti de Regione Pontis, & Tartalia de Melbeco de Calabria, eodem anno 1448. indictione 11. die 1. Iunij, Pontificatus Sanctissimi Domini Nicolai Papæ V. anno 2. Qui Pontifex eodem anno donationem prædictam suo diplomate firmauit, cuius vigore Prior, & canonici Lateranenses possessionē Ecclesiæ prædictæ corporalem asseeuti, & fabricis instauratis, conuentum in ea canonicorum sub regimine Prioris statuerunt & domum Nouitiatus. Eidem Ecclesiæ, & Conuentui nonnullæ personæ piæ bona quædā immobilia donauerunt, ac inter cæteras Illustriss. & Excell. Domina Imperialis de Columna Salernitani Principis cōiux, Romæ præfectissa, & Castri montis Compatrum tunc Domina, donauit territorium quoddam duorum rubiorum in loco, qui dicitur Monte Fenale: quæ donatio anno 1473. indictione sexta, die 19. Aprilis fuit rogata in eodem conuentu S. Syluestri per Sigismundum de Saxis de Neptuno, publicum notarium. Verum nostris Laterano eiectis post Sixtū IV. bona dicti monasterij paulatim declinare, ac deterioris in dies conditionis fieri cœperunt, ex quibus quòd paucissimi redditus caperentur, vnus tantū canonicus, qui vocabatur Prior, per aliquod spatium temporis ibi mansit.

24 Monast.

Postea Leone Decimo ad Pontificatum euecto, Hieronymus Vida Cremonensis ex congregatione Mantuana S. Marci ad nostros Lateranenses transiens, obtinuit à Rectore Generali Domino Valerio de Vicentia locum sibi concedi, donec opus de Vita Christi versibus heroicis exaratum, quod Christeidam nuncupauit, iam inchoatum absolueret. Quo obtento, statim à Leone X. dictum monasterium in titulum impetrauit, vnde lites inter illum & congregationem excitatæ. tandemque res in hunc modum inter partes composita, vt ipse Hieronymus Vida omni iuri, vel ex Rectoris Generalis concessione, vel ex Leonis X. & Adriani VI. literis, siue alio modo quæsito, vel prætenso ad fauorem congregationis cederet: congregatio verò Lateranensis in persona eiusdem Domini Hieronymi suam antiquam possessionem in dicto monasterio continuasse intelligeretur, & nihilominus eidem D. Hieronymo administrationem Ecclesiæ monasterij, & illius bonorum, eius vita durante, relinqueret, ita tamen, vt de illis nullatenus disponeret, sed ipso cedente, vel decedente statim Ecclesia cum monasterio, & omnibus illius bonis, & iuribus, sine alia declaratione ad congregationem reuerteretur & præfatus D. Hieronymus in signum subiectionis duas libras ceræ albæ quotannis in festo S. Syluestri Præposito S. Mariæ Pacis de Vrbe, tanquam Procuratori Generali Congregationis solueret. quam concordiam probauit, & firmauit Clemens VII. per literas Apostolicas emanatas anno 1524 die 17. calend. Aprilis, quæ literæ cum plumbo sunt Romæ in monasterio Pacis. Et nihilominus dicto Domino Hieronymo ad Episcopatum Albensem assumpto, & defuncto, Paulus III. anno 1541. dictum monasterium à nostra congregatione separauit, accedente consensu Rectoris Generalis, & Definitorum, & pro illo Ecclesiam Parochialem S. Michaëlis de Vultedo, Præposituram nuncupatam, Cremonensis Diœcesis monasterio sanctæ Mariæ Pacis donauit, & vniuit. datis literis Apostolicis, quarto Calendas Maij.

Hoc

I. HOc eodem anno Præpositura insignis S. Crucis Mortarij, quæ erat caput præcipuæ congregationis, cum omnibus suis membris nostræ congregationi per Summum Pontificem sic fuit vnita: Nam cum istud monasterium, de quo plura libro secundo cap. vigesimo sexto, & quadragesimo sexto, propter sinistros euentus, & propter bella, quæ Mediolanensem Ducatū per multos annos turbauerant, multa damna grauissima cum tota congregatione pertulisset in spiritualibus, & temporalibus, tandem ad manus viri religiosissimi, & Deum timentis, nomine Fratris Raphaëlis Saluati de Alto monte, ex Calabriæ oriundi peruenit, qui cum prius esset Ordinis Fratrum Prædicatorum, & haberet germanum, Secretarium Domini Aloysij Sancti Seuerini, Capitanei Ducis Mediolanensis, & Domini Castri Mortarij, illo intercedente Præposituram obtinuit à Pontifice, & canonicorum regularium habitum suscepit. Hic prædicto Domino Aloysio fauente multa bona monasterij per laicos occupata, recuperauit: quā ob causam Oppidanorum odium grauissimum incurrit. Sed & Capitulum Generale totius Congregationis, cuius erat caput, pro reformanda disciplina canonica Dertonæ in S. Matthæi cœnobio congregauit. Verùm prædicto Aloysio Mortarij Domino vita functo, & fratre ipsius Præpositi ab oppidanis pulso, Castro etiam Mortarij à Francisci Sfortiæ militibus occupato. Præpositus sibi timens, Mortario clam decessit, & primò Ianuam ad monasteriū S. Theodori, quod erat membrum suæ congregationis, deinde Romam venit. Cupiens autem ad suum Ordinem, & Patriam reuerti, & timens, ne Præpositura, vt tunc in more positum erat, secularibus commendaretur, ei benè consulturus, Priorem Lateranensem conuenit, sumque illi consilium de dicta Præpositura ad fauorem nostræ Congregationis sub annua pensione centum ducatorum resignanda, patefecit. Qui Prior Pontificem adijt, & dictam vnionem, & resignationem ad fauorem Congregationis admitti supplicIter postulauit; & ita monasterium cum omnibus suis membris, iuribus, & bonis per Nicolaum Quintum nostræ Congregationi fuit vnitum, vt patet ex literis Apostolicis, quas eodē anno sic dedit:

S. Mo-nast.

Nicolaus Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Inter cætera cordis nostri desideria, illud intensis desideramus affectibus, quod in Ecclesijs, & monasterijs singulis maiestas Altissimi in gratiarum benedictionibus continuè collaudetur; suiq. cultus, gloriosi nominis amplietur, & ad borum promotionem ac etiā vt ipsa Ecclesia, & monasteria præsertim in spiritualibus, & temporalibus defectum patientia, per nostræ prouisionis ministerium, concedente Altissimo, debitæ reformationis beneficio gaudeant, ac in eis cum eorundē spiritualium, & tēporalium incremento grata Deo plantaria subrogentur, efficaces, prout tenemur ex debito summi Pontificatus officij nobis desuper iniuncti, opem, & operam, quantum cum Deo possumus, fauorabiliter adhibemus. Dudum siquidem omnes dignitates, cæteraque beneficia Ecclesiastica secularia, & regularia cum cura, & sine cura apud Sedem Apostolicam tunc vacantia, & in antea vacatura, collationi, & dispositioni nostræ reseruauimus, decernentes ex tunc irritum, & inane, si secus super ijs à quoquā quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Cum itaque postmodum Præpositura monasterij S. Crucis Mortariensis Romana Ecclesia immediatè subiecti, per Præpositum gubernari soliti, Ordinis S. Augustini Papiensis Diœcesis, per liberam resignationem dilecti filij Raphaëlis Saluati de Alto monte nuper ipsius monasterij Præpositi, de illa, quam tunc obtinebat, pro eo quia, vt asserebatur, post multos per eum in regimine dicti monasterij hactenus susceptos labores illius reformationi plenariæ iuxta sui cordis desiderium, nonnullis sinistris sibi desuper aduersantibus, vlterius commodè intendere nequibat, ac ex certis alijs rationabilibus causis ad id animum suum mouentibus, necnon bonum, & felicem ipsius monasterij statum concernentibus causis, in manibus nostris sponte factam, & per nos admissam, & apud sedem ipsam vacauerit, & vacet ad præsens, nullusque de illa præter nos hac vice disponere potuerit, sine reseruatione, & decreto obsistentibus supradictis, ac etiam monasteriū ipsum, sicut pro parte dilectorū filiorum canonicorum de Congregatione Lateranensi, olim de Frisonaria nuncupata; dicti Ordinis, ac dicti Raphaëlis nobis nuper exhibita petitio continebat, reformatione non modica in spiritualibus, & temporalibus indigere noscatur. Nos semper illius salubri statui prouidere cupientes, nec non ad vitam laudabilem, ac virtutes, & merita eorundem canonicorum, qui à nonnullis citra temporibus plura in Italiæ consistentia partibus eis olim canonicè concessa, & temporibus concessionum huiusmodi non modicum deformata monasteria laudabiliter reformauerunt, nostræ considerationis intuitum dirigentes, ac sperantes, quod dictum monasterium ex eorum multiplicatis virtutibus, ac fructuosis operibus optatum reformationis huiusmodi, ad laudem, & gloriam diuini nominis, sacrique cultus, & religionis incrementum consequetur effectum. Ipsorum canonicorum in hac parte supplicationibus inclinati, monasterium prædictum, cuius fructus, redditus, & prouentus quingentorum florenorum auri de Camera secundum communem æstimationem valorem annuum non excedant, vt ipsi exponentes asserunt, etiamsi illi cura immineat animarum, cum omnibus, & singulis membris, possessionibus, bonis, annexis alijsque iuribus, & pertinentijs suis canonicis præsentibus, & futuris præfatæ Congregationis, nec non eidem Congregationi, per ipsos iuxta eorum ritus, mores, statuta, vsus, & consuetudines, nec non Apostolica ipsis concessa priuilegia ad instar aliorum eiusdem Congregationis monasteriorum in spiritualibus, & temporalibus, perpetuis futuris temporibus tenendum, regendum, & etiam gubernandum, etiam cum hoc, quod Prior nisi ab eadem Congregatione, seu illius au-

toritate pro tempore electum, seu deputatus absq; aliorum, seu electionis, seu deputationis huiusmodi Apostolica, vel Ordinaria confirmationis adminiculo illud in eisdem spiritualibus, & temporalibus alias iuxta statuta, & consuetudines supradicta regere, & gubernare liberè, & licitè posit, autoritate Apostolica, tenore præsentium, de speciali dono gratiæ, perpetuò, ac liberè concedimus, donamus, incorporamus, & appropriamus: Itaquod liceat ex nunc Rectori eiusdem Congregationis per se, vel alium, seu alios corporalem possessionem monasterij, membrorũ, possessionum, bonorum, iuriũ & pertinentiarum prædictarum, autoritate propria liberè apprehendere, ac ex tunc in antea eidem Congregationi illud perpetuò retinere, eisque fructus, redditus, & prouentus in suos, ac ipsius monasterij vsus, & vtilitates conuertere, & exponere, Diœcesani loci, & cuiuscunque alterius licentia super hoc minimè requisita. Præterea Priori, & canonicis pro tempore existentibus dicti monasterij, & omnibus, & singulis priuilegijs, immunitatibus, exemptionibus, indultis & gratijs per nos, vel sedem Apostolicam alijs Congregationis huiusmodi monasterijs, atq; locis, eorũque pro tempore Prioribus, & canonicis hactenus generaliter concessis vti valeant pariter, & gaudere, autoritate prædicta harum serie indulgemus. Non obstantibus consuetudinibus, & ordinationibus, ac priuilegijs, & literis Apostolicis, necnon monasterij, & ordinis præfatorum iuramento, confirmatione Apostolica, vel quacunque firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, cæterisque contrarijs quibuscunque. Nulli ergo omninò hominum liceat, hanc paginam nostræ concessionis, donationis, incorporationis, appropriationis, indulti, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum, Datum Romæ apud S. Petrum, anno Incarnationis Dominicæ 1448. Idibus Februarij, Pontificatus nostri anno 2.

III. QVibus literis acceptis prædictus Frater Raphaël ad suum ordinem redijt. Rector verò Generalis congregationis nomine Dominus Benedictus de Placentia Mortarium profectus est, vt monasterij possessionem corporalem apprehenderet. Verum à ministris Francisci Sfortiæ, qui Castrum tunc tenebat, repulsam passus, intercessione nobilis viri Domini Iacobi Antonij Marcelli Patricij Veneti, ipsius Sfortiæ compatris, & copiarum Veneticarũ prouisoris, tandem illam obtinuit: & propterea monasteriũ aliquot annis dictum fuit monasterium Domini Marcelli. Et quia monasteriũ, quod esset foris oppidum, præter Ecclesiam totum propter bella fuerat euersum, canonici intra oppidum in quibusdam ipsius monasterij domibus per aliquot dies manere coacti sũt, singulis diebus festiuis ad Ecclesiam ad diuina officia celebranda proficiscentes postea nouam Ecclesiam intra oppidum sub inuocatione S. Ioannis Præcursoris erexerunt, & monasterium emptis alijs domibus addiderunt.

Postea in Generali Capitulo decretũ fuit, vt antiquum monasterium apud veterem Ecclesiam S. Crucis extra oppidum reficeretur, cuius primus inceptor fuit D. Gregorius Mediolanensis Præpositus, quod deinde D. Aurelius Placẽtinus item Præpositus magna ex parte absoluit. Tandem bello sæuiente inter Carolum V. Imper. & Franciscum Regem Gallorum, monasteriũ cum Ecclesia per duos Romanos Põtifices Vrbanum II. & Innocentium Secundum consecrata, totum à fundamentis fuit euersum, cuius nunc vix aliquod vestigium intueri licet: vnde nouum amplissimum intra oppidum ad instar monasterij S. Augustini Placentiæ fuit ædificatũ, licet nõdum omnibus numeris, vt aiunt, absolutũ. Ecclesiam addidit D. Michaël Papiensis monasterij Præpositus.

Etsi verò in literis vnionis expressum fuisset, omnia dicti monasterij, & Præpositurę bona, iura & membra nostrę congregationi fuisse vnita, nihilominus ipsa vnio, quoad alia monasteria, quę erant membra dictæ Præposituræ, non statim suũ integrum effectum est assecuta, quod tempore vnionis essent vel à laicis occupata, vel cõmendata. ideircò Nicolaus V. anno Incarnationis Dominicæ 1451. septimo calendas Augusti nouas literas dedit, quib. dicta monasteria, vtpote mẽbra dictæ Præposituræ S. crucis nostræ Congregationi denuo tradidit, & vniuit, reuocando expectatiuas, & vniones dictorum membrorũ quibusdam alijs monasterijs factas, quæ suum plenũ & integrũ effectum non fuerant sortitæ, quibus tamen literis non obstantibus quædam de dictis monasterijs ad alios ordines transierunt: alia verò nouis literis Apostolicis impetratis nostræ Congregationi per speciales concessiones iterum sunt vnitæ, vt ex dicendis in sequentibus patebit.

HOc monasterium tam ante reformationem quam post illam multi viri religiosi Deum timentes, sanctitatis fama celebres inhabitatione decorauerunt, inter quos fuerũt Venerandus ille D. Franciscinus de Casali, quem ibi miraculis clarum obijsse, scribit Ioannes Philippus noster in chronica libro sexto cap. 40. & D. Ambrosius Mortariensis, de quo ibidem cap. 21. de quibus infra dicetur. IV.

Multi quoque Pontifices suis priuilegijs illud muniuerunt, videlicet Innocentius II. Eugenius III. Alexander III. Vrbanus III. Cœlestinus III. Innocentius III. Gregorius IX. Innocentius IV. Vrbanus VI. & Nicolaus V. quorum vigore Præpositus Mortariensis Pontificalibus vtitur, & primam tonsuram, & quatuor minores ordines suis clericis confert, à solutione decimarum de Noualibus, quæ monasterium suis impensis colit, ab exactionibus, decimis, & impositionibus est exemptus. quæ priuilegia omitto, quod in li-

bro Indultorum nostræ congregationis videri possint, quibus alia addiderunt Imperatores Fridericus II. Carolus V. Ludouicus XII. Rex Gallorum, & alij Duces Mediolani.

CAPVT VIGESIMVM SEXTVM.

De quatuor alijs Canonicorum Collegijs, videlicet S. Epiphanij Papiæ, S. Theodori Ianuæ, S. Mariæ Pediscryptæ Neapolis, & S. Mariæ de Martorano apud Parmam nostræ Congregationi per Nicolaum V. vnitis.

I. Ix biennium excesserat, postea quam nostri Lateranenses Præposituram S. Crucis Mortariensem in Papiensi Comitatu reformauerant, cum Papienses illorum fama percepta, de Collegio canonicorum dictæ congregationis intra Ciuitatem erigendo tractatum habuerunt, & quod mirum forsan videri posset, idem Franciscus Sfortia Papiæ Comes, & Mediolani Dux, qui ante duos annos Mortario illos prohibuerat, vt Papiam inducerentur, suis literis Pontificem rogauit. Erat Papiæ templum antiquitate, & Sanctorum Reliquijs venerandum, S. Epiphanij nuncupatum, quod ferunt à S. Epiphanio ante annum humanæ salutis 480. in honorem Dei, & Sanctorum Martyrum Vincentij, & Gaudentij dedicatum, quo anno dicto Ven. Antistite corpore soluto, illius cadauer in sepulchro marmoreo in eodem templo conditum illi nomen dedit. Erat autem in Ecclesia collegium trium vel quatuor canonicorum secularium, sub vno Præposito, qui etiam curam animarum exercebat: tenebat verò Præposituram venerandæ mem. D. Dominicus de Costa cathedralis Archipresbyter, qui vt Mediolanensium Duci, ac in primis suis ciuibus illum obsecrantibus rem gratam exhiberet, Præposituram, ad effectum erigendi in illa collegiū canonicorum nostræ congregationis, liberè in manibus Nicolai V. Pontificis resignauit. resignationem Pontifex ad supplicationes eorundē Ducis Mediolanensis, & ciuium Papiensium admisit, & Ecclesiam, extinctis in ea Præpositura cum canonicatibus secularibus, nostræ congregationi perpetuò regendam tradidit, & cum illius bonis, & iuribus vniuit, datis literis vnionis apud Fabrianum pridie calendas Augusti anno 1451. Pontificatus sui anno 4.

Verùm quia Præpositus negotium inscio Episcopo tractauerat, Episcopus Papiensis falsis suggestionibus egit apud Mediolani Ducem, & apud Pontificem, vt non obstante possessione per nostros iam apprehensa, Pontifex literas vnionis reuocaret. Verum Dux de rei veritate doctus, iterum Pontifici rescripsit, vt inter partes iustitiam faceret: qui statim priores literas confirmauit inuito Episcopo, qui iurauerat mitram potius amittere, quam nostros ibi loci permittere, quod & factum est, nam nostros de monasterio non eiecit, sed ex hac vita statim migrauit. Quod vidēs quidam vir nobilis, & religiosus nomine Dominus Antonius de Astulphis, qui nostrorum conuersatione plurimum delectabatur, & multos de nostris canonicis familiares habuerat, medietatem vnius prædij, cuius redditus ad alendos nouem canonicos sufficiebant, monasterio donauit. Sed & ciues Papienses ad ædificandum monasterium multas eleemosynas contulerunt, quibus cœnobium satis nobile cum duobus claustris, & amplo cœnaculo fuit inchoatum, & anno 1476. absolutum, vbi decem & octo canonici sub Abbate regulariter viuunt. nam monasterium à Pio V. Abbatiali titulo fuit insignitū, cuius Abbas subiectum habet collegium canonissarum nostræ congregationis S. Mariæ Iosaphatis, vulgo nuncupatum monasterium nouum.

Conduntur in Ecclesia S. Epiphanij corpora Sanctorum Epiphanij Episcopi Papiensis, Speciosæ Virginis, Liberatæ Virginis, Honoratæ Virginis, & Luminosæ Virginis, quæ Hyppolitus de Rubeis Episcopus Papiensis, qui postea fuit Cardinalis anno 1577. in ara per ipsum cōsecrata, cum lamina plumbea sequentem inscriptionem referente, condiderat: *Ego Hyppolitus de Rubeis consecraui altare hoc in honorem S. Epiphanij Episcopi Papiæ, & corpus eius Sancti cum corpore Virginis Speciosæ, & Liberata, & Reliquias sanctæ Honorata, & Luminosæ in eo inclusi.* Eædem Reliquiæ anno 1611. die prima Iulij ex vetusto in nouum altare sunt translatæ, in quarum translatione non solum prædicta lamina, sed aliæ quatuor antiquiores, quæ de prædictis reliquijs testantur, fuerunt adinuentæ. II. Conditur in eadem Ecclesia corpus B. Martini Bergomensis nostræ congregationis canonici, qui viuus, & mortuus miraculis clarissime narratur, qui anno Incarnationis Dominicæ 1478. de terrestri ad cœlestē patriam profectus, ibidem fuit tumulatus. Eius corpus post centum annos, videlicet 1579. die 4. Decemb. cū notario, & testibus visitatum, repertum est integrum, & palpabile exceptis digitis manuum, & pedum, & antiori parte cranij in dextero latere, quod anno 1614. in decentiorem locum translatum in sinistro Ecclesiæ latere sub organo est collocatum,

cum

cum inscriptione: *Hic iacet corpus B. Mattæi Bergomensis canonici Regularis Lateranensis translatum die decima quarti Augusti. Obijt anno millesimo quadringentesimo septuagesimo octauo, die vigesimo quarta Augusti*: de hoc venerabili, & sancto viro quædam inferius dicemus.

Tumulatur in eadem Ecclesia Andreas Alciatus cum imagine, & epitaphio, quod tale est videlicet.

ANDREÆ ALCIATO MEDIOLANENSI IVRECONSVLTO, COMITI, PROTONOTARIO APOSTOLICO, CÆSAREOQVE SENATORI, QVI OMNIVM DOCTRINARVM ORDINEM ABSOLVIT, PRIMVS LEGVM STVDIA ANTIQVO RESTITVIT DECORI.

Prodijt ex eodem monasterio Augustinus de Nouellis Ticinensis, vir probitate, integritate, rerum gerendarum prudentia, & experientia, & omnigena eruditione nulli suorum temporum secundus: Fuit enim Theologus eruditissimus, diuinarum Scripturarum indagator acutissimus, verbi Dei Prædicator facundissimus, & æquè disertissimus, & in Historijs versatissimus. sed præ cæteris vtriusque Iuris Canonici, ac Cæsarei Doctor singularis, cui vtinam alterum similem nostra Lateranẽsis familia protulisset. qui omnibus gradibus honoris in eadem congregatione dignissimè functus, Bononiæ in monasterio S. Ioannis in monte, quod per plures annos laudabiliter rexerat, naturæ debitum soluit anno 1520. cuius operum catalogum inferius texemus.

III. EOdem anno 1451. Nicolaus V. nostræ congregationi vniuit Ecclesiam S. Mariæ de Martorano Parmensis Diœcesis, quæ antea erat

27 Monast. canonicorum regularium Ordinis S. Augustini, quæ nunc monasterio S. Sepulchri Parmæ est vnita, confectæ fuit literæ vnionis 5. Idus Nouemb. eiusdem anni 1451.

Eodem anno frater Ioannes de Gattis Prior

28 Monast. monasterij S. Theodori Ianuæ, quod erat membrum congregationis Mortariensis de illo reformando, & nostræ cōgregationi tradendo tractatum habuit cum Rectore Generali, ac cum illo Pontifici preces supplices porrexit pro confirmatione vnionis: etsi illud fuisset in Generali vnione monasterij S. Crucis Mortariensis, cuius erat membrum, generaliter comprehensum. cui supplicationi Pontifex libentissimus annuit, vt patet ex ipsius literis, quarum hic est tenor.

Nicolaus Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs Abbati S. Bartholomæi de Fossato Ianuensis Diœcesis, & S. Benigni, ac B. Mariæ de quarto extra muros Ianuenses per Priores solitorum gubernari monasteriorũ Prioribus salutem, & Apostolicam benedictionem. Apostolicæ sedis prouidentia circumspecta ad ea libenter intendit, per quæ status Prioratuum, & aliorum piorum locorum fœliciter dirigatur, ac votiuis, & prosperis successibus gratulentur. Exhibita siquidem nobis nuper pro parte dilectorum filiorum Rectoris, & canonicorum de congregatione S. Saluatoris Lateranensis petitio continebat, quod si Prioratus S. Theodori Ianuensis Ordinis S. Augustini canonicorum regularium eidem congregationi applicaretur, ac iuxta illius ritus, statuta, & consuetudines teneretur, Prioratus ipse in spiritualibus, & temporalibus multa commoda susciperet. Quare pro parte tam dictorum Rectoris, & canonicorũ, quam dilecti filij Ioannis de Gattis Prioris dicti Prioratus asserentis, quod ipse applicationem prædictam multum desiderat, ad hoc vt ipse Prioratus reformetur debitè, & ad obseruantiam reducatur, nobis fuit humiliter supplicatum, vt eundem Prioratum, qui conuentualis existit, & ad quem quis per electionem assumitur, & à monasterio de Mortario dicti Ordinis S. Augustini dependet, ac per illius canonicos gubernari consueuit, & in quo quatuor duntaxat canonici commorantur, cuiusque fructus, redditus, & prouentus centum viginti quinque florenorum auri de Camera, secundum communem æstimationem, valorem annuum, vt ipsi Rector, & canonici asserunt, non excedunt, cum omnibus iuribus, & pertinentijs suis eidem congregationi perpetuò applicare, & assignare, aliasque in præmissis opportunè prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos itaque de præmissis certam notitiam non habentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, discretioni vestræ per Apostolica scripta mãdamus, quatenus vos, vel duo, aut vnus vestrum si, & postquam vocatis Priore, & Conuentu dicti monasterij per Priorem soliti gubernari, & alijs, qui fuerint euocandi, vobis de præmissis legitimè constiterit, eundem Prioratum cum omnibus iuribus, & pertinentijs supradictis eidem congregationi præfata autoritate nostra perpetuò applicare, & assignare curetis: Ita quod cedente, vel decedente dicto Ioanne, seu alias Prioratum ipsum quolibet dimittente, liceat eidem Rectori, & canonicis per se, vel alium, seu alios corporalem Prioratus, iuriumque, & pertinentiarum prædictorum possessionem autoritate propria liberè apprehendere, ac illius fructus, redditus, & prouentus huiusmodi in suos, nec non congregationis, & Prioratus huiusmodi vsus, vtilitatemque conuertere, & perpetuò retinere, dictumque Prioratum iuxta ritum statuta, & consuetudines huiusmodi regere, & gubernare, Diœcesani loci, & cuiuslibet alterius super hoc licentia minimè requisita. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis; ac statutis, & consuetudinibus monasterij, Prioratus, & Ordinum prædictorum, iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis alia firmitate roboratis, cæterisque contrarijs quibuscunque. Aut si aliqui super prouisionibus sibi faciendis de Prioratibus huiusmodi speciales, vel alijs beneficijs Ecclesiasticis in illis partibus generales dictæ sedis, vel Legatorum eius literas impetrarint: etiamsi per eas ad inhibitionem, reseruationem, & decretum, vel alias quomodolibet sit processum: quas quidem literas, ac processus habitos per easdem, & per quæcunque inde secuta, ad prædictum Prioratum volumus non extendi. sed nullum per hoc eis quoad assecutionem Prioratuum, aut beneficiorum aliorum præiudicium generari, &

quibus-

quibuslibet alijs priuilegijs, indulgentijs, & literis Apostolicis generalibus, vel specialibus, quorumcunque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta effectus earum impediri valeat quomodolibet, vel differri, & de quibus, quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris literis mentio specialis. proviso, quod propter applicationem, & assignationem prædictas, si fiant, Prioratus ipse debitis propterea non fraudetur obsequijs, & animarum cura, si qua illi immineat, nullatenus negligatur, sed illius onera consueta, nec non persona de præsenti in eodem degentes congruè supportentur. Et insuper ex nunc irritum decernimus, & inane, si secus super ijs à quoquam quauis autoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo quinquagesimo primo, quarto Idus Februarij, Pontificatus nostri anno quinto.

Post quam vnionem monasterium per nostros fuit renouatum, & cœnaculum cum dormitorio versus Mare communibus expensis Cõgregationis ædificatum, curante potissimum Reuerendo Patre Domino Timotheo Veronensi Rectore Generali, cui monasterio idem Pontifex anno 1453. vniuit alium Prioratum S. Mariæ de Priano dictæ Congregationis Mortariensis, quem tenebat Fr. Bartholomæus de Nigro, qui cum prædicto Fr. Ioanne Priore S. Theodori vltimo Capitulo Generali dictæ Cõgregationis interfuerat. Datæ sunt literæ die 1. Ianuarij, anno Incarnationis Dominicæ 1453. quæ tamen vnio sub Nicolao V. suum effectum non est sortita, sed sub Calisto III. datis nouis literis anno 1457. decimoquinto calend. Decemb.

IV. ANno 1452. Generale Capitulum Rauennæ. Rector Generalis, & Visitatores anni præcedentis omnes confirmati. Hoc anno Alphonsus Rex Aragonum, & vtriusque Siciliæ ob peculiarem affectum dilectionis erga nostrum ordinem, venerabilem Ecclesiam S. Mariæ Neapolis, Pediscryptæ nuncupatam nostræ congregationi regendam tradere cogitauit. quod vt efficeret, quia Ecclesiam cuidam Clerico Parthenopeo nobili, Lancillotto nuncupato, fuerat commendata, prius à Pontifice liberam facultatem, in ea Collegium clericorum regularium, siue secularium, prout sibi placuisset, perpetuò instituendi, postulauit. nec mora impetrauit, acceptis literis in forma Breuia, datis apud sanctum Petrum 8. calend. Iulij anno 1452. Deinde anno Incarnationis Dominicæ 1453. ipsam Ecclesiam nostræ congregationi perpetuò tradidit, & donauit. quo anno Reuerendus Pater Dominus Aurelius Placentinus Rector Generalis Dominum Fabianum à Doliceto canonicum in monasterio Lateranensi residentem, cum procuratorio Neapolim ad capiendam actualem & corporalem possessionem transmisit, quem sequenti anno 1454. die 24. Decemb. Lupus Ximenes de Orræa, vtriusque Siciliæ Prorex in corporalem possessionem dictæ Ecclesiæ misit, prout constat authentico instrumento apprehensæ possessionis, cui prædictæ Nicolai V. literæ cum Procuratorio Rectoris Generalis, & literis Serenissimi Regis Alphonsi ad eundem Proregem datis Traiecti eodem anno 11. Decembris sunt insertæ.

De origine, & fundatione huius sacrosanctæ, & venerabilis Ecclesiæ, quæ à Reuerendo Patre Domino Hugone Beneuentano loci Priore accepi, hic referam. Anno 1353. regnantibus Ludouico, & Ioanna illius coniuge prima huius nominis, die 8. Septemb. gloriosa Virgo Deipara tribus personis tum loco, tum professione distãtibus apparuit, significans, gratum accepturam, si propè magnam cryptam, qua Puteolos itur, in loco qui Pes scriptæ dicitur, templum in Dei, & sui nominis honorem erigeretur. Primus fuit quidam monachus ex cœnobio S. Mariæ ad capellam, nomine Frater Benedictus, cui in aurora ex monasterio Puteolos ad balnea causa valetudinis eunti, cum esset propè locum vbi nunc templum erectum, Beata Virgo se visibilem exhibuit sub forma illa, quę in eodem templo nunc depicta conspicitur. Secundus fuit Beatus quidam Eremita Petrus nomine, qui cellam positam supra cryptam S. Mariæ de Litria nuncupatam incolebat. Tertius Sanctimonialis nomine Maria de Duçazo; Regio sanguine procreata. quibus apparitionibus palam factis magnus illico factus est populi concursus, certatim eleemosynas in templi structuram conferentis, statimque templum magnificum, & cum primis nobile construitur, bonis dotatur, & clerici seculares ad diuina in eo peragenda ponuntur, qui vsque ad annum Incarnationis Dominicæ 1453. illud, quemadmodum præmisimus, tenuerunt. & quia temporalibus bonis iam cœperat aliquatenus abundare, in commendam conferri cœpit. locum deinde nostri Lateranenses acceperunt, vbi decem & octo canonici sub Priore laudabiliter degunt in monasterio, quod satis amplum, & pulchrum à nobis fuit ædificatum: propéque illud in cliuo montis, in quo magna crypta, P. Virgilij Maronis Latinorum Poëtarum Principis sepulchrum nunc etiam in hodiernum diem conspicitur.

***

CAPVT VIGESIMVM SEPTIMVM.

De reformatione antiqua Canonica S. Petri ad aram Neapolis, & monasterij S. Gratiani Vercellarum per canonicos regulares Lateranenses facta.

I.

Nno 1453. Capitulum Generale coactum est Bononiæ in Canonica D. Ioannis in mõte, ibiq; R.P.D. Aurelius Placentinus in officio Rectoris Generalis 3. anno prorogatus. sed additi Visitatores D. Clemẽs Papiẽsis D. Iulianus Cremonensis, D. Benedictus Bononiẽsis, & D. Petrus Venetus. In hoc Capitulo sunt editæ Constitutiones, quæ paucis additis, siue mutatis vsq; ad nouam compilationem anno 1618. factam, in vsu habitæ fuerunt, quæque suis locis in noua compilatione sunt additæ, vt conferenti patebit. Eas verò editas hoc eodem anno ex vlt. c. 3. part. euidenter liquet. est liber manuscriptus in Pergameno Romæ in monasterio Pacis.

30. Monast. Hoc ipso anno vetus D. Petri ad Aram propè Neapolim Abbatia canonicorum regularium intercessione Serenissimi Alphonsi Regis Neapolis, per Nicolaum V. nostræ congregationi Lateranensi fuit vnita. De cuius fundatione, & origine plura essent dicenda, nam hunc esse locum, vbi Petrus Apostolus ex Asia Romam veniens, primam Aram in Italia erexit, & sacrificium incruentum Dominici Corporis, & Sanguinis obtulit, & propterea S. Petri ad Aram loco nomen inditum, cuncta ciuitatis, & præsertim Ecclesiæ Neapolitanæ tabularia testantur, de qua re Baronius tom. 1. sub anno 44. num. 28. sic scribit: *De cæteris locis, ad quæ Petrus, Romam venturus, diuertit, nobilia in ijs remanserunt antiquitatis vestigia, sed traditione, potius quam scriptura firmata: nam vt omittamus de singulis dicere, quæ nondum nobis explorata habentur, est Neapoli in Cãpania percelebris memoria, vbi idem Princeps Apostolorum cum Neapolim nauigio delatus esset vna cum suis, Missam celebrauit.* Ferunt itidem Syluestrum I. Neapoli existentem, in eodem altari sacrum fecisse, & ingentissimis thesauris Indulgentiarum ditauisse, quod vsque in hodiernum hunc diem volunt existere, & cũctis causa deuotionis accedentibus cum maxima reuerentia monstratur, in quo præsertim pro animabus fidelium defunctorum, ob Indulgentias à Pontificibus tributas, sacrificium Dominici corporis, & sanguinis frequentatur.

Non dubium, clericos canonicos & Apostolicos eidem Ecclesiæ, prout moris erat, ab initio deputatos, & rursus ab antiquissimo tempore clericos secundum B. Augustini regulam viuentes ibidem constitutos, testantibus id monasterij tabularijs antiquissimis. Extat in monasterio codex vetustus literis Longobardicis exaratus, totam rei seriem narrans, sed barbarismis adeo refertus, vt vix sensum legitimum ex verbis elicere possimus. referam nonnulla scitu digna, totidem verbis ex dicto libro accepta, sed addita quarundam vocum necessaria declaratione. inquit igitur: *Veniente Beatissimo Petro Principe Apostolorum de Antiochia anno Christi possibilis vicesimo,* puto dicendum decimo: *& ibidem conuersa ad fidem ciuitate, & baptizata Candida, & constituto B. Asprem dictæ ciuitatis Episcopo, in loco pro sacrificijs idolorum ædificauit altare, & in eo celebrauit orationẽ Dominicam in fractione panis secundum.* supple quod *apparet per vnam marmoriam,* id est, tabulam marmoream, *quæ est fauricata,* id est posita in fabrica vel ædificio, *ad dictum campanare* id est in turri cãpanaria, *& propter guerram fuit fractum ab Azotis,* id est Hæreticis: *ita vt primus ædificator monasterij fuit sanctus Petrus, & consecrator Ecclesiæ secundum,* supple quod *apparet per vnam marmoriam, quæ manet cum literis græcis in altari maiori murata ad dextrum. Deinceps reædificator Ioannes presbyter Cardinalis Neapolitanus: licet alias ab hoc fuit consecrata Ecclesia sub eiusdem Petri vocabulo, & S. Candida eiusdẽ ordinis. Porrò tempore illo, quo venit S. Petrus, dicta Ecclesia fuit dotata circum circa, quantum potest trahere per vnam balistam, & tempore Constantini, qui dedit multa bona, videlicet multa castella. Secundò apparet per priuilegia cum sigillo pendente de ro. Et etiam nobiles, & Domini Neapolitani dederunt domos & territoria, quæ sunt scripta in ventario* id est, inuẽtario, *Regis Caroli Primi.* Hæc ibidem. quibus cum Caroli primi Regis mentio habeatur, facilè coniectari potest, quo tempore illius scripturæ autor illam scripserit, quod non ante annũ 1250. esse potest. Postea subditur in codẽ libro, *quod anno Iubilæi fecit in Ecclesia S. Petri ad Aram aperire vnam portã per vnum annum, quo tempore quanta Indulgentia Romæ sunt per vnum annum, tanta in dicta Ecclesia, donec durat Iubilæum: & quod S. Petrus dedit Indulgentiam plenariam, quæ visitantes Ecclesiam omni Dominica expellunt:* id est liberant, *vnam animam à pœnis Purgatorij. & est confirmatio Gregorij Papæ cum Bulla pẽdente cũ sigilla de ro.* sunt verba illius formalia. Adhuc recensentur plurimæ Indulgentiæ per Romanos Pontifices eandem Ecclesiam visitantib. concessæ. in codẽ libro nominatur Abbatia nulli subiecta, nisi Romano Pontifici, inquit enim: *& est asens,* id est exempta, *& nõ potest illam capere nisi Summus Pontifex:* subdit, quod Abbas tenetur sub pœna excommunicationis in dicta Abbatia nõnullis diebus cantare Missas, & Vesperas in Pontificalibus cum mitra, & crocito, & quod liberè II.

potest

poteſt miniſtrare omnia ſacramenta in dicta Eccleſia,& circumcirca, quantum eſt iactus vnius baliſtæ. & recenſentur ibidem bona monaſterij immobilia,& mobilia valde pretioſa; & hæc omnia habentur in dicto libro Longobardico vetuſto.

III. FVit verò Ioannes ille presbyter Cardinalis, cuius in dicto libro mentio habetur, patria Neapolitanus, cognomento de Pizutis, vel vt alij ſcribunt, Phizutis, profeſſione canonicus regularis, etſi Baronius eum ſimpliciter clericum nominet: Qui cum Eccleſiam S. Petri cum monaſterio vetuſtate collapſam,& bonis temporalibus denudatam aſpexiſſet, affectu erga ſuum ordinē commotus, primo quidem Eccleſiam à fundamentis cum cœnobio reſtituit: deinde ampla dote bonorum temporalium attributa collegium canonicorum regulariter viuentium inibi reformauit, accito ex monaſterio S. Victoris Pariſienſi D. Nicolao, quem primo Priorem, deinde monaſterij Abbatem conſtituit, prout ſequentes Alexandri III. literæ prædicto Nicolao Priori directæ ſic teſtantur.

Alexander Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. Dilecto filio Nicolao Priori Eccleſiæ S. Petri ad Aram, ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Cum dilectus nunc filius noſter Ioannes tituli S. Anaſtaſiæ presbyter Cardinalis Eccleſiam, in qua Prioratum habere dignoſceris, proprijs ſumptibus, Domino cooperante, conſtruxerit, eamq́; ditauerit ſuis bonis, dignum eſt, & conueniens, vt eiuſdē Cardinalis obtentu in eo, quod ſalua honeſtate poſſumus, tibi prompto animo deferamus. Ea propter dilecte in Domino fili poſtulationibus prædicti Cardinalis annuentes benignius, & proſequentes noſtri officij debitū, & clementia Sedis Apoſtolicæ duximus indulgendum, vt liceat tibi, & ſucceſſoribus tuis eiuſdem Eccleſiæ Prioribus, donec Abbas ibi fuerit inſtitutus, canonicis, qui in præſcripta Eccleſia habitum Religionis ſecundum Regulam B. Auguſtini recipere voluerint, Benedictionem, ſicut moris eſt, exhibere. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conſtitutionis infringere, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Dat. Ferent. 8. Calend. Ianuarij.

IV. IDem poſtea Nicolaus ex Priore Abbas creatus obijt anno 1190. vt Ticinenſis in Dilucidario ſcribit. Monaſterio ſic per dictum Cardinalem reformato multa prædia, caſtella,& bona temporalia per nobiles Neapolitanos fuerant largita. Cui Pontifices,& vtriuſque Siciliæ Reges multa priuilegia conceſſerunt, vt ſtatim dicetur, in quo diſciplina canonica per multos annos ſumma cū laude floruit, cuiuſque regimen Diuo Thomæ Aquinati cum Archiepiſcopatu Neapolitano legitur oblatum. Verùm conditione temporum,& cauſantibus guerris,& ob alios ſiniſtros euentus, cœnobium adeò inſigne paulatim in ſpiritualibus, & temporalibus eſt collapſum. nam illius bona ferè omnia fuerant à laicis occupata, vel à Prælatis alienata, reliqua commendata. Tenebat illud in Commēdam hoc eodem anno 1453. quidam Rainaldus S.R.E. Cardinalis, & Epiſcopus Neapolitanus. quo tempore Sereniſſimus Rex Alphonſus illius ſtatum valdè commiſeratus, apud Nicolaum V. egit, vt noſtræ congregationi Lateranēſi reformandum traderetur, & Eccleſia S. Mariæ Pediſcryptæ, quam anno ſuperiori Pōtifex ipſius Regis liberæ diſpoſitioni cōmiſerat, eidem S. Petri monaſterio annecteretur,& ſubijceretur. Cui Pontifex annuens, literas vnionis Abbati S. Seuerini directas dedit hoc ipſo anno Calendis Decembris emanatas. Cæterum dicta vnio viuente adhuc Cardinali Commendatario, quod ad D Petri monaſterium ſpectat, ſuum effectum non fuerat ſortita Interim verò Nicolao Pontifice vita functo Caliſtus III. qui illi in Pontificatu ſucceſſerat, dictum monaſterium tunc vacans per obitum præfati Cardinalis cuidam clerico Neapolitano illius nepoti commendauit, nulla tamen in literis Apoſtolicis de vnione per Nicolaum V. facta, mentione habita: quam ob cauſam per præfatum Sereniſſimum D. Alphonſum Regem Neapolis,& Rectorem Generalem congregationis eidem Pontifici expoſito, quòd dictum monaſterium iam noſtræ congregationi fuerat vnitum, ad illorum preces Caliſtus literas reuocauit, quibus monaſterium commēdauerat,& nouis literis Apoſtolicis datis apud S. Petrum, pridie Calen. Octobris anni 1457. dictā vnionem confirmauit, quæ ex tunc ſuum plenū, & integrum effectum fuit conſecuta, & collegium canonicorum ibidem inſtitutum, quod ſub regimine Abbatis ſub regulari obſeruantia nunc etiam per Dei gratiam floret, vbi vigintiquinque canonici ad minus degunt, & nunc eſt domus Nouitiorum.

EX quo Collegio multos viros doctrina,& dignitate notabiles habuimus, inter quos primo loco recenſendus ipſe D. Ioannes Pizutus S. R. E. Cardinalis ab Adriano IV. item regulari canonico renunciatus, eiuſdem monaſterij reformator,& reſtaurator. Secundus D. Ioannes Baptiſta de Matfredonia, Philoſophus,& Mathematicus ſuorum temporum nulli ſecundus, qui in Gymnaſio Patauino per multos annos Philoſophiam legit, tandem ſeculum relinquens in dicto monaſterio canonicorum regularium habitum ſuſcepit, & reliquum huius vitæ ſanctiſſimè duxit. hic ſcripſit Commentarium in Sphæram, & Theoricam Planetarum. Tertius D. Ludouicus Maioranus ex Granina Epiſcopus Caſtelli maris, vir cultioris linguæ latinæ peritiſſimus, & Theologus eruditiſſimus. Hic ſcripſit orationem ad Patres Concilij Tridentini, & de vero Dei cultu libros tres ſub titulo Clypei militantis Eccleſiæ. obijt anno 1570. Quartus D. Hyppolitus ex familia nobiliſſima de Caracciolis, declamator V.

mator celebris, cuius nomen, & laudes adhuc manēt: editus est post illius obitū liber variarum Concionum Italico sermone scriptus. alia plura morte preuentus in albeolis reliquit. Quintus D. Ludouicus Pauesius, Pauesij celebris Philosophi, cognomento Calabri, filius, Theologus acutus, & Scotici dogmatis propugnator indefessus, meusque olim in Theologia Magister, qui nonnulla opera Philosophica manuscripta reliquit, quæ in nostro S. Modesti monasterio Beneuentano puto conseruari. Sextus D. Honoratus de Robertis Iuuenatensis, qui scripsit Commentarios in totā Logicā valdè vtiles, obijt Patauij an. 1612. Illustrissimi Episcopi Patauini Vicarius. Septimus D. Inicus de Aualos Ischiæ Episcopus, qui adhuc viuit. Octauus D. Sigismundus ex inclinata prosapia de Gambecurtus Episcopus Thelesinus, qui similiter in viuis agit. & alij, quos silentio prætereo, quoniam adhuc viuunt.

VI. HVic monasterio, & illius Prioribus, siue Abbatibus, & canonicis multa priuilegia Romani Pōtifices, & Reges vtriusq; Siciliæ cōcesserunt. Primum est Alex. III. Nicolao Priori directum, supra notatum.

Secundū. Clemētis III. datū Laterani quinto Calend. Decemb. Pōtificatus sui anno primo, per quod confirmat sententiam latam à delegatis per Sedem Apostolicā inter Ecclesiā S. Petri ex vna, & Episcopum Puteolanū ex altera, super Ecclesia S. Angeli mōtis Christi, incipit: *Qui ad sedanda*.

Tertium. Honorij III datū 5. Calend. Aprilis, Pontificatus sui anno tertio, per quod prohibet, ne bona monasterij in alios, quam canonicorum ibi seruentium vsus conuertantur. incipit: *Incumbit nobis*.

Quartum. Clementis VI. datū Auenioni Calend. Ianuarij, Pontificatus sui anno octauo. incipit: *Pastoralis officij*. declarat, Ecclesiam nullo medio ad Ecclesiam Romanam pertinere. meminit Conuentus canonicorum ibi deseruientium.

Quintum. Nicolai V. erectum Abbati, & Cōuentui S. Petri ad Aram ordinis S. Augustini, datū anno 1449. Pōtificatus sui tertio. incipit: *Cum à nobis*. per quod confirmat prædictis, & per eos monasterio omnes immunitates, libertates, indulgentias, & exemptiones à secularibus exactionibus, per Romanos Pontifices suos prędecessores, & Reges vtriusque Sicilię, & alios Principes eidem monasterio indultas. Ex quo priuilegio vides, vsque ad illud tempus mansisse in Ecclesia D. Petri Conuentum canonicorū, sub Abbate tamen Commendatario, licèt dicti Conuentus nulla fiat mentio in literis vnionis, quæ quadriennio post istud priuilegium sunt datæ.

Sextum. Clementis VII. datum anno 1526. Pōtificatus sui anno tertio. incipit: *Exponi*. per quod Archiepiscopo Neapolitano committit facultatem aperiēdi portam tēpore Iubilæi, iuxta antiquam consuetudinem aperiri solitam, cum concessione Indulgentiarum, quæ tali tempore conceduntur, cum Iubilæum Romanum iam expirasset. ex quo vides, Iubilæum visitantibus dictam Ecclesiam concessum fuisse non eodem anno Iubilæi Romani, sed immediatè sequenti. Extat aliud simile priuilegium à Iulio III. anno 1551. emanatum. Adest etiam priuilegium amplissimum Greg. XIII. pro celebrantibus Missas ad altare Diui Petri pro animabus defunctorum. Adsunt præterea priuilegia Regū vtriusque Siciliæ, quæ in monasterij Archiuis seruantur.

Conditur in Ecclesia D. Petri corpus B. Candidæ Diui Petri discipulæ, cuius meminit Paulus Regius Vici Episcopus in vita S. Aspren primi Episcopi Neapolitani, & ex illo Baronius in notis ad Martyrologium die 4. Septembris, iuxta cuius tumulum fons exoritur, qui ritè haustus, languoribus plurimis medetur.

ANno 454. Generale Capitulum Ferrariæ. Rector Generalis R. P. D. Timotheus Veronensis magnus prædicator, qui fuit Archiepiscopus Ragusinus. Visitatores D. Aurelius Placentinus, D. Titus Ferrariensis, qui fuit Adriæ Episcopus, D. Celsus Veronensis, & D. Ioannes Baptista Lucensis. Hoc anno tractatum est de recuperanda Præpositura S. Gratiani Vercellarum quæ erat membrum monasterij, & congregationis S. Crucis Mortariensis. Verùm cum Amadæus Sabaudiæ Dux contra Eugenium IV. in schismate fuisset creatus, & Fœlix V. nuncupatus, quidam Fr Iacobus de Sabaudia, canonicus tamen regularis, illam à prædicto Fœlice Papa, seu verius antipapa obtinuit, quem cum D. Sebastianus Mortariensis Præpositus tanquam sibi subditum visitare voluisset, illo sibi obedientiam præstare abnuente, Præpositus Mortariensis dictum Fr. Iacobum Præpositura priuauit, & D. Gabrieli de Vallesessia illam contulit, & in corporalem possessionem misit; addito eidem Conuentu canonicorum nostræ congregationis, cum magna totius Ciuitatis lætitia, & ædificatione, qui viderunt illud monasterium optimè reformatum. Cæterum dictus Fr. Iacobus Romam iuit, & Præpositum Mortariensem ad Sedē Apostolicam citare fecit, qui Romam profectus est, & post litigium duorum annorum dictus Fr. Iacobus epidimia interijt, & Fr. Antonius de Corpolino Sabaudus iura, & actiones, quæ dictus Fr. Iacobus in Præpositura prætendebat, ab Apostolica Sede impetrauit, & per annum cum Præposito Mortariensi litigauit. Quem tandem Cardinalis Rotomagensis, cuius erat familiaris, cum prædicto Præposito concordauit: & ita nostri post triennium pacificam possessionem adepti fuerunt, existente Rectore Generali D. Aurelio Placentino, in quo monasterio manserūt pacificè vsq; ad annum circiter 1480. quo tēpore Sixtus IV. precibus Fr. Petri Vercellensis Episcopi Ordinis Fratrum Minorum, ipsum monasteriū VII. 32. M nast.

canoni

canonicis regularibus abstulit, & bonis mensæ Episcopali applicatis, fabricas Monialibus S. Claræ concessit, in quibus nunc etiam degunt. qui tamen Episcopus, Onuphrio tradente in Sixto IV. post biennium ex hac vita decessit, qui necdum annum ætatis vigesimum octauum excedebat; licèt Onupbrius dicat fuisse Episcopum Taruisinum.

CAPVT VIGESIMVM OCTAVVM.

De reformatione Canonicarum S. Mariæ Montis belli Bononiensis, & S. Andreæ Vercellensis facta per eosdem Canonicos Regulares Lateranẽses.

ANno 1455. Generale Capitu-
L. lum Placentiæ. Rector Generalis, & Visitatores omnes, qui fuerunt anno præcedẽti, secundò in officijs prorogati. Hoc autẽ anno Nicolaus V. optimus Pontifex, & de nostra congregatione peroptimè meritus, die 24. Maij naturæ debitum soluit. Huic subrogatus fuit Alphonsus Borgia Valentinus, & Hispanus, qui Calistum III se fecit appellare. qui vt beneuolentiam quorundam Romanorum, quibus erat addictus, sibi conciliaret, canonicos regulares benefactores ab Ecclesia Lateranensi eiecit, & statuta per Eugenium IV. abrogauit. & secularibus canonicis ipsam Ecclesiam restituit. Regulares autem canonici ad alia monasteria profecti sunt, quorum nonnullos Alphonsus Rex Aragonius Neapolim acciuit, quos in monasterijs S Petri, & S. Mariæ Pedisceyptæ locauit vsque ad Paulum II. qui illos ad dictam Basilicam reuocauit. Hoc autem audientes Fridericus III. Imperator, & alij Principes, qui sciebant, Lateranensem Ecclesiam, quę omnium Ecclesiarum est caput, & mater, sub canonicis secularibus penitus collapsam, & omnibus ornamentis. & redditibus nudatam per ipsos canonicos regulares ferè totã renouatam, non parũ sunt admirati sed & ipsum Calistum III. ferunt ante obitum de ipsa eiectione pœnituisse non modicum, ac doluisse. quam ob causam ipse Fridericus Imperator datis literis ad Rectorem Generalem, & totam congregationem, cuius erat canonicus, nostros bono animo stare, & in Germaniam proficisci iubet, monasteria opulentissima non pauca eisdem largiturus. Verũ Patres, Teutonici idiomatis expertes, plurimas Cæsari gratias agentes, in Germaniam ire noluerunt. id ipsum & Serenissimus Alphonsus Aragoniorũ Rex, & Ludouicus Sabaudię Dux, & Magnus Cosmus Medices, & Barbara Mantuę Marchionissa præstiterunt, qui multa bona nobis contulerunt, vt ex infra dicendis apparebit.

HOc eodem anno canonici regulares S. Mariæ Montis belli Comitatus Bononiensis, LI.
videntes, illorum monasterium secularibus cõmendatum, & se ad paucissimos redactos in nostram Societatem transire, & illorum monasteriũ nostræ congregationi vniri à Sede Apostolica supplices petiuerunt, & obtinuerunt. De cuius Canonicæ antiquitate, & nobilitate breuiter aliquid dicturus, literas Consulum, & Castri montis belli ad Innocentium III. ex primo libro Epistolarum eiusdem Pontificis fol. 24. acceptas præmittendas existimaui.

Litera Consulum & Populi montis Belli de fidelitate Romanæ Ecclesiæ facienda.

Sanctissimo Patri, & Domino Innocentio Dei gratia Summo Pontifici Petricius, Azius, Sandonus & Henrigerius Consules montis Belli cum omni Populo ipsius Castri debitam fidelitatem, cum omni reuerentia. Ea nos vestra Paternitatis beatitudo ex temporum mutatione nouerit collegisse, quæ profectò vobis gaudium portant cum honore, dummodo ad ipsa clementer oculum eleuare dignemini. In Archiuo igitur Sancta Romana Ecclesia credimus ex maiorum memoria fore iam antiquatum, qualiter ad eius donationem Castrum nostrũ peruenerit. & ideo non est opus insinuare, quod luce clarius constat, nec vnquam ab aliquo negari poterit, quod non fuerit de Comitatu Comitissæ Mathildis: sed præualente aduersus Ecclesiam Dei publica olim potestate dominationem suam in ipso Castro Ecclesia non valuit exercere. Nunc vero quia omnipotens Deus sic disposuit, vt tempore vestro filiorum dispersiones ad sinum Catholica matris redeant, Patris imperium per omnia seruaturi. Hinc est quod vnanimes vno voto omnes quærimus, & diligenter petimus dominium vestrum, vestraque Sanctitati tanto deuotius fidelitatem facere cupimus, quanto indubitanter vos credimus spiritum Dei habere, atque ideo accepisse potestatem, vt omnia in statum rectitudinis vestra sapientia reducatis, facta in præsumptoribus vindicta, & ligatis in compedibus, qui contra Catholicam Romanam Ecclesiam ausi sunt minus iustè pugnare. Commendamus itaque misericordia vestra Castrum, Ecclesias ipsius, Clerum, & omnem populum, rogantes cum omni humilitate, quatenus ad ista quæ postulamus, mora sublata respondere dignemini. Quod si placet de latere vestro mittere, cui vestra debeamus vice intendere, illius concordia sumus, & esse volumus, vt facta fidelitate vobis donationem Castri iuxta vestrum mandatum assignemus. ea videlicet cautione, vt cum omni integritate tam noua, quam vetera nostra iura seruentur illæsa, nec aliquando imminui nobis debeant, vel in peius aliquatenus commutari. Illud attendat Sanctitas vestra, quod pro fortitudine loci multi nobiscum confœderari cupiunt: sed nulli dare responsum volumus, donec à misericordia vestra nuncium recipiamus.

III. Hinc videre possumus, illud impletum, quod Iob cap. 14. inquit: *Mons cadens defluit, & saxum transfertur de loco suo: lapides excauant aquæ, & alluuione paulatim terra cõsumitur.* nam mons supra quẽ ipsum castrum erat fundatũ, quod bellatorũ viribus, & multitudine, lociq; securitate per antonomasiam Mons Belli antiquitus dicebatur, cuius incolæ se cum suis copijs in Societatem Romanorum Pontificum offerebant, paulatim solutus, in profluentem illius radices allambentem totus fere cum Castro iam defluxit, solo monasterio superstite, cum octo vel decem domunculis rusticorum, in illius acumine seruatis. nec illud reticendum, quod ipse oculatus vidi, circa montem per loca vicina ad decem circiter milliaria, si quis terram ad tibiæ altitudinẽ effodiat, ingentem coclearum, ostrearum, testarum, cæterorumque id genus, quæ in mari nascuntur, miræ magnitudinis copiam inueniri adeo, vt mihi certissimè suaserim, stagnum ibi amplissimum aquæ, id genus insectorum gignentis, olim extitisse, quod ripis laxatis cum magna parte montium in flumen, & in mare defluxerit. Cæterum quod ad monasterij fundationem, & originem spectat, siue illud Castrũ olim fuerit de iure Illustrissimæ Comitissæ Mathildis, seu per vim, seu alio modo captum, hoc certum esse videtur, ipsum monasterium à dicta Comitissa fundatum, & dotatum, & congregationi canonicorum S. Frigdiani Lucensis donatum: id enim ex antiquis monasterij priuilegijs, & documentis authenticis, quæ in illius Archiuis seruantur, palam habetur.

IV. Quantæ verò dignitatis esset Archipresbyteratus Bellianus (hic enim illius Canonicæ titulus) ex subiecto Gregorij VIII. priuilegio accipe, in quo Ecclesiæ parochiales ad monasterium spectantes, & Belliano Archipresbytero subditæ numerantur.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei. Dilectis filijs Acurso Archipresbytero Ecclesiæ B. Mariæ montis Belli, eiusque fratribus tam præsentibus, quam futuris Canonicam vitam professis in perpetuum. Monet nos Apostolicæ Sedis auctoritas, cui licet immeriti præsidemus, pro statu omnium Ecclesiarum prouida circumspectione satagere, & ne malignorum rapinis, vel molestijs exponantur, Apostolicum ipsis patrocinium impertiri. Eapropter dilecti in Domino filij vestris iustis postulationibus clementer annuimus, & prædictam Ecclesiam Dei genitricis, semperque Virginis Mariæ mõtis Belli, in qua diuino estis obsequio mancipati, felicis recordationis Eugenij, Alexandri, & Vrbani prædecessorũ nostrorum Romanorum Pontificum vestigijs inhærentes, sub B. Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti priuilegio communimus. Imprimis siquidem statuentes, vt ordo Canonicus, qui secundum Dei, & B. Augustini Regulam, atque institutionem Fratrum S. Frigdiani in eodem loco noscitur institutus, perpetuis ibidem tẽporibus inuiolabiliter obseruetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona eadem Ecclesia impræsentiarum iustè, & canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum, vel Principum, oblatione fidelium, seu alijs iustis modis præstante Domino poterit adipisci, firma vobis, vestrisque successoribus, & illibata permaneant. In quibus hæc proprijs duximus exprimenda vocabulis: Ecclesiam de Luparolo, Ecclesiam de Gauzano sicut ex sententia bonæ memoriæ Moysi Rauennatensis Archiep. vobis cum omnib. pertinentijs suis adiudicata est. Ecclesiam S. Iacobi, Eccles. de Montalegno, Ecclesiã S. Mariæ de Fagnano cum omnib. pertinentijs suis, Ecclesiã de Ponzano, Ecclesias montis Georgij, Ecclesiam de Cuciano, Ecclesiam de Ripa malliar, Ecclesiam S. Petri de Gauinnano cum omnib. pertinentijs, & possessionibus suis, Ecclesiam S. Blasij de Lacugnano, Ecclesias de monte S. Petri, Ecclesiam de Rocca, Ecclesias de Olueto, Ecclesiam S. Donnini de Braida, Ecclesiam de Crespellano, Ecclesiam S. Mariæ in Rastibolo, Ecclesiam de Calcaria, Ecclesiam S. Nicolai de Roncaluc cum omnibus pertinentijs suis, Ecclesiam S. Donnini de Campore maiore, sicut vobis per prædictum Moysẽ adiudicata est, Ecclesiam S. Ioannis de Castello, Ecclesiam S. Pauli de Palude, sicut vobis à bonæ memoriæ Guidone de Rheno, & Vbaldo tunc Romanæ Ecclesiæ subdiacono, nunc vero Pisano Archiepiscopo per sententiam adiudicata est, Ecclesiam de Ganaffeto, Ecclesiam de Pizolo, Ecclesiam S. Mariæ de Prato Bonolli, sicut vobis per sententiam concessa est, Ecclesiam S. Ioannis de Cannetulo, Ecclesiam S. Columbani, Ecclesiam S. Marci, sicut vobis per sententiam adiudicata est, Ecclesiam Sanctæ Mariæ, Ecclesiam Sancti Martini cum alijs Ecclesijs ad plebem ipsam pertinentibus. quidquid habetis in Mozano, & in Calcaria, & iuxta S. Theodorum, & in Varaneto, & in Bazano, & in alijs locis. Sane noualium vestrorum, quæ proprijs manibus vel sumptibus, colitis, siue de nutrimentis animalium vestrorum, seu de ipsis animalibus nullus à vobis decimas exigere, vel extorquere præsumat. Ad hæc prohibemus, ne aliquis laicorum de terris, quæ iure proprietatis ad Ecclesiam vestram spectant, à vobis decimas vllatenus recipere, vel petere præsumat. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis clausis ianuis, exclusis excommunicatis, vel interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce, diuina officia celebrare. Adhæc ad instar prædicti Alexãdri prædecessoris nostri auctoritate vobis Apostolica indulgemus, vt obeunte Archipresbytero, qui ibi pro tempore fuerit, de Collegio vestro, vel de alio regulari Conuentu, si ibi non fuerit idoneus inuentus, eligendi Archipresbyterum facultatem liberã habeatis: quem cum electus fuerit, Diœcesano Episcopo præsentetis, vt ipsius electionem confirmare debeat, quam absque iusta, & manifesta causa nullatenus sit ei licitum infirmare. Chrisma vero, oleum sanctum, consecrationes altarium, seu Basilicarum, ordinationes Clericorum, qui ad sacros ordines fuerint promouendi, à diœcesano suscipietis Episcopo, si quidem Catholicus fuerit, & gratiam, atque communionem Apostolicæ Sedis habuerit, & ea gratis, & absque vlla prauitate vobis voluerit exhibere. Alioquin liceat vobis quẽ malueritis, Catholicum adire Antistitẽ qui nostra fultus auctо-

Tuæ autoritate, quod postulatur, indulgeat. Quæcunque etiam ex rationibus Ecclesiarum, seu decimarum, vel aliarum rerum per priuilegia, vel per concessionem Bononiensium Episcoporum vobis indulta sunt, & concessa, & per bonæ memoriæ Gerardum quondam Bononiensem Episcopum, præcipuè sicut in eius priuilegio continetur, nihilominus vobis concedimus, & confirmamus. Antiquas insuper, rationabilesq; consuetudines, & libertates in Ecclesia vestra hactenus obseruatas ratas habemus, easq; perpetuò illibatas manere sancimus. Prohibemus quoque, ne liceat Bononiensibus Episcopis noua, & indebita grauamina vobis, vel Ecclesiæ vestræ imponere, aut vos, vel eandem Ecclesiam illicitis exactionibus aggrauare: sed Archipresbyteri vestri contentus obedientia, nullum à vobis, seu Archipresbytero ipso extorqueat iuramentum, sicut à sæpedicto antecessore nostro Alexandro Pontifice constat vobis indultum. Liceat etiam vobis clericos, vel laicos liberos, & absolutos è sæculo fugientes ad conuersionem recipere, & eos absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper, ne vlli fratrum vestrorum post factam professionem liceat ab eodem loco sine licentia Archipresbyteri sui recedere: discedentem verò sine literarum communium cautione nullus audeat retinere. Sepulturam prætereà loci ipsius liberam esse decernimus, vt eorũ deuotioni, & extremæ voluntati, qui se illic sepeliri deliberauerint, nisi fortè excommunicati, vel interdicti sint, nullus obsistat: Salua tamen iustitia illarum Ecclesiarum, à quibus mortuorum corpora assumuntur. Autoritate quoque Apostolica prohibemus, ne quis infra parochiam vestram, Oratorium, vel Ecclesiam construere, sine vestra, & Diœcesani Episcopi autoritate præsumat. saluis priuilegijs Romanorum Pontificum. Sententias insuper interdicti, vel suspensionis, quas in Ecclesias, vel clericos ad vos pertinentes canonicè promulgaueritis, de communi consensu, aut maioris, & sanioris partis Capituli, nullus sine congrua satisfactione relaxet. Decernimus ergo, vt nulli omnino hominum liceat præfatam Ecclesiam temerè perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare: sed omnia integra conseruentur eorum, pro quorũ gubernatione, ac sustentatione concessa sunt, vsibus omnimodis profutura, salua Sedis Apostolicæ autoritate. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica, secularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temerè venire tentauerit, secundò tertiòve commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis, honorisq; sui careat dignitate, reamq; se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à sacratissimo corpore, & sanguine Dei, & Domini Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ vltioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus, sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis accipiant, & apud districtum Iudicem præmia æternæ pacis inueniant, Amen.

Sanctus Petrus, Sãctus Paulus, Gregorius Papa VIII. Dirige me Domine in veritate tua.

Ego Gregorius Catholicæ Ecclesiæ Epis. subscripsi.

Ego Paulus Prænestinus Episcopus.

Ego Theobaldus Ostiensis Episcopus.

Ego Laborans presbyter Cardinalis S. Mariæ trans Tyberim tit. Calisti.

Ego Mellior presbyter Cardin. SS. Ioannis, & Pauli tit. Pamachi.

Ego Adelardus tit. S. Marcelli presbyter Cardinalis.

Ego Iacynthus sanctæ Mariæ in Cosmedin Diacon. Cardin.

Ego Gratiosus sanctorum Cosmæ & Damiani Diacon. Cardin.

Ego Radulphus S. Georgij ad velum aureum Diaconus Cardin.

Datum Ferrariæ per manum Moysi Lateranensis canonici Vicegerentis Cancellarij 16. Calend. Decembris, Indictione 6. Incarnationis Dominicæ anno MCLXXXVIII. Pontificatus verò Domini Gregorij Papæ Octaui anno primo.

ET licet iniuria temporum, & hominũ multa damna grauissima in spiritualibus, & temporalibus passum fuerit, tamen Deo, & B. Virgine Dei genitrice monasterij tutelari protegentibus, canonicorum Conuentus nunquam in illo penitus defecit. Cum enim circa annum Domini 1455. dictum monasterium cuidam legum Doctori nomine Ioanni de Anania, qui erat Archidiaconus Ecclesiæ Bononiensis, commendatum existeret, qui non Dei, & Ecclesiæ seruitium, sed solos Ecclesię redditus curabat, canonici ad duos solos redacti, quòrum alter Martinus Duzarelli, alter Laurentius Petri de Zapulino vocabatur, videntes monasterium in aperto discrimine cõstitutum, preces supplices Pontifici porrexerunt, vt illud cum suis bonis, & iuribus canonicis regularibus Lateranensibus traderet, ac illorũ congregationi perpetuò vniret, quod Pontifex præstitit datis literis, quæ hic sequuntur;

Calistus Episcopus seruus seruorum Dei. Dilecto filio Vicario Ven. fratris nostri Episcopi Bononiensis in spiritualibus Generali, salutem, & Apostolicam benedictionem. Inter curas multiplices, quibus occurrentium negotiorum varietatibus obsidemur, illam libenter amplectimur, per quam Regulares ordines, & eorum loca iugi sanctimoniæ dedita, prout congruere conspicimus, in spiritualibus, & temporalibus prosperitatis optata dirigantur euentu, ac personæ Ecclesiasticæ, præsertim literarum scientia præditæ, in earum opportunitatibus congruum suscipiant releuamen. Exhibita siquidem nobis nuper pro parte dilectorum filiorum Martini Duzarelli de monte Bellio, & Laurentij Petri de Zapulino canonicorum, Prioratus B. Mariæ de monte Bellio ordinis S. Augustini, Bononiensis diœcesis, petitio cõtinebat, quod numerus canonicorum regularium in dicto Prioratu, in quo dudum Prior, seu Archipresbyter, & decem, & aliquando plures, & quandoque pauciores canonici esse solebant, in tantum à triginta annis citra propter guerrarum discrimina, & alias multiplices afflictiones, quæ in patria Bononien. diuersimodè viguere, plurimũ

Societatem trāseuntes,& de suo Collegio, prout optabant,ex canonicia sui Ordinis reparato plurimum gaudentes, cum nobiscum aliquot annis religiosissimè vixissent, in eodem monasterio quieuerunt, rebusq; monasterij deinceps in meliora conuersis, conueniens canonicorū numerus,sub disciplina canonica viuentium, semper in eo mansit, & per Dei gratiam adhuc manet.

Quod Beatissima Virgo Deipara sub illius peculiari tutela positum esse, miraculis non semel voluit monstrare. primò namq; cum nocte quidam Paulinus de monte Bello cum nonnullis rusticis montem ascendisset, vt monasterium diriperet,& Ecclesiæ ornamēta socijs distribueret, ante ianuam Ecclesiæ constitutus cœcus,& amēs repente factus est. quod socij videntes, ante pedes canonicorum peccatum suum confitentes, veniam petierunt:sed ille infœlix nunquam amplius visum recepit.

Anno etiam humanæ salutis 1527. in Vigilia Annunciationis gloriosæ Virginis, cui locus est sacer, Carolus Borbonius cum copija Germanorum ad radices montis substitit, vt die sequenti ad monasterium diripiendum ascenderet:sed voto Beatæ Virgini à canonicis, & alijs indigenis nuncupato, eadem nocte tanta nix de Cœlo cecidit,vt magna pars inimicorū interierit, in profluentibus suffocata, cæteris fugientibus: cuius rei quotannis agitur memoria in eodem festo Annunciationis.

VII. ANno 1456. Generale Capitulum Casorati prope Mediolanum. Rector Generalis R.P. D.Timotheus Veronēsis tertiò prorogatus. Visitatores D. Titus Ferrariensis, D. Gaspar Bononiensis, D. Ioannes Baptista Lucensis, & D. Policarpus Bergomensis.

Anno 1457. Generale Capitulum congregatum fuit ibidem, & electus in Rectorem Generalem R.P.D. Aurelius de Placentia. Verum hoc anno numerus Visitatorum fuit auctus ad decē, qui fuerunt D.Martinus Bergomensis, D. Clemens Papiensis, D.Petrus Venetus, & D.Hieronymus Taruisinus, D. Benedictus Bononiensis, & D.Thomas Bononiensis, D.Timotheus Veronensis, & D.Peregrinus Placentinus. D.Philippus de Camerino, & D. Apollinaris Veronensis.

Anno 1458. Capitulum Generale Venetijs in monasterio Charitatis. Rector Generalis idem R.P.D. Aurelius secundò confirmatus. Visitatores D.Orosius Mediolanensis, D.Martinus Bergomensis, D.Clemens Papiensis, & D.Hieronymus Taruisinus, D.Alexander Mediolanensis,& D.Iulianus Cremonensis, D.Barnabas Vicentinus,& Philippus à Camerino. Hoc anno Calistus III. ex hac vita sublatus est, & in eius locum Æneas Syluius ex familia Picolominea Senensis Cardinalis, electus die 20. Augusti,& Pius II. nuncupatus, vt Platina scribit.

Anno 1459. quo Generale Capitulū celebratum est Ferrariæ, & idem D. Aurelius tertio in Præfectura Generali confirmatus, Visitatoribus ad quattuor iterum redactis. qui fuerunt D.Clemens Papiensis, D. Ioannes Baptista Lucensis, D.Gaspar Bononiensis, & D.Iulianus Cremonensis. Ludouicus Dux Sabaudiæ, Princepsque Pedemontium Cœnobium Abbatiale S.Andreę Vercellarum, quod Franciscus illius filius in Cōmendam obtinebat, amotis quibusdam canonicis regularibus Gallis, per nostrę congregationis canonicos reformandum à Pontifice impetrauit. Datis literis Apostolicis apud S. Petrum Calendis Maij eiusdem anni 1459. De cuius reformatione priusquam edisseram, de illius origine & fundatione aliquid dicere dignum iudicaui. Erat enim Cœnobium inter cætera prouinciæ Pedemontanæ præclarissimum, quod priscæ dignitatis nonnihil adhuc etiā retinet: cuius fundator fuit Illustris.& Reuerendiss. D.Gualla de Bicherijs ex canonico regulari S. Petri in Cœlo aureo ab Innocentio III. Cardinalis creatus, vt Onuphrius in eundem Innocentium aduertit; quem cum Pontifex Legatum in Angliam ad componendas causas grauissimas misisset, Henricus III. Rex Anglorum in expiationem criminis in B. Thomam Cantuariensem sub Henrico II. admissi, quod Regibus Anglicanis necdum dimissum aiebat, magnam vim pecuniarum pro ædificando monasterio canonici Ordinis dedit. Ille in Italiam ad suam patriam reuersus cum nonnullis eiusdem gloriosi martyris reliquijs, in ciuitate Vercellarum monasterium Abbatiale cum propinquo Xenodochio, quorum vtrunque S. Andreæ Apostoli est vocatum, ædificauit,& Castris, Villis, redditibus, immunitatibus,& iuribus feudalibus opulentissimè ditauit, inter quæ erat castrum S.Germani, quod nunc in Marchionatum est erectum, vt ex priuilegio Gregorij IX. statim reddendo patebit, & pagus Constantiniana vocatus, quem dictus Cardinalis de prædictis pecunijs cum eodem Castro S. Germani emerat, & monasterio pro dote tribuerat. Ipse quin etiam Henricus III. Rex Angliæ dicto Cœnobio Ecclesiam sanctæ Mariæ de Costrotona in Anglia donauit, cuius redditus vsque ad Henricum VIII. sub quo Regnum à Romana Ecclesia defecit, dictum S.Andreæ Cœnobium percipiebat. fundatum fuit prædictum monasterium circa annum 1220. quo absoluto, Conuentus canonicorum secundum institutum S. Victoris Parisiēsis, magna tunc laude celebris, in eo fuit constitutus, primusque illius Abbas Thomas ille Venerabilis S. Victoris canonicus, cuius opus est Commentarium in cœlestem D. Dionysij Hierarchiam, quod S. Victoris institutum vsque ad annum 1459. in eodem monasterio quadantenus perseuerauit, vnde inter Abbatias dictæ congregationis Victoriæ illud repositum inuenio ab Vrbano IV. in priuilegio ipsi monasterio

33. Monast.

facto Viterbij, Idibus Maij Pontificatus sui anno primo.

VIII. QVid verò prædictus Cardinalis pro monasterij dote contulerit, ex sequenti priuilegio Gregorij IX. Thomæ Abbati, & illius fratribus anno 1227. concesso sic accipe:

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei. Dilectis filijs Thomæ Abbati Ecclesiæ S. Andreæ Vercellēsis, eiusque fratribus, tam præsentibus, quam futuris regularem vitam professis in perpetuum. Religiosam vitam eligentibus Apostolicum conuenit adesse præsidium, ne fortè cuiuslibet temeritatis incursus aut eos à proposito reuocet, aut robur, quod absit, sacræ religionis infringat. Eapropter dilecti in Domino filij vestris iustis postulationibus clementer annuimus, & præfatam Ecclesiam S. Andreæ Vercellensis, in qua diuino estis obsequio mancipati, sub B. Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti priuilegio communimus. In primis siquidem statuentes, vt ordo Canonicus, qui secundum Deū, & B. Augustini regulā in Ecclesia vestra institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidē temporib. inuiolabiliter obseruetur. Præterea quascunq; possessiones quæcunque bona eadē Ecclesia ex donatione dilecti filij nostri Gualla tituli sancti Martini presbyteri Cardinalis eiusdem Ecclesiæ fundatoris, vel alias in præsentiarum iustè, & canonicè possidet, aut in futurum ex testamento, vel donatione Cardinalis eiusdem, concessione Pontificum, largitione Regum, vel Principum oblatione fidelium, seu alijs iustis modis præstante Domino poterit adipisci, firma vobis, vestrisque successoribus, & illibata permaneant, in quibus hæc proprijs duximus vocabulis exprimenda. Locum ipsum, in quo præfata Ecclesia sita est, cum domibus omnibus, & pertinentijs suis. Castrum, & Villam S. Germanicum omnibus iuribus, & pertinentijs suis, domos, sedimina, terras, vineas, & possessiones omnes cum omnibus iuribus, & pertinentijs, quas in Carixiana, & Veinen. Castris, Villis, & territorijs tum prædictis omnibus Ecclesiæ vestræ idem contulit Cardinalis. Hospitale, quod idem Cardinalis prope Ecclesiam vestram fundauit, & vestræ gubernationi, & prouisioni commisit, ita tamen, quod de possessionibus, & bonis ipsius mobilibus, & immobilibus per Cardinalem præfatum, vel quoscunque alios fideles collatis, vel conferendis eidem nihil vobis liceat alienare, minuere, occupare, seu vestris vsibus applicare: sed sola ipsius Hospitalis visitatione, & regulari correctione contenti, ministrum idoneum confratrum eiusdem Hospitalis consilio præficiatis ibidem, qui bona pauperum fideliter administret, & generalem computationem reddat de omnibus ter in anno Abbati vestro, & fratribus Hospitalis eiusdem, ipsique Abbati præstet obedientiam, & reuerentiam cum omnibus alijs fratribus, & sororibus, ex quibus ipse minister nullum recipiat, sed per Abbatem eundem recipiantur nomine Hospitalis, quoties fuerit opportunum, cum ministri tamen, & omnium fratrum, vel maioris partis eiusdem Hospitalis consilio, & consensu. Capellam S. Andreæ sitam iuxta Ecclesiam vestram cum omnibus possessionibus, iuribus, & pertinentijs suis, exceptis possessionibus, quas idem Cardinalis dicti Hospitalis vsibus deputauit. Ecclesiam S. Andreæ de Christotonen. Helē. Diœcesis per Charissimum in Christo filium nostrum Henricum III. Regem Angliæ, & eius Consiliarios Ecclesiæ vestræ intuitu Cardinalis prædicti in proprios vsus dicti loci, & Capituli sui assensu accedente, collatam; & postmodum autoritate Apostolica. Sanè noualium vestrorum, quæ proprijs manibus aut sumptibus colitis, siue de hortis, & virgultis, & piscationibus vestris, vel de nutrimentis animalium vestrorum nullus à vobis decimas exigere, vel extorquere præsumat. Liceat quoque vobis clericos, vel laicos liberos, & absolutos à seculo fugientes ad conuersionem recipere, ac eos absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper, vt nulli fratrum vestrorum post factam in monasterio vestro professionem fas sit sine Abbatis sui licentia, nisi arctioris Religionis obtentu, de eodem loco discedere: discedentem vero absque communi literarum vestrarum cautione nullus audeat retinere. quod si quis retinere fortè præsumpserit, licitum vobis sit, in ipsos canonicos, vel conuersos Ecclesiasticam sententiam promulgare. Illud districtius inhibentes, ne terras, seu quodlibet beneficiū Ecclesiæ vestræ collatum liceat alteri personæ dare, siue alio modo alienare absque consensu totius Capituli, vel maioris, & sanioris partis ipsius. Si quæ vero donationes, vel alienationes, aliter quam dictum est, factæ fuerint, eas irritas esse censemus. Ad hæc etiam, prohibemus, ne aliquis canonicus siue cōuersus, sub professione vestræ domus astrictus, sine consensu, & licentia Abbatis, & maioris partis vestri Capituli pro aliquo fideiubeat, vel ab aliquo pecuniam mutuo accipiat, vltra pretium Capituli vestri prouidentia constitutum, nisi propter manifestam domus vestræ vtilitatem. Quod si fortè facere præsumpserit, non teneatur conuentus pro ijs aliquatenus respondere. Licitum præterea sit vobis in causis proprijs siue ciuilem, siue criminalem contineant quæstionem, fratrum vestrorum testimonijs vti, ne pro defectu testiū ius vestrum in aliquo valeat deperire. Insuper autoritate Apostolica inhibemus, ne vllus Episcopus, vel alia qualibet persona ad Synodos, vel Conuentus, seu Capitula, nisi ad tractanda spiritualia vos ire, vel iudicio seculari de vestra propria substantia, vel possessionibus vestris subiacere compellat, nec ad domos vestras causa ordines celebrandi, causas tractandi, vel Conuētus aliquos publicos conuocandi, vobis contradicentibus, & inuitis, venire præsumat: nec regularem electionem Abbatis vestri impediat, aut de ea contra statuta vestri Ordinis se aliquatenus intromittat. Obeunte verò te nunc eiusdem loci Abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia, seu violentia proponatur, nisi quem fratres communi consensu, vel fratrum pars consilij sanioris secundum Deum, & B. Augustini regulam prouiderint eligendum. electus autem à vobis canonicè in Abbatem, Diœcesano Episcopo semel, & iterum per fratres vestri Ordinis humiliter præsentatus, si ab eo confirmationem, & benedictionem non potuerit obtinere, ne Ecclesia vestra destituta consilio periclitetur, officio, & loco Abbatis plenariè fungatur in ea tam in exterioribus prouidendis, quam interioribus corrigendis, donec aut interuentu vestro, aut præcepto Romani Pon-

tificis, aut

tificis, aut Metropolitani confirmationem, & benedictionem obtineat. Porro nulla persona pro benedicendo Abbate, aut deducendo in sedem suam aliquid à vobis exigere, nullus etiam vestrum si exigatur, dare præsumat: quia & exigentem, & dantem nota, & periculum Simoniacæ prauitatis inuoluit. illud adijcientes, vt in recipiendis professionibus, quæ à benedictis, vel benedicendis Abbatibus exhibentur, ea sit Diœcesanus forma, & expressione contentus, vt scilicet Abbates ipsi saluo ordine suo, profiteri debeant, & contra statuta Ordinis sui nullam professionem facere compellantur. Cum autem generale interdictum Terræ fuerit liceat vobis clausis ianuis, exclusis excommunicatis, & interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce diuina officia celebrare. Chrisma verò, oleum sanctum, consecrationes altarium, seu Basilicarum, ordinationes Clericorum, qui ad sacros ordines fuerint promouendi, à Diœcesano suscipietis Episcopo, siquidem Catholicus fuerit, & communionem Sacrosanctæ Romanæ Sedis habuerit, & ea voluerit vobis sine prauitate aliqua exhibere. alioquin liceat vobis, quemcunque malueritis, Catholicum adire Antistitem, gratiam, & communionem Apostolicæ Sedis habentem, qui nostra fretus autoritate vobis, quod postulatur, impendat. Quod si sedes Diœcesani Episcopi fortè vacauerit, interim omnia Ecclesiastica sacramenta à vicinis Episcopis accipere libere, & absque contradictione possitis. Sic tamen, vt ex hoc in posterum proprio Episcopo nullum præiudicium generetur. Infirmos quoque absolutos, qui in extrema voluntate ad vos vel vestrum Hospitale se transferri, aut apud vos sepeliri deliberauerint, nullus impedire, seu res eorũ legitimas detinere præsumat, salua canonica iustitia illarum Ecclesiarum, à quibus mortuorum corpora assumuntur. Ob euitandas quoque secularium personarum frequentias liberum sit vobis, saluo iure Diœcesani Episcopi, Oratoria in Grangijs & Curtibus vestris construere, & in ipsis vobis, & familiæ vestræ diuina officia, cum necesse fuerit celebrare, & ipsam familiã, nisi aliqui sint, qui in vicinia propria habeant domicilia, ad confessionem, & communionem suscipere, sine iuris præiudicio alieni. Prohibemus insuper, vt nullus infra fines parochiæ vestræ sine assensu Diœcesani Episcopi, & vestro Capellam, seu Oratorium de nouo construere audeat: saluis priuilegijs Pontificum Romanorum. Ad maiorem etiam Ordinis vestri reuerentiam, & regularis disciplinæ obseruantiam tibi fili Abbas, & successoribus tuis subiectos vestros ligandi, atque soluendi plenam concedimus facultatem. Districtius inhibentes, ne aliquis subditorum vestrorum in his, quæ ad disciplinam, & instituta Ordinis spectant, audeat prout statutum est in Lateranensi Concilio, appellare: Sed si quis appellare tentauerit, nihilominus illi, quorum interest, regularem exerceant disciplinam. Adhæc nouas, & indebitas exactiones ab Archiepiscopis, Episcopis, alijsque omnibus Ecclesiasticis, secularibusuè personis in vestris domibus, vel Hospitali omnino fieri prohibemus: ne alicui Archiepiscopo, Episcopo, Archidiacono, eorumve ministris liceat procurationes à vobis exigere, vel pro ipsis aliquid extorquere: Ita tamen, vt in expensis, quæ à Capellis Vercellen. fieri communiter debent, pro rata possessionum, quas præfata Capella Sancti Andreæ ante fundationem Ecclesiæ vestræ habuit, cum requisitum fuerit, conferatur Episcopo, & Ecclesiæ Vercellen. tres libras ceræ annis singulis eius nomine persoluendo, secundum quod in instrumento concessionis sæpe dictæ Capellæ per Venerabilem fratrem nostrum Hugonem Episcopum, & Capitulum Vercellen. facta Cardinali prædicto plenius continetur: contra cuius concessionis tenorem ne aliquid à dicto Episcopo, & Capitulo exigatur à vobis, autoritate Apostolica districtius inhibemus. paci quoque, & tranquillitati vestræ paterna in posterum solicitudine prouidere volentes, autoritate Apostolica prohibemus, vt infra clausuras locorum, seu Grangiarum vestrarum vel Curtium nullus rapinam, seu furtum facere, ignem apponere, sanguinem fundere, hominem temerè capere, vel interficere, seu violentiam audeat exercere. Præterea omnes libertates, & immunitates à prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus Ordini vestro concessas, necnon libertates, & exemptiones secularium exactionum à Regibus, & Principibus, vel alijs fidelibus rationabiliter vobis indultas autoritate Apostolica confirmamus, & præsentis scripti priuilegio communimus. Decernimus ergo, vt nulli omnino hominum liceat præfatam Ecclesiam temerè perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare: sed omnia integra conseruentur eorum, pro quorum gubernatione, & sustentatione concessa sunt, vsibus omnimodis profutura. Salua Sedis Apostolicæ autoritate, & Diœcesani Episcopi canonica iustitia, seruato moderamine prænotato. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica, secularisuè persona hanc nostræ Constitutionis paginam sciens, contra eam venire tentauerit, secundo, tertioué commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis, honorisque sui careat dignitate, reamque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à sacratissimo corpore, & sanguine Dei, & Domini Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ subiaceat vltioni. Cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Iudicem præmia æternæ pacis inueniant. Amen. Datum Laterani per manum Magistri Senebaldi Auditoris literarum contradictarum D. Papæ, 3. Calend. Iunij, Indictione 15. Incarnationis Dominicæ anno 1227. Pontificatus vero D. Gregorij Papæ IX. anno primo. Gregorius Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.

EX illo autem tempore viguit semper in di-
cto monasterio disciplina Regularis cũ Dei IX.
laude, ac populorum ædificatione non modica, sub Abbatibus canonicis vsque ad annum 1440. quo tempore Illustrissimus Sabaudiæ Dux nostros canonicos ad illud reformandum accedere

rogauit;

rogauit: duabus tamen adiectis conditionibus, quas nostri non admiserunt, nimirum vt loci Abbates essent perpetui, & congregatio ab illo monasterio denominaretur, vt patet ex actis Capituli Generalis anni 1439. Postea cum D. Bartholomæus de Musis loci Abbas, & regularis canonicús naturæ debitum soluisset, Fælix V. in Schismate contra Eugenium Pontificem creatus illud Francisco Ludouici Sabaudiæ Ducis filio minori commendauit, quare cum vigor disciplinæ plurimum esset solutus, & canonici ad sex tantummodo redacti, piissimus Princeps cernẽs cultum diuinum imminutum, & monasterij toti prouinciæ Venerabilis spendorem obscuratũ, egit cum Rectore cõgregationis, vt viginti canonicos Lateranenses cum quinque Cõuersis sub regimine vnius Præpositi ad illud reformandum mitteret, cui Abbas Commendatarius monasterium cum Ecclesia, & fabricis antiquis ad clausurã spectãtibus cederet, ac etiam pro canonicorum victu, & indumentis mille flotenos aureos quotannis ex primis fructibus prædiorum Abbatiæ percipiendis tribueret, vel tot possessiones, quæ mille florenorum redditus præstarent. Bona quoque mobilia ad Ecclesiæ, & canonicorum vsum necessaria idem Abbas Commendatarius efficaciter suppleret. quibus ita compositis supplicatũ est Pontifici, vt dictam reformationem autoritate Apostolica firmaret, ac monasterium nostræ congregationi reformaudum præberet. Qui literas ad Archipresbyterum S. Mariæ loci Cherij hoc eodem anno 1459. Calendis Martij dedit, mãdans, monasterium comperta veritate narratorum autoritate Apostolica nostræ congregationi sub prædictis conditionibus vniri; quarum literarum vigore dictus Archipresb. nostros ad monasteriũ admisit, facta prioribus canonicis nobiscum si vellent, manendi potestate, vel extra claustra, designata illis annua pensione super bonis Abbatiæ pro alimentis.

Verum quod veteres canonici nec locum cedere, nec nobiscum vellent commorari, nonnullis etiam ex ciuibus, & ex Curialibus illis fauentibus, non admodum facilè fuit, illius possessionem obtinere, donec Ciuitatis Præfectus Serenissimo Duce iubente priores canonicos eiecit, & nostros ex monasterio S. Gratiani acceptos in corporalem possessionem misit. Postquam antedicto Sabaudiæ Duce vita functo, quidam Frater Augustinus de Lignana Ordinis Cisterciensis cum Abbatiam per resignationem prioris Abbatis obtinuisset, litẽ coutra nostros suscitauit. Verum lis Deo volente nobis nõ parum profuit, nam præfatus Augustinus certis pactis inuicem firmatis non solum iuri, quod in Præpositura prętendebat, omnino cessit, verum etiam Abbatiam ad fauorem nostræ congregationis resignauit, & & ita nostri totum monasterium cum Abbatia, & omnibus illius bonis, & iuribus, ac etiam priuilegijs Abbatum antiquorum pacifice obtinuerunt, huiusmodi resignationem probante, ac firmante Paulo II. per suas literas apud S. Petrum 6. nonas Octobris anno 1464. datas. non tamen omnia monasterij bona ad canonicos deuenerunt.

X. Ex illo autem tempore vsque in præsens floruit semper in dicto monasterio regularis obseruantia, quod domus Nouitiorum fere semper esse consueuit, in quo ipse tirocynio peracto regularem professionem emisi: ex quo semper viri sanctitate, & literis conspicui exierunt, inter quos, vt de multis paucos referam, primo loco recensendus idem Illustrissimus D. Gualla de Bicherijs, quem vtpote canonicum regularem, patria Vercellensem & Cœnobij fundatorem & dotatorem munificentissimum, tandemque vita functum in eodem monasterio tumulatum, inter illius canonicos quidni commemorem?

Secundus D. Thomas primus Abbas dicti monasterij ex S. Victoris Parisiensis Canonica acceptus, vir doctissimus æquè, vt religiosissimus, qui in D. Dionysij librum de Cœlesti Hierarchia Commentarium illud edidit, cuius cum tãta laude Sixtus Senensis in verbo Abbas Vercellensis meminit. qui Vercellis scholam Theologicam aperuit, & inter alios discipulos B. Antonium de Padua illuc à S. Francisco missum habuit. Obijt anno 1246. in sacello maiori turri Campanariæ propinquo tumulatus cum sequenti Epitaphio:

Bis tres viginti currebant mille ducenti
Anni, cum Thomas obijt Venerabilis Abbas
Primitus istius templi, summèque peritus
Artibus in cunctis liberalibus, atque Magister
In Hierarchia, nunc arca clauditur ista,
Quem celebri fama vegetauit pagina sacra.

Tertius Papinianus eiusdem cœnobij canonicus, deinde Episcopus Parmensis, postea S. R. E. Bibliothecarius & Vicecancellarius sub Bonifacio VIII. & Clemente V. referente Onuphrio lib. 3. de Ecclesia Lateranensi cap. 15. obijt anno 1325. tertio Calend. Maij.

Quartus D. Petrus de Vermine nonus Abbas in ordine, qui turrim maiorem Campanariam ædificandam curauit. Sciẽdum enim, Ecclesiam S. Andreæ omnibus Ecclesijs illis Prouinciæ, tum pulchritudine tũ magnitudine præstare: tribusque turribus altissimis ornatam, quas tamen tribuna maior altitudine superat, quarum duæ in fronte ipsius Ecclesiæ sunt positæ, quæ marmore subuiridi, ac medij coloris inter viridem, & cæruleum totæ constant. tertia verò cæteris maior est hæc, de qua loquimur, in angulo brachij sinistri circa ann. 1400. per hunc Venerabilem Abbatem excitata. Et alij multi Abbates insignes, & venerabiles ante reformationem ipsi monasterio præfuerunt, quorum laudabiliter meminit Augustinus Ticinensis in Dilucidario parte 2. pag. mihi 34.

Post reformationem verò quinto loco nume-

ran[illegible]us D. Matthæus Abbas Tremitanus, qui Tremitanam insulam muniuit, & in formam arcis contra Turcas, & Pyratas munitissimæ redegit, cum bombardis, & fortissimis propugnaculis circa ann. 1500.

Sextus D. Philippus eiusdem monasterij S. Andreæ Abbas, qui omnibus gradibus in nostrà congregatione non semel functus, plenus dierũ, & bonorum operum in eodẽ monasterio quieuit post annum 1500. de quo Ioannes Philippus Nouariensis in Chronica multa scribit.

Septimus D. Camillus Becius Casalensis monasterij Abbas, & Rector Generalis, qui disciplinam canonicam in nostra congregatione plurimum restituit: à Clemente VIII. Aquensis Episcopus in Monte ferrato creatus, quam Ecclesiam cum aliquot annis optimè rexisset, & cum domibus Episcopalibus renouasset, anno 1620. in Domino quieuit.

Octauus D. Thomas à Liburno Canapitius eiusdem monasterij Abbas, postea Fossani Episcopus. obijt anno superiori 1622.

Nonus D. Petrus Franciscus Malettus nobilis Vercellensis eiusdem monasterij Abbas, deinde Visitator, & Rector Generalis congregationis, tandem Episcopus Niciensis in Prouincia, de quo plura non scribo, quoniam adhuc viuit.

XI. MOnasterio S. Andreæ plura priuilegia indulserunt Romani Pontifices, Gregorius IX. vnum, Vrbanus IV. vnum, Nicolaus IV. vnũ, Ioannes XXII. vnum, Iulius II. vnum quibus monasterium cum omnibus illius bonis, & iuribus cum Hospitali connexum sub immediata protectione Sedis Apostolicæ recipiunt, & alia concedunt, quæ in priuilegio Gregorij IX. videri possunt. Sed & Fridericus II. anno 1226. insigne priuilegium eidem concessit, quo illud cum omnibus eius bonis, castris, & villis sub defensione maiestatis Imperialis recepit, & inter alia statuit, vt contra illud non currat præscriptio nisi centenaria, quod priuilegium firmauit Henricus VI. anno 1310. 12. Calend. Februarij, & Matthæus Vicecomes pro Imperatore Gubernator status Mediolani, anno 1316. die 30. Ianuarij, quo priuilegio Hospitale gaudet, quod ex testamento Illustrissimi Cardinalis fundatoris erat subiectum regimini canonicorum S. Andreæ. Verùm Abbas, & canonici regimen illius cum parte bonorũ monasterij ciuibus ac esserunt.

Monasterium habet sibi subiectam Ecclesiam parochialem S. Lucæ intra Ciuitatem, & Ecclesiã parochialem S. Mariæ tertæ Constantianæ cum duobus Collegijs canonissarum nostræ congregationis, quorum alterum est intra ciuitatem Vercellarum S. Mariæ Virginis Annunciatæ; alterum Taurini S. Crucis nuncupatum.

Cæterùm in Ecclesia S. Andreæ seruatur mucro, quo S. Thomas Martyr fuit excerebratus.

CAPVT VIGESIMVM NONVM.

De reformatione quatuor Monasteriorum S. Viti Mantuæ, S. Sepulchri Parmæ, S. Michaelis discalceatorum apud Pisas, & Sanctæ Catharinæ siue S. Marci Firmani.

EOdem anno 1459. Illustrissima Domina Barbara Gonzaga Mantuæ Marchionissa videns monasterium S. Viti in Suburbio S. Georgij Mantuano, quod erat canonicorũ regularium ordinis S. Marci, ab obseruantia regulari valdè relaxatum, manebant enim in dicto monasterio duo tantum Canonici sub Priori cum duabus Canonissis eiusdẽ ordinis, malè apud totam Ciuitatem audientes, obnixè Pontificem rogauit, vt dictis Canonicis, & Canonissis loco motis, monasterium Canonicis Lateranensibus reformandum committeret, cuius supplicationibus Pontifex inclinatus sequentes literas dedit pro dicti monasterij reformatione: I. 4 Monast.

Pius Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Super gregem Dominicum nobis, licèt meritis insufficientibus, desuper creditum existentes, speculatoris officium in decore sacræ religionis, sub qua dilecti filij canonici, seu fratres congregationis S. Saluatoris ordinis S. Augustini mundanis abiectis illecebris, deuotum, & sedulum exhibent Domino famulatum, ingenti mentis exultatione reficimur, potissimè quod ipsi per gradus virtutum, & bonorum operum exercitium, necnon præclara sanctitatis merita procedentes, cæteros ad diuinæ maiestatis obsequiũ trahunt per exẽplum, vitam ducendo pijssimam, diuinisq; laudibus, ex quibus Altissimi gloria attollitur, accuratius assistendo. vnde dignè ducimus, religionem ipsam cum dignis laudibus exaltare, illamq; vbique dilatare, ac commoditatibus canonicorũ eiusdem congregationis, quantũ cum Deo possumus, salubriter prouidere, vt canonici ipsi in humilitatis spiritu viuentes pro salute fidelium vniuersorum Altissimum incessanter efflagitent. Cum itaque Prioratus S. Viti de Burgo, S. Georgij Mantuani ordinis S. Marci de Mantua sub regula S. Augustini per assecutionem Prioratus S. Marci huiusmodi Mantuani, eiusdem ordinis per dilectum filium Ludouicum tunc dicti Prioratus S. Viti, quem idem Ludouicus tunc obtinebat, autoritate Apostolica factam vacauerit, & vacet ad præsens. Nos volentes dictum Prioratum S. Viti, etiamsi alias S. Ioannis Baptistæ nuncuparetur,

omni regulari obseruantia destitutum reformare, ac de religionis zelo, & vita integritate canonicorum regularium dictæ congregationis S. Saluatoris Lateranensis plenissimè informati, Prioratum prædictum S. Viti sic vacantē, siue vt præmittitur, seu alias quouis modo, aut ex alterius cuiuscunque persona, vel per liberam resignationem dicti Ludouici, vel alterius, de illo in Romana Curia, aut extra eam etiam coram notario publico, & testibus spontè factam, aut per fel. record. Ioannis Papæ XXII. prædecessoris nostri, quæ incipit: Execrabilis. *vacet, etiamsi dignitas Conuentualis existat, & ad illam consueuerit quis per electionem assumi, eique cura immineat animarum, etiamsi tanto tempore vacauerit, quod eius collatio iuxta Lateranensis statuta Concilij ad Sedem Apostolicam legitimè deuoluta, idemque Prioratus specialiter, vel generaliter reseruatus existat, & super eo inter aliquos lis, cuius statum præsentibus haberi volumus pro expresso, pendeat indecisa. Motu proprio, non ad ipsius congregationis, vel alicuius alterius pro ea nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate dictæ congregationi sancti Saluatoris autoritate Apostolica in perpetuum vnimus, annectimus, & incorporamus, ac Prioratialem dignitatem, conuentualem dependentiam, & ordinem sancti Marci in ipso Prioratu penitus, & omnino supprimimus, & extinguimus, ac suppressos, & extinctos fore, in eoque deinceps perpetuis futuris temporibus ordinem canonicorum regularium ordinis S. Augustini huiusmodi dictæ congregationis vigere debere decernimus, præfatumque Prioratum S. Viti in Prioratum dictæ congregationis erigimus, illumque quouis modo vacet, vel alium si quis sit, eius vacationis modum, & tam ipsum, quam etiam dictæ congregationis fructuum, redituum, & prouentuum verum valorem annuum præsentibus pro expressis habentes, cum omnibus iuribus, pertinentijs suis canonicis congregationis huiusmodi, iuxta earum ritus, mores, statuta, consuetudines, ac eis concessa priuilegia ex nunc in antea tenendum, regendum, & etiā gubernandū perpetuò concedimus, & donamus. decernentes ex nunc irritum, & inane si secus super his à quoquam, quauis autoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Ita quod liceat ex nunc canonicis dictæ congregationis ad hoc per eorum Superiores legitimè deputatos, per se, vel alium, seu alios corporalem possessionem Prioratus S. Viti, iuriumque & pertinentiarum prædictorum autoritate propria liberè, & licitè apprehendere, ac illius fructus, redditus, & prouentus in ipsius, & canonicorum præsentium, & futurorum huiusmodi vsus, & vtilitatem perpetuò conuertere, diœcesani loci, & cuiuslibet alterius licentia super hoc minimè requisita. Et insuper Priori, & canonicis dicto congregationis in dicto Prioratu pro tempore degentibus, eorumque seruientibus, & personis omnibus, & singulis, quæ alij dictæ congregationis Prioratibus, locis, eorumque Prælatis, canonicis, & personis per nos, & Sedem Apostolicam generaliter concessa sunt, indulgentijs, & gratijs vti valeant & gaudeant, eadem autoritate harum serie concedimus pariter, & indulgemus. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac nostris, per quas inter cætera volumus, quod semper in vnionibus commissio fieret ad partes, vocatis quorum interest: alioquin vnio non valeret, quodque tam beneficij vnitiquam vniendi verus valor exprimeretur, quibus hac vice specialiter, & expressè derogamus, necnon S. Viti, seu S. Ioannis Baptistæ, & aliorum Prioratuum, ac Ordinum prædictorum iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis alia firmitate roboratis statutis, & consuetudinibus, cæterisque contrarijs quibuscunque, etiamsi de ipsis, eorumque totis tenoribus præsentibus habenda foret mentio specialis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ vnionis, annexionis, incorporationis, suppressionis, extinctionis constitutionis, erectionis, concessionis, donationis, & derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Mantuæ anno Incarnationis Dominicæ 1459. idibus Septembris Pontificatus nostri anno 2.*

POst quarum literarum expeditionem ipsi canonici Lateranenses non leuem in monasterij possessione obtinenda difficultatem sunt experti, quod Illustrissimum Dominum Petrum Balbum S.R. Ecclesiæ Cardinalem, & dicti Ordinis S. Marci Protectorem aduersarium acerrimum offendissent: qui etiam grauiter illis comminatus fuerat si locū acceptassent. Verum Domina Barbara Marchionissa in proposito persistens illos introduxit, quibus ipse D. Petrus Cardinalis ad Pontificatum euectus, & Paulus II. nuncupatus non solùm nihil molestiæ intulit, verū potius intimè illos diligens, ad Lateranensem Basilicam, vnde pulsi fuerant, statim reduxit, & multa bona illis præstitit. Domina verò Marchionissa totam Ecclesiam cum monasterio renouauit. quam sæpè visitans diuinis officijs intererat, & multas eleemosynas monasterio largiebatur in quo conuentus canonicorum sub regimine Abbatis nunc vsque manet; nam monasterium dignitate Abbatiali per Pium V. fuit decoratum, qui Abbas habet sibi subiectum collegium canonissarum nostræ congregationis, quod dicitur S. Mariæ Virginis Annunciatæ. II.

ANn. 1460. Generale Capitulum Rauennæ. Rector Generalis R.P.D. Raphael Placentinus. Visitatores D. Florentinus Placentinus, D. Florentinus Placentinus, D. Bartholomæus Bergomensis, D. Benedictus Bononiensis, & D. Celsus Veronensis. Hoc autē an. Pius II. monasterium S. Sepulchri Parmæ cum altero monasterio S. Feliculæ prope dictā ciuitatem eidē vnito Ordinis canonicorum regulariū S. Augustini, quod ad tantam desolationē deuenerat, vt vnus tantū Prior nomine D. Simō de Bardino in eodē morаretur, nostræ congregationi reformandū, & perpetuo tenendum tradidit, per suas literas datas Penuedi Senensis Diœcesis 10. calend. Iulij. III. 35 Monast.

quod monasterium postea per nostros a fundamentis in ampliorem formam est renouatum, & à Pio V. Abbatiali titulo donatum, in quo conuentus quindecim canonicorum ingiter manet. Habuit virum insignem D. Philippum Parmensem, quem ex Physico excellentissimo Matthæus Bossus Veronensis ad religionem traxit, vt patet ex eius epistolis 1. 2. 45. 48. & 77. ad eundem Philippum Parmensem datis.

Huic monasterio præter Ecclesiã sanctæ Mariæ de Mortarano, de qua supra cap. 26. dictum fuit, & monasterium S. Fœliculæ ante reformationem eidem vnitum, Sixtus IV. anno 1474. vniuit alium Prioratũ antiquum Ordinis canonicorum regularium S. Hermanni Parmensis Diœcesis, tunc vacantem per mortem illius vltimi Prioris nomine Ioannis de Arijs. Constat ex literis vnionis eodem anno 3. calend. Octob. emanatis. eidem amplissimum priuilegium concessit Adrianus IV. anno 1158. Pontificatus sui 4. ad exemplar Eugenij III. sui prædecessoris, ex quo de illius antiquitate ante annos circiter quingentos constare potest. Eidem alia multa priuilegia indulserunt Duces Mediolani, & Reges Francorum, quæ concordent cum priuilegijs monasterij Casoretani, & S. Augustini Placentiæ. ideo omittuntur.

IV. ANno 1461. Generale Capitulum Rauennæ. Rector Generalis R. P. D. Hieronymus Taruisinus. Visitatores D Cyprianus Bononien. D. Paulus Cremonensis, D. Archangelus Vicentinus. & D. Paulus Alexandrinus, qui fuerat Ducis Mediolani Consiliarius.

Anno 1462. Generale Capitulnm ibidem. Rector Generalis R. P. D Aurelius Placentinus. Visitatores D. Martinus Bergomensis, D. Iacobus Antonius Placentinus, D. Thadæus Venetus, & D. Iacobus Mediolanensis.

Anno1463. Generale Capitulnm ibidem Rector Generalis R. P. D. Celsus Veronensis. Visitatores D. Clemens Papiensis, D. Ioannes Baptista Lucensis. D Iulianus Cremonẽsis, & D. Philippus à Camerino. Hoc anno Pius II. inter-
35 M nast. cedentibus MM. Dominis Cosmo, & Petro Mediceis, Abbatiam sancti Michaëlis Discalceatorum apud Pisas. cedente R. P. D Ioaone de Alcis Abbate, nostræ congregationi. quam prædicti Magnifici Domini de Medicis multa vi pecuniarum totam à fundamentis refecerunt, quibus Deus vicem rependere dignetur. Datæ sunt litteliteræ vnionis eodem ano 16. calend. Aprilis Põtificatus sui anno 6.

37 M nast. Eodem anno ciues Firmani monasterium S. Catharinæ, in quo tantum quatuor moniales cum vna Abbatissa morabantur quæ erant Ordinis D. Benedicti, & non benè apud Ciuitatem audiebant, à Summo Pontifice nostris Lateranensibus tradi, cum alio monasterio S. Marci nostri Ordinis, in quo propter incursus latronum. & strages bellorum paulo antè canonici defecerant, supplices obtinuerunt, acceptis literis Apostolicis ab eodem Pio Secundo, 3. calend. Iulij emanatis, in quibus Pontifex extincto in dicto monasterio titulo Abbatiali cum Ordine S. Benedicti, facultatem concedit erigendi in illo Cõuentum canonicorum regularium Ordinis S. Augustini & nostræ congregationis, sub inuocatione S Marci, sub regimine vnius Prioris. Cui sic erecto vniuit antiquum monasterium S. Marci de Riuocellis, cum omnib. illius bonis, & iuribus, ita quod per cessum, vel decessũ Prioris, qui vnus supererat ex canonicis dicti monasterij, liceret canonicis S. Catharinæ, siue S. Marci corporalem illius possessionem, nullo alio requisito, per seipsos apprehendere. Quarum literarum vigore monialibus cum Abbatissa aliò translatis, monasterium nostris Lateranensibus fuit traditum, & reparatum, in quo numerus duodecim saltem canonicorum sub regimine Prioris degere consueuit, qui Prior & conuentus priuilegijs Priori S. Marci de Riuocellis indultis gaudent. Inter quæ illud est amplissimum, & meritò notandum, quod Alexãder III. sub hac forma verborum eidem concedit,

Alexander Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs Priori monasterij sancti Marci de Riuocello, eiusque fratribus tam præsentibus, quam futuris regularem vitam professis in perpetuum. Religiosam vitam eligentibus Apostolicum conuenit adesse præsidiũ, ne fortè cuiuslibet temeritatis incursus, aut eos à proposito reuocet, aut robur, quod absit, sacræ religionis infringat. Easpropter dilecti in Domino filij vestris iustis postulationibus clementer annuimus. & monasterium sancti Marci de Riuocello Firmana Diœcesis abbatem proprium non habentem, sed per Priorem solitum gubernari, in quo diuino estis obsequio mancipati. sub Beati Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti priuilegio communimus. In primis siquidẽ statuentes, vt ordo canonicus, qui secundum Deum, & Beati Augustini regulam in eadem Ecclesia institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inuiolabiliter obseruetur. Præterea volumus (ad quod vestra meritis Religionis inducimur,) nam vos relictis omnibus huius labentis seculi pompis, & vanitatibus, sicut apertè cognouimus, diuinis operibus, & obsequijs deditis deuotum Deo impenditis famulatum, vnde tuncta ad vestra petitionis instantiam committimus, & concedimus, & habere permittimus in perpetuum. Tibi, tuisque successoribus, vt in vestro monasterio Pontificali officio administrare possitis. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium in præsentiarum iustè, ac canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum, vel Principum, oblatione fidelium, seu alijs iustis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis. vestrisque successoribus & illibata permaneant. In quibus hæc proprijs duximus exprimenda vocabulis. locum ipsum, in quo præfatum monasterium situm est. cum omnibus pertinentijs suis. cũ terris, pratis,

vicem, nemoribus, vsuagijs, & pascuis, in bosco, & plano, in aquis, & molendinis, in vijs, & semitis, & omnibus alijs libertatibus, & immunitatibus suis. Sanè nonalium vestrorum, quæ proprijs manibus, aut sumptibus colitis, de quibus aliquis hactenus non percepit, siue de vestrorum animalium nutrimentis nullus à vobis decimas præsumat accipere. Clericos, vel laicos liberos, & absolutos à seculo fugientes ad conuersionem recipere, & eos absque contradictione aliqua retinere facultatem liberam habeatis. Prohibemus insuper, vt nulli fratrum vestrorum post factam in monasterio vestro professionem fas sit sine Prioris sui licentia de eodem loco, nisi arctioris religionis obtentu, discedere; discedentem verò absque communium literarum cautione nullus audeat retinere. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis clausis ianuis, exclusis excommunicatis, & interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce diuina officia celebrare, dummodo causam non dederitis interdicto. Chrisma verò, oleum sanctum, consecrationes altarium, seu Basilicarum, ordinationes clericorum, qui ad ordines fuerint promouendi, à Diœcesano suscipietis Episcopo, siquidem Catholicus fuerit, & gratiam, & communionem sacrosanctæ Romanæ Sedis habuerit, & ea vobis voluerit sine prauitate aliqua exhibere: sin autem à Priore vestro suscipietis. Prohibemus insuper, vt infra fines Parochiæ vestræ nullus sine assensu Diœcesani Episcopi, & vestro capellam, seu Oratorium de nouo construere audeat, saluis priuilegijs Pontificum Romanorum. Adhæc nouas, & indebitas exactiones ab Archiepiscopis, & Episcopis, Archidiaconis, seu Decanis, alijsque hominibus Ecclesiasticis, secularibusuè personis à vobis omnino fieri prohibemus. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decernimus vt eorum deuotioni, & extremæ voluntati, qui se illic sepeliri deliberauerint, nisi forte excommunicati, vel interdicti sint, aut etiam publici vsurarij, nullus obsistat, salua tamen iustitia illarum Ecclesiarum, à quibus mortuorum corpora assumuntur. Decimas præterea, & possessiones ad ius Ecclesiarum vestrarum spectantes, quæ à laicis detinentur, redimendi, & legitimè liberandi de manibus eorum, & ad Ecclesias, ad quas pertinent, reuocandi, libera sit vobis de nostra autoritate facultas. Obeunte vero te nunc eiusdem loci Priore, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet surreptionis astutia, seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu, vel fratrum maior pars consilij sanioris secundum Deum, & B. Augustini regulam prouiderint eligendum. Paci quoque, & tranquillitati vestræ paterna in posterum solicitudine prouidere volentes, autoritate Apostolica prohibemus, vt infra clausuras locorum, seu grangiarum vestrarum nullus rapinam, seu furtum facere ignem apponere, sanguinem effundere, hominem temerè capere, vel interficere, seu violentiam audeat exercere. Decernimus ergo, vt nulli omnino hominum liceat præfatum monasterium temerè perturbare, aut possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare: sed omnia integra conseruentur eorum, pro quorum gubernatione, ac sustentatione concessa sunt, vsibus omnimodis profutura, salua Sedis Apostolicæ autoritate, & Diœcesani Episcopi canonica iustitia. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica, secularisuè persona hanc nostræ Constitutionis paginam sciens, contra eam temerè venire tentauerit, secundo, tertioùe commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis, honorisq; sui careat dignitate, reamq; se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à sacratissimo Corpore, & sanguine Dei & Domini Redempt. nostri Iesu Christi aliena fiat, atq; in extremo examine districtæ subiaceat vltioni. Cunctis autē eidem loco sua iura seruantibus, sit pax Domini nostri Iesu Christi: quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Iudicem præmia æternæ pacis inueniant. Amen. Datum apud Vrbem Veterem per manum Magistri Iordani de Tolosa S. R. E. Vicecancellarij 3. nonas Iulij indict. 15. Incarnationis Dominicæ anno 1256. Pontificatus verò Domini Alexandri Papæ IV. anno 2.

Ego Simon S. Martini presbyter Cardinalis subscripsi.

Ego Andrefius S. Praxedis presbyter Cardinalis subscripsi.

Ego Gulielmus S. Marci presbyter Cardinalis subscripsi.

Et Ego Frater Guido S. Laurentij in Lucina presbyter Cardinalis subscripsi.

Ego Iacobus S. Nicolai in carcere Tulliano Diaconus Cardinalis subscripsi.

Ego Riccardus S. Angeli Diaconus Cardinalis subscripsi.

Ego Octauianus S. Mariæ in via lata Diaconus Cardinalis subscripsi.

Ego Iacobus S. Mariæ in Cosmedin Diaconus Cardinalis subscripsi.

Ego Alexander Catholicæ Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Ego Stephanus Pranestinus Episcopus.

Ego Guido Sabinensis Episcopus.

Præter quod priuilegium sciēdum, est monasterium sancti Marci de Riuocellis fuisse olim præcipuum, habuisseque sibi vnitum Xenodochium Leprosorum, & vtrunque priuilegijs amplissimis per Romanos Pontifices munitum, videlicet per Eugenium III. Anastasium IV. Alexandrum III. Vrbanum III. Honorium III. Ioannem XXII. & Vrbanum VI. in quibus distincta mentio habetur tam Prioris, & Conuentus canonicorum, quam Magistri, & Hospitalis Leprosorum, & vtrunque vocatur Ordinis sancti Augustini, quæ longum nimis foret omnia distinctè recensere.

DEbetur huic Collegio Venerandus ille, sanctissimusque canonicus, & verbi Dei præco feruidissimus, D. Seraphinus Firmanus, qui V.
sancta prædicatione suum seculum illustrauit, & multos Deo est lucratus, cuius verba erant quasi ignis ardens, & quasi malleus conterens petras, cuius potissimum consilio, & suasione duæ cleri-

corum regularium congregationes fuerunt institutæ. Altera S. Pauli Decollati, à loco primariæ illius institutionis Ecclesiæ S. Barnabæ Mediolani olim canonicorum regularium, Barnabitarum vulgo nuncupata: Altera Sacerdotum Boni Iesu, quæ in Ciuitate Rauennæ initium sumpsit. Claruit circa annum Domini 1530. qui post varios labores pro Dei gloria, & salute animarũ exantlatos, variosq; libellos igne diuini amoris plenos ad spiritualem ædificationem vtilissimos editos, Bononiæ in æde S. Ioannis in monte in pace obdormiuit, ante organum tumulatus, propè sepulchrum D. Petri Lucensis, qui ambo non sine fama sanctitatis ex præsenti luce ad perpetuam, & inamissibilem migrauerunt.

Prodijt ex eodem monasterio paucis abhinc annis D. Ioannes Maria Colluctius, cuius ingeniũ viuidum, & acutum, & ad omnia promptissimũ cunctis erat nõ solum admirationi, verum etiam horrori: vix enim annos pueritiæ prætergressus, Logicam, Philosophiam, & Sacram Theologiam ita probè fuerat assecutus, vt in arguendo, & respondendo Philosophos, & Theologos in scientijs consummatos fatigauerit in publicis disputationibus, quas in præcipuis ciuitatibus habuit. verum Parcæ nobis illum inuiderunt: nam in Poloniam à quodam nostri Ordinis Prælato clam abductus, deinde in Italiam reuocatus, cum Mediolano Patauium proficisceretur, extra Vicentiam cum equo in profluentem delapsus, anno 1612. aquis est præfocatus.

CAPVT TRIGESIMVM.

De alijs quatuor monasterijs S. Marini Arimini, S. Mariæ Gratiarum Regij Lepidi, S. Mariæ de Gloria Anagniæ, & S. Mariæ de Balnearia in Calabria nostræ Congregationi per Sedem Apostolicam vnitis.

I. ANno 1464. quo Generalia nostræ Congregationis comitia sunt habita Rauennæ, ac in illis electi Rector Generalis R. P. D. Raphaël Placentinus. Visitatores D. Orosius Mediolanensis, D. Florentius Placentinus, D. Gaspar Bononiensis, & D. Ambrosius Mediolanensis, Pius II. Anconam ad classem maritimam cum Duce Venetorum contra Turcas instaurandam profectus, ibidem obijt die 16. Augusti. post cuius obitum Cardinales Romam reuersi Petrũ Balbum Venetum Cardinalem pari consensu Pontificem elegerunt, qui Paulus II. est nuncupatus. Hic memor cuiusdam appellationis tempore sui Cardinalatus per nostros interpositæ, ac etiam ob alias causas, & rationes, initio statim sui Pontificatus canonicos regulares Ecclesiæ Lateranensi restituit, mandans Rectori Generali, Priorem cum triginta canonicis Romam mittere, qui congregatis Patribus, & fratribus omnes Romam adduxit, qui benignè à Pontifice suscepti, processione instructa sociantibus nonnullis curialibus, cum magna multitudine populi Romani ad prædictam Ecclesiam redierunt; remanentibus nihilominus ibidem canonicis secularibus cum suis præbendis, quos Pontifex ad inuidiam declinandam, & beneuolentiam nostris conciliandam ad S. Syluestri Ecclesiam transtulit, donec ipsis cedentibus, vel decedentibus, præbendæ ac beneficia ad monasterium canonicorum regularium redirent: quam ob causam nonnullis ex dictis canonicis secularib. & beneficiatis de præbendis, & beneficijs amplioribus in alijs Ecclesijs prouidit. Mãdans nihilominus, ne canonicos regulares in Ecclesiæ regimine impedirent: quanquam istud eius consilium non ad votum succederet, quin immo maioris discordiæ inter canonicos regulares, & seculares fomitem ministraret, dum seculares munera regularium sibi vsurpare multoties contenderent, vnde lites, & discordiæ frequentes, quæ adeo creuerunt, vt Paulo II. repentino interitu ex hac vita sublato, quidam canonicus secularis facta manu valida rusticorum ipsos canonicos regulares, nihil tale suspicantes, violenter aggressus loco eiecerit, & omnia monasterij bona satellitibus suis in prædam dederit. quod factum Onuphrius lib. de Septem Vrbis Ecclesijs in Lateranensi pag. mihi 138. longius prosequitur, ad quem remitto.

HOc autem anno agente illustri, ac strenuo viro, D. Sigismundo de Malatestis filio Pãdulphi, Ariminensium Domino, Paulus II. monasterium S. Marini intra ciuitatem, quod erat olim monialium Ordinis S. Claræ, monialibus iam antea ad alia monasteria translatis, nostris canonicis in cœnobio semidiruto sancti Lazari commorantibus tradidit, cum omnibus illius bonis, & iuribus, & nostræ congregationi vniuit, reseruata monialibus pro illarum victu super monasterij bonis annua pensione, illarum vita durante. Cõncesserant illud antea dictis canonicis in monasterio S. Lazari degentibus Summi Pontifices Eugenius IV. anno 1443. & Nicolaus V. anno 1453. vt patet ex illorum bullis plumbeis, quæ sunt Romæ in Archiuo nostro Pacis, instantibus præsertim eodem D. Sigismundo de Malatestis, & ciuibus Ariminensibus, quod non solum monialibus fuisset destitutum,

II. 38. Monast.

quæ ad tres, vel quatuor redactæ ad aliud eiusdē Ordinis cœnobium transierant, verum etiam armigerorū domicilium effectum, adeo in fabricis fuisset labefactatum, vt nisi aliquibus Religiosis reparandum concederetur, timendū esset, ne totum à fundamentis rueret. Verum concessiones prædictæ vsque ad tempora Pauli II. suum effectum non fuerant sortitæ, qui ad preces prædicti Sigismundi, ac etiam nostrorum canonicorum tandem illud nobis tradidit, confectis nouis bullis plumbeis sexto nonas Octobris 1464. totam rei seriem continentibus. Quibus obtentis, monasterium, quod rudis, indigestæque murorum vndique ruinam minitantium molis, potius quā cœnobij speciem præ se ferre videbatur, tam eleganter in fabricis fuit renouatum, additis peristilijs, triclinijs, & dormitorijs, vt inter præcipua collegia nostræ congregationis haberi possit, vbi collegium octodecim canonicorum ad minus manet, & nunc est domus Nouitiorum. Ecclesiam D. Ascanius de Martinengis loci Prior, qui postea fuit Rector Generalis elegantissimis picturis ornauit.

Monstratur in angulo claustri puteus, siue fons ad sancti Marini preces miraculo exortus. Prior S. Marini collegium canonissarum S. Sebastiani nostræ congregationis sibi subiectum habet.

III. ANno 1465. Generale Capitulum Rauennæ. Rector Generalis R. P. D. Hieronimus Taruisinus. Visitatores D. Timotheus Veronēsis, D. Augustinus Papiensis, D. Archangelus Vicentinus, & D. Paulus Alexandrinus. Hoc anno Pontifex indulsit, vt nostri in Capitulo Generali vnum ex canonicis eligere possent, qui acta dicti Capituli describeret, cuius scriptis fides in iudicio adhiberetur, ac si notarius publicus existeret. Emanauit priuilegium anno 1465. die 15. calendas Februarij.

Anno 1466. Generale Capitulum Ferrariæ. Rector Generalis R. P. D. Paulus Alexandrinus. Visitatores D. Franciscus Taruisinus, D. Seuerinus Mediolanensis, D. Iacobus Mediolanensis, & D. Iacobus Antonius Placentinus.

39 Monast. Anno 1467. Generale Capitulum Rauennæ. Rector Generalis R. P. D. Celsus Veronensis. Visitatores D. Bartholomæus Bergomensis, D. Ioannes Baptista Lucensis, D. Philippus à Camerino, & D. Iulianus Cremonensis. Hoc anno Reuerendiss. P. D. Philippus de Zobolis Regiensis, Abbas S. Prosperi Regij lepidi, & Episcopus Comacliensis Ecclesiam in Ciuitate Regij eum monasterio, & omnibus officinis, & calicibus, libris, vestibus, & alijs necessarijs sub titulo, & inuocatione B. Mariæ Virg. Gratiarū ædificauit. Qui attendens vitā laudabilē canonicorū Congregationis Lateran. dictā Ecclesiā, & monasteriū in collegiū, & conuentū Canonicorū eiusdē congregationis erigi, & de bonis monast. S. Prosperi tot eidē possessiones applicari, quot ad ducētorum florenorum auri redditus præstandos sufficerēt, Pontificem rogauit. Cuius ac etiam Ducis Ferrariæ, nec nō ipsius Ciuitatis precibus sibi pro eadē causa porrectis Pontifex per annū annuere nullatenus voluit. Verum sequenti anno cū D. Celsus Veronensis Rector Generalis quadam vice Pontificem alloqueretur, præter spem assensum Pontificium obtinuit, acceptis sequentibus literis, Episcopo Anconitano, & Vicario Episcopi Bononiensis directis, videlicet:

Paulus Episcopus seruus seruorum Dei Venerabili fratri Antonio Episcopo Anconitano, in Ciuitate nostra Bononiensi residenti, & dilecto filio Vicario Venerabilis fratris nostri Episcopi Bononiensis in spiritualibus generali, salutem, & Apostolicam benedictionem. Sacrosancta Ecclesia, quam Dei filius Iesus Christus autor ipse pietatis, pia, ac salubria fidelium vota, quibus per cœnobiorum, aliorumque piorum locorum fundationem regularis obseruantia propagatur, diuinique cultus speratur augmentum, pijs Patris affectione prosequimur, & diuinis fauoribus confouemus, & vt optatum sortiantur effectum, & à locis opulentioribus adimenda, opem, & operam affectuosius impartimur. Sanè pro parte dilectorum filiorum Philippi de Zobolis Abbatis monasterij sancti Prosperi extra Regium, & Rectoris Generalis, ac vniuersorum canonicorum congregationis sancti Ioannis Lateranensis, sancti Benedicti, & sancti Augustini Ordinum, nobis nuper exhibita petitio continebat, quod postquam dudum dictus Abbas præfatum monasterium, quod tempore prouisionis de persona sua illi factæ collapsum, & in suis redditibus plus diminutum reperit, ad meliorem statum, maiorumque rerum opulentiam sua industria reduxerat, & redditibus plurimum adauxerat, ita vt illius communes redditus, qui quadringentos prædicto tempore non valebant, ad mille florenos auri de Camera reducti essent, præfatus Abbas pia deuotione ductus, ac diuini cultus augmentum desiderans, in certo fundo dicti monasterij, ac de illius redditibus, & prouentibus vnam Ecclesiam in honorem, & sub inuocatione sanctæ Mariæ de Gratijs, cum claustro, domibus, ædificijs, ac magno horto pro vno monasterio Religiosorum aptis, structura valde pulchra, & sumptuosa à fundamentis de nouo construxit, ac illis paramentis, calicibus, libris, alijsque ornamentis diuino cultui necessarijs decenter ornatam parauit, sub ea spe, vt illud per nos in cœnobium erigeretur, & aliquibus personis Religiosis sub obseruantia regulari Domino militantibus concederetur. Cum autem sicut eadem petitio subiungebat, præfatus Abbas attendens exemplarem vitam, & laudabiles mores canonicorum dictæ congregationis, sub eadem obseruantia degentium, & laudum diuinarum præconia, quæ in ipsorum monasterijs, atque locis Altissimo Deo die, noctuque cum magna populorū deuotione persoluuntur, summè desideret, Ecclesiam cum claustro, & ædificijs prædictis in monasterio dicti Ordinis S. Augustini erigi, & canonicis cōgregationis prædictæ concedi, & in illo sub eadem obseruātia degentium

gentes nomen Altissimi iugiter benedicant, & cum monasterium erigendum huiusmodi nullos adhuc redditus habeat, dictumque monasterium sancti Prosperi benedicente Domino satis affluat copia facultatum pro prædicti erigendi monasterij dote, & Religiosorum in eo degentium sustentatione desideret tot possessiones, & immobilia bona, quorum fructus, redditus, & prouentus ducentos florenos similes valeant, annuatim ab ipso monasterio sancti Prosperi separari, & subtrahi, & eidem de nouo erigendo monasterio perpetuò applicari, pro parte tam Philippi Abbatis, quam Rectoris, & canonicorum prædictorum nobis fuit humiliter supplicatum, vt Ecclesiam cum claustro, & ædificijs supradictis in monasterium dicti Ordinis S. Augustini per Priorem temporalem iuxta ritus dictæ congregationis regendum erigere, & pro eius dote à prædicto monasterio S. Prosperi vnam in Villa de Vigozoario ducentarum, & aliam in Villa Deinorum nemorum ducentarum triginta, & in eodem loco quandam aliam sexaginta, nec non certa prata in loco, al Castellaro nuncupato, propè canam vigintiquinque bulcharum mensuratum ad modum illius patriæ, & mediam partem pro indiuiso possessionis de Montergo, quam laborant filij Regi. in dicto loco in Diœcesi Regien. consistentia, & ad dictum monasterium Sancti Prosperi legitimè pertinentia, perpetuo diuidere, & segregare, illaque omnia, quorum fructus, redditus, & prouentus summam, seu valorem annuum ducentorum florenorum huiusmodi secundum communem æstimationem, vt asserunt, non transcendunt, eidem de nouo erigendo monasterio in dotem constituere, monasteriumque erigendum huiusmodi cum claustro sacristia, magno horto, hortalitijs, viridarijs, & alijs bonis præmissis dictæ congregationi perpetuo concedere, & elargiri, ac alias super ijs opportunè prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur, qui diuini cultus, & eiusdem congregationis augmentum desideranter appetimus, de præmissis certam notitiam non habentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, discretioni vestræ, de qua in ijs, & alijs specialem in Domino fiduciam obtinemus, per Apostolica scripta mandamus, quatenus vocatis dilectis filijs conuentu dicti monasterij S. Prosperi, ac alijs, qui fuerint vocandi, de præmissis omnibus, & singulis, ac eorum circumstantijs vniuersis autoritate nostra vos coniunctim per vos ipsos diligenter informetis: & si per informationem huiusmodi ita esse repereritis, Ecclesiam cum claustro, & reliquis eius ædificijs supradictis in monasterium per vnum Priorem temporalem iuxta ritus, & consuetudines dictæ congregationis regendum, & gubernandum dicta autoritate erigatis, ac in eo præfatum Ordinem S. Augustini, & regularem obseruantiam instituatis, nec non possessiones, & prata, ac mediam partem alterius possessionis huiusmodi ab eodem monasterio S. Prosperi, eiusque dominio, proprietate, & possessione dicta autoritate perpetuo diuidatis, separetis, & segregetis: illaque omnia cum omnibus iuribus, & pertinentijs eorundem præfato de nouo erigendo monasterio in dotem autoritate præfata constituatis, & perpetuo assignetis. Et nihilominus si erectionem, institutionem, constitutionem, & assignationem prædictas vigore præsentium per vos fieri contigerit, vt præfertur monasterium de nouo erigendum huiusmodi cum Ecclesia, sacristia paramentis, calicibus, libris, alijsque ornamentis prædictis, nec non & supellectilibus eidem monasterio erigendo per dictum Abbatem dandis, & assignandis, & cum claustro magno, horto, & hortalitijs, V
viridarijs, ædificijs, alijsque officinis ad vsum ipsius monasterij per dictum Philippum Abbatem constructis hactenus, & imposterum construendis, nec non cum possessionibus, pratis, & bonis prædictis, alijsq; iuribus, & pertinentijs suis Rectori, & canonicis congregationis prædictæ, vt aliqui eorum ad hoc successiuè perpetuo deputandi in illo continuè sub eadem regulari obseruantia degant, & cum eorum Priore resideant, & diuinas inibi laudes debitè persoluant, per eos iuxta ritus, mores, & consuetudines dictæ congregationis, ac priuilegia ipsis à Sede Apostolica concessa perpetuo tenendum, & per vnum Priorem temporalem huiusmodi regendum, & gubernandum eadem autoritate concedatis, & elargiamini, eosque in illius possessiones induiatis &c. Datum Romæ apud S. Marcum anno Incarnationis Dominicæ 1467 4. nonas Ianuarij. Pontificatus nostri anno 4.

Et ita conuentus canonicorum in dicto monasterio fuit institutus, cui alendo, quòd redditus assignati minimè sufficerēt, Sixtus IV. aliam possessionem ad prædictum S. Prosperi cœnobium spectantem anno 1477. adiunxit, prout patet ex literis Apostolicis 12. calend. Maij confectis, cui deinde ciues Regienses alia plurima bona præstiterunt, præsertim illi de Zobolis, quorum memoria sit in benedictione, qui monasterium, & totam congregationem pluribus beneficijs prosecuti fuerunt. Monasterium Pius V. Abbatiali dignitate ornauit. Abbati verò subest collegium canonissarum nostræ congregationis, S. Petri martyris nuncupatum. Nunc autem monasterium est domus Nouitiorum.

ANno 1468. Generale Capitulum Ferrariæ. IV.
Rector Generalis R.P.D. Gaspar Bononiēsis. Visitatores D. Florentius Placentinus, D. Eusebius Corradus Mediolanensis, & D. Matthæus Veronensis, & D. Ambrosius Mediolanensis. Anno 1469 Capitulum Generale Rauennæ. Rector Generalis R.P.D. Hieronymus Taruisinus. Visitatores D. Benedictus Bononiensis, D. Archangelus Vicentinus, D. Cambius Mediolanēsis, & D. Franciscus Mediolanensis. Hoc autem anno instante præfato D. Hieronymo Rectore Generali, Serenissimus Venetorum Dux ad fauorem Visitatorum nostræ congregationis sequentes literas dedit:

Christophorus Mauro Dei gratia Dux Venetiarum &c. Vniuersis, & singulis Potestatibus Capitaneis, & Rectoribus, & Officialibus nostris præsentibus, & futuris Terrarum, Ciuitatum, Castrorum, & locorum nostrorū vbilibet constitutis, ad quos præsentes deuenerint, fidelibus, dilectis salutem, & dilectionis affectum. Cum Venerabilis Rector Generalis canonicorum regularium

congregationis Lateranensis Charitatis, causa visitationis locorum, & monasteriorum sui Ordinis sibi commissorum, ad loca nostra vobis commissa præsentialiter se transferat, vobis omnibus & singulis, ac vestrum cuilibet mandamus, quod dicto Rectori, siue eius nuncijs circa exercitationem officij sui contra fratres, seu socios dictæ congregationis inobedientes, & delinquentes dare, darique facere de beatis auxilium, & fauorem brachij vestri secularis, sicut duxerint requirendum, per modum quòd auxilio seculari regulare, & corrigere valeat dictos inobedientes, ad honorem Dei, & salutem animarum, sicut quemlibet vestrum facturum non dubitamus. Datum in nostro Ducali Palatio die 16. Iunij indictione secunda 1469.

40 & 41 *Monast.* Anno 1470. Capitulum Generale Rauennæ. Rector Generalis R. Pater D. Paulus Alexandrinus. Visitatores D. Seuerinus Mediolanensis, D. Bartholomeus Placentinus, D. Franciscus Taruisinus, & D. Iacobus Mediolanensis. Hoc autē anno Paulus II. duo monasteria præcipua, alterū Abbatiale S. Mariæ de Gloria Diœcesis Anagninæ; alterum S. Mariæ de Balnearia, vulgo de la Bagnara, in Calabria Diœcesis Melitēsis, Priori, & canonicis Lateranensibus, ad reparandam in eis disciplinam, & institutionem canonicam, vt antea fuerat, concessit, & monasterio Lateranensi vniuit. Huius autem concessionis causa talis extitit; nam prædicta monasteria ex illorum fundatione erant Ordinis canonicorum regularium. & Prioratus de la Bagnara, licet magnis redditibus, & quatuor oppidis ditatus, erat tamen membrum cœnobij Abbatialis S. Mariæ de Gloria. Contigerat verò vtrunque monasterium per hæc tempora duobus clericis secularibus esse commendatum, nam Abbatiam S. Mariæ de Gloria D. Petrus dell' Anguillara Protonotarius Apostolicus obtinebat; Prioratum vero della Bagnara clericus quidā, nomine Antonius de Sācta Fide. Lite verò inter vtrumque Commendatarium exorta super dicto Prioratu della Bagnara, vtroque illum sibi de iure vindicandum asserente, causa tandem ad fauorem dicti Protonotarij terminata, & declarato, Prioratum de Balnearia fuisse membrum Abbatiæ sanctæ Mariæ de Gloria, idem D. Petrus dell' Anguillara Protonotarius, & vtriusque monasterij Commendatarius cernens vtrumque penitus desolatum, & cultum diuinum in eis penitus extinctum, bonaque dilapidata, & ab illegitimis detentoribus occupata, vtrumque liberè, & spontè in manibus Pontificis resignauit, ad effectum, vt ordo canonicus in illis, vt prius fuerat, renouaretur, qui dictam Abbatiam cum Prioratu Priori, & monasterio Lateranensi, & toti congregationi reparandam, & reformandam tradidit, & vt nostri liberam expeditam, & omnibus impedimentis vacuam possessionē assequerentur, ad Ferdinandū vtriusque Siciliæ Regem literas statim subiungēdas dedit, qui Rex Henrico Filio, & in tota Sicilia citra Pharum Proregi scripsit, præcipiens, nostros in corporalem possessionem dicti Prioratus de Balnearia sine vllo impedimento, vel contradictione statim mitti debere.

Libet hic loci Serenissimi Regis Ferdinandi literas cum insertis Pauli Secundi rescribere V.
ab authentico in Archiuo Pacis cum sigillis Regijs, licet corroso, reperto acceptas, illæ huiusmodi sunt:

Ferdinandus Dei gratia Rex Siciliæ, Ierusalem, & Hungariæ, Illustrissimo & Charissimo filio Henrico de Aragonia locum tenenti Generali in Prouincia Calabriæ paternos affectus, nec non Illustribus, spectabilibus, magnificis, nobilibus, & egregijs viris Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Terrarum Dominis, & Domnabus, & signanter Archiepiscopo Regino, vel eius Vicario, & Viceregi dictæ Prouinciæ, Auditori Generali, Iustitiarijs, Capitaneis, Commissarijs, ius dicentib. vniuersitatibus, & hominib. & cæteris cuiussuis status, gradus, cōditionis, potestatis, dignitatis, & officij existant, maiorib. & minoribus, præsentibus, & futuris, ad quos spectat, seu spectabit, & præsentes deuenerint, Consiliarijs, & fidelibus nostris gratiā, & bonam voluntatem. Nuper nomine venerabilium in Christo Canonicorum regularium Basilicæ sancti Ioannis Lateranensis de Vrbe fuit Maiestati nostræ expositum reuerenter, quod superioribus temporibus iam versa fit lis seu differentia inter Reuer. in Christo Petrum Protonotarium de Anguillaria, tunc Commendatarium sanctæ Mariæ de Gloria Ananiensis diœcesis ex vna parte, & Venerabilem Antonium Santafe, assertum Commendatarium sanctæ Mariæ de Bagnara diœcesis Melitensis ex altera, vtroque asserente, dictum beneficium della Bagnara ad se spectare, delegataque esset in Vrbe dicta causa à Sede Apostolica, lata fuit prima sententia in fauorem dicti Petri Protonotarij, cuius vigore dicti beneficij fructus & possessio posita fuerunt in sequestro vestri Archiepiscopi Regini, ex commissione Reuerendissimi Cardinalis Rauennatis in dicta causa Commissarij, super quo sequestro nos literas executorias concessimus. Postea verò ritè, & canonicè lata fuerunt bina alia sententia, quæ in rem transierunt iudicatam in dicta causa, & licitè in fauorem dicti Petri Protonotarij contra dictum Antonium Santafe, qui condemnatus fuit in fructibus, & impensis. Quodque dictus Protonotarius considerans desolationem dictæ Abbatiæ de Gloria, & Prioratus della Bagnara, in quibus penitus est extinctus cultus diuinus, cum dilapidatione, & vsurpatione bonorum suorum temporalium, cupiens ipsam Abbatiam, & Prioratum in melius reformari, illam cum omnibus pertinentijs suis cessit in manibus Sanctissimi Domini nostri: qui cupiens ipsam Abbatiam, & Prioratum reformari tam ad cultum diuinum, quam ad bonorum ipsorum recuperationem, ex certa scientia de ipsa Abbatia, & Prioratu prouidit, & contulit, & concessit dictis venerabilibus canonicis, vt ex

Bullis Apostolicis nobis originaliter productis latius patet. Quodque præfatus Sanctissimus Dominus noster cupiens dictam Abbatiam ritè, & canonicè dictæ congregationi collatam cum omnibus membris suis ad regimen ipsorum peruenire, & vacuam, & expeditam possessionē tradi, & assignari præfatis canonicis, nobis scripsit per Breue Apostolicum, vt ipsius Prioratus de Bagnara mēbri, siue grantiæ præfatæ Abbatiæ possessionem tradi faceremus cum iuribus, & pertinētijs suis, membris, & grantijs ab ipso Prioratu dependentibus, iuxta literarum executariorum tenorem aliàs concessarum per Serenissimum fœlicis memoriæ Alphonsum Regem Patrem nostrum, nec non iuxta tenorem literarum executoriarum in fauorem præfati Protonotarij autoritate Apostolica concessarum. Cuius quidem Breuis Apostolici tenor talis est, videlicet: Serenissime in Christo fili noster salutem, & Apostolicam benedictionem. Expirauit nuper Commenda Abbatiæ sanctæ Mariæ de Gloria, ac Prioratus S. Mariæ de Balnearia Militensis Diœcesis, qui ipsi Abbatiæ annexus est, per cessionem dilecti filij magistri Petri de Anguillaria notarij nostri, illorum tūc Commendatarij, in manibus nostris sponte factam. Nos cupientes ipsis Abbatiæ, ac Prioratus pro eo quod nobis incumbit officio, salubriter in Domino prouidere, ac reputantes animo, quatenus Religionis zelus, quantaque rerum Ecclesiasticarum cura in dilectis filijs canonicis regularibus congregationis Basilicæ sancti Ioannis Lateranensis vigere soleat, motu proprio Abbatiam, Prioratumque huiusmodi sic vacantes congregationi ipsi cum omnibus membris, iuribus, & pertinentijs ipsorum inuicem vniuimus, & annexuimus, prout in literis Apostolicis desuper confectis latius continetur, vt sub ipsorum cura, atque regimine autore Domino, sicut confidimus, salubria in spiritualibus, & temporalibus suscipiant incrementa, & ad solitam obseruantiam reducantur. Quanquam itaq. persuasum habeamus Serenitatem tuam pro sua solita pietate, atque . . . . habere exhortatione, quia tamen cum pro iustitia debito, tum pro ea Charitate, qua dictam Basilicam, Congregationemque prosequimur, plurimum cupimus, vt liberam, expeditamque Abbatiæ, & Prioratus, iuriumque, & pertinentiarum ipsorum canonici prædicti possessionem assequantur, maiestatem tuam in Domino exhortamur, atque requirimus, velis omni fauore tuo, atque præsidio adesse dilecto filio Procuratori dictæ congregationis, qui nunc ea de causa ad ipsam maiestatem accedit, ita vt tuo præsidio, fauoreque suffultus quam facillimè possessionem huiusmodi consequatur, & pacificus manuteneatur in ea iuxta seriem, & tenorem ipsarum literarum Apostolicarum, nec non quarundam literarum executorialium emanatarum in fauorem dicti Magistri Petri tunc Commendatarij, cui claræ memoriæ Alphonsus genitor tuus suas etiam executoriales literas desuper dicitur concessisse, prout ab ipso Procuratore latius intelligere poteris Maiestas tua. erit hoc dignum laude, vtpotè pium, ac iustū, ac nobis gratissimum. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die duodecima Decembris 1470. Pōtificatus nostri anno septimo L. Dathus. Charissimo in Christo filio nostro Ferdinando Siciliæ Regi Illustri. Post cuius Breuis exhibitionem & expositionem rerum prædictarum fuit per procuratores dictæ congregationis venerabiles Dominum Iuuenalem de Venetijs, & Dominum Angelum canonicum Squilacensem nobis humiliter supplicatum . . . . rebus prædictis, & dispositione tam Bullarum, quàm Breuis prædicti, & iuris dictæ cōgregationis, vt Abbatia, & Prioratus prædicti in melius reformari possint, iuxta mentē Sedis Apostolicæ, & vt cultus in ipsis restituatur diuinus, & bona temporalia vsurpata diuersimodè recuperentur. & diuino vsui dedicentur. vt iuri, & honestati consentaneum est . . . . Apostolica mandata, literas executorias concedere, quibus possint, & valeant possessionem dicti Prioratus de la Baguara cum omnibus suis membris, & iuribus vacuam, & expeditam obtinere, & consequi iuxta formam iuris, & dispositionem Bullarum suarum, & Apostolicarum literarū prædictarum, & iuxta tenorem literarum executoriarum alias à præfato Serenissimo Genitore nostro concessarum. Nos volentes cum Apostolicis mandatis nos reddere cōformes, & iuxta dispositionem iuris, & Apostolicorum mandatorum hæc omnia suum effectum sortiri, vobis filiæ nostro mentem nostram præsentibus declaramus. Vobis verò cæteris, ad quos spectat, seu spectabit, & præsentes deuenerint, dicimus, committimus, & mandamus, quatenus ipsius Apostolicæ Bullæ, & literarum Sanctissimi Domini nostri, & executoriarum tam Apostolicarum, quam Regalium prædictarum tenoribus diligenter inspectis, cum illis vos conformes reddendo in omnibus, dicti Prioratus de la Bagnara possessionem vacuam, & expeditam cum vniuersis membris, & grantijs suis, iuribus, iurisdictionibus, & pertinentijs omnibus tam in spiritualibus, quam temporalibus, mobilibus, & immobilibus cuicunque præfatæ congregationis legitimo nuntio præsentium ostensori tradatis, & assignetis, tradi, & assignari faciatis, per quos decet, illicitos, & illegitimos quoscunque detentores, & occupatores, ac consumptores iuxta mandatorum Apostolicorum formam remouendo, & compescendo, iustitia mediante. ac de fructibus, iuribusq. omnib. ad ipsum Prioratum, & membra eius, ac grantias spectantib. & pertinentib. dictis Procuratorib. legitimè respōderi faciendo, ac eisdem Procuratoribus, & Apostolicis Cōmissarijs, & delegatis adhæc assistēdo, & fauendo ope, opere, consilio, auxilio, fauore, & brachio opportuno iuxta dicta Apostolica mādata, & executorias literas, prout opus fuerit, & duxerint requirendū, & pro iustitia, & executione mandatorū Apostolicorū visum fuerit pro honore, & debito nostro de iustitia conuenire, & prout in talibus fieri per nos debet & fieri consueuit. Nec secus facietis, pro quanto vos fili nobis obedire, vos vero cæteri gratiam nostram charam habetis, iramque, & indignationem, ac pœnam ducatorum mille cupitis non subire. In quorum fidem præsentes nostro pendenti sigillo munitas, & penes præsentantem post opportunam inspectionem singulis vicibus pro tutela remansuras fieri iussimus. Datum in Castello nouo Ciuitatis nostræ Neapolis per magnificum vtriusque iuris Doctorem, & militem nostrum dilectum

Consilia-

Consiliarium Lucam Tozolum Romanum, Locumtenentem spectabilis, & magnifici Honorati de Aragonia Caietani Fundorum Comitis, Regni huius Logotheta, & Protonotarij Collateralis Consiliarij fidelis nobis plurimum dilecti, die septimo mensis Ianuarij, indictionis quartæ, anno à Natiuitate Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo primo. Rex Ferd. vidit Henricus Confessor, & Episcopus Policastrensis. Tenuerũt autem canonici regulares dictam Abbatiam de Gloria per aliquot annos, nimirum vsque ad annum millesimum quadringentesimum septuagesimum septimum, quo anno præerat illi Dominus Syluester Vercellensis Procurator Generalis, sic enim in actis Capituli Generalis illius anni notatum inuenitur. Postea spontè dimissa cum Prioratu Balneariæ vnita fuit Basilicæ Lateranensi.

Quantæ verò dignitatis, & antiquitatis esset Prioratus Balneariensis, & consequenter Abbatia sanctæ Mariæ de Gloria, cuius erat membrũ, conijci potest ex literis Innocentij III. ad Capitulum Ecclesiæ Balneariensis datis, quæ habentur in libro secundo epistolarum huius Pontificis fol. 361.

CAPVT TRIGESIMVM PRIMVM.

Qualiter Sixtus IV. Canonicis Regularibus Laterano eiectis nomen ac titulum, & priuilegia Canonicorum Regularium Lateranensium confirmauit, & alia nonnulla addidit.

I. Nno millesimo quadringentesimo septuagesimo primo, quo Generale Capitulũ nostræ congregationis habitum fuit Ferrariæ, & in eo electi Reuer. Pater Dominus Celsus Veronensis Rector Generalis, & Visitatores Dominus Raphaël Placentinus, Dominus Thomas Bononiensis, Dominus Philippus à Canicrino, & Dominus Michaël Papiensis, Paulus II. Romanus Pontifex cum sedisset in Pontificatu annos sex, menses decem, dies viginti sex, inopinato interitu repente fuit ex præsenti vita sublatus, vt Platina scribit die vigesima quinta Iulij. Hæc autem repentina Pontificis defectio in causa extitit, vt quidam ex canonicis secularibus Lateranensibus facto agmine rusticorum, & plebeiorum, canonicos regulares Laterani commorantes, & nihil tale suspicantes aggressi, per vim eijcerent, & illorum bona diriperent, vt superius dictum fuit. Successit autem in Pontificatu Sixtus IV. antea Frater Franciscus de Ruuere S. R. E. presbyter Cardinalis tituli S. Petri ad Vincula, vir magni animi, & erga nostram congregationẽ liberalis, nam multa illi priuilegia concessit. qui ad Pontificatum euectus, cum preces supplices à canonicis regularibus accepisset, vt contra ius, & per vim, ac de facto expoliatis, Ecclesiam Lateranensem, quæ ab origine per tot secula fuerat canonicorum regularium, quam illi bonis omnibus, & ornamentis viduatam, & expoliatam proprijs sumptibus semel, & iterum instaurauerant, reddere dignaretur, vel ob timorem Romanorum, à quibus parum abfuit, quin dum ex Palatio D. Petri Lateranum proficisceretur, lapidibus obrueretur, vt Onuphrius in illius vita testatur, siue ob alias causas, quas diligentius tractare non licet, canonicos quidem regulares restituere noluit, seculares verò in illa confirmauit, & cum sæpius de eadem reddenda interpellatus, sæpius verbis annuisset, numquam tamen ad effectum perduxit.

COntulit tamen eisdem canonicis regularibus post aliquot annos Ecclesiam S. Mariæ II.
Pacis, quam in solo Ecclesiæ Parochialis S. Andreæ de Aquarenarijs ædificauerat, cui monasterium addidit Illustrissimus Oliuerius Carafa S. R. E. Cardinalis eorundem canonicorum Protector, ac etiam priuilegia quædam amplissima dictus Pontifex nostræ Lateranensi congregationi concessit, per quorum primum, quod datũ fuit apud S. Petrum calend. Maij, anni 1472. canonicis nostris Laterano exactis nomen, & titulum, & omnia priuilegia canonicorum & cõgregationis Lateranensium confirmauit, & denuò concessit, illisque vti, ac potiri nos voluit, tanquã si actu essemus de gremio Capituli Basilicæ Lateranensis. incipit, *Regimini vniuersalis Ecclesiæ &c.* & infra: *Cum autem propter præmissa à nonnullis posset reuocari in dubium, an per Calixti, & etiam literas nostras huiusmodi nomen, & titulus congregationis Lateranensis, per prædictum Dominum Eugenium prædecessorem nostrum institutus, sublatus sit, ac prior titulus, & nomen videlicet congregationis B. Mariæ de Frisonaria in suo esse, & pristino statu permaneat, & deinceps canonici B. Mariæ de Frisonaria, non congregationis Lateranensis nuncupari debeant, cessauerintque propterea, & etiam expirauerint immunitates, gratiæ, priuilegia, & indulta eidem congregationi Lateranensi, tam per Eugenium quam per alios prædecessores nostros concessa. Nos qui ad præfatam congregationem Lateranensem, cuius palmites in vinea Domini Sabaoth longè, latèq; diffusi sunt, ac magnam populo Christiano afferunt consolationem, & deuotionem spiritualem, ingentem gerimus in visceribus charitatis affectum, ad omne ambiguitatis tollendum dubium, & vt canonici congregationis Lateranensis huiusmodi in pacis dulcedine, & omnibus semotis molestijs, & turbationibus vota sua Deo gloriose reddere possint, Motu proprio, nõ ad*

ipsius congregationis Lateranensis, vel alicuius illius canonici, vel alterius pro illis nobis super hoc oblata petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate omnes, & singulos eam Eugenij, quoad intitulationem congregationis, quam omnium, & singulorum priuilegiorum, immunitatum in eis contentorum, ac aliorum prædecessorum literas approbantes, & confirmantes, ex certa scientia, autoritate Apostolica decernimus, & declaramus, tam per prædictas Calisti prædecessoris nostri, quam nostras literas, & inde secuta quacunque eidem congregationi Lateranensi quoad intitulationem, nec non immunitates, priuilegia, gratias, & indulta huiusmodi, tam per Eugenium, quam per alios prædecessores nostros dictæ congregationi Lateranensi, eiusque canonicis, & personis concessa, in nullo præiudicatum, seu derogatum fuisse, aut esse quoquomodo: & pro potioris cautelæ suffragio literas Eugenij huiusmodi in pristinum, & eum statum, videlicet quoad intitulationem congregationis, nec non priuilegia, immunitates, gratias, & indulta illi concessa, in quo erant, antequam à Calisto prædecessore, & etiam à nobis literæ huiusmodi emanarent, quomodolibet existebant, autoritate, & scientia similibus reponimus, restituimus, & plenariè reintegramus. Statuentes denuò, & etiam ordinantes, quod canonici prædicti perpetuis futuris temporibus non Beatæ Mariæ de Frisonaria, sed Lateranenses vbique ab omnibus vocentur, intitulentur, ac etiam nuncupentur. Calisti prædecessoris, atque nostris literis in suo pleno, & firmo robore permansuris. Non obstantibus præmissis Calisti prædecessoris nostri præfati, ac nostris literis, quibus illas etiam si de eis, earumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda esset mentio specialis, & in eis contineatur expressè, quod per huiusmodi generales clausulas eis non intelligeretur derogatum, præsentibus pro expressis habentes, quoad præmissa specialiter, & expressè motu, & scientia similibus derogamus, ac constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrarijs quibuscunque nō obstantibus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis, approbationis, declarationis, repositionis, restitutionis, reintegrationis, & derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit indignationem omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo septuagesimo secundo, calendis Maij, Pontificatus nostri anno primo.

Secundum datum est apud S. Petrum die 30. Martij anno 1480. per quod titulos Abbatiales quorundam monasteriorum per nostros in ipsorum reformatione sublatos restituit, & à nostris restitui mandauit.

III. TErtium, quod vocatur Mare magnum, datum apud S. Petrum 10. calend. Septembr. anno salutis 1477. quod habetur in Bullario nuper edito Constitutione decima, inter Constitutiones istius Pontificis, quod hic sequitur.

Diploma S.D.N. Sixti Diuina prouidentia Papæ IV. quo Canonicis Regularibus Congregationis Saluatoris Lateranensis, etiam ipsa Basilica exactis, Titulum confirmat, & omnia prædecessorum priuilegia.

SIxtus Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Dum ad vniuersas regulares ordines, & loca iugo sanctimoniæ dedita, personasque voto religionis adstrictas pro iniuncto nobis Apostolicæ seruitutis officio, crebris vigilijs, & indefessis studijs attendimus, ad illum præcipuè canonicorum regularium congregationis Lateranen. Ordinis S. Augustini, eo libentius nostræ mentis oculos conuertimus quo ordo ipse in nascentis Ecclesiæ sanctæ institutione, ac primorum Christianæ Religionis clericorum normis, traditionibusque fundatus, & sacris institutis, ac diuinis regulis, eloquijsque præmunitus exstitit, ab eiusque primæua fundatione varijs virtutum meritis semper resplenduit; quamobrem nonnulli Romani Pontifices prædecessores nostri innumeris Religionem ipsam priuilegijs, dignitatumque, honorum titulis non immeritò decorarunt. vnde nos eorum ductos exemplo decet, vt congregationem ipsam Lateranensem in agro Dominico multiplicet, & vberes sanctæ conuersationis fructus in dies afferentem, nostris etiam specialibus gratiarum muneribus muniamus, & ea, quæ pro ipsius Ordinis, & congregationis laude, ac personarum vita sua sub suaui iugo ibi lex voluentium pace, & quiete processerunt, ne in contentionis scrupulum labantur, sed firma pariter, & illibata persistant, nostri adijciamus muniminis firmitatem.

§. 1. Enarrat qualiter varia Canonicorum loca, in vnam Saluatoris Congregationem olim redacta.

DVdum siquidem fælicis recordationis Martinus Papa V. prædecessor noster, dilectos filios tunc singulorum Monasteriorum, Prioratuum, Præpositurarum, & Ecclesiarū Ordinis S. Augustini Priores, Præpositos, Rectores, Canonicos, & Conuentus de Congregatione Saluatoris Lateranensis tunc de Frisonaria vulgariter nuncupatos, vt Deo quietius famulari valerēt, gratiosis fauoribus prosequi volens, ad honorē Omnipotentis Dei, eiusque Virginis Gloriosæ, ac B. Augustini Confessoris, pro Religionis incremēto, qui ex tunc in antea Priores, Præpositi, Rectores, Canonici, & Cōuentus præfati pro certā perpetua soliditate, ac conuersatione, quanquam diuersorum locorum, ac monasteriorū professi existant, nihilominus vnum corpus, vnaque Cōgregatio simul, & inuicē connexa censerentur, ac sub vna, & eadem lege, atque obseruantia regularis vnitate, morumque conformitate, & eisdem consuetudinibus, priuilegijs, ordinationibus,

Statuen

Statutis subessent, ac pro Religionis, & Congregationis huiusmodi conseruatione, augmento, & fœlici in domino obseruantia vera, sanctitatisque successu, pro celebrandis eorum Capitulis, eligendis Rectoribus locorum ipsorum, ac quam pluribus alijs monasteriorum, & locorum prædictorum regimen, & gubernationẽ in spiritualibus concernentibus, acceptandisque, & recipiendis iusto titulo locis, & monasterijs tam factis, quam de nouo construendis à quocunque Prælato Catholico, & Ecclesiastica persona, nec non Rege, Principe, Duce, vel Barone, Dominio, vel Communitate, & quolibet alio Christi fidele, plura salubria statuit, & ordinauit: ac voluit quod eam statuta, & ordinationes prædicta, quam cætera dicta priuilegia, concessiones, immunitates, & gratia, singulis antedictis monasterijs, ac locis ipsius religionis & congregationis, per Romanos Pontifices prædecessores nostros, seu pro Romanis Pontificibus se gerentes, Reges, Duces, Barones, Principes, Dominia, & Communitates cõcessa, quæ omnia haberi voluit pro expressis, & in posterum concedenda in omnibus & per omnia, ad vniuersa & singula loca, monasteria, Prioratus, Præposituras, & Domos, eorumque personas, quæ tunc, procedente tempore ad huiusmodi religionem, & congregationem, ac eosdem canonicos reducta, & vnita essent, seu reduci, & vniri contingeret, cum illius & illorum suppositis vel vnitis, aut per eosdem canonicè acquisitis, & iusto titulo acquirendis, vt præfertur extendi debere.

§. 2. Recenset quod Eugenius Patriarchalem Saluatoris Basilicam eis restituerit.

E*T deinde piæ memoriæ Eugenius Papa IV. etiam prædecessor noster sacrosanctam, & venerandam Basilicam Lateranensem ad primam institutionem, primæuumque eius statum, videlicet canonicorum regularium, ex certis tunc expressis causis, post deliberationem prouidam, quam cum Fratribus S. R. E. Cardinalibus habuit diligentem, pro Ecclesia Dei, & Catholicæ Fidei, Christianæque Religionis honore, ac Saluatoris nostri gloria, publicaque vtilitate, & ipsius Basilicæ Lateranensis statu, veneratione, commodo, & honore reducens, ac reponens, vt ordo canonicus, qui secundum Deum, & B. Augustini regulam ibi noscebatur institutus, perpetuis futuris temporibus in dicta Ecclesia vigeret, & inuiolabiter obseruaretur, ordinem, & congregationem huiusmodi in præfata Ecclesia instituit, & erexit, ac deputauit, dictamque Lateranensem Basilicam cum omnibus suis spiritualibus, & temporalibus bonis, membris, iuribus, iurisdictionibus, priuilegijs & exemptionibus in perpetuum eidem Congregationi concessit, & commisit, eorumque curã, & administrationi tribuit, & donauit.*

§. 3. Nomenque Congregationis Lateranensis concessit.

A*Tque decreuit, & statuit, vt omnes deinceps dictæ congregationis conuentus, & loca, ab huiusmodi Sancta Basilica Lateranen. titulo, & totius congregationis capite nomẽ acciperent; & Saluatoris congregatio appellaretur, ac singulos dictæ congregationis canonicos, vbique Domino seruientes, huius Basilicæ clericos, & ministros, & religiosos, ac de ipsius Capituli gremio in omnibus iuribus, & priuilegijs censeri decreuit,*

§. 4. Nicolaus V. idem approbauit, & declarauit.

E*T successiuè sanctæ mem. Nicolaus Papa V. similiter prædecessor noster, tam Martini, quam Eugenij literas prædictas, nec non omnia, & singula in eis contenta, ac quæcunque secuta inde approbans, & confirmauit; eaque pleno firmitatis robore subsistere, nec non perpetuis futuris temporibus inuiolabiliter obseruari debere decernens, per quasdam etiam suas concessit, & indulsit, omnibus & singulis Ecclesijs, monasterijs, Prioratibus, locis, & personis vbicunque consistentibus, & constituendis, præsentibus & futuris congregationis canonicorum huiusmodi, vt illis omnibus in eorundem Martini, & Eugenij prædecessorũ literis contentis, ac alijs exemptionib. priuilegijs, immunitatibus, libertatibus, gratijs, & indultis, bonisq; & iuribus spiritualib. temporalib. concessis, & cõcedendis, quibus præfata Ecclesia nostra Lateranen. & ab ea dependentia vtuntur, & gaudent, seu vti, & gaudere consueuerunt, aut poterunt quomodolibet in futurum, Ecclesia, Monasteria, Prioratus, Loca, & personæ huiusmodi in omnibus & per omnia, pariformiter, & absque vlla differentia, perpetuò vti, & gaudere, liberè & licitè possint.*

§. 5. Calistus III. regimen dictæ Basilicæ canonicis secularibus dedit.

P*Ostea vero eodem Nicolao prædecessore rebus humanis exempto, cum canonici dictæ congregationis, à præfata Ecclesia per nonnullos ciues Romanos fuissent eiecti, piæ memoriæ Calistus Papa Tertius similiter prædecessor noster, etiã per alias suas literas statuit, & ordinauit, quod canonici congregationis, huiusmodi à cura, & gubernatione Ecclesiæ eiusdem desisterent, & illam in posterum per canonicos seculares regi, & gubernari debere.*

§. 6. Paulus II. iterum dictam Basilicam Congregationi restituit.

E*T licet postmodum recolẽdæ memoriæ Paulus Papa II. etiam prædecessor noster, canonicos regulares, ac congregationẽ huiusmodi, ad, regimẽ & gubernationem prædictæ Ecclesiæ restituisset: nihilominus eo quoque de medio sublato, canonici eiusdẽ congregationis denuo ab eadem Ecclesia fuerunt amoti.*

§. 7. Hic Pontifex secularibus canonicis iteratò dedit.

A*Tque ex ordinatione, & mandato nostris decretum & statutum fuit, quod eadem Ecclesia per dictos canonicos seculares de cætero regeretur, & gubernaretur.*

§. 8. Nomen, & Titulum Congregationis Lateranen. confirmauit in alia Bulla, & modo iterum confirmat.

E*T demum ne in dubium reuocari possit an ex Calisti. & nostris literis huiusmodi, Nomen, & Titu-*

lim, seu intitulatio congregationis Lateranen. suppressa, & sublata essent, ac immunitates, gratia, priuilegia, & indulta, eidem congregationi Lateranen. tam per ipsum Eugenium, quam per alios Romanos Pontifices prædictos concessa, censerentur renocata, per nonnullas etiã alias literas nostras, omnes & singulas tã Eugenij quoad nomen, & intitulationem congregationis, quam omnium, & singulorum priuilegiorum, & immunitatum, aliorũ prædecessorum literas approbantes, & confirmantes, decreuimus & declarauimus, tam per prædictas eiusdem prædecessoris Calisti, quam nostras priores literas, & inde secuta quæcunque præfatæ congregationi Lateranen. quoad nomen, & intitulationem prædictam, nec nõ immunitatis, priuilegia, gratias, & indulta huiusmodi, tã per Eugenium, quam per alios prædecessores prædictos, eidem congregationi, eiusq; canonicis, & personis cõcessa, in nullo præiudicatum, aut derogatum fuisse, aut esse quoquomodo: & pro potiori cautela suffragio, literas Eugenij prædicti prædecessoris, in pristinum, & eum statum, videlicet quoad nomen, & intitulationem congregationis, nec non immunitates, priuilegia, gratias, & indulta illi concessa, in quo erant, antequam à Calisto prædecessore præfato, & etiam à nobis literæ huiusmodi emanassent, & quomodolibet existebant: reposuimus, restituimus, & plenariè reintegrauimus, prout in singulis prædecessorum, & nostris literis prædictis respectiue, quarũ tenores præsentibus haberi volumus pro expressis, & haberi volumus, prout inferius continetur.

§. 9. Denuò priuilegia omnia Pontificum. Principumque confirmat.

NOs qui congregationi huiusmodi, illiusq; monasterijs ecclesijs, locis, & personis propter eorum laudabilem, & religiosam vitam, ac multiplices & uberes fructus, quos in vinea Domini (altissimo ministrante) dictæ afferunt, singulari deuotione afficimur: ipsos & eorũ monasteria, ecclesias, atque loca etiam maioribus gratiis prosequi volentes, motu proprio, & nõ ad eorundem canonicorum, vel alicuius pro eis, nobis super hoc oblatæ petitionis instantiã, sed de nostra mera liberalitate, & certa scientia, ac de nostra plenitudine potestatis, quæcunque priuilegia, gratias, immunitates, libertates, & exemptiones, tã per prædictos, quam per alios Summos Pontifices prædecessores nostros, Romanosq; Imperatores, Reges, Principes, & alios Christi fideles, eidem congregationi eiusque membris, locis, Ecclesijs, monasterijs, & personis quomodolibet concessa, ac omnia, & singula in eis contenta, & quæcunque inde secuta, tenore præsentium cõfirmamus & approbamus, ac plenum robur, & omnimodam firmitatem, perpetuis futuris temporibus obtinere, & inuiolabiliter obseruari debere volumus, atque decernimus.

§. 10. Exemptionem à quorumcunque iurisdictione, & subsidij, & exactionum præstatione concedit.

ATtendentes autem quanta veneratione, & sanctimonia semper fuerit congregatio huiusmodi in Ecclesia Dei, & quantum plantatio sacra, norma Religionis Christianæ floruerit, ac propterea decẽt, quinimo debitum reputantes, vt spiritualibus prærogatiuis gaudere, ac sub nostra, & eiusdem Sedis protectione militare, præcipuisq; honoribus, & gratijs extolli, & decorari debeat, Congregationem ipsam, illiusq; monasteria, Ecclesias, & loca qualibet, ac illorum canonicos, seu personas præsentes, & futuras, (vagabundis, & fugitiuis exceptis, aut aliter extra ordinem, seu congregationem ipsam, absque superiorum licentia commorantibus, quibus nolumus hac aliqualiter suffragari) à quorumcunq; prædictæ Sedis Legatorum, ac eius Nuntiorum; Patriarcharum, Archiepiscoporum, Episcoporum, & aliorum quorumcunque Iudicum, Ordinariorum, aut Extraordinariorum iurisdictione, potestate, auctoritate, dominio, visitatione, cura, ac caritatiui subsidij subuentione, & exactionum quorumcunque præstatione: nec non synodalibus, & alterius cuiuscunque congregationis, seu processionum euocationibus, motu, & scientia prædictis, penitus & omninò eximimus, ac totaliter liberamus, eamq; in ius, & proprietatem B. Petri, ac Sedis eiusdem, & sub eorũ spirituali protectione, atq; nostra suscipimus.

§. 11. Sub protectione Sedis Apostolicæ recipit.

ITa quòd de cætero cum monasterijs, membris, Ecclesijs, locis, personis, & rebus suis quibuscunq; eidem Sedi immediate subiecta existat, & omnino esse censeatur: quodq; Legati, aut Nuntij præfati, seu locorum diœcesani, aut alij Ordinarij quicunque, vel alia quæuis persona, quantacunque ampla præfulgeant dignitate, seu præeminentia in congregationem, canonicos, personas, monasteria, Ecclesias, membra, & loca prædicta, vt pote exemptos, excommunicationis, suspensionis, & interdicti sententias, seu alias censuras, siue pœnas specialiter, vel generaliter eorũ auctoritate ordinaria promulgare, nec vllam aliam in monasteria, Ecclesias, personas, & loca huiusmodi præeminentiam, superioritatẽ, & iurisdictionẽ quomodolibet exercere possint, etiã ratione contractus, vel delicti seu rei de qua ageretur, vbicunque ineatur contractus, committatur delictum, & res ipsa consistat. Decernentes ex nunc omnes & singulos processus, ac excommunicationis, suspensionis, & interdicti sententias, censuras, & pœnas, quas & quicquid contra congregationem, seu illius canonicos, monasteria, personas, Ecclesias, & loca, haberi, & fieri cõtigerit, seu etiam promulgari, irritos, & inanes, nulliusque roboris, & momenti esse, ac pro nullis, & infectis haberi debere, etiam exemptione cõgregationis, quam tanquã notoriam, & manifestam haberi volumus, non aliter allegata, seu aliter de ea mentione facta.

§. 12. Exemptionem à superioritate aliorum concedit.

PRæterea ne congregationem ipsam, & illius canonicos, per locorum ordinarios quauis occasione, vel causa, & præsertim ratione Parochialium Ecclesiarum, seu aliorum locorum dictæ congregationis pro tempore, quibus cura animarum imminet molestari contingat, & huiusmodi prætextu in congregationem, & canonicos prædictos, aliquam superioritatẽ, seu dominium habere prætendant: ipsis quoq; concedimus, & indulgemus,

vt in Parochialibus Ecclesijs huiusmodi, possit congregatio ipsa, seu illius canonici prædicti, per se, aut per presbyteros seculares, vel regulares, sui aut cuiuslibet alterius ordinis, aliàs tamen habiles & idoneos, ad ipsorum nutum deputandos, & amouibiles, animarum curam prædictorum Parochianorum, Ecclesiarum Parochialium huiusmodi, liberè, & licitè exercere. Quodque ipsi Capellani dum curam huiusmodi gerent, ea libertate & exemptione fungantur, & vbique fruantur, ac si ex canonicis congregationis, & Ordinis extiterint.

§.13. Canonici ordinentur per Episcopos absque al.a examinatione.

E*T quia eiusdem congregationis canonici, de locis ad loca illius sæpius transferuntur, propter quod perpetuam incertu, & determinatis dictæ congregationis monasterijs, seu Ecclesijs, aut locis non habent mansionem, volumus atque concedimus, vt liceat eidem congregationi suos canonicos ad omnes, etiam sacros ordines promouendos; idoneos tamen, & iuxta conscientiam Prælatorum illius approbatos, quibuscunque maluerint catholicis Antistitibus, gratiam & communionē Apostolicæ sedis habentibus præsentare: ipsiq; Antistites præsentatos à suis Prælatis canonicos, sine vlla examinatione per eosdem Antistites facienda vel absque alia promissione, aut obligatione promouendorum canonicorum, ad ordines quoscunque etiam sacros promouere possint, ac debeant.*

§.14. Altari portatili Canonici vti possint.

P*Orrò vt congregatio ipsa circa celebrationem missarum etiam specialibus priuilegijs gaudeat, eidem pariter, & illius canonicis pro tempore concedimus, vt in ipsorum itineratione Altare portatile cum debita reuerentia, & honore habere, super quo tamen in locis cōgruis, & honestis missas, & alia diuina officia, etiam per vnam horam ante diem, & vsque ad horam nonam in ipsa itineratione, aut aliàs ad hoc causa subsistente celebrare, ac sacramenta Ecclesiastica ibidem recipere possint.*

§.15. Temporeque interdicti celebrare valeant.

E*T vbi generale, seu in aliquo speciali loco interdictum fuerit in Ecclesijs suis, ac in altari portatili prædictis, & alijs quibuscunque locis honestis, huiusmodi missas, & alia diuina officia celebrare; ita tamen quod in locis Ecclesiastico interdicto suppositis debeant ianuis clausis, & excommunicatis expulsis, atque exclusis, non pulsatis campanis, & submissa voce eadem diuina celebrare, dum tamen ipsi Canonici causam non dederint interdicto, nec contingat id eisdem specialiter interdici, neque Ecclesia, & loca ipsa fuerint interdicta.*

§.16. Cum excommunicatis à iure conuersari.

E*T cum excommunicatis dumtaxat à iure, non tamen pro talibus publicatis conuersari, dummodo in contemptum clauium non fiat.*

§.17. Sacramenta ministrare, & mortuos sepelire.

N*Ecnon omnibus, & singulis, qui in eorum, & dictæ congregationis existunt obsequijs, ac in ipsorum morātur locis, cuncta ministrare Ecclesiastica sacramēta, & eos cum decedere contigerit, in Ecclesijs suis prædictis liberè, & licitè sepelire possint, ac valeant plenam licentiam concedimus, & facultatem.*

§.18. Exempti sint à solutione omnium præstationum & decimarum.

C*Æterum, vt congregatio ipsa, & illius canonici, maioris immunitatis gratia fruantur, motu, scientia, & tenore similibus, volumus atq; decernimus, vt ad præstationem procurationum Legatorum dictæ Sedis, & Nuntiorum ipsius, seu Diœcesanorum locorum, aut exactionum, vel collectionum, vel subsidiorum, vel prouisionum, aut onerum quorumcunque, nec etiam ad solutionem decimarum, quas Papales appellant, & quas Sedes Apostolica pro Christiana fidei defensione aut alijs imminentibus persæpe necessitatibus imponit, minimè teneantur, neque obligati sint, etiam si per quoscunq; exemptos persolui mandarentur, cum quibusuis derogatorijs, & fortioribus clausulis: nec eos ab eadem solutione cessandu, censuras, & pœnas incurrere, nisi præsentibus de verbo ad verbum, & earum toto tenore inserto, & non per generales clausulas specialiter, & expressè derogetur, & ipsis omnimoda & indiuidua mentio fiat.*

§.19. Causas cognoscere, & similia facere non teneantur.

P*Ræterea vt ijdem canonici cum maiori animi sui quiete, Altissimo exoluant vota sua prouidere volentes, statuimus & ordinamus, vt ipsi per literas eiusdem Sedis, aut Legatorum seu delegatorum ipsius iā forsan concessas, aut de cætero sub quacunque verborum forma concedendas, à quoquam ad pecuniam colligendum, seu correctionis, aut visitationis officia, monasterijs vel Ecclesijs, siue quibuscunque personis impendendum, vel ad cognitiones causarum, citationes partium, & denunciationem sententiarum interdicti, & excommunicationis procedendum, aut curam Monialium, seu religiosarum quarumlibet personarum recipiendum minimè cogi possint, nisi in huiusmodi literis de hoc indulto, ac congregatione, & Ordine prædictis expressa, vt præfertur, fiat mentio.*

§.20. Sepulturam in Cimiterijs liberam habeant

S*Epulturam quoque in locis, cimiterijs, & in Ecclesijs dictæ congregationis concedimus, & eam liberam esse decernimus, ita quod deuotioni, & extremæ voluntati eorum, qui in locis huiusmodi sepeliri voluerint, nullus obsistat; salua tamen iustitia illarum Ecclesiarum, à quibus mortuorum corpora assumuntur.*

§.21. Canonicam portionem de libris, ornamentis, domibus, hortis, &c. tradere non teneantur.

S*Tatuentes nihilominus, vt pro rebus, quæ in ornamentis, libris, fabrica, luminaribus, anniuersario,*

septimo

septimo, vigesimo, trigesimo, siue alijs ad perpetuum cultum diuinum, aut pro victu, & sustentatione dictorum canonicorum, vel indumentis, necnon pro annuis censibus redimendis, ad quorum solutionem aliqua Ecclesia, seu monasteria dicta congregationis obligata nosciuntur, vel de domibus, prædijs, hortis, & bonis, alijsq; locis dictæ congregationis opportunis, quæ canonicis, & congregationi huiusmodi relinquuntur, nulli teneantur canonicam portionē tradere. Ita tamē quod in reliquis casibus, quam in prædictis, in quibus quarta ipsa soluenda foret, soluere, vel conuentiones, si quæ essent inter canonicos præfatos, & locorum Ordinarios, ac Ecclesiarum Rectores, laudabiles & honesta in posterum obseruari debeāt. Prohibētes insuper omnibus, & singulis cuiuscunque status, gradus, ordinis, vel conditionis, seu nobilitatis, & præeminentiæ fuerint, & quocunque Ecclesiastica, vel mundana præfulgeant dignitate, ne in præmissis à congregatione, & canonicis huiusmodi, vel vltimarum voluntatum executoribus, seu decedentium hæredibus, occasione præmissa aliquid exigere, vel extorquere præsumant: & si forte per eos, vel Sedem prædictam de legatis piè dispositis, & relictis in genere, vel in specie, decima, vel alia portio, seu quota alteri pia, vel non pia rei, ex quauis causa hactenus, & præsertim Ecclesiæ S. Petronij ciuitatis Bononien. concessa fuissent, aut in futurum concedi, seu solui, aut dari, mandari contigerit: congregationem, & canonicos huiusmodi, & illorum Ecclesias, monasteria, & loca, & eis legata, atque relicta, aut alias in eorum fauorem exposita, ipsa in concessionibus, & mandatis huiusmodi includi, seu comprehendi non debere decernimus, nisi de congregatione, canonicis, & ordine prædictis, ac præsenti decreto, specialis ac specifica mentio fiat in eisdem.

§. 22. Præscriptio 60. annorum, & nōn alia contra Congregationem detur.

P*Orro volumus, ac decernimus, quod contra congregationem, Ecclesias, monasteria, loca, res, bona, & iura sua prædicta, tam præsentia, quam futura præscribi non possit, nisi spatio 60. annorum continuorum, quodque nulla alia, quam sexagenaria contra congregationem, canonicos, ac bona, & iura sua prædicta currat præscriptio. Cassantes, annullantes, abrogantes, & penitus irritantes omnem aliam præscriptionē, quam congregatio ipsa, tam ratione Ecclesiarum, monasteriorum, locorum, rerum, bonorum, & iurium suorum huiusmodi, quam alias forsitan incurrere cœpissent.*

§. 23. Prælatorum Congregationis facultas dispensandi super irregularitate, &c.

V*T autem Rector, & Visitatores, ac singuli Priores dictæ congregationis, & qui loco eorum in ipsorum absentia constituuntur, præsentes & futuri, qui nunc sunt, & qui pro tempore erunt, amplioribus prærogatiuis, & indultis gaudeant, eis concedimus, vt cū canonicis, nouitijs, conuersis, & commissis eiusdem congregationis dispensatione indigentibus, siue priusquam intrauerint congregationem, & ordinē huiusmodi, siue post, in casibus, quibus excesserint, & pro quibus excommunicationis, vel interdicti, aut suspensionis sententias, à iure, vel ab homine, generaliter promulgatas incurrerint: Et huiusmodi sententijs innodati, aut in locis generali, aut speciali Ecclesiastico supposito interdicto, diuina officia celebrantes, vel suscipientes ordinem sic ligati, notam irregularitatis similiter incurrissent: Et in omnibus alijs casibus, etiam & causa cuiuscunque simoniæ, qualitercunque generaliter, vel specialiter Sedi Apostolicæ reseruatis: (exceptis dumtaxat Hæreticorum, relapsorum, schismaticorum, deferentium prohibita ad infideles, & literas Apostolicas falsificantium, quos omnino ad eandem Sedem remitti volumus) absolutionis, & dispensationis beneficium, iuxta casuum exigentiam valeant impartiri: Canonici vero & alij, quos pro tempore Rector generalis, Visitatores, & Priores prædicti, in proprios habuerint confessores, eisdē Rectori, Visitatoribus, & Prioribus, absolutionis, & dispensationis huiusmodi beneficium etiam concedere possint. Et vt canonicis dictæ congregationis omnis vagandi adimatur occasio, & ne ipsi ad Sedem prædictam veniendi, seu recurrendi vllam sumere valeant occasionem, Diffinitoribus Capituli generalis dumtaxat eiusdem ordinis, cum quibusuis personis defectum nataliū ex adulterio incestuoso, & quouis alio nefario, & illicito coitu prouenientem patientibus, necnon Rectori, & Visitatoribus cum ijs, qui ex quauis causa (præterquam homicidij voluntarij, bigamiæ, mutilationis membrorum irregulares forent) postquā congregationem ipsam ingressi, & illam expressè professi fuerint perpetuo dispensandi, vt defectu, & irregularitatibus huiusmodi non obstantib. ad quoscunq; etiam sacros, & presbyteratus ordines promoueri, & in illis etiam in altaris ministerio ministrare, & ad quæcunque officia, administrationes, seu dignitates prædictæ congregationis, aut illius Ecclesiarum, monasteriorum, & locorum recipi, & assumi, illaq; gerere, & exercere liberè, & licitè, & absque dispensatione dictæ Sedis quoties opus fuerit valeant, licentiam, & facultatem similiter concedimus, & indulgemus.*

§. 24. Canonici ad audiendas Confessiones, per Congreg. Superiores deputentur.

N*Ecnon vt ipsi canonici, alias tamen idonei per Superiores congregationis prædictæ, ac locorū suorum pro tempore deputandi ad Confessiones omnium, & singulorum vtriusq; sexus liberè, & licitè tam in locis ipsorum canonicorum, quam extra audire, ac confitentibus huiusmodi pro commissis pœnitentiam possint iniungere salutārem, & eisdem confitentibus Eucharistiæ sacramentum, in Ecclesijs præfatæ congregationis liberè, & licitè similiter ministrare possint, præterquam in festo Resurrectionis Domini nostri Iesu Christi.*

§. 25. Facultas conuersandi cum Pyratis, &c.

E*T cum, sicut accepimus, congregatio ipsa in Insula Tremitana, in mari Adriatico, in partibus Italiæ, propè prouinciam Apuliæ consistente, & longè à terra distante, insigne habeat monasterium, ad quod sæpius maritimi, & nauigantes, vt inibi portum recipiant, declinant, & nulla in dicta insula existat Ecclesia: præter ipsius monasterij Ecclesiam. Ne declinantes huiusmodi*

Ecclesiasticis careant sacramentis, congregationis, & canonicis prædictis pariter concedimus ipsis declinantibus, ac seruitoribus, quos ad seruitium monasterij retinent, possint etiam in festo Resurrectionis, Eucharistia, & omnia alia Ecclesiastica sacramenta ministrare. Necnon cum pyratis, & cæteris excommunicatis humaniter cõuersari, ac eisdem in dicto loco victui necessaria exhibere; cum difficile admodum foret canonicis, & personis eiusdem loci, pyratas huiusmodi euitare, propter eorum sæpius, & dictorum canonicorum per illas partes transitũ, cum facilè admodum inuicem sæpe casualiter conueniant: & nisi ipsi canonici cum dictis pyratis humaniter agerent, ab eis multipliciter offendi possent, (dummodo dicti canonici non participent cum dictis pyratis, aut alijs excommunicatis in crimine, propter quod excommunicationis sententiam incurrerent.)

§. 26. Alienatio bonorum stabilium quando sit permissa.

C*Æterum, vt congregatio, & canonici prædicti, vberiori facultate circa vtilitatem, & commodũ monasteriorum, Ecclesiarum, & locorum suorum huiusmodi, ac illorum iurium gaudeant, Capitulo generali congregationis prædictæ, ac illius pro tempore Rectori maiori, per præsentes impertimur autoritatem, concedendi Præpositis, Abbatibus, Prioribus, & Capitulis Ecclesiarum, & monasteriorum, & locorum suorum, huiusmodi licentiam permutandi, seu alienandi, quoties opus fuerit, quæcunque bona immobilia congregationis prædictæ, ac illius monasteriorum, Ecclesiarum, & locorum, pro ipsorum tamen euidenti vtilitate.*

§. 27. Facultas eligendi Confessorem.

D*Emum saluti animarum canonicorum prædictorum salubriter consulere volentes, eis pariter cõcedimus, vt liceat ipsis, & cuilibet ipsorum, nec non conuersis, commissis, & nouitijs suis præsentibus & futuris in articulo mortis quemcunque presbyterum ex canonicis præfatæ congregationis, in casu verò necessitatis, alium presbyterum idoneum vel secularem, vel cuiusuis alterius ordinis regularem, in suũ eligere Confessorem, qui confessionibus huiusmodi diligenter auditis, pro commissis per eos criminibus, delictis, & peccatis in omnibus, & singulis, etiam Sedi Apostolicæ reseruatis casibus, debitam absolutionem, & plenariam omnium peccatorum suorum remissionem possit autoritate nostra impendere, & pœnitẽtiam iniungere salutarem: ita tamen quod quilibet ex confitentibus huiusmodi, postquam congregationem huiusmodi fuerit ingressus, & antequam ad articulũ mortis deueniat, teneatur si clericus, & vel presbyter fuerit, Septem Psalmos Pœnitentiales, si verò Conuersus, vel commissus quinquagies Orationem Dominicam, & totidem Salutationem B. Mariæ Virginis, & singulis septimanis per vnum annum duntaxat, pro conseruatione status Romanæ Ecclesiæ, legitimo tamen impedimento cessante dicere, & omittẽtes alia vice supplere teneãtur. & si interim aliquẽ post inceptam, & non perfectã pœnitentiam huiusmodi, ab hac luce migrare contigerit, ipsam nihilominus plenariam remissionem consequatur, dummodo intentionis fuerit illam, si superuixisset, perficiendi.*

§. 28. Indulgentiarum concessio.

D*Exteramq; nostræ liberalitatis erga dictam congregationem liberius extendere volentes, & in eo præsertim, vt canonici prædicti suarum animarum saluti magis consulere valeant, canonicis, conuersis, commissis, & nouitijs prædictis præsentibus, & futuris, qui in diebus, quibus stationes in nonnullis, tam intra, quã extra almam Vrbem Ecclesijs consistentibus existunt, quinq; altaria Ecclesiarum, monasteriorũ, seu locorum suorum, in quibus tunc eos morã trahere contigerit deuotè visitauerint, & Psalmũ Dauidis, Miserere. videlicet illum scientes: alij verò quinquies Orationem Dominicam, & totidem Salutationem Angelicam, coram quinque altaribus huiusmodi, pro fœlici statu sanctæ Matris Ecclesiæ dixerint, easdem concedimus indulgentias, perinde ac si dicti canonici, conuersi, commissi, & nouitij personaliter Ecclesias Vrbis præfatas visitassent: Ita quod in defectu altariũ, alia pia, & deuota loca ad visitationẽ huiusmodi, & alia præmissa faciendũ eligere possint, etiã si eos extra monasteria, & loca ipsa cõtigerit.*

§. 29. Facultas recipiendi ad Ordinem etiam simpliciter vouentes Religionem arctiorem.

R*Epetentes autem animo quot, & quanta sint merita Religionis, & congregationis huiusmodi in Ecclesia Dei, & quantum inter alias polleat religiones, dignum propterea quin etiam debitum iudicamus, vt etiam excellentioribus prærogatiuis, & honoribus gaudere debeat, de illis potissimum, quæ ad illius ampliationẽ atque augmentum tendunt. Statuimus ergo, ac similiter ordinamus, vt omnes, qui votũ simpliciter ingrediendi aliquam aliam religionem, etiam arctiorem emiserint, ad congregationem, & ordinẽ præfatũ, illorũq; professionem liberè & licitè ingredi ibi recipi, & admitti valeant.*

§. 30. Et commutandi restitutiones debitas personis incertis.

E*T quia forsan nonnulli congregationis, & ordinis huiusmodi habitum assumentes diuersis personis, quæ ignorari, & non reperiri possent in aliquibus rebus, seu bonis obnoxij essent, eisdem Rectori, Prioribus, ac eorum vices gerentibus concedimus, vt ipsorum singuli, in locis sibi commissis, bona ipsa in pios vsus liberè, ac licitè conuertere possint, prout secundum Deum melius viderint expedire.*

§. 31. Prohibitio transeundi ad alios Ordines.

C*Vpientes verò congregationem eandem in salubri statu multiplicari, & conseruari, statuimus pariter, ac decernimus, quod de cætero perpetuis futuris tẽporibus nullus ex dictis canonicis præsentibus, & futuris, transeat de aliquo congregationis, & ordinis huiusmodi monasterio, siue loco, ad aliquod aliud S. Benedicti in quo regularis non vigeat obseruantia, seu S. Augustini prædicti, vel alterius cuiuscunque ordinis, monasterij,*

siue mo-

siue monastici loci, vigore cuiuscunque concessionis, in cetia, seu facultatis, etiam per Apostolicas literas, non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de voluntate, ac statuto huiusmodi mentionem, quibusuis personis, cuiuscunque gradus, status, & conditionis existant. Nec praetextu alicuius officij, etiam capellanatus cuiuscunque, Praelati, cuiuscunque status, & conditionis fuerint, etiamsi Patriarchali, vel Cardinalatus praefulgeant dignitate, & honore, sub quacunque expressione in genere, vel in specie concessas, aut forsan in posterum concedendas. Quodque nullus alterius monasterij, siue loci Praelatus, aut alius quicunque in eo, aliquem canonicorum praesentium, & futurorum eorundem, in monasteria recipiat, vel admittat, sub excommunicationis poena, quam tam recepti, quàm recipientes huiusmodi pro tempore eo ipso incurrant, si admoniti non destiterint, & quam ex nunc contra quemlibet transgressorem proferimus, & à qua à nullo alio, praeterquam à Romano Pontifice, nisi in mortis articulo absolui possint, absque Rectoris maioris, & alterius ex duobus Ordinis & congregationis huiusmodi Visitatoribus pro tempore existentibus licentia speciali. Decernentes irritum, & inane quidquid contra praemissa per quoscunque quauis autoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§. 32. Communicatio gratiarum concessarum Congreg. S. Iustinae.

CVmque acceperimus, & reipsa didicerimus, congregationem S. Iustinae de Padua Ordinis S. Benedicti à nonnullis Romanis Pontificibus praedecessoribus nostris, quamplurimis dignissimis priuilegijs, indultis, & gratijs decoratam fuisse, & censeamus congregationem Lateranensem meritis, & virtutibus suis non minora promereri, maximè vbi quos par labor coniungit, paria quoque priuilegia contingere debent, eidem congregationi Lateranen. etiam concedimus, vt omnibus priuilegijs, indulgentijs, gratijs, fauoribus, & indultis tam spiritualibus, quam temporalibus à Romanis Pontificib. praedecessoribus nostris, seu alias eidem congregationi S. Iustinae concessis, ipsa quoque congregatio Lateran. pariformiter potiri, & gaudere possit, & valeat absque vlla prorsus differentia, perinde ac si ea dictae congregationi Lateranen. specialiter, & nominatim concessa fuissent, quorum tenores hic pro sufficienter expressis haberi volumus, & non secus ac si praesentibus de verbo ad verbum inserta forent, quae ad ipsam congregationem Lateranensem extendi, ac illam pari modo comprehendere volumus, ac decernimus.

§. 33. Licentia praedicandi Verbum Dei.

QVodque ipsi canonici officio praedicandi Verbum Dei vti possint, quemadmodum Fratribus Praedicatorum, & Minorum ordinum per nos etiam, & dictos Romanos Pontifices concessum fuit.

§. 34. Dubia in praedictis oriunda in fauorem huius Ordinis interpretanda sunt.

VT autem mentes dictorum canonicorum à dubijs, quae super praesentibus, aut alijs gratijs huiusmodi per nos, & praedecessores nostros, Imperatores, Reges, Principes, & alios praedictos concessis, & in posterum concedendis apud praefatos canonicos quomodolibet oriri possent releuentur, Volumus vt obi in aliquo redderentur ancipites, seu dubij, secundum bonam aequitatem in fauorem salutis animarum suarum largissimè intelligantur, & interpretentur, non autem secundum iuris rigorem, vel doctorum opiniones, & subtilitates.

§. 35. Actus contrarij nil derogent.

ADijcientes vt si quando contigerit per aliquem, seu plures actus contra huiusmodi, vel quaecunque alia decreta, priuilegia, indulta, gratias, & immunitates praefatae congregationi concessa, aut ipsorum aliquid, à quocunque, cuiuscunque conditionis, dignitatis, gradus, & status existat, ex negligentia, seu ignorantia praesentium, & futurorum, quibus ea conceduntur, aut alia quauis causa aliter attentari, vel obseruari scienter, vel ignoranter; nullum tamen per hoc praeiudicium decretis, indultis, gratijs, & immunitatibus praefatis generetur, sed illa suo vigore, & pleno robore firmata perpetuò permaneant.

§. 36. Clausulae huius Bullae praeseruatiuae.

POstremò cum contingat plerunque ex importunitate petentium, & negotiorum multitudine, ac suppressione veritatis, summos Pontifices fatigatos, & circumuentos, ea concedere, quibus alias nullatenus annuerent, autoritate praesentium statuimus, & ordinamus, quod quaecunque litera Apostolica, etiam proprio motu confecta, aut in futurum conficienda, etiam si in eis clausula, priuilegijs & indultis dictae congregationi concessis, non obstantibus, & de quibus expressa mentio fieri debeant expressè contineatur, quae obuient, & contrafaciant huic priuilegio praesenti, aut quibuslibet eorum particulis, nisi appareat euidentissimè, & apertissimè quod summus Pontifex, qui pro tempore fuerit huic indulto, vel alicui eius parti celsit per Apostolicas literas derogare, faciendo specialem mentionem de verbo ad verbum, ex certa scientia de huiusmodi priuilegio, & ipsa congregatione, diuersis nominibus eam nominando, per haec praecisè vocabula: congregationem, vnitatem, de obseruantia, alias de Frisonaria, nunc Lateranen. appellatam, causasque legitimas allegauerit, cur his obuiare intendat decretis, nullius sit roboris, vel momenti.

§. 37. Prohibitio contra impedientes.

DIstrictius inhibentes eisdem Ordinarijs locorum, sub interdicti ingressus Ecclesiae, & suspensionis à diuinis, ac regiminis, & administrationis Ecclesiarum suarum, Rectoribus vero parochialium Ecclesiarum, & quibusuis alijs personis, sub excommunicationis latae sententiae, & priuationis earundem parochialium Ecclesiarum, ac omnium aliorum bonorum Ecclesiasticorum, quae obtinent: necnon inhabilitationis ad illa, & alia obtinenda in posterum, poenis, quas scientes contrafacientes eo ipso incurrere volumus. Ne ordinem, & congregationem canonicorum regularium huiusmodi, ac illius canonicos, Ecclesias, monasteria, & loca praedicta, praeter ac contra tenorem, ac formam huius praesentis nostri indulti,

& aliarum concessionum, vt præmittitur, congregationi prædictorum canonicorum regularium, seu Ecclesijs, monasterijs, membris, & locis suis prædictis factarum quoquo modo inquietare, nec eos, aut testamentorum & vltimarum voluntatum executores, ac testantium hæredes, seu quoscunque alios directè, vel indirectè ad solutionẽ alicuius quartæ parochialis, seu canonicæ, vel alterius portionis, siue oneris compellere quoquo pacto, vt præfertur, præsumant.

§. 38. Nemo apud Canonicos inuitos celebret.

STatuentes quoque, vt nullus inuitis canonicis huiusmodi prorsus audeat in eorum Ecclesijs, seu monasterijs aliquod officium mortuorum, vel alia celebrari facere, etiam si apud eos corpora defunctorum sepeliri contingat.

§. 39. Confessiones apud Canonicos non impediantur.

MAndantes insuper expressè ipsis locorum Ordinarijs, ac Rectoribus parochialium Ecclesiarum, ne eorum parochianis, quod canonicis dictæ congregationis non confiteantur, aliquo pacto prohibere, seu persuadere præsumant, & nullatenus denegent ministrare huiusmodi confitentibus eisdem canonicis, quæcunque Ecclesiastica sacramenta, dummodo aliqua canonica, & rationabilis causa non obsistat.

§. 40. Facultas Conseruatorum eligendorum.

ET nihilominus vniuersis, & singulis personis in dignitate Ecclesiastica vbilibet constitutis, & alijs de iure communi habilibus, & idoneis ad causas audiendas, per hæc Apostolica scripta mandamus, cũ aliqui ex eisdem personis pro parte eiusdem congregationis Lateranensis, seu Rectoris generales, aut aliorum ex congregatione huiusmodi, ad quos spectabit, fuerint requisiti, quatenus per se, vel aliũ, seu alios præmissa vbi & quãdo opus fuerit publicantes, ac eisdem congregationi, & canonicis, illorumque Ecclesijs, monasterijs, membris, & locis prædictis in præmissis, efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant congregationẽ ipsam, illosq; canonicos pacifica possessione priuilegiorũ, & indultorũ huiusmodi liberè gaudere. Non permittentes eos, seu testamentorum executores, & hæredes prædictos, contra illorũ tenores per Ordinarios, & Rectores parochialiũ Ecclesiarũ prædictos, seu alios quoscunque indebitè molestari, aut eis grauamen, iniurias, atq; damna inferri, seu quomodolibet irrogari, quinimò dictæ congregationi ac illius canonicis prædictis in quibuscunq; casibus, seu causis tam Ecclesiasticis, quam profanis, per eos coram dictis personis cuiusuis qualitatis, conditionis, gradus, ordinis, dignitatis, nobilitatis præeminentia, & status fuerint, etiã quacunq; mũdana, vel Ecclesiastica, aut Patriarchali præfulgeãt dignitate, sine expẽsis summariè, & de plano, ac sine strepitu, & figura iudicij sola facti veritate inspecta, auctoritate Apostolica ministrẽt iustitiã, denuntientq; palã, & publicè omnes, & singulos excommunicatos, quos eis cõstiterit censuras, & alias pœnas incurrisse, ac faciãt eos ab omnib. arctius euitari, & vbique pro excommunicatis, suspensis, & interdictis nuntiari, & legitimis desuper factis processib. illos quoties opus fuerit iteratis vicibus aggrauent, seu aggrauari procurent, contradictores quoslibet per censuram Ecclesiasticam appellatione postposita compescendo, inuocato etiam ad præmissa, seu aliquid eorũ, si opus fuerit, auxilio brachij secularis.

§. 41. Clausulæ contrariorum derogatoriæ.

NOn obstantibus cõstitutionibus fœl. record. Bonifacij Papæ VIII. prædecessoris nostri, quibus cauetur, ne quis extra suam Ciuitatem, & Diœcesim, nisi in certis exceptis casibus, vt in illis vltra vnam dietam à fine suæ diœcesis, ad iudicium euocetur, seu ne iudices à Sede Apostolica deputati extra Ciuitates, & Diœceses, in quibus deputati fuerint, contra quoscunque procedere, aut alijs vices suas committere præsumant, & de duabus dietis in Concilio Generali, necnon quæ incipiuntur: Super cathedram Bonifacij, & Dudum Vienen. Concilij, ac Calixti Papæ III. etiam prædecessorũ nostri, & quorumcunq; aliorũ Pontificum similiter prædecessorum nostrorũ literis, forsan his nostris contrarijs, ac etiã prouincialibus, & synodalibus Concilijs editis specialibus, vel generalibus, Ecclesiarumque, & locorum quorumlibet statutis, & consuetudinibus, & inter quorumque eiusdem congregationis Lateranen. canonicos, & locorum Ordinarios, seu Rectores prædictos initis, & conclusis, ac hactenus obseruatis, pactis, & conuentionibus, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis alia firmitate roboratis, cæterisq; contrarijs quibuscunq;, quibus omnibus, ac si his de verbo ad verbũ insererentur, & derogatorias clausulas in se cõtinerent præsentibus pro expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, quo ad præmissa specialiter, & expressè derogamus: Aut si Patriarchis, Episcopis, & Rectoribus præfatis, vel quibusuis alijs communiter, vel diuisim à Sede præfata indultum existat, quod interdici, suspendi, vel excomunicari, aut vltra, vel extra loca ad iudicium euocari non possint, per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, & qualibet alia dictæ Sedis indulgentia generali, vel speciali cuiuscunque tenoris existat, per quam præsentibus non expressam, vel totaliter non insertam, effectus earum impediri valeat quomodolibet vel differri: & de cuius toto tenore habenda sit in nostris literis mentio specialis. Nos enim ex nunc illa, & quæcunque alia, quæ in futurum per nos, vel Sedem Apostolicam quomodolibet concedi, statui, decerni, vel ordinari contigerit cõtra, vt præmittitur, eorũdem prædecessorum, & præsentium literarum huiusmodi tenorem nisi non si secus super ijs à quoquam quauis autoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, irrita, & inania ac nullius roboris, vel momenti fore, & esse decernimus, etiamsi motu, & scientia prædictis, & super similibus, ac fortioribus clausulis emanata existerent, seu in futurum emanare contingeret.

§. 42. Fides habeatur harum transumptis.

ET quia difficile foret præsentes literas ad singulas Prouincias, & loca, vbi necesse foret destinare, vo-

lumus & dicta autoritate decernimus, quod transumptis earum manu notary publici, & Curia causarum Camera Apostolica, vel alicuius Archiepiscopalis, seu Episcopalis, vel dicta congregationis Lateranen. Rectoris generalis sigillo munitis, ea prorsus in iudicio, & extra, vbicunque exhibita, & ostensa erunt, fides adhibeatur, ac si ipsa originales litera forent exhibita, & ostensa. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostra confirmationis, approbationis, constitutionis, exemptionis, liberationis, susceptionis, decreti, concessionis, indulti, statuti, ordinationis, cassationis, annullationis, abrogationis, irritationis, prolationis, adiectionis, inhibitionis, mandati, derogationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare prasumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Dat. Roma apud S. Petrum anno Incarnationis Dominica 1477. decimo Calend. Septembris, Pontificatus nostri anno sexto.

CAPVT TRIGESIMVM SECVNDVM.

De fundatione Monasterij sancta Maria Gratiarum Nouaria, ac vnione, & reformatione Monasteriorum S. Maria Noua Asta, S. Maria de Castello Alexandria, S. Spiritus Bergomi, S. Antonij Conegliani, S. Bartholomai Laudensis, & S. Maria de Prauallo Diœcesis Ianuensis.

I. Nno 1472. Capitulum Generale Rauennæ. Rector Generalis R. P. D. Raphaël Placentinus. Visitatores D. Florentius Placentinus, D. Eusebius Mediolanensis, D. Matthæus Veronensis, & D. Ambrosius Mediolanensis. Hoc autem anno Ciues Nouarienses animaduertentes nostram congregationem, quam peculiari veneratione prosequebantur, in Nouariensi Comitatu multa bona, & quædam etiam monasteria semidiruta possidere, nullum tamen tunc habuisse intra Ciuitatem, vel prope illam existere, vbi canonicorum Conuentus posset commorari, de monasterio intra Ciuitatem, vel in eius suburbijs erigendo consilium habuerunt. Et primò quidem, quod ex nonnullis scripturis in Archiuo nostro Romano inuenire accepi, cum Præposito S. Spiritus nomine D. Gaudentio de Tellis ordinis canonicorum regularium, non tamen nostræ congregationis, vt suã Præposituram ad effectum erigendi in illa collegium nostræ congregationis, (nam collegio saltem in actu erat tunc destituta) resignaret, tractatum habuerunt, quod cum minimè obtentũ esset, nomine totius Ciuitatis supplicatum est Põtifici pro facultate erigendi in suburbijs Ciuitatis monasterium, & vt eidem sic erecto pro canonicorum in eo degentium sustentatione vnirentur Præpositura S. Mariæ de Aggere, & S. Stephani de Bornago, necnon Prioratus S. Iacobi de Strata Nouariensis diœcesis, & membra S. Crucis Mortariensis. Quorum supplicationibus Pontifex libentissimus annuens, pro eiusdẽ monasterij fundatione, & erectione, & Præposituram, & Prioratus prædictorum vnione literas Apostolicas dedit anno 1472. tertio Idus Februarij, Pontificatus sui primo. Quarum vigore statim cœptum monasterium cum Ecclesia sub inuocatione B. Mariæ Virginis de Gratijs, quod breui tempore, ciuibus opem ferentibus, in amplam, & satis elegantem formam fuit absolutum, & conuentus canonicorum sub regimine Prioris ibidem institutus, qui cum diuino adiutorio bono Christi odore fragrantes in diuinis laudibus, & bonis operibus nunc etiam ibidem perseuerant, vbi est domus Nouitiorum, in qua decem, & octo canonici præter Conuersos, & famulos degunt.

42 Monast.

Cvi monasterio ad canonicorum numerum, & diuinum cultum augendum Iulius II. anno 1511. antiquum nostri ordinis cœnobium S. Marthæ, quod à prædicto monasterio quatuor circiter stadijs est remotum, tunc canonicis destitutum, & clerico seculari nomine Nicolao Pinello commendatum, perpetuò vniuit. Constat per literas Apostolicas eodem anno, quarto Nonas Februarij datas. II.

Hoc monasterium incolatu, & sepultura duorum canonicorum nostræ congregationis, qui apud Nouarienses pro Beatis coluntur, plurimum fuit illustratum. Primus extitit D. Blasius Vicentinus, de quo supra ca. 20. dictum fuit. Secundus D Andreas de Domo Ossulæ diœcesis in finibus Sedunorum, de quo Ioannes Philippus noster in Chronicis lib 6. c. vlt. & lib. 7 cap 2. plura memoratu digna refert, & nos infra loco magis commodo dicemus. Ex eodem monasterio prodijt Ven. P. D. Ioannes Augustinus Nouariensis canonicus miræ religiositatis, & incredibilis austeritatis, qui multos annos in cœnobio S. Andreæ Vercellensi summa cum ædificatione totius ciuitatis, quorum plurimis erat à sacris confessionibus, viuens, ibidem obijt, non sine sanctitatis opinione, vt à senioribus, qui illum viderant, dum in dicto monasterio tyrocinium agerem, sæpe sæpius audiui.

Habuit etiam hoc monasterium Ioannẽ Phi-

lippum Nouariensem, qui Chronicam canonici ordinis septem libris distinctam collegit, stylo quidem satis demisso, & diminutam, vtpote in qua maxima pars eorum, quæ de ordine canonicorum regularium in illa scribit, est minima pars eorum, quæ meritò desiderari possunt. in qua nonnullos historicos secutus ignaros, & illorum autoritate deceptus, quædam falsa, & apocrypha notauit. cui tamen omnes canonici regulares pro labore, & solicitudine in antiquis monumentis peruestigandis, & conquirendis, & ex tenebris obliuionis ad lucẽ eruendis, multas gratias habere debent.

III. EOdem anno 1472. Vener. P. Frater Bartholomæus de Ferrarijs vltimus Prior S. Mariæ Nouæ Astæ ex congregatione S. Crucis Mortariensis, ciuibus rogantibus, monasterium spontè in manibus summi Pontificis resignauit, vt conuentus canonicorum nostræ congregationis in eo poneretur, & per nostros reformaretur. Nam antiquis canonicis Mortariensibus deficientibus ille vnus ibidem superstes erat. resignationem, & vnionem admittente Pontifice, cuius literas, ad summam totius Ciuitatis beneuolentiam erga nostros perpetuò testandam, hic loci adnotare libet sunt autem sequentes:

[illegible]

Sixtus Episcopus seruus seruorum Dei, Venerab. fratri Episcopo Asten. Salutem. & Apostolicam benedictionem. Apostolicæ Sedis circũspecta benignitas ad ea libẽter intendit, per quæ beneficijs Ecclesiasticis, ne debitis fraudentur obsequijs, & personis illa spontè resignantib. ne rerum grauentur inopia, vtiliter, & salubriter valeat prouideri. Cũ itaque sicut accepimus, dilectus filius Ioannes Bartholomæus de Ferrarijs, Prior Prioratus B. Mariæ Nouæ Astensis, Ordinis S. Augustini Prioratum ipsum, quem obtinet, spontè & liberè resignare proponat, & vt exhibita nobis pro parte dilectorum filiorum Vniuersitatis Ciuium ciuitatis Asten. petitio continebat, canonici congregationis Lateranensis dicti Ordinis, ad quos propter eorum exemplarem vitam, & regularem obseruantiam, ac fructus vberes, quos incolæ locorum, in quibus canonici dictæ congregationis versantur ex eorundem canonicorum consilijs, exhortationibus, & monitionibus, ad benè viuendum, ac frequenti, & assidua diuinorum celebratione consequuntur, incolæ dictæ Ciuitatis specialem gerunt deuotionis affectum, non habeant aliquem locum pro eorum habitatione in dicta Ciuitate, speSque verisimilis sit, quod si dictus Prioratus eidem congregationi annecteretur, vniretur, & incorporaretur, Rector, & canonici congregationis prædictæ Prioratum ipsum iuxta eorum ritus, & mores regerent & illum multipliciter reformarent sub regulari obseruantia dicti ordinis, diuinis ibidem vacando beneplacitis, tum incolarum prædictorum animarum saluti, ac populi Asten. mira consolatione, & deuotione. Fuerit quoq; pro parte Vniuersitatis, Rectoris, & congregationis prædictorum asserentiũ, quod Prioratus prædicti fructus, redditus, & prouentus, centũ, & quinquaginta florenorum auri de Camera secundum valorem annuum, non excedunt, nobis humiliter supplicatum, vt Prioratum ipsum eidem congregationi perpetuò vnire, annectere, & incorporare, aliasque in præmissis opportunè prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur, qui dudum inter alia voluimus, & ordinauimus, quòd petens beneficia Ecclesiastica alijs vniri, teneretur exprimere verum valorem secundum communem æstimationem beneficij, cui vnio fieri peteretur, alioqui vnio non valeret, quique de præmissis certam notitiam non habemus, votis dicti Ioannis Bartholomæi in hac parte fauorabiliter annuentes, ac sibi, ne ex resignatione huiusmodi nimium dispendium patiatur, de alicuius subuentionis auxilio prouidere, ac specialem gratiam facere volentes, ipsumque Ioannem Bartholomæum à quibuscunque excommunicationis, suspensionis, & interdicti, alijsque Ecclesiasticis sententijs, censuris, & pœnis à iure, vel ab homine quauis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium duntaxat consequendum, harum serie absoluentes, & absolutum fore censentes: necnon omnia, & singula beneficia Ecclesiastica cum cura, vel sine cura, quæ ipse Ioannes Bartholomæus etiam ex quibusuis Apostolicis dispensationibus obtinet, & expectat, ac in quibus, & ad quæuis sibi quomodolibet competit, quæcunque, quotcunque, ac qualiacunque sint, illorum mensa dictæ congregationis fructuum, redditu um, ac prouentuum veros valores annuos, ac huiusmodi dispensationum tenores præsentibus pro expressis habentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, fraternitati tuæ per Apostolica scripta committimus, & mandamus, quatenus ab eodem Bartholomæo, vel procuratore suo ad hoc ab eo specialiter constituto resignationem huiusmodi, si eam in tuis manibus spontè facere voluerit, vt præfertur, autoritate nostra hac vice duntaxat recipias, & admittas, eaque per te recepta & admissa vocatis, quorum interest, de præmissis omnibus, & singulis nobis expositis, ac eorum circumstantijs vniuersis autoritate prædicta te diligenter informes: & si per informationem huiusmodi ita esse reperies, Prioratum prædictum, qui Conuentualis habitu, & non actu existit, & à Præpositura S. Crucis Mortariensis ordinis, & congregationis prædictorum Papien. Diœcesis dependet, & per dicti ordinis canonicos obtineri cõsueuit, siue per resignationem huiusmodi tunc, siue alias quouis modo, aut ex alterius cuiuscunque persona, seu per similem resignationem dicti Ioannis Bartholomæi, aut alicuius alterius de illo extra Romanam Curiam, etiam coram Notario publico, et testibus spontè factam, aut constitutionis fœlicis recordationis Ioannis Papæ XXII. prædecessoris nostri, quæ incipit: Execrabilis, vel assecutionis alterius beneficij Ecclesiastici, ordinaria autoritate collati, vacet, etiamsi tanto vacauerit, quod eius vacatio iuxta Lateranensis statuta Concilij ad Sedem prædictam legitimè deuoluta, ipseque Prioratus dispositioni Apostolicæ specialiter reseruatus existet, & ad eum consueuerit quis per electionem assumi, eique cura immineat animarũ, ac super eo inter aliquos lis, cuius statum præsentibus haberi volumus pro ex-

preßu

presso, pendeat indecisa, dummodo tempore dationis præsentium non sit in eo aliàs alicui specialiter ius quæsitum, cum omnibus iuribus, & pertinentijs suis congregationi per eos iuxta eorum ritus, & mores tenendū, regendū, & gubernandum, ita quod liceat ex tunc Rectori, & cōgregationi præfatæ per se, vel alium, seu alios corporalem Prioratus, iuriumque & pertinentiarum prædictorum possessionem autoritate propria libere apprehendere, ac illius fructus, redditus, & prouentus huiusmodi in suos, & dicti Prioratus vsus, vtilitatemque conuertere, & perpetuo detinere, Diœcesani loci, ac cuiuslibet alterius licentia super hoc minimè requisita, perpetuò vnire, annectere, & incorporare, &c. Datum Romæ apud S. Petrum anno incarnationis Dominicæ 1472. quinto Idus Iunij, Pōtificatus nostri anno primo.

Verum quia monasterij redditus erant valdè tenues, & ex illis pensio annua florenorum quinquaginta antiquo Priori soluebatur, nostri canonici per aliquot annos in magna paupertate illic vixerunt, potius ex piorum eleemosynis, quam ex monasterij redditibus victitantes. Sed quia timebant Deum, breui multa bona receperunt: nā dicto monasterio primum fuerunt vniti Archipresbyteratus S. Petri ad Neuias in Episcopatu Albensi. & Prioratus S. Mariæ Magdalenæ Diœcesis Astensis. qui erant membra monasterij & congregationis Mortariensis. Deinde Clemens VII. anno 1523. Decimo Calend. Februarij perpetuo vniuit Abbatiam Suburbanam Sanctorum Apostolorum Ordinis S. Benedicti, cuius idem Pontifex fuerat Abbas Commendatarius, dum esset in minoribus constitutus, vt illemet in literis vnionis dicit & ita monasteriū bonis temporalibus auctum in regulari obseruantia plurimum viguit, sicut per Dei gratiam nunc etiam viget, in quo duodecim ad minus canonici sub Abbate degunt, nam Pius V. anno 1566. illud Abbatiali dignitate donauit.

Hoc monasterium magnis impensis ex communibus pecunijs congregationis penè totum renouauit Reuerendiss. P. D. Camillus Becius tunc Rector Generalis, postea Episcopus Aquēsis, quod tamen in proxima Ciuitatis obsidione per Ioannem Mendozeum Mediolani gubernatorem plurimum est labefactatum. Sub regimine Abbatis Sanctæ Mariæ nouæ degit monasterium canonissarum nostræ congregationis, quod dicitur Sanctæ Mariæ Annun-
IV. ciatæ.

ANno MCDLXXIII. Generale Capitulum Ferrariæ. Rector Generalis R. P. D. Hieronymus Taruisinus. Visitatores D. Ioannes Placentinus D. Archangelus Vicentinus, D. Cambius Mediolanensi, & D. Fœlicianus Spoletanus.

Anno MCDLXXIIII. Capitulum Generale ibidem. Rector Generalis R. P. D. Cambius Bossus Mediolanensis. Visitatores D. Paulus Alexandrinus, D. Seuerinus Mediolanensis, D. Franciscus Taruisinus, & D. Bartholomæus Placentinus. Hoc autem āno Præpositura S. Mariæ 44 Monast.
de Castello Alexandriæ, quæ erat membrum antiquæ congregationis Mortariensis, licet in generali vnione cum suo capite comprehensa, specialiter tamen nostræ congregationi per Sixtum IV. est vnita. In qua longe antea nostri canonici degebant, & quam D. Fulgetius Cremonensis à Præposito Mortariensi institutus in titulum tenebat, licet Sixtus IV. anno præcedenti 1473. illam prædicto D. Fulgentio, qui à tota Ciuitate tanquam Sanctus in veneratione habebatur abstulisset, & cuidam D. Francisco de Ferrerijs nostræ congregationis canonico, illam in titulum contulisset, qui nihilominus titulum resignauit: & ita Pontifex illam congregationi perpetuò vniuit, & tunc Conuentus canonicorum sub regimine Præpositi est in illa constitutus. Cui monasterio, quod illius redditus admodum essent tenues, nec sufficerent ad victum canonicorum, & ad necessarias reparationes, alia nonnulla membra, & beneficia prædictæ congregationis Mortariensis fuerunt vnita Nam Sixtus IV. illi vniuit Prioratum S. Andreæ de Castelletto, prope Castrum S. Saluatoris, cum sibi annexa Ecclesia S. Siri. quam vnionē licet Theodorus frater Gulielmi Montisferrati Marchionis Diaconus Cardinalis quibusdam prætextibus impediuisset, & à Sede Apostolica dictum Prioratum in Commēdam obtinuisset, vnde inter illum ex vna, & Præpositum Mortariensem, ad quem collatio dicti Prioratus tam deinre, quam ex antiqua, & approbata consuetudine spectabat. controuersia exorta, nihilominus idem Cardinalis de bono iure Præpositi Mortariensis certior factus, Prioratui spontè cessit, & Pontifex datis nouis literis anno 1482. Calend. Februarij vnionē renouauit, quę suum integrum effectum est assecuta. Deinde anno 1511. tertio Nonas Nouembris Iulius II. dictæ Præpositurę adiecit Abbatiam Sancti Stephani de Secedio Diœcesis Aquensis, Monialium Ordinis Cistercensis, eisdem Monialibus sponte cedentibus, tandemque dictæ Præpositurę fuit vnitus alius Prioratus S. Bartholomæi ciuitatis Alexandriæ. qui similiter erat membrum congregationis Mortariensis. & ita monasterio bonis temporalibus aucto quindecim canonici, exceptis Conuersis, & famulis in eo laudabiliter, & regulariter ad Dei laudem, & honorem degunt.

ANno MCCCCLXXV. Generale Capitulum Rauennæ. Rector Generalis Reuer. V.
Pater Dñs Paulus Alexandrinus. Visitatores Dñs Celsus Veronensis, Dñs Philippus à Camerino, Dñs Michaël Papiensis, & Dñs Franciscus Mediolanensis. Hoc anno Serenissimo Duce Venetorum, & Ciuibus Bergomensibus instantibus 45 Monast.
nostri Lateranenses monasterium Sancti Spiritus in Sub-

in suburbio Ciuitatis, quod S. Antonij dicitur, reformandum,& in spiritualibus, & temporalibus multipliciter collapsum instaurandum acceperunt. Erat id monasterium Præpositura Conuentualis Ordinis S. Petri de Mogella, vulgo Cœlestinorum, pro qua reformanda pro parte Serenissimi Ducis Petri Mocenigo, & Communitatis Ciuium Bergomensium supplicatum est Pontifici, vt ablatis monachis Ordinem monachorum in eo extingueret,& Ordinem canonicorum regularium congregationis Lateranensis institueret, illudque nostræ congregationi vniret,& nostros autoritate Apostolica compelleret dictũ monasteriũ suscipere, & illud iuxta laudabiles cõsuetudines, obseruãtias, & mores nostræ congregationis reformare, ad quorum preces sequentes literæ Apostolicæ totam rei seriem explicantes sunt datæ.

Sixtus Episcopus seruus seruorum Dei. Dilectis filijs Præposito Sancti Alexandri,& Andreæ de Ponte canonicis maioris Ecclesiæ Bergomensis salutem, & Apostolicam benedictionem. Regiminis vniuersalis Ecclesiæ, meritis licet insufficientibus, disponente Domino præsidentes, curis angimur assiduis,& cõtinua meditatione pulsamur, vt opẽ,& operam efficaces impendamus, quòd Ecclesiæ, monasteria,& alia pia loca, illarumque personæ in pacis dulcedine, morũ sanctimonia, religionis obseruantia cum diuini cultus augmento,& Ecclesiasticæ disciplinæ norma extirpatis vitijs, fœliciter valeant gubernari. Nuper siquidem dilectorum filiorũ Communitatis,& hominum Ciuitatis Bergomi clamosa insinuatione percepto, quod dilecti filij modernus Prior, & Fratres domus, seu Prioratus S. Spiritus in Burgo S. Antonij Bergomensis, Ordinis S. Petri Confessoris de Magella Cœlestinorum nuncupatorum, & infra. *Et sicut eadem insinuatio subiungebat, si Prior,& Fratres prædicti inde amouerentur, & Ordo prædictus inibi supprimeretur, & penitus extingueretur, ac canonici congregationis Lateranensis Ordinis sancti Augustini ad quos populus prædictus specialem deuotionis affectum gerit, ibidem locarentur, firmam spem, fiduciamque concipientes, quod ex illorum laudabili vita,& conuersatione, diuinorum assidua,& deuota celebratione, prædicatione Verbi Dei, monitionibus, consilijs, ac audientia consuleretur: succederetque exinde diuini cultus augmentum cum animarum salute, deuotionis incremento,& populi prædicti mira admodum consolatione. Quare tam pro parte dilecti filij nobilis viri Petri Mocenigo Ducis Venetiarum, quam Communitatis,& hominum prædictorum nobis fuit humiliter supplicatum, vt in præmissis opportune prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur reformationi dictæ domus, prout ex debito tenemur Pastoralis officij, paterna solicitudinis studio intendentes, discretioni vestræ, de qua in ijs,& alijs specialem in Domino fiduciam obtinemus, per Apostolica scripta committimus, & mandamus, quatenus vos, vel alter vestrum ad dictam domum, siue Prioratum accedentes, & habentes solum Deum præ oculis, & ad salutem animarum dictæ Ciuitatis Christi fidelium intendentes, modernum Priorem, & Fratres domus antedictæ, ipsamque domum tam in capite, quam in membris autoritate nostra visitetis,& si prædicta vera esse inueneritis, super quo vestras conscientias oneramus, Priorem, & prædictos fratres iuxta excessum, vel eorumdem exigentiam, & regularia instituta dicti Ordinis de Magella puniatis, corrigatis, castigetis, ipsosque ad alias domus dicti ordinis, in quibus beneuolos inueneritis receptores, eadem autoritate nostra transferatis: Ordinem de Magella, ac dependentiam dicti Prioratus, si qua est, supprimatis penitus, & extinguatis. Et nihilominus si translationem, suppressionem,& extinctionem huiusmodi per vos vigore præsentium fieri contigerit, vt præfertur, domum, seu Prioratum ipsum in Prioratum S. Augustini erigatis, illumque cuius fructus, redditus,& prouentus quadringentorum florenorum auri de Camera secundum communem æstimationem valorẽ annuum, vt asseritur, non excedunt, Congregationi præfatæ, cuius fructuum, redituum,& prouentuum verum valorem annuum præsentibus haberi volumus pro expresso per eos iuxta illius ritus,& consuetudines, ac regularia instituta dicti Ordinis S. Augustini perpetuis futuris temporibus tenẽdum, regendũ,& gubernandũ, cum omnibus iuribus,& pertinentijs suis dicta autoritate appropriare, applicare, annectere, & incorporare: necnon dilectos filios Rectorem,& Canonicos dictæ Congregationis, quod Prioratum reformatum huiusmodi recipiant illumque iuxta ritus,& consuetudines, institutaque præfata perpetuo regant,& gubernent, cogi,& compelli, ac alia circa hæc opportuna, & necessaria facere,& exequi eadem autoritate curetis. Contradictores quoslibet,& rebelles, per censuram Ecclesiasticam,& alia iuris remedia, appellatione postposita compescendo. inuocato ad hoc si opus fuerit, auxilio brachij secularis, non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac nostris, illa præsertim, per quam dudum inter alia voluimus, quod petentes beneficia Ecclesiastica alijs vniri, tenerentur exprimere verum valorem secundum communem æstimationem tam beneficij vniendi, quam illius, cui vniri peterent, alioqui vnio non valeret,& semper in vnionibus commissio fieret ad partes, vocatis quorum interesset, necnon monasterij,& ordinis prædictorum iuramento, confirmatione Apostolica, vel quacunque firmitate alia roboratis cæterisq; contrarijs quibuscunque, aut si aliquis super prouisionibus sibi faciendis de Prioratibus huiusmodi, vel alijs beneficijs Ecclesiasticis in illis partibus speciales, vel generales Apostolicæ Sedis, vel Legatorum eius literas impetrarint: etiamsi per eas ad inhibitionem, reseruationem,& decretum, vel alias quomodolibet sit processum, quas quidem literas,& processus habitos per easdem ad ipsum Prioratum volumus non extendi: sed nullum per hoc eis quoad executionem Prioratuum, seu beneficiorum aliorum præiudicium generari,& quibuslibet alijs priuilegijs, indultis,& literis Apostolicis specialibus, vel generalibus, quorumcunque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta effectus huiusmodi gratiæ impediri valeant quomodolibet, vel differri,&*

de qua,

de qua, eiusque toto tenore habenda sit in nostris literis mentio specialis. Volumus autem, quod Prior & Canonici dicti Prioratus de nouo erecti de quindecim annis in quindecim annos annatam, seu medios fructus ratione dicti Prioratus Cameræ Apostolicæ deinceps soluere teneantur. Et insuper ex nunc irritum decernimus, & inane, si secus super his à quoquam quauis autoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Dat. Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ 1475. 17. Calend. Februarij Pontificatus nostri anno quinto.

VI. Vigore prædictarum literarum eiectis monachis canonici regulares Lateranenses in prędictum monasterium vel reluctantes, & inuiti sunt introducti, quos monachi nonnullis literis Apostolicis ad Præpositos domorum Fratrum Humiliatorum impetratis eijcere tentauerunt; verum Lateranenses ad Sedem Apostolicam accedentes humiliter exponunt, se locum per vim, aut fraudem minimè adeptos, sed rogatos, & coactos illud pro viribus reformandum accepisse, cui reformationi tum in spiritualibus, tum etiam in temporalibus (erat enim monasterium in fabricis dirutum, & illius bona ferè omnia malè distracta) impensissimè desudasse. Pontificem rogantes, vt illorum quieti, & saluti opportunè prouidere de benignitate Apostolica dignaretur. quibus intellectis, Pont. fex per alias literas Archipresbytero, & Antonio Sonica canonico Bergomensi mandauit, quatenus constito de reformatione ritè, ac legitimè per nostros iuxta dispositionem priorum literarum facta, per sententiam inappellabilem aduersæ parti silentium perpetuum imponerent. Quibus Innocentius VIII alias addit, mandans duobus maioris Ecclesiæ canonicis iustæ defensionis præsidio Lateranensibus contra dictos monachos adesse, inuocato etiam, si opus foret, auxilio brachij secularis. Quod illi videntes, tandem à molestijs desisterunt: & ita canonici monasterio reparando solicitius incumbentes, breui ad optimum statum adduxerunt: nam vbi propter loci paupertatem vix sex canonici degebant, nunc redditus pro decem, & octo, & amplius sufficiunt, exstructo satis amplo monasterio cum Ecclesia decenter ornata, in quo multi viri sanctitate, & omnigena linguarum, & scientiarum eruditione clarissimi floruerunt. Inter quos censendi primus, Dominus Ioannes Chrysostomus de Zanchis, vir singularis integritatis, & eruditionis, linguarum suorum Latinæ, Græcæ, & Hebraicæ notitia nulli suorum temporum secundus, qui Dictionarium trium linguarum Græcæ, & Latinæ, & Hebraicæ duobus ac viginti paruis tomis dispositum compilauit, quod morte præuentus absoluere non potuit. Vidi illud manuscriptum Bergomi in monasterio S. Spiritus tomis decem, & octo comprehensum anno 1619. cum illo anno in maiori Ecclesia Bergomensi S. Mariæ nuncupata Conciones Quadragesimales ad populum habuissem. hic omnibus gradibus honoris in nostra congregatione laudabiliter functus est, nec semel. Secundus, Dominus Basilius Zanchus dicti Ioannis Chrysostomi tum carne, tum religione, & professione germanus, qui politiores literas Græcas, & Latinas plurimum illustrauit. hic multa versibus, & soluta oratione scripta, sui præclarissimi ingenij monimenta posteris reliquit, de quibus suo loco dicendum. Huius opus sunt additiones ad Marium Nizolium Clarueruut circa annum 1560. Tertius Dominus Valerianus Bergomensis senior, & prædictorum Chrysostomi, & Basilij Sinchronos, qui varia opuscula deuotissima edidit, De facilitate benè viuendi, de Septem Beatitudinibus, de Oratione Dominica, de Amore Dei, Valerianus alter Bergomens. qui multos Sermones scripsit ad varias materias accommodatos. Libet verò pro coronide historiæ dicti monasterij subnectere, quæ autor Historiæ Bergomensis Ecclesiæ, sub titulo Vineæ Bergomensis parte secunda, c. 85. de illo scribit: *Multi*, inquit, *dignissimi laboratores venerunt in vineam nostram anno Domini 1476. quando Canonici Regulares autoritate, & auxilio Illustrissimi Dominij Venetorum, & Reuerendissimi Domini Ludouici Donati Episcopi huius nostræ vineæ, nec non ope magnifica Reipublica nostra ingressi sunt in monasterium sancti Spiritus, eiectis Fratribus Cælestinis, in quo monasterio postmodum multi dignissimi floruerunt viri scientia, & sanctitate, tam ex Bergomensibus, quam ex alienis, & florent vsque in hodiernum diem, viuunt et secundum Regulam Sanctissimi Patris Augustini, & constitutionibus Patrum eorum. Hæc ex veteribus scripturis ipsius monasterij, in quo monasterio fuit primus Prior R. D. Baptista Venetus.*

Anno 1476. Capitulum Generale Rauennę Rector Generalis R. P. D. Celsus Veronensis. Visitatores Dominus Florentius Placentinus, Dominus Raphaël Placentinus, Dominus Eusebius Mediolanensis, & D. Matthæus Veronensis. VII.
Anno 1477. Capitulum Generale Regij Lepidi. Rector Generalis R. P. D. Hieronymus Taruisinus. Visitatores D. Archangelus Vicentinus, D. Ioannes Placentinus, D. Ambrosius Mediolanensis, & D. Archangelus Papiensis. Anno 1478. Generale Capitulum Rauennę. Rector Generalis D. Archangelus Placentinus. Visitatores D. Seuerinus Mediolanensis, D. Franciscus Taruisinus, D. Desiderius Vicentinus ex familia de Luscis, qui fuit Poëta celebris, & D. Bartholomæus Placentinos, qui obijt intra annum, & eius loco electus fuit D. Syluanus Venetus.

Anno 1479. Capitulum Generale Ferrariæ. Rector Generalis R. P. D. Raphael Placentinus. Visitatores D. Philippus à Camerino, D. Michael Papiensis, D. Franciscus de Applanis Mediolanensis, & D. Gregorius Placentinus. Hoc autem anno Venerab. Pater D. Gotardus de

Gobellis Prior monasterij sancti Antonij Castri Conegliani Ordinis canonicorum regularium S. Marci, suum perspiciens Ordinem fere ad nihilum redactum, & omnia illius collegia vel seculari bus commendata, vel ad alios Ordines translata, cogitauit suum monasterium alicui congregationi viuens vnire, ne post illius obitum, sicut cætera, commendaretur, & ad omnimodam desolationem redigeretur. consilioque cum aliquot Ciuibus communicato, suasum est, vt illud nostræ congregationi vniret: quorum suasionibus ad Taruisinam Sanctorum Quadraginta Martyrum canonicam profectus, R. P. D. Hieronymum de Taruisio conueniens, qui paulo antea fuerat Rector Generalis, cum illo de monasterio ad fauorem congregationis in manibus Pontificis resignando, reseruata sibi pensione super illius fructibus, tractatum habuit, & ambo pariter procuratorem cum sufficientibus mandatis ad Romanam Curiam pro beneplacito Pontificis obtinendo legauerunt. Quorum votis Pontifex annuit, datis pro vnione literis Apostolicis decimo Calend. Aprilis anno 1479. Hoc monasterium, quantum ex antiquis illius monimentis aucupari licet, duplex erat, alterum videlicet canonicorum, & canonissarum alterum: sed deficientibus primo canonissis, ipsi tandem canonici omnes præter vnum Priorem defecerunt. Post vnionem verò ita per nostros fuit restitutum, vt semper in eo duodecim canonici ad minus sub regulari disciplina laudabiliter vixerint, quemadmodum nunc etiam per Dei gratiam viuunt. Ecclesia pulcherrima ab ipsis fundamentis renouata, cui reficiendæ piæ aliquot personæ manus adiutrices largissimas porrexerunt. Sustinuit autem dictus Vener. Prior propter huiusmodi resignationem à canonicis sui Ordinis molestias non leues, propter quas illum Sixtus Quartus ab eorumdem omnimoda sub ectione liberauit, & sub immediata protectione Sedis Apostolicæ recepit, per Breue speciale datum 10. Calend. Aprilis anni 1480. Ex hoc monasterio duos viros probatos, & inculpatissimæ vitæ profectos agnoui, D. Antonium, & D. Vitalem, quorum posterior erat Magister Nouitiorum, sub cuius disciplina meum ipse tyrocinium quinque annorum absolui. obijt Taruisij in monasterio sanctorum Quadraginta Martyrum, vbi etiam fuerat Prior anno 1609.

VIII ANno 1480. Capitulum Generale Rauennæ. Rector Generalis R. P. D. Celsus Veronensis. Visitatores D. Florentius Placentinus, D. Sabinus Mortariensis, D. Cornelius Mediolanensis, & D. Matthæus Veronensis. Anno vero 1481 Generale Capitulum Ferrariæ. Rector Generalis Reuer. P. D. Hieronymus Taruisinus. Visitatores D. Ioannes Placentinus, D. Ambrosius Mediolanensis, D. Columbinus Cremonensis, & D. Simon Mediolanensis.

Hoc autē anno Sixtus IV. ad preces Illustriss. D. Ioannis Galeatij Mediolani Ducis monasterium S. Bartholomæi prope ciuitatem Laudam ordinis Cruciferorum, illius Priore Ardicino de Zurlis spontè cedente, nostræ congregationi vniuit, reseruatis tamen eidem Priori omnibus fructibus dicti monasterij, eius vita durante, præter domos, & viridarium contiguum. Emanauerunt literæ vnionis apud S. Petrum Idib. Februarij 1481. quare nostri canonici ad illud accedentes per aliquot annos ibidem in magna paupertate, vitæque probitate vixerunt: vbi quemadmodum in multis alijs locis illud impletum, quod primi nostræ reformationis autores à Deo precabantur, ne vnquam permitteret illos diuitijs abundare. Anno tamen sequenti ad preces eiusdem Ducis Mediolani Sixtus eidem monasterio adiunxit aliud cœnobium Sanctimonialium S. Mariæ de Riolo nuncupatum, Ordinis Cisterciensis, prope Ciuitatem. in quo tantum quatuor moniales cum Abbatissa degebant, eadem Abbatissa nōmine Aloysina spontè cedente, & cum dictis monialibus aliò translata, extinctoq; in dicto monasterio eō Abbatiali dignitate Ordine Cisterciensi, & instituto in illo ordine canonicorum regularium congregationis Lateranensis, prout constat ex literis vnionis datis apud S. Petrum 8. Calend. Martij anno 1482. Primam S. Bartholomæi vnionem firmauit Alexāder VI. 13. Calend. Iulij Pontificatus sui anno 5.

Permanserunt autem in dicto S Bartholomæi cœnobio Lateranenses vsque ad annum 1540. quo prætextu muniendæ Ciuitatis, quòd mœnibus nimis foret propinquum, illud cum Ecclesia totum à fundamentis est dirutum: vnde canonici sese intra Ciuitatem recipientes, in priuatis domibus vsque ad annum 1545. cum non modicis incommodis manserunt, quo anno Venerabilis sacerdos Petrus de Maliochis Ecclesiā parochialem S. Romani, quam in titulum tenebat, in manibus Pauli III. Pontificis, ad effectum transferēdi in illam prædictum conuentum canonicorum S. Bartholomæi resignauit, cessionem, & translationem admittente, ac firmante dicto Pontifice 4. Idus Augusti, eiusdem anni 1545.

Hoc monasterium aliquot viros insignes protulit, ex quorum numero cēsendus R P D. Paulus Laudensis, qui fuit insignis Theologus, & cultioris linguæ Latinę peritissimus, quique omnibus gradibus honoris vsque ad Præfecturam Generalem in nostra congregatione laudabiliter functus est. Item D. Constantius Laudensis vtriusque Iuris Doctor, & Theologus, qui fuit Procurator Generalis totius congregationis in Romana Curia, nunc verò Præfecturā Generalē tenet Reuer. P. D. Cōstantius Laudēsis, de cuius multifariis eruditione, vitæ integritate, prudentia, & benignitate omnibus cognita plura dicenda, quæ modò reticemus ne videamur assentari.

Hoc

Hoc eodem anno 1481. Sixtus Abbatiam S. Mariæ de Præuallo Ianuensis diœcesis,& Ordinis Cisterciensis cõmendatam,in qua per annos centum supra quinquaginta monachorum conuentus omnino defeeerat,extinctis in illa titulo Abbatiæ,necnon etiam ordine monastico, nostræ congregationi contulit ad effectum ,& cum potestate erigendi ex illius bonis in oppido Nouo diœcesis Dertonensis cœnobium sub titulo Abbatiæ,quod tamen non est erectum, & monasterij bona Abbatiæ S. Theodori Ianuensis vnita,emanauerunt autem literæ prædictæ vnionis 6.Calendis Nouembris.

CAPVT TRIGESIMVM TERTIVM.

De reformatione antiquæ Canonicæ S. Mariæ montis Cretæ & fundatione monasterij S. Mariæ Pacis de Vrbe.

I. ANno 1482.quo Generale Capitulum congregatũ fuit Rauennæ,ac in eo electi Rector Generalis R. P. D. Seuerinus Mediolanensis, Visitatores D. Archangelus Vicentinus, D. Franciscus Taruisinus, D. Syluanus Venetus, & D. Lucas Mediolanensis, reformatum est antiquum canonici Ordinis cœnobium S. Mariæ montis Cretæ,in diœcesi Casalensi Montisferrati, olim Vercellensi. est autem locus,vbi monasterium,mons inter Padum, Tanarum cæterorum dictæ prouinciæ altissimus. ad quem B. Eusebium Episcopũ Vercellensem & martyrem causa declinandæ persecutionis Arianorum se recepisse, Beatæque Virginis Dei genitricis imaginem à Luca Euangelista depictam,ex Oriente allatã,eò transtulisse,ac in paruo sacello extructo,quod S. Eusebij Oratorium nunc dicitur,locauisse, Vercellensis Ecclesiæ tabularia testantur.vbi postea Marchiones Montisferrati peramplam Ecclesiã ante annos quingentos exstruxerũt,& multis prædijs, villis,& castris cũ illorum temporali iurisdictione donatã ac dotatã canonicis regularibus Ord. S. Augustini sub regimine Prioris degentibus,antiquæ cuiusdam congregationis, cuius nomen obliteratum legere non potui,perpetuo regendum tradiderunt. Qui locum per aliquot secula tenuerũt,donec bellorum procellis ingruentibus, quibus illæ regiones non semel attritæ fuerant & crudeliter vastatæ,monasterium canonicis fugatis,bonis occupatis, iuribus, & iurisdictionibus ab illicitis detentoribus vsurpatis, ad tantam calamitatem est deductum,vt tempore Sixti IV. vnus in eo canonicus nomine Tobias, ex Ordine Seruitarũ ad canonicos translatus, solus resideret.quo tempore Gulielmus Marchio Montisferrati,qui loci patronus, vtpote ab illius parentibus fundati,putabatur, ordinẽ canonicum in illo extingui,& Seruorũ instituti à Sede Apostolica impetrauit:quæ reformatio cum ad votũ minimè successisset,neque fructus ex eadem intentus colligeretur, canonicum ordinem denuo restitui, & canonicis Lateranensibus tradi supplex à Pontifice impetrauit,acceptis literis Apostolicis , apud S. Petrum hoc anno Calendis Februarij datis, quarum vigore collegium ex canonicis nostræ congregationis ibidem fuit institutum,quod sub regulari obseruantia nunc etiam viget,ac floret.

48 Monast. Post huiusmodi reformationem tum propter diuinum cultum restitutum,tum ob frequentia miracula,& beneficia, quæ Omnipotens ad suæ Genitricis intercessionem patrare, tribuereque posentibus dignatur, ingenti multitudina populorum vtriusque sexus ex finitimis ciuitatibus,prouincijs illuc causa deuotionis confluente,circa maiorem Ecclesiam, & monasterium quadraginta circiter sacella per montis ambitum & cliuum vsque ad summitatem sunt ædificata,quæ nonnulli Principes, inter quos Serenissimi Sabaudiæ, Mantuæq; Duces,finitimæque Ciuitates & Oppida singula singuli certatim extruenda sibi delegerunt. vt non iam vnum monasterium, sed amplum oppidũ videri videatur. Conspiciuntur in illis imagines Beatissimæ Virginis Dei Genitricis ortum, & totum huius vitæ procursum ad viuum repræsentantes, opere statuario politissimè formatæ adeo, vt in illis præter spiritum nihil desiderari videatur. de quibus sacellis,necnon etiam de monasterij, & Ecclesiæ prima fundatione librũ edidit R. P. D. Michaël Angelus à Liburno,loci Vicarius, sublimis vir ingenij supra conditionem ætatis, in quo spes magna concidit, dum morte præuentus illud Quintilianum verificauit: Ingenia præcocia rarò ad maturitatem perueniunt. Hoc monasterium propter loci reuerentiam, & populi concursum dignitate Abbatis li ante paucos annos fuit decoratum.

ANno 1483. Generale Capitulum Placentiæ. II.
Rector Generalis R. P. D. Archangelus Vicentinus. Visitatores D. Gregorius Placentinus, D. Donatus Mediolanensis, D. Philippus à Camerino,& D. Philippus Vercellensis. Hoc anno Sixtus IV. Ecclesiam S. Mariæ Pacis de vrbe proprijs sumptibus fundatam canonicis regularibus Laterano pulsis donauit. Cuius erigendæ occasio hæc fuit;nam vbi templum S. Mariæ Pacis nunc visitur,erat antea Ecclesia parochialis S. Andreæ de Aquarenarijs nuncupata,& in illius porticu effigies beatissimæ Virginis Deiparæ, 49 Monast. puerulum

puerulum Iesum inter brachia tenentis, in pariete depicta foris Ecclesiam, ante quam dum die quadam nequissimi aleatores ludũt, vnus illorum cæteris nequior, ob pecunias amissas, in horrendas blasphemias contra Deum, & sacram Virginem prorumpit, moxque diabolo instigante, ad tantam impietatem deuenit, vt primo taxillos in imaginem proijciat, mox pugione arrepto dictã imaginem semel, iterum, ter quaterque, scilicet, in pectore, in collo, in gena dextra, & in mento vulneret: vnde statim diuino miraculo sanguis recens, & viuus exiuit. Cuius rei & miraculi fama per Vrbem diuulgata, magnus ad dictam Ecclesiam vtriusque sexus fidelium concursus, & exinde preces ante imaginem fundi, beneficia deprecari luminaria accendi, vota suspendi, & multæ ante dictam imaginem oblationes fieri cœperunt. & quæ antea Ecclesia S. Andreæ dicebatur ob virtutes, quas Deus ad intercessionem beatæ Virginis frequenter operabatur, postmodum beatæ Mariæ de Virtutibus, siue de miraculis cœpit vocari. Et quoniam multæ in dicta Ecclesia fiebant oblationes, Rector ipsius Ecclesiæ nonnullos de suis parochianis viros pios, deuotos, & Deum timentes ipsius imaginis, & dictarum oblationum custodes designauit, quorum erat munus diligenter curare, vt Imago veneranda quam decentissimè teneretur, & oblationes non in alios vsus, quam in Dei cultum, & beatæ Virginis honorem conuerterentur, & missæ frequentes iuxta piam offerentium deuotionem celebrarentur. Ab istis mos laudabilis introductus, qui nunc etiam viget, vt diebus singulis sero ante venerandam imaginem adstantibus Clericis, & Laicis, accensis luminaribus Antiphona in laudem Virginis pro tempore post absolutum diuinum officium recitari solita, quam deuotissimè cantaretur.

Porro cum tempore Sixti Quarti tota pene Italia bellorum tumultibus quateretur, & Dux Calabriæ ob negatum à Pontifice transitum ad ferendas suppetias Ferrariensium Duci contra Venetos Vrbem obsedisset, Sixtus ad dictam Ecclesiam beatæ Virginis de Virtutibus, alias sancti Andreæ de Aquarenarijs accedens, & preces pro pace totius Italiæ supplices ante Virginis imaginem fundens, votum vouit, si Deus per illius intercessionem Italiæ pacem largiretur, templum in honorem Dei sub titulo beatæ Mariæ Pacis erigere. Quapropter soluta Vrbis obsidione, paceque Italiæ reddita, in dicto loco, & in solo veteris Ecclesiæ sancti Andreæ templũ magnificum non modicis sumptibus excitauit: cui dictam parochialem sancti Andreæ ab omni subiectione Cardinalis titularis sancti Laurentij in Damaso, & eiusdem Ecclesiæ S. Laurẽtij cui antea subdebatur, absolutã, & exemptã, constitutoque in illa fonte baptismali, quem prius non habuerat, in perpetuum vniuit. Mox dictam miraculosam beatissimæ Virginis imaginem ex pariete præcisam in nouam Ecclesiam transtulit, & in loco decentissimo super aram maximam locauit. reliquum autem prioris Ecclesiæ funditus est euersum, & solo æquatum, quam ibi fuisse crediderim, vbi naui posteriori Ecclesiæ foris calcidicã, est fabricata. non tamen idem Pontifex, morte præuentus, Ecclesiam omnibus numeris absolutam reliquit: sed Innocentius Octauus Sixti successor multis illam impensis perfecit, & ornauit, cuius opus inter alia fuit vetus aræ maioris ornamentum marmoreum elegantissimè insculptum, & deauratum, quod ipsam Virginis imaginem continebat, quod in maioris sacelli renouatione ad altare sanctissimi Crucifixi translatum est, & ibidem locatum.

III. CÆterum quia canonici regulares Laterano violenter pulsi, sæpius Pontificem interpellauerant, vt Lateranensem Basilicam eis restitueret, ipsam Ecclesiam sanctæ Mariæ Pacis illis tradidit, confirmatis titulo, ac priuilegijs canonicorum Lateranensium, addito insuper alio priuilegio amplissimo Præpositis, & canonicis in dicta Ecclesia mansuris, quod huiusmodi est:

Sixtus Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Redemptoris nostri, cuius in pace locus factus est, & cuius Angeli in eius ortu bonæ voluntatis hominibus in terra pacem nuntiarũt, quique à suis discipulis discessurus, & ad Patris dextram in cœlis ascensurus, pacem eis dedit, & reliquit, vices gerentes in terris, illa toto corde, & omni denique studio, ac pijs operibus, & assiduis orationibus apud gloriosissimam virginẽ eiusdem Redemptoris genitricem, cuius precibus populus Christianus adiuuatur, libenter prosequimur, per quæ pax, & concordia nutritur inter fideles, & tulitudinem augetur. Cum itaque nuper suffragante diuina gratia maiorem, & saniorem partem Principum, & Dominorum Italiæ, inter quos magnum dissidium, cruentaq; bella vigebant, ad mutuam concordiam, & pacis desiderium per intercessionem eiusdem Excellentissimæ Virginis, & opẽ Altissimi ad nostras preces assiduè propitiantis, cum magna ferè totius Italiæ lætitia, & consolatione perduxissemus, & reliquos adducere cogitaremus, ante quandam imaginem Beatæ Virginis, quæ nonnullis miraculis de nouo coruscare cœperat, & à fidelibus frequentabatur, essemus adorantes, & genibus flexis consistentes, inspirante, vt piè credimus, diuina gratia, nobis visum incongruum, quod imago ipsa in quodam paruo tabernaculo consisteret, prout tunc ad parietem eiusdem Ecclesiæ consistebat. Itaque in eodem loco templum ad honorem Altissimi, & Beatæ Virginis ædificandum vouimus, illudque ad perpetuam tam grandis muneris nobis, non humano consilio, sed diuina prouidentia magna in parte concessi, sub celebri forma, miroque ædificio fabricari fecimus, ac ipsum in honorem Virginis prælibatæ nostris sumptibus à fundamentis erectum Deo dicauimus, & in memoriam huiusmodi pacis, & concordiæ, Templũ Pacis nuncupari voluimus, sperantes, quod per

hæc, & alia quamplura præclara templa, & pia loca, quæ in alma Vrbe, & extra à fundamentis proprijs expensis nostris, & quidem magnis fundari, & instaurari fecimus, & vita nobis comite, cum alijs bonis operibus omnino perseuerare intendimus, Italia ipsa dulcedine pacis fruetur, & in ea lætabitur. Sed quia nihil actum esse videretur, nisi in eo diuinus cultus induceretur, & sub aliqua institutione regeretur, & gubernaretur: considerantesque inter alios religiosos institutionem canonicorum regularium Ordinis B. Augustini forè primariam, & ab ipso sanctissimo Ecclesiæ Doctore Augustino fundatam, & per longa sæcula viris probis, & literarum scientia omni virtute pollentibus stabilitam, ad eos potissimum dreximus intuitum, sperantes quod per canonicos congregationis Lateranensis dicti Ordinis sub regulari obseruantia degentes templum Pacis memoratum in spiritualibus, & temporalibus Deo propitio fœlicia continuò suscipiet incrementa. Igitur ad Omnipotentis Dei laudem, & honorem, vt populo Christiano pacem elargiri, & in perpetuum stabilire dignetur, ipsiusque Genitricis Virginis gloriosæ Mariæ, & totius cœlestis exercitus, Motu proprio, non ad aliquorum instantiam, aut petitionem, sed de nostra mera voluntate Parochialem Ecclesiam sancti Andreæ de Vrbe, in cuius pariete, seu porticu dicta imago antea fuit, & cuius parietem, & fabricam dicti templi coaptari fecimus, si quid adhuc integrum in ea superest, pro maiori perfectione operis demoliri, illiusque materiam, & lapides altarium in nouum templum transferri volentes, & illam in eodem templo ab omni superioritate, & visitatione, ac dominio presbyteri Cardinalis tituli sancti Laurentij in Damaso pro tempore existentis autoritate Apostolica, & ex certa nostra sientia, deque plenitudine potestatis eximentes, & totaliter liberantes, eiusque fructus, redditus, & prouentus cum omnibus oblationibus, quæ dietim pro dicto templo monasterio Ecclesiæ huiusmodi à Fidelibus fiunt, seu erogantur præfato templo, nostro Pacis per nos erecto, dilecto filio magistro Ludouico de Aguellis ipsius Ecclesiæ Rectore, notario nostro consentiente, ac omni iuri sibi in Ecclesia, & templo huiusmodi, seu ad eum quomodolibet spectanti, in manibus nostris hodie spontè, & liberè cedente, cessionemque huiusmodi admittentes, & applicantes, & approbantes, templum ipsum cum ipsius ambitu præsente, & futuro in monasterium congregationis, & ordinis prædictorum, cum vna Præpositura, quæ inibi dignitas conuentualis sit, erigimus, creamus, & instituimus. Quoque Præpositus, & canonici pro tempore in monasterio, & congregatione huiusmodi existentes se commodius sustentare, & onera eidem monasterio pro tempore incumbentia facilius perferre valeant, Templum, & monasterium prædicta ab eius primæua erectione vacans, cum olim Ecclesia S. Andreæ præfata cum omnibus iuribus, & pertinentijs suis, nec non paramentis, iocalibus, & alijs rebus ad vsum diuinum deputatis, præsentibus, & futuris congregationi Lateranensi canonicorum prædictorum, per eos iuxta eorum priuilegia, ritus, consuetudines, & regularia instituta regendum, & gubernandum scientia, autoritate, & potesta-

te similibus in perpetuum concedimus, damus, vnimus quoque, & annectimus, & incorporamus, atque appropriamus. Ita quod liceat dilecto filio Constantio de Mediolano eiusdem congregationis canonico, & pro ea in Romana Curia Procuratori generali, & quem ex nunc motu, sientia, & potestate prædictis in Præpositum Templi, ac monasterij vsque ad futurum Capitulum Generale per prædictam congregationem celebrandum deputamus ad hoc, ne interim Templum, & monasterium in temporalibus, & spiritualibus aliquod patiatur detrimentum, firma spe, fiduciaque concepta, quod per ipsius Constantij laudabilia merita, & studium fructuosum Templum, & monasterium in eiusdem spiritualibus, & temporalibus plurima suscipiet incrementa per se, vel alium, seu alios templi, & monasterij, Ecclesiæq; olim S. Andreæ, iuriumq; & pertinentiarum prædictorum corporalem possessionem propria autoritate apprehendere, & perpetuò retinere, & inibi habitare, & residere, dicti Cardinalis, seu cuiuslibet alterius licentia super hoc minimè requisita. Et insuper motu, sientia, & autoritate, ac potestate prædictis moderno Præposito, & canonicis, qui in dicto monasterio pro tempore habitauerint, quòd omnibus, & singulis priuilegijs, immunitatibus, exemptionibus, gratijs, libertatibus, & indultis tam à Sede apostolica, quam à Legatis eiusdem, seu Romanis Pontificibus, seu pro talibus se gerentibus, aut Imperatoribus, Regibus, Principibus, Dominijs, & Potentatibus eis in genere, vel in specie concessis, & concedendis in dicto monasterio, & extra illud vti, & gaudere: ipseque Præpositus dictæ Præpositura, qui pro tempore fuerit, mitra, annulo, baculo, & alijs Pontificalibus insignijs etiam vti, nec non in dicto Pacis Templo, ac intra septa dicti monasterij benedictionem solemnem post Missarum, Vesperarum, & Matutinarum solemnia, etiamsi in benedictione huiusmodi aliquis Antistes, Cardinalis, vel Sedis Apostolicæ Legatus præsens fuerit, elargiri liberè, ac licitè possit, & valeat. fœlicis recordationis Alexandri Papæ Quarti prædecessoris nostri, quæ incipit, Abbates, & alijs Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, nec non Ordinis, & congregationis prædictorum iuramento, confirmatione Apostolica, vel quacunque firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, cæterisque contrarijs nequaquam obstantibus, motu, scientia, & autoritate prædictis concedimus pariter, & indulgemus. Prouiso quod cura animarum olim dicta Ecclesia sancti Andreæ propter erectionem huiusmodi nullatenus negligatur, sed eius congruè supportentur onera ante dicta. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ exemptionis, liberationis, erectionis, creationis, institutionis, concessionis, vnionis, annexionis, incorporationis, appropriationis, deputationis, indulti, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire: si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ 1483. 17. calend. Octobr. Pontificatus nostri anno decimotertio. Signata L. Crissus.

Sciendum tamen, licèt in hoc priuilegio Pōtifex monasterij canonicorum Lateranensium per illum erecti meminerit, nullum tamen monasterium, si de fabricis loquimur, Sixtum IV. iuxta templum Pacis prædictum erexisse: nam quod nunc cernitur, Oliuerius Carafa Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, & congregationis canonicorum Lateranensium Protector optimè meritus à fundamentis erexit, vt ex inscriptione, quæ legitur in fascia peristiliorum apertè liquet. Quod monasterium anno MDIV. fuit absolutū cui prædictus Cardinalis suam Bibliothecam, & vineam extra portam Flaminiam, quam nunc etiam possidet, ex testamento legauit. sed nec vllos alios eidem monasterio redditus prçter antiquos Ecclesiæ Parochialis sancti Andreæ prædictus Pontifex concessit, vt propter illorum tenuitatē necesse fuerit ab initio canonicos ibi degentes ex communibus contributionibus totius congregationis manutenceri, prout etiam in præsentiarum ex parte fieri solet. licèt redditibus ex piorum quorundam legatis, & oblationibus nonnihil auctis.

IV. NOuissimè verò Perillustris Dominus Gaspar Rinaldus nobilis Romanus propter singularem affectum deuotionis, quem ad gloriosam Virginem Deiparam habebat, cernens Ecclesiam excipiendæ multitudini, ad ipsam cōfluenti, minus idoneam, nam maius altare, supra quod imago miraculosa Beatæ Virginis erat posita, mediam ferè calcidicam, quam Tribunam dicimus, occupabat, de sacello, in quo præfata Virginis imago decentius seruaretur, & consequenter Ecclesia liberanda, sine amplianda cogitauit: nec mora, consilio cum loci Abbate, Capituloque canonicorum communicato, & ab eisdem facultate habita, nouum sacellum maius à fundamentis excitauit, quod anno Domini 1611. inchoatum intra quadriennium fuit absolutum, in quo extruendo, nec non pretiosissimis lapidibus, elegantissimisque picturis tum ditando, tum exornando, plus quindecim millia nummorum aureorum fertur impendisse: nam anno 1614. die secunda Iulij in festo Visitationis eiusdem Beatissimæ Virginis duodecim Illustrissimi Cardinales post dictum sacellum absolutum, & imaginem Beatæ Virginis in eo locatam, capellam solemnem in templo Pacis habuerunt, in qua Reuerendissimus Pater Dominus Ioannes Chrysostomus Neapolitanus loci Abbas Missam cū insignijs Pontificalibus solenniter cātauit, & iuxta formam priuilegij proximè recitati populo solēniter benedixit, coram eisdem Cardinalibus, & indulgentias concessit. Anno verò proximè præterito, qui fuit millesimus sex centesimus vigesimus secundus præfatus Dominus Gaspar Riualdus nouum altare maius in codē sacello pretiosis lapidibus insectum, magni valoris, & miræ pulchritudinis fieri fecit, quod Reuerendissimus D. Antonius Diaz Episcopus Casertanus hoc anno 1623. die decima nona Martij in festo sancti Iosephi ad honorem Dei, & Beatæ Virginis, & sancti Iosephi illius Sponsi solemniter consecrauit.

CAPVT TRIGESIMVMQVARTVM.

De fundatione Monasteriorum S. Crucis Cesennæ, S. Mariæ Passionis Mediolani, & S. Mariæ Lacrymarum Castri Triuij Diœcesis Spoletanæ.

I. ANno 1484. quo Generale Capitulum coactum fuit Placentiæ, ac in illo renunciati Rector Generalis R. P. D. Raphaël de Placētia, Visitatores D. Florentius Placentinus, D. Celsus Veronensis, D. Eusebius Mediolanensis, & D. Isaias Estensis, Sixtus IV. Onuphrio referente die duodecima mensis Augusti ex hac vita migrauit. Cui Pontifici cum renunciatum esset, Ianuæ sanctimoniales à vitæ regularis obseruantia non parum deuiasse, ad illas reformandas Venerabilem Patrem Dominū Matthæum Bossum nostræ congregationis canonicum destinauit, qui multis laboribus etiam cum vitæ periculo dictæ reformationi incumbens, illam fœliciter ad Dei gloriam absoluit. Extant illius duæ epistolæ ad Sixtum Quartum, quæ totam rei seriem continent, suntque in ordine 42. & 43. Sub eodem Pontifice inter Venerādos Eremitas Augustinenses, & canonicos regulares Lateranenses lis oritur circa verum sanctissimi Patris Augustini habitum, & institutum, parte qualibet in suo sensu abundante, & decertāte. Scripsit Ambrosius Coriolanus librum ad Sixtum IV. quem Defensorium nuncupauit, cōtra quem Eusebius Corradus Mediolanensis autoritatem Pontificis interpellauit, asserens librū multa falsa, & contumeliosa contra veritatem, & canonicum ordinem continere, petens illius lectionem interdici, donec per aliquos à Pontifice delegatos purgaretur, quod tum ipse Sixtus IV. tum Innocētius VIII. Sixti successor præstiterūt, extantq; de hac ipsa re in nostro Archiuo Romano rescripta Pontificum illorū manibus signata, quæ monstrabimus, cum eiusdem Eusebij libello ad Sixtum IV. & omnes Cardinales sui temporis, in quo breuiter multa errata in eodem libro Coriolani fuerunt adnotata. Libellus incipit; *In pauca conferam Pater Beatissime, ac Reuerendissimi*

Principes Cardinales Christiani Orbis Domini,qua aubus in libris,&c. quod forsan in causa extitit, vt Ioannes Trithemius in Catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum inter censendum libros Coriolani, dictum Defensorium omiserit, quod tamen ab illius autore in fronte aliorum suorum operum Romæ fuerat impressum, nec Trithemius ignorare potuit, qui Romanam impressionem viderat,& istius Controuersiæ in Iacobo Wimphelingio conceptis verbis meminit. Ipse autem Pontifex ad lites sedandas, & scandala tollenda promulgauit decretum, quod libro primo in præfatione Generali commemoraui.

Sixto verò naturæ debitum soluente, Cardinales communibus suffragijs Ioannem Baptistam Cibo Ianuensem ex presbytero Cardinali sancti Laurentij in Lucina Pontificē elegerunt, die 29. Augusti, qui dictus est Innocentius Octauus, vir summæ virtutis,& prudentissimus, cun-
10 Monast. ctis Principibus etiam Infidelibus charus. Hic Pontifex nostram congregationem amauit, & Templum Pacis à Sixto Quarto extructum absoluit, fenestris vitreis, iconibus, & picturis exquisitissimis ornauit. Hoc autem anno in Generalibus Comitijs nostri decreuerunt, si monasterium sanctæ Crucis Cesennæ, quod Sixtus IV. commendauerat, ad congregationem rediret, in illo Priorem,& Conuentum canonicorum, sicut in cæteris monasterijs instituere: nam erat antea Prioratus manualis à Portuensi cœnobio pendens, quem cum dicto cœnobio Sixtus cuidam Patriarchæ Antiocheno suo familiari, ac etiā nepoti (quantum ex Onuphrio conijcio) commendauerat, quod, existente Rauenna sub Dominio Venetorum canonici Portuenses, vt cæteri dictæ ciuitatis vi acti Pontificium interdictum minimè seruassent, qui Patriarcha illud per biennium tenuit,& illius, ac dicti Prioratus omnes redditus percepit,& vtrunque monasterium suppellectilibus priuauit. Verum elapso biennio, paceque inter Principes composita, & dicto Patriarcha repentino interitu sublato vtrunque monasterium nobis fuit restitutum:& ideo sequenti anno 1485. in Capitulo Generali electus fuit, & constitutus in dicto monasterio sanctæ Crucis Prior Conuentualis, sicut in cæteris collegijs, qui à Priore Portuēsi nullatenus pēderet. Postea cœptū est aliud monasteriū extra Ciuitatem iuxta portam, quæ ab illo nunc dicitur sanctæ Crucis cum Ecclesia satis ampla, cui nonnulla bona monasterij Portuensis pro victu canonicorum in eo manentium fuerunt attributa, quod Pius Quintus in Abbatiam erexit anno 1566. monasterium vetus intra Ciuitatem adhuc manet.

II. ANno 1485. Generale Capitulum Rauennæ. Rector Generalis R.P.D. Celsus Veronensis. Visitatores D. Hieronymus Taruisinus, D.
51. Monast. Antonius de Monteferrato (hic fuit vir magnæ sanctitatis, & disciplinæ regularis zelantissimus instaurator, quem Ioannes Philippus noster in Chronica lib.6. cap.41 inter Beatos recenset. ex relatione multorum, qui illum viderant) D. Ioannes Placentinus,& D. Simon Mediolanensis. Hoc anno Reuerendissimus Dominus Daniel ex inclicata prosapia de Biraghis, Apostolicus Protonotarius, in suo Viridario, & fundo existente in Parochia sancti Stephani in Brollio intra Ciuitatem Mediolani, iuxta portam Orientalē, vbi erat Oratorium paruum sub inuocatione sanctæ Mariæ de Passione, collegium canonicorum regularium nostræ congregationis sub titulo eiusdem Beatæ Mariæ de Passione, ac etiam sancti Augustini proprijs sumptibus fundauit,& dotauit, sicut testatur carta dictæ fundationis,& dotationis sub forma instrumenti publici, per notarium publicum nomine Donatum de la Turre, quondam Antonij, hoc ipso anno, die 22. Aprilis Mediolani rogata,& stipulata. Et licèt redditus dicti monasterij à principio pauci essent, tamen ob peculiarem ciuium Mediolanensium erga nostrum ordinem affectum, canonicæ disciplinæ vigorem,& rigorem iugiter in eodem monasterio seruatum,& laudabilis vitæ canonicorum in eo degentium famam, adeo in fabricis,& redditibus excreuit, vt modo cum primis collegijs,& cœnobijs dictæ ciuitatis, sine alicuius iniuria sit meritò comparandū: extructis nouo templo magnificentissimo cum calcidica, sine tribuna maiori cæterarum omnium dictæ ciuitatis pulcherrima, cum duplici claustro, cœnaculo, dormitorijs, hospitijs, deambulatorijs, triclinijs, cæterisque officinis elegantissimè dispositis, & absolutis, præsertim nouo claustro, quod totum ante paucos annos à fundamentis excitatum,& absolutum ipse vidi, labore potissimum,& solertia RR. Patrum DD. Celsi Dugnani,& Gabrielis Citadini dicti monasterij Abbatum. Cui monasterio Iulius II. anno 1506. addidit Abbatiam sancti Pauli de Mozano Placentinæ diœcesis, testantibus literis Apostolicis Bononiæ 10. calend. Martij datis. Itē Leo Decimus anno 1519. vniuit Prioratum sancti Michaelis de Vulturio Mediolanensis diœcesis, cuius vnionis extant literæ Apostolicæ datæ apud sanctum Petrum 8. idus Septembris. quod tandem erectum est in Abbatiam per Pium Quintum anno 1566.

Et quoniam, vt præfati sumus, canonicæ disciplinæ vigor semper in illo fuit seruatus, inde factum, vt à primis temporibus suæ fundationis vsque in hunc diem viros præclari nominis multos semper habuerit, qui tum verbo, tum exemplo congregationem nostram, & sua tempora clariola reddiderunt: florentque nunc etiam Prędicatores celebres,& illustres, quos nō nomino, quoniam in viuis agunt,& alieno laudatore opus non habent.

III. ANno 1486 Capitulum Generale Rauennæ. Rector Generalis R P.D.Hieronymus Taruisinus.Visitatores D. Seuerinus Mediolanensis,D.Michaël Papiensis,D.Lucas Mediolanensis,&D Syluanus Venetus.Anno 1487. Generale Capitulum Ferrariæ. Rector Generalis R. P. D. Seuerinus Mediolanensis, Visitatores D.Franciscus Taruisinus, D. Archangelus Vicentinus,D:Donatus Mediolanensis,& D. Philippus Vercellensis. Hoc anno Innocentius VIII. decretum congregationi salutiferum edidit contra canonicos occultato vel dimisso habitu religionis,etiam sub prætextu beneficiorum secularium assequendorum, in habitu clericorum secularium per ciuitates vagantes, quod hic sequitur,videlicet à tergo:*Dilecto filio moderno, & pro tempore existenti Procuratori Generali Congregationis Lateranensis canonicorum regularium sancti Augustini:*intus.

Innocentius Papa VII. dilecte fili salutem, & Apostolicam benedictionē. Nuper nobis exponi fecisti, quod quamplures ex canonicis tuæ congregationis ex ea ad alios Ordines,seu similes,alterius tamē professionis,& dissimilis habitus,non tamen ob frugem melioris vitæ, & arctioris regulæ,seu obseruantiæ: sed pro ipsorū ambitiosa cupiditate, & vt liberius inter seculares degāt, ac beneficia Ecclesiastica consequi valeant, tam temeritate propria,quam ex licentia & dispensatione Apostolica se transtulerunt,& in dies se transferunt: & quod grauius est,nonnulli cœlato prædicti ordinis habitu,& occultato,per vrbes hinc inde,maximè per Romanam Curiam indecenter vagantur,non absque scandalo congregationis etiam in populis, suique honoris, & famæ diminutione. Quare humiliter,& deuotè supplicasti,vt dictæ congregationi, illiusque super hoc statui opportune consulere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos,qui congregationem ipsam propter vberes fructus,quos quotidie in vinea Domini producit,semper dileximus,& attendentes,quod quilibet secundum Apostolum in ea vocatione permanere debet,in qua vocatus est,& propterea conseruationi dictæ congregationis, ac illius augmento,quantum cum Deo possumus, prouidere volentes,huiusmodi iustis supplicationibus inclinati, autoritate Apostolica, tenore præsentium tibi, ac successoribus tuis procuratoribus eiusdem congregationis pro tempore existenti concedimus, committimus, atque mandamus, vt quoslibet ex prædictis canonicis, sine propria autoritate, siue ex dispensatione, aut licentia Apostolica sub quacunque forma, & expressione verborum concessa,& concedenda,etiam ad obtinenda beneficia Ecclesiastica,etiamsi illa assecuti fuerint,liceat ad congregationem reuocare, etiam sub pœnis,& censuris Ecclesiasticis,& cum auxilio brachij secularis,si opus fuerit,& huiusmodi vbilibet carceribus tradere: & quod ad id sub eisdem censuris reuocare possis,& valeas,dummodo ipsi canonici in arcto monasterio etiam sub arctiori, aut saltem æquali religione, & regula Deo famulantes, & orationibus vacantes non degant, quia qui spiritu Dei aguntur,legi minimè subijciuntur. In contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die 11. Maij 1487. Pontificatus nostri anno 3. Istud decretum innouauit Paulus Tertius anno 1539. die 16. Ianuarij. & ideo caueant canonici sine proprio habitu incedentes.

ANno 1488. Generale Capitulum Patauij. Rector Generalis R.P.D.Archangelus Vicentinus. Visitatores D.Eusebius Mediolanensis, D.Matthæus Veronensis, D. Isaias Estensis, & D.Augustin. Ticinensis.Hi omnes viri præclari. IV.

Anno 1489. Generale Capitulum Placentiæ. Rector Generalis R.P.D.Celsus Veronensis.Visitatores D Ioannes Placentinus,D.Simon Mediolanensis,D.Germanus Vercellensis,& D. Eleutherius Vicentinus. Hic fuit Poeta celebris, qui multa opuscula versibus heroicis hexametris exarata in lucem edidit.

Anno 1490. Generale Capitulum Rauēnæ. Rector Generalis R.P.D. Hieronymus Taruisinus. Visitatores D.Lucas Mediolanensis,D.Michaël Papiensis, D. Angelus Placentinus, & D. Syluanus Venetus.Hoc anno Innocentius quasdam licentias tā à se,quam à suis prædecessoribus concessas nonnullis canonicis nostræ congregationis, vt pecunias priuatim habere, illisque priuatim frui possent,quod erat alienum à regularibus institutis,& in malum exemplum, & scandalum,& animarum periculum vergebat, cassauit, & reuocauit, iubens, neminem pecunias sine licentia Capituli Generalis posse recipere, vel tenere sub pœna excommunicationis latæ sententiæ,prout habetur in literis ad Rectorem Generalem tunc,& pro tempore futurum directis, die 12. mensis Maij apud S. Petrum emanatis. Anno 1491. Generale Capitulum Ferrariæ. Rector Generalis R.P.D.Seuerinus Mediolanensis. Visitatores D.Donatus Mediolanensis, D. Philippus Vercellensis,D.Gabriel Vicentinus,&D.Augustinus Vercellensis.

Anno 1492. Generale Capitulum Patauij. Rector Generalis R.P.D. Archangelus Vicentinus. Visitatores D. Matthæus Veronensis, D. Isaias Estensis,D. Iustinianus Vicentinus,& D Augustinus Ticinensis. Hoc anno Innocentius VIII. ex hac vita migrauit die 25. Iulij,& in eius locum electus Ludouicus Borgia Calisti Tertij ex sorore nepos, qui Alexander Sextus fuit appellatus. Anno 1493. Generale Capitulum Placentię. Rector Generalis R.P.D. Celsus Veronensis. Visitatores D. Ioannes Placentinus, D. Simon Mediolanensis. D. Hieronymus Mediolanensis, & D.Germanus Vercellensis.

ANno 1494. Generale Capitulū Rauennæ. V.
Rector Generalis R.P.D. Syluan⁹ Venetus. Visitatores D.Angelus Placētinus, D.Lucas Mediolanēsis,D.Constantius Mediolanensis, & D. Augustinus Taruisinus. Hoc anno in Episcopatu

Spole-

Spoletano propè oppidum Trinij magnum prodigium, & malorum Italiæ imminentiũ prognoſticon apparuit. Erat propè oppidum ſacellum quoddam in Triuio, ſiue in compitis, vt multis in locis fieri conſueuit, vbi Beatiſſimæ Virginis imago in pariete depicta lachrymas fundere viſa eſt, quod miraculum multi conſpexerunt. Spargitur exinde rumor apud Oppidanos, poſtea ad propinquas ciuitates, tandemque Romam vſque attingit: fit propterea populorum magnus concurſus, conferuntur eleemoſynæ, templumq; nobilis magnitudinis, & miræ pulchritudinis ad Dei, & Beatæ Virginis honorem erigitur, ſanctæ Mariæ de lachrymis nunc etiam vocatum. quo abſoluto ciues Treuienſes, comperta bona fama canonicorum noſtræ congregationis, nobis illud monaſterij ædificandi gratia tribuere cupiebant, quam ob cauſam D. Iacobum Cremonenſem Procuratorem Generalẽ per illas partes iter facientem rogauerunt, vt locum ad monaſteriũ conſtruendum acciperet, omnia ad ſtructuram neceſſaria pollicentes: qui proximo ſequenti Capitulo Patribus illum accipere ſuaſit, etſi locus pauperrimus eſſet, nullosq; omnino habens redditus præter piorum eleemoſynas, ſed habituris bona plurima, ſi Deum timuiſſent, & Beatiſſimæ Virgini debitum ſeruitutis obſequium deuotè, & ex animo impendiſſent, prout monaſterio Caſoretano contigerat. loco à noſtris acceptato cũ facultate ab Ordinario, ac etiam à Sede Apoſtolica obtenta, monaſterium ſub titulo Præpoſituræ apud dictam Eccleſiam erigendi, miſſus eſt ad dictum locum Ven. P. D. Syluanus Venetus, qui anno præcedenti fuerat Rector Generalis, cum decem canonicis, quos Treuienſes cum gaudio ſuſceperunt, & vt monaſterium citius perficeretur, omnia illis ad victum, & veſtitum neceſſaria per quinquennium tribuere promiſerunt: & ita breui tempore monaſterium ſatis pulchrum ibidem eſt ædificatum, in quo per multos annos manſit copioſus numerus canonicorum, in magna diſtrictione viuentium, ad Dei laudem, & populorum ædificationem: cui nonnulli pietatis zelo excitati quædam prædia, & redditus donauerunt, præſertim Nobiles de Valentibus, qui apud dictam Eccleſiam ſepulturam elegerunt, in qua nouiſſimè Illuſtriſſimus, & Reuerendiſſimus Dominus Erminius de Valentibus S. R. E. Cardinalis, & Epiſcopus Fauentinus fuit tumulatus. Verum ab aliquot annis numerus canonicorum ob redditus attenuatos fuit diminutus. Alexander Sextus anno 1501. 4. calendas Martij ad preces communitatis prædicto monaſterio addidit Eccleſiam S. Ioannis de Platea, quæ erat in oppido Triuij.

53. Monaſt.

VI. Anno 1495. Generale Capitulum Placentiæ. Rector Generalis R. P. D. Seuerinus Mediolanenſis. Viſitatores D. Nicolaus Papienſis, D. Nicolaus Aſtenſis, D. Philippus Vercellenſis, & D. Gabriel Vicentinus. Anno 1496. Capitulum Generale Ferrariæ. Rector Generalis R. P. D. Philippus Vercellenſis, Viſitatores D. Matthæus Veronenſis, D. Donatus Mediolanenſis, D. Auguſtinus Papienſis, & D. Auguſtinus Vercellenſis. Huic Capitulo, ſeu illius Vicario Generali, ac diffinitoribus Reuerendiſſimus Dominus Ioannes Electus Mutinenſis Sanctiſſimi Domini noſtri Alexandri Papæ Sexti Referendarius ſequẽtes literas direxit; *Reuerendu in Christo Patribus D. Vicario Generali, ac Diffinitoribus Capituli Congregationis Lateranenſis, mihi honorandis. intus: Reuerendi in Chriſto Patres fratres obſeruandi ſalutem in Domino. Virtutum ſpecies, & profectus congregationis veſtræ merita tanta me charitate, deuotioneq; erga P. V. deuinxere, vt quicquid ingenij, ac virium in me eſſe cenſetur, id totum honoris, ac commodi veſtri gratia, & excitare mihi gratiſſimum ſit, & opportunitate occurrente exponere ſemper paratiſſimus ſim. in his quippe omnibus, ſiue quæ priuatis, ſiue quæ publicis in rebus dictæ congregationi veſtræ conducere videntur, portionem quandam habere, meque participem eſſe exiſtimo. Quo fit, vt ea quæ nuper à Sanctiſſimo Domino noſtro congregatio veſtra conſequi mea opera viuæ vocis oraculo optauit, à Beatitudine ſua omni, qua potui diligentia obtinuerim, quæ ſunt infraſcripta videlicet, vt Prælati congregationis veſtræ Lateranenſis per alios Ordinis veſtri, profeſſos tamen, verberari facere poſſint clericos, & commiſſos, ſeu Conuerſos eiuſdem congregationis cauſa correctionis, & regularis diſciplinæ, quæ ipſi Prælati de iure tenentur manu propria, ſi poſſunt, verberare. Item eos, qui ſunt incorrigibiles, & rebelles, & omnino indiſciplinabiles, qui multoties non corriguntur, eijcere poſſint de congregatione, ablato ſaltem profeſſionis habitu, ne ſuis malis moribus alios bonos inficiant, atque contaminent, vt ſimiliter faciunt alij Ordines clauſtralium. Item vt canonici congregationis prædictæ, qui ex natura, vel alia ex cauſa vinum non bibunt, poſſint ſine ſcrupulo poſt ſumptionem ſanguinis in Miſſa perfundere cum aqua ſimplici propter eorũ ſtomachos, qui vinum abhorrent, & eos aliquando ad vomitum excitat: & ſic de cætero in quibuſcunque, quæ honori, & vtilitati, & commodo dictæ congregationis eſſe cognouero, nunquam me defuturum reipſa cognoſcetis. nec plura, niſi quod in orationibus veſtris mei memoriam habere velitis. benè valete. Romæ 24. Aprilis 1496. Veſter in omnibus, Ioannes Electus Mutinenſis Sanctiſſimi Domini noſtri Datarius, & Referendarius manu propria.* quæ literæ, quod ad eiectionem incorrigibilium attinet, vtinam à noſtris, & ab omnibus regularibus benè inſtitutis executioni demandarentur, non enim tanta mala regularium ordines in dies ſuſtinerent.

Anno 1497. Generale Capitulum Bononiæ. Rector Generalis R. P. D. Auguſtinus Ticinenſis. Viſitatores D. Celſus Veronenſis, D. Germanus Vercellenſis, D. Ioannes Maria Nouarienſis, & D. Hieronymus Mediolanẽſis, ſub quorum regimine referam, quæ dictus Auguſtinus VII.

Ticinensis in sua Historia manuscripta, quæ Papiæ in Archiuo Diui Petri in cœlo aureo seruatur, accidisse verbis sequentibus sic describit: *Tẽpore Alexandri Sexti Pontificis, dum Romæ essem, nostri Ordinis Rector Generalis, ad pedes eiusdem Pontificis constitutus, assistentibus Cardinalibus, Neapolitano, Senensi, & Vrsino egi, vt canonici regulares in Lateranensi Basilica confirmarentur, remanentibus tamen ibidem secularibus canonicis, ita vt esset duplex distinctum collegium. id se facturum Pontifex lubens pollicitus est, hac lege, vt assignatis canonicis regularibus certis prouentibus, autoritate Apostolica interueniente, & publico instrumento in Capitulo Generali confirmato, quod dicti canonici regulares in posterum nullo vnquã tempore per se, vel per alios agerent, vt dictis canonicis secularibus eorũ beneficia ablata acceptarent. qua stante lege rei effectus euenisset nisi obstitisset casus Cardinalis Vrsini, qui tam plurimos ciues Romanos, quam canonicos seculares ad id tam pium opus dispositos, capacesque fecerat.* Hæc ille. Porro Cardinalis Vrsinis, qui potissima causa fuerat vt Alexander Pontifex crearetur.

CAPVT TRIGESIMVM QVINTVM.

De reformatione quatuor monasteriorum S. Georgij de Brinate, S. Mariæ de Frisa prope Lancianum, S. Mariæ de Crescentiaco apud Mediolanum, & S. Iuliani propè Spoletum.

I. Nno 1498. Generale Capitulum Placentiæ. Rector Generalis D. Syluanus Venetus. Visitatores D. Angelus Placentinus, D. Isaias Estensis, D. Gabriel Mediolanensis, & D. Matthæus Vercellensis. Hoc anno Reuer. Dominus Antonius de Stangis nobilis Cremonensis, & Protonotarius Apostolicus, qui antiquam Præposituram S. Georgij, in loco Brinate nuncupato, ad ripas Ticini fluminis, diœcesis Mediolanensis, in commendam tenebat; sub certis conditionibus resignauit, vt suo Ordini, nostræque congregationi traderetur: quarum vna extitit, vt in dicta Præpositura conuentus quatuordecim canonicorum sub vno Priore constitueretur, quibus ipse Ecclesiam Parochialem cũ cura animarum, & quinquaginta perticis terræ adiacentis, nec non tertiam partem bonorũ immobilium dictæ Præpositurę pro victu canonicorum tribueret, cæteris illius bonis Præpositis Commendatarijs reseruatis. quam resignationẽ & concessionem probauit Alexander VI. per Bullas emanatas apud S. Petrum 6. Idus Ianuarij 1498. quarũ vigore conuentus septem canonicorum statim per nostros fuit institutus, sub D. Eusebio de Corradis Priore, qui primus dicti monasterij corporalem possessionem apprehendit: nam alij septem canonici omissi fuerant, donec monasterium ædificaretur, quod totum in amplissimam, & pulcherrimam formam à nostris est ædificatum, & Ecclesia similiter à fundamentis renouata. Postmodum anno 1511. idem Reuerendissimus D. Antonius Stanga Protonotarius, & Commendatarius totam Præposituram cum omnibus illius bonis, & iuribus ad fauorem nostræ congregationis spontè in manibus Pontificis resignauit, qui illam nostræ congregationi totaliter vniuit, adiecta conditione, vt numerus triginta canonicorum in illa iugiter maneret, datis literis apud sanctum Petrum 6. Idus Septembris eiusdem anni 1511. Pontificatus Iulij Secundi anno 8.

53 Monast.

In hoc monasterio floruit vir magnæ probitatis, & pro sancto habitus Venerandus Pater Dominus Antonius de Glusianis Præpositus, de quo libro proximè præcedenti c. 49. dictum fuit. Ecclesiam quæ nunc extat, fundauit, & absoluit ante annos circiter triginta R. P. D. Desiderius Mediolanensis loci Præpositus.

ANno 1499. Generale Capitulum Patauij. Rector Generalis R. P. D. Gabriel Vicentinus. Visitatores D. Ioannes Placentinus D. Martinus Mediolanensis, D. Andreas Mediolanensis, & D. Albertus Veronensis. In quo Capitulo Ven. P. D. Syluanus Venetus vir magni consilij, proposuit optimum sibi videri, si Abbatiam S. Mariæ de Frisa propè Lancianum, quæ erat mẽbrum monasterij Tremitani, Patres à dicto monasterio seiungerent, & proprium Abbatem cum conuentu canonicorum in illa statuerent: quod post aliqualem altercationem collatis tandem suffragijs obtinuit, & proprius Abbas more cæterorum monasteriorum in illa constitutus D. Ioannes Baptista de Cotignola. De cuius Abbatiæ fundatione, quæ in scriptis authenticis inueni, breuiter describam. Circa annum 1040. Illustris Comes Trasimundus Castri Frisæ nuncupati Dominus, quod est in Apprutio propè Lancianum, fundauit Abbatiam insignem in Castro Frisæ sub inuocatione S. Mariæ, quam de proprijs bonis dotatam monasterio Tremitano, & congregationi monachorum ibidem existenti donauit, pro redemptione animæ suæ, & Comitis Azoni sui parentis, & Dominæ Purpuræ suæ coniugis iam defunctæ, & Dominæ Antiochiæ alterius coniugis tunc viuentis, potestate per suos prædecessores obtenta à Luitprando Rege Longobardorum disponendi de suis bonis, & [illegible] in opera, & legata pia. Cui Abbatię præter libros, calices, & paramenta, donauit modios terræ II.

54 Monast.

ducentos

ducentos triginta prope locum Feltrinum nuncupatum,& oppidum S.Ioannis cum molendinis,vineis,olivetis,sylvis, fabricis, & alijs rebus ibidem existentibus:Itē alios terræ modios sexaginta duos propè S. Martinum, & propè Fluuium Morum.Item alios modios terræ viginti vnum,quibus cohærebant territorium Ortonæ, Riuogatti,& Vallonis Vulpium,qui omnes cum territorio oppidi S.Ioannis faciunt modios 466. confectæ sunt tabulæ dictæ donationis an. 1044. die 5.Decembris Indictione 3.

Anno vero 1145. Indictione 8. die 8. mensis Septemb. Ilustris Dominus Matthæus Rophini, Dominus Castri Frisæ,pro redemptione animæ suæ,& filiæ Dionysiæ nuper defunctæ,& in eodē monasterio sepultæ, remisit, & donauit eidem monasterio quoddam feudum,quod asserebatur, fuisse prius Ecclesiæ S.Martini,quæ suffraganea ipsius Ecclesiæ S.Mariæ de Frisa , & illius membrum,& cella,confectis tabulis publicis,quæ per illum,& multos testes proprijs illorum manibus fuerunt firmatæ, quarum authenticum nuper ad manus meas tradente quodam clerico seculari deuenit, quod in Archiuo Romano Pacis est repositum in pluteo Scripturarum monasterij S.Mariæ de Frisa.

Rursus anno 1301.die 30. Octobris quædam mulier deuota nomine Soropace, filia Gilioni Spopetani,habitatrix Lanciani , donauit prædictæ Ecclesiæ S.Mariæ de Frisa domum vnam cū horto existentem in ciuitate Lanciani prope Ecclesiam S.Antonij,tabulas conficiente Roberto de Casali Regio notario, quarum similiter authenticum à prædicto clerico mihi traditum ibidem locaui.

III. Prædictæ quoque Abbatiæ in priuilegijs per Leonem IX.&Nicolaum Secundum,&alios Abbati,& monasterio Tremitano factis mentio habetur, quæ cum eodem monasterio Tremitano per Gregorium XII. nostræ cōgregationi fuit vnita,cuius membrum extitit vsque ad hunc annum 1499. quo in Generalib. Comitijs proprius Abbas cum conuentu canonicorum fuit in in eadem constitutus. Postea verò tractatum fuit de monasterio intra Ciuitatem Lanciani construendo, quod Castrum Frisæ totum esset dirutum, & desolatum, obtentoque à ciuibus loco prope portam S.Claræ,nouam Ecclesiam,& monasterium sub titulo sanctæ Mariæ nouæ nostri construere cœperunt:in quo quidem opere benefactorem insignem,& adiutorem strenuum nacti fuerunt Equitem Illustrem Dominum Dymnū de Riccijs,qui se filijs orbatum cernens, dictam Ecclesiam omnium bonorum suorum hæredem vniuersalem instituit,conditione adiecta, vt intra decenniū Ecclesia sub titulo B.Mariæ de Miraculis ibidem construeretur, & absolueretur, quod præstitum fuit.Ipse verò D.Dymnus paulò post vita functus in monasterio fratrum Eremitarum in sepulchro,quot sibi viuens posuerat, fuit tumulatus.Obijt anno 1504.Eodem autem anno die 24.Ianuarij D.Lucas Nouariensis monasterij Abbas illius hæreditatem adiuit, in qua comprehendebatur Castrum Fossa cieca nuncupatum,cuius dominium obtinuit, & à Vassallis iuramentum fidelitatis sibi præstari fecit in Ecclesia sancti Donati,& fabricam Ecclesiæ accelerauit,quæ anno 1513.est absoluta,&eodem anno cōsecrata, prout testatur publicum instrumētum eodem anno die 22. Decembris rogatum per publicum tabellionem Tyberinm Vitalem. Canonici vero regulares eidem Illustri Equiti Dymno grati animi monumentū ex albo marmore in Ecclesiæ pariete loco conspicuo cum sequenti epitaphio posuerunt.

Hæc Pia Templa facit.

DYMNO RICCIO,EQVITI AVRATO, STRENVO, FIDELI, PATRIÆ PROTECTORI HVIVSQVE SACRÆ ÆDIS ERECTORI, CANONICI REGVLARES INSVLÆ DIOMEDEÆ POSVERVNT, ANNO MDLVI.

Habuit etiam hoc monasterium insignes benefactores Ioannem Antoninm Impeciatorē, Marcum Blancum, D. Gasparem Auentinum Lanciani Archipresbyterum , & vtriusque iuris Doctorem,qui dictā Ecclesiam suorū bonorum hæredem instituerunt.Vocata est autem Ecclesia sanctæ Mariæ Nouæ ad differentiam alterius antiquæ sanctæ Mariæ de Frisa.

IV. Anno MD. Capitulum Generale Patauij. Rector Generalis R.P.D.HieronymusMediolanensis. Visitatores D. Donatus Mediolanensis, D. Fœlix Cremonensis, D. Valerius Vicentinns, & D. Nicolaus Venetus. Anno 1501. Capitulum Generale Cremonæ. Rector Generalis R. P. D. Philippus Vercellensis. Visitatores D. Augustinus Ticinensis , D. Illuminatus Mediolanensis, D. Fulgentius Reginus,& D.Hieronymus Venetus.Anno 1502. Capitulum Generale Rauennæ.Rector Generalis R.P.D. Augustinus Ticinensis. Visitatores D. Germanus Vercellensis, D. Desiderius Patauinus,D.Martinus Bergomensis,& D.Augustinus Mantuanus.

Hoc autem anno Illustriss. Dom. Fridericus Sanseuerinus S.Theodori Diaconus Cardinalis,qui Præpositurā insignē Ordinis canonicorum regularium S.Mariæ de Crescentiaco,multis aureorum millibus in suis redditibus abūdantem, in Commendam tenebat, quæ licet olim esset caput congregationis, & curam animarum adiunctam haberet, ad eam nihilominus desolationem in spiritualibus deuenerat, vt vnus ibi canonicus cum nonnullis clericis mercede conductis ad sacra facienda solummodo resideret, cum R.P.D. Constantio Applano Procuratore Generali nostræ congregationis de conuentu canoni- S. Ma nast.

canonicorum sub regimine vnius Prioris in eadē Præpositura ex nostris constituendo habuit tractatum, quibus monasterij fabricas, & curam animarum cum Ecclesia, & illius mobilibus, certoque terræ ambitu circa monasterium, paruaque summa pecuniarum pro victu, & alimentis canonicorum, siue pro mensa tribueret: ipsa tamen Præpositura cum cæteris omnibus iuribus, & bonis eidem Friderico, & futuris Commendatarijs reseruata. Conuentione inita supplicatū est Pontifici pro traditione, & vnione prædictæ mensæ Prioralis, obtentæque literæ Apostolicæ 4. idus Decemb. eiusdem anni 1502. Pontificatus Alexandri VI. anno vndecimo. ex quo tempore conuentus septem canonicorum sub regimine Prioris in dicto monasterio per nostros fuit constitutus, qui ex quindecim ferè aureorum millibus, qui ex dicti monasterij redditibus capiūtur vix necessaria percipiunt. ille autem canonicus nomine frater Albertus Mediolanensis, vsque ad mortem cum nostris in eodem monasterio manere voluit. De hoc monasterio, & de tota congregatione S. Mariæ de Crescentiaco dictum est lib. 2. cap. 26. & 49.

V. EOdem anno cœnobium Abbatiale S. Iuliani propè Spoletum, cum aliquot illius membris, & Ecclesijs Parochialibus illi subiectis, & annexis, instantibus ciuibus Spoletanis, nostræ Lateranensi congregationi fuit vnitum. Illud cœnobium, est vetustissimum, cuius fundatio B. Gregorij Papæ tempora præcedit; nā illius fundator fuit Ven. & sanctus Abbas nomine Isaac, qui venerat in Italiam de Syria, vt S. Gregorius lib. 3. Dialogorum cap. 14. scribit, Hic enim sanctus vir cum prioribus temporibus Gothorum ad Vrbem Spoletanam deuenisset, in monte vrbi imminente monasterium S. Iuliano Martyri nuncupatum excitauit, ac in eo familiam numerosam monachorum congregauit, non quidem ex D. Benedicti instituto, vt nonnulli asserunt, quomodo enim S. Benedicti discipulus, & alumnus esse potuit, qui teste D. Gregorio loco citato prioribus tēporibus Gothorū apud Spoletanos iam in veneratione habebatur? cum priora tempora Gothorum annum Christi 500. antecesserint, quo tempore S. Benedictus adhuc puer erat. Creuit autem sub sancto viro numerus monachorum, propter quod plura illi bona largita, pluraque monasteria, & cellæ sub eodem instituto, tanquam membra sub capite plantata, inter quæ monasterium S. Ansani Martyris intra Ciuitatem, vbi reliquiæ ipsius sancti viri Isaaci sunt tumulatæ. Porro autem cum Ordo D. Benedicti prope Cluniacum in Gallijs reformationem insignem accepisset, monachi Benedictinæ. sesiuxta reformationem prædictam instituti S. Iuliani cœnobium obtinuerunt, post annum Christi millesimum, circa quod tempus ijdem Cluniacenses Ecclesiam S. Petri Perusinam vbi

16 Monast.

erat sedes Cathedralis cum collegio canonicorum regularium, ipsis canonicis cum Cathedrali intra Vrbem in æde Laurentio Martyri recens ædificata collocatis, obtinuerunt, & D. Benedicti cœnobium erexerunt sub Beato primo Abbate, quod illius monasterij tabularia testantur.

Cæterum, quantæ olim dignitatis, & amplitudinis fuerit Diui Iuliani monasterium, ex Vrbani III. priuilegio sic accipe, quod ad instar alterius Alexandri III. fuit exemplatum.

Vrbanus Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs Abbati monasterij S. Iuliani de monte Spoletano, eiusque fratribus tam præsentibus, quam futuris regularem vitam professis in perpetuum. Cum simus ad curam, & regimen vniuersalis Ecclesiæ, licet immeriti, prouidentia superna dispositionis assumpti, si quando postulantur à nobis, quæ ad Ecclesiarum tuitionem pertineat, petentium desiderijs clementer nos conuenit condescendere, & vota effectu prosequente complere. Ea propter dilecti in Domino filij vestris iustis postulationibus clementer annuimus, & præfatum monasterium S. Iuliani de monte Spoletano, in quo diuino mancipati estis obsequio, ad exēplar fælicis memoriæ prædecessoris nostri Alexandri Romani Pontificis, sub B. Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti priuilegio communimus. In primis siquidem statuentes, vt ordo monasticus, qui secundum Deum, & B. Benedicti regulam in eodem loco institutum esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inuiolabiliter obseruetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium impræsentiarum iustè, & canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum, vel Principum, oblatione fidelium, seu alijs iustis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis, vestrisque successoribus, & illibata permaneant: in quibus hæc proprijs duximus exprimenda vocabulis. Locū ipsum, in quo præfatum monasterium situm est, cum omnibus pertinentijs suis, & possessionibus iuxta monasterium vestrum, quæ certis limitibus distinguūtur, scilicet à via iuxta Ecclesiam S. Petri foris portam, & vadit in montem, & deinde vsque ad Ticinum, & à Ticino per Fossatum Vallisbia vsque ad Eremū Sichelmi, & ab Eremo vsq; in finem Vallis laca, & deinde vsque ad Villam S. Antimi, & à Villa iuxta Syluam montis Luci, vsque ad memoratam Ecclesiam S. Petri, In territorio circa Ciuitatem terras, vineas. in Curte S. Bricij terras. in Curte Castelli Litbaidi terras. in Curte Maccani terras. in Curte laiu, quæ est vocabulum Cisterna, homines, & terras. totam curtem feminima, cum hominibus, terris, vineis, & syluis. in terra Arnulphi in vocabulo Semintinas, & Mandra homines, terras, syluas, & vineas. In Ciuitate Spoletana monasterium S. Isaac cum capellis, & pertinentijs suis, capellam S. Archangeli. in eadem Ciuitate Ecclesiam S. Angeli de Rinosicco cum capellis, & pertinentijs suis, Eremum sancti Agnelli intra montes cum pertinentijs suis. Interamne capellam S. Crucis cum pertinentijs suis. Capellam S. Martini de Cesa Erbosa cum pertinentijs suis. Eremū S. Mariæ montis Luci cum pertinentijs suis, capellam S. Antimi iuxta eun-

dem

dem montem. In Castello montis capellam sancti Agnelli cum pertinentiis suis. In Gauelle Hospitale S. Cathaldi cum pertinentiis suis. Apud Petram capellam S. Antimi cum pertinentiis suis, Ecclesiã S. Crucis de Aquasolama cum capellis, & hominibus, & ceteris pertinentiis suis. Ecclesiam sanctorum Apostolorum iuxta ciuitatem cum plebibus, capellis, & aliis pertinentiis suis. Hospitale S. Pauli de Quinto cum pertinentiis suis. Ecclesiam S. Mariæ de Campello cum capella, hominibus, & aliis pertinentiis suis. Monasterium S. Cypriani cum capellis, & hominibus, & aliis pertinentiis suis. Capellam S. Martini Vallis cum pertinentiis suis. Medietatẽ capellæ S. Laurentii de Martano cum pertinentiis suis. Capellam S. Andreæ de Fossiano cum pertinentiis suis. Capellam S. Saluatoris de Cisterna cum pertinentiis suis. Capellam S. Andreæ de Seminime cum pertinentiis suis. Hospitale de Cauallara cum pertinentiis suis. Monasterium Sancti Petri de Pilo cerraino cum capellis, & aliis pertinentiis suis. Plebem S. Antonii cũ capella sua, & hominibus, & aliis pertinentiis suis. Ecclesiam S. Andreæ de Postmonte cum capella, hominibus, & aliis pertinentiis suis. Canonicam S. Mariæ de Laurentio cum medietate plebis S. Stephani, & Castello, hominibus, & capellis, & aliis pertinentiis suis. Capellam S. Pauli iuxta eandem Ecclesiam. In Beuania terras, & vineas. In Curte Crucoronis terras. In Petra aucta terras in Episcopatu Asisinato, capellam S. Andreæ de Bracano cum pertinentiis suis. Monasterium S. Quirici cũ capellis, hominibus, & aliis pertinentiis suis. Ecclesiam S. Clementis cum capella, & aliis pertinentiis suis. In Episcopatu Tudertino monasterium S. Agnelli cum capellis, hominibus, & aliis pertinentiis suis. Monasterium S. Petri de Partalla cum capellis, hominibus, & aliis pertinentiis suis.

VI. Liceat quoque vobis clericos, vel laicos, & seculares fugientes liberos, & absolutos, ad conuersionem recipere, & eos sine contradictione aliqua retinere. In Parochialibus autem Ecclesiis, quas habetis, liceat vobis sacerdotes eligere, & Episcopis præsentare, quibus si idonei fuerint, Episcopi curas animarum committant, ita vt de Plebis cura Episcopis, vobis de temporalibus teneantur respondere. Chrisma verò, oleum sanctum, consecrationes altarium, seu Basilicarum, Ordinationes clericorum, vel monachorum, qui ad sacros ordines fuerint promouendi, à Diœcesano suscipietis Episcopo, si quidem Catholicus fuerit, & gratiam Apostolicæ Sedis habuerit, & ea gratis, & sine prauitate aliqua vobis voluerit exhibere: alioquin liceat vobis, quemcunque malueritis, Catholicum adire Antistitem, qui nostra fultus autoritate, quæ postulantur, indulgeat. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis clausis ianuis, exclusis excommunicatis, & interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce diuina officia celebrare. sepulturam quoque ipsius loci decernimus esse liberam, vt eorum deuotioni, & extremæ voluntati, qui se illic sepeliri deliberauerint, nisi fortè excommunicati sint, vel interdicti, nullus obsistat. Salua tamen iustitia illarum Ecclesiarum, a quibus mortuorum corpora assumuntur. Obeunte verò te nunc eiusdem loci Abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia, seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu, vel fratrum pars consilii sanioris, secundum Deum, & B. Benedicti regulam prouiderint eligendum. Decernimus ergo, vt nulli omnino hominum liceat præfatum monasterium temerè perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare: sed omnia integra conseruentur eorum, pro quorum gubernatione, ac sustentatione concessa sunt, vsibus omnimodis profutura, salua Sedis Apostolicæ autoritate, & Diœcesanorum Episcoporum canonica Iustitia. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica, secularisue persona hanc nostræ Constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire præsumpserit, secundò, tertiouè commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis, honorisque sui careat dignitate, reamque se existere diuino iudicio de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo Corpore, & Sanguine Dei, & Domini Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ vltioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi: quatenus, & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Iudicem præmia æternæ pacis inueniant. Amen.

Sanctus Petrus, Sanctus Paulus, Vrbanus Papa Tertius. Ad te Domine leuaui animam meam.

Ego Vrbanus Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.

Ego Theodorus Portuensis, & sanctæ Praxedis Episcopus.

Ego Henricus Albanensis Episcopus.

Ego Theobaldus Ostiensis, & Veletrensis Episcopus.

Ego Ioannes presbyter Cardinalis tituli S. Marci.

Ego Laborans presbyter Cardinalis tit. Sanctæ Mariæ trans Tyberim de Colum.

Ego Pandulphus presbyter Cardinalis tit. duodecim Apostolorum.

Ego Albinus presbyter Cardinalis tit. S. Crucis in Ierusalem.

Ego Melior presbyter Cardinalis tit. Sanctorum Ioannis & Pauli.

Ego Adelardus presbyter Cardinal. tit. S. Marcelli.

Ego Ardicio Diaconus Cardinalis tituli sancti Theodori.

Ego Gratianus SS. Cosmæ, & Damiani Diaconus Cardinalis.

Ego Soffredus sanctæ Mariæ in via lata Diaconus Cardinalis.

Ego Petrus Diaconus Cardinalis sancti Nicolai in Carcere Tulliano.

Ego Adulphus S. Georgii ad velum aureum Diaconus Cardinalis.

Datum Veronæ per manum Trasimundi S.R.E. Notarii, 3. Idus Martii, indictione quarta, Incarnationis Dominicæ anno 1185. Pontificatus vero Domini Vrbani III. anno primo.

Porrò

VII. PОrro vt solet cunctæ res mortalium progressibus temporum labi & ruere, cœnobium adeo præcipuum, & locuples, & tot sanctorum hominum plantarium, paulatim conciderat, & ad ruinam omnimodam deuenerat, monachis ibi deficientibus, & bonis omnibus vel occupatis à laicis, vel clericis secularibus commendatis: in quo quidem per multos annos vsque ad annum 1502. perseruauit, quo tempore illud in commendā tenebat D. Hermodorus Melchioris clericus Spoletanus, qui ad preces vniuersitatis ciuium Spoleti commendam in manibus Alexandri VI. ad fauorem nostræ cōgregationis liberè resignauit. Pontifex verò prædictis ciuibus supplicantibus monasterium cum omnibus illius bonis, iuribus, iurisdictionibus, & pertinentijs, extincto in eo instituto, & ordine S. Benedicti, & instituto inibi ordine canonicorum regularium S. Augustini, nostræ congregationi Lateranensi vniuit, simul cum collationibus omnium, & singularum Ecclesiarum, & beneficiorum, cum cura, & sine cura regularium, & secularium, ad collationem, prouisionem præsentationem, seu quamcunque aliam dispositionē Abbatis dicti monasterij pro tempore existentis quomodolibet spectantium, datis literis Apostolicis apud S. Petrum 3. nonas Septembr. anni 1502. Pontificatus autem sui anno 11. quarum vigore Procurator Generalis nostræ congregationis Spoletum cum aliquot canonicis profectus, illius corporalem possessionē est assecutus. Cum autem conuentus canonicorum aliquot annis in eodem monasterio mansisset, quod in monte à Ciuitate satis remoto positum est, rogantibus ciuibus ad aliud monasteriū intra Ciuitatem S. Ansani, vel S. Isaaci nuncupatum, quod est membrum prædicti monasterij S. Iuliani, vt ex priuilegio proximè recitato liquet, ipse canonicorum conuentus fuit translatus, & Abbas in eo constitutus, qui dicitur Abbas S. Ansani: cuius regimini præter nonnullas Parochiales, quę per dicti monasterij canonicos reguntur, subsunt etiam duo præcipua collegia canonissarum nostræ congregationis S Matthæi, & S. Mariæ de Stella. Manente nihilominùs Abbate S. Iuliani cum Parocho, nam Ecclesia S. Iuliani est etiam Parochialis.

In Ecclesia vero S. Ansani conduntur reliquiæ S. Isaaci monasterij S. Iuliani primi fundatoris, cuius vitam B. Gregorius lib. 3. Dialogorum cap. 14. describit, à quo prædicta Ecclesia S. Ansani dicitur etiam Ecclesia siue monasterium S. Isaaci, vt ex præfato Vrbani III. priuilegio apparet.

CAPVT TRIGESIMVM SEXTVM.

De Venerabilis monasterij S. Petri in Cœlo aureo Papiæ reformatione facta per Canonicos regulares Congregationis Lateranensis.

I. QVoniam de Venerabilis, & insignis monasterij D. Petri in Cœlo aureo Ciuitatis Papiæ fundatione, dignitate, priuilegijs, nec nō de regularibus, qui illud à prima institutione vsque annum millesimum, & & quingentesimum nostræ salutis tenuerunt, in calce primi libri sufficienter dictum fuit, nunc quod præsentis instituti, ac loci ratio postulat, ea prosequenda, quæ ad dicti monasterij reformationem factam per canonicos nostrę Lateranensis congregationis spectare videbuntur. Nam cū de anno 1465 vltimo prædicti monasterij Abbate canonico regulari Stephano de Iudicibus nūcupato decedente, Paulus II. cuidam Cardinali Iacobo tit. S. Crysogoni monasterium commendasset, contra quàm Sanctiss. Pontifex sperauerat, disciplina canonica paulatim relaxata, numeroque canonicorum imminuto, & cultu diuino propemodum neglecto, monasterium ad tantam relaxationem deuenerat, vt cum tempore Alexandri VI. Raphaël Riarius Cardinalis illud similiter In commendam accepisset, canonicorum ibi tunc degentium mores, & vitam pertæsus, de illo reformando, cultuque diuino in eodem restituendo statim cogitaret. Qui vt cogitatum ad effectum perduceret, ad canonicos regulares cōgregationis Lateranensis, de quorum vitæ integritate plurimum confidebat, quorum primi reformatores à prędicto monasterio originem traxerant, vt eorum introductione monasterium reformaretur, mentis aciem, & animum direxit, quibus anno 1496. in Generali Capitulo congregatis sequentes literas, ex illarum origiuali, quod adhuc in Archiuio nostro Romano seruatur, exscriptas in hunc modum direxit: *Religiosis viris Rectori, & Capitulo congregationis generalis regularium canonicorum S. Augustini de Obseruantia Lateranensium, amicis nostris præcipuis, Raphaël S. Georgij Diaconus Cardinalis Domini Papæ Camerarius. Religiosi viri, amici nostri præcipui salutem. Putauimus, vos desiderare, vt congregatio vestra, sicut filij nouella oliuarum, multiplicet, & conuentualia loca ad regularem obseruantiam reducantur. nos pro ijs, quæ cura nostra sunt* 17 M. nast.

commissa, non minus studiose perquirimus. habemus sub nostra commenda monasterium S. Petri in Cœlo aureo Papiense, Ordinis Conuentualis S. Augustini, & cupimus sub laudabili regula vestra obseruantia reduci debere. & proinde vos hortamur, velitis vnà cum alijs locis eiusdē vestrā obseruātiā aggregate, ita vt in eodē monasterio in tā celebri ciuitate cōstituto, & vbi corpus Venerandi S. Augustini humatum existit, ad deuotionem illius beatitudinis, & sanctitatis diuinus cultus augeatur, & perpetuo manuteneatur. Nos enim ad tam sanctum, & laudabile opus nihil omittemus, vnde id perficiatur, modò vos pariter nobiscum concurrere non postponatis. Expectamus itaque aliquem à vobis ad id quantocius destinandum, vt valeamus, & augmentum vestræ congregationis, & opus meritorium adimplere, & bene valete. ex Vrbe die 6. Aprilis 1496.

Quibus literis acceptis Generale Capitulum sic decreuit: *Respondeatur quod Reuerendiss. Dominationi suæ immensas gratias agimus pro oblatione quam spontè facit, & quod ad Dominationem suam Reuerendiss. aliquos ex nostris mittemus, qui negotium diligenter pertractent, & componant.* Missi deinde Romā nonuulli ex Patribus cum Procuratorio, cum quibus dictus Cardinalis maturo sæpius habitō tractatu, ipsisque ad opus tam laudabile, ob reuerentiam præsertim sacrarum reliquiarum Beatissimi Patris Augustini dispositis, ac paratis, decreuit, supplicationem pro dicta reformatione sub certis pactis, & conditionibus inter ipsas partes initis, Pontifici porrigere, quam ipsemet porrexit, & illius signaturam à Papa obtinuit, & signatam cuidam sibi domestico quantocius executioni mandandam commisit: quam nihilominus executionem malitia illorum temporum, & occurrentia discrimina per aliquod temporis spatium tenuerunt, dum præfatus Cardinalis ab Vrbe recedens primò Papiam, deinde in Gallias proficiscitur, nec prius ad vrbem reuertitur, quàm Alexander VI. ex hac luce commigret. post cuius obitum illo Romam regressocum Iuliano de Ruuere, qui pariter in partibus Galliarum Alexandri VI. temporibus degebat, quem non multò post Cardinales Pontificem elegerunt, canonici Lateranenses prædicti Cardinalis voluntatem perseuerantem de præfato S. Petri monasterio per illos reformando perspectam habentes, accedente quoque consensu veterum canonicorum eiusdem monasterij, per publicum instrumentum anno 1500. ad id specialiter præstito, ad expeditionem Bullarum processerunt, quæ datæ fuerunt apud S. Petrū 6. Calend. Decemb. anno 1503. Pontificatus Iulij II. anno primo, in quibus dictæ supplicationis per Alexandrum VI. 4. Idus Iunij Pontificatus sui annō. 5. signatæ, mentio habetur.

II. QVibus nihilominus dicto anno 1503. vt præmittitur expeditis, non solùm illarum executio sex circiter annis fuit retardata: verùm etiam animus dicti Cardinalis, qui Fratrum Eremitarum Protector fuerat designatus, in contrariam sententiam quodammodo mutatus; nonnullis suadentibus eandem reformationem non amplius ex canonicis Lateranensibus, sed ex Lucensibus S. Frigdiani acceptis perficere, quod tentatum est, accito ex dicto S. Frigdiani cœnobio Priore, qui in monasterio S. Petri Papiensi præesset, cui cum parum fœliciter suscepta prouincia succederet, relicto monasterio ad suam S. Frigdiani canonicam est regressus. Quare prædictus D. Cardinalis videns per S. Frigdiani Canonicos nō illud posse reformari, suo in dicto monasterio locū tenenti, & Syndico, nomine D. Petro de Bertolinis Foroliuiensi, Legum Doctori, & Ecclesiæ Pisanæ Præposito, per suas literas anno 1509. die 15. Ianuarij scriptas, in mandatis dedit, vt reformationem dicti monasterij per nostros Lateranenses secundum conuentiones alias inter partes initas, & in Bullis expressas, quam citius perficere curaret, qui D. Petrus accitis nostris canonicis, habito etiam nouo consensu à priscis canonicis, qui se in nostram societatem libentissimè transituros pollicebantur, illam tandem ad laudem, & Beatissimi Patris nostri honorem perfecit, & nostros vna cum antiquis canonicis sponte consentientibus, & libentissimè recipientibus, In corporalem possessionem deduxit & immisit eodem anno, die 3. Februarij quemadmodum ex subiecto instrumento publico apprehensæ per nostros possessionis apparet.

In nomine Domini amen. Anno à Natiuitate eiusdem millesimo quingentesimo nono, indictione duodecima, die tertia mensis Februarij hora tertiarū, vel circa, in Ciuitate Papia, &c. in præsentia mei notarij, & testium, & aliorum infrascriptorum, de quibus infra. Cum sit, quod monasterium S. Petri in Cœlo aureo Papiæ ordinis canonicorum regularium S. Augustini Papiæ solitū sit gubernari, seu offi iari per Dominos canonicos regulares non obseruantes eiusdem ordinis, Reuerendiss. autem Dominus Raphael Dei, & Apostolicæ Sedis gratia Episc. Portuen. Cardinalis S. Georgij ad velum aureum, ac Sanctiss. D. N. D. Papæ Camerarius, & prædicti monasterij S. Petri in Cœlo aureo perpetuus Commēdatarius, sic Deo inspirante, & Beatissimis suis Petro & Paulo Apostolis, sub quorum vocabulo ipsa Ecclesia prius fuit fundata, dehinc post miram translationem ad hanc Ecclesiam sanctissimi Corporis eiusdem sancti Augustini Doctoris celeberrimi, totius Ecclesiæ clarissimi luminis appellata extitit, & appellatur Ecclesia sancti Augustini: In mente reuoluens, quantum sanctum, gloriosumque, ac honorabile, & quantum bonorū, & deuotionis augmentum, attenta communi deuotione totius ferè Christianæ Religionis erga ipsum Sanctum, si ad huiusmodi infrascriptum laudabile opus, commutationis videlicet de Conuentuali ad obseruantiam reduceretur, profectò in maximum deuotionis, & etiam visitationis augmentum, nedum populo Papiensi, sed etiam alijs exterioribus

populus diuersarum mundi partium, non minorique, immò maiori desiderio, & affectione desiderant Reuerendi Patres Generalis, Præsidentes Capituli Generalis, & vniuersa Congregatio S. Ioannis Lateranensis eiusdem Ordinis canonicorum regularium S. Augustini de obseruantia dictæ congregationis Lateranensis, attento quod ibi in ipsa Ecclesia S. Augustini sic nuncupata adsit illud sanctissimum corpus Beati Augustini Doctoris, ad ipsum monasterium peruenire, Deo, & Beatis Apostolis prædictis, & prædicto S. Augustino seruire, famulari que & religiosam vitam, & obseruantiam in eo monasterio ducere, in maximum Ecclesiæ, vt supra, deuotionis augmentum, & honorem ipsius Religionis, & congregationis, & animorum ipsorum Religiosorum ibi in diuinis deseruientium, & deputandorum communiter apud eos desideratam animi quietudinem. Et proinde ipse Reuerendissimus Dominus Commendatarius, & ipsi infrascripti Patres dicti Ordinis, & congregationis ad tractatum commutationis deuenissent, de qua infra, in effectu, vt etiam dicunt, apparere ex quibusdam libris Capitulorum alias factis, animo deliberato procedendi ad effectum ipsarum pactionum, & conuentionum, & etiam per instrumenta desuper confecta, licet hucusque propter varia impedimenta, & varios cursus temporum remansit executio ipsorum imperfecta, seu suspensa, sub animo tamen in eadem dispositione deliberato. Nunc autem videntes, tempus esse acceptabile, & magnopere nobilium, & Ciuium dictæ Ciuitatis, & etiam populi animos esse anxios, ad executionem, prædictamque commutationem, & pactorum obseruationem, atque etiam introductionem ipsorum obseruantiorum canonicorum, ex eisdem rationibus, de quibus supra. Attendentesque etiam mentes Dominorum modernorum canonicorum adhuc astantium bene dispositas, ad libenter locum cedendum eisdem dominis obseruantibus. Cognoscentes affectionem ipsarum partium, & cupientes ipsorum omnium votis complacere, & morem gerere, vt dicunt, & protestantur. Scientes etiam, & attendentes literas prælibati Domini Commendatarij, & mentem ipsius declaratam per ipsas sic esse, ipsosque non posse ex pluribus obseruantiam ipsam seruare, vel cum difficultate maxima, tanquam ad ipsam non assuetos, ac etiam attendentes, quod Domini Canonici professi monasterij Sancti Frigdiani eiusdem Ordinis, qui promiserant venire ad huiusmodi prouinciam, & residentiam, per Reuerendum Decretorum Doctorem Dominum Petrum de Bertolinis de Forliuio Archidiaconum Pisanum, ac præfati Reuerendissimi Domini Commendatarij Syndicum, & Locumtenentem, vt apparet per quamplures literas eiusdem Domini Reuerendiss. Domini Commendatarij eidem destinatas, & specialiter deputatum vocati, postquam venerunt, diuersis comminationibus perturbati, fugato primo eorum Priore, ipsi quoque perterriti in fugam sunt conuersi, in & pro executione, & obseruatione ipsarum literarum præfatus Reuerendissimus Dominus de Bertolinis de Forliuio Procurator, & Locumtenens antedicti prælibati Reuerendissimi Domini Commendatarij, & pro quo Reuerendissimo Commendatario ipse Dominus Petrus promisit, & promittit infrascriptis Dominis canonicis, prioribus, & posterioribus, ac etiam mihi notario, vti publica persona, præsentibus, & stipulantibus nomine dictæ congregationis, nec non Venerabiles viri Domini, D. Antonius de Varisio Vicarius, Dominus Iacobinus de Iudicibus, D. Eustachius de Confalonerijs de Badalodio, Dominus Gilius de Busseto, D. Franciscus de Linguardis, Dominus Bartholomæus de Papia, Dominus Petrus de Grassis, Dominus Dominicus de Sonzino, omnes canonici professi hactenus residentes in dicto monasterio sancti Petri in Cælo aureo, & quilibet ipsorum, & tam simul, quam diuisim sponte, & ex certa scientia, & nullo iuris, vel facti errore ducti, & alias omni iure, via, modo, causa, & forma, quibus melius, & validius potuerunt, & possunt, interuenientibus ibidem quibuscunque solemnitatibus debitis, & attendentes quod frustra fierent contractus, nisi exequerentur, posuerunt, & introduxerunt, ac ponunt, & introducunt Reuerendos Patres Dominos Dominum Hieronymum de Bossis Mediolanensem, Abbatem Sancti Augustini de Placentia, alias S. Benedicti, Reuerendum Patrem Dominum Angelum Placentinum Præpositum S. Crucis de Mortario, Dominum D. Baptistam de Tottis Papiensem Præpositum Ecclesiæ Sancti Epiphanij Papiæ, Dominum D. Albinum Mortariensem, Dominum Hieronymum de Papia, Dominum Epiphanium Papiensem, Dominum Nicolaum de Becaria Papiensem, Dominum Archangelum Papiensem, Dominum Ioannem Antonium de Castronouoto, Dominum Timotheum Mediolanensem, Dominum Titum Placentinum, Dominum Alexium Papiensem, Dominum Bernardum de Castronouoto, Dominum Vbaldum Papiensem, Dominum Matthæum Nouariensem, & fratrem Baptistam Mortariensem, omnes canonicos professos suprascriptæ congregationis, astantes, & acceptantes nomine, & vice tam dictæ congregationis Lateranensis, ad & in tenutam, & corporalem possessionem dicti monasterij, respectu locorum refectorij, & claustri, ac ædificiorum dicti monasterij, quæ solita erant teneri per dictos olim Dominos canonicos, excepto, & reseruatis palatio, & casamento de nouo constructis per prælibatum Dominum D. Commendatarium his proximis annis, ac etiam sacristiæ, & paramentorum, & eorum, quæ sunt destinata ad vsum Ecclesiæ, seu altarium, & ad celebrationem diuinorum officiorum. Item & etiam ad tenutam, & possessionem Ecclesiæ, & Chori existentis à manu dextera, eundo ad altare maius dictæ Ecclesiæ, ijs modo, & forma, quibus, & prout tenebant, & vtebantur ipsi Domini olim canonici dicti monasterij hactenus residentes, & sub illis modis, & oneribus, & de quibus in alijs instrumentis fit mentio, Saluis semper quibuscunque alijs iuribus, autoritate, & superioritate ipsius Reuerendiss. Domini D. Commendatarij, quibus non intelligatur esse derogatum: sed ipsa omnia reseruata, firma, & illibata remanere, faciendo, & fecerunt ipsos Dominos D. Hieronymum, & alios, vt supra nominatos nomine, & vice dictæ totius congrega-

tionis ire, & redire per intus, & extra dictum Refectorium, ostia, & fenestras claudendo, & aperiendo, similiterque Ecclesiæ ostio, & portas aperiendo, & claudendo & in choro stando, & sedendo, dando etiam crucem existentem super altare, candelabra, & cornua altaris, & similiter respectu dictæ sacristiæ dando, & consignando etiam claues Ecclesiæ, & ostiorum dicti Monasterij, & Refectorij, & etiam dando funes campanellæ Capitula ru sitæ in dicto Refectorio, & similiter alterius existentis ad altare maius, & alia faciendo, quæ in talibus, & similibus introductionibus, & apprehensionibus similium possessionum fieri solent, & requiruntur tam de iure, quam de consuetudine, de quibus omnibus ipsi Domini Petrus, dictique Domini D. Antonius Vicarius, & alij olim Canonici professi hactenus residentes in dicto monasterio, dictique etiam Reuerendus Dominus D. Hieronymus, & alij astantes de dicto ordine, & Congregatione Lateranensi nominibus, quibus prout supra singula singulis referendo congruè, hoc instrumentum mihi fieri iusserunt, & rogauerunt, præsentibus testibus magnifico & generoso viro Domino Ioanne Stephano de Rigys, quondam magnifici, & clarissimi doctoris, & olim Ducalis Consiliarij Domini Ioannis Iacobi, & spectabili I.V. Doctore D. Francisco de Patona, quondam Dom. Ioannis Mariæ, ac Georgio de Patona filio quondam egregij causarum Oratoris Domini Bonifacij Notarij Papiensis, etiam adstantibus in prædictis omnibus contentis in dicto instrumento magnifico, & clarissimo Iuris perito Domino Ioanne Antonio de Brungiastensi Referendario ciuitatis prædictæ Papiensis, ac magnifico & generoso viro Domino Scaramutia Vicecomite, quondam magnifici & strenui armorum ductoris D. Alexandri, spectabilibus I.V. Doctoribus D. Christophoro de Albaricijs quondam . . . Domino Rolando de Ferrarijs, quondam Domini Iacobi, Domino Bernardino de Albertucijs quondam Domini Francisci, Domino Francisco ex nobilibus de S. Nazario de la Ripa, filio Domini Ioannis Antonij, spectabili artiũ & medicinæ Doctore Domino magistro Bernardo ex Capitaneis de Arzagho, quondam spectabilis Doctoris Domini magistri Iacobi, Domino Laurẽtio de Filibertis filio quondam D. Gasparis, magnifico D. Vrbano de Becaria quondam D. Francisci, necnon magnif. Equite aureato D. Francisco de Becaria quondam D. Ioannis, D. Nicolao de Belixamis quondam D. Ioannis Iacobi, Domino Ioanne Andrea ex Comitibus montis Subalij filio, quondam Domini . . . . Domino Antonio Simone de Oltrana quondam Domini Florentini, Domino Valentino de Becijs quondam Domini Georgij, & etiam astantibus quamplurimis alijs Ciuibus Papiensibus, quos omisi scribere, quia potius esset vacuum, & laboriosum scribere, quam necessarium. Ego Ioannes Iacobus de Caneuarijs filius quondã Dom Gerardi, publicus Papiensis, Imperialique auctoritate Notarius, hoc instrumentum supra scriptum mihi fieri iussum rogatus tradidi.

III. HIs gestis, cum nostri per octo menses in prædicti monasterij possessione pacifica mãsissent, ecce nouæ lites oriũtur, contendẽtibus V. Patribus Eremitis, qui vt lib. 1. in fine præmisimus ad diuinum officium in Ecclesia D. Petri cum canonicis regularibus celebrandum per Ioannem XXII. fuerant admissi, dictos Lateranenses absque legitima facultate in præfato monasterio fuisse intrusos, ad quas lites sedandas Illustriss. Cardinalis monasterij Commendatarius, & ordinis Eremitarum Augustinensium Protector Antonium de Villa Lucensem suum Secretariũ Papiam destinauit, qui, cum lites componere, & occasiones discordiarum tollere iuxta mandatum sibi factum debuisset, canonicos S. Petri ad monasterium Eremitarum, vbi habitationem acceperat, prætextu componendarum litium accersitos in quadã camera claudi fecit, & binos, & binos ad aliud monasteriũ S. Epiphanij misit, & possessione monasterij S. Petri per vim, & de facto spoliauit. quod cum Ciues Papiẽses rescivissent parũ obfuit, quin tota Ciuitas in seditionem verteretur, quibus ad Ludouicum XII. Regem Galliarũ, & per ea tempora Mediolani Ducem delatis, qui tunc in partibus Lombardiæ degebat, tres Senatores Regios Mediolano Papiam cum Regio Secretario, & Capitaneo Iustitiæ statim destinauit, quorum præsentia terrefactis aduersarijs canonici Lateranenses ad S. Petri monasterium illicò redeunt. sed & Regius Senatus ipsi Cardinali Raphaeli Riario, & alijs in Romana Curia degentibus, pro canonicis regularibus aduersus illorum impetitores literas grauissimas querelas continentes dedit quarum authentica cum alijs totam rei seriẽ continentibus seruantur Romæ in Archiuo monasterij Pacis.

QVibus tamen literis acceptis memoratus IV.
Cardinalis Regio Senatui libere rescripsit, suæ nunquam intentionis fuisse, vt in illud monasterium prioribus canonicis amotis Lateranẽses inducerentur, sed vnus, duoue tantũ ad summum vndecunque accersirentur, qui veteres illos melioris vitæ institutionem instruerent, & docerent: quin immo præfatos Lateranenses, quos toties ad suscipiendam prouinciam reformationis literis, verbis, per se, & suos hortatus fuerat, ipso sciente, probante, iubente, in corporalem possessionem missos, & multis mẽsibus pacificè stantes, cum totius ciuitatis Papiẽsis, immò totius Prouinciæ, ac etiã Romanæ Curiæ lætitia, & gaudio non modico, prout præfatæ Regij Senatus, & multorum S.R.E. Cardinalium literæ testantur. siue vt sui mandatarij factum defenderet, siue vt nonnullis obsequeretur, qui canonicos Lateranẽses non rectis oculis ibidem aspiciebant, omnibus, quibus potuit, modis, & vijs loco expellere curauit, grauissimis litibus cõtra illos excitatis. verum Deo in primis, & multis S.R.E. Cardinalibus, præsertim Neapolitano, Auxitano, & Albiensi, necnõ Regio Senatu Mediolanensi iustam, & piam causam canonicorum protegentibus, & fouentibus, omnia tandem in

illorum protectum, & cõmodum cesserũt. nam memoratus Raphael Cardinalis S. Georgij cõmendam S. Petri in manibus Pontificis ad fauorem Cæsaris Patriarchæ Alexandrini resignauit, deinde post diuturnam litem septem annorum, cum præfatis canonicis ad huiusmodi concordiam deuenerunt, vt certa summa pecuniarum pro expensis, ac etiam redimendo Castro monasterij Cerenzago nuncupato, per dictos canonicos soluta, reseruatis Abbati Commẽdatario pro illius mensa Abbatiali Castro Ardirago cum possessionibus Zoè, & Pescaroli nuncupatis, alia omnia monasterij bona, iura, feuda, castra, villæ, prædia, census dictis canonicis in perpetuum cederent. quam concordiam, & transactionem Leo X. sequenti diplomate sic tandẽ probauit, & firmauit:

*Leo Episcopus seruus seruorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. Etsi de cunctis Orbis Ecclesiis, & monasteriis, prout ex iniuncto nobis, superna dispositione, pastoralis offi.ij debito solliciti, pro eorum, ac religiosarum personarum inibi suaui religionis iugo Altissimo famulantium prospera, & fœlici statu salubriter dirigendo cogitare tenteamur, ad monasterium tamen S. Petri in Cœlo aureo Papiensis ordinis S. Augustini, in quo corpus eiusdem Sancti, quem magnum Dominum, & laudabilis valde de tenebris Gentium lumen Ecclesia sua vocauit, & qui literarum diuinarum scientia, & admiranda vitæ sanctimonia pro Ecclesiastica dimicans fide, diabolicas Hæreticorum fraudes dispersit, ac fundamenta iecit, quibus Ecclesia Catholica adificia veluti solidissimis columnis fulcita nosinuntur, depositum existit, vbique ad sanctitatis suæ testimonium fons indeficientis aqua, qui vsque in hodiernum effluere ostendit inexhausibilem sapientiæ eius fontem, quo in exustione, & ardenti fœtore peccatorum irrigauit sitientes, considerationis nostræ intuitum affectuosiore studio dirigere nos conuenit, vt per nostræ prouisionis remedium in ipso monasterio diuinus cultus etiam ad dicti Sancti honorem, ministrorumque numerus augeatur, regularis obseruantia disciplina florescat, animarum fidelium saluti, & personarum prædictarum, amotis ab eis litium anfractibus, & contentionum turbationibus quibuslibet, de necessarijs, sine quib. spiritualia diu persistere non possunt, opportunè consulatur, personaque ipsa diuinis obsequijs insistentes in quietis, & pacis dulcedine gratulentur, & ea, quæ propterea per prædecessores nostros Romanos Pontifices prouida ordinatione facta fuisse comperimus, vt per petuo firmius maneant, quo sæpius fuerint Apostolica autoritate munita, approbare, & innouare, aliàsque desuper opportunè prouidere, prout in Domino conspicimus, salubriter expedire. Sane pro parte Ven. Fratris Raphaelis Episcopi Ostiensis, Camerarij nostri, & dilectorũ filiorum canonicorum Congregationis Lateranensis dicti ordinis regularis obseruantia petitio continebat, quod postquam aliàs fœl. record. Alexãder Papa VI. prædecessor noster ex certis causis tunc expressis, ac dicti Raphaelis Episcopi, qui dictum monasterium ex concessione Apostolica in Commẽd. obtinebat, supplicationibus inclinatus monasteriũ prædictum, in quo corpus dicti Sancti etiam tunc reconditum erat, cum omnibus suis ædificijs, & clausuris, libris, calicibus, & alijs Ecclesiasticis, ornamẽtis inibi tunc existentibus, pro diuini cultus augmento, & fidelium deuotione ad illud, & animarum salutis manutentione, sub data videlicet quarto Idus Iunij, Pontificatus sui anno quarto dilectis filijs Canonicis præfatis per vnum Præpositum, & alios canonicos congregationis eiusdem in illud inducendos, iuxta eorum ritus, & mores ex tunc de cætero regendum, & gubernandum concesserat. Ipsorumq; Præpositi, & canonicorum introducendorum mensa Conuentuali pro eorum ac Præpositi, & canonicorum inibi pro tempore existentium subuentione, tantum ex bonis stabilibus dicti monasterij. quantum eorum fructus, redditus, & prouentus, ad trecentos ducatos auri secundum communem æstimationem valorem annuum ascenderent, & illum non excederent, dummodo dicti Raphaelis Episcopi accederet assensus, assignauerat, & appropriauerat: ac voluerat, quod in reliquis dicti monasterij bonis dictus Raphael Episcopus, & pro tempore existentes ipsius monasterij Abbates, vel Commendatarij plenã, & liberam administrationem haberent: quodque Raphael Episcopus, aut pro tempore existens dicti monasterij Abbas, vel Commendatarius in Præpositum, ac Conuentum introducendos huiusmodi nullam potestatem, iurisdictionem, seu superioritatẽ habere, seu exercere posset, vel deberet, sed ipsi Præpositi, & Conuentus à dicti Raphaelis Episcopi, ac Abbatis, seu Commendatarij pro tempore existentis superioritate, iurisdictione, & potestate penitus exempti forent, statuerat, & ordinauerat, aliaque concesserat. prout in literis piæ mem. Iulij Papæ II. etiam prædecessoris nostri desuper confectis, cum idem Alexander prædecessor, antequam eius literæ desuper conficerentur, sicut Domino placuit, rebus fuerit humanis exemptus, plenius continetur. Nonnullis causis emergentibus, aut aliquorum, seu temporis malignitate, vel alijs euentibus causantibus, orta inter Raphaelem Episcopum, ac Præpositum, canonicos, seu congregationem præfatos super dictorum bonorum possessione, & spolio, quæ dictus Raphael Episcopus asserebat ad se spectare, neque concessionis bonorũ huiusmodi canonicis & congregationi prædictis facta concessis se ipsosque Præpositum, canonicos, seu congregationem præfatos cõtra Iustitiam præfatũ Raphaelem Episcopum illis spoliasse, ac se opposuisse, & tunc opponere, impediuisseque, & impedire, & fecisse, & facere quominus Raphael Episcopus dicta bona pacifice possidere posset Præpositus vero, ac canonici seu congregatio præfati dicta bona eidem monasterio fuisse concessa, & ad eorum mensam spectare asserebant, materiam quæstionis idem Iulius prædecessor quam dictus Raphael Episcopus contra Præpositum, canonicos, seu congregationem præfatos primo ad Raphaelis Episcopi, & quã deinde Præpositus, canonici, & congregatio prædicti contra Raphaelem Episcopum mouere intendebant, causa non obstante, quod ad Romanam Curiam legitimè deuoluta, & apud eam de iuris necessitate tractanda, & finienda non essent, ad Præpositi canonicorum, & congregationis prædictorum instantiam

Dilecto filio nostro Dominico tituli S. Bartholomæi in Insula presbytero Cardinali, tunc Episcopo Lucerin. & locum vnius ex causarum Palatij Apostolici Auditoribus de mandato suo tenenti, audiendam cõmisit, & fine debito terminãdam. Ipseque Dominicus Cardinalis tunc locum tenens præfatus in causis super spolio huiusmodi respectiuè ad nonnullos actus citra tamen ipsarum conclusionem inter partes ipsas dicitur processisse. Cum autem litibus huiusmodi sic indecisis per septem annos, vel circa pendentibus, iam Raphaël Episcopus, cui postmodum ex eo, quod commenda præfati monasterij, quod obtinebat, vt præfertur, in manibus dicti Iulij prædecessoris sponte, & liberè cesit, idemque Iulius prædecessor cessionem huiusmodi admittens, monasterium ipsum Venerabili fratri nostro, tunc suo Cæsari Patriarchæ Alexandrino, per eum, quo adiuuaret tenendum, regendum, & gubernandum commendauit, & singulos fructus, redditus, & prouentus ipsius monasterij, ac ingressum, siue ingressum, aut accessum ad illud sub certis modo, & forma reseruauit, quo Præpositus, canonici, seu congregatio præfati cupientes litium anfractus suscindere, laboribusque, & expensis parcere, scandalisque, quæ propterea oriri possent, obuiare, ac mali exempli materiam fidelibus præfatis auferre, videlicet Ven. Raphaël Episcopus, ac pro suo interesse Cæsar Patriarcha per seipsos, ac Præpositus, canonici, & congregatio prædicti per Serenum Pasaninum Papiæ Vrbis eorum Procuratorem cõstitutum, & Ambrosium de comitibus Albonensis Papiensem S. Crucis de Mortario monasteriorum Præpositos, à dilecto filio modo ruo dictæ congregationis Rectore Generali eiusdem congregationis procuratore constituto specialiter substitutos, dilectos filios, litibus, causis huiusmodi respectiuè in manibus nostris spontè, & liberè cesserint, nosque posteriores cessiones ipsas duxerimus admittendas. Sicut exhibita nobis nuper pro parte Raphaëlis Episcopi, Cæsaris Patriarchæ, Præpositi, canonicorum, & congregationis prædictorum petitio continebat, si Castro de Lardirago, quod ad dictum monasterium pertinet, eiusque Castri molendinis, aquis, aquæductibus, syluis, pratis, nemoribus, pascuis ac possessione Zoë, & Pescaroli, ac omnibus alijs mobilibus, & immobilibus bonis eiusdem Castri pro Abbatibus, seu Commendatarijs huiusmodi perpetuò exemptis. Omnia alia Castra, & possessiones, & bona mobilia, & immobilia, tam ficta, quàm feuda, siue liuella nuncupata, aut census, temporalia, vel perpetua cum omnibus ædificijs, etiam per Raphaëlem Episcopum, & Cæsarem Patriarcham, vel eorum alterum aucta, seu restaurata, & aut de nouo constructa, tam intra, quam extra dictum monasterium, & illius clausuram, & in ciuitate Papiensi, ac alijs quibuscunque locis existentibus, ac omnibus iuribus, pertinentijs, & actionibus ad dictum monasterium spectantibus, & pertinentibus ab ipso monasterio dismembrarentur, & separarentur, ac mensæ præfatæ pro illius dote, siue fructibus, redditibus, & prouentibus, ita tamen, quod canonici congregationis huiusmodi numerum canonicorum in dicto monasterio vsque ad viginti quinque, qui in eo degant, & diuina celebrent, augere, & ad diuina celebranda cum alijs fratribus Eremitanis dicti Ordinis, modo, & forma, quibus alias inter se conuenerunt, seu conuenient, in omnibus, & per omnia conuenire teneantur, concederentur, & assignarentur, ex hoc profectò in dicto monasterio diuinus cultus susciperet incrementum, canonicique præfati in eo pro tempore degentes commodius diuinis insistere, & se sustentare valerent. Quare pro parte Raphaëlis Episcopi, Cæsaris Patriarchæ, & canonicorum, & congregationis huiusmodi nobis fuit humiliter supplicatum, vt literas præfatas, quoad concessionem canonicis, seu congregationi huiusmodi factam, & exemptionem eis concessam dumtaxat, approbare, confirmare, necnõ Castro de Lardirago cum omnibus, & singulis eius bonis prædictis dumtaxat exemptis, omnia Castra, possessiones, & bona, mobilia, & immobilia, tam ficta, quam feuda, siue liuella, aut census, temporalia, vel perpetua cum omnibus ædificijs, etiam per Raphaëlem Episcopum, & Cæsarem Patriarcham, vel alterum eorum aucta, restaurata, & de nouo constructa, tam intra, quam extra dictum monasterium, & illius clausuram in ciuitate Papiensi, & alijs quibuscunque locis existentibus, ac iuribus, pertinentijs, & actionibus præfatis, ad ipsum monasterium spectantibus, & pertinentibus, ab ipso monasterio dismẽbrare, & separare, illaque omnia, & singula dictæ mensæ pro illius dote, seu fructibus, redditibus, & prouentibus perpetuo concedere, & assignare, aliasque in præmissis opportunè prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur, qui diuinum cultum, & obseruãtiã regularem vbique vigere, & augeri, ac monasteriorum religiosarum quorumlibet status, personarumque in illis studio pietatis vacantium commoditatibus continuo intensis desiderijs affectamus, Cæsarem Patriarcham, ac canonicos congregationis huiusmodi, illiusque singulares personas à quibusuis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, alijsque Ecclesiasticis sententijs, censuris, & pœnis à iure, vel ab homine quauis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum præsentium dumtaxat consequẽdum, harum serie absoluentes, & absolutos fore censentes, concessionumque Alexandri, & literarum Iulij prædecessorum, ac si de verbo ad verbũ præsentibus insererentur, tenores, litiumq́; & causarum huiusmodi statum, ac Gerenzazi, quod etiam ad dictum monasterium pertinet, & aliorum Castrorum, & bonorum, possessionum, iurisdictionum, ædificiorum, & aliorum præfatæ mensæ concedendorum inuocationes, designationes, confines, qualitates, verosque, necnon eorum, ac mensæ præfatæ secundum communem æstimationem valores annuos præsentibus pro expressis habentes, causasq́; ipsas in statib. in quibus existunt, ad nos aduocãtes & lites ipsas penitus extinguentes, & super illis Raphaëli Episcopo, ac Cæsari Patriarchæ, necnon canonicis, & congregationi præfatis respectiuè perpetuum silentium imponentes, literasq́; præfatas, prout concessionem dicti monasterij, & bonorum eiusdem canonicis, seu congregationi factam, & exemptionem præfatam eis concessam concernunt duntaxat, confirmamus, approbamus, & innouamus, easq́; inuiolabiliter obseruari debere decernimus, omnesq́; & singulos defectus ex defectu consensus

dicti

dicti Raphaelis Episcopi iuxta illarum tenorem præstandi, qui postea forsan interuenerint, supplemus. Et nihilominus Castro de Lardirago, eiusque Castri molendinis, aquis, aqueductibus, syluis, pratis, nemoribus, pascuis, ac possessione Zoë ac Pescaroli, & omnibus alijs mobilibus, & immobilibus bonis eiusdem Castri pro Abbatibus, seu Commendatarijs, vt præfertur, exceptis, omnia alia Castra, ac possessiones, & bona mobilia, & immobilia, tam ficta, quam feuda, siue liuella nuncupata, aut censu, temporalia, vel perpetua, cum omnibus ædificijs, etiam per Raphaelem Episcopum, & Cæsarem Patriarcham, vel eorum alterum auctis, seu restauratis, aut de nouo constructis, tam intra, quam extra dictum monasterium, & illius clausuram, & in ciuitate Papiensi, ac alijs quibuscunque locis existentibus, ac omnibus iuribus, pertinentijs, & actionibus, ad dictum monasterium spectantibus, & pertinentibus, quæ omnia, & singula, ac alia aliàs eidem mensæ, vt præfertur, concessa, exceptis Castri Gerenzaxi fructibus, redditibus, & prouentibus, & nonnullis alijs eiusdem Castri Gerenzaxi iuribus, Raphaeli Episcopo, & Cæsari Patriarchæ ad eorum vitam subiectis, modo, & forma reseruari concessis, & quod Castrum Gerenzaxi in certum euentum cum bonis suis, à dicta mensa dimembratum, & separatum, & ad præfatum monasterium in terminis, in quibus antea erat reuersum esse, & ad illud spectare, & pertinere . . . . concessum extitit, septingentorum ducatorum auri similium secundum communem æstimationem valorem annuum, vt canonici, & congregatio præfati asserunt, in simul non excedunt, ab ipso monasterio dimembramus, & separamus, ac mensæ præfatæ pro illius dote, siue fructibus, redditibus, & prouentibus, ita tamen, quod canonici, & congregatio huiusmodi numerum canonicorum in dicto monasterio vsque ad viginti quinque, qui in eo degant, & diuina celebrent, augere, & ad diuina celebranda cum alijs fratribus Eremitanis dicti Ordinis modo, & forma, quibus aliàs inter se conuenerunt, seu in posterum conuenient, in omnibus, & per omnia conuenire teneantur, auctoritate Apostolica tenore præsentium perpetuè concedimus, & assignamus. Non obstantibus præmissis, ac cōstitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac monasterij & ordinis prædictorum iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegijs, quoque indultis, & literis Apostolicis illis concessis, confirmatis, & innouatis, quibus, etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & indiuidua, non autem per clausulas generales, id importantes, mētio, seu alia expressio habenda foret, & in illis caueretur expressè quod ea non nisi sub certis inibi expressis modis, & formis, aut nullatenus derogari possit, illorū tenores, ac si de verbo ad verbū præsentibus insererentur, pro expressis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter, & expressè derogamus, cæterisque contrarijs quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat, hanc paginam nostræ absolutionis, aduocationis, extinctionis, impositionis, confirmationis, approbationis, innouationis, decreti, suppletionis, dimembrationis, separationis, concessionis, assignationis, & derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorū Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ 1517. pridie Calend. Martij, Pontificatus nostri anno 5. signatū in angulo Didendes.

IGitur vigore prædictarum concordiæ, ac li- V.
terarum Apostolicarum canonici Lateranenses liberam, expeditam, & quietam possessionem omnium iurium, bonorum, castrorum, & feudorum, quæ tunc monasterium habebat, exceptis castro Ardirago, & possessionibus Zoë, & Pescaroli ex tunc obtinuerunt, & in præsentiarum obtinent, omnibus monasterij feudatarijs, & vassallis, censuarijs, & liuellarijs monasterij Præpositū & canonicos pro legitimis, & veris dominis agnoscentibus, & in vigilia Sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli annuum canonem in signum subiectionis publicè in Ecclesia Diui Petri in Cœlo aureo eisdem Præposito, & canonicis soluentibus. Bona vero per Leonem X. Abbati cōmendatario reseruata Pius V. Collegio Papiæ à se instituto applicauit, extincto titulo Abbatiali quæ dictum Collegium nunc possidet.

Ecclesia Diui Petri in Cœlo aureo plures alias Ecclesias tum in Episcopatu Papiensi, tum alibi constitutas sibi subiectas habet, quæ vel per canonicos regulares, vel per clericos seculares per Præpositū, & canonicos præsentádos reguntur, quęque annuum canonem eidem soluunt in signum subiectionis, quarum Catalogus ex Pōtificum, & Regum Longobardorum priuilegijs acceptus hic sequitur videlicet:

Ecclesia S. Andreæ in Citadella Papiæ, parochialis, & monasterio contigua, quæ regitur per vnum ex canonicis dicti monasterij. Ecclesia Sanctorum Naboris & Fœlicis terræ Luzani, parochialis; regitur per vnum canonicum regularem. Ecclesia parochialis S. Germani terræ Pauoni, cum Ecclesijs S. Mariæ Grauiterræ, & S. Michaëlis sibi vnitis; regitur quandoque per clericos seculares. Soluit monasterio annuum canonem librarum trium ceræ albæ. Ecclesia parochialis terræ Vilantij cum sibi subiectis, & vnitis Ecclesijs Hospitalis Galberæ, & S. Petri, & Pudētianæ Castri Gerenzagi, quæ sunt de iure patronatus monasterij S. Petri. Hæ omnes in Episcopatu Papiensi.

In Episcopatu Mediolanensi Ecclesia S. Seuerini de Cresciano, Ecclesia S. Iulianæ de Carzana, Ecclesia S. Martini de Gerenzano.

In Episcopatu Nouocomensi Ecclesia sancti Augustini de Carauate, sanctæ Mariæ de Plumasco, siue de Saxo, sancti Petri de Laueno, quæ soluit annuum canonem trium librarum ceræ albæ.

In Episcopatu Laudensi Ecclesiæ S. Petri de Flombo, & S. Columbani.

In Episcopatu Placentino Ecclesiæ S. Martini de Rozone, S. Zenonis de Vicobono, & S. Stephani.

In Episcopatu Dertonensi Ecclesiæ S. Petri parochialis de Alpeplana, quæ soluit annuum canonem vnius libræ piperis. Hospitale S. Bartholomæi de Lamas, cum Ecclesia S. Michaëlis de Insula soluunt annuum canonem librarum duarum specierum. Ecclesiæ S. Michaelis de Alpixella, & S. Mariæ de Algrecia, quæ soluunt annuum canonem sex vnciarum specierum, & sex vnciarum ceræ albæ.

In Episcopatibus Alexandrino, & Astensi Ecclesiæ S. Philippi & Iacobi, S. Blasij de Clausio, Sanctorum Petri & Philippi loci Vuigliæ, vulgo Gaij, quæ soluit annuum canonem librarum quinque monetæ Mediolanensis, & libram vnã ceræ albæ.

In Episcopatibus Vercellensi, & Casalensi Ecclesiæ S. Blasij de Pauonino, S. Petri de Podenigo Castri Tridini, quæ soluit annuum canonem libræ vnius croci.

In Episcopatu Parmensi Ecclesia S. Mariæ de Ceorte.

In Episcopatu Florentino Ecclesia S. Petri in Cœlo aureo.

In Episcopatu Nouariensi in Ecclesia parochiali S. Mariæ Vici Cameræ clericatus, qui soluit annuum canonem libræ vnius ceræ albæ.

Ex prædictis Ecclesijs, quæ per nostros reguntur, vel canonem soluunt, nunc etiam Ecclesiam, & monasterium D. Petri, tanquam superiorem agnoscunt aliæ vel ex consuetudine, vel ob non solutionem, vel alio titulo libertatẽ, vt arbitror, sibi ipsis præscripserunt.

Præter quas Clemens VII. anno 1524. sexto Idus Aprilis dicto monasterio addidit Prioratum S. Mariæ loci Carbonariæ, qui erat membrum antiquæ congregationis Mortariensis.

VI. COenobium Diui Petri maximis & amplissimis priuilegijs per Romanos Põtifices, Imperatores, & Reges Longobardorum fuit munitum, & decoratum, de quibus libro 1. in fine, vbi multa exemplauimus. Cæterum in Ecclesia D. Petri conditur ingentissimus thesaurus Sacrarum Reliquiarum, ac in primis reuerendissimum corpus Beatissimi Patris nostri Augustini, omni thesauro longè pretiosius, quod per Regẽ Luitprandum magno auri pondere ab infidelibus redemptum, & ex insula Sardiniæ Papiam anno Domini 723. secundum magis communem sententiam translatum, in dicta Ecclesia in loco pręcipuo, & conspicuo fuit repositum. Verum ob timorem inimicorum, qui frequenter Insubriam deuastabant, ne raperetur, & ad externas prouincias portaretur, per beatos Florentium, & Basilium canonicos regulares, & Sacrarum Reliquiarum custodes, in oratorio, siue sacello, quod est inter Ecclesiam, & monasterium subtus altare conditum, eodem oratorio validissimis cratibus ferreis, portis item ferreis, & repagulis munito, quæ nunc etiam extant, & visuntur: quo in loco per annos circiter quadraginta Sacra pignora quieuerunt. Verum ob insigne miraculum patratum concurrente nimia multitudine populorum, ob loci angustiam iterum loco motum, & in ampliorem, & commodiorem delatum, tandemque ob metũ, ne à Gallis, aut alijs furto, aut vi raptum extra Italiam portaretur, sub terra tumulis altè defossis, cum Reliquijs S. Boëtij Seuerini in eadem Ecclesia quiescentibus absconditum, ante sacellum beatorum Basilij, & Florentij, quod nunc S. Apiani dicitur, sub cella Abbatis, & sub lapide signato. quam ob causam Galli Papiam ad Beatissimi Patris Reliquias venerandas accedentes, ante omnia inquirere solent, vbi sit cella Abbatis, & lapis signatus, quod ex antiqua traditione apud illos peruulgatum sit, sub eadem cella corpus S. Augustini repositum esse. quod quonam tempore acciderit, non vna est scribentium sententia. Sed si vera sunt, quæ Gulielmus Malbesburiensis, in lib. de Regibus Anglorum, & ex illo Baronius tomo secundo sub anno 1027. & alij comminiscuntur de brachio S. Augustini ab Egelnoto Cantuariæ Archiepiscopo Papiæ empto, & Conuentriam delato, necesse erit affirmare, non tempore Caroli magni occultatum, vt nonnulli autumant, sed longè postea, nempe circa annum 1100. quandoquidem ab illo tempore, ac deinceps in monasterij monimentis, quæ apud nos manent, nihil amplius de hoc scriptum inuenitur. Sed neque autor Chronicæ Brixiensis, quem recentiores sequuntur, de hoc decernit: sed solum inquit, illud ex arca leuatum sub terra fuisse absconditum, ob timorem Gallorum, qui non semel, nec solis temporibus Caroli magni in Italiam irruperunt.

Præter Reliquias verò B. Patris Augustini condita sunt in eadem Ecclesia sex corpora Sanctorum, quæ cum eisdem Reliquijs ex insula Sardiniæ Papiam fuerant translata, scilicet Beatorum Apiani Episcopi, Luxorij, Cisellij, Camerini martyrum, quæ in latere dextro Ecclesiæ in sacello, & altari sancto Apiano dicato sunt posita. testatur tabula marmorea in eodem altari anno Domini 1583. reposita. cum alia tabula plumbea vetusta, in antiqua ara cum dictis Reliquijs inuenta cum huiusmodi inscriptione, videlicet: *Anno Domini MCIII. indictione 10. Calendis Maij recondita sunt in hoc loco ossa B. Apiani Episcopi, & Confessoris, & Beatorum Martyrum Luxorij, Cisellij, & Camerini, translata olim per Luitprandum Longobardorum Regem à partibus Sardiniæ, & allata in hoc monasterium, quod vocatur Cælum aureum. D. Marcus Dei Leuita scripsit hoc Epitaphium. Abbas Albertus.*

Beatorum item Martyrum Marci, & Robustiani, quæ in altari posito in latere sinistro Chori prope turrim campanariam eisdem Martyribus dicato conduntur, quæ de anno 1568. ex vetusto altari in aliud recens conditum sunt translata. ac tandem corpus Beati Seuerini Boëtij Romę Senatoris, & martyris, de quo libro primo dictum fuit.

VII. PRæter Reliquias Sanctorum quiescit in eadem Ecclesia corpus pijssimi Regis Luithprandi illius restitutoris, & monasterij primi fundatoris, cuius erat sepulchrum marmoreũ, quatuor columnis subnixum in latere sinistro Ecclesiæ in pila siue parastata, quæ arcum maiorem prope chorum sustinet, cum Epitaphio inscripto, quod sepulchro ante aliquot annos euerso, & cineribus Luitprandi ex Sacri Tridentini Concilij decretis sub terra defossis, quia perierat, ne perpetuò periret hoc loco restituendum curaui, sic:

Flauius hoc tumulo Luitprandus conditur, olim
Longobardorum Rex inclitus, acer in armis,
Et bello victor, Sutriumq; Bononia firmant
Hoc, & Ariminum, nec non inuicta Spoleti
Mœnia, namque sibi has subiecit fortior armis.
Roma suas vetet iam pridem milite malto
Obsessa expauit, deinceps tremuere feroces
Vsque Saracenos, quos dispulit impiger ipsos,
Cum premerent Gallos, Carolo poscente iuuari.
Vngarus à sola hoc adeutus, Francus, & omnes
Vicini grata degebant pace per omnes.
Regi sub hoc fulsit, quod meruit sancta, frequensq;
Religio, vt recolunt alpes, Ecclesia quarum
Hunc habuit vincentes ipso, & prægrandia templa,
Qua vincens struxit, quibus & famosus in Orbe
Semper, & æternum lustrabit secula cuncta,
Præcipuè Petro cœlesti hac sede locata
Clauigero. statuit cœlo quam prouidus aureo.
Augusti nam vbi hoc almudo abdidit eodem
Ab Rege, & cuius doctrina Ecclesia fulget.

Porrò in eadem parastata, siue pila, cui dictum sepulchrum nitebatur, est aliud Epitaphium antiquissimum, quod supra libro primo memorauimus in proxime narrata canonicorum eiectione abrasum, sed Regij Senatus mandato sic, vt prius fuerat, ad vnguem restitutum.

LVITPRANDVS LONGOBARDORVM REX INCLITVS OB DIVI AVGVSTINI TRANSLATVM CORPVS TEMPLVM HOC SIMVL, ET ABBATIALE COENOBIVM CANONICIS REGVLARIBVS CVM DOTE INSTAVRAVIT. ANNO SAL. 723.

Feruntin eiusdem Ecclesiæ vestibulo tumulatam præclarissimam matronam, & vatem, Boetij Seuerini coniugem, Elpim nomine, Messana Siciliæ vrbe genitam, & Faustinæ Tertulli Romani Patricij, Sanctique Placidi matris sororem, quæ ob mariti amorem à Theodorico apud Ticinum relegati, patria relicta Papiam pergens, ibi defuncta est. cuius sepulchro sequens Epitaphiũ fuerat insculptum:

Elpis dicta fui Sicula regionis alumna,
Quam procul à Patria coniugis egit amor.
Quo sine mœsta dies, nox anxia, flebilis hora,
Cumq; viro solum spiritus vnus erat.
Lux mea non clausa est, tali remanente marito:
Maiorisq; animæ parte superstes ero.
Porticibus, sacris iam nunc peregrina quiesco,
Iudicis æterni testificata thronum.
Nene manus violet bustum, ne forte iugalis
Has iterum cupiat iungere membra cinis.

VIII HAbeo autores, qui scribant ex R. S. Petri in Cœlo aureo canonicis ante prædictam reformationem prodijsse Anselmum, & Gualam de Bichenjs S. R. E. presbyteros Cardinales, quod & Onuphrius, & Ciaconius in Vitis Pontificum confirmant, Guliclmum quoque Burdegalensium Archipræsulem, Landulphum Episcopum Astensem, Obertum, Bernardum, Laphrancum, Alphanum Papiensis, Octauianum Sauonensem, & Modestum Abbatem montis Sion, vbi monasterium Abbatiale canonicorum antiquitus fuisse monstrauimus lib 2. cap. 41. At post reformationem ex eodem Collegio accepimus R. Patrem D. Ambrosium ex Comitibus Albonensis, qui scripsit librum introductorium in Chaldaicam, Syriacam, atque Armenicam, & decem alias linguas, characterum differentium Alphabeta circiter quadraginta, & eorundem inuicem conformationem, cui paucos similes tot linguarum eruditione instructos Orbis nouit, quique primus in Gymnasio Bononiensi mandato Leonis X. linguarum Syriacæ, Chaldaicæque, scholam aperuit, teste Genebrardo in Chronologia sub anno 1515 Ex eodem quoque habuimus Marcum Coriarium in omni genere disciplinarum doctissimum, qui multa edidit in Catalogo Scriptorum nostræ congregationis censenda, Ioannem Papiensem monasterij Præpositum, qui ipsius monasterij Chronicam magno labore collegit, cui multum debemus, Archangelum Pellissonum, & Theodosium ex Comitibus de Roncalla loci Præpositos, & totius congregationis Rectores Generales, quorum posterior ipsum monasterium in fabricis multum locupletauit.

CAPVT TRIGESIMVM SEPTIMVM.

De septem monasterijs sanctorũ Sebastiani Bugellæ, Ioannis Baptistæ Anconæ, Modesti Beneuenti, Petri Aretini, Matthæi Dertonæ, Trinitatis Mutinæ, Caterui Tolentini, partim nuper fundatis, partim nostræ congregationi vnitis.

I. Nno 1503. congregatum fuit Capitulum Generale Placentiæ, in quo quidem electi fuerunt Rector Generalis R. P. D. Gabriel Vicentinus, & Visitatores D. Angelus Placentinus, D. Alexius Vercellensis D. Iacobus Cremonensis, & D. Ioannes Maria Nouariẽsis. Hoc autem anno Alexander VI. cum sedisset in Pontificatu annos vndecim, dies octo, defunctus est die 18. Augusti, vacauitq; Sedes diebus 31. postea die 22. Sept. Cardinales elegerunt in Pontificem Franciscum Picolomineũ Senensem, qui Pius III. fuit appellatus: qui sedit in Pontificatu viginti sex diebus, & fatis concessit, in cuius locum die prima Nouemb. electus fuit Iulianus de Ruuere Sixti IV. nepos, & Cardinalis Episcopus Ostiensis, & Iulius II. nũcupatus.

Anno 1504. Capitulum Generale Placentiæ Rector Generalis R. P. D. Albertus Veronensis, Visitatores D. Andreas Mediolanensis, D. Marcus Venetus, D. Fœlix Cremonensis, & D. Ioannes Maria Nouariensis. Hoc anno fundatum est monasterium S. Sebastiani oppidi Bugellæ, in Episcopatu Vercellensi, per Illustrissimum D. Stephanum de Ferrerijs S. R. E. Cardinalem, & Episcopum Vercellensem, filium Domini Sebastiani de Ferrerijs nobilis Vercellensis, equitis, & Christianissimi Regis Galliarum in Ducatu Mediolanensi consiliarij, quod de proprijs bonis à fundamentis excitauit, & dotauit, ad constituendum in illo collegium canonicorum nostræ cõgregationis: cui autoritate ordinaria vniuit Prioratum SS. Thomæ, & Bernardi de Campilia Vallis Adurni suæ Diœc. Et quia de validitate erectionis, institutionis, & vnionis prædictarum à nonnullis hæsitabatur, Illustris, & strenuus eques D. Sebastianus memoratus omnium prædictorum confirmationem à Sede Apostolica impetrauit, acceptis bullis hoc eodem anno Nonis Aprilis emanatis, quarum vigore conuentus canonicorum sub regimine Præpositi in dicto monasterio fuit institutus: cui deinceps alia quædam beneficia regularia fuerunt attributa. Nam Leo X. eidem vniuit Prioratum S. Fidis, ordinis S. Benedicti, in Episcopatu Vercellensi, quod pendebat à monasterio S. Stephani Hipporegiẽsis, datis literis vnionis 13 Kalend. Iulij anni 1515. Deinde anno sequenti 1516. vndecimo Kalend. Iauuarij eidem monasterio vniuit alium Prioratum sancti Stephani, de Cella nuncupatum, in diœcesi Hipporegiensi, per resignationem Andreæ de Ferrerijs Præpositi Vercellensis, & fratris prædicti Cardinalis fundatoris. Rursus anno 1518. 9 Kalend. Nouembr. eidem vniuit Ecclesiam de Cella nuncupatam, loci Viueroni, Vercellensis diœces. ad effectum erigendi apud illam vnam domum, & aliquot canonicos in eadem constituendi. tandemque Pius V. anno 1566. 3. Kalend. Decembr. eidem adiunxit Ecclesiam parochialem sancti Martini loci Constantianæ, Vercellensis Diœces. Quarum omnium vnionum, & donationum sunt exempla, siue instrumenta authentica Romæ in monasterio Pacis.

Hoc monasterium domus nouitorum esse cõsueuerat, ex qua viri non pauci tum religione, tũ eruditione præclari exierunt. Habuit virum præ cæteris insignem, & disciplinæ regularis instauratorem zelantissimum, D. Gratianum Bugellen. qui non semel, nec segniter generalem nostræ congregationis præfecturam administrauit.

II. Hoc eodem anno 1504. rogantibus Ciuibus Anconitanis, Reuerendiss. P. D Io. Archiepiscopus Ragusinus, qui monasterium ordinis S. Benedicti propè muros Anconæ, S. Io. Baptistæ vulgò de Panoclaria, sed à multis annis monachis omnino destitutum, in commendam tenebat, sponte, ac liberè in manibus Pontificis resignauit, ad fauorem nostræ congreg. & ad effectum, vt in eo conuentus canonicorum regul. Later. erigeretur, dictam resignationem, vnionem, & erectionem eodem Pontifice probante per suas literas datas 3. Nonas Decemb. Pontificatus sui anno 2. Quod monasteriũ cum ab ipsis canonicis regul. ferè ab imis fundamentis totum fuisset renouatum, sub Paulo III. in Vrbis munitione funditus est euersum: vnde canonici intra priuatas domos in ciuitate constitutas sese recipere, & per aliquot annos cum magnis incommodis subsistere coacti sunt vsque ad annum 1546 quo Venerabilis sacerdos Iacobus de Bonarellis nobilis Anconitanus Ecclesiam parochialem S. Claudij, quam in titulum tenebat, ad effectum transferendi ad illam monasterium memoratum S. Io. Baptistæ, & constituendi in eadem conuentum canonicorum, resignauit, resignationem, & vnionem probante ipso Pontifice Paulo III. apud S. Marcum pridie Idus Maij anno 1546. quæ

Eccle-

Ecclesia nunc S. Ioan. Baptistæ dicitur, iuxta quã erectum est monasterium Abbatiale, S. Ioannis de Capite montis nuncupatum.

III. Dicto anno 1504. Iulius II. monasterium S. Matthæi Dertonæ, membrum antiquæ cõgregationis Mortariensis nostræ Lateranensi familiæ adiunxit, siue potius restituit: nam cum in generali vnione monasterij S. Crucis Mortariẽsis, & omnium illius membrorum anno Domini 1448. facta per Nicolaum V. illud etiam comprehensum fuisset, vt quo primum tempore vacare contigisset, in illo per Præpositum Mortariensem, vel per superiores nostræ congregationis. Prior & conuentus nostrorum canonicorum institueretur. nihilominus cum vacaret, quidam Clericus Mediolanensis, nomine Domicellus Glusianis, illud per subreptionem à Sede Apostolica impetrauerat, vnde inter illum, & D. Philippum Nouariensem nostræ congreg. canonicũ a Præposito Mortariensi canonicè institutum lis est exorta, & causa ad Pontificem delata: qui Prioratum, vtpotè membrum S. Crucis Mortariensis, cuiusque prouisio, institutio, & omnimoda dispositio, dum vacaret, ad Præpositum Mortariensem iam de iure, quam de antiqua, & approbata consuetudine spectabat, eidem monasterio, & congregationi perpetuò annexuit, incorporauit, & vniuit, editis nouis literis Apostolicis 15. Kal. Martij hoc anno 1564. de hoc monasterio dictũ est lib 2. in congregat. Mortariensi: vbi in eo fuit celebratum vltimum Generale Capitulum dictæ congregat. an. 1448.

6. Mo nast.

IV. Anno 1505. Generale Capitulum Placentiæ. Rector Generalis R. P. D. Hieronymus Mediolanensis ex nobili familia de Bossis. Visitatores D. Valerius Vicentinus, D. Isaias Estensis, D. Matthæus Vercellensis, & D. Fulgentius Regiẽsis. Hoc autem anno idem Iulius II. donauit nostræ congregationi Abbatiam S. Modesti in Ciuitate Beneuentana, quæ fuerat olim monasterium S. Benedicti, plures habens Ecclesias parochiales sibi subiectas, quarum collatio ad monasterij Abbatem spectabat, & in quarum Parochos, & Parochianos iurisdictionem ordinariam exercebat: sed conditione temporum per multos annos conuentu monachorum penitus destitutum, & secularibus commendatum, consequenterq; bona monasterij distracta, & iura multipliciter imminuta. Datæ sunt literæ vnionis apud S. Petrum 3. Kal. Maij, põtificatus Iulij II. an. 2. Porrò inter Ecclesias monasterio subiectas erat parochialis S. Io. de Vlmo, qua vacante cum super iure conferendi inter Archiepiscopum Beneuentanum, & monasterij Abbatem lis oriretur, Archiepiscopo contra iura monasterij eam conferre volente, memoratus Pontifex an. 1512. monasterio illam incorporauit. & perpetuò vniuit ea conditione, vt liceret Abbati sacerdotem regularem, siue secularem, ad nutum amouibilem, ad eius regimen constituere: literæ tamen non sub eodem Pontifice, sed sub illius successore Leone X. anno 1. sui pontificatus, videlicet 14. Kalend. Aprilis anni 1513. fuerunt expeditæ.

61. Mo nast.

Prædictum monasterium multis, ijsque amplissimis priuilegijs per summos Pontifices, Imperatores, Reges vtriusque Siciliæ, necnon etiam Episcopos Beneuentanos fuit decoratum, & insignitum, quorum sequentia sunt memoratu digna, videlicet. Primum, Azonis Archiepiscopi Beneuentani, & Sipontini, per quòd de consensu suorum canonicorum multas Ecclesias memorato monasterio S. Modesti largitur, quæ in priuilegio proprijs vocabulis explicantur, quas omnes cum suis facultatibus sub potestate, & regimine monasterij liberas constituit ab omni iurisdictione, & dominatione Archiepiscoporum, & presbyterorum Ecclesiæ Beneuentanæ, & notanda sunt verba, sic enim habet: *Sancimus amodo, & perpetuis deinceps temporibus, vt sine omni conditione Pontificalis dominationis persistant, nulloque vnquam tempore quilibet nostrorum successorum Præsulũ, seu presbyterorum, vel cuiuscunque gradus clericatus in eis dominandi licentiam habeat vel censum aliquem aut redditum exigat. nulli quoque plebi, nullique alteri Ecclesiæ, nisi monasterio eiusque Prælato, eiusque Rectoribus cum integris suis rebus subditas esse volumus &c. Quã nostra concessionis, ac libertatis immunitatem per nullum ex nostris remoueri successoribus, per Deum omnipotentem vnum, & trinum, eiusque sanctas adiuramus, pariterque autoritate Saluatoris, qui nobis dixit, quæcunque ligaueritis super terram, ligata erunt & in cælis, &c.* Excommunicantur contrarium facientes. Authenticum huius priuilegij habetur in dicto monasterio, cum alio priuilegio Pandolphi, & Landolphi Longobardorum gentis Principum.

Secundum, est Cœlestini III. datũ anno 1195. quod incipit: *In eminenti.* in quo affirmat, monasterium ad ius, & proprietatem Romanæ Ecclesiæ pertinere. concedit Abbati facultatem vocandi, quem voluerit Episcopum ad consecrandum Ecclesias monasterio subiectas, & ordinandum clericos, prohibet cuicunque Missas solemnes in illis, nisi inuitato ab Abbate, celebrare. itẽ cuicunque personæ Ecclesiasticæ, vel seculari in præfato monasterio conditionem quamlibet, vel nouam consuetudinem introducere. item prohibet Archiepiscopis, vel Episcopis Ecclesias monasterio subiectas, & sacerdotes, vel clericos earum interdicere, aut parochianos excommunicare. Confirmat priuilegia, iura, consuetudinesque monasterij. Concedit Abbatibus vsum mitræ, & baculi, &c.

Tertium, est declaratio quędam facta per Augustinum Spinulam S. R. E. Cardinalem anno 1532. Pontificatus Clementis VII. anno 9. quod monasterium S. Modesti non possit cogi ad

solnendum decimas pro beneficijs monasterio vnitis, quæ sunt in dominio Regio Neapolis, quando imponuntur decimæ in Regno Neapolitano.

V. EOdem anno 1505. Ciues Aretini in Tuscia ob singularem affectum deuotionis, quem gerebant ad canonicos nostræ congregationis, propter illorum vitam exemplarem, & laudabilem cupientes in eorum ciuitate collegium nostri ordinis ædificari, supplicauerunt Pontifici, vt Prioratum S. Petri de Soporio loci Casæ nouæ nuncupati, & Dioec. Aretinæ, cum annexa Ecclesia S. Hyppoliti, & Cassiani de Laterina, dictæ Dioec. ab Abbatia de Agnano pendentem nostræ congregationi vniret, donec monasterium in dicta ciuitate construeretur, quo extructo dictus Prioratus eidem censeretur vnitus. quod obtinuerunt acceptis literis vnionis eodem an. 1505. 7. Idus Februarij.

61 Monast.

Anno 1506. Generale Capitulum Cremonæ. Rector Generalis R.P.D. Valerius Vicentinus. Visitatores D. Augustinus Papiensis, D. Philippus Vercellensis, D. Gabriel Mediolanensis, & D. Martinus Bergomensi. Anno 1507. Capitulum Generale Placentiæ. Rector Generalis R. P. D Angelus Placentinus. Visitatores D. Gabriel Vicentinus, D. Hieronymus Venetus, D. Constantinus Mediolanensis, & D. Alexius Vercellensis.

VI. HOc anno ad contemplationem Ciuitatis Tolentinatis in Piceno Pontifex concessit nostræ congregationi Præposituram insignem S. Caterui dictæ Ciuitatis, Reliquijs Beatorum Caterui Martyris, Septimiæ illius coniugis, & Bassi Martyris eiusdem Caterui discipuli decoratam, quam ante annos quadringentos tenebant monachi ordinis S. Benedicti videturque fuisse mẽbrum Abbatiæ S. Saluatoris in Episcopatu Reatino, quantum cõijcio ex quodam instrumento concessionis 600. Prouinarum (mensuræ agrorũ genus id est) terræ in Esino Episcopatu factæ per Abbatẽ, & monachos S. Saluator. dictæ Præposituræ S. Caterui anno 1062. rogato per Bonomium publicum notarium sed quæ conditione, & vicissitudine temporum clericis secularibus fuerat commendata, manentibus nihilominus in ea monachis nonnullis ad sacra facienda, pro quorum victu pauca bona immobilia, redditum annuum ducatorum quindecim per singulos monachos præbentia, fuerant assignata: nam reliqua ad victum necessaria pauperes monachi vel ex nonnullis capellis in eadem Præpositura per quosdam laicos institutis, vel ex bonis patrimonialibus, vel ex alijs modis sibi quæritare cogebãtur. Obtinebat eo tẽpore commendã Ioannes Baptista clericus ex familia nobili de Rutilonib. dictæ Ciuitatis. Hic ciuibus rogantib. Præposituram liberè in manibus Põtificis resignauit, vt in ea collegium nostræ congregationis erigeretur, cuius votis & Ciuium, ac etiam Rectoris Generalis Pontifex annuens, canonicis Lateranensibus reformandam, & perpetuo habendam concessit, & illorum congregationi vniuit cum omnibus illius bonis, & iuribus, eodem anno 1507. Idib. Octob. facta monachis facultate manendi extra claustrum in locis decentibus, & sub regulari habitu, & pro illorum victu legata, capellanias, & alia beneficia vel bona patrimonialia obtinendi, reseruatis eisdem, bonis pro illorum mẽsa prius assignatis vita durante. quæ omnia ex literis Apostolicis patent. Et ita extincto in memorata Præpositura ordine monastico collegium canonicorum sub regimine Præpositi cum communi ciuium lætitia fuit institutum: qui pro Ecclesiæ, & fabricarum monasterij refectione, quæ omnes labebantur, duo millia florenorum auri spoponderunt, quibus adiutoribus Ecclesia S. Caterui in nobiliorem formam renouata fuit, & monasterium aliqualiter instauratum.

63 Monast.

VII. HÆc vero Præpositura curam animarum amplissimam adiunctam habet, quæ duas fere ex tribus partibus Parochianorum Ciuitatis cõprehendit, nec non etiam aliam Ecclesiam S. Luciæ nuncupatam in eadem Ciuitate. Pertinent etiam in eandem Præposituram sexcentæ pluuinæ terræ memoratæ in Episcopatu Esino, quas ciues quidam Esini à monasterio in Emphyteosim acceperant super his grauissima inter Præpositum & canonicos S. Caterui ex vna, & Communitatem Esinam, quæ illas sibi vendicauerat, ex altera sub anni 525. fuit excitata, quæ post varios amphractus, & post tres sententias conformes in Rota Romana ad fauorem canonicorum latas, anno 1600. sic est composita, vt Esini nouas inuestituras à Præposito, & canonicis S Caterui peterent, singulis 29. annis innouandas, & annuum Canonem certæ quantitatis frumenti soluerent, cum alijs clausulis conditionibus, & pactis, quæ instrumento tractationis eodẽ anno Romæ vigesima septima Augusti rogato per . . . . . videri possunt.

In Ecclesia S. Caterui tria Sanctorum corpora honorificè tumulantur. primum S. Caterui Martyris Patricij Romani, de genere Præfectorum. secundum S Septimiæ illius coniugis, quæ Virgo mansit. tertium S. Bassi Martyris, qui cum esset cœcus à Natiuitate per Beatum Cateruum ex peregrinatione Ierosolymitana redeuntem, & per Daunos iter facientem dupliciter illuminatus, pro fide Christi martyrium consummauit. hæc tria corpora condita sunt in arca marmorea, qua anno 1455. reserata, caput Beati Caterui extractum, in theca argentea fuit repositum, vt diebus festis solemnioribus exponeretur.

VIII. HOc eodem anno 1506. curante Alphonso primo Ferrariæ Duce cõcessus fuit congregationi Lateranen. Prioratus antiquus canonico-

rum

64 Monast. rum regularium S. Trinitatis, in Suburbijs Mutinæ testantibus literis Apostolicis datis sexto calend: Ianuarij Pontificatus Iulij II. anno quarto. De quo monasterio Reuerendissimus Dom. Gaspar Silingardus Mutinensis Episcopus in Historia Ecclesiæ Mutinensis, in Vita Alberti de Buschetis Mutinensis Episcopi, sic testatur. *Anno 1260. Ædem sacratissimæ Trinitatis à vico Salicett amotam, in vicum Alberetti transtulit, erectamque canonicis regularibus sub instituto S. Augustini degentibus assignauit*: Hæc ille, qui cū dicat, dictam Ecclesiam ab illius erectione canonicis Augustinianis assignatam, & nihilominus in Bullis vnionis dicti monasterij cum congregatione Lateranensi illud monasterium antea canonicorum ordinis D. Marci nuncupetur, alterum è duobus asserendum, aut Historicum ordinem canonicorum regularium Augustinianorum cum ordine D. Marci confudisse: aut dictum monasterium progressu temporis ad manus canonicorum D. Marci deuenisse, vt vt fuerit illud tēpore vnionis, & longè antea canonicis destitutum, clericis secularibus fuerat commendatum, quod in commendam habebat clericus quidam Casalensis nomine Andreas de Papalardis, qui ad fauorem canonicorum regularium Lateranensium illud resignauit, reseruata sibi pensione annua florenorum auri 450. quæ super bonis S. Ioannis in monte Bononiæ, & S. Augustini Placentiæ fuit assignata in quo monasterio sequenti anno, qui fuit 1507. canonicorum nostræ congregationis conuentus fuit constitutus, siue restitutus. qui ad annum vsque 1530. in eo durauit, illo autem anno prætextu muniendę ciuitatis monasterium cum Ecclesia, & omnibus illius fabricis in eodem loco existentibus fuit euersum, & canonici ad ciuitatem migrare coacti, quos egregius, & nobilis D. Ioannes Franciscus de Molzis intra domesticos lares per aliquod temporis spatium receptos multis beneficijs, vna cum religiosissima fœmina Domina Catharina illius coniuge cumulauit. Quo anno Ecclesiam Parochialem B. Mariæ de Asseribus intra ciuitatem, ad construendum prope illam monasterium sub inuocatione Sanctissimæ Trinitatis obtinuerunt, dictam Ecclesiam resignante Venerab. Sacerdote Domino Thoma de Zuffis Rectore, & resignationem probante Clemente VII. 8. Idus Martij eiusdem anni 1530. Pontificatus sui anno 6. propeque monasterium amplissimum à fundamentis erexerunt, licet temporum difficultatibus nondum cunctis ex partibus absolutum. Cuius primus fundator fuit R. P. D. Illuminatus de Volpinis Mutinensis loci Prior, qui etiam fuit Visitator nostræ congregationis, qui primum lapidem posuit anno MDXXXXV. adiuuantibus cæteris monasterijs, vt tunc in vsu apud nostros positum fuerat. hic fuit optimus Prælatus, dedicato monasterio, & de tota congregatione ob vitæ inculpatissimæ integritatem, & singularem in rebus gerendis prudentiam, & dexteritatem optimè meritus. Ecclesiam fundauit, & absoluit R. P. D. Angelus de Banderis Mutinensis, monasterij Abbas (nam per Pium V. anno 1566. Abbatiali dignitate fuit decoratum) vir religiosissimus, & verè simplex, humilitatis, & paupertatis Apostolicæ singularis amator, cuius vti nam plures similes in diebus nostris viderentur.

CAPVT TRIGESIMVM OCTAVVM.

De fundatione Præpositura S. Vbaldi propè Ciuitatem Eugubinam.

Anno 1508. Capitulum Generale Placentiæ. Rector Generalis R. P. D. Gabriel Vicentinus. Visitatores D. Germanus Vercellensis, D. Andreas Mediolanen. D. Ioan. Maria Nouarien. & D. Marcus Venetus. Anno 1509. Capitulum Generale Bononiæ. Rector Generalis R. P. D. Hieronymus Bossus Mediolanensis. Visitatores D. Gabriel Placentinus, D. Ioannes Iacobus Cremonensis, D. Matthæus Vercellensis, & D. Fulgentius Regiensis. Anno 1510. Capitulum Generale Placentiæ. Rector Generalis R. P. D. Valerius Vicentinus. Visitatores D. Franciscus Placentinus, D. Augustinus Papiensis, D. Gabriel Mediolanensis, & D. Gaspar Vercellensis. Anno 1511. Capitulum Generale Rauennæ. Rector Generalis R. P. D. Angelus Placentinus, Visitatores D. Io. Ant. Placentinus, D. Donatus Mediolanen. D. Germanus Vercellensis, & D. Ioannes Maria Nouariensis. Hic annus memoria dignus extitit ob fundationem Præpositura, ac monasterij in honorem S. Vbaldi Episcopi Eugubini, & canonici regularis, in cliuo mōtis eidem Ciuitati Eugubinæ imminentis, in quo loco iam ab annis quadringentis, & amplius, sacratissima illius pignora miraculis coruscant. Huius autem collegij fundationem, & institutionem explicaturi, paulò altius ob sancti viri reuerentiam, & honorem, ipsam narrationem exordiemur. Nam cum Beatissimus Præsul Vbaldus Eugubinus Episcopus ex canonico regulari, & Priore Cathedralis Eugubinæ SS. Mariani, & Iacobi, post receptas in Portuensi apud Rauennam cœnobio constitutiones per Paschalem II. probatas, & per ven. Petrum de Honestis compilatas, post reformatum, & instauratum in eadem Ecclesia Eugubina canonicum insti- I. 65 Monast.

institutum propè collapsum, necnon prædictas constitutiones inter canonicos vsui demandatas, ad Pontificalis dignitatis gratiam euectus, post huius vitæ sanctissimum decursum, & multa miracula patrata, de terreni corporis ergastulo ad cœlestis regni gloriam commigrasset, sacris reliquijs per Episcopos Calliensem, & Perusinum, qui ad illius funus curandum accurrerant, rite solemni Ecclesiæ in Arca sanctorum Mariani, & Iacobi tumulatis, ipsoque per Cœlestinum Tertium curante R. P. Benduolio Eugubino Episcopo anno 1192. inter Sanctos relato, idem Episcopus illius corpus, quod per annos triginta quatuor in dicto Sanctorum Mariani, & Iacobi sepulchro iacuerat, anno 1194. integrum, illæsum, & palbabile repertum, in montem, ad cuius radices ipsa ciuitas paulatim consurgit, in oratorio illius nomini erecto transferendum curauit: ad quem locum ob innumera beneficia, & miracula, quæ Deus ad famuli sui preces ad salutem gentium assiduè operatur, confluunt cateruatim populi innumeri non solum ex propinquis ciuitatibus, verumetiam ex alijs remotissimis Italiæ prouincijs, & externis etiam regionibus vndequaque. Huius sancti viri gesta quamplures autores literis mandauerunt, quorum tamen præcipui fuerunt B. Thebaldus ipsius Vbaldi Sinchronos, conterraneus, & in Episcopatu primus successor in vita ipsius sancti Vbaldi, quam ad Fridericum I. Imperatorem destinauit, necnon Ven. Pr. D. Iordanus Canonicæ Castellanæ tunc regularis, Prior, ex quibus D Augustinus Ticinensis, & D. Stephanus Cremonensis, tandemq; D. Carolus Vicentinus nunc loci Præpositus acceperunt.

II. His itaque de Beato Vbaldo præmissis, quod ad Ecclesiam, & monasterium nunc attinet, ipsa Beati Vbaldi Ecclesia ex tempore translationis sacrarum reliquiarum vsque ad annum 1518. neque collegialis, neque parochialis fuerat, nec vllos habens redditus agrorum, aut aliarum quarumcunque rerum, sed sola sacrorum pignorum præsentia, & populorum deuotione celebris, in qua frequentes à fidelibus oblationes, & eleemosynæ fiebant, quæ ad summam centum circiter ducatorum per annos singulos ascendere solebant: quas Episcopus, & canonici cathedrales ex quadam consuetudine, ac forsan præter intentionem offerentium, qui ex illis diuini cultus augmentum, & loci ornatum prætendebant, inter se diuidere consueuerant. Nam & porrigentibus manus adiutrices ad dictam Ecclesiam instaurandam, & de frequentia miraculorum ad Beati viri preces in eadem patratorum sequentes Sixti IV. literæ anno septimo sui Pontificatus emanatæ sic testantur, licet quoad indulgentias porrigentibus manus adiutrices concessas, generali quodam decreto per Pium V. abrogatæ.

Sixtus Episcopus seruus seruorum Dei. vniuersis Christi fidelibus præsentes literas inspecturis salutem, & apostolicam benedictionem. Ante thronum Diuinæ Maiestatis fideles Christi sanctorum pijs adiuti suffragijs, ad illorum celebranda festiua solemnia eo feruentius debent incitari, quo talium patronorum fulciti præsidijs potiora retributionis præmia valeant promereri. Vnde nos more pastoris vigilis oues nostra curæ commissas, quas cupimus in suprema patria collocari, ad eorundem sanctorum libenter trahimus obsequia, vt ipsos in conspectu Domini deuota veneratione collaudent. Cupientes igitur, vt Ecclesia B. Vbaldi confessoris Eugubina, ad quam, vt accepimus, propter diuersa miracula, quæ Saluator noster meritis, & intercessione ipsius Beati Vbaldi ibidem operari dignatus est, & operatur in dies, ex diuersis circumvicinorũ, & aliorum locorum partibus populi multitudo confluere solita est, congruis frequentetur honoribus, ac fideles Christi eo libentius deuotionis causa confluant ad eandem, & pro illius structurarum, ædificiorum, & ornamentorum Ecclesiasticorum instauratione, conseruatione, & augmento manus promptius porrigant adiutrices, quo ex hoc ibidem dono cœlestis gratiæ vberius conspexerint se refectos. de omnipotentis Dei misericordia, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius autoritate confisi, omnibus, & singulis Christi fidelibus verè pœnitentibus, & confessis, vndecunque etiam venientibus, qui Ecclesiam Beati Vbaldi huiusmodi in dicta eius festiuitate à primis Vesperis vsque ad secundas Vesperas inclusiuè visitauerint annuatim, ac ad præmissa manus porrexerint adiutrices, plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam, & remissionem misericorditer concedimus, & elargimur. Et nihilominus, vt tunc visitantes ipsi conscientiæ pacem, & animarum salutem Deo propitio facilius consequi valeant, Venerabili Fratri Leonardo Griso moderno, qui Secretarius noster existit, ac pro tempore existenti Episcopo Eugubino, vel in eius in spiritualibus Vicario Generali idoneos presbyteros seculares, & ordinum quorumcunque regulares, de quibus, & quot sibi videbitur, qui visitantium, & confiteri volentium, vndecunque fint, tunc confessiones audire, illasq; diligenter auditis vota quæcunque, si qua emiserint in alia pietatis opera commutare, & eis pro commissis per eos excessibus, delictis, & peccatis, dummodo illa, ac vota huiusmodi talia non fuerint, propter quæ Sedes Apostolica esset meritò consulenda, debitam absolutionem in forma Ecclesiæ impendere, ac pœnitentiam salutarem iniungere valeant, in confessores autoritate nostra deputandi, harum serie concedimus facultatem. In contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque: præsentibus perpetuò valituris.

Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ 1478. 3. nonas Iunij, Pontificatus nostri anno 7. Gratis de mandato Domini Papæ N. de Gottifredis, G. de Fuentes, L. Grisus, G. Gallettus.

Cvm autem sub Pontificatu Iulij II. Franciscus de Rauere Dux Vrbinatum, & Pontificis ex fratre nepos ob admissum homicidium III.

in Franciscum Cardinalem Alidosium, spontè fuisset in Castro S. Angeli cōstitutus, & Pontifex morbo repentino correptus à medicis desperatus, Elizabetha memorati Francisci Conthoralis, & Eleonora socrus, eidem Francisco timentes votum vouerunt, si Deus Pontificem incolumem reddidisset, apud Ecclesiam S. Vbaldi Collegium canonicorum regul. Lateranen. erigere, & de bonis proprijs pro conuenienti canonicorum nu mero ibidem statuendo dotare. quapropter à Pontifice, sanitati restituto, facultatem præfatum collegium, siue monasterium erigendi, & conuentum canonicorum in eo statuendi, supplices petierunt, ac etiam obtinuerunt: nam ad illorum preces idem Pontifex sequentes literas dedit, tum ipsam erigendi monasterij facultatem, tum etiam causas erectionis declarantes:

Iulius Episcopus seruus seruorum Dei. Dilecto filio Antonio de Vrbanis canonico Ecclesiæ Vrbinatensis salutem, & Apostolicam benedictionem. Eximiæ deuotionis affectus, quem dilectus filius nobilis vir Franciscus dela Ruuere Dux, & dilectæ in Christo filiæ nobiles mulieres Elizabeth Feltria de Gonzaga ipsius Francisci Conthoralis, ac Elionara de Ruuere, etiam de Gonzaga Ducissa Vrbini ad nos & Romanam gerunt Ecclesiam, promeretur, vt eorum pijs desiderijs, illis præsertim, quæ diuini cultus augmentum, Religionis propagationem conspiciunt, quantum cum Deo possumus fauorabiliter annuamus. Exhibita siquidem nobis nuper pro parte Francisci Ducis, & Elizabeth, & Elionora Ducissarum prædictarum petitio continebat: Quod cum superioribus diebus nos graui, & periculosa premeremur infirmitate, ipsi Dux, & Ducissa nostram incolumitatem summoperè desiderantes, ob singularem deuotionem, quam ad Beatum Vbaldum Episcopum, & confessorem, qui dum in humanis ageret, Ordinem S. Augustini canonicorum regularium professus erat, & cuius corpus pluribus miraculis fulgens in quadam Ecclesia, seu Oratorio extra Ciuitatem Eugubinam in temporali dominio ipsius Ducis sita, seu sito reconditum existit, vt valetudinem recuperaremus, vouerunt & promiserunt, Ecclesiam S. Vbaldi, seu Oratorium, vt dictum corpus maiori deuotione veneraretur, de licentia nostra electis, & deputatis ad hoc aliquibus probatæ & exemplaris vitæ Religiosis eidem Ecclesiæ Sancti Vbaldi in diuinis deseruituris, ampliare, ac decorare, ac de bonis eis à Deo collatis competenter dotare: cupiuntque votum prædictum adimplere, & apud eandem Ecclesiam S. Vbaldi vnum monasterium dicti ordinis congregationis Lateranensis, & in illo vnam Præposituram pro vno Præposito, & canonicis eorundem ordinis, & congregationis inibi in diuinis deseruituris erigi, & institui. Quare pro parte tam Francisci Ducis, qui gentium armorum ad nostram, & dictæ Romanæ Ecclesiæ stipendia militantium Generalis Capitaneus, & secundum carnem nepos noster existit, & Ducissarum prædictarum, quam dilectorum filiorum vniuersorum ciuium, & habitatorum dictæ Ciuitatis, asserentium, dictam Ecclesiam S. Vbaldi nullos alios redditus, siue alia bona immobilia, præter certas eleemosynas quas Christi-fideles illarum partium ad ipsam Ecclesiam S. Vbaldi confluentes pro illius conseruatione piè erogant, & quas Venerabilis frater noster modernus Episcopus, & dilecti filij Capitulum Eugubinum, contra voluntatem illas erogantium, vt verisimiliter creditur, inter se diuidunt, habere, ac dictum Episcopum à dicta Ciuitate absentem existere, & Capitulum præfatum ex eleemosynis huiusmodi vltra summam duodecim ducatorum auri annuatim non percipere, nobis fuit humiliter supplicatum, vt apud dictam Ecclesiam sancti Vbaldi vnum monasterium Ordinis, & congregationis prædictorum per Præpositum annualem, iuxta eorundem ordinis, & congregationis regularia instituta regendum, & gubernandum, & in eo vnam Præposituram pro vno Præposito, & Canonicis dictorum ordinis, & congregationis inibi in decenti numero, iuxta prouidam ordinationem per easdem Ducissas cum consilio dictorum Capituli, & aliquorum proborum virorum dicti ordinis professorum faciendam, instituendam, cum campanili humili, campana, dormitorio, refectorio, hortis, & hortalitijs, ac alijs officinis necessarijs, sub inuocatione eiusdem sancti Vbaldi, ad Dei laudem, & gloriam, & ipsius sancti Vbaldi honorem, & reuerentiam erigere, & instituere, ac illi sic erecto pro eius dote omnia, & singula bona mobilia, & immobilia per easdem Ducissas, & alios Christi fideles hactenus concessa, & in posterum concedenda perpetuò applicare, & appropriare, aliasque in præmissis opportunè prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur, qui diuini cultus augmentum, & religionis dilatationem, nostris potissimè temporibus, sinceris desideramus affectibus, Ducem, & Ducissas, ac ciues, & habitatores præfatos, & eorum singulos à quibusuis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, alijsque Ecclesiasticis sententijs, censuris, & pœnis à iure, vel ab homine, quauis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existant, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum harum serie absoluentes, & absolutos fore censentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, discretioni tuæ per Apostolica scripta mandamus, quatenus apud dictam Ecclesiam sancti Vbaldi vnum monasterium ordinis, & congregationis prædictorum per Præpositum annualem iuxta regularia instituta prædicta, vt præfertur regendum, & gubernandum, & in eo vnam Præposituram cum campanili humili, campana, dormitorio, refectorio, hortis hortalitijs, & alijs officinis necessarijs pro vsu, & habitatione perpetuis vnius Præpositi, canonicorum dictorum ordinis, & congregationis inibi in decenti numero iuxta prouidam ordinationem præfatarum Ducissarum, cum consilio dictorum capituli, & aliquorum eiusdem ordinis professorum, vt præfertur, faciendam, instituendam sub dicta inuocatione, si ad hoc dictorum Capituli, expressus accesserit assensus erigere, & instituere, ac illi sic erecto omnia & singula mobilia, & immobilia

bona

bona per Ducissas & alios Christi fideles præfatos, et præfertur, concessa, & concedenda perpetuo applicare, & appropriare; ac quod de cætero perpetuis futuris temporibus eleemosynæ, & alia pia suffragia Ecclesiæ monasterij huiusmodi per Christi fideles largienda, in reparationem, manutentionem, & conseruationem monasterij, & Ecclesiæ prædictorum, necnon sustentationem canonicorum, & aliarum personarum in eo pro tempore degentium conuerti debeant, nec desuper per Episcopum Eugubinum pro tempore existentem, aut Capitulum præfatos, seu quoscunque alios, quauis autoritate fungentes impediri possint, statuere, & ordinare autoritate nostra procures. Nos enim eidem monasterio, postquam erectum fuerit, vt præfertur, ac Præposito, canonicis, & alijs personis in eo pro tempore degentibus, vt omnibus, & singulis priuilegijs, gratijs, prærogatiuis, exemptionibus, fauoribus, & indultis, quibus alia monasteria, ac Præpositi, canonici, & aliæ personæ eorundem ordinis, & congregationis in genere, vel in specie vtuntur, potiuntur, & gaudent, ac vti, potiri, & gaudere poterunt quomodolibet in futurum, potiri, & gaudere possint, autoritate Apostolica, tenore præsentium, de speciali gratia indulgemus. iure parochialis Ecclesiæ, & cuiuslibet alterius in omnibus semper saluo. non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac ordinis, & congregationis prædictorum iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, cæterisque contrarijs quibuscunque. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo duodecimo, decimo Calend. Augusti, Pontificatus nostri anno nono.

IV SEd præter literas Pontificias, dum huius monasterij fundationem diligentius peruestigarem, alias literas offendi in nostro Archiuo Romano Pacis prædictarum Ducissarum, cuidam Cardinali pro dicta facultate impetrāda directas, quæ quoniam rei gestæ seriem, & ordinem abūdantius explicant, non importunè addendas existimaui. sunt autem huiusmodi:

Reuerendiss. & clementiss. Domine. Extra Ciuitatem vestram Eugubinam Ecclesia est sub vocabulo S. Vbaldi, non collegiata, neque parochialis, sed potius oratoriū carens omninò redditibus agrorum, aut domorum, vel alicuius stabilis proprietatis: sed famosa deuotione populorum, & ob id frequens eleemosynis, quæ cōmuniter ascendere dicuntur ad summam centum ducatorum, & percipiuntur ab Episcopatu, cuius iurisdictionis est dicta Ecclesia, seu oratorium, ex antiqua consuetudine, & fortassis aliqua pars ipsarum eleemosynarum peruenit ad manus canonicorum Ecclesiæ cathedralis Eugubinæ, præter intentionem eorum, qui manus porrigunt adiutrices, quorum animus esset, vt eleemosynæ suæ conuerterentur in augmentum cultus diuini, & ornamentum loci. Ex parte dictarum eleemosynarum mercede conducuntur, qui in diuinis seruiunt prædictæ Ecclesiæ, siue oratorio, in quo requiescit venerabile corpus S. Vbaldi Episcopi Eugubini, celebre virtutibus, miraculis, & deuotione non solum apud Eugubinos, sed apud omnes circumiacentes populos, & prouincias: quamuis prædictum corpus minus reuerenter, religioseque habeatur, quam pro ipsius sanctitate, & populorum deuotione, vtpotè quod gubernetur per manus mercenariorum, & à possessoribus dictæ Ecclesiæ nihil quæratur, nisi lucrum, neglecto cultu diuino, qui pro loci sanctimonia frequentissimus ibidem & diligentissimus esse deberet. Quæ res etsi molesta esset vniuersæ Ciuitati Eugubinæ, tamen hactenus tolerata est: quoniam Deus nullum adhuc caput, & autorem reformationis dictæ Ecclesiæ excitauerat. nunc verò indignitate rei, ac loci sanctimonia, & deuotione erga sanctum Vbaldum, zeloque religionis, & maximè vicino periculo Sanctissimi D. N. permota, vota vouimus, Deo dante, fructus, ac redditus stabiles eidem Ecclesiæ applicare, & procurare, quantum in nobis erit, vt in ea per Sedem Apostolicam instituantur Religiosi bona, probata, & exemplaris vita, qui locum reforment, & ibidem cum Dei honore, religionis, & diuini cultus incremento, & condigna præfati corporis veneratione in diuinis seruiant. Inter cæteras autem religiones peculiari deuotione mota delegimus venerabilem congregationem Lateranensium canonicorum regularium ordinis Sancti Augustini, virorum optima, & exemplaris vita, quos in dicta Ecclesia institui optamus, cum ob ipsorum probitatem, & laudabilem vitam, tum quia existimauimus, præfatam congregationem Diuo Vbaldo forè gratiorem: quoniam dum in humanis ageret, ante dignitatem Episcopalem canonicus fuerit regularis, in Portuensi ipsorum monasterio apud Rauennam educatus, & ex monasterio canonicorum regularium pariter assumptus fuerit ad gradum Episcópalem. Vt autem res effectum suum commodius, & cum omni satisfactione sortiatur, quæsiuimus ab moderno Episcopo Eugubino consensum huius reformationis, & nouæ canonicorum institutionis, qui perspecta rei honestate, & diuini cultus augmento inde proueniente, insuper considerans probitatem instituendæ religionis, & ornamentum Ciuitatis nostræ Eugubinæ inde secuturum, additamento huius insignis religionis libentissimè assensus est, paratusque est cedere ad effectum huius reformationis, & institutionis dictorum canonicorum, omni iuri, & actioni, & iurisdictioni sibi quomodolibet in dicta Ecclesia competenti.

Insuper explorare voluimus super hac re voluntatem Ciuitatis Eugubinæ, remque proponi fecimus in publico Ciuitatis Consilio, in quo omnes communi omnium consensu, ne uno quidem discrepante, rem laudauerunt, comprobauerunt, perficique petierunt, cum magna erga nos gratiarum actione, quæ talem prouinciam sumpseremus, vt videretur S. Vbaldus in corde omnium Eugubinorum causam suam agere, affirmantibus omnibus, nihil vnquam apud Eugubinos tanto consensu publicè decretum fuisse, vt apparet per copiam supplicationis dictæ Ciuitatis inclusam. Confirmato igitur animo nostro consensu Episcopi, & Ciuitatis, decreuimus rem accelerare, ne Diuo Vbaldo seriores gratias, compotes voti effecta, pro salute Sanctiss. D. N. agere videremur. Nostra

itaque intentionis est, in dicta Ecclesia monasterium ædificari procurare, honestosque redditus rerum stabiliũ pro sustentatione religiosorum, qui ibi Deo seruient, quamprimum nobis commodum erit, & quam citius fieri poterit, eidem applicare. Verum, vt secura esse possimus, quòd perpetuis temporibus non desistat cultus diuinus in dicta Ecclesia instituendus, & quod redditus per nos, vel alias personas applicandi præfatæ Ecclesiæ, non distrahantur, sicuti hactenus distracta sunt eleemosynæ eiusdem loci, sed conuertantur in vsum, & sustentationem religiosorum, qui Deo ibidem seruient, & ornamẽtum, structuramque loci. Supplicamus primum, vt dicta Ecclesia, si fieri poterit, in monasterium ordinis canonicorum regularium S. Augustini erigatur: quod si aliquibus rationibus impetrari non posset, petimus erigi in Præposituram, quod est canonicis regularibus consuetum: vel saltem in Prioratum, quod vltimo loco relinquatur, in euentum quod Præpositura, quod non credimus, etiam non obtineatur. Deinde vt Ecclesia S. Vbaldi in monasterium, vel Præposituram, aut Prioratũ sic erecta tenore earundem literarum cum omnibus iuribus, & pertinentijs, ac fructibus, & omnibus redditibus tam præsentibus, quam futuris per nos, & quascunque alias personas dictæ Ecclesiæ donandis vniatur de præsenti per Sedem Apostolicam, & perpetuo incorporetur Venerabili Congregationi Lateranensi canonicorum regularium ordinis S. Augustini, per ipsos regenda, gubernanda, & administranda in spiritualibus, & temporalibus iuxta morem, & consuetudinem aliorum monasteriorum, Præpositurarum, & Prioratuum, ac quorumcunque beneficiorum eidem congregationi perpetuo vnitorum.

Interim autem, donec applicatio fiat, dictorum redditũum, quam vt supra diximus, facere promittimus, quam citius fieri poterit, pollicemur, ac promittimus sustentare ex nostris proprijs redditibus in omnibus rebus necessarijs, & præfatæ religioni consuetis, prædictos canonicos de præsenti in dicta Ecclesia deputandos, qui præsint facienda fabricæ, & instaurando cultui diuino. Et vt magis securæ simus, quod intentio nostra in omnibus impleatur, ne forte in hoc principio reformationis propter mutationem Priorum, & Rectorum apud dictam congregationem consuetam aliquid fiat, quod mẽti, & animo nostro penitus non respondeat: sed vt in dies magis ad hoc laudabile opus accendamur, confisæ de probitate, & virtutibus, ac singulari in nos beneuolentia Ven. Patris Domini Hyppoliti Ferrariensis canonici prædictæ congregationis, petimus, & supplicamus, ipsum Dominum Hyppolitum in literis Apostolicis desuper expediendis declarari perpetuum Abbatem, siue Præpositum, aut Priorem, vel Rectorem ad ipsius vitam Ecclesiæ S. Vbaldi sic reformandæ, & vniendæ, cum hoc, quod in omnibus alijs rebus subiectus sit constitutionibus, ordinationibus, consuetudinibus, visitationi, vitæ, & moribus dictæ congregationis, eat que singulis annis ad Capitulum Generale præfatæ congregat. & in eo attineat socios, & conuentũ more cæterorum Rectorũ. quod à nobis petitur ad commodum, & beneficium præfatæ congr. ne fortè per mutationem Rectorum in aliquo offendatur, aut retardetur hæc nostra erga ipsam congr. intentio, & dispositio. Post mortem verò ipsius D. Hyppoliti contentæ sumus, vt in dicta Ecclesia, & monasterio fiant Priores annui, & mutabiles, ad arbitrium Capituli Generalis dictæ congregationis iuxta consuetudinem in alijs eorum locis obseruari solitam; & ita expressè decernatur per literas Apostolicas desuper expediendas.

PRædictis itaque literis Apostolicis obtentis, V.
accedente insuper expresso consensu Episcopi, & Capituli Eugubini, ad quos Ecclesia spectabat, missus est anno sequenti à Rectore Generali Ven. Pater D. Hyppolitus Ferrariensis cũ quinque alijs canonicis, qui nomine congregationis ipsius Ecclesiæ corporalem possessionem apprehendit: & tunc monasterium pro loco satis amplum, & pulchrum ædificari cœptum, quod partim dictarum Ducissarum largitionibus, partim piorum eleemosynis post aliquot annos absolutum quidem fuit; cæterũ vix aliquot redditibus dotatum, præter Ecclesiam parochialem S. Martini cum annexa S. Mariæ de Margilla, quam ad preces ipsorum Francisci Ducis, & Ducissarum cum illius bonis, & iuribus Leo X. anno 1513. & Pontificatus sui primo, 3. Idus Augusti prædicto monasterio sic erecto vniuit. Quocirca monasterium præter piorum oblationes paucissimos habet prouentus: & ita pauci canonici in eo degũt, qui de communibus contributionibus congregationis ob sancti reuerentiam frequenter aluntur.

Corpus S. Vbaldi in arca marmorea super arã maximam ferreis cratibus, & repagulis fortissimis obserrata custoditur, ex omni parte integrũ, & palpabile, quod ipse testis oculatus, Deo concedente, vidi, & palpaui. Huius autem Sancti virtus in fugandis nequam spiritibus ab obsessis potissimum elucet.

CAPVT TRIGESIMVM NONVM.

De vnione Venerabilis Canonicæ S. Frigdiani Lucensis, & decem Prioratuum illi subiectorum cum cõgregatione Lateranensi.

ANno 1513. quo generalia nostræ congregationis Comitia I.
sunt habita Placentiæ, ac in eis electi Rector Generalis R. P. D. Hieron. Mediolanensis, & Visitatores D. Fulgentius Regiẽsis, D. Gregorius Mortariensis, D. Ioannes Iacobus Cremonẽsis, & D. Timotheus Papiẽsis.

Iulius II. ex hac vita migrat, die 21. Februarij, & in eius locum eligitur Io. Mediceus Cardinalis, qui Leo X. eſt nuncupatus, qui de manibus Matthæi Boſſi tunc Abbatis Feſulani Cardinalatus inſignia ſuſceperat, vt ſupra cap. 12. præmiſimus. Hic Pontifex Generale Concilium Lateranenſe ſub Iulio II. inchoatum proſecutus abſolnit an. 1517. cui Concilio interfuit ex canonicis noſtræ congr. R.P.D. Theſeus Ambroſius Papienſis, ex Comitibus Alboneſij, quē Albonesij Regulum vocat Genebrardus in Chronologia ſub anno 1515. Hic iubente Cardinali S. Crucis in Ieruſalem Miſſam, ſiue Liturgiā Chaldæorū Latinam reddidit, quam Conciliū admiſit, & Chaldæis in Concilio præſentib. celebrādam permiſit; neque enim prius id eis concedere voluit, quam intellexiſſet, quibuſnam verbis, ac ritibus ſacrum munus perficerent. Idem Leone Pontifice præcipiente Eliam filium Abrami Petri Antiocheni, & Maronitarum Patriarchæ Nuntium linguam latinam docendum ſuſcepit in canonica S. Mariæ Pacis. ex eodem Autore in ſuo libro Introductorio in linguam Chaldaicam, Syriacam, & Armenicam pag. 14. & 78. Hoc eodem anno Leo X. indulſit vt monaſteria exiſtentia in locis extra ciuitates, & oppida minus tutis, & à ciuitatibus, & habitatione hominum remotis, intra ciuitates & oppida transferre poſſent, remanente aliquo canonico in antiquis monaſterijs ad curam animarum exercendam, & qui eiſdem in Diuinis deſeruirent. datæ ſunt literæ Apoſtolicæ die 24. Septembris anni 1513. quarum exemplum habetur in Archiuo Pacis Romæ in quodam libro antiquo, cuius eſt titulus. *Regiſtrum Bullarum, & Quittantiarum incaptarum anno* 1507.

Anno 1514. Capitulum Generale Rauennæ. Rector Generalis R. P. D. Valerius Vicentinus, Viſitatores D. Franciſcus Placentinus, D. Gabriel Mediolanenſis, D. Gaſpar Vercellenſis, & D. Auguſtinus Ticinenſis. Anno 1515. Capitulum Generale Rauennæ. Rector Generalis R.P. D. Albertus Veronenſis. Viſitatores D. Gregorius Placentinus, D Ioannes Maria Vercellenſis, D. Michaël Vicentinus, & D. Seuerinus Mediolanenſis. Anno 1516. Capitulum Generale Placentiæ. Rector Generalis R. P. D. Germanus Vercellenſis. Viſitatores D. Ioanes Maria Nouarienſis, D. Theodorus Placentinus. hic fuit vir ſingularis probitatis, D. Gaſpar Mediolanenſis, & D. Agapitus Vicentinus.

II. ANno 1517. Generale Capitulum Placentiæ. Rector Generalis R. P. D Franciſcus Placentinus. Viſitatores D. Ioannes Iacobus

26 Mo naſt. Cremonenſis, D. Timotheus Papienſis, D. Petrus Martyr Mediolanenſis, & D. Ludouicus Salodienſis. Hoc anno Prior, & canonici S. Frigdiani Lucenſis, videntes ipſorum congregationem numero monaſteriorum, & canonicorum, & tā in ſpiritualibus, quam in temporalibus valdè inclinatam, timentes ne monaſterium cum ſuis membris, deficiente diſciplina regulari, vel ſecularibus commendaretur, vel ad alios ordines trāſiret, quod quibuſdam præcipuis collegijs dictæ congregationis ante aliquot annos iam contigerat, vt S Martini Senarum, S. Saluatoris, S. Cyri, & S. Marci in Epiſcopatu Ferrarienſi; vel tandem in Canonicam ſecularem conuerteretur, quod alteri monaſterio inſigni S. Michaëlis dictæ Ciuitatis Lucenſis tunc contigerat, quem Leo X. ex monaſterio canonicorum regularium ordinis S. Auguſtini in canonicam ſecularem mutauerat, dictum S. Frigdiani monaſterium cum ſibi ſubiectis, & annexis Prioratibus, qui per eoſdem canonicos regebantur, vnanimes noſtræ Lateranēſi tradere, & in noſtram Societatem ſub certis quibuſdam conditionibus inter partes firmatis, vnire decreuerunt, quarum vna extitit, vt Ven. P.D. Gerardus monaſterij Prior vita durante dignitatem, & titulū Prioratus retineret. Secūda vt numerus viginti octo canonicorum, computatis antiquis loci canonicis, per noſtros Lateranenſes in eodem monaſterio suppleretur, ita vt deficientibus antiquis recentes ex Lateranenſibus adderentur. Tertia vt Lateranenſes ad dictum monaſterium accedentes non ſolum in habitu interno, qui in vtriſque idem erat, verum etiam in externo prædictis antiquis canonicis in omnibus, & per omnia ſeipſos conformarent: & ſimiliter Prior ex Lateranenſibus eidem antiquo S. Frigdiani Priori ſubrogandus, habitum Priorum antiquorum aſſumeret, videlicet cappam Epiſcopalem, cum Annulo, Mitra, & Baculo, & Miſſas, ac Veſperas diebus ſolitis in Pontificalibus celebraret, & populo ſolemniter benediceret, ſecundū antiqua priuilegia Priorum S. Frigdiani. Quarta, vt quibus antiquis canonicis minimè placuiſſet in Lateranenſium Societate manere, in locis decentibus, vel in alijs membris monaſterij extra illud degere concederetur, quibus certa penſio annua ſuper bonis non ſolū S. Frigdiani, ſed etiam aliorum monaſteriorum congregationis Lateranenſis conſtitueretur. Et aliæ, quę leguntur in literis vnionis, quibus Leo X. præfatum monaſterium cum omnibus illius membris, iuribus, priuilegijs, & pertinentijs eidem Lateranenſi congregationi vniuit, ſub prædictis conditionibus inter partes firmatis, quæ literæ hoc an. 1517. tertio Idus Octobris ſunt datæ apud Cornetum. In quibus quidem literis ſpecialiter notanda ſunt illa verba, quæ de habitu per Priorem, & canonicos Lateranenſes, in dicto monaſterio commorantes ferendo ſic præceptiuè diſponūt. *Quodq́, tam moderni monaſterij S. Frigdiani, quam eiuſdem congregationis canonici in monaſterio huiuſmodi reſidentes, in habitu proprio, abſque cappino, etiā in Eccleſia, Choro, Refectorio, & Capitulo, ac alijs locis publicis dicti monaſterij, & extra monaſterium, quando proceſſionaliter incedūt, cum ſuperpellices, ſeu cotta,*

& capputio supra cappas, seu mantellos, in ordine clericali, cum etiam in alijs literis Apostolicis expressum fuerit, quod essentialiter sint clerici, & inter se conformiter incedere: necnon Priores in dicto monasterio post obitum ipsius Gerardi per dictam congregationem pro tempore deputandi, quamdiu ibidem resederint, illum, quem dictus Gerardus, & alij eiusdem monasterij Priores prædecessores habitum gestare consueuerant, videlicet cappam, seu mantellum Episcopalem cum capputio, gestare debeant, annuloque, baculo, & Mitra Pontifi. alibus solitis diebus celebrando, etiam populo benedicendo, vti possint, &c.

III. POrro in dicta vnione sequentes Prioratus antiquæ congregationis S. Frigdiani tanquam illius membra cum suo capite nostræ Lateranensi familiæ sunt vniti. Primus ipse Prioratus S. Frigdianis conuentualis, & Parochialis, caput totius congregationis, cuius Prior in multis authenticis scripturis vocatur Prior Generalis totius congregationis S. Frigdiani, qui tempore dictæ vnionis erat Ven. Pr. D. Gerardus de Cagnolis.

Secundus Prioratus S Frigdiani de Sacris in Ciuitate Bononiensi, qui antiquitus erat conuẽtualis, in quo residebant studentes dictæ congregat. qui Bononiam mittebantur, causa studiorũ: nunc autem nullus ibi residet. illum tũc tenebat D. Io. Antonius de Palanzano.

Tertius S. Saluatoris in Mustiolo, siue Mustolio in Ciuitate Lucana, in quo manebat Prior manualis nomine D. Leonardus Petri, cum quatuor canonicis, sicut etiam nunc resident. estque Prioratus parochialis.

Quartus S. Leonardi de Burgis muratis intra eandem Ciuitatem parochialis, quem tenebat D. Benedictus Baptistæ, vbi nunc etiam manet vnus canonicus.

Quintus SS. Quirici, & Iulitæ Castri Casij in Episcopatu Bononiensi, parochialis, vbi manebat Prior nomine D. Deodatus de Luchesinis, manet nunc etiam Prior manualis cum duobus canonicis.

Sextus SS. Stephani, & Laurentij in eodem Castro Casij, quem regebat D. Philippus Blasij. nunc manet ibi vnus canonicus, & quandoque regitur per clericos seculares, estque parochialis.

Septimus S. Andreæ de Carana parochialis, & conuentualis, antiquus, vt patet ex literis Eugenij III. Priori, & Fratribus dicti monasterij directis, quem tempore vnionis tenebat D. Martinus de Castigliono, vbi nunc etiam manet Prior cum duobus canonicis, qui Ordinariam iurisdictionẽ in clericos, & laicos oppidi, & vallis Corrariæ, tanquam Vicarius Prioris S. Frigdiani Lucensis exercet.

Octauus S. Bartholomæi de Colonata parochialis, quem regebat D. Franciscus de Virgulecta; nunc regitur per clericos seculares.

Nonus S. Petri de Aucntia, quem tenebat D. Blasius Antonij de Mutina, & est parochialis: regitur nunc per canonicos, vel sacerdotes seculares ad beneplacitum Prioris S. Frigdiani, sicut etiam præcedens.

Decimus S. Michaëlis de Gragnano parochialis, quem regebat Matthæus Franchi de S. Terentio. nunc similiter regitur per clericos regulares, vel seculares ad beneplacitum Prioris S. Frigdiani.

Vndecimus S. Mariæ Magdalenæ oppidi Castri Franchi, qui olim erat formale monasterium, vt ex literis collationum, & alijs supra hoc libro c. 7. relatis liquet, cuius Prior vocabatur D. Marcus. nunc manet in eo Vicarius nomine Prioris S. Frigdiani. Qui omnes Prioratus illorum Prioribus spontè, ac liberè consentientibus memoratæ congregationi Lateranensi fuerunt vniti, non solum in genere, sed etiam in specie, & sub proprijs vocabulis, & nominibus expressis in literis vnionis eiusdem.

DE monasterio S. Frigdiani necnon etiam de tota congregatione, singulisque illius monasterijs ex instituto multa in 2. libro, ca 45. tradidimus, Longum autem nimis, & laboriosum esset omnes viros illustres ex illo profectos sigillatim percensere. Nam præter Beatum Frigdianum Lucensem Antistitem, & illius primum fundatorem, ex collegio S. Frigdiani prodijt in primis Lucius II Romanus Pontifex, quem Onuphrius S Lateranensis Basilicæ canonicum fuisse testatur, quod nostram sententiam non infirmat, sed potius multo magis confirmat, cum S. Frigdiani canonici ijdem essent, qui & Lateranenses, ipsiq; Lateranenses ex S. Frigdiani capitulo potissimum accepti, vt diplomatibus Pontificijs in sequenti capite probatum relinquemus, & supra lib. 2. c. 45. & in hoc 3. lib. c. 4. non semel monuimus. Quod etiam de illius canonica professione in monasterio Bononiensi Rhenano recentiores nonnulli scribunt, infra c 52. apocryphum ostẽdemus. Prodierunt etiam quinque dignissimi S. R. E. Cardinales videlicet: primus D. Vbaldus de Caccianemicis eiusdem Lucij II. nepos, & presbyter Cardinalis S Crucis in Ierusalem ab Eugenio III. creatus. hunc falsò quidam monasterio S. Mariæ Rhenano adscribere nituntur. quomodo enim id verum esse potest, cum ipse Lucius II. Eugenij prædecessor immediatus Cardinalem S. Crucis in Ierusalem non nisi ex illius, vel S. Frigdiani capitulo sumendum statuisset. Secundus D. Hieronymus ex canonico S. Frigdiani Diaconus Cardinalis S. Mariæ Nouæ per Alexandrum III. ordinatus, qui fuit vir magnæ autoritatis, & singularis probitatis. Tertius D. Arduinus ex canonico S. Frigdiani Diaconus S. Mariæ Nouæ ab eodem Alexandro III. creatus. Quartus D. Bernardus ex canonico sancti Frigdiani creatus Diaconus S. Mariæ Nouæ à Clemente III. Quintus D. Leo de Brancaleonibus IV.

Romanus ex canonico S. Frigdiani Diaconus S. Luciæ, deinde presbyter Cardinalis S. Crucis in Ierusalem creatus ab Innocentio III. & alij multi, quórum nomen excidit cum, vt dictum fuit, per multos annos Cardinales S. Crucis, & S. Mariæ Nouæ non nisi ex S. Frigdiani Capitulo assumerentur. Ex eodem quoque Collegio accepti fuerunt D. Hieronymus Prior, quem Innocentius III. licet inuitum, & excusationes prætendẽtem, Aretinum Episcopum ordinauit, cuius virtutem idem Innocentius in quadam epistola ad canonicos S. Frigdiani testatur. Item D. Raynerius eiusdem monasterij S. Frigdiani Prior, & S.R.E. Vicecancellarius sub Honorio III. quem idem Pontifex Patriarchã Antiochenũ creauit, teste Onuphrio in Chronica. hic ille est Patriarcha, quem tacito eius nomine, scribit Cæsar Frãciottus in sæpius allegata Historia de sacris Imaginibus, & Ecclesijs Lucensibus in Ecclesia S. Frigdiani, aram in Sacello S. Catharinæ anno 1220 sacrasse. multique alij Priores dicti monasterij viri præclari, & celebres fuerunt. vt patet ex literis præsertim summorum Pontificum iuxta rerum, ac temporum exigentias ad illos datis, de quibus sequenti capite dicemus.

Post reformationem vero floruerunt ex canonicis S Frigdiani D. Petrus Lucensis, qui paulo ante vnionem ad nostros transierat, vir magnæ virtutis & sanctitatis, & verbi Dei prædicator mirificus, de quo ne nostra cõmendare videamur, proferam testimonium alienum, ex autore Historiæ Ecclesiæ Bergomẽsis sub titulo Vineæ parte secunda, cap. 113. sic testante: *Nec prætermittendus est ille Reuerend. Dom. Petrus Lucensis canonicus regularis, operarius de hac vinea benemeritus, qui anno Domini 1520. maximo feruore toto tempore Quadragesima dignissimas habuit conciones vsque ad Octauam Paschæ, quo die interdictæ fuerunt omnes huius ciuitatis Ecclesiæ à diuinis officijs, quæ interdicto durauit vsque ad decimum quartum Decembris, quo die liberatæ fuerunt. Sequenti autem die Dominico post Octauam Paschæ ipse Reuerend. Domn. Petrus vltimam suam concionem habuit in Plateola sita ante ædem sanctæ Trinitatis, & sancti Spiritus in Suburbio S. Antonij, in qua concione præsentibus quatuor Reuerendissimis Episcopis, videlicet Reuerendissimo Dom. Ispomano electo Bergomensi, Reuerendissimo Dom. Gabriele Bononiensi Archiepiscopo Bariensi, Reuerendiss. Dom. Bartholomæo à Sorica Episcopo Iustinopolitano, Reuerendissimo Dom. Aloysio Tasso Episcopo Maceratensi, & Recanatensi innumerabilique virorum, mulierumque multitudine, multa prædixit euentura mala, cum particularia, tum etiam generalia, videlicet mortem multorum violentam, pestem, famem, bellum, quæ omnia, sicut prædixerat, euenerunt.* Hæc ille qui testis narratorum auritus, & oculatus fuit. Obijt autem Bononiæ in Ecclesia sancti Ioannis in monte ante organum tumulatus, tum à nostris, tum ab externis pro Beato habitus. Cui proximè subiungendus D. Riccardus ex eisdem antiquis canonicis Frigdianis ad nostros Lateranenses profectus, & memorati D. Petri contemporaneus, corpore quidem paruus, sed virtute maximus, in scientijs diuinis, & humanis apprimè instructus, in disputando prõptissimus, & acutissimus: sed vitæ integritate singularis, & inter declamatores suorum temporum fœlicissimus, quem Ciuitates simul certatim petebant, vt opus fuisset ex vno plures facere. Fuit autem Francisco Secundo, & vltimo Mediolanensium Duci charissimus. obijt Vercellis circa annum 1530. de vtroque scribit Ioannes Philippus noster in Chronica lib. 6 cap. 24. & sequenti. Nec omittendus alter D. Petrus iunior, ingenio acutus, & omnibus artibus liberalibus optimæ excultus, sed Theologus in primis eruditus, qui cum aliquot annis sacram Theologiam in scholis professus fuisset, factus Prior S. Frigdiani paulo post moritur Lucæ anno 1611.

IN Ecclesia S. Frigdiani, quam ab illo fundatam, & tribus Leuitis Stephano Vincentio, & V
Laurentio dicatam, Lucensium Ecclesiarum tabularia testantur, reperitur altare per Beatum Frigdianum eisdem tribus Leuitis consecratum, superque illud ingens lapis ab eodem D. Frigdiano miraculo intra Ciuitatem adductus. Ecclesiam autem Eugenius Tertius, ob singularem illius erga sanctum Frigdianum deuotionem, proprijs manibus consecrauit, quod in quadam epistola ad sancti Frigdiani Priorem directa fatetur. Cæterum in eadem Ecclesia custoditur pars tituli, qui sacratissimæ Cruci viuificæ fuerat suprapositus, à canonicis Frigdianis ex Ecclesia sanctæ Crucis in Ierusalem de Vrbe, tunc inibi degentibus, acceptus. quod ex scripturis authenticis tum in dicta Ecclesia sanctæ Crucis de Vrbe, tum in monasterio sancti Frigdiani repertis constare, dicit Cæsar Franciottus in Libro de Sacris Imaginibus, & Ecclesijs Lucensibus, in Ecclesia, & conuentu sancti Frigdiani. Vidi ego titulum Romæ, & obseruaui illius aliquam partem fuisse in angulo præcisam.

Sunt præterea in dicta Ecclesia sequentes reuerendissimæ Sanctorum Reliquiæ, videlicet de capillis Beatissimæ Virginis Dei Genetricis. Corpus S Frigdiani Episcopi Lucensis, & canonicorum regularium Lateranensium in dicta Ciuitate primi institutoris, quod à Beato Ioanne Lucensi Episcopo, & canonico regulari miraculosè repertum, anno salutis octingentesimo in altari eidem Sancto Frigdiano à se consecrato primo fuerat repositum: anno vero 1566. cum alijs sanctorum reliquijs ad altare maius est translatum, ac in eo decentius locatum. Corpus sancti Cassij Narniensis Episcopi, & confessoris. Corpus Sanctæ Faustæ Virginis, & martyris. Corpus sancti Riccardi Regis Anglorum, & confessoris

cum Sacello eidem Sancto erecto, cuius meminerunt Martyrologium Romanum sub die 7. Februarij, & Surius. qui eius vitam scribit tomo primo. sub eodem die. Corpus B. Citæ, vel Sitæ Virginis, de qua in dicta Ecclesia officium fieri consueuit. Corpus B. Ioannis primi Episcopi Lucensis qui S. Frigdiani corpus miraculose inuenit. Corpus Beati Corradi Episcopi Lucensis. Capita sanctorum Martyrum Ioannis & Pauli. Capita duarū ex vndecim millibus Virginibus. Caput S. Pantaleonis Martyris, S. Vrsulæ custodis. Et de ossibus sanctorum Apostolorū Petri, & Pauli, Iacobi, Philippi, Bartholomæi, Simonis, & Thadæi, cum mandibula, & dentibus S. Laurentij Martyris, & alijs innumeris reliquijs Sanctorū, quarum tabulā memoratus Pater Cæsar Franciottus in libro allegato describit.

CAPVT QVADRAGESIMVM.

De Priuilegijs Canonicæ S. Frigdiani per Romanos Pontifices collatis.

I. PRiuilegia monasterio, siue canonicis S. Frigdiani per Romanos Pontifices collata tam multa sunt, vt in illis per extensum, & ex integro recensendis, magnum nos volumen conficere oporteret. præter plurimas literas Apostolicas, vel Prioribus, & canonicis S. Frigdiani, vel eorum causa alijs personis per summos Pontifices directas. nam vt liberè dixerim absque alicuius iniuria, nullum aliud collegium canonicorum reperi, tot priuilegijs munitum, & decoratum. Verum ne in tenebris obliuionis omnino delitescant, tum breuitati, tum etiam vtilitati consulentes, per compendium sic reddere decreuimus, vt tamen nonnulla, quæ maioris momenti esse videbuntur, ex integro, fideliterque referamus.

Primum igitur priuilegium est Alexandri Papæ huius nominis II. qui fuit canonicus regularis & Episcopus Lucensis, datum 3. Idus Octob. Pontificatus sui anno 7. incipit: *Quoties à nostris filiis.* per quod Ecclesiam S. Frigdiani cum omnibus illius bonis sub patrocinio, & defensione Sedis Apostolicæ suscipit. & sub pœna anathematis præcipit, ne qua persona Ecclesiastica, vel secularis aliquam eidem Ecclesiæ præsumat inferre violentiam.

Secundum Paschalis II. Rothoni Præposito, & illius fratribus directum, datum Lucæ per manum Ioannis S. R. E. Diaconi Cardinalis 5. Calend. Nouembr. Pontificatus sui anno 6. incipit: *Desiderium, quod ad.* vitæ regularis institutum ibidem plantatum confirmat, prohibens professos sine licentia è claustro recedere. Ecclesiam, & illius bona sub immediata Sedis Apostolicæ protectione recipit, decimas à Parochianis accipere concedit, statuit, vt Præpositus de gremio Capituli eligatur, & vt nullus bona monasterij auferre, vel minuere præsumat. sub pœna anathematis, si secundò, aut tertiò monitus non satisfecerit.

Tertium eiusdem Paschalis II. dictis Rothoni Præposito, & canonicis, datum Laterani per manum memorati Ioann. Diaconi Cardinalis, & Bibliothecarij 9 Calend. Iulij, Pontificatus sui an. 7. incipit: *Desiderium.* confirmat præcedens, addēs facultatem accipiendi Chrisma, Oleum sanctum, consecrationes altarium, & ordinationes clericorum à quocunque alio Episcopo Catholico, si Episcopus Lucensis dare noluerit. prohibens Episcopo Lucano Ecclesiam S. Frigdiani interdicto supponere, vel illius clericos excommunicare, nisi in quibusdam casibus, præcedenteque monitione, ac etiam illorum contemptu: concedēs canonicis S. Frigdiani facere fontem Baptismalem iuxta illorum antiquam consuetudinem in vigilia Paschæ, & Pentecostes: prohibens secularibus, intra claustrum hospitari, & generaliter omnibus, & singulis monasterium perturbare, illius bona auferre, vel ablata retinere, vel minuere, aut molestare, idque sub pœna excommunicationis.

Quartum eiusdem Paschalis prædictis Rothoni Præposito, & Fratribus. Datum Laterani per manum eiusdem Ioannis Diaconi Cardinalis Nonis Martij, Pontificatus sui anno 9. incipit: *Religiosis desiderijs.* confirmat præcedentia, addit facultatem recipiendi clericos seculares ad vitam regularem transire volentes post petitam à suis Episcopis licentiam.

QVintum Gelasij II. Attoni Præposito, & illius fratribus. Datum Pisis per manum Crisogoni S. R. E. Diaconi Cardinalis 6. Kalend. Octobr. Pontificatus sui anno primo, incipit: *Decenter nos Apostolo.* confirmat concessa per Paschalem Secūdum. prohibet, ne canonici sancti Martini vigore certi priuilegij possint aliquam molestiam inferre canonicis S. Frigdiani. Concedit, ne possint compelli ire ad processiones publicas, exceptis triduanis ante rogationes. Item vt nullus possit parochianos S. Frigdiani excommunicare, nisi pro delicto publico, neque etiam ad pœnitentiam admittere, neque mortuos ex dicta parochia sine licentia Præpositi, & canonicorum S. Frigdiani sepelire. item ne canonici maioris Ecclesiæ Chrisma, & oleum infirmorum illis auferre præsumant, aut prohibeant clericos monasterij ordinari sub pœna excommunicationis. II.

Sextum Calisti II. eisdem Attoni Præposito, & fratribus. Datum Laterani per manum Almerici 7. Kalend. Iunij, Pontificatus sui anno 6. incipit: *Quæ salubri moderamine.* confirmat præcedētia, liberat

liberat monasterium ab omnibus collectis, siue exactionibus, siue insultibus, concedit facultatem excommunicandi canonicos à claustris sine licentia recedentes, & ad illa reuocandi eos, qui ad aliam Ecclesiam transierunt, si à religionis tramite deuiauerint. Confirmat eisdem Capellam de Mutigliano per Alexandrum II. ipsis concessam.

Septimum Honorij II. eisdem Attoni, & fratribus, Datum Laterani per manum Almerici, pontificatus sui anno 4. incipit: *Ad hoc vniuersalis.* confirmat præcedentia Pontificum priuilegia. recenset nominatim omnia bona monasterij.

II. OCtauum Innocentij II. eisdem Attoni, & fratribus, Datum Astæ per manum Almerici 16. Kal. Maij pontificatus sui anno 3. incipit: *Quoniam sine vera cultu religionis.* confirmat præcedentia, addit iudicium, quod eiusdem loci Prior per se, vel cum sanioris partis consilio rationabiliter de aliquo ipsorum fratrum fecerit, nullum posse retractare, vel immutare.

Nonum eiusdem Innocentij prædictis Attoni, & fratribus, Datum Nonantulæ per manum Almerici 3. Nonas Octob. eiusdem anni, incipit: *Quemadmodum ea.* confirmat eis Ecclesiam S. Saluatoris in Episcopatu Ferrariensi per Landulphum Episcopum eis concessam, cum omnibus illius bonis, & iuribus, & priuilegijs munit.

10. Eiusdem Innocentij prædictis Attoni, & fratribus, Datum Pisis per manum Almerici, 3. Nonas Aprilis, Pontificatus sui anno sexto. incipit: *Officij nostri.* per quod Ecclesiam, & Hospitale S. Ioannis de Capite Burgi Lucanæ ciuitatis à nonnullis pijs viris fundatam, ipsis Priori, & canonicis perpetuò habendam, & tenendam tradidit, quandiu apud illos canonica institutio viguisset, in qua Ecclesia concedentibus ipsis Priori, & canonicis, nunc est fundatum Collegium canonissarũ nostri ordinis, & cõgregationis.

11. Eiusdem Innocentij prædictis Attoni, & fratribus, Datum Pisis per manum Almerici 12. Kalend. Iunij, eodem anno. incipit: *Officij nostri.* coërcet monachos S. Georgij, in parochiam S Frigdiani manum mittentes, quam monasterio integre restituendam decernit: prohibens monachis sepelire parochianos S. Frigdiani sine licentia canonicorum.

12. Eiusdem Innocentij Hieronymo Priori, & fratribus (hic Hieronymus fuit postea Episcopus Aretinus) datum Romæ per manum Almerici Kalendis Nouemb. Pontificatus sui anno 8. incipit: *In Apostolica.* confirmat præcedentia, & concedit eisdem Ecclesiam S. Pantaleonis, ad reformandum in ea Religionem.

13. Eiusdem Innocentij prædictis Hieronymo Priori & fratribus, Datum Laterani per manum Almerici 2. Calend. Maij, Pontificatus sui anno 2. incipit: *Ad hoc vniuersalis.* per quod Ecclesiam parochialem S. Saluatoris in Mustiolo Lucanæ ciuitatis illis perpetuo regendam tradit, sub annuo canone duodecim denariorum Lucensium Sedi Apostolicæ in signum subiectionis soluendorum.

14. COelestini II. Petro Priori, & fratribus, Datum Laterani per manum Gerardi, 4. Idus Ianuarij, Pontificatus sui anno 1. incipit: *Ad hoc vniuersalis.* concedit, vt Diaconus Cardinalis tituli S. Mariæ Nouæ non nisi de gremio capituli S. Frigdiani eligatur. VI.

15. Eiusdem Cœlestini prædictis Petro, & fratribus. Datum Laterani per manum Gerardi, 5. Idus Decemb. Pontificatus sui anno 1. incipit: *Quoniam sine vera.* confirmat præcedentia priuilegia concessa per Romanos Pontifices antecessores.

16. Lucij II. qui fuit canonicus dicti monasterij, eisdem Petro Priori & fratribus, Datum Romæ per manum Roberti &c. 16. Calend. Maij, Pontificatus sui anno 1. incipit: *Ad hoc vniuersalis.* confirmat statutum Cœlestini, vt Diaconus Cardinalis S. Mariæ Nouæ, non nisi de gremio capituli S. Frigdiani eligatur.

17. Eugenij III. prædictis Petro Priori, & fratribus, Datum apud ciuitatem Castellanam per manum Roberti, 3. Idus Aprilis, Pontificatus sui an. 1. incipit: *Quoniam sine vera.* omnia præcedentium Pontificum priuilegia in vnum conflata confirmat, & omnes Ecclesias, & bona S. Frigdiani numerat, & sub protectione Sedis Apostolicæ recipit. est priuilegium amplissimum.

18. Eiusdem Pontificis prædictis Petro Priori, & fratribus, Datum vt supra Nonis Aprilis, eodem anno. incipit: *Ad hoc vniuersalis.* Confirmat statututum Cœlestini, vt Diaconus Cardinalis S. Mariæ Nouæ non eligatur, nisi de gremio capituli S. Frigdiani.

19. EIusdem Pontificis prædictis Petro, & fratribus, Datum Ferentini per manum Bosonis, 6. Idus Maij, Põtificatus sui anno 7. incipit: *Quæ à fratribus nostris.* Confirmat donationem factam à Gotefredo Lunensi Episcopo eidem monasterio, & canonicis de Ecclesia parochiali S. Andreæ de Carraria, cum Capellis, Hospitali, & alijs Ecclesijs dicti Oppidi, & Vallis. pro cuius priuilegij ampliori intelligentia ponitur hic eiusdem Episcopi donatio, primò facta Alberto Archipresbytero sub sequenti verborum forma. V.

Gotefredus Lunensis Ecclesiæ humilis seruus, Alberto Archipresbytero Plebis S. Andreæ de Carraria. Fraternitatis tuæ petitioni humanissime gratanter cõdescendimus: Petis namque, & indesinenter flagitas, quatenus plebs de Carraria ad vnitatem redacta, indiuisa perpetuo remaneat, & Clerici, qui ibidem pro tempore fuerint, in communi vita permaneant, & diuinæ Maiestati seruire se studeant. Quod quia ratio omnino postulat, nobis admodum placet, & per hanc priuilegij paginam nostra a[illegible]itate firmamus, Capellas insuper

omnes.

omnes, quacunque sunt, vel in antea fuerunt in territorio supradicta plebis S. Andrea, ordinationi tua, tuorumque successorum, quos pro tempore in eadem Ecclesia S. Andrea Lunensis Ecclesia ordinauerit, omnibus modis cōmittimus: & vt nulla persona aliqua de ipsis Capellis, absque tua, tuorumq́, successorū ordinatione potestatem habere prasumat, omnino prohibemus. Omnia etiam quacunque siue in terris, siue in vineis, siue in alijs arboribus, seu in decimis, & quibuscunque rebus, quocunque titulo eam dicta plebs iustè sunt, vel in antea fuerint acquisita, tibi, tuisque successoribus prasentis priuilegij autoritate perpetuò possidenda sancimus. Si qua igitur Ecclesiastica secularisue persona contra huius priuilegij paginam temerè venire prasumpserit, & secundò, tertiouè commonita congrua satisfactione non emendauerit, anathematis gladio se deputatum agnoscat. Cunctis autem eiusdem Ecclesia iusta seruantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi: quatenus & hic fructum bona actionis percipiant, & apud districtum iudicem pramium aterna pacis inueniant. Amen. Actum in Synodo habita in Ecclesia S. Andrea de Serzana, anno Domini 1137. iij. Nonas Iunij, Indictione 15.

Ego Gotefredus Episcopus propria manu subsceipsi.
Ego Hugo Lunensis Archipresbyter subscipsi.
Ego Pastor S. Lunensis Ecclesia Prapositus subscripsi.
Ego Gregorius S. Lunensis Ecclesia cantor subscripsi.

Originale est Romæ in Archiuo Pacis, ex quo fideliter excepi.

Subiungitur deinde alia donatio prædictæ plebis, & omnium Capellarum, iurium, & bonorum ad illam spectantium facta per supradictum Episcopum Lunensem Petro Priori S. Frigdiani Lucensis, & illius fratribus sic:

In Christi nomine. Breue recordationis, qualiter prope Castellum Melia, iuxta flumen, quod dicitur Magra, prasentia bonorum hominum, quorum nomina subter leguntur, Gotefredus Dei gratia Lunensis ciuitatis Episcopus dedit, & supposuit Ecclesiam, & plebem S. Andrea de Carraria Ecclesia, & Canonicis, & decretis S. Frigdiani, cum Capellis suis, cum Hospitali montis Furculi, & cum Capellis suis, videlicet S. Sixti, & S. Brancatij, & cum omnibus suis pertinentijs, & cum Hospitali S. Leonardi de Padule cum omnibus suis pertinentijs, cum viginti iugeris terra in eodem Padule, & cum duobus iugeris terra in loco Lauandario, & cum sex iugeris terra in loco Broilo, cum Cassaro, quod est iuxta plebem, & cum terra, qua est iuxta plebem, qua fuit feudum Silemani, cum villa, qua dicitur Plaula, cum omni suo iure, & placito, & districto. Item concessit, vt omnes homines modo habitantes in terris pradicta plebis, aut qui in antea venerint ad habitandum de alia terra in terram supradicta plebis, vel qui venerint de terris supradicti Episcopi cum eius consensu, vel suorum successorum ad habitandum in terris supradicta plebis, quas modò habet, vel in antea habuerit, sint liberi, & absoluti à iurisdictione pradicti Episcopi, vel suorum successorum. Et insuper suprascriptus Gotefredus Episcopus promisit obseruare omnia suprascripta per se, & suos successores Rectores supradicta Ecclesia, & Canonicis S. Frigdiani ad pœnam librarum centum optima argenti. Hac acta sunt prasentia Oliuerij, diuina gratia presbyteri, & Capellani supradicti Episcopi, & Veltri de Cornaria quondam Gulielmi, Genetij quondam Rolandi, Vdicioni quondam Artardi, Guidi, & Gulielmi Germanorum quondam Rolandi, Iusti quondam Guidi. Anno Dominica incarnationis millesimo centesimo quinquagesimo primo, 3. Nonas Decembris, Indictione 15. supradicti homines ibi fuere. Henricus Notarius Domini Imperatoris his interfuit, & per commandamentum pradicti Episcopi Gotefredi memoria causa descripsit.

Authenticum originale prædictæ dnnationis cum originali confirmationis factæ per Eugeniū III. fuit productum Lucæ in Curia Episcopali coram Domino Vicario in spiritualibus Reuerendiss. D. Gulielmi Episcopi Lucensis anno Dnmini 1346. Indictione 14. die 16. mensis Ianuarij, per D. Ioannem de Pisis Priorem claustralem Capituli, & Conuentus S. Frigdiani, & autoritate prædicti D. Vicarij exemplatum, productum, & collationatum cum dicto originali, cū subscriptione Notariorum, videlicet Ioannis quondam Francisci de Flammis, Betti filij Ser Castilionis quondam Betti de Correlia, ciuium Lucensium, & Iacobi Finuccij de Sancto Miniate publicorum Imperiali autoritate Notariorū, & per eundem Dominum Vicarium, nomine Ioannem Martronis, canonicum Lucensem subscriptum, cum decreti interpositione, sigilli appositione, cæterisque solemnitatibus opportunis ad fidem in iudicio faciendam, cuius exemplum seruatur Romæ in Archiuo Pacis.

20. PRiuilegium est Adriani IV. Vernæ Prio- VI.
ri, & fratribus, Datum Laterani 9. Calend. Iunij, Pontificatus sui anno 1. incipit *Iniunctis nobis*. Decernit, vt nullus in parochia S. Frigdiani, & alijs eidem subiectis nouas Ecclesias sine Prioris, & canonicorum consensu audeat ædificare.

21. Anastasij IV. Rainerio Priori S. Andreæ de Carraria, & illius fratribus &c. Datum Laterani per manum Rolandi Cardinalis 15. Calend. Iunij, Pontificatus sui anno 1. 1154. incipit: *Religiosis votis annuere &c.* Confirmat donationem factam per Gotefredum Episcopum Lunensem Priori, & Capitulo S. Frigdiani de Ecclesia prædicta S. Andreæ de Carraria, cum illius iuribus, Capellis, & pertinentijs, quas nominatim exprimit.

22. Eiusdem Anastasij Lamphranco Priori S. Frigdiani & illius fratribus, Datum Laterani per manum Rolandi, 3. Idus Iunij, Pontificatus sui anno 1. 1154. incipit: *Officij nostri nos hortatur.* omnia praecedentia Romanorum Pontificum Paschalis, Gelasij, Calisti, Honorij, Innocentij, Cœlestini, & Eugenij priuilegia Priori, & canonicis S. Frigdiani concessa, in vnum collecta confirmat, & omnes Monasterij Ecclesias, & bona, quę proprijs nominibus in priuilegio sunt expressa,

similiter

similiter confirmat. huius, & proximè præcedẽtis originalia cum bullis plumbeis sunt Romæ in Archiuo Pacis, quæ vidi.

23. Alexandri III. Vernæ Priori, & illius fratribus, Datum Anagniæ per manum Hermãni 12. Calend. Ianuarij, Pontificatus sui anno 1. incipit: *Ad hoc vniuersalis.* Confirmat statutum de Cardinali Diacono S. Mariç Nouæ ex Capitulo S. Frigdiani eligendo.

24. Eiusdem Alexandri prædictis Fratribus, Datum Terracinæ Pontificatus sui anno 2. incipit: *Religiosam vitam, &c.* Confirmat omnia priuilegia suorum prædecessorum.

25. Gregorij VIII. Datũ Laterani anno 1187. incipit: *Religiosam.* inhærens vestigijs prædecessorum Ecclesiam S. Frigdiani cum omnibus illius membris, & bonis sub immediata Sedis Apostolicæ protectione recipit, & priuilegia eidem collata confirmat.

VII. 26. CLemens III. Priori, & fratribus Ecclesię S. Frigdiani, Datũ Laterani anno 1188. Pontificatus sui 1. incipit: *Religiosam vitam eligentibus.* meminit omnium priuilegiorum Romanorum Pontificum supra nominatorum, & etiã alterius Vrbani III. & omnium Ecclesiarum, & bonorũ eiusdem Ecclesiæ, & monasterij S. Frigdiani, quæ confirmat, addens hæc verba: *Ad hæc præsentium autoritate statuimus, vt nulli liceat in vos, vel Ecclesiam vestram excommunicationis, suspensionis, aut interdicti sententiam promulgare, nisi de speciali mandato Romani Pontificis, vel Legati ab eius Latere destinati. Parochianos etiam vestros mutu, & inconsultis vobis excommunicationi subijcere, nisi fortè publico crimine tenceantur, & eorum à vobis fuerit neglecta correctio, vel ad pœnitentiam, seu sepulturam admittere, aut etiam vngere, dum vestram potueritis præsentiam obtinere, nullus præsumat: sed vos hæc omnia præter alicuius infestationem huius sanctæ Sedis freti autoritate peragere.* & infra: *nulla quietem vestram processionum, & Letaniarum, vel sepulturarum extra vestram parochiam contra vestram consuetudinem perturbet in dictis.* Quod etiam habetur in priuilegio Anastasij IV.

27. Cœlestini III. datum anno 1191. Pontificatus sui primo. incipit: *Religiosam vitam.* concordat cum proximè præcedenti.

28. Honorij III. Raynerio Priori, & S.R.E. Vicecancellario, eiusque fratribus, datum Laterani 16. Calend. Februarij, Pontificatus sui anno 1. incipit: *Ex nobis.* Corrigit quandam sententiam arbitrariam inter Ecclesiam S. Martini, & S. Frigdiani ad fauorem S. Frigdiani, statuit, vt tres tantum canonici ad arbitrium Prioris deputandi ad Ecclesiam S. Martini certis diebus conueniant.

29. Gregorij IX. Priori, & fratribus S. Frigdiani, datum anno 1227. Põtificatus sui 1. incipit: *Religiosam.* Confirmat præcedentia.

30. Innocentij IV. datum anno 9. sui Pontificatus. incipit: *Religiosam.* per omnia simile præcedenti.

31. Alexandri IV. datum Anagniæ 10. Calend. Nouemb. Pontificatus sui anno 1. incipit: *Cum felicis recordationis.* declarat, Ecclesiam S. Frigdiani ad Romanam Ecclesiam nullo medio spectare, & decernit constitutionem Innocentij IV. illius prædecessoris, quòd exempti ratione delicti, & contractus possint coram locorum Ordinarijs conueniri, non inferre præiudicium priuilegijs canonicorum S. Frigdiani.

32. VRbani VI. datum 19. Iunij 1384. est bulla Conseruatoriæ contra quosdam Mendicantes. VIII

33. Eiusdem Vrbani, quo Prioribus S. Frigdiani concedit vsum Pontificalium, quod est huiusmodi: *Vrbanus Episcopus seruus seruorum Dei. Dilectis filijs Priori, & Conuentui monasterij S. Frigdiani Lucani, per Priorem soliti gubernari, ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertinentis, Ordinis S. Augustini. Salutem, & Apostolicam benedictionem. Exposcit vestra deuotionis sinceritas, & Religionis promeretur honestas, vt eam vos, quos speciali dilectione prosequimur, quam monasterium vestrum dignis honoribus attollamus. Hinc est, quòd nos vestris in hac parte supplicationibus inclinati, vt tu fili Prior, & successores tui Priores dicti monasterij, qui fuerint pro tẽpore, mitra, annulo, & baculo pastorali, ac alijs insignijs Pontificalibus liberè possitis vti, ac in dicto monasterio, & alijs sibi subiectis Ecclesijs benedictionem solemnem post Missarum, Vesperarum, & Matutinarum solemnia populis in eisdem Ecclesijs conuenientibus ad diuina, dummodo aliquis Antistes, vel Sedis Apostolicæ Legatus præsens non fuerit, elargiri possitis: Fœlicis record. Alexandri Papæ IV. prædecessoris nostri, quæ incipit:* Abbates. *& alijs quibuscunque constitutionibus apostolicis in contrarium editis nequaquam obstantibus, vobis, & ijsdem successoribus autoritate Apostolica, de speciali gratia tenore præsentium indulgemus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotẽtis Dei, & beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Dat. Ianuæ Idibus Februarij, Pontificatus nostri anno 8.*

34. BOnifacij IX quod quia maximi est momẽti, totum hic ponitur. videlicet: IX.

Bonifacius Episcopus seruus seruorum Dei. Dilectis filijs Priori, & Capitulo Ecclesiæ S. Frigdiani Lucani, Ordinis S. Augustini. Salutem, & Apostolicam benedictionem. Sub Religionis habitu vacantibus studio piæ vitæ ita debemus esse propitij, quod eos defendamus à noxijs, & in eorum laudabili proposito confirmemus. Hinc est quod nos vestris supplicationibus grato concurrentes assensu, vos, & Ecclesiam vestram, in qua estis diuino obsequio mancipati, cum Ecclesijs, ac Capellis, ac membris vobis, & eidẽ Ecclesiæ subiectis, & annexis, & dictarũ Ecclesiarum Rectores, ac ibidẽ degentes, & seruientes cum omnibus bonis, quæ impræsentiarum rationabiliter

posside-

possidetis, & in futurum praestante Domino iustis modis poteritis adipisci, sub B. Petri, & nostra protectione suscipimus: votq; Ecclesias, Capellas, Rectores, seruientes, & bona praedicta, quae hic habere volumus per nomina, vocabula, confines, valores, & dioeceses pro sufficienter expressis, cum iuribus, & pertinentijs eorunde, ab omni iure, iurisdictione, dominio, & potestate, visitatione, & correctione, ac lege dioecesana, nec non statutis, & consuetudinibus Synodalibus Episcopi Lucani, & quorumlibet aliorum locorum Ordinariorum in causis ciuilibus, & criminalibus, ac quae mistis, ac decimarum realium, & personalium, portionumque canonicarum pro funeralibus sepeliendis in eisdem, tam Episcopis, & alijs Ordinarijs, quam parochialibus Ecclesijs debitarū, & debendarum solutionibus, & praestationibus de Apostolica plenitudine potestatis, tenore praesentium eximimus, & in perpetuum liberamus. Non obstantibus fel. record. Ioannis Papae xxij. praedecessoris nostri, qua cauetur, quod omnis quicunque exemptus possit de delicto, & contractibus coram locorum Ordinarijs conueniri, vel alijs constitutionibus Apostolicis per quemcunque nostrorum Praedecessorum, siue Legatorum eorum, siue Sedis Apostolicae in contrarium editis quibuscunq; Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae susceptionis, exemptionis, & liberationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romae apud S. Petrum, 8. Idus Aprilis, Pontificatus nostri anno vndecimo.

35. Eiusdem Bonifacij IX. datum Romae 5. Calend. Aprilis, Pontificatus sui anno 2. eisdem Priori, & fratribus S Frigdiani. incipit: *Pro singulorum.* contra canonicos à claustris sine licentia discedentes, & à Sede Apostolica procurātes beneficia dicti monasterij, quae erant manualia, & per canonicos ad nutum Prioris, & Capituli amouibiles regi consueuerant, statuens, vt nullus dicta beneficia, vel membra à Sede Apostolica, vel illius Legatis impetrare auderet, nisi de hoc priuilegio mentio specialis habeatur. & quod canonici extra claustra degentes, etiam in Capellanos Sedis Apostolicae recepti, subiaceant correctioni Prioris, & possint ad claustra reuocari.

36. Eiusdem Bonifacij IX. per quod confirmat priuilegium factum Priori S. Frigdiani ab Vrbano VI. vtendi Pontificalibus. sic: *Bonifacius Episcopus seruus seruorum Dei. Dilecto filio Priori Ecclesiae S. Frigdiani Lucani, Ordinis S. Augustini salutē, & Apostolicam benedictionem. Sacra Religionis, in qua mundanis abdicatis illecebris virtutum Domino in humilitatis spiritu deuotum, & sedulum famulatum impendis, promeretur honestas, vt illa tibi liberaliter concedamus, per quae Christifideles ad complacendum ei, facilius inducas. Oblata siquidem nobis nuper pro tua parte petitio continebat, quod dudum faelicis recordationis Vrbanus Papa VI. Praedecessor noster tibi gratiosè concessit, quod Prior dictae Ecclesiae, qui foret pro tempore, missarum solemnia, & alia diuina officia liberè, & licitè posset Pontificaliter celebrare. Quare propterea, vt ad dicta officia eò libentius confluat maior populi multitudo, quo vberius dono caelestis gratiae conspexerint se refectos, nobis humiliter supplicasti, vt in fine dictarum missae, & officiorum solemnium concedendi auctoritate nostra ipsis assistentibus aliqualem indulgentiam facultatem elargiri, de benignitate Apostolica dignaremur. Nosque cupientes reddere Domino populum acceptabilem, & bonorum operum sectatorem, tuis in hac parte supplicationibus inclinati, Priori praefatae Ecclesiae pro tempore existenti, dum missam, & alia diuina officia in Pontificalibus celebrabit, in fine dictorum missae, & officiorum vniuersis, & singulis Christi fidelibus praedictis astantibus, relaxandi quadraginta dies de iniunctis eis poenitentijs, de Apostolica plenitudine potestatis facultatem plenariam tenore praesentium elargimur. Tibique potestatem populo praedicto astanti concedimus nuntiari faciendi. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Romae apud S. Petrum, octauo Idus Aprilis, Pontificatus nostri anno 11.*

37. Eiusdem Bonifacij IX. datū anno 1400. incipit: *Militantis Ecclesiae, &c.* est confirmatio facultatis eligendi Conseruatorem.

38. Alexandri V. datum Pisis 9. Calend. Nouembr. Pontificatus sui anno primo. incipit: *Sincerae deuotionis affectus.* per quod exemptiones à iurisdictione Ordinariorum per Alexandrū IV. & Bonifacium IX Priori, & canonicis Sacerdotibus, & Rectoribus, Clericis, & seruientibus Ecclesiae S. Frigdiani, & alijs Ecclesijs, & membris eiusdem S. Frigdiani concessas, denuò roborat, dicta priuilegia de verbo ad verbum inserendo, & autoritate Apostolica innouando, & muniendo, cuius exemplum in pergameno scriptum anno Domini 1415. in quodam Consilio Excellentiss. I. V. D. Domini Stephani Ioannis de Bonacursis de Florentia, vidi Romae in Archiuo Pacis.

39. Leonis X. datum Corneti anno 1417. tertio Idus Octob. Pontificatus sui anno quinto. incipit: *Ex superna maiestatis.* per quod Ecclesiam S. Frigdiani cum decem illius Prioratibus congregationi canonicorum Regularium Lateranensium in perpetuum vniuit, vt cap. praecedenti dictum fuit.

40. Pij V. datum Romae apud S. Petrum, die 26. Septembr. 1568. Pontificatus sui anno 3. incipit: *Decet Romanum Pontificem.* per quod canonicis S. Martini interdicit sub poena excommunicationis latae sententiae, & priuationis beneficiorum, ne de caetero in Pentecostes, & S. Frigdiani solemnitatum diebus, ad Ecclesiam S. Frigdiani ad celebrandum in ea missas, vel alia diuina officia accedere audeant, vel alijs modis Priorem S. Frigdiani, & illius canonicos in celebratione

tione diuinorum impedire quouis prætextu, & causa, vel occasione, etiam antiquissimæ consuetudinis &c.

X. Alia sunt priuilegia peculiaribus locis, & membris dicti monasterij seu congregationis S. Frigdiani côcessa, præsertim monasterijs S. Martini Senarum, S. Bartholomæi de Scalocchio Vulterranæ diœcesis, S. Saluatoris Ferrariensis &c. quæ omitto, quoniam ad alios transierunt.

Porrò vigore dictorum priuilegiorum, & aliorum, & consuetudinis antiquæ Prior S. Frigdiani in sua parochia ordinariam iurisdictionem exercebat. quod probant processus authentici per dictum Priorem in causis matrimonialibus formati, & sententiæ ab eodem latæ, quas Sedes Apostolica tanquam à Iudice legitimo, & competenti latas probauit; de qua re sunt scripturæ authenticæ in pergameno, anno 1258. rogatæ, in Archiuo Pacis Romæ, quas vidi. rursus vigore prædictorum priuilegiorum, & ex antiqua consuetudine, ac etiam decreto Leonis X. in bulla vnionis Prior S. Frigdiani publicè in Ecclesia, vel Ecclesijs sibi subiectis incedit in habitu Episcopali, cum cappa scilicet Episcopali, & annulo, & in festis diebus missas in Pontificalibus celebrat, & populo solemniter benedicit, idque ad libitum, cum nullus dies particularis eidem sit præscriptus. Cumque de anno 1595. Lucensis Episcopus prædictum habitum eidem auferre studuisset, Illustrissimi Cardinales S. Congregationis super negotijs S. Rituum, visis literis eiusdem Leonis X. & de antiqua consuetudine certiores facti, eidem Episcopo silentiũ imposuerunt, prout constat ex literis per sacram congregationem eidem Episcopo directis die 17. Ianuarij 1595. ac etiam ex decreto eiusdem Sacræ Congregationis anno 1618. die 18. Augusti sub hac forma verborum sic emanato: *Priorem S. Frigdiani Lucensis Congregationis Lateranensis prædictum posse vti Cappa Episcopali, cum Cappucio iuxta priuilegium fœlicis recordationis Leonis Papæ X. coloris tamen nigri, censuit Sacrorum Rituum Congregatio die sabbathi 18. Augusti 1618.*

CAPVT QVADRAGESIMVM PRIMVM.

Summorum nonnullorum Pontificum literæ ad Priorem, & Canonicos S. Frigdiani, vel eorum causa ad alias personas datæ per summam referũtur.

I. PRæter supradicta Romanorũ Pontificum priuilegia, & alia Imperatorum, Regum, & Principum memorato S. Frigdiani monasterio concessa, quę breuitati consulentes omittimus, reperiuntur in eodem monasterio liber vetustus membranaceus, in quo Epistolæ Romanorum Pontificum circiter septuaginta descriptæ leguntur, vel ad Priores, & canonicos S. Frigdiani, vel eorũ intuitu ad Episcopos Lucenses, & alios datæ: quę quoniam non solum ad dicti monasterij, verum etiam ad totius Ordinis canonici dignitatem ostendendam magnoperè conducunt, illas saltem per summam, siue compendium hic subnectere decreui. harum Prima est Paschalis Secundi, quæ Rothoni Præposito, & eius Fratribus dirigitur, in qua inter alia hæc habet: *Qui vos pro B. Petri patrocinio persequuntur, non vos, sed Romanam Ecclesiam persequuntur.*

Secunda eiusdem Ioanni Castellanæ ciuitatis Episcopo, & illius canonicis directa, in qua Rothonem S. Frigdiani Priorem vocat Venerabilẽ fratrem, & dictę Castellanæ Ecclesiæ Visitatorem constituit, præcipiens, in dispositione vitæ canonicæ illi tanquam sibi obediri: nam illa Ecclesia tunc erat regularis.

3. Eiusdem Rothoni Priori, qua testatur, se Lucano Episcopo scripsisse, ac etiam per Episcopum Reginum illum rogasse, vt erga S. Frigdiani canonicos tam in ordinibus, quam in alijs mitius ageret. meminit Ecclesiæ S. Floridi Castellanæ, per se, & suos visitandæ.

4. Eidem Rothoni, qua de illius negligentia in Ecclesia S. Floridi visitanda, & reformanda conqueritur.

5. Parochianis S. Frigdiani, qua de donis Ecclesiæ S. Frigdiani collatis, & obedientia illius canonicis exhibita gratias agit, & bona spiritualia eisdem precatur.

6. Canonicis S. Martini, in qua de iniurijs canonicis S. Frigdiani irrogatis grauiter queritur, quas proprias reputat, subdens: *Licet grauis, & intolerabile nobis visum fuerit, tamen quia prædicti Fratres nos pro vobis rogauerunt, & pacem vobiscum se habere dixerunt, hoc totum vobis condonamus.*

7. Rothoni Priori, & Fratribus cæteris, in qua ostendit vitæ regularis institutum in primitiua Ecclesia ortum habuisse ab Apostolis, & hoc institutum à D. Augustino suis regulis informatũ, & Deo largiente à prædictis Fratribus susceptum per voti emissionem, non posse sine reatu præuaricationis dimitti, quod declarat exemplo vxoris Lothi, & ideo approbat excommunicationem per eos latam in quendam, qui post factam professionem relinquens susceptam vitam è claustro discesserat.

8. Lucano Episcopo, queritur grauiter, quod S. Frigdiani canonicos, viros religiosos, susceptos sub protectione Sedis Apostolicæ inquietari permittat. meminit Capellæ S. Michaelis ad ius sancti Frigdiani spectantis, quam à quodam ipsius Episcopi plebano indebitè destructam præcipit intra certum tempus reædificari, & consecrari.

9. Eidem Episcopo, & canonicis S. Martini, per quam de beneuolentia, & pace cum canonicis S. Frigdiani plurimum gaudet, subdens: *Quod enim illis impendistis, vobis ipsis tribuistis: vestri enim filij, & fratres sunt, & illorum bonum vestrum est, si vestra charitate fouentur.*

10. Ad dilectos filios S. Frigdiani canonicos, qua testatur, illorum bonam famam non solum in Tuscia, sed etiam in vlterioribus partibus diuulgatam. Monēs, vt quò ditiores in bonis temporalibus à Deo sibi ministratis inueniuntur, eo sint humiliores, & Deo seruiendo promptiores: *Nemo enim*, inquit, *adeò bonus est, qui non possit per Dei gratiam, quandiu in mundo viuitur, ad meliora, proficere.*

11. Canonicis Lucanæ Ecclesiæ, qua illis plurimum gaudet: *Quandoquidem*, inquit, *in parochia vestra (scilicet in Ecclesia S. Frigdiani) illa conuersationis Apostolicæ primordia refloruere.* Hinc eosdem ad beneuolentiam, & honorem erga dictos S. Frigdiani canonicos hortatur, & vt eis nullam molestiam inferant, nec per alios illatam sustineant: *Quod enim*, inquit, *honoris, & reuerentiæ illis impendistis, nobis adscribimus.* Prohibet insuper excommunicare parochianos S. Frigdiani, vel excommunicatos absoluere præter canonicorum S. Frigdiani voluntatem. meminit Conuersi fugitiui excōmunicati, & per Lucanum Archipresbyterum absoluti, de quo sic ait: *In Apostasia enim permanens, dum absolui creditur, amplius ligatus est.*

12. Episcopo Lucano, qua illi religiosos viros canonicos S. Frigdiani commendat, vt diligat, adiuuet, honoret, & defendat.

13. Parochianis S. Frigdiani, quos tanquam benefactores canonicorum laudat, & in operibus charitatis perseuerantes esse iubet.

14. Priori, & Fratribus S. Frigdiani, qua oppressos, & afflictos ad patientiam hortatur, & monet tum autoritate, tum ratione cum quodā sacrilego, & Ecclesiarum raptore, pauperumque oppressore non debere vllo modo communicare.

15. Dilecto filio Priori S. Frigdiani, significans illius se aduentum desiderare, mandansque, vt quam primum ad se proficiscatur, & causam dilationis reddat.

16. Dilectis filijs canonicis S. Frigdiani, qua illorum consilium laudat de duobus Fratribus ad Priorem missis, vtpotè symbolo perfectæ charitatis: quos tamen reprehendit, quod Priorem apud Pontificem commorantem reducere curabant, vel alium eligendi facultatem quærebant: *Quia*, inquit, *Prior vester quasi nobiscum sit, à vobis tamen non recessit.*

17. Ad dilectos, filios canonicos seu laicos, qua miris modis extollit charitatem, ad quam illos hortatur.

18. Priori S. Frigdiani, qua significat, optare se scandala resecari, & de emergentibus admoneri: *Quia*, inquit, *nos per nos ipsos vbique esse, aut omnia proprijs oculis cernere non valemus.* commendat seipsum orationibus Prioris.

19. Parochianis S. Frigdiani, qua decimas, & oblationes præfatæ Ecclesiæ subtrahentes damnat, præcipiens ablata restituere, & ad satisfactionem debita humilitate peruenire: declarat, ratum se habiturum sententiam per Priorem, & canonicos in eos latam.

20. GElasij II. Priori, & Fratribus S. Frigdiani directa, qua Priorem Ecclesiæ Lateranensis illis commendat: *Quatenus*, inquit, *domus vestra cum Lateranensi cooperante Domino in dilectione, & sanctitatis semper vnitate permaneat.* seipsum deniq; & labores suos illorum orationibus committit. II.

21. Calisti II. ad Clerum, & Populum Lucensem rogat, & præcipit, vt S. Frigdiani Fratres vexari ab aliquibus non permittant.

22. Eiusdem, Priori, & Fratribus S. Frigdiani, qua illis suum consilium, & fratrum suorum Episcoporum, & Cardinalium de canonicis regularibus ad Ecclesiam Lateranensem reducendis, in qua olim positi fuerant, manifestat, quia post obitum Paschalis II. persecutione cogente loco cesserant, & pro huiusmodi reductione auxilium & fauorem dicti Prioris postulat.

23. Eiusdem, Priori, & Fratribus S. Frigdiani. meminit cuiusdam canonici, nomine Blasij, ex Ecclesia Lateranensi ad illos missi, quem Pontifex illis commendat.

24. Eiusdem ad prædictos Priorem, & Fratres in qua meminit Vrsi Prioris Lateranensis, qui mala valetudine grauatus de licentia Pontificis ad illos redibat, quem illis cupit fore commendatum. Iubet tres de Fratribus ad se mittere, quorum vnus nouerit alijs præesse: alij vero cæteros Fratres dulci moralitate & religione studeant reformare.

25. HOnorij II. ad canonicos S. Frigdiani. Postulat de prædictis, siue de commorantibus in illorum obedientijs aliquem mitti, qui regat Ecclesiam Lateranensem, mandans vocatum ad hoc munus absque resistentia obedire. nam Prior, & Fratres Sancti Frigdiani hoc onus recusabant. III.

26. Eiusdem Honorij ad Priorem, & Fratres prædictos. meminit cuiusdam sententiæ latæ ab Episcopo Lucensi inter Ecclesiam S. Frigdiani, & Hospitale Altipassus, pro sylua de Colle Sacci, quam laudat.

27. Eiusdem Honorij ad eosdem, quos ad perseuerātiam in bonis operibus hortatur, & postulat eorum orationibus adiuuari.

28. Eiusdem Honorij ad Clerum, Consules, & populum Pistoriensem. in qua meminit Ecclesiæ S. Petri per Pistoriensem Episcopum constructæ, necnon Religiosorum, quos Episcopus pro seruitio eiusdem Ecclesiæ in illa cōstituerat;

mandans ad opus perficiendum opem, & consilium præbere.

29. Eiusdem Honorij vniuersis S. Frigdiani parochianis, quibus gratias agit pro beneuolentia erga Priorem, & Fratres: rogans, ne declinent ab illorum dilectione.

30. Eiusdem Honorij ad Episcopum Lucensem, qua illi commendat Priorem, & Ecclesiam S. Frigdiani, subdens: *Idem enim locus specialiter sub B. Petri tutela, & protectione consistit: & nos deesse ei nec possumus, nec debemus.*

31. Eiusdem Honorij ad Episcopum, & canonicos Ecclesiæ Lucensis, qua illis commendat Priorem, & Ecclesiam S. Frigdiani, vt illis concedatur, in die Paschæ missam solêniter celebrare; & idem Prior eodem die, & duobus sequentibus cum vno aut duobus Fratribus suscipiatur cum illis ad celebrandum diuina officia. mandat controuersiam ortam inter canonicos S. Frigdiani, & S. Angeli per Episcopum terminari.

IV. 32. INnocentij II. ad Priorem, & Fratres S. Frigdiani meminit persecutionis Petri Leonis contra illum excitatæ. quærit illorum orationibus adiuuari: *Quatenus*, inquit, *nauem Petri, quæ modo inter procellas fluctuat, ad portum salutis profusis precibus reducatis.*

33. Eiusdem Innocentij ad vniuersos Clericos, & Laicos ciuitatis Lucensis. in qua ostendit, Ecclesiam S. Frigdiani simul, & Fratres in summa veneratione haberi, etiam apud vniuersas exteras nationes, quam Ecclesiam commendat prædictæ Vniuersitati, præsertim quoad hospitalitatem.

34. Eiusdem Innocentij ad Priorem S. Frigdiani, qua decernit, vt si qui fuerint in sua parochia criminosi, Prior adeat Episcopum, vel Archipresbyterum, vt secundum Censuram Ecclesiasticam pœnitentiam eis iniungat. quod si noluerint, Prior autoritate Apostolica illis pœnitêtiam iniungat.

35. Eiusdem Innocentij ad Episcopum, & canonicos Lucenses. mandat, vt Fratribus S. Frigdiani contra monachos S Georgij, contemnentes interdictum Apostolicum iustitiã faciat, quos excommunicationi supponit.

36. Eiusdem Innocentij ad Archidiaconum, & Archipresbyterum Lucenses. meminit donationis à se factæ Priori, & fratribus S. Frigdiani de Ecclesia S Pantaleonis. mandat prædictis, ne super huiusmodi concessione aliquam molestiam per se, vel per alios illis inferre audeant.

37. Eiusdem Innocentij ad quosdam canonicos S. Martini. est eiusdem tenoris, vt præcedens, quidam enim canonici dictæ donationi reluctabantur.

38. Eiusdem Innocentij ad Archidiaconũ, & Archipresbyterum Lucenses, qua mandat nonnullos canonicos S. Martini dictæ donationi resistentes, si non destiterint, ab officijs suspendere.

39. Eiusdem Innocentij ad prædictos. mãdat, vt non patiantur vllam inferri molestiam Priori, & Fratribus S. Frigdiani occasione iuramentorum, quæ potius in pernitiem, quàm in salutem Ecclesiæ S. Pantaleonis facta esse dicebantur.

40. Eiusdem Innocentij Plebano de Massa, & vniuersis Capellanis dictæ plebis, quibus notificat donationem factam de prædicta Ecclesia S. Pantaleonis. mandans, admoneri populum, ne aliquam molestiam Priori, & Fratribus S. Frigdiani pro tali donatione inferre audeant, & contra facientes tanquam excommunicatos caueri, donec resipiscant.

41. Eiusdem Innocentij ad Consules Lucenses, cum quibus queritur, quod permitterêt prædictos Priorem, & Fratres S. Frigdiani molestari occasione prædictæ donationis: mandans, ne in posterum id amplius permittant, sed potius eisdem Priori, & Fratribus auxilium præstent.

42. Eiusdem Innocentij Capellano Ecclesiæ S. Laurentij, cui mandat Priori, & Fratribus S. Frigdiani obedire, vtpote quibus ab ipso Ecclesia S. Pantaleonis fuerit commissa.

43. Eiusdem Innocentij ad nonnullos Presbyteros, quibus præcipit obseruare iniuncta, ratione præfatæ donationis: nec manere in dicta Ecclesia, siue in aliquo loco ad eam pertinente, absque prædictorum Prioris, & Fratrum licentia, sub pœna interdicti contra facientibus.

44. Priori, & Fratribus prædictis, qua ostêdit molestè accepisse vexationem, quam passi fuerant, pro dicta Ecclesia S. Pantaleonis, subdens se commisisse Archidiacono, & Archipresbytero Lucensibus, suspendere ab officio contumaciter aduersantes.

45. Eiusdem Innocentij canonicis S. Frigdiani, quibus condolet de morte Attonis Prioris, cuius subtractione sibi cum canonicis maiora consilia sint subtracta, dicit illius vitam corãm Deo, & hominibus laudabilem extitisse, congaudet de electione Hieronymi Prioris vnanimiter per illos facta in hac epistola multa desunt.

46. Eiusdem Inno. centij. meminit translationis Reliquiarum S Riccardi nõ potest benè legi.

47. Eiusdem Innocentij ad Archidiaconum Lucensem. mãdat quosdam presbyteros in Ecclesia S. Saluatoris Priori S. Frigdiani nolentes obedire, ab officio remouere, & etiam à beneficio, donec pareant.

48. Eiusdem Innocentij Signoreto Presbytero, & socijs, quibus præcipit obedire Priori S. Frigdiani, & eius Fratribus pro Ecclesia S. Saluatoris illis concessa, cum omnibus suis appendicijs.

49. Priori, & canonicis S. Angeli in Foro. prohibet prædictos, & eorum Parochianos vexare canonicos S. Frigdiani occasione prædictæ Ecclesiæ S. Saluatoris: *Solicitè*, inquit, *præcauentes, ne in pœna illis fiens consortes, quibus in maleficio estis consentientes,*

sententes: faciens enim procul dubio culpam habet, & qui quod potest corrigere, negligit emendare.

50. Eiusdem Innocentij Hieronymo Priori, cui electo Episcopo Aretinæ Ecclesiæ mandat obedire, & suscipere regimen, ad quod Domino disponente, vocatus fuerat.

51. Eiusdem Innocentij ad canonicos S. Frigdiani, quos monet, vt Hieronymo Priore in Episcopum electo, de alio prouideāt, & vt in tali prouisione modum seruent, & eligendi conditionem attendant: *Vnanimes, inquit, situ, & non sint in vobis schismata, sed Spiritus sancti gratia inuocata idoneam religiosam, & discretam personam vobis in Patrem, & Priorem eligatis, per cuius prudentiam, & solicitudinē Ecclesia vestra præstante Domino gratum suscipiat incrementum.*

52. Eiusdem Innocentij Priori, & Fratribus S. Frigdiani. Congaudet super electione Prioris, vtpotè personæ sapientis, & honestæ, quem monet, tanquam Patrem affectione præcipua diligere, & honorare, & tanquam animarum suarum custodi obedientiam, & reuerentiam exhibere. monet etiam Priorem illius officij: *Commissum, inquit, tibi regimen, & curam ipsius Ecclesiæ cum ea discretione, & solicitudine administrare studeas, vt regularis vita obseruantia ibidem ad honorem Dei, & animarum salutem conseruetur, & ipsa Ecclesia tam temporaliter, quam spiritualiter sub tuo regimine, præstante Domino, augeatur.*

53. Eiusdem Innocentij ad prædictos, quorum vitæ sanctitatem commendat, & hortatur ad perseuerantiam. Ostendit, se illorum Ecclesiæ, & personarum curam, & solicitudinem præcipuam gerere: *Nos autem, ait, personas, & locū vestrum in Domino Charitate diligimus, & in omnibus secundum Deum iuuare, & manutenere volumus.*

54. Eugenij III. ad Priorem, & Fratres S. Frigdiani, quibus significat suam electionem ad Pōtificatum, apud quos petit pro tanto regimine in eorum orationibus specialiter commendatum haberi.

55. Eiusdem ad Episcopum Lucensem. queritur, mandatum suorum prædecessorum Pontificum super Ecclesia S. Saluatoris per Priorem, & Fratres S. Angeli non fuisse obseruatum. præcipit Episcopo, vt illud faciat obseruari, sub pœna excommunicationis, & interdicti.

56. Eiusdem Eugenij ad Episcopum Lucensem, qua canonicos S. Frigdiani in Ecclesiam S. Pantaleonis, quæ erat quorundam clericorum, introducit, & Episcopo mandat, canonicos defendere, & in aduersantes pertinaciter sententiā excommunicationis promulgare.

57. Eiusdē Eugenij ad prædictū Episcopum, qua de illius negligentia in introducēdo canonicos S. Frigdiani in dictā Ecclesiam conqueritur. præscribit tēpus introductionis, cū potestate suspendēdi ab officio, & beneficio clericos, & interdicendi ab ingressu Ecclesiæ laicos impedientes.

58. Eiusdem Eugenij prędicto Episcopo. Ratam habet extommunicationem de ipsius mandato promulgatam contra insultum facientes in canonicos S. Frigdiani, & illis aduersantes.

59. Eiusdem Eugenij ad Consules Lucenses. continet idem, quod in præcedenti.

60. Eiusdem Eugenij Priori, & Fratribus S. Frigdiani, quos monet de censuris inflictis monachis S. Georgij occasione iniuriarum, & molestiarum eisdem canonicis illatis pro Ecclesia S. Pantaleonis.

61. Ad Abbatē, & monachos S. Georgij, qua repetit sententiam Innocentij pro Fratribus S. Frigdiani super Ecclesia S. Pantaleonis, cuius Parochiam Abbas, & monachi sibi vsurpabant.

62. Eiusdem Eugenij ad vniuersos Christi fideles, in qua meminit consecrationis Ecclesiæ S. Frigdiani per ipsum Eugenium proprijs manibus factæ, ob reuerentiam corporis S. Frigdiani, quod ibi seruatur, & Indulgentiarum quadraginta dierum concessarum visitantibus dictam Ecclesiam in die consecrationis, vel intra illius octauas.

63. Eiusdem Eugenij ad Priorem S. Frigdiani, cuius præsentiam postulat pro reformatione S. Mariæ nouæ cui Priori dictæ Ecclesiæ dispositio commissa fuerat.

64. ANastasij IV. ad Episcopum, & canonicos Lucenses, quibus mirificè commendat vitam canonicorum S. Frigdiani, quorum conuersatione testatur homines plurimum proficere: quorum Ecclesiam affirmat per suos antecessores fuisse specialiter dilectam, sicut specialem filiam. eiusdem affectus se in illā profitetur, subdens, ita charos ipsius loci fratres habere, vt qui eos offenderit, Romanam Ecclesiam offendat, & qui tetigerit, pupillam sui oculi tangat. dolet de iniurijs nonnullorum ex Parochianis in dictos canonicos, qui impetu frangentes portas Ecclesiæ S. Saluatoris de Mustolio, simul personas clericorum inhonestè tractare voluerunt. dolet de canonicis, qui talem iniuriam neglexerunt. mandat Episcopo, quatenus congregato cœtu Ecclesiæ in die solemni, candelis accensis, principales huius malitiæ vinculo excōmunicationis astringat, & alios durè corripiat, & ad satisfactionem venire compellat. V.

65. Eiusdem Anastasij ad Episcopum Lucensem, qua committit, ne permittat, clericos S. Pantaleonis procedere in electione Prioris Ecclesiæ, sine consensu, & volūtate canonicorum S. Frigdiani, nec ipse in tali electione procedat, hoc enim esset auferre ius, quod dicti canonici in eadem electione habere noscuntur.

66. ALexandri Tertij ad Archipresbyterum, & canonicos Ecclesiæ Lucensis, quos reprehendit, asserentes publicè corpus S. Frigdiani existere in eorum Ecclesia, vtpotè detrahētes Eugenio suo prædecessori, qui præsentibus VI.

dictis canonicis, Episcopo, & vniuersa penè Ciuitate Corpus B Frigdiani proprijs manibus cōtrectauit, & in altari, quod ipsemet dedicauit, fecit recondi. statuens, ne de cætero tale quid amplius dicant, neuè more solito festum S. Frigdiani solemnius celebrent, & prohibeant clericis, vel laicis visitare Ecclesiam S. Frigdiani more solito in præcipuis solemnitatibus: sed in his ita canonicos S. Frigdiani iura, & honores suos seruare permittant, vt non habeant vlterius aduersus ipsos materiam querendi. addit, se Priori, & canonicis S. Frigdiani in mādatis dedisse, vt in die dedicationis Ecclesiæ Lucanæ festum B. Abrahæ nullatenus celebrent, sed alio die magis congruo.

67. Eiusdem Alexandri ad Priorem, & canonicos S. Frigdiani. statuit, vt si quando canonici Lucenses à se falsa suggestione impetrauerint, quæ priuilegijs illorum ab Apostolica Sede indultis derogare noscātur, ea ipsis nullum possint præiudicium generare.

68. Eiusdem Alexandri ad dispensatores rerū cuiusdam Cardinalis, per quam abrogat Legatū prædicti Cardinalis, quo libros nepoti suo legauerat: *Quia, inquit, iste se, & sua iampridem S. Frigdiani ecclesia tradiderat, libros, quos habebat, inconsulto Priore, & Fratribus alij dare non potuit*, & mandat, vt libri, quos habebat, quando factus est canonicus, & Ecclesiæ obtulit, & alij, qui postmodum ei de præscripta Ecclesia missi sunt, memorato Priori, contradictione, & excusatione cessante, cum integritate reddantur.

69 Lucij Secundi Priori, & Fratribus S. Frigdiani. statuit, vt non teneantur ad insolita grauamina imposita Ecclesiæ S. Martini Senensis ab illius Priore, præfato Priore, & Fratribus S. Frigdiani inconsultis.

70. Eiusdem Lucij Secundi, in qua tandem nihil memoratu dignum continetur. Alia plurima memoria dignissima extabant in Archiuis dictæ Ecclesiæ S. Frigdiani, quæ anno 1596. incendio perierunt.

CAPVT QVADRAGESIMVM SECVNDVM.

De fundatione monasteriorum S. Mariæ Gratiarum Castri Vineolæ, S. Mariæ ad Parietem propè Ciuitatem Nolanam, & S. Benedicti Cremæ.

1. Vb Pontificatu Beatissimi Patris Leonis Papæ Decimi fundatū fuit monasterium canonicorum nostræ congregationis propè Castrum Vineolæ, in Episcopatu Mutinensi, largitione, munificentiaque Illustr. & R. adm. D. Iacobi de Murenis nobilis Mutinensis, & Mutinensis Ecclesiæ Præpositi, qui sub finem vitæ suæ omnium suorum bonorum hæredes instit[illegible]monasterium, & canonicos sanctissimæ Trin[illegible] Mutinæ, totamque congregationem canonicorum regularium Lateranensium, adiecta conditione, vt infra tres annos, à die mortis illius computandos, in palatio, seu viridario, quod ille habebat propè dictum Castrum Vineolæ, monasterium, & Ecclesiam sub inuocatione, siue titulo Assumptionis Beatissimæ Virginis erigere deberent, ac in eo Præpositum vnà cum quatuor canonicis, & duobus Conuersis, perpetuò ibidem mansuros, constituere, qui iuxta mores, obseruantias, & laudabiles consuetudines dictæ congregationis gratū Deo famulitium exhiberent. Confectæ sunt tabulæ Vineolæ in domo residentiæ, & solitæ habitationis eiusdem Domini testatoris, quæ posita erat extra Castrum, propè foueam in loco nuncupato, Villa Moreniana, anno Domini 1513. indictione prima, die quinta mensis Septembr. per Beltramolum filium quondam præstantissimi viri Domini Antonij de Balbis de Laude, nūcupati de Cataneis, de Vignola, publicum notarium, præsentibus Illustri, & potente Domino D. Vgutione de Contrarijs quondam magnifici Domini Antonij de Contrarijs de Ferraria, insigni, & generoso Equite, & Comite Vineolæ, nec non Ven. P. D. fratre Baptista quondam D. Balthasaris de Cortesijs, de Mutina, Ord. S Francisci de Obseruantia. Ven. P. D. fratre Dionysio quondam Antonij de Bressanis de Casali maiori, eiusdem Ordinis, Dom. Alphonso quondā Ludouici Paul[illegible] de Ferraria Secretario præfati Illustris Comitis Vgutionis, eximio artium Doctore D. Nicolao quondam N. de Montagnana, de Ferraria Medico Vineolæ, Dom. Sebastiano quondam Ioannis de Cauazuris presbytero Mutinensi, & Ioanne Iacobo filio Vincentij de Rossettis de Coregio clerico. Quo quidem Domino testatore vita functo, Prior monasterij Trinitatis Mutinæ suo, & suorum canonicorum, & totius congregationis Lateranensis nomine, illius hæreditatem corporaliter adiuit, statimque monasterium cum Ecclesia sub titulo Assumptionis Beatissimæ Virginis in eodem Palatio, & viridario ædificauit, & Patres nostræ congregationis vnum Præpositum cum quatuor canonicis, & duobus Conuersis iuxta dispositionem prædicti Domini testatoris ibidem posuerunt, primusque loci Præpositus fuit Ven. P. D. Augustinus de Bononia.

Manserunt autem in eodem monasterio Præpositus, & canonici præfati vsque ad annū 1557. quo Domini de Contrarijs, dicti Castri Marchiones ad illud muniendū monasterium cū alijs multis ædificijs, & Burgis Castro adiacentibus, euerterunt. Ex quo tempore dicti Præpositus, &

Mo nast.

canonici empto quodam prædio cum domibus non longè à dicto Castro, quod Podium dicitur, memoratum monasterium ad illud transtulerũt, extructis nouis fabricis, cum Ecclesia, diciturque monasterium [illegible] Mariæ Gratiarum, vulgo il Poggio, vbi nunc Præpositus cum aliquot canonicis degit

ANno 1518. Generale Capitulum congregatum fuit Rauennæ. Rector Generalis R. P.
II. D. Valerius Vicentinus. Visitatores D. Desiderius Mediolanensis, D. Gaspar Vercellensis, D. Gabriel Veronensis, D. Thomas Cremonensis. Anno 1519. Capitulum Generale Rauennæ. Rector Generalis R. P. D. Albertus Veronensis. Visitatores D. Gregorius Placentinus, D. Ioannes Maria Vercellensis, D. Seuerinus Mediolanensis, Dñs Michael Vicentinus.

III. HOc eodem anno, vel paulo ante illud fundatum est monasterium nostri Ordinis, & congregationis S. Mariæ ad Parietem prope Ciuitatem Nolanam; quod antea fuerat parua Ecclesia B. Virgini Dei Genitrici nuncupata, cuius imago in pariete picta cum aliquot miraculis coruscare cœpisset. prædicta Ecclesia, quam Illustris Comes Nolanus de Iurepatronatus
68 Monast. ipsius esse affirmabat, quique ad hoc specialem & liberum suum assensum præstitit, per R. P. D. Vicarium Episcopi Nolani, potestate ordinaria fuit collata D. Leonardo de Verona, nostræ congregationis canonico, qui vigore dictæ collationis, siue concessionis illius corporalem possessionem apprehendit, nullos certos redditus habentis. post quam apprehensionem nostri canonici apud illam sub regulari obseruantia degentes, Deoque ac illius Beatissimæ Virgini Genitrici debitum seruitutis obsequium deuotè impendentes, paulatim monasterium erexerunt. quod populi cernentes, affectu quodam peculiari deuotionis, & dilectionis, tum Ecclesiam, tum etiam canonicos prosequentes, multas eleemosynas conferre cœperunt, quibus primum Ecclesia in amplam, & elegantissimam formam fuit renouata, calicibus, paramentis, & ornamentis Ecclesiasticis locupletata: deinde monasterium aliquot prædijs dotatum, ex quorum redditibus octo. vel decem canonici, exceptis Conuersis, aluntur, qui Deo, & beatæ Virgini sub disciplina canonica sub regimine vnius Prioris ibidem famulantur. Ecclesia propter miraculosam ipsius Virginis imaginem in summa veneratione habetur, ad quam diebus solemnibus, in honorem ipsius Beatissimæ Virginis dicatis, innumerabilium vtriusque sexus personarum fit concursus. Cæterùm canonici Lateranenses, vt prædicta donatio maius firmitatis robur obtineret, illam per Sedem Apostolicam confirmari supplices petierunt, illorum votis annuente Leone X. anno Incarnationis Dominicæ 1519. pridie Idus Aprilis, Pontificatus sui anno 7.

Hoc etiam anno memoratus Pontifex Prioratum S. Benedicti, in oppido Cremensi, tunc Placentinæ diœcesis, eiusdem Ordinis S. Benedicti, & Parochialem, quem Reuerendiss. D. Aloysius Tassus Episcopus Recanatensis in commendam obtinebat, & in quo nullus actu monachus degebat, eodem Episcopo ad fauorem no- 96 Monast.
stræ congregationis illum in manibus Papæ spõte resignante, extincto in illo instituto, & Ordine S. Benedicti, & erecto Ordine canonicorum regularium Lateranensium, nostræ congregationi in perpetuum vniuit, & donauit, reseruata ipsi Domino Aluysio Comendatario certa pensione, conditione adiecta, vt post illius ex hac vita decessum in dicto monasterio viginti saltem canonici iugiter manerent, prout testatur Bullæ vnionis hoc eodem anno 17. calend. Aprilis emanatæ. Hoc monasterium paucis ab hinc annis in Abbatiam erexit Paulus V. qui præter Parochiã Vrbanam quatuor alias rurales sibi subditas habet, per canonicos dicti monasterij regi cõsueuerũt.

Eodem anno cum Pontifex Zachariam Lilium Vicentinum nostræ congregationis canonicum ad Episcopatum euexisset, dubitatum est à nonnullis an canonici regulares ad Episcopatum prouecti, habitum cæterorum Episcoporum, qui ex clericis secularibus assumuntur, ferre deberent, quibusdam contradicentibus, præsertim Magistro Cæremoniarũ Paride Grasso: quam ob causam edidit Zacharias Ferrerius Iure consultus clarissimus librum de proprio & vero habitu canonicorũ regularium, in quo doctissimè, solidissimèque probauit, canonicos regulares ad Episcopatum, & Cardinalatum euectos, habitu canonicorum, & cæterorum clericorum secularium, qui ad gradus similes assumuntur, legitimè vti posse. qui liber habetur in volumine Priuilegiorũ nostræ Lateranensis Congregationis pag. 436. & sequentibus. incipit. *Audiui pridie uarrantibus plerisque.* quam sententiam Leo Decimus, publico generalique decreto promulgato probauit, quod habetur in nouo Bullario inter Bullas huius Pontificis, constitutione 34. & confirmat nouum Cæremoniale Romanum.

HOc etiam anno memoratus Pontifex, cum antea in Concilio Lateranensi priuilegia IV.
quædam mendicantium, instantibus Episcopis, & Parochis limitasset, ac moderatus fuisset, ac deinde moderationem, & limitationem huiusmodi ad aliorum quorumcunque Ordinum, etiam non mendicantium priuilegia extendisset, quæ limitatio, seu moderatio habetur inter illius Cõstitutiones vigesimasecũda in ordine, incipit, *Dum intra mentem, &c.* nouis literis Rectori Generali, Visitatoribus, cæterisque canonicis nostræ cõgregationis directis, quę incipiunt: *Decet Romanum Pontificem:* ipsam congregationem, cum omnibus, & singulis eiusdem canonicis à

præfata

præfata moderatione seu limitatione penitus exemit.habentur literæ in lib. Indultorũ pag 478

Anno 1520. coactum fuit Generale Capitulũ Mortarij,in quo quidem electus fuit Rector Generalis R. P. D. Ioannes Iacobus Cremonensis, additis Visitatoribus D.Raphaele Placentino,D. Cosmo Mediolanensi, D.Zacharia Nouariensi, & D.Iosepho Veronensi.Anno 1521. Capitulum Generale Rauennæ. Rector Generalis R. P.D. Valerius Vicentinus. Visitatores D. Ludouicus Salodiensis, D.Timotheus Papiensis, D. Petrus Martyr Mediolanensis, D.Petrus Cremonensis. Hoc anno Leo X. Romanus Pontifex antea Ioannes de Medicis Patre Laurentio, matre Clarice Vrsina progenitus, clarissimarum prosapiarũ nobile germen, quarum splendorem virtute, & dignitate auxit, qui sacrorum cultum restituit, Diuos coluit,religionem,& pietatem amauit,iustitiam incorruptam seruauit, bonas artes aluit, literarum studia replantauit, literatos non solum verbo,& lingua dilexit, sed opere, & veritate fouit,& muneribus cumulauit, qui Italiam pace donauit, & seculum aureum reuexit, bonis quibusque mœrentibus ex hac vita fuit sublatus die 21. Decembris, ætatis suæ anno 45. cum sedisset in Pontificatu annos 8. menses 8. & dies 21.

CAPVT QVADRAGESIMVM TERTIVM.

De fundatione monasteriorum S. Petri Gatinariæ, S.Stephani Citadellæ Vercellensis Diœcesis, & S.Iuliani Imolæ.

I. Anno 1522. Sede Apostolica per obitum Leonis Decimi vacante electus fuit in Romanum Pontificẽ Adrianus VI. die 9.Ianuarij, quem alij ferũt patria Traiectensem,alij verò Italum,ex oppido Salodiensi, apud lacum Benacum exortum,sed à puero in Hollandiam profectum,& Hollandinum propterea reputatũ. Hoc autem anno Generalia nostræ congregationis Comitia sunt habita Rauennæ, ac in illis electi Rector Generalis R.P. D. Desiderius Mediolanensis. Visitatores D.Gaspar Vercellensis,Dom. Thomas Cremonensis, D. Gabriel Veronensis, & D.Franciscus Vicentinus.

Anno 1523. idem Adrianus Sextus ex hac vita migrauit,die 14. Septembris, in cuius locum electus est Iulius de Medicis presbyter Cardinalis die 19. Nouembris, qui Clemens Septimus fuit nuncupatus. Eodem autem anno Generale Capitulum habitum fuit Placentiæ. Rector Generalis electus R.P.D. Albertus Veronensis. Visitatores D.Raphaël Placentinus,D. Archangelus Papiensis,D.Gabriel de Gatinaria (hic erat frater Illustrissimi Cardinalis Mercurini, magni Cancellarij Caroli Quinti Imperatoris) & D.Michaël Vicentinus.

Anno 1524. Generale Capitulum Rauennæ. Rector Generalis R.P.D.Ioannes Iacobus Cremonensis. Visitatores D. Raphaël Placentinus. D.Cosmas Mediolanensis,D.Ioseph Cremonẽsis,& D. Valerianus Bergomensis. Hoc anno Clemens VII.insigne priuilegium immunitatis monasterio Tremitano à suis prædecessoribus Sixto IV. Innocentio Octauo, Leone Decimo concessum,confirmauit,die vltima Martij. Eodem anno dictus Põtifex statutum fecit, ne personæ cuiusuis sexus,vel ætatis, & conditionis monasteria canonissarum nostræ congregationis, etiam vigore facultatum à Sede Apostolica obtentarum ingrederentur, exceptis medicis, Cœmentarijs, &c. & de licentia existentium pro tempore Rectorum Generalium,idque sub pœna excommunicationis latæ sententiæ reseruatæ. quod statutum habetur in lib. Indultorum nostræ congregationis pag.481.

Anno 1525. Capitulum Generale Rauennæ. Rector Generalis R.P.D. Raphaël Placentinus. Visitatores D.Ludouicus Salodiensis,D.Ioannes Ludouicus Mediolanensis,D.Agapitus Vicentinus,& D.Petrus Cremonensis. Anno 1526. Capitulum Generale Placentiæ. Rector Generalis R.P.D. Thomas Cremonensis. Visitatores D. Archangelus Mediolanẽsis, D.Angelus Vercellensis,D.Frãciscus Vicentinus,& D. Gabriel Veronensis. Anno 1527. Capitulum Generale Rauennæ. Rector Generalis R. P.D. Archangelus Papiensis. Visitatores D.Michaël Vicentinus,D. Gregorius Placentinus, D.Gabriel à Gatinaria, & D.Ambrosius Bergomensis. Hoc anno in Vigilia Annunciationis B. Virginis cum Carolus Borbonius cum copijs Germanorum ad radices montis Belliani constitisset, vt die sequenti ad monasterium diripiendum ascenderet,nocte sequenti tanta nix cum imbribus de cœlo cecidit, vt milites ferè omnes in aquis fuerint præfocati, cæteris fuga sibi consulentibus, cuius rei memoria quotannis agitur ab Indigenis in eodem festo Annunciationis, vt supra c.28. dictum fuit. qui Carolus sub fide contra fidem datam Romam cũ exercitu Imperatoris contendens, Vrbem cœpit, & deprædatus fuit, & Pontificem intra molem Adrianam receptum obsedit.

Anno 1528. Capitulum Generale Placentiæ. Rector Generalis R. P. D. Michaël Vicentinus. Visitatores D.Ioseph Veronensis, D.Lucas Nouariensis. D. Valerius Placentinus, & D.Ioannes Franciscus Mediolanensis. Anno 1529. Capitulũ Generale Bononiæ. Rector Generalis R.P.D.

S. Petri memorata clericatum obtinebat, ad quē clericatum spectabat fundus prope Ecclesiam, in quo monasterium extruendum erat, anno Domini 1534. indictione 7. die 14. mensis Ianuarij prædictum clericatum, ad effectum erigendi in illius fundo monasterium, in manibus Reuerendiss. Dñi Augustini de Ferrerijs Vercellensis Episcopi resignauit, eodem Episcopo resignationem acceptante, & probante, quam die decimasexta eiusdem mensis, & anni Venerabiles canonici, & Capitulum Ecclesiæ Vercellensis firmauerunt, rogato instrumento per eundem Dominum Dionysium de Mandello, in Sacristia magna Ecclesiæ S. Eusebij Vercellensis, die, mense, & anno supradictis: in quo de erectione ipsius Ecclesiæ S. Petri in Præposituram Ordinis canonicorum regularium S. Augustini, ad effectum construendi, & instituendi iuxta illa monasterium, & collegium canonicorum per Sedem Apostolicam facta ad instantiam memorati Illustrissimi Cardinalis tunc viuentis, expressa, & specifica mentio habetur: & ex tunc, quia vt præmititur, Ecclesia in Præposituram, & collegium canonicorum regularium per Sedem Apostolicam iam fuerat erecta, idem Ven. P. D. Gabriel executor testamentarius monasterium satis pulchrum, & nobile construendum curauit, & absoluit, constituto in eodem primo Præposito Domino Theophilo de Gatinaria cum canonicorum collegio, redditibus iuxta piam mentem testatoris satis pro loci conditione dotato. Quod Illustrissimi Comites Gatinariæ multis beneficijs fouerunt, & singulari affectu dilectionis pro ea, quæ summa est Illustrissimæ familiæ Arboreæ in Religiosos pietas, sunt prosequuti, & nunc etiam prosequuntur. sed & D. Gulielmus quondam Ioannis de Gulielmis, ex nobilibus de Gatinaria ipsum monasteriū an. 1552. omniū suorum bonorum vniuersalem hæredē instituit.

Ex quo viri nōnulli cum primis celebres prodierunt, videlicet memoratus D. Gabriel ex Cōmitibus de Gatinaria, prædicti Illustrissimi Cardinalis frater, & monasterij fundator, vir probatus, & optimus, qui pluribus nostræ congregationis collegijs præfectus, publicis etiam muneribus Visitatoris, & Rectoris Generalis totius congregationis semel, secundò, & tertiò dignissimè functus, tandem anno 1547. dum esset Rector Generalis, ad æterna præmia laborum suorum, vt piè creditur, capessenda migrauit, Mantuæ in monasterio nostro S. Bartholomæi tumulatus. Item D. Valerius à Gatinaria Theologus, & prædicator facundus, & celebris, qui pluribus annis in præcipuis Ecclesijs in summa populorum frequentia conciones Quadragesimales cum habuisset, & multa monasteria optimè rexisset, anno 1581. Mediolani obijt in monast. S. Mariæ de Passione, quo ãno erat Abbas S. Mariæ Nouæ Astæ, generalesq; nostræ congreg. visitationes peragebat. Item D. Theodosius Gatinarensis de Badinis, prædicti Valerij nepos, qui pluribus annis S. Theologiam est professus, inter præcipuos sui temporis Prædicatores Italicos meritò recensendus: nam & Romæ in Basilica D. Petri, & Mediolani in Metropolitana, Ianuæ, Neapolis, Taurini, alijsque insignioribus Vrbibus tempore Quadragesimæ prædicauit, Serenissimo Sabaudiæ Duci Carolo Emanueli valdè charus, qui illum in Episcopum Saluciarum à Paulo V. postulauerat, verum conditione temporū votum effectu non æquauit. Obijt Vicentiæ anno 1611. Abbas S. Mariæ Nouæ Astæ, cum triennio proximè lapso fuisset electus Visitator congregationis.

ANno 1535. Capitulum Generale Placentiæ. IV.
Rector Generalis R. P. D. Gabriel à Gatinaria. Visitatores D. Gregorius Placentinus, D. Eugenius Veronensis, D. Dionysius Mediolanensis, & D. Valerianus Bergomensis. Anno 1536. Generale Capitulum Rauennæ. Rector Generalis R. P. D. Franciscus Mediolanensis. Visitatores D. Ioseph Veronensis, D. Lucas Nouariensis, D. Valerius Placentinus, & D. Michaël à Mordano. 71 Monast.

Hoc autem anno Illustriss. & Reuerendiss. D. Bonifacius de Ferreriis S. R. E. Cardinalis Episcopus Sabinensis, qui cœnobium Abbatiale S. Stephani de Citadella in Ciuitate Vercellarum Ordinis S. Benedicti, olim insigne, sed tunc satis collapsum, in commendam obtinuerat, illiusq; titulum D. Petro Francisco nepoti reseruatis sibi fructibus, vita durante, resignauerat, de monasterio canonicorum nostræ congregationis in eodem cœnobio erigendo sub regimine Præpositi, manente titulo Abbatiali pro Commendatario, deliberauit, & pro huiusmodi erectione Sūmo Pontifici Paulo III. supplicauit, & amotis nonnullis monachis, qui in dicto monasterio, sine clausura tamen, & à regulari disciplina plurimum relaxati degebant, collegium quatuordecim canonicorum, cum vno Præposito in eodem cœnobio statuit, quibus præter Ecclesiam, & monasterij fabricas, & hortos adiacentes, membrum quoddam Abbatiæ, Lachellis nuncupatum, cum omnibus illius possessionibus, mansis, ædificijs, & iuribus ab ipsa Abbatia dismembratum perpetuò tribuit pro victu, & mensa conuentuali canonicorum, quæ constant ex Bullis Pontificijs Pauli III. datis apud S. Petrum 3. Idus Aprilis anni 1536. & pontificatus sui anno 2. Verum cum propter bella, & alia impedimenta fructus dicti membri minimè pro quatuordecim canonicis alendis sufficerent, nec prędia possent ad culturā redigi, numerus canonicorū ad octo fuit reductus, cōcessione ipsiusmet Pontificis facta pridie nonas Septēbris an. 1541. pōtificatus sui an. 6. Postea cū ab an. 1550. & deinceps Prępositus, & canonici ad cōtributiones hospitū

militum

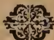
militum (quippe quod monasterium esset in arce constitutum) & ad onera militaria cogerentur, numerus canonicorum rursus imminutus, & ad tres solos redactus demum tumultubus bellorum crescentibus, & multis cladibus, ruinis, & miserijs ingruentibus. Præpositus, & canonici loco excedere coacti. & à militibus pulsi, qui monasterium profanatum in ipsorum hospitium, & armamentarium converterunt. Ecclesia verò iussu Principum diruta, & solo æquata, & ipsum monasterium militibus arcem custodientibus traditum & dirutum, præter ea, quæ illorum vsibus deseruirent: vnde memorati Præpositus, & canonici ad beneuolos receptatores perrexerunt. Porrò cum Abbatiam S. Stephani Illustriss. D. Guido Ferrerius Vercellensis Episcopus, & S. R. E. Cardinalis in commendam obtinuisset, is Præpositum, & canonicos dicti monasterij qui interim in alio eiusdem congregationis collegio S. Andreæ morabantur, etiam bonis temporalibus per Sedem Apostolicam ipsis attributis exspoliare cogitauit, contra quos litem coram Nūtio Sedis Apostolicæ Taurini commorante ann. 1574. inchoauit, quæ ad annum vsque ad 1580. est protracta, quo tempore idem D. Cardinalis, qui aliam Abbatiam S. Iusti Secusiæ ordinis S. Benedicti in commendam obtinebat, nonnullis monachis ibidem degentibus, ad aliud eiusdem ordinis monasterium S. Michaëlis, eidem Cardinali commendatum, translatis, Præpositum cum collegio canonicorum in dicta Abbatia S. Iusti reposuit, certis quibusdam redditibus pro illorum mensa conuentuali designatis, eisdem canonicis, omnibus iuribus, quæ in sancti Stephani Præpositura prætendebant, vicissim cedentibus, de qua re infra, cum de prædicto S. Iusti monasterio agemus, sermo iterum redibit.

V. ANno 1537. Capitulum Generale Placentiæ. Rector Generalis R. P. D. Franciscus Vicentinus. Visitatores D. Ludouicus Salodiensis, D. Ioannes Ludouicus Mediolanensis, D. Ioannes Baptista Cremonēsis, & D. Theophilus Vercellensis.

Anno 1538. Generale Capitulum Rauennæ. Rector Generalis R. P. D. Ludouicus Salodiensis. Visitatores D. Vbaldus Papiensis, D. Ioannes Iacobus Mediolanensis, D. Leonardus Venetus, & D. Columbinus Cremonensis. In eodem Capitulo communibus votis decretum fuit, vt si fieri posset, regimen canonissarum S. Ioannis Lucensis omnino dimitteretur, quod cum non facile posset obtineri, Prior S. Frigdiani cum toto Capitulo quasdam domos, & alia bona eisdem canonissis donauerunt, sub certis conditionibus, & reseruato eidem Priori, & Capitulo antiquo iure, quod habebat in Ecclesiam S. Ioannini, sub quibus tandem conditionibus renunciatio regiminis dictarum canonissarum per Sedem Apostolicam eodem anno fuit admissa.

Anno 1539. Capitulum Generale Placentiæ. Rector Generalis R. P. D. Gabriel à Gatinaria. Visitatores D. Gregorius Placentinus, D. Eugenius Vercellensis, D. Valerianus Bergomensis, D. Dionysius Mediolanensis. Hoc anno fundatum est monasterium S. Vbaldi siue S. Iuliani ad Forum Scillæ, quod nunc dicitur Imola. Obtinuerant prius nostri canonici apud S. Iuliani parochialem palatium, in quo paruo sacello extructo in honorem S. Vbaldi, pauci canonici degebant, ex paucis quibusdam redditibus vtcunque victitantes. Cum autem præfatam S. Iuliani parochialem, quæ de iure patronatus Dominorum Galeatij, & Alexandri de Bommercatis ciuium Imolensium asserebatur, quidam Ven. Sacerdos nomine Matthæus de Cornazanis in titulum obtineret, is dictam parochialem in manibus Vicelegati Bononiensis, & totius exarchatus Rauennæ, habentis ab Illustriss. Legato speciale mandatum, resignauit. Qui quidem D. Vicelegatus, accedente consensu Patronorū, ipsam Ecclesiam S. Iuliani canonicis in dicto Palatio, & oratorio S. Vbaldi commorantibus perpetuò concessit, ad effectum erigendi ex prædictis Ecclesia, & palatio monasterium canonici ordinis nostræ congregationis. quæ vnio, & monasterij erectio, vt perpetuæ robur firmitatis haberet, auctoritate Apostolica fuit probata, & confirmata per Paulum III. vt ex bullis datis apud S. Petrum anno Domini 1539. 4. Idus Martij, Pontificatus sui anno 5. & Venerabili Episcopo Imolensi directis, liquet. Hoc monasteriū protulit Theologum insignem Vener. Patrem D. Valerianum Zampetrium eiusdem monasterij Præpositum, & meum in Sacra Theologia Magistrum, de quo multa præterea, quoniam adhuc viuit propè octogenarius. 72. Monast.

Hoc eodem anno Paulus III. omnia priuilegia canonicis regularibus Lateranensibus per Romanos Pontifices illius prædecessoris concessa firmauit nouo diplomate, dato apud S. Petrum die 18. Augusti Pontificatus sui anno 5. incipit: *Cum alias felicis recordationis, &c.* Quod ad ferupulos amputandos alio diplomate anno 1541. die 23. Aprilis emanato, declarauit. vtrunque habetur in libro Indultorum nostræ congregationis pag. 487. & seq.

CAPVT QVADRAGESIMVM QVARTVM.

De ijs, quæ in nostra Lateranensi Congregatione ab anno 1540. vsq; ad an. 1559. contigerunt.

L Nno 1540. coacta fuit Generalis Synodus nostrorum canonicorum in canonica Portuensi in Ciuitate Rauennæ, in qua renũciatus est Rector Generalis R. P. D. Franciscus Mediolanensis, additiq; Visitatores D. Lucas Nouariensis, D. Ioseph Veronensis. D. Valerianus Placentinus, & D. Petrus Martyr Florentinus. Anno 1541. Generale Capitulum Cremonæ. Rector Generalis R. P. D. Franciscus Vicentinus. Visitatores D. Ioannes Ludouicus Mediolanensis, D. Ioannes Baptista Cremonensis, D. Ioannes Augustinus Vercellensis, & D. Thomas Brixiensis. Anno 1542. Capitulum Generale congregatum est Mantuæ, in quo electus fuit in Rectorem Generalem R. P. D. Archangelus Papiensis, & Visitatores D. Nicolaus Cremonensis, D. Syluanus Venetus, D. Constantius Mediolanensis & D. Timotheus Veronensis. Causa verò Generalis Capituli in eadem Ciuitate Mantuana cogendi hæc fuit. Nam Illustriss. D. Cardinali Nicolao de Flisco Protectore vita functo, designatus fuit Protector congregationis Illustriss. D. Cardinalis Hercules Gonzaga, qui vt erat Princeps religiosissimus, & perfectus ipsius congregationis amator, cum nouitates quasdam à nonnullis in congregationem inuectas, minusque proficuas deprehendisset, ne spinæ in rhamnum crescentes altius radices figerent, refodiendas, & conuellendas iudicauit. Quod antea idem Pontifex efficere studuerat, per quoddam suum decretũ, pro congregationis reformatione promulgatum, cuius tamen exemplum multa diligentia conquisitum nullatenus inueni.

Anno 1543. Capitulum Generale Placentiæ. Rector Generalis R. P. D. Ioseph Veronẽsis. Visitatores D. Angelus Vercellẽsis, D. Thomas Placentinus, D. Raphaël Bergomensis, & D. Cyprianus Mediolanensis. Anno 1544. Capitulum Generale Cremonæ Rector Generalis R. P. D. Thomas Placentinus. Visitatores D. Clemens Nouariensis, D. Vitalis Rauennas (hic fuit vir inculpatissimus & canonicæ disciplinæ zelator feruidus) D. Gregorius Venetus, & D. Eugenius à Carauaggio. Anno 1545. Capitulum Generale Rauennæ. Rector Generalis Reuerend. P. D. Valerianus Bergomensis. Visitatores D. Cherubinus Vercellensis, D. Matthæus Mediolanensis, D. Fœlix Cremonensis, & D. Fœlix Vicentinus.

ANno 1546. congregatus fuit Generalis conuentus nostræ congregationis Cremonæ. ibique renunciatus Rector Generalis R. P. D. Pacificus Placentinus, & Visitatores designati D. Franciscus Vicentinus, D. Columbinus Cremonensis, D. Liberalis Taruisinus, & D. Angelus Gabriel Papiensis. In quo quidem Capitulo, siue conuentu cum Dominus Noster Paulus III. aliquos ex canonicis nostræ congregationis viros doctos, pios, & graues ad sacrum Generale Concilium Tridentinum mittere iussisset, electi fuerunt ad tale munus obeundũ D. Riccardus Vercellensis Abbas S. Mariæ de Præuallo, & D. Sixtus de Rhenis Cremonensis Abbas S. Bartholomæi Pistorij, & alius, cuius nomen excidit, quorũ primus aduersa valetudine grauatus ipsum Concilium absolutum non vidit: alter verò eiusdem Sacri Concilij Prædicator designatus, postmodũ Carinulensis Episcopus est renunciatus. Extant literæ dicti Pontificis ad Illustriss. Herculẽ Gonzagam Protectorem ea de causa datæ, in quibus etiam de studijs literarum, quæ negligentia Prælatorum languescere incipiebant, in singulis monasterijs congregationis per eundem Illustriss. Protectorem sedulò restituendis, etiam per suspensionem à Prælaturis, & alias grauiores pœnas cauetur. II.

Verum quia controuersia de præcedentia inter canonicos Lateranenses, & monachos Cassinenses iam à temporibus Sixti IV. exorta, inter Prælatos vtriusque congregationis in eodem Cõcilio existentes repullulauit, prout etiam Pius IV. in motu proprio testatur, quam tandem controuersiam penitus terminauit, idem Paulus III. ad fauorem Prælatorum nostræ congregationis in eodem Concilio degentium literas sequentes dedit, videlicet à tergo:

Dilectis filijs Rectori Generali, & Visitatoribus congregationis Lateranensis Ordinis S. Augustini canonicorum regularium: intus verò: *Paulus Papa III. Dilecti filij salutem, & Apostolicam benedictionem. Dudum cupientes, vt quæ in sacro Oecumenico Concilio Tridentino in dies disputanda, & ventilanda occurrebant, per viros ætate graues, & moribus probatos, ac literarum scientia præditos tractarentur, & ventilarentur, dilecto filio nostro Herculi S. Mariæ Nouæ Diacono Cardinali de Mantua nuncupato, qui officio Protectoris congregationis vestræ apud nos fungitur, per alias nostras in forma Breuis literas commisimus, & mandauimus, quatenus vnà cum tunc Rectore Generali, & Visitatoribus dictæ congregationis duos, aut tres ex congregatione vestra Prælatos, in sacris literis eruditos, aliasque bona vita, & conuersationis, qui nomine ipsius congregationis ad dictum Concilium accederent, & quæ inibi pro defensione Catholicæ fidei, & Reipublicæ Christianæ facienda occurrerent, quantum in eis foret,*

faceretque, & exequerentur, deligeret: & quoad Concilium ipsum properarent, cum effectu faceret, prout in eisdem literis plenius continetur. Cum autem sicut nobis nuper exponi fecistis, tam dictus Hercules Cardinalis, quàm vos mandatis nostris parendo, tres Prælatos ex eadem congregatione ad dictum Concilium transmiseritis, & alios successu temporis transmissuri sitis, nobis humiliter supplicari fecistis, vt modernis, & alijs per vos in futurum ex eadem congregatione pro dicto Concilio deligendis Prælatis, in sessionibus, processionibus, & alijs actibus publicis locum solitum, & ante alios, quos vos de iure, vel consuetudine præcedere consueuistis, assignare, ac cum eisdem Prælatis, vt vltra Prælaturam eis pro tempore concessam, etiam alium Prioratum, seu Præposituram, vel aliam dignitatem obtinere possint, dispensare, aliasque vestro, & eorum statui in præmissis opportunè prouidere, de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur vestra, & Prælatorum ad præmissa pro tempore deputatorum tranquillitati, & commoditati consulere volentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, eisdem modernis, & alijs per vos in futurum ex eadem congregatione pro dicto Concilio deligendis seu constituendis Prælatis in sessionibus, processionibus, & alijs actibus publicis locum solitum, & ante alios, quos vos de iure, vel consuetudine præcedere consueuistis, Apostolica autoritate, tenore præsentium assignamus, & per Præsidentes eiusdem Concilij, ac alios, ad quos id spectat, assignari mandamus; & cum eisdem Prælatis, vt cum Prælatura eis ad hoc per vos, seu alias pro tempore concessa, cuiuscunque qualitatis existat, alium Prioratum, seu Præposituram, vel aliam dignitatem, quem, vel quam ante Prælaturam huiusmodi obtinuerint, seu post eandem Prælaturam alias canonicè assecuti fuerint, quarumcunque qualitatum, quas præsentibus haberi volumus pro expressis, existat, donec in eodem Concilio resederint, seu eorum deputationis tempus durauerit, in simul retinere liberè, & licitè valeant, autoritate, & tenore prædictis, de speciali dono gratiæ dispensamus. Non obstantibus Generalis Concilij, & quibusuis alijs etiam conciliaribus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac ordinis, & congregationis prædictorum, nec non monasteriorum, & aliorum regularium locorum, quorum seu in quibus Prælaturæ Prioratus, Præpositura, & dignitates huiusmodi fuerint, seu a quibus illos, & illas dependere contigerit, iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegijs quoque, indultis, & literis Apostolicis, sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatorijs, alijsque efficacioribus, & insolitis clausulis, nec non irritantibus, & alijs decretis quomodolibet concessis, ac etiã iteratis vicibus approbatis, & innouatis, cæterisque contrarijs quibuscunque. Prouiso quod Prælaturæ, Prioratus, Præpositura, & aliæ dignitates huiusmodi, debitis propterea non fraudentur obsequijs, & animarum cura in eis, si qua illis immineat, nullatenus negligatur, sed eorum congruè supportentur onera consueta Datum, &c.

Quibus tamen literis dicta controuersia finẽ nullatenus accepit: vnde causam intelliges ob quam licet sacro Concilio Oecumenico nostri præsentes fuerint, nullus tamen in Catalogo illorum, qui eidem Concilio subscripserunt, legitur notatus.

Anno 1547. congregatum fuit Capitulũ Generale Rauennæ, in quo electus fuit Rector Generalis R. P. D. Gabriel Gatinariensis, qui Mantuæ obijt, & pro illo fuit electus R. P. D. Raphaël Bergomensis. Visitatores D. Hieronymus Brixiensis, D. Dionysius Mediolanensis, D. Cherubinus Nouariensis, D. Illuminatus Mutinensis. In quo quidem Capitulo ad exonerandum monasterium S. Mariæ in Portu Rauennæ à debito trium millium aureorum cum diuersis personis in Romana Curia contracto, pro totidem pecunijs Cameræ Apostolicæ ab eisdem personis, nomine dicti monasterij solutis, statutum fuit, reseruato beneplacito Sedis Apostolicæ, vt possessiones, domus, & alia bona dicti monasterij existentia in Ciuitate, districtu, & territorio Senogaliensi traderentur Priori, & monasterio, siue conuentui S. Mariæ Charitatis Venetiarum in perpetuum, pacto, & declaratione adiectis, vt Prior, & canonici, siue conuentus S. Mariæ Charitatis dictam summam trium millium aureorum cum illius interesse intra annum creditoribus in Romana Curia degentibus persoluerent, & cœnobium Portuense à debito, quod illius occasione contraxerat penitus, & omnino releuarent, & liberarent, confecto publico instrumento eodẽ anno Rauennæ in monasterio Portuensi, in aula Generalis Capituli, die 12. mensis Maij, rogato per D. Hieronymum quondam Iustiniani à Portu Ciuem, & publicum notarium Rauennatensem. quam traditionem, siue transactionem, & releuationem Paulus III. per suas literas Apostolicas eodẽ anno 1547. septimo Calend. Decemb. emanatas, confirmauit, eisque robur perpetuæ firmitatis adiecit

Anno 1548 Capitulum Generale Rauennæ. Rector Generalis R. P. D. Gregorius Venetus. Visitatores D. Eugenius Veronensis, D. Valerius Placentinus, D. Gratianus Vercellensis, & D. Eugenius à Carauagio. Anno 1549. Capitulum Generale Rauennæ. Rector Generalis R. P. D. Columbinus Cremonensis. Visitatores D. Cherubinus Vercellensis, D. Constantius Mediolanensis, D. Gaspar Bononiensis, & D. Angelus Vicentinus. Hoc anno Paulus III. cum sedisset in Pontificatu annis 15. diebus 28 naturæ debitum soluit, die 10. Nouembr. Vacauit Sedes mensibus 2. & diebus & 29.

ANno 1550. qui fuit annus magni Iubilæi, Ioannes Maria de Monte Arennus ex Cardi- III.
nali Episcopo Prænestino Summus Pontifex fuit renunciatus die 7. Februarij. & Iulius III. nuncupatus. quo anno Generalis Synodus nostræ congregationis fuit habita Rauennæ, ac in illa re-

nuntiati Rector Generalis R. P. D. Constantius Mediolanensis. Visitatores D. Franciscus Vicentinus, D. Fœlix Cremonensis, D. Liberalis Taruisinus, & D. Marcus Antonius de Bagarotia Placentinus, qui S. Augustini canonicam Placentinã fundauit, & absoluit. Hoc eodem anno Iulius III. die 2. Maij omnia priuilegia per Romanos Pontifices nostræ congregationi concessa nouo priuilegio confirmauit, cum Indulgentijs, ac etiam priuilegia per Reges, Duces, Barones, Principes, & Comites, & alios Dominos temporales, tam in genere, quam in specie concessa. habetur in lib. Indultorum nostræ congregationis pag. 494.

Anno 1551. Generale Capitulum Rauennæ. Rector Generalis R. P. D. Franciscus Vicẽtinus. Visitatores D. Ioseph Veronensis, D. Dionysius Mediolanensis, D. Gabriel Nouariensis, & D. Angelus Gabriel Papiensis. Anno 1552. Generale Capitulum Rauennæ. Rector Generalis R. P. D. Gratianus de Bugella. Visitatores D. Gregor. Venetus, D. Paulus Placentinus, D. Vitalis Rauennas, & D. Eugenius à Carauagio. In quo quidem Capitulo Constitutio quædam saluberrima pro fidei Catholicæ puritate seruanda, fuit promulgata, quam Iulius III. sequentibus literis probauit:

Iulius Papa Tertius. Dilecti filij salutem, & Apostolicam benedictionem. Exponi nobis fecistis, quod vos ad conseruandum, quantum in vobis est, puritatem Religionis Christianæ in vestro Capitulo Generali nouissimè celebrato inter alia statuistis, & ordinastis, quod quicunque vestræ congregationis canonicus hæreticas, & maximè Lutheranas assertiones pertinaciter assereret, carceri, vel (si ad id consensus Sedis Apostolicæ adesset) triremi perpetuò deputaretur. Si verò eas non pertinaciter, sed alio quouis modo, aut prætextu assereret, iuxta quandam in alio Capitulo Generali editam ordinationem vestram incipientem: Si quis nutu, vel verbo puniretur, & quicunque vobis subditus talem assertionem audiret, nec id Superioribus suis reuelaret, tanquam criminis particeps carceri ad annum manciparetur: & quod ad probationem præmissorum duo, aut tres fide digni testes sufficerent. quodque plenissima super præmissis iudicandi potestas esset penes pro tempore existentem Rectorem Generalem, & vnum ex Visitatoribus ex congregatione huiusmodi, aut duos, siue eodem Rectore, Visitatores, vel in eorum absentia duos probos viros: & vlterius eligerentur quatuor Iudices à dicta Sede confirmandi, qui plenam super præmissis iuxta canonicas sanctiones inquirendi, & culpabiles repertos; ad eorum custodiam tantum incarcerandi haberent: sententia tamen diffinitiua, & illius executio penes Rectorem Generalem, vel Visitatores præfatos, cum vno, vel duobus ex Iudicibus dictis remaneret: tenerenturque idem Rector, & Visitatores iuxta canonicas sanctiones duntaxat iudicare. Quodque verbi Dei ex congregatione vestra Concionatores, qui in suis totius Quadragesimæ prædicationibus assertiones Catholicas, & Ecclesiasticas, videlicet suffragiorum mortuorum, & Purgatorij, ac Indulgentiarum, & potestatis summi Pontificis, nec non Eucharistiæ, & Confessionis, & venerationis Sanctorum, nec non necessitatis operum contra id, quod ab hæreticis tenetur, non insererent, tanquam de hæresi suspecti punirentur, prout in instrumento seu alio documento publico desuper confecto plenius dicitur contineri. Quare nobis humiliter supplicari fecistis, vt statutis, & ordinationibus vestris prædictis pro illorum subsistentia firmiori robur Apostolicæ confirmationis adijcere, aliasque in præmissis opportunè prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur, qui religionem tandem obseruare, & augere totis viribus procuramus, supplicationibus huiusmodi inclinati, statuta, & ordinationes vestras prædicta, prout illa concernunt omnia, & singula in instrumento, seu documento huiusmodi contenta, eorum omnium tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus pro expressis habentes, Apostolica autoritate tenore præsentium, ex certa scientia approbamus, & confirmamus, ac illis plenum, & perpetuum firmitatis robur adijcimus. supplentes omnes, & singulos iuris, & facti defectus, si qui forsam interuenerint in eisdem, ea omnia, & singula suos plenarios effectus sortiri, & ab omnibus inuiolabiliter obseruari debere decernimus. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac ordinis, & congregationis prædictorum etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegijs quoque, indultis, & literis Apostolicis, sub quibuscunq; tenoribus, ac formis & etiam cum quibusuis derogatoriarum derogatorijs, alijs etiam insolitis clausulis, irritantibusque & alijs decretis quomodolibet concessis approbatis, & innouatis. Quibusque omnibus, eorum tenorem ac formam præsentibus pro sufficienter expressis habẽtes, illis alias in suo robore permãsuris, hac vice specialiter, & expressè derogamus, contrarijs quibuscunq;. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 3. Ianuarij 1552. Pontificatus nostri anno 3.

Prædictas literas cum facultate, Iudicibus per Generale Capitulum deputandis attributa, confirmauit Paulus IV. alio priuilegio, quod in eodem libro pag 502. legi potest, quę cum alijs multis ad hoc spectantibus omitto, quoniam dictæ facultates per noua Romanorum Pontificum decreta sunt abrogatæ.

IV.

ANno 1553. Generale Capitulum Rauennæ. Rector Generalis R. P. D. Gaspar Bononiensis. Visitatores D. Cherubinus Vercellensis, D. Columbinus Cremonensis, D. Angelus Vicentinus, & D. Theodorus Laudẽsis. Anno 1554. Generale Capitulum Rauennæ. Rector Generalis R. P. D. Marcus Antonius Placentinus. Visitatores D. Franciscus Vicentinus, D. Constantius Mediolanensis, D. Fœlix Cremonensis, & D. Ioannes Chrysostomus Bergomensis. Anno 1555. Capitulum Generale Rauennæ. Rector Generalis R. P. D. Hieronymus Brixiensis. Visitatores D. Franciscus Papiensis, D. Gregorius Venetus,

D. Raymundus Nouarienſis, & D. Gabriel Mediolanenſis. In eodem Capitulo decretum fuit, regimen canoniſſarum S. Mariæ Ciuitatis Ferrariæ legitimas ob cauſas fore dimittendum, ſi tamen Excellentiſſimo Duci Ferrariæ placuiſſet, qui noluit per noſtros dictum regimen dimitti. In eodem Capitulo in vim Auguſtinianæ regulæ, & facultatis ab Alexandro VI. anno 1496. noſtræ congregationi factæ quidam incorrigibiles, & peſtilentes omnibus probâtibus de noſtra ſocietate ſunt proiecti, quod vtinam à poſteris eſſet obſeruatum. & alia plura ſpiritualem, ac temporalem totius congregationis profectum, & commodum promouentia fuerunt ſaluberrimè decreta; Hoc eodem anno obijt Iulius III. die 23. Martij, in cuius locum Marcellus II. ex presbytero Cardinali S. Crucis in Ieruſalem fuit ſubrogatus die 19. Aprilis, qui duodecim tantum diebus vixit in Pontificatu, & die 1. Maij naturæ debitum ſoluit.

Marcello verò ſublato die 25. eiuſdem menſis Ioannes Petrus Carafa ex Cardinali Epiſcopo Oſtienſi Summus Pontifex eſt renunciatus, & Paulus IV. nuncupatus.

V. ANno 1556. Capitulum Generale Rauennæ. Rector Generalis R. P. D. Gregorius Venetus. Viſitatores D. Gratianus à Bugella, D. Eugenius à Carauagio, D. Vitalis Rauēnas, & D. Cherubinus Placentinus. Hoc anno Domini oppidi Meſſerani in Epiſcopatu Vercellenſi obtulerunt congregationi monaſterium S. Benigni, poſitum in illorum ditione, mandatumque per Capitulū Generale Abbati S. Andreæ Vercellarum, & Præpoſito S. Sebaſtiani Bugellæ, ad illud videndum accedere, & cum Dominis Marchionibus de numero Sacerdotum in eodem monaſterio manutenendo, prouentibuſque pro alendis canonicis tractare. quod tandem, omnibus diligenter inſpectis, accipere noluerunt.

Anno 1557. Capitulum Generale Rauennæ. Rector Generalis R. P. D. Columbinus Cremonenſis. Viſitatores D. Gaſpar Bononienſis, D. Cherubinus Vercellenſis, D. Theodorus Laudenſis, D. Angelus Vicentinus. In quo Capitulo ad viam ambitioni, quæ omnium malorum in regularium cœtibus eſt mater, præcludendam ita ſtatutum reperio: *Igitur innouantes cæteras ordinationes hucuſque factas, & præſertim illam, quæ incipit:* Quicunque conuictus fuerit, &c. *contra procurantes fauores per literas Principum, & poteſtatum ſecularium, præſenti Conſtitutione decernimus, quod quicunque recurrerit ad Principes, & poteſtates ſeculares, ſiue Eccleſiaſticas, vel alio modo, vel medio externo procurauerit obtinere Prælaturas, ſeu dignitatem aliquam, ſi eam non habet, vel habere meliorem, careat & priuetur non ſolum ea dignitate, ſeu Prælatura, quam habet, per decennium, ſed etiam ſuffragio, & voce actiua, & paſſiua per decennium.*

VI. ANno 1558. Capitulum Generale congregatum fuit Rauennæ, in quo electus Rector Generalis R. P. D. Conſtantius Mediolanenſis. Viſitatores D. Marcus Antonius Placentinus, D. Liberalis Taruiſinus, D. Fœlix Vicentinus, & D. Sigiſmundus Cremonenſis. & in eodem Capitulo prædium, Inuruni nuncupatum, quod erat de iure monaſterij S. Mariæ Caſoreti, ab eodem monaſterio diſmembratum, & ſeparatum, canonicæ S. Auguſtini, ſiue S. Mariæ Paſſionis fuit applicatum, & vnitum, pariterq́; pars bonorū Præpoſituræ S. Georgij de Brinate ab illo diſmembrata, eidem canonicæ fuit vnita, quæ diſmembrationes, & vniones non ſolum autoritate Capituli Generalis, verum etiam per Sedem Apoſtolicam fuerunt probatæ, & confirmatæ, prout in actis eiuſdem Capituli continetur. Eodem anno allatæ ſunt ex partibus Hiſpaniarum literæ Capitulo Generali directæ, quibus petebatur, vt Ven. P. D. Franciſcum de Ayala canonicum regularem noſtri Ordinis profeſſum, qui iam per aliquot annos in Inſulis Indiarum nuper inuentis Infidelibus conuertendis operam dabat, tam in dictis Inſulis inuentis, quam in inueniendis alijs Vicarium Generalem nomine canonicorū noſtri Ordinis, & congregationis conſtitueremus, cum poteſtate monaſteria noſtri Ordinis tam virorū, quam mulierum erigendi, & vt viros probos, ac religioſos de licentia ſuorum Superiorum illuc cauſa prædicandi Euangelium profectos recipere, congregare, & gubernare poſſet. teſtantur literæ illo anno ſcriptæ, quæ Romæ in noſtro Archiuo Pacis fuerunt inuentæ.

Anno 1559. quo Paulus IV. Romanus Pontifex, vir planè ſanctiſſimus, ex hac vita ad cœleſtē Patriam migrauit die 18. menſis Auguſti, & poſt quatuor menſium interregnum die 26. Decemb. electus fuit in Pontificem Ioannes Angelus Mediceus ex presbytero Cardinali S. Priſcæ, qui Pius IV. fuit nuncupatus, Capitulum Generale coactum fuit Rauennæ, vbi electi Rector Generalis R. P. D. Raphaël Bergomenſis, qui tamen integrum annum ſui regiminis morte præuentus nō abſoluit, quamobrem in eius locum ſubrogatus fuit R. P. D. Ioannes Chryſoſtomus Bergomenſis, vir omnigena linguarum, præſertim Hebraicæ, Chaldaicæ, Græcæ, & Latinæ, ſcientia conſpicuus. Viſitatores verò fuerunt D. Hieronymus Brixienſis, D. Franciſcus Papienſis, D. Gabriel Mediolanenſis, & D. Regulus Nouarienſis. In hoc Capitulo inter alia Illius ſaluberrima decreta, ſic ad verbum legitur ſtatutum: *Huius Generalis noſtræ Synodi autoritate decretum eſt, & firmiter ſtatutum ſit, quod de cætero in vnoquoque monaſteriorum noſtrorum, vbi morantur duodecim canonici, quilibet Prior teneatur habere vnum Lectorem, vel canonicum, vel ſecularem, qui legat lectionem iuris canonici.*

CAPVT QVADRAGESIMVM QVINTVM.

De fundatione Abbatiæ S. Stephani de Ponticulo diœcesis Bononiensis, & alijs in nostra Lateranensi Cōgregatione ab anno 1560. vsque ad ann. 1580. contingentibus.

1\. Nno 1560. Generalis Synodus nostræ congregationis est habita Rauennæ, in qua electi Rector quidem Generalis R. P. D. Gratianus de Bugella. Visitatores verò D. Eugenius à Carauagio, D. Vitalis Rauennas D. Cellus Placentinus, & D. Paulus Venetus. Anno 1561. Generale Capitulum Rauennæ. Rector Generalis R. P. D. Paulus Venetus. Visitatores D. Cherubinus de S. Germano, D. Columbinus Cremonensis, D. Theodorus Laudensis, & D. Calistus Vicentinus. Et quia Patres nostri statim ab initio reformationis pluribus in Comitijs firmiter statuerant, regimen sanctimonialium nullo modo suscipere, ad quod tamen accipiendum pluribus in locis, vel Ordinariorum, vel Principum importunitate, vel etiam Pontificum autoritate, cum comminatione censurarum fuerant adacti, quod testatur Innocentius VIII. in suis literis ad Rectorem, & canonicos nostræ congregationis, quæ habentur in lib. Indultorum pag. 372. hoc anno Rector Generalis, cernens huiusmodi regimen difficile, & quod multa incommoda afferret nostræ congregationi, Summum Pontificem adiuit, preces supplices porrigens, vt congregationem ab illo onere subleuare dignaretur. Qui illius votis annuere noluit, sed tamen, vt susceptum regimen tum ipse, tum illius successores melius, & facilius ad Dei omnipotentis laudem, & diuini nominis incremētum exercere possent, sequentes literas in forma Breuis dedit, videlicet à tergo: *Dilecto filio moderno, & pro tempore existenti Rectori Generali canonicorum regularium Ordinis S. Augustini congregationis Lateranensis.* intus: *Pius Papa IV. Dilecte fili salutem, & Apostolicam benedictionem. Vt ea, quæ ad Religionis cultum, personarumque tibi subiectarum bonum, ac salubre regimen, & tranquillam quietem tendere dignoscuntur, melius, ac facilius ad Dei omnipotentis laudem, & diuini nominis incrementum gerere, & exercere valeas, tuis etiam in hac parte nobis humiliter porrectis supplicationibus inclinati, tibi, vt de cætero perpetuis futuris temporibus quotiescunque aliquæ moniales cuiusuis monasterij tibi, & eidem tuæ congregationi subiecta ordinationib. statutis, ac mandatis per te pro illarum fœlici gubernio, & vita regularis obseruantia hactenus editis, & in posterū edendis parere, & obedire recusauerint, seu contempserint, tu, Diffinitorum tamen Capituli Generalis eiusdem congregationis tempore ipsius Capituli expresso ad id accedente consensu, gubernio, & administratione, curaque audiendi confessiones dictarum monialium, vobis, vt præfertur, obedire recusantium vos liberare, atque exonerare, ac illarum gubernium, administrationem, & curam huiusmodi locorum Ordinarijs totaliter dimittere, & relaxare liberè, & licitè possitis, autoritate Apostolica, tenore præsentium licentiam concedimus, & facultatem, &c. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 5. Nouembr. 1561. Pontificatus nostri anno 2.*

Aliud etiam amplissimum priuilegium ab eodem Pontifice ad excessus illorum corrigendos, qui forent de nostra congregatione, prædictus Rector Generalis impetrauit, huius, qui sequitur tenoris: *Dilecto filio Rectori Generali canonicorum regularium.* intus: *Pius Papa IV. Dilecte fili salutem, & Apostolicam benedictionem. Cum, sicut nos non sine animi nostri displicētia accepimus, nonnullos canonicos, & alias personas regulares Ordinis S. Augustini, congregationis Lateranensis aliquando à rectitudinis tramite deuiare, &c. Nos ad quos talibus, ne deteriora perpetrent, debitam adhibere diligentiam pertinet, super his prouidendum esse censentes, discretioni tuæ, de cuius, & infrascriptorum Diffinitorum fiducia in Domino plurimum confidimus, & pro tempore existenti Rectori Generali dicti Ordinis, vt quoscunque dicti Ordinis canonicos, & personas errantes, vel delinquentes, ac irregularitatem contrahentes, tempore Capituli per vos celebrari soliti vna cum octo Diffinitoribus eiusdem Ordinis per te, & ipsius Ordinis canonicos ipso tempore deputatis ad te euocandi, & eos iuxta illorum excessus, errores, & crimina per te, & eosdem Diffinitores, nemine eorum discrepante, corrigendi, puniendi, & mulctandi, nec non in rebelles, & inobedientes, excommunicationis, & irregularitatis, ac alias sententias, censuras, & pœnas promulgandi, factaque illorum, qui, si in sæculo essent, vltimo supplicio damnarentur, prius degradatione, si suprascripto Rectori ordinis, & octo Diffinitoribus incorrigibiles visi fuerint, aut sine graui scandalo diutius sustineri in religione non posse iudicauerint, illos perpetuò, vel ad tempus ad triremes mittendi, & condemnandi, eosque in manus executorum sæcularium consignandi, ac contra non parentes, seu inobedientes declarationem incursus censurarum, ac pœnarum huiusmodi, illarumque aggrauationem, ac alias, prout necessarium fuerit, donec paruerint, procedendi, omniaque, & singula alia in præmissis, & circa ea necessaria, & quomodolibet opportuna faciendi, & exequendi, quacunque appellatione remota, Apostolica autoritate tenore præsentium liberam licentiam, & facultatem concedimus, tibique pariter indulgemus. Non obstantibus &c. Datum Romæ sub annulo Piscatoris die 28. Iunij 1561. Pontificatus nostri anno 2.*

II. ANno 1562. Generale Capitulum Rauennæ. Rector Generalis R. P. D. Marcus Antonius Placentinus. Visitatores D. Cõstantius Mediolanensis, D. Fœlix Vicentinus, D. Sigismũdus Cremonensis, quo ante expletum anoum defuncto, electus fuit D. Raphaël Cremonensis, anno sequenti 1563. die 2. Februarij Romæ, & D. Hyppolitus Brixiensis, (hic fuit vir doctissimus, vt in Catalogo scriptorum nostræ congregationis dicetur.) In hoc Capitulo vigore facultatis anno præterito per Sedem Apostolicam nobis factæ statutum fuit vt monasteria Monialium ciuitatis Nouariæ. & Ferrariæ curæ, & regimini Ordinariorum dimitterentur, & ita de alijs, quæ constitutionibus salutaribus in Generalibus Capitulis promulgandis subijci nollent, generaliter decretum fuit.

Anno 1563. Generale Capitulum Rauennæ. Rector Generalis R. P. D. Hieronymus Brixiensis. Visitatores D. Ioannes Chrysostomus Bergomensis, D. Franciscus Papiensis, D. Gabriel Mediolanensis, & D. Secundus Nouariensis. In actis istius Capituli sic scriptum inuenio: *Imponitur Abbati ad Aram, vt cantet Missas secundum ordinem anni præteriti Pontificales iuxta præceptum Apostolicum.* per quod firmatur id, quod de præcepto Apostolico Abbsti S. Petri ad Aram Neapolis facto de Missis cum mitra, & alijs insignibus Pontificalibus certis diebus cantandis tradidimus supra cap. 27.

Anno 1564. Generale Capitulum Rauennæ. Rector Generalis R. P. D. Gregorius Venetus. Visitatores D. Gratianus de Bugella, D. Vitalis Rauennas, D. Desiderius Mediolanensis, & D. Laurentius Placentious. Hic autem annus Dei Omnipotentis gratia, & Sanctiss. D. N. Pij IV. benignitate, prouidentiaq; toti congregationi fœlix, faustissimusq; fuit expeditione, decisioneque longissimæ, æquè, vt grauissimæ cõtrouersiæ per Ven. Monachos Cassinenses à temporibus Sixti IV. contra nostram congregationem super iure præcedendi in processionibus, & alijs actibus publicis excitatæ, & coram diuersis Iudicibus, etiã in Palatij Apostolici Auditorio sæpius ventilatæ, tandemque in sacro Coocilio Oecumenico Tridentino inter congregationum Abbates renouatæ. Nam Beatissimus Pontifex grauiter admodum ferens, huiusmodi controuersias inter religiosas personas, præsertim reformatas diutius exagitari, & propterea illas omni ratione submouendas, publicæque Religionum tranquillitati, reconciliationi, & mutuæ dilectioni consulere necessarium forè diiudicans, primum quidem motu proprio dictas controuersias, siue lites, & causas coram quibuscunque Iudicibus in quibusuis instantijs indecisas pendentes, ab eisdem iudicibus ad se aduocauit, illasque tribus S. R. E. Illustrissimis Cardinalibus Ioanni Michaëli Saraceno tituli S. Anastasiæ, Ioanoi Baptistæ Cicadæ tituli S. Clementis, & Bernardino Scotto Presbyteris Cardinalibus audiendas, cognoscendas, & decidendas per quandam motus proprij schedulam, deinde verò per aliud rescriptum eisdẽ Cardinalibus audiendas taotum, sibique referendas commisit. postea cum prædicti Cardinales partibus io contradictorio sæpius auditis, dubijsque emergentibus sæpius discussis, & plenè resolutis sua vota eidem Sanctissimo retulissent, idẽ Pius IV. decreto fatali, & inappellabili sententiauit, & iudicauit, Abbates, Prælatos. & canonicos nostrę congregationis in processionibus, & in omnibus alijs actibus publicis, & priuatis ipsos R. Monachos Cassinenses præcedere debuisse, ac debere De quibus quoniam lib. 2. cap. 71. diffusè tractauimus, vbi etiam Pontificium Decretum cũ motu proprio ab eodem Pontifice ob candem causam emanato reddidimus, ad illum locum Lectores beneuolos remitto. Ab hoc anno Rectores Generales cœperunt etiam vocari Reuerendissimi, quia omnes deinceps fuerunt etiam Abbates.

ANno 1565. Generale Capitulum celebratum fuit Rauennæ, io quo electi fuerunt Rector Generalis Reuerendiss. P. D. Columbinus Cremonensis. Visitatores verò D. Archangelus Bononiensis D. Calistus Vicentious, D. Georgius Vercellensis, & D. Gaspar Mediolanensis, & in eodem capitulo Patres decreuerunt, quendam canonicum incorrigibilem de nostra Societate ad normam Augustinianæ Regulæ proijci debere. vt hinc videas documentum saluberrimum Sanctissimi Patris nostri de incorrigibilibus eijciendis, autoritate Apostolica firmatum, in nostra congregatione semper vsui demandatũ. Hoc autem anno memoratus Pontifex nostræ cõgregationi indulsit, vt in cubiculis infirmorum tam virorum, quam mulierum, qui ob infirmitatem à cubiculis exire noo possant, missæ super altari portatili decenter præparato celebrari possint, testantibus eius literis in forma Breuis satis apud S. Petrum die 18. Maij. Qui cum sedisset in Pontificatu annis quinque, mensibus vndecim, dieb. quindecim, hoc eodem anno mense Decembr. die 10. viam vniuersæ carnis est ingressus. III.

Huic Pontifici re & nomine verè Pio, nostra congregatio tantum debet, quantum alteri nunquam magis. nam ipsam congregationem impẽsissimè dilexit, controuersiam grauissimam nonaginta circiter annis inter RR. Monachos, & nostros, magnis dispendijs exagitatam, ad fauorẽ nostræ congregationis ipse tandem diremit, priuilegijs, & beneficijs cõpluribus nos cumulauit, sexdecim Præposituras siue Prioratus nostræ cõgregationis io Abbatias erexit, licèt sub illius Põtificatu super huiusmodi erectione literæ Apostolicæ minimè fuissent expeditæ, sed sub Pio V. illius successore, vt in sequentib. dicemus. Et quod caput cæterorum est, ipse nostros canonicos ad

Lateranensem Basilicam reducere summoperè optauit, quod & pręstitisset, nisi negotium à nostris fuisset aut neglectum, aut ad veteres discordias cum canonicis secularibus cauendas, dissimulatum: de qua negligentia Superiores nostræ congregationis non semel, nec leuiter obiurgauit. cuius rei fidem faciunt literæ prædictæ reductionis nondum tamen expeditæ, cum conuentionibus inter partes initis, & Conuentu pro eadem Lateranensi Basilica designato, quæ ad rei memoriam seruantur in Archiuo Romano S. Mariæ de Pace, quæ omnia vidi. Quam ob causam iustissimè in Comitijs Generalibus statutum fuit, vt quotannis illius Anniuersarium in omnibus nostris monasteriis solemniter ageretur, vt constat etiam ex prima parte nostrarum constitutionum typis editarum cap. 18.

Anno 1566. quo Generalis Synodus nostræ congregationis est habita Rauennæ, ac in illa electi Rector Generalis Reuerendiss. P. D. Gaspar Mediolanensis. Visitatores D. Marcus Antonius Placentinus, D. Fœlix Vicentinus, D. Raphaël Cremonensis, & D. Cyprianus Brixiensis, die 7. Ianuarij electus fuit in Romanum Pontificem Michaël Ghislerius S.R.E. Cardinalis, Episcopus montis Regalis in Principatu Pedemontano, & Pius V. vocatus. vir certè pius, & sanctissimus. qui eodem anno erectionem sexdecim monasteriorum nostræ congregationis in Abbatias antea factam firmauit, & Bullas Apostolicas confici mandauit, quæ editæ sunt eodem anno apud S. Petrum 16. Calend. Februarii. multas indulgentias, immunitates, & exemptiones tum omnibus Regularibus, tum specialiter nostris canonicis Lateranensibus concessit, licet postea per suos successores vel reuocatas, vel limitatas. Idē quoque Pontifex de Sanctis nostri Ordinis, quorum officia certis diebus in nostra congregatione recitari consueuerunt, decretum condidit, necnon etiam de loco, qui nostris canonicis in processionibus, & alijs actibus publicis, & priuatis debetur, quod vide supra lib. 2. cap. 71.

Hoc eodem anno in prædicto Capitulo Generali commissa fuit Patribus Visitatoribus autoritas tractādi charitatiuam vnionem cum Venerabili congregatione canonicorum regularium nostri Ordinis Colimbricensi, quæ est in Regno Lusitano, quæ multa cum laude sanctitatis in illis Regionibus floret.

IV. ANno 1567. Capitulum Generale Rauennæ. Rector Generalis Reuerendiss. P.D. Fœlix Vicentinus. Visitatores D. Hieronymus Brixiensis, D. Philippus Nouariensis, D. Angelus Papiensis, & D. Valerius Mediolanensis. Anno 1568. Capitulū Generale Rauennæ. Rector Generalis Reuerendissimus P.D. Gratianus de Bugella. Visitatores D. Clemens Mediolanensis, D. Basilius Brixiensis, D. Laurentius Placentinus, & D. Timotheus Venetus. In hoc autem capitulo facta est facultas Domnæ Gabrielæ canonissæ monasterii S. Mariæ Gratiarum Ferrariensis, vulgo Mortarij nuncupati, eundi ad reformandum, siue instituendum monasterium canonissarum S. Augustini, nostri Ordinis, quod est in Castro, Lugo appellato.

Hoc anno fundatum est Abbatiale Cœnobium S. Stephani loci Ponticuli in Episcopatu Bononiēsi, cuius fundationis primordia hæc fuerunt. Ecclesia S. Stephani Ponticuli erāt parochialis, & plebania, quam in titulum obtinebat R. presbyter D. Marcus Iulianus de Bagnara, qui ob singularem affectum dilectionis erga nostrā congregationem, de monasterio nostrorum canonicorum apud illam erigendo sæpius cogitauit: tandemque consilio cum Patribus communicato. Ecclesiam ad hunc effectum in manibus Summi Pontifici Pij V. spontè, ac liberè resignauit, qui prædictam Ecclesiam in Abbatiam erexit ac in illa Ordinem S. Augustini Canonicorum regularium nostræ Societatis instituit, nostræq; congregationi perpetuo vniuit, & incorporauit. Expeditę fuerūt Bullę vnionis ān. 1568. 10. Calend Ianuarij, Pontificatus Pij V. anno 3. In quibus sunt nonnulla verba diligenter notanda, videlicet; *ita quod liceat eisdem Abbati, & Diffinitoribus corporalem possessionem dictæ Ecclesiæ per se vel alium, seu alios propria authoritate, absque iudicis alicuius ministerio libere, apprehendere, & perpetuo retinere: eiusdemque Ecclesiæ fructus, redditus, & prouentus huiusmodi in suos, ac monasterij, & Ecclesiæ huiusmodi vsus, & vtilitatem cōuertere: necnon ipsi Ecclesiæ per vnum ex dictis congregationis canonicis ad eorundem Abbatis, & Definitorum nutum ponendum, & amouendum deseruiri, illiusque parochianorum animarum curam exercere facere, Diœcesani loci, vel cuiusuis alterius licentia desuper minimè requisita, etiam perpetuo concedimus, & assignamus. necnon loci Ordinario, & quibusuis alijs etiam inferioribus collatoribus, ad quos dictæ Ecclesiæ collatio, & alia dispositio quomodolibet spectat, & pertinet, in virtute Sanctæ Obedientiæ, ac sub pœnis arbitrio nostro imponendis, ne eosdem Abbatem, & congregationem, quominus præmissis omnibus pacificè frui, & gaudere possint, impedire, molestare, vel perturbare quoquo modo audeant, vel præsumant districtius inhibemus &c.* Harum igitur literarum vigore dicta parochialis in Abbatiam nostræ cōgregationis hoc anno fuit erecta, & in illa Abbas cum canonicis iuxta consuetudines nostræ Societatis institutus, qui per Dei gratiam in eadem perseuerat. 73 Monast.

Notandum etiam circa supradictas literas, ab hoc tempore nostræ Societatis Rectores in literis Apostolicis fere semper Abbates Generales nuncupari, qui mos sub initio Pontificatus Pij V. post erectionem sexdecim monasteriorū in Abbatias inoleuit.

Anno 1569. Capitulum Generale Rauennæ. Rector Generalis Reuerēdiss. P. D. Archāgelus

Bononienſis. Viſitatores D. Columbinus Cremonenſis, D. Angelus Gabriel Papienſis, D. Caliſtus Vicentinus, & D. Georgius Vercellenſis. Hocanno R. D. Leander Lana nobilis Brixienſis Eccleſiam S. Mariæ Magdalenæ parochialem oppidi Deſenzani, ad ripas Benaci inter Brixiam, & Veronam, ad fauorem noſtræ Societatis, vt in ea collegium canonicorum noſtri Ordinis inſtitueretur, in manibus Summi Pontificis reſignauit, qui illam in collegium noſtræ congregationis erectam eidem perpetuò habendam, & tenendam vniuit. Verùm in illius poſſeſſione adipiſcenda oppidanos aduerſarios, neſcio quibus de cauſis noſtri habuerũt: vnde lis excitata, quæ vſq; adeò deferbuit, vt Pontifex duodecim communitatis dicti oppidi Conſiliarios anathemate percuſſerit, & totum Oppidum interdicto Eccleſiaſtico ſuppoſuerit. quod Patres noſtri cernentes exemplo Beatiſſimi Patris noſtri Auguſtini, qui nonnũquam bona illius Eccleſiæ tradita, & legitimè quæſita pro pace ſeruanda vel reſpuebat, vel reddebat, dictam parochialem in manibus Pontificis reſignauerunt, quorum precibus idem Pontifex memoratos Conſiliarios à cenſura excommunicationis abſolui fecit, & interdictum abſtulit, vt ex authenticis documentis in Archiuo Pacis pro teſte ſeruatis liquet.

V. ANno 1570. Generale Capitulum Rauennæ. Rector Generalis Reuerẽdiſſ. P. D. Marcus Antonius Placentinus. Viſitatores D. Paulus Laudenſis, D. Deſiderius Mediolanenſis, D. Sixtus Cremonenſis (hic fuit Prædicator, & Theologus Sacri Concilij Tridentini, & Epiſcopus Carinularum.) D. Adeodatus Bergomenſis, & Dominus Columbinus Bononiẽſis. Anno 1571. Capitulum Generale Rauennæ. Rector Generalis Reuer. P. D. Hieronymus Brixienſis. Viſitatores D. Iuſtinianus Veronenſis, D. Deſiderius Mediolanenſis, D. Angelus Papienſis, & D. Archangelus Placentinus. In hoc autem Capitulo data eſt facultas Reuerendiſſ. Rectori ſine Abbati Generali, & Procuratori Generali pro congregatione in Romana Curia degenti, vt accedente beneplacito Sedis Apoſtolicæ, Tremitanam arcem cum toto beneficio, aut aliquibus illius membris permutare poſſent, aut alienare, propter onera grauiſſima, & diſpẽdia inſupportabilia, quæ illius cauſa tota congregatio ſuſtinere cogebatur, quod vtinam executioni fuiſſet mandatum.

Anno 1572. quo Generalis Conuentus noſtræ congregationis eſt habitus Rauennæ, ac in illo renunciati Rector Generalis Reuerendiſſ. P. D. Caliſtus Vicentinus. Viſitatores D. Gratianus Bugellanus, D. Clemens Mediolanenſis, D. Baſilius Brixienſis, & D. Michaël Angelus Nouarienſis (obijt verò D. Baſilius, & eius loco electus fuit D. Cyprianus Brixienſis die 22. Decembr.) Sanctiſſimus Pontifex Pius V. ex hac fragili vita ad æternam, & immarceſcibilem, vt piè credere fas eſt, migrauit die 1. Maij. In cuius locum Gregorius XIII. antea Hugo Boncompagnus preſbyter Cardinalis tituli S. Sixti magno totius Eccleſiæ emolumento fuit electus die 13. eiuſdem menſis, & in die Pentecoſtes 25. eiuſdem menſis coronatus.

Anno 1573. Generale Capitulum Rauennæ. Rector Generalis Reuerendiſſ. P. D. Raphaël Cremonenſis. Viſitatores D. Archangelus Bononienſis, D. Georgius Vercellenſis, D. Marcus Papienſis, & D. Cornelius Vicẽtinus. Anno 1574. Capitulum Generale Rauennæ. Rector Generalis Reuerendiſſ. P. D. Paulus Laudenſis. Viſitatores D. Euſebius Cremonenſis, D. Gabriel Venetus (hic fuit declamator omnium Italicorum ſui temporis facilè Princeps, qui multa typis edidit, cuiuſque memoria nunc etiam viget, obijtque Epiſcopus Clodienſis) D. Laurentius Placentinus, & D. Laurus Brixienſis. Anno 1575. Capitulum Generale Rauennæ. Rector Generalis Reuerendiſſ. P. D. Theodoſius Placentinus. Viſitatores D. Hieronymus Brixienſis, D. Deſiderius Mediolanenſis, D. Ludouicus à Grauina, qui fuit Epiſcopus Caſtelli maris, & D. Gaſpar Bononienſis.

ANno 1576. ob Epidimiam, quæ nonnullas Italiæ ciuitates inuaſerat, Capitulum Generale more, ac tempore conſuetis celebrari non potuit: ſed ex Apoſtolica diſpenſatione menſe Iunio die 30. facta fuit quædam congregatio Romæ in canonica S. Mariæ Pacis, cui Rector Generalis cum quatuor Viſitatoribus anni præcedentis, & decem Abbatibus, duobuſque monaſteriorum Procuratoribus, qui ſocij capitulares apud noſtros vocantur, interfuerunt, per quos ex Apoſtolico priuilegio electi fuerunt in Rectorẽ Generalem Reuerendiſſ. P. D. Georgius Vedanus Vercellenſis, qui poſtea fuit Abbas S. Andreæ Vercellarum, in cuius manibus ipſe ſolemniter iuxta ritum noſtræ congregationis meam profeſſionem Regularem emiſi. Viſitatores verò D. Gabriel Mediolanenſis, D. Cyprianus Brixienſis, D. Michaël Angelus Nouarienſis & D. Petrus Franciſcus Veronenſis. dictus tamen D. Michaël Angelus Nouarienſis integrum annum ſui regiminis, à quibuſdam latronibus interfectus, non expleuit, cuius vicem ſuppleuit D. Theodorus Nouarienſis. VI.

Anno 1577. habitum fuit Generale Capitulũ Rauennæ, die 28 Aprilis inchoatum, in quo peſte in nonnullis præcipuis ciuitatibus Italiæ, præſertim Venetijs, & Mediolani ſæuiente, non omnes Abbates, & Prælati votum in Comitijs Generalibus habentes, nec Procuratores monaſteriorum, ſocij capitulares nuncupati, conuenerũt: nam ex Prælatis ſolum vigintiquinque, ex ſocijs verò capitularibus ſolũ nouem adeſſe potuerunt. Verũ Rector Generalis huuc defectum præuidens,

dens,ne acta Capituli ob maioris partis vocalium absentiam inualiditatis, siue etiam nullitatis notarentur,illum ante a præcauit,obtentis literis Apostolicis,datis 18.Martij, quibus facultas Capitulum vltra tempus consuetum differendi,& per eos,qui eidem Capitulo interesse potuissent, illud absoluendi,& omnia tractandi,quæ in pleno Capitulo tractari,& perfici consueuerunt, eidem fuit attributa.quarum literarum vigore Generale Capitulum,vt præmittitur, Rauennæ fuit cōgregatum,ac in eo electi Rector Generalis Reu. P.D.Archangelus Bononiensis,& Visitatores D. Raphaël Cremonensis, D.Cornelius Vicētinus, D.Hugo Vercellensis,& D.Marcus Papiensis.

Anno 1578. Capitulum Generale Rauennæ. Rector Generalis Reuerendiss.P.D.Gabriel Flāma Venetus.Visitatores D. Eusebius Cremonēsis, D. Paulus Laudensis, D. Adeodatus Bergomensis, & D.Archangelus Placentinus. In hoc Capitulo productæ sunt literæ Prioris S. Ioannis de Nicia Palearum prope Alexandriam, quibus dictum Prioratum, vtpote membrum antiquæ congregationis Mortariensis,quæ per Sedem Apostolicam cum omnibus illius membris nostræ fuerat vnita, nobis reddere proponebat certis conditionibus,quas Patres admittere noluerunt, & propterea dictus Prioratus nondum congregationi fuit restitutus.

Anno 1579. Capitulum Generale Rauennæ. Rector Generalis Reuerendiss. P. D. Cyprianus Brixiensis, qui annum sui regiminis non expleuit:sed illo defuncto electus fuit Reuerendiss. P. D.Hieronymus Brixiensis de Calinis. Visitatores verò D.Theodosius Placentinus, D.Desiderius Mediolanensis,D.Ludouicus de Grauina,& D. Gaspar Bononiensis. ad hoc Capitulum allatæ sunt literæ Serenissimi Ducis Mantuæ, quibus nostræ congregationi suam collegiatam S. Barbaræ Mantuæ,quæ est capella Ducalis,offerebat. quibus publicè lectis sic Patres nostri decreuerunt; *Fiat mandatum R.P. Generali, & R.P.D.Theodosio Placentino Visitatori, vt possint cum Serenissimo Mantuæ Duce negotium acceptandi Ecclesiam S. Barbaræ tractare,capitula quæcunque sint,acceptare,modificare,omniaque alia perficere, quæ necessaria erunt ad istud negotium terminandum:& quidquid ab eis determinatum, & contractum fuerit, à toto Generali Capitulo pro rato,& confirmato habeatur*:Verum in causæ conclusione propter quasdam conditiones, quibus dicti Commissarij congregationem subijcere noluerunt, visum fuit, dictam Ecclesiā nullatenus acceptare.

Anno 1580. Capitulum Generale Rauennæ. Rector Generalis Reuerendiss.P.D.Petrus Frāciscus Veronensis. Visitatores D.Georgius Vercellensis,D.Gabriel Mediolanensis,D.Laurens Brixiensis, & D. Ludouicus Nouariensis.

CAPVT QVADRAGESIMVM SEXTVM.

De tribus Præposituris S. Pastoris Reatini, S. Iusti Secusiæ, & S.Stephani Dertonæ, & nonnullis,quæ ab anno 1581.vsque ad 1600.in Congregatione nostra contigerunt.

Nnus 1581. in nostra congregatione memoria dignus extitit ; quoniam in illo forma regiminis totius cōgregationis siue publici, siue priuati penitus fuit immutata. Nam Rector siue Abbas Generalis,& Visitatores,qui annuales tantum erant,quique anno illorum regiminis absoluto, in ordinem redigebantur, vsque ad integrum triennium sunt prorogati. Similiter Abbates, Priores, cæterique monasteriorum Prælati,qui triennales tantum erant, facti sunt perpetui, adiecta nihilominus conditione, vt triennio regiminis in vno monasterio absoluto ad aliud transferrentur, ne more Prælatorum fiduciariorum,quos Commendatarios dicimus, dominia monasteriorum sibi vendicarent. Sed & Capitulum Generale,quod singulis annis cogi consueuerat, nonnisi de triennio in triennium cœpit congregari. Multaque alia circa regimen tum publicum,tum priuatum,& præsertim circa conditiones eligendorum in Generalibus huius anni comitijs decreta, quæ Gregorius XIII. probauit per suas literas in forma Breuis, Illustriss. D. Marco Antonio Columnæ congregationis Protectori directas,quæ in actis Capituli Generalis anni præsentis leguntur. Hoc igitur anno congregatum fuit Capitulum Generale in monasterio S. Mariæ Pacis de Vrbe,præsidente in eo Illustriss.& Reuerendiss. D.D.Cardinali Marco Antonio de Columna nostræ congregationis Protectore clementissimo, vigore literarum Apostolicarum in forma Breuis,die 8. Aprilis eiusdem anni datarum. In quo quidem capitulo electi fuerunt Rector Generalis Reuerendiss. P. D. Theodorus Placentinus. Visitatores D. Archangelus Bononiensis, D. Calistus Vicentinus, D. Valerius à Gatinaria, & D.Syluester Cremonensis. In eodem autem capitulo nonnulla quædam statuta fuerunt promulgata, quæ tum ab eodem Illustriss. Protectore autoritate Apostolica sibi facta,tum à Sixto V.anno 1588.per alias literas in forma Breuis eidem Illustrissimo Cardinali Protectori directas,quæ in actis Capi-

tuli Generalis eodem anno celebrati leguntur, sunt confirmata. inter alia verò decretum est, vt quandoquidem Generale Capitulum nonnisi de triennio in triennium foret celebrandũ, duobus annis intermedijs loco Capituli Generalis congregatio Rectoris Generalis, & Visitatorum, & aliquot Prælatorum ex senioribus haberetur, quam nostri Dietam dicunt. quod pro intelligẽtia dicendorũ in sequentibus monuisse sit satis.

Cæterum hoc anno Gregorius XIII. eodem Illustrissimo Cardinali Protectore instante, Præposituram conuentualẽ S. Pastoris in agro Rea-
74 Monast. tino Societati nostræ vniuit. nam idem Illustriss. Cardinalis duas Abbatias, alteram S. Sophiæ ciuitatis Beneuentanæ, alteram verò S. Pastoris in commendam obtinebat, in quarum prima Præposituram conuentualem canonicorum nostræ congregationis per Sedem Apostolicam erigendam curauit, nonnullis redditibus pro mensa canonicorum designatis, quam nostri per integrũ triennium, designato in illa Præposito Venerab. P.D. Paulo Placentino insigni Theologo tenuerunt, testãtibus actis capitularibus annorũ 1578. & duorum sequentium. Verùm cum propter nõnullas causas locus minus commodè à nostris teneretur, haberent etiam in eadem ciuitate satis amplam Abbatiam S. Modesti, dictam Præposituram spontè reliquerunt. Quibus idem D. Cardinalis dedit aliam Præposituram S. Pastoris in Agro Reatino, constituto in illa Præposito, & conuentu canonicorum, dismembratisq; nonnullis prædijs ab Abbatia, eidemque Præpositurę pro mensa canonicorum applicatis: nam monasterium S. Pastoris vetus erat Abbatia Ordinis Cistercienfis ante annos quadringẽtos fundata per Illustriss. Comites Marsorum, & Nahartium, qui nunc de Castello nuncupantur. non tamen in loco, vbi nunc est, sed prope lacum in colle iuxta castrum Riuodutri, nuncupatum, præfuitq; illi S. Balduinus filius Berardi Comitis Marsorum, ad quem sunt literæ S. Bernardi. Verum ob aëris insalubritatem ex priori loco in eum, vbi nunc est, anno Domini 1255. sub Alexandro IV. translata, prout ex inscriptione constat, quæ in tabula marmorea, in eius claustro posita iuxta portam Ecclesiæ conspicitur. ipsa verò Abbatia, seu illius bona sunt commendata. Literæ institutionis, & erectionis dictæ Præposituræ anno 1580. Idibus Decembris sunt datæ; sed hoc anno Præpositus in loco fuit institutus Ven. P.D. Ioseph Veronẽsis, vir optimus, qui multis alijs monasterijs magno illorum emolumento spirituali, ac temporali dignissimè præfuit. nunc autem senio confectus in canonica S. Leonardi apud Veronam adhuc viuit.

II. HOc eodem anno Gregor. XIII. Præpositurã S. Iusti Secusiæ, nullius diœcesis, sed prouinciæ Taurinensis. nostræ congregationi concessit. nam cum Illustrissimus D. Guido Ferrerius S.R.E. Cardinalis, qui Abbatiam S. Stephani de Citadella Vercellarum in commendam obtinebat, monasterio S. Stephani, in quo Præpositus cum 75 Monast. collegio quatuordecim canonicorum nostrę cõgregationis per Paulum III. fuerat institutus, attributis eidem conuentui certis prædijs pro mẽsa conuentuali, per ministros Sereniss. Ducis Sabaudiæ prætextu arcis muniendæ destructo, litem contra nostros super bonis dictæ Pręposituræ mouisset, eaque per aliquod temporis spatiũ fuisset exagitata, demum sic fuit composita, vt alteram Præposituram in Abbatia S. Iusti Secusij, quam similiter in commendam habebat, cũ collegio canonicorum erigeret; quod hoc ipso anno effecit, amotis nonnullis monachis ibidẽ degentibus, & ad aliud monasterium S. Michaëlis de Clusa sibi etiam commendatum translatis, designatisque pro conuentu canonicorum certis redditibus. quam erectionem, & institutionem Pontifex autoritate Apostolica firmauit Tusculi Idibus Iunij anni 1581. cuius primus Præpositus fuit Ven. P.D. Ioseph Vercellensis. vigetque nũc etiam collegium canonicorum sub regulari obseruantia. De istius verò monasterij fundatione, sacrisque Reliquijs in Ecclesia S. Iusti per Marchiones Secusię reconditis plura Baronius tomo II. sub Anno 1027. num. 10. & sequentibus ex Glabro Monacho, & Iacobus Philipp⁹ in Supplemento Chronicarum lib. 12. sub anno 985. vbi quod inquit, dictum monasterium Ordini S. Benedicti à Montis errati Marchionibus ædificatum, non sic accipiendum, vt ab initio monachis fuerit traditum, contrarium enim constat ex donatione Oddonis Marchionis, & illius coniugis Adelaidis, & filiorum canonicæ S. Laurentij de Plebe martyrum circa annum 1057. factæ sic: *Ego Oddo, & vxor mea Adelaidis, & filij mei Petrus, & Amadeus, & filia mea hanc donationem facimus ad clericos, qui in eodem loco (scilicet S. Laurentij) regulariter viuunt.* In instrumento præterea super quadã controuersia inter Ecclesiam S. Iusti, & Ecclesiam S. Laurentij anno 1149. rogato Regulares. S. Iusti non vocantur monachi. Sed nec Glaber, qui fuit in dicto monasterio eo tempore, quo casus ille accidit, quem ex ipso Baronius loco proximè citato memorat, absolutè audet affirmare Regulares tunc inibi degentes monachos fuisse, sed sub disiunctione sic inquit: *Nocte denique insecuta visa sunt à quibusdam monachorum, seu aliorum Religiosorum monstruosa in eadem Ecclesia phantasmata.* planè indicans, Religiosos qui dictam Ecclesiam per illud tempus tenebant, quos ratione professionis Regularis monachos appellauit, propriè alterius instituti à monastico strictè sumpto extitisse. Postea vero loco canonicorum regularium S. Laurentij D. Benedicti monachi successerunt circa annum 1198. nam eo anno 1198. in quadam controuersia inter S. Mariæ Maioris, & S. Iusti Ecclesias exorta,

D. Bene-

D. Benedicti monachi vocantur, & ita deinceps vsque ad annum 1581. quo monachis excedentibus iterum canonici successerunt.

Conditur autem in Ecclesia S. Iusti in primis corpus S. Iusti martyris, non illius, qui Puer sub Diocletiano apud Bellouacum passus fuerat, de quo Martyrologium Romanum die 18. Octobris, & ibi Baronius post Bedam, Mombritium, Surium, & alios ibi relatos, vt Glaber à Baronio tomo II. sub eudem anno 1027. irelatus scribit: sed S. Iusti martyris, & monachi S. Laurentij nūc de plebe Martyrum vocati, circa tempora Leonis I. à Vandalis illac pertransseuntibus cum alijs pluribus tum monachis, tum Laicis pro fide Catholica interfecti, vt eiusdem Ecclesiæ S. Laurētij tabularia vetustissima, & etiam alterius Ecclesiæ monachorum de Noualesia nuncupatæ Breuiaria testantur. Quare corrigēdum etiam, quod de monastica S. Iusti sub regula D. Benedicti professione nonnulli per errorem scribunt, cū temporibus S. Iusti B. Benedictus nondum natus esset. Corpus insuper B Hugonis Episcopi Lugdunensis in eadem Ecclesia seruatur, & S. Mauri Abbatis S. Benedicti discipuli, cū brachio S. Remigij Abb:tis, & brachio S. Antonij, & alijs Sanctorum Reliquijs nec desunt, qui affirment corpus B. Stephani Protomartyris in eadem Ecclesia reperiri, ex quibusdam Reliquijs cum chirographo vetustissimis characteribus Romanis exarato, alijsque indicijs, & antiquis monumentis recentain quodam altari vetustissimo repertis, quibus quoniam Breuiarium Romanum, & traditio apud Romanos constantissima contradicit, de hoc aliquid affirmare non audeo.

III. ANno 1582. habita fuit congregatio Rectoris Generalis, & Visitatorum Anconæ in monasterio S. Ioannis Baptistæ, vbi R. P. D. Archangelus Bononiensis ob grauem senectutem officio Visitatoratus renuntiauit, & in eius locū electus est R. D. Petrus Bononiensis Theologus insignis. Anno verò sequenti 1583. eadem congregatio fuit habita Mantuæ in canonica S. Bartholomæi.

Anno 1584. congregatum fuit Capitulū Generale Rauennæ, ibique designatus Rector Generalis Reuerendiss. P. D. Petrus Franciscus Veronensis, & Visitatores P. D. Desiderius Mediolanensis. D. Ascanius Brixiēsis, D. Hyppolitus Placentinus, & D. Matthæus Cremonensis, qui fuit Episcopus Melphitanus, & Orator Serenissimi Ducis Mantuæ apud Pontificem. Anno 1585. habita fuit congregatio Romæ, quo anno Gregorius XIII. defunctus est die 10. Aprilis. die vero 24. eiusdem mensis Fœlix Perettus S. R. E. Cardinalis tituli S. Hieronymi Sclauorum Pontifex est renunciatus, & Sixtus V. nuncupatus. Anno 1586. congregatio est habita Romæ. Anno 1587. eadem congregatio similiter habita fuit Romæ: nam cum eodem anno deberet Generale Capitulum congregari, ex dispensatione Pontificia dilatum fuit in annum proximè sequentem. in eadem verò congregatione cum R. P. D. Matthæus Cremonensis factus esset Episcopus Nicomediensis, & Mantuæ suffraganeus, eius loco fuit electus quartus Visitator P. D. Andreas Cremonensis.

Anno 1588. congregata fuit Generalis Synodus nostrorum canonicorum Rauennæ, in qua electus fuit in Rectorem, seu Abbatem Generalem Reuerendiss. P. D. Camillus Becius Casalensis, vir optimus, & verè Pater nostræ congregationis, qui disciplinam canonicam nutantem restituit, & firmauit: qui postea fuit Episcopus Aquensis in prouincia Montisferrati, additi quoque Visitatores D. Constantius Laudensis, D. Aurelius Veronensis, D. Iacobus Venetus, & D. Sigismundus Placentinus. In qua Synodo constitutiones Romæ in Capitulo anno 1581. celebrato editæ iterum sunt confirmatæ, & promulgatæ. Vtinam executioni demandatæ. hoc certum, in prima Constitutione cautum, vt Vicarius siue Rector Generalis statim iurare deberet illas obseruare, & obseruari facere, quod à tunc electo Rectore Generali præstitum in actis huius Capituli reperitur.

Hoc anno fundata est Præpositura S. Stephani Dertonæ, cuius initia hæc fuerunt: Pius V. ex Boscho Alexandriæ oppido cum esset adhuc laicus D. Seraphinum de Boscho nostræ congregationis canonicum familiarem, & cū tota domo sua (erat enim inter oppidanos honestissimis parentibus natus) benefactorem habuit, quem semper in Cardinalatu, & Pontificatu dilexit, & inter suos familiares beneficiorum memor retinuit, dignitatesque non semel obtulit, quas ille tecusauit. multas etiam pecunias in opera pia dispensandas contulit, ex quibus ille prius Oratorium quoddam in dicto oppido ad erigendum in eo collegium canonicorum propria autoritate erexit, quod Patres nullatenus probauerunt. Postea cum Pius V. in monasterio S. Stephani Dertonæ, Ordinis S. Benedicti monasticum ordinem penitus extinxisset, & monasterij bona alteri monasterio sanctæ Crucis in dicto oppido Boscho, seu propeillud ab eodem Pontifice exstructo applicauisset, fabricas verò, & Ecclesiam S. Stephani Episcopo & canonicis cathedralibus, quorum Ecclesiæ suadente tutela ciuitatis paulò ante fuerat destructa, concessisset, noua cathedrali ædificata cum domibus canonicorum, ijdem canonici Dertonenses fabricas dictæ Ecclesiæ S. Stephani, ad effectum erigendi in illis, & ex illis collegiū nostræ Societatis pretio mille aureorum vendiderunt, quam venditionem, & traditionē probauerat ante hunc annum Gregorius XIII. testantibus eius literis ad Vicarium, & Archipresbyterū Alexandrinos anno 1578. die 13. Nouembris emanatis: licèt non ante hunc annum consensus

canonicorum, neque [illegible] præpositus in dicta Ecclesia fuerit institutus. Quod monasterium prædictus D. Seraphinus ex pecunijs largitate Pontificia sibi collatis satis abundanter dotauit.

Ecclesiam S. Stephani ferunt antiquissimum templum ante Saluatoris Nostri IESV CHRISTI aduentum Idolis erectum, in cuius noua ampliatione, & instauratione anno 1621. factæ Reliquiæ S. Innocentij V. eiusdē ciuitatis Episcopi in arca marmorea candidissima cum cineribus Quintij, Patritij Romani eius genitoris ob Domini Nostri IESV CHRISTI fidem illic cum tota sua familia relegati in altero sarcophago marmoreo sepositis sunt inuentæ die 24. mensis Martij, quæ postea in eadem Ecclesia honorificentius repositæ fuerunt.

IV. ANno 1589. habita fuit congregatio Rauennæ die 30. mensis Aprilis, & similiter anno 1590. quo anno Sixtus V. Pōtifex verè Maximus naturæ debitum soluit die 27. Augusti. die verò 15. Septembr. renunciatus est summus Pontifex Ioannes Baptista Castagna presbyter Cardinalis tit. S. Marcelli, qui Vrbanus VII. fuit appellatus. quo post tredecim dies defuncto electus est post duorum mensium interregnum Nicolaus Sfondratus presbyter Cardinalis tituli S. Cæciliæ, dictus Gregorius XIV. die 15. Decemb. qui sedit in pontificatu menses 10. & dies 10.

Anno 1591. Generale Capitulum coactū fuit Cremonæ, in quo præfatus Reuerendiss. D. Camillus Rector Generalis autoritate Apostolica pro triennio immediatè sequenti in eodem regimine Generalatus fuit prorogatus; sed Visitatores in ordinem redacti, pro quibus alij quatuor per vota totius Capituli de more fuerunt electi, videlicet D. Calistus Vicentinus, D. Antonius Rauennas, D. Theodosius Papiensis, & D. Riccardus Mediolanensis. In eodem verò Capitulo multa fuerunt salubriter decreta, inter quæ renouata vetus Constitutio, vt illegitimi ad habitum canonicorum nostræ congregationis nullatenus admitti possint. quæ Constitutio per totum Capitulum discussa fuit diligenter, & obtenta.

Hoc autem anno Gregor. XIV. die 15 Octobris ex hac vita migrauit, & in eius locum suffectus est Innocentius IX. antea Ioannes Baptista de Fachinettis nuncupatus, die 29. Octob. qui obijt die 30. Decemb. eisdem anni. Sequenti verò anno 1592. die 31. Ianuarij euectus fuit ad pōtificatum Hyppolitus Cardinalis Aldobrandinus, qui Clementem. VIII. se fecit appellare. Hic Regularium ordinibus reformandis, & ad prima cuiusque instituta reuocandis operam impendit, cuius rei causa multa statuta edidit, sed & cōgregationem quandam Prælatorum secularium pro reformandis regularibus instituit, per quam quia contra quod Sanctiss. Pontifex sperauerat, potius ijdem regulares ab illorum institutis abducebantur, Paulus V. illius in pontificatu successor illam abrogauit. Eodem autem anno congregatio fuit habita Rauennæ die 3. mensis Maij, in qua prædicta Clementis VIII. decreta pro reformatione regularium edita sunt promulgata, & alia insuper addita. postmodum verò R. P. D. Calistus Vicentinus primus, Visitator vita functus est, in cuius locū anno sequēti 1593. die 2. Feb. suffectus fuit D. Angelus Mutinensis, quo similiter anno die 16 Maij congregatio est habita Rauennæ, in qua lectæ sunt literæ Illustriss. D. Cardinalis Colūnæ Protectoris, quibus de optima Sereniss. Ducis Mantuæ erga nostram congregationem propēsione, voluntateq; conferendi nobis supra memoratam Ecclesiam collegiatam, & capellā Ducalem S. Barbaræ, Patres ibidem cōgregatos certiores reddebat, præcipiens aliquos cum mandatis, & facultate dictam Ecclesiam acceptandi, ad eundem Serenissimum destinari.

ANno 1594. Generale Capitulum Rauennæ. Rector Generalis Reuerendiss. P. D. Ascanius Martinēgus Brixiensis. Visitatores D. Hyppolitus Placentinus, D. Theophilus Bergomensis, D. Secundus Nouariensis, & D. Frigdianus Cremonensis. Anno 1595. congregatio fuit habita Bononiæ. Anno verò sequenti 1596. eadem congregatio fuit habita Patauij. Cæterū sub hoc regimine triennali nihil memoria dignum in nostra congregatione gestum fuisse reperio, nisi quod omnes canonici nostræ cōgregationis antiquum vsum deferendi almutias de panno nigro super Rochettum, cum in Ecclesia diuinis interererant, resumpserunt, qui nihilominus post aliquot annos paulatim obsoleuit, nescio quibus de causis, cum sit habitus antiquus canonicorum regularium cum à Benedicto XII. in constitutionibus pro reformatione canonicorum regularium editis, tum ab ipsis exordijs nostræ reformationis omnibus nostris canonicis præscriptus. V.

Anno 1597. Generale Capitulum Rauennæ. Rector Generalis Reuerendiss. P. D. Theodosius Papiensis ex Cominibus de Rouescalla. Visitatores D. Petrus Bononiensis, D. Aurelius Veronensis, qui ante annum expletum obijt, eidemq; suffectus D. Benedictus Veronensis, D. Celsus Mediolanensis, & D. Constantinus Vercellensis, qui similiter post vnum annum obijt, & eius loco electus fuit D. Cōstantius Laudensis. Sub hoc verò regimine quædam sunt immutata: nam in prima congregationē anno sequenti 1598. Cremonæ celebrata Clemens VIII accepto, quod in quodam Capitulo Generali Abbatiæ, Præposituræ, Prioratus, & aliæ Prælaturæ inter quasdam nationes fuissent distributæ, nonnullis septem, alijs quatuor, vel paucioribus assignatis (quod tamen in actis Capitulorum Generalium, quæ ad manus meas deuenerunt, nullatenus inueni) per suas literas in forma Breuis Rectori Generali directas diuisionem siue distributionē huiusmodi

penitus cassauit, & perpetuo reuocauit, & annullauit. statuens Abbatias, Præposituras, ac cæteras Prælaturas personis quarumcunque nationum, meritorum cuiusq; ratione habita deinceps conferri debere, præcipiens propterea ipsi Rectori Generali, vt in eadem congregatione Dieta nuncupata, dictis literis Apostolicis solemniter publicatis, pro illarum executione ante omnia omnes Abbates, Priores, Præpositos, & Prælatos ab illorum Prælaturis absolueret, ac reuocaret, ac deinde dictas Prælaturas personis tantum dignis, & ad eas obtinendas idoneis, sine aliqua limitatione, vel exceptione conferret: & ita in posterum perpetuis futuris temporibus fieri mandauit, quod tunc ab illo, & deinceps ab alijs fuit postea obseruatum, prædictis literis Apostolicis, quæ anno 1598. die 27. Martij fuerant datæ, inter acta dictæ congregationis siue Dietæ registratis. Hoc eodem anno Reuerendiss. P. D. Camillus Becius, qui per sex annos fuerat Rector Generalis nostræ congregationis, Episcopus Aquensis per Clementem Papa VIII. fuit renunciatus.

Anno verò 1599. habita fuit congregatio, Dieta nuncupata, Rauennæ die 8. Aprilis, post quam congregationem eodem anno obtentum fuit decretum à Clemente VIII. Confirmatum, vt Rector Generalis, & Visitatores nostræ congregationis, qui antea Prælaturas monasteriorũ durante illorum officio tenebant, in posterum, quandiu in eisdem officijs permanerent, ab ipsis Prælaturis essent absoluti. quod decretum anno sequenti ante congregatum Generale Capitulũ fuit promulgatum, & deinceps executioni demandatum.

CAPVT QVADRAGESIMVM SEPTIMVM.

De ijs, quæ in nostra Congregatione ab anno MDC. vsque in hunc annum MDCXXIII. quo ista scribimus, acciderunt, & de fundatione Præpositure S. Caroli loci Menasii.

I. Nno 1600. congregatum fuit Generale Capitulum Rauennæ, in quo renunciati sunt Rector Generalis Reuerendiss. P. D. Seraphinus Rauennas, D. Hieronymus à Riccaldono Casalensis, D. Archangelus Seuerinus Neapolitanus Cõcionator celebris, & D. Frigdianus Lucensis. Ex hoc autem tempore vsque in hodiernum diem multa in nostra congregatione sunt immutata, dum quisque in suo sensu cupit abundare. Et in primis cum eodem anno in mẽse Septembri Rector ipse Generalis cum Visitatoribus, Procuratore Generali, præcipuisq; nonnullis Societatis nostræ Patribus Arimini in Canonica nostra S. Marini fuissent pro grauissimis negotijs congregati, omnes quotquot prædictæ congregationi interfuerunt intra paucos dies vel obierunt, vel grauiter cum vitæ periculo ægrotauerunt, ex quibus defuncti duo Visitatores, Procurator Generalis in Curia Romana, & Reuerendiss. P. D. Ascanus Martinengus, qui ambo Generalem totius congregationis præfecturam duobus triennijs immediatè præcedentibus obtinuerant. Visitatores, qui ex hac vita tunc excesserunt, fuerunt D. Hieronymus à Riccaldono & D. Frigdianus Lucensis. quorum loco suffecti D. Petrus Franciscus Malettus Vercellensis, & D. Constantinus Cremonensis eodem anno. Sequenti verò anno 1601. post habitam congregationem Rauẽnæ Rector ipse Generalis Romam profectus, inopinato interitu fuit ex hac vita repentè sublatus, in cuius locum suffectus est eodẽ anno Reuerendiss. P. D. Seraphinus Rauennas ex primo Visitatore, non tamen in Capitulo Generali, nec iuxta formam à S. Concilio Tridentino præscriptam, sed more antiquo nostræ congregationis, obtenta facultate à Sede Apostolica, qui vix ad Generalatum euectus, Romam statim contendit, & vt Prælaturæ, quæ in congregatione Prælatis, illorum vita durante conferri consueuerant, triennales fierent, & Prælati post expletum triennium illorum regiminis in ordinem redigerentur, à Pontifice impetrauit; idq; in cõgregatione statim sequente, quæ habita fuit Rauennæ anno 1602. executioni mandauit, vnde vis obedientiæ, & Prælatorum reuerentia penitus eneruata, & ferè conculcata.

ANno 1603. Capitulum Generale Rauennæ. II.
Rector Generalis Reuerendiss. P. D. Celsus Dugnanus Mediolanensis Prædicator celebris. Visitatores D. Aurelius Imolensis, D. Secundus Nouariensis, D. Columbinus Bergomensis, & D. Michaël Papiensis. Verum post primam congregationem, quæ sequenti anno 1604. fuit habita Arimini, D. Aurelius vita functus est, & eius loco electus D. Iacobus Bononiensis. Anno 1605 congregatio est habita Patauij; quo anno Clemens VIII. die 4. Martij ex hac vita migrauit, & in eius locum electus Alexander Mediceus S. R. E. Cardinalis Archiepiscopus Florentinus, qui Leo XI. fuit appellatus. qui cum sedisset in pontificatu diebus 27. magno suo desiderio bonis omnibus relicto naturæ debitum soluit, die 27. Aprilis. postea die 26. Maij in festo S. Vbaldi Episcopi Eugubini, & canonici regularis euectus fuit ad Papatum Paulus V. Burghesius antea Camillus, qui S. Vbaldum in Breuiario Romano reponi, ac illius officium sub

ritu

ritu simplici recitati mandauit.

Anno 1606. Generale Capitulum Rauennæ. Rector Generalis Reuerendiss. P.D. Petrus Bononiensis, Theologus quidem præstantissimus, & ob multos labores pro congregatione exantlatos de illa optimè meritus, verùm tunc octogenario maior, & senio confectus, & ideireo suo muneri peragendo parū idoneus. Visitatores D. Petrus Andreas Alexandrinus, D. Theodosius à Gatiuaria Theologus & Prædicator insignis, D. Petrus Venetus, qui paulò post decessit, & in eius locum subrogatus D. Valerius Taruisinus, & D. Matthæus Lucensis. Hoc autem anno tempore ipsius Generalis Capituli Paulus V. totum Dominium Venetorum generali interdicto supposuit, ob quod monasteria nostræ congregationis in eodem dominio posita grauissima discrimina tulerunt. Eodem anno diuisio nostræ congregationis in quinque prouincias à nōnullis sua quærentibus apud Sedem Apostolicam, contra prima illius instituta est procurata, & obtenta. nam Sanctiss. Patres nostræ reformationis, & congregationis parentes, & primi autores canonicorum collegia, quæ ab inuicem diuisa labebantur, in vnum colligentes ex pluribus familijs, & congregationibus vnam familiam, & congregationem effecerunt, quam propterea Romani Pontifices congregationem canonicorum regularium de vnitate in suis literis Apostolicis nonnunquam appellare consueuerunt. pro cuius vnionis, seu vnitatis perpetua soliditate, conseruationeq; statuerunt, vt omnes & singuli dictæ cōgregationis canonici, quanquam diuersorum monasteriorū, & locorum professi, nihilominus vnum corpus, & vna congregatio inuicem vnita, siue connexa censerentur, ac sub vna, & eadem lege, obseruantiæq; regularis vnitate, morumq; conformitate, & eisdem consuetudinibus, priuilegijs, & ordinationibus, ac statutis subessent: omnes etiam, & singulos canonicos licèt in diuersis monasterijs, & locis professos, ab eorundem monasteriorum, siue locorum Prioribus, siue Præpositis, & Rectoribus absoluentes, illorum locorū canonicos reputari voluerunt, ad quos per eorum legitimos Superiores fuissent ex obedientia destinati. quam vnitatem ex septingentis circiter canonicorum collegijs, quæ antea in Italia fuerant, quæ amplexata fuerunt, & seruauerunt, seruata sunt, cætera deleta, quorum nec vestigium quidem manet super terram. Emanauerunt autem literæ Apostolicæ, diuisionem istam confirmantes hoc eodem anno 1606. die 30. Decembr. Anno verò 1607. congregatio fuit habita Rauennæ, & anno sequenti 1608 Mediolani in Canonica S. Mariæ de Passione, sed nihil gestum, quod memoria dignū censeri possit.

III. ANno 1609. Capitulum Generale fuit congregatum Rauennæ, cui Illustriss. D. Cardinalis Platus congregationis Protector interfuit, qui speciali facultate à Paulo V. impetrata eidem Capitulo præesse voluit, in quo electus fuit in Rectorem Generalem Reuerendiss. P. D. Archangelus Mediolanensis ex Procuratore Generali in Romana Curia, qui proximè dictam congregationis diuisionem procurauerat. Verum integrum annum in regimine non impleuit, Florentiæ mortuus, dum ad congregationem, Dietam vocatam, Bononiam semiuiuus proficiscebatur. Visitatores in eodem Capitulo renunciati fuerūt D. Athanasius Placentinus, D. Cherubinus Brixiensis, D. Ioannes Chrysostomus Neapolitanus, & D. Hieronymus Fanensis. Rectore verò Generali vita functo congregatio sequentis anni 1610. non amplius Bononiæ fuit habita, sed Romam per Illustrissimum Protectorem reuocata, ad quā non omnes accesserunt, ad quos vigore statutorum, ac etiam de iure noui Rectoris electio spectabat, sed Illustriss. Protector impetrato rescripto Apostolico absentium numerum ita suppleuit, vt pro illa vice ad paucos, qui eidem congregationi aderant, electio deuolueretur. quamobrem in eadem congregatione renūciatus Rector Generalis Reuerendiss. P. D. Ioannes Chrysostomus Neapolitanus, vnus ex Visitatoribus, vir prudens, & eruditus, & illo gradu dignissimus. In cuius locum pro Visitatore suffectus D. Constantius Cremonensis. Anno verò 1611. congregatio habita Vicentiæ in canonica D. Bartholomæi, postea D. Constantio Cremonensi ante expletum annum vita functo, in eius locum pro quarto Visitatore electus D. Placidus Cremonensis.

Anno 1612. Generale Capitulum Rauennæ. Rector Generalis Reuerendiss. P. D. Seraphinus Rauennas. Visitatores D. Celsus Mediolanensis, D. Antonius Cremensis, D. Marcus Antonius Ianuensis, & D. Petrus Franciscus Vercellensis. In hoc capitulo decretum est, vt antiquæ ordinis constitutiones ante sacrum Concilium Tridentinum editæ, ob nonnulla dicti Concilij, & alia Pontificum decreta post illarum impressionem emanata, corrigerentur, & denuò imprimerentur, illarum tamen correctione prius in eodem Capitulo diligenter discussa, & probata. Eodem anno 1612. fundatum est monasterium S. Caroli in oppido Menasij diœces. Nouocomensis, largitione Illust. D. Cinthij de Caluis nobilis Nouocomensis & D. Catharinæ coniugis, qui illud omnium suorum bonorum hæredem instituerunt. Ecclesiam canonici erexerunt, ac in eodem monasterio canonicorum conuentus sub regimine Præpositi constitutus. 778. nast.

Anno sequenti 1613. congregatio habita Rauennæ. postquam D. Antonio Cremensi vita functo, in eius locum subrogatus D. Seraphinus Cremensis. Anno autem 1614. eadem congregatio est habita Romæ in canonica S. Mariæ de Pace.

Anno

IV. ANno 1615. Capitulum Generale Rauennæ. Rector Generalis Reuerendiss. P.D. Petrus Franciscus Vercellensis, qui nunc est Episcopus Nicię in Prouincia. Visitatores D. Ioānes Chrysostomus Papiensis, D. Hyppolitus Bononiensis, D. Benedictus Veronensis, & D. Camillus Nouariensis. In hoc Capitulo publicatæ fuerunt quædam Pauli V. literæ, quibus iuxta diuisionem congregationis in quinque prouincias electio Rectoris Generalis, & Procuratoris item Generalis per turnum, vt aiunt, fieri iubetur, & alia, quæ in eisdem literis ad calcem constitutionum recens editarum impressis videri possunt. Anno sequenti 1616. congregatio habita Ferrariæ in canonica S. Io. Baptistæ. An. 1617. eadem congregatio habita Bononiæ, quo anno D. Benedictus Veronen. Visitator dum munus visitationis perageret, Regij Lepidi ex hac vita decessit.

Anno 1618. Capitulum Generale Rauennæ. Rector Generalis Reu. P. D. Seraphinus Cremēsis. Visitatores D. Marcus Antonius Florentinus, D. Hieronymus Fauentinus, D. Constantinus Laudensis, & D. Policarpus Casalensis. in hoc Capitulo reformatio Constitutionum iterum est proposita, & per Capitulum Generale nonnullis demandata, & eodem anno perfecta, licet conditione præsentium temporum non omni ex parte absoluta. Anno sequenti 1619. Patres congregationem habuerunt Bononiæ, similiterque altero anno 1620.

Anno 1621. Capitulum Generale Rauennæ. in quo electus Rector Generalis Reuer. Pater, & mihi pluribus nominibus colendus D. Constantinus Laudensis, cuius multifariam eruditionem, vitæ integritatem, & in rebus gerendis prudentiam, clementiam, & dexteritatem, quod tota Lateranensis familia optimè perspectam habeat, vino per se vendibili suspensam hederam non impono. Visitatores D. Petrus Franciscus Malettus Vercellensis, qui paulò post à Gregorio XV. Episcopus Nicienfis est renunciatus. quam ob causam, in eius locum electus D. Thomas Tanrinēsis ex clarissima familia Prouana, Sacræ Theologiæ, diuinarum literarum, & Iuris Pontificij notitia peritissimus, & morum candore conspicuus, quem vtpotè meum olim condiscipulum amantissimum, nunc vero Præsulem dignissimum honoris, amoris, & veritatis gratia sic decuit nominare D Athanasius Neapolitanus, D. Ascanius Veronensis, qui multis annis in nostra cong. S. Theologiæ fuit Lector emeritus, & priuilegio decoratus, & D. Laurus Ariminensis. Hoc autem anno Paulus V. Pont. Max. & Optimus, & Regularium parens piissimus, & clementissimus ex hac vita fuit sublatus die 18 Ianuarij, & in eius locum electus Gregorius XV. die nona Februarij. Anno vero 1622. Patres congregationem habuerunt Bononiæ. Demum hoc anno 1623. quo ista scribo, eadem congregatio fuit habita Ferrariæ, quo anno die 8. Iulij Gregorius XV. vita functus est, & die 6. Augusti in festo Transfigurationis Saluatoris Nostri IESV CHRISTI Illustriss. Cardinalis Maphæus Barberinus ex Præfecto Signaturæ Iustitiæ communi, & ingenti totius populi Christiani lætitia, & emolumento vniuersalis Ecclesiæ Pastor, & Pontifex renunciatus est, & Vrbanus VIII. appellatus, quem Dominus conseruet, & viuificet, & Beatum ita faciat in terra, vt ad vitam vna cum grege sibi credito perueniat sempiternam.

CAPVT QVADRAGESIMVM OCTAVVM.

Omnium, & singulorum Lateranensis familiæ Cœnobiorum Synopsis ex præcedentibus collecta.

Ongregationis canonicorū regularium Lateranensium in Italia 124. sunt monasteria, quorum aliqua Conuentum siue Collegium habent canonicorum, quædam verò conuentu carent, & alijs collegium habentibus sunt vnita. Rursus quædam antiqua erant canonicorum regularium cœnobia ante reformationem Frigdionariam: alia verò aliorum ordinum per Sedem Apostolicā nobis vnita. Rursus ex antiquis collegijs canonicorum regularium, quæ ad nostram congregationem transierunt, quædam habebant actu cōuentum, siue collegium canonicorum, qui in ipsa vnione transierunt in nostram Societatem: alia verò canonicis erant penitus destituta. Dicemus primò de monasterijs conuentum canonicorum habentibus. secundò de non habentibus, sed alijs collegium habentibus vnitis. tertiò de antiquis collegijs canonicorum, quæ in nostram Societatem transierunt. Monasteria nostræ congregationis, quæ conuentum habent, vel aliàs habuerunt, hæc sunt: I.

Primum. S. Mariæ de Frisonaria in Episcopatu Lucensi. Prioratus. in quo nostra reformatio primam originem accepit. de quo supra cap. 6. à S. Frigdiano fundatum, à Mathilde Comitissa reparatum, & ab Equite Marcoaldo de Malpilis Lucensi sub Alexandro IV. renouatum, tandemque à nostris Lateranensibus anno 1511. restitutum:

2. S. Mariæ loci Casoreti prope Mediolanum. Abbatia. quod vir nobilis Petrus de Tantijs anno 1405 fundauit Vide supra hoc l.b. cap. 10.

3. S. Leonardi prope Veronam. Abbatia. antiquum collegium canonicorum regularium tēporibus Gregorij IX. erectum,& per Gregorium XII. anno 1407. nostræ congregationi vnitum. vide supra cap. 11.

4. S. Mariæ Charitatis Venetiarum. Abbatia. antiquum collegium canonicorum regularium circa annum 1122. sub Calisto II. per Marcum Iulianum clericum fundatum, & sub eodem Gregorio XII. anno 1409. eidem nostræ congregationi vnitum. vide supra cap. 12.

5. S. Mariæ Tremitanæ in insulis Diomedeis. Abbatia insignis, & olim caput monasticæ congregationis primò Ordinis D. Benedicti, postea Cisterciensis, de cuius antiquitate constat ante annum 1030. postea per Gregorium XII. anno 1412. nostræ congregationi vnitum, de quo supra cap. 13.

6. S. Victoris prope Bononiam. Prioratus. antiquum collegium canonicorum regularium, de cuius antiquitate constat ante annos octingentos, anno 1415. nostris Frigdionarijs à canonicis S. Ioannis in monte concessum, nunc autem cōuentu caret. vide supra cap. 14.

7. S. Ioannis in monte Bononiæ. Abbatia. Vetus canonicorum regularium collegium ante annos 1000 fundatum, in quo Deo disponente canonica disciplina semper viguit, quemadmodū & nunc viget. anno 1417. nostris vnitum. vide eodem cap. 14.

8. Sanctorum Quadraginta Martyrum Taruisij. Prioratus. Vetus collegium canonicorum congregationis S. Frigdiani Lucensis. nobis concessum 1418. vide supra cap 15.

9. S. Saluatoris Brixiæ. Abbatia. antiquū collegium canonicorum, eodem anno 1418. nostris concessum. vide ibid.

10. S. Mariæ in Portu apud Rauennam. Abbatia. insigne collegium canonicorum, & caput antiquę congregationis Portuensis, de quo dictū est lib. 2. cap. 47. quod anno 1420. per nostros fuit reformatum. vide supra cap. 16.

11. S. Ioannis Baptistæ de Cereto propè castrū S. Archangeli in Episcopatu Ariminensi, vulgo la Canonica nuncupatum. Prioratus, & conuentus canonicorum. eodem anno curante D. Carolo de Malatestis nobis concessum, sed post aliquot annos dimissum, vide cap. 16.

12. S. Bartholomæi prope Mantuam. Abbatia. olim membrum antiquæ congregationis Portuensis, cum suo capite dicto anno 1420. nobis vnitum. vide cap. 17.

13. S. Iacobi Cellæ Volanæ, quod erat antiquū collegium canonicorum regularium, & caput paruæ cōgregationis: sed temporum iniuria collapsum prope Ferrariam ad monasterium S. Lazari, tandem intra ciuitatem ad Ecclesiam S. Ioannis Baptistæ translatum. Abbatia. quod per nostros Lateranenses fuit reformatū anno 1424. vide eodem cap 17.

14. S. Lazari de tertio prope Ariminum. Prioratus. vetus collegium canonicorum, de cuius antiquitate constat ante Innocentium III. quod circa annum 1420. in nostram Societatem transiuit, de quo vide eodem cap. 17. porro post aliquot annos obtento in ciuitate monasterio S. Mariæ conuentus canonicorum ad illud fuit translatus.

15. S. Augustini Placentiæ, antea S. Benedicti, Abbatia. quod nostris concessit Eugenius IV. anno 1431. vide cap. 18.

16. S. Ioannis in Viridario Patauij. Abbatia. quod resignante Illustriss. D. Cardinali Antonio Corario Eugenius IV. nostris concessit anno 1436. vide ibidem.

17. S. Bartholomæi Fesulanum. Abbatia. per eundem Eugenium IV. anno 1439. nostræ congregationi vnitum, quod magnus Cosmus cum Ecclesia, & Bibliotheca totum à fundamentis restituit. vide cap. 19.

18. S. Petri de Pado Cremonæ. Abbatia. per eundem Eugenium IV. eodem anno nobis concessum. vide ibidem.

19. S. Bartholomæi in Suburbio Vicentiæ. Abbatia. erat collegium canonicorum Ordinis D. Marci, quod nobis concessit idem Eugenius IV. anno 1443. vide cap. 20.

20. S. Bartholomæi Pistorij. Abbatia. eodem anno 1443. ab eodem Eugenio IV. concessum. vide ibidem.

21. S. Laurentij in Cęsarea prope Rauennam. Prioratus. vetus canonicorum collegium nostræ congregationi vnitum anno 1444. quod habuit conuentum vsque ad annum 1550. quo tempore prætextu muniendæ ciuitatis fuit euersum, & illius bona Portuensi cœnobio applicata. vide ibidem.

22. S. Mariæ Calenæ in Episcopatu Sipontino. Abbatia. per eundem Eugenium IV. anno 1445. eidem congregationi vnitum. vide ibidem.

23. Sacrosancta Lateranensis Basilica. Prioratus. ad quam Eugenius IV. in initio sui pontificatus nostros canonicos vocauerat. sed Bullæ vnionis non ante annum 1445. datæ leguntur. vide supra cap. 21.

24. S. Syluestri prope oppidum montis Compatrum in Episcopatu Tusculano. Prioratus. à nobilibus Annibaldensibus sine de Molaria anno 1448. nostræ congregationi donatum, quod anno 1541. fuit dimissum, & eius loco accepta Ecclesia S. Michaëlis de Vultedo Præpositura nuncupata in Episcopatu Cremonensi. vide supra cap. 25.

25. S. Crucis Mortariensis Præpositura insignis, & caput congregationis anno Dom. 1080. fundata: anno vero 1448. nostræ congregationi

vnita,

vnita, de qua dictum est lib. 2. ca. 46. & nos 3. lib. cap. 25.

26. S. Epiphanij Papiæ. Abbatia. vetus collegiata canonicorum secularium, sed in regularem mutata, & nostræ congregationi concessa per Nicolaum V. instante Excellētissimo Duce Mediolani anno 1451. vide supra cap. 26.

27. S. Theodori Ianuæ. Abbatia. antiquum monasterium congregationis Mortariensis, tum per generalem vnionem anno 1448. factam, tū per specialem concessionem sub anno 1451. nobis vnitum. vide ibidem, & lib. 2. in congregatione Mortariensi.

28. S. Mariæ de Martorano apud Parmam. Prioratus. antiqua Ecclesia canonici ordinis eodem anno 1451. concessa, postea monasterio S. Sepulchri Parmensi vnita. vide supra c. 26.

29. S. Mariæ Pedifcryptæ Neapolis. Prioratus. Ecclesia anno 1353. fundata & 1453. concessione Serenissimi Alphonsi Regis Neapolis nobis donata, de cuius fundatione dictum est capite 26.

30. S. Petri ad Aram Neapolis. antiquissima canonici ordinis Abbatia: sed anno 1453. eodem Serenissimo Rege Alphonso, qui facultatem de illa disponendi, prout etiam de Ecclesia S. Mariæ Pedifcryptæ à Sede Apostolica impetrauerat, cōcedente, & iubente per nostros reformata. vide cap. 27.

31. S. Gratiani Vercellarum. Prioratus. antiquum monasterium congregationis Mortariensis, canonicis Lateranensibus vnitum anno 1453. quod postea illis abstulit Sixtus IV. anno 1480. vide c. 27.

32. S. Mariæ montis belli. Archipresbyteratus. insigne collegium antiquæ congregationis S. Frigdiani, quod nostræ congregationi vniuit Calistus III. anno 1455. dicti collegij canonicis supplicantibus. vide cap. 28.

33. S. Andreæ Vercellarum. Illustris Abbatiæ congregationis Victorinæ, anno 1224. vel circa per Illustrissimum Gvallam de Bicherijs S. R. E. Cardinalem ex canonico regulari fundata: sed anno 1459. instante Serenissimo Sabaudiæ Duce Ludouico nostræ congregationi Lateranensi vnita. vide cap. 28.

34. S. Viti Mantuæ. Abbatia. collegium canonicorum Ordinis S. Marci, sed petente Illustriss. D. Barbara Gonzaga Mantuæ Marchionissa, & concedente Pio II. per nostros Lateranenses anno 1459. reformatum. vide cap. 29.

35. S. Sepulchri Parmæ. Abbatia. cum vnito sibi S. Fœlicula extra Parmam, quæ à fundatione sunt collegia canonicorum regularium, per nostros anno 1460. restitutum. vide eodem cap. 29.

36. S. Michaēlis discalceatorum apud Pisas. Abbatia. instantibus Magnificis Cosmo, & Petro Mediceis nobis concessum anno 1463. vide eodem cap. 29.

37. S. Catharinæ Firmi. Prioratus. cum vnito sibi monasterio S. Marci, vetusto, & insigni canonici ordinis Cœnobio, instantibus ciuibus Firmanis nobis traditum anno 1463. vide eodem cap. 29.

38. S. Marini Ariminensis. Prioratus. quod obtentum fuit anno 1464. intercessione Illustrissimi D. Sigismondi de Malatestis Domini Ariminensium. vide cap. 30.

39. S. Mariæ Gratiarum Regij Lepidi. Abbatia. ex fundatione, & dotatione, concessioneque Reuerendiss. Patris D. Philippi de Zobolis Episcopi Comacliensis, facta anno 1467. vide eodem cap. 30.

40. S. Mariæ de Gloria in Episcopatu Anagnino insignis, & vetustissima canonici ordinis Abbatia.

41. S. Mariæ de Balneatia, vulgo della Bagnara in Episcopatu Miletensi in Calabria. Prioratus. similiter collegium canonicorum regulariū, quæ duo monasteria Reuerendiss. D. Petrus de Anguillaria Apostolicus Protonotarius Priori Lateranensi, & toti congregationi resignauerat, probante Paulo II. vt in eis canonica disciplina restitueretur. Verum Sixtus IV. cum Ecclesia Lateranensi etiam illa nobis abstulit, & canonicis secularibus donauit. vide eodem cap. 30.

42. S. Mariæ Gratiarum Nouariæ. Prioratus. anno 1472. à canonicis nostræ congregationis fundatum. vide cap. 32.

43. S. Mariæ nouæ Astæ. Abbatia. membrum antiquæ congregationis Mortariensis, vnitum anno 1448. & speciali concessione 1472. vide ibidem.

44. S. Mariæ de Castello Alexandriæ. Præpositura. similiter membrum S. Crucis Mortariensis, in generali vnione comprehensum, sed hoc anno iterum vnitum. vide ibidem.

45. S. Spiritus Bergomi suburbanum Abbatia. instante Serenissimo Duce Venetorum cum vniuersitate ciuium Bergomi, anno 1475. per canonicos Lateranenses reformatum, de quo vide ibidem.

46. S. Antonij castri Coneglani in Episcopatu Cenetensi. Prioratus. Collegium antiquum canonicorum Ordinis S. Marci nostris concessum anno 1479. vide ibid.

47. S. Bartholomæi Laudæ. Prioratus. ad instantiam Excellētissimi Ducis Mediolani nostræ congregationi anno 1481. attributum: sed anno 1545. intra ciuitatem ad Ecclesiam parochialem S. Romani translatum. vide ibidem.

48. S. Mariæ de Præuallo in Episcopatu Ianuensi. Abbatia anno 1481. ea cōditione attributum, vt Abbatia ad castrum Nouium in Dertonensi Episcopatu transferretur. vide ibidem.

49. S.Mariæ montis Cretæ. Abbatia in Episcopatu Casalensi, antiquissima Canonica regularis, ab Illustrissimis montis Ferrati Marchionibus fundata, & ab eisdem anno 1482. nostræ cõgregationi donata. vide supra cap. 33.

50. S. Mariæ Pacis de Vrbe. Abbatia. ex fundatione, & concessione Sixti IV. anno 1483. facta. vide ibidem.

51. S. Crucis Cesennæ. Abbatia. vetus membrum congregationis Portuensis anno 1420. cũ suo capite nostræ Lateranensi vnitum, sed anno 1484. in conuentum separatum erectum. vide cap. 34.

52. S. Augustini, vel S. Mariæ de Passione Mediolani. Abbatia, à Reuerendiss. D. Daniele Birago anno 1485. fundatum, & dotatum. vide ibidem.

53. S. Mariæ lacrymarum Triuij in Episcopatu Spoletano. Præpositura. fundatum anno 1494. ex piorum eleemosynis. vide ibidem.

54. S. Georgij de Brinate insignis Præpositura congregationis S. Mariæ de Crescentiaco per Vrbanum III. anno Dñi 1180. fundata, & ex bonis patrimonialibus locupletissimè dotata, quam sibi commendatam Reuerendiss. D. Antonius de Stangis Apostolicus Protonotarius anno 1498. ad fauorem congregationis Lateranensis resignauit. vide cap 35.

55. S. Mariæ de Frisa prope Lancianum. olim Abbatia congregationis S. Mariæ Tremitanæ, & cum suo capite nostræ Lateranensi vnita: sed anno 1499. Conuentus canonicorum in illa institutus, quæ postea intra ciuitatem fuit translata. vide ibidem.

56. S. Mariæ de Crescentiaco prope Mediolanum. Illustris Præpositura. quæ erat caput congregationis nonnullorum collegiorum canonicæ institutionis. Verùm commendata, in qua anno Domini 1502. conuentus canonicorum nostræ congregationis fuit restitutus sub regimine Prioris omnibus ferè prouentibus Præposito commendatario reseruatis. vide ibidem.

57. S. Iuliani in monte apud Spoletum. Illustris Abbatia à S. Isaac monacho ante D. Benedictum fundata, cuius D. Gregorius meminit in libris Dialogorum, sed monachis destituta & cõmendata, ad preces vniuersitatis Spoletanæ congregationi Lateranensi anno 1502. concessa; conuentu tamen canonicorum post aliquot annos intra ciuitatem ad monasterium S. Ansani eiusdẽ Abbatiæ membrum rogantibus eisdem Ciuibus translato. vide ibidem.

58. S. Petri in Cœlo aureo Abbatia vetustissima, de qua lib. 1. ad finem, & hoc 3. lib. c. 36. anno 1503. per Lateranenses reformata.

59. S. Sebastiani oppidi Bugellæ in Episcopatu Vercellensi Præpositura ab Illustriss. D. Stephano de Ferrerijs S. R. E. Cardinali, & Vercellensi Episcopo fundatum, ac dotatũ anno 1504. vide cap. 37.

60. S. Ioannis Baptistæ Anconæ, Abbatiale, quod ex resignatione Reuerendiss. D. Ioannis Archiepiscopi Ragusini nobis tribuit Iulius II. anno 1504. vide ibidem.

61. S. Matthæi Dertonæ. Prioratus. membrũ S. Crucis Mortariensis, ante annos circiter quingentos fundatum, & in generali vnione anno 1448. facta comprehensum, sed anno 1504 nouis literis Apostolicis vnitum nostræ congregationi. vide ibidem.

62. S. Modesti Beneuenti. antiqua Abbatia monastici ordinis: sed commendata, & monachis destituta, quam anno 1505. congregationi Lateranensi attribuit Iulius II. vide ibidem.

63. S. Petri Casæ nouæ in Episcopatu Aretino. Prioratus, quod ad effectum erigendi ex illo monasterium intra ciuitatem anno 1505. nostræ congregationi fuit attributum: sed ob reddituũ paucitatem monasterium intra ciuitatem erigi non potuit. manet tamen in eodem monasterio Prior cum socio ibidem.

64. S. Caterui Ciuitatis Tolentini in Piceno. Præpositura. anno 1506. congregationi Lateranensi attributum, ibidem.

65. S. Trinitatis in Suburbijs Mutinæ. Abbatia. vetus canonici ordinis cœnobium, sed in eo conuentus nostræ congregationis anno 1506. restitutus. ibidem.

66. S. Vbaldi propè Eugubinum. Præpositura. à Serenissimis Vrbini Ducissis Elizabetha, & Leonora anno 1512 fundatum. vide cap. 38.

67. S. Frigdiani Lucæ Prioratus. Illustrissimũ canonici ordinis collegium, & caput celeberrimæ congregationis, anno 1517. nostræ Lateranensi cum decẽ Prioratibus vnitum. vide c. 39. & duobus sequentibus.

68. S. Mariæ Gratiarum Castri Vineolæ in Episcopatu Mutinensi. Præpositura. à nobilibus de Morenis circa annum 1515. fundatum propè foueam dicti Castri, quod anno 1558. euersum pro eiusdem Castri tutela ad locum vicinum vulgo il Poggio nuncupatum translatum est. vide cap 42.

69. S. Mariæ ad parietem propè Nolam. Prioratus fundatum anno 1520. ex piorum eleemosynis. vide ibidem.

70. S. Benedicti Cremæ. Abbatia. ex resignatione Reuerendiss. D. Aluysij Tassi Bergomensis, & Episcopi Recanatensis facta anno 1519. vide ibidem.

71. S. Petri oppidi Gatinariæ in Episcopatu Vercellensi, Præpositura. fundator Illustriss. D. Mercurinus de Arboreo S Cæsareæ Maiestatis supremus Secretarius, & S. R. E. Cardinalis, Comes Gatinariæ, anno 1534. vide cap. 43.

72. S. Stephani de Citadella in ciuitate Vercellensi. Præpositura, ex resignatione Illustriss.

D. Bonifacij de Ferrerijs S. R. E. Cardinalis facta anno 1536. sed istud monasterium praeteatu arcis muniendae à ministris Serenissimi Ducis Sabaudiae fuit euersum, & anno 1580. omnino amissum. vide ibidem.

73. S. Vbaldi siue S. Iuliani Imolae. Praepositura. fundatum à canonicis regularibus anno 1539. vide ibidem.

74. S. Stephani loci Ponticuli in Episcopatu Bononiensi. Abbatia, erectum anno 1568. vide cap. 45.

75. S. Pastoris in agro Reatino. Praepositura ex resignatione Illustriss. Cardinalis Marci Antonij Columnae Protectoris facta anno 1581. vide cap. 46.

76. S. Iusti Secusiae Prouinciae Taurinensis. Praepositura. ex resignatione Illustriss. Cardinalis Guidi Ferrerij facta eodem anno. vide ibidem.

77. S. Stephani Dertonae. Praepositura. fundator D. Seraphinus Grindellus, canonicus regularis Lateranensis Pij V. familiaris anno 1588. vide cap. 46.

78. S. Caroli oppidi Menasij in Episcopatu Nouocomensi. quod fundauit D. Cinthius Caluus, anno 1612. vide cap. 47.

II. SVpradicta omnia monasteria sunt collegiata, & habent conuentum canonicorum. praeter quae sunt alia 46. conuentu destituta, & alijs monasterijs conuentum habentibus vnita.

Primum S. Clementis Venetiarum. Prioratus. antiquum monasterium canonici ordinis, vnitum monasterio Sanctae Mariae Charitatis anno 1432.

2. S. Mariae de Valle propè Vastum Aimonis in Apulia. Prioratus. membrum antiquae congregationis Tremitanae, monasterio Tremitano vnitum.

3. S. Agathae propè ciuitatem ad mare. Abbatia, olim subiecta monasterio Tremitano. & illi vnita.

4. S. Mariae Bethleemiticae in ciuitate Taruisina. Prioratus antiquus canonicorum regularium, vnitus monasterio Sanctorum quadraginta Martyrum Taruisij anno 1490.

5. S. Mariae Magdalenae propè Brixiam. Prioratus. vetus canonicorum monasterium, vnitum monasterio S. Saluatoris Brixiae anno 1441.

6. SS. Faustini, & Iouitae ad sanguinem. Praepositura. antiquum monasterium canonicorum, vnitum eidem monasterio S. Saluatoris anno 1523.

7. S. Georgij de monte Claro eiusdem dioecesis. Prioratus. antiquum monasterium canonicorum, vnitum eidem monasterio S. Saluatoris anno 1528.

8. S. Dominici oppidi Tusculani in eadem dioecesi. Prioratus. vnitum monasterio S. Saluatoris anno 1564.

9. S. Margaritae in agro Ferrariensi. Prioratus. antiquum membrum monasterij Portuensis ordinis canonicorum regularium, & cum illo vnitum anno 1420.

10. S. Mariae de Stradella. Prioratus. propè Fauentiam membrum eiusdem monasterij Portuensis, & cum illo nostrae congregationi vnitum.

11. S. Augustini in agro Forosiuiensi. Prioratus. membrum eiusdem monasterij Portuensis.

12. S. Laurentij in Caesarea. Prioratus. vetus canonicorum monasterium, sed modò euersum, & monasterio Portuensi vnitum.

13. S. Petri de Domo Dei in Episcopatu Placentino. Prioratus. insigne olim monasteriū canonicorum, sed canonicis destitutum, & monasterio sancti Augustini Placentiae anno 1442. vnitum.

14. S. Saluatoris Vallis Agnae in Episcopatu Florentino. Prioratus Abbatiae Fesulanae, & illi vnitus.

15. S. Saluatoris apud Pratum, in Episcopatu Pistoriensi. Prioratus eidem monasterio Fesulano vnitus.

16. S. Mariae ad Niues in Ciuitate Florentina. Abbatia. olim monasterium sanctimonialium, eidem Abbatiae Fesulanae anno 1443. vnitum, nunc est hospitium eiusdem Abbatiae.

17. S. Pauli Cremonae. Prioratus antiquus Abbatiae S. Petri de Pado Cremonae, de cuius antiquitate constat ante annos quingentos.

18. S. Mariae Vallis Viridis propè Cremonam. Praepositura. antiquum canonici ordinis collegium, monasterio S. Petri vnitum anno 1442.

19. S. Mariae Aethiopissae propè Vicentiam. Prioratus antiquus, monasterio S. Bartholomaei vnitus anno 1482.

20. S. Mariae de Pane in saeco. Prioratus. monasterium ordinis S. Marci, dicto monasterio S. Bartholomaei Vicentiae vnitum.

21. S. Thomae in Episcopatu Pistoriensi. Prioratus. olim monasterium ordinis S Gulielmi, vnitum monasterio S. Bartholomaei Pistoriensis anno 1504.

22. S. Mariae, vel sancti Laurentij de Priano, in Episcopatu Ianuensi, Prioratus congregationis Mortariensis, monasterio S. Theodori vnitus anno 1453.

23. S. Foeliculae in Episcopatu Parmensi. Prioratus. monasterium ordinis canonicorū regularium coenobio S. Sepulchri Parmae vnitū 1460.

24. S Hermanni in eodem Episcopatu Parmensi. Prioratus. monasterium antiquum canonicorum regularium eidem coenobio S. Sepulchri vnitum 1474.

25. S. Mariae de Aggere in agro Nouariensi. Praepositura. antiquum monasterium congregationis Mortariensis, canonicae S. Mariae Gratiarum Nouariae vnitum anno 1472.

26. S. Stephani de Bornagno in eodem agro

Nouarienſi. Præpoſitura. monaſterium eiuſdem congregationis Mortarienſis eidem cœnobio S. Mariæ Gratiarum vnitum.

27. S. Iacobi de Strata in eodem agro Nouarienſi. Prioratus eiuſdem congregationis Mortarienſis, eidem monaſterio S. Mariæ Gratiarum vnitus.

28. S. Marthæ propè Nouariam. Præpoſitura. vetus canonicorum cœnobium eidem monaſterio S. Mariæ Gratiarum vnitum anno 1511.

29. S. Petri apud oppidum Neuias in Epiſcopatu Albenſi. Archipresbyteratus congregationis Mortarienſis, monaſterio S. Mariæ Nouæ Aſtenſis vnitus.

30. Sanctorum duodecim Apoſtolorum. Abbatia propè Aſtam, eidem monaſterio S. Mariæ Nouæ vnita anno 1525.

31. S. Mariæ Magdalenæ. Prioratus congregationis Mortarienſis eidem monaſterio S. Mariæ Nouæ vnitus.

32. S. Andreæ de Caſtelletto propè oppidum S. Saluatoris in Epiſcopatu Caſalenſi. Prioratus congregationis Mortarienſis, monaſterio S. Mariæ de Caſtello Alexandriæ vnitus anno 1482.

33. S. Stephani de Sacedio in Epiſcopatu Aquenſi Abbatia monaſterio S. Mariæ de Caſtello Alexandriæ vnita.

34. S. Agathæ Pontis Sturæ. Prioratus congregationis Mortarienſis, monaſterio S. Mariæ Cretæ in diœceſi Caſalenſi vnitus.

35. S. Bartholomæi Alexandriæ. Prioratus cōgregationis Mortarienſis monaſterio S. Mariæ de Alexandria vnitus.

36. S. Mariæ de Riolo propè Laudam. Abbatia monaſterio S. Bartholomæi, vel S. Romani Laudenſis vnita anno 1482.

37. S. Fidis, vel S. Fidei. Prioratus in Epiſcopatu Vercellenſi, monaſterio S. Sebaſtiani Bugellæ vnitus anno 1515.

38. S. Stephani de Cella. Prioratus in Epiſcopatu Hipperegienſi, monaſterio S. Sebaſtiani Bugellæ vnitus 1516.

39. S. Mariæ de Carbonaria in Epiſcopatu Papienſi. Prioratus congregationis Mortarienſis monaſterio S. Petri in cœlo aureo Papiæ vnitus anno 1524.

40. S. Andreæ de Carraria nullius diœceſis. Prioratus. monaſterium congregationis, S. Frigdiani eidem S. Frigdiani monaſterio vnitum.

41. S. Mariæ de Caſtro Franco Vallis Arni. Prioratus. monaſterium eiuſdem cōgregationis, & eidem monaſterio vnitum.

42. S. Frigdiani de Saccis Bononiæ. Prioratus. monaſterium eiuſdem congregationis, & eidem monaſterio vnitum.

43. Saluatoris de Moſtolio. Prioratus dictæ congregationis, eidem monaſterio vnitus.

44. Sanctorum Quirici, & Iulitæ in oppido Caſij diœceſis Bononienſis. Prioratus eiuſdem congregationis, & eidem monaſterio vnitus.

45. S. Pauli de Mezano, alias Moſiano Abbatia in agro Placentino, monaſterio S. Mariæ Paſſionis Mediolani vnita.

46. S. Michaëlis de Vulturio. Prioratus olim Conuentualis in Epiſcopatu Mediolanenſi, monaſterio S. Mariæ Paſſionis vnitus anno 1519.

Ex ſupradictis monaſterijs 67. ante reformationem Frigdionariam erant canonicorum regularium, vt numeranti patebit, computatis nonnullis, quæ erant canonicorum regularium ordinis S. Marci. ex quibus 24. tempore illorum vnionis habebant canonicos, qui in noſtram Societatem tranſierunt: alia verò Canonicis omnino erant deſtituta. Quæ tempore vnionis habebant Canonicos, qui noſtram reformationem amplexati noſtris ſe adiunxerunt, hæc fuerunt: S. Mariæ Frigdionariæ, S. Frigdiani Lucenſis, cum decem illius Prioratibus, S. Victoris Bononienſis, S. Ioannis in monte Bononienſis, S. Iacobi Cellæ Volanæ diœceſis Comaclienſis, S. Mariæ in Portu Rauennæ, S. Lazari de tertio Ariminenſis, S. Mariæ montis Belli in Epiſcopatu Bononienſi, S. Mariæ Charitatis Venetiarum. Sanctorum quadraginta Martyrum Taruiſij. S. Saluatoris Brixiæ. S. Crucis Mortarienſis. S. Theodori Ianuæ. S. Mariæ de Aggere. & S. Stephani de Bornago in diœceſi Nouarienſi. S. Gratiani Vercellarum. S. Mariæ de Creſcētiaco propè Mediolanum. S. Mariæ Nouæ Aſtæ, & S. Petri in Cœlo aureo Papiæ. III.

Alia inſuper monaſteria complura canonicis noſtris fuerunt oblata, quæ accipere noluerunt. quædam etiam accepta, & per aliquot annos retenta, ſpontè dimiſerunt, ex quibus fuerunt monaſterium S. Saluatoris Venetiarum, S. Mariæ de Vado Ferrariæ, S. Auguſtini Nicoſiæ in diœceſi Piſana, S. Michaëlis Angeli de monte in Epiſcopatu Lucenſi, & S. Sophiæ Beneuenti, quæ omnia patent ex actis Capitularibus noſtræ congregationis.

Sunt igitur omnes Abbatiæ, quæ poſt reformationem Frigdionariam ad noſtram congregationem ſpectauerunt numero 45. Prioratus 56. Præpoſituræ 21. Archipresbyteratus duo. ex ijs ſeptem amiſſa videlicet S. Ioannis Baptiſtæ propè Caſtrum S. Archangeli, S. Saluatoris Lateranenſis, S. Syluestri montis Compatrum, S. Gratiani Vercellarum, S. Mariæ de Gloria, S. Mariæ de Balnearia, & S. Stephani de Citadella Vercellarum. Reliqua retenta, licet nonnulla tranſlata.

CAPVT QVADRAGESIMVM NONVM.

De Collegijs Sacrarum Virginũ Canonissarum Congregationis Lateranensis.

I. Rudentissimi Patres primi nostræ reformationis autores illud memoria retinentes, quod scribit D. Gregorius Ioanni Rauennatensium Antistiti à Gratiano in cap. Nemo 16. q. 1. relatus, neminem in regulari obseruantia facilè posse persistere, & simul obsequijs Ecclesiasticis deseruire, ad canonicæ disciplinæ vigorem in Lateranensi familia diutius seruandum, duo inter cætera firmiter statuerunt, quæ sæpius in Generalibus Comitijs sunt renouata, & confirmata. Alterum, vt nullum omnino monasterium acciperent, quod animarum personarum secularium curam adiunctam habuisset: quam ob causam non pauca monasteria illis oblata respuisse, quędam etiam postquam acceptauerant, dimittere decreuisse, inter quæ collegium insigne sancti Ioannis in monte Bononiæ, in actis Capitularibus illorum temporum reperitur. Alterum autem, vt à regimine sanctimonialium, siue alterius, siue etiam nostri ordinis penitus cauerent. Quæ diu seruare nullatenus potuerunt, præsertim de monialium regimine loquendo, exgentibus ad illud tum importunis quarundam vniuersitatum precibus, tum etiam Principum, ac in primis Pontificum iussionibus, etiam sub censurarum interminatione: quod ex eorum decretis, & literis Apostolicis supra recitatis apertè liquet. hinc effectum, vt nostra Lateranensis familia non solum canonicorum, verum etiam Sacrarum Virginum Canonissarum multis collegijs fuerit per Italiam propagata. De quibus collegijs pro complemento præsentis operis aliqua dicturus, ijs omissis, quæ de canonissarum antiquitate, origine, sanctitate, plura dicenda essent, quòd prolixiores esse hic minimè possimus. hoc vnum pro fundamento dicendorum necessariò præmittendum fore iudicaui, scilicet quemadmodum canonicorum, ita etiam sanctimonialium Virginum, quæ canonissæ, vel canonicæ vocantur, institutum ab Apostolis, & viris Apostolicis in exordio nascentis Ecclesiæ suam originem accepisse: & quemadmodum in primitiua Ecclesia, & deinceps ordo regularis virorum in duas classes partitus fuit, tum nomine, tum habitu differentes, quorum altera canonicorum, siue clericorum, monachorum altera fuit nuncupata: ita & de ordine regulari fœminarum dicendum. nam fuisse olim in Ecclesia Sacras Virgines sanctimoniales canonicas, siue Virgines clericales, siue diaconissas à monachabus tum nomine, tum habitu distinctas, sequentia Patrum & Conciliorum testimonia certissima testantur.

Primum Innocentij III. in cap. Cum dilecta, de Maioritate, & Obedientia, in quo de quadam Abbatissa canonissarum sermo habetur, vt legenti patebit.

Secundum Sigiberti Gemblacensis in Chronico sub anno 820. vbi scribit: in Cõcilio Aquisgrani factam fuisse reformationẽ monachorũ, & etiam clericorum, & clericalium sanctimonialium regulas quasdam facta⸗.

Tertium Concilij Ticinensis sub Benedicto III. & Ludouico II. Imperatore anno 855. celebrati dicentis, monasteria virorum, & fœminarum, vel secundum regulam D. Benedicti, vel secundum canonicam institutionem disposita esse debere.

Quartum Concilij Parisiensis sub Gregorio IV. & Ludouico Primo Imperatore anno 829. celebrati, c. 46. sic dicentis: *Compertimus etiam quasdã canonicas, & monachas possibilus Religiona sua pudore monasteria sanctimonialium tam monacharum, quã canonicarum inconsulto Episcopo impradenter, atque irreuerenter adire.*

Quintum Concilij Remẽsis sub Eugenio Secundo c. 3. sic dicentis: *Statuimus, vt sanctimoniales, & mulieres, quæ canonicæ nominantur, & irregulariter viuunt, iuxta Beatorum Benedicti, & Augustini regulam vitam suam in melius corrigant, & emendent.* Hic canon cum alijs nonnullis habetur in 3. volumine Conciliorum post decreta Eug. II.

Sextum Concilij Cabilonensis, quod tempore Caroli Magni est celebratum cap. 53. vbi sic dicit: *Libuit namque huic sacro conuentui quasdam admonitiunculas breuiter eis sanctimonialibus scribere, quæ se canonicas vocant: quoniam ea, quæ sub monastica norma degunt, istius vita sua ordinem in eadem, quam profitentur, regula scriptum habeat.*

Septimum Chronicæ Treuerensis scribentis, Athelam, & Irminam Dagoberti Francorũ Regis filias Treueris in palatio, & in alio loco, qui Horreum vocabatur, congregationẽ sanctimonialium canonicam vitam profitentium instituisse. Obijt autem Dagobertus anno 622. ex Reginone in Chronico.

Octauum Iustiniani Imperatoris in nouellis Constitutionibus dicentis: *Si quis rapuerit, vel solicitauerit, vel corruperit Asceteriam, vel Diaconissam, vel monacham, vel mulierem religiosam vitam habentem, bona ipsius, & eorum, qui huius sceleris communione contaminati sunt, religioso loco vindicentur, monasterio &c.* Asceta verò, & Ascetriæ idẽ prorsus

erant cum clericis, & mulieribus clericalibus regulariter viuentibus, de quibus Philo in lib. de Vita supplicum, & Eusebius lib. 2. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 16. & 17. quique à B. Marco in primitiua Ecclesia instituti dicuntur.

Nonum S. Basilij Magni, inter cuius opera ante libros Regularum monasticarum est libellus sub titulo Animaduersionum ad canonicos, & canonicas delinquentes.

Decimum Soteris Papæ, cuius verba referuntur in cap. Sacratas 23. d. dicentis: *Sacratas verò fœminas, vel monachas, sacra vasa, vel sacras pallas penes vos contingere &c.* vbi vides fuisse sacratas fœminas distinctas ab illis, quæ monachæ vocabantur: hæ autem illæ erant, quas Patres, & Concilia canonicas, & Sigibertus sanctimoniales clericales vocare consueuerunt.

II. NEque solo nomine verùm etiam professione, & habitu monachas à canonissis, siue Virginibus clericalibus ab initio distinctas inuenio: nam temporibus primitiuæ Ecclesiæ, vel saltem Beatorum Augustini, & Hieronymi monachi & monachæ pullis, & fuscis vestibus induebantur, quod non solum, ex epist. Hieronymi ad Rusticum, & de laudibus Asellæ, quæ sunt 4. & 15 in ordine, sed etiam ex Epist. B. August. ad Ediciã in ordine 199. apertè liquet, dum illam reprehẽdens, quod contra mariti voluntatem monachalem habitum sumpsisset, inquit: *Quid enim est absurdius, quam mulierem de humili veste viro superbire? cui te potius expediret obtemperare candidis moribus, quàm in nigellis vestibus repugnare: quia etsi te indumentum monacha delectabat &c.* At verò Canonissarum quemadmodum & canonicorũ habitum è contrario candidum fuisse, testatur in primis Augustini regula, quã sicut pro canonicis exarauit, vt lib. 1. est demonstratum, ita etiam canonissis accomodatum eisdem seruãdum epistola 109. præscripsit, in qua de vestimentis ad arbitrium Præpositæ lauandis sic dicit: *Indumenta vestra secundum arbitrium Præpositæ lauentur siue à vobis, siue à fullonibus, ne interiores animæ sordes contrahat munda vestis nimium appetitus.* Quæ res ex facto comprobatur, nam in Historia B. Brigidæ Virginis, & sancti Patritij canonici ordinis in Scotia, siue Hybernia fundatoris discipulæ legitur, quod dum adhuc esset infantula, pater suus vidit duos clericos in vestibus candidis introeuntes, sacrum oleum illius capiti superfudisse, quæ cum adoleuisset, omnia mundana propter amorem Domini Iesu Christi contemnens, ad Machæam Episcopum sancti Patritij discipulum perrexit, petens, vt se Deo consecraret, qui illam veste candida, & pallio albo induit, & ad professionem recepit: quæ innumerabilium Virginum Sacrarum mater est effecta in monasterio Reiglera nuncupato, siue Regularium: vnde collegia canonissarum non solum in tota Hybernia, sed etiam in Anglia, & Belgio, ad quas prouincias sicut canonicorum, ita etiam canonissarum institutum ex Hybernia primitus videtur deriuatum, regularium vocantur, quemadmodum etiam collegia canonicorum, vt videre est apud antiquos illarum Prouinciarum Scriptores, & apud D. Bernardum, qui canonicos regulares, & illorum monasteria ferè semper simplici, & nudo vocabulo vocat regularium, & ad regulares.

Confirmat idipsum Historia S. Gertrudis Pipini Ducis filiæ, quæ illustre Sacrarum Virginum Niuellensium Canonissarum in Belgio collegium fundauit circa annum Domini 662. prout vulgati versus indicant.

In sexenteno quinquageno duodeno
Fiunt Niuella Gertrudis claustra puella.

quam Canonicam non secularem, sed regularem fuisse, satis indicat illius historia à Ioanne Molano in Natalibus sanctorum Belgij sub die 17. Martij, & ante illum à Ioanne Mauburno in 3. lib sui Venatorij cap. 21. descripta, cuique Beatus Patritius, quem illa præ cæteris Sanctis impensissimè coluerat, & dilexerat, & illius discipulos, & alumnos receperat, in hora exitus illius obuiauit: illa enim candidis induebatur, & post mortem sanctæ Modestæ Virgini in candido habitu apparuit, prout eadem Historia testatur. Et semel cum in Belgio, & finitimis prouincijs temporibus Pipini Ducis, & Dagoberti Regis Galliarum, & deinceps postea innumera Canonissarũ collegia fuerint fundata, quorum multa nunc etiam florent, alia reformata, illa omnia candidũ habitum gesserunt. vnde nunc etiam illarum nõnullæ, etsi reformatæ, albæ Dominæ nuncupari consueuerunt: vt videas, canonicas sicut in nomine, & regula, ita etiam in habitu cum canonicis regularibus Apostolicis cõuenire consueuisse.

QVibus omnibus addendum, quemadmodum ex regularibus clericis, siue canonicis seculares ortum habuerunt, ita ex regularibus canonissis verè professis originem accepisse nonnulla præcipuæ nobilitatis collegia Canonissarũ, secularium tamen, quæ nunc in quibusdam Prouincijs Germaniæ, Lotharingiæ, & Belgij visuntur, cuiusmodi est sanctorum Cornelij, & Cypriani Buchouiense, & sanctæ Gertrudis Niuellense sancti Petri Armoricensis, & alia. nam Buchouiense collegiũ à prima fundatione canonissarum verè regularium, & sub Beati Augustini regula viuentium ab initio fundatum, testatur Gaspar Bruschius in lib. de Monasterijs Germaniæ fol. 18. pag 2. in principio. Idem etiam de sancta Gertrude manifestè testatur historia fundationis eiusdem collegij Niuellensis à Molano sub die 17. Martij in suis Natalibus relata: nam de illius matre propriam domum in monasterium vertente, sic in eadẽm historia legitur: *In diebus superuenit sanctus Amandus Episcopus, a quo matrona casta professionis velamen accepit, & domum in sanctimonialium monasterium eiusdem intellistis consecratione commu-* III.

tauit:

lauit: ob quod factum multas calumnias, & iniurias cum dilecta filia sustinuit: mater autem hu non mota etiam filia nondum consecrata arrepta forfice capillos abscidit, qua aliquanto post inter virgines suscepto velamine consecrata, vnanimi consensu cœnobij ad regimen est expetita, &c.

Confirmant eandem ſententiam, quæ de monaſterio per ſanctam Beggam in Gallijs, loco Audenna, inſtituto ſcribuntur, illam ex monaſterio S. Gertrudis vtriuſque ſexus chorum, ſcilicet canonicorum, & canonicarum, ſub forma regulari viuentium conuocaſſe: *Vbi corde, & voto se obligauerunt Deo seruire vsque ad extremum vitæ in proposito regulari.* Sic enim in geſtis ſanctæ Beggæ prænominatæ ad verbum habetur. Scio ex parte refragari Ioannem Molanum lib. 1. de Canonicis c. 15. vbi licet concedere videatur, canonicas ſeculares quemadmodum etiam canonicos ex regularibus originem duxiſſe, negat tamen illos canonicos regulares, quos à monachis diſtinguit, verè regulares cum trium vototum emiſſione fuiſſe, quod etiam de canonicis dixerat; ſenſit. n. nullos niſi monachos, vel monachas verè regulares cũ votorum emiſſione fuiſſe, & pro cõſtanti habet, canonicos, ſiue canoniſſas per votorum emiſſionem monachos, vel monachas neceſſariò effici. Verùm illum à ſcopo errare plurimum, tum quæ lib. 2. c. 3 & ſequenti, tum quæ modò de S. Gertrude, & de canoniſſis in monaſterio S. Beggæ ex familia ſanctæ Gertrudis acceptis ſunt dicta, maniſeſtè conuincunt; nam Virgines ſanctimoniales ſine votorum emiſſione conſecratas inueniet nuuquam; etſi aliquot ſeculis poſt dicti collegij Niuellenſis fundationem, cum regularis obſeruantia in eo defeciſſet, Paſchalis Secundus breuẽ quandam honeſtæ vitæ formulam, ſine tamen votorum obligatione, manente vita communi ſub Abbatiſſarum regimine virginibus ibidem degentibus præſcripſiſſet, quam hactenus ſeruari dicunt. Verum de hac re ſatis. qui plura cupit, videat Ioan. Mauburnum in Venatorio lib. 3. c. 21. Claudium Eſpencæum lib. 2. de continentia, cap. 12. & Molanum locis proximè citatis, in quibus refert Ioannem Nider, Ordinis Prædicatorũ inſignem Theologum, ſummam diligentiam feciſſe ſuper canoniſſarum ſecularium origine, nec inuenire potuiſſe, niſi quod ex prima fundatione fuerint ſanctimoniales ordinis vel D. Benedicti, vel alterius: exceptis paucis collegijs recenter pro nobilium ſuſtentatione fundatis.

IV. DE collegijs verò canoniſſarum tũ antiquis, tum recentibus, illorumque originibus, & fundationibus velle integrum hic loci catalogũ retexere, magnus, & immenſus eſſet labor, & noſtris viribus omnino importabilis, qua de cauſa cæteris prætermiſſis, ex ſolis Italicis aliqua recenſebimus, quæ ad noſtram Lateranenſem congregationem attinent, quæque nunc ſuperſunt: nam plura, vel hominum incuria, vel iniuria temporum exciderunt. hæc verò ſunt.

In Vrbe collegium canoniſſarum regularium Spiritus ſancti, quod vſque ad annum 1606. manſit ſub regimine Abbatis S. Mariæ Pacis: ſed illo anno iuſtis de cauſis eius regimen Illuſtriſſ. D. Papæ Vicario reſignatum.

In Ciuitate Neapolis S. Mariæ Reginæ cœli. collegium inter cætera illius vrbis, tum numero, tum generis, & virtutis nobilitate, ſanctitateque præcipuum.

In Ciuitate Nolana B. Virginis Annunciatæ, vulgo collegium nuncupatum, anno 1213. per Comitem Nolanum fundatum, & dotatũ, ad quod nonniſi Virgines nobiles, vel ex eadem Ciuitate, vel Neapolis admitti conſueuerunt.

In oppido Lauro eiuſdem ciuitatis monaſterium Ieſu Mariæ, paulò antea per Comitiſſam Nolanam fundatũ, & dotatum. ex antiquis monimentis dictæ ciuitatis.

In oppido Arienſo, in Diœc. S. Agathæ collegium B. Virginis Annunciatæ, ante annos 400. cum alio canonicorum S. Mennæ fundatum: ſed hoc ſecundum excidit, ſola Eccleſia pulchritudinis incomparabilis ſuperſtite.

In Ciuitate Spoletana ſunt duo collegia canoniſſarum ſub regimine Abbatis S. Iuliani. ſiue S. Anſani. primum S. Matthęi vbi B Marina eiuſdem cœnobij ſanctimonialis in veneratione habetur, cuius impollutam animæ virginitatẽ per corporis integritatem Deus teſtatam eſſe voluit. quod poſt 100. annos integrum omnibus ſuis partibus, & palpabile nunc etiam monſtratur, quod ipſe vidi.

Alterum S. Mariæ de Stella, in quo centum ferè ſacræ Virgines ſub magna regulæ diſtrictione laudabiliter viuunt.

In oppido Caldarola diœc. Camerini monaſterium S Catharinæ de Senis, per Illuſtriſſimum Dominum Euangeliſtam Pallottam Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalem ante paucos annos fundatum.

In Ciuitate Ancona monaſterium S. Bartholomæi antiquiſſimum, quod aliquot annis fuit ſub regimine congregationis.

In Ciuitate Arimini collegium S. Sebaſtiani, in quo octoginta ſacræ Virgines, & amplius ferè omnes nobiles laudabiliter degunt.

In Ciuitate Ferraria S Mariæ Gratiarum collegium, vulgo Mortarium, quòd ex canoniſſis Mortarienſibus illuc profectis fuerit fundatum an. 1502. quodque ſub regimine noſtræ congregationis ſemper manſit.

In oppido Lugo Comitatus Ferrarienſis monaſterium S. Auguſtini, quod duæ Canonicæ ex Ferrarienſi Sanctæ Mariæ Gratiarum collegio profectæ fundauerunt ante annos ſeptuaginta.

In Ciuitate Bononiæ collegium S. Laurẽtij Sacrarum Virginum præcipuę nobilitatis antiquiſſimum.

simum, est sub regimine Abbatis sancti Ioannis in Monte.

In Ciuitate Regij Lepidi monasterium sancti Petri Martyris, sub regimine Abbatis S. Mariæ Gratiarum.

In Ciuitate Parmensi monasterium S. Saluatoris antiquum, & numerosum. ab aliquot annis manet sub regimine Ordinarij.

In Ciuitate Mantuæ sunt duo collegia, alterum S. Mariæ Præsentationis, quod multis Priuilegijs Romanorum Pontificum est exornatum, sub regimine Abbatis sancti Bartholomæi. Alterum S. Mariæ Virginis Annunciatæ in Suburbio S. Georgij, sub regimine Abbatis S. Viti.

In Ciuitate Veronæ monasterium S. Ioannis de Beueraria. hæ cum alterius essent instituti nostræ congregationis regimini subesse, ac cæterarum nostri ordinis canonicarum habitum accipere à Sede Apostolica obtinuerunt, quæ post aliquot annos sunt dimissæ.

In Ciuitate Vicentia collegium S. Thomæ, quod optimarum sanctimonialium est plantarium, magna sanctitatis laude celeberrimum. subest regimini Abbatis S. Bartholomæi. Claruit in hoc collegio virgo quædam nomine Euphrosina, quæ à sororibus pro Beata colitur, cuius vitam Italico idiomate scripsit eleganter, & typis edidit R. admodum P. D. Ascanius de Ordeis nostræ congregationis Prædicator celebris, & S. Mariæ Caforeti nunc Abbas.

In Ciuitate Castellana siue Venetiarum monasterium sancti Danielis, quod instante Serenissimo Venetorum Duce cum Patriarcha sub cura congregationis susceptum, anno 1605. Abbas S. Mariæ Charitatis, quòd eius autoritas ad illud regendum minus sufficere videretur, vt in literis dimissionis exprimitur, in manibus Summi Pontificis resignauit.

In Ciuitate Mediolani S. Virginis Annunciatæ collegium numerosum, & præcipuæ nobilitatis. sub regimine Abbatis S. Mariæ Passionis.

In Ciuitate Papiæ monasterium S. Mariæ Iosaphatis vetustissimum, cum alio S. Victoris eidem vnito, sub regimine Abbatis S. Epiphanij.

In oppido Mortarij Papiensis diœcesis collegium S. Cassiani sub regimine Præpositi sanctæ Crucis.

In Ciuitate Nouaria monasterium S. Agathæ, sub regimine Prioris S. Mariæ Gratiarum.

In Ciuitate Vercellarum collegium S. Mariæ Virginis Annunciatæ, sub regimine Abbatis S. Andreæ.

In Ciuitate Astensi cœnobium Beatæ Virginis Annunciatæ anno 1476. fundatum sub regimine Abbatis S. Mariæ Nouæ.

In Ciuitate Taurinensi collegium S. Crucis anno 1535. ab Illustrissima Comitissa Beatrice à Ronsceo fundatum, accitis ex licentia Generalis Capituli eo anno celebrati sex canonissis ex alijs monasterijs cum duabus Conuersis, quarum nomina fuerunt soror Apollonia Mediolanensis, soror Desideria Vercellensis, soror Monica, soror Angela, Catharina Vercellenses, soror Ludouica Nouariensis, & soror Archangela Mortariensis canonicæ, soror Bona, & soror Leona Conuersæ. Huic collegio anno 1560. Pius IV. monasterium S. Petri iuxta plateam arcis dictæ Ciuitatis, extincto in eodem ordine monialium D. Benedicti, cum illius bonis vniuit. Reguntur autem prædictæ Canonicæ ab Abbate S. Andreæ Vercellarum iussione Pauli III. anno 13. sui pontificatus, apud quas disciplina regularis celebri fama sanctitatis viget. ex quibus nonnullas cum opinione sanctitatis posteris relicta corpore solutas nuper à R. admodum D. Clemente S. Marrino, qui eisdem erat à sacris confessionibus, nunc autem Præpositus S. Petri de Gatinaria, per literas accepi, de quarum numero ferunt extitisse Angelam Catharinam, quæ spiritu prophetiæ claruerit, & dum animam exhalaret, veluti radium solarem multis sororibus, quæ adstabant, videntibus à vultu emiserit.

In Ciuitate Ianuensi sunt tria primæ nobilitatis collegia, magnoperè commendata. primum S. Mariæ Gratiarum, cuius alumna extitit Domna Baptista Vernacia, virgo deuotissima, & doctissima, in qua illud experimento comprobatum, quod communiter dici consueuit, mysticam Theologiam potius oratione, & affectu deuotionis, quàm studio, & lectione disci. nam fœmina cum esset, supra vires propriæ conditionis, de diuinis arcanis tam multa didicit, quæ tribus voluminibus typis postea editis sunt exarata, vt doctissimos Theologos exæquasse visa fuerit. Obijt anno 1585. nonagenaria secundum est S. Andreæ, tertium S. Bartholomæi, quæ omnia reguntur per Abbatem S. Theodori prædictæ Ciuitatis.

In Ciuitate Lucensi collegium S. Ioannis de Capite Burgi, vulgo S. Ioannini. est Ecclesia de iure monasterij S. Frigdiani. mansit autem hoc collegium sub regimine Prioris S. Frigdiani vsq; ad annum 1538. quo canonici nostri reseruata antiqua iurisdictione in Ecclesia illud resignauerunt.

Alia complura nostri ordinis, & antiquæ congregationis Lateranensis collegia fuerant olim in Italia, quæ vel penitus exciderunt, sicut etiam canonicorum, vel alienum habitum, & institutum acceperunt, qualia erant Venetijs S. Andreæ, Taruisij sancti Pauli, Bononiæ S. Mariæ de Guardia, Brixiæ S. Mariæ, & S. Catharinæ, & alia &c.

CAPVT QVINQVAGESIMVM.

De Basilicæ Lateranensis, ac cæterorum Lateranensis Cogregationis Monasteriorum Canonicis in Sanctorum numerum relatis.

I. IOannes de Nigraualle Apostolicus Bibliothecarius in sæpè allegato epilogo suarum Chronicarum 13. c.18. de numero Sãctorum canonici ordinis verba faciens, hæc inter alia scribit: *Sanctorum denique numerositate Religiones omnes excellit prænominata Religio; quia vt ex diuersis Catalogis Sanctorum, ac Martyrologiis, & antiquis historijs colligere potuimus, immensus propemodum Sanctorum tam Martyrum, quam Confessorum ex ipso ordine numerus reperitur. & quantum pro certo numero summari possunt, vt refert Anastasius Cardinalis, & S.R.E. Bibliothecarius in Catalogo, quem edidit ad Carolum II. Gallorum Imperatorem, reperirentur circa sexdecim millia, centum, & vltra &c.* Esset autem labor nimius, & immensus, nec omnino ad istum locum pertinens, velle in hoc libro illorum Catalogum ex integro describere, quare quod præsentis instituti ratio postulat, nunc tantum de canonicis Lateranensis Basilicæ, vel aliorum Lateranensis congregationis, & instituti collegiorum in Sanctorum catalogum relatis, verba faciemus: de cæteris in proprio libro de Viris Illustribus canonici ordinis, si Deus concesserit, commodius, & abundantius locuturi. In quorum Lateranensium Catalogo texendo, licèt ab eiusdem Lateranensis Basilicæ primordijs, cuius originarij, primordialesque clerici vocamur, & sumus, meritò sermonem exordiri deberemus, solum à temporibus Beatissimi Patris Augustini, cuius regulam S. Gelasius sub Leone I. ad Lateranẽsem Basilicam reuexit, narrationem aggrediemur: non quidem eorundem Sanctorum res gestas, & elogia exactè describentes, sed solum autores referendo, qui de illorum sanctitate, canonicaque professione testantur. In qua re peragenda ne forsan Æsopi corniculam agere videamur, necessario monẽdum ducimus, nos S. Frigdiani congregationẽ cum Lateranensi confundere, cum constet S. Frigdiani canonicos ab Ecclesia Lateranensi acceptos, eosdemq; per Summos Pontifices Alexandrum II. Paschalem, Gelasium, Calistum, Honorium, & Innocentiũ II. ad dictam Lateranensem Basilicam reuocatos, vt ex illorum epistolis supra cap. 41. & ex alijs documentis superius adductis liquet.

CAnonici Lateranenses in Sanctorum Catalogum à temporibus B. Augustini, & deinceps relati inter alias sunt, S. Patritius Martini Turonensis ex filia sororis nepos, Scotorum, siue Hybernensium Episcopus, & Apostolus circa annum 430. per Cœlestinum I. Romanum Pontificem designatus, cuius festum 17. Martij celebratur, qui B. Augustini regulam, & canonicorum regularium ordinem in Scotiam inuexit, & latissimè propagauit. vide lib. 2. c. 34. & 35. per totum, vbi de hoc diffusè tractaui, & officia canonicorum regularium Lateranensium per Pium V. probata. II.

Sanctus Leo I. ex Lateranensis Ecclesiæ canonico, & Archidiacono Romanus Pontifex renunciatus. qui canonicam institutionem secundum B. Augustini regulam à Gelasio ex Africa Romam aduectam, in Basilica Lateranensi reformauit. Baronius tomo 5. Annalium sub anno 430. num. 90. vbi illius in Lateranensi Ecclesia Archidiaconatus meminit, ex Cassiano in principio lib. contra Nestorium. idem Onuphrius in Chronico. nec refert quod dicat illum Archidiaconum Ecclesiæ Romanæ, non autem Lateranensis, idem enim omnino sunt, vt supra c. 1. est notatum. Ioannes de Nigraualle in epilogo sæpè citato. Ciaconius in Honorio Primo in principio. Officia canonicorum regularium Lateranensium in festo S. Gelasij I.

Sanctus Gelasius Valerij Episcopi filius (nescio an naturalis, an per regenerationem, prout de S. Petronilla Petri Apostoli filia scribitur) & B. Augustini discipulus, qui in persecutione Wãdalica ex Africa profugus cum cæteris Augustini discipulis, eius regulam Romam attulit, & sub Leone I. iuxta illam canonicum institutum in Lateranensi Basilica reformauit. tex. in c. Osius 56. d. officia canonicorum regularium Lateranẽsium per Sedem Apostolicã probata. Onuphrius in Chronico, & in additionibus ad Platinam in vita Gelasij I. in li. de Septẽ Vrbis Ecclesijs in Lateranensi, & in lib. 2. de Ecclesia Lateranensi c. 3 Ioannes de Nigraualle loco citato. Volaterranus lib. 21. in Augustino in principio Ciaconius in Honorio I.

Sanctus Prosper Aquitanus presbyter, patria Lemouicensis Augustinianæ doctrinæ defensor acerrimus, prout illius scripta contra Collatorẽ, & contra Massilienses, & ad Capitula Gallorum, & ad obiectiones Vincentianas, & illius epistola ad Augustinum, quæ præmittitur libro de Prædestinatione Sanctorum, & demum illius peregrinatio ad Sedem Apostolicam sub Cœlestino I. Pontifice pro eadem Augustini doctrina tuenda suscepta, de qua in epistola prima eiusdem Cœlestini, testantur: necnon Augustinianæ regulæ, ac instituti clericorum regulariter, & communi-

ter vi-

ter viuentium æmulator feruidiſſimus, quod ex illius libris de vita contemplatiua potiſſimum intueri licet. Cum iam factus presbyter pro Chriſti amore omnia ſua pauperibus erogaſſet. Romam iterum peregrinus ſub Leone I. reuerſus, primò quidem benigniſſimè à Pontifice ſuſceptus inter Lateranenſis Eccleſiæ clericos eſt conſtitutus, cuius opera idem Pontifex in conſcribendis epiſtolis potiſſimum eſt vſus: deinde Regienſis Epiſcopus ab eodem Leone ordinatus. Gennadius de viris illuſtrib. Marcellinus in Chronico Ioannes de Nigraualle. Petrus de Natalibus Baronius in Martyrologio ſub die 25. Iunij. vbi alios refert Onuphrius lib. 3. de Eccleſia Lateranenſi cap. 15 vbi illum inter S. R. E. Biblinthecarios recēſet ex Marcellino in Chronico. tabulæ Eccleſiæ Regienſis in Flaminia, & officia cononicorum regularium Lateranenſiū probata. Hunc verò Regij in Aquitania Epiſcopum extitiſſe nonnulli contendunt, tum quod natione Gallus extiterit, tum quod Concilijs duobus Gallicanis Vaſionenſi, & Carpentoratenſi ſubſcripſerit: alijs Eccleſiæ Regienſi in Flaminia illum pro poſſe vendicantibus. Mihi homini Italo partes Italicorum tueri libet, fauentibus noſtræ ſententiæ non ſolū Regienſis Eccleſiæ in Flaminia, & noſtræ Lateranēſis familiæ tabularijs, verùm etiam Petro de Natalibus, & Baronio, & cæteris, qui dicunt, illum S. Leonis I. notarium, & Romanæ Eccleſiæ Bibliothecarium extitiſſe, & à S. Leone Regienſem Epiſcopum ordinatum, id enim ſi verum eſt, planè conuincitur Proſperum, qui dictis Concilijs ſub initio Pontificatus Leonis I. celebratis ſubſcripſit. alterum ab hoc fuiſſe, ſcilicet Epiſcopum Aurelianenſem, inter Sanctos ſimiliter relatum, cuius feſtum Iulij die 29. agitur: quod etiam Baronius aduertit in notis ad Martyrologium die 25. Iunij, & 29. Iulij, quem vide.

S. Frigdianus Lucēſis Epiſcopus, patria Hybernus, ſiue Scotus, Regis Vltoniæ filius, qui Romā veniens ſub Pelagio I. & in Lateranenſi Baſilica per aliquot annos commoratus, poſtmodum in patriam reuerſus, ibique monaſterio canunicorum ædificato, iterum in Italiam reuerſus, & in ciuitate Lucenſi commoratus defuncto Epiſcopo à Lucenſibus poſtulatus, & à Pontifice conſecratus canonicam inſtitutionem ex Lateranenſi Baſilica acceptam in Eccleſia Lucenſium plantauit, quæ hactenus ibidem in duobus monaſterijs S. Frigdiani, & S. Mariæ Frigdionariæ Deo fauente viget. ex tabulis Eccleſiæ Lucenſis, & officijs Canonicorum Regularium Lateranenſium probatis. Huius viri ſanctitatem teſtatur D. Gregorius in Dialogis lib. 3 cap. nono.

Sanctus Sergius Pontifex huius nominis I. & inter Sanctos à Damaſo in Pontificali, à Baronio in Martyrologio ſub die 9. Septembris relatus, natione Syrus, ſed Panormi in Sicilia Patre Tyberio natus, qui Romā veniens ab Adeodato Pōtifice inter clericos Eccleſiæ Lateranenſis numeratus, per gradus aſcendens vſque ad Sacerdotiū presbyter S. Suſannæ fuit ordinatus. hic mortuo Conone Pontifice, ſchiſmateque inter Paſchalē Archidiaconum, & Theodorum Archipresbyterum exorto, Deo diſponente Pontifex eſt renunciatus. de quo Cardinalis Baronius in Annal. to. 8. ſub anno 687. ex Anaſtaſio, & Petrus de Natalibus in Catalogo lib. 8. cap. 58. & idem Anaſtaſius, qui dicunt Lateranenſem Baſilicam ab illo fuiſſe reparatam, Ioannes de Nigraualle in Epilogo Chronicarum loco citato, & Ciaconius in Sergio I.

Sanctus Leo IV. in Martyrologio Romano die 17. Iulij notatus, qui teſte Anaſtaſio adhuc puer à parentibus diſcedens ob ſtudia literarum in monaſterium S. Martini, quod erat apud S. Petrum, conceſſit, vbi non ſolùm literas didicit, verùm etiam in ſanctæ conuerſationis ſtudio ſic profecit, vt non quaſi puer, ſed velut monachus, iſque perfectus videretur, & eſſet inter monachos, quaſi vnus ex illis. Cuius fama, & ſanctitatis opinione Gregorius Pontifex commotus, ad ſanctæ matris Eccleſiæ (ſcilicet Lateranenſis, quę omnium eſt mater) gremium perduxit, & in ſuo ſeruitio familiarem habuit, & Subdiaconum ob laudabilis vitæ famam effecit. qui quamuis locū mutaret, & ordinem, ſemper tamen regulariter vixit. ex eodem Anaſtaſio. vnde habes, quò illos corrigas, qui eum inter D. Benedicti monachos recenſēt, contrariū expreſsè docente Anaſtaſio illius contemporaneo, ac dicente inter alia: *Hic primùm à parentibus ob ſtudia literarum in monaſterium B. Martini Confeſſoris Chriſti, quod foris muros huius Ciuitatis Romanæ iuxta Eccleſiam B. Petri Apoſtoli ſitum eſt, quouſque ſacras literas plenius diſceret, ſpontè conceſſit. vbi non ſolùm literas didicit, verùm etiam in ſtudio ſanctæ conuerſationis, non quaſi puer, vt tunc erat, ſed velut perfectus monachus manſit. cuius etiam pia conuerſationis exemplo alij ſub eodem monaſtico degentes ritu, omnipotenti Domino plus deuotè ſeruiebant, eratque cum illis, quaſi vnus ex illis.* Hæc ille, ex quibus vides, Leonem inter monachos à puero quidem vixiſſe, non tamen animo monachandi, ſed ſtudio literarum incumbendi: licèt etiam in inſtitutis regularibus adeò profecerit, vt eſſet inter monachos quaſi vnus ex illis. nam quod inquit: *Eratque cum illis, quaſi vnus ex illis.* planè indicat, illum non verè monachum fuiſſe, Ciaconius etiam in Leone IV. vbi tamen corrigendum, quod per errorem ſcribit, illum monachum etiam fuiſſe in monaſterio SS. Martini, & Syluestri in Montibus, contrarium ſcribente Anaſtaſio, illum vixiſſe inter monachos S. Martini non in Montibus, ſed propè S. Petrum, cui magis eredendum.

Sanctus Emirtius Epiſcopus Aurelianenſis, de quo Ioannes Philippus Nouarienſis, qui Gal-

lias peragratus multa Ecclesiarum Gallicarum tabularia vidit, hæc lib. 4. suæ Chronicæ cap. 14. scribit: *Emirtius sanctissimus Aurelianensium Episcopus, & canonicus regularis dignissimus, filius fuit cuiusdam nobilissimi viri Romani, qui in pueritia in timore Domini educatus, cum ad adolescentiam peruenisset, liberalibus disciplinis operam dedit, quibus solerter insistens, breui, quod concupierat, assecutus est. Cum autem ad iuuenilem peruenisset ætatem, S. Spiritus vnctione preuentus, sæculo mundana relinquens, parentibusque vale faciens in Lateranensi monasterio canonicus regularis efficitur, vbi tanta humilitate, & virtute emicuit, ieiunijs, contemplationibus, & abstinentijs insistens, quod mirum omnibus videatur. Contigit illis diebus in Gallijs Episcopum Ciuitatis Aurelianæ emori. quare ciues amisso pastore inconsolabiliter lachrymas fundebant, peractoque exequiarum officio, vna conueniunt, & Legatos solemnes Romam mittunt ad Pontificem, rogantes, quatenus sibi Pastorem optimum deligere dignaretur. Venientes autem Legati Romam, ad Pontificis pedes prostrati, dari sibi Episcopum instanter postulabant, quos Pontifex benignè suscipiens, iussit bono animo esse, & exacto triduo ad se redire. Interim conuocato Clero iubet orationibus insistere omnes, vt Dominus Ciuitati Aurelianensi de Pastore sancto prouidere dignaretur. elapso triduo iussit Pontifex Legatos ad Ecclesiam Lateranensem accedere, & super quem viderent Columbam de Cælo descendentem, ipsum ad se adducerent. at illi velocius iussa complentes ad Ecclesiam Lateranensem accedunt, atque ibidem Missarum solemnijs insistentes, viderunt super Emirtiũ Subdiaconum Columbam descendentem, cum de more epistolam decantaret. Quod illi videntes lætitia replebantur, & Missarum solemnijs expletis ipsum Emirtium de voluntate Patrũ monasterij Pontifici præsentauerũt, qui gratias Deo agens, ipsum Episcopum consecrauit: & ita læti cum Emirtio Episcopo in Gallias reuersi sunt, vbi per multos annos B. Emirtius sanctissimè vixit. tandem bona senectute obdormiuit in Domino 7. Idus Septembr.* Eadem ferè Petrus de Natalibus in Catalogo lib. 8 cap. 49.

Sanctus Guarinus, patria Bononiensis ex nobili familia de Fuscarijs. Lucij II. Pontificis consanguineus, & clericus Ecclesiæ Bononiensis, tunc quidem regularis, sed satis relaxatæ, qui arctioris vitæ desiderio ad Mortariensem canonicam regularis disciplinæ laude celebrem contendens, ibi tantum profecit, vt à Papiensibus Episcopo destitutis magno desiderio non solum postularetur, sed quod fugam illum meditatum intellexissent, in custodia detineretur. quorum de manibus elapsus per fenestram, tamdiu latuit, donec alius in Episcopum fuisset consecratus. Postea verò ad S. Frigdiani Ecclesiam pergens, cum inter monasterij illius canonicos aliquot annis sanctissimè vixisset, à Lucio II. Romam accitus, S.R.E. Cardinalis, & Episcopus Prænestinus innitus & renitens fuit ordinatus. Baronius in Martyrologio sub die 6. Februarij. Surius tomo 1. sub eodem die, & Augustinus Ticinensis ab illis citatus, Ioannes Philippus Nouariensis in Chronica lib. 4. cap. 11. officia canonicorum regularium Lateranensium probata. Ciaconius in Lucio II. Onuphrius in vitis Pontificum in Lucio II. vbi sic ad literam: *Dominus Guarinus Fuscarius Bononiensis, ex clerico Ecclesiæ Bononiensis canonicus regularis monasterij S. Crucis de Morterio, congregationis sancti Frigdiani Lucensis, Episcopus Cardinalis Prænestinus.* Quibus refragantur Ioannes Baptista Signius lib. 2. de canonicis cap. 8. pag. 237 & Iosephus Mozzagrugnus lib. 4. fol. 4. pag. 1. & lib. 8. fol. 54. pag. 2. vbi etiam contra Ioannẽ Philippum Nouariensem grauiter inuehitur. sed neutri credibiles cum præter Sigonij testimonium, in gratiam illorum ex turbidis Annalium Saluatoriensium fontibus haurientis, nihil habeant, quod pro illorum sententia proferre possint, è contra plura obsistant, primum, Papiensiũ electio, siue postulatio, quam isti Autores admittunt, quam de canonico Bononiensi, & in ciuitate Bononiensi degente, & tot millibus passuum distante factam, vix credibile fuerit: multo autem minus, illum fugam meditantem à Papiensibus custoditum. nam quomodo illũ custodiuissent, qui centum viginti millibus passuum ab illis distitisset? secundum, eiusdem sancti viri grauis ætas, quo tempore per Luciũ II. ann. 1144. Cardinalis, & Episcopus Prænestinus fuit ordinatus, cum illi dicant, sanctum virum antea in monasterio Rhenano propè Bononiam annos 40. vitam regularem egisse, quod nullatenus verum esse potest: nam monasterij Rhenani primus Prior, Guido nomine, in viuis agebat anno 1173. eodem Iosepho Mozzagrugno testante lib. 4. fol. 12. pag 1. illũ enim Guidonẽ, cuius ibi meminit primũ Priorem monasterij Rhenani dixerat fol. 9. pag 2. istis conceptis verbis: *Hic autem omnibus in literis Guido Prior appellatur, nempe primus in ordine, & canonica Rhenana, cuius memoriam, & cognitionem habemus ex literarum monumentis.* Deo autem gratias, qui dixit de tenebris lumen splendescere: nam si verum est, vt verissimum, hunc Guidonem primum monasterij Rhenani Priorem fuisse, maximè cum ante priuilegiũ Innocẽtij II. & Gualterij Rauennatensis Episcopi anno 1116. nullum antiquius proferant, corruũt statim omnia, quæ de canonica in dicto monasterio Rhenano professione Honorij II. Innocentij II. Lucij II. Pontificum, & B. Guarini Cardinalis, & aliorum ex memoratis Annalibus Saluatoriensibus toties repetuntur, & etiam cum iurgijs, & conuitijs à nonnullis inculcantur.

Sanctus Aldobrandus natione Flaminius, patria Cesennas, ex canonico monasterij Portuensis primo Præpositus Ecclesiæ Ariminensis postea Episcopus Forosemproniensis, vbi præsentis vitæ curriculo sanctissimè absoluto inter Sanctos habetur. Hieronymus Rubeus in Historia Ra-

uennatensi lib.5. sub anno 1119. tabulæ Ecclesiæ Ariminensis, & Forosempronienfis, quarum exemplum à Cancellaria Episcopali Forosempronienfi ad me transmissum de canonica S. Aldobrandi professione in cœnobio Portuensi testatur.

S. Vbaldus Episcopus Eugubinus, primum cathedralis Ecclesiæ Eugubinæ SS. Mariani, & Iacobi, postea Portuensis cœnobij canonicus, vnde regularis vitæ instituta cum illius constitutionibus accepit, quæ ad eandem cathedralem aduexit, & quibus canonicam disciplinam penè collapsam in illa restituit. factus postea ciuitatis Episc. ab Hon. II. cum illam Ecclesiam aliquot annis sanctissimè rexisset, ad cælestem patriam migrauit, in album Sanctorum à Cœlest. III. ann. 1192. relatus, à die verò obitus illius anno 34. Breuiarium Romanum, Tabulæ Ecclesiæ Eugubinæ, Officia canonicorum Lateranensium probata, Beatus Tbebaldus primus illius in Episcopali Sede successor, Iordanus Prior canonicæ Castellanæ, Augustinus Ticinensis, & alij recentiores.

Sanctus Ansoinus Camerini Episcopus, temporibus Ludouici Imperatoris (puto fuisse Ludouicum IV. vt ex Ecclesiæ Camerinensis tabularijs, & totius Ciuitatis consensione babetur, à sua iuuentute in ordine clericorum regularium, & in studijs sacrarum literarum educatus, tantum profecit, vt ad sacerdotalis dignitatis gratiam euectus, defuncto Episcopo Camerini omnium ciuium studijs, ac votis in Episcopum postularetur cuius rei gratia Imperatorem, qui iam Episcopos more secularium militare cogebat, quique ipse Ansoinus charissimus, & loco patris habebatur, vt illum Episcopum fieri permitteret, supplices adierunt, & postulata obtinuerunt. qui à Pontifice consecratus viuus, & mortuus miraculis clarus habetur. Eius festum colitur die 13. Martij, vt etiam Baronius in Martyrologio eodem die notauit. In vetustis nummis, qui sub Camerini Dominijs cudebantur, ex vna parte imago ipsius S. Ansoini cernebatur, cũ inscriptione, quæ illum regularem canonicum Lateranensem ostendebat, quod nunc etiam Camerini ciues ex maiorum traditione passim, & vnanimiter fatentur. Habeo ipse numisma cum eiusmodi inscriptione à Reu. admod. P. D. Claudio S. Caterui Tolentini Præposito transmissum, quod pro teste seruatur.

CAPVT QVINQVAGESIMVM PRIMVM.

De quibusdam alijs viris Beatis, nondum tamen in Sanctorum Catalogum relatis.

ALij multi fuerunt in eadem congregatione sanctitatis fama celebres, licèt in albũ Sanctorum ab Ecclesia nondum relati, ex quibus, vt de multis paucos recenseamus, fuerunt: I.

B. Petrus Rauennas ex nobili familia de Honestis, Portuensis Ecclesiæ, monasterijque restitutor, & eiusdem monasterij Prior, qui Constitutiones pro canonicis Portuensibus scripsit, quas Paschalis II. suo diplomate probauit, & à canonicis Portuensibus seruari præcepit, quem cum B. Petro Damiani S. R. E. Cardinali, & Episcopo Ostiensi nonnulli perperam confundunt. de quo quia lib. 2. c. 47. prolixè satis disseruimus, lector locum illum videat. Obijt anno 1119. in Portuensi cœnobio, cum Epitaphio tumulatus.

B. Iacobus de Glusianis monasterij S. Georgij de Brinate Præpositus, vir venerabilis, & miræ sanctitatis, & liberalitatis erga Christi pauperes, cuius sanctitatem Deus ingenti miraculo manifestare voluit, quod lib. 2. c. 49. fuit narratum. vixit circa anno 1540. vide ibidem.

Beatus Bartholomæus de Columna Romanus, genere quidem clarissimus, sed vitæ sanctitate longè clarior, quem nostra Lateranensis congregatio vt Patrem, & Frigdionariæ reformationis autorem iure, ac merito veneratur, quia non solum illius sanctissimis adhortationibus venerabiles S. Petri in Cœlo aureo, & S. Mariæ Frigdionariæ canonici, alijque pij, & deuoti eiusdem reformationis autores tãtam prouinciam subierunt, verum etiam ipsius reformationis sarcinam ipse inter primos suscepit. de quo, quia supra hoc eodem libro cap. 8. multa tradidimus, inutilis repetitionis vitandæ gratia locum indicasse sufficiat. Hunc nonnulli secularem presbyterum vocant, quod etiam epitaphium eius tumulo suprapositum statim referendum innuere videtur. Cæterùm ita se babet rei veritas, illum antea secularem quidem clericum presbyterum, & Coronensem canonicum fuisse; nam in stemmate clarissimæ Columnensium familiæ, sic scriptum reperitur. Verùm ab initio reformationis Frigdionariæ anno 1402. eius loci canonicis regularibus sese adiunxisse, illorumque babitu sumpto monasterij Priorem electum, & Prioratus munere functum, quem etiã pluribus

Generalibus Comitijs nostrę congregationis interfuisse ab anno 1418. vsque ad annum 1430. ac in illis more cæterorum canonicorum votum dedisse, pluriesque Diffinitorem electum, illorũ annorum acta capitularia tunc descripta euidenter indicant, quæ monstrabimus. Obijt apud Mãtuam in D. Benedicti cœnobio, anno Domini 1430. cuius reliquiæ in magna veneratione habẽtur. condiderant illud Venerabiles Monachi ab initio apud turrim campanariam in peculiari sepulchro: verùm Ecclesia renouata, corporeque S. Simeonis in nouo sepulchro marmoreo albo, è regione sacelli gloriosæ Virginis Dei Genitricis sacri reposito, etiam huius beati viri reliquiæ cum alijs Sanctarum Viectæ, Aquilinæ, & Episcopi Vbaldi viri sanctissimi ad illud translatæ, in eodem sepulchro reconditæ fuerunt. Porro Epitaphium B. Bartholomæi sepulchro impositum hoc est, videlicet:

Stirpe Columnense Romanum Bartholomaeum
Marmoris hac niuei continet area Patrem.
Qui sacras quondam Benedicti venit ad ades,
Et pius, & verus pacis amator erat.
Presbyter hic laicus signis, dum vita manebat,
Claruit, & senio denique Sanctus obit.
Mille quadringentis Domini currentibus annis,
Atque tribus decies regna beata subit.

Beatus Leo de Carate Mediolanensis S. Petri in Cœloaureo Papiæ Prior, & iuris canonici Doctor, vnus de primis autoribus nostræ reformationis, vir fuit admirabilis sanctitatis, sibi rigidus, & austerus, alijs mitis, & compatiens, & terrena cuncta despiciens. hic crassis, & vilib. indumentis semper vtebatur, & in exercitijs canonicæ disciplinæ laboriosus, & indefessus, super omnia verò misericors, & pauperum amator. hic primus ex nostra congregatione monasterij Tremitani Prior fuit, vbi per multos annos in magna paupertate, & vitæ asperitate mansit, de ijs, quæ à vicini continentis incolis offerebantur, nautis, & alijs ad insulam applicantibus largiter succurrens; cuius charitatem Deus gratam habuisse miraculo testari voluit, quod supra hoc eodem lib. cap. 13. narrauimus. qui tandem post multos labores in congregatione desudatos, circa annum humanæ salutis 1438. ad Dominum migrauit, Prior S. Crucis Cesennæ, vt ex actis cap. 1437. apparet.

II. BEatus Martinus Bergomensis, vnus de primis nostræ reformationis Frigdionariæ sectatoribus fuit, qui nostram congregationem anno 1410. est ingressus, vir simplex, & rectus, & Deum timens, humilitatis, & paupertatis ardentissimus amator: nam cum multis vicibus Generalem monasteriorum nostræ congregationis visitationem ex officio per Generalia Capitula sibi cõmisso perageret, semper pedester ibat. de quo autor Historiæ Ecclesiæ Bergomensis par. 2. cap. 87. sic scribit: *Multa operatus est in hac vinea Beatus Martinus canonicus regularis, ciuis Bergomensis, qui cũ esset vita sanctissima, electus fuit generalis Visitator anno præfato, qui quasi omnia monasteria canonicorum Obseruantia cum magna charitate visitauit: & sic in dicto anno ad patriã suam Bergomensem venit, & suos canonicos nouiter in præfatum monasterium ingressos visitauit, & eos in sancta regulari obseruantia animauit, & corroborauit, & multos in hac sua patria Bergomensi suis prædicationibus, & miraculis spiritu, & corpore sanauit. & tandem post multa, & praeclara gesta ibi perpetrata, ab hac sua patria recedit, & ad Papiensem vrbem iuit, & in monasterium S. Epiphanij sui Ordinis se contulit, & ibi suam mansionem elegit, vbi vsque ad mortem in sanctis operibus permansit: nam multa mirabilia per illum Dominus operabatur: infirmos enim curabat, & Dæmones expellebat. Cum autem ad decrepitam peruenisset ætatẽ, factus est cæcus: quapropter oportebat baculo sustentari, cuius maior pars est in monasterio præfato sancti Spiritus Bergomi, qui baculus mulieres in partu periclitantes adiuuat mirabiliter. tandem anno ætatis suæ nonagesimo tertio, & suæ professionis 68. quartodecimo Calend. Decembris in pace quieuit, anno salutis 1478. & in dicto monasterio S. Epiphanij sepultus est, clarus miraculis vsque in hodiernum diem.* Hæc ille. Similia scribit Ioannes Philippus noster in Chronica lib. 6. cap. 37. cuius vita scribitur etiam lib. 5. de Antiquitatibus, & Gestis Diuorum Bergomensium c. 7. de quo Petrus Apollonius Colatinus presbyter, & Poeta Nouariensis sic ait.

Ossa Papia tenet, fulgent miracula passim
Martini, supera spiritus arce nitet.

Huius sancti viri corpus post centum annos integrum fuit repertum, anno 1579. quod postea anno 1614. in decentiorem locum fuit translatũ, vt supra c. 26. dictum fuit.

Venerabilis Pater Dominus Fulgentius Cremonensis, & ipse inter beatos viros meritò est numerandus, prout illum inter beatos scriptum inuenio in Catalogo Episcoporum Cremonensium, istis verbis: *Beatus Fulgentius Cremonensis Ordinis canonicorum regularium clarus habetur.* De isto Venerabili Sacerdote Ioãnes Philippus in Chronica lib. 6. cap. 38. sequentia scribit: *Beatus Fulgentius Cremonensis & ipse de antiquis Patribus in ordine nostro clarus euasit: nam Spiritu Sancto totus erat igniteus, & cum literarum medicam haberet intelligentiam, tamen per Ciuitates, & Castella Verbum Dei disseminabat, quidquid illi suggerebat Spiritus Sanctus hoc populis proponens. fiebat autem ad eum concursus populorum, qui hominis sanctitatem intuebantur, & propter mirabilia, quæ circa illum Dominus operabatur: nam ex instinctu Spiritus Sancti cum esset Venetijs, intrauit in carcerem ad quendam, qui ad mortem adiudicatus erat, quem reperiens impœnitentem, & desperatum, mutato habitu illum liberum abire fecit, & se occidendum exposuit. Cum autem in Ciuitate Ferrariensi magna pestis esset, hic homo Dei zelo charitatis ductus cadauera sepulturæ mandabat. multa alia laude*

digna egit hic vir Venerabilis, quæ breuitatis causa omittimus. Obijt tandem in domino in bona senectute, plenus bonis operibus. Hæc ille. Quo autem tempore obierit, etsi certò innenire non potuerim, cõstat tamen supra annum 1470. licet senio confectum, aliquantum vixisse.

III. BEatus Theodorus Placentinus in ordine nostro sanctissimè conuersatus est. erat enim homo austerus, & sibi rigidus, seruans, quæ in ordine seruanda sunt etiam ad vngnem promptus ad vigilias, & ad quæque ardua pro Christo toleranda, operibus Charitatis, quæ in ordine fiunt intentissimus, meditationibus, & contemplationibus deditus, circa Domini passionem quotidie maxima lachrymarum effusione versabatur, parcus in cibo, vilibus vestitus, & inter canonicos existimabat se infimum, & viliorem. quanta etiã humilitate præditus fuerit hic sanctus vir dicere non sufficimus. Obijt Placentiæ clarus miraculis. Ioan. Philippus lib. 6. cap. 39.

Beatus Francischinus de Casali Diaconus, licet fuerit statura pusillus, vita tamen, & sanctimonia excelsus, & magnus extitit. hic ex humilitate Diaconij gradum nunquam voluit transcẽdere. quam laudabiliter, & sanctissimè in Religione vsq; ad senectam vixerit, palam omnibus est. In monasterio Mortariensi vbi vitam egit, semper officio portæ vsus est. admirabantur cuncti eò accedentes, videntes prima facie homunculũ veneranda canitie, aspectu Angelico, sermone discretum, conuersatione humillimum, speculũ non solum illius monasterij erat, sed etiam totius Religionis. & quamuis per humilitatem ipse se occultaret, de eo fama circumquaque ferebatur. multos infirmos varijs languoribus detentos sua oratione sanauit: multis in calamitatibus positis, & penè desperatis futuram prosperitatem prædixit, nam prophetiæ spiritu plenus erat. omnes in eo relucebant virtutes, misericors, pius, & clemens; vnde pater pauperum appellatus est. multoties in oratione positus rapiebatur in extasim mentis, vnde fertur quod quodam tempore, in nocte Domini Nostri IESV CHRISTI Natiuitatis puerulum Iesum sibi à matre MARIA oblatum dulciter amplexatus est. magna de homine isto certè dicenda forent, sed non sufficimus. obijt in ipso monasterio clarus miraculis vsque hodie. Inter miracula verò, quæ omnipotens ad huius sancti viri preces operari dignatus fuit non reticendum, quod idem autor lib. 7. cap. 13. istis verbis sic narrat: *Narrauit mihi Venerabilis Pater D. Augustinus Mediolanensis de Fagnano, dum ipse esset Vicarius in monasterio S. Crucis sub Patre Andrea de Bilijs de Mediolano Præposito, accidisse miraculũ, quod narro. Venerandus ille Pater Francischinus canonicus regularis eiusdem monasterij, & Diaconus, qui dicebatur pater pauperum, petijt à Domino Præposito sibi dari pro pauperibus illud parum vini, quod de more remanet in vase, de quo conuentus totus bibit. Libenter vero Dei annuit pater. Ille autem beatissimus per sex menses continuos de illo vino pauperibus abundanter tribuit, mirantibus cunctis, & stupentibus: nam tale miraculũ legimus de oleo sub Elisæo factitatum.* Hæc ille. Dolendum autem, nesciri à nostris, vbi tanti viri corpus fuerit tumulatum, propter vastationes frequentes oppidi Mortariensis, nam Ecclesia Mortariensis semel, iterum, ac tertiò fuit à nostris reædificata, primò in oppido, secundò extra oppidum in loco, vbi erat vetus cœnobium, ac tandẽ tertiò intra oppidum, prioribus ædificijs solo penitus æquatis.

BEatus Blasius patria Vicentinus, in seculo pauperculus sutor veterum calceorum, sed in congregatione donis cœlestibus affluenter ditatus, erat enim apud semetipsum vilis, & abiectus, spiritu feruentissimus, in oratione assiduus, & ad lachrymas promptus, quas in concionibus ad populos largissimè fundebat, in diuinis literis optimè versatus, memoria tenaci dotatus adeo, vt totum librum Decretorum memoria teneret, & in promptu haberet. hic per totam Italiã prædicando discurrens, seculi vanitates, & huius vitæ fragilis illecebras exaggerans, Inferni pœnas intolerabiles, & Paradisi gaudia populis proponẽs, omnes ad lachrymas, & lamenta trahebat, & fructum multum ferebat, ab omnibus in magna veneratione, & precio habitus. qui demum anno 1499. Nouariæ in monasterio S. Mariæ Gratiarũ extrema ægritudine laborans, cum diem, & horam sui exitus prædixisset, in festo S. Laurentij martyris ad Dominum migrauit, ibidem sepultus, miraculis clarus. cuius sepulchro Petrus Apollonius Colatinus presbyter, & Poëta Nouariensis sequens Epitaphium imposuit: IV.

Diuino sermone potens, vitaq; probatus,
Vltima post fragis semina lecta facta
Blasius, huic populo lassos quoque crediderat artus,
Parte sui cœlum nobiliore petens.
Hæredem decuit fore te Vicentia Patris,
Quem tuleras, sed non fas adedere tibi.

De istius viri sanctitate Carolus à Basilica Petri Nouariæ Episcopus in descriptione Nouariensis Ecclesiæ lib. 1. pag. 30. sic testatur: *Ex Cœnobio item canonicorum regularium S. Mariæ ad Gratias dicto, amplo, & nobili, commemorandus est Blasius, qui cum varijs locis, & in hac præsertim vrbe sanctitate vitæ, & sacrarum Concionum diuina quadam efficacia floruisset, in eius tandem Cœnobij Ecclesia sepultus, beatitudinisq; honore omnium voce cultus fuit: quanquã nescio, quo errore euenit, vt nunc certus sepulchri locus monstrari non possit. Vbi tamen eius corpus collocatum erat, hi versus leguntur. Diuino sermone potens &c.* Hæc ille. de eodem Ioannes Philippus in Chronica lib. 6. c. 16. qui se illius funeri piam operam dedisse fatetur.

Beatus Andreas Nouariensis dicti Blasij Sinchronos, de quo idem Ioannes Philippus, qui illũ vidit, lib. 6. cap. 42. ita scribit: *Andreas Noua-*

riensis de Castro domus Ossula vir prope diuinus, totiusque bonitatis insignis. cum esset presbyter parochianus, Ecclesiam suam eidem presbytero Riccardo viro sanctissimo (quem ego noui) reliquit, & canonicum ordinem ingressus est, vbi per 40. annorum spatium indefesse ieiunijs, vigilijs, & orationibus intentus, corpus suum castigans, carnem spiritui seruire coegit. in tantum beatissimus hic vir paupertatem amauit, vt nunquam tunicam nouam habuerit, nisi prius alia scissa esset, & vna sola contentus erat, vestes de rassa, & pelliceas semper abhorruit. omnes Religionis obseruantias, & disciplinas, quas senes caeteri omittere solent, ille beatissimus tam auide amplexabatur, vt caeteros iuuenes, etiam fortes, anteiret. Si quando oportebat eum aliquo ire, pedester ibat semper: & quia propter eius sanctitatem à secularibus viris, & mulieribus ei multa dabantur, si comestibilia, omnia fratribus in refectorio communia esse volebat: Sin verò alterius generis, ad Ecclesiæ ornatum deputabat. tandem plenus bonis operibus quieuit in pace, in monasterio nostro Nouariensi Diuæ Mariæ Gratiarum 1500. de mense Septembri, de quo infra dicemus. & infra lib. 7 cap. 2. *In monasterio S. Mariæ de Gratijs extra muros Nouariæ canonicorum regularium fuit quidam canonicus valdè sanctus, & austera vita illum decessit, oriundus de pago, quod Domussula dicitur. Hic fuit in seculo presbyter, in prima sua iuuentute discolus. & postea totus in Deum conuersus: cumque ageret ætatis suæ 36. annum, relicto beneficio canonicus regularis est effectus, & in Abbatia S. Andreæ de Vercellis habitum suscepit. ibi per annos quatuor moram traxit. postea de maiorum suorum voluntate Papiam missus, in monasterio S. Epiphanij eiusdem ordinis, deinde Nouariam venit, & inibi per annos 26. cum sanctitatis odore degens, in anno Domini 1500. dormitionem accepit in Domino. Erat in præfata Ciuitate quædam matrona nobilis vidua, prædicti patris filia spiritualis, quam vir suus moriens omnium bonorum suorum vsufructuariam reliquerat. parentes autem prædicto vsufructu eam priuare nitebantur, relicta sibi sola dote. illa autem misera non inueniens viri demortui testamentum, miserabiliter suo dominio priuabatur. omni autem auxilio humano destituta causam suam Domino commendabat. Veniens autem ad Ecclesiam præfati monasterij, & procidens ad sepulchrum viri Dei, qui Andreas vocabatur, cœpit lachrymis rogitare suffragium, & ita ait: Mi Pater Andrea, quantum in vita te dilexerim, & nunc amem, quod te minimè lateat credo, quantam erga te deuotionem habui, nosti. & nunc quia credo, & indubitanter teneo, te cum Domino æterna frui in Cœlis gloria, aspice me miseram, & de manibus inimicorum meorum hæreditate mea priuare me cupientium libera. & his dictis abscessit. Nocte vero insecuta ei dormienti Andreas canonicus regularis apparuit, & dixit: O Catharina filia mea, quid ploras? missus sum ad te à Domino, vt consolationem accipias, nam fides tua tibi subuenit, in scrinio tuo, & ipsius scrinij angulo: in paruo fasciculo testamentum viri tui inuenies. quæ euigilans obstupuit, & testamentum reperit, quod Andreas reuelauerat, & sic confusis inimicis victoriam reportauit.* Similia leguntur apud D. Patrem Augustinum lib. de Cura pro mortuis agenda cap. 11. vbi ita scribit: *Pro certo cum Mediolani essemus, audiuimus, quod cum debitum repeteretur à quodam, defuncti patris cautione prolata, quod filio nesciente à patre iam fuerat persolutum, contristari homo grauissime cœpit, atque mirari, quod ei pater moriens non dixerit, quod deberet, cum fecisset etiam testamentum. tunc nimis anxio apparuit idem pater eius in somnis, & vbi esset recautum, quo illa cautio euacuata fuerat, indicauit: quo inuento, atque monstrato, non solum falsi debiti calumniam propulsauit, sed etiam paternum recepit chirographum, quod pater non receperat, quando est persoluta pecunia. Hic itaque putatur, animam hominis curam gessisse pro filio, & ad eum venisse dormientem, vt doceret, quod ignorabat, à magna eum molestia liberaret.* Hæc ibi Augustinus.

ALios plures referre merito possemus, quos V.
opinione valde probabili sanctitatis post se relicta commigrasse, nostræ congregationis constans est traditio, nõnullorum etiam testimonijs externorum comprobata Eiusmodi fuerunt Venerab. P. D. Petrus Lucensis senior, D. Seraphinus Firmanus, ambo Theologi, Prædicatoresq; celeberrimi, Spiritu sancto pleni, & diuini amoris igne succensi, ambo in vinea Dei laboratores indefessi, qui suis laboribus fructum multum patri familias retulerunt, quorum spiritus, qui, & quales fuerint, ex illorum opusculis facile dignosci poterit, modo palatum ad sapores spirituales discernendos idoneum quis habeat, ambo tandem Bononiæ in Canonica S. Ioannis in monte vita functi, propè organum à parte ante, licet nõ eodem anno tumulati: nã Prior anno 1522. obijt, cum eidem monasterio præfuisset, prout Prælatorum dicti monasterij series indicat, & Ioannes Philippus lib. 6. cap. 34. testatus, vbi etiam spiritu illum prophetiæ claruisse scribit, quod Autor Historiæ Ecclesiæ Bergomensis sub titulo Vineæ par. 2. cap 113. confirmat, vbi alia plura in huius Sancti viri laudem scribit: posterior vero circa annum 1540. ex hac vita migrauit. de amborum opusculis infra cap. 55. verba faciemus. Gaspar quoque Placentinus vir religiosissimus, & vitæ inculpatæ, regularisque obseruantiæ studiosus æmulator, qui inter alia digna opera, prædicti Seraphini opuscula, Italicè scripta, Latina reddidit: sed & illa, quæ Italicè scripta nonnulli Typographi cum multorum errorum admixtione impresserant, ab eisdem erroribus repurgauit. Hic Ven. Sanctimonialis Dominicæ Baptistæ S. Mariæ Gratiarum Ianuæ à sacris confessionibus per multos annos extitit, cuius libros spirituales præmissa præfatione satis erudita, & mea etiam opinione necessaria, typis edendas curauit anno 1588.

Verum vt antiquiora omittamus, nostris etiã diebus plebem suam Lateranensem familiam

Porrò in illorum Catalogo describendo, ne longiores simus, ijs omissis, qui Beati Syluestri, addo etiam B. Leonis I. tempora præcesserunt, ab ipso Leone Primo, sub quo Lateranensis Basilica secundum B. Augustini regulam fuit reformata, narrationem exordiemur. Pontifices, de quorum canonica professione, vel ex antiquis historicis, & chronistis, vel alijs testimonijs fide dignis constare nobis potuit, hi fuerunt:

S. Leo Primus natione Tuscus Sacrosanctæ Lateranensis Ecclesiæ clericus, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Archidiaconus, de quo supra ca. 50. dictum fuit.

S. Fœlix Tertius natione Romanus ex Patre Fœlice presbytero de titulo fasciolæ. Anastasius Bibliothecarius. Ioannes de Nigraualle. Ciaconius in Vitis Romanorum Pontificum in Honorio Primo.

S. Gelasius Primus Valerij filius, & B. Augustini discipulus. de quo supra cap. quinquagesimo dictum fuit, ex Onuphrio, Volaterrano, Ciaconio, & alijs.

Honorius Primus Campanus, Petronij viri consularis filius, ex canonico Lateranensi. Ioannes de Nigraualle. Ciaconius in Honorio Primo, de quo inter alia scribit Anastasius Bibliothecarius: *Hic temporibus suis multa bona fecit, hic erudiuit clerum. temporibus suis renouauit omnem famulitam Beati Petri Apostoli.* Sed notandum, & recolendum, quod supra hoc eodem libro cap. 4 monuimus, sub B. Gregorio Papa, cuius obitus Honorij Pontificatum annis viginti præcesserat, totum clerum Romanum ad vitæ regularis institutum: vt erat in primitiua Ecclesia, fuisse restitutum. hinc enim facilè intelliges, omnes Pontifices, aliquot saltem annis post, ex clero Romano assumptos, regulares canonicos fuisse, vel monachos.

S. Sergius Primus, Lateranensis Ecclesiæ clericus de quo supra cap. 50 dictum fuit, ex Anastasio Bibliothecario, Ioanne de Nigraualle, & Ciaconio in Sergio Primo.

Gregorius Secundus ab eodem Sergio Primo inter Lateranensis Ecclesiæ clericos à puero enutritus, deinde Subdiaconus Sacellarius, & S. R. E. Bibliothecarius. Anastasius Bibliothecarius in Gregorio II.

Zacharias Primus natione Græcus ex canonico regulari monachus ordinis S. Benedicti. Ciaconius in vita Zachariæ Primi. Ioannes de Nigraualle.

Stephanus Tertius natione Romanus ex patre Constantino, qui adhuc paruulus patre defuncto inter clericos Ecclesiæ Lateranensis sub doctrina Apostolicæ traditionis sub Gregorio Secundo, & Zacharia Romanis Pontificibus fuit educatus, & per singulos ordines vsque ad Diaconatum perductus. Anastasius in Stephano Secundo, & Tertio. Ciaconius in Stephano Tertio. Ioannes de Nigraualle.

Paulus Primus Romanus eiusdē Constantini filius, & Stephani Tertij frater, ac cum illo à puero, patre defuncto, inter clericos Ecclesiæ Lateranensis sub Gregorio II. & Zacharia nutritus, & eruditus, & cum fratre suo sacris initiatus. Anastasius, & Ciaconius in Paulo Primo.

Leo Tertius natione Romanus patre Azuppio, inter clericos Ecclesiæ Lateranensis à parua ætate nutritus, & educatus, vbi omnem Ecclesiasticam disciplinam spiritualiter eruditus, tam in Psalterio, quam in sacris diuinis scripturis pollēs, Subdiaconus factus, ad presbyterij honorē prouectus est, monachorum, & seruorum Dei super omnia conuersatione oblectabatur. Anastasius in Leone Tertio. Ciaconius ibidem, vbi dicit, illum ex canonico regulari postea factum monachum D. Benedicti, quod etiam Anastasius ex assidua illius cum monachis conuersatione satis subindicat. Ioannes de Nigraualle.

Paschalis Primus, de quo Anastasius ita scribit: *Paschalis natione Romanus, ex patre Bonoso, annos septem, menses quinque, dies sexdecim. qui à primaua ætatis suæ diuino cultui mancipatus, atque in Sacrosancta Ecclesia Patriarchio studijs diuinæ, salutiferaque scripturæ imbutus, tam in Psalterio, quam in sacris paginis noui ac veteris testamenti specialiter eruditus, elegans, atque in omni bonitate perfectus, Subdiaconus quidem factus, & postmodum Diaconus, atque Presbyter honorificè consecratus est.* Hæc ille, qui cum non dicat, illum alterius Ecclesiæ presbyterum consecratum, de Lateranensi necessariò est intelligendus, quod semel indicasse sufficiat non solùm de presbyteris, sed etiam de Diaconis & Subdiaconis loquendo, illis præsertim temporibus, quibus nullus ad sacros ordines, nisi alicuius Ecclesiæ seruitio designatus, consecrabatur: qui mos per multa tempora fuit in Ecclesia custoditus, illumque sacrum Generale Concilium Tridentinum restituendum curauit sess. 23. de reformatione cap. 16. renouando canonem sextum sacri Concilij Calcedonensis, in quo decretum fuerat, vt nullus sacris ordinibus, nisi certæ alicui Ecclesiæ adscriptus, initiaretur. Quod necessariò admonendum duxi, & diligenter notandum erit, propter Zoilos, & obtrectatores, ad effugium præcludendum, quod quis meditari forsan posset dicendo, aliud esse, quempiam in Patriarchio Lateranensi clericum fuisse, aliud in Lateranensi Ecclesia: sicut nunc aliud est, quempiam esse clericum de Palatio Pontificio, aliud de Ecclesia D. Petri, licet Palatium Pontificium sit apud Basilicam D. Petri. nam præter quod euasio puerilis est, quia in Palatio Pontificio non recipiuntur pueri nutriendi, & erudiēdi in cæremonijs Ecclesiasticis, & diuinis officijs, & sacris literis, vt exinde procedente ætate ad sacros ordines promoueantur, sicut de pueris in II.

Patriarchio Lateranensi receptis dicitur: vnde necessariò dicendum, illos receptos inter clericos Lateranensis Ecclesiæ, apud quam clerici nutriri, & erudiri consueuerant, vt ad sacros ordines, & munera Ecclesiastica obeunda idonei euaderent, quod in omnibus Ecclesijs cathedralibus rectè institutis etiam ex præscripto Generali Conciliorum obseruatur; non autem receptos inter aulicos, qui in Palatio Romani Pontificis deseruirent. Præter hoc, inquam, cum legamus, eiusmodi pueros postea adolescentes Subdiaconos, Diaconos, vel etiam presbyteros ordinatos, nec titulum alicuius Ecclesiæ, cui essent addicti, teneamus, de Lateranensi Ecclesia, in qua & apud quam illi nutriti, & eruditi fuerant necessariò intelligere debemus.

Eugenius Secundus primò S. Sabinæ, olim canonicorum regularium Ecclesiæ presbyter à Leone Tertio ordinatus, quam Pontifex factus ad meliorem cultum perduxit. postea Lateranensis Basilicæ Archipresbyter, in qua, vt inquit Anastasius per multa tempora suum mirificè propositum rexit. post mortem Paschalis à cunctis Romanus Pontifex renunciatus. qui Romæ Concilio habito disciplinam canonicam iuxta morem primitiuæ Ecclesiæ inter clericos non solùm Romanos, sed aliarum ciuitatum per totum mũdum restituere curauit, generali decreto promulgato, quod habetur in cap. Necessaria 12. q. 1. Anastasius, & Ciaconius in Eugenio II. Ioannes de Nigraualle in Catal.

Sergius Secundns Romanus, illustri genere natus, puer duodecim annorum parentibus orbatus à Leone Tertio inter clericos Lateranensis Ecclesiæ cooptatus, & in cantico Ecclesiastico, sacrisq; literis prius optimè eruditus, primùm Acolytus ab eodẽ Leone Tertio in dicta Ecclesia ordinatus. Secundò Subdiaconus à Stephano Quarto. Tertiò presbyter tituli S. Syluestri ordinatus à Paschali I. cui etiam in Pontificali Sede successit. Anastasius in Sergio Secundo. Ciaconius in eodem Sergio Secundo.

Leo Quartus Romanus ex patre Rodoaldo, à pueritia in monasterio S. Martini propè D. Petri Basilicam in sacris literis eruditus, vbi inter monachos, quasi vnus ex illis religiosissimè vixit, à Gregorio Quarto ex monasterio ad Lateranensem Ecclesiam reuocatus, vbi semper regulariter vixit, à Sergio II. presbyter tituli SS. quatuor Coronatorum ordinatus. Anastasius in Leone IV. Ciaconius in eodem. Vide, quæ diximus de hoc Pontifice. sup. c. 50.

Benedictua Tertius Romanus ex patre Petro nomine, qui vt Anastasius scribit: *Celeberrima cum de eo fama perulgaretur, in Lateranense Patriarchium perducitur, cleroque locatur.* & in sancta Lateranensi Ecclesia Subdiaconus à Gregorio Quarto ordinatus, ac deinde presbyter à Leone Quarto, cui postea successit in Pontificatu Anastasius, & Ciaconius in Benedicto Tertio. Ioannes de Nigraualle.

Formosus Portuensis Episcopus, quem virũ sanctissimum Anastasius in Nicolao I. & ex illo Baronius tomo 10. sub anno 891. appellauerunt, ab eodem Nicolao I. ex canonico regulari factus Cardinalis, & Episcopus Ostiensis. Ciaconius in eodem Formoso. Ioannes de Nigraualle.

Benedictus Quartus Romanus, Mammoli filius, vir optimus, vt ex illius epitaphio Baronius tomo 10. sub anno 907. notauit. hunc ex canonicis Lateranensibus assumptum scribit Ciaconius in illius vita.

Lando Sabinus, Tami filius, ex canonico Lateranensi Pontifex renunciatus. Ciaconius in eius vita. Ioannes de Nigraualle.

Leo Octauus canonicus Lateranensis, & Protoscriniarius. Raphaël Volaterranus lib. 21. Antropolog. Iacobus Philippus Bergomensis in Supplemento Chronic. lib. 11. sub anno 960. Ioannes de Nigraualle, licet per errorem pro Leone VIII. positus sit Leo IX.

Stephanus Decimus, quem Onuphrius vocat Nonum, antea Fridericus Gozelonis Lotharingiæ Ducis filius, primùm sancti Lamberti Leodiensis, quam Ecclesiam tunc regularem fuisse supra lib 2. cap. 38. ostendimus, regularis canonicus. ex Ciaconio in illius vita. postea Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Archidiaconus, & Cardinalis, Bibliothecarius, & Cancellarius pro Herimanno Coloniensi Archiepiscopo, testantibus Onuphrio lib. 3 de Ecclesia Lateranensi cap. 15. & lib. de Põtificibus, in Leone IX. Victore II. & Stephano IX. Baronio tomo 11. sub anno 1054. num. 1. iussu Leonis IX. cum altero Cardinali Humberto Episcopo Syluæ Candidæ, & Petro Archiepiscopo Amalphitano ad Imperatorem Constãtinopolitanum legatione functus. ex qua reuersus in Italiam cum magno auri pondere, cum Henrici Secundi Imperatoris inuidiam incurrisset, ad illam declinandam monachus Cassinensis sub Abbate Richerio est effectus, cui paulò post in munere successit. teste eodem Baronio sub an. 1054. num. 41. & sub anno 1057. num. 1. quo Imperatore vita functo, timore solutus, & à Victore II. Cardinalis restitutus, tandem Pontifex est renunciatus. Ciaconius vbi supra, Ioan. Molanus in Natalibus sanctorum Belgij sub die 29. Martij, qui illum Belgam, & Leodiensis Ecclesiæ Archidiaconum, immo & Beatum ex Chronicis Leodiẽsibus, & Sigonio de Regno Italiæ scribit.

III. ALexander Secundus Mediolanensis, ex nobili familia de Badagijs, vulgò Bagijs nuncupata, canonicus Lateranensis, deinde Episcopus Lucensis, tandem summus Pontifex renunciatus. Qui labentem in Lateranensi Basilica disciplinam regularem, accitis illuc sancti Frigdiani canonicis magna tunc sanctitatis fama toti Italiæ conspicuis, restituendam curauit. Onuphrius in

libro

libro de Romanis Pontific. & lib. 2. de Ecclesia Lateranensi cap. 3. & in libro de Septem Vrbis Ecclesijs. Ioannes de Nigraualle in catalogo. Volaterranus lib. 21. Ciaconius in Alexandro Secundo. Laërtius Cherubinus in Bullario Ioann. Baptista de Caualleriis in Imaginib. Pontificum.

Vrbanus Secundus patria Rhemensis, ex canonico regulari Lateranensi monachus Cluniacensis, testantibus Onuphrio in Vrbano II. & in lib. 2. de Ecclesia Lateranensi cap. 3. Ciaconio in Gregorio Septimo. & Vrbano Secundo, Laertio Cherubino in Bullario, & Io. Baptista de Caualleriis. sunt tamen qui dicant, illum regularẽ quidem canonicum antea fuisse, non tamen Ecclesiæ Lateranensis, sed Rhemensis, quam olim regularem extitisse supra lib. 5. cap. 33. notauimus. & ita scribere Guidonem in suis Chronicis, notauit Ioannes Mauburnus Doctor Parisiensis in suo Venatorio libro secundo, cap. 14. quæ Chronicæ ad manus meas nondum venerunt, sed tamen autor, qui de illis testatur, eruditus, & fide dignus est. Cæterum de illius canonica professione ante monachatum non solùm præfati autores testantur, sed ex Iureconsultis Ostiensis in cap. Intelleximus. de ætate, & qualitate, dicens, de mente illius canonis esse, quòd canonicus regularis nunquam possit fieri monachus, nisi in casu, qui tangitur in cap ex literis. de iure patronatus, & hoc statuisse Vrbanum II. scribentem ad Abbatem sancti Rufi quia ipse Vrbanus II. fuit canonicus regularis. Consentit ibidem Abbas Panormitanus, & Antonius de Butrio in eodem c. intelleximus. in fine.

Paschalis II antea D. Raynerius, Crescentij filius, ex Blera Tusciæ oppido, ex canonico regulari Lateranensi, vbi sanctè vixerat, monachus Cluniacensis, & Abbas S Laurentij extra muros à Gregorio VII. Cardinalis creatus. Volaterranus. Onuphrius in Gregorio Septimo, & Paschali Secundo, & lib. 2. de Eccl. Later. cap. 3. Ciaconius in Gregorio Septimo, & Paschali Secundo. Laërtius Cherubinus in Bullario in Paschali II. Ioan. Bapt. de Caualleriis in lib. Imaginum Pontificum. Hic Lateranensis canonicæ reformationem ab Alexandro inchoatam ad perfectum deduxit, insigni priuilegio Rocio Priori, & illius canonicis regularem vitam professis cõcesso, quod habetur in Bullario inter bullas dicti Pontificis, constitutione secunda. Hic ordinem canonicũ, multum dilexit, vt patet ex illius epistolis Priori S. Frigdiani scriptis, supra capite quadragesimo-primo relatis.

Honorius Secundus antea D. Lambertus de Fagnano, patria Bononiensis, canonicus regularis Later. postea Bononien. Ecclesiæ Archidiaconus, deinde presbyter Cardinalis à Paschali II. creatus. Onuphrius in Paschali II, & Honorio II. & lib. 2 de Ecclesia Lateranensi c. 3. & in lib. de Septem Vrbis Ecclesijs in Lateranẽsi. Ciaconius in Paschali Secundo, & Honorio Secundo, Sigonius lib. 10. de Regno Italiæ, & lib. 2. de Episcopis Bononiensibus. Laërtius Cherubinus in Bullario. Ioan Bapt. de Caualleriis in lib. de Imaginibus. Sunt tamen, qui contendant, illum canonicum S. Mariæ ad Rhenum, non autem Basilicæ Lateranẽsis extitisse, vt Io. Baptista Signius lib. 2. de Canonicis c. 7. & Iosephus Mozzagrugnus lib. 4. fol. 22 pag. 2. vbi dicit, se nescire: *Qua ratione Panuinus dicat, hunc fuisse canonicum regularem Lateranensem, cum apertissimè constet, fuisse Rhenanum, nisi velit Lateranensem appellare ea ratione, quia vnita fuit Ecclesia Lateranensis Ecclesia Rhenana, vel id scripserit arbitratu, & complacentia eorum, qui aërem verberant, & amplectuntur, quasi sponsam Iunonem accepturi, & diuites, qui dormientes nihil inuenerunt in manibus suis: verè dormientes, qui cum dormiunt, dicunt ablatum corpus Christi, quos illudit D. Augustinus.* Sed hæc omnia illorum pace dicteria sunt, & fabulæ, quæ ex dictis supra cap. 50. falsitatis apertissimæ redarguuntur. quomodo enim potuit Honorius ante pontificatum monasterij Rhenani canonicus fuisse, qui ad Cardinalatum euectus fuerat, priusquam prima fundamenta Canonicæ Rhenanæ ponerentur? cuius primus Prior Guido nomine anno 1173. adhuc in viuis erat, cuius antiquitatis ante ann 1136. nullum authenticum testimonium ostensum fuit, sed nec proferri potest. Quocirca minus etiam consultè, mea sententia egerunt, qui vt eundem Honorium Secundum Rhenanæ Canonicæ adiudicarent, Ciaconij librum corruperunt, folia auferentes, in quibus autor de illius canonica professione in monasterio Lateranensi testatur, & alia supponẽtes, quibus Rhenanæ Canonicæ adscribitur. vt videas eundem autorem eodem anno, & loco, ab eodem typographo duplici vultu editũ. quod etiam in vita Lucij II. & B. Guarini Episcopi Cardinalis factum inuenitur.

INnocentius Secundus, antea Dominus Gregorius, ex familia de Paparesijs Transtyberina, nunc de Matthæis vocata, canonicus regularis monasterij Lateranensis, ab Vrbano II. in numerum Cardinalium cooptatus, & anno 1130. Pontifex renunciatus. Onuphrius in Vrbano II. & Innocentio II. & lib. 1. de Ecclesia Lateran. c. 7. & lib. 2. c. 3. & in lib. de Septem Vrbis Ecclesijs. Sigonius de Regno Italiæ lib. 11. sub anno 1130. Ciaconius in Vrbano II. & Innocentio II. Laërtius Cherubinus in Bullario. Ioannes Baptista de Caualleriis in lib. de Põtificum Imaginibus. Hũc Cardinalis Baronius tom. 12. sub anno 1130. Monachum Ordinis D. Benedicti ex monasterio Lateranensi Sanctorum Ioannis Baptistæ, & Euangelistæ, atque Pancratij dicti ordinis assumptum contendit, nixus testimonio cuiusdam scripturæ in Archiuo S. Praxedis repertæ. quod esse non potest, quia ex tempore Alexandri Secundi vsq; ad Bonifacium VIII. monasterium Sanctorum IV.

Ioannis Baptistæ, & Euangelistæ constat fuisse canonicorum regularium, non monachorum. & quanquam temporibus Ioannis III. & Gregorij Tertij D. Benedicti monachi monasterium SS. Ioannis Baptistæ, & Euangelistæ apud Ecclesiam Lateranensem obtinuissent; tamen aliquoa secu-lis ante Alexandrum Secundum loco excesserãt, nec illorum vlla prorsus in Lateranensis Ecclesiæ monumentis recordatio habetur, vt Onuphrius, qui Lateranense cartophilacium scrutatus est, testatur. fuisse verò temporibus Alexandri II. monasterium Lateranense SS. Ioannis Baptistæ, & Euangelistæ non monachorum, sed canonicorum, habea ex priuilegio Anastasij IV. Ioanni Priori, & illius fratribus canonicis Ecclesiæ Lateranensis, ad exemplar alterius ab Alexandro II. Priori, & canonicis dictæ Ecclesiæ Lateranensis facti: nam priuilegium sic incipit: *Anastasius Episcopus seruus seruorum Dei. Dilectis filijs Ioanni Priori Sacrosanctæ Patriarchij Basilicæ Saluatoris Domini, quæ Constantiniana vocatur, pariterq; Ioannis Baptistæ, ac Ioannis Euangelistæ, eiusque fratribus canonicis, tam præsentibus, quam futuris regularem vitam professis in perpetuum.* & infra: *Eapropter vobis in Domino filijs Ecclesiam ipsam, in qua diuino mancipati estis obsequio, ad exemplar prædecessoris nostri beatæ memoriæ Alexandri II. Apostolicæ Sedis priuilegio communimus. In primis siquidem statuentes, vt ordo canonicus, qui secundum Deum, & B. Augustini regulam ibi noscitur institutus, perpetuis ibidem temporibus inuiolabiliter obseruetur.* quam veritatem confirmat Paschalis II. priuilegium Rocio Priori, & canonicis Lateranensibus factum anno 1106. quod in Bullario nuper edito per Laertium Cherubinum legitur, in quo cum totius parochiæ Lateranensis fines describantur, Ecclesiæ, Monasteria, & Hospitalia intra dictam parochiam existentia, vel illi cohærentia, istius monasterij Ordinis monachorum D. Benedicti nulla prorsus mentio habetur.

Multò autem minus veritati consentaneum, quin potius famulosum, quod Mozzagrugnus lib. 4. de Rebus gestis canonicorum regularium fol 23. pag. 2. his verbis narrat: *Anno 1136. Innocentius II. Romanus, antea vocatus D. Gregorius canonicus regularis eiusdem ordinis canonici in monasterio ipso Rhenensi, ac S. Potentianæ de Vrbe vnito, vbi canon. & canonicum habitum suscepit sub Adriano IV. vt in Bulla præfati Pontificis sub Dat. Romæ apud S. Petrum 6. Calend. Aprilis 1154. vt supra, dum esset Bononiæ causa studij, ad summum apicem ascendit dignitatis Pontificiæ Sedit q; annis 13. mensibus 7. diebus 8. vt in Calendario Rhenano antiquo legitur. Commendatur ibidem eius obitus anno Domini. Incarnationis 1143. Hic verò Pontifex 14. mens. Septembris sepultus est in Laterano, in concha apsitica, miro opere sculpta. De hoc item mendosè Panuinus, quòd fuerit canonicus regularis Lateranẽsis: fuit quidem Romanus de Regione Trãstyberina, familia de Papa, vel de Paparesijs vocata &c.* Hæc ille, quia vnquam talia monstra vidit, vel paradoxa audiuit? primò inquit anno 1136. Innocentium Secundum euectum ad pontificatũ. Sed hoc incuriæ Typographorum indulgeamus pro an. 1130. ponentium 1136. Secundò subdit, Innocentium II. antea Gregorium de Papa vocatum, fuisse canonicum regularem in monasterio Rhenensi, & S. Potentianæ de vrbe vnito, vbi canonicum habitum suscepit sub Adriano IV. vt habetur ex Bulla præfati Pontificis data 6. Calend Aprilis 1154. optimè profectò, peroptimè. Innocẽtius II. ab Vrbano II. factus est Diaconus Cardinalis, qui Vrbanus anno 1099. ex hac vita migrauit: & tamen canonicus regularis factus fuit, & canonicum habitum suscepit sub Adriano IV. anno 1154. Rursus Innocentius Secundus anno 1130. Pontifex est renunciatus: Ecclesia verò S. Potentianæ de Vrbe non ante annum 1154. vt ille fatetur, aut 1155. vt est rei veritas, monasterio Rhenano fuit vnita, quod ex literis vnionis patet: & tamen ipse Innocentius Secundus fuit ante pontificatum canonicus regularis in monasterio Rhenano, ac S. Potentianæ de Vrbe vnito. Rursus Adrianus IV. non ante mensem Decẽb anni 1154. ad pontificatum est euectus: & tamen inquit Mozzagrugnus, illum eo anno dedisse literas Apostolicas 6. Calend. Aprilis, ex quibus literis dicit haberi, dictum Innocentium Secundum sumpsisse habitum canonicorum regularium sub eodem Adriano Quarto. Sed ad vlteriora pergamus. Tertiò dicit Innocentium II. qui ante annos 30. per Vrbanum Secundum Cardinalis fuerat effectus, assumptum ad pontificatũ, dum esset Bononiæ causa studiorũ. Quartò cum constet apud omnes, Innocentiũ II. Romæ Pontificem contra Anacletum Antipapam creatum, Roma statim aufugisse, & in Gallias contendisse, ille iuuenem fingit, Bononiæ studija literarum incumbentem, qui Pontifex renunciatus, ad Vrbem fuerit reuocatus & hæc ex antiquo Calend. Rhenano se deprompsisse fatetur. Iam videas, quam fidem illi Calendario, ex quo plurima depromit, valeas adhibere. Cæterum crediderim, in illo Calendario, in quo solùm nomina defunctorum describi consueuerant, nihil istorum prorsus haberi. Redarguit quoque confidenter Panuinium, quod mendosè Innocentium II. inter canonicos Lateranenses censuerit, cum potius Rhenensi canonicæ adscribere debuisset: qui tamen multis annis antea Cardinalis fuerat, quàm dictæ canonicæ prima iacerentur fundamenta. Demùm cum dixerit, eundem Innocentium II. fuisse Romanum de Regione Transtyberina ex familia clarissima de Paparesijs, pagina statim sequente de Lucio II. loquens, subdit: *Mox verò, vt Innocentius II. Frangipanes ex parte Romanorum nobilis, immo de Regione Transtyberina, qui à Paschali II. fuerat Diaconus Cardinalis creatus.* adcò quod secundum istum diligentissimum, & æquè fidelissimum historicum familia de Paparesijs Romana

Transtyberina eadem est cum familia de Frangipanis vocata, eaque similiter inter Transtyberinas censenda erit, quod an verum sit, nullus, qui semel, aut secundò Romæ fuerit, nescit.

V. LVcius Secundus, patria Bononiensis, ex nobili familia de Caccianemoris, Gerardus antea nuncupatus, ex canonico regulari congregationis S. Frigdiani Lucensis, presbyter Cardinalis S. Crucis in Ierusalem ab Honorio Secundo creatus, qui monasterium dictæ Ecclesiæ totum instaurauit, & vt ibidem canonica institutio iugiter permaneret, ad pontificatum euectus statuit, vt presbyter Cardinalis dictæ Ecclesiæ titularis nonnisi de gremio congregationis S. Frigdiani sumeretur. Volaterranus lib. 21. Ioan. de Nigraualle in Catalogo. Baronius tomo 12. sub anno 1144. Onuphrius in Chronico, & in Honorio Secundo, Innocentio Secundo, & Lucio Secundo, & lib. 2. de Ecclesia Lateranensi cap. 2. & 3. & lib. 3. cap. 15. & in lib. de Septem Vrbis Ecclesijs. Sigonius lib. 2. de Regno Italiæ sub anno 1144. Ciaconius in vita Calisti Secundi, & Lucij Secundi Ioan. Baptista de Cauallerijs. reclamantibus è contrario Baptista Signio lib. 2. de canonicis cap. 7. & Iosepho Mozzagrugno lib. 4 fol. 24. pag. 1. vbi dicit, illum mendacissimè Onuphrium adscribere congregationi S. Frigdiani Lucensis, vt patere potest ex Annalibus monasterij S. Saluatoris Bononiensis, & li. 8. fol. 54. pag. 1. vbi carpit Ioannem Philippum in Chronica lib. 4. cap. 4 scribentem, Lucium Secundum primum fuisse canonicum monasterij sanctæ Crucis in Ierusalem, & in ipsa Ecclesia Cardinalem presbyterum: siquidem illud collegium eligebat Cardinalem vel de seipsis, vel de monasterio S. Frigdiani, vt constat ex priuilegio Alexandri III. quod esse falsum contendit tum ad hominem, cum Alexander III. longè post Lucium Secundum assumptus fuerit, tum secundum rei veritatem, repugnantibus grauissimis autoribus præter Chronicam, & Calendarium Rhenanum, qui illum Rhenensi canonicæ adscribunt. Qui tamen de canonicis Rhenanis inaniter sibi, & suis blandiens, tum ad hominem, tum secundum rei veritatem à scopo plurimum aberrat. & ad hominem quidem, quia si Alexandri III. priuilegium attentè legisset, vt debuerat, vidisset, in eo fieri mentionem alterius priuilegij ipsius Lucij II. & priuilegium Alexandri III. ad exemplar illius Lucij II. concessum, vt formalia illius verba sonant. Secundum autem veritatem. quia si Lucius II. monasterio sanctæ Crucis instaurato statuit, vt nullus in presbyterum Cardinalem dictæ Ecclesiæ, nisi de illius collegio, vel de congregatione S. Frigdiani sumeretur, argumentum euidens est, illum non de Rhenana congregatione, quæ vt dixi, ante illius Cardinalatum nondum erat fundata, sed de Frigdiana sumptum fuisse. Vero namque consentaneum est, si de Rhenana extitisset, illum suam congregationem potius, quam alienam decoraturum, Et hinc etiam vides, vt ex alijs multis, quid veritatis ex Annalibus, & Chronicis Saluatoriensib. haurire possis.

Anastasius IV. Romanus, Benedicti filius, de Suburra, antea Conradus ex canonico regulari, & Abbate sancti Rufi apud Valentiam (rectius apud Aucnionem) S. R. E. Cardinalis Episcopus Sabinus ab Honorio II. creatus. Onuphrius in Honorio II. & Anastasio IV. & sub anno 1153. & lib. 1. de Ecclesia Lateranensi c. 7. Sigonius lib 12. de Regno Italiæ sub anno 1153. Ciaconius in Honorio II. & Anastasio IV. Ioan. de Nigraualle in catalogo Pontificum. Laërtius Cherubinus in Bullario. Ioan. Baptista de Cauallerijs, & chronicæ congregationis S. Rufi ab illius R euerendiss. Abbate Generali Romam ad me transmissæ. VI.

Adrianus IV. natione Anglus, antea Nicolaus Hastifragus nuncupatus, primum clericus in Ecclesia S. Iacobi de Maglorio Magalonensis diœcesis in Gallia, postea canonicus regularis, & Abbas S Rufi, ab Eugenio III. Cardinalis Episcopus Albanus creatus. Onuphrius in Eugenio IV. & Adriano IV. S. Antonin' in 2. p. Histor. tit. 17. c. 1. § 9. ex Ioanne Salisberiensi eiusdem Adriani familiari, Sigonius lib. 12. de Regno Italię sub anno 1154 Ciaconius in Eugenio III. & Adriano IV. Ioannes Pitsius in libro de Scriptoribus Anglicanis. Ioannes Baptista de Cauallerijs. vnde habes, quo Trithemij, & aliorum quorundam errorem corrigas, qui illum inter D. Benedicti monachos recensent, vel ordini Cisterciensium adscribunt: cum pateat S. Rufi Abbatiam, licet ex vrbe Auenionensi Valentiam translatam, nunquam vsque in hanc diem canonicum institutum deseruisse.

ALexander III antea D. Rolandus Paparo, vel de Bendinellis, patria Senensis ex canonico regulari Lateranensi S. R. E. Bibliothecarius. & Cancellarius, & diaconus Cardinalis, postea presbyter Cardinalis tituli S. Marci ab Eugenio III. creatus. Onuphrius de Romanis Pontificibus in Eugenio Tertio, & Alexandro Tertio, & lib. 2. de Ecclesia Lateranensi cap. 3. & in libello de Septem Vrbis Ecclesijs. Volaterranus, & Ioan. de Nigraualle locis citatis. Sigonius lib. 13. de Regno Italiæ sub anno 1159. Ciaconius in Eugenio Tertio, & Alexandro Tertio. Laërtius Cherubinus in Bullario. Ioannes Baptista de Cauallerijs lib. allegato: quem tamen Onuphrius, & Laërtius, & alij non ex familia de Bendinellis, sed de Paparonis, patre Raynerio genitum affirmant. Cæterùm idem Onuphrius in chronico addito ad Platinam, ex familia de Bendinellis ortum fatetur. fuerat antea clericus Pisanus, sed ab Eugenio Romam accersitus, in Lateranensi Ecclesia canonicus fuit constitutus.

Innocentius Tertius, patria Anagninus, antea D. Lotharius ex clarissima familia de Comitibus Signiæ, ab ineunte ætate factus canonicus Lateranensis, missus deinde Parisios ad studia literarum, vir magnæ probitatis,& eruditionis factus, à Cœlestino Tertio diaconus Cardinalis sanctorum Sergij, & Bacchi creatus. Onuphrius in lib. de Romanis Põtificibus in Cœlestino III. & Innocentio III. & lib. 2. de Ecclesia Lateranensi cap. 3. & in lib. de Septem Vrbis Ecclesijs. Volaterranus, & Ioannes de Nigraualle. Sigonius de Regno Italiæ lib. 15. sub anno 1198. Ciaconius in Inuocentio III. Laërtius Cherubinus in Bullario. & Ioannes Baptista de Cauallerijs in lib. de Imaginibus Pontificum. Hunc D. Petri canonicum nuper scripsit eruditissimus Abrahamus Bzouius in continuatione Annalium Baronij tomo 13. in principio, ex quibusdam scripturis ab Ecclesia Auenionensi acceptis. Verùm cui magis credendum, an Onuphrio, qui Lateranensis Ecclesiæ monimenta lustrauit, Ioanni de Nigraualle, qui fuit Apostolicus Bibliothecarius, Volaterrano scriptori erudito, & in Romana Curia optimè versato, Sigonio etiam, & Ciaconio, an vni scripturæ ex Auenionẽsibus cartophilaceijs acceptæ, legentes considerent. Eundem Iosephus Mozzagrugnus ex suis Calendarijs, & Annalibus Saluatoriensibus inter canonicos S. Mariæ de Rheno siue S. Potentianæ de Vrbe canonicæ S. Mariæ de Rheno vnitæ numerat: *Quem ignorauit*, inquit, *Panuinus, cuius ordinis esset*. Verum autem Panuinus ignorauerit, cuius ordinis esset, videri potest in locis proximè allegatis. Sed huic autori soli Annales Saluatorienses contra omnes alios autores, & sæpiùs contra veritatem sapiunt. Et fortè quia in Calendario defunctorum notatum inuenit Innocentium III. illum ex monasterio Rhenano, vel S. Potẽtianæ desumptum credidit: non aduertens, in eo Calendario alios etiam canonicos regulares eiusdem antiqui instituti, non illius, quod nunc ibi viget, præter Rhenanos scriptos fuisse, vt supra lib. 2. fuit notatum.

Honorius III. Romanus, antea D. Cencius ex familia clarissima de Sabellis, Aymerici filius à teneris annis Lateranensi monasterio oblatus, ibiq; educatus, & canonicus factus, à Cœlestino Tertio diaconus Cardinalis S. Luciæ in Orphea, & Camerarius creatus, & ab Inuocentio Tertio presbyter Cardinalis SS. Ioannis & Pauli. Onuphrius in lib. de Romanis Pontificibus in Cœlestino Tertio, Innocentio Tertio, & Honorio Tertio, & lib. 2. de Ecclesia Lateranensi cap. 2. & 3. vbi dicit, Honorium statim ad Pontificatum euectum suo monasterio Lateranensi grati animi causa insigne priuilegium contulisse, anno primo sui Pontificatus datum anno 1216. quarto Idus Nouemb. Indictione quinta, per manum Rayngrij Prioris S. Frigdiani, quod fatetur se legisse, illudq; in registris Bibliothecæ Vaticanæ seruari. Raphael Volaterranus lib. 21. Laërtius Cherubinus in Bullario. Ioannes Baptista de Cauallerijs eodem libro de Imaginibus, siue Iconibus Romanorum Pontificum, ex Aldi Manutij, & Onuphrij elogijs collecto.

Non desunt etiam, qui Vrbanum III. nostro Ordini non immeritò adscribant, ex quibus Ioannes Mauburnus in Venatorio lib. 2. cap. 14. ex Seuerino Calco in quadam epistola ad D. Ioannem Cribellum S. Petri de Vlmo Regularem Præpositum, inter cætera scribente: *Tu bonorũ canonicorum regularium magnanimum semper, & inuictissimum te defensorem præstitisti. quamre Vrbani Tertij Pontificis Maximi imitatorem, filiumq; esse prætefers, qui de Cribellorum antiquissima, & nobilissima stirpe traxit originem. Is pro sui Ordinis canonicorum deuotione, & obseruantia multa apud Mediolanum extitisse monasteria dicitur, inter quæ illud præstantissimum est, in quo nunc Rector præsides*, quanquam nec Onuphrius, neque alij recentiores Regularis illius professionis meminerint, sed solùm dicant, illum ex Archidiacono Mediolanensi presbyterum Cardinalem, & Archiepiscopum Mediolanensem factum. sed potuit fuisse canonicus alicuius Ecclesiæ regularis Mediolanensis, & quãtum coniectari licet sanctæ Mariæ Crescentiaci, & inde ad Mediolanensem Archidiaconatum assumptus, sicut Lambertus de Fagnano, qui fuit Honorius II. ex canonico Lateranensi ad Archidiaconatũ Bononiensem fuerat assumptus. Præter quod ipsa quoque Mediolanensis Metropolitana olim regularis erat, vt lib 2. c. 26. diximus. Hoc certum. Vrbanũ III. duas inter alias insignes præposituras canonicorum regularium in suis allodijs paternis fundasse, & de proprijs bonis patrimonialibus dotasse: alteram S. Petri ad Vlmũ proximè memoratam: alteram S. Georgij de Brinate, quam congregationi S. Mariæ de Crescentiaco donauit, quæque modo nostræ congregationi Lateranensi cum suo capite est vnita, ambas olim diuitijs affluentes, & habentes pro singulis redditus, decem millium aureorum.

Cœlestinus quoque II. huius nominis eidem Ordini canonico probabiliter adscribi potest, si vera sunt, quæ de illo traduntur à nonnullis, Tiphernatensis Ecclesiæ S. Floridi clericum illum fuisse, sacris ordinibus ibidem initiatum, quod testatur Ciaconius in Cœlestino Secundo, confirmantque priuilegia, & dona eidem Ecclesiæ ab illo Pontifice renunciato facta, quæ nunc extant.

CAPVT

CAPVT QVINQVAGESIMVM TERTIVM.

De Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, Bibliothecarijs, Cancellarijs, & Vicecancellarijs ex ordine canonicorum regularium, præsertim ex Lateranensi Congregatione assumptis.

I. ETsi est Volaterranus lib. 21 superius etiam allegato, Cardinales S.R.E. numero trecentos ex ordine canonicorum regularium assumptos. quod nc mirum alicui, vel minus credibile forsan videatur, recogitare ante omnia debebit, in Sacrosancta Lateranensi Basilica, quæ omnium Ecclesiarum princeps, & mater est, canonicorum regularium institutum per annos octingentos, & amplius stetisse, ac ex illa Pontifices Romanos quinque supra viginti acceptos, vt capite proximè præcedenti monstrauimus, illud etiam recolere oportebit, quod li. 2. dictum fuit, duos Cardinalares S. Crucis in Ierusalem, & S. Mariæ nouæ titulos Decretis Pontificum sæpius innouatis, non nisi canonicis regularibus per multos annos conferri solitos; atque tandem ipsius Ordinis canonici amplitudinem, qui maiorem partem Ecclesiarum Patriarchalium, Metropolitanarum, & Cathedralium olim tenebat, vt alia dicti ordinis collegia innumera missa faciamus. Licet verò propositi nostri non sit, omnium Cardinalium, qui ex nostro ordine sunt assumpti, catalogum exactũ, & integrum hic loci describere, quod nec ante nos aliquem fecisse legimus, sed nec fieri posse sine diuina reuelatione arbitramur, eum nec illi, qui Gesta Romanorum Pontificum data opera scribenda susceperunt, ante Leonem IX. seriem creationis eorundem Cardinalium, nisi valde diminutã notauerint. vt nihilominus nostrũ qualecunque studium etiam in hac parte nullatenus desideretur, conabimur de multis saltem aliquos referre, ex probatis autoribus, vetustisq; familiarum monimentis cullectos, præsertim ex Onuphrio, Ciaconio, & ex calendario antiquo canonicæ Rhenanæ apud Bononiam, cuius meminerunt Ioannes Baptista Sigonius, & Iosephus Mozzagrugnus in suis libris de canonicis regularibus editis, licèt cum abusu, & admixtione multorum errorum.

Sciendum enim est inter antiquas constitutiones canonicæ, & congregationis Portuensis statutum fuisse, vt in singulis Ecclesijs illorum Ordinis, & professionis, licèt diuersarum congregationum, calendaria conficerentur, & in illis nomina omnium canonicorum dicti ordinis, & professionis, cum illorum obitus renunciatus esset, continuo notarentur, fierentq; pro illarum animabus suffragia, & anniuersaria, vt lib. 2. in congregatione Portuensi notauimus. quas constitutiones quoniam Innocentius II. mandauit in canonica Rhenana paulo ante fundata seruari, ideo in dicta canonica huiusmodi calendariũ confectum fuit, sicut etiam in alijs D. Ioannis in monte, & S. Victoris eiusdem Ciuitatis monasterijs seruabatur. quod calendarium in monasterio S. Saluatoris nunc etiam fertur adseruari, ex quo præfati autores deducunt, omnes canonicos in eodẽ calendario notatos, in monasterio Rhenano professos fuisse, quod licet minimè verum sit, illud tamen verissimum, omnes canonicos regulares, & eiusdem ordinis eum antiquis illis canonicis in monasterio Rhenano tunc degentibus, etsi diuersarum familiarum, extitisse. quod si solùm prædicti autores velint, vt velle videntur, præsertim Ioannes Baptista Signius lib. 2. cap. 8. in principio, cũ inquit: *Sexdecim Canonicos de Rheno ipso ad Cardinalatus honorem assumptos, nec sanè mirum, cum ipsa Lateranensis Ecclesia, & omnes Ecclesiæ titulares Cardinalium regerentur per eos tunc Canonicos.* & c. 9. cum ait: *Ordinis eiusdem canonicorũ de Rheno erant quoque tunc monasteria S. Ioannis in monte in Ciuitate, & S. Victoris extra Bononiam, quorum omnium obitus in eodem Calendario antiquo Rhenano pariter commendantur.* illi inquam verissimè dicunt, de identidate ordinis, & professionis loquentes, non autem congregationum, seu familiarum.

CArdinales igitur S. R. E. quos ex prædictis autoribus, & antiquis monumentis ex ordine canonicorum regularium acceptos inueni, hi sunt, videlicet:

D. Fridericus Gozzelonis Ducis Lotharingiæ filius, Ecclesiæ Leodiensis tunc Regularis Archidiaconus, à Leone IX. S. R. E. Cardinalis diaconus, S. Mariæ in Dominica, necnon Bibliothecarius, & Cancellarius creatus, & ab eodem Leone Legatus ad Imperatorem Constantinopolitanũ destinatus, postea monachus Cassinensis, ad Henrici II. Imperatoris inuidiam declinandam, effectus, & eo defuncto Cardinalis à Victore II. restitutus. Onuphrius, Molanus, Ciaconius, & Baronius. vide cap. præcedenti in Stephano X.

D. Petrus Archipresbyter canonicæ Lateranensis, qui inter Cardinales recensetur in operibus B. Petri Damiani lib. 2. epist. 10. in ordine; nã illius libri epistolæ omnes ad Cardinales ferũtur scriptæ. Est autem titulus epistolæ. *Domino Petro Lateranẽsis Canonicæ Archypresbytero, Petrus peccator*

monachus fraterna glutinum charitas. & in epistola circa finem de conuentu Lateranēsi verba faciens: *Porro autem quia Sancti conuentus Rector constitutus es, noli dissimulare culpam &c.* Sic enim habetur in epistola, quam refert Baronius tomo ij. sub anno 1065. num. 6. licèt ad conuentum canonicorum in Lateranensi Basilica tunc temporis existentem forsan occultandum, in noua editione Romana operum B. Petri Damiani ista verba fuerint omissa. Nescio autem, an iste Domnus Petrus idem fuerit cum Petro Bibliothecario, quem Onuphrius in Leone IX. & Alexandro II. dicit, fuisse Bibliothecarium, & Cancellarium, & diaconum Cardinalem: nam ille dicitur fuisse Præpositus sancti Georgij in Laterano, & Cardinalis diaconus: hic verò Archipresbyter: sed vtrunque esse potuit, vel simul, vel saltem successiuè.

D. Otho de Castellione, Rhemensis diœcesis, Gallus, ex canonico regulari Lateranensi monachus Cluniacensis, Cardinalis Episcopus Ostiensis. Onuphrius de Romanis Pontificibus in Gregorio VII. & Vrbano II. vide alios citatos cap. præcedenti in Vrbano II.

D. Raynerius, Crescentij filius, Bleranus, ex canonico regulari Lateranensi monachus Cluniacensis, & Abbas sancti Laurentij extra muros, Cardinalis presbyter tituli sancti Clementis creatus ab Vrbano Secundo. Onuphrius eodem libro in Vrbano Secundo, & Paschali Secundo, & alij citati superius in Paschali Secundo.

D. Gregorius de Papa, siue de Paparesijs, nunc de Matthæis, Romanus, ex canonico regulari Lateranēsi Cardinalis diaconus creatus ab Vrbano Secundo. Onuphrius in eodem lib. in Vrbano Secundo, & alij citati cap. præcedenti in Innocentio Secundo.

D. Lambertus de Fagnano aliàs de Scannabecchis ciuis Bononiensis ex canonico regulari Lateranensi, & Archidiacono Bononiensi Cardinalis Episcopus Ostiensis creatus à Paschali II. Onuphrius eodem libro in Paschali Secundo, & in Honorio Secundo, & alij cap. præcedenti citati in eodem Honorio Secundo.

Domnus Cuno Germanus à Trunciberenger, prius Eremita, postea canonicus regularis, & vnus de fundatoribus congregationis de Aroasia in Gallobelgica, Cardinalis Episcopus Prænestinus à Paschali Secundo creatus. Onuphrius in eodem libro de Romanis Pontificibus in Paschali Secundo, Sigibertus Gemblacensis, siue illius Continuator in chronico sub anno 1114. Baronius tomo 12. sub anno 1112. & 1114. & 1116. & 1118. qui licet dicant, illum fuisse Eremitam, fatentur tamen fuisse vnum ex primis fundatoribus congregationis Aroasiensis, quam extra omnem dubitationem est canonicorum regularium, non Eremitarum fuisse, prout etiam multa illius monasteria, quæ nunc supersunt clarissimè demonstrant. multa huius viri pro Ecclesia Catholica contra Tyrannos tum in Oriente, tum in Occidente pluribus legationibus præclarè gesta commemorat in locis proximè citatis Cardinalis Baronius.

D. Aymericus Burgundus, Illustri genere ortus, ex canonico regulari diaconus Cardinalis S. Mariæ nouæ creatus à Calisto Secundo. Onuphrius de Romanis Pontificibus in Calisto Secundo, & lib. 3. de Ecclesia Lateranensi cap. 15. Hic sui tituli canonicam renouauit, & vt Cardinalis titularis non nisi de gremio congregationis S. Frigdiani sumeretur, à Calisto Secūdo impetrauit, cuius priuilegium alij Romani Pontifices firmanerunt, de quo dictum est lib. 2. cap. 16.

D. Gerardus de Caccianemicis Bononiensis ex canonico regulari S. Crucis, & congregationis S. Frigdiani Cardinalis presbyter S. Crucis in Ierusalem ab Honorio II. creatus. Onuphrius in eodem lib. de Romanis Pontificibus, & alij citati cap. præcedenti in Lucio II.

DOmnus Conradus de Suburra Romanus, ex canonico regulari, & Abbate S. Rufi apud Valentiam Cardinalis Episcopus Sabinus creatus ab codē Honorio II. Onuphrius in Honorio II. & alij cap. præcedēti allegati in Anastasio VI. III.

D. Anselmus ex canonico regulari monasterij S. Petri in Cœlo aureo Papiæ Cardinalis presbyter tituli sancti Laurentij in Lucina creatus ab eodem Honorio Secundo. Onuphrius eodem lib. de Romanis Pontificibus in Honorio II. Ciaconius in eodem Honorio II. eiusdem meminit Baronius tomo 12. sub anno 1130. cum alijs tribus Cardinalibus canonicis regularibus, scilicet Conrado Episcopo Sabinensi, Gerardo presbytero S. Crucis, & Aymerico diacono S. Mariæ nouæ pro vero Pontifice Innocentio Secundo, contra pseudopapam Anacletum strenuè decertantibus, licet canonicam illorum professionem de more omiserit.

D. Theodeuuinus Germanus, ex canonico regulari Cardinalis Episcopus Portuensis creatus ab Innocentio Secundo. Onuphrius in eodem lib. de Romanis Pontificibus, vbi tamen canonicæ illius professionis non meminit, sed illa habetur in calendario Rhenano, referente Ioanne Baptista Signio lib. 2. cap. 8.

D. Thomas Mediolanensis ex canonico regulari S. Mariæ de Crescentiaco prope Mediolanū Cardinalis presbyter tituli sanctorum Vitalis, & Vestinæ creatus ab Innocentio Secundo Onuphrius, & Ciaconius in Innocentio Secundo, & monimenta congregationis S. Mariæ de Crescentiaco.

D. Ioannes, ex canonico regulari cōgregationis S. Frigdiani Cardinalis diaconus S. Mariæ nouæ creatus à Cœlestino Secundo. Onuphrius in eodem lib. in Cœlestino Secundo.

D. Vbaldus Bononiensis, ex canonico regulari S. Crucis in Ierusalem, cōgregationis S. Frigdiani

diani Cardinalis presbyter eiusdem tituli creatus à Lucio Secundo. Onuphrius eodem lib. in Lucio Secundo. calendarium Rhenanum.

Magister D. Guido Bononiensis, ex canonico regulari S. Mariæ de Rheno Bononiæ, Cardinalis presbyter tituli S. Potentianæ, siue Pudentianę creatus à Lucio Secundo. calendarium Rhenanum. Onuphrius in eodem lib. in Lucio Secundo, vbi tamen non dicit, illum fuisse canonicum regularem. Huius precibus Adrianus IV. anno 1155. 16. calend. Aprilis Ecclesiam Cardinalarem S. Potentianæ de Vrbe canonicis Rhenensibus concessit, vt ordo canonicus Deo autore per illos secundum obseruantiam illorum Regulæ in eadem Ecclesia constitueretur, & perpetuis temporibus inuiolabiliter obseruaretur.

S. Guarinus de Fuschararijs Bononiensis, ex clerico Ecclesiæ Bononiensis, & canonico regulari Mortariensi primùm, deinde congregationis S. Frigdiani, Cardinalis Episcopus Prænestinus ab eodem Lucio II. creatus. Onuphrius, & Ciaconius in Lucio Secundo, de hoc diximus supra c. 50. qui locus videndus erit.

D. Rolandus Paparo, aliàs de Bendinellis, Raynucij filius Senensis, ex clerico Pisano canonicus regularis Lateranensis, primum subdiaconus Apostolicus, mox diaconus Cardinalis SS. Cosmæ, & Damiani S. R. E. Bibliothecarius, & Cancellarius creatus ab Eugenio Tertio. Onuphrius, & Ciaconius in Eugenio Tertio, & Alexandro Tertio. vide cap. præced. in Alexandro Tertio.

D. Nicolaus Malmesburiensis, ex oppido S. Albani Bathoniensis diœcesis in Anglia, quem Ioannes Pitsius in lib. de Scriptoribus Anglicanis Nicolaum Hastifragum vocat, & in vico Langley nuncupato genitum dicit, primùm clericus sancti Iacobi de Maglorio Magalonensis diœcesis, postea canonicus regularis, & Abbas S. Rufi, Cardinalis Episcopus Albanus creatus ab Eugenio Tertio. Onuphrius, & Ciaconius in Eugenio Tertio. vide notata cap. præced. in Adriano Quarto.

IV. Dominus Ildebrandus Crassus Bononiensis, ex canonico regulari S. Mariæ de Rheno Cardinalis diaconus tituli S. Eustachij creatus ab eodem Eugenio Tertio. Onuphrius in Eugenio Tertio, sed dicit illum fuisse Rectorem Ecclesiæ S. Geminiani Mutinæ. Verùm illum fuisse canonicum Rhenanum scribit Io. Bapt. Signius loco allegato. ex calendario antiquo Rhenano.

D. Hugo de Folietto, ex canonico regulari S. Petri Corbiensis, vt Onuphrius, & Ciaconius, vel S. Petri Cordubensis, vt S. Antoninus, vel S. Petri Corbitiensis, vt Ioannes de Nigraualle, Cardinalis creatus ab Eugenio III. Onuphrius in Eugenio Tertio, Ciaconius in Innocentio Secundo, dicens illum creatum Cardinalem ab eodem Innocentio Secundo. Cæterum Onuphrius in Innocentio II. nullum Cardinalem nomine Hugonem ab hoc Pontifice creatum numerat, nisi quendam Iuonem Gallum presbyterũ Cardinalem tituli . . . & fortè vnum ex duobus conflauerunt: & potuerunt esse duo Cardinales eiusdem ordinis, alter Iuo, alter Hugo nuncupati, alter ab Innocentio, alter ab Eugenio creati vt vt fuerit, Hugonem de Folietto canonicũ regularem, insignemque Doctorem extitisse, præter Onuphrium, & Ciaconium, testantur Ioannes de Nigraualle, & D. Antoninus in 3. par. Historiali tit. 18. cap. 2. in princ. ex Vincentio in Speculo Historiali lib. 28. c. 18. quod si verum est, illum non monasterij Corbeiæ, sed alterius vel Cordubensis, vel Corbitiensis professum fuisse, necessarium erit, cum constet, Corbeiam vtramque, in Gallijs scilicet, ac in Germania non ordinis fuisse canonicorum, sed monachorum.

D. Boso Anglus ex canonico regulari, & Papæ scriptore Cardinalis diaconus sanctorum Cosmæ, & Damiani, & Camerarius creatus ab Adriano Quarto. calendarium Rhenanum, & Onuphrius in Adriano Quarto, vbi canonicæ illius professionis non meminit.

D. Ioannes Pizutus, alias Phizutus Neapolitanus, canonicus regularis S. Victoris Parisiensis, Cardinalis diaconus sanctæ Mariæ in Porticu creatus ab Adriano Quarto. Onuphrius, & Ciaconius in Adriano Quarto. Hic ille est Cardinalis Ioannes, qui vetustam, & insignem canonici Ordinis Abbatiam S. Petri ad Aram Neapolis penè collapsam restituit, & canonicorum conuentum ibidem reposuit, accito in illius Priorem, ac deinde Abbatem Domino Nicolao S. Victoris Parisiensis canonico, de quo supra dictum fuit.

Dominus Bernardus canonicus regularis, & Prior monasterij Lateranensis, cuius meminit Onuphrius lib. 2. de Ecclesia Lateranensi cap. primo, sic: *Innocentium quoque Secundum donasse inneni Basilica Lateranensi centum Lucensis moneta libras, quibus agri emerentur, ad Canonicorum in ea residentium sustentationem: ex quibus Bernardus tunc Prior Lateranensis, postea Episcopus Cardinalis Portuensis aliquot possessiones emit non longè ab Vrbe, prope Ecclesiam sancta Helena.* & cap. 3. *Multi praterea magni nominis Cardinales ex eo monasterio prodierunt, ex quibus pracipuus fuit Bernardus, qui multis annis Prior monasterij Lateranensis fuerat sub Innocentio Papa Secundo, & ab Eugenio Tertio ex Lateranense Priore presbyter Cardinalis primum tituli sancti Clementis, deinceps Episcopus Cardinalis Portuensis, & sancta Rufina, & Secunda ab Adriano Quarto factus est.* Consentit Ciaconius in Adriano Quarto. Ipse tamen Onuphrius in lib. de Romanis Pontificibus in Eugenio Tertio, & Adriano Quarto nõ dicit, illum fuisse canonicum regularem, & Priorem monasterij Lateranensis: quia hoc ad notitiam illius necdum venerat, sicut nec aliorũ nonnullorum, quorum promotiones ad Cardinalatũ

tacita illorum professione canonica in eodem libro recenset.

D. Hieronymus Lucensis ex canonico regulari S. Frigdiani Cardinalis diaconus sanctæ Mariæ nouæ creatus ab Alexādro Tertio. Onuphrius, & Ciaconius in Alexandro Tertio.

D. Arduinus ex canonico regulari congregationis S. Frigdiani Cardinalis presbyter S. Crucis in Ierusalem ab Alexandro Tertio creatus. Onuphrius, & Ciaconius in Alexandro Tertio.

D. Matthæus Lucensis canonicus regularis S. Frigdiani Cardinalis diaconus S. Mariæ nouæ ab Alexandro Tertio creatus. Onuphrius, & Ciaconius in Alexandro Tertio.

D. Petrus Bonus Veronensis ex canonico regulari Cardinalis presbyter tituli S. Susannæ creatus ab Alexandro Tertio calendarium Rhenanum. Onuphrius in Alexandro Tertio.

Magister D. Albinus Mediolanensis canonicus regularis S. Mariæ de Crescentiaco Cardinalis diaconus à Lucio Tertio creatus. Onuphrius, & Ciaconius in Lucio Tertio.

V. DOmnus Bernardus canonicus regularis monasterij S. Frigdiani, Cardinalis diaconus S. Mariæ nouæ, creatus à Clemente Tertio. Ciaconius, & Onuphrius in eodem Lucio Tertio.

D. Lotharius de Comitibus Signiæ, Anagninus, ex canonico regulari monasterij Lateranensis, in quo à teneris annis canonicam vitam fuerat professus, Cardinalis diaconus SS. Sergij, & Bacchi à Cœlestino Tertio creatus. Onuphrius, & Ciaconius in Cœlestino Tertio, & Innocentio Tertio, vide notata cap. præced. in Innocentio Tertio.

D Cencius Sabellus Romanus, ex canonico regulari Lateranensi Cardinalis diaconus S. Luciæ in Silice, & Camerarius à Cœlestino Tertio creatus. ijdem Onuphrius, & Ciaconius in Cœlestino Tertio, & Honorio Tertio. vide notata cap. præcedenti in Honorio Tertio.

D. Leo de Brancaleonibus Romanus canonicus regularis congregationis S Frigdiani, Cardinalis diaconus S. Luciæ in Septisolio creatus ab Innocentio Tertio. Onuphrius, & Ciaconius in Innocentio Tertio.

D. Gregorius Crescentius Romanus, ex canonico regulari Cardinalis diaconus S. Theodori creatus ab eodem Innocentio Tertio. calendarium Rhenanum, in quo illius obitus sub anno 1208. est notatus. Onuphrius scribit illum creatum Cardinalem ab ipso Innocentio Tertio.

D. Iacobus Gualla de Bicherija Vercellensis, ex canonico regulari monasterij S. Petri in Cœlo aureo Papiæ Cardinalis diaconus sanctæ Mariæ in Porticu creatus ab eodem Innocentio Tertio. Onuphrius, & Ciaconius in Innocentio Tertio. Hic Abbatiam nobilem S. Andreæ Vercellarum suis sumptibus fundauit, & locupletissimè ditauit, vt lib. 2. diximus.

Magister D. Iacobus de Vitriaco ex oppido Argentolio diœcesis Parisiensis, canonicus regularis S. Nicolai de Oëgnies, primo Episcopus Aconensis in Palæstina, postea Cardinalis Episcopus Tusculanus creatus à Gregorio Nono. Onuphrius, & Ciaconius in Gregorio Nono. habetur ex illius vita, quæ præmittitur eius libro intitulato Historia Orientalis, & Occidentalis.

Frater Anglicus, siue Angelicus Grimaldi de Brisaco Mimatensis diœcesis, ex canonico regulari congregationis sancti Rufi, Cardinalis presbyter sancti Petri ad Vincula creatus ab Vrbano V. cuius erat nepos, & secundū nonnullos frater. Onuphrius, & Ciaconius in Vrbano V. chronica congregationis sancti Rufi. Hic collegium in monte Pessulano pro studentibus dictæ congregationis fundauit, & dotauit.

D. Ioanes canonicus regularis sanctæ Crucis Colimbricensis, Episcopus Sabinensis S. R. E. Cardinalis, & Legatus Apostolicus in Regno Lusitaniæ, qui Ecclesiam S Crucis Colimbriæ consecrauit. ex tabula cōsecrationis dictæ Ecclesiæ, & relationibus authenticis ad me transmissis, in quibus tamen quo tempore ille vixerit notatum non inuenio.

Domnus N. Hispanus, ex canonico regulari monasterij montis Aragonum presbyter Cardinalis creatus à Benedicto Decimotertio Papa schismatico, eo relicto anno 1419. Martino V. legitimo Pontifice creato, in numerum Cardinalium ab eo conscriptus. Onuphrius in Benedicto Decimotertio, alias Vndecimo, & Martino Quinto.

D. Ludouicus Alamannus Gallus, canonicus regularis, & iuris vtriusque Doctor celebris, ex Episcopo Maclouiensi, postea Archiepiscopo Arelatensi, Vicecamerario, & Prolegato Bononiensi Cardinalis presbyter S. Cæciliæ, & Bononiæ Legatus, à Martino V. creatus. Onuphrius, & Ciaconius in Mart. V.

D. Nicolaus de Cusa, ex canonico regulari, & Præposito monasterij Vartobergensis, cuius ille meminit in epistola liminari libri de Filiatione Dei, Archidiaconus Leodiensis, Cardinalis presbyter sancti Petri ad Vincula creatus à Nicolao V. Onuphrius, & Ciaconius in Nicolao V.

Domnus Iuo canonicus regularis sancti Victoris Parisiensis Cardinalis, referente Volaterrano lib. 21. vbi tamen non dicit, quando, vel à quo ille fuerit Cardinalis creatus, & fortè hic ille est cuius Onuphrius meminit in Innocentio Secundo, vocans illum Magistrum Iuonem Gallū.

Refert etiam Ciaconius inter Cardinales ab Innocentio II. creatos Magistrum Hugonem de sancto Victore, cuius nomen apud Theologos in precio habetur: sed Onuphrius nullum talis nominis ab eodem Innocentio Cardinalem creatum numerat, & potuit hoc accidisse, quod antequam ille insignia Cardinalatus acciperet,

ex hac

ex hac vita migraret: nam ponitur creatus anno Domini 1138. post quem annum non multo interuallo naturæ debitum soluit.

Demum his omnibus addit Ioann. Bapt. Sigonius lib. 2. de canonicis cap. 9. D. Hugonem Priorem sanctæ Praxedis, qui obijt 1256. & D. Bernardum Priorem sanctæ Potentianæ, qui obijt anno 1276. & D. Raynerium de Vrbe Veteri, cuius obitus commendatur sub ann. 1217. Verùm in Catalogo Cardinalium ab Onuphrio descripto istorum nomina non inueniuntur, neque creationi Alexandri IV. qui vixit anno 1256. neque creationi Innocentij Quinti, qui fuit anno 1276. aliquis Cardinalis istorum titulorum interfuit, neque in viuis agebat. De Raynerio de Castro Veteri, quem ille vocat de Vrbe veteri, certum est non fuisse Cardinalem, neque obijsse anno 1217. vt statim dicemus. vnde putò, hunc autorem multa diuinando scripsisse, & suo illo Calendario Rhenano multipliciter abusum fuisse.

VI. PRæter Cardinales fuerunt etiam multi ex canonicis regularibus, & præsertim congregationis Lateranensis, S. R. E. Bibliothecarij, & Cancellarij, seu Vicecancellarij. Ex Bibliothecarijs fuerunt, referente Onuphrio lib. 3. de Ecclesia Lateranensi c. 15. vbi illorum integrum Catalogum collegit.

Sanctus Prosper Aquitanus Episcopus Regiensis, Rhetor, & Poëta celebris sub Leone Primo anno Dom. 450 ex Marcellino in Chronico.

Fridericus Lotharingus Ducis Lotharingiæ filius, & Archidiaconus Leodiensis, creatus anno 1051. sub Leone Nono, & Victore Secundo, qui fuit Stephanus X.

Dominus Gerardus de Caccianemicis sub Innocentio II. & Cœlestino II. qui postea fuit Lucius II.

Porrò ex Cancellarijs, & Vicecancellarijs S. R. Ecclesiæ fuerunt in primis ijdem Prosper Aquitanus, & D. Fridericus Lotharingus.

Tertius Dominus Aymericus Burgundus, Diaconus Cardinalis S. R. Ecclesiæ S. Mariæ Nouæ, sub Calisto II. Honorio II. & Innocentio II. ab anno 1123. vsque ad annum 1141.

Quartus D. Boso Anglicus Scriptor Apostolicus pro Cancellario anno 1153.

Quintus D. Rolandus Paparo, siue Bendinellus Senēsis sub Eugenio Tertio, Auastasio Quarto, & Adriano Quarto (hic fuit Alexander Tertius) ab anno 1153. vsque annum 1159.

Sextus Dominus Moyses canonicus Regularis Lateranensis, & S. R. Ecclesiæ Subdiaconus, qui quòd Cardinalis non esset, nō Cancellarius; vt Cardinales consueuerant, se appellare voluit, sed Cancellarij vicem agens dictus est, cum nihilominus Cancellarij munere fungeretur, prouētusque, & Regalia omnia Cancellarijs dari solita à Pontificibus, haberet. fuit hic primus, qui post longa tempora cum nō essent Cardinales, Cancellarij Sanctæ Romanæ Ecclesiæ functus est munere: antea enim non nisi Cardinalibus officium illud demandari solitum erat. hinc Vicecācellarij origo emanauit. vixit sub Gregorio Octauo, & Clemente Tertio ab anno 1186. vsque ad annum 1194.

Septimus D. Raynerius de Castro Veteri, oppido diœcesis Tudertinæ, quod nunc est dirutū, canonicus regularis, & Prior S. Frigdiani Lucæ sub Honorio III. hic primus, teste Onuphrio, pro Cancellarij vicem agente commodiore vocabulo vsus est nomine Vicecancellarij. Tenuit officium quatuor annis, anno verò 1220. Patriarcha Antiochenus fuit consecratus, quo anno quoddam altare in Ecclesia S. Frigdiani consecrauit. ex illius Ecclesiæ tabulis.

Octauus D. Papinianus Taurinensis, ex canonico regulari S. Andreæ Vercellarum Episcopus Parmensis, Vicecancellarius creatus à Bonifacio VIII. sub eodem Bonifacio, & Benedicto XI. & Clemente V. Onuphrius in lib. de Romanis Pōtificibus.

CAPVT QVINQVAGESIMVM QVARTVM.

De Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis ex Monasterijs Congregationis Lateranensis acceptis.

QVoniam laboriosa nimis foret Prouincia, singulorū Patriarcharum, Archiepiscoporum, & Episcoporum ex ordine canonicorum regularium profectorum integrum Catalogum describere, illos solummodo recendos sumemus, quos ex nostræ Lateranensis congregationis collegijs acceptos, authenticis documentis probari potest, de quibus in progressu illius tertij libri mentio peculiaris est habita, inter quos sequentes meritò censeri possunt, videlicet: I.

S. Aldobrandus ex canonico monasterij Portuensis, primùm Ariminensis Ecclesiæ Præpositus, postea Forosempronienſis Episcopus, circa annum Domini 1119. creatus. ex Hieronymo Rubeo in Historia Rauennat.

D. Albertus ex canonico S. Crucis Mortariēsis, primum Episcopus Vercellensis, deinde Patriarcha Ierosolymitanus. ex Onuphrio in Chronico sub anno 1204. & ex Chronico monasterij Mortariensis.

D. Airaldus, patria Nouariensis, ex Præposito

Mortarienſi. Iannenlis Archiepiſcopus, ab Vrbano Secundo anno 1099. creatus, cuius ſub illo anno meminit Auguſtinus Iuſtinianus in Hiſtoria Ianuenſi. vide lib. 2. c. 46.

D. Albericus ex Priore S. Ioann. in monte Regienſis Epiſc. in Flaminia, creatus anno 1163. vide hoc 3. lib. cap. 14.

D. Anguſtinus de Strozzis Florentinus, ex canonico Abbatiæ Feſulanæ Hipponenſis Epiſc. poſt reformationem Frigdionariam. ex monumentis dictæ familiæ.

D. Alphonſus Herrera Hiſpanus, ex Canonico S. Petri ad Aram Epiſcopus Ariani Obijt ante paucos annos ſepultus in Ecclesia B. Mariæ Pedis cryptæ.

D. Alexander Turrianus, ex canonico S. Benedicti Cremæ, Theologiæ profeſſor, Epiſcopus Scythiæ. ac Hierapetræ in Creta, à Clemente Octauo creatus. obijt anno præterito 1622. Veronæ.

D. Archangelus de Rubeis, ex canonico S. Petri de Pado Cremonæ. & Abbate ſancti Iuliani, Epiſcopus Carinnlæ à Pauln Quinto renunciatus. obijt in ſua Eccleſia ante duos circiter annos.

D. Bernardus ex Præpoſito Mortarienſi, cui ſcribit Paſchalis Secundus anno 1115. Epiſcopus Papienſis. vide lib. 2. c. 46.

D Blaſius de Nouellis Ferrarienſis, ex Priore ſancti Iacobi Cellæ Volanæ, pœnitentiarius Eccleſiæ Lateranenſis, poſtea Epiſcopus Adriæ ab Eugenio Quarto creatus. obijt ſanctiſſimè in monaſterio noſtro ſancti Lazari propè Ferrariam, deinde ad ædem ſancti Ioannis Baptiſtæ translatus.

D. Camillus Becius Caſalenſis, ex Abbate Generali noſtræ congr. cui ſex annis digniſſimè præfuit, Epiſcopus Aquen. à Clemente Octano creatus. obijt ante tres annos in ſua Eccleſia ſanctiſſimè.

D. Celſus Mancinius, ex canonico Portuenſi, vir doctiſſimus, Epiſcopus Alexani à Clemente Octauo creatus. obijt apud ſuam Eccleſiam anno 1619.

D. Daniel de Arluninis, ex canonico S. Lazari apud Ferrariam Borſi Ferrarienſium Ducis Orator, poſtea Epiſcopus Foroliuienſis. vide hoc lib. c. 17.

D. Deſiderius de Lilijs Ferrarienſis, ex canonico dicti monaſterij Epiſcopus in Campania. vide ibidem.

S. Emirtius, ex canonico Baſilicæ Lateranenſis Epiſcopus Aurelianenſis, de quo dictum eſt ſupra cap. 50.

D. Florianus Naninsde Caſtro Caſij, ex canonico S. Ioannis in monte Bononiæ, Theologoque verſatiſſimo, Epiſcopus Scalæ in Regno Neapolis, & Bononienſis Eccleſiæ Suffraganeus. obijt Bononiæ anno 1599.

D. Franciſcus Maria de Abiatis Mediolanenſis, ex Abbate S. Mariæ de Caſoreto Epiſcopus Bobienſis. adhuc viuit.

D. Gualterus, ex canonico regulari Rauennatenſiū Archiepiſcopus, canonici ordinis, & præſertim monaſteriorum Portuenſis apud Rauennam, & S. Mariæ de Rheno apud Bononiam inſignis benefactor, qui Rauennaten. Eccleſiam S. R. Eccleſiæ reconciliauit, & multa pro Sede Apoſt. præclarè geſſit de quo multa Hieron. de Rubeis in Hiſtoria Rauennat. & Sigonius de Regno Italiæ laudabiliter ſcribunt.

D. Gulielmus, ex canonico S. Petri in cœlo aureo Papiæ Burdogalenſium Archiepiſcopus. Ioann. Philippus Nouarienſis in Chronicis lib. 3. cap. 29.

D. Gerardus, ex canonico S. Ioan. in monte creatus Epiſcopus Bononienſis anno 1145. ex Sigonio de Epiſcopis Bononienſibus.

D. Gerardus Giſla, ſiue de Giſellis, ex canonico ſancti Ioannis in monte Epiſcopus Bononienſis anno 1188. Sigonius de Epiſcopis Bononienſibus.

D. Gabriel Flamma Venetus, prædicatorum ſui temporis præcipuus, ex canonico, & Abbate S. Mariæ Charitatis Epiſcopus Clodienſis. obijt anno 1587.

D. Hieronymus, ex Priore S. Frigdiani Lucēſis Epiſcopus Aretinus creatus ab Innocentio II. de quo dictum eſt ſupra cap. 29.

D. Henricus Conſolimeus Brixienſis, ex canonico S. Victoris apud Bononiam Epiſc. Bononienſis creatus anno 1213. Sigonius.

D. Hieronymus Vida Cremonenſis, ex canonico primùm congregationis S. Marci, poſtea Lateranenſi, & Priore S. Syluestri Montis Compatrum Epiſc. Albenſis à Leone X. creatus. ex Sixto Senenſi in Bibliotheca, & ſcripturis illius monaſterij.

D Hieronymus Righettus Venetus, ex canonico S. Mariæ Charitatis Epiſc. Caprulenſis creatus à Sixto V.

D. Ioannes, ex canonico S. Ioannis in monte Epiſcopus Bononiēſis creatus an. 1161. Sigonius.

D. Iacobus, ex canonico Mortarienſi Archiepiſcopus Ianuenſis creatus anno 1341. cuius meminit Auguſtinus Iuſtinianus in Hiſtoria ſub anno 1343. vocans illum Iacobum de S. Victoria congregationis Mortarienſis.

D Iacobus de Vngarellis, ex canonico S. Ioannis in monte Milepotomenſis Epiſcopus in Creta anno 1397. ex Chronica dicti monaſterij.

D. Inicus de Aualos Neapolitanus, ex canonico S. Petri ad Aram Epiſcopus Iſchiæ. nunc etiam viuit.

DOminus Ludouicus Maioranus à Grauina, ex canonico S. Petri ad Aram Epiſcopus Caſtelli maris obijt circa annum 1590. II.

D. Lam-

D. Lamphrancus, ex canonico S. Petri in cœlo aureo Papiæ Episcopus, ex Chronica Ioannis Philippi Nouariensis.

D. Landulphus, ex canonico eiusdem monasterij Episcopus Astensis. ex eodem Ioanne Philippo.

D. Matthæus Brumanus, ex canonico sancti Petri de Pado Cremonæ serenissimi Ducis Mantuæ apud Pontificem orator, primum Episcopus Nicomediæ, postea Melphitanus. obijt anno 1596.

D. Nicolaus Bononiensis, ex canonico S. Victoris, & Priore monasterij Lateranensis electus Episcopus Bononiensis. obijt anno 1444. non 1443. vt Sigonius scribit.

D. Obertus, ex Præposito Mortariensi Episcopus Dertonensis, ad quem sunt literæ Lucij II. datæ anno 1144. ex Chronico Mortariensi.

D. Obertus alter dicti monasterij canonicus, postea Episcopus Bobiensis. ex eodem Chronico.

D. Obertus, ex canonico S. Petri in cœlo aureo Episcopus Papiensis. ex Ioanne Philippo in Chronico lib. 3 c. 29.

D. Octauianus, ex canonico dicti monasterij Episcopus Sauonensis. idem Ioannes Philippus ibidem.

S. Patritius, ex canonico Ecclesiæ Lateranensis Hybernensium Archiepiscopus. Vide supra cap. 50.

S. Prosper Aquitanus, ex canonico Lateranēsi Episcopus in Flaminia creatus à Leone I. de quo vide c. 50. supra hoc libro.

D. Papinianus Turonensis, ex canonico S. Andreæ Vercellarum Episcopus Parmensis, & S. R. E. Vicecancellarius, de quo dictum fuit capite præcedenti.

D. Paulus de Grassis Bononiensis, ex canonico S. Ioannis in monte Zacynti Episcopus à Sixto V. creatus anno 1589.

D. Petrus Franciscus Malettus Vercellensis, ex canonico sancti Andreæ Vercellarum, & Abbate Generali congregationis Episcopus Niciæ in Prouincia creatus à Gregorio XV. nunc quoque viuit.

D. Raynerius de Castro veteri Prior S. Frigdiani Lucensis, S. R. E. Vicecancellarius, & Patriarcha Antiochenus ab Honorio Tertio creatus anno 1220. de quo dictum est capite præcedenti.

D. Radolus, ex canonico, & Priore monasterij Mortariensis Episcopus Placentinus. ex Chronico Mortariensi.

D. Serenus Patauinus, ex canonico S. Ioannis in Viridario, Procuratoreque Generali Romano Episc. Reuelli à Leone X. creatus ex scripturis in Archiuo Pacis repertis.

D. Sixtus de Rhenis Cremonensis, ex canonico sancti Petri, Theologoque Sacri Concilij Tridentini Episcopus Carinulæ. obijt circa annum 1570.

D. Sigismundus de Gambecurtis Neapolitanus, ex canonico sancti Petri ad Aram, Abbateque S. Modesti de Beneuento Episcopus Thelesinus, viuit.

D. Timotheus Veronensis, vir eximiæ probitatis, & doctrinæ, suorum temporum declamator celebris qui cum dignitates à Nicolao Quinto, & Pio Secundo sæpius oblatas respuisset, tandem à Paulo II Romam accersitus, præter opinionem, Archiepisc. Ragusinus est renunciatus, ex quo die nunquam amplius lætum visum fuisse testatur Matthæus Bossus in epist. 31. ad eundem Timotheum Veronensem.

D. Thadæus Venetus, ex canonico S. Mariæ Charitatis Episc. Scodrę, aliàs Scutari in Albania, ex monumentis dicti monasterij.

D. Titus de Nouellis Ferrariensis, ex canonico SS. Iacobi, & Lazari Episcopus Adriæ à Paulo Secundo creatus. Obijt Ferrariæ in eodem monasterio anno 1471.

D. Thomas de Piolatis à Liburno, ex canonico, & Abbate S. Andreæ Vercellarum Episcopus Fossani renunciatus à Paulo Quinto. obijt ante tres annos.

S. Vbaldus Eugubinus, ex canonico S. Mariæ in Portu Episcop. Eugubinus ordinatus ab Honorio II.

D. Victor Bononiensis, ex canonico S. Ioānis in monte Bononiensis Episcopus anno 1104. sub Paschali II ordinatus. Sigonius.

D. Zacharias Lilius Vicentinus, ex canonico S. Bartholomæi Vicentiæ Leoni X. familiaris, & ab eodem Sebastensis Episcopus designatus, cuius occasione Constitutio de habitu à canonicis regularibus, qui assumuntur in Episcopos, ferendo manauit, quæ habetur inter constitutiones dicti Pontificis n. 34. in ordine.

CAPVT QVINQVAGESIMVM QVINTVM.

De Scriptoribus Ecclesiasticis eiusdem Lateranensis Congregationis, & libris, quos in lucem ediderunt.

Claruerunt tandem in collegijs eiusdē Lateranensis cōgregationis omnibus ferè seculis viri docti non pauci qui non solùm verbo, sed etiam libris in lucem editis sua tēpora clariora reddiderunt, ex quibus nonnullos hic referam, quorum libri ad meam notitiam venerunt, hi fuerunt.

Abbas Vercellensis, nomine Thomas, cuius tamen nomen queritur Sixtus Senensis in sua Bibliotheca, se adhuc minimè inuenire potuisse, vir summæ religionis, & eruditionis, prout illius Paraphrasis in Dionysium Areopagitam indicat. de quo in Chronicis Seraphici ordinis B. Francisci Assisij lib. 5. c. 5. vbi sermo est de B. Antonio de Padua nuncupato, qui priùs fuerat canonicus regularis, ita scriptum inuenitur: *Hic Beatus sanctus primus deinde fuit, qui studijs litterarum operã dedit, & Theologiam legit in ordine fratrum Minorum, de licentia S. Patris Francisci. qui illum Vercellas ad studia cum socio, nomine fratre Adamo de Marisco Anglo, misit ad Abbatem sancti Andreæ, clarissimum illorũ temporum Theologum, qui nuper Diuum Dionysium Areopagitam ex Græco in Latinum à se redditum Commentis illustrauerat. Cuius tempore studium Papiæ, & Mediolano translatum fuerat Vercellis. Qui Abbas humaniter illos excepit &c.* Eiusdem quoq; meminit dicto lib. 5. cap. 28. vbi miraculum in illius persona per Beatum Antonium patratum narratur. Scripsit Commentarium in librum Dionysij Areopagitæ de Cœlesti Hierarchia, prius à se latinitate donatum, librum vnum. Cuius autographum illius manu exaratum in Bibliotheca Serenissimi Ducis Sabaudiæ Caroli Emanuelis, ex dono Domini Theodosij Badinij de Gatinaria, tunc S. Andreæ Vercellarum Abbatis, adseruatur. Item in Cantica Canticorum Salomonis expositiones stili non contemnendi, quarum meminit idem Sixtus Senensis in Bibliotheca, in verbo Abbas Vercellensis, librum vnum. Eiusdem meminit Ioannes Gerson in præfatione suorum Commentar. in Cantica. Obijt anno 1246. ex epitaphio illius sepulchro imposito, non anno 1400 vt Sixtus Senensis scribit.

Augustinus Ticinensis, Theologus eruditissimus Doctor vtriusque iuris clarissimus, & verbi Dei prædicator facundus, & celebris Lateranensis familiæ splendor, multa ingenij sui monumenta, partim typis edita, partim manuscripta posteris reliquit, quæ typis edita fuerunt, hæc sunt.

Commentarium, siue expositio in regulam Beati Augustini, quæ dicitur Speculum Clericorum. liber 1.

Dilucidarium Christianarum Religionum in quatuor partes diuisum. lib. 1.

Compendium Speculi Crucis. lib. 1.

Dialogus de Altitudine consilij diuini super salutem generis humani. lib. 1.

Propugnaculum canonici ordinis in quinque partes diuisum. lib. 1.

Scrutinium tripartitum in quatri consultum consilium. lib. 1.

De Origine, & Procursu Christianarum Religionum. lib. 1.

Collationum. lib. 1.

Rerum gestarum ab origine mundi historia quadripartita & sex tomis comprehensa. Prima pars continet libros 10. Secunda lib. 15. Tertia libros 15. Quarta libros 16. Omnes lib. 56. seruatur in Bibliotheca sancti Petri in cœlo aureo Papiæ manuscripta. Floruit circa annum 1500.

Ambrosius, vel Theseus Ambrosius, ex Comitibus Albonesii, iuris vtriusq; Doctor, Theologus, & omnium linguarum notitia peritissimus cuius similes paucos Orbis vidit. qui iussu Leonis Decimi in Bononiensi Gymnasio linguarum Syriacæ, & Chaldaicæ scholam primus aperuit, cuius meminit Genebrardus in chronologia sub anno 1515.

Edidit Introductionem in linguas Chaldaicã Syriacam, & Armenicam, ac decem alias linguas, & characterum differentium Alphabeta circiter quadraginta. lib. 1.

Alia complura opera, statim edenda in prõptu habebat quæ immani clade Papiæ sub Francisco Rege Gallorum perierunt. Obijt circa annũ 1540. nam liber illo viuente fuit editus Papiæ anno 1539.

Alexander Turrianus patria Cremensis, & Scytiæ in Creta Episcopus, Theologus non ignarus, edidit de Fulgenti Radio Hierarchiæ Ecclesiasticæ. lib. 1.

Ascanius Martinengus Brixiensis, ex Comitibus de... Abbas, seu Rector Generalis congregationis Lateranensis, vir multæ lectionis, & in diuinis scripturis apprimè versatus, magno labore compilauit Glossam magnam in diuinam Scripturam, cuius duo primi tomi primum caput libri Genesis explicantes, typis sunt editi Patauij anno 1569. reliqui, quos absoluit, manuscripti, in monasterio sancti Saluatoris Brixiæ seruantur,

Archangelus de Rubeis Cremonensis, liberalium artium, sacræq; Theologiæ multis annis professor, Theologus singulariter doctus Poeticæ quoque artis non ignarus, edidit commentarios in quatuor libros sententiarum valde vtiles, ijs præsertim, qui nimio labori in Theologica facultate discenda parcere voluerint; quandoquidem in dictis commentarijs flores resolutionum, & distinctionum Theologicarum ex alijs autoribus decerptos in vnum collegit. Obijt Carinulæ Episcopus paucis ab hinc annis.

Baptista sanctæ Mariæ Gratiarum Ianuæ sanctimonialis Canonissa, fœmina suorum temporum, sanctitate, eruditioneq; clarissima, supra conditionem proprij sexus, proximi seculi miraculum, scripsit ante paucos annos tria spiritualium operum volumina sermone Italico exarata, quibus manifestè indicauit, mysteria diuinæ Theologiæ, quod & sanctus Thomas Aquinas dicere solebat, non tam labore, ac studio, quam meditatione, & oratione disci. Primus tomus quatuor continet tractatus, Primus est de Vnione animæ cum Deo. Secundus de Cognitione IL

tione Dei. Tertius de Gaudijs cœlestibus. Quartus Appendix, de modo ipsa Gaudia assequendi.

Secundus tomus sex continet tractatus. Primus est de Oratione. Secundus de Canticis spiritualibus. Tertius de Gaudio, & planctu spirituali. Quartus de Osculo diuino. Quintus de Mirabili vita eorum, qui mundo mortui sunt. Sextus de perpetua vnione cum Deo.

Tertius tomus continet tractatus quatuor. Primus est Variarum contemplationum pars prima. Secundus Variarum contemplationum pars secunda. Tertius de Vita spirituali. Quartus est quadraginta sex Dubiorum cum illorum solutionibus. Hi tres tomi editi sunt Venetijs curante R.P.D. Gaspare Placentino ann. 1588. Postea editus est quartus tomus Veronæ post obitum prædictæ Dominæ Baptistæ anno 1602. curante R.P.D Dionysio Placentino Fesulano Abbate, in quo alia varia eiusdem opuscula spiritualia, cũ illius vita per dictum Dominum Dionysium scripta continentur. Obijt anno 1587 Sabbato post dominicam Ascensionem nonagenaria.

Bartholomæus Pasolinus S. Ioannis in monte Prior, sub quo facta fuit vnio dicti monasterij cũ nostra congregatione, vir doctus, & pius, in omnibus scientijs optimè eruditus, scripsit Chronicam mutationum status suę ciuitatis, cuius tacito nomine meminit Sigonius de Episcopis Bononiensibus sub anno 1410. de quo dictum est supra c.14. Obijt anno 1453. Bononiæ.

Basilius Zancus Bergomensis, Theologus, & cultioris linguæ latinæ studiosissimus, cui bonarum literarum studiosi multum debent, multa versibus, & soluta oratione scripsit, sed quæ ad manus meas venerunt, hæc sunt.

Annotationes in diuinos libros. lib. 1.

Quæstiones in libros Regum, & Paralipomenon. lib. 1.

Poëmatum libros 7. quorum duo priores sunt de Horto Sophiæ ad Petrum Bembum Cardinalem. lib. 7.

Verborum latinorum ex varijs autoribus librum vnum, ex quo Marij Nizolij Dictionariũ fuit locupletatum. lib. 1.

Hunc veluti præclarissimum, & doctissimum virum Paulus Iouius recenset, cuius effigiem tãquam insigne illius ingenij monumentum transmittendam optabat. Obijt Romæ custos Bibliothecæ Vaticanæ circa annum 1560.

Basilius Sirenius Mediolanensis Theologus eruditus, & de tota congregatione Lateranensi optimè meritus, edidit compilationem priuilegiorum nostræ congregationis librum vnum.

Genealogiam Illustrissimæ familiæ Borromæorum. lib. 1.

Benedictus Chocorella Vercellensis Poëta disertus, & Historicus optimè doctus, scripsit accuratissimè totam Historiam Insulæ Diomedeæ, quam nunc Tremitanam vocant, eleganti, ac nitido sermone sex libris comprehensam. qui Mediolani sunt editi an. 1604. Obijt verò anno 1540. & alia nonnulla scribit adhuc monasterij Mortariensis Præpositus.

Calistus Piscentinus, de quo Sixtus Senensis in Bibliotheca sic scribit. *Calistus Placentinus, canonicus regularis Lateranensis Diui Augustini, homo doctus, & pius, & inter italicos Concionatores suo tempore præcipuus, Commentarios edidit in Aggæum Prophetam à se pro concione explicatum, item Commentarios in Ioannem, atque enarrationes in Euangelia Quadragesimalia, quibus adiecit volumen exiguum de locis Palestinæ, quos diuina litera continent, addita Geographica tabella, qua totius operis à se descripti picturã oculis repræsentet. Edidit quoque opus Chronicon super quatuor Euangelia, instar Ephemeridis, in quo diligentem supputationem temporum, ac dierum collegit, quibus Dominus Iesus peregrinatus est in mundo, annotãs annos, & dies, in quibus acta sunt singula, quæ gessit, & locus in quo est Christus, & potissimum à baptismo vsque ad Ascensionem. opus sic incipit. Cum Christianæ professioni.* Hæc Sixtus Senensis.

Præter hæc, quæ Sixtus refert, edidit aliud volumen Dialogorum centum de Verbo Increato, & Incarnato Italice scriptum. claruit circa annos 1550.

Celsus de Maphæis Veronensis in Theologia, & Philosophia optimè doctus, & Verbi Dei præco magnificus, multis Summis Pontificibus charus, à quibus Episcopatus sæpè oblatos ex vera cordis humilitate recusauit. Edidit Dissuasoriam ad Principes, ne census Ecclesiasticos vsurpent. Item quæstionem, an aliqua Respublica possit conducere Iudæos ad fœnerandum sine peccato.

Item Apologiam pro canonicis regularibus contra librum Ambrosij Coriolani, quatuor S. R. Ecclesiæ Cardinalibus directam. claruit circa ann. 1500.

Celsus Mancinus Rauennas Philosophus, & Theologus acutissimus, prout illius libri indicãt, Episcopus Alestani propè Leucam.

Scripsit de Iuribus Principatuum. lib. 9.

De cognitione hominis, quæ lumine naturali haberi potest. lib. 3.

Claruit circa annum 1600.

Cæsar Calderarius Vicentinus, in diuinis literis optimè instructus, & concionator suorum tẽporum non ignobilis. Edidit Italico sermone pulchrã, & eruditam explanationẽ in psalmum quinquagesimum à se pro concione explicatum. lib. 1.

Item explanationem in Canticum Beatæ Mariæ Virginis. lib. 1.

claruit circa annum 1580.

Constantius Applanus Mediolanensis, cõgregationis Lateranensis Procurator Generalis in Romana Curia, primusq; monasterij Pacis Præpositus, ad quem sunt literæ Sixti Quarti. Dum esset

esset Abbas sancti Petri Cremonæ scripsit opus egregium de Humani arbitrij libertate, & potestate, cui præfixus est titulus Soliloquia Abbatis. liber 1. claruit circa annum 1590.

Constantius Rusconus Brixiensis, & vitæ probitate, & linguarum varietate conspicuus, multa scripsit, quæ manuscripta seruātur Brixiæ in Bibliotheca sancti Saluatoris, inter quæ Commentarios in librum Genesis in octo partes distinctos. De fide & terminis humanæ libertatis. liber 1. claruit circa annum 1550.

Cyprianus de Zambellis Veronensis edidit pulchram explanationem in Orationem Dominicam Italico idiomate.

III. DEsiderius de Luscis, siue Luschis, Vicentinus, Theologus eruditus, & Poëta celebris, de quo Matthæus Bossius epistola 55. ad eundem inquit, *Ad Carmen potissimè natura te genuit, in eo quidem Poematum genere multum, & commoditatis, & facilitatis contulit tibi. quando te peperit mater, affuisse puerperio Musas crediderim, labiaq; tersisse.* Scripsit librum de Vita, & moribus Beatæ Monicæ Sanctissimi Patris nostri Augustini matris. vixit circa annum 1480.

Desiderius Papiensis sancti Petri in cœlo aureo canonicus, ante aliquot annos librum edidit, cui titulum Propugnaculi canonici ordinis præfixit, qui liber manuscriptus in Bibliotheca dicti monasterij seruatur.

Dominicus Taruisinus, Theologus, & declamator sui temporis egregius, eloquio comptus, & sermone potens, & moribus concionatore verè Christiano dignis exornatus, edidit opusculum sub hoc titulo: *Defensio canonicorum regularium contra Eremitas.* breue, sed neruosum, quod manuscriptū in congregatione Lateranensi seruatur. huius viri laudabiliter meminit Iacobus Philippus Bergomensis in supplemento Chronicorum sub anno 1407. claruit circa annum 1470.

Eleuterius Vicentinus ex familia nobili de Leonicenis, vir sanctitate, scientia, & eloquentia fulgens, Poëtaq; disertus, & facundus scripsit versibus heroicis latinis.

Planctum B. Mariæ Virginis. lib. 1.
In funere Domini nostri Iesu Christi. lib. 1.
De Assumptione B. Mariæ Virginis. lib. 1.
De Annunciatione eiusdē B. Mariæ virginis. lib. 1
Et alia plura carmina impressa Venetijs per Georgium Rusconum anno 1516. vixit circa annum 1480.

Eusebius de Corradis Mediolanensis, ingenio acer, sermone potens, Theologus, & Iureconsultus insigniter doctus, pro defensione sui ordinis aduersus calumniatores propugnator indefessus, multa edidit, ex quibus, quæ ad manus meas venerunt; hæc sunt:

De ordine, ac dignitate canonicorum regulariū. lib. 1. Responsio pro venerabili, & erudito Dei prædicatore Domno Dominico Canonico regulari, clara, atque verissima.

Breuis Annotatio in errores Pauli Bergomensis, & Coriolani ad Sixtum IV. & ad Cardinales sui temporis.

Esaias Patauinus, ex oppido Extensi, canonicus Augustinianus, referente Sixto Senensi in Bibliotheca Commentarios Italico sermone cōposuit in Cantica Canticorum Salomonis anno Domini 1480. cuius etiam meminit Iacobus Philippus Bergomensis loco citato.

Florianus Nanius de Castro Casij Diœcesis Bononiensis, Scalensis Episcopus, meusq; olim in Theologia colendæ memoriæ Magister, tanta ingenij promptitudine, memoriæq; tenacitate præstans, vt totam Summam D. Thomæ memoriter teneret, in diuinis etiam Scripturis, & doctrina Sanctorū Patrum optimè versatus, prout illius ingenij monimenta testantur, quæ posteris reliquit, edidit Commentarium in librum Genesis sub titulo Cathenæ Argenteæ. lib. 1.

Item in libros Exodi, Leuitici, Numeri, & Deuteronomij Commentarios, qui tamen manuscripti seruantur.

Item Dilucidarium Theorematum Theologicorum ordine Alphabetico dispositum, sed nondum omni ex parte absolutum, & elucubratum, cuius ipse autographum habeo. Obijt anno 1599. vt dictum fuit.

SAnctus Gelasius Papa Primus huius nominis, qui B. Augustini regulam in Ecclesiam Lateranensem ex Africa primus aduectam introduxit, scripsit, testibus Anastasio, & Gennadio Massiliensi, contra Nestorium, & Eutychetem libros quinque, quos perijsse viri cumprimis docti, & inter illos Cardinales Baronius, & Bellarminus suspicantur. III

Item contra Pelagianos. lib 1.
Item De vinculo anathematis. lib. 1.
Item Epistolas ad diuersos, quæ habentur in secundo volumine Conciliorum. Claruit ab anno 440. vsque ad 496. quo Romanus Pontifex obijt. de quo videndi Cardinalis Baronius tomo sexto, sub anno 496. & Bellarminus de Scriptoribus Ecclesiasticis in Gelasio.

Guido Baisius Bononiensis cognomento Archidiaconus, ex canonico monasterij sancti Victoris Archidiaconus Bononiensis, Magister Ioannis Andreæ, scripsit Commentarium in Decretum Gratiani, quod Rosarium appellauit. Item Lecturā in Epistolas Decretales & in Sextum Decretalium. claruit anno millesimo ducētesimo octuagesimo.

Gabriel Flamma, quem concionantem omnis Italia admirata nunc etiam laudat, erat enim eloquio nitidus, & facundus, actione grauis, & potens, aspectu venustus, & amabilis. ex Abbate Generali suæ congregationis Episcopus Clodiensis à Gregorio Decimo tertio renunciatus,

multa

multa edidit, quibus ordinem canonicum non parum illustrauit, Italico idiomate, sed elegantissimo explicata inter quæ

Concionum diuersarum. lib.1.
Concionum in Euangelium Missus est Angelus. lib.1.
Carminum spiritualium cū Commentarijs. lib.1.
Discursus prædicabiles super Epistolas, & Euangelia. lib.1.
Vitas Sanctorum cum Annotationibus doctissimis. lib.1.

Reliqui duo libri posteriores post illius obitum sunt editi: nam autor morte immatura præuentus illos absoluere non potuit, sicut nec alios, nā libri taliter ab illo fuerant dispositi, vt quilibet mensis suum librum haberet: verùm Parcæ nobis illum inuiderunt obijt 1587.

Gabriel Inchinus Patria Vicentinus, Prædicator eruditus, scripsit de quatuor nouissimis. lib.1.
Item librum alium Concionum. lib.1.
claruit circa annum 1600.

Gabriel Pascolus Rauennas vitæ integritate, ac pietate conspicuus, egregium suæ in Deum pietatis, & deuotionis monumentum reliquit, videlicet librum, cui præmisit titulum Speculi Crucis. lib.1.

Hieronymus Vida Cremonensis, ex canonico regulari primum D. Marci, postea Lateranensis, Albæ Episcopus, Poëta, teste Sixto Senensi, Virgiliani carminis incōparabilis imitator, primus ferè omnium Latinorum Poëtarum vitam, mortem resurrectionem, aliaque Seruatoris nostri gesta ex quatuor Euangelijs collecta sublimitate carminis Virgilianæ maiestati proxima, sex libris Christiados adtitulatis fœlicissime cecinit. Item Ludum Latrunculorum, siue Scaccorum. lib.1.
viuebat adhuc anno 1566. teste præfato Sixto Senensi.

Hyppolitus Chizzola Brixiensis, secundum seculi dignitatem nobilis, sed religione, vitæ probitate, & doctrina longè nobilior, edidit responsionem ad Vergerium. lib.1.
Discursus sacros. lib.1.

Hyppolitus Carsceciolus Neapolitanus, inter Prædicatores Italicos suorum temporum illustris, & celebris, multa scripsit, è quibus post illius obitum editum est volumen Variarum concionum. claruit anno 1580.

Honoratus de Robertis de Ciuitate Iuuenatij Apulus, vir multæ lectionis, & Philosophus non vulgaris eruditionis, scripsit perutiles Commentarios in Logicam Aristotelis, quos viuēs edidit, & alios in Philosophiam Aristotelis, qui manuscripti seruantur.

IV. IAcobus de Beluisio Bononiensis canonicus, & Prior S. Ioannis in monte, cuius meminit Ioan. Andreæ in Proemio Nouell. nominando celebriores Iuris canonici scriptores, Ioan. quoque Trithemius in lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis, vbi sic de illo scribit: *Iacobus de Belusio vtriusque Iuris clarissimus Doctor, & cautus interpres, ingenio subtilis, eloquio Scholasticus, consilio, & scientia profundus, & secularis philosophia non ignarus, fertur in Iure quædam præclara scripsisse opuscula, quibus nomen suum ad memoriam posteritatis transmisit, è quibus nullum adhuc videre potui. Fertur autem eius in authenticis liber vnus, de vsu Feudorum, Additiones in Nouellis liber vnus, & disputationes variæ. Claruit sub Rodulpho Imperatore anno 1270.* Hæc Trithemius. Fuit magister eiusdem Ioannis Andreæ.

Iacobus Tribescius Brixiensis quædam reliquit laborum suorum testimonia, partim typis edita, partim manuscripta in Bibliotheca S. Saluatoris Brixiæ seruata, ex quibus sunt.

Colloquiorum Angelicorum in vniuersam scripturam typis editorum. lib.1.
Colloquiorum in Epistolam Pauli ad Romanos manuscriptam. lib.1.
Paraphrasis item in Epistolā ad Romanos li.1.

Innocentius III ex canonico regulari Lateranensi summus Pontifex, vir multæ pietatis, & doctrinæ, nec minoris prudentiæ in Ecclesia regenda multa fœlicissimè scripsit, quæ nunc duobus tomis comprehensa, typis sunt edita, videlicet in primo tomo

Sermones de Tempore.
Item Sermones de Sanctis, tum proprij, tum communes.
Item de Consecratione Pontificis sermones quatuor.
De Eleemosyna. lib.1.
De Laude charitatis. lib.1.
De Contemptu mundi. lib.3.
Precationes de passione Christi. lib.3.
In septem psalmos pœnitentiales. lib.1.
De Mysterijs Missæ. lib.6.
Encomium in Christum, & eius Matrem
De Sanctorum Veneratione. lib.3.
Hymnus in Christum, & eius Matrem.
Conciones Parænetieæ ad Concilium,
Acta & Decreta Concilij Lateranensis.
In 2. tomo Epistolarum. lib 2.
Constitutionum Decretalium. lib.5.

Ioannes Diaconus, & canonicus regularis Eccl. Lateranensis scripsit librum de dignitate eiusdem Basilicæ Lateranensis ad Alexandrū III. cuius sæpius meminit Onuphrius in libris de Ecclesia Lateranen. ex quo se multa accepisse confitetur, & etiam in lib. de septem Vrbis Ecclesijs in Lateranensi.

Ioannes Baptista de Manfredonia, in seculo vocatus Franciscus Capuanus, ex Patauini Gymnasij Philosopho vbi in magna scholasticorū frequentia Peripatheticam, Philosophiā, & Mathematicas, profitebatur, canonicus regularis Lateranen. inter alia sui præclari ingenij monumenta Commentarios doctissimos edidit in Theoricā

planeta-

planetarum. Obijt circa annum 1490. temporibus Ferdinandi Regis Aragonum.

Ioann. Philippus Nouariensis dignitatis, & gloriæ canonici ordinis ardēs æmulator, pro cuius monumentis è ruderibus vetustatis eruendis nulli parcens labori, non solum plerasque vrbes Italiæ, verùm etiam Galliarum peragrauit, quod ipsemet insinuat lib.7.cap.7.in principio, Chronicam canonici ordinis primus(quod videre hactenus potuerim)edidit, stilo quidem simplici, ac demisso, & in multis deficientem. Verum cui nō solum indulgendum, sed pro labore, ac studio ab omnibus canonici ordinis professoribus gratiæ habendæ. Hæc Chronica libris septem continetur.

In quorum primo de canonici ordinis institutione disserit.

In secundo de ipsius ordinis Martyribus.

In tertio de illius Reformationibus.

In quarto de Pastoribus, & Prælatis.

In quinto de Doctoribus.

In sexto de verbi Dei Prædicatoribus.

In septimo de quibusdam mirabilibus, quæ in ordine canonico acciderunt. Viuebat adhuc sub anno 1529. quo anno dictam Chronicam absoluit.

Ioannes Chrysostomus de Zanchis Bergomensis, Basilij superius memorati tum carne, tū religione germanus nec eruditione inferior, vir omnigena literatura instructus, sed linguarum varietate cum primis celebris, opus valde vtile molitus est, quod partim publicis muneribus præfecturæ, etiam Generalis suæ congregationis præpeditus, partim morte præuentus absoluere non potuit, Dictionarium videlicet S. Scripturæ in quo triplici lingua Hebraica, Græca, Latinaq; sacræ Scripturæ dictiones, phrases, & vocabulorum vires explicantur. quod opus iuxta numerū literarum Hebraicarum in tomos duos sup. viginti fuerat distributum, ex quibus decem & octo, Vau ו vsq; ad literam צ Tsade inclusiue absoluti seruantur in Bibliotheca S. Spiritus Bergomi, quos ipse vidi. reliqui desiderantur. claruit circa an.1560.

V. S. LEo I. canonici ordinis in Lateranensi Ecclesia reformator, & eiusdem Ecclesiæ Sacerdos, & Archidiaconus, Pontifex vitæ sanctitate, sapientia, & Reipublicæ Christianæ regendę prouidentia termaximus, edidit Homilias eloquentissimas de præcipuis solemnitatibus Domini, & sanctorum. Item Epistolas ad diuersos de rebus grauissimis nonaginta octo, quæ epistolæ sunt in primo volumine Conciliorum. claruit anno 440.

Ludouicus à Grauina de Maioriniis, ex canonico regulari Later. Episc. Castelli maris, S. Theologiæ, & linguæ latinæ peritissimus, scripsit de vero Dei cultu sub titulo Clypei militantis Ecclesiæ. lib. 1. De optimo Reipublicæ statu. l

Patres S. Concilij Tridentini. obijt circa annum 1590.

Matthæus Bossus Veronensis, canonici ordinis sydus clarissimum, de quo supra cap. 11. nonnulla scripsimus, vir incomparabili ingenij fœlicitate præditus, omnibus diuinis, & humanis disciplinis excellens, sed vitæ probitate, animique candore in primis clarus, ab ipsa natura ad excendas eloquentiæ vires progenitus adeo, vt tum dicendi, tum scribendi lepore, suauitate, grauitateque Hieronymiano Frontoni sit non immeritò comparandus, à summis Pontificibus, cunctisque, Italiæ Principibus in pretio habitus, cuius laudes celebrant Autor Supplementi Chronicorum, Antonius Posseuinus, Hieronymus Platus, Petrus Calcedonius, Sylvester Maurolicus, & alij. scripsit

De tolerandis aduersis ad Ioannem Philippum fratrem, & concanonicum.

Dialogum in duas partes, siue libros diuisum.

De gerendo Magistratu, Iustitiaque colenda.

Orationum variarum, quarum ea præcipua, quā habuit ad Reuer. D. Bessarionem Cardinalem, Bononiæ Legatum, prò honesto cultu fœminarum Bononiensium seruando. lib. 1.

De instituendo sapientia animo. lib. 1.

De veris, & salutaribus animi gaudijs. lib. 1.

Epistolarum ad diuersos lacteo stylo, summaque pietate refertarum, in quibus Autoris religio, & pietas tanquā in imagine conspicitur. lib. 1.

Marcus Corrigiarius, cognomento Biantæus, sancti Petri in cœlo aureo Papiæ Præpositus, quē laudat Lucas Contilis in suo libro de Propriatibus emblematum, siue impresiarum, vir in omni scientiarum, & linguarum genere versatissimus, Theologus acutissimus, Philosophus Platonici. Pythagoricique dogmatis defensor acerrimus, historiæ antiquæ notitia conspicuus, cultiorisque linguæ, tum Latinæ, tum Italicæ, ac in primis Poeticæ studiosus multa fertur scripsisse, quæ ad manus meas non deuenerunt, inter quæ recensentur Rerum Theologicarum volumina duo, alterum Gregorio XIII. alterum Sixto V. nuncupatum.

De Ecclesiastica Hierarchia lib. 12. versibus heroicis exarati.

De Ecclesia Pœnitentium. lib. 14.

Diuersorum carminum. lib. 1.

Dialogus de amicitia, sermones in epistolā Pauli ad Colossenses, & alia multa, quæ manuscripta in eodem D. Petri monasterio reperiuntur. obijt anno 1592.

Nicolaus Maniacutius canonicus regularis Lateranensis Basilicæ scripsit catalogum omniū Romanorum Pontificum ad Alexandrum III. versibus heroicis Leoninis, cuius ex Archiuis Basilicæ Lateranen. meminit Onuphrius in Additionibus ad Platinam in Alexandro III. vbi dictum catalogum inseruit.

Paulus

Paulus Maphæus Veronensis secundum seculum clarus, sed religione, ac vitæ sanctitate lógè clarior, verbi Dei præco maximus, religiosæ paupertatis, humilitatis, & castitatis amator ardentissimus, quem ferunt vsque ad mortem virginem mansisse, scripsit Meditationum passionis Domini Nostri Iesu Christi. lib. 1.

Item de colenda iustitia ad clarissimum virum Dominum Antonium Gradenicum Patritiũ Venetum. lib. 1.

Obijt anno 1440.

VI. S. PRosper natione Aquitanus, canonicus Ecclesiæ Lateranen. sub Leone I. & illius in conscribendis epistolis Notarius, Regij in Flaminia Episcopus ab eodem Leone ordinatus, cuius vitæ sanctitatem, & omnigenam eruditionem superfluum est laudare, cum clariora sole sint illius opera.

Scripsit de prædictionibus. lib 3.
De vocatione Gentium. lib. 1.
De gratia, & libero arbitrio ad Rufinum.
Responsiones ad Capitula Gallorum, Obiectiones Vincentianas, & Genuensium.
De gratia Dei contra Collatorem. lib. 1.
Sententiarum ex D. Augustino exceptarum. li. 1.
De Prouidentia Dei. lib. 1.
Ad S. Augustinum de prędestinatione epistolam.
Commentaria in aliquot Psalmos.
Epigrammatum.
Continuationem Chronici Eusebij, & D. Hieronymi. Claruit circa annum 1540.

Paulus Æmilius de Saracenis Vicentinus S. Bartholomæi Abbas, scripsit vitam ven. viri D. Alberti de Altissimis dicti monasterij canonici cũ odore sanctitatis paulò antea vita functi. li. 2. Obijt anno 1622.

Petrus Lucensis S. Frigdiani canonicus, vir planè sanctissimus, Theolog', & Philosophus insignis, vitæ Apostolicæ sedulus æmulator, & Prædicator per omnem Italiam magna in veneratione habitus, cui Cardinales, Episcopi, Principes, propter illius sanctitatem, omnes assurgebant, spiritu quoque prophetiæ clarus, libellos quosdam spiritu Dei plenos edidit, qui quantum ille in Dei amore profecisset, euidenter indicant, inter quos recensentur:

De arte rectè cogitandi, & meditandi D. N. Iesu Christi passionem. lib. 1.
De imitatione Christi tractatus.
De modo benè moriendi. lib. 1.
Documenta triginta vitæ spiritualis lib. 1.
De humilitate. lib. 1.
De munditia cordis. lib. 1.
& alia nonnulla. obijt Bononiæ anno 1522. monasterij Prior sanctissimè.

Petrus Franciscus Malettus Vercellensis ex Abbate Generali suæ congregationis Episcopus Niciensis, vir multæ eruditionis, scripsit vitam Beati Amadei Sabaudiæ Ducis.

Raphael Nouocomensis Theologiæ professor, qui pluribus annis sacram Theologiam in collegio sancti Ioan. Viridariani Patauino maximo cum emolumẽto scholasticorum, & totius congregationis legit, apud Principes in pretio habitus, Hæreticorum acerrimus insectator, scripsit iubẽte Carolo V. de Diuortio Henrici VIII. Regis Anglorum, & Catharinæ illius legitimæ coniugis. lib. 1.
De Prædestinatione, & libero arbitrio. lib. 4.
Malleum Hæreticorum. lib. 1.
& alia quædam. Claruit circa annum 1530.

Seraphinus Firmanus, Declamator sermone quidem simplex, sed sensu acer, & actione vehemens, cuius verba diuini amoris igne succensa, tanquam carbones, & scintillæ ignis ardentis audientium animos inflammabant, sanctitatis autem opinione omnibus admirandus, cuius potissimum consilio & suasione duæ congregationes regularium clericorum in Italia fuerunt institutæ. vt supra cap. 29 notauimus. Edidit opuscula quædam spiritualia sermone Italico, quæ postea D. Gaspar Placentinus Latino reddidit, videlicet:

De interna oratione. lib. 1.
Problematum centum. lib. 1.
De Conuersione ad mulieres de Pœnitentia, Cõuertitas nuncupatas. lib. 1.
De Discretione ad Illustriss. Ioannam Marchionissam Vrsinam. lib. 1.
De Cognitione, & victoria sui ipsius. lib. 1.
Speculum internum. lib. 1.
Modus confitendi. lib. 1.
In Apocalypsim S. Ioannis Apostoli. lib. 1.
Obijt Bononiæ circa annum 1540.

Seraphinus Bononiensis, optimæ vitæ sacerdos, & erga sacratissimam Virginem Deiparam peculiariter deuotus, scripsit illius vitam ex sacris Euangelijs, & alijs probatis autoribus, cui præmisit titulum: Paradisus Delitiarum spiritualiũ, multis documentis spiritualibus exornatum. Editus est liber Bononiæ anno 1562.

Timotheus Veronen. ex canonico regulari Lateranensi Archiepiscopus Ragusinus, de quo dictum est supra, scripsit librum ad Alphonsum Regem Neapolis, cuius meminit Matthæus Bossus epistola 5. ad eundem P. Timotheum.

Timotheus alter Veronensis, quem Philosophum acutissimũ, & Theologum eruditissimum suo tempore Patauij in pretio habitum, scribit autor supplementi Chronic. lib. 14. sub an. 1407. edidit in Summam D. Thomæ volumen magnũ teste Ioan. Philippo li. 6. c. 17. quod ego non vidi.

Thomas Garzonius à Bagnacaballo, cuius ingenium acutum, & ad omnia promptum nunquam satis admirari potui, multa edidit, quibus se in cunctis non solum scientijs speculatiuis, verùm etiam artibus liberalibus, & mechanicis adeò versatum exhibet, vt dixeris, illum annis

multis artes illas exercuisse, ex his, quæ typis sunt edita, hæc habentur Vitæ Illust. fœminarum vtriusque testamenti. lib. 1.
Cœnaculum desiderabile in Canticum Canticorum. lib. 1.
Platea vniuersalis, & alia quædam. obijt circa annum 1590.

Zacharias Lilius Vicentinus ex canonico regulari Lateranensi Episcopus Sebastēsis à Leone X. renunciatus, scripsit Dictionariū Geographū, & Cosmographum, quod laudatur à Petro Calcedonio in quadam epistola ad Marcum Antonium Sabellicum, floruit circa annum 1520.

CAPVT QVINQVAGESIMVM SEXTVM.

De Priuilegijs per summos Pontifices Canonicis Regularibus Congregationis Lateranensis concessis.

I. Irca priuilegia, & indulta per summos Pontifices concessa nostræ congregationi multa forent scribenda, quæ si cuncta nunc perstringere mens esset, integrum volumen exscribere oporteret. Verùm quòd illa vel omnia, vel saltem præcipua Basilius Sirenius proprio volumine perstrinxerit, & paucis abhinc annis ediderit. & quæ in ipso volumine desiderari videbantur, nos in hoc libro suis quæque locis disposita restituimus nūc quod præsentis loci, ac instituti ratio postulare videtur, circa prædicta priuilegia quatuor legentes animaduertere monemus.

Primum est, omnia, & singula priuilegia, indulta, gratias, immunitates, & exemptiones non solùm per Romanos Pontifices, verū etiam Imperatores, Reges, Duces, Barones, & Principes, Dominia, & communitates singulis monasterijs, & locis nostræ Congregationis, seu Religionis concessa, & concessas, & etiam in posterum concedenda, & concedendas, in omnibus, & per omnia ad vniuersa, & singula loca, & monasteria, Prioratus, & Præposituras, & domos, eorumque personas, quæ nunc, & præcedenti tempore ad huiusmodi religionem, & congregationem ipsius, & ad eiusdem fratres, & canonicos reducta, vel vnita sunt, seu reduci, & vniri contigerit, cum illorum suppositis, vel vnitis, vel in posterum iusto titulo acquirendis, pariformiter, & vniformiter extendi. patet per priuilegium Martini V. datum Tibure pridie Kalend. Iulij Pontificatus illius anno 4. videlicet anno 1421. quod incipit: *Sollicitudinis Pastoralis* in illis verbis *statuentes insuper eadem autoritate pariter, & ordinantes, vt tam huiusmodi statuta, ordinationes, & voluntates, nostraque cætera priuilegia, cōcessiones, immunitates, & gratias singulis antedictis monasterijs, ac locis ipsius Religionis, ac congregationis prædicta per Romanos Pontifices Prædecessores nostros, seu pro Romanis Pontificibus se gerentes, Imperatores, Reges, Duces, Barones, & Principes, Dominia, Communitatesq; concessa, & concessas, quæ omnia præsentibus haberi volumus pro expressis, & in posterum fauente Domino concedenda, in omnibus, & per omnia ad vniuersa, & singula loca, & monasteria, Prioratus, & Præposituras, & domos, eorumq; personas, quæ nunc, & præcedenti tempore ad huiusmodi religionem, & congregationem ipsius, & ad eiusdem fratres, & canonicos reducta, vel vnita sunt, seu reduci, vel vniri contigerit, cum illis, aut illorum suppositis, vel vnitis, aut per eosdem canonicè acquisitis, & iusto titulo acquirendis, vt præfertur, extendi debeant, cum omnibus dictæ congregationis, & religionis moribus, & modis. Consuetudinibus, & obseruantijs, ordinationibus, & priuilegijs, atque statutis, constitutionibus, atque reseruationibus Apostolicis, ciq; nostris generalibus, vel specialibus quorumcunque tenorum existant, alijsq; contrarijs non obstantibus quibuscunque. nos enim ex nunc irritum decernimus, & inane, si secus super præmissis à quoque, quouis autoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo, &c.* Secūdò patet per aliud priuilegium Martini V. datum Romæ apud sanctum Petrum anno 1450. Kalend Ianuar. Pontificatus sui anno tertio, quod incipit: *Ex prouisione Sedis Apostolicæ.* per quod prædicta Martini Quinti concessio specialiter confirmatur. quod priuilegiū habetur in Lib. Indultorū dictæ congregationis fol. 327. Tertiò patet ex alio simili priuilegio per Iulium III. canonicis regularibus S. Saluatoris de Bononia concessio anno Dom. 1551. 10. Kalend. Nouemb. Pontif. illius anno 2. quod incipit: *Cum à nobis petitur, &c.* & habetur in eodem libro Indultorum Congregationis Lateranensis pag. 496. in quo notanda sunt ista verba: *Et deinde recolendæ memoriæ Iulius Papa II. similiter prædecessor noster, cuiusuis particularis monasterij, seu loci tam vniti, quam vniendi, tam præsentis, quam futuri dictæ congregationis priuilegia, concessiones, quocunque nomine nuncupatas, immunitates, & gratias tam per Romanos Pontifices, quam alios quoscunque concessas, in omnibus, & per omnia ipsi toti congregationi, & alijs eius particularibus monasterijs esse communia, & ad illa extendi: præfatamque congregationem, ac omnes, & singulos illius canonicos gaudere omnibus, & singulis, &c.* quo priuilegio ipsi quoque canonici regulares congregationis Lateranensis pariformiter, & vniformiter gaudent, prout etiam omnibus, & singulis alijs priuilegijs dictæ congregationis S. Saluatoris de Bononia nuncupatæ.

SEcundò aduertendum est, omnia, & singula priuilegia, indulta, concessiones, immunita- II.

tesque per Romanos Pontifices, Imperatores, Reges, & Principes cōcessa Sacrosanctæ Lateranensi Basilicæ, aut illius locis, & membris subiectis, & canonicis, vel clericis, & personis eiusdem Lateranensis Basilicæ, pariter, & vniformiter esse concessa omnibus, & singulis canonicis regularibus, personis, monasterijs, & alijs locis dictæ congregationis Lateranensis: dictosque canonicos regulares Lateranenses vbilibet existentes dictæ Lateranensis Basilicæ clericos, ministros, & religiosos, ac de ipsius Capituli gremio in omnibus iuribus, & priuilegijs censeri patet primò per priuilegium Eugenij Quarti datum Romæ anno Incarnationis Dominicæ 1446. 18. Kalend. Ianuarij, Pontificatus illius anno 16. quod incipit: *Cum ad Sacratissimam venerandam Basilicam, &c.* in illis verbis: *Decernimus præterea, & statuimus, vt deinceps omnes dictæ congregationis conuentus, & loca ab huiusmodi sancta Basilica titulo, & totius congregationis capite nomen accipiant, &* SALVATORIS CONGREGATIO *appelletur, & singulos dictæ congregationis canonicos, vbicunque Domino seruientes, huius Basilicæ clericos, ministros, & religiosos, ac de ipsius Capituli gremio in omnibus iuribus, & priuilegijs censeri decernimus, ac ibidem summi Regis laudes, obseruationes, gratiarum actiones, & quotidianas preces, ac sacrificia pro populi Christiani, & Romanæ Ecclesiæ salute deuoto corde, & purissimis mentibus offerant, &c.* Secundò patet per priuilegium Nicolai V. proximè allegatum in illis verbis: *Nos igitur, qui ad congregationem ipsam, illiusque monasteria, Ecclesias, & loca, ac personas propter eorum laudabilem, ac religiosam vitam, & multiplices, & vberes fructus, quos in vinea Domini, Altissimo ministrante, gratiam dietim afferunt, singulari deuotione afficimur, ipsos, & eorum monasteria, atque loca spiritualibus fauoribus, atque gratijs prosequi volentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, autoritate Apostolica, & ex certa scientia, tenore præsentium tam Martini, quam Eugenij literas prædictas, necnon omnia, & singula in eis contenta, ac quæcunque inde secuta approbamus, ac pleno firmitatis robore subsistere, necnon perpetuis futuris temporibus inuiolabiliter obseruari debere, decernimus. necnon concedimus, & indulgemus omnibus, & singulis congregationis canonicorū huiusmodi Ecclesijs, monasterijs, Prioratibus, locis, & personis præsentibus, & futuris, vbicunque consistentibus, & constituendis, quod in prædictis Martini, & Eugenij prædecessorum contentis literis, ac omnibus, & singulis alijs exemptionibus, priuilegijs, immunitatibus, libertatibus, gratijs, & indultis, bonis, & iuribus spiritualibus, & temporalibus concessis, & concedendis, quibus dicta Ecclesia vestra, seu Basilica Saluatoris Lateranen. eiusque supposita vtuntur, & gaudent, seu vti, & gaudere poterunt quomodolibet in futurum, in omnibus, & per omnia pari modo, & absque vlla differentia in perpetuum, vti possunt pariter, & gaudere.* Tertiò patet ex alio priuilegio Sixti Quarti, dato apud Sanctum Petrum anno 1472. Calendis Maij, quod incipit: *Regiminis Vniuersalis.* per quod motu proprio omnia, & singula antedicta priuilegia canonicis regularibus Lateranensibus ab Ecclesia Lateranensi exactis confirmat, in illis verbis: *Motu proprio, non ad ipsius congregationis Lateranensis, vel alicuius illius canonici, vel alterius pro illis nobis super hoc oblata petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate omnes, & singulos, tam Eugenij quoad intitulationem congregationis, quam omnium, & singulorum priuilegiorum, immunitatum in eis contentorum, ac aliorum prædecessorum literas approbantes, & confirmantes, ex certa scientia, autoritate Apostolica decernimus, & declaramus, tam per prædictas Calixti prædecessoris nostri, quam nostras literas, & inde secuta quæcunque eidem congregationi Lateranensi quoad intitulationem, nec non immunitates, priuilegia, gratias, & indulta huiusmodi, tam per Eugenium, quā per alios prædecessores nostros dictæ congregationi Lateranensi, eiusque canonicis, & personis concessa in nullo præiudicatum, seu derogatum fuisse, aut esse quoquo modo: & pro potiori cautela suffragio literas Eugenij huiusmodi in pristinum, & eum statum, videlicet quoad intitulationem congregationis, necnon priuilegia, immunitates, gratias, & indulta illi concessa, in quo erant, antequam à Calixto prædecessore, & etiam à nobis literæ huiusmodi emanarent, quomodolibet existebant, autoritate, & scientia similibus reponimus, restituimus, & plenariè reintegramus. Statuentes denuo, & etiam ordinantes, quòd canonici prædicti perpetuis futuris temporibus, non Beatæ Mariæ de Frisonaria, sed Lateranenses vbique ab omnibus vocentur, intitulentur, & etiam nuncupentur. Calixti prædecessoris, atque nostris literis in suo pleno, & firmo robore permansuris.* Item ex alio priuilegio Sixti Quarti, quod supra cap. 31. reddidimus, & ex alijs confirmationibus Romanorum Pontificum sequentium.

TErtiò aduertendum, eosdem canonicos regulares congregationis Lateranensis, vti, & gaudere omnibus, & singulis priuilegijs, indultis, & immunitatibus concessis venerandæ congregationi monachorum Cassinensium ordinis sancti Benedicti. cui cum sint concessa omnia priuilegia monachorum aliarum congregationum, etiam canonici regulares Lateranenses dictis priuilegijs pariformiter vti possunt. Patet per priuilegium Sixti Quarti, datum Romæ apud S. Petrum anno 1477. 10. Kalend. Septembr. quod supra cap. 31. legi potest, in illis verbis: *Cumque acceperimus, & reipsa didicerimus, congregationem sanctæ Iustinæ de Padua ordinis sancti Benedicti, &c.* Videantur ibidem §. 32. Patet secundo per confirmationes sequentium Pontificum, & præsertim Gregorij XV. die 23. August. per quam non solum priuilegia dictæ Ven. congregationi ante Sixtum Quartum concessa, & per eundem Sixtum Quartum ad ipsos canonicos regular. Lateranenses extensa confirmat, sed alia post Sixtum Quartum eisdem monachis concessa, & etiam

in poſterum concedenda, ad eandem congregationem Lateranenſem extendit: quod priuilegiũ ſtatim ſubijciemus.

Quartò cum à nonnullis in dubium reuocaretur, an canonici regulares Lateranenſes gauderẽt omnibus, & ſingulis priuilegijs congregationis canonicorum regulariũ S. Saluatoris de Bononia, idem Gregorius XV. noua conceſſione omnia, & ſingula dictæ congregationis de Bononia nuncupatæ priuilegia ad ipſam congregationem Lateranenſem pariformiter, & vniformiter extendit, prout ſubiectum illius Priuilegium monſtrat ſic:

Gregorius Papa XV. ad perpetuam rei memoriã. Iniuncti nobis Apoſtolici muneris ratio poſtulat, vt Sacrarum Religionum gratos Domino fructus aſſiduè præſtãtium paternam curam gerentes priuilegia, gratias, & indulta illis à Romanis Pontificibus prædeceſſoribus noſtris conceſſa, quò validius perpetuò ſubſiſtant, Apoſtolicæ confirmationis robore libenter communiamus. Exponi ſiquidem Nobis nuper fecit dilectus filius Iacobus à Bononia, Procurator Generalis Canonicorum regularium congregationis Lateranen. ordinis S. Auguſtini, quod nonnulla monachorum congregationis Caſſinẽſis, ordinis D. Benedicti, & alia diuerſa priuilegia, gratias, & indulta, à diuerſis Romanis Pontificibus prædeceſſoribus noſtris, eidem Congregationi Lateranenſi, tam per viam communicationis, & extenſionis, quàm aliàs conceſſa fuerunt. Cum autem, ſicut eadem expoſitio ſubiungebat Iacobus prædictus, plurimum cupiat priuilegia, gratias, & indulta huiuſmodi pro eorum maiori validitate, & ſubſiſtentia, Apoſtolicæ noſtræ confirmationis robore communiri, & alia priuilegia eidem Congregationi Caſſinenſi hucuſque conceſſa, dictæ Congregationi Lateranenſi concedi, Nobis propterea humiliter ſupplicari fecit, vt ſuper præmiſſis opportunè prouidere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur Iacobum prædictum ſpecialibus fauoribus, & gratijs proſequi volentes, ipſumque, ac ſingulares dictæ congregationis perſonas à quibuſuis excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, alijſq; Eccleſiaſticis ſententijs, cenſuris & pœnis à iure, vel ab homine quauis occaſione, vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodata exiſtunt, ad effectum præſentium dumtaxat conſequendum, harum ſerie abſoluentes, & abſolutas fore cenſentes, huiuſmodi ſupplicationibus inclinati; Omnia, & ſingula priuilegia, gratias, & indulta prædicta per quoſcunque Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros eidem congr. Lateranen. tam per viam communicationis, et extenſionis, quàm alias, vt præfertur conceſſa, dummodo tamen ſint in vſu, & non ſint reuocata, neque ſub aliquibus reuocationibus comprehenſa, Sacriſq; Canonibus, & Concilij Tridentini decretis, & Romanorum Pontificum prædeceſſorum noſtrorum, ac noſtris Conſtitutionibus, non aduerſentur, Apoſtolica autoritate tenore præſentium perpetuò approbamus, & cõfirmamus, illiſq; inuiolabilis Apoſtolicæ firmitatis robur adijcimus, ac quatenus opus ſit, dictæ congregationi Lateranenſi de nouo concedimus. Præterea eidem congregationi Lateran. illiuſq; Abbatibus, Superioribus, Canonicis, alijſq; perſonis, quòd omnibus, & ſingulis alijs priuilegijs gratijs, & indultis tam ſpiritualibus, quam temporalibus, tam eidem congregationi Caſſinenſi in hunc vſque diem quam congregationi canonicorum regularium ſancti Saluatoris Bononienſis, illarumque Abbatibus, Superioribus, & perſonis quibuſcunque etiam, vt præfertur, aut alias quomodolibet per quoſcunque Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros, ac etiam Nos conceſſis, ac quibus vtuntur, fruuntur, & gaudent, ac vti, frui, & gaudere poſſunt, & poterunt quomodolibet in futurum, dũmodo ſimiliter ſint in vſu, & non ſint reuocata, neque ſub aliquibus reuocationibus comprehenſa, nec Sacris Canonibus, ac Concilij prædicti decretis, aut Conſtitutionibus Apoſtolicis repugnent, pari modo vti, potiri, & gaudere liberè, & licitè valeant autoritate, & tenore præſentium etiam concedimus, & indulgemus. Decernentes præſentes literas perpetuò validas, firmas, & efficaces exiſtere, & fore, ac primo dictæ congregationi, alijſque prædictis in omnibus, & per omnia pleniſſimè ſuffragari: ſicque per quoſcunque Iudices Ordinarios, & Delegatos, etiam Cauſarum Palatij Apoſtolici auditores iudicari, & diffiniri debere, ac irritum, & inane ſi ſecus ſuper his à quoquam quauis autoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtante Noſtra de gratijs ad inſtar non concedendis, alijſque Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, ac quatenus opus ſit Ordinis, & Congregationis huiuſmodi, etiam iuramento confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, ſtatutis, & conſuetudinibus, priuilegijs quoque, indultis, & literis Apoſtolicis in contrarium præmiſſorum quomodolibet conceſſis, confirmatis, & innouatis. Quibus omnibus, & ſingulis eorum omnium tenores præſentibus pro plenè, & ſufficienter expreſſis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, hac vice dumtaxat ſpecialiter, & expreſſè derogamus, cæteriſque contrarijs quibuſcumque. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem ſub Annulo Piſcatoris die 23. Auguſti 1622. Pontificatus Noſtri Anno ſecundo.

S. Card. S. Suſannæ.

Porrò autem ex hactenus tum in hoc Tertio libro, tum in toto volumine fideliter, veraciterque deductis, laborioſum non eſſet, aliquorum ſcribentium notas in ipſam Lateranenſem familiam cõiectas abſtergere, illaſq; præſertim, quas recens autor Ioſephus Mozzagrugnus in quodã ſuo volumine, cui titulum præmiſit: *Narratio rerum geſtarum Canonicorum Regularium.* Venetijs anno 1622. apud Alexandrum Polum typis edito, ex Apologijs, & libellis Pauli Bergomatis, Ambroſii Coriolani, & quorundam aliorum magno ſtudio conquiſitas, cum auctario multorum ſcommatum collegit, quod ſupra libro ſecundo cap. 51. ſpoponderam, & meritò forſan præſtandum mihi eſſet. nam vt ſermone primo de Communi vita clericorum, B. Auguſtinus ſcribit: *Prouidemus bona, vt ait Apo-*

ſtolus,

stolus, non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus. propter nos conscientia nostra sufficit nobis, propter vos fama nostra non polluit, sed pollere debet in vobis. tenete quod dixi, atque distinguite: duæ res sunt conscientia, & fama. conscientia necessaria est tibi: fama proximo tuo. qui fidens conscientia sua negligit famam suam, crudelis est: & sermone secundo in principio: *Quia enim, vt ait Apostolus, spectaculum facti sumus mundo, & Angelis, & hominibus, qui nos amant, quærunt, quod laudent in nobis: qui autem nos oderunt, detrahunt nobis. Nos autem in vtroque medio constituti, adiuuante Domino Deo nostro, & vitam, & famam nostram sic custodire debemus, vt non erubescant de detractoribus laudatores.* Cæterum quoniam Illustrissimi Domini Cardinales sacræ Congregationis Indicis Decreto nuper facto memoratum volumen dicti Iosephi Mozzagrugni prohibuerunt, pro suscepta meæ congregationis inculpata, legitimaque tutela, & pro conuenienti responso dictum eorundem Illustrissimorum Dominorum Cardinalium Decretum mihi satis esse iudicaui. Ad laudem Dei sanctissimæque Dei Genitricis sanctæ spei matris, Beatissimorum Apostolorum Canonici Ordinis Protoparentum, & Sanctissimi Patriarchæ nostri Augustini, & omnium Sanctorum. Amen.

Omnia verò tum in his tribus libris, tum in alijs omnibus scriptis, dictis, contenta, vel explicata, censuræ, correctionique S. R. E. Catholicæ, & Apostolicæ, corde sincero, & animo volenti libentissimus subijcio Ego D. Gabriel Pennottus Nouariensis Canonicus Regularis Congregationis Saluatoris Lateranensis. Romæ in Canonica nostra Sanctæ Mariæ Pacis.

CATALOGVS

Omnium Eccleſiarum Canonici Ordinis Patriarchalium, Metropolitanarum, & Epiſcopalium, quarum in hoc Opere mentio habetur.

Prior numerus Librum indicat, Secundus cuiuslibet Libri Capitulum, Tertius verò ſingulorum Librorum Paragraphos deſignat.

Gratia-

V

Z

Catalogus omnium Collegiatarum, siue Monasteriorum Canonici Ordinis, quorum in toto hoc opere mentio habetur.

 Bergen-

S.Maria

INDEX
RERVM MAGIS NOTABILIVM,
quæ in toto Opere continentur.

A

B

Canoni-

Constau-

Eremitæ

G

Gerardus

H

I

Fr. Iaco-

N

O

Q

R

S. Rufus

V

Z

F I N I S.

